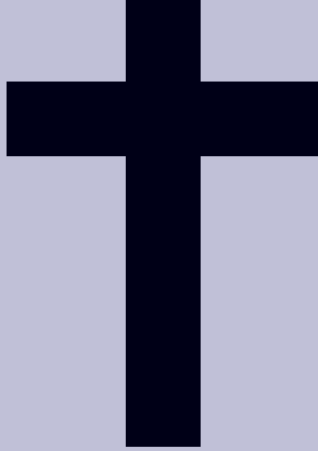


Bibeli Gusunon Gari



The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also
called the Bariba language

Bibeli Gusunɔn Gari

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8

Contents

Torubu	1
Yaribu	40
Sāarun Wooda	73
Ghaburu	96
Sōsiru	127
Yosue	155
Kparobu	174
Rutu	193
Samueli I	196
Samueli II	222
Sinambu I	245
Sinambu II	271
Bandun Gari I	297
Bandun Gari II	322
Esidarasi	350
Nεεmi	359
Esitεε	372
Yoobu	378
Womusu	404
Mōnnu	466
Waasu kowo	485
Womu Duro	491
Esai	496
Yeremi	548
Swīi	599
Esekieli	604
Danieli	642
Osee	654
Yoeli	662
Amōsu	666
Abudiasi	673
Yonasi	675
Misee	677
Nahumu	682
Habakuku	684
Sofoni	687
Asee	690
Sakari	692
Malasi	700

NT

Mateu	703
Maaku	732
Luku	751
Yohanu	781
Gərobun Kookoosu	804
Romu	831
Korinti I	843
Korinti II	854
Galati	862
Efesu	866

Filipi	871
Kolose	874
Tεsalonika I	877
Tεsalonika II	880
Timote I	882
Timote II	886
Titu	889
Filemōō	891
Heberu	892
Yakōbu	901
Piεε I	904
Piεε II	908
Yohanu I	910
Yohanu II	913
Yohanu III	914
Yudu	915
Kāsiru	917

HANDUNIAN TORUBU

Bibelin tire gbiikira ba sokuma Handunian Torubu. Tera ta sun s̄osim̄o nge me ba ka handunia ka t̄onu taka kua, ka nge me durum ka wahala ya ka torua handunia s̄o. Tera ta maa sun Isireliban sikadoban gari s̄om̄o. Sikado ben gbiikoowa Aburahamu wi u ȳisuru yara win naane dokebun s̄o ka win mem̄ n̄obun s̄o. Tera ta maa sun win bii Isakin gari s̄om̄o ka sere maa win debubu Yak̄obu wi u bibu w̄okura yiru mara.

Bibu w̄okura yiru yen turo u kua nenem. Win ȳisira Yosefu. Wiya u win tundo ka win maabu ka win w̄on̄obu faaba kua Egibitio ḡōrun saa s̄o.

Tire ten kpunaa

1. Handunian torubu, wiru 1n di sere wiru 11.
2. Aburahamun gari, wiru 12n di sere wiru 25:18.
3. Isakin gari, wiru 25:19n di sere wiru 26:35.
4. Yak̄obun gari, wiru 27n di sere wiru 36.
5. Yosefun gari, wiru 37n di sere wiru 50.

GĀANU KPURON TORE

Nge me Gusun̄o u ka handunia taka kua

¹ Sanam me Gusun̄o u handunia torua, u w̄ollu ka tem taka kua.

² Tem daa w̄awa bitam. Gāanu kun w̄a me s̄o. Men tem̄o w̄oru b̄ok̄owa ga w̄a mi, ma yam w̄okura gu wukiri. Ma nim mu terie tem men w̄ollu gia. Nim men w̄oll̄owa Gusun̄an Hunde ra n bellim̄o. ³ Yera Gusun̄o u nee, yam bururam mu kooro. Ye u gerua me, ma mu kooro. ⁴ Ma yam bururam me, mu n̄un w̄ere. Saa yera u mu wunana ka yam w̄okuru. ⁵ Ma u yam bururam soka s̄o s̄o, yam w̄okuru maa w̄okuru. Ma s̄o s̄o ge ka w̄oku te, n sw̄ina ma n kua t̄o gbiikuru.

⁶ Ma Gusun̄o u nee, gāanu nu terio w̄oll̄o nge ḡona kpa mu n nim b̄onu s̄a.

⁷ Ye u gerua me, ma wom mu teria mu nim me b̄onu kua. Sukum w̄aa nim w̄oll̄o, sukum maa w̄a tem̄o. ⁸ Ma u ḡaa ni soka w̄ollu. Saa ye u yeba m̄, s̄o s̄o ka w̄okuru n sw̄ina ma n kua t̄oru yiruse.

⁹ Ma Gusun̄o u nee, nim me mu w̄a wom dirum tem̄o mu subenu koowo kpa tem gbebum mu tera.

Ye u gerua me, ma n kooro. ¹⁰ Ma u tem gbebum me soka tem, ma u maa nim sube nin baatere soka nim w̄oku. Ma n n̄un w̄ere.

¹¹ Yera u nee, tem mu ḡaa dabinu kp̄iyo, ka yaka si su ko n binu marum̄o ka d̄aa binugii bwese bweseka ni nu nin bweseru m̄o nin marum̄o s̄o.

Ye u gerua me, ma n kooro. ¹² Tem mu ḡaa dabinu k̄pia, ka yaka bwese bweseka si su binu marum̄o, ka d̄aa binugii bwese bweseka ni nu bweseru m̄o nin marum̄o s̄o. Ma n n̄un w̄ere. ¹³ Ye u yeba m̄, s̄o s̄o ka w̄okuru n sw̄ina ma n kua t̄oru itase.

¹⁴ Ma Gusun̄o u nee, fitilanu nu kooro wom dirum s̄o kpa nu s̄o s̄o ka w̄okuru wunana, kpa nu n s̄osim̄o saa ye w̄osu ka t̄o bakanu koo tore. ¹⁵ Kpa nu n s̄aa fitilanu wom dirum s̄o nu ka tem yam bururasia.

Ye u gerua me, ma n kooro. ¹⁶ U fitila bakanu yiru kua, niya s̄o ka suru. U maa k̄peri kua. U s̄o kuawa u n ka bandu dii s̄o s̄o, ma u suru kua u n ka bandu dii w̄okuru. ¹⁷ Ma u ni kpuro doke w̄oll̄o nu n ka tem yam bururasi, ¹⁸ kpa nu n s̄aa s̄o s̄o ka w̄okurun sun̄o, kpa nu n yam bururam ka yam w̄okuru wunane. Ma n n̄un w̄ere. ¹⁹ Saa ye u yeba m̄, s̄o s̄o ka w̄okuru n sw̄ina ma n kua t̄oru n̄ee.

²⁰ Ma Gusun̄o u nee, nim mu de hunde koniba dabi dabinu nu kooro me s̄o, kpa gun̄osu su n ȳom̄o wom dirum s̄o.

²¹ Yera u sw̄ee beke taka kua ka yee kpuro yi yi s̄im̄o yi yiba nim me s̄o bwese bweseka. U maa gun̄osu kua bwese bweseka. Ma n n̄un w̄ere.

²² Yen biru u yi domaru kua u nee, yi k̄waro yi dabia yi yibu nim w̄kun nim s̄o kpa gun̄osu su dabia handunia s̄o.

²³ Saa ye u yeba m̄, s̄o s̄o ka w̄okuru n sw̄ina ma n kua t̄oru n̄obuse.

²⁴ Ma Gusun̄o u nee, yee bwese bweseka yi maruro tem s̄o. Yiya kpaaku yee ka gbeeku yee ka yee yi ra kabiri, yi kpuro bwese bweseka.

Ye u gerua me, ma n kooro. ²⁵ U gbeeku yee kua bwese bweseka ka kpaaku yee ka yee yi yi ra kabiri. Ma n n̄un w̄ere.

²⁶ Yen biru Gusun̄o u nee, kon t̄onu taka ko u n s̄aa nen weenasii mam mam, kpa u n s̄aa ye na taka kua kpuron wirugii. Yeya tem kpuro ka sw̄ee ka gun̄osu ka kpaaku yee ka yee yi yi ra kabiri tem̄o kpuro.

²⁷ Ye u gerua me, ma u t̄onu taka kua u ka n̄un weene mam mam. U bu kuawa dur̄o ka kur̄o.

²⁸ Ma u bu domaru kua u nee, i maruro i dabia i handunia yibu ya n s̄aa beegia kpa i n yee kpuro nama sikerene. Yiya sw̄ee ka gun̄osu ka yee yi yi s̄im̄o tem̄o kpuro.

²⁹ U maa nee, wee ye i ko n da di. Yeya yak̄o bweseru baatere tem s̄o kpuro te ta ra binu ma, ka d̄aa binugiru baatere te ta ten bweseru m̄o ten marum̄o s̄o. ³⁰ Ma u maa handunian yee kpuro yi yi hunde m̄o yi s̄im̄o tem̄o ka gun̄osu kpuro s̄ōwa u nee, na bee yak̄o beku baagere w̄e i n da di.

Ye u gerua me, ma n kooro. ³¹ Yera u m̄era kpuro ye u kua, ma n n̄un w̄ere gem gem. Saa

ye u yeba m̄d, s̄s̄o s̄s̄o ka w̄kuru n sw̄ina ma n kua t̄ru n̄aba tiase.

2

¹ Nge m̄ya Gusun̄o u ka w̄llu ka tem ka kpuro ye ya w̄a s̄s̄o taka kua u wiru go. ² T̄ru n̄aba tiase s̄s̄ra u win s̄oma ye u kua kpuro wiru go ma u w̄ra t̄ru n̄aba yiruse. ³ Ma u n̄aba yiruse te yi nenem win s̄s̄, u tu domaru kua ȳen s̄s̄ te s̄s̄ra u w̄ra ye u kpuro taka kua u kpa.

Gusun̄o u t̄nu doke gbaa te ba sokumo Edenio

⁴ Sanam me Yinni Gusun̄o u w̄llu ka tem taka kua, ⁵ d̄aru gara kun gina kpia tem s̄s̄, yakasu gasu kun maa kpia domi Yinni Gusun̄o kun gina gura n̄esie sanam me. T̄nu maa sari wi u koo tem me wuku. ⁶ Adama kakoru garu ta ra se tem di tu tem me nikererasia kpuro.

⁷ Yen biruwa Yinni Gusun̄o u t̄nu m̄ma ka tem u n̄un w̄arun wom w̄sie win w̄r̄o, ma t̄nu kua waso. ⁸ Ma Yinni Gusun̄o u gbaaru kua Edenio s̄s̄o yari yerun bera, ma u t̄nu wi u kua mi sua u doke s̄s̄o. ⁹ Ma u d̄a bwese bweseka kpiisia te s̄s̄o, ni nu waabu w̄a ka ni nu dim do, ka sere d̄a t̄n binu nu koo t̄nu w̄aru w̄e, ka maa t̄n binu nu koo t̄nu gea ka k̄sa giasia. D̄anu yiru ye, nu w̄awa gbaa ten suunu s̄s̄o.

¹⁰ Daaru gara w̄a gbaa te s̄s̄o, te ta tu nike nikeru s̄a. Min diya ta yara ma ta ker̄i kua n̄e. ¹¹ Gbiikaan ȳisira Pisoni. Yeya ya tem me ba m̄ Hafila sikerene. ¹² Tem me s̄s̄ra wura gea w̄a. Turare nubu durorugia maa w̄a mi, ka kpee gobiginu. ¹³ Kera yirusen ȳisira maa Gihoni. Yeya ya tem me ba m̄d Kusi sikerene. ¹⁴ Kera itasewa maa Tigiri. Yeya ya kokumo tem me ba m̄d Asirin s̄s̄o yari yeru gia. Kera n̄esewa maa Efarati.

¹⁵ Ye Yinni Gusun̄o u gbaa te s̄s̄oru kua u kpa Edenio, yera u t̄nu wi sua u doke s̄s̄o u ka tu wuku kpa u n tu k̄su. ¹⁶ Ma u n̄un wooda yeni w̄e u n̄e, kaa kp̄i a gbaa ten d̄anu kpuron binu di. ¹⁷ Adama d̄a t̄n binu nu koo t̄nu gea ka k̄sa giasia, a ku ra ten binu di, domi d̄oma te a nu di, kaa gbiwa.

¹⁸⁻²⁰ Ka tema Yinni Gusun̄o u gbeeku ye kpuro kua ka gun̄su kpuro, ma u ka ye kpuro na t̄nu win mi, u ka wa me u koo ye ȳisiru k̄e. Ma t̄nu wi, u yaa sabenu kpuro ka gun̄su ka gbeeku ye kpuro ȳisa k̄a. Ȳisi te t̄nu wi, u maa yaa baayere k̄a teya ba ka ye sokumo. Adama ye kpuro s̄s̄o, sari ye ya ka n̄un weene ye ya koo n̄un somi. Yen s̄na Yinni Gusun̄o u n̄e, n ñ w̄a t̄nu u n w̄a wi turo. Kon n̄un goo kua u n s̄a nge wi, wi u koo n̄un somi.

²¹ Yera Yinni Gusun̄o u t̄nu wi dom m̄n bakaru kp̄e u dweeya. Ma u win ȳsan kuku teeru wuna ma u ȳsa ye k̄rua ka yaa baasi. ²² Ma u t̄n kur̄o taka kua ka t̄n dur̄on kuku

te, te u wuna. Ma u ka n̄un na t̄n dur̄o win mi. ²³ Yera dur̄o wi, u n̄e, wee t̄e, wini u wasi m̄o nge negii mam mam. Ba koo n̄un sokuwa t̄n kur̄o, domi t̄n dur̄on min diya u yara.

²⁴ Yen s̄na dur̄o u koo win tundo ka win mero deri kpa wi ka win kur̄o ba n manine, kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.

²⁵ Saa ye s̄s̄o, dur̄o wi ka win kur̄o terera ba w̄a. Sekura kun maa ben goo m̄o.

Gusun̄o u win taka koor̄a kpuro b̄rusi

3

¹ N deema waa ya bwisi bo gbeeku ye kpuro s̄s̄o yi Yinni Gusun̄o u taka kua. Yera ya na kur̄o win mi, ya n̄un bikia ya n̄e, ka gem Gusun̄o u n̄e, i ku gbaa tenin d̄a binu kpuro di?

² Ma kur̄o wi, u ye wisa u n̄e, sa ra gbaa ten d̄a binu di ni, ³ ma n kun m̄o te ta w̄a suunu s̄s̄o. Tera u n̄e, su ku mam ten binu baba su sere di su ku ka gbin s̄s̄o.

⁴ Yera waa ye, ya kur̄o wi wisa ya n̄e, i ñ gbin̄o pai! ⁵ Domi Gusun̄o u ȳe d̄oma te i ten binu di, b̄en n̄oni koo wukiarawa kpa i n s̄a nge win tii, i n gea ka k̄sa ȳe.

⁶ Ma kur̄o wi, u wa d̄a te, ta ka dii dobu weene ta waabu w̄a, ta koo maa kp̄i tu n̄un ko bwisigii. Ma u ten bii ni s̄ra u di. U maa win dur̄o w̄e ka wi ba w̄asin̄e, ma wi, u maa di. ⁷ Yera be yiru kpuron n̄oni wukiar̄a ba gia ma terera ba w̄a. Ma ba da ba d̄a te ba m̄d figien wuru bakasu bura ba sw̄ena ba ka tii gandi.

⁸ Ye ba Yinni Gusun̄on n̄o nua u b̄su gbaa te s̄s̄o yoka, yera ba da ba n̄un kukue gbaa ten d̄anun suunu s̄s̄o. ⁹ Adama Yinni Gusun̄o u dur̄o wi soka u n̄e, mana a w̄a.

¹⁰ Dur̄o wi, u wisa u n̄e, ye na wunen n̄o nua gbaaru s̄s̄o, b̄erun man mwa domi terera na w̄a, ma na kukua.

¹¹ Gusun̄o u n̄e, wara nun s̄s̄owa ma terera a w̄a. Nge a d̄a ten binu diwa te na n̄e, a ku di.

¹² Dur̄o wi, u n̄e, kur̄o wi a man w̄e u n ka man w̄a wiya man d̄a ten binu w̄e ma na di.

¹³ Ma Yinni Gusun̄o u kur̄o wi bikia u n̄e, mban s̄na a kua me.

Ma u wisa u n̄e, waa ya man k̄kura na ka di.

¹⁴ Yinni Gusun̄o u waa ye s̄s̄owa u n̄e, ȳen s̄s̄o a kua me, a kua b̄rura n ye kpuro kere. Wunen nukura kaa n da ka kabiri.

Tema kaa n da di sere ka wunen w̄arun n̄ro.

¹⁵ Na kon maa yibere teeru doke wune ka kur̄o win baa s̄s̄o, ka maa wunen bweseru ka win bweserun baa s̄s̄o.

Win bweserun goo u koo nun wiru k̄ra, kaa maa win naa tokuru m̄era ko.

16 Yera u maa kurɔ wi sɔɔwa u neɛ,
kon wunen guran wahala sosi.
Kaa n da mawa ka nɔni swaaruu.
Wunen kɪru kpuro ta ko n wāawa wunen
durɔ sɔɔ,

wiya ko n maa sāa wunen wirugii.
17-19 U maa durɔ wi sɔɔwa u neɛ, yèn sɔ a
wunen kurɔn gari wura, ma a dāa ten binu
di te na neɛ, a ku di,
na tem bɔrusi wunen sɔ.

Sākunu ka awiia mu koo nun kpiiya,
wunen wāaru kpuro sɔɔ,
nəwiawa kaa n da ko
kpa a weny a sere wunen dīanu wa gberɔ.
Yen biru kaa gbi
kpa bu nun sike temɔ,
domi tema na ka nun kua.
Kaa maa wura a ko tem me.

20 Ma Adamu u win kurɔ yisuru kã Efa, domi
wiya u sāa tambu kpuron mero. 21 Ma Yinni
Gusunɔ u Adamu ka win kurɔ yaa gɔnan
yabenu kua u bu sebusia.

22 Ma Yinni Gusunɔ u neɛ, wee tɔnu wi, u
kua nge me na sāa, u gea ka kɔsa gia. Tɛ na ñ
kon de u dāa bii ni nu koo nùn wāaru wɛ sari
u di u n ka wāa ka baadommaɔ.

23 Yera u nùn gira Edenin gbaa ten min di
u da u tem wuku me u ka nùn mɔma. 24 Nge
mey a u ka Adamu gira ma u wəllun kɔsobu
doke Edenin gbaa ten kənnɔwɔ, ge ga wāa sɔɔ
yari yerun bera gia. Ba takobi neni ba ye
fiama ma ya ballimɔ sɔɔ sɔɔ nge dɔɔ yara, ba
ka dāa tən binu nu koo tɔnu wāaru wɛ kɔsu.

Kaeni ka Abeli

4

1 Yen biru Adamu ka win kurɔ Efa ba
menna ma Efa u gura sua u Kaeni mara. Ma
u neɛ, ka Yinni Gusunɔn somira na tɔnu taka
kua.

2 Ma u maa gura sua u Abeli, Kaenin wɔnɔ
mara.

Abeli wiya u ra yāanu kpare, Kaeni maa
kua gbee wuko. 3 Sɔɔ mɛɛrun biru, Kaeni
u ka win kɛru na Yinni Gusunɔn mi, te ta
sāa win gberun dīanu. 4 Ma Abeli maa ka
wigiru na te u gɔsa saa win yaa sabenun bii
gbiikinun di ni nu bɔaru. Yinni Gusunɔ u ka
Abeli nɔni geu mɛera ma u win kɛru mwa.

5 Adamu u ñ ka Kaeni nɔnu geu mɛera, u
ñ maa win kɛru mwe. Ma Kaeni u mɔru
bara sere win wuswaa burisina. 6 Yera
Yinni Gusunɔ u Kaeni bikia u neɛ, mban
sɔna a mɔru bare, mban sɔna wunen wuswaa
burisine. 7 Geema, ñ n gea mɔ, wunen bwɛra
ko n kpɪ. N n maa kɔsan na a mɔ, durum ya
kpɪ wunen dii kənnɔwɔ nge yaa gɔba ya nun
mara. Adama a de a ye kamia.

8 Sɔɔ teeru Kaeni u win wɔnɔ Abeli sɔɔwa u
neɛ, su da gberɔ.

Sanam me ba wāa mi, yera u win wɔnɔ wi
sɛre u go.

9 Ma Yinni Gusunɔ u da Kaenin mi, u nùn
bikia u neɛ, mana wunen wɔnɔ Abeli u wāa.

U wisa u neɛ, na yɛ ro? Nɛna na nen wɔnɔn
kɔso?

10 Ma Yinni Gusunɔ u kpam neɛ, mba a kua
mi. Wunen wɔnɔn yem me mu yari temɔ,
mu nen laakari seeye. 11 Tɛ kaa ko bɔruru n
kere tem me a dera mu wunen wɔnɔ win yem
nɔra. 12 Æ n tem me wuka, mu ñ maa nun
dīanu kuamme sāa sāa. Kaa n sāawa kpiko ka
yaayaare kowo handunia sɔɔ.

13 Yera Kaeni u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u neɛ,
wee, a man seeyasiamɔ bi bu man kere. 14 A
man gire gisɔ tem men di. Na dɔɔ na n kukua
mi n toma wunen min di, kpa na n sāa kpiko
na n yaayaare mɔ handunia sɔɔ. Wi u man
wa kpuro, kpa u man go.

15 Adamu Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u neɛ,
aawo, n ñ me. Goo ù n nun go, kon yɛro mɔru
kɔsiawa ti tian nɔn nɔɔba yiru.

Ma u Kaeni yireru koosi, wi u nùn wa u
ku ka nùn gon sɔ. 16 Ma Kaeni u doona n
toma Yinni Gusunɔn min di, u da u sina
Edenin sɔɔ yari yerun bera gia, Nɔduɔ. Yisi
ten tubusiana yaayaaren tem.

Kaenin bibun bweseru

17 Yen biru Kaeni ka win kurɔ ba menna ma
kurɔ wi, u gura sua u Enaku mara. Ma Kaeni
u wuu gagu bana u gu soka Enaku nge win
biin yisuru. 18 Enaku wi, u Iradi mara, Iradi
maa Mehuyaeli mara. Mehuyaeli u Metusaeli
mara ma Metusaeli u Lemeki mara.

19 Lemeki wi, u kurɔbu yiru sua. Turon
yisira Ada, turogira maa Sila. 20 Ada u
Yabali mara. Wiya u sāa be ba wāa kuno
ba yaa sabenu kparamɔn baaba. 21 Win
wɔnɔn yisira Yubali. Wiya maa sāa be ba ra
mɔrɔkunu ka guunu so kpuron baaba. 22 Sila
wi maa, u Tubali Kaeni mara wi u ra dendi
yānu kpuro seku ye n sāa sisu ka sii gandu.
Win sesun yisira Naama.

23 Yera Lemeki u win kurɔbu sɔɔwa u neɛ,
i man swaa dakio,
beɛ nen kurɔbu, Ada ka Sila.
Na tɔnu go beɛn sɔ
yèn sɔ u man mɛera kua.

24 Bã n wi u Kaeni go mɔru kɔsia nɔn nɔɔba
yiru,

ba koo ne Lemeki mɔru kɔsia
nɔn wata ka wɔkura nɔɔbu ka yiru.

25 Adamu ka win kurɔ Efa ba menna kpam,
ma Efa u gura sua u bii tɔn durɔ mara u
nùn yisuru kã Seti. U neɛ, domi Yinni Gusunɔ
u kpam man bii tɔn durɔ kã u kua Abelin
kɔsire, wi Kaeni u go.

26 Setin ti, u bii tɔn durɔ mara ma u nùn
yisuru kã Enɔsi. Sanam me sɔra tɔmba Yinni
Gusunɔ sāaru torua.

Adamun bibun bweseru

5

¹ Wee nge me ba Adamun bweserun yīsa yorua. Dōma te Gusunō u tōn durō ka tōn kurō taka kua u bu kuawa win weenasibu. ² U bu soka tōmbu ma u bu domaru kua.

³ Ye Adamu u kua wōō wunaa teeru ka wōkuru (130) u bii tōn durō mara wi u ka nūn weene mam mam. Ma u nūn yīsiru kā Seti. ⁴ Setin marubun biru Adamu wi, u bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nene (800). ⁵ U kuawa wōō nene ka wunaa teeru ka wōkuru (930) ma u kpuna u gu.

⁶ Ye Seti u kua wōō wunōbu ka nōōbu (105), yera u Enasi mara. ⁷ Enasin marubun biru, Seti wi, u bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nene ka nōōbu yiru (807). ⁸ U kuawa wōō nene ka wunōbu ka wōkuru yiru (912) ma u kpuna u gu.

⁹ Ye Enasi u kua wōō wene ka wōkuru, yera u Kenani mara. ¹⁰ Kenanin marubun biru Enasi wi, u bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nene ka wōkuru nōōbu (815). ¹¹ U kuawa wōō nene ka wunōbu ka nōōbu (905) ma u kpuna u gu.

¹² Ye Kenani u kua wōō wata ka wōkuru, yera u Mahalaleeli mara. ¹³ Mahalaleelin marubun biru Kenani wi, u bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nene ka weeru (840). ¹⁴ U kuawa wōō nene ka wunōbu ka wōkuru (910) ma u kpuna u gu.

¹⁵ Ye Mahalaleeli u kua wōō wata ka nōōbu, yera u Yeredi mara. ¹⁶ Yeredin marubun biru Mahalaleeli wi, u bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nene ka tena (830). ¹⁷ U kuawa wōō nene ka wene ka wōkuru nōōbu (895) ma u kpuna u gu.

¹⁸ Ye Yeredi u kua wōō wunaa wata ka yiru (162), yera u Enaku mara. ¹⁹ Enakun marubun biru Yeredi wi, u bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nene (800). ²⁰ U kuawa wōō nene ka wunaa wata ka yiru (962) ma u kpuna u gu.

²¹ Ye Enaku u kua wōō wata ka nōōbu, yera u Metusela mara. ²² Metuselan marubun biru Enaku wi, u ka Gusunō swīna. U bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō gooba wunōbu (300). ²³ U kuawa wōō gooba wunōbu ka wata ka nōōbu (365). ²⁴ U ka Gusunō swīna, yen biru u doona wollo, domi Gusunō u nūn suawa wasiru.

²⁵ Ye Metusela u kua wōō wunaa wene ka nōōbu yiru (187), yera u Lemeki mara. ²⁶ Lemekin marubun biru Metusela wi, u bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nata ka wunaa wene ka yiru (782). ²⁷ U kuawa wōō nene ka wunaa wata ka nōōbu nne (969) ma u kpuna u gu.

²⁸ Ye Lemeki u kua wōō wunaa wene ka yiru (182), u bii tōn durō mara. ²⁹ Ma u nūn yīsiru kā Nōwe, u nene, winiwa koo sun somi besen wasiraru ka besen sam sēsōgia sōō ye sa mō yēn sō Yinni Gusunō u tem bōrsu.

³⁰ Nōwen marubun biru Lemeki wi, u maa bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nera wunōbu ka wene ka wōkuru nōōbu (595). ³¹ U kuawa wōō nata ka wunaa wata ka wōkuru nōōbu ka yiru (777) ma u kpuna u gu.

³² Ye Nōwe u kua wōō nera wunōbu (500), yera u Semu ka Kamu ka Yafeti mara.

Tōmbun daa kōsa

6

¹ Sanam me tōmba kōwarabu torua handunia sōō ma ba bii tōn kurōbu marumō, ² Wollun tōmbu * gaba na ba wa ma tōmbun bii tōn kurōbu ba wōō ma ba tii kurōbu gōsia. ³⁻⁴ Ma ba ka bu menna ba bibu mara. Bii beya ba kua durō ghebunu handunia sōō, ni nu raa yīsiru yara yellu. Ma Yinni Gusunō u nene, nen hunde kun ko n wā tōmbu sōō ka baadomma domi ba sāawa be ba koo gbi. Ka me, kon de ba n gina wā wōō wunaa teeru.

⁵ Domi u wa tōmbun daa kōsa kpēa handunia sōō. Ben gōrun bwisikunu nu ra n wāawa kōsa sōō baadomma. ⁶ Ma win gōru ga sankira yēn sō u tōmbu taka kua handunia. Ya nūn dua too sere win nukuro. ⁷ Ma u nene, wi, u koo kpuro kpeerasiawa handunia sōōn di, saa tōnun min di n ka girari yeyyo yi yi ra si ka yi yi ra kabiri ka gunasu. Domi win nukura sankira yēn sō u yeba kpuro taka kua.

Ye Gusunō u Nōwe yiire

⁸ Adama Gusunō u ka Nōwe nōnu geu nera ⁹⁻¹⁰ domi u win woodaba mem nōōwa. U n taare mō win waati ye sōō, ma u ka Gusunō swīna. Bii tōn durōbu itawa u mara. Ben yīsa wee, Semu ka Kamu ka Yafeti.

¹¹ Saa ye sōō, handunian kōsa kpēa Gusunōn wuswaa ma ya gōba banda. ¹² Yera u handunia merima u wa yen kōsa kpēa domi hunde koni baayere ya yen daa sanka. ¹³ Ma u Nōwe sōōwa u nene, na gōru doke n hunde koniba kpuro kpeerasia, domi ba dera handunian gōba banda. Kon bu kpeerasia, be ka tem sannu. ¹⁴ Adama wune Nōwe, a tii kpakoro bakaru kuo ka dāa dangia, ta n dii sōsu mō, kpa a tu dāa fiifinu tēni ten sōōwō ka tōōwō. ¹⁵ Amenīwa kaa tu koosina. A de ten dēbu bu n sāa gōm soonu gooba wunōbu (300) kpa ten yasum mu n sāa gōm soonu weerakuru, kpa ten gunum mu n sāa gōm soonu tena. ¹⁶ A de ta n kpeeru mō wollo. Kpēe te sōō, kpa a fenenti ko yen dēbu

* ^{6:2} wollun tōmbu - Ka Heberum ba yorua, Gusunōn bii tōn durōbu. Gaba tamaa yen tubusiana wöllun tōmbu. Gaba maa tamaa ba sāa Setin bweseru. Gaba maa tamaa ba sāawa sina bibu.

ka yasum mu n s̄aa ḡom soo teeru. Kpa a k̄onn̄o yaba ten ȳēs̄aa, a kenutiru doke. A de ta n s̄aa gidambisa ita. ¹⁷Wee, kon de nim yibu bakaru tu na tem s̄oo, tu hunde koni baayere kpeerasia handunia s̄oo. Ye ya w̄aa tem s̄oo kpuro ya koo gbiwa. ¹⁸Adama wuna kon wure n ka nen arukawani b̄ake. Kaa du kpakoro te s̄oo, wune ka wunen kuro ka wunen bibu ka ben kur̄obu sannu. ¹⁹Hunde koni baayere, yen yiruwa kaa maa duusia dwāa ka nia kpakoro te s̄oo ka wune sannu. ²⁰Gun̄osu ka ȳee yi yi ra kabiri, ye kpuron bwese bweseka s̄oo, yiru yiruwa ya koo na wunen mi, a ka ye faaba ko. ²¹A maa d̄ia ni ba ra di kpuro menn̄o a yi kpa nu ko wune ka ȳee yin d̄ianu.

²²Ma N̄owe u kua kpuro ye Gusun̄o u n̄un yiire.

N̄owe u ȳoōwa u dua kpakoro te s̄oo

7

¹Yen biruwa Yinni Gusun̄o u N̄owe s̄oōwa u nee, wuna na wa a man mem n̄oōwamm̄e saa yenin t̄ambu s̄oo. Yen s̄o, i duo kpakoro te s̄oo, wune ka wunen yenugibu kpuro. ²Kpa a ka ȳee yi kaa ka ȳakuru ko du yiru yirun wasi n̄ooba yiru dwāa ka nia, ka maa ȳee yi yi tien yiru yiru dwāa ka nia, ³ka maa gun̄osu yiru yirun wasi n̄ooba yiru d̄oo ka niu su ka wa su bweseru tiara handunia s̄oo. ⁴Dom̄i s̄oo n̄ooba yirun biru kon de gura yu ne s̄oo s̄oo weeru ka w̄okuru weeru kpa n hunde koni baayere kam koosia ye na taka kua.

⁵Ma N̄owe u kua kpuro ye Yinni Gusun̄o u n̄un yiire.

Handunia gira ya nim diira

⁶Sanam me nim yibu bakara tunuma, N̄owe u m̄owa w̄oo nata (600). ⁷Ma u dua kpakoro te s̄oo ka win kuro ka win bibu ka ben kur̄obu bu ka wa bu nim yibu baka te suuri. ⁸Ȳee yi ba koo ka ȳakuru ko ka yi yi tie ka gun̄osu ka ȳee kpuro yi yi kabirim̄o tem̄o, ⁹yen baayere ya dua kpakoro te s̄oo yiru yiru dwāa ka nia ka N̄owe sannu nge me Gusun̄o u n̄un s̄oōwa. ¹⁰S̄oo n̄ooba yirun biru nim yibu baka te, ta tunuma tem s̄oo.

¹¹N̄owen w̄oo natasen suru yirusen s̄oo w̄okura n̄oobu ka yiruse s̄oo, yera n s̄aare nge ba w̄oru b̄ok̄o k̄oria ma nim mu kurama ka dam tem di, ma gura nem̄o nge w̄olla ḡēera. ¹²Gura ye, ya nawa tem s̄oo s̄oo s̄oo weeru ka w̄okuru weeru. ¹³T̄oo te s̄oora N̄owe dua kpakoro te s̄oo, wi ka win kuro ka win bibu ita be, Semu ka Kamu ka Yafeti, ka maa ben kur̄obu ita, ¹⁴be ka gbeeku ȳee ka yaa sabenu ka ȳee yi yi ra kabiri ka gun̄osu ka sere ye ya kasa m̄o, ye kpuro bwese bweseka. ¹⁵⁻¹⁶Hunde koni baayere kpuro gesi, ya duāwa ka N̄owe sannu ḡoo ge s̄oo yiru yiru dwāa ka nia, nge me Gusun̄o u N̄owe s̄oōwa. Ma Yinni Gusun̄o u n̄un kenusi.

¹⁷⁻¹⁸Gura nem̄o ma nim mu kpēam̄o tem s̄oo sere s̄oo weeru, mu teriam̄o mu kpakoro te ȳiia ma ta seewa tem di ta gerua men w̄olla. ¹⁹Ma mu kpēam̄o mu sosim̄o sere mu guu bakanu kpuro mw̄e tem s̄oo. ²⁰Mu kpan gunia guunun wollun di sere ḡom soan w̄okura n̄oobu. ²¹Ma hunde koni baayere handunia s̄oo ya gu, saa t̄ambu sere ka yaa sabenu ka gbeeku ȳee ka gun̄osu ka ye ya kabirim̄o tem̄o kpuro. ²²Ye ya w̄esiam̄o tem dira s̄oo kpuro gesi ya guwa. ²³Hunde koniba kpuro handuniāo ba kam kuawa, saa tanu sere ȳee naasu n̄negii ka yi yi ra kabiri ka gun̄osu. Kpurowa n kam kua, ma n kun m̄o N̄owe turo ka sere win t̄ambu ka ȳee yi yi w̄aa kpakoro te s̄oo.

Nim bakam me, mu gbera

²⁴Ma nim me, mu terie handunia s̄oo s̄oo wunaa weeru ka w̄okuru.

8

¹Adama Gusun̄o kun N̄owe duari ka gbeeku ȳee kpuro ka yaa sabe ni kpuro yi yi ka n̄un w̄aa kpakoro te s̄oo. Ma u dera woo ga kua tem s̄oo ma nim me, mu kaaram torua. ²Nim me mu kuram̄o tem di mu ȳora, w̄olla maa kenua, gura ȳora. ³Nim mu doonam̄o fiiko fiiko. S̄oo wunaa weeru ka w̄okurun biru ma mu kaara. ⁴Suru n̄ooba yirusen s̄oo w̄okura n̄oobu ka yiruse s̄oo, yera kpakoro te, ta da ta ȳora guu te ba m̄o Ararat̄in w̄olla. ⁵Nim mu kaaram̄o sere n ka kua suru w̄okuruse. Suru win t̄oo gbiikuru s̄oora guunun wii w̄olla tera.

⁶Ye n maa kua s̄oo weeru, ma N̄owe u kpakoro ten fenenti wukia. ⁷U gbanamgbaaru ȳosu ta n ka yaayaare m̄o ta n daam̄o ta n wuramam̄o sere nim mu ka gbera tem̄o. ⁸Yen biru u totob̄er̄eru ȳosu u ka wa nim m̄u n kaara tem̄o. ⁹Adama totob̄er̄e te, ta ñ ayeru wa mi ta koo sura. Ma ta wura win mi, kpakoro te s̄oo, ȳen s̄o nim gina tie tem s̄oo kpuro. Ma N̄owe u n̄omu dem̄ia u tu mwa u doke kpakororu s̄oo. ¹⁰U maa mara n kua s̄oo n̄ooba yiru u sere maa totob̄er̄e te ȳosu. ¹¹Ta wurama win mi yoka ta d̄aa wuru beku n̄oo b̄eri. Ma N̄owe u gia ma nim mu kaarawa tem̄o. ¹²Ma u maa mara s̄oo n̄ooba yiru, u kpan totob̄er̄e te ȳosu. Ta ñ maa wurame win mi.

¹³Yen d̄oma tera n kua N̄owen w̄oo nata ka tiasen (601) suru gbiikoon t̄oo gbiikuru. Ma u kpakoro te kpēeya u deema wee, nim mu kpa tem mu gberama. ¹⁴Ye n kua suru yirusen s̄oo yenda n̄oobu ka yiru, yera u deema wee, tem mu gbera mam mam.

¹⁵Yera Gusun̄o u N̄owe s̄oōwa u nee, ¹⁶i yario kpakororun di wune ka wunen kuro ka wunen bibu ka ben kur̄obu. ¹⁷I ka ȳee bwese bweseka kpuro yario saa gun̄osu sere ȳee naasu n̄negii ka ȳee yi yi ra kabiri tem̄o, kpa yi marura yi d̄abia kpa yi teria tem̄o.

¹⁸ Ma Nōwe u yara wi ka win kuro ka win bibu ka ben kurabu. ¹⁹ Ma yee yi yi naasu nne ma kpuro ka yi yi ra kabiri ka gunosu kpuro, yaa baayere gesi ye ya waa temo kpurowa ya yara goon di, baayere ka yen bweseru.

²⁰ Saa yera Nōwe u yaku yeru bana mi u koo Yinni Gusuno sa. Ma u yee ka gunosu gasa bweseru baatere soo te ba ra ka yakuru ko. Ma u ka yaku dso mwaararuginu kua yaku yee ten wollo. ²¹ Ma Yinni Gusuno u yaku ni mwa ma u tii sowa u nee, na n kon maa tem bursi tonun sa. Domi tonun gsrun bwisikunu saawa ksunu saa win birun di. Na n maa hunde koniba kpuro kpeerasiam nge me na kua.

²² Sere dunia yu ka kpe, duurubu ka geebun saa ka wooru ka yam susurun saa ka soo sareru ka wuburun saa, ka sere maa soo soo ka wokuru, yen gaa kun kpeemo.

Arukawani ye Gusuno u ka Nōwe bakua

9

¹ Yen biru Gusuno u Nōwe ka win bibu domaru kua u nee, i maruro i dabia kpa i yibu tem soo. ² Handunian yaa baayere ka guno baagere ka ye ya kabirim temo ka swaa baayere nim woku soo ya ko n been berum ma, domi na bee ye kpuro nomu sandia. ³ Ye ya siim ya wasi kpuro, ya ko n saawa been dianu nge me na raa bee daa binu ka yaka bii we, meya na maa bee ye kpuro weemo. ⁴ Adama i ku yaa tem ka yen yem sannu, i kun ye sake, domi yen yema mu dera ya waa. ⁵ I n maa ye ma hunde koni baayere ye ya tonu go, kon ye win yem kosire bikia.

⁶ Wi u tonun yem yari, tonuwa koo maa yeron yem yari, domi na tonu taka kuawa nen weenasi. ⁷ Adama i n marurama i n dabiama kpa i teria tem soo.

⁸ Gusuno u kpm Nōwe ka win bibu sowa u nee, ⁹ wee, na wure na ka bee nen arukawani bokum ka been bwese te ta koo marura been min di, ¹⁰ ka sere hunde koni baayere ye ya ka bee waa, saa gunosu sere yaa sabenu ka gbeeku yee yi yi ka bee yara kpakoro ten di kpuro gesi. ¹¹ Arukawani yera, nim yiburu ta n maa hunde koniba kpuro kam koosiam, meya ta n maa handunia kpeesiam. ¹² Arukawani ye na wure na bakum ka bee ka hunde koni baayere sere ka baadomma, yen yireru wee. ¹³ Tera guru waa ye na dokemo wollo. ¹⁴ Na n guru winu doke wollo, guru waa ye, ya koo sosira ni soo, ¹⁵ kpa n nen arukawani yaaya ye na ka bee bakua ka hunde koni baayere, kpa nim mu ku maa yibu mu sere baayere kam koosia ye ya wasi. ¹⁶ Guru waa ye, ya koo sosira guru wiru soo. Na n ye meera kpa

n arukawani noru sarigia ye yaaya ye ya waa ne Gusuno ka hunde koni baayeren baa soo. ¹⁷ Nen arukawani yen yirera mi.

Nōwe ka win bibun gari

¹⁸ Nōwen bibu ita be ba raa dua kpakoro te soo ba yara, bera Semu ka Kamu ka Yafeti. Kamu saawa Kananin tundo. ¹⁹ Be ita beya ba saa Nōwen bibu. Ben min diya handuniagiba teriara kpuro.

²⁰ Sanam meya Nōwe u wukubu torua u daa bii ni ba mo reseme duura. ²¹ Sso teeru u nin tam nora ya nun goomo, ma u da win kuro u kpuna tereru. ²² Ye Kamu Kananin tundo u win baan tere te wa u da towo u win mo ka wono, Semu ka Yafeti sowa. ²³ Yera ba na ba kumbooro sua ba sandi ben seno ba ka birum birum sia ba ben tondon tereru wukiri. Ba n tu wa yen so ba ben wuswaa siye. ²⁴ Sanam me Nōwen tam mu kpalla, yera u nua ye win bii yiruse u nun kua. ²⁵ Ma u nee,

kam koorewa Kananin.

U koo kowa win maabu ka win wonobun yoo.

²⁶ U maa nee,

bu Gusuno siaro wi u saa Semun Yinni.

Wiya u koo Kanani ko Semun yoo,

²⁷ kpa u maa Yafeti dukia sosia, u de wi ka Semu ba n waa sannu, kpa Kanani u ko ben yoo.

²⁸ Nim yibu baka ten biru Nōwe u kua wo gooba wunabu ka weeraakuru (350). ²⁹ Win wo kpuro ga kuawa nene ka wunaa weeru ka wokuru (950) ma u kpuna u gu.

10

Nōwen bibun bweseru

(I maa meerio Bandun Gari I, 1:5-23)

¹ Nōwen bibu Semu ka Kamu ka Yafeti ben bweseru wee. Be ita kpuro ba bibu mara nim yibu baka ten biru.

² Be Yafeti u mara be wee, Gomee ka Magogu ka Madai ka Yafani ka Tubali ka Meseki ka Tirasi. ³ Ma Gomee u seewa u maa Asikenasi ka Rifati ka Togaama mara. ⁴ Yafaniwa u maa Elisa ka Taasisi ka Kitimu ka Dodanimu mara. ⁵ Yafetin bwese tera ta da ta sina nim wokun bokuo ka tem bureno. Miya ba marura ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumo.

⁶ Be ba maa saa Kamun bibu, be wee, Kusi ka Misiraimu ka Puti ka Kanani. ⁷ Kusi u seewa ma u Saba ka Hafila ka Sabuta mara ka Raema ka Sabuteka. Raema u maa seewa u Seba ka Dedani mara. ⁸ Kusi u maa bii mara wi ba sokuma Nimurodu. Wiya u gbia u kua worugo dangii handunia soo. ⁹ Yinni Gusuno u dera u kua taaso geon tii tii. Yen s5na ba ra mandu garu ko bu nee, Yinni Gusuno u nun ko taaso geo nge Nimurodu. ¹⁰ Nimurodu

wi, u gina gbia u bandu di Babelio ka Erekiio ka Akadio ka Kalineo Sinean temo. ¹¹ Tem min diya u yara u da Asirin temo. Ma u wuu sini bana si ba mo Ninifu ka Rehobatuhiro ka Kalasi, ¹² ka maa Reseni, Ninifu ka Kalasin baa soo. Wuu si kpuro su kuawa wuu boko teu.

¹³ Misiraimu wiya u Ludiba mara ka Ananiba ka Lehabuba ka Nafituba ¹⁴ ka Paturusigibu ka Kafitorigibu ka Kasulugibu min di Filisitiban bwesera yarima.

¹⁵ Kanani u maa Sidoni mara. Wiya u saa win bii gbiikoo. Ma u maa Heti mara. ¹⁶ Win bibun gaba ba kua Yebusiba ka Amoreba ka Girigasiba ¹⁷ ka Hefiba ka Aakiba ka Siniba ¹⁸ ka maa Aafadiba ka Semarigibu ka Hamatiba. Yen biru Kanani bwese keru yi, yi yarina. ¹⁹ Yi da da Sidonio, Geran bera gia sere ka Gasao ka maa Sodomuo ka Gomora gia ka Adima ka Seboimuo n ka girari Lesao. ²⁰ Beya ba saa Kamun bibu. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumo.

²¹ Be ba maa saa Semu, Yafetin moon bibun bweseru beya Heberuba. ²² Ben yisa wee, Elamu ka Asuri ka Aapasadi ka Ludi ka Aramu. ²³ Ma Aramu u seewa u maa Usi ka Uli mara ka Gete ka Masi. ²⁴ Aapasadi u maa Sela mara. Ma Sela u maa Heberu mara. ²⁵ Ma Heberu u bii ton durabu yiru mara. Turowa ba sokumo Pelegi, yen s5 win waati soora duniagiba tem bonu kua. Win wonon yisira maa Yokutani. ²⁶ Ma Yokutani wi, u maa Alimodadi mara ka Selifu ka Hasamafeti ka Yeraa ²⁷ ka Hadoramu ka Usali ka Dikila ²⁸ ka Obali ka Abimaeli ka Saba ²⁹ ka Ofiri ka Hafila ka Yobabu. Be kpurowa ba saa Yokutanin bibu. ³⁰ Ba sinawa saa Mesan di sere ka guu te ta waa s5o yari yeru gia te ba mo Sefaa. ³¹ Be ba saa Semun bibu bera mi. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumo.

³² Nge me Nowen bibun bweserun keru yi saa ka sere maa tem mi ba da ba waa waa ka barum me kera baayere ya ra gere, meya mi. Ben min diya handunian bweseru baatere ta yara nim yibu baka ten biru.

Ba gidambisa bana Babelio

11

¹ N deema yellu handunia kpuro soo, barum tema ba ra gere mam mam. ² Ma ba seewa ba doona saa s5o yari yerun di ba batuma deema Sinean temo ma ba sin yeru kua mi. ³ Yera ba geruna ba nee, too, i de su biriki mura su ye w5 yu gbera.

Ma ba ka biriki ye bana kua yen s5 ba n kpenu mo. Ma ba kontaa kua ben simaa. ⁴ Ba kpam nee, i de su wuu swii kpa su gidambisa bani yen wii kpiira koo wollu girari, kpa su

yisiru yari kpa su ku yarina handunia kpuro soo.

⁵ Yera Yinni Gusuno u sarama u ka wuu ge ka gidambisa ye meeri ye tamba banimo mi. ⁶ Ma u nee, be wee, ba saa bwese teeru ba maa barum tem gerumo ma ba bwisika bu yeni ko. Saa ten di gaanu kun bu yinarimo bu ka ko ye ba bwisika kpuro. ⁷ Yen s5, kon sara n da n ben barum burisina kpa bu ku maa noosina.

⁸ Yera Yinni Gusuno u bu yarinasia n toma min di, ba wuu gen bana deri ba da ba pusa tem kpuro soo. ⁹ Yen s5na ba wuu ge soka Babeli, domi miya Yinni Gusuno u barum burisina. Min diya u maa tambu kpuro yarinasia ba pusa handunia kpuro soo.

Semun bibun bweseru n ka Aburamu girari

¹⁰ Semun bibun bweseru wee. Nim yibu baka ten biru n kua w5o yiru yera u Aapasadi mara. N deema saa ye soora u mo w5o wunabu (100). ¹¹ Aapasadin marubun biru Semu u maa bii ton durabu ka ton kurabu marumo sere n ka kua w5o neera wunabu (500).

¹² Ye Aapasadi u kua w5o tena ka noobu ma u Sela mara. ¹³ Selan marubun biru Aapasadi u maa bii ton durabu ka ton kurabu marumo sere n ka kua w5o neeru ka ita (403).

¹⁴ Ye Sela u kua w5o tena ma u Heberu mara. ¹⁵ Heberun marubun biru Sela u maa bii ton durabu ka ton kurabu marumo sere n ka kua w5o neeru ka ita (403).

¹⁶ Heberu u kua w5o tena ka nne ma u Pelegi mara. ¹⁷ Pelegin marubun biru Heberu u maa bii ton durabu ka ton kurabu marumo sere n ka kua w5o neeru ka tena (430).

¹⁸ Pelegi u kua w5o tena ma u Rehu mara. ¹⁹ Rehun marubun biru Pelegi u maa bii ton durabu ka ton kurabu marumo sere n ka kua w5o goobu ka nooba nne (209).

²⁰ Rehu u kua w5o tena ka yiru ma u Serugu mara. ²¹ Serugin marubun biru Rehu u maa bii ton durabu ka ton kurabu marumo sere n ka kua w5o goobu ka nooba yiru (207).

²² Ye Serugu u kua w5o tena ma u Nakori mara. ²³ Nakorin marubun biru Serugu u maa bii ton durabu ka ton kurabu marumo sere n ka kua w5o goobu (200).

²⁴ Ye Nakori u kua w5o tena tia sari ma u Tera mara. ²⁵ Teran marubun biru Nakori u maa bii ton durabu ka ton kurabu marumo sere n ka kua w5o wunaa teeru tia sari (119).

²⁶ Tera u kua w5o wata ka wakuru ma u Aburamu ka Nakori ka Harani mara.

²⁷ Teran bibun bweseru wee. Tera u Aburamu mara ka Nakori ka Harani. Ma Harani u seewa u Lotu mara. ²⁸ Harani wi, u gu ben wuu Uru soo, Kaladen temo mi ba nun mara, win tundo Tera u s5. ²⁹ Aburamu

ka Nakori ba kurɔbu sua. Aburamun kurɔn yisira Saarai, Nakorigiin yisira maa Milika. Wi ka Yisika ba s̄awa Haranin bibu. ³⁰ Saarai u s̄awa wiro, u ñ bii mara.

³¹ Yen biru Tera u win bii Aburamu sua ka Saarai Aburamun kuro ka Lotu Haranin bii, ba seewa ba yara sannu Urun di Kaladen temɔ ba dɔɔ Kananin temɔ. Ye ba tura wuu ge ba m̄ Karaniɔ ma ba sina mi. ³² Ye Tera u kua w̄ɔ goobu ka n̄ɔbu (205) ma u kpuna u gu Harani mi.

ABURAHAMU

Gusunɔ u Aburamu gɔsa nenem

12

¹ Yen biruwa Yinni Gusunɔ u Aburamu s̄ɔwa u n̄ɛɛ, a seewo wunen tem di a wunen wuu deri ka wunen tundon yenu a da tem gam mi kon nun s̄ɔsi. ² Wunen min diya kon de bwese bakarɔ tu yari. Kon nun domaru kua kpa wunen yisuru tu kp̄a kpa a ko domarun nuuru. ³ Baawure wi u nun domaru kua, kon maa ȳero domaru kua. Wi u maa nun b̄rusi, kon ȳero b̄rusi. Wunen min diya handunian t̄mbu kpuro ba koo domaru wa.

⁴ Yera Aburamu u swaa w̄ori nge m̄e Yinni Gusunɔ u n̄n s̄ɔwa ma ba da sannu ka Lotu. Sanam m̄e ba yara Haranin di, Aburamu u m̄wa w̄ɔ wata ka w̄kura n̄ɔbu. ⁵ U win kurɔ Saarai sua ka Lotu win w̄nɔn bii ka ben arumani ye ba m̄ kpuro ka som kowo be ba wa Haraniɔ. Be kpurowa ba swaa w̄ori ma ba tura Kananin temɔ.

Aburamu u Egibiti da saa Kananin di

⁶ Ye ba tura mi, ma Aburamu u tem m̄e bukiana sere u ka tura Sikemu mi d̄aa s̄ɔ ga w̄a ge ba m̄ M̄ore. Kananiba maa w̄a tem m̄e s̄ɔ, saa ye.

⁷ S̄ɔ teeru yera Yinni Gusunɔ u Aburamu kure u n̄ɛɛ, wunen bibun bwesera kon tem m̄e w̄ɛ.

Ma u ȳaku yuru bana u ka Yinni Gusunɔ s̄a wi u n̄n kure mi. ⁸ Yen biruwa u seewa min di u da guuru garun bera gia Betelin s̄ɔ yari yerɔ u win d̄ii bekuruginu gira. U Beteli m̄era s̄ɔ kpee yeru gia, Ayi maa s̄ɔ yari yerɔ. Miya u maa ȳaku yeru bana u Yinni Gusunɔ s̄awa. ⁹ Ma u maa seewa u win sanum w̄ori u d̄ɔ s̄ɔ ȳɛsan n̄m dwaru gia Negebua.

¹⁰ Ye Aburamu u tura mi, yera ḡɔra tunuma tem m̄e s̄ɔ. Ma u seewa u da Egibitin temɔ u sina mi, domi ḡɔ te, ta kp̄a win tem mi. ¹¹ Sanam m̄e ba Egibitin tem turuku kua, Aburamu u win kurɔ Saarai s̄ɔwa u n̄ɛɛ, wee wun̄e kurɔ bur̄wa. ¹² Egibitigibu b̄a n̄ nun wa ba koo n̄ɛɛ, a s̄a nen kurɔ kpa bu man go bu nun deri. ¹³ Na nun kanamɔ, a n̄ɛɛ, wun̄e nen sesuwa kpa bu ku man wahala ko wunen s̄ɔ, kpa a wa a nen wiru dwe.

¹⁴ Ye ba tura Egibitiɔ, Egibitigiba wa ma kurɔ wi, u win gem gem. ¹⁵ Egibiti sun̄ɔ bw̄aba n̄n wa ma ba na ba sun̄ɔ kurɔ win buram gari saaria, ma sun̄ɔ u dera ba ka n̄n na win mi. ¹⁶ Ma u Aburamu gea kua gem gem kurɔ win s̄ɔ. U n̄n ȳanu k̄a ka n̄ɛɛ ka ketekunu ka keteku merobu ka yooyoosu ka yoo ton durɔbu ka ton kurɔbu. ¹⁷ Adama Yinni Gusunɔ u sun̄ɔ wi ka win yenugibu kpuro wahala baka doke Saarai, Aburamun kurɔn s̄ɔ. ¹⁸ Yera u Aburamu soka u n̄ɛɛ, mban s̄na a man kua m̄e. Mban s̄na a ñ man s̄ɔwa ma wunen kurɔwa. ¹⁹ Ma a n̄ɛɛ, wunen sesuwa, a dera na n̄n sua kurɔ. T̄ɛ wunen kurɔ wee, a n̄n suo a ka doona.

²⁰ Ma u wooda w̄ɛ bu de u doona ka win kurɔ ka win ye u m̄ kpuro.

13

¹ Ma Aburamu u seewa Egibitin di u wuru Negebu gia wi ka win kurɔ ka ye u m̄ kpuro ka Lotu sannu.

Aburamu ka Lotu ba karana

² Aburamu u s̄awa dukiagii. U yaa sabenu m̄o ka sii geesu ka wura. ³ Ma u sanum s̄o Negebu di u da Beteli gia u tura mi u raa win d̄ii bekuruginu gira Beteli ka Ayin baa s̄ɔ. ⁴ Miya u Yinni Gusunɔ s̄awa mi u raa ȳaku yeru bana.

⁵ N deema Lotu u maa ȳanu m̄o ka n̄ɛɛ ka d̄ii bekuruginu u ka Aburamu sw̄ii. ⁶ Ben arumani ye, ya kp̄a sere yam mi ba w̄a mu ñ tura ba n̄ ka w̄a mi sannu. ⁷ Yen s̄na sann̄o ga dua Aburamun kparobu ka Lotugibun suunu s̄ɔ. N deema Kananiba ka Feresiba ba w̄a tem m̄e s̄ɔ sanam m̄e. ⁸ Yera Aburamu u Lotu s̄ɔwa u n̄ɛɛ, na nun kanamɔ, a ku de sikirin̄o ga n̄ w̄a n̄e ka wunen suunu s̄ɔ, ñ kun m̄e nen kparobu ka wunegibun suunu s̄ɔ. Domi bese dusina. ⁹ A ñ ñ tem waam̄o kpuro wunen wuswaa? A de su kabana. A n̄ da n̄m dwarɔ, kon da n̄m geu, ñ n̄ maa n̄m geu gian na a da, kon da n̄m dwarɔ.

¹⁰ Ma Lotu u n̄ni seeya u Yuudenin daaru bera m̄era sere n̄ ka da wuu ge ba m̄ Soari. U wa tem mu gea s̄a mu n̄ke n̄keru m̄o nge gbaa te Yinni Gusunɔ u kua Edeniɔ, ñ kun m̄e Egibitin tem. N deema Yinni Gusunɔ kun gina Sodomu ka Gom̄ra kpeerasie. ¹¹ Yera Lotu u Yuudenin w̄wa ye kpuro tii ḡɔsia ma u da s̄ɔ yari yeru gia. M̄ya n̄ kua ba ka karana. ¹² Aburamu u sina Kananin temɔ, Lotu u maa da u sina w̄wa yen wusun boku ma u ka win d̄ii bekuruginu susim̄o sere ka Sodomu. ¹³ Sodomugibu wee, ton k̄soba. Ba s̄awa durumgibu mam mam Gusun̄n wuswaa.

¹⁴ Ye Lotu ka Aburamu ba karana ba kpa, yera Yinni Gusunɔ u Aburamu s̄ɔwa u n̄ɛɛ, a n̄ni seeyo kpa a s̄ɔ yari yeru ka duu yeru m̄eri n̄ toma ka s̄ɔ ȳɛsi ȳɛsika. ¹⁵ Domi

tem me a waamō mi kpuro, wunε ka wunen bibun bwesera kon mu wε ka baadommao. ¹⁶ Kon wunen bibun bweseru dabiasia nge yanim. Wi u koo kpī u yanim gari wiya u koo maa kpī u wunen bibun bweseru gari. ¹⁷ A seewo a tem me bōsu kpa a men kpāaru wa nge me mu ne. Domi wuna kon mu wε.

¹⁸ Ma Aburamu u win dii bekuruginu kpārenu kua u da u sina Manden sōwō, wuu ge ba mō Heboronin bōkuo. Ma u yāku yeru bana u ka Yinni Gusunō sā mi.

Aburamu u Lōtu wōra

14

¹ Sanam me Amurafeli u sāa Sinean suno, ma Ariaku sāa Elasan suno, ma Kedolameε sāa Elaman suno, ma Tideali sāa Goyimun suno, ² sanam meya sinam be, ba tabu kua ka Bera, Sodomun suno, ka Birisa, Gomōran suno, ka Sineabu, Adiman suno, ka Semebeε, Seboimun suno, ka Belan suno ye ba maa sokumō Soari. ³ Beni kpurowa ba menna nim wōku bōruguu ge ba maa sokumō Sidimu, gen wōwao. ⁴ N deema wō wōkura yiruwā ba Kedolameε yoru diiya, adama wō wōkura itase sōo ba seewa ba ka tii yina. ⁵ Yera wō wōkura nneε, Kedolameε ka sinam be ba wāa ka wi, ba tabu da ma ba Refaba tabu di Asiterōtu Kaanaimu, ma ba Susiba tabu di Hamu, ma ba Emiba tabu di Safe Kiriataimu. ⁶ Ba maa Horiba tabu di ben guu te ba mō Seiri sere Paranin sōwō ge ga wāa gbaburun bera. ⁷ Yen biru ba gosirama ba da Eni Misipatio, ye ba maa sokumō Kadesi. Miya ba Amalekiba tabu wōri ba kamia ben tem kpuro sōo ka Amōreba be ba terie Hasasntamao. ⁸ Yera Sodomun suno seewa ka Gomōran suno ka Adiman suno ka Seboimun suno ka Belan suno ye ba maa sokumō Soari, ba da ba ka sinam be tabu yinna Sidimun wōwao. ⁹ Sinam beya Kedolameε, Elaman suno, ka Tideali, Goyimun suno, ka Amurafeli, Sinean suno, ka Ariaku, Elasan suno. Sinambu nne be, ba ka nōbu be tabu mō. ¹⁰ Sidimun wōwa miya kantaan wōrusu wāa nge dākōba. Yera Sodomun suno ka Gomōran suno ba duki sua ba da ba wōriki si sōo. Be ba tie ba maa duki doona guunu gia. ¹¹ Be ba bu tabu di, ba Sodomu ka Gomōragibun dukia gura ka ben dīanu kpuro ba ka doona. ¹² Ba maa Aburamun wōnōn bii Lōtu mwa wi u wāa Sodomu ka win dukia kpuro ba ka doona.

¹³ Yera durō goo wi u kpikiru sua Sodomun di u na u Aburamu, Heberu wi sōwō. N deema Aburamu u sō Manden sōwō. Mande sāawa Amōren bweseru, Esikoli ka Aneen wōnō, be ba arukawani bōkua ka Aburamu. ¹⁴ Ye Aburamu u nua ma ba win wōnōn bii yoru mwa, yera u win sōm kowo wōrugōba gōsa gooba wunōbu ka wōkura nōbu ka ita (318) be ba mara win

yenuo u bu tabu yānu wε. Ma u ka sinam be naa gira sere Danu. ¹⁵ Ma u win tōmbu bōnu kua u ka bu wōri wōkuru, wi ka win sōm kowobu. U bu tabu di ma u bu naa swīi sere Kobao, ye ya wāa Damasīn sōo yēsan nōm geu gia. ¹⁶ U dukia ye kpuro wōrama ma u win wōnōn bii Lōtu wōrama ka win ye u mō ka sere maa tōn be ba raa mwēera ka ben kurōbu.

Aburamu u ka Mēekisideki ka Sodomun suno yinna

¹⁷ Ye Aburamu u Kedolameε ka sinam be ba wāa ka wi tabu diima u wee, Sodomun suno u nūn sennō da Safen wōwao ye ba maa sokumō sunōn wōwa.

¹⁸ Ma Mēekisideki, Salemun suno u ka pēε na mi ka tam. Durō wi sāawa Wōrukoon yāku kowo. ¹⁹ U Aburamu domaru kua u neε, Gusunō, wi, wi u kpuro kere, u maa wallu ka tem taka kua, u koo nun domaru kua. ²⁰ Wigia siarabu domi u nun wunen wērbu nōmu beria.

Ma Aburamu u ye u waama kpuron wōkuru baateren wōlō tia tia sua u Mēekisideki wi wε.

²¹ Yen biru Sodomun suno u Aburamu sōwō u neε, a man tōmbu wēyō kpa a dukia sua yu ko wunegia.

²² Aburamu u Sodomun suno wisa u neε, na nōmu sua wōlō na bōrua ka Gusunōn yīsiru, wi, wi u kpuro kere u maa wallu ka tem taka kua, ²³ ma na n gāanu ganu suamō ni nu sāa wuneginu baa wēε siira, baa bara wēru kpa a ku ra ka neε, wuna a man kua dukiagi. Na n gāanu ganu suamō, ²⁴ ma n kun mō ye nen aluwaasiba ba di. Adama a de Aneε ka Esikoli ka Mande be ba ka man da bu ben bōnu sua.

Arukawani ye Gusunō u ka Aburamu bōkua

15

¹ Yeniba kpuron biru Yinni Gusunō u ka Aburamu gari kua kāsiru sōo u neε, Aburamu, a ku bεrum ko, nena na wunen tēreru, wunen are ko n kpā gem gem.

² Aburamu nūn wisa u neε, Yinni Gusunō, mba kaa maa man wε. Wee na gōo dōo bii sari kpa Eliesε Damasigii u ko nen tubi dio. ³ Yēn sō a n man bii kā, nen yoo Eliesε wi ba mara nen yenuo wiya koo nen tubi di.

⁴ Yera Yinni Gusunō u Aburamu sōwō u neε, n n wi, u koo ko wunen tubi dio. Wunen tii tiin biwa u koo wunen tubi di.

⁵ Ma Gusunō u ka nūn da tōwō u neε, a wōllu mēerio kpa a kperi gari, a n kaa kpī. Nge meya wunen bwesera koo dabiru nera.

⁶ Ma Aburamu u Yinni Gusunō naane kua. Yen sōna Gusunō u nūn garisi gemgii. ⁷ Ma u kram nūn sōwō u neε, nena na Yinni

Gusunɔ, nɛ wi na nun yarama saa Urun di Kaladen temɔ kpa n ka nun tem menɪ wɛ.

⁸ Adama u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, amɔna ko na n ka yɛ ma tem menɪ mu koo ko negim.

⁹ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a naa gbiiba wɔɔ itagia tama ka boo niu wɔɔ itaguu, ka yɔa kineru wɔɔ itagiru ka kparuko ka totoberɛ buu kpa a man ye goowa a yi.

¹⁰ Yera Aburamu u yɛɛ yi kpuro menna u yi go u berana yiru u yin besi yi u karinasia, adama u n gunɔsu bere si. ¹¹ Yaberekunu nu sarama yaa goo ni sɔɔ, ma Aburamu u nu gira.

¹² Ye sɔɔ duɔ, dom mɔn bakara Aburamu wɔri ma berum nɔn mwa yam wɔku te sɔɔ. ¹³ Yera Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a n yɛ ma wunen bibun bwesera ta koo tem tukumɔ sina mi ba koo bu yoru diisia kpa bu bu nɔni sɔ sere wɔɔ nɛɛru (400). ¹⁴⁻¹⁶ Adama kon tem mɛn tɔmbu siri be ba koo bu yoo te diisia. Wɔɔ dabirun biru ba koo yari tem min di ka dukia baka kpa bu kpm gɔsirama mini, domi Amoreban durum kun gina yiba n ka bu kpeerasia. Adama wunɛ kaa tɔkɔ kowa kɔɔ kɔɔ kpa a da a wunen baababa deema ka alafia.

¹⁷ Ye sɔɔ kpa yam tɪra niki niki, yera Gusunɔ u kurama yaa besi yin kpoo kpooka sɔɔ. U sɔa nge dɔɔ bokon wiisu ka dɔɔ yari. ¹⁸ Nge mɛya u ka Aburamu arukawani bɔkua tɔɔ te sɔɔ u nɛɛ, wunen bwesera kon tem menɪ wɛ saa daa piibu ge ga wɔa Egibitin tem nɔɔ bura yerun di sere daa baka ten mi, te ba mɔ Efarati. ¹⁹ Tem mɛ, mu sɔawa Keniban tem ka Kenisibagim ka Kadimɔnibagim ²⁰ ka Hetibagim ka Feresibagim ka Refaban tem, ²¹ ka Amoreban tem ka Kananiban tem ka Girigasiban tem ka Yebusiban tem.

Agaa u Aburamu Isimeeli marua

16

¹ Aburamu ka win kurɔ Saaraɪ ba n bii mara. Wee Saaraɪ wi, u yoo tɔn kurɔ goo mɔ wi u sɔa Egibitigii. Win yɪsira Agaa. ² Ma Saaraɪ u win durɔ sɔɔwa u nɛɛ, wee, Yinni Gusunɔ u man kua wɪro. Na nun kanamɔ, a ka nen yoo duo. Sɔrɔkudo kon bibu wa saa win min di.

Ma Aburamu u win kurɔn gari wura. ³ Saa ye sɔara Saaraɪ u win yoo Agaa wi sua u win durɔ kɔ kurɔ. N deema ba wɔɔ wɔkuru kua kɔ Kananin temɔ. ⁴ Ma Aburamu u ka Agaa menna ma Agaa u gura sua. Ye u wa u gura mɔ, yera u win yinni Saaraɪ gendu wɔri. ⁵ Ma Saaraɪ u Aburamu sɔɔwa u nɛɛ, nen wɔmburu tu wɔri wunɛ sɔɔ. Na nun nen yoo kɔ kurɔ, adama ye u wa ma u gura mɔ,

yera u man gendu wɔri. Yinni Gusunɔwa koo sun siria nɛ ka wunɛ.

⁶ Aburamu u Saaraɪ wisa u nɛɛ, wuna a wunen yoo mɔ, a ka nɔn kooowo nge mɛ a kɪ.

Saa yera u Agaa nɔni menɪ ma Agaa u duka sua win min di. ⁷ Yinni Gusunɔn gɔrado * u nɔn wa ghaburɔ bwia gaan bɔkua Surin swaaɔ. ⁸ U nɛɛ, Agaa, Saaraɪn yoo, man diya a wee. Mana a dɔɔ.

Agaa u nɛɛ, na duka suɔwa nen yinni Saaraɪn min di.

⁹ Ma gɔrado wi, u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a gɔsiro wunen yinnin mi, kpa a nɔn wiru kpɪiya. ¹⁰ Kon wunen bweseru dabiasia sere goo kun kpɛ u tu gari. ¹¹ Wee a gura mɔ, kaa bii tɔn durɔ ma kpa a nɔn yɪsiru kɛ Isimeeli. Domi Yinni Gusunɔ u wunen nɔɔ nua nɔni swɔa te sɔɔ. ¹² Bii wi, u ko n sɔawa nge keteku gbɛeku. U ko n ka tɔmbu kpuro nɔɔ gɔmunu mɔ. Tɔmbu kpuro ba koo maa ka nɔn nɔɔ gɔmunu ko. U ko n ka win dusibu tondine.

¹³ Ye Yinni Gusunɔ u ka Agaa gari yi kua u kpa, ma Agaa u nɔn yɪsiru kɔ u nɛɛ, wuna Yinni wi u waamɔ. Domi u tii bikia u nɛɛ, ka gem na Gusunɔ wa ka nɔni, ma na wɔa na n gu? ¹⁴ Yen sɔna ba dɔkɔ ye soka Gusunɔ u man waamɔ. Dɔkɔ ye, ya wɔawa Kadɛsi ka Baredin baa sɔɔ.

¹⁵ Yen biru Agaa u Aburamu bii tɔn durɔ marua, ma Aburamu u bii wi yɪsiru kɔ Isimeeli. ¹⁶ Aburamu wɔɔ ga sɔawa wɛnɛ ka nɔɔba tia sanam mɛ ba Isimeeli mara.

Bango sɔawa Gusunɔn arukawani yen yɪreru

17

¹ Ye Aburamu kua wɔɔ wunɔbu tia sari yera Yinni Gusunɔ u nɔn kure u nɛɛ, nɛna na Gusunɔ Dam kpurogii. A n siimɔ nen wuswaaɔ kpa a kun taarɛ mɔ. ² Kon ka nun arukawani bɔke kpa n wunen bweseru dabiasia gem gem.

³ Yera Aburamu u yiira mii mii u wuswaa tem girari. Ma Gusunɔ u kpm ka nɔn gari kua u nɛɛ, ⁴ nen arukawani wee, ye na ka nun bɔkumɔ. Kon nun kowa bwese dabibun baaba. ⁵ Ba n koo maa nun soku Aburamu, ba koo nun sokuwa Aburamu, ye ya gerumɔ bwese dabibun baaba. ⁶ Kon de wunen bibu bu marura bu sosi sere ba n garirɔ, kpa bwesenu ka sinambu bu kɔwara wunen min di. ⁷ Kon wure n ka bɛɛ nen arukawani bɔke, wunɛ ka wunen bibu ka ben bweseru kpuro kpa na n sɔa wunen Yinni ka wunen bweserun Yinni sere ka baadommaɔ. ⁸ Kpa n wunɛ ka wunen bibun bweseru Kananin tem mɛ wɛ, mɛ sɔɔ a wɔa mi, a sru dimɔ. Mɛ kpuro mu koo ko begim sere ka baadommaɔ kpa na n sɔa ben Yinni.

* **16:7** Yinni Gusunɔn gɔrado - Isireliba ba ku ra kɔ bu Gusunɔn yɪsiru sia. Yen sɔna n bu kurema ba ra nɛɛ, Gusunɔn gɔradowa.

9 Ma u kɔam Aburahamu sɔɔwa u nɛɛ, i nɛn arukawani nɛnuɔ, wunɛ ka wunen bibun bweseru. A ku de bu ye duari wunen bweserɔ. 10 Arukawani ye wee, ye na ka bɛɛ bɔkumɔ, ye i ko nɛnɛ wunɛ ka wunen bibun bweseru. I ko i tɔn durɔ baawure bango kua wi u wāa bɛɛn suunu sɔɔ. 11 Kpa ya n sāa arukawani yen yīreru ye ya wāa nɛ ka bɛɛn suunu sɔɔ. 12 I n da bii tɔn durɔ baawure bango kue u n sɔɔ nɔɔba ita tura. N n mɔ be ba mara bɛɛn yɛnuɔ tɔna, ka maa be i ka gobi dwawa tɔn tukobun mi. 13 I ko be kpuro bango kuawa kpa nɛn arukawani yen yīreru ta n wāa bɛɛn wasi sɔɔ sere ka baadommaɔ. 14 Tɔn durɔ wi ba n bango kue, i ko i nɛn wunawa wigibun min di i go. Domi u nɛn arukawani sanku.

15 Gusunɔ u kɔam Aburahamu sɔɔwa u nɛɛ, a ku maa wunen kurɔ soku Saaraɪ. Saaraawa kaa n da nɛn soku. 16 Kon nɛn domaru kua kpa u nun bii tɔn durɔ marua. Nɛn doma tɛn saabu bwese dabinu ka sinambu ba koo kɔwara win min di.

17 Yera Aburahamu u Gusunɔ yiira mii mii u siriru tɛm girari u yɛɛ ma u gerua win tii sɔɔ u nɛɛ, ba koo maa tɛnu wɔɔ wunɔbugii bii marua? Saaraa wi u kua wɔɔ wɛnɛ ka wɔkuru mini, u koo bii ma? 18 Yera u Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, a de Isimɛɛlin sanu sanusu su nun wɛrɛ kpa u nɛn tubi di.

19 Ma Gusunɔ u nɛɛ, aawo, wunen kurɔ Saaraawa koo nun bii tɔn durɔ marua kam kam, kpa a nɛn yīsiru kɛ Isaki. Wiya kon wure n ka nɛn arukawani bɔke ye ya n kpeemɔ win bweserɔ. 20 Mɛya na wunen kanaru nua te a kua Isimɛɛlin sɔ. Wee, kon maa nɛn domaru kua kpa u marura, win bibu bu dabia sere ba n garira. U koo bibu wɔkura yiru ma, kpa bii be, bu ko bwese bakaru kɛri wɔkura yirun nuuru. 21 Adama nɛn arukawani ye, ya ko n wāawa Isakin mi, wi Saaraa koo nun marua gasɔku amadaare.

22 Ye Gusunɔ u ka Aburahamu gari kua u kpa, u nɛn deri u doona wallo. 23 Yen biru Aburahamu u Isimɛɛli sua ka yobu kpuro be ba mara win yɛnuɔ ka be u ka gobi dwa, tɔn durɔ be ba wāa win yɛnuɔ kpuro gesi, ma u bu bango kua dama te, nge mɛ Gusunɔ u nɛn sɔɔwa. 24 Aburahamu u mɔwa wɔɔ wunɔbu tia sari sanam mɛ u bango kua. 25 Win bii Isimɛɛli u maa mɔwa wɔɔ wɔkura ita. 26 Sɔɔ tee tera ba Aburahamu ka win bii Isimɛɛli bango kua. 27 Tɔn durɔbu kpuro be ba mara win yɛnuɔ ka be u dwa tɔn tukobun mi, ba bu bango kuawa ka wi sannu.

Ba Aburahamu biin nɔɔ mwɛɛru kua

18

1 Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u Aburahamu kure Manden sɔɔwa ye u sɔ win dii bekurugirun kɔnnɔwɔ sɔɔ sɔɔ gbāara. 2 U nɔni seeya u mɛɛra. Wee tɛn durɔbu ita ba

yɔ saruɔ. Ye u bu wa yera u seewa u duka da ben mi, u yiira ben wuswaaɔ. 3 Ma u ben tɔnwerɔ sɔɔwa u nɛɛ, Yinni, à n wura, a yɔro, a ku man sarari a doona. 4 I de bu nim tama i ka bɛɛn kɔri kpakia kpa i wɛra dāa saaru mini. 5 Kon da n dianu tama fiiko kpa i di i ka dam wa. Yen biru kpa i sere swaa wɔri i doona. Bɛɛn naa te, ta bɛɛrɛ kua. Yen sɔ, i de i nɛn yaare di.

Ma ba nɛɛ, a kooowo nge mɛ a gerua.

6 Yera Aburahamu u gɔsira ka sendaru win dii bekurugirɔ Saaraan mi. U nɛn sɔɔwa u nɛɛ, a wasi suo a som sakakun nɔɔ ita sua a buri kpa a kiraru sɔmɛ.

7 Ma Aburahamu u duka da win naa gɔɔwɔ u naa kinɛ kpɛmbu ge ga wā mwa u win sɔm kowo turo wɛ. Ma u gu go u sawa fuuku. 8 Aburahamu u naa bogum sua ka bom ka yaa saara ye, u ka da u yi tɔn ben wuswaaɔ. Win tii u da u sina bee tia dāa ten saarɔ sanam mɛ ba dimo nge mɛ ben komaru. 9 Yera ba nɛn bikia ba nɛɛ, mana wunen kurɔ Saaraa u wāa.

Ma u nɛɛ, u wāa dirɔ.

10 Ma ben turon min di Gusunɔ u nɛɛ, gasɔku amadaare kon wurama wunen mi. Saa ye sɔɔ, wee, wunen kurɔ Saaraa u koo bii tɔn durɔ ma.

N deema Saaraa u yɔ u gari yi swaa daki dii kɔnnɔwɔ ge ga wāa sɔɔ win biruɔ. 11 Aburahamu ka Saaraa ba maa bukura gem gem. Saaraa kun sāa wi u koo bii ma. 12 Ma u tii yɛɛ u nɛɛ, tɛ ye na tɔkɔ kua na kpa, nɛn durɔn tii maa tɔkɔ kua, yera sa ko maa kpɪ su mennabun nuku dobu wa?

13 Ma Yinni Gusunɔ u Aburahamu sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna Saaraa u yɛɛ u nɛɛ, u koo bii mawa mi ka gem? Wi, wi u tɔkɔ kua u kpa? 14 Gāanun ganu wāa ni nu ka man sɛ? Nge mɛ na yi, suru nɔɔba nɛnɛn biru kon wurama kpa Saaraa u bii tɔn durɔ ma.

15 Ma Saaraa u siki u nɛɛ, na n yɛɛ. Domi bɛrum nɛn mwa.

Adama Yinni Gusunɔ u nɛɛ, weesa, a yɛɛ.

Aburahamu u Gusunɔ suuru kana Sodomun sɔ

16 Ma tɔn be, ba seewa ba doonɔ. Ba wuswaa tii Sodomun bera gia. Ma Aburahamu u bu swaa yɔra. 17 Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ye kon ko, n weenɛ n ye Aburahamu bera? 18 N n gāanun sɔ, Aburahamun bwesera koo kpɛa kpa ta n dam mɔ. Win min diya handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa. 19 Domi wiya na gɔsa u ka win bibu ka ben bweseru wooda wɛ bu nɛn swaa swii kpa ba n sɔimɔ dee dee ba n nɛn kiru mɔ, kpa n nɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia ni na nɛn kua.

20 Ma u nɛɛ, tɔmbun weeweenu kpɛa Sodomu ka Gomɔragibun daa kɔsan sɔ. Ben durum ya banda. 21 Yen sɔna kon sara kpa n

wa bà n m̀d ka gem nge me na ǹoom̀. N kun m̀e, kpa na n ỳe.

²² T̀on ben yiru ba ben swaa ẁari ba dooǹ Sodomun bera gia. Adama Yinni Gusuǹ u gina ỳra ka Aburahamu. ²³ Ma Aburahamu u ǹn susi u ǹe, ka gem kaa t̀on geobu ka t̀on k̀sobu go sannu? ²⁴ S̀orəkudo t̀on geobu weeraakuru ba ko n ẁa wuu ge s̀o, be ba wunen k̀iru m̀. N n man na, kaa maa bu gowa? A ǹ wuu gen t̀ambu suuru kuamme t̀ambu weeraaku ten s̀? ²⁵ N n weene a t̀on geobu ka t̀on k̀sobu kpeerasia sannu kpa be kpuro bu are tee wa. Yen bwesera kun ka nun weene. Wune wi kaa handunia kpuro siri, a ǹ kaa ko ye n ẁa?

²⁶ Ma Yinni Gusuǹ u ǹe, ǹa n t̀on geobu weeraakuru wa Sodomun nukuru s̀o, kon wuu ge kpuro suuru kua ben s̀.

²⁷ Aburahamu u kpa m gari sua u ǹe, wee, na k̀aka na ka nen Yinni gari kua, ǹe wi na s̀a tua ka torom dirum. ²⁸ S̀orəkudo t̀onu weeraaku te s̀o, ǹoobu koo kaara. Ǹoobu yen sarirun s̀ kaa wuu ge kpeerasia?

Ma Yinni Gusuǹ u ǹe, na ǹ gu kpeerasiam̀ ǹa n t̀on geobu weeru ka ǹoobu wa ge s̀o.

²⁹ Aburahamu u kpa m ǹn s̀o wa u ǹe, s̀orəkudo t̀on geobu weeruwa ba ko n ẁa mi.

Ma Yinni Gusuǹ u ǹe, kon wuu ge deri gen t̀onu weeru yen s̀.

³⁰ Aburahamu u ǹe, a ku ka man wasira. Kon kpa m gari gere. N n t̀on geobu tenan na ya ẁa mi maa ni?

Ma Yinni Gusuǹ u ǹe, na ǹ gu kam koosiam̀ ǹa n tena ye wa mi.

³¹ Ma Aburahamu u ǹe, Yinni, wee na k̀aka na ka nun gari m̀. N n t̀on geobu yendun na ta maa ẁa mi ni?

Ma Yinni Gusuǹ u ǹe, na ǹ gu kpeerasiam̀ ǹa n yen te wa.

³² Aburahamu u kpa m ǹe, a suuru koowo, non tee teniwa kon gari gere. Baa ǹ n ẁakurun na ta ẁa mi ni?

Ma Yinni Gusuǹ u ǹe, na ǹ gu kpeerasiam̀ ǹa n ẁaku te wa.

³³ Yen biru Yinni Gusuǹ u doona ye u ka Aburahamu gari kua u kpa. Aburahamu u maa gosira u da win yenu.

L̀otu u yara Sodomun di

19

¹ T̀ambu yiru be ba raa Sodomun swaa ẁari ba tura mi yoka. N deema ba s̀aawa Gusuǹan garadoba. Wee, saa ye s̀o, L̀otu u s̀ wuun gb̀ara k̀onnẁo mi wuun wirugibu ba ra sine. Ye u bu wa u seewa ² u bu senǹ da u yiira ben wuswaa u ǹe, i dam kooma nen yinnibu, i de su da nen yenu i b̀een k̀ari kpakia i kpuna mi. Bururu kpa i yellu se i b̀een swaa ẁari.

Ba ǹe, aawo, t̀oowawa sa ko kpuna.

³ Adama L̀otu u bu ǹo g̀e ba sere wura ba dua win yenu. U t̀o baka dim kua ka p̀e ye ba kun seeyatia doke ma ba di.

⁴ Ba ǹ gina kpanam kpa Sodomugibu ba ka yenu ge tarusi saa bukurobun di sere ka aluwaasi ỳakaminu, wuu gen t̀on dur̀bu kpuro gesi. ⁵ Ma ba L̀otu soka ba ǹe, mana dur̀ be, ba ẁa be ba s̀obia wunen yenu yoka ye. A bu yarama su ka bu kpuna nge t̀on kur̀bu.

⁶ Ma L̀otu u yara u bu deema yenu k̀onnẁo, u gambo k̀enua birum birum. ⁷ U ǹe, kpaasibu, i suuru koowo i ku daa k̀sa ko me. ⁸ Wee, na bii ẁandiaba yiru m̀ be ba kun gina dur̀ ỳ. I de n b̀e bu yarama kpa i ka bu ko nge me n b̀e ẁere. Adama dur̀ beni, i man bu derio domi s̀o.

⁹ Ba ǹe, wune s̀o wa, ma a k̀i a sun siri? A tii gawo min di, ǹ kun me, ye sa ko nun kua ya koo begia kera.

Ma ba L̀otu b̀arikia ka dam sere ba k̀i bu win gambo k̀ra. ¹⁰ Saa yera s̀o be, ba L̀otu gawa ba sure yenu ba gambo k̀enua. ¹¹ Ma ba t̀on be kpuro ẁkoru kp̀e be ba ỳ yenu gen k̀onnẁo saa aluwaasi ỳakaminun di sere ka bukurob̀. Yera ba babi babi ba ǹ k̀onǹ ge wa.

¹² S̀o be, ba L̀otu bikia ba ǹe, wara a m̀ mini maa. Wunen bibun dur̀bu ka wunen bii t̀on dur̀bu ka t̀on kur̀bu. Be ba s̀a wunegibu kpuro gesi, a bu menǹ i yari minin di. ¹³ Domi sa ko wuu ge kpeerasia t̀e ỳn s̀ t̀ombun weeweenu kp̀a ni ba Gusuǹ koosim̀ gen t̀ambun daa k̀san s̀. Yen s̀na u sun g̀rima su ka gu kam koosia.

¹⁴ Ma L̀otu u yara u da u win bibun dur̀ k̀erobu s̀o wa bu seewo bu yari min di domi Yinni Gusuǹ u koo wuu ge kam koosia.

Adama ba gari yi atafiri u ka.

¹⁵ Buru buru yam s̀areru g̀rado be, ba L̀otu ǹo g̀e ba m̀, a seewo a wunen kur̀ sua ka wunen bii ẁandiaba yiru be ba ẁa mini kpa i ku ra kam ko b̀a n wuu ge kpeerasiam̀.

¹⁶ Ye ba wa ma L̀otu u t̀emo, ba wi ka win kur̀ ka win bii ẁandiaba yiru yen ǹomu nenua ba gawa ba ka yara sere wuun biru, domi Yinni Gusuǹ u ben ẁonẁndu wa.

¹⁷ Ye ba bu yara ba kpa ben turo u ǹe, a ka wunen hunde dukao, a ku ra s̀ira, a ku ra maa ỳra batuma mi. A duka doo guunun bera gia kpa a ku ra kam ko.

¹⁸ Ma L̀otu u ǹe, aawo, yinni. ¹⁹ Wee, a man durom kua, a maa man wunen ẁonẁndun kp̀aru s̀osi ye a ka nen hunde faaba kua. Adama na ǹ kp̀e n duka turi guu ten mi, wahala ye, ya kun ka man babe kpa n kam ko. ²⁰ Wuu geni wee, ga ẁa turuku, ga ǹ maa kp̀a. A de n da n kuke mi, kpa n faaba wa. Ye u wa g̀rado wi, u ǹ wisa, ma u ǹe, nge ga ǹ piibu s̀a ro?

21 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, kon kpam nun durɔm kua. Wuu gɛn gari a mɔ mi, na n̄ gu kpeerasiamɔ. 22 A hania koowo a da a kuke mi, domi na n̄ kpɛ n̄ gāanu ganu ko ma n̄ kun mɔ a tura mi.

Yen sɔna ba wuu ge yīsiru kã Soari. Yen tubusiana wuu piibu.

23 N deema sɔɔ yarima Lɔtu u sere dua Soario. 24 Yera Yinni Gusunɔ u sɔɔ bisu ka dɔɔ nɛɛsia saa wallun di Sodomu ka Gomɔra sɔɔ. 25 U wuu si kpeerasia ka sin tɔmbu kpuro ka sin batuma ka ye ya kpia mi kpuro. 26 Adama suaru sɔɔ Lɔtun kurɔ u sīira, ma u gɔsira bɔɔ kperu.

27 Ye n kua buru buru yellu, yera Aburhamu u da u yōra mi u raa ka Yinni Gusunɔ gari kua. 28 Ye u mɛɛra Sodomu ka Gomɔran bera ka batuma yen mi gia, u wa wee, dɔɔ wiira seemɔ nge gbɛe burɔn dɔɔ wiiru.

29 Sanam mɛ Gusunɔ u batuma yen wusu kpeerasiamɔ, u Aburhamu yaaye ma u Lɔtu yara kam koo bin min di.

Min di Moabuba ka Amaniban bwesera yara

30 Yen biru Lɔtu u yara Soarin di u da u sina guuru garun kpee wɔru sɔɔ ka win bii wɔndiaba yiru ye sannu, domi u berum bara u sina Soario. 31 Yera win bii yeruma u win wɔnɔ sɔɔwa u nɛɛ, besɛn tundo wee, u tɔkɔ kua. Tɔn durɔ goo maa sari bera mi, wi u koo sun sua nge mɛ siba mɔ tem baama. 32 A na su besɛn tundo tam nɔrusia mu n̄ kpã kpa su de u ka sun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.

33 Wɔku te, ba ben tundo tam nɔrusia, ma yeruma u da u win tundo kpunɛ, adama Lɔtu kun yɛ saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa. 34 Yen sisiru yeruma wi, u win wɔnɔ sɔɔwa u nɛɛ, wee, gia wɔkuru na dera besɛn tundo ka man kpuna. Su kpam n̄n tam nɔrusia wɔku te, kpa wunɛ a maa da u ka nun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.

35 Ma ba wure ba ben tundo tam nɔrusia wɔku te, ma wɔnɔ da u n̄n kpunɛ. Tundo kun yɛ saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa.

36 Ma Lɔtun bii tɔn kurɔbu yiru ye, ba win guri sua. 37 Bii yeruma wi, u mara tɔn durɔ ma u n̄n yīsiru kã Mɔabu. Yen tubusiana nɛn tundon bii. Win min diya Mɔabuban bwesera yara. 38 Wɔnɔ wi, u maa mara tɔn durɔ, ma u n̄n yīsiru kã Bɛni Ami. Yen tubusiana nɛn dusin bii. Win min diya Amaniban bwesera maa yara.

Aburhamu ka Abimeleki

20

1 Yeniban biru Aburhamu u seewa Manden di, ma u da sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia Negebuɔ Kadɛsi ka Surin baa sɔɔ, u da u wãa wuu ge ba mɔ Geraa. 2 Gera miya u ra n

win kurɔ Saaraa sokumɔ win sesu. Ye Geran sunɔ Abimeleki u nua mɛ, yera u Saaraa sua kurɔ u yɛnu doke. 3 Adama Yinni Gusunɔ u Abimeleki sɔɔwa dosu sɔɔ wɔkuru u nɛɛ, wee, kaa gbi tɛ kurɔ win sɔ wi a sua mi, domi wi ka win durɔwa ba wãa mi.

4 N deema Abimeleki u n̄ gina ka Saaraa mɛnnare. Yera u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, kaa tɔnu go wi u kun taarɛ gaa mɔ? 5 N n̄ win tiywa u man sɔɔwa ma win sesuwa? Ma kurɔ win tii u maa gerua mɛ. N n̄ mɛn na, na n̄ kɔsa bwisika nɛn gɔruɔ n̄ sere mam nɛɛ, na durum kua ka nɛn nɔma.

6 Ma Yinni Gusunɔ u n̄n wisa u nɛɛ, geema na yɛ ma a n̄ taarɛ gaa mɔ wunen gɔruɔ sanam mɛ a yeni kua. Yen sɔna na n̄ dere a n̄n baba kpa a ku ra durum ko. 7 N n̄ mɛn na, a durɔ wi n̄n win kurɔ wesio tɛ, domi nɛn sɔmɔwa u sãa. U koo maa nun kanaru kua kpa a ku gbi. A n̄ maa yina a n̄n kurɔ wi wesia, i ko gbiwa wunɛ ka wunen tɔmbu kpuro.

8 Yera Abimeleki u seewa buru buru yellu u win bwãabu kpuro mɛnna u bu Yinni Gusunɔn gari yi saaria. Ma berum bwãa be mwa gem gem. 9 Saa ye sɔɔra Abimeleki u Aburhamu bikia u nɛɛ, amɔna a ka sun kua mɛ. Mba na nun torari a ka sun durum baka yenin bweseru sɔbi nɛ ka nɛn tɔmbu. A man gāanu kua ni nu n̄ weenɛ bu tɔnu kua. 10 Mba a bwisika a ka yenin bweseru kua.

11 Ma Aburhamu u wisa u nɛɛ, na raa tamaa ba n̄ Gusunɔn berum mɔwa tem mini, kpa bu man go nɛn kurɔn sɔ. 12 Adama ka yen de kpuro u sãawa nɛn sesu tundo turosi, sa n̄ sãa mero turo. Ma na n̄n sua kurɔ. 13 Yen sɔ, saa min di Gusunɔ u man yara nɛn yenun di na bɔsu, na n̄n sɔɔwa na nɛɛ, u man biru wukirio. Mi sa dua kpuro u n̄ da nɛɛ, u sãawa nɛn sesu.

14 Yera Abimeleki u n̄n win kurɔ Saaraa wesia. Ma u maa n̄n yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu wɛ ka yāanu ka ketɛba. 15 Ma u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, nɛna na tem mɛ mɔ. A gɔsio mɛ sɔɔ, bera mi a kã a n̄ wãa.

16 Ma u maa Saaraa sɔɔwa u nɛɛ, wee wi a sokumɔ wunen sesu mi, na n̄n sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) wɛɛmɔ. Yeni ya koo wunen tɔmbu sɔsi ma a dɛɛre, kpa ba n̄ yɛ ma a n̄ kɔsa gaa kue.

17-18 N deema Gusunɔ u raa Abimeleki ka win kurɔ ka win yobu bararu kpɛɛ te ta n̄ derimɔ bu ma, ye u ka Saaraa mwan sɔ. Yen sɔna ye u Saaraa wesia, Aburhamu u Gusunɔ kana, ma u bu bɛkia bu ka kpɛ bu ma.

Isakin marubu

21

1 Yinni Gusunɔ u yaaye ye u raa Saaraa sɔɔwa. U maa win nɔɔ mwɛɛru yibia. 2 Saaraa u gura sua ma u Aburhamu bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ, saa ye Gusunɔ u raa

nùn bura. ³ Aburahamu u bii wi yĩsiru ká Isaki. ⁴ Ye Isaki kua s̄o n̄oɓa ita u nùn baŋgo kua nge m̄e Gusun̄o u raa nùn wooda w̄e. ⁵ Aburahamu m̄awa w̄o wun̄oɓu (100) sanam m̄e ba win bii Isaki mara. ⁶ Saa ye s̄oɔra Saaraa n̄e, Gusun̄o u man ȳeɓu go. Be ba maa nua kpuro ba koo ka man ȳeɓwa.

⁷ U kparam n̄e, wara koo raa Aburahamu s̄o ma n̄e Saaraa kon bii b̄om k̄e. Wee t̄e na nùn bii t̄an dur̄o marua win t̄ok̄oru s̄o.

Aburahamu u Agaa ka Isim̄eli gira

⁸ Bii wi, u kp̄eɓa ma ba nùn b̄om kara. Yera Aburahamu u yaa dii bakabu kua doma te.

⁹ Ye Saaraa wa ma bii wi Agaa Egibitigii wi, u Aburahamu marua u Isaki ȳeɓm̄o, ¹⁰ yera u Aburahamu s̄oɓwa u n̄e, a yoo wi giro ka win bii, domi win bii kun tubi dim̄o ka n̄en bii sannu.

¹¹ Gari yi, yi Aburahamu dua gem gem win bii Isim̄elin s̄o. ¹² Adama Gusun̄o u Aburahamu s̄oɓwa u n̄e, a ku gari yi ḡoburu wa wunen yoo wi ka win biin s̄o. A Saaraa kuo ye u nun bikia kpuro. Domi Isakin min diya bwese baka t̄en n̄o m̄w̄eru na nun kua ta koo yari. ¹³ Kon maa de wunen yoo win bii u ko bweseru garun nuuru, domi wunen biiwa u s̄a.

¹⁴ Ye n kua sisiru Aburahamu u seewa buru buru yellu u d̄ianu ka nim bw̄aru sua u Agaa w̄e. U maa nùn bii wi n̄omu beria u n̄e, bu doo. Ma ba doona ba da ba tora ḡabur̄o te ba ra soku Beri Seba. ¹⁵ Ye bw̄a ten nim mu kpa, yera u bii wi deri d̄aa piibu gagun saar̄o. ¹⁶ Ma u da u sina n desire n tura mi b̄a n s̄u toba ga koo wen saka. Domi u n̄e, u n kp̄e u n win bii m̄era u n gbim̄o. Mi u s̄o mi, ma u wura takana u sw̄i.

¹⁷ Gusun̄o u bii win n̄o nua ma win ḡorado u Agaa soka wollun di u n̄e, mba n nun m̄o, Agaa. A ku nanda, domi Gusun̄o u bii win n̄o nua mi u w̄a. ¹⁸ A seewo a da a nùn sua a k̄okiri domi kon nùn ko bwese bakarun nuuru.

¹⁹ Saa yera Gusun̄o u kur̄o win n̄oni wukia ma u d̄k̄o gaa wa mi. U da u bw̄a te nim yibia u bii w̄e u n̄ora.

²⁰⁻²¹ Gusun̄o u w̄a ka bii wi, sanam m̄e u kp̄eɓm̄o. U w̄a ḡabur̄o te ba m̄o Parani, ma u kua ten towo. Win mero maa nùn kur̄o sua Egibitin tem di.

Aburahamu u ka Abim̄eleki arukawani b̄okua

²² Saa ye s̄oɔra Abim̄eleki ka win tabu suno wi ba m̄o Pikoli ba na Aburahamun mi. Ba nùn s̄oɓwa ba n̄e, sa wa ma Gusun̄o u w̄a ka wune ye a m̄o kpuro s̄o. ²³ Yen s̄o, a b̄ruo ka win yĩsiru ma a n̄e ka n̄en bibu ka n̄en debuminu b̄ar̄o k̄s̄o kom kuamm̄e, kpa a n̄e ka n̄en tem megibu durom kua nge m̄e na nun kua.

²⁴ Ma Aburahamu u n̄e, na wura, kon b̄ore.

²⁵ Adama u Abim̄eleki gerusi d̄k̄o gaan s̄o ye Abim̄elekin yobu ba nùn m̄wari. ²⁶ Abim̄eleki u n̄e, na n̄ ȳe wi u yen bweseru kua. M̄eya wunen tii, a n̄ maa man s̄ore ma n kun m̄o ḡiso.

²⁷ Ma Aburahamu u ȳaanu ka ket̄eba sua u Abim̄eleki w̄e, be yiru ba ka arukawani b̄okua. ²⁸ Ma Aburahamu u maa ȳaa ḡiibi ḡosa n̄oɓa yiru u yi n̄enem.

²⁹ Yera Abim̄eleki u nùn bikia u n̄e, mba kaa ka ȳaa ḡiibi n̄oɓa yiru yeni ko.

³⁰ Aburahamu u nùn wisa u n̄e, a nu m̄o kpa nu n s̄a seeda ma n̄ena na d̄k̄o yeni gba.

³¹ Yen s̄ona ba yam mi soka Beri Seba domi miya ba arukawani b̄okua ka b̄ori. Yisi ten tubusiana d̄k̄o ȳen nuur̄o ba b̄rua.

³² Ye ba arukawani b̄okua ba kpa, yera Abim̄eleki ka win tabu suno Pikoli ba ḡosira ba wura ben wuu Filisitiban tem̄o.

³³ Yen biru Aburahamu u d̄aru garu duura Beri Seba mi, ni nu ra saa bakaru ko. Ma u Yinni Gusun̄o s̄awa mi. Yinni Gusun̄o wi, u ko n w̄awa ka baadom̄m̄a. ³⁴ Aburahamu u sina Filisitiban tem mi, u t̄e.

Gusun̄o u n̄e, Aburahamu s2 u ka Isaki ȳakuru koowo

22

¹ Yeniba kpuron biruwa Gusun̄o u Aburahamun laakari m̄era u nùn soka u n̄e, Aburahamu.

Ma Aburahamu u wura u n̄e, n̄e wee, Yinni.

² Ma u n̄e, a Isaki wunen bii teere te suo wi a ki mi, a ka da M̄oriyan tem̄o kpa a ka nùn ȳaku d̄o m̄w̄aaruguru ko guuru garun w̄ollo te kon nun s̄osi.

³ Yera Aburahamu u seewa buru buru yellu u win ket̄eku gaari b̄okua ma u win s̄om kowo aluwaasiba yiru sua ka win bii Isaki sannu. U ȳaku d̄aa besuka. Yen biru ba swaa w̄ori ba d̄o mi Gusun̄o u nùn s̄oɓwa. ⁴ Ba sanum so s̄o yiru, yen itasera Aburahamu u yam mi wa sarun di ye u n̄oni seeya. ⁵ Ma u win s̄om kowo be s̄oɓwa u n̄e, i ȳoro mini ka ket̄eku. N̄e ka n̄en bii sa d̄o guu t̄eɓn̄n mi, su s̄aaru ko kpa su wurama su b̄eɓ deema.

⁶ Ma Aburahamu u ȳaku d̄aa ye sua u win bii Isaki s̄abi. Win tii u d̄o ka woburu sua u n̄eni ma be yiru ba sw̄iine. ⁷ Yera Isaki u nùn bikia u n̄e, baaba.

Aburahamu u n̄e, n̄e wee, n̄en bii.

Isaki n̄e, d̄o ka d̄aa wee, adama mana ȳaku ȳara w̄a.

⁸ Aburahamu nùn wisa u n̄e, n̄en bii, Gusun̄o u koo tii win ȳaku ȳaru waawa.

Ma be yiru ye, ba n̄ d̄o. ⁹ Ye ba tura mi Gusun̄o u raa nùn ȳireru kua, Aburahamu u ȳaku yeru kua u ȳaku d̄aa ye teria ten w̄ollo,

ma u win bii Isaki bakua u sɔndi mi. ¹⁰ Yen biru Aburahamu u woburu sua u ka win bii Isaki saka. ¹¹ Yera Yinni Gusunɔn gorado * u nɔn soka wɔllun di u nɛɛ, Aburahamu, Aburahamu.

Ma u nɛɛ, nɛ wee, Yinni.

¹² Ma gorado wi, u nɛɛ, a ku ra bii wi baba, a ku nɔn gāanu ganu kua. Domi na gia tɛ ma a man nasie, a n̄ maa ka man wunen bii teere te yinari.

¹³ Yera Aburahamu u nɔni seeya u sira u yaa kineru wa tɛn kɔba tɔki tɛke ta yɔ. Ma u da u tu mwa u ka yaku dɔɔ mwaararugii te kua win biin ayera. ¹⁴ Ma u yan mi yisuru kɔ, Yinni Gusunɔ u koo bukata wunana. Yen sɔna ba ra mɔndu ko ka giso bu nɛɛ, Yinni Gusunɔn guuru bukata ya koo wunanara.

¹⁵ Yinni Gusunɔ u kɔam Aburahamu soka nɔn mɛeruse wɔllun di u nɛɛ, ¹⁶ yɛn sɔ a kua mɛ, ma a n̄ ka man wunen bii teere te yinari, nɛ, Yinni Gusunɔ na bɔrumɔ ka nen tiin yisuru ¹⁷ kon nun domaru kua ka gem kpa n wunen bweseru dabiasia nge wɔllun kperi, n̄ kun mɛ nge yani seeri yi yi waa nim wɔkun gooro, kpa ba n ben yiberɛba taare. ¹⁸ Bwesenu kpuro handunia sɔɔ nu koo domaru wa saa wunen bweserun min di, yɛn sɔ a nen gari mɛm nɔɔwa.

¹⁹ Ma Aburahamu u gɔsirama u na u win som kowo be deema ba wɔma yenuɔ Beri Sebao.

Nakorin bibun bweseru

²⁰ Yeniban biruwa Aburahamu u nua ma Milika u maa ka win wɔnɔ Nakori bibu mara. ²¹ Win bii gbiikoon yisira Usi. Usin wanɔba Busi ka Kemueli wi u saa Aramun tundo, ²² ka Kesedi ka Haso ka Pilidasi ka Yidilafu ka Betueli. ²³ Betueliwa u Rebeka mara. Bibu nɔɔba ita ye Milika u Aburahamun wɔnɔ Nakori marua, bera mi. ²⁴ Nakorin kurɔ goo wi ba mɔ Reuma u maa nɔn bibu marua. Bera Tebaki ka Gahamu ka Tahasi ka Maaka.

Saaraa u gu. Aburahamu u tem dwa mi u koo nɔn sike

23

¹ Saaraa u kuawa wɔɔ wunaa teeru ka nɔɔba yiru (127) u sere gu. ² Heboroniɔwa u gu Kananin temɔ ma Aburahamu u na u win goo swi. ³ N deema u n̄ win goo te sikum kpa. Yera u seewa u da Hetiban mi, u bu sɔɔwa u nɛɛ, ⁴ bɛɛn tii i yɛ ma nɛ sɔɔwa bɛɛn tem mi. Yen sɔ, i man tem dareo mi ko na na da nen tambu sike kpa n da n̄ nen kurɔ sike mi tɛ, na kun win goru mɛɛra mɛ.

⁵ Ma Heti be, ba Aburahamu wisa ba nɛɛ, ⁶ yinni, a besen gari swaa dakio. Gusunɔ u nun kuawa sina bii besen suunu sɔɔ. A

wunen kurɔ sikuo besen win siki wɔru ga nun wɛre sɔɔ. Goo kun ka nun gu yinarima.

⁷ Yera Aburahamu u tɔn be yiira u bu bɛɛɛ wɛ. ⁸ U nɛɛ, i n̄ kɔ n̄ nen kurɔ sike kpa na kun win goru mɛɛra, i Eforoni Sokaan bii sɔɔwɔ yɛn bukata na mɔ, ⁹ kpa u man Makpelan kpee wɔru ge ga waa win gbee gooro deria kpa n nɔn gobi kɔsia nge mɛn nɔɔ u gerua, kpa gu ko nen siku yeru bɛɛn suunu sɔɔ.

¹⁰ N deema Eforoni Heti wi, u sɔ ka wuun wirugibu gbāra kɔnnɔwɔ mi ba ra sine. Ma u Aburahamu wisa Heti be ka be ba dumɔ min nɔni biru u nɛɛ, ¹¹ aawo, nen yinni, na nun gbee te kawa ka kpee wɔru ge ga waa mi. A gu mɔɔ nen tambu kpuron nɔni birɔ. A doo a wunen kurɔ sike mi.

¹² Ma Aburahamu u yiira tɔn ben wuswaa ¹³ u Eforoni sɔɔwa u nɛɛ, a maa negii swaa dakio. Kon nun gbee ten gobi kɔsiawa. A yi mɔɔ kpa n̄ nen kurɔ sike mi.

¹⁴ Adama Eforoni u Aburahamu sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁵ nen yinni, a swaa dakio a nɔ. Mba sii geesun gobi nɛɛru (400) ya tura nɛ ka wunen baa sɔɔ. A wunen kurɔ sikuo kperu mi.

¹⁶ Aburahamu u Eforonin gari yi wura, ma u sii geesun gobi nɛɛ te sua u Eforoni wɛ Hetiba kpuron nɔni biru. Sii geesun gobi yira tenkuba ba ra ka kiaru dwe saa ye sɔɔ. ¹⁷ Nge mɛya Eforonin gbee te ka ten kpee wɔru ge ka ten dāa ni nu waa mi kpuro ¹⁸ ya kua Aburahamugia Hetiba kpuron nɔni biru ka sere be ba maa dumɔ gbāra kɔnnɔn min di.

¹⁹ Yen biruwa Aburahamu u win kurɔ Saaraa sikua Makpelan kpee wɔru ge sɔɔ Manden deedeeru Heboroniɔ Kananin temɔ. ²⁰ Nge mɛya gbee te Aburahamu u dwa Heti win mi, ka kpee wɔru ge, n̄ ka kua win tɔmbun siku yeru.

Ba Isaki kurɔ kasua

24

¹ Aburahamu wee, u takɔ kua gem gem. Yinni Gusunɔ u maa nɔn domaru kua yabu baayere kpuro sɔɔ. ² Sɔɔ teeru u win yobun tɔnwero wi u win yenun dukia kpuro nɔmu sɔndia sɔɔwa u nɛɛ, na nun kanama, a wunen nɔma dokeo nen tɔbuɔ, ³ kpa a bɔre ka Yinni Gusunɔn yisuru wi u saa wɔllu ka tem Yinni, ma a n̄ kaa nen bii kurɔ sua Kananin bii wɔndiaba sɔɔ bɛn suunu sɔɔ sa waa mini. ⁴ Adama kaa da nen temɔ sere nen wuuɔ a nen bii Isaki kurɔ kasuama.

⁵ Yoo wi, u nɔn wisa u nɛɛ, à ku tuba kurɔ wi, u n̄ ko n̄ kɔ n̄ man swiima sere tem mini. N weene n̄ ka wunen bii da tem min di a yarima?

⁶ Aburahamu u nɛɛ, aawo, a laakari ko a ku ra ka nen bii da mi. ⁷ Gusunɔ, wɔllun Yinni, wi u man yarama nen baan yenu ka

* 22:11 Yinni Gusunɔn gorado - I wiru 16:7n tubusianu mɛerio.

nen tem di, u ka man gari kua u bōrua u nee, nen bibun bwesera u koo tem me wē. Wiya u koo de win gorado u nun gbiyya kpa a ka nen bii kurɔ kasuama min di. ⁸ Kurɔ wi, u kun kī u nun swīma a dibu yara bōri yin min di. Adama a ku ra ka nen bii da tem mi.

⁹ Yera yoo wi, u win noma doke win yinni Aburahamun tɔbuɔ u ka bōrua ma u koo ye kpuro ko mam mam. ¹⁰ Yen biru u yooyoosu wokuru wuna saa win yinnin yooyoosu sɔɔn di, domi win yinnin arumani kpuro wāawa win noma. Ma u seewa u swaa wari u da Aburahamun wɔnɔ Nakorin wuu Mesopotamin tem.

¹¹ Ye u tura wuu gen bokuɔ u win yooyoosu yiirasia su ka wēra dɔkɔ gaan bokuɔ yoka, saa ye tɔn kurɔba ra nim takam ne. ¹² Yera u nee, Gusunɔ, wune wi a sāa nen yinni Aburahamu Yinni, na nun kanamɔ, a Aburahamu durom kuo, a de ye na kaso na n ye wa giso. ¹³ Wee na wāa dɔkɔ yɛn bokuɔ mi wuu gen wɔndiaba ba koo yarima bu nim takiri. ¹⁴ Ben wi kon nim nɔruram kana n nɔ, kpa u win tooru sika u nee, n nɔruo, kpa u maa nen yooyoosu kɛ, a de wɔndia wi, u n sāa wi a wunen bōɔ Isaki gɔsia. A n kua me, ko na n yɛ ma a nen yinni durom kuawa.

¹⁵ U ka gari yi gere u kpe, wee Rebeka u yarima ka tooru. Rebeka wi, win tundowa Betueli, Nakorin bii wi Milika u nūn marua. ¹⁶ Wɔndia wi, kurɔ burɔn tii tiwa. Meya u n durɔ yɛ. U dua bwiaɔ u nim taka ma u kpam makama. ¹⁷ Yera yoo wi, u duka da u ka nūn yinna u nūn bikia u nee, kaa wura a man nim kɛ n na fiiko wunen tooru min di?

¹⁸ U nee, oo.

Ma u too te sɔbia u nūn mu kã. ¹⁹ Sanam me u durɔ wi nim me kã u kpa u nee, kon maa wunen yooyoosu takiriama su nɔ su debu.

²⁰ Yera u nim me mu tie wisi ka sendaru mi yeɛ ra nim nɔ ma u duka wura bwiaɔ u yooyoo si kpuro takiria. ²¹ Durɔ wi, u nūn meera ka biti, adama u mari u ka wa Yinni Gusunɔ u n win sanum me dorasiama n. ²² Sanam me yooyoo si, su nim nɔra su kpa, durɔ wi, u wuran taabu yarima ge ga gea * sāa ka wuran sum beke yiru yi yi bunu † u nūn wē. ²³ Ma u nee, waran biwa a sāa. A gem mɔ, a man sɔwɔ, ayera wāa wunen baan yenuɔ n ka sɔbia mi?

²⁴ Rebeka u nūn wisa u nee, nen baawa Betueli wi Milika u Nakori marua. ²⁵ Besen yenuɔ yakasu ka taka kpuro yibawa, ayera maa wāa mi kaa sɔbia.

²⁶ Ma durɔ wi, u yiira u Yinni Gusunɔ siara u nee, ²⁷ Gusunɔgia siarabu wi u sāa nen yinni Aburahamun Yinni, wi u kun dere win wɔnwɔndu ka win bɔrɔkiniru tu nūn

desirari. Ma u man kpara u ka da sere win wɔnɔbun yenuɔ.

²⁸ Ma Rebeka u duka da u win mɛron yenugibu ye kpuro saaria. ²⁹ N deema u sesu goo mɔ, win yīsira Labani. ³⁰ Labani wi, u taabu ge ka sumi yi wa win sesu Rebekan noma, u maa win gere kpuro nua ye u nee, mesuma durɔ wi, u nūn sɔwɔ. Yera u yara ka duka u durɔ wi sennɔ da mi u wāa ka win yooyoosu bwian bokuɔ. ³¹ Ye u tura mi, u nee, a seewo su da yenuɔ, wune wi Yinni Gusunɔ u domaru kua. Mban sɔna kaa n yɔ tɔwɔ. Wɔɔ, na nun ayeru kua yenuɔ ka wunen yooyoosuguru kpuro.

³² Ye durɔ wi, u tura yenu mi, Labani u dera ba yooyoosun sɔmunu kusia ma u su yakasu ka taka wē su di. Ma u nim tama me durɔ wi ka wigibu ba koo ka kōri kpakia. ³³ Ma ba nūn dīanu yiya. Adama u nee, na n gina dimɔ ma n kun mɔ na gari yi na ka sīimɔ gerua na kpa.

Ma Labani u nee, a geruo.

³⁴ Yera u nee, na sāawa Aburahamun yoo. ³⁵ Yinni Gusunɔ u nen yinni wi domaru kua gem gem ma u kua gobigii kpoko. U nūn yāanu kã ka keteba ka yooyoosu ka ketekunu ka sii geesu ka wura ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. ³⁶ Win kurɔ Saaraa u maa nūn bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ, ma u bii wi ye u mɔ kpuro wē. ³⁷ U maa man bōrusia sanam me u nee, n ku ra win bii wi kurɔ sua Kananin wɔndiaba sɔɔ, bɛn temo u wāa mi. ³⁸ Adama n doo win dusibun mi, n nūn kurɔ kasua. ³⁹ Na nūn sɔwɔ na nee, kurɔ wi, u kun kī u man swīma maa ni? ⁴⁰ Ma u man wisa u nee, Yinni Gusunɔ wi u sɔamɔ u koo win gorado gorima u ka man da kpa u nen sanum dorasia kpa n win bii kurɔ suama win dusibun min di. ⁴¹ Nà n wura na da win dusibun mi, na dibu yara nen bōrin di. Nà n maa tura mi, ma ba kun man goo wē, ka me, na dibu yara nen bōrin di. ⁴² Ye na tunuma bwiaɔ giso na nee, Gusunɔ, wune wi a sāa nen yinni Aburahamun Yinni, a man nen sanum me dorasio. ⁴³ Wee, na wāa bwia yɛn bokuɔ. Bii wɔndia wi u koo nim takam na, ma na nūn kana na nee, u man nim kɛ n nɔ win toorun di, ⁴⁴ kpa u man wisi u nee, n nɔruo kpa u maa nen yooyoosu taka, a de wɔndia wi, u n sāa kurɔ wi a nen yinnin bii gɔsia. ⁴⁵ N ka nen gōruɔ gari yi gere n kpe, ma Rebeka u yarima ka win tooru. Ma u dua bwiaɔ u nim takama. Ma na nūn kana na nee, u man nim kɛ n nɔ. ⁴⁶ U win tooru sɔbia fuuku u nee, n nɔruo. Yen biru u koo maa nen yooyoosu takiriama su nɔ. Na nɔra ma u maa su kã su nɔra. ⁴⁷ Na nūn bikia na nee, waran biwa u sāa. U wisa u nee, Betueliwa u sāa win tundo wi Nakori ka Milika ba mara. Ma na nūn taabu dokea

* **24:22** gea - Ka Heberum ba nee, taabu gen bunum mu sāawa sikilin bɔnu, ye ya sāa garamu nɔɔba ita. † **24:22** bunu - Ka Heberum ba nee, sumi yin bunum mu sāawa sikili wokuru, ye ya sāa garamu wunaa wata ka nɔɔbu (165).

wērɔ. Ma na sumi doke win nɔmɔ. ⁴⁸ Yera na Yinni Gusunɔ kpuna wi u s̄aa nen yinni Aburahamun Yinni. Ma na n̄n siara ȳen s̄ɔ u man kp̄ara ka b̄ar̄akiniru n ka na n nen yinnin w̄on̄en debubom win bii sua. ⁴⁹ T̄ɛ, i n k̄i i nen yinni dur̄om ka b̄ar̄akiniru kua, i man s̄ɔw̄ɔ. I kun maa m̄ɔ, i man s̄ɔw̄ɔ, kpa n da gam.

⁵⁰ Labani ka B̄etueli ba wisa ba n̄ɛɛ, Yinni Gusun̄ɔn min diya yeni kpuro ya wee. Sa n̄ kp̄ɛ su yen gea n̄ kun m̄ɛ yen k̄ɔsa gere. ⁵¹ Rebeka wee wunen wuswaaɔ. A n̄n suo a ka da u n s̄aa wunen yinnin biin kur̄ɔ nge m̄ɛ Yinni Gusun̄ɔ u gerua.

⁵² Ye Aburahamun yoo wi, u ben gari yi nua, ma u Yinni Gusun̄ɔ kpuna. ⁵³ Yen biru u sii geesu ka wuraba yarama ka beka u Rebeka k̄a. U maa win sesu ka win m̄ɛrɔ ḡaa geenu k̄a. ⁵⁴ Yenin biru dur̄ɔ wi ka win t̄ambu ba di ba n̄ara ma ba kpuna.

Ye ba seewa bururu, yoo wi, u n̄ɛɛ, i de n ḡosira n wura nen yinnin mi.

⁵⁵ Adama Rebekan sesu ka win m̄ɛrɔ ba n̄ɛɛ, a de w̄ondia wi, u ka sun sina saa fiiko nge s̄ɔ wokurun saka kpa a sere doona.

⁵⁶ U bu wisa u n̄ɛɛ, i ku maa de n t̄ɛ, domi Yinni Gusun̄ɔ u nen sanum dorasia. Yen s̄ɔ, i man karo n da nen yinnin mi.

⁵⁷ Yera ba n̄ɛɛ, su w̄ondia win tii soku su nɔ ye u koo gere.

⁵⁸ Ma ba Rebeka soka ba n̄n bikia ba n̄ɛɛ, a wura a ka dur̄ɔ wi da?

Ma u n̄ɛɛ, oo, kon da.

⁵⁹ Ma ba ben sesu Rebeka ka yoo wi u n̄n n̄ɔri win birun di n̄ɔ kana ba doona ka Aburahamun yoo wi ka t̄an be ba n̄n ȳsirima. ⁶⁰ Ba Rebeka domaru kua ba n̄ɛɛ, wuna b̄esen sesu, Gusun̄ɔ u de a ko t̄an dab̄inun mero,

kpa wunen bibun bweseru tu ten yiber̄eba taare

tu ben wusu mw̄ɛri.

⁶¹ Rebeka ka win yoo t̄an kur̄ɔbu ba seewa ba yooyoosu s̄oni ba dur̄ɔ wi sw̄i ba n doon̄ɔ.

⁶² N deema Isaki u wurama d̄ak̄on di ye ba m̄ɔ Gusun̄ɔ u man waam̄ɔ, ma u da u w̄aa ḡabur̄ɔ Negebuɔ. ⁶³ S̄ɔ teeru u yara yoka u swaa gawa u ka bwisiku. Yera u n̄ni seeya u m̄ɛra saruɔ u yooyoosu wa su wee.

⁶⁴ Rebekan tii u maa n̄ni seeya u m̄ɛra u Isaki wa ma u sara yooyoon di ⁶⁵ u yoo wi bikia u n̄ɛɛ, dur̄ɔ wara u sisi yakasun di u ka sun yinna mini.

Yoo wi, u n̄ɛɛ, nen yinniwa.

Yera Rebeka u s̄anditia sua u tii wukiri nge m̄ɛ ben komaru. ⁶⁶ Ye ba ka Isaki yinna, yoo wi, u n̄n gari yi kpuro saaria ye u kua. ⁶⁷ Ma Isaki u ka Rebeka da win m̄ɛrɔ Saaraan kuu bekurugir̄ɔ. Ma u n̄n sua win kur̄ɔ. U n̄n k̄ia gem gem. Nge m̄ɛya Isakin nukura ka yemia win m̄ɛron ḡoon biru.

Aburahamun bibu gabu

25

¹ Saaraan ḡoon biru Aburahamu u maa kur̄ɔ sua. Kur̄ɔ win ȳisira Ketura. ² Kur̄ɔ wi, u Aburahamu bibu n̄ɔba tia marua. Bera Simurani ka Yokusani ka M̄edani ka Madiani ka Yisibaku ka Sua. ³ Ma Yokusani u seewa u Seba ka Dedani mara. Dedanin bibun bwesera Asuriba ka Letusiba ka Lumiba. ⁴ Madiani u maa seewa u bibu mara. Bera Efa ka Ef̄ɛ ka En̄aku ka Abida ka Elida. Beni kpurowa ba s̄aa Keturan bibu ka win nikur̄aminu.

⁵ Adama ye Aburahamu u m̄ɔ kpuro, Isaki turowa u w̄ɛ. ⁶ Ma u win kur̄ɔ be ba tien bibu k̄ɛnu k̄a k̄a. Yen biru u bu gira Isakin min di, ba da s̄ɔ yari yerun bera gia.

Aburahamu u gu, ba n̄n sikua

⁷⁻⁸ Aburahamu u t̄ak̄o kua k̄ɔ k̄ɔ, u kuawa w̄ɔ wunaa wata ka w̄akura n̄ɔbu (175) ma u kpuna u gu. ⁹ Yera win bibu Isaki ka Isim̄ɛli ba na ba n̄n sikua Makpelan kpee w̄ar̄uɔ Eforoni Sokaan biin gber̄ɔ, Manden deedeeru. Eforoni wi, u s̄aawa H̄eti. ¹⁰ Aburahamun tiwa u gbee te dwa H̄etiban mi. N deema miya ba raa win kur̄ɔ Saaraa sikua. ¹¹ Aburahamun ḡoon biru Gusun̄ɔ u win bii Isaki domaru kua. Saa ye s̄ɔ, u w̄aawa d̄ak̄on b̄akuɔ ye ba m̄ɔ Gusun̄ɔ u man waam̄ɔ.

Isim̄ɛlin bibun bweseru

¹² Isim̄ɛlin bibun bweseru wee. Isim̄ɛli u s̄aawa Aburahamun bii wi u ka Agaa Egibitigii mara. Agaa wi, u s̄aawa Saaraan yoo wi u Aburahamu w̄ɛ kur̄ɔ. ¹³ Isim̄ɛli wiya u seewa u bibu mara. Ben ȳisa wee nge m̄ɛ ba b̄am w̄ɛna. N̄ɛbaȳɔtuwa u s̄aa win bii ḡbiikoo. N̄ɛbaȳɔtun w̄on̄ɔba Kedaa ka Adibeli ka Mibusamu ¹⁴ ka Mikima ka Duma ka Masa ¹⁵ ka Hadadi ka Tema ka Yeturi ka Nafisi ka Kedima. ¹⁶ Ma be w̄akura yiru yen baawure u kua win bwese keran wirugii. Ben tiin ȳisa ba ben wusu k̄a ka ben gberu kpaaneba. ¹⁷ Isim̄ɛli u kuawa w̄ɔ wunaa teeru ka w̄akura n̄ɔbu ka yiru. Yen biru u kpuna u gu u win baababa deema gariɔ. ¹⁸ Win bibu ba w̄aawa nenem ba ka Aburahamun bii be ba tie tondine. Ba da ba sina Hafila ka Surin tem baa s̄ɔ Egibitin tem s̄ɔ yari yeru gia, Asirin swaaɔ.

YAK̄ɔBU

Esau ka Yak̄ɔbu

¹⁹ Aburahamun bii Isakin bibun bweseru wee. ²⁰ Ye Isaki u kua w̄ɔ weeru yera u Rebeka sua kur̄ɔ. Rebeka u s̄aawa Labanin sesu. Ben baawa Betueli Aramugii. Ben wuuwa maa Padanaramu. ²¹ Isaki u Yinni Gusun̄ɔ kana win kur̄ɔn s̄ɔ domi u kua w̄iro. Gusun̄ɔ u win kanaru mwa, ma win kur̄ɔ Rebeka u gura sua. ²² Yera biba kuru karanam̄ɔ

win nukuro. Ma u nee, mban sōna yenin bwesera man deema.

Ma u Gusunō bikia, mba yenin tubusianu.

²³ Yera Yinni Gusunō u nūn sōōwa u nee, bwesenu yiruwā nu wāa wunen nukuro.

Bwese ni, nu koo kabana sanam me nu yara wunen nukurun di.

Nin teera koo tensim dam kera.

Mōō * wiya u koo win wānō wiru kpīiya.

²⁴ Ye kurō win maru suru yiba, wee sikabara ba wāa win nukurō. ²⁵ Gbiikoo u yara ma win wasi sansu yiba, ma ba nūn yīsiru kā Esau †. ²⁶ Yen biru yiruse maa yarima. Win nōma Esau naa tokuru neni. Ma ba nūn yīsiru kā Yakōbu ‡. Isaki u mōwa wōō wata sanam me ba bu mara.

²⁷ Bii be, ba seewa ba kpēa. Esau u kua taaso geo, u ra n wāawa yakasō. Adama Yakōbu u kuawa tōn sēe wi u ra n wāa yenuō. ²⁸ Isaki u Esau kīru bo, domi u ra win taasorun yaa tem. Ma Rebeka u maa Yakōbu kīru bo.

²⁹ Sōō teeru nge me Yakōbu u agbaara ye ya swēri mō, yera Esau u wurama taaso gberun di ka wasira bakarū. ³⁰ Yera u Yakōbu sōōwa u nee, a man yabu swāa ye sōko n nō, domi na wasira too.

Yen sōna ba Esau soka Edōmu. Yen tubusiana tōn swāo.

³¹ Ma Yakōbu u nee, a gina man wunen bii yerumarun tubi dōreo.

³² Esau u nee, n wee na gōō dōō. Mba nen yerumarun arufaani.

³³ Ma Yakōbu nee, a bōruo gina.

Ma u bōrua ma u win yerumarun Yakōbu dōre. ³⁴ Saa yera Yakōbu u pēe ka agbaara yē sōō u swii doke sua u Esau wē. Esau u di u nōra ma u wīgiru doona. Nge mēya n kua u ka win yerumarū gema.

Isaki u da u wāa Gerao

26

¹ Gōōra kpmā dua tem me sōō, nge me ta raa kua Aburahamun waati. Ma Isaki u da u wāa Abimeleki Filisitiban sina bokon mi Gerao. ² Sōō teeru Yinni Gusunō u Isaki kure u ka nūn gari kua u nee, a ku ra da Egibitia. A de a sina tem me kon nun sōōsi sōō. ³ A ku doona tem minin di. Ko na n wāa ka wune kpa n nun domaru kua. Domi wunen bibun bwesera kon tem me wē. Mēsuma kon ka nen nōō mweeru yibia te na wunen tundo Aburahamu kua. ⁴ Kon de wunen bibun bweseru tu dabia nge wallun kperi. Beya kon maa tem me kpuro wē. Ben min diya handunian bwesenu nu koo domaru wa. ⁵ Domi Aburahamu u nen gere mēm nōōwa, u maa nen woodaba swīi ye na nūn sōōwa kpuro.

* 25:23 mōō - Yuuban mi, sika wi ba gbia ba mara, wiya tonwero. † 25:25 Esau - Yisi ten tubusiana, wi u sansu mō.

‡ 25:26 Yakōbu - Yisi ten tubusiana, wi u goon ayeru mwa.

⁶ Yera n dera Isaki u sina Gerao. ⁷ Ye u wāa mi, tambu bā n nūn win kurōn gari bikia, u ra nee, win sesuwa yēn sō u bērum mō bu ku raa nūn go ū n nee win kurōwa. Domi Rebeka u sāawa kurō burō.

⁸ Nge me u teemō wuu mi, yera sōō teeru Abimeleki Filisitiban sunō wi, u mēerima saa win dirun fenentīn di u wa wee, Isaki ka Rebeka ba bōnda mō. ⁹ Ma u Isaki sokusia. Ye u na, u nūn bikia u nee, ase wunen kurōwa Rebeka. Ma a sun weesu kua a nee, wunen sesuwa?

Isaki u nūn wisa u nee, na n kī bu man gowa. Yen sōna na ka gerua me.

¹⁰ Abimeleki u nūn sōōwa u nee, mban bwesera a sun kua me. Wee, n daa tie fiiko goo u ka wunen kurō wi kpuna, kpa a ra de sa n sāa taaregibu.

¹¹ Saa yera u kpāra u nee, wi u Isaki n kun me win kurō baba ba koo yēro gowa.

¹² Yeniba kpuron biru Isaki u gberu kua tem mi. Ma win dīanu gea kua wōō ge sōō. Nu kuawa ye u duuran nōn wunōbu (100) yēn sō Yinni Gusunō u nūn domaru kua. ¹³ Nge mēya Isakin dukia ya ka kuurama ya dōō. Ma u kua gobigii kpoko. ¹⁴ U yāanu ka keteba mō ka yoo dabinu.

Isaki u ka Abimeleki arukawani bōkua

Yera n dera Filisitiba ba ka nūn nis-inu seewa. ¹⁵ Ma ba dōko be win tundo Aburahamun yoba raa gba kpuro kōrua ka tem. ¹⁶ Yera Abimeleki u nee, a doonō besen min di, domi a sun dam kere.

¹⁷ Ma Isaki u doona ben min di u da u wāa daru wōwa gaan mi, Geran tem me sōō. ¹⁸ U win tundo Aburahamun dōkōba wia ye Filisitiba ba raa kōrua win gōōn biru. Ma u dōko be yisa kā kā nge me win tundo u ra raa bu soku. ¹⁹ Ma Isakin yoo be, ba dōko gba wōwa ye sōō, ba nim gem kame. ²⁰ Ka me, Geragibun naa kparōba na ba Isakin naa kparōbu sannō nōō kuara ba nee, ben dōkōwa.

Ma Isaki u dōko ye yīsiru kā Sikirinōsu. ²¹ Yera Isakin yoo be, ba kpmā dōko gaa gba, ma Geragibun naa kparō be, ba kpmā na ba ka bu sanna dōko yen sō. Ma Isaki u dōko ye yīsiru kā Yiberē. ²² Ma u win kuru wuka saa min di u da u sina gam gia. Ma u kpmā dōko gba mi. Adama ba n maa ka nūn sannē. Ma u yam mi yīsiru kā Tii mōru.

²³ Yen biru Isaki u doona saa min di ma u da Beri Sebaō. ²⁴ Yera Yinni Gusunō u nūn kure wōku te, u nee, nēna na Gusunō wunen tundo Aburahamun Yinni. A ku bērum ko. Ko na n wāa ka wune. Kon nun domaru kua kpa n de wunen bweseru tu dabia nen bōō Aburahamun sō.

²⁵ Ma Isaki u yāku yeru bana Beri Seba mi, u Yinni Gusunō sāwa. U win kuu bekuruginu gira, ma win yoba dōkō gba mi.

²⁶ Saa yera Abimeleki ka win bārō Ahusati ka sere maa win tabu sunō Pikoli ba seewa Geran di ba Isaki beram da. ²⁷ Ye ba tura mi, yera u bu bikia u nēē, mban sōna i maa man naa swīi. Domi bēeya i man tusa i gira bēen suunu sōn di.

²⁸ Ma ba nūn wisa ba nēē, sa yē ma Yinni Gusunō u wāa ka wunē. Yen sōna sa na a ka sun arukawani bāke. ²⁹ N n mēn na, a bōruo ma a ñ kaa sun kōsa gaa kua nge mē sa nun gea kua sa dera a doona ka bōri yēndu bēsen min di. Wee tē Yinni Gusunō u nun domaru kua.

³⁰ Ma Isaki u bu yaare kua, ba di ba nōra ma ba kpuna mi. ³¹ Yera ba seewa buru buru yellu ba arukawani ye bōkua ka bōri. Ma Isaki u dera ba doona ka alafia.

³² Yen tōo tera Isakin yobu ba na ba nūn sōwa ba nēē ba nim wa dōkō ye ba gba sōo.

³³ Ma u dōkō ye yīsiru kā Seba. Yen tubusiana Nōo mwēeru. Yen sōna ba ka wuu ge sokumō Beri Seba sere ka gīsōn gīsō. Yen tubusiana nōo mwēerun dōkō.

Esau u bwese tokunu sua kurōbu

³⁴ Esau u mōwa wōo weeru u ka kurōbu yiru sua. Bera Yuditi, Berin bii, ka Basimati, Elonin bii. Be kpuro ba sāawa Hetiba. ³⁵ Adama kurō be, ba Isaki ka Rebeka nuki sanko to.

Yakōbu u Esaun domaru mwa

27

¹ Sanam mē Isaki u tōkō kua, win nōni dam dwiia, u ñ maa yam waama, ma u win bii yeruma soka u nēē, Esau.

Esau u nēē, nē wee.

² Ma Isaki u nēē, wee na tōkō kua, na ñ maa nēn gōon tōru yē. ³ Yen sō, na nun kanamō tē, a seewo a wunen sēē bwāaru ka wunen tendu sua a da yakasō a man yaa goowama. ⁴ Kpa a ka man ye yaa dibu kua nge mē na ra kā a ka man naawa n di kpa n nun domaru kua n sere gbi.

⁵ Ma Esau u seewa u da yakasō u ka gbeeku yaa ye gooma. N deema Rebeka u nōomō ye Isaki u win bii Esau sōmō. ⁶ Yera u win bii Yakōbu sōwa u nēē, wee na nua wunen baa u wunen mōo Esau sōwa u nēē, ⁷ u doo u nūn yaa goowama kpa u ka nūn ye yaa dibu kua u di kpa u nūn domaru kua Yinni Gusunōn wuswaa u sere gbi. ⁸ Tē nēn bii, a nēn gari nōowō yi kon nun sō. ⁹ A doo boō gōrō a man boō binu yiru tama ni nu wā kpa n nu wunen baaba kua nge mē u ra kā, ¹⁰ kpa a ka nūn daawa u di, kpa u nun domaru kua u sere gbi.

¹¹ Yakōbu u win mero wisa u nēē, wee, nēn mōo u sansu mō adama nēna kun mō. ¹² A ku tuba, nēn baaba koo man baba kpa n ko wee

kowo win mi. Kpa doma te na kī mi, tu ko bōri.

¹³ Win mero nūn sōwa u nēē, nēn bii, a de bōri yi, yi wōri nēn wirō. A gesi nēn gari nōowō kpa a man boō ni tama.

¹⁴ Ma Yakōbu u da u ka boō ni na u win mero wē. U ka yaa dibu kua bi Isaki u ra kā. ¹⁵ Yen biru u win bii gbiikoo Esaun tōo baka yānu sua ni nu wāa dirō u nu Yakōbu sebusia. ¹⁶ Ma u nūn boō bii nin gōni tēkusi win nōmāo ka win wīirō, domi u ñ sansu mō. ¹⁷ Ma u dīa duro ni ka pēē ye u kua win bii Yakōbu nōmu beria. ¹⁸ Saa yera Yakōbu u ka nu da win tundo mi, u nēē, baaba.

Ma tundo u wura u nēē, nē wee, wuna were nēn bii.

¹⁹ Yakōbu u win tundo wisa u nēē, nēna Esau, wunen bii yeruma. Wee, na kua nge mē a gerua. A seewo a sina a nēn taasorun yaa tem, kpa a man doma te kua.

²⁰ Ma Isaki u nūn bikia u nēē, amōna a ka ye wa fuuku mē, nēn bii.

Yakōbu u nūn wisa u nēē, Gusunō wunen Yinniwa u man ye gawama.

²¹ Ma Isaki u nēē, ñ n mēn na, a susima nēn bii, n nun baba n wa à n sāa Esaun na ka gem.

²² Yakōbu u susi win baaba Isakin mi, ma u nūn baba u nēē, Yakōbun nōowa na nōomō, adama Esaun nōma na baba.

²³ U ñ nūn tuba yēn sō win nōma sansu mō nge Esaugia. Adama ye u kī u nūn domaru kua, ²⁴ u gina nēē, wuna nēn bii Esau ka gem?

U wisa u nēē, oo, nēna.

²⁵ Isaki u nēē, a ka susima n wunen taasorun yaa tem kpa n nun domaru kua.

Yakōbu u ka susi win mi, ma u di. U maa tam sua u nūn wē ma u nōra. ²⁶ Yen biru Isaki u nūn sōwa u nēē, a susima a man sōsu, nēn bii.

²⁷ Yakōbu u susi u nūn sōsu. Isaki u win yānun nuburu nua ma u nūn domaru kua u nēē, wee nēn biin nubura ka gberun nuburu weenē te Yinni Gusunō u domaru kua.

²⁸ Gusunō u de gura ya n da nun nēeye tem barukagim sōo,

kpa a alikama ka resēm wa n kpēa n banda.

²⁹ Tōn dabinu nu nun wiru kpīiya,

kpa bwese dabinu nu nun yīira.

Kpa a ko wunen mero bisibun yinni,

kpa ben tii bu nun yīira.

Wi u nun bōrusi u koo bōri wa.

Wi u maa nun domaru kua, yēro koo domaru wa.

³⁰ Ye Isaki u Yakōbu domaru kua u kpa, sanam mē Yakōbu u doona kese, yera win mōo Esau u wurama taasorun di. ³¹ Ma u dīanu kua u ka da win tundo mi, u nūn sōwa u nēē, baaba, a seewo a nēn taasorun yaa tem kpa a man doma te kua.

³² Win tundo Isaki u nūn bikia u nēē, wuna were.

U nēē, nēna Esau wunen bii yeruma.

³³ Ma Isaki u diira gem gem u nee, n n men na, wara u man gbeeku yaa tama na tema a sere tunuma, na maa nùn domaru kua. Yēro koo maa baruka ko.

³⁴ Ye Esau u gari yi nua win tondon nōn di, yera u wura kua ka nuku sankira bakanu, ma u win tundo sōwa u nee, baaba, a maa nen tii domaru kuo.

³⁵ Isaki u nee, wunen wōnō u na u wunen domaru mwa ka bwisi.

³⁶ Esau u nee, wee u man taki di nōn yiru nge me win yisuru. U man nen yerumaru mwaari. Giso u maa nen domaru mwa. A n maa domaru garu mō a man kua?

³⁷ Isaki u nūn wisa u nee, wee na nūn kua wunen yinni, na maa nūn win mero bisibu kpuro wē bu ko win yobu. Na maa sii dīanu ka dāa bii ni ba ra ka tam ko kpuron domaru kua. N n men na, mba kon kpī n maa nun kua, nen bii.

³⁸ Esau u nee, n n men na, doma teni tanawa a mō, baaba? A maa man domaru kuo.

Ma u wura nōo kpēe u swī. ³⁹ Win tundo Isaki u nūn sōwa u nee, wee ye kon nun sō. Wunen tem kun baruka wasi.

Meya gura kun maa nemō wunen mi. Wunen takobin greya kaa n dimō a n ka wāa.

⁴⁰ Kaa maa ko wunen wōnōn yoo.

Adama à n da ka tii yina, kaa win yoru yari nge me ketē ya ra yen sugu fēre yu kō.

Yakōbu u da Labanin mi

⁴¹ Saa dōma ten diya Esau u Yakōbu tusa doma te ben tundo nūn kuan sō. Ma u gerua win tii sō u nee, nen baaban gōo turuku kua. Win gōo gbabu sindun biruwa kon nen wōnō go.

⁴² Ba Rebeka gari yi dōmeya yi win bii gbiikoo Esau u gerua. Ma u win bii dāako Yakōbu sokusia u nūn sōwa u nee, n wee, wunen mōo u kī u win mōru kōsia u nun go.

⁴³ Tē nen bii, a nen gari swa dakio. A seewo a kpikuru da nen sesu Labanin mi Haranō.

⁴⁴ Kpa a sina mi sōo mēeru gaa sere wunen mōnōn bwēra yà n kpuna. ⁴⁵ Win mōru yà n sara wunen min di, u koo duari ye a nūn kua. Sanam meya kon de a gōsirama. Domi na n kī n bēe yiru kpuro bia sōo teeru.

⁴⁶ Yera Rebeka u da u Isaki sōwa u nee, na ka nen wāaru wasira Esau kurō benin daan sō, be ba sāa Hetiba. Yakōbu ù n maa kurō sua tem mini nge be, mban wāara ko na n maa wāa.

28

¹ Yera Isaki u Yakōbu soka u nūn domaru kua, ma u nūn sōwa u nee, a ku ra ko a Kanani minin kurō sua. ² Yen sō, a seewo a da Padanaramu, Betueli wunen mēron baaban yenuō kpa a kurō sua mi, Labani wunen dwaanin bibu sōo. ³ Kpa Gusunō Dam

kpurogii u nun domaru kua, a marura a teria a ka ko bwese dabinun nuuru. ⁴ Kpa u nun domaru kua wunē ka wunen bibun bweseru nge me u Aburahamu kua, kpa tem me, mu ko wunegim mi a sōru dimō, me Gusunō u Aburahamu kō.

⁵ Isaki u dera Yakōbu u da Padanaramu gia Labanin mi, wi u sāa Betueli Aramugiin bii, Yakōbu ka Esaun dwaani.

⁶ Esau u wa ma Isaki u Yakōbu domaru kua ma u nūn gōra Padanaramu gia u win kurō kasu. U maa nua ma saa ye u nūn domaru kuamme u nee, u ku raa kurō sue Kananin bii tōn kurōbu sōo. ⁷ U maa wa ma Yakōbu u win baa ka win mēron gari nua ma u doona Padanaramu gia. ⁸ Yera u gia ma Kananin bii tōn kurōbun daa ya n win baa wēremō. ⁹ Ma u seewa u da Isimeelin mi, u win bii Mahalati, Nebayotun sesu sua kurō u doke kurō be u raa mō sōo. Isimeeli wi, u sāawa Aburahamun bii.

Yakōbu u dosa Betelio

¹⁰ Yakōbu u seewa saa Beri Seban di u doona Harani gia. ¹¹ U tura yam gam. Miya u sī domi sōo u dua. Ye u kpunamō u kperu garu sua u tu wiru kpīri. ¹² Yera u dosa u wa wee, sēra gaa ya yō temō ma yen wiru wōllu girari, ma u Gusunōn gōradoba wa ba yōmō ba saramamō ka sēra ye. ¹³ Yinni Gusunōn tii u yō yen wōllō ma u ka nūn gari kua u nee, nena Gusunō, Aburahamu wunen debun Yinni ka Isakin Yinni. Tem mi a kpī mi, wuna kon mu wē ka sere maa wunen bibun bweseru. ¹⁴ Wunen bibun bwese te, ta koo kowa nge yani sēri kpa tu teria tem men goonu nne kpuro sōo. Wunē ka wunen bibun bweseru min diya handunian bwe-senu kpuro nu koo domaru wa. ¹⁵ Wee na wāa ka wunē, ko na n maa nun kōsu yam kpuro mi a dōo kpa n maa ka nun wurama tem me sōo. Domi na n nūn derimō sere n ka ko nge me na nun sōwa.

¹⁶ Yakōbu u dom yanda ma u nee, Yinni Gusunō u wāa mini ka gem. Na n daa maa yē me.

¹⁷ Yera berum nūn mwa ma u nee, n wā bu suunu mi nasia. Gusunōn yenuwa mini ka maa wōllun duu yeru.

¹⁸ Ma u seewa buru buru yellu u kpee te sua te u wiru kpīri mi, u gira temō tu ka ko yīreru. Ma u ten wōllō gub wisi. ¹⁹ U yam mi yisuru kō Beteli. Yen tubusiana Gusunōn wāa yeru. Adama wuu ge ga wāa mi, ba ra raa gu sokuwa Lusi. ²⁰ Yen biru u nōo mweeru kara u nee, Gusunō ù n ka man wāa, ma u man kōsu nen sanum me sōo, ma u man dīanu wē ka yāa ni kon sebe, ²¹ kpa n gōsira nen baaban yenuō ka alafia, wiya ko n sāa nen Yinni. ²² Kpee te na gira mini, ta kua yīreru ma miya n ko n ko win wāa yeru. Ye u maa

man wē kpuron wōkuru baateren wōllō kon nūn tia tia wesia.

Yakōbu u tura Labanin mi

29

¹Ma Yakōbu u seewa u win sanum wōri u da sōo yari yeru gia. ²Ye u Harani turuku tia, yera u mēera u dōkō gaa wa yakasō. U wa wee, yāa gōsu gasu ita ya kpī ya wēramō dōkō yen bōkuō, domi miya ba ra yaa sabenu nim kē nu nō. Kpee te ba maa ka dōkō yen nōo wukiri ta kpā. ³Miya yaa sabenu kpuro ra mēnne, kpa bu kpee te swēnya dōkōn nōon di bu nu nim kē, kpa bu kpm wure bu dōkō ye wukiri ka kpee te. ⁴Yakōbu u yāa nin kparobu bikia u nēe, kraasibu, saa man diya i na.

Ba nūn wisa ba nēe, bēse Haranigiba.

⁵U bu bikia u nēe, i Labani Nakorin bii yē?

Ba nēe, oo, sa nūn yē.

⁶Ma u nēe, u sere bwāa do?

Ba nēe, oo, u alafia mō. A n̄ mam win bii Raseli wa u wee mini ka win yāanu?

⁷Yakōbu u nēe, wee sōo kpā, saa kun tura gina i ka yaa sabenu mēnna. I nu nim kēeyō kpa i kpm da i nu kpara.

⁸Ba nūn wisa ba nēe, sa n̄ kpē sere yāa gōsu kpuro sūn mēnna. Sanam mēya sa ra kpee te swēnye dōkōn nōon di su sere yāanu nim kē.

⁹Saa ye u ka bu gari mō mi, yera Raseli u tunuma ka win tondon yāanu, domi wiya u sāa nin kparo. ¹⁰Ye Yakōbu u win dwaani Labanin bii Raseli wa ka win yāa gōo, u susi u kpee te swēnya dōkōn nōon di ma u yāa ni nim kā. ¹¹Ma u Raseli tōbura u nūn sōsu. Ma durō wuru nōo kpēe u swī nuku dobun sō. ¹²U Raseli sōowa u nēe, sa sāawa dusinu. Domi nē Rēbeka biiwa.

Ma Raseli u duka da u win tundo gari yi sōowa. ¹³Ye Labani u win dwaanibu Yakōbun labaari nua, u duka na u nūn senna. U nūn tōbura u nūn bokasi u sōsu, ma u ka nūn da yenuō. Ma Yakōbu u Labani sōowa kpuro ye u ka sīmō.

¹⁴Yera Labani u nēe, ka gem nē ka wune yem tema.

Ma Yakōbu u sina Labanin mi suru tia.

Yakōbu u Labani sōmburu kua Raseli ka Lean sō

¹⁵Yen biru Labani u Yakōbu sōowa u nēe, kaa man sōmburu kua kam yēn sō a sāa nen dusi? A man sōowō nyen na kaa man mwaari.

¹⁶N deema Labani u bii tōn kurōbu yiru mō. Gbiikoon yīsira Lea, wōnōgira maa Raseli. ¹⁷Lean nōni kun dam mō, adama Raseli kurō burōwa, win wasi ka win wuswaa ya girima mō. ¹⁸Yakōbu u Raseli kī. Ma u Labani sōowa u nēe, kon nun sōmburu kua sere wōo nōoba yiru wunen bii Raselin sō.

¹⁹Ma Labani u nēe, ya wā. N buram bo n nun wi kē, ye kon ka nūn durō goo kē. N n mēn na, a ka man sino.

²⁰Yera n dera Yakōbu u sōmburu kua wōo nōoba yiru Labanin mi. Ma n nūn kua nge sōo yiru yēn sō u Raseli kī. ²¹Yen biru u Labani sōowa u nēe, a man nen kurō wēeyō kpa n nūn yenu doke, domi nen tōra yiba.

²²Yera Labani u win wōo heran tōmbu mēnna kpuro ma u tōo baka dim kua. ²³Ye n kua yoka, u win bii Lea sua u Yakōbu duusia ma ba mēnna. ²⁴Ma u win yoo tōn kurō Silipa sua u win bii Lea wē. ²⁵Sisiru bururu, wee Yakōbu deema Leawa. Ma u Labani sōowa u nēe, mban bwesera a man kua mēni. N n̄ Raselin sōna na nun sāwa ro? Mban sōna a man weesu kua.

²⁶Labani u nēe, n n̄ besen komaru bu wōnō kurō kpaaru sua kpa mōo u n wāa. ²⁷A gina kurō kpaarun sōo nōoba yiru dakuro ka Lea. Yen biru sa ko maa nun wianō wē. Kpa a kpm man sōmburu kua wōo nōoba yiru win sō.

²⁸Ma Yakōbu u kua nge mē. U sōo nōoba yiru ye dakura ka Lea. Yen biru Labani u nūn win bii Raseli kā kurō. ²⁹Ma u maa win yoo tōn kurō Biliha sua u win bii Raseli wē. ³⁰Yakōbu u ka Raseli mēnna, u nūn kīa n kere Lea. Ma u kpm Labani sōmburu kua wōo nōoba yiru.

Yakōbun bibu

³¹Ye Yinni Gusunō u wa ma Yakōbu u n̄ Lea kī, ma u dera Raseli u kua wīro ma u Lea kua bii mero. ³²U gura sua u bii tōn durō mara ma u nūn yīsiru kā Rubēni, u nēe, Yinni Gusunō u wa ma ba man gema. Tē nen durō u koo man kīa.

³³Yen biru u maa gura sua u bii tōn durō mara ma u nēe, Yinni Gusunō u nua ma ba n̄ man kī. Yera u ka kpm man wini kā.

Yera ba nūn yīsiru kā Simeō. ³⁴Simeōn biru u maa gura sua u bii tōn durō mara, ma ba nūn yīsiru kā Lefi. Yera u nēe, tēra nen durō u koo man tii gawe, domi na nūn bii tōn durōbu ita marua.

³⁵Lefin biru u maa gura sua u bii tōn durō mara, ma u nēe, tē kon Yinni Gusunō siara. Yen sōna u bii wi yīsiru kā Yuda.

Yen biru u gina marubu yōra.

30

¹Ye Raseli u deema u n̄ ka Yakōbu marumō, yera u ka win mōo nisinu seewa. Ma u Yakōbu sōowa u nēe, a de n ka nun ma. Ma n kun mē, kon gbi.

²Yera Yakōbu u ka Raseli mōru besira u nūn sōowa u nēe, nēna Gusunō n ka nun yinari a ma?

³Raseli u nēe, too, ya n̄ taare, nen yoo Biliha wee, a ka duo kpa n bibu wa saa win min di n taaru sōndi, kpa sa n wāasine.

⁴Ma u win yoo Biliha sua u Yakōbu wē kurō. Yakōbu u ka nūn mēnna, ⁵yera u gura sua u Yakōbu bii tōn durō marua. ⁶Raseli u

nɛɛ, Gusunɔ u nɛn kanaru nua ma u man siria ma u man bii tɔn durɔ kɛ.

Yen sɔna u bii wi yisuru kɛ Danu. ⁷ Danun biru Biliha u maa gura sua ma u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ⁸ Raseli u nɛɛ, na ka nɛn mɔɔ gabirina gem gem na nɔn kamia.

Ma u bii wi yisuru kɛ Nefitali.

⁹ Saa ye Lea u deema u marubu yɔra, yera u win yoo Silipa sua u Yakɔbu wɛ kuru.

¹⁰ Ma Silipa u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ¹¹ Lea u nɛɛ, anna a nɛn wii dobu wa!

Ma u nɔn yisuru kɛ Gadi. ¹² Gadin biru Silipa u kpam gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ¹³ Yera Lea u nɛɛ, doo nɔɔrugiiwa na sɔa, domi tɔn kurɔbu ba koo man soku doo nɔɔrugii.

Ma u nɔn yisuru kɛ Aseɛ.

¹⁴ Sɔo teeru doo gɛɛrun saa sɔo, yera Rubɛni u seewa u da yakasɔ u dɔa te ba sokumɔ mandaragoren * binu sɔrima u ka win mero Lea wɔma. Saa yera Raseli u Lea sɔɔwa u nɛɛ, a suuru koowo, a man wunen biin dɔa bii ni soko.

¹⁵ Lea u nɔn wisa u nɛɛ, ye a man nɛn durɔ mwaari n nɔn tura? Yera a kpam kɛ a man nɛn biin dɔa binu mwaari?

Raseli nɛɛ, a suuru koowo, kon de bɛsɛn durɔ u ka nun du yoka ye, wunen biin dɔa bii nin sɔ.

¹⁶ Ye n kua yoka Yakɔbu u gberun di wee, yera Lea u seewa u da u ka nɔn yinna ma u nɛɛ, nɛna kaa ka du gisɔ, domi nɛn biin mandaragoren bina na ka nun dwa.

Ma Yakɔbu u ka nɔn dua dɔma te. ¹⁷ Ma Gusunɔ u Lean kanaru mwa, u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔɔbuse marua. ¹⁸ Yera u nɛɛ, Gusunɔ u man nɛn arɛ wɛ, yɛn sɔ na dera nɛn durɔ u nɛn yoo sua kuru.

Ma u bii wi yisuru kɛ Isakari. ¹⁹ Isakarin biru Lea u kpam gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔɔba tiase marua. ²⁰ Ma u nɛɛ, Gusunɔ u man kɛɛ geeru kɛ. Tɛ nɛn durɔ u koo man tii gawe u man bɛɛrɛ doke yɛn sɔ na nɔn bii tɔn durɔbu nɔɔba tia marua.

Ma u bii wi yisuru kɛ Sabuloni. ²¹ Yen biru u bii tɔn kurɔ mara ma u nɔn soka Dina.

²² Gusunɔ u maa Raselin tii yaaye u win kanaru mwa ma u nɔn kua bii mero. ²³ U gura sua u bii tɔn durɔ mara ma u nɛɛ, Gusunɔ u man sekuru yara.

²⁴ Yera u bii wi yisuru kɛ Yosefu. U nɛɛ, kpa Yinni Gusunɔ u kpam man bii tɔn durɔ sosia.

Yakɔbu u kɛ Labani u nɔn kara

²⁵ Saa ye Raseli u Yosefu mara, yen biruwa Yakɔbu u Labani sɔɔwa u nɛɛ, a den man karo mɛ, n we nɛn temɔ. ²⁶ Kpa a de n ka nɛn kurɔbu ka nɛn bibu da bɛn sɔ na nun sɔwa. A maa yɛ kɔ mɛn nɔɔ na nun sɔmburu kua.

²⁷ Ma Labani u nɔn wisa u nɛɛ, a suuru koowo, a de a yɔra gina. Domi na wa ma wunen sɔna Gusunɔ u man domaru kua. ²⁸ Yen sɔ, a man sɔɔwɔ nyen na n weenɛ n nun kosia, kpa n nun wɛ.

²⁹ Yera Yakɔbu u nɔn wisa u nɛɛ, wunen tii a yɛ nge mɛn nɔɔ na nun sɔwa. A maa wa nge mɛn nɔɔ wunen yɔa gɔɔ ga kuura nɛn nɔmaɔ.

³⁰ Domi yɔa gɔɔ piibuwa a raa mɔ n sere tunuma wunen mi. Adama ye na tunuma, Yinni Gusunɔ u nun domaru kua ma ga kpɛa. N n mɛn na, saa yerɔ kaa den man yɔsu n nɛn tiin sɔmburu ko.

³¹ Ma Labani u nɔn wisa u nɛɛ, mba kon nun wɛ.

Yakɔbu u nɛɛ, na n kɛ a man gɔanu ganu wɛ. Ye kon nun sɔ wee. A n wura, a de n kpam wunen yɔa gɔɔ ge sua n kpara. ³² Gisɔ kon du wunen sabenu sɔɔ n mɛeri mɛeri n wa yɔanu ka bonu ni nu bausu mɔ ka yɔa nɛn sanu tiri. Niya kon gɔsi nɛnem nu n sɔa nɛn kɔsiaru. ³³ Siara gem mu koo sɔsira sanam mɛ a na a ka nɛn kɔsiaru wa. Domi boo ni nu n bausu mɔ ka yɔa ni nu n tiri nɔn wɔa neginu sɔo, a man garisio gbɛnɔ.

³⁴ Labani u nɔn wisa u nɛɛ, n kooro nge mɛ a gerua.

³⁵ Yen tɔo te, Labani wi, u bonu ka yɔa ni nu bausu mɔ ka ni nu tiri wuna u yi nɛnem ma u nu win bibu nɔmu beria. ³⁶ Yen biru u dera ba ka sabe ni tonda saa Yakɔbun min di nge sɔo itan sanum saka.

Ma Yakɔbu u ni nu tie kparamɔ. ³⁷ Sanam mɛ u nu kparamɔ, yera u dɔnu ganun kɔasi beki bura u yin koro wɔrukisu yorua yorua nge mɛ ba ra kaaru yore. ³⁸ Ma u dɔa kɔasi yi sua u doke mi sabenu ra nim nɔ, domi miya nu ra n yɔɔnamɔ. ³⁹ Sanam mɛ, nɔn n yɔɔna dɔa kɔasi yin bɔkuɔ, nu ra binu mawa ni nu bausu mɔ.

⁴⁰ Yen biru Yakɔbu u ni nu tiri ka ni nu bausu mɔ wunamɔ nɛnem u yiimɔ bee tia nu ko wiginu. ⁴¹ U n deema yɔa damgina nu yɔɔnamɔ, u ra dɔa kɔasi yi kɔwa nin wuswaaɔ. ⁴² Adama u n wa ni nu n gea sɔa, niya nu yɔɔnamɔ, u ra yi suewa min di kpa ni, nu n sɔa Labaniginu.

Yakɔbu u duka sua saa Labanin min di

⁴³ Meya Yakɔbu u kua u ka dukia wa ya kpɛ. U yɔanu ka bonu ka yooyoosu ka ketekunu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu mɔ.

31

¹ Sɔo teeru Yakɔbu u nua Labanin bibu ba gerumɔ ba mɔ, Yakɔbu u bɛsɛn tondon arumani kpuro gura ma u kua dukiagii. ² Yen biru u wa ma Labani kun maa nɔn mɛɛra nge yellu. ³ Saa yera Yinni Gusunɔ u Yakɔbu

* **30:14** mandaragore - Ba nɛɛ, dɔa ten binu nu koo kpɛ nu tɔn kurɔ ko bii mero.

sɔɔwa u nɛɛ, a gosiro wunen baaban temɔ mi ba nɔn mara. Ko na n ka nun wāa.

⁴ Ma Yakɔbu u win kurɔbu Lea ka Raseli sokusia bu na win mi kpara gberɔ. ⁵ U bu sɔɔwa u nɛɛ, na wa beɛn baaba kun maa man mɛɛra nge yellu. Adama Gusunɔ, nen baaban Yinni, u ka man wāa. ⁶ Beɛn tii i maa wa nge mɛ na beɛn baaba sɔmburu kua ka nen dam kpuro. ⁷ Wee tɛ, u man kam mɛɛra, u nen kɔsiarun gari kɔsa sere nɔn wɔkuru. Adama Gusunɔ kun dere u man kɔsa kua. ⁸ Domi beɛn tundo wi, ù n nɛɛ, sabe ni nu bau bakasu mɔ niya nu ko n sāa neginu, ni kpurowa nu ra bau si ko. U n maa nɛɛ, ni nu bau piiminu mɔ, ni kpurowa nu ra ko mɛ. ⁹ Nge mɛya Gusunɔ u ka beɛn tondon yāa gɔɔ wɔra u man wɛ. ¹⁰ Saa ye sabe ni, nu yɔɔnamɔ na dosa. Dosu ge sɔɔ, na nɔni seeya wɔllɔ na wa nin dwanu kpuro bausu mɔwa. ¹¹ Ma Yinni Gusunɔn gɔrado u man soka u nɛɛ, Yakɔbu! Yera na wura na nɛɛ, nɛ wee. ¹²⁻¹³ Ma u nɛɛ, wiya Gusunɔ, wi, wi u man kure Beteliɔ mi na kperu gira na gum wani ta na ka sāa yiferu. Miya na maa nɔn nɔɔ mwɛɛru kua. Tɛ, n nɔni seeyo kpa n wa ma sabe nin dwanu kpuro bausu mɔwa. Domi u wa ye Labani u man kua. Kpa n se tem minin di n wura tem mi ba man mara.

¹⁴ Raseli ka Lea ba nɔn wisa ba nɛɛ, sa ù maa bonu gaa mɔ besen tondon mi. ¹⁵ U sun mɛɛra nge sɔbu domi u sun dara u besen gobi di. ¹⁶ Arumani ye Gusunɔ u nɔn wɔrari ya maa kua besɛ ka besen bibugia. N n men na, a koowo ye Gusunɔ u nun sɔɔwa.

¹⁷ Yen biru Yakɔbu u seewa u win kurɔbu ka win bibu yooyoosu sɔndi. ¹⁸ Ma u win dukia kpuro sua ka win sabe ni u wa Padanaramuɔ. U swaa wɔri u dɔɔ win tundo Isakin mi, Kananin temɔ. ¹⁹ Ye ba doona, yera Raseli u da u win tundo Labanin bɔu wi ba mɔ Terafimu gbena. N deema saa ye sɔɔ, Labani u win yāanun sansu bɔarima. ²⁰ Nge mɛya Yakɔbu u ka Labani nɔni wɔkua u doona, u ù maa nɔn gāanu sɔɔwa. ²¹ U win ye u mɔ kpuro gura. Ma u da u daa te ba mɔ Efarati tɔbura u doona Galadin guunu gia.

²² Ye Yakɔbu u doona, yen sɔɔ itasera ba na ba Labani sɔɔwa ma Yakɔbu u duka sua. ²³ Ma Labani u win tɔmbu sua ba Yakɔbu naa gira. Sɔɔ nɔɔba yiruwa ba kua swaa sɔɔ ba sere nɔn naamwɛ Galadin guunɔ. ²⁴ N deema Gusunɔ u Labani sɔɔwa dosu sɔɔ wɔkuru u nɛɛ, a tii laakari ko, a ku ra Yakɔbu gāanu ganu sɔ.

²⁵ Ye u Yakɔbu naamwɛ mɛ, u deema wee, u win kuu bekuruginu gire Galadin guu nin mi. Yera ba maa beginu gira mi, wi ka win tɔmbu. ²⁶ Yen biruwa u Yakɔbu bikia u nɛɛ, mban sɔna a man kua mɛ. A man kam mɛɛra a ka nen bibu doonama nge yoo be a mwɛrima tabu gberun di. ²⁷ Mban sɔna

a duka sua asiri sɔɔ, a ù man nɔɔ kane. À n daa man sɔɔwa, kon de a doona ka nuku dobu ba n womusu mɔ, kpa ba n mɔrɔkunu ka gāasu soomɔ. ²⁸ Wee, a yina n nen bibu ka nen debuminu nɔɔ kana n bu bakasi a sere doona. Anna a ka gari bakaru kua me! ²⁹ Na yiiko mɔ n ka nun kɔsa kua, adama Gusunɔ, wunen baaban Yinni, u man sɔɔwa gīa u nɛɛ, n laakari ko n ku ra nun gāanu ganu sɔ. ³⁰ Wee a doona wunen baaban yenun gɛn beke a ra n mɔ, a ù maa wee mini. Adama mban sɔna a nen bɔu kpɛru gbena.

³¹ Ma Yakɔbu u Labani wisa u nɛɛ, na ù yɛ à n kaa ra man wunen bibu wɔrari. Yen sɔna na kua mɛ. ³² Adama a bɔurio besen samunu sɔɔ tan beni kpuron wuswaaɔ. À n wunen gāanu wa mi, kpa a sua. Win mi a wunen bɔu kpɛru wa, kpa bu yɛro go.

N deema Yakɔbu kun yɛ ma win kurɔ Raseliwa u bɔu kpɛɛ te gbena u neni.

³³ Ma Labani u dua Yakɔbun kuu bekurugirɔ ka Bilihagirɔ ka Silipagirɔ ka sere maa Leagirɔ, adama u ù gāanu wa. Ye u yara Lean kurun di, ma u dua Raseligirɔ. ³⁴ Ma u kuu te bɔura u ù gāanu wa. N deema Raseli u bɔu kpɛɛ te sua u doke win yooyoon garin kɔkɔɔ u sinari. ³⁵ Yera u win tundo sɔɔwa u nɛɛ, a ku ka man mɔru ko, na ù kpɛ n se domi na noma neni.

Labani u win bɔu kpɛɛ te kasu kuu te sɔɔ kpuro u ù wa. ³⁶ Saa yera Yakɔbu u mɔru besira ma u ka Labani sannɔ wori u nɛɛ, toraru mba na nun torari me, ù kun mɛ kɔsa yerɔ na nun kua mɛ, a ka man naa gire ka dam. ³⁷ Sanam mɛ a besen yānu bɔura mba a wa mi, ye ya sāa wunen yenun gāanu. A man ye sɔsio nen tɔmbu ka wunɛgibun wuswaaɔ, kpa ba n sāa besen seeda. ³⁸ Wee wɔɔ yenda na kua wunen mi. Wunen yāanu ù kun mɛ wunen bonu yen gaa kun nukuru yarire nen noma sɔɔ. Mɛya na ù maa wunen yāa gɔɔn di yāa kinɛru garu suare n tem. ³⁹ Gbeeku yaa yà n wunen saberu garu go, na ku ra ka nun tu naawe. Nena na ra ten kɔsire wɛ. Ten te ba maa gbena wɔkuru ù kun mɛ sɔɔ sɔɔ, a ra man ten kɔsire bikiewa. ⁴⁰ Mɛya na ra n sɔɔ soore kpara gberɔ, kpa wɔkuru na n wooru nɔrure, na ù dweeyamɔ. ⁴¹ Nge mɛya na kua sere wɔɔ yendu, na nun sɔmburu kuawa wɔɔ wɔkura nne wunen bii tɔn kurɔbun sɔ, ma na maa kua wɔɔ nɔɔba tia yāa ni ka boo nin sɔ. Ka mɛ, a nen kɔsiarun gari gosiawa sere nɔn wɔkuru. ⁴² Gusunɔ, wi, wi Aburahamu ka nen baaba Isaki ba nasie ù kun daa ka man wāa, kaa man deriwa nɔm dira. Wee, u nen wɔnwɔndu wa ka nen wahala ye na kua. Yen sɔna u man siria gīa.

⁴³ Yera Labani u nɔn wisa u nɛɛ, wunen kurɔ be, ba sāawa nen bibu. Bii beni ba maa sāawa nen debuminu. Yāa gɔɔ sini, su maa sāawa negisu. Ye a gesi wa mini kpuro negia. Adama na ù kpɛ n nen bibu ka nen debumii

ni nene. ⁴⁴ Yen s̄s̄ tē, a de nē ka wunē su arukawani bōke kpa su yīreru doke ta n s̄āa yen seeda.

⁴⁵ Ma Yakōbu u kperu sua u gira yam mi, ta n ka s̄āa yīreru. ⁴⁶ Ma u win tōmbu s̄ōwa u nē, i kperu gurama. Ma ba nu gurama ba suba. Yen biru ba sina ba di nin bōkuo. ⁴⁷⁻⁴⁸ Labani u nē, kpee sube teni, ta s̄āawa bēsen seeda nē ka wunē.

Yen s̄āa ben baawure u yam mi yīsiru k̄a ka win barum, Seeda yeru. ⁴⁹ Ba maa yam mi soka Misipa domi Labani u Yakōbu s̄ōwa u nē, Gusunō u bēsen baawure gbara su ku ka wōrima s̄a n yarina minin di. ⁵⁰ Ā n nēn bibu n̄ni s̄ōmō, ñ kun mē à n kur̄o kpaō sua, n ñ tōnu koo sun siria, Gusunōwa koo sun siria nē ka wunē. Yen s̄s̄, a laakari ko. ⁵¹⁻⁵² Kpee sube teni ka kpee te a gira mi, nu kua seeda nē ka wunen baa s̄ō. Mēya na ñ kpee ni saramō n nun wōri. A ku ra maa nu sara a man wōrima. ⁵³ S̄a n kua mē, Gusunō, Aburahamu ka Nakorin Yinni, u koo sun siria.

Ma Yakōbu u maa bōrua ka Yinni Gusunōn yīsiru, wi, wi win tundo Isaki u nasie. ⁵⁴ Saa yera u yākuru kua guuru wōllu mi, ma u win tōmbu mēna ba di sannu. Yen biru ba kpuna mi wōku te.

32

¹ Ye n kua buru buru yellu, Labani u seewa u win bibu ka win debuminu n̄ō kana u bu bōkasi, ma u ben baawure domaru kua. Yen biru u gōsira u wura win yenuo.

Yakōbun s̄ōru bu sere yinna ka Esau

² Yakōbu u swaa m̄ō u doonō, yera Gusunōn goradoba ba ka n̄n yinna. ³ Ye Yakōbu u gorado be wa, yera u nē, Gusunōn tabu kowoba beni.

Ma u yam mi yīsiru k̄a Mahanaimu. Yīsi ten tubusiana, sansani yiru.

⁴ Yera u s̄ōmōbu gōra win m̄ō Esau mi, Edamun temō mē ba maa m̄ō Seiri. ⁵ U bu wooda wē u nē, ameniwa i ko nēn tōnwero Esau s̄s̄ i nē, nē Yakōbu win b̄ō, na da na sina Labanin mi sere n ka kua gisō. ⁶ Na nē m̄ō ka ketekunu ka yāanu ka yoo tōn durōbu ka tōn kurōbu. Yera na n̄n n̄ōs̄iamō u ka man nonu geu mēeri, wi, wi u s̄āa nēn tōnwero.

⁷ S̄ōmō be, ba da ba wurama Yakōbun mi, ba nē, sa tura wunen m̄ō Esau mi, u maa sun sennō sisi ka tabu kowobu tōmbu nēru (400).

⁸ Yera b̄erum Yakōbu mwa u nanda gem gem. Ma u tōn be ba wāa ka wi bōnu kua wuunu yiru ka win yāanu ka keteba ka yooyoosu. ⁹ Ma u nē, baa Esau ù n na u sube teeru wōri u tu kamia, te ta tie ta koo yari baani.

¹⁰ Ma u kanaru kua u nē, Yinni Gusunō, nēn baaba Aburahamu ka nēn tundo Isakin Yinni, a man s̄ōwa n wuro nēn temō mi ba

man mara. Gea tōnawa kaa man kua. ¹¹ Na ñ tura n ka wunen durom bakam ka wunen b̄ōrōkiniru kpuro wa te a man s̄ōsi, nē wi na s̄āa wunen b̄ō. Domi na Yuudeni yeni tōburawa ka nēn deka tōna. Adama tē nēn tōmbu ka nēn sabenu kua wuunu yiru. ¹² Na nun kanamō a man wōro saa nēn m̄ō Esau namun di. Domi na b̄erum m̄ō u ku raa sun wōrima u go ka nēn kurōbu ka bibu sannu. ¹³ Wuna a maa gerua kaa man durom kua kpa a nēn bibun bweseru dabiasia nge nim wōkun yanim mē goo kun kp̄e u gari.

¹⁴ Yam miya Yakōbu u s̄ōbia u kpuna. Ma u win yaa sabenun sukum sua u ka win m̄ō Esau kē. ¹⁵ Sabe niya boo ninu goobu (200) ka boo kinenu yendu ka yāa ninu goobu ka yāa kinenu yendu ¹⁶ ka naa m̄erobu weeru ka naa kinenu wōkuru ka keteku m̄erobu yendu ka keteku dwanu wōkuru, ka mam yooyoo m̄erobu tēna ka sin bii ni nu bom n̄rumo. ¹⁷ U ye kpuro sua u win yobu namu b̄eria ḡō ka ḡō nennēnka. Ma u bu s̄ōwa u nē, i n gbia nēn wuswaa kpa i de ḡō si, su n swīne dandankuru.

¹⁸ Ma u gbiikoo s̄ōwa u nē, Esau nēn m̄ō ù n ka nun yinna, ù n nun bikia weren min diya a wee, mana a d̄ō, weren sabena a gbiisie, ¹⁹ a n̄n wisio a nē, win b̄ō Yakōbugina. Nu s̄āawa kēe te na wi, nēn tōnwero m̄orisiamu. Nēn tii na wee biruo.

²⁰ Gari teeya u yiruse s̄ōwa ka itase. Mēya u be kpuro s̄ōwa be ba sabe ni kpare gesi. ²¹ Ma Yakōbu u maa nē, i geruo i nē, wee, nē win b̄ō na wee bēn biruo.

Domi u bwisika win tii s̄ō u nē, Esau ù n kēe te na gbiisie wa, win m̄aru koo sure. Yen biru nē ka wi sa ko waana n̄ni ka n̄ni. S̄ōrōkudo u koo man dam koosia ka nuku dobu. ²² Kēe te, ta gbia ma u yōra u kpuna mi, wōku te.

Durō goo u ka Yakōbu gabirina Penieliō

²³ Yakōbu u seewa wōku te, u win kurōbu yiru ka win yoo tōn kurōbu yiru ka win bibu wōkura tia sua u da u ka bu Yabōkun daaru tōbura. ²⁴ Ye u bu tōburasia u kpa, ma u wura u maa ye u m̄ō kpuro tōburasia. ²⁵ Yakōbu u tia wi turo. Yera durō goo u na u ka n̄n gabirina sere yam ka s̄āra. ²⁶ Ye durō wi, u wa ma u ñ kp̄e u Yakōbu sura, ma u win ḡāa kp̄ō so, ga s̄ōsiara ye ba wōri m̄ō. ²⁷ Yen biru durō wi, u nē, a de n doona, domi yam s̄ārera wee.

Yakōbu u n̄n wisa u nē, na ñ n̄n derimo a doona ma n kun m̄ō a man domaru kua.

²⁸ Yera durō wi, u bikia u nē, amana wunen yīsiru.

U wisa u nē, Yakōbu.

²⁹ Durō wi, u maa nē, ba ñ maa nun sokumō Yakōbu. Isireliwa ba koo nun soku yēn s̄ō a ka Gusunō gabirina ka maa tōnu, ma a kamia.

³⁰ Yera Yaköbu u nee, a gem ma, a man wunen yisiru söowa.

U nün wisa u nee, mban söna a nen yisiru bikiamö.

Ma u nün domaru kua. ³¹ Yaköbu u yam mi yisiru kä Penieli. Yisi ten tubusiana, Gusunön wuswaa. U nee, na Gusunö wa nöni ka nöni, nen hunde maa faaba waara.

³² Ye u Penieli töbura, ma söo u n yarimö. Saa döma ten diya u killimö ka gäa te. ³³ Yen söna sere ka giso Isirelba ba ku ra yaan siiru tem te ta ka gäaru sörine, yèn sö siiru miya Gusunö u Yaköbu so u ka kua gäarujiil.

Yaköbu u ka Esau yinna

33

¹ Yeniban biru Yaköbu u nöni seeya u wa wee, Esau u wee ka win tabu kowobu tönu nee te. Yera Yaköbu u win bibu bönu kua u Lea nün wigibu wë. Ma u maa Raseli wigii wë. Ma u maa win yoo tön kuröbu yiru begibu wë. ² Ma u win yoo tön kurö be gbiisia ka ben bibu, ma u dera Lea ka win bibu ba bu swii, yen biru Raseli ka win bii Yosefu ba swii. ³ Ma Yaköbu u besira u bu gbiyya u da u yiira nön nööba yiru win möon wuswaa. ⁴ Yera Esaun tii u maa duka na u Yaköbu gaba wiiro ba bakasina ba sösunu. Ma be yiru kpuro ba swii. ⁵ Ye Esau u nöni seeya u Yaköbun kurö be ka bii be wa, yera u nee, berä beni.

Yaköbu u nün wisa u nee, bii be Gusunö u man kä win durom saabu, bera mi.

⁶ Yera yoo be, ba na Esaun wuswaa ba yiira. ⁷ Ma Lea ka wigibu ba na ba yiira. Yen biru Raseli ka Yosefu ba maa na ba yiira. ⁸ Ma Esau u maa Yaköbu bikia u nee, mban söna a tön be ka sabe ni gbiisiana nen mi.

Yaköbu u nün wisa u nee, na nun ye kpuro mörisiawa kpa a ka man nönü geu meerin sö.

⁹ Ma Esau u nee, nen wönö, sabe ni na mö nen tii nu man tura, a wuneginu nenü.

¹⁰ Yera Yaköbu u nee, aawo, à n ka man nönü geu meera, a nen këe te mö. Domi ye a man dam koosia ka nuku dobu na wunen wuswaa waasinawa nge Gusunogla. ¹¹ N n men na, a nen këe te mö. Domi Gusunö u man durom kua u man wë kpuro yèn bukata na mö.

Ma u Esau suuru kana gem gem u sere këe te mwa. ¹² Ma u nee, a seewo su doona kpa na n nun swaa gbiyye.

¹³ Yaköbu u nün wisa u nee, nen tönwero, a yë ma na bibu mö be ba kun gina dam mö, ka yäa binu ka keté binu ni nu bom nörumö. Yen sö, sö n dera ba sia too baa söo teeru, sabe ni kpuro nu koo gbisuku. ¹⁴ Yen sö, a n gbia, kpa ne ka bii be ka sabe ni, sa n wunen yira swii kpure kpure sere su ka tunuma Seiriö mi a wäa.

¹⁵ Ma Esau u nün söowa u nee, to, kon nun nen tömbu gabu deria.

Yaköbu u nee, aawo, tönwero, n de gesi durom wa wunen min di.

¹⁶ Yen döma tera Esau u gösira u doona Seiriö. ¹⁷ Adama Yaköbu u da Sukötü. Ye u tura mi, u diru bana ma u win sabenu kunu kua. Yen söna ba yam mi soka Sukötü. Yen tubusiana, kunu.

Yaköbu u win sansani gira Sikemun bökuo

¹⁸ Yen biru u seewa min di u tura ka alafia Kananin temö min di u raa da Padanaramu. Ma u win kunu gira wuu ge ba mö Sikemun bökuo. ¹⁹ Tem mi u nu gira mi, ma u mu dwa ka sii geesun gobi wunöbu (100) Hamörin bibun mi. Ben turaon yisira Sikemu. ²⁰ Yera u yäku yeru kua mi, u tu yisiru kä u nee, Gusunöwa u säa Isirelin Yinni.

Sikemu u Dina gaba

34

¹ Sanam me ba wäa Sikemu mi, yera Dina, Lean bii tön kurö, wi u Yaköbu marua, u da win wöndia kpaasibun mi, be ba säa tem migibu. ² Ma Sikemu wi u säa Hamöri, tem min sunön bii u Dina wa. Ma u nün gaba u sere u ka kpuna. N deema Hamöri wi, u säawa Hefi. ³ Sikemu wi, u Dina käa gem gem sere u ka nün gari kua u wa u ka win göru siyye win mi. ⁴ Yen biruwa u win tundo söowa u nee, a man wöndia wini kasuo n sua kurö.

⁵ Saa ye söra Yaköbu u maa nua ma ba ka win bii Dina kpuna ka dam. Yera u mari u n gäanu gerua sere ye win biba wäma kpara gberun di.

⁶⁻⁷ Ye ba gari yi nua, ma be kpuro ba möru besira ye Sikemu u ka Isirelin bweserun yisiru sanku a ka ben sesu Dina kpuna. Domi n n weene bu yen bweseru ko ben suunu sö.

Yen biru Hamöri, Sikemun tundo wi, u seewa u da Yaköbun mi, u ka nün gari yi ko. ⁸ Sanam me u tunuma u nee, nen bii Sikemu u wunen bii wöndia wi ba mö Dinan göö gbimö kiran sö. Yen sö, a suuru koowo a nün wöndia wi këyo u sua kurö. ⁹ Domi besen bibu ba n suana sa ko ko tia bese ka bee. Yen sö, i sun been wöndiaba wëema kpa su maa besegibu bee wë. ¹⁰ Yen biru i ko n wäa besen tem me sö, i n mö ye i ki, i n tenkuru mö kpa i dukia wa.

¹¹ Yera Sikemun tii u maa Yaköbu ka win bii be ba tie söowa u nee, kon ko kpuro ye i man söowa kpa i ka man nönü geu meeri. ¹² Yen sö, i man dokiri gobi beke bureo ka këe dabinu nge män nöo i ki. Kon ye kpuro wë i n ko gesi man bii wi kë n sua kurö.

¹³ Adama yèn sö Sikemu u Dina sanku, yen söna Yaköbun bii be, ba wi ka win tundo Hamöri wisa ka bwisi ba nee, ¹⁴ n n koorö su besen sesu bango sari wë, domi besen mi, seku bakara. ¹⁵ Ye sa bikiamö tona, yera been tön durö baawure u bango ko nge bese. ¹⁶ Saa yera sa ko besen wöndiaba bee kë kuröbu kpa

i maa sun beegibu wē kurəbu kpa sa n wāa sannu su ko bwese teeru. ¹⁷ Adama i yina i bango ye ko, sa ko besen wəndia mwawa kpa su doona minin di.

¹⁸ Gari yi, yi ka Sikemu ka win tundo naawa. ¹⁹ N n maa te Sikemu ka yi mem nəwəa domi u Yakəbun bii wəndia wi kī too. N deema wiya u beere bo win baaban yenu. ²⁰ Ma wi ka win tundo Haməri ba da wuun gbāra kənnəwə mi bukurobu ba ra siri, ba bu səwəa ba nee, ²¹ tən beni ba ka sun do. Yen sɔ, su de ba n wāa besen tem me sɔ ba n tenkuru mɔ. Domi tem me, mu kpā. Kpa su ben wəndiaba sua kurəbu, kpa be, bu maa besegibu sua kurəbu ²² kpa su ko bwese teeru. Yu ka koorə me, sere besen tən durə baawure u bango ko nge me ben tii ba sā. ²³ Ya n koorə me, berə ba ben sabe ni mə ka ben dukia. I de su ko me kpa bu wa bu sina ka bese sannu.

²⁴ Be ba wāa gbāra kənnəwə kpuro ba Haməri ka win biin gari yi nəwə, ma tən durəbu be ba yi nua ba da ba bango ye kua. ²⁵ Ye tən be, ba bango ye kua ba wāa wahala sɔ gina, ba tamaa goo kun bu wərimo, yen sɔ itasera Yakəbun bibu Siməo ka Lefi, Dinan sesubu, ba ben takobiba sua ba wuu ge wəri ba gen tən durəbu kpuro go. ²⁶ Meya ba maa Haməri ka win bii Sikemu go. Ma ba ben sesu Dina yara Sikemun yənun di. ²⁷ Ma Yakəbun bii be ba tie ba da ba wuu ge wəri ba gen yānu gurama yən sɔ ba ben sesu sankā. ²⁸ Ba ben yānu ka keteba gura ka ben ketekunu ka yaa sabe ni nu wāa ben gberu kpaane ²⁹ ka ben arumani kpuro ka ben bibu ka ben kurəbu. Ye tən be, ba mə gesi yenusə kpuro ba gurawa.

³⁰ Yera Yakəbu u win bibu Lefi ka Siməo sɔwəa u nee, wahala baka i ka man kasu mi. I dera nen bwera kun kpi. Domi Kananiba ka Feresiba ba koo man tusi. Yen biru bā n da nɔ tia kua ba man wərima ba koo sun kpeerasiawa mam mam, domi nen tamba kun dabi.

³¹ Ma ba Yakəbu wisa ba nee, sa ko dewa ba n besen sesu garisi kurə tano?

Gusunə u Yakəbu domaru kua Beteliə

35

¹ Yeniban biru Gusunə u Yakəbu sɔwəa u nee, a seewo a da Beteliə kpa a n wāa mi, kpa a man yāku yeru kua mi na raa nun kure sanam me a wunen mɔo duka suurimo.

² Yakəbu u win tumbu sɔwəa u nee, būu ni i raa mɔ, i nu wunə beən suunu sɔon di, kpa i tii deerasia i beən yānu tea. ³ Domi sa ko se su da Beteliə. Miya kon Gusunə yāku yeru kua domi wiya u man somi sanam me na wāa wahala sɔ. Meya u maa ka man wāa nen sanum kpuro sɔ.

⁴ Ma be kpuro ba ben būu kpee ni ba wa saa tən tukobun min di gura ba Yakəbu wē ka maa ben swaa tonkunu. Ma u ye kpuro sua u sikua dāa bakaru garun nuurə Sikemu mi. ⁵ Yen biru ba seewa ba doona min di. Ma Gusunə u dera tən be ba ka bu sikerene mi, ba berum soora. Yen sōna ba n bu swaa naamwē.

⁶ Yakəbu u tunuma, wi ka win tən be, Lusio ye ba maa sokumə Beteli, Kananin temə. ⁷ Yera u Yinni Gusunə yāku yee te bania ma u tu yisuru kā Gusunə u wāa Beteliə. Domi miya u nūn kure sanam me u win mɔo duka suurimo.

⁸ Yam miya Debora wi u Rebeka nɔəri birun di u gu. Ma ba nūn sikua Betelin guurun nuurə dāa bakaru garun korə. Yen sōna ba dāa te soka gɔo wurin dāru.

⁹ Yen biru Gusunə u kparam Yakəbu kure Beteliə ma u nūn domaru kua, sanam me u wurama Padanaramun di. ¹⁰ U nee, wunen yisira Yakəbu, adama ba n koo maa ka nun tu soku. Isireliwa ba ko n da nun soku.

¹¹ U maa nee, ne Gusunə na sāawa Dam kpurogii. A maruro kpa wunen bibu bu kəwara kpa bwese dabinu ka sinambu bu marura wunen min di. ¹² Wunə ka wunen bibun bwesera i ko n tem me mə me na Aburahamu ka Isaki wē.

¹³ Ye Gusunə u gari yi gerua u kpa, u doona wollo u Yakəbu deri. ¹⁴ Ma Yakəbu u kperu sua u gira ba n ka yaaye ma miya Yinni Gusunə u ka nūn gari kua. Ma u tu tam ka gum wisi kpa ta n ka sāa Gusunəguru. ¹⁵ Yera u yam mi soka Beteli, domi miya Gusunə u ka nūn gari kua.

Raselin gɔo

¹⁶ Yen biru Yakəbu ka win tumbu ba seewa Betelin di ba dɔo Efaratao. Ye ba Efarata turuku kua, yera Raseli u yira u mara swaa ye sɔo. Kurə wi, u wahala kua win maru bi sɔo. ¹⁷ Sanam me u wahala mɔ, yera marusio u nūn sɔwəa u nee, a ku nanda, bii tən durəwa a maa wa.

¹⁸ Ye u mara u kpa u gɔo dɔo, yera u win bii wi yisuru kā Beni Oni. Yen tubusiana, bii wi na mara ka wahala. Adama win tundo u nūn soka Benyamee. Yen tubusiana maa, nen nɔm geun bii*.

¹⁹ Ma Raseli u kpuna u gu. Ba nūn sika Efaratan swaa ye ba maa sokumə Betelehemu. ²⁰ Yera Yakəbu u kperu garu sua u gira Raselin siki ten mi, ba n ka nūn yaaye. Kpee te, ta wāa mi sere ka gison giso.

²¹ Min diya u seewa u da u win kuu bekuruguru gira Migidali Edeə. ²² Sanam me ba wāa Migidali Edeə mi, yera ben turo Rubeni u da u ka win tundon kurə Biliha kpuna. Ma tundo wi, u ye nua.

* 35:18 nen nɔm geun bii - Heberuban mi, ba nɔm geu garisiwa gāa geenu n kere nɔm dwa.

Yakobun bii tɔn durɔbu ba s̄awa w̄kura yiru. ²³ Bibu w̄kura yiru ye s̄ɔɔ, Leagiba Rubeni wi, wi u s̄aa Yakobun bii gbiikoo, ka Simeɔ ka Lefi ka Yuda ka Isakari ka Sabuloni. ²⁴ Be ba maa s̄aa Raseligibu, bera Yosefu ka Benyamɛ. ²⁵ Be ba s̄aa Biliha, Raselin yoon bibu, bera Danu ka Nefitali. ²⁶ Silipa wi u s̄aa Lean yoo, wigiba maa Gadi ka Aseɛ. Bii be ba Yakobu marua Padanaramuɔ bera mi.

²⁷ Yen biru Yakobu u tura win tundo Isakin mi, Mandeo, Kiriati Ariban b̄kuɔ ye ba maa m̄ɔ Heboroni. Miya Aburhamu ka Isaki ba soru di. ²⁸⁻²⁹ Isaki u t̄ɔkɔ kua gem gem u kuawa w̄ɔ wunabu ka wene (180), ma u kpuna u gu u da u win baababa deema. Win bibu Esau ka Yakobu ba na ba n̄n sika.

Esau u sina Ed̄mun temɔ

36

¹ Esau wi ba maa sokumɔ Ed̄mu win bibun bweseru wee. ² U kurɔbu sua Kananiban bweseru s̄ɔɔ. Kurɔ ben ȳisa wee, Ada, Eloni Hetin bii, ka Oholibama, Anan bii, Sibeoni Hefin debubu, ³ ka Basimati, Isimeelin bii, Nebayotun sesu. ⁴ Ada u Esau Elifasi marua. Ma Basimati u Reweli mara. ⁵ Ma Oholibama u Yeusi mara ka Yalamu ka Kore. Bii be Esau u mara Kananin temɔ, bera mi.

⁶ Ma u win kurɔbu sua ka bii be kpuro ka win tɔn be u m̄ɔ kpuro, ka win yaa sabenu ka win dukia ye u wa Kananin tem mi kpuro, ma u seewa u da tem gam u ka win w̄ɔnɔ Yakobu tonda. ⁷ Domi ben yaa sabenu dabi sere ayera kun bu turi bu ka nu kpara. Yen s̄ɔ, ba n̄ kp̄ɛ ba n̄ w̄aa yam tem. ⁸ Ma Esau u da u w̄aa Seirin guunun bera gia. Esau wiya ba ra maa soku Ed̄mu.

Esau bibun bweseru

⁹ Bii be u mara, bera ba kua Ed̄muba. Ma ba sina Seirin guunu gia. Ben bweseru wee. ¹⁰⁻¹³ Elifasi, Adan bii u seewa u Temani mara ka Omaa ka Sefo ka Gatamu ka Kenasi.

Ma win kurɔ wi ba m̄ɔ Tinna u n̄n Amaleki marua.

Reweli, Basimatin bii u maa seewa u Nahati ka Seraki ka Sama ka Misa mara. Bera ba kua Rewelin bweseru.

¹⁴ Be ba maa s̄aa Oholibaman bibu, bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.

¹⁵ Be ba s̄aa Esau bibun bweserun tore, bera mini. Esau bii gbiikoo Elifasi wiya u s̄aa bwese ninin sikado, Temanigibu ka Omaagibu ka Sefogibu ka Kenasigibu ¹⁶ ka Koreba ka Gatamugibu ka Amalekiba. Bera ba s̄aa Adan bibu.

¹⁷ Reweliwa u maa s̄aa benin sikado, Nahatigibu ka Serakiba ka Samagibu ka Misagibu. Be kpurowa ba s̄aa Basimatin bibun bweseru.

¹⁸ Be ba maa s̄aa Oholibaman bibun bweserun nuuru, bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.

¹⁹ Saa Esaun min diya bwese ni kpuro nu marua.

²⁰ Seiri Horin bweserun diya tɔn beni ba yara. Ma ba kua win bwese ten kerin nuuru. Beya Lotani ka Sobali ka Sibeoni ka Ana ²¹ ka Disoni ka Esee ka Disani. Bera ba kua Horiban sikadoba be ba w̄aa Ed̄mun temɔ saa yellun di. ²² Ye Lotani u seewa ma u Hori mara ka Hemamu. N deema Lotani wi, u sesu goo m̄ɔ wi ba m̄ɔ Tinna. ²³ Ma Sobali u maa seewa u Alifani mara ka Manahati ka Ebali ka Sefo ka Onamu. ²⁴ Ma Sibeoni u maa bibu yiru mara, Aya ka Ana. Ana wiya u bwii wa yin min di nim sum mu yarimɔ saa ye u win tundo ketekunu kparamɔ ghaburo. ²⁵ Wiya u Disoni ka win sesu Oholibama mara. ²⁶ Be ba maa s̄aa Disonigibu, bera Hemudani ka Sibani ka Yitirani ka Kerani. ²⁷ Be ba maa s̄aa Eseeigibu, bera Bilani ka Safani ka Akani. ²⁸ Ma Disani u maa Usi ka Arani mara.

²⁹⁻³⁰ Beniwa ba kua Horiban bwese kerin wirugibu Ed̄mun temɔ, Lotani ka Sobali ka Sibeoni ka Ana ka Disoni ka Esee ka Disani.

³¹ Sinam be ba bandu di di Ed̄mu Isireliba bu sere maa bandu sw̄ii ben temɔ, be wee. ³² Bela, Beorin bii, win wuun ȳisira Dinaba. ³³ Ye Bela u gu ma Yobabu, Serakin bii, Botisiragii u ḡɔna k̄sire kua. ³⁴ Ye Yobabu u gu ma Husamu Temanigii u ḡɔna k̄sire kua. ³⁵ Ye Husamu u gu ma Hadadi, Bedadin bii u ḡɔna k̄sire kua. Wiya u Madianiba go M̄abun baru kpaano. Win wuuwa Afiti. ³⁶ Ye Hadadi u gu ma Samula Masirekagii u ḡɔna k̄sire kua. ³⁷ Ye Samula u gu ma S̄olu u ḡɔna k̄sire kua. S̄olu wi, u s̄awa Rehobotugii. Wuu ge, ga w̄awa daa te ba m̄ɔ Efaratin gooro. ³⁸ Ye S̄olu u gu ma Baali Hanani, Akaborin bii, u ḡɔna k̄sire kua. ³⁹ Ye Baali Hanani u gu ma Hadari Paugii u ḡɔna k̄sire kua. Win kurɔn ȳisira Mehetabeli, Matiredin bii, M̄esaabun debubu.

⁴⁰ Be ba maa s̄aa Esaun bweserun sikadoba ba ka w̄aa Ed̄muɔ, be wee, Tinna ka Alifa ka Yeteti ⁴¹ ka Oholibama ka Ela ka Pinoni ⁴² ka Kenasi ka Temani ka Mibisaa ⁴³ ka Madieli ka Iramu. Tem mi ben baawore u sina, win ȳisira ba ra ka mu soku.

Be kpuro ba marurawa saa Esaun min di.

YOSEFU

Yosefu ka win maabu

37

¹ Yakobu u sina Kananin temɔ mi win tundo u raa sina. ² Win bibun gari wee. Ye Yosefu u kua w̄ɔ w̄kura n̄ɔɔbu ka yiru, u yaa sabenu kparamɔ ka win maabu. U ra n̄ w̄awa ka win tundo turossibu, Biliha ka

Silipan bibu sannu. Yera u ra ben tundo dɔmɛyɛ daa kɔsa ye win maa be, ba mɔ.

³ N deema Yakɔbu wi ba maa mɔ Isireli u Yosefu kɔ n win bii be ba tie kpuro kere, yɛn sɔ tɔkɔru sɔra u nɔn mara. Ma u nɔn tako * nɔni bwese bwesekagia kua. ⁴ Ye win maaba wa ben tundo u nɔn kɔ n be kpuro kere, yera ba nɔn tusiru seewa. Ba ku ra kpɔ bu ka nɔn kɔru gari sɔ.

⁵⁻⁷ Sɔ teeru Yosefu u dosa. Yera u win maabu dosu ge saaria. U bu sɔwa u nɛɛ, i swaa dakio n bɛɛ nɛn dosu sɔ. Doo bɔka sa bɔkumɔ gberɔ, yera nɛn doo bɔkuru ta seewa ta yɔra, ma bɛɛginu na nu tu sikerena nu tu kpunammɛ.

Ye ba win gari nua yera ba nɔn tusiru sosi ⁸ ba nɛɛ, wuna a tamaa kaa ko besen sunɔ kpa a n sun kpare?

Ma ba kpam nɔn tusa ba sosi win dosu ka win garin sɔ.

⁹ Yen biru u kpam dosu gagu kua u gu win maabu saaria u nɛɛ, wee na kpam dosa na wa sɔ ka suru ka kperi wɔkura tia man kpunammɛ.

¹⁰ U maa gu win tundo sɔwa. Ma win tundo u nɔn gerusi u nɛɛ, mba wunen dosu genin tubusianu. Nɛ ka wunen mero ka wunen maabu sa ko na su nun kpunawa?

¹¹ Win maaba ka nɔn nisinu neni, adama win tundo u ye kpuro lasabu mɔ win gɔru.

Ba Yosefu dwa ba ka doona Egibitio

¹² Sɔ teeru Yosefun maaba ka ben tundo sabenu kasɔru da Sikemu. ¹³ Ma Isireli u Yosefu sɔwa u nɛɛ, n n Sikemu gia wunen maaba kɔsɔru da? A na n nun gɔri ben mi.

Yosefu u nɛɛ, too.

¹⁴ Ma Isireli u nɛɛ, a doo a mɛri bɔ n bwaa do kpa a wa sabenu nɔ n maa alafia mɔ, kpa a wurama a man sɔ.

Nge mɛya u ka Yosefu gɔra Sikemuɔ saa Hebronin di. ¹⁵ Sanam mɛ u sirene gbabu te sɔ, yera durɔ goo u ka nɔn yinna u nɔn bikia u nɛɛ, mba a kasu.

¹⁶ Yosefu u nɛɛ, nɛn maaba na kasu. A gem mɔ a man sɔwɔ mi ba ben sabenu kparamɔ.

¹⁷ Durɔ wi, u nɛɛ, ba doona minin di. Domi na nua ba nɛɛ, bu doona Dotani gia.

Ma Yosefu u win maabu naa gira u bu deema Dotani. ¹⁸ Ye ba nɔn wa sarun di, u sere turi ben mi, ba wesiana kɔ bu ka nɔn go. ¹⁹ Ba sɔna ba nɛɛ, besen dosusugii wee u sisi. ²⁰ I de su nɔn go tɛ su kpɛɛ dɔkɔ kpiri ninin teeru sɔ, kpa su nɛɛ, yaa kɔsa gaa ya nɔn tema, kpa su wa mɛ win dosu si, su koo ka kooru.

²¹ Ye Rubeni u nua mɛ, u kasu u nɔn faaba ko. Ma u nɛɛ, i ku de su nɔn go. ²² I nɔn kpɛɛyɔ dɔkɔ kpiri teni sɔ gbaburu mi. Adama i ku nɔn nɔma doke.

N deema Rubeni u bwisikumɔ u nɔn wɔra ben nɔman di kpa u nɔn gosia ben tondon mi.

²³ Saa ye Yosefu u tunuma ben mi, ba nɔn win tako nɔni bwese bwesekagia ye potari. ²⁴ Ma ba nɔn sua ba kpɛɛ dɔkɔ kpiri te sɔ, te ta n nim mɔ. ²⁵ Yen biru ba sina ba dimo. Ye ba nɔni seeya ba tenku wuuru garu wa be ba sɔa Isimɛliba ba swɔine ba wee Galadin di ba ben yooyoosu turare ka gum sawaram ka tim mɛ ba ra soku miru sɔbi ba ka dɔo Egibitio gia. ²⁶ Ma Yuda u win maabu ka wɔnɔbu sɔwa u nɛɛ, arufaani yerɔ sa ko wa sɔ n besen wɔnɔ go sa tii marisi. ²⁷ I na su da su nɔn Isimɛliba dɔre, su ku nɔn nɔma doke. U sɔawa besen yem domi besen wɔnɔwa.

Ma ba win gari wura. ²⁸ Ye Isimɛli be, be ba sɔa Madianin temgibu, ba sara, yera Yosefun maaba nɔn gawa ba yara dɔkɔ kpiri ten min di ba nɔn Isimɛli be dore ka sii geesun gobi yendu, ma ba ka nɔn doona Egibitio.

²⁹ Ma Rubeni u wurama dɔkɔ kpiri ten mi, u deema wee, Yosefu kun maa waa mi. Yera u win tiin yaberu nenua u karana nuku sankiranun sɔ. ³⁰ Ma u gosira u wigibu deema u nɛɛ, bii wi kun maa waa mi ni! Nɛn waaaru! Mana kon du!

³¹ Sanam mɛya ba boo kinɛru go ma ba Yosefun yaberu sua ba ka tu boo gen yem tɛera. ³² Yera ba goo gɔra ben tondon mi ka tako nɔni bwese bwesekagia ye, u nɔn sɔ u nɛɛ, u mɛrio ye ba wa. Win biin yabera mi? Nge n n te.

³³ Ye u tura mi, Yakɔbu u yabe te tuba. Ma u nɛɛ, nɛn biin yabera mi. Gbeeku yaa ya nɔn kasuka ya tema.

³⁴ Yera u win tiin yaberu nenua u karana ma u saaki sua u deewa nuku sankiranun sɔ. U win biin gɔo wooru sina sɔo dabi dabinu.

³⁵ Win bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu kpuro ba na bu ka nɔn nukuru yemiasia, adama u yina u ben goon gari nɔ. U nɛɛ, u koo win biin gɔo swɔwa sere u ka nɔn naamwe gɔrio. Ma u gɔo wi swɔ n ka tɛ.

³⁶ Saa ye sɔo, Madiani be, ba tura Egibitio, ma ba Yosefu Potifaa dore wi u sɔa Egibitio sunɔn sina kpa kɔsobun wirugii.

Yuda ka Tamaa

38

¹ Yen biru Yuda u win maabu ka wɔnɔbu deri u da Hiran mi, Adulamu. ² Miya u Kananin wɔndia bii goo wa win tundo ba mɔ Sua. Ma u nɔn sua kurɔ, ba mɛna. ³ Kurɔ wi, u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba bii wi yɔsiru kɔ Eru. ⁴ U maa wure u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba nɔn yɔsiru kɔ Onani. ⁵ Ye u Onani sarasia, u kpam wure u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba nɔn yɔsiru kɔ Sela.

* 37:3 tako - Yabe te ba ka yɔ mini ta sɔawa te sina bokon bibu ba ra doke.

Saa yè sɔɔ kurɔ wi, u Sela mara, Yuda u n̄ wāa mi. U da u wāawa Kisibuɔ.

⁶ Eri, Yudan bii gbiikoo wi, u kpɛa ma win tundo u n̄n kurɔ kasua. Kurɔ win yisira Tamaa. ⁷ Ye Yinni Gusunɔ u wa ma Eri u s̄a tan k̄sɔ, ma u dera u gu. ⁸ Saa ye s̄ɔra Yuda u Onani s̄ɔwa u n̄ɛɛ, a wunen m̄ɔn kurɔ suo a yenu doke kpa a n̄n bweseru kasua nge me wooda ya gerumɔ.

⁹ Onani u wa ma kurɔ wi, ù n mara, bii be, ba n̄ ko n s̄a wigibu. Yera ù n ka n̄n mennamɔ u ku ra wure u tii wa kurɔ wi s̄ɔ, u ku ka win m̄ɔ bibu maruan s̄. ¹⁰ Ye Onani u m̄ɔ mi, ya n̄ Yinni Gusunɔ dore. Yen s̄na u maa dera u gu. ¹¹ Yera Yuda u Tamaa s̄ɔwa u n̄ɛɛ, a doo a ḡminiru di sere nen bii Sela ù n kp̄a.

Domu u tii s̄ɔwa u n̄ɛɛ, Sela ù n kurɔ wi sua, u koo ra maa gbi nge win maabu.

Ma Tamaa u doona u da u wāa win tondon yenuɔ.

¹² Sanam d̄ɔ sanam wee, Yudan kurɔ Suan bii u gu. Ye Yuda u yen ḡminiru di u kpa, win bw̄era wurama, yera ba da Tinnɔ wi ka win b̄ɔrɔ Hira Adulamugii wi. Miya ba Yudan yāanun sansu b̄ɔrimɔ. ¹³ Yera goo u da u Tamaa s̄ɔwa u n̄ɛɛ, wee wunen dwa tundo u d̄ɔ Tinnɔ u ka win yāanun sansu b̄ɔri. ¹⁴ Ye u nua m̄ɛ, yera u win ḡmini yānu pota, ma u tii s̄nditia wukiri nge kurɔ tanɔ, u da u sina wuu ge ba m̄ɔ Enaimun k̄nn̄wɔ Tinnan swaaɔ. Domu u wa Sela u kp̄a, ba n̄ maa n̄n wi w̄ɛ durɔ.

¹⁵ Ye Yuda u sarɔ u n̄n wa u s̄ɔ mi, ma u n̄n garisi kurɔ tanɔ ȳn s̄ɔ u win wuswaa s̄nditia wukiri. ¹⁶ Ma u susi win b̄kuɔ u ka n̄n gari kua u n̄ɛɛ, su da wunen yenuɔ n ka nun kpuna.

Domu u n̄ ȳ win biigii kurɔwa. Ma kurɔ wi, u n̄n wisa u n̄ɛɛ, mba kaa man k̄ ã n ka man kpuna.

¹⁷ Ma Yuda u n̄ɛɛ, kon de bu ka nun boo kpemu naawa.

Kurɔ wi, u n̄ɛɛ, n̄ n men na, a man ḡaanu taruba yiyo sere ã n boo ge m̄ɔrisiama.

¹⁸⁻¹⁹ Yuda u n̄n wisa u n̄ɛɛ, mba a k̄ ã n nun taruba yiya.

Ma u n̄ɛɛ, a man wunen taabu ge ga wunen yireru m̄ɔ ka gen w̄ɛ ka deka ye a n̄ni w̄ɛma.

Yera u ye kpuro kurɔ wi w̄ɛ, ma u da u ka n̄n kpuna. Yen biru kurɔ wi, u seewa u doona. U da u s̄nditia ye wuna ma u maa win ḡmini yā ni doke. Amen biru u deema wee, u gura m̄ɔ. ²⁰ Yuda u win b̄ɔrɔ Hira Adulamugii wi ḡɔra u ka boo ge kurɔ wi daawa, kpa u win yā ni u taruba yii mi mwaama. Adama ye u tura mi, u n̄ kurɔ wi wa. ²¹ Yera u yam min tambu bilka u n̄ɛɛ, mana kurɔ tanɔ wi u raa wāa Enaimun k̄nn̄wɔ swaa s̄ɔ mini.

Ma ba n̄n wisa ba n̄ɛɛ, kurɔ tanɔ goo sari mini.

²² Yera u ḡsira Yudan mi, u n̄ɛɛ, na n̄ kurɔ wi wa. Yam min tambu ba maa n̄ɛɛ, kurɔ tanɔ goo sari ben wuu mi.

²³ Yuda u n̄ɛɛ, n̄ n men na, u n̄enuɔ, ye u wa k̄. Wee, na ka nun boo kpemu ge ḡɔra win mi, a n̄ maa n̄n wa. Yen s̄ɔ, su ku de bu sun ȳɛɛ.

²⁴ Suru itan biru ba na ba Yuda s̄ɔwa ba n̄ɛɛ, wunen biigii kurɔ Tamaa u kurɔ tanaru dimɔ sere u mam ten gura sua.

Ma Yuda u n̄ɛɛ, bu n̄n yaro wuun di bu d̄ɔ meni.

²⁵ Sanam m̄ɛ ba ka n̄n yariɔ wuun di, yera u ḡɔra bu Yuda taabu ge ka gen w̄ɛ yi ka deka ye s̄ɔsi, kpa bu n̄n s̄ɔ ma wi u ye kpuro m̄ɔ, ȳron gura u m̄ɔ.

²⁶ Ye ba ka yā ni tura, Yuda u nu gia ma u n̄ɛɛ, kurɔ wi, u man gem kere, domi na yina n̄ n̄n nen bii Sela w̄ɛ durɔ.

Yen biru Yuda kun maa ka n̄n mennare.

²⁷ Sanam m̄ɛ kurɔ wi, u marubu tura yera ba wa ma sikabara ba wāa win nukurɔ. ²⁸ Ye u yiire, yera bii ben turo u n̄ma yarama, ma marusio u n̄mu ge s̄ɔ w̄ɛ wunom̄gii gbinisi u n̄ɛɛ, winiwa koo gbi u yarima.

²⁹ Adama u n̄mu ge wesia, ma wi u kun daa n̄ma yare mi, u gbia u yarima. Yera marusio u n̄ɛɛ, anna a ka tii swaa kenia me!

Yen s̄na ba n̄n yisiru k̄a Peresi. Yen tubusiana, swaa kenio. ³⁰ Yen biruwa wi ba w̄ɛ wunom̄gii gbinisi mi, u yarima. Ma ba n̄n yisiru k̄a Seraki.

Yosefu u wāa Potifaa mi

39

¹ Isimeeliba ba ka Yosefu da Egibitiɔ. Ma Potifaa Egibitigi u n̄n dwa ben mi. Potifaa wi, u saawa Egibiti sunon sina kpa k̄s̄obun wirugii. ² Yinni Gusunɔ u wāa ka Yosefu, ma u n̄n kua t̄n barukaqii. U wāa win yinni Egibitigiin yenuɔ. ³ Yinni wi, u wa ma Yinni Gusunɔ u ka n̄n wāa, ma u maa n̄n swaa kusiamme yabu baayer s̄ɔ ye u m̄ɔ. ⁴ Yen s̄ɔ, u ka n̄n nonu geu m̄ɛera u n̄n kua win yenun s̄m kowobu kpuron wirugii, ma win ye u m̄ɔ kpuro u n̄n n̄mu s̄ndia. ⁵ Saa m̄n di u Yosefu kua win yenun s̄m kowobu kpuron wirugii ma u n̄n ye u m̄ɔ kpuro n̄mu s̄ndia, Yinni Gusunɔ u win yenu ge domaru kua ka ye u m̄ɔ kpuro yenuɔ ka gberɔ. ⁶ Potifaa wi, u ye u m̄ɔ kpuro deri Yosefun n̄ma s̄ɔ. U n̄ maa yen gaan gari ȳɛ ma n̄ kun m̄ɔ win d̄ia ni u koo doke n̄ɔwɔ baasi.

Yosefu ka Potifaa kurɔ

N wee Yosefu durɔ burɔwa. Win wasi ka win wuswaa girima m̄ɔ. ⁷ Yera s̄ɔ teeru win yinnin kurɔ u n̄n n̄ni girari ma u n̄ɛɛ, a de a ka man kpuna.

⁸ Adama Yosefu u yina. U kurɔ wi s̄ɔwa u n̄ɛɛ, n wee, nen yinni u n̄ yenun ḡaanun gari

yē. Win ye u mō kpuro, nēna u nōmu sōndia. ⁹U n̄ man dam kere yenu ge sō, u n̄ maa man gāanu yinari ma n̄ kun mō wunē tōna yēn sō a s̄āa win kurō. Yera kon gāa ninin bweseru ko kpa n̄ Gusunō torari?

¹⁰Baaddommawa kurō wi, u ra n̄ ka n̄n̄n gari yi mō. Ka mē, Yosefu u yina u ka n̄n̄n kpuna. U ku ra mam kā ba n̄ wāa sannu.

¹¹Sō teeru Yosefu u dua dirō u ka win sōmburu ko. N̄ deema yēnu gen tōnu goo sari turuku. ¹²Yera kurō wi, u Yosefun bekuru nēnuu u nē, a ka man kpunō.

Yosefu u n̄n̄n beku te deria u duka yara tōwō. ¹³Ye kurō wi, u wa ma u n̄n̄n beku te deria u duka yara tōwō, ¹⁴yera u win yēnugibu soka u nē, i na i wa. Heberu wi nēn̄ durō ka na u sun kam mēera. U kī u ka man kpuna adama na wura kua t̄āa t̄āa. ¹⁵Ye u nua na wura kua mē, u man win bekuru deria u duka yara tōwō.

¹⁶Ma kurō wi, u beku te yii yeru kua sere win yinni u ka wurama yēnu. ¹⁷Sanam mē u wurama mi, kurō wi, u n̄n̄n sōwōa u nē, yoo Heberu wi a ka sun naawa mi, u man duwi u ka man sanku. ¹⁸Ye na wura kua, yera u man win bekuru deria u duka yara tōwō.

¹⁹Ye durō wi, u win kurōn gari yi nua, yera u maru bēsira. ²⁰Ma u Yosefu sua u doke pirisōm dirō mi ba ra sunōn pirisōmba doke.

Ba Yosefu pirisōm kpē

Miya u wāa. ²¹Adama Yinni Gusunō u wāa ka wi. U maa n̄n̄n domaru kua u dera u kī geeru wa pirisōm k̄sōbun wirugii n̄ mi. ²²Ma wirugii wi, u n̄n̄n pirisōm be ba wāa mi kpuro nōmu sōndia. Ye ba koo ko kpuro, wiyara yen wooda wē. ²³Wirugii wi, u ku ra mēeri ye Yosefu u mō domi Yinni Gusunō u wāa ka wi. Ma u dera win ye u kua kpuro ya wēra.

40

¹Yeba kpuron biru Egibiti sunōn sōm kowobun wirugibu yiru ba n̄n̄n torari. Turo u s̄āa p̄ē kowobun wirugii, turo maa wi u ra n̄n̄n n̄ra wē. ²Ma u ka be yiru ye m̄ru bara. ³U bu doke pirisōm k̄sōbun wirugii n̄ dirō mi ba Yosefu kēnuu. ⁴Pirisōm k̄sōbun wirugii wi, u bu Yosefu nōmu sōndia u n̄ bu sōmburu kuammē. Ma ba sō mēru kua pirisōm diru mi.

Yosefu u dosusu tubusia pirisōm dirō

⁵Yera wōkuru garu be yiru ye, ba dosa pirisōm diru mi. Ben baawure ka wiguu ka gen tubusianu nēnem. ⁶Ye Yosefu u na ben mi bururu u bu mēera, yera u deema ben nuki sankire. ⁷Ma u bu bikia u nē, amōna bēen wuswaa ka burisine mē gisō.

⁸Ba n̄n̄n wisa ba nē, sa dosawa. Goo maa sari wi u koo sun dosu si tubusia.

Yosefu u bu sōwōa u nē, n̄ n̄ Gusunōwa u ra n̄ gāanu kpuron tubusianu yē? N̄ n̄ mēn na, i man bēen dosu si saario.

⁹⁻¹⁰Ma wi u ra Egibiti sunō tam n̄ra wē, u win dosu Yosefu saaria u nē, nēn dosu sō wee, na resēm d̄aru wa nēn wuswaa ta kpia. D̄āa te, ta kāasi ita mō. Ma ta wēsū kua ta binu mara nu ye. ¹¹N̄ deema na Egibiti sunōn n̄ra nēni nēn nōmu. Na resēm ye wōka na game n̄ra ye sō. Ma na ye sua na n̄n̄n wē.

¹²Ma Yosefu u n̄n̄n sōwōa u nē, dosu gen tubusianu wee. Kāasi ita ye, sō itawa mi. ¹³N̄ tie sō ita sunō u ka nun yara pirisōm di kpa u nun wesia wunēn sōmburu sō. Kaa kpam n̄n̄n win n̄ra wē nge mē a ra raa ko sanam mē a s̄āa win sōm kowo. ¹⁴Adama a n̄ man yaaye sanam mē a doo n̄aru wōri. Na nun kanamō, a man durom kuo a sunō nēn gari sō kpa a man yara dii tenin di. ¹⁵Domi ba man gbenawa saa Heberuban tem di, ba ka man na mini. Yen biru na n̄ maa gāanu kua ba ka man kpēma pirisōm diru mi.

¹⁶Ye p̄ē kowobun wirugii wi, u wa ma Yosefu u wionōn dosu ge tubusia n̄ dora, yera u nē, wee, nēn dosu sō, nēna maa birenu ita sōwōa n̄ sō ba ra p̄ē doke. ¹⁷Bire te ta wāa wōllo, kira bwese bwesekawa wāa mi, ye ba yeesia p̄ē doo sō. Ma gunōsu kira ni dimō bire te sō, nēn wiru wōllo.

¹⁸Yosefu n̄n̄n wisa u nē, gen tubusianu wee. Birenu ita ye, sō itawa mi. ¹⁹N̄ tie sō ita sunō u ka wunēn wiru bura kpa bu nun s̄āarusia d̄āa wōllo, gunōsu su wunēn yaa di.

²⁰Ye n̄ kua sō ita ye, Egibiti sunō u win marubun t̄ō bakaru kua. Ma u sōm kowobu yiru ye yara pirisōm di, u bu yōrasia win sōm kowo be ba tien wuswaa. ²¹Ma wi u ra n̄n̄n n̄ra wē mi, u n̄n̄n wesia win sōmburu sō. ²²Adama ba p̄ē kowobun wirugii wi s̄āarusia nge mē Yosefu u raa bu tubusia. ²³Yen biru sunōn n̄ri wēō wi, u Yosefu duari.

Egibiti sunō u dosa

41

¹Wō yirun biru Egibiti sunōn tii u dosa. Wee u yō daru b̄ōwō. ²Yera naa mero bure n̄ōba yiru yi yi b̄ōru yi yarima daaran di yi dimō daru b̄ōwō. ³Ma nē n̄ōba yiru gē maa yarima daaran di yi yi woore yi n̄ waabu wā, yi yōra yionōn b̄okuo daru b̄ō mi. ⁴Ma yi nē bure yi yi b̄ōru mwē. Ma u dom yanda.

⁵U kpam dweeya ma u dosa n̄n̄n mēeruse. Wee, doo gāa teeru sō, u doo wii geenu n̄ōba yiru wa ni nu bēn mō swē swē. ⁶Ma doo winu n̄ōba yiru ganu nu maa yara nionōn temō, ni nu sakosu s̄āa nu gbere sō ka woon s̄. ⁷Doo wii sako si, su doo wii geenu mwē mwē. Ma u dom yanda u deema u dosawa.

⁸Ye n̄ kua bururu win bwēra kun kpunē. U s̄orobu ka bwisigibu kpuro soka be ba wāa

Egibiti. U bu win dosu si kpuro saaria. Adama baa ben turo kun kpia u nun dosu si tubusie.

⁹ Saa ye sɔɔra win nɔri wɛɔ wi, u nun sɔɔwa u nɛɛ, gisara na yaaya ma na tora. ¹⁰ Sanam me a mɔru kua ka bese wunen som kowobu, ma a dera ba sun kpɛɛ ne ka pɛɛ kowobun wirugii pirisom kɔsobun wirugiin dirɔ, ¹¹ bese yiru ye, sa dosa wɔku teeru. Ma bese baawure u win dosun tubusianu nua nge me u dosa. ¹² N deema bese ka Heberu bii goowa sa waa mi, wi u saa pirisom kɔsobun wirugiin yoo. Ye sa nun bese dosu si saaria, yera u sun si tubusia. ¹³ Ma n kua nge me u baawure tubusia. A man wesia nen sɔmburu sɔɔ, ma a dera ba pɛɛ kowobun wirugii wi sɔarusia.

Yosefu u Egibiti sunon dosusu tubusia

¹⁴ Ye Egibiti suno u nua me, u Yosefu sokusia. Mii mii ba nun yarama pirisom dirun di, u win toburu kona ka win baa sansu u yānu kɔsa, ma u seewa u da suno win mi. ¹⁵ Suno u nun sɔɔwa u nɛɛ, na dosa. Goo kun kpia u man dosu ge tubusie. Na maa nua a ra dosu tubusie ba n nun gu sɔɔwa.

¹⁶ Ma Yosefu u nun wisa u nɛɛ, n n nɛ, Gusunowa u koo nun ge tubusia n dora.

¹⁷ Ma suno u nɛɛ, wee, nen dosu sɔɔ na yɔ daru bɔɔwɔ. ¹⁸ Yera naa mero bure nɔɔba yiru yi yi bɔɔru yi yarima daaran di yi dimo daru bɔɔwɔ. ¹⁹ Ma nɛɛ nɔɔba yiru geɛ maa yarima daaran di yi yi woore yi n waabu wā. Na n naa kɔsimii nin bweseru waare Egibitin tem kpuro sɔɔ. ²⁰ Nɛɛ yi, yi nɛɛ gbiiiki nɔɔba yiru yi yi bɔɔru mi mwɛ. ²¹ Adama ye yi yi mwɛ me, a n kaa n mam yɛ nge yi gāanu mwɛ. Domi me yi woore yellun di, meya yi woore mi. Ma na dom yanda. ²² Yen biru na kram dosa na doo gāa teeru sɔɔ doo wii geenu nɔɔba yiru wa ni nu bɛm mɔ swɛɛ swɛɛ. ²³ Ma doo winu nɔɔba yiru ganu nu maa yara niɔnɔn temo ni nu sakosu sɔa nu gberɛ sɔɔ ka woon sɔ. ²⁴ Doo wii sako si, su doo wii gee ni mwɛ mwɛ. Na dosu ge nen sorobu saaria adama ben goo kun man gu tubusie.

²⁵ Yosefu u nun sɔɔwa u nɛɛ, gāa teena a dosa. Gusunowa u nun sɔɔsi ye u koo ko. ²⁶ Naa mero bure nɔɔba yiru ye, ka doo wii geenu nɔɔba yiru ye, wɔɔ nɔɔba yiruwā. Ye kpuro ya sɔawa dosu teu. ²⁷ Nɛɛ nɔɔba yiru yi yi woore yi n waabu wā mi, yi yi yara yiɔnɔn biru, ka doo wii sakosu nɔɔba yiru si su gberɛ sɔɔ ka woon sɔ mi, nu sɔawa wɔɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ gɔɔra ko n wāa. ²⁸ Gusunowa nun sɔɔsi ye u koo ko nge me na raa nun sɔɔwa, suno. ²⁹ N wee, wɔɔ nɔɔba yiru sɔɔ, debura ko n wāa Egibitin tem kpuro sɔɔ. ³⁰⁻³¹ Adama yen biru gɔɔra koo tem me kpuro wori wɔɔ nɔɔba yiru kpa tu kpɛa gem ka tia sere ba n koo maa debu ten yira wa. ³² Ye a ka dosu ge

kua nɔn mɛɛru, Gusunɔ u kī a n yɛ ma ya koo koorawa ya n maa tɛɛmɔ. ³³ Tɛ, suno, n weene a bwisiyii goo kasu wi u lasabu mɔ, kpa a nun ko Egibitin wirugii. ³⁴ Kpa a maa tumbu gabu wuna be ba koo deburun saan dīanu kpuro bɔnu ko suba nɔɔbu kpa bu nin sube teeru mwa baawuren mi. ³⁵ Kpa bu dīa ni kpuro menna ka wunen yiiko bu doo bɔkunu bere biranu sɔɔ wuu baageren sɔ kpa ba n nu kɔsu. ³⁶ Niya nu ko n berua tɔmbun sɔ ba n ka gɔɔrun wɔɔ nɔɔba yiru ye mara ye ya wee tem me sɔɔ, kpa tu ku raa ka tumbu kpuro go.

Ba Yosefu kua Egibitin wirugii

³⁷ Ma Yosefun gari yi, yi Egibiti suno dore ka win sina asakpɔbu kpuro. ³⁸ Yera u bu bikia u nɛɛ, mana sa ko maa tɔnu wa wi u Gusunon Hunde mɔ nge wini.

³⁹ Ma u Yosefu sɔɔwa u nɛɛ, nge me Gusunɔ u nun ye kpuro sɔɔsi, goo maa sari wi u bwisi ka lasabu mɔ nge wune. ⁴⁰ Kon nun ko nen yenu yɛro. Nen tumbu kpuro ba koo wunen gari mem nɔɔwa. Nen sina gāna tanawa ko na n ka nun kere. ⁴¹ U maa nɛɛ, wee, na nun kua Egibitin tem kpuron wirugii.

⁴² Yera u win taabu ge ga win yireru mɔ pota win nɔmun di u Yosefu dokea win nɔmɔ. Ma u nun yāa buranu sebusia. Yen biru u nun yoni wuragii dokea wiiɔ. ⁴³ Ma u dera ba nun yɔɔsia kɛkɛ sɔɔ ye dumi gawe ya wigia swii. Gaba nun gbiiye ba mɔ, i yiiri i yiiri. Nge meya Egibiti suno u ka Yosefu kua tem me kpuron wirugii.

⁴⁴ Ma u kram nun sɔɔwa u nɛɛ, nɛ Egibiti suno, nena na gerua, Egibitin tem kpuro sɔɔ, goo kun kpɛ u gāanu ko ma n kun mɔ ka wunen wooda.

⁴⁵⁻⁴⁶ Ma u Yosefu yisuru kā Safenati Paniaki te ta sɔa be Egibitigibun yisuru. Ma u nun Potiferan bii Asinati kā kuro. Potifera wi, u sɔawa wuu ge ba mɔ Onin yaku kowo. Yosefu u nɔwa wɔɔ tena sanam me Egibiti suno u nun kua wirugii.

Ma Yosefu u doona u da u Egibitin tem kpuro bera. ⁴⁷ Deburun wɔɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, tem mu dīanu kua gem gem. ⁴⁸ Yera Yosefu u wuu baageren gbean dīanu menna wɔɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, u nu berua wuu gen biranu sɔɔ. ⁴⁹ Dīa ni u menna mi, nin kpāara banda sere ba n kpɛ bu nin geeru gia. Nu sɔawa nge yani sɛri.

⁵⁰ Gɔɔ ten saa yu sere na, Asinati, Potiferan bii u Yosefu bii tɔn durɔɔ yiru marua. ⁵¹ Yen gbiiikoowa Yosefu u yisuru kā Manase, u nɛɛ, domi Gusunɔ u dera na nen wahala kpuro duari ka maa nen baan yenu kpuro. ⁵² Ma u yiruse yisuru kā Efaraimu, u nɛɛ, domi Gusunɔ u dera na mara tem mi na nɔni swāaru wa.

⁵³ Sanam dɔɔ sanam wee, debu baka ten wɔɔ nɔɔba yiru yen baa doona Egibitin temo. ⁵⁴ Ma wɔɔ nɔɔba yiru gɔɔrugia ya tunuma

nge me Yosefu u raa gerua. G5o te, ta tem baama kpuro nenua, ma n kun mo Egibitin tem tana soo mi dianu wa. 55 Adama ye g5ora ra dua mi, tamba Egibiti suno wuri koosimo bu ka dianu wan so. Ma u bu soowa u nee, bu doo Yosefun mi, kpa bu ko ye u koo bu so. 56 Ye Yosefu u wa g5ora tem me kpuro nenua, yera u bira ni kpuro wukia u tambu dianu doremoo. G5o te, ta kpeamo. 57 Ma tamba naamo Egibiti tem kpuron di bu ka dianu dwe Yosefun mi, domi g5o te, ta tem kpuro neni gem gem.

Yosefun maaba dianu dwebu da Egibiti

42

1 Ye Yakobu u nua dianu wa Egibiti, yera u win bibu bikia u nee, mban s5na i meerine i n g5anu mo. 2 Na nua ma Egibiti dianu wa. N n men na, i seewo i da i sun nu dwiama kpa su wa sa n ka wa.

3 Ma Yosefun maabu wakuru ba seewa ba da Egibiti bu ka dianu dwe. 4 Adama Yakobu kun wure Yosefun wano Benyamee u ka bu da domi u nee, wahala gaa ya koo ra nun deema. 5 Ma ba dia ni dwem da Egibiti ka Kananiba gabu. Domi g5ora wa Kananin tem kpuro soo.

Yosefu u win maabu buku buku kua

6 Saa ye soo, Yosefuwa u Egibitin tem kparamo. Wiya u tem min tambu dianu darasiamoo. Ye win maa be, ba tura mi, ba nun yiira ba wiru tem girari. 7 Ye u bu wa u bu gia, adama u kua nge u n bu ye. Ma u bu gerusi ka dam u nee, man diya i na.

Ba nun wisa ba nee, saa Kananin tem diya sa na su ka dianu dwe.

8 Adama ka me, ba n nun tuba. 9 Saa yera u yaaya dosu ge u raa kua ben so. Ma u bu soowa u nee, i nawa i ka besen tem saria meeri kpa i wa mi sa dam kamie.

10 Ba nun wisa ba nee, aawo, yinni, sa nawa su ka dianu dwe. 11 Tan turowa u bese kpuro mara. Gema sa gerumo, sa n saa be ba tem saria meerim na.

12 Adama Yosefu u bu wisa u nee, weesa, i nawa i ka wa mi sa dam kamie.

13 Ba kpan nun wisa ba nee, yinni, sa saawa bese tonu wakura yiru. Tan turowa u sun mara Kananin temo. Besen wi u piiburu bo, wiya sa deri yenuo ka besen tundo, ma turo u sariru kua.

14 Yosefu kpan bu wisa u nee, weesa i mo. I nawa i ka besen tem saria meeri. 15 Wee nge me kon ka besen laakari meeri. I kun ka besen wano wi u wa yenuo mi ne, sere ka Egibiti sunon yisuru i n yario minin di. 16 Yen so, i besen turo gorio u da u ka nun na. Bee be i tie, bu bee doke pirisom diru. Saa ye soora sa ko wa n n gem na i gerumo. Ma n kun me, sere ka Egibiti sunon yisuru, i nawa i ka tem saria meeri.

17 Ma u bu kenusi pirisom diru soo ita. 18 Soo itase tera u bu soowa u nee, na Gusuno nasie. Yen so, i koowo meni kpa i wa i n ka wa. 19 I n saan na tan geobu, i besen turo derio diru mini. Bee be i tie kpa i ka besen tambu dianu daawa g5o ten so. 20 Kpa i ka man besen wano daako wi naawa. Saa yera kon gia ma gema i gerumo, kpa su bee deri i n wa.

Ba wura me, 21 ma ba soona ba nee, k5sa ye sa besen wano Yosefu kua yera ya sun kosiemoo te, domi sa win nuku sankiranu wa. Ye u sun suuru kana sa n wure.

22 Rubeni u bu soowa u nee, na n daa bee soowa na nee, i ku bii wi k5sa gaa kua? Adama i n nen gari wure. Wee, te Gusuno u sun win yem bikiamoo.

23 Sanam me ba gari yi mo, ba n ye Yosefu u ben barum noomoo. Domi goowa u ra bu gari tusie. 24 Ma Yosefu u bu desirari gina u da u swi.

Yosefun maaba gosira Kananin temo

Yen biru u wura u ka bu gari kua. Ma u be soo Simeo gasa u dera ba ka nun yoni bokua be kpuron nani biru. 25 Yen biru u wooda we u nee, bu ben saakiba soo dianu yibio kpa bu ben baawuren gobi wesia win saaki soo, kpa bu be dianu kusenu kua ni ba koo di swaa soo. Ma ba kua me. 26 Ma ba ben dia ni ketekunu sobi ba doona.

27 Swaa soo mi ba were, yera ben turo u win saaki kusia u ka win keteku dianu ke. Ma u deema gobi wee saaki ye soo. 28 Ma u be ba tie soowa u nee, ba man nen gobi wesia. Yi wee nen saakio.

Yera ba nanda ba geruna ba nee, mba Gusuno u sun kua yeni.

29 Ma ba wure ba swaa wari ba tura ben tondon mi Kananin temo. Ba nun soowa kpuro ye n bu deema. 30 Ba nee, duru wi u saa Egibitigibun wirugii u sun gerusi u nee, sa nawa su ka ben tem saria meeri. 31 Ma sa nun wisa sa nee, sa saawa tan geobu. Sa n ne su ka ben tem saria meeri. 32 Sa kpan nun soowa sa nee, sa saawa tan turon bibu, bese wakura yiruwa a mara. Besen turo sariru kua. Wi u piiburu bo, u maa wa yenuo ka wune. 33 Yera u sun wisa u nee, su nun besen turo derio. Bese be sa tie, kpa su ka besen tambu dianu naawa ni nu koo bu turi g5o ten so, 34 kpa su ka nun besen wano wi u wa yenuo mi naawa. Nge meya u koo be ka gia ma sa saa tan geobu, sa n weesu mo, sa n maa saa be ba ben tem saria meerim na. Kpa u sun besen turo wi wesia. Meya u koo be maa de su tenkuru ko ben tem mi.

35 Ye ba gari yi gerua ba kpa, yera ben baawure u win saaki kusia. Be ka ben tundo ba wa wee, ben baawuren gobi yi u kasia yi wa win saakio. Ma berum be kpuro mwa. 36 Yera Yakobu u nee, i ko de n nen bibu kpuro biawa. Domi wee, Yosefu u sariru kua,

na maa Simeɔ bia, tɛ i kī i Benyamɛɛ sua. Ye kpuro nɛ sɔɔra ya wɔrimɔ.

³⁷ Rubɛni u ben tundo wisa u nɛɛ, a gesi man Benyamɛɛ nɔmu sɔndio. Nà kun ka nùn wurame, nen bibu yiru wee, a bu goowo.

³⁸ Yakɔbu u bu wisa u nɛɛ, nen bii u n̄ ka bɛɛ dɔɔ. Domi win mɔɔ u gu, wi turowa u man tie. Yen sɔ, wahala gaa yà n seewa ya nùn deema ghaburu sɔɔ, nuku sankiraru ta koo ra man go, domi na tɔko kua.

Yosefun maabu ba ka Benyamɛɛ da Egibitiɔ

43

¹ Sanam dɔɔ sanam wee, gɔɔra dam m̄ Kananin temɔ ta dɔɔ. ² Ye Yakɔbu ka win bibu ba dīa ni di ba kpa, ni ba raa dweema Egibitin di mi, yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, i maa wuro Egibiti mi, i sun dīanu fiiko dwiama.

³ Yuda u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Egibitin wirugii wi, u sun sɔɔwa u sirewa u nɛɛ, su ku na win wuswaaɔ ma sa n̄ besen wɔnɔ Benyamɛɛ neni. ⁴ N n men na, à n wura u sun swīi, sa ko da su nun dīanu dwiama. ⁵ À n maa yina, sa n̄ dɔɔ. Domi durɔ wi, u nɛɛ, su ku ra nɛ win wuswaaɔ ma n̄ kun ka besen wɔnɔ wi.

⁶ Ma Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli, u bu sɔɔwa u nɛɛ, gari kōsi yiren bwesera i man kua me, ye i nɛɛ, i maa wɔnɔ m̄ u bɛɛ tie.

⁷ Ba nùn wisa ba nɛɛ, durɔ wi, u sun bikia u sirewa u nɛɛ, amɔna sa s̄a. Wara sun mara. Besen tundo u w̄a hunde sɔɔ? Sa maa wɔnɔ goo m̄? Ma sa nùn wisa ye u sun bikia kpuro. Amɔna sa ko n̄ ka yē ma u koo nɛɛwa su ka besen wɔnɔ na.

⁸ Yuda u win tundo Isireli sɔɔwa u nɛɛ, a de besen wɔnɔ wi, u ka man da kpa su doona kpa besɛ kpuro su ku ra gbi, besɛ ka wune ka besen bibu. ⁹ Ye n nùn deema kpuro nena kon ye s̄obe kpa na n̄ s̄a taarɛgii wunen mi, n̄ kun ka nùn wurame. ¹⁰ Wunen tii a wa saa min di sa gari yi m̄, s̄a n̄ dɔɔn na, sa n̄ gosirame n̄n mɛɛruse.

¹¹ Isireli u gerua u nɛɛ, n̄ n men na, yà n kua tilasi, i ḡaa buranu suo ni nu s̄a besen tem miginu ni nu n̄ w̄a Egibitiɔ i ka durɔ wi daawa, nge gum sawaram ka tim fiiko ka turare fiiko ka d̄a marum fiiko ka tii bi ba ra soku miru. ¹² Kpa i n̄ gobi neni nge mɛ i raa ka dan n̄n yiru. I n tura mi, kpa i bu yɔnɔ wesia yi sa deema bɛn saakiba sɔɔ. À ku tuba, ba yi duariwa. ¹³ Yen biru i bɛn wɔnɔ wi suo kpa i da. ¹⁴ Gusunɔ Dam kpurogii u koo de durɔ wi, u bɛn wɔnɔwɔndu wa kpa u de i wurama ka Simeɔ ka Benyamɛɛ. Nà n̄ kon maa bibu bian na, to, kpa n̄ bia.

Yosefu u ka win maabu gari m̄

¹⁵ Ma bii be, ba k̄ɛ ni sua ka gobi yi ba raa ka dan n̄n yiru ka Benyamɛɛ sannu. Ma ba seewa ba swaa w̄ari ba da Egibitiɔ. Ye ba tura mi, ba da Yosefun mi. ¹⁶ Sanam mɛ Yosefu u bu wa ka Benyamɛɛ sannu, u win

s̄am kowobun wirugii sɔɔwa u nɛɛ, a tɔn be duusio nen dirɔ. Yen biru a d̄oo a yaa go. Domi sanna sa ko di s̄o s̄o ge nɛ ka be.

¹⁷ Ma s̄am kowo wi, u kua nge mɛ Yosefu u nùn sɔɔwa. U ka bu da diru mi. ¹⁸ Ye ba w̄a diru mi, yera bɛrum bu mwa ba tii sɔɔwa ba nɛɛ, gobi yi ba wesia besen saakiba sɔɔ, yin s̄na ba ka sun na mini, kpa bu sun mwa ka dam ka besen ketekunu, kpa su ko ben yobu.

¹⁹ Yera saa Yosefun d̄ii k̄annɔn di ba s̄am kowo wi sɔɔwa ba nɛɛ, ²⁰ yinni, a sun suuru kuo. Ye sa gbia sa na mini sa dīanu dwa, ²¹ saa ye sa ka nu d̄oo yenuɔ, sa ȳra swaaɔ su ka w̄era. Yera sa besen saakiba kusia ma sa deema gobi yi sa k̄osia kpuro wee, yi w̄a besen baawuren saaki sɔɔ. Yi wee, sa ka wurama. ²² Domi sa n̄ yē wi u yi wesia besen saakiba sɔɔ. Mɛya sa maa ka gobi na su ka wure su dīanu dwe.

²³ S̄am kowo wi, u bu wisa u nɛɛ, i ku nanda, i ku wurura. Gusunɔ, bɛn baaban Yinniwa u bɛɛ yi k̄a. Na raa bɛn gobi yi mwa.

Yen biru u bu Simeɔ yarama. ²⁴ Ma u bu duusia Yosefun yenuɔ u dera ba ben k̄ori kpakia, u maa ben ketekunu taka w̄e. ²⁵ Ma Yosefun maa be, ba ben k̄enu s̄oɔru m̄ sere u ka tunuma s̄o s̄o sɔɔ, domi ba nua ma sanna ba koo di ka wi. ²⁶ Ye Yosefu u tunuma yera ba da ba yiira ba nùn k̄ɛ ni w̄e. ²⁷ Ma u ben alafia bikia u nɛɛ, bɛn durɔ t̄ko win gari i gerua mi, u bw̄a do? U w̄a hunde sɔɔ sere ka t̄e?

²⁸ Ba nùn wisa ba nɛɛ, besen tundo, wunen b̄ɔ u w̄a hunde sɔɔ, u bw̄a do.

Ma ba k̄am nùn yiira. ²⁹ Ye Yosefu u n̄ni seeya u win wɔnɔ Benyamɛɛ wa, yera u bikia u nɛɛ, bɛn wɔnɔ win gari i man sɔɔwa mi, wiya mini?

Ma u Benyamɛɛ domaru kua u nɛɛ, Gusunɔ u nun durum kua nen bii.

³⁰ Ma u seewa fia u bu deri u da u swī d̄ii sɔɔwɔ, domi win wɔnɔn k̄ira nùn nenua too too. ³¹ Ye u swī u kpa, u wuba ma u yarima. Ka mɛ, u maa tii dam k̄awa u ku ka swī ben wuswaaɔ. Ma u wooda w̄e bu ka dīa ni na. ³² Ma u sina nenem, win maabu ka wɔnɔ maa nenem, Egibitigii be ba ra maa ka nùn di, be maa nenem. Domi Egibitigibu ba ku ra k̄a bu ka Heberuba di sannu ȳn s̄o ba bu garisi disigibu. ³³ Yosefu u win maa be sinasia nge mɛ ba ka kerane saa gbiiikon di sere ka d̄aakowɔ. Ma ba mɛerina ka biti ye u ka bu sinasia. ³⁴ Ma ba bu dīa ni w̄ɛm̄o ni nu w̄a Yosefun tabulu wolla, adama Benyamɛɛginu nu s̄awa beginun n̄n n̄ɔbu. Ma ba d̄i ba n̄ra ba nuku dobu kua.

Yosefu u win maabu yina beria ka win n̄ra

44

¹ Yosefu u win ȳnun s̄am kowobun wirugii sɔɔwa u nɛɛ, a tɔn ben saakiba yibio nge mɛ ben baawure u koo kp̄i u s̄obe, kpa a

ben baawuren gobi wesia win saakiɔ. ² Kpa a nɛn nara ye ba kua ka sii geesu doke ben yakabun saakiɔ ka sere maa win dɛnanun gobi.

Sɔm kowo wi, u kua kpuro nge mɛ Yosefu u nɛn sɔɔwa. ³ Bururu yam sɛreru ba bu kara ba doona ka ben ketekunu. ⁴ Ye ba swaa wɔri n n̄ te, yera Yosefu u win sɔm kowo wi sɔɔwa u nɛɛ, a tɔn be naa swiɔyɔ kpa a bu sɔ a nɛɛ, mban sɔna ba bu gea kua ma ba kɔsa wesia. ⁵ Ba n̄ yɛ ma nɔra yera nɛ wunen yinni na ra ka tam nɔ, kpa n̄ ka wa ye ya wee sia? Mban sɔna ba kɔsa yenin bweseru kua.

⁶ Ma sɔm kowo wi, u bu naa swiɔ. Ye u bu naamwe, u bu gari yi sɔɔwa. ⁷ Ba nɛn wisa ba nɛɛ, mban sɔna a gari yinin bweseru gerua. Sere ka Gusunɔ wi sa sɔamɔn yiɛsiru, sa n̄ yenin bweseru kue. ⁸ Bɛsɛ be sa ka nun gobi yi a duari bɛsɛn saakiba sɔɔ naawa saa Kananin di, bɛsɛra sa ko maa sii geesu n̄ kun mɛ wuru gbɛni wunen yinnin dirun di? ⁹ Yen sɔ, win mi a nɔra ye wa, yɛro u gbi, kpa bɛsɛ be sa tie, su ko wunen yobu.

¹⁰ Ma sɔm kowo wi, u bu wisa u nɛɛ, ya wɔ ye i gerua. Adama win mi na nɔra ye wa, wi turowa u koo ko nɛn yoo. Bɛɛ be i tie, kpa i doona.

¹¹ Ma ben baawure u win saaki yi temɔ ka sendaru u kusia. ¹² Ma sɔm kowo wi, u na u saaki be mɛɛra mɛɛra saa bukurogian min di n ka girari ben yakabugiaɔ. Ma u nɔra ye wa Benyameɛn saakiɔ. ¹³ Ma ba ben tiin yabenu nenua ba kasuka nuku sankiranun sɔ. Yera ba maa ben ketekunu sɔmunu sɔbi ba wuru wuuɔ.

Yuda u suuru kanamɔ Benyameɛn sɔ

¹⁴ Yuda ka wigibu ba tunuma Yosefun yenuɔ ba deema u n̄ gina yara. Ma ba yiira win wuswaaɔ. ¹⁵ Yosefu u bu sɔɔwa u nɛɛ, mban bwesera i kua mɛ. I n̄ yɛ ma tɔnu nge nɛ u koo kpɛ u wa ye ya wee sia?

¹⁶ Ma Yuda nɛn wisa u nɛɛ, yinni, yen yerɔ kon maa gere su ka yari taaren di. Domi Gusunɔ u sun wa ma sa sɔa taaregibu. Tɛ a sun mɔɔ su ko wunen yobu, bɛsɛ ka win mi ba nɔra ye wa.

¹⁷ Yera Yosefu u nɛɛ, su ku wa mɛ bu nɛɛ, nɛna na yen bweseru kua. Adama win mi ba nɔra ye wa, wiya u koo ko nɛn yoo. N n̄ mɛn na, bɛɛ be i tie, i gosiro yenuɔ ka bɔri yendu i bɛɛn tundo deema.

¹⁸ Ma Yuda u maa Yosefu susi u nɛɛ, a suuru koowo yinni, n̄ n̄ maa gɔanu gerua, a ku mɔru ko, domi a sɔawa nge Egibitin sunɔ. ¹⁹ Yinni, wuna a sun bikia a nɛɛ, sa tundo mɔ? Sa wɔnɔ mɔ? ²⁰ Ma sa nun wisa sa nɛɛ, sa tundo mɔ u tɔkɔ kua, ka wɔnɔ turo wi ba mara tɔkɔru sɔɔ. Bii win mɔɔ u gu, wi turowa u tie win mɛron bera gia. Bɛsɛn tundo wi, u maa nɛn kɛ too. ²¹ Ye sa yeni gerua, yinni, ma a nɛɛ, su ka nɛn na wunen mi, a nɛn wa

ka nɔni. ²² Ma sa wisa sa nɛɛ, n n̄ kooɔ bii wi, u bɛsɛn tundo deri, domi u n̄ nɛn deri, tundo wi, u koo gbi. ²³ Ma a sun sɔɔwa a nɛɛ, sɔ kun ka nɛn sisi, su ku ra nɛ wunen mi. ²⁴ Saa ye sa tura bɛsɛn tondon mi, sa wunen gari yi nɛn sɔɔwa. ²⁵ Sɔ mɛɛrun biri ma u nɛɛ, su gosirama mini su ka maa nɛn dɛnanu dwia fiiko. ²⁶ Yera sa nɛn wisa sa nɛɛ, sa n̄ dɔɔ ma n̄ kun mɔ ka bɛsɛn wɔnɔ sannu, domi sa n̄ kpɛ su na wunen wuswaaɔ n̄ kun ka wi. ²⁷ Ma bɛsɛn tundo u sun sɔɔwa u nɛɛ, sa yɛ ma bibu yiruwɔ win kurɔ Rasɛli u nɛn marua. ²⁸ Ben turo u yara yɛnun di, u n̄ maa nɛn wa sere ka gisɔ. U yiɔyɔ ma gbɛku yaa ya nɛn sɛre ya kasuka. ²⁹ Yen sɔ, sɔ n̄ maa nɛn yiruse wi suari, u n̄ nua wahala gaa ya nɛn deema, nuku sankiranu koo be nɛn go, domi u tɔkɔ kua. ³⁰⁻³¹ Yen sɔ tɛ, yinni, n̄ n̄ wuru bɛsɛn tondon mi, bii wi sari, sa ko de durɔ tɔkɔ te, tu gbi ka nuku sankiranu bii win kɛrun sɔ. ³² Yen biru nɛ wi na gari mɔ mini, nɛna na tii bii wi sɔbi, domi na nɛɛ, n̄ kun ka nɛn wuramɛ, n̄ kua nɛn sɔmunu sere ka baadomɔmɔ. ³³ Yen sɔ tɛ, na nun kanamɔ a man koowo yoo bii win ayero, kpa wi ka be ba tie bu gosira yenuɔ. ³⁴ Domi na n̄ yɛ amɔna kon bɛsɛn tundo tusia n̄ n̄ sia bii wi sari. Gusunɔ u ku de nɛn nɔni yi wa kɔsa ye ya koo durɔ tɔkɔ te deema.

Yosefu u tii win maabu tusia

45

¹ Yosefu u den kpana u tii nɛnɛ Egibitigii be ba wɔa mi kpuron wuswaaɔ. Yera u wooda wɛ u nɛɛ, bu yario min di.

Ma be kpuro ba yara ba bu deri wi ka win maabu u ka tii bu tusia. ² U wuru kua sere Egibitigii be ba wɔa turuku mi, ba ye nua, ma ba ye sunɔn yenugibu sɔɔwa. ³ Yosefu u win maabu ka wɔnɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, nɛna Yosefu. Bɛsɛn baaba u wɔa hunde sɔɔ?

Adama ba kpana bu nɛn wisi domi bɛrun bu mwa win wuswaaɔ. ⁴ Ma u nɛɛ, i suuru koowo i susima nɛn bɔkuɔ.

Ye ba nɛn susi, yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, nɛna bɛɛn wɔnɔ Yosefu wi i dɔra ba ka na Egibiti mini. ⁵ Tɛ, i ku nuki sankira, i ku maa taare wɛɛna ye i ka man dɔra. Domi Gusunɔwa u dera na na mini n̄ ka bɛɛ faaba ko. ⁶ Wee, gɔɔ ten wɔɔ yirusewa sa dɔɔ mini. N maa tie wɔɔ nɔɔbu ye sɔɔ goɔ kun kpɛ u duure u sere gɛ. ⁷ Gusunɔn sinara na bɛ na tem mini n̄ ka bɛɛ dɛnanu berua kpa n̄ bɛɛ yara gɔɔ ten di n̄ bɛɛn bweseru faaba ko. ⁸ N n̄ bɛɛ i dera na na mini. Gusunɔwa u dera na na, ma u man kua Egibiti sunɔn yenu yɛro ka win ye u mɔ kpuron wirugii ka sere maa tem mɛn wirugii. ⁹ Yen sɔ, i gosiro fuuku bɛsɛn tondon mi, i nɛn sɔ i nɛɛ, amɛniwa nɛ win bii Yosefu na gerua, Gusunɔ u man kua Egibitin tem wirugii, u de u na fuuku. ¹⁰ U n̄ na kon de

u sina Goseniᵒ kpa u n wāa nen bōkuᵒ, wi ka win bibu ka win debuminu ka win yāanu ka win keteba ka win ye u mᵒ kpuro gesi. ¹¹ Yēn bukata u mᵒ kpuro kon nūn wē, domi gᵒᵒra maa tie wᵒᵒ nᵒᵒbu. U n wāa nen bōkuᵒ, gᵒᵒ te, ta ñ maa bu goomo ka win yenugibu ka win ye u mᵒ kpuro. ¹² Bēe kpuro ka wunen tii Benyamēe, i wa ka nani ma nēna Yosefu, ne wi na ka bēe gari mᵒ mini. ¹³ N n men na, i doo i bēsen tundo sᵒ nge mē nen yiiko ya ne Egibitiᵒ ka ye i wa mini kpuro. I doo fuuku i nūn tama.

¹⁴ Yen biru Yosefu u win wᵒnᵒ Benyamēe nēnuu u bōkasi wīirᵒ, ma u swī. Benyamēen tii u maa swī mi ba bōkasine. ¹⁵ Ye u Benyamēe yᵒsu, yera u win maa ben baawure bōkasi u sᵒsu u ka swīisimᵒ. Yen biruwa ba ka nūn gari kua.

Egibiti sunᵒ u Yakᵒbu sokusia u na Egibitiᵒ

¹⁶ Ye Egibiti sunᵒn yenugiba nua ma Yosefun maaba tunuma, yera ya sunᵒn tii ka win tᵒmbu dore. ¹⁷ Ma u Yosefu sᵒᵒwa u nēe, a wunen maa be sᵒᵒwᵒ bu ben ketekunu sᵒmunu sᵒbio bu da Kananin temᵒ ¹⁸ bu ka bēen tundo ka bēen yenugibu na nen turuku. Kon bu tem gem wē kpa ba n dīa geenu mᵒ ba n dimᵒ. ¹⁹ A maa bu sᵒᵒwᵒ bu Egibitin saretiba suo bu ka da bu bēen tundo ka ben kurᵒbu ka ben bibu suama. ²⁰ Bu ku wurura ben ye ba koo derin sᵒ, domi gāa ni nu gea sāa Egibiti mini, niya nu koo ko beginu.

²¹ Ma Isirelin bii be, ba kua mē. Yosefu u bu saretiba wē ma u bu dīanu kusenu kua ni ba koo di swaaᵒ nge mē sunᵒ u gerua. ²² U ben baawure yabe kpaaru kā. Adama yabe kpaanu nᵒᵒbuwa u Benyamēe kā ka siil geesun gobi gooba wunᵒbu (300). ²³ Ma u ben tundo Egibitin gāa geenu mᵒrisia u nu ketekunu wᵒkuru sᵒbi. U dīanu sua u bu wē ka kuse ni ba koo di swaaᵒ ba n wee Egibitiᵒ. Ma u maa ni keteku ninu wᵒkuru sᵒbi. ²⁴ Yen biru u dera win maa be, ba swaa wᵒri. Ma u bu sᵒᵒwa u nēe, i suuru koowo, i ku ra sanna swaaᵒ.

²⁵ Ma ba doonama saa Egibitin di ba na ben tundo Yakᵒbun mi Kananio. ²⁶ Ye ba tura, ba nūn sᵒᵒwa ba nēe, Yosefu kun gu, u wasi. Wiya u mam Egibitin tem kpuro kpare.

Ye Yakᵒbu u nua mē, u kpana u bu wisi, domi u ñ naane kue ye ba nūn sᵒᵒmᵒ. ²⁷ Adama ye ba nūn kpuro saaria ye Yosefu u bu sᵒᵒwa, ma u saretibe wa be u mᵒrisiama bu ka nūn suama, yera win bwēra den yemia ma win dam wurama. ²⁸ Yera u nēe, wee tē, nen bii Yosefu u wāa hunde sᵒᵒ, nen bwēra kpuna tē. Kon da n nūn wa n sere gbi.

Yakᵒbu ka win tᵒmbu ba da Egibitiᵒ

46

¹ Yakᵒbu wi ba mᵒ Isireli u seewa u swaa wᵒri ka ye u mᵒ kpuro u tura Beri Sebᵒᵒ.

Miya u Gusunᵒ yākuru kua nge mē win tundo Isaki u ra raa ko. ² Yera wᵒkuru Gusunᵒ u ka nūn gari kua kāsiru sᵒᵒ u nēe, Yakᵒbu, Yakᵒbu.

Ma u wura u nēe, ne wee.

³ Ma Gusunᵒ u nēe, nēna Gusunᵒ, wunen tondon Yinni. A ku bērum ko, a doo Egibiti mi, domi miya kon nun ko bwese bakarun nuuru. ⁴ Nēn tii kon ka nun da kpa n maa ka nun wurama. Yosefun nᵒmu sᵒᵒra kaa gbi.

⁵⁻⁶ Yakᵒbu ka win tᵒmbu kpuro ba seewa Beri Seban di, ma win biba nūn doke saretᵒ sᵒᵒ ka ben tiin bibu ka ben kurᵒbu. Saretᵒ be, Egibiti sunᵒwa u bu mᵒrisiama bu ka bu sua. Yen biru ba ben yaa sabenu gura ka ben dukia ye ba wa Kananin temᵒ. Ma ba doona Egibitiᵒ, ⁷ wi ka win bii tᵒn durᵒbu ka tᵒn kurᵒbu ka maa win debuminu, win yenugibu kpuro gesi.

Yakᵒbun tᵒmbu

⁸ Be ba sāa Yakᵒbun bweseru be ba na Egibitiᵒ, ben yisa wee.

Rubeni, win bii gbiikoo, ⁹ ka win bibu Enᵒku ka Paalu ka Hesironi ka Kaami.

¹⁰ Simeᵒ ka win bibu Yemueli ka Yamini ka Ohadi ka Yakini ka Sokaa ka sere Sᵒᵒlu win mero u sāa Kananigii.

¹¹ Lefi maa ka wigibu Gēesoni ka Kehati ka Merari.

¹² Yuda ka wigibu Eri ka Onani ka Sela ka Peresi ka Seraki. Adama Eri ka Onani ba gu Kananin temᵒ. Ma ben wᵒnᵒ Peresi wi, u Hesironi mara ka Hamulu.

¹³ Isakari ka maa wigibu Tola ka Pufa ka Yoobu ka Simuroni.

¹⁴ Sabuloni maa ka wigibu Seredi ka Eloni ka Yaleli.

¹⁵ Beni ka sere win bii tᵒn kurᵒ Dina ba sāa Lean bibu be u Yakᵒbu marua Padanaramuᵒ. Be ka ben bibu ba sāawa mi tᵒnu tena ka ita.

¹⁶ Gadi ka maa wigibu Sifioni ka Hagi ka Suni ka Esiboni ka Eri ka Arodi ka Areli.

¹⁷ Asee ka maa wigibu Yimina ka Yisifa ka Yisifi ka Beria ka ben sesu Seraki. Ma Beria u Heberu mara ka Maakieli.

¹⁸ Bera ba sāa Yakᵒbun bweseru be ba maa marua Silipan min di. Be kpuro ba sāawa tᵒnu wᵒkura nᵒᵒbu ka tia. Silipa wi, u sāawa Lean yoo wi Labani win tundo u nūn wē.

¹⁹ Yosefu ka Benyamēewa ba sāa Raselin bibu. ²⁰ Yosefu u wāawa Egibitiᵒ u ka Manase ka Efaraimu mara. Bii ben meron yīsira Asinati. U sāawa Potifera, Onin yaku kowon bii. ²¹ Ma Benyamēe u seewa u Bela mara ka Bekēe ka Asibeli ka Gera ka Namani ka Ehi ka Rōsi ka Mupimu ka Hupimu ka Aadu. ²² Be ba sāa Yakᵒbun bweseru be ba maa marura Raselin min di, bera mi. Be kpuro ba kuawa tᵒnu wᵒkura nēe.

²³ Biliha u bibu yiru mara, beya Danu ka Nēfitali. Danu u seewa u Husimu mara.

24 Nefitali u maa seewa u Yaseeli ka Guni ka Yesē ka Silemu mara.

25 Bera ba sāa Yakābun bweseru be ba maa marura Bilihan min di. Be kpuro ba sāawa mi tōmbu nōba yiru. Biliha wi, u sāawa Raselin yoo wi Labani win tundo u nūn wē.

26 Tōn be ba ka Yakābu da Egibitiō be ba sāa win tiin yem, ba sāawa tōnu wata ka nōba tia, win bibun kurōbu baasi. 27 N deema Yosefu u maa bibu yiru mara Egibiti mi. Ma Yakābun tōmbu be ba sāa win yem ba ka wāa Egibitiō, ben geera kua tōnu wata ka wōkuru.

Yakabu ka win tōmbu Egibitiō

28 Ye ba sisi mi, yera Yakābu u Yuda gōra u da u Yosefu sō ma u dō Goseni gia. 29 Ma Yosefu u win keke ye dumi gawe dua u ka da Goseniō u ka win tundo Isireli yinna. Ye ba yinna u nūn gaba wīrō u bōkasi ma u swīsi n ka te. 30 Ma Yakābu wi ba maa sokumō Isireli, u Yosefu sōwa u nē, baa nā n gu gisō, ya n taare, domi na wunen wuswaa wa, na maa wa ma a wāa hunde sō.

31 Yera Yosefu u win maabu ka sere maa win tondon yenugii be ba tie sōwa u nē, na kon da n sunō nōsia ma bē nēn tondon yenugibu i tunuma, bē be i raa wāa Kananin temō. 32 Kon nūn sō ma yaa sabenu sambura i ra ko. I maa ka bēn yāanu ka bēn ketēba na, ka sere bēn ye i mō kpuro. 33 Yēn sō, ū n da bē bikia u nē, 34 sōmbu terā i ra ko, i nūn wisio i nē, yaa sabenu nōribā bu sāa bēn sōmburu saa bēn birun di sere ka gisō, bē ka bēn baababa. Nge meya i ko wa i ka sina Gosenin temō, domi Egibitigiba ku ra sabe kparobu kā.

47

1-2 Yen biruwa Yosefu u win maa ben nōbu sua ba da Egibiti sunōn mi. Ma Yosefu u nūn sōwa u nē, nēn maabu ka nēn tundo ba na saa Kananin tem di ka ben yāanu ka ben ketēba ka ben ye ba mō kpuro. Wee, ba wāa Gosenin temō.

Ma u win maa be Egibiti sunō tusia. 3 Sunō wi, u bu bikia u nē, sōmbu terā i ra ko.

Ba nūn wisa ba nē, yaa sabena sa ra kpare, yinni. Meya maa bēn baababan tii. 4 Ba maa nē, sa nawa su ka sina tem mi, domi yaka bekusu sari si bēn yaa sabenu koo di, yēn sō gō te, ta Kananin tem nēni. Yen sōna sa nūn kanamō a de su sina Gosenin temō.

5 Yera sunō wi, u Yosefu sōwa u nē, wee, wunen tundo ka wunen maabu ba wōma wunen mi. 6 Egibitin tem kpuro wee wunen nomu. A de bu sina Goseniō, domi min tema mu gea sāa. A n maa yē gaba kparabun hania mō be sō, a bu nēn yaa sabenu nomu sōndio.

7 Yen biru Yosefu u ka win tundo Yakābu da Egibiti sunōn mi, ba tōbirina. Ma Yakābu u sunō wi domaru kua. 8 Yera sunō u nūn bikia u nē, wunen wōo nyewa mini.

9 Yakābu u nūn wisa u nē, nēn wōo wunaa teeru ka wōkura mi, min di na handunia dua, na maa sirenewa. Nēn wōo ga n dabi, ga n maa nuku dobu mō, meya ga n maa nēn baababagu tura ge ba kua sanam mē ba wāa hunde sō.

10 Ma Yakābu u kpam sunō domaru kua ba sere yara win min di.

11 Yosefu u win tundo ka win maabu sin yeru kua, u bu tem wē Ramusesin bera gia mi n gea bō Egibitin tem sō, nge mē sunō u raa nūn sōwa u ko. 12 Ma u win tondon yenugii be kpuro dīanu wē nge mē ben geera nē.

Gōo bakarū

13 Sanam dōo sanam wee, gōōra kpēa tem mē sō. Baa dīa bura kun maa wāa. Egibitigibu ka Kananiba ba wururawa kpuro gōo ten sō. 14 Ba ka ben gōbi kpuro dīanu dwa. Ma Yosefu u gōbi yi mēnna u yi sunōn yenuo. 15 Sanam mē gōbi kpa Egibitiō ka Kananio, Egibitigibu kpuro ba na ba Yosefu deema ba nē, a sun dīanu wēma. Mban sōna sa ko gbi a n sun mēera, domi bēn gōbi kpa.

16 Yosefu u bu sōwa u nē, i kun gōbi mō, i man bēn yaa sabenu wēma kpa n bē dīanu wē.

17 Ba ka ben dumi ka yāanu ka bonu ka nē ka ketekunu Yosefu naawa. Ma u ka ye kpuro bu dīanu kōsina. Nge meya ba ka ben sabenu kpuro dīanu kōsina wōo ge. 18 Ye wōo ge, ga doona, ba kpam na Yosefun mi, ba nē, yinni, sa n kpē su nūn gāanu berua. Bēn gōbi kpa, bēn yaa sabenu kpuro maa wāa wunen mi. A yē ma gāanu kun maa sun tie ma n kun mō bēn wasi ka bēn gbea. 19 Mban sōna kaa n sun mēera sa n gbiō, kpa bēn gbea yu kam ko. Yēn sō, a ka sun dīanu kōsina kpa bēn gbea yu ko sunōgia kpa su ko win yobu. A sun dīa bweseru wēyo su duure ni sa ko ra dī sa n ka wāa, kpa gbea ye, yu ku ko gbeē diinu.

20 Ma Yosefu u Egibitigibun gbea kpuro sunō dwia, domi gōōra dera ba nūn ye dōre. Yera tem mē kpuro mu kua sunōgim. 21 Ma Yosefu u tōmbu kpuro yarinasia u bu yoo sōmburu koosia Egibitin tem kpuro sō. 22 Adama u n yāku kowobun gbea dwa, domi Egibiti sunō u wooda gaa ma ye ya dera u ra bu dīanu wē. Yēn sōna ba n ben gbea dōre.

23 Ma Yosefu u tōmbu sōwa u nē, gisō na bē dwa bē ka bēn gbea i kua sunōn yobu. Wee, na bē dīa bweseru wēma i ka duure gbea ye sō. 24 Sanam mē dīanu ra ye, i nu bōnu koowo suba nōbu, i sunō sube teeru wē kpa i suba nne tii yiya. Mī sōra ko i bweseru wuna i ka duure kpa i ye ya tie di, bē ka bēn tōmbu.

25 Ma ba nē, wunen durom mē, mu sun faaba kua. Tē sa ko ko sunōn yobu.

²⁶ Nge meya Yosefu u ka wooda yeni yi, ye ya nee, ba n da Egibitin gbean dīanu bōnu ko suba nōobu kpa sube teeru tu ko sunogiru. Wooda ye, ya wāa sere ka gisa. Yāku kowobun gbea tōnawa ya n̄ kue wīgia.

Ye Yakōbu u kī bu nūn kua ū n gu

²⁷ Yakōbu wi ba maa sokumō Isireli ka wīgibu ba sina Egibitin temō Gosēnin bera gia. Ba dukia kpaasinamō mi, ba maruramō ba dabiamō. ²⁸ Yakōbu u kua wōō wākura nōobu ka yiru Egibitin temō. Ma win wāarun sanam kpuro mu kua wōō wunaā weeru ka nōoba yiru.

²⁹ Ye win gōō turuku kua, u win bii Yosefu soka u nūn sōōwa u nee, n̄ n wunen kīi geeru wa, na nun kanamō, a wunen nōmu dokeo nen tōbuō a ka bōre ma a n̄ man sikumō Egibitin tem mini. ³⁰ Sanam mē kon kpuna n gbi n̄ nen baababa deema, a nen goru suo a ka yari Egibitin di kpa a tu sike ben sikaō.

Yosefu u nūn wisa u nee, kon ko nge mē a gerua.

³¹ Yakōbu nee, a bōruo.

Ma Yosefu u bōrua. Yen biru Yakōbu u yiira win kpin yerun wiru gia u Gusunō siara.

Yakōbu u Efaraimu ka Manase domaru kua

48

¹ Yeniba kpuron biru ba na ba Yosefu sōōwa ma win tundo kun bwāa do. Yera u win bibu yiru Manase ka Efaraimu sua ba da mi. ² Ye ba Yakōbu nōōsia ma win bii Yosefu u na win mi, yera u kookari kua u seewa u sina win kpinu wōllō. ³ Ma u Yosefu sōōwa u nee, Gusunō Dam kpurogii u man kure Lusio Kanānin temō ma u man domaru kua. ⁴ U nee, kon marura n̄ dabia kpa n̄ ko bwese dabirun nuuru kpa u nen bibun bweseru tem mē wē ba n̄ mu mō sere ka baadommaō. ⁵ Tē, Yosefu, wunen bibu yiru beni, Manase ka Efaraimu be ba nun marua Egibitin tem mini n̄ ka sere nun swīima mi, ba kua negibu. Na bu mēera nge Rubeni ka Simeō. ⁶ Adama bii be a mara benin biru, bera ba ko n̄ sāa wunegibu. Ben maabun yīsa ba koo ka tubi di. ⁷ Na yeni mōwa yēn sō na wunen mēro Raseli kī. Ye sa wee Padānin di u man gbiiriwa swaāo Kanānin temō ye n̄ tie fiiko su ka Efarata du. Miya na nūn sika. Efarata yera ba mō Betelehemu.

⁸ Ma Isireli u Yosefun bibu mēera u nee, berā mini.

⁹ Yosefu u win tundo wisa u nee, nen biba mi, be Gusunō u man kā.

Ma Isireli u nee, a de bu susima nen bōkuo kpa n̄ bu domaru kua.

¹⁰ N deema Isirelin nōni dam dwiija tākōrun sō. U n̄ maa kpē u yam wa sāa sāa. Yen sōna Yosefu u bu susisia win bōkuo. Ma Isireli u ben baawure bōkasi u sōsu. ¹¹ U Yosefu sōōwa u nee, na n̄ daa maa yīyo n̄ nun

wa. N wee, sere ka wunen bibō Gusunō u dera na wa.

¹² Ma Yosefu u bii be seeya saa win tundo taarun kākōrun di, ma win tii u yiira win wuswaaō u siriru tem tura. ¹³ Yen biru u Efaraimu yōrasia Isirelin nam dwaro, Manase maa win nōm geuo. ¹⁴ Adama Isireli u win nōm geu demia u sōndi Efaraimun wirō wi u sāa yākabu. Ma u win nōm dwaru sōndi Manasen wirō. N deema Isireli u yē sāa sāa ye u m̄. U yē ma Manasewa u sāa yeruma. ¹⁵ Ma u Yosefu domaru kua u nee, Gusunō win wuswaaō nen baababa Aburahamu ka Isaki ba ben wāaru di,

wiya u man kpara saa nen marubun di sere ka gisa.

¹⁶ Win gōrado u maa man wōra kōsa kpuron di.

Gusunō wiya u koo wunen bii beni domaru kua.

Nen yīsiru ka nen baababa Aburahamu ka Isakin yīsina ba koo ka bu soku, kpa bu marura bu dabia.

¹⁷ Sanam mē Yosefu u wa ma win tundo u win nōm geu sōndi Efaraimun wirō, win nukura kun dore, yera u nōmu ge nenua u gawa Efaraimun wirun di u sōndi Manasen wirō. ¹⁸ Ma u nūn sōōwa u nee, n̄ n̄ mē baaba, domi winiwa u sāa yeruma. A wunen nōm geu sōndio win wirō.

¹⁹ Adama u yina u nee, na yē mē, nen bii, na yē. Win tii u koo maa ko bwese bakarun nuuru. Adama win wōnō koo nūn kera. Wiya u koo ko bwese dabirun nuuru.

²⁰ U bu domaru kua dōma te, u nee, Isireliba bā n̄ domaru m̄, bēen yīsa ba koo ka ko bu nee, Gusunō u nun koowo nge Efaraimu ka Manase.

Nge meya u ka Efaraimu gbiisia. ²¹ Ma Isireli u Yosefu sōōwa u nee, wee, na gōō turuku kua. Adama Gusunō u ko n̄ ka bēe wāa kpa u ka bēe wura bēen baababan temō. ²² Miya kon nun tem gam sosia mē na n̄ wunen maabu ka wōnō wēemō. Tem mē, mu sāawa mē na mwa Amāreban nōman di ka takobi ka tendu.

Yakōbun gari daaki

49

¹ Yen biru Yakōbu u win bibu soka u nee, i mennama kpa n̄ bēe sō ye n̄ koo bēe deema amen biru.

² I na i nō nen bibu, i man swaa dakio.

³ Rubeni, wune nen bii yeruma, a sāawa nen dam.

Wuna na mara nen aluwaasiru sōō.

Wuna a yiiko ka dam bo nen bibu sōō.

⁴ Adama a sāawa nge nim tora, a n̄ gaya mō. Yen sōna a n̄ kaa ko wunen wōnōbun wirugii. Domi a ka nen kurō Biliha kpuna,

a nen kpin yeru disi doke.

⁵ Wunε Simeo ka Lefi, daa tia i ma.
I ra been takobi suewa ka gbaana i ka kōsa ko.

⁶ Been morun sō i tōmbu go.

Been nuku kōsurun sō
i kete kinenun naa sīnu bōora.

Yen sō, nen gōru gu ra raa du
been kankam wesianō sō.
Nen bwēra yu ku raa ka bεe mēnnε.

⁷ Been moru yu ko bōrura yēn sō ya sāa
gbanagia.

Mεya maa ka been nuku gbisibu yēn sō bu n̄
wōnwōndu mō.

I ko n yarinewa been tem kpuro sōo.

⁸ Wunε maa Yuda, wunen maabu ka wōnōbu
ba koo nun siara.

Kaa wunen yiberēban wīnu taare.
Wunen tundo bisibu ba koo nun yiirawa.

⁹ Yuda nen bii, a sāawa nge gbee suno
kpembu,

ge ga yaa gooma ga wee,
kpa gu kpan wura gu yaa sākiria.

A sē nge gbee suno mero.
Wara koo kaku u nun bεsu.

¹⁰ Banda kun doono wunen bweserun di.
Sina bora kun kisiramō wunen nōmun di,

sere Silo ù n tunuma,
kpa bwesenu kpuro nu n̄n mēm nōowa.

¹¹ Wunen resēm ya koo kuura
sere a wunen keteku ka gen buu sōri mi.

Yen marum mu koo nun tam wē mu n kpā
sere a ka mu wunen yānu tea nge nim.

¹² Kpa wunen nōni yi n sōri tam mēn sō.
Kpa wunen donnu nu n buriri bom bekum
sō.

¹³ Wunε maa Sabuloni, kaa n wāawa nim
wōkun gooro mi goo nimkusu ra yōre.

Wunen tem mu ko n tēriewa sere Sidoni gia.

¹⁴ Isakari, wunε a sāawa nge keteku damguu.
A ra kā a n wāa tem nōo bura yenun baaba
sōo.

¹⁵ A wa ma mi a wēre n wā.
Tem mε, mu maa gea sāa.

Yen sōna a wura a sōmunu sua kpa a yoo
samburu ko.

¹⁶ Wunε maa Danu, wuna kaa n da wunen
bweserun gari wunε Isireliban su-
unu sōo.

¹⁷ Kaa n sāawa nge surōkōru swaa sōo,
te ta dumin naa sīnu dwēemō,

maasōbu bu ka fukura yin wōllun di.

¹⁸ Yinni Gusunō, na wunen faaba yīiyō.

¹⁹ Wunε maa Gadi, wεrō dabira ta koo nun
wōri,

adama kaa bu kamia a gira.

²⁰ Aseε, wunε maa, wunen tem mu ko n dīa
geenu mō.

Sina dima kaa n da di.

²¹ Wunε maa Nefitali, a sāawa nge gina ye ya
tii moru kī,

ya maa bii buranu marumō.

²² Wunε Yosefu, a sāawa nge keteku gbeeku
ge ga wāa bwian bokua.

A sāawa nge keteku buu ge ga wāa guurun
gāarō.

²³ Yiberēba ba nun nōo kuura,
ba nun wōri ka moru,

ba nun sēnu tweek.

²⁴ Adama wunen tenda kun wurure
yēn sō nen Yinni, Gusunō Dam kpurogii, u

wunen nōma dam kāa.
Wi, wi u Isireliba kpare,

u bu ganua nge kpee bakaru,
²⁵ wiya u koo nun somi u nun domaru kua,

kpa gura yu nun nēya,
kpa nim mu n yiba bwiiyō yi a mō wunen tem
sōo.

U koo maa wunen kurōbu ko bii mērobu,
kpa wunen sabenu nu ma.

²⁶ Wunen domaru ta koo wunen
baababagiru kera.

Ta kpā ta guunu kpuro kere.

Doma te, ta ko n nun wāasiwa, Yosefu,
wunε wi a sāa nenem wunen maabu sōo.

²⁷ Wunε maa Benyameε, a sāawa nge damaku
ge ga ra n yaa goomō bururu ka yoka ga n
temmō.

²⁸ Nge mεya Isireli u ka win bibu domaru
kua nēnnenka. Ye u maa bu sōowa, yera mi.
Bii beya ba kua win bwese keri wōkura yiru
ye.

Yakōbun gōo

²⁹ Yen biru Yakōbu u win bibu yiire u nεε,
na dōo n nen tōmbu deema garōo. I man sikuo
nen baababan sikirō, kpee wōru sōo ge ga
wāa Eforoni Hetin gberō. ³⁰ Kpee wōru gera
ga wāa Makpelan gberō, Mandan deedeeru
Kananin temō. Gbee tera Aburahamu u dwa
Eforoni Hetin mi, tu ka ko win tōmbun siku
yeru. ³¹ Miya ba Aburahamu siku ka win
kurō Saaraa, ka maa Isaki ka win kurō Re-
beka. Miya na maa Lea siku. ³² Ba gbee te
ka ten kpee wōru ge dwawa Hetiban mi.

³³ Sanam mε Yakōbu u win bibu gari yi
sōowa u kpa, yera u win naasu sua u sōndi
kpin yeru wōllō ma u gu u da u win baababa
deema.

Yakōbun sikubu

50

¹ Yera Yosefu u da u win tundo sere u
swīsimō. ² Ma u win tiin doktoroba yiire bu
win tondon goru tim sawa tu ku ka kōsi. Ma
ba tu tim mε sawamō ³ n ka kua sōo weeru.
Egibitigiba gōo wooru sina sere sōo wata ka
wōkuru.

⁴ Sanam mε ba gōo woo ten baa kpa, Yosefu
u Egibiti sunōn yenuglbu sōowa u nεε, i suuru
koowo, n̄ n kī geeru wa been mi, na kī i
man sunō sōowa i nεε, ⁵ nen tundo u ka man
arukawani bokua u nεε, wee, u koo gbi. Ma
u man bōrusia u nεε, ù n gu, n ka n̄n doo n

sike siki te u gba sɔɔ Kananin temɔ. Yen sɔna na kɪ n da mi, n nɔn sike, kpa n gɔsirama.

⁶ Yera sunɔ u nɔn wisa u nɛɛ, a seewo a da a wunen tundo sike nge me u nun bɔrusia. ⁷ Yosefu u seewa u da u ka win tundo sike. Egibiti sunan sɔm kowobu kpuro ba nɔn swi ka win yɛnun wirugibu ka Egibitin wirugibu ⁸ ka Yosefun yɛnugibu ka win maabu ka wɔnɔ, win tondon yɛnugibu kpuro gesi. Bibu ka yāanu ka ketɛba tɔnawa ba deri Gosɛniɔ. ⁹ Kɛkɛ be dumi gawe ka maasɔbu ba maa Yosefu swi sere tɔn wɔru ge, ga kpɛa n banda.

¹⁰ Ye ba tura doo soo yerɔ te ba ra soku Atadi, Yuudenin daarun guruɔ, miya ba nɔɔguru sua taa taa ba gɔɔ wuri mɔ. Ma Yosefu u win tondon gɔɔ wooru sina mi, sɔɔ nɔɔba yiru. ¹¹ Kananin temgibu ba gɔɔ woo te wa Atadin doo soo yeru mi, ma ba nɛɛ, wee, Egibitigibu ba ko n damgii goon gɔɔ mɔ.

Yen sɔna ba doo soo yee te soka Abeli Misiraimu ka ben barum. Ta wāawa Yuudenin daarun guruɔ.

¹² Nge meya Yakɔbun biba kua ye u bu yi-ire. ¹³ Ba win goru sua ba ka da Kananin temɔ ba sikua kpee wɔru sɔɔ Makpelaɔ. Kpee wɔru ge, ga wāa gberu garu sɔɔ Manden deedeeru te Aburhamu u dwa Eforoni Hetin mi, tu ka ko win tɔmbun siku yeru.

¹⁴ Ye Yosefu u win tundo sikua u kpa, u gɔsirama Egibitiɔ ka win maabu ka be ba ka nɔn da kpuro.

Yosefu ka win maabu Yakɔbun gɔɔn biru

¹⁵ Ye Yosefun maaba wa ben tundo u gu, yera ba nɛɛ, sɔɔkudo Yosefu koo sun tusi kpa u sun kɔsa kpuro kɔsie ye sa raa nɔn kua. ¹⁶ Ma ba nɔn goria ba nɛɛ, besen tundo u sere gbi u sun wooda yeni wɛ ¹⁷ u nɛɛ, su nun gari yini sɔ, a be gem mɔ, a ka sun suuru koowo a besen durum ye kpuron gari wunɔ wunen gɔrun di, domi sa nun torari. Yen sɔ, a sun suuru kuo bese be sa Gusunɔ, wunen baaban Yinni sɔamɔ.

Sanam me Yosefu u gari yini nua u swi. ¹⁸ Yera win maa ben tii ba da ba yiira win wuswaaɔ ba nɛɛ, a sun garisio wunen yobu.

¹⁹ Ma Yosefu u bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku berum ko, na n Gusunɔ. ²⁰ Kɔsa i raa bwisika i man kua, adama Gusunɔ u kɔsa ye gɔsia gea u ka tɔn dabinu faaba kua nge me sa waamɔ gisɔ. ²¹ N n mɛn na, i ku berum ko, kon bɛɛ ka bɛɛn bibu nɔɔri.

Ma u bu nukuru yemiasia ka gari dori.

²² Yosefu u sina Egibitiɔ wi ka win tondon yɛnugibu. Win wāarun sanam kpuro kuawa wɔɔ wunɔbu ka wɔkuru (110). ²³ U Efaraimun bibu wa sere ka win debuminɔ. Meya u maa Manasen bii Makirin bibu wa u sɔndi win taarɔ.

²⁴ Yen biru u win maabu sɔɔwa u nɛɛ, na kon gbi adama Gusunɔ u koo na u bɛɛ yara

tem mɛn di, kpa u ka bɛɛ da tem me sɔɔ, mɛn nɔɔ mwɛɛru u Aburhamu ka Isaki ka Yakɔbu kua. ²⁵ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i bɔruo ma Gusunɔ n na u bɛɛ yara mi n toma minin di, i ko nɛn kukunu sua i ka doona.

²⁶ Yosefu u kuawa wɔɔ wunɔbu ka wɔkuru u ka kpuna u gu. Yera ba win goru tim sawa ba doke kpakororu sɔɔ Egibitiɔ.

ISIRELIBAN YARIBU YORUN DI

Ba tire te soka Yaribu yèn s̄s̄ tera ta sun s̄s̄om̄o nge m̄e Gusun̄o u ka Isireliba yara Egibitin di mi ba yoru dim̄o. N deema ḡōra ta ka Isireliba da Egibiti mi. Ḡō ten biru, ba sina mi, ba marura. Adama amen biru Egibitin sun̄o u bu yoru diisia, ma Gusun̄o u ben weeweenu nua. Yera u kparo goo ḡosa be s̄o, u ka bu yara yoo ten di. Kparo wiya M̄owisi. Noni sw̄aa dabira Yinni Gusun̄o u Egibitigibu kp̄ēe ba sere wura ba Isireli be ȳsu. Ma ba yara Egibitin min di. Ba da ba w̄aa ḡabur̄o. Miya u wure u gerua u sire ma ba ko n s̄aa win t̄ambu. Adama ba n̄un mem̄ n̄o sariru koosi n̄on dabinu. Sanam m̄e M̄owisi u ȳōwa Sinān guur̄o Yinni Gusun̄o u n̄un woodaba w̄e ka sere maa win kuu bekurugirun kpuna. Tire ten wii goberu ta ka kuu bekurugii ten s̄amburu ya.

Tire ten kpuna

1. M̄owisin marubu ka win sokuru Gusun̄on s̄amburu s̄o, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Gusun̄o u Isireliba yara yorun di, wiru 5n di sere wiru 18.
3. Gusun̄o u ka Isireliba arukawani bakua, wiru 19n di sere wiru 31.
4. Isireliba ba mem̄ n̄o s̄ariru kua, wiru 32n di sere wiru 33:6.
5. Gusun̄o u w̄aa Isireliban suunu s̄o, wiru 33:7n di sere wiru 34.
6. Swaa ye Isireliba ba koo sw̄ii bu ka ben toranun suuru wa, wiru 35n di sere wiru 40.

GUSUN̄O U ISIRELIBA YARA EGIBITIN DI

Isireliba ba yoru dim̄o Egibitīo

¹ Yak̄obu wi ba maa sokum̄o Isireli, win bibun ȳisa wee, be ba ka n̄un na Egibitīo, ben baawure ka win kur̄o ka bibu. ² Beya Rubeni ka Simēo ka Lefi ka Yuda ³ ka Isakari ka Sabuloni ka Benyamee ⁴ ka Danu ka Nefitali ka Gadi ka Asee. ⁵ Yak̄obun bibu ka win debumii ni, ba s̄aawa t̄onu wata ka w̄okuru. N deema Yosefu, wi, u w̄aa Egibitīo sanam m̄e. ⁶ Sanam d̄o sanam wure Yosefu ka win maabu ka be ba w̄aa win waati s̄o kpuro ba gu. ⁷ Ma Isirelin bii be, ba marura ba dabia ba teria ba yiba tem m̄e s̄o ba kua dangibu.

⁸ Yen biru sun̄o kpao u bandu di wi u kun Yosefun w̄aarun gari ḡee ȳe. ⁹ Yera u win t̄ambu s̄ōwa u n̄e, Isireliba wee, ba sun dabiru kere ba maa sun dam kere. N n men na, kari baka sa tii derie. ¹⁰ Tabu b̄u n da seewa ba koo bes̄n wer̄obu somi bu ka sun tabu ko. B̄a n kpa bu sere sun kisirari bu doona. Yen s̄s̄, i de su bu bwisi ḡee kasua

su ka ben marubu ȳōrasia kpa bu ku maa dabiru sosi.

¹¹ Ma ba bu s̄oman wirugibu ḡosia be ba koo bu yoo s̄om̄ s̄ēs̄oginu koosia. Nge m̄eya ba kua ba ka wuu marosu bana si ba sokum̄o Pitomu ka Ramusesi, si su kua Egibiti sun̄on dukia beru yenu. ¹² Adama nge m̄e ba bu noni s̄ōm̄o, nge m̄eya ba maa dabiam̄o ba sosim̄o. Ma Egibitigibu ba bu tusa n banda. ¹³ Ma ba bu yoo s̄amburu doke. ¹⁴ Ba birikiba muram̄o ka s̄ondu, ba maa ḡbee s̄oma baayera m̄o. Ma ben w̄āra s̄esia domi ka nuku k̄sura ba ka bu s̄oma ye kpuro koosiam̄o.

Egibiti sun̄o u Isireliba noni s̄ōm̄o

¹⁵ Ma Egibiti sun̄o u Heberuban marusio beni, Sifira ka Pua s̄ōwa u n̄e, ¹⁶ i n Heberuban kur̄obu marusiam̄o, i n wa bii t̄on dur̄owa ba mara, i n̄un goowo. N n t̄on kur̄on na, i n̄un derio u n w̄aa.

¹⁷ Adama marusio be, ba Gusun̄o nasie. Yen s̄ōna ba n̄ kue nge m̄e sun̄o wi, u bu yiire. Ba bii be kpuro deriwa. ¹⁸ Ma u bu soka u n̄e, mban s̄ōna i ka kua m̄e, i dera bii be, ba w̄aa.

¹⁹ Marusio be, ba n̄un wisa ba n̄e, Heberuban kur̄obu ba n̄ s̄aa nge Egibitigibu. Ben wasi yi s̄au. Ba ra mawa su sere tunuma.

²⁰⁻²¹ Ma Gusun̄o u marusio be durom kua u ben tii bibu k̄a yèn s̄s̄ ba n̄un nasie. M̄eya maa Heberu be, ba dabiam̄o ba dam sosim̄o. ²² Ma Egibiti sun̄o u win t̄ambu kpuro wooda w̄e u n̄e, i Heberuban bii w̄ēe t̄on dur̄obu kpuro kp̄ēeȳo daa baka te ba m̄o Nilu s̄o, kpa i bii w̄ēe t̄on kur̄obu deri.

M̄owisin marubu

2

¹ Dur̄o goo w̄aa Lefin bweseru s̄o, win kur̄o maa s̄aa win bwese te. ² Yera saa ye s̄o, ye ba menna ka kur̄o wi, ma kur̄o wi, u gura sua u mara bii t̄on dur̄o. U wa ma bii wi, u w̄a, ma u n̄un berua suru ita. ³ Saa ye bii wi kun maa berur̄o, u kparoko bw̄igiru kua u tu kantaa ka d̄aa sw̄ii sw̄iinu t̄eni, nim mu ku ka du mi, ma u bii wi sua u kp̄ēe s̄o. U da u tu yi naa yarin suunu s̄o daa baka ten gooro. ⁴ Ma bii win sesu u da mi, u ȳs̄ n desire u ka m̄era u wa ye n koo bii wi deema.

⁵ Saa ye s̄ōra Egibiti sun̄on bii t̄on kur̄o u na daaru mi, u ka wobure. Ma win yoba basu daa ten b̄ōw̄o. Ye u kparoko bw̄igii te wa, ma u yoo ben turo ḡara u ka tu na. ⁶ Yera u tu wukia u deema bii w̄ēera ta w̄aa mi, t̄on dur̄o, ta sun̄o. Ma w̄onw̄onda n̄un mwa u n̄e, Heberuban biiwa.

⁷ Yera bii win sesu besirama u sun̄on bii wi s̄ōwa u n̄e, a k̄i n da n nun goo kasuama Heberuban kur̄obu s̄o wi u koo nun bii wi n̄ōria?

⁸ Ma sun̄on bii wi, u n̄e, oo, a doo.

Yera wǎndia wi, u da u bii wɛɛ ten mero sokuma. ⁹Ye u na, yera sunǎn bii wi, u nɛɛ, a bii wi mǎǎ a man nǎǎria, kon da nun yen kǎsiaru wɛ.

Kurǎ wi, u bii wɛɛ te sua u ka da u nǎǎri.

¹⁰Sanam mɛ bii wi, u bǎm karabu tura, yera u ka nǔn wura, ma sunǎn bii wi, u nǔn kua nge win tiin bii maruro. U tii sǎǎwa u nɛɛ, na nǔn yaramawa nim di. Yen sǎ, win yǎsira Mǎwisi.

Mǎwisi u yakura u da Madiani

¹¹Sanam dǎǎ sanam wure, Mǎwisi u kpɛa. Yera u win mero bisibu Heberuba beram da, u wa ba sǎm sɛsǎginu mǎ. Ma u mam Egibitigii goo wa u ben turo soomǎ u kǐ u go. ¹²Yera Mǎwisi u mɛɛra gee ka gia, u nǎ goo wa. Ma u Egibitigii wi so u go. U nǔn sikua yani sɛɛri sǎǎ. ¹³Yen sisiru u kpam wura mi. Yera u deema Heberuba yiru ba sannamǎ. Ma u bu yakiana u wi u kun gem mǎ sǎǎwa u nɛɛ, mban sǎna a wunen beruse soomǎ.

¹⁴Ma durǎ wi, u Mǎwisi wisa u nɛɛ, wara nun kua besen wirugii a ka sun siri. A kǐ a man gowa nge mɛ a Egibitigii wi go?

Ye Mǎwisi u nua mɛ, berum nǔn mwa. U nɛɛ, nǎ n men na, tǎmbu kpuro ba gari yi nua. ¹⁵Saa ye Egibiti sunǎ u nua ye ya kooru yera u swaa kasu u ka Mǎwisi go. Adama Mǎwisi u yakura u doona min di u da u wǎa Madianin temǎ.

Sǎǎ teeru u da u sǎ dǎkǎ gaan bǎkua. ¹⁶Yera Madianin yǎku kowon bii wǎndiaba nǎǎba yiru ba nim takam na dǎkǎ mi, ma ba nim yibia sabenun nim nǎru yerǎ ben baaban sabenu nu ka nǎ. ¹⁷Ma kparobu gaba na ba bu gire. Adama Mǎwisi u seewa u bu sanna u ben sabenu nim kǎ. ¹⁸Saa ye ba gǎsira yenuǎ, ben tundo Rewelin mi, wi ba maa mǎ Yetoro, u nɛɛ, amǎna i ka yellu wǎma mɛ gisǎ.

¹⁹Ba nǔn wisa ba nɛɛ, Egibitigii goowa u ka sun yina ye kparo be, ba sun gire, sere u mam sun nim taka u besen sabenu kǎ.

²⁰Yera u win bii be bikia u nɛɛ, mana durǎ wi, u sere wǎa. Mban sǎna i nǎ ka nǔn nɛ. I doo i nǔn sokuma u na u di.

²¹Ye Mǎwisi u na u di ma u wura u ka sina durǎ win mi. Ma u nǔn bii ben turo kǎ kurǎ, wi ba mǎ Sefora. ²²Kurǎ wi, u gura sua u Mǎwisi bii tǎn durǎ marua. Yera Mǎwisi u nǔn yǎsiru kǎ ka win barum Gɛɛsǎmu, yen tubusiana, sǎǎ, domi u nɛɛ, u sǎawa sǎǎ tem tukumǎ.

Gusunǎ u Mǎwisi soka u ka Isireliba wǎra

²³Sanam dǎǎ sanam wure, Egibiti sunǎ wi, u gu. Saa ye sǎǎ, Isireliba ba weeweenu mǎ ba wuri mǎ ben yoo sǎma yen sǎ. Ben wuri yi, yi Gusunǎ girari, ²⁴ma u ben weeweenu nua. N deema u nǎ win arukawani duari ye

u ka ben baababa Aburahamu ka Isaki ka Yakǎbu bǎku. ²⁵Yera u bu mɛɛrima u ben wǎnwǎndu wa.

3

¹Saa ye sǎǎ, Mǎwisi u win dokiri Yetoro, Madianin yǎku kowon sabenu kpere. U ka nu da yakasǎ sǎǎ duu yeru gia. Ma u tura sere guu te ba mǎ Horebua te ba maa sokumǎ Sinai te Gusunǎ u tii gǎsia. ²Yera Yinni Gusunǎn gǎrado * u ka nǔn gari kua dǎǎ yarin di yi yi wǎa awǎi gɛɛn suunu. Mǎwisi u mɛɛra u wa wee, awǎi yi kpuro yi dǎǎ mǎ, adama yi nǎ dǎǎ mwaaramǎ. ³Ma u nɛɛ, kon gera n kǎsi baka te wawa, kpa n wa yǎn sǎ awǎi yi, yi nǎ dǎǎ mwaaramǎ.

⁴Ye Yinni Gusunǎ u wa ma u gera u ka wa, yera u nǔn soka saa awǎi yin suunu sǎǎn di u nɛɛ, Mǎwisi, Mǎwisi.

Ma Mǎwisi u wura u nɛɛ, nɛ wee.

⁵Gusunǎ u nɛɛ, a ku susima mini. A wunen salubata ye potu domi nɛna na wǎa mini, ⁶nɛ wi na sǎa wunen sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakǎbun Yinni.

Ma Mǎwisi u win wuswaa berua domi berum nǔn mǎ u ka Gusunǎ mɛɛri.

⁷Yinni Gusunǎ u kpam nɛɛ, na nɛn tambun nǎni swǎaru wa be ba wǎa Egibiti. Na maa ben weeweenu nua dam mɛ ba bu dǎremǎn sǎ. Na ben nuku sankiranu yɛ. ⁸Yera na sarama n ka bu wǎra Egibitigibun nǎman di, kpa n ka bu da tem bakam gam sǎǎ mɛ mu gɛa sǎa mu tim ka bom yiba. Tem mɛ sǎǎra Kananiba ka Hetiba ka Amǎreba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba ba wǎa. ⁹Wee, na Isireliban weeweenu nua. Na maa dam mɛ wa mɛ Egibitigiba bu dǎremǎ. ¹⁰A doo n nun gari tɛ Egibiti sunǎn mi, a nɛn tǎmbu Isireliba yarama win tem di.

Gusunǎ u win yǎsiru Mǎwisi tubusia

¹¹Mǎwisi u nǔn wisa u nɛɛ, wara ra n nɛ n ka da Egibiti sunǎn mi, n Isireliba yara win tem di.

¹²Gusunǎ u nɛɛ, ko na n ka nun wǎa. Sanam mɛ a tǎn be yarama Egibitin di, guu tenin miya i ko na i man sǎ. Yeniwa ya ko n sǎa yǎreru a n ka yɛ ma nɛna na nun gǎra.

¹³Mǎwisi u Gusunǎ sǎǎwa u nɛɛ, nǎ n men na, kon da Isireliban mi, n bu sǎ n nɛɛ, besen sikadoban Yinniwa u man gǎrima ben mi. Adama bǎ n man bikia, amǎna win yǎsiru, mba kon gere.

¹⁴Gusunǎ u nǔn wisa u nɛɛ, nɛna wi na ra n wǎa. A Isireliba wisio a nɛɛ, wi u tii sokumǎ Wi u ra n wǎa, wiya u nun gǎrima ben mi.

¹⁵Meniwa nɛn yǎsiru sere ka baadomma. Mɛya ba ko n da man soku sere ka ben bweserun bibo. Ma u kpam Mǎwisi sǎǎwa u nɛɛ, amɛniwa kaa Isireliba sǎ a nɛɛ, nɛ wi na

* 3:2 Yinni Gusunǎn gǎrado - Heberuba ba ku ra kǎ bu Gusunǎn yǎsiru soku. Yen sǎna ba yoruwa Yinni Gusunǎn gǎrado. N deema Gusunǎn tii tiwa u ka nǔn gari kua.

ra n wāa na sāa beɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni, na maa nun gɔrima ben mi. ¹⁶ A doo a Isireliban guro gurobu menna a bu s̄a a nɛɛ, nɛ wi na ra n wāa, na sāa beɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni, na maa nun kure na ka nun gari kua na nɛɛ, na bu wa, na maa wa ye ba bu kuamme Egibitio. ¹⁷ Ma na nɛɛ, kon bu yara Egibitin di mi ba nɔni swāaru waamɔ. Kpa n ka bu da Kananiba ka Hetiba ka Amareba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiban temɔ me mu tim ka bom yiba. ¹⁸ Ba koo wunen gari wura kpa wunɛ ka Isireliban guro gurobu i da Egibiti sunon mi, i nɛɛ, nɛ wi na ra n wāa na sāa beɛ Heberuban Yinni, na maa ka beɛ gari kua. U de i da gɔbura i tonda nge s̄o itan sanum saka kpa i nɛ beɛn Yinni yākuru kua mi. ¹⁹ Na yē ma Egibiti sunɔ ũ n nua mɛ, u n wuramɔ i da ma n kun mɔ na nūn nen dam s̄osi. ²⁰ Yen s̄o, kon nen nɔmu demia kpa n sɔm maamaaki bwese bweseka dabinu ko Egibitio. Yen biru ba koo beɛ gira i doona. ²¹ Sanam mɛ ba koo doona ba n doonɔ nom dira. Domi kon de nen tɔmbu bu kii geeru wa Egibitigibun mi. ²² Beɛn tɔn kurɔ baawurewa u koo win beruse n kun me ka wi ba wāa yenu teu s̄o bura yāa ni ba kua ka wura ka sii geesu kana, ka maa beka kpa bu ye kpuro ben bibu dokea. Nge mɛya i ko ka Egibitigibun arumani gura.

Mɔwisi u kī u Gusunɔn sokuru yina

4

¹ Ma Mɔwisi u wisa u nɛɛ, na tɔn be yē. Ba n koo man naanɛ ko. Ba n gari yi swaa dakimɔ. Ba koo nɛɛ, wunɛ Yinni Gusunɔ a n man kure a ka man gari kue.

² Yinni Gusunɔ u nūn bikia u nɛɛ, mba a neni wunen nɔmuɔ mi.

Mɔwisi u nɛɛ, deka.

³ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a ye k̄ɔwɔ temɔ. Ma u ye k̄ɔ temɔ, ma ya gɔsia waa. Yera Mɔwisi u duka sua yen min di. ⁴ Yinni Gusunɔ u kɔam nūn s̄ɔwa u nɛɛ, a wunen nɔmu demia kpa a yen siru nene a sua.

Ma u win nɔmu demia u yen sii te nenua u sua, ma ya kɔam gɔsia deka win nɔmuɔ. ⁵ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, yeniwa kaa ko, kpa bu gla ma nɛ wi na ra n wāa na ka nun gari kua, nɛ wi na sāa ben baababa Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u kɔam nɛɛ, a wunen nɔmu dokeo wunen yaberun s̄ɔwɔ tororɔ.

Ma u doke, yen biru u wuna. Wee ga bururu nge w̄esu, ga bara disigiru wa. ⁷ Yinni Gusunɔ u kɔam nɛɛ, a maa wunen nɔmu ge wesio mi.

U wesia, ma u ge wuna. Ma ga kɔam kua nge mɛ ga raa sāa. ⁸ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, b̄a kun nun naanɛ kue, b̄a kun yīre gbikuru wure, ba koo yiruseru wura. ⁹ B̄a kun maa

wure baa mɛ ba yīrenu yiru ye wa, b̄a n wunen gari yina, a daa baka ten nim soko a yari temɔ. Nim mɛ a soka mi, mu koo gɔsiawa yem temɔ.

Gusunɔ u Aroni gɔsa u ka Mɔwisi somi

¹⁰ Yera Mɔwisi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, Yinni, gari gerubu bu ra n ka man s̄e yellun di, baa ka t̄e ye a ka man gari m̄ɔ, domi nen yara bunu.

¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u nūn s̄ɔwa u nɛɛ, wara tɔnun n̄ɔ kua. Wara ra tɔnu ko soso. Wara ra yam waasie. Wara ra tɔnu ko w̄oko. N n̄ nɛ, Yinni Gusunɔ wi ro? ¹² N n men na, a doo t̄e. Kon nun somi. Kon nun s̄osi ye kaa gere.

¹³ Adama Mɔwisi u nɛɛ, aawo, a goo gɔsio a gori.

¹⁴ Saa yera Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi m̄aru kua. Ma u nɛɛ, n n̄ Aroni Lefi u sāa wunen m̄ɔ? Na yē ma gari gerubu kun ka nūn s̄e. Win tii wee, u nun sennɔ sisi. U n nun wa, win nukura koo dora. ¹⁵ A ka nūn gari koowo, kpa a nūn s̄o ye u koo gere. Nena kon wunen n̄ɔ ka win n̄ɔ dendi, kpa n beɛ s̄osi ye i ko ko. ¹⁶ Wiya u koo tɔmbu wunen gari tusia. U ko n sāa nge wunen n̄ɔ, kpa a n sāa nen k̄osire win s̄o. ¹⁷ T̄e, a deka ye suo ye kaa ka yīreru ko, kpa a n ye neni wunen nɔmuɔ.

Mɔwisi u gɔsira Egibitio

¹⁸ Yen biru Mɔwisi u doona min di. U gɔsira u da win dokiri Yetoron mi. Ye u tura mi, u nūn s̄ɔwa u nɛɛ, a de n da n nen dusibu wa mɛ ba ka wāa Egibitio.

Ma Yetoro u nūn s̄ɔwa u nɛɛ, a doo ka b̄ari yendu.

¹⁹⁻²⁰ Ma Mɔwisi u win kurɔ ka win bibu sua u bu ketekunu yɔasia ba da Egibitin temɔ. U maa deka ye sua ye Gusunɔ u nūn s̄ɔwa u n neni mi. Domi Yinni Gusunɔ u raa nūn s̄ɔwa u nɛɛ, be ba raa kasu bu nūn go, be kpuro ba gu. Yen s̄o, u gɔsiro u da Egibitio.

²¹ Yinni Gusunɔ u kɔam Mɔwisi s̄ɔwa u nɛɛ, t̄e, a doo Egibiti mi, kpa a n yaaye yīre ni na nun nɔmu beria, a ka nu ko Egibiti sunɔn wuswaaɔ. Adama kon win ḡoru babiasia. U n wuramɔ u tɔn be deri bu doona. ²² Kpa a nūn s̄o a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua, Isirelin bweseru ta sāawa nge nen bii yeruma. ²³ Yen s̄o, u de nen bii wi, u doona u ka man s̄a. U n maa yina, kon win bii yeruma go.

²⁴ Swaa s̄o mi Mɔwisi u ȳdra u kpuna, miya Yinni Gusunɔ u nūn s̄ere, u kī u nūn go. ²⁵ Ma Sefora u kpee n̄ɔ durorugiru sua u win bii bango kua, ma u win sen sarusu sua u ka Mɔwisin tiin tɔn dur̄ru baba u nɛɛ, wee, na wunen woro yemguru kua. ²⁶ Bango yen s̄na u gerua mɛ. Sanam mɛ s̄ɔra Yinni Gusunɔ u Mɔwisi deri.

²⁷ N deema Yinni Gusunō u raa Aroni sōwa u nee, a seewo a Mōwisi sennō da ghaburo.

Aroni u seewa u da ma u ka Mōwisi yinna guu ten mi, te Gusunō u tii gōsia. Ma ba gōbana ba bakasina nuku dubun sō. ²⁸ Yen biru Mōwisi u Aroni saaria kpuro ye Yinni Gusunō u ka nūn gōrima, ka yīre ni u nūn sōwa u ko. ²⁹ Ma Mōwisi ka Aroni ba gurena ba da Egibitia, ba Isireliban guro gurobu menna. ³⁰ Ma Aroni u bu gari yi kpuro saaria yi Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa mi. Ma Mōwisi u tōn be yīre ni kua. ³¹ Yera, ba naane doke. Ba gia ma Yinni Gusunō u wa nge me ba bu nōni sōmō. Tē u kī u bu faaba ko. Ma ba yiira ba nūn sāwa.

Mōwisi ka Aroni ba da Egibiti sunōn mi

5

¹ Yen biru Mōwisi ka Aroni ba seewa ba da Egibiti sunōn mi ba nee, ameniwa Isireliban Yinni wi ba mō Wi u ra n wāa, u gerua. U nee, a de win tōmbu bu da ghaburo bu sāaru ko.

² Ma Egibiti sunō u nee, wara ba mō Wi u ra n wāa, n ka sere nūn mem nōwa, n de bee Isireliba i doona. Na n nūn yē. Na n maa derimō i doona.

³ Yera ba nee, beese Heberuban Yinniwa u sun kure u ka sun gari kua. Yen sō, a de su da ghaburo nge sō itan sanum saka su ka nūn yākuru kua, kpa u ku raa sun bara bakaru kpēe su ghi, n kun me u de bu sun go tabu sō.

⁴ Ma Egibiti sunō u bu sōwa u nee, wune Mōwisi ka Aroni, mban sōna i tōn be sōmburu yōrasia. I doo i been sōma ko. ⁵ Wee, ye tōn be, ba marura ba dabia tē tem meni sō, yera i kī i ben sōmburu yōrasia?

Ba Isireliba sōmburu sosia

⁶ Dama teya Egibiti sunō u wigii be ba tōn be kpare sōma ye sō, ka Isireliban swaa gbiobu sōwa u nee, ⁷ i ku ra maa tōn be taka nō wē nge yellu bu ka birikiba ko. I de ben tii bu da bu taka nō kasu. ⁸ Ka me, i ku ben birikiban geeru kawa me ba ra raa ko yellu. Domi yikura ta bu mō. Yen sōna ba weeweenu mō ba mō, bu da bu ben Yinni yākuru kua. ⁹ I de tōn ben sōmburu tu sēsō sosi, kpa ba n tu mō. Sanam me, ba n koo maa weesu swaa daki.

¹⁰ Ma be ba tōn be kpare sōma ye sō mi, ka Isireliban swaa gbiobu ba na ba bu sōwa ba nee, ameniwa Egibiti sunō u gerua. U nee, u n maa bee taka nō wēemō. ¹¹ N n men na, i doo i been taka nō kasu mi i ko wa. Adama ka me, sa n gānu kawamō been sōma sō.

¹² Ma tōn be, ba yarina baama Egibitin tem sō, ba yakasu kasu bu ka taka nō ko. ¹³ Be ba bu kpare sōma ye sō, ba bu baasi ba mō, i been sōma yibio tōru baatere nge me i ra raa ko, sanam me ba bee taka nō wēemō. ¹⁴ Ma ba Isireliban swaa gbio be Egibiti sunōn tōmba

wuna soomō ba bu bikiamō, mban sōna i n been birikiban geeru yibie gīa ka gīsō nge me i ra raa ko.

¹⁵ Sanam me sōra Isireliban swaa gbio be, ba da ba Egibiti sunō wuri koosimō ba mō, mba n kua, yinni, a ka sun yenin bweseru kuamme. ¹⁶ Ba ku ra maa sun taka nō wē. Kpa ba n mō su birikiba muro. Yen biru sō kun kue, kpa ba n sun soomō. N sere deema, wunen tōmbun taarewa.

¹⁷ Ma Egibiti sunō u bu wisa u nee, yikurobu bee, i n garu kōbu kī. Yen sōna i gerumō, n de i da i Yinni Gusunō yākuru kua. ¹⁸ I doo tēn tē ge i been sōmburu ko. Goo kun maa bee taka nō wēemō. Adama birikiban gee tee tera i ko n muramō mi.

¹⁹ Isireliban swaa gbio be, ba wa ma ben wahala ya sosimōwa domi ba nee, bu ku raa ben birikiban geeru kawē. Tōru baatere ka ten sōmbura. ²⁰ Ye tōn be, ba yarima Egibiti sunōn min di, ba Mōwisi ka Aroni deema ba yō ba bu mara. ²¹ Yera ba bu sōwa ba nee, Yinni Gusunō u bee waamō. U koo maa bee siri. Beeya i sun tusuru kasua Egibiti sunō ka win tōmbun mi. Wee, i takobi doke ben nōmu bu ka sun go.

²² Ma Mōwisi u wura Yinni Gusunōn mi, u nee, Yinni, mba n dera a tōn be kōsa kuamme. Mban sōna a man gōrima ben mi. ²³ Saa min di na da Egibiti sunōn mi, na ka wunen yīsiru nūn gari sōwa, u wunen tōmbu gōba kuammewa, a n maa bu wōre sere ka tē.

6

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nee, tē kaa wa ye kon Egibiti sunō kua. Kon nūn tilasi ko u ka bu yōsu bu doona. U koo mam bu girawa win tem di.

Gusunō u kpm ka Mōwisi gari kua

² Ma Gusunō u kpm ka Mōwisi gari kua u nee, nena Wi u ra n wāa. ³ Na Aburahamu ka Isaki ka Yakōbu kure na ka bu gari kua. Ba maa gia ma nena na sāa Gusunō Dam kpurogii. Adama ba n tuba ma nen yīsira Wi u ra n wāa. ⁴ Na maa ka bu arukawani bōkua ma kon bu Kanānin tem wē mu ko begim mē sō ba sina nge sōbu. ⁵ Na Isireliban weeweenu nua mi ba yoru dimō Egibitigibun mi, na maa nen arukawani ye yaaye. ⁶ Yen sō, a Isireliba sōwō a nee, nena Wi u ra n wāa, na kon maa bu wōra saa wahala ye Egibitigiba bu koosiamōn di. Kon bu yakia ben yorun di, kpa n nen dam sōsō i Egibitigibu wahala doke, kpa n nen tōmbu faaba ko. ⁷ Kon bu mwā bu ko nen tōmbu, kpa n ko ben Yinni, kpa bu gia ma nena Wi u ra n wāa, na maa sāawa ben Yinni ne wi na bu yakiamō ben yoo sōma ye Egibitigiba bu koosiamōn di. ⁸ Na kon bu duusia tem me sō, me na Aburahamu ka Isaki ka Yakōbu nō mwēru

kua na nee, kon bu wē ba n mō. Ne wi na ra n wāa nēna na gerua me.

⁹ Yera Mōwisi u da u Isireliba gari yi sōwa. Adama ba n nūn swaa daki, domi ben yoo som sēsagii ni, nu kpēa sere ba mwia kpanama.

¹⁰ Ma Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nee, ¹¹ a seewo a da a Egibiti sunō sō u be de Isireliba bu doona win tem di.

¹² Ma Mōwisi u Yinni Gusunō wisa u nee, wee Isireliba ba n nēn gari swaa daki. Amōna Egibiti sunō u koo ka man swaa daki. Na n daa nun sōwa ma gari gerubu ra n ka man sē?

¹³ Yen biru Yinni Gusunō u Mōwisi ka Aroni wooda wē ye ba koo Isireliba ka Egibiti sunō sō kpa bu ka Isireliba yara Egibitin di.

Mōwisi ka Aronin bwese kera Isireliba sō

¹⁴ Isirelin bii gbiikoo wi ba mō Rubeni, win bibun yisa wee, Enaku ka Paalu ka Hesironi ka Kaami. Ben min diya Rubenin bwese keri marura.

¹⁵ Be ba maa sāa Simeōba, beya Yemueli ka Yamini ka Ohadi ka Yakini ka Sokaa ka Sōlu win mero sāa Kanangii. Ben min diya Simeon bwese keri marura.

¹⁶ Be ba maa sāa Lefin bibu, beya Geēsōni ka Kehati ka Merari. Ben min diya Lefin bwese keri maa marura. Ben baaba Lefi wi, u kuawa wōo wunaa weeru ita sari u sere gu.

¹⁷ Ma Geēsōni u seewa u bii tōn durōbu yiru mara. Beya Libini ka Simeī. Ma ba marura ba kua Geēsōnin bweseru. ¹⁸ Be ba maa sāa Kehatiba, beya Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usieli. Ma ben baaba Kehati wi, u kua wōo wunaa teeru ka wākura ita u sere kpuna u gu. ¹⁹ Be ba maa sāa Merariba, beya Makili ka Musi. Beni kpurowa ba kua Lefin bwese keri.

²⁰ Amuramu u win tiō Yokebedi sua kurō. Wiya u ka Aroni ka Mōwisi mara. Amuramu wi, u kuawa wōo wunaa weeru ita sari u sere kpuna u gu.

²¹ Be ba maa sāa Yiseharin bibu, beya Kore ka Nefegi ka Sikiri. ²² Be ba maa sāa Usielin bibu, beya Mikali ka Elisafani ka Sitiri.

²³ Aroni u Eliseba, Abinadabun bii sua kurō. Kurō wi, u sāawa Nasonin sesu. Ma u ka Aroni bibu mara. Bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa.

²⁴ Be ba maa sāa Koren bibu, beya Asiri ka Elikana ka Abiasafu. Ben min diya Koren bwesera marura.

²⁵ Ma Eleasaa, Aronin bii wi, u Putielin bii wōndia turo sua kurō. U ka nūn bii tōn durō mara. Bii win yīsira Finēesi. Be sa wa mi kpuro, beya ba sāa Lefin bwese kerin wirugibu.

²⁶ Be sōra Yinni Gusunō u Mōwisi ka Aroni gōsa bu ka Isireliba yara saa Egibitin di. U nee, bā n yariō bu de ba n swiine

bweseru ka bweseru ba n sōka sāa swēe swēe.

²⁷ Ma Mōwisi wi ka Aroni wi, ba wura ba da ba Egibitin sina boko wi kana u de Isireliba bu yari win tem di.

Yinni Gusunō u win nōo mwēeru sire

²⁸ Sanam me Yinni Gusunō u ka Mōwisi gari kua Egibiti, ²⁹ u nūn sōwa u nee, nēna Wi u ra n wāa. A Egibiti sunō sōwōo kpuro ye na nun sōmō mini.

³⁰ Ma Mōwisi u Yinni Gusunō wisa u nee, wee, gari gerubu ra n ka man sē. Egibiti sunō u koo wura u man swaa daki?

7

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nee, wee, na nun kua nēn kōsire Egibiti sunōn sō. Wunen mōo Aroni u ko n maa sāa wunen gari gero. ² Wuna kaa nūn sō ye na nun sōmō kpuro. Wiya u koo maa Egibiti sunō sō, kpa u de Isireliba bu doona win tem di. ³⁻⁴ Kon de Egibiti sunōn gōru gu bōbia sere u n bēe swaa dakimō, baa me kon yīre nanunggii dabinu ko win temō. Yen sō, na kon nūn nēn dam sōsi n win tōmbu wahala doke, kpa n nēn tōmbu Isireliba yara win tem di, ba n sōka sāa swēe swēe nge tabu kowobu. ⁵ Sanam me na nēn dam sōsi tem mi, ma na Isireliba yara min di, sanam meya Egibitigiba koo gia ma nēna Yinni Gusunō.

⁶ Ma Mōwisi ka Aroni ba kua mam mam nge me Yinni Gusunō u bu sōwa. ⁷ Sanam me ba ka Egibiti sunō gari yiba mō, Mōwisi u mōwa wōo wene, ma Aroni u mō wōo wene ka ita.

Egibiti sunō u yina u Mōwisi ka Aroni swaa daki

⁸ Yen biru Yinni Gusunō u Mōwisi ka Aroni sōwa u nee, ⁹ Egibiti sunō u n bēe sōwa u nee, i nūn yīreru kuo te ta sōsi ma nēna na bēe gōrima, saa ye sōra wune Mōwisi kaa Aroni sō u win deka suo u ye kō sunō win wuswaa. Ya koo gōsia waa.

¹⁰ Ma ba seewa ba da Egibiti sunōn mi, ba kua ye Yinni Gusunō u bu sōwa. Aroni u win deka ye kō sunō wi ka win bwāabun wuswaa. Ma ya gōsia waa. ¹¹⁻¹² Yera Egibiti sunō u win bwisigibu ka win timgibu ka win sōrobu soka. Ben baawure u dobo dobo kua, u win deka kō ma ya gōsia waa. Adama Aronigia ya begii mwēeki. ¹³ Ka me, Egibiti sunōn gōru ga bōbia, u n maa Mōwisi ka Aronin gere swaa daki, nge me Yinni Gusunō u raa gerua.

Wahala gbiikaa ye Gusunō u Egibitigibu doke, yem

¹⁴ Yinni Gusunō u kpan Mōwisi sōwa u nee, Egibiti sunōn gōru ga bōbia. U yina tōn be, bu doona. ¹⁵ Wee u koo da daaro buru buru yellu. A doo a ka nūn yinna daaron gooro kpa a n deka ye neni, ye ya raa gōsia waa mi. ¹⁶ Kpa a nūn sō a nee, ne Gusunō

Heberuban Yinniwa na nun gɔrima win mi. U de nen tɔmbu bu da bu man sã gɔburɔ. Na wa ma sere ka tɛ u n̄ gari yi swaa sue. ¹⁷Yɛn sɔ u n̄ɛ, u n̄ man yɛ, yen sɔna na n̄ɛ, ameniwa u koo ka man gia, n̄ wi na ra n wãa. A daa ten nim soowo ka deka ye a neni mi, kpa n nim me gɔsia yem. ¹⁸Swɛɛ yi yi wãa daa te sɔɔ, kpa yi gbi, kpa daa ten nim mu sankira sere Egibitigibu bu kpana bu mu nɔ.

¹⁹Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u n̄ɛ, a Aroni sɔɔwa u win deka suo u ye tii Egibitin nim kpuron wɔllɔ me mu wãa daana ka yerusɔ ka sere kotosɔ ka wekenɔ. Mi nim mu wãa kpuro gesi mu koo gɔsiawa yem, kpa yem mu n wãa Egibitin tem kpuro sɔɔ.

²⁰Ma Mɔwisi ka Aroni ba kua nge me Yinni Gusunɔ u bu sɔɔwa. Aroni u win deka ye sua, ma u daa ten nim so Egibiti sunɔ ka win bwãabun wuswaaɔ. Ma mu gɔsia yem. ²¹Swɛɛ yi yi wãa daa te sɔɔ, yi gu. Ma daa ten nim mu sankira. Egibitigiba kpana bu mu nɔ. Ma nim me mu wãa tem me kpuro sɔɔ mu kua yem.

²²Adama Egibitin sɔrobu ba maa kua me ka ben dobo dobo. Ye Egibiti sunɔ u wa me, ma win gɔru ga bɔbia, u n̄ Mɔwisi ka Aronin gari swaa daki nge me Yinni Gusunɔ u raa gerua. ²³Egibiti sunɔ u gɔsira win yenuɔ. Gari yi, yi n̄ mam n̄n nande. ²⁴Ma Egibitigibu kpuro ba tem gba gba daa ten gooro bu ka nim wa bu nɔ, domi ba n̄ kpɛ bu daa ten nim nɔ.

²⁵Ma daa ten nim me, mu gɔsire yem n ka kua sɔɔ nɔɔba yiru saa dɔma tɛn di Yinni Gusunɔ u dera ba mu so.

Wahala yiruse, surenu

²⁶Yen biru Yinni Gusunɔ u kpan Mɔwisi sɔɔwa u n̄ɛ, a doo Egibiti sunɔn mi, a n̄n sɔ a n̄ɛ, n̄ɛ Yinni Gusunɔ na n̄ɛ, u de nen tɔmbu bu da bu man sã. ²⁷U n̄ maa yina u bu kara bu doona, kon de surenu yibu nu wahala doke win tem sɔɔ kpuro. ²⁸Surenu koo marura daa baka ten di, kpa nu gasirima sere win yenuɔ ka win dii sɔɔwɔ ka win kpinu wɔllɔ n ka da win bwãabu ka win tɔmbun diaɔ. Nu koo mam du sere doo koo yeno ka sonɔ. ²⁹Sure ni, nu ko nu n kabirimɔ kpa nu win tii ka win tɔmbu ka win bwãabu makiri.

8

¹Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u n̄ɛ, a Aroni sɔ u doo u win nɔmu demia u deka ye tii daanu ka yerusun wɔllɔ kpa surenu nu gasirima nu na nu n wãa Egibitin tem sɔɔ.

²Yera Aroni u win nɔma demia Egibitin daanu gia, ma surenu nu gasirima nu Egibitin tem wukiri. ³Adama Egibiti sunɔn soro be, ba maa kua me, ka ben dobo dobo. Ba dera surenu nu gasirima Egibitin temɔ. ⁴Ma Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka Aroni soka u n̄ɛ, i Yinni Gusunɔ kanɔ u sure ni doonasia

ne ka nen tɔmbun min di, kpa n de tɔn be, bu doona bu n̄n yãkuru kua.

⁵Sanam meya Mɔwisi u Egibiti sunɔ sɔɔwa u n̄ɛ, na wunen gere mara, a man sɔ saa yerã dim dim kon Yinni Gusunɔ kana wunɛ ka wunen tɔmbu ka wunen bwãabun sɔ, u ka de sure ni, nu tonda bɛɛ ka bɛɛn yenusun di, kpa nu kun maa tie ma n kun mɔ daa bakaru sɔɔ. ⁶U wisa u n̄ɛ, sia.

Ma Mɔwisi u n̄ɛ, n koo koora me, kpa a gia ma goo sari wi u sãa nge Gusunɔ bɛsen Yinni. ⁷Sure ni, nu koo ka nun tonda nu gɛɛra wunen bwãabu ka wunen tɔmbu ka bɛɛn yenusun di. Daa bakaru tɔna sɔɔra nu ko nu n tie.

⁸Yen biru Mɔwisi ka Aroni ba yara Egibiti sunɔn min di. Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue u sure ni gira ni u Egibiti sunɔ wisi mi. ⁹Ma Yinni Gusunɔ u kua nge me Mɔwisi u bikia. Yera sure ni, nu gbisuka diaɔ ka yenu yaariɔ ka gbeaɔ. ¹⁰Ba nu gura ba menna menna. Ma nin nubura yiba tem me sɔɔ.

¹¹Ye Egibiti sunɔ u wa ma wahala ya dwiia yera u kpan win gɔru bɔbiasia. U n̄ maa Mɔwisi ka Aroni swaa daki, nge me Yinni Gusunɔ u raa gerua.

Wahala itase, gaanikunu

¹²Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u n̄ɛ, u Aroni sɔɔwa u win deka suo u tem so, kpa tua yu gɔsia gaanikunu Egibitin tem kpuro sɔɔ.

¹³Ma ba kua nge me. Tua kpuro ya gɔsia gaanikunu tem me kpuro sɔɔ. Gaanikuu ni, nu dua tɔmbu ka yaa sabenu sɔɔ. ¹⁴Ma soro bu ba dobo dobo kua bu ka maa gaanikunu ko. Adama ba kpana. Gaanikuu ni, nu wãawa baama. ¹⁵Yera soro be, ba Egibiti sunɔ sɔɔwa ba n̄ɛ, Gusunɔn tiin dama mini.

Adama ka me, Egibiti sunɔn gɔru ga bɔɔbu. U n̄ Mɔwisi ka Aronin gari swaa daki nge me Yinni Gusunɔ u raa gerua.

Wahala nnese, gɔbu swɛɛ

¹⁶Yen biru Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u n̄ɛ, a seewo buru buru yellu a da a ka Egibiti sunɔ yinna sanam me u dɔɔ daaɔ, kpa a n̄n sɔ a n̄ɛ, ameniwa ne Yinni Gusunɔ na gerua. U de nen tɔmbu bu da bu man sã. ¹⁷U n̄ maa yina nen tɔmbu bu doona kon n̄n gɔabu swɛɛ surema yi yi koo wi ka win bwãabu ka win tɔmbu kuni. Egibitigibun yenusu kpurowa su ko n gɔabu swɛɛ yiba kpa yi tem wukiri. ¹⁸Adama dɔma te, na n̄ derimɔ gɔabu swɛɛ yi da Gosenio mi nen tɔmba wãa, kpa u gia ma ne, Yinni Gusunɔ na wãa tem me sɔɔ. ¹⁹Kon nen tɔmbu ka win tɔmbu wunana. Siawa yire te, ta koo sɔɔsira.

²⁰Yinni Gusunɔ u kua nge me. Gɔabu swɛɛ wuuru ta Egibiti sunɔ ka win bwãabun yenusu wɔri. Ma Egibitin tem kpuro mu

sankira ghabu swɛɛ yin saabu. ²¹ Yera Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka Aroni sokusia u nɛɛ, i doo i beɛn Yinni yaku te kua tem me sɔɔ, i ku yari.

²² Adama Mɔwisi u wisa u nɛɛ, n n̄ koorɔ me domi besen yakunu ko n saa taare Egibitigibun nani sɔɔ. S̄a n maa yaku taareginu kua ben noni biru, ba n̄ koo sun kpenu kasuku? ²³ Yen s̄ɔ, sa ko dawa ghaburɔ mi n toma nge s̄ɔ itan sanum saka su ka Gusunɔ besen Yinni yakuru kua, nge me u sun s̄ɔwa su ko.

²⁴ Egibiti sunɔ u nɛɛ, kon de i da i Gusunɔ beɛn Yinni yakuru kua ghaburɔ, adama i ku tonda. Yen s̄ɔ, i kanaru koowo nen s̄ɔ.

²⁵ Ma Mɔwisi u n̄n wisa u nɛɛ, wee, na doonɔ wunen min di, n ka Yinni Gusunɔ kana wunen s̄ɔ. Sia ghabu swɛɛ yi, yi koo doona wunɛ ka wunen bwāabu ka wunen tɔmbun min di. Adama a ku maa sun yaakoru ko a yina su da su Gusunɔ besen Yinni yakuru kua.

²⁶ Yera Mɔwisi u yara Egibiti sunɔn min di, u da u Yinni Gusunɔ suuru kana. ²⁷ Ma Yinni Gusunɔ u kua nge me Mɔwisi u n̄n bikia. Ghabu swɛɛ yi, yi tonda Egibiti sunɔ ka win bwāabu ka win tɔmbun min di. Yi n̄ maa tie mi, baa tia. ²⁸ Adama ka me kpuro, Egibiti sunɔn ḡɔru ga b̄ɔbia kpam maa, ma u yina tɔn be, bu doona.

Wahala nɔɔbuse, yaa sabenun ḡɔɔ

9

¹ Yen biru kpam Yinni Gusunɔ u Mɔwisi s̄ɔwa u nɛɛ, a doo Egibiti sunɔn mi kpa a n̄n s̄ɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ Heberuban Yinni Wi u ra n wāa na gerua. Na nɛɛ, u de nen tɔmbu bu doona bu man s̄ɔ. ² Adama u kun bu ȳsu, ma u yen yina yinaminu m̄ɔ kpam, ³ wee, kon nen n̄m damguu doke win dumi ka ketekunu ka yooyoosu ka keteba ka yāanu s̄ɔ, win yaa sabenu kpuro gesi ni ba kparamo gberɔ. Adumgbeku baka ya koo nu w̄ɔri. ⁴ Saa ye s̄ɔ, kon Isireliban sabenu ka Egibitiginu wunana. Ye ya s̄aa Isireliban sabenu, yen gaa kun gbimɔ.

⁵ Ma Yinni Gusunɔ u t̄ɔru yi u nɛɛ, u kun bu ȳsu, siawa kon yabu ye ko tem me s̄ɔɔ.

⁶ Yen sisiru Yinni Gusunɔ u kua me. Egibitigibun sabenu ghisuka kpuro, adama Isireliban sabenu s̄ɔɔ, baa teeru ta n̄ gu. ⁷ Egibiti sunɔ u ye ya kooran labaari bikia. U nua ma Isireliban sabenu s̄ɔɔ baa teeru ta n̄ gu. Ka me, win ḡɔru ga kpam b̄ɔbia, u n̄ wure tɔn be, bu doona.

Wahala nɔɔba tiase, bwisinu

⁸ Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi ka Aroni s̄ɔwa u nɛɛ, i torom s̄oko doowɔ i n nani, kpa Mɔwisi u me ȳka wallo Egibiti sunɔn wuswaaɔ. ⁹ Torom me, mu koo gasia nge tua, kpa mu Egibitin tem kpuro wukiri. Mu koo

bwisinu wisi tɔmbu ka sabenu s̄ɔɔ, kpa nu booboosu ko.

¹⁰ Yera ba torom me s̄aka ba da Egibiti sunɔn wuswaaɔ. Ma Mɔwisi u torom me ȳkana wallo, ma mu kua bwisinu tɔmbu ka sabenu wasi s̄ɔɔ. ¹¹ Saa ye s̄ɔɔ, s̄aroba kpana bu yarima Mɔwisin wuswaaɔ bwisi nin s̄ɔ. Domi nu ben tii wisiwa nge Egibitigii be ba tie. ¹² Egibiti sunɔ u n̄ Mɔwisi ka Aronin gari swaa daki. Yinni Gusunɔ u dera win ḡɔru ga b̄ɔbia ga sosi nge me u raa Mɔwisi s̄ɔwa.

Wahala nɔɔba yiruse, guru kpenu

¹³ Yera Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi s̄ɔwa u nɛɛ, a seewo buru buru yellu a da Egibiti sunɔn mi, kpa a n̄n s̄ɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ Gusunɔ Heberuban Yinni ne wi na ra n wāa na gerua. U de nen tɔmbu bu doona bu man s̄ɔ. ¹⁴ Domi t̄ɛ, n n̄ m̄ɔ win bwāabu ka win tɔmbu tana kon wahala doke ye ya koo nen dam bakam s̄ɔɔsi. Ka win tiwa kpa u gia ma goo sari nge nɛ handunia s̄ɔɔ. ¹⁵ Na n̄ daa nen n̄m damguu demia na wi ka win tɔmbu bara k̄suru kp̄ɛ, u n̄ ko n̄ daa maa wāa handuniaɔ. ¹⁶ Adama na dera u wāa u ka nen dam wan s̄ɔ, kpa nen ȳsiru tu ka n̄ɔra handunia kpuro s̄ɔɔ. ¹⁷ Wee u ka nen tɔmbu seewa sere ka t̄ɛ. U n̄ dere bu doona. ¹⁸ Yen s̄ɔ, sia amadaare kon de guru kpenu nu n̄ɛra ka dam nin bweseru nu n̄ koore Egibitin tem saa yen toren di sere n̄ ka gis̄o girari. ¹⁹ N n̄ m̄ɛn na, a de bu win yaa sabenu kuku yeru kua, ka yabu ye u m̄ɔ kpuro gberɔ. Domi guru kpee ni, nu koo tɔmbu kpuro so gbeaɔ ka yaa sabenu kpuro ni nu n̄ kuku yeru wa, kpa sabe ni, ka tɔn be, bu kam ko.

²⁰ Yera Egibiti sunɔn bwāabu gabu be ba Yinni Gusunɔn gari nasie, ba dera ben yobu ba ka ben sabenu woma ȳɛnuɔ fuuku fuuku. ²¹ Be ba kun maa Yinni Gusunɔn gari gara, ba ben yobu ka yaa sabenu deri gbeaɔ.

²² Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi s̄ɔwa u nɛɛ, a wunen noma suo wallo kpa guru kpenu nu ȳkama Egibitin tem kpuro s̄ɔɔ, tɔmbu ka sabenu ka ye ya kpia gbeaɔ kpuron wallo.

²³ Yera Mɔwisi u win d̄eka sua u t̄ii wallo, ma Yinni Gusunɔ u dera guru kpenu n̄ɛm̄ɔ. Guru maakinu m̄ɔ nu girarim̄ɔ sere tem̄ɔ. ²⁴ Gura yen bwesera kun n̄ɛre Egibitin tem s̄ɔɔ saa yen toren di. ²⁵ Ma guru kpee ni, nu baayere kpuro so nu go ye ya wāa gbeaɔ Egibitin tem s̄ɔɔ, saa tɔmbu sere ka sabenu ka ye ya kpia kpuro. Ma d̄anu kpuro nu besikira. ²⁶ Gosenin bera mi Isireliba ba wāa t̄onawa guru kpee ni, nu n̄ na. ²⁷ Yera Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka Aroni sokusia u nɛɛ, na wa ma nena na tora. Gusunɔ wi u ra n̄ wāa u gem̄ɔ. Nɛ ka nen tɔmbu sa taare kua. ²⁸ A Yinni Gusunɔ kanɔ domi guru gb̄asuku ni, ka guru kpee ni, nu den tura. Kon de i doona, na n̄ maa beɛ nenum̄ɔ.

²⁹ Ma Mōwisi u nūn wisa u nēē, nà n yara wuun di kon nēn nōma sua wōllō n Yinni Gusunō kana, kpa guru gbāsukunu ka guru kpenu nu mari a ka gia ma wiya handunia mō. ³⁰ Adama na yē ma wunē ka wunen bwāabu i n Yinni Gusunō nasiam kpa.

³¹ Saa ye gura ye, ya na, wēsu ka əssu kam kua yēn sō əssu ya nāo kusia, wēsu maa wēsu sāa. ³² Adama alikama ya n kam kue yēn sō ya n sanam mē kpā.

³³ Yen biru Mōwisi u yara Egibiti sunōn min di u da wuun biruō. Ma u win nōma sua wōllō n Yinni Gusunō kana, ma guru gbāsukunu ka guru kpee ni, nu mari. Gura kun maa nemō.

³⁴ Ye Egibiti sunō u wa mē, u win toraru sosi. Wi ka win bwāaba ben gōrusu bōbiasia. ³⁵ U n wure Isireliba bu doona nge mē Yinni Gusunō u raa gerua saa Mōwisin nōn di.

Wahala nōba itase, twee

10

¹⁻² Yinni Gusunō u kpm Mōwisi sōowa u nēē, na dera Egibiti sunō ka win bwāabun gōrusu bōbia, kpa n ka nēn yīre ni sōosi ben suunu sōo. Kpa wunen tii a ka wunen bibu ka wunen debuminu sō nge mē na ka Egibitigibu yaakoru kua, ka yīre ni na sōosi ben suunu sōo kpa i n ka yē ma nēna Gusunō wi u ra n wāa. N n mēn na, a doo Egibiti sunōn mi.

³ Mōwisi ka Aroni ba da sunō win mi, ba nēē, ameniwa bese Heberuban Gusunō wi u ra n wāa u gerua. U nēē, sere domma kaa n yīne a tii kawa win wuswaaō. A de win tambu bu doona bu nūn sā. ⁴ Ā n maa yina a bu kara, wee, sia u koo de twee yi na wunen tem kpuro sōo. ⁵ Yi koo teria yi tem wukiri. Baa tem bau ba n wasi. Yi koo dia ni nu tie di ni guru kpenu kun sankā, kpa yi bēn gbean dāa wurusu kpuro di. ⁶ Yi koo wunē ka wunen bwāabu ka Egibitigibu kpuron dia duuri yi yibu. Wunen baababa ka wunen sikadoba ba n yen bweseru waare saa min di ba wāa handunia sōo sere ka gisō.

Ma Mōwisi u seewa u yara Egibiti sunōn min di. ⁷ Yera Egibiti sunōn bwāaba nūn bikia ba nēē, sere domma durō wini u ko n sun wahala mō. A de tōn be, bu doona bu da bu Gusunō ben Yinni sā. A n wa ma besen tem nu kam kobu dōo?

⁸ Ma ba dera Mōwisi ka Aroni ba wurama Egibiti sunōn mi. Ye ba tura mi, yera u bu sōowa u nēē, i doo i Gusunō bēn Yinni sā, adama bēē sōo berā ba koo da.

⁹ Mōwisi u wisa u nēē, bese kpurowa, bibu ka bukurobu ka besen yaa sabenu. Sanna sa ko da. Domi tōo bakara sa ko Yinni Gusunō kua.

¹⁰ Ma Egibiti sunō u bu yaakoru kua u nēē, Yinni Gusunō u ka bēē da baani, nà n dera i da

ka bēen kurōbu ka bibu. Domi gāa kōsuna i bwisikumō. ¹¹ Adama bēē tōn durōbu tōnawa i ko da. Domi meya i bikia.

Yera u dera ba bu gira win min di.

¹² Ma Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u nēē, a wunen dēka suo a tii Egibitin tem sōo kpa twee yi na yi tem mē wukiri, yi kpuro di ye ya kpia mi, ye guru kpenu nu deri.

¹³ Yera Mōwisi u win dēka ye sua u tii mi. Ma Yinni Gusunō u dera woo gaga seema saa sōo yari yerun di tem mē sōo. Woo ge, ga kuawa saa sōo sōon di sere ka wōkuru kpuro. Sisi bururu ba deema twee wee yam kpuro yi woo ge, ga ka na. ¹⁴ Twee yi, yi na wuunu ka wuunu yi pusa Egibitin tem baama. Yi dābia yi sara yi ba raa waare. Mēya ba n maa yin bweseru wasi. ¹⁵ Tem kpuro mu tīra twee yin saabu. Ma yi yakasu ka dāa binu kpuro di, ni guru kpenu kun daa sankā. Wuru gaga kun maa tie Egibitin tem sōo dāao ka dāa kikisō.

¹⁶ Yera Egibiti sunō u Mōwisi ka Aroni sokusia fuuku u nēē, na Gusunō bēen Yinni tora, meya, na maa bēen tii tora. ¹⁷ Tē, i man suuru kuo nōn tee teni kpa i Gusunō bēen Yinni kana u man wahala gōogia yēni wunari.

¹⁸ Ma Mōwisi u yara min di u da u Yinni Gusunō suuru kana. ¹⁹ Yera Yinni Gusunō u dera woo damguu ga seema saa sōo duu yerun di ga ka twee yi doona ga gure nim wōku sōo ge ba mō Naa yari. Baa yin tia kun tiare tem mē kpuro sōo. ²⁰ Adama Yinni Gusunō u kpm dera Egibiti sunōn gōru ga bōbia, u n wure Isireliba bu doona.

Wahala nōba nneese, yam wōkuru

²¹ Yen biru Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u nēē, a wunen dēka tīiyō wōllō kpa yam wōku sinumgiru tu Egibitin tem wukiri, sere bu tu baba.

²² Yera Mōwisi u win dēka ye tii wōllō ma yam wōkura kua Egibitin tem kpuro sōo sōo ita. ²³ Egibitigiba kun waanamō, goo kun seere win yēnun di sere sōo ita ye. Adama mi Isireliba ba wāa kpuro, yam bururam mu wāawa. ²⁴ Egibiti sunō u Mōwisi sokusia u nēē, i doo i Yinni Gusunō sā ka bēen kurōbu ka bibu sannu. Adama i ku ka bēen yaa sabenu da.

²⁵ Mōwisi u wisa u nēē, n n mēn na, a sun yaa sabenu wēeyō domi n n koo koo sa kun nu mō su ka Gusunō besen Yinni yāku dōo mwaararuginu ka yākunu ganu kua. ²⁶ Yen sō, sa ko ka besen yaa sabenu dawa, baa samu sa n derimō. Domi miya sa ko gōsi ye sa ko ka nūn sā. Sa n maa gina yen geeru yē ka yen ye sa ko gōsi sere sā n tura mi.

²⁷ Adama Yinni Gusunō u dera Egibiti sunōn gōru ga bōbia, u n wure bu doona. ²⁸ Ma sunō wi, u Mōwisi sōowa u nēē, a gesiro

nen bɔkun di. A ku ra maa na nen wuswaaɔ, domi dɔma te na maa nun wa, a guwa.

²⁹ Mɔwisi u nɛɛ, too, ya wā, a ñ maa man wasi.

Mɔwisi u wahala wɔkurusen gari mɔ

11

¹ N deema Yinni Gusunɔ u raa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, n tie wahala tia ye kon Egibitigibu ka ben sunɔ doke. Yera ya koo de u bɛɛ yɔsu. U koo mam bɛɛ girawa minin di ka dam. ² A tɔn durɔ ka tɔn kura baawure sɔɔwɔ u bura yāa wuraguin ka sii geesuginu kana win beruse Egibitigiin mi.

³ N deema Yinni Gusunɔ u dera Egibitigibu ba ka Isireliba nɔnu geu mɛɛra. Mɔwisi u maa sāa tɔn boko sunon bwāabu ka Egibitigii be ba tien nɔni sɔɔ.

⁴ Mɔwisi u sere doona Egibiti sunon min di, u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. Wɔkurun bɔnun sakawa u koo Egibitin tem bukiana. ⁵ Bii yerumaba kpuro ba koo gbi, saa wunen bii yeruman di, wi u koo wunen sina gɔna tubi di sere ka yoo tɔn kurɔn bii tɔn durɔ gbiikoowɔ. Yaa sabenun bii gbiikii dwanu nu koo maa gbi. ⁶ Wuri beke yi ko n wāa Egibitin tem kpuro sɔɔ dɔma te, yin bweseru yi ñ koore. Mɛya yi ñ koo maa wure yi ko. ⁷ Adama bɛɛ Isireliban mi, baa bɔɔ ga ñ sun worimɔ sere ka bɛɛn yaa sabenɔ, kpa i n ka yɛ ma Yinni Gusunɔ u sun wunenɛ ka bɛɛ Egibitigibu. ⁸ Ma Mɔwisi u kpam nɛɛ, wunen bwāabu kpuro ba koo na bu kpuna nen wuswaaɔ bu man sɔ bu nɛɛ, n yario ka nen tɔmbu kpuro be ba man swii. Yen biru na kon den yari n doona.

Ye u gari yi gerua u kpa, ma u yara Egibiti sunon min di ka mɔru baka.

⁹ Yinni Gusunɔ u raa nɔn sɔɔwa u nɛɛ, Egibiti sunɔ kun wunen gari swaa dakimɔ. Yera ya koo de n maa sɔm maamaakiginu ganu ko Egibitin temɔ.

¹⁰ Mɔwisi ka Aroni ba sɔm maamaakigii ni kpuro kua Egibiti sunon wuswaaɔ adama Yinni Gusunɔ dera win gɔru ga bɔbia ma u ñ wure Isireliba bu doona win tem di.

Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru

12

¹ Mɔwisi ka Aroni bu sere yari Egibitin di Yinni Gusunɔ u bu sɔɔwa u nɛɛ, ² suru winiwa u koo ko bɛɛn suru gbiikoo wɔɔ sɔɔ.

³ I Isireliba kpuro sɔɔwɔ i nɛɛ, suru winin sɔɔ wɔkuru, ben yenu yɛro baawure u yāa kinɛ kpɛndu gosi win yenun sɔ. ⁴ Yenu yɛro win tɔmba kun dabiru tura bu ka yāa giriru tem, wi ka win beruse bu yāaru gɔsio te begiba koo kpī bu tem bu kpe. ⁵ I ko kpī i yāaru ñ kun mɛ boɔ gɔsi, adama i de ya n sāa kineru te ta wɔɔ tia mɔ, kpa ta kun alebu mɔ. ⁶ I ko nu berewa sere suru win sɔɔ wɔkura nne,

kpa bɛɛ Isireliba kpuro i nu go dɔma ten yoka kpaa. ⁷ I ko nin yem sua i tɛniwa dinu mi i ko nin yaa tem kɔnnɔsun beri berika ka sin wɔllɔ. ⁸ Wɔku tera ba koo yaa ye wɔ kpa bu ye di ka pɛɛ ye ba ñ seeyatia doke ka kpee wuru si su sosu sannu. ⁹ I ku yen gɔma tem, ñ kun mɛ ye ba yikua. I ye wɔɔwɔ girum girum ka yen wiru ka taanu ka bɔɔ yānu. ¹⁰ Yā n maa tiara i ko ye wisiwa dɔɔ sɔɔ. I ku de yen gaa yu yam sāra. ¹¹ Wee mɛ i ko i n sāa i ka ye di. I n sɔɔru sāa i ka swaa wɔri, i n gɔburun yānu doke, i n bokunu nɛni, kpa i di ka wasi kasanu, domi ya sāawa tɔɔ bakaru te i ko man diiya Gɔɔ sararibun sɔ.

¹² Wɔku tera kon Egibitin tem bukiana kpa n bii tɔn durɔ gbiikoo baawure go, tɔmbun bibu ka yaa sabenun binu. Mɛya kon ka sɔɔsi ma Egibitigibun bɔnu nu ñ dam mɔ. Ne, Yinni Gusunɔwa kon ye ko. ¹³ Yem mɛya mu koo ko yireru te ta yenusu sɔɔsimɔ mi i wāa. Nā n yem mɛ wa, kon bɛɛ sarariwa. Kɛsi te, ta ñ bɛɛ babamɔ te kon ka Egibitigibu wahala ko.

¹⁴ I ko i n da tɔɔ te yaayewa wɔɔ ka wɔɔ, kpa i man tɔɔ bakaru diiya. Bɛɛn bibun bweseru ba ko n da maa tu yaayewa sere ka baadommaaɔ.

Pɛɛ ye ba ñ seeyatia doken tɔɔ bakaru

¹⁵ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, i ko kowa sɔɔ nɔɔba yiru i ku pɛɛ di ye ba seeya. Tɔɔ gbiikuru i ko pɛɛ seeyatia yara bɛɛn yenusun di. Domi bɛɛn goo ñ n gāanu di ni nu seeyatia mɔ sɔɔ nɔɔba yiru ye, yu sere yibu, ba koo yɛro gowa. ¹⁶ Tɔɔ gbiikuru ka tɔru nɔɔba yiruse, i ko mennawa i man sā. I ku ra sɔmburu garu ko tɔnu yiru ye sɔɔ, ma n kun mɔ bɛɛn dīa ni i ko din kobu.

¹⁷ I ko n da pɛɛ ye ba ñ seeyatia doken tɔɔ bakaru di, domi tɔɔ te sɔɔra na bɛɛn bweseru kpuro yara Egibitin tem di. Yen sɔ, bɛɛn bibun bweseru ba ko n da tɔɔ bakaru diwa tɔɔ te sɔɔ, sere ka baadommaaɔ. ¹⁸ Suru gbiikoon sɔɔ wɔkura nnesen yokan di, pɛɛ ye ba ñ seeyatia dokewa i ko i n dimɔ sere ka win sɔɔ yenda tiasen yokaa. ¹⁹ Sɔɔ nɔɔba yiru yen baa sɔɔ, bu ku raa pɛɛ seeyatia wa bɛɛn yenuso. Domi wi u gāanu di ni ba seeyatia doke, ba koo yɛro gowa, baa ñ n sɔn na. ²⁰ N n men na, bɛɛn yenusu kpuro sɔɔ, i ku ra gāanu di ni ba seeyatia doke.

Gɔɔ sararibun torubu

²¹ Yen biru Mɔwisi u Isireliban guro gurobu sokusia u nɛɛ, i yāa kinɛ kpɛnnu gɔsio nge mɛ bɛɛn yenusu nɛ, kpa i nu go gɔɔ u ka bɛɛ sarari. ²² Kpa bɛɛn baawure u dāa kiku ge ba mɔ isɔpu sua u wasi yāa yem sɔɔ mɛ mu ko n wāa gbɛɛrɔ, kpa u tɛni win dii kɔnnɔn beri berikaa ka gen wɔllɔ. Bɛɛn goo u ku raa yari dirun di ma n kun mɔ yam sāra mam mam. ²³ Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo tem mɛ bukiana u ka Egibitigibu go, u koo yem

mε wa bεen dii kɔnnɔsun beri berikaa ka sin wallo, kpa u bεen dia sarari. U n wurama goon garado u du u bεε go. ²⁴ Bεε ka bεen bibun bweseru, meya i ko i n da tɔɔ baka te di sere ka baadommaa. ²⁵ Sanam mε i tem mε dua, mε Yinni Gusuno u koo bεε wε nge mε u naa mwεeru kua, i de tɔɔ baka te, tu ko bεen wororu. ²⁶ Bεen bibu ba n bεε woro ten tubusianu bikia, ²⁷ i ko bu wisi i nεε, Goo sararibun yākura te sa ka Yinni Gusuno sɔama, domi u bεε Isireliban dia sarari, u n sun go sanam mε u Egibitigibu gooma.

Yen biru Isireliba ba yiira ba Gusuno sɔawa. ²⁸ Ma ba da ba kua dee dee ye Yinni Gusuno u Mowisi ka Aroni sɔawa.

Bii gbiikobun goo

²⁹ Ye n kua wɔkurun bonu, Yinni Gusuno u bii gbiikobu kpuro go Egibitin temo, saa Egibiti sunon tiin bii gbiikoon di wi u koo win sina gona tubi di, sere ka be ba waa pirisom sɔon bii gbiikobu, n ka da yaa sabenun bii gbiikina. ³⁰ Egibiti suno ka win bwaaabu ka tɔn be ba tie Egibiti ye sɔo kpuro, ba seewa wɔkuru ba wuri beke kua domi yenu gagu sari gen mi tɔn tia tia kun gu. ³¹ Wɔku tee te sɔo, Egibiti suno u Mowisi ka Aroni soka, u nεε, i seewo i doona nen tambun min di, bεε ka bεen tambu Isireliba. I doo i Yinni Gusuno sa nge mε i gerua. ³² I ka bεen yaanu ka bεen keteba doo nge mε i gerua, kpa i maa man domaru kana bεen Yinnin mi.

³³ Ma Egibitigiba Isireliba baasi bu ka yari ben tem di fuuku, ba nεε, domi sa ko gbi su kpe. ³⁴ Ma Isireli be, ba ben pεε kpai te ta n seeyatia mo sua gbεa sɔo ba tu beka wukiri ba sɔawa.

³⁵ N deema Isireliba ba raa kua nge mε Mowisi u gerua, ba Egibitigibu bura yaani ba kua ka wura ka sii geesu kana, ka maa beka. ³⁶ Yinni Gusuno u maa dera tɔn be, ba kai geeru wa Egibitigibi ben mi. Ma ba bu wε ye ba bikia kpuro. Nge meya ba ka Egibitigibun yanu wa ba gura.

Isireliba ba yara Egibitin di

³⁷ Isireliba ba swaa wari ka naasu saa Ramusasin di ba daa Sukotua. Ben geera saa narobun suba natan saka (600.000), tɔn kurabu ka bibu ka durɔ takonu baasi. ³⁸ Ma ba ka ben yaa sabenu da dabi dabinu, keteba ka yaanu ka bonu. Tɔn tuko dabira maa bu swii. ³⁹ Ba pεε kua ka pεε kpai te ba n seeyatia doke, domi ba bu girawa Egibitin di ba yara ka sendaru. Ba n maa fεε wa bu dia kusenu sua.

⁴⁰⁻⁴¹ Gusunan tambu Isireliba ba kuawa Egibiti wɔo nεeru ka tena (430). Doma te wɔo nεeru ka tena ye, ya yiba, yera be kpuro ba yara Egibitin di. ⁴² Wɔku te sɔo, Yinni Gusuno u Isireliba kɔsu ba ka yara Egibitin di. Yen sɔna wɔo ka wɔo Isireliba ba ko n da

dom se waku te. Kpa bu Yinni Gusuno tɔo bakaru diiya, be ka ben bibun bweseru sere ka baadommaa.

Goo sararibun tɔo bakaru yaa dibun wooda

⁴³ Yinni Gusuno u Mowisi ka Aroni sɔawa u nεε, wooda ye na bεε wεemɔ Goo sararibun tɔo bakaru sɔo wee.

Soo goo u ku raa ten yaa dibu di.

⁴⁴ Adama yoo tɔn tuko be i dwa ka gobi, ma i bu bango kua, ba koo kpi bu di.

⁴⁵ Sɔo wi u sara, n kun mε tɔn tuko goo wi u samburu mɔ bεen mi, u ka gobi wa, be yiru yen goo kun yaa dii bi dimo.

⁴⁶ Dirawa i ko tɔo baka ten yaa dibu di. I ku ra ka yen yaa yari tɔawa.

Baa yen yaa kuku teeru i ku ra kara.

⁴⁷ Isireliba kpurowa ba koo tɔo baka te di.

⁴⁸ Sɔo goo u n tem yarima u waa bεen mi, u n ki i tɔo baka ten yaa dibu di, i nun bango koowo ka win yennun tɔn durabu kpuro i sere yaa dii bi di ka wi sannu. Domi u n ko n maa saa nge sɔo.

Adama bango sarirugii goo kun bu dimo.

⁴⁹ Wooda tia ye, ya ka bεε kpuro ya, bεε Isireliba ka sere sɔo be ba waa bεen mi.

⁵⁰ Ma Isireliba ba kua nge mε Yinni Gusuno u Mowisi ka Aroni sɔawa. ⁵¹ Yen tɔo tera u maa Isireliba yara Egibitin di bwese kera ka bwese kera.

Goo sararibun tɔo bakaru woodaba

13

¹ Yinni Gusuno u Mowisi sɔawa u nεε, ² a de Isireliba bu ben bii tɔn durɔ gbiikobu ka ben yaa sabenun bii gbiikii dwanu wuna nenem kpa ye kpuro ya n saa negia.

³ Mowisi u Isireliba sɔawa u nεε, i n da tɔo te yaaye tε sɔo Gusuno u bεε yarima ka win dam bakam saa Egibitin di, mi i yoru di. Yen sɔ, i n tɔo ten yaa dibu dimo, i ku ra pεε ye ba seeyatia doke di. ⁴ Suru wi sɔo ba ra gεebu tore, wi ba mɔ Abibu, win tɔo gbiikuru sɔara i yara. ⁵ Yinni Gusuno u bεen baababa naa mwεeru kua ka bori sannu u nεε, u koo bu tem gem wε mi tim ka bom yiba. Tem miya Kananiba ka Hεtiba ka Amareba ka Hefiba ka Yebusiba ba waa. U n ka bεε tura tem mi, i n da tɔo baka teni di i ka nun sa suru win tɔo gbiikuru sɔo. ⁶ Sɔo naaba yirun baa sɔara i ko pεε di ye ba n seeyatia doke. Yen naaba yirusen tii sɔara i ko Yinni Gusuno tɔo bakaru diiya. ⁷ Sɔo naaba yiru ye sɔo, i ku maa de pεε ye ya seeyatia mo n kun mε seeyatia gaa ya n waa bεen suunu sɔo tem mε kpuro sɔo. ⁸ Doma te i tɔo baka te mɔ, i bεen bibu sɔawa i nεε, sa yeni mɔwa su ka yaaya ye Yinni Gusuno u sun kua sanam mε sa yara Egibitin di. ⁹ Yeni ya ko n sɔawa nge yire te ba yorua noma, n kun mε sirikanao, kpa i n Yinni Gusunan woodaba yaayama bεen faagi

səɔ. Domi wiya u bɛɛ yarama ka win dam bakam Egibitin di. ¹⁰Yen sɔna n weene i tɔɔ baka ten wooda yibia wɔɔ baagere, ten saa yɔ n tura.

¹¹Saa ye Yinni Gusunɔ u dera bɛɛ Isireliba i dua Kanantin temɔ, mɛ u bɛɛ ka bɛɛn baababa nɔɔ mweeru kua ka bɔri ma u bɛɛ mu wɛ, ¹²i ko nɔn bɛɛn bii tɔn durɔ gbiikobu ka bɛɛn yaa sabenun bii gbiikii dwanu yiyyawa nenem n sɔa wigla. ¹³Adama bɛɛn goo ù n kɪ u win keteku buu gbiikuu nɛnɛ, u koo gu yakiawa ka yɔa buu. U kun maa kue mɛ, u koo gen wii suma buawa u go. I ko maa bɛɛn bii tɔn durɔ gbiikoo baawure yakiawa ka gobi. ¹⁴Baa sia bɛɛn bibu bɔ n da bɛɛ bikia ba nɛɛ, mba yenin tubusianu, kpa i bu wisi i nɛɛ, tɔɔ te Yinni Gusunɔ u sun yarama ka win dam bakam Egibitin di, mi sa raa yoru di, tera sa yaayamɔ mi. ¹⁵Domi saa ye Egibiti sunɔ u yina mam mam su yari tem min di, yera Yinni Gusunɔ u dera tem min bii tɔn durɔ gbiikoba gu gu ka maa yaa sabenun bii gbiikii dwanu. Yen sɔna sa ra ka bɛɛn yaa sabenun bii gbiikii dwanu Yinni Gusunɔ yakuru kue, kpa su besen bii tɔn durɔ gbiikobu yakia. ¹⁶Yeni ya ko n sɔawa nge yire te ba yorua nomɔɔ ka sirikanaɔ kpa ta n sun yaayasie ma dam bakama Yinni Gusunɔ u ka sun yara saa Egibitin di.

Yinni Gusunɔ u dera guru wii wurora Isireliba kpare

¹⁷Sanam mɛ Egibiti sunɔ u dera Isireliba ba doona, Yinni Gusunɔ u n wure bu kpe ka swaa ye ya dɔɔ Filisitan temɔ, baa mɛ ya turuku bo. Domi u nɛɛ, u n kɪ bu gɔru gasia bu wuru Egibiti sanam mɛ ba bu tabu wɔri. ¹⁸Yen sɔna u ka bu gɔburun swaa bɛɛri nim wɔkun bera gia, ge ba mɔ Naa yari. Tɔn be, ba yarawa Egibitin di ka tabun sɔru. ¹⁹Ma Mɔwisi u Yosefun goru sua ba ka da, nge mɛ Yosefu u raa Isireliba bɔrusia bu ko. U nɛɛ, bu de bu ka win goru yari sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo bu yakia.

²⁰Isireliba ba doona Sukɔtun di ba da ba ben sansani kua Etamuɔ gbabu dirirun nɔɔwɔ. ²¹Yinni Gusunɔ u bu swaa gbiyye guru wii wurora sɔɔ sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru. Wɔkuru kpa ta n sɔa nge dɔɔ yari bakaru ta n ka bu yam bururasie. ²²Sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru guru wii wuro te, ta ku ra biare tɔn ben wuswaaɔ.

Ba nim wɔku ge ba mɔ Naa yari tɔbura

14

¹Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²a Isireliba sɔɔwɔ bu wuro Piha Hirotun bera gia bu ben sansani gira Migidoli ka nim wɔkun baa sɔɔ, Baali Sefonin deedeeru. Miya i ko gina yɔra nim wɔkun bɔkuɔ, ³kpa Egibiti sunɔ u n tamaa bɛɛ Isireliba i kɔrawa tem mɛ sɔɔ, mi gɔburu ta bɛɛ sikerene, ⁴kpa

n win gɔru bɔbiasia u bɛɛ naa swii. Adama kon wi ka win tabu kowobu dendi n ka nen yiiko sɔɔsi kpa Egibitigibu bu ka gia ma nɛna Yinni Gusunɔ.

Ma Isireliba ba kua mɛ.

⁵Sanam mɛ ba Egibiti sunɔ sɔɔwa ma tɔn be, ba yakurawa, yera wi ka win bwɔabu ba ben himba gasia. Ba nɛɛ, mban bwesera sa kua mini. Domi sa dera Isireliba ba bɛɛn yoru yara ba doona. ⁶Ma Egibiti sunɔ u win tabu kɛkɛ sɔru kua ka win tabu kowobu sannu. ⁷U tabu kɛkɛ nata (600) sua yi yi gia sɔa ka sere Egibitin tabu kɛkɛba kpuro, yen baayere ka yen tabu kowo damgii. ⁸Saa yera Yinni Gusunɔ u sunɔ win gɔru bɔbiasia, ma u Isireliba naa gira baa mɛ u yɛ ma Yinni Gusunɔwa u bu yara. ⁹Egibitigibun tabu kowobu ka ben maasɔbu ka dumɛ, ka tabu kɛkɛba ba bu naa gira ma ba bu naamwɛ mi ba yɔra nim wɔkun bɔkuɔ ba ben sansani gira Piha Hirotun bera gia Baali Sefonin deedeeru.

¹⁰Sanam mɛ Egibiti sunɔ u turuku kua, Isireliba ba nɔni seeya ba wa wee, Egibitigiba kɛkua ba wee. Ma bɛrum bu mwa gem gem, ma ba Yinni Gusunɔ nɔɔguru sue. ¹¹Ba Mɔwisi sɔɔwa ba nɛɛ, siku yeru sariwa Egibiti? Yen sɔna a ka sun na su gbi gɔburu mini? A wa ye a ka sun deema ye a sun yarama Egibitin di? ¹²Sa n daa nun sɔɔwa mɛ Egibiti sa nɛɛ, a sun derio su Egibitigibu yoru diiya? Domi sa kɪru bo su bu yoru diiya ka sere ye sa ko gbi gɔburu mini.

¹³Yera Mɔwisi u tɔn be wisa u nɛɛ, i ku bɛrum ko, i yɔro sɛɛ, kpa i wa nge mɛ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ faaba ko gisɔ. Domi Egibitigii be i waamɔ mini, i n maa bu wasi sere ka baadomɔɔ. ¹⁴I yɔro sɛɛ, Yinni Gusunɔwa u koo bɛɛ sanna.

Yinni Gusunɔ u nim wɔku burana

¹⁵Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi bikia u nɛɛ, mban sɔna i man nɔɔguru mɔ. A Isireliba sɔɔwɔ bu seewo bu da wuswaaɔ. ¹⁶Wune maa, a wunen deka suo a tii nim wɔku wɔlɔ kpa gu bɔnu ko yiru Isireliba bu ka du bu tɔbura ge sɔɔ, ga n tem gbere. ¹⁷Nɛna kon Egibitigibun gɔrusu bɔbiasia bu ka bu swii mi. Kpa n ben sunɔ kamia ka win tabu kowobu ka win tabu kɛkɛba ka win maasɔbu, kpa bu nen yiiko wa. ¹⁸Saa ye sɔra ba koo gia ma nɛna na Yinni Gusunɔ.

¹⁹Sanam mɛ sɔɔ, Gusunɔn gorado wi u Isireliba gbiyye u gɔsira ben biru gia ma guru wii wuro te, te ta raa bu gbiyye, ta maa wurama hirua. ²⁰Ma ta da Egibitigibu ka Isireliban sansani yiru yen baa sɔɔ. Ta yam tiri Egibitigibun bera gia ma ta yam buriri Isireliban mi gia. Ma Isireliba ka Egibitigibu ba n susine wɔku te kpuro.

²¹Ye ba tura nim wɔku gen mi, yera Mɔwisi u win deka tii gen wɔlɔ ma Yinni

Gusunō u woo damgūu seeya sōo yari yerun di wōku giriru sōo, ga dera nim wōku gen nim mu bōnu kua yiru, ma gen suunu sōo mi, n gbera. ²² Nim mu kpaasine bera ka bera ben nōm geuō ka nōm dwarō. Ma Isireliba ba sīa tem ghebun sōo, ba tōbura. ²³ Egibitigibu ba bu naa swīi ba dua nim wōku gen suunu sōo, ka ben sunan dumi ka win tabu kekeba ka win maasōbu. ²⁴ Ye n kua buru buru yellu, ma Yinni Gusunō u bu mēerima saa guru wii wuro ten min di, ma u bu nandasia. Be kpuro ba yōsuna. ²⁵ U dera ben kekeban naasu wōoramō, ba kpāna bu sī fuuku. Ma ba nēe, su duki gōsira Isireliban min di, domi Yinni Gusunō u ka sun sannamōwa ben sō.

²⁶ Ma Yinni Gusunō u kpam Mōwisi sōowa u nēe, a wunen dēka tīiyō nim wōku mi, kpa nim mē, mu wurama mu Egibitigibu ka ben tabu kekeba ka maasōbu wukiri.

²⁷ Mōwisi u win dēka ye tīi nim wōku gen mi. Ye n kua yam sāreru, ma nim mē, mu wurama nge mē mu raa sōa. Egibitigibu ba kī bu nim mē suuri, adama Yinni Gusunō u bu sure mēn suunu sōo. ²⁸ Nim mē, mu wurama mu Egibiti sunōn tabu kekeba ka win maasōbu ka tabu kowobu kpuro wukiri be ba Isireliba naamwem da nim wōku gen suunu sōo. Baa ben turo, u n̄ yara. ²⁹ Adama Isireliba ba sīa tem ghebun sōo nim wōku gen suunua. Domi nim mu kpaasinewa bera ka bera ben nōm geuō ka nōn dwarō.

³⁰⁻³¹ Ye Isireliba ba sōm damguru wa te Yinni Gusunō u Egibitigibu koosi ma ba ben gonu wa nim wōkun goora, yera ba gia ma Yinni Gusunōwa u bu faaba kua dōma te, saa Egibitigibun nōman di. Ma ba nūn nasia ba sosi, ba nūn naane kua ka maa win goro Mōwisi.

Mōwisi ka Isireliban womu

15

¹ Saa yera Mōwisi ka Isireliba ba Yinni Gusunō siarabun womu kua. Ba nēe, kon Yinni Gusunō tōma ka womu domi u win werōbu tabu di.

U dumi ka yin maasōbu sure nim wōku sōo.

² Yinni Gusunōwa nen dam, wiya na siaramō ka nen womu.

Wiya u man faaba kua.

Wiya nen Yinni, kon nūn bēere wē.

Wiya nen baaban Yinni, kon nūn wōlle sua.

³ U sāawa tabu kowo ka gem.

Win yīsira Yinni Gusunō.

⁴ U Egibiti sunōn tabu kekeba ka win tabu kowo damgibu sure

nim wōku sōo ge ba mō Naa yari.

Win tabu kowo gisonkoba ba nim diira.

⁵ Nim mē, mu bu wukiri,

ma ba numa temō nge kperu.

⁶ Yinni Gusunō, wunen nōm geu ga dam yiikogim mō.

Geya ga wunen werōbu munku muku.

⁷ Wunen sinandun kpāaru ta ra wunen werōbu taare.

Wunen mōru yā n seewa,

a ra de bu dōo mwaarewa nge wīi.

⁸ A wēru wuru ma nim mu kpaasina mu sinum kua bera ka bera nge gbāraru.

⁹ Wero u nēe, u koo bu naa swīi kpa u bu naamwē.

U koo mōru kōsia be sōo nge mē u kī,

kpa u takobi woma u bu go ka win nōma, kpa u ben dukia bōnu ko.

¹⁰ Adama a wunen wom wēsia,

ma nim mu bu wukiri.

Ba numa ba kpuna nge dōo kpenu mi nim mu duku.

¹¹ Yinni Gusunō, mba n ka nun weene

ye tōmba sāmō kpuro sōo.

Mba n ka nun dēeraru nē, wunē wi a nanum mō.

Mba n ka nun weene, wunē wi ba koo siara.

Mba n ka nun weene, wunē wi a ra sōm maamaakiginu ko.

¹² Domi a wunen dam sōosi, ma tem bu mwē.

¹³ Wunen wōnwōndu sōora

a wunen tōmbu swaa sōosi be a yakia.

A maa bu kpārama ka wunen dam

a ka dōo sere wāa yee te a bu nōo mwēeru kua sōo.

¹⁴ Tōn tukobu ba ye nua, ma ba diirumō.

Filisitiba ba bērum soora.

¹⁵ Edōmūn sinambun toronu kara.

Ma Mōabun tabu durōko ba diiruma.

Kananiba kpuro, ben wasi dwiia.

¹⁶ Bērum ka nandabu koo bu deema subaru sōo.

Wunen dam saabu ba koo mari sōo sōo nge kperu.

Sere wunen tōn be a yakia yorun di

bu ka nim wōku tōbura, Yinni Gusunō.

¹⁷ Kaa ka bu da kpa a bu tāsisia

wunen tiin guuru wōllō,

mi a wunen wāa yeru sōoru kua.

Tera ta sōa wunen sōa yeru te a tii kua.

¹⁸ Wunē Yinni Gusunō, kaa n bandu diiwa ka baadommaa.

¹⁹ Sanam mē Egibiti sunōn dumi ka win tabu kekeba ka maasōbu ba dua nim wōku sōo, Yinni Gusunō u dera nim mu wurama mu bu wukiri. Adama u dera tem mu gbera nim wōku gen suunu sōo, ma Isireliba ba tōbura.

²⁰ Yen biruwa Aronin sesu Mariamu wi u sōa Gusunōn sōmō, u bara kpāru sua ma tōn kurōbu kpuro ba nūn swīi ba bara kpānu soomō ba yaamō.

²¹ Mariamu u bu womu geni kua u nēe,

i Yinni Gusunō tōmō ka womu,

domi u nasara wa ka win yiiko.

Dumi ka yin maasōbu u sure nim wōku sōo.

**ISIRELIBAN SANUM
GBABURŌ**

Nim sosuram

²² Yen biru Mōwisi u Isireliba kpara saa nim wōku ge ba mō Naa yarin di ba da ghaburō te ba mō Suri. Sōō itawa ba sia ghabu te sōō ba n̄ nim wa. ²³ Ma ba tura Maraō adama nim mē ba wa mi, mu sosu, ba n̄ kp̄ia bu nō. Yen sōna ba yam mi soka Mara. Yen tubusiana sosura. ²⁴ Ma t̄on be, ba Mōwisi wākisi ba n̄ē, mba sa ko nō. ²⁵ Mōwisi u Yinni Gusunō nōogiru sue. Ma Yinni Gusunō u n̄n̄ deka gaa sōōsi. Ye u deka ye sua u kare nim mē sōō, ma mu dora.

Miya Yinni Gusunō u win t̄ambu woodaba wē ka woronu. Miya u maa ben laakari mēera. ²⁶ U n̄ē, i n̄ n̄ē Gusunō b̄ēn̄ Yinnin gere nua s̄aa s̄aa, ma i m̄ō ye n̄ man w̄ere ma i n̄n̄ woodaba mem nōōwa, na n̄ ka b̄ē barā ni s̄ēyasia m̄ō ni na Egibitigibu kp̄ē. N̄na Yinni Gusunō n̄ē wi na ra n̄ b̄ē bekiamō.

²⁷ Yen biru ba tura Elimuō mi nim bwii wākura yiru ya wāa ka kpakpa b̄ē wata ka wākuru. Ma ba ben sansani gira bwii yin bōkuo.

*Manna ka kusunu***16**

¹ Ma Isireliban wuu te kpuro ta seewa Elimun di ta da ghaburō te ba mō Sini te ta wāa Elimu ka Sināin baa sōō. Saa d̄ama t̄en di ba doona Egibitin di, ba kuawa suru tia ka sōō wākura nōōbu ba sere tura mi. ² Ma be kpuro ba Mōwisi ka Aroni wākisim w̄ori ghaburu mi. ³ Ba n̄ē, n̄ daa sanō bo Yinni Gusunō u sun go Egibitiō mi sa ra raa sine su d̄ianu di ni sa k̄i ka yaa. Adama wee, i ka sun na ghabu teni sōō ḡōru tu ka sun go b̄ēē kpuro.

⁴ Yen biru Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u n̄ē, t̄ē kon de d̄ianu nu n̄ēra wallun di nge gura b̄ēē kpuron s̄ō, kpa tambu ba n̄ da yari bu gure baadomma m̄n̄ bukata ba ma t̄ō te. Nge meya kon ka ben laakari m̄ēeri n̄ wa b̄ā n̄ koo n̄n̄ woodaba mem nōōwa. ⁵ Sōō nōōba tiase, mē ba ra guren n̄n̄ yiruwā ba koo gura kpa bu yen s̄amburu ko.

⁶ Ma Mōwisi ka Aroni ba Isireliba kpuro sōōwa ba n̄ē, yoka ye, i ko gia ma Yinni Gusunōwa u b̄ēē yarama Egibitin di. ⁷⁻⁸ Domi u koo b̄ēē yaa w̄ē i tem ȳen s̄ō u nua i n̄n̄ wākisimō. I n̄ ȳē ma wiya i wākisimō, n̄ n̄ mō b̄ēē. Sia bururu u koo maa b̄ēē d̄ianu w̄ē i di i debu, kpa i win yiiko wa.

⁹ Ma Mōwisi u Aroni sōōwa u n̄ē, a Isireliban wuuru kpuro sōōwō a n̄ē, bu susima Yinni Gusunō mi, ȳen s̄ō u ben wōkinu nua.

¹⁰ Saa ye Aroni u ka Isireliban wuu te gari m̄ō, ba s̄ira ghaburu gia ba wa wee, Yinni Gusunōn̄ ȳikon girima sōōsira guru wii wuro te sōō. ¹¹ Ma Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u n̄ē, ¹² na Isireliban weeweenu nua. A bu sōōwō ma yoki yam bere berebu ba koo yaa tem kpa sia bururu bu d̄ianu di bu debu kpa bu gia ma n̄na na Gusunō ben Yinni.

¹³ Ye n̄ kua yoka yera kusu wuu bakara na ta teria sansani ye kpuro sōō. Sisiru bururu ma tem kpuro mu kakoru s̄aa. ¹⁴ Saa ye kako te, ta gbera ḡaa piiminu terie temō nge d̄ia bimi. N̄ s̄aa nge guru kpenu nu tem wukiri. ¹⁵ Ye Isireliba ba ye wa, ba sōna ba n̄ē, mba yeni. Domi ba n̄ ye ȳē.

Mōwisi u bu sōōwa u n̄ē, yeniwa d̄ia ni Yinni Gusunō u b̄ēē w̄ēma i di. ¹⁶ U n̄ē, yenu ȳero baawure u koo gurawa m̄n̄ nōō win ȳenugibu ba koo di sōō teeru nge mē ben geera n̄ē.

¹⁷ Ma Isireliba ba kua mē. Gaba gura n̄ kp̄ā n̄ kere gabu. ¹⁸ Yen biru ba ye ȳira. Ma ba deema wi u gura n̄ kp̄ā u n̄ saka sare. W̄i u maa gura fiiko u n̄ saka k̄omiē. Baawure u wa dee dee nge m̄n̄ nōō u koo di.

Mannan wooda

¹⁹ Mōwisi u bu sōōwa u n̄ē, b̄ēn̄ goo u ku de yu tiara sere sisiru bururu.

²⁰ Adama ba n̄ Mōwisigia nua. Ben gaba dera ya tiara sere sisiru bururu ma ya k̄ōsa ya k̄ōkōnu kua. Yera Mōwisi u ka bu m̄aru bara. ²¹ Bururu baatere ba ra gurewa m̄n̄ nōō ba koo di, adama sōō ù n̄ ye, ya ra yandewa.

²² Alusuman sōō nōōba tiase, ben sōō yirun dim sakawa ba gura. Ben guro gurobu kpuro ba na ba Mōwisi sōōwa ba n̄ē, ba kua mē. ²³ Ma u bu sōōwa u n̄ē, Yinni Gusunō u gerua u n̄ē, sia t̄ō w̄ērarugira te sa ra n̄n̄ derie, i s̄onwō ye i k̄i i s̄ame, kpa i yike ye i k̄i i yike. Kpa i sukum yi sere sia bururu.

²⁴ Ba ye yi sere sisiru bururu nge mē Mōwisi u gerua. Ya n̄ maa k̄ōsa, yu sere k̄ōkōnu ko. ²⁵ Mōwisi u n̄ē, i ye dio domi t̄ō w̄ērarugira te i ko Yinni Gusunō deria. Gisō i n̄ ye wasi temō. ²⁶ Sōō nōōba tia i ko n̄ da ye gure. Adama sōō nōōba yiruse, t̄ō w̄ērarugira. Te s̄ōra i n̄ ko ye wa i gura.

²⁷ Ka mē, sōō nōōba yiruse te, t̄on ben gaba yara bu wa bu ka gura adama ba n̄ ḡānu wa. ²⁸ Yera Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u n̄ē, sere d̄omma i ko i n̄n̄ gere ka n̄n̄ woodaba yinamō. ²⁹ I yaayo ma n̄ē, Yinni Gusunō na b̄ēē t̄ō w̄ērarugiru w̄ē. Yen sōna na ra b̄ēē sōō yirun d̄ianu w̄ē sōō nōōba tiase. I de b̄ēn̄ baawure u sina u ku yari win wāa yerun di u s̄amburu ko sōō nōōba yiruse te sōō.

³⁰ Ma t̄on be, ba w̄era t̄ō te sōō.

³¹ Isireliba ba d̄ia ni soka ka ben barum manna. Yen tubusiana, mba yeni. Ya s̄āwa nge d̄ia bima kpika piibu. A n̄ denda, ya dowā nge kira te ba kua ka tim.

³² Sōō teeru Mōwisi u n̄ē, wooda wee ye Yinni Gusunō u b̄ēē w̄ēma. I manna beruo, sōō teerun dim saka b̄ēn̄ bibun bweserun s̄ō bu ka wa d̄ia ni u b̄ēē w̄ē i di ghaburō sanam mē u b̄ēē yarama Egibitin di.

³³ Mōwisi u maa Aroni sōōwa u n̄ē, a wekeru garu tama a manna doke sōō teerun

dim saka, kpa a tu yi Yinni Gusunɔn sɔa yera, kpa ya n berua beɛn bibun bweserun sɔ.

³⁴ Ma Aroni u ye sua u yi woodan kpakorun wuswaɔ kpa ya n berua nge me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ u ko.

³⁵ Isireliba ba manna ye diwa wɔɔ weeru, sere ba ka tura Kananin tem nɔɔ buru yera, tem mɛ sɔɔ ba koo du ba n wɔa.

³⁶ Mannan sɔɔ teerun dim sakawa ba ra soku omeri. Omeri ye, ya sɔawa ditiri nnen saka. Omeri wɔkurun sakawa ba ra soku efa.

Nim mu yara kperun di

17

¹ Isireliban wuu te kpuro ta sɔima saa gbaburun di te ba mɔ Sini, ta ka ten sanum dɔɔ nge me Yinni Gusunɔ u bu sɔɔwa. Ye ba tura Refidimuɔ ma ba ben sansani gira, adama ba n̄ nim wa mi, bu nɔ. ² Miya ba Mɔwisi nɔɔ kuurim wɔri ba nɛɛ, a sun nim wɛɛyɔ su nɔ.

Mɔwisi u bu sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna i ka man nɔɔ kuurimɔ. Nge mba n kua i ka Yinni Gusunɔn laakarɔ mɛɛrimɔ.

³ Adama nim nɔru ga tɔn be baasi gia ma ba Mɔwisi wɔkisimɔ ba mɔ, mban sɔna a sun yarama Egibitin di. Kaa ka de nim nɔru gu sun go, beɛɛ ka beɛɛn bibu ka beɛɛn yaa sabenu.

⁴ Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ nɔɔguru sue u nɛɛ, mba kon tɔn beni kua. Wee, ba kɔi bu man kpenu kasuku.

⁵ Yinni Gusunɔ u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, i saro i da i n tɔn be gbiiye wunɛ ka ben guro gurobu sannu, kpa a n wunen deka ye neni yɛ a ka daa ten nim so. ⁶ Wee, kon yɔra wunen wuswaɔ kperu garun wɔɔ Horebun guurɔ, te ba maa sokumɔ Sinai, kpa a kpee te so. Nim mu koo yari min di tɔn be, bu ka nɔ.

Ma Mɔwisi u kua me, Isireliban guro gurobun wuswaɔ.

⁷ Yera u yam mi yɔsinu yiru kɔ Teera Masa domi miya Isireliba ba n̄n nɔɔ kuura. Yiruse maa Meriba domi miya ba Yinni Gusunɔn laakarɔ mɛɛra ba nɛɛ, Yinni Gusunɔ u wɔa beɛɛn suunu sɔɔ? Nge u sari.

Isireliba ba ka Amalekiba tabu kua

⁸ Sanam me sɔra Amalekiba ba na ba Isireliba tabu wɔri Refidimuɔ. ⁹ Yera Mɔwisi u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, a durɔbu gabu gosio kpa i yari i da i ka Amalekiba tabu ko sia. Nen tii kon da n yɔ guuru wɔɔ na n deka ye sue wɔɔ ye Gusunɔ u nɛɛ, na n neni.

¹⁰ Yosue u Amalekiba tabu wɔri nge me Mɔwisi u n̄n sɔɔwa. Ma Mɔwisi ka Aroni ka Huri ba da guu ten wɔɔ. ¹¹ Mɔwisi ù n win nɔma sue wɔɔ, Isireliba ba ra n kamiamɔwa, adama ù n ye sura temɔ, Amalekibara ba ra n bu kamiamɔ. ¹² Mɔwisin nɔma ya mɔnya ma ba kperu garu sua ba yi win kɔkɔrɔ ma u tu sinari. Ma Aroni ka Huri ba win nɔma sue

wɔɔ, turo nɔm geuɔ, turo maa nɔm dware. Ma win nɔma suare wɔɔ dim dim sere sɔɔ ka dua. ¹³ Ma Yosue u Amaleki ka win tɔmbu kamia mam mam.

¹⁴ Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a yeni yoru tireru sɔɔ i ka ye yaaya, kpa a Yosue sɔma kon de bu Amalekiba duari mam mam handunia sɔɔ.

¹⁵ Yen biru Mɔwisi u yaku yeru gira ma u tu yɔsiru kɔ Yinni Gusunɔwa nen tuuta. Domi wiya u bu nasara wɛ. ¹⁶ U nɛɛ, yɛn sɔ Amalekiba ba Yinni Gusunɔ seesi, yen sɔna u koo ka bu tabu ko sere ka baadommaɔ.

Yetoro u Mɔwisi beram da

18

¹ Saa ye sɔɔ, Yetoro Madianiban yaku kowo, wi u sɔa Mɔwisin dokiri, u nua kpuro ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka win tɔmbu Isireliba kua sanam me u bu yarama Egibitin di. ²⁻³ Ma u seewa u da Mɔwisin mi ka Mɔwisin kuro Sefora ka win bibu yiru be u raa deri wi, Yetoron mi. N deema, ye Mɔwisi u bii be mara, u turo yɔsiru kɔ Geesomu yɛn sɔ u waa tem tukumɔ u ka n̄n mara. ⁴ Ma u yiruse yɔsiru kɔ Eliesee yɛn sɔ Gusunɔ win baaban Yinniwa u n̄n somi u n̄n wɔra Egibiti sunɔn nɔmun di.

⁵ Ma Yetoro ka Mɔwisin kuro ka win bii be, ba tura mi Isireliba ba ben sansani gire guu te ba mɔ Sinai. ⁶ Saa yera Yetoro u Mɔwisi gorɔ u nɛɛ, bu n̄n sɔ wee, u ka n̄n win kuro naawa ka win bibu yiru ye. ⁷ Ye Mɔwisi u nua me, yera u yara u win dokiri sennɔ da. Ye u tura mi, ma u yira win wuswaɔ. Yen biru u seewa ba bakasina ba tɔbirina. Ma Mɔwisi u ka n̄n da win dɔi bekurugiro. ⁸ Ma u win dokiri wi saaria kpuro ye Yinni Gusunɔ u Egibitigibu ka ben sunɔ kua be Isireliban sɔ, ka sere nɔni swaa te ba wa swaa sɔɔ, ka nge me Yinni Gusunɔ u bu yara te sɔɔn di. ⁹ Durom me Yinni Gusunɔ u Isireliba kua mi, sanam me u bu yara Egibitigibun nɔman di, ya Yetoro dore. ¹⁰ Yera u nɛɛ, na Yinni Gusunɔ siara wi u beɛ wɔra saa Egibiti sunɔ ka win tɔmbun yorun di. ¹¹ Tɛ na gia ma wiya u b̄nu kpuro kere. Domi u dera Egibitigibun nuku kɔsura wɔri ben tii sɔɔ.

¹² Ma u Gusunɔ yaku dɔɔ mwaaruguru kua ka yakunu ganu. Yera Aroni ka Isireliban guro gurobu ba na ba di ka Mɔwisin dokiri wi sannu ba ka Gusunɔ sawa.

Yetoro u Mɔwisi bwisi kɔ

¹³ Yen sisiru bururu yera Mɔwisi u sina u ka Isireliba siria, ma tɔn be, ba yɔ win wuswaɔ saa bururun di sere ka yokaa. ¹⁴ Ye Yetoro u wa me, yera u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, mba a tɔn be kuamme me. Mban sɔna a sɔ wunɛ turo a bu siriamme saa bururun di sere ka yokaa.

15 Ma Mawisi u nùn sōwa u nēē, tōn be, ba naamōwa nēn mi, n ka bu Gusunō bikia ye u kī bu ko. 16 Bā n maa gari gēē mō ben tii tiine sōō kpa n bu siria n bu sōōsi ye Yinni Gusunō u kī.

17 Yera win dokiri wi, u nēē, ye a mō mi, ya n wā. 18 Kaa ra tii mēera kowa mi, ka sere maa tōn be ba nun sikerene mini. Domi sambu te, ta kpā. A n kpē a tu ko wunē turo. 19 Tē a nēn gari nōwō, kpa Gusunō u nun somi. Bwisi yi kon nun kē wee. A koowo tōn ben wirugii Gusunōn wuswaaō, kpa a n da ka ben gari de win mi. 20 Kpa a bu Gusunōn woodaba tubusia ka swaa ye ba koo swīi, ka sōma ye ba koo ko. 21 Kpa a gabu gōsi be sōō, be ba koo kpī bu bu kpara kpa yēroba n sāa be ba Gusunō nasie, ba gem swīi, ba ku ra nōm biran kēnu mwē. Kpa a ben gabu ko tōmbu nōrōbun (1.000) wirugibu, gabu maa wunōbun (100) wirugibu, gabu weeraakurun wirugibu, gabu maa wōkurun wirugibu. 22 Beya ba ko n da tōn be sirie baadomma kpa ba n da ka gari yi yi sē nē wunen mi. A de bu nun wunen sōmunu kawa, kpa bu ka nun sōbe. 23 A n kua mē, ma Gusunō u nun kpare swaa ye sōō, kaa kura, kpa tōn be, bu maa turi mi ba dōō ka bōri yendu.

24 Mawisi u win dokirin gere wura u kua kpuro nge mē u nùn sōwa. 25 U tōn be gōsa Isireliba sōō be ba koo sambu te kpī. Ma u ben gabu kua tōmbu nōrōbun (1.000) wirugibu, gabu maa wunōbun (100) wirugibu, gabu weeraakurun wirugibu, gabu maa wōkurun wirugibu. 26 Bera ba ra gari yi yi nē sē siri. Yi yi sē kpa bu ka Mawisi daawa.

27 Yen biru win dokiri u nùn nōō kana ma u doona u da win temō.

**GUSUNŌ U KA ISIRELIBA
ARUKAWANI BŌKUA**

Isireliba ba wāa Sinain guurun nuurō

19

1-2 Yen biru Isireliba ba doona Refidimun di. Ye n kua suru itasen tōō gbiikuru saa mīn di ba yara Egibitin di, yera ba tura Sinain ghaburō. Ma ba ben sansani gira guu te ba mō Sinain nuurō. 3 Yera Yinni Gusunō u Mawisi soka guu ten wōllo u ka nùn gari ko.

Ye u yōōwa mi, yera Yinni Gusunō u nēē, amēniwa kaa Yakōbun bibu Isireliban bwese kerī sō a nēē, 4 i wa ye na Egibitigibu kua ka nge mē na bēē tii gawe na sua ka nēn nōm damguu nge mē gunō bakeru ta ra ten binu sue. 5 Tē, i n nēn gere nua, i kun nēn arukawani kusie, i ko ko nēn tiin tōmbu n tōmbu kpuro kere. Handunia kpuro sāawa negia, 6 adama bēē i ko n sāawa nēn tōn be na gōsa na tii yiye, kpa i n sāa nēn yāku kowobu

tōn be ba tien sō. Gari yi kaa Isireliba sōwa mi.

7 Yen biru Mawisi u sarama u tōn ben guro gurobu sokusia u bu sōwa kpuro ye Yinni Gusunō u nēē u bu sō. 8 Ma tōn be kpuro ba wura ba nēē, ye Yinni Gusunō u gerua kpuro, yeya sa ko ko.

Ma Mawisi u maa ka tōn ben gere wura Yinni Gusunōn mi. 9 Ma Yinni Gusunō u Mawisi sōwa u nēē, wee, kon na wunen mi guru wii wuro te ta sinum mō sōō, kpa tōn be, bu nō sanam mē na ka nun gari mō, kpa ba n da n nun naane sāa.

Saa ye sōra Mawisi u den Yinni Gusunō tōn ben gari yi tusia.

Gusunō u ka Mawisi yinna Sinain guuru wōllo

10 Yera Yinni Gusunō u kram nùn sōwa u nēē, a doo a tōn be deema a bu sō bu ben beka teo bu tii dēerasia gisō ka sia, 11 kpa ba n sōuru sāa ba n ka sōō itase mara. Domi sōō itase te sōōra nē, Yinni Gusunō kon sarama Sinain guurō be kpuro bu ka man wa. 12 Kaa tōn be yīreru kua mi ba koo yōra guu ten bōkuō, kpa a bu sō ba n tii sē bu ku raa guu te yo, bu ku mam susi ten gāarō bu tu bēsu. Ben wi u tu bēsu, yēro koo gbiwa. 13 Ba n nùn sēremō ka nōma, kpēna ba koo nùn kasuku, n kun mē bu nùn sēenu twee bu ka go. Baa n n yaa saberun na, mēya ba koo ka tu go. Kōba yā n swīwa ba koo susi guu ten bōkuō.

14 Ma Mawisi u sarama guu ten min di, u tōn be sōwa u nēē, bu tii dēerasio bu ka Gusunō sā. Ma ba ben beka tea. 15 U kram bu sōwa u nēē, i ku ra ka bēen kurōbu bakuna i n sōuru sāa i n ka sōō itase te mara.

16 Sōō itase ten bururu ba guru kukiribu nua, ma ba guru maakinu ka guru wii wuro te ta sinum mō wa guu ten wōllo. Ma kōba ya sumō tāa tāa sere tōn be ba wāa sansani ye sōō kpuro berum bu mwa ba diira. 17 Yera Mawisi u tōn be yarama ben sansanin di bu da bu ka Gusunō yinna, ma ba yōra guu ten nuurō.

18 Wiisu Sinain guu te wukiri, domi Yinni Gusunō u sarama ka dōō u wāa ten wōllo. Wii si, su yōōmō nge dōō bokon wiisu. Ma guu te, ta yīrumō ka dam. 19 Kōba yen swīi maa sosimō. Yera Mawisi u gari gerua, ma Gusunō u nùn wisa ka nōōgii te ta sāa nge guru kukiribu.

20 Nge mēya Yinni Gusunō u ka sarama guu ten wōllo, ma u Mawisi soka. Yera Mawisi u yōōwa u da mi. 21 Ma Yinni Gusunō u nùn sōwa u nēē, a sarō a tōn be kirō ko gem gem bu ku raa susima bu yīre te sara bu man mēeri, kpa ben dabiru tu ku raa kam ko. 22 Mēya yāku kowobun tii, be ba ra man susi, bu de bu tii dēerasia kpa n ku ra ben gabu go.

23 Ma Mawisi u Yinni Gusunō sōwa u nēē, tōn be, ba n yōōmō guuru wōllu mi. Domi a

sun kiro kua gem gem a nee n bu yireru kuo guu ten boku mi ba koo yora. Kpa su tu garisi guu te a tii yiye.

²⁴ Yinni Gusuno u nee, a saro a da kpa wune ka Aroni i yooma, adama yaku kowobu ka ton be ba tie, bu ku raa yire te sara bu man meeri, kpa n ku ra ben gabu go.

²⁵ Ma Mowisi u sara u da u ton be gari yi sowa.

20

*Wooda waku te Gusuno u Isireliba we
(I maa meerio Wooda Yiruse 5:6-21)*

¹ Yen biru Gusuno u gari yini kpuro gerua u nee. ² Nena Gusuno been Yinni wi u ra n wa nee wi na bee yarama Egibitin tem di, na bee yakia saa yorun di.

³ Yen s5, i n ko i gaaunu ganu sa ne baasi.

⁴ I ku ra tii bwaaarokunu kua ni nu saa gaaunun weenasinu ni nu waa wallo, n kun me temo, n kun me nim sowa. ⁵ I ku ra yiira i bwaaaroku gagu sa, domi nena been Yinni wi u ra n waa. Ne, Yinni nisinugiwa, ne wi na ra baababan durum mooru mwe ben bibun mi be ba man tusan suunu sowa sere ka ben sikadominun bibo. ⁶ Adama be ba man ki, ma ba nen wooda nasie, na ra ben bibun bweseru wanwandu kue sere ka baadommao.

⁷ Nena been Yinni wi u ra n waa. I ku ra nen yisuru soku kam. Wi u tu soka kam, kon yero seeyasia.

⁸ I wero tso werarugiru sowa, kpa i tu garisi te na yi nenem nen s5. ⁹ Sowa nooba tia i ko n da been soma kpuro ko. ¹⁰ Adama sowa nooba yirusera ta saa tso werarugiru te i ne Gusuno been Yinni derie. Tso te sowa, i ku ra samburu garu ko, bee ka been bibu, n kun me been yobu, n kun me been yaa sabenu, n kun me sowa be ba waa been yenusa. ¹¹ Domi sowa nooba tian baa sowa na ka wallo ka tem ka nim waku kua ka baayere kpuro ye ya waa mi sowa. Ma na wera sowa nooba yiruse. Yen s5na na sowa nooba yiruse te domaru kua na tu yi nenem nen s5.

¹² I been tundo ka mero beere weeyo kpa been hunde yu wa yu dakaa da tem me na bee we sowa.

¹³ I ku ra tonu go.

¹⁴ I ku ra sakararu ko.

¹⁵ I ku ra gbeni.

¹⁶ I ku ra goo gari mani.

¹⁷ I ku ra been tonusin diru bine ko, n kun me win kurawo, n kun me win yobu, n kun me win yaa sabenu, ye n saa wunen tonusin gaaunu kpuro gesi.

¹⁸ Yen biru ton be kpuro ba guru kukiribu ka koban swii nua ma ba guru maakinu wa guu ten wallo te wiisu wukiri. Yera ba diira ba da ba yora n desire. ¹⁹ Ba Mowisi sowa ba nee, wunen tii, a n ka sun gari kua, sa ko nun

swaa daki. Adama a ku de Gusuno u ka sun gari ko, kpa su ku ra gbi.

²⁰ Ma Mowisi u ton be sowa u nee i ku berum ko. Domi Yinni Gusuno u nawa u ka been laakari meeri kpa i n nun nasie, i ku ra maa ka durum ko.

²¹ Ma ton be, ba y5 n desire saa ye Mowisi u guru wii sinumgii te susi mi Gusuno u waa.

Yaku yerun wooda

²² Yinni Gusuno u Mowisi sowa u nee, a Isireliba sowa a nee, been tii i wa ma wollun diya na ka bu gari kua. ²³ Yen s5, i ku ra maa tii bwaaaroku gagu kua ka wura, n kun me ka sii geesu, kpa i gu ko been buu. ²⁴ Adama i ko man yaku yeru bania ka tem. Kpa i been yaa sabenu gosi i ka man yaku dso mwaararuginu ka siarabun yakunu kua ten wallo. Yam kpuro mi na gosa i ka man sa, ko na n waa mi, kpa n bee domaru kua. ²⁵ I n man yaku yeru baniamme ka kpenu, i ku tu bani ka kpee ni i daka. Domi i n kpee ni daka, i nu disi dokewa mi. ²⁶ I ku ra de ta n yootia mo, kpa bu ku raa ka been tereru wa i n yoomo mi.

*Wooda ye Yinni Gusuno u Isireliba we
yobun s5*

21

¹ Yinni Gusuno u Mowisi sowa u nee, a Isireliba wooda yeni weeyo. ² Ben goo u n win Isirelisi dwa yoo, yoo wi, u koo win yinni sawa wso nooba tia, nooba yiruse u koo yariwa yoo ten di u kun gaaunu kosie. ³ U kun kurawo u ka dua yoo te sowa, wi turowa u koo yari. U n maa kurawo ba ka nun dwa, sanna ba koo yari. ⁴ N n win yinnin na, u nun kurawo we, ma u ka kurawo wi bibu mara, dama te u yario yorun di, u koo kurawo ka win bibu win yinni deriawa kpa u yari wi turo. ⁵ Adama yoo wi, u n gerua batuma sowa u nee, u win yinni ki ka maa win kurawo wi, u nen bibu, yen s5, u n yario, ⁶ saa yera yinni wi, u koo ka nun da Yinni Gusunan saa yera. Miya u koo nun seririsia saa yee ten gambo, u nun swaa yaba ka sokura. Kpa n saa yireru ma yoo wi, u sawa win yoo sere ka baadommao.

⁷ Goo u n maa win bii ton kurawo dara yoo, ba n nun yakiamo nge me ba ra yoo ton durabu yakie. ⁸ Win yinni u n nun sua kurawo, ma u wa dakuru ya n ka nun naawe u koo kpi u nun win tambo yakie. Adama u ku raa nun ton tuko yakie. Domi durawo wi, u kua naane sariguji. ⁹ Goo u n yoo ton kurawo dwa u ka win bii ton durawo we, u nun kuo nge me ba ra bii wandia kue ba n nun suamo. ¹⁰ Goo u n yoo sua kurawo, yen biru u n maa kurawo kpa sua, u ku raa yoo win dianu ka win yaa ni u ra raa nun we kawa. Meya maa ben wasinaa sowa, u ku raa de gaaunu ganu kosi. ¹¹ U kun maa nun gaaunu ita yenin gaa kuamme, u de kurawo wi, u yari yorun di u kun gaaunu kosie.

Daa k̄sa ye t̄nu ù n kua ba koo n̄n go

¹² Wi u t̄nu so u go, ba koo ȳeron t̄i gowa. ¹³ Adama wi u kun k̄i u ka t̄nu go samba s̄o, ne Yinni Gusun̄o kon yam gam ḡosi mi u koo kp̄ikiru da u kuke. ¹⁴ Wi u win winsim mwa u go nuku k̄osurun s̄o ka bwisi, bu ȳero m̄o bu go, baa ù n dua nen s̄aa yer̄o u ȳaku yeru n̄nu u ka b̄ore.

¹⁵ Wi u win tundo so, ñ kun m̄e win m̄ero, ba koo ȳero mwa bu gowa.

¹⁶ Wi u t̄nun t̄i gb̄ena u d̄ara, ñ kun m̄e u n̄n kua win yoo, ba koo ȳero mwa bu gowa.

¹⁷ Wi u win m̄ero, ñ kun m̄e win tundo k̄sa gerusi, ba koo ȳero gowa.

Wooda ye Gusun̄o u yi be ba t̄mbu m̄era kuan s̄o

¹⁸ Saa ye t̄mbu yiru ba sannam̄o ma ben turo u win winsim so ka n̄m kuseru, ñ kun m̄e u n̄n kara ka kperu u m̄era kua, ma ya kun n̄n go, ba ñ wi u n̄n so mi goom̄o. Ȳa n n̄n kp̄i, ¹⁹ ma u ra san̄o kua u ka deka s̄im̄o, wi u n̄n m̄era kua mi, ba ñ n̄n ḡaanu kuamm̄e. Adama dur̄o win s̄ombu te u koo raa ko ù n bw̄aa do, wi u n̄n m̄era kua mi, wiya u koo tu ko, kpa u maa m̄era yen n̄aribun gobi k̄sia.

²⁰ Goo ù n win yoo so ka bokuru u go mii mii ba koo ȳero gowa. ²¹ Adama yoo wi, ù n kua t̄s̄o giriru ñ kun m̄e s̄o gira yiru u sere gu, ba ñ maa win yinni ḡaanu kuamm̄e, domi yoo wi, u s̄awa win gobi.

²² T̄n dur̄o bu gabu b̄a n sannam̄o, ma ba gur̄aḡii w̄ari sere win nukura ka yara, ma win gam kun m̄era wa, yen m̄e kur̄o win dur̄o u t̄n be bure, m̄eya ba koo k̄sia siri kowobun wuswaa. ²³ Adama kur̄o wi, ù n m̄era gaa wa, m̄era yen bwesera ba koo maa bu ko. U n maa gun na, ba koo bu gowa. ²⁴ N n win n̄nin na ba wuna ba koo maa begii wunawa. N n win dondun na ba bua, ba koo maa beginu buawa. N n win naman na ba bua, ba koo maa begia buawa. N n win naasun na ba bua, ba koo maa begisu buawa. ²⁵ N n maa d̄oñ na ba n̄n meni, ba koo maa be d̄o meniwa. M̄era yen bwesera ba n̄n kua gesi, yen bwesera ba koo maa bu ko.

²⁶ Goo ù n win yoo t̄n dur̄o, ñ kun m̄e t̄n kur̄on n̄nu k̄ra, u koo yoo wi karawa u doona n̄nu gen s̄o. ²⁷ N n maa win dondun na u wuna, u koo n̄n karawa u doona don ten s̄o.

²⁸ Kete ȳa n t̄nu k̄ba so ya go, ba koo yen t̄i kp̄enu kasuku bu gowa, ba ñ yen yaa temm̄o. Yen biru ba ñ maa yen yinni ḡaanu kuamm̄e. ²⁹ Adama kete ye, ȳa n daa goo k̄ba s̄okure ma ba yen yinni s̄oñwa ma u ñ ka ye ḡaanu kue, ba koo win t̄i gowa ka kete ye sannu. ³⁰ B̄a n maa n̄n ḡaanu buren na u wa u ka win w̄aru yakia, u koo ni kpuro k̄siawa nge m̄e ba gerua. ³¹ Kete yen bweseru ȳa n bii goo k̄ba s̄oka, siri tee biya

ba koo ye kua mi, ka yen ȳero. ³² Adama kete ye, ȳa n goon yoo so ya go, sii geesun gobi t̄ena yen yinni u koo yoo win yinni w̄e, kpa bu kete ye kp̄enu kasuku bu go.

³³ Goo ù n d̄oñ m̄o, ñ kun m̄e u w̄oru gagu gba u deri u ñ wukiri, ma goon yaa sabera w̄ori mi, ta gu, ³⁴ wi u d̄oñ ye m̄o ñ kun m̄e w̄oru ge, u koo sabe ten k̄sire w̄ewa kpa u sabe goo te sua.

³⁵ Goon kete ȳa n googia m̄era kua ya go, ba koo kete wasa ye d̄arawa bu yen gobi b̄anu ko. Kpa bu maa ye ya gu min yaa b̄anu ko. ³⁶ Kete ye, ȳa n daa gee m̄era koore, ma yen ȳero u ȳe adama u ñ ḡaanu kue, u koo ye ya gu min k̄sire w̄ewa kpa wi, u goo te sua.

Yaa sabenun gb̄enan wooda

³⁷ Goo ù n kete gb̄ena u go, ñ kun m̄e u ye d̄ara, kete n̄oñbuwa u koo k̄sia tia yen w̄ollo. N n maa ȳaarun na, ȳaanu n̄ewa u koo k̄sia tee ten w̄ollo.

22

¹⁻³ Ye u gb̄ena mi, b̄a n ye wa win n̄ma s̄o, ñ n ket̄en na, ñ kun m̄e ket̄eku, ñ kun m̄e ȳaru, ma ya gesi wasi, yen yiruwa u koo w̄e. U kun maa ḡaanu m̄o, ba koo win t̄i d̄arawa.

Goo ù n gb̄ena da w̄okuru, b̄a n n̄n mwa w̄oku te, ba so ba go, ba ñ goo win yem bikiam̄o. Adama yam mù n s̄ara ba sere n̄n go, be ba n̄n go mi, ba koo bu win yem bikia.

Goon ḡa ni ba suan woodaba

⁴ B̄een goo ù n win sabenu sure win winsim gber̄o, ñ kun m̄e win d̄aa gbaar̄o, ma nu d̄ianu as̄oñ kua, win gberun d̄ia geena u koo ȳero k̄sire w̄e, ñ kun m̄e win d̄aa marum.

⁵ Goo ù n d̄oñ meni, d̄oñ wi, ù n dua goon gber̄o, ma ȳeron d̄ianu kpuro d̄oñ mwaara, wi u d̄oñ meni mi, u koo d̄ia ni nu d̄oñ mwaaran k̄sire w̄ewa.

⁶ Goo ù n win winsim gobi, ñ kun m̄e ḡaanu berusia, ma ba nu gb̄ena mi u berua mi, b̄a n gb̄eno wi wa ye u sua min n̄n yiruwa u koo k̄sia. ⁷ B̄a kun maa n̄n wa, win mi ba ḡa ni gb̄ena u koo dawa Gusun̄on s̄aa yer̄o u n̄ma sua w̄ollo u b̄ore u n̄e, u ñ ḡaanu ganu sue ni ba n̄n berusia mi s̄o. ⁸ T̄mbu yiru b̄a n ḡaanu sikirin̄ema, ñ n yaa saberon na, ñ kun m̄e ȳanu, ñ kun m̄e ḡa ni nu k̄oñ, be kpuro ba koo dawa Gusun̄on s̄aa yer̄o u bu siria. Ben wi u kun gem m̄o, ye ba sikirine min wasi yiruwa u koo k̄sia.

⁹ Goo ù n win winsim yaa saberu garu sabusia, ma ta b̄ora ñ kun m̄e ta gu ñ kun m̄e ba tu s̄ere ba mwa goo kun wa, ¹⁰ wi ba tu sabusia mi, u koo dawa Gusun̄on s̄aa yer̄o u b̄ore u n̄e, u ñ tu babe. Sanam m̄eya, wi u sabe te m̄o mi, u koo dura win gere wura kpa wi ba sabe te sabusia u ku maa ḡaanu ganu k̄sia. ¹¹ Adama b̄a n sabe te gb̄enan na win ȳenu, u koo ten k̄sire w̄ewa. ¹² N n maa gb̄eeku yaan na ya tu mwa ya kasuka,

u ka ten seeda na u s̄ōsi. Saa ye, u n̄ maa ten k̄osire w̄εm̄o.

¹³ Goo ù n̄ maa win winsim yaa saberu b̄okura, ma ta b̄ōra n̄ kun m̄e ta gu sanam m̄e wi u tu m̄o u n̄ w̄ā mi, ba koo n̄n̄ ten k̄osire w̄εwa. ¹⁴ Adama ù n̄ w̄ā mi, ba n̄ maa n̄n̄ k̄osire w̄εm̄o. B̄a n̄ maa tu due kuan na, ten due gobi yi, yi tura.

T̄ambun w̄āasinaan wooda ka s̄aarugia

¹⁵ Goo ù n̄ w̄ōndia k̄okura u n̄n̄ bekuru doke, ma ba n̄ daa w̄ōndia wi dur̄o k̄ā, wi u n̄n̄ bekuru doke mi, u koo dokiriru kpuro kowa nge m̄e ba ra ko, kpa u w̄ōndia wi sua kur̄o. ¹⁶ Baa w̄ōndia win tundo ù n̄ yina bu suana, ka m̄e, dur̄o wi, u koo dokiriru kpuro kowa nge m̄e ba ra ko bu ka w̄ōndia sua.

¹⁷ T̄on kur̄o s̄oro ù n̄ w̄ā b̄een suunu s̄ō, i n̄n̄ goowo.

¹⁸ Wi u maa ka yaa saberu kpuna, i ȳero goowo.

¹⁹ Ne, Yinni Gusun̄o turowa i ko s̄ā. Wi u yina u b̄ūu goo s̄ām̄o, i ȳero goowo.

²⁰ I ku s̄ō goo n̄n̄i s̄ō. I ku maa n̄n̄ taki di. I yaayo ma b̄een tii i raa s̄oru di Egibitin tem̄o.

²¹ I ku ḡōm̄ini goo n̄n̄i s̄ō, n̄ kun m̄e gobeku goo. ²² Wi u bu n̄n̄i s̄ōm̄o ma ba man somiru kana, ka geema na b̄ee s̄ōm̄o, kon bu somi. ²³ Kpa n̄ de nen m̄aru yu se bu b̄ee go tabu gber̄o, b̄een kur̄abu bu maa ko ḡōminibu kpa b̄een bibu bu maa ko gobekuba.

²⁴ B̄ee Isireliba s̄ō, b̄een wi u s̄āro gobi b̄okura, u ku raa yi nim dokea nge m̄e bwese tukunu nu ra ko.

²⁵ I n̄ goon bekuru t̄aruba mwa, i n̄n̄ tu wesia s̄ō u sere du. ²⁶ Domi beku tee tera u m̄o mi, u ka win wasi wukiri. Yen s̄ō, à n̄ tu neni mba u koo wukiri w̄ōkuru. Sanam m̄e s̄ō, ù n̄ man wuri koosima, kon n̄n̄ w̄onw̄ōndu kua, n̄ n̄n̄ swaa dak̄i.

²⁷ I ku ra man k̄ōsa gerusi, i ku ra maa b̄een wirugii b̄ore.

²⁸ I n̄ b̄een d̄ia gbiikinu ḡā i ku de n̄ te i sere ka neginu na.

I ku maa te i ka b̄een bii t̄on dur̄o gbiikobu yakia domi ba s̄āwa negibu.

²⁹ M̄eya i ko maa man b̄een yaa sabenun bii gbiikinu yiya nenem adama i ko de nu gina b̄om n̄wa s̄ō n̄ōba yiru, n̄ōba itase i sere ka man nu ȳakuru kua.

³⁰ B̄een tii maa, i ko n̄ w̄āwa nenem nen s̄ō, i n̄ deere. Yen s̄ō, i ku yaa gaa tem ye gbeeku yaa ya go ya deri. I ye b̄ōnu w̄εȳo domi ba n̄ ye sake.

I n̄ da bw̄εb̄w̄εbu sirie dee dee

23

¹ I ku labaari weesugia kpara. I ku maa t̄on k̄ōso seeda weesugia diiya u ka yari. ² B̄een goo u ku raa t̄on dabinun gere sw̄ii u ka k̄ōsa ko. M̄eya u ku maa bu sw̄ii b̄a n̄ gem s̄iyama

siribu s̄ō. ³ I ku goo siri ka w̄onw̄ōndu baa ù n̄ s̄ā bw̄εb̄w̄ε.

⁴ I n̄ b̄een w̄er̄abun saberu garu wa ta k̄ōr̄o, ketewa? N̄ kun m̄e keteku? I tu m̄o i ka n̄n̄ wurama. ⁵ I n̄ maa win keteku wa ga w̄orume ka samunu, i ku doona i n̄n̄ deri. I n̄n̄ somīo i ka gu seeya.

⁶ Siribu s̄ō, i ku wi u gem m̄o gem bira win bw̄εb̄w̄εerun s̄ō. ⁷ I ku seeda weesugia wura. I ku maa goo go wi u kun taare gaa kue. Domi wi u kua m̄e, ne, Yinni Gusun̄o kon ȳero seeyasia. ⁸ I ku n̄m biran k̄ēnu mwa domi nu ra t̄ōnu n̄n̄i w̄ōkewa gem swaa s̄ō kpa u kpuna u mu gere.

⁹ I ku wi u s̄oru dim̄o b̄een suunu s̄ō n̄n̄i s̄ō. Domi b̄een tii i ȳe nge m̄e u bwisikum̄o, ȳen s̄ō i raa s̄oru di Egibitīo.

W̄ō w̄eraruugu ka t̄ō w̄erarugiru

¹⁰ W̄ō n̄ōba tian baa s̄ōra i ko i n̄ da b̄een gberun d̄ianu duure, kpa i nu ḡē. ¹¹ Adama w̄ō n̄ōba yiruse, i ko i b̄een gbean tem kpuro deriwa mu w̄era, ka b̄een d̄āa gbaano. Kpa i de be ba s̄ā s̄arobu bu da bu d̄ianu kun̄ōnu ko be ka yaa sabenu.

¹² M̄eya maa s̄ō n̄ōba tian baa s̄ōra i ko i b̄een soma kpuro ko. Adama n̄ōba yiruse i ko w̄erawa ka b̄een yobu ka s̄ō be ba samburu m̄ō b̄een mi, ka sere b̄een yaa sabe ni i ra ka samburu ko.

¹³ Ye na b̄ee s̄ōwa kpuro, i ye mem̄ n̄ōw̄o mam mam. Kpa i ku ra b̄ūnu ganun ȳisuru sia i sere nee, ko i nu s̄ā.

T̄ō bakanu ita ni nu kp̄āru bo

¹⁴ W̄ō baagere n̄n̄ itawa i ko i n̄ da man t̄ō bakaru kue. ¹⁵ P̄ē ye ba n̄ seeyatia doken t̄ō bakara i ko gbi i ko. S̄ō n̄ōba yiruw̄a i ko p̄ē di ye ya kun seeyatia m̄o nge m̄e na raa b̄ee yen wooda w̄ē, w̄ōn suru gbiikoo wi ba m̄ō Abibu s̄ō, domi saa yera i yara Egibitin di. I n̄ kanaru m̄ō, goo u ku raa na nen wuswaāo u kun k̄ēru neni. ¹⁶ Yiruse kpa i maa b̄een gbean d̄ia gbiikininun yaa kpaabun t̄ō bakaru d̄i. Yen biru i n̄ b̄een gberun d̄ianu kpuro ḡā kpa i maa yen t̄ō bakaru d̄i, i n̄ w̄ā kunu s̄ō.

¹⁷ Nge m̄eya w̄ō baagere b̄ee t̄on dur̄abu i ko i n̄ da ka m̄enne n̄n̄ ita nen s̄ā yero.

¹⁸ I n̄ man ȳakuru kua, i ten yaa gum d̄ōo men̄īo d̄ōma te. I n̄ maa ten yaa dim̄o, i ku ye m̄enna ka p̄ē ye ba seeyatia doke. ¹⁹ I n̄ da ka man b̄een gberun d̄ia gbiikii ni nu gea s̄ā naawe nen s̄ā yero. Domi n̄ena na s̄ā Gusun̄o b̄een Yinni. I ku boo buu yike ka gen meron bom.

S̄ōsinu ganu ka n̄ō mw̄ēnu

²⁰ Yeniba kpuron biru Yinni Gusun̄o u Isireliba s̄ōwa u nee, kon b̄ee nen ḡarado ḡarigama u ka b̄ee kpara kpa u n̄ b̄ee k̄ōsu b̄een sanum s̄ō. U koo ka b̄ee da tem m̄e na b̄ee s̄ōru kua s̄ō. ²¹ Yen s̄ō, i de i n̄ tii se kpa i n̄n̄ mem̄ n̄ōwa, kpa i ku n̄n̄ nuki sanku. Domi

u n̄ da b̄ee suuru kuamme i n̄ tora, ȳen s̄ō nen yiiko ya w̄āa wi s̄ō. ²² Adama i n̄ n̄n̄ m̄em̄ n̄ōw̄a mam̄ mam̄, ma i m̄ō dee dee ye na b̄ee yiire, n̄ena kon ka b̄een w̄er̄abu kpuro sanna.

²³ Nen ḡorado wi, u koo b̄ee swaa gb̄iyya u ka b̄ee turi sere tem mi Am̄ar̄eba ka Hetiba ka Feresiba ka Kananiba ka Hefiba ka sere Yebusiba ba w̄āa. Kpa n̄ be kpuro go b̄een s̄ō. ²⁴ Adama i n̄ tura mi, i ku ra ben b̄ūnu s̄ā, i ku maa ben komanu saari. I ben b̄ūu turanu suririo kpa i ben bw̄āarokunu k̄osuku muku muku. ²⁵ N̄e Gusun̄ō b̄een Yinniwa i ko i s̄ā kpa n̄ b̄ee domaru kua, i n̄ d̄ianu m̄ō ka nim. M̄eya na kon maa b̄ee baranu gbara. ²⁶ Na n̄ maa derim̄ō t̄on kur̄ō goon nukuru tu yari, m̄eya b̄een goō kun maa m̄ō w̄iro. Kon maa de b̄een hunde yu d̄ēeya.

²⁷ Ye kon maa wure n̄ ko wee. Be ba nua i duō ben tem̄ō kpuro, kon de bu nanda, kpa bu yari bu doona b̄een s̄ō. ²⁸ Kon Hefi be, ka Kanani be, ka Heti be susunu kpare, kpa bu yari bu doona tem min di. ²⁹ Adama na n̄ be kpuro giram̄ō w̄ōō tian baa s̄ōō, tem me, mu ku raa ka ko bansu, kpa gb̄ee ku yee yi b̄ee yibusi. ³⁰ Fiiko fiikowa kon de ba n̄ doonam̄ō min di, sere i ka dabia i teria i sina tem me kpuro s̄ōō. ³¹ Tem me kon b̄ee w̄ē mi, men n̄ōō bura yera ko n̄ w̄āawa saa nim w̄ōku ge ba m̄ō Naa yarin di sere n̄ ka girari Filisitiban nim w̄ōku, ka maa saa Sinain gbaburun di, sere n̄ ka girari daa te ba m̄ō Efaratis. T̄on be ba w̄āa tem mi kpuro, kon b̄ee bu n̄amu b̄eriawa kpa i bu gira. ³² I ku ra ka bu arukawani gaa b̄ake. I ku maa ben b̄ūu goō s̄ā. ³³ I n̄ ben b̄ūnu s̄āam̄ō, nu ko n̄ s̄āawa b̄een yina. Yen s̄ō, i ku de ben goō u n̄ w̄āa b̄een suunu s̄ōō kpa u ku raa b̄ee torasia nen swaa s̄ōō.

Yinni Gusun̄ō u win n̄ōō m̄weeru sire

24

¹ Yinni Gusun̄ō u M̄owisi s̄ōw̄a u n̄ee, i ȳōama Sinain guuru mini, nen mi, wune ka Aroni ka Nadabu ka Abihu ka Isireliban guro gurobu wata ka w̄okuru, kpa i man kpuna sarun di. ² Wune M̄owisi, kaa man susima wune turo. Be ba ka nun ȳōama bu ȳōro mi ba w̄āa mi. T̄on be ba maa tie, bu ku raa ȳōama mini.

³ Ma M̄owisi u da u t̄on be Yinni Gusun̄ōn gari ka win woodaba kpuro s̄ōw̄a. Ma be kpuro ba wura ka ḡōru teu ba n̄ee, sa ko ko ye Yinni Gusun̄ō u ḡerua kpuro.

⁴ M̄owisi u Yinni Gusun̄ōn gari yi kpuro yorua ma u seewa buru buru u ȳaku yeru bana guu ten nuur̄ō. U maa kpenu w̄okura yiru gira nge me Isireliban bwese kerin geera ne. ⁵ Ma u Isireliban aluwaasiba gabu ḡora bu ka Yinni Gusun̄ō ȳaku d̄ōō m̄waararuginu kua kpa bu naa kin̄enu go bu ka siarabun ȳakunu ko. ⁶ M̄owisi u yaa yem men b̄ōnu sua u doke gb̄ēa s̄ōō. Ma u sukum me n̄ tie ȳēka ȳaku yee ten w̄oll̄ō.

⁷ Ma u woodan tire te sua u tu gara t̄on ben wuswaaō. Ma ba n̄ee, sa ko Yinni Gusun̄ō m̄em̄ n̄ōw̄a kpa su ko kpuro ye u gerua.

⁸ Ma M̄owisi u yem me sua u ȳēka t̄on ben w̄oll̄ō u n̄ee, yem me wee, me mu Yinni Gusun̄ōn n̄ōō m̄weeru sirem̄ō te u b̄ee kua sanam me u b̄ee wooda yeniba kpuro w̄ē.

⁹ Ma M̄owisi ka Aroni ka Nadabu ka Abihu ka Isireliban guro gurobu wata ka w̄aku te, ba guu te ȳōw̄a. ¹⁰ Ma ba Gusun̄ō, be Isireliban Yinni wi wa. N̄ s̄āare nge u ȳō turaru garun w̄oll̄ō te ba kua ka kpee boogu ni nu baalim̄ō weene. Nu d̄ereewa nge w̄ollu te ta kun guru wiru m̄ō. ¹¹ Gusun̄ō u n̄ Isireliban guro guro be k̄ōsa gaa kue. Ba n̄un wa ma ba di ba n̄ōra.

M̄owisi u ȳōw̄a Sinain guur̄ō

¹² Yinni Gusun̄ō u M̄owisi s̄ōw̄a u n̄ee, a ȳōama a ȳōra guuru mini. Kon nun kpee b̄esi w̄ē mi s̄ōō na wooda kpuro yorua, t̄on be ka ben bibun bweseru ba n̄ ka ye m̄eerim̄ō baadomma.

¹³ Ma M̄owisi u seewa ka win b̄ōō Yosue. Adama u sere guu te ȳō, ¹⁴ u guro guro be s̄ōw̄a u n̄ee, i ȳōro mini, i sun ma sere su ka wurama b̄een mi. Wee Aroni ka Huri ba w̄āa ka b̄ee. B̄een goō ù n̄ gari giri ḡee m̄ō, u na ben mi. ¹⁵ Yen biru u ȳōw̄a guu ten w̄oll̄ō, ma guru wii wurora tu wukiri. ¹⁶⁻¹⁷ Yera Yinni Gusun̄ōn yikon girima ya s̄ōōsira mi. Isireliba ba ye wa, ya s̄āa nge d̄ōō boko. Ma guru wii wuro te, ta Sinain guu te wukiri sere s̄ōō n̄ōōba tia. S̄ōō n̄ōōba yiruse Yinni Gusun̄ō u M̄owisi soka saa guru wii wuro ten min di. ¹⁸ Yera M̄owisi u dua guru wii ten s̄ōōw̄ō ma u ȳōw̄a guu ten w̄oll̄ō. Miya u w̄āa s̄ōō s̄ōō weeru ka w̄okuru weeru.

YINNI GUSUN̄ŌN KUU BEKURUGIRUN KPUNAA

K̄ēe ni Isireliba ba koo w̄ē bu ka Yinni Gusun̄ōn s̄āa yeru ko

25

¹ Yinni Gusun̄ō u M̄owisi s̄ōw̄a u n̄ee, ² a Isireliba s̄ōw̄ō bu ka man k̄ēnu naawa. Ye ba w̄ē ka nuku tia kpuro, a m̄ōō. ³ K̄ēe ni ba koo w̄ē, niya, wura ka sii geesu ka sii gandu, ⁴ ka ana bekunu ni ba w̄ōkua ka bura, ka maa gaadura ka ni ba sw̄ērasia ka s̄ēesu, ka ni ba wesa ka w̄ēe damgii ka yaa sansun beka, ⁵ ka ȳāa ḡoni yi ba sw̄ērasia ka s̄ēesu, ka ḡoni sinumgii, ka d̄āa damgia, ⁶ ka gum me ba ra ka fitila s̄ōre ka gum me mu turare m̄ō me ba ra kpuro tāre bu ka s̄ōōsi ma Gusun̄ō u ye ḡōsa nenem, ka turare ye ba ra d̄ōō doke, ⁷ ka kpee gobiginu nin n̄oni s̄āa ber̄ō wuru ka kpee gobiginu bwese bweseka ka ni ba koo doke ȳaku kowo tanweron yabe tarakpe s̄ōō ka sere maa win b̄ōō baran w̄oll̄ō. ⁸ Yen biru i ka man ye kpuro kuu bekurugiru kuo na n̄

ka wāa bēen suunu sōo. ⁹ I ko tu kowa ka ten dendi yānu kpuro nge me kon bēe sōosi.

Yinni Gusunən woodan kpakororu

¹⁰ Ba koo kpakororu ko ka dāa damgia. Ten dēebu bu ko n sāawa gəm soonu yiru ka bōnu. Ten yasum mu ko n maa sāawa gəm soo teeru ka bōnu kpa ten gunum mu n sāa gəm soo teeru ka bōnu. ¹¹ Kpa a tu wura pote ten sōwō ka tōwō. Kpa a ten goonu nne kpuro nōo bōka kua ka wura. ¹² Kpa a wuran sumi ko wasi nne a doke ten goo gookan yinna yenu sōo, yiru ya n mēerine bee tia, yiru yeni ya n maa mēerine bee tia. ¹³ Yen biru a dāa pōosi kasu yiru a yi wura pote. ¹⁴ Kpa a yi wasi kpakoro ten sumi sōo beri berika, yi n sāa ten nenutii. ¹⁵ Sumi yi sōora dāa pōosi yi, yi ko n da n wāa. Ba n yi wunamo min di. ¹⁶ Yen biru kaa woodan kpee besi yi kon nun wē doke kpakoro te sōo.

¹⁷ Kpa a kpakoro te wukiritia kua ka wura ya n ka tu saka ne. ¹⁸⁻¹⁹ Kpa a wöllun kōsobu yirun weenasibu ko ka wura a mani wukiritia yen goo piiminun wollo gee ka gee. ²⁰ Kpa yi n kpakoro ten wukiritia ye kasa wukiri mam mam. Yi ko n wuswaa kisinewa yi n mēerine. ²¹ Kaa woodan kpee besi yi doke kpakoro te sōo, a sere ten wukiritia ye doke. ²² Yen wōllōwa ko na n da ka nun yinne kōsobu yiru yen baa sōo, kpa n nun nen woodaba kpuro wē Isireliban sō.

Tabulu yèn mi ba koo pēe yi, ye ba ka Gusunə naawa

²³ Yinni Gusunə u kpm Mōwisi sōowa u nee, kaa tabulu ko ka dāa damgia. Yen dēebu ko n sāawa gəm soonu yiru, yen yasum mu ko n maa sāa gəm soo teeru, kpa yen gunum mu n sāa gəm soo teeru ka bōnu. ²⁴ Kpa a ye kpuro wura pote, kpa a maa yen goo gooka nōo bōka kua ka wura. ²⁵ Yen biru kpa a dāa besi piiminu gore yen goo gooka mi, ni nu ka nom tararu yasum ne, a ka sikerena, kpa a nin tii wura pote. ²⁶ Kpa a maa sumi nne ko ka wura a doke tabulu yen goo gooka mi yen naasu gire gire. ²⁷ Mi ba dāa besi piimii ni goren bōku bōkuka sōora sumi yi, yi ko n wāa, kpa bu dāa pōosi wasi yi sōo, ba n da ka tabulu ye sue. ²⁸ Dāa pōosi yi, yi ko n sāawa dāa damgia kpa a yi wura pote. ²⁹ Yen biru kaa gbēa ko ka nōri ka perentiba ka gbēe yorukunu, ye kpuro ya n sāa wuragia kpa ba n da ka dendi ba n yāku tam wisimō. ³⁰ Kpa a pēe ye ba ka man naawa sōndi tabulu yen wollo. A ku ra de pēe ye, yu biara mi. A de ya n da n wāa nen wuswaa baadomma.

Fitilan dabu

³¹⁻³² Yinni Gusunə u kpm Mōwisi sōowa u nee, kaa dabu ko ka wura gea, ga n kāsii mō nōoba tia, gen yēsi yēsikāo ita ita. Kpa gen yōratia ka gen pōtura ka gen kāsii ka gen

bura te ta ka dāa marum ka biibii weene, ye kpuro ya n sāa bōri tia.

³³ A de kāsii nōoba tia yen baayere ya n buranu ita ita mō ni nu ka biibii weene. ³⁴ Kpa dabu gen pōtura tii ya n buranu nne mō ni nu ka dāa marum weene. ³⁵ Mi kāsii yiru yiru yi gbinne ka pōtura, kaa nin temō buraru koosiwa te ta ka dāa marum weene. ³⁶ Bura te, ka kāsii yi, ye kpuro ya n sāa wuran bōri tia. ³⁷ Yen biru kaa fitilanu nōoba yiru ko, kpa a nu sōndi sōndi dabu gen wollo ka gen tiin wii kpiirō. Kpa ba n nu sōre nu n yam bururasie. ³⁸ Baku piibu ge ba ko n da ka fitila nin dōo sōme ka mi sōo nin torom mu ko n da wōriki, kaa ye kpuro kowa ka wura gea. ³⁹ Dabu ge, ka gen dendi yānu kpuro, wuran kilo tenan sakawa kaa ka ye ko. ⁴⁰ Wune Mōwisi, a de a n sōmbu te nōni doke kpa a kuu te ko ta n sāa nge te na nun sōosi guuru wollo.

Kuu bekurugii tèn mi ba ra ka Yinni Gusunə yinne

26

¹ Yinni Gusunə u Mōwisi sōowa u nee, a bekunu wōkuru wesio ka wēe damgii ka wēe yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura, ka maa wēe wunōmgii, kpa a beka ye buraru dokea ta n sāa wöllun kōsobun weenasibu. Kpa a ka man kuu bekuruguru kua. ² Beka ye kpuro ya ko n nēwa. Yen dēebu bu ko n sāawa gəm soonu tēna yiru sari. Yen yasum maa gəm soonu nne. ³ Beka yen nōobu nōobuwa ba koo sua bu swēena. ⁴ Yen biru kpa a yen baayeren goo baka teerō wēri doke ka wēe yi ba wōkua ka bura, yi ba koo ra ka ye sarena. ⁵ Wēri weeraakuukuubuwa kaa doke beka ye ba swēenan baayeren goo baka teerō yi n nōo kisine. ⁶ Yen biru kaa saretinu weeraakuru ko ka wura bu ka beka ye kpuro sarena, kpa yu ko beku teeru kuu ten sō.

⁷ Kpa a maa bekunu wōkura tia wesi ka boo sansu ni ba koo kuu bekurugii te wukiri. ⁸ Beka ye kpuro ya ko n nēwa. Yen dēebu bu ko n sāawa gəm soonu tēna. Yen yasum maa gəm soonu nne. ⁹ Beka yen nōobuwa ba koo gbi bu swēena kpa bu maa nōoba tia yeni swēena. Kpa bu nōoba tiase ten sukum bue kuu ten wollo wuswaa gia. ¹⁰ Kpa a wēri weeraakuukuubu doke beka ye ba swēenan baayeren goo baka teerō. ¹¹ Yen biru kaa saretinu weeraakuru ko ka sii gandū, kpa a nu doke beka yen wēri yi sōo, a ka ye sarena, yu ko beku teeru. ¹² Bā n ka tu kuu te wukiri, beku te ta kuu te sare mi, a de ta n sāare kuu ten biruō. ¹³ Kuu ten yasum gia, beka ye ya maa tiara, a de ya n sāare beri berika gəm soo teeru. ¹⁴ Kaa bekunu yiru ko bu ka kuu te wukiri, teeru ka yāa kinēnun gōni, yi ba swērasia, teeru maa ka yaa gōni sinumgii, te ta ko n wāa kpuron wollo.

¹⁵ Akasian dāa besiya kaa gira a ka kuu te ko. ¹⁶⁻¹⁷ Dāa besi yi, yi ko n nēwa. Yin dēebu bu ko n sāawa gōm soonu wākuru kpa yin yasum mu n sāa gōm soo teeru ka bōnu. Kpa a yin baayere soretinu yiru dokea yi n ka sorenē. ¹⁸ Kuu ten sōō yēsan nōm dwaru gia dāa besi yenda kaa gira. ¹⁹ Kpa a yi yōratii kua weeru ka sii geesu a doke yiru yiru, yin tia sōō temō, yi n ka soretii ni nēni. ²⁰ Ten sōō yēsan nōm geu gia besi yenda kaa maa ko. ²¹ Kpa a maa yi yōratii weeru kua ka sii geesu bu doke yiru yiru yin tia sōō. ²² Ten sōō duu yeru gia dāa besi nōoba tia kaa gira. ²³ Dāa besi yiru yiruwa kaa doke ten gōō gōmkinu yiruwō biru gia. ²⁴ Dāa besi yi, yi ko n maninēwa yiru yiru saa tem di sere ka wōllō. Kpa a sumi doke yi n ka sorenē wōllō. Mēsuma kaa gōō gōmkinu yiru yin dāa besi yiru yiru ye kua. ²⁵ Kpa yi kpuro yi n sāa dāa besi nōoba ita. Kpa a yen baayere sōō yōratii doke yiru yiru yi ba kua ka sii geesu.

²⁶⁻²⁷ Yen biru kpa a ten yēsi itaō akasian dāa nōobu nōobu kare. ²⁸ Dāa karetia ye ya wāa yēsa baayeren suunu sōō mi, yen nōō ga kōō yōrawa dāa gōmkinō. ²⁹ Kpa a maa dāa besi yi ka dāa kareti yi wura pote. Kpa a maa wuran sumi ko yi sōō ba kōō dāa kareti yi wasi wasi. ³⁰ À n yeniba kpuro mēna a kpa, saa yera kaa den kuu bekuruḡii te gira ta n sāa nge te na nun sōōsi guu te ba mō Sinain wōllō.

³¹ Kpa a maa beku kareru ko ka wēē damḡii ka wēē ye ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka wēē wunōmḡii. Kpa a wōllun kōsobun weenasibu ko beku te sōō, kpa ya n sāa buraru. ³² Kaa akasian dāa besi sinumḡii nne ko a wura pote kpa a soretii wuragii doke yi sōō, yi ka beku kare te gaba. Kpa a dāa besi yi yōratii dokea yi ba kua ka sii geesu. ³³⁻³⁴ Kpa a beku kare te bwē te ta ko n dūi sōō ge ga dēere gem gem ka adērō ge ga dēere bōnu sāa.

À n beku kare te bwē a kpa, ten sōowāwa kaa ka kprakoro te da a yi tē sōō woodan kpee besi yiru ye, ya wāa. Kpa a kprakoro te wukiritia dokea dii te ta dēere gem gem sōō mi. ³⁵ Kaa tabulu ye yiwa nōm geu gia adērō ge sōō à n dūō kuu ten mi, kpa a dabu ge yi nōm dwaru gia, tabulu ye ka dabu ge, nu n mēerine.

³⁶ A kuu ten beku kenutiru wesio ka wēē yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka wēē wunōmḡii ka wēē damḡii, kpa a beku te sōma dokea. ³⁷ Kpa a akasian dāa besi sinumḡii nōobu wura pote kpa a yin baayere yōratia kua ka sii gandu. Yen biru kpa a soretii wuragii doke yin baayere sōō bu ka beku kenutii te bwē.

Yāku yeru

27

¹ Yinni Gusunō u kḡam Mōwisi sōōwa u nēē, kaa yāku yeru ko ka akasian dāa. A de

ten goonu nne kpuro nu n nē, nu n sāa gōm soonu nōobu nōobu, kpa ten gunum mu n sāa gōm soonu ita. ² Kpa a ten wōllun gōō gōmkinō kāanu doke kpa a nu sii gandu pote. ³ Kaa yāku yee ten dendi yānu kpuro kowa ka sii gandu. Niya gbēē ni ba koo ka torom gura, ka kaatonu ka kaato donnuginu, ka gbēē ni sōō ba koo yaa yem doke bu ka yēka, ka dōō guratii. ⁴ Kpa a kākōsō ko ka sii gandu kpa a yen gōō gōmkinō sii gandu sumi doke. ⁵ Yen biru kpa a ye sua a doke yāku yee ten kākōrō kpa yen nōō gu seema wōllō yāku yee ten suunu suunukāō. ⁶ Kpa a tu suatii yiru kua ka akasian dāa pōōsi a yi sii gandu pote. ⁷ Kaa dāa pōōsi yi wasi sumi yi sōō ba n da ka yāku yee te sue. ⁸ Kaa yāku yee te kowa ka dāa besi ta n wōru mō, nge te na nun sōōsi.

Kuu ten kara

⁹ Yeniba kpuron biru Yinni Gusunō u maa Mōwisi sōōwa u nēē, a kuu bekuruḡii te kara koosio. Yen sōō yēsan nōm dwaru gia kpa a bekunu kare ni ba wesu ka wēē damḡii. Bā n ni kpuro swēena, nu ko gōm soonu wunōbu (100). ¹⁰ Ba koo beka ye sōrewa dāa besi sinumḡii yendu sōō ka soretii ka sii dēki yi ba kua ka sii geesu. Kpa dāa besi yin yōratii yi n sāa sii gandu. ¹¹ Nge mēya ya ko n maa sāa sōō yēsan nōm geu gia, kpa ye yiru ye, ya n dēebu nē. ¹² Kara yen sōō duu yeru gia kaa bekunu kare dāa besi sinumḡii wōkuru sōō yi ba yōratii kua. Kara yen yasum mu ko n sāawa gōm soonu weeraakuru. ¹³ Mēya yen sōō yari yeru gia yen yasum ko n maa sāawa gōm soonu weeraakuru. ¹⁴⁻¹⁵ Yen suunu sōō kaa kōnnō wīa ga n sāa gōm soonu yendu. Kpa a kōnnō gen beri berikāō beka kare gōm soonu wōkura nōobu nōobu dāa besi sinumḡii ita ita sōō. Dāa besi yin baayere ya ko n yōratia mō. ¹⁶ Kara yen kōnnōn tiī sōō, kaa beku kenutiru doke, tēn yasum ko n sāa gōm soonu yendu. Wēē damḡiia kaa ka tu ko kpa a tu buraru kua ka wēē wunōmḡii ka yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura. Kpa a maa tu gaba kua ka dāa besi sinumḡii nne yi yi yōratii mō. ¹⁷ Kara yen beku soretii ka yen sii dēki yi, yi sōō ba koo beku ni sōresi, ye kpuro ya ko n sāawa sii geesu, kpa yen dāa besi sinumḡii yin yōratii yi n sāa sii gandu. ¹⁸ Kara yen dēebu bu ko n sāawa gōm soonu wunōbu (100) kpa yen yasum mu n maa sāa gōm soonu weeraakuru, kpa yen gunum mu n sāa gōm soonu nōobu. Ba koo yen beka wesiwa ka wēē damḡii kpa bu sii pōōsi yin yōratii ko ka sii gandu. ¹⁹ Kuu bekuruḡii ten dendi yānu kpuro, sii ganda ba koo ka nu ko. Mēya kuu te ka kara yen gabatian kurum kpuro ya ko n sāawa sii gandu.

Fitila gen gum

²⁰ Yera Yinni Gusunō u kḡam Mōwisi sōōwa u nēē, a de Isireliba bu dāa ye ba mō olifin binun gum ko mē mu gea sāa, ba n da ka kuu

ten fitila sōre baadomma. ²¹ Kuu bekurugii ten adērō ge sōra Aroni ka win bibu ba koo da bu fitila ni yi yi, beku kare ten biruō te ta wooden kpakororu berua. Mēya fitila ni, nu ko n da n sōre saa yokan di sere ka bururu. Isireliba ba koo wooda yeni nenēwa sere ka baadomma.

Yāku kowobun sāa yānu

28

¹ Yinni Gusunō u kpm Mōwisi sōwa u nē, a wunen mō Aroni ka win bibu nne ye wunō nenem Isireliban suunu sōn di kpa ba n sāa nen yāku kowobu. Bii bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaā ka Itamaa. ² A de bu wunen mō Aroni wi sāa yānu kua ni nu koo win yiiko ka win girima sōsi. ³ Yen sō, be na yen bwisi wē, a bu wooda wēyō bu ka nūn yāa ni kua ni u koo doke dōma te ba koo nūn tusia tām̄bun wuswaaō ka sanam mē u win sōmburu mō. ⁴ Yāa ni ba koo ko wee, bōō bara ye u koo doke win tororon wōllo, ka yabe tarakpe, ka yaberu ka tako ye ba sōma kua ka dawani ka sere maa sēkatia. Yeniba kpuro ya ko n sāawa yāa ni Aroni ka win bibu ba ko n da doke bā n yākurun sōmburu mō. ⁵ Ba koo yāa ni kpuro kowa ka beku ni ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka ni ba wanam doke, ka ni ba kua ka wēē damgii ka wuran wēē siiri.

Yabe tarakpe

⁶ Yinni Gusunō u maa Mōwisi sōwa u nē, kaa yabe tarakpe kowa ka beku te ba kua ka wēē damgii kpa a ge bururu kua ka wēē wunōmgii ka yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka wuran wēē siiri. ⁷ Kpa a gu sari kua yi ba koo ka gen senu sōrena. ⁸ Kpa a sēkatia ko ya n sāa beku nōni tee ka yabe tarakpe ge. Kpa ya n yinusi ge sō. ⁹ Yen biru a kpee gobiginu yiru suo nin nōni sāa bēro wuru, kpa a Isirelin bibu wōkura yiru yen yīsa yore ni sō. ¹⁰ Teerō ben nōōba tian yīsa. Teerō maa nōōba tia benin yīsa. Kaa ye kpuro yorewa nge mēs̄um ba kerane. ¹¹ Kaa yīsa ye yorewa kpee ni sō, nge mē ba ra yore sisō. Ā n ye yorua a kpa, kpa a kpee ni wura gore a ka sikerena. ¹² Kpa a nu mani tarakpe gen sari sō. Aroni ù n nu doke win sēnō, niya nu koo sōsi ma ka Isireliban yīsina u dua nen sāa yerō, kpa ne, Yinni Gusunō na n ka bu yaaye. ¹³ Mi ba kpee ni gore mu ko n sāawa wura, ¹⁴ kpa a yoni wuragii yiru tari a yi sōre wura ye sō.

Bōō bara

¹⁵ Kaa bōō bara ko ye Aroni u ko n da doke win tororō, u ka ne, Yinni Gusunōn kīru bikia. Ye ka tarakpe ge, ya ko n sāawa beku nōni tee, ka bura teeru.

¹⁶ Bōō bara yen goonu nne kpuro nu ko n nēwa, nu n sāa gam soonun bōnu bōnu.

¹⁷ Kpa a bōō bara ye sōō kpee gobigii bwese bweseka mani yu ko sīa nne. Kpee nin nōni wee. Sīi gbiikaa sōō, swāaru ka dōm buuru, ka wuru beku. ¹⁸ Yiruse sōō maa, swāaru ka boogu ka sōō tiro. ¹⁹ Itase sōō, dōm buuru ka nōni bwese bweseka ka gaadura. ²⁰ Nnēse sōō, wuru beku ka bēro wuru, ka nōni bwese bweseka. Kpa a ni kpuro wura gore gore. ²¹ Kpee bwese bweseka wōkura yiru yen baatere sōra kaa Isirelin bibun yīsina yore tia tia. Kaa nu yorewa nge mē ba ra yore sisō.

²² Kaa yoni wuragii yiru ko bōō bara ye sōō. ²³ Kpa a taaminu yiru ko ka wura, a sōre bōō bara yen soo wōrikisō. ²⁴ Taaminu yiru ye sōra ba koo yōni yi sōre sōre. ²⁵ Kpa a bōō bara yen yōni yi gbini tarakpe gen sariō. ²⁶ Yen biru kaa maa taaminu yiru ko ka wura, a nu doke bōō bara yen soo temkisō si su yabe tarakpe ge girari. ²⁷ Kpa a taaminu yiru ko a doke yabe tarakpe gen sarin nōōw wuswaaō, sēkatia yen wōllu gia. ²⁸ Yen biru kaa bōō bara yen taamii ni sōō wēē gaaduragii doke kpa a yi gbine yabe tarakpe gen taaminu sōō. Nge mēya kaa ka ye sōre yabe tarakpe ge sōō, kpa yu ku ka bāari.

²⁹ Saa ye Aroni u duō kuu bekurugii ten mi, u ko n bōō bara ye dokewa win tororō yē sōō ba Isireliban bwese kerī wōkura yiru yen yīsa yorua, kpa ne, Yinni Gusunō na n ka bēē yaaye baadomma. ³⁰ Kaa maa urimu ka tumimu doke bōō bara ye sōō, kpa ya n wāa Aronin tororō saa kpuro ye u duō nen sāa yerō, kpa u ka gia ye na kī Isireliban sō.

Sāa yāa ni nu tie

³¹ Yinni Gusunō u kpm Mōwisi sōwa u nē, yabe tēn wōllo yāku kowo u koo yabe tarakpe ge sondi, kaa tu kowa ka beku gaaduragiru. ³² Kpa a ten wīirō sōma doke a sinum koosia tu ku raa ka gēra. Wīi ten min diya u koo wiru wasi ù n yabe te sebumō. ³³ Kpa a maa ten temō tusanu doke nu n ka dāa marum gam weene ni ba kua ka wēē yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka wēē wunōmgii, ka sere maa yangire piiminu wuraginu a ka sikerena. ³⁴ Kpa a de dāa marum weenasim mē ka yangire ni, nu n kpasa sāa. ³⁵ Yabe tera Aroni ko n da n sebua ù n sōmburu mō kuu bekurugii te sōō. Mēn nōō u duō, ka mēn nōō u yarō na kon da n yangire nin wōkinu nōōmōwa, kpa n ku nūn go kuu bekurugii te sōō.

³⁶ Kpa a maa wuran batani ko a yore ye sōō, wini sāawa Yinni Gusunōgii. Kaa ye yorewa nge mē ba ra yore sisō. ³⁷ Kpa a batani ye sōresi Aronin dawanin wuswaaō ka wēē gaaduragii. ³⁸ U ko n ye dokewa baadomma ù n dōō nen sāa yerō, kpa ne, Yinni Gusunō n ka Isireliban yākunu mwa baa bā n toranu ganu kua saa ye ba yāku ni mō.

³⁹ Kpa a maa tako ka dawani ko ka wēē damgii, ka sēkatia ye ba sōma doke.

⁴⁰ Kaa maa Aronin bibu takoba kua ka maa sɛkatii ka furɔsu, ya n s̄aa ben buraru te ta ben girima s̄ɔs̄imo.

⁴¹ Yen biru kaa Aroni ka win bibu ȳaa ni sebusia, kpa a bu gum t̄are wirɔ a ka s̄ɔsi ma na bu ḡɔsa ba n s̄aa n̄en ȳaku kowobu. ⁴² A bu sokoto kpirinu kuo kpa bu ku ka ben tereru wan s̄ɔ. Kaa ye kpuro kowa ka w̄ɛɛ damgii. ⁴³ Aroni ka win bibu ba ko n nu dokewa b̄a n d̄ɔɔ kuu bekurugii te s̄ɔɔ, n̄ kun m̄e b̄a n susiɔ ȳaku yerɔ bu ka ben s̄amburu ko. Yera ya koo de na kun bu ḡo n̄en s̄aa yerɔ, domi ba n̄ w̄aa mi tereru. Yeni ya ko n s̄aawa wooda sere ka baadommaɔ Aroni ka win bibun bweserun s̄ɔ.

*Nge m̄e ba koo ka s̄ɔsi ma Yinni Gusunɔ
u ȳaku kowobu ḡɔsa*

29

¹ Yinni Gusunɔ u kpam M̄owisi s̄ɔwa u n̄ɛɛ, wee nge m̄e kaa k̄oosina a ka s̄ɔsi ma na Aroni ka win bibu ḡɔsa na yi n̄enem bu ka ko ȳaku kowobu n̄en s̄aa yerɔ.

A naa kin̄e kp̄endu suo ka ȳaa kin̄enu yiru. A ku de yen gaa ya n alebun m̄ɔ. ² Kpa a p̄ɛɛ ko ka alikaman som, a ku seeyatia doke, kpa a maa kira w̄ɔɔranu ko nin som b̄a n̄ seeyatia doke, ka kira n̄in som ba ka gum burina. ³ Kpa a nu doke bireru s̄ɔɔ a ka da ȳaku yerɔ ka naa kin̄e kp̄en te, ka ȳaa kin̄enu yiru ye, kpa a ka ye kpuro ȳakuru ko.

⁴ Kpa a de Aroni ka win bibu bu na kuu ten k̄ann̄ɔw̄o mi n̄ɛ, Yinni Gusunɔ na ra ka Isireliba yinne, kpa a bu wobure ka nim. ⁵ Kpa a Aroni n̄un win s̄aa ȳaa ni sebusia. Niya tako ye, ka yabe boogugii te, ka yabe tarakpe ge, ka b̄ɔɔ bara ye. Kpa a s̄ekatia ye s̄ɛke yabe tarakpe gen w̄ollɔ. ⁶ Kpa a maa dawani sua a doke win wirɔ, kpa a wuran batani ye sua ȳe s̄ɔɔ ba yorua, wini s̄aawa Yinni Gusunɔgii, a doke win dawani yen wuswaaɔ. ⁷ Yen biru kpa a maa gum sua a t̄are win wirɔ a ka s̄ɔsi ma na n̄un ḡɔsa na yi u n s̄aa n̄en ȳaku kowo. ⁸ Kpa a maa win bibu soku a bu tako be sebusia, ⁹ a bu ben s̄ekatii s̄ɛkea kpa a bu ben furɔsu dokea nge m̄e a Aronin tii kua. Saa d̄ama ten diya ba koo ko ȳaku kowobu sere ka baadommaɔ.

Yeniba kpuron biru, ameniwa kaa de bu ka s̄ambu te tore.

¹⁰ Naa kin̄e te a ḡɔsa mi, kaa ka tu nawa kuu ten k̄ann̄ɔw̄o, kpa Aroni ka win bibu bu ben n̄oma s̄ondi naa yen wiru w̄ollɔ. ¹¹ Kpa a ye saka n̄en wuswaaɔ kuu ten k̄ann̄ɔ mi. ¹² Kpa a yen yem d̄ɛka ka niki bia a t̄ɛɛni ȳaku yee ten k̄aan̄o. M̄e mu tie kpa a ȳɛka ten temo. ¹³ Kpa a yen b̄asonun gum sua ka yen worun b̄esi baka ka yen gabu swii ka yen gum sannu, kpa a ye kpuro m̄enna a d̄ɔɔ doke ȳaku yee ten w̄ollɔ. ¹⁴ Adama naa kin̄e ten yaa ka ten ḡona ka ten b̄ɔɔ bisu, ye kpurowa kaa d̄ɔɔ doke

b̄ɛɛn sansanin biruɔ. Ȳaku te, ta ko n s̄aawa te ta koo ben durum wukiri.

¹⁵ Yen biru ba koo ka ȳaa kin̄e nin teeru na, kpa Aroni ka win bibu bu ben n̄oma s̄ondi ten wiru w̄ollɔ. ¹⁶ B̄a n kua m̄e ba kpa, yera kaa tu saka kpa a ten yem sua a ȳɛka ȳaku yee ten goo gookaa. ¹⁷ Kpa a ten yaa b̄ɔɔri b̄ɔɔri a yi ka ten wiru sannu, kpa a maa ten b̄ɔɔsnu tea ka ten k̄ori kpa a ye kpuro s̄ondi wii te ka ye a b̄ɔɔra min w̄ollɔ. ¹⁸ A n kua m̄e a kpa, kpa a ye kpuro d̄ɔɔ s̄ɔre ȳaku yee ten w̄ollɔ. Ya ko n s̄aawa ȳaku d̄ɔɔ mwaararugiru t̄en nubura koo n̄ɛ, Yinni Gusunɔ dore.

¹⁹ Kpa a maa ȳaa kin̄eru yiruse teni sua. Kpa Aroni ka win bibu bu kpam ben n̄oma s̄ondi ten wirɔ. ²⁰ Yen biru, kpa a tu saka a ten yem sua a t̄ɛɛni Aronin soo n̄am geuguuɔ, ka win bibun soo n̄am geugisɔ, ka ben n̄am geun niki bii bakanaɔ, ka sere ben n̄am geun naa niki bii bakanaɔ. Yem m̄e mu tie, kpa a mu ȳɛka ȳaku yee ten goo gookaa. ²¹ Kpa a maa yem m̄e mu w̄aa ȳaku yee ten w̄ollɔ sua a m̄enna ka gum m̄e ba ra kpuro t̄are ye Gusunɔ u ḡɔsa n̄enem kpa a mu wisi Aroni ka win bibun s̄aa ȳaa ni ba seban w̄ollɔ. Nge meya Aroni ka win bii be, ka ben s̄aa ȳaa ni kpuro, ba ko n s̄aa n̄enem n̄en s̄ɔ. ²² Kpa a ȳaa ten gum sua ka ten siru ka ten b̄asonun gum ka ten worun b̄esi baka, ka ten gabu swii yiru ka yin gum sannu, ka ten n̄am geun n̄omu. Domi ȳaa kin̄e te, ta ko n s̄aawa te ba ka s̄ɔsi ma na Aroni ka win bibu ḡɔsa n̄enem n̄en s̄ɔ. ²³ Kpa a maa p̄ɛɛ tia sua ye ba n̄ seeyatia doke, ka kira w̄ɔɔra teeru ka kira teeru t̄en som ba ka gum burina, saa birerun di te ta yii s̄aa yerɔ. ²⁴ Kpa a ye kpuro Aroni ka win bibu n̄amu b̄eria kpa a ben n̄oma sua a ka s̄ɔsi beri berika n̄ɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ²⁵ Yen biru kpa a ye kpuro mwa ben n̄oman di a ye s̄ondi ȳaku d̄ɔɔ mwaara ten w̄ollɔ kpa a d̄ɔɔ doke kpa ya n s̄aa ȳaku d̄ɔɔ mwaararugii te ta man nuburu dore. ²⁶ Kpa a maa ȳaa kin̄e te ba ka s̄ɔsi ma na Aroni ka win bibu ḡɔsa n̄enem min gurogururu sua a s̄ɔsi beri berika n̄en wuswaaɔ. A n kua m̄e a kpa, yaa ye, ya ko n s̄aawa wun̄egia.

²⁷ Kpa a ȳaa kin̄e ten n̄omu sua a yiiya w̄ollɔ n̄en wuswaaɔ. Nge meya kaa ka s̄ɔsi ma guroguro te ka n̄omu ge, ya s̄aawa negia. ²⁸ Meya maa Isireliba b̄a n s̄iarabun ȳakunu m̄ɔ ba ko n da yaan gurogururu ka yen n̄am geun n̄omu wun̄e n̄enem n̄en s̄ɔ kpa bu ye Aroni ka win bibun bweseru w̄ɛ kpa ya n s̄aa wooda sere ka baadommaɔ.

²⁹ Aroni ù n maa gu, win bibun bweseru s̄ɔɔra ba koo turo wuna bu s̄aa ȳaa ni sebusia bu n̄un gum t̄are wirɔ d̄ama te ba koo s̄ɔsi ma u s̄aa win k̄ɔsire. ³⁰ Wi, wi u kua Aronin k̄ɔsire mi, u ko n ȳaa ni dokewa sere s̄ɔ n̄ɔba yiru. Wiya u ko n da du kuu ten mi,

mi Yinni Gusunɔ u ra ka Isireliba yinne kpa u sɔmburu ko adɛrɔ ge ga dɛɛrɛ sɔɔ.

³¹ Kaa yāa kinɛ te ba ka sɔsɔsi ma na Aroni ka win bibu gɔsa nenɛm yaa sua a yike sāa yerɔ. ³² Kuu ten kɔnnɔwɔra Aroni ka win bibu ba koo yaa ye ka pɛɛ ye ya wāa bireru sɔɔ mi menna bu tem. ³³ Be tɔnawa ba koo yāku dīa ni di, ni ba ka ben durum wukiri sanam me ba sɔsɔsi ma na bu gɔsa nenɛm nen sɔ. Tɔn tuko goo u ku raa nu di, domi nu sāawa dīa ni ba wuna nenɛm nen sɔ. ³⁴ Nù n tiara sere sisiru bu ku maa nu di. Bu nu wisio dɔɔ sɔɔ nu dɔɔ mwaara.

³⁵ A Aroni ka win bibu kuo mam mam nge mɛ na nun sɔɔwa. Sɔɔ nɔɔba yiruwa kaa bu yen yāku yāki kua a ka sɔsɔsi ma na bu gɔsa nenɛm nen sɔ.

³⁶ A n da naa kineru go yen tɔɔ baatere yāku yee ten wɔllɔ, yen yem mu ka tɔmbun durum wukiri. Yāku niya nu koo yāku yee te disɔ wāka. Yen biru kpa a gum tare ten wɔllɔ a ka sɔsɔsi ma ta wāa nenɛm nen sārɔn sɔ. ³⁷ Mɛya kaa n da ko sere sɔɔ nɔɔba yiru ye, yu ka yibu, kpa yāku yee te, ta n sāa nenɛm ta n dɛɛrɛ. Yen sɔ, ye n koo tu ture kpuro, baa n n tɔnun na, u de u n dɛɛrɛ.

Yāku ni ba ko n da ko tɔɔ baatere

³⁸ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, wee ye kaa n da ko baadomma. Kaa ka yāa kinɛ kɛmmɛnu yiru wɔɔ tiaginu yākuru ko tɔɔ baatere, ³⁹ teeru bururu, teeru maa yoka. ⁴⁰⁻⁴¹ Bururu ka yokan yāku nin baateren wɔllɔwa kaa som kilo ita ye ya ka olifin binun gum yarum ditiri tia ka bɔnu burine doke, ka maa tam ditiri tia ka bɔnu, kpa a ye kpuro dɔɔ doke. Yen nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore. ⁴² Yāku dɔɔ mwaararugii tera bɛɛn bibun bweseru ba ko n da ko kuu bekurugii ten kɔnnɔwɔ nen wuswaa sere ka baadomma. Miya bɛɛ Isireliba i ko ka man yinna, kpa n ka nun gari ko.

⁴³ Kpa yam mi, mu n sāa nenɛm mu n dɛɛrɛ nen yiikon sɔ. ⁴⁴ Nen tiwa kon kuu te dɛɛrasia ka yāku yee te, n yi nenɛm ka sere maa Aroni ka win bibu ba n ka sāa nen yāku kowobu. ⁴⁵ Kpa na n wāa bɛɛ Isireliban suunu sɔɔ i n man sāmɔ. ⁴⁶ Kpa i n yɛ ma nena na sāa Gusunɔ bɛɛn Yinni nɛ wi na bɛɛ yarama Egibitin di. Kpa na n ka bɛɛ wāa.

Nena Gusunɔ bɛɛn Yinni.

Kpakoro tɛn wɔllɔ ba ko n da turare dɔɔ doke

30

¹ Yinni Gusunɔ u kɛm Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, kaa kɛkɛroro garu ko tɛn wɔllɔ ba ko n da turare dɔɔ doke. Kaa tu kowa ka akasian dāa. ² Ten dɛɛbu ka ten yasum mu ko n nɛwa, mɛ kpuro mu n sāa gɔm sooru tia tia, kpa ten gunum mu n sāa gɔm soonu yiru. Kpa a de ten goo gɔmkinu nnɛn dāa yu nɔɔ yari

nge kāanu. ³ Kpa a ten baama kpuro wura pote sere ka ten kāanu. Kpa a ten goonu nne nɔɔ bɔka kua ka wura a ka sikerena. ⁴ Kpa a maa ten goo gɔmkinɔ wuran sumi doke ten nɔɔ bɔkan temɔ, kpa ba n da dāa wasi yi sɔɔ, bu ka tu sua. ⁵ Dāa ye kaa wasi sumi yi sɔɔ, ya ko n sāawa akasian dāa ye ba wura pote. ⁶ A n kua mɛ a kpa, kpa a kpakoro te sua a yi adɛrɔ ge sɔɔ beku kare ten deedeeru te ta nɛ, Yinni Gusunɔn woodan kɛkɛroro berua dīi sɔɔ ge ga dɛɛrɛ gem gem sɔɔwa. Miya ko na n da ka nun yinne. ⁷⁻⁸ Bururu baatere saa ye Aroni u fitilanu gum dokemɔ ka yoka baayere saa ye u n sɔramɔ, u ko n da turare dɔɔ dokewa kpakoro ten wɔllɔ. Nge mɛya wi ka win bibun bweseru ba ko n da ko sere ka baadomma. ⁹ Adama i n ko turare tuka dɔɔ doke kpakoro ten wɔllɔ. Mɛya i n maa yāku dɔɔ mwaararuginu mɔ mi, n kun mɛ i dīanu ganu sɔndi mi, n kun mɛ i tam wisi mi, i ka yākuru ko. ¹⁰ Wɔɔ ka wɔɔwa Aroni u ko n da ten kaa ni sɔɔ yāku yem tɛni mɛ ba ra ka durum wukiri u ka tu disɔ wāka. Nge mɛya wi ka win bibun bweseru ba ko n da ko sere ka baadomma, kpa ta n yii nenɛm nen sɔ.

Gobi yi ba koo wɛ kuu bekurugii ten sɔ

¹¹ Yinni Gusunɔ u kɛm Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹² a Isireliba gariɔ. Be ba wɔɔ yendu turan diya kaa gari kpa a de ben baawure u gobi gɛɛ wɛ u ka win wāaru yakia. Kpa n de wahala yu bu suuri saa ye a bu garimɔ mi. ¹³ Wi ba gara, sii geesun bɔri piibwua u koo wɛ. Yi kpuro yi ko n nɛwa. Gobi yi, yi ko n sāawa nge mɛ ba ra sāa yerun gobi di. ¹⁴ Be ba wɔɔ yendu tura ka be ba kere mɛ, beya ba koo gobi yi wɛ. ¹⁵ Gee tee tera baawure u koo wɛ. Gobigii kun wɛɛmɔ n sārɔ kere, u ka win wāaru yakia. Domi hundɛ tia be kpuro ba mɔ. ¹⁶ Gobi yiya kaa n da ka kuu bekurugii ten sɔmburu ko. Nge mɛya kon ka yaaya ma Isireliba ba ben wāaru yakia.

Boo gɛn mi ba ko n da sāa yerun nim take

¹⁷ Yinni Gusunɔ u kɛm Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁸ kaa boo ko ka gen sawaritia, ye kpuro ya n sāa sii gandu. A n gu kua a kpa, a gu yiyyo yāku yeru ka kuu bekurugii ten baa sɔɔ kpa bu gu nim take. ¹⁹ Nim mɛya Aroni ka win bibu ba ko n da ka ben nama ka naasu kɛkɛrie bu ka dɛɛra, ²⁰ bu sere du kuu ten mi, bu ka ben sɔmburu ko, n kun mɛ bu sere susi yāku yerɔ bu ka yākuru ko kpa bu ku raa gbi. ²¹ Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadomma bɛɛn bibun bweseru sɔɔ.

Gum mɛ ba kua sārɔn sɔ

²² Yinni Gusunɔ u kɛm Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²³ a turare bwese bweseka ye ya nuburu do suo, miru kilo nɔɔbu, ka sinamɔmu kilo yiru ka bɔnu, ka kaneli kilo yiru ka bɔnu ²⁴ ka kasi kilo nɔɔbu, ka sere olifin gum ditiri nɔɔba tia. ²⁵ Ye kpurowa kaa de wi u turare

kobu yē u menna u ka gum ko me ba ko n da kpuro tare bu ka sōsi ma na ye gōsa nenem. ²⁶ Gum meya kaa kuu te yēka, ka nen woodan kpakoro te, ²⁷ ka tabulu ye, ka yen dendi yānu, ka dabu ge, ka gen dendi yānu, ka sere kpakoro tēn wallo ba ra turare dō doke, ²⁸ ka yāku yee tēn mi ba ko n da yāku dō mwaaruginu ko, ka ten dendi yānu, ka boo ge, ka gen sōwaritia. ²⁹ Nge meya kaa ka sāa yāa ni kpuro deerasia kpa nu n yii nen sō. Ye n koo nu besu kpuro, a de ya n deere. ³⁰ Kpa a maa Aroni ka win bibu gum me tare ba n ka sāa nen yāku kowobu.

³¹ Meya kaa Isireliba sō a nee, gum me, mu ko n sāawa deeram me ba ko n da kpuro tare bu ka sōsi ma ya wāa nenem nen sāarun sō. Yeni ya ko n sāawa wooda bee sō sere ka baadomma. ³² Goo u ku raa mu sawa. Goo u ku raa maa men bweseru ko. I ko nu yiwa nenem nen sāarun sō. ³³ Yen sō, goo ù n yina u men bweseru kua, ñ kun me u tōn diro goo mu tēni, ba koo yēro wunawa been suunu sōon di.

Turare ye ba koo dō doke sāa yero

³⁴ Yera Yinni Gusunō u kpm Mōwisi sōwa u nee, a turare bwesenu ita kasuo ye ya nuburu do, ka maa turare ye ba mō ansam, ye kpuro ya n saka ne. ³⁵ Wi u turaren kobu yē kpa u ye kpuro menna u bōru doke yu ko turare deera ye ba kua nenem nen sāarun sō. ³⁶ Kpa a yen sukum buuru wuna, a da a yi kuu bekurugii te sō, woodan kpakoro ten wuswaāo mi ko na n da ka nun yinne. Kpa i ye yi nenem nen sāarun sō. ³⁷ Yen sō, goo u ku raa turare yen bweseru ko win tiin sō. I ko ye yiwa nenem nen sāarun sō. ³⁸ Wi u yina, u yen bweseru kua win tiin sō, ba koo yēro wunawa been suunu sōon di.

Kuu bekurugii ten sam kowobu

31

¹ Yinni Gusunō u kpm Mōwisi sōwa u nee, ² wee na BeSaleli, Urin bii, Hurin debubu gōsa Yudan bweseru sō. ³ Na nūn nen Hunde yibie u n ka sōm bwese bwese kan bwisi mō, kpa u n yen asansi kpuro yē. ⁴ U koo kpī u yen kpunaaba yi. U wuran sōmburu yē, ka sii geesu ka sii gandu. ⁵ Ka nge me ba ra kpee gobiginu sō yore ni ba koo gore, ka sere maa dāa dākubu, ye kpuro gesi ye n sāa burarun sōmburu. ⁶ Ma na nūn Oholiabu, Ahisamakin bii wi u sāa Danun bweseru namu sōndia u ka nūn somi. Yen biru na maa gabu bwisi kā be ba sōmbu te yē. Be kpurowa ba koo menna bu sōmbu te ko te na nun sōwa mi. ⁷ Tera kuu bekurugii te, ka nen woodan kpakoro te, ka ten wukiritia, ka sere maa kuu ten dendi yāa ni nu tie, ⁸ ka tabulu ye, ka yen dendi yānu, ka dabu wuragu ge, ka gen dendi yānu, ka kpakoro tēn wallo ba ko n da turare dō doke, ⁹ ka yāku

yee te, ka ten dendi yānu, ka boo ge, ka gen sōwaritia, ¹⁰ ka sere yāa ni Aroni ka win bibu ba ko n da sebe bu ka yākurun sōmburu ko, ¹¹ ka gum me ba ko n da gāanu yēke bu ka sōsi ma ya wāa nenem nen sāarun sō, ka sere turare nubu durorugii te. Ye kpurowa ba koo ko nge me na nun sōwa.

Tōo wērarugiru

¹² Yinni Gusunō u kpm Mōwisi sōwa u nee, ¹³ a Isireliba sōwa a nee, i ko tōo wērarugirun wooda mem nōwawa mam mam. Domi ta ko n sāawa nen arukawanin yīreru ye na bakua ka bee sere ka baadomma. Yire tera ta koo sōsi ma nena na bee gōsa na yi nenem nen sō. ¹⁴ I n da wēre tōo wērarugii te sō. I ku tu garisi nge sanam dirum. Wi u yina ma u sōmburu kua te sō, ba koo yēro wunawa been suunu sōon di bu go. ¹⁵ Yen sō, alusuma tia sō, sō nōba tia i ko n da sōmburu ko, adama nōba yiruse te, ta ko n sāawa tōo wērarugiru te na yi nenem nen sō. Been wi u sōmburu kua tōo te sō, ba koo yēro gowa. ¹⁶ A de bee Isireliba i n tōo wērarugii ten wooda mem nōwamme, sere ka been bibun bweserō, domi arukawani ye, ya ko n wāawa sere ka baadomma. ¹⁷ Tōo te, ta sāawa yīreru te ta ko n wāa ne ka been suunu sō. Domi sō nōba tia sōra na wəllu ka tem taka kua na kpa. Nōba yiruse ma na sōmburu deri na wēra.

¹⁸ Ye Yinni Gusunō u ka Mōwisi gari yi kua guu te ba mō Sinaiō u kpa, yera u nūn kpee besi yiru wē yi sō win tii u woodaba yorua.

ISIRELIBA BA GUSUNŌN ARUKAWANI KUSIA

Ba naa buu wuragu kua ba sāwa

32

¹ Sanam me tōn be, ba wa Mōwisi u tēemō u ñ saramē saa guu ten wəllun di, ba da ba menna Aronin mi, ba nūn sōwa ba nee, a seewo a sun yinni kua wi u ko n sun swaa gbiyye. Domi Mōwisi wi u sun yarama Egibitin tem di, sa ñ yē ye n nūn deema.

² Yera Aroni u bu sōwa u nee, i been kurōbun swaa tonku wuragu potirima ka been bibuginu i ka na.

³ Ma be kpuro ba ben swaa tonku wuragu potira ba ka Aroni naawa. ⁴ U nu mwa u yania ma u kuura kua ye ya ka naa buu weene, u wura ye wisi mi, ma ya kua bwāaroku.

Ma ba nee, beeen yinni wee, wi u sun yarama saa Egibitin di.

⁵ Ye Aroni u ye wa, yera u yāku yeru gira bwāaroku gen wuswaāo. Ma u kpara u nee, sia sa ko Yinni Gusunō tōo bakararua.

⁶ Yen sisiru, ba seewa buru buru yellu ma ba yāku dō mwaaruginu kua ka siarabun yākunu. Tōn be, ba sina ba di ba nōra, ma ba seewa ba kom bereteke mō.

⁷ Saa yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a saro fuuku domi wunen tɔn be a yarama Egibitin di mi, wee ba disi duura. ⁸ Ba swaa ye deri kɔ ye na nɛɛ bu swi. Wee ba tii wuran bw̄aroku kua ge ga ka naa buu weene. Ma ba yiira ba gu yākuru koosi. Ba nɛɛ, geya ga ben yinni wi u bu yarama saa Egibitin di. ⁹ Ma u kpam nɛɛ, na tɔn be wa, ben swaa tau, ba ñ kī bu wiru kpī. ¹⁰ Tē nɛn m̄ru ya seewa. A de n bu kam koosia. Adama wunɛ, kon de wunen tɔmbu bu ko bwese bakaru.

¹¹ Mɔwisi u Gusunɔ win Yinni suuru kana u nɛɛ, Yinni, mban s̄na a ka wunen tɔmbu m̄ru m̄ be a yarama Egibitin di ka wunen dam bakam. ¹² Mban s̄na kaa de Egibitigibu bu gere bu nɛɛ, k̄sa a kī a wunen tɔmbu kua. Yen s̄na a ka bu yarama kpa a bu go guunun bera gia, a bu kpeerasia ba kun maa w̄a handunia. A wunen m̄ru ye suresio, a ku maa k̄sa ye ko, ye a kī a bu kua mi. ¹³ A mban bw̄abu Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu yaayo be a n̄ɔ mw̄eru kua ka b̄ri a nɛɛ, kaa de ben bibun bweseru tu dabia nge w̄llun kperi, kpa a bu tem m̄ kpuro w̄ m̄n gari a ka bu kua, ba n ka mu m̄ ka baadomma.

¹⁴ Ma Yinni Gusunɔ u k̄sa ye deri ye u raa nɛɛ u koo win tɔmbu kua mi.

¹⁵ Saa yera Mɔwisi u sarama guu ten w̄llun di u woodan kpee b̄si yiru ye neni ȳn beri yiru yiru kpuro ba yorua. ¹⁶ Kpee b̄si yi, yi s̄awa yi Gusunɔn tii u kua. Win tiwa u maa yorua yi s̄ɔ. ¹⁷ Ye ba saram wee, Yosue u tɔmbun wurenu nua nge m̄ ba gb̄sim̄. U Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, tabun wurenu w̄a sansani.

¹⁸ Mɔwisi u nɛɛ, n ñ be ba nasara suan wurenu mi. N ñ maa m̄ be ba d̄sir̄u mw̄eragin̄u. Be ba womusu m̄n wurena na n̄ɔm̄.

¹⁹ Ye Mɔwisi u sansani ye turuku kua, u naa buu wuraguu ge wa ka tɔn be ba yaam̄, ma u m̄ru b̄sira u kpee b̄si yi sura u kosuka guu ten nuur̄. ²⁰ Ma u naa buu ge sua u d̄ɔ m̄ni. Ma u ge munia muku muku u wisi nim̄ s̄ɔ. Ma u dera ba nim̄ m̄ n̄ra. ²¹ Ma u Aroni bikia u nɛɛ, mba tɔn be, ba nun kua a ka bu durum baka yen bweseru koosia.

²² Aroni u n̄n wisa u nɛɛ, a ku de wunen m̄ru yu kp̄a. A ȳɛ ma tɔn be, ba ra n b̄ k̄san kobu s̄ɔ. ²³ Ba man sɔɔwa ba nɛɛ, n bu yinni kuo wi u ko n bu swaa gb̄iye, domi wunɛ wi a bu yarama Egibitin tem di, ba ñ ȳ ye n nun deema. ²⁴ Ma na bu sɔɔwa na nɛɛ, ben wi u wuran ḡānu m̄ u nu tama. Ye ba ka na, ma na nu kp̄ɛ d̄ɔ s̄ɔ. Yera naa buu wuraguu ge, ga yarima.

Ba Isireliba s̄ɛyasia

²⁵ Mɔwisi u wa ma Aroni u kp̄ana u tɔn be n̄ni doke, ma u dera ba m̄ ye ba kī.

Yera n dera ben yiberɛba ba bu yaa kasikim̄. ²⁶ Sanam m̄ya u ȳra sansani yen duu yer̄ u nɛɛ, baawure wi u ka Yinni Gusunɔ ȳ, u na n̄n bera gia.

Ma Lefiba kpuro ba m̄nna win mi. ²⁷ Ma u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. B̄ɛn baawure u win takobi suo u n neni, kpa u n sirene sansani ye s̄ɔ duu yee teerun di sere ten tensim̄ mi. Kpa u win dusi ka win beruse ka win kpaasi go.

²⁸ Ma Lefi be, ba kua nge m̄ Mɔwisi u bu yiire. Be ba gu dama te, ben suunu s̄ɔ, ba tura t̄nu n̄r̄ɔbun suba itan saka (3000). ²⁹ Yera Mɔwisi u nɛɛ, gis̄ra i b̄ɛn tii Yinni Gusunɔ w̄ɛ mam mam, ye b̄ɛn baawure u ka win bii tɔn dur̄ ka win dusi seesi. Yen s̄, u b̄ɛ domaru kua gis̄ɔ.

Mɔwisin kanaru

³⁰ Yen sisuru u tɔn be sɔɔwa u nɛɛ, wee, i durum baka kua. Yen s̄, kon ȳ guu ten mi, n Yinni Gusunɔ suuru kana b̄ɛn durum yen saabu.

³¹ Yera u ḡsira u da Yinni Gusunɔn mi, u nɛɛ, kuku, tɔn be, ba durum baka kua. Ba tii bw̄aroku kua ka wura. ³² Na nun kanam̄ a bu suuru kuo. A kun maa suuru m̄, a n̄n ȳsir̄u wun̄ tire te s̄ɔn di, t̄n mi a wunen tɔmbun ȳsa yorua.

³³ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wisa u nɛɛ, wi u man torari, ȳron ȳsir̄a kon wuna n̄n tireru s̄ɔn di. ³⁴ Yen s̄, a doo a tɔn be kp̄ara i da sere yam mi na nun s̄ɔwa. Wee n̄n ḡrado u ko n nun gb̄iye mi. Adama saa ya sisi ȳ s̄ɔ kon tɔn be n̄ma doke n bu s̄ɛyasia ben durum s̄.

³⁵ Yen biru u tɔn be baranu kp̄ɛ ȳn s̄ ba dera Aroni u bu naa buu ge kua.

Yinni Gusunɔ u Isireliba wooda w̄ bu ka doona Sinain guurun di

33

¹ Yinni Gusunɔ u kp̄am Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, i seewo i doona minin di, wunɛ ka tɔn be a yarama Egibitin di, kpa i da tem mi, m̄n n̄ɔ mw̄eru na kua ka b̄ri na nɛɛ, kon mu Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu ka ben bibun bweseru w̄. ² Kon n̄n ḡrado ḡo ḡri u n nun gb̄iye kpa n nun Kananiiba ka Am̄reba ka Hetiba, ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba gira. ³ I doo tem m̄ s̄ɔ. Tim ka bom yiba mi. Adama na ñ ka b̄ɛ d̄ɔ. Kpa n ku ra b̄ɛ kam koosia swaa, domi b̄ɛn swaa tau.

⁴ Ye tɔn be, ba labaari k̄sa ye nua, ben wasi dwiia. Ba ñ maa ben bura ȳanu ganu doke nuku sankiranun s̄. ⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Isireliba sɔɔw̄ a nɛɛ, ben swaa tau. N̄n a ka bu s̄im̄ n̄ni kp̄aki teeru s̄ɔ mam, kon bu kam koosia. Bu ben bura ȳanu potirio t̄, kpa n wa ye kon bu kua. ⁶ Ma ba ñ maa ben bura ȳa ni doke saa min di ba doona Horebun guu ten di.

Yinni Gusunən kuru

⁷ Mi Isireliba ba ben sansani gira kpuro, Məwisi u ra ka kuu bekurugii te dewa u gira mi n ka sansani ye dəsiɾe. U tu soka Yinni Gusunən kuru. Be ba kī bu Yinni Gusunə gānu bikia bera ba ra yari sansanin di bu da kuu ten mi. ⁸ Məwisi ù n yariə u dəə kuu ten mi, tən be kpuro ba ra sewa bu yāra ben kunun kənnəwə ba n Məwisi mɛɛra sere u ka du kuu te səə. ⁹ U n dua mi, saa yera guru wii wuro te, ta ra saramɛ tu yāra kuu ten kənnəwə kpa Yinni Gusunə u ka nūn gari ko. ¹⁰ Tən be kpurowa ba ra guru wii wuro te wa, ta yə kuu ten kənnəwə. Kpa ben baawure u yiira win kurun kənnəwə. ¹¹ Yinni Gusunə u ra ka Məwisi gari kowa nən ka nən nge mɛ tən u ra ka win bərə gari ko. Yen biru Məwisi u ra gəsiɾamɛ u na sansani. Adama win bəə aluwaasi Yosue, Nunin bii, u ku ra yari kuu ten min di.

Yinni Gusunə u win tambu nəə mwɛɛru kua ma u ko n ka bu wā

¹² Məwisi u Yinni Gusunə səəwa u nɛɛ, weɛ, a nɛɛ, n ka tən be doo tem mɛ səə. Mɛya a maa nɛɛ, a man yɛ sāa sāa. Kaa n ka man nən u geu mɛɛra. Adama a n man səəwa wi u koo man yəsiri. ¹³ N n men na, tɛ, a man wunen himba səsio kpa n nun gja, kpa n kpa m wunen durom wa. A yaayo ma tən be, ba sāawa wunen tən be a gəsa.

¹⁴ Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, nən tii kon ka nun da kpa n nun nasara wɛ.

¹⁵ Məwisi u wisa u nɛɛ, à kun ka sun dəə wunen tii, a ku de su doona minin di. ¹⁶ Aməna ba koo ka tubu ma sa wunen kī geuru wa, nɛ ka wunen tambu, ma n kun mə a ka sun da. À n ka sun da, saa yera sa ko n sāa nɛnɛm handunian tən be ba tie səə.

¹⁷ Yinni Gusunə u Məwisi səəwa u nɛɛ, kon ko nge mɛ a man bikia. Domi na nun yɛ sāa sāa, a maa nən kī geuru wa.

¹⁸ Məwisi u nɛɛ, a man wunen yiikon girima səsio.

¹⁹ Yinni Gusunə u wisa u nɛɛ, kon na n sara wunen wuswaaə ka nən girima kpuro, kpa n nun nən yisiru sɛ, nɛ, Yinni Gusunə. Be na kī n durom kua, beya na ra durom kue. Be na maa kī n wənwəndu kua, kpa n bu wənwəndu kua. ²⁰ Adama na n derimə a nən wuswaa wa, domi goo sari wi u koo nən wuswaa wa kpa u n wāa. ²¹ Yen sɛ, ayeru garu weɛ nən bəkuə kpee baa səə, mi kaa kpī a n wāa. ²² Sanam mɛ na sarə ka nən yiikon girima, kon nun nən nəma wukiri kpee baa ye səə. ²³ Yen biru kon nən nəma wuna kpa a nən biru wa, adama a n nən wuswaa wasi.

Kpee bəsi yiru yen kəsire

34

¹ Yinni Gusunə u Məwisi səəwa u nɛɛ, a kpee bəsi yiru mənə a daku nge yionə. Kon

kpa m gari yi yore mi, yi yi raa wāa kpee bəsi yi səə, yi a kəsuka. ² A səəru koowo sia bururu yellu, a yəəma Sinain guuru mi, kpa a yāra nən wuswaaə ten wolla. ³ A ku de goo u ka nun yəəma mi. A ku ra maa de n goo wa guu ten gam gum. Mɛya a ku maa de keteba ka yānu, yen gaa yu yakasu di guu ten turuku.

⁴ Ma Məwisi u kpee bəsi yiru mənə u dāka nge yionə. U seewa buru buru yellu u yəəwa Sinain guurə u kpee bəsi yiru ye nɛni nge mɛ Yinni Gusunə u nūn səəwa. ⁵ Yera Yinni Gusunə u sarama guru wii wuroru səə u yāra win bəkuə. Ma u win tiin yisiru gerua u nɛɛ, nənə na Yinni Gusunə. ⁶ Ma u sara Məwisin wuswaaə u nəəguru sua u nɛɛ, nənə Yinni Gusunə durom ka wənwəndugii. Na ra saku n sere maru ko. Nən tən geuru ka nən bərəkiniru ta kpā. ⁷ Na ra tambu nən kīru səsio sere ka baadommaə. Na ra tən be ba kəsə kua bu ben durum suuru kue, adama na ku ra taarɛgii garisi dəɛro. Na ra baababan durum məuru mwɛ ben bibun mi sere ka ben sikadominun bibo.

⁸ Yera Məwisi u yiira fuuku u nūn sāwa. ⁹ Ma u nɛɛ, Yinni, à n ka man nən u geu mɛɛra, na nun kanamə, a de a ka sun da. Wee, tən be, swaa taoba. Adama a sun bəsen daa kəsə ka bəsen durum suuru kuo kpa a sun ko wunegibu.

Gusunə u wure u ka Isireliba arukawani bəkuə

¹⁰ Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, weɛ, na ka bɛɛ arukawani bəkuə. Kon səm maamaakigia ko wunen tən be kpuron wuswaaə, yən bweseru goo kun koore tem gam. Tən be kpuro bən suunu səə i wāa, ba koo nɛ, Yinni Gusunə səmburu wa. Domi gāa nanumgina kon bɛɛ kua.

¹¹ Wooda ye na bɛɛ wɛɛmə mi gisə, i ye mɛm nəəwə. Wee, kon Aməreba ka Kananiba ka Hətiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba gira bɛɛn wuswaan di. ¹² Wunɛ, Məwisi, a n tii sɛ, kpa a ku ra ka tem min tambu arukawani bəke, mi i ko i du kpa bu ku raa ko bɛɛn yina. ¹³ Adama i ko ben yaku yenu sura kpa i ben būu wi ba mə Asitaaten sāa yerun dānu wukiri, kpa i win bwāarokunu kəsuku. ¹⁴ I ku ra būu goo sɛ domi nən yisira nisinugii. Na ku ra wure bu maa yinni goo sɛ. ¹⁵ A n tii sɛ kpa a ku ra ka tem min tambu arukawani bəke. Domi bə n ben būnu gasirimə ba sāamə ba yākunə mə, ba koo bɛɛ soku i ka bu ko. Kpa ben yaku yaa yu bɛɛ bine ko i di. ¹⁶ Sorəkudo i ko bɛɛn bii tən durəbu kurəbu sua ben bii wəndiaba səə, kpa kurə be, bu de bɛɛn bii be, bu nən sāuru deri bu tən ben būnu sɛ.

¹⁷ I ku ra sisu sua i ka tii bwāaroku kua i sɛ.

¹⁸ I n da pɛɛ ye ba n seeyatia doken təə bakaru ko saa ye na yi, suru wi ba mə Abibu

sɔɔ. Kpa i pɛɛ ye di sɔɔ nɔɔba yiru nge me na beɛ yiire. Domi suru wi sɔɔra i yarima Egibitin di.

¹⁹ Bii gbiikoo tɔn durɔ baawure u ko n sɔɔawa negii, meya maa yaa sabenu kpuron bii gbiikii dwanu, n keten na, n n maa yaaron na, n kun me boo. ²⁰ N n ketekun na, i ka gen buu gbiikuu yaa buu kɔsinɔ kpa gu ko yaku yaaru. I kun maa kue me, i gen wii sume buo i go. I ko bii gbiikoo tɔn durɔ baawure yakiawa ka gobi.

I ku de goo u na nen wuswaaɔ u kun kɛru neni.

²¹ Alusuma sɔɔ, sɔɔ nɔɔba tia i ko sɔmburu ko, kpa i wɛra sɔɔ nɔɔba yiruse, baa n n duurubun saan na, n kun me gɛɛbun saa.

²² I n da gɛɛbun tɔɔ bakaru ko sanam me i alikama yɛ ya gbia ya ye gɛɛbu torua, kpa i Kunun tɔɔ bakaru ko sanam me i beɛn dɔa binu sɔrimɔ, wɔɔ gɔ n kpeeyɔ.

²³ Wɔɔ tia sɔɔ, nɔn itawa tɔn durɔ baawure u koo na ne Gusunɔ, Isireliba Yinnin sɔa yerɔ. ²⁴ I ku berum ko. Kon bwese ni gira beɛn wuswaan di, kpa n beɛn tem yasia. Goo kun kɔkɔ u mu binɛ ko sanam me i man tɔɔ bakaru diiyammɛ nɔn ita ye, wɔɔ ka wɔɔ.

²⁵ I ku man yaku yaan yem wɛ ka pɛɛ ye ba seeyatia doke sannu. I n Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru mɔ, i ku de ten yaa yu tiara sere sisiru bururu. ²⁶ Wɔɔ ka wɔɔ i n da ka beɛn gbean dɔa gbiikinu ne, ne, Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ.

I ku ra boo buu yike ka gen meron bom.

²⁷ Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u neɛ, a gari yi yoruo domi yiya nen arukawanin wiru ye na ka beɛ bakumɔ, wunɛ ka Isireliba.

²⁸ Mɔwisi u wɔa mi ka Yinni Gusunɔ sɔɔ sɔɔ weeru ka wɔkuru weeru. U n dɔanu di, u n maa nim nɔra. Ma Yinni Gusunɔ u arukawani yen gari yorua kpee besi yi sɔɔ, yiya wooda waku te.

Mɔwisi u sarama Sinain guurun di

²⁹ Ye Mɔwisi u ka Yinni Gusunɔ gari kua u kpa, u sarama Sinain guurun di u woodan kpee besi yiru ye neni, win wuswaa ya ballimɔ. Adama win tii u n yɛ me. ³⁰ Aroni ka Isireliba kpuro ba nɔn mɛɛra ba wa wee, win wuswaa ballimɔ ma ba berum bara bu nɔn susi. ³¹ Adama u bu soka, ma Aroni ka Isireliban guro gurobu ba na win mi, u ka bu gari kua. ³² Yen biru Isireliba kpuro ba nɔn susi, ma u bu wooda ye kpuro saaria ye Yinni Gusunɔ u nɔn wɛ Sinain guuru wallu mi.

³³ Ye u ka bu gari kua u kpa, u win wuswaa sɔnditia wukiri. ³⁴ U n da Yinni Gusunɔn kuu ten mi u ka nɔn gari ko, u ra sɔnditia ye wunɛwa sere u n kpam yarima. U n yarima min di, yera u ra Isireliba sɔ ye Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa. ³⁵ Kpa bu win wuswaa wa ya ballimɔ. Yen biruwa u ra ye sɔnditia wukiri sere u n kpam duo u ka Yinni Gusunɔ gari ko.

YINNI GUSUNɔN KURUN SɔMBURU

Tɔɔ wɛrarugiru

35

¹ Mɔwisi u Isireliba kpuro menna u bu sɔɔwa u neɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u sun sɔɔwa su ko. ² Alusuma tia sɔɔ, sɔɔ nɔɔba tia sa ko n da beɛn sɔma kpuro ko. Adama sɔɔ nɔɔba yiruse ya ko n sɔɔawa tɔɔ wɛrarugiru te sa ko Yinni Gusunɔ deria. Yen sɔ, beɛn wi u sɔmburu kua te sɔɔ, ba koo yɛro gowa. ³ Baa dɔɔ i ku ra sɔre tɔɔ te sɔɔ, beɛn yenusɔ.

Kɛɛ ni ba koo ka na Yinni Gusunɔn kuu bekurugii ten sɔ

⁴ Mɔwisi u kpaam Isireliba sɔɔwa u neɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u beɛ yiire. ⁵ U neɛ, i ka nɔn kɛnu naawa ka nuku tia beɛn ye i mɔ sɔɔ. Kɛɛ nin bweseru i ko i ka na wee. Niya wura ka sii geesu ka sii gandu, ⁶ ka beka ye ba wɔkua ka bura ka maa gaadura, ka beku wunɔnginu ka maa ni ba wesa ka wɛɛ damgii ka sere ye ba kua ka boo sansu, ⁷ ka yaa kinɛnun gɔni yi ba sɛɛsu doke ka gɔni damgii ka akasian dɔa, ⁸ ka gum me ba koo ka fitilanu sɔra, ka gaa nubu duroruginu ni ba ko n da doke gum sɔɔ me ba ra kpuro tare bu ka sɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa nenɛm, ka turare sɔɔ ye ba ra dɔɔ doke ⁹ ka kpee gobiginu nin nɔni sɔa berɔ wuru ni ba koo doke yabe tarakpe ge sɔɔ, ka ni ba koo doke bɔɔ bara yen wallɔ. ¹⁰ Beɛn baawure wi u maa sɔmbu ten bwisi mɔ, u na u tu ko nge me Yinni Gusunɔ u gerua, ¹¹ ye u neɛ, su kuu bekurugiru koowo mi sa ko n da nɔn sɔ, kpa su ten wukiritii ko yi ba kua ka boo sansu ka yaa gɔni, ka saretii ni, ka dɔa besi yi, ka dɔa kareti yi, ka ten dɔa besi sinumgii ka yin yɔratii, ¹² ka woodan kpakororu ka ten wukiritia ka ten dɔa pɔɔsi yi ba ko n da ka tu sue, ka beku kare te ta ko n tu berua dii te ta dɛɛre gem sɔɔ, ¹³ ka tabulu ye, ka yen dendi yɔnu kpuro, ka sere dɔa pɔɔsi yi ba ko n da ka ye sue, ka pɛɛ ye ba koo yi yen wallɔ, ¹⁴ ka dabu ge, ka gen dendi yɔnu kpuro, ka gen fitilanu, ka nin gum, ¹⁵ ka kpakoro tɛn wallɔ ba ko n da turare dɔɔ doke, ka sere ten dɔa pɔɔsi yi ba ko n da ka tu sue, ka gum me ba ko n da kpuro tare bu ka sɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa nenɛm ka turare ye ba ko n da dɔɔ doke, ka beku kɛnutii te ba koo doke kuu ten kɔnnɔwɔ, ¹⁶ ka yaku yeru ka ten kɔkɔsɔ ye ba koo ko ka sii gandu, ka ten dɔa pɔɔsi yi ba ko n da ka tu sue ka ten dendi yɔnu, ka boo ge, ka gen sɔwaritia, ¹⁷ ka kuu ten karan bekunu, ka yen sii pɔɔsi ka yin yɔratii ka sere maa kara yen kɔnnɔn beku kɛnutiru ¹⁸ ka kuu ten gabatian kurumba ka ten wɛɛ, ¹⁹ ka beka ye ba koo ka kuu ten dendi yɔnu kpuro boke, ka sere sɔa yaa ni Aroni ka win bibu ba ko n da doke bu ka sɔmburu ko kuu ten mi.

²⁰ Ye Mōwisi u gari yi gerua u kpa ma Isireliba kpuro ba doona win min di. ²¹ Yen biru, be ba gari yi gōru doke, ba ka kēē ni na ka nuku tia bu ka Yinni Gusunōn kuu te ko, ka ten dendi yānu kpuro ka yān ni yāku kowobu ba ko n da doke bu ka sōmburu ko kuu ten mi. ²² Tōn durōbu ka tōn kurōbu be ba gōru doke bu ka Yinni Gusunō kēru naawa, ba ka swaa tonkunu ka sumi ka taaminu ka sēnin bataniba, ye ya sāa wuran gāanu kpuro gesi, ben baawure u ka na ma u yi ka kēē wēēbun wororu. ²³ Be ba maa beka mō ye ba wōkua ka bura ka maa gaadura, ka beku wunōmginu ka maa ni ba wesa ka wēē damgii ka sere maa ye ba kua ka boo sansu, ka yāa kinēnun gōni yi ba sēesu doke, ka gōni damgii, ye kpurowa ba ka na Yinni Gusunōn kuu ten sō. ²⁴ Be ba maa sii geesu mō, ka sii gandu, ba ka na ba yi ka kēē wēēbun wororu. Be ba maa akasian dāa mō ba ka na sōmbu ten sō. ²⁵ Tōn kurō be ba maa wēē taribu yē, ba wēē bwese bweseka tara, gaaduragii, ka boogugii ka wunōmgii, ka wēē damgii, ba ka na. ²⁶ Ma ben gabu be ba sōmbu ten yēru ka ten kīru mō, ba boo sansu wēē tara. ²⁷ Be ba maa sāa wirugibu ba ka kpee gobiginu nin nōni sāa bēro wuru na bu ka yabe tarakpe ge ka bōo bara ye buraru koosi. ²⁸ Ma gaba ka gum na mē ba koo ka fitilanu sōra, ka gāa nubu duroruginu ni ba ko n da doke gum sōo mē ba ra kpuro tāre bu ka sōosi ma Gusunō u ye gōsa nenem, ka turare sōo ye ba ra dōo doke. ²⁹ Isireliba sōo, be ba tii wē bu ka somi sōmbu te sōo, te Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa mi, ba ka ben kēē ni nawa ka nuku tia.

Besaleli ka Oholiabu ba sōmbu te torua

³⁰ Mōwisi u kpa m Isireliba sōōwa u nēē, wee, Yinni Gusunō u Besaleli Urin bii gōsa wi u sāa Hurin debubu Yudan bweseru sōo. ³¹ Ma u nūn win Hunde yibia u bwisi ka laakari ka yēru wa u ka sōm bwese bweseka ko. ³² U koo kpī u sōmbu ten baayeren kpunaa yi. Ye u koo ko, yera wura ka sii geesu ka sii gandan sōmburu, ³³ ka kpee gobiginun dākubu ka nin gorebu ka dānun dākubu, sāa yee ten bura yānu baaniren sōmburu gesi. ³⁴ Yen biru Gusunō u maa bu bwisi kā, wi ka Oholiabu wi u sāa Ahisamakin bii Danun bweseru sōo, bu ka gabu sōmbu te sōosi. ³⁵ Bera u yēru wē bu ka sāa yee ten bura yānu ko kpa bu beka ye kpuro buraru kua. U bu yēē te wēwa sāa yee ten sōma baayere kpuron sō.

36

¹ Besaleli ka Oholiabu ka tōn be Yinni Gusunō u bwisi ka yēru ka laakari wē bu ka kuu ten sōmburu kpuro ko, ba koo tu kowa nge mē u gerua.

² Ma Mōwisi u Besaleli ka Oholiabu sokusia ka sere be Yinni Gusunō u maa sōmbu ten

bwisi ka yēru kā ma ba tii wē bu nuku tia. ³ Ma ba kēē ni mōwera Mōwisin min di, ni Isireliba ba wē Yinni Gusunōn kuu ten sō. Adama bururu baatere ba ra n maa ka kēē ni naamōwa Mōwisin mi ka kīru. ⁴ Ma tōn be ba sōmbu te mō mi, ben baawure u gina win sōmburu deri, ⁵ ma ba na Mōwisin mi, ba nūn sōōwa ba nēē, tōmba ka kēnu naamō n kere mēn bukata sa mō su ka sōmbu te ko te Yinni Gusunō u gerua.

⁶ Yera Mōwisi u dera ba kpura ba nēē, goo u ku maa ka kēnu na kuu ten sō. Mesuma u kua u ka kēē ni yōrasia. ⁷ Domi ni ba wē kō nu koo turi nu tiara.

Ba kuu ten sōma mō

⁸ Tōn be ba sōmbu ten yēru mō mi, ba kuu te kua ka beka wōku te ba wesa ka wēē damgii ka wēē yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura, ka wēē wunōmgii. Ma ba wallun kōsobun weenasibu kua ya kua buraru beka ye sōo. ⁹ Beku nin teerun dēbu bu sāawa gōm soonu tēna yiru sari. Ten yasum maa gōm soonu nne. ¹⁰ Yen biru ba beka yen nōōbu sua ba swēena. Nge meya ba maa kua ka nōōbu ye ya tie. ¹¹ Ma ba yen baayeren goo baka teerō wēri doke ka wēē yi ba wōkua ka bura, yi ba koo ra ka ye sarena. ¹² Wēri weeraakuukuubuwa ba doke beka ye ba swēenan baayeren goo baka teerō yi n nōo kisine. ¹³ Yen biru ba sōretinu weeraakuru kua ka wura ba ka beka ye kpuro sarena ma ya kua beku teeru kuu ten sō.

¹⁴ Ba maa bekunu wōkura tia wesa ka boo sansu bu ka kuu bekurugii te wukiri. ¹⁵ Beku nin baateren dēbu bu sāawa gōm soonu tēna, ten yasum gōm soonu nne. ¹⁶ Ma ba beka yen nōōbu sua ba swēena. Ma ba maa nōōba tia ye ya tie swēena nenem. ¹⁷ Ma ba wēri weeraakuukuubu doke beka ye ba swēenan baayeren goo baka teerō. ¹⁸ Ma ba sōretii kua weeraakuru ka sii gandu bu ka beka ye kpuro sarena, kpa bekunu wōkura tia ye, yu ko beku teeru. ¹⁹ Ma ba yāa kinēnun gōni swēēna ba swēena bu ka kuu te wukiri. Ma ba maa yaa gōni sinumgii geē swēena yi ba koo sōndi ye kpuron wōllo.

²⁰ Yen biru ba akasian dāa besi kasu yi ba koo gira yi ka ko kuu ten dāa. ²¹ Dāa besi yin dēbu bu sāawa gōm soonu wōkuru, yin yasum maa gōm soo teeru ka bōnu. ²² Ma ba yi sōretii dokea yiru yiru yi biru kisine. ²³ Dāa besi yēnda ba kua bu ka gira kuu ten sō yēsan nōm dwaru gia. ²⁴ Ma ba yen baayere yōratii yiru kua ka sii geesu. Ma ba yi doke mi sōretii yi, yi wāa. ²⁵ Ma ba maa dāa besi yendu kua bu ka gira ten sō yēsan nōm geu gia. ²⁶ Ma ba yen baayere yōratii yiru dokea yi ba kua ka sii geesu. ²⁷ Dāa besi nōōba tia ba kua bu ka gira ten biru sōo duu yeru gia. ²⁸ Ba maa dāa besi yiru kua bu ka doke tia tia ten goo gōmkinō biru gia, ²⁹ yi

n ka yīnō manine saa tem di sere ka wōllo ma ba yi sumi wasi wōllo. Mesuma ba goo gōmkinu yiru ye kpuro kua. ³⁰ Nge mēya ba dāa bēsi nōba ita kua bu ka gira kuu ten biru gīa, yin baayere ka yen yōratii yiru yi ba kua ka sii geesu. Ma yi kua yōratii wōkura nōbu ka tia.

³¹⁻³² Yen biru ba ten yēsi itaō akasian dāa nōbu nōbu kare. Ma ba sōo yari yerugia deri. ³³ Dāa kareta ye ya wāa yēsa baayeren suunu sōo mi, yen nōo ga yōra dāa gōmkinō. ³⁴ Ma ba dāa bēsi yi ka dāa kareti yī wura pote. Ma ba wuran sumi kua yi sōo ba koo dāa kareti yī wasi wasi.

³⁵ Ma ba beku kareru kua ka wēe damgii ka wēe yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura, ka wēe wunōmgii. Ma ba wōllun kōsobun weenasibu kua beku te sōo, ya kua ten buraru. ³⁶ Yen biru ba dāa bēsi sinumgii nne kua ba wura pote, ma ba sōretii wuragii doke yi sōo yi ka beku kare te gaba. Ma ba dāa bēsi yi yōratii doke ya yi kua ka sii geesu.

³⁷ Ma ba kuu ten beku kenutiru wesa ka wēe damgii ka wēe yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura, ka wēe wunōmgii ma ba beku te sōma doke. ³⁸ Ba akasian dāa bēsi sinumgii nōbu kua bu ka beku kenutii te bwē, ka sōretii yi yi koo tu gaba, ma ba dāa bēsi yi furōsu ka sii dēki kua ba ye kpuro wura pote. Ma ba yin baayere yōratia kua ka sii gandu.

Woodan kpakororu

37

¹ Besaleli u Yinni Gusunōn woodan kpakoro te kua ka akasian dāa. Ten dēebu bu sāawa gōm soonu yiru ka bōnu. Ten yasum ka ten gunum mu nēwa, ye kpuro gōm soo teeru ka bōnu bōnu. ² Ma u tu wura pote ten sōwō ka tōwō. Ma u ten goonu nne ye, nō bōka kua ka wura. ³ Ma u wuran sumi kua wasi nne u doke ten goo gookan yinna yenu sōo, yiru ya mēerine bee tia, yiru yeni ya maa mēerine bee tia. ⁴ Ma u dāa pōosi kua yiru u yi wura pote. ⁵ Ma u yi wasi kpakoro ten sumi yi sōo beri berika. Yiya ba ko n da ka tu sue.

⁶ Yen biru u kpakoro te wukiritia kua ka wura. Wukiritia yen dēebu bu sāawa gōm soonu yiru ka bōnu, yen yasum maa gōm soo teeru ka bōnu. ⁷⁻⁸ Ma u wōllun kōsobun weenasibu yiru kua ka wura u mani wukiritia yen goo piiminun wōllo gee ka gee. ⁹ Ma yi kpakoro ten wukiritia ye kasa wukiri mam mam. Yi wuswaa kisinēwa yi mēerine.

Tabulu mi ba ra pēe yi

¹⁰ U tabulu ye kua ka akasian dāa. Yen dēebu bu sāawa gōm soonu yiru, yen yasum maa gōm soo teeru. Ma yen gunum maa sāa gōm soo teeru ka bōnu. ¹¹ U ye kpuro wura pote ma u ye nōo bōka kua ka wura. ¹² Ma u

dāa bēsi piiminu gore yen goo gooka mi, ni nu ka nōm tararun yasum ne u ka sikereka ma u maa nin tii wura pote. ¹³ Ma u sumi nne kua ka wura u doke yen goo gookao mi yen naasu gire gire. ¹⁴ Sumi yi, yi wāa mi ba dāa bēsi piimii ni goren bōku bōkukao. Yi sōora ba koo dāa pōosi wasi bu ka tabulu ye sua. ¹⁵ Ma u dāa pōosi yiru kua u wura pote. ¹⁶ Yen biru u tabulu yen dendi yānu kua. Niya perantiba ka nōri ka gbēa ka gbēe yorukunu ni sōo ba ko n da tam doke bu ka yākunu ko. U ye kpuro kuawa ka wura.

Fitilan dabu

¹⁷ Ma ba dabu ge seka ka wura. Gen yōratia ka gen potura ka gen kāasi ka gen bura te ta ka dāa marum ka biibii weene, ye kpuro ya sāawa bōri tia. ¹⁸ Kāasi nōba tia ga mō. Gen yēsi yēsikaō kāasi ita ita. ¹⁹ Gen kāasa baayere, buranu itawa ya mō. Nu ka dāa marum ka biibii weene. ²⁰ Dabu gen poturan tii ye buranu nne mō ni nu ka dāa marum ka biibii weene. ²¹ Mi kāasi yiru yiru yi gbinne ka patura, u min temō buraru koosiwa te ta ka dāa marum weene. ²² Bura ni ka kāasi yi, ye kpuro ya sāawa wuran bōri tia. ²³ Yen biru ba fitila nōba yiru ye kua ka nin baku ka mi torom mu ko n da wōriki. Ye kpuro wa kua ka wura. ²⁴ Wura ye ba ka dabu ge ka gen dendi yānu kpuro kua, ya sāawa kilo tena.

Kpakoro tēn wōllo ba ko n da turare dōo doke

²⁵ Yen biru ba maa kpakororu kua tēn wōllo ba ko n da turare dōo doke. Ten dēebu bu sāawa gōm soo teeru. Ten yasum maa gōm soo teeru. Ten goonu nne ye, ya nēwa. Ten gunum maa gōm soonu yiru. Ma ba dera ten goo gōmkinu nnen dāa ya nōo yara nge kāanu. ²⁶ Ma ba kpakoro te kpuro wura pote, sere ka ten kāanō ma ba tu nōo bōka kua ka wura ba ka sikereka. ²⁷ Ma ba sumi nne kua ka wura ba doke ten goo gōmkinō nōo bōka yen temō yi mēerine yiru yiru. Sumi yi sōora ba koo dāa pōosi yiru wasi beri berika yi ba ko n da ka tu sue. ²⁸ Ma ba dāa pōosi yi kua ka akasian dāa ba yi wura pote.

²⁹ Yen biru be ba ra turare ko ba gum mē kua mē ba ko n da kpuro tāre bu ka sōosi ma Gusunōn u ye gōsa nēnem, ka sere maa turare ye ba ko n da dōo doke.

Yaku yeru ka boo sii ganduguu

38

¹ Ma ba yāku yee te kua ka akasian dāa. Ten goonu nne ye kpuro ya nēwa. Ya sāa gōm soonu nōbu nōbu. Ten gunum maa gōm soonu ita. ² Ma ba dera kāanu nu yara ten wōllun goo gōmkinō ma ba yāku yee te kpuro sii gandu pote. ³ Ma ba ten dendi yānu kpuro kua ka sii gandu. Niya gbēe ni ba koo ka torom gura, ka kaatonu, ka kaato donnuginu, ka gbēe ni sōo ba koo yaa yem

doke bu ka yēka, ka dāo guratii. ⁴ Ma ba kakāso kua ka sii gandu, ba ye sua ba doke yāku yee ten kakāso ma yen nāo ga seema wāllō yāku yee ten suunu suunukāo. ⁵ Ma ba yen goo gookāo sumi doke yi sōo ba koo dāa pāosi wasi. ⁶ Ma ba akasian dāa pāosi yiru kua ba sii gandu pote. ⁷ Ma ba dāa pāosi yi wasi sumi yi sōo beri berika yi ba ko n da ka yāku yee te sue. Ba tu kuawa ka dāa besī ma ta wāru mā.

⁸ Ma ba boo ge kua ka gen sōwaritia, ye kpuro ya sāawa sii gandu. Ba nu mwēerawa tōn kurābun mi be ba ra sine sāa yee ten kōnnōwō. N deema sii gan niya nu ra n sāa ben digi.

Kuu ten kara

⁹ Ba kuu te kara koosi ka beku damginu. Yen sōo yēsan nām dwardu gia yen dēebu bu sāawa gōm soonu wunābu (100). ¹⁰ Ma ba dāa besī sinumgii yendu sua yi kua kara yen dāa. Ma ba yin yōratii kua ka sii gandu. Yen biru ba maa yin beku soretinu kua ka sii geesu. Ma ba sii geesun deki kua bu ka beka ye taare. ¹¹ Kara yen sōo yēsan nām geu gia, yen bekonun dēebu sāawa gōm soonu wunābu (100). Ma ba nu sore kara dāa sōo nge me ba sōo yēsan nām dwardugii ni kua. ¹² Sōo duu yeru gia kara yen bekonun dēebu sāawa gōm soonu weeraakuru. Ma ba nu sore kara dānu wākuru sōo ye ya sōretii mā nge me ba sōo yēsan nām dwardugii ni kua. ¹³ Yen sōo yari yeru gia maa, yen dēebu bu sāawa gōm soonu weeraakuru. ¹⁴⁻¹⁵ Kara beku ni nu wāa kara yen kōnnōn beri berikaō, nin dēebu bu sāawa gōm soonu wākura nāabu nāabu. Ma ba nu kara dānu kua ita ita, ten baatere ka ten yōratia.

¹⁶ Ba kara yen bekonu kpuro kuawa ka wēe damgii. ¹⁷ Kara dāa nin yōratii, sii ganda ba ka yi kua. Yen sōretii ni nu wāa dāa ye sōo, ka sii deki yi, ye kpuro ya sāawa sii geesu. Ma ba dāa nin wāllō sii geesu pote. Dāa ni kpuro nu sōrenewa ka sii deki yi. ¹⁸ Ba kara kōnnō gen beku kenutii te kuawa ka wēe damgii ma ba tu buraru kua ka wēe wunāmgii ka yi ba wākua ka bura ka maa gaadura. Ten yasum sāawa gōm soonu yendu, ten gunum maa gōm soonu nāabu nge me kuu ten beku teera yasum nē. ¹⁹ Dāa besī sinumgii nne sōora ba beku kare te sōre, ma ba yin yōratii kua ka sii gandu. Ba yin wii wāllō sii geesu pote nge furō. Ma ba yin sōretinu ka sere yin sii deki yi kua ka sii geesu. ²⁰ Kuu bekurugii te, ka kara yen gabatian kurum kpuro ya sāawa sii gandu.

Sii si kuu bekurugii te, ta di

²¹ Mōwisi u Lefiba sōowa bu sisun dooru ko si kuu bekurugii te, ta di, tē sōo ba koo Yinni Gusunōn woodan kpakoro te doke. Itamaa, Aroni yāku kowon biiwa u sāa ben wirugii. ²² Besaleli, Urin bii, Hurin debubu,

Yudan bweseru sōo, u kuu ten sōmburu kua kpuro te Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u ko. ²³ Oholiabu, Ahisamakin bii, Danun bweseru sōo, wiya u Besaleli somi u ka sōmbu te kua. Wiya u gāa dabinu kua kua. U sōman kpunaaba kua, u kpee gobiginu dāka, ma u bekonu buraru kua ka wēe wunāmgii ka yi ba wākua ka bura ka maa gaadura.

²⁴ Wura ye Isireliba ba wē ba ka kuu bekurugii te, ka ten dendi yānu kpuro kua ya sāawa kilo nene ka wata ka wākura nāabu ka yirun (875) saka. Ba ye yīrawa ka ben sāa yerun sakaku.

²⁵ Sii gee si Isireliba ba maa wē sanam me ba bu garimō, su kuawa kilo nōrābun suba ita ka wākura nāabu ka yirun (3.017) saka. Ba su yīrawa ka ben sāa yerun sakaku. ²⁶ Tōn be ba sii gee si wē, ben geera sāawa tōnu nōrābun suba nata ka ita, ka nēra wunābu ka weeraakuru (603.550). N deema be ba wōo yendu tura, ka be ba kere me, bera ba gara. Ben baawure u wēwa garamu nāabu. ²⁷ Sii geesun kilo nōrābun suba itawa (3.000) ba ka kuu bekurugii te ka ten beku kare ten dāa besin yōratii wunābu (100) kua. Yen baayere, kilo tēna. ²⁸ Ma ba maa ka sii geesun kilo wākura nāabu ka ita ye ya tie sōretii ni, ka dāa besī yin furōsu, ka sii deki yi kua.

²⁹ Sii gan ni Isireliba ba maa menna, nu kuawa kilo nōrābun suba yiru ka wunaa teeru ka nne (2.124). ³⁰ Sii gan niya ba ka kuu ten kōnnōn dāa besī sinumgii yōratii kua ka yāku yee te, ka ten kakāso ye, ka ten dendi yānu. ³¹ Ka niya ba maa kuu ten kara dānūn yōratii, ka yen kōnnōn pāosin yōratii ka sere kuu te, ka kara yen gabatian kurum kpuro kua.

Yāku kowon yabe tarakpe

39

¹ Ba yāku kowobun yāa ni kua ka yāa sansun beku ni ba wākua ka bura ka maa gaadura ka ni ba wunām doke. Ma Mōwisi u dera ba Aronin sāa yāa ni kua nge me Yinni Gusunō u gerua.

² Ba yabe tarakpe ge kua ka beku te ba kua ka wēe damgii, ma ba ge buraru kua ka wēe yi ba wākua ka bura ka maa gaadura ka wēe wunāmgii ka wura. ³ Ba wura ye besukawa teere teere ba doke doke yabe tarakpe gen bekuru sōo. ⁴ Ma ba gu sari yiru kua bu ka gen senu sōrena. ⁵ Yabe tarakpe ge ka gen sēkatia ya sāawa beku nōni tee, ma ba sēkatia ye yinusi yabe te sōo. Ba ye kuawa nge me Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u ko. ⁶ Ma ba kpee gobiginu yiru nin nōni sāa berō wuru wura gore ni sōo ba Isireli bibun yīsa yorusi nge me ba ra yore sisō. ⁷ Ma ba nu manī sari yi sōo nu ka sōasi ma Isirelin bwesenu kpuron yīsa Aronī u sōowa sanam me u duō

sāa yee ten mi. Meya ba ye kpuro kua nge me Mōwisi u gerua.

Yāku kowon baa bara

⁸ Ba maa baa bara ye kua. Ye ka yabe tarakpe ge, ya sāawa beku nani tee ka bura teeru. ⁹ Baa bara yen yasum ka yen dēebu mu nēwa. Ye kpuro gəm soonun bōnu bōnu. ¹⁰ Ma ba ye kpee gobiginu bwese bweseka mani sīa nne. Kpee nin nani wee. Sii gbiikaa sōo, swāaru ka dam buuru ka wuru beku. ¹¹ Yiruse sōo maa, swāaru ka boogu ka sōo tiro. ¹² Itase sōo, dam buuru ka nani bwese bweseka ka gaadura. ¹³ Nnese sōo, wuru beku ka bēro wuru ka nani bwese bweseka. Ba ye kpuro wura gore gorewa ba sere mani baa bara ye sōo. ¹⁴ Ma ba nin baatere sōo Isirelin bibun yīsinu yorua tia tia, domi ben baawuren yīsinu ta sāawa Isireliban bwese kera tian yīsinu.

¹⁵ Ma ba baa bara ye wuran yōni yiru kua. ¹⁶ Ma ba taaminu yiru ka soretinu yiru kua ka wura, ma ba taamii ni doke baa bara yen soo wārikisō. ¹⁷ Taaminu yiru ye sōra ba wuran yōni yiru ye sere. ¹⁸ Ma ba baa bara yen yōni yi gbinisi yabe tarakpe gen sariō mi wuran soretii ni, nu wāa, kpa ya n ka sōndi tororu wōllo. ¹⁹ Ma ba maa wuran taaminu yiru kua ba doke baa bara yen soo temkisō si su yabe tarakpe ge girari. ²⁰ Ma ba maa taaminu yiru kua ka wura ba nu doke yabe tarakpe gen sarin nōwō wuswaāō sēkatia yen wōllu gia. ²¹ Yen biru ba baa bara yen taamii ni sōo wēe gaaduragii doke ba yi gbinua yabe tarakpe gen taaminu sōo. Nge meya ba ka ye sere yabe tarakpe ge sōo yu ku ka bāari. Ba ye kuawa nge me Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa.

Yāku kowon sāa yāa ni nu tie

²² Yabe tēn wōllo ba yabe tarakpe ge sōndi, ba tu wesawa ka wēe gaaduragii. ²³ Ma ba ten wīro sōma doke ba sinum koosia kpa tu ku raā ka gēera. ²⁴ Ma ba ten temō tusanu doke ni nu ka dāa marum gam weene. Ba nu kua ka wēe dangii ka yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka wēe wunōngii. ²⁵ Ma ba maa wuran yangire piiminu kua ba nu doke ba ka sikerena, nu kpasa sāa ka tusa ni. ²⁶ Ba ye kuawa nge me Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa.

²⁷ Ma ba Aroni ka win bibu takoba kua ka wēe dangii. ²⁸ Meya ba maa dawani ye kua ka furōsu si su sāa ben buraru te ta ben girima sōosimō, ka sokoto kpirinu. Ba ye kpuro kua ka wēe dangii. ²⁹ Ba maa sēkatia ye wesa ka wēe dangii ba buraru koosi ka wēe yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka wēe wunōngii. Meya ba ye kpuro kua nge me Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa.

³⁰ Ba batani wuragia ye kua ba yorua ye sōo, wini sāawa Yinni Gusunōgii. Ba ye yorua nge me ba ra yore sisō. ³¹ Ma ba ye sōresi dawani yen wōllo ka wēe gaaduragii nge me Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa.

Ba Yinni Gusunōn kuu bekurugii ten samburu kua ba kpa

³² Isireliba ba Yinni Gusunōn kuu bekurugii te kua ba kpa. Ba ye kpuro kuawa nge me Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa.

³³ Ma ba ka Mōwisi ten yānu kpuro naawa. Niya beka ye ka yen soretinu ka dāa bēsi yi ka dāa kareti yi ka dāa bēsi sinumgii yi ka yin yōratii

³⁴ ka yāa kinenun gōni yi ba swērasia ka yaa gōni sinumgii yi ka beku kare te

³⁵ ka Yinni Gusunōn woodan kpakoro te ka ten nenutii ka ten wukiritia,

³⁶ ka tabulu ye ka yen dendi yānu ka pēe ye ba ra yi yen wallo,

³⁷ ka dabu wuragu ge ka gen fitilanu ka nin dendi yānu ka nin gum,

³⁸ ka kpakoro wuragiru tēn wōllo ba ko n da turare dōo doke, ka gum ka ba ko n da kpuro tāre bu ka sōsi ma Gusunō u ye gōsa nenem, ka turare nubu durorugia ye

ka kuu ten kōnnōn beku kenutiru, ³⁹ ka yāku yee te ba kua ka sii gandu ka ten kōkōsō sii gandugia ka ten nenutii ka sere ten dendi yānu kpuro

ka maa boō ge ka gen sōwaritia,

⁴⁰ ka kuu ten karan beku ba yen dānu ka nin yōratii ka yen kōnnōn beku kenutiru ka yen wēe ka yen gabatian kurumba, ka sere sāraru dendi yānu kpuro ni ba ko dendi kuu te sōo,

⁴¹ ka sāa yāa ni Aroni ka win bibu ba ko n da doke ba n samburu mō sāa yee ten mi. Niya nu koo ben girima sōosi.

⁴² Isireliba ba sambu te kuawa mam mam nge me Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa. ⁴³ Ye Mōwisi u yāa ni mēera u kpa, yera u wa ba nu kuawa nge me Yinni Gusunō u gerua. Ma u bu domaru kua.

Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u kuu te giro

40

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u nēe,

² suru gbiikoon tōo gbiikuru sōra kaa nen kuu te gira. ³ Ā n tu gira a kpa, kpa a

woodan kpakoro te sua a doke te sōo, kpa a tu gandi ka beku kare te. ⁴ Kpa a tabulu ye duusia ka yen dendi yānu, ka maa dabu ge, kpa a gen fitilanu doke nin ayenō.

⁵ Kaa maa de bu kpakoro wuragiru tēn mi ba ko n da turare dōo doke yi woodan kpakororun deedeeru. Kpa a maa beku kenutiru doke

kuu ten kōnnōwō. ⁶ Kpa a ma yāku yee te yi ten ayerō kuu ten kōnnōn deedeeru. ⁷ Kpa a boō ge yi yāku yee te ka kuu ten baa sōo kpa

a gu nim yibia. ⁸ Kpa a kuu ten kara ye gira a ka sikerena, kpa a yen kōnnōn beku kenutiru doke.

Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u kuu te gum

yēka ta n ka sāa nenem

⁹ Yen biru kaa gum yēka kuu te sɔɔ ka ten dendi yānu kpuro sɔɔ. Nge meya kaa ka sɔɔsi ma ta s̄aa s̄aarugiru. ¹⁰ Meya kaa maa yāku yee te gum me yēka ka ten dendi yānɔ. Nge meya kaa ka sɔɔsi ma ta s̄aa s̄aarugiru. ¹¹ Kaa maa boɔ gen tii ka gen s̄ɔwaritia gum me yēka a ka sɔɔsi ma ga s̄aa s̄aaruguu.

¹² Yen biru kaa ka Aroni ka win bibu na kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa a bu wobure ka nim dirum. ¹³ Kpa a Aroni s̄aa yāa ni sebusia a nūn gum me tāre a ka sɔɔsi ma u s̄aa nen yāku kowo. ¹⁴ Meya kaa maa win bibu s̄ɔ bu susima kpa a bu tako be sebusia. ¹⁵ Yen biru kpa a maa bu gum me tāre nge me a ben tundo kua. Nge meya kaa ka sɔɔsi ma ba s̄aa nen yāku kowobu, be ka ben bibun bweseru sere ka baadommaɔ.

Mɔwisi u kuu te gira

¹⁶ Mɔwisi u kua kpuro nge me Yinni Gusunɔ u nūn sɔɔwa. ¹⁷ Ye n kua wɔɔ yirusen suru gbiikoon tɔɔ gbiikuru saa min di ba yarima Egibitin di, yera Mɔwisi u Yinni Gusunɔn kuu te gira.

¹⁸ U gbia u d̄aa besi yin yɔratii gira ma u d̄aa besi yi doke sɔɔ, ma u yi d̄aa kare. Ma u d̄aa besi sinumgii gira. Ma u beka ye wukiri yin wɔllɔ. ¹⁹ Ma u boɔ sansun beka ye s̄andi beka yen wɔllɔ. Ma u yaa ḡani yi sua u ka ye kpuro wukiri nge me Yinni Gusunɔ u nūn sɔɔwa.

²⁰ Ma u woodan kpee besi yi sua u doke yin kpakoro te sɔɔ. Ma u d̄aa p̄ɔsi yi ba ra ka tu sue wasi yin b̄eri yena. Ma u ten wukiritia doke. ²¹ Ma u ka kpakoro te na u yi kuu ten dii te ta d̄ere gem gem sɔɔ, ma u beku kare te doke u ka kpakoro te gandi nge me Yinni Gusunɔ u nūn sɔɔwa.

²² Ma u tabulu ye doke n̄am geu gia ad̄erɔ ge sɔɔ, à n duɔ kuu ten mi. ²³ Ma u p̄ɛ ye yorua tabulu wɔllɔ mam mam, ye ba ka Yinni Gusunɔ naawa, nge me u nūn sɔɔwa.

²⁴ Ma u dabu ge doke n̄am d̄waru gia tabulun deedeeru. ²⁵ Ma u gu fitilanu s̄andi u s̄ra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge me u nūn sɔɔwa.

²⁶ Ma u kpakoro wuragii te doke ad̄erɔ ge sɔɔ beku kare ten b̄okuɔ te ta woodan kpakoro te gandi. ²⁷ Ma u turare d̄ɔɔ doke ten wɔllɔ, nge me Yinni Gusunɔ u nūn sɔɔwa.

²⁸ Ma u beku kenutiru doke kuu ten kɔnnɔwɔ. ²⁹ Ma u yāku yee te yi kuu ten kɔnnɔwɔ. Ma u yāku d̄ɔɔ mwaararugiru ka ab̄aru garu kua mi, nge me Yinni Gusunɔ u nūn sɔɔwa.

³⁰ Ma u boɔ ge doke yāku yee te ka kuu ten baa sɔɔ. Ma u gu nim yibia, me ba koo ka tii d̄erasia s̄aarun s̄ɔ. ³¹ Meya Mɔwisi ka Aroni ka win bii t̄an durɔbu ba ra ka ben n̄oma ka naasu kpakie, ³² b̄a n duɔ kuu ten mi, n̄ kun me b̄a n yāku yee te susiɔ, nge me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

³³ Ma Mɔwisi u kuu te ka yāku yee te kara koosi. Ma u beku kenutiru doke yen kɔnnɔwɔ. Nge meya u ka s̄ambu te wiru go.

Guru wii wuro te, ta ȳra kuu ten wɔllɔ

³⁴ Sanam meya guru wii wuro te, ta kuu te wukiri ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ya tu yiba. ³⁵ Mɔwisi u n̄ maa kp̄ia u kuu te du ȳn s̄ɔ guru wii wuro te, ta ȳ ten wɔllɔ ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ye, ya yiba te sɔɔ.

³⁶ Saa ye Isireliba ba w̄aa ḡbaburɔ, guru wii wuro te, t̄a n seewa kuu ten wɔllun di yera ba ra se bu swaa w̄ari. ³⁷ Adama t̄a kun seewe, ba ku ra swaa w̄ari.

³⁸ Isireliban sanum me kpuro sɔɔ, Yinni Gusunɔn guru wii wuro te, ta ra n w̄awa win kuu ten wɔllɔ s̄ɔ s̄ɔ. N n̄ kua w̄okuru, d̄ɔwa ta ra n ka weene.

SĀARUN WOODA

Saarun Woodan tirerun gari sun sɔmɔ wooda ye Isireliba ba swī ba ka Gusunɔ sāwa. Yāku kowoba ba tambu wooda ye sɔsi. Wooda ye, ya bu sɔsimawa gāa ni nu disi mɔ ka ni nu ni disi mɔ. Ya maa nɛɛ, n weenɛ Isireliba ba n dɛere bu sere Gusunɔ susi.

Tire ten kpunaa

1. Yākunun wooda, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Wooda ye ba yi yāku kowobun sɔ, wiru 8n di sere wiru 10.
3. Ye ya disi mɔ ka ye ya n̄ disi mɔ, wiru 11n di sere wiru 15.
4. Toranun yākunu, wiru 16.
5. Dɛerasiabu ka sārur wooda, wiru 17n di sere wiru 27.

YĀKU NI ISIRELIBA BA KOO KO

Yāku dɔɔ mwaararuginu

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi soka saa win kuu bekurugii tɛn mi ba ra n̄n s̄an di. ² U n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, a Isireliba s̄ɔwɔ a nɛɛ, ben goo ù n kī u nɛ, Yinni Gusunɔ yākuru kua, u koo kpi u ketɛ go, n̄ kun mɛ yāaru.

³ N n̄ yāku dɔɔ mwaararugira yēro u mɔ ka ketɛ, ketɛ ye, ya ko n̄ s̄awa ketɛ kinɛru te ta n̄ alebu gaa mɔ. U koo yāku te kowa nɛn s̄aa yerun k̄nnɔwɔ, kpa u ka nɛ, Yinni Gusunɔn durom wa. ⁴ Ū koo win n̄ama s̄andiwa ketɛ yen wiru w̄llo ye nɛ Gusunɔ na wura yu ka win durum wukiri. ⁵ U koo ketɛ ye gowa nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nɛn kuu ten k̄nnɔwɔ. Aronin bibu be ba s̄aa yāku kowobu, beya ba koo yen yem sua kpa bu mu yēka bu ka yāku yee ten n̄ɔ b̄ka sikerena. ⁶ Yen biru ba koo s̄abe te kokuwa kpa bu ten yaa b̄tiri. ⁷ Yāku kowo bera ba koo yāku d̄aa yi yi kpa bu dɔɔ doke. ⁸ D̄ɔɔ wi s̄ara ba koo ye kpuro doke ka yen wiru ka yen gum. ⁹ Ba koo yen b̄sɔ yānu ka yen w̄bunū kpuro teawa kpa yāku kowobu bu ye kpuro dɔɔ doke. Ya ko n̄ s̄awa yāku dɔɔ mwaararuginu n̄n nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.

¹⁰ Goo ù n̄ maa yāku dɔɔ mwaararugiru mɔ ka yāaru, n̄ kun mɛ ka boo, yāa kinɛra u koo go, n̄ kun mɛ boo kinɛru te ta n̄ alebu gaa mɔ. ¹¹ U koo tu sakawa yāku yerun s̄ɔ yēsan n̄m geu gia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa yāku kowobu bu ten yem sua bu yēka yēka bu ka yāku yerun n̄ɔ b̄ka sikerena. ¹² U koo yaa ye b̄tiriwa kpa u kp̄ɛ yāku dɔɔ s̄ɔ ka yen wiru ka yen gum sannu. ¹³ U koo yen b̄sɔ yānu ka yen w̄bunū sua u teawa, kpa yāku kowo u ye kpuro sua u dɔɔ doke, yu d̄ɔɔ mwaara mam. Ya ko n̄ s̄awa yāku

d̄ɔɔ mwaararugiru tɛn nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.

¹⁴ Goo ù n̄ yāku dɔɔ mwaararugiru mɔ ka gunɔsu, kparukona u koo ka tu ko, n̄ kun mɛ totoberɛnu. ¹⁵ Yāku kowo u koo ka gunɔ ge na yāku yerɔ. Kpa u gen wiru bura kpa u gen yem yēka yēka yāku yee ten yēsaɔ. ¹⁶ U koo gen sansu wukiriwa kpa u gen yōru wīa u k̄ɔ yāku yerun s̄ɔ yari yeru gia mi ba ra torom wisi. ¹⁷ Kpa u gu bera b̄esi yiru u kun s̄asiane. Yen biruwa u koo gu d̄ɔɔ kp̄ɛɛ, kpa gu d̄ɔɔ mwaara. Ya ko n̄ s̄awa yāku d̄ɔɔ mwaararugiru tɛn nuburu ta koo nɛ Yinni Gusunɔ dore.

Yāku ni ba kua ka d̄ia binnu

2

¹ Goo ù n̄ kī u Yinni Gusunɔ yākuru kua ka win d̄ia binnu, soma u koo sua, u mu burina ka gum ka sere turare ye ba ra d̄ɔɔ doke yāku yerɔ. ² U koo ka ye dawa Aronin bibun mi be ba s̄aa yāku kowobu. Ben turowa u koo som men n̄m w̄ɔ teeru s̄oka u doke yāku yerun w̄llo ka turare ye kpuro kpa u d̄ɔɔ doke. Yera ya koo de Gusunɔ u n̄ yēro yaaye. Ya ko n̄ s̄awa yāku d̄ɔɔ mwaararugiru tɛn nubura koo Yinni Gusunɔ dore. ³ Som mɛ mu tie mu ko n̄ s̄awa Aroni ka win bibugim. Mu kuawa mi d̄ia dɛeranu, domi ba ka nu Yinni Gusunɔ yākuru kua.

⁴ Ā n̄ Yinni Gusunɔ yākuru kwamme ka kira ni ba w̄ɔwa, kaa nu kowa ka som mɛ ba gum yēka n̄ kun mɛ mɛ ba ka gum burina ba n̄ seeyatia doke.

⁵ B̄a n̄ koo yāku te kon na ka kira ni ba s̄nwa, ba koo nu kowa ka som buu te ba burina ka gum, seeyatia sari. ⁶ Yen biru ba koo nu muririwa kpa bu gum yēka nin w̄llo. Ya ko n̄ s̄awa yākuru.

⁷ B̄a n̄ koo yāku te kon na, ka kira te ba koo w̄ɔ, ba koo tu kowa ka som buuru te ba burina ka gum.

⁸ Ba koo ka yāku kira te dawa Yinni Gusunɔn s̄aa yerɔ. Kpa u tu yāku kowo w̄ɛ u ka tu da yāku yerɔ. ⁹ U koo ten garu mura te ta koo de Yinni Gusunɔ u n̄ yēro yaaye kpa u tu d̄ɔɔ doke yāku yee ten mi, kpa tu d̄ɔɔ mwaara. Ta ko n̄ s̄awa yāku d̄ɔɔ mwaararugiru tɛn nubura koo Yinni Gusunɔ dore. ¹⁰ Kira ni nu tie, Aroni ka win biba ba ni mɔ. Nu kuawa mi d̄ia dɛeranu domi ba ka nu Gusunɔ yāku d̄ɔɔ mwaararugiru kua.

¹¹ Kira ni ba koo ka yāku d̄ɔɔ mwaararugiru ko kpuro, bu ku raa nu seeyatia doke, bu ku raa maa nu tim doke.

¹² Kaa kp̄i a ka wunen d̄ia gb̄iikinu Yinni Gusunɔ naawa. Adama a n̄ ka nu yāku d̄ɔɔ mwaararuginu mɔ yāku yerɔ.

¹³ D̄ia ni a ka yākuru mɔ kpuro, kaa nu b̄ru dokewa. A ku duari a kun tu doke. Domi b̄ru ta s̄awa wunɛ ka Gusunɔn

arukawanin yīreru. Yen sōna ba ko n da tu doke yākuru baatere sōo.

¹⁴ I n kī i ka bēen gberun dīa gbiikinu na Yinni Gusunān mi, i ko i nu sāmewa kpa i nu nam i sere ka na. ¹⁵ Kpa i ka nu gum burina, i turare sōndi nin wōlō. Ya ko n sāawa yākuru. ¹⁶ Yāku kowowa u koo som mē mu sāa Gusunāgim dōo doke ka sere maa turare ye. Yera ya koo de Gusunō u n yēro yaaye. Ya ko n sāawa yāku dōo mwaararugiru Yinni Gusunān sō.

Siarabun yākuru

3

¹ Goo ù n siarabun yākuru mō Yinni Gusunān mi ka ketē kineru, ñ kun mē ka ketē nia, yen ye u wa kpurowa u koo ka na, ya kun gesi alebu mō. ² U koo win nāmu sōndiwa ketē yen wiru wōlō kpa u ye saka kuu ten kōnnōwō mi ba ra Yinni Gusunō sā. Kpa yāku kowo Aronin bibu bu yen yem yēka bu ka sāa yerun nōo bōka sikerena. ³ Wee ye ba koo Yinni Gusunō dōo dokea, yera gum mē mu bōsō yānu tēke, ⁴ ka gabu swii yiru ka yin gum mē mu yi tēke yēsi yēsikaō, ka yen buro ge ga yen woru wukiri. Ba koo gu wīawa ka gabu swii sannu. ⁵ Yāku kowoba ba koo ye kpuro dōo doke ye dōo mwaara ka yāku dōo mwaararugiru sannu. Ya ko n sāawa yāku tēn nubura koo Yinni Gusunō dore.

⁶ Goo ù n siarabun yākuru mō ka yāaru, yāa te u wa kpurowa u koo ka na, baa ñ n nirun na, ta kun gesi alebu mō. ⁷ N n yāa kpendun na, u koo ka tu dawa Yinni Gusunān wuswaaō. ⁸ Kpa u win nōma sōndi ten wiru wōlō u sere tu saka Yinni Gusunān kurun kōnnōwō. Saa yera yāku kowoba ba koo ten yem sua bu yēka bu ka yāku yee ten nōo bōka sikerena. ⁹ Wee ye ba koo Yinni Gusunō dōo dokea, yera ten gum, ka ten siru kpuro te ba koo bura saa ten gabu wāan di, ka gum mē mu bōsōnu wukiri, ¹⁰ ka ten gabu swii, ka ten gum mē mu wāa yēsōō ka ten buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wīa ka gabu swii sannu. ¹¹ Yāku kowo u koo ye kpuro dōo dokewa yāku yerō, kpa ya n sāa yāku dōo mwaararugiru Yinni Gusunān sō.

¹² Goo ù n maa ka boo yākuru mō, u koo ka gu dawa Yinni Gusunān wuswaaō. ¹³ U koo win nōma sōndiwa boo gen wiru wōlō kuu ten kōnnōwō, kpa u sere gu saka. Kpa yāku kowoba bu gen yem sua bu yēka yāku yerun nōo bōkaō bu ka sikerena. ¹⁴ Wee ye ba koo Yinni Gusunō dōo dokea, yera gum mē mu gen bōsō yānu tēke, ¹⁵ ka gabu swii yiru ka gum mē mu yi tēke ka gen buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wīa ka gabu swii sannu. ¹⁶ Yāku kowowa u koo ye kpuro dōo doke mu dōo mwaara. Kpa ya n sāa yāku dōo mwaararugiru tēn nubura koo Yinni Gusunō dore.

Yen gum kpuro mu ko n sāawa Yinni Gusunāgim. ¹⁷ Yen sōna baa ñ n saa yeren na, mi i wāa kpuro, i wooda yeni mēm nōowō sere ka baadommaō, yera i ku yaa gum di, i ku maa yen yem di.

Toranun yākuru

1. *Yāku kowo tōnweron toranun yākuru*

4

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u nēē, ² a Isireliba wooda yeniba sōowō a nēē, goo ù n Yinni Gusunān wooda gaa tora u kun yē, wee ye u koo ko.

³ N n yāku kowon na u tora, ma win tora te, ta Isireliba kpuro torasia, u koo ka ketē kinē kpambu nawa ge ga ñ alebu gaa mō, u go u ka win tora ten suuru wa. ⁴ U koo ka ketē ye dawa Yinni Gusunān kurun kōnnōwō, kpa u win nōma sōndi yen wiru wōlō u sere ye saka Yinni Gusunān wuswaaō. ⁵ Yen biru kpa u yen yem sua u ka da kuu ten sōowō. ⁶ U koo ka mu win niki bia dekawa, kpa u mu yēka nōn nōoba yiru kuu ten beku kare ten bera gia Yinni Gusunān wuswaaō. ⁷ Yen biru u koo yem mē yēka kpakoro tēn mi ba ra turare dōo doken kāanō te ta wāa kuu ten sōowō, kpa u mēn sukum wisi yāku yerun temō te ta wāa kuu ten kōnnōwō. ⁸ U koo yaa yen gum kpuro wuna mē mu wāa bōsō yānu sōo, ⁹ ka yen gabu swii, ka gum mē mu gabu swii yi wukiri yēsi yēsikaō, ka buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wīa ka gabu swii sannu. ¹⁰ Ye ba ra wīē bā n siarabun yākuru mō gesi, yera ba koo maa wīa yeni sōo. Yen biru yāku kowo tōnwerowa u koo ye dōo doke yāku yerun wōlō. ¹¹⁻¹² U koo ye ya tie kpuro gurawa u ka da sansanin biruō mi ba gōsa ba n da yāku dōo mwaararugiru torom kube. Miya u koo yen gōna ka yaa ye ya tie kpuro dōo doke torom men wōlō, ka yen wiru ka yen wōbunu ka yen bōsō yānu.

2. *Yāku te ba koo ko Isireliba kpuron toranun sō*

¹³ Isireliba kpuro bā n Gusunān wooda gaa sara ba ñ ka baaru, ba torawa mi. ¹⁴ Adama bā n tuba ma ba torawa mi, ba koo naa kinē kpambu gowa bu ka ben tora ten suuru kana. Ba koo ka naa kinē te dawa Yinni Gusunān kurun kōnnōwō. ¹⁵ Kpa Isireliban wirugibu bu ben nōma sōndi naa yen wiru wōlō kpa ben turo u ye saka Yinni Gusunān wuswaaō. ¹⁶ Yāku kowo tōnwerowa u koo yen yem fiiko sua u ka da kuu ten mi. ¹⁷ Saa ye sōra u koo yem mē deka ka win niki bia kpa u mu yēka nōn nōoba yiru kuu ten beku kare ten deedeeru. ¹⁸ Yen biru, kpa u maa kpakoro tēn mi u ra turare dōo doken kāanu yem yēka. Yem mē mu tie, kpa u mu wisi yāku yerun temō te ta wāa kuu ten kōnnōwō. ¹⁹ Yen biru u koo yaa yen gum kpuro sua u dōo doke yāku yerun wōlō. ²⁰ Nge mē u raa kua win

tiin torarun sã, nge meya u koo ko Isireliba kpuron tora ten sã kpa Gusunã u sere bu suuru kua. ²¹ Yen biru kpa u ka yaa ye ya tie da sansanin biruã kpa bu ye doke dãõ sãõ nge me ba raã kua wi, yãku kowon torarun sã. Yãku te, ta sãawa Isireliba kpuro bu ka ben torarun suuru wa.

3. Yaku te Isireliban wirugii u koo ko win torarun sã

²² Isireliban wirugii goo ù n Gusunãn wooda gaa sara u ñ ka baaru, u torawa mi. ²³ Adama ù n tuba ma u tora, boo kinera u koo go te ta ñ alebu gaa mã u ka yãkuru ko. Kpa Gusunã u nùn win tora te suuru kua. ²⁴ U ñ ka boo ge na, u koo win nãma sãndiwa boo gen wõlõ kpa u gu saka mi ba ra yãku dãõ mwaararuginun yaa sake. Yãku te, ta sãawa torarun suurugiru. ²⁵ Yãku kowo wi, u koo ka win niki bia yem me dekaã kpa u mu yãka yãku yerun kãanu sãõ. Yem me mu tie, kpa u mu wisi yãku yee ten temã. ²⁶ U koo yaa yen gum kpuro suawa u dãõ doke nge me ba ra siarabun yãkuru ko. Nge meya yãku kowo ònwerõ wi, u koo ko u ka wirugii win torarun suuru kana. Saa ye sãõ, Gusunã u koo nùn tu suuru kua.

4. Yaku te ba koo ko tãn ñron torarun sã

²⁷ Tãn diro goo ù n Gusunãn wooda gaa sara u ñ ka baaru, u torawa mi. ²⁸ Adama ù n tuba ma u torawa, boo niu ge ga ñ alebu gaa mãwa u koo ka yãkuru ko Gusunã u ka nùn win toraru suuru kua. ²⁹ U koo win nãma sãndiwa boo gen wiru wõlõ kpa u gu saka mi ba ra yãku dãõ mwaararuginun yaa sake. ³⁰ Yen biru, yãku kowo u koo na u yem me deka ka win niki bia, kpa u mu yãka yãku yerun kãana, kpa u yem me mu tie wisi yãku yee ten temã. ³¹ Yen biru, ba koo yaa yen gum kpuro wãawa nge me ba ra siarabun yãkurugim wãe. Kpa yãku kowo u mu dãõ meni, kpa men nuburu tu Yinni Gusunã dore. Nge meya yãku kowo wi, u koo ka toro wi suuru kana. Saa ye sãõ, Gusunã u koo nùn suuru kua.

³² Toro wi, ù n maa kãn na, u ka yãa kpendu yãkuru ko, yãa nira u koo ka na u go, te ta ñ alebu mã, u ka win torarun suuru wa. ³³ U ñ kã u tu go, u koo win nãma sãndiwa ten wiru wõlõ kpa u tu saka mi ba ra yãku dãõ mwaararuginun yaa go. ³⁴ Yen biru yãku kowo u koo yem me deka ka win niki bia u mu yãka yãku yerun kãana. Yem me mu tie kpa u mu wisi sãa yee ten temã. ³⁵ Yen biru u koo yen gum wãawa nge me ba ra siarabun yãkurugim wãe. Yãku kowowa u koo me kpuro dãõ doke ka yãku dãõ mwaararuginun sannu. Nge meya yãku kowo wi, u koo ko u ka toro wi suuru kana. Saa ye sãõra Yinni Gusunã u koo nùn win tora te suuru kua.

5. Tora bwese bwesekan yãkunu

5

¹ Su tã nãe, goo u bõrua ma u koo seeda di gãa ni u wan sã, adama u ñ gerua ye u wa, ñ kun me ye u yã. Saa ye sãõ, yãro u torawa mi.

² Su tã kpam nãe, goo u gãanu baba ye ya disi mã u kun ka baaru, aa, yaa sabe te ba ku ra ñin gora? N kun me gbeeku yaa ye ba ku ra ñin gora? N kun me yaa ye ya ra kabirin gora? Saa ye sãõ, yãro u disi duurawa mi.

³ Su maa tã nãe, goo ù n win winsim baba wi u disi gee mã yi yi koo nùn tia, n deema u ñ yã, ma u ra ye tuba, yãro u torawa mi.

⁴ Toraru garu wee maa. Su tã nãe, goo u bõrua u win winsim kãsa kua ñ kun me u nùn gea kua, u ñ bwisika, ù n deema gari yi, gari giriya u gerua, yãro u torawa mi.

⁵ Goo ù n tora nin garu kua, u koo yen tuuba kowa. ⁶ Adama u sere tora ten suuru wa, u koo yãa niru ñ kun me boo niu gowa u ka Yinni Gusunã yãkuru kua. Yen biru yãku kowo u koo nùn suuru kanabun wororu koosi, kpa u sere win torarun suuru wa.

6. Bwëebwëebun toranun yãkuru

⁷ Goo ù kun kpã u yãa niru ñ kun me boo niu wa u ka torarun yãkuru ko, u koo kpã u kparukonu yiru ñ kun me totoberenu yiru kasu. Gunõ gen teuwa ba koo ka torarun yãkuru ko. Kpa bu maa ka teu geni yãku dãõ mwaararuginun ko. ⁸ Ba koo gina yãku kowo wi gunõ ge wëwa ge ba ka torarun suuru kanabu na mi, kpa u gen wãiru bua u kun sãsie. ⁹ Kpa u gen yem deka u yãke yãku yerun nãõ bõkaõ, me mu tie kpa u wisi ten temã. Ya ko n sãawa torarun yãkuru. ¹⁰ Yen biru yãku kowo u koo gunõ yiruse sua nge me wooda ya gerua u ka yãku dãõ mwaararuginun garu ko. Kpa u nùn suuru kanabun wororu koosi. Nge meya Gusunã u koo ka yãro suuru kua.

¹¹ Goo ù kun kpã u kparukonu yiru ye wa, ñ kun me totoberenu yiru ye, u ka som buuru kilo nne na u ka yãkuru ko kpa u ka win torarun suuru wa. Adama u ku mu gum doke, u ku maa mu turare doke, domi u ka mu nawa u ka win torarun suuru wa. ¹² U koo ka som me dawa yãku kowon mi kpa yãku kowo wi, u men nãm kure teeru sãka u dãõ doke mi ba ra yãku dãõ mwaararuginun ko. Som nãm kure tee te, ta koo de Yinni Gusunã u n yãro yaaye. Yãku tera ta koo de u win torarun suuru wa. ¹³ Saa ye sãõ, yãku kowo wi, u koo wi u tora suuru kanabun wororu koosi. Kpa Gusunã u nùn win torarun suuru kua.

Kpa yãku kowo u me mu tie sua win tiin sã, nge gberun ñanun yãkunu.

Yaku ni ba ra ka toranu sãme

¹⁴ Yinni Gusunã u Mawisi sãõwa u nãe, ¹⁵ goo ù n gãanu neni ni n weene u Yinni Gusunãn wãe, ma u ñ yã ma Yinni Gusunãgina, wee ye u koo ko win tora ten

sá. Kaa nùn yāa kineru te ta ñ alebu gaa mən geeru burawa te u koo kasu u ka na u ka torarun sɔmbun yākuuru ko. Kaa ten gee te burawa ka sii geesun gobi yi ba ra di Yinni Gusunən kuu bekurugiro. ¹⁶ Kpa u ka gāa ni u neni mi na. Yen biruwa u koo maa ka nin bɔnu nɔɔbusen tia na. Yāku kowowa u koo ye wē. Yāku kowo wiya u koo nùn torarun yākuuru kua, kpa u sere suuru wa.

¹⁷ Goo ù n Yinni Gusunən wooda gaa sara, baa u kun yē, u torawa mi. Yen torara ko n nùn wāasiwa. ¹⁸ Yen sá, u koo ka yāa kineru te ta ñ alebu gaa mɔ dawa yāku kowon mi, win tora ten sá nge me n weene u kɔsia. Kpa yāku kowo u nùn suuru kanabun wororu koosi. Saa ye sɔɔra Gusunɔ u koo nùn suuru kua. ¹⁹ Ya ko n sáawa torarun sɔmbun yākuuru. Domi yēro u Yinni Gusunɔ torariwa.

²⁰ Yinni Gusunɔ u kɔpam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²¹ goo ù n win winsim weesu kua gāa ni u nùn berusie sɔɔ, ñ kun me u bɔkura, ñ kun me u gbena, ñ kun me u kawa, ²² ñ kun me u gāanu dɔba ma u siki, ñ kun me u bɔri weesugii kua, ²³ tɔnu win bweseru u Yinni Gusunɔ torariwa mi. U koo gāa ni u gbena mi wesia, ñ kun me ni u kawa mi, ñ kun me ye ba nùn berusia mi, ñ kun me ye u dɔba ma u siki, ²⁴ ñ kun me yèn bɔri u kua mi. Adama n ñ mɔ ye tɔna u koo wesia. U koo maa yen bɔnu nɔɔbusen tia kɔsiawa dɔma te u koo win torarun sɔmbun yākuuru ko. ²⁵ U koo ka yāa kineru dawa yāku kowon mi, te ta gāa nin gobin saka tura bu ka ye Yinni Gusunɔ yākuuru kua. ²⁶ Yinni Gusunən wuswaaɔra yāku kowo u koo nùn suuru kanabun wororu koosi. Yen biru Gusunɔ u koo yēro suuru kua, baa ñ n mɛren na win torara nɛ.

Yakunun woodaba

1. Yāku dɔɔ mwaarugii te yāku kowobu ba ko n da ko

6

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a Aroni ka win bibu wooda yeni wēyɔ a nɛɛ, wee ye ya sāa yāku dɔɔ mwaarugirun wooda.

Ten yāku yaa ya ko n wāawa dɔɔ sɔɔ wāku giriru, kpa bu ku de dɔɔ wi, u gbi sere yam mu ka sara. ³ Yen biru yāku kowo u koo win tako sebewa ka win sokoto kpiriru kpa u yāku dɔɔ mwaarugii ten torom gura u yi yāku yee ten bɔkuɔ. ⁴ Yen biruwa u koo win yāa ni pota kpa u kpaanu doke u sere torom me sua u ka yari sansanin di. Kpa u ka mu da yam mi ba gɔsa men sá u yi mi. ⁵ Dɔɔ wi u mwaaramɔ yāku yee ten mi, ba ñ koo de u gbi pai! Bururu baatere yāku kowo u ko n da tu dāa dokewa. Yen wɔllɔwa u koo yāku yaa sondi ka sere siarabun yāku gum. ⁶ Dɔɔ u ko

n wāawa yāku yee te sɔɔ sere ka baadommaɔ, ba ñ koo de u gbi.

2. Yākuuru te ba ra ko ka gberun dīanu

⁷ Yāku te ba ra ko ka gberun dīanun wooda wee.

Aronin biba ba ko n da ka tu de yāku yero Yinni Gusunən wuswaaɔ. ⁸ Kpa ben wi u yākuuru mɔ dāma te, u som nɔm kure teeru sɔka me ba ka yākuuru na me ba gum wisi, ka turare kpuro, kpa bu ye kpuro menna bu dɔɔ doke kpa ten nuburu tu Gusunɔ dore kpa u n yēro yaaye. ⁹⁻¹⁰ Som me mu tiara Aroni ka win biba ba koo me di. Yera ya ko n sāa begia yāku dɔɔ mwaararugiru sɔɔ. Adama ba koo mu diwa Yinni Gusunən kuu bekurugirun yaaraɔ. Ba ñ me pēɛ seeyatia dokemɔ. Ya sāawa nenem nge yāku te ba kua bu ka torarun suuru wan dīanu, ñ kun me te ba ra ka toraru sɔmen dīanu. ¹¹ Aronin bii tɔn durɔ baawurewa u koo dīa ni di. Yeni ya ko n sāawa wooda win bibun bweseru sɔɔ sere ka baadommaɔ. Tɔn tuko wi u koo nu baba kpuro u koo gbiwa.

¹² Yinni Gusunɔ u kɔpam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, yāku te Aroni ka win bibu ba koo Yinni Gusunɔ kua wee.

¹³ Bā n Aroni ka win bibu tusia ma ba kua nen yāku kowobu, saa dāma ten diya ba ko n da som kilo ita ka yākuuru ko tɔɔ baatere, tia ka bɔnu bururu, yoka maa tia ka bɔnu. ¹⁴ Ba koo som me mamwa buturu buturu, kpa bu me sɔme siru sɔɔ ka gum, kpa men nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore.

¹⁵ Yāku kowo wi ba gum tāre ba gɔsa Aronin bibu sɔɔ u ka nùn kɔsire ko, win tii u koo tu kowa. Ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaɔ nɛ, Yinni Gusunən sá. Ba koo som me dɔɔ dokewa kpuro. ¹⁶ Yāku te yāku kowon tii u kua, ba koo de tu dɔɔ mwaarawa mam mam, ba ñ koo tu di.

3. Yāku te ba koo ko bu ka suuru kana

¹⁷ Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁸ a Aroni ka win bibu sɔɔwa a nɛɛ, yāku te ba koo ko bu ka suuru kanan wooda wee.

Yam mi ba ra yāku dɔɔ mwaararugirun yāku yaa sake, miya ba koo yāku tenin yaa saka. Ya ko n sāawa gāa dɛranu. ¹⁹ Yāku kowo wi u koo yāku te ko wiya u koo ye di. U koo ye diwa yam dɛeramɔ, kuu ten yaaraɔ. ²⁰ Tɔn tuko wi u koo yāku yaa ye baba kpuro u koo gbiwa. Yāku yaa yen yem mù n wisi win yabɛɔ u koo tu teawa yam dɛeram mi. ²¹ Bā n tu sawa wekeru sɔɔ te ba kua ka sɔndu, ba koo weke te korawa. N n maa weke te ba kua ka sii gandun na, ba koo tu teawa sāa sāa ka nim. ²² Yāku kowo tɔn durɔ baawurewa u koo kpī u tu di domi ta sāawa dīa dɛranu. ²³ Adama ba ñ koo torarun yāku yaa tem tɛn yem ba ka dua sāa yero. Ba koo ye dɔɔ dokewa yu dɔɔ mwaara mam mam.

4. *Yáku te ba ra ko bu ka toraru sáme*

7

¹Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, yáku te ba ra ko bu ka toraru sámen wooda wee.

Yáku te, ta ko n sáawa yáku dɛɛraru. ²Mi ba ra yáku dɔɔ mwaararugirun yaa sake, miya ba koo maa ten yaa saka, kpa bu yaa yen yem yéka yáku yerun nɔɔ bɔkaɔ bu ka sikerena. ³Yaan mi ba koo ka Yinni Gusunɔ yáku kua wee, yera yen gum kpuro, ka yen siru ka bɔsɔ yánun gum, ⁴ka yen gabu swii yiru, ka gum me mu yi tɛke yési yésika, ka yen buru ge ga woru wukiri. ⁵Yáku kowo u koo ye kpuro dɔɔ dokewa yáku yerɔ Yinni Gusunɔn sɔ. Yáku te, ta sáawa te ta koo toraru sáme. ⁶Yáku kowo tɔn durɔ baawurewa u koo tu di. Ba koo tu diwa yam dɛɛramɔ domi ta sáawa día dɛɛranu. ⁷Yen wooda ye, ya sáawa tia ka torarun yákurugla. Yáku kowo wi u yáku te kua, wiya u yen yaa mɔ.

5. *Ye ya ko n sáa yáku kowobugia*

⁸Goo ù n yáku dɔɔ mwaararugiru kua, yáku kowo wi u nún tu kua wiya u ten gɔna mɔ. ⁹Yáku te ba kua ka gberun díanu ba wɔɔwawa? Aawo, ba sɔnwawa? Yáku kowo wi u tu kua wiya u tu mɔ. ¹⁰Adama ni ba ka gum burina ka ni ba ñ yeessie, ba koo nu Aronin bibu bɔnu kuawa.

6. *Siarabun yáku ru*

¹¹Siarabun yáku ru wooda wee.

¹²Goo ù n siarabun yáku ru mɔ, u koo kira bwesenu ita kowa. U koo gbiikinu ko ka gum nu kun seeyatia mɔ, kpa u yirusenun som gum yéka nu kun seeyatia mɔ, kpa u itasenun som burina ka gum u sáme. ¹³Kira nin biru, u koo pɛɛ ye ba seeyatia doke sosi mi, ka sere win siarabun yáku ru yaa. ¹⁴Ba koo yáku día nin baaniren sukum suawa wɔllɔ bu Yinni Gusunɔ sɔsɔ. Yera ya ko n sáa wi u yem yéka ginu. ¹⁵Dɔma te ba siara bin yáku ru kua, yen dɔma tera ba koo ten yaa dí, ba ñ koo de ten yaa yu yam sára.

¹⁶Adama goo ù n yáku ru kua u ka win nɔɔ mwɛɛru yibia ñ kun me win tii ù n gɔru doke u ka ne, Yinni Gusunɔ kɛru wɛ, u koo kpí u ten yaan sukum dí yen tɔɔ te, kpa u sukum yi sere sisuru. ¹⁷Adama yá n maa wure ya tiara sɔɔ itaseru ba koo ye dɔɔ meniwa. ¹⁸Goo ù n siarabun yáku yaa ye ya tiara sere sɔɔ ita tema, Gusunɔ kun maa yɛron yáku te mwaamɔ. U win yáku ru garisiwa mi kam domi yaa ye, ya disi duura. Wi u maa ye tema, yɛro u torawa mi. ¹⁹Meya bá n maa ka yáku yaa gáanu baba ni nu disi mɔ, ba koo ye dɔɔ meniwa, ba ñ ye díma.

Wi u kun disi mɔ, wiya koo yáku yaa tem, ²⁰adama goo ù n wáa disi gɛɛ sɔɔ u ka siarabun yáku ru díma te ba Yinni Gusunɔ kua, ba koo yɛro girawa win tɔmbun suunu

sɔɔn di. ²¹Goo ù n maa tɔnu baba wi u disi mɔ, ñ kun me yaa gaa ye ya sáa seseru, ñ kun me gáanu ganu ni nu disi mɔ, ma u ka siarabun yáku ru di te ba Yinni Gusunɔ kua ba koo yɛro girawa win tɔmbun suunu sɔɔn di.

Wooda Isireliban sɔ

²²Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²³a Isireliba sɔɔwa a nɛɛ, bu ku yaa gaan gum di nge yáaru ñ kun me kete, ñ kun me boo. Bu ku yen gaan gum di. ²⁴Sabe te gbeeku yaa ya go, ñ kun me te ta gu, i ko i kpí i ka ten gum gáanu ko. Adama i ñ mu díma. ²⁵Goo ù n yáku ru yaan gum di me ba ka Yinni Gusunɔ yáku dɔɔ mwaararugiru kua, ba koo yɛro girawa wigibun suunu sɔɔn di. ²⁶I ku gunɔ gagun yem di ñ kun me yaa gaa, baa mi i da kpuro. ²⁷Wi u mu di, ba koo yɛro girawa win tɔmbun suunu sɔɔn di.

²⁸Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²⁹a Isireliba wooda yeni wɛɛyɔ a nɛɛ, goo ù n nɛ Yinni Gusunɔ siarabun yáku ru kuamme, u koo wunawa ye ya sáa negia. ³⁰Win tiiwa u koo ka ne, Yinni Gusunɔ yen gum ka yen guro gururu naawa u kpara nen wuswaaɔ. ³¹Yáku kowowa u koo yen gum me dɔɔ doke yáku yerɔ. Adama yaa guro guro te, ta ko n sáawa Aroni ka win bibugiru. ³²Yáku yaa yen namu nam geuguu ga ko n maa sáawa Aroni ka win bibuguu. ³³Yaa nɔmu ge, ga ko n sáawa Aronin biiguu wi u yem yéka ma u yaa gum me doke yáku yerɔ. ³⁴Yaa nɔmu ge, ge ba man sɔsɔ, ka yen guro guro te ba kpara nen wuswaaɔ sanam ma ba siarabun yáku ru mɔ mi, yera ya ko n de n sáa Aroni ka win bibugia sere ka baadomɔaɔ.

³⁵Yáku dɔɔ mwaararuginu sɔɔ, yeniwa ya ko n sáa Aroni ka win bibugia dama tɛn di ba koo bu gum tare bu ka ko yáku kowobu. ³⁶Wooda yera Yinni Gusunɔ u Isireliba wɛɛmɔ bu ka Aroni ka win bibu yaa ye wɛ saa dama tɛn di ba bu gum tare bu ka ko yáku kowobu. Ba ko n da bu ye kuenta sere ka ben bibun bweserɔ.

³⁷Nge meya ba ko n da ko bá n yáku dɔɔ mwaararugiru mɔ, ñ kun me bá n yáku ru mɔ ka gberun díanu, ñ kun me bá n torarun yáku ru mɔ, ñ kun me bá n yáku ru mɔ te ba ra ka toraru sáme, ñ kun me te ba ra ko bu ka tɔnu gum tare u sere sɔmburu tore, ñ kun me bá n siarabun yáku ru mɔ. ³⁸Yinni Gusunɔwa u Mɔwisi wooda yeni wɛ gbaburɔ, Sinain guurɔ, tɔɔ te u bu wooda wɛ bu ka nún yáku ru kua.

BA YÁKU KOWO GBIKOBU TUSIA KA WORORU

Woro te ba koo ko yáku kowobun sɔ bu sere sɔmburu tore

8

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²⁻³ a Aroni ka win bibu sokuo Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ. Kpa a de bu ka ben yáku yánu na ka gum mɛ ba ra gáanu tãre bu ka nu gosi Yinni Gusunɔn sɔ ka naa kinɛ te ba koo ka torarun yáku ko ka yãa kinɛnu yiru ka bire te ta pɛɛ mɔ ye ba ñ seeyatia doke. A maa Isireliba kpuro mɛnnɔ mi.

⁴ Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔn gari yi wura u Isireliba kpuro menna sãa yee ten kɔnnɔ mi. ⁵ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua su ko. ⁶ Ma u dera Aroni ka win bibu ba na u bu wobura. ⁷ Ma u Aroni win tako sebusia ka sɛkatia ye, ka yabe boogugii te, ka yabe tarakpe ge, ge u gbinisi yabe boogugii te sɔɔ ka gen sɛkatia. ⁸ Ma u bɔɔ bara ye sɔndi win tororu wɔllɔ. Ma u urimu ka tumimu doke bɔɔ bara yen sɔɔwɔ. ⁹ Ma u dawani ye bákua win wirɔ. Ma u wuran batani ye mani nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa.

¹⁰ Mɔwisi u gum mɛ sua u sãa yee te yɛka ka ten dendi yánu kpuro, ma ta kua nenem Yinni Gusunɔn sɔ. ¹¹ Ma u mu yɛka non nɔɔba yiru yáku yerun wɔllɔ, ka ten dendi yãno ka boo sii ganduguu ge, ka gen yɔratiiyo, ye kpuro ya n ka sãa Gusunon kuu bekurugirugia. ¹² Ma u Aroni gum mɛ tãre wirɔ u ka nùn wuna nenem u ko yáku kowo. ¹³ Yen biru Mɔwisi u maa Aronin bibu soka u bu takoba dokea ka sɛkatii ka furɔsu nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa.

¹⁴ Mɔwisi u maa ka naa kinɛru na te ba koo ka torarun yáku ko. Ma Aroni ka win bibu ba ben noma sɔndi naa kinɛ ten wiru wɔllɔ. ¹⁵ Ma Mɔwisi u ye saka u yen yem deka ka win niki bia u tɛeni yáku yerun kãanu wɔllɔ ka sere maa ten nɔɔ bɔkaso u ka sikerenana. Nge meya u ka kuu te deerasia. Ma u maa yem yɛka kuu ten temɔ. Nge meya u ka kuu te kua nenem tɛn mi ba ko n da toranun yáku ko. ¹⁶ Ma u yen gum mɛ sua mɛ mu bɔsɔ yánu tɛke ka yen buro ge ga woru wúkiri ka yen gabu swii yiru ye, ka yin gum sannu. Ye kpurowa u dɔɔ doke yáku yerun wɔllɔ. ¹⁷ Adama u naa kinɛ ten tii ka ten bisu ka ten gona yarawa tɔwɔ u dɔɔ doke nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa.

¹⁸ U maa ka yãa kinɛru na yáku dɔɔ mwaararugirun sɔ. Ma Aroni ka win bibu ba ben noma sɔndi yãa ten wiru wɔllɔ. ¹⁹ Ma Mɔwisi u tu saka u ten yem yɛka u ka yáku yee ten nɔɔ bɔka sikerenana. ²⁰ Ma u yãa ten yaa bɔɔra, yen biru u ten wiru dɔɔ doke ka ten gum ka yaa ye u murura mi. ²¹ Ma u ten nuki ka ten kãri tea ka nim. Ma u yãa kinɛ ten yaa doke dɔɔ sɔɔ yáku yeru wɔllɔ u ka yáku dɔɔ mwaararugiru kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. Ma yáku ten nubura Yinni Gusunɔ dore.

²² Yen biru u maa ka yãa kinɛru yiruse na te ba koo ka Aroni ka win bibu tusia ma ba sãa yáku kowobu. Aroni ka win bibu ba ben nama sɔndi yãa ten wiru wɔllɔ. ²³ Ma Mɔwisi u tu saka, u ten yem sua u tɛeni Aronin soo nam geuguuɔ ka nam geun niki bii bakao ka maa win nɔɔ nam geuguun niki bii bakao. ²⁴ Ma u maa Aronin bibu soka u bu yaa yem mɛ tɛeni ben soo nam geugiso, ka maa nam geun niki bii bakano ka ben naa nam geugisun niki bii bakano. Ma u yem mɛ mu tie yɛka yáku yee ten nɔɔ bakao. ²⁵ Ma u yen gum sua ka yen siru ka yen nukin gum ka yen buro ka yen gabu swii ka sere yen nam geu. ²⁶ Ma u pɛɛ sua bireru sɔɔ ye ba ñ seeyatia doke ka kira te ba kua ka gum ka sere maa kira sɔndanu. Ma u ye kpuro sɔndi yaa gum men wɔllɔ ka yãa noma gen wɔllɔ. ²⁷ Yen biru u ye Aroni ka win bibu wɛ. Ma u nɛɛ, bu ye Yinni Gusunɔ wɛɛyo. Kpa bu ye sɔosi beri berika. ²⁸ Yen biru u ye kpuro mwa ben noman di u dɔɔ meni yáku dɔɔ mwaararugii ten wɔllɔ. Ma yen nubura Yinni Gusunɔ dore. Nge meya ba ka Aroni ka win bibu wuna nenem. ²⁹ Ma Mɔwisi u yãa ten guro guroru sua u tu sɔosi beri berika Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Ma ta kua Mawisigiru nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa.

³⁰ Mɔwisi u gum mɛ sua ka yem filko mɛ mu wãa yáku yeru wɔllɔ, ma u mu Aroni yɛka ka win sãa yãno ka sere maa win bibun wɔllɔ ka ben sãa yánu sɔɔ. Nge meya u ka ye kpuro deerasia u yi nenem.

³¹ Ma Mɔwisi u Aroni ka win bibu sɔɔwa u nɛɛ, i yáku yaa ye saawo Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Miya i ko i ye di ka pɛɛ ye ya wãa bire te sɔɔ. Beɛya i ko ye di nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. ³² Yaa ka pɛɛ ye ya tiara, i ko ye kpuro dokewa dɔɔ sɔɔ yu dɔɔ mwaara. ³³ I ko i n wãawa kuu ten kɔnnɔ mi sere sɔɔ nɔɔba yiru. I ñ yariɔ min di. Domi sɔɔ nɔɔba yiruwa i ko i ko ba n beɛ tusiamɔ. ³⁴ Yinni Gusunɔwa u yenin wooda wɛ i n da ko nge mɛ i wa sa kua giso i ka beɛn toranun suuru wa. ³⁵ N n men na, i ko i sinawa kuu ten kɔnnɔ mi sere sɔɔ nɔɔba yiru, wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ. Kpa i win woodaba mem nɔɔwa i ku ra ka gbin sɔ. Wooda be Yinni Gusunɔ u man wɛ beram yi.

³⁶ Ma Aroni ka win bibu kpuro ba kua ye Yinni Gusunɔ u bu yiire saa Mawisin min di.

Aroni ka win bibu ba samburu torua

9

¹ Sɔɔ nɔɔba itase, Mɔwisi u Aroni ka win bibu soka ka sere Isireliban guro gurobu. ² U Aroni sɔɔwa u nɛɛ, a naa kinɛ kpendu suo a ka yáku ko wunen torarun sɔ, kpa a yãa kinɛru kasu a ka yáku dɔɔ mwaararugiru ko. A ñ kaa de yen gaa ya n alebu mɔ. Kpa a ka ye kpuro Yinni Gusunɔ yáku ko kua sãa yerɔ. ³ Yen biru kaa Isireliba sɔ a nɛɛ, bu boo

kineru suo ben torarun yākurun s̄s̄ ka naa buu ka yāaru ye kpuro ya n w̄s̄o tia tia mā, kpa ya kun alebu gaa mā. Ba koo ka ye yāku d̄s̄o mwaararugiru kowa. ⁴ Kpa a maa ka naa kineru ka yāa kineru na bu ka siarabun yākuru ko Yinni Gusunon mi, ka som me ba bura ka gum. Domi Yinni Gusunō u koo b̄eē kure mi gis̄o.

⁵ Ba ka ye kpuro na kuu ten mi ye M̄owisi u bikia. Ma be kpuro ba na Yinni Gusunon wuswaaō. ⁶ M̄owisi u n̄eē, i koowo ye Yinni Gusunō u gerua. Kpa u de win yiiko yu b̄eē kure.

⁷ M̄owisi u Aroni s̄s̄owa u n̄eē, a susima yāku yeru mini, kpa a wunen tiin torarun yākuru ko ka yāku d̄s̄o mwaararugiru. Yen biru kpa a maa wunen tambu Isireliban toranun yākuru ko nge m̄e Yinni Gusunō u gerua.

⁸ Ma Aroni u susi yāku yee ten b̄okuō. Ma u naa kin̄e kp̄em te go win torarun s̄s̄. ⁹ Ma win biba n̄un yen yem w̄ē. Ma u mu d̄eka ka niki bia u t̄eni s̄āa yerun k̄aanu s̄s̄o, ma u m̄e mu tie wisi yāku yee ten temō. ¹⁰ Yen biru u yaa yen gum sua u d̄s̄o doke ka yen gabu swii yiru ka yen buro ge ga woru wukiri nge m̄e Yinni Gusunō u gerua. ¹¹ Adama yen yaa ka yen ḡona, t̄s̄w̄w̄a u da u ye d̄s̄o doke.

¹² Yen biru Aroni u yāa te saka bu ka yāku d̄s̄o mwaararugiru ko. Ma win biba ten yem sua ba n̄un w̄ē. Ma u mu ȳeka u ka yāku yee ten n̄o b̄aka sikerena. ¹³ Yen biru ba yāa ten yaa b̄ōra ba Aroni w̄ē ka ten wiru. Ma u ye kpuro d̄s̄o doke. ¹⁴ U ten nuki tea ka ten k̄r̄i u s̄ondi yāku d̄s̄o mwaararugii ten w̄oll̄o u d̄s̄o doke.

¹⁵ Yen biru u Isireliban yākunu kua. U boo ge saka ge ba koo ka yākuru ko t̄ambun toranun s̄s̄ ma u kua nge m̄e u raa yāku gb̄iikii te kua ka naa kin̄e kp̄em bu ge. ¹⁶ Yen biru u yāku d̄s̄o mwaararugiru kua nge m̄e wooda ya gerua. ¹⁷ Ma u gberun d̄ianu sua u ka yākuru kua. U som n̄om kureru sua u d̄s̄o doke yāku yerun w̄oll̄o bururu baateren yāku d̄s̄o mwaararugii te baasi. ¹⁸ U ket̄e ye ka yāa kin̄e te saka ba ka siarabun yākuru kua Isireliban s̄s̄. Ma win bibu ba n̄un yen yem w̄ē u ka mu ȳeka yāku yerun n̄o b̄k̄aō u ka sikerena. ¹⁹ Ma ba maa n̄un ket̄e yen gum w̄ē ka yāa ten siru ka maa ten gum m̄e mu ten b̄os̄o yānu t̄eke ka sere maa ten gabu swii ka maa ten buro ge ga woru wukiri. ²⁰ Ma u yaa yen gum s̄ondi yen guro gururun w̄oll̄o. Yen biru u gum m̄e d̄s̄o doke yāku yeru w̄oll̄o. ²¹ Ma Aroni u yaa yen guro guro n̄i sua ka yen n̄om geu ge, u s̄s̄osi beri berika Yinni Gusunon wuswaaō nge m̄e M̄owisi u gerua.

²² Sanam m̄e Aroni u toranun yākunu ka yāku d̄s̄o mwaararuginu ka siarabun yākunu kua u kpa, yera u n̄oma sua w̄oll̄o u Isireliba domaru kua. Yen biru u sara yāku yerun di.

²³ M̄owisi ka Aroni ba dua kuu ten mi. Ye ba yara, ma ba tambu domaru kua. Saa yera Yinni Gusunō u bu win yiikon girima s̄s̄osi. ²⁴ Ma d̄s̄o yari yara win wuswaan di yi da yi yāku d̄s̄o mwaararugii te mwa ka yāku ni nu tien yaa gum m̄e. Ma Isireliba kpuro ba ye wa. Ma ba nuku dobon kuuki w̄ari ba yiira sere temō.

Aronin biba d̄s̄o mwaara

10

¹ Aronin bibu Nadabu ka Abihu ben baawure u win d̄s̄o guratia sua ba d̄s̄o gure, ma ba turare doke mi. Yen biru ba ka Yinni Gusunō daawa kuu bekurugir̄o. Nge meya ba ka d̄s̄o tuko da kuu ten mi. N deema Yinni Gusunō u bu ye yinari. ² Yera u dera d̄s̄o u yara u bu di ma ba gu mi. ³ Ma M̄owisi u Aroni s̄s̄owa u n̄eē, Yinni Gusunō u n̄ daa b̄eē s̄s̄owa u n̄eē, u k̄iwa be ba n̄un susimō bu win d̄eraru nasia, kpa bu n̄un b̄eere w̄ē tambu kpuron wuswaaō?

Ma Aroni u win n̄o mari.

⁴ Ma M̄owisi u Misaeli ka Elisafani Usielin bibu soka. Usieli wi, u s̄āawa Aronin tondon w̄onon bii. M̄owisi u bu s̄s̄owa u n̄eē, i na i b̄een w̄onobun gonu sua kuu ten min di i ka nu da sansanin biruō. ⁵ Ma ba na ba goo ni sua ka nin takoba sannu ba ka da sansanin biruō nge m̄e M̄owisi u gerua. ⁶ Ma M̄owisi u Aroni ka win bibu yiru be ba tie Eleasaa ka Itamaa s̄s̄owa u n̄eē, i ku b̄een winu deri diinu, i ku maa b̄een yānu ḡēeku nuku sankiranun s̄s̄ kpa Gusunō u ku raa b̄eē go kpa u ka Isireliba m̄oru ko. Adama i de b̄een m̄ero bisibu Isireliba bu swi be d̄s̄o u din s̄s̄. ⁷ B̄een tii i ku doona kuu ten k̄on̄n̄on di kpa i ku ra ka gb̄in s̄s̄. Domi gum m̄e ba b̄eē t̄are mi, mu b̄eē kuawa mi Yinni Gusunon yāku kowobu.

Ma Aroni ka win bii be, ba kua ye M̄owisi u gerua.

Gusunō u yāku kowobu yinari bu tam n̄o

⁸ Yinni Gusunō u Aroni s̄s̄owa u n̄eē, ⁹⁻¹¹ a n̄ kaa tam b̄ōb̄om gam n̄o wune ka wunen bibu i n̄ d̄s̄o nen kuu bekurugir̄o, kpa i ku ra ka gb̄in s̄s̄. Kpa i ka kp̄i i wunana ye ya s̄āa s̄aarugia ka ye ya n̄ s̄āa s̄aarugia. Meya i ko i maa kp̄i i wunana ye ya d̄ere ka ye ya n̄ d̄ere. Meya i ko i maa kp̄i i Isireliba Gusunon woodaba kpuro s̄s̄osi ye u M̄owisi w̄ē. Yen i ko n̄ s̄āawa wooda sere ka b̄een bibun bweser̄o.

Wooda ye ba yi yāku d̄ianun s̄s̄

¹² M̄owisi u Aroni ka win bibu yiru be ba n̄un tie, Eleasaa ka Itamaa s̄s̄owa u n̄eē, i som m̄e suo m̄e ba ka yākunu kua mu tiara. Kpa i ka mu p̄ēe ko ye i kun seeyatia doke. Kpa i ye di yāku yerun b̄okuō. Domi nu kuawa

mi dīa deeranu. ¹³ I ko ye diwa yam deeranu sɔɔ. Yera ya ko n s̄a wunɛ ka wunen bibugia nge mɛ Yinni Gusunɔ u man s̄ɔwa. ¹⁴ Meya wunɛ ka wunɛn bii t̄an dur̄abu ka t̄an kur̄abu i ko i yaa n̄omu ge ba kpara mi di ka guro guro te n̄ewa ka sere maa yaa gum mɛ ba ra d̄ɔ doke yaku yerun w̄ollu mi. B̄a n ye kpuro s̄ɔsi beri berika ba kpa, ya koo kowa wunɛ ka wunɛn bibugia. Ya ko n s̄awa wooda sere ka baadommaɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

¹⁶ Yera M̄owisi u torarun yaku boo ge bikia. Adama u deema ba gu d̄ɔ m̄eni. Yera u ka Aronin bibu yiru Eleasa ka Itamaa m̄oru bara u n̄ɛ, ¹⁷ mban s̄na i n̄ boo gen yaa temɛ Yinni Gusunɔn kuru mini. Domi ga s̄awa dīa deeranu. Yinni Gusunɔ u b̄ɛɛ gu w̄ɛwa i ka Isireliba kpuron toranun yaku ko. ¹⁸ Adama i n̄ ka gen yem duumɛ Yinni Gusunɔn kuu ten s̄ɔwɔ. N deema i ko i raa gen yaa temwa kuu ten mi nge mɛ Yinni Gusunɔ u man s̄ɔwa.

¹⁹ Aroni u M̄owisi s̄ɔwa u n̄ɛ, a ȳɛ ye n man deema sanam mɛ Isireliba ba Yinni Gusunɔ yaku kua ben toranun s̄a ka maa yaku d̄ɔ m̄waaruguru. Yen d̄aa te, n̄a n torarun suurun yaku ten yaa di, ya koo Gusunɔ dore? Aawo! Ya n̄ Gusunɔ dorem̄ɔ.

²⁰ Ma Aronin wisi bi, bu M̄owisi dore.
**YE YA D̄ɛRE KA YE YA N
 D̄ɛRE**

Yaa ye ya s̄a seseru

11

¹ Yinni Gusunɔ u M̄owisi ka Aroni s̄ɔwa u n̄ɛ, ² bu Isireliba s̄ɔwɔ bu n̄ɛ, yɛɛ yi ba koo kp̄i bu di wee. ³ Ba koo kp̄i bu yaa di ye ya naa kaburosu m̄ɔ ma ya ra tuka ko. ⁴ Adama ba n̄ yɛɛ dim̄ɔ yi yi ra tuka ko tona ma yi n̄a kaburosu m̄ɔ. Nge meya ba n̄ yooyoo temm̄ɔ ȳɛn s̄a ga n̄ naa kaburosu m̄ɔ baa mɛ ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia. ⁵ Ba n̄ koo yaa ye ba m̄ɔ damaa * tem baa mɛ ya ra tuka ko ȳɛn s̄a ya n̄ naa kaburosu m̄ɔ. ⁶ Meya ba n̄ koo maa wukun yaa tem domi ga n̄ naa kaburosu m̄ɔ baa mɛ ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia. ⁷ Meya ba n̄ koo maa kurus̄o di. Ga naa kaburosu m̄ɔ adama ga ku ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia. ⁸ Bu ku yɛɛ yi di, bu ku maa yin gonu baba. Ba koo yi garisiwa disigii.

⁹ Yɛɛ yi yi maa w̄aa daan̄ɔ ka nim w̄kuu, yi yi w̄aa nim s̄ɔɔ gesi kpuro yi ba koo di wee. Yiya yi yi k̄ɛritii m̄ɔ ka kokosu sannu. ¹⁰ Adama yi yi kun k̄ɛritii m̄ɔ ka kokosu sannu, ba koo yi garisiwa disigii. ¹¹ Ba n̄ koo

yi di. Meya bu ku maa yin gonu baba. ¹² Yɛɛ yi yi gesi w̄aa nim w̄kuu s̄ɔɔ, ka daan̄ɔ, ma yi n̄ k̄ɛritii ka koko si m̄ɔ, ba koo yi garisiwa disigii.

¹³ Gun̄ɔsu s̄ɔɔ, si ba koo garisi disigisu wee, siya gun̄ɔ bakeru ka sere maa si su ra sw̄ɛ di ka si su ra yaa di ¹⁴ ka yaberekunu ka sere si su ka nu weene ¹⁵ ka gbanamgbaanu ka maa si su ka nu weene ¹⁶ ka taataanu ka booro ka sere si su ka nu weene ka kasa ka si su ka ye weene, ¹⁷ ka booro bweseru garu ka nim kpakpaye, ka booro d̄aa k̄ɔru ¹⁸ ka gun̄ɔ gbanmgbayaku ka gun̄ɔ si su ra sw̄ɛ din bweseru ¹⁹ ka sw̄aa w̄iaku ka si su ka ye weene ka k̄ɔ.

²⁰ I ku maa kak̄omii ni nu kasa ka naasu m̄ɔ di. ²¹ Adama ni s̄ɔɔ, i ko i kp̄i i di ni nu ra ȳɔku tem s̄ɔɔ ²² nge twea ka gb̄ɔ ka ni nu ka ye weene. ²³ Adama ni nu tie nu kasa ka naasu m̄ɔ mi, i ku nu di.

Ye ya ra t̄onu ko disigii

²⁴ Yɛɛ gɛɛ w̄aa yin goru t̄onu ù n baba u koo ko disigii. U ko n disi m̄owa sere ka t̄ɔ ten yokaa. ²⁵ Wi u yin goru s̄ɔwa, u koo win ȳanu teawa. Kpa u n w̄aa disi s̄ɔɔ sere ka yokaa. ²⁶⁻²⁸ Yɛɛ yi i ko i garisi disigii yi wee. Yiya yi yi n̄ naa kaburosu m̄ɔ ka yi yi ku ra tuka ko ka sere yi yi naasu n̄m̄ɔ m̄ɔ yi s̄im̄ɔ ka naa s̄ɛnu. Wi u yin gaa baba u disi duurawa mi sere ka t̄ɔ ten yokaa. Wi u maa yin goru s̄ɔwa u koo win ȳanu teawa kpa u n disi m̄ɔ sere ka t̄ɔ ten yokaa.

²⁹ Yɛɛ yi yi kabirim̄ɔ s̄ɔɔ wee yi i ko i garisi disigii. Yiya gun̄ɔ yantaru ka gun̄ɔ kiikiiru ka d̄ɛba ka ye ya ka ye weene kpuro ³⁰ ka duurub̄ɛku ka sureru ka koromb̄ɔru ka sokoro ka sun̄ɔ naki. ³¹ Yi kpurowa i ko i garisi disigii yɛɛ yi yi kabirim̄ɔ s̄ɔɔ. Wi u yin gaan goru baba u ko n disi m̄owa sere ka t̄ɔ ten yokaa. ³² Yin gaan goru t̄a n w̄ari dendi ȳanu s̄ɔɔ ni ba kua ka d̄aa n̄ kun mɛ ka bekuru n̄ kun mɛ ka ḡona n̄ kun mɛ ka saaki, dendi ȳa ni, nu disi duurawa mi. Ba koo nu dokewa nim s̄ɔɔ sere ka t̄ɔ ten yokaa. Yen biru nu sere d̄ɛra. ³³ Yen gaa ȳa n wekeru garu w̄ari te ba kua ka sandu, ye ya w̄aa mi s̄ɔɔ kpuro ya disi duurawa mi. Ba koo weke te k̄ɔrawa. B̄a n nim doke weke te s̄ɔɔ, ma nim mɛ, mu t̄ara d̄ianu s̄ɔɔ n̄ kun mɛ n̄rura gaa s̄ɔɔ, ba koo ye kpuro garisiwa disi. ³⁴ B̄a n nim doke weke te s̄ɔɔ, ma nim mɛ, mu d̄aare d̄ianu s̄ɔɔ n̄ kun mɛ n̄rura gaa s̄ɔɔ, ba koo ye kpuro garisiwa disi baa n̄ n weke tere s̄ɔɔn na ya w̄aa. ³⁵ Mi yaa yen goru ta w̄ari kpuro gesi, doo koo yer̄ɔ n̄ kun mɛ p̄ɛɛ w̄ɔ yer̄ɔ, ba koo ye kpuro k̄asukuwa. Domi ye kpuro ya disi duurawa mi. ³⁶ Yaa goo te, t̄a n w̄ari d̄ɔko s̄ɔɔ n̄ kun mɛ daar̄ɔ, i n̄ ko i nim mɛ garisi disi. Adama wi u tu baba u disi duurawa. ³⁷ T̄a n w̄ari dia bwese te ba koo duure s̄ɔɔ,

* 11:5 damaa - Damaa ye, ya ka saataburu weene.

dīa bwese te, ta ñ disi duure. ³⁸ Adama bà n daa dīa bwese te wasan na bu ka di, ta disi duurawa mi.

³⁹ Yaa ye ba ra di yà n ka tii gu, wi u yen goru baba, yëro u disi duurawa mi sere n ka ko tōo ten yoka. ⁴⁰ Wi u yen yaa tema ñ kun mē u yen goru sōowa, u koo win yānu teawa kpa u n disi mō sere ka tōo ten yokaa.

⁴¹ I ku yee yi yi kabirimōn yaa tem ⁴² ka yi yi ra ka nukuru sī ka yi yi kabirimō ka naasu nne ñ kun mē yi yi naa dabinu mō. I ko ye kpuro deriwa mam mam. ⁴³ I ku de yee yin bweseru yi bee ko disigibu. ⁴⁴ Domi ne Gusunō na sāawa been Yinni. I ko i tii deerasia kpa i n deere. Domi na sāawa Deero. Yen sōna i ñ ko i tii disi doke ka yee yi yi kabirimō. ⁴⁵ Nena na bee yarama Egibitin di na n ka sāa been Yinni. Yen sō, i de i n deere. Domi na deere.

⁴⁶ Wooda yeni kpurowa na yi yee kpuron sō ka gunōsu ka yee yi yi wāa nimō ka sere yi yi kabirimō. ⁴⁷ Yera ya koo de i n da yaa wunane ye ba koo ka yākuru ko ka ye ba ñ ka yākuru mō. Mēya maa ya koo bee sōsi yaa ye i ko i di ka ye i ñ dimo.

Tən kurō ù n maran wororu

12

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi wooda wē u nee, ² a Isireliba sōowō a nee, tən kurō ù n gura sua ma u bii tən durō mara, u ko n disi mōwa sōo nōoba yiru nge sanam mē u yasa mō. ³ Sōo nōoba itase, kpa bu win bii wi bango kua. ⁴ Adama kurō wi, u ko n wāawa disi sōo sōo tēna ka ita kpa m u sere deera yem mē u yarin sō marubun saa. U ku raa sāa yānu ganu baba, u ku raa maa da Gusunōn kuu bekurugirō sere tōo te, tu ka turi.

⁵ N n maa tən kurōn na u mara, u ko n wāawa disi sōo alusuma yiru. Ya ko n sāawa nge sanam mē u yasa mō. Yen biru u koo kowa sōo wata ka nōoba tia u sere deera win yem mē mu yarin sō marubun saa.

⁶ Tən kurō wi u mara, win deerasiabun saa yà n tura, u koo ka yāaru wōo tiagiru nawa u ka yāku dōo mwaararugiru ko. Kpa u totoberu ñ kun mē kparuko sua u ka win torarun yākuru ko. ⁷ Yāku kowowa u koo ka ye yākuru ko. Kpa u nūn win torarun suuru kana. Saa ye sōora u koo deera win yem mē mu yarin sō.

Wooda yeniwa ne, Yinni Gusunō na wēemō tən kurō wi u bii maran sō.

⁸ U kun yāaru wa, u koo totoberu yiru ñ kun mē kparukonu yiru kasu. Nin teuwa u koo ka yāku dōo mwaararugiru ko kpa u maa ka teu geni torarun yākuru ko. Yāku kowowa u koo nūn yāku te kua. Saa ye sōora u koo deera.

Gōnan bararun wooda

13

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi ka Aroni sōowa u nee, ² goo ù n mōsiru mō wasi sōo, ñ kun mē debu, ñ kun mē bau kpiku ge ga ka bara disigiru weene, ba koo ka yëro dawa yāku kowo Aronin mi ñ kun mē win bibun turon mi. ³ Yāku kowo wiya u koo bara te mēeri. U n deema bau ge, ga san kpikisu mō, ma ga wōru mō, saa ye sōora u koo gere ma yëro u bara disigiru barō. ⁴ U n maa bau kpiku gagu mō ma ga ñ wōru mō, ma gen sansu kun buriri, yāku kowo u koo ka yëro dawa diru garu sōo u kenusi sōo nōoba yiru. ⁵ Sōo nōoba yiruse, yāku kowo ù n wa bau ge, ga ñ yabi, u koo maa nūn kenusiwa sōo nōoba yiru. ⁶ Sōo nōoba yiruse te, yāku kowo u koo maa nūn yarawa u mēeri. U n deema ga ñ yabi baama, u koo yëro sōwa ma u deere, ya sāawa debu, kpa u win yānu tea u deera. ⁷ Amen biru, debu ye, yà ñ yabi gōna ye sōo, yëro u koo maa wurawa yāku kowo u nūn mēeri. ⁸ Yāku kowo wi, ù n nūn mēera ma u deema ya yabi win gōna sōo, u koo yëro sōwa ma u ñ deere, u bara disigiru mōwa.

⁹ Goo ù n bara disigiru barō, ba koo ka nūn dawa yāku kowon mi. ¹⁰ Yāku kowo wiya u koo nūn mēeri. U n bau kpiku wa mi, ma bau gen sansu buriri, ma gōna ye, ya boo kua, ¹¹ ya sāawa bara disigii te ta torumō yëron gōna sōo. Yāku kowo u koo yëro garisiwa disigii. U ñ maa nūn kenusimō. ¹² Adama yāku kowo ù n mōsi mōsiminu wa nu yabi yëron gōna kpuro sōo, saa win wirun di sere ka naasō, ¹³ u koo yëro garisiwa u deere, domi win wasi kpuro yi burura. ¹⁴ Adama dōma te ba boo swāo wa win wasi sōo, ba koo nūn garisiwa disigii. ¹⁵ Yāku kowon tiwa u koo nūn mēeri. U n deema boo swāo u wāa mi, u koo nūn garisiwa disigii, domi ya sāawa bara disigiru. ¹⁶ Adama win wasi yi, yi n kōsa, ma yi burura kpuro, u koo maa dawa u yāku kowo wa. ¹⁷ Yen biru, yāku kowo u koo ye mēeriwa. U n wa ya burura, saa ye sōo, u koo yëro garisiwa u deere.

¹⁸ Goo ù n win bwisi kpaka sōo ¹⁹ mōsiru garu wa, ma u deema ta buriri, ñ kun mē ta sōri, yëro u koo dawa u tii sōsi yāku kowon mi. ²⁰ Yāku kowo wi, u koo nūn mēeriwa. U n deema mōsi te, ta wōru mō, ma win wasin sansu su burura, saa ye sōora yāku kowo u koo nūn garisiwa disigii. Bara disigira ta yarimō saa bwisi kpaka yen min di. ²¹ Adama yāku kowo ù n wa ma san kpikisu sari mōsi ten wālo, yen biru mōsi te, ta ñ wōru mō, ma ta buriri fiiko, u koo durō wi kenusiwa dirō sōo nōoba yiru. ²² Mōsi te, ta ñ gōna yabi, yāku kowo u koo nūn garisiwa disigii domi bara disigira ta nūn deema. ²³ Adama mōsi te, ta kun yabi, ta sāawa bwisi kpaka. Saa ye sōo, yāku kowo u koo gere ma yëro kun disi mō.

²⁴ Goo ù n dōo mwaara ma yen boo kpaka sōo bau kpiku ga yara, ñ kun mē bau sōo, yāku

kowo u koo yero mæeriwa. ²⁵ Gen sansu su n kua kpikisu ma wæru ga sɔsira gona ye sɔɔ, saa ye sɔɔ bara disigira ta sɔsira mi. Yaku kowo u koo nun garisiwa disigii. ²⁶ Adama yaku kowo u n wa ma san kpikisu sari bau ge sɔɔ, ga n maa wæru ma, ma ga buriri fiiko, u koo yero kenusiwa dirɔ sɔɔ nɔɔba yiru. ²⁷ Sɔɔ nɔɔba yiruse te, u koo nun mæeri. U n wa bau ge, ga yabi win gona sɔɔ, u koo nun garisiwa disigii. Ta sɔawa bara disigiru. ²⁸ Adama bau ge, ga kun yabi, ma ga burura fem fem, dɔɔ mwaara kpaka yera. Saa ye sɔɔ, yaku kowo u koo nun garisiwa u deere.

²⁹ Tɔn durɔ n kun me tɔn kurɔ u n bau gagu ma win wirɔ, n kun me win tonkurorɔ, ³⁰ yaku kowo u koo gu mæeriwa. Ga n wæru ma ma gen sansu su n sinum ma, ma su sweram nge dɔm buuru, yaku kowo u koo yero garisiwa disigii. Ya sɔawa wii kpaka ye ya waa wirɔ, n kun me tonkurorɔ. ³¹ Yaku kowo wi, u n wa ya woru ma, ma san wɔkusu sari, u koo yero kenusiwa dirɔ sɔɔ nɔɔba yiru. ³² Sɔɔ nɔɔba yiruse te, u koo maa yero mæeriwa. U n deema wii kpaka ye, ya n yabi ma ya sansu ma si su ka dɔm buuru weene, ma su n wæru ma, ³³ yero u koo win sansu koniwa. Adama u n kpaka ye konimo. Yen biruwa yaku kowo u koo maa nun kenusi dirɔ sɔɔ nɔɔba yiru. ³⁴ Sɔɔ nɔɔba yiruse te, u koo ye mæeriwa. Wii kpaka ye, ya kun yabi, ma ya n tire ya gona kere, yaku kowo u koo nun garisiwa u deere. U koo win yanu tea. Saa ye sɔɔ, u deerawa mi. ³⁵ Adama wii kpaka ye, ya n dakuru yabi, yaku kowo u koo maa nun mæeriwa. ³⁶ U n wa ya yabi gona ye sɔɔ, yaku kowo u n maa kasuma yero u n san dɔm buuru ma. U koo nun garisiwa disigii. ³⁷ Wii kpaka ye, ya kun yabi, ma yen sansu tira, yero u bekurawa mi. U n maa disii ma. Yaku kowowa u koo gere ma u deere.

³⁸ Tɔn durɔ goo n kun me tɔn kurɔ goo u n win gona sɔɔ bau kpikisu wa, ³⁹ yaku kowowa u koo nun mæeri. U n bausu gasu wa si su n buriri saa saa, bau si, su n se. U koo yero garisiwa u deere.

⁴⁰ Goo u kun seri ma wirɔ, wii kpararugiiwa ba koo yero garisi. U deerawa mi. ⁴¹ N n wuswaa gian na u n seri ma, yero u sɔawa wii kpararugii. Ka me, yero u deerawa. ⁴² Adama wii kpara te sɔɔ, bau gagu ga n sɔsira ga sɔri, bara disigira ta torumɔ mi. ⁴³ Yaku kowowa u koo gu mæeri. U n deema wii kpara te, ta bau kpikisu ma su ka bara disigiru weene, wi u su ma mi, u bara disigiru barɔwa mi. U n deere. ⁴⁴ Yaku kowo u koo nun garisiwa disigii win wii bau gen sɔ.

⁴⁵ Wi u bara disigiru ma kpuro, u koo yanu dokewa ni nu gɛere, u ku furɔ doke, kpa u win wuswaa wukiri kpa u n nɔɔguru sue u n ma, disigii, disigii. ⁴⁶ U ko n sɔawa disigii sere

win bara disigii te, tu ka kpe. Yen sɔna u koo n waa yeru ma bee tia u n ka tambu desire.

Disi gomi yanu sɔɔ

⁴⁷⁻⁴⁹ Ba n disii gomi gɛe wa yi sɔri n kun me yi saa nge wuru biresu yanu ganu sɔɔ, ni ba kua ka ya sansu n kun me kɔa si ba kua ka wɛe damgii n kun me yaa gona, bau ge, yaku kowo u koo gu mæeriwa. ⁵⁰ Yaku kowo wi, u n ya ni mæera u koo nu yiwa sɔɔ nɔɔba yiru. ⁵¹ Yen sɔɔ nɔɔba yiruse te, u koo wure u maa ya ni mæeriwa. U n deema disii gomi yi, yi yabi baama, ma ba n kpɛ bu yi wia, saa ye sɔɔ, u koo nu garisiwa ya disiginu. ⁵² Saa ye sɔɔra yaku kowo u koo ya ni dɔɔ menii. Baa ba n nu kua ka wɛsu n kun me ka wɛe damgii n kun me ka ya sansu wɛe n kun me ka mam gona, ka me, ba koo ye kpuro dɔɔ meniwa. Domi ba n kpɛ bu disii gomi yi wia. Dɔɔwa u koo ye go. ⁵³ Adama yaku kowo u n wa gomi yi, yi n yabi ya ni sɔɔ, ⁵⁴ u koo de bu nu teawa kpa bu maa nu diru kenusi sɔɔ nɔɔba yiru. ⁵⁵ Sɔɔ nɔɔba yiruse te, u koo wure u maa nu mæeriwa. U n deema disii gomi yi n kosa, yi n maa yabi, ba koo ya ni garisiwa disiginu kpa bu nu dɔɔ doke. Domi disii gomi yi, yi nu di biruɔ n kun me wuswaa. ⁵⁶ Adama yaku kowo u n deema disii gomi yi, yi burura, u koo ye wɔkawa ya nin min di. ⁵⁷ Yen biru yi n maa wurama ya ni sɔɔ, yi ko n sɔawa disii gomi. Ba koo ya ni dɔɔ meniwa.

⁵⁸ Ba n yanu ganu tea ni nu disii gomi kpia, ma disii gomi yi, yi wɔara, ba koo wure bu maa nu teawa bu sere nu garisi nu deere.

⁵⁹ Yeniwa ya saa disii gomin wooda yi yi ra kpi yanu sɔɔ ye ba kua ka wɛsu n kun me ka wɛe damgii n kun me ka gona. Wooda yera ya koo sɔsira ya ni nu deere ka ni nu kun deere.

Wi u raa bara disigiru man deerasiabu

14

¹ Yinni Gusuno u Mowisi sɔɔwa u nee, ² wee nge me ba koo ka tɔnu deerasia wi u raa bara disigiru ma. Ba koo ka nun dawa yaku kowon mi, ³ kpa yaku kowo u ka nun yari sansanin di u nun mæeri. U n deema u bekura, ⁴ yaku kowo u koo nun sɔwa ye ba koo ka nun deerasia. U koo gunaminu yiru sua ni ba ra ka yakuru ko ka sere dɔa ye ba mɔ seduru ka wɛe wunamgii ka dɔa kiku gagun kɔasa ge ba mɔ isɔpu. ⁵ Yaku kowo u koo de bu gunɔ gen teu sakawa wekeru sɔɔ te ba kua ka sɔndu te ta nim gem ma. ⁶ Yen biru u koo gunɔ ge ga wasi mi, ka sedurun dɔa ye, ka wɛe wunamgii yi, ka isɔpun kɔasa ye dokewa yem me sɔɔ, me ba wisi nim sɔɔ mi. ⁷ U koo ye yɛkawa nan nɔɔba yiru wi ba koo deerasian wɔllɔ. Yen biru u koo nun garisiwa u deere kpa u gunɔ ge yɔsu gu doona. ⁸ Wi u koo tii deerasia, u koo win yanu teawa kpa u win sansu koni, kpa u wobure nim sɔɔ. Saa ye

sōra ba koo nūn garis u dēere. Yen biru, u koo kpī u wurama sansaniō. Adama u koo kowa sōo nōōba yiru tōōwō u kun due win kuu bekurugirō. ⁹ Sōo nōōba yiruse te, u koo win sansu kōniwa ka win seri ka win toburu ka win nōni burosu. Ye ya sōa sansu kpuro gesi, u koo kōniwa. U koo maa win yānu teawa kpa u wobure u dēera.

¹⁰ Sōo nōōba itase, u koo yānu yiru sua ni nu n̄ alebu mō ka yāa nii teeru wōō tiagiru ka som kilo nōōba nne me ba burina ka gum ka sere maa gum litirin bōnu. ¹¹ Yāku kowo wi u koo tōnu wi dēerasia u koo nūn tusia Yinni Gusunōn wuswaaō. ¹² Yāku kowo u koo yāa nin teeru suawa kpa u ka tu yākuru ko te ba ra ka toraru sōme ka sere gum litirin bōnu ye, kpa u ye kpuro sōōsi beri berika Yinni Gusunōn wuswaaō. ¹³ Kpa u tu saka yam dēeram mi, mi ba ra torarun yākuru ka yāku dōo mwaararugirun yaa sake. Domi torarun yāku yaa ka ye ba ra ka toranu sōmegia ya sōawa dīa dēeranu ni nu koo ko yāku kowoginu. ¹⁴ Yāku kowo u koo torarun yāku yaa yen yem sua u tēeni wi u dēerasiamōn sōo nōm geuguōō ka win nōm geun niki bia bakao ka sere win nōō nōm geuguun niki bia bakao. ¹⁵ Yāku kowo u koo maa gum litirin bōnu ye wisiwa win nōm dwaran nōm wōōō. ¹⁶ Kpa u ka win nōm geun niki bia gum me deka u mu yēka nōn nōōba yiru Yinni Gusunōn wuswaaō. ¹⁷ Yen biru, kpa u gum me mu tie tēeni wi u dēerasiamōn sōo nōm geuguōō ka maa win nōm geun niki bia bakao ka win nōō nōm geuguun niki bia bakao. U koo mu tēeniwa mi u raa yem me doke. ¹⁸ Kpa u maa me mu tie win nōma sōo doke yēron wiru wollō kpa u nūn dēerasiabun wororu koosi Yinni Gusunōn wuswaaō. ¹⁹ Kpa u nūn torarun yākuru kua. Nge mēya u koo ka nūn dēerasia. Yen biruwa u koo yāku dōo mwaararugirun yaa go. ²⁰ Kpa u ye dōo doke yāku yero ka kēnu. Nge mēya u koo ka yēro torarun yākuru kua kpa u dēera.

Bwēebwēe wi u raa bara disigiru mōn dēerasiabu

²¹ Wi u bara disigiru mō ma u n̄ dam mō u ka yāku yaa saburu wa, yāa teera u koo kasu u ka yākuru ko te ta sōa torarun sōmbugiru. Yāku kowo u koo ka tu suuru kanabun wororu ko Yinni Gusunōn wuswaaō. Yen biru durō wi, u koo som kilo ita wē me ba buru ka gum ka sere maa gum litirin bōnu. ²² U koo maa ka kparukonu yiru na n̄ kun me totoberenu yiru nge me win waara ne. Ba koo gen teu go win torarun suuru sō. Kpa bu maa ka teu ge ga tie yāku dōo mwaararugiru ko. ²³ Win dēerasiabun sōo itasera u koo ka ye kpuro yāku kowo naawa sōa yerun kōnnōwō Yinni Gusunōn wuswaaō. ²⁴ Yāku kowo wi, u koo yāa te mwa ka gum litirin

bōnu ye, kpa u ye kpuro sōōsi beri berika Yinni Gusunōn wuswaaō. ²⁵ Yen biru u koo yāa te saka kpa u ten yem sua u tēeni wi u raa bara disigiru mōn sōo nōm geuguōō ka win nōm geun niki bia bakao ka sere maa win nōō nōm geuguun niki bia bakao. ²⁶ Yen biru yāku kowo wi, u koo gum me wie win nōm dwaran nōm wōōō. ²⁷ Kpa u ka win nōm geun niki bia gum me deka u yēka nōn nōōba yiru Yinni Gusunōn wuswaaō. ²⁸ U koo maa gum me tēeni wi u raa bara disigiru mōn sōo nōm geuguōō ka nōm geun niki bia bakao ka sere win nōō nōm geuguun niki bia bakao. U koo mu dokewa mi u raa gesi yem tēeni. ²⁹ Yen biru gum me mu tie win nōmaō, u koo mu wisiwa wi u raa bara disigiru mōn wirō u sere nūn dēerasiabun wororu kua Yinni Gusunōn wuswaaō. ³⁰ Yen biru, u koo gūnō gen teu go, gēn bweseru u wa. ³¹ Ba koo ka gen teu torarun suuru yākuru ko. Teu maa yāku dōo mwaararugiru ka som me, ka gum me. Kpa yāku kowo wi, u wi u raa bara disigiru mō dēerasiabun wororu kua Yinni Gusunōn wuswaaō.

³² Wooda yeniwa wi u bara disigiru mō ma u n̄ dam mō u koo swīi u ka dēerasiabun yākuru ko.

Disi gōmi dirun gani sōo

³³ Yinni Gusunō u Mōwisi ka Aroni sōōwa u nēe, ³⁴ sanam me i ko i du Kanarin temō me kon bēe wē, nā n dera disi gōmi yi kpia diru garu sōō tē sōō i wāa, ³⁵ wi u dii te mō, u koo dawa u yāku kowo sō u nēe, wee u gāanu waamō win dirō nge disi gōmi. ³⁶ Yāku kowo wi, u sere du u ka dii te mēeri, u koo dewa bu ten yānu kpuro yara kpa yāa nin tii nu ku raa disi duura. Yen biru u koo du kpa u disi gōmi yi mēeri. ³⁷ U n deema gōmi yi sōa nge wuru bekusu, n̄ kun me yi sōri, kpa yi n sōa nge wōru gāna ye sōō, ³⁸ u koo yariwa kpa u dii te kene sōo nōōba yiru. ³⁹ Sōo nōōba yiruse, yāku kowo u koo wura diru mi. U n deema disi gōmi yi yabi dii ten gani sōō, ⁴⁰ u koo de bu dii ten kpenu wōōriwa nin mi disi gōmi yi, yi kpia bu ka nu yari wuun di bu kō mi n kun dēere. ⁴¹ U koo dewa bu dii ten sōōwō kpuro kera kpa bu yanim me ba kera mi yari wuun biruō mi n kun dēere. ⁴² Yen biru kpa bu kpee kpaanu kōsire ko. Kpa bu wure bu dii te tāwa.

⁴³ Amēn biru, disi gōmi yi, yi n maa wurama dii te sōō, ⁴⁴ yāku kowo u koo maa sewa u da u tu mēeri. U n deema disi gōmi yi, yi maa kpia dii ten gani sōō, saa ye sōō, n̄ n maa kōōō bu yi wīa min di. Dii te, ta disi duurawa mi. ⁴⁵ Ba koo tu surawa kpa bu ten kpenu ka dāa ka tem gura bu ka da wuun biruō mi n kun dēere.

⁴⁶ Wi u dua diru mi sanam me ba tu kēnusi, u disī duurawa mi sere ka yokao. ⁴⁷ Wi u

kpuna mi, ñ kun me u gāanu di mi, u koo win yānu teawa.

⁴⁸ Sanam me ba dii te sɔnwa ba kpa, yāku kowo ù n wura u ka tu mɛri, ma u deema disi gɔmi yi sari, u koo dii te garisiwa ta dɛere. Domi disi gɔmi yi, yi doona.

⁴⁹ Bu ka dii ten dɛerasiabun woronu ko, ba koo gunasu yiru kasuwa ka dāa ye ba mɔ seduru ka kiku ge ba mɔ isɔpu ka wɛɛ wunɔngii. ⁵⁰ U koo guno gen teu sakawa wekeru sɔɔ te ba kua ka sɔndu ta nim gem ma. ⁵¹ Yen biru, u koo ge ga wasi sua ka seduru ye, ka isɔpu ye, ka wɛɛ wunɔngii yi, kpa u ye kpuro doke guno ge ba sakan yem me sɔɔ, me ba wisi nim sɔɔ mi, kpa u mu yēka non nɔɔba yiru dii te sɔɔ. ⁵² U koo ka guno gen yem me ba wisi nim sɔɔ mi, disi wɔka ka guno ge ga wasi ka seduru ye, ka isɔpu ka wɛɛ wunɔngii yi. ⁵³ Kpa u guno ge ga wasi yōsu gu doona yakaso. Saa ye sɔara u koo dii te dɛerasiabun wororu koosi kpa u dɛera.

⁵⁴ Wooda yenibara ba ko n da swiɔi bara disigiru ka wii kpakin sɔ ⁵⁵⁻⁵⁶ ka mɔsiru ka debu ka disi gɔmi yi yi ra kpi yānu sɔɔ ka dia sɔɔ. ⁵⁷ Wooda yera ya koo sɔsi gāa ni nu dɛere ka ni nu kun dɛere.

Tɔn durɔrun disi

15

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, ² i Isireliba sɔɔwɔ i nɛɛ, ben goo ù n kentú kpika mɔ, u kuawa mi disigii. ³ Ya ra wí? Ya ku ra wí? Ka me, u kuawa mi disigii. ⁴ Kpin yee tɛ sɔɔ u kpuna kpuro, ta kuawa mi, ka sere maa gāa ni u sinari kpuro. ⁵ Wi u maa kpin yee te baba kpuro u koo win yānu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka me, yɛro u ko n disi mɔwa sere ka yokaa. ⁶ Wi u maa sina mi barɔ wi, u sina, u koo win yānu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka me, u ko n sáawa disigii sere ka yokaa. ⁷ Wi u barɔ wi baba, u koo win yānu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka me, u ko n sáawa disigii sere ka yokaa. ⁸ Barɔ wi, ù n goo yāatam sie, yɛro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka me, u ko n sáawa disigii sere ka yokaa. ⁹ Gāa ni barɔ wi, u sɔni kpuro, nu kuawa mi disiginu. ¹⁰ Gāa ni u sakusi kpuro, wi u nu baba yɛro u kuawa mi disigii sere ka yokaa. Wi u maa nu sɔɔwa yɛro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka me, u ko n disi mɔwa sere ka yokaa. ¹¹ Wi u dera barɔ wi, u nɔn baba, ma u ñ nie, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka me, yɛro u ko n disi mɔwa sere ka yokaa. ¹² Barɔ wi, ù n dendi yānu baba ni ba kua ka sɔndu ba koo nu kasukuwa. Nù n maa sáan na ni ba kua ka dāa, ba koo nu teawa.

¹³ Sanam me kentú ye, ya wíibu yōra, u koo kowa sɔɔ nɔɔba yiru u sere dɛera. U koo win yānu tea kpa u wobure ka nim. Saa ye sɔɔ, u dɛerawa mi. ¹⁴ Sɔɔ nɔɔba itase u koo

kpárukunu yiru ñ kun me totobɛrɛnu yiru sua u ka da Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ kpa u nu yāku kowo wɛ. ¹⁵ Yāku kowo u koo nin teu gowa torarun sɔ. Kpa u ka teu geni yāku dɔɔ mwaararugiru ko kpa u nɔn dɛerasiabun wororu koosi Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa u dɛera.

¹⁶ Goon sen nim mù n yari, u koo woburewa. Adama ka me, u ko n disi mɔwa sere ka yokaa. ¹⁷ Mù n yānu ganu tāre, ñ kun me gɔna ye ba ra wukiri, ba koo ye teawa ka nim. Adama ka me, ya ko n disi mɔwa sere ka yokaa.

¹⁸ Kurɔ ka durɔ bà n menna, be kpuro ba koo woburewa ka nim. Adama ka me, ba koo bu garisiwa disigibu sere ka yokaa.

Tɔn kurɔrun disi

¹⁹ Tɔn kurɔ ù n yasa mɔ, ba koo nɔn garisiwa disigii sɔɔ nɔɔba yiru. Wi u nɔn baba kpuro u kuawa mi disigii sere ka yokaa. ²⁰ Kpin yee tɛ sɔɔ u kpuna kpuro, ta kuawa mi disigiru. Ye u maa sinari kpuro ya kuawa mi disigia. ²¹ Wi u maa kurɔ win kpin yeru baba, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka me, u ko n sáawa disigii sere ka yokaa. ²² Goo ù n baba ye kurɔ wi, u sinari, yɛro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka me, u ko n disi mɔwa sere ka yokaa. ²³ Gāa ni nu wāa win kpin yee ten wɔllɔ ñ kun me ye u sinarin wɔllɔ, wi u yen gaa baba, u kuawa mi disigii sere ka yokaa. ²⁴ Tɔn durɔ goo ù n ka nɔn menna, ma win yem mu nɔn tāre, durɔ wi, u kuawa mi disigii sere sɔɔ nɔɔba yiru. Kpin yee tɛ sɔɔ u gesi kpuna ta maa disi duurawa mi.

²⁵ Tɔn kurɔ wi u yem wíimɔ, win yasan saa baasi, ñ kun me, mu wíimɔ mu win yasan saa kera, ba koo nɔn garisiwa disigii yem wíi bin saa kpuro sɔɔ nge win yasan saa. ²⁶ Kpin yee tɛ sɔɔ u kpuna kpuro ka ye u sinari kpuro, ya kuawa mi disigia nge sanam me u win yasa mɔ. ²⁷ Wi u kpin yee te baba, ñ kun me sin yee te, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka me, u kuawa mi disigii sere ka yokaa.

²⁸ Sanam me yem me, mu yōra u koo kowa sɔɔ nɔɔba yiru bu sere nɔn garisi wi u dɛere.

²⁹ Yen sɔɔ nɔɔba itase sɔara u koo kparukunu yiru ñ kun me totobɛrɛnu yiru kasu kpa u ka yāku kowo daawa Gusunɔn kuu ten kɔnnɔwɔ. ³⁰ Kpa yāku kowo u nin teu sua u ka torarun suurun yākuru ko kpa u maa teu geni sua u ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko. Yen biruwa u koo kurɔ wi dɛerasiabun wororu koosi Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa u dɛera.

³¹ Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, i Isireliba sɔɔwɔ i nɛɛ, bu de bu ka nen kuu te ta wāa ben suunu sɔɔ tonda sanam me ba disi mɔ kpa bu ku ra gbi.

³² Wooda yeni ya wāawa kentugibun s̄s̄ ka win sen nim mu yari ³³ ka t̄n kur̄ wi u ya sa m̄d̄ ka t̄n dur̄ wi u yem w̄im̄ win t̄n dur̄ run di ka t̄n kur̄ wi yem w̄im̄ win t̄n kur̄ run di ka maa t̄n dur̄ wi u ka t̄n kur̄ disigii kpuna.

W̄ō ka w̄ōn yāku te ba ra ko Isireliba kpuron toranun s̄s̄

16

¹ Aronin bii be ba gu Yinni Gusun̄n kur̄ yēn s̄s̄ ba ka turare tuka da mi, ben ḡōn biruwa Yinni Gusun̄ u M̄wisi s̄ōwa u n̄e, ^{2a} wunen m̄ō Aroni s̄ōw̄ a n̄e, u kun da du kiri kiri kuu ten dii te ta d̄ere gem gem s̄ō mi woodan kpakor̄a w̄ā ka ten wukiritia kpa u ku raa gbin s̄s̄. Domi kpakor̄o ten wukiritian w̄ōw̄a kon tii s̄ōsi guru wii wuror̄u s̄ō.

³ D̄oma te u dū mi, u koo ket̄e kin̄e kp̄endu kasuwa u ka win torarun yākur̄u ko. Kpa u maa yāa kin̄er̄u kasu u ka yāku d̄ō mwaararugiru ko. ⁴ Yen biru u koo win tako doke kpa u sokoto kpiribu doke ka s̄ēkatia. Ye kpuro ya ko n̄ s̄āwa ye ba kua ka w̄ē damgii kpa u dawani b̄ōke. U koo woburewa u sere yāa ni kpuro doke. ⁵ Isireliba ba koo maa boō kin̄enu yiru w̄ē u ka ben toranun yāku ko kpa bu n̄n yāa kin̄er̄u w̄ē u ka yāku d̄ō mwaararugiru ko.

⁶ U n̄ koo yākur̄u tore, u koo gina win tii ka win yenugibun toranun yākur̄u kowa ka ket̄e kin̄e te. ⁷ Yen biru kpa u boō kin̄enu yiru ye sua u ka da Yinni Gusun̄n wuswaā kuu ten k̄ōnw̄a. ⁸ Kpa u nu tubu tubu koosi u ka wa ge ga s̄āa Yinni Gusun̄guu ka ge ba koo ȳsu ḡbabur̄a. ⁹ Boō ge ga s̄āa Yinni Gusun̄guu, gera u koo ka torarun yākur̄u ko. ¹⁰ Ge ba koo maa ȳsu ḡbabur̄a, gera ba koo ka torarun suurun woror̄u ko. Wasira ba koo ka gu na Yinni Gusun̄n wuswaā bu sere gu ȳsu gu doona ḡbabur̄a.

¹¹ Aroni u koo gina gbiwa u win tiin ket̄e kin̄e te go win toranun s̄s̄ ka sere maa win yenugibuginun s̄s̄. ¹² Kpa u d̄ō ḡē gura s̄āa yāku yerun di yi ba yibie d̄ō guratīi s̄ō kpa u turare buuru s̄ka n̄m kuren̄u yiru kpa u ka ye kpuro du dii te ta d̄ere gem gem s̄ō. ¹³ U koo turare ye doke d̄ō ḡē yi s̄ō Yinni Gusun̄n wuswaā kpa yen wiisu su woodan kpakor̄o ten wukiritia wukiri kpa u ku raa ka gbin s̄s̄. ¹⁴ Yen biru kpa u ket̄e yen yem sua u deka ka win niki bia kpa u mu yēka kpakor̄o ten wukiritia s̄ō s̄ō yari yeru gia. Kpa u maa ko m̄e kpakor̄o ten wuswaā n̄n n̄ōba yiru. ¹⁵ Yen biruwa u koo maa boō ge ga s̄āa Yinni Gusun̄guu mi go Isireliba kpuron toranun s̄s̄ kpa u gen yem sua u ka da dii te ta d̄ere gem gem s̄ō kpa u mu yēka woodan kpakor̄o ten wukiritia w̄ōw̄a ka maa ten wuswaā nge m̄e u kua ka ket̄e yen yem.

¹⁶ Kpa u dii te ta d̄ere gem gem d̄erasiabun woror̄u koosi u ka ten disi w̄ōka yi ta duura Isireliban toranu ka ben m̄em n̄ōbu sarirun s̄s̄. Nge m̄eya u koo ko u ka dii d̄era ten disi w̄ōka, domi ta w̄āa disigibun suunu s̄ō. ¹⁷ Goo kun ko n̄ w̄āa dii ten s̄ōw̄ō sanam m̄e Aroni u koo du mi, u ka toranun yākur̄u ko sere u da u ka yarima. U koo win tii ka win yenugibun toranun yākur̄u ko. Yen biru kpa u maa Isireliba kpurogiru ko. ¹⁸ U n̄ yarī, u koo dawa yāku yer̄o kpa u tu d̄erasiabun woror̄u koosi. Yen biru kpa u ket̄e ye, ka boō gen yem sua u t̄eni yāku yerun k̄āanu n̄n̄e yen baayere s̄ō. ¹⁹ U koo yem m̄e d̄ekawa ka win niki bia u yēka n̄n̄ n̄ōba yiru yāku yee ten w̄ōw̄o. Nge m̄eya u koo ka tu d̄erasia Isireliban toranun di kpa u tu yi n̄nem Yinni Gusun̄n s̄s̄.

²⁰ Sanam m̄e u dii te ta d̄ere gem gem d̄erasia u kpa, ka dii d̄era te, ka yāku yeru, u koo de bu ka boō ge ga wasi mi nawa. ²¹ Aroni u koo win n̄oma kpuro son̄diwa boō gen wiru w̄ōw̄o kpa u Isireliban toranu kpuro tuuba ko ka m̄em n̄ōbu sari te ba kua kpuro. Kpa u boō ge tora ni kpuro s̄abi kpa u de go u gu gira u ka da ḡbabur̄a. ²² Nge m̄eya boō ge, ga koo ka Isireliba kpuron toranu s̄abe gu ka doona ḡbabur̄a mi goō kun w̄āa.

²³ Yen biru u koo wura kuu ten mi, kpa u win s̄āa yāa ni u doke potiri u nu yi mi. ²⁴ Kpa u wobure yam d̄eram̄o kpa u win tiin yānu doke. Yen biru kpa u yari u na u yāku d̄ō mwaararugiru ko win tiin s̄s̄ ka sere maa Isireliban s̄s̄. Yen biru kpa u toranun yākur̄u ko win tiin s̄s̄ ka sere Isireliban s̄s̄. Kpa u suuru kanabun woronu ko win tii ka Isireliban s̄s̄. ²⁵ Yen biru kpa u yaa yen gum d̄ō doke yāku yer̄o ye ba ka toranun yākur̄u kua mi.

²⁶ Wi u boō ge gira u ka da ḡbabur̄a u koo win yānu teawa kpa u wobure u sere du sansani. ²⁷ Ket̄e ye, ka boō gen yem m̄e ba ka da dii te ta d̄ere gem gem s̄ō toranun s̄s̄, ba koo yen yaa ka yen ḡōni ka yen bisu yarawa ben sansanin di bu d̄ō doke. ²⁸ Wi u ye kpuro d̄ō meni u koo win yānu teawa kpa u wobure u sere wurama sansani.

²⁹ Yeni ya ko n̄ s̄āawa wooda sere ka baadommāo. Suru n̄ōba yirusen s̄ō w̄akuruse, i n̄ō b̄akuo kpa i b̄een soma deri sere ka s̄ōb̄e be ba w̄āa b̄een suunu s̄ō. ³⁰ Domi t̄ō te s̄ōra ba koo b̄e toranun yākur̄u kua bu ka b̄e d̄erasia. Nge m̄eya i ko i ka d̄era b̄een durum kpuron di Yinni Gusun̄n wuswaā. ³¹ T̄ō te, ta koo kowa t̄ō w̄ērarugiru kpa i n̄ da n̄ō b̄ōke. Kpa ya n̄ s̄āa wooda sere ka baadommāo.

³² Amen biru yāku kowo wi ba gum tāre ba ḡōsa u ka ko yāku kowo t̄nwer̄o win baaban k̄asire, wiya u koo s̄āa yāa ni doke ni ba kua ka w̄ē damgii. ³³ Wiya u ko n̄ da yākur̄u ko u ka dii te ta d̄ere gem gem d̄erasia ka sere

dii deera te, ka yáku yee te, ka yáku kowobu ka sere maa Isireliba kpuro.

³⁴ Yeni ya ko n sáawa wooda sere ka baadommao. Wóo tia sáo, ba ko n da yáku kowa Isireliba kpuron toranun sá non teeru. Ma Aroni u kua kpuro ye Yinni Gusunó u Mawisi sáowa.

NGE MÈ ISIRELIBA BA KO N KA DEÈRE

Gusunó u yina bu yem di

17

¹ Yinni Gusunó u Mawisi sáowa u nee, ² a Aroni ka win bibu ka sere Isireliba kpuro sáowó a nee, wooda wee ye ne, Yinni Gusunó na wéemó.

³ Isireliba sáo goo ù n kí u saberu garu saka sansanió ù kun me mi u wáa kpuro, u koo gina ka tu nawa nen kuu bekurugirun kónnawó u ka tu yáku ko ne, Yinni Gusunón wuswaaó. ⁴ Yéero u kun kue me, ba koo nún sabe ten yem bikiawa domi u yem yariwa mi. Saa ye sáo, ba koo yéero yarawa Isireliban suunu sáon di. ⁵ Wooda yeni ya koo dewa Isireliba bu ka ben yaa sabenu na yáku kowon mi nen kuu ten kónnawó bu go ne, Yinni Gusunón wuswaaó. Kpa bu ku raa tu go mi ba tura. Kpa ta n sáa siarabun yáku. ⁶ Yáku kowowa u koo ten yem me yéka yáku yeró kuu ten kónnawó. Kpa u ten gum dáo doke mén nuburu ta koo ne, Yinni Gusunó dore. ⁷ Nge meya Isireliba ba ù maa ka búnu yáku kuamme nín bwáarokunu nu ka bonu weene. Yeni ya ko n wáawa ben tiin sá ka ben bibun bibun sá sere ka baadommao.

⁸ N n men na, Isireli goo, ù kun me sáo goo wi u wáa ben suunu sáo, ù n yáku dáo mwaafarugiru má, ù kun me yákuunu ganu, ⁹ ma u ù ka nu ne ne, Yinni Gusunón kurun kónnawó u ka nin yaa go, ba koo yéero yarawa ben suunu sáon di.

¹⁰ Wee wooda ye ne, Yinni Gusunó na maa wéemó. Isireli goo, ù kun me sáo goo wi u wáa ben suunu sáo ù n yem di, baa ù n meren na mu sáa, ne, Yinni Gusunówa kon yéero wárima n nún yara win tómbun suunu sáon di. ¹¹ Domi yem sáara hunde koni kpuron wáara wáa. Na dera i yem dendimó yáku yeró i ka been toranun suuru wa. Yem meya mu ra de tónu u win torarun suuru wa. ¹² Yen sóna na nee, Isireliban goo ù kun me sáo goo been suunu sáo u ù yem dimo.

¹³ Bée Isireliban goo ù kun me sáo goo wi u wáa been suunu sáo, ù n yaa gaa mwa taasoru sáo ù kun me gunó gagu ge ba ra di, u koo yaa ye, ù kun me gunó gen yem yariwa kpa u mu yanim wukiri. ¹⁴ Domi hunde koni ye ya wasi kpuro, yen wáara wáawa yen yem sáo. Yen sóna na nee, i ku hunde koni gaan yem di. Domi yem sáara wáara wáa. Wi u maa yina u

mu di, ba koo yéero wunawa wigibun suunu sáon di.

¹⁵ Bée Isireliban goo, ù kun me sáo goo wi u wáa been suunu sáo, ù n yaa goru di ù kun me yaa ye gbeeku yaa ya go, yéero u koo win yánu teawa kpa u wobure. Adama ka me, u ko n sáawa disigii sere ka tóo ten yokáo u sere deera. ¹⁶ U kun win yáa ni teye, ma u ù wobura, u koo win torarun are mwa.

Káo menna bi bu ù beere m

18

¹ Yinni Gusunó u Mawisi sáowa u nee, ² a Isireliba sáowó a nee, nena na Gusunó been Yinni. ³ I ku ra ko ye ba ra ko Egibitió mi i raa sina. I ku maa ko ye Kanani ba má mi na ka bee dáo. I ku ben komanu swíi. ⁴ Adama i nen woodaba ka nen yíirebu mem náoowa kpa i ye swíi. Domi nena na sáa Gusunó been Yinni.

⁵ N n men na, i nen gere ka nen woodaba mem náoowa. Wi u ye mem náoowa u ko n wáawa yen sá. Ne Yinni Gusunówa na yeni gerumo.

⁶ Nena na wooda yeniba wéemó. Na nee, been goo u ku raa ka win dusi tón kuró káo menna.

⁷ I ku been tundo sekuru doke i ka been mero káo menna. Domi u sáawa been mero.

⁸ I ku ka been meron nisi goo káo menna, domi i n kua me, i been tundo sekuru dokewa mi.

⁹ I ku ka been sesu tundo turosi ù kun me mero turosi káo menna baa bà kun bee seeye yenu teu sáo.

¹⁰ I ku ka been nikuróbu káo menna baa ù n sáan na tón durón bii, ù kun me tón kurón bii. Domi wi u kua me, u tii sekuru dokewa mi.

¹¹ I ku ka been tundon kuró goon bii káo menna domi u sáawa been sesu.

¹² I ku ka been tió káo menna, domi u sáawa been tundon dusi.

¹³ I ku maa ka been meron wónó ù kun me win máo káo menna. Domi u sáawa been meron dusi.

¹⁴ I ku maa been tundon wónó ù kun me win máo sekuru doke i ka win kuró káo menna. Domi kuró wi, u sáawa nge been tiin mero.

¹⁵ I ku ka been bigii kuró káo menna, domi u sáawa been biin kuró.

¹⁶ I ku ka been wónó ù kun me been máon kuró káo menna. I n kua me, i nún sekuru dokewa.

¹⁷ I ku ka tón kuró káo menna kpa i maa ka win bii káo menna, ù kun me win nikuróbu, domi ba sáawa mi dusinu. I n kua me, ya sáawa mi tora bakaru.

¹⁸ I ku been kurón wónó ù kun me win máo sua kuró sanam me kuró win tii u wáa wáaru sáo. Domi ya koo nisinu ma.

¹⁹ I ku ka tən kurɔ menna sanam me u yasa mɔ, domi u sāawa disigii.

²⁰ I ku ka beɛn winsim kurɔ kɔɔ menna. I n kua me, i tii disi koosiwa mi.

²¹ I ku ka beɛn bii yākuru ko būu wi ba mɔ Məlɔkun mi. Domi i n kua me, ne, Yinni Gusunɔn yīsira i sankwa mi. I n yē ma nena na sāa Gusunɔ beɛn Yinni.

²² I ku ka beɛn tən durɔsi kɔɔ menna nge me i ra ka tən kurɔ ko. Domi ya sāawa seku bakaru.

²³ I ku ka yaa saberu kɔɔ menna nge tən kurɔ. Domi i n kua me, i tii disi dokewa. Nge meya maa tən kurɔ goo u ku raa de yaa saberu tu ka nūn menna. Ya sāawa seku bakaru.

²⁴ I ku de koma ninin bweseru nu beɛ ko disigibu. Domi niya bwese tuku nini nu ra ko ni kon gira beɛn suunu sɔn di. ²⁵ Ba tem men tii disi doke, ma na mu seeyasia ma mu men tambu yarinasia.

²⁶ Beɛ Isireliba ka beɛ sɔbu beɛ be i wāa Isireliba sɔɔ, i nen gere ka nen wooda ye mem nɔɔwɔ. Kpa i bwese nin koma sekurugii ni deri. ²⁷ Be ba raa sina tem me sɔɔ i sere na, ba koma ni kua ma tem me, mu disi duura. ²⁸ N n men na, beɛn tii i ku mu disi doke kpa mu n kua raa maa beɛ yarinasia nge yellugibu. ²⁹ Domi be ba koma nin garu saara Isireliba kpuro sɔɔ, ba koo bu wunawa ben tambun suunu sɔn di.

³⁰ Ne na Gusunɔ beɛn Yinni. I de i nen gere ka nen wooda ye mem nɔɔwa mam mam. Kpa i ku bwese tuku nin komanu swii ni ba ra ko i sere tunuma mini. Kpa i ku ra tii disi doke.

Nge me n weenɛ bu Gusunɔ sã

19

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u neɛ, ² a Isireliba kpuro sɔɔwɔ a neɛ, i de i n deere, domi ne Gusunɔ beɛn Yinni na deere.

³ Yen sɔ, beɛn baawure u win tundo ka win mero beere wēyɔ kpa u n da wēre tɔɔ wērarugiru sɔɔ. Nena Gusunɔ beɛn Yinni.

⁴ I ku tii būnu wē, i ku ra maa bwāaroku gagu seku.

⁵ I n ne, Yinni Gusunɔ siarabun yākuru kuamme, i tu koowo nge me ta koo ka man wēre. ⁶ I ko ten yaa diwa dɔma te i ka ye yākuru kua n kun me sisiru. Adama ye ya tiara sɔɔ itase, i ko ye dɔɔ meniwa. ⁷ I n ye di sɔɔ itase, na n yaku te mwaamɔ. Domi yaa ye, ya disi duurawa mi. ⁸ Wi u ye di u koo win torarun are wa, domi u n ye garisi negia. Ba koo yēro wunawa beɛn suunu sɔn di.

⁹ I n beɛn dīanu gēemɔ, i ku gē ye ya wāa gbee goorɔ. I ku maa beɛn gberun dīanu kunɔnu ko. ¹⁰ Meya i ku maa resem gberu sɔɔ resem kunɔnu ko ka maa resem ye ya

waruma. I ko ye deriwa sārɔbu ka sɔbun sɔ. Ne Gusunɔ beɛn Yinniwa na yeni gerua.

¹¹ I ku gbēni, i ku maa beɛn winsim weesu kua n kun me i nūn nani wɔke. ¹² I ku bōri weesugii ko ka nen yīsiru. Domi i n kua me, i nen yīsiru sankawa. Ne Gusunɔ beɛn Yinniwa na yeni gerua.

¹³ I ku beɛn winsim dam dɔre. I ku maa nūn gāanu mwaari ka dam. I ku beɛn sɔm kowon kɔsiaru nene sere yam mu ka sara. ¹⁴ I ku soso wɔme. I ku maa gāanu yi wōkon wuswaaɔ ni nu koo nūn sura. I de beɛn daa yu sɔɔsi ma i man nasie ne Gusunɔ beɛn Yinni.

¹⁵ I ku murafitiru ko siribu sɔɔ. I ku goon bwēɛbwēru n kun me win dam mēeri i ka nūn siri. Adama i ko i bu siriwa nge me baawuren gem mu ne. ¹⁶ I ku gari weesugii kpara beɛn tonusin sɔ. I ku maa nūn gari mani yi yi koo nūn go.

¹⁷ I ku beɛn winsim tusi gōruɔ. Adama i nūn gerusio kpa i ku ra tii durum sɔbi win sɔ. ¹⁸ I ku beɛn winsim mɔru kasie. I ku maa ka goo mɔru nene. I beɛn tonusi kɔɔ nge beɛn tii. Ne Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁹ I de i nen wooda yeniba mem nɔɔwa. I ku de ye bwese bweseka yu yɔna. I ku dīa bwesunu yiru duure gbee teeru sɔɔ. I ku yānu doke ni ba kua ka wēɛ bwesenu yiru.

²⁰ Goo ù n ka yoo tən kurɔ kɔɔ menna wi ba durɔ kã, adama ba n gina nūn yakie win yorun di, yēro u koo yen gobi kasiawa, adama ba n bu goomɔ. Domi kurɔ wi, u gina sāa yoo. ²¹ Durɔ win torarun sɔ, u koo ka yāa kineru na Yinni Gusunɔn wuswaaɔ win kurun kɔnnɔwɔ u ka torarun sambun yākuru ko. ²² Kpa yāku kowo u nūn torarun suurun wororu koosi ne Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Saa ye sɔɔra u koo win torarun suuru wa.

²³ Sanam me i dua Kananin temɔ i kpa, ma i daa bwese bweseka duura, i ko yen marum garisiwa disigim, wɔɔ ita. I n mu dīmɔ. ²⁴ Wɔɔ nnesen marum me ya koo ma, mu ko n sāawa ne Yinni Gusunɔgim, i ka man siara tɔɔ bakarun saa. ²⁵ Saa wɔɔ nɔɔbusen diya beɛn tii i ko i n da dāa marum me sɔri i di. Ne Gusunɔ beɛn Yinniwa na yeni gerua.

²⁶ I ku gāanu ganu di ka yem. I ku wēɛ n kun me guru wiru mēeri i ka bikiaru ko. ²⁷ I ku beɛn wirun goo gookan seri kɔni bwēereke. I ku maa beɛn toburun beri berika kɔni. ²⁸ I ku beɛn wasi muriri goon goon sɔ. I ku maa beɛn wasi yore. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²⁹ I ku beɛn bii wɔndiaba sekuru doke i bu kurɔ tanaru kpēe sāruru garun sɔ, kpa sakararu ka sekuru saruru tu ku raa yibu tem me sɔɔ. ³⁰ I n da tɔɔ wērarugiru yaaye kpa i nen kuu bekurugiru beere wē. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

³¹ I ku da be ba ra garibu sokun mi ñi kun me sarobun mi kpa i ku ra ka tii disa doke. Domi nena na saa Gusunɔ beɛn Yinni.

³² I wi u seri kpiki ma kpuro kpuno kpa i durɔ takɔ beere we. I maɛ ne, Yinni Gusunɔ nasio. Domi nena na saa beɛn Yinni.

³³ Saa goo u n waɛ beɛn tem saa, i ku nuɔn dam dare. ³⁴ I ko i nuɔn kuawa nge kpaɛ yeɔro, kpa i nuɔn kɛa nge beɛn tii. Domi beɛn tii i raa saru di Egibitio. Ne Gusunɔ beɛn Yinniwa na yeni gerua.

³⁵ I ku murafitiru ko siribu saa, ka gaɛa yiirubu saa, ka kiloba saa ka sakakunu saa. ³⁶ I de beɛn kiloba ka beɛn sakakunu ye kpuro ya n saa dee dee. Ne Gusunɔ beɛn Yinniwa na ye gerua, ne wi na beɛ yaɛ Egibitin di.

³⁷ I nen woodaba kpuro mem naawo kpa i ye swii. Ne, Yinni Gusunowa na ye gerua.

Saa ni Gusunɔ u yina

20

¹ Yinni Gusunɔ u Mawisi sɔɔwa u neɛ, ² a Isireliba sɔɔwa a neɛ, ben goo ñi kun me saa wi u waɛ be saa u ñi win bii sua u ka buu wi ba ma Mɔlɔku yakuru kua, ba koo nuɔn kasakuwa bu go. ³ Ne, Yinni Gusunowa kon nuɔn wari kpa n nuɔn wuna nen tambun suunu saon di yen sɔ u ka win bii Mɔlɔku yakuru kua ma u nen kuru disa doke u nen yisi deeraru sanku. ⁴ Isireliba ba ñi yina bu durɔ win bweseru go, ma ba nuɔn mɛɛra u daa yen bweseru ma, ⁵ nen tiwa kon nuɔn wari wi ka win yenugibu kpuro kpa n nuɔn yaɛ win tambun suunu saon di ka sere be ba ma Mɔlɔku ye saama.

⁶ Goo u ñi bikiaru da gari sokobun mi ñi kun me sarobun mi, kon nuɔn wariwa kpa n nuɔn wuna win tambun suunu saon di.

⁷ I de i n deere, domi nen tii na deere. Ne Gusunɔ beɛn Yinniwa na ye gerua.

Kɔɔ menna bi Gusunɔ u yina

⁸ Nena Yinni Gusunɔ wi u beɛ gosa i n ka deere. I ko i nen woodaba mem naawawa kpa i si ye saa.

⁹ Goo u ñi win tundo ñi kun me win mero bɔrusi, ba koo yeɔro gowa kpa win yem mu wari win tii saa.

¹⁰ Goo u ñi na goon kurɔ kpuna, ba koo kurɔ wi ka durɔ wi gowa.

¹¹ Goo u ñi na win tondon kurɔ kpuna, u win tundo sekuru dokewa. Ba koo yeɔro gowa ka kurɔ wi sannu kpa ben yem mu wari ben tii saa.

¹² Goo u ñi na win biin kurɔ kpuna, ba koo yeɔro gowa ka kurɔ wi sannu. Domi seku bakara ba kua mi. Ben yem mu koo wariwa ben tii saa.

¹³ Tan durɔ u ñi na win tan durasi kpuna nge me ba ra ka tan kurɔ menna, ba koo be yiru ye kpuro gowa. Domi gaɛa kɔsuna ba kua mi. Ben yem mu koo wariwa ben tii saa.

¹⁴ Goo u ñi bii ka mero sua kurɔ, tora bakara mi. Ba koo be kpuro dɔɔ mɛniwa. Kpa yen bweseru ya kun waɛ beɛn suunu saa.

¹⁵ Goo u ñi na maa ka yaɛ saberu menna nge me ba ra ka tan kurɔ menna, ba koo yeɔro gowa ka yaɛ sabe ten tii.

¹⁶ Tan kurɔ u ñi na maa ka yaɛ saberu menna nge me ba ra ka tan durɔ menna, ba koo nuɔn gowa ka yaɛ sabe ten tii. Kpa ben yem mu wari ben tii saa.

¹⁷ Goo u ñi win sesu tundo turosi ñi kun me mero turosi sua kurɔ u ka kpuna, ba tii sekuru dokewa mi. Ba koo bu wunawa ben tambun suunu saon di. Durɔ wi, u koo win torarun are sabewa. Domi u ka win sesu kpuna.

¹⁸ Goo u ñi na tan kurɔ menna wi u yasa ma, ma yen yem me mu yaɛ u mu wa, ba koo be yiru ye yarawa Isireliban suunu saon di.

¹⁹ I ku ka beɛn meron wano ñi kun me win maɔ ñi kun me beɛn tɔ kɔɔ menna. Domi i saawa dusinu. Wi u kua me, u koo yen are wa.

²⁰ Goo u ñi na win tondon wano ñi kun me tondon maɔn kurɔ kpuna, u bu sekuru dokewa. Kurɔ wi, ka durɔ wi, ba koo ben toranun are wa. Ba ñi bii marumɔ sere bu ka gbi.

²¹ Goo u ñi win wano ñi kun me win maɔn kurɔ sua, u torawa mi. U win wano ñi kun me win maɔ wi sekuru dokewa mi. Kurɔ wi, ka durɔ wi, ba ñi bibu marumɔ.

²² I de i nen woodaba ka nen yiirebu mem naawa kpa i ka ye sɔmburu ko, kpa tem mi na ka beɛ dɔɔ mu ku raa beɛ yarinasia. ²³ I ku bwese nin komanu swii ni na kon beɛ gira. Domi koma niya ba kua na ka bu yina. ²⁴ Na beɛ sɔɔwa na neɛ, beɛya i ko i n ben tem me ma. Nena kon beɛ mu we.

Tem me, mu tim ka bom yiba. Nena Gusunɔ beɛn Yinni ne wi na beɛ wuna saa bwese ni nu tien di. ²⁵ Yen sɔna i ko i wunana yaɛ ye i ko i di ka ye i kun dima ka sere maa guno si i ko i di ka si i ñi dima kpa i ku ra beɛn tambu disa doke yeɛ yi, ka guno sin sɔ ye na gesi neɛ, i ku di mi.

²⁶ I de i n deere i n waɛ nen sɔ, domi na deere. Ne, Yinni Gusunowa na beɛ wuna nenem bwese ni nu tien suunu saon di i n ka saa negibu.

²⁷ Goo u ñi waɛ beɛn suunu saa, tan kurɔ ñi kun me tan durɔ ma u ra garibu soku ñi kun me u ra saroru ko, ba koo yeɔro kpenu kasakuwa kpa win yem mu wari win tii saa.

Yaku kowobun woodaba

1. Wooda ye ya ka yaku kowon tii ya

21

¹ Yinni Gusunɔ u Mawisi sɔɔwa u neɛ, a Aroni ka win bibu sɔɔwa a neɛ, yakuru kowo u

ku raa tii disidi doke u wigii goon goru baba² ma n kun mō win mero ka win tundon goru ka win tiin biigiru ka win wōnō ka win mōogiru³ ka sere win sesu wi u kun durō yēgiru wi ba n gina sue. ⁴ Isireliban suunu sōō, yāku kowo wi, u sāawa ben guro goru. Yen sō, u n koo tii disidi doke ka ben goon goru.

⁵ Goo ù n gu, yāku kowobu bu ku raa ben wii suunun seri kōni, bu ku raa maa ben toburun beri berika kōni. ⁶ Meya bu ku raa maa tii muriri wasi sōō. Ba ko n wāawa ne Gusunō ben Yinnin sō. Ba n nen yīsiru sankumō. Domi beya ba ko n da man yākunū kue ni nu sāa nen dīanu. Yen sō, ba ko n deereawa.

⁷ Ba n koo kurō tanō n kun me wi ba gaba ba ka kpuna sua kurō. Ba n maa kurō wi u win durō yina suamō. Domi ba ko n deereawa ba n wāa ne, Yinni Gusunōn sō. ⁸ Isireli baawurewa u koo yāku kowo garisi tōn deero. Domi wiya u ra ka been yākunū ne, ne, Yinni Gusunōn mi. Yen sō, ba ko n deereawa, domi ne, Yinni Gusunō na deere. Nena na beē gōsa i n ka maa deere.

⁹ Yāku kowo goon bii wōndia ù n tii sekuru dokemō u kurō tanaru dimō, win tundowa u sekuru dokemō. Ba koo bii wōndia wi dōō meniwa.

¹⁰ Yāku kowo wi ba gum tāre wirō u kua yāku kowo tōnwerō, ma ba nūn sāa yānu dokea, u ku maa win seri sanku goon gōon sō. Meya u ku maa win yānu gēeku. ¹¹ U ku raa goru garu susi u tii disidi doke, baa n n win tundo n kun me win meron gorun na. ¹² U n maa yāriō nen kurun di goon gorun sō, u ku ka kuu te disidi doken sō. Domi ba nūn gum tāre u n ka sāa nenem. Ne, Yinni Gusunōwa na ye gerua.

¹³ Wōndia wi u kun durō yēwa yāku kowo tōnwerō u koo sua kurō. ¹⁴ U n koo gōmini goō sua kurō n kun me kurō wi ba yina n kun me kurō wi ba gaba ba ka kpuna n kun me kurō tanō. Adama wōndia wi u kun durō yēwa u koo sua win dusibu sōō. ¹⁵ Kpa u ku raa bwese tukuru doke win bweseru sōō. Ne Yinni Gusunōwa na nūn gōsa u n ka deere.

2. Wi u kun kpē u ko yāku kowo

¹⁶ Yinni Gusunō u maa Mōwisi sōōwa u nee, ¹⁷ a Aroni ka win bibu sōōwa a nee, baa ka win bibun bweserō goō ù n alebu gaa mō win wasi sōō, yēro kun kpē u da nen kuu te sōō u ne, Yinni Gusunō dīanu ganu yākurū kua. ¹⁸ Alebugii goō kun kpē u nen sōmbu te ko, aa wōkōwa? Aa kōri barōwa? N kun me yēron wuswaa ya kōsikirewa? ¹⁹ N kun me yēron naasu n kun me win gāsera bōōrewa? ²⁰ N kun me yēro u kundu kpiawa? N kun me u sāawa tōn kōmiakubu? N kun me yēron nōni kpiawa? N kun me yēro taataaru n kun me debu mōwa? N kun me win tīa bii kōsikira? ²¹ Wi u alebu gaa mō wasi sōō gesi Aronin

bweseru sōō, u n kpē u ne, Yinni Gusunō yākurū kua. U n maa kpē u ka dīanu ganu na u ka yākurū ko nen kuu te sōō. ²² Adama u koo kpī u ne, Yinni Gusunōn dīa deeranū di. ²³ Win alebun sōna u n kpē u susi yāku yerō ka kuu ten beku kare ten mi. Kpa u ku raa nen kuu te disidi doke. Ne, Yinni Gusunōwa na ra yāku kowobu gōsi ba n ka deere.

²⁴ Ma Mōwisi u Aroni ka win bibu ka Isireliba kpuro gari yi sōōwa.

3. Be ba koo yāku dīanu di

22

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nee, ² a Aroni ka win bibu sōōwa a nee, ba n tii se dīa ni Isireliba ba ka man naawammē sōō, kpa bu ku raa nen yīsiri deera te sanku. Nena na sāa Yinni Gusunō.

³ Ben bweseru sōō, goō ù n nu susi, ma u disidi gēe mō, ba koo yēro yarawa nen sōmburun di. ⁴ Aronin bweseru sōō, goō ù n bara disigiru mō, n kun me ù n kentū kpika mō, u n yāku dīa ni dimō sere ù n deera, ⁵ ka sere wi u goru baba n kun me win sen nim mu wāa n kun me wi u yaa gaa baba ye ya disidi mō n kun me wi u goō baba wi u disidi mō. ⁶ Wi u yen gaa baba gesi, u disidi duurawa mi sere ka yokaa. U n kpē u yāku dīa ni di ma n kun mō u wobura mam mam. ⁷ U n wobura, yokan di u deera, u koo kpī u nen dīa ni di. Domi niya nu sāa win dīanu. ⁸ Meya yāku kowo goō kun yaa goru temmō n kun me yaa ye gbeeku yaa gaa ya go u ku raa ka tii disidi doken sō. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

⁹ Ba koo nen woodaba mem nōōwawa domi bā n nen dīanu disidi doke, ba koo ben torarun are sōbe kpa bu gbi. Ne, Yinni Gusunōwa na bu gōsa ba n ka deere.

¹⁰ Tōn diro kun yāku dīa ni dimō baa yāku kowon sōm kowo n kun me win sōō. Yēro kun yāku dīa ni dimō. ¹¹ Adama yoo wi yāku kowo u dwa ka wi ba mara win yenuo, ba koo kpī bu dīa ni di. ¹² Yāku kowon bii tōn kurō ù n tōn diro sua durō, ù ku raa yāku dīa ni di. ¹³ Adama bii wi, ù n sāa gōmini n kun me win durō u nūn yina, ma u n ka durō wi mara, ma u gōsira win tundon yenuo u sō nge sanam me u n durō sue, u koo kpī u dīa ni di. Ma n kun me, tōn diro u ku dīa ni di.

¹⁴ Tōn tuko goō ù n nu di u n ka baaru, u koo nin kōsire yāku kowo wēwa. Yen biru kpa u nūn nin bōnu nōōbun tīa sosia.

¹⁵ Yāku kowobu bu ku raa dīa ni disidi doke ni Isireliba ba ka yākurū kua Yinni Gusunōn wuswaa. ¹⁶ Bā n nu di sanam me n ù weene bu nu di, ba Isireliba toranu sōbimōwa. Nena Yinni Gusunō, ne wi na ra yākunū deerasie.

Sabe te ba koo ka yākurū ko

¹⁷ Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nee, ¹⁸ a Aroni ka win bibu ka Isireliba kpuro sōōwa a nee, goō be sōō n kun me sōō goō wi u wāa ben

suunu sɔɔ, ù n kī u yāku dɔɔ mwaararugiru ko ka kīru, ù kun mɛ u ka nɔɔ mwɛɛru garu yibia, ¹⁹ ne, Yinni Gusunɔ n sere tu mwa, yaa sabe dɔɔ ge ga ù alebu mɔ gera u koo ka na, naa, ù kun mɛ yāaru, ù kun mɛ boo, ya n gesi sɔɔ dwa. ²⁰ U ù koo ka yaa saberu na te ta alebu gaa mɔ. Domi ù n ka tu yāku kua, na ù mwaama. ²¹ Goo ù n siarabun yāku mɔ ka kīru ù kun mɛ u ka nɔɔ mwɛɛru garu yibia, u koo tu kowa ka sabe te ta ù alebu gaa mɔ n sere win yāku te mwa. ²² N n men na, bu ku ka sabe wāko na, ù kun mɛ te ta kārī bɔɔre, ù kun mɛ te ba so ba kāsiki, ù kun mɛ te ta boo boosu ù kun mɛ taataaru mɔ gonaɔ. Bu ku ka yen gaa yāku dɔɔ mwaararugiru ko. ²³ Ba koo kpī bu ka yaa sabe tɛn wasin bee tia kpāaru bo kērun yāku ko. Adama bu ku ka tu nɔɔ mwɛɛrugiru ko. ²⁴ Bu ku raa ka yaa sabe tɛn tīara kɔra ù kun mɛ ba wīa ne, Yinni Gusunɔ yāku kua. Bu ku maa yen bweseru yaa saberu garu kua bā n dua ben temɔ. ²⁵ Bu ku ka ne, Yinni Gusunɔ sabe ten bweseru yāku kua te ba wa sɔbun mi. Domi sabe tɛn wasi ba mɛera kua, ta sāawa nge sabe te ta alebu mɔ. Ne, Yinni Gusunɔ, na ù yāku ten bweseru mwaama.

²⁶ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u neɛ, ²⁷ bā n ketɛ buu mara ù kun mɛ yāaru ù kun mɛ boo, ga koo kowa sɔɔ nɔɔba yiru ka gen mero. Adama saa sɔɔ nɔɔba itasen di, ba koo kpī bu ka gu yāku dɔɔ mwaararugiru ko. ²⁸ Bu ku raa yaa saberu garu go ka ten buu sɔɔ teeru.

²⁹ Bā n ne, Yinni Gusunɔ siarabun yāku kuamme, bu tu koowo nge mɛ kon ka tu mwa. ³⁰ Yen dāma tera ba koo ten yaa di. Ba ù yen gaa tiamɔ sere sisiru.

³¹ Ba koo nen wooda ye mɛm nɔɔwawa kpa bu ye swīi. ³² Bu ku raa nen yīsi ru sanku kpa bu wa bu man bɛɛre wɛ ben suunu sɔɔ. Nɛna na Yinni Gusunɔ wi u bɛɛ gɔsa i n ka dɛre. ³³ Nɛna na bɛɛ yara saa Egibitin di na n ka sāa Gusunɔ bɛɛn Yinni.

Tɔɔ baka bwese bweseka

23

¹⁻² Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u neɛ, tɔɔ baka ni sɔɔ i ko i n da mɛnɛ i man sā, ni wee.

Tɔɔ wɛrarugiru

³ Alusuma tia sɔɔ, sɔɔ nɔɔba tia i ko i n da sɔmburu ko, sɔɔ nɔɔba yiruse, i ko i wɛra kpa i mɛnna i ka man sā. Yen tɔɔ te, i ku ra sɔmburu garu ko. I ko i tu diwa nen sɔ baa mi i wāa kpuro gesi.

⁴ Tɔɔ baka ni nu maa tie, ni sɔɔ i ko i mɛnna i ka man sā, nin tɔnu wee.

Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru

⁵ Yinni Gusunɔ u neɛ, wɔɔn suru gbiikoon sɔɔ wɔkura nnɛsen yokan di, i Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru dio ne, Yinni Gusunɔn sɔ.

⁶ Yen sɔɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra i ko i pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakaru tore. I ko i kowa sɔɔ nɔɔba yiru i n pɛɛ dimɔ ye ba kun seeyatia doke. ⁷ Alusuma yen tɔɔ gbiikuru sɔɔra i ko i mɛnna i man sā. Yen tɔɔ te, i ku ra sɔmburu garu ko. ⁸ Alusuma yen tɔɔ baatere i ko i n da man yāku dɔɔ mwaararugiru kuewa. Sɔɔ nɔɔba yiruse, i ko i kpa mɛnna i man sā. Yen tɔɔ te, i ku sɔmburu garu ko.

Gberun dīa gbiikinun tɔɔ bakaru

⁹⁻¹⁰ Yinni Gusunɔ u maa Isireliba sɔɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u neɛ, i n dua tem mɛ kon bɛɛ wɛ sɔɔ, ma i dīanu gā, i ko i ka dīa gbiikii ni i gā mi yāku kowo daawawa. ¹¹ Kpa yāku kowon tii u man nu tusia tɔɔ wɛrarugirun sisiru kpa n wa n ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri. ¹² Yen tɔɔ te, i ko i man yāku dɔɔ mwaararugiru kua ka yāaru wɔɔ tiaguru te ta ù alebu gaa mɔ. ¹³ I ko i maa som kilo nɔɔba tia mɛ i ka gum burina sɔndi kpa ye kpuron nuburu tu ne, Yinni Gusunɔ dore. Yen biru kpa i tam litiri tia ka bɔnu tāre som mɛn wɔllo. ¹⁴ I ù ko i dīa gbiikii nin pɛɛ di ù kun mɛ nin bima ye ba sɔnwa ù kun mɛ ye ba kɔsuka sere dāma te i ka ne, Yinni Gusunɔgia na. I ko wooda yeni mɛm nɔɔwawa mi i wāa kpuro sere ka baadommaa.

Gɛɛbun tɔɔ bakaru

¹⁵ Yinni Gusunɔ u maa Isireliba sɔɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u neɛ, i ko i maa alusuma gariwa nɔɔba yiru saa tɔɔ wɛrarugirun sisirun di dāma tɛn di i ka bɛɛn dīa gbiikii ni, ne, Yinni Gusunɔ naawa. ¹⁶ I ko i gariwa sɔɔ weeraakuru sere n ka ko tɔɔ wɛrarugiru nɔɔba yirusen sisiru. Kpa i maa ne, Yinni Gusunɔ yāku kua. ¹⁷ I ko i ka pɛɛ yiru na saa bɛɛn yenun di yɛn baayere ba kua ka som kilo ita ka pɛɛ seeyatia. Bɛɛn gberun dīa gbiikii niya i ko i ka yen som mɛ ko, kpa yāku kowo u ye sɔɔsi beri berika. ¹⁸ Yen biru, i ko i ne, Yinni Gusunɔ yāku dɔɔ mwaararugiru kua ka yāanu nɔɔba yiru ni nu wɔɔ tia tia mɔ kpa nu kun alebu gaa mɔ ka maa ketɛ kine kpɛm teeru ka yāa kinenu yiru ka sere tam. Kpa ye kpuron nuburu tu ne, Yinni Gusunɔ dore. ¹⁹ I ko i maa boo go bɛɛn toranun yākurun sɔ ka maa yāanu yiru ni nu wɔɔ tia tia mɔ siarabun yākurun sɔ ²⁰ ka pɛɛ ye sannu. Yāku kowo u koo ka ye kpuro Yinni Gusunɔ daawawa u nu tusiarun wororu koosi. Kpa ye kpuro ya n sāa ne, Yinni Gusunɔgia. Ye kpuron biru, yaa ye kpuro ya koo kowa yāku kowogia. ²¹ Yen tɔɔ te, i ko mɛnɛnawa bɛɛ kpuro i man sā. I ù maa sɔmburu mɔ dāma te. Mi i wāa kpuro, i ko i wooda yeni mɛm nɔɔwawa sere ka baadommaa.

²² I n bɛɛn gberun dīanu gɛɛmɔ, i ku ni nu wāa bɛɛn gbee gooro gɛ. Yen biru i ku maa nu kunonu ko. I ko i nu sāraru ba ka

sobu deriawa. Ne Gusunō beɛn Yinniwa na ye gerua.

Tōo baka tē sōo ba ra kōbi wure

²³⁻²⁴ Yinni Gusunō u Isireliba sōowa saa Mōwisin nōon di u neɛ, wōon suru nōoba yirusen tōo gbiikuru sōo, i ko i wērawa kpa i kōbi so Gusunō u ka beɛ yaaya. Tōo te, i ko i mennawa kpa i man sã. ²⁵ I ku ra sōmburu garu ko. Kpa i man yāku dōo mwaararuginu kua.

Torarun suurun tōo bakaru

²⁶ Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u neɛ, ²⁷ wōon suru nōoba yirusen sōo wōkurusewa i ko i yākuru ko beɛn toranun suurun sō. I ko i mennawa kpa i nōo bōke kpa i man sã. Kpa i man yāku dōo mwaararuginu kua. ²⁸ I ku ra sōmburu garu ko tōo te sōo. Domi tōo te sōora ba koo beɛ toranun suuru kobun woronu koosi Gusunō beɛn Yinnin wuswaa. ²⁹ Wi u kun nōo bōkue yen tōo te, ba koo nūn wunawa win tōmbun suunu sōon di. ³⁰ Wi u maa sōmburu kua tōo te sōo, kon de bu yēro gowa. ³¹ I ku ra sōmburu garu ko tōo te. Ya ko n sāawa wooda ka baadomma ka beɛn bibun bweserō. Mi i wāa kpuro, i ko ye mem nōowawa. ³² Ya ko n sāawa nge tōo wērarugiru kpa i nōo bōke. I ko i wērawa saa surun sōo nōoba nnen yokan di sere ka yen sisirin yokaa.

Kunun tōo bakaru

³³⁻³⁴ Yinni Gusunō u Isireliba sōowa saa Mōwisin nōon di u neɛ, saa wōon suru nōoba yirusen sōo wōkura nōobun di, i ko i Kunun tōo bakaru diwa sōo nōoba yiru i ka ne, Yinni Gusunō sã. ³⁵ Yen tōo gbiikuru, i ko i menna i man sã. I ku ra sōmburu garu ko tōo te. ³⁶ Tōo baatere i ko i n da man yāku dōo mwaararugiru kuewa sere n ka ko sōo nōoba yiru ye. Yen sōo nōoba itase, i ko i kram mennawa i man sã kpa i man yāku dōo mwaararuginu kua. Tōo te, i ku ra sōmburu garu ko. Ta sāawa gāa girinu.

³⁷ Yeniba kpuro ya sāawa tōo baka ni i ko i di ne Yinni Gusunōn sō. Kpa i man yāku dōo mwaararuginu kua ka beɛn gberun dīanu ka siarabun yākunu ka tam. Yākuru baatere ka ten tōru. ³⁸ Meya i ku maa tōo wērarugiru duari ka yāku ni i ra man kue ka sere maa kēɛ ni i ra ka ne ka maa nōo mwēerun yākuru.

³⁹ Suru nōoba yirusen sōo wōkura nōobuse sōo, ìn beɛn gberun dīanu gā, i ko i tōo bakaru diwa sōo nōoba yiru i ka man beɛre wē. Yen tōo gbiikuru ka yen tōru nōoba itase, i ko i wērawa i ku sōmburu garu ko. ⁴⁰ Yen tōo gbiikii te, i ko i dāa marum buram sua ka kpakpa wurusu ka dāa wuru bakasu si su ra n wāa daaro kpa i n nuku dobu mō nen wuswaa sōo nōoba yiru ye. ⁴¹ Wōo baagere i ko i n da tōo baka te diwa i ka man beɛre wē suru nōoba yiruse ye sōo. Ya ko n sāawa

wooda sere ka baadomma. ⁴² Beɛ Isireliba kpurowa i ko i n wāa kunu sōo sere sōo nōoba yiru. ⁴³ Kpa beɛn bibun bweseru tu ka gia ma na ben sikadoba sinasia kunu sōo sanam me na bu yarama Egibitin di. Ne Gusunō beɛn Yinniwa na ye gerua.

⁴⁴ Nge meya Mōwisi u Isireliba tōo baka ni sōowa ni ba ko n da di bu ka Yinni Gusunō beɛre wē.

Gusunon kuu bekurugirin dabu

24

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u neɛ, ² a Isireliba sōowō a neɛ, bu nūn olifin gum kasuo me mu gea bo kpa fitilanu nu n ka sōre yoka baayere. ³ Aroni u koo ka gum me dawa ne, Yinni Gusunōn kuu bekurugii ten mi, beku kare ten wuswaa te ta woodan kpakoro te ganua. Kpa u de fitila ni, nu n sōre yokan di sere yam mu ka sāra. Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka ben bibun bweserō. ⁴ Aroni u koo fitila ni sōndiwa dabu wuragun wōlo kpa nu n sōre wōkuru baatere sere yam mu ka sāra.

Pēɛ ye ba ra Yinni Gusunō wē

⁵ Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u neɛ, a pēɛ wōkura yiru wōowō yen baayere ya n sāa kilo nōoba tia. ⁶ Kaa ye yorewa nen wuswaa tabulu wuragia yen wōlo sīa yiru, yen baayere sōo pēɛ nōoba tia. ⁷ Sia baayeren wōlo kaa turare gea sōndi kpa bu ye dōo meni nen sō pēɛ yen ayero kpa n beɛ yaaya.

⁸ Tōo wērarugiru baatere, ba ko n da man pēɛ yen bweseru yiyewa kpa ya n yii mi baadomma. Ya ko n sāawa wooda beɛn bibun bweseru sōo sere ka baadomma. ⁹ Pēɛ ye ba kōsire kua mi, ya ko n sāawa Aroni ka win bibugia. Ba koo ye diwa yam dēeramō. Pēɛ ye, ya sāawa nenem domi nena ba ye wē sanam me ba yāku dōo mwaararugiru mō. Aronin bwesera ta ko n da ye di sere ka baadomma.

Wi u Gusunō gari kam gerusin seeyasiabu

¹⁰⁻¹¹ Sōo teeru Isireliban goo ka Egibitigii goon bii wi u ka Isireli tōn kurō mara ba sanna. Kurō Isireli win yīsira Selomiti, Debirin bii, Danun bweseru sōo. Selomitin bii wi, u Gusunōn yīsiru gari kam gerusimō u bōrusimō. Yera yande ba ka nūn da Mōwisin mi. ¹² Ma ba nūn yii ba ka mara bu wa ye Yinni Gusunō u koo gere.

¹³ Yera Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u neɛ, ¹⁴ i ka durō wi yario sansanin di. Be ba maa nua u ne Yinni Gusunō gari kam gerusi mi, kpa bu ben nōma sōndi win wirō bu ka seeda di kpa Isireliba kpuro bu nūn kpenu kasuku bu go. ¹⁵ Yen biru wooda yeniwa kaa Isireliba wē a neɛ, wi u ne, Yinni Gusunō gari kam gerusi, yēro u koo yen are wa. ¹⁶ Wi u gesi ne, Yinni Gusunō gari kam gerusi, ba koo yēro gowa. Isireliba kpurowa ba koo nūn

kpenu kasuku bu go. Baa ù n sàan na sàò, ba koo nùn gowa yèn sà u ne, Yinni Gusunò gari kam gerusi.

17 Goo ù n win winsim go, ba koo maa yëro gowa. 18 Goo ù n win winsim yaa saburu go, u koo ten kòsire wëwa wasiru. Hundewa ya hunden kòsire.

19 Goo ù n maa win winsim mæera kua, mæera yen bwesera ba koo yëro ko. 20 Wi u goo bua, ba koo maa yëro buawa. Wi u goon nàni wā, ba koo maa yëron nàni wāwa. Wi u goon dondu bua, ba koo maa yërogiru buawa. Kòsa ye tónu u win tónusi kua kpuro, yera ba koo maa nùn kòsie.

21 Wi u yaa saburu go, u koo ten kòsire wëwa. Wi u maa tónu go, ba koo maa yëro gowa.

22 Wooda tia yera ba koo ka bæe ka bæen sòbu siri. Ne Gusunò bæen Yinniwa na ye gerua.

23 Ma Mòwisi u Isireliba kpuro ye sòwa. Ma ba durò wi u Yinni Gusunò gari kam gerusi mi yara sansanin di ba nùn kpenu kasuka ba go. Nge meya ba ka kua ye Yinni Gusunò u Mòwisi sòwa.

Tem wërasiabu

25

1-2 Yinni Gusunò u ka Mòwisi gari kua guu te ba mò Sinain wàlò u nee, bæe Isireliba i n dua tem me sàò, me kon bæe wë mi, i ko i dewa bæen gbean tem mu wëra nen sà. 3 Wòò nòòba tia sòra i ko i bæen gbea duure kpa i bæen resem gbaanu sòmè i nin dānu kōni. Kpa i yen marum sari. 4 Adama wòò nòòba yiruse, ya ko n sàawa wòò wëraru guu Yinni Gusunòn sà. Bæen gbenu nu koo wërawa mam mam. I ku ra nu dīanu duure, i n ko i maa bæen resem kōni. 5 Baa dīa ni nu wòruma sanam me i gëemò ma nu kpia ka tii, i n nu gëemò. I n maa resem sòrimò ye ya ka tii mara. Domi bæen gbea ya koo wërawa mam mam wòò ge sàò. 6 Adama wòò wëraru guu ge sàò, ye ya kpia ka tii, yera i ko i di bæe ka bæen sam kowobu ka bæen yobu ka sere maa sàò be ba wāa bæen suunu sàò 7 ka bæen yaa sabenu ka gbeeku yee. Ye tem me, mu koo kpi yera i ko i di.

Yakiabun wòò

8 I ko i wòò nòòba yirun suba nòòba yiru deriwa yu doona. Ye kpuro ya sàawa mi, wòò weeraakuru tia sari. 9 Yen wòò dāakun suru nòòba yirusen sòò wòkuru, tò te ba torarun yākuru kua mi, i ko i kòbi wurawa ka kuuki tem me kpuro sàò. 10 Wòò weeraakurusen wòò ge, ga ko n sàawa nenem ne, Yinni Gusunòn sà. Kpa i kpara ma baawure u tii mō. Wòò ge sàò, ba koo gbee te goo u raa dōra n kun me te ba nùn mwaari wesiawa tu ko wigiru. Wi u raa maa yoru dimò, u koo yakia ra u wura win yenuò. 11 Nge meya i ko

n da wòò weeraakuru baateren yakia bun tòò bakaru di. I ko i wërawa wòò ge sàò. I n dīanu ganu duurumò. I n maa dīanu ganu gëemò ni nu ka tii kpia. Meya i n maa resem sòrimò ye ya mara resem gbaarò te ba n sòwā. 12 Domi nuku dobun wòòwa ge i ko i wuna nenem ne Yinni Gusunòn sà. Adama bæen gbean dīana i ko i di.

13 Wòò ge sàò, baawure u koo win tem mwawa me ba raa nùn mwaari. 14 I n tem dōramò, n kun me i n dwemò, bæen goo u ku raa win winsim nàni wòke. 15 Wi u kī u win gberu dōra, u koo gīna lasabu kowa u wa mèn nàò ta koo dīanu ma sere wòò weeraaku te, tu ka yibu tē sàò ba ra yakia bun tòò bakaru ko tē sàò yëro u koo tu wesia. 16 Nge me wòsu su dabiru ne, nge meya gbee ten gobi yi ko n kpāaru ne. Wòsun sukum me mu tie mī kun dabi sere wòò weeraaku te, tu ka yibu, ten gobi yi n ko yi n kpā. Domi ye ba koo gë gbee te sàò, yera u dōramò. 17 Bæen goo u ku raa win winsim nàni wòke. I ko i man nasiawa domi nena na sàa Gusunò bæen Yinni. 18 I nen woodaba mem nòòwò kpa i sī ye sàò. Saa ye sòra i ko i sina tem me sàò ka bōri yendu. 19 Tem me, mu koo dīanu ko ni nu koo bæe turi kpa i n ka wāa bōri yendu sàò.

20 Sòròkudo i ko i tii bikia i nee, mba i ko i di wòò nòòba yiruse te. Domi i n wòò ge sàò dīanu duurumò, i n maa gëemò. 21 Kon bæe domaru kua wòò nòòba tiase kpa bæen gbea yu wòò itan dīanu ma. 22 Wòò nòòba itase sàò, i ko i dīanu duure kpa bæen dīa gurunu nu n tie sere i ka wòò nòòba nnesen dīanu gë.

Tem ka dīan yakia bu

23 Goo kun tónu tem dōremò kpa yëro u n mu mō sere ka baadommaò, domi ne, Yinni Gusunòwa na tem mō, i maa wāawa nen mi nge sòbu. 24 Yen sòna mi i sina kpuro, i ko i tem yakia bun wooda ye mem nòòwawa.

25 Bæe sàò, goo ù n kua sàaro, ma u win tem sukum dōra, win dusi goo ù n gobi mō, u koo kpī u mu yakia. 26 Yëro ù kun maa dusi goo mō wi u koo mu yakia, win tii u koo kookari kowa u ka mu yakia. 27 U koo wòsu gariwa si su tie wòò weeraaku te, tu ka sere yibu kpa u si kpuron gobi kasia kpa tem me, mu ko wigim. 28 U kun gobi wa u ka mu yakia, u koo mu wi u tem me dwa deria sere yakia bun tòò bakaru tu ka turi. Yen biru u koo kpī u wura tem me sàò.

29 Yinni Gusunò u nee, goo ù n win diru dōra te ta wāa wuu gbāraru guu sàò, wòò tia u mō u ka tu yakia. 30 Yëro ù n kpana u dīi te yakia wòò tia yen baa sàò, ta koo kowa wi u tu dwagiru sere ka baadomma. U n maa tu wesiamò baa yakia bun tòò bakaru tà n tunuma. 31 Adama dīi te ta wāa wuu ge ga n gbāraru mō sàò, ba koo tu yakia wa nge me ba ra tem yakie. Baa n n meren na, wi u raa

dii te mɔ, ba koo nùn tu wesiawa yakiabun tɔɔ bakaru sɔɔ.

³² Adama Lefiban wusu ka ben dia, ba ko n da kp̄i bu ye yakie saa kpuro. ³³ Wi u Lefiban goon diru dwa, yakiabun tɔɔ bakaru tà n tunuma, u koo yariwa di ten min di ka wuu gen min di. Lefiban dia ya s̄awa ben tiiginu Isirelibaginun suunu sɔɔ. ³⁴ Gbee ni nu maa ka ben wusu sikerene, ben goo kun kp̄e u nu dɔra. Domi bera ba nu mɔ sere ka baadommaɔ.

Bokurabun wooda

³⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunen Isirelisi ù n s̄aru duura, ma u n̄ kp̄e u tii nɔɔri, a de a nùn somi u ka win wāaru di. Nge mɛya kaa maa sɔɔ kua kpa u wa u sina tem mɛ sɔɔ wunen b̄kuɔ. ³⁶ À n nùn gāanu b̄kura, a ku nùn are kasusi. A de a nɛ Gusunɔ wunen Yinni nasia, kpa wunen winsim u wa u n wāa wunen b̄kuɔ. ³⁷ À n nùn gobi b̄kura n̄ kun mɛ d̄ianu, a ku nim doke. ³⁸ Nɛ Gusunɔ b̄ɛn Yinniwa na ye gerua. Nena na b̄ɛɛ yara saa Egibitin di n ka b̄ɛɛ Kananin tem w̄ɛ kpa na n s̄aa b̄ɛn Yinni.

Yorun wooda

³⁹ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, wunen Isirelisi ù n s̄aru duura ma u nun tii dɔre, a ku nùn yoo s̄ama koosia. ⁴⁰ U ko n s̄awa wunen s̄am kowo, u n wāa wunen yenuɔ sere yakiabun tɔɔ bakaru tu ka na. ⁴¹ Yakiabun tɔɔ baka te, tà n tunuma, kaa nùn yakiawa wi ka win bibu kpa u wura u win yenugibu deema, u win sikadoban gbea tubi di. ⁴² Domi ba s̄awa nen yobu be na yarama Egibitin di. Ba n̄ koo bu dɔra nge mɛ ba ra yobu dɔre. ⁴³ A ku nùn dam dɔre. A s̄ɔsio ma a nɛ Gusunɔ wunen Yinni nasie.

⁴⁴ À n yobu k̄i, bwese tuku ni nu ka nun sikerenewa kaa yoru mw̄ɛri ba n s̄aa wunegibu. ⁴⁵ Kaa kp̄i a s̄obun bibu dwe be ba wāa wunen yenuɔ ka sere be ba mara b̄ɛn tem sɔɔ. À n bu dwa, ba ko n s̄awa wunegibu. ⁴⁶ Wunen bibun bweseru ta koo kp̄i tu bu tubi di sere ka baadommaɔ. Adama goo u ku raa win Isirelisi dam dɔre.

⁴⁷ Sɔɔ goo ù n wāa wunen yenuɔ, ma u kua gobigii, ma Isireli goo u s̄aru duura, ma u tii sɔɔ wi dɔre, n̄ kun mɛ sɔɔ win dusi goo, ⁴⁸ Isireli wi, u koo kp̄i u tii yakia n̄ kun mɛ win dusi goo u nùn yakia ⁴⁹ n̄ kun mɛ win baan mɔɔ n̄ kun mɛ win baan wɔnɔ n̄ kun mɛ ben bii goo n̄ kun mɛ win dusi goo gesi. Wi u maa tii dɔra mi, ù n dam wa u ka tii yakia, u koo kp̄i u tii yakia. ⁵⁰ Ba koo w̄asun geeru gariwa wi ka wi u nùn dwa saa min di u tii dɔra sere yakiabun tɔɔ bakaru tu ka turi. Win yakiabun gobin geeru ta ko n s̄awa nge gobi yi ba koo s̄am kowo kasia w̄ɔ si sɔɔ. ⁵¹ W̄asu s̄u n maa tie su kp̄a yakiabun tɔɔ bakaru tu sere turi, u koo win yakiabun gobi

kasiawa nge mɛ w̄ɔ sin geera nɛ. ⁵² W̄asu s̄u kun maa dabi sere yakiabun tɔɔ bakaru tu ka turi, u koo win yakiabun gobi kasiawa nge mɛ w̄ɔ sin geera nɛ. ⁵³ U n wāa win yinnin mi, yinni wi, u koo nùn kowa nge mɛ ba ra s̄am kowo kue. U n̄ koo nùn dam dɔre. ⁵⁴ U kun kp̄ia u tii yakie ka swaa yen gaa, u koo yakiara wi ka win bibu yakiabun tɔɔ bakaru sɔɔ.

Nena Gusunɔ b̄ɛn Yinni

⁵⁵ Isireliba ba s̄awa nɛ, Yinni Gusunɔn yobu be na yara Egibitin di. Nɛ Gusunɔ na s̄awa ben Yinni.

26

¹ Na nɛɛ, i ku bw̄aroku gagu s̄a. I ku ra maa gāanu ganun weenasinu ko. I ku maa kperu garu gira te ba gāanu ganun weenasinu koosi kpa i yiira i s̄a. Domi nena na Gusunɔ b̄ɛn Yinni.

² I tɔɔ w̄ɛrarugiru yaayo kpa i n̄n kun bekurugiru b̄ɛɛɛ w̄ɛ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.

Domani

³ I n n̄n woodaba m̄ɛm nɔɔwa ma i ye sw̄i, ⁴ kon de gura yu nɛ yen saa sɔɔ kpa tem mu d̄ianu w̄ɛ kpa d̄anu nu binu ma. ⁵ I ko n d̄ianu ḡɛmɔwa sere b̄ɛn res̄em yu ka s̄aribu turi. Kpa res̄em ye, ya n maa wāa duurubun saa. I ko i di i debu kpa i n wāa ka b̄ɔri yendu b̄ɛn tem sɔɔ. ⁶ Kon de alafia ya n wāa tem mɛ sɔɔ. Goo kun b̄ɛɛ baasimɔ i n d̄ò. Kon de yɛɛ gobi yi doona. Mɛya tabu kun maa duo tem mɛ sɔɔ. ⁷ I ko i b̄ɛn yib̄ɛɛba naa girawa kpa i bu takobi sakiri i kamia. ⁸ B̄ɛn n̄ɔɔbu ba koo kp̄i bu t̄ambu wunɔbu (100) naa sw̄i bu go. Kpa b̄ɛn wunɔbu bu t̄ambu n̄ɔɔbun suba w̄akuru (10.000) naa sw̄i bu go ka takobi. ⁹ Kon ka b̄ɛɛ n̄ɔnu geu m̄ɛɛri kpa n de i marura i k̄ɔwara kpa n de nen arukawani ya n wāa sere ka b̄ɛn bibun bibo. ¹⁰ I ko i b̄ɛn d̄ia gurunu di sere nu tiara kpa i kpaanu k̄asire ko b̄ɛn birano. ¹¹ Kon de bu nen wāa yeru gira b̄ɛn suunu sɔɔ. Na n̄ maa b̄ɛɛ biru kisimɔ. ¹² Na kon s̄iimɔwa b̄ɛn suunu sɔɔ kpa na n s̄aa b̄ɛn Yinni kpa i n maa s̄aa nen t̄ambu. ¹³ Nena Gusunɔ b̄ɛn Yinni, nɛ wi na b̄ɛɛ yara saa yorun di Egibitia. Nena na Egibitigibun dam d̄ɔrebu kpeerasia. T̄ɛ i ko i kp̄i i s̄i n kun ka sekuru.

B̄ɛri

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, i kun n̄n woodaba m̄ɛm nɔɔwe, ma i n̄ s̄iimɔ ye sɔɔ, ¹⁵ ma i nen arukawani yina, i n̄n woodaba biru kisi, i n̄ ka bu s̄amburu kue, ¹⁶ wee ye kon b̄ɛɛ kua.

Kon b̄ɛɛ berum tia kpa n de wasi sun bakaru tu b̄ɛɛ w̄ɔri i woora sere b̄ɛn n̄ni yi tonda kpa i n wahala m̄d̄. Kam s̄ɔra i ko i b̄ɛn d̄ianu duure. Domi b̄ɛn yib̄ɛɛbara ba koo nu di. ¹⁷ Kon b̄ɛɛ biru kisi kpa b̄ɛn yib̄ɛɛba bu b̄ɛɛ kamia. Kpa be ba b̄ɛɛ tusa bu

bee dam dore. I ko i duki yakikirawa baa ba kun bee naa gire.

18 Yeniba kpuron biru, i kun man mem nowe, kon bee seeyasia too too been torarun s5. 19 Kon been dam bua men s5 i tii sue. Kon de wollu tu bobia nge sisu kpa gura yu ku ne. Kpa tem mu bobia nge sii gandú. 20 I ko i been dam dorawa kam s5. Domi tem mu n dianu md. Meya danu nu n maa marum5.

21 I n man seesim5, kon bee seeyasia too too been toranun s5. 22 Kon bee gbeeku yee surema yi been bibu go sere ka been yaa sabeno kpa i kun maa dabi kpa been swee yi gbi.

23 Seeyasia bini bu kun maa dere i goru gosie, ma i man seesim5, 24 nen tii kon bee seesi kpa n maa bee seeyasia too too n kere yellu been toranun s5. 25 Kon de tabu bu bee wari yen s5 i nen arukawani kusia. I n menna i kukua been wus5, kon de bararu tu bee wari kpa yiberaba bu bee noma turi. 26 Kon de gdoru tu na. Saa ye s5, t5n kurabu wakuru ba koo pree w5wa doo ten s55 kpa bu ka bee naawa ye ya n bee debum5.

27 Yeniban biru i kun man mem nowe, ma i man seesim5, 28 nen tii kon bee seesi ka m5ru kpa n bee seeyasia non noba yiru n kere yellu been toranun s5. 29 I ko i gdoru wa sere i been bibu tem. 30 Kon bee tusi sere n bee gunguu nin mi i ra yakuru ko kasuku ka bw5arokunu ni i ra ka s55 s5. Kon been gonu s5ndi bw5aroku nin k5kin w5ll5. 31 Kon been wusu gosia bansu kpa n been s5a yenu kasuku. Na n maa been yakunu mwaam5. 32 Kon been tem kam koosia. Been yiber5e be, ba koo na bu sina mi, kpa biti yu bu mwa. 33 Kon de bu bee tabu wari kpa i yarina i da tem tukum5. Kpa been wusu su ko bansu.

34-35 Saa ye s55 i ko i n w5a tem tukum mi, been tem me, mu koo w5ra, w5ra bi i n daa mu w5ere.

36 Be ba koo tiara ba n w5a yiberaban tem5, kon de bu nuki sankira. Baa wuru kokosun damu, ga koo de bu duka yakurawa. Ba koo yakurawa nge be ba yiberaba wa ba tabu yanu neni ba ka bu naa gire. Ba koo w5rukuwa baa goo u kun bu naa swi. 37 Ba koo w5rikinawa nge be ba goonam5 tabu s55 ka takobi. Ba n kp5 bu y5ra bu ben yiberaba ma. 38 Ba koo gbiwa bwese tukunan suunu s55. Kpa yiberaba bu bu kam koosia. 39 Be ba koo tiara yiberaban tem mi, ba koo woorawa ka nuku sankiranu ben toranun s5 ka ben baababaginun s5.

Gusun5 u koo win arukawani yaaya

40 Isireli be ba tiara, ba koo ben toranu tuuba ko ka ben baababaginu ni ba kua ne, Yinni Gusun5n wuswa55 ka sere seesi bi ba man seesi. 41 Ba koo gia ma n5na na bu seesi ma na ka bu da tem tukum5 ben yiberaban mi. Saa ye s55ra ba koo tii kawa

ben naane sarirun s5 kpa bu gia ma n5na na bu seeyasiam5 ben toranun s5. 42 Saa ye s55, kon nen arukawaniba yaaya ye na bakua ka ben baababa. Bera Aburahamu ka Isaki ka Yakabu. Kon maa nen n55 mw5eru yaaya te na kua ben tem s5. 43 Ben biru, tem me, mu koo w5ra. Saa ye s55ra ba koo seeyasiabu wa yen s55 ba nen woodaba deri. 44 Adama baa b5 n w5a tem tukum5 ben yiberaban mi, na n bu derim5 mam mam. Na n bu biru kisim5, na n maa bu kpeerasiam5. Na n nen arukawani ye kusiam5. Domi n s5awa Gusun5 ben Yinni. 45 Ben arufaanin s5 kon arukawani ye yaaya ye na ka ben baababa bakua mi, ye ya dera na bu yara Egibitin di bwesenu kpuron n5ni biru, ma na kua ben Yinni. N5na Yinni Gusun5.

46 Wooda ka s55si niniwa Yinni Gusun5 u Mawisi w5 Sinain guur5 u ka Isireliba s5.

N55 mw5enun yibiabu

27

1 Yinni Gusun5 u Mawisi s55wa u nee, 2 a Isireliba wooda yeni s55wa a nee, goo u n n55 mw5eru kua u nee, u koo ne, Yinni Gusun5 t5nu k5, u koo kp5 u gobi kasia t5nu win ayer5 nge meni u ka win n55 mw5eru yibia.

3 Saa t5n dur5 wi u w55 yendu men5 di n ka da w55 watagii, sii geesun gobi weeraakura u koo kasia nge me ba ra s5a yerun gobi kas5. 4 N n t5n kur5n na, sii geesun gobi tena.

5 T5n dur5 wi u m5 w55 n55bu n ka da w55 yendugii, sii geesun gobi yenda u koo kasia. N n maa t5n kur5n na, sii geesun gobi w5kuru.

6 Saa t5n dur5 suru tiagii sere n ka da w55 n55bugii, sii geesun gobi n55buwa u koo kasia. N n maa t5n kur5n na, sii geesun gobi itawa u koo kasia.

7 Goo u n maa w55 wata m5 n kun me u n kere me, sii geesun gobi w5kura n55buwa u koo kasia. N n maa t5n kur5n na, sii geesun gobi w5kura u koo kasia.

8 Goo u n s5a s5aro too, ma u n kp5 u kasia me ba gerua, ba koo ka y5ro dawa yakú kowon mi, kpa yakú kowo wi, u n5n s55 m5n n55 u koo kasia nge me win waara ne.

9 Goo u n ne, Yinni Gusun5 n55 mw5eru kua ma u koo man yaa saberu k5 te ba ra ka yakuru ko, yaa sabe te, ta ko n s5awa negiru. 10 Ba n ka tu garu kasinam5 te ta kun w5. Baa t5 kun maa w5, ba n ka tu garu kasinam5 te ta w5. Ka me, b5 n maa ka tu kasina, ni yiru kpuro nu ko n s5awa neginu.

11 Goo u n ka yaa saberu na te ba ku ra ka yakuru ko, ba koo ka tu dawa yakú kowon mi. 12 Kpa yakú kowo u tu m5eri u ten geeru bura. 13 Wi u ka yaa sabe te na, ma u k5 u tu yakia, gee te yakú kowo u n5n bure, tera u koo kasia. Kpa u maa gee ten b5nu n55bu tia sosi.

¹⁴ Goo ù n win diru Yinni Gusunō kā, yāku kowowa u koo da u tu mēeri kpa u ten geerun saka gere. Gee te u gerua mi, tera ba koo ka samburu ko. ¹⁵ Adama ù n kī u win dii te yakia, u koo gina gee te yāku kowo u bura mi kosiawa kpa u ten wallo bōnu nōobusen tia sosi dii te, tu sere maa ko wigiru.

¹⁶ Goo ù n maa win gberu Yinni Gusunō wē, ba koo ten geeru burawa. Dīa ni ba koo duuren kpāara ba koo mēeri. Nge tē bā n dīa ni ba mō ɔ̄su duura, ma nu kilo gooba wunōbu (300) kua, sii geesun gobi weeraakura ba koo kōsia. ¹⁷ N n sāan na yakiabun tōo bakarun diya u gbee te wē, ten gobi kpurowa u koo kōsia. ¹⁸ U n gbee te Yinni Gusunō wē yakiabun tōo bakarun biru, yāku kowo u koo ten gobi kawawa. U koo wōo si su tie sere yakiabun tōo bakaru tu ka turin gobi kōsiawa.

¹⁹ Yēro ù n kī u win gbee te yakia, u koo kōsiawa ye ba bura mi, kpa u yen bōnu nōobun tia sosi gbee te, tu sere maa ko wigiru.

²⁰ U kun tu yakie, ma ba tu goo dāre, u ñ maa kpē u tu yakia win tii. ²¹ Yakiabun tōo bakaru tā n tunuma, ta koo kowa Yinni Gusunōguru. Yāku kowoba ba ko n tu mō sere ka baadommao.

²² Goo ù n Yinni Gusunō gberu wē te u dwa, n ñ mō te u tubi dī, ²³ yāku kowowa u koo tu mēeri kpa u ten geeru bura. U koo wōsu gariwa si su tie yakiabun tōo bakaru tu ka turi. Wōo si kpuron gobiya u koo gere kpa gobi yi, yi ko Yinni Gusunōgii. ²⁴ Adama yakiabun tōo bakaru tā n tunuma, gbee te, ta ko n sāawa wi u raa nūn tu dāreguru.

²⁵ Ba koo gāanu kpuron geeru burawa nge mē ba ra sāa yerun gobi kōsi. N deema gobi yin tian bunum mu ra n sāawa garamu wākuru.

Kēe bwese bweseka

²⁶ Goo u ku raa win yaa saberun buu gbiikuu Yinni Gusunō kē. Domi ga sāawa Yinni Gusunōguu kō yēn sō ga sāa buu gbiikuu. Baa ñ n yāarun na ñ kun mē kete, ga sāawa Yinni Gusunōguu. ²⁷ Gā n maa sāan na sabe te ba ku ra ka yākuru kon buu gbiikuu, wi u ka tu na u koo kpī u tu yakia ù n gee te yāku kowo u nūn bure kōsia kpa u maa ten bōnu nōobun tia sosi. U n kpaana u tu yakia, yāku kowo u koo kpī u tu goo dāre nge mē u ten geeru bure.

²⁸ Gāa ni ba Yinni Gusunō kā sere ka baadommao, aa tōnuwa? N kun mē yaa sabera? N kun mē gbee te u tubi diwa? Gāa ni ba gōsa ba yi Yinni Gusunōn sō gesi, n ñ maa koorō u nu yakia ñ kun mē u nu dōra. Nu ko n sāawa Yinni Gusunōginu sere ka baadommao. ²⁹ Baa ñ n tōnun na n ñ koorō u nūn yakia. Ba koo yēro gowa.

³⁰ I ko i n da Yinni Gusunō bēen gberun dīanun suba wākuru sōo tia yiyewa sere ka dāa marumō. ³¹ Goo ù n kī u ye yakia, u koo yen gee te kōsiawa kpa u maa yen bōnu nōobun tia sosi. ³² Mēya maa yaa sabenu sōo. Yāara? Ketewa? Boowa? Sabe ni ba kpare gesi, wākuru baateren wallo Yinni Gusunō u teeru mō. ³³ Wi u sabe ni mō, u ñ koo gōsi te ta wā ñ kun mē te ta kun wā. U ñ maa ka tu garu kōsinamō. Baa ù n ka tu garu kōsina, ni yiru kpuro nu ko n sāawa Yinni Gusunōginu. N ñ koorō bu nu yakia.

³⁴ Wooda yenibara Yinni Gusunō u Mōwisi wē Isireliban sō Sainin guuro.

ISIRELIBAN SANUM GBABURU SƆƆ

Gabu ba tire te yisuru kāwa Gari Gari yèn sƆ te sƆra ba Isireliba gara sanam me ba yarima Egibitin di. Adama sà n nɛera sàa sàa, sa ko wa ma yisi te, ta ñ ka tire ten gari kpuro yā. Domi ten gari mero ya sàawa Isireliban sirenabu wɔ weeru Sinain gɔbaburɔ. Yen sɔna ba tu soka ka Heberum Gbaburun Tireru. Wɔ wee te sɔ, Isireliba ba wurura ba nuki sankira, ba ben gutururu sɔsi ka sere ben naane sariru Yinni Gusunɔn mi, ye ba ka nùn seesi nɔn dabinu. Adama Yinni Gusunɔ u ñ ka bu kɔsa nɛnu. U bu win durom ka win tɔn geeru sɔsiwa. Ka me, u ku ra de u kun bu seɣyasie. Domi u sàawa gemgii.

Tire ten kpunaa

1. Sanum sɔru, wiru 1n di sere wiru 10:10.
2. Isireliban sanum Sinain guurun di n ka da Mɔabuban temɔ, wiru 10:11n di sere wiru 21.
3. Isireliba Mɔabuban temɔ, wiru 22n di sere wiru 25.
4. Kananin tem dubun sɔru, wiru 26n di sere wiru 36.

ISIRELIBA BA WĀA SINAIN GBABURƆ

Ba Isireliba gara

¹ Ye Isireliba ba yarima Egibitin di, yen wɔ yirusen suru yirusen tɔ gbiikuru sɔra Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua win kuu bekurigirɔ, gɔabu te ba mɔ Sinaiɔ. ² U nɛ, i Isireliban tɔn durɔbu kpuro gario, wunɛ ka Aroni, yenu ka yenu, bwese kera ka bwese kera, kpa i baawuren yisuru yore. ³ I bu gario be ba wāa tabu wuunu sɔ, saa be ba wɔ yendu mɔn di sere ka be ba kere me, be ba koo kpī bu tabu ko. ⁴ Bwese kera baayeren guro gurowa u koo beɛ somi. ⁵ Be ba koo beɛ somi mi, beya, Elisuri, Sedeurin bii, Rubenin bweseru sɔ, ⁶ ka Selumieli, Surisadain bii, Simɛon bweseru sɔ, ⁷ ka Nasoni, Aminadabun bii, Yudan bweseru sɔ, ⁸ ka Netanɛli, Suarin bii, Isakarin bweseru sɔ, ⁹ ka Eliabu, Helonin bii, Sabulonin bweseru sɔ, ¹⁰ ka Elisama, Amihudun bii, Efaraimu, Yosefun biin bweseru sɔ, ka Gamulieli, Pedasurin bii, Manase, Yosefun bii turo goon bweseru sɔ, ¹¹ ka Abidani, Gideonin bii, Benyamɛn bweseru sɔ, ¹² ka Akiesɛ, Amisadain bii, Danun bweseru sɔ,

¹³ ka Pagieli, Okiranin bii, Aseɛn bweseru sɔ, ¹⁴ ka Eliasafu, Dewelin bii, Gadin bweseru sɔ, ¹⁵ ka sere Ahira, Enanin bii, Nefitalin bweseru sɔ.

¹⁶ Guro guro be ba gɔsa mi, ba sàawa Isireliban tabu sinambu. ¹⁷ Ma Mɔwisi ka Aroni ba tɔmbu wɔkura yiru ye sua bèn yisuru ba sia mi. ¹⁸ Ma ba Isireliba kpuro soka ba menna wɔn suru yirusen tɔ gbiikuru sɔ, ma ba bu gara bwese kera ka bwese kera, yenu ka yenu, saa tɔn durɔ be ba wɔ yendu mɔn di sere ka be ba kere me, ma ba ben yisa yorua. ¹⁹ Mɔwisi u bu gara Sinain gɔbaburu nge me Yinni Gusunɔ u nùn sɔwa.

²⁰⁻⁴³ Ba Isireliban bwese kera baayeren tɔmbu gara yenu ka yenu. Ma ba ben yisa yorua saa be ba wɔ yendu mɔn di, be ba koo kpī bu tabu ko. Ba garim toruawa ka Rubeni, Yakɔbun bii gbiikoon bwese kera. Tɔn ben geeru wee.

Rubenin bweseru sɔ, ba sàawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔba tia ka nɛra wunɔbu (46.500).

Simɛon bweseru sɔ, ba sàawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba nne ka goɔba wunɔbu (59.300).

Gadin bweseru sɔ, ba sàawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka nata ka weeraakuru (45.650).

Yudan bweseru sɔ, ba sàawa tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkura nne ka nata (74.600).

Isakarin bweseru sɔ, ba sàawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nne ka nɛru (54.400).

Sabulonin bweseru sɔ, ba sàawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba yiru ka nɛru (57.400).

Efaraimu, Yosefun biin bweseru sɔ, ba sàawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɛra wunɔbu (40.500).

Manase, Yosefun biin bweseru sɔ, ba sàawa tɔmbu nɔrɔbun suba tena ka yiru ka goɔbu (32.200).

Benyamɛn bweseru sɔ, ba sàawa tɔmbu nɔrɔbun suba tena ka nɔɔbu ka nɛru (35.400).

Danun bweseru sɔ, ba sàawa tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka yiru ka nata ka wunɔbu (62.700).

Aseɛn bweseru sɔ, ba sàawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka tia ka nɛra wunɔbu (41.500). Nefitalin bweseru sɔ, ba sàawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka ita ka nɛru (53.400).

⁴⁴ Tɔn be Mɔwisi ka Aroni ka Isireliban guro gurobu wɔkura yiru ye, ba gara, ben geera mi. ⁴⁵ Ba bu garawa saa be ba wɔ yendu mɔn di sere ka be ba kere me, be ba koo kpī bu tabu ko. ⁴⁶ Be kpuron geera

kuawa tumbu nɔrɔɔbun suba nata ka ita ka neera wunɔbu ka weeraakuru (603.550).

Lefiban bweserun sɔmburu

⁴⁷ Baɗ Lefiban bweserɔ tumbu gara, ⁴⁸ yèn sɔ Yinni Gusunɔ u raa Mɔwisi sɔɔwa u neɛ, ⁴⁹ Isireliba sɔɔ, a ku Lefiban bweserun tumbu gari. ⁵⁰ Kaa de bu ne, Yinni Gusunɔn kuu te nɔɔriwa ka ten dendi yānu ka ye ya wāa mi kpuro, beya ba ko n da ye kpuro sɔbe. Kpa bu ben kunu gira bu ka ne, Yinni Gusunɔn kuu te sikerena. ⁵¹ Isireliba bā n seewa, Lefibara ba ko n da kuu te kure. Bā n koo maa ben sansani gira, ba ko n da Yinni Gusunɔn kuu te girewa. Tɔn tuko ù n tu besu, ba koo nùn gowa. ⁵² Isireli be ba maa tie, ba koo sinawa ben bwese keran wuuru sɔɔ, ben baawure u yɔra mi ben gidi bɔra ya gire nge me ba bu bɔnu sãa. ⁵³ Adama Lefiba ba koo ben sansani girawa bu ka kuu te sikerena mi woodan kpakorora wāa. Nge meya ba koo ka tu kɔsu. Saa ye sɔɔ, Isireliba baɗ maa wasi bu tu susi n sere ka bu mɔru ko.

⁵⁴ Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn wooda ye kpuro mem nɔɔwa mam mam ye u Mɔwisi wɛ mi.

Nge me Isireliba

ba koo ka sinasina ben sansani

2

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u neɛ, ² Isireliba bā n ben sansani giramaɔ, ben baawure u koo win kuru girawa win bweserun gidi bɔran bɔkuɔ. Ba koo ben kuu ni girawa bu ka ne, Yinni Gusunɔn kuu te sikerena, kpa begii ni, nu n ka tu desire fiiko.

³ Sɔɔ yari yeru giara Yudaba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.

Ben tabu sunɔn yīsira Nasoni, Aminadabun bii.

⁴ Win tabu kowobun geera sãawa nɔrɔɔbun suba wata ka wɔkura nne ka nata (74.600).

⁵⁻⁷ Be ba ko n wāa ben wuuru sɔɔ bera, Isakarín bwese kera ka Sabulonin bwese kera.

Isakarín tabu sunɔn yīsira Netaneeli, Suarin bii. Win tabu kowobun geera sãawa nɔrɔɔbun suba weeraakuru ka nne ka neeru (54.400). Sabuloniban tabu sunɔn yīsira Eliabu, Helonin bii.

⁸ Win tabu kowobun geera sãawa nɔrɔɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba yiru ka neeru (57.400).

⁹ Be kpurowa ba sãa Yudaban tabu kowobu ma ben geera kua nɔrɔɔbun suba wunɔbu ka wene ka nɔɔba tia ka neeru (186.400).

Isireliba bā n sanum seewa, bera ba ko n da ghi.

¹⁰ Sɔɔ yɛsan nɔm dwaru giara Rubeniba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.

Ben tabu sunɔn yīsira Elisuri, Sedeurin bii.

¹¹ Ben tabu kowobun geera sãawa tumbu nɔrɔɔbun suba weeru ka nɔɔba tia ka neera wunɔbu (46.500).

¹²⁻¹⁴ Be ba ko n wāa ben wuuru sɔɔ, bera Simɛɔn bwese kera ka Gadin bwese kera.

Simɛɔban tabu sunɔn yīsira Selumiel, Surisadain bii. Ben tabu kowobu ba sãawa tumbu nɔrɔɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba nne ka gooba wunɔbu (59.300).

Gadigibun tabu sunɔn yīsira Eliasafu, Dewelin bii.

¹⁵ Ben tabu kowoba sãawa tumbu nɔrɔɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka nata ka weeraakuru (45.650).

¹⁶ Be ka Rubenin tabu kowobu kpuro ba sãawa tumbu nɔrɔɔbun suba wunɔbu ka weeraakuru ka tia ka neeru ka weeraakuru (151.450).

Beya ba koo ko yiruse bā n swaa wɔriɔ.

¹⁷ Yen biru, Lefiba ba koo Yinni Gusunɔn kuru sua kpa ba n wāa tabu kowo wuunu yiru ye ya gbia ka wuunu yiru ye ya wāa biruan suunu sɔɔ. Ben tii ba ko n swinewa nge me ba ra ka sine sine bā n sansani giramaɔ. Ben baawure u koo yɔrawa win gidi bɔran bɔkuɔ.

¹⁸ Sɔɔ duu yeru giara Efaraimuba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.

Ben tabu sunɔn yīsira Elisama, Amihudun bii.

¹⁹ Win tabu kowobun geera sãawa tumbu nɔrɔɔbun suba weeru ka neera wunɔbu (40.500).

²⁰⁻²³ Ben wuuru sɔɔra Manaseba ka Benyameɛba ba koo ben sansani gira.

Manaseban tabu sunɔn yīsira Gamuliel, Pedasurin bii.

Win tabu kowobun geera sãawa tumbu nɔrɔɔbun suba tena ka yiru ka goobu (32.200).

Benyameɛban tabu sunɔwa Abidani, Gideonin bii. Win tabu kowobun geera sãawa tumbu nɔrɔɔbun suba tena ka nɔɔbu ka neeru (35.400).

²⁴ Be kpuro ka Efaraimun tabu kowobun geera kuawa tumbu nɔrɔɔbun suba wunɔbu ka nɔɔba ita ka wunɔbu (108.100).

Bera ba ko n sãa itase bā n swaa wɔriɔ.

²⁵ Sɔɔ yɛsan nɔm geu giara Danuba ba koo maa ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.

Ben tabu sunɔn yīsira Akiesee, Amisadain bii.

²⁶ Win tabu kowobun geera sãawa tumbu nɔrɔɔbun suba wata ka yiru ka nata ka wunɔbu (62.700).

²⁷⁻³⁰ Ben wuuru sɔɔra Aseeba ka Nefitaliba ba koo du.

Aseɛban tabu sunɔn yīsira Paɓiɛli, Okiranin bii.

Ben tabu kowobun geera s̄awa t̄ambu n̄r̄ɔɓun suba weeru ka tia ka n̄era wunɔbu (41.500).

Nefitaliban tabu sunɔn yīsira Ahira, Enanin bii.

Win tabu kowobun geera s̄awa t̄ambu n̄r̄ɔɓun suba weeraakuru ka ita ka n̄eru (53.400).

³¹ Be kpuro ka Danuba ben geera kuawa t̄ambu n̄r̄ɔɓun suba wunaa wata ita sari ka nata (157.600).

Isireliba b̄a n swaa w̄ori, kpa ben baawuren gidi b̄ora ya n bu gb̄iye, bera ba koo be ba tie sw̄i biruɔ.

³² Isireli be ba koo kp̄i bu tabu ko, ben geera kuawa n̄r̄ɔɓun suba nata ka ita ka n̄era wunɔbu ka weeraakuru (603.550). Ba bu garawa bwese k̄era ka bwese k̄era, yenu ka yenu. ³³ Bañ Lefiban bweseru gara ȳen s̄o Yinni Gusunɔ u M̄wisi s̄ɔwa u ku bu gari.

³⁴ Ma Isireliba ba kua mam mam ye Yinni Gusunɔ u M̄wisi s̄ɔwa. Ben baawure u win sansani girawa mi ben gidi b̄ora ya gire. Yen biru, b̄a n seewa ba swaa w̄ori, ba ra n sw̄inewa bwese k̄era ka bwese k̄era, yenu ka yenu.

Lefin bweserun s̄amburu

3

¹ T̄ɔn be ba w̄aa Aroni ka M̄wisin bwese k̄era s̄ɔ sanam m̄e Yinni Gusunɔ u ka M̄wisi gari kua Sinaiɔ, ben ȳisa wee. ² Bibu nn̄ewa Aroni u m̄o. Gbiikoon yīsira Nadabu. Be ba maa tie bera, Abihu ka Eleasaa ka Itamaa. ³ Be kpurowa ba gum t̄are bu ka ko ȳaku kowobu, ma ba bu yi nen̄em s̄ambu ten s̄o. ⁴ Adama Nadabu ka Abihu ba gu s̄aa yerun k̄onn̄w̄o Sinain gɓaburu sanam m̄e ba ka Yinni Gusunɔ turare tuka daaw̄o bu ka ȳakunu ko. N deema ben ɔoo kun bii mara. Ma n tia Eleasaa ka Itamaa ka sere ben baaba Aroni wi u ra n bu kp̄are ȳaku kobun s̄amburu s̄o.

⁵ Yera Yinni Gusunɔ u M̄wisi s̄ɔwa u n̄e, ⁶ a de Lefin bibun bweseru tu na kpa a tu Aroni n̄omu s̄andia s̄ambu ten s̄o. ⁷ Ba ko n da n w̄aawa Gusunon kurun k̄onn̄w̄o bu ka ten s̄amburu ko Aroni ka Isireliba kpuron ayaɔ. ⁸ Beya ba koo kuu te, ka ten dendi ȳanu kpuron s̄amburu ko Isireliban ayaɔ. ⁹ Kaa wooda w̄ewa a n̄e, Aroni ka win biba ba ko n Lefiba m̄o bu ka s̄aa yee ten s̄amburu ko. ¹⁰ Adama Aroni ka win bibu t̄onawa ba koo ȳakuru ko. Goo ù n ȳakuru kua, ma n kun be, ba koo ȳero gowa.

¹¹ Yinni Gusunɔ u maa M̄wisi s̄ɔwa u n̄e, ¹² wee na Lefiba wuna Isireliban suunu s̄ɔn di ba n ka s̄aa Isireliban bii t̄ɔn dur̄o gbiikobun k̄osire, kpa bu ko n̄egibu. ¹³ Domi

saa m̄in di na Egibitigibun bii gbiikobu ɔo, saa min diya na Isireliban bii gbiikobu ka ben yaa sabenenun bii gbiikinun tii ȳiia. Ma ba kua n̄egibu. Nena Yinni Gusunɔ.

Ba gari gari kua Lefiban

bweseru s̄o n̄on gbiikiru

¹⁴ Yinni Gusunɔ u kpam M̄wisi s̄ɔwa Sinain gɓaburu u n̄e, ¹⁵ a Lefin bibun bweseru gario ȳenu ka yenu, bweseru ka bweseru. Ben t̄ɔn dur̄o baawurewa kaa gari saa be ba suru tia m̄an di sere ka be ba kere m̄e.

¹⁶ Ma M̄wisi u bu gara nge m̄e Yinni Gusunɔ u gerua.

¹⁷ Be ba s̄aa Lefin bibu bera, Ḡeɛsoni ka Kehati ka Merari. ¹⁸ Be ba s̄aa Ḡeɛsonin bibu ka ben bweseru bera, Libini ka Sim̄ei. ¹⁹ Be ba s̄aa Kehatin bibun bweseru bera, Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usieli. ²⁰ Be ba maa s̄aa Merariba ka ben bweseru bera, Makili ka Musi. Beni kpurowa ba s̄aa Lefin bibun bweseru.

²¹ Ḡeɛsonin min diya Libinin bweseru ka Sim̄ein bweseru ta yara. ²² T̄ɔn dur̄o be ba gara be ba suru tia m̄o ka be ba kere m̄e Ḡeɛsonin bweseru s̄o ben geera kuawa t̄ambu n̄r̄ɔɓun suba n̄ɔɔba yiru ka n̄era wunɔbu (7.500). ²³ Ḡeɛsoniba ba ra ben sansani girewa Yinni Gusunon kurun biruɔ s̄o duu yeru gia. ²⁴ Ben kparon yīsira Eliasafu, Laelin bii. ²⁵ Ye Ḡeɛsonin bweseru ta ko n da ko kuu bekurugii te s̄o yera, kuu ten beku karenu ni ba koo doke ten s̄ɔw̄o ka ten t̄ɔw̄o ka ten k̄onn̄w̄o ²⁶ ka ten yaaraɔ ka yaara yen k̄onn̄w̄o ka sere maa ten w̄e kpuro.

²⁷ Kehatin min diya Amuramugibu ka Yiseharigibu ka Heboronigibu ka Usieligibun bwese k̄eri maa yara. ²⁸ T̄ɔn dur̄o be ba gara Kehatin bwese te s̄o, be ba suru tia m̄o ka be ba kere m̄e, ben geera kuawa t̄ambu n̄r̄ɔɓun suba n̄ɔɔba ita ka nata (8.600). ²⁹ Kehatiba ba ra ben sansani girewa kuu ten s̄o ȳesan n̄om geu gia. ³⁰ Ben kparon yīsira Elisafani, Usielin bii. ³¹ Kehati bera ba ko n da woodan kpakoro ten s̄amburu ko ka tabulu ye, ka dabu ge, ka ȳaku yenu ka kuu ten dendi ȳanu kpuro ka dii d̄eɛrarun beku kare te. Beya ba ko n da ye kpuron s̄amburu ko.

³² Wi u s̄aa Lefiba kpuron guro guro wiya, Eleasaa, Aroni ȳaku kowon bii. Wiya u t̄ɔn be kpuro kp̄are be ba s̄aa yee ten s̄oma m̄o.

³³ Merarin min diya Makiligibu ka Musigibun bwesera yara. ³⁴ T̄ɔn dur̄o be ba gara be ba suru tia m̄o ka be ba kere m̄e, ben geera kuawa t̄ambu n̄r̄ɔɓun suba n̄ɔɔba tia ka goobu (6.200). ³⁵ Ben kparon yīsira Surieli, Abihailin bii. Ba ra ben sansani girewa s̄o ȳesan n̄om geu gia. ³⁶ Beya ba Yinni Gusunon kuu ten d̄aa besi ka ten d̄aa p̄ɔsi ka ten gb̄ereba ka ten ȳɔratii ka ten s̄om

yānu kpuro nāmu sōndia,³⁷ ka sere ten kara dānu ka ten yōratii ka ten kurumba ka ten wēē.

³⁸ Mōwisi ka Aroni ka win bibu ba ra ben sansani girewa kuu ten kōnnōwō sōo yari yeru gia. Domi beya ba ko n da sōmburu ko kuu te sōo Isireliban sō kpa ba n tu kōsu tōn tuko goo u ku raa ka tu susin sō, kpa u ku raa gbi.

³⁹ Lefi tōn durō be Mōwisi ka Aroni ba gara be ba suru tia mō ka be ba kere mē, nge mē Yinni Gusunō u gerua, ben geera sāawa tambu nōrōbun suba yenda yiru (22.000).

Bii gbiikobun yakia bu

⁴⁰ Yinni Gusunō u kpm Mōwisi sōowa u nēē, a Isireliban bii tōn durō gbiikobu gario saa be ba suru tia mōn di sere ka be ba kere mē, kpa a bu gari baawure ka win yīsiru. ⁴¹ Yen biru, kpa a Lefiba wuna a yi nenem ba n sāa nē Yinni Gusunōgibu Isireliban bii gbiikobun ayerō. Mēya kaa maa man ben yaa sabenu yiya Isireliban yaa sabenu bii gbiikinun ayerō.

⁴² Ma Mōwisi u Isireliban bii gbiikoo be gara nge mē Yinni Gusunō u nūn sōowa u ko. ⁴³ Ma be kpuron geera kua tōnu nōrōbun suba yenda yiru ka goobu ka wata ka wākura ita (22.273).

⁴⁴ Yinni Gusunō u kpm Mōwisi sōowa u nēē, ⁴⁵ a Lefiba wunō nenem kpa bu ko bii gbiikoo be kpuron kōsire. Mēya kaa maa ko ka ben yaa sabenu kpuro, nu ko Isireliban yaa sabenu buu gbiikuu baageren kōsire. Ba ko n wāawa nen sō. Nēna Yinni Gusunō. ⁴⁶ Bā n kī bu Isireliban bii gbiikobu goobu ka wata ka wākura ita (273) be ba Lefiba dabiru kere mi yakia, ⁴⁷ sii geesun gobi nōobuwa kaa mwa ben baawuren wōlō. Gobi yin tian bunum nu sāawa garamu wākuru nge mē ba ka yi dimō sāa yerō. ⁴⁸ Aroni ka win biba kaa yi nāmu beria bu ka Isireliban bii gbiikobu yakia be ba Lefiba dabiru kere.

⁴⁹ Ma Mōwisi u gobi yi mwēera u yi bii gbiikoo ben yakia bun sō. ⁵⁰ Ma yi kua sii geesun gobi nōrōbu ka gooba wunōbu ka wata ka nōobu (1.365) ngē mē ba ka yi dimō sāa yerō. ⁵¹ Ma u yi kpuro Aroni ka win bibu wēē nge mē Yinni Gusunō u nūn sōowa.

Kehatin bwese keran sōmburu

4

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi ka Aroni sōowa u nēē, ² i Kehatin bweserun tambu gario Lefin bibun bweseru sōo, yēnu ka yēnu, ³ saa be ba wōō tēna mōn di n ka girari be ba mō wōō weeraakurō, be ba koo kpī bu Yinni Gusunōn kuu ten sōmburu ko. ⁴ Sāa yerun dii te ta dēere gem gem sōōra ba koo sōmburu ko. Sōmbu te ba koo ko wee. ⁵ Bā n seewa ba doonō, Aroni ka win biba ba koo beku kare te sosia te ta wāa dii te ta dēere gem

gem kōnnōwō, kpa bu tu woodan kpakoro te wukiri. ⁶ Ten wōlōwa ba koo gōni damgii teria kpa bu maa yin wōlō beku booguguru sōndi kpa bu sere kpakoro ten nenutii wasi. ⁷ Ba koo beku booguguru teriawa tabulu yen wōlō mi ba ra pēē sōndi kpa bu yen wōlō gbēenu sōndi ka nōri ka perentiba ka tam kparabanu, kpa bu ku de pēē yu biara mi baadomma. ⁸ Yen biruwa ba koo ye kpuron wōlō beku wunōngiru wukiri kpa bu gōni damgii sōndi. Bā n kpa, kpa bu tabulu yen nenutii wasi. ⁹ Yen biru, ba koo maa beku booguguru sua bu dabu ge wukiri ka gen fitlanu ka gen bakusu ka gen torom guratii ka gum kparabanu, gen dendi yānu kpuro gesi. ¹⁰ Ba koo dabu ge, ka gen dendi yāa ni kpuro dokewa bōōru sōo te ba kua ka gōni damgia. Yen biru, kpa bu tu sāarusia dāa pōtura sōo ye ba koo ka tu sua. ¹¹ Kpa bu maa beku booguguru sua bu wukiri kpakoro ten wōlō mi ba ra turare dōō doke kpa bu maa tu gōni damgii wukiri. Yen biru, kpa bu ten nenutii wasi. ¹² Kpa bu kuu ten dendi yānu kpuro sua bu nu kure ka beku booguguru. Yen biru, kpa bu nu doke bōōru sōo te ba kua ka gōni damgii kpa bu bōō te sāarusia dāa pōtura sōo ye ba koo ka tu sua. ¹³ Kpa bu maa torom gura yāku yerun di. Yen biru, kpa bu tu beku wunōngiru wukiri. ¹⁴ Ten wōlōwa ba koo ten dendi yāa ni kpuro doke. Niya, dōō guratii ka kaato donnuginu ka kaato ni nu tie ka gbēē ni ba ra ka yem yēke, kpa bu ye gōni damgii wukiri. Yen biru, kpa bu yen nenutii wasi. ¹⁵ Aroni ka win bibu bā n dendi yāa ni kpuro wukiri ba kpa, Kehatin bwesera ta koo na tu nu sua tu sōbe. Adama tu ku raa dendi yāa nin ti baba bā kun nu bekuru wukiri kpa tu ku raa gbi. Isireliba bā n seewa ba swaa wōri, Kehatin bwese tera ta ko n da sāa yāa ni sōbe. ¹⁶ Eleasaa, Aroni yāku kowon biwa u ko n da maa dabu gen gum gari yē, ka sere turare nubu durorugia ye, ka bururu ka yokan yāku te ba ra ko tōō baatere ka gum mē ba ra gāanu tāre bu ka nu gōsi bu yi nenem nē, Yinni Gusunōn sō. Wiya u koo nē, Yinni Gusunōn kuu te nōni doke ka ye ya wāa te sōo.

¹⁷ Yinni Gusunō u maa Mōwisi ka Aroni sōowa u nēē, ¹⁸⁻¹⁹ i de i Kehatin bweseru nōni doke kpa tu ku raa gbi tā n sāa yāa nin sōmburu mō. Wee mē kaa ko. Wunē Aroni ka wunen bibu, i ko i ka baawure dawa win ayerō kpa i nūn sōōsi yāa nin sōmburu u koo ko. ²⁰ Bu ku raa du mi, bu ka sāa yee ten dendi yānu kpuro mēeri kpa nē, Yinni Gusunō n ku ra bu go.

Geesōnin bwese keran

sōmburu

²¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u nēē, ²² a Geesōnin bwese keran tambu gario yēnu ka yēnu. ²³ Kaa bu gariwa saa be ba wōō

tena mɔn di sere n ka girari be ba mɔ wɔ̄o weeraakuro, be ba koo kpī bu gesi s̄aa yee ten s̄amburu ko. ²⁴Wee s̄ambu te Ḡees̄onin bweseru ta koo ko. ²⁵Ta ko n da kuu ten beka s̄abewa ka ten ḡoni dangii yi ba ra wukiri w̄olla ka sere ten k̄onn̄on beku kare te, ²⁶ka ten yaaran beka ka yen k̄onn̄on beku kareru ka ten w̄ēē ka ten s̄om ȳāa ni nu tie. Ye kpuron s̄ambura ba koo ko. ²⁷Ḡees̄onin bweseru tā n s̄amburu m̄ò, Aroni ka win biba ba koo tu n̄oni doke, beya ba koo tu s̄ȳè t̄a koo ko. ²⁸S̄oma ye kpurowa Ḡees̄onin bweseru ta koo ko. Itamaa, ȳāku kowo, Aronin biiwa u koo bu kp̄ara.

Merarin bwese keran s̄amburu

²⁹Yinni Gusun̄o u maa M̄owisi s̄ɔ̄wa u n̄ēē, a Merarin bwese keran t̄ambu gario ȳenu ka ȳenu. ³⁰Kaa ben t̄on dur̄obu gario s̄aa be ba w̄ɔ̄o tena m̄on di n ka da be ba m̄o w̄ɔ̄o weeraakuro, be ba koo kpī bu gesi kuu ten s̄amburu ko. ³¹Wee s̄ambu te ba koo bu n̄omu ber̄ia. Beya ba ko n da kuu ten d̄āa bes̄i s̄obe ka ten d̄āa p̄oosi ka ten ḡbereba ka ten ȳr̄atii. ³²ka maa ten yaaran kara d̄ānu ka ten ȳr̄atii ka ten kurumba ka ten w̄ēē ka sere ten dendi ȳāa ni nu tie. Ba koo baawure w̄ewa ye u koo s̄obe. ³³S̄oma yeniwa Merarin bwese kera ya ko n da ko kuu te s̄oo. Itamaa ȳāku kowo Aronin biiwa u koo bu n̄oni doke.

Ba Lefiba gara be ba koo kpī

bu kuu ten s̄amburu ko

³⁴⁻⁴⁹M̄owisi ka Aroni ka Isireliban ȳenu ȳerobu ba Lefiban bwese ker̄i yinin t̄ambu gara, yiya, Kehati ka Ḡees̄oni ka Merari. Ba bu garawa ȳenu ka ȳenu s̄aa be ba w̄ɔ̄o tena m̄on di sere n ka da be ba m̄o w̄ɔ̄o weeraakuro, be ba koo kpī bu s̄amburu ko kuu te s̄oo gesi nge m̄e Yinni Gusun̄o u M̄owisi s̄ɔ̄wa. Be ba gara Kehatin bweseru s̄oo, ben geera kuawa t̄ambu n̄ar̄obun suba yiru ka nata ka wun̄obu ka weeraakuru (2.750). Ḡees̄onin bweseru s̄oo maa, ben geera kuawa t̄ambu n̄ar̄obun suba yiru ka nata ka tena (2.630). Merarin bweseru s̄oo, ben geera maa kua t̄ambu n̄ar̄obun suba ita ka goobu (3.200). Ma Lefiba kpuron geera kua t̄ambu n̄ar̄obun suba n̄ooba ita ka n̄eera wun̄obu ka wene (8.580).

Ba ben baawure s̄ɔ̄wa ye u koo ko ka ye u koo s̄obe nge m̄e Yinni Gusun̄o u M̄owisi s̄ɔ̄wa.

Be ba koo yara sansanin di

5

¹Yinni Gusun̄o u M̄owisi s̄ɔ̄wa u n̄ēē, ²a Isireliba s̄ɔ̄w̄o a n̄ēē, bu bu yaro sansanin di, be ba dis̄i m̄o ḡonan bara dis̄iginun s̄s̄, ñ kun m̄e kentun s̄s̄, ñ kun m̄e goru garun s̄s̄. ³Ȳer̄o u s̄āawa t̄on kur̄o? I ko i n̄un yarawa kpa u ku

raa sansani ye dis̄i doke, ȳen suunu s̄oo n̄e, Yinni Gusun̄o na w̄āa.

⁴Ma Isireliba ba Yinni Gusun̄on wooda ye m̄em n̄oowa. Ma ba t̄ambu kpuro yara be ba dis̄i m̄o mi, nge m̄e Yinni Gusun̄o u gerua.

Torarin s̄ambu

⁵Yinni Gusun̄o u maa kpam M̄owisi s̄ɔ̄wa u n̄ēē, ⁶a Isireliba s̄ɔ̄w̄o a n̄ēē, t̄on kur̄owa? Aa, t̄on dur̄owa? U n win winsim tora, Yinni Gusun̄owa u tora. ⁷Ȳer̄o u koo win tora te tuuba kowa kpa u ḡāa n̄in s̄s̄ u tora mi wes̄ia, kpa u yen b̄on̄u n̄oobun tia s̄osi. ⁸Wi ba koo ḡāa ni wes̄ia, ù kun w̄āa ma uñ maa goo m̄o wi ba koo nu w̄ē, Yinni Gusun̄owa ba koo nu w̄ē, kpa nu ko ȳāku kowoginu. U koo maa ȳāa kin̄eru w̄ē te ba koo ka n̄un win torarin ȳākuru kua. ⁹Ȳākuru baatere t̄en sukum ba w̄ia n̄en̄em Yinni Gusun̄on s̄s̄, ta ko n s̄āawa ȳāku kowogiru. ¹⁰Kpuro ye ba w̄ē Yinni Gusun̄on s̄s̄, ya kuawa ȳāku kowoḡia. U koo kpī u ye yi n̄en̄em win tiin s̄s̄.

T̄on kur̄o wi ba tamaa

u sakararu kua

¹¹Yinni Gusun̄o u M̄owisi s̄ɔ̄wa u n̄ēē, ¹²a Isireliba kpuro s̄ɔ̄w̄o a n̄ēē, t̄on kur̄o goo ù n naane sarirun kookoosu m̄ò, ¹³ma win dur̄o u tamaa dur̄o goo u ka n̄un kpuna, baa me ganu sari ni nu n̄un s̄os̄im̄o ma u ka goo kpuna, m̄eya uñ maa seedagii goo m̄o wi u n̄un wa u ye m̄ò, dur̄o win tii uñ maa ka n̄un ye m̄we, ¹⁴s̄or̄okudo uñ ye kue, adama ka m̄e, n̄isinun s̄s̄, uñ n̄un naane s̄āa, ma u tamaa u sakararu kuawa kam kam, ¹⁵baa ñ n m̄eren na, dur̄o wi, u koo ka win kur̄o wi dawa ȳāku kowon mi ka ōsun som kilo ita. ù gum dokem̄o som m̄e s̄oo. M̄eya uñ maa turare s̄ondim̄o m̄en w̄olla. Domi ta s̄āawa ȳākuru te ta n̄isinu yaayam̄o. ¹⁶Saa ye s̄oo, ȳāku kowo u koo ka n̄un dawa s̄āa yer̄o Yinni Gusun̄on wuswaa, ¹⁷u ȳr̄asia, kpa u doma nim sua wekerun di te ba kua ka s̄ondu, kpa u tua s̄oka s̄āa yerun tem̄o u ka nim m̄e burina. ¹⁸U koo de kur̄o wi, u ȳr̄a Yinni Gusun̄on wuswaa kpa u n̄un win yasa pota, kpa u k̄ēē te s̄ondi kur̄o win n̄omaa. Saa ye s̄oo, ȳāku kowon tii u ko n nim sosuram n̄eni m̄e mu ka b̄ōri naama, ¹⁹kpa u kur̄o wi b̄orusia u n̄ēē, saa ye a w̄āa wunen dur̄on ȳenu, t̄on dur̄o goo ù kun ka n̄un kpune, ma añ tii dis̄i doke, Gusun̄o u ku de a b̄ōri wa yi nim m̄e, mu koo ka na. ²⁰Adama ma a ku dur̄o goo kpuna, a tii dis̄i kua, ²¹Yinni Gusun̄o u nun s̄ēyasia, kpa u nun w̄iroru kp̄ēē kpa wunen nukuru tu m̄osi sere ba n da n̄un sie b̄a n t̄ambu b̄orusim̄o. ²²Gusun̄o u de nim m̄e mu ka b̄ōri naama mi, mu du wunen nukur̄o kpa wunen nuku te, tu mosi, kpa wunen marutuu gu gbera. Saa ye s̄ōra, kur̄o wi, u koo gere u n̄ēē, am̄i!

²³ Yaku kowo u koo b̄ri yi yorewa tireru s̄o kpa u yi tea ka nim sosuram me, ²⁴ me mu ka b̄ri naam̄o kpa u mu kur̄o wi n̄rusia, kpa nim me, mu du win nukur̄o mu n̄n k̄sa kua. ²⁵ Yen biru yaku kowo u koo nisinun k̄e te mwa kur̄o win n̄man di kpa u tu s̄osi beri berika, kpa u ka sere tu da yaku yer̄o. ²⁶ Yen biru u koo k̄e ten som nam kure teeru sua kpa u mu d̄o men̄i yaku yer̄o kpa Yinni Gusun̄o u kur̄o wi yaaya. Yen biru kpa u kur̄o wi nim sosuram me n̄rusia. ²⁷ U n kur̄o wi nim me n̄rusia ma u disi m̄o, u kua naane sarirugii win dur̄on mi, nim me, mu koo ka n̄n b̄ri naawa, kpa mu n̄n k̄sa kua, win nukuru tu m̄osi kpa win marutuu gu gbera, kpa ba n da n̄n sie b̄a n t̄ambu b̄rusim̄o. ²⁸ Adama ù kun disi m̄o, u tii n̄nua dee dee, ba koo n̄n garisiwa taare sarirugii. Saa ye s̄o, u koo bibu wa u ma.

²⁹ Yeniwa ya s̄a kur̄o ka dur̄on nisinun wooda. Kur̄o ù n win dur̄o n̄ni w̄kua u sakararu kua, ³⁰ ñ kun me dur̄on nisinun n̄ n seewa, ù n win kur̄o taare weesugia w̄em̄o, yaku kowo u koo ka n̄n dawa Yinni Gusun̄on wuswaa, kpa u ko mam mam ye wooda ye, ya gerua. ³¹ Dur̄o u ko n s̄a taare sarirugii. Adama kur̄o ù n tora u koo ten are wa.

Be ba tii Yinni Gusun̄o w̄e

6

¹ Yinni Gusun̄o u M̄owisi s̄owa u nee, ² a Isireliba s̄owa a nee, goo ù n tii wuna nenem u ka tii Yinni Gusun̄o w̄e, ³ ȳero uñ koo tam gam n̄o, baa me ba kua ka resem. Uñ maa resem beka ñ kun me gbeba dim̄o. ⁴ Saa ye u tii Gusun̄o w̄e mi, uñ ḡaanu dim̄o ye ba kua ka resem. ⁵ Uñ maa win seri k̄nim̄o sere win tii w̄ebun t̄o te, tu ka yibu. U koo win seri deriwa yi n k̄eama, kpa u n w̄a Gusun̄on s̄o. ⁶ U ku raa maa susi goru garun b̄akuo u sere tu baba, ⁷ baa ñ n win baan gorun na, ñ kun me win merogiru, ñ kun me win w̄on̄o ka win m̄ogiru, ñ kun me win sesugiru. Domi seri yi u s̄owa mi, yi s̄osim̄o ma u tii Gusun̄o w̄ewa.

⁸ Win tii w̄ebun saa ye s̄o, u ko n w̄awa Yinni Gusun̄on s̄amburun s̄o. ⁹ Wi ka goo b̄a n w̄a sannu ma ȳero u gu suaru s̄o, ma u disi duura, u koo win seri k̄niwa s̄o n̄oba yiruse d̄oma te u tii deerasiam̄o. ¹⁰ S̄o n̄oba itase, u koo ka yaku kowo kparukonu yiru naawa, ñ kun me, totoberenu yiru, s̄a yerun k̄n̄n̄w̄o, ¹¹ kpa yaku kowo u gen teu go, u ka dur̄o win torarun suuru bikia kpa u ka yiruse yaku d̄o mwaararugiru ko. Yen biru kpa u n̄n deerasiabun wororu koosi. Yen t̄o te, u deerawa mi. ¹² Kpa u maa wure u tii Yinni Gusun̄o w̄e. Saa yera u koo ȳa kin̄eru w̄o tiagiru go u ka win toraru s̄ome. Adama t̄o gb̄iiki ni u raa tii w̄e mi, nu kam kuawa mi.

¹³ Be ba tii Gusun̄o w̄en wooda wee. Goo ù n tii wuna nenem Yinni Gusun̄on s̄o, ma u yen t̄oru yibia te u bura ba koo ka n̄n dawa Yinni Gusun̄on s̄a yerun k̄n̄n̄w̄o. ¹⁴ Miya u koo ka win k̄eru na Yinni Gusun̄on mi. Niya ȳa kin̄eru w̄o tiagiru te tañ alebu ma, u ka yaku d̄o mwaararugiru ko, ka maa ȳa niru w̄o tiagiru te tañ alebu ma u ka torarun ȳakuru ko. Kpa u maa ka ȳa kin̄eru na te tañ alebu ma u ka siarabun ȳakuru ko. ¹⁵ U koo maa ka p̄e na bireru s̄o ye bañ seeyatia doke, yen gee yi n k̄p̄a yen som ba ka gum burina, yen gee yi kun maa k̄p̄a yi ba koo gum t̄eni. ¹⁶ Yen biru kpa yaku kowo u ka k̄e ni na Yinni Gusun̄on mi, kpa u torarun ȳakunu ko ka sere yaku d̄o mwaararuginu. ¹⁷ Kpa u maa siarabun ȳakunu ko ka ȳa kin̄e te, ka p̄e ye ya w̄a bire te s̄o, ye bañ seeyatia doke, ka som me, ka tam me. ¹⁸ Saa ye s̄o, wi u tii w̄e mi, u koo win seri yi k̄niwa Yinni Gusun̄on s̄a yerun k̄n̄n̄w̄o, kpa u yi k̄p̄e mi ba siarabun ȳakurun d̄o s̄rua. ¹⁹ Yen biru yaku kowo u koo ȳa kin̄e ten n̄mu sua te ba sawa mi, kpa u p̄e ka kira teeru sua birerun di, kpa u ye kpuro s̄andi dur̄o win n̄mu wi ba k̄ona mi. ²⁰ Yen biru yaku kowo u koo ye Yinni Gusun̄o s̄osi, ka sere yaa yen guro guro ru ka yen taa teeru sannu, kpa yu ko wi yaku kowogia. Woro nini kpuron biruwa wi u tii Yinni Gusun̄o w̄e mi, u koo den k̄p̄i u tam n̄o.

²¹ Yera ya s̄a be ba tii wuna nenem Yinni Gusun̄on s̄n wooda. Yaku niya ba koo maa ko. B̄a n maa dam m̄o bu ka Yinni Gusun̄o k̄enu ganu w̄e nini baasi, ba koo k̄p̄i bu ko. Adama baa ñ n meren na, ba koo n̄n w̄ewa ye ba n̄o mw̄eru kua nge me yen wooda ya gerua.

Nge me ba ko n da domaru ko

²² Yinni Gusun̄o u M̄owisi s̄owa u nee, ²³ a Aroni ka win bii tan dur̄abu s̄owa a nee, wee nge me ba ko n da gere b̄a n Isireliba domaru kuamme. ²⁴ Ba ko n da neewa, Yinni Gusun̄o u b̄e domaru kua,

kpa u b̄e k̄su. ²⁵ Yinni Gusun̄o u ka b̄e n̄nu geu m̄eri kpa u b̄e durum kua.

²⁶ Gusun̄o u b̄e m̄erima, kpa u b̄e bari ȳendu w̄e.

²⁷ Yaku kowo ù n nen ȳisiru sokusina me, sanam me u Isireliba domaru kuamme, saa yera kon doma te mwa.

K̄e ke yi Isireliban

guro guroba w̄e s̄a yerun s̄o

7

¹ Sanam me M̄owisi u Yinni Gusun̄on kuu te gira u kpa, u tu gum ȳka, te ka ten dendi ȳanu kpuro, ta n ka s̄a nenem Yinni Gusun̄on s̄o. Ka yaku yee te ka ten dendi ȳanu ye kpurowa u gum ȳka u wuna nenem

Yinni Gusunon s̄s. ² Yera Isireliban bwese kera baayeren guro guro be ba raa tambu gara mi, ba susima. ³ Ben baawure u ka win k̄eru na. K̄e niya n̄e w̄akura yiru ka k̄eke n̄oba tia ye n̄e gawe. Ba k̄eke yi wukiritii kua. Wirugibu yiruwa ba mena ba k̄eke tia kasu ba w̄e. Ma ben baawure u naa tia w̄e. Ma ba ka ye na Yinni Gusunon s̄a yero. ⁴ Yinni Gusunon u M̄owisi s̄owa u n̄e, ⁵ a ye kpuro m̄o n̄en kuu ten samburun s̄s, kpa a ye Lefiba b̄onu kua nge m̄e ben baawuren sambura s̄a yu ka n̄un somi.

⁶ Ma M̄owisi u k̄eke be ka n̄e yi mwa ma u yi Lefiba w̄e. ⁷ U Geesonin bwese kera k̄eke yiru w̄e ka n̄e n̄e ben samburun s̄s. ⁸ U Merarin bwese kera k̄eke n̄e w̄e ka n̄e n̄oba ita, ben samburun s̄s. N̄ deema Itamaa ȳaku kowo Aronin biiwa u bu kpare. ⁹ Un̄ Kehatiba yen gaa w̄e. Domi s̄a yerun dendi ȳanun tiwa be, ba ra sue ben sena.

K̄e ni ba kua sanam m̄e

ba ȳaku yeru wukiam̄o

¹⁰ Doma te ba ȳaku yee te gum ȳeka ta n̄ ka s̄a nenem Yinni Gusunon s̄s, Isireliban bwese kerin wirugibu ba ka ben k̄enu na ȳaku yee ten wuswaa. ¹¹ Yinni Gusunon u M̄owisi s̄owa u n̄e, a de Isireliban guro guro be, bu na tia tia, ben baawure u n̄ win k̄eru m̄o u ka tu s̄osi ȳaku yee ten s̄s, ben baawure u n̄ win t̄oru m̄o.

¹²⁻⁸³ Wee nge m̄e ba ka k̄e ni naasina. T̄o gbiikuru Nasoni, Aminadabun bii, Yudan bweseru s̄o, wiya u ka wigiru na. T̄oru yiruse Netan̄eli, Suarin bii, Isakarim bweseru s̄o, u maa ka wigiru na. T̄oru itase Eliabu, Helonin bii, Sabulonin bweseru s̄o, u maa ka wigiru na. T̄oru n̄ese Elisuri, Sedeurin bii, Rubenin bweseru s̄o, u maa ka wigiru na. T̄oru n̄obuse Selumieli, Surisadain bii, Sim̄on bweseru s̄o, u maa ka wigiru na. T̄oru n̄oba tiase Eliasafu, Dewelin bii, Gadin bweseru s̄o, u maa ka wigiru na. T̄oru n̄oba yiruse Elisama, Amihudun bii, Efaraimun bweseru s̄o, u maa ka wigiru na. T̄oru n̄oba itase Gamulieli, Pedasurin bii, Manasen bweseru s̄o, u maa ka wigiru na. T̄oru n̄oba n̄ese Abidani, Gideonin bii, Benyam̄en bweseru s̄o, u maa ka wigiru na. T̄oru w̄akuruse Akies̄e, Amisadain bii, Danun bweseru s̄o, u maa ka wigiru na. T̄oru w̄akura tiase Pagieli, Okiranin bii, Asēen bweseru s̄o, u maa ka wigiru na. T̄oru w̄akura yiruse Ahira, Enanin bii, Nefitalin bweseru s̄o, u maa ka wigiru na.

Wee ye ben baawure u ka na.

Yera gb̄eru te ba kua ka sii geesu, t̄en bunum mu s̄a kilo tia ka garamu gooba wun̄obu (300), ka maa gb̄eru garu te ba ko n̄ da ka yem ȳeke. Ba maa te kuawa ka sii geesu. Ten bunum mu s̄awa garamu nata ka wun̄obu

(700). Ba ni kpuron bunum ȳirawa ka s̄a yerun ȳirutia. Ma ba gb̄enu yiru ye s̄o, som doke m̄e ba burina ka gum bu ka ȳakuru ko. Ben baawure u ka n̄ora wuragia na ye ba turare yibie. N̄ora yen bunum mu s̄a garamu wun̄obu (100).

Ba maa ka kete kin̄eru ka ȳa kin̄eru ka ȳa kp̄endu w̄o tiagiru na. Ye ita kpurowa ba koo ka ȳaku d̄o mwaararuguru ko, kpa bu ka boo kin̄eru na te ba koo ka torarun ȳakuru ko, ka maa naa kin̄enu yiru ka ȳa kin̄enu n̄obu ka boo kin̄enu n̄obu ka ȳa kp̄emminu n̄obu w̄o tiaginu ni ba koo ka siarabun ȳakunu ko.

⁸⁴ K̄e ni ba kua doma te, ȳaku yee ten s̄s, ni kpuron geera kuawa gb̄enu w̄akura yiru ni ba kua ka sii geesu ka sere maa sii geesun gb̄enu ganu w̄akura yiru ni ba ko n̄ da ka yem ȳeke, ka maa n̄ori wuragii w̄akura yiru. ⁸⁵ Gb̄e nin baateren bunum mu s̄awa kilo tia ka garamu gooba wun̄obu (300). Ni ba ra ka maa yem ȳeke mi, nin teerun bunum maa s̄awa garamu nata ka wun̄obu (700). Gb̄e ni kpuron bunum mu kuawa kilo yenda n̄e, nge m̄e ba ra ȳire s̄a yero. ⁸⁶ N̄ori wuragii yi, yin baayeren bunum mu s̄awa garamu wun̄obu (100). Ma n̄ori w̄akura yiru ye kpuron bunum mu kua kilo tia ka garamu goobu (200). Ba yin baayere turare yibie ye ba koo d̄o doke. ⁸⁷ Yen biru ba yaa sabenu w̄e. Niya naa kin̄enu w̄akura yiru ka ȳa kin̄enu w̄akura yiru ka ȳa kp̄emminu w̄o tiaginu w̄akura yiru ni ba koo ka ȳaku d̄o mwaararuginu ko ka maa som m̄e ba ra ka ȳaku te ko, ka maa boo kin̄enu w̄akura yiru ni ba koo ka toranun ȳakuru ko, ⁸⁸ ka kete kin̄enu yenda n̄e, ka ȳa kin̄enu wata ka boo kin̄enu wata ka ȳa kp̄emminu w̄o tiaginu wata. Ni kpurowa ba koo ka siarabun ȳakunu ko. K̄e niniwa ba kua sanam m̄e ba ȳaku yee te gum ȳeka ta n̄ ka s̄a nenem Gusunon s̄s.

⁸⁹ Sanam m̄e M̄owisi u dua Yinni Gusunon kuu ten mi, u Yinni Gusunon n̄o n̄om̄o. N̄o ge, ga weewa w̄ollun k̄osobun weenasibu yiru yen baa s̄on di, ye ya w̄a woodan k̄pakoro ten wukiritian w̄oll̄. Min diya Gusunon u ka n̄un gari m̄o.

Nge m̄e ba koo fitilanu yiisina

8

¹ Yinni Gusunon u M̄owisi s̄owa u n̄e, a Aroni s̄ow̄o a n̄e, ² u n̄ fitilanu n̄oba yiru ye doke dabu ge s̄o, u de nu n̄ yam bururasie wuswaa.

³ Ma Aroni u kua m̄e. U nu doke doke dabu gen wuswaa nge m̄e Yinni Gusunon u n̄un s̄owa. ⁴ Ba dabu ge kuawa ka wura b̄ori tia saa gen w̄ollun di sere n̄ ka da tem̄o, ka

sere bura ni ba gu kua. Mawisi u dera ba gu kua nge me Yinni Gusunə u nün sɔsi.

Ba Lefiba wuna nenem

Yinni Gusunən səmburun sɔ

⁵ Yinni Gusunə u Mawisi sɔwa u nɛɛ, ⁶ a Lefiba wunə Isireliban suunu sɔn di kpa a bu deerasia. ⁷ Wee nge me kaa ko a ka bu deerasia. Kaa bu nim yɛkawa me mu koo ben toranu wukiri. Kpa a de bu ben wasin sansu kəni. Kpa bu ben yānu tea kpa bu tii deerasia. ⁸ Yen biru ba koo kete kinɛ kpɛmbu sua ka som me ba ka gum burina ka kete kinɛ kpɛmbu gaɣu bu ka torarun yākuru ko. ⁹ Kpa a Isireliba kpuro menna kuu ten kənnawə, kpa a de Lefiba bu susima ¹⁰ nɛ, Yinni Gusunən wuswaaɔ, kpa Isireliba bu ben noma sɔndi Lefi ben wiru wəllɔ. ¹¹ Kpa Aroni u Lefi be sɔsi beri berika nɛ, Yinni Gusunən wuswaaɔ nge yākuru te Isireliba ba ka na. Saa ye sɔɔ, ba bu wunawa mi nenem nɛn səmburun sɔ. ¹² Lefiba ba koo maa ben noma sɔndi kete kinɛ nin wiru wəllɔ. Yen biru kpa Aroni u teeru go ben torarun suurun sɔ kpa u ka teeru yaku dɔɔ maa rarugiri ko u sere bu deerasiabun woronu koosi. ¹³ Kaa de Lefiba kpuro bu se bu yāra Aroni ka win bibun wuswaaɔ, kpa a bu sɔsi beri berika nge yākuru nɛ, Yinni Gusunən wuswaaɔ. ¹⁴ Kaa Lefiba wunawa nenem Isireliban suunu sɔn di, kpa ba n wāa nɛn səmburun sɔ. ¹⁵ Yeniban biru ba koo səmburu ko nɛn sāa yero. Kaa bu deerasiawa kpa a bu sɔsi beri berika nge yākuru. ¹⁶ Domi ba man bu wēwa mam mam ba kua Isireliban bii gbiikobu kpuron kəsire. ¹⁷ Ben bii gbiikobu kpuro ba sāawa negibu saa tɔmbun bii gbiikobun di n ka da yaa sabenun binɔ. Na bu wunawa nenem ba kua negibu, saa min di na bii gbiikobu go Egibiti. ¹⁸ Na Lefiba mwa Isireliban bii gbiikobun ayero. ¹⁹ Na bu wunawa na Aroni ka win bibu wɛ, bu ka səmburu ko Isireliban sɔ sāa yero, kpa ba n sāa nge yākuru te Isireliba ba wɛ ben toranun sɔ. Saa ye sɔɔ, Isireli be, bañ susimə nɛn kuu ten bəku n sere bu go.

²⁰ Mawisi ka Aroni ka Isireliba kpuro ba kua mam mam ye Yinni Gusunə u gerua Lefiban sɔ. ²¹ Lefiba ba tii deerasia ba ben yānu tea, ma Aroni u bu sɔsi beri berika nge yākuru. Ma u bu torarun suuru ka deerasiabun woronu koosi. ²² Yen biruwa Lefi be, ba na Yinni Gusunən kuu ten mi, ba ben səmburu torua Aroni ka win bibun nani biru, nge me Yinni Gusunə u Mawisi sɔwa u ko ben sɔ.

²³ Yinni Gusunə u maa Mawisi sɔwa u nɛɛ, ²⁴ Lefi be ba wɔ yenda nɔɔbu mɔ ka be ba kere me, beya ba koo səmburu ko nɛn kuu te sɔɔ. ²⁵ Be ba wɔ weeraakuru tura, ba koo yariwa ben səmburun di mam mam. Bañ maa man səmburu kuammɛ. ²⁶ Ba ko n da

ben Lefisibu somi bə n səmburu mɔ. Adama ben tii bañ ko n maa səmburu mɔ mi. Nge meya kaa Lefiba kua ben səmburun swaa sɔɔ.

Goo sararibun tɔɔ bakaru

9

¹ Ye Isireliba ba yarima Egibitin di yen wɔ yirusen suru gbiikoo sɔɔ, yera Yinni Gusunə u ka Mawisi gari kua Sinain gbaburɔ. ² U nɛɛ, Isireliba ba ko n da Goo sararibun tɔɔ bakaru diwa saa ye na yi sɔɔ. ³ Yera suru winin sɔ wəkura nnesen yoka, sanam me sɔɔ dua. Ba koo tu diwa nge me ten wooda ya gerua.

⁴ Ma Mawisi u Isireliba sɔwa nge me ba koo ka Goo sararibun tɔɔ bakaru di. ⁵ Ma ba tɔɔ te di suru gbiikoon sɔɔ wəkura nnesen yen yoka sanam me sɔɔ dua, Sinain gbaburu mi, nge me Yinni Gusunə u Mawisi sɔwa bu ko.

⁶ Yen dama te, tɔmbu gaba wāa be ba disɔ mɔ gorun sɔ. Bañ kpa ba tɔɔ baka te di. Ma ba da ba Mawisi ka Aroni deema. ⁷ Ba bu sɔwa ba nɛɛ, wee sa disɔ mɔ gorun sɔ. Yen sɔ, kaa sun yinari su ka besen yākuru na Yinni Gusunən wuswaaɔ tɔɔ te sɔɔ, nge Isireli be ba tie?

⁸ Ma Mawisi u nɛɛ, i yɔro n bikia ye Yinni Gusunə u koo man sɔ bɛɛn sɔ.

⁹ Yinni Gusunə u Mawisi sɔwa u nɛɛ, a Isireliba sɔwa a nɛɛ, ¹⁰ ben goo n kuu me ben bibun bweseru sɔɔ, goo ù n disɔ mɔ gorun sɔ, n kuu me u wuu da, ka me, u koo Goo sararibun tɔɔ bakaru diwa nɛn sɔ. ¹¹ Adama ba koo tu diwa suru yirusen sɔɔ wəkura nnesen yoka sanam me sɔɔ dua. Kpa bu ten yaa tem ka pɛɛ ye bañ seeyatia doke ka maa kpee wuru si su sosu. ¹² Bu ku yen gaa deri sere sisiru bururu. Bañ maa yen kukunu koramɔ. Bu de bu yen wooda mem nɔwa mam mam. ¹³ Goo ù n deere ma un wuu de, ma u ka sere yina u Goo sararibun tɔɔ baka te di, ba koo yero yarawa Isireliban sansanin di, yɛn sɔ u yina u ka win yākuru na ten saa sɔɔ. Yɛro u koo win tora ten are mwawa. ¹⁴ Sɔɔ goo ù n wāa bɛɛn suunu sɔɔ, u tɔɔ baka te dimɔ, u koo tu diwa nge me na ten wooda yi. Bɛɛ ka sɔbu, wooda tia yera na bɛɛ wɛɛmɔ.

Guru wii wuroru ta Yinni

Gusunən kuu te wukiri

¹⁵ Dama te Mawisi u Yinni Gusunən kuu te gira u kpa, guru wii wurora ta tu wukiri saa yoka yen di n ka girari bururu. Ma ta yam bururasie nge dɔɔ kuu ten wəllɔ. ¹⁶ Nge meya ta tu wukiri saa dama ten di. Wākuru kpa ta n yam buriri. ¹⁷ Guru wii wuro te, tɔ n seewa Yinni Gusunən kuu ten wəllun di, Isireliba ba ra kuu te wukewa bu doona. Kpa bu maa yāra mi guru wii wuro te, ta yāra. ¹⁸ Nge meya ba ra ka Yinni Gusunən gere tubu ù n kɛ bu kuu te gira, n kuu me, ù n kɛ bu tu wuka. Guru wii wuro te, tɔ n wāa kuu ten wəllɔ, ba ku ra doone min di. ¹⁹ Tɔ n yāra kuu ten wəllɔ

n ka te, Isireliba ba ra Yinni Gusunɔn wooda mem nɔwɛwa, ba ku ra doone min di. ²⁰ Tã n yɔra saa fiiko, miya ba ra ben sansani gire saa fiiko. Yen biru kpa bu se bu doona Yinni Gusunɔ u n nɛɛ, bu se bu doona. ²¹ Gasɔ guru wii wuro te, ta ra yɔre yam tem, saa yokan di sere ka bururɔ, ñ kun me sɔɔ teuru ka wɔku teuru. Adama tãn seewa, Isireliba ba ra sewa bu swaa wɔri. ²² Adama tã n yɔra kuu ten wɔllo sɔɔ yiru ñ kun me suru tia ñ kun me wɔɔ tia Isireliba ba ku ra kuu te wuke, ma n kun mɔ ba guru wii wuro te wa ta seewa. ²³ Ba ku ra se, ba ku ra maa sinɛ, ma n kun mɔ Yinni Gusunɔ u ra wooda wɛ. Ba ra win wooda swiwa nge me u Mɔwisi sɔɔwa u ko.

Kɔbi yiru

yi ba kua ka sii geesu

10

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a de bu kɔbi yiru seku ka sii geesu yi ba ko n da so bu ka tɔmbu menna kpa bu bu sɔ bu seowo bu doona sansanin di. ³ Bã n kɔbi yiru ye so sannu, tɔmbu kpurowa ba koo menna wunen mi, Yinni Gusunɔn kuu ten wuswaa. ⁴ Adama bã n yin tia so, Isireliban wirugibu ka ben yenu yɔroba ba koo menna wunen mi. ⁵ Bã n kɔba so ba kuuki koosi, be ba ben sansani gire Yinni Gusunɔn kuu ten sɔɔ yari yeru gia, bera ba koo gbi bu doona. ⁶ Bã n maa wure ba so ba kuuki koosi, be ba ben sansani gire sɔɔ yɛsan nom dwaru gia kpa be, bu maa doona. ⁷ Adama bã n kɔbi bu tɔmbu kpuro menna, ba koo kɔba sowa ba kun kuuki kue.

⁸ Aroni ka win bibu, be, be ba sãa yãku kowobu, be tɔnawa ba ko n da kɔbi yi so. Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka ben bibun bweserɔ.

⁹ I n dua beɛn tem sɔɔ, i tabu mɔ ka beɛn yibereba i ko i kɔbi yi sowa i n kuuki koosimɔ kpa nɛ, Yinni Gusunɔ n ka beɛ yaaya n beɛ wɔra yibere ben nɔman di. ¹⁰ I n yãku dɔɔ mwaararginu mɔ, ñ kun me siarabun yãkunu tɔɔ bakaru sɔɔ, ñ kun me tɔɔ ni i ra di surun tɔɔ gbiikuru sɔɔ, ñ kun me nuku dohun saa gaa sɔɔ, i ko i n da kɔbi sowa. Nge meya kon ka beɛ yaaya. Nɛna Gusunɔn beɛn Yinni.

ISIRELIBAN SANUM SAA SINAIN DI N KA DA MɔABUN TEM Nɔɔ BURA YERO

Isireliba ba swaa wɔri

¹¹ Ye Isireliba ba yarima saa Egibitin di, yen wɔɔ yirusen suru yirusen sɔɔ yenduse sɔɔra, guru wii wurora seewa Yinni Gusunɔn kuu ten wɔllun di. ¹² Ma Isireliba ba seewa Sinain ghaburun di ba swaa wɔri nge me ba wooda yi bu ka swiina. Ma guru wii wuro te, ta da ta yɔra Paraniɔ. ¹³ Doma

te, ben see gbiikiba ba seewa mi, sanam me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa bu da.

¹⁴⁻¹⁶ Yudaban tabu kowo wuura ta gbia ta swaa wɔri ba ben gidi bɔra neni. Be ba maa wãa wuu te sɔɔ, beya Isakariba ka Sabuloniba. Nasoni, Aminadabun biiwa u sãa Yudaban tabu sunɔ. Isakariban tabu sunɔwa maa Netanɛli, Suarin bii. Sabuloniban tabu sunɔwa maa Eliabu, Helonin bii.

¹⁷ Ba Yinni Gusunɔn kuu te kurua. Ma Geɛsoniba ka Mɛrariba be ba sãa Lefin bweseru ba ten yãnu sua ba ka swaa wɔri ba Yudaban tabu wuu te swii.

¹⁸⁻²⁰ Yen biruwa Rubenib bwese kera ka yen tabu kowo wuuru, ba Lefi be swii. Be ba maa wãa tabu wuu te sɔɔ, bera Simɛɔba ka Gadiba. Rubeniban tabu sunɔn yisira Elisuri, Sedeurin bii. Simɛɔban tabu sunɔn yisira Selumieli, Surisadain bii. Gadiban tabu sunɔn yisira maa Eliasafu, Dewelin bii.

²¹ Yen biru Kehatibara ba swii be, be ba sãarun dendi yãnu sɔɔwa. Lefi be ba gbia ba koo kuu te girawa Kehatiba bu sere tunuma.

²²⁻²⁴ Kehatiban biru, Efaraimun bwese kera ya swii ka yen tabu kowo wuunu ba ben gidi bɔra gbiisie. Beya Manaseba ka Benyameɛba. Efaraimuban tabu sunɔn yisira Elisama, Amihudun bii. Manaseban tabu sunɔn yisira Gamulieli, Pedasurin bii. Benyameɛban tabu sunɔn yisira Abidani, Gideonin bii.

²⁵⁻²⁷ Yen biruwa Danun bwese kera ka yen tabu kowo wuunu ba bu swii ba ben gidi bɔra neni. Beya Aseɛba ka Nɛfitaliba. Beya ba kua tɔn be kpuro kpuron biru kɔre. Danuban tabu sunɔn yisira Akiesɛɛ, Amisadain bii. Aseɛban tabu sunɔn yisira Pagieli, Okiranin bii. Nɛfitaliban tabu sunɔn yisira Ahira, Enanin bii.

²⁸ Nge meya Isireliba ba swiine ba ka swaa wɔri be ka ben tabu kowobu.

Mɔwisi u goo kasu

u ka bu swaa sɔɔsi

²⁹ Mɔwisi u Hobabu win kurɔn sesu, Reweli Madianin bii sɔɔwa u nɛɛ, sa dɔɔwa tem mi Yinni Gusunɔ u sun nɔɔ mwɛɛru kua u sun wɛ. A na a ka sun da, kpa su ka nun durom me bɔnu ko, me Yinni Gusunɔ u bese Isireliba nɔɔ mwɛɛru kua.

³⁰ Hobabu u nun wisa u nɛɛ, nañ ka beɛ dɔɔ. Kon dawa nen temɔ sere nen yenuɔ. ³¹ Ma Mɔwisi u nun wisa u nɛɛ, a suuru koowo a ku sun deri. Domi a gbabu te yɛ mi sa wãa mi. A de a sun gbiyya. ³² Æ n sun swii sa ko ka nun durom me bɔnu ko, me Yinni Gusunɔ u koo sun kua.

³³ Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn guu te deri ba sãa sɔɔ ita. Ma ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakororu gbia bu ka yam kasu mi ba koo wɛra. ³⁴ Guru wii wuro te, ta ra

n wāawa ben wallo ssō ssō bà n swaa wəri. ³⁵ Woodan kpakoro te, tà n seewa Mōwisi u ra neewa, Yinni, a seewo a yōra, kpa a wunen yiberēba yarinasia. Kpa be ba maa nun tusa bu duki wunen wuswaan di. ³⁶ Bà n maa woodan kpakoro te yi, u ra neewa, Yinni Gusunō, a wurama a n wāa Isireli dabi dabi ten suunu ssō.

Yinni Gusunō u dera dōo u na

11

¹ Ssō teeru Isireliba ba ka Yinni Gusunō wōki. Ye u nu nua, yañ nūn dore. Ma u ka bu mōru kua, u dera dōo u na u ben sansanin bee tia mwa. ² Yera Isireli be, ba Mōwisi wuri koosi. Ma u Yinni Gusunō kana. Ma dōo wi, u yōra. ³ Ma ba yam mi yīsiru kã Tabera, yèn sō dōo u yabura ben suunu ssō.

Isireliba

ba yaa kanamō bu tem

⁴ Ssō teeru tōn tukobu be ba Isireliba swiima ben gbenubu seewa, ka sere maa Isireliban tii ba wōkinu torua ba mō, wara u koo sun yaa wē su tem. ⁵ Domi sa yaaye swēē yi sa ra raa wa su tem faara ka gbeseñu ka wīaru ka ayo ka alumasanu ka alumasanu ganu. ⁶ Wee tē sa gberamō sañ maa gāanu waamō sa dimō ma n kun mō manna.

⁷ Manna ye, dīa bim kpika ya ka weene. ⁸⁻⁹ Wōkuru Gusunō u ra dewa yu sarama ka kakoru kpa sisiru bururu tōmbu bu yarima bu gura. Ba ra ye namwa, n kun mē bu suni soru ssō. Kpa bu ye swē wekerō. Ba ra maa ka ye kiraru ko. Manna ye, ya ra n numōwa nge kira te ba sōnwa.

¹⁰ Mōwisi u nua ma Isireliba ba wōki yēnu ka yēnu, bwese kera ka bwese kera. Ma Yinni Gusunōn mōru seewa gem gem. ¹¹ Yera Mōwisin nukura sankira, u Yinni Gusunō sōōwa u nee, mban sōna añ ka man nōnu geu mēera. Mban sōna a ka man nukl sankumō mē, ye a ka man tōn be nōmu beria. ¹² Nēna na tōn ben gura sua? Nēna na bu mara? Mban sōna a man sōōmō n bu bōkio nge mē bii mero u ra win bii bōki, kpa n ka bu da sere mi a ben baababa nō mweeru kua. ¹³ Mana kon yaa wa n tōn beni kpuro wē. Domi wee ba man wuri koosimō, ba mō, n bu yaa wēeyo bu tem. ¹⁴ Ne turo nañ kpē n bu sōbe. Domi somu ni, nu bunu. ¹⁵ Na nun kanamō, à n ka man nōnu geu mēera, ye kaa ka man deri mesum, a man goowo. A ku de na n wāa nōni swāaru ssō.

¹⁶ Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nee, a man Isireliban guro gurobu wata ka wōku te ta s̄a wirugibu mēnna. A de bu na nen kuu ten mi ka wunē sannu. ¹⁷ Miya nen tii kon na n gari ko. Kon Hunde wi u wāa wunē sōōn dam sukum wuna n bu wē kpa bu wa bu nun somi a ka tōn be kpara. Kpa ba kun s̄a wunē turon somunu. ¹⁸ Kaa Isireliba s̄a a nee, bu tii dēerasio sian s̄. Ba koo yaa tem

domi na ben wōkinu nua ni ba man koosimō. Ba mō, wara u koo bu yaa wē bu tem, domi sanam mē ba wāa Egibitio ba ye kpuro mō. Adama tē ne, Yinni Gusunō kon bu yaa wē. ¹⁹ N n ssō teeru tōna ba koo ye tem, n kun mē, ssō yiru, n kun mē, ssō nōōbu, n kun mē ssō wōkuru, n kun mē, ssō yendu. ²⁰ Suru gira ba koo ye tem sere yu yari ben wērun di, yu bu tusi. Domi ba ne, Yinni Gusunō yina, ne wi na wāa ben suunu ssō. Ba man wōkisi ba mō, mban sōna ba yara Egibitin di.

²¹ Mōwisi u Yinni Gusunō wisa u nee, tōn durōbu nōōbun suba natawa (600.000) Isireliba ba s̄a, ben suunu ssō na wāa. Yera a nee, kaa bu yaa wē bu tem sere suru gira mam mam? ²² Domi wee, baa s̄a n bēsen yāanu ka ketēba kpuro go, n kun mē su nim wōkun swēē kpuro mwēeri, ye kpuro yañ bu turi.

²³ Yinni Gusunō u Mōwisi wisa u nee, a tamaa ne nōm kpiribugiiwa? Tē kaa wa ye na nun sōōwa yā kun koo koora.

Gusunō u win Hunde

Isireliban guro gurobu

wata ka wōku te wē

²⁴ Ma Mōwisi u yara u da u Yinni Gusunōn gari yi tōn be sōōwa. U Isireliban guro gurobu wata ka wōkuru mēna. Ma u dera ba sina ba ka kuu te sikerena. ²⁵ Yinni Gusunō u sarama guru wii wuroru ssō. Ma u ka Mōwisi gari kua. Ma u Hunde ye u Mōwisi wēn dam sukum sua u guro guro be wē. Ma guro guro be, ba s̄aru wəri nge Gusunōn sōmōbu, adama n n ka te.

²⁶ Ben yiru gabu Elidadi ka Medadi ba sina ben sansani, bañ de Yinni Gusunōn kuu ten mi. Adama ka mē, Hunde u bu yōōwa. Ma ba maa s̄aru mō sansani mi. ²⁷ Yera aluwaasi goo u seewa u da u ye Mōwisi sōōwa u nee, wee Elidadi ka Medadi ba s̄aru mō nge Gusunōn sōmōbu besen sansani.

²⁸ Yera Yosue Nunin bii, wi u s̄a Mōwisin sōm kowo saa win aluwaasi piiburun di, u Mōwisi sōōwa u nee, nen yinni, a bu yinario bu s̄a te ko.

²⁹ Mōwisi u nūn sōōwa u nee, a nisinu mōwa nen s̄? Gusunō u de win Hunde yu du Isireliba kpuro ssō, kpa bu ko win sōmōbu.

³⁰ Yen biru Mōwisi ka guro guro be, ba doona sansani yen min di.

Yinni Gusunō u Isireliba

kusunu wē bu tem

³¹ Yera Yinni Gusunō u woo seeya saa nim wōkun di. Ma woo ge, ga ka kusunu na nu teria sansani ye ssō kpuro nge ssō teerun sanum saka. Kusu ni, nu tem wulkiriwa gōm soonu yirun saka. ³² Tōo te, ba kusunu gurawa sere ka wōkuro. Yen sisiru ba maa gura. Be ba gura fiiko, bera ba kilo nōōm nōōm suba dabinu gura. Ma ba kusu ni teria

ba ka ben sansani sikerena. ³³ Sanam me ba kusu ni nɔɔ kpɛɛ, yera Yinni Gusunon mɔru seewa ma u Isireliba nɔni swaa bakaru kpɛɛ. ³⁴ Ma ba yam mi yisuru ka kaden sikiru. Domi miya ba bu sika be ba binɛ kua too yaa ye sɔɔ. ³⁵ Saa min diya Isireliba ba seewa ba da Haserɔtu. Ma ba yɔra mi.

Yinni Gusunɔ u dera

bara disigira Mariamu wɔri

12

¹ Mɔwisi u kuro goo sua wi u saa Etiopigii. Yera Mariamu ka Aroni ba Mɔwisi wimɔ. ² Ba nɛɛ, Mɔwisi tɔnan min diya Yinni Gusunɔ u ra ka Isireliba gari ko? Aawo! U ra maa ka bu gari ko saa besen min di.

Yera Yinni Gusunɔ u gari yi nua. ³ N deema Mɔwisi u suuru mɔ too. Goo sari wi u nɔn suuru kere handunia ye sɔɔ. ⁴ Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni ka Mariamu sɔɔwa u nɛɛ, beɛ kpuro i doo nen kuu bekurugirɔ.

Ma ba da mi. ⁵ Ma Yinni Gusunon tii u sarama guru wii wuro te sɔɔ, u na u yɔra win kuu ten kɔnnɔwɔ. Ma u Aroni ka Mariamu soka. Ma be yiru ye, ba na. ⁶ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i nen gari swaa dakio. Nen soma be ba waa beɛn suunu sɔɔ, kāsiru sɔɔra na ra bu tii sɔɔsi, kpa n ka bu gari ko dosu sɔɔ. ⁷ Adama n n me na ra ka Mɔwisi nen som kowo gari ko. Domi u sɔɔwa naanɛgii nen tɔmbu sɔɔ. ⁸ Nɔɔ ka nɔɔwa na ra ka nɔn gari ko, n n maa mɔ kāsiru sɔɔ na ra nɔn tii sɔɔsi. U ra man wawa saa saa nge me na saa. N n men na, mban sɔna in berum kue i ka nen som kowo Mɔwisi wii.

⁹ Ma Yinni Gusunɔ u ka bu mɔru kua. Yen biru u doona. ¹⁰ Yera guru wii wuro te, ta doona. Ma Gusunɔ u dera bara disigira Mariamu wɔri u bau kpikisu yara nge wɛsu. Ma Aroni u Mariamu mɛɛra u deema bara disigira ta nɔn mwa. ¹¹ Yera Aroni u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a man suuru kuo. A ku de su besen torarun are wa te sa kua nge gari bakasu. ¹² A ku de Mariamu u n saa nge bii wi ba mara goru ma win wasin bee tia ya kɛsa.

¹³ Yera Mɔwisi u Yinni Gusunɔ nɔngiru sue u nɛɛ, a nɔn bekio.

¹⁴ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, Mariamun tundo u n nɔn yaatam sie wuswaaɔ baɔ koo nɔn kenusi gina sɔɔ nɔɔba yiru sekurun sɔ? N n men na, bu nɔn yaro sansanin di sɔɔ nɔɔba yiru, yen biru kpa bu ka nɔn wurama yenuɔ.

¹⁵ Ma ba Mariamu yara sɔɔ nɔɔba yiru sansanin biruɔ. Adama Isireliba baɔ doone sere ye Mariamu u wurama. ¹⁶ Yeniban biru Isireliba ba seewa Haserɔtu di ba da ba sina Paranin gbaburo.

Mɔwisi u tɔmbu gora bu Kananin tem saria mɛɛri

13

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a tɔmbu gosio bu ka Kananin tem saria mɛɛrim da, me na beɛ Isireliba wɛɛmɔ. Bwese kera baayere sɔɔ, tɔn turowa kaa gosi u da. Yero u ko n sɔɔwa bwese kera yen wirugii turo.

³ Ma Mɔwisi u Yinni Gusunon gere wuru. U tɔn be gosa u bu gora saa Paranin gbaburun di. Be u gosa mi, be kpuro ba sɔɔwa Isireliban wirugibu. ⁴ Ben yisa wee.

Rubenin bweseru sɔɔ, Samua, Sakurin bii.

⁵ Simeon bweseru sɔɔ, Safati, Horin bii.

⁶ Yudan bweseru sɔɔ, Kalebu, Yefunen bii.

⁷ Isakarin bweseru sɔɔ, Yiguali, Yosefun bii.

⁸ Efaraimun bweseru sɔɔ, Osee, Nunin bii.

⁹ Benyamɛn bweseru sɔɔ, Paati, Rafun bii.

¹⁰ Sabulonin bweseru sɔɔ, Gadieli, Sodin bii.

¹¹ Yosefun bweseru sɔɔ, be ba saa Manasen bwese kera, Gadi, Susin bii.

¹² Danun bweseru sɔɔ, Amieli, Gemalin bii.

¹³ Aseɛn bweseru sɔɔ, Seturi, Mikaelin bii.

¹⁴ Nefitalin bweseru sɔɔ, Nakabi, Fofusin bii.

¹⁵ Gadin bweseru sɔɔ, Geweli, Makin bii.

¹⁶ Tɔn be ba sia mi, beya Mɔwisi u gosa u gora bu ka tem men saria mɛɛrim da. Ma u Osee Nunin bii yisuru ka, Yosue.

¹⁷ Mɔwisi u sere bu gori u bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo Kananin temɔ saa men sɔɔ yɛsan nom dware gian di kpa i ka da guunun bera gia.

¹⁸ Kpa i tem men saria mɛɛri kpa i wa men tɔmbu ba n dam mɔ, ba kun maa dam mɔ, ba n dabi, ba kun maa dabi. ¹⁹ I ko i maa mɛɛri tem me, mu n gea saa, mu kun maa gea saa. Kpa i mɛɛri men wusu su n gbaranu mɔ, su kun maa mɔ. ²⁰ Kpa i maa mɛɛri mu n koo dɔanu ko, mu kun maa mɔ, mu n danu mɔ, mu kun maa mɔ. I wɔrugoru koowo. Kpa i ka men daa marum wama.

N deema saa ye sɔɔra resem gbiikaa ya ra ye.

²¹ Yen biruwa tɔn be, ba seewa ba tem men saria mɛɛrim da saa gbaburu te ba mɔ Sinin di n ka da Rehɔbuɔ, Hamatin swaaɔ. ²² Ba dua tem me sɔɔ saa sɔɔ yɛsan nom dware gian di ma ba ka da sere Heboronɔ mi Ahimani ka Sesai ka Talimai, Anakin bibun bwesera waa. Heboronɔ ye, ya Egibitin wuu ge ba mɔ Soani tɔkɔru kere ka wɔɔ nɔɔba yiru. ²³ Ma ba tunuma wɔwa ye ba mɔ Esikolio. Miya ba resem kaaasa bura ka sere yen swaaru. Ma ba ye sɔɔwa be yiru ba saarusic ka deka. Ba maa daa marum gam sua me ba mɔ gerenadi ka figi. ²⁴ Ba wɔwa ye yisuru ka Esikoli, yen sɔ miya Isireliba ba resem swaaru bura.

Mɔwisin gɔrobu ba gora tusia

²⁵ Sɔɔ weerun biru goro be, ba wurama.

²⁶ Ye ba tunuma, ba wura Kadesio, Paranin gbaburo, mi Mɔwisi ka Aroni ka Isireliba kpuro ba waa. Ma ba gerua ye ba wa kpuro.

²⁷ Ba nɛɛ, too, sa da tem mi a sun gora mi. Ka gem tem me, mu tim ka bom kokumawa.

Mɛn dāa marum gam wee sa ka na. ²⁸ Adama tɔn be ba wāa mi, ba dam mɔ. Ben wusu su kpā su maa gbāranu mɔ. Sa maa Anakin bibun bweseru wa mi, be ba ran gunu. ²⁹ Ma Amalekiba ba wāa mɛn sɔɔ yēsan nɔm dware gia. Ma Hetiba ka Yebusiba ka Amɔreba ba wāa guunun bera gia. Kananiba ba maa wāa nim wōku ge ba mɔ Mɛditeranen bɔkuɔ, ka sere Yuudenin daarun gooro.

³⁰ Yera tamba Mɔwisi wakisim seewa. Ma Kalebu u bu marisia u nɛɛ, su da su tem mɛ mwa mu ko bɛsegim. Sa ko nasara wa.

³¹ Adama tɔn be ba ka nɔn tem mɛ mɛɛrim da mi, ba nɔn siki ba nɛɛ, saɔ kpɛ su ka tem mɛn tambu sanna. Domi ba sun dam kere.

³² Ma ba seewa ba tem mɛ nanum sosi Isireliban wuswaaɔ. Ba nɛɛ, tem mi sa bɔsu mi, mu ra tɔmbu gowa be ba kɔ bu sina mi. Be sa wa mi kpuro ba gunuwa. ³³ Sa mam Anakin bibun bweseru wa mi, be ba sāa doogo bweseru. Ben wuswaaɔ sa sāawa nge twee. Mɛya ben tii ba koo sun garisi.

Isireliba ba yina

bu du Kananin temɔ

14

¹ Ye Isireliba ba gari yi nua ba kpa, yera ba nɔɔgiru sua ba swi wōku giriru. ² Ma ba Mɔwisi ka Aroni wakisim wari ba nɛɛ, mban sōna saɔ daa yande gu Egibitiɔ, n̄ kun mɛ gbaburu mini. ³ Mban sōna Yinni Gusunɔ u ka sun na tem mini bu sun go ka takobi kpa besen kurɔbu ka besen bibu bu ko yiberɛbagibu. N buram bo su wura Egibitiɔ.

⁴ Ma ba wesiana ba nɛɛ, su besen tii kparo kua, kpa su wura Egibitiɔ.

⁵ Ye Mɔwisi ka Aroni ba nua mɛ, yera ba kibari ba wuswaa tem girari Isireliba kpuron wuswaaɔ. ⁶ Yera be sɔɔ, be ba tem mɛn saria mɛɛrim da mi, Yosue, Nunin bii ka Kalebu, Yefunen bii ba ben tiin yānu gɛɛka nuku sankiranun sɔ. ⁷ Ba gerua ba nɛɛ, tem mɛ sa mɛɛrim da mi, mu wā gem gem. ⁸ Tim ka boma mu kokumɔ mi. Gusunɔ ù n ka sun nɔnu geu mɛɛra, u koo ka sun da mi, kpa u sun mu wɛ. ⁹ Yen sɔ, i ku nɔn seesi, kpa i ku tɔn ben berum ko. Domi ba koo kowa nge besen dīanu. Ben būnu kun bu kōsumɔ. Adama Yinni Gusunɔ u ko n ka sun wāa. I ku ben berum ko.

¹⁰ Saa ye Isireliba ba gerunamɔ bu Kalebu ka Yosue kpenu kasuku, saa yera Yinni Gusunɔn yiiko ya sōsira win kuu ten wɔllo Isireliba kpuron wuswaaɔ.

Mɔwisi u Isireliba

suuru kanammɛ Gusunɔn mi

¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sōwa u nɛɛ, sere saa yerà Isireliba ba ko n man gema. Sere saa yerà ba koo den man naane ko, baa mɛ na maamaaki dabinu kua ben suunu

sɔɔ. ¹² Kon bu baranu kpɛɛwa, kpa n bu go. Adama wunɛ kon de wunɛn bweseru tu kpɛa tu dam ko n kere Isireli be ba tie.

¹³ Yera Mɔwisi u Yinni Gusunɔ sōwa u nɛɛ, wuna a Isireliba yarama Egibitin di ka wunen dam. Egibitigibu bà n nua ye a Isireliba kua, ¹⁴ ba koo ye Kananiba sɔ. N deema ben tii ba nua ma wuna a Isireliba kpare, a ra tii bu sōsi nɔni ka nɔni. Ba maa nua ma wuna a bu kōsu. Domi a ra n bu swaa gbiiye sɔɔ sɔɔ ka guru wii wuroru, wōkuru kpa a n wāa dāo yara sɔɔ. ¹⁵ Wee tɛ, à n wunen tɔn be kpeerasia nɔn teeru, bwese tuku ni nu wunen gari nua, nu koo gere nu nɛɛ, ¹⁶ wunɛ Yinni Gusunɔ aɔ dam mɔ a ka wunen tɔn be kpara a ka da tem mi a bu nɔ mweɛru kua. Yen sōna a na a bu go gbaburu. ¹⁷ Yen sɔ tɛ, na nun kanamɔ a de a nun dam bakam sōsi nge mɛ a gerua a nɛɛ, ¹⁸ a sāawa suurugii. Wunen durom mu kpā. A ra tɔmbu ben toranu suuru kue. A ku ra toro deri a kun nɔn sɛɛyasie. Mɛya a ra baababan toranun mɔɔru mwe ben bibun mi, sere ka ben sikadominɔ. ¹⁹ Yen sɔ, Yinni, a tɔn be, ben toranu suuru kuo. A wunen wɔnwɔndu yaayo. A yaayo nge mɛ a ra n bu suuru kuammɛ saa m̄n di a bu yarima Egibitin di.

²⁰ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon bu suuru kua nge mɛ a kana. ²¹ Adama sere ka nɛn wāaru ka sere maa nɛn yiiko ye ya tem kpuro yiba, ²²⁻²³ Isireli be, baɔ duɔ tem mɛ sɔɔ, bu sere mu wa, mɛ na bōrua na nɛɛ, kon ben baababa wɛ. Domi ba nɛn yiiko ye wa ka sɔm maamaakigii ni na kua Egibitiɔ ka gbaburu. Ba maa nɛn laakari mɛɛra gbaburu nɔn dabinu, ma baɔ nɛn gere mɛm nɔwɛ, ba man gema. ²⁴ Adama yɛn sɔ Kalebu, nɛn sɔm kowo uɔn bwisika nge be, mɛ u nɛn gere swii mam mam, kon de u du tem mɛ sɔɔ, mɛ u beram da kpa win bibun bweseru ta n mu mɔ. ²⁵ Adama Amalekiba ka Kananibara ba wāa tem mi, wōwa sɔɔ. Yen sɔ, sia i gɔsiro i da gbaburu nim wōku ge ba mɔ Naa yari gia.

Yinni Gusunɔ

u win tambu sɛɛyasia

²⁶ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sōwa u nɛɛ, ²⁷ na nua Isireliba ba man wakisimɔ. Sere saa yerà ba koo man wakisim mari. ²⁸ I bu sōwɔ i nɛɛ, sere ka nɛn wāaru kon bu kuawa nge mɛ ba gerumɔ. ²⁹ Gbaburu miniwa ba koo della bu gbi, be, be ba gesi gara be ba wō yendu mɔ ka be kere mɛ, ba ka man wakisii. ³⁰ Ben goo kun duɔ tem mi, mɛ na bɛɛ nɔɔ mweɛru kua, i ka sina, ma n kun mɔ Kalebu, Yefunen bii, ka Yosue, Nunin bii. ³¹ Adama ben bii be ba nɛɛ, ba koo ko yiberɛban yobu mi, beya kon de bu du tem mɛ sɔɔ, kpa ba n wāa mi, mɛ be, ba gɔburu wa mi, ³² kpa be, bu della gbaburu mini bu gbi. ³³ Ben bii be, ba koo sirena wō weeru gbaburu mi, ben baababan mɛm

nəɓu sarirun sɔ sere bu ka gbisuku bu kpe. ³⁴ Nge mɛ ba koo sɔ weeru ba ka tem mɛn saria mɛɛra, nge mɛya kon maa de bu ko wɔ weeru ghaburɔ ben toranun sɔ. Sɔ wee ten tɔ baatere ta ko n sɔawa nge wɔ tia. Saa ye sɔra ba koo gia ma gɔa girina nɔ kun ka bu wɔa. ³⁵ Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Mɛya kon bu kua domi ba man seesi ben nuku kɔsurun sɔ. Ba koo gbisukuwa ghaburu mi, kpa ben gonu nu kam ko mi.

³⁶ Be Mɔwisi u raa gɔsa ba ka tem mɛn saria mɛɛrim da, ye ba wurama ba wɔki, ma ba tem mɛ nanum doke, ³⁷ beya Yinni Gusunɔ u so u go, ³⁸ ma n kun mɔ Yosue, Nunin bii ka Kalebu, Yɛfunɛn bii.

Isireliba ba maa tora

³⁹ Ma Mɔwisi u da u Yinni Gusunɔn gari yi Isireliba kpuro sɔwa. Ma ben nuki sankira gem gem. ⁴⁰ Ma ba seewa buru buru yellu ba yɔwa guuru wɔla ba mɔ, Yinni, bɛɛ wee sa ko da mi a nɛɛ, su da mi. Sa torawa.

⁴¹ Yera Mɔwisi u nɛɛ, mban sɔna i Yinni Gusunɔn wooda sara kpm. Ye i mɔ mi, yaɔ ka bɛɛ gam dɔɔ. ⁴² I ku da, domi Yinni Gusunɔ uɔ ka bɛɛ wɔa. I ku de bɛɛn yibereba bu bɛɛ kamia. ⁴³ Amalɛkiba ka Kananiba ba wɔa bɛɛn wuswaaɔ. Ba koo maa bɛɛ go ka takobi, domi i Yinni Gusunɔ biru kisi. Uɔ ko n maa wɔa ka bɛɛ.

⁴⁴ Ka mɛ, ba da guuru wɔllu mi. Adama baɔ ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te de. Mɛya Mowisin tii kun maa ka bu de. ⁴⁵ Saa ye sɔra Amalɛkiba ka Kanani be ba wɔa guurun bera mi, ba na ba Isireliba wɔri. Ma ba bu go go ba ka da sere Hɔmaaɔ.

Som ka gum ka tam yɔkuru

15

¹ Yinni Gusunɔ u Mowisi sɔwa u nɛɛ, ² a Isireliba sɔwa a nɛɛ, i n dua tem mɛn nɔ mweeru na bɛɛ kua sɔɔ, i ka sina, ³ ma i nɛ, Yinni Gusunɔ yaku dɔɔ mwaararugiru kuamme, n kun mɛ nɔ mweeru yɔkuru, n kun mɛ kɛru garu te i kua ka kɛru, n kun mɛ tɔ bakarun yɔkuru, i ko i tu kowa ka yɔaru, n kun mɛ ka ketɛ, n kun mɛ ka boo, kpa yaku ten nuburu tu man dore. ⁴ Wi u koo ka yaa saberu garu yɔkuru na, u koo som sɔndimawa kilo ita mɛ ba burina ka gum ditiri tia ka bɔnu. ⁵ N n maa yɔaru na ba ka yaku dɔɔ mwaararugiru mɔ, n kun mɛ siarabun yɔkuru, ba koo tam ditiri tia ka bɔnu sɔndiwa te sɔɔ. ⁶ N n maa yɔa kinɛrun na, ba ka yɔkuru mɔ, ba koo som sɔndimawa kilo nɔɔba tia, mɛ ba burina ka gum ditiri yiru, ⁷ ka sere tam ditiri yiru. Bɔ n ye kpuro dɔɔ doke, yen nuburu ta koo man dore. ⁸ N n maa keten na, ba ka yaku dɔɔ mwaararugiru mɔ, n kun mɛ siarabun yɔkuru, n kun mɛ nɔ mweeru yɔkuru, n kun mɛ yaku garu, ⁹ ba koo som kilo nɔɔba nɛɛ mɛ ba burina ka

gum ditiri ita sɔndiwa yaa ye sɔɔ, ¹⁰ ka sere tam ditiri ita. Saa ye sɔɔ, bɔ n ye kpuro dɔɔ doke, yen nuburu ta koo man dore. ¹¹ Nge mɛya ba ko n da ko bɔ n ka ketɛ yɔkuru mɔ, n kun mɛ yɔa kinɛru, n kun mɛ yɔa kpembu, n kun mɛ boo kpembu. ¹² Yɔkuru baaterewa i ko i n da kue mɛ, nge mɛ ten wooda ya gerua. ¹³ Isireli baawurewa u ko n da ko mɛ, u n yɔkuru mɔ tɛn nubura koo man dore. ¹⁴ Sɔbu be ba wɔa saa fiiko, n kun mɛ be ba tɛ mi, bɔ n yɔkuru mɔ tɛn nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore, ba koo kowa nge mɛ. ¹⁵ Wooda tia yera baawure u koo swii. Ya ko n maa wɔawa sere ka bɛɛn bibun bwesero. Ne, Yinni Gusunɔ, naɔ bɛɛ Isireliba ka sɔbu wunanamɔ. ¹⁶ Wooda tia yera i ko i swii bɛɛ kpuro.

Dɔa gbiikii ni ba koo din kɛru

¹⁷ Yinni Gusunɔ u Mowisi sɔwa u nɛɛ, ¹⁸ a Isireliba wooda yeni sɔwa a nɛɛ, sanam mɛ i ko i du tem mɛ sɔɔ, mi na ka bɛɛ dɔɔ, ¹⁹ ma i dɔanua kua i ka di i ko i yen sukum suawa i man wɛ. ²⁰ I ko i som buri kpa i man kiraru kua i ka na kpa i tu sɔsi beri berika, nge mɛ i ra ka bɛɛn dɔa gbiikinu nɛ i sɔsi. ²¹ Nge mɛya i ko i ka man kira gbiikiru wɛ te i wɔwa. Yeni ya ko n sɔawa wooda sere ka baadommaɔ.

Yaku ni ba koo ko

tora ni baɔ yɛn sɔ

²²⁻²³ Yinni Gusunɔ u maa Mowisi sɔwa u nɛɛ, tɛwa? N kun mɛ siawa? I n nɛn wooda gaa sara in ka baaru, ye na bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru wɛ saa wunen min di, ²⁴ ma goo kun tora te wa, bɛɛ kpurowa i ko i man yaku dɔɔ mwaararugiru kua ka naa kinɛ kpembu tɛn nubura koo man dore. Kpa i som ka tam mɛ ba ra sɔndi mi, doke ka sere maa boo kinɛru, tora ten suurun sɔ. ²⁵ Yaku kowowa u koo Isireliba kpuro deerasiabun wororu koosi. Kpa be kpuro be ben torarun suuru wa. Domi ba torawa baɔ ka baaru, ma ba ka ben yaku dɔɔ mwaararugiru na ka torarun yɔkuru nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ²⁶ Kon bu ben tora te suuru kua ka maa sɔɔ be ba wɔa ben suunu sɔɔ. Domi ba torawa baɔ ka baaru. ²⁷ N n maa tɔn turon na u tora uɔ ka baaru, u koo boo niu wɔɔ tiaguu gowa win tora ten sɔ. ²⁸ Yaku kowowa u koo nɔn deerasiabun wororu kua. U n tu kua u kpa yɛro u koo suuru wa. ²⁹ Isireliba ka sɔbu kpuro wooda tia yera ba ko n mɔ ben goo u n tora uɔ ka baaru. ³⁰ Adama ben goo u n yɛ ma torara u ka mɔ, u man torariwa. Ba koo nɔn yarawa win tɔmbun min di. ³¹ Domi u nɛn gari gema, ma u nɛn woodaba sara. Ba koo nɔn yarawa win tɔmbun min di kpa u win torarun are sɔbe.

Goo u tɔɔ wɛrarugirun

wooda sara

³² Sanam me Isireliba ba waa gbaburu ba goo mwa u daa guramɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. ³³ Be ba nɔn wa, ba ka nɔn da Mɔwisi ka Aronin mi ka Isireliba kpuron mi. ³⁴ Ma ba nɔn kenusi dirɔ gina, domi baɗ yɛ ye ba koo nɔn kua. ³⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u neɛ, ba koo yɛro yarawa sansanin di kpa bu nɔn kpenu kasuku bu go. ³⁶ Ma ba nɔn yara sansanin di ba kpenu kasuka ba go, nge me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

Yabenun sari

³⁷ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u neɛ, ³⁸ a Isireliba sɔɔwɔ a neɛ, bu tii sari kuo yi n sɔare ben yabenun swaa buaa kpa bu yi wɛɛ gaaduragii sɛre. ³⁹ Bɔ n sari yi wa, yi sɔare, ba koo nen woodaba yaaya bu ye mem nɔɔwa. Saa ye, baɗ maa ben tiin gɔru kiru mɔ bu sere ko naane sarirugibu, bu da bu bɔnu gasiri. ⁴⁰ Nge meya ba koo ka nen woodaba yaaya, kpa bu ka ye mem nɔɔwa kpa ba n sɔa nenem nen sɔ. ⁴¹ Nɛna na sɔa Gusunɔ wi u bu yara Egibitin di na n ka sɔa ben Yinni.

Kore u Mɔwisi seesi

16

¹ Kore, Yiseharin bii, Kehatin debubu, Lefin bweseru sɔɔ, ka Datani ka Abiramu, Eliabun bibu ka Oni, Peletin bii, Rubenin bweseru sɔɔ, ² be kpurowa ba Mɔwisi seesi, ka sere maa tɔmbu goobu ka weeraakuru (250) gabu be ba sɔa Isireliban wirugii be ba naane sɔa. ³ Yera ba menna ba Mɔwisi ka Aroni soka ba neɛ, ya den tura me, bese Isireliba kpuro sa sɔawa be Gusunɔ u gɔsa. U maa waa bese kpuron suunu sɔɔ. Mbaɗ sɔna i tamma i sun kere, bese, Gusunɔn tɔn be sa tie.

⁴ Sanam me Mɔwisi u gari yi nua, yera u wuswaa tem girari. ⁵ U Kore ka win tɔn be sɔɔwa u neɛ, sia bururu, Yinni Gusunɔ u koo sun sɔɔsi wi u sɔa wigii ka wi u gɔsa. U koo maa de yɛro u nɔn susi. ⁶ Tɛ, wune Kore ka wunegibu, i dɔɔ guratii suo. ⁷ Sia kpa i turare dɔɔ doke Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Sa ko wa wi u koo gɔsi u n sɔa wigii. Aɗ wa beɛ Lefin bibu i banda?

⁸ Mɔwisi u kpaam Kore sɔɔwa u neɛ, i swaa dakio beɛ Lefiba. ⁹ Ye Yinni Gusunɔ u beɛ gɔsa Isireliba sɔɔ, i ka win sɔmburu ko win kuru sɔɔ, kpa i n sɔa win tɔmbun sɔm kowobu, yaɗ beɛ tura? ¹⁰ U wura wune Kore ka wunegibu i nɔn susi, yera i maa yaku kowobun sɔmburu ki? ¹¹ N n men na, Yinni Gusunɔwa i seesimɔ. Domi wara ra n Aroni i n ka sere nɔn waki.

¹² Yera Mɔwisi u gora bu da bu Datani ka Abiramu, Eliabun bibu sokuma. Adama ba yina bu na. ¹³ Ba neɛ, wee Mɔwisi u dera sa tem deri mi tim ka bom mu kokumɔ, ma u ka sun na gbaburu mini u ka sun go. Yeni yaɗ nɔn tura? Yera u ki u maa sun dam dɔre? ¹⁴ Uɗ ka sun ne tem mi tim ka bom mu

kokumɔ. Uɗ maa sun resem gbaanu wɛ. U tamma u koo sun nɔni wɔkewa? U doo, saɗ wee.

¹⁵ Ma mɔru ya Mɔwisi mwa, u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u neɛ, a ku ben yakuru mwa. Naɗ bu keteku mwaarire. Naɗ maa ben goo kɔsa kuare.

Yinni Gusunɔ u Kore

ka wigibu kam kooisa

¹⁶ Mɔwisi u maa Kore sɔɔwa u neɛ, wune ka wunegibu i na sia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, kpa Aroni u n waa mi. ¹⁷ Kpa beɛn baawure u win dɔɔ guratia sua u turare dɔɔ doke Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yi kpuro yi ko n sɔawa mi, goobu ka weeraakuru (250). Wune ka maa Aroni i ko i n maa beɛgia neni.

¹⁸ Ma ben baawure u win dɔɔ guratia neni u dɔɔ doke. Ma ba turare doke. Ba da ba yɔra Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ ka Aroni ka sere maa Mɔwisi. ¹⁹ Ma Kore u Isireliba kpuro menna Mɔwisi ka Aronin sɔ, kurun kɔnnɔ mi.

Yera Yinni Gusunɔn yiikon girima ya sɔɔsira. ²⁰ Ma u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u neɛ, ²¹ i doonɔ tɔn ben min di, domi kon bu gowa mi tɛn tɛ ge.

²² Ma Mɔwisi ka Aroni ba wuswaa tem girari ba neɛ, Gusunɔ wuna a hunde koni kpuro waa ru wɛ. Tɔn turon torarun sɔna kaa tɔmbu kpuro go?

²³ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wisa u neɛ, ²⁴ a de tɔn be, bu se Kore ka Datani ka Abiramu bakun di bu da n toma.

²⁵ Mɔwisi u seewa ka Isireliban guro gurobu ba da ba Abiramu ka Datani deema. ²⁶ Saa yera u Isireliba sɔɔwa u neɛ, i tondo saa tɔn kɔso ben kunun di. I ku maa ben gaaɗu baba. I n maa yina i kua me, i ko i gbi ben tora nin sɔ.

²⁷ Ma tɔn be kpuro ba ka Kore ka Datani ka Abiramu tonda.

Ma Datani ka Abiramu ba yara ba waa ben kunun kɔnnɔwɔ ka ben bibu ka ben kurɔbu ka ben debuminu. ²⁸ Ma Mɔwisi u neɛ, tɛ i ko i gia ma Gusunɔwa u man gɔsa n ka sama ye ko ye i waamɔ na mɔ. Naɗ ye mɔ ka nen gɔru kiru. ²⁹ Tɔn be, bɔ n gu nge me tɔmbu kpuro ba ra gbi, n n Yinni Gusunɔ u man gɔsa. ³⁰ Adama Yinni Gusunɔ u n gaa nanumginu kua, u dera tem mu nɔɔ baara mu bu mwe ka ye ba mɔ kpuro, kpa bu da garibun waa yera, saa yera, i ko i gia ma tɔn be, ba Yinni Gusunɔ gemawa.

³¹ Sere Mɔwisi u ka gari gere u kpe, ma mi ba yɔ mi, mu besira. ³² Ma tem mu nɔɔ baara mu Kore ka win yenugibu ka ben arumani kpuro mwe, ka sere maa Datani ka Abiramu ka ben yenugibu, ka ben arumani kpuro. ³³ Ma ba dua garibun waa yera wasiru, ka sere ben ye ba mɔ kpuro. Ma tem me, mu

bu wukiri. Nge meya ba ka doona Isireliban suunu sɔɔn di. ³⁴ Isireli be ba wāa mi, sanam me ba tɔn ben wuri nua, yera ba duki yakikira. Domi berum bu mwa, tem mu ku raa ben tii mwε. ³⁵ Ma dɔɔ yara ya na, ya tambu goobu ka weeraaku (250) te di, te ta turare dɔɔ dokemɔ mi.

Kore ka wigibun dɔɔ guratiin

gari

17

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nεε, ² a Eleasaa, Aroni yāku kowon bii sɔɔwɔ a nεε, u tambu goobu ka weeraaku ten dɔɔ guratii yi wunɔ saa dɔɔn di. Domi yi sāawa Yinni Gusunɔgii. Adama u yin dɔɔ yēε guro u ka da u yari n toma. ³ Kpa a de bu dɔɔ guratii yi so yi ko fεrε fεrε kpa bu ka yi yāku yeru wukiri. Domi Yinni Gusunɔwa ba ka yi turare dɔɔ dokea, kpa ye kpuro ya n sāa yaayatia Isireliban mi.

⁴ Ma yāku kowo Eleasaa u dɔɔ guratii yi ba kua ka sii gandū mi gura, ba ka yāku yerun wukiritii kua. ⁵ Ma ya kua yaayatia Isireliban sɔ ye ya bu sɔɔmɔ ma goɔ kun kpε u Yinni Gusunɔ turare dɔɔ dokea, ma n kun mɔ be ba sāa Aronin bibun bweseru. Wi u maa yina u kua me, ba koo yēro kuawa nge me ba Kore ka wigibu kua. Domi meya Yinni Gusunɔ u Aroni sɔɔwa, saa win sɔm kowo Mɔwisin nɔɔn di.

Tomba Mɔwisi ka Aroni

taarε wε

⁶ Yera sisiru bururu Isireliba kpuro ba ka Mɔwisi ka Aroni waki ba mɔ, wee i dera Yinni Gusunɔn tamba gu.

⁷ Sanam me tɔn ben kpuro ba mennamɔ bu ka Mɔwisi ka Aroni seesi, yera ba mεεta Yinni Gusunɔn kurun bera gia, ma ba wa guru wii wuroru ta tu wukiri. Ma Yinni Gusunɔn yiiko ya sɔɔsira. ⁸ Mɔwisi ka Aroni ba da kuu ten mi. ⁹ Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nεε, ¹⁰ i yario tɔn ben suunu sɔɔn di. Kon bu gowa nɔni kpaki teeru.

Ma Mɔwisi ka Aroni ba yiira ba wuswaa tem girari. ¹¹ Mɔwisi u Aroni sɔɔwa u nεε, a dɔɔ guratii ye suo, kpa a dɔɔ sua yāku yerun di a doke ye sɔɔ, kpa a turare doke mi, kpa a da tɔn ben mi gia fuuku a bu dεerasiabun wororu koosi. Domi Yinni Gusunɔn mɔru ya seewa. Kεsi kεsi bararu ta torua.

¹² Aroni u dɔɔ guratii ye sua nge me Mɔwisi u gerua. U da tɔn ben mi. Ma u deema kεsi kεsi bararu ta torua tɔn ben suunu sɔɔ. Ma u turare dɔɔ doke, u bu dεerasiabun wororu koosi. ¹³ Ma u yāra be ba gu ka be ba wasin baa sɔɔ. Ma bara te, ta yāra. ¹⁴ Tambu nɔrɔbun suba wākura nne ka nata ka wunɔbuwa ba gu yen dama te (14.700), be ba gu Koren torarun sɔ baasi.

¹⁵ Yen biru Aroni u gɔsira u da Mɔwisin mi, Yinni Gusunɔn kuu ten kɔnnɔwɔ. Ma bara te, ta yāra.

Aronin deka

¹⁶ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nεε, ¹⁷ a Isireliba sɔɔwɔ a nεε, ben bwese kera baayeren wirugii u ka deka tia na, ¹⁸ kpa a ben baawuren yisuru yore win deka sɔɔ, kpa a Aronin yisuru yore Lefin bwese keran deka sɔɔ. Domi bwese kera baayeren wirugii u ko n win deka mɔwa. ¹⁹ Yen biru kpa a deki yi yi nen kuu bekurugiro, mi na ra ka bεε yinne. ²⁰ Wi na gɔsa, win deka ya koo kpapa. Saa yera kon Isireliba marisia waki ni ba bεε koosimɔ min sɔ.

²¹ Mɔwisi u Isireliba kpuro ye sɔɔwa. Ma bwese kera baayeren wirugii u deka tia wε. Ma yi kpuro yi kua deki wākura yiru. Ma Aronin deka ya wāa begiin suunu sɔɔ. ²² Mɔwisi u ka deki yi da Yinni Gusunɔn wuswaa kuu bekurugiro mi. ²³ Bururu yam sāruru Mɔwisi u dua kuru mi, ma u deema Aronin deka ye ya sāa Lefiban deka, ya kpapa ya wεsu kua sere ya binu mara nu ye. ²⁴ Ma Mɔwisi u deki yi gura Yinni Gusunɔn wuswaan di, u ka da Isireliba kpuron wuswaa bu ka wa kpa ben baawure u win deka sua. ²⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nεε, a ka Aronin deka wuro a yi woodan kpakoro ten wuswaa, ya n ka sāa seeda Isireliban sɔ be ba man seesi. Nge meya baɔn maa ka man wākimɔ n sere bu go.

²⁶ Ma Mɔwisi u kua kpuro nge me Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa.

Yaku kowobu

ka Lefiban sɔmburu

²⁷ Yera Isireliba ba na ba Mɔwisi sɔɔwa ba nεε, wee, sa gbimɔ sa dɔɔ. ²⁸ Wi u gesi Yinni Gusunɔn kuu te susi, u ra gbiwa. Meya sa ko n gbimɔ sa n dɔɔ?

18

¹ Yinni Gusunɔ u Aroni sɔɔwa u nεε, wunε ka wunen bibun bweseru ka Lefiba kpurowa i ko i bεen toranun are sɔbe i n tora Yinni Gusunɔn sāa yerɔ. Adama wunε ka wunen bibun bweseru tɔnawa i ko bεen toranun are sɔbe ni i kua yāku kobun sɔmburu sɔɔ. ² I n da kuu bekurugii ten wuswaa, mi woodan kpakoro te, ta wāa, a de wunen tundo bisibu Lefiba bu na bu ka bεε somi, wunε ka wunen bibu. ³ Ba ko n da kowa ye a bu sɔɔwa kuu ten nenubu sɔɔ. Adama baɔn sārurun dendi yānu ganu babamɔ, n kun me yāku yeruginu, kpa i ku ra ka gbin sɔ, wunε ka be. ⁴ Beya ba ko n da bεε somi kpa ba n da kuu ten sɔmburu ko. Tɔn tuko goo kun susimɔ mi. ⁵ Bεen tii i ko n da sɔmburu kowa yāku yerɔ ka dii te ta dεere gem gem mi. Nge meya nen mɔru kun maa ka seemɔ Isireliban sɔ. ⁶ Na bεen

tundo bisibu Lefiba gɔsa Isireliban suunu sɔɔn di. Ba s̄awa negibu, adama na b̄e bu w̄ewa bu ka kuu ten s̄amburu ko. ⁷ Wunε ka maa wunen bibu, b̄eegia ȳaku kobu ȳaku yerɔ ka sere ye ya s̄aa dii te ta d̄eere gem gem soma. S̄ambu tera i ko i ko. N̄ena na b̄e tu w̄εm̄o. Ta s̄awa k̄εe geeru. T̄on tuko goo ù n man susi, kon n̄un gowa.

Ye ya s̄aa

ȳaku kowobun d̄ianu

⁸ Yinni Gusunɔ u Aroni s̄ɔwa u n̄eε, wee, ȳaku ni Isireliba ba ka man naawamme kpuro s̄ɔɔ, kon b̄e b̄een saria w̄ε wunε ka wunen bibu. Ya ko n s̄awa wooda sere ka baadomm̄a. ⁹ Ȳaku ni ba koo man kua, b̄a n kpa, n̄in sukum kaa n m̄o, ni wee, torarun ȳakunu, ka ȳaku ni ba ra ka toraru s̄ame, ka gberun d̄ianun ȳakunu, ka k̄enu. B̄a n ȳaku ni s̄ɔɔ negia w̄ia, sukum m̄e mu tia wunε ka wunen biba i m̄e kpuro m̄o. ¹⁰ I ko i da i mu diwa yaam d̄eeram̄o. Wunε ka wunen bii t̄on durɔ baawurewa i ko mu di. I ko mu garisiwa d̄ia d̄eeranu. ¹¹ Wee ye ya ko n maa s̄aa b̄eegia. Yera k̄εe ni ba ka man naawa ba s̄ɔsi beri berika. Ya ko n s̄awa wunε ka wunen bibugia. Be ba d̄eere wunen yenuɔ kpuro, bera ba koo ye di. ¹² Kaa maa d̄ia gbiikii ni ba ka man naawan tii sua. Guma? Aa, alikamawa? Aa, tam kpama? Wunε ka wunen biba i ko n ye m̄o. ¹³ D̄ia gbiikii ni ba ka man gesi naawa kpuro, nu ko n s̄awa wunε ka wunen bibuginu. Be ba d̄eere wunen yenu s̄ɔɔ, bera ba koo nu di. ¹⁴ Ḡaa ni ba maa yi n̄en s̄ɔ mam mam, nu ko n s̄awa b̄eeginu. ¹⁵ Bii t̄on durɔ gbiikoo ka yaa saberun buu d̄ɔɔ gbiikuu ge ba koo man w̄ε, ye kpuro ya ko n s̄awa wunε Aronigia. Adama kaa dewa ba n da bii t̄on durɔ gbiikoo yakie ka sere maa yaa ye ba ku ra ka ȳakuru kon buu. ¹⁶ Kaa de bu ye yakiawa saa min di ya suru tia m̄o, ka sii geesun gobi n̄ɔɔbu nge m̄e ba ra yi ȳire s̄aa yerɔ. Gobi yin tian bunum mu s̄awa garamu w̄akuru. ¹⁷ Adama ān ketε buu d̄ɔɔ gbiikuu yakiam̄o, ñ kun m̄e ȳaa buu, ñ kun m̄e boo buu. Sabe nini kpuro nu s̄awa ni ba ra ka ȳakuru ko. Kaa nu gowa a n̄in yem wisi ȳaku yerɔ kpa a n̄in gum d̄ɔɔ doke kpa men nuburu tu n̄e, Yinni Gusunɔ dore. ¹⁸ Yen yaa kpuro ya ko n s̄awa b̄eegia nge m̄e siarabun ȳakurun yaa taa n̄om geuguru ka ten guro guroru nu s̄aa b̄eeginu. ¹⁹ Ȳakunu kpuro ni Isireliba ba ka gesi na n̄en mi, ba s̄ɔsi beri berika na b̄eε nu w̄εm̄o. Ya ko n s̄awa wooda sere ka baadomm̄a wunε ka wunen bibun bweserun s̄ɔ.

²⁰ Yinni Gusunɔ u maa Aroni s̄ɔwa u n̄eε, ān tem wasi Isireliban suunu s̄ɔɔ. N̄ena kaa n m̄o. N̄ena na s̄aa wunen arumani.

Ye ya ko n s̄aa Lefiban saria

²¹ Ye Isireliba ba wa kpuron w̄akuru baateren w̄allo, yen tia ye ba ra man w̄ε, Lefibara kon ye w̄ε ben s̄ambu te ba m̄o n̄en s̄aa yerɔn s̄ɔ. ²² Isireli be ba tie, bān maa susim̄o n̄en s̄aa yerɔ bu sere taare wa ye ya koo de bu gbi. ²³ Lefibara ba koo s̄amburu ko n̄en s̄aa yerɔ, beya ba koo maa ben tiin toranu s̄abe ni ba koo ko mi. Bān ko ba n tem m̄o Isireliban suunu s̄ɔɔ. Ya ko n s̄awa wooda sere ka ben bibun bweserɔ. ²⁴ Adama ye Isireliba ba wa kpuron w̄akuru baateren w̄allo, yen tia ye ba ra man w̄ε, yeya ya ko n s̄aa begia. Yen s̄ɔna na n̄eε, bān tem gam wasi nge Isireli be ba tie.

²⁵ Yinni Gusunɔ u M̄owisi s̄ɔwa u n̄eε, ²⁶ a Lefiba s̄ɔwɔ a n̄eε, Isireliban ye ba wa kpuron w̄akuru baatere s̄ɔɔ, yen tia tia ye ba ra man w̄ε, Lefi be, b̄a n ye mwa ya kua begia, ben tii bu maa w̄akuru baatere s̄ɔɔ tia wunε n̄en s̄ɔ. ²⁷ Nge m̄eya ben tii ba koo maa ka ben k̄enu na ni nu s̄aa nge ben gberun d̄ianu, ñ kun m̄e tam. ²⁸ Nge m̄eya ba ko n da maa ye ba wa Isireliban min di kpuron w̄akuru baateren w̄allo tia wunε. Aroniwa ba ko n da ye w̄ε. ²⁹ K̄εε ni ba gesi wa kpuro ba ko n da Gusunɔgia wunεwa. Gea ba koo n̄un wuna. ³⁰ B̄a n Gusunɔgia w̄ia, ye ya tie ya ko n s̄awa begia, nge m̄e Isireli be ba tie ba ra ben alikama ñ kun m̄e ben tam tii ȳiye, b̄a n Gusunɔgia w̄ia. ³¹ Be ka ben yenugibu ba koo kp̄i bu d̄ia ni di mi ba tura. Domi nu s̄awa ben s̄amburun k̄ɔsiaru. ³² B̄a n gea wuna n̄en s̄ɔ, ma ba ye ya tie di, bān Isireliban k̄εε ni ba man w̄ε dis̄i doke, bān maa toraru garu m̄o mi s̄ɔɔ, bu sere gbi.

Naa nia sw̄aan torom

19

¹ Yinni Gusunɔ u M̄owisi ka Aroni s̄ɔwa u n̄eε, ² i Isireliba s̄ɔwɔ i n̄eε, wee ye n̄e, Yinni Gusunɔ na gerua. Na n̄eε, bu ka naa nia sw̄aa na ye ya kun bau m̄o, kpa ya kun alebu gaa m̄o, kpa ba kun ka ye s̄amburu koore. ³ Kpa bu ye ȳaku kowo Eleasaa nomu beria. U ko de bu ka ye dawa sansanin biruɔ kpa bu ye saka win wuswaa. ⁴ Eleasaa wi, u koo naa yen yem d̄ekawa ka win niki bia kpa u mu ȳεka n̄on n̄ɔɔba yiru n̄en kurun k̄onn̄o gia. ⁵ Kpa u de bu naa gira ye d̄ɔɔ meni win n̄oni biru ka yen gona ka yen yem ka yen bisu kpuro. ⁶ Saa ye s̄ɔra u koo s̄edurun d̄aa ka d̄aa kiku ge ba m̄o is̄ɔpu * doke d̄ɔɔ wi s̄ɔɔ, ka w̄εε wun̄omgii kpa ye kpuro yu d̄ɔɔ mwaara ka naa ye sannu. ⁷ Yen biru Eleasaa wi, u koo win ȳanu teawa kpa win tii u wobure. Yen biru kpa u ḡɔsira u wura sansania. Adama ka m̄e, u ko n dis̄i m̄owa sere ka yoka. ⁸ Wi u naa ye d̄ɔɔ meni, u koo maa win ȳanu teawa

* 19:6 isopu - Yuuban tem kikisa. Sin wurusa ba ra ka s̄arun dendi ȳanu yem ȳεke bu ka nu d̄eerasia.

kpa u wobure. Win tii u ko n maa disisi mawa sere ka yokaa. ⁹ Wi u deere wiya u koo da u yen torom gura kpa u mu yi sansanin biru mi disisi kun wa. Miya ba koo ka mu Isireliba deerasiabun nim kua. Nim me, mu ko n saawa nge yakuru torarun s5. ¹⁰ Wi u torom me gura, u koo win yānu teawa. Ka me, u ko n disisi mawa sere ka yokaa. Yeni ya ko n saawa wooda sere ka baadommaa Isireliban s5, ka sere maa s5 be ba wāa ben suunu s5on s5.

Deerasiabun wooda

¹¹ Wi u t5n goru baba u ko n disisi mawa sere s55 n55ba yiru. ¹² Deerasiabun nim meya ba koo n5n yēka s55 itase ka maa s55 n55ba yiruse, kpa u sere deera. Adama ū kun tii deerasie s55 itase ka maa s55 n55ba yiruse te, u ko n disisi mawa. ¹³ Wi u t5n goru baba, ma un tii deerasie, u nen kuru disisi dokewa mi. Ba koo n5n yarawa Isireliban suunu s5on di. Domi ba5n n5n deerasiabun nim me yēke. Yēro u gina disisi mawa mi.

¹⁴ Wooda gaa wee maa. Goo ū n gu win kura, be ba wāa kuu te s55, u ka gu ka be ba dua mi, be kpuro ba disisi duurawa mi, sere s55 n55ba yiru. ¹⁵ Weke te ta maa wāa kuru mi, ma ta5n wukiri, ten tii ta disisi duurawa mi. ¹⁶ Wi u goru baba yakas5 wi ba go ka takobi, n kun me wi u g55 diro gu, ka maa wi u t5n5n kukunu n kun me sikiru baba, be kpuro ba disisi duurawa mi sere s55 n55ba yiru. ¹⁷ Bu ka wi u disisi duura deerasia, naa swāa yen torom meya ba koo doke gbēeru s55 bu nim gem doke. ¹⁸ Wi u deere wiya u koo dāa kiku ge ba m5 isapu sua kpa u ge wasi nim me s55 u kuu te yēka ka sere dendi yāa ni nu wāa mi ka t5n be ba wāa mi. Nim meya ba koo maa ka t5nu baawure yēka wi u t5n goru n kun me t5n kukunu n kun me, sikiru baba. ¹⁹ Ba koo n5n nim me yēkawa s55 itase ka s55 n55ba yiruse. Yen biru wi ba mu yēka mi, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Saa yoka yen diya u deera. ²⁰ Adama goo ū n disisi m5, ma ba5n n5n deerasiabun nim me yēke u ka deera, ba koo n5n yarawa Isireliban suunu s5on di, yēn s5 u nen kuru disisi doke. ²¹ Yeni ya ko n saawa wooda sere ka baadommaa Isireliban s5. Wi u t5nu deerasiabun nim me yēka, u koo maa win yānu teawa. Wi u maa nim me baba kpuro u ko n disisi mawa sere ka yokaa. ²² T5nu wi u disisi m5, gāa ni u baba kpuro nu disisi duurawa mi. Wi u maa nu baba, yēron tii u disisi duurawa mi, sere ka yokaa.

Meriban nim

20

¹ W55n suru gbiikoo s55ra Isireliba kpuro ba tunuma gbabur5 te ba sokuma Sini, ma ba sina Kadesi5. Miya Mariamu u gu, ma ba n5n sika.

² Saa ye s55ra Isireliba ba nim bia ma ba Mawisi ka Aroni seesi. ³ Ma t5n be, ba ka

Mawisi waki ba nee, mban s5na a5n dere Yinni Gusun5 u yande sun go sanam me u besegibu goom5. ⁴ Mban s5na a ka bese Gusun5n t5mbu na gbaburu s55 mini su ka gbi bese ka besen yaa sabenu. ⁵ Mban s5na a sun yarama Egibitin di ma a ka sun na yam k5sum mini, mi sa5n kpē su dīanu ganu duure. Dāa ye ba m5 figie sari mini, resem maa sari, gerenadi maa sari. Meya nim kun mam wāa me sa ko na.

⁶ Ma Mawisi ka Aroni ba t5n be deri ba da Yinni Gusun5n kurun k5nnaw5. Ma ba yiira ba wuswaa tem girari. Ma Yinni Gusun5n yiiko ya s55sira. ⁷ Yinni Gusun5 u Mawisi s55wa u nee, ⁸ a wunen dēka suo kpa wunē ka wunen m55 Aroni i Isireliba menna kpa i ka kpee te gari ko be kpuron wuswaa5. Ta koo nim yara i na bēe ka bēen yaa sabenu.

⁹ Ma Mawisi u dēka ye sua ye ya wāa Yinni Gusun5n sāa yero nge me Yinni Gusun5n tii u n5n s55wa. ¹⁰ Ma wi ka Aroni ba Isireliba kpuro soka ba da kpee ten mi. Yera Mawisi u nee, i swaa dakio i na bēe mem na5 sariba. Kpee tenin min diya sa ko de nim mu yari?

¹¹ Yera Mawisi u kpee te so ka win dēka ye, nan yiru ma nim mu yara n kpā kpee ten min di. Ma t5n be kpuro ka ben yaa sabenu ba nim me n5ra. ¹² Yera Yinni Gusun5 u Mawisi s55wa u nee, yēn s5 i man naane bira i5n man bēere wē Isireliban wuswaa5, yen s5na na5n derim5 i ka bu du tem me s55, me na bu na5 mweeru kua.

¹³ Gari yinin s5na ba ra nim me soku Meriban nim. Yen tubusiana sann5n nim. Domi miya Isireliba ba Yinni Gusun5 wakisima u bu win deerarar5 s55si.

Edmuban sun5 u yina

Isireliba bu kpe

saa win tem di

¹⁴ Saa Kadesi min diya Mawisi u Edmuban sun5 g5ria bu n5n s5 nge me be Isireliba ba wahala kua. ¹⁵ U nee, yellu, besen baababa ba da Egibiti5. Miya besen bwesera sina n ka te. Ma Egibitigibu ba sun n5ni s55wa bese ka besen baaba be. ¹⁶ Saa ye s55ra sa Yinni Gusun5 n55giru sue sa n5n somiru kana. Ma u besen na5 nua u win g5rado g5rima u sun yara Egibitin di. Wee tē sa wāa Kadesi mini wunen tem na5 bura yero. ¹⁷ Yen s5, sa nun kanam5 a de su wunen tem bukiana. Sa5n kpee5y5 ka bēen gbea gja, sa5n bēen resem gbaanu duo, sa5n maa bēen d5k5ban nim n5rum5. Swaa baka sa ko mwa sa5n geram5 gam sere su ka bēen tem sara.

¹⁸ Adama Edmuban sina boko wi, u nee, i5n nen tem bukianam5. I n maa yina i na, kon ka bēe tabu ko.

¹⁹ Ma Isireliba ba n5n wisa ba nee, sa ko kpewa ka swaa baka. Bese ka besen yaa sabenu s5a n wunen d5k5ban nim n5ra sa ko

yen gobi kɔsia. A gesi de su wunen tem bukiana su doona.

²⁰ Ma Edəmun sina boko wi, u nee, nañ wurewa i nen tem bukiana.

Yera Edəmuban tabu kowobu ba seewa ba da ba ka Isireliba yinna. ²¹ Ma ba yina Isireliba bu ben tem me bukiana bu doona. Saa ye sɔra Isireliba ba gɔsira, ba kpa gam gian di.

Aronin gɔɔ

²²⁻²³ Isireliba kpuro, ba seewa Kadɛsi min di ba da Horin guuro, Edəmun tem nɔɔ bura yera. Miya Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi ka Aroni gari kua u nee, ²⁴ wee Aroni u koo gbi. Un duɔ tem me sɔɔ me kon Isireliba wɛ yɛn sɔ in nen wooda mem nɔwe ye na beɛ wɛ Meribaɔ. ²⁵ Wunɛ Mɔwisi, a Aroni ka win bii Eleasaa suo a ka bu da Horin guu ten wollo. ²⁶ Kpa a Aronin sɔa yānu pota a nu Eleasaa sebusia. Domi miya Aroni u koo gbi.

²⁷ Ma Mɔwisi u kua ye Yinni Gusunɔ u nūn sɔɔwa. Wi ka Aroni ka Eleasaa ba yɔɔwa guu ten wollo Isireliba kpuron nɔni biru. ²⁸ Ye ba tura mi, u Aronin sɔa yān pota u nu Eleasaa sebusia. Yen biru, Aroni u kpuna u gu guu ten mi. Ma Mɔwisi ka Eleasaa ba sarama. ²⁹ Ye Isireliba ba wa ma Aroni u guwa, yera be kpuro ba win gɔɔ swi sɔɔ tena.

Isireliba ba Kananiba tabu di

21

¹ Aradin sunɔ Kananigii wi u wāa sɔɔ yɛsan nɔm dware gia u nua ma Isireliba ba wee ka Atarimun swaa. Yera u da u bu tabu wɔri, ma u ben gabu yoru mwɛɛra. ² Yera Isireliba ba Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛ teni kua ba nee, Yinni Gusunɔ, à n sun tɔn beni nɔmu bɛria, sa ko ben wusu kpeerasiawa mam mam.

³ Ma u Isireliban gari yi wura u bu Kanani be nɔmu bɛria. Ma ba Kanani be, ka ben wusu kpeerasia. Yera ba yam mi yisuru kã Hɔɔma. Yen tubusiana bansu.

Wɛɛ dɛɛgii

⁴ Yeniban biru, Isireliba ba seewa Horin guurun di ma ba kpa ka nim wɔku ge ba mɔ Naa yarin swaaɔ kpa bu ka Edəmun tem bewa. Adama ba temanabu kpana swaaɔ. ⁵ Ma ba Yinni Gusunɔ ka Mɔwisi wɔkisim wɔri ba mɔ, mban sɔna i sun yarama Egibitin di. Su ka gbi gɔɔburo? Domi dianu ka nim sari mini. Manna ye wee, ya sun tusa. Dīa kamwa.

⁶ Yera Yinni Gusunɔ u bu wɛɛ dɛɛgii sure ma ben dabira gu. ⁷ Yera be ba tie ba na ba Mɔwisi sɔɔwa ba nee, wee sa tora sa wunɛ ka Gusunɔ wɔkisi. Tɛ, a Gusunɔ kanɔ u sun wɛɛ yi gira yi tonda.

Ma Mɔwisi u kanaru kua tɔn ben sɔ. ⁸ Yera Yinni Gusunɔ u nūn sɔɔwa u nee, a waan weenasia koowo kpa a ye bwɛ dekan wollo.

Wi waa ya dɔma ma u waan weenasia ye mwɛra, un maa gbimɔ.

⁹ Ma Mɔwisi u waa sii gandugia ye kua u ye bwɛ dekan wollo. Wi waa ya dɔma kpuro ma u waa sii gandugia ye mwɛra, u ku ra maa gbi.

Isireliba

ba tura Pisigan guuro

¹⁰ Yeniban biru, Isireliba ba swaa wɔri ma ba da ba ben sansani gira Obɔtuɔ. ¹¹ Saa Obɔtun di, ba maa seewa ba da ba ben sansani gira Iye Abarimun gɔɔburo, Mɔabun deedeeru, sɔɔ yari yeru gia. ¹² Saa min di, ba maa seewa ba da ba ben sansani gira Serɛdin wɔwaaɔ. ¹³ Saa Serɛdin di, ba maa da ba ben sansani gira Aaɔnɔn daurun guru gio, tɛn nim mu kokumɔ Amɔreban tem di mu dɔɔ gɔɔburo. Domi Aaɔnɔn ya sɔawa Mɔabu ka Amɔreban tem nɔɔ bura yera. ¹⁴ Yen sɔna Yinni Gusunɔn tabun tireru sɔɔ ba Fahebun gari mɔ ye ya waa Sufan temɔ ka yen daa tori ka Aaɔnɔn ¹⁵ ka yen daa tori yi yi waa Arin bera ma yi da yi girari Mɔabun tem nɔɔ bura yera. ¹⁶ Saa min di, ba da Bɛriɔ. Bɛri miya Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nee, a tɔn be mɛnnɔ kpa n bu nim wɛ.

¹⁷ Yera Isireliba ba womu geni kua ba nee, nim, a yarima dɔkɔn di kpa su taki ko.

¹⁸ Sinamba ba dɔko ye gba.

Damgiba ba ye gba ka ben sina deki.

Yen biruwa Isireliba ba seewa gɔabu ten min di ba da Matanaɔ. ¹⁹ Saa Matanan di, ba da Nahaliɛliɔ. Saa Nahaliɛlin di, ba da Bamɔtuɔ. ²⁰ Saa Bamɔtun di, ba maa da wɔwa gaan mi, Mɔabun temɔ, guu te ba mɔ Pisigan wollo gɔɔburo deedeeru.

Isireliba

ba Sihoni ka Ogu kamia

²¹ Isireliba ba Sihoni Amɔreban sina boko sɔmɔbu goria ba nee, ²² a de su wunen tem bukiana. Sañ kpeeyɔ ka bɛɛn gbea gia, sañ bɛɛn resem gbaanu duɔ, sañ maa bɛɛn dɔkɔban nim nɔrumɔ. Swaa baka sa ko mwa, sañ gam geramɔ sere su ka bɛɛn ten yari.

²³ Adama Sihoni u yina Isireliba bu kpe saa win tem di. Yera u win tabu kowobu menna ba da ba Isireliba wɔri Yahasiɔ gɔɔburo. ²⁴ Ma Isireliba ba bu go go ba ben tem mwa saa daa te ba mɔ Aaɔnɔn di n ka da daa te ba mɔ Yabɔkuɔ, sere n ka girari Amɔniban tem nɔɔ bura yera. N deema Amɔni be, ba ben tem nɔɔ bura yera tem kɔsɔbu yii. ²⁵ Ma Isireliba ba Amɔreban wusu kpuro mwɛra ba sina mi ka Hɛsiboniɔ ka gen baru kpaano. ²⁶ Hɛsiboni ye, ya sɔawa Sihonin tiin wuu. Sihoni wi, u raɔ ka Mɔabuba tabu kua ma u bu tabu di sere u Mɔabuban tem mwa u ka na sere daa te ba mɔ Aaɔnɔwɔ. ²⁷ Yen sɔna wom kowobu ba ra mɔndu ko bu nee, i na i Hɛsiboni bani.

I na i Sihonin wuu bani i gu gb̄araru toosi.

28 Domi dāo u yara Hēsibonin di.
Dāo yara ya yara Sihonin wuun di.
Ma u wuu ge ba mō Ari Mōabu di
ka būu ni nu wāa Aanāon gungunu wōllo.

29 Mōabu, a kam kuawa!

Bēe be i maa būu wi ba mō Kemōsi sāmā, i
kōarawa!

Domi u dera Amōreban sina boko Sihoni
u tōn durōbu ka tōn kurōbu yoru
mwēera.

30 Adama sa Amōreba sēenu twee.

Ma Hēsiboni ya wōruka.

Ma tem mē kpuro mu kam kua

sere Diboniō n ka girari Nōfao, ka Mēdebaō.

Sa ye kpuro kam koosiawa mam mam.

31 Nge mēya Isireliba ba ka sina Amōreban
tem sōo. 32 Ma Mōwisi u gōra bu da bu Yaseen
saria mēeri. Yen biru ba ye mwa ka yen
baru kpaanu ma ba Amōre be ba wāa mi gira.

33 Yen biru ba swaa kōsa ba da Basani gia.
Yera Ogu Basanin suno u seewa ka win tabu
kowobu u bu tabu wōrim da Edeeo. 34 Yera
Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u nēe, a ku win
berum ko, domi kon nun nūn kpuro sōndia,
wi ka win tōmbu ka ben tem kpuro, kpa a bu
kua nge mē a Sihoni, Amōreban suno kua wi
u wāa Hēsiboniō.

35 Ma Isireliba ba bu go, wi ka win bibu ka
sere win tōmbu. Baa tōn turo, bañ deri. Ma
ba win tem mwa.

ISIRELIBA BA WĀA MĀABUBAN TEM BŌKUŌ

Balamun gari

22

1 Yen biru, Isireliba ba da ba ben sansani
gira Mōabun wōwao, Yuudenin bōkuo, sōo
yari yeru gia, Yerikon deedeeru.

2 Balaki, Siporin bii u wa ye Isireliba ba
Amōreba kua. 3 Yera Mōabuba ba nanda
Isireliban dabirun sō. 4 Ma ba Madianiban
guro gurobu sōowa ba nēe, tōn dabi teni, ta
koo sun wōri tu di nge mē nēe yi ra yakasu di.
Saa ye sōo, Balakiwa u sāa Mōabuban suno.

5 Yera u sōmōbu gōra Balamu Beorin biin
mi, Petoio ye ya wāa Efaratin daaro win
tōmbun temō, u nūn sōowa u nēe, wee,
bweseru gara yarima saa Egibitin di ma ta
handunia kpuro pusi. Ta maa man turuku
kooma. 6 Yen sō, na nun kanamō a na a man
tōn be bōrusia. Domi ba man dam kere. A
n kua mē, sarakudo kon kpī n bu kamia n
gira nen tem di. Domi na yē ma wi a domaru
kua u ra domaru wa. Wi a maa bōrusi, u ra
bōri wa. 7 Ma Mōabuba ka Madianiban guro
guro be, ba da Balamu soro win mi, ba kēnu
neni. Ye ba tura mi, yera ba nūn Balakin gari
yi sōowa. 8 Balamu u bu sōowa u nēe, i kpuno
mini wōku te, sisiru kpa n bēe sō ye Yinni
Gusunō u man sōowa.

Ma Mōabun guro guro be, ba sina mi.
9 Yera Yinni Gusunō u Balamu bikia u nēe, tōn
berā ba wāa wunen mi.

10 Balamu u Gusunō wisa u nēe, Balaki
Siporin bii, Mōabuban sina bokowa u tōn be
gōrima bu man sō bu nēe, 11 wee, bweseru
gara yarima Egibitin di ma ta handunia pusi.
Yen sō, n be na n tōn be bōrusi. Sōrakudo u
koo kpī u tōn be wōri u kamia u gira win tem
di.

12 Gusunō u Balamu sōowa u nēe, a ku da. A
ku tōn be bōrusi domi na bu domaru kua.

13 Ma Balamu u seewa buru buru u
Balakin sōmō be sōowa u nēe, i wuro bēen
temō, domi Yinni Gusunō u yina n ka bēe da.

14 Ma tōn be, ba seewa ba gōsira Balakin
mi. Ma ba nūn sōowa ma Balamu u yina u
na. 15 Yera Balaki u maa wirugibu gabu soka
u gōra be ba gbiikobu dabiru ka bēere kere.
16 Ba seewa ba da Balamun mi. Ye ba tura
mi, yera ba nūn sōowa ba nēe, ameniwa bēsen
sina boko Balaki, Siporin bii u gerua. U nēe, u
nun kanamōwa a ku yina a na. 17 Domi u koo
be nun bēere baka wē. U koo ko kpuro ye a
nūn bikia. A gesi na a nūn tōn be bōrusia.

18 Yera Balamu u tōn be wisa u nēe, baa
Balaki ù n man win diru kā te ta wura ka sii
geesu yiba nañ kpē n gāanu ko. Domi nañ
kpē n Yinni Gusunōn gere yina. 19 Ka mē, i
kpuno wōku te, kpa n bēe sō ye u man sōowa.

20 Ma Yinni Gusunō u Balamu kure wōku
te, u nūn sōowa u nēe, tē yēn sō tōn be, ba na
bu nun soku, a seewo a ka bu da. Adama kaa
kowa ye na nun sōowa.

21 Balamu u seewa buru buru, u win
keteku niu gaari bōkua ma u ka Mōabuban
guro guro be da.

Balamu ka win keteku

22 Ye Balamu u swaa wōri u win keteku
sōni ma win sōm kowobu yiru ba nūn swīi,
yera Yinni Gusunō u ka nūn maru kua ma u
nūn win gōrado gōria u bunana swaao. 23 Ye
keteku ge, ga gōrado wi wa u yō swaa suunō
u win takobi wome, yera ga gera ga da yakaso.
Ma Balamu u gu so, u ka gu swaa sure. 24 Ma
gōrado wi, u da u yōra swaa kisa gaa sōo,
resēm gbaanu yirun ganin baa sōo. 25 Yera
keteku ge, ga maa Yinni Gusunōn gōrado wi
wa ma ga da ga mani gani yin tiaō. Ma ga
Balamun naasu ka gana ye baari. Ma u gu
so kpaam. 26 Yera gōrado wi, u swēnya u
da wuswaa, mi bañ kpē bu maa gera gam.
27 Yera keteku ge, ga maa gōrado wi wa ma ga
wōruma. Saa yera Balamu u maa gu soberu
wōri ka mōru. 28 Yera Yinni Gusunō u dera
keteku ge, ga nōo wukia ga gari gerua ga nēe,
Balamu, mba na nun kua a ka man so mē sere
nōn ita.

29 Ma u keteku ge wisa u nēe, a man
yaakoru mōwa. Nā n daa mam takobi neni,
na n nun go kō.

³⁰ Ma keteku ge, ga nùn wisa ga n̄e, na s̄awa wunen keteku, a ra man s̄oni baadomma sere n ka gis̄o girari. Nge m̄eya na ra nun kue?

Ma Balamu u wisa u n̄e, aawo, n n̄ me.

³¹ Saa yera Yinni Gusun̄o u Balamun n̄oni wukia ma u Gusun̄on ḡorado wi wa u ȳs̄ swaa suunu s̄o u win takobi wome. Yera u yiira u wuswaa tem girari. ³² Ma ḡorado wi, u nùn bikia u n̄e, mban s̄ona a ka wunen keteku so m̄e, sere n̄on ita. Na nawa n ka nun ȳrasia. Domi karin swaa a sw̄i mi. ³³ Keteku ge, ga man wa ma ga ḡera sere n̄on ita. Gà kun daa ḡere m̄e, kon daa nun gowa kpa n gen ti deri.

³⁴ Ma Balamu u ḡorado wi s̄ōwa u n̄e, wee na tora. Nañ ȳe ma a w̄a swaa. T̄ē, n̄en sanum m̄e, mù kun ka nun naaw̄e, kon ḡosira n wura n̄en yen̄u.

³⁵ Ma ḡorado wi, u n̄e, aawo. A ka t̄on be doo. Adama gari yi kon nun s̄ō, yiya kaa gere. Ma Balamu u ka Balakin t̄on be da.

Balamu ka Balaki ba yinna

³⁶ Sanam m̄e Balaki u nua ma Balamu u wee, yera u nùn senn̄o da sere M̄aabuban wuūo ben tem n̄o bura yer̄o Aan̄on daar̄o.

³⁷ Ma Balaki u nùn s̄ōwa u n̄e, mban s̄ona añ n̄e sanam m̄e na gb̄ia na nun s̄om̄o b̄u ḡoria. A t̄amaa nañ kp̄ē n nun ḡaanu k̄ē?

³⁸ Ma Balamu u Balaki wisa u n̄e, geema, wee, na na wunen mi t̄ē, adama nañ ḡe m̄o n nun s̄ō. Yinni Gusun̄owa u koo man s̄ō ye kon nun s̄ō.

³⁹ Ma Balamu ka Balaki ba swaa w̄rima ba tunuma Kiriati Hus̄ot̄u. ⁴⁰ Yera Balaki u keteba ka ȳaanu go u ka ȳakuru kua.

Balamu u Isireliba

domaru kua

⁴¹ Yen sisiru bururu, Balaki u Balamu sua ba ȳōwa Bam̄ot̄u Baalīo. Min diya ba Isireliban sukum waam̄o.

23

¹ Ma Balamu u Balaki s̄ōwa u n̄e, u nùn ȳaku yenu n̄oba yiru kuo. Yen biru, kpa u kete n̄oba yiru ka ȳa kin̄enu n̄oba yiru kasu. ² Ma Balaki u kua ye Balamu u nùn s̄ōwa. Ma wi ka Balamu ba kete yen tia ka ȳa kin̄e teeru go ȳaku yee nin baateren w̄l̄o. ³ Yera Balamu u Balaki s̄ōwa u n̄e, a ȳro ȳaku d̄ō m̄waarugii nin b̄okūo kpa n̄e n d̄esira n da gam gum. S̄or̄okudo Yinni Gusun̄o u koo man kure mi, kpa u man s̄ō ye kon nun s̄ō.

Ma Balamu u da gunguru garun w̄l̄o.

⁴ Yera Yinni Gusun̄o u nùn kure ma Balamu u gerua u n̄e, wee na ȳaku yenu n̄oba yiru kua ma na kete ka ȳaru go ȳaku yee nin baateren w̄l̄o.

⁵ Saa yera Yinni Gusun̄o u nùn s̄ōwa ye u koo Balaki s̄ō, ma u n̄e, u ḡosiro u wura Balakin mi. ⁶ Ma Balamu u wura u da

u Balaki deema mi u win ȳaku ni m̄d̄ ka M̄aabuban wirugibu gabu. ⁷ Saa yera Balamu u gari gerua u n̄e, wee Balaki M̄aabun sun̄o u dera na na saa Aramun di.

Wiya u dera na sarama saa s̄ō yari yerun guunun di.

U n̄e, n be na n Yak̄abun bweseru b̄rusi.

N be na n ka be Isireliba m̄oru ko.

⁸ Adama kon t̄onu b̄rusi wi Gusun̄o kun b̄rusi?

Am̄ona kon ka t̄onu m̄oru ko wi Gusun̄o kun ka m̄oru m̄o.

⁹ Na Isireliba waam̄o guunu w̄l̄o ka gungunu w̄l̄o

ba w̄a n̄enem bañ ka bweseru garu weene.

¹⁰ Goo kun kp̄ē u bu gari.

Ba dabi nge yani s̄eri mini.

Wara u koo kp̄i u ben b̄onu n̄en sube teeru gari.

Na kanam̄owa n gbi nge Isireli be, be ba s̄a ḡemgibu.

Na k̄iwa n̄en w̄aarun wii goberu ta n s̄a nge begiru.

¹¹ Yera Balaki u Balamu bikia u n̄e, mba a man kuamme m̄esum. Na nun sokusiawa a ka n̄en yib̄ereba b̄rusi. Adama wee domara a bu kuamme.

¹² Ma Balamu u nùn wisa u n̄e, ye Yinni Gusun̄o u man s̄ōwa, n n̄ yera kon gere?

Balamu u Isireliba

domaru kua n̄on m̄eeruse

¹³ Balaki u maa Balamu s̄ōwa u n̄e, a man sw̄ima su da gam gia. Min di kaa ben sukum wa n n̄ be kpuro. Be a wa mi, kpa a bu b̄rusi.

¹⁴ Ma u ka nùn da sansanin k̄s̄u yeru garun mi, Pisigan guuru w̄l̄o. Miya u maa ȳaku yenu n̄oba yiru kua. Ma u naa kin̄eru ka ȳa kin̄eru go ȳaku yee nin baateren w̄l̄o.

¹⁵ Ma Balamu u Balaki s̄ōwa u n̄e, a ȳro mi a ȳaku d̄ō m̄waaruginu m̄o mini, kpa n da n n̄o ye Yinni Gusun̄o u koo man s̄ō.

¹⁶ Yera Yinni Gusun̄o u na u ka Balamu yinna. Ma u nùn s̄ōwa ye u koo Balaki s̄ō. Ma u n̄e, u wuro Balaki win mi. ¹⁷ Ma u wura u da Balakin mi u deema u w̄a win ȳakunun b̄okūo, wi ka M̄aabuban wirugibu. Saa yera u Balamu bikia u n̄e, mba Yinni Gusun̄o u nun s̄ōwa.

¹⁸ Ma Balamu u n̄e,

Balaki, a seewo a swaa daki.

Wune Siporin bii, a swaa tem kp̄iȳo a n̄o.

¹⁹ Gusun̄o kun s̄a nge t̄onu u sere weesu ko.

Uñ s̄a nge t̄onu u sere k̄obia ye u raa gerua.

Ye u gerua, yera u ra ko.

Yèn himba u maa yi, ya ra koorewa.

²⁰ Wee Gusun̄o u man wooda w̄ē n Isireliba domaru kua.

Win t̄iwa u bu tu kua k̄o.

Yen s̄ō, nañ kp̄ē n tu yina.

²¹ Uñ toraru garu wa Isireliba s̄ō.

U s̄awa Gusun̄o ben Yinni, u maa w̄aa ka be.
U s̄awa ben sina boko.

U maa nuku dobu m̄o ben s̄o.

22 Wiya u bu yara Egibitin di.

U bu dam w̄e nge k̄eṭe gbeekiru.

23 S̄oruru tañ kp̄e tu Isireliba ḡaanu kua.

Dobo dobo yañ kp̄e yu bu n̄oni w̄oke.

Saa yà n tura ba koo bu s̄o bu n̄e,
bu m̄erio ye Yinni Gusun̄o u kua.

24 Ba s̄awa nge gbee sun̄o ge ga ra yaa mwe
gu tem

kpa gu yen yem n̄o gu sere da gu kpuna.

25 Ma Balaki u Balamu s̄owa u n̄e, à kun
k̄i a bu b̄rusi, a ku bu domaru kua.

26 Yera Balamu u n̄un wisa u n̄e, nañ daa
nun s̄owa na n̄e, kon kowa ye Yinni Gusun̄o
u gerua?

Balamu u Isireliba

domaru kua n̄on itase

27 Balaki u maa Balamu s̄owa u n̄e, ò n
m̄en na, a na su da gam gia. S̄or̄kudo Yinni
Gusun̄o u koo wura a Isireliba b̄rusi n̄en s̄o.

28 Ma Balaki u ka Balamu da Peorin
guuru w̄oll̄o t̄en min di ba gbaburu m̄era.

29 Balamu u Balaki s̄owa u n̄e, a man ȳaku
yenu n̄oba yiru kuo, kpa a ka man naa
kin̄enu n̄oba yiru ka ȳaa kin̄enu n̄oba yiru
naawa, 30 ma Balaki u kua ye Balamu u n̄un
s̄owa mi. U naa kin̄eru ka ȳaa kin̄eru go ȳaku
yee nin baateren w̄oll̄o.

24

1 Ye Balamu u wa ma Yinni Gusun̄o u
ȳarariwa u Isireliba domaru kua, yera uñ
maa bikiaru kue Yinni Gusun̄on mi nge m̄e
u ra raa ko yellu. Adama u win wuswaa
t̄iwa gbaburun bera gia. 2 Ye u n̄oni seeya u
wa Isireliba ba ben sansani gire bwese k̄era
ka bwese k̄era, yera Gusun̄on Hunde n̄un
ȳowa. 3 Ma u gari gerubu w̄ori u n̄e,
n̄e, Balamu, Beorin bii, wee ye na gerum̄o.
Na ra yam wa.

4 Na ra Gusun̄on n̄o n̄o.

Wi, Dam kpurogii u ra de n k̄asinu wa.

Domi u ra man tii s̄osi n̄a n n̄un s̄am̄o.

5 B̄e Isireliba Yak̄abun bweseru, b̄en kunu
nu w̄a.

6 Nu t̄erie nge w̄owa ma nu s̄aa nge gbaa te ta
w̄aa daurun b̄oku.

Ma nu gire nge d̄aa ni ba m̄ò seduru ni Yinni
Gusun̄o u duura daurun b̄oku

ka sere d̄aa kiki si ba m̄ò aloesi.

7 Ba nim m̄o mu yiba mu yarim̄o

mu d̄aa gbaaru nim ȳkam̄o.

Isireliban sina boko u koo Agagi tabu di

kpa win bandu tu dam ko.

8 Gusun̄owa u bu yara Egibitin di

ka win dam bakam nge k̄ete gbeekiru.

Wiya u ra de bu bwese tukunu kamia n̄oni
kpaki teeru

kpa bu nu s̄enu twee bu nin kukunu k̄osuku
bu go.

9 Be wee ba kpunam̄o nge gbee sinansu.

Wara u koo kp̄i u bu seeya.

B̄e, Isireliba, wi u b̄e domaru kua, u koo
domaru wa.

Wi u maa b̄e b̄rusi, u koo b̄ori wa.

10 Yera Balakin m̄aru ya seewa sere u n̄oma
ȳekana. Ma u n̄e, Balamu, na nun sokawa
a ka n̄en yiber̄eba b̄rusi. Adama wee a bu
domaru kua n̄on ita. 11 Yen s̄o, a doon̄o minin
di t̄e, a wura wunen̄en yenūo. Na raa n̄e,
kon nun ḡaanu k̄e, adama Yinni Gusun̄o kun
wure a ye wa.

Balamu u gerum̄o

ye ya koo koor̄a

12 Ma Balamu u Balaki wisa u n̄e, nañ daa
wunen̄en ḡoro be s̄owa na n̄e, 13 baa à n man
wunen̄en diru k̄a, te ta wura ka sii geesu yiba
nañ kp̄e n gea ò kun m̄e k̄sa gere ma n kun
m̄o ye Yinni Gusun̄on u man s̄owa? 14 T̄e
wee na ḡosir̄o n̄en t̄ombun mi. Adama a na a
n̄o ȳe Isireliba ba koo wunen̄en t̄ambu kua sia.

15 Ma u maa n̄e,

wee ye n̄e Balamu Beorin bii na gerum̄o,
n̄e wi na ra yam wa.

16 Na ra Yinni Gusun̄on n̄o n̄o.

Na maa wi, W̄arukoon himba ȳe.

Na ra wi Dam kpurogiin k̄asinu wa,
domi u ra man tii s̄osi n̄a n n̄un s̄am̄o.

17 Na wa ye ya sisi, adama n ò m̄o gis̄o.

Na wa ye ya koo koor̄a, adama n ò t̄e.

Wee kpera gaa yara Yak̄abun bweserun di.

Sina boko goo u yara Isireliban suunu s̄on
di,

be, be ba s̄aa Yak̄abun bweseru.

Ma u ka win sina deka M̄aabuba soom̄o baa
saburos̄o.

Ma ya be ba tii suen bweserun winu
k̄osukum̄o.

18 U maa Edamu be ba s̄aa win yiber̄eban tem
mwa m̄e ba m̄ò Seiri.

Ma Isireliba ba nasara sua.

19 Sina boko wi, u win yiber̄eba taare.

Ma u be ba raa tie go u kpeerasia mam mam.

Isireliban yiber̄eba

ba koo kam ko

20 Ye Balamu u Amalekiba wa, yera u n̄e,
Amalekibara ba dam bo dunia s̄o.

Adama ba koo bu kam koosia s̄o teeru.

21 Ye Balamu u maa Keniba wa, yera u n̄e,
b̄e Keniba, wee b̄en w̄aa yera naane m̄o
nge gun̄o sokuru te ta yii kpee baa s̄o.

22 Adama Asirigibu ba koo b̄e yoru mw̄eri
kpa bu b̄en w̄aa yenu k̄osuku.

23 Ma Balamu u maa n̄e,

Gusun̄o ù n goon ḡon saa yi, ȳero u koo kp̄i
u n w̄aa?

24 Goo nimkusu su koo na saa Kitimun di

kpa yiberɛba bu Asirigibu ka Ebɛɛn bweseru sekuru doke.

Adama yiberɛ ben tii ba koo kam kowa.

²⁵ Yeniban biru, Balamu u gosira u da win wuuɔ, ma Balaki u maa wura win yenuɔ.

Isireliba ba b̄u s̄aru w̄ri

25

¹ Saa ye Isireliba ba w̄a Sitimuɔ, yera ba ka M̄abuban w̄ndiaba sakararu torua. ² Ma w̄ndia be, ba dera Isireli be, ba ben b̄u s̄aru w̄ri, ba ka bu di, ba ka bu n̄ra. Ma ba ben b̄unu yiira ba s̄awa. ³ Ba tii b̄u wi ba m̄ Baali Peorigii w̄. Ma Yinni Gusun̄o u ka bu m̄ru kua. ⁴ U M̄owisi s̄owa u n̄ɛɛ, a Isireliban wirugibu kpuro m̄n̄n̄o, kpa a de bu be ba taare m̄ go s̄o s̄o n̄n̄ wuswaaɔ. Saa yera n̄n̄ m̄ru ya koo sure.

⁵ Ma M̄owisi u Isireliban wirugibu s̄owa u n̄ɛɛ, ben baawure u m̄erio win t̄mbu s̄o be ba M̄abuban b̄u wi ba m̄ Baali Peorigii s̄am̄o, kpa u bu go.

⁶ Saa ȳ s̄o Isireliba ba wuri m̄ Yinni Gusun̄on̄ kurun k̄n̄n̄w̄o, saa yera ben turo u ka kur̄ Madiani goɔ na wigibun mi, Isireliba kpuron wuswaaɔ ka M̄owisin wuswaaɔ. ⁷ Ye Fin̄esi, Eleasaan bii, Aronin debubu u wa m̄ɛ, yera u seewa t̄n̄ ben suunu s̄on̄ di u yaasa sua. ⁸ Ma u Isireli wi sw̄i sere win kur̄ ma u bu yaasa s̄kura ben b̄os̄on̄. Saa yera wahala ya ȳra Isireliba s̄o. ⁹ Yen dama te, t̄mbu n̄r̄abun suba ȳnda n̄n̄wa (24.000) ba gu.

¹⁰ Yinni Gusun̄o u maa M̄owisi s̄owa u n̄ɛɛ, ¹¹ wee ȳku kowo Fin̄esi, Eleasaan bii, Aronin debubu, u n̄n̄ m̄ru suresia ye u ka man sanna, Isireliban suunu s̄o. Yen s̄na nañ bu kpeerasie. ¹² Yen s̄, a n̄n̄ s̄ow̄o a n̄ɛɛ, wee na ka n̄n̄ arukawani b̄kuma ye ya s̄a b̄ri ȳndugia. ¹³ Arukawani ye, ya koo de wi ka win bibun bweseru ba n̄ s̄a ȳku kowobu sere ka baadommaɔ. Domi u n̄ɛ, Gusun̄o win Yinni sanna. Ma ya dera Isireliba ba ben torarun suuru wa.

¹⁴ Isireli wi ba go ka kur̄ Madiani wi sanna, win ȳsira Simiri, Salun bii. U s̄awa Simeon bwese kera tian wirugii. ¹⁵ Kur̄ Madiani win ȳsira maa Kosibi. Win tundon ȳsira Suri. U s̄awa Madianiban bwese kera tian wirugii.

¹⁶ Yinni Gusun̄o u maa M̄owisi s̄owa u n̄ɛɛ, ¹⁷ i Madianiba w̄rio, kpa i bu go. ¹⁸ Domi ba s̄awa b̄en yiberɛba be ba b̄ɛ torasia ben b̄u Baali Peorigiin̄ s̄ ka Kosibi, ben wirugii turon bii w̄ndian s̄, wi ba go sanam m̄ wahala ya seewa Peorio.

Ba Isireliba gara n̄n̄ m̄eruse

26

¹ Wahala yen biru, Yinni Gusun̄o u M̄owisi ka ȳku kowo Eleasaa, Aronin bii s̄owa u

n̄ɛɛ, ² i Isireliban bii t̄n̄ dur̄bu gario be ba w̄o ȳndu m̄o ka be ba kere m̄ɛ, be ba koo gesi kp̄i bu tabu da. I ko i bu gariwa bwese kera ka bwese kera.

³ Ma M̄owisi ka Eleasaa ba ye Isireliba s̄owa M̄abun w̄waaɔ, Yuudenin b̄koo, Yerikon deedeeru. ⁴ Ba n̄ɛɛ, bu gario ben be ba w̄o ȳndu m̄o ka be ba kere m̄ɛ, be ba koo kp̄i bu tabu ko nge m̄ Gusun̄o u raa bu yen wooda w̄ɛ sanam m̄ɛ ba yarima Egibitin di.

⁵ B̄n̄ min di Rubeni, Yak̄abun bii gbiikoon bwese keri torua, bera Enaku, win min di En̄okuban bwese kera yara, ka Paalu, win min di Paaluban bwese kera yara, ⁶ ka Hesironi, win min di Hesironiban bwese kera yara, ka Kaami win min di Kaamiban bwese kera yara. ⁷ Be ba s̄a Rubenin bwese keri, bera mi. Ben geera s̄awa t̄mbu n̄r̄abun suba weeru ka ita ka t̄mbu nata ka wun̄bu ka t̄mbu t̄na (43.730).

⁸ Eliabu, Paalun bii, ⁹ wiya u Nemueli mara, ka Datani, ka Abiramu. Datani wi, ka Abiramu ba s̄awa win gerunasibu. Beya ba M̄owisi ka Aroni seesi, ma ba ka Koren bibun bweseru ȳra sanam m̄ɛ ba Yinni Gusun̄o seesi. ¹⁰ Ma tem mu n̄o baara mu bu mwe ka Koren tii sannu. Ma d̄o u gabu di. Ben geera s̄a t̄mbu goobu, ka weeraakuru (250). Ma ya kua kir̄ be ba tien s̄. ¹¹ Adama Koren bibu bañ dama te gu.

¹² B̄n̄ min di Simeon bwese keri torua bera, Nemueli, win min di Nemueliban bwese kera yara, ka Yamini, win min di Yaminiiban bwesera yara, ka Yakini, win min di Yakiniiban bwesera yara, ¹³ ka Seraki, win min di Serakiban bwesera yara, ka S̄olu, win min di S̄oluban bwesera yara. ¹⁴ Be ba s̄a Simeon bwese keri, bera mi. Ben geera s̄awa t̄mbu n̄r̄abun suba ȳnda yiru ka t̄mbu goobu (22.200).

¹⁵ B̄n̄ min di Gadin bwese keri torua, bera Sefoni, win min di Sefoniban bwese kera yara, ka Hagi, win min di Hagiban bwese kera yara, ka Suni, win min di Suniban bwesera yara, ¹⁶ ka Osini, win min di Osiniban bwesera yara, ka Eri, win min di Eriban bwesera yara. ¹⁷ Ka Arodi, win min di Arodiban bwesera yara, ka Areli, win min di Areliban bwesera yara. ¹⁸ Be ba s̄a Gadin bwese keri, bera mi. Ben geera s̄awa t̄mbu n̄r̄abun suba weeru ka n̄n̄a wun̄bu (40.500).

¹⁹⁻²¹ B̄n̄ min di Yudan bwese keri torua, bera Sela, win min di Selaban bwese kera yara, ka Peresi, win min di Peresiban bwesera yara, ka Seraki, win min di Serakiban bwesera yara. B̄n̄ min di Peresin bwese keri torua, bera Hesironi win min di Hesironiban bwese kera yara, ka Hamulu win min di Hamuluban bwesera yara. Yudan bibu yiru Eri ka Onani ba gu Kanantin tem̄. ²² Be ba s̄a Yudan bwese keri, bera mi.

Ben geera sāawa tōmbu nōrōbun suba wata ka wākura nōōbu ka tia ka nēera wunōbu (76.500).

²³ Bēn min di Isakarin bwese keri torua, bera Tola, wīn min di Tolaban bwesera yara, ka Pufa, wīn min di Pufaban bwesera yara, ²⁴ ka Yasubu, wīn min di Yasububan bwesera yara, ka Simuroni, wīn min di Simuroniban bwesera yara. ²⁵ Be ba sāa Isakarin bwese keri, bera mi. Ben geera sāawa nōrōbun suba wata ka nne ka goōba wunōbu (64.300).

²⁶ Bēn min di Sabulonin bwese keri torua, bera Seredi, wīn min di Serediban bwese kera yara, ka Heloni, wīn min di Heloniban bwesera yara, ka Yalēli wīn min di Yalēliban bwesera yara. ²⁷ Be ba sāa Sabulonin bwese keri torua, bera mi. Ben geera sāawa tōmbu nōrōbun suba wata ka nēera wunōbu (60.500).

²⁸ Yosefun bweseru sōōra Manase ka Efaraimu ba wāa. ²⁹ Manasen biiwa Makiri, wīn min di Makiriban bwese kera yara. Makiriwa u Galadi mara, wīn min di Galadiban bwese kera yara. ³⁰ Bēn min di Galadin bwese keri torua, bera Yesē, wīn min di Yesēban bwese kera yara, ka Heleki wīn min di Helekiban bwese kera yara. ³¹ Ka Asirieli wīn min di Asirieliban bwesera yara, ka Sikemu wīn min di Sikēmuban bwesera yara, ³² ka Semida wīn min di Semidaban bwesera yara, ka Hefē, wīn min di Hefēban bwesera yara. ³³ Selofadi Hefēen bii, un bii tōn durōbu mara ma n kun mō tōn kurōbu tōna. Beya, Mala ka Nōa, ka Hogula, ka Milika, ka Tirisa. ³⁴ Be ba sāa Manasen bwese keri, bera mi. Ben geera sāawa tōmbu nōrōbun suba weeraakuru ka yiru ka tōmbu nata ka wunōbu (52.700).

³⁵ Bēn min di Efaraimun bwese keri torua, bera Sutelaki, wīn min di Sutelakiban bwese kera yara, ka Bekē, wīn min di Bekēban bwesera yara, ka Takani wīn min di Takaniban bwesera yara. ³⁶ Sutelakin biiwa Erani wīn min di Eraniban bwese kera yara. ³⁷ Be ba sāa Efaraimun bwese keri, bera mi. Ben geera sāawa tōmbu nōrōbun suba tēna ka yiru ka tōmbu nēera wunōbu (32.500). Be kpuro ba sāawa Yosefun bibu.

³⁸ Bēn min di Benyamēn bwese keri torua, bera Bela, wīn min di Belaban bwesera yara, ka Asibeli wīn min di Asibeliban bwesera yara, ka Akiramun wīn min di Akiramuban bwesera yara, ³⁹ ka Sufamu wīn min di Sufamuban bwesera yara, ka Hufamu wīn min di Hufamuban bwesera yara. ⁴⁰ Belan biba Aadi ka Namani. Aadin min diya Aadiban bwese kera yara. Namanin min diya maa Namaniban bwese kera yara. ⁴¹ Be ba sāa Benyamēn bwese keri, bera mi. Ben geera sāawa tōmbu nōrōbun suba weeru ka nōōbu ka tōmbu nata (45.600).

⁴² Bēn min di Danun bwese kera torua, bera Sukamu, wīn min di Sukamuban bwese kera yara. ⁴³ Ben geera sāawa tōmbu nōrōbun suba wata ka nne ka tōmbu nēru (64.400).

⁴⁴ Bēn min di maa Aseēn bwese keri torua, bera Yimina, wīn min di Yiminaban bwesera yara, ka Yisifi wīn min di Yisifiban bwesera yara, ka Beria wīn min di Beriaban bwesera yara. ⁴⁵ Berian bweseru sōōra Hebē u wāa, wīn min di Hebēban bwesera yara, ka Maakieli wīn min di Maakieliban bwesera yara. ⁴⁶ Aseē u bii tōn kurō mō wi ba sokumō Seraki. ⁴⁷ Be ba sāa Aseēn bwese keri, bera mi. Ben geera sāawa tōmbu nōrōbun suba weeraakuru ka ita ka tōmbu nēru (53.400).

⁴⁸ Be ba Nefitalin bwese keri torua, bera Yasieli, wīn min di Yasieliban bwesera yara, ka Guni wīn min di Guniban bwesera yara. ⁴⁹ Ka Yesē wīn min di Yesēban bwesera yara, ka Silemu wīn min di Silēmuban bwesera yara. ⁵⁰ Be ba sāa Nefitalin bwese keri, bera mi. Ben geera sāawa tōmbu nōrōbun suba weeru ka nōōbu ka tōmbu nēru (45.400).

⁵¹ Isireli be ba gara mi, be kpuron geera kuawa tōmbu nōrōbun suba nata ka tia ka tōmbu nata ka wunōbu ka tēna (601.730).

Nge me ba koo tem me

bōnu koosina

⁵² Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nē. ⁵³ A bwese keri yi tem me bōnu kuo nge me yin geera nē. ⁵⁴ Bwese kera yēn tōmba dabiru bō, a ye tem wēyō mu n kpā. Bwese kera yēn tōmba kun maa dabi kpa a ye tem wē fiiko. A yen baayere tem wēyō nge me yen tōmba geeru nē. ⁵⁵ Adama kaa bu tem me bōnu kuawa ka tēte a bu wē bwese kera ka bwese kera. ⁵⁶ Ba koo tem me bōnu kowa ka tēte bu ka bwese kera baayere wē nge me yen tōmba geeru nē.

Ba Lefiban bweseru gara

nōn mēeruse

⁵⁷ Lefin bweseru sōō, be ba gara, bera Gēēsōni wīn min di Gēēsōniban bwese kera yara, ka Kehati wīn min di Kehatiban bwesera yara, ka Merari wīn min di Merariban bwesera yara. ⁵⁸ Be ba sāa Lefin bwese keri, bera Libinan yenugibu, ka Heboronin yenugibu ka Makirin yenugibu, ka Musin yenugibu, ka Koren yenugibu, Kehatiwa u Amuramu mara. ⁵⁹ Amuramun kurōn yīsira Yokebedi. U sāawa Lefin bii wi u mara Egibitia. Bii be u Amuramu marua, bera Aroni, ka Mōwisi, ka Mariamu ben sesu. ⁶⁰ Bii be Aroni u mara, bera Nadabu, ka Abihu, ka Eleasaa, ka Itamaa. ⁶¹ Adama Nadabu ka Abihu ba guwa sanam me ba ka dō tuko dua Yinni Gusunōn sāa yerō bu ka yākuru ko. ⁶² Tōn durō be ba suru tia tia mō

ba gara ka be ba me kere, ben geera kuawa tambu narabun suba yenda ita (23.000). Bañ bu gara sanam me ba Isireliba garimò domi bañ ka bu tem bonu mò.

Gari gari yen wii goberu

⁶³ Isireli be Mawisi ka yaku kowo Eleasaa ba gara Maabun wowaò, Yuudenin bokuo, Yerikon deedeeru, bera mi. ⁶⁴ Isireli be kpuro sòò, goo sari mi, wi Mawisi ka yaku kowo Aroni ba raa gara Sinain gbaburò, ⁶⁵ ma n kun mò Kalèbu, Yefunen bii ka Yosue, Nunin bii. Domi nge meya Yinni Gusunò u raa bu sòòwa.

Tubi ye tòn kuròba ko n mò

27

¹ Selofadi, wi u sàa Hefee ka Galadi ka Makiri ka Manasen sikadobu Yosefun bweseru sòò, u bii tòn kuròbu nòòbu mara. Bera Mala ka Nòò ka Hogula ka Milika ka Tirisa ² ma be, ba na Mawisi ka yaku kowo Eleasaan mi, ka wirugibun mi ka sere Isireliba kpuron mi Yinni Gusunò sàa yerun kònnòwò ba nee, ³ besen tundo u guwa gbaburò. Uñ wàa Koren bibun wuuru sòò be ba Yinni Gusunò seesi. U guwa win tii tiin toranun sò. Adama uñ bii tòn durò mò. ⁴ N weene bu win bwese kera deri yèn sò uñ bii tòn durò mò? I sun tem wèeyò besen tondon maabu ka wònòbu suunu sòò.

⁵ Ma Mawisi u Yinni Gusunò kana ben gari yin sò. ⁶ Ma Yinni Gusunò u nùn wisa u nee. ⁷ Selofadin bii be, ba gem mò. A bu tem wèeyò me ben tundo u ko n daa mò. Kaa bu nu wèwa ben tondon maabu ka wònòbu suunu sòò. ⁸ Yen biru, kpa a Isireliba sò a nee, goo ù n gu ma uñ bii tòn durò mò, win bii tòn kuròwa u koo win arumani sua u tubi di. ⁹ U kun maa bii tòn kurò mò, win maabu ka wònòba ba koo win arumani sua bu tubi di. ¹⁰ U kun maa maabu ka wònòbu mò, win tondon maabu ka wònòba ba koo win arumani sua bu tubi di. ¹¹ Win tundo ù kun maa maabu ka wònòbu mò, win mero bisi wi u fèe fèe bo wiya u koo win arumani tubi di. Yeni ya ko n sàawa wooda Isireliba sòò nge me ne, Yinni Gusunò na ye Mawisi wè.

Yinni Gusunò u Yosue gòsa

u ka ko Mawisin kòsire

¹² Yinni Gusunò u Mawisi sòòwa u nee, a yòòwo Abarimun guu tenin wii kpiiro, kpa a nòni seeya a tem me meeri me kon Isireliba wè. ¹³ Yen biru, kpa a kpuna a gbi nge me wunen mòò Aroni u gu. ¹⁴ Domi in woodaba mem nòòwe Sinin gbaburò, sanam me Isireliba ba man seesi. In maa man beere wè ben wuswaò sanam me ba nim kanamò. Yera n dera na Meriban nim me soka Sannòn nim Kadesiò, Sinin gbaburò.

¹⁵ Ma Mawisi u Yinni Gusunò sòòwa u nee, ¹⁶⁻¹⁷ Yinni Gusunò, wune wi a taka koorà kpuro hunde wè, a goo gòsio, a nùn ko wirugii wi u koo kpí u wunen tambu kpara kpa ba kun ka sàa nge yàa ni nuñ kparo mò.

¹⁸ Ma Yinni Gusunò u Mawisi wisa u nee, Yosue Nunin bii wee, wi sòò nen Hunde u yiba. A nùn suo kpa a nùn nama sòndi. ¹⁹ Kaa ka nùn dawa yaku kowo Eleasaan wuswaò, kpa a nùn ko wunen kòsire Isireliba kpuron nòni biru. ²⁰ A nùn wunen yikon bonu wèeyò kpa Isireliba kpuro bu nùn mem nòòwa. ²¹ Yaku kowo Eleasawa u ko n da wa kpa Eleasaa u man kana win sò ka woro te ba ra ko ka urimu. Win gariya Yosue ka Isireliba kpuro ba ko n da ka sòmburu ko.

²² Ma Mawisi u kua ye Yinni Gusunò u nùn sòòwa. U Yosue sua ma u ka nùn da yaku kowo Eleasaan wuswaò Isireliba kpuron nòni biru. ²³ Ma u nùn nòma sòndi u nùn kua win kòsire nge me Yinni Gusunò u nùn sòòwa.

Tòru baateren yàkurun wooda

28

¹ Yinni Gusunò u Mawisi sòòwa u nee, ² a Isireliba wooda yeni wèeyò.

A nee, bu ku duari saa ye na yi ba n da ka man kènu naawe kpa bu man yaku dòò mwaararuginu kua ni nu koo man nuburu dore.

³ A bu sòòwò a nee, tòò baatere, yàa kpeminu yiru ni nu wòò tia tia mò kpa nu kun alebu gaa mò, niya ba koo ka man yaku dòò mwaararugiru kua baadomma. ⁴ Ba koo ka teeru yàkuru kowa bururu, teeru maa yoki kpa, ⁵ ka som kilo ita me ba burina ka olifin gum ditiri tia ka bonu. ⁶ Tòò baateren yaku te, ta ko n sàawa nge yaku nubu durorugii te ba ne, Yinni Gusunò kua Sinain guurò. ⁷ Bururu ba ko n da ka tam newa ditiri tia ka bonu nen sàa yerò bu ka yàkuru ko ka yàa te sannu. ⁸ Yoka, kpa bu maa man yaku dòò mwaararugiru kua ka yàa tee te ta tie ka som ka tam nge me ba raa kua bururu. Ta ko n sàawa yaku dòò mwaararugiru te ta koo ne, Yinni Gusunò nuburu dore.

Tòò wèrarugirin yàkunun wooda

⁹ Tòò wèrarugiru sòò, yàanu yiru ni nu wòò tia tia mò ma nuñ alebu gaa mò, niya i ko i ka ne, Yinni Gusunò yàkuru kua ka tam ka som kilo nòòba tia me ba burina ka gum. ¹⁰ I ko i n da yaku te kowa tòò wèrarugiru sòò tòò baateren yaku dòò mwaararugii ni i ra ko baasi.

Surun tòò gbiikirun yàkunun wooda

¹¹ Suru baawuren tɔɔ gbiikiru sɔɔ, i ko i ne, Yinni Gusunɔ yaku dɔɔ mwaararuginu kuawa ka naa kpemi yiru, ka yaa kineru, ka yaa kpemminu naaba yiru, ni nu wɔɔ tia ma. Kpa sabe nin baatere ta kun alebu gaa ma. ¹² I ko i ka ten baatere yakuru kowa ka som me ba burina ka gum. ¹³ Yaa kpemmi nin baatere maa ka som kilo ita me ba burina ka gum. Yaku dɔɔ mwaararugii niya nu koo ne Yinni Gusunɔ nuburu dore. ¹⁴ I n ka kete yakuru mɔ, tam ditiri itawa i ko i ka ko. I n ka yaa kineru mɔ, tam ditiri yiruwa i ko i ka ko. I n maa ka yaa kpembu mɔ, tam ditiri tia ka bonuwa i ko i ka ko. Yaku dɔɔ mwaararugii ni i ko i n da ko wɔɔn suru baawuren tɔɔ gbiikiru sɔɔ, niya mi. ¹⁵ Yen biru, i ko i maa ne, Yinni Gusunɔ torarun yakuru kua ka tɔɔ baateren yaku dɔɔ mwaararugiru ka ten tam baasi.

Gɔɔ sararibun yakunun

wooda

¹⁶ Wɔɔn suru gbiikoon sɔɔ wɔkura nnese sɔɔra i ko i Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di, ne, Yinni Gusunɔn sɔ. ¹⁷ Suru win sɔɔ wɔkura naabuse sɔɔra i ko i tɔɔ bakaru tore te i ko i di sɔɔ naaba yiru. Tɔɔ ni sɔɔ, pɛe ye ban seeyatia dokewa i ko i di. ¹⁸ Tɔɔ baka ten tɔɔ gbiikiru sɔɔ, i ko i beɛn sama deriwa, kpa i menna i ne, Yinni Gusunɔ sɔ. ¹⁹ I ko i man yaku dɔɔ mwaararugiru kuawa ka naa kpemi yiru, ka yaa kineru, ka yaa kpemminu naaba yiru, ni nu wɔɔ tia ma, kpa sabe nin baatere ta kun alebu gaa ma. ²⁰ I ko i ka yaa saberu baatere yakuru kowa ka som sannu me ba burina ka gum. I n yakuru mɔ ka naa, som kilo naaba nnewa i ko i ka ko. I n ka yaa kineru mɔ som kilo naaba tia i ko i ka ko. ²¹ I n maa ka yaa kpembu mɔ, som kilo itawa i ko i ka ko. ²² Yen biru, kpa i boo kineru go i ka torarun yakuru ko. ²³ Yaku ni kpurowa i ko i n da ko tɔɔ baateren bururun yaku dɔɔ mwaararugii te baasi. ²⁴ Sɔɔ naaba yiru ye sɔɔ, i ko i ne, Yinni Gusunɔ yaku dɔɔ mwaararugiru kuawa baadomma te ta koo man nuburu dore tɔɔ baateren bururun yaku dɔɔ mwaararugii te baasi. ²⁵ Yen sɔɔ naaba yiruse, i ko i beɛn sama deriwa kpa i menna i man sɔ.

Gɛɛbun saan yakunun wooda

²⁶ Gɛɛbun tɔɔ bakaru sɔɔ, i ko i ka ne, Yinni Gusunɔ beɛn gbean dɔa gbiikinu naawawa kpa i menna i man sɔ. In dɔma te sɔmburu garu mɔ. ²⁷ I ko i man yaku dɔɔ mwaararuginu kuawa ni nu nuburu do ka naa kpemi yiru, ka yaa kineru, ka yaa kpemminu naaba yiru ni nu wɔɔ tia ma. ²⁸ I ko i ka yaa saberu baatere yakuru kowa ka som sannu me ba burina ka gum. I n yakuru mɔ ka naa, som kilo naaba nnewa i ko i ka ko. I n ka yaa kineru mɔ som kilo naaba tia i ko i

ka ko. ²⁹ I n maa ka yaa kpembu mɔ som kilo itawa i ko i ka ko. ³⁰ Yen biru, kpa i boo go i ka torarun yakuru ko, ³¹ yaku ni kpurowa i ko i n da ko tɔɔ baateren bururun yaku dɔɔ mwaararugii te baasi. Yaa sabe ni nuɔ alebu gaa mɔwa i ko i n da ka yakuru ko, ka tam sannu.

Yaku te ba koo

ka Yinni Gusunɔ takaru ko

29

¹ Suru naaba yirusen tɔɔ gbiikiru sɔɔ, i ko sɔmburu garu ko. I ko i mennawa i Yinni Gusunɔ takaru ko. I ko i tɔɔ te diwa i n kɔbi soomɔ. ² I ko Yinni Gusunɔ yaku dɔɔ mwaararuginu kua ni nu koo nun nuburu dore, ka kete kpema, ka yaa kineru, ka yaa kine kpemminu wɔɔ tia tiaginu naaba yiru. Yaa sabe ni kpurowa nu ko n saawa ni nuɔ alebu gaa ma. ³ I ko i ka yaa sabe ten baatere yakuru kowa ka som me ba burina ka gum. I n yakuru mɔ ka kete, som kilo naaba nnewa i ko i ka ko. I n mɔ ka yaa kineru, som kilo naaba tia i ko i ka ko. ⁴ I n maa mɔ ka yaa kine kpembu, som kilo itawa i ko i ka ko. ⁵ I ko i maa torarun yakuru ko ka boo kineru. ⁶ Yaku ninwa i ko i n da ko suru baawuren tɔɔ gbiikiruginu ka tɔɔ baatereginu ka nin som ka tam baasi. I ko nu kowa nge me ba nin wooda yi. Nu ko n saawa yaku dɔɔ mwaararuginu ni nu koo ne, Yinni Gusunɔ nuburu dore.

Durum wɔkabun yakunun

wooda

⁷ Suru naaba yirusen sɔɔ wɔkuruse sɔɔ, i ko sɔmburu garu ko. I ko i mennawa i Yinni Gusunɔ sɔ kpa i naɔ bɔke. ⁸ I ko i Yinni Gusunɔ yaku dɔɔ mwaararuginu kuawa ni nu koo nun nuburu dore, ka naa kpema, ka yaa kine kpemminu wɔɔ tia tiaginu naaba yiru. Yaa sabe ni kpurowa nu ko n saawa ni nuɔ alebu gaa ma. ⁹ I n yakuru mɔ, i ko i nu kowa ka som me ba burina ka gum. I n yakuru mɔ ka naa, som kilo naaba nnewa i ko i ka ko. I n mɔ ka yaa kineru som kilo naaba tia i ko i ka ko. ¹⁰ I n maa mɔ ka yaa kine kpembu, som kilo itawa i ko i ka ko. ¹¹ Yaku ninin biru, i ko i yakuru ko ka boo kineru bu ka beɛ beɛn durum wɔka, torarun yakuru ka tɔɔ baatereginu ka nin som ka tam baasi.

Kunun tɔɔ bakarun yakunun

wooda

¹² Suru naaba yirusen sɔɔ wɔkura naabuse sɔɔ, i beɛn sama derio ye i ra ko, kpa i menna i ne, Yinni Gusunɔ sɔ kpa i man tɔɔ bakaru diiya sɔɔ naaba yiru. ¹³ Tɔɔ baka ten tɔɔ gbiikiru sɔɔ, i ko i ne, Yinni Gusunɔ yaku dɔɔ mwaararuginu kuawa ni nu koo man nuburu dore. I ko i nu kowa ka naa kpemi wɔkura ita ka yaa kinenu yiru, ka yaa kine

kpemminu wākura nne ni nu wōo tia tia ma. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sāawa ni nuñ alebu gaa ma. ¹⁴I ko i ka yaa sabe nin baatere yākuru kowa ka som me ba burina ka gum. I n yākuru mō ka naa, som kilo nōba nnewa i ko i ka ko. I n mō ka yāa kineru, som kilo nōba tia i ko i ka ko. ¹⁵I n maa mō ka yāa kinē kpemmbu, som kilo itawa i ko i ka ko. ¹⁶I ko i maa yākuru ko ka boo kineru bu ka beε beεn durum wōka, tōo baateren yāku dōo mwaararugii te i ra ko ka som ka tam sannu baasi.

¹⁷⁻³⁴Tōo baateren yāku ni baasi, i ko i maa yākunu ko ka yaa sabe ni nuñ alebu gaa ma ka maa som me ba burina ka gum, nge me i ra ko saa tōo baka ten sōo yirusen di n ka girari ten sōo nōba yiruse. Nge meniwa i ko i yāku ni koosina.

Sōo yiruse sōo, i ko i yākuru kowa ka ketē kinē kpennu wākura yiru ka yāa kinenu yiru, ka yāa kinē kpemminu wākura nne wōo tia tiaginu ka maa boo kineru.

Sōo itase sōo, i ko i yākuru kowa ka ketē kinē kpennu wākura tia ka yāa kinenu yiru, ka yāa kinē kpemminu wākura nne, wōo tia tiaginu ka maa boo kineru.

Sōo nnese sōo, i ko i yākuru kowa ka ketē kinē kpennu wākuru, ka yāa kinenu yiru ka yāa kinē kpemminu wākura nne, wōo tia tiaginu, ka boo kineru.

Sōo nōobuse sōo, i ko i yākuru kowa ka ketē kinē kpennu nōba nne ka yāa kinenu yiru, ka yāa kinē kpemminu wākura nne, wōo tia tiaginu, ka boo kineru.

Sōo nōba tiase, i ko i yākuru kowa ka ketē kinē kpennu nōba ita ka yāa kinenu yiru ka yāa kinē kpemminu wākura nne, wōo tia tiaginu, ka boo kineru.

Sōo nōba yiruse sōo, i ko i yākuru kowa ka ketē kinē kpennu nōba yiru, ka yāa kinenu yiru, ka yāa kinē kpemminu wākura nne, wōo tia tiaginu, ka boo kineru.

³⁵Tōo baka ten sōo nōba itase sōo, i beεn sōma derio ye i ra ko, kpa i menna i ka ne, Yinni Gusunō sā, ³⁶kpa i man yāku dōo mwaararuginu kua ni nu koo man nuburu dore, ka ketē kineru, ka yāa kineru ka yāa kinē kpemminu nōba yiru wōo tia tiaginu. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sāawa ni nuñ alebu gaa ma. ³⁷I ko i yāku nin baatere kowa ka som ka tam nge me ba yen wooda yi. ³⁸Kpa i maa yākuru ko ka boo kineru bu ka beε beεn durum wōka, tōo baateren yāku dōo mwaararugiru ka ten som ka tam baasi.

³⁹Yāku nini kpurowa i ko i ne, Yinni Gusunō kua tōo baka te sōo, ka sere maa yāku ni i ra ko baadomma. Niya yāku dōo mwaararuginu ni i ra ko ka som ka tam, ka siarabun yākunu, ka kēnu, ka sere maa ni i ra ko nōo mwēerun sō.

30

¹Yeniwa Mōwisi u Isireliba kpuro sōowa nge me Yinni Gusunō u nūn yiire.

Wooda ye bayi

nōo mwēerun sō

²Mōwisi u Isireliban bwese kerin wirugibu sōowa u neε, wee wooda ye Yinni Gusunō u wē.

³U neε, goo ù n nōo mwēeru kua ma u koo nūn kēru wē, ñ kun me ù n bōrua u neε, u koo tii nene gāanu ganun sō, uñ win gari yi kōbiamō. U koo win nōo mwēε te yibiawa.

⁴Bii wōndia ù n Yinni Gusunō nōo mwēeru kua, ñ kun me, ù n bōrua sanam me u gina wāa win tundon nōma sōo, ⁵ma tundo wi, uñ nūn ye yinari sanam me u yen gari nua, saa ye sōo, wōndia wi, u koo win nōo mwēε te yibiawa. ⁶Adama win tundo ù n nūn ye yinari sanam me u yen gari nua, saa ye sōo, wōndia wi, uñ maa nōo mwēε te yibiamō. Yinni Gusunō u koo nūn yen suuru kua, domi win tundowa u nūn ye yinari.

⁷Wōndia goo ù n nōo mwēeru kua, ñ kun me ù n bōrua n deema uñ bwisika saa ye u bōri yi mō, yen biru ma u durō sua, ⁸ma win durō kun nūn ye yinari sanam me u yen gari nua, u koo win nōo mwēε te yibiawa. ⁹Adama win durō ù n ye yina sanam me u yen gari nua, uñ maa nōo mwēε te yibiamō te u kua. Yinni Gusunō u koo maa nūn suuru kua.

¹⁰Tōn kurō win durō gu, ñ kun me wi ka durō ba yinana, ù n nōo mwēeru kua, u koo tu yibiawa.

¹¹Kurō mōro goo ù n nōo mwēeru kua, ñ kun me ù n bōrua, ¹²ma win durō kun nūn ye yinari sanam me u yen gari nua, kurō wi, u koo win nōo mwēε te yibiawa. ¹³Adama win durō ù n nūn ye yinari sanam me sōo u yen gari nua, kurō wi, uñ maa nōo mwēε te yibiamō. Yinni Gusunō u koo nūn suuru kua domi win durōwa u nūn ye yinari. ¹⁴Kurō mōro ù n nōo mwēeru kua, ñ kun me ù n bōrua u neε, u koo tii nene gāanu ganun sō, win durōwa u koo de nōo mwēε te, tu koora, ñ kun me tu wōruma. ¹⁵Sanam me durō wi, u gari yi nua, ù kun ye yine, u yi wurawa. Kurō wi, u koo nōo mwēε te yibiawa. ¹⁶Adama durō wi, ù n dera n te u sere nūn ye yinari, durō wiya u koo yen taare wa.

¹⁷Wooda yeniwa Yinni Gusunō u Mōwisi wē wōndia ka win tundon sō, ka sere maa kurō mōro ka win durōn sō.

Isireliba ba Madianiba tabu di

31

¹Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u neε, ²a doo a Madianiba maru kōsia kōsa ye ba Isireliba kuan sō. Yen biruwa kon de a kpuna a gbi a wunεn baababa deema.

³ Ma Mawisi u tɔn be sɔwa u nɛɛ, gabu bu ben tabu yānu sebuo bu da bu Madianiba wəri kpa bu bu mɔru kɔsia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. ⁴ Yen sɔ, bwese kɛra baayere yu tabu kowobu nɔrɔbu (1.000) gosio.

⁵ Ma Isireliban bwese kɛra baayere ya tumbu nɔrɔbu gɔsa. Ma ben geera kua tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). ⁶ Ma Mawisi u tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkura yiru ye tabu gɔra. Ba dawa ka Finɛsi, yāku kowo Eleasaan bii, u Yinni Gusunɔn kurun dendi yānu neni ka kɔbi sannu. ⁷ Ma ba Madianiba tabu wəri nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa Mawisi sɔwa, ma ba ben tɔn durɔbu kpuro go. ⁸ Ma ba ben sinambu nɔɔbu ye go. Bera, Efi ka Rekeɔmu ka Suri ka Huri ka Reba. Ba maa Balamu Beorin bii go. ⁹ Adama ba ben kurɔbu ka bibu yoru mwɛera ma ba ben yaa sabenu ka ben arumaniba gura. ¹⁰ Ma ba ben wusu ka ben kpura yenu dɔɔ mɛni. ¹¹ Ma ba ka ye kpuro doona ye ba gura, tumbu ka yaa sabenu. ¹² Ma ba ka ye kpuro na Mawisi ka yāku kowo Eleasaa ka Isireliba kpuron mi sansania, Mɔabun wɔwaa, Yuudenin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru.

¹³ Yera Mawisi ka yāku kowo Eleasaa ka Isireliban wirugibu ba yara ben sansanin di ba bu senna da. ¹⁴ Yera Mawisi u ka tabu sinambu mɔru kua, ka nɔrɔm nɔrɔm wirugibu, ka wunɔm wunɔm wirugibu, be ba taa bi da ba wee. ¹⁵ U nɛɛ, mban sɔna i tɔn kurɔbu deri in bu go. ¹⁶ I yɛ ma bera Balamu u bɔrie ma ba dera Isireliba ba Yinni Gusunɔ torari Peorin gari sɔɔ, ma Yinni Gusunɔ u bu kɛsi kɛsi bararu sure. ¹⁷ Yen sɔ tɛ, i ben bii tɔn durɔbu kpuro goowo ka tɔn kura be ba durɔ yɛ. ¹⁸ Adama i tii wɔndiaba yiiyo be baɔ durɔ yɛ. ¹⁹ Be ba maa tɔnu go, n̄ kun mɛ ba goru baba, ba koo yariwa sansanin di sɔɔ nɔɔba yiru, kpa bu tii dɛɛrasia be ka ben yobu, sɔɔ itase ka sɔɔ nɔɔba yiruse. ²⁰ I ko i bɛɛn yānu dɛɛrasiawa ka gānu kpuro ni ba kua ka yaa gona, ka boo sansu, ka sere maa ni ba kua ka dāa.

²¹ Ma yāku kowo Eleasaa u tabu kowo be ba tabu da mi sɔwa u nɛɛ, wee wooda ye Yinni Gusunɔ u Mawisi wɛ. U nɛɛ, ²² wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔkusu ka pɛɛrum, ²³ sii si ba koo gesi kp̄i bu dɔɔ doke kpuro, i ko i su dɔɔ dokewa kpa i su dɛɛrasia. Ye baɔ maa kp̄ɛ bu dɔɔ doke i ko i ye wasiwa dɛɛrasiabun nim sɔɔ. ²⁴ I ko i bɛɛn yānu teawa sɔɔ nɔɔba yiruse kpa i dɛɛra. Yen biru i ko i kp̄i i wurama sansania.

Isireliba

ba arumani bɔnu kua

²⁵ Yinni Gusunɔ u Mawisi sɔwa u nɛɛ, ²⁶ wunɛ ka yāku kowo Eleasaa ka Isireliban yenu yɛrobu, i arumani ye gario ye Isireliba

ba mwaama mi, tumbu ka yaa sabenu. ²⁷ I ko i ye bɔnu kowa suba yiru ya n kp̄aru nɛ, be ba tabu dagia ka be baɔ tabu degia. ²⁸ Be ba tabu dan bɔnu sɔɔ, wee ye i ko i wuna nɛ Yinni Gusunɔn sɔ. Yera nɛɛra wunɔbu (500) baayeren wɔllo, kaa tia tia wuna nɛn sɔ, tumbu sɔɔ ka ketɛba sɔɔ, ka ketɛkunu sɔɔ, ka yānu ka bonu sɔɔ. ²⁹ Kpa a ye yāku kowo Eleasaa wɛ. ³⁰ Be baɔ maa tabu den bɔnu sɔɔ, weeraakuru baateren wɔllo, kaa tia tia wuna nɛn sɔ tumbu sɔɔ ka ketɛba sɔɔ ka ketɛkunu sɔɔ ka yānu sɔɔ ka bonu sɔɔ, ka sere yaa sabe ni nu tie sɔɔ, kpa a ye Lefiba wɛ be ba sɔmburu m̄ nɛn s̄a yero.

³¹ Ma Mawisi ka Eleasaa ba kua ye Yinni Gusunɔ u Mawisi yiire. ³² Arumani ye ba gura kpuro, yen geeru wee. Yānu ka bonun geera s̄a nɔrɔbun suba nata ka wata ka wɔkura nɔɔbu (675.000). ³³ Ketɛban geera s̄a nɔrɔbun suba wata ka wɔkura yiru (72.000). ³⁴ Ketɛkunun geera s̄a nɔrɔbun suba wata ka tia (61.000). ³⁵ Wɔndiaban geera maa s̄a nɔrɔbun suba tena ka yiru, be baɔ durɔ yɛ (32.000). ³⁶ Be ba tabu dan bɔnu ya kua yānu nɔrɔbun suba gooba wunɔbu ka tena ka nɔɔba yiru ka nɛɛra wunɔbu (337.500). ³⁷ Mi sɔɔ, ba nata ka wata ka wɔkura nɔɔbu wuna Yinni Gusunɔn s̄s (675). ³⁸ Ben ketɛban geera s̄a nɔrɔbun suba tena ka nɔɔba tia (36.000). Mi sɔɔ, ba wata ka wɔkura yiru wuna Yinni Gusunɔ s̄s. ³⁹ Ben ketɛkunun geera s̄a nɔrɔbun suba tena ka nɛɛra wunɔbu (30.500). Mi sɔɔ, ba wata ka tia wuna Yinni Gusunɔn s̄s. ⁴⁰ Tɔn be ba mwɛɛran geera maa s̄a nɔrɔbun suba wɔkura nɔɔbu ka tia (16.000). Mi sɔɔ, ba tena ka yiru wuna Yinni Gusunɔn s̄s. ⁴¹ Ma Mawisi u Gusunɔgia kpuro yāku kowo Eleasaa wɛ nge mɛ Gusunɔ u n̄n sɔwa u ko. ⁴²⁻⁴³ Bɔnu ye ba Isireli be ba tie wɛ ya nɛwa ka be ba tabu dagia. Ya s̄awa nɔrɔbun suba gooba wunɔbu ka tena ka nɔɔba yiru ka nɛɛra wunɔbu (337.500), ⁴⁴ ka ketɛba nɔrɔbun suba tena ka nɔɔba tia (36.000) ⁴⁵ ka ketɛkunu nɔrɔbun suba tena ka nɛɛra wunɔbu (30.500), ⁴⁶ ka tumbu nɔrɔbun suba wɔkura nɔɔbu ka tia (16.000). ⁴⁷ Bɔnu ye Mawisi u Isireli be wɛ sɔɔ, ye u wuna Yinni Gusunɔn s̄s, yera tia tia weeraakuru baateren wɔllo, tumbu sɔɔ, ka yaa sabenu sɔɔ. Ma u ye kpuro Lefiba wɛ be ba sɔmburu m̄ s̄a yero, nge mɛ Yinni Gusunɔ u n̄n wooda wɛ.

Kɛɛ ni ba Yinni Gusunɔ wɛ

⁴⁸ Tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm wirugibu ka wunɔm wunɔm wirugibu ba mennama ba na Mawisin mi. ⁴⁹ Ma ba n̄n sɔwa ba nɛɛ, sa tabu kowobu gara be sa kp̄are. Baa tɔn turo un̄ kare be sɔɔ. ⁵⁰ Yen sɔna sa ka Yinni Gusunɔ takarun kɛnu naawa ni ba kua ka wura. Niya sumi ka taaminu ka swaa

tonkunu ka yoni. Kpa nu n sãa nge torarun yãkuru.

⁵¹Ma Mõwisi ka yãku kowo Eleasaa ba kãe ni kpuro mwa ni ba kua ka wura mi. ⁵²Kãe ni tabu kowobun wirugii be, ba Yinni Gusunõ wã mi, nin bunum mu koo ko nge kilo wunaa wata ka wãkurun saka. ⁵³Adama be ba sãa tabu kowobu ba ben arumani ye ba gura tii yiyiawa kpuro. ⁵⁴Mõwisi ka Eleasaa ba ka kãe ni kpuro da ba yi Yinni Gusunõn kurõ, Yinni Gusunõ u n ka win tõmbu Isireliba yaaye.

Isireliban bwese keru ita

yi sina Yuudenin

sõo yari yeru gia

32

¹Rubenin bwese kera ka Gadin bwese keran tõmbu ba yaa sabenu mõ nu dabi too. Ma ba wa ma Yasẽen tem ka Galadin tem mu gea sãa ben yaa sabenun sõ. ²Yera ba da ba Mõwisi ka yãku kowo Eleasaa ka Isireliban wirugibu deema, ba nẽ, ³wuu sini, Atarõtu ka Diboni ka Yasẽe ka Nimura ka Hesiboni ka Eleale ka Sebamu ka Nebo ka sere Beoni, ⁴si Yinni Gusunõ u dera besẽ Isireliba sa kama, sin tem mu gea sãa yaa sabenun sõ. Wee sa maa yaa sabenu mõ nu dabi.

⁵Yen sõ, à n ka sun nõnu geu mæran na, a de bu sun tem me wẽ besẽ wunen sãm kowobu. A ku de su Yuudenin tabura.

⁶Ma Mõwisi u bu wisa u nẽ, bẽen mero bisibu ba koo dawa ba n tabu mõ kpa bẽe i n sõ mini? ⁷In yẽ ma i ko i bu mwia kpanasiawa kpa ba kun kã bu da tem me Yinni Gusunõ u bu wẽ sõi? ⁸Nge meya bẽen baababa ba kua yellu sanam me sa wãa Kadesi Baanẽaõ, ye na bu gõra ba da ba Kananin tem saria mæra. Ye ba da ba tura sere Esikolin wõwaa ma ba tem men saria mæra. ⁹Ye ba gõsirama, ma ba begibu Isireliba mwia kpanasia bu ku ka da tem me Yinni Gusunõ u bu wẽ sõi. ¹⁰Yen tõi te sõi, Yinni Gusunõ u mõru besira ma u bõrua u nẽ, ¹¹tõn be ba yarima Egibitin di mi, be ba wõo yendu mõ ka be ba kere me, ben goo kun duõ tem me sõi, me u nõo mwẽeru kua u Aburhamu ka Isaki ka Yakõbu wẽ. Domi ba yina bu win gere men nõõwa. ¹²Kalẽbu, Yefunẽn bii, Kenasin bweseru sõi, ka sere Yosue, Nunin bii, be tonawa ba koo du tem me sõi yẽn sõ ba nũn mem nõõwa mam mam. ¹³Yinni Gusunõ u ka bẽen baababa mõru kua ma u dera ba yaayaare kua gbaburõ wõo weeru sere be kpuro ba ka kpeera, be, be ba kua ye yañ nũn wẽre. ¹⁴Wee, tẽ bẽe, i kã i bẽen baaba ben yira swii, kpa i de Yinni Gusunõ u kpam mõru besira ka bẽe Isireliba. ¹⁵Domi i n gera win swaan di, u koo de bẽe kpuro i kpam te gbaburõ. Saa ye sõi, kpa i de bẽegibu bu kam ko.

¹⁶Ma ba Mõwisi wisa ba nẽ, aawo. Sa ko besen yaa sabenu karaba kua kpa su maa wusu bani su gbãranu toosi besen kurõbu ka bibun sõ. ¹⁷Yen biru, sa ko tabu yãnu sua kpa sa n gbãa su ka besẽgibu duusia ben temõ, me ba bu wẽ. Sa ye sõi, sa ko besen kurõbu ka bibu deriwa ba n wãa wuu gbãranugii si sõi, tem men tõmbun sõ. ¹⁸Sañ wurõ besen yenusõ ma n kun mõ Isireli baawure u win tem mwa. ¹⁹Sã n tem men wa guru gee sõi yari yeru mi, sañ maa tem gam kã Yuudenin guru gio.

²⁰Ma Mõwisi u bu sõõwa u nẽ, ñ n men na, i de i bẽen nõo mwẽeru yibia. I tabu yãnu suo kpa i da i tabu ko ka werõbu nge me Yinni Gusunõ u bẽe yiire. ²¹Bẽe kpuro, i Yuudenin tõburo nge me Gusunõ u kã kpa i n wãa mi sere u ka win yibereba gira win wuswaan di, ²²kpa u tem me mwa. Saa ye sõi, in ko i n maa taarẽ gaa mõ. I ko i kpã i wurama bẽen temõ, kpa mu n sãa bẽegim. ²³Adama i kun kue me, i Yinni Gusunõ torariwa mi. Kpa i n yẽ ma bẽeya i ko i tora ten are sõe. ²⁴I doo i wusu bani bẽen kurõbu ka bibun sõ, kpa i maa karaba ko bẽen yaa sabenun sõ. Yen biru kpa i na i bẽen nõo mwẽeru yibia.

²⁵Ma Gadigibu ka Rubeni be, ba Mõwisi wisa ba nẽ, Yinni, ye a gerua mi kpuro, sa wura. ²⁶Sa ko besen kurõbu ka besen bibu ka besen yaa sabenu deri Galadi mini. ²⁷Kpa besẽ kpuro su Yuudenin tõbura sa n tabu yãnu neni su ka tabu ko Yinni Gusunõn wuswaaõ nge me a gerua.

²⁸Yera Mõwisi u yãku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii, ka Isireliban bwese kera baayeren wirugii wooda wẽ ben sõ. ²⁹U nẽ, Gadin bwese kera ka Rubenigã ba n tabu yãnu sua ma ba Yuudenin tõbura ka bẽe sannu bu ka tabu ko Yinni Gusunõn wuswaaõ, ma ba bẽe somi i ka tem me mwa, i bu Galadin tem wẽyõ mu ko begim. ³⁰Adama ba kun kue me, i ko i bu tem wẽwa bẽen suunu sõi Kananin temõ.

³¹Ma Gadigibu ka Rubeni be, ba kpam nẽ, ye Yinni Gusunõ u nun sõõwa kpuro, sa wura. ³²Sa ko tabu yãnu sua su Kananin tem wõri nge me Yinni Gusunõ u gerua kpa sa n bẽen tem ma Yuudenin bera gee.

³³Ma Mõwisi u Gadigii be ka Rubeni be, ka Manase, Yosẽfun biin bwese keran banu Amõreba ka Basanigibun tem kpuro wẽ, men wuu marosu ka men baru kpaanu, mi Sihoni ka Ogu ba raã bandu dii.

³⁴Wuu si Gadigiba ba bana, siya Diboni ka Atarõtu ka Aroẽe, ³⁵ka Atarõtu Sofani ka Yasẽe ka Yõgbea, ³⁶ka Beti Nimura ka Beti Harani. Ma ba su gbãranu toosi. Ba maa ben yaa sabenu karaba kua.

³⁷Wuu si Rubeniba maa bana, siya Hesiboni, ³⁸ka Eleale ka Kiriataimu ka Nebo ka Baali Mõoni ka Sibima. Ma ba si kpuro yĩsinu kõsa.

³⁹ Makiri Manasen biin sikadominu, beya ba Galadin tem wari ba Amareba gira tem men di ma ba mu mwa. ⁴⁰ Ma Mowisi u bu tem me we ha sina mi. ⁴¹ Manasen bii wi ba maa md Yairi, win sikadomina nu da nu Amareban baru kpaanu wari nu mwa, ma nu nu soka Yairin wusu. ⁴² Yen biru Nobaki u Kenati wari u mwa, ka yen baru kpaanu ma u ye soka ka win tiin yisiru, Nobaki.

Mi Isireliba ba sirena gbaburu

33

¹⁻² Sanam me Mowisi ka Aroni ba Isireliba kparama wuuru ka wuuru Egibitin di Yinni Gusuno u Mowisi sowa u nee, u yoruo mi ba da da. Ye u yoruwa wee.

³ U nee, woon suru gbiikoon soo wakura nneese soo yera ba Goo sararibun too bakaru di non gbiikiru. Yen sisiru ma ba seewa ba yara Ramusesin di Egibitigibun noni biru ka toro sindu. ⁴ Saa ye soo, Egibitigibu ba ben bii gbiikobu sikumo be ba gu saa ye Yinni Gusuno u ka ben binu siri. ⁵ Ye Isireliba ba seewa Ramusesin di, ba dawaa Sukutoo, ba ben sansani gira. ⁶ Sukoton di ba da Etamoo tem saaram gam bakoo, ba ben sansani gira. ⁷ Saa Etamun di, ba na Pihahiratoo ye ya waa Baali Sefonin deedeeru ma ba ben sansani gira Migidolin wuswaa. ⁸ Saa Pihahiratun di ba nim woku tabura ba da Etamun tem saaram bera gia. Ba sanum sowa soo ita ma ba da ba ben sansani gira Mara. ⁹ Saa maran di ba tunuma Elimoo mi nim nonusu wakura yiru ka kpakpa bee wata ka wakura waa ma ba ben sansani gira mi. ¹⁰ Saa Elimun di ba da ba ben sansani gira nim wokun bakoo ge ba md Naa yari. ¹¹ Saa min di, ma ba da bera mi ba md Sini, mi tem mu saa saaram. ¹² Saa min di ma ba da ba ben sansani gira Dofukoo. ¹³ Saa min di ma ba da Alusio ba ben sansani gira mi. ¹⁴ Saa min di, ma ba da Refidimoo ba ben sansani gira mi. Miya Isireliba ba nim bia bu no.

¹⁵ Saa min diya ba seewa ba da bera mi ba md Sinai mi tem mu saa saaram ba ben sansani gira mi. ¹⁶ Saa min diya ba da Kiburati Hatafaa ba ben sansani gira mi. ¹⁷ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Haseratoo. ¹⁸ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Ritimoo. ¹⁹ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Rimoo Peresio. ²⁰ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Libinao. ²¹ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Risoo. ²² Saa min diya ba da ba ben sansani gira Kehelatao. ²³ Saa min diya ba da ba ben sansani gira guu te ba md Safeeo. ²⁴ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Haradao. ²⁵ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Makelotoo. ²⁶ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Tahatio. ²⁷ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Tarakio. ²⁸ Saa min diya

ba da ba ben sansani gira Mitikoo. ²⁹ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Hasimano. ³⁰ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Maseratoo. ³¹ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Bene Yakania. ³² Saa min diya ba da ba ben sansani gira Hori Gidigadio. ³³ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Yotibatao. ³⁴ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Aborona. ³⁵ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Esioni Gebeeo. ³⁶ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Kadesio bera mi ba md Sini, mi tem mu saa saaram. ³⁷ Saa min diya ba da ba ben sansani gira guu te ba md Horio Edamun tem noo bura yero.

³⁸⁻³⁹ N deema n kua woo weeru saa min di ba yarima Egibitin di. Saa ye, yaku kowo Aronin woo wunaa teeru ka itawa mi. Ma u yoo wa guu ten wolla nge me Yinni Gusuno u nun sowa. Miya u kpuna u gu woon suru noobusen too gbiikiru soo. ⁴⁰ Ma Aradin sina boko wi u saa Kanani gi u ka waa Kanani yen soo yesan nam dwaru gia, u nua ma Isireliba ba tunuma.

⁴¹ Ye Isireliba ba seewa Hori min di, ma ba da Salumnao, ba ben sansani gira. ⁴² Saa min diya ba da ba ben sansani gira Punawoo. ⁴³ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Obatoo. ⁴⁴ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Iye Abarimoo Moabuban tem noo bura yero. ⁴⁵ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Diboni Gadio. ⁴⁶ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Alimoo Dibilataimoo. ⁴⁷ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Abarimun guunun bera gia, Nebon deedeeru. ⁴⁸ Ye ba doona Abarimun guunun di, ba nawa Moabuban wowa Yuudenin bakoo, Yerikon deedeeru. ⁴⁹ Ma ba ben sansani gira mi, saa Beti Yesimatin di, n ka girari Abeli Sitimoo.

Yinni Gusuno u wooda we

bu Kanarin tem bonu ko

⁵⁰ Yinni Gusuno u ka Mowisi gari kua Moabun wowa, Yuudenin bakoo, Yerikon deedeeru, u nee, ⁵¹ a Isireliba sowa a nee, sanam me ba koo Yuudenin tabura bu du Kanarin tem, ⁵² bu tem men tambu kpuro giro ben wuswaan di kpa bu ben bwarokunu kasuku ni ba daka ka ni ba seka, ka sere maa ben yaku yenu. ⁵³ Bu tem me moo kpa bu sina mi, domi na bu mu we wa mu n saa begim, ⁵⁴ kpa bu tem me bonu ko ka tete nge me ben bwese kerin tamba geeru ne. Ben tambu ba dabi, bu bu tem we eyo mu n kpa. Be ban maa dabi kpa u bu we fiiko. Ba koo bwese kera baayere yen tem we wa bera ye ba tete di kpa mu n saa begim. ⁵⁵ Adama ba kun tem men tambu gire ben wuswaan di, be ba deri mi, ba ko n saawa nge saki yi yi ko n ben noni sokumo, ka yabiri yi yi ko n bu sokirimoo bera ka bera. Ba ko n saawa ben yibereba tem me soo, mi ba koo sina mi. ⁵⁶ Saa

ye, beya kon kua ye na raa gōru doke n yiberε be kua.

Kananin tem nōo bura yenu

34

¹ Yinni Gusunō u ka Mōwisi gari kua u nεε, ² a Isireliba sōwō a nεε, bā n dua Kananin temō, mε mu koo ko begim, men nōo bura yenu wee.

³ Sōo yēsan nām dwaru gia mu koo nōo yōrawa bera mi ba mō Sinō mi tem mu saaram sāa kpa gu maa da Mōabun tem bōkuō. Nōo ge, ga koo torewa nim wōku bōruguan bōkuō, sōo yari yeru gia. ⁴ Min di, kpa gu fuka gu da Akarabimun guunu gia sōo yēsan nām dwarō kpa gu bera mi ba mō Sinin sukum sara sere ka Kadεsi Baanεaō, n ka da Hasaa Adariō sere ka Asimōwō. ⁵ Saa Asimōan di kpa gu maa da Egibitin daa tora gaan mi kpa gu da gu yōra nim wōkuō ge ba mō Mediterane.

⁶ Sōo kpee yeru gia men nōo ga koo yōrawa nim wōku teu gen mi.

⁷ Sōo yēsan nām geu gia ba koo tem men nōo suawa saa nim wōku gen min di n ka da Horin guurō. ⁸ Min di, ba koo de gu kpewa ka Hamatiō n ka na Sedadiō. ⁹ Kpa gu doona min di gu da Siforonio kpa gu da gu yōra Hasaa Enaniō. Miya n ko n sāa bεen tem nōo bura yeru sōo yēsan nām geu gia.

¹⁰ Sōo yari yeru gia maa, men nōo bura yera koo torewa saa Hasaa Enanin di kpa tu da Sefamuo. ¹¹ Saa Sefamun di kpa tu da Ribilan bera gia Ainin sōo yari yeru gia kpa tu Kinεstin daa burerun gooru bewa. ¹² Saa min di, kpa tu da Yuudenin bera gia kpa tu da tu yōra nim wōku bōruguo. Mi n ko n sāa bεen tem nōo bura yeru miya mi.

¹³ Ye Mōwisi u Isireliba gari yi sōowa ma u maa nεε, tem mεya mi, mε Yinni Gusunō u himba kua u bεε bwese keri nōoba nne ka bōnu wε i bōnu ko ka tete. ¹⁴⁻¹⁵ Bwese keri yiru ka bōnu yenī, Rubenigiru ka Gadigiru ka Manasegirun bōnu, ba ben tem mwa kō Yuudenin bera gee, Yerikon deedeeru, sōo yari yeru gia.

Wirugii be Gusunō u gōsa bu ka tem mε bōnu ko

¹⁶ Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u nεε, ¹⁷ yāku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii, beya ba koo tem men bōnu kobun wunanōsu ko, ¹⁸ kpa a ben bwese kera baayeren di wirugii turo wuna u raa bu somi. ¹⁹ Be ba koo bu somi, beya

Kalεbu, Yεfunεn bii, Yudan bweseru sōo.

²⁰ Ka Samuεli, Amihudun bii, Simean bweseru sōo,

²¹ ka Elidadi, Kisilonin bii, Benyamεen bweseru sōo,

²² ka Buki, Yogilin bii, Danun bweseru sōo,

²³⁻²⁴ ka Hanieli, Efundun bii, Manasen bweseru sōo ka Kemuεli, Sifitanin bii, Efaraimun bweseru sōo. N deema Manase ka Efaraimun bwesenu nu sōawa Yosεfun bwese keri.

²⁵ Ka Elisafani, Paanakin bii, Sabulonin bweseru sōo,

²⁶ ka Patieli, Asanin bii, Isakarin bweseru sōo,

²⁷ ka Ahihudu, Selōmin bii, Asεen bweseru sōo,

²⁸ ka Pedaheli, Amihudun bii, Nεfitalin bweseru sōo.

²⁹ Be Yinni Gusunō u gōsa bu ka Isireliban bwese keri Kananin tem mε bōnu kua, bera mi.

35

Wuu si ba Lefiba wε

¹ Yinni Gusunō u ka Mōwisi gari kua Mōabun wōwaa, Yuudenin bōkuō, Yerikon deedeeru u nεε, ² a Isireliba sōowō bu wusu gōsi ben tem sōo bu Lefiba wε mi ba ko n wāa ka sere maa kpara yenu. ³ Lefiba ba koo sinawa wuu marosu sōo, kpa ba n tem mō mi ba ko n da ben yaa sabenu kpere. ⁴ Kpara yee ni i ko i bu wε mi, nin yasum mu ko n sāawa gōm soonu nōrōbu (1.000) saa gbārurun beri berikan di, ⁵ kpa nin dεεbu bu n sāa gōm soonu nōrōbun suba yiru (2.000) sōo yari yeru gia, ka sōo duu yeru gia, ka sōo yēsan nām dwaru gia, ka maa nām geu gia, kpa wuu ga n wāa suunu sōo. Nge mεya ben kpara yee ni, nu ko n sāa wuu baagere sōo. ⁶ Ba koo bu wusu nōoba tia wε mi wi u tōnu go u ko n da kpikuru de, ka maa wusu gasu weeru ka yiru. ⁷ Wu si kpuro su ko n sāawa weeru ka nōoba ita, ka sin kpara yenu. ⁸ Isireliban bwese kera baayeren ya koo Lefiba wusu wēwa nge mε yen tem mu kpāaru nε. Be ba dabi ba koo wēwa n dabi. Be bañ maa dabi, kpa bu wε fiiko.

Wuu sin mi

ba ko n da kpikuru de

⁹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa u nεε, ¹⁰ a Isireliba sōowō a nεε, bā n Yuudenin tabura ba dua Kananin temō, ¹¹ bu wusu gasu gōsio mi wi u kun kī u ka tōnu go u ko n da kpikuru de, ¹² sere bu ka nūn da bu siri tambun wuswaa. Nge mεya u koo ka yari wi u kī u nūn mōru kōsian nōman di. ¹³ Wu sin mi ba ko n da kpikuru de, su ko n sāawa nōoba tia, ¹⁴ ita ya n wāa Yuudenin sōo yari yeru gia, ita ye ya maa tie ya n wāa Kananin temō. ¹⁵ Isireli gōo, n kun mε sōo wi u wāa Isireliban suunu sōo, u kun kī u ka tōnu go, u koo kpī u kpikuru da wuu sin gagun mi.

¹⁶⁻¹⁹ Goo u n tōnu so u go ka gāa ni ba kua ka sisu, n kun mε ka kperu, n kun mε ka bokuru, u sāawa tōn gowo. Wi u go min tōnu u koo maa nūn mōru kōsie u gowa. ²⁰ Goo u n win winsim tusa u bōria, n kun mε u nūn

gāanu kara, ²¹ ñ kun me u nùn so ka nōma u go, ba koo yēron tii gowa, domi u sāawa tən gowo. Wi u go min tōnu u koo maa nùn mōru kōsie u gowa.

²²⁻²³ Goo ù kun maa kī u ka win winsim bōria, ñ kun me u nùn kara ka gāanu ñ kun me, u ka nùn kperu so u go, ²⁴ tōmbu ba koo ye ya koorā min saria mēeriwa bu ka yēro siri wi u tōnu go mi. ²⁵ Kpa bu nùn wiru dwe bu de u wura wuu gèn mi u raa kpikiru da, kpa u sina mi sere yāku kowo tōnwerō u ka gbi wi ba gum tāre wirō. ²⁶ Wi u tōnu go mi, ù n yara wuu gen min di, gèn mi u kpikiru da mi, ²⁷ ma wi u kī u nùn mōru kōsia u nùn go, yēro kun taare gaa mō. ²⁸ Domi wi u tōnu go mi, n weene u sinawa wuu mi u raa kpikiru da sere yāku kowo tōnwerō u ka gbi. Yen biru u koo kpī u wura win temō.

²⁹ Wooda beniwa ba ko n da swīi, be ka ben bibun bweseru yam kpuro mi ba wāa.

³⁰ Goo ù n tōnu go, tən dabira ba koo yen seeda di bu sere yēro go. Tən turon seeda dibu kun tura bu ka tōnu taare wē bu go.

³¹ Bu ku nōm biran kēru mwa bu ka tən gowo deri. N weene u gbiwa kam kam. ³² Bañ maa nōm biran kēru mwaamō bu ka de u da wuu gèn mi ba ra kpikiru de, kpa u wura win temō yāku kowo tōnwerō ù n gu.

³³ Bu ku raa tōnu go, domi yera ya koo ben tem disi doke. N ñ maa koorō bu me deerasia ma n kun mō ba yēro go, wi u tōnu go mi.

³⁴ Bu ku raa tem me disi doke mē sōo ba ko n wāa, domi ne Yinni Gusunō, ko na n wāa ka be, ne wi na ra n wāa be Isireliban suunu sōo.

Kurō suabun wooda ye ba yi

tən kurō be ba tem tubi din sō

36

¹ Manasen bweseru ta sāawa Yosefun bwese kera. Bwese te sōo, Galadi u sāa Makirin bii, Manasen debubu. Galadi win bweserun wirugiba ba da ba Mōwisi ka Isireliban yenu yērobu deema, ² ba nee, Mōwisi, wee sanam me Yinni Gusunō u nun yiire a Isireliba tem bōnu kua ka tete, u nun sōowa u nee, a besen mōo Selofadin tem win bii wōndiaba wē. ³ Tē, bii wōndia be, bā n durōbu sua Isireliban bwese keri yi yi tien gaa sōo, ba koo ben tem me ba tubi di suawa bu bwese kera yèn mi ba wura sosia. Añ wa ma besen tem mu koo kaara me ba sun wē ka tete? ⁴ Isireliban yakiabun tōru tā n tunuma, ba koo ben bōnu wunawa besen min di bu ye bwese kera yèn mi ba wura sosia.

⁵ Ma Mōwisi u Isireliba sōowa u nee, Yosefun bweserun tən be, ba gem mō. ⁶ Wee ye Yinni Gusunō u gerua Selofadin bii wōndiaban sō. U nee, ba koo kpī bu durō sua wi ba kī, adama ya n gesi sāa ben tndon bwese kera sōo. ⁷ Isireliban bwese kera

gaan tem muñ duō bwese kera gaan tem sōo. Isirelin bwese kera baayere, ya koo yen tem nenewa me ya tubi di. ⁸ Tōn kurō baawure wi u tem wa u tubi di Isireliban bwese kera gaa sōo, u koo durō suawa win bwese kera ye sōo, u wa u ka win tndon tem me u tubi di nene. ⁹ Bwese kera gaan tem kun duō bwese kera gaan temō. Adama Isireliban bwese kera baayere ya koo yen tem nenewa kem kem me ya tubi di.

¹⁰⁻¹¹ Ma Selofadin bii wōndia be, Mala ka Tirisā ka Hogula ka Milika ka Nōa ba Yinni Gusunōn wooda ye wura ye u Mōwisi wē mi. Ma ba ben tndon maabu ka wōnōbun bibu sua durōbu. ¹² Ba durōbu suawa Yosefun bwese kera sōo, Manasen bibun bweserō, ma tem me ba tubi di muñ mēnanē ka ben tndonbun tem.

¹³ Wooda ka yiire bi Yinni Gusunō u Isireliba wē Mōwisin min di, Mōabun wōwao, Yuudēnin bōkuu, Yerikon deedeeru, biya mi.

WOODAN SŌSIRU

Tire teni ta ka Mōwisin gari yā yi sōo u Isireliba wooda tubusiamō. Ta maa ka sōm maamaakigii ni yā ni Yinni Gusunō u kua be, win tōmbu Isireliban sō. U ka Isireliba arukawani bōkua, ma u bu kpara wōo weeru gbaburu sōo. U bu yakia ben yibereban nōman di, ma u bu nōo mwēenu kua. Ma u bu wooda wē ye ba koo mēm nōowa ba n ka wāa. Ta maa sun Mōwisin gōan gari sōowa ka nge me Yosue u kua ben kparo.

Tire ten kpunaa

1. Ye Gusunō u gbia u kua ben sōn yaayasiabu, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Woodaban sōsibu, wiru 5n di sere wiru 26.
3. Domanu ka bōri, wiru 27n di sere wiru 30.
4. Mōwisin kirō dāaki, wiru 31n di sere wiru 33.
5. Mōwisi u gu ma Yosue u sōmburu sua, wiru 34.

MŌWISIN SŌSI GBIIKIRU

¹ Wee gari yi Mōwisi u Isireliba sōowa sanam me ba wāa Yuudenin sōo yari yeru gia wōwa gaa sōo, mi tem saara wāa, Sufun deedeeru, wuu sinin suunu sōo, Parani ka Tofeli ka Labani ka Haserōtu ka Disahabu. ² A n kpa ka Seirin guurun swaa, saa Horebun guurun di, a ka turi Kadasi Baaneao, kaa siwa sōo wākura tia. ³ Wōo weeruse sōo, min di Isireliba ba yarima Egibitin di, yen suru wākura tiasen tōo gbiikiru sōora Mōwisi u Isireliba sōowa kpuro ye Yinni Gusunō u nēe, u bu sō. ⁴ Ya koorawa sanam me Mōwisi u Sihoni, Amōreban sina boko wi u wāa Hesibonio kamia u kpa ma u da u Ogu, Basanin sina boko wi u wāa Edeē ka Atarōtu kamia.

⁵ Mōabuban temō, Yuudenin sōo yari yeru gia, miya Mōwisi u Isireliba Yinni Gusunōn woodaba sōsibu torua.

Yinni Gusunō u Isireliba wooda

wē bu ka doona Horebun di

⁶ Mōwisi u nēe, Gusunō besen Yinni u ka sun gari kua Horebun guurō u nēe, sa sina sa te guu ten gāaro. ⁷ N n men na, su seewo su swaa wōri su da guunun bera gia mi Amōreba ba wāa ka Kananin temō Yuudenin tem tēerō ka guunu gia ka wōwao ka sōo yēsān nōm dwaru gia ka nim wōkun gooro ka Libanō sere n ka da Efaratin daaro, ⁸ kpa su tem me mēeri domi u sun mu nōmu sōndiawa. U nēe, su doo su mu mwa domi u nōo mwēeru kua ka bōri u mu besen baababa Aburahamu ka Isaki ka Yakōbu wē, be ka ben bibun bweseru.

Mōwisi u wirugibu gōsa

⁹ Saa yē sōo Yinni Gusunō u nēe, su doo su tem me mwa, nē Mōwisi na bēe sōowa na nēe, na n̄ kpē n bēe sōbe nē turo. ¹⁰ Gusunō besen Yinni u dera i marura ma i dabia nge wōllun kperi. ¹¹ Na kanamō Gusunō besen baababan Yinni u de i dabia i sosi kpa u bēe domaru kua nge me u bēe nōo mwēeru kua. ¹² Adama i n yē ma na n̄ kpē n bēe sōbe nē turo. ¹³ N n men na, i tōmbu gōsio bēen bwese kera baayere sōo be ba yēru ka bwisi mō, ma ba bēere mō tōmbu sōo, kpa n bu ko bēen wirugibu. ¹⁴ Ma i man wisa i nēe, ye na gerua mi, ya wā. ¹⁵ Ma i ka tōn be na bēen bwese kera baayeren di ma na bu sua na bu kua bēen wirugibu, gabu nōrōm nōrōm (1.000) wirugibu, gabu wunōm wunōm wirugibu, gabu weeraakuukuubun wirugibu, gabu maa wōku wōkubun wirugibu, ma na gabu sōma wē bu ka wirugii be kpara bēen bwese kera baayere sōo. ¹⁶ Ma na wirugii be wooda wē na nēe, ben mero bisibu bā n gari mō ben tii tiine sōo, n̄ kun me, ka tōn tuko, bu bu swaa dakio kpa bu bu siria dee dee. ¹⁷ Bu ku tōmbun bēere mēeri bā n sirima. Bu bu swaa dakio, bwēebwēe ka dangii. Bu ku ben goo nasia domi ba koo sirwa ka Yinni Gusunōn yīsiru. Bā n ka gari gēe yinna yi yi bu sēsiamō, bu ka yi na nen mi bu man sō kpa n yi wēeri. ¹⁸ Nge mēya na bēe sōosi saa ye sōo, ye i ko i ko kpuro.

Isireliban mēm nōobu sariru

¹⁹ Yen biru, Gusunō besen Yinni u sun nōo kā ma sa seewa Horebun guurun di sa gbabu baka nanungii te kpuro bukiana te i yē mi, ma sa kpa ka guunun swaa mi Amoreba ba wāa nge me Gusunō besen Yinni u sun yiire. Ma sa tura Kadasi Baaneao. ²⁰ Miya na bēe sōowa na nēe, wee i tunuma Amōreban guurō te Gusunō besen Yinni u koo sun wē. ²¹ I mēerio wee, Gusunō besen Yinni u bēe tem me nōmu beria. I seewo kpa i mu mwa nge me wi, besen baababan Yinni u bēe sōowa. I ku berum ko. I de i n wōrugoru mō.

²² Ma bēe kpuro i na i man deema i nēe, su tōmbu gori bu da bu tem men saria mēeri kpa bu wurama bu sun sō swaa ye sa ko kpe, ka wuu sin mi sa ko gbi su turi. ²³ Bēen gari yi, yi man wēre, ma na tōmbu wākura yiru gōsa bēen bwese kera baayere sōo tia tia. ²⁴ Ma ba doona ba guunun bera gian swaa mwa ma ba tura sere Esikolin wōwao. Mi kpurowa ba bōsu ba mēera. ²⁵ Ma ba tem men dāa binu sōrima ba ka sun naawa. Ma ba nēe, tem me, mu gia sāa me Gusunō besen Yinni u sun wēemō. ²⁶ Adama i n̄ Gusunō besen Yinnin gere mēm nōowe, domi i yina i da. ²⁷ I nūn seesiwa bēen kuu bekuruginu sōo i nēe, yēn sō u sun tusa, yen sōna u sun yarama Egibitin di u ka sun Amoreba nōmu sōndia, bu sun kpeerasia. ²⁸ I nēe, mban sōna i ko i da i bu wōri. Bēegibu ba dera i mwia kpana

domi ba n̄e, t̄on be, ba sun dam kere, ba sun gunun kere, ba maa ben wusu gb̄aranu toosiwa n ka w̄ollu girari. Yen biru, ba mam Anakin bibun bweseru wa mi, be ba ra n s̄aa doogoba.

²⁹ Ma na b̄e wisa na n̄e, i ku nanda, i ku maa ben berum ko. ³⁰ Gusun̄o besen Yinni u ko n sun gb̄iye kpa win tii u sun sanna nge m̄e u kua besen n̄oni biru Egibitīo, ³¹ ka ḡabur̄o. B̄een tii i wa ma u sun b̄aki besen sanum s̄oo nge m̄e t̄onu u ra win bii b̄aki sere sa ka tura mi sa d̄oo. ³² Adama ka m̄e, i n̄ Gusun̄o besen Yinni naane kue, ³³ baa m̄e u ra n sun swaa gb̄iye u ka sun ayere s̄oo mi sa ko ȳdra. W̄okuru, u ra sun kparewa u n besen swaa yam bururasie ka d̄oo yara, s̄oo s̄oo maa ka guru wii wuroru.

³⁴ Yinni Gusun̄o u b̄een weeweenu nua, ma u m̄oru kua u b̄orua u n̄e, ³⁵ baa b̄een turo kun dūo tem m̄e s̄oo, m̄e mu gea s̄aa mi, m̄e u n̄oo m̄weeru kua u besen baababa w̄e, ³⁶ ma n kun m̄o Kalebu, Yefunen bii. Wiya u koo mu wa. Wi ka win bibun bwesera u koo tem m̄e w̄e m̄e u b̄osu u m̄era mi, domi u win swee kpuro sw̄iwa dee dee.

³⁷ Yinni Gusun̄o u maa ka man m̄oru kua b̄een s̄o, ma u n̄e, nen tii na n̄ maa dūo tem m̄e s̄oo. ³⁸ Nen sam kowo Yosue, Nunin b̄iwa u koo du mi. Yen s̄o, n be n̄un dam k̄ēyo, domi wiya u koo b̄e Isireliba kpara u ka b̄ee tem m̄e w̄e. ³⁹ Ma Yinni Gusun̄o u n̄e, b̄e, i n̄e, yiber̄eba ba koo b̄een bibu gurawa. Adama bii be, be ba n̄ gina gea ka k̄sa ȳe mi, beya ba koo du tem m̄e s̄oo ka Yosue sann̄. Beya u koo tem m̄e w̄e ba n m̄o. ⁴⁰ Yen s̄o, b̄e i gosiro kpa i da ḡaburu gia nim w̄oku ge ba m̄o Naa yarin bera gia.

⁴¹ Ma i man wisa i n̄e, i tora Yinni Gusun̄on mi. Adama t̄e, i ko da i tabu ko nge m̄e wi, Gusun̄o besen Yinni u gerua. Ma i b̄een tabu ȳanu sua i d̄oo ka w̄obia i ka guunun bera gia tabu w̄ori. ⁴² Ma Yinni Gusun̄o u man s̄owa u n̄e, n b̄ee s̄ow̄o n n̄e, i ku ra da i tabu ko. U n̄ w̄aa ka b̄e. Yen s̄o, i ku da, domi ba koo b̄e kamia. ⁴³ Na b̄e ye s̄owa adama i yina i man swaa daki. I n̄ Yinni Gusun̄on gere mem n̄owe. Ma i ḡoru b̄obia i da i tabu w̄ori guunun bera gia. ⁴⁴ Saa yera Am̄ore be ba w̄aa bera mi, ba yarima ba b̄e kamia Seirio, ma ba b̄ee naa sw̄i nge t̄i sere ba ka girari Horimao. ⁴⁵ Ye i wurama, i Yinni Gusun̄o weeweenu koosi. Adama u n̄ b̄ee swaa daki. ⁴⁶ Ma i sina n ka te Kadasi Baanēo.

2

¹ Yen biru ma sa ḡosira sa da ka ḡaburun swaa nim w̄oku ge ba m̄o Naa yarin bera gia nge m̄e Yinni Gusun̄o u gerua. Ma sa sirena Seirin guun̄o n ka te.

Isireliba ba Ed̄omuba

ka M̄oabuba ka Am̄oniban tem

bukiana

² Yinni Gusun̄o u man s̄owa u n̄e, ³ wee sa sirena guunun bera mi gia n ka te. Su maa doo s̄oo ȳsan nam geu gia. ⁴ U n̄e, n b̄e wooda yeni w̄e n n̄e, i seewo i Seirin tem b̄ewa mi b̄een m̄ero bisibu Esaun bibun bweseru ba w̄aa. Ba ko n b̄een berum m̄o, adama i n tii se, ⁵ i ku ra bu w̄ori. Domi u n̄ b̄e ben tem w̄em̄o baa m̄en n̄oo i ko i naasu s̄ondi. Esaun bibun bwesera u Seirin guunun beran tem m̄e w̄e ba n m̄o. ⁶ D̄ia ni i ko i di ka sere maa nim m̄e i ko i n̄o, i ko i ye kpuro dwewa ben mi. ⁷ Domi Gusun̄o besen Yinni u besen soma kpuro domaru kua ma u sun k̄osu sanam m̄e sa ḡabu baka te bukianam̄o. U w̄aa ka b̄e sere n ka kua ḡis̄o w̄oo weeru. Sa n̄ ḡaanu bie.

⁸ Ma sa Seirin tem b̄ewa mi besen m̄ero bisibu Esaun bibun bwesera w̄aa. Sa n̄ maa tem t̄eran swaa m̄we ye ya d̄oo Elatīo ka Esioni Geb̄ēe. Ma sa ḡosira sa M̄oabun ḡaburun swaa mwa. ⁹ Yinni Gusun̄o u man s̄owa u n̄e, su ku M̄oabuba n̄oo kuuri, su ku bu tabu w̄ori, domi u n̄ sun ḡaanu namu s̄ondiamme ben tem̄o. Lotun bibun bwesera u Arin tem m̄e w̄e ba n m̄o.

¹⁰ Yellu, Emibara ba w̄aa Arin tem m̄e s̄oo. Ba s̄awa bwese te ta dam m̄o. Ba dabi ba maa gunu nge Anakin bibun bweseru. ¹¹ Gabu ba tamaa ba s̄awa Refaba nge m̄e Anakiba ba s̄aa, adama M̄oabuba ba ra bu sokuwa Emiba. ¹² Nge m̄eya maa Horiba ba raa w̄aa Seirin tem̄o yellu. Ma Esaun bibun bweseru ba bu kpeerasia ma ba sina mi, nge m̄e b̄e Isireliba i kua tem m̄e Yinni Gusun̄o u b̄e w̄e s̄oo.

¹³ Yen biru, Yinni Gusun̄o u wooda w̄e u n̄e, su seewo su swaa w̄ori kpa su Ser̄edin daaru t̄bura. Ma sa tu t̄bura. ¹⁴ Saa min di sa seewa Kadasi Baanēan di sere sa ka Ser̄edin daaru t̄bura, n kuawa w̄oo tena ka n̄oba ita. Be ba raa s̄aa tabu kowobu sa ka seema ba n̄ maa w̄aa nge m̄e Yinni Gusun̄o u raa gerua ka b̄ori. ¹⁵ Win tiwa u bu n̄oma doke u kpeerasia.

¹⁶ Sanam m̄e tabu kowo be kpuro ba gu ba kpa, ¹⁷ sanam m̄e s̄ora Yinni Gusun̄o u man s̄owa u n̄e, ¹⁸ t̄e, su M̄oabun tem n̄oo bura yeru soro kpa su Arin tem bukiana, ¹⁹ su na Am̄oniban mi. Adama su ku bu n̄oo kuuri, su ku maa ka bu tabu ko. Domi u n̄ sun ḡaanu w̄em̄o ben tem m̄e s̄oo. Ba s̄awa Lotun bibun bweseru. Bera u maa tem m̄e w̄e ba n m̄o.

²⁰ Tem m̄e, mu raa s̄awa Refaban tem. Domi yellu Refabara ba raa w̄aa mi, be, be Am̄oniba ba ra soku Sansumiba. ²¹ Bwese te, ta dam m̄o ma ba dabi. Ba gunuwa nge Anakiba. Adama Yinni Gusun̄o u bu Am̄oniba n̄oma beria, ba bu gira ma ba sina mi. ²² Nge m̄eya Yinni Gusun̄o u Esaun bibun bweseru kua be ba w̄aa Seirio. U dera ba Horiba gira ma ba bu kpeerasia ba sina ben

temo sere ka giso. ²³ Kafitorigibu ba na saa ben tem di ba Afi be ba waa baru kpaano n ka girari Gasao kpeerasia ma ba sina ben wuso.

²⁴ Yen biru, Yinni Gusuno u nee, su seewo su swaa wari kpa su Aaanoon daaru tabura. Wee u koo sun Sihoni Amore, Hesibonin sina boko nomu beria ka win tem. U nee, su doo su nun wari kpa su ka nun tabu ko. ²⁵ Saa gison di u koo de nandabu bu n waa handunian bwesenu kpuro soo besen so. Ba n besen damu nua, kpa bu diiri berum so.

Ba Sihoni, Hesibonin

sina bokon tem wari

²⁶ Saa Kedemotin di, na somabu gora Sihoni, sina bokon mi, kpa bu nun bari yendun gari so bu nee, ²⁷ u de su win tem bukiana. Swaa doowa sa ko n swii, sa n gam geramo. ²⁸ Sa ko nun dia ni sa ko di ka nim me sa ko non gobi kosia. U gesi de su win tem bukiana. ²⁹ Esaun bibun bweseru be ba waa Seirio ka Mabuba be ba waa Arin temo ba wura sa ben tem bukiana. U maa de su win tem bukiana su ka Yuudeni tabura kpa su du tem me Gusuno besen Yinni u sun we so. ³⁰ Adama Sihoni, Hesibonin sina boko u yina su sara ka win temo. Domi Gusuno besen Yinni u win goro babiasia u sun nun nomu sondia nge me i waamo giso. ³¹ Ma Yinni Gusuno u man soowa u nee, n merio u sun Sihoni ka win tem nomu beria. Su nun wario su tem me mwa. ³² Ma Sihoni ka win tabu kowobu ba na ba sun tabu wari Yahaso. ³³ Ma Gusuno besen Yinni u sun nun nomu beria. Ma sa nun kamia wi ka win bibu ka win tabu kowobu kpuro. ³⁴ Sa win wusu kpuro mwera sa kam koosia mam mam, ma sa ton durabu ka ton kurabu ka bibu kpuro kpeerasia, baa ton turo kun tiare. ³⁵ Ma sa ben yaa sabenu ka ben arumani ye sa gura ben wuu si soo tii koosi. ³⁶ Saa Aroeen di ye ya waa Aaanoon daaru goro ka wuu ge ga waa wawa n ka da sere Galadio, wuu gaga kun kpia gu sun ma. Gusuno besen Yinni u sun si kpuro nomu beria. ³⁷ Adama sa n Amoniban tem babe ka tem me su waa Yabokun daaru goro ka wuu si su waa guuno ka sere mi Gusuno besen Yinni u sun yinari su wari.

Ba Ogu, Basanin sina bokon

tem mwa

3

¹ Yen biru, sa tem tureru yowa sa da Basanio. Ma Ogu, Basanin sina boko ka win tabu kowobu ba na ba sun tabu wari Edeeo. ² Ma Yinni Gusuno u man soowa u nee, su ku Ogu win berum ko domi u koo sun nun nomu beria, wi ka win tabu kowobu ka win tem kpuro. Sa ko nun kuawa nge me sa Sihoni, Amoreban sina boko kua, wi

u waa Hesibonio. ³ Ma Gusuno besen Yinni u sun Ogu, Basanin sina boko namu beria ka win tabu kowobu kpuro. Sa bu kamia sa kpeerasia, baa ton turo sa n deri. ⁴ Sa win wusu kpuro mwera, baa teu ga n kpia gu sun ma. Siya wusu wata ye ya waa Aagobun temo Basanio. Ogun tema sere mi. ⁵ Wuu si kpuro su gbaranu mawa ni nu gunu, ma ba nu gambo sisugii kua ba ra ka kee. Wusu maa waa su dabi mi, si ba n gbaranu toosi. ⁶ Sa si kpuro mwera ma sa ton durabu ka ton kurabu ka bibu kpuro kpeerasia nge me sa Sihoni, Hesibonin sina boko kua. ⁷ Ma sa wuu sin yaa sabenu ka sin arumani gura sa tii yiya.

Ba Galadin tem bonu kua

⁸ Nge meya sa ka Amoreban sinambu yiru yen tem mwa Yuudenin soo yari yeru gia saa Aaanoon daaru di n ka da Hemoon guuro. ⁹ Sidonigibu ba ra Hemoon guu te sokuwa Sirioni, kpa Amoreba bu maa tu soku Seniri. ¹⁰ Sa Basanin sina boko Ogun wusu kpuro tabu di. Siya wuu si su waa gunguru wollo ka Galadin temo ka Basanin tem me kpuro soo n ka girari Salikao ka Edeeo. ¹¹ N deema Refaban bweseru soo, Ogu, Basanin sina boko, wi turowa u raa tie. Kpakoro sisuguru soora ba win goru doke. Kpakoro te, ta waa Amoniban wuu maro Rabao. Ten deebu saawa gom soonu nooba nne. Ma ten yasum saa gom soonu nne.

¹² Saa ye soora na Rubenin bweseru ka Galadin bweseru tem me we me mu waa Aaanoon bera gia Aroeen soo yesan nom geu gia ka wuu si su waa Galadin guunun bee tia. ¹³ Ma na Manasen bweseru bonu Galadin tem sukum me mu tie we ka Basanin tem mi Ogu u raa bandu dii. N deema Aagobun tem ka Basanin tem meya ba ra maa soku Refaban tem. ¹⁴ Yairi, Manasen bii, u Aagobun tem kpuro mwa n ka da Gesuriba ka Maakatigibun tem noo bura yeru. Ma u wuu si su waa tem me soo soka Yairin wusu nge me ba su sokumo sere ka gison giso. ¹⁵ Ma na Makiri Galadin tem we. ¹⁶ Ma na Rubenin bweseru ka Galadin bweseru Galadin tem bee tia we n ka da Aaanoon daaru sere ka Yabokun daaru. Aaanoon daaru ta saa tem men noo bura yeru soo yesan nom dwaru gia, ma Yabokun daaru ta maa bu burane ka Amoniba. ¹⁷ Ben tem meya mu waa Yuudenin wawa, saa Genesaretin daa burun di n ka da nim woku baruguu. Ma mu da sere ka Pisigan guuro soo yari yeru gia.

¹⁸ Saa ye soo, ma na bee wooda yeni we na nee, te, wee Gusuno besen Yinni u bee tem me we i n mo. Te, bee tabu kowobu kpuro, i been tabu yanu suo kpa i Yuudeni tabura ka beegibu Isireliba sannu. ¹⁹ Been kurabu ka been bibu ka been yaa sabe ni tonawa i ko i deri wuu si na bee we soo. ²⁰ I been mero

bisibu somiō sere Gusunō besen Yinni u ka bu swī ben temō nge mē u bēē kua, kpa bu sina tem mē sōō mē u koo bu wē Yuudēnin sōō kpee yeru gia. Saa ye sōōra i ko i wura bēēn temō mē na bēē wē.

²¹ Ma na Yosue wooda yeni wē na nēē, win nōni yi wa ye Gusunō besen Yinni u sinambu yiru ye kua. Nge mēya u koo maa sinambu kpuro kua be u koo ka tabu ko sanam mē i Yuudēni tōbura. ²² I ku bu nasia, domi Gusunō besen Yinni u koo bēē sanna.

Mōwisi u n̄ duō

Kananin temō

²³ Saa ye sōō, na Yinni Gusunō suuru kana na nēē, ²⁴ Gusunō nen Yinni, a nē wunen sōm kowo wunen kpāaru ka wunen dam bakam kookoo gbiikisu sōōsi. Yinni goo sari wōllō ka temō wī u koo kpī u ko ye a ra ko. ²⁵ A de n Yuudēni tōbura kpa n tem buram mē wa guru gōō mi guu buranu wāa ka maa Libani.

²⁶ Adama Yinni Gusunō u ka man mōru kua bēēn sōō ma u yina u nen kanaru nō. U nēē, ya tura mē. N ku maa nūn yen gari sō. ²⁷ U nēē, n yōōwō Pisigan guurun wii kpiirō kpa n nōni seeya n mēeri sōō yēsan nōm geu gia ka sōō yēsan nōm dwaru gia ka sōō kpee yeru gia ka sere maa sōō yari yeru gia. Adama na n̄ Yuudēni tōburamō. ²⁸ U nēē, n Yosue bwisi kēyō kpa n nūn dam kē, n de u n wōrugōru mō. Domi wiya u koo Yuudēni tōbura kpa u Isireliba kpara u ka bu tem mē wē mē kon wa mi.

²⁹ Ma sa sina wōwa mi, Bēti Peorin deederu.

I Yinni Gusunōn wooda

mēm nōōwō

4

¹ Tē, bēē Isireliba, i yiirebu ka woodaba swāa dakio be na bēē wēēmō. I ye mēm nōōwō kpa i wa i n wāa, kpa i du tem mē sōō, mē Gusunō besen baababan Yinni u bēē wē. ² I ko i win woodaba mēm nōōwawa nge mē na bēē ye wē. I ku gāanu ganu sōsi ye sōō, i ku maa gāanu ganu kawa. ³ Bēēn nōni yi wa ye Gusunō besen Yinni u kua Baali Peorigiin sō. U tōmbu kpeerasia kpuro bēē sōō be ba da ba nūn sōōwa. ⁴ Adama bēē i bēē Gusunō besen Yinni naane sōa, bēeya i wāa wāaru sōō gisō.

⁵ Wee na bēē yiirebu ka woodaba wē nge mē Gusunō besen Yinni u man sōōwa n ko. I ko i ye mēm nōōwawa tem mē u koo bēē wē sōō. ⁶ I n ye mēm nōōwa ma i ye swīi dee dee, bwese ni nu tie nū n wooda ye nua, nu koo bēē garisiwa yērobu ka bwisigibu, kpa nu nēē, anna a bwese baka ten yēru ka bwisi wa! ⁷ Sā n Gusunō besen Yinni somiru kana u ra n ka sun wāa sad kpuro. Bweseru gara wāa baa ni nu kpāaru bō sōō, te ta Yinni mō nge mē? ⁸ Bweseru gara wāa baa ni nu kpāaru

bō sōō tēn yiirebu ka ten woodaba ba sōa dee dee nge wooda be na bēē wē gisō?

Isireliba ba yōra

Yinni Gusunōn wuswāaō

Horebun guurō

⁹ I n tii sē kpa i ku duari bēēn wāaru kpuro sōō ye i wa ka nōni. I ku maa de yu yari bēēn gōrun di. I ye bēēn bibu ka maa bēēn bibun bibu nōōsio.

¹⁰ I tōō te yaayo tē sōō i da i yōra Gusunō besen Yinnin wuswāaō Horebun guurō sanam mē u man sōōwa u nēē, n bēē Isireliba kpuro mennama win mi, kpa u bēē win woodaba sō, kpa i gia nge mē i ko i ka nūn mēm nōōwa bēēn wāarun tōru kpuro sōō kpa i maa ye bēēn bibu nōōsia. ¹¹ Ma i mennama i na i yōra guu ten nuurō tēn min di dōō buri yi yarimō yi wōllu girari dōō wiisu ka guru wii wuroru sōō. ¹² Ma Yinni Gusunō u ka bēē gari kua dōō yara sōōn di. I win nōō nua adama i n̄ nūn wa. ¹³ U ka bēē arukawani bōkua u nēē, i win wooda wōkuru mēm nōōwō te u yorua kpee besī yiru sōō. ¹⁴ Saa ye sōōra Yinni Gusunō u man yiire n bēē wooda wē kpa i ye mēm nōōwa tem mē i ko i mwa sōō.

Ba Isireliba kirō mō

bīu sāanun sō

¹⁵ Wee, i n̄ Yinni Gusunōn tii wa sanam mē u ka bēē gari kua dōō yara sōōn di Horebun guurō. Yen sō, i n̄ tii sē, ¹⁶ i ku ra ka nūn torari i bwāarokunu ko ni nu ka tōn durō weene n̄ kun mē tōn kurō, ¹⁷ n̄ kun mē yaa ye ya sīimō tem sōō, n̄ kun mē gunō, ¹⁸ n̄ kun mē yaa ye ya kabirimō temō, n̄ kun mē swāa. ¹⁹ I n̄ nōni seeya wōllō i ka sōō ka suru ka kperi mēeri ka kpuro ye ya wāa mi, i ku de yu bēē gawa i ka yiira i ye sō. Yeba kpurowa Gusunō besen Yinni u handunian bwesenu kpuro deria nu n mō. ²⁰ Adama bēē, u bēē nōma nenua u yara Egibitigibun nōni yi ba bēē sōōmōn di kpa i n̄ ka sōa win tōmbu nge mē i sōa gisō.

²¹ Ma Gusunō besen Yinni u ka man mōru kua bēēn sō. U bōrua u nēē, na n̄ Yuudēni tōburamō, na n̄ maa duō tem gem mē sōō, mē u koo bēē wē i n̄ mō. ²² Miniwa kon kpuna n̄ gbi. Na n̄ Yuudēni tōburamō. Adama bēē, i ko ye tōbura kpa i tem gem mē mwa i sina mi. ²³ I n̄ tii sē kpa i ku duari arukawani ye Gusunō besen Yinni u ka bēē bōkua. I ku ra tii bwāarokunu kua ni nu ka gāanu weene ni u bēē yinari i ko. ²⁴ Domi Gusunō besen Yinni u sōōwa nge dōō wi u ra kam kooisē, u maa sōa nisinugii.

²⁵ I n̄ sina n̄ ka te tem mē Gusunō besen Yinni u bēē nōō mwēeru kua sōō, ma i bibu ka debuminu wa, i ku ra nūn torari i tii bwāarokunu kua ni nu ka gāanu weene, i ku maa kōōsa gaa ko ye ya koo win mōru seeya. ²⁶ I n̄ tora ten bweseru kua, na bēē sōōmō na siremō gisō, wōllu ka tem mu sōa nen seeda

ma i ko i gbiwa tem me i ko i mwa mi sō Yuudenin guru gĩa. Bēen wāaru ta ñ daka dō. Ba koo bēe kpeerasiawa mam mam. ²⁷ Yinni Gusunō u koo de i n yarinewa bwese tukunu suunu sō kpa i kun dabi yāatem mi u dera i yoru dimō. ²⁸ Miya i ko i būnu sã ni tamba kua ka dāa ñ kun me ka kpenu ni nu ku ra yam wa, nu ku ra gari nō, nu ku ra maa nuburu nō. ²⁹ Miya i ko i Gusunō bēsen Yinni kasu. I n nūn kasu ka bēen gōru kpuro, ka bēen bwēra kpuro, i ko i nūn wa. ³⁰ Ye na bēe sōwa mi kpuro yā n koorā, ma i wāa nōni swāaru sō, i ko i gosiramawa Gusunō bēsen Yinnin mi kpa i wure i nūn mem nōwa. ³¹ Domi u sāawa wōnwōndugii wi u kun bēe derimō. U ñ bēe kpeerasiamō. U ñ maa duarimō arukawani ye u ka bēen baababa bōkua ka bōri.

Isireliba ba kua seeda

³² I bwisikuo ye ya koorā yellu, ye ya koorā tē tēebun di saa min di Gusunō u tōnu taka kua handunia sō. I bwisikuo ye ya koorā handunin goonu nne kpuro sō. Gāa maamaakiginu ganu nu koore nge nini? I nōore ba gāanu gerure nge meni? ³³ Bweseru gara wāa te Yinni Gusunō u ka gari koore dōo yara sōon di nge bēe ma ta wāa ta wasi? ³⁴ Yinni goo u win tambu wōrare ben yibereban noman di ka win dam bakam, ka laakari mēeribu, ka yirenu, ka sōm maamaakiginu, ka tabu, ka win dam ka gāa nanunginu nge me Gusunō bēsen Yinni u Egibitigibu kua bēen wuswaa? ³⁵ Bēeya i kua seeda kpa i ka gia ma Gusunō turowa u sãa Yinni. Goo maa sari nge wi. ³⁶ U dera i win nōo nua wōllun di u ka bēe sōsinu wē kpa i ka nūn mem nōwa. U maa dera i dōo wa temō ma u ka bēe gari kua wi sōon di. ³⁷ U bēen baababa kīa ma u bēe gōsa bēe be i sãa ben hibun bweseru. Yen sōna u bēe yarama Egibitin di ka win dam bakam. ³⁸ U bēe bwese tukunu gira ni nu bēe dabiru ka dam kere ma u bēe kpara u ka dua ben temō u bēe mu wē nge me i waamō gisō. ³⁹ N n men na, i bwisikuo gisō kpa i n yē ma Gusunō turowa u sãa Yinni wōllō ka temō. Goo maa sari nge wi. ⁴⁰ I win woodaba ka win yiirebu mem nōwō bi na bēe wēemō gisō, kpa i wa i n bōri yendu mō bēe ka bēen bibun bweseru kpa bēen wāaru tu daka da tem me sō, me Gusunō bēsen Yinni u bēe wēemō.

Mōwisi u wusu ita gōsa

mi ba ko n da kpikiru de

⁴¹ Mōwisi u wusu ita gōsa Yuudenin sōo yari yeru gĩa, ⁴² kpa su n sãa kpiki yenu. Wi u tōnu go ka samba, u ñ daa ka yēro mōru neni, u ko n da kpikiru de mi, u ka win wāaru bere. ⁴³ Rubenin tem sō, u Beseri gōsa ye ya wāa gunguru wōllō mi gāanu ku ra kpi. Gadin temō, u Ramoti gōsa ye ya wāa Galadiō.

Manasen tem sō, u Golani gōsa ye ya wāa Basanin temō.

MŌWISIN SŌSIRU YIRUSE

⁴⁴⁻⁴⁵ Mōwisi u Isireliba yiirebu ka woodaba ka sōsinu wē sanam me ba yarima Egibitin di. ⁴⁶ Saa ye, ba wāa Yuudenin sōo yari yeru gia wōwāo, Bēti Peorin deedeeru, Sihoni, Amōreban sina bokon temō wi u wāa Hesiboniō. Wiya Mōwisi ka Isireliba ba kamia sanam me ba yarima Egibitin di. ⁴⁷ Ma ba win tem mwa ka maa Ogu, Basanin sina bokon tem. Amōreban sinambu yiru ye, ba raa wāawa ba bandu dii Yuudenin guru gĩa sōo yari yeru gia. ⁴⁸ Ben tem men nōo bura yera dawa Aroee, Aanōon daarun gooro sere n ka girari guu te ba mō Heemōwō te ba maa sokumō Siōni, ⁴⁹ ka tem me mu wāa Yuudenin wōwāo sōo yari yeru gia n ka girari nim wōku bōruguu sere n ka da guu te ba mō Pisiqan nuurō.

Wooda wōkuru

5

¹ Mōwisi u Isireliba kpuro sokusia ba menna ma u bu sōwa u nēe, bēe Isireliba i wooda ka yiirebu swaa dakio i nō bi na bēe wēemō gisō. I bu nenuu kpa i bu mem nōowa mam mam. ² Gusunō bēsen Yinni u ka sun arukawani bōkua Hōrebun guuro. ³ N ñ bēen baababa tōna u ka ye bakua, adama ka bēsen tiwa bēse be sa wāa sa wasi mini gisō. ⁴ Yinni Gusunō u ka bēe gari kua nōni ka nōni guuru wōllō saa dōo yara sōon di. ⁵ Saa ye sōo, ma na yō bēe ka win suunu suunuka sōo na ka bēe tusiamō ye u gerumō, domi i ñ yōowe guu ten wōllō yēn sō i dōo win bērum mō. U nēe, ⁶ wiya u sãa Gusunō bēsen Yinni. Wiya u sun yarama Egibitin di mi sa raa wāa sa yoru dimō. ⁷ U maa nēe, sa ñ ko n maa Yinni goo mō wi baasi. ⁸ Su ku ra tii bwāaroku gagu kua ga n ka gāanu weene wōllō, ñ kun me temō, ñ kun me nim sō. ⁹ Su ku ra yiira su nu sã. Domi wi, Gusunō bēsen Yinni u sãawa nisinugii. U ra baababan durum mōaru mwē ben bibun mi, be ba nūn tusan suunu sōo sere ka ben bibun bibō. ¹⁰ Adama be ba nūn kī ma ba win woodaba mem nōowamme u ra ben bibun bweserun nōrōm nōrōm (1.000) wōnwōndu kue. ¹¹ Su ku ra wi, Gusunō bēsen Yinnin yīsiru soku kam. Domi wi u win yīsiru soka kam, u koo yēro seeyasia. ¹² Su tōo wērarugiru mem nōowō su tu bēere wē nge me wi, Gusunō bēsen Yinni u sun yiire. ¹³ Sōo nōoba tia sōara sa ko n da bēsen sōma kpuro ko. ¹⁴ Adama sōo nōoba yiruseru ta sãawa Gusunō bēsen Yinnin tōru tē sōo u wēra. Yen sō, su ku ra sōmburu garu ko bēse ka bēsen bibu ka bēsen sōm kowobu ka bēsen keteba ka bēsen ketekunu, bēsen yaa sabenu

kpuro gesi, ka maa sō wi u wāa besen yenuo. Beɛ kpuro sa ko wērawa. ¹⁵ Su yaayo nge me sa raa yoru dimo Egibitia, ma wi, Gusuno besen Yinni u sun yarama min di ka win dam bakam. Yen sōna u sun yiire su tō wērarugii te mem nōwa.

¹⁶ Su besen tundobu ka besen merobu beere wēyō nge me wi, Gusuno besen Yinni u sun yiire kpa besen wāaru tu daka da kpa sa n bari yendu mō tem me u sun wē sō.

¹⁷ Su ku ra tōnu go.

¹⁸ Su ku ra sakararu ko.

¹⁹ Su ku ra gbeni.

²⁰ Su ku ra goo gari mani.

²¹ Su ku ra besen tonusin kuro bine ko, n kun me win diru, n kun me win gberu, n kun me win sam kowo ton duru n kun me ton kuro, n kun me win kete, n kun me win keteku, win gānu kpuro gesi.

²² Gari yiniwa Yinni Gusuno u nō sua guuru wōllo u beɛ win tōmbu kpuro sōwa dōo yara sōn di ka guru wii wuroru sōn di ka guru wii sinumgirun di, u n gānu sosi. Yen biru, u ye yoru kpee besi yiru sō u man wē.

Mōwisi u sāawa Yinni Gusunon goro

²³ Sanam me i Yinni Gusunon nōo ge nua guru wii sinumgiru sōn di, guuru wōllo tēn mi dōo u wāa, yera beɛn bwese kerin wirugibu ka beɛn guro gurobu ba na ne Mōwisin mi. ²⁴ Ma ba nee, wee Gusuno besen Yinni u bu win yiikon girima ka win kpāaru sōsi. Ba win nōo nua dōo yara sōn di. Giso, ba wa ma Gusuno u ka tōmbu gari kua ma ba wāa ba n gu. ²⁵ Adama mban sōna ba koo de dōo boko wi, u bu di kpa bu ghi. Domi bā n Gusunon nōo nōomō me, ba koo ghi. ²⁶ Wara u Yinni Gusuno wi u ra n wāan gari nōore dōo yara sōn di nge be, ma yēro u wāa u n gu. ²⁷ Yen sō, ne Mōwisi, n susio Gusuno besen Yinnin bōkuo kpa n swaa daki ye u gerua. Yen biru, kpa n bu ye nōasia. Ba koo ye nō, kpa bu ka ye sōmburu ko. ²⁸ Ma Yinni Gusuno u nua ye ba man sōwa. Ma u nee, ye ba gerua mi kpuro gari bureya. ²⁹ Bā n koo raa kpī bu nūn ben gōru wukia nge me, bu ka nūn beere wē kpa bu win woodaba mem nōwa, ba ko n daa bari yendu mō be ka ben bibun bweser sere ka baadommaa. ³⁰ Yen sō tē, u nee, n doo n bu sō bu wuro ben kuu bekuruginō. ³¹ Adama u nee, ne, n sino ka wi, kpa u man woodaba ka sōsinu ka yiirebu sō ye kon bu wē bu mem nōwa tem me u bu wēemō sō.

³² Ma Mōwisi u maa bu sōwa u nee, i wooda be kpuro mem nōwō mam mam be Gusuno besen Yinni u beɛ wē. I ku ra gam gera be sōn di. ³³ I swaa ye swiyo mam mam kpa beɛn wāaru tu daka da kpa i n bari yendu mō tem me wi, Gusuno besen Yinni u koo beɛ wē sō.

I Gusuno beɛn Yinni kō

6

¹ Mōwisi u maa nee, wee wooda ka sōsi ni Gusuno besen Yinni u man yiire n beɛ wē i mem nōwa tem me i ko i mwa sō.

² Nge meya i ko i ka Gusuno besen Yinni beere wē beɛn wāaru tōru kpuro sō kpa i win woodaba ka win yiirebu mem nōwa be na beɛ wēemō beɛ ka beɛn bibu ka beɛn debuminu kpa beɛn wāaru tu wa tu daka da. ³ Beɛ Isireliba, i ko i ye swaa dakiwa kpa i ye mem nōwa kpa i wa i n bari yendu mō kpa i marura i dabia nge me Gusuno besen baababan Yinni u sun sōwa sanam me u sun tem nōo mwēeru kua mi tim ka bom mu kokomō.

⁴ Beɛ Isireliba, i swaa dakio i nō. Gusuno besen Yinni turowa u sāa kpuron Yinni. ⁵ I nūn kōo ka beɛn gōru kpuro ka beɛn bwēra kpuro ka beɛn dam kpuro. ⁶ Wooda be na beɛ wēemō giso, i de ba n wāa beɛn gōru. ⁷ I beɛn bibu yen keu kuo kpa i n da ka bu yen gari ko yenuo ka swaa i n wuu dōo ka saa ye i ko i kpuna ka saa ye i seewa. ⁸ I de ya n gbinisi beɛn nōmao ka beɛn sirino kpa i ku ra ka ye duari. ⁹ I ye yoru beɛn dian gambon kadiriba sōo ka wuun duu yerun kōnnōsō.

Isireliba, i ku Gusuno

besen Yinni duari

¹⁰ Sanam me Gusuno besen Yinni u koo beɛ kpura u ka da tem me u koo beɛ wē sō, nge me u besen baababa, Aburahamu ka Isaki ka Yakōbu nōo mwēeru kua, i ko i wuu bakasu ka wuu burōsu wa si i n bane, ¹¹ ka yenu si su arumani bwese bweseka yiba ye i n kasu ka dakōba be i n gba ka resema ka olifiba be i n duure. ¹² I ko i dīanu wa siki siki i n dimō. Adama i n tii se kpa i ku ra Gusuno besen Yinni duari wi u sun yara Egibitin di mi sa yoru di. ¹³ I ko i nūn nasiawa kpa i n wi turon wāaru wāa. Win yīsira i ko i n da ka bōre. ¹⁴ I ku ra da i bwese tuku ni nu ka beɛ sikerenen būnu sā. ¹⁵ Domi Gusuno besen Yinni u wāa besen suunu sō. U sāawa nisinugii. N n men na, i n tii se. I ku ra win mōru seeya kpa u beɛ kpeerasia handunia sō. ¹⁶ I ku ra win dam meeri i ka wa me mu ne nge me i kua sanam me i wāa Masao. ¹⁷ Adama i win woodaba ka win sōsinu ka win yiire bi u beɛ wē mem nōwō dee dee. ¹⁸⁻¹⁹ I n mō ye ya wā Yinni Gusunon nōni sō, i ko i bari yendu wa kpa i tem gem me mwa sanam me u beɛn yibereba gira u kpa. Domi u besen baababa nōo mwēeru kua ka bōri u nee, u koo bu mu wē.

²⁰ Sōo teeru beɛn bibu bā n beɛ bikia ba nee, mban sōna Gusuno besen Yinni u beɛ wooda beni ka sōsi nini ka yiire bini wē, ²¹ kpa i bu wisi i nee, sa raa sāawa Egibiti sunon yobu Egibiti mi, ma Yinni Gusuno u sun

yarama min di ka win dam bakam. ²² U sōm maamaakigibu kua nu kpā bešen noni biru. Niya u ka Egibitigii be, ka ben sina boko ka win yenugibu noni swāaru kpē. ²³ Ma u sun yarama min di u ka sun da tem me sō, me u bešen baababa nō mweeru kua ka bōri u nē, u koo bu wē. ²⁴ Gusunō bešen Yinni u sun yiire u nē, su wooda be kpuro mem nōwō, kpa su nūn beere wē. Saa yera bōri yenda ko n sun wāasi baadomma kpa u n sun kōsu nge me u mō gisō. ²⁵ Sā n wooda be kpuro mem nōwōa dee dee nge me u sun yiire, saa yera sa ko n sāa gemgibu win wuswāa.

Isireliba ba sāawa

Yinni Gusunōn tōmbu

7

¹ Gusunō bešen Yinni u koo de i du tem me i ko i mwa sō kpa u bwese dabi nini gira bešen wuswaan di. Niya, Hetiba ka Girigasiba ka Amōreba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba. Nu sāawa mi bwesenu nōba yiru ni nu beē dabiru kere ma nu beē dam kere. ² U koo beē bu nōmu beria kpa i bu kamia i kpeerasia. I ku ra ka bu arukawani bōke, i ku ra maa ben wōnwōndu ko. ³ I ku ra ka bu nō tia ko i suana beē ka be. I ku ra beēn bii wōndiaba ben bii aluwaasiba kē bu sua kurōbu. I ku ra maa ben bii wōndiaba kasu beēn bii aluwaasiba bu sua kurōbu. ⁴ Domi ba koo de beēn bibu bu gera Yinni Gusunōn swaan di bu ben būnu sā, kpa Yinni Gusunō u ka beē mōru ko u beē kpeerasia mii mii. ⁵ Wee nge me i ko i bu kua. I ko i ben būnu turanu suririwa, kpa i ben bwāarokunu kōsuku i dōo menī. ⁶ Domi i sāawa bwese te Gusunō bešen Yinni u wuna nenem handunian bwese ni nu tie sōn di, kpa i n ka sāa win tōmbu.

Yinni Gusunō u sāawa

naanegii

⁷ N n mō yēn sō i bwesenu kpuro dabiru kere Yinni Gusunō u ka beē arukawani bokua. Bēya i mam piiburu bo bwesenu kpuro sō. ⁸ Adama Yinni Gusunō u beē kīwa ma u kī u win nō mweeru yibia te u beēn baababa kua. Yen sōna u beē yarama ka win dam bakam Egibiti sunōn yorun di.

⁹ Yen sō, i de i n yē ma Gusunō bešen Yinniwa u sāa Gusunō. U ra win arukawani nene ka be ba win woodaba mem nōwammē sere ka ben bibun bweserun nōrōm nōrōmwō (1.000). Be ba nūn kī, u ku ra bu tōnu kandu kue. ¹⁰ Adama u ra be ba nūn tusa ben kōsa kōsiewa u bu kpeerasia yande. ¹¹ Yen sō, i win woodaba ka win yiirebu ka win sōsinu mem nōwō ni na beē wēemō gisō, kpa i ka ye samburu ko.

¹² I n wooda be swaa daki, ma i bu mem nōwōa, u ko n arukawani ye neniwa mam

mam ye u ka bešen baababa bokua ka bōri. ¹³ U koo beē kīa kpa u beē domaru kua u de i dabia. U koo beēn bibu domaru kua ka dīa ni i duura ka dīa binnu ka dāa bii ni ba ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko. U koo de beēn naa gōsu ka beēn yāa gōsu ka beēn boō gōsu su kuura tem me sō, me u nō mweeru kua ka bōri u nē, u koo beēn baababa wē. ¹⁴ U koo beē domaru kua n bwesenu kpuro kere. Beē sō, tōn durō gōo, n kun me tōn kurō gōo kun mō wīro. Mēya beēn yaa saberu gara kun maa gimare mō. ¹⁵ Yinni Gusunō u koo de baranu nu ka beē tonda. I yē bara kōsu ni u raa Egibitigibu sure. U n derimō ten garu tu beē deema. Adama be ba beē tusa, bera u koo nu sure.

¹⁶ I ko i bwesenu kpuro kpeerasiawa mam mam ni Yinni Gusunō u beē nōmu beria. I ku ra nin wōnwōndu ko, i ku ra maa nin būnu sā. Domi būnu ni, nu ko n sāawa yina beēn sō.

Yinni Gusunōwa

u win tōmbu kōsu

¹⁷ Sorōkudo i ko i gere beēn gōruō i nē, bwese ni, nu beē dam kere. Amōna i ko i ko i ka nu gira. ¹⁸ I ku nin bērum ko. I yaayo ye Gusunō bešen Yinni u Egibitigibu kpuro ka ben sunō kua. ¹⁹ Beēn noni yi wa nōni swāa baka te u bu kpēē ka sōm maamaakigii ni u kua ka win dam bakam me u sōsi sanam me u beē yarama tem men di. Nge mēya u koo maa bwese ni kpuro kua nin bērum i mō mi. ²⁰ U koo nu susu bakanu sure sere be ba kisira ba kuku yenu kasu bu ka kpeera mam mam. ²¹ I ku diiri bwese nin sō. Domi Gusunō bešen Yinni u ka beē wāa wi, wi u kpā ma u nanam mō. ²² U koo beē bwese ni kpuro gira kpure kpure. I n kpē i nu kpeerasia mii mii gbēeku yē yi ku ka beē yibusin sō. ²³ Gusunō bešen Yinni wi, u koo beē bu nōmu beria. U koo de bu duki su beēn wuswaan di sere bu ka kpeera mam mam. ²⁴ U koo beē ben sinambu nōmu beria kpa i de ben yīsiru tu gbi handunian sō. Ben gōo kun yōramō beēn wuswāa. I ko i bu kpeerasiawa kpuro. ²⁵ I ko i ben bwāarokunu dōo menīwa. I ku nin sii geesu ka nin wurā ye ba nu sebusie bine ko i sua kpa yu ku raa ko beēn yina. Domi ya sāawa disu wi, Gusunō bešen Yinnin mi. ²⁶ I ku ra bwāaroku nin bweseru duasia beēn diaō. I n kua me, i ko kam kowa ka ni sannu. I ko i nu bwēra yariwa, i nu garisi disiginu. Domi nu koo kam kowa.

Yinni Gusunō u Isireliba

seyasia gbaburuō

8

¹ I wooda be mem nōwō be na beē wēemō gisō kpa beēn hunde yu dakaa da, kpa i marura i dabia, kpa i du tem me sō, me Yinni Gusunō u nō mweeru kua ka bōri u nē, u

koo beɛn baababa wē. ²I yaayo sanum bakam me Gusunə beɛn Yinni u dera sa sīa gbaburu sere wōo weeru. Ma u beɛn laakari mēera, u dera sa nōni sōra su ka tii kawa kpa u ka beɛn gōrun bwisikunu gia, kpa u wa sà n ko win wooda mem nōwan na, ñ kun me su ye yina. ³U dera sa nōni sōra sa wahala kua gōrun sō, su ka tii kawa ma u sun manna wē, dīa ni beɛe ka beɛn baababa sa ñ daa yē. Nge meya u ka sun sōsi ma tōnu kun ko n wāa dīanu tōnan sō ma n kun mō wi, Gusunən gere kpuron sō. ⁴Wōo weeru ye sōo, beɛn yānu kun kpeere, beɛn naasu kun maa mōsire. ⁵I n yē ma Gusunə beɛn Yinni u sun nōni dokewa nge me tōnu u ra win bii nōni doke. ⁶I Gusunə beɛn Yinnin woodaba mem nōwōo i sī win swēe sōo, kpa i nūn nasia.

Kirə kəkiribun sō

⁷Gusunə beɛn Yinni u koo beɛ duusia tem gem sōo, mi nim tori ka yerusu ka bwii dabira wāa wōwi sōo ka guunə. ⁸Alikama ka dobi ka dāa bii ni ba mō resem ka figi ka gerenadi ya kpia tem me sōo ma mu olifin gum ka tim yiba. ⁹Tem me sōo, i ko i dīanu wa nu n kpā i di, i ñ maa gāanu ganun yāru mō. Men kpenu nu ko n sii wōkusu mō, kpa men guunun sōwōo sii ganda n wāa. ¹⁰Sanam me i dīanu wa i di i deba, i Gusunə beɛn Yinni sīaro tem gem me u beɛ wēn sō.

¹¹I n tii se kpa i ku ra Gusunə beɛn Yinni duari. I ku ra win woodaba ka win sōsinu ka win yiirebu mem nōobu yina be na beɛ wēemō gisō. ¹²I ko i dīanu wa i di i debu kpa i dīi geenu bani i n wāa ni sōo. ¹³Beɛn keteba ka beɛn yānu ka beɛn bonu nu koo marura nu dābia kpa beɛn sii geesu ka beɛn wura ka beɛn arumani bwese bweseka ye i mō yu kuura. ¹⁴Saa ye sōo, i n tii se kpa i ku ra tii sua i Gusunə beɛn Yinni duari wi, wi u sun yarama Egibitin di, mi sa raa yoru dimō. ¹⁵U dera sa sīa gbabu baka nanumgiru sōo mi wēe dēegii ka nii yi wāa, mi tem mu gberē, nim sari, ma u dera nim mu kokuma kperun di beɛn sō. ¹⁶U sun manna wē gbaburu mi, sa di ye beɛn baababa ba ñ daa yē. Ma u dera sa nōni sōra su ka tii kawa kpa u ka beɛn laakari mēeri u sere sun gea kua. ¹⁷I n tii se kpa i ku ra gere i nēe, beɛn hania ka beɛn tiin dama i ka arumani ye wa. ¹⁸I yaayo ma Gusunə beɛn Yinniwa u beɛ dam wē i ka arumani ye wa. Ma u arukawani ye sire ye u ka beɛn baababa bōkua ka bōri nge me i waamō gisō.

¹⁹⁻²⁰I kun Gusunə beɛn Yinni mem nōowe, ma i nūn duari, i da i būnu yiiramme i sāmō, na beɛ sōmō na siremō gisō, i ko i kpeerawa nge me u bwese ni kpeerasia beɛn wuswaa.

Yinni Gusunə u Isireliba

durom kua

9

¹Beɛ Isireliba, i swaa dakio i nō. Wee gisō, i ko i Yuudeni tōbura kpa i bwese bakanu gira ni nu beɛ dam kere, kpa i ben wuu bakasu mwa si ba gbāranu toosi nu gunu too. ²I Anakiba yē. Ba dam mō, ma ba gunu. I maa nōre ba ben gari gerumo ba mō, wara u koo kpī u yōra ben bweserun wuswaa. ³Wee i ko bu gira. Gisō i ko i gia ma Gusunə beɛn Yinnin tiwa u ko n beɛ gbiiye nge dōo wi u ra kpuro kam koosie. U koo de bu yarina beɛn wuswaa di u bu kpeerasia. I ko i bu gira kpa i bu kam koosia fuuku nge me Yinni Gusunə u beɛ sōowa.

⁴Sanam me Gusunə beɛn Yinni u koo beɛ bu gira beɛn wuswaa di, i ku ra tii sua i nēe, beɛn gean kobun sōna Yinni Gusunə u beɛ duusia tem me sōo. Domi bwese nin kōsan kobun sōna u koo nu gira beɛn wuswaa di. ⁵N ñ mō gea ye i mōn sōna i ko i ben tem me mwa. Ben kōsan kobun sōna Gusunə beɛn Yinni u koo bu gira beɛn wuswaa di, kpa win nōo mwēeru tu ka sirera te u beɛn baababa, Aburahamu ka Isaki ka Yakōbu kua ka bōri. ⁶I n yē ma n ñ mō beɛn gean kobun sōna Gusunə beɛn Yinni u beɛ tem gem me wēemō i n mō. Domi i sāawa bwese te ta ku ra mem nō.

Isireliba ba tora

⁷I yaayo nge me i Gusunə beɛn Yinnin mōru seeya gbaburu. Saa dama tēn di i yarima Egibitin di sere i ka tunuma mini, i ra n nūn seesimōwa.

⁸I win mōru seeya guu te ba mō Horebuo, ma u ka beɛ mōru kua u gōru doke u beɛ kpeerasia. ⁹Sanam meya na yōwa guuru wallo n ka woodan nuurō. Kpee besi yija yi sōo ba arukawani ye Yinni Gusunə u ka beɛ bōkua ya yorua. Na sinawa migum sōo sōo weeru ka wōkuru weeru, na ñ di, na ñ maa nōra.

¹⁰⁻¹¹Sōo sōo weeru ka wōkuru wee ten biru, yera Yinni Gusunə u man kpee besi yiru ye wē, yi sōo win tii u woodaba kpuro yorua, be u beɛ sōowa dōo yara sōon di sanam me i menne guurun nuurō. Kpee besi yija yi sōo ba arukawani yen wooda yorua. ¹²Ma u man sōowa u nēe, n seewo kpa n sara fuuku fuuku. Domi beɛ nen tōn be na yarama Egibitin di, i kōsa kua. I gēra fuuku win swaan di ye u beɛ sōosi. I sisu yania i ka tii bwāaroku kua. ¹³Ma u maa nēe, u wa ma i sāawa bwese te ta degangam mō. ¹⁴N be de u beɛ kpeerasia, kpa u beɛn yisiru gō handunia sōo, kpa u man ko bwese damgiru te ta koo beɛ dabiru kera. ¹⁵Ma na gōsirama na sarama guu ten min di, tēn wallo dōo u wāa. Na kpee besi yiru ye nēni yi sōo arukawanin wooda ya yorua. ¹⁶Ma na mēera na deema wee, i Gusunə beɛn Yinni torariwa ka gem. I sisu yania i ka tii bwāaroku kua ga ka naa buu weene. Geema, i gerawa fuuku fuuku win

swaan di ye u beɛ sōsi. ¹⁷ Ma na kpee besi yiru ye na neni mi menna na sura na kōsuka beɛn wuswaaɔ.

Mōwisi u Yinni Gusunɔ

somiruru kana Isireliban sɔ

¹⁸ Yen biru, na kpuna Yinni Gusunɔn wuswaaɔ sɔ sɔ weeru ka wōkuru weeru nge yellu, na ñ di, na ñ maa nɔra beɛn torarun sɔ te i kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔ ma ta win mɔru seeya. ¹⁹ Ma berum man mwa win mɔru yen kpāarun sɔ ye ya dera u kī u beɛ kpeerasia. Adama dama te, u kpm nen kanaru mwa. ²⁰ Yinni Gusunɔ u maa ka Aroni mɔru kua too, ma u kī u nūn go. Adama na maa kanaru kua win sɔ tɔ te sɔ. ²¹ Ma na bwāaroku ge sua ge i kua ga ka naa buu weene mi, gèn sɔ i tora, ma na gu kpɛɛ dɔ sɔ. Na gu munia ga buuru kua nge tua ma na ye wisi nim bwerɔ tèn nim mu saramamɔ guurun di.

²² I maa Yinni Gusunɔn mɔru seeya Taberaɔ ka Masaa ka Kiburɔti Hatafaɔ. ²³ Sanam me u beɛ gɔra Kadesi Baaneɔ u neɛ, i doo i tem me mwa me u beɛ wɛɛmɔ, i nūn seesiwa wī, wi u sɔa Gusunɔ beɛn Yinni. I yina i beɛn naane doke wi sɔ. I ñ maa win gere mem nɔwɛ. ²⁴ I ra n Yinni Gusunɔ seesimɔwa saa min di na beɛ yɛ.

²⁵ Ma na kpuna Yinni Gusunɔn wuswaaɔ na nūn kana sɔ sɔ weeru ka wōkuru weeru yèn sɔ u neɛ, u koo beɛ kpeerasia. ²⁶ Ma na nūn kana na neɛ, Gusunɔ nen Yinni, a ku wunen tambu kpeerasia be ba sɔa wunen arumani, be, be a yakia wunen kpāarun saabu, ma a bu yarama Egibitin di ka wunen dam bakam. ²⁷ A wunen sɔm kowobu, Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu yaayo. A ku wunen tɔmbun degangam ka ben nuku kōsuru ka ben toranu mɛeri, ²⁸ kpa tɔn bèn tem di a bu yarama bu ku raa gere bu neɛ, wunɛ Yinni Gusunɔ a ñ kpɛ a ka bu dawa tem me a bu nɔ mweɛru kua sɔ. A ñ bu kīwa. Yen sɔna a bu yarama a ka de bu gbi ghaburɔ. ²⁹ N sere deema ba sɔawa wunen tambu ka wunen arumani ma a bu yarama Egibitin di ka wunen dam bakam.

Yinni Gusunɔ u suuru kua

10

¹ Saa ye sɔ, Yinni Gusunɔ u man sɔwa u neɛ, n kpee besi yiru dākuo yi n ka yɔnɔ weene kpa n kpakororu ko ka dāa kpa n yɔma win mi guuru wallo. ² U koo maa wooda be ba raa wāa kpee besi yi na kōsuka sɔ yore kpee besi yini sɔ, kpa n yi doke kpakororu sɔ. ³ Ma na kpakoro te kua ka akasian dāa. Na kpee besi yiru ye dāka yi ka yɔnɔ weene. Ma na yɔwa guu ten wallo na kpee besi yi neni. ⁴ Ma Yinni Gusunɔ u wooda woku te ta raa yorua kpee besi yɔnɔ sɔ yorua yini sɔ, be u raa beɛ sɔwa dɔ yara

sɔn di dama te i ka menna guu ten nuuro. Ma u man yi wɛ. ⁵ Ma na gosirama na sarama guu ten wallo di. Ma na kpee besi yi doke kpakororu te na kua mi sɔ. Miya yi wāa nge me Yinni Gusunɔ u man yiire n ko.

⁶ Yen biru, beɛ Isireliba sa doona Beerɔtu Bene Yakanin di sa da Mōseraɔ. Miya Aroni u kpuna u gu ma sa nūn sika mi. Ma win bii Eleasaa u kua yaku kowo win ayera. ⁷ Saa min di, ma sa da Gudugodaɔ. Saa Gudugodan di, ma sa da Yotibataɔ, tem mi daru tori yiba. ⁸ Saa ye sɔra Yinni Gusunɔ u Lefin bwese kera gosa, ma u bu yiire u neɛ, bera ba ko n da win woodan kpakororu sɔbe kpa ba n da samburu ko win sɔa yera. Kpa ba n da maa Isireliba domaru kue ka win yisuru. Sambu tera ba ra ko sere ka gisɔ. ⁹ Yen sɔna Lefiba ba ñ tem wa ben mero bisibun suunu sɔ. Yinni Gusunɔgia ya sɔa ben tubi nge me u bu sɔwa.

¹⁰ Ma na sina guuru wallo mi, sɔ sɔ weeru ka wōkuru weeru nge me na raa kua yellu. Ma Yinni Gusunɔ u maa nen kanaru mwa u neɛ, u ñ maa beɛ kpeerasiamɔ. ¹¹ Ma u man sɔwa u neɛ, n seewo n da n beɛ gbiya kpa i da i tem me mwa me u bōrua u neɛ, u koo besen baababa wɛ.

Kīru ka mem nɔɔɔn wooda

¹² Tɛ, beɛ Isireliba, ye Gusunɔ besen Yinni u kī, yera i nūn nasia, i n sliimɔ win sweɛ kpuro sɔ, kpa i nūn kīa i n nūn sɔamɔ ka beɛn gɔru kpuro ka beɛn bwɛra kpuro, ¹³ kpa i win woodaba ka win yiirebu mem nɔwa be na beɛ wɛɛmɔ gisɔ kpa i wa i n bɔri yendu mɔ. ¹⁴ Domi wiya u wallo mɔ ka tem ka ye ya wāa me sɔ. ¹⁵ Beɛn baababa tanawa u ka arukawani bakua ma u bu kīa. Yen biru, bwesenu kpuro sɔ, beɛya u gosa beɛ be i sɔa ben bibu nge me i waamɔ gisɔ. ¹⁶ Yen sɔ, i nūn tii wɛɛyo mam mam kpa i ku maa nūn seesi. ¹⁷ Domi u sɔawa wallo Yinni ka yinnibu Yinni. U kpā, u dam mɔ, ma u nanum mɔ. U ku ra goon nɔnu mɛeri, u ku ra maa nɔm biran kɛru mwe. ¹⁸ U ra gobekuba ka gaminibu ben gem wɛ, kpa u sɔbu kīru sɔsi u bu dīanu ka yānu wɛ. ¹⁹ Yen sɔ, i sɔbu kīɔ beɛn tii, domi i raa sɔru di Egibitiɔ.

²⁰ I Gusunɔ besen Yinni nasio kpa i wi turo sɔ. I ka nūn maninɔ, kpa i n da bōre ka wi turo yisuru. ²¹ Wiya n weene i sara domi u sɔawa besen Yinni. U maa gāa baka nanumginu kua besen suunu sɔ sa wa ka nɔni. ²² Besen baababa ba sɔawa tambu wata ka wōkuru sanam me ba da Egibitiɔ. Adama tɛ, u dera sa dabia nge wallo n kperi.

Mōwisi u Isireliba yaayasiamɔ

ye Yinni Gusunɔ u kua ben sɔ

11

¹ I Gusunɔ besen Yinni kīɔ kpa i win yiirebu ka win sɔsinu ka win gere ka win woodaba mem nɔwa baadomma. ² Tɛ, na

ñ ka been bibu gari m̀, be, be ba ñ wa, ba ñ maa yē nge me Gusunō besen Yinni u win dam s̄ōsisina. Adama been tiiwa na ka gari m̀, be, be i win kp̄āru ka win dam bakam seeda kua³ ka sere maa maamaaki nanumgia ye u kua u ka Egibitin suno ka win temgibu kpuro seeyasia. ⁴ I yē ye u ben tabu kowobu ka ben dumi ka ben tabu kekeba kua. U dera nim wōku ge ba m̀ Naa yari ga bu di sanam me ba sun naa gire ma u bu kpeerasia mam mam. ⁵ Ma u win k̄su gbaburō sere sa ka tunuma mini. ⁶ U dera tem mu n̄o wukia mu Datani ka Abiramu, Eliabun bibu, Rubenin bweseru s̄o mwe ka win yenugibu ka ben kuu bekuruginu ka be ba ka bu n̄o tia kua kpuro sannu be se Isireliba kpuron wuswaa. ⁷ Besen n̄ni yi ḡa baka ni kpuro wa ni Yinni Gusunō u kua. ⁸ Yen s̄, i wooda be kpuro mem n̄o w̄o be na be w̄em̄o gis̄o kpa i dam wa i ka tem me mwa m̄e s̄o i ko i du mi, ⁹ kpa been w̄aru tu dakaa da tem me s̄o, m̄n n̄o mw̄eru Yinni Gusunō u kua ka b̄ri u ne, u koo besen baababa ka ben bibun bweseru w̄, m̄e s̄o tim ka bom mu yiba.

Tem me Yinni Gusunō

u n̄o rim̄o

¹⁰ Tem me i ko i mwa mi, mu ñ s̄a nge Egibitin tem m̄n di i yarima, mi ñ n d̄ianu duura i kpa, i ra nu nim yēke nge kara mi ba kpee duura. ¹¹ Tem m̄ni, mu s̄awa tem guunugim ka w̄wigim m̄e s̄o gura ya ra ne. ¹² Gusunō besen Yinni u ra tem me n̄o riwa kpa u mu k̄su saa w̄ōn torubun di sere gen kpeero.

¹³ I n woodaba mem n̄o w̄a be na be w̄em̄o gis̄o, ma i Gusunō besen Yinni k̄a ma i n̄n s̄am̄o ka been ḡru kpuro ka been bw̄era kpuro, ¹⁴ u koo de gura yu ne yen saa s̄o been tem s̄o kpa alikama yu koo ra i wa i ḡe kpa i maa d̄a binu s̄ri ni ba ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko. ¹⁵ U koo maa de yakasu su kpi been yaa sabenen s̄. I ko i maa deburu wa.

¹⁶ Yen s̄, i n tii se kpa i ku ra ḡra swaa gean di i da i b̄nu yira i nu s̄. ¹⁷ Domi ya koo de Yinni Gusunō u ka be m̄ru ko, kpa u w̄llu ke ne gura yu ȳra yu ku maa ne, kpa tem mu ku maa d̄ianu ko kpa i gbi mii mii tem gem me s̄o, me u be w̄em̄o. ¹⁸ Gari yi na be s̄ōm̄o, i de yi n w̄a been ḡruo ka been n̄o w̄o. I de yi n ḡbinisi been ḡseno ka been sirino kpa i n ka yi yaaye. ¹⁹ I ko i yi been bibu keu kowa kpa i n da bu yin gari s̄o yenuso ka swaa ñ n wuu d̄o ka sanam me i ko i kpuna ka sanam me i seewa. ²⁰ I yi yoru be en dian gamboban kadiriba s̄o ka wuu duu yerun k̄n̄o s̄o. ²¹ I n kua me, nge m̄n n̄o w̄llu ka tem mu w̄a, nge m̄n n̄o Yinni Gusunō u koo de be en w̄aru tu denya tem me s̄o, me u besen baababa n̄o mw̄eru kua ka b̄ri u ne, u koo bu w̄.

²² I n wooda be kpuro mem n̄o w̄a be na be w̄e mi, ma i ka be s̄mburu kua i Gusunō besen Yinni k̄a, ma i s̄a win sw̄e kpuro s̄o, ma i ka n̄n manine mam mam, ²³ saa ye s̄ōra u koo be bwese ni kpuro gira ni nu be dam ka dabiru kere mi, kpa i nin tem mwa. ²⁴ Mi i naasu s̄andi kpuro mu koo kowa be egim. Be en tem men n̄o bura yera ko n w̄awa saa tem saaran di s̄o ȳsan n̄m d̄waro n ka da Libanin guunō s̄o ȳsan n̄m geu, saa maa daa baka te ba m̀ Efaratin di s̄o yari yero, n ka girari nim w̄ku ge ba m̀ Mediteraneō s̄o duu yeru gia. ²⁵ Goo kun kp̄e u ȳra be en wuswaa u be ma. Yam kpuro mi i ko da tem me s̄o, Gusunō besen Yinni u koo de min tambu bu berum soora kpa ba n nande be en s̄o nge me u be yen n̄o mw̄eru kua.

²⁶ I swaa dakio i n̄o. Domaru ka b̄ri wee. I gosio ye i k̄i gis̄o. ²⁷ I n Gusunō besen Yinnin woodaba mem n̄o w̄a be na be w̄em̄o gis̄o, i ko i domaru wa. ²⁸ Adama ñ n yina i win woodaba mem n̄o w̄a, ma i ḡra win swaan di ye na be s̄ōsim̄o gis̄o, ma i da i b̄nu s̄awa ni i ñ daa yē, i ko i b̄ri wa.

²⁹ Sanam me Gusunō besen Yinni u koo de i du tem me i ko i mwa s̄o, guu te ba m̀ Garisimun w̄llowa i ko i domarun gari kpara kpa i maa b̄rin gari kpara guu te ba m̀ Ebalin w̄llō. ³⁰ Guu ni, nu w̄awa Yuudenin guru gis̄o, swaa ye ya w̄a s̄o duu yeru gian biru, Kananiban tem, be ba w̄a Yuudenin w̄wao, Giligalin deedeeru, M̄ren d̄a s̄ōn b̄kuo. ³¹ I ko i Yuudenin t̄bura i da i tem me mwa me Gusunō besen Yinni u be w̄em̄o. Mu koo ko be egim kpa i sina mi, ³² kpa i woodaba ka yiirebu kpuro mem n̄o w̄a mam mam be na be w̄em̄o gis̄o.

YINNI GUSUNŌN WOODABA

12

¹ Woodaba ka yiirebu wee ye i ko i mem n̄o w̄a i ka s̄mburu ko be en w̄arun t̄ru kpuro s̄o tem me s̄o, me Gusunō besen baababan Yinni u be w̄em̄o.

S̄a yee teera ta ko n w̄a

Yinni Gusunōn s̄o

² I ko i bwese ni i ko i gira min b̄nun s̄a yenu kpuro k̄sukuwa mam mam guunō ka gungunō ka d̄a kubeno. ³ I ko i ben ȳku yenu suririwa, kpa i ben b̄u turanu k̄suku. I ko i ben bw̄arokunu b̄okua i d̄o m̄ni kpa bu ku maa nin ȳsinu yaaya yam mi kpuro s̄o. ⁴ I ku bwese tuku nin komanu saari ñ n Gusunō besen Yinni s̄am̄o. ⁵ Yam mi u koo gosi u win w̄a yeru ko, miya be kpuro i ko i da i n̄n s̄a kpa u be win tii s̄ōsi mi. ⁶ Miya i ko i n da ka be en ȳku d̄o mwaararuginu de ka siarabun ȳkunu ka be en ye i m̄o kpuron w̄okuru baateren w̄llōn tia tia ka be en gbean d̄a ḡbiikinu ka k̄nu ka

maa kēē ni i kua i ka bēen nōo mwēenu yibia ka sere maa bēen yaa sabenu bii gbiikinu. ⁷ Gusunō bēen Yinnin sāa yeru miya i ko i yāku diiranun sukum di sannu bēē ka bēen yenugibu kpa i n nuku dobu yiba yēn sō u bēē domaru kua ye i kua kpuro sōo.

⁸ Saa ye, i n ko i maa Yinni Gusunō sā nge mē sa mō mini gisō mi baawure u mō ye u kī. ⁹ Geema, i n gina tura tem mē sōo, mē Gusunō bēen Yinni u koo bēē wēē kpa i n ka wāaru dimō bōri yendu sōo. ¹⁰ Adama i ko i Yuudēni tabura kpa i sina tem mē sōo mē u bēē wēemō mi. U koo bēē wērabu wē sanam mē u koo bēē wāra bēen yiberēba kpuron naman di be ba bēē sikerene kpa i sina mi ka bōri yendu. ¹¹ Miya Gusunō bēen Yinni u koo win wāa yeru gōsi mi u koo bēē win tii sōosi. Miya i ko i n da ka bēen yāku dōo mwaararuginu de ka siarabun yākuu ka bēen ye i mō kpuron wākuru baateren wōllan tia tia ka bēen gbean dīa gbiikinu ka kēnu ka sere maa kēē ni i kua i ka bēen nōo mwēenu yibia nge mē na raa bēē sōowa. ¹² Gusunō bēen Yinnin sāa yeru miya i ko i nuku dobu ko bēē ka bēen bii tōn durōbu ka tōn kurōbu ka bēen sōm kowo tōn durōbu ka tōn kurōbu ka Lefi be ba wāa bēen suunu sōo yēn sō ba n ben tiin tem mō.

¹³ I n tii se kpa i ku ra yāku dōo mwaararuginu ko yāku turanu kpuron mi, ni i ko i wa. ¹⁴ Adama i ko i nu kowa yam mi Yinni Gusunō u koo gōsi bēen bwese keri tian temo kpa i ko mi kpuro ye na bēē yiremo. ¹⁵ Arumani ye Gusunō bēen Yinni u koo bēē wēē sōo, mi i wāa, i ko i kpī i yaa go i tem saa ye i kī. Be ba dēere ka be ba kun dēere, be kpuro ba koo kpī bu ye tem nge mē ba ra nemu ka gina tem. ¹⁶ Yen yem tonawa i n dimō. I ko i mu yariwa temo nge nim.

¹⁷ I ku ra wākuru baateren wōllan tia tia di bēen yenuō, ye i wuna alikama sōo ka dāa binu sōo ni ba ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko. I ku maa bēen nēē ka bēen yānu ka bēen bonun bii gbiikinu di bēen yenuō ka kēnu ka kēē ni i kua i ka bēen nōo mwēenu yibia ka sere maa bēen gbean dīa gbiikinu. ¹⁸ Adama i ko i ye diwa sāa yerō te Gusunō bēen Yinni u gōsa bēē ka bēen bii tōn durōbu ka tōn kurōbu ka bēen sōm kowo tōn durōbu ka tōn kurōbu ka Lefi be ba wāa bēen suunu sōo. Miya i ko i nuku dobu ko arumani ye i ko i n mōn sō. ¹⁹ I n tii se saa kpuro ye i ko i n wāa bēen tem mē sōo kpa i ku ra Lefiba biru kisi.

²⁰ Sanam mē Gusunō bēen Yinni u koo bēen tem yasia nge mē u bēē nōo mwēeru kua, saa ye, yaa yā n bēē bine mō, i ko i kpī i ye tem nge mē i kī. ²¹ Sāa yee te Gusunō bēen Yinni u gōsa tā n ka bēē toma, i ko i kpī i yaa sabenu wuna bēen naa gōō ka bēen yāa gōō ka bēen boō gōō sōon di nge mē na bēē yire, kpa i ye go i tem bēen yenuō nge mē i kī. ²² Wi u dēere ka wi u kun dēere, bēē kpurowa i ko i ye tem nge mē ba ra nemu ka gina tem.

²³ Adama i tii nenuō kpa i ku ra yaa yen yem di domi yem meya mu sāa yen wāaru. N n maa weene i yaa ye mēna i di ka yen wāaru sannu. ²⁴ I ko i mu yariwa temo nge nim. ²⁵ I n kua mē, i ko i bōri yendu wa bēē ka bēen bibun bweseru domi i kua ye ya koo Yinni Gusunō wēre.

²⁶ Adama ye i Yinni Gusunō yīia ka kēē ni i kua i ka bēen nōo mwēenu yibia, i ko ka ye kpuro dawa win sāa yerō te u gōsa. ²⁷ I n yāku dōo mwaararuginu mō, yaa ka yen yem sanna i ko i mēna i yi Gusunō bēen Yinnin yāku yeru wōllō. I n maa siarabun yākuu mō, i ko i yen yem yariwa yāku yeru wōllō kpa i yen yaa tem.

²⁸ I sōosi ni kpuro swaa dakio, i nu mēm nōowa ni na bēē wēē mi, kpa i wa i n bōri yendu mō sere ka baadommō bēē ka bēen bibun bweseru, kpa i n mō ye ya wā ya Gusunō bēen Yinni doremo.

I ku ra Kananiban būnu sā

²⁹ Gusunō bēen Yinni u koo bwese ni kpeerasia ni i ko i gira mi. Sanam mē i nu gira i sina nin temo, ³⁰ i n tii se kpa i ku ra de nu bēē yina mwa i nin kookoosu saari. I ku ra kasu i gīa nge mē nu ra ka nin būnu sā, kpa i gere i nēē, i ko i kowa nge mē. ³¹ I ku ra bu saari i n Gusunō bēen Yinni sāamō, domi bā n sāaru mō, gāa disigina ba ra n mō ni Gusunō u tusa. Ba ra mam ben būnu yāku dōo mwaararuginu kuewa ka ben bii tōn durōbu ka tōn kurōbu.

13

¹ I ko i wooda be kpuro mēm nōowawa be na bēē wēē mi. I ku ra gāanu ganu sosi, i ku ra maa gāanu ganu kawa be sōo.

Ba koo Isireli

be ba būnu sāamō seeyasia

² Bēen suunu sōo, Gusunōn sōmō goō n kum mē yam wao goō u n bēē maamaakin gari sōowa, ³ ma ye yēro u bēē sōowa mi, ya koorā, ma u bēē sōowa u nēē, i da i būnu sā ni i n dāa yē, ⁴ i ku ra win gari nō. Domi Gusunō bēen Yinniwa u bēen laakari mēerimō u ka wa i n nūn kīn na ka bēen gōru kpuro ka bēen bwēra kpuro. ⁵ Gusunō bēen Yinni turowa i ko i kasu kpa i nūn nasia. I win woodaba nōni dokeo, i nūn mēm nōowa, kpa i nūn sā kpa i n ka nūn manine. ⁶ I ko sōmō wi, n kum mē yam wao wi gowa wi u bēē bōriamō i ka Gusunō bēen Yinni deri wi u sun yarama Egibitin di mi sa yoru di. I ko yēro gowa yēn sō u kī u bēē gerasia Gusunō bēen Yinnin swaan di, ye u sun sōowa su swī. Nge meya i ko i ka kōsa kpeerasia bēen suunu sōon di.

⁷⁻⁸ Bwese tukunu nu ko n bēē sikerene, ganu nu n wāa turuku kpa ganu nu n wāa n toma handunian goonu nne kpuro sōo, nu n būnu sāamō ni bēē ka bēen baababa i n dāa yē. Sōrōkudo bēen mōō n kum mē bēen wōnō

ñ kun me beən bii tən durə ñ kun me tən kurə ñ kun me beən kurə ñ kun me beən bərə kīnasi goo u koo beə kəkiri asiri səə u neə, i da i būu ni sā. ⁹ I ku ra yēro swaa daki i win gari gem mwa. I ku ra maa win wənwəndu ko i sere nūn biru wukiri. ¹⁰ Adama i ko i nūn gowa. Wunə wi u kəkura, wuna kaa gbi a nūn kpenu kasukum tore a ka go, tən be ba tie bu sere nūn swāi. ¹¹ I ko i nūn kpenu kasuku i gowa yən sō u kasu u beə gerasia Gusunə beən Yinnin swaan di wi u sun yarama Egibitin di mi sa yoru di. ¹² Meya n ko n sāa kpa beə Isireliba kpuro i nə, kpa i berum soora i ku maa ka kōsa yen bweseru ko beən suunu səə.

¹³⁻¹⁴ Səəkudo wuu si Gusunə u beə wēn teu səə, tən kāsobu gabu ba koo wuugibu kəkiri bu neə, bu da bu būnu sā ni, ni i ñ daa yē. I n nua me, ¹⁵ i ko i gari yin kaso kowa i yi wēeri kpa i yi bikikia ka laakari i wa bā n kōsa ye kuan na ka gem. ¹⁶ Bā n ye kuan na, saa yera i ko wuu gen tumbu kpuro go ka ben yaa sabenu kpa i wuu gen tii kpeerasia ka ye ya wāa ge səə. ¹⁷ I ko i wuu gen arumani kpuro mennawa gen yaaraə mi ba ra menne, kpa i wuu ge ka arumani ye kpuro dōə meni muku muku. Ya ko n sāawa nge yaku dōə mwaararugiru te i Gusunə beən Yinni kua. Wuu ge, ga ko n sāawa bansu sere ka baadomma. Ba ñ maa su seeyamə. ¹⁸⁻¹⁹ I ku ra maa tii gāanu yiya arumani ye səə. Ya ko n sāawa Gusunə beən Yinnigia, kpa win məru yu wa yu sure. I n win nəə nua ma i win woodaba kpuro mem nōəwa be na beə wēemə gisə, kpa i n mə ye ya wā win nōni səə, u koo beə wənwəndu ka durom kua, kpa i dabia nge me u beən baababa yen nəə mwēeru kua ka bəri.

Gəə woro ni Gusunə u yina

14

¹ Beə Isireliba, i sāawa Gusunə beən Yinnin tumbu. Goo ñ n gu, i ku ra beən wasin gam mura. I ku ra maa beən seri kəni wuswaa gia. ² Domi i sāawa bwese te Gusunə beən Yinni u gōsa nenem. Handunian bwesenu kpuro səə, beeya u gōsa i n ka sāa win tumbu.

Yaa ye n weene bu di

ka ye n ñ weene bu di

³ I ku ra gāa disiginu di. ⁴ Yee yi i ko i di, yiya naa ka yāaru ka boo ⁵ ka yaa kpiku ka nemu ka kpa ka kpee boo ka gini bukaru ka kpee bera ka gina. ⁶ Yee yi i naa kaburosu yiru mə ma yi ra tuka ko, yi kpurowa i ko i di. ⁷ Adama i ku ra yaa di ye ya ra tuka ko tona ñ kun me ye ya naa kaburosu yiru mə tona. Nge meya i ku ra yooyoo di ka saataburu ka maa damaa *. Yee yi, yi ra tuka ko adama

yi ñ naa kaburosu yiru yiru mə. I ko i yi garişiwa disigii. ⁸ I ku ra kurusə di ge, ge ga naa kaburosu yiru yiru mə, adama ga ku ra tuka ko. I ko i gu garişiwa disiguu. I ku ra yee yin gaa di, i ku ra maa yin gaan goru baba.

⁹ Yee yi yi wāa nim səə i ko i di yiya, yee yi yi kēeritii ka kokosu mə kpuro. ¹⁰ Adama yi yi ñ kēeritii ka kokosu mə, i ku ra yi di. I ko i yi garişiwa disigii.

¹¹ Gunə ge ga deere kpurowa i ko i di. ¹² Adama gunə si i ñ dimə siya, gunə bakeru ka yabereku ka gunə bake te ta ra n wāa nim wōkuə ¹³ ka bəsu sooku ka siro ka ye ya ka gu weene kpuro ¹⁴ ka gbanamgbaaru ka ye ya ka tu weene kpuro ¹⁵ ka taataaru ka booro ka kparuko yāatam barebu ka kasa ka ye ya ka ye weene kpuro

¹⁶ ka booron bweseru baatere ¹⁷ ka gbanmbayaku ka tionko ka swāa wīaku ¹⁸ ka nim kpa kpaye ka bukaabo ka ye ya ka ye weene kpuro ka kpurabu ka sere kōə.

¹⁹ I ko i kəkāmii ni nu ra yō yō garişiwa disiginu. I ku ra nu di. ²⁰ Adama ni nu deere kpurowa i ko i kpi i di.

²¹ I ku ra yaa gaa di ye ya ka tii gu. I ye səə wi u wāa beən yenno kēeyə u di ñ kun me i ye sōbu gabu dəre. Domi i sāawa Gusunə beən Yinnin tumbu mam mam. I ku ra maa boo buu yike ka gen meron bom.

Wəkuru baateren wəllun

tia tian wooda

²² Wōə baagere, beən gbean dīanu səə, wəkuru baateren wəllə tia tiawa i ko i n da wunə, ²³ kpa i n da ka de Gusunə beən Yinnin sāa yerə te u gōsa. I ko i tia tia ye wuna beən alikama səə ka dāa bii ni ba ra ka tam ko səə ka ni ba ra ka gum ko səə, kpa i ye di mi, ka beən neə ka beən yāanu ka beən bonun bii gbiikinu. Ye kpurowa i ko i n da di mi, kpa i ka gia nge me i ko i n da Gusunə beən Yinni nasie baadomma. ²⁴ Sanam me Gusunə beən Yinni u koo beə domaru kua ma beən dīanu nu koorə, sərəkudo i ñ kpia i ka tia tia ye na ye i wuna wəkuru baateren wəllə yən sō beən ghabura toma ka win sāa yee te u gōsa mi. ²⁵ Saa ye səə, i ko i tia tia ye dərawa yē i wuna wəkuru baateren wəllə mi, kpa i yen gobi nenuma i ka na Gusunə beən Yinnin sāa yerə te u gōsa. ²⁶ Miya i ko i ka gobi yi neə dwe ka yāanu ñ kun me bonu ka tam me mu du ka me mu bə ye ya koo ka beə naawa kpuro gesi kpa i ye di mi, i n ka Gusunə beən Yinni sāmə, kpa i n nuku dobu mō beə ka beən yenugibu. ²⁷ Saa ye səə, i ku ra Lefiba duari be ba wāa beən wusə, domi ba ñ tem mō beən suunu səə.

²⁸ I ko i n da wōə itase ka wōə itasen wəkuru baateren wəllən tia tia yiwa beən wusə, ²⁹ kpa ya n sāa Lefibaglia be, be ba ñ tem mō beən

* 14:7 damaa - A maa meerio Saarun Wooda 11:5

suunu s̄o ka s̄obugia ka gobekubagia ka ḡominibugia be ba w̄a b̄een suunu s̄o, kpa bu di bu debu kpa Gusun̄o b̄esen Yinni u b̄ee domaru kua b̄een s̄ama kpuro s̄o ye i m̄o.

Dibun karabu w̄o n̄oɔba yiru

ka w̄o n̄oɔba yiru

15

¹ I ko i n da be ba b̄een dibu n̄eni karewa w̄o n̄oɔba yiru ka w̄o n̄oɔba yiru. ² Wee nge me i ko i ka wooda ye s̄amburu koosina. Sanam me ba dibu karabun gari kpara Yinni Gusun̄on s̄o, n weenewa be ba ben winsim gobi b̄okura bu ȳerobu dii bi kara, kpa bu ku maa bu ḡaanu bikia. ³ I ko i kp̄i i s̄obu baasi bu ka b̄ee b̄een dibu k̄osia, adama i ko i b̄een mero bisibu karawa.

⁴ I n gesi Gusun̄o b̄esen Yinnin n̄oɔ nua, i win woodaba mem n̄oɔwa mam mam be na b̄ee w̄em̄o ḡiso, u koo b̄ee domaru kua tem me u koo b̄ee w̄e s̄o kpa s̄aaro u kun w̄a b̄ee s̄o. ⁶ U koo b̄ee domaru kua nge me u b̄ee n̄o mw̄eeru kua. I ko i bwese tuku dabinu gobi b̄okura, adama b̄ee, i n̄ ko i n gobi b̄okurabun bukata m̄o. I ko i bwese tuku dabinu kera, adama nu n̄ kp̄e nu b̄ee kera.

⁷ Ka me, b̄een goo ù n s̄aa s̄aaro tem me Gusun̄o b̄een Yinni u koo b̄ee w̄en wuu gagu s̄o, i ku ra ḡobia i yina i n̄un gobi b̄okura. ⁸ I ko i n̄un b̄okurawa ka nuku tia yin bukata u m̄o. ⁹ I laakari ko, kpa i ku ra nuku k̄osu bwisikunu ko i n̄ee, w̄o n̄oɔba yiruse wee ya turuku kooma ye s̄o ba ra dibugibu kare, kpa i s̄esia i yina i n̄un b̄okura. I n kua me, u koo Yinni Gusun̄o n̄oagiru sue b̄een s̄o, kpa i yen taar̄en are s̄obe. ¹⁰ I n̄un b̄okuro ka nuku tia. I n kua me, Gusun̄o b̄esen Yinni u koo b̄een s̄ama kpuro domaru kua ye i m̄o. ¹¹ S̄aaro bu ba ko n w̄aawa tem me s̄o saa kpuro. Yen s̄ona na b̄ee wooda yeni w̄e na n̄ee, i de i n s̄aa nuku tiagibu b̄een mero bisi be ba s̄aa s̄aaro bu ka w̄onw̄ondobu s̄o.

Yobun karabu

¹² B̄een Heberusi goo, t̄on dur̄o n̄ kun me t̄on kur̄o ù n tii b̄ee dore, u koo b̄ee s̄amburu kuawa w̄o n̄oɔba tia. W̄o n̄oɔba yiruse i ko i n̄un karawa u doona. ¹³ I n n̄un karawa, i ku de u doona n̄om dira. ¹⁴ I ko i n̄un k̄eru w̄ewa b̄een yaa s̄abenu s̄o ka b̄een alikama s̄o ka tam s̄o, kpuro s̄o gesi ye Gusun̄o b̄esen Yinni u koo b̄ee domaru kua. ¹⁵ I yaayo ma i raa yoru di Egibitīo, ma Gusun̄o b̄esen Yinni u b̄ee yakia. Yen s̄ona na b̄ee wooda yeni w̄em̄o ḡiso.

¹⁶ B̄een yoo goo ù n n̄ee, u n̄ yarīo b̄een min di ȳen s̄o u b̄ee ka b̄een yenugibu k̄i, u maa dobu n̄oɔm̄o b̄een mi, ¹⁷ saa ye s̄o, u koo gambo gballiwa kpa i s̄okura sua i ka win swaa yaba kpa u ko b̄een yoo sere ka baadommāo. Nge meya i ko i maa yoo t̄on kur̄on tii kua.

¹⁸ I ku ra de n b̄ee s̄esia i ka yoo kara u doona b̄een min di ȳen s̄o s̄ambu te u b̄ee kua w̄o n̄oɔba tia s̄o ta b̄ee s̄am kowo wi i k̄osiam̄an aren n̄on yiru w̄e, kpa Gusun̄o b̄een Yinni u b̄ee domaru kua ye i m̄o kpuro s̄o.

Yaa sabenun bii gbiikinu

¹⁹ I ko i b̄een n̄ee ka b̄een ȳaanu ka b̄een bonun bii gbiikii dwanu Gusun̄o b̄esen Yinni yiyewa. I ku ra ka b̄een n̄een bii gbiikinu s̄amburu ko, i ku ra maa b̄een ȳaanun bii gbiikinu sansu b̄oari. ²⁰ I ko i n da nin yaa temwa b̄ee ka b̄een yenugibu w̄o baagere Gusun̄o b̄esen Yinnin s̄aa yer̄o te u ḡosa. ²¹ Yaa sabe nin garu t̄a n̄ naasu bar̄o n̄ kun me t̄a n̄ w̄ko s̄aa n̄ kun me t̄a n̄ alebu gaa m̄o, i ku ra ka tu Gusun̄o b̄een Yinni ȳakuru kua. ²² I ko i ten yaa temwa yenūo. Wi u d̄ere ka wi u n̄ d̄ere, be kpurowa ba koo ye tem nge me ba ra nemu ka gina tem. ²³ Adama i ku ra yen yem di. I ko i mu yariwa tem̄o nge nim.

Ḡo sararibun t̄o bakaru

16

¹ Suru wi ba m̄o Abibu s̄o, i ku ra duari i Ḡo sararibun t̄o bakaru di Gusun̄o b̄esen Yinnin s̄o. Domi suru wi s̄oara u b̄ee yara Egibitin di w̄okuru. ² Yee yi i ko i wuna b̄een yaa sabenu s̄o i ka Gusun̄o b̄esen Yinni ȳakuru kua Ḡo sararibun t̄o baka te s̄o, yiya, ȳaanu ka bonu ka ket̄eba. I ko i t̄o baka te diwa Yinni Gusun̄on s̄aa yer̄o te u ḡosa. ³ T̄o baka ten s̄o n̄oɔba yiru ye s̄o, i n̄ p̄ee dim̄o ye ba seeyatia doke. Ye ba n̄ seeyatia dokewa i ko i di ȳen s̄o ka duka i yara Egibitin di. I n̄ noni sw̄aarun p̄ee ye dim̄o, nge meya b̄een w̄aaru kpuro s̄o i ko i ka t̄o baka te yaaya t̄e s̄o i yara Egibitin di. ⁴ S̄o n̄oɔba yiru ye s̄o, i n̄ ko i de p̄ee seeyatia ya n̄ w̄a b̄een tem me kpuro s̄o. I n̄ maa yaa ye i ka ȳakuru kua t̄o gbiikirun yoka yim̄o sere sisiru bururu. ⁵ I ku ra t̄o baka te di b̄een wusu kpuro s̄o mi Gusun̄o b̄esen Yinni u b̄ee sw̄i, ⁶ ma n̄ kun m̄o wuu ge u ḡosa s̄o, mi win s̄aa yeru ta w̄a. I ko i ȳakuru kowa yoka sanam me s̄o u dua nge saa ye i yarima Egibitin din saka. ⁷ I ko i yaa sabe te w̄wa kpa i tu tem yam mi Gusun̄o b̄esen Yinni u ḡosa mi. I n̄ t̄o baka te di i kpa, yen sisiru bururu, kpa i ḡosira i wura b̄een wus̄o. ⁸ S̄o n̄oɔba tia s̄o, i ko i p̄ee diwa ye ba n̄ seeyatia doke. S̄o n̄oɔba yiruse, kpa i menna Gusun̄o b̄esen Yinnin s̄o. I n̄ ko i s̄amburu garu ko t̄o te s̄o.

Ḡebun t̄o bakaru

⁹ Saa ȳen di i d̄ianu ḡebu torua, i ko i alusuma gariwa ya ku ko n̄oɔba yiru. ¹⁰ Yen biru, kpa i Gusun̄o b̄esen Yinni ḡebun t̄o bakaru diiya kpa i maa ka n̄un k̄enu naawa ye u domaru kua u b̄ee w̄e s̄o. ¹¹ I ko i nuku dobu ko win wuswaa win s̄aa yee te u ḡosa s̄o b̄ee ka b̄een bii t̄on dur̄o bu ka t̄on kur̄o bu

ka beɛn sɔm kowo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka Lefiba ka sɔbu ka gobekuba ka gɔminibu, be kpuro gesi be ba wāa beɛn suunu sɔɔ. ¹²I wooda be mɛm nɔwɔ kpa i ka sɔmburu ko. I yaayo ma i raa sāawa yobu Egibitia.

Kunun tɔɔ bakaru

¹³I n beɛn gbean dīa bimiginu so i kpa, ma i beɛn resɛm binu gama i kpa, i ko i Kunun tɔɔ bakaru diwa sɔɔ nɔɔba yiru. ¹⁴I ko i nuku dobu kowa tɔɔ baka te sɔɔ, beɛ ka beɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka beɛn sɔm kowo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka Lefiba ka sɔbu ka gobekuba ka gɔminibu be ba wāa beɛn suunu sɔɔ. ¹⁵I ko i Gusunɔ besɛn Yinni tɔɔ baka te diiyawa sɔɔ nɔɔba yiru sāa yee te u gɔsa sɔɔ. Domi u koo beɛn gbean dīanu ka sɔma ye i mɔ kpuro domaru kua kpa i n wāa nuku dobu sɔɔ mam mam.

¹⁶Wɔɔ baagere, nɔn itawa beɛn tɔn durɔbu kpuro ba ko n da de Gusunɔ besɛn Yinnin sāa yerɔ te u gɔsa. Saa yera, pɛɛ ye ba ñ seeyatia doken tɔɔ bakaru sɔa ka gɛɛbun tɔɔ bakaru sɔa ka kunun tɔɔ bakaru sɔa. Adama bu ku da mi ka nɔm dira. ¹⁷Ben baawure u koo ka kɛru dawa mɛn nɔru u koo kpī ye Gusunɔ besɛn Yinni u domaru kua u nūn wɛ sɔɔ.

Wooda ye ba yi siribun sɔ

¹⁸I ko i beɛn bwese keri sɔɔ siri kowobu ka wirugibu swīiwa beɛn wusu kpuro sɔɔ si Gusunɔ besɛn Yinni u beɛ wɛ. Kpa ba n da tɔmbu siri gem sɔɔ. ¹⁹I ku ra siri ka murafitiru, i ku ra goo gem wɛ win beɛren sɔ. I ku ra maa nɔm biran kɛru mwa domi ta ra laakarigibun nɔni wɔkewa kpa tu gemgibun gere gɔsia. ²⁰I ko i gem swīiwa mam mam kpa i wa i n wāa, kpa i tem me mwa me Gusunɔ besɛn Yinni u beɛ wɛɛmɔ.

Ba būu sāaru yina

²¹I ku ra būu dāru garu gira yāku yerun bɔkuɔ te i ko i Gusunɔ besɛn Yinni bania. ²²I ku ra maa kperu garu gira ta n sāa būu, domi Gusunɔ besɛn Yinni u ye kpuro tɔɔ.

17

¹I ku ra Gusunɔ besɛn Yinni yāku kua ka ketɛ ñ kun mɛ ka yāaru ñ kun mɛ ka boo, yen gaa yà n bararu garu ñ kun mɛ alebu gaa mɔ, domi ya sāawa sese disigiri win mi.

²⁻³I n da da i wāa wuu si Gusunɔ besɛn Yinni u beɛ wɛ sɔɔ, sɔrɔkudo sɔɔ teeru wuu sin gagu sɔɔ, tɔn durɔ goo ñ kun mɛ tɔn kurɔ goo u koo Yinni Gusunɔ tɔnu kam kom kua u da u būnu yiira u sɔ, ka mam sɔɔ ka suru ka kperi kpuro. Yeya ya ko n sāa kɔsa Gusunɔn nɔni sɔɔ domi n ñ mɛ u beɛ yiire i ko. ⁴Sanam mɛ i nua ba nɛɛ, goo u yen bweseru kua, i ko i yen gari wɛeriwa ka laakari. I n deema yɛro u sese disigii te kuawa ka gem beɛ Isireliban tem sɔɔ, ⁵saa ye sɔara i ko i ka yɛro da wuun gbāra kɔnnɔwɔ ñ n tɔn durɔn na, ñ n maa tɔn kurɔn na kpa i nūn kpenu kasuku i go.

⁶I ku ra goo taare wɛ i go ma n kun mɔ tɔmbu yiru ñ kun mɛ ita ba win seeda di. Tɔn turon seeda dibu kun tura. ⁷Seedagii beya ba koo gbi bu yɛro kpenu kasukum tore bu ka go kpa tɔn be ba tie bu sere maa swīi. Nge mɛya i ko i ka kɔsa ye wuna beɛn suunu sɔɔn di.

Siribu

⁸Goo ù n tɔnu go ñ kun mɛ gabu bā n sanna ñ kun mɛ goo ù n goo mɛɛra kua, ma i kpāna i bu siria, i seewo i ka bu da yam mi Gusunɔ besɛn Yinni u koo tii gɔsia sɔɔ. ⁹I doo yāku kowobu Lefiban mi ka siri kowobun mi kpa bu beɛ sɔ nge mɛ i ko i siri bi koosina. ¹⁰I ko i kowa dee dee ye ba beɛ sɔwɔ sāa yee ten min di tɛ Yinni Gusunɔ u tii gɔsia. ¹¹I ko i wooda ka sɔɔsi ni ba beɛ wɛ mi mɛm nɔwɔwɔ mam mam. I ku ra yen gaa yina. ¹²Wi u tii sua ma u yina u yāku kowo wi u Gusunɔ besɛn Yinnin sɔmburu mɔ mi ka siri kowon gari swaa daki, ba koo yɛro gowa. Nge mɛya i ko i ka kɔsa wuna beɛ Isireliban suunu sɔɔn di ¹³kpa tɔnu baawure wi u ye nua u nanda kpa goo u ku maa tii sua.

Wooda ye ba yi

sina bokon swīibun sɔ

¹⁴Sanam mɛ i dua i wāa tem mɛ Gusunɔ besɛn Yinni u beɛ wɛɛmɔ sɔɔ, ma i gerua i nɛɛ, i kī i n sina boko mɔwa nge mɛ bwese ni nu beɛ sikerɛnɛ nu mɔ, ¹⁵wi Gusunɔ besɛn Yinni u gɔsa, wiya i ko i swīi u ko sina boko. U ko n sāawa Isireli. I ku ra de sɔɔ wi i ñ sāa bwese teeru u ko beɛn sina boko. ¹⁶Sina boko wi, u ñ ko u n dumi mɔ dabi dabiru. U ñ ko u n da maa gabu gari Egibitia bu dumi dweema. Domi Yinni Gusunɔ u beɛ sɔwɔ wa nɛɛ, u ñ kī i maa wura mi. ¹⁷Win kurɔbu ba ñ ko ba n dabi win gɔru gu ku raa ka gera Gusunɔn min di. U ñ koo maa tii sii geesu ka wura sweena siki siki.

¹⁸Sina boko wi, ù n sina gɔna sina u kpa, u koo de bu nūn wooda yeni yoruawa tireru sɔɔ ye ya ko n wāa yāku kowo Lefiban mi. ¹⁹Tire te, ta ko n wāawa win bɔkuɔ kpa u n da tu gari tɔɔ baatere win wāarun tɔru kpuro sɔɔ kpa u ka gia nge mɛ u koo Gusunɔ win Yinni nasia, u win woodaba ka win yiirebu mem nɔwɔ. ²⁰Kpa u ku tii sua u n tamaa u win Isirelisibu kerewa kpa u ku wooda yen gaa yina kpa wi ka win bibun bweserun bandu tu daka da Isireliban suunu sɔɔ.

Ye ya ko n sāa Lefibagia

18

¹Yāku kowo Lefiba ka be ba tie Lefin bweseru sɔɔ kpuro ba ñ tem wasi nge Isireli be ba tie. Yāku ni ba Yinni Gusunɔ kua ka gāa ni ba ka nūn naawa, yera ya ko n sāa ben dīanu. ²Ba ñ tem wasi mu n sāa ben tubi nge

Isireli be ba tie. Adama Yinni Gusunōgia ya ko n s̄a ben tubi nge me u bu s̄owa.

³ Yāku yaan mi b̄ee Isireliba i ko yāku kowobu w̄e i n yākuru kua ka ket̄e n̄ kun me ka yāru n̄ kun me ka boo, miya yen n̄om faram ka yen baa saburosu ka yen b̄asnu. ⁴ Kpa i maa bu b̄een d̄ia ni i gb̄ia i ḡa w̄e. Niya, alikama ka d̄aa bii ni ba ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko ka sere b̄een yāanun san si i gb̄ia i b̄ōra. ⁵ Domi b̄een bwese k̄eri kpuro s̄o, Lefin bwese k̄era Gusunō besen Yinni u gosa bu ka samburu ko win s̄a yer̄o be, ka ben bibun bweseru sere ka baadommā.

⁶ Lefi goo ù n k̄i u yari Isirelin wuu gagun di mi u w̄a u ka da mi Yinni Gusunōn s̄a yera w̄a, ⁷ u koo kp̄i u win s̄amburu ko mi, Gusunō win Yinnin wuswaā nge me win m̄ero bisibu Lefi be u deema mi ba m̄. ⁸ Ba koo n̄un dim w̄ewa mu n ka begim ne baa me u ye u raa m̄ d̄ara.

Gusunōn s̄om̄o weesugibu

ka win s̄om̄o gemgii

⁹ I n tura tem me s̄o, me Gusunō besen Yinni u b̄ee w̄e, i ku ra men t̄ombun s̄aaru saari te Yinni Gusunō u tusa. ¹⁰ I ku ra de b̄ee s̄o, goo u ka win bii yākuru garu ko. I ku maa de goo u n s̄oruru m̄ b̄een suunu s̄o, ¹¹ n̄ kun me u n ḡoribu sokum̄o n̄ kun me u n dobo dohoba m̄. ¹² Domi yeni kpurowa Yinni Gusunō u tusa. Yen s̄ōna u koo tem min t̄on be kpuro gira b̄een wuswaan di, ¹³ kpa b̄ee i n s̄a Gusunō besen Yinnigibu mam mam.

¹⁴ Domi bwese te i ko i gira mi, ba ra s̄oruru kowa kpa bu kperin saria m̄eri bu ka bikiaru ko. Adama Gusunō besen Yinni u n̄ b̄ee ye wurarim̄o. ¹⁵ U koo b̄ee win s̄om̄o goo seeya b̄een bweseru s̄on di nge ne, M̄owisi. Wiya i ko i swaa daki. ¹⁶ Domi yera i Yinni Gusunō bikia sanam me i men̄na Horebun guuro. I nee, i n̄ maa k̄i i Yinni Gusunōn tiin n̄o n̄ n̄ kun me i win d̄ōo boko wi wa. Domi i n̄ k̄i u b̄ee go. ¹⁷ Ma Yinni Gusunō u man s̄ōwa u nee, b̄een bikia bi, bu w̄a. ¹⁸ U nee, u koo b̄ee win s̄om̄o goo seeya b̄eeigibun suunu s̄on di nge ne, kpa u win gari doke win n̄o s̄o. Kpa s̄om̄o wi, u b̄ee s̄ō kpuro ye u n̄un yiire. ¹⁹ B̄een goo ù n yina u gari yi swaa daki yi s̄om̄o wi, u koo gere ka Gusunōn ȳisuru, u koo ȳero s̄eeyasiawa. ²⁰ Adama s̄om̄o wi, ù n gari ḡee sosi ka Yinni Gusunōn ȳisuru ye u n̄ n̄un yiire u gere n̄ kun me ù n gari gerua ka b̄ūnun ȳisuru, ba koo n̄un gowa.

²¹ Sorokudo i ko i tii bikia i nee, am̄ona sa ko n ka ȳe gari yi Yinni Gusunō kun gerua. ²² Gusunōn s̄om̄o goo ù n gari gerua ka Yinni Gusunōn ȳisuru, ma yi n̄ koore me, yiya yi n̄ s̄a Yinni Gusunōn gere. S̄om̄o wiya u win gari seka. I ku win b̄erum ko.

Wuu sin mi

ba ko n da kpikiru de

19

¹ Gusunō b̄esen Yinni u koo bwese tukunu gira nin tem di kpa u nin tem me b̄ee w̄e, kpa i n ben wusu ka ben yenusu m̄o. ²⁻³ Tem me Yinni Gusunō u koo b̄ee w̄e mi, i n mu mwa i kpa, i mu b̄onu koowo beri ita kpa i yen baayer̄e s̄o wuu teu wuna mi be ba t̄onu go ba ko n da kpikiru we, kpa i sw̄ee yabiri yi ba ko n da ka de mi.

⁴ T̄on be ba ben winsim go ba n̄ ka baaru, ba n̄ daa maa yib̄ere t̄eeru m̄ōsine, be t̄onawa ba koo kp̄i bu kpikiru da wuu sin mi. ⁵ Nge t̄e, gabu b̄a n̄ da yakas̄o ba d̄aa k̄im̄o, kpa gb̄aa yu w̄ōra yu win beruse wori yu go, wuu gen teu s̄ōra u koo kpikiru da u wa u n ka w̄a, ⁶ kpa wi ba gon dusibun m̄aru ȳa n seewa bu ku raa ȳero naa turi bu mwa swaan tondabun s̄ō. Domi wi, ka wi u gu mi, ba n̄ daa yib̄ere t̄eeru s̄a. ⁷ Yen s̄ōna na b̄ee s̄ōwa na nee, i wusu ita ḡosio su n s̄a kpiki yenu.

⁸⁻⁹ Ma i wooda ye kpuro mem̄ n̄ōwa i ye n̄oni doke ye na b̄ee w̄ema ḡis̄o, ma i Gusunō besen Yinnin k̄iru m̄o, u koo b̄een tem me yasiaia kpa u mu b̄ee w̄e me u b̄esen baababa n̄o mw̄eeru kua. Saa yera i ko i maa wusu ita gasu gosi i sosi sin mi ba ko n da kpikiru de. ¹⁰ Nge meya ba n̄ koo maa be ba kun toren yem yari tem me s̄o me Gusunō besen Yinni u b̄ee w̄e i n m̄o, kpa ȳeron yem mu kun w̄a b̄een wino.

¹¹ Adama goo ù n win winsim tusa, ma u n̄un so u go, yen biru, kpa u kpikiru we wuu sin gagu s̄o, ¹² win wuun guro gurobu ba koo dawa bu n̄un mwaama bu wi u koo n̄un m̄aru k̄osie n̄omu beria u n̄un go. ¹³ I ku n̄un w̄onw̄ondu kua. I taare sarirugiin yem wun̄o b̄ee Isireliban suunu s̄on di kpa n b̄ee w̄era.

Gbee k̄ōr̄on wooda

¹⁴ I n dua tem me s̄o i kpa me Gusunō besen Yinni u koo b̄ee w̄e, b̄a n b̄ee mu b̄onu kua ba kpa, i ku ra b̄een winsim k̄ōr̄o mure b̄eeigia s̄o.

Seeda ye ba koo wura

¹⁵ Goo ù n t̄onu go n̄ kun me ù n toraru garu kua, t̄on t̄uron seeda kun tura bu ka ȳero taare w̄e. Adama t̄ombu yiru n̄ kun me ita b̄a n seeda di, saa yera ba koo ȳero garisi taaregii.

¹⁶ Goo ù n win winsim k̄ōsa gaa mani, ¹⁷ be yiru ye kpuro ba koo dawa Yinni Gusunōn s̄a yero bu yāku kowobu ka siri kowobu wa be ba d̄oma te s̄omburu m̄o mi. ¹⁸ Siri kowo be, ba koo ben gari w̄eriwa ka laakari. B̄a n deema seeda weesugia u win winsim manim̄o, ¹⁹ saa ye s̄ōra ba koo n̄un kua nge me u raa bwisika bu win winsim wi kua. Nge meya i ko i ka k̄ōsa wuna b̄een suunu s̄on di. ²⁰ T̄ombu b̄a n ye nua, ba koo b̄erum duura. Ba n̄ maa k̄ōsa yen bweseru m̄ b̄een suunu s̄o. ²¹ I ku taaregii w̄onw̄ondu kua. Wi u t̄onu go, ba koo maa win tii gowa. Wi

u win winsim nōni wuna, ba koo maa wigii wunawa. Wi u win winsim dondu bua, ba koo maa wigiru buawa. Wi u win winsim nōma bua, ba koo maa wigia buawa. Wi u win winsim naasu bua, ba koo maa wigisu buawa.

Tabun wooda

20

¹ Sanam me i been yiberēba tabu wōri, i n ben dumi wa ka ben tabu keke yi dumi gawe ka sere ben tambu be ba beē dabiru kere, i ku ben berum ko. Domi Gusunō besen Yinni u wāa ka beē wi, wi u beē yarama Egibitin di. ² I sere tabu tore, yāku kowo u koo nawa beēn wuswaa u neē, ³ i nōwō beē Isireliba. Wee i na gisō i ka beēn yiberēba tabu ko. I ku de beēn goon tororu tu kara. I ku berum soora, i ku diiri, i ku maa nanda ben sō. ⁴ Gusunō besen Yinni u ka beē wāa. Wiya u koo beē nasara wē.

⁵ Yen biru be ba ra tabu kowobu mwēeri, ba koo bikia bu neē, beē sō, wara u yenu kpōō bana ma u n gina wure ge sō. Yēro u de u wuru yenuo, kpa u ku gbi taa bi sō goo u du win yenu ge sō. ⁶ Ba koo maa bikia bu neē, beē sō, wara u dāa gbaanu kua ma u n gina yen are diire. Yēron tii u de u gōsira yenuo kpa u ku raa gbi taa bi sō goo u tu tubi di. ⁷ Ba koo maa bikia bu neē, wara ba kurō kā ma u n nūn sue gina. Win tii u wuru yenuo kpa u ku raa gbi taa bi sō kpa goo u kurō wi sua. ⁸ Kpa bu maa neē, beē sō, wara u wurure. Bu de yēro u wuru win yenuo. Kpa u ku raa be ba tie berum tia. ⁹ Bā n gari yi gerua ba kpa, kpa bu bu tabu sinambu kua.

¹⁰ Sanam me i wuu gagu tabu wōri, i gina gen tōmbu bikio bu tii wē ka alafia. ¹¹ Bā n wuru ba beē ben wuun kōnnō kenia i dua, be kpurowa i ko i yoo sōma koosia. ¹² Adama bā kun kī bu beē senna ka alafia, ma ba neē, ba koo ka beē sannawa, i bu tabu wōrio. ¹³ Saa yē sō Gusunō besen Yinni u beē bu nōmu beria, saa yera i ko i tōn durō be ba wāa mi kpuro go ka takobi. ¹⁴ Adama tōn kurōbu ka bii piiminu ka yaa sabenu ka arumani ye ya wāa wuu ge sō kpurowa i ko i gura yu ko beēgia, kpa i ye dendi nge me i kī, domi Gusunō besen Yinniwa u beē ye wē. ¹⁵ Mesuma ko i bwese nin wusu kpuro kua ni nu ka beē toma, nu n wāa tem me i ko i mwa sō. ¹⁶ Adama tōn benin wusu sō, si Gusunō besen Yinni u beē wē mi, i n mō, i ku ra de sin tōnu goo u n wāa. ¹⁷ I de i bu go kpuro mam mam, be ba sāa Hetiba ka Amōreba ka Kanāniba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba nge me Gusunō besen Yinni u beē yiire. ¹⁸ Kpa bu ku raa beē ben koma bōrōnugii ni tie ni ba ra ben būnu koosi. Kpa i ku ra ka ni Gusunō besen Yinni torari.

¹⁹ Sanam me i wuu gagu wōri i gu tarusi n ka te i sere gu kamia, i ku ra gen dāa binuginu

gbāa suasi. I ko i kpī i nin binu di, adama i ku nu kī i sura domi dāru ta n sāa tōnu wi i ko i wōri i go. ²⁰ Dāa te i yē ta n sāa diiraru, tera i ko i kpī i bura i ka sere ko yi i ko i ka gbāraru yō sere i ka wuu ge kamia.

Wi ba go yakasōn gari

21

¹ Sanam me i wāa tem me Gusunō besen Yinni u koo beē wē sō, ma i wa ba goo go me sō, yēron gora kpīi yakasō, ma i n sere yē wi u nūn go, ² sanam me sōra guro gurobu ka siri kowobu ba koo yarima kpa bu wusun tondam yāire si su wi ba go mi sikerene. ³ Wuu ge ba wa ga ka wi ba go mi turuku bo, wuu gen guro gurobu ba koo naa gbiiba kasuma tia ye ba n sugu dokere yu ka sōmburu garu ko. ⁴ Kpa wuu gen guro guro be, bu ka naa gbiiba ye da wōwa gaa sō ye ya nim kokumō, mi goo kun wukure u sere gāanu duure. Kpa bu naa gbiiba yen wīi suma bua mi.

⁵ Kpa yāku kowobu bu susima yen bōkuō be, be ba sāa Lefin bibu be Gusunō besen Yinni u wuna nenem bu ka win sāa yerun sōmburu ko kpa bu maa tōmbu domaru kua ka Yinni Gusunōn yīsiru. Beya ba ko n da gari kpuro wunanē yi yi sāa soonaa ka mēeran gari.

⁶ Kpa wuu gen guro guro be kpuro be ba susi wi ba go min bōkuō bu ben nōma nia naa yen wōllō wōwa mi. ⁷ Kpa bu gere bu neē, ben nōma kun yem menī yari, mēya ben nōni kun maa wa me n kua u ka gu. ⁸ Yinni u be win tōmbu Isireli be u yakiamā tora ten suuru kuo, kpa u ku yem me garisi ben winō me mu sāa toraru sarirugiin yem. Saa ye, Gusunō u koo maa bu yem me suuru kua.

⁹ Nge mēya i ko i ka toraru sarirugiin yem wuna beē sōon di kpa i n mō ye ya koo Gusunō wēre.

Kurō dēson suabu

¹⁰ Sanam me i yara i beēn yiberēba tabu wōrim dōo be Gusunō besen Yinni u beē nōmu beria, ma i bu dēsiru mwa, ¹¹ be sō, ma beēn turo u kurō burō wa ma u nūn kīru gōru doke u ka nūn sua kurō, ¹² saa ye, u koo nūn suawa u ka da win yenuo kpa u de u wii pōoru woka kpa u win nii kōkōsu bōori. ¹³ Kpa u win yāa ni u raa doke pota kpa u da u sina yēron yenuo u swī win baaba ka win meron sō suru tia. Yen biru, kpa yēro u den da u nūn deema u ko win durō kpa wi, u maa ko win kurō. ¹⁴ Adama u n da nūn bwēra yara, u de u doona mi u kī. U ku raa nūn dōra u gobi mwa. Mēya u ku maa nūn garisi yoo. Domi u ka nūn mēna.

Ye ya sāa bii yerumagia

¹⁵ Goo ū n maa kurōbu mō yiru, ma u turo kī n kere turo, ma be yiru kpuro ba nūn bii tōn durōbu marua, wi u kun kī mi, ma wiya u

nùn yeruma marua, ¹⁶ sanam me u bii be tubi bōnu kuamme, n ñ weene u wi u kīn bii garisi yeruma wi u ñ kīn biin ayero. ¹⁷ Adama n weene u wi u ñ kīn bii wura nge win yeruma, kpa u nùn win tubin bōnu yiru wē. Domi u sāawa win tundo dam yīre gbiikuru. N weene wa u yerumarun baa wa.

Bii mem nōo sarin kōkōro

¹⁸ Goo ù n bii tōn durō mō, ma bii wi, u kua mem nōo sari wi u ku ra win tundo ka win meron gere nō baa bā n nùn seeyasia, ¹⁹ saa ye sōo, win tundo ka win mero ba koo nùn mwawa bu ka na wuun guro gurobun mi, ²⁰ kpa bu guro guro be sō bu nee, ben bii wee, u ku ra ben gari nō. U win wāaru dimōwa bereteke tam nōrubu sōo. ²¹ Saa yera wuun tōn durōbu kpuro ba koo nùn kpenu kasuku bu go kpa i kōsa wuna beēn suunu sōon di. Isireliba kpuro bā n ye nua kpa bu berum ko.

Wi ba soora doken goru

²² Goo ù n toraru garu kua te ta tura bu ka nùn go, ma ba nùn soora doke ba bwē dāa wōllo, ²³ bu ku de win goru ta n wāa dāa mi sere ka wōkurō. Baa ñ n yen meren na, bu de bu nùn sike yen tōo te. Domi wi ba soora doke ba bwē u kuawa mi bōruro Gusunōn wuswaa. I n da ko me, kpa i ku ra beēn tem disi doke me Gusunō beēn Yinni u beē wē.

A wunen tōnusin gāanu

garisio nge wunen tiiginu

22

¹ I n beēn tōnusin naa ñ kun me win yāaru wa ta kōoramō, i ku ra de te doona. I ka tu wuro wi u tu mōn mi. ² Yēron yenu gā n toman na, ñ kun me i kun nùn yēn na, i yaa sabe te suo i ka da beēn yenu u tu nōari sere wi u tu mō ù n tu kasum na. Saa yera i ko i nùn tu wesia. ³ I n maa beēn tōnusin keteku wa ñ kun me win yaberu ñ kun me win gāanu ganu ni nu kōora, nge meya i ko i maa nu kua. I ku nu deri nu kam ko.

⁴ I n wa goon keteku ñ kun me win naa ya wōruma swaa sōo, i ku de yen yēro u ye seeya wi tōna. I ko i nùn somiwa u ka ye seeya.

Wooda bwese bweseka

⁵ Tōn kurō u ku raa tōn durōn gāanu sebe, meya tōn durō u ku raa maa tōn kurōn gāanu sebe. Domi wi u kua me, Gusunō beēn Yinni u koo yēro tusi.

⁶ I n wuu dōo ma i gunō wa ga sēa wōkusi ñ kun me ga binu wōkusi dāao ñ kun me temō, i ku gu mwa ka gen binu sannu. ⁷ I de mero gu doona kpa i tiī binu yiīya, kpa beēn wāaru tu beē wēra kpa tu daka da.

⁸ I n dii kpaaru bana i kpa, i ten tēera wōllo gani dumi dokeo i ka sikerena kpa baa goo ù n wōruma min di u gu, i kun taare mō.

⁹ Beēn resem gbaanu sōo, i ku ra maa dīa bweseru garu duure. I n kua me, ten

marum kpuro ka maa resem ye, ya ko n sāawa Gusunōgia. ¹⁰ I n wukumō, i ku naa ka keteku sugu doke sannu. ¹¹ I ku yānu sebe ni ba wesa ka wēē damgii ka yāa sansun wēē sannu.

¹² I beēn bekan soo sookao sari dokeo.

Suanaan wooda sarabu

¹³ Goo ù n kurō sua ma ba menna ka kurō wi, yen biru ma u ñ maa kurō wi kī, u nùn tusa, ¹⁴ sere u nùn fune wuna u win yīsiru sankā, u gerua u nee, u kurō wi sua, ye ba dua ka wi, u ñ ka nùn deeme, ¹⁵ saa ye sōora bii kurōbu gen tundo ka gen mero ba koo ka bii win wōndiarun seeda na bu wuun guro gurobu sōosi wuun duu yero mi ba ra menne. ¹⁶ Kpa bii win tundo u guro guro be sō u nee, na nen bii wōndia wi durō wini kāwa u n mō kurō, adama u nùn tusa. ¹⁷ Wee u nùn weesu mani u nee, u ñ ka nùn deeme. Adama nen biin wōndiarun yīreru wee. Kpa bu beku te deria wuun guro gurobun wuswaa. ¹⁸ Kpa wuun guro guro be, bu durō wi mwa bu so, ¹⁹ kpa bu nùn sii geesun gōbi wunōbu (100) bure u wōndia win tundo kōsia domi u Isireliban wōndia turon yīsiru sankā. Yen sō, u ñ maa kpē u kurō wi yina, u ko n nùn suewa sere ka win wāarun tōru kpuro sōo.

²⁰ Adama gari yi, yī n sāan na gem, ma ba ñ yīreru garu wa te ta sāa bii wigiru, ²¹ saa ye sōora ba koo kurō wi sua bu ka da win baaban yenu kōnnōwō kpa win wuun tōn durōbu bu nùn kpenu kasuku bu ka go. Domi seku bakara Isireliban mi bu nee, bii wōndia u durō damaru kua win baaban yenu. Nge meya i ko i ka daa kōsa yen bweseru wuna beēn suunu sōon di.

²² Bā n durō goo mwa u sakararu mō ka goon kurō, ba koo be kpuro gowa durō wi ka kurō wi. Nge meya i ko i ka daa kōsa yen bweseru wuna beēn suunu sōon di.

²³ Bii wōndia goo ù n wāa, ma ba nùn durō kāa, adama ba ñ gina suane, ma durō goo u nùn wa ma u ka nùn kpuna, ²⁴ i ko i be yiru kpuro mwawa i ka na wuun duu yero mi guro gurobu ba ra menne, kpa i bu kpenu kasuku i go yēn sō bii wōndia wi, u ñ wura kue saa ye u nùn gaba wuuō ka yēn sō durō wi, u win winsim kurō bekuru doke. Nge meya i ko i ka daa kōsa yen bweseru wuna beēn suunu sōon di. ²⁵ Adama durō wi, ù n wōndia wi ba durō kāa mi wan na yakasō u ka nùn gaba u ka kpuna ka dam yakasu mi, durō wi tōnawa ba koo go. ²⁶ I ku wōndia wi gāanu kua. U ñ toraru garu kue te ta weene bu ka nùn go. N sāawa nge durō goo wi u win beruse wōri u go. ²⁷ Domi u nùn deemawa yakasō. Ma bii wōndia wi, u wura kua adama goo sari wi u koo nùn wōra.

²⁸ Durō goo ù n maa bii wōndia goo wa wi ba ñ gina durō kā, ma u nùn gaba u ka kpuna, ma ba bu mwa, ²⁹ durō wi, u

koo bii wəndia win tundo sii geesun gobi weeraakuru wəwa kpa u bii wi sua kuro, domi u nün bekuru doke. U n maa kpə u nün yina sere ka win wāarun nərə.

23

¹ Durə goo u ku raa maa win baaban kura kīa. U n kua me, u win baaba sekuru dokewa mi.

Tən be ba n ko n wāa

Gusunən təmbun wuuru səə

² Win tia bii ba kəsuka n kun me win tən durəru ba bura, u n kpə u ka Yinni Gusunən təmbu menna.

³ Be ba n weene bu suana ma ba ka suana, ben bibu ba n kpə bu ka Yinni Gusunən təmbu menna sere ka ben bibun bibun bweserun nən wəkura.

⁴ Məya Aməniban goo n kun me Məabuban goo u n kpə u ka Yinni Gusunən təmbu menna sere ka ben bibun bibun bweserun nən wəkura. ⁵ Domi ba n ka sun nim ka dīanu sennə kue saa ye sa yarima Egibitin di. Ba da ba Balamu, Beorin bii, Petorigii wi u na Mesopotamin di gobi kāwa u ka na u sun bōrusi. ⁶ Adama Gusunə besen Yinni u n Balamu win gere swaa daki. U bōri yi gəsiawa domaru domi u sun kī. ⁷ I ku ra ben alafia kasu n kun me ben gea sere ka baadommaə beən wāarun tōru kpuro səə.

⁸ I ku ra ko i Edəmu goo tusi, domi ba sāawa beən wənəbu. I ku ra maa Egibitigii goo tusi domi sa səru di ben temə. ⁹ Ben bibu ba ko n da ka Yinni Gusunən təmbu mənəwa sere ka ben sikadomino.

Sansanin deeraru

¹⁰ I n yara i ka yibereba tabu wəri, saa ye səra i ko i tii laakari ko ka gāa disiginu kpuro. ¹¹ Tən durə goo u n wāa beə səə, ma u dosa sere u tii wa dosu ge səə, i ka nün yarlo sansanin di gina. ¹² Adama səə u n kella, u koo woburewa. Yen biru, səə u n dua kpa u wurama sansaniə.

¹³ I de i n gam mə sansanin biruə mi i ko i n da dii bera ko, ¹⁴ kpa i n gāanu neni ni i ko ka wəru gbe i ka beən dii bera ye sike. ¹⁵ Domi Gusunə beən Yinni u wāa beən sansani ye səə u sīimə sīimə u ka beə kəsu kpa u beə beən yibereba nəmu beria. Yen sə, n weenəwa beən sansani ya n dəere kpa u ku bəronu ganu wa beən suunu səə ni nu koo de u beə biru kisi.

Yoo wi u duka sua

¹⁶ I ku yoo wi u win yinni duka suuri mwa i wesia win yinnin mi. ¹⁷ I de u n wāa mi u kī beən suunu səə wuu ge u koo gəsi səə. I ku nün dam dare.

Kurə damaru sāaru səə

¹⁸ I ku de durə dama woronu n kun me kurə dama woronu nu n wāa beən sāaru səə.

¹⁹ I ku ra ka durə dama gobi n kun me kurə dama gobi geə na Yinni Gusunən sāa yerə i ka ye i Gusunə nəə mwəeru kua kəsia. Domi Gusunə beən Yinni u yen bweseru tusa.

Bəkurabun nim dokebu

²⁰ Beən Isirelisibu bā n gāanu bəkura, i ku bu nim dokea, n n gobin na, n n maa dīanun na n kun me gāanu ganu. ²¹ Səəwa i ko i yen bweseru kua, adama i ku ra beən Isirelisibu kua me, kpa Gusunə beən Yinni u beə domaru kua tem me səə me i ko i du mi, i n mə.

Nəə mwəenun gari

²² I n Gusunə nəə mwəeru garu kua, i ku te i ka tu yibia domi u koo beə tu bikia kpa i n taarə mə. ²³ Adama i kun nəə mwəeru garu kue, i n ko i n taarə mə. ²⁴ Nəə mwəe te i yara beən nən di, i ko i tu yibia domi i tu kuawa ka beən tiin nəə, n n ka tilasi.

Ye kaa kpī a ko goon gbaarə

²⁵ I n dua goon dāa gbaarə, i yen binu dio nge me i kī, adama i ku ra nin ganu doke birerə i ka doona. ²⁶ I n maa dua goon alikama gbaarə, i ko i kpī i alikama wəka ka nəma adama i ku ye kəmbə doke.

Kurə wi ba yina

24

¹ Goo u n kurə sua ma u kurə wi gāanu waasi ye ya n ka nün naawə, ma u kurə wi yinanaan tireru yorua u nün nəmu beria, ma u nün gira win yenun di u doona, ² ma yen biru, kurə wi, u da u mərə durə goon mi, ³ durə dāako win tii u n nün yinabun tireru yorua, ma u nün yina, u nün yara win yenun di n kun me u n gu, ⁴ win durə gbiikoo wi u raa nün yina mi, u ku maa nün kasu bu menna. Domi kurə wi, u kua disigii. Yeya Yinni Gusunə u tusa. I n kua me, i tem me Gusunə beən Yinni u beə wē beere sari kookoosu koo siwa mi.

Wi u kurə kpao sua

⁵ Goo u n kurə kpao sua, u ku tabu da. Məya bu ku maa nün tilasi gaa ko. Bu de u n tii mə sere wəə tia, kpa u wa u win kurə wi nukuru dorasia.

Təruban wooda

⁶ N n weene i goon nəeru təruba mwa baa ten bia. Domi i n kua me, i mwawa mi ye n ko n de u n wāa.

Tənu wi u win tənusi gbenan

wooda

⁷ Beən goo u n win Isirelisi mwa u gəsia yoo n kun me u nün dəra, i ko i yēro wi gowa. Nge məya i ko i ka kəsa yen bweseru wuna beən suunu sən di.

Bara disigirun wooda

⁸ I de i be ba bara disigiru mō laakari ko gem gem kpa i ko nge mē yāku kowobu Lefiba ba koo bēe sōōsi. Nge mē na yiire i ko, nge mēya i ko i ko mam mam. ⁹ I yaayo ye Gusunō bēsen Yinni u Mariamu kua saa ye sa wee Egibitin di sa wāa swaāa.

Tōruban gari

¹⁰ I n bēen Isirelisi goo gāanu bākura, i ku du win dirō i ka tōruba sua. ¹¹ I yōro tōwō kpa wi i gāanu bākura mi u yarima u bēe tōruba wē. ¹²⁻¹³ I n yāaro gāanu bākura ma u bēe win yaberu tōruba wē, i ku de ta n wāa bēen mi sere yam mu ka tūra. Baa n n kua amō, sōō ù n dua, i ko i nùn win yabe te wesiawa kpa u wa u tu wukiri u ka kpuna. Kpa u bēe domaru kua kpa Gusunō bēsen Yinni u maa bēe siara.

I yāarobu bēere wēeyō

¹⁴ I n yāaro goo mō sōm kowo, ù n sāa Isireli n kun mē sōō, i ku nùn taki di. ¹⁵ I nùn win sōmburun gobi wēeyō baadomma sōō u sere du. Domi u sāawa yāaro, u win gobin bukata mō gea. I kun kue mē, ma u Yinni Gusunō nōogiru sue bēen sō, i ko i taare wa.

Baawurewa

u koo win torarun are wa

¹⁶ Ba n tonu goomō win biin torarun sō, mēya ba n maa bii goomō win mōwōbun torarun sō. Ba n goo goomō goon torarun sō.

Ye ba koo ko yāarobun sō

¹⁷ I ku ra ko i sōō n kun mē gobeku gem bira siribu sōō. Mēya i ku ra maa gōmini goon bekuru tōruba mwa. ¹⁸ Adama i yaayo ma sa raa yoru di Egibitia ma Gusunō bēsen Yinni u sun yakia. Yen sōna na bēe yiiremō i n da wooda yeni swīi.

¹⁹ Saa yē sōō i bēen dīanu gēemō, ma i yen geḡe tia duari gbee suunu sōō, i ku maa wura i ye sua. I de yu ko sōbu ka gobekuba ka gōminibugia, kpa Gusunō bēen Yinni u wa u bēen nōman sōma kpuro domaru kua. ²⁰ I n yōōwa bēen dāa ye ba mō olifin wōlō i ye sōra, i ku ra maa wure i yō i ye i duari sōri. I de ye, yu ko sōbu ka gobekuba ka gōminibugia. ²¹ Sanam mē i bēen resēm binu sōrimō, i ku ra maa gōsira i wura biru. Ye i deri mi, yeya ya koo ko sōbu ka gobekuba ka gōminibugia. ²² Bēen tii i yaayo ma i yoru di Egibitia. Yen sōna na bēe yiiremō i n da yeni swīi.

Siribun wooda

25

¹ Nōōsināa sariru tā n dua tōmbu gabun baa sōō, ma ba da siri yērō ba bu siria, saa ye sōō, wi u gem mō, i nùn win gem wēeyō. Wi u maa taare mō kpa i nùn win taare wē. ² Wi siribu di, bā n nùn soberu bure, siri kowo u koo de yēro u kpunawa win wuswāāa kpa bu nùn so nge mē win torara nē. ³ Adama bu ku sēni nōō

weeru sara, domi yā n kera mē, i bēen mero bisi wi bēere birawa mi.

Naa yā n sōmburu mō dīanōn

wooda

⁴ I ku bēen naa kinerun nōō bōke saa ye ta sōmburu mō dīanu sōō.

Gōmini wi u kun bii mōn

wooda

⁵ Mōō ka wōnō bā n wāa yēnu teu sōō, ma mōō u gu u n bii mara, win gōmini wi, u ku yari yēnu min di u mōraru da gam. Win durōn wōnō wiya u koo nùn sua kurō. ⁶ Bā n bii tōn durō mara, ba koo bii gbiikoo wi garisiwa wi u gu min bii kpa win yīsiru tu wa ta n wāa Isireliban suunu sōō.

⁷ Goo ù n yina u win mōōn kurō gōmini sua, kurō wi, u doo siri yērō u wuun guro gurobu deema kpa u bu sō u nēe, nēn durōn wōnō u yina u man sua kurō u ka win mōō bii marua win yīsiru tu ka wa ta n wāa Isireliban suunu sōō. ⁸ Saa ye sōōra wuun guro guro be, ba koo durō wi soku kpa bu nùn gari yi bikia. U n yinan na mam mam u win mōōn gōmini wi sua kurō, ⁹ kurō wi, u koo dāa u win bara nōō teu wuna guro guro ben wuswāāa, kpa u nùn yāatam sie kpa u gere u nēe, wee nge mē ba ra durō kue wi u yina u win mōō bii marua. ¹⁰ Kpa bu win bweseru yīsiru kē Isireliba sōō bu nēe, win bara nōō ba wunan bweseru.

Ye ba yina sannō sōō

¹¹ Tōn durōbu yiru bā n sannamō, kpa mi ba sannamō mi, ben turon kurō u na u ka win durō wōra win yiberen nōman di, kpa u yiberē win tōn durōru nēnē, ¹² saa ye sōō, i kurō win nōmu ge buro. I ku nùn wōnwōndu kua.

Tenkurun swaan wooda

¹³ I ku kiaru darena ka taki, i de bēen kilo ya n sāa dee dee, kpa yen gaa kun gaa kere. ¹⁴ I de bēen sakakunu nu n sāa dee dee. I ku de gagu ga n gagu kere. ¹⁵ I de bēen kilo ya n sāa dee dee kpa bēen sakakunu nu n sāa tia. Kpa bēen wāaru tu wa tu dakaa da tem mē Gusunō bēsen Yinni u koo bēe wē sōō. ¹⁶ Domi Gusunō besen Yinni wi, u be ba yen bweseru mō tua.

Amalekiban kpeerasiabu

¹⁷ I yaayo ye Amalekiba ba bēe kua saa ye i wee Egibitin di, ¹⁸ i wasire, ma ba bēe wōri birun di ba be ba wāa biruō go go, ba n Gusunon berum kue. ¹⁹ Saa yē sōō Gusunō bēsen Yinni u koo bēe wērabu wē u de yiberēba kpuro bu bēe deri tem mē u koo bēe wē sōō mu n ka sāa bēegim, i ko i Amalekiba kpuro kam koosiawa kpa bu ku maa ben yīsiru yaaya handunia sōō. I ku ra ye duari.

Dīa gbiikinun wooda

26

¹ I n da i dua tem me Gusunō besen Yinni u koo bēe wē sōō, ma i mu mwa, i sina me sōō, ² i de besen baawure u win gbean dīa gbiikinu tama ni u duura tem me sōō, u nu doke bireru sōō u ka na Gusunō besen Yinnin sāa yero, ³ kpa u da saa ye sōon yāku kowon mi, u nūn sō u nēē, u gerumō Gusunō win Yinnin wuswaaō gisō ma u dua tem me sōō, me Yinni Gusunō wi, u besen baababa nōō mwēeru kua u nēē, u koo sun wē. ⁴ Kpa yāku kowo wi, u yēro bire te mwaari u yi Gusunō besen Yinnin yāku yerun wuswaaō. ⁵ Kpa yēro u gere Gusunōn wuswaaō u nēē, win sikado u sāawa Aramugii wi u kun wāa yeru mā. U da Egibitiō u sina mi ka tōmbu fiiko be ba wāa ka wi. Yen biru, tōn be, ba dabia ba kua bwese damgiru. ⁶ Adama Egibitigibu ba bu dam dare, ba bu nōni sōōwa, ma ba bu kua jobu. ⁷ Yero ba Gusunō besen baababan Yinni nōōgiru sue, ma u begia nua. U ben nōni swāaru wa ka dam me ba bu dāremō ka nge me ba bu taare. ⁸ Yen biru, u bu yarama Egibitin di ka win nōm damguu, ka nanum bakam, ka sōm maamaakiginu. ⁹ U ka bu tunuma tem mini, me mu tim ka bom yiba, ma u bu mu wē. ¹⁰ Yen sōna tē, u ka tem me Yinni Gusunō u nūn wēn dīa gbiikinu na win wuswaaō.

Kpa yēro u yiira u wuswaa tem girari u ka Gusunō sā. ¹¹ Yen biru, bēē ka Lefiba ka sōō be ba wāa besen suunu sōō, i ko n nuku dobu mō gāa geenu kpuron sō ni Gusunō besen Yinni u bēē ka besen bibu wē.

Wākuru baateren wōllōn

tia tian wēebun wōō

¹² Wāō yirun biru, itase, i ko ge sokuwa wākuru baateren wōllōn tia tian wēebun wōō. I n besen dīanu gā i kpa, i ko nin wākuru baateren wōllō tia tia wunawa kpa i Lefiba wē ka sōbu ka gobekuba ka gōminibu kpa ba n da di bu debu besen wuu si sōō. ¹³ Saa yera i ko i Gusunō besen Yinni sō i nēē, wākuru baateren wōllōn tia tia ye ya sāa wigia, wee i wunama besen yenun di i Lefiba wē ka sōbu ka gobekuba ka gōminibu nge me u bēē yiire i ko. I n yen gaa duari i sere ye deri. ¹⁴ I n wākuru baateren wōllōn tia tia yen gaa di sanam me i gōō wooru sō. I n ye sue sanam me i n dēere. I n maa yen gaa gōribu wē. ¹⁵ U tukama u bēē mēeri saa win sin yee dēeraru di te ta wāa wōllō, kpa u bēē win tōmbu Isireliba domaru sosia ka besen tem me u bēē wē, me mu tim ka bom yiba nge me u besen baababa nōō mwēeru kua.

Isireliba ba sāawa

Gusunōn tōmbu

¹⁶ Giso, Gusunō besen Yinni u bēē sōōmō u nēē, i win woodaba ka win yiirebu kpuro mem nōōwō. I n tii se kpa i ye kpuro swīi ka

gōru tia ka besen bwēra kpuro. ¹⁷ Giso, i wura ma Gusunōwa u sāa besen Yinni, i maa wura ma i ko i sī win swaa sōō, kpa i win woodaba ka win yiirebu kpuro mem nōōwa. ¹⁸ Yinni Gusunōn tii u maa wura gisō ma i sāa win tōn be u gōsa nenem win tīn sō i ka win yiirebu kpuro swīi nge me u bēē nōō mwēeru kua. ¹⁹ Meya u koo maa bēē wolle sua i yīsiru yari kpa i n bēere mō n kere handunian bwesenu kpuro ni u taka kua, kpa i n sāa win tōn be u tii yiya nge me u gerua.

ISIRELIBA BA GUSUNŌN ARUKAWANI YAAYAMŌ

Kpee ni ba koo sōnna

Ebalin guuro

27

¹ Mōwisi ka Isireliban guro gurobu ba tōmbu sōōwa ba nēē, i wooda be kpuro mem nōōwō be Mōwisi u bēē saaria mi gisō. ² Tōō tē sōō i da i Yuudenin daaru tōbura, i dua tem me Gusunō besen Yinni u bēē wē sōō, i de i kpee bakanu gurama i sōnna i tāwaru koosi, ³ kpa i wooda yenin gari kpuro yore ni sōō dōma te. Nge meya i ko i ka tem me du me mu tim ka bom yiba me Gusunō besen baababan Yinni u bēē nōō mwēeru kua. ⁴ I n Yuudeni ye tōbura i kpa, yera i ko i sere kpee nin wooda na bēē wē gisō gurama i sōnna Ebalin guuro kpa i nu tāwaru koosi. ⁵ Miya i ko i Gusunō besen Yinni yāku yeru kua ka kpee ni i n ka sisu dāke. ⁶ Kpee ni ba n dāke tōnawa i ko i ka nūn yāku yee te bania. Miya i ko i nūn yāku dōō mwaararuginu ⁷ ka siarabun yākuu kua, kpa i sina mi i di ka nuku dobu Gusunō besen Yinnin wuswaaō. ⁸ Kpa i woodan gari yi yore kpee ni sōō me baawure u koo kpi u ka yi gari sāa sāa.

⁹ Ma Mōwisi ka yāku kowobu Lefiba ba Isireliba kpuro sōōwa ba nēē, i mario i nō, gisōra i kua Gusunō besen Yinnin tōmbu. ¹⁰ Yen sō, i de i nūn mem nōōwa kpa i win yiirebu ka win woodaba swīi ye na bēē saaria mi gisō.

¹¹ Mōwisi u dōma te tōn be sōōwa u nēē, ¹² i n Yuudenin daaru tōbura i kpa, bwese nini, Simēaba ka Lefiba ka Benyamēeba ka Yūdaba ka Isakariba ka Yosefuba ba koo da bu yōrawa Garisimun guuro kpa bu tōmbu domaru kua, ¹³ kpa maa bwese nini, Rubeniba ka Gadiba ka Ašēeba ka Sabuloniba ka Danuba ka Nefitaliba bu da bu yōra Ebalin guuro kpa bu bōrin gari gere.

Bōri wākura yiru

¹⁴ Guuru miya Lefiba ba koo gbāra tāa tāa bu Isireliba kpuro sō bu nēē,

¹⁵ bōrurowa wi u dāa dāka n kun me u sisu yania u wisi u ka tii bwāaroku gagu kua u sā gbenum, domi Yinni Gusunō u yabu yen

bweseru tusa ye ba ka nōma kua ba sāamō. Kpa tōmbu kpuro bu nēē, ami!

¹⁶ Kpa Lefiba bu nēē, bōrurowa wi u kun win tundo n̄ kun mē win mero beere doke. Kpa tōmbu kpuro bu nēē, ami!

¹⁷ Kpa Lefiba bu nēē, bōrurowa wi u win winsim tem nō bura yeru sare. Kpa tōmbu kpuro bu nēē, ami!

¹⁸ Kpa Lefiba bu nēē, bōrurowa wi u wōko swaa sōōsi kankam. Kpa tōmbu kpuro bu nēē, ami!

¹⁹ Kpa Lefiba bu nēē, bōrurowa wi u sōō n̄ kun mē gobeku n̄ kun mē gamini win gem bira siri yerō. Kpa tōmbu kpuro bu nēē, ami!

²⁰ Kpa Lefiba bu nēē, bōrurowa wi u win tundon kurō kīa, domi u win tundon kpin yeru disi dokewa mi. Kpa tōmbu kpuro bu nēē, ami!

²¹ Kpa Lefiba bu nēē, bōrurowa wi u ka yaa saberu kpuna. Kpa tōmbu kpuro bu nēē, ami!

²² Kpa Lefiba bu nēē, bōrurowa wi u ka win sesu mero turosi n̄ kun mē tundo turosi kpuna. Kpa tōmbu kpuro bu nēē, ami!

²³ Kpa Lefiba bu nēē, bōrurowa wi u ka win kurōn mero kpuna. Kpa tōmbu kpuro bu nēē, ami!

²⁴ Kpa Lefiba bu nēē, bōrurowa wi u win tanusi so u go bōkuō gbēnum. Kpa tōmbu kpuro bu nēē, ami!

²⁵ Kpa Lefiba bu nēē, bōrurowa wi u nōm biran gobi mwa u ka taare sarirugii go. Kpa tōmbu kpuro bu nēē, ami!

²⁶ Kpa Lefiba bu nēē, bōrurowa wi u yina u woodan gari yini mem nōōwa. Kpa tōmbu kpuro bu nēē, ami!

28

Domarun nōō mwēsenu

¹ Mōwisi u nēē, i n Gusunō besen Yinnin gere kpuro swaa daki, ma i win yiirebu kpuro mem nōōwa bi na beē sōōmō mini gisō, saa yera u koo beē wolle sua n̄ kere bwesenu kpuro ni nu tie. ² Ma i win gere kpuro mem nōōwa, wee nge mē u koo beē domaru kua.

³ U koo beē kpuro domaru kua, be ba wāa wuu marosō ka be ba wāa baru kpaanō. ⁴ U koo de i bōri dabinu ma kpa u de dīanu nu koorā beēn gbeaō kpa beēn keteba ka beēn yāanu ka bonu nu marura nu dabia. ⁵ U koo de i dāa bii dabinu wa i birenu yibia kpa u de i n som mō mu n̄ kpā i ka pēē ko. ⁶ Mi i dōō kpuro, u koo beē domaru kua.

⁷ Wi, Yinni Gusunō, u koo de yibere be ba beē seesi bu yarina beēn wuswaan di. Swaa tia ba koo ka duuma adama ba koo duki yarinawa bu swaa dabinu mwa. ⁸ U koo beēn dīa ni i gā i doke biranu sōō kōsu, kpa u de ye i mō kpuro yu wēra. U koo beē domaru sosia tem mē sōō, mē u beē wēēmō.

⁹ I n win wooda be kpuro mem nōōwa, ma i win kīru mō, u koo beē wuna nenem win tiin sō nge mē u beē nōō mwēeru kua.

¹⁰ Handunian tōmbu kpuro ba koo wa ma i sāa Yinni Gusunōn tōmbu kpa ba n̄ beēn berum mō. ¹¹ Yinni Gusunō u koo beē durom dabinu yibusi tem mē sōō mē u besen baababa nōō mwēeru kua u nēē, u koo beē wē. I ko i bii dabinu ma kpa beēn yaa sabenu nu dabia kpa beēn gbea yu dīanu ko. ¹² U koo beē wōllu wukia mi win arumanin beru yera wāa kpa u de gura yu ne beēn tem sōō saa ye n weene. Kpa ye i mō kpuro yu kuura. I n maa gobi bōkuramō gabun mi. Ton tuko dabira ta koo gobi bōkura beēn mi. ¹³ Yinni Gusunō u koo beē kowa wiru, n̄ n̄ mō siru. I ko i n da n̄ yīsiru yarawa, i n̄ biru wurō. Adama yu ka sere koorā me, i ko i wi, Gusunō besen Yinnin woodaba mem nōōwawa mam mam ye na beē sōōmō mini gisō. ¹⁴ I ku ra ko i gēra gari yi na beē sōōwa mini kpuron gaan di, kpa i da i būnu sā.

Bōrin nōō mwēsenu

¹⁵ Mōwisi u maa nēē, ma i n Gusunō besen Yinnin gere swaa daki, ma i kun ye kpuro mem nōōwe ka yiire bi na beē sōōmō mini gisō, bōri yiniwa yi koo beē wōri.

¹⁶ Beē kpuro i ko i bōri wa, be ba wāa wuu marosō ka be ba wāa baru kpaanō. ¹⁷ I n dāa binu wasi i birenu yibia, i n̄ maa som wasi i ka pēē ko. ¹⁸ I n̄ bibu marumō ba n̄ dabi. Beēn dīanu nu n̄ kooramō beēn gbeaō. Mēya beēn keteba ka beēn yāanu ka bonu nu n̄ maruramō nu dabia. ¹⁹ Mi i dōō kpuro, bōriya yi ko n̄ beē swīi.

²⁰ Ye i mō kpuro sōō, Gusunō beēn Yinni u koo de i bōri wawa kpa i n berum mō kpa i wahala ko sere i ka kam ko mam mam yēn sō i n̄n̄n̄ deri ma i kōsa kua. ²¹ U koo ka beē bara kōsunu naawa ni nu koo beē kpeerasia tem min di mē i ko n̄ mō. ²² U koo de beēn wasi yi gbera n̄ kun mē yi swīa n̄ kun mē yi mōsi n̄ kun mē yi wooru bara. U koo maa yina gura yu ne kpa beēn gbean dīanu nu gbera n̄ kun mē nu kōsi. Wahala ye kpurowa i ko wa sere u ka beē kpeerasia mam mam. ²³ Wōllu ta koo bōbiawa nge sii gandu beēn wii wōllō kpa tem nu bōbia nge sisu. ²⁴ Tua ka yanima u koo sure beēn gbeaō guran ayera sere u ka beē kpeerasia mam mam. ²⁵ Yinni Gusunō u koo de beēn yibereba bu beē kamia. Swaa tia ko i ka bu wōri adama i ko i duki yarinawa ben wuswaan di i swaa dabinu mwa. Handunian bwesenu kpuro nu koo biti ko n̄ n̄ wa ye ya beē deema. ²⁶ Beēn gonu nu koo kowa gunōsu ka gbeku yēn dīanu. Goo kun yin gaa giramō.

²⁷ Yinni Gusunō u koo beē bwisinu wisi nge mē u Egibitigibu kua. U koo de i n gōnan bara bwese bweseka mō ye ya n̄ bekuramō. ²⁸ U koo de wiiraru ka wōkoru ka fanfankura

n bɛɛ wāasi. ²⁹ Sɔ̄ sɔ̄ gbāara, i ko n s̄imɔ̄wa i n babi nge wākobu. Gāanu sari ni nu koo w̄ɛra ye i ko i ko kpuro sɔ̄. Meya gaba ko n bɛɛ taki dimɔ̄ ba n bɛɛ gbɛnimɔ̄. Goo kun ko n maa wāa wi u koo ka bɛɛ yina.

³⁰ Bɛɛn goo ù n kurɔ̄ wa, goowa u koo nùn sua. Goo ù n diru bana, goowa u koo du te sɔ̄. Goo ù n maa resɛm gbaaru kua, goowa u koo ten dāa binu di. ³¹ Ba koo bɛɛn naa kinɛnu go bɛɛn wuswaaɔ, adama i n̄ nin yaa temmɔ̄. Ba koo bɛɛn ketɛkunu mwa ka dam, i n̄ maa kp̄ɛ i nu wɔ̄rama. Bɛɛn yibereba ba koo bɛɛn sabe piiminu gura, i n̄ maa wasi wi u koo ka bɛɛ yina. ³² Ba koo bɛɛn bii tɔn durɔ̄bu ka tɔn kurɔ̄bu mwɛeri bu ko tɔn tukobun yobu bɛɛn nani biru i n mɛɛra, kpa i wasira ka swaan mɛɛribu saa kpuro, adama i n̄ kp̄ɛ i gāanu ko. ³³ Bwese tuku ni i n̄ yɛ nu koo na nu bɛɛn tem dīanu kpuro ka bɛɛn wahala ye i kuan are di. Ba ko n bɛɛ dam dɔremɔ̄wa kpa ba n bɛɛn taki dimɔ̄ baadomma. ³⁴ Meya i ko i ko wiirɔ̄bu k̄ɛsi ni bɛɛn nani yi koo wan s̄.

³⁵ Yinni Gusunɔ̄ u koo de i bosu wa si i n̄ bekuramɔ̄. Su ko n wāawa bɛɛn dūmɔ̄ ka bɛɛn taanɔ̄ kpa su yɛbi bɛɛn wasi kpuro sɔ̄ saa bɛɛn wirun di sere ka bɛɛn naasɔ̄.

³⁶ Meya u koo de bu bɛɛ mwɛeri ka bɛɛn sunɔ̄ wi i ko i ko bɛɛn wirugii bu ka da tem tukumɔ̄ bwese te bɛɛ ka bɛɛn baababa i n̄ yɛ mi, kpa i b̄unu s̄a mi, ni ba kua ka dāa ka maa kpenu. ³⁷ Bwesenu kpuro n̄n mi Yinni Gusunɔ̄ u koo de i da, nu ko n biti s̄awa ye ya bɛɛ deema min s̄. Saa yera ba koo bɛɛ fune wuna kpa bu bɛɛ yaakuru ko.

³⁸ Dīa bwese bakara i ko i ka da gbeaɔ i duure, adama n̄n fikowa i ko i wa i ḡɛ, domi twee yi koo na yi nu di. ³⁹ I ko i resɛm gbaanu ko i nu n̄ari, adama i n̄ nin binun tam n̄rumɔ̄, meya i n̄ maa nin dāa marum wasi i sari domi kakɔna nu koo mu di. ⁴⁰ I ko i n olifin dāa mɔ̄ bɛɛn tem beri berika kpuro sɔ̄. Adama i n̄ yen gum wasi, domi ye kpuro ya koo della ya w̄rukuwa ya kun ye. ⁴¹ I ko i bii tɔn durɔ̄bu ka tɔn kurɔ̄bu ma adama ba n̄ m̄ bɛɛgibu domi ba koo bu yoru mwɛeriwa bu ka doona tem tukumɔ̄. ⁴² Bɛɛn dāa ka bɛɛn gbean marum kpurowa mu koo ko tween dīanu.

⁴³ Sɔ̄ be ba wāa bɛɛn suunu sɔ̄ ba ko n dam m̄ ba n d̄ɔ̄wa. Adama bɛɛ, i ko i biru wurawa. ⁴⁴ Bera ba ko n da bɛɛ b̄okure. I n̄ wasi i bu b̄okura. Ba ko n s̄awa wiru kpa i n̄ s̄a siru.

⁴⁵ B̄ri yini kpurowa yi koo bɛɛ deema. Kpa yi n bɛɛ wāasi sere bu ka bɛɛ kam koosia. Domi i n̄ Gusunɔ̄ bɛɛn Yinnin gere swaa daki, i n̄ win yiirebu wure, i n̄ maa win woodaba mem n̄ɔ̄we ye u bɛɛ w̄ɛ. ⁴⁶ Meya ya ko n s̄awa ȳireru te Gusunɔ̄ u koo ka bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru kira ko.

⁴⁷ Gusunɔ̄ bɛɛn Yinni u bɛɛ doma bakaru kua. Adama i n̄ n̄n s̄awa ka ḡru teu ka

nuku dobu. ⁴⁸ Yen s̄ana u koo bɛɛ yibereba sure kpa i bu yoru diiya i n̄ wāa ḡɔ̄ru ka nim n̄ru ka s̄aaru ka tereru sɔ̄. Ba koo bɛɛ yoo te diisiawa sere bu ka bɛɛ kam koosia. ⁴⁹ U koo bɛɛ bweseru garu surema tontonden di, tu bɛɛ wukiri nge guna bakeru. I n̄ ko i bwese ten barum n̄. ⁵⁰ Bwese te, ta ko n nuki sosuwa. Ta n̄ ko n bukurobun bɛɛɛ yɛ. Ta n̄ maa bibun w̄n̄w̄ndu m̄. ⁵¹ Ta koo bɛɛn yaa sabenu ka bɛɛn gbean dīanu mwɛeriwa sere tu ka bɛɛ kam koosia. Ta n̄ bɛɛ dīanu ganu deriammɛ n̄ kun mɛ gum n̄ kun mɛ tam n̄ kun mɛ yaa saburu. ⁵² Ba koo bɛɛ tarusiwa baama mi i wāa kpuro sere bɛɛn gbāra dangii ni i naane s̄a nu ka w̄ruku. Ba koo bɛɛ tarusiwa tem mɛ kpuro sɔ̄ mɛ Yinni Gusunɔ̄ u bɛɛ w̄ɛ. ⁵³ Sanam mɛ bɛɛn yibere be, ba bɛɛ tarusi, ḡɔ̄ra koo ko bɛɛn bibu tem be Yinni Gusunɔ̄ u bɛɛ w̄ɛ. ⁵⁴ Bɛɛn suunu sɔ̄, durɔ̄ wi ba mam mɛɛra u w̄n̄w̄ndu m̄ too, u koo win w̄n̄ɔ̄bu ka win maabu ka win tiin kurɔ̄ ka win bii be ba tie tusi. ⁵⁵ Domi n̄n swāa ten saa sɔ̄, u n̄ ko n k̄i u ka ben goo win bii be u gon yaa banu ko. Domi win bii bera ba ko n s̄a win d̄a ni nu tie. ⁵⁶ Kurɔ̄ wi ba raa maa mɛɛra u du u sam m̄ sere u ku ra yari t̄ɔ̄w̄ɔ̄ u b̄su, u koo maa ko nge mɛ. ⁵⁷ U koo mam bii w̄ɛ te u mara ka ten yāa ni nu w̄ruma sua u bere u n̄ temmɔ̄ asiri sɔ̄. Domi u n̄ dīanu ganu wasi u di saa ye yibereba ba bɛɛ tarusi mi.

⁵⁸ I kun Yinni Gusunɔ̄n wooda mem n̄ɔ̄we ye ya yorua tire teni sɔ̄, ma i n̄ win ȳisi baka te nasie, ⁵⁹ u koo de bara bakanu nu bɛɛ ka bɛɛn bibu w̄ari. Kpa nu n̄ wāa sere ka bɛɛn bibun bweserɔ̄ nu ka te. ⁶⁰ U koo ka Egibitin bara ni kpuro na u bɛɛ sure n̄n berum i m̄ mi. ⁶¹ Baranu kpurowa u koo bɛɛ sure, ka mam ni nu n̄ yorua woodan tireru sɔ̄. Ni kpurowa nu koo bɛɛ w̄ari sere nu ka bɛɛ kam koosia. ⁶² Bɛɛn fiiko t̄ɔ̄nawa ya koo tiara bɛɛ sɔ̄, bɛɛ be i dabi mi nge w̄ollun kperim. Domi i n̄ Gusunɔ̄ bɛɛn Yinnin gere mem n̄ɔ̄we. ⁶³ Nge mɛ Yinni Gusunɔ̄ u raa bɛɛ durom kua, u bɛɛ dabiasia ka k̄iru, nge meya u koo maa bɛɛ yara ka win k̄iru tem mɛ u bɛɛ w̄ɛn di kpa i kam ko. ⁶⁴ Nge meya u koo de i yarina i n̄ wāa handunian bwesenu kpuro sɔ̄. Miya i ko i b̄unu s̄a ni bɛɛ ka bɛɛn baababa i n̄ dāa yɛ ni ba ka dāa ka kpenu kua. ⁶⁵ Bwese ni sɔ̄, i n̄ b̄ari yendu wasi. Meya i n̄ sinamɔ̄ yam tem. Yinni Gusunɔ̄ u koo de i burisina kpa i n̄ nuki sankire i n̄ sumɔ̄. ⁶⁶ Bɛɛn hunde ya ko n s̄awa nge ye ba ka w̄ɛ sari kpa i n̄ berum soore w̄okuru ka s̄ɔ̄ sɔ̄, kpa i n̄ sika m̄ bɛɛn w̄aaron s̄. ⁶⁷ Berum m̄n saabu ye i ko wan s̄, i ko i n̄ k̄i bururu tu na fuuku yokan saa sɔ̄. Kpa bururun saa, i n̄ k̄i yoka ya na fuuku. ⁶⁸ Yinni Gusunɔ̄ u koo de bu ka bɛɛ wura Egibitiɔ̄ ka goo nimkusu. U koo ka bɛɛ wura tem mɛ sɔ̄ mɛ na raa n̄ɛ, i n̄ wasi. I n̄ tura mi, i ko i bɛɛn tii yibereba d̄ɛre i ko

yobu. Adama goo kun bee dwema.

MŌWISIN SŌSI DĀĀKIRU

⁶⁹ Gusunō u Mōwisi wooda wē u ka Isireliba arukawani bōke Mōabuban temō ye u raa ka bu bōkua Horebuō baasi.

Ye Yinni Gusunō

u Isireliba kua

29

¹⁻² Mōwisi u Isireliba kpuro menna u bu sōōwa u nēe, beēn tii i wa sōm maamaakigii ni Yinni Gusunō u kua, ka nōni swāa ni u Egibitin sunō ka win sōm kowobu kpuro kpēē ben tem mē kpuro sōō. ³ Adama sere ka tē u n dere i tubu ye beēn nōni wa ka ye beēn swasu nua. ⁴ U beē kpara gbaburō wōō weeru ma beēn yāa ni i doke nu n gēēkire, beēn baranu kun maa diire nu sere kpe. ⁵ U n dere i pēē di. I n maa tam nōrure. Win tiywa u beē nōri i ka tubu ma wiya u sāa Gusunō beēn Yinni. ⁶ Sanam mē sa tunuma mini, Sihoni, Hesibonin suna ka Ogu, Basanin suna ba yarima ba sun tabu wōri ma sa ka bu tabu kua sa kamia. ⁷ Sa ben tem mwa sa Rubenin bwese kera ka Gadin bwese kera ka Manasen bwese keran sukum wē. ⁸ Yen sō, i de i wooda yen gari mem nōōwa kpa ye i mō kpuro yu beē wēra.

I arukawani ye nenu n wā

⁹⁻¹⁰ Mōwisi u maa nēe, wee gisō i na Gusunō beēn Yinnin wuswaaō ka beēn bwese kerin wirugibu ka yin guro gurobu ka yin tabu sinambu, beē Isireliba kpuro gesi ka beēn kurōbu ka bibu ka sere tan tukobu be ba wāa beēn suunu sōō ka beēn sōm kowobu be ba ra beē dāa kasue ka be ba nim takirimō. ¹¹ Beē kpurowa i menna i ka Yinni Gusunō arukawani bōke. Tē, u beē kanamō i ye wuro ka bōri, ¹² kpa i n sāa win tōmbu kpa wi, u n maa sāa beēn Yinni nge mē u beēn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakōbu nōō mwēeru kua ma u beēn tii sōōwa mē. ¹³ N n mō beē tōna u ka arukawani ye bōkua ka bōri, ¹⁴ ka be ba mēnne win wuswaaō mini kpurowa ka mam be ba kun wāa minin tii kpuro.

¹⁵ Beēn tii i yē nge mē sa raa ka wāa Egibitiō ka nge mē sa sina bwese tukunun suunu sōō nin tem sa sasira. ¹⁶ I ben būu kamgii ni wa ni ba kua ka dāa ka kpenu ka sii geesu ka sere maa wura. ¹⁷ Yen sō, beēn suunu sōō, goo n kun mē yenu gagu n kun mē bwese kera gaa yu ku raa Gusunō beēn Yinni biru kisi kpa yu da yu bwese tuku nin būnu sā. Beēn suunu sōō, goo u ku raa gōsira u ko nge dāa ye ya dēē mō. ¹⁸ Wi u arukawani yen gari nua ye ba bōkua ka bōri mi, u ku tii sua win gōruō u nēe, u koo bōri yendu wa baa ū n win tiin kīru mō, kpa u de goo u wōri būu sāaru sōō. ¹⁹ Yinni Gusunō kun nūn suuru kuamme. Win mōru ka win nisinu koo wōriwa yēro

sōō. Bōri yi ba yorua tire te sōō, yi koo nūn diwa kpa Yinni Gusunō u de bu win yīsiru duari handunia sōō. ²⁰ U koo yēro wunawa Isireliban bwese kerin suunu sōōn di nge mē bōri yi, yi gerumō woodan tire te sōō.

Yinni Gusunōn bōri

yi koo bu di

²¹ Sōō teeru bii be ba koo ra marura ka sōō be ba koo ra na saa tontonden di, ba koo wa asōō ye ya beēn wuu kua ka nge mē Yinni Gusunō u beēn tem mē kam koosia ²² ka sōō bisu ka baru sere ba n kpē bu gāanu duure, gāanu kun mam kpē nu kpi mē sōō baa yakasu su n seemo mi. Ba mu kpeerasiawa nge Sodomu ka Gomōra ka Adima ka Seboimu, wuu si Yinni Gusunō u kpeerasia ka win mōru baka. ²³ Saa yera bwese ni, nu koo bīkia nu nēe, mban sōna Yinni Gusunō u tem mē kua mēsum. Mban sōna u mu kpeerasia ka win mōru baka. ²⁴ Kpa bu bu wisi bu nēe, men tōmbu ba arukawani ye kusiawa ye wi, Gusunō ben sikadoban Yinni u ka bu bōkua sanam mē u bu yarama Egibitin di. ²⁵ Ma ba būnu sāaru wōri ni ba n daa yē ni Yinni Gusunō u bu yinari. ²⁶ Yen sōna u mōru kua u bu bōri yi yi wāa tire te sōō sure. ²⁷ Ma u win tōmbu gira u yara tem min di ka win dam bakam ba da ba wāa tem tukumō mi ba bu waamō gisō.

²⁸ Ye ya berua, Yinni Gusunō turowa u ye yē. Adama besegia ye u sun sōōsi besē ka besen bibun bweseru kpa su win wooda ye mem nōōwa.

Isireliba ba koo wura

Yinni Gusunōn mi

30

¹ Sanam mē bōri ka domarun gari yi na beē sōōwa kpuro yi beē deema, ma Yinni Gusunō u beē gira i da i wāa tem tukumō, ² ma i gōru gosia i wurama win mi, ma i win gere mem nōōwa ka gōru tia beē ka beēn bibu nge mē na beē yīiremo gisō, ³ saa ye sōōra wi, Yinni Gusunō u koo beē wonwōndu kua kpa u ka beē wurama min di u raa beē yarinasia i yoru dimō. ⁴ U n daa dera ba ka beē yoru da n toma, u koo da u beē kasuma ⁵ u ka beē wurama tem mē beēn baababa ba raa mō sōō kpa i n mu mō. U koo beē gea kua n kere beēn baababa kpa i bu dabiru kera. ⁶ Yinni Gusunō u koo beēn gōrusu ka beēn bibugisu deerasia kpa i nūn kīa ka gōru tia ka beēn bwēra kpuro kpa i wa i n wāa. ⁷ Saa ye, kpa u bōri yi yi wāa tire te sōō beēn yiberēba sure be ba beē tusa ba nōni sōōwa mi. ⁸ Beē maa, i ko i gōsiramā i wi, Yinni Gusunō mem nōōwa, kpa i win woodaba swii ye na beē wēemō mini gisō. ⁹ Yinni Gusunō u koo beē dukia yībie kpa u beē kuurasia ye i mō kpuro sōō. U koo beēn bibu ka beēn yaa sabenu ka beēn gbean dīnan dabiasia. Domi

u koo maa beən doo nəuru kīa nge me u raa yellu beən sikadobagiru kīa. ¹⁰Yeni kpuro ya koo koorā i n wurama win mi ka gōru teu ka beən bwēra kpuro ma i win gere mēm nəowa ma i win woodaba swīi dee dee ye ba yorua win tire te sōo.

Gusunon gari yi wāa turuku

¹¹Wooda ye na beə wēemə mini gisə, ya n sē yu ka beə yeeri. Ya n maa sē i ka ye mēm nəowa. ¹²Ya n wāa wəllə bu sere neə, wara u koo da wəllə u ka sun ye naawa u sun nəosia su sere ye mēm nəowa. ¹³Ya n maa wāa daaru n guru gisə bu sere neə, wara u koo nim wōku tōbura u da u ka sun ye naawa u sun nəosia su sere ye mēm nəowa. ¹⁴Ka gem wooda ye, ya wāawa beən bōkuo ka beən nəso ka beən gārusə. I ko i kpī i ye mēm nəowa.

I de i wāaru gəsī

¹⁵Beə Isireliba, wee na wāaru ka gea ka maa gəo ka kōsa yimə beən wuswaaə i ka gəsī. ¹⁶Yen sōna na beə yiiremə gisə, i Gusunə beən Yinni kīo kpa i sī win swēe sōo. Kpa i win woodaba mēm nəowa ka win gere ka win yiirebu kpa i kpī i n wāa i n dabiama. Saa ye sōo, u koo beə domaru kua tem me i ko i mwa sōo i n mə. ¹⁷Adama beən gōru gā n sīra ma i n nūn mēm nəowe, ma i da i būnu sāmə, ¹⁸na beə sōmə ma i ko i gbiwa tem me sōo me i ko i mwa i n mə mi, i n Yuudenin daaru tōbura.

¹⁹Wəllu ka tema mu sāa nen seeda gisə ma na beə wāaru ka gəo, ka maa domaru ka bōri yiyammə. N n mən na, i wāaru gəsio kpa i wa i n wāa beə ka beən bibun bweserə. ²⁰Kpa i Gusunə beən Yinni kīa i n ka nūn manine kpa i n nūn mēm nəowammə. Domi yera ya koo de i n wāa kpa yu beən wāaru denyasia i ka wa i n wāa tem me sōo, me u beən sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakəbu nəo mwēru kua.

MŌWISIN NŌO KANABU KA WIN GŌO

Yinni Gusunə u Yosue kua

Məwisin kəsire

31

¹Məwisi u kpm Isireliba gari yini sōwa u neə, ²wee gisə na wōo wunaa teeru mə, na n maa kpē n beə kpara. Yeniba kpuron biru, Yinni Gusunə u man sōwa u neə, na n Yuudeni tōburə. ³Adama win tiwa u koo beə swaa gbiya kpa u bwese ni nu wāa mi go kpa i nin tem mwa. Yosuewa u koo ko beən kparə nge me wi, Yinni Gusunən tii u gerua. ⁴U koo bwese ni kam koosia nge me u Aməreban sinam beni, Sihoni ka Ogun tem kam koosia. ⁵U koo beə bu nōmu beria kpa i bu kua nge me na beə sōwa. ⁶Yen sō, i tii dam kēeyə kpa i n wərugəru mə. I ku nanda, i ku maa diiri ben wuswaaə. Domi Gusunə beən

Yinnin tiwa u koo beə swaa gbiya. U n beə derima, u n maa beə biru kisima.

⁷Yera Məwisi u Yosue soka u na Isireliba kpuron wuswaaə ma u nūn sōwa u neə, a tii dam kēeyə kpa a n wərugəru mə. Domi wuna kaa ka tən be da tem me sōo, me Yinni Gusunə u ben baababa nəo mwēru kua ka bōri. Wuna kaa bu mu bōnu kua. ⁸Win tiwa u koo nun swaa gbiya kpa u n ka nun wāa. U n nun biru kisimə, u n maa nun derimə. Yen sō, a ku nanda, a ku maa de wunen tororu tu kara.

Woodan garibu wōo nəoba yiru

ka wōo nəoba yiru

⁹Məwisi u wooda ye yorua ma u ye yāku kowobu Lefiban bweseru be ba ra Yinni Gusunən woodan kpakororu səbe ka Isireliban guro gurobu wē. ¹⁰U bu sōwa u neə, wōo nəoba yiru baayere yē sōo ba ra be ba dibu neni kare, Kunun tōo bakarun saa, ¹¹sanam me Isireliba kpuro ba menna Yinni Gusunən wuswaaə batuma ye u gosa sōo, saa yera kaa n da wooda ye kpuro gari bu nə. ¹²Be kpurowa kaa menna, tən durəbu ka tən kurəbu ka bibu ka tən tukobu be ba wāa ka beə, bu ka woodan gari yi nə, kpa bu wa bu Gusunə beən Yinni nasia kpa bu wooda ye kpuro mēm nəowa. ¹³Nge mēya beən bii be ba n wooda yen gari yē ba koo ka ye nə, kpa bu Gusunə beən Yinni nasia saa kpuro ye ko i n wāa tem me sōo, me i ko i mwa i n Yuudeni tōbura.

Gari dāaki yi Gusunə

u ka Məwisi kua

¹⁴Yinni Gusunə u Məwisi sōwa u neə, wee tōo te kaa gbi ta turuku kooma. Yen sō, a Yosue sokuma kpa i na i yōra nen kuu bekurugii ten mi, mi na ra ka beə yinne, kpa n Yosue sō ye u koo ko.

Ma Məwisi ka Yosue ba da ba yōra kuu ten mi. ¹⁵Miya Yinni Gusunə u bu kure guru wii wuroru sōo. Ma guru wii wuro te, ta da ta yōra kuu ten kənnəwə. ¹⁶Yinni Gusunə u Məwisi sōwa u neə, wee kaa wura a wunen sikadoba deema. Wunen biru, Isireliba ba koo man deri kpa bu nen arukawani kusia ye na ka bu bōkuo kpa bu da bu būnu gasiri bu sā tem mi ba duə mi sōo. ¹⁷Yen tōo te, kon ka bu mōru ko kpa n bu biru kisi n bu deri. Ba koo kam kowa. Wahala ka nani swāa dabinu koo bu deema. Saa ye sōra ba koo tii sō bu neə, ne, Gusunə ben Yinni na n wāa ben suunu sōo, yen sōna wahala yeni ya bu deemamə. ¹⁸Ka gem ne, Yinni Gusunə kon bu biru kisi n bu deri. Domi ba kōsa kua ba būnu sāwa. ¹⁹Tē, a womu geni yoruo ga n sāa seeda ne ka Isireliban suunu sōo. A bu womu ge sōsio kpa ga n wāa ben nəowə. ²⁰Domī kon de bu du tem me na gerua ka bōri na neə, kon ben baababa wē sōo, mi tim ka bom mu kokumə.

Ba koo di bu debu bu bōria. Adama ba koo man torari bu nen arukawani kusia bu ben gōru gāsie būnu ganun mi bu nu sā. ²¹ Saa ye sō, wahala ka nani swāaru garu tā n maa seewa ben suunu sō, ben bibun bweseru ta koo womu ge yaaya kpa ga n sāa seeda. Na ben gōrun gari yē saa tēn di n sere mam bu duusia tem me sō me na bu nō mwēeru kua ka bōri.

²² Tō te sōra Mōwisi u womu ge yorua ma u gu Isireliba sōsi.

²³ Yinni Gusunō u Yosue, Nunin bii wooda yeni wē u nē, a de a tii dam kē kpa a n wāruguru mō. Domi wuna kaa Isireliba duusia tem me sō, me na bu nō mwēeru kua ka bōri. Meya nen tii ko na n wāa ka wune.

²⁴ Sanam me Mōwisi u wooda ye yorua tireru sō u kpa, ²⁵ yera u Lefiba be ba ra Yinni Gusunōn woodan kpakororu sōbe sōwa u nē, ²⁶ i woodan tire teni suo kpa i tu yi kpakoro ten bōkuo kpa ta n sāa seeda bēen sō. ²⁷ Na bēen swaa taabu yē. Domi i ra Yinni Gusunō seesi nen wuswaa. Kaa ra sere gere nen gōn biru? ²⁸ I bēen bwese kerin guro gurobu ka bēen tabu sinambu mennama bu na nen mi. Kon gari yini gere bu yi nō. Kpa wōllu ka tem mu n sāa nen seeda bēen durum sō. ²⁹ Na yē ma nen gōn biru i ko wōri durum sō. Kpa i swaa ye deri ye na bēe sōsi. Yen sō, wahala koo bēe deema. Domi i ko kōsa ko i Yinni Gusunōn mōru seeya ka bwāaroku ni i seka.

Mōwisin womu

³⁰ Ma Mōwisi u womu genin gari kpuro gerua, ma Isireliba kpuro ba yi nua. Ge wee.

32

¹ Wōllu, a swaa dakio a nen gari nō.

Tem, a swaa tem kpīiyō a nen nō nō.

² Nen yēru ta kokumō nge guru nim ma nen gari nemō nge kakoru ma yi dāakumō nge dirum yaka bekusu sō.

³ Kon Yinni Gusunōn yīsiru kpara.

Bēe Isireliba, i Gusunō bēsen Yinnin yīsirin kpāaru kparo.

⁴ Yinni Gusunō u sāawa nge kperu.

U ra kowa dee dee.

Win siribu bu ra n deereawa.

U sāawa naanēgii, murafitiru sari win mi.

U sāawa gemgii.

⁵ Adama bēe, i sāawa tōn kōsobu be ba n dee dee swīi.

I nūn torari.

Ya kua bēen sekuru.

I n maa sāa win bibu.

⁶ Gari bakasu bēe,

nge meya ba ra Yinni Gusunō kue?

U n sāa bēen baaba ka bēen taka kowo?

N n wi, u bēe tāsisia u kua win tōmbu?

⁷ I yellu yaayo.

I bwisikuo ye n kōora yellu.

I bēen baababa ka bukurobu bikio, ba koo bēe sō.

⁸ Sanam me u tōmbu tem bōnu kua, ka saa ye u bweseru baatere ten tem nō bura yeru kua, u nin baatere goo wē wōllun di wi u ko n tu kpare.

⁹ Adama u tii Isireliba yīiya, be ba sāa Yakōbun bweseru.

¹⁰ Yinni Gusunō u bu deema gbaburō mi gbeeku bōnu nu gberi.

Ma u bu sua u nōari u keu sōsi.

U ben laakari mā nge win tiin nōni.

¹¹ U bu kōsu nge kasa

ye ya yōwa yen sokuru wōllō

ya ka yen binu yōsiamō.

Ma ya kasa derie yu ka nu gaba.

¹² Yinni Gusunō turowa u bu kpara.

Būu goo kun nūn somi.

¹³ U dera ba da ba sina gunguru wōllō.

Ma u bu gberun dīanu dīisi.

U dera ba kperun tim di.

U dera ben dāa gbaanu gea kua kpenu wōllō bu ka gum wa.

¹⁴ Ba keteba ka yāanun bom nōrumō.

Ba yāa kpeṃminu ka yāa kinenu ka boō kinenun yaa gumgia temmō.

Som gem dīana ba ra n dimo.

Meya ba ra maa resem tam gem nō.

¹⁵ Ye ba deba ba kpa ma ba Gusunō seesi.

Ye ba bōria ba kpa, yera ba wi, Gusunō ben taka kowo deri.

Ma ba nūn gema wi, wi u sāa ben faaba kowo.

¹⁶ Ba win nisinu seeya ba da ba būnu sāamō.

Ba win mōru seeya ba da ba būnu yīire

¹⁷ ma ba nu yākuru koosimō ni,

ni nu n sāa gem.

Ba n daa nu yē,

ben baababa ba n nu sāare.

¹⁸ Ba Gusunō duari wi u sāa nge ben kpee baa mi ba ra kuke,

wi, wi u bu wāaru wē.

¹⁹ Sanam me Gusunō u wa me,

yera win mōru seewa ma u bu gema

be, be ba sāa win bibu.

²⁰ U nē, u n maa bu somimō kpa u wa ye ya koo bu deema.

Domī ba sāawa mēm nō sarirugibu ka naanē sariba.

²¹ Ba win mōru ka win nisinu seeya

ben būu ni ba sokumō Gusunōn sō,

ni nu n sāa gāanu.

Yen sōna u nē,

wi, u koo maa bwese wiirarugiru sokusia

u ka ben mōru seeya,

kpa u ben nisinu seeya ka bwese te,

te ba n garisi gāanu.

²² Win mōru koo se nge dōo yara

kpa yi gāanu kpuro dōo mēni tem sō,

kpa yu maa da sere tem sō sōwō.

Kpa yu guunun kpeekpeekunu dōo mēni.

²³ U koo bu nōni swāaru sure.

Kpa u bu twee.

²⁴ Ba koo gbi g̃ɔru ka bararun s̃.

Bara bakanu koo bu go.

U n̄e, u koo bu gbeeku ȳe sure yi bu mw̄eri.

Kpa u maa de w̄e d̄eegii yi bu dw̄e.

²⁵ Tabu koo bu go swee s̃ɔ kpa be ba w̄a yenuso bu berum soora.

Aluwaasiba ka w̄andiaba ka koo gbisuku, baa ka bii w̄eɛn̄ ka t̄k̄n̄ ba ñ derim̄.

²⁶ U koo bu kam koosiawa mam mam sere goo kun maa bu yaayama.

²⁷ Adama u ñ wuram̄ yiberēba bu n̄n̄ ȳe ȳen̄ s̃ ba win t̄mbu kamia,

kpa bu n̄e, n ñ wi, Yinni Gusun̄ u ye kua.

²⁸ Isireliba ba s̄awa bwese te ta ñ bwisi m̄, ta ñ maa laakari m̄.

²⁹ B̄a ñ daa bwisi m̄n̄ na,

ba koo raa gia ye ya koo bu deema.

³⁰ Kpa bu t̄i bikia bu n̄e,

t̄n̄ turo u koo kp̄i u t̄mbu n̄r̄ɔbu (1.000) yarinasia?

N kun m̄e t̄mbu yiru bu t̄mbu n̄r̄ɔbun suba w̄okuru (10.000) yarinasia?

Geema Gusun̄ b̄esen̄ Yinni damgii u sun deriwa,

u sun yiberēba n̄mu b̄eriawa.

³¹ Adama yiberē ben t̄i ba ȳe

ma ben b̄u wi u bu k̄su

u ñ wi, Gusun̄ Isireliban̄ Yinni dam tura.

³² Ben yiberē be, ba sankirewa nge Sodomu ka Gom̄ragibu.

Ba s̄awa nge tam m̄e mu sosu, ma mu d̄e m̄.

³³ Ba sosuwa nge waan d̄e.

Ba s̄awa nge waa ḡs̄arun d̄e.

³⁴ Yinni Gusun̄ u ȳe ye yiberē be, ba kua.

U maa ȳe ye u koo bu k̄sie.

³⁵ Wiya u koo bu maru k̄sie u bu s̄eyasia.

T̄ru gara sisi t̄e s̄ɔ ba koo w̄ruma.

T̄ɔ te, n̄ni sw̄arugira, ta ñ maa t̄ema.

³⁶ Yinni Gusun̄ ñ ñ deema

win t̄mbu ba ñ dam m̄,

ba ñ maa t̄asi yeru garu m̄,

u koo bu siria,

kpa u be, win s̄am kowobun w̄n̄w̄ndu wa.

³⁷ Saa ye s̄ɔ, u koo bikia u n̄e,

mana b̄en̄ b̄u damgii ni, nu w̄a,

n̄n̄ mi i kuku yeru kosu,

³⁸ ni i ra yaa gumgia goowe,

kpa i nu tam w̄e nu no.

I nu sukou nu na nu b̄e somi t̄.

I de nu duki na nu b̄e faaba ko.

³⁹ Yinni Gusun̄ u n̄e, n̄na na w̄a.

Goo maa sari wi u s̄a Gusun̄.

N̄na na ra go,

n̄na na ra maa seeye.

N̄na na ra m̄era ko

kpa n wure n b̄kia.

Goo sari wi u koo kp̄i u t̄nu w̄ra n̄n̄ n̄mun di.

⁴⁰ Sere ka n̄n̄ w̄aru, na n̄mu sua w̄l̄o na b̄rua na n̄e,

⁴¹ kon n̄n̄ takobi n̄ɔ d̄eri,

kpa n t̄mbu siri.

Kon n̄n̄ yiberēba m̄ru k̄sie

kpa n bu s̄eyasia

be, be ba man tusa.

⁴² N̄n̄ s̄eɛnu koo yem debu

kpa n̄n̄ takobi yu be ba man seesim̄ go.

Na ñ goo derim̄

wi u ka man tabu m̄.

Be, be ba m̄era kua ka be ba yoru mw̄era

ba koo gbiwa.

⁴³ B̄e bwese tukunu, i Yinni Gusun̄n̄ t̄mbu t̄m̄,

domi u koo bu m̄ru bara,

kpa u bu ben toranu suuru kua

u ben tem d̄erasia.

⁴⁴ Ma M̄wisi ka Yosue, Nunin bii ba na Isireliban̄ wuswaa bu bu womu gen gari

kpuro saaria.

M̄wisin̄ kir̄ d̄aaka

⁴⁵ Sanam m̄e M̄wisi u Isireliba Yinni

Gusun̄n̄ s̄ɔsi te s̄ɔwa u kpa, yera u n̄e,

⁴⁶ wooda ye na b̄e w̄eɛm̄ mini gis̄, i ye mem̄ n̄ɔw̄. I de i ye b̄en̄ bibu s̄ɔsi kpa bu wa bu

ye mem̄ n̄ɔwa kpuro. ⁴⁷ I n̄ ȳe ma wooda ye, ya ñ faagin gari. Domi yeya ya koo b̄e w̄aru

w̄e kpa yu de tu daka da tem m̄e s̄ɔ, m̄e i ko i mwa Yuud̄enin̄ guru gi.

M̄wisi

u win ḡɔn̄ labaari nua

⁴⁸ Yen t̄ɔ tera Yinni Gusun̄ u M̄wisi s̄ɔwa u n̄e, ⁴⁹ a d̄oo guu ni ba m̄ Abarim̄, M̄abun tem̄ Yerikon̄ deedeeru, kpa a ȳo

Nebon guur̄. Saa min̄ diya kaa Kananīn̄ tem wa m̄e kon Isireliba w̄e. ⁵⁰ Guu ten

w̄l̄owa kaa gbi nge m̄e wunen̄ m̄ɔ Aroni u gu Horī, kpa a da a wunen̄ sikadoba

deema. ⁵¹ Domi b̄e kpuro i ñ man naane kue Isireliba

kpuron̄ wuswaa sanam m̄e i w̄a Meriban̄ bwiā, Kad̄es̄ī, Sinin̄ ḡabur̄. A ñ

man b̄ere w̄e Isireliban̄ wuswaa d̄oma te. ⁵² Yen s̄na kon de a tem m̄e wa tontonden

di m̄e na n̄e, kon Isireliba w̄e mi, adama a ñ d̄u m̄e s̄ɔ.

M̄wisi u Isireliban̄

bwese keri domaru kua

33

¹ M̄wisi Gusun̄n̄ t̄nu u sere gbi, u Isireliba domaru kua, u n̄e,

² Yinni Gusun̄ u na Sinain̄ guurun di

nge d̄ɔ wi u Seirin̄ guuru wukiri,

ma u win t̄mbu yam bururasia saa Paranīn̄ guurun di.

Gusun̄n̄ ḡaradoba dabi dabira ta n̄n̄ ȳsirima.

Ma u wooda n̄ni win n̄m̄ geu nge d̄ɔ.

³ Yinni Gusun̄ u Isireliba k̄i.

U ra t̄mbu kpuro k̄su be ba s̄a wigibu,

ba ra yiire win nuur̄ bu ka win s̄ɔsiru wa.

⁴ Nē, Mōwisi, na bēe wooda wē
ye ya sāa bēe Yakōbun bibun bweserun tubi
ye ya kpuro kere.

⁵ Yinni Gusunō u kua sina boko Isireliō
sanam mē ben guro gurobu ka ben kparobu
ba mēna
ka sere maa ben bwese keri.

⁶ Mōwisi u den domaru torua u nēe,
Rubenin bwese kera ya dakaa da,
yu ku raa gbi.

Gusunō u de yen tambu bu dabia.

⁷ U maa gerua Yudan bwese keran sō u nēe,
Yinni Gusunō, a swaa dakio
a Yudan bwese keran sokuru nō.
A de ba n nōō tia sāa ka Isirelin bwese keri yi
yi tie.

A ye somiō yen yiberēba bā n ye wōrim wee.

⁸ Lefin bwese keran sō u nēe,
Yinni Gusunō, wuna a wunen sōm kowobu
Lefiba urimu ka tumimu nōmu beria.

A ben laakari mēera Masāa,
ma a bu siri Meriban bwian gari sō.

⁹ Ba nun naane kua n kere ben mero ka ben
tundo

ka ben wōnōbu ka sere ben bibu.

Ba wunen woodaba mem nōōwa.

Ma ba wunen arukawani ye yibia.

¹⁰ Ba wunen tambu wunen wooda sōōsi bu ka
nun mem nōōwa.

Ba ra yāku dōō mwaararuginu ko
kpa bu turare dōō doke wunen yāku yerō.

¹¹ Yinni Gusunō, a ben bwese kera somiō bu
ka dam ko.

A ben ye ba mō kpuro domaru kuo.

A ben yiberēban dam buo.

A ku maa de bu se sere ka baadommaō.

¹² Benyamēen bwese keran sō u nēe,
Benyamēen bwese kera ya sāawa ye Yinni
Gusunō u kī.

Maa ya wāa bōri yendu sōō win bōkuō.

U bu kōsu baadomma.

U maa wāa ben suunu sōō.

¹³ Yosefun bwese keran sō u nēe,
Yinni Gusunō, a ben tem domaru kuo,

kpa mu guran nim wa,

ka maa nim mē mu koo yari tem sōōn di.

¹⁴ A ben tem mē domaru kuo,

kpa dīanu nu se,

kpa suru baawure ba n da n gēeru mō.

¹⁵ A de dīa geenu nu kōora ben guunu
kpuron wōllō.

¹⁶ A de tem mē, mu dukia yibu.

Kpa wunē wi a gari gerua saa kiki bekusun
din domaru tu du Yosefun bwese kera
sōō.

Domi yen tambu ba kua begibun wirugibu.

¹⁷ Yosefun bwese kera ye, ya bēere mō.

Ya dam mō nge ketē kineru.

Yen dam mu sāawa nge gbēeku keten kōbin
dam.

Dam mēya ya ra ka bwese tukunu so,

kpa yu nu gira.

Efaraimun tōn dabira ta sāa nge kōbi yin tia,
ma Manasen tōn dabira maa sāa nge kōbi yin
yiruse.

¹⁸ Sabuloni ka Isakarin bwese keran sō u
nēe,

Gusunō, a Sabulonin bwese kera kuurasio
yen tenkurun sō te ya mō nim goorō.

Kpa a de Isakarin bwese kera ya n wāa bōri
yendu sōō yen kunō.

¹⁹ Ba koo tōmbu soku ben guunō

kpa bu yākunu ko sannu

nge mē wooda ya gerua.

Ben dukia ya koo nawa nim wōkun tenku-
run di

ka sere maa yari sēerin di.

²⁰ Gadin bwese keran sō u nēe,

bu Gusunō siaro

wi u Gadin bwese kera batuma baka wē.

Ya yen yiberēba mara

ngē gbēe sunō ge ga gen yaa mara gu kasuku
saa wirun di sere ka naasō.

²¹ Ya tii tem mē mu gea bō gōsia.

Ye wirugii u ra sue yera ya sua.

Ya gbia Isireliba kpuron wuswaaō tabu sōō.

Ya Yinni Gusunon wooda ka win gere mem
nōōwa.

²² Danun bwese keran sō u nēe,

Danun bwese kera ya sāawa nge gbēe sunō
kpembu

ge ga yōōma Basanin di.

²³ Nefitalin bwese keran sō u nēe,

Nefitalin bwese kera ya Yinni Gusunon
domaru yiba

ma ya win duron wa.

Yen tem mu ko n wāawa saa sōō duu yerun
di

n ka da sōō yēsan nōm dwarō.

²⁴ Aseēn bwese keran sō u nēe,

Aseēn bwese kera ya domaru wa

n kere bwese keri yi yi tie.

Gusunō u de yen maabin bu ye kīru sōōsi,

kpa yen tem mu n olofin gum yiba too,

²⁵ kpa yen wusun gbāranun kōnnōsu su n sāa
sisugisu ka sii gandugisu,

kpa ya n dam mō yen wāarun tōru kpuro sōō.

²⁶ Yera Mōwisi u kpm gerua u nēe,

bēe Isireliba, i n yē ma Yinni goo sari nge
Gusunō.

Wee u wōllu sōni u ka sisi bēen mi ka win
yiiko baka.

Guru wira u dua u ka wee u bēe somi.

²⁷ Wiya u sāa bēen kuku yeru sere ka
baadommaō.

Saa yee yellun diya win nōm damguu ga bēe
kōsu.

Ma u bēe yiberēba gira u nēe, i bu kam koosio.

²⁸ Yen sōna bēe Isireliba, Yakōbun bweseru, i
sō bōri yendu sōō.

I sōwa mi dīa binnu ka resem ya ra koore too.

Mēya gura ya ra maa nē mi.

²⁹ Bēe Isireliba, i sāawa doo nōōrugibu.

I n ka bweseru garu weene.

Domi i s̄awa bwese te Yinni Gusun̄o u faaba
kua.

U s̄awa nge b̄een t̄er̄eru
te ta b̄ee k̄osu.

U s̄awa nge b̄een takobi
ye ya b̄ee nasara w̄em̄o.

B̄een yiber̄eba ba koo na bu b̄ee suuru kana
kpa i ben tii suabu kpeerasia.

M̄owisin ḡoo

34

¹ Yeniban biru, M̄owisi u seewa u da
M̄aabun guunu gia. Ma u ȳawa guu te ba
m̄d̄ N̄ebōo sere Pisigan wii k̄pīr̄o Yerikon
deedeeru. Ma Yinni Gusun̄o u n̄un tem
m̄e kpuro s̄osi saa Galadin di sere n ka da
Danūo, ²ka N̄efitalin tem ka Efaraimugim ka
Manasegim saa Yudan tem di n ka da nim
w̄okūo ge ga w̄a s̄o duu yeru gia, ³ka s̄o
ȳesan n̄am d̄waru gia N̄egebūo ka Yuudenin
bera gia ka w̄awāo ye ya w̄a Yeriko ye ba
maa m̄d̄ K̄rakpa b̄een wuun bera gia n ka
girari Soario. ⁴Ma Yinni Gusun̄o u n̄un s̄owa
u n̄ee, tem m̄e na Aburhamu ka Isaki ka
Yak̄abu n̄o mw̄eru kua m̄eya mi, m̄eya na
maa dera a wa mi. T̄e, kon mu ben bibun
bweseru w̄e. Adama wune, na ñ derim̄o a
taara mi.

⁵Yeniban biru, M̄owisi Yinni Gusun̄on s̄am
kowo u kpuna u gu M̄aabun tem mi nge m̄e
wi, Yinni Gusun̄o u gerua. ⁶Ma Yinni Gusun̄o
u n̄un sikua M̄aabun w̄awa mi, B̄eti Peorin
deedeeru. Adama sere ka gis̄o goo kun win
sikuru waare.

⁷Sanam m̄e M̄owisi u gu, u m̄owa w̄o
wunaa teeru. Adama win dam tie. M̄eya win
n̄oni kun maa dam dwiye. ⁸Ma Isireliba
kpuro ba win ḡoo wooru sina s̄o t̄ena ba wuri
m̄d̄, M̄aabun w̄awa mi.

⁹M̄owisi u Yosue, Nunin bii n̄ama s̄andi
u ka ko win kasire. Yosue wi, u bwisi yiba.
Ma Isireliba ba n̄un m̄em n̄owa ba Gusun̄on
wooda ye u M̄owisi w̄e sw̄i dee dee.

¹⁰Isireliba s̄o, Gusun̄on s̄am̄o goo kun
maa ȳisuru yarire nge M̄owisi. Domi Yinni
Gusun̄o u ra ka n̄un gari kowa n̄o ka n̄o.

¹¹Goo sari wi ba koo ka n̄un weesina win
s̄am maamaakigia ye u kuan s̄s̄ sanam m̄e
Yinni Gusun̄o u n̄un ḡora Egibitin sun̄o ka
win sina bw̄abu ka win tem t̄ambu kpuron
mi. ¹²Gusun̄on s̄am̄o goo sari wi u koo k̄p̄i
u maamaaki ye, ka ḡa nanum̄gii ni ko, ni
M̄owisi u kua Isireliba kpuron wuswaāo.

YOSUE

Ba tire te sokumɔ Yosue yɛn sɔ wiya u sɔa Isireliban kparo waati yɛ sɔɔ ba ka dua Kananin temɔ, mɛ Gusunɔ u bu nɔɔ mwɛɛru kua.

Tire te, ta gerumɔ nge mɛ ba koosina ba ka Kananin tem mwa ka nge mɛ ba ka mu Isireliban bwese kɛra baayere bɔnu kua. Yosue u sere gbi u Isireliba kana bu tii Gusunɔ wɛ bu wi turo sɔa.

Tire ten kpunaa

1. Kananin tem mwaabu, wiru 1n di sere wiru 12.
2. Tem mɛn bɔnu kobu, wiru 13n di sere wiru 21.
3. Yosuen kirɔ dɔaki, wiru 22n di sere wiru 24.

Yosue u kua Mɔwisin kɔsire

¹ Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowon gɔɔn biru, Yinni Gusunɔ u ka Yosue, Mɔwisin asakpɔ gbiikoo wi u sɔa Nunin bii gari kua. ² U nɛɛ, wee, nɛn sɔm kowo Mɔwisi u gu. N n mɛn na, a seewo a Yuudenɔni ye tɔbura, wunɛ ka Isireliba kpuro i da tem mɛ na bu wɛɛmɔ sɔɔ. ³ Tem mi i dua kpuro, mu koo kowa bɛɛgim. Nɛna na bɛɛ mu wɛɛmɔ, nge mɛ na Mɔwisi nɔɔ mwɛɛru kua. ⁴ Saa Negebun tem di n ka da Libanin temɔ, saa maa daa baka ten min di te ba mɔ Efarati, ka Hetiban tem kpuro, n ka da nim wɔku bɔkɔ gen mi, ge ba mɔ Mediteranɛ, ge ga wɔa sɔɔ duu yerɔ, mi kpurowa mu ko n sɔa bɛɛn tem. ⁵ Yibere goo kun kpɛ u yɔra u nun ma wunen wɔaru kpuro sɔɔ. Nge mɛ na raa ka Mɔwisi wɔa, nge mɛya ko na n maa ka nun wɔa. Na n nun derimɔ pai. Mɛya na n maa nun kɔmɔ. ⁶ A de a n wɔruguru mɔ. Domi wuna kaa tɔn be gbiyya bu ka tem mɛ mwa, mɛ na gerua ka bɔri na nɛɛ, kon ben baababa wɛ. ⁷ A n gesi wɔruguru mɔ. Kpa a laakari doke a ka wooda kpuro mɛm nɔɔwa ye nɛn sɔm kowo Mɔwisi u nun wɛ. A ku ra yen gaa gɛrari baa fiko, kpa n nun wɛra mi a da kpuro. ⁸ A de woodan tire ten gari yi n da n wɔa wunen nɔɔ sɔɔ, kpa a n yi bwisikumɔ saa baayere, sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru. Kpa a laakari doke a ka ye kpuro mɛm nɔɔwa mam mam ye ba yorua mi. Domi a n kua mɛ, ye a mɔ kpuro ya koo arufaani ko. ⁹ A yaayo ma na nun yiire na nɛɛ, a n wɔruguru mɔ. A ku de wunen tororu tu kara, domi nɛ Gusunɔ wunen Yinni ko na n wɔa ka wunɛ baama mi a dɔɔ.

Yosue u Isireliba wooda wɛ

¹⁰ Yen biru Yosue u win tɔmbu Isireliban wirugibu wooda wɛ, ¹¹ u nɛɛ, i sansani bukiano, kpa i tambu sɔ bu dianun sɔoru ko, domi min di ka sɔɔ ita, sa ko Yuudenɔni ye tɔbura su da su tem mɛ mwa, mɛ Gusunɔ

bɛɛn Yinni u sun wɛɛmɔ sa n mɔ. ¹² Ma u Rubeniba ka Gadiba ka sere Manaseban sukum sɔɔwa u nɛɛ, ¹³ i yaayo ye Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bɛɛ yiire. U nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo bɛɛ tem mɛ wɛ mi i ko i n bɔri yendu mɔ. ¹⁴ Yen sɔɔ tɛ, bɛɛn kurɔbu ka bɛɛn bii piiminu ka bɛɛn sabenu koo sina tem mɛ sɔɔ Yuudenin bera mini, adama bɛɛ tabu durɔbu kpuro i ko i tɔbura i n tabu yɔnu nɛni, i ka bɛɛn mero bisibu somi, ¹⁵ sere bu ka tem mɛ mwa mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo bu wɛ kpa u ben tii bɔri yendu wɛ nge mɛ u bɛɛ wɛ. Sanam mɛya i ko i wurama i bɛɛn tem mwa mɛ Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bɛɛ wɛ Yuudenin sɔɔ yari yerun bera gia.

¹⁶ Ba Yosue wisa ba nɛɛ, ye a sun yiire kpuro, yeya sa ko ko. Mi a maa sun gɔra kpuro, sa ko dawa. ¹⁷ Nge mɛ sa Mɔwisin gari mɛm nɔɔwa mam mam, nge mɛya sa ko maa wunegii mɛm nɔɔwa. Yinni Gusunɔ u n gesi ka nun wɔa nge mɛ u raa ka Mɔwisi wɔa. ¹⁸ Baa n n wɛra nɛn, ma u wunen wooda sɔɔ degangam mɔ, ma u n wunen gere mɛm nɔɔwɛ, sa ko yɛro gowa. Adama wunen tii, a n gesi wɔruguru mɔ.

Yosue u sɔmɔbu gɔra

bu ka Yerikon saria mɛeri

2

¹ Yosue Nunin bii, u durɔbu yiru gabu gɔra asiri sɔɔ saa Sitimun di u nɛɛ, i doo i tem mɛn saria mɛeri, n mam nɛere wuu ge ba mɔ Yeriko. Ye ba tura mi, ba dua kurɔ tɔnɔ goon yenuɔ wi ba sokumɔ Rahabu bu ka kpuna mi. ² Yera ba Yerikon sunɔ sɔɔwa ba nɛɛ, wee, Isireli gaba na mini yoka ye, bu ka sɔ sɔ bu bɛɛn tem saria mɛeri. ³ Ma Yerikon sunɔ wi, u Rahabu gɔria u nɛɛ, a durɔ be yarama be ba na ba dua wunen yenuɔ mi, domi ba nawa bu ka sɔ sɔ bu bɛɛn tem mɛ kpuron saria mɛeri.

⁴⁻⁶ N deema gɔro be, bu sere tunuma, kurɔ wi, u durɔbu yiru ye berua dii tɛeran wɔllo, ma u bu dɔa wɛɛ damguru garun deki wukiri yi yi keewa. Ma u nɛɛ, geema, durɔ be, ba na nɛn mi, adama na n yɛ min di ba na. Ye sɔɔ u kpa bu sere gbɔra kɔnnɔ kɛnɛ, saa yera ba yara nɛn min di. Na n maa yɛ gee ba da. I bu kasuo fuuku, i ko i bu wa.

⁷ Ye ba nua mɛ, ba bu kaso wari ba da ka swaa ye ya dɔɔ Yuudenin daaron tɔbura yero. Ma ba gbɔra kɔnnɔ kenua ben biru. ⁸ Yen biruwa Rahabu u yɔɔwa dii tɛera yen wɔllo Yosuen gɔro ben mi, bu sere kpuna, ⁹ u bu sɔɔwa u nɛɛ, na yɛ ma Yinni Gusunɔ u bɛɛ tem mɛ wɛ, yeya n dera bɛɛn bɛrum sun mwa. Tem mɛn tɔmbu kpuro ba diirimɔwa bɛɛn sɔ. ¹⁰ Domi sa nua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nim wɔku ge ba mɔ Naa yari gberasia i ka tɔbura sanam mɛ i yarima Eglibitin tem di. Sa maa nua nge mɛ i Amɔreban sinambu yiru Sihoni ka Ogu go Yuudenin guru giɔ ma i ben ye

ba mɔ kpuro munka muku muku. ¹¹ Yande ye sa yeni nua, sa nanda. Ma beɛe kpuron toronu kara beɛn saabu. Domi Gusunɔ beɛn Yinni wiya u s̄aa wallu ka tem ȳero. ¹² N n men na, na beɛ kanamɔ t̄e, i b̄roko ka Yinni Gusunɔn ȳisiru ma i ko i nen baan yenugibu t̄on geeru kua nge me na beɛ kua. I man ȳireru garu kuo te ta s̄osimɔ ka gem, ¹³ ma i ko nen baa ka nen mero ka nen sesubu ka nen w̄anabu ka besen bweseru kpuro faaba ko sa kun ka gu.

¹⁴ Durɔ be, ba n̄un wisa ba neɛ, sere ka besen w̄aaru, à kun bu besen asiri d̄ameye, sa ko nun t̄on geeru ka bar̄akiniru s̄osi sanam me Yinni Gusunɔ u sun tem me n̄omu beria u kpa.

¹⁵ N deema Rahabun diru ta girariwa wuun gb̄araru s̄oo, ma u bu sarasia wuun biruɔ win fen̄ent̄in di ka w̄eɛ w̄aba. ¹⁶ U neɛ, i saro i da guunun bera gia, be ba beɛ kasu mi, bu ku raa ka beɛ wa. Kpa i kuke mi nge s̄oo ita sere b̄a n wurama. Yen biru kpa i beɛn swaa w̄ari i doona.

¹⁷ Durɔ be, ba n̄un s̄oo wa ba neɛ, ȳen n̄oo mw̄eeru sa kua ka b̄ri mi, sa ko ye ko. Adama wee ye wunen tii kaa ko. ¹⁸ S̄a n dua tem me s̄oo, kaa w̄eɛ wun̄amgii yini gb̄inisiwa wunen fen̄enti mini min di kaa sun sarasia, kpa a wunen baa ka wunen mero, ka wunen sesubu m̄enna wunen diru mini, be ba s̄aa wunen yenugibu kpuro gesi. ¹⁹ Ben goo ù n yara wunen dirun di u da t̄awɔ, win tii s̄oo ra win yem mu koo w̄ari, bese sa ù ko sa n toraru m̄o wi s̄oo. Adama wi u w̄a ka wun̄e sannu wunen dirɔ, goo ù n n̄un go, win yem mu wari besen wirɔ. ²⁰ Adama à n bu besen asiri ye d̄ameya, b̄ri yi a sun koosia mi, yi ñ maa sun dimo.

²¹ U bu wisa u neɛ, na wura n kooro nge me i gerua.

Nge meya u ka bu n̄oo kana ma ba doona. Ma u w̄eɛ wun̄amgii yi s̄ori fen̄enti yen mi. ²² Ba doona ba tura guunun bera gia. Ba sina mi s̄oo ita sere be ba bu kasu mi, ba ka gosirama domi ba bu m̄eɛra swaa yen baama kpuro ba ñ bu wa. ²³ Yen biru Yosuen goro be, ba sarama guunun beran di ba Yuudeni t̄abura ba wura win mi. Ma ba n̄un saaria kpuro ye n bu deema mi gia. ²⁴ Ba n̄un s̄oo wa ba neɛ, geema, Yinni Gusunɔ u sun tem me kpuro n̄omu s̄ondiawa. Men t̄ambu kpuro ba nandewa ba ñirimo besen s̄o.

Isireliba ba Yuudeni t̄abura

3

¹ Yosue u seewa buru buru yellu, wi ka Isireliba kpuro, ma ba doona Sitimun di ba tura Yuudenin daara. Ba kpuna mi s̄oo ita bu sere tu t̄abura. ² S̄oo ita yen biru, yera wirugibu ba sansani bukiana ba t̄ambu s̄oo wa ³ ba neɛ, sanam me i ȳaku kowo Lefiba wa ba Gusunɔ besen Yinnin woodan

kpakororu s̄oo wa, i seewo i bu sw̄ii biruɔ. ⁴ Ba ko n beɛ gb̄iye ȳen s̄o i n swaa ye sw̄iire. Adama i ku susi kpakoro ten bakuo. I de i n tu sw̄ii dandankuru nge kilo tian saka.

⁵ Ma Yosue u t̄on be s̄oo wa u neɛ, i tii deɛrasio domi sia Yinni Gusunɔ u koo s̄om maamaakiginu ko beɛn suunu s̄oo.

⁶ U maa ȳaku kowobu s̄oo wa bu woodan kpakoro te suo bu swaa w̄ari bu t̄on be gb̄iye. Ma ba kua nge me u bu s̄oo wa. ⁷ Yen biru Yinni Gusunɔ u Yosue s̄oo wa u neɛ, saa gis̄on di, kon de a n yiiko m̄o Isireliba kpuron n̄oni s̄oo, kpa ba n ȳe ma na w̄a ka wun̄e nge me na raa w̄a ka M̄owisi. ⁸ Kaa ȳaku kowo be ba woodan kpakororu s̄oo wa s̄o a neɛ, b̄a n tura Yuudenin daara bu nim duo bu ȳora men gooro.

⁹ Ma Yosue u Isireliba s̄oo wa u neɛ, i susima mini kpa i Gusunɔ beɛn Yinnin gari n̄o. ¹⁰⁻¹¹ I n wa Gusunɔ Yinni wason kpakororu ta beɛ gb̄iye ta Yuudeni duo, i ko i n ȳe ma Gusunɔ u w̄a beɛn suunu s̄oo. U koo maa Kananiba ka H̄etiba ka Hefiba ka Feresiba ka Girigasiba ka Am̄reba ka Yebusiba gira beɛn wuswaan di. ¹² I t̄on durɔbu gabu gosio t̄e Isireliban bweseru baateren di tia tia, s̄omburu garun s̄o. ¹³ Ȳaku kowo be ba Gusunɔ, tem kpuron Yinnin woodan kpakororu s̄oo wa, b̄a n ben naasu kp̄e Yuudenin daara, nim me, mu koo burana. Me mu wee, kpa mu guna ko.

¹⁴ Ma t̄on be, ba yara ben kunun di bu ka Yuudeni t̄abura. Ȳaku kowo be, ba gb̄ia wuswaa. ¹⁵ Saa ye, ḡeɛbun saawa. Saa ye s̄oo ra daa ten nim mu ra n yiba mu n terie sere ka ten guruo. Ye ȳaku kowo ben naasu daa ten nim baba, ¹⁶ yera mu burana mu guna kua sarun di wuu ge ba m̄o Adamun bera. Wuu ge, ga w̄aawa Saatanin bakuo. Ma nim me mu daama nim w̄aku b̄aruguu gia mu doona mam mam. Saa yera t̄on be, ba t̄abura Yerikon deedeeru. ¹⁷ Be kpuro ba ka t̄abura ba kpa, ȳaku kowo be, ba ȳo wa sim sim daa te s̄oo mi ba naasu kp̄e nim ka burana mi.

Isireliba ba kpenu w̄akura yiru

s̄onna seedan s̄o

4

¹ Saa ye t̄on be kpuro ba Yuudeni t̄abura ba kpa, yera Yinni Gusunɔ u Yosue s̄oo wa u neɛ, ² i durɔbu w̄akura yiru gosio beɛn bweseru baatere s̄oo t̄on tia tia. ³ I bu s̄oo wa bu kpenu w̄akura yiru sua Yuudenin tora minin di, mi ȳaku kowoba ȳora sim sim mi, kpa i ka da i yi mi i ko beɛn sansani gira i kpuna yoka ye.

⁴ Ma Yosue u durɔbu w̄akura yiru ye soka be u gosa Isireliba s̄oo, ⁵ u bu s̄oo wa u neɛ, i gosiro Gusunɔ besen Yinnin kpakoro ten mi, Yuudenin daaran tora s̄oo, kpa beɛn baawure u da u kperu sua u seru s̄ondima kpa nu n s̄aa w̄akura yiru nge me bese Isireliban

bwesunen geera ne. ⁶ Kpa nu n saa seeda ye ya koo sun yaayasia ye ya koo mini. Besen bibu ba n sun bikia sɔɔ teeru, mba kpee nin tubusianu, ⁷ kpa su bu sɔ ma Yuudenin daaran nim mu kokubu yɔra Yinni Gusunɔn kpakororun wuswaaɔ sanam me ba ka tu tabura. Kpee nini nu ko n saa yen seeda bese Isireliban sɔ sere ka baadommaɔ.

⁸ Ma ba kua nge me Yosue u bu sɔɔwa. Ba kpenu wɔkura yiru sua Yuudenin tora sɔɔn di nge me ben bweserun geera ne, ba ka da ba yi yam mi ba ben sansani gira dama te, nge me Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa. ⁹ Yosue u maa kpenu wɔkura yiru ganu sua u sɔnna Yuudenin tora sɔɔ mi yaku kowo be, ba yɔra. Nu maa waa mi sere ka gisan giso.

¹⁰ Yaku kowo be, ba yɔra Yuudenin tora sɔɔ, sere ye Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u tambu sɔ kpuro ya ka kooa. N deema meya Mawisi u raa maa Yosue yiire. Ma tan be, ba kua bara bara ba tabura. ¹¹ Ye tan be kpuro ba tabura ba kpa, saa yera be ba kpakoro te sɔɔwa ba maa tabura, ma ba besira ba da tan ben wuswaaɔ. ¹² N deema Rubeniba ka Gadiba ka sere Manaseban sukum ba tabura ka ben tabu yanu Isireli be ba tien wuswaaɔ nge me Mawisi u raa bu sɔɔwa bu ko. ¹³ Ben geera sɔawa norɔbun suba weerun (40.000) saka be ba tabura Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ba da wɔwaa Yerikon bakuɔ ka ben tabu sɔɔru. ¹⁴ Tɔɔ tera Yinni Gusunɔ u Yosue walle sua Isireliba kpuron wuswaaɔ ma ba nun nasia win waaarun tɔru kpuro sɔɔ nge me ba raa Mawisi nasie.

¹⁵ Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nee, ¹⁶ a yaku kowo be ba woodan kpakoro te sɔɔwa sɔɔwɔ bu yario Yuudenin toran di bu da guruɔ.

¹⁷ Ma Yosue u bu sɔɔwa me. ¹⁸ Saa ye sɔɔ yaku kowo be, ba yara daa ten min di, ye ben naasu maka guruɔ, saa yera daa ten nim me, mu wura men ayero mu yiba mu terie sere ka ten guruɔ nge yellu. ¹⁹ Ben wɔɔn suru gbiikoon sɔɔ wɔkuruse, yera tan be, ba Yuudenin tabura. Ma ba ben sansani gira Giligali, Yerikon sɔɔ yari yeru gia.

²⁰ Kpenu wɔkura yiru ye ba gurama Yuudenin daa tora yen di, Giligali miya Yosue u nu sɔnna. ²¹ Ma u Isireliba sɔɔwa u nee, been bibu ba n bee bikia sɔɔ teeru ba nee, mba kpee ninin tubusianu, ²² kpa i bu tubusia nge me bese Isireliba sa ka Yuudenin yeni tabura yen gbeba, ²³ i nee, Gusunɔ besen Yinniwa u yen nim gberasia besen wuswaaɔ sere sa ka tabura sa kpa, nge me u nim wɔku ge ba mɔ Naa yari kua. ²⁴ Kpa handunian tambu kpuro bu ka gia ma win dam mu kpɔ, kpa sa n nun nasie sere ka baadommaɔ.

5

¹ Saa ye sɔɔ, Amareban sinam be ba waa Yuudenin sɔɔ duu yeru gia ka Kananigii be

ba waa nim wɔku ge ba mɔ Mediteranen bera gia, be kpuro ba nua ma Yinni Gusunɔ u Yuudenin nim gberasia Isireliban wuswaaɔ sere ba ka tabura ba kpa. Yera ba nanda ma ben toronu kara Isireli ben sɔ.

Ba Isireliba bango kua

Giligali

² Sanam me sɔra Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nee, a wobunu koowo ka kpenu kpa a Isireli be kpuro bango ko be ba mara gbabura.

³ Ma Yosue u kua nge me Yinni Gusunɔ u gerua, u Isireliba bango ye kua guuru garun mi, ma ba tu soka Bangon kperu. ⁴ N deema be ba yarima Egibitin di mi, be kpurowa ba bango saa. Adama be ba mara gbabura, ba n ben goo bango kua. Ma ben tan dura be ba tabu toobun saka tura ba ka yara Egibitin di mi, be kpuro ba gu gbabura swaa sɔɔ sanam me ba wee. ⁶ Domi Isireliba ba sia wɔɔ weeru gbaburu mi, ma ben tabu dura be ba raa bango saa, ba kam kua, yen sɔ ba n Yinni Gusunɔn gere mem naawe. Ma u gerua ka bɔri u nee, ba n koo maa tem me wa me mu tim ka bom yiba, me u ben baababa nɔ mwɛeru kua. ⁷ Ben bii be Yinni Gusunɔ u seeya ben ayeno, beya Yosue u bango kua, domi ba n daa bu bango kue swaaɔ. ⁸ Saa ye ba tan be bango kua, ba sina sansani sɛe sere ben boo u ka kpa. ⁹ Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nee, gisara na bee seku te wunari te i raa mɔ saa ye i saa yobu Egibitiɔ.

Yen sɔna ba yam mi sokum Giligali sere ka giso. Yisi ten tubusiana, ba wuna.

Ba Goo sararibun

tɔɔ bakaru di

¹⁰ Isireliba ba sina ben sansaniɔ Giligali mi, ye ya waa wɔwaa Yerikon bakuɔ. Ma ba Goo sararibun tɔɔ bakaru di surun sɔɔ wɔkura nansen yoka. ¹¹ Tɔɔ baka ten sisira ba tem men dianu dibu torua. Ba dobi sɔnwa ba tema, ba maa pɛe di ye ba kun seeyatia doke. ¹² Doma tera manna ya yɔra ma ba Kananin tem min dianu dim torua wɔɔ ge.

Yosue ka dura

wi u takobi neni

¹³ Ye Yosue u Yeriko turuku kua, subaru sɔɔ u dura goo wa u yɔ win wuswaaɔ u takobi wome u neni. Yera u susi dura win mi, u nee, wune besegiiwa? Nge werɔwa a saa.

¹⁴ Dura wi, u wisa u nee, aawo, na n yen goo. Na sɔawa Yinni Gusunɔn tabu kowobun wirugii. Yen sɔna na na wunen mi tɛ.

Ye Yosue u nua me, ma u kpuna u wuswaa tem girari, u nee, yinni, na sɔawa wunen bɔɔ, mba a ki a man sɔ.

¹⁵ Tabu kowobun wirugii wi, u Yosue sɔɔwa u nee, a wunen salubata pote, domi yam mi a yɔ mi, Gusunɔ u waa mi.

Ma Yosue u kua mɛ.

Isireliba ba Yeriko kpeerasia

6

¹ Yerikogibu ba ben wuun gb̄ararun gamboba b̄eri, ba d̄aa s̄ɛsiki, Isireliba bu ku ka du. Goo kun duɔ mi, goo kun maa yariɔ min di. ² Ma Yinni Gusunɔ u Yosue s̄ɔwa u nɛɛ, wee, na nun Yeriko n̄omu b̄eria ka yen sunɔ ka yen tabu durɔ damgibu. ³ Wunɛ ka wunen tabu durɔbu kpuro i n da s̄i s̄i i ka wuu ge sikerena n̄on teeru t̄oru baatere sere n ka ko s̄ɔ n̄ɔɔba tia. ⁴ Yaku kowobu n̄ɔɔba yiru ba ko n Yinni Gusunɔn woodan kpakororu gb̄iye ba n yaa k̄abi n̄eni. S̄ɔ n̄ɔɔba yiruse i ko wuu ge sikerenawa n̄on n̄ɔɔba yiru kpa yaku kowo be, ba n k̄abi yi soomɔ. ⁵ B̄a n k̄abi yi so ba gawa, ma i yin sw̄i nua, tambu kpuro bu tabun kuuki koowo. Saa yera wuu gen gb̄araru ta koo w̄ɔruma, kpa baawure u du deedeeru mi u ȳn di.

⁶ Ma Yosue Nunin bii u yaku kowobu soka u bu s̄ɔwa u nɛɛ, bu Yinni Gusunɔn woodan kpakororu suo bu senu s̄andi kpa ben n̄ɔɔba yiru bu k̄abi sua bu woodan kpakoro te gb̄iye.

⁷ Yera u win t̄ambu s̄ɔwa u nɛɛ, i seewo i s̄i s̄i i n ka wuu ge sikerenamɔ, kpa tabu kowobu gabu ba n woodan kpakoro te gb̄iye.

⁸⁻⁹ Ye Yosue u ka t̄an be gari yi kua u kpa, ma ba swaa w̄ari. Tabu kowo be, ba gb̄ia, ma yaku kowo be ba k̄abi n̄eni ba swaa w̄ari ba k̄abi yi soomɔ. Ma ba ka bu woodan kpakoro te sw̄i biruɔ. Tabu kowo be ba maa tie, ba kpakoro te sw̄i. Saa ye be kpuro ba s̄imɔ ba wuu ge sikerenamɔ, yaku kowo be, ba ben k̄abi soomɔ. ¹⁰ N deema Yosue u raa t̄an be yiire bu ku gb̄ara, bu ku w̄aki, bu ku mam de gari ḡɛ yi yari ben n̄ɔsun di, sere t̄ɔ te u koo bu s̄ɔ bu kuuki ko. T̄ɔ tera ba koo kuuki ko. ¹¹ Yera ba ka woodan kpakoro te wuu ge sikerena n̄on teeru. Ma ba wura ben sansaniɔ sere maa sisiru.

¹² Yosue u seewa buru buru yellu ma yaku kowobu ba woodan kpakoro te sua. ¹³ Ben n̄ɔɔba yiru be ba k̄abi n̄eni, ba swaa w̄ari ba s̄imɔ ten wuswaaɔ. Tabu kowobu gabu ba bu gb̄iye ba tabu ȳnu b̄eki. Ma gabu ba kpakoro te sw̄i biruɔ, saa ye be kpuro ba s̄imɔ ma yaku kowo be, ba k̄abi yi soomɔ. ¹⁴ S̄ɔ yiruse ba wuu ge sikerena n̄on teeru ma ba wura ben sansaniɔ. Nge m̄eya ba kua sere n ka kua s̄ɔ n̄ɔɔba tia. ¹⁵ Ye n kua s̄ɔ n̄ɔɔba yiruse, ma ba seewa buru buru yam s̄areru ba wuu ge sikerena n̄on n̄ɔɔba yiru. T̄ɔ te t̄nawa ba gu sikerena n̄on n̄ɔɔba yiru. ¹⁶ N̄on n̄ɔɔba yiruse te, saa ye yaku kowo be, ba k̄abi yi so, yera Yosue u t̄an be s̄ɔwa u nɛɛ, i kuuki koowo. D̄omi Yinni Gusunɔ u b̄ɛ wuu ge n̄omu b̄eria. ¹⁷ I ñ ko i ko i kun wuu

ge ka ye ya w̄aa ge s̄ɔ kpuro kpeerasie. Ya ko n s̄awa nge yaku d̄ɔ m̄waararugiru Yinni Gusunɔn s̄ɔ. Adama i ko i Rahabu, kurɔ t̄an wi, ka wigii be ba w̄aa win dirɔ deri, ȳn s̄ɔ u t̄an be sa raa ḡora mi berua. ¹⁸ I n t̄i s̄ɛ ka ḡaa ni Yinni Gusunɔ u nɛɛ, i kpeerasia. D̄omi i n nu sua, b̄ɛɛ Isireliba sa ko n̄oni sw̄aaru wa kpa su kam ko. ¹⁹ Adama ye n s̄aa sii geesu ka wura, ka sii gandu ka sere sii w̄okusu, ye kpurowa i ko Yinni Gusunɔ gura i yiya win arumanin beru yero.

²⁰ Ye yaku kowobu ba ben k̄abi so, t̄an be, ba yin sw̄i nua ma ba kuuki kua. Yera wuu gen gb̄arara w̄ɔruma. Ma ben baawure u dua deedeeru mi u ȳn di. Ma ba wuu ge mwa. ²¹ Ma ba ye ya w̄aa ge s̄ɔ kpuro go mam mam ka takobi, t̄an durɔbu ka t̄an kurɔbu, bibu ka bukurobu, ka yaa sabenu kpuro.

Yosue u Rahabu ka wigibu

faaba kua

²² N deema Yosue u raa durɔbu yiru be ba tem men saria m̄ɛrim da s̄ɔwa u nɛɛ, bu doo kurɔ win dirɔ kpa bu wi ka wigibu kpuro yarama nge m̄ɛ ba raa yen n̄ɔ m̄w̄ɛru kua ka b̄ɔri.

²³ Ma durɔ be, ba dua ba Rahabu yarama ka win baa ka win m̄ero ka win sesubu, win m̄ero bisibu kpuro gesi, ba ka bu da Isireliban sansanin biruɔ. ²⁴ Yen biruwa ba wuu ge d̄ɔ s̄aka ka baayere kpuro ye ya w̄aa wuu ge s̄ɔ ma n kun ma ye n s̄aa sii geesu, ka wura, ka sii gandu ka sere sii w̄okusu. Yera ba doke Yinni Gusunɔn s̄aa yerun arumanin beru yero. ²⁵ Yosue u Rahabu, kurɔ t̄an wi faaba kua ka win m̄ero bisibu kpuro. Ma ba w̄aa ka Isireliba sannu sere ka gisɔ ȳn s̄ɔ u Yosuen t̄ambu berua be u ḡora bu Yerikon saria m̄ɛri.

²⁶ Yen biruwa Yosue u b̄ɔrua u nɛɛ, baawure wi u seewa u Yeriko bana k̄am, u koo ko b̄ɔruo Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. U n kpeɛkpeɛku surama, win bii gb̄iikoowa u koo gbi. U n maa bana wiru go u gamboba dokemɔ, kpa win bii d̄aako u gbi.

²⁷ Ma Yinni Gusunɔ u w̄aa ka Yosue ma u ȳisiru yara tem m̄ɛ kpuro s̄ɔ.

Akanin durum ka win ḡɔ

7

¹ Adama Isireliba ba kua naanɛ sarirugibu ḡaa ni Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bu kpeerasia mam mam Yerikoon s̄ɔ. D̄omi Akani u ḡaanu ma min di, ma Yinni Gusunɔ u ka Isireliba m̄aru kua. Akani wi, u s̄awa Kaamin bii. U maa s̄aa Sabidin debubu ka sere maa Serakin sikadobu Yudan bweseru s̄ɔ.

² Yera Yosue u tambu ḡora Yerikon di Ayiɔ, ye ya w̄aa Beti Afenin b̄akuɔ, Betelin s̄ɔ yari yeru gia. U bu s̄ɔwa u nɛɛ, i doo i tem men saria m̄ɛri. Ma ba da ba Ayin saria m̄ɛra.

³ Ye ba wurama Yosuen mi, ba nee, wuu ge, ga ñ tura ge tumbu kpuro ba koo daawa. A de tumbu nɔrɔbun suba yiru (2.000), ñ kun me ita bu da bu Ayi wari, a ku tumbu kpuro wahala doke. Domi wuu gen tumbu ba ñ dabi.

⁴ Ma tumbu nɔrɔbun suba itan (3.000) saka ba swaa wari ba da mi, adama ba Ayin tumbu kpana ba duki gosirama. ⁵ Ayigibu ba bu naa swii saa wuu gen duu yerun di sere Sebarimuo, ma ba Isireliban tonu tena ka nɔɔba tia go sanam me ba duki mɔ ba wee. Yeya n dera Isireliba ba nanda, ba mwia kpana.

⁶ Yosue ka Isireliban guro gurobu ba ben yabenu nenua ba karana ba tii tua wisi wirɔ nuku sankiranun sɔ, ma ba wiru tem girari Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ sere sɔɔ ka kpa. ⁷ Yosue u nee, kuku, Yinni Gusunɔ, mban sɔna a dera sa Yuudenɔn tabura ma a sun Amɔreba nɔmu beria bu sun go. Sà n daa yɛ me, sa n sine Yuudenɔn guru giɔ. ⁸ Yinni, mba kon gere. Wee, Isireliba ba ben yiberɛba nasia ba biruku yira wura. ⁹ Domi Kananiba ka tem men tumbu kpuro ba koo ye nɔ kpa bu sun kooro bure bu besen yiŋsiru wuna handunian di. Amɔna kaa ko wunen yiŋsi baka te, ta kun ka gu.

¹⁰ Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nee, a seewo. Mban sɔna a wunen wuswaaɔ tem girari mesum. ¹¹ Isireliba ba durum kuawa. Ba nen wooda sara ye na bu wɛ. Ba gaaɔnu sua ni na nee bu kpeerasia. Ba nu gɛna ba doke ben tiin yaɔnu sɔɔ ba berua. ¹² Yen sɔna ba ñ kpɛ bu yɔra bu ben yiberɛba ma. Ma ba biruku yira wura. Domi tɛ ba sɔawa be ba koo kpeerasia. I kun gaa ni wune beɛn suunu sɔɔn di, na ñ kpɛ na n maa waa ka beɛ. ¹³ A seewo a tɔn be sɔɔru koosia kpa bu tii deerasia sian sɔ, domi ne Gusunɔ, be Isireliban Yinni, na nee, ba gaaɔnu neni ni na nee bu kpeerasia. Yen sɔ, ba ñ kpɛ bu yɔra bu ben yiberɛba ma, ma n kun mɔ ba nu wuna ben suunu sɔɔn di. ¹⁴ Yen sɔna sia bururu beɛn bwesenu kpuro nu koo na nu sara nen wuswaaɔ tia tia. Bwese te na gɔsa, ten kaaasi kpuro yi koo na yi sara tia tia. Bwese kaaasa ye na gɔsa, yen yenusu kpurowa su koo na su sara tia tia. Yenu ge na gɔsa, gen tɔn durɔbu kpurowa ba koo na bu sara tia tia. ¹⁵ Sanam me, kpa n gosi wi u gaa ni sua kpa i nɔn dɔɔ meni, wi ka win ye u mɔ kpuro yɛn sɔ u nen wooda sara, ma u dera Isireliba ba sekuru wa.

¹⁶ Yen sisiru Yosue u seewa buru buru yellu u dera Isireliban bwesenu nu na nu sara Gusunɔn wuswaaɔ tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Yudan bweseru gɔsa. ¹⁷ Ma Yosue u dera Yudan bweserun kaaasi yi na yi sara tia tia, ma Yinni Gusunɔ u Serakin kaaasa gɔsa. Ma u dera win kaaasan yenusu kpuro su na su sara tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Sabidin

yenu gɔsa. ¹⁸ Ma u dera Sabidin yenun tɔn durɔbu kpuro ba na ba sara tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Akani gɔsa wi u saa Kaamin bii, ka Sabidin debubu, ka Serakin sikadobu Yudan bweseru sɔɔ. ¹⁹ Yosue u Akani sɔɔwa u nee, nen bii, a Gusunɔ Isireliban Yinni beɛre wɛɛyo, kpa a gem gere. A man sɔɔwo ye a kua. A ku man yen gaa berua.

²⁰ Akani u Yosue sɔɔwa u nee, geema, na Gusunɔ Isireliban Yinni tora. Ye na kua wee. ²¹ Ye sa tabu di sa mwa sɔɔ, na yabe buraru garu wa te ba kua Babilonio ka sii geesun gobi goobu (200) ka wura deka yen bunum ka kilon bonu ne. Na ye bine kua ma na sua na sikua nen kuro, sii gee siya su waa ten temɔ.

²² Yande Yosue u tumbu gɔra ba duki da Akanin kuru mi, ba deema wee, gaa ni kpuro nu berua kuu te sɔɔ. Ma sii gee si, su waa nin temɔ. ²³ Ba ni kpuro suama kuu ten min di ba ka da Yosue ka Isireliba kpuron mi, ba yi Yinni Gusunɔn woodan kpakororun wuswaaɔ. ²⁴ Yosue ka Isireliba kpuro ba Akani Serakin sikadobu sua ka gaa ni u gura, ka win bibu ka win yaa sabenu ka win kuu te, ka sere win ye u mɔ kpuro gesi, ba ka da sere Akɔɔn wɔwaaɔ. ²⁵ Ma Yosue u nɔn sɔɔwa u nee, mban sɔna a dera sa wahala yeni wa. Yinni Gusunɔ u koo maa de a wahala wa giso.

Ma Isireliba kpuro ba wi ka win tumbu kpenu kasuka. Ma ba bu dɔɔ meni ka win ye u mɔ kpuro sannu. ²⁶ Ma ba kpenu gura ba nin takanu kua ben wɔllɔ te ta waa mi sere ka giso. Ye kpuron sɔna ba yam mi sokumɔ Akɔɔn wɔwa sere ka gison giso. Yiŋsi ten tubusiana, nɔni swaarun wɔwa.

Saa yera Yinni Gusunɔn mɔru ya sure.

Isireliba ba Ayigibu kamia

8

¹ Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nee, a ku nanda, a seewo a tabu durɔbu kpuro sua kpa i Ayi wari. Domi na beɛ yen sunɔ ka win tumbu ka win wuu ka gen baru kpaanun kpuro nɔmu beria. ² Kaa bu kpeerasiawa nge me a Yerikogibu ka ben sunɔ kua. Kpa i ben ye ba mɔ ka ben yaa sabenu mwɛeri, ye kpuro yi ko beɛgia. Yen sɔ, i n da, beɛn gaba koo kukewa wuu gen biruɔ, ba n bu yɔɔru bwɛɛye.

³⁻⁴ Ma Yosue u seewa u ka Ayi wari ka win tabu durɔbu kpuro. Yera be sɔɔ, u nɔrɔbun suba tena (30.000) gɔsa u bu sɔɔwa u nee, i doo i kuke wuu gen biruɔ wɔkuru, adama i kun ka bu toma kpa i n yɔ mi, i n sɔɔru saa. ⁵ Ne ka maa tabu kowo be ba tie, sa ko wuu ge susi. Bã n sun worim wee, kpa su duki gosirama nge yellu. ⁶ Kpa bu sun naa gira. Meya sa ko ka bu yara wuun di mam mam. Domi ba koo nee, sa duki mɔwa nge me sa raa kua yellu ben wuswaaɔ. Kpa bu sun naa swii.

⁷ Saa yera, bæ be i kukua mi, i ko yarima i wuu ge wəri, i gu mwa. Yinni Gusunowa u koo bæ gu namu beria. ⁸ Wee, na bæ wooda wëma. Sanam me i gu mwa i kpa, i gu dɔ sɔreo, nge me Yinni Gusunɔ u gerua.

⁹ Ma Yosue u dera ba da ba kukua Ayi ka Betelin baa sɔɔ, Ayin sɔɔ duu yeru gia. Adama win tii ka tɔn be ba tie ba kpuna sansani wɔku te.

¹⁰ Ye n kua buru buru yellu, u seewa u win tabu kowobu mɛɛra mɛɛra ma wi ka Isireliban guro gurobu ba bu kpara ba ka da Ayi gia. ¹¹ Yosue ka win tabu kowo be, ba Ayi susi. Sanam me ba tura yen deedeeru, yera ba ben sansani gira sɔɔ yɛsan nom geu gia. N deema wɔwa gaa waa be ka Ayin baa sɔɔ. ¹² Yosue u maa dera tabu durɔbu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000) ya da ya kukua Beteli ka Ayin baa sɔɔ, sɔɔ duu yeru gia. ¹³ Isireli be ba tie, ba ben sansani gira sɔɔ yɛsan nom geu gia. Ma ben gaba maa da ba kukua Ayin sɔɔ duu yeru gia. Adama Yosuen tii u da u kpunawa wɔwa yen mi, wɔku te. ¹⁴ Ye n kua buru buru yellu, yera Ayin sunu u Isireliba wa. Ma wi ka win tabu kowobu ba seewa ka sendaru bu ka Isireliba wəri Yuudenin wɔwa mi, mi ba raa bu kamia. Adama ba n yɛ ma Isireliban sukum mu kukua wuun biru. ¹⁵ Ye Yosue ka win tumbu ba bu wa, yera ba bwisi kua ba duki yakura ba swaa mwa ye ya dɔɔ gbaburu gia. ¹⁶ Ma ba Ayin tɔn durɔbu kpuro soka. Yera ba yara ba bu naa gira sere mi n toma wuun di. ¹⁷ Tɔn durɔ goɔ kun maa tiare Ayi ka Betelin wuu si sɔɔ. Ba wuu ge yariwa ba n kenua ba Isireliba naa gira. ¹⁸ Ma Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, a wunen yaasa ye a neni mi tiiyi Ayi gia, domi kon nun wuu ge namu beria.

Ma Yosue u win yaasa ye tii mi. ¹⁹ Saa yera tɔn be ba kukua mi, ba yara saa ben kuku yerun di ba wuu ge wəri. Ye ba gu mwa ba kpa, ma ba yande gu dɔɔ sɔre.

²⁰⁻²¹ Ye Ayigibu ba biru sira, yera ba wa wee, dɔɔ wiira ta ben wuu wukiri ta wallu girari. Ma ba deema ba n maa kpɛ bu gam susi bu ka tii faaba ko. Saa yera Yosue ka Isireli be ba raa duki mɔ ba dɔɔ gbaburu gia mi, ba wa ma begibu ba wuu ge dɔɔ sɔre, yera ba gosirama ba Ayigii be wəri. ²² Sanam meya Isirelin tabu kowo be ba raa wuu ge dɔɔ mɛni mi, ba yara min di ba gen tabu kowo be mara. Ma ba bu suunu doke sere ba n yɛ mi ba koo da. Ba bu mweera ba go go kpuro. Ben goɔ kun bu kisirari, ²³ ma n kun ma ben sunɔ wi ba mwa wasiru ba ka da Yosuen mi. ²⁴ Ye Isireliba ba ben yiberɛ be mwa ba go go gbaburu mi, mi ba bu naa swii, yera ba maa gosirama Ayiɔ ba tɔn be ba tie go go. ²⁵ Tɔn be ba go dɔma te, kurɔbu ka durɔbu, ba sɔawa nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). ²⁶ Saa ye ba taa bi mɔ Yosue u win yaasa ye wuu ge tiiwa sere ba ka gen tumbu kpuro go mam

mam. ²⁷ Isireliba ba Ayigibun yaa sabenu gura ka ben arumani kpuro, nge me Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa. ²⁸ Ma Yosue u wuu ge dɔɔ saka ma ga kua bansu sere ka gisan gisɔ. ²⁹ Saa yera u dera ba Ayin sunu wi soora doke ba bwɛ ba deri saa bururun di sere sɔɔ ka kpa. Yoka u dera ba win goru bwɛya ba kɔ wuu gen duu yera. Ma ba tu kpenu sɛsiki. Kpee ni, nu waa mi sere ka gisan gisɔ.

Yosue u Isireliba

Yinni Gusunɔn wooda garia

guu te ba mɔ Ebalio

³⁰ Yeniban biru Yosue u Gusunɔ, Isireliban Yinni yaku yeru bania guu te ba mɔ Ebalin wallo. ³¹ U yaku yee te banawa nge me Mowisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u Isireliba sɔɔwa ye u yorua woodaban tireru sɔɔ. U nɛɛ, bu Yinni Gusunɔ yaku yeru kuo ka kpee ni ba n dake. Ye ba tu bana ba kpa ma ba yaku dɔɔ mwaararuginu ka siarabun yakunu kua mi. ³² Isireliba kpuron wuswaa Yosue u wure u wooda yorua ye Mowisi u raa yorua. ³³ Isireliba kpuro ka ben wirugibu ka ben siri kowobu ka ben guro gurobu ka sere be ba saa sɔbu kpuro ba yɔ ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te desire. Ben gabu ba yɔ guu te ba mɔ Garisimun bera gia, gabu maa guu te ba mɔ Ebalin bera gia. Ma be kpuro ba yaku kowobu Lefi be ba woodan kpakoro te sɔɔwa wuswaa kisi. Domi meya Mowisi u bu sɔɔwa bu ko saa ye ba koo bu domaru kua. ³⁴ Yen biru Yosue u bu wooda ye garia sere ka ye ya bɔri ka domarun gari mɔ, nge me Mowisi u yorua yen tireru sɔɔ. ³⁵ Ye kpurowa u gara Isireliban wuswaa, tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sere maa sɔbu be ba waa ben suunu sɔɔ. Baa yen tia, u n bure.

Isireliba ba ka Gabaonigibu

arukawani bokua

9

¹⁻² Sinam be ba waa sɔɔ duu yeru gia, guunun bera gia ka nim wɔku ge ba mɔ Mediterane gia n ka da Libanin tem bera gia, ba nua ma Isireliba ba Yerikogibu ka Ayigibu kamia. Yera ba nɔɔ tia kua bu ka Isireliba ka ben wirugii Yosue wɔrima. Bwese ninin sinamba, Hetiba ka Amoreba ka Kanani ba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba.

³ Adama ye Gabaonigibu be ba saa Hefiba ba maa nua ye Yosue u Yerikogibu ka Ayigibu kua, ⁴⁻⁵ yera ba swaa kasa bu ka tii dwe. Ma ba dianu kusenu kua ba doke saaki tɔkonu sɔɔ, ma ba maa gani bɔɔ tɔkonu sua mi sɔɔ ba ra tam doke ka sere maa pɛɛ gbebi yi yi bukusa kua, ma ba ye kpuro ben ketekunu sɔbi. Ma ben tii ba yaa tɔkonu ka bara tɔkonu doke. ⁶ Ma ba da ba Yosue ka Isireliba deema Giligaliɔ ba nɛɛ, saa tontonden diya sa wee su ka bæ arukawani boke.

⁷ Ma Isireliba ba bu wisa ba nee, sɔrɔkudo i wāawa besen turuku mini, sa n̄ kpɛ su ka bɛɛ arukawani bɔke.

⁸ Ma ba Yosue wisa ba nee, sa wura su ko wunen sɔm kowobu.

Ma Yosue u bu bikia u nee, man diya i wee. Bwese terà i sãa.

⁹ Ma ba n̄n wisa ba nee, bese wunen bwāabu sa weewa saa tontonden di yèn sō sa Gusunɔ wunen Yinnin baaru nua ka maamaaki ye u kua Egibitiɔ, ¹⁰ ka nge mɛ u Amɔreban sinambu yiru ye kua, be ba wāa Yuudenin sōɔ yari yeru gia. Beya Sihoni, Hesibnin sunɔ, ka Ogu, Basanin sunɔ wi u wāa Asitarɔtuɔ. ¹¹ Ye sa maa seewa besen wuun bukurobu ka be ba tie ba sun kirɔ kua ba nee, su dīanu kusenu koowo swaan sō kpa su na su bɛɛ deema su bɛɛ bikia i ka sun arukawani bɔke kpa sa n̄ bɛɛ sãamɔ. ¹² Bɛɛn ti i wa nge mɛ besen pɛɛ ye, ya gbere ya bukusa sãa. Sanam mɛ sa seewa yenun di, ya sãawa pɛɛ suma. ¹³ I maa besen goni mɛɛriɔ yì sō sa tam doke. Yi raa sãawa goni kpɛɛ, wee tɛ yi gɛɛkire. Mɛya maa besen baranu ka yāa ni sa doke, nu gɛɛkira swaa sō gbabu ten dɛɛbun sō.

¹⁴ Adama Isireliba ba n̄ Yinni Gusunɔ bikie bu n̄ ù n̄ ki bu ka bu arukawani bɔke. Ma ba sibun dīa kuse ni mura ba di. ¹⁵ Ma Yosue u ka bu n̄ɔ tia kua, ba arukawani bɔkua ba n̄ ka wāasinɛ alafia sōɔ. Ma Isireliban bukurobu ba wura ka b̄ri ma ba koo ben arukawani ye yibia.

¹⁶ Yen sōɔ itasera Isireliba ba nua ma t̄n ben wusu wāawa ben turuku mi. ¹⁷ Ma ba seewa ba wuu si mɛɛrim da. Ba sīawa sōɔ yiru, itase ma ba tura mi. Wuu siya, Gabaoni, ka Kefira ka Berɔtu ka Yarimun wuu. ¹⁸ Adama ba n̄ bu go yèn sō ben bukuroba ka bu arukawani bɔkua kɔ, ma ba koo bu deri alafia sōɔ. Ma ba ye b̄rua ka Gusunɔ ben Yinnin ȳsiru. Ka mɛ, be Isireli be, ba ka ben bukuro be w̄ki. ¹⁹ Ma bukuro be, ba wisa ba nee, sa n̄ kpɛ su t̄n be n̄ni sō, domi sa ka bu arukawani bɔkua kɔ. Sa b̄rua ka Yinni Gusunɔn ȳsiru ma sa n̄ bu gāanu kuamme. ²⁰ Tilasiwa su ka bu deri. Ma n̄ kun mɛ, sa ko Yinni Gusunon moru seeya. ²¹ Yen sō, wee ye sa ko bu kua. Ba ko n̄ da sun dāa kasuewa kpa ba n̄ da sun nim takirrie.

²² Ma Yosue u Gabaonigii be kpuro sokusia. Ye ba tunuma u bu bikia u nee, mban s̄na i sun weesu kua, i nee, i weewa tontonden di. Ma sa deema i wāa besen turuku. ²³ Tɛ i kua b̄rurobu bɛɛ kpuro. I ko i n̄ sãawa besen yobu, kpa i n̄ da nim takiri, i dāa kasu besen Yinnin sãa yerun sō.

²⁴ Ma Gabaonigii be, ba nee, wee yèn sō sa kua mɛ. Sa nua ma Gusunɔ wunen Yinni u win s̄m kowo M̄wisi wooda wɛ u bɛɛ tem mɛ kpuro wɛ kpa i men t̄mbu kpuro go be i ka gesi yinna kpuro. Yen s̄na sa ka

besen wāaru nanda. ²⁵ Tɛ, wee sa wāa wunen n̄muɔ. A ka sun koowo nge mɛ n̄ weene.

²⁶ Ma Yosue u n̄ wure Isireliba bu bu go.

²⁷ Adama u bu sure ba n̄ da dāa kasu kpa bu nim takiri Isireliban sō ka ben yākunun sō yam mi Yinni Gusunɔ u koo ra ḡsi bu n̄n sã. Sere ka gis̄n gis̄o Gabaonigibun bibun bwese tera, ta s̄mbu te m̄.

Isireliba ba Amɔreba kamia

10

¹ Adoni Sedeki, Yerusalemun sunɔ u nua ma Yosue u Ayi kamia u ye kpeerasia u yen sunɔ go, nge mɛ u raa Yeriko ka yen sunɔ kua. U maa nua ma Gabaonigibu ba ka Isireliba arukawani bɔkua, ba wāa ben suunu sōɔ. ² Yeniba kpuron sō u nanda gem gem, domi Gabaoni wuu b̄kawa nge sin mi tem ȳrobu ba ra n̄ wāa. Ga maa Ayi kere. Yen biru gen t̄mbu kpuro tabu durɔ w̄rugɔbara. ³ Yen s̄na Adoni Sedeki, Yerusalemun sunɔ wi, u sinam beni ḡria. Beya Hohamu Hebronin sunɔ, ka Pireamu Yaamutin sunɔ, ka Yafia Lakisin sunɔ ka Debiri Egononin sunɔ. ⁴ U nee, bu na win mi, kpa bu n̄n somi bu ka Gabaoni wari yèn sō yen t̄mbu ba ka Yosue ka Isireliba arukawani bɔkua.

⁵ Nge mɛya Amareban sinambu n̄ɔbu be, ba menna ba ka ben tabu kowobu kpuro da ba ben sansani gira Gabaonin b̄kuɔ. Ma ba ye w̄ri. ⁶ Ma Gabaonigibu ba Yosue s̄mɔ ḡria win sansaniɔ Giligaliɔ ba nee, a ku wunen n̄ma wuna bese wunen bwāabun min di. A na fuuku a sun faaba ko, a sun somi. Domi Amɔreban sinambu kpuro be ba wāa guunun bera gia, ba menna ba sun w̄rima.

⁷ Ma Yosue u seewa saa Giligali min di, ka win tabu kowobu kpuro b̄ɛ sō tabu durɔ w̄rugɔba ba wāa. ⁸ Yinni Gusunɔ u n̄n sōɔwa u nee, a ku bu nasia domi na nun bu n̄mu b̄ria. Ben goo sari wi u koo ȳra wunen wuswaaɔ.

⁹ Yosue ka win t̄mbu ba sanum sō w̄ku giriru. Ma ba Amɔreba w̄ri suaru sōɔ.

¹⁰ Yera Yinni Gusunɔ u dera Amare be, ba burisina Isireliban wuswaaɔ. Ma Isireliba ba bu go go gem ka tia Gabaonin b̄kuɔ. Ba ben gabu naa sw̄i ba go B̄ti Horonin swaaɔ sere ba ka tura Asekao ka Makedao. ¹¹ Sanam mɛ ba Isireliba duki suurimɔ B̄ti Horonin swaaɔ, ye ya saramɔ guurun di, miya Yinni Gusunɔ u dera guru kpee bakanu nu bu w̄rikim̄ wallun di nu gooom, sere ba ka tura Asekao. Be guru kpee ni, nu go, ba dabi ba kere be Isireliba ba go.

¹² D̄ma te Yinni Gusunɔ u Isireliba Amɔreba n̄mu b̄ria, Yosue u n̄n kana Isireliban n̄ni biru u nee, a de s̄ɔ u ȳra sau Gabaonin deedeeru kpa suru u maa ȳra Ayalonin w̄wan deedeeru.

¹³ Ma sɔɔ u yɔra sɛɛ, mɛya maa suru u yɔra sere ba ka ben yiberɛ be kpuro kamia. Gari yi, yi yorua Yasarin tirerɔ, yi nɛɛ, sɔɔ u yɔra wɔllun suunu suunukaɔ. U n ka dubu sɛnde nge sɔɔ teerun saka. ¹⁴ Tɔru gara kun maa naare nge te, tɛ sɔɔ Yinni Gusunɔ u tonun gere wuru mɛ, dama te u Isireliba sanna mi.

¹⁵ Yen biru Yosue u gɔsira u da win sansaniɔ Giligaliɔ, wi ka Isireliba kpuro.

Yosue u Amɔreban

sinambu naɔbu ye go

¹⁶ Saa ye sɔɔ, sinambu naɔbu be, ba kpikiru sua ba da ba kukua kpee wɔruɔ Makedaɔ. ¹⁷ Yera goo u na u Yosue sɔɔwa ma sinam be, ba waa kpee wɔru gen mi. ¹⁸ Ma Yosue u nɛɛ, i ge kɛnuɔ ka kpee bakanu kpa i kɔsobu yi mi. ¹⁹ Adama i ku tɛ mi, i yiberɛ be ba tie naa swiɔy kpa i ku de bu du ben wusɔ, domi Gusunɔ besɛn Yinniwa u sun bu nɔmu beria.

²⁰ Yosue ka Isireliba ba Amɔreba kpuro kamia, ma n kun mɔ be ba kpia ba duki sua ba kukua wuu si su gb̄araru mɔ sɔɔ. ²¹ Ma Yosuen tɔmbu ba wurama ka bari yɛndu win mi Makedaɔ. Tem mɛ sɔɔ, goo kun maa kaka u ben kɔsa gere.

²² Yen biruwa Yosue u nɛɛ, i man kpee wɔru ge wukio kpa i man sinambu naɔbu ye yarama. ²³ Ba bu yarama ba ka da Yosuen mi. Ba s̄awa wuu sinin sinambu, Yerusalemu ka Heboroni ka Yaamuti ka Lakisi ka Egoloni. ²⁴ Ye ba ka sinam be kpuro na Yosuen mi, yera u Isireliba kpuro sokusia u nɛɛ, be ba s̄a tabu kowobun wirugibu ba ka taa bi kua, bu na bu sinam ben w̄inu ka naasu taare.

Ma ba kua nge mɛ u gerua. ²⁵ Yosue u maa bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku berum ko, i de i n wɔrugɔru mɔ kpa i ku mwia kpana. Nge mesuma Yinni Gusunɔ u ko n da besɛn yiberɛba kpuro kue.

²⁶ Ye u gari yi gerua u kpa, ma u sinam be go u ben gonu bwɛ danu naɔbu sɔɔ. U nu deri mi sere n ka kua yoka. ²⁷ Yoka yera u wooda wɛ u nɛɛ, bu goo ni sarasio kpa bu nu kpɛɛ kpee wɔru ge sɔɔ. Yen biru ba kpee bakanu sua ba ka wɔru gen nɔɔ korua. Kpee ni, nu waa mi, sere ka gisɛn gisɔ.

Yosue u maa Amɔreban

wusu gasu mwa

²⁸ Yen tɔɔ tera Yosue u wuu ge ba mɔ Makeda wari u mwa. U gen sunɔ go ka tɔn be ba waa mi kpuro. Baa tɔn turo u n deri. U Makedan sunɔ wi kuawa nge mɛ u Yerikogii kua.

²⁹ Yen biru saa Makedan di, Yosue ka win tɔn be, ba da ba Libina wari. ³⁰ Ma Yinni Gusunɔ u bu wuu ge nɔmu beria. Ba gen tɔmbu go kpuro. Baa tɔn turo, ba n deri. Ma ba gen sunɔ kua nge mɛ ba Yerikogii kua.

³¹ Saa Libinan di Yosue ka win tɔmbu ba maa da ba Lakisi tarusi ba ye wari. ³² Ma

Yinni Gusunɔ u bu wuu ge nɔmu beria. Ye ba gu wari mɛ, yen sɔɔ yirusera ba gu kamia ba gen tɔmbu kpuro go. Baa tɔn turo, ba n deri, nge mɛ ba kua Libinaɔ. ³³ N deema Horamu Gesɛɛn sunɔ ka win tabu kowobu ba waa mi, ba Lakisigibu somimɔ. Adama Yosue u be kpuro kamia u bu go, u n ben goo deri.

³⁴ Saa Lakisin min diya Yosue ka win tɔn be, ba maa da Egoloniɔ ba ye tarusi ba wari. ³⁵ Yen dama tera ba wuu ge kamia, ma ba gen tɔmbu go nge mɛ ba kua Lakisiɔ.

³⁶ Egoloni min diya ba maa da ba Heboroni wari. ³⁷ Ma ba wuu gen tɔmbu mwɛɛra ba go go, ka gen sunɔn tii, ka sere maa gen baru kpaanugibu kpuro. Baa tɔn turo, ba n deri, ba bu gowa nge mɛ ba kua Egoloniɔ.

³⁸ Yen biru ba maa gɔsira ba da Debiriɔ. Ma ba ye wari ³⁹ ba kamia ba yen tɔmbu ka yen sunɔ ka yen baru kpaanugibu kpuro mwɛɛra ba go. Baa tɔn turo, ba n deri. Yosue u dera ba tɔn be kpuro gowa nge mɛ u Heboronigibu ka Libinagibu ka ben sinambu kua.

⁴⁰ U hera min tɔmbu gowa ka min sinambu wuu si su waa guunun bera gia ka si su waa sɔɔ yɛsan nɔm dwareɔ ka si su waa wɔwɔɔ ye ya waa nim wɔkun bera gia, ka sere maa si su waa gungunɔ. Baa tɔn turo u n deri. U bu gowa nge mɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni u nɔn sɔɔwa u ko. ⁴¹ Ma Yosue u maa wusu kpuro wari saa Kadasi Baanea ka Gasan di si su waa sɔɔ yɛsan nɔm dwareɔ gia n ka girari Gosɛnin bera gia Yudan temɔ sere n ka da Gabaoniɔ sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ⁴² U wuu si su waa mi kpuro mwɛɛra u sin sinambu kamia. Domi Gusunɔ Isireliban Yinniwa u bu sannammɛ. ⁴³ Yeniba kpuron biru Yosue ka win tɔmbu ba gɔsirama ben sansaniɔ Giligaliɔ.

Yosue u Yabini ka win bɔrɔba

kamia

11

¹ Saa ye Yabini, Hasorin sina boko u nua ma Yosue ka wigibu ba tabu dimɔ, yera u sɔmɔbu gɔra Yobabu, Madonin sunɔn mi ka Simuronin sunɔn mi ka Akusafun sunɔn mi, ² ka sere sinam be ba waa guunun bera gia, sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, ka be ba waa Yuudenin wɔwɔɔ daa bure te ba mɔ Genesaretin sɔɔ yɛsan nɔm dwareɔ gia, ka be ba waa batuma ye ba mɔ Sefalaɔ, ka maa Dorin bera gia, nim wɔkun bakuɔ sɔɔ duu yeru gia. ³ Mɛya u maa Kananiba nɔsia be ba waa Yuudenin sɔɔ yari yeru gia ka gen sɔɔ duu yeru gia. Beya Amɔreba ka Hɛtiba ka Feresiba ka Yebusiba be ba waa guunun bera gia, ka Hefiba be ba waa guu te ba mɔ Hɛɛmɔɔn gaaɔ Misipan temɔ. ⁴ Sinam be kpuro ba seewa ka ben tabu kowo dabi dabinu nge yani sɛeri yi yi waa nim wɔkun bakuɔ. Mɛya ba maa tabu kekeba mɔ ka dumi dabi dabinu. ⁵ Ma ba nɔɔ tia kua ba na ba ben

sansani gira Meromun daarɔ bu ka Isireliba wɔri.

⁶Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u neɛ, a ku ben berum ko. Sia amadaare kon beɛ bu nɔmu sɔndia, kpa i bu mwɛeri i go, kpa i ben dumin naa sɔinu bɔɔri, yen biru i ben tabu keke be dumi gawe dɔɔ meni.

⁷Saa yera Yosue ka win tabu kowobu ba da ba tɔn be wɔri subaru sɔɔ Meromun daaru mi. ⁸Yera Yinni Gusunɔ u bu beri ben nɔmaa ba bu kamia. Be ba duki sua ba bu naa swii sere wuu bɔkɔ ge ba mɔ Sidoniɔ sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ka sere Miserefɔti Maimuɔ ka Misipan wɔwaɔ sɔɔ yari yeru gia. Ba bu gowa mam mam, baa tɔn turo ba ti dere u sia. ⁹Yosue u kuawa nge me Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa. U tɔn ben dumin naa sɔinu bɔɔra ma u tabu keke be dumi gawe mi dɔɔ meni.

Ba Hasori mwa

¹⁰Ye Yosue u gasirama, yera u wuu ge ba mɔ Hasori wɔri u mwa u gen sunɔ go. N deema wuu gera ga sɔa bera min wuu maro gen mi ben sina boko u waa. ¹¹Yosue u dera ba gen tambu kpeerasia mam mam, ma ba gu dɔɔ meni. ¹²Ma ba sinam ben wuu si su tie wɔri ba sin sinambu ka sin tambu kpuro kpeerasia. Ba kuawa nge me Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u Yosue sɔɔwa. ¹³Adama ba ti wuu si su waa gungunu wɔllɔ dɔɔ meni, ma n kun mɔ Hasori ye. ¹⁴Ye ba tɔn be kpuro go ba kpa, yera ba ben dukia ka ben yaa sabenu gura ba tii koosi. ¹⁵Yosue u dera ba kua nge me Yinni Gusunɔ u win sɔm kowo Mɔwisi sɔɔwa u ko. U ti yen gaa bure.

Yosue u Kananin tem kpuro

mwa

¹⁶Nge meya Yosue u ka Kananin tem me kpuro mwa, men guunun bera gia ka men sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia ka Gosenin tem kpuro, ka Sefalan bera gia, ka Yuudenin wɔwa gia, ka sere guu ni nu waa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ka bera min batuma. ¹⁷Sinam be ba kamia mi, ben wusu wawa saa guu tɛn mi gaanu ku ra kpin bera gian di Seirin bɔkuɔ, sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia n ka girari Baali Gadis ye ya waa Libanin wɔwaɔ guu te ba mɔ Heemɔɔn gaarɔ sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ¹⁸Ba ka sinam be tabu kua n te ba sere bu kamia be kpuro. ¹⁹Tɔn be kpuro sɔɔ, Hefi be ba waa Gabaoniɔ tonawa ba ka Isireliba dora. Be ba tie Isireliba ba bu wɔriwa ba go mam mam. ²⁰Domi Yinni Gusunɔ u dera sin tambun gɔrusu babia ba ka Isireliba tabu kua, kpa Isireliba bu wa bu ka bu kpeerasia mam mam ba kun ben wɔnwɔndu kue, nge me Yinni Gusunɔ u win sɔm kowo Mɔwisi sɔɔwa.

²¹Saa ye sɔɔ, Yosue u maa seewa u Anakiba wɔri be ba waa guunun bera gia Heboroniɔ ka Debiriɔ ka Anabuɔ ka sere be ba waa

Yuda ka Isirelin guunun bera gia, u bu kpeerasiawa mam mam be ka ben wusu, ²²ma n kun mɔ be ba duki sua ba da Gasɔɔ ka Gatidɔ ka Asidaduɔ. ²³Nge meya Yosue u ka Kananin tem me kpuro mwɛera nge me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa. Yen biru u mu banu kua. U Isireliban bwese kera baayere yegim wɛ. Saa ye sɔɔra ba tabun baa deri ba wɛra.

Sinam be Isireliba ba kamia

12

¹Mɔwisin waati sɔɔ Isireliba ba sinam be ba waa Yuudenin sɔɔ yari yeru gia kamia. Ma ba bera min tem mwɛera me mu waa Yuudenin wɔwa kpuro sɔɔ saa daa te ba mɔ Aaɔɔn di sere n ka girari guu te ba mɔ Heemɔɔwɔ. ²⁻³Sinam ben turon yiira Sihoni. U sɔawa Amɔreban sunɔ. Win wuuwa Hesiboni. Wiya u mɔ kpuro saa Aroɛɛn di ye ya waa daa te ba mɔ Aaɔɔn goorɔ sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, sere n ka girari guu te ba mɔ Pisiqaa, saa min di sere Bɛti Yesimotio nim wɔku bɔrugun sɔɔ yari yeru gia, saa maa min di, n ka da daa te ba mɔ Yabɔkuɔ Amɔniban tem nɔɔ bura yero, ka Galadin tem bee tia sere daa bure te ba mɔ Genasariɔ. ⁴Turowa maa Ogu, wi u saa Basanin sunɔ. Wiya u tie Refan bweseru sɔɔ. U wawa Asitarotɔ, ka Edeɛ. ⁵Wiya u Basanin tem kpuro mɔ saa guu te ba mɔ Heemɔɔn di sere ka Salikɔ ka mi Gesuriban tem ka Maakagibun tem nɔɔ ga yɔra, ka Galadin tem bee tia mi Sihoni, Hesibonin sunɔn tem nɔɔ ga yɔra. ⁶Tem men tambu kpurowa Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo ka Isireliba ba go. Ma Mɔwisi u tem me Rubenin bwese kera ka Gadin bwese kera ka Manasen bwese keran sukum banu kua.

⁷Yosue ka win tambu Isireliba ba sinam be ba waa Yuudenin sɔɔ duu yeru gia kamia. Sinam ben tema mu waa saa Baali Gadin di Libanin guunun wɔwa sɔɔ, sɔɔ yɛsan nɔm geu, sere guu tɛn mi gaanu ku ra kpi te ta waa Seirin bɔkuɔ, sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. Tem meya Yosue u Isireliban bwese keru banu kua. ⁸Meya mu waa guunun bera gia ka sere Sefalan beran batumaɔ ka Yuudenin wɔwaɔ ka min guuna ka sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia mi gaanu ku ra kpi. Hetibara ba waa tem mi, ka Amareba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka sere maa Yebusiba. ⁹Sinam be ba maa kamia mi, ben wusu wee, siya Yeriko ka Ayi ye ya waa Betelin bɔkuɔ ¹⁰ka Yerusalemu ka Heboroni, ¹¹ka Yaamuti ka Lakisi, ¹²ka Egoloni ka Gesɛɛ, ¹³ka Debiri ka Gedɛɛ, ¹⁴ka Hɔɔma ka Aradi ¹⁵ka Libina ka Adulamu ¹⁶ka Makeda ka Beteli, ¹⁷ka Tapua ka Hefɛɛ, ¹⁸ka Afeki ka Lasaroni, ¹⁹ka Madoni ka Hasori ²⁰ka Simuronni Meroni ka Akusafu ²¹ka Tanaki ka Megido, ²²ka Kedesi ka Yokunɛamu ye ya waa guu te ba mɔ Kaamelio, ²³ka Dori ye ya waa Dorin guunun

bera gia, ka Goyimu ye ya wāa Giligalin bokuo,²⁴ ka Tirisa. Sinam be kpuro ba sāawa tēna ka tia.

Tem me mu tie

Isireliba bu mwa

13

¹ Yosue u tōko kua gem gem. Yera Yinni Gusunō u nūn sōwa u nēē, wee, a tōko kua. Adama tem me mu tie mu kpā me Isireliba ba ñ gina mwē. ² Meya Filisitiban tem ka Gesuriban tem ³ ka Afaban tem me mu wāa sōo yēsan nōm dware. Tem me kpuro mu sāawa Kananiban tem. Mu wāawa saa daa te ba mō Sikorin di te ta wāa Egibitin tem nōo bura yerō, sere Ekoronin tem nōo bura yerō sōo yēsan nōm geu gia. Men wuu marōwa Filisitiban sinambu nōobu ba wāa. Wuu siya Gasa ka Asidodu ka Asikaloni ka Gati ka Ekoroni. ⁴ Kananin tem me mu maa tie bu mwa, mu wāawa saa Mearan di ye ya sāa Sidonigibun wuu, n ka girari Afekiō Amareban tem nōo bura yerō, ⁵ ka maa Gibaligibun tem, ka sere Libanin tem kpuro sōo yari yeru gia, saa Baali Gadi ye ya wāa guu te ba mō Heemōon gāaron di n ka girari Hamatin duu yerō, ⁶ ka sere Libanin guunun bera gia n ka da Miserefoti Maimuō mi Sidonigibu ba wāa. Ne, Yinni Gusunō kon bu tem men tōmbu gira kpa a bu tem me bonu kua ka tete nge me na nun yiire a ko. ⁷ Ben bwese kerī nōoba nne ye ka Manasen bwese keran sukum be ba ñ daa gāanu wa, bera kaa tem me bonu kua.

Ba tem me mu wāa Yuudenin

sōo yari yeru gia bonu kua

⁸ Mōwisi, Gusunōn sōm kowo u Rubenin bwese kera ka Gadiba ka Manasen bwese keran sukum tem bonu kua me mu wāa Yuudenin daaron sōo yari yeru gia. ⁹ Ben tem me, mu wāawa saa Aroēn di ye ya wāa daa te ba mō Aanōon gooro, sōo yēsan nōm dware gia n ka da wuu ge ga wāa daa ten wōwan suunu sōo, sere Diboniō Mēdiban batuma sōo, ¹⁰ ka wuu si Sihoni Amōreban sina boko wi u wāa Hesiboniō u mō n ka girari Amōniban tem nōo bura yerō, ¹¹ ka Galadiō ye ya sāa Gesuriba ka Maakagibun tem ka sere guu te ba mō Heemōowō, ka Basaniō n ka girari Salikaō, ¹² ka sere sina boko Ogun temō wi u raa wāa Basaniō u bandu dii Asitarōtuō ka Edeēo. Wiya u tie Refan bweseru sōo. Sinam be yiru kpurowa Mōwisi u kamia u ben tem mwēera. ¹³ Adama Isireliba ba ñ Gesuriba ka Maakagibu gire. Yen sōna bwesenu yiru ye, ya wāa Isireliban suunu sōo sere ka gisōn gisō.

¹⁴ Lefin bwese kera tōnawa ba ñ tem wē mi ba ko n wāa. Domi Gusunō u dera be ka ben bibun bweseru ba yākunun sukum

dimō, yera ya kua ben tubi nge me u raa bu sōowa.

¹⁵ Tem me Mōwisi u Rubenin bwese kera wē yenu ka yenu, ¹⁶ meya mu wāa saa Aroēn di ye ya wāa daa te ba mō Aanōon gooro, n ka da wuu ge ga wāa wōwa yen suunu sōo ka batuma ye ya wāa Mēdiban bokuo, ¹⁷ ka Hesiboni ka wuu si su wāa batuma ye sōo. Siya Diboni ka Bamōtu Baali ka Beti Baali Mēoni, ¹⁸ ka Yahasi ka Kedemōti, ka Mefati, ¹⁹ ka Kiriataimu ka Sibima ka Sere Hasasaa ye ya wāa guurō te ta wāa wōwao, ²⁰ ka Beti Peori ka guu te ba mō Pisigan bera gia ka Beti Yesimōti, ²¹ ka sere Sihoni Amōregii wi u raa bandu dii Hesiboniōn wuu si su wāa batuma sōo. N deema Mōwisi u sunō wi kamia, ka Madianiban sinambu. Beya Efi ka Rekemu ka Suri ka Huri ka Reba. Be kpurowa ba raa Sihoni sāmō. ²² U maa dera ba Balamu Beorin bii go wi u sāa soro. ²³ Rubenin bwese keran tem men nōo ga yōrawa sere Yuudenin sōo duu yeru gia. Beya ba wuu si ba sia sia mi kpuro mō.

²⁴ Tem me Mōwisi u Gadin bwese kera wē meya mu wāa ²⁵ saa Yaseen di ka Galadin wusu kpuro ka wuu si su wāa Amaniban tem sukum sōo n ka girari Aroēēo, Raban sōo yari yerun deedeeru. ²⁶ Mēya mu maa da saa Hesibonin di n ka girari Ramati Misipeō ka Betonimuo, saa maa Mahanaimun di, n ka girari Debirin tem nōo bura yerō, ²⁷ ka Yuudenin wōwan wuu sini, Beti Haramu ka Beti Nimura ka Sukōtu ka Safoni. Wuu siya su raa sāa sina boko Sihonin wusu, wi u raa sō Hesiboniō. Yuudenin daara ta sāa tem men nōo bura yeru sere n ka da daa bure te ba mō Genesareti. ²⁸ Wuu si ba sia mi, siya su kua Gadin bwese keran tubi.

²⁹ Tem me Mōwisi u Manasen bwese keran sukum wē mu n saa ben tubi, ³⁰ meya mu wāa Mahanaimun sōo yēsan nōm geu gia. Tem meya Basanin tem kpuro mi sina boko Ogu u raa bandu dii ka sere Yairin wusu kpuro. Sin geera sāawa wata. ³¹ Tem meya, mu maa Galadin tem sukum mō ka Asitarōtu ka Edeē, wuu si su raa sāa sina boko Ogun wusu. Tem me kpurowa ba Makiri, Manasen biin bwese keran sukum wē.

³² Mōwisi u tem me bonu kuawa sanam me u wāa Mōabun temō Yuudenin sōo yari yeru gia Yerikon deedeeru. ³³ Adama u ñ Lefin bwese kera tem gam wē. U bu sōowa bu ko Gusunō ben Yinnin yāku kowobu. Yeya ya ko n sāa ben tubi, nge me Yinni Gusunō u gerua.

Ba Yuudenin sōo duu yerun

bera bonu kua

14

¹ Yāku kowo Eleasaa ka Yosue, Nunin bi, ka Isireliban bwese kera baayeren guro

gurobu bera ba Isireliba tem bənu kua. Wee nge me ba mu bənu koosina. ² Bwese kera nəba nne ka Manasen bwese keran sukum ye ya tie ye ya n daa tem wa, yera ba tem me bənu kua. Tetewa ba ka mu bənu kua nge me Yinni Gusunə u Məwisi səwa bu ko. ³ N deema Məwisi u raa Isireliban bwese kera yiru ka Manasen bwese keran sukum tem wē Yuudenin səo yari yeru gia. Adama u n Lefiba tem gam wē, ⁴ ma n kun me wusu gasu ka sin kpara yenu. Manase ka Efaraimu ba səawa Yosəfun bibu. Bera ba kua bwese kera yiru. ⁵ Isireliba ba tem me bənu kuawa nge me Yinni Gusunə u Məwisi səwa.

⁶ Səo teeru Yudan bibu ba Yosue deema Gilligalia. Ma Kalebu, Yefune Kenisin bii, u Yosue səwa u nne, wunen tii a yaaye ye Yinni Gusunə u win sam kowo Məwisi səwa ne ka wunen səo Kadesi Baaneə. ⁷ Ne Kalebu, wəo weeruwa na mə sanam me Məwisi Gusunən sam kowo u man gəra Kadesi Baanean di n na n tem me bəsu bəsu n men saria meeri. Na na na bəsu na meera. Ma na wura na nən səwa mam mam ye na wa. ⁸ Adama be ba man yəsirima na ka tem me meirim na mi, ba dera tomba tem me bwəra yara. Adama ne, na Gusunən gere mem nəwawa mam mam. ⁹ Yen dama tera Məwisi u bərua u nne, bera mi nen tii na meirim da mi, ya koo ko ne ka nen bibun bweserugia sere ka baadomma yən sə na Gusunən gere mem nəwawa mam mam. ¹⁰ Yen wəo weeru ka nəabuwa mini ye Yinni Gusunə u ka Məwisi gari yi səwa saa ye be se Isireliba sa wāa ghaburə. Saa maa dama ten diya Yinni Gusunə u man kəsu nge me u nə mwəeru kua sere na ka gisə wəo wene ka nəbu tura. ¹¹ Ka me, na dam mə sere ka gisə n ka tabu da, n kun me n ka səmburu garu ko, nge me na raa mə sanam me Məwisi u man gərima n tem men saria meeri. ¹² Yen sə tē, a man guunun bera gia wēyo mi Yinni Gusunə u man nə mwəeru kua. Na nən səwa ma Anakin bwesera ta wāa bera mi. Ba ben wusu gbəranu toosiwa mam mam. Yen sə, Gusunə u n ka man wāa, kon tem me mwa nge me win tii u gerua.

¹³⁻¹⁴ Yosue u Kalebu Yefune Kenisin bii domaru kua. Ma u nən Heboronin bera wē. Yera ya kua wigia yən sə u Gusunə ben Yinnin gere mem nəwawa mam mam. ¹⁵ Heboroni yera ba ra raa soku Ariban wuu. Ariba wi, u yisuru yara Anakin bweseru səo.

Yeniba kpuron biruwa Isireliba ba wēra ba n maa tabu kue.

Tem me ba Yudan bwese kera

wē

15

¹ Tem me ba Yudan bwese kera wē, men səo yəsan nəm dwaru gia mu yərawa Edamun tem nəo bura yerə. Mi gia n səawa batuma

mi gəanu ku ra kpi. Yera ba sokumə Sini. ² Bera min nəo bura yeru ta toruawa saa nim wəku bəru guun di ³ ma ta da gunguu te ba mə Akarabimuwə ka Siniə sere ka Kadesi Baaneə. Saa maa min di, ta da Hesironiə ka Adariə sere ka Kaakaə. ⁴ Saa min di ta da Asiməon bera gia n ka da Egibitin daarə, ma ta daa te swi sere nim wəku ge ba mə Məditeranə. Nge meya Yudan tem nəo bura yeru ta səa səo yəsan nəm dwaru gia.

⁵ Səo yari yeru gia nim wəku bəru guuwa ga səa men nəo bura yeru, n ka girari mi Yuudenin daara ra nim sure.

⁶ Saa min di, men səo yəsan nəm geu gian nəo bura yeru ta dawa Beti Hogulaə ka Beti Araban səo yəsan nəm geu n ka girari Bohanin kperə. Bohani wi, u səawa Rubenin bii. ⁷ Saa min di, ta maa da Debirio, Akəon wəwan bəkuə. Saa min di ta da səo yəsan nəm geu gia sere Gilligalin bəkuə, Adumimun guurun deedeeru, yen daaru səo yəsan nəm dwaru gia, n ka da Eni Seməsin bwiin bəkuə, sere ka Eni Rogelio. ⁸ Saa min di, ta sara ta da Beni Hinəmun wəwəə, Yebusin səo yəsan nəm dwaru gia, ye ba maa sokumə Yerusalem, ka sere guu ni nu wāa wəwa yen səo duu yeru gia, ka mi Refan wəwa ya yəra səo yəsan nəm geu gia. ⁹ Saa maa min di ta da ta Nefitoan bwii girari n ka da wuu si su wāa guu te ba mə Eforoniə, n ka maa da sere Balaə ye ba maa sokumə Yarimun wuu. ¹⁰ Saa Balan di, ta maa da səo duu yeru gia n ka girari Seirin guuru gia ka guu te ba mə Yarimun səo yəsan nəm geu gia Kesalonio, ma ta da Beti Seməsiə ka Tinnəə, ¹¹ ka Ekoronin səo yəsan nəm geu gia, n ka da Sikoronio ka guu te ba mə Balaə gia sere Yabunəliə ma ta yəra nim wəku ge ba mə Məditeranə.

¹² Nim wəku ge ya, ga səa tem men nəo bura yeru səo duu yeru gia.

Nge meya ba Yudan tem men nəo bura yenu yi yi.

¹³ Ba Kalebu Yefunen bii Yudan tem gam wē nge me Yinni Gusunə u Yosue səwa. Ba nən Ariban wuu wē ye ba maa mə Heboroni. Ariba wi, u səawa Anakiban sikado. ¹⁴ Kalebu wi, u Anakiban bwesenu ita gira. Bera Sesəba ka Akimaniba ka sere Talimaiba. ¹⁵ Heboronin diya u seewa u da u Debirigibu wəri. Wuu gəra ba ra raa soku Sefən wuu. ¹⁶ Ma Kalebu u nne, wi u kpia u Sefən wuu kamia, yərowa u koo win bii wəndia Akusa kē u sua kurə. ¹⁷ Yera Otinieli, Kalebu məo Kenasin bii, u wuu ge kamia. Ma Kalebu u nən win bii wəndia wi wē kurə. ¹⁸ Sanam me kurə wi, u dua Otinilin yenəu u kpa, yera u nən bwisi kə u nne, a doo a tem bikia nen tundon mi. Adama kurə win tii u da win tundo Kalebun mi. Ye u tura mi, u sara saa win ketekun di. Yera Kalebu u nən bikia u nne, mba a kī. ¹⁹ Ma u wisa u nne, a suuru koowo a man bwii kē. Domi bera ye

a man wē sōo yēsān nām dwaru gia, nim sari mi.

Ma Kalebu u nūn bwii wē yi yi wāa guuno ka wōwāo.

²⁰ Tem mē ba sia sia mini kpurowa mu kua Yudan bwese keran tubi.

²¹ Wuu si su wāa Edōmun tem nōo bura yeru gia Yudaban tem sōo yēsān nām dwaru gia, siya Kabisēeli, ka Edeē ka Yaguri, ²² ka Kina, ka Dimāna, ka Adada, ²³ ka Kedesi, ka Hasori, ka Itinani, ²⁴ ka Sifu, ka Telemu, ka Bealotu, ²⁵ ka Hasori Hadata, ka Keriotu Hesironi ye ba maa sokumō Hasori, ²⁶ ka Amamu, ka Sema, ka Mālada, ²⁷ ka Hasori Gada, ka Hesimōo, ka Beti Paleti, ²⁸ ka Hasaa Suadi, ka Beri Seba, ka Bisotia, ²⁹ ka Bala, ka Iyimu, ka Asemu, ³⁰ ka Elitoladi, ka Kesili, ka Hōoma, ³¹ ka Sikilagi, ka Madimana, ka Sansana, ³² ka Lebaoti, ka Silimu, ka Aini, ka Rimōo. Wuu si kpuro su kuawa tena tia sari, gen baagere ka gen baru kpaanu.

³³ Wuu si su maa wāa wōwa sōo, siya Esitaoli, ka Sorea, ka Asina, ³⁴ ka Saŋoa, ka Eni Ganimu, ka Tapua, ka Enamu, ³⁵ ka Yaamuti, ka Adulamū, ka Soko, ka Aseka, ³⁶ ka Saaraimu, ka Aditaimu, ka Gedera, ka Gederotaimu. Si maa, su kuawa wōkura nne, gen baagere ka gen baru kpaanu. ³⁷ Ka Senani, ka Hadasa, ka Migidali Gadi, ³⁸ ka Dilani, ka Misipe, ka Yokuteeli, ³⁹ ka Lakisi, ka Bosikati, ka Egoloni, ⁴⁰ ka Kaboni, ka Lasimasi, ka Kitilisi, ⁴¹ ka Gederotu, ka Beti Dagoni, ka Naama, ka Makeda. Si maa, su kuawa mi wōkura nōobu ka tia, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁴² Ka maa Libina, ka Eteē, ka Asani, ⁴³ ka Yifuta, ka Asina, ka Nesibu, ⁴⁴ ka Keila, ka Akisibu, ka Maresa. Ma si kpuro su maa kua nōoba nne, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁴⁵ Ka maa Ekoroni, ye ka yen wuu marosu ka yen baru kpaanu. ⁴⁶ Ka sere wuu marosu ka baru kpaanu ni nu ka Asidōdu sikereŋe ka ni nu wāa Ekoroni ka nim wōku ge ba mō Mediteranenēn baad sōo, ⁴⁷ ka Asidōdu, ka Gasa, ka sin wuu marosu ka baru kpaanu, n ka girari Egbitin daarō sere n ka da nim wōku ge ba mō Mediteranenē.

⁴⁸ Wuu si su maa wāa guuno, siya Samiri ka Yatiri ka Soko, ⁴⁹ ka Dana, ka Sanan wuu, ge ba maa mō Debiri, ⁵⁰ ka Anabu, ka Esitemōa, ka Animu, ⁵¹ ka Goseni, ka Holoni, ka Gilo. Ma si, su maa kua wōkura tia, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁵² Ka Arabu, ka Duma, ka Eseani, ⁵³ ka Yanumu, ka Beti Tapua, ka Afeki, ⁵⁴ ka Humuta, ka Ariban wuu ge ba maa mō Heboroni, ka Siori. Ma si kpuro su maa kua nōoba nne, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁵⁵ Ka maa Maoni, ka Kaameli, ka Sifu, ka Yuta, ⁵⁶ ka Yisireeli, ka Yokudeamu, ka Saŋoa, ⁵⁷ ka Kaeni, ka Gibeā, ka Tinna. Si kpuro su maa kua wōkuru, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁵⁸ Ka sere maa Halulu,

ka Beti Suri, ka Gedori, ⁵⁹ ka Marati, ka Beti Anatu, ka Eletekonu. Si kpuro su sāawa nōoba tia, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁶⁰ Ka sere maa Baalin wuu ge ba maa mō Yarimun wuu, ka Raba. Ma si, su maa kua yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu.

⁶¹ Wuu si su wāa bera mi gāanu ku ra kpi, siya Beti Araba, ka Midini, ka Sekaka, ⁶² ka Nibusani, ka wuu mi bōra wāa, ka Eni Engedi. Si kpuro su kuawa wusu nōoba tia, gen baagere ka gen baru kpaanu.

⁶³ Adama Yudan bibun bweseru, ba n̄ kpiā ba Yebusiba gire be ba wāa Yerusalemu. Yen sōna ba wāa sere ka gisōn gisō, ka Yudaba sannu.

Tem mē ba Efaraimu

ka Manasen bwese kerī wē

16

¹ Tem mē ba Yosēfun bibun bweseru wē, men nōo bura yeru ta wāawa saa Yuudēnin di, Yerikon bōkuo, n ka da bwiiyō yi yi wāa Yerikon sōo yari yeru gia ghaburō, n ka girari Beteliō mi guunu wāa. ² Saa maa min di, ta da Lusiō ka Atarōtuō, Akiban tem nōo bura yerō. ³ Ma ta da sōo duu yeru gia mi Yafiletiban tem nu nōo yōra. Ma ta maa da Beti Horoniō ka Gesēo n ka girari nim wōku ge ba mō Mediteranenē. ⁴ Tem meya mu kua Yosēfun bibu Manase ka Efaraimun bweserun tubi.

⁵ Efaraimuba ba men sukum sua mēn nōo bura yeru ta wāa saa Atarōtu Adarin di sōo yari yerō sere n ka girari Beti Horoniō ye ya wāa gunguru wollo. ⁶ Min diya ta da nim wōku ge ba mō Mediteranenē. Sōo yēsān nām geu gia ta da Mikimetatin di sere Taanati Siloō sōo yari yeru gia, n ka girari Yanaōo. ⁷ Saa Yanaō di ta da Atarōtuō ka Naaratōo ka Yerikoō n ka girari Yuudēniō. ⁸ Sōo duu yeru gia maa, ta da saa Tapuan di n ka da Kanan daarō, n ka girari nim wōku ge ba mō Mediteranenē. Meni kpurowa ba Efaraimun bwese kerā wē. ⁹ Ma ba maa Manasen tem wusu gasu ka sin baru kpaanu sua ba bu sosia. ¹⁰ Efaraimuba ba n̄ Kananiba gire be ba wāa Gesēo. Ba bu deriwa ben suunu sōo ba yoo soma koosiamō sere ka gisōn gisō.

17

¹ Yosēfun bii gbiikoo Manase, wigibu ba maa ben tem bonu wa. N deema ba raa Makiri, Manasen bii gbiikoon bwese kera ben tem wē ko. Makiri wi, u sāawa tabu durō, wiya maa sāa Galadin tundo. Tem mē ba wa mi, meya Galadi ka Basani Yuudēnin sōo yari yeru gia. ² Manasen bibun bweserun kerī yi yi tie ba maa bu tem gam wē Yuudēnin sōo duu yeru gia. Bera Abiesēba ka Helekiba ka Asirieliāba ka Sikemuba ka

Hefeeba ka Semidaba. Be kpurowa ba sāa Yosefun sikadominu.

³ Galadi, Makirin bii, Manasen debubu u Efee mara. Efee wi, u Selofadi mara. Selofadi wi, u ñ bii tɔn durɔ mara, sere tɔn kurɔbu tɔna. Bii ben yisa wee. Mala ka Nɔa ka Hogula ka Milika ka Tirisa. ⁴ Beya ba da ba yaku kowo Eleasa deema ka Yosue Nunin bii, ka Isireliban guro gurobu ba nee, Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa bu maa sun tem wē besegibun suunu sɔɔ.

Ma ba bu tem me wē n kua ben tubi. ⁵ Yeya n dera Manase be, ba ka tem men suba wɔkuru wa, Galadi ka Basani baasi. ⁶ N ñ mɔ tɔn durɔbu tɔnawa ba tem me bonu kua, ka tɔn kurɔba be ba wāa bwese te sɔɔ. Ma Manasen bwese keran sukum mu sina Galadia.

⁷ Be ba wāa sɔɔ duu yeru gia, ben tem nɔɔ bura yeru ta wāawa saa Aseen di sere Mikimetatio Sikemun bɔkuu, ka Yaminiɔ n ka girari Eni Tapuagibun bera gia. ⁸ Bera ye, ya sāawa Manaseban tem. Adama Tapua ye ya wāa ben tem nɔɔ bura yeru mi, ya sāawa Efaraimuban wuu. ⁹ Nɔɔ bura yee te, ta maa dawa sere Kanan daarun sɔɔ yēsan nɔm dɔwaru gia. Wuu si su wāa mi, su sāa Efaraimubagisu baa me su ka wāa Manaseban tem. Ma ta da daa ten sɔɔ yēsan nɔm geu gia n ka girari nim wōku ge ba mɔ Mediteraneɔ. ¹⁰ Nge meya ba tem me bonu kua. Ma Efaraimun bwese kera ya wāa sɔɔ yēsan nɔm dɔwaru gia. Manasegia maa wāa sɔɔ yēsan nɔm geu gia. Nim wōku ge ba mɔ Mediterane, gera ga sāa tem yiru ye kpuron nɔɔ bura yeru sɔɔ duu yeru gia. Ma Aseeban tem ka Isakariban tem mu maa sāa ben nɔɔ bura yeru sɔɔ yēsan nɔm geu gia. Aseeban tem mu wāawa sɔɔ duu yeru gia, ma Isakarigibun tem maa wāa sɔɔ yari yeru gia. ¹¹ Yera ba Manaseba wusu gasu wē si su wāa Isakariban tem sɔɔ, ka Aseebagim sɔɔ. Wuu siya Beti Seani, ka Yibileamu, gen baagere ka gen baru kpaanu, ka sere maa Dori ka Eni Dori, ka Tanaki, ka Megido, gen baagere ka gen baru kpaanu. ¹² Adama Manaseba ba kpana bu Kananiba gira wuu sin min di, ma ba dera ba wāa ka be sannu. ¹³ Baa sanam me Isireliba ba dam kua, ba ñ kpia bu Kanani be kpuro gira, adama sɔm sēsogina ba bu koosia.

¹⁴ Yera Efaraimun bwese kera ka Manasen bwese keran sukum ba Yosue bikia ba nee, mban sɔna a sun tem besi tia tɔna wē, bese be Yinni Gusunɔ u domaru kua sa dabia.

¹⁵ Ma Yosue u bu wisa u nee, ñ n dabin na, ma Efaraimun guurun bera ya bese basa, ñ doo dāa sɔɔ mi Feresiba ka Refaba ba wāa ñ ti ayeru kasua.

¹⁶ Ma tɔn be, ba nùn wisa ba nee, geema, guurun bera mi gian tem kun sun turi. Yen biru Kanani be ba wāa wɔwɔɔ ba tabu keke sisugii yi dumi gawe mɔ. Meyya maa be ba

wāa Beti Seaniɔ ka yen baru kpaanu, ka sere maa be ba wāa Yisireelin wɔwɔɔ.

¹⁷ Ma Yosue u Efaraimun bwese kera ye ka Manasen bwese keran sukum me sɔɔwa u nee, ñ dabi, ñ maa dam mɔ. Yen sɔ, ñ ñ tem besi tia tɔna mu ko ñ sāa beegim. ¹⁸ Bera mi dāa sɔɔ ga wāa mi, yera ya ko ñ maa sāa beegia. ñ ko yen dāa ye bɔari kpa ñ Kanani be kamia baa me ba dam mɔ ba tabu keke sisugii yi mɔ, kpa tem me, mu ko beegim.

Tem me mu tie bu bonu ko

18

¹ Sanam me Isireliba ba Kananiba kamia, yera ba menna Silo. Ma ba kuu bekurugii te gira tɔn mi ba ra Yinni Gusunɔ sã. ² N deema Isireliban bwese kera nɔɔba yiruwa ya ñ gina tem wa. ³ Ma Yosue u bu sɔɔwa u nee, saa yerà ñ mara ñ sere da ñ tem me mwa me Gusunɔ been baababan Yinni u bese wē. ⁴ Yen sɔ, bwese kera baayere sɔɔ, ñ tambu ita ita gosio ñ bu gori bu tem me meerim da, kpa bu wa nge me ba koo mu burana burana kpa bu wurama bu man sɔ nge me ñ sã. ⁵ Ba koo mu bonu kowa wasi nɔɔba yiru. Adama Yudaba ba ko ñ wāawa mi ba wāa mi, sɔɔ yēsan nɔm dɔwaru gia, Yosefun bwese keri maa sɔɔ yēsan nɔm geu gia. ⁶ N ñ men na, ñ doo tē, ñ tem me bonu ko wasi nɔɔba yiru ye, kpa ñ na ñ man sɔ. Kpa su mu tete toosi Gusunɔ been Yinnin wuswaaɔ su ka wa me mu sã been baawuregim. ⁷ Adama Lefiba ba ñ ko ba ñ tem mɔ. Domi ba kon sã Yinni Gusunɔn yaku kowobu. N deema Gadi ka Rubenin bwese keri ka Manasen bwese keran sukum ba tem wa ko Yuudenin sɔɔ yari yeru gia me Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bu bonu kua.

⁸ Yen biru tɔn be, ba da ba tem me bukiana ba kua ye Yosue u bu sɔɔwa.

⁹ Ma ba ye kpuro yoru ye ba wa mi, ka nge me ba tem me ka men wusu burana burana ma ba wurama Yosuen mi Silo. ¹⁰ Yen biru Yosue u bu tem me bonu kua ka tete Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, u bwese kera baayere yen tem wē.

Tem me ba Benyamēn

bwese kera wē

¹¹ Tem me ba gbia ba tete toosi, Benyamēn bwese kera ya mu di. Ben tem me, mu wāawa Yudan bwese keragim ka Yosefun bwese kerigim baa sɔɔ. ¹² Sɔɔ yēsan nɔm geu gia, tem men nɔɔ bura yeru ta wāawa saa Yuudenin di ñ ka girari Yerikon sɔɔ yēsan nɔm geu gia, ma ta da guunun bera gia sɔɔ duu yero sere Beti Afeniɔ mi gāanu ku ra kpi. ¹³ Saa min diya ta da ta yōra Lusio ye ba ra maa soku Beteli, sɔɔ yēsan nɔm dɔwaru gia. Min diya ta maa da ta girari Atarotu Adariɔ. Ma ta guu te bewa te ta wāa Beti Horonin sɔɔ yēsan nɔm dɔwaro. Beti Horoni ye, ya

wāawa wōwa sōo. ¹⁴ Sōo duu yeru gia maa, ta dawa sōo yēsan nōm dwaru gia saa guu ten di n ka girari Baalin wuuō ge ba maa sokumō Yarimun wuu. Wuu ge, ga sāawa Yudaban wuu.

¹⁵ Sōo yēsan nōm dwaru gia maa, ta dawa sōo duu yeru gia saa Yarimun wuun di sere Nefitoan bwiiyo. ¹⁶ Saa maa min di, ta dawa guu te ta wāa Beni Hinōmun wōwan deedeeru, Refaban wōwan sōo yēsan nōm geu gia. Ma ta da Yebusiban guunun sōo yēsan nōm dwaru gia n ka girari Eni Rogelio. ¹⁷ Saa maa min di, ta dawa Eni Semesio sōo yēsan nōm geu gia ka Gellituo, ginguu te ba mō Adumimun deedeeru. Min di ta maa da sere Bohanin kperō. Rubenin biin yīsira ba ka kpee te sokumō. ¹⁸ Ma ta da Yuudenin wōwao guunun sōo yēsan nōm geu gia ¹⁹ sere ka Beti Hogulao sōo yēsan nōm geu gia mi Yuudenin daara suremō nim wōku bōruguuō, sōo yēsan nōm dwarō. ²⁰ Yuudenin daara ta sāa tem men nōo bura yeru sōo yari yeru gia.

Men nōra Benyamēen bwese keran tem mu yasum nē.

²¹ Wuu si su wāa tem me sōo, siya Yeriko ka Beti Hogula ka Emeki Kesisi, ²² ka Beti Araba ka Semaraimu ka Beteli, ²³ ka Afimu, ka Para, ka Ofara, ²⁴ ka Kefaa Amōnai, ka Ofini, ka Geba. Wuu si kpuro su sāawa wōkura yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu. ²⁵ Sin gasa, Gabaoni, ka Rama ka Berōtu, ²⁶ ka Misipe, ka Kefira, ka Mōsa, ²⁷ ka Rekeṃu ka Yiipeeli, ka Tareala, ²⁸ ka Sela, ka Elefu, ka Yebusi ye ba maa mō Yerusalemu, ka Gibeaa ka Kiriati. Si kpuro su sāawa wusu wōkura nne, gen baagere ka gen baru kpaanu.

Yeni kpurowa n kua Benyamēen bwese keran tubi.

Tem me ba Simeon

bwese kera wē

19

¹ Tem men bōnu yirusewa ya kua Simeon bwese keragia. Yudaban tema mu ka begim sikerene. ² Wuu si su wāa mi, siya Beri Seba ka Seba ka Mōlada, ³ ka Hasaa Suali, ka Bala ka Asemu, ⁴ ka Elitoladi, ka Betuli ka Hōoma, ⁵ ka Sikilagi, ka Beti Maakaboti ka Hasaa Susa, ⁶ ka Beti Lebaoti, ka Saruseni. Si kpuro su sāawa mi wusu wōkura ita, gen baagere ka gen baru kpaanu, ⁷ Aini, ka Rimōo, ka Eteē, ka Asani, si maa wusu nne, gen baagere ka gen baru kpaanu, ⁸ n ka da Balati Berio ye ba maa sokumō Ramati, Negebuo. Tem me ba sia sia mi kpuro, meya mu saa Simeon bwese keragam. ⁹ Yudaban tem sukuma ba Simeon bwese kera wē, domi Yudabagam me, mu kpā.

Tem me ba Sabulonin

bwese kera wē

¹⁰ Sabulonin bwese kera ya Kananin tem bōnu itase tete di. Ben tem me, mu dawa sōo yēsan nōm dwaru gia sere Saridio. ¹¹ Saa maa min di mu da mu nōo yōrawa sōo duu yeru gia Marelaō ka Dabesetio sere daru koka ye ya wāa Yokuneamun sōo yari yeru gia. ¹² Saridin bera gia maa tem men nōo bura yeru ta dawa sōo yari yeru gia sere Kisilati Taborio, n ka girari Dabaratio ka Yafiao. ¹³ Min di ta da Gita Efeeo ka Ita Kasinio n ka da Rimōwō sere Nea gia. ¹⁴ Ma ta da sōo yēsan nōm geu gia sere Hanatoni gia n ka girari Yifuta Elin wōwao. ¹⁵ Wuu si su wāa tem me sōo, su sāawa wusu wōkura yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu. Sin gasa, Katati ka Nahalali ka Simuroni ka Yideala ka Betelehemu. ¹⁶ Bera ye kpurowa ya kua Sabulonin bwese keragia.

Tem me ba Isakarin

bwese kera wē

¹⁷ Isakarin bwese kera ya maa Kananin tem men bōnu nne tete di. ¹⁸ Wuu si su wāa ye sōo, siya Yisireeli ka Kesulotu ka Sunemu, ¹⁹ ka Hafaraimu, ka Sioni, ka Anasarati, ²⁰ ka Rabiti, ka Kisioni, ka Abesi, ²¹ ka Remeti, ka Eni Ganimu, ka Eni Hada, ka Beti Pasesi. ²² Ma tem men nōo bura yeru ta maa da Taborio ka Sakasimao ka Beti Semesio n ka girari daa te ba mō Yuudenio. Wusu wōkura nōobu ka tia su sāa, gen baagere ka gen baru kpaanu. ²³ Bera ye kpurowa ya kua Isakarin bwese keragia ye ba wa bōnu sōo.

Tem me ba Aseen bwese kera

wē

²⁴ Aseen bwese kera ya maa Kananin tem men bōnu nōobuse tete di. ²⁵ Wuu si su wāa mi, siya Helikati, ka Hali, ka Beteni, ka Akusafu, ²⁶ ka Alameleki, ka Ameadi, ka Mikali. Tem men sōo duu yeru gia, men nōo bura yeru ta wāawa saa Kaamelin guurun di n ka girari daa te ba mō Sikori Libinatio. ²⁷ Sōo yari yeru gia maa, ta dawa saa Beti Dagonin di n ka Sabulonin bwese keran tem girari sere wōwao ye ba mō Yifuta Elio, ma ta da sōo yēsan nōm geu gia Beti Emekio ka Neyelio, ka Kabuluo, ²⁸ ka Abudonio ka Rehōbuo ka Hamōwōo ka Kanao. Ma ta yōra wuu bōko ge ba mō Sidonio. ²⁹ Min di ta maa da Rama gia ka sere Tirisio, wuu ge ba gbāraru koosi, sere n ka girari Hosao ma ta yōra nim wōku ge ba mō Mediteraneo, Akisibun berao. ³⁰ Wuu siniwa su maa wāa tem me sōo. Siya Uma ka Afeki ka Rehōbu. Wuu si su wāa tem me kpuro sōo, su sāawa yenda yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu. ³¹ Bera ye kpurowa ya kua Aseen bwese keragia ye ba wa bōnu sōo.

Tem me ba Nefitalin

bwese kera wē

³² Nefitalin bwese kera ya maa Kananin tem bonu naaba tiase tete di. ³³ Sōo yēsan nōm dwaru gia, mēn naō bura yeru ta wāawa Helēfun di sere Sananimun dāa sōowō n ka girari Adami Nekebuō ka Yabunēlio ka Lakumuō, ma ta yōra Yuudenio. ³⁴ Sōo duu yeru gia maa, tem mē, mu naō yōrawa Asinōtu Taborio ka Hukōkuō n da n Sabulonin bwese keran tem bēwa sōo yēsan nōm dwaru gia n ka girari Aseēn bwese keran temo sōo duu yeru gia. Sōo yari yeru gia daa te ba mō Yuudeni ta kua mēn naō bura yeru. ³⁵ Ben tem mē sōo, wuu si su gbāraru mō wee, Sidimu ka Seri ka Hamati ka Rakati ka Kinēreti, ³⁶ ka Adama ka Rama ka Hasori ³⁷ ka Kedesi ka Edēē ka Eni Hasori, ³⁸ ka Yireoni ka Migidali Eli, ka Horemu, ka Bēti Anati ka Bēti Semesi. Wuu si kpuro su sāawa yendu tia sari, gen baagere ka gen baru kpaanu. ³⁹ Bera ye kpurowa ya kua Nefitalin bwese keragia ye ba wa bonu sōo.

Tem mē ba Danun

bwese kera wē

⁴⁰ Danun bwese kera ya maa Kananin tem mēn bonu naaba yiruse tete di. ⁴¹ Wuu si su maa wāa ben tem mē sōo, siya Sorea ka Esitaoli ka Yiri Semesi, ⁴² ka Salabini, ka Ayaloni ka Yitila, ⁴³ ka Eloni ka Tinnata, ka Ekoroni, ⁴⁴ ka Eliteke, ka Gibetoni ka Balati, ⁴⁵ ka Yehudi, ka Bēnē Beraki, ka Gati Rimōō, ⁴⁶ ka Yaakonin daaru ka Rakoni, ka Yafon bera. ⁴⁷ Sanam mē Danuba ba wa yiberēba ba kpam ben tem mwēerimo, yera be, ba maa da ba Lesemu wōri ba yen tōmbu kpuro go. Ma ba yande sina mi, ya kua ben wuu. Yera ba ye ben sikadon yīsiru kā te ba mō Danu. ⁴⁸ Wuu si su wāa mi kpuro su kuawa begisu ka sin baru kpaanu.

⁴⁹ Sanam mē Isireliba ba tem mē bonu kua ba kpa, yen biruwa ba Yosue Nunin bii wigim wē. ⁵⁰ Wiya ba wuu ge ba mō Tinnati Seraki wē ye u bikia nge mē Yinni Gusunō u gerua. Wuu gera ga wāa Efaraimun guunun bera gia. Ma u gu bana sōnwa u sina mi.

⁵¹ Yāku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii ka sere maa Isireliban bwese kerin wirugiba ba Kananin tem mē kpuro bonu kua ka tete Siloō Yinni Gusunōn sāa yerun kōnnōwō. Ma ba bwese kera baayere wē bonu ye ya tete di. Mesuma ba ka tem mē bonu kua.

Wuu sin mi ba ra kpikiru de

20

¹ Yinni Gusunō u Yosue sōowa u nēē, ² a Isireliba sōowō bu wusu gosio sin mi ba ko n da kpikiru de nge mē na raa Mōwisi sōowa. ³ Bēēn suunu sōo, goo ù n win winsim go u kun kī, u koo kpī u da u kuke wuu sin teu sōo. Sanam mē, wi u nūn naa swīi u go, u ka mōru kosia, u n maa nūn goomō. ⁴ U n tura wuu

sin gagu sōo, u koo yōrawa wuu gen gbāra kōnnōwō mi guro gurobu ba ra siri, kpa u tii tusia u gere ye ya nūn deema. Saa ye sōo, ba koo nūn wāa yeru kasua wuu ge sōo. ⁵ Wi u maa nūn naa swīi mi, ù n tunuma wuu gen mi, ba n maa wianō yaramamō u sere nūn go. Domi u n kī u ka tōnu wi go. ⁶ Wuu gen bukurobu ba n nūn siri, miya u ko n wāa sere yāku kowo tōnwerō u ka gbi. Yen biruwa u koo den kpī u wura win wuu, u n tii mō.

⁷ Ma Isireliba ba wuu sini gosā mi ba ko n da kpikiru we. Siya Kedesi ye ya wāa Galileō, Nefitalin guunun bera gia, ka Sikemu ye ya wāa Efaraimun guunun bera gia, ka Ariban wuu ye ba mō Heboroni ye ya wāa Yudan guunun bera gia. ⁸ Yuudenin guru gio ba maa Besēē gosā Yerikon sōo yari yeru gia batumō mi gāanu ku ra kpī, Rubeniban tem sōo, ka Ramōti ye ya wāa Galadiō, Gadiban tem sōo, ka Golani ye ya wāa Basaniō Manaseban tem sōo. ⁹ Wuu siya ba gosā mi goo wi u n kī u ka tōnu go, u koo kpī u kpikiru da, n n Isirelin na, n n maa tōn tukon na, ba n nūn gire bu go. Ba n kpē bu nūn go ba kun nūn siri.

21

Wuu si ba Lefin bwese kera wē

(I maa mēerio Bandun Gari I, 6:39-66)

¹ Lefin bwese keran bukurobu ba na ba yāku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii ka Isirelin bwese kerī yi yi tien bukurobu deema ² Siloō Kananin temō. Ba nēē, Yinni Gusunō u Mōwisi wooda wē u nēē, u sun wusu wē mi sa ko n wāa ka sere maa kpara yenu.

³ Yera Isireliba ba wusu gasu gosā ben bwese kera baayeren tem sōo ka kpara yenu ba Lefiba wē nge mē Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa.

⁴ Ye ba wuu si bonu mō ka tete, Kehatin yenugibu be ba sāa Aroni yāku kowon bibu, beya ba gbīa ba tete di. Wusu wōkura itawa ba wa Yudaban tem sōo ka Simeōbagim sōo ka Benyameēbagim sōo. ⁵ Ben be ba maa tie yenu ge sōo, beya ba wusu wōkuru tete di si su wāa Efaraimuban tem sōo ka Danubagim sōo ka Manasen bwese kera ye ya wāa sōo duu yeru gian tem sōo. ⁶ Gēēsōnin yenugibu ba maa wusu wōkura ita tete di si su wāa Isakariban tem sōo ka Aseēbagim sōo, ka Nefitalibagim sōo ka Manasebagim sōo mē mu wāa Basaniō sōo yari yerō. ⁷ Mērarin yenugibu, be, ba maa wusu wōkura yiru tete di si su wāa Rubeniban tem sōo ka Gadibagim sōo ka Sabulonibagim sōo. ⁸ Mēya Isireliba ba kua ba ka Lefin bwese kera ye wuu si wē ka sin kpara yenu nge mē Yinni Gusunō u Mōwisi sōowa.

⁹⁻¹⁰ Lefin tōn be ba sāa Kehatin yenugibu Aronin bweseru sōo, beya ba gbīa ba tete di. Wuu si ba wa Yudaban tem sōo ka

Simeobagim sɔɔ, si wee. ¹¹ Ba bu Ariban wuu wɛ ge ba ra maa soku Heboroni ka gen kpara yenu. Anakiban sikado Ariban yisira ba ka gu sokumɔ. Ga wāawa Yudan guunun bera gia. ¹² Gen gberu kpaanebara ba raa Kalebu Yefunen bii wɛ. ¹³ Heboroni yen biru, ba maa bu Libina wɛ, ¹⁴ ka Yatiri ka Esitemɔ, ¹⁵ ka Holoni, ka Debiri, ¹⁶ ka Aini, ka Yuta, ka Beti Semesi. Si kpuro su sāawa wusu nɔɔba nne, gen baagere ka gen kpara yenu. Yudaba ka Simeoban tem sɔɔra si kpuro su wāa. ¹⁷ Benyamɛɛban tem sɔɔ, ba Gabaoni tete di ka Geba, ¹⁸ ka Anatotu ka Alimɔ. Wusu nɛwa mi, gen baagere ka gen kpara yenu. ¹⁹ Wuu si kpuro, si ba yāku kowo Aronin bweseru wɛ su sāawa wākura ita, gen baagere ka gen kpara yenu.

²⁰ Kehatin yenugii be ba tie Aronin bwese te sɔɔ, ba maa wusu wa Efaraimuban tem sɔɔ. ²¹ Siya Sikemu ye ya wāa Efaraimun guunun bera gia mi ba ko n da kpikuru de, ka Gesɛɛ, ²² ka Kibisaimu ka Beti Horoni. Si kpuro su sāawa wusu nne, gen baagere ka gen kpara yenu. ²³ Danuban tem sɔɔ, ba bu Eliteke wɛ ka Gibetoni, ²⁴ ka Ayaloni ka Gati Rimɔ. Si kpuro su sāawa wusu nne, gen baagere ka gen kpara yenu. ²⁵ Manasen bwese kera ye ya wāa sɔɔ duu yeru gian temɔ be, ba maa bu wusu yiru wɛ, Tanaki ka Gati Rimɔ, gen baagere ka gen kpara yenu. ²⁶ Wuu si ba bu wɛ mi kpuro su sāawa wākuru, gen baagere ka gen kpara yenu. ²⁷ Lefi be ba tie ba sāa Geesonin yenugibu, ba maa wusu yiru wa Manasen bwese kera ye ya wāa sɔɔ yari yeru gian temɔ. Wuu siya Golani, Basanin temɔ mi ba ko n da kpikuru de ka Besitara, gen baagere ka gen kpara yenu. ²⁸ Isakariban tem sɔɔ, ba bu Kisioni wɛ ka Dabarati, ²⁹ ka Yaamuti, ka Eni Ganimu. Si kpuro su kuawa wusu nne, gen baagere ka gen kpara yenu. ³⁰ Aseɛban tem sɔɔ, ba bu Mikali ka Abudoni ka Helikati ³¹ ka Rehobu wɛ. Si kpuro su kuawa wusu nne, gen baagere ka gen kpara yenu. ³² Nefitalibagim sɔɔ maa, ba bu Kedesi wɛ ye ya wāa Galilen temɔ, mi ba ko n da kpikuru de, ka Hamoti Dori, ka Kaatani. Siya su kua wusu ita, gen baagere ka gen kpara yenu. ³³ Wuu si Geesoni be, ba tete di mi, su sāawa wākura ita, gen baagere ka gen kpara yenu.

³⁴ Be ba sāa Merariba Lefin bwese te sɔɔ, ba maa bu wusu nne wɛ, gen baagere ka gen kpara yenu Sabuloniban tem sɔɔ. Wuu siya Yokuneamu ka Kaata ³⁵ ka Dimma ka Nahalali. ³⁶ Rubeniban tem sɔɔ ba bu wusu nne wɛ, gen baagere ka gen kpara yenu. Siya Besɛ ka Yasa, ³⁷ ka Kedemoti ka Mefati. ³⁸⁻³⁹ Gadiban tem sɔɔ, Merari be, ba maa wusu nne wa, gen baagere ka gen kpara yenu. Wuu siya Mahanaimu ka Hesiboni ka Yesɛ ka Ramoti ye ya wāa Galadin temɔ, mi

ba ko n da kpikuru de. ⁴⁰ Wuu si Merari be, ba tete di, si kpuro su sāawa wākura yiru.

⁴¹⁻⁴² Wuu si Lefin bwese keri yi wa Isirelin bwese keri yi yi tien mi, su kuawa weeraakuru yiru sari, gen baagere ka gen kpara yenu.

⁴³ Nge mesuma Yinni Gusunɔ u ka Isireliba tem me kpuro wɛ nge me u ben sikadoba nɔɔ mwɛɛru kua. Ma ba sina me sɔɔ, mu kua begim. ⁴⁴ Meya u maa dera ba wāa bori yendu sɔɔ, nge me u raa ben sikadoba nɔɔ mwɛɛru kua. U bu ben yibereba kpuro nɔmu beria. Ben goo sari wi u ka tii yina. ⁴⁵ Nge meya Yinni Gusunɔ u ka win nɔɔ mwɛɛ ni kpuro yibia ni u Isireliba kua, baa nin teeru ta n kam wɔra.

Isireliban bwese keri

yi yi wāa Yuudenin sɔɔ yari yeru gia,

yi gosira yin temɔ

22

¹ Yera Yosue u Rubeniba ka Gadiba soka ka Manasen bwese keran sukum me mu wāa sɔɔ yari yeru gia. ² U bu sɔɔwa u nɛɛ, ye Mōwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u gerua kpuro wee, i ye mem nɔɔwa ma i kua mam mam ye nen tii na beɛ yiire. ³ I n beɛgibu Isireliba deri baa fiiko tabu sɔɔ sere ka gisɔ. I Gusunɔ besen Yinnin gere mem nɔɔwawa. ⁴ Wee tɛ u dera beɛgibu ba wɛre tem me sɔɔ, nge me u raa gerua. Yen sɔ, i gosiro i wura tem me Mōwisi, Gusunɔn sɔm kowo u beɛn baawure bonu kua sɔɔ Yuudenin sɔɔ yari yeru gia, kpa i da i sina mi. ⁵ I n tura mi, i de i wooda ye Mōwisi u beɛ wɛ mem nɔɔwa mam mam. Yera, i Yinni Gusunɔ kɔ kpa i win woodaba mem nɔɔwa. I de i n ka nūn manine kpa i nūn sɔ ka beɛn gɔru kpuro ka beɛn bwisikunu kpuro.

⁶⁻⁸ Yen biru u bu domaru kua ma u nɛɛ, i gosiro beɛn temɔ ka beɛn yaa sabenu ka sii geesu ka wura ka sii gandu ka sii wōkusu. Arumani ye i gura beɛn yibereban min di gesi kpuro, i ye bonu koowo ka beɛn tɔn be i raa deri mi. I n maa yɛ ma Mōwisi u Manasen bwese keran sukum tem wɛ Basaniɔ Yuudenin sɔɔ yari yeru gia. Na maa ben sukum bonu wɛ sɔɔ duu yeru gee nge me na Isireliban bwese keri yi yi tie kua.

Ba yāku yeru bana Yuudenin bōku

⁹ Ma Rubeniba ka Gadiba ka Manase be, ba gosira ba da ben temɔ ba Isireliban bwese keri yi yi tie deri, Kananin tem mi. Ba da ba sina Galadin temɔ nge me Yinni Gusunɔ u gerua saa win sɔm kowo Mōwisin nɔɔn di. ¹⁰ Ye Rubeniba ka Gadiba ka Manaseban sukum ba Yuudenin daaru tura Kananin bera gia, yera ba yāku yee nanumguru bana daa ten bōku. ¹¹ Ma goo u na u Isireli be ba tie sɔɔwa u nɛɛ, wee Rubeniba ka Gadiba ka

sere Manaseban sukum ba yāku yeru bana Yuudenin bāku bēsen bera gee.

¹² Ye Isireli be ba tie ba nua me, yera be kpuro ba menna Siloō bu ka ben tundo bisibu tabu wōri. ¹³⁻¹⁴ Yera ba FINEESI yāku kowo Eleasaan bii gara Galadin tem mi, ka Isireliban bwese keri wāku ten baayeren wirugii bu ka Rubeniba ka Gadiba ka Manase be gari ko. ¹⁵ Ye ba tura mi, yera ba bu sōwa ba nēē, ¹⁶ ka Isireli be ba tie kpuron yīsira sa ka bēē bikiamō, mban sōna i Yinni Gusunō seesi i bēen arukawani kusia ye i ka nūn bāku. Domi i tii yāku yeru bania. ¹⁷ I yaaye ma Peorio sa tora ten bweseru kua ma Gusunō u sun seeyasia. Wee, sere ka gisō sa yen wahala mō. Yeni ya n bēē tura? ¹⁸ Wee tē, i nūn mem nōabu sariru koosi gisō. I n yē ma bēē Isireliba kpuro sōra win maru ya koo wōri sia. ¹⁹ I n maa yē tem mi i wāa mi, i n kpē i Gusunō sā, i gōsirama bēsen mi, mi win sāa yee dēerara wāa. Sa ko bēē tem wē. Yen sō, sa bēē kanamō, i ku Gusunō seesi. I ku maa sun seesi i yāku yeru garu bani. ²⁰ I yaayo sanam me Akani wi u wāa Serakin bweseru sō u tora ye u ka arumani sua ye ba nēē, goo u ku sua. Isireliba kpurowa Gusunō u seesi. Domi n n Akani tōna u gu dōma te, tora ten sō.

²¹ Ye ba gari yi gerua ba kpa, yera Rubeniba ka Gadiba ka sere Manaseba ba wisa ba nēē, ²² Yinni Gusunō turowa u wāa. Wiya u yē yēn sō sa kua me. Isireliba kpuro ba koo maa gia. Sā n Yinni Gusunō seesi sa nūn toran na, u ku de sa n wāa. ²³ Sā n maa yāku yee teni bana bēsen tiin sōn na, su ka yāku dōo mwaararuginu ko n kun me kēnuginu n kun me siarabuginu, Gusunōn tii u sun siri. ²⁴ Adama yēn sō sa tu kua wee, bēruma n sun mwa domi sa n kī amen biru bēen bibun bweseru tu bēsegibu sō tu nēē, mba n sun mōsine, bēse ka Gusunō Isireliban Yinni. ²⁵ Win tiwāa u bēē tem nōo burana, u Yuudenin daaru doke bēsen suunu sōo. Yen sō, sa n baa mō win sāaru sōo. Kpa a deema bēsen bibun bweseru ta Gusunōn sāaru deri bēen bibun sō. ²⁶ Yeniban saabuwa sa ka yāku yee teni bana, n n mō sa kī su tii yākuunu kua. ²⁷ Adama sa kīwa ta n sāa seeda bēsen bibun bweseru ka bēen bibun bweserun sō. Kpa tu bu sōsi ma sa ra Yinni Gusunō sā ka yākuunu. Be kpuro bā n seeda ye wa me, bēegibu ba n maa kpē bu nēē, bēsegiba kun baa mō Yinni Gusunōn sāaru sōo. ²⁸ Baa n n saa yeren na ba sun sōwa me, n n maa bēsen bibun bwesera ba sōwa me, ba koo kpī bu bu wisi bu nēē, i mēerio nge me bēsen sikadoba ba yāku yee teni bana nge te ta wāa Yinni Gusunōn sāa yera, adama ba n tu banē bu ka tii yākuunu kua mi. Seedan sōna ba tu bana. ²⁹ Yen sō, i n yē ma sa n gōru doke sa Yinni Gusunō seesi kpa su ko naane sarirugibu win mi, yāku yee tenin sō. Meya

sa n maa kī su yākuunu ko gam, ma n kun mō yāku yee ten mi, te ta wāa Yinni Gusunōn sāa yee dēerara.

³⁰ Sanam me yāku kowo FINEESI Eleasaan bii ka Isireliban guro gurobu ka ben yenu yērobu ba nua ye Rubeniba ka Gadiba ka Manaseba ba gerua, yera ben bwēra kpuna. ³¹ Ma FINEESI u Rubeniba ka Gadiba ka Manase be sōwa u nēē, gisō sa gia ma Yinni Gusunō u wāa ka bēē, domi i n nūn mem nōo sariru koosi. Meya win mōru ya n maa wōrimō bēse sōo yēn bērum sa raa mō.

³² Yen biru FINEESI wi, ka Isireliban guro guro be, ba gōsira Galadin di ba wura ba begibu sōwa ye ba nua mi kpuro. ³³ Ye begii be, ba nua me, ya bu dore. Ma ba Yinni Gusunō siara ba gōru gōsia ba nēē, ba n maa Rubenin bwese kera ye, ka Gadigia ye wōrimō bu ben tem kam koosia. ³⁴ Yen biruwa Rubeniba ka Gadiba ba nēē, yāku yee teni ta sāawa seeda bēse kpuron wuswāo ma Yinni Gusunō turowa u wāa.

Ma ba tu yīsiru kā, Seeda.

Yosuen gari dāaki

23

¹ Yinni Gusunō u Isireliba wōra ben yibēē be ba ka bu sikerenen nōman di. Ma ba wāa bōri yendu sō sere n ka te. Yosue u maa tōko kua gem gem. ² Yera u Isireliba kpuro sokusia ka ben guro gurobu ka ben wirugibu ka ben siri kowobu ka ben tabu sīnambu. Ma u bu sōwa u nēē, nē wee na tōko kua gem gem. ³ I maa wa nge me Gusunō bēen Yinni u bwese ni i deema mini kua. Wiya u ka bu tabu kua bēen sō u bu kamia. ⁴ Yen biru i wa nge me tem me sa mwa ka me sa n mwaabu kpa, na mu bōnu kua ka tete, ma na bwese kera baayerē yegim wē. Tem meya mu wāa saa Yuudenin di sōo yari yeru gia n ka girari nim wōku ge ba mō Mediteranēo, sōo duu yeru gia. ⁵ Tōn be ba wāa me sōo, Yinni Gusunō u koo bēē bu gira kpa ben tem me, mu ko bēegim, nge me win tii u gerua. ⁶ Yen sō, i temano, i hania koowo kpa i wa i wooda ye mem nōwa ye Mōwisi u yorua tireru sōo kpa i ku yen gaa gēerari baa fiko. ⁷ I ku ka bwese tuku ni nu wāa bēen suunu sōo arukawani bōke i suana. I ku yiira i nin būnu sā. I ku maa ka nin yīsa bōre. ⁸ Adama i n yē ma Yinni Gusunō tōnawa i ko n ka manine nge me i sāa sere ka gisō. ⁹ Domi u bwese danginu gira bēen suunu sōon di. Goo maa sari wi u kpīa u yōra bēen wuswāo sere ka gisō. ¹⁰ Bēen tōn turo u koo kpī u yibēē nōrōbu (1.000) go, nge me Gusunōn tii u nōo mwēeru kua, yēn sō u ra n wāa ka bēē tabu sōo. ¹¹ Yen sō i de i nūn kīa. ¹² I n nūn biru kisi i ka bwese ni nu wāa bēen suunu sōo nōo tia kua, i nin wōndiaba sua kurōbu kpa nin tii nu bēegibu sua kurōbu, ¹³ saa ye sōo, i n yē

ma u n̄ maa yiberɛ be giramɔ. U koo dewa ba n̄ s̄aa b̄ɛɛn yina. Ba ko n̄ b̄ɛɛ wahala m̄ɔ ba n̄ n̄n̄i s̄ɔw̄a, kpa i ḡbisuku tem durom m̄ɛni s̄ɔɔ m̄ɛ Gusunɔ b̄ɛɛn Yinni u b̄ɛɛ w̄ɛ. ¹⁴N n̄ n̄ɛn s̄ɔn na, wee na ḡɔɔ tura. I n̄ ȳɛ s̄aa s̄aa ma n̄ɔɔ mw̄ɛɛ gee ni u b̄ɛɛ kua, u ni kpuro yibia mam mam. Baa nin teera kun kam kue. ¹⁵M̄ɛya i n̄ maa ȳɛ nge m̄ɛ u n̄ɔɔ mw̄ɛɛ gee ni yibia mi, m̄ɛya u koo maa k̄ɔsa ye u gerua kpuro ko. U koo b̄ɛɛ go mam mam tem durom m̄ɛ s̄ɔɔ m̄ɛ u b̄ɛɛ w̄ɛ mini. ¹⁶I n̄ win arukawani ye kusia ye u ka b̄ɛɛ b̄akua kpa i da i n̄ bw̄ese tukunun b̄unu yiaramm̄ɛ i n̄ s̄aam̄ɔ, saa yera win m̄oru koo se kpa i ḡbisuku tem durom m̄ɛni s̄ɔɔ.

Yosue u ka Isireliba gari kua

Sikemu

24

¹Yosue u Isireliban bwesenu kpuro m̄enna Sikemuɔ ma u ben guro gurobu soka ka ben wirugibu ka ben siri kowobu ka ben tabu sinambu. Ma ba ben tii tusia Gusunɔn wuswaaɔ. ²Ma Gusunɔ Isireliban Yinni u be kpuro s̄ɔw̄a saa Yosuen n̄ɔɔn di u n̄ɛɛ, yellu, b̄ɛɛn baababa ba w̄aa daa te ba m̄ɔ Efaratin guruɔ. Miya ba b̄unu s̄aam̄ɔ. Ben turowa Tera, Aburahamu ka Nakorin tundo. ³Ma na b̄ɛɛn baaba Aburahamu yara saa daa ten bera ḡɔɔn di. Na dera u b̄ɔsu Kananin tem kpuro s̄ɔɔ ma na win bibu dabiasia. Na n̄n̄ Isaki k̄a. ⁴Ma na maa Isaki Yakɔbu ka Esau k̄a. Na Esau Seirin guuru gia w̄ɛ u n̄ m̄ɔ, adama Yakɔbu ka win bibu, be, ba dawa Egibiti gia. ⁵Na M̄ɔwisi ka Aroni ḡɔra Egibitigibun mi. Ma na Egibitigii be t̄ɔya kua ka ḡaa maamaakigii ni na kua. Yen biru na b̄ɛɛ Isireliba yara min di. ⁶Ye na b̄ɛɛn baababa yara min di, ma Egibitigiba bu naa gira ka ben tabu kekeba ka maasɔbu. Saa ye b̄ɛɛn baaba be, ba tura nim w̄ɔkuro ge ba m̄ɔ Naa yari, ⁷m̄iya ba man n̄ɔɔḡiru sue ma na yam w̄ɔkuru doke be ka Egibitigibun baa s̄ɔɔ. Na dera nim w̄ɔkun nim m̄ɛ, mu Egibitigii be wukiri ba nim diira. B̄ɛɛn baababa ba wa ka n̄n̄i ye na Egibitigibu kua. Yen biru i w̄ɔɔ dabinu kua gbaburo. ⁸Ma na ka b̄ɛɛ na Am̄ɔreban tem̄ɔ be ba w̄aa Yuudenin guru ḡɔ. Ba ka b̄ɛɛ sanna, na maa b̄ɛɛ bu n̄ɔmu beria, ma ben tem mu kua b̄ɛɛgim. Ma na bu kpeerasia b̄ɛɛn wuswaaɔ. ⁹Balaki, Siporin bii, M̄ɔɔbun suna, u seewa u ka b̄ɛɛ tabu kua. U Balamu Beorin bii sokusia u na u b̄ɛɛ b̄arusi. ¹⁰Adama na yina n̄ Balamun gere swaa daki ma na dera u b̄ɛɛ domaru kua, ma na b̄ɛɛ w̄ɔra Balakin n̄ɔman di. ¹¹Yen biru i Yuudenin t̄ɔbura i tura Yerikoɔ, ma Yerikogibu ka Am̄ɔreba ka Feresiba ka Kananiba ka Hetiba ka Girigasiba ka Hefiba ka Yebusiba ba b̄ɛɛ sann̄ɔ seesi. Ma na b̄ɛɛ bu n̄ɔmu beria. ¹²Na susu bakanu ḡɔra b̄ɛɛn wuswaaɔ, nu bu gira nge m̄ɛ nu Am̄ɔreban

sinambu yiru ye kua. N̄ n̄ m̄ɔ b̄ɛɛn takobiba, n̄ kun m̄ɛ b̄ɛɛn tennu i ka bu kamia. ¹³Na b̄ɛɛ gbea w̄ɛ ye i n̄ kasire, ka wusu mi i w̄aa si i n̄ banɛ, ka d̄aa ȳɛn binu i dim̄ɔ ye i n̄ duure.

¹⁴Yen biru Yosue u n̄ɛɛ, yen s̄ɔ, i de i Yinni Gusunɔ nasia kpa i n̄n̄ s̄a bu k̄ɔru teu ka b̄ɔr̄akiniru. I b̄ɛɛn baababan b̄unu derio ni ba raa s̄aam̄ɔ daa te ba m̄ɔ Efaratin guruɔ ka maa Egibitio. ¹⁵I kun maa k̄i i Gusunɔ s̄a, i ḡɔsio ḡɔs̄o wi i ko i s̄a, n̄ n̄ b̄unun na, ni b̄ɛɛn baababa ba s̄awa daa ten guruɔ, n̄ n̄ maa Am̄ɔrebaginun na, b̄ɛn tem̄ɔ i w̄aa mi. Adama n̄ɛ ka n̄ɛn yenugibu, Yinni Gusunɔwa sa ko s̄a.

¹⁶Ma t̄ɔn be, ba n̄n̄ wisa ba n̄ɛɛ, sa n̄ Yinni Gusunɔ derim̄ɔ su b̄unu s̄a pai!

¹⁷Domi wiya b̄ɛɛn Yinni wi u sun yarama saa Egibitigibun yorun di, b̄ɛɛ ka b̄ɛɛn baababa. U maa s̄ɔm maamaakigii dabinu kua b̄ɛɛn n̄n̄i biru. Ma u sun k̄ɔsu baama mi sa da kpuro b̄ɛɛn sanum s̄ɔɔ ka bw̄ese tukunun suunu s̄ɔɔ. ¹⁸Ma u sun bw̄ese dabinu gira, ka mam Am̄ɔreba be ba raa w̄aa tem m̄ɛ s̄ɔɔ. Yen s̄ɔna sa ko Yinni Gusunɔ s̄a. Domi u s̄awa b̄ɛɛn Yinni ka gem.

¹⁹⁻²⁰Yosue u t̄ɔn be s̄ɔw̄a u n̄ɛɛ, ya s̄ɛ i ka Yinni Gusunɔ s̄a domi u s̄awa d̄ɛro, u n̄ wuram̄ɔ i maa goo s̄a. Yen s̄ɔ, i n̄ n̄n̄ deri ma i b̄unu s̄awa, u n̄ b̄ɛɛ b̄ɛɛn durum suuru kuamm̄ɛ. Baa m̄ɛ u b̄ɛɛ gea kua ka, u koo ḡɔsirawa u b̄ɛɛ k̄ɔsa kua kpa u b̄ɛɛ kam koosia.

²¹Ma t̄ɔn be, ba Yosue s̄ɔw̄a ba n̄ɛɛ, baa n̄ n̄ m̄ɛren na, Yinni Gusunɔwa sa ko s̄a.

²²Yosue u bu s̄ɔw̄a u n̄ɛɛ, b̄ɛɛ, i b̄ɛɛn tii seeda diiya ma Yinni Gusunɔwa i ḡɔsa i s̄a.

Ma ba n̄ɛɛ, m̄ɛya sa gerua.

²³Ma u n̄ɛɛ, n̄ n̄ m̄ɛn na, i b̄unu wuno i k̄ɔ ni nu w̄aa b̄ɛɛn suunu s̄ɔɔ, kpa i tii Gusunɔ b̄ɛɛn Yinni w̄ɛ.

²⁴Ma t̄ɔn be, ba Yosue s̄ɔw̄a ba n̄ɛɛ, Gusunɔ b̄ɛɛn Yinniwa sa ko s̄a, kpa su n̄n̄ mem n̄ɔw̄a.

²⁵D̄ɔma tera Yosue u ka t̄ɔn be arukawani b̄akua u bu wooda w̄ɛ Sikemu mi. ²⁶Yen biru u gari yi yorua Gusunɔn woodan tireru s̄ɔɔ ma u kpee bakaru sua u gira d̄aa bakaru garun nuur̄ɔ mi ba Yinni Gusunɔn kuu bekurugiru gire. ²⁷Yosue u t̄ɔn be kpuro s̄ɔw̄a u n̄ɛɛ, wee kpee teni ta ko n̄ s̄awa b̄ɛɛn seeda domi ta gari kpuro nua yi Yinni Gusunɔ u sun s̄ɔw̄a. Ta koo b̄ɛɛ yi yaayasia kpa i ku ra ka ko naanɛ sarirugibu Gusunɔn s̄aaru s̄ɔɔ.

²⁸Ma Yosue u t̄ɔn be yarinasia u dera ben baawure u da win tem m̄ɛ u mwa s̄ɔɔ.

Yosue ka Eleasaa ba gu

²⁹Yeniba kpuron biru Yosue Nunin bii, Yinni Gusunɔn s̄ɔm kowo u gu. U kuawa w̄ɔɔ wunɔbu ka w̄akuru (110). ³⁰Ba n̄n̄ sika win tem̄ɔ Tinnati Serakio Efaraimun guunun bera gia, Gaasin guurun s̄ɔɔ ȳɛsan

nəm geu gia. ³¹ Isireliba ba Yinni Gusunɔ sɔwawa Yosuen waati ye kpuro sɔɔ ka maa guro guro be u derin waati sɔɔ, be ba yɛ ye Yinni Gusunɔ u be Isireliba kua gesi.

³² Yosɛfun kuku ni Isireliba ba ka na Egibitin di, ba nu sika Sikɛmun tem mɛ sɔɔ, mɛ Yakɔbu u dwa Hamɔrin bii Sikɛmu ka win wɔnɔbun mi, ka sii geesun gobi wunɔbu (100). N deema tem mɛya ba Yosɛfun bibun bweseru wɛ.

³³ Ma Aronin bii Eleasaa u maa gu ma ba nɔn sika gunguru wɔllɔ te ba win bii Finɛɛsi wɛ. Ta wɔwɔ Efaraimun guunun bera gia.

KPAROBU

Tire te ba m̀ Kparobu tera ta Isireliban sindun torubu Kananin tem̀n gari gerum̀n n ka girari saa ye ba sina boko swi.

Ben waati ye s̀, Isireliba ba kua ye ba ki. Ba ku ra Gusuǹ mem̀ ǹwə. Ma u dera yiberēba ba bu ǹni s̀wə. Ben ǹni swaaru s̀, b̀ n g̃ru g̃sia ba Gusuǹ ǹogiru sue, u ra bu suuru kuwa kpa u bu kparo goo seeya wi u koo bu w̃ra saa yiberēban ǹman di.

Tire ten kpunaa

1. Yosuen g̃on gari, wiru 1n di sere wiru 2:10.
2. Kparo be Gusuǹ u seeya, wiru 2:11n di sere wiru 16.
3. Mero bisi sanñsu, wiru 17n di sere wiru 21.

Isireliba ba w̃a Kananin tem̀

¹ Yosuen g̃on biru Isireliba ba Yinni Gusuǹ bikia u bu s̃ bwese kera ye ya koo gbi yu da yu Kananin be ba tie w̃ri. ² Yera u bu wisa u ñ, Yudan bwese kera, domi na bu tem̀ m̃ ñmu s̃ndia.

³ Ma Yudaba ba ben maabu Simeaba s̀wə ba ñ, i na i ka sun Kananin be ba w̃a b̃sen tem̀ m̃ s̀ w̃ri su go. Yen biru kpa su maa da b̃en mi.

Ma Simeo be, ba wura ba da. ⁴⁻⁵ Yera be kpuro ba menna ba Kananin be w̃ri. Yinni Gusuǹ u maa bu Kananin be ka Feresiba ñmu s̃ndia. Ma ba bu kamia ba ben t̃mbu ñr̃ubun suba w̃kuru (10.000) go Besekin. Miya ba yande wuu gen suñ deema ba ñn w̃ri. ⁶ Yera u duka sua ma ba ñn naa gira ba mwa ba win ñman niki bii bakanu b̃ra ka win naa niki bii bakanu. ⁷ Yera Besekin suñ wi, u gerua u ñ, sinambu wata ka w̃kura na dera ba ben ñman niki bii bakanu b̃ra ka ben naasuginu. D̃ia buri yi na deri, yiya ba ra ñ dim̃. Wee t̃ Gusuǹ u man ye kpuro kasiem̃.

Ma ba ka ñn da Yerusalem̃. Miya u gu. ⁸ Yeniba kpuron biru Yudaba ba Yerusalem̃ w̃ri ba ye kamia. Yen dama te, ba yen t̃mbu go ma ba wuu ge d̃s̃ meñi. ⁹ Yera ba maa da ba Kananin be ba w̃a guuñ w̃ri ka be ba w̃a s̃s̃ ỹsan ñm d̃waru gia g̃babur̃, ka sere be ba w̃a s̃s̃ duu yeru gia. ¹⁰ Ma ba maa Kananin be ba w̃a Heboroñ w̃ri ye ba ra raa soku Ariban wuu. Miya ba Sesaiba ka Akimaniba ka Talimaiba kamia. ¹¹ Heboroñin di ba maa da ba Debirigibu w̃ri. Saa ye s̀, ba ra wuu ge sokuwa Sef̃en wuu. ¹² Ma Kalebu u ñ, wi u kp̃ia u Sef̃en wuu ge mwa, ỹrowa u koo win bii w̃ndia Akusa k̃ kur̃. ¹³ Yera Otinieli, Kalebun w̃ñ Kenasin bii u wuu ge kamia. Ma Kalebu u ñn win bii w̃ndia wi k̃ kur̃. ¹⁴ Sanam m̃

kur̃ wi, u dua Otinielin ỹnuo u kpa, yera u ñn bwisi k̃ u ñ, a doo a tem̀ bikia ñn t̃ndon mi. Adama kur̃ win tii u da win tundo Kalebun mi. Ye u tura mi, u sara saa win ket̃kun di. Yera Kalebu u ñn bikia u ñ, mba a k̃. ¹⁵ Ma u wisa u ñ, a suuru kooowo a man bwii k̃. Domi bera ye a man w̃ s̃s̃ ỹsan ñm d̃waru gia, nim sari mi.

Ma Kalebu u ñn bwii w̃ yi yi w̃a guuñ ka w̃waa.

¹⁶ Keniba be ba s̃a M̃wisin dokirin bwe-seru ba Yudaba swi ba doona Yerikon di sannu, mi kpakpa b̃e w̃a. Ba da ba sina g̃babur̃ Yudaban tem̀ Aradin s̃s̃ ỹsan ñm d̃waru gia.

¹⁷ Yen biru Yudaba ka ben maabu Simeaba ba Kananin be ba w̃a Sefatis̃ w̃ri ba kpeerasia mam mam. Wuu gera ba ỹsiru k̃ H̃ma. Yen tubusiana bansu. ¹⁸ Yuda be, ba maa Gasa mwa ka Asikaloni ka Ekoroni, yen baayere ka yen baru kpaanu. ¹⁹ Yinni Gusuǹ u ka Yuda be w̃a. Yera ba bera mi guuñ w̃a mwa ya kua begia. Adama bañ kp̃ia ba t̃n be ba w̃a nin w̃waa kamie. Domi t̃n be, ba tabu k̃ke sisugii m̃ yi dumi gawe. ²⁰ Mesuma Kalebu u ka Heboroñin wa nge m̃ M̃wisi u raa gerua. Ma u Anakiban bwese k̃ri ita gira min di. ²¹ Adama Benyameeba bañ kp̃ia ba Yebusiba gire saa Yerusalem̃un di. Yera n dera ba ka w̃a ben suunu s̀ sere ka gis̃n gis̃.

²² Yinni Gusuǹ u w̃a ka Manaseba ka Efaraimuba be ba s̃a Yosefun bibun bwe-seru. Ma ba Beteli w̃rim da. ²³ Adama ba gina dera gaba da ba yen saria m̃era. Beteli yera, ba ra raa soku Lusi. ²⁴ Ye ba tura mi, yera ba goo wa u yarĩ wuu gen min di. Ma ba ñn s̀wə ba ñ, a sun s̃s̃io min di ba ra ka wuu geni du, kpa su nun gea kua.

²⁵ Ma dur̃ wi, u bu s̃s̃i. Ye ba dua wuu ge s̀, yera ba gen t̃mbu go. Ma ba dur̃ wi deri ka win yenugibu kpuro. ²⁶ Yen biru dur̃ wi, u yara wuu gen min di u da Hetiban tem̀ u wuu kp̃a bana. Ma u gu ỹsiru k̃ Lusi. Yi si tera ba ka gu sokum̃ sere ka gis̃.

²⁷ Manaseba bañ kp̃ia ba Beti Seanigibu ka Taanakigibu ka Dorigibu ka Yibileamugibu ka sere maa Megidogibu ka ben baru kpaanugibu gire. Yera n dera Kananin be, ba ka w̃a Manaseban suunu s̀. ²⁸ Baa sanam m̃ Isireliba ba dam kua, bañ maa kp̃ia ba t̃n be gire. Adama ba bu yoo s̃ma koosia.

²⁹ Meya maa Efaraimuba bañ kp̃ia ba Kananigii be ba w̃a Ges̃e gire. Yera n dera t̃n be, ba ka w̃a ben suunu s̀.

³⁰ Sabuloniba, be maa, bañ kp̃ia ba Kitironigibu ka Nahalaligibu gire. Ba dera ba w̃a ka be sannu, adama ba bu yoo s̃ma koosia.

³¹ Aseeba bañ maa kp̃ia ba Akogibu ka Sidonigibu ka sere Alabugibu ka Akisibugibu ka Helubagibu ka Afikigibu ka

Rehobugibu gire. ³²Ma Asee be, ba wāa ka be sannu.

³³Nefitaliba bañ maa kpīa ba Beti Semesigibu ka Beti Anatiḡibu gire. Ba wāa ben suunu sōo, adama ba bu yoo sōma koosia.

³⁴Amōreba ba Danuba gira saa wōwan di. Ma Danu be, ba da ba wāa guunō. ³⁵Yen sōna Amōre be, bañ doone saa Haari Heresi ka Ayaloni ka Saabimun di. Adama yen biru Efaraimuba ka Manaseba ba bu taare ba yoo sōma koosia. ³⁶Sōo yēsān nām dwardu ḡia, Amōreban tem nōo ḡa Edmuban tem bēwana n ka da sere gunguu te ba mō Akarabimūo sōo yari yeru ḡia. Akarabimūo yen tubusiana nia.

Gusunon ḡorado u da

Bokimūo

2

¹Sōo teeru Yinni Gusunon ḡorado u seewa ḡilḡalin di u da Bokimūo. Ma Gusunō u Isireliba sōowa saa ḡorado win nōo sōon di u nēe, na bēe yarama Egibitin di na ka bēe na tem me sōo, me na bēen baababa nōo mwēeru kua ka bōri. Na nēe, nañ nēn arukawani kusiamō pai ye na ka bēe bōkua. ²Na maa bēe sōowa na nēe, i ku ra ka tem men tambu arukawani bōke. I ben būu sāa yenu kosukuo. Adama in nēn gere mem nōowe. Mban sōna i kua me. ³Yen sōna na bēe sōomō ma nañ bu ḡiramō bēen min di. Ba ko n wāawa bēen bōkua, ba n sāa bēen werōbu, kpa ben būnu nu ko bēen yina.

⁴Saa ye Yinni Gusunon ḡorado wi, u ḡari yi ḡerua u kpa, yera Isireliba kpuro ba nōoḡiru sua ba swī. ⁵Yen sōna ba yam mi soka Bokimūo. Miya ba Yinni Gusunō yākunu kua.

Yosuen ḡoo

⁶Sanam me Yosue u wāa wāaru sōo, u dera Isireli baawure u dawa u win tem mwa me mu kua wigim. ⁷Ton be, ba Yinni Gusunō sāwa Yosuen waati kpuro sōo ka maa guro ḡoro be u derin waati sōo, be ba sōm maamaakiginu kpuro wa ni Yinni Gusunō u Isireliba kua. ⁸Yosue, Nunin bii, Yinni Gusunon sōm kowo, u kuawa wōo wunōbu ka wōkuru (110) ma u gu. ⁹Ba nūn sika win temo Tinnati Heresi, Efaraimuban bera ḡia Gaasin guurun sōo yēsān nām geu ḡia. ¹⁰Saa yen tambu kpuro ba gu, ma ba be seewa ben ayenō bañ Yinni Gusunon bēere yē. Meya ba maa duari ye u raa ben baababa kua.

Isireliba ba Yinni Gusunon

sāaru deri

¹¹Ye Isireliba ba kua, yañ Yinni Gusunō dore. Domi ba nūn deri ba da ba būnu sāmō ni ba ra soku Baaliba. ¹²⁻¹³Ba Gusunō ben baababan yinni deri wi u bu yarama Egibitin di. Ma ba be ba bu sikerenen būu ni ba mō Baaliba ka Asitaateba sāmō ba nu wiru kpliyamme. Yera n dera Yinni Gusunon

mōru seewa. ¹⁴Ma u bu ton diobu nōmu beria ba bu ye ba ma kpuro ḡurari. U maa bu ben yiberē be ba bu sikerene dore. Bañ maa kpīa ba ka tii yine. ¹⁵Baama mi ba tabu da, Yinni Gusunō u ra dewa bu kōsa wa nge me u raa ḡerua ka bōri. Ba nōni swāaru wa ta kpā. ¹⁶Yen biruwa u bu kparobu seeya be ba koo bu faaba ko ton diobun nōmun di. ¹⁷Ka me, ba ku ra kparo ben gere wure. Bañ ka Gusunō turo yōre. Būna ba ra sā. Mii mii ba swaa ye deri ye ben baababa ba raa swī. Bañ maa Yinni Gusunon wooda mem nōowe. ¹⁸Yinni Gusunō ù n bu kparo wē, u ra n wāawa ka yēro u ka bu wōra ben yiberēban nōman di, kparo win waati kpuro sōo. Domi u ra ben wōnwōndu wa sanam me ba weeweenu mō, be ba bu tōya mō ba bu nōni sōomōn sō. ¹⁹Adama kparo wi, ù n gu, ba ra maa kōsa kowa n kere ben baababa. Būna ba ra kasu bu wiru kpliya bu sā. Ben ḡōru ḡa ra bōbiewa bu ka swaa kōsa ye swī ka degangam.

Yinni Gusunō

u Isireliban laakari mēera

²⁰Kpa Yinni Gusunō u ka bu mōru ko gem gem u nēe, ton be, ba nēn wooda sankā ye na ben baababa wē. Bañ maa nēn gere mem nōowe. ²¹Yen sōna nañ maa bu bweseru ḡaru ḡiramme bwese ni Yosue u deri sōo sanam me u gu. ²²Bwese niya kon ka ben laakari mēeri, kpa n wa bā n koo lasabu ko, bu nēn swaa swī, nge me ben baababa ba kua.

²³Ma Yinni Gusunō u bwese ni deri, un ka nin ḡirabu sende.

3

¹Yinni Gusunō u bwese ni nu tie deri Isireliban suunu sōo, u n da ka ben laakari mēeri be bañ tabu koore nge ben baaba be ba Kananin tem mwa. ²U yeni kuawa be ba kun tabu koore mi bu ka tabu ḡia. ³Bwese ni u deri ben suunu sōo wee, Filisitiba ka ben sinambu nōobu ka Kananiba ka Sidonigibu ka sere Hefiba be ba wāa Libanin guunō, saa Baali Hēemōon guurun di n ka ḡirari Lebo Hamatia. ⁴Yinni Gusunōwa u dera ba wāa Isireliban suunu sōo kpa u n da ka Isireli ben laakari mēeri. Saa ye sōara u koo ḡia bā n koo win woodaba swī ye u ben baababa wē saa Mawisin min di. ⁵Yen sōna Isireliba ba wāa ka Kananiba ka Hetiba ka Amōreba ka Filisitiba ka Hefiba ka Yebusiba sannu. ⁶Ma ba ben bii wōndiaba sua kurōbu. Be, ba maa bu begibu wē ba sua kurōbu. Saa yera Isireliba ba ton ben būnu sāaru wōri.

KPAROBU

Otinili

⁷Yeniban biru, Isireliba ba Yinni Gusunō duari ma ba kōsa kua ba būu ni ba mō Baaliba ka Asitaateba sāmō. ⁸Yera Yinni Gusunō u ka bu mōru kua, u bu Mesopotamin

sina boko nōmu beria, wi ba m̄ Kusani Risetaimu. Ma ba n̄n s̄awa w̄ō n̄ba ita. ⁹Saa ye s̄ōra ba Yinni Gusun̄ n̄ogiru sue ba faaba kana. Ma u ben kanaru nua u bu faaba kowo waawa, u bu w̄ra sun̄ win n̄man di. Faaba kowo win ȳsira Otinieli, Kenasin bii. Kenasi wi, u s̄awa Kalebun w̄n̄. ¹⁰S̄ō teeru Yinni Gusun̄n Hunde u Otinieli wi ȳōwa ma u kua Isireliban kparo. Yen biru u seewa u da u ka sina boko wi tabu kua. Ma Yinni Gusun̄ u n̄n sun̄ wi n̄mu beria u kamia. ¹¹Saa yera Isireliba ba maa b̄ri yendu wa w̄ō weeru. Yen biruwa Otinieli u gu.

Ehudu

¹²Otinielin biru, Isireliba ba maa k̄sa kua Yinni Gusun̄n wuswaa. Ma u M̄abun sina boko Egoloni dam w̄, u n̄n Isireliba n̄mu beria. ¹³Ma sina boko wi, u Am̄niba m̄nna ka Amalekiba ba da ba Isireliba w̄ri, ma ba Yeriko mwa. ¹⁴Yera Isireli be, ba Egoloni wi s̄awa w̄ō yendu yiru sari. ¹⁵Sanam m̄e s̄ōra ba Yinni Gusun̄ n̄ogiru sue ba faaba kowo kana. Ma u bu faaba kowo wi waawa. Win ȳsira Ehudu, Geran bii, B̄nyam̄en bweseru s̄ō. Dur̄ wi, u s̄awa n̄m dwaagii.

S̄ō teeru Isireliba ba n̄n ḡra u da u Egoloni k̄ru w̄. ¹⁶Ma Ehudu wi, u takobi kua. Yen b̄ri berika n̄ō do. Yen d̄ebu bu s̄awa ḡm soo teeru. Ma u ye doke win por̄a n̄m ḡu ḡia u yaberu sebusi. ¹⁷Ye u tura Egolonin mi, u n̄n k̄e te w̄. N deema sun̄ wi, dur̄ bemberera. ¹⁸Yen biru Ehudu u ḡsir̄ yenū, wi ka t̄n be ba ka k̄e te na. ¹⁹Adama sanam m̄e ba tura kpee k̄ra yeru garun mi, Giligalin b̄kūa, yera Ehudu u ḡsirama u na sina boko win mi, u n̄n s̄ōwa u n̄e, yinni, na gari asirigii ḡe m̄ kon nun s̄ō.

Ma sina boko u n̄e, win sina bw̄abu bu gina yario be kpuro.

²⁰Saa ye s̄ō, sina boko u s̄ō gidambisan dii woo dur̄ruguru garu s̄ō te ba kua wi turon s̄ō. Ehudu u n̄n susi u n̄e, gari yi na m̄o yi weewa Gusun̄n min di.

Ma Egoloni u seewa saa win kitarun di u ȳra. ²¹Sanam meya Ehudu u win n̄m dwā ye demia u takobi ye woma saa win ȳsi n̄m ḡu gian di, u sun̄ wi s̄ka nukur̄. ²²Takobi ye, ya duawa ka yen buru sannu. Ma win wasin gum mu ye n̄nua s̄ōw̄. Yera u ye derisi Egolonin nuku te s̄ō. ²³Yen biru Ehudu u yara dii ten bee tia gian di ma u ten gambo kenua u b̄ri. ²⁴Ye u doona, yera sina bokon bw̄aba na ba deema dii ten gamboba ba kenua sim sim. Ma ba n̄e, u ko n swaa sw̄ibu m̄wa. ²⁵Ma ba n̄n mara n ka te. Ye ba wa uñ kenie, yera ben tii ba k̄k̄r̄ sua ba kenia. Ma ba deema wee, ben sina boko u kp̄i tem̄o u guu. ²⁶Saa ye s̄ō, Ehudu u tonda u kpee k̄ra yee te sara, u da Seir̄a. ²⁷Ye u

tura mi, u tabu k̄ba so Efaraimun guun̄. Ma Isireliba kpuro ba sarama ba ka n̄n taa bi da, u bu swaa gb̄iye. ²⁸U bu s̄ōwa u n̄e, i man sw̄iȳ, domi Yinni Gusun̄ u sun besen yibereba M̄abuba n̄mu beria.

Ma ba n̄n sw̄i ba da. Ba ȳra Yuudenin t̄bura yer̄, M̄abuban tem bera gia. Bañ dere baa M̄abu ben turo u daa te t̄bura. ²⁹Yen dama te, M̄abuban tabu dur̄ damgibu n̄r̄bun suba w̄kura (10.000) ba go. Baa ben t̄n turo kun bu kisirari. ³⁰T̄ō te, Isireliba ba M̄abuba sekuru doke. Saa dama ten diya Isireliban tem mu b̄ri yendu wa sere w̄ō w̄n̄e.

Sangaa

³¹Ehudun biru Yinni Gusun̄ u maa Sangaa, Anatin bii ḡsa u kua Isireliban kparo. Sangaa wi, Filisitiban tabu dur̄bu natawa u go ka kete kpara d̄ka ȳn̄ n̄ō ga s̄ēu m̄.

Debora ka Baraki

4

¹Ehudun ḡon biru Isireliba ba kpm kua ye yañ Yinni Gusun̄ dore. ²Ma u bu Kananin sun̄ Yabini n̄mu beria wi u bandu dii Hasorī. Win tabu sun̄wa Sisera wi u w̄a Haroseti Goimū. ³Yabini wi, tabu keke sisugii n̄n̄e ka wun̄buwa (900) u m̄. Ma u Isireliba dam d̄re sere n ka kua w̄ō yendu. Yera ba Yinni Gusun̄ n̄ogiru sue ba faaba kana.

⁴N deema Gusun̄n s̄m̄o t̄n kur̄ wi ba m̄ Debora, Lapid̄tun kur̄, wiya u s̄a Isireliban kparo saa ye s̄ō. ⁵U ra n s̄wa kpakpa b̄a gaan nuur̄o ye ya w̄a Rama ka Betelin baa s̄ō, Efaraimun guun̄n bera gia. Ma ba ye ȳsiru k̄a Deboran kpakpa b̄a. Miya Isireliba ba ra de u ka bu siribu kua. ⁶S̄ō teeru u Abin̄amun bii Baraki sokusia wi u w̄a Ked̄s̄io Nefitaliban tem̄o. U n̄n s̄ōwa u n̄e, Gusun̄, b̄e Isireliban Yinni, wiya u nun wooda yeni w̄ u n̄e, a tambu n̄r̄bun suba w̄kuru (10.000) ḡsio saa Nefitaliba ka Sabuloniban min di a ka bu da guu te ba m̄ Taborī. ⁷U koo Sisera, Yabinin tabu sun̄ ka win tabu kekeba ka win tabu kowobu gawama wunen mi, Kisionin daar̄, kpa u nun bu n̄mu beria.

⁸Ma Baraki u n̄n wisa u n̄e, à n kaa ka man da, kon da. Adama à kun ka man d̄ō, nañ d̄ō.

⁹Ma Debora u n̄e, ya w̄, kon ka nun da, adama añ siarabu wasi s̄a n da sannu. Domi Yinni Gusun̄ u koo Sisera t̄n kur̄ goo n̄mu beria.

Ma Debora u seewa u ka Baraki da sere Ked̄s̄io. ¹⁰Baraki u Sabuloniba ka Nefitaliba sokusia Ked̄s̄io. Ma ben tambu n̄r̄bun suba w̄kuru (10.000) ba ka n̄n ȳra ka Debora sannu. ¹¹N deema Mowisin kur̄n sesu

Hobabu, win bwesera ba mò Keniba. Ben turo Hebe u ka Keni be ba tie karana. Ma u da u win kuru gira dāa bakaru garun nuuro Sanaimu, Kedesin boku.

¹² Yen biruwa ba Siser a sōwa ba nē, Baraki, Abinōamun bii, u da guu te ba mò Taborio. ¹³ Ma Siser a u win tabu kowobu kpuro sokusia u nē, bu na Haroseti Goimun di ka win tabu keke sisugii nenē ka wunōbu (900) ye. Ma ba mēnna Kisionin daaro. ¹⁴ Ma Debora u Baraki sōwa u nē, a seewo, domi gisora Yinni Gusunō u koo nun gbiyya u ka nun Siser a nōmu beria.

Yera Baraki u sarama guu ten min di ka win tōmbu nōrōbun suba wōku (10.000) te ta nūn swī. ¹⁵ Ye ba Siser a ka win tabu kowobu ka win tabu kekeba wōri, Yinni Gusunō u dera Siseran tōn be, ba burisina Barakin wuswaa. Ma Siser a u sara win keken di u duka sua ka naasu. ¹⁶ Baraki u Siseran tabu kowobu ka win tabu kekeba naa gira sere Haroseti Goimuo. Ma ba bu go be kpuro ka takobi. Baa ben turo bañ deri.

¹⁷ Adama Siser a u duka sua u da u kukua Hebe Kenin kurō wi ba mò Yaelin kuu bekurugirō, domi Hebe ka Yabini, Hasorin sunō ba nōsinamō. ¹⁸ Yaeli u yara u Siser a dam koosia u nē, a duuma nen yinni, a ku berum ko.

Ma u dua kurō win mi, ma kurō wi, u beku ru sua u nūn wukiri. ¹⁹ Yera Siser a u nē, a suuru koowo, a man nim kēyō n nō. Nim nōru ga man mōwa.

Ma kurō wi, u bom bwāaru sua u nūn wē u nōra. Yera u kpam nūn beku ru wukiri.

²⁰ Siser a maa nē, a yōro dii kōnnōwō. Goo ù n na u nun bikia, u nē, goo wāa mini? A nē, aawo.

²¹ N deema Siser a u wasire too, ma u dweeya mam mam. Yera Yaeli, Hebe en kurō wi, u kurun sii deka sua ka matalaka u durō wi susi sēe u sii deka ye kpare win baa saburon deedeeru. Ma ya girari temō. Ma durō wi, u gu. ²² N wee, saa ye sō, Baraki u Siser a naa gire. Ye Yaeli u yara u nūn sennō da u nē, a na, kon nun durō wi sōsi wi a kasu.

U dua kurō win kuru mi, u wa wee, Siser a u kpī u guu, sii deka gire win baa saburo.

²³ Dōma te, Gusunō u dera Isireliba ba Yabini, Kananiban sunō kawa. ²⁴ Yen biru ba ra n ka nūn tabu mōwa sere ba ka nūn taare mam mam ba go.

Debora ka Barakin womu

5

¹ Dōma tera Debora ka Baraki Abinōamun bii ba womu geni kua ba nē,

² i Yinni Gusunō siaro

domi Isireliban wirugibu ba gōru doke bu tabu ko.

Tōmbu kpuro ba maa tii wē bu ka bu swī.

³ I nōwō be sinambu, i swaa dakio be tem yērobu.

Na kon Gusunō, Isireliban Yinni tōma ka womusu.

⁴ Yinni, sanam mē a sarama Seirin guurun di Edamun temō,

tem mu yīra,
guru winu gosira nim,
ma gura na.

⁵ Guu bakanu nu yīra wunē Gusunō Isireliban Yinnin wuswaa, wunē wi a tii sōsi Sionio.

⁶ Sangaa, Anatin biin waati sō,
ka maa Yaelin saa sō,
goo ku ra si swaa doso.

Be ba gam dō, swaa kisiya ba ra ka de.

⁷ Wirugii goo sari wi u dam mō Isireliba sō, sere nē Debora na ra ka seewa nge ben mero.

⁸ Sanam mē ba Gusunō deri ba būnu sāmō, saa yera ba bu tabu wōrima.

Adama baa ben tōmbu nōrōbun suba weeru (40.000) sō,

goo sari wi u tēru n kum mē yaasa mō.

⁹ Nen gōru ga dora Isirelin wirugibun sō, ka be ba tii wē bu ka tabu ko.

I Yinni Gusunō takaru koowo.

¹⁰ Be sinambu, be be i keteku kpikinu sōni, i gari yi kparō.

Be gobigibu, be be i sō beku buranu wōlō, i yi geruo.

Be maa bwēbwēbu, be be i ka naasu sīimō, i yi wonwō.

¹¹ I swaa dakio.

Dokōban bōkuō tōmba Yinni Gusunōn nasaran womusu mō,

ye u Isireliba wē.

Yen biru Yinni Gusunōn tōmbu ba sarama ba da ba wāa ben wuso.

¹² A seewo, Debora, a tabun womu ko, a n ka sun gbiyye.

A seewo, Baraki, Abinōamun bii, a ka wunen yobu wurama.

¹³ Isireliban sukum ba damgibu kamia.

Yinni Gusunō u dera na nasara wa tabu durōbun wōlō.

¹⁴ Be ba Amalekiba kamia,

ba na Efaraimuban tem di.

Benyameba ba maa bu swī.

Wirugiba na Makirin bweserun di.

Tabu sinamba maa na Sabuloniban min di.

¹⁵ Isakariban wirugibu ba ka Debora yōra.

Ma ben tōmbu kpuro ba Baraki swī.

Ba duki na wōwa mi.

Adama Rubeniba bañ nō tia kue.

Ba sika kua taa bin daabu sō.

¹⁶ Mban sōna ba yānu sine.

Ba kīwa bu kparobun nō nō be ba nu sokumō?

Meya Rubeniba bañ nō tia kue.

Ba sika kua taa bin daabu sō.

¹⁷ Galadigibu ba sina Yuudenin guruo.

Mba n kua Danuba ba ka ben goo nimkusu sine.

Aseeba ba maa sɔ

nim wɔkun bera gia ka gen gooro, baɲ ne.

¹⁸ Adama Sabuloniba ka Nefitaliba

ba tii doke kari sɔɔ tabu gbera.

¹⁹ Kanantin sinamba na ba ka bu tabu kua Tanakio

daarun bokuo te ba mɔ Megido.

Adama baɲ bu kamie bu sere ben arumani gaa gura.

Baa sii geesu baɲ wa ba sue.

²⁰ Wollun diya kperi yi ka Sisera tabu kua.

Yi wɔawa yin swee sɔɔ saa ye yi ka nɔn sannamo.

²¹ Kisionin daaru te ta wɔa yellun di,

ten nim mu seewa mu bu gura.

Su se su tabu wɔri ka wɔruguru.

²² Sisera tabu kowobu ba duki doona.

Ben dumɔn naasun wɔkinu nɔra.

²³ Yinni Gusunɔn gorado u gerua u nee,

i Merosi bɔrusio,

i yen tambu bɔrusio.

Domi baɲ ne ka wɔrugoba sannu

bu ka Yinni Gusunɔ somi.

²⁴ Kaa domaru wa, Yaeli, Hebeɛ Kenin kurɔ.

Kaa domaru wa, Yaeli,

n kere kurɔbu gabu be ba wɔa kunɔ.

²⁵ Sisera u nun nim bikia, ma a nɔn bom wɛ.

A ka nɔn naa bom gum naawa gbɛɛ beɛɛgiru sɔɔ.

²⁶ A kurun sii deka sua ka nɔm dwaru.

Ma a matalaka sua wunen nɔm geuɔ.

A Sisera kpare a win baa saburosu yabura.

²⁷ Sisera u dwiyya u kpuna wunen naaso.

Mi u kpɔ mi, miya u gbiisi.

²⁸ Sisera n mero u mɛera fenentin di

u nɔngiru sua u nee,

amona win tabu keke yaɲ ka tunume.

Mba n kua win dumi yi ka te me.

²⁹⁻³⁰ Win bwɔa bwisigiba nɔn sɔɔwa ba nee,

ba arumani gura ba bɔnu mɔwa,

kpa tabu kowo baawure u wɔndia turo

n kun me yiru sua.

Sisera u beku gobiginu suamɔ win tiin sɔ,

ka yabe ni ba soma dokea.

N deema meya win mero u maa tii sɔmɔ.

³¹ Yinni Gusunɔ, a de wunen yiberɛba kpuro bu gbi nge Sisera.

Adama be ba nun ki, ba n ballimɔ nge sɔɔ wii wollun sɔɔ.

Yen biruwa tem me, mu bari yendu wa wɔɔ weeru.

Madianiba

ba Isireliba nɔni sɔɔwa

6

¹ Yen biru Isireliba ba kpam kua ye yaɲ Yinni Gusunɔ dore. Ma u bu Madianiba nɔmu sɔndia sere wɔɔ nɔɔba yiru. ² Madiani be, ba bu dam doremɔ gem gem. Yen

sɔna Isireliba ba da ba kuku yenu kua kpee baaba sɔɔ ka kpee wɔrusɔ guunun bera gia.

³ Isireliba ba n ben dɔnan duura, Madiani be, ka Amalekiba ka bwesenu ganu saa sɔɔ

yari yerun di, ba ra nɛwa bu bu wari. ⁴ Kpa bu ben sansani gira Isireliban gbeaɔ, bu ben

dɔa ni kpuro sanku sanku, bu ka da sere Gasan bokuɔ, kpa bu maa ben yaa sabenu

gura. Ba ku ra bu gaaɔn derie ni ba koo di.

⁵ Ba ra nɛwa ka ben yaa sabenu ka ben kuu bekuruginu ba n dabi nge twee. Be ka ben

yooyoosu baɲ geeru mɔ. Ba ra nɛwa tem me sɔɔ bu ka mu sanku, ⁶ kpa bu Isireliba deri

nani swaaru sɔɔ. Yera n dera Isireli be, ba Yinni Gusunɔ nɔngiru sue ba nɔn soka.

⁷ Sanam me ba nɔn soka Madiani ben sɔ,

⁸ u bu win samɔ goo goria wi u bu sɔɔwa u nee, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nee,

u beɛ yarama yorun di te i raa Egibitigibu diiyamme. ⁹ U beɛ wɔra ben noman di ka sere

maa be ba beɛ dam doremɔ kpuron noman di. Ma u be kpuro gira beɛn wuswaan di. U ben

tem mwa u beɛ wɛ. ¹⁰ U beɛ sɔɔwa ma wiya Gusunɔ beɛn Yinni. Yen sɔ, i ku Amoreban

bɔnu sɔ bɛn temɔ i wɔa. Adama in win gere mem nɔɔwe.

Gusunɔ u Gedeoni gɔsa

u ka Isireliba faaba ko

¹¹ Yen biruwa Yinni Gusunɔn gorado u na Ofaraɔ u sina dɔru garun nuuro. Dɔa te, ta

sɔawa Yoasiguru wi u sɔa Abiesɛɛn bweseru. Win bii Gedeoni u alikama soomɔ dɔa bii

gama yerɔ Madianiba bu ku raa ka nɔn wa. ¹² Ma Yinni Gusunɔn gorado wi, u tii Gedeoni

sɔɔsi, u nɔn sɔɔwa u nee, tabu durɔ dangii wune, Yinni Gusunɔ u ka nun wɔa.

¹³ Gedeoni u nɔn wisa u nee, nen yinni, Yinni Gusunɔ u n wɔa ka beɛe, mba n kua

yeniba kpuro ya ka sun deema. Mban sɔna u ku ra maa sam maamaakigia ko ye besen

baababa ba sun sɔɔwa u ra raa ko ye u ka bu yarama Egibitin di. Tɛ wee, u sun Madianiba

nɔmu sɔndia u deri.

¹⁴ Ma Yinni Gusunɔ u nɔn mɛera u nee, a doo ka wunen dam kpuro a Isireliba wɔra

Madianiban noman di. Nena na nun gora.

¹⁵ Gedeoni u nɔn sɔɔwa u nee, nen yinni, swaa yerɔ kon kpe n ka Isireliba faaba ko,

domi Manasen bweseru sɔɔ, nen tamba ba bwɛɛbwɛeru bo. Nena na maa sɔa yɔkabu

nen baan yenuɔ.

¹⁶ Yinni Gusunɔ u nɔn wisa u nee, ka me, ko na n ka nun wɔa. Madianiban dam mu koo

ko nge tan turogim kpa a bu sɛsuku.

¹⁷ Gedeoni u nee, a n ka man nɔnu geu mɛeran na, a man yireru garu sɔsio te ta

gerumɔ ma wune Gusunɔwa a ka man gari mɔ. ¹⁸ Na nun kanamɔ a ku doona minin di

sere n ka wurama wunen mi ka nen kɛru kpa n nun tu wɛ.

Ma Yinni Gusunō u n̄ē, to, kon nun ma sere a ka wurama.

¹⁹ Ye Gedeoni u da yenuō u boo buu go u gu sawa ma u som sua kilo tenagim u ka p̄ē kua ye yañ seeyatia mō. U yaa ye doke bireru sō, ma u kpee t̄m doke wekeru sō u ka na u n̄n ye kpuro yiya dāa ten nuurō. ²⁰ Gōrado wi, u n̄ē, a yaa ye ka p̄ē ye suo a s̄ndi kpee tenin w̄llō kpa a kpee t̄m m̄e wisi yen w̄llō.

Ma u kua m̄e. ²¹ Gōrado wi, u yaa ye ka p̄ē ye baba ka win d̄ka ye u nenin s̄ru. Ma d̄sō u yarima kpee ten min di u yaa ye ka p̄ē ye mwa. Yera Gedeoni u gōrado wi bia. ²² Saa yera u tuba ma Yinni Gusunōn gōradowa ma u n̄ē, Yinni Gusunō, na kam kua, domi na wunen gōrado wa n̄ni ka n̄ni.

²³ Adama Yinni Gusunō u n̄n s̄ōwa u n̄ē, a wunen laakari kp̄iyo, a ku berum ko, añ gbimō.

²⁴ Ma Gedeoni u n̄n yāku yeru bania mi, ma u tu ȳsiru k̄a, Yinni Gusunō u ra b̄ri yendu w̄. Yāku yee te, ta wāa mi sere ka gisō Ofaraō Abiesēban temo.

Gedeoni u būu wi ba m̄

Baalín yāku yeru sura

²⁵ W̄sku tee te s̄ōra Yinni Gusunō u maa Gedeoni s̄ōwa u n̄ē, a wunen baan naa kineru suo ka naa kineru garu te ta w̄sō n̄ōba yiru m̄, kpa a būu wi ba m̄ Baalín s̄a yee te sura te wunen baa u m̄ mi, kpa a ten būu dāa te ta gire mi wuka. ²⁶ Kpee tenin w̄llōwa kaa man yāku yeru bania nge m̄ ba ra ko, kpa a naa kineru yiruse te sua a ka yāku d̄sō mwaararugiru ko ka būu dāa te a wuka mi.

²⁷ Ma Gedeoni u t̄mbu w̄kuru ḡsa win s̄m kowobu sō u da u kua ye Yinni Gusunō u n̄n yiire. Adama ȳn s̄ u win baan yenugibu ka wuugibun berum m̄, uñ ye kue s̄ō s̄ō. W̄skura u ye kua. ²⁸ Ye wuugiba seewa buru buru yellu, ba wa wee, ba būu wi ba m̄ Baalín yāku yeru sura, ma ba ten būu d̄aru wuka, ma ba naa kineru yiruse te go ba ka yāku d̄sō mwaararugiru kua s̄a yee kpaa te ba gira mi s̄ō. ²⁹ Yera ba bikianamō ba m̄, wara u yabu ye kua.

Ba kaso kua baama bu ka n̄. Ma ba nua ma Gedeoni, Yoasin b̄iwa u ye kua. ³⁰ Ma ba Yoasi s̄ōwa ba n̄ē, a wunen b̄i yarama su n̄n go, domi u būu wi ba m̄ Baalín yāku yeru sura, u maa ten būu d̄aru wuka.

³¹ Yoasi u be ba ȳ mi kpuro s̄ōwa u n̄ē, beeya i ko Baali sanna? Beeya i ko n̄n faaba ko? Baawure wi u n̄n maru bara, u koo gbi yam mu sere s̄ara. U n s̄an na Gusunō, i de u ka t̄i yina. Domi win s̄a yera ba sura.

³² Saa d̄ama ten diya ba Gedeoni soka Yerubaadi ȳn s̄ Yoasi u n̄ē, bu de Baali u ka t̄i yina, domi win yāku yera ba sura.

Gedeoni u Gusunō

ȳreru bikiamō

³³ Yen biru Madianiba kpuro ka Amalekiba ka bwese ni nu wāa s̄ō yari yeru gia ba m̄enna ba Yuud̄eni t̄bura ba ben sansani gira w̄w̄a ye ba ra soku Yisireeli. ³⁴ Ma Yinni Gusunōn Hunde u Gedeoni ȳōwa. Ma u k̄ba wura u ku Abiesēba soka bu n̄n sw̄i. ³⁵ Ma u Manaseba kpuro sokusia ka Asēēba ka Sabuloniba ka Nefitaliba. Ma be kpuro ba na ba m̄enna sannu, ba n̄n sw̄i.

³⁶ Yera Gedeoni u Gusunō s̄ōwa u n̄ē, à n kaa Isireliba faaba kon na saa nen min di nge m̄ a gerua, a man ȳreru s̄ōsio. ³⁷ Wee, kon yā san sini yi temō alikama soo yero. N n kua buru, dirum m̄ n wāa yā san si t̄na s̄ō, kpa alikama soo yee te kpuro ta n ghere, sanam m̄ s̄ōra kon gia ma geema, kaa Isireliba faaba kowa saa nen min di nge m̄ a gerua.

³⁸ Ma n koorā m̄e. Sisiru u seewa buru buru yellu u yā san si gama ma sin nim mu gb̄ēe yoruku yiba. ³⁹ Ma Gedeoni u Gusunō s̄ōwa u n̄ē, a ku ka man moru ko, a de n ka nun gari ko n̄n tee teni. Na k̄i a maa man ȳreru s̄ōsi ka yā san si. A de si t̄na su n ghere kpa alikama soo yee te, ta n kakoru s̄a baama.

⁴⁰ Ma Gusunō u kua m̄e w̄sku te. Yāa san si t̄na su ghere, ma alikama soo yee te, ta kakoru s̄a.

Gedeoni ka win t̄mbu

gooba wunōbu

7

¹ Ma Gedeoni wi ba maa m̄ Yerubaadi, wi ka win t̄mbu kpuro ba seewa buru buru ba da ba ben sansani gira yeru ge ba m̄ Harodun baku. Madianiban sansani ya maa wāa ben s̄ō ȳsan n̄m geu gia w̄wa gaa s̄ō guu te ba m̄ M̄ren baku.

² Yera Yinni Gusunō u Gedeoni s̄ōwa u n̄ē, wunen t̄n be, ba dabi too. Nā n bu Madianiba n̄mu beria ba ko n tamaa ben tiin dama ba ka bu kamia. Bañ koo maa man siara. ³ Yen s̄, a doo a kpara t̄n be s̄ō, a n̄ē, baawure wi u nande ma berum n̄n m̄, u ḡsiro saa Galadi minin di u wura yenuō. Ma t̄mbu n̄r̄obun suba yenda yiru (22.000) ba ḡsira ba wura.

Ma n tie t̄mbu n̄r̄obun suba w̄kuru (10.000). ⁴ Ma Yinni Gusunō u maa Gedeoni s̄ōwa u n̄ē, ka m̄e, t̄n be, ba dabi too. A ka bu doo daarō. Miya kon nun bu wunana. Ben wi na n̄ē, u koo ka nun da, wiya u koo da. Ben wi na n̄ē, uñ ka nun d̄ō, wiya kun d̄ō.

⁵ Yera Gedeoni u dera t̄n be, ba da daarō. Miya Yinni Gusunō u maa n̄n s̄ōwa u n̄ē, be ba nim s̄oka ka n̄ma ba n̄ra, a bu wunano ka be ba yiira ba n̄ō girari daarō.

⁶ Be ba ka n̄ma nim s̄oka ba n̄ra, ben geera kuawa t̄nu gooba wunōbu (300). Be

ba tie ba yiirawa ba ka n̄ra. ⁷ Ma Yinni Gusun̄o u Gedeoni s̄ōwa u n̄e, wun̄e ka t̄mbu gooba wun̄abu be ba nim s̄aka ba ka n̄ra mi, b̄e n̄ n̄amuara kon Madianiba b̄eri, n̄ ka b̄e faaba ko. A de be ba tie kpuro bu wura yenua.

⁸ Ma Gedeoni u dera t̄n be kpuro ba gosira ma n̄ kun m̄o t̄mbu gooba wun̄abu ye. Adama u dera ba d̄ianu ka k̄bi kpuro deri mi.

N deema Madianiban sansani ya w̄a w̄awa ma Isireliba ba maa w̄a yen gungur̄o.

Nasaran̄ ȳireru

⁹ Ye n̄ kua w̄okuru, Yinni Gusun̄o u Gedeoni s̄ōwa u n̄e, a seewo a da a Madianiban sansani w̄ari domi na nun ye n̄omu b̄eria. ¹⁰ À n̄ maa b̄erum m̄n na, a ka da mi, a gina doo mi, wun̄e ka wun̄en b̄ō Pura, ¹¹ kpa i n̄o ye ba gerum̄, kpa i dam wa i ka da i bu w̄ari.

Yera ba sara ba da sere be ba sansani k̄sun b̄oku. ¹² Madianiba ka Amalekiba ka bwese ni nu na saa s̄ō yari yerun di ba teriewa w̄awa ye s̄ō nge t̄wee. Ben yooyoosu kun geeru m̄o, su dabiwa nge yani s̄eri yi yi w̄a nim w̄akun goor̄o. ¹³ Saa ye Gedeoni u tura mi, saa yera dur̄o goo u win beruse s̄ōm̄o dosu ge u kua. U n̄e, wee na dosa na wa ma kira tumaani gaa ya binda ya na ya w̄ari b̄ese Madianiban sansanin kuu teer̄o ya tu fuka ta w̄oruma.

¹⁴ Win beruse wi, u n̄n s̄ōwa u n̄e, n̄ n̄ m̄o ḡaa tukunu ganu. Gedeoni, Yoasin bii, Isireli win takobiwa ya koo sun tabu di. Gusun̄owa u n̄n b̄ese Madianiba ka b̄esen sansani kpuro nomu b̄eria.

¹⁵ Gedeoni u dosu ge ka gen tubusianu nua. Yera u yiira u Gusun̄o siara. Ma u gosira u wura win sansani u n̄e, i seewo domi Yinni Gusun̄o u b̄e Madianiba n̄omu b̄eria.

Gedeoni u Madianiba kamia

¹⁶ Gedeoni u win t̄mbu gooba wun̄abu (300) ye b̄anu kua wuunu ita. Ma u ben baawure k̄ba w̄e ka wekeru t̄e s̄ō wii b̄onda w̄a. ¹⁷ U bu s̄ōwa u n̄e, i n̄ deema na ben sansani turuku kua i man m̄erio s̄aa s̄aa kpa i ko nge m̄e na m̄o. ¹⁸ Saa ye n̄e ka be sa w̄a sannu sa b̄esen k̄bi wura, saa yera i ko i maa b̄egii wura kpa sa n̄ ka sansani ye sikerene kpa i n̄ gb̄asukum̄o i n̄ m̄o, Yinni Gusun̄o u nasara wa! Gedeoni u maa nasara wa!

¹⁹ W̄ōku suunu s̄ō, saa ye wuu k̄sobu ba ra k̄sine, yera Gedeoni ka win t̄n be ba w̄a win mi, ba tura sansani yen k̄n̄n̄w̄o. Ma ba ben k̄bi wura ba weke ni k̄suka ni ba n̄eni mi. ²⁰ Saa yera wuunu yiru ye ya tie ya yen k̄bi wura, ma ba ben wekenu k̄suka. Ba wii b̄an ni sua ka n̄m d̄waa ma ba k̄bi n̄eni ka n̄m geu. Ba yi wuram̄o, ma ba gb̄asukum̄o ba m̄o, Yinni Gusun̄o u nasara wa! Gedeoni u maa nasara wa!

²¹ Ben baawure u ka ȳō win ȳra yer̄o ba sansani ye sikerene. Ma wer̄o be kpuro ba duku dukubu m̄o ka n̄ogiru. Ma ben gaba kpoo ru so ba doona. ²² Sanam m̄e t̄mbu gooba wun̄abu ye, ya yen k̄bi wuram̄o yera Yinni Gusun̄o u dera wer̄o be kpuro ba goonam̄o ka takobi. Ma ben gabu ba duki sua sere B̄eti Sitāo ye ya w̄a Sereran b̄era gia Ab̄eli M̄eholan deedeeru Tabatin b̄oku.

²³ Ma Gedeoni u Isireliba sokusia saa Nefitaliba ka Aseeba ka Manaseban tem kpuron di. Ma ba Madianiba kpuro naa sw̄ii. ²⁴ U maa ḡora Efaraimuban guunun b̄eri b̄erika kpuro s̄ō u n̄e, bu sarama bu Madianiba swaa bura Yuudenin t̄bus̄o sere n̄ ka girari B̄eti Barāo.

Yera Efaraimuba kpuro ba m̄enna ba da ba swaa bura Yuudenin t̄busun di sere n̄ ka girari B̄eti Barāo. ²⁵ Ba Madianiban sinambu yiru mwa be ba m̄o Orebu ka Seebu. Ba Orebu gowa kpee saara gaan w̄allo, ma ba ye soka Orebun kpee saara. Ba maa Seebu go d̄aa bii gama yer̄o, ma ba te soka Seebun d̄aa bii gama yeru. Yen biru ba maa Madianiba naa sw̄ii. Ma ba ka Orebu ka Seebun winu na Gedeonin mi Yuudenin guru.

Efaraimuba

ba ka Gedeoni m̄oru kua

8

¹ Yen biru Efaraimuba ba Gedeoni s̄ōwa ba n̄e, mban s̄na a sun kua m̄e, ān sun soka su nun somi sanam m̄e a d̄ō a ka Madianiba tabu ko.

Ma ba n̄n gerusi gem gem. ² Gedeoni u bu wisa u n̄e, t̄n be i naa gira i go mi, i kua n̄ kere ye Abies̄eba be ba s̄aa nen tiin t̄mbu ba kua. ³ B̄e ya Gusun̄o u Madianiban sinam beni Orebu ka Seebu n̄omu b̄eria. N̄ n̄ men na, taa bi na kua būn̄ ḡaanu tura bi b̄e i kua s̄ō.

Ye u bu s̄ōwa m̄e, yera ben m̄oru ya sure.

Gedeoni u da

Yuudenin s̄ō yari yeru gia

⁴ Yen biruwa Gedeoni u na Yuudenin̄o u ye t̄buru wi ka win t̄mbu gooba wun̄abu (300) ye. N̄ deema ba wasire. Adama ka m̄e, ba wer̄o be naa sw̄ii. ⁵ Ye ba tura Suk̄t̄u yera u Suk̄t̄ugii be s̄ōwa u n̄e, na b̄e kanam̄owa i man d̄ianu k̄ēyo baa fiiko n̄en t̄n be, bu wa bu di domi ba wasira. Sa maa Sebaki ka Salumuna, Madianiban sinambu naa sw̄iwa.

⁶ Ma Suk̄t̄ugibun wirugiba n̄n wisa ba n̄e, mban s̄na sa ko wun̄en tabu kowobu d̄ianu k̄ē. In̄ Sebaki ka Salumuna n̄oma tura gina.

⁷ Ma Gedeoni u n̄e, too, yān̄ taare. Sanam m̄e Yinni Gusun̄o u man Sebaki ka Salumuna n̄omu b̄eria, s̄aki ka aw̄in̄ seniya kon ka b̄e so.

⁸ Min diya u da Penueliḡ. Ye u tura mi, gāa tee niya u maa ben tii kana. Ma ba nūn wisa nge mē Sukotugiba wisa. ⁹ Ma Gedeoni u Penueligibu sḡḡwa u nēē, nān nasara wa ma na gosirama na wee, kon beēn gidambisa ye sura.

¹⁰ N deema Sebaki ka Salumuna ba wāa Kaakorio ka ben tabu kowobu bēn geera sāa nḡḡbun suba wākura nḡḡbu (15.000). Beya ba tie ben tabu kowo be sḡḡ, be ba na saa sḡḡ yari yerun di. Domi ba ben nḡḡbun suba wunaa teeru (120.000) go. ¹¹ Gedeoni u swaa mwa ye ya ghaburu bewe, Nḡbaki ka Yogbean sḡḡ yari yeru gia. Ma u da u tḡn be wḡri Kaakorio subaru sḡḡ bañ ka baaru. ¹² Yera Madianiban sinambu yiru be, Sebaki ka Salumuna ba duki yakikira. Ma Gedeoni u bu naa swīi u mwēerima. U ben tabu sīa ye kpuro burisina.

¹³ Ye u gosirama u wee, u kpawa ka Heresio ye ya wāa gungunun baa sḡḡ. ¹⁴ Ma u Sukotun bii aluwaasi goḡ mwa, u nūn gari bikikia. Ma aluwaasi wi, u nūn Sukotun guro gurobu ka yen wirugibun yīsa yoruwa tḡnu wata ka wākura nḡḡbu ka yiru. ¹⁵ Ma u da u Sukotugii be deema u nēē, Sebaki ka Salumuna be wee, bēn sḡ i man kem sḡḡwa i nēē, mban sḡna i ko i nēn tabu kowobu be ba wasira dīanu kē. Domi sañ Sebaki ka Salumuna nḡma tura gina.

¹⁶ Ma u wuu gen guro gurobu mwēera u bu seeyasia ka sāki ka awīin seni. ¹⁷ Yen biru u Penueligibu go go, ma u ben gidambisa sura.

¹⁸ Ma u Sebaki ka Salumuna bikia u nēē, durḡ be i go Tabori mi, amḡna ba sāa.

Ba nūn wisa ba nēē, ba ka nun weenēwa, ba sāa nge sina bibu.

¹⁹ Yera u nēē, nen maaba mi, nen mero turosibun tii tii. Na bḡrua ka Yinni Gusunḡn yīsiru, i kun daa bu go, nañ bēē goomḡ.

²⁰ Ma u win bii yeruma Yetēē sḡḡwa u nēē, a seewo a bu go.

Adama bii durḡbu ge, gañ gen takobi wome berum sḡ. Domi uñ gina kpā. ²¹ Yera Sebaki ka Salumuna ba nēē, wunen tii a seewo a sun go. Domi tḡn durḡn tiiwa u koo kpī u yen bweseru ko.

Ma Gedeoni u seewa u Sebaki ka Salumuna go. Yen biru u bura yāa ni nu wāa ben yooyoosun wīnḡ kusia u ka doona.

Ye Gedeoni u kua

win wāa daakiru sḡḡ

²² Yen biru Isireliba ba Gedeoni sḡḡwa ba nēē, wuna kaa ko beēn wirugii, wunē ka wunen bii ka win bibun bweseru. Domi wuna a sun wḡra Madianiban nḡman di.

²³ Gedeoni u bu wisa u nēē, nañ mḡ beēn wirugii, nen bibu bañ maa mḡ beēn wirugibu. Yinni Gusunḡwa u koo ko beēn wirugii. ²⁴ Adama kon bēē gāa teenu kana. I

de beēn baawure u man swaa tonkunu wē ni i wḡḡḡbu mwaari.

N deema Madianiba ba swaa tonku wuraginu mḡ, domi ba sāawa Isimēlin bweseru. ²⁵ Ba nēē, sa ko nun wē ka nuku tia.

Yera ba bekuru garu teria tē sḡḡ be kpuro ba swaa tonku ni kpēē ni ba wḡḡḡbu mwaari mi. ²⁶ Swaa tonku wuragii ni ba Gedeoni wē mi, nin bunum mu tura kilo yendun saka. Ni baasi u maa Madianiban sinambun wuraba ka swaa tonkunu ka yabe gobiginu wa, ka maa bura yāa ni nu raa wāa ben yooyoosun wīnḡ. ²⁷ Ma u bwāaroku kua ka wura ye, u gu yii yeru kua win wuu Ofaraḡ. Ma Isireliba kpuro ba Yinni Gusunḡn sāaru deri, ba da ba gu sāamḡ. Ma ga ra kua Gedeoni ka win tḡmbun yina.

²⁸ Taa bi sḡḡ, Isireliba ba Madianiba kamia ba bu taare mam mam. Ma tem mē, mu wāa bḡri yendu sḡḡ wḡḡ weeru sere Gedeoni u da u ka gu.

²⁹ Saa ye sḡḡra Gedeoni, Yoasin bii wi, u da u sina win yenuo. ³⁰ U bii tḡn durḡbu marawa wata ka wākuru, domi win kurḡba dabi. ³¹ Win kurḡ tḡn wi u wāa Sikemuo u maa nūn bii tḡn durḡ marua, wi ba yīsiru kā Abimēleki. ³² Gedeoni u tḡkḡ kuawa kḡḡ kḡḡ ma u gu. Ba nūn sika win tundo Yoasin sikiro Ofaraḡ, Abiesēeban temḡ.

³³ Win goḡn biru Isireliba ba kpam Yinni Gusunḡn sāaru deri, ba bḡu ni ba mḡ Baaliba sāamḡ. Ma ba Baali Beriti kua ben bḡu. ³⁴ Bañ maa Gusunḡ ben Yinni yaaye wi u raa bu wḡra ben yiberēban nḡman di be ba bu sikerene kpuro. ³⁵ Meya bañ maa Gedeonin tḡmbu takaru garu kue, gea ye u raa bu kua kpuron sḡ.

9

Abimēleki u kua Sikemugibun kparo

¹ Yen biruwa Abimēleki, Gedeonin bii, u da Sikemuo win dwaanibun mi, u ka bu gari kua. ² U nēē, i doo i Sikemun wirugibu bikia, mba ba kīru bo, Gedeonin bibu wata ka wḡku te kpuro ta n sāa ben kparobu? Nge tḡn turowa ba kī. I de bu yaaya ma nena na sāa ben mero bisi wi ba bu marua.

³ Ma win dwaani be, ba win gari yi kpuro Sikemun wirugii be sḡḡwa. Ma ben laakari ya wura win mi mam mam yēn sḡ u sāa ben mero bisi. ⁴ Ba nūn sii geesun gobi wata ka wākuru wē yi ba sua Baali Beritin sāa yerun di. Ka gobi yiya u tḡn garu koo sariba ka naanaanugibu kasu ba nūn swīi.

⁵ U da win tondon yenuo Ofaraḡ, ma u win tundo turosibu wata ka wḡku te go kperu garun wḡḡḡ ma n kun ma ben dāako Yotamu wi u da u kukua. ⁶ Ma Sikemugibu kpuro ka Milon yenugibu ba da ba mēna Sikemu

mi, dāa bakaru garun nuurɔ kpee te ba giran bokuɔ, ma ba Abimeleki wi kua ben kparo.

Yotamun mǎndu

⁷ Ye Yotamu u gari yi nua, u da u yōra guuru wǎllɔ te ba mǎ Garisimu u nǎogiru sua u gbāra u nēe, i nēn gari swaa dakio bēe Sikemugibu, kpa Gusunɔ u maa bēegii swaa daki.

⁸ Sōo teeru dānu mēna nu sunɔ kaso da wi u koo bandu di nīn suunu sōo. Nu dāa te ba mǎ olifi deema nu nēe, a de a ko bēsen sunɔ. ⁹ Adama olifi ye, ya nēe, nañ nēn gum kobu derimɔ n ko bēen sunɔ, domi mēna ba ra ka tǎnu wǎlle sue kpa bu maa ka mu Gusunɔ bēere wē. ¹⁰ Ma nu dāa ye ba mǎ figie deema nu nēe, a na a ko bēsen sunɔ. ¹¹ Adama figie ye, ya nu wisa ya nēe, nañ nēn bii geenu ka nēn bam derimɔ n ko bēen sunɔ. ¹² Ma dāa ni, nu maa da resem mi, nu ye sōowa nu nēe, a na a ko bēsen sunɔ. ¹³ Adama resem ye, ya nu wisa ya nēe, nañ nēn tam derimɔ n ko bēen sunɔ, domi tam mēna mu Gusunɔ ka tǎmbu nuku dobu wēemɔ. ¹⁴ Saa yera dāa ni kpuro nu maa da nu awīi deema nu nēe, a na a ko bēsen sunɔ. ¹⁵ Ma awīi yi, yi dāa ni wisa yi nēe, i n kī n ko bēen sunɔ ka gem, i na i kuke nēn kǎkǎrɔ. Ma n kun mē, dōo u koo yari saa nēn mīn di, kpa u Libanin dāa baka ni ba mǎ seduruba mwa.

¹⁶ Ma Yotamu u kpm nēe, tē na bēe bikiamɔ, ye i Abimeleki kua bēen kparo mi, i ye kuawa ka nuku tia murafitiru sari? I besen tundo Gedeoni ka win yēnugibu tǎn geeru sōosi? I nūn kua nge mē u bēe kua? ¹⁷ Domi nēn tundo u bēe sanna, u win wāaru kari bǎrie ye u ka bēe wɔra Madianiban noman di. ¹⁸ Bēe wee, i nēn tundo yēnugibu seesi gisɔ ma i nēn maabu wata ka nǎoba nne mwēera i go kperu garun wǎllɔ. Ma i win yoo tǎn kurǎn bii Abimeleki kua bēe Sikemugibun kparo yēn sō u sǎa bēen mero bisi. ¹⁹ Tē ye i Gedeoni ka win yēnugibu kua mi, i n ye kuan na ka nuku tia murafitiru sari, Gusunɔ u de bēe ka Abimeleki i n wāasine ka nuku dobu. ²⁰ Adama yà kun sǎa mē, u de dōo u yari Abimelekin mīn di u bēe Sikemugibu ka Milon yēnugibu mwa, kpa dōo u maa yari bēe Sikemugibu ka Milon yēnugibun mīn di u Abimeleki mwa.

²¹ Yen biru Yotamu u duka sua u doona mīn di, u da u sina Berio yēn sō u win mǎo Abimelekin bērum mǎ.

Sikemugibu

ba Abimeleki seesi

²² Abimeleki u Isireliba kpara wōo ita. ²³ Yen biru Gusunɔ u dera Abimeleki ka Sikemugibu ba ku ra nǎosine. Yen sōna tǎn be, ba Abimeleki seesi. ²⁴ Yeni ya koorawa kpa Abimeleki ka Sikemugii be ba raa Gedeonin bibu wata ka wǎkuru go mi, bu

ka yen nǎni swāaru wa. Domi be kpurowa ba nǎo tia kua ba ka bu go. ²⁵ Sikemugibu bu ka Abimelekin waaru go, yera ba tǎmbu gabu berua guunu wǎllɔ. Tǎn be, bǎ n goo wa u sarɔ mi, kpa bu yēro sēre bu win yānu mwa. Yera ba da ba ye Abimeleki sōowa.

²⁶ Sōo teeru Gaali, Ebēdin bii, u da Sikemuo, wi ka wigibu. Ma Sikemugibu ba nūn tii wē. ²⁷ Yera ba da ben gbeaɔ ba resemba sōra ba gama ma ba tōo bakaru kua. Ba da ben bāu dirɔ ba di ba nōra ma ba Abimeleki bōrusi. ²⁸ Gaali u Sikemugibu sōowa u nēe, mban sōna bēe Sikemugibu sa ko ka wura Abimeleki u sun taare. Wara ra n Abimeleki. N n Gedeonin bii ro? N n Sebuluwa u sǎa win tabu sunɔ ro? N n mēn na, i de su bēsen sikado Hamōri wiru kpīya wi u wuu ge swīi. Domi nañ wa mban sōna sa ko Abimeleki sǎ. ²⁹ Bǎ n daa man kua wuu gen kparo, kon dāa Abimeleki fukawa, kpa n nūn sō n nēe, u wureo u win tabu yānu sosi kpa u na u ka man wōri.

³⁰ Sanam mē Sebulu wi u wuu ge kpare, u nua ye Gaali u gerua kpuro, yera u maru bēsira. ³¹ Ma u tǎmbu gōra asiri sōo u nēe, bu Abimeleki sō ma Gaali, Ebēdin bii u tunuma u tǎmbu gari kēmɔ bu ka wi Abimeleki fuka. ³² Yen sō, u de wi ka win tǎmbu bu da bu kuke wǎkuru yakaso, ³³ kpa u wuu ge wōrima buru buru yellu, saa ye Gaali ka wigibu ba yarima kpa u bu kua nge mē u kī.

³⁴ Ye n kua sisirun wǎkuru, yera Abimeleki u win tabu kowobu bōnu kua wuunu nne, ma ba da ba kukua Sikemun biruɔ. ³⁵ Saa ye Gaali ka win tǎmbu ba yarima wuu gen mīn di, yera Abimeleki ka wigibu ba yarima ben kuku yenun di bu ka nūn wōri. ³⁶ Ye Gaali u bu wa, yera u Sebulu sōowa u nēe, a mērio nge mē tǎmba saram wee guunun di.

Ma Sebulu u nūn wisa u nēe, guunun tirosa a waamɔ mi, n n tǎmbu.

³⁷ Gaali u nēe, ka gem, tǎmba ba saram wee guu te ta wāa suunu sōon di. Ma gaba maa wee dāa bakaru beran di mī soroba ra sine.

³⁸ Saa ye sōora Sebulu u nēe, gari dori yi a raa maa saarimɔ mi ni? Yi a sun sōowa a nēe, wara ra n Abimeleki su ka de u sun taare. Tē wiya wee mi, ka win tǎmbu be a gama mi. N n mēn na, i wōrimɔ wunε ka wi.

³⁹ Ma Gaali u gosira u Sikemugibu mēna u bu kpara ba ka Abimeleki tabu kua. ⁴⁰ Adama u nūn kpana u duka sua. Ma Abimeleki u nūn naa gira u win tǎn dabiru mēera kua googookum, bu sere wuun gbārurun konnɔ turi. ⁴¹ Ma Abimeleki u da u wāa Arumao. Saa ye sōora Sebulu u Gaali gira ka sere maa Sikemugii be ba ka nūn yōra. Ma u nēe, bu ku raa maa wurama wuu mi.

⁴² Sisiru, Sikemugii be ba tie, ba sōoru kua ba gbea dōo. Yera ba da ba ye Abimeleki sōowa. ⁴³ Ma u win tǎmbu bōnu kua wuunu ita, u dera ba kukua yakaso. Ye ba Sikemugii

be wa ba yarima wuun di, yera ba bu tabu wari. ⁴⁴Ma Abimelekin tii ka wuu teeru ba da ba y3 wuun gb̄ararun k̄onn̄ow̄o. Yera wuunu yiru ye ya tie, ya da ya be ba wāa gbea3 mi deema ya bu go go. ⁴⁵Ma ba ka wuu gen tambu tabu kua, sere s̄o u ka kpa. Ma u gen tii k̄osuka mam mam u b̄oru wisi gen kpēekpēeku w̄oll̄o u ka s̄osi ma u gu b̄orusi.

⁴⁶Sanam me be ba wāa Sikemun tabu kowobun kari3, ba nua me, yera be kpuro ba dua w̄oru3 b̄u wi ba m̄3 Beritin dirun tem̄o. ⁴⁷Ma goo u na u Abimeleki s̄owa u nee, t̄omba wāa ba menne w̄oru ge s̄o. ⁴⁸Yera Abimeleki ka wigibu ba na guu te ba m̄3 Saam̄ow̄o, ma u gb̄aa sua u ka d̄aa k̄aasa gaa bura u seru s̄andi. Yen biru u win bw̄abu s̄owa u nee bu maa koowo nge me. ⁴⁹Ma ben baawure u d̄aa k̄aasa bura u seru s̄andi ba ka n̄un sw̄i. Ma be kpuro ba ben d̄aa ye sure w̄oru gen k̄onn̄ow̄o. Yen biru ba ye d̄so doke. Ma Sikemugii be ba wāa w̄oru ge s̄o kpuro ba d̄so mwaara. Ba s̄awa t̄ambu n̄or̄obu (1.000), kur̄obu ka dur̄obu.

Abimelekin ḡo3

⁵⁰Yen biru Abimeleki u maa da u wuu ge ba m̄3 Tebesi w̄ari, u gu kamia. ⁵¹N deema wuu ge s̄o, ba kuku yeru garu m̄3 te ba bana. Ta s̄awa dii t̄era. Ten w̄oll̄owa wuu gen t̄ambu, kur̄obu ka dur̄obu kpuro ka gen wirugibu ba ȳowa ba kukua. ⁵²Ma Abimeleki u kp̄ia u da dii t̄era yen b̄oku3 u ka bu w̄ari. Sanam me u wāa ten k̄onn̄ow̄o, u ka tu d̄so s̄ore, ⁵³yera kur̄o goo u n̄un nee bia kara u wiru k̄ora. ⁵⁴Saa yera Abimeleki u aluwaasi wi u win tabu ȳanu s̄owa s̄owa u nee, a man wunen takobi s̄okuo n gbi kpa bu ku nee t̄on kur̄owa u man go.

Ma aluwaasi wi, u n̄un ye s̄aka u go. ⁵⁵Ye Isireliba ba wa Abimeleki u gu, yera ba yarina be kpuro. Ben baawure u da win yen̄u3.

⁵⁶Mesuma Yinni Gusun̄o u ka Abimeleki k̄osie k̄sa ye u win tundo turosibu wata ka n̄oba nne ye kua be u go. ⁵⁷Meya Yinni Gusun̄o u maa Sikemugibu ben k̄sa ye ba kua k̄osie. Ma Yotamu, Gedeonin biin b̄ori yi bu di.

Kparobu gabu, Tola ka Yairi

10

¹Abimelekin ḡon biru, Tola, Puan bii, Dodon debubu Isakar̄in bweseru s̄o u seewa u Isireliba faaba kua. Tola wi, u raa wāawa Samiri3 Efaraimun guunun bera gla. ²W̄so yenda itawa u Isireliba kpara. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba n̄un sika Samiri mi.

³Tolan biru Yairi Galadigiwa u Isireliba kpara w̄so yenda yiru. ⁴Bibu tena u m̄3, ben baawure ka win keteku. Wusu tena ba maa m̄3 si ba ra soku Yairin baru kpaanu. Su

wāawa Galadi3. ⁵Yen biru Yairi u kpuna u gu ma ba n̄un sikua Kam̄ow̄o.

Isireliba

ba kparam b̄u saaru w̄ari

⁶Yeniban biru Isireliba ba kparam kua ye yañ Yinni Gusun̄o dore. Ba da ba b̄u t̄on dur̄o be ba m̄3 Baaliba ka b̄u t̄on kur̄o be ba m̄3 Asitaateba s̄aam̄o. B̄u ni, nu s̄awa Sirigibu ka Sidonigibu ka Am̄oniba ka M̄abuba ka Filisitiban b̄unu. Nge meya Isireliba ba kua ba ka Yinni Gusun̄o deri, bañ maa n̄un s̄aam̄o. ⁷Yera win m̄oru ya seewa u bu Filisiti be ka Am̄oni be n̄omu s̄andia. ⁸Ma ba Isireli be ba wāa Am̄oreban tem̄o Galadi3, Yuudenin s̄so yari yeru gla mi n̄oni s̄owa n ka kua w̄so yendu yiru sari. ⁹Saa ye s̄o, Am̄oniba ba maa Yuudenin daaru t̄obura ba da ba Yudaba w̄ari ka Benyameeba ka Efaraimuba. Ma Isireliba kpuro ba n̄oni s̄ora. ¹⁰Yera ba Yinni Gusun̄o n̄ogiru sue ba nee, sa nun torari sa durum kua. Domi sa nun deri wune wi a s̄a besen Yinni ma sa da sa b̄u ni ba m̄3 Baaliba s̄aam̄o.

¹¹Ma Yinni Gusun̄o bu wisa u nee, ye Egibitigibu ka Am̄oreba ka Am̄oniba ka Filisitiba, ¹²ka Sidonigibu ka Amalekiba ka Maoniba ba raa be taare i s̄a ben yobu, ma i man n̄ogiru sue i faaba kana, nañ be wurari ro? Nañ be w̄ore ben n̄oman di? ¹³Adama wee, i man deri i b̄unu s̄aam̄o. Yen s̄ t̄e, nañ maa be somim̄o. ¹⁴I doo i b̄u ni i s̄aam̄o mi faaba kana nu bee w̄ora n̄oni sw̄a ten min di.

¹⁵Ma ba nee, sa ȳe ma sa nun torariwa, a ka sun koowo nge me a k̄i. Adama a ku de a kun sun faaba kue ḡiso.

¹⁶Yera Isireli be, ba b̄u ni wuna ben suunu s̄on di, ba Yinni Gusun̄o s̄awa. Saa ye s̄ora u ben w̄onw̄ondu wa, wahala ye ba bu m̄n̄ s̄o.

¹⁷Ma Am̄oniba ba men̄na ba ben sansani gira Galadi3. Yera Isireliba ba maa begia gira Misip̄a Galadin tem mi. ¹⁸Ma ba wesiana ba nee, wara u koo sun kpara su ka Am̄oniba w̄ari. Wi u kp̄ia u kua me, ȳerowa u koo ko bes̄e be sa wāa Galadi mini kpuron kpara.

Yefite

11

¹Dur̄o goo u wāa Galadi mi, win ȳisira Yefite. Dur̄o wi, tabu dur̄on tiiwa. Galadiwa u n̄un mara ka kur̄o tan̄o goo. ²Galadi wi, u maa bibu gabu mara ka win kur̄o. Sanam me bii be, ba kp̄ea ba Yefite gira win tondon yenun di ba nee, uñ tondon tubi dim̄o domi u s̄awa kur̄o tan̄o bii.

³Ma Yefite u win tundo turosi be duka suuri, u da u wāa Tobu3. Ma u garu koo sariba men̄na u ka t̄ambu w̄ora daam̄o.

⁴Yen biru Am̄oniba ba Isireliba w̄ari. ⁵Sanam me tabu sw̄ia, yera Isireliban guro gurobu be ba wāa Galadi3 ba da ba Yefite

deema Tobu mi. ⁶ Ba n̄e, a na a ko besen kparo su ka Am̄oniba w̄ori.

⁷ Yera u guro guro be s̄owa u n̄e, n̄e wi na s̄a bēn yibere? N̄ ñ bēe i man gira saa nen tundo yenun di? Ȳen s̄i i w̄a wahala s̄o, n̄ ñ yen s̄na i man s̄omiru kanam̄o?

⁸ Ma Galadigii be, ba n̄un wisa ba n̄e, geema, yen s̄na sa na wunen mi, a sun kpara su ka Am̄oniba tabu ko. Yen biru kpa a n̄ s̄a besen kparo, bēe be sa w̄a Galadin bera mi.

⁹ Yefite u bu wisa u n̄e, ñ n̄ ka man da sa Am̄oniba tabu w̄ori, ma Yinni Gusun̄o u dera sa bu kamia, nena kon ko bēen kparo ka gem?

¹⁰ Ma t̄n be, ba n̄un wisa ba n̄e, Yinni Gusun̄owa ko n̄ s̄a besen seeda s̄a kun kue ye sa gerua.

¹¹ Yera Yefite u ka bu da, ma ba n̄un kua ben kparo. Saa ye s̄ara u win gari yi kpuro Yinni Gusun̄o saaria Misip̄ao.

Gari yi Yefite

u Am̄oniba s̄owa

¹² Yera Yefite u Am̄oniban sina boko ḡoria u n̄e, mba n̄ sun m̄asine n̄e ka wune, a ka nen tem tabu w̄orim̄o.

¹³ Ma sina boko wi, u n̄un wisa u n̄e, sanam me Isireliba ba wee Egibitin di, ba nen tem mwa saa daa te ba m̄o Aan̄on di n̄ ka girari daa te ba m̄o Yab̄okūo ka Yuudenin w̄owa. Yen s̄i, i sun besen tem wesio ka bēen tii. I n̄ kua me, sann̄o maa sari.

¹⁴ Yera Yefite u maa sun̄o wi ḡoria u n̄e, ¹⁵ Isireliba ban̄ M̄abun tem ka Am̄oniban tem mwe. ¹⁶ Geema, sanam me ba wee Egibitin di, ba ḡaburu sara ma ba nim w̄aku ge ba m̄o Naa yari t̄bura. Yen biru ba da Kad̄esio. ¹⁷ Saa min diya ba Ed̄omun sun̄o ḡoria ba n̄e, u de bu win tem sara bu da wuswaāo Kan̄anin tem̄o. Adama u yina mam mam. M̄eya ba maa M̄abun sun̄o ḡoria. Yera win tii, u maa yina. Ma Isireliba ba sina Kad̄esi mi. ¹⁸ Yen biruwa ba seewa Kad̄esin min di ba ḡaburun swaa mwa ba M̄abuba ka Ed̄omuban tem s̄ena sere ba ka tura M̄abu ben tem s̄o yari yer̄o. Ma ba ben sansani gira daa te ba m̄o Aan̄on b̄okūo mi M̄abuban tem mu n̄o ȳra. ¹⁹ Saa min diya ba maa Sihoni, Am̄areban sina boko ḡoria wi u w̄a Hesibonīo ba n̄e, u de bu sara win tem̄o bu doona Kan̄anin tem ḡia. ²⁰ Adama Sihoni un̄ Isireliba naane kue u sere de bu sara win tem̄o. Ma u win tabu kowobu kpuro men̄na ba ben sansani gira Yahasīo. Ma ba ka Isireliba tabu kua. ²¹ Yera Yinni Gusun̄o u Sihoni ka win t̄mbu kpuro Isireliba n̄omu beria. Ma Isireliba ba bu go go ba kamia ba tem me kpuro mwa. ²² Ba m̄awa saa daa te ba m̄o Aan̄on di n̄ ka girari daa te ba m̄o Yab̄okūo. Saa maa ḡaburun di te ta w̄a s̄o yari yer̄o n̄ ka girari Yuudenio. ²³ Wee t̄ Gusun̄o, bēe Isireliban Yinni u Am̄areban tem me mwa u sun w̄e. Yera a k̄i a maa sun

mu m̄waari? ²⁴ Tem me wunen bu Kem̄asi u nun w̄e, an̄ mu n̄eni wune ro? N̄ n̄ men na, sa ko maa tem me Gusun̄o besen Yinni u sun w̄e n̄e wa. ²⁵ Baa Balaki Siporin bii, M̄abuban sun̄o wi u dam bakam m̄o, un̄ wure u ka sun sikirina u sere n̄e, u koo sun tabu w̄ori. Wune a n̄un dam kerewa? ²⁶ Wee yen w̄o gooba wun̄abuwa (300) mini ye Isireliba ba ka w̄a Hesibonīo ka Arōēo ka sere wuu si su w̄a mi kpuro ka si su w̄a daa te ba m̄o Aan̄on b̄okūo. Mban s̄na in̄ bu tem me m̄waari saa saa yen di. ²⁷ Sina boko, n̄ ñ n̄e na tora, wuna a tora. Domi wuna a ḡbia a sun tabu w̄orima. Yen s̄na Yinni Gusun̄o wi u ra t̄mbu sirie u sun siria ḡiso bēe ka bēe.

²⁸ Adama Am̄oniban sina boko wi, un̄ Yefiten gari wure.

Yefiten n̄o m̄wēru

²⁹ Yera Yinni Gusun̄on Hunde u Yefite ȳowa. Ma u Manasen tem sara u da Misip̄ao Galadin tem̄o. Min diya u maa da Am̄oniban tem̄o. ³⁰ Miya u Yinni Gusun̄o n̄o m̄wē teni kua u n̄e, Yinni, ñ n̄ man Am̄oniba n̄omu beria, ³¹ ma na bu kamia na wee, t̄nu wi na ḡbia na ka yinna, wiya kon mwa n̄ ka nun ȳaku d̄o m̄waararuguru kua.

³² Min diya u seewa u da Am̄oniban tem̄o u ka bu tabu ko. Ma Yinni Gusun̄o u maa n̄un bu n̄omu beria. ³³ Ma u bu kamia u nasara sua u ben wusu yendu mwa si su w̄a Arōēn di n̄ ka da Minitio sere ka Abeli Keramimuo. Ma Gusun̄o u dera Isireliba ba bu taare mam mam.

³⁴ Sanam me Yefite u ḡosir̄o win wuūo, Misip̄ao, yera win bii w̄ondia u yarima u n̄un senn̄o wee, u bara kp̄aru soom̄o u yaam̄o. N̄ deema bii w̄ondia wi turowa u mara. Un̄ maa bii goo m̄o. ³⁵ Sanam me u bii wi wa, yera u win tiin yaberu n̄enua u karana nuku sankiranun s̄o, u n̄ooguru sua u n̄e, nen bii, nuku sankira bakanu s̄ara a man doke mi. Domi na Yinni Gusun̄o n̄o m̄wēru kua. Tan̄ maa k̄biar̄o.

³⁶ Ma bii w̄ondia wi, u win tundo wisa u n̄e, ñ n̄ Yinni Gusun̄o n̄o m̄wēru kua, a ka man koowo kpuro nge me a gerua domi u dera a Am̄oniba be ba s̄a wunen yibereba m̄oru k̄sia. ³⁷ Adama a man suru yiru k̄eȳo gina kpa n̄ da guunu w̄oll̄o ka nen w̄ondia k̄paasibu su wuri ko mi, ȳen s̄o nañ dur̄o sue na ka ḡbio.

³⁸ Ma Yefite u n̄un suru yiru ye k̄a. U da guunu w̄ollu mi, ka win w̄ondia k̄paasibu ba wuri kua. ³⁹ Ye suru yiru ye, ya yiba, u da u win tundo deema. Ma tundo u ka n̄un ȳaku te kua, t̄n̄ n̄o m̄wēru u Yinni Gusun̄o kua. Nge m̄eya w̄ondia wi, u ka gu, un̄ dur̄o sue. Saa d̄oma ten diya ba woro teni yi Isirelio. ⁴⁰ W̄o baagere Isireliban t̄n̄ kur̄obu ba ra yariwa wuun di bu da bu Yefite Galadigiin bii w̄ondia wi sw̄iya s̄o n̄ne.

*Yefite ka Efaraimuba***12**

¹ Yeniban biruwa Efaraimuba ba mænna ba Yuudenin tǎbura ba da sǎo yĕsan nǎm geu gia Yefiten mi, ba nĕe, mban sǎna a Amǎniba tabu wǎri ma ań sun soka su nun somi. Yen sǎ tĕ, sa ko nun dǎo mĕni ka wunen diru sannu.

² Yera Yefite u bu wisa u nĕe, geema, nĕ ka negibu sa ka Amǎniba tabu kua gem gem. Saa ye sǎara na bĕe soka i ka sun somi. Adama bĕen goo kun nĕ. ³ Ye na wa mĕsum, yera na nen wǎaru kari bǎrie na ka Amǎni be tabu kua. Yinni Gusunǎ u maa man bu nǎmu bĕria. N n mĕn na, mba na kua i ka man tabu wǎrima gisǎ.

⁴ Yera Efaraimu be, ba Galadigii be sǎowa ba nĕe, i sǎawa be ba duki yakura bĕe Efaraimun bwese keran di i da i wǎa Manaseban suunu sǎo.

Ye Yefite u nua mĕ, ma u win tǎmbu kpuro mænna ba Efaraimuba tabu wǎri ba kamia. ⁵ Yera Galadigii be, ba da Yuudenin tǎbura yerǎ ba swaa bura mi Efaraimuba ba koo tǎbura. Efaraimu goo ù n na mi, ù n kĭ u tǎbura, yera Galadigibu ba ra nùn bikie bu nĕe, a sǎawa Efaraimu?

U n nĕe, aawo, ⁶ kpa bu nĕe, ñ n mĕn na, a geruo a nĕe, Kiboleti.

Kpa u nĕe Giboleti.

Domi Efaraimu be, ba ku ra kpĭ bu gere dee dee. Sanam meya Galadigii be, ba koo nùn sĕre yande bu saka Yuudenin tǎbu mi. Ben taa bi sǎo, Efaraimuba nǎrǎbun suba weeru ka yiruwa (42.000) ba gu.

⁷ Yefite wi, u Isireliba kparawa wǎo nǎoba tia ma u kpuna u gu, ba nùn sikua win wuuǎ, Galadin temǎ.

*Kparobu gabu, Ibisani**ka Eloni ka Abudoni*

⁸ Yefiten biru Ibisani, Betelehemugiiwa u kua Isireliban kparo. ⁹ Bibu watawa u mara, bii tǎn durǎo tĕna, tǎn kurǎbu maa tĕna. Ma u dera bii tǎn kurǎ be, ba mǎra ka Isireliban bwese keru gĕe. Meya maa win tǎn durǎ be, ba wǎndiaba sua Isireliban bwese keru gĕe sǎo. U Isireliba kparawa wǎo nǎoba yiru. ¹⁰ Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Betelehemuǎ.

¹¹ Ibisani biru, Eloni, Sabulonin bwese keragiiwa u kua Isireliban kparo. U Isireliba kparawa wǎo wǎkuru. ¹² Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Ayalonio Sabulonin temǎ.

¹³ Elonin biru, Abudoni, Hilelin bii, Piratongiia u kua Isireliban kparo. ¹⁴ Bibu weeruwa u mara. Ma win debuminu sǎa tĕna. Win bii be, ka win debumii ni, ben baawure u win keteku mǎwa. Abudoni

u Isireliba kparawa wǎo nǎoba ita. ¹⁵ Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Piratonio Efaraimun temǎ Amalekiban guuru.

*Sansom marubu***13**

¹ Abudonin biru Isireliba ba kpam kua ye yań Yinni Gusunǎ dore, ma u bu Filisitiba nǎmu bĕria wǎo weeru.

² N deema durǎ goo wǎa Soreǎo Danun bweseru sǎo, win yĭsira Manǎa. Win kurǎ u sǎawa wĭro. ³⁻⁵ Sǎo teeru Yinni Gusunǎn gǎrado * goo u kurǎ wi kure u nĕe, wee, a sǎa wĭro, adama kaa gura sua kpa a bii tǎn durǎ ma. U ko n sǎawa wi ba wuna nenem Gusunǎn sǎ saa win marubun di. Yen sǎ, a n tii sĕ, a ku tam gam nǎ, kpa a ku gǎa seseruginu di. A ku ra maa de bu bii win seri bura, domi wiya u koo Isireliba wǎram tore saa Filisitiban nǎman di.

⁶ Ma kurǎ wi, u da u win durǎ sǎowa u nĕe, Gusunǎn tǎnu goowa u man deema. U sǎawa nge Gusunǎn gǎrado goo. U nanum mǎ too. Nań maa nùn bikie mĭn di u na. Uń maa man win yĭsiru sǎowa. ⁷ Adama u man sǎowa u nĕe, kon be gura sua kpa n bii tǎn durǎ ma. Yen sǎ, n ku be tam gam nǎ, kpa n ku gǎa seseruginu di. Domi bii wi, u ko n sǎa wi ba wuna nenem Gusunǎn sǎ saa win marubun di sere ka win wǎarun nǎo.

⁸ Yera Manǎa u kanaru kua nge mĕni, u nĕe, Yinni, a de wunen tǎnu wi a gǎrima mi, u kpam sun naawa kpa u sun sǎosi ye n weene su bii wi kua wi sa ko ma mi.

⁹ Ma Gusunǎ u Manǎan kanaru mwa, u dera win gǎrado wi, u wura kurǎ win mi, mi u sǎ gberǎ. Adama win durǎ sari mi. ¹⁰ Ma u duka da win durǎn mi, u nùn sǎowa u nĕe, durǎ wi u na nen mi gin teeru, wee u maa na tĕ.

¹¹ Manǎa u seewa u win kurǎ swĭi ba na durǎ win mi. Yera Manǎa nùn bikia u nĕe, wuna a ka kurǎ wi gari kua?

Ma u nĕe, oo, nĕna.

¹² Manǎa u nĕe, wunen gari yi, yi n koora, wooda yerǎ sa ko swĭi bii win sǎ. Amǎna sa ko nùn kua.

¹³ Ma Yinni Gusunǎn gǎrado wi, u nùn wisa u nĕe, ye na kurǎ wi sǎowa mi kpuro, yera u koo se. ¹⁴ Uń koo gǎanu di ni nu yara resem di. Uń tam gam nǎrumǎ, uń maa gǎa seseruginu dimǎ. Ye na nùn yiire mi kpuro, yera u koo ko.

¹⁵ Manǎa u Yinni Gusunǎn gǎrado wi sǎowa u nĕe, na nun kanamǎ, a de su nun gǎrasia, kpa su nun boo kpĕmu yaare ko.

¹⁶ Ma gǎrado wi, u nĕe, baa à n man gǎrasia, nań wunen dĭanu dimǎ. Adama à n kĭ a nu

* **13:3-5** Yinni Gusunǎn gǎrado Isireliba ba ku ra kǎ bu Gusunǎn yĭsiru sia. Yen sǎna ù n bu kurema ba ra nĕe, Gusunǎn gǎradowa.

kon na ka me, a ka ye Yinni Gusuno yaku dso mwaararugiru kuo.

Manaa un ye ma Yinni Gusunan goradowa duru wi, u saa. ¹⁷ Ma u nee, amana wunen yisuru, kpa su wa su nun takaru ko, wunen gari yi, yi n koora.

¹⁸ Yera gorado wi, u nee, mban sana a nen yisuru bikiamo. Nen yisira, wi u ra maamaaki ko.

¹⁹ Saa yera Manaa u boo kpemu sua ka dianu ganu u yi kperu wollo u ka Yinni Gusuno yakuru kua, wi, wi u ra maamaaki ko. Saa ye Manaa ka win kuro ba yaku te mera, ²⁰ saa ye sora dso yara ya seewa wollo yaku ten min di, ma Yinni Gusunan gorado wi, u dua dso yara ye soo u ka suara. Ye Manaa ka win kuro ba wa me, ma ba kpuna ba wuswaa tem girari. ²¹ Saa ye sora u den gia ma Yinni Gusunan goradowa mi. Saa dama ten di Gusunan gorado wi, un maa naare ben mi. ²² Ma Manaa u win kuro sowa u nee, sa ko gbiwa mi, domi sa Gusuno wa.

²³ Yera win kuro u nee, Yinni Gusuno u n ki u sun gon na, un koo raa besen yaku te mwa. Un koo raa maa de su yeniba kpuro wa kpa su yenin bweseru no ye sa nua te.

²⁴ Amen biru kuro wi, u gura sua ma u bii ton duru mara. Ma ba nun yisuru ka Sansom. Bii wi, u kpa ma Yinni Gusuno u nun domaru kua. ²⁵ Sanam me u wa Makane Danu, Sorea ka Esitaolin baa soo, Yinni Gusunan Hunde u nun yowa u ka win samburu tore.

Sansom u wandia goo ki

Tinnao

14

¹ Sso teeru, Sansom u seewa u da Tinnao. Ma u bii kurabu gagu wa mi, Filisitiban bii wandiaba soo, ga nun were. ² Ye u wuma u win tundo ka win mero sowa u nee, na bii kurabu gagu wa Tinnao Filisitiban bibu soo. I man nun kasuo n sua kuro.

³ Win tundo ka win mero ba nun wisa ba nee, ton kurabu sariwa wunen mero bisibu soo, n kun me besen bweseru soo, a ka da a kuro kasu Filisitiba soo be ba ku ra bango ko mi?

Adama Sansom u win tundo sowa u nee, ka me, a man nun kasuo domi u man werewa.

⁴ Win tundo ka win mero ban ye ma gari yi, ye weewa saa Yinni Gusunan min di, domi swaa u kasu u ka Filisitiba sanna. N deema saa ye soo, Filisitibara ba saa Isireliban yinibu.

⁵ Yera Sansom u seewa u dso Tinna mi ka win tundo ka win mero. Ye ba tura Tinnagibun daa gbaar, miya Sansom u gera ma gbee suno kpemu gagu ga nun kenu gurema subaru soo ga kukirimo. ⁶ Saa yera Gusunan Hunde u nun yowa ma u gbee

suno ge nenua u yakana ka win nama nge me ba ra boo buu yakane. Adama un win tundo ka win mero sowa ye u kua. ⁷ Ma u doona u da u ka kuro wi gari kua. Kuro wi, u nun were gem gem. ⁸ Sso mearun biru Sansom u kpan saru mi ka win tundo ka win mero u ka win kuro sua. Ma u gera gbee suno goo ten mi, u tu mera. Yera u deema wee, ti yi mama te soo, yi tim koosi. ⁹ Ma u nama kpere u tim me wowa u dimo swaa. Ye u win tundo ka win mero naamwe, u maa bu we ba di. Adama un bu sowa ma gbee suno gorun diya u tim me wunama.

Sansom u Filisitiba

sukuru kua

¹⁰ Ma win tundo u da kuro win yenuo. Miya Sansom u kuro kpa dianu kua domi meya aluwaasiba ba ra ko. ¹¹ Sanam me Filisitiba ba wa me, ma ba aluwaasiba tena kasu ba da ba ka nun sina. ¹² Ma Sansom u bu sowa u nee, kon bee sukuru garu kua. Sere n ka ko kuro kpa ten sso naaba yiru, kpa i man tu tubusia. I n tu tuba, kon been baawure yaberu ke ka tso baka yanu. ¹³ Adama i kun tu tuba beeya i ko man ye kpuro we.

Ma ba nee, oo, a sun tu kuo, sa swaa daki.

¹⁴ Ma u nee,

dion min diya dianu yara.

Damgin min diya ga duronu yara.

Ma ba kpana bu soku te tubusia sere n ka kua soo ita. ¹⁵ Yen biru ba Sansom kuro wi sowa ba nee, a wunen duru kakirio u ka sun suku te tubusia. A n yina, sa ko bee dso meni, wune ka wunen yenugibu kpuro. N n i sun sokawa i ka besen yanu wera?

¹⁶ Ma Sansom kuro u na u sumo win wuswaa u nee, a man kam mearawa. An man ki. A nen tambu sukuru kua, adama an man tu tubusia.

Ma Sansom u nee, suku te nan nen tundo ka nen mero tubusie, wuna kon sere tu tubusia?

¹⁷ Ma u sumo tso baatere Sansom wuswaa. Ye n kua soo naaba yiruseru yera u nun suku ten tubusianu sowa. Domi wuri yi, yi den nun wasira. Ma kuro wi, u da u nu win tambu sowa. ¹⁸ Yera soo naaba yiruseru ten yoka ton be, ba Sansom sowa ba nee, mba n do n tim kere.

Nge mba n dam mo n kere gbee suno.

Ma Sansom u nee, i kun daa ka nen kuro samburu kue nge naa wuku, in daa suku te tubu.

¹⁹ Yande Yinni Gusunan Hunde u nun yowa ma u da u Asikalonigibu go tonu tena ton durabu tona. U ben yanu gura u ka da u be ba win suku te tuba we. Ma u gasira win baan yenuo ka maru. ²⁰ Yera ba win kuro wi sua ba aluwaasi tena yen turo ka wi u ka win kuro kpa saro.

Sansom u Filisitiba

m̄ru k̄sie

15

¹ Ye n kua s̄o m̄eɛru, alikama ḡēebun saa, Sansom u boo kp̄emu gagu sua u ka win kur̄o heram da. Ye u tura mi, yera u win dokiri s̄ōwa u n̄eɛ, na k̄i n da nen kur̄on dir̄o. Adama dokiri wi, u yina. ² U n̄eɛ, na tamaa ān maa n̄un k̄iwa mam mam. Ma na n̄un wunen b̄oɔ k̄a. Win w̄aɔ wee, a n̄un suo k̄osire. U maa n̄un buram kere.

³ Sansom u n̄eɛ, n̄a n Filisitiba k̄ōsa kua t̄e, nān ko na n taare m̄o ye s̄o.

⁴ Ma u doona u s̄esusu gooba wun̄obu (300) mwa u sin sinu b̄okua yiru yiru. Yera u wii b̄onnu s̄arisi nin sii n̄in suunu s̄o. ⁵ Ma u wii b̄on ni d̄ō doke u s̄eu si sure Filisitiban alikama gbaan̄o. Ye ba ḡa ba suba ka ye bān ḡēebu kpa sere ka ben d̄aa gbaan̄o mi ba olifiba duura, kpuro ya d̄ō mwaarawa. ⁶ Ma Filisitiba ba n̄eɛ, wara u sun yenin bweseru kua.

Ma ben gaba n̄eɛ, Sansom, Tinnagibun dokiriwa, ȳen s̄s ba win kur̄o w̄ora ba goo k̄a.

Ma ba da ba kur̄o wi ka win tundo mwa ba bu d̄ō men̄i. ⁷ Sansom u bu s̄ōwa u n̄eɛ, yen̄iwa i m̄o? N n men na, nān derim̄o na kun m̄ru k̄sie.

⁸ Ma u bu w̄ari ka dam u bu go ta saka sara. Ma u da u w̄aa Etamun kpee baa s̄o.

Sansom u Filisitiba kamia

⁹ Saa ye s̄ōra Filisitiba ba seewa ba da ba ben sansani gira Yudaban tem̄o ba terie sere Lekio. ¹⁰ Ye Yudaba ba bu wa ba n̄eɛ, mba n kua i ka sun w̄orima men̄i.

Ba n̄eɛ, Sansomwa sa kasu su mwa su b̄oke su n̄un kua nge m̄e u sun kua.

¹¹ Yera Yudaban t̄onu n̄oɔbun suba ita (3.000) ba seewa ba da Etamun kpee baa mi, ba Sansom deema ba n̄eɛ, ān ȳe ma Filisitibara ba s̄aa besen yinnibu? Mban bwesera a sun kua men̄i.

Sansom u bu wisa u n̄eɛ, nge m̄e ben tii ba man kua, nge meya na maa bu kua.

¹² Ba n̄un s̄ōwa ba n̄eɛ, sa nawa su ka nun mwa su b̄oke su nun Filisitiba n̄amu beria.

Ma u n̄eɛ, i b̄ruo b̄een tii i kun man goom̄o.

¹³ Ba n̄eɛ, ya w̄a. Sa k̄i su nun b̄okewa su nun Filisitiba n̄amu beria. Sān nun goom̄o.

Ma ba n̄un b̄okua ka w̄ēe kpee yiru. Ba n̄un yarama kpee baa yen min di. ¹⁴ Ye u tura Lekio, Filisitiba ba n̄un senn̄o na ka wure bakanu. Saa yera Yinni Gusun̄on Hunde u n̄un ȳōwa. Ma u w̄ēe yi ba ka n̄un b̄okua kasuka yi kua nge w̄ēe yi yi d̄ō soora. Ma yi w̄oruma win n̄aman di. ¹⁵ Yera u ketekun baa saburo beku gagu d̄aba u ka t̄ambu n̄oɔbu (1.000) go. ¹⁶ Ma u n̄eɛ, ka ketekun baa saburowa na t̄ambu n̄oɔbu go.

Na bu suba suba nge takanu.

¹⁷ Ye u gari yi saara u kpa, ma u ketekun baa saburo ge k̄s. Ma ba yam mi ȳisuru k̄a Ramati Lekio. Yisi ten tubusiana baa saburon gunguru. ¹⁸ Yen biru nim n̄oru ga Sansom kua gem gem. Yera u Yinni Gusun̄o somiru kana u n̄eɛ, wuna a dera na nen t̄ambu faaba baka yeni kua. T̄ē kaa de n gbiwa ka nim n̄oru? Kpa n w̄ari t̄on tuko be bān bango kuen n̄oma s̄ō?

¹⁹ Yera Yinni Gusun̄o u dera nim mu yara kpee w̄oru gagun min di Lekio mi, ma ya kua nim n̄onu. Sansom u n̄ora ma win hunde ya wurama, u dam kua. Yen s̄ōna ba nim n̄onu ge soka Eni Hakore. Yen tubusiana, wi u somiru kanan nim n̄onu. Ga w̄aa mi sere ka gis̄on giso.

²⁰ Sansom u kuawa Isireliban kpar̄o w̄ō yendu saa ye Filisitiba ba s̄aa ben yinnibu.

Sansom u Gasa da

16

¹ S̄ō teeru Sansom u da Gasaa. U kur̄o tan̄o goo wa mi, ma u da u kpuna win mi. ² Yera Gasagiba nua ma u w̄aa mi. Ma ba yam mi tarusi ba n̄un mara w̄ōku giriru wuu gen k̄ann̄o. Ba ȳora s̄ēe w̄ōku giri te, ba n̄eɛ, ñ n kua yam s̄areru, kpa bu n̄un go. ³ Ye n kua w̄ōkurun banu, yera Sansom u seewa u wuu gen gambo gira ye kpuro wuka u seru s̄andi u ka da sere guuru w̄oll̄o te ta w̄aa Heboronin deedeeru.

Sansom ka Dalila

⁴ Yen biru Sansom u kpm kur̄o goo wa u n̄un w̄ere. Kur̄o wi, u w̄awa Sor̄ekin w̄awa. Win ȳisira Dalila. ⁵ Ma Filisitiban sinambu ba da kur̄o win mi, ba n̄eɛ, a n̄un k̄akirio kpa a n̄o min di win dam bakam m̄e, mu wee, ka nge m̄e sa ko ko su ka n̄un n̄oma turi. Saa yera sa ko n̄un kamia kpa besen baawure u nun sii geesun gabi n̄oɔbu ka wun̄obu (1.100) w̄e.

⁶ Ma Dalila u da u Sansom s̄ōwa u n̄eɛ, na nun kanam̄o a man s̄ōw̄o man diya wunen dam bakam m̄e, mu wee. Mba ba koo ka nun b̄oke, bu ka nun kamia.

⁷ Sansom u n̄un wisa u n̄eɛ, b̄a n man b̄okua ka ten w̄ēe beki n̄oɔba yiru, kon kowa dam sariruḡi kpa na n s̄aa nge t̄on be ba tie.

⁸ Ma Filisitiban sinambu ba ten w̄ēe beki kasuma wasi n̄oɔba yiru yi bān keewe. Yera Dalila u ka yi Sansom b̄okua. ⁹ N deema Filisiti gaba w̄aa ba kukua win mi, dii s̄ōw̄o. Ma u n̄eɛ, Sansom, Filisitiba wee ba nun w̄orima.

Yera Sansom u seewa u ten w̄ēe yi kasuka nge sobu ye ya d̄ō soora. Ma bān gie min di win dam m̄e, mu naamo.

¹⁰ Ma Dalila u Sansom s̄ōwa u n̄eɛ, wee, a man yaakor̄u kua, ma a man weesu kua. T̄ē a suuru koowo a man gem s̄ōw̄o. Ka mba ba koo nun b̄oke.

¹¹ Yera u n̄e, bà n ka man w̄e kpeε b̄okua yi bañ ka ḡānu b̄okure, kon kowa dam sarirugii kpa na n s̄ā nge t̄on be ba tie.

¹² Ma Dalila u w̄e kpeε sua u ka n̄n b̄okua u n̄n s̄ōwa u n̄e, Sansom, Filisitiba wee ba nun w̄rima.

N deema ben gaba w̄ā ba kukua dii s̄ōw̄o. Adama Sansom u w̄e yi ba ka n̄n b̄okua kasuka nge w̄e siira.

¹³ Dalila u kpm Sansom s̄ōwa u n̄e, sere ka t̄e a man yaakoru m̄ōwa a man weesu kuamme. A den man s̄ōw̄o ka gem ye ba koo ka nun b̄oke.

U n̄e, a n̄n wirun tara n̄ōba yiru ye m̄enna ka w̄e siiri a wesi.

¹⁴ Ye Sansom u dweeya, ma Dalila u win wirun tari yi m̄enna ka w̄e siiri u wesa. Ma u ka yi d̄aru kparesi tem̄o. Yera u n̄n yamia u n̄e, Sansom, Filisitiba wee, ba nun w̄rima.

Sansom u yanda, win dom kpalla, ma u d̄ā te wuka ka wesi te sannu.

¹⁵ Kur̄o wi, u n̄n s̄ōwa u n̄e, ma a maa n̄e a man k̄i ni? Adama wunen̄ ḡōru gañ w̄ā dee dee n̄e s̄ō. Wee, a man yaakoru kua sere n̄n ita. Añ man s̄ōwa m̄in di wunen̄ dam bakam me, ma wee.

¹⁶ Baadommawa u ra n̄n n̄n gari yi s̄ōm̄o sere win baasi bi, bu Sansom bande, u ka bu wasira. ¹⁷ Ma u n̄n win ḡōru wukia u n̄n s̄ōwa u n̄e, k̄ō gañ n̄n wiru ȳe saa m̄in di ba man mara. Domi na s̄āwa wi Gusun̄o u ḡosa saa n̄n meron nukurun di. Bà n man k̄ona, n̄n dam mu koo man deri kpa n ko dam sarirugii nge t̄on be ba tie.

¹⁸ Sanam me Dalila u wa ma u n̄n win ḡōru kpuro wukia, ma u Filisitiban sinambu s̄okusia u n̄e, bu den na t̄e, domi Sansom u n̄n win ḡōru kpuro wukia.

Yera Filisitiban sinam be, ba seema ba na kur̄o win mi ka gobi yi. ¹⁹ Ma Dalila u dera Sansom u dweeya win taar̄o ma u goo soka, u na u win tari n̄ōba yiru ye kpuro k̄ona. Ma Sansom dam mu doona. Nge meya Dalila u ka n̄n n̄ma tura. ²⁰ U n̄e, Sansom, Filisitiba wee, ba nun w̄rima.

Ma u dom yanda, u tii s̄ōwa u n̄e, kon yari n ka tii yina nge me na ra ko. Domi un̄ ȳe ma Yinni Gusun̄o u n̄n deri. ²¹ Yera Filisitiba ba n̄n s̄ere ba win n̄ni yiru kpuro w̄owa. Ma ba ka n̄n da Gas̄a. Ba n̄n b̄okua ka sii gandun yoni ba n̄n doke piris̄om dir̄o. Ba dera u dobi namm̄o nge me ba ra ben yaa sabenu koosie. ²² Sanam d̄o sanam wee, win seri kpiim̄o yi ba raa k̄ona mi.

Sansom ḡo

²³ Saa ye s̄ō, Filisitiban sinambu ba m̄enna bu ka ben b̄u Dagoni ȳaku bakaru kua kpa bu maa nuku dobu ko. Domi ba n̄e, u bu ben yiber̄e Sansom n̄mu beria.

²⁴ Sanam me ba b̄u wi wa, yera ba n̄n siarabu w̄ari ba m̄,

b̄esen b̄u u sun besen yiber̄e n̄ma beria wi u raa besen tem sankum̄o, ma u besen t̄on dabinu goom̄o.

²⁵ Ben nuku doo bi s̄ō, ba n̄e, su Sansom yarama u na u sun ȳesu go. Ma ba n̄n yarama piris̄om dirun di. U na ma ba n̄n yaakoru kua. Ba n̄n ȳrasia gber̄e yirun baa s̄ō. ²⁶ Yera Sansom u aluwaasi wi u win n̄ma n̄ni s̄ōwa u n̄e, a man ȳsuo kpa n gber̄e be n̄ne b̄en w̄oll̄o gidambisa yeni ya s̄ō kpa n yi gballi.

²⁷ N deema t̄omba yiba dii te s̄ō, t̄on dur̄obu ka t̄on kur̄obu. Filisitiban sinambu n̄ōbu kpuro ba w̄ā mi. Be ba w̄ā w̄oll̄o, ben geera kua t̄onu n̄r̄obun suba ita (3.000) be ba Sansom m̄era d̄ama te.

²⁸ Yera Sansom u Yinni Gusun̄o kana u n̄e, Yinni, na nun kanam̄o, a man yaayo, a maa man dam k̄eȳo n̄n tee teni t̄ona kpa n Filisitiba m̄ru k̄asia n wiru go n̄n n̄ni yiru yen s̄ō.

²⁹ Ma Sansom u gber̄e suunukii yiru ye n̄nua ȳen w̄oll̄o gidambisa ye, ya ȳ, tia win n̄m geūo, tia maa win n̄m d̄wara.

Ma u ye b̄aria, ³⁰ u n̄e, a de n gbi ka Filisitiba sannu. Ma u ȳara ka win dam kpuro, ma dii te, ta Filisitiban sinambu w̄ari ka t̄on be ba w̄ā mi. T̄on be ba gu ka wi sannu d̄ama te, ba dabi ba kere be u go sanam me u wasi.

³¹ Yera win w̄on̄obu ka win tundon yenugibu kpuro ba na ba win goru sua ba ka da ba sikua win tundo Man̄an sikir̄o, Sorea ka Esitaolin baa s̄ō.

W̄ō yenda Sansom u Isireliba kpara.

Mika u b̄nu kua

17

¹ Dur̄o goo u w̄ā Efaraimun guunun bera gia, win ȳisira Mika. ² S̄ō teeru u win m̄ero s̄ōwa u n̄e, sii geesun gobi n̄r̄obu ka wun̄obu (1.100) yi a n̄e, ba gb̄ena, sere a gb̄en̄o wi b̄rusi n̄n n̄ni biru, yi wee. N̄na na yi sua.

Ma win m̄ero u n̄e, Gusun̄o u b̄ri yi gosia domaru wune s̄ō, n̄n bii.

³ Ma Mika u gobi yi suama u win m̄ero wesia. Yera m̄ero u n̄n s̄ōwa u n̄e, wee, na sii gee si Yinni Gusun̄o w̄em̄o, bu bw̄aroku koo wo wunen̄ s̄ kpa bu su pote. N n̄ m̄en na, a yande su n̄nuo.

⁴ Adama u yina. Ma u su m̄ero wesia. Yera win m̄ero wi, u sin gobi goobu (200) sua u seko w̄e. Ma seko wi, u bw̄aroku kua u gu sii gee si pote. Yen biru ba gu yi Mikan dir̄o.

⁵ N deema Mika u raa s̄ā yeru m̄ win yenuo. Ma u dera ba n̄n bw̄aroku ganu kua. Ma u win tiin bii turo ḡosa u kua nin ȳaku kowo. ⁶ Domi saa ye s̄ō, Isireliba bañ kpar̄o m̄, baawure u m̄ōwa ye u k̄i.

⁷ Saa ye sɔɔ, aluwaasi goo wāa Betelehemun Yudan temɔ. Durɔ wi, u sāawa Lefin bweseru. ⁸ Ma u seewa Betelehemun di u win wasangariruru doona. Ye u tura Efaraimun guunɔ, ma u dua Mikan yenuɔ. ⁹ Yera Mika u nūn bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u wisa u nɛɛ, nɛ yāku kowon bwesera. Na weewa Betelehemun di ye ya wāa Yudan temɔ. Na nɛn bɔsunu mɔwā, na kasu mi kon sina.

¹⁰ Ma Mika u nūn sɔɔwā u nɛɛ, n n mɛn na, a sina nɛn mini kpa a n sāa nɛn yɛnun yāku kowo, kpa na n da nun sii geesun gobi wɔkuru wɛ wɔɔ baagere, ka sere maa yāa ni kaa n da doke, kpa na n nun nɔɔrimɔ.

Ma durɔ wi, u wura. ¹¹ Nge mɛya u ka sina Mikan mi. Ma Mika u nūn mɛɛra nge win tiin bii. ¹² Ma u nūn kua win yāku kowo. ¹³ Yera Mika u tii sɔɔwā u nɛɛ, na yɛ ma Yinni Gusunɔ u koo man domaru kua tɛ domi na yāku kowo mɔ wi u sāa Lefin bweseru.

Danuba

ba Mikan bwāarokunu

ka win yāku kowo wɔra

18

¹ Saa ye sɔɔ, Isireliba bañ kparo mɔ. Mɛya maa Danuba ba kpāna bu ben tem mwa mɛ ba tubi di. Yera ba bɔsu ba tem kasu. ² Ma ba tabu durɔ wɔrugɔba nɔɔbu gɔsa ben suunu sɔɔ ba bu gɔra saa Sorean di ka Esitaolin di bu ka da bu tem saria mɛɛri. Ma tɔn be, ba seewa ba da. Ye ba tura Efaraimun guunɔ, yera ba dua Mikan yenuɔ ba kpuna. ³ Sanam mɛ ba wāa mi, yera ba Lefi goon nɔɔ nua, ma ba win gari gerubu tuba. Yera ba nūn soka ba bikia ba nɛɛ, mba a kom na bera gee. Mban sōna a wāa mini.

⁴ U bu wisa u nɛɛ, Mikawa u man yii mini na n sāa win yāku kowo, u n man gobi kɔsiamɔ.

⁵ Ma tɔn be, ba nūn sɔɔwā ba nɛɛ, a Gusunɔ bikio u sun sɔɔsi besen sanum mū n koo dora.

⁶ Ma yāku kowo wi, u bu wisa u nɛɛ, i doo ka bəri yendu. Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ kpara bɛɛn sanum sɔɔ.

⁷ Ma tɔn nɔɔbu be, ba doona min di, ba da Laisiɔ. Ba deema bera min tamba wāawa bəri yendu sɔɔ, nandabu sari, nge Sidonigibu. Domi tɔn tuko goo kun bu baasi. Mɛya bañ maa wɛrɔ goo mɔ turuku. Sidonigibu ba ka bu toma. Bañ maa wāasine ka bweseru garu. ⁸ Laisi min di, tambu nɔɔbu be, ba gɔsira ba da ba begibu deema Sorean ka Esitaoliɔ. Ma begii be, ba bu bikia ba nɛɛ, mba ka mba i wa mi gā. ⁹ Ma ba wisa ba nɛɛ, i seewo su da su Laisigibu wəri. Domi tem mi ba wāa mi, tem gem tiwa. I ku de sa n wāa mini sa n kom yaa bie. I seewo su da fuuku su bu wəri, su ben tem mɛ mwa.

¹⁰ Tem mɛ, mu kpā, gāanu kun maa bu kɔmie. Sā n tura mi, sa ko deema wee ba wāa bəri yendu sɔɔ. Gusunɔ u koo maa sun bu nɔmu bɛria.

¹¹ Yera Danun bwese te sɔɔ, tɔmbu nata (600) ba seewa saa Sorean di ka Esitaolin di ba ben tabu yānu neni. ¹² Ba da Yarimun wuuɔ Yudan temɔ ba ben sansani gira mi. Yen sōna ba yam mi sokumɔ Makanɛ Danu sere ka gisɔ. Yen tubusiana Danun sansani. ¹³ Saa min diya ba maa da Efaraimun guunɔ ma ba da sere Mikan yenuɔ. ¹⁴ Yera tɔmbu nɔɔbu be ba raa tem min saria mɛɛrim na mi, ba begibu sɔɔwā ba nɛɛ, i yɛ maa bwāaroku ge ba sii geesu pote ka bwāarokunu ganu nu wāa diru mini? N n mɛn na, i de su bwisiku ye n weene su ko.

¹⁵ Ma tɔn be, ba da diru mi Lefi aluwaasi wi, u wāa. Ma ba nūn tɔbura. ¹⁶ Tɔmbu nata ye, ba da ba yɔ dii kɔnnɔwɔ ba tabu yānu neni. ¹⁷ Ma tɔmbu nɔɔbu be, ba dua Mikan dirɔ, ba bwāaroku ni yarama kpurɔ. Saa ye sɔɔ, yāku kowo wi, u yɔ dii kɔnnɔwɔ ka tɔnu nata ye. ¹⁸ Ye u wa tɔn be, ba dua Mikan dirɔ ba bwāaroku ni yarama, yera u bu bikia u nɛɛ, mba i mɔ mi.

¹⁹ Yera ba nūn wisa ba nɛɛ, a wunen nɔɔ mario. A ku gam gere. Sa ko nun ko besen yāku kowo. Yen yerà a kīru bo, a n sāa tɔn turon yāku koowo? Nge Isirelin bwese kerɔ giragii.

²⁰ Ma gari yi, yi yāku kowo wi dore. Yera ba nūn bwāaroku ni wɛ u ka bu swii.

²¹ Ma Danu be, ba gurena ba doona, ba ben bibu giiisie ka yaa sabenu ka sere ben sɔmunu. ²² Ye ba yara Mikan yɛnun di ba tonda, yera be ba ka Mika wāa sannu ba gurena ba Danu be naa gira, ²³ ba bu sokumɔ taa taa. Yera Danu be, ba yōra ba Mika bikia ba nɛɛ, mba a kī a ka sun naa gire mɛ.

²⁴ Ma u bu wisa u nɛɛ, mba n maa man tie. Wee, i nɛn būnu gura ma i nɛn yāku kowo mwa, ma i mɔ, mba na kī?

²⁵ Yera ba nɛɛ, sañ maa kī su wunen nɔɔ nɔ. À n maa yina, besen gabun mɔru koo se kpa bu nun wəri bu go tɛ, wunɛ ka wunen yenugibu.

²⁶ Ma Danu be, ba ben swaa wəri ba n doonɔ. Ye Mika u wa tɔn be, ba nūn dam kere, yera u gɔsirama u wuma win yenuɔ.

Danuba ba Laisi kamia

²⁷ Nge mɛya Danuba ba ka Mikan bwāarokunu doona ka win yāku kowo sannu. Yen biruwa ba da ba Laisi wəri, ba yen tɔmbu go be ba raa wāa bəri yendu sɔɔ mi. Ye ba bu go ba kpa, ma ba wuu ge dɔɔ meni. ²⁸ Goo kun kpia u Laisigii be faaba kue, domi Sidonigibu ba ka bu toma. Bañ maa ka bweseru garu wāasine. Ba wāawa Bɛti Rehɔbun wɔwɔ. Yen biruwa Danu be, ba wuu ge bana ba sina mi. ²⁹ Ma ba gu yisi

kpaaru ká, Danu. N deema ben sikadon yísira mi, wi u sáa Yakóbun bii. ³⁰ Yera Danu be, ba bwáaroku ge gira bu ka sá. Ma Yonatham, Gεεsamon bii, Mowisin debubu, ka win bibu ba kua ben yáku kowobu sere ba ra ka Isireliba gura ba ka doona tem tukumá. ³¹ Nge mε Isireli be ba tie ba Yinni Gusuná sáamá Siló n ka tε, nge meya Danu be, ba maa bwáaroku ge ba gira mi sáwa n ka tε.

Lefti goo ka win kuró

19

¹ Lefti goo wáa Efaraimun guunun bera gia, baru kpaaru garun mi. Yera u kuró taná goo sua wi u sáa Betelehemugii Yudan temá. Saa ye sáá, Isireliba bañ suná má. ² Duró wi ka win kuró ba sanna. Yen sóna kuró wi, u da u sina suru nne win tundon yenuá Betelehemuá. ³ Yera win duró u nún naa da u nún kókiri u ka wurama yenuá. Sanam mε u dáá, win sóm kowo u nún yósiri ka ben ketekunu yiru. Ye ba tura kuró win mi, ba dua win tundon diró. Ye tundo wi, u duró wi wa, ma u nún dam koosia ka nuku dobu. ⁴ U dera ba sina mi, sáá ita. Ba di ba nára. ⁵ Sáá nne se ba seewa buru buru yellu ba sáuru kua bu ka doona. Adama win dokiri u nεε, bu yóro bu gáanu di bu sere doona.

⁶ Ma ba sina ba di be yiru ye. Yera dokiri wi, u maa bu góra u nεε, bu kpuná sere sisiru bu maa nuku dobu ko.

⁷ Lefti wi, u kía u doona adama win dokiri u nún suuru kana ma u maa sina wáku teeru.

⁸ Sáá nóbuse u seewa buru buru yellu u ka doona. Yera dokiri wi, u maa nεε, u siná u gáanu di kpa u doona sáá ù n kella.

Ma ba sina ba di sannu. ⁹ Sanam mε Lefti wi, u seewa ka win kuró ka win sóm kowo, win dokiri wi, u nún sááwa u nεε, sáá u kpa, yam maa tíramá. Bu maa siná sere sia bururu, kpa bu yellu se bu swaa wóri.

¹⁰ Adama Lefti wi, u den yina, ma ba swaa wóri ka win kuró ka win sóm kowo wi, ka ben ketekunu yiru ye. Yen dáma te, ba tura Yebusin deedeeru ye ba maa sokumá Yerusalemu. ¹¹ Sanam mε ba Yebusi ye boku kua, saa ye sáá, sáá u kpeema. Yera sóm kowo wi, u win yinni sááwa u nεε, a de su da Yebusiban wuu genin mi su kpuna.

¹²⁻¹³ Yera win yinni u nún wisa u nεε, tón tukobun wuuóra sa ko dá? A de su yandeti Gibeá, ñ kun mε Ramá mi Isireliba ba wáa, kpa su kpuna mín gam.

¹⁴ Yera ba ben swaa wóri ba n dooná. Sanam mε ba tunuma Gibeá Benyamεn temá, sáá u dua u kpa. ¹⁵ Ye ba tura mi, ba da ba wáawa batuma mi wuugiba ra menne. Adama goo kun bu soka bu na bu kpuna win yenuá.

¹⁶ Yera duró tákó goo u wee gberun di, u sará. U sáawa Efaraimun guunun beragii.

Adama u wáawa wuu gen mi. N deema Gibeagii be, ba sáawa Benyamεba. ¹⁷ Yera u nóni seeya u tón be wa, ba sá wuun mεnno yeru mi. Ma u bu susi u nεε, bεε ka sanum. Man diya i wee. Mana i dáá.

¹⁸ Lefti wi, u nún wisa u nεε, sa weewa Betelehemun di ye ya wáa Yudan temá. Sa dáawa sere Efaraimun guunun bera gia baru kpaaru garun mi, domi miya na wáa na ka sáa yáku kowo. Yen sóna na gósiró mi. Adama ye sa tunuma mini, goo kun sun dam koosie su sere nεε, sa ko sábia yéron yenuá, ¹⁹ baa mε sa taka má besen ketekunun sá, sa maa díanu ka tam má. Gáanu kun sun kómie.

²⁰ Saa yera duró tákó wi, u nεε, to, i duuma. Gusuná u de i bóri yendu wa. Yén bukata i má, kon bεε ye kpuro kasua. I ku kpuna batuma mini. I na su da nen yenuá.

²¹ Ma u ka tón be da win yenuá u ben ketekunu díanu wé. Ben tii ba ben naasu kpakia, ma u bu díanu wé ba díma ba nórúma ²² ba nuku dobu má.

Yera wuu mín tambu gabu be ba sáa garu ko sariba, ba na ba dii te sikerena, ba ten gambo soomá ba baasi ba má, a duró wi u dua wunen yenuá mi sun yarama su ka nún kpuna nge tón kuró.

²³ Ma duró tákó wi, u yara u bu suuru kana u nεε, aawo, negibu. I ku daa kása yenin bweseru ko domi nen yenuóra duró wi, u wáa. ²⁴ Wee na bii wándia má wi u kun duró yé. Duró win tii, u maa kuró má. Na kon bεε bu yarama kpa i ka bu ko nge mε i kí. Adama i ku ka duró win tii kása yenin bweseru ko.

²⁵ Ka mε, tón be, bañ duró win gari wure. Yera Lefti wi, u win kuró yarama u bu wé. Ma ba nún tilasi kua ba ka nún kpuna wáku giriru sere yam ka sára. Yen biru ba nún deri u doona. ²⁶ Yera kuró wi, u seewa u na u wóruma yenu gèn mi win duró u wáan kónnówa. ²⁷ Ye n kua bururu, Lefti wi, u seewa u kí u swaa wóri. U gambo kenia, yera u deema wee, win kuró u kpí u gáseru demie kónnówa. ²⁸ Ma u kuró wi sááwa u nεε, a seewo su doona.

Adama uñ wisibu nua. Ase kuró wi, u guwa mi. Yera duró nún sua u sándi win ketekun wálló u ka doona win wuuá. ²⁹ Ye u tura win yenuá, yera u woburu sua u ka kuró win goo te bátira kpirinu wákura yiru, ma u Isireliban bwese kera baayere kpiri tia tia mórísia. ³⁰ Be ba ye wa kpuro, ba bití soorawa ba nεε, sañ yenin bweseru waare saa mín di sa yarima Egibitin di. Yen sá, i de su menna su wesiana kpa su wa yen mε sa ko ko.

Ba Benyamεba seeyasia

20

¹ Isireli be ba wáa Danuá sáá yésan nóm geu gia sere n ka girari Beri Sebáá sáá yésan

nəm dwaro ka maa be ba waa Galadin temo s5o yari yeru gia, ba menna ba n5o tia kua nge t5n turo Yinni Gusun5n s5a yer5 Misip5a. ² Ben bwese kera baayeren wirugibu ba nawa doma te. Ben tabu naanaakobu be ba koo kp1 bu ka takobi sanna ba s5awa tambu n5r5bun suba n5eru (400.000). ³ N deema Benyam5eba ba nua k5 ma Isireli be ba tie ba menna Misip5a.

Ma Isireli be, ba bikia ba n5e, am5na daa k5sa yenin bweseru ya ka koor5a.

⁴ Ma Lefi win kur5 ba go mi, u bu s55wa u n5e, na nen kur5 n5a dawa sa wee. Ma sa tunuma Gib5a5 sa kpuna mi. ⁵ Yera Gib5agii be, ba man seesi, ba na ba man tarusi diru mi na kp1 w5kuru. Nen tiwa ba raa kasu bu ka kpuna bu go adama na bu nen kur5 w5 ma ba ka n5n kpuna ka tilasi ba go. ⁶ Yera na win goo te sua na b5tira na Isirelin bwese kera baayerere kpiri tia tia m5risia. Domi g5a k5suna ba kua mi, n5n bweseru n n weene Isireliba bu ko. ⁷ Yen s5, b5e Isireliba, wee i menna mini t5. I wesiana kpa i ko ye n weene i ko.

⁸ Ma be kpuro ba n5o nera nge t5n turo. Ba n5e, b5en goo kun wur5 win yenu5 u sere n5e u koo sina win kuu bekurugir5. ⁹ Wee ye sa ko Gib5agii be kua. Sa ko tete towa ¹⁰ su ka tambu g5si Isirelin bwese kera baayerere s5o. Tambu wun5bu (100) s5o, sa ko w5kuru w5a. Tambu n5r5bu (1.000) s5o, sa ko wun5bu w5a. Tambu n5r5bun suba w5kuru (10.000) s5o, kpa su n5r5bu w5a. T5n beya ba koo da bu sun dianu kasuama su ka wa su di b5e be sa menna mini, kpa su wa su Gib5agii be seeyasia ben daa k5sa ye ba kua min s5.

¹¹ Nge meya Isireliba kpuro ba ka menna ba n5o tia kua bu ka Gib5agii be w5ri. ¹² Ma Isireli be, ba tambu g5ra Benyam5en tem kpuro s5o ba n5e, am5na k5sa yenin bweseru ya ka koor5a b5en suunu s5o me. ¹³ Yen s5, i sun t5n k5so be n5mu sondio su bu go, kpa su k5sa ye wuna b5e Isireliban suunu s55n di.

Adama Benyam5e be, ba yina bu ben mero bisi ben gari n5. ¹⁴ Ma ba maa menna Gib5a5 bu ka Isireliba tabu ko. ¹⁵ Yen doma te, tambu n5r5bun suba yenda n55bu ka tia (26.000) be ba koo kp1 bu ka takobi sanna, ba menna Benyam5en tem s5o ka sere maa tabu dur5bu nata ka wun5bu (700) be ba s5a Gib5an tiigibu. ¹⁶ Benyam5eban tabu dur5bu s5o, ben nata ka wun5bu (700) ba s5awa n5m dwaagibu. Be kpuro ba n5ma dow5a gem gem. Domi ben goo sari wi u koo t5n5n sera kpurant5eru y5isi u kamia. ¹⁷ Isireliba s5o maa, be ba tabun d55ne m5 ba koo kp1 bu ka takobi sanna ba s5awa n5r5bun suba n5eru (400.000).

¹⁸ Ma Isireli be, ba da Beteli5 bu ka Gusun5 bikia u bu s55si bwese kera ye ya koo gbi yu Benyam5eba w5ri. Ma Yinni Gusun5

u Yudaba g5sa. ¹⁹ Sisiru bururu Isireliba kpuro ba seewa ba ben sansani gira Gib5an b5ku5. ²⁰ Yen biru ba ben tabu s5a yi Gib5an deedeeru bu ka Benyam5eba w5ri. ²¹ Yen doma tera Gib5agii be, ba yarima ba Isireliba w5ri ba ben tambu n5r5bun suba yenda yiru (22.000) go. ²²⁻²³ Ma Isireliba ba da ba Gusun5 weeweenu koosi sere n ka kua yoka. Ma ba n5n bikia ba n5e, bu maa ben mero bisi be w5rio?

Ma Yinni Gusun5 u n5e, oo, bu doo.

Saa yera ba dam wa. Ma ba ben tabu s5a kp1 mi ba raa yellu kp1 ba ka Benyam5e be w5ri. ²⁴ Yera ba kpm Benyam5eba w5ri n5n yiruse te. ²⁵ Benyam5e be, ba kpm yarima ba Isireliban tabu dur5bu n5r5bun suba yendu yiru sari go (18.000). ²⁶ Yera Isireliba kpuro ba menna Beteli5 ba sina Yinni Gusun5n s5a yeru mi, ba weeweenu m5. Yen doma te, ba n5o b5kuawa sere n ka kua yoka. Ma ba Yinni Gusun5 y5ku d55 mwaararuginu kua ka siarabun y5kunu. ²⁷⁻²⁸ N deema Yinni Gusun5n woodan kpakoro te, ta w5a Beteli mi. Fin5esi, Eleasaan bii, Aronin debubuwa u s5a y5ku kowo saa ye. Yera Isireli be, ba Yinni Gusun5n bikia ba n5e, su kpm Benyam5eba w5rio?

Ma u n5e, oo, i doo. Kon b5e bu n5mu beria sia.

²⁹⁻³⁰ S5o itase Isireliba ba da ba tabu s5a kp1 bu ka Benyam5eba w5ri nge me ba raa kua yellu. Adama ba maa tabu kowobu berua ba ka Gib5a sikerena. ³¹ Yera Benyam5eba ba maa yara ba ka Isireli be yinna. Ma ba bu naa gira ba ka wuu yara ba tonda. Nge me ba raa kua ba ka Isireliba go yellu, nge meya ba maa torua ma ba maa ben tonu t5na go Betelin swa55 ka Gib5agii s5o yakas5. ³² Ma Benyam5e be, ba n5e, wee, sa maa bu kamia nge yellu. Adama Isireliba ba n5e, i de su duki su kpa bu ben wuu deri bu tonda. ³³ Ma ba da ba menna Baali Tama55. Yera be ba raa kukua ba yarima Mare Geban di mi ba w5a. ³⁴ Ba s5awa tambu n5r5bun suba w5kuru (10.000). Ma ba da Gib5a5 ba tabu kua gem gem ka Benyam5eba. Benyam5e be, ba5n y5 ba kam kobu d55wa mi. ³⁵ Ma Yinni Gusun5 u dera ba burisina Isireliban wuswa55. Yen doma tera Isireliba ba tambu go n5r5bun suba yenda n55bu ka wun5bu (25.100) Benyam5en tabu kowobu s5o. ³⁶ Saa ye s55ra Benyam5eba ba tuba ma ba kam kuawa.

Isireliba ba raa duki sua ba bu deri y5n s5 ba y5 ma ben tabu kowobu gaba kukua Gib5a5 ba Benyam5eba mara. ³⁷ Bera ba yarima ba Gib5a ye w5ri ba yen tambu go. ³⁸ N deema Isireliba ba raa wesiana ba n5e, be ba kukua mi, bu wuu ge d55 s5reo, kpa be ba tie bu g5sirama b5 n wiisu wa. ³⁹ Ye ba wii si wa, yera ba g5sirama. Benyam5eba ba raa bu tambu t5na goori. Yen s5na ba tamaa

ba maa bu kamiawa nge yellu. ⁴⁰ Adama saa ye sɔɔ, wii bakara seewa saa Gibeon di, ma Benyamɛɛba ba wa dɔɔ wiira ben wuu wukiri mam mam. ⁴¹ Isireli be ba raa duki sua mi, ba gɔsirama. Saa yera Benyamɛɛ be, ba nanda, domi ba wa wɔrɔ ye ya bu deema. ⁴² Yen sɔna ba duki sua ba doona tem saaram bera gia. Adama Isireli be ba wuu ge dɔɔ sɛre ba yarima ba bu naa swii ba goomɔ ⁴³ sere Gibeon sɔɔ yari yero. Bañ wure Benyamɛɛ be, bu yɔra baa fiiko bu sere wɛra. ⁴⁴ Nge mɛya ba kua ba ka Benyamɛɛban tabu durɔbu nɔrɔbun suba yendu yiru sari (18.000) ye go. ⁴⁵ Ba maa ben tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000) go swaa sɔɔ be ba duki mɔ ba dɔɔ tem saaram Rimɔɔn kperu gia. Ma ba be ba tie naa swii sere Gideomɔ. Miya ba maa ben tɔmbu nɔrɔbun suba yiru (2.000) go. ⁴⁶ Be ba gu doma te, ben bwese te sɔɔ, ba sɔawa tabu durɔbu nɔrɔbun suba yenda nɔɔbu (25.000).

⁴⁷ Adama Benyamɛɛba nata (600) ba kpia ba tura Rimɔɔn kperu mi, tem saaramɔ ma ba kua suru nne bera mi. ⁴⁸ Isireliba ba gɔsirama ba na Benyamɛɛ be ba tien wusu sɔɔ. Ba bu go go sere ka ben ya sabeno. Hunde koni ye ya waa mi kpuro gesi, ba gowa. Ma ba ben wuu si kpuro dɔɔ meni.

Benyamɛɛn bwese kera

maa seewa

21

¹ N deema Isireliba ba raa nɔɔ mwɛɛru kua Misipaa ba nɛɛ, bañ Benyamɛɛ goo ben bii wɔndia goo wɛɛmɔ u sua kuro. ² Ma ba na ba sina Beteliɔ Yinni Gusunɔn wuswaa sere n ka kua yoka. Ba wuri kua ka dam ³ ba nɛɛ, Gusunɔ, bɛɛ Isireliban Yinni, mban sɔna besen bwese kera tia ya kpeera.

⁴ Ma ba seewa buru buru yellu ba yaku yeru kua mi, ma ba yaku dɔɔ mwaaruginu ka siarabun yakunu kua ten wallo. ⁵ Yen biruwa ba nɛɛ, geema sa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri sa nɛɛ, be ba kun de Misipaa Yinni Gusunɔn saa yero sa ko bu gowa. N n men na, berà bɛɛ Isireliba sɔɔ, bañ ka sun menne mi.

⁶ N deema Isireliba ba gɔru gɔsia ba nɛɛ, wee sa besen bwese keri tia go. ⁷ Tɛ amona sa ko ko su ka Benyamɛɛ be ba tie kurɔbu waaawa. Domi sa bɔrua kɔ Yinni Gusunɔn wuswaa sa nɛɛ, sañ maa bu besen bii wɔndiaba wɛɛmɔ bu sua kurɔbu.

⁸ Ma ba bikiana ba nɛɛ, bɛɛ sɔɔ berà bañ ne Yinni Gusunɔn wuswaa Misipaa. Ma ba deema goo kun ne saa Yabesin di ye ya waa Galadio. ⁹ Domi sanam me ba tɔmbu gara ba deema Yabesigii goo kun waa mi. ¹⁰ Saa yera Isireli be sɔɔ, ba tabu kowobu nɔrɔbun suba wakura yiru (12.000) gɔsa ba bu wooda wɛ ba nɛɛ, i doo i Yabesigibu go kpuro. ¹¹ I tɔn

durɔbu kpuro goowo ka kurɔ be ba durɔ yɛ kɔ.

¹² Ye ba tura mi, ba wɔndiaba wa tɔnu nɛɛru (400) be ba kun durɔ yɛ. Ma ba bu mwɛɛrima ba ka na ben sansani Siloɔ Kananin temɔ.

¹³ Yen biruwa Isireliba ba Benyamɛɛ be ba da ba kukua Rimɔɔn kpee wɔru gɔria ba nɛɛ, bu yarima, tabu kpa, ba dora. ¹⁴ Yera Benyamɛɛ be, ba yarima. Ma ba bu wɔndia be wɛ ba sua kurɔbu, be ba mwɛɛrima saa Yabesin di mi, Galadin temɔ. Adama kurɔ be, bañ bu dabiru tura.

¹⁵ Ma Isireliba ba Benyamɛɛ ben wɔnwɔndu wa yɛn sɔ Yinni Gusunɔ u dera ben bwese kera kanda. ¹⁶ Ma Isireliban guro gurobu ba nɛɛ, wee tɔn kurɔbu sari Benyamɛɛn bweseru sɔɔ. Mana ben tɔn durɔ be ba tie ba koo kurɔbu wa. ¹⁷ Domi n n weene ben bweseru tu kam ko, kpa bɛɛ Isireliban bwese keri tia ye, yu gbi. ¹⁸ Adama sañ kpɛ su bu besen bii wɔndiaba wɛ bu sua kurɔbu, domi sa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri sa nɛɛ, Isireli wi u win bii wɔndia Benyamɛɛ goo wɛ u sua kuro, yen yero u kam ko.

¹⁹ Adama ba bwisika ba nɛɛ, wee wɔɔ ka wɔn tɔɔ bakara turuku kua te sa ra Yinni Gusunɔ kue Siloɔ. Silo ye, ya waaawa swaa ye ya dɔɔ saa Betelin di sere Sikemɔ sɔɔ yari yero, Beteli ka Lebanon baa sɔɔ. ²⁰ Ma ba Benyamɛɛba bwisi yini kã ba nɛɛ, i doo i kuke resɛm gbaano. ²¹ Kpa i n yɔru bwɛɛ i n Silon wɔndiaba mara, be ba koo yarima ba n yaamɔ. I n bu wa me, kpa i yarima gbaa nin min di, i bu sere i mwɛɛri i ka doona bɛɛn temɔ bu ko bɛɛn kurɔbu. ²² Ben mɔwɔbu bɔ n na, ba sun weeweenu koosi, sa ko bu wisi su nɛɛ, sañ kpia sa bɛɛ kpuro kurɔbu waaawa Yabesin taa bi sɔɔ. Nge me n n ben tii ba bɛɛ bii wɔndia be wɛ, bañ ben nɔɔ mwɛɛru kabie.

²³ Ma Benyamɛɛ be, ba ka tɔn ben gari sɔmburu kua. Ba wɔndia be mwɛɛra sanam me ba yaamɔ Siloɔ. Ben baawure u wɔndia wa u sere u sua kuro. Ma ba ka da ben temɔ. Ba wure ba ben wusu bana, ba sina mi. ²⁴ Yen biruwa Isireli be ba tie ba yarina. Baawure u da u win bwese kera deema win temɔ.

²⁵ N deema saa ye sɔɔ, Isireliba bañ kparo mɔ. Ben baawure u mɔwa nge me u ki.

RUTU

Tire te, ta ka kurɔ goon gari yā wi ba mɔ Rutu. Rutu wi, u n̄ s̄āa Isireli. Ta sun s̄ōsimɔ nge m̄e u ka dua Gusunan tɔmbu Isireliba s̄ō. Ta maa Rutu win b̄orakiniru s̄ōsi win duran tɔmbu s̄ō ka naane ye u Gusunɔ Isireliban Yinni kua.

Rutu ka win d̄waa m̄ero ba raa wāa yāaru s̄ō. Ben naane ye ba Gusunɔ kuan s̄ō, u bu kua dukiqigibu sere u mam dera Rutu u bii mara ma bii wi, u kua Dafidin debu.

Tire ten kpunaa

1. Naomi u ḡsira u wura Betelehemuɔ, wiru 1.
2. Rutu u Boasin k̄i geeru wa, wiru 2 ka wiru 3.
3. Boasi u Rutu sua kurɔ, wiru 4.

Elimelekin yenun n̄ni swāaru

¹ Kparobun waati s̄ō, ḡōra dua Isireliban temɔ. Yera durɔ goo u seewa Betelehemun di ye ya wāa Yudan temɔ, u da u wāa M̄abuo ka win kurɔ ka win bii t̄n durɔbu yiru. ² Durɔ win ȳisira Elimeleki. Win kurɔwa Naomi. Win bii ben ȳisa wee, Maloni ka Kilioni. Be kpuro ba s̄āawa Efaratan b̄weseru. Ben wuuwa Betelehemu, Yudan temɔ. Ye Elimeleki ka win t̄n be kpuro ba tura M̄abuo mi, yera ba ben wāa yeru kua. ³ S̄ō teuru, Elimeleki u kpuna u gu. Ma u Naomi ka bibu yiru ye deri. ⁴ Ma bii be, ba M̄abun bii w̄ondiaba sua kurɔbu. Kurɔ ben turon ȳisira Oripa, turowa maa Rutu. Ma ba wāa mi sannu sere n ka kua w̄ō w̄okuru. ⁵ Yen biruwa Maloni ka Kilioni ba kpuna ba gu. Ma Naomi u tia wi turo. U n̄ ka win durɔ, u n̄ maa ka win bibu yiru ye.

Naomi ka Rutu

ba ḡsira Betelehemuɔ

⁶⁻⁷ Yeniban biru, Naomi u nua Gusunɔ u win t̄mbu durom kua u bu d̄ianu w̄ē. Yera u seewa s̄ō teuru ka win bigii kurɔbu M̄abun di, ba w̄ō Yudan temɔ. ⁸ Ma u bigii kurɔ be s̄ōwa u n̄e, b̄een baawure u wuro win m̄eron yenuo, kpa Yinni Gusunɔ u b̄e gea kua nge m̄e i b̄een durɔ be ba gu kua, ka maa nen tii. ⁹ Kpa Yinni Gusunɔ u de b̄een baawure u durɔ wa u w̄era win yenuo.

Ma u ben baawure s̄ōsu u bu n̄ō kana. Saa ye s̄ōra ba wuri n̄ō kp̄ē ba swī. ¹⁰ Yera ba n̄n s̄ōwa ba n̄e, sa ko ka nun dawa wunen t̄mbun mi.

¹¹ Ma Naomi u bu s̄ōwa u n̄e, bii kur̄minu, i wuro b̄een t̄mbun mi. Mban daaba i ko ka man da. Domi na n̄ maa bii t̄n durɔbu tie nukuru be ba koo ko b̄een durɔbu. ¹² N n m̄en na, i ḡsiro nen bii kur̄minu.

Domu na bukura ko, na n̄ maa s̄āa wi u koo durɔ sua. Baa n̄ n maa b̄e s̄ōwa na n̄e, kon durɔ wa w̄oku te kpa n gura sua n bii ma, ¹³ i ko i ȳra u n kp̄ēa i sere n̄n sua durɔ? Nge win s̄ōna i ko n̄e, i n̄ durɔ goo suamɔ? Aawo, nen bii kur̄minu, yeni ya n̄ koorɔ. B̄een s̄ōna na nuki sankire too. Domi Gusunɔ u man win n̄omu s̄ere.

¹⁴ Yera be kpuro ba maa wuri n̄ō kp̄ē ba swī. Ma Oripa u Naomi s̄ōsu u n̄n n̄ō kana u doona. Adama Rutu kun n̄n deri. ¹⁵ Yera Naomi u n̄e, wee wunen beruse u wura win t̄mbun mi, kpa ba n ben b̄ūnu s̄āamɔ sannu. Wunen tii a ḡsiro a n̄n swī.

¹⁶ Ma Rutu u n̄e, a ku man tilasi ko n ka nun deri. A de n ka nun da. Domi mi a d̄ō miya kon da. Mi a wāa, miya ko na n wāa. Kpa wunen t̄mbu bu ko nen t̄mbu. Kpa Gusunɔ wunen Yinni u ko nen Yinni. ¹⁷ Mi kaa gbi, miya kon gbi, kpa bu sun sike mi sannu. Ḡānu n̄ n dera na nun deri, ma n kun m̄ō ḡō, Gusunɔ u man koo nge m̄e u k̄i.

¹⁸ Ye Naomi u wa ma Rutu u ȳrawa u ka n̄n da, yera u n̄ maa ḡe gerua.

¹⁹ Ma be yiru ye kpuro ba da Betelehemuɔ sannu. Ye ba tura mi, ma biti t̄mbu mwa ba m̄, Naomiwa mini? ²⁰ Ma u bu wisa u n̄e, i ku maa man soku Naomi, i man sokuo Mara *. Domi Dam kpurogii u man nuki sanki. ²¹ Doo n̄ōra na ka yara minin di, adama Yinni Gusunɔ u dera na ḡsiramama n̄m dira. N n m̄en na, mban s̄ōna i man sokumɔ Naomi. Domi wee Yinni Gusunɔ Dam kpurogii u man taare w̄ē, ma u man nuku sankiranu kp̄ē.

²² Nge m̄eya Naomi ka win bigii kurɔ Rutu, M̄abuo, ba ka M̄abun tem deri ba na Betelehemuɔ d̄ia ni ba m̄ō ɔsun ḡērun tore s̄ō.

Rutu u d̄ianu kun̄nu m̄ō

Boasin gberɔ

2

¹ Naomin durɔ Elimelekin dusi goo u wāa wi ba m̄ō Boasi. Durɔ wi, u dukia m̄ō, u maa b̄e m̄e m̄ō. ² Yera s̄ō teuru Rutu M̄abuo u Naomi s̄ōwa u n̄e, a de n da goo wi u koo man t̄n geeru kuan gberɔ n d̄ianu kun̄nu ko. Maa Naomi u n̄e, ya wā, a doo nen bii kurɔbu.

³ Ma u seewa u da goon gberɔ u ɔsu kun̄nu m̄ō, u ka be ba ɔsu ḡēm̄ō swī. N deema gbee te, ta s̄āawa Boasigiru Elimelekin dusi.

⁴ Yera Boasin tii u seema Betelehemun di u na gberu mi, u win s̄m kowobu t̄bura u n̄e, Yinni Gusunɔ u n ka b̄e wāa.

Ma ba n̄n wisa ba n̄e, kpa u maa nun domaru kua.

* 1:20 Mara - Ȳisi ten tubusiana sosura. Naomi, ȳisi ten tubusiana, dobu.

⁵ Saa yera u win s̄əm kowo ben wirugii bikia u n̄e, waran kur̄owa bii kur̄abu ge.

⁶ Wirugii wi, u n̄n wisa u n̄e, kur̄o M̄oabu wi u ka Naomi w̄oma wiya mi. ⁷ U na u n̄e, su de u sun sw̄i u n̄ d̄ianu kun̄onu m̄. Ye sa wura, ma u win s̄omburu w̄on s̄a buru ten di, u n̄ w̄ere sere ka t̄ē, ma n̄ kun̄ m̄o ye u da u sina saa fiiko saaro.

⁸ Saa yera Boasi u Rutu s̄ōwa u n̄e, a n̄ōm̄o bii kur̄abu, a n̄ da n̄e mini baadomma, a ku maa da goon gber̄o. A na a n̄ kun̄onu m̄ a n̄ n̄en s̄əm kowo bii kur̄amii nini sw̄i a n̄ laakari s̄a mi ba ḡēm̄o. ⁹ Na maa n̄en s̄əm kowobu s̄ōwa na n̄e, bu ku nun baba. Nim n̄oru ḡa n̄ nun m̄, a doo a n̄o ben bw̄a nin mi, mi s̄o ba nim take.

¹⁰ Saa ye s̄oro Rutu u yiira kur̄e u wiru tem gir̄ari u n̄e, am̄ona na ka k̄i geeru wa wunen mi, n̄e wi na s̄a s̄o.

¹¹ Ma Boasi u n̄n wisa u n̄e, sa nua ye a wunen dwāa mero kua saa min̄ di wunen dur̄o u gu, ka n̄ge me a wunen baaba ka wunen mero deri, ka wunen tem ka sere maa wunen bweseru. Ma a na bes̄en bweseru s̄o te a n̄ daa ȳ. ¹² N n̄ m̄en na, Gusun̄o Isireliban Yinni wi, win mi a na u ka nun k̄osu u nun yen dibu k̄osia mam mam ye a kua kpuro n̄ s̄.

¹³ Saa yera Rutu u n̄e, n̄en yinni, na wa ma a man k̄i geeru s̄osi. Domi a ka man gari kua, a n̄en nukuru yemiasia, n̄e wi na n̄ wunen s̄əm kowobun goo tura.

¹⁴ Sanam me ba dim̄o, Boasi u n̄n s̄ōwa u n̄e, a susima a p̄e sua a s̄ore kpee s̄o kpa a di.

Ma Rutu u sina s̄əm kowo ben b̄akuo. Yera ba n̄n dobi s̄and̄e w̄e u di. Ye u deba ma u sukum berua. ¹⁵ Yen biru, u seewa u ka d̄ianu kun̄onu ko. Ma Boasi u win s̄əm kowobu s̄ōwa u n̄e, i de u mam d̄ianu kun̄onu ko ka mi i n̄ ḡa. I ku n̄n yinari. ¹⁶ Kpa i d̄ia namusu gasu deri u ka wa u gura. I ku maa n̄n w̄okisi.

¹⁷ Yen d̄oma te, Rutu wi, u d̄ianu kun̄onu kuawa saa bururun di sere ka yokao. Domi ni u wa nin yari yi kuawa kilo tenan saka. ¹⁸ Yen biru, u yi sua u ka da yenuo u win dwāa m̄ero s̄osi ka sere maa d̄ia ni u din sukum, ma u ye kpuro win dwāa mero wi yiyyi. ¹⁹ Yera win dwāa mero u n̄n bikia u n̄e, waran gber̄owa a d̄ia nini wa a kun̄onu kua me ḡiso. Gusun̄o u ȳero domaru kua wi u wunen bwisiku nini kua.

Ma Rutu u n̄n wisa u n̄e, Boasin gber̄owa u s̄omburu kua d̄oma te. ²⁰ Ma Naomi u n̄e, Boasi wi, u s̄awa bes̄en dusi wi u ra sun tubi di. Yinni Gusun̄o wi u ra baadomma garibu ka wasobu dur̄om kue, u n̄n domaru kua.

²¹ Rutu u maa Naomi s̄ōwa u n̄e, dur̄o wi, u mam man s̄ōwa u n̄e, na n̄ da n̄ w̄a ka win s̄əm kowobu sere bu ka win d̄ia ni ḡe bu kpe.

²² Ma Naomi u n̄e, ya w̄a. N n̄ m̄en na, a ku ra maa da goon gber̄o. A doo a ka win s̄əm kowo t̄on kur̄o be sw̄ina.

²³ Yera Rutu u ra n̄ ka Boasin s̄əm kowo t̄on kur̄o be s̄omburu m̄ sere ba ka ben s̄osu ka alikama ḡa ba kpa. Adama Naomin miya u w̄a u ka s̄ambu te daamo.

Rutu u dur̄o wa

3

¹ S̄o teeru Naomi u win bigii kur̄o Rutu s̄ōwa u n̄e, na kon nun w̄a yeru kua mi kaa w̄era, kpa a n̄ ka nuku dobu m̄o. ² Boasi win s̄əm kowo t̄on kur̄abu a ra n̄ sw̄i, u s̄awa bes̄en dusi. Wee t̄ē, u koo da w̄oku te, u alikama sara doo soo yer̄o. ³ Yen s̄, a woburuo, kpa a wunen ȳa geenu doke, kpa a tii turare ȳka, kpa a n̄n naamwe doo soo yeru mi. Adama a ku de dur̄o wi, u nun tubu sere u ka di u n̄o u kpe. ⁴ Saa ye u da u kpuna, a m̄erio mi u kp̄i. Yen biru, kpa a win bekuru ghabia a kpuna win naasu gia. Saa yera u koo nun s̄o ye u k̄i a ko. ⁵ Ma Rutu u win dwāa mero s̄ōwa u n̄e, ye a man s̄ōwa kpuro, yera kon ko.

⁶ Ma u seewa u da doo soo yeru mi, u kua n̄ge me win dwāa mero wi, u n̄n s̄ōwa kpuro. ⁷ Ye u wa Boasi u di u kpa u n̄ra, u da u kpuna mi win d̄ianu suba, saa yera Rutun tii u da s̄e u dur̄o win bekuru ghabia u kpuna win naaso. ⁸ Ye n̄ kua w̄oku suunu, yera Boasi u dom nanda u ȳsa ḡosia, ma u deema wee kur̄o goo u kp̄i win naaso. ⁹ Ma u bikia u n̄e, wara mi.

Rutu n̄n wisa u n̄e, n̄ena wunen yoo Rutu. A man yakio kpa n̄ ko wunen kur̄o, domi wuna a ra man tubi di.

¹⁰ Ma Boasi u n̄e, Yinni Gusun̄o u nun domaru kua n̄en bii kur̄abu. Wunen bar̄kini te a man s̄osi mini, ta kere te a wunen dwāa mero kua. Domi a n̄ aluwaasi goo kasu a sua wi u s̄a saaro, n̄ kun me gobigii. ¹¹ Yen s̄, n̄en bii kur̄abu, a ku berum ko. Ye a bikia kpuro yera kon nun kua. Domi n̄en t̄ambu kpuro ba nua ma wun̄e kur̄o geowa. ¹² Geema, kon kp̄i n̄ nun tubi di, adama goo w̄a wi u s̄a wunen dur̄on mero bisi n̄ n̄en mi turuku kere. ¹³ A kpun̄o mini w̄oku te. Sia bururu, ù n̄ k̄i u nun tubi di, u koo yen gari ko. Adama ù n̄ yina, sere ka Yinni Gusun̄on w̄aaru, n̄en tiiwa kon ye ko. N n̄ m̄en na, a kpun̄o mini sere sia.

¹⁴ Ma Rutu u kpuna gee Boasi u naasu t̄i sere n̄ ka kua bururu. Adama t̄ambu bu ka n̄n wa kpuro, u seewa. Yera Boasi u n̄n s̄ōwa u n̄e, a ku de goo u n̄o ma t̄on kur̄o goo u na doo soo yeru mini. ¹⁵ Ma u maa Rutu s̄ōwa u n̄e, a wunen beku te a wukiri mi terio.

Ma u tu teria. Yera Boasi u n̄n s̄osu kilo w̄okura n̄obu wisia u b̄oku a n̄n w̄e. Ma Rutu u gosira u da wuu. ¹⁶ Saa ye u tura win

dwaɗa meron mi, ma dwaɗa mero u n̄n bikia u n̄e, wuna mi nen bii kurɔbu?

Ma Rutu u n̄e, oo, nena.

Yen biru, u dwaɗa mero saaria ye Boasi u n̄n kua. ¹⁷ U n̄e, durɔ wi, u n̄e, na n̄ gɔsira wunen mi nom dira. Yen s̄na u man ɔsu kilo wɔkura nɔɔbu ye w̄e.

¹⁸ Ma Naomi u n̄n wisa u n̄e, a sinɔ mini s̄e nen bii kurɔbu sere su ka wa me gari yi, yi koo ka wiru goora. Domi durɔ win bw̄era kun kpunamɔ ma n kun mɔ u yi wiru go gisa.

Boasi u Rutu sua kurɔ

4

¹ Bururu Boasi u da u sina wuun gb̄ara kɔnnɔwɔ mi ba ra siri. Yera u win mero bisi goo wa u sarɔ. N deema win gariya u raa Rutu s̄ɔwa u n̄e, wiya u koo n̄n yakia u tubi di. Ma u n̄n soka u n̄e, waane, a na mini.

Ma u na u ȳra. ² Yera Boasi u wuun guro gurobu s̄ɔ tɔmbu wɔkuru soka, ma u n̄e, i sinɔ mini. Ma ba sina. ³ Saa yera u win mero bisi wi s̄ɔwa u n̄e, Naomi wi u wama saa Mɔabun di u tem daramɔ me mu s̄a Elimeleki besen mero bisigum. ⁴ Yen s̄na na ḡru doke n nun ye nɔɔsia. Kpa a mu yakia a tubi di wuugibu ka besen guro gurobun wuswaaɔ. A kun maa mu yakiamɔ, a man s̄ kpa na n ȳ. Domi wunen biru goo sari wi koo mu yakia u tubi di ma n kun mɔ n̄e.

Ma durɔ wi, u n̄e, kon mu yakia.

⁵ Yera Boasi u n̄n s̄ɔwa u n̄e, doma te kaa mu yakia a tubi di, ka Rutu Mɔabu Elimelekin biin ḡmini sanna kaa menna a yakia a tubi di. Kpa Elimelekin ȳsiru tu ku ka gbi.

⁶ Ma durɔ wi, u n̄e, n̄ n men na, na n̄ maa mu yakiamɔ. Domi ye na mɔ nen tii ya koo ra kam ko. Yen s̄, na nun mu deria. A yakio a tubi di.

⁷ N deema sanam me, Isireliba s̄ɔ, wi u ḡanu kɔsinamɔ ka goo, n̄ kun me u ḡanu yakiamɔ, u ra win bara nɔɔ teu potewa u wiɔnɔ w̄e ga n ka s̄a seeda. ⁸ Yera durɔ wi, u Boasi s̄ɔwa u n̄e, a tem me yakio. Ma u win bara nɔɔ teu sua u n̄n w̄e. ⁹ Ma Boasi u wuun bukuro be, ka tɔn be ba w̄a mi kpuro s̄ɔwa u n̄e, b̄eya i s̄a nen seedagibu giso, ma na Elimeleki ka win bibu Kilioni ka Malonin ȳanu kpuro yakia saa Naomin min di na tubi di. ¹⁰ Meya na maa Rutu Mɔabu wi u s̄a Malonin ḡmini yakia u kua nen kurɔ. Kpa Malonin tubi ye u deri yu ku ka kam ko. Kpa win ȳsiru tu ku gbi win bweseru s̄ɔ ka sere maa wuu geni s̄ɔ.

¹¹ Ma guro guro be, ka tɔn be ba w̄a mi, ba n̄e, meya sa s̄a wunen seedagibu. Yinni Gusunɔ u de kurɔ wi u duɔ wunen yenuɔ mi, u ko nge Raseli ka Lea. Domi be yiru yera ba Isirelin bweseru mara. Gusunɔ u maa nun ko tɔn boko kpa a ȳsiru yari Betelehemu ye

s̄ɔ Efaratan bweseru s̄ɔ. ¹² Kpa u de bii be kurɔ wi, u koo nun maruan bweseru tu ko nge Peresin bweseru wi Tamaa u Yuda marua.

Boasin bweseru

¹³ Yen biru, Boasi u Rutu yenu doke. Ma u ka n̄n menna. Yinni Gusunɔ u dera Rutu u gura sua, ma u bii tɔn durɔ mara. ¹⁴ Ma tɔn kurɔbu ba Naomi s̄ɔwa ba n̄e, sa Yinni Gusunɔ siara wi u dera a goo wa u nun yakia. Gusunɔ u de u ȳsiru yari Isirelio. ¹⁵ Wunen bigii kurɔ wi, u bibu nɔɔba yiru kere be kaa n mɔ. Domi u nun k̄i too. Wee u nun bii tɔn durɔ marua wi u koo nun w̄a kpaaru w̄e. Kpa u nun nɔɔri wunen tɔkuru s̄ɔ.

¹⁶ Ma u bii wi sua u taaru s̄andi u ka s̄ɔsi ma u kua win tii tiigii. Yen biru, u n̄n mwa u nɔɔrimɔ. ¹⁷ Yera Naomin kpaasibu ba n̄e, wee ba Naomi bii tɔn durɔ marua. Ma ba n̄n ȳsiru k̄a Obedi. Wiya u seewa u Isai Dafidin tundo mara.

Dafidin sikadoba

¹⁸ Be ba s̄a Peresin bweseru be wee. ¹⁹ Peresi u Hesironi mara. Ma Hesironi u seewa u Ramu mara. Ma Ramu u seewa u maa Aminadabu mara. ²⁰ Ma Aminadabu u seewa u Nasoni mara. Ye Nasoni u seewa, yera u Saamɔ mara. ²¹ Ma Saamɔ u seewa u Boasi mara. Ye Boasi u seewa ma u Obedi mara. ²² Ma Obedi u seewa u Isai mara. Ma Isai u maa seewa u Dafidi mara.

SAMUELIN TIRE GBIIKIRU

Tire teni ta sun s̄om̄o nge me kparoba ka n̄oru kua ma banda torua Isireliban suunu s̄oo. Ta sun s̄om̄o nge me Samueli u win samburu koosina. Wiya u S̄oolu Isireliban sina boko gbiikoo bandu w̄e.

Tire te, ta maa sun s̄om̄o ye S̄oolu wi, u kua. U mem n̄oobu sariru kua, u Gusun̄on arukawani kusia. Ma u kua sun̄o k̄so. Ye Gusun̄o u wa me, yera u Dafidi ḡosa u sw̄i bandu s̄oo, S̄oolun ayero.

Tire ten kpuna

1. Samuelin waati, wiru 1n di sere wiru 7.
2. S̄oolu u bandu di Isireliba s̄oo, wiru 8n di sere wiru 15.
3. Gusun̄o u S̄oolu biru kisi, ma u Dafidi ḡosa, wiru 16n di sere wiru 31.

Elikana ka wigibu Silo

¹ Dur̄o goo u w̄aa Efaraimun bweseru s̄oo, win ȳisira Elikana. Win wuuwa Ramataimu Sofimu, Efaraimun guunun bera ḡia. U s̄aawa Yerohamun bii. N deema Sufuwa u Tohu mara. Tohu u Elihu mara. Ma Elihu u Yerohamu wi mara. ² Elikana wi, u kur̄obu yiru m̄o. Gbiikoon ȳisira Hana, yirusen ȳisira Penina. Ma Penina u bibu mara adama Hana u ñ bii marure.

³ W̄oo baagere dur̄o wi, u ra win wuu deriwa u da Silo u Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinni s̄a, kpa u ȳakuru ko mi, mi Elin bibu yiru Hofini ka Fineesi ba w̄aa be ba s̄aa Yinni Gusun̄on ȳaku kowobu. ⁴ Elikana ù n ȳakuru kua, u ra Penina ka maa win bii t̄on dur̄obu ka t̄on kur̄obu ben ȳaku yaa w̄ewa. ⁵ Adama Hanagia u ra de ya n kp̄aru bo. Domi u n̄un k̄i baa me Yinni Gusun̄o u n̄un kua w̄iro. ⁶ Adama win nisi u ra n n̄un n̄oo kuurim̄owa win w̄iro ten saabu. ⁷ Meya u ra n̄un kue w̄oo baagere. Hana ù n tura Yinni Gusun̄on s̄aa yeru mi, win nisi u ra n̄un n̄oo kuuriwa sere u sw̄i, kpa u kun di. ⁸ Kpa win dur̄o Elikana u n̄un bik̄ia u nee, Hana, mba n kua a ka sum̄o. Mban s̄na a ñ dim̄o. Mba n kua wunen nuki ra n ka sankire. Ne ka wunen w̄asin̄aa ya ñ kere bii t̄on dur̄obu w̄akuru?

Hanan kanaru

⁹⁻¹¹ S̄oo teeru ye ba di ba kpa, yera Hana u seewa ka nuku sankira bakanu u da u Yinni Gusun̄o kanam̄o ka sw̄i. U n̄oo mw̄eeru kua ka b̄iri u nee, Gusun̄o, w̄ollu ka tem Yinni, a de a ne wunen yoon noni sw̄aaru wa, kpa a man yaaya, a ku man duari. Æ n man bii t̄on dur̄o k̄a, kon de u n s̄aa wunegii win w̄aaru kpuro s̄oo. Meya k̄oo ga ñ win wiru babam̄o baa n̄on teeru. N deema Eli wi u s̄aa ȳaku kowo t̄onwero u s̄o kitar̄o Yinni Gusun̄on s̄aa yerun k̄on̄n̄owo.

¹² Nge me Hana u kana te m̄o kpeetim sari, yera Eli u win n̄oo m̄eera tii. ¹³ Hana u gari m̄owa ḡ̄ruo, win n̄oo ga m̄o sumi sumi, adama u ñ gari gerua u yare goo u n̄o. Yen s̄na Eli u tamaa tama u n̄ora tao. ¹⁴ Ma u n̄un s̄owa u nee, sere domma kaa de tam mu n nun goom̄o. A wunen tam n̄oru bi derio.

¹⁵ Hana u n̄un wisa u nee, n ñ me, yinni. Na ñ tam gam n̄ora. Ne t̄on kur̄o nuku sankiranugiiwa. Nen ḡorun gariya na Yinni Gusun̄o s̄om̄o. ¹⁶ A ku ne wunen bii garisi nge bii kam. Nen nuku sankira bakanun saabuwa na kanaru m̄o sere ka t̄e.

¹⁷ Saa yera Eli u n̄un wurari u nee, a doo ka alafia kpa Isireliban Yinni u nun w̄e ye a n̄un bik̄ia.

¹⁸ Ma Hana u n̄un n̄oo kana u nee, a ka man wunen n̄onu geu m̄eerio.

Ma u doona. U da u di. U ñ maa m̄aru.

¹⁹ Ma ba seewa buru buru yellu ba Yinni Gusun̄o s̄awa ba sere swaa w̄ori ba s̄a ben wuu Ram̄o.

Samuelin marubu

ka win tusiaru

Elikana u ka Hana m̄enna, ma Gusun̄o u Hanan kanaru m̄wa. ²⁰ Sanam d̄oo sanam wee, Hana u gura sua u bii t̄on dur̄o mara. U n̄un ȳisuru k̄a Samueli u nee, domi na n̄un n̄ona kuawa Yinni Gusun̄on mi.

²¹ Ye w̄oo ga kpa m wurama, Elikana u seewa ka win yenugibu kpuro, ba d̄oo bu ka w̄oo ka w̄oon ȳakuru ko Yinni Gusun̄on s̄aa yer̄o kpa u ka win n̄oo mw̄eeru yibia. ²² Adama Hana u ñ de. U win dur̄o s̄owawa u nee, n kua ù n bii wi b̄om kara, yera u koo ka n̄un da kpa bu n̄un Yinni Gusun̄o tusia kpa u n̄un deri mi, sere ka baadom̄m̄oo.

²³ Win dur̄o Elikana u n̄un wisa u nee, a kooowo nge me n w̄a wunen n̄oni s̄oo. A sino sere ù n bii wi b̄om kara kpa Yinni Gusun̄o u de wunen gari yi kooro.

Ma kur̄o wi, u sina u win bii b̄om k̄em̄o sere u ra ka n̄un b̄om kara.

²⁴ Ye u n̄un b̄om me kara u kpa, ye ba maa w̄oo ka w̄oon ȳakuru d̄oo, ma u ka n̄un da ka naa kin̄eru w̄oo itagiru ka som saaki kpiriru ka tam bw̄aa teeru. Yera u ka da Silo mi, Yinni Gusun̄on s̄aa yer̄o. Sanam me, bii wi, u ñ kp̄a. ²⁵ Ba naa kin̄e te saka, ma ba ka bii wi da Elin mi. ²⁶ Ma Hana u gerua u nee, nen yinni, a man gafara kuo. Sere ka wunen w̄aaru, n̄ena kur̄o wi u d̄oma te ȳra wunen b̄akuo mini, u kanaru kua Yinni Gusun̄on mi. ²⁷ Bii winiwa na kana, ma Yinni Gusun̄o u nen kanaru m̄wa u man n̄un k̄a. ²⁸ Yen s̄na na k̄i n̄un Yinni Gusun̄o w̄e kpa u n̄un s̄aa wigii win w̄aaru kpuro s̄oo ma ba yiira ba Yinni Gusun̄o s̄awa.

Hanan siarabu

2

¹ Hana u Gusunō siara u nēe,
nen gōru ga dora ye Yinni Gusunō u man
kuan sō.

Nen nukura do win faaban sō.
Wee na dam kua.

Na nūn siaramō nen yiberēban wuswaaō.

² Yinni Gusunō turowa u deere.

U sāawa nge kpee baa mi na ra kuke.

Wi turowa u sāa Gusunō.

³ I kun da n maa tii siaramō.

I ku de tii sua gari yi yari bēen nōsun di.

Domi Gusunō u sāawa Yinni wi u kpuro yē.

Wiya u ra tōnu daa wēeri.

⁴ Wiya u dera tabu kowo damgibun tema
bōkira.

Ma dam sarirugiba dam kua.

⁵ Be ba raa deburu mō,

bera ba tē sōmburu kasu

bu ka dīanu wa.

Be gōra raa mō,

beya ba tē wēre.

Wīro u mara bibu nōba yiru.

Adama wi u raa bii dabinu mara

u tia wi turo.

⁶ Yinni Gusunōwa u ra de tōnu u gbi.

Wiya u ra maa de u n wāa.

Wiya u ra de u da gōriō.

Wi turo wiya u ra maa nūn yare min di.

⁷ Yinni Gusunōn min diya

yāaru ka arumani ya ra nē.

U ra goo taare temō,

kpa u goo wālle sua.

⁸ U ra wōnwōndo seeye tem di.

Kpa u wi ba gema wālle sua.

U ra bu sinasie ka sina bibu sannu

kpa bu ko bēeregibu.

Wiya u handunian kpee kpekewi swī.

Gen wōllōwa u ye sondi.

⁹ U koo win bōrōkiniban sanu sanusu kōsu.

Adama u koo de tōn kōsobu

bu kam ko yam wōkuro.

Domi goo sari wi u koo nasara wa

ka win tiin dam.

¹⁰ Yinni Gusunō u koo win yiberēba kōsuku

muku muku ka guru kpenu.

U koo handunia kpuro siri.

U koo wi u gōsa kō sunō,

kpa u nūn dam wē.

¹¹ Yen biru Elikana u wura win wuuō
Ramaō. Adama Samuēli u sina yāku kowo
Elin mi, u ka Yinni Gusunōn sōmburu mō.

Elin bii tōn durōbu

¹² Elin bii tōn durōbu ba sāawa bii kamba.
Ba n Yinni Gusunō nasie. ¹³ Baa mē ba sāa
yāku kowobu, wee ye ba ra ko. Goo ù
n yākuru na, ma ba ten yaa yikumō, yāku
kowon sōm kowo u ra ka win sii kaato donnu
itaguu nēwa, ¹⁴ kpa u gu kpēē wekerō. Ye
ga sōka kpuro, yera ya ra ko yāku kowōgia.

Mesuma ba ra Isireliba kpuro kue be ba
yākuru na Silō.

¹⁵ Gasō, bu sere yaa gum dōō doke Yinni
Gusunōn sō, yāku kowon sōm kowo u ra
nēwa u durō wi u ka yāku te na sō u nēe, a
man yāku kowon yaa wēema u winyam wō.
Domi u n yaa yikura mwaamō wunen nōman
di. Yaa gōma u kī.

¹⁶ Durō wi, ù n nūn sōōwa u nēe, a de bu yaa
gum dōō doke gina nge mē wooda ya gerua,
bā n kpa, kpa a sua mēn nōō a kī, sanam mēya
yāku kowon sōm kowo wi, u ra nēe, aawo, a
man ye wēeyō tēn tē, n kun mē, kon mwa ka
dam.

¹⁷ Nge mēya ba yāku ni ba ra Yinni Gusunō
kuen bēere kawa. Ma ya kua durum baka win
wuswaaō.

¹⁸ Samuēli u sōmburu mō Yinni Gusunōn
sāa yerō. U sāawa bii piibu ma ba nūn yāku
kowon yaberu kua ka wēē damgii u sebua.

*Yinni Gusunō u Elikana**ka Hana domaru kua*

¹⁹ Mēya maa wōō baagere Samuēlin mero
u ra n nūn yabe piibu kuamme u ka na bā n
yākuru sisi ka win durō. ²⁰ Kpa Eli u Elikana
ka win kurō Hana domaru kua u nēe, Yinni
Gusunō u de kurō wi, u ka nun bii dabinu ma,
kpa bu ko Samuēli wi i Yinni Gusunō wēn
kōsire.

Yen biru kpa Elikana ka Hana bu gōsira ben
wuuō. ²¹ Ma Yinni Gusunō u Hana domaru
kua. U maa bibu mara tōn durōbu ita, tōn
kurōbu yiru.

Samuēli u maa kpēamō Yinni Gusunōn
wuswaaō.

Eli ka win bii tōn durōbu

²² Eli u tōkō kua gem mē ma u nua ye win
bii tōn durōbu ba Isireliba kuamme kpuro ka
nge mē ba ra ka kurōbu kpunē be ba sōmburu
mō Yinni Gusunōn sāa yerun kōnnōwō. ²³ Ma
u bu bikia u nēe, amōna i ka daa yenin bwe-
seru mō, domi tōmbu kpurowa ba man bēen
daa kōsan gari sōōmō. ²⁴ I ku maa ko mē, bēe
nen bibu. Bēen labaari ye na nōōmō ya n wā.
Domi i dera Yinni Gusunōn tōmba durum
mō. ²⁵ Goo ù n win winsim torari, Gusunōwa
u koo nūn yen suuru kana, adama goo ù n
Yinni Gusunō torari, wara u koo nūn suuru
kana.

Ka mē, ba n ben tundon gere ye nua, domi
Yinni Gusunō u sōru kpa kō u ka bu go.

²⁶ Adama Samuēli u kpēamō ma Yinni
Gusunō u ka nūn nōnu geu mēera. Mēya maa
tōmbun tii.

*Gari yi Gusunō u gerua**Elin bweserun sō*

²⁷ Gusunōn sōmō goo u na Elin mi, u nēe,
amēniwa Yinni Gusunō u gerua u nēe, saa
ye wunen baababa ba wāa Egibitio ba yoru
dimō Egibiti sunōn mi, u bu win tii sōōsi

kpasasa. ²⁸ Ma u wunen baaba Aroni gasa Isireliban bweseru kpuro sɔɔ u ka ko win yaku kowo kpa u n da nun yakunu kue, u turare dɔɔ doke, kpa u n da Isireliba bikiaru kue wi Yinni Gusunɔn mi. U mam wi ka win yenugibu Isireliban yaku yaan sukum yolla kua bu di. ²⁹ Mba n kua i ka win yakunu kam mɛɛra mɛ, ka kɛɛ ni u yiire bu ka na win sɔa yero. Mban sɔna i win tumbu Isireliban yakunun yaa gumgia dimɔ i bɔriamɔ. Amɔna a ka wunen bibu bɛɛɛ wɛɛmɔ n kere wi. ³⁰ Yen sɔ, u nɛɛ, wiya u raɔ gerua ma wunen yenu ka wunen baaban yenugibu ba koo ko win yaku kowobu sere ka baadommaɔ. Adama tɛ u gerua u nɛɛ, ya n maa koorɔ mɛ, domi be ba nun bɛɛɛ wɛɛmɔ, beya u koo bɛɛɛ wɛ. Be ba kun nun gara, beya u n garisimɔ. ³¹ Wee, sanam sisi mɛ sɔɔ u koo wunen dam sura ka maa wunen baaban yenun dam, kpa goo u ku maa tɔko ko wunen bwesero. ³² Goo koo ko wunen kɔsire win sɔa yero. Isireli be ba tie ba koo durum wa adama wunen bweseru sɔɔ goo kun maa tɔko mɔ. ³³ Ba koo gbiwa tabu sɔɔ. Baa u n goo deri u waamɔ ye ba mɔ win sɔa yero, u ko n nisinu mɔwa kpa u n nuki sankire.

³⁴ Yeniwa ya koo ko nen garin yireru wune sɔɔ. Wunen bibu yiru ye, Hofini ka Finɛsi, ba koo gbi sannu sɔɔ teerun sɔɔ. ³⁵ Na kon yaku kowo naanɛgii goo seeya wi u koo nen kiru ko nge mɛ na gɔru doke, kpa win bweseru tu ko yaku kowobu sere ka baadommaɔ sunɔ wi na gosan wuswaaɔ. ³⁶ Goo u n tiara wunen bwesero u koo da u yɛro wiru kpɛiyawa gobi fiikon sɔ, n kun mɛ dɛanun sɔ, kpa u gere u nɛɛ, a suuru koowo, a de n ko yaku kowo goon sɔm kowo kpa na n da dɛanu fiiko wa n di.

3

¹ Samueli, bii aluwaasi wi, u waa u Yinni Gusunɔn sɔmburu mɔ Elin wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔ u Samueli kure

Saa ye sɔɔ, daa daakawa Yinni Gusunɔ u ra ka tɔnu gari ko, kpa u bu kure kɔsiru sɔɔ gaso ka gaso tɔna.

² N deema saa ye sɔɔ, Elin nɔni dam dwiiyama. U ku ra maa yam wa sɔa sɔa. Sɔɔ teeru, u kpɛ win kpɛn yero sɔa yero, ³ Samueli u maa kpɛ Gusunɔn woodan kpakororun bɔkuɔ. Saa ye, fitila ga gina sɔre. ⁴ Yera Yinni Gusunɔ u Samueli soka ma u wura. ⁵ Ma u duka da Elin mi, u nɛɛ, nɛ wee.

Eli u nɛɛ, amɔna.

U nɛɛ, na nua a man sokawa.

Ma Eli u nɛɛ, na n nun soka, a wuro wunen kpɛn yero.

Ma u wura u kpuna. ⁶ Yinni Gusunɔ u maa nun soka u nɛɛ, Samueli, Samueli.

Ma u seewa u da Elin mi, u nɛɛ, nɛ wee. Na nua a man sokuwa.

Eli u nɛɛ, na n nun soka, nen bii. A doo a kpuna.

⁷ N deema Samueli u n Yinni Gusunɔn nɔɔ tuba domi u n gu nɔɔre.

⁸ Yinni Gusunɔ u maa nun soka nɔn itase. Ma u seewa u da Elin mi, u nɛɛ, nɛ wee, domi na nua a man soka.

Ma Eli u tuba ma Yinni Gusunɔwa u bii wi soku. ⁹ Yen sɔna u nun sɔɔwa u nɛɛ, a doo a kpuna. Ba n kpam nun soka a geruo a nɛɛ, wune win sɔm kowo a nɔɔmɔ, u geruo.

Ma Samueli u da u kpuna win kpɛn yero.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u nun susi ma u nun soka nge mɛ u raɔ kua. U nɛɛ, Samueli, Samueli.

Saa yera Samueli u wura u nɛɛ, nɛ wunen sɔm kowo, na nɔɔmɔ, a geruo.

¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u nun sɔɔwa u nɛɛ, wee, kon gaa kɔsunu ko Isireliban suunu sɔɔ. Tɔn be ba ye nua kpuro ba koo goma dwiiya.

¹² Tɔɔ te sɔɔra kon de ye kpuro yu kooram mam ye na gerua Elin yenun sɔ. ¹³ Domi Eli u yɛ ma win biba bɔrin kookoosu mɔ, u n maa bu gerusi. Yen sɔna na bɔrua na nɛɛ, kon win yenugibu seeyasia sere ka baadommaɔ ben daa kɔsan sɔ. ¹⁴ Yakuru garu sari te ba koo maa ko n ka bu suuru kua.

¹⁵ Samueli u kpuna sere n ka kua sisiru. Ma u sɔa yerun gamboba kenia. Adama u n kaka u Eli kasi ten gari yi sɔ. ¹⁶ Saa ye sɔra Eli u nun soka u nɛɛ, Samueli, nen bii.

Ma Samueli u wura u nɛɛ, nɛ wee.

¹⁷ Eli u gerua u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ u nun sɔɔwa. A suuru koowo, a ku man yi berua. Gusunɔwa u koo nun seeyasia a kun man ye kpuro sɔɔwa.

¹⁸ Ma Samueli u nun gari yi kpuro saaria. U n nun yin gɛɛ berue. Ma Eli u nɛɛ, Gusunɔ wiya Yinni. U koowo nge mɛ n weene win nɔni sɔɔ.

¹⁹ Ma Samueli u kpɛamɔ. Yinni Gusunɔ u waa ka wi. U n maa dere Samuelin gari yi kam wɔri, baa yin tia. ²⁰ Isireliba kpuro saa Danun di sɔɔ yɛsan nɔm geu gia sere n ka da Beri Sebaɔ sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia ba gia ma Gusunɔwa u Samueli kua win sɔmɔ ka gem.

²¹ Yinni Gusunɔ u ra n tii sɔɔsimɔ Silo mi u Samueli kure u ka nun gari kua.

4

¹ Ma Isireliba kpuro ba Samuelin gari nua.

Filisitiba ba Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu mwa

Sɔɔ teeru Isireliba ba yara bu ka Filisitiba tabu wɔri ma ba ben sansani gira Ebeni Eɛɛn bɔkuɔ. Filisiti be, ba maa waa Afeki gia. ² Miya ba ben tabu teria ba dɔɔ bu ka Isireliba yinna. Saa ye sɔɔ ba sannu warina ma Filisitiba ba Isireliba kamia ba bu go dabi dabinu nge tambu narɔbun suba nnen saka (4.000) tabu gberu mi. ³ Ye Isireliba ba wura ben sansaniɔ, yera ben guro guro bu ba

gerua ba nee, mba n kua giso, Gusuno u ka dera Filisitiba ba sun kamia. I de su da su Gusunon woodan kpakororu tama Silon di ta n waa besen suunu soo, kpa tu sun wora besen yiberaban noman di.

⁴ Ma ton be, ba gabu gara Silo, ma ba ka bu Gusuno wolla ka tem Yinni woodan kpakoro te naa. Ten wolla wa Yinni Gusuno u ra tii sosisi wollun kosobun weenasibun suunu soo. Ma Elin bii ton durabu yiru, Hofini ka Fineesi ba kpakoro te yosirima. ⁵ Sanam me ba ka kpakoro te tura Isireliban sansani mi, ma be kpuro ba seewa ba kuuki ma sere tem mu yirim.

⁶ Ye Filisitiba ba wure ni nua, ba nee, mban sanna Heberu be, ba wure me, ben sansani.

⁷ Ma ba ra nua ma Yinni Gusunon woodan kpakorora ta tunuma mi. Yera berum bu mwa ba nee, Gusuno u dua Heberuban sansani. Gbera sun di. Yenin bweseru raa sari. ⁸ Gbera sun di. Wara koo sun wora Gusuno dangii winin noman di. Wiya u Egibitigibu noni swaa bwese doke sere ka gbabura. ⁹ Yen s, i worugaru koowo kpa i ton duru kom sosisi, bee Filisitiba, kpa i ku ra ko ben yobu, nge me ba raa gaso kua been yobu. I ton duru kom sosisio kpa i ka bu sanna.

¹⁰ Ma Filisitiba ba Isireliba tabu wari ba kamia. Yera Isireli be kpuro ba duki sua. Ben baawure doo win kuru gia. Ben be ba gu taa bi soo dama te, ba kuawa tonu norobun suba tena (30.000). ¹¹ Ma Filisitiba ba Gusunon woodan kpakororu mwa. Miya Elin bii ton durabu yiru ye, Hofini ka Fineesi ba gu.

Eli ka Fineesin kuron gao

¹² Dama tera, duru gao wi u saa Benyameneen bweseru u duka yara tabu sansani min di u da Silo. N deema u win yaberu gēeka u tua wisi win wiru u ka win nuku sankiranu sosisi. ¹³⁻¹⁵ Ma u dua wuu u wuugibu tabun labari sowa. Ma wuu giru ge kpuron tamba seewa ba wuri ma. N deema Eli u toko kua u woo wunabu yiru sari ma. Win noni kun dam ma. U n maa yam waama saa saa. Saa ye, u sō kitara u swaa meera, domi win bwera kun kpune Gusunon woodan kpakoro ten s. Ye u wuri yi nua, ma u nee, mban sanna ba wuri ma me. Ma duru wi, u duka da win mi, u ka nun s ye n koora. ¹⁶ Ma u nun sowa u nee, na weewa tabu gberun di. Gisora na yarima min di.

Ma Eli u nun bikia u nee, amona n kua, nen bii.

¹⁷ Ma u wisa u nee, Isireliba ba duki sua Filisitiban wuswaan di. Ton be ba go mi ba dabi. Meya maa wunen bibu yiru ye, Hofini ka Fineesi, ba gu. Ma Filisitiba ba Yinni Gusunon woodan kpakororu mwa.

¹⁸ Saa ye soo Eli u nua ba Gusunon woodan kpakororu mwa, yera u woruma win kitarun di gbaru gbara gambon bokuo. Win wii suma baara ma u gu, domi u toko kua, u maa kpa. Woo weeruwa Eli wi, u kua Isireliban kparo.

¹⁹ Saa ye soo, Elin bii Fineesin kuru u gura ma. Win marubu maa turuku kua. Saa ye u nua ba Gusunon woodan kpakororu mwa, win dwaa tundo u maa gu, ka win duron tii, yera win nukura wuriribu torua, ma u yiira u mara. ²⁰ Yen biru u gao doo. Ye u wasikiram, be ba nun yore saa ye u yiire, ba nun sowa ba nee, a ku berum ko, wee, a bii ton duru mara.

Adama u n ben gari wure. U bu atafiru kua. ²¹ Ma u bii wi yisuru ka Ikabodu. Yisi ten tubusiana, Gusuno kun maa waa Isireliban suunu soo. U nun soka me, yen s ba bu Yinni Gusunon woodan kpakororu mwaari ka maa win dwaa tundo ka win duron gao s. ²² Ma u nee, Gusuno kun maa waa Isireliban suunu soo. Domi yiberaba ba win woodan kpakororu mwa.

Gusunon woodan kpakororu

Filisitiban mi

5

¹ Filisitiba ba Gusunon woodan kpakoro te sua saa Ebeni Esee di ba ka da Asidoduo, ² ba tu duusia ben buu Dagonin diru ba yi temo win bokuo. ³ Ye n kua sisiru Asidodugibu ba seewa buru buru yella ba deema wee, ben buu wi, u worume u kibari Yinni Gusunon woodan kpakororu wuswaa. Ma ba nun seeya ba kpa mesia win ayero. ⁴ Sisiru ba maa seewa buru buru yella ba deema wee, buu wi, u worume u kibari Yinni Gusunon woodan kpakoro ten wuswaa, ma win wiru ka noma kpuro ya botikire ya yii dii konno. Win kuseru tonawa ta tie. ⁵ Yen sanna Dagonin yaku kowobu ka be ba ra du win diru ba ka nun sa kpuro Asidoduo, ba ku ra maa dii konno gen deedeeru taare sere ka gison giso.

⁶ Ma Yinni Gusuno u Asidodugibu ka ben baru kpaanugibu kpuro nomu doke u bu bwisunu wisi u dera ba noni swaarua wa. ⁷ Saa ye Asidodugibu ba deema meya n saa, ma ba nee, sa n maa Isireliban Yinnin woodan kpakororu yimoo besen mini domi u sun nomu doke ka mam besen buu Dagonin tii. ⁸ Ma ba gara baama kpuro mi Filisitiban sinamba waa. Ba na ba menna ba wesiana ba nee, amona sa ko ko ka Isireliban Yinnin woodan kpakoro te.

Yera ba nee, i de su ka tu da Gatio.

Ma ba tu sua ba ka da mi. ⁹ Ye ba ka tu tura wuu gen mi, Yinni Gusuno u maa wuu gegibu nomu doke sere wuu ge, ga burisina. Gen ton durabu saa bukoruwin min di, sere

ka bibo, ba bwisinu barawa. ¹⁰Yen sōna ba ka maa kpakoro te da Ekoroniā. Ye ba ka tu wuu dua, yera Ekoronigiba wuri wura ba nee, wee, ba ka sun Isireliban Yinnin woodan kpakoro te naawa bu ka sun go beše kpuro.

¹¹Ma ba garna Filisitiban sinambu kpuron mi, ba bu menna ba nee, i de bu ka Isireliban Yinnin kpakoro te wura ten ayerō kpa tu ku sun go tu kpe.

Domi wuu ge kpuro ga burisina gōon berum sō, yēn sō Gusunō u bu nōmu doke gem gem. ¹²Wuu gen tōn durō be ba ñ gu, bwisinu bu wisiwa kpuro sere ben wuri yi wollu girari.

Filisitiba ba kpakoro te wesia

6

¹Yinni Gusunōn woodan kpakorora wāawa Filisitiban temō suru nōōba yiru. ²Ma Filisitiba ba ben yāku kowobu ka ben sōrobu soka ba bu bikia ba nee, amōna sa ko ka Yinni Gusunōn woodan kpakoro te ko. I sun sōwō nge me sa ko koosina su ka tu wesia Isireliban mi.

³Ma ba bu sōwā ba nee, i n Isireliban Yinnin kpakoro te wesiamō, i ku ra tu wesia kam dirum, adama baa ñ n mēren na, i suuru kanabun kēnu wēyō, i ka bekura, kpa i gia yēn sō u beē nōmu doke sere ka tē.

⁴Ma Filisitiba ba nee, kēē nirā sa ko wē su ka suuru kana.

Ma ba bu sōwā ba nee, i bwisinun weenasinu koowo wasi nōōbu ka maa gunōnun weenasinu wasi nōōbu, ye kpuro ka wura, nge me beē Filisitiban sinamba geeru ne, yēn sō bara tee tera ta beē mwa ka beēn sinambu. ⁵Yen sōna i ko i bwisinun weenasinu ko ka gunō ni nu tem sankumōn weenasinu, kpa i Isireliban Yinni beere wē. Sōrōkudo u koo win nōman bunum kawa u beē wahala wunari beē ka beēn būnu ka beēn tem min di. ⁶N n mēn na, i ku beēn gōru bōbiasia nge me Egibitigibu ka ben sunō ba kua. I yaayo nge me Gusunō u bu kua sanam me ba ñ Isireliba yōsu ba doone. ⁷Yen sō, i naa kēke kpaā koowo tē, kpa i naa mērobu tama yiru yi yi binu bom kēmō yi ba kun sugu dokere kpa i yi sōri kēke ye sō, kpa i ka yin binu da yenuo. ⁸Kpa i Yinni Gusunōn kpakoro te sua i sōndi kēke ye sō, kpa i wuran yabu ye i nūn kua mi sua i doke kpakororu garu sō i yi tēōn bōkuo, kpa i nee yi yōsu yi doona ka yin tii. ⁹Sanam me yi doono, i n yi mēera. Yi n dō Beti Semesi gia Isireliban tem nōō bura yerō, i n yē ma Yinni Gusunōwa u sun kōsa yeni kua. Adama yi kun kue me, sanam meya i ko i gia ma n ñ win nōma ya sun so, ya yen naaru nawa.

¹⁰Ma durō be, ba kua me. Ba naa mērobu yiru ye kasu ba yi sōri naa kēke ye sō, ma ba yin binu kenusi yenuo. ¹¹Ma ba ka

Yinni Gusunōn kpakoro te na ba yi kēke ye sō, ka kpakoro tē sō bwisinu ka gunōnun weenasinu wāa mi.

¹²Ma nee yi, yi yande doona Beti Semesin swaāo tururu. Yi sumō yi ka swaa ye swīi, yi dōo sōru sōrum me, yi ñ gam gere. Ma Filisitiban sinamba yi swīi dandankuru ba ka dōo sere Beti Semesiā, Isireliban tem nōō bura yerō. ¹³N deema Beti Semesigibu ba ben alikama gēemō wōwāo. Ye ba nōni seeya, yera ba woodan kpakoro te wa, ma ba nuku dobu wōri.

¹⁴⁻¹⁵Ma naa kēke ye, ya dua Yosue Beti Semesigiin gberō, ya yōra mi. Wee kpee bakaru gara wāa mi. Ma Lefiba ba na ba Yinni Gusunōn woodan kpakoro te sua kēke yen di ka sere maa kpakoro te ta wuran yabu yeba mō, ma ba ye kpuro yi kpee baka ten wōlō. Ma ba kēke yen dāa besuka ba ka naa mero be Yinni Gusunō yāku dō mwaararugiru kua. Ma ba maa siarabun yākunu kua dōma te. ¹⁶Ye Filisitiban sinambu nōōbu be, ba wa me, yera ba gōsira Ekoroniā dama te.

¹⁷Bwisinun weenasii ni Filisitiba ba kua ka wura ba Yinni Gusunō wē ben durum sō, ba nu kuawa wuu sinin sō, Asidōdu ka Gasa ka Asikaloni ka Gati ka maa Ekoroni. ¹⁸Gunōnun weenasii ni ba kua ka wura, nin geera maa kuawa nge me Filisitiban sinambu nōōbu yen wusu ne si su gbāraru mō ka si su kun mō. Kpee baka tēn wōlō ba kpakoro te yi, ta wāawa Yosue Beti Semesigiin gberō, ta sāa seeda sere ka gison giso.

¹⁹Yinni Gusunō u maa Beti Semesigibu gabu go domi ba win kpakoro ten sōwō mēera. Ba u go mi, ben geera kuawa tōnu wata ka wōkuru. Ma be ba tie ba nōogiru sua ba gōo swī yēn sō Yinni Gusunō u ben dabinu go.

²⁰Ma Beti Semesigibu ba nee, wara u koo yōra Yinni Gusunōn wuswaa, domi u deere. Nge weren miya kpakoro te, ta koo da tā n yara besen min di.

²¹Ma ba sōmōbu gōra Yarimun wuugibu mi, ba nee, Filisitiba ba ka Yinni Gusunōn woodan kpakoro te wurama mini. I na i tu sua i ka da beēn mi.

7

¹Ma Yarimun wuugiba na ba kpakoro te sua ba ka da Abinadabun yenuo guuru wōlō. Ma ba win bii Eleasaa wuna nenem u ka kpakoro te kōsu.

Samueli u Isireliba kpere

²Saa min di Yinni Gusunōn kpakoro te, ta wāa Yarimun wuu mi, ya te ya kuawa wōo yendu. Ma Isireliba kpuro ba Yinni Gusunō kasu.

³Ma Samueli u bu sōwā u nee, i n yē i gōsirawa Yinni Gusunōn mi, ka beēn

gōru kpuro, i būu wi ba mō Asitaaten b̄wāarokunu wunō b̄een suunu s̄ōn di, ka ni nu tie, kpa i b̄een gōrusu Yinni Gusunō wē i wi turo s̄a. U koo b̄ee faaba ko Filisitiban nōman di.

⁴ Ma Isireliba ba būu ni ba mō Asitaate ka Baali kpuro wuna ben suunu s̄ōn di, ba Gusunō s̄āmō wi turo. ⁵ Ma Samuēli u n̄ee, Isireliba kpuro bu m̄ennama Misip̄a, kpa u Yinni Gusunō suuru kana ben s̄ō.

⁶ Ma ba m̄enna Misipa mi, ba n̄ō b̄okua ba gerua ba n̄ee, sa Yinni Gusunō tora. Ma ba nim taka ba mu yēka win s̄āa yerō bu ka s̄ōsi ma ba tii wē. Yen t̄ō te, be kpuro ba wura ma Samuēli s̄āa ben kparo.

⁷ Ye Filisitiba ba nua ma Isireliba ba m̄enna Misip̄a, yera ben sinamba bu daawa. Saa ye Isireliba ba ben baaru nua, ma ba nanda ben s̄ō. ⁸ Ma ba Samuēli s̄ōwa ba n̄ee, a ku mari, a n da sun Gusunō b̄een Yinni sokue u sun faaba ko Filisitiban nōman di.

⁹ Ma Samuēli u yāa kin̄eru sua te ta bom n̄orumō u ka tu Yinni Gusunō yāku d̄ō m̄waararugiru kua. U maa n̄un kana Isireliban s̄ō, ma u n̄un wurari. ¹⁰ Saa ye Samuēli u yāku te m̄ō mi, saa yera Filisitiba ba Isireliba tabu w̄arima. Yera Yinni Gusunō u dera gura ya gb̄ara ya Filisiti be nandas̄a, ben laakari ya burisina, ma ba duki yarina Isireliban min di. ¹¹ Ma Isireliban tabu dur̄abu ba yara Misipan di ba Filisiti be naa gira ba bu go go ba ka tura sere B̄eti Kario. ¹² Ma Samuēli u n̄ee, Gusunō u sun somim̄owa sere ka gis̄ō. Ma u kperu garu sua u tu gira Misipa ka Senin baa s̄ō, u tu soka Ebeni Ēs̄e. Yen tubusiana, somirun kperu.

¹³ Nge m̄eya Yinni Gusunō u ka Filisitiba taare, ba n̄ maa naare Isireliban mi. Ma u bu n̄oni s̄ōwa sere Samuēlin w̄aarun n̄ō. ¹⁴ Wuu si Filisitiba ba raa m̄wa Isireliban mi, saa Ekoronin di sere n ka da Gat̄i, Isireliba ba si kpuro worawa ka sin baru kpaanu Filisitiban nōman di. Ma alafia ya dua Isireliba ka bwese ni nu ka bu sikerenen suunu s̄ō.

¹⁵ Samuēli u kuawa Isireliban kparo win w̄aarun t̄ōru kpuro s̄ō. ¹⁶ W̄ō ka w̄ō u ra d̄ewa u Betel̄igibu ka Giligaligibu bera ka maa Misipagibu, kpa u bu siribu kua. ¹⁷ Yen biru kpa u wura Ram̄a mi win t̄amba w̄a, u bu siribu kua. U maa Yinni Gusunō yāku yeru kua mi.

Isireliba ba sina boko bikia

8

¹ Saa ye Samuēli u t̄ak̄o kua, u dera win biba kua Isireliban kparobu. ² Win bii gb̄iikoon ȳisira Yoeli, yirusegira maa Abia. Bera ba kua kparobu Beri Seb̄a. ³ Adama win bii be, ba n̄ win yira sw̄i. Ba ye gerariwa gobin binen s̄ō. Ba n̄om biran k̄enu m̄waama. Ba ku ra tambu sirie dee dee. ⁴ Ma Isireliban guro gurobu kpuro ba m̄enna ba da Samuēlin mi Ram̄a.

⁵ Ba n̄un s̄ōwa ba n̄ee, wee, a t̄ak̄o kua, wunen biba kun maa wunen yira sw̄i. N n men na, a sun goo kasuo u ko b̄esen sina boko u n sun kpare nge m̄e bwesenu kpuro nu m̄ō.

⁶ Adama gari yi, yi n̄ Samuēli dore, ye ba n̄ee, u bu sina boko kasuo wi u ko n bu kpare. Ma u kanaru kua. ⁷ Yera Yinni Gusunō u n̄un s̄ōwa u n̄ee, ye t̄on be, ba nun s̄ōwa kpuro, a wuro. A ku yina. Domi n̄ n̄ wun̄e ba yinam̄o, n̄ena ba yina na n̄ s̄āa ben sun̄. ⁸ Saa m̄in di na bu yarama Egibitin di sere ka gis̄ō ba man yinawa ba būnu s̄āmō. Nge m̄eya ba maa nun kuamm̄e. ⁹ Yen s̄ō, a ben gere wuro, adama a bu s̄ōwa ȳe sina boko wi, u koo ra bu kua, kpa ba n̄ yē.

Sina bokon saria

¹⁰ Ma Samuēli u Yinni Gusunōn gari yi kpuro t̄on be tusia. ¹¹ U n̄ee, sina boko wi u koo bandu di mi, ameniwa u koo ko. U koo b̄een bii t̄on dur̄abu m̄w̄eeri ba n̄ s̄āa win tabu kowobu, gabu bu win tabu kekeban samburu ko, kpa gabu ba n̄ s̄āa maas̄ōbu, kpa gabu ba n̄ s̄āa win kirukuba ba n̄ duku dukubu m̄ō win tabu keken wusw̄aa. ¹² U koo gabu ḡosi ba n̄ s̄āa tabu kowo wuunun wirugibu, kpa u gabu wuna ba n̄ win gbee s̄ama m̄ō kpa gabu ba n̄ tabu yānu ka tabu kekeban yānu sekum̄o. ¹³ U koo maa b̄een bii w̄ondiaba m̄w̄eeri ba n̄ da n̄un turare kue kpa ba n̄ s̄āa d̄ia kowobu ka p̄ē kowobu. ¹⁴ U koo b̄een gbee geenu m̄w̄eeri ka maa b̄een gb̄aa geenu mi i d̄āa binu duura ni ba sokum̄o res̄em ka olifi, kpa u win bw̄āabu w̄ē. ¹⁵ I n̄ b̄een gberun d̄ianu ka b̄een res̄em marum kpuro suba suba w̄okuru, sube teera ko n̄ s̄āawa wigiru, kpa u tu sua u win s̄om kowobu ka ben wirugibu w̄ē. ¹⁶ U koo b̄een s̄om kowo t̄on dur̄abu ka t̄on kur̄abu be ba dam m̄ō m̄w̄eeri, ka b̄een ketekunu ka b̄een naa kin̄e geenu kpa u ka win tii tiin samburu ko. ¹⁷ U koo b̄een yaa sabenu m̄enna kpa nin w̄okuru baateren wall̄o u teeru sua, kpa b̄een tii i n̄ s̄āa win yobu. ¹⁸ D̄ama te ye kpuro ya kora, i ko weeweenu ko sina boko wi i gas̄an s̄ō, adama Yinni Gusunō u n̄ b̄ee wurarim̄o d̄ama te.

¹⁹ Ka m̄e, t̄on be, ba n̄ Samuēlin gere wure. Ba n̄ee, sina bokowa sa k̄i. ²⁰ Kpa b̄esen tii sa n̄ s̄āa nge bwesenu kpuro. Sina boko wi, u ko n̄ da b̄esen siribu ko kpa u n̄ da sun kpare tabu s̄ō.

²¹ Ye Samuēli u t̄on ben gari yi kpuro nua u kpa, yera u yi Yinni Gusunō saaria. ²² Yinni Gusunō u Samuēli s̄ōwa u n̄ee, a t̄on ben gere wuro, kpa a bu sina boko wi kua.

Yen biru Samuēli u Isireliba s̄ōwa u n̄ee, ben baawure u gina doo win wuu.

S̄ōlu u win baan ketekunu

kasu

9

¹ Durɔ goo u wāa Benyamēen bweseru sɔɔ, win yīsira Kisi. Win baababara Abieli ka Serori ka Bekorati ka Afia. Be kpuro ba sɔawa Benyamēen bweseru. Kisi wi, u sɔawa tɔn boko, u maa gobi mɔ. ² Wiya u bii tɔn durɔ goo mɔ wi ba sokumɔ Sɔɔlu. U sɔa aluwaasi durɔ burɔ. Isireliba kpuro sɔɔ, goo sari wi u nùn gea tura. Meya be kpuron gunum mu ra yōrewa win serɔ.

³ Yera Kisi win ketekunu nu kōra. Ma u win bii Sɔɔlu wi sɔɔwa u nē, u seewo u sɔm kowo turo sua bu da bu nùn keteku ni kasuama. ⁴ Ma ba sara ba da Efaraimun guunun bera gia, ka Salisan temo, adama ba n nu wa. Min di, ba maa da Salimun temo ka Benyamēen tem me kpuro sɔɔ, adama ba n nu wa. ⁵ Saa ye ba tura Sufus, yera Sɔɔlu u sɔm kowo wi sɔɔwa u nē, a na su wura yenuɔ, domi à n da, nēn baaba u keteku nin gari duari u besen weeweenu mɔ.

⁶ Ma sɔm kowo wi, u nùn sɔɔwa u nē, wee, Gusunɔn tɔnu goo u wāa wuu ge sɔɔ, u beere mɔ. Ye u maa gerua kpuro ya ra koorewa. A na su da win mi. Sɔɔkudo u koo sun sɔ swaa ye sa ko kpe su ka keteku ni wa.

⁷ Ma Sɔɔlu u sɔm kowo wi wisa u nē, sà n da durɔ win mi, mba sa ko sii kē. Wee, sa n maa dīanu tie besen bɔɔɔ. Meya gāanu ganu maa sari ni sa ko nùn kē. Nge mba sa mɔ.

⁸ Ma sɔm kowo wi, u Sɔɔlu wisa u nē, na sii geesun gobi piibu gagu mɔ mini, kon yi Gusunɔn tɔnu wi kē kpa u sun besen swaa sɔɔsi ye sa ko kpe su ka keteku ni wa.

⁹⁻¹¹ Saa yera Sɔɔlu u sɔm kowo wi sɔɔwa u nē, geema a gerua. A na su da. Ma ba da wuu mi, mi Gusunɔn tɔnu wi, u wāa. Ye ba wuu gen tureru yɔmɔ, yera ba ka wɔndia gabu yinna ba yarima ba nim takam dɔɔ. Ba bu bikia ba nē, yam wao wi, u wāa mini?

N deema yellu Isireliban goo ù n kī u gāanu bikia Gusunɔn mi, ba ra nēewa, a na su da yam waon mi. Wi sa tē sokumɔ Gusunɔn sɔmɔ, wiya ba ra sanam me soku yam wao.

¹² Wɔndia be, ba bu wurari ba nē, oo, tēn tē gera u doona mini. I bɔbio, u beē gbiiye wuuɔ, domi tɔmba yākuru garu kobu na gunguru mi gisɔ. ¹³ I n wuu dua i ko nùn wa u sere yɔ gunguru mi, u di. Domi goo kun dimɔ ma n kun mɔ u tura mi, yèn sɔ wiya u koo yākuru domaru koosi, yen biru be ba soka bu sere di. I doo fuuku, i ko i nùn wa.

Sɔɔlu ka Samueli ba yinna

¹⁴ Ma ba doona. Ye ba duɔ wuuɔ, yera ba ka Samueli yinna u yarɔ u dɔɔ gunguru mi.

¹⁵ N deema Sɔɔlu u sere na wuu mi, Yinni Gusunɔ u Samueli sɔɔwa u nē, ¹⁶ sia amadaare kon Benyamēeban turo gɔrima wunen mi, kpa a nùn gum täre wirɔ domi na nùn gɔsa u ka ko nēn tɔmbu Isireliban sunɔ. Wiya u koo bu wɔra Filisitiban nɔman di.

Domu na ben wuri nua ma na bu mēerima na ben wahala wa.

¹⁷ Saa ye Samueli u Sɔɔlu wa, Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nē, durɔ wiya mi, win gari na raa nun sɔɔwa. Wiya u koo bandu di nēn tɔmbun suunu sɔɔ.

¹⁸ Yera Sɔɔlu u susi Samuelin bɔkuɔ wuu duu yerɔ u nē, a gem mɔ, a man sɔɔwɔ mi yam wao wi, u wāa.

¹⁹ Samueli u Sɔɔlu wisa u nē, nēna yam wao wi. A na su da gunguru mi. Sanna sa ko di gisɔ. N n kua bururu, ye a bwisikumɔ wunen gōruɔ a bikia, kon nun ye kpuro wisi, kpa n de a doona. ²⁰ Keteku ni nu kōra yen sɔɔ ita gisɔ, a ku maa nin gari ko, domi siba nu wa. Adama a n yē ma Isireliban sia ya ko n wāa wunē ka wunen baan yenugibun nɔmɔ.

²¹ Ma Sɔɔlu u nùn wisa u nē, nē Benyamēen bwesera. N n beya ba piiburu bo Isireliba sɔɔ? Benyamēen bwese te sɔɔ kpa, n n nēn dusiba ba bwēebwēeru bo? Mba n kua a ka man gari yinin bweseru mɔ.

²² Samueli u ka Sɔɔlu ka sɔm kowo wi da gunguru mi, u bu duusia dii bakarɔ u bu aye beere giru wē tɔmbu tenan suunu sɔɔ be ba dim soka mi. ²³ Ma Samueli u dīa kowo sɔɔwa u nē, a dīa ni tama ni na nē, a gina yiiyo bee tia wunen mi. ²⁴ Dīa kowo u ka yaa taaru na u yi Sɔɔlun wuswaa. Ma Samueli u nē, wee ye ba nun yiiya, a tii ye gaweo a di. Domi na ye beruawa wunen gisɔn naa ten sɔ n sere tɔmbu dim soku mini.

Ma Sɔɔlu ka Samueli ba di sannu dɔma te. ²⁵ Ye ba sarama gunguru min di, ba wura wuuɔ, ma Samueli u ka Sɔɔlu gari kua win dii tēra wɔllɔ, ma Sɔɔlu ka win sɔm kowo ba kpuna mi.

*Samueli u Sɔɔlu gum täre**u ka ko sunɔ*

²⁶ Buru buru yellu, Samueli u Sɔɔlu soka dii tēra wɔllu mi, u nē, a seewo, kon nun kara a doona.

Sɔɔlu u seewa, ma wi ka Samueli ba yara sannu yenu n di. ²⁷ Sanam me ba wuu yarimam dɔɔ, Samueli u Sɔɔlu sɔɔwa u nē, a de wunen sɔm kowo u sun gbiiya u doona.

Ma sɔm kowo wi, u gbia u doona. Yera Samueli u nē, a yāro, kpa n nun sɔ ye Gusunɔ u gerua.

10

¹ Ma Samueli u gum kparaba piibu sua u gen gum täre Sɔɔlun wirɔ u nùn bɔkasi u nē, na yeni kuawa a n ka yē ma Yinni Gusunɔwa u nun gɔsa a ka ko win tɔmbun sunɔ. ² Sà n yarina minin di tē, kaa ka durɔbu yiru gabu yinna Sētakio, Benyamēen temo Raselin sikirun bɔkuɔ. Ba koo nun sɔ bu nē, keteku ni a kaso da mi, ba nu wa ko. Wunen baa u n maa nin bwisikunu mɔ, wunen tiin bwisikuna u mɔ. U tii bikiamɔ, amɔna u

koo ko win biin s̄s̄. ³ Kpa a sara a da sere Taborin d̄aa baka ten mi. Kaa ka dur̄obu ita gabu yinna be ba d̄oo Betelīo bu ka Yinni Gusun̄o s̄a. Ben turo u ko n boo binu ita s̄oawa, turo ko n p̄ēe ita neni, kpa turo u n maa tam kparaba neni. ⁴ Ba koo nun t̄obiri kpa bu nun p̄ēe yiru w̄e kpa a ye mwa. ⁵ Yen biru kaa da sere gunguru mi ba ra Gusun̄o s̄a te ba m̄d̄ Gibeaa. Miya Filisitiban tabu kowo wuuru gara w̄aa. Saa ye a dūo wuu ge s̄o, kaa ka Gusun̄on s̄om̄obun wuuru garu yinna be ba saram wee gunguu ten min di, ba girigbo ka bw̄aaru ka guuru ka m̄or̄oku soom̄o, ba Yinni Gusun̄o s̄aam̄o. ⁶ Saa ye, Yinni Gusun̄on Hunde u koo nun ȳo kpa a ko t̄on kpāo kpa a n Yinni Gusun̄o s̄aam̄o ka win s̄om̄o be sannu. ⁷ Saa ye ȳirenu ita ye, ya nun koor̄a ya kpa, a koowo kpuro ye wun̄en nama ya baba domi Yinni Gusun̄o u w̄aa ka wun̄e. ⁸ Kpa a man gb̄īīya a da Giligalīo a man ma mi s̄ōo n̄ooba yiru. Miya kon nun deema kpa n ȳaku d̄oo mwaararuginu ko ka maa siarabun ȳakunu kpa n nun s̄ōsi ye n weene a ko.

⁹ Sanam m̄e S̄ōlu u Samueli biru kisi u doon̄o, Gusun̄o u win ḡoru gosia kpāo, ma ȳire ni kpuro nu koor̄a t̄o te s̄o. ¹⁰ Sanam m̄e S̄ōlu ka win s̄om̄ kowo ba tura Gibeaa, Gusun̄on s̄om̄obun wuuru gara ka bu yinna. Yera Gusun̄on Hunde u S̄ōlu ȳoawa, ma u Gusun̄o s̄aaru w̄ori ben suunu s̄o. ¹¹ Be ba raa n̄un ȳe kpuro, ye ba n̄un wa u Gusun̄o s̄aam̄o s̄om̄o ben suunu s̄o m̄e, yera ba bikiam̄o ba m̄d̄, mba n Kisin bii S̄ōlu deema. U t̄e s̄aawa Gusun̄on s̄om̄o? ¹² Wuu gen tonu goo u wisa u n̄e, wara s̄om̄o ben tiin baaba. Yen s̄na ba ra m̄ondu ko bu n̄e, S̄ōlu t̄e s̄aawa Gusun̄on s̄om̄o?

¹³ Saa ye S̄ōlu u s̄a te kua u kpa, ma u da gunguu ten mi. ¹⁴ Yera win baa ȳakabu u n̄un bikia u n̄e, mana i da ka wun̄en s̄om̄ kowo.

S̄ōlu u n̄un wisa u n̄e, sa ketekunu kaso dawa, adama sa n̄ nu wa. Ma sa da Samuelin mi.

¹⁵ Yera baa ȳakabu wi, u n̄e, a man s̄ōwa ye Samueli u nun s̄ōwa.

¹⁶ Ma S̄ōlu u n̄e, u sun s̄ōwa dim dim ma ba keteku ni wa.

Adama u n̄ n̄un bandun gari s̄ōwa yi Samueli u gerua.

Ba S̄ōlu bandu w̄e

¹⁷ Yen biru Samueli u Isireliba kpuro sokusia ba m̄enna Yinni Gusun̄on s̄a yera Misip̄a. ¹⁸ Ma u bu s̄ōwa u n̄e, am̄eniwa Gusun̄o b̄ēe Isireliban Yinni u gerua. U n̄e, u b̄ēe yarama Egibitin di ma u b̄ēe w̄ora Egibitigibun n̄oman di, ka bwesenu kpuro ni nu raa b̄ēe dam d̄orem̄on n̄oman di. ¹⁹ Adama wee, i n̄un yina gis̄o, wi u b̄ēe faaba kua b̄ēen wahala ka b̄ēen n̄oni sw̄aarun di. Ma i n̄e, u b̄ēe sun̄o kuo, u b̄ēe kpara. N n̄ men na, i

yarima bweseru ka bweseru, kpa i tii tusia yenu ka yenu win wuswaa.

²⁰ Ma Samueli u dera Isireliban bwesenu kpuro nu susi nu tii tusia. Yera Gusun̄o u s̄ōsi ka ȳirenu ma u Benyam̄ēen bweseru gosa. ²¹ Yen biru Samueli u dera Benyam̄ēen t̄ombu ba susi ba tii tusia yenu ka yenu ma Gusun̄o u Matirin yenu gosa. Matirin yenu ge s̄o, Kisin bii S̄ōluwa u gosa. Adama ye ba n̄un soka soka ba n̄ n̄un wa. ²² Yen s̄na ba kpa Yinni Gusun̄o bikia ba n̄e, dur̄o wi, u tunuma k̄o mini?

Ma Yinni Gusun̄o u n̄e, oo, wee, u kukua t̄ambun ȳanu s̄o.

²³ Ba duki da mi, ma ba ka n̄un na. Ye u ȳora t̄ambun suunu s̄o, be kpuron gunum mu ȳorawa win ser̄o.

²⁴ Ma Samueli u t̄on be kpuro s̄ōwa u n̄e, dur̄o wi wee, wi Yinni Gusun̄o u gosa. Goo maa sari b̄ēe kpuro s̄o wi u ka n̄un n̄e.

Ma t̄on be kpuro ba kuuki kua ma ba n̄e, sun̄on hunde yu daka da.

²⁵ Ma Samueli u bu sinandun wooda tusia, ma u ye yorua tireru s̄o u yi Gusun̄on s̄a yero. Yen biru u t̄on be kpuro kaa, ben baawure u da win yenu. ²⁶ S̄ōluu ni maa da win yenu Gibeaa. N deema Gusun̄o u tabu dur̄o damgibu gabun ḡoru doke bu n̄un sw̄i. ²⁷ Adama aluwaasi garu ko sariba gabu ba gerua ba m̄d̄, dur̄o winiwa u koo kp̄i u sun faaba ko? Ma ba n̄un gema ba n̄ ka n̄un k̄eru naawe. Adama S̄ōlu kun ḡe gerua.

S̄ōlu u Am̄oniba kamia

11

¹ Am̄oniban sun̄o wi ba m̄d̄ Nakasi u seewa u da u Yabesi w̄ori Galadin tem̄o. Ma Yabesigibu kpuro ba n̄un s̄ōwa ba n̄e, a ka sun arukawani b̄okuo, sa ko nun yoru diiya.

² Adama Nakasi u bu wisa u n̄e, i n̄ wura n̄ b̄ēen baawuren n̄om geun n̄onu w̄owa, kpa b̄ēe Isireliba kpuro i sekuru wa, sanam m̄eya kon ka b̄ēe arukawani b̄oke.

³ Yabesin guro gurobu ba n̄un s̄ōwa ba n̄e, a sun s̄ō n̄ooba yiru k̄ēyo su wa su ka t̄ombu gari Isirelin tem kpuro s̄o. S̄a kun wa wi u koo sun faaba ko, sa ko b̄ēe tii ȳsua.

⁴ Yera goro be, ba da Gibeaa mi S̄ōlu u w̄aa, ba labaari ye gerua. Ye t̄omba nua me, ma be kpuro ba n̄ogiru sua ba sw̄i. ⁵ N deema S̄ōlu u wee gberun di ka win keteba, ma u bikia u n̄e, mba n̄ t̄on be deema ba ka sum̄o me. Ma ba n̄un Yabesigibun gari yi saaria. ⁶ Ye S̄ōlu u yi nua, yera Gusun̄on Hunde u n̄un ȳoawa ma win nukura gbisa gem ka tia. ⁷ Yera u win keteba yiru sua u go u ye b̄otira b̄otira, ma u dera ba ka yen kp̄iri ni da Isirelin tem kpuro s̄o ba n̄e, nge m̄eya ba koo baawuren keteba kua wi u yina u S̄ōlu ka Samueli sw̄i b̄a n̄ tabu seewa.

Ma Yinni Gusun̄on berum mu t̄on be mwa, yera be kpuro ba m̄enna ba yara nge t̄on turo.

⁸ Sɔɔlu u dera ba tɔn be gara gara Besekio. Isireliban geera kuawa tɔnu nɔrɔbun suba gooba wunɔbu (300.000). Yudaba ba maa sɔa tɔnu nɔrɔbun suba tɛna (30.000). ⁹ Ma ba Yabesigibun gɔro be sɔɔwa ba nɛɛ, i doo i beegibu sɔ i nɛɛ, sia sere sɔɔ u ka ye, ba koo faaba wa.

Ye gɔro be, ba tura ba Yabesigii be sɔɔwa me, yera ben nukura dora. ¹⁰ Ma ba Amɔniba sɔɔwa ba nɛɛ, sia sa ko beɛ tii yɔsua i ka sun ko nge me n beɛ wɛre.

¹¹ Sɔɔlu u win tɔmbu bɔnu kua wuunu ita. Yen sisiru saa ye goɔ gbiikaa swi, u dera ba da ba Amɔniban sansani wori ba bu go sere sɔɔ ka ye. Be ba tie ba yarinewa ba sebiru tia tia. ¹² Yera Isireliba ba Samueli sɔɔwa ba nɛɛ, berɔ ba n̄ daa kɔ Sɔɔlu u ko beɛn sunɔ. Be ba gerua me, a de bu yarima su bu go.

¹³ Adama Sɔɔlu u nɛɛ, ba n̄ goɔ goomɔ gisɔ, domi gisɔra Yinni Gusunɔ u sun faaba kua.

¹⁴ Ma Samueli u be kpuro sɔɔwa u nɛɛ, i na su da Giligalio kpa su Sɔɔlun bandun dam sire.

¹⁵ Ma be kpuro ba da mi, ba Sɔɔlun bandun dam sire Yinni Gusunɔn sɔa yero. Ba maa Yinni Gusunɔ siarabun yɔkunu kua. Ma Sɔɔlu ka Isireliba kpuro ba tɔɔ bakaru di ka nuku dobu.

Samueli u Isireliban kparabu

deri

12

¹ Samueli u Isireliba kpuro sɔɔwa u nɛɛ, wee na beɛn gere wura gɔanu kpuro sɔɔ ma na beɛ sunɔ kua. ² Tɛ wiya u koo beɛ kpara, domi na tɔkɔ kua, nen seri burura, nen biba maa bukura nge beɛ. Wee na beɛ kpara saa nen aluwaasirun di sere n ka girari gisɔ. ³ I man seeda diyo Yinni Gusunɔ ka sunɔ wi u gɔsan wuswaaɔ. Waran ketewa na mwaare. N kun me, weren ketekuwa na mwa. Wara na taki diire. N kun me, wara na dam dɔrere. Nge weren kɛra na mwaare n ka n̄n gem wɛ. Wi na yen gaa kuare, kon yɛro yen dibu kɔsia.

⁴ Ba nɛɛ, a n̄ sun taki diire, a n̄ maa sun dam dɔrere. Meya a n̄ maa beɛn goon kɛru mwaare a ka n̄n gem wɛ.

⁵ Samueli u bu sɔɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ ka sunɔ wi u gɔsa ba sɔa seeda gisɔ ma i n̄ kɔsa gaa wa nɛ sɔɔ.

Ba nɛɛ, meya.

⁶ Yera Samueli u kpm bu sɔɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u sɔa nen seeda, wi, wi u Mɔwisi ka Aroni gɔsa ma u beɛn baababa yarama saa Egibitin tem di. ⁷ N n men na, i yɔro sɛɛ tɛ, kpa i beɛn taare no Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kon beɛ win sɔm geenu yaayasia ni u kua beɛ ka beɛn baababan sɔ. ⁸ Yakɔbu ka wigibu ba da Egibitio. Ma Egibitigibu ba ben bibun bweseru nɔni sɔɔwa, ma ba Yinni

Gusunɔ nɔogiru sue u ka bu somi. Ma u bu Mɔwisi ka Aroni gɔria. Beya ba bu yara Egibitin di, ma ba dera ba sina tem mini. ⁹ Adama ba Gusunɔ ben Yinni wi duari. Ma u bu Hasorin tabu sunɔ Sisera nɔmu sɔndia ka Filisitiba ka Maabun sunɔ. Be kpurowa ba ka bu tabu kua ba bu kamia. ¹⁰ Yera ba Yinni Gusunɔ soka ba n̄n sɔɔwa ba nɛɛ, ba durum kua domi ba n̄n deri ba b̄u tɔn durɔ be ba mɔ Baaliba ka b̄u tɔn kurɔ wi ba mɔ Asitaate sɔaamɔ. Adama u n bu wɔra ben yibereban nɔman di, ba koo nu deri bu n̄n sɔ. ¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u bu Gedeoni gɔriama ka Baraki ka Yefite ka sere maa ne Samueli. Ma u beɛ wɔra saa beɛn yibereban nɔman di be ba beɛ sikerene, ma i sina ka alafia. ¹² Adama sanam me i wa ma Amɔniban sunɔ Nakasi u beɛ tabu worim wee, yera i man sɔɔwa i nɛɛ, sunɔwa i kɔ i beɛ kpara, baa me Yinni Gusunɔ u bandu dii beɛn suunu sɔɔ. ¹³ I n̄n sunɔ bikia, ma u beɛ n̄n wɛ. Sunɔ wi i kɔ mi, wi wee mi tɛ. ¹⁴ I n̄ Yinni Gusunɔ nasie, i n̄ n̄n sɔaamɔ, i n̄ win gari mem nɔowamme, ma i n̄ win gere yine, ma i n̄n swii dee dee, beɛ ka beɛn sunɔ wi u beɛ kpare, i ko i gea wa. ¹⁵ Adama i kun win gari mem nɔowe, ma i win gere yine, u koo beɛ nɔma doke nge me u beɛn baababa kua. ¹⁶ Tɛ, i yɔro i wa gɔa baka ni Yinni Gusunɔ u koo ko beɛn wuswaaɔ. ¹⁷ N n̄ doo gɛɛrun saawa sa wɔa mi tɛ? Kon Yinni Gusunɔ kana u de gura yu ne ka gbɔsukunu. Sanam meya i ko gɔa ma durum baka i kua win mi, ye i ka tii sunɔ bikia.

¹⁸ Ma Samueli u Yinni Gusunɔ kana. Gura na tɔɔ te sɔɔ, ka gbɔsukunu. Yera tɔn be kpuro ba Yinni Gusunɔ ka Samueli nasia. ¹⁹ Ma be kpuro ba Samueli sɔɔwa ba nɛɛ, a Gusunɔ wunen Yinni kana beɛ wunen bwɔabun sɔ kpa su ku ra gbi yɛn sɔ sa kpm durum sosi beɛn durum gura sɔɔ domi sa tii sunɔ bikia.

²⁰ Ma Samueli u bu wisa u nɛɛ, i ku nanda. Geema, i kɔsa ye kpuro kua, adama i ku maa gera Yinni Gusunɔn swaan di. I n̄n sɔaamɔ ka beɛn gɔru kpuro. ²¹ I ku gera i b̄u swii. Nu n̄ arufaan̄i gaa mɔ, nu n̄ maa kpɛ nu beɛ faaba ko, domi kama nu sɔa. ²² Yinni Gusunɔ u gɔru doke u beɛ ko win tɔmbu, u n̄ maa beɛ yinamɔ win yisi bakarun beɛren sɔ. ²³ Nen tii maa Gusunɔ u man gbara bu nɛɛ, na n̄ maa beɛ kanaru kuamme. Domi yeya n ko n̄ sɔa nen durum win mi. Ko na n̄ beɛ swaa gea sɔɔsimɔwa ye ya dende. ²⁴ I n̄ gesi Yinni Gusunɔ nasie kpa i n̄ n̄n sɔaamɔ ka nuku tia ka beɛn gɔrusu kpuro, kpa i n̄ yaaye gɔa baka ni u beɛ kua. ²⁵ Adama i n̄ daa kɔsa mɔ, i ko i kam kowa beɛ ka beɛn sunɔ wi.

Isireliba ba ka Filisitiba

tabu kua

13

¹ Səəlu u məwa wəə * sanam mē u bandu di Isireliba səə. Ye u bu kpara wəə yiru, ² yera u tənū nərəbun suba ita (3.000) gəsa be səə. Ben nərəbun suba yiru (2.000) ya wāa ka wi Mikimasiə, Betelin guurun bera gia. Tənū nərəbu (1.000) ba maa wāa ka Yonatam Gibeəə, Benyamēen temə. Ma u dera tən be ba tie ba wurə ben yenusə.

³ Gibeə miya Yonatam u Filisitiban tabu kowo wuuru garu wəri u kamia. Ma Filisiti be ba tie ba yen baaru nua. Yera Səəlu u dera ba kəba so Isirelin tem kpuro səə ba nēē, i de Heberuba kpuro bu baaru ye nə. ⁴ Yera Isireliba kpuro ba nua ma Səəlu u Filisitiban tabu kowo be kamia sere ben mərə seewa. Yera n dera Isireli be kpuro ba menna Səəulun mi ye u bu soka Giligaliə. ⁵ Ma Filisitiba ba maa menna bu ka Isireliba tabu ko. Ba tabu kekeba məwa nərəbun suba tənə (30.000) ka maa maasəbu nərəbun suba nəəba tia (6.000). Ben tabu kowobu ba n̄ garirə. Ba dabiwa nge yani sēeri nim wəkun goorə. Ma ba na ba sansani gira Mikimasiə, Beti Afēnin səə yari yeru gia. ⁶ Sanam mē Isireliba ba wa ma ba n̄ kurə, domi Filisitiba ba bu sēke, ma ba da ba kukua kpee wərusə, ka awīi səə, ka kpee baaba səə, ka wərusə, sere ka dəkə kpirinə. ⁷ Isireliba səə, gabu ba mam da sere Yuudenin gurū Gadi ka Galadin temə.

Adama Səəlu u wāa Giligaliə. Be ba ka nūn wāa mi kpuro ba berum soore ba diirumə. ⁸ Ba te mi, ba kuawa səə nəəba yiru nge mē Samuēli u Səəlu bura, adama Samuēli u n̄ nē. Yera tamba yarinam torua. ⁹ Yen sənə Səəlu u nēē, bu yaa sabenu tama u ka yāku dəə mwaararuginu ko ka maa siarabun yākunu. Ma u yāku dəə mwaararuginii te kua ka win tii. ¹⁰ Saa ye u yāku te kua u kpa kese, yera Samuēli u kurama ma Səəlu u yarima u nūn sennə da. ¹¹ Samuēli u nēē, mban sənə a yenin bweseru kua.

Səəlu u wisa u nēē, na wa tamba yarinamə ma a n̄ nē saa ye a bura. Filisitiba wee, ba maa mēnne Mikimasiə. ¹² Ma na bwisika na nēē, Filisitiba ba koo man wərima Giligali mini, na n̄ maa Gusunə somirū kanē. Yen sənə nen tii na yāku te kua.

¹³ Ma Samuēli u nēē, gari bəkan kookoosa a kua mi. A n̄ Gusunə wunen Yinnin wooda mēm nəwē ye u nun wē. A n̄ daa ye mēm nəwə, Yinni Gusunə u koo raa de wunen bweseru ta n̄ bandu dii Isireliba səə sere ka baadommaə. ¹⁴ Adama tē wunen bandu ta n̄ maa tēmə. Yinni Gusunə u koo goo kasu win daa ya nūn wēre kpa u nūn ko win təmbun kparə. Domi wunē, a n̄ win wooda mēm nəwē.

¹⁵ Ma Samuēli u seewa u doona Giligalin di. Yera Səəlu ka win tabu kowo be ba tie ba

maa da Gibeəə, Benyamēen temə. Ma u bu gara mi. Ben geera kua tənū natan (600) saka. ¹⁶ Səəlu ka win bii Yonatam ka tən be ba ka bu wāa sannu, ba ben sansani gira Gibeə mi. Adama Filisitiban sansani ya wāa Mikimasiə. ¹⁷ Filisitiban tabu kowobun wuunu ita ya yara ben sansanin di ya Isireliba wəraa da. Wuu teera da Ofaran swaaə Sudin temə. ¹⁸ Ma yirusera Beti Horonin swaa swīi. Ma itasera maa da Benyamēen tem nəə bura yerə wəwa gaan bəkuə mi purukanu ra n̄ wāa gbaburun bera gia.

¹⁹ N deema sekobu sari Isireliban tem kpuro səə domi Filisitiba ba nēē, ba n̄ wure bu takobiba ko n̄ kun mē yaasi. ²⁰⁻²¹ Yen sənə Isireliba ba ra de Filisitiban mi bu ka ben naa tebonun yari nəə dera, ka ben dākunu ka ben gbēē ka ben tebonu ka maa ben naa kpara dekin nəə sēnu. ²² Yen sənə tabun sanam mē səə, tən be ba wāa Səəlu ka win bii Yonatam mi, ben goo kun takobi mə, n̄ kun mē yaasa. Səəlu ka win bii Yonatam tənawa ba yeba mə.

²³ Ma Filisitiban tabu kowobun wuu teeru gara yara ta da Mikimasiə, bera mi guunu yiru nu yinna. N deema miya ba ra ka sare.

*Yonatam u Filisitiba kamia***14**

¹ Səə teeru Yonatam, Səəulun bii, u win bəə aluwaasi wi u ra win tabu yānu səbe səwə u nēē, a na su da Filisitiban tabu kowo wuu ten mi, te ta wāa gia.

Adama u n̄ Səəlu səwə ma u gam dəə. ² Səəlu u wāa Migoroniə Gibeə bəkuə dāru garun nuurə te ba ra soku gerenadi. Tən be ba wāa ka wi, ben geera sāawa tənū natan (600) saka. ³ N deema yāku kowo wi ba m̄ Aya u wāa tən ben suunu səə u sāa yā ni ba ra ka bikiaru ko Gusunə mi neni. Aya wi, u sāawa Akitubun bii. Akitubu wi, ka win wənə Ikabədu, be, ba maa sāawa Finēesin bibu. Finēesin tundowa Eli, wi u raa sāa Yinni Gusunə yāku kowo Siloə. Tənū nata ye səə, goo kun yē Yonatam u yara.

⁴ Swaa ye Yonatam u swīi u ka da Filisitiban tabu kowo ben mi, ya kpawa ka kpee bakanu yirun baa səə. Teerun yīsira Bosei, yirusera maa Senē. ⁵ Teera wāa swaa yen səə yēsan nəm geu gia Mikimasin deedeeru. Teera maa wāa Geban deedeeru. ⁶ Yonatam u win bəə aluwaasi wi səwə u nēē, a na su da bango sari ben mi. Səəkudo Yinni Gusunə u koo sun somi. Domi gāanu sari ni nu koo nūn ganē u kun ka sun faaba kue, baa s̄a kun dabi.

⁷ Aluwaasi wi, u nēē, a koowo kpuro ye a ḡru doke, a ku sika ko. Na wāa ka wunē.

⁸ Ma Yonatam u nēē, n̄ n̄ men na, su da ben bera gia kpa bu sun wa. ⁹ B̄a n̄ nēē, su yōru su

* **13:1** wəə - Ye ba yorua Heberum səə, ya n̄ dēere.

bu ma, sa ko yōrawa su bu ma. ¹⁰ Bā n maa neɛ, su na ben mi, sa ko dawā, domi ben soku tera ta ko n sāa yīreru ma Yinni Gusunō u sun bu nōmu beria.

¹¹ Ma be yiru ye, ba dera Filisitiba ba bu wa. Ma Filisiti be, ba neɛ, Heberuba wee, ba yarimamō wōrusun di mi ba raa kukua.

¹² Ma Filisitiban tabu kowo be, ba Yonatam ka win aluwaasi wi nōō kō ba neɛ, i na mini su beɛ gari geɛ sō.

Ma Yonatam u win bōō aluwaasi wi sōōwa u neɛ, a man swīima domi Yinni Gusunō u sun bu nōmu beria, beɛ Isireliba.

¹³ Yera durō u kabura u ka yōōwa u da mi ba wāa ma aluwaasi wi, u nūn swīi. Ye ba tura mi, ma u bu soomō u suririmō. Yera win bōō aluwaasi wi, u bu goomō win biruō.

¹⁴ Ben tabun tore ye sō, be yiru ye, ba tambu gowa nge tōnu yendun saka batuma piibu sō. ¹⁵ Ma beɛrum Filisitiban tabu kowobu mwa kpuro be ba wāa sansaniō, ka be ba wāa tabu gberō, ka be ba sansani kōsu, ka maa be ba yarimō ba tōmbu wōraa daamō. Sere ka tem tii mu yīrumōwa ma tōmba burisina. Gusunōwa u dera yabu ye kpuro ya koora mē.

¹⁶ Be ba Sōlun sansani kōsu Gibeao Benyamēn temō, ba wa Filisitiban tabu kowo dabinu ba duku dukubu mō baama kpuro. ¹⁷ Ma Sōlu u win tōmbu sōōwa u neɛ, i besen tōmbu mēnno i ben yīsa soku kpa su wa be ba kun wāa mi.

Ma ba kua mē, ba deema Yonatam ka win bōō aluwaasi wi u ra win tabu yānu sōbe, beya ba sari mi. ¹⁸ Ma Sōlu u Aya sōōwa u neɛ, u Gusunōn woodan kpakororu suama.

N deema kpakoro te, ta wāa Isireliban sansaniō sanam mē.

¹⁹ Nge mē Sōlu u ka yāku kowo wi gari mō, wure ni nu wāa Filisitiban sansaniō nu sosimōwa nu dō. Yera Sōlu u yāku kowo wi sōōwa u neɛ, a kpakoro te derio, su ku maa Gusunō gānu bikia.

²⁰ Ma Sōlu ka win tabu kowobu ba mēna ba da tabu gberō, ba deema wee Filisitiba ba burisine ba goonamō ka takobi. ²¹ N deema Heberu gabu ba raa yoru dimō Filisitiban mi, sere ba ka bu da ben sansaniō. Adama ye ba Sōlu ka Yonatam ka begibu wa, yera ba tii wuna ba wura ben mi.

²² Isireli gabu ba raa maa kukua Efaraimun guunun bera gia. Ye ba nua ma Filisitiba ba duki mō, yera ba seema ba wōri tabu sō ba bu naa swīi, ²³ ba ka tura Beti Afenin wuswaaō. Nge meya Yinni Gusunō u ka Isireliba faaba kua dōma te.

Isireliba ba Yonatam yakia

Sōlu nōman di

²⁴ Isireliba ba nōni sōōra gem gem dōma te, yēn sō Sōlu u bōrua u neɛ, ma n kun mō na nen yibereba mōru kōsia, wi u di yoka yu

sere turi, kon yēro gowa. Yen sōna tōn be sō, goo kun dīanu dende. ²⁵ Sōlun tōmbu kpuro ba tura dāa sōōwō mi tim mu terie temō. ²⁶ Sanam mē ba sō ge duō, ba deema wee, tim mē, mu koka temō. Ka mē, goo kun kākā u mu dabure domi ba bōri yi nasie.

²⁷ Adama Yonatam u n daa nua ma win tundo u tōn be kirō kua ka bōri. Yera u dēka ye u neni ka tim bau sōka u wuna u nōō kpēɛ, ma u dam wa. ²⁸ Saa ye sōōra tōn ben turo u nūn sōōwa u neɛ, wunen tundo u sun kirō kua ka bōri u neɛ, wi u di giso, u koo yēro go. Yera n dera tōn be, ba ka wasira gem gem.

²⁹ Ma Yonatam u neɛ, nen baaba u besen tōmbu nōni sōōmōwa. A n wa nge mē na dam wa sanam mē na tim men fiiko di? ³⁰ N koo raa wēra too tōn be, bā n di baa fiiko ye ba wōra ben yibereban nōman di. Domi ba koo raa Filisiti be go n kere mē.

³¹ Dōma te, ba Filisitiba gowa saa Mikimasin di sere ka Ayalonio. Ma ba wasira gem gem. ³² Yera ye Filisitiba ba deri, ba ye kata kua ba gura. Ba yānu ka ketēba ka ketē binu mwērimō ba goomō ma ba yaa ye temmō mi ya kpī yem sō. ³³ Saa ye sōōra ba Sōlu sōōwa ba neɛ, wee, tōn be, ba Yinni Gusunō torarimō ba yaa temmō mi ya kpī yem sō.

Ma Sōlu u neɛ, naane sarirugibu beɛ! I kpee bakaru bimiamā mini tē. ³⁴ Kpa i baawure sō u ka win ketē n kun mē win yāaru na u saka mi, kpa u da u di. Bā n kua mē, ba n maa Yinni Gusunō torarimō.

Wōku te sō, tōn ben baawure u ka win ketē na u go mi. ³⁵ Ma Sōlu u Yinni Gusunō yāku yeru kua mi, tera ta sāa gbiikuru ni u kua sō.

³⁶ Yen biru u win tōmbu sōōwa u neɛ, su da su Filisitiba naa gira wōkuru su bu wōri sa n ben yānu guramō sere yam mu ka sāra. Su ku ra ben goo deri, baa turo.

Ma ba neɛ, a koowo mē n nun wēre.

Adama yāku kowo u neɛ, su gina da su Gusunō bikia.

³⁷ Ma Sōlu u Gusunō bikia u neɛ, n doo n Filisitiba naa gira? Kaa sun bu nōmu beria?

Adama Gusunō u n nūn wisa dōma te. ³⁸ Yera Sōlu u neɛ, i mēnnaa beɛ be i sāa wirugibu kpa su gia mi torara wāa giso.

³⁹ Sere ka Yinni Gusunōn wāaru, wi u ra Isireliba faaba ko, baa n n nen bii Yonatam na, u tora, u koo gbiwa.

Adama tōn ben goo kun nūn wisa. ⁴⁰ Ma u neɛ, i doo i yōra miōnō, ne ka nen bii Yonatam sa ko maa yōra mini.

Tōn be, ba neɛ, a koowo mē n nun wēre.

⁴¹ Ma Sōlu u Yinni Gusunō sōōwa u neɛ, Gusunō, beɛ Isireliban Yinni, a sun sōsio ka yīreru mi torara wāa.

Ma torara sōsira Yonatam ka Sōlun bera gia. Be ba tie ba yara. ⁴² Sōlu u kpmam neɛ, n tiara ne ka nen bii.

Ma torara sɔsira Yonatam mi. ⁴³ Sɔlu u Yonatam sɔwa u nɛɛ, a man sɔwɔ ye a kua.

Yonatam u nɛɛ, na tim bau sɔka ka dɛka ye na neni ma na mɛn fiiko denda. Nɛ wee, na wura n gbi.

⁴⁴ Yera Sɔlu u nɛɛ, nà kun nun go, Yonatam, Gusunɔ u man kua nge mɛ u kɪ.

⁴⁵ Adama tɔn be, ba Sɔlu sɔwa ba nɛɛ, Yonatam, wi u Isireliba faaba baka yeni kua, wiya u koo gbi? Sere ka Yinni Gusunɔn wáaru, baa win seri tia ya n wukuramɔ yu wɔri. Domi ka Gusunɔn somira u sɔmburu kua giso.

Mesuma ba ka Yonatam yakia u n ka gu. ⁴⁶ Yen biru Sɔlu u sina u n maa Filisitiba naa swii. Ma Filisiti be, ba wura ben temɔ.

Sɔlun nasara

⁴⁷ Sanam mɛ Sɔlu u bandu di u kpa Isireliban suunu sɔ u ka win yiberɛba tabu kua u ka sikereɛna. Bera Mɔabuba ka Amɔniba ka Edɔmuba ka Soban sinambu ka sere maa Filisitiba. Mi u tabu da da kpuro u ra kamieɛwa. ⁴⁸ Sɔ teeru u tabu kua ka wɔrugɔru u Amaleki be ba bu dam dɔremɔ kamia u Isireliba faaba kua ben nɔman di.

⁴⁹ Sɔlun bii tɔn durɔbun yisa wee, Yonatam ka Yisifi ka Maakisua. Win bii tɔn kurɔ gbiikoon yisira Merabu, yiruse maa Mikali. ⁵⁰ Win kurɔn yisira Akinɔamu, Akimasin bii. Win tabu sunɔwa Abinɛɛ, Nɛrin bii. Neri sáawa Sɔlun tundon mɔɔ. ⁵¹ Kisi, Sɔlun tundo, ka Neri, Abinɛɛn tundo, ba sáawa Abielin bibu.

⁵² Sɔlun wáaru kpuro sɔɔ, tabu kun dwiiyare wi ka Filisitiban baa sɔɔ. Yen sɔna win tɔmbu sɔɔ, ù n goo wa wi u dam mɔ u wɔrugɔru mɔ, u ra yɛro mwaamɛwa u ko win tabu kowo.

Isireliba ka Amalekiban tabu

15

¹⁻² Samueli u Sɔlu sɔwa u nɛɛ, nena Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gɔrima wunen mi, n nun gum wisi n ka sɔsi ma u nun gɔsa a ko sunɔ win tɔmbu Isireliban suunu sɔɔ. Yen sɔ tɛ, a swaa dakio a nɔ ye u gerua. U nɛɛ, u koo Amalekiba dibu kasia ye ba ka Isireliba swaa bura sanam mɛ ba yara Egibitin di. ³ Yen sɔ, a doo a bu wari kpa a ye ba mɔ kpuro kpeerasia mam mam. A ku de bu tiara. A bu goowo kpuro tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu sere ka bii wɛɛnɔ, ka maa ben yaa sabenu.

⁴ Ma Sɔlu u win tɔmbu menna u gara Telaimuɔ. Win tabu kowobun geera kua nɔrɔbun suba goobu (200.000), ma Yudaba ba maa kua tɔmbu nɔrɔbun suba wákuru (10.000). ⁵ Sanam mɛ Sɔlu ka win tabu kowobu ba tura Amalekiban wuu bákɔwɔ, yera ba kukua gen wɔwa gaa sɔɔ. ⁶ Ma Sɔlu u Keniba sɔwa u nɛɛ, bu de bu tii wuna

Amalekiban min di, kpa wi, u ku raa bu menna u go kpuro sannu. Domi be, ba Isireliba durom kuawa saa ye ba wee Egibitin di. Ma Keni be, ba yara saa Amalekiban min di. ⁷ Yen biru Sɔlu ka win tabu kowobu ba Amalekiba wɔri ba bu sunka saa Hafilan di sere ka Suriɔ ye ya wáa Egibitin sɔɔ yari yeru gia. ⁸ Ma ba ben sunɔ mwa wi ba sokumɔ Agagi. Be ba tie, ma ba bu go ka takobi. ⁹ Adama Sɔlu ka win tabu kowobu, ba Agagi deri, ba n nún go, ka sere maa yaa sabe ni nu gea sáa, yáanu ka ketɛba ka naa kpɛmi ka yáa kpemminu ni nu gum mɔ ka baayere kpuro ye ya gea sáa. Ba yina bu ye kpuro kpeerasia mam mam. Adama ye ya n dam mɔ ka ye ya n waabu wá, ba ye kpuro gowa mam mam.

¹⁰ Saa ye sɔra Yinni Gusunɔ u ka Samueli gari kua u nún sɔwa u nɛɛ, ¹¹ nɛn nukura sankira ye na ka Sɔlu kua sunɔ. Domi u man biru kisi, u n nɛn gere mɛm nɔwɛ.

Ye Samueli u gari yi nua, yera u mɔru kua gem gem, ma u Yinni Gusunɔ nɔɔguru sue wɔku giriru.

¹² Sisiru bururu u seewa yellu u dɔɔ u ka Sɔlu yinna. Adama ba nún sɔwa ba nɛɛ, Sɔlu u da wuu ge ba mɔ Kaameli gia. Miya u kperu garu gira tɔmbu bu ka win nasara yaaya. Min diya u maa gɔsira u da Giligaliɔ. ¹³ Ma Samueli u da win mi. Ye Sɔlu u Samueli wa, yera u nɛɛ, Gusunɔ u nun domaru kua. Wee na kpuro kua ye u man yiire.

¹⁴ Samueli u nɛɛ, n n mɛn na, amɔna na ka yáanu ka ketɛban wuri nɔmɔ.

¹⁵ Sɔlu u nɛɛ, tabu kowoba ba yáanu ka ketɛ geenu gɔsa ba ka wama saa Amalekiban min di kpa bu ka Gusunɔ wunen Yinni yákuru kua. Adama ba ye ya n gea sáa kpeerasiawa mam mam.

¹⁶ Ma Samueli u nɛɛ, a sakuo n nun sɔ ye Yinni Gusunɔ u man sɔwa gía wákuru.

Sɔlu nɛɛ, a geruo.

¹⁷ Samueli u nɛɛ, yellu a tii garisiwa bwɛɛbwɛɛ, ma Yinni Gusunɔ u nun gɔsa a kua Isireliban sunɔ. ¹⁸ Ma u nun gɔra u nɛɛ, a doo a Amaleki durumgii be tabu wɔri a bu go a kpeerasia mam mam. ¹⁹ N n mɛn na, mban sɔna a n Yinni Gusunɔn gere mɛm nɔwɛ. Mban sɔna i kua ye ya n nún dore, i ben yáanu kata kua i gura.

²⁰ Sɔlu u nɛɛ, na Yinni Gusunɔn gere mɛm nɔwɛ fa. Na da mi u man gɔra, ma na Amalekiban sunɔ Agagi mwa na ka na, ma na win tɔmbu go mam mam. ²¹ Adama nɛn tabu kowoba ba ben yáanu ka ben ketɛ geenu mwaama bu ka Gusunɔ wunen Yinni yákuru kua Giligaliɔ.

²² Samueli u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ u kírú bo. Yákunu? Nge mɛm nɔɔbu. Wee mɛm nɔɔbu bu yákuru kere. Wii kpíibu bu maa yáku yaa gum kere. ²³ Wi u ku ra Gusunɔ mɛm nɔwɛ u sáawa taarégii nge sɔro. Wi u

ku ra nùn wiru kpfiye, u sãawa nge bũu são. Tē, yèn sã a Yinni Gusunon gere yina, win tii u maa nun yina, u nun bandu yara.

²⁴ Yera Sõolu u Samueli sõowa u n̄e, na durum kua, na Yinni Gusunon wooda sara ka maa wunen gere. Na n̄en tõmbun berum kua ma na ben gere wura. ²⁵ Adama na nun kanam̄o, a man n̄en durum suuru kuo, kpa a ka man wura Giligali, n ka Yinni Gusunon sã.

²⁶ Ma Samueli u nùn sõowa u n̄e, na n̄ maa ka nun wur̄o. Domi a Yinni Gusunon gari yina. Meȳa u maa nun yina, u nun bandu yara.

²⁷ Sanam m̄e Samueli u ḡosir̄o u ka doona, yera Sõolu u win yaberun swaa gaba, ma yabe te, ta ḡeera. ²⁸ Samueli u nùn sõowa u n̄e, Yinni Gusunon u nun Isireliban bandu w̄orari gis̄o u tu goo w̄e wi u nun san̄o kere. ²⁹ Gusunon, Isireliban Yinni yikogii u ku ra weesu ko, u ku ra maa win himba ḡosie, domi u n̄ sãa nge t̄onu.

³⁰ Sõolu u kpm̄a n̄e, na durum kua, adama t̄e na nun kanam̄o a man b̄eere dokeo n̄en tõmbu Isireliba ka ben guro gurobu kpuron wuswaa. A ka man ḡosiro Giligali mi kpa n ka Gusunon wunen Yinni sã.

³¹ Ma Samueli u ḡosira u ka Sõolu da. Sõolu u Yinni Gusunon sãwa.

³² Yera Samueli u n̄e, i ka man Agagi, Amalekiban sun̄o wi naawa mini. Ma Agagi wi, u susi ka nuku dobu. Domi u bwisika ma ḡoo nùn sarari. ³³ Adama Samueli u n̄e, nge m̄e wunen takobi ya t̄on kur̄obu gabun bibu go,

nge meya wunen mero u koo maa bii bia.

Ma Samueli u Agagi go u b̄otira Yinni Gusunon sãa yer̄o Giligali.

³⁴ Yen biru Samueli u da Ram̄ao, Sõolu maa da win yenūo Gibea. ³⁵ Sere Samueli u ka gu, u n̄ maa Sõolu m̄erim daare. Adama u ra n nùn swīiyamm̄ewa yèn s̄o Gusunon nuki sankira ye u ka nùn kua Isireliban sun̄o.

Gusunon u Dafidi gosa

u ka ko sun̄o

16

¹ Yinni Gusunon u Samueli sõowa u n̄e, sere saa yer̄a kaa n̄ wãa a n̄ Sõolu swīiyamme. Domi na nùn bandu yara. U n̄ maa kp̄e u bandu di Isireliba s̄o. Yen s̄o, a gum yibio wunen k̄oba ye s̄o kpa n̄ nun ḡari a da Isai, Beteleh̄emugiin mi. Domi na win bii turo gosa u ka ko sun̄o wi na k̄i.

² Adama Samueli n̄e, am̄ona kon ko n̄ ka da mi, domi Sõolu ù n̄ ye nua, u koo man go.

Ma Yinni Gusunon u n̄e, a naa gbiiba suo kpa a n̄e, a nawa a ka man yãkuru kua. ³ Kpa a Isai soku yãku yeru mi. M̄iya kon nun s̄o ye kaa ko. Yera a gum tãre wi kon nun s̄osin wir̄o.

⁴ Samueli u kua nge m̄e Yinni Gusunon u nùn sõowa. Ye u na Beteleh̄emu, yera wuu gen guro gurobu ba na win mi ka berum ba n̄e, n̄ ka sere do m̄e?

⁵ Ma Samueli u bu wisa u n̄e, n̄ do gbãa gbãa. Na nawa n̄ ka Yinni Gusunon yãkuru kua. I b̄een tii dis̄i wunario kpa i na yãku yer̄o.

Ma Samueli u maa Isai ka win bii t̄on dur̄obu soka. Ba tii dis̄i wunari ba na yãku yeru mi. ⁶ Saa ye be kpuro ba tunuma, yera Samueli u Eliabu wa. Ma u bwisika u n̄e, à n̄ da wiya mi, wi Yinni Gusunon u gosa.

⁷ Adama Yinni Gusunon u Samueli sõowa u n̄e, a ku win wasin buram m̄eri, n̄ kun m̄e win gunum, n̄ n̄ wi, na gosa. Domi n̄e, Yinni Gusunon, na ku ra wasin buram m̄eri nge t̄onu. Ḡorwa na ra m̄eri.

⁸ Ma Isai u Abinadabu soka, u dera u susi Samuelin wuswaa. Ma Samueli u n̄e, Yinni Gusunon kun maa wini gosa.

⁹ Ma Isai u dera Sama u susi Samuelin wuswaa. Adama Samueli u n̄e, Yinni Gusunon kun winin tii gosa.

¹⁰ Isai u dera win bibu n̄oba yiru ba susi Samuelin wuswaa. Adama Samueli u nùn sõowa u n̄e, Yinni kun ben goo gosa.

¹¹ Ma u Isai bikia u n̄e, wunen bii t̄on dur̄obu kpurowa mini?

Isai u nùn wisa u n̄e, ben d̄aako wi ba m̄ò Dafidi, wiya u woo, u yãanu kparam̄o.

Yera Samueli u n̄e, a de bu nùn kasuma. Domi sa n̄ kp̄e su yãkuru ko ma n̄ kun m̄o u na.

¹² Ma Isai u dera ba nùn kaso da ba ka na. Dafidi wi, u sãawa t̄on swão, u wasi bwãa do, u maa waabu wã. Ma Yinni Gusunon u n̄e, a seewo a nùn gum m̄e tãre domi wiya na gosa. ¹³ Yera Samueli u win k̄oba ye sua u nùn gum m̄e tãre win maabun wuswaa. Ma Gusunon Hunde u Dafidi yõowa saa dama ten di.

Yen biru Samueli u ḡosira u wura Ram̄ao.

¹⁴ Yen biru Gusunon Hunde u Sõolu deri ma Yinni Gusunon u dera hunde k̄osa ya nùn t̄oya m̄ò. ¹⁵ Ma Sõolun bwãabu ba nùn sõowa ba n̄e, wee Yinni Gusunon u dera hunde k̄osa ya nun t̄oya m̄ò. ¹⁶ N n̄ men na, b̄esen yinni, a de su goo kasu wi u m̄or̄oku soberu ȳe. Yinni Gusunon ù n̄ dera hunde k̄osa ya nun seeri, kpa u m̄or̄oku ge so kpa yu sara.

¹⁷ Ma Sõolu u win bwãa be wisa u n̄e, i doo i goo kasu wi u m̄or̄oku soberu ȳe sãa sãa kpa i ka nùn na n̄en mi.

¹⁸ Ma win b̄õõ turo u n̄e, na Isai Beteleh̄emugiin bii turo waare wi u m̄or̄oku soberu ȳe. U maa w̄orugoru m̄o gem gem, u sãawa tabu dur̄o, u ra maa gari gere ka laakari. Dur̄o bur̄an tiwa. Yinni Gusunon maa wãa ka wi.

¹⁹ Yera Sõolu u ḡora Isain mi, u n̄e, a man wunen bii Dafidi yãa kparo wi k̄ema u na n̄en mi. ²⁰ Ma Isai u p̄e sua ka tam me ba

doke yaa gnanan bəuru sɔɔ, ka boo kpemu, u ye kpuro keteku sɔbi. Ma u Dafidi swaa sure ka yāa ni kpuro u da Sɔɔlun mi. ²¹ Ye u tura mi, u kua win bɔɔ. Sɔɔlu u nūn kīa gem gem ma u nūn kua win tabu yāa sɔwɔ. ²² Ma Sɔɔlu u maa gara Isain mi, u nɛɛ, a man Dafidi derio u n sāa nen sɔm kowo, domi win daa ya man dore.

²³ Saa dɔma ten di, Yinni Gusunɔ ù n dera hunde kɔsa ye Sɔɔlu seeri, Dafidi u ra win mərəku suewa u so, kpa hunde kɔsa ye, yu sara. Kpa win laakari yu wurama mam mam.

Dafidi ka Goliati

17

¹ Yen biru Filisitiba ba ben tabu kowobu menna ba tabun sɔuru kua Sokoo Yudan temɔ. Ba ben sansani gira Efesi Damimuo, ye ya wāa Soko ka Asekan baa sɔɔ. ² Sɔɔlu ka Isireliba ben tii ba menna ba ben sansani gira Elan wɔwa sɔɔ. Miya ba tabu kpī bu ka Filisitiba wəri. ³ Filisitiba ba yɔ wɔwa yen bera gee, ma Isireliba ba maa yɔ yen bera glɔ.

⁴ Tabu durɔ goo u yarima Filisitiban sansanin di, u da u yɔra sansani yiru yen baa sɔɔ. Win yīsira Goliati. Gatin diya u na. Ma win gunum tura gɔm soonu nɔɔba tia ka bɔnu. ⁵ U sii gandun furɔ doke, ka sii gandun tarakpe ye ba kua nge swāa kokosu. Yen bunum mu kua kilo wata. ⁶ U maa sii gandun kɔrɔm doke, ma u sii gandun yaasa beki. ⁷ Yaasa yen buru ta sāawa nge weson deka ye u ra beku yasa tɛke. Yen bɛm bunum tura kilo nɔɔba yirun saka. Ma tabu kowo goo u nūn gbiiye u win tɛrɛru neni. ⁸ Goliati wi, u yɔra u gbāra u Isireliban tabu kowobu sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna i yarima i tabu sīa kpī. I ñ yɛ ma nɛ Filisitiwa, bɛɛ maa Sɔɔlun yobu? I goo gɔsio bɛen suunu sɔɔ u na u ka man sanna. ⁹ U n kpīa u man kamia u go, nen tambu bu ko bɛen yobu. Adama nà n nūn kamia na go, bɛɛya ko i ko bɛsen yobu, kpa i sun sã. ¹⁰ Sannɔwa na kī gisɔ. I goo wunama wi u koo ka man sanna.

¹¹ Ye Sɔɔlu ka Isireliba kpuro ba Filisiti win gari yi nua, ma bɛrum bu mwa gem gem.

¹² Dafidi wee, u sāawa Isain bii. Isai wi, Efaratigiwa wi u wāa Betelehemuo Yudan temɔ. Bii tɔn durɔbu nɔɔba itawa u mara. Sɔɔlun waati ye sɔɔ, u sāawa durɔ tɔkɔru gem gem. ¹³ Win bii bukurobu ita ba Sɔɔlu swīi ba ka tabu da. Ben yīsa wee, Eliabu ka Abinadabu ka Sama. ¹⁴ Sanam mɛ ba wāa Sɔɔlun sansani, win bii dāako Dafidi ¹⁵ u ra dewa Betelehemuo u ka win tondon yāanu kpara kpa u gɔsirama Sɔɔlun mi.

¹⁶ Saa ye sɔɔ, Goliati wi, u ra nɛwa Isireliban wuswaɔ bururu ka yoka u ka tii bu sɔɔsi. Meya u kua sere sɔɔ weeru.

¹⁷ Sɔɔ teeru Isai u win bii Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, a ghere sɔndanu saaki tia suo ka pɛɛ

wɔku te, kpa a ka wunen maabu daawa fuuku tabu gberɔ. ¹⁸ A maa gasanu wɔku te suo a ben wuurun wirugii wɛ kpa a wa nge bā n bwāa do, kpa a ka gāanu wurama ben min di ni nu koo man sɔɔsi ma a tura mi. ¹⁹ Ba wāa ka Sɔɔlu ka Isireliban tabu kowobu Elan wɔwɔ. Miya ba tabu mɔ ka Filisitiba.

²⁰ Sisiru buru buru, Dafidi u seewa u yāa ni goo nɔmu sɔndia. Ma u win sɔmunu sua u doona nge mɛ Isai u nūn yiire. Ye u tura mi, u deema wee, tabu kowoba yarimamɔ ba tabun sɔuru mɔ. Ba gbamgba soomɔ ba kuuki mɔ. ²¹ Isireliba ka Filisitiba ba tabu tɛriamɔ. ²² Dafidi u win sɔmunu sɔbia u yānu n kɔso nɔmu beria, ma u duka da tabu gberɔ u win maabu deema u bu tɔbura. ²³ Sanam mɛ u ka bu gari mɔ, wee Filisitiban tabu durɔ Gatigii wi ba mɔ Goliati u kurama saa Filisitiban tabu sīan di. U win gari yi saarim seewa, ma Dafidi u yi nua. ²⁴ Ye Isireliba ba durɔ wi wa, be kpuro ba bɛrum soora gem gem ba duki yakikira. ²⁵ Ma ba mɔ, durɔ wi wee, u maa yarima u ka sun nɔɔ kasu. Wi u kpīa u nūn go, sunɔ u koo yɛro dukia baka wɛ, kpa u nūn win bii wɔndia kɛ kurɔ. Meya yɛron yenugiba ko n tii mɔ. Sunɔ kun maa bu gāanu bikiamɔ.

²⁶ Ma Dafidi u be ba wāa win bɔkuɔ bikia u nɛɛ, wara ra n Filisiti, bango sarirugii wi, u sere ka bɛɛ Gusunon tabu kowobu nɔɔ kasu. Mba ba koo yɛro wɛ wi u nūn go, ma u Isireliba sekuru yara.

²⁷ Ba nūn sɔɔwa ye ba raa gerunamɔ. Ba nɛɛ, yeni ka yeniwa ba koo yɛro wɛ wi u nūn go.

²⁸ Ye Eliabu Dafidin mɔɔ tɔnwero u nua Dafidi u gari mɔ ka tɔn be, u ka nūn mɔru kua u nūn bikia u nɛɛ, wara a sere yāa gɔɔ piibu ge deria gɔbaburɔ. Na wunen anayisiru yɛ ka wunen woo bɔbunu. Na yɛ ma a na a ka tabu mɛɛriwa.

²⁹ Dafidi u wisa u nɛɛ, mba n kua. Baa gari na ñ kpɛ n bikia?

³⁰ Ma u nūn biru kisi u da u goo gari bikia. Yera ba nūn wisa nge mɛ gbii koba raa gerua.

³¹ Be ba nua ye Dafidi u gerua, yera ba da ba Sɔɔlu saaria. Ma Sɔɔlu u Dafidi sokusia. ³² Dafidi u Sɔɔlu sɔɔwa u nɛɛ, a ku de goon tororu tu kara Filisiti win sɔ, yinni, kon da n ka nūn sanna.

³³ Sɔɔlu u nɛɛ, a ñ kpɛ a susi Filisiti win mi, a sere ka nūn sanna. Domi wunɛ bii piibuwa gina. Durɔ wi, u maa sāawa tabu durɔ saa win aluwaasirun di.

³⁴ Ma Dafidi u Sɔɔlu sɔɔwa u nɛɛ, na raa sāawa nen tondon yāa kpara. Gbee sunɔ, ñ kun mɛ yaa kɔsa gaa yà n na ya yāa teeru mwa yāa gɔɔ sɔɔ, ³⁵ na ra ye naa girewa kpa n ye so n yāa te wɔra yen nɔɔn di. Yà n man sīirema yen nɔɔ gbiniya na ra nɛnɛ n ka ye so n go. ³⁶ Yinni na yaa kɔsi goore. Nge meya kon maa Filisiti bango sarirugii wini go nge yen

tia, domi u Gusunən tabu kowobu nɔɔ kasu. ³⁷ Yinni Gusunə wi u man wɔra saa gbee sunə ka yaa kɔsa yen min di u koo maa man wɔra Filisiti win noman di.

Ma Sɔɔlu u nɛɛ, a doo kpa Yinni Gusunə u nun yɛre.

³⁸ Ma Sɔɔlu u win tiin tabu yānu kpuro sua u Dafidi sebusia. Niya tarakpe ka sii gandun furɔ, ³⁹ ka takobi. Yen biruwa Dafidi u kookari kua u ka sī, domi u n̄ yen dɔɔnɛ mɔ. Adama u Sɔɔlu sɔɔwa u nɛɛ, na n̄ kpɛ n̄ ka yeniba kpuro sī, domi na n̄ yen dɔɔnɛ mɔ.

Ma u ye pota u yi. ⁴⁰ Yera u win dɛka sua u da u kpee gori nɔɔbu dabura daaɔ u yi doke win kpara bɔɔɔ ma u win kpurantɛru sua u susi Filisiti win mi.

⁴¹ Saa ye sɔɔ, Filisiti wi, u win tere nenɔ gbiisie ba ka susimɔ ba dɔɔ Dafidin mi. ⁴² Ye Filisiti wi, u Dafidi mɛɛra tii, u wa ma aluwaasi kpambuwa, tɔn swāa durɔ burɔ, yera u n̄n gema. ⁴³ Ma u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, nɛ bɔɔwa a ka sere dɛki suama a man kasu? Yera u Dafidi b̄rusi ka win b̄nun yīsiru. ⁴⁴ Ma u nɛɛ, a susima, kon de gunɔsu ka gbeeku yɛɛ yu wunen yaa di.

⁴⁵ Dafidi wi, u Filisiti wi sɔɔwa u nɛɛ, wunɛ wee a ka man sannɔ wee ka takobi ka yaasa ka saka. Adama nɛ, na ka nun sannɔ weewa ka Gusunə wɔllu ka tem Yinnin yīsiru, wi u maa s̄a Isireliban tabu kowobun Yinni wi a nɔɔ kasu. ⁴⁶ Gisɔ Yinni Gusunə u koo man nun n̄mu b̄ria. Kon nun sɔ n̄ sura kpa n̄ wunen wiru bura. Gisɔ kon Filisitiban tabu kowobun gonu gunɔsu ka gbeeku yɛɛ wɛ yi di. Kpa handuniagibu kpuro bu gia ma Gusunə Isireliban Yinni u dam mɔ. ⁴⁷ Be ba wāa mini kpuro ba koo wa ma Yinni Gusunə kun takobi ka yaasan bukata mɔ u ka tɔnu faaba ko. Domi wiya u ra tabu di. U koo sun bɛɛ n̄mu b̄ria.

⁴⁸ Saa ye Filisiti wi, u susimɔ u ka Dafidi w̄ri, saa yera Dafidin tii u maa duka dɔɔ Filisitiban tabu s̄aɔ u ka n̄n yinna. ⁴⁹ Ma u win n̄mu kpɛɛ kpara bɔɔ te sɔɔ u kperu wuna u b̄ri win kpurantɛru sɔɔ. Ma u Filisiti wi kpee te kara ta da ta numa win sirikanɔ ma u wɔruma u kibari.

⁵⁰ Kpurantɛrun kpee teera Dafidi u ka Filisiti wi kamia. Ye u n̄n sura baa takobi u n̄ neni.

⁵¹ Ma u duka da u durɔ win takobi woma yen kararun di u ka n̄n go u wiru bura. Ye Filisitiba ba wa ma ben tabu durɔ wi, u gu, yera ba duki yarina. ⁵² Yera Isireliban tabu durɔbu ka Yudaba ba seewa ba Filisitiba f̄erisi ka tabun wurenu ba bu gira sere Gati ka Ekoronin k̄nɔwɔ, ma Filisitiban gonu w̄ruka Saaramun swaɔ sere ka Gati n̄ ka girari Ekoroniɔ.

⁵³ Ma Isireliba ba gɔsirama ba Filisitiban sansani w̄ri ba ben yānu gura. ⁵⁴ Yen biru Dafidi u Goliatin wiru sua u ka da

Yerusalemuɔ. Adama ye ya s̄a Goliatin tabu yānu kpuro u ni yiwa win tiin kurɔ.

Yonatam

u ka Dafidi b̄rɔnu kua

⁵⁵ Saa ye Sɔɔlu u Dafidi wi u dɔɔ u ka Filisiti wi sanna, yera u win tabu sunə Abinɛɛ bikia u nɛɛ, Abinɛɛ, weren biiwa bii durɔbu geni.

Abinɛɛ u wisa u nɛɛ, sere ka wunen w̄aru, na n̄ yɛ.

⁵⁶ Ma sunə u nɛɛ, a bikio kpa a n̄ n̄ weren biin na.

⁵⁷ Ye Dafidi u Filisiti wi go u kpa u win wiru bura u neni u ka wee, yera Abinɛɛ u ka n̄n da Sɔɔlun mi. ⁵⁸ Sɔɔlu u n̄n bikia u nɛɛ, bii wunɛ, weren biiwa wunɛ.

Dafidi u nɛɛ, Isai, wunen b̄ɔ wi u wāa Betelehemuɔ, wiya u man mara.

18

¹ Saa ye Dafidi u ka Sɔɔlu gari kua u kpa, Yonatam u n̄n k̄a nge win tiin hunde ma u ka n̄n b̄rɔnu kua gem gem. ² Saa maa d̄ma ten diya Sɔɔlu u n̄n mwa u yi u n̄ maa wure u da win tundon mi. ³ Yonatam u b̄rua ma u ko n̄ s̄a Dafidin b̄rɔ sere ka baadomma ȳn s̄ɔ u n̄n k̄i nge win tiin hunde. ⁴ Yera u win tiin yaberu pota u Dafidi k̄a ka maa win tabu yaberu ka mam win takobi ka win tendu ka win kpaka.

⁵ Mi Sɔɔlu u Dafidi tabu ḡra kpuro, u ra nasara suewa. Yen s̄na u n̄n kua win tabu kowobun t̄nwerɔ. Ma n̄ t̄mbu kpuro dore ka mam Sɔɔlun tabu durɔbun tii.

Sɔɔlu

u ka Dafidi nisinu seewa

⁶ Saa yɛ sɔɔ tabu kowoba wee tabu gberun di, mi Dafidi u Filisiti wi go, yera t̄n kurɔba yarima Isireliban wusu kpuron di bu ka Sɔɔlu senna. Ba yaamɔ ba baranu ka m̄rɔkunu soomɔ, ba kuuki m̄ ka nuku dobu. ⁷ Ba womusu m̄ ba m̄, Sɔɔlu u ra n̄rɔm n̄rɔm (1.000) go. Adama Dafidi u ra n̄rɔbun suba w̄ku w̄kubu (10.000) go.

⁸ Gari yi, yi n̄ ka Sɔɔlu naawe, ma u m̄ru bara gem gem. U nɛɛ, ba Dafidi s̄ara n̄rɔbun suba w̄ku w̄kubun s̄ɔ, adama n̄gibu n̄rɔm n̄rɔm t̄na. Mba na maa ka Dafidi kere sina ḡna baasi. ⁹ Saa d̄ma ten diya Sɔɔlu u ka Dafidi n̄nu k̄su m̄ɛrim torua.

¹⁰ Yen sisiru Gusunə u dera hunde k̄sa ya Sɔɔlu seeri ma u bindimɔ win yɛnun suunu sɔɔ u gari gerumɔ nge b̄nugii. Ma Dafidi u m̄rɔku sua u n̄n soowammɛ nge m̄ win d̄ɔnɛ. N̄ deema Sɔɔlu u win yaasa neni. ¹¹ Ma u ye f̄ia u ka Dafidi s̄aku u nɛɛ, kon ka n̄n gana mennawa. Nge m̄ya u kua sere n̄n yiru, adama Dafidi u ye kpuro fuka ma Sɔɔlu u n̄n k̄mia. ¹² Yen biru Sɔɔlu u Dafidi

nasia, domi u gia ma Yinni Gusunɔ u nùn deri, ma u ka Dafidi wāa. ¹³ Yera u dera u nùn desirasia win bɔkun di u nùn kua tabu kowobu nɔrɔbun (1.000) tɔnwero. Ma Dafidi u Isireliba kpara tabu sɔɔ. ¹⁴ Ye u gɔru doke u ko kpuro, ya ra koorewa, domi Yinni Gusunɔ u wāa ka wi. ¹⁵ Ye Sɔɔlu u wa ye Dafidi u mɔ kpuro ya ra koorewa, yera u nùn nasiam sosi. ¹⁶ Adama Isireliba ka Yudaba kpuro ba Dafidi kīa yèn sɔ u bu kparamɔ ben tabu sɔɔ.

Dafidi u Sɔɔlun bii Mikali

sua kuro

¹⁷ Ma Sɔɔlu u Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, nen bii wɔndia gbiikoo Merabuwa kon nun kɛ kuro. Adama a de a n s̄aa damgii kpa a Yinni Gusunɔ sanna. Domi Sɔɔlu u bwisika u nɛɛ, u n̄ kī u nùn go win tii, Filisitibara u koo nùn bɔrie.

¹⁸ Adama Dafidi u Sɔɔlu wisa u nɛɛ, yinni, wara ra n nɛ. Mba nen yɛnugibu ka nen tundon bweseru n ka sere ko wunen dokiri.

¹⁹ Adama saa ye Sɔɔlu u koo Dafidi Merabu wi wɛ kuro, saa yera u nùn sua u Adirieli, Mɛholagii wɛ u sua kuro.

²⁰ N deema Sɔɔlun bii wɔndia goo, wi ba mɔ Mikali, u Dafidi kī. Ye ba Sɔɔlu gari yi sɔɔwa, n nùn dore. ²¹ Ma u nɛɛ, kon nùn wi kɛ, kpa u ko yina Filisitiba bu ka Dafidi nɔma turi. Ma u Dafidi sɔɔwa nɔn yiruse u nɛɛ, saa gisɔn di kaa ko nen dokiri.

²² Ma Sɔɔlu u win bwāabu yiire bu ka Dafidi gari yi ko neke neke bu nɛɛ, wee, sunɔn nukura do wunen s̄. Win bwāabu kpuro ba maa nun kī. Yen s̄, a de a n s̄aa win dokiri.

²³ Ma ba da ba Dafidi gari yi nɔɔsia. Ma Dafidi u nɛɛ, bɛɛn nɔni sɔɔ gāa piimina mi? Bu nɛɛ, na s̄aa sunon dokiri? Nɛ bwɛɛbwɛɛwa wi ba kun garisi gāanu.

²⁴ Ma Sɔɔlun gɔro be, ba wura ba nùn Dafidin gari yi sɔɔwa. ²⁵ Sɔɔlu u nɛɛ, ameniwa i ko i Dafidi s̄ i nɛɛ, na n̄ dokirirun gāanu ganu kī, ma n kun mɔ Filisitiban sen sarusu wunɔbu (100). Yera ya ko n s̄aa mɔru kɔsiaru nen yibereban mi.

Sɔɔlu u yeni gerumɔwa kpa Filisitiba bu ka Dafidi go. ²⁶ Ye ba da ba Dafidi gari yi sɔɔwa ya nùn dore u n ka s̄aa sunon dokiri. Tɔɔ te ba koo nùn kuro wɛ tu sere turi, ²⁷ u seewa ka win tabu kowobu ba da ba Filisitiba go tonu goobu (200). Ma Dafidi u ka ben sen sarusu na u su gara tia tia u sunɔ wɛ. Saa yera Sɔɔlu u nùn win bii Mikali wɛ kuro.

²⁸ Ye Sɔɔlu u gia ma Yinni Gusunɔ u ka Dafidi wāa, win bii Mikali u maa nùn kī gem gem, ²⁹ yera u nùn nasiam sosi. Ma u kua win yibere win wāaru kpuro sɔɔ.

³⁰ Yen biru Filisitiban tabu sinambu ba ra n wɔraa naamɔ Isireliban mi. Dafidi ù n ka bu sanna, u ra nasara suewa n kere Sɔɔlun tabu tɔnwero be ba tie. Yen s̄na u yīsiuru yara.

Yonatam u ka Dafidi yina

19

¹ Sɔɔlu u win bii Yonatam ka win bwāabu kpuro sɔɔwa u nɛɛ, bu Dafidi goowo. Adama Yonatam u Dafidi kī n banda. ² Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, nen baa Sɔɔlu u swaa kasu u ka nun go. A de a n tii yɛ sia bururu, kpa a kuku yeru kasu a n wāa mi. ³ Nɛ ka nen baa sa ko na su ȳra deedeeru mi a kukua kpa n ka nùn wunen gari ko. Kpa n nun s̄ ye na nua win min di.

⁴ Ye ba na mi, Yonatam u win baa Dafidin gea saaria u nɛɛ, wunen sunɔ a ku wunen b̄ɔ Dafidi torari. U n̄ nun k̄sa gaa kue. Ye u kua kpuro, gāa geena. ⁵ U tii kari bɔrie ye u ka Filisiti wi go. Ma Yinni Gusunɔ u Isireliba kpuro nasara baka wɛ. Wunen tii a ye wa, ma wunen nukura dora. N n men na, mban s̄na a kī a tora a ka Dafidi wi u deere mi go kam.

⁶ Ma Sɔɔlu u Yonatam gari yi wura ma u b̄rua u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wāaru, na n̄ maa Dafidi goomɔ.

⁷ Ma Yonatam u Dafidi soka u nùn gari yi kpuro saaria. U ka nùn da Sɔɔlun mi, ma Dafidi u nùn s̄awa nge yellu.

Mikali u Dafidi faaba kua

⁸ Tabu kpm tunuma ma Dafidi u yara u ka Filisitiba sanna. U bu kamia mam mam, ma ba duki sua.

⁹ S̄ɔ teuru Yinni Gusunɔ u dera hunde k̄sa ya kpm Sɔɔlu seeri. Saa ye, u s̄ win dirɔ u win yaasa neni, ma Dafidi u nùn m̄rɔku soowamme. ¹⁰ Sɔɔlu u kī u Dafidi yaasa kara u ka gana menna, adama Dafidi u fuka ma Sɔɔlun yaasa ya da ya gira ganaɔ. Yera Dafidi u kura u duka sua w̄ku te. ¹¹ Ma Sɔɔlu u s̄mɔbu ḡra Dafidin dirɔ bu tu k̄su bu wa bu ka nùn go yam s̄areru. Adama Mikali, Dafidin kuro, u nùn gari yi nɔɔsia u nɛɛ, ù kun duka sua w̄ku te, sisiru ba koo nùn go.

¹² Yera Mikali u Dafidi yara fenentin di ma u kura u kpikuru sua. Nge meya u ka bu kisirari. ¹³ Ma Mikali u bwāaroku gagu sua u gu kp̄i kpin yerɔ. U gen wiru boo gona wukiri. Ma u gu bekuru bubusi. ¹⁴ Saa ye Sɔɔlu u t̄mbu ḡra bu Dafidi mwaama, yera Mikali u nɛɛ, sii barɔ u kp̄i.

¹⁵ Ye ba wura ba Sɔɔlu sɔɔwa mɛ, yera u nɛɛ, bu doo bu Dafidi wa, kpa bu ka nùn na ka win kpin yee te sannu, u nùn go.

¹⁶ Ye ba dua Dafidin dirɔ, ba deema bwāarokuwa ga kp̄i kpin yeru w̄llɔ. Gen wira boo gona wukiri. ¹⁷ Yen biru Sɔɔlu u Mikali sokusia u nùn bikia u nɛɛ, mban s̄na a man n̄ni w̄kua mɛ, a dera nen yibere u man kisirari u doona.

Mikali u nùn wisa u nɛɛ, u nɛɛwa n de u doona. N kun mɛ, u koo man go.

Sɔɔlu u Dafidi naa sw̄i

Nayōtu

¹⁸ Ye Dafidi u kpkikuru sua u Sōolu kisirari, yera u da Samuēlin mi Ramao u nūn saaria kpuro ye Sōolu u nūn kua. Ma wi ka Samuēli ba sina sannu Raman wōo bera ye ba mō Nayōtu. ¹⁹ Yera ba Sōolu sōowa ba nee, wōo Dafidi u wāa Ramao ka Samuēli sannu wōo bera ye ba mō Nayōtu. ²⁰ Ma Sōolu u sōmōbu gōra mi, bu Dafidi mwaama. Adama ye ba tura mi, ba ka Gusunōn sōmō wuuru yinna, Samuēli u bu gbiye ba sāaru mō. Ma Gusunōn Hunde u sōmō be yōowa ma ben tii ba Gusunō sāaru wōri nge sōmō be. ²¹ Yera gaba da ba Sōolu sōowa. Ma u maa sōmōbu gabu gōra. Ma ben tii ba maa Gusunō sāaru wōri nge sōmō be. ²² Ye Sōolu nua me, yera win tii u den swaa wōri u dōo Ramao. Ye u tura dōo baka ye ya wāa Seku, yera u bikia u nee, mana Samuēli ka Dafidi ba wāa.

Ma ba nūn sōowa ba nee, ba wāa Raman wōo bera ye ba mō Nayōtu.

²³ Ye u dōo mi, yera Gusunōn Hunde u maa win tii yōowa ma u Gusunō sāaru wōri nge win sōmō, u ka tura sere Nayōtu. ²⁴ U win yaberu pota ma u Gusunō sōamō Samuēlin wuswaa. Dōma te, u kpiwa basi sōo sōo ka wōkuru kpuro. Yen sōna ba ra nee, Sōolun tii u maa kua Gusunōn sōmō?

*Yonatam u Dafidi somi***20**

¹ Dafidi u yakura u doona saa Raman wōo bera ye ba mō Nayōtun di, u da u Yonatam deema. U nee, mba na kua. Mba nen toraru. Nge taare mba na wunen tundo kua u ka kī u man go.

² Yonatam u nūn wisa u nee, su ku wa me! A n gbimō. Nen tundo u ku ra gāanu ganu ko u kun man sōowa, baa n n gāa piiminun na. N n men na, u n yenin bweseru mō u kun man sōowa. Gari yi, yi n sāa me.

³ Dafidi u nee, kam kam meya n sāawa. Adama wunen tundo u n dere a yi nō, domi u yē ma a man kī too. U n maa kī wunen nukuru u sankira. Sere ka wunen wāaru ka maa Yinni Gusunōn wāaru, naa dabusa teera ta man karane ka gōo.

⁴ Ma Yonatam u Dafidi sōowa u nee, n n men na, ye a kī kpuro, a geruo. Kon nun ye kua.

⁵ Dafidi u nee, wee siara suru kpao u koo yari. Na n kon maa ko na kun de sunōn mi su di sannu. Adama a de n da n kuke yakasō sere n ka ko sin teerun yoka. ⁶ Wunen tundo u n bikia mana na wā, a nūn sōowō ma na nun kana n ko da nen wuu Betelehemu. Domi nen yenugibu kpuro ba ben wōo ka wōon yākuru mō mi. ⁷ U n nee, n wā, ne wunen bōo, na alafia wawa. Adama u n mōru bara, a n yē ma kōsa u bwisikumō nen sō. ⁸ Adama wune, a man kīru sōsio, domi a nōo mwēeru kua Yinni Gusunōn wuswaa ma kaa n sāa

nen bōo sere ka baadommao. Nā n taare gaa mō, a man goowo wunen tii. Mban sōna kaa ka man da wunen tundo mi u ka man go.

⁹ Yonatam u nee, a ku yenin bweseru bwisiku. Nā n gīa ma nen tundo u kī u nun kōsa kua, kon nun sō.

¹⁰ Dafidi u bikia u nee, wunen tundo u n ka nun mōru wisa, wara koo man sō.

¹¹ Yonatam u nee, a na su da yakasō.

Ma be yiru ba yara ba da yakasō. ¹² Ma Yonatam u Dafidi sōowa u nee, sere ka Gusunō Isireliban Yinnin wāaru, sia amadaare, n kun me sin teeru, kon nen tundo laakari meeri. U n gōo bwisikumō na wunen sō, kon nun gōo gōriama u nun sō. ¹³ Adama u n kī u nun kōsa kua, kon nun nōsisa kpa n de a doona ka bwēe dora. Nā kun kue me, Yinni Gusunō u man yen dibu kōsia. Kpa u nun yōre nge me u nen tundo yōre. ¹⁴ Adama saa ye na wāa wāaru sō kpuro, a man kīru sōsio tēn bweseru Yinni Gusunō u ra win tōmbu sōsio, kpa bu ku raa man go. Nā n maa gu, ¹⁵ kpa a nen yenugibu kīru sōsio, baa sanam me Yinni Gusunō u dera wunen yibereba kpuro ba gbisuka ba kpa.

¹⁶ Ma u ka Dafidi arukawani bōkua win yenugibun sō u nee, Yinni Gusunō u Dafidin yibereba ben dibu kasie. ¹⁷ Yen biru Yonatam u dera Dafidi u win nōo mwēeru sire kīrun sō domi u nūn kīa nge win tiin hunde.

¹⁸ Ma u Dafidi sōowa u nee, siara suru kpao koo yari. Ba koo bikia, mana a wāa. Domi bā n dimō, ba koo wa ma a n wāa wunen sin yero. ¹⁹ Sin teerun yoka, a doo mi a raa kukua sanam me wahala ye, ya torua. Kpa a n wāa kpee te ba mō Eselin gāaro. ²⁰ Kon sēenu ita to kpee ten bera gīa kpa n sāa nge yīreru gara na toosimō. ²¹ Yen biru kon bii gōri u da u sēe ni kasuma. Nā n nūn sōowa na nee, u meerio, wee sēe ni, nu wāa win biruo, u nu tama, a n yē ma kaa kpi a yarima ka bōri yendu. Domi sere ka Yinni Gusunōn wāaru, kari maa sari. ²² Adama nā n bii wi sōowa na nee, wee sēe ni, nu wāa win wuswaa, a n yē ma Yinni Gusunōwa u kī a doona. N n men na, a doonō. ²³ Gari yi sa maa bōkua ne ka wune, Yinni Gusunōwa u sāa besen seeda sere ka baadommao.

²⁴ Ma Dafidi u da u kukua yakasō.

Ye suru kpao u yara, sunō u na u ka yen tōo bakaru di. ²⁵ Ma u sina win ayero ganān bōkuo, Abinee maa wāa win bōkuo, ma Yonatam u sina ben wuswaa, adama Dafidin sin yero gōo sari. ²⁶ Tōo te sōo, Sōolu kun gāanu gerua, domi u tamaa, u disi mōwa. Yīya yi ko n nūn yinari. ²⁷ Adama yen sisiru, surun sōo yiruse, gōo sari kpaam Dafidin sin yero. Ma Sōolu u win bii Yonatam bikia u nee, mban sōna Isain bii u n tōo bakaru ne saa gīan di.

²⁸ Ma Yonatam u nūn wisa u nee, Dafidi u man suuru kana u nee, n de u da

Betelehemuᵋ, ²⁹ domi miya ba yākuru garu ma, ma win maᵋ u nūn sokusia. Yen sōna u nee, ù n nen kī geeru wa, n nūn yōlla kuo u da u win maabu wa. Yera n dera u ñ ne u ka nun di.

³⁰ Ma Sᵋᵋlu ka Yonatam mᵋru kua u nūn sᵋᵋwa u nee, bii seege wune! Na yē ma wune ka wunen meron sekura nᵋᵋ tia ye a ka Isain bii sāa mi. ³¹ Domi ù n wāa wāaru sᵋᵋ, a ñ maa bandu dimᵋ tem me sᵋᵋ. A ñ kaa n maa bᵋri yendu ma. N n men na, a gᵋrio bu nūn mwaaama, domi n weenewa bu nūn go.

³² Ma Yonatam u win tundo bikia u nee, mban sōna u koo gbi. Mba u kua.

³³ Yera Sᵋᵋlu u win yaasa fia u ka Yonatam sᵋku, ma Yonatam u gia ma win tundo u sᵋᵋru kpa u ka Dafidi go. ³⁴ Yera u seewa dii yerun min di ka mᵋru. U ñ maa sᵋᵋ yirusen tᵋᵋ baka te di. Win nukura sankira gem gem Dafidin sᵋ. Domi win tundo u nūn beere sari kom kua.

³⁵ Ye n kua sisiru bururu, Yonatam u da yam mi ba raa yinna yeru kuana, wi ka Dafidi. Ma bii tᵋn durᵋbu gagu ga nūn swīi.

³⁶ Ma u bii wi sᵋᵋwa u nee, a duka doo a sēe ñi kon to mi kasuma.

Ye bii wi, u duka dᵋᵋ, yera Yonatam u sēu toba ga nūn sarari. ³⁷ Saa ye bii wi, u tura deedeeru mi sēu ge, ga da, yera Yonatam u kpm gbāra u nee, ga wāa wunen wuswaaᵋ, ³⁸ a duka doo, a ku yᵋra, a wasi suo.

Ma bii wi, u da u sēu ge dᵋbama u ka na win yinnin mi. ³⁹ Adama u ñ yē asiri ye ya wāa mi. Yonatam ka Dafidi tᵋnawa ba ye yēesine. ⁴⁰ Ma Yonatam u win tabu yānu sua u bii wi wē u nee, a ka wuro yenuᵋ. ⁴¹ Saa ye bii wi, u doona ma Dafidi u yarima saa kpee ten gāarun di sᵋᵋ yēsan nᵋm dwaru gia. Yera u Yonatam kpuna nᵋn ita u wiru tem girari. Ma u seewa ba bᵋkasina ba swīsi be kpuro. Adama Dafidigiya yi kera.

⁴² Ma Yonatam u Dafidi sᵋᵋwa u nee, a doo ka alafia, kpa a n yaaye nge me ñe ka wune sa nᵋᵋ tia kua sa bᵋrua ka Yinni Gusunᵋn yīsiru sa nee, u n wāa beᵋsen suunu sᵋᵋ ka maa beᵋsen bibu sᵋᵋ sere ka baadommas.

21

¹ Yera Dafidi u seewa min di, u n doonᵋ. Ma Yonatam maa gᵋsira u da wuuᵋ.

Dafidi u Sᵋᵋlu duka suuri

² Dafidi u da Nᵋbuᵋ Akimelekin mi, wi u sᵋa yaku kowo. Ye Akimeleki u nūn wa, yera u nūn sennᵋ na ka berum, u nūn bikia u nee, mba n kua a ka sīimᵋ wune turo, baa tᵋn turo u ñ ka nun swīi.

³ Ma Dafidi u yāku kowo wi wisa u nee, sunᵋwa u man sᵋmburu garu yiire. U maa nee, n ku de goo u n yē yēn sᵋᵋ u man gᵋra. Yen sōna na nen bwāabu sᵋᵋwa na nee, su yinna yam kasa. ⁴ Tē dīa nira a mᵋ yenuᵋ. N n pēen

na, a man wasi nᵋᵋbu kēema, ñ kun me, ye a gesi mᵋ kpuro.

⁵ Ma yāku kowo wi, u Dafidi wisa u nee, pēe gaa sari ma n kun mᵋ pēe ye ba Yinni Gusunᵋ wē, ye ù n kaa di, kaa gina tᵋn kurᵋ desirari.

⁶ Ma Dafidi u yāku kowo wi wisa u nee, ba sun kurᵋ dendibu yinari kᵋ nge me ba ra sun kue sᵋ n tabu dᵋᵋ. Kaa ra sere gere gᵋra ye ba sun kooma mini? Yen sᵋ, nen bwāaba dēere kᵋ.

⁷ Yera yāku kowo wi, u pēe ye suama u Dafidi wē, domi pēe gaa sari mi, ma n kun mᵋ ye ba raa gura Yinni Gusunᵋn sᵋa yerun di, ma ba swīa kᵋsire kua.

⁸ N deema yen tᵋᵋ te, Sᵋᵋlun yāa kparobun wirugii u na Yinni Gusunᵋn sᵋa yerᵋ u ka sᵋarun wororu garu kᵋ. Durᵋ win yīsira Dᵋegu. U sᵋawa Edᵋmu.

⁹ Ma Dafidi u Akimeleki bikia u nee, a ñ yaasa ñ kun me takobi mᵋ mi? Domi na ñ sannᵋ yānu ganu suame yēnun di yēn sᵋ sunᵋ u man baasi n win gᵋra ye da fuuku.

¹⁰ Yera Akimeleki wi, u nūn wisa u nee, takobi gaa sari ma n kun mᵋ Goliatigia wi a go Elan wᵋwᵋᵋ. Ye wee, ba ka bekuru bᵋkua ba yii yāku kowon yabe tarakpen biruᵋ. Æ n ye kī, a suo.

Ma Dafidi nee, a man ye wēema domi gaa raa ru maa sari ye ya ye tura.

Dafidi u wāa Filisitiban mi

Gatio

¹¹ Yen biru Dafidi u seewa u duka yakura Sᵋᵋlun sᵋ ma u da u wāa Akisin mi, wi u sᵋa Gatin sunᵋ. ¹² Adama Akisin sina bwāabu ba nee, n ñ Dafidi Isireliban sunᵋ, wiya mi? Wi ba ra n tᵋmamᵋ ba n mᵋ,

Sᵋᵋlu u ra nᵋᵋm nᵋᵋm go. Adama Dafidi u ra nᵋᵋbun suba wᵋku wᵋkubu (10.000) go.

¹³ Ma gari yi, yi Dafidi sᵋwana sere u Akisin berum kua. ¹⁴ Yera u tii gᵋsia wiiru u dweebu mᵋ nge gari bᵋkᵋ, u seewa u yorumu wuun kᵋnnᵋn gamboba sᵋᵋ. Ma u yātam wīimᵋ mu kokumᵋ win toburᵋ. ¹⁵ Ma Akisi u win bwāa be sᵋᵋwa u nee, beᵋn tii i wa ma durᵋ wini kun bwāa do. Mban sōna i ka man nūn naawa. ¹⁶ I tamaa na ñ wiiru waarewa i ka sere man durᵋ wini naawa u man win wiira kookoosu sᵋᵋsi? Durᵋ winin bwesera i ko i duusia nen dirᵋ?

Dafidi u kua

wuuru garun wirugii

22

¹ Yen biru Dafidi u maa kpm da u kukua Adulamun kpee wᵋruᵋ. Ye win tondon yenugibu kpuro ba nua ma u kukua mi, yera ba seewa ba da win mi. ² Ma be ba dibu neni, ka be ba dam dᵋremᵋ ka be ba ñ nuku dobu mᵋ, ba menna ba da win mi, ba nūn kua ben

kpáro. Ben geera sáawa tónu nɛɛrun (400) saka.

³Saa min diya Dafidi u da Misipaa Mɔabun temɔ, ma u tem min sunɔ sɔɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a de nen tundo ka nen mero bu na ba n kukua wunen mini sere n ka gia ye Gusunɔ u koo ka man ko.

⁴Ma sunɔ u wura. Yera Dafidi u ka win tundo ka win mero da sunɔ win mi. Miya ba waa sere n ka kua win saa kpuro ye u kukua kperu mi.

⁵Sɔɔ teeru Gusunɔn sɔmɔ Gadi u Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, a kun waa kpee wɔru geni sɔɔ. A seewo a da Yudan temɔ kpa a n waa mi.

Ma Dafidi u seewa u da u waa dɔa sɔɔ ge ba mɔ Heretio.

Sɔɔlu u dera

ba yaku kowobu go

⁶Sɔɔ teeru Sɔɔlu u da u sɔ dɔru garun nuurɔ Gibeaɔ gunguru garun mi, u win yaasa neni, ma win bwɔaba nɔn sikerene. Saa ye sɔɔra u Dafidi ka win tɔmbun labaari nua. ⁷Yera u win bwaa be sɔɔwa u nɛɛ, beɛ negibu, Benyameen bweseru, i swaa dakio i nɔ. I tamaa Isain bii u koo beɛ resem gbaaru wɛ nge me na beɛ wɛ, kpa u beɛn baawure ko tɔmbu wunɔbu (100) n kun me narɔbun (1.000) wirugii? ⁸N n men na, mban sɔna i man seesi. Domi beɛn goo kun man dɔmɛye arukawani ye nen bii Yonatan u ka Isain bii Dafidi bɔkua. Beɛn goo kun maa man wɔnwɔndu kue, u man sɔ bwisi yi nen bii u Dafidi kɔ u ka man yina beria nge me u mɔ gisɔ.

⁹N deema Dɔɛgu Edomu wi, u waa ka Sɔɔlun bwɔabu sannu dɔma te. Yera u wisa u nɛɛ, na Isain bii wi wa Nɔbuɔ Akimeleki, Akitubun biin mi. ¹⁰Ma Akimeleki wi, u nɔn bikiaru kua Yinni Gusunɔn mi. Yen biru u nɔn dɔanu wɛ ka maa Goliatin takobi ye.

¹¹Ye Sɔɔlu u nua me, yera u dera ba Akimeleki Akitubun bii wi sokusia ka win yenugibu, be, be ba sɔa yaku kowobu Nɔbuɔ. Ma ba menna ba na sunɔn mi.

¹²Ma Sɔɔlu u nɛɛ, Akimeleki, a swaa dakio a nɔ.

Yera Akimeleki u wisa u nɛɛ, na nɔmɔ, yinni.

¹³Sɔɔlu u nɔn bikia u nɛɛ, mban sɔna i nɔɔ tia kua i man seesi, wune ka Isain bii. Mban sɔna a nɔn dɔanu ka takobi wɛ. Yen biru a nɔn bikiaru kua Gusunɔn mi, u ka man seesi, kpa u man yina beria nge me u mɔ gisɔ.

¹⁴Akimeleki u sunɔ wisa u nɛɛ, wunen bwɔabu kpuro sɔɔ, wara u ra nun wiru kpɔiyɛ nge wunen dokiri Dafidi wi u ra wunen woodaba mem nɔwɛ. Mɛya maa wunen yenugibu ba ra n nɔn beɛre wɛemɔ. ¹⁵Gisɔra na bikiaru torua Yinni Gusunɔn mi win sɔ? N n men na, yinni, a ku man gari yini sobi, n kun me nen yenugii goo. Na n yi yɛ, baa filko.

¹⁶Yera sunɔ u nɔn wisa u nɛɛ, kon beɛ gowa wune ka wunegibu kpuro.

¹⁷Ma u win tabu kowo be ba nɔn kɔsu sɔɔwa u nɛɛ, i susima i man Yinni Gusunɔn yaku kowo beni goowa, yɛn sɔ ben tii ba Dafidi noma kɔ. Ba maa yɛ ma u man duka suuriwa. Ma ba n ne bu man sɔ.

Adama tabu kowo be, ba yina bu Yinni Gusunɔn yaku kowo be go. ¹⁸Yera n dera u Dɔɛgu sɔɔwa u nɛɛ, a susima, kpa a Yinni Gusunɔn yaku kowo be go.

Ma u susi u bu go. Yen dɔma te, yaku kowobu wene ka nɔɔbuwa u go be ba ben sɔa yɔnu doke. ¹⁹Sɔɔlu u maa dera ba Nɔbugibu go, kurɔbu ka durɔbu, sere ka bii wɛeno, ka yaa sabeno, niya ketɛba ka ketekunu ka yɔanu. N deema wuu ge, ga sɔawa yaku kowobun wuu. ²⁰Sanam me ba tɔn be goomɔ, ba n Akimelekin bii turo Abiataa nama tura. Domi u duka sua u doona Dafidin mi gia. ²¹Ye u tura Dafidin mi, u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, Sɔɔlu u Yinni Gusunɔn yaku kowobu go.

²²Yera Dafidi u Abiataa sɔɔwa u nɛɛ, saa dɔma tɛn di na Dɔɛgu Edomu wa, u waa mi, na yɛ kam kam ma u koo da u Sɔɔlu nen labaari sɔ. N n men na, nena na dera ba wunen yenugibu kpuro go. ²³Yen sɔ, a sino a n waa ka ne. A ku nanda, domi wi u kasu u nun go mi, nen tiwa yɛro u maa kasu u go. A n maa waa nen bɔkuɔ, kaa n waa alafia sɔɔ.

Dafidi u kpikiru da

23

¹Sɔɔ teeru ba na ba Dafidi sɔɔwa ba nɛɛ, wee, Filisitiba ba Keila wari ma ba ben dɔa ni nu waa biranu sɔɔ kpuro gura. ²Yera Dafidi u Yinni Gusunɔn bikia u nɛɛ, kon kpɔ n da n Filisiti be wari?

Ma Yinni Gusunɔ u nɔn wisa u nɛɛ, oo, a doo a bu wari. Kaa bu kamia kpa a Keila wara.

³Adama Dafidin tɔmbu ba nɔn sɔɔwa ba nɛɛ, beɛre wee, sa nande baa me sa waa Yudan tem sɔɔ. Amɔna sa ko n sɔa sɔ n Filisitiba worim dɔɔ.

⁴Yera Dafidi u maa Yinni Gusunɔn bikia u nɛɛ, n doo n Keila ye wara?

Ma Yinni Gusunɔ u nɔn wisa u nɛɛ, oo, a seewo a da a Filisiti be wari. Domi na nun bu nɔmu beria.

⁵Yera Dafidi u seewa u da Keila mi ka win tɔmbu. Ma u Filisitiba wari u bu kamia mam mam, u ben yaa sabenu gurama. Nge meya u ka Keilagii be faaba kua.

⁶N deema saa ye, Abiataa, Akimelekin bii, u duka yakurama u na u waa Dafidin mi, u yaku kowon yabe tarakpe neni te ba ra ka Yinni Gusunɔn kɔru bikie.

⁷Yen biruwa ba da ba Sɔɔlu sɔɔwa ba nɛɛ, Dafidi u tunuma u waa Keilaa. Yera Sɔɔlu u nɛɛ, Gusunɔwa u man nɔn nɔmu beria. Domi

u na u tii kenusi wuu ge ga gb̄araru ka gambo m̄o s̄o.

⁸ Yera S̄ōlu u win tabu kowobu kpuro menna bu da bu ka Keila w̄ori, kpa bu Dafidi ka win t̄ambu tarusi. ⁹ Saa ye s̄o, Dafidi u nua k̄sa ye S̄ōlu u k̄i u n̄un kua. Yera u ȳaku kowo Abiataa s̄ōwa u n̄e, a ka yabe tarakpe ye na.

¹⁰ Ma Dafidi u n̄e, Gusun̄o Isireliban Yinni, wee, na nua ma S̄ōlu u swaa kasu u ka na Keila mini u ye kpeerasia n̄en s̄o. ¹¹ Yinni, a man s̄ōw̄o, S̄ōlu u koo na mini ka gem? U n̄ tunuma, wuu gen wirugibu ba koo man mwa bu n̄un n̄omu beria?

Ma Yinni Gusun̄o u n̄un wisa u n̄e, kam kam, S̄ōlu u koo na.

¹² Ma Dafidi u maa Yinni Gusun̄o bikia u n̄e, wuu gen wirugibu ba koo man mwa bu n̄un n̄omu beria?

Ma Yinni Gusun̄o u n̄e, oo, m̄eya ba koo nun kua.

¹³ Yera Dafidi u seewa ka t̄ambu natan (600) saka ba yara Keilan di ba da ba sirene. Saa ye s̄ōra ba maa S̄ōlu n̄ōsia ma Dafidi sari mi. Ma S̄ōlu u ñ maa de u wuu ge w̄ori.

¹⁴ Yeniban biru Dafidi u da u kukua ḡabur̄o kpee baa s̄o Sifun guur̄o. Ma S̄ōlu u maa n̄un kaso w̄ori nge m̄e u ra ko baadomma. Adama Gusun̄o kun dere u n̄un n̄oma turi. ¹⁵ Saa ye s̄ōra Dafidi u gia kam kam ma S̄ōlu u kasuwa u n̄un go. Ma u da u w̄a ḡabur̄o Sifun d̄aa s̄ōw̄o.

¹⁶ Yera Yonatam S̄ōlun bii u maa wa m̄e, ma u seewa u da Dafidin mi, u ka n̄un dam k̄e u Gusun̄o naane ko. ¹⁷ Ye u tura mi, u n̄un s̄ōwa u n̄e, a ku nanda. Domi S̄ōlu kun nun naa turi. Wuna kaa bandu di Isirelīo kpa na n̄ s̄aa wunen yiruse ban te s̄o. N̄en tundo S̄ōlun tii, u ȳe m̄e.

¹⁸ Yera ba arukawani b̄okua Yinni Gusun̄on wuswaa. Ma Dafidi u sina d̄aa s̄o mi. Yonatam u maa ḡosira u da yenu.

S̄ōlu u Dafidi naa gire

¹⁹ Ma Sifugibu ba da S̄ōlun mi Gibeāo ba n̄un s̄ōwa ba n̄e, Dafidi u kukua b̄esen mi, kpee baa s̄o d̄aa s̄ōw̄o, Hakilan guur̄o te ta w̄a bera mi ḡaanu ku ra kpin s̄o ȳesan n̄om d̄waru gia. ²⁰ T̄e wee, a n̄un kasu a mwa. N̄ n̄ men na, a na, sa ko nun n̄un n̄omu beria.

²¹ Ma S̄ōlu u bu wisa u n̄e, Gusun̄o u b̄e domaru kua domi na wa i n̄en w̄onw̄and̄u m̄o. ²²⁻²³ Yen s̄o, na b̄e kanam̄o, i doo i m̄eri mi u ra s̄i s̄i. Kpa i win kuku yenu kpuro m̄eri, kpa i wa mi u w̄a. Domi ba man s̄ōwa ma u bwisi m̄o too. Yen biru kpa i na i man s̄o ù n̄ w̄a mi. Kpa n̄ se n̄ da n̄ n̄un kasu, baa ñ n̄ Yudan bweseru kpuro s̄ōn na kon bukiana.

²⁴ Ma t̄on be, ba kua m̄e. Ba ḡbia ba da Sifun S̄ōlu u sere na. N̄ deema saa ye s̄o, Dafidi ka wigibu ba w̄a Araban guur̄o Maon̄io mi

ḡaanu ku ra kpin s̄o ȳesan n̄om d̄waru gia. ²⁵ Yen biruwa S̄ōlu u seewa ka win t̄ambu u da u Dafidi kasu. Yera gaba na ba ye Dafidi s̄ōwa. Ma u seewa min di u da u w̄a guuru garun mi Maonin ḡabur̄o. Ye S̄ōlu u nua m̄e, yera u Dafidi naa sw̄i ḡaburu mi. ²⁶ Ye u tura mi, guu ten bee tia u b̄ewe. Ma Dafidi u maa w̄a ten bee tiāo ka wigibu. Adama saa ye s̄o, S̄ōlu ka wigibu ba Dafidi ka win t̄ambu kooro bure ba kpa. Yera Dafidi u swaa kasu u ka duka yakura. ²⁷ Yera s̄om̄o goo u na yenun di u S̄ōlu s̄ōwa u n̄e, a de a na fuuku, Filisitiba wee, ba sun w̄orima.

²⁸ Yera S̄ōlu u ḡosirama u gina Dafidi deri u da Filisiti ben mi gia. Yen s̄ona ba yam mi soka kpee te ta bu burana.

Dafidi u yina u S̄ōlu go

24

¹ Dafidi u seewa bera min di ma u da u kukua Engedīo. ² Saa ye s̄o S̄ōlu u Filisitiba naa sw̄i u ḡosirama, yera ba n̄un s̄ōwa ba n̄e, Dafidi u w̄a Engedin̄o ḡabur̄o. ³ Ma S̄ōlu u t̄ambu n̄ar̄obun suba ita (3.000) sua be ba s̄aa tabu dur̄obun Isireliba s̄o, bu da sere kpee bakanun bera gia mi kpee beri yi ra n̄ w̄a bu Dafidi ka win t̄ambu kasuma. ⁴ Ye ba tura ȳaanun w̄a yeru garun mi, swaa ye s̄o, kpee w̄oru gaga maa w̄a mi, ma S̄ōlu u dua w̄oru ge s̄o u ka swaa sw̄ibu ko. N̄ deema Dafidi ka win bw̄abu ba w̄a w̄oru gen s̄ōw̄o. ⁵ Ma Dafidin bw̄aaba n̄un s̄ōwa ba n̄e, a ñ wa ma t̄o te, ta tura? Te Yinni Gusun̄o u nun bura u n̄e, u koo nun wunen yiber̄e n̄omu beria kpa a n̄un kua nge m̄e a k̄i.

Yera Dafidi u seewa s̄e u S̄ōlun yaberun soo bura. ⁶ Yen biruwa u nanda ye u ka S̄ōlun yaberun soo ge bura. ⁷ Saa ye s̄ōra Dafidi u win bw̄abu s̄ōwa u n̄e, Gusun̄o u man yenin bweseru ḡbara bu n̄e, n̄ena na n̄en yinni noma doke wi Yinni Gusun̄o u ḡosa u kua sun̄o.

⁸ Ka gari yiya Dafidi u win bw̄abun laakari kpinasia u ñ ka dere bu S̄ōlu w̄ori.

Ma S̄ōlu u seewa u yara u doona min di. ⁹ Yen biruwa Dafidi u yarima w̄oru gen min di u S̄ōlu soka u n̄e, n̄en yinni, sun̄o.

Ma S̄ōlu u s̄ira u m̄erima biru. Yera Dafidi u yira u wuswaa tem girari u n̄un b̄ere w̄e. ¹⁰ Ma u S̄ōlu s̄ōwa u n̄e, m̄ban s̄ona a ka t̄ambun gari n̄ōm̄o be ba m̄o, wunen k̄sa na kasu. ¹¹ Wee, wunen tiin n̄oni wa ḡis̄o ma Yinni Gusun̄o u man nun n̄omu beria kpee w̄oru ge s̄o. Ba n̄e, n̄ nun goowo, adama na nun deri. Na n̄e, na ñ n̄en yinni, wi Yinni Gusun̄o u ḡosa u kua sun̄o n̄omu dokem̄o. ¹² Ka yen de kpuro a m̄erio. Wee, na wunen yaberun sukum n̄eni. Nge m̄e na ka yabe ten soo bura mi, na ñ ka nun go, n̄ weene a gia ma na ñ s̄aa m̄em̄ n̄o sari. N̄en kookoosu s̄o, k̄sa gaa maa sari, ñ kun m̄e

toraru garu wunen sō. Adama wunε wee, a man naa swīi a go. ¹³Yen sō, Yinni Gusunōwa u koo sun siria nε ka wunε. Kpa u nun ye a man kuan dibu kōsia. Adama nen nama kun nun babamō. ¹⁴Nge mε ba ra gere bu nεε, daa kōsa ya ra nεwa tōn kōson min di. Yen sōna nen nōmu ga n̄ nun babamō. ¹⁵Weren sōna wunε Isireliban sunō a yarima. Wara a naa gire. Nε wi na sōa nge bōō goru? N kun mε nge goo dēε? ¹⁶Yinni Gusunōwa u sōa siri kowo. U n besen gari wēera, u koo sun siria, nε ka wunε. Kpa u ka man yina u man wōra wunen nōman di.

¹⁷Ye Dafidi u Sōolu gari yi sōōwa u kpa, yera Sōolu u nεε, n̄ n men na, wunen nōōwa mi, Dafidi nen bii?

Ma Sōolu u nōōguru sua u wura kua. ¹⁸U Dafidi sōōwa u nεε, a man gem kere. Domi a man gea kua, ma na nun kōsa dibu kōsia. ¹⁹Wee, a man sōōsi gisō gea ye a man kua. Yinni Gusunō u raa man doke wunen nōmuō. A n̄ maa man go. ²⁰Domi tōnu u ku ra win yiberε noma turi kpa u nun yōsu u doona ka alafia. Yen sōna Yinni Gusunō u koo nun gea dibu kōsia ye a man kua minin sō. ²¹Tē na yē kam kam ma kaa ko sunō kpa Isireliban bandu ta n̄ dam mō wunen nōmāō. ²²Yen sō, a bōruo tē ka Yinni Gusunōn yīsiru ma a n̄ nen bibun bweseru kpuro goomō nen biru, kpa bu nen yīsiru duari nen baaban bweseru sōō.

²³Ma Dafidi u Sōolun gari yi wura ka bōri u nεε, u n̄ bu goomō. Yen biru Sōolu u da yenuō. Adama Dafidi ka win bwāabu ba gōsira ba wura ben kuku yerō.

Nabali u yina u Dafidi somi

25

¹Saa ye sōōra Samueli u gu, ma Isireliba kpuro ba menna ba win gōō swī. Ma ba nūn sikua win yenu sōō Ramaō. Yen biruwa Dafidi u seewa u da u wāa Paranin ghaburō.

²⁻³Durō goo wāa Maonib, win yīsira Nabali. U sōawa Kalebun bweseru. U maa sōawa dukia bakagii. U yāanu mōwa nōrōbun suba ita (3.000), bonu maa nōrōbu (1.000). Durō wi, u sē, win kookoosu kun wā, adama win kurō Abigali u bwisi mō. U maa sōa kurō burō. Kaameliora durō win gberu kpaane wāa. Miya u win yāa nin sansu bōōrimō.

⁴N deema saa ye sōō, Dafidi u maa wāa bera mi. Yera u nua ma Nabali u win yāanun sansu bōōrimō mi, ⁵ma u aluwaasi tōnu wōkuru gōra u bu sōōwa u nεε, i doo Nabalini mi, i man nūn tōbiria. ⁶I nεε, Gusunō u win wāaru dakaa daasia, kpa u n wāa bōri yendu sōō wi ka win yenugibu, ka ye u mō kpuro. ⁷Wee, tē na nua ma ba win yāanun sansu bōōrimō. Meya sa maa wāa ka win yāa kparobu sannu. Sa n̄ ben goo torarire. Meya ben goo kun maa win yāaru biare saa m̄n di sa wāa Kaameli mini ka be. ⁸N n weesun na,

u win yāa kparobu be bikio. Yen sō, u de u bεε nen sōm kowobu mēeri ka nōnu geu. Domi i nawa tōō bakarun saa sōō. Yen sōna na nūn kanamō u nε win bii ka bεε nen sōm kowobu dīanu kēema ni u mō.

⁹Saa ye Dafidin sōmō be, ba tura mi, yera ba Nabali gari yi kpuro sōōwa. Yen biru ba n̄ maa gam gerua. ¹⁰Yera Nabali u bu wisa u nεε, wara ra n Dafidi, Isain bii. Tē sōō, yoo aluwaasi dabira ta ra kpikuru su saa ben yinnibun min di. ¹¹Yera kon ben bweseru nen dīanu ka nen nim ka yaa wē ye na nen sōm kowobu yīiye, be, be na n̄ yē m̄n di ba wee?

¹²Ma Dafidin aluwaasi be, ba gōsirama ba nūn sōōwa kpuro ye Nabali u gerua. ¹³Yera u win tōmbu sōōwa u nεε, i de bεen baawure u sōōru ko kpa u win takobi sua u beki.

Ma ben baawure u win takobi sua u beki. Dafidi u maa wigia sua u beki. Win tōn be, ba sōawa nata. Yera ben nēeru (400) ba nūn swīi. Ma u dera goobu (200) be ba tie, ba ben yānu kōsu.

Abigali u Dafidi somi

¹⁴Yera Nabalini sōm kowo turo u na u Abigali sōōwa u nεε, wee, Dafidi u besen yinni sōmōbu gōriama saa ghaburun di bu nūn tōbiri. Adama u bu gira ka dam, ¹⁵baa mε siba sun gea kua. Ben goo kun sun torari. Ba n̄ besen yaa saberu garu mwe saa ye sa wāa ka be ghaburō. ¹⁶Wōkuru ka sōō sōō, ba kua besen gbāraru, ba sun kōsu sanam mε sa wāa ka be, sa besen yaa sabenu kparamō. ¹⁷N n men na, a kooowo ye kaa kpī a ko. Domi Dafidi u bwisika u besen yinni ka win yenugibu kpuro kam koosia. A maa yē besen yinni wi, u sē sere goo kun kpē u nūn susi u nūn bwisi kē.

¹⁸Ye Abigali u nua mε, yera u pēε goobu (200) sua fuuku ka tam bwāa bakanu yiru ka yāanu nōbun yaa ka dīa bii sōnden sakaku nōōbu ka resem gbebi saaki wunōbu (100) ka dāa marum mε ba sokumō figien gbebi saaki goobu (200), ¹⁹ma u win kpuro sua u ketekunu sōbi. Ma u win sōm kowobu sōōwa u nεε, i gbiyo, na wee biruō.

Adama u n̄ win durō gāanu sōōwa. ²⁰Yera u win keteku yōōwa u kpa ka guurun yēsāō. Saa ye sōō, Dafidi ka wigibu ba maa saram wee ma ba yinna kε.

²¹N deema Dafidi u raa nεε, wee, kam sōōra na Nabalini dukia kōsu. Baa win yaa saberun teera kun gu ghaburō. Wee tē, kōsa u man dibu kōsie. ²²Yen sō, n̄ kun Nabali ka win ye u mō kpuro kpeerasie yam mu sere sōra Gusunō u man kuo mε u kī.

²³Sanam mε Abigali u Dafidi wa, yera u sara win ketekun di fuuku u yiira u wiru tem girari win wuswāō. ²⁴U nεε, nena na taarε mō, nen yinni. A de a swaa tem kpī a nō ye kon nun sō. ²⁵Ye Nabali tōnu kam wi, u

nun kua kpuro, a ku ye garisi gāanu. Domi u sāawa nge wiiru nge me win yīsira geruma. Meyā maa, tōn be a gōrima mi, ne ka be, sa ñ waane. ²⁶ Sere ka Yinni Gusunān wāaru ka maa wunen wāaru, Yinni Gusunōwa u nun yinari a wunen yiberēban yem yari. Yen sō tē, be ba nun tusa ba wunen kōsa kasu, u de bu kam ko nge Nabali. ²⁷ N n men na, a nen kēnu mōo kpa a nu wunen aluwaasi be ba nun swīi bōnu kua. ²⁸ Na nun kanamā, yinni, a man nen toranu suuru kuo. Domi Yinni Gusunō u koo de a bandu di kpa ta n wāa sere ka wunen bibun bweserō, yēn sō a tabu mō win sō. Ba ñ maa toraru garu wasi wunen wāaru sō. ²⁹ Goo ù n nun naa gire u kasu u nun go, Gusunō u koo wunen hunde bere kpa u nun kōsu, adama u koo wunen yiberēban hunde kasa ko n toma nge kpurantēerun kperu. ³⁰ Saa ye Yinni Gusunō u koo nun durom kua me u nun nō mwēeru kua, kpa u nun ko Isireliban kparo, ³¹ a ku de wunen gōru gu nun taare wē a sere sōnsōnnu ko yiberēban yem me a yarin sō a ka wunen tii faaba ko. Yinni Gusunō ù n nun durom me kua, a de a man yaaya.

³² Yera Dafidi u Abigali wisa u nee, na Gusunō Isireliban Yinni siara wi u nun gōrima a na a ka man yinna mini gisa. ³³ Na nūn siara bwisi yi u nun kān sō yi a ka man yōrasia n ku ka tōnu go n ka nen tii faaba ko. ³⁴ Ye kpuro sō, Gusunō Isireliban Yinniwa u man yinari n kōsa ko. Adama sere ka win wāaru, à kun daa ne nen mini fuuku, sere n ka bururu yam sāreru, haa Nabalin tambun turo, na ñ derimō na kun go.

³⁵ Yen biru u Abigalin kēe ni mwa ni u ka na saa win yenun di. Ma u nūn sōwa u nee, a gōsiro ka bōri yendu. Domi wunen tii a wa nge me na nun swaa daki. Na maa nun dam koosia ka kīru.

Nabalin gōo

³⁶ Yen biru Abigali u gōsira Nabalin mi, ma u deema wee, u tōo bakaru dimō nge sina boko, u nuku dobu mō, ma tam nūn goomo. Adama Abigali kun nūn gāanu sōwa gina sere ye n kua sisiru. ³⁷ Sisi ten bururu Nabalin tam mu sara ma Abigali u nūn sōwa kpuro ye n koorā. Yera u nanda sere win torora kara. Ma win wasi kpuro dwiyya. ³⁸ Sō wōkurun biru Gusunō u dera Nabali wī, u gu.

³⁹ Ye Dafidi u nua Nabali u gu, yera u gerua u nee, na Yinni Gusunō siara yēn sō u man sanna, u Nabali kōsie ye u man kua. Meyā u maa yina ne win bōo n kōsa ko. Win tiiwa u Nabali nūn win nuku kōsuru kōsie.

Yen biru Dafidi u Abigali gōria u nee, u kī u nūn sua kurō. ⁴⁰ Ye Dafidin sōmō be, ba tura Abigalin mi, Kaamelio, yera ba nūn sōwa ba nee, Dafidiwa u sun gōrima wunen mi, su be nun suama a ko win kurō.

⁴¹ Ma kurō wi, u seewa u wuswaa tem girari ma u nee, wee, na wura n ko win yoo kpa na n da win bwāabun naasu teye.

⁴² Yera Abigali u yande seewa u wōndiaba sua tōmbu nōobu. Ma u win keteku yōowa ba Dafidin sōmō be swīi, u da u kua Dafidin kurō.

⁴³ Dafidi u raa maa Akinōamu Yisireeligii sua kurō. Ma be yiru ye, ba mōre win mi.

⁴⁴ N deema Sōlu u raa win bii Mikali wōra Dafidin min di u Paati, Laisin bii kā u sua kurō. Paati wi, u sāawa Galimugii.

Dafidi u Sōlu deri

u ñ nūn go

26

¹ Yeniban biruwa Sifugibu ba da Gibeaō ba Sōlu sōwa ba nee, Dafidi u wāa u kukua Hakilan guurō gbaburu mi gāanu ku ra kpīn deedeeru.

² Ma Sōlu u seewa u da gbaburu mi, ka tabu durō damgibu nōrōbun suba ita (3.000) u ka Dafidi kasu. ³ Ye u tura mi, yera u win sansani gira Hakilan guurō, swaan bōkuo. N deema Dafidin tii u wāa gbaburu mi. ⁴ Ye u nua Sōlu u nūn kasu me, yera u tōmbu gōra bu da bu mēeri ù n tunuma. Ma tōn be, ba da. Yen biru ba gōsiramā ba nee, Sōlu u wāa mi kam kam. ⁵ Yera Dafidin tii u seewa u na mi Sōlu u win sansani gire. U wa mi Sōlu ka win tabu sunō Abinēe, Nerin bii, ba ra kpune. Sōlu u ra kpunewa sansanin suunu sō kpa tabu kowo be ba tie ba n kpī ba n ka nūn sikerene.

⁶ Ma Dafidi u na u Akimeleki Heti ka Abisai bikia u nee, been wara koo ka man da Sōlun sansani.

Ma Abisai u nee, kon ka nun da. N deema Abisai wi, u sāawa Yoabun mōo. Ben mēron yīsira Seruya.

⁷ Yera Dafidi ka Abisai wi, ba seewa wōkuru ba da Sōlun sansaniō ba deema wee, u kpī u do sansani yen suunu sō, u win yaasa gire win wiru yia. Ma Abinēe ka tabu kowo be ba tie ba kpī ba ka nūn sikerene. ⁸ Abisai u Dafidi sōwa u nee, a ñ wa ma Gusunō u nun wunen yiberēba nōmu beria? Yen sō, a de n Sōlu nen yaasa sōku nōn teeru n ka tem menna n derisi mi.

⁹ Adama Dafidi u Abisai sōwa u nee, a ku nūn go. Domi wara u koo wi Yinni Gusunō u gōsa go, kpa Gusunō u yēro deri u kun nūn ye kōsie. ¹⁰ Dafidi u maa nee, sere ka Yinni Gusunōn wāaru na yē ma win tii u koo nūn go tabu gberō, ñ kun me win gōon tōru tā n tura. ¹¹ Gusunō u man bere bu nee, nena na wi u gōsa nōmu doke na go. Yen sō, a de su win yaasa ye ya wāa win wirō mi sua ka win nim bwāaru kpa su ka doona.

¹² Ma Dafidi u yaasa ye sua ka nim bwāa te, ma ba doona. Goo kun maa seewe u sere bu

wa, domi Gusunōwa u bu dom mən bakaru kpɛɛ. ¹³ Ma u besira u yōwa guu ten bee tia ye ya ka Səəlun sansani desire. ¹⁴ Yera u nōogiru sua sansani mi gia ka dam u nɛɛ, Abinɛɛ, Nerin bii, a n̄ wuramō?

Ma Abinɛɛ u n̄n wisa u nɛɛ, wuna were a ka sina boko wəkisimō.

¹⁵ Ma Dafidi u Abinɛɛ wisa u nɛɛ, a n̄ tən durō rō? Tabu durō wara u ka nun nɛ Isirelio. Mban sōna a n̄ wunen yinni sina boko kōsu. Domi wee, goo u na u ka n̄n go. ¹⁶ Ye a kua mi, ya n̄ wā. Sere ka Yinni Gusunən wāaru n̄ weenewa bu bɛɛ kpuro go, yèn s̄i n̄ bɛɛn yinni sina boko kōsu, wi Yinni Gusunō u gōsa. A mɛɛrio t̄ɛ win wiru gia. Mana win yaasa ka win nim bwāara wāa.

¹⁷ Yera Səəlu u Dafidin nōɔ gia. Ma u nɛɛ, Dafidi, nɛn bii, wunen nōowa mi?

Ma Dafidi u n̄n wisa u nɛɛ, yinni sina boko, nɛna mi.

¹⁸ Ma u maa n̄n sōwa u nɛɛ, mban sōna a man naa gire sere ka t̄ɛ. Mba na nun kua. Mba na tora. ¹⁹ Yinni sina boko, a man swaa dakio. N n̄ Yinni Gusunən na u nun b̄riamō a ka man go, u nɛn yākuru mōɔ, kpa win bw̄ɛra yu kpuna su dora. Adama n̄ n̄ tōmbun na, Yinni Gusunō u bu b̄rusio domi ba man girewa n̄ ka yari tem minin di mɛ u win tōmbu w̄ɛ kpa n̄ da n̄ b̄nu s̄a. ²⁰ Domi wee wune Səəlu, Isireliban sina boko, a man kasu a go nge goo d̄ɛɛ, n̄ k̄un mɛ nge kusu guuru wōllō. Adama Gusunō u ku de n̄ gbi tem tukumō mi ko na n̄ ka n̄n toma.

²¹ Səəlu u Dafidi wisa u nɛɛ, nɛn bii, na gōba kuawa. A wurama yɛnu. Na n̄ maa nun kōsa kuamme. Domi gisō nɛn wāaru ta s̄awa gāa bakanu wunen n̄ni sōɔ. Wee na kua nge wiuro, na tora too.

²² Yera Dafidi u nɛɛ, sina boko, wunen yaasa wee. A de wunen aluwaasi turo u na u ye mwā. ²³ Kpa Yinni Gusunō wi u s̄a gemgii ka b̄rəkini u baawure kōsie ye u kua. Wee, u man nun noma b̄ria gisō, adama na n̄ wure n̄ nun noma doke wune wi u gōsa u kua sunō. ²⁴ Nge mɛ na wunen wāaru garisi gāa bakanu gisō, nge meya Yinni Gusunō u maa n̄giru garisi. Wiya u koo maa man yara saa nuku sankiranu kpuron di.

²⁵ Ma Səəlu u Dafidi sōwa u nɛɛ, Gusunō u nun domaru kua, nɛn bii. Wunen ye a n̄ia s̄a kpuro ya koo koorawa.

Yen biru Dafidi u swaa w̄ri u doona. Ma Səəlu u maa gōsira u da win yɛnu.

Dafidi u kpikuru da

Filisitiban temō

27

¹ Yeniban biru, Dafidi u tii sōwa u nɛɛ, sōɔ teeru Səəlu u koo man nōma turi u go. Yen s̄i, n̄ buram bo n̄ duka yakura minin di n̄ kpikuru da Filisitiban temō kpa Səəlu

u ku maa man kasu Isireliban tem kpuro sōɔ. Nge meya kon ka wa n̄ kisira win nōman di. ² Yera Dafidi u seewa wi ka win tabu durōbu nata (600) ba da Akisi, Maakin biin mi. Akisi wi, u s̄awa Gatin sunō. ³ Durō win miya u wāa ka win tōmbu nata ye, ben baawure ka win kuro ka bibu. Dafidin kurōbu yiru Akinōamu, Yisireligii, ka Abigali, Kaameligii, Nabalin gōmini, ba maa wāa ka wi. ⁴ Saa yera ba da ba Səəlu sōwa ma Dafidi u kpikuru sua u wāa Gatio. Ma Səəlu u n̄n deri s̄ɛɛ, u n̄ maa kasu u n̄n go.

⁵ Sōɔ teeru Dafidi u Akisi sōwa u nɛɛ, a man durom kuo, a de n̄ da n̄ sina baru kpaaru garun mi. Domi na n̄ k̄i na n̄ wāa ka wune sannu wunen tiin wuu mini.

⁶ Yen t̄ɔ tera Akisi u n̄n wuu ge ba mō Sikilagi w̄ɛ. Yen sōna ga kua Yudaban sina boko wi u bandu diiguu sere ka gisō.

⁷ Ma Dafidi u wāa baru kpaaru mi sere n̄ ka kua wōɔ tia ka suru n̄nɛ. ⁸ Min diya wi ka win tōmbu ba ra yari bu Gesuriba ka Girisigibu ka Amalekiba wōraa de. Domi tən beya ba wāa Surio n̄ ka girari Egibitin temō saa yellun di. ⁹ Dafidi ka win tabu kowobu b̄n a dua tən ben wuu gagu sōɔ, ba ra gen tōmbu gowa mam mam, kurōbu ka durōbu, kpa bu ben yānu gura ka ben yaa sabenu, niya yānu ka keteba ka ketekunu ka yooyoosu. Yen biru kpa bu gōsira Akisin mi. ¹⁰ Yera Akisi u ra bu bikie u nɛɛ, mana i gisō waraa da. Kpa Dafidi u n̄n wisi u nɛɛ, sa dawa Yudan tem sōɔ ȳɛsan n̄m dwaru gia. Gasō kpa u maa nɛɛ, sa dawa Yerameeliban tem sōɔ ȳɛsan n̄m dwaru gia. Gasō kpa u maa nɛɛ, Keniban tem sōɔ ȳɛsan n̄m dwaru gia. ¹¹ Dafidi ka win tōmbu b̄n a wara ye da, wuu ge ba w̄ri ba ra gen tōmbu gowa mam mam. Baa tən turo ba ku ra deri wasiru, u sere na Gatio u Akisi s̄i u nɛɛ, ameni ka ameniwa Dafidi ka win tōmbu ba ra ko. Nge meya Dafidi u kua saa ye u wāa Filisitiban tem mi. ¹² Ma Akisi u n̄n naane kua u nɛɛ, Isirelibara Dafidi u maru seeyamō. Yen s̄i, u ko n̄ s̄awa n̄gii sere ka baadommaa.

28

¹ Sanam mɛ sōɔ, Filisitiba ba ben tabu kowobu menna bu wa bu ka Isireliba sanna. Ma Akisi u Dafidi sōwa u nɛɛ, a n̄ ȳɛ kam kam ma kaa ka man taa bini da, wune ka wunen bw̄āabu.

² Dafidi u nɛɛ, geema, yinni. Kaa maa wa ye kon kp̄i n̄ ko.

Akisi u nɛɛ, n̄ n̄ mɛn na, kaa kowa nɛn tii tiin kōso sere ka baadommaa.

Səəlu u bikiaru da

³ N̄ deema Samueli u gu kō. Ma Isireliba kpuro ba win gōɔ sw̄i, ba n̄n sikua win wuu Rama. Səəlu u maa s̄robu ka ḡri sokobu kpuro gira tem mɛn di.

⁴ Yera sōo teeru Filisitiba ba menna ba ben sansani gira Sunemua. Ma Sōolu u Isireliba kpuro menna ba maa ben sansani gira Gilliboa. ⁵ Saa ye Sōolu u Filisitiban tabu kowo be wa u nanda, win torora kara u diiruma gem gem. ⁶ Ma u Yinni Gusunō kana u nūn sōosi ye u koo ko. Adama u n nūn wisa dosu sōo, n kun mē yāku kowon min di, n kun mē win sōmō goon min di. ⁷ Ma Sōolu u win bwāabu sōowa u nēē, i man kurō goō kasuo wi u ra gōribu soku, kpa n da win mi n bikiaru ko.

Ba nūn wisa ba nēē, kurō goō wāa Endorio wi u ra gōribu soku.

⁸ Ma Sōolu u tii gōsia u yānu kōsa u da kurō win mi wōkuru, ka win bwāabu yiru gabu sannu. Ye ba tura mi, ma u nēē, na kī a man gōri goō sokua win yīsiru kon nun sō.

⁹ Adama kurō wi, u nūn wisa u nēē, a yē sāa sāa ye Sōolu u kua, nge mē u gōri sokobu ka sōrobu kpuro gira tem mēn di. N n mēn na, mban sōna a man yina beriamme bu ka man go.

¹⁰ Ma Sōolu u bōrua ka Yinni Gusunōn yīsiru u nēē, sere ka Yinni Gusunōn wāaru, a n wāhala gaa wasi gari yini sōo.

¹¹ Ma kurō wi, u Sōolu bikia u nēē, ben weren yarowa kon nun sokua.

Ma u nēē, Samuēli.

¹² Ye kurō wi, u Samuēli wa, yera u nōōgiru sua u nēē, ase wuna mi, Sōolu? Mban sōna a man nōni wōkua.

¹³ Ma sina boko Sōolu u nēē, a ku berum ko, a man sōowō ye a wa.

Kurō wi, u nēē, siiniwa na wa. Ya yarimam wee tem di.

¹⁴ Sōolu u nēē, mba ya ka weene.

U nēē, durō takōra ya ka weene, ta kumbooro sebua ta yarim wee.

Ma Sōolu u gia ma Samuēliwa. Ma u yiira u wuswaa tem girari u nūn beere wē. ¹⁵ Samuēli u Sōolu sōowa u nēē, mban sōna a man baasi ka wunen soku te.

Sōolu u nēē, nōni swāa bakara ta man deema domi Filisitiba ba ka man tabu mō. Gusunō u maa man deri. U ku ra maa man wisi saa win sōmōbun min di, n kun mē dosu sōo. Yen sōna na na n nun soku kpa a man sōosi ye kon ko.

¹⁶ Samuēli u nēē, ma a yē Yinni Gusunō u nun deri u kua wunen yiberē, mban sōna a man bikiamō ye kaa ko. ¹⁷ U kua ye u raa gerua saa nen min di. U wunen bandu wōra u Dafidi wē, ¹⁸ yēn sō a n win gari mēm nōowē, ma a yina a Amalekiba win mōru kpuro kōsia. ¹⁹ U koo wunē ka Isireliba Filisitiba nōmu beria. Sia wunē ka wunen bii tan durabu i ko man deema mini. Kpa Yinni Gusunō u Isireliban tabu kowobu Filisitiba nōmu beria.

²⁰ Mii mii Sōolu u wōruma birem nge wi u go. Berum nūn mwa gem gem Samuēlin gari

yin sō. U n maa dam mō tōo te sōo, domi u n di sōo sōon di sere n ka kua wōkuru. ²¹ Ye kurō wi, u na Sōolun mi, u wa ma u berum soore ma u nēē, wee, yinni, na wunēn gari mēm nōowa. Na nen wāaru saraa kua, na kua ye a man yiire. ²² Yen sō, u man kanamō, a nen gari nōowō. Wee kon nun dīanu fiiko yiya. A de a nu di kpa a dam wa a ka swaa wōri.

²³ Adama Sōolu u yina u nēē, na n dimō. Yera win bwāabu ka kurō wi, ba nūn suuru kana. Ma u ben gere wura u seewa tem di u sina kpin yerō. ²⁴ N deema kurō wi, u naa kpema gaa mō ye ya gea sāa ma u kua bara bara u ye go u sawa. U maa som sua u buru u ka pēē kua, u n seeyatia doke. ²⁵ U ka ye Sōolu ka win bwāabu naawa ba di. Ye ba di ba kpa, ma ba seewa ba doona wōku te.

Filisitiban tabu sinambu

ba Dafidi yina

29

¹ Filisitiba ba ben tabu kowobu menna Afekiō. Saa ye sōara Isireliba ba ben sansani gire Yisireelin bwiin bōku. ² Yera Filisitiban tabu kowobu ba seewa wuu wuuka ma ben sinambu ba bu swaa gbiye ba ka dōo. Ma Dafidi ka win tōmbu ba wāa Akisin wuuru sōo biruō. ³ Yera Filisitiban sinambu ba nēē, mba Heberu beni ba mō mini.

Ma Akisi u bu wisa u nēē, Dafidi, Sōolu Isireliban sina bokon bōowa mi. Ye u ka wāa besen suunu sōo, ya sōo yiru kua. Na n maa taare gaa wa wi sōo sere ka giso.

⁴ Ma Filisitiban sinam be, ba ka Akisi mōru kua sere ba nūn sōowa ba nēē, a durō wi giro u wura mi a raa nūn yii. A ku de u ka sun taa bi da kpa u ku raa ko besen yiberē sà n ka Isireliba tabu mō. Nge amōna u koo ko u ka durom wa win yinnin mi, ma n kun mō u besen tōmbu go. ⁵ Nge n n Dafidi turo wi mi rō, wi ba tōmamō ba mō, Sōolu u ra nōrōm nōrōm (1.000) go.

Adama Dafidi u ra nōrōbun suba wōku wōkubu (10.000) go.

⁶ Akisi u Dafidi soka u nūn sōowa u nēē, sere ka Yinni Gusunōn wāaru, a sāawa bōrōkini. Na raa kī a n wāa ka nē taa bini sōo. Domi na n kōsa gaa wa wunē sōo saa mīn di a ka wāa mini, sere ka giso. Adama Filisitiban sinam be ba tie ba n nūn kī. ⁷ Yen sō tē, a wuro yenuō ka bōri yendu kpa a ku ra ben mōru seeya.

⁸ Adama Dafidi u Akisi wisa u nēē, mba na nun kua. Tora terà a wa nē sōo saa mīn di na ka wāa wunen mi, a sere nēē, na n ka nun taa bi dōo.

⁹ Ma Akisi u nūn wisa u nēē, na yē ma a n gāanu kue. Na maa nun kī. Ma na nun mēera nge Gusunōn gōrado. Adama ka mē, Filisitiban sinam be, ba nēē, a n ka sun taa bi dōo. ¹⁰ N n mēn na, a seewo buru buru

yellu wunε ka wunen yinnin bwāa be ba nun swīma, kpa i doona.

¹¹ Ma Dafidi ka win tɔn be, ba seewa buru buru yellu ba wuru Filisitiban temɔ. Ma Filisiti be tɔna ba da Yisireliɔ bu ka taa bi ko.

Dafidi u Amalekiba naa gire

30

¹ Ye n kua sɔɔ ita Dafidi ka win tɔmbu ba Sikilagi tura. N deema Amalekiba ba raa tem mɛn sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia wɔraa da. Saa ye sɔara ba maa na ba Sikilagi wɔri, ba ye kɔsuka ba dɔɔ mɛni. ² Ba yen tɔmbu mwɛɛra tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu, saa bukurɔbu di sere ka bibɔ. Adama ba n ben goo go. Ba bu gura ba ka doonawa. ³ Ye Dafidi ka win tɔmbu ba tura mi, ba deema wee, ba wuu ge dɔɔ mɛni ma ba ben kurɔbu ka bibu gura ba ka doona. ⁴⁻⁵ Ba ka Dafidin tiin kurɔbu yiru ye doona, Akinɔamu Yisireligii, ka Abigali, wi u raa s̄aa Nabaln kurɔ Kaamelio. Yera Dafidi ka win tɔmbu ba wuri kua sere ba n maa dam tie.

⁶ Ma Dafidin nuki sankira too domi win tɔmbu ba gerunamɔ ba mɔ bu nùn kpenu kasuku bu go, yɛn s̄a ba ben kurɔbu ka bibu bia. Yera n dera ba nuki sankire. Adama Dafidi u tii deri Yinni Gusunɔn nɔmuɔ. Ma u nùn dam kā.

⁷ Yera Dafidi u yāku kowo Abiataa, Akimɛlekin bii sɔɔwa u nɛɛ, a ka man yabe tarakpe ye naawa ye ba ra ka bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi.

Ma Abiataa u ka ye na. ⁸ Ma Dafidi u bikiaru kua Yinni Gusunɔn mi, u nɛɛ, Yinni, nà n Amalekiban tabu kowo be naa gira, kon bu naamwɛ?

Yera Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, meya, kaa bu naamwɛ, kpa a wunen tɔmbu yaklama.

⁹⁻¹⁰ Ma Dafidi u seewa ka tabu kowobu nata (600) ye. Ye ba tura Besorin daara miya ben goobu (200) be ba wāa biruɔ ba yɔra domi ba wasire too. Ma wi ka tɔmbu nɛru (400) te ta tie ba tɔbura ba Amaleki be naa swīi. ¹¹ Yera ba Egibitigii goo wa gbabu te sɔɔ, ma ba ka nùn da Dafidin mi, ba nùn pɛɛ wɛ u di. Ma u nim nɔra. ¹² Yera ba maa nùn dāa marum mɛ ba ra soku figien gbebi ka maa resem gbebin kurenu yiru wɛ. Ye u yeba kpuro di u kpa, ma win hunde ya wurama. Domi u raa kuawa sɔɔ sɔɔ ita ka wɔkunu ita u n di u n nɔra. ¹³ Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, wara u s̄aa wunen yinni. Bwese tera wunen tii a s̄aa.

Yera u Dafidi wisa u nɛɛ, na s̄aawa Egibitigii, na ka sere s̄aa Amaleki goon yoo. Yen sɔɔ itawa mini ye nen yinni u ka man deri yɛn s̄a na barɔ. ¹⁴ Sa wɔraa dawa Keretiba ka Yudaba ka Kalebuban tem

sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. Meyā sa maa da Sikilagiɔ sa ye dɔɔ mɛni.

¹⁵ Ma Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, a kī a ka man da tɔn ben mi?

Yera durɔ wi, u Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, a b̄oruo ka Gusunɔn yisuru ma a n man goomɔ, a n maa man nen yinni nɔmu sondiamme, nà n ka nun da mi.

Dafidi u Amalekiba kamia

¹⁶ Ma ba nɔssina nge me. Ma u ka Dafidi da. Ye ba tura mi, yera ba wa wee, Amalekiba ba terie baama ba t̄ɔ bakanu mɔ ba dimɔ ba nɔrumɔ dukia ye ba gura Filisitiba ka Yudaban min din s̄. ¹⁷ Yera Dafidi u bu wɔri u goomɔ saa bururun di n ka kua sisirun yoka. Baa ben goo kun kisire ma n kun mɔ aluwaasi tɔnu nɛru (400) be ba yooyoosu s̄ni. Bera ba duki. ¹⁸ Dafidi u ye kpuro yakia ye Amaleki be, ba raa mwɛɛra ka sere maa win kurɔbu yiru ye. ¹⁹ Ma Yuda ben baawure u win tɔmbu wa, bukurɔbu ka bibu. Ye yiberɛba ba raa gesi mwa mi kpuro, yen gaa kun kam kue. Ba ye kpuro mwɛɛrimawa ba ka wama yenuɔ. ²⁰ U maa yaa sabenu kpuro mwɛɛra, ma win tɔn be ba nu kpere ba gerumɔ ba mɔ, wee, ye Dafidi u tabu diima.

²¹ Ye u gosirama u wee, u tura Besorin daara, mi u raa win tɔmbu goobu (200) deri be ba wasira, yera ba seewa ba nùn sennɔ na. Ma u susi u bu tɔbura. ²² Yera tɔn kɔsɔ be ba ka nùn taa bi da, ba seewa ba waki ba nɛɛ, sa n ka tɔn be ba wasira mi dukia ye sa waama banu mɔ. Adama sa ko bu ben kurɔbu ka ben bibu wesia. Domi ba n ka sun taa bi de.

²³ Yera Dafidi u bu sɔɔwa u nɛɛ, negibu i ku ko mɛ ye Yinni Gusunɔ u sun kā sɔɔ. Wee, u sun kɔsu besen yiberɛban suunu sɔɔ, ma u sun bu nɔmu beria. ²⁴ Ye i man bikiamɔ mini, goo kun ye wuramɔ.

Be ba taa bi da
ka be ba sina ba besen yānu kɔsu,
be kpuron b̄onu ya ko n nɛwa.

²⁵ Nge meya ba kua d̄ama te, ma ya kua wooda Isireliɔ sere ka giso.

²⁶ Ye Dafidi u tunuma Sikilagiɔ, yera u dukia yen sukum Yudaban guro gurobu ka win b̄orɔba m̄orisia, u nɛɛ, dukia ye sa mwɛɛrima Gusunɔn yiberɛban min di, ye sɔɔ, ye sa b̄ɛ k̄awa mi. ²⁷ Ma u Betɛligibu begia morisia ka Ramɔtigibu be ba s̄ s̄ s̄ yɛsan nɔm dwaru gia, ka Yatirigibu, ²⁸ ka Aroɛgibu ka Sifumɔtigibu, ka Esitemɔagibu, ²⁹ ka Rakaligibu ka Yerameɛliba ka sere be ba wāa Keniban wusɔ, ³⁰ ka H̄ɔɔmagibu ka Korasanigibu ka Atakigibu ³¹ ka Heboronigibu ka sere maa b̄en mi wi Dafidi ka win tɔmbu ba raa da da.

Sɔɔlu ka win bibun gɔɔ

31

¹ Filisitiba ba Isireliba tabu wəri. Ma Isireliban tabu kowobu ba duki sua. Filisiti be, ba bu naa gira ba go go Giliboan guurɔ. ² Ba maa Sɔɔlun tii ka win bibu ita Yonatham ka Abinadabu ka Maakisua naamwe. Ma ba bii be go. ³ Sannɔ ge, ga Sɔɔlu swīiye. Ten towobu ba nūn sɛɛnu twee ba mɛɛra kua gem gem. ⁴ Yera u win tabu yāa sɔɔwo sɔɔwa u nɛɛ, a wunen takobi womɔ a man ye sɔku kpa bango sarirugii be, bu ku raa man sɔku bu yaa kasiki.

Adama durɔ wi, u yina u ko mɛ, domi bɛrum nūn mwa gem gem. Ma Sɔɔlu u takobi ye mwa u ka tii sɔka u kibarisi u taare. ⁵ Ye win tabu yāa sɔɔwo wi, u wa ma u gu, yera u maa win takobi sua u tii sɔka nge mɛ Sɔɔlu u kua. Ma ba gu yāatem mi.

⁶ Nge mɛya Sɔɔlu u ka gu ka win bibu ita be, ka win tabu yāa sɔɔwo ka sere maa win tabu kowobu kpuro sannu sɔɔ tee te.

⁷ Ye Isireli be ba wāa wəwan gurua ka be ba wāa Yuudenin daarun gurua ba nua ma ben tabu kowoba duki sua, Sɔɔlu ka win bii tən durɔbu ba maa gu, yera ba ben wusu deri ba duki sua. Ma Filisitiba ba na ba sina wuu si sɔɔ.

⁸ Ye n kua sisiru Filisitiba ba na ba goo nin yānu potirimɔ. Yera ba Sɔɔlu ka win bibu itan gonu wa Giliboan guurɔ. ⁹ Ma ba Sɔɔlun wiru bura ba win tabu yānu kpuro potira. Yera ba sɔmɔbu gɔra bu yen labaari kpara ben bū diaɔ ka ben tɔmbun mi, ben tem sɔɔ kpuro gesi. ¹⁰ Yera ba win tabu yānu sua ba doke ben bū wi ba mɔ Asitaaten dirɔ, ma ba win goru sua ba bwɛ Beti Sanin gbāraru wɔllɔ.

¹¹ Sanam mɛ Galadin wuu ge ba mɔ Yabesin tamba nua ye Filisitiba ba Sɔɔlu kua, ¹² yera be ba sāa tabu durɔbu ba seewa ba sanum so wɔku giriru. Ye ba tura Beti Sani mi, yera ba Sɔɔlu ka win bibun gonu bwɛɛya gbāra ten min di, ba ka na Yabesio, ba nu dɔɔ kpakura. ¹³ Ma ba ben kukunu gura ba sikua dāru garun nuurɔ Yabesio. Ma ba gɔɔ wooru sina, ba nɔɔ bɔkua sɔɔ nɔɔba yiru.

SAMUELIN TIRERU YIRUSE

Samuelin tire gbiikirun gariya tire teni ta kurasiamao. Dafidin bandun gariya ta m̀e te u di Yudaba ka Isireliba kpuro sɔɔ.

Ta maa sun sɔɔmɔ̄ taa bi Dafidin tabu kowobu ka win tii ba kua u ka kp̄ia u win bandu dam sire.

Nasia te u Gusunɔ̄ nasie ka sere maa k̄i te u n̄n k̄i, ye kpuro ya dera t̄amba win tii k̄i ma u b̄ere kua. M̄eya ta maa sun sɔɔsimɔ̄ ma Dafidi u kam̄ie win w̄aaru sɔɔ. U tora, ma win tora te, ta ka wahala dabinu na win ȳenuɔ̄. Win biba goona ma ba karana. Ba toranu kua ni nu ñ mam ka n̄ɔ̄ gerurɔ̄. Adama wahala ye kpuro sɔɔ, Dafidi u nasara wa, ȳen s̄ɔ̄ u win toranu wura Yinni Gusunɔ̄n wuswaaɔ̄.

Tire ten kpunaa

1. Dafidi u bandu di Yudaba sɔɔ, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Dafidi u bandu di Isireliba kpuro sɔɔ, wiru 5n di sere wiru 20.
3. Dafidin bandun gari ḡeɛ, wiru 21n di sere wiru 24.

Dafidi u Sɔɔlun gɔɔ nua

¹ Ye Dafidi u Amalekiba go u wee, yera u ȳɔ̄ra Sikilaḡi s̄ɔ̄ yiru. N deema Sɔɔlu u gu k̄ɔ̄. ² S̄ɔ̄ itaseru, yera durɔ̄ go u yarima saa tabu gberun di mi Sɔɔlu u raa w̄a. Durɔ̄ win yaberu a ḡēkire ma win wira tua s̄aa nuku sankiranun s̄ɔ̄. Saa ye u tunuma Dafidin mi, u yiira kure u wiru tem girari. ³ Ma Dafidi u n̄n bikia u n̄e, man diya a wee.

Ma u n̄e, saa Isireliban tabun sansanin diya na duka suuma.

⁴ Dafidi u kpam n̄n bikia u n̄e, am̄ɔ̄na gbera s̄aa. A suuru koowo a man s̄ɔ̄wɔ̄ nge me n̄ koosina kpuro.

Ma durɔ̄ wi, u n̄e, tabu Isireliba sw̄iye ba duki. Ben dabira maa w̄ruka ba gu. M̄eya Sɔɔlun tii ka win bii Yonatam ba gu.

⁵ Ma Dafidi u n̄e, am̄ɔ̄na a kua a ka ȳe ma Sɔɔlu ka win bii Yonatam ba gu.

⁶ Ma u n̄e, na nen w̄aaru w̄awa Giliboan guuru w̄ollɔ̄ na ka Sɔɔlu m̄era u ka tii win yaasa t̄asa. Ma yibereban tabu keke dumigii ka maas̄ɔ̄bu ba n̄n s̄ondi mam mam ba gire.

⁷ Saa ye u s̄ira u m̄erima biruɔ̄ u man wa, yera u man soka ma na wura na da win mi.

⁸ Ma u man bikia u n̄e, n̄e wara. Na n̄n wisa na n̄e, n̄e Amalekiwa. ⁹ Ma u n̄e, n̄e susima win b̄kuɔ̄ kp̄a n̄ n̄n go baa m̄e u dam tie u tirekiram̄o. ¹⁰ Ma na susi win b̄kuɔ̄ na n̄n go. Domi na ȳe ma u ñ maa seem̄o, mi u w̄ɔ̄ra mi. Ma na win sina furɔ̄ pota ka win suma ye u doke n̄m̄aɔ̄. Yera na ka nun naawa mini, nen yinni.

¹¹ Ye Dafidi u nua m̄e, yera u win yaberu n̄enua u karana. Ma be ba w̄a ka wi, ben tii

ba maa kua m̄e bu ka ben nuku sankiranu s̄ɔ̄s̄i. ¹² Ma ba ḡɔ̄ wooru sina ba sw̄i ba n̄ɔ̄ b̄kua sere s̄ɔ̄ u ka kp̄a Sɔɔlu ka win bii Yonatam s̄ɔ̄, ka sere maa Isireliban s̄ɔ̄, be, Yinni Gusunɔ̄n t̄ɔn be ba go tabu gberɔ̄. ¹³ Ma Dafidi u durɔ̄ wi bikia u n̄e, wuu man diya a na.

U wisa u n̄e, nen baa u yarimawa saa Amalekiban tem di sa ka w̄a mini.

¹⁴⁻¹⁶ Dafidi kpam n̄n bikia u n̄e, am̄ɔ̄na a ka k̄aka a wi Yinni Gusunɔ̄ ḡɔsa n̄ɔna doke a go. Yen s̄ɔ̄, wunen yem mu ȳɔ̄ra wunen wiru w̄ollɔ̄. Domi wunen tiin n̄ɔwa ga seeda di ma a wi Yinni Gusunɔ̄ ḡɔsa go.

Saa yera Dafidi u win aluwaasiban turo soka u n̄e, a susio a n̄n s̄ere a go.

Ma aluwaasi wi, u Amaleki wi s̄ere u so u go.

Dafidi u Sɔɔlu ka Yonatam gɔɔ sw̄i

¹⁷ Ma Dafidi u womu geni kua win ḡɔɔ sw̄i s̄ɔ̄ Sɔɔlu ka win bii Yonatam s̄ɔ̄. ¹⁸ M̄eya u maa yiire bu Yudaban bibu womu ge s̄ɔ̄s̄i. Tenda ga t̄mam̄o. Ma ba ge yorua Yasarin tireru s̄ɔ̄. Womu ge wee.

¹⁹ Isireli, wunen yikogiba w̄ɔruma, wunen damgiba kpuna guuru w̄ollɔ̄.

²⁰ I ku de bu labaari ye n̄o Gatio.

I ku de bu ye kp̄ara Asikalonin wuuɔ̄.

Kp̄a Filisiti bango sari ben kurɔ̄bu bu ku ȳēri.

Kp̄a ben w̄ɔndiaba bu ku nuku dobu ko.

²¹ B̄eɛ Giliboan guunu,

Gusunɔ̄ u ku de gura yu n̄e b̄eɛn w̄ollɔ̄.

Gusunɔ̄ u ku de kakoru tu w̄ɔruma b̄eɛn wii kp̄iirɔ̄.

Gusunɔ̄ u ku de b̄eɛn tem mu d̄ia geenu ma.

Dom̄i miya ba tabu durɔ̄bu fune w̄ia.

Miya ba ben t̄erenu kasi kua.

Miya Sɔɔlun t̄erera gum t̄eenibu n̄aru kua.

²² Baa m̄e ba yibereba waam̄o,

baa m̄e ba tabu durɔ̄bun w̄ɔruḡɔru waam̄o,

Yonatam n̄m̄ w̄ira kun dwiiyare ka ten tobu.

Sɔɔlun takobi kun maa kam w̄erire.

²³ Sɔɔlu ka Yonatam ba k̄ianawa

ben w̄aarun t̄ɔru kpuro s̄ɔɔ.

Ba ñ karane baa ka ḡɔɔ s̄ɔɔ.

Ba s̄au tabu s̄ɔ̄ n̄ kere gunɔ̄ bakenu.

Ba gbee sinansu dam kere.

²⁴ B̄eɛ Isirelin t̄ɔn kurɔ̄bu,

Sɔɔlu u ra raa de i beku n̄ɔni sw̄aa bureginu dewe.

Wiya u ra raa de i wuran buranu doke b̄eɛn ȳanu s̄ɔɔ.

I sw̄iyo win s̄ɔ̄.

²⁵ Damgiba w̄ruka tabu gberɔ̄.

Yonatam u kpuna Isirelin guunu w̄ollɔ̄.

²⁶ Yonatam nen k̄inasi,

na nuku sankira bakanu m̄o wunen s̄ɔ̄.

A ra n̄ s̄awa ḡaa bakanu nen n̄ɔni s̄ɔɔ.

Wunen k̄i te a man k̄ia ta t̄ɔn kurɔ̄guru kere.

²⁷ Damgiba wəruka tabu gberɔ.
Tabu yānu nu kam kua.

Ba Dafidi kua sunɔ Yudaɔ

2

¹ Yeniba kpuron biru ye ya koorā wee.
Dafidi u Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, n doo n
Yudan wuu gagu mwa?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, a doo.

Ma u nɛɛ, gen geren miya kon da.

Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, a doo
Heboroniɔ.

² Ma Dafidi u da mi ka win kurɔbu
yiru beni, Akinɔamu Yisireeligi ka Abigali
Nabalin gɔmini. ³ Ma u dera win bwāa be
ba wāa ka wi, be ka ben tɔmbu ba da ba wāa
Heboroniɔ ka yen baru kpaana. ⁴ Yudaba ba
na Dafidin mi, ba nùn gum tāre wirɔ u ka ko
ben sunɔ.

Ma ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, Yabesi Galadigibu
ba Sɔɔlun goru sikua.

⁵ Yera Dafidi u bu sɔmɔbu goria u nɛɛ, i
bu sɔɔwɔ i nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo be bu
domaru kua yèn sɔ ba ben yinni Sɔɔlu gea
kua, ba win goru sikua. ⁶ Tɛ, Yinni Gusunɔ u
be bu durom kuo. Kpa u bu bɔrɔkiniru sɔɔsi.
Nɛn tii kon maa bu durom kua ben ye ba kua
min sɔ. ⁷ N n mɛn na, bu be yɔro dim dim kpa
bu ko tabu durɔ wɔrugɔba domi ben yinni
Sɔɔlu u gu. Adama ba n yɛ ma Yudaba ba man
gum tāre wirɔ n ka ko ben sunɔ.

Ba Isi Boseti kua

Isireliban sunɔ

⁸ Yera Abinɛɛ, Nɛrin bii wi u s̄a Sɔɔlun
tabu kowobun wirugii, u Sɔɔlun bii Isi Boseti
sua u ka da Mahanaimuɔ. ⁹ Miya u nùn kua
Isireliba kpuron sunɔ be ba wāa Galadiɔ ka
Asuriɔ ka Yisireliɔ ka Efaraimun temɔ ka
sere maa Benyamɛn temɔ. ¹⁰ Isi Boseti wi,
u mɔwa wɔ weeru sanam mɛ u bandu di
Isireliba sɔɔ. Adama Dafidiwa Yudaba ba ka
yɔra. ¹¹ Ma u kua ben sunɔ wɔɔ nɔɔba yiru ka
suru nɔɔba tia Heboroniɔ.

Tabu dua Isireliba

ka Yudaban suunu sɔɔ

¹² Abinɛɛ, Nɛrin bii ka Isi Bosetin tabu
kowobu ba yara saa Mahanaimun di ba da
Gabaoniɔ. ¹³ Yera Yoabu Seruyan bii, Dafidin
tabu sunɔ ka win tabu kowobu ba maa da
Gabaoni mi. Ma ba yinna daa burerɔ ka Isi
Bosetin tabu kowo be, ka Abinɛɛ wi. Ma
daa te, ta bu burane. Dafidi ka wigibu ba
wāa guru gee. Ma Isi Bosetigibu ba maa wāa
guru giɔ. ¹⁴ Abinɛɛ u Yoabu sɔɔwa u nɛɛ, a de
wunen aluwaasi beni bu seema bu gabirina
ka negibu bɛsɛn wuswaaɔ, ben baawure ka
win saro. Kpa su wa wi u kere.

Ma Yoabu u nɛɛ, oo, na wuru.

¹⁵ Yera ba seewa ba da ba yinna ben
baawure ka win saro Isi Bosetin bera gia be

ba s̄a Benyamɛn bweseru, tɔmbu wɔkura
yiruwā ba yarima. Dafidin tɔmbu sɔɔ maa,
tɔmbu wɔkura yiru. ¹⁶ Yera aluwaasi be, ba
gabirina. Ben baawure u win yiberɛn wiru
nɛni, ma ba takobi sɔkirina yɛsɔɔ ba wɔruka
sannu sannu ba gbisuka. Yera ba yam mi
yisuru k̄a, takobin gberu.

¹⁷ Yen d̄oma te, taa bi, bu swīa. Ma Dafidin
tɔmbu ba Abinɛɛ ka wigibu kamia. ¹⁸ Dafidin
tabu kowo be sɔɔ, Seruyan bibu itawa ba wāa
mi. Beya Yoabu ka Abisai ka Asaeli. Asaeli
u duka mɔwa wi, nge nɛm taakɔ. ¹⁹ Yera u
d̄oma te Abinɛɛ naa gira, u n̄ wure u nùn deri
baa fiiko. ²⁰ Ma Abinɛɛ u s̄ira u Asaeli bikia u
nɛɛ, Asaeli, wuna mi?

Ma u wisa u nɛɛ, oo, nɛna mi.

²¹ Yera Abinɛɛ u nɛɛ, a man derio n doona, a
ku man swīi. A nɛn aluwaasiban turo mɛeriɔ
a mwa kpa a win yānu wɔra a ka doona.

Adama Asaeli u yina u nùn deri. ²² Abinɛɛ u
kpam nùn sɔɔwa u nɛɛ, a desiro nɛn b̄akun di.
Domi n̄ n n̄un so na go, am̄ona nɛ ka wunen
m̄ɔɔ Yoabu sa ko n mɛerine.

²³ Adama Asaeli u yina u nùn deri. Yera
Abinɛɛ u ka nùn yaasan koru s̄aka nukurɔ ma
ya yara win biruɔ. Ma u woruma yande u gu.
Wi u tunuma mi Asaelin goo te, ta kp̄i, u ra
gina yɔrewa.

²⁴ Ma Yoabu ka Abisai ba Abinɛɛ naa gira.
Ye s̄ɔɔ u duɔ yera ba tura Aman gungurɔ te
ta wāa Giasin deedeeru Gabaonin swaaɔ mi
ḡaanu ku ra kp̄in bera gia. ²⁵ Benyamɛngibu
ba menna ba ka Abinɛɛ yɔra. Ma ba da ba
yɔɔwa guuru garun wolla. ²⁶ Yera Abinɛɛ u
Yoabu soka u nùn sɔɔwa u nɛɛ, saa yer̄a kaa
wunegibu s̄ɔ bu ku maa ben m̄ero bisibu naa
swīi. Kaa de sa n tabu m̄ɔwa sere ka tɛ? A n̄
yɛ ma bin wi goberu, nisina ta koo ma?

²⁷ Yoabu u nùn wisa u nɛɛ, ka Yinni
Gusunɔn w̄aaru, à kun daa yeni gerua, sere
sia burura nɛn t̄amba koo raa tabu yɔra.

²⁸ Ma u k̄aba so. Yera t̄an be kpuro ba tabu
yɔra ba Isireliba deri. ²⁹ Abinɛɛ ka wigibu ba
s̄awa w̄oku giriru Yuudɛnin wɔwaaɔ, ma ba
Yuudeni t̄abura ba Bitoroni bukiana ma ba
tura Mahanaimuɔ. ³⁰ Ma Yoabu u Abinɛɛ deri
u doona. Yera win tii u ḡosirama u win tabu
kowobu menna u gara. Ma u deema Dafidin
t̄on be sɔɔ, tɔmbu yendu tia sariwa ba go, ka
sere maa Asaeli. ³¹ Adama Dafidin t̄ambu ba
Benyamɛeba ka Abinɛn tabu kowobu gabu
gowa tɔmbu gooba wunɔbu ka wata (360).
³² Ma ba da ba Asaelin goru sua ba sikua win
tundon sikir̄o Betelehemuɔ. Yoabu ka win
tɔmbu ba d̄oma te s̄awa w̄oku giriru. Sanam
mɛ ba Heboroni duɔ, yera yam mu n s̄aram̄a.

3

¹ Sɔɔlun yenugibu ba ka Dafidi yiberɛ t̄ɛru
kua n te. Ma Sɔɔlun yɛnu ga dam dwiyyam̄o
ga d̄ɔɔ, adama Dafidiguu ga dam sosim̄owa ga
d̄ɔɔ.

*Dafidin bii be u mara**Heboronio**(I maa mæerio Bandun Gari I, 3:1-4)*

² Saa ye sɔɔ, Dafidi u hibu nɔɔba tia mara Heboronio. Ben gbiikoowa Amɔɔ. Win merowa Akinɔamu, Yisireeligii. ³ Yirusewa Kileabu. Win merowa Abigali, Nabali Kaameligiin gomini. Itasewa Abusalomu. Win merowa Maaka, Talimai Gesuriban sina bokon bii. ⁴ Nnɛsewa Adoniya. Win merowa Haqiti. Nɔɔbusewa Sefatia. Win merowa Abitali. ⁵ Nɔɔba tiasewa maa Yitereamu. Win merowa Egila.

*Abineɛ ka Isi Boseti**ba n̄ nɔɔsine*

⁶ Saa ye tabu wāa Dafidin yenu ka Sɔɔlun yenun baa sɔɔ, Abineɛ u ka Sɔɔluba yɔrawa dim dim. ⁷ Adama sɔɔ teeru Isi Boseti u Abineɛ sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna a ka nen tundo Sɔɔlun kurɔ Risipa, Ayan bii kpuna.

⁸ Ma Isi Bosetin gari yi, yi Abineɛ dua. Ma u nɛɛ, a tamaa na s̄awa nge Yudan wirugii be ba Sɔɔlu seesimɔ? Wee, sere ka tɛ, nena na wunen tundo Sɔɔlun yenugibu ka win bɔrɔba durum kuammɛ. Yen biru na n̄ wure n nun Dafidi n̄omu s̄andia. Yera tɛ a man gerusimɔ kurɔ winin s̄ɔ? ⁹ N n̄ men na, Gusunɔ u man kua ye u k̄i n̄a kun ka Dafidi yɔre kpa n de Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛru yibia te u n̄un kua, ¹⁰ ye u nɛɛ u koo bandu wuna saa Sɔɔlun bweseru di u tu Dafidi wɛ kpa u n s̄aa sunɔ Isireliba ka Yudaban tem kpuro sɔɔ.

¹¹ Saa ye sɔɔ, Isi Boseti kun maa ḡaanu gerua. Domi Abineɛn gari yi, yi n̄un berum mwa.

Abineɛ ka Dafidi ba dora

¹² Yera Abineɛ u Dafidi sɔmɔbu goria Heboronio u nɛɛ, wara u tem mɛ mɔ. Yen s̄ɔ, u be ka man arukawani b̄akuo. Ko na n wāa ka wi, kpa n de Isireliba kpuro bu wura win mi gia.

¹³ Ye sɔmɔ be, ba tura mi, ba Dafidi gari yi saaria. Yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, ya wā, kon ka be n̄un arukawani b̄ake. Adama ḡaa teena na n̄un bikiamɔ. Niya u gina man Mikali, Sɔɔlun bii mwaama su sere waana nɛ ka wi. ¹⁴ Ma Dafidi u Isi Boseti sɔmɔbu goria bu n̄un s̄ɔ bu nɛɛ, bu be n̄un win kurɔ Mikali wɛɛma win dokuru u raa k̄aru ka Filisitiban sen sarusu wunɔbu (100) si ba n̄un bikia. ¹⁵ Yera Isi Boseti u dera ba kurɔ wi mwaama Patieli, Laisin biin min di mi u m̄ore. ¹⁶ Ma Patieli wi, u Mikali sw̄i u sumɔ sere ba ka tura Bahurimuɔ. Ma Abineɛ u n̄un sɔɔwa u nɛɛ, a den ḡosiro. Yera u ḡosira u wura win yenuɔ.

¹⁷ Yen biru Abineɛ u Isireliban guro gurobu menna u bu sɔɔwa u nɛɛ, Dafidiwa i raa k̄i u n s̄aa b̄een sina boko. ¹⁸ Yen s̄ɔ tɛ, i n̄un koowo sunɔ. Domi Yinni Gusunɔ u raa gerua u nɛɛ, saa win b̄ɔɔ Dafidin noman diya

u koo win tɔmbu Isireliba yakia Filisitiban noman di ka sere maa ben yibere be ba tien noman di.

¹⁹⁻²⁰ Ma Abineɛ u da u Benyameɛba be ba s̄aa Sɔɔlun bweseru deema u bu gari yi sɔɔwa. Ma ba tɔmbu yendu gɔsa ba n̄un ȳosiri ba da Dafidin mi. Ye ba tura mi, yera u Dafidi sɔɔwa kpuro ye Isireliba ka Benyameɛba ba ḡɔru doke bu ko. Ma Dafidi u bu t̄ɔɔ baka dim kua. ²¹ Yen biruwa Abineɛ u maa Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, yinni sina boko, kon se n da n Isireliba kpuro menna kpa bu ka nun arukawani b̄ake ba n ka wunen gari samburu m̄ɔ. Kpa a n bandu dii be sɔɔ, a n m̄ɔ ye a k̄i.

Yen biru Dafidi u dera Abineɛ u ḡosira u da win yenuɔ ka b̄ori yendu.

Yoabu u Abineɛ go

²² Saa ye sɔɔ, Dafidin tabu kowobu ba gabu wɔraa da, ma ba dukia baka gurama ba ka wee. N deema Dafidi u dera Abineɛ u ḡosira win yenuɔ ka b̄ori yendu saa Heboronin di. ²³ Sanam mɛ Yoabu ka tabu kowo be, ba tunuma yenuɔ, yera ba bu Abineɛn labaari sɔɔwa. Ba nɛɛ, Abineɛ, Nerin bii, u na Dafidi sina bokon mi. Adama Dafidi u n̄un deri u doona ka b̄ori yendu. ²⁴ Yera Yoabu u da u sina boko deema u nɛɛ, mban sɔna a kua mɛ. Ye Abineɛ u na wunen mi, ma a n̄un deri u doona ka b̄ori yendu? ²⁵ Wunen tii a Abineɛ wi yɛ. A yɛ ma u nawa u ka nun n̄oni w̄ake kpa u ka gia ye a m̄ɔ kpuro.

²⁶ Ye Yoabu u gari yi gerua u kpa, yera u doona Dafidin min di, ma u sɔmɔbu gora ba Abineɛ naa sw̄i, ba n̄un naamwe Siran d̄akɔwɔ. Ma ba dera u ḡosirama. Adama Dafidi u n̄en yiba kpuro yɛ. ²⁷ Saa ye Abineɛ u ḡosirama Heboronio, yera Yoabu u nun soka wuun gb̄ararun kannon bee tiaa, u kua nge u k̄i u n̄un gari asirigii s̄ɔ. Ma u n̄un wobu s̄ɛu s̄aka nukurɔ u go. Nge mɛya u ka m̄aru kosia yɛn s̄ɔ u win wɔnɔ Asaeli go.

²⁸ Yen biruwa Dafidi u ye nua, ma u nɛɛ, nen bandu ta d̄ere Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, nen tii na maa d̄ere, Abineɛ, Nerin biin yem mɛ ba yarin s̄ɔ. ²⁹ Yen s̄ɔ, Gusunɔ u de mu w̄ori Yoabun wirɔ ka sere maa win bweserɔ. Kpa win bweseru sɔɔ, goo u n da n yem w̄imɔ, n̄ kun mɛ u n bara disigiru m̄ɔ, n̄ kun mɛ u n s̄aa yemɔ, n̄ kun mɛ u gbi tabu sɔɔ, n̄ kun mɛ u d̄ianu bia u di.

³⁰ Nge mɛya Yoabu ka win wɔnɔ Abisai ba ka Abineɛ go yɛn s̄ɔ u ben wɔnɔ Asaeli go tabu sɔɔ Gabaoɔniɔ.

³¹ Ma Dafidi u Yoabu ka t̄ɔn be ba wāa mi sɔɔwa u nɛɛ, i b̄een yāa ni i doke mi kasukuo kpa i saakiba dewe nuku sankiranun s̄ɔ, kpa i Abineɛn ḡɔɔ sw̄i.

Ma wi, Dafidin tii, u goo te sw̄i ye ba ka tu d̄ɔɔ bu sike. ³² Ma ba Abineɛn goo te sikua Heboroni mi. Yera wi Dafidi sina boko u

wura kua ka dam siki ten mi. Ma tɔn be ba wāa mi, ba swī. ³³ Win gɔɔ wuri sɔɔ u nɛɛ, Abinɛɛ, mban sōna a gu nge tɔn gowɔ.

³⁴ Ba ñ nun mwe ba noma ka naasu bɔkue.

A wɔruma a gu nge wi tɔn kōsoba so ba go.

Yera tɔmbu kpuro ba kpm wure ba swī.

³⁵ Yen biru ba maa na ba Dafidi nukuru yemiasia ba nɛɛ, u dio. Adama u yina, domi u Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ, Gusunɔ u nùn kua ye u kī, ù n di sɔɔ u sere du.

³⁶ Ma tɔmbu kpuro ba wa ye Dafidi sina boko u kua ma ya bu dore. ³⁷ Dafidin tɔmbu ka Isireliba kpuro gesi, ba gia ma n ñ ka win yɛru ba ka Abinɛɛ, Nɛrin bii go. ³⁸ Ma sina boko u win bwāabu sōwa u nɛɛ, i n yɛ ma tɔn bokowa u gu mi giso Isirelio. ³⁹ Wee, na ñ dam mɔ, baa mɛ ba man gum tāre wirɔ na ka kua sunɔ. Seruyan bibu ba man bɔbunu kere. Yen sɔ, Gusunɔ u tɔn kōso nùn win nuku kōsuru kōsie.

Ba Isi Boseti go

4

¹ Saa ye Sɔɔlun bii Isi Boseti u nua ma Abinɛɛ u gu Heboroni, yera win goma kpuro dwiia. Ma Isireliba kpuro ba nanda.

² Sɔɔlun bii wi, u tabu sinambu yiru mɔ be ba ra tabu kowobu kpare bu ka wɔraa da. Beya Baana ka Rekabu. Be kpuro ba sāawa Rimɔɔ, Beerɔtugin bibu Benyamɛɛn bweseru sɔɔ. ³ Beerɔtu ye, ya wāawa Benyamɛɛn tem sɔɔ. Adama yen tɔmbu ba duki sua ma ba da ba wāa Gitaimuɔ sere ka gison giso. ⁴ N deema Yonata, Sɔɔlun bii turo u bii tɔn durɔ mɔ wi ba mɔ Mefiboseti. Bii wi, u kua yemɔ. Wɔɔ nɔɔbuwa u mɔ sanam mɛ Sɔɔlu ka Yonata ma gu Yisirelio tabu sɔɔ. Ye kurɔ wi u bii wi nɔɔrimɔ u gɔɔ win labaaari nua, yera u bii wi sua u ka doonɔ. Ye u duka mɔ ka sendaru ma u wɔruma u nùn sura. Min diya bii wi, u kua yemɔ.

⁵ Yera sɔɔ teeru Baana ka Rekabu ba da Isi Bosetin dirɔ sɔɔ sɔɔ mi u do u sɔɔ sure. ⁶⁻⁷ Ma ba dua sere dii ten sɔɔwɔ nge ba kī bu dobi sua. Ye ba tura mi u kpī, yera ba nùn woburu saka ba go. Ma ba win wiru bura ba ka doona. Ma ba swaa mwa ye ya dɔɔ Yuudenin wɔwa gia. Yen dɔma te, wōku girira ba sia. ⁸ Yera tɔn be, ba ka Isi Bosetin wii te da Dafidin mi, Heboroni, ba nɛɛ, wunen yibere Sɔɔlu wi u kasu u nun hunde wuna, win bii Isi Bosetin wiru wee. Yinni Gusunɔwa u Sɔɔlu ka win bweseru mɔru kōsie giso wunen sɔ.

⁹⁻¹¹ Dafidi u Rekabu ka Baana wisa u nɛɛ, i ñ yaaye sɔmɔ wi u na u man Sɔɔlun gɔɔ sōwa, ma u tamaa labaaari gea u man nɔɔsiamɔ, adama na dera ba nùn mwa ba go Sikilagis? Na nùn win labaaarin are wɛ. Kaa sere gere tɔn kōsobu be ba tɔnu wi u kun gāanu kue kāsasi ba go win dirɔ mi u kpī? Sere ka Yinni

Gusunɔn wāaru wi u man wɔra saa nani swāaru kpuron di, kon de bu bɛɛ gowa.

¹² Ma u win tabu kowobu sōwa u nɛɛ, bu Rekabu ka Baana mɔɔ bu go. Yera ba ben naasu ka noma bɔɔra, yen biru ba bu bwɛ Heboronin daa burerun bɔkue. Ma ba Isi Bosetin wii te sua ba sikua Abinɛɛn sikiro Heboroni mi.

5

Dafidi u kua

Isireliba ka Yudaban sunɔ

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 11:1-3)

¹ Isireliban bwesenu kpuro nu menna nu na Dafidin mi Heboroni, ba nùn sōwa ba nɛɛ, bese ka wunɛ sa sāawa yem tem. ² Baa yellun di saa ye Sɔɔlu u wāa u sāa besen sunɔ, wuna a ra sun menna a sun kpara su ka tabu da su ka wurama. Yinni Gusunɔ u maa nun sōwa ma wuna kaa ko besen wirugii kpa a bese win tɔmbu kpara.

³ Dafidi u ka ben guro gurobu arukawani bɔkua Yinni Gusunɔn wuswaa Heboroni mi. Yera ba nùn gum tāre wirɔ ba nùn kua be Isireliban sunɔ. ⁴⁻⁵ Dafidi u mɔwa wɔɔ tena saa ye sɔɔ u ban dibu torua. U kua Yudaban sunɔ wɔɔ nɔɔba yiru ka suru nɔɔba tia Heboroni. Ma u maa bandu di Yerusalemu wɔɔ tena ka ita. Yudaba ka Isireliba kpuron suunu sɔɔ u kuawa wɔɔ weeru bandu sɔɔ.

Dafidi u Yerusalemu mwa

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 11:4-9, 14:1-2)

⁶ Sɔɔ teeru Dafidi sina boko u seewa ka win tɔmbu ba da Yerusalemu bu ka Yebusiba tabu wari.

Adama Yebusi be, ba nɛɛ, u ñ kpɛ u du mi. Domi baa wōkoku ka yemɔbu ba koo nùn gira. ⁷ Adama Dafidi u ben kari ye ya wāa wuu gen suunu sɔɔ wari u mwa. N deema yeya ba mɔ Sioni. Yen biru ba ye soka Dafidin wuu.

⁸ Tɔɔ teya Dafidi u gerua u nɛɛ, bɛɛn baawure wi u kī u Yebusiba go, u duo ben nim swaa ye ba gban min di kpa u wōkoku ka yemɔ be, be na tusa mi noma turi. Yen sōna ba ra nɛɛ, wōkoku ka yemɔbu ba ñ duo Yinni Gusunɔn sāa yero.

⁹ Ye Dafidi u kari ye mwa u kpa, yera u sina mi. Ma ba ye soka Dafidin wuu. Yera u gbāaru bana saa win tiin yenun di u ka da sere batuma ye ba mɔ Miloɔ.

¹⁰ Saa ye sɔɔ, Dafidin banda dam sosimɔ ta dɔwa. Domi Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u wāa ka wi.

¹¹ Yera Tirin sunɔ wi ba mɔ Hiram u Dafidi sɔmɔbu goria ka dāa gea ye ba sokumɔ seduru, ka sere maa dāa dākoku ka be ba ra maa kpenu daku. Kpa bu nùn sina kpaaru bania. ¹² Ma Dafidi u tuba ma Gusunɔwa u

win bandun dam siremō. Wiya u maa ban te wolle suamō win tōmbu Isireliban sō.

Dafidin bii be u mara

Yerusalemuō

(I maa mērio Bandun Gari I, 3:5-9; 14:3-7)

¹³ Sanam mē Dafidi u doonama Heboronin di u da u wāa Yerusalemuō, yera u maa kurōbu gabu sua ma ba nūn bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marua. ¹⁴ Bera Samua ka Sobabu ka Natani ka Salomō ¹⁵ ka Yibaa ka Elisua ka Nefēgi ka Yafia ¹⁶ ka Elisama ka Eliada ka Elifeleti.

Dafidi u Filisitiba tabu di

(I maa mērio Bandun Gari I, 14:8-16)

¹⁷ Ye Filisitiba ba nua ba Dafidi gum tāre wirō u kua Isireliban sunō, yera be kpuro ba seewa ba nūn wōrim wee. Ye u nua mē, ma u sara u da kuku yeru garun mi, mi ba ñ nūn wasi. ¹⁸ Saa ye sōōra Filisiti be, ba tunuma ba tēria Refan wōwaa. ¹⁹ Ma Dafidi u Yinni Gusunō bikia u nēē, n doo n Filisiti be wōri? Kaa man bu nōmu bēria?

Ma Yinni Gusunō u nūn wisa u nēē, a doo, kon nun bu nōmu bēria.

²⁰ Ma Dafidi u seewa u da Baali Perasimuō. Miya u Filisiti be go go. Ma u gerua u nēē, Yinni Gusunō u nēn yiberēban wuuru gīa nge mē nim tora ya ra guna gīē.

Yen sōna ba yam mi yīsiru kā Baali Perasimu. ²¹ Yera Filisiti be, ba duki sua ba ben bwārokunu deri mi. Ma Dafidi ka win tōmbu ba nu gura.

²² Amen biru Filisiti be, ba kpm na ba tēria Refan wōwa mi. ²³ Ma Dafidi u Yinni Gusunō bikia u nēē, n doo n bu wōri kpm? Ma Yinni Gusunō u nūn wisa u nēē, oo, adama a ku da sōru sōrum mē. A besiro kpa a da ben biruō, a n wāa dāa ye ba mō miren sōōwō. ²⁴ Sanam mē a naa damu damusu gasu nōomō dāa wōllō, a wasi suo, domi nē, Yinni Gusunōwa na nun gbiiye n ka ben sansani wōri.

²⁵ Dafidi u kua nge mē Yinni Gusunō u nūn sōōwa. U da u Filisiti be go go saa Geban di u ka da Gesēē.

6

Dafidi u Yinni Gusunōn

woodan kpakororu suam da

(I maa mērio Bandun Gari I, 13:4-14)

¹ Dafidi u kpm Isireliban tabu durōbu kpuro soka u menna ba kua tōmbu nōōbun suba tēna (30.000). ² Yera Dafidi u seewa ka win tōn be kpuro ba da Balāo Yudan temō bu ka Gusunōn woodan kpakororu tama. Gusunō wōllu ka tem Yinnin yīsira ba ra ka tu soku, wi, wi u ra sine ten wōllō, wōllun kōsobun weenasibun suunu sōō. ³ Ma ba tu sua ba doke naa kēkē kpa gaa sōō ba ka doona Abinadabun yēnun di ge ga wāa

gunguru wōllō. Usa ka Akiyo, Abinadabun bibu, bera ba naa kēkē ye kpare. ⁴ Usa u wāa yen yēsaa, ma Akiyo u ye gbiiye ba ka dōō. ⁵ Ma Dafidi ka Isireliba kpuro ba bu swīi ba mōrokunu soomō, ka gōōgenu ka bara kpānu ka seketirēnu ka yankokonu. Ma ba womusu mō ba yaamō ka ben dam kpuro, ba ka Gusunō sāmō. ⁶ Saa ye sōō ba tura Nakonin doo soo yerō, yera nēē yi, yi sokura. Ma kpakoro te, ta sikirama, ma Usa u tu gaba. ⁷ Mii mii Yinni Gusunō u ka nūn mōru kua. Ma u dera u wōruma kpakoro ten bōkuō u gu, yēn sō u tu baba.

⁸ Dafidi u maru kua too yēn sō Yinni Gusunō u ka Usa sēyasia mē. Ma u yam mi yīsiru kā Usan goō yeru. Tera ba ka mu sokumō sere ka gisōn gisō. ⁹ Ma Dafidi u Yinni Gusunō nasia dōma te. Yera n dera u ka nēē, amōna u koo ko u ka Yinni Gusunōn woodan kpakoro te turi win yēnuu.

¹⁰ Ma u gōru doke u ku gina ka tu da win wuuō. Ma u dera ba ka tu da Obēdi Edōmu Gatigiin yēnuu. ¹¹ Ma ta kua mi suru ita. Ma Yinni Gusunō u durō wi ka win yēnugibu domaru kua.

Ba ka kpakoro te na

Yerusalemuō

(I maa mērio Bandun Gari I, 15:25-16:3)

¹² Yen biru ba Dafidi sōōwa ma Yinni Gusunō u Obēdi Edōmu ka win ye u mō kpuro domaru kua woodan kpakoro ten sō. Saa yera Dafidi u da u kpakoro te suama u ka na win wuuō ka nuku doo bakabu. ¹³ Tōn be ba kpakoro te sōōwa mi, ye ba kua naa dabusanu nōōba tia, yera Dafidi u dera ba naa kineru ka naa kpembu ge ga gea sāa go ba ka yākuru kua. ¹⁴ Ma u seewa u yaberu pota u yāku kowon sāa yānu ganu pōra sēke ma u yaamō basi ka win dam kpuro Yinni Gusunōn wuswaaō. ¹⁵ Wi ka Isireliba kpuro ba Yinni Gusunōn woodan kpakoro te suama ba wee ba kuuki mō ka nuku dobu ma ba kōbi soomō.

¹⁶ Ye kpakoro te, ta duō Dafidin wuuō, ma Mikali, Sōōlun bii tōn kurō u mērima saa fēnentin di u wa wee, Dafidi u yōōkumō u yaamō kpakoro ten wuswaaō. Yera u nūn gema. ¹⁷ Ye ba ka kpakoro te tunuma, yera ba tu doke ten ayērō kuu bekurugiru sōō te Dafidi u kua ten sō. Ma Dafidi u Yinni Gusunō yāku dōō mwāaruginu kua ka maa siarabun yākunu. ¹⁸ Ye u yāku ni kua u kpa, yera u win tōmbu Isireliba domaru kua ka Gusunō wōllu ka tem Yinnin yīsiru. ¹⁹ Ma u be kpuro dīanu bonu kua tōn kurōbu ka tōn durōbu. U ben baawure pēē ka yaa wōōra wēē ka sere maa kira te ba kua ka resēm gbeba. Ma ben baawure u gōsira u da win yēnuu.

²⁰ Dafidi u maa seewa u da u ka win yēnugibu tōbiri. Yera Mikali, Sōōlun bii tōn kurō u yarima u Dafidi sennō na. Ma u nēē,

anna a girima wa giso ye Isireliban sina boko u ka tii kawa, u tii kakia nge tɔn diro win bwāabun yoo tɔn kurɔbun wuswaaɔ.

²¹ Yera Dafidi u Mikali sɔɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ wi u wunɛn tundo ka win yɛnugibu kpuro deri, ma u man gɔsa n ka ko win tumbu Isireliban kparo, wiya na yaawa na bɛɛrɛ wɛ. ²² Kon maa wure n de bu man gem win sɔ n mɛ kere, kpa n tii kawa. Nge mɛya ko na n bɛɛrɛ mɔ baa ka yoo tɔn kurɔ ben wuswaaɔ.

²³ N deema Mikali, Sɔɔlun bii tɔn kurɔ wi, u n bii marure sere u ka gu.

7

Nɔɔ mwɛɛ

*te Yinni Gusunɔ u Dafidi kua
(I maa mɛɛriɔ Bandun Gari I, 17:1-15)*

¹ Ye Yinni Gusunɔ u sina boko Dafidi wɔra win yiberɛ be ba nɔn sikerɛnɛn nɔman di, u dera u wāa bari yɛndu sɔɔ u sɔ win yɛnuɔ. ² Yera sina boko wi, u Gusunɔn sɔmɔ Natani sɔɔwa u nɛɛ, n wee na wāa diru sɔɔ te ba kua ka dāa gea ye ba mɔ seduru. Adama Gusunɔn woodan kpakororu wee ta wāa kuu bekuruɣiru sɔɔ. Amɔna a wa.

³ Ma Natani u nɔn wisa u nɛɛ, a doo a ko nge mɛ a gɔru doke kpuro. Domi Yinni Gusunɔ u wāa ka wunɛ.

⁴ Ye n kua wɔkuru, yera Yinni Gusunɔ u Natani sɔɔwa kāsiru sɔɔ u nɛɛ, ⁵ a doo a nɛn sɔm kowo Dafidi sɔ a nɛɛ, nɛ Yinni Gusunɔ na nɔn sɔɔmɔ, n n mɔ wiya u koo man diru bania mi na kon wāa. ⁶ Domi na n sinare diru garu sɔɔ saa min di na ka Isireliba yarama Egibitin di sere n ka kua giso. Adama na ra n wāawa kuu bekuruɣiru sɔɔ. ⁷ Baama mi sa da nɛ ka Isireliba gɔbaburɔ, na ra ben gabu gɔsiwa ba n ka be ba tie kpare. Adama na n ben goo taare wɛrɛ n nɛɛ, mban sɔna u n man diru banie ka dāa ye ba mɔ seduru.

⁸ Yen sɔ, a doo a Dafidi nɛn sɔm kowo sɔ a nɛɛ, nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, nɛna na yeni gerumɔ. Yāa kparabun diya na nɔn wunama u n ka sāa nɛn tumbu Isireliban kparo. ⁹ Na wāa ka wi baama kpuro mi u da. Mɛya na maa nɔn win yiberɛba dera. Ma na dera u yīsiru yara nge tɔn boko dunia sɔɔ. ¹⁰ Na Isireliba ayeru kua na bu sinasia ba n ka wāa mi ka bəri yɛndu, kpa tɔn kɔsobu bu ku ra maa se bu bu nani sɔ nge mɛ ba bu kua yellu, ¹¹ kparobun waati sɔɔ. Na nɔn wɔra win yiberɛba kpuron nɔmun di ma na nɔn wɛrabu wɛ. Nɛ Yinni Gusunɔwa na nɔn sɔɔmɔ, kon nɔn ko bwese bakarun nuuru. ¹² Win saa yà n tura u gu ba nɔn sika win baababan sikirɔ, kon win bii turo wuna u bandu di. Kpa n win ban ten dam sire. ¹³ Wiya u koo man diru bania u ka nɛn yīsiru bɛrɛ wɛ, kpa n win sina gɔna swii sere ka baadommaɔ. ¹⁴ Na kon sāa win tundo, kpa u

n maa sāa nɛn bii. U n toraru garu kua, tamba kon de bu nɔn so bu sɛɛyasia. ¹⁵ Adama na n nɔn nɛn durom wunarimɔ nge mɛ na mu Sɔɔlu wunari wi na yina ma na wi, Dafidi gɔsa. ¹⁶ Win bweseru ta n gbimɔ. Win bandu ta ko n maa wāawa win bibun bweseru sɔɔ, kpa n ten dam sire sere ka baadommaɔ.

¹⁷ Ye Natani u gari yi kpuro nua u kpa, yera u seewa u da u Dafidi sɔɔwa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔsi kpuro kāsɛ te sɔɔ.

*Dafidi u Gusunɔ siaramɔ
(I maa mɛɛriɔ Bandun Gari I, 17:16-27)*

¹⁸ Ma Dafidi u seewa u da Yinni Gusunɔn sāa yerɔ u gerua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, na yɛ ma na n sāa gāanu. Nɛn bwesera kun maa gāanu tura. Ka mɛ, a man kua sunɔ Yerusalemu mini. ¹⁹ Adama a ye garisi gāa piiminu wunɛn mi. Domi a kɔm gerumɔ nge mɛ nɛn bweseru ta ko n sāa sia. Ma a man ye sɔmɔ, nɛ wi na sāa tɔn diro. ²⁰ Yinni, mba kon maa nun sɔ. Domi a man yɛ kɔ. ²¹ Wunɛn gari ka maa wunɛn gɔrun kirun saabuwa a ka man gāa baka nini kpuro kua. Ma a man nu sɔsi. ²² Gāanu kpuro ye sa nua a kua, geema, ya sɔsɔsimɔ ma a kpā. Goo sari wi u sāa nge wunɛ. Wunɛ turowa a sāa Gusunɔ. ²³ Bweseru garu maa sari nge bɛsɛ Isireliba te ta koo nɛɛ, ten bɔu u tu yakiamu yorun di ma u tu yīsiru kà ta n ka sāa wigiru. Ka geema gāa bakana a sun kua. A maa gāa maamaakiginu kua wunɛn tem sɔ bɛsɛn wuswaaɔ ye a ka sun yakiamu Egibitiginu min di, ka bwesenu ganun nɔman di, ka ben bɔnun suunu sɔɔn di, kpa sa n ka sāa wunɛgibu ²⁴ mam mam sere ka baadommaɔ. Ma wunɛ Gusunɔ a kua bɛsɛn Yinni. ²⁵ N n mɛn na, Yinni, gari yi a gerua nɛ ka nɛn bweserun sɔ, a de yi kooru sere ka baadommaɔ. ²⁶ A de wunɛn yīsiru tu wolle suara sere ka baadommaɔ kpa bu nɛɛ, wunɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa a sāa Isireliban Yinni. Kpa a de nɛn bwese kɛra ya n bandu dii wunɛn wuswaaɔ. ²⁷ Domi wunɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, wunɛ wi a maa sāa Isireliban Yinni, wuna a man sɔɔwa a nɛɛ, kaa de nɛn bibun bweseru tu bandu di nɛn biru. Yen sɔna na ka kàka na kana teni mɔ. ²⁸ Yinni Gusunɔ, wuna a sāa Gusunɔ. Wunɛn gari yi a gerua yi ra koorewa. Wuna a maa man durom menɛ nɔɔ mwɛɛru kua. ²⁹ N n mɛn na, a nɛn bweseru domaru kuo kpa ta n bandu dii sere ka baadommaɔ wunɛn wuswaaɔ. Domi wuna a gerua mɛ. Kpa a maa de doma te, ta n bu wāasi sere ka baadommaɔ.

8

Dafidin tabu kowobu

*ba nasara wa
(I maa mɛɛriɔ Bandun Gari I, 18:1-13)*

¹ Yeniban biru ye ya kooru wee. Dafidi u ka Filisitiba tabu kua u kamia u bu sekuru doke.

Ma u bu taare u kua ben yinni. ²Yen biru u maa Məabuba wəri u kamia. Be u mwεεra u bu kpī kpīwa sīa ita. Ma u sīa yirun tumbu go, ma u tiagibu deri. Nge meya Dafidi u ka Məabuba mwa u taare u bu wōo gobi sure. ³U maa Hadadesεε Rehəbun bii kamia, wi u sīa Soban sina boko Sirin temə. Sanam me sōo, Hadadesεε wi, u dōowa u daa te ba mō Efaratin tem mwa. ⁴Yera Dafidi u durə win maasəbu tumbu nərəbu ka nata ka wunəbu (1.700) mwa ka maa naanaakobu nərəbun suba yendu (20.000). Ma u tii dumi wunəbu (100) yiya ben dumi sōo, ma u yi yi tien naa sīinu hōara. ⁵Yen biruwa Sirigibu ba na saa Damasin di bu ka Hadadesεε Soban sunə wi somi. Ma Dafidi u ben tumbu nərəbun suba yenda yiru (22.000) go. ⁶Yera u win tabu kowobu yi yi Siri mi. Ma Sirigii be, ba kua wigibu, u bu taare u wōo gobi sure. Mi Dafidi u gesi dua kpuro, Yinni Gusunə u ra nūn nasara wēwa. ⁷Yera Dafidi u Hadadesεen tere wuraginu suama u ka na Yerusalemu. ⁸Ma u maa sii gannu wa too u gura saa Hadadesεen wuu maro sinin min di, Betasi ka Berotai.

⁹Ye Toi, Hamatin sina boko u nua ma Dafidi u Hadadesεen tabu kowobu kpuro kamia, ¹⁰yera u win bii Yoramu gəra Dafidin mi, u ka nūn təbiru kpa u nūn siara yən sō u Hadadesεε tabu wəri u kamia. Domi Toi ka Hadadesεε ba ra tabu wərinewa. Ma Yoramu u seewa u dendi yāa ni ba kua ka sii geesu ka wura ka sii gandu sua u ka Dafidi naawa. ¹¹⁻¹²Ma Dafidi u ye kpuro mwa u Yinni Gusunə yiya nge me u ra nūn sii geesu ka wura yiye ye u gura saa Sirigibu ka Məabuba ka Aməniba ka Filisitiba ka Amalekiban min di, ka sere maa ye u wa Hadadesεε Rehəbun biin min di.

¹³Sanam me Dafidi u ka Sirigibu tabu kua u wee, yera u Edəmuba wəri wəwa ye ya wāa nim wəku bəruuguun sōo yēsən nəm dwaru gia. Ma u yīsiru yara, u ben tumbu nərəbun suba yendu yiru sari (18.000) go. ¹⁴Yera u tabu kowobu yi yi Edamun tem kpuro sōo. Edəmuba ba kua wigibu, ba ka win woodaba samburu mō. Mi Dafidi u gesi dua kpuro Gusunə u ra nūn nasara wēwa.

Dafidin sām kowobun yīsa

(I maa mεerio Bandun Giri I, 18:14-17)

¹⁵U bandu dii Isireliba kpuro sōo u be kpuro siriammε nge me n weene. ¹⁶Saa ye sōo, Yoabu Seruyan biiwa u sāa win tabu sunə. Yosafati, Ahiludun biiwa maa sāa win tire bero. ¹⁷Sadaku, Akitubun bii ka Akimeleki, Abiataan bii, beya ba sāa yaku kowobu. Serayawa maa sāa win tire yoro. ¹⁸Benaya, Yehoyadan bii u sāawa Dafidin kəsobun wirugii. Kōso beya Keretiba ka Peletiba. Beya ba ra tən kəsobu go, kpa bu

win gəra da. Win tiin biba ba maa sāa win tem sina asakpəbu.

Dafidi ka Mεfiboseti

9

¹Sōo teeru Dafidi u bikia u nεε, Səulun bweseru sōo, goo u n maa tie, kpa n wa n yēro durom kua Yonatam sō?

²N deema səm kowo goo u wāa Səulun yenuə wi ba sokumə Siba. Ma Dafidi u nūn sokusia. Ye u na, ma u nūn bikia u nεε, wuna ba sokumə Siba?

Ma u wura u nεε, oo, nena mi, yinni.

³Ma Dafidi u nεε, goo sari wi u sāa Səulun bweseru kpa n wa n yēro durom kua nge me na Yinni Gusunə nōo mwεεru kua?

Ma Siba u nūn wisa u nεε, Yonatam u bii goo mō mi, wi u sāa yemə.

⁴Sina boko u bikia u nεε, mana u sere wāa.

Ma Siba u nεε, u wāawa Makiri, Amielin biin yenua Lodebaa.

⁵Ma Dafidi u gəra Lodebaa mi, bu nūn kasuma. ⁶Yera ba ka Mεfiboseti, Yonatam bii, Səulun debubu ge na Dafidin mi. Ma u kpuna Dafidin wuswaaə u nūn bεεre wē.

Dafidi u nūn soka u nεε, Mεfiboseti.

Ma u wura u nεε, ne wee, yinni.

⁷Dafidi u nūn sōowa u nεε, a ku nanda. Duroma kon nun kua ka gem wunen baaba Yonatam sō. Kon nun wunen debu Səulun tem kpuro wesia. Yen biru a n da ka man di saa baayere nen dii yero.

⁸Ma u maa kpuna u Dafidi bεεre wē. U nεε, yinni, mba na sāa a ka nen laakari mō mεsum, ne wi na sāa nge bōo goru mini.

⁹Yera sina boko u Siba Səulun səm kowo soka u nūn sōowa u nεε, gāa ni nu raa sāa Səulu wunen yinniginu kpuro, ka ye ya sāa win yenun baayere gesi, na ye win debubu Mεfiboseti wē. ¹⁰Tē wunε ka wunen bibu ka wunen səm kowobu, bεε kpurowa i ko i nūn wukua, kpa u ka dīanu wi, u da u wāa. Adama Mεfiboseti wi, u ko n da ka man diwa baadomma nen dii yero.

N deema Siba wi, bii tən durəbu wəkura nəbuwa u mō. Win səm kowobu maa tən u yendu. ¹¹Ma u sina boko wisa u nεε, yinni, ye a man sōowa kpuro, yera kon ko. Ma Mεfiboseti u ra n daamə u n dimə Dafidin dii yero, nge win bibun turo.

¹²Mεfiboseti wi, u bii piibu gagu mō ge ba mō Milka. Ma tən be ba wāa Siban yenuə kpuro ba kua Mεfibosetin səm kowobu. ¹³Mεfiboseti, yemə wi, u da u wāa Yerusalemuə kpa u wa u n da ka dim de sina bokon dii yero baadomma.

10

Ba Dafidigibu sekuru doke

(I maa mεerio Bandun Giri I, 19:1-5)

¹ Yeniba kpuron biru, Amõniban suno u kpuna u gu, ma win bii Hanuni u gona kãsire kua. ² Yera Dafidi u nee, kon Hanuni durom kuawa nge me win tundo Nakasi u raa man kua. Ma u win bwãabu gora bu da bu ka nùn nukuru yemiasia win tundon gõn sã. Ye bwãa be, ba tura mi, ³ yera Hanunin sina asakpabu ba nùn sãwa ba nee, a tamaa Dafidin bwãa be, ba nawa bu ka wunen tundo beere wê? A ñ yê ba nawa bu ka besen wuun saria gia, kpa bu gu wõrima bu mwa?

⁴ Yera Hanuni u Dafidin bwãa be mwëera, u ben tobunu kona beri berika u sukum deri. Ma u ben yabenu batira ben taanun deedeerun di. Yen biru u bu gira ba doona. ⁵ Yera gaba da ba ye Dafidi sãwa. Ma u tumbu seeya bu na bu bu sennõ ko kpa bu bu sõ bu gina sino Yerikoõ sere ben tobunu nù n kpia. Domi ba wãawa seku bakaru sã.

*Dafidi u Sirigibu ka Amõniba kamia
(I maa mærio Bandun Giri I, 19:6-19)*

⁶ Ye Amõniba ba wa ma Dafidin wëra woo dua ben sã, yera ba tabu durabu nãrõbun suba yendu (20.000) kana Sirigibun min di. Tabu kowo ben wusa, Bëti Rehõbu ka Soba. Ma ba tumbu nãrõbu (1.000) wa Maakan sina bokon min di. Sobagibun min di maa tumbu nãrõbun suba wækura yiru (12.000). ⁷ Ye Dafidi u nua mæsum, yera u bu Yoabu ka win tabu durabu sure ba bu wõri. ⁸ Ma Amõni be, ba yara ba ben tabu sia kpi ben wuun gbãrarun kãnnõw. Adama Sirigii be ba na Soba ka Bëti Rehõbun di, ka Tobugibu ka Maakagibu, ba da ba wãawa nenem yakasõ. ⁹ Ye Yoabu u wa ma ba koo bu wõrimawa biru ka wuswaan di, yera u tabu yërobu gõsa Isireliba sã, bu ka da bu Sirigibu wõri. ¹⁰ Be ba maa tie u nee win wãnõ Abisai u bu kparo, bu ka da bu Amõniba wõri. ¹¹ U win wãnõ wi sãwa u nee, Sirigibu bã n man dam kera, a na a man somi. Amõniba bã n maa nun dam kera kon na n nun somi. ¹² A de a n wõrugõru mõ, kpa su sanna ka hania besen tumbu ka wuu si Yinni Gusunõ u sun wën sõ, kpa win tii u sun kua nge me u ki.

¹³ Yoabu ka win tabu kowobu ba seewa ba da bu ka Sirigii be wõri, ma Sirigii be, ba duki yakikira. ¹⁴ Ye Amõniba ba wa ma Sirigibu ba duki yakikira, yera ben tii ba maa yakikira Abisain wuswaan di, ba wõri wuu. Yen biru Yoabu u gõsira u wura Yerusalemõ.

¹⁵ Ye Sirigii be, ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba wure ba maa ben tabu kowobu menna. ¹⁶ Ma Hadadesee u gora bu Sirigii be ba wã daa te ba mõ Efaratin guruõ sokuma. Yera ba menna ba na Helamus. Sobaki Hadadeseen tabu sunõwa u bu kpare. ¹⁷ Yera ba Dafidi ye sãwa. Ma u Isireliba menna, ba Yuudeni tãbura ba na Helamus. Saa ye sãra Sirigibu ba sãru kua ba Isireliba wõri ba ka bu tabu kua. ¹⁸ Adama ba bu

kpana ba duki sua. Ma Isireliba ba ben tumbu nata ka wunõbu (700) go be ba tabu kekeba kpare sã, ka maasõbu nãrõbun suba weeru (40.000). Ma ba ben tabu sunõ Sobaki mæra kua. Miya u gu.

¹⁹ Sinam be ba raa Hadadesee sãamõ mi, ba wa ma Isireliba ba nùn kamia. Yera ba ka Isireli be dora ma ba Dafidi sãwa. Saa yen dõma ten di, Sirigibu ba ñ maa wure bu Amõniba somiru da.

Dafidi ka Bati Seba

11

¹ Wõõ kpõn saa yè sã sinambu ba ra tabu yari, yera Dafidi u win bwãabu ka win tabu sunõ Yoabu ka sere maa Isireliba kpuro gora bu da bu Amõniba go. Kpa bu wuu ge ba mõ Raba mwa. Adama win tii u ñ de. U sõ yenuõ Yerusalemõ.

² Yera yoka gaa u seewa saa win kitarun di u bõsu win sina dii tæra wõllõ. Min diya u kurõ goõ wa u woburumõ. Kurõ wi, kurõ burõn tiwa. ³ Yera u gora bu kurõ win asansi bikia. Ba nùn sãwa ba nee, wiya ba mõ Bati Seba, Eliamun bii. U sãawa Uri Hetin kurõ. ⁴ Ma Dafidi u sãmõbu gora bu nùn sokuma. Ye u na, ma u ka nùn menna. Yen biru kurõ wi, u deerasiabun wororu kua, ma u wura win yenuõ.

⁵ Ye u deema wee, n kua gura, ma u Dafidi goria bu nùn sã wee, u gura mõ.

⁶ Yera Dafidi u gora Yoabun mi, u de Uri Heti wi, u na.

Ma Yoabu u dera Uri u da Dafidin mi saa tabu gberun di. ⁷ Ye u tura, yera Dafidi u nùn bikia u nee, Yoabu u bwãa do? Win tumbu kpuro ba alafia mõ? Anna maa tabu gia sãa. ⁸ Yen biru u maa nùn sãwa u nee, u doo win yenuõ kpa u win kõri tea u wëra.

Yera Uri u seewa u yara sina kpaarun di. Ma Dafidi u nùn kënu mõrisia yenuõ. ⁹ Adama Uri kun de win yenuõ. U da u kpunawa sina kpaad ten kãnnõwõ ka sunõn kirukuba sannu. ¹⁰ Ye ba Dafidi sãwa ma Uri kun de yenuõ, yera Dafidi u nùn bikia u nee, n ñ gbaburun diya a wee ro? Mba n kua a ñ ka de wunen yenuõ.

¹¹ Ma Uri u Dafidi sãwa u nee, Gusunõn woodan kpakororu ka Isireliba ka Yudaba ba wãa kunu sã tabu gberõ, ka sere nen yinni Yoabu. Yera kon da nen yenuõ n di kpa n nõ kpa n ka nen kurõ menna? Sere ka wunen wãaru, na ñ kpë n yen bweseru ko.

¹² Ma Dafidi u nùn sãwa u nee, ñ n men na, a kpam kpunõ mini gisõ kpa a doona sia. Ma Uri u sina Yerusalemõ dõma te. ¹³ Yera Dafidi u nùn dim soka u dera u di u nãra sere tam mu nùn go.

Adama ye n kua wõkuru u kpam yara u da u kpuna ka sunõn kirukuba. U ñ de win yenuõ.

¹⁴Sisiru bururu yera Dafidi u Yoabu tireru yorua u Uri wē u ka da. ¹⁵Ye u yorua tire te sōo wee. U nēē, bu ka Uri doo mi tabu sum kpa bu yarina bu nūn deri, yibereba bu nūn sere bu go.

Urin gōo

¹⁶Saa yē sōo Yoabu u tire te gara u kpa, yera u Uri sure mi u yē yibereban tabu durō damgiba wāa. Domi wiya u wuu gen saria yē ba ka gu tarusi. ¹⁷Yera wuu gen tabu durō be, ba yarima ba tabu wōrina ka Yoabu, ma Dafidin tōmbu sōo dabira wōruka. Mi sōora Uri Heti wi, u gu. ¹⁸Ma Yoabu u sōmō wuna u ka nūn gōri Dafidin mi, u nūn taa bin labaari kpurō sō. ¹⁹Yera u sōmō wi sōowa u nēē, à n sīna boko taa bin baaru kpurō saaria a kpa, ²⁰ma a wa u mōru besira sere u nun sōowa u nēē, wara raa nēē, i wuu ge susi i gu tabu wōri. I n̄ yē ma gbāraru wōllun diya ba ra sēnu tweemē? ²¹Wara u Abimēlēki, Gedeonin bii go. I n̄ yaaye ma tōn kurōwa u nūn nēērun bia kara gbāraru wōllun di ma u gu Tebesiō? N n men na, mban sōna i gbāra te susi. U n gerua mē, u kpa, saa yera kaa nūn sō win bōo Uri, Heti wi, u maa gu.

²²Sōmō wi, u seewa u doona. Ye u tura Dafidin mi, u nūn ye kpurō saaria ye Yoabu u nūn sōowa u gere. ²³U nēē, ka gem, tōn be, ba sun dam kere. Ba raa yarima ba sun deema yakasō, ma sa bu gira sa ka da sere ben gbāra kōnōwō. ²⁴Yera ben tēn towobu ba wunēn bwāabu tweema saa gbāra ten wōllun di. Sina boko, miya wunēn bwāabun dabira gu. Mi sōora Uri Heti win tii u gu.

²⁵Ma Dafidi u sōmō wi sōowa u nēē, à n wura, a Yoabu sō u ku de yeniba yu win nuki sanku. Domi tabu sōo, takobi yā kun gee go, ya koo giō go. N n men na, u hania koowo u tōn be wōri u wuu ge mwa. Wunēn tii à n tura, a nūn dam kēēyo.

²⁶Ye Urin kurō wi, u nua ma win durō u gu yera u win gōo swī. ²⁷Saa ye yen baa ya doona, ma Dafidi u sōmō gōra ba ka kurō wi na win yenuō u nūn sua kurō, ma u nūn bii tōn durō marua. Adama ye Dafidi u kua mi, ya n̄ Yinni Gusunō dore.

Natani

u Dafidi nūn win taare sōosi

12

¹Yen biru Yinni Gusunō u Natani gōra Dafidin mi. Ye u tura, ma u nūn sōowa u nēē, tōmbu yiru gaba ba wāa wuu teu sōo. Turo sāa gobigii. Turo maa sāa sāaro. ²Ben wi u sāa gobigii mi, u yānuu ka ketēba mō dabi dabinu. ³Adama sāaro wi, u n̄ gāanu ganu mō ma n kun mō yāa niu piibu gagu ge u dwa. U gu nōorimō ma ga kpēamō ka win bibu sannu. Dīa ni durō wi, u ra di, niya u ra yāa buu ge wē. Kaa te u ra ka nim nō, tera u ra maa ka gu nim kē. Kpa ga n̄ kpī win

tororu wōllō. U yāa buu ge mēerawa nge win bii wōndia. ⁴Sōo teeru gobigii wi, u sōo wa. Ye u kī u nūn yaare ko, yera u n̄ wa win sabe dabi te sōo, ye u koo wuna u go sere sāaro win yāa buu teu ge. Gera u mwa u ka win sōo yaare kua.

⁵⁻⁶Ye Dafidi u gari yi nua u kpa, yera win mōru seewa gem gem ye durō wi, u kua min sō. Ma u Natani sōowa u nēē, sere ka Yinni Gusunōn wāaru, n weenēwa durō wi, u yāa buu gen saka nne kōsia kpa bu durō win tii go. Domi u n̄ sāaro win wōnwōndu kue.

⁷Ma Natani u Dafidi sōowa u nēē, wuna a sāa nge durō wi. Tē wee ye Gusunō Isireliban Yinni u gerua. U nēē, u nun bandun gum tāre a ka kua Isireliban sunō. Ma u nun wōra Sōolun nōman di. ⁸Yen biru u nun wunēn yinni Sōolun yenu wē ka win kurōbu ka sere maa Isireliba ka Yudaban bweseru. U kun yē ma yeni ya tura u n daa nun sosie. ⁹N n mēn na, mban sōna a win gari atafiru kua a ka kua ye n sāa kōsa win nani sōo. A dera Amōniba ba Uri Heti wi go ka takobi, ma a win kurō sua a tii koosi. ¹⁰Yen sō, tabu kun maa kpemō wunēn yenuō, domi a nūn gema ma a Uri Hetin kurō wōra a kua wunēgii. ¹¹U kpan nūn sōmō ma u koo de kōsa gaa yu se wunēn bweseru sōon di yu nun deema. Yera u koo de wunēn bweserun gōo u wunēn kurōbu sua u ka kpuna wunēn wuswaaō sōo sōo gbāara. ¹²Wunē a raa ka Urin kurō kpunawa gbēnum, adama u koo de yēro wi, u ka wunēgibu kpuna Isireliba kpuron wuswaaō sōo sōo.

¹³Ma Dafidi u Natani sōowa u nēē, nēn tora te, ta kpā te na Yinni Gusunō kua.

Natani u nūn wisa u nēē, Yinni Gusunō u maa nun wunēn durum suuru kua. A n̄ maa gbimō. ¹⁴Adama ye a kua mi, ya dera Yinni Gusunōn yibereba ba win yīsiru gari kam gerusi. Yen sō, u koo de bii wi kurō wi, u ka nun mara mi, u gbi. ¹⁵Ye Natani u gari yi gerua u kpa, u gōsira u da win yenuo.

Dafidin biin gōo

Yen biru Yinni Gusunō u dera bii wi Dafidi u ka Urin kurō Bati Seba mara u bara gem gem. ¹⁶Yera Dafidi u Gusunō kanaru wōri u nōo bōkua bii win sō. Ma u dua dirō u kpuna temō wōku giriru. ¹⁷Yen bwāabun guro gurobu ba nūn suuru kana u ka se tem sōon di, adama u yina. Meya u maa yina u gāanu di. ¹⁸Ye n kua sōo nōoba yiruse, yera bii wi, u gu. Ma Dafidin bwāa be, ba berum bara bu nūn sō. Domi ba nēē, u n̄ sun swaa daki nuku sankiranun sō sanam mē bii wi, u barō. Amōna sa ko koosina tē su ka nūn bii win gōo sō kpa sa kun ka win nuki tanka sa sosi. ¹⁹Sanam mē Dafidi u wa win bwāabu ba gunnu gunnu gari mō, u gla ma bii wi, u guwa. Ma u bu bikia u nēē, bii wi, u guwa?

Ba nūn wisa ba nēē, oo, u gu.

²⁰ Saa yera Dafidi u seewa tem di u da u wobura u win yānu kōsa, ma u tii turare yēka u da Yinni Gusunon sāa yerō u nūn sāwa. Yen biru u gōsirama yenua u dīanu bikia. Ma ba nūn wē u di. ²¹ Ma win bwāabu ba nūn bikia ba nēe, yinni, mba wunen kookoo sin tubusianu. Domi sanam me bii wi, u wasi, a nōō bōkua ma a swī. Adama tē ye u gu, ma a seewa a di.

²² U bu wisa u nēe, saa ye bii wi, u wasi, na nōō bōkua na swī, domi na n yē Yinni Gusunō ù n koo nēn wōnwōndu wa kpa u bii wi bekia. ²³ Adama tē u gu. Mban sōna ko na n maa nōō bōkua. Kon kpī n nūn seeya garin di? Nēna kon da n nūn deema mi u wāa. N n maa wi, u koo wurama nēn mi.

Salomōn marubu

²⁴ Yen biru Dafidi u da u win kurō Bati Seba nukuru yemiasia, ma u ka nūn mēna. Kurō wī, u gura sua u mara bii tōn durō. Ma Dafidi u nūn yīsiru kā Salomō. Yinni Gusunō u bii wi kīa gem gem. ²⁵ Ma u win sōmō Natani gōra u maa nūn yīsiru garu kē te ba mō Yedidia. Yen tubusiana, wī Yinni Gusunō u kī.

Dafidi u Raba mwa

(I maa mēerio Bandun Gari I, 20:1-3)

²⁶ Saa ye sōōra Yoabu u Amōniban wuu ge ba mō Raba wōri u gen wōō bera mwa mi ben sina boko u ra n wāa. ²⁷ Yera u Dafidi sōmōbu gōria u nēe, wee, na Raban bera mi nim mu wāa mwa ko. ²⁸ Yen sō, a tōn be ba tie mēnō kpa i na i wuu ge mwa mam mam. Domi na n kī bu nēe, nē Yoabuwa na gu mwa. ²⁹ Yera Dafidi u tōn be kpuro mēna, ma ba da ba Raba wōri ba ye mwa. ³⁰ Ma u wuu min sunōn furō wuragu mwa. Gen bunum mu sāawa kilo tēna ka nēe. Ba gu kpee gobiginu gore. Ma ba gu sua ba Dafidi dokea wirō. Yen biru u ka gu da Yerusalemuo. Yen dōma te, dukia baka Dafidi u gura. ³¹ Ma u Raban tōn be ba tie yoo sōma koosia. Ben gaba dāa bōōrimō ka gbēe, gabu ka sii, gaba tem gbemō ka dākuru, ma gaba birikiba mō. Nge mēya u Amōniban wusu kpuron tambu yoo sōma kpēe. Yen biru u gōsirama Yerusalemuo ka win tōmbu kpuro.

Amōō ka Tamaa

13

¹ Yeniban biru, ye ya kōōra wee. Abusalōmu, Dafidin bii, u sesu mō wi ba sokumō Tamaa. Kurō burōn tiiwa u sāa. Yera ben tundo turosi wi ba mō Amōō u nūn kīa too, ² sere kīi te, ta dera u n maa yē ye u mō. Ma u tii kua barō. Adama Tamaa u n gina durō yē, ya maa sē Amōō u ka nūn kpuna. ³ N deema Amōō u bōō gōō mō wi ba sokumō Yonadabu. U sāawa Dafidin mōō Saman bii.

U maa bwisi mō too. ⁴ Ma u Amōō bikia u nēe, mban sōna a woōramō a dōō, wunē wi a sāa sina bokon bii. A man sōōwō ye n nun mō.

Ma Amōō u nūn sōōwa u nēe, nēn sesu Tamaawa na kī, Abusalōmun mēro turosi.

⁵ Ma Yonadabu u nūn sōōwa u nēe, a dōō a kpuna kpa a nēe, a barōwa. Wunen tundo, ù n na wunen mi, kpa a nūn sō a nēe, u de wunen sesu Tamaa u na wunen mi, u nun dīanu kua a n waamō, kpa a nu mwa win nōman di a sere di.

⁶ Ma Amōō u da u kpuna u tii bararu mani. Yera sina boko Dafidi u nūn beram na. Ma Amōō u nūn sōōwa u nēe, na nun kanamō, a de nēn sesu Tamaa u na u man kiranu yiru kua na n waamō, kpa n nu mwa win nōman di n di.

⁷ Ma Dafidi u sōmō gōra Tamaan mi, u nūn sō u nēe, u doo u win sesu Amōō deema win dirō u nūn dīanu kua.

⁸ Yera Tamaa u da u Amōō deema diru mi u kpī, ma u som sua u bura u kira ni kua Amōō nōni biru. ⁹ Yen biru u kira weke te sua ma u kira ni gōsie gbēeru garu sōō. Adama Amōō u yina u di. U nēe, bu tōmbu kpuro yaro win dirun di. Yera be kpuro ba yara min di. ¹⁰ Saa yera Amōō u Tamaa sōōwa u nēe, a ka kira ni na dii sōōwō kpa n nu mwa wunen nōmun di, n sere di.

Ma Tamaa u kira ni sua u ka nūn daawa dii sōō mi. ¹¹ Ye u nūn kira ni wēemō, yera Amōō u nūn gaba u nēe, a de n ka nun kpuna, nēn sesu.

¹² Ma Tamaa u nēe, aawo, a ku man sanku. Domi ba ku ra yen bweseru ko bēse Isireliba sōō. A ku bēere sari kom me ko. ¹³ Ā n kua me, mana kon we ka seku ten bweseru. Mēya wunen tii kaa ko bēere sari bēse Isireliba sōō. Yen sō, a bēsen tundo sina boko sōōwō. U n yinamō a man sua kurō.

¹⁴ Adama Amōō kun Tamaan gari yi wure. Ma u nūn tilasi kua u ka nūn kpuna. ¹⁵ Yen biru Amōō u nūn tusa too n kere kīi te u ra n nūn kī. Ma u nūn sōōwa u nēe, a seewo a doona.

¹⁶ Yera Tamaa u nēe, a ku maa kōsa sosi kōsa ye a man kua sōō a n man gire.

Adama Amōō u n win gari swaa daki. ¹⁷ Ma u aluwaasi wi u nūn nōōrimō soka u nēe, a kurō wini giro minin di. A de u yari tōōwō kpa a gambo kēne a beri.

¹⁸ Ma Amōōn aluwaasi wi, u Tamaa yara u gambo ye kenua.

N deema yabe nōnigira * Tamaa u sebua. Ten bwesera sina bokon bii wōndia be ba n durō yē ba ra sebe. ¹⁹ Ye Tamaa u yara, yera u tii torom wisi wirō ma u win yabe nōnigii te gīa u ka win nuku sankiranu sōōsi. U wiru nōma sōndi u sumō ka dam. ²⁰ Yera win sesu Abusalōmu u na u nūn bikia u nēe, Amōō u ka

* 13:18 yabe nōnigiru - I Handunian torubu 37:3n tubusianu mēerio.

nun kpuna? N n men na, a seewo, nen sesu, a ku gari yi garisi gōruo too, domi wunen sesuwa.

Adama ka me, Tamaan nukura sankira too. Ma u da u wāa Abusalōmu dirō. ²¹ Sina boko Dafidi u ye kpuro nua, yera u mōru kua. Adama u n Amōo gerusi, yēn sō u sāa win bii gbiikoo ma u nūn kī too. ²² Abusalōmu kun maa Amōo gāanu sōōwa. Adama u nūn tusa yēn sō u win sesu tilasi kua u ka kpuna.

Abusalōmu u win sesu

mōru bara

²³ Wōo yirun biru, sōo teeru Abusalōmu u win yāanun sansu bōorimō Baali Hasoriō Efaraimun tem bōkuo. Ma u win tundo turosibu sina bokon bibu kpuro dim soka. ²⁴ U sere bu dim me soku, u da u sina boko deema u nēe, yinni, wee ba nēn yāanun sansu bōorimō, sa yen tōo bakaru mō. Na kī wunē ka wunen bwāabu i na i ka sun di.

²⁵ Ma sina boko u nūn wisa u nēe, aawo, nēn bii, besen kpuro kun dōo. Domi sōmunu koo kpēa.

Ma u nēe, a suuru ko, a de a da ka me.

Adama sina boko u yina. Domara u nūn kua. ²⁶ Yera u sina boko sōōwa u nēe, a de baa nēn mōo Amōo u na.

Ma sina boko u nēe, mban sōna a kī u na wunen mi.

²⁷ Abusalōmu u maa sina boko suuru kana, ma u dera Amōo u da ka sere maa win bii be ba tie kpuro.

²⁸ Yera Abusalōmu u win sōm kowobu sōōwa u nēe, i n laakari sāa sanam me tam mu koo Amōo go. Saa yera kon bēe sō n nēe, i nūn soowo i go. I ku bērum ko domi nēna na bēe wooda wēēmō. I de i yōra i tōn durō kom sōōsi.

²⁹ Ma Abusalōmun sōm kowo be, ba Amōo kua nge me u gerua. Yera sina bokon bii be ba tie ben baawure u win keteku yōōwa u duka sua.

³⁰ Sanam me ba duki yarina mi, yera Dafidi u nua ma ba win bibu kpuro go, baa ben turo kun tie. ³¹ Ma u seewa u win yaberu nēnua u karana u kpuna temō nuku sankiranun sō. Mēya maa win bwāaba kua. ³² Yonadabu, Dafidin mōo Saman bii, u gerua u nēe, yinni, a ku nēe, ba wunen bibu kpuro go. Domi Amōo tōnawa u gu. Saa dōma tēn di u ka Tamaa kpuna ka dam mi, yera Abusalōmu u ka bwisika u nūn go. ³³ Yen sō tē, a ku gōru doke ma wunen bibu kpurowa ba gu. Adama a n yē ma Amōo tōnawa u gu.

³⁴ Yen biru Abusalōmu u duka yakura.

Gbārarun kōnnō kōso u sīra u wa wee, tōn wōru ga wee win biru guurun bera gian di. Ma u da u sina boko sōōwa ye u wa.

³⁵ Ma Yonadabu u nūn sōōwa u nēe, yinni, wunen biba. Wee ba wee. N n mēya na nun sōōwa?

³⁶ Sere u ka gari yi gere u kpe, yera sina bokon bii be, ba tunuma. Ma ba wuri wōri. Sina bokon tii ka win bwāabu ba maa swī gem.

³⁷⁻³⁸ N deema saa ye sōo, Abusalōmu u kpikuru woo Talimai, Amihudun biin mi, wi u sāa Gesurin sina boko. Ma u sina mi, n ka kua wōo ita. Saa ye kpuro sōo, Dafidi u wāa win sina kpaarō u win bii Amōon goo sumō. ³⁹ Saa ye Dafidin nukura yēmia, win mōru ye u ka Abusalōmu mō ya sure.

Yoabu u kī

Abusalōmu u gōsirama yēnuo

14

¹ Yoabu Seruyan bii u gīa ma Dafidi sina bokon gōru ga woowa win bii Abusalōmun mi gīa. ² Yera u gōra Tekoaa bu da bu kurō bwisigii goo kasuma. Ye kurō wi, u tunuma yera Yoabu u nūn sōōwa u nēe, a gōo woorun yānu dokeo kpa a n sāa nge a nuki sankire. A ku turare gaa doke. A n gesi sāa nge wi u goo sō n te. ³ À n kua me, kpa a da sina bokon mi, a nūn sō ye kon nun sō kpuro.

Ma u nūn sōōwa ye u koo gere. ⁴ Ma kurō wi, u seewa u da u ka sina boko gari yi ko. Ye u tura mi, yera u yīra u wiru tem girari u nēe, yinni, a man faaba koowo.

⁵ Yera sina boko u nūn bikia u nēe, mba n kua.

Ma u wisa u nēe, yinni, wee, nē gōminiwa. Nēn durō u gu, ⁶ u man bibu yiru deria. Bii bera ba sanna gberō. Saa ye sōo, goo sari ben turuku u sere bu yakiana. Ma turo u win winsim so u go. ⁷ Tē wee, nēn bweseru ta man seesi ta nēe, n bu wi u win winsim go mi namu sōndio bu maa nūn go, yēn sō u win winsim yem yari. Wee, nā n bu bii wi nōmu sōndia, na n maa bii goo mō wi u koo nēn durōn tubi di, kpa win bweseru tu gbi.

⁸ Ma sina boko u kurō wi sōōwa u nēe, a gīna wio. Kon nēn bwāabu sō bu da bu nun wunen gari yi wunana.

⁹ Ma kurō wi, u nūn wisa u nēe, yinni, baa bā n koo goo taare wē, nē ka nēn tundo yēnugiba ba koo taare wē, n n wunē ka wunen bwāabu.

¹⁰ Sina boko u nūn sōōwa u nēe, goo ù n wunen kōsa gerua, a ka nūn na mini. Saa yera yēro kun maa nun babamō.

¹¹ Ma kurō wi, u nēe, a man nōo mwēeru kuo ka Yinni Gusunōn yīsiru, ma a n derimō be ba bii win mōru kōsiamō bu maa kōsa sosi bu nēn bii wi u tie go.

Yera sina boko u nūn wisa u nēe, sere ka Yinni Gusunōn wāuru, wunen bii wī, baa win wirun seri tia kun wōrimō.

¹² Ma kurō wi, u nēe, yinni, a de n maa gari fiiko gere.

Yera sina boko u nēe, a geruo.

¹³ Ma u nɛɛ, yinni, mban sɔna a kɔsa yeni mɔ ye ya Gusunan tɔmbu waamɔ. A dera wunen tiin bii u kpikiru woo wunen sɔ. Tɛ, wunen gari yi a gerua mi, wuna yi ka yɔ. ¹⁴ Tilasiwa besen baawure u ka gbi sɔo teuru kpa sa n sɔa nge nim mɛ mu yari tem sɔo, mɛ ba n kpɛ bu maa gura. Adama Gusunɔ kun kɔ Abusalɔmu u gbi tɛ. U kɔwa u gɔsirama kpikiran di u n wɔa win bɔkuɔ. ¹⁵ Yinni, ye na ka na wunen mi, na nun gari yini kpuro sɔɔwa, nen tɔmba ba man berum tia. Yera na nɛɛ, kon na n nun yi sɔ. Sorɔkudo kaa nen gere wura. ¹⁶ Kpa a sun wɔra nɛ ka nen bii be ba kasu bu sun gon namani, be, be ba n kɔ sa n maa baamɔ tem mɛ Gusunɔ u sun wɛ sɔo. ¹⁷ Na tii sɔɔwa na nɛɛ, wunen gari yi koo man nukuru yemiasia. Domi na nun mɛɛrawa nge Gusunan gɔrado wi u kɔsa ka gean wunanɔ yɛ. Kpa Gusunɔ wunen Yinni u n wɔa ka wune.

¹⁸ Ma sina boko u kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, na kɔ n nun gɔanu bikia. A ku man weesu kua a yen gaa bere.

Ma kurɔ wi, u nɛɛ, yinni, a geruo.

¹⁹ Yera sina boko u nɛɛ, n n Yoabuwa u nun yeniba sɔɔwa?

Kurɔ wi, u nɔn wisa u nɛɛ, yinni, sere ka wunen wɔaru, ye a gerua mi, ya sɔawa gem. Wunen bɔo Yoabuwa u man gari yi sɔɔwa u nɛɛ, n na n nun sɔ. ²⁰ U ye kuawa n wa gari yi kpuro yi ka wɛra. Wee, a maa bwisi mɔ nge Gusunan gɔrado a n ka yɛ ye ya kooramɔ handuniaɔ.

²¹ Yen biru Dafidi sina boko u da u Yoabu sɔɔwa u nɛɛ, to, kon ko nge mɛ a kɔ. A doo a nen bii Abusalɔmu wi gɔsiamu.

²² Yera Yoabu u nɔn kpuna ka bɛɛɛ u nɔn siara. Ma u gerua u nɛɛ, yinni, gisɔra na wa ma a ka man nɔnu geu mɛɛra. Domi a nɛɛ, kaa ko ye na nun kana.

²³ Ma Yoabu u seewa u da Gesurio Abusalɔmun mi, u ka nɔn wurama Yerusalemuɔ. ²⁴ Ye ba tunuma, sina boko u nɛɛ, a de u da u sina win yɛnuɔ. A ku de u na nen mi.

Ma Abusalɔmu u da win yɛnuɔ, u n de sina bokon mi.

Abusalɔmu ka Dafidi ba dora

²⁵ Abusalɔmu wi, durɔ burɔn tiɔwa. Goo sari Isireliba sɔo wi u yisuru yara buram men saabu. Saa win naa tararun di sere ka win wirɔ, gam sari mi kaa kpaka wa. ²⁶ Wɔo ka wɔɔwa u ra win seri kori. Domi saa yera yi ra nɔn bunie too. Win seri yi ba kɔna mi, yin bunun mu ra kilo yiru kere. ²⁷ Bii tɔn durɔbu itawa u mara ka bii tɔn kurɔ turo. Win yisira Tamaa. U sɔawa kurɔ burɔn tii.

²⁸ Abusalɔmu wi, u kuawa wɔo yiru Yerusalemuɔ, u n sina boko waare. ²⁹ Yera u Yoabu sokusia u na u nɔn gɔri sina bokon mi. Adama Yoabu u yina u na. Ma u kpaam

wure u nɔn sokusia. Ka mɛ, u yina u na. ³⁰ Ma Abusalɔmu u win bwɔabu sɔɔwa u nɛɛ, Yoabun gberu wee nɛgiron bɔkuɔ. U maa dɔanu mɔ mi. I doo i win gbee te dɔo meni.

Ma ba da ba tu dɔo meni. ³¹ Yera Yoabu u seewa u da Abusalɔmu win, u nɔn bikia u nɛɛ, mba n kua wunen bwɔabu ba ka da ba nen gberu dɔo meni.

³² Abusalɔmu u nɔn wisa u nɛɛ, domi na nun sokusia na nɛɛ, a na n nun gɔri sina bokon mi, kpa a nɔn bikia mban sɔna u dera na wurama Gesurin di. Domi n daa sanɔ na n woo mi gia. Tɛ na kɔ su waana nɛ ka sina boko. Taare gaa yɔ a man wɔasi, kpa u man go.

³³ Ma Yoabu u da sina bokon mi, u nɔn gari yi tusia. Yera sina boko u Abusalɔmu sokusia. Ye u tunuma win mi, u kpuna ka bɛɛɛ. Ma sina boko u nɔn tɔbura u bɔkasi.

Abusalɔmu u nia sɔa

u sina boko bandu mwaari

15

¹ Yen biru Abusalɔmu u da u tabu keke kasu ka dumi ka tambu weeraakuru be ba ra n nɔn gbiiye mi u dɔo. ² U ra sewa buru buru yellu u n wɔa wuun duu yero. Goo u n sarɔ u siribu dɔo sina bokon mi, yera u ra yɛro yɔrasie u nɔn bikia u nɛɛ, bwese kera yeren min diya a yarima.

U n nɔn wisa u nɛɛ, u yarimawa Isireliban bwese kera kasan di, ³ kpa Abusalɔmu u nɔn sɔ u nɛɛ, a wunen gem mɔ, adama a n da sina bokon mi, goo kun nun swaa dakimɔ.

⁴ Kpa u n kpam mɔ, bɔ n man kua siri kowo tem mɛ sɔo, baawure wi u siribu na nen mi, kon nɔn siriawa dee dee.

⁵ Mi u yɔ wuun duu yero, goo u n na win mi, u nɔn kpuna u ka nun bɛɛɛ wɛ, u ra nɔmu demiewa u yɛro nene u bɔkasi.

⁶ Nge meya Abusalɔmu u Isireliba kpuro kua be ba siribu daamɔ sina bokon mi. Ma ba tii wesia win mi gia.

⁷ Ye n kua wɔo nɛɛ, yera Abusalɔmu u sina boko Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a de n da Heboroniɔ n ko yɛn nɔo mwɛɛru na Yinni Gusunɔ kua. ⁸ Domi sanam mɛ na wɔa Gesurio, Sirin temɔ, na nɛɛ, ma Yinni Gusunɔ u ka man wurama baani ka gem, kon nɔn yɔkunu kua Heboroniɔ.

⁹ Ma sina boko u nɛɛ, a doo ka bɔri yendu.

Ma Abusalɔmu u seewa u da Heboroni mi. ¹⁰ Min diya u tambu gora gara asiri sɔo Isireliban bwesenu kpuro sɔo, u nɛɛ, bu be sɔ, bɔ n kɔakɔagin swii nua, bu kuuki koowo kpa bu kpara bu nɛɛ, Abusalɔmu u bandu di Heboroniɔ. ¹¹ Ma u tambu goobu (200) kana Yerusalemun di, ba ka nɔn da Heboroni mi. Adama ba n yɛ ye u nia sɔa win gɔruo.

¹² Sanam mɛ u yɔkuru mɔ, yera u dera ba da Giloo ba Ahitofeli, Dafidin bwisi kɛo

kasuma. Yera Abusalōmun nia ye u sāa mi, ya dam kua. Tōn be ba ka nūn yōra ba dabiamō gem gem.

Dafidi u kpikuru sua Yerusalemun di

¹³ Yera goo u na u Dafidi sōwa u nēē, Isireliban dabira ba tii wesia Abusalōmun mi.

¹⁴ Ma Dafidi u win bwāa be ba ka nūn wāa Yerusalemū sōwa u nēē, ñ n men na, i seewo su kpikuru su. Ma n kun mē, bēsen goo kun kisiramō Abusalōmun nōman di. I wasi suo su doona, u ku raa sun deema mini u sun wahala doke. Kpa u wuu ge wōri u gen tōmbu go.

¹⁵ Yera win bwāa be, ba gerua ba nēē, ye a kī kpuro, yinni, yera sa ko ko.

¹⁶ Ma sina boko u swaa wōri, ka win yenugibu. Adama u dera win ban sina kurōbu wōkuru ba sina ba sina kpaaru kōsu.

¹⁷ Saa ye sina boko u yario, yera win tōmbu kpuro ba nūn swīi. Ma ba da ba yōra sere wuun yēnu dāaku gagun bōkuō. ¹⁸ Ma win bwāabu kpuro ka Keretiba ka Peletiba ba nūn sararimō ka sere maa tōmbu nata (600) be ba nūn swīima Gatin di ba sara ba da win wuswaaō. ¹⁹ Ma sina boko u Itai, Gatigii sōwa u nēē, mban sōna a ka sun swīi. A gosiro a sina Abusalōmu u nun deema. Domi wunē sōwa. Yen biru ba ka nun nawa saa wunen tem di. ²⁰ Sōō mēē tera a tunuma, kpa na n ka nun yaayaare mō gisō? Nēn tii na ñ yē mi na dōō. N n men na, a gosiro ka wunen tōn be ba nūn swīi, kpa Yinni Gusunōn durom ka win bōrōkiniru ta n ka nun wāa.

²¹ Adama Itai u sina boko wisa u nēē, sere ka Yinni Gusunōn wāaru ka maa wunen tiin wāaru, yinni, yam kpuro mi a wāa, baa ñ n gōō sōōn na, miya ko na n maa wāa.

²² Ma Dafidi u nūn sōwa u nēē, ñ n men na, a gbiiyo su da.

Ma Itai, Gatigii wi, u gbia ka win tabu kowobu ka sere ben yenugibu kpuro. ²³ Saa ye tōn be, ba sarō ba doonō, yera tem mēn tōmbu ba wuri wure. Ma sina boko ka win tōmbu kpuro ba daa te ba mō Sedoroni tōbura ba doona gbaburun bera gia. ²⁴ Yāku kowo Sadōku u maa wāa mi ka Lefi be ba Yinni Gusunōn woodan kpakororu sōwa. Ba tu sōbia ba yi. Ma yāku kowo Abiataa u yākuru mō sere tōn be kpuro ba ka yara wuun di ba kpa.

²⁵ Ye ba yākuru kua ba kpa, yera sina boko u Sadōku sōwa u nēē, a Yinni Gusunōn woodan kpakoro te suo a ka wura wuuō. Yinni Gusunō ñ n man durom kua, u koo de n wurama kpa n maa tu wa ten wāa yero. ²⁶ Adama ñ n nēē, u man yinawa, to, nē wee! U man kuo nge mē u kī.

²⁷ Ma u kpam nūn sōwa u nēē, a wa? A wuro ka bōri yēndu, ka wunen bii Akimasi ka Abiataa ka win bii Yonatam. ²⁸ Wee, kon

yōra daa ten tōbura yero gbaburu mini, sere a ka man labaaari sōoma.

²⁹ Nge mēya Sadōku ka Abiataa ba ka Yinni Gusunōn kpakoro te wura Yerusalemū. Ma ba sina mi.

Dafidi u Usai gōra

u ka Abusalōmun kpunaā gia

asiri sōō

³⁰ Ma Dafidi u Olifin guuru yōomō ka swīi u yasa wiru wukiri, u sīimō ka naa dirusu. Nge mēya win bwāa be ba ka nūn dōō ba maa kua. Ba guu te yōomō ka swīi ba yasi wiru wukiri. ³¹ N deema goo u raa Dafidi sōwa u nēē, Ahitofeli u wāa ka Abusalōmu, tōn be ba sina boko seesi sōō. Ma Dafidi u Yinni Gusunō kana u nēē, u de Ahitofelin bwisi yi u Abusalōmu kēmō mi, yi ko asansi sarirugii. ³² Sanam mē Dafidi u tura guuru wōllō mi ba ra Gusunō sā, u deema Usai Aakigii u wāa mi, u nūn mara u yabe kīasu sebua. Ma win wira tua sāa u ka win nuku sankiranu sōōsi. ³³ Ma Dafidi u nūn sōwa u nēē, sà n da sannu, ya ñ man somimō. ³⁴ N n men na, a gosiro wuuō kpa a da a Abusalōmu sō ma kaa ko win bōō nge mē a raa sāa win tundon bōō. Nge mēya kaa man somi ñ n Ahitofelin bwisi kam koosiamō. ³⁵ Yāku kowobu Sadōku ka Abiataa ba wāa mi ka wunē. Gari yi a nua saa sunō Abusalōmun yēnu di kpuro, a doo a bu yi sō. ³⁶ Wee, ben bibu yiru Akimasi, Sadōkun bii ka Yonatam Abiataan bii ba maa wāa mi. Beya kaa gōrima bu na bu man sō ye a nua kpuro.

³⁷ Ma Usai, Dafidin bōō wi, u wura Yerusalemū. Saa yera Abusalōmun tii u maa tunuma mi.

Dafidi ka Siba

16

¹ Saa ye Dafidi u saram wee, u guu ten wii kpiiru deri kese, yera Siba, Mēfibosetin sōm kowo u kurama Dafidin wuswaaō ka ketekunu yiru ni u pēē goobu (200) sōbi ka resēm swaanu wunōbu (100) ka maa dāa binu ganun swaanu wunōbu ka sere tam mē ba doke gōnan bōō bakaru sōō. ² Ma sina boko u Siba bikia u nēē, mba yeniba.

Ma Siba u nūn wisa u nēē, yinni, keteku nini, nu sāawa ni wunen yenugibu ba koo sōni. Pēē yeni ka dāa bii nini, ya sāawa ye wunen tabu kowobu ba koo di. Be ba maa wasira gbaburo, tam menawa ba koo nō, kpa bu dam wa.

³ Sina boko u kpam bikia u nēē, Mēfiboseti wunen yinnin debubu maa ni?

Ma Siba u nēē, u wāa Yerusalemū. Domi u nēē, gisōra Isireliba ba koo nūn win debun bandu wesia.

⁴ Sina boko u nūn sōwa u nēē, tē, ye Mēfiboseti u raa mō, ya kua wunegia.

Ma Siba u kpuna u nùn beere wē u nee, na siara, yinni, ye a ka man durom meni kua.

Simeí u Dafidí wóm̃m̃o

⁵⁻⁶ Ye sina boko Dafidi u tunuma Bahurimuo, yera Soolun dusi goo wi ba m̃o Simeí, Geran bii, u yarima wuu gen min di, u kpenu sua u Dafidi ka win sina asakp̃obu kasukum̃o, baa me Dafidin tabu dur̃obu ka win t̃ambu ba w̃a win ñom geuo ka win ñom d̃war̃o. Ma u nùn wóm̃m̃o, ⁷ u m̃o, a dooño, a dooño, t̃on gowo wune, kam wune. ⁸ Gusuño u nun m̃aru k̃osie, ma u ban te sua u wunen bii Abusal̃omu ñomu beria ỹen s̃o a Soolun yenugibu go ma a bandu di win ayero. Wee t̃e, a w̃onw̃ondu soore, meya n maa ka nun w̃a, domi wune t̃on gowowa.

⁹ Yera Abisai, Seruyan bii, u sina boko s̃owa u nee, yinni, mban s̃ona b̃õo goo teni ta ka nun wóm̃m̃o me. A de n da n nùn wiru bura.

¹⁰ Ma Dafidi u nee, ya ñ beere wa, beere Seruyan bibu. Dur̃o wi, ù n man wóm̃m̃o ỹen s̃o Yinni Gusuño u nee u ko me, wara koo nùn yinari.

¹¹ Ma u Abisai ka win bw̃ab̃u kpuro s̃owa u nee, wee, nen tiin bii wi na mara, u k̃i u man go. Kaa sere gere Benyam̃ee wini? N n men na, i de u man w̃ome, Yinni Gusuño ù n nùn s̃owa me. ¹² S̃or̃akudo Yinni Gusuño u koo nen w̃onw̃ondu wa kpa u k̃osa ye g̃asia gea.

¹³ Ye Dafidi u seewa u win swaa w̃ori u dooño ka win t̃ambu, yera Simeí u s̃im̃o guu ten ỹes̃õo u bu beere u bu kpenu kasukum̃o, u bu yanim wisim̃o, u Dafidi w̃onsim̃o. ¹⁴ Ye sina boko ka win t̃on be, ba tura Yuudenin daaro, ba wasira gem gem. Ma ba w̃era mi.

Abusal̃omu u w̃a

Yerusalem̃o

¹⁵ Abusal̃omu u tunuma Yerusalem̃o ka Isireliba dabinu. Ahitofeli u maa w̃a ka be. ¹⁶ Sanam me Usai Aakigii, Dafidin b̃oro u tunuma Abusal̃omun mi, yera u gerua u nee, sina boko, wunen hunde yu daka da.

¹⁷ Ma Abusal̃omu u nùn s̃owa u nee, mba n kua a ñ ka w̃a wunen b̃oro Dafidin wuuro. Nge meya a ka nùn k̃iru s̃os̃os̃im̃o?

¹⁸ Usai u nùn wisa u nee, n ñ men baa. Domi wi Yinni Gusuño ka t̃on beni ka Isireliba kpuro ba g̃osa, wigiwa na s̃a. Wiya na kon maa ka ỹra. ¹⁹ Yen biru n ñ wuna win bii? Nge me na raa wunen tundo s̃awa, nge meya kon maa nun s̃a.

Abusal̃omu

u ka Dafidin kur̃obu kpuna

²⁰ Yera Abusal̃omu u Ahitofeli s̃owa u nee, i wesiano sannu kpa i gere ye sa ko ko.

²¹ Ma Ahitofeli u Abusal̃omu s̃owa u nee, a doo a ka wunen tondon kur̃o be ba sina kpaaru k̃su mi kpuna. Saa ye s̃ora Isireliba kpuro ba koo g̃ia ma a ka wunen tundo wi

karanawa mam mam. Kpa be ba ka nun w̃a kpuro bu ka nun ỹra dim dim.

²² Ma ba Abusal̃omu kuru gira dii t̃era w̃oll̃o, ma u ka win tondon kur̃o be menna Isireli ben ñoni biru.

²³ N deema saa ye s̃o, ba ra n Ahitofelin gari garisiwa nge Gusuñon tiin gere. Meya Abusal̃omu ka Dafidin tii ba ra n yi garisi.

Usai u Ahitofelin kpunaa

sanka

17

¹ Yen biru Ahitofeli u Abusal̃omu s̃owa u nee, a de n t̃ambu nar̃obun suba w̃akura yiru (12.000) g̃asi kpa n Dafidi naa sw̃ii w̃oku te.

² Saa ye s̃o, u ko n wasire, u ñ ko n maa dam gam ma, kpa n nùn nare. Win t̃ambu b̃a n yarina ba nùn deri wi turo, kpa n nùn s̃ere n go. ³ Mesuma kon ko Isireliba kpuro bu ka wurama wunen mi. Domi wi a kasu mi, s̃a n nùn ñoma tura, be kpuro ba koo wurama wunen mi, kpa ba n w̃a b̃ori yendu s̃o.

⁴ Ma gari yi, yi Abusal̃omu ka Isireliban guro gurobu kpuro dore. ⁵ Adama Abusal̃omu u nee, bu Usai Aakigii sokuma kpa bu maa ño ye win tii koo gere.

⁶ Ye Usai u tunuma Abusal̃omun mi, ma Abusal̃omu u nùn s̃owa u nee, ameniwa Ahitofeli u gerua. Ya nun w̃ere su ko me? Nge amana a wa.

⁷ Usai u nee, Ahitofelin bwisi yi u nun k̃em̃o mini g̃iso, yi ñ bwisi gee. ⁸ Wunen tii, a wunen tundo ka win t̃ambu ỹe ma ba s̃awa tabu dur̃obu. Ba k̃ruawa nge gbeeku yaa g̃oba ye ba binu mwaari. Yen biru a ỹe ma wunen tundo wi, u s̃awa tabun saria ỹero. U ñ wuram̃o u kpuna ka t̃on be sannu. ⁹ Wee ù n da t̃e, u kukua kpee w̃oru gagu s̃o, ñ kun me yam gam. Win t̃ambu b̃a n g̃bia ba sun w̃ori, ma ba besen gabu go, wi u ye nua, u koo nee, wee, ba Abusal̃omun t̃ambu go go. ¹⁰ Saa ye s̃o, besen suunu s̃o, baa goo ù n s̃a tabu dur̃o, ma u w̃oruguru m̃o nge gbee suno, ỹero koo berum duura. Domi Isireliba kpuro ba ỹe ma wunen tundo u s̃a tabu dur̃o. Meya u maa tabu kowo damgibu ma. ¹¹ Bwisi yi na m̃o kon nun k̃e wee. A de Isireliba kpuro be ba w̃a Danun di sere ka Beri Seb̃o bu menna ba n dabi nge yani seeri nim w̃akun gooro kpa wunen tii a n bu gb̃iye i ka taa bi da. ¹² Kpa su bu w̃ori subaru s̃o mi ba gesi w̃a su bu wukiri mam mam nge me dirum mu ra yakasu wukiri. S̃a n kua me, ben goo kun kisiram̃o baa suñon tii. ¹³ B̃a n dua wuu gagu s̃o ba kukua, Isireliba kpuro ba koo wuu ge w̃ori bu gen gani w̃ere s̃ore bu gawa bu suriri kpa bu gen kpenu gura bu da bu sure w̃owa s̃o. Baa gen kpee teera kun tiaramo.

¹⁴ Ma Abusal̃omu ka win t̃ambu ba nee, Usai Aakigiin bwisi yi, yi Ahitofeligii kere.

N deema Yinni Gusunowa u kī u Ahitofelin bwisi gee yi sīya kpa kōsa yu Abusalōmu deema.

Ba Dafidi bwisi kā u ka duka

¹⁵ Yera Usai u da u Sadōku ka Abiataa yāku kowo be sōwa u nēē, menī ka meniwa Ahitofeli u Abusalōmu ka Isireliban guro gurobu bwisi kā. Ma nē, na maa bu sōwa meni ka meni. ¹⁶ Yen sō, a goō gario tē Dafidin mi, u nūn sō u ku raa kpuna daa ten tōbura yerō ghaburu mi, wōku te. U tōburo u doona ka win tōmbu kpa bu ku raa bu nōma turi bu go.

¹⁷ N deema saa ye sō, Yonataam ka Akimasi ba wāa Eni Rogeliō domi ba n kākō bu du wuu go u bu wa. Yen sōna ba ra wōndia goō gari ben mi, u bu sō kpuro ye ya kooramō, kpa be maa bu da bu Dafidi sina boko sō. ¹⁸ Adama sō teeru, aluwaasi goō u bu wa ma u da u Abusalōmu sōwa. Yen sōna ba seewa fuuku fuuku, ba yakura ba da durō goon yenuō Bahurimua. N deema durō wi, u dōkō mō win yenu yaaraa. Ma ba dua ye sō ba kukua. ¹⁹ Yera durō win kurō u bekuru garu sua u ka dōkō ye wukiri ma u dobi yi ba sura teria ten wollō kpa bu ku ka gia ma ba wāa mi. ²⁰ Ye Abusalōmun bwāaba da yenu mi, yera ba kurō wi bikia ba nēē, mana Akimasi ka Yonataam ba wāa.

Ma kurō wi, u bu wisa u nēē, ba daa piibu geni tōbura ba doona.

Ba bu kasu kasu ba n wa. Ma ba gōsira Yerusalemua. ²¹ Ye ba doona ba kpa, yera Yonataam ka Akimasi ba yarima dōkō yen min di, ba da ba Dafidi gari yi sōwa ba nēē, u seewo fuuku ka win tōmbu bu daa te tōbura bu doona. Domi ameniwa Ahitofeli u Abusalōmu bwisi kā win sō.

²² Ye Dafidi u gari yi nua, ma u seewa ka win tōmbu u Yuudenin daa te tōbura. Be kpurowa ba doona yam mu sere sāra.

²³ Ye Ahitofeli u wa ba n ka win gari sōmburu kue, yera u win keteku gaari bōkua u sīa win wuuō, u da win tiin yenuō u win yenugibu saaria kpuro mē ba koo koosina. Yen biru u win tii soora doke u gu. Ma ba nūn sikua win baaban sikirō.

Dafidi u wāa Mahanaimua

²⁴ Ye Dafidi u tura Mahanaimua, saa yera, Abusalōmu u Yuudenin daaru tōburama, wi ka win tōmbu kpuro. ²⁵ U Amasa kua win tabu sunō Yoabun ayero. Amasan tundon yīsira Yitira, Isireli *. Win mērowa Abigali, Nakasin bii. Wi ka Seruya, Yoabun mēro ba sāawa mōō ka wōnō.

²⁶ Abusalōmu ka win tōmbu ba ben sansani girawa Galadin temō.

²⁷ Saa ye sō Dafidi u wāa Mahanaimua, yera Sobi, Nakasin bii, wi u sīa Amōniban

bweseru saa Raban di, ka Makiri Amielin bii saa Lodebaan di, ka Baasilai, Galadigii, saa Rogelimun di, ²⁸ ba ka Dafidi kpin yenu naawa ka gbēē basilaba, ka wekenu, ka maa dīanu. Niya alikama ka sōsu, ka som, ka gberē wōranu ka swii ka dāsi ka sōki yi ba sōnwa, ²⁹ ka tim, ka naa bogum ka yāa yaa, ka gasanu. Domi ba nēē, gōōru ka nim noru ka wasiraru, ya ko n tōn be wahala koome ghaburun di.

Ba Abusalōmun tabu kowobu

kamia

18

¹ Yen biru Dafidi u seewa u win tabu kowobu gara be ba ka nūn wāa. Yera u bu kua wuu wuuka tōmbu nōrōm nōrōm (1.000) ka wunōm wunōm (100), wuu nin baatere ka ten wirugii. ² Ma u tōn be bōnu kua suba ita. U sube teeru sua u Yoabu Seruyan bii nōmu beria. U maa sube tee teni sua u Abisai, Yoabun wōnō nōmu beria. Tee te ta maa tie, ma u Itai Gatigii wē. Ma u bu sōwa u nēē, nen tii, kon ka bēē da tabu gberō.

³ Ma ba nūn sōwa ba nēē, a ku ka sun da. Domi yibereba ba n sun wōri sa duki mō, ya n ko n bu gāanu sāa, baa ba n besen bōnu go. Adama wunē, ba n nun nōma tura, a sāawa nge besen nōrōbun suba wōkuru (10.000). Yen sō, n sanō a n sō wuuō kpa a n ka sun somimamō.

⁴ Ma sina boko u bu sōwa u nēē, ye ya bēē wēre, yeya kon ko.

Ma u da u yō gbāra kōnnōn bōkuō saa ye tabu kowobu ba yario wuu wuuka, gabu wunōm wunōm, gabu maa nōrōm nōrōm (1.000). ⁵ Sina boko u Yoabu ka Abisai ka Itai wooda yeni wē u nēē, i ku ka Abusalōmu bii aluwaasi wi bōbōm ko, i n yē i man kīn na.

Ma tōmbu kpuro ba sina bokon woodan gari yi nua yi u wirugii be sōwa Abusalōmun sō.

⁶ Yera ba yara ba da tabu gberō bu ka Isireli be ba Abusalōmu swīi yinna. Ma ba sannō wōrina Efaraimun sōwō. ⁷ Dāa sō miya Dafidin tōn be, ba Abusalōmugibu go go. Tōmbu nōrōbun suba yenda (20.000) ba go dōma te. ⁸ Ma ta bi, bu teria tem mē kpuro sō. Tōn be ba kam kua dāa sō ge sō, ba kere be ba nōma tura ba go.

Yoabu u Abusalōmu go

⁹ Wee ye ya Abusalōmu deema. U kurama Dafidin tabu kowobun wuswaa u win keteku sōni. Yera keteku ge, ga ka nūn dua dāa bakaru garun kōkōrō. Miya dāa ten kāasa gaa ya win seri sōre ma keteku ge, ga doona ga nūn deri mi, u sāare, u n ka wōllu, u n maa ka tem. ¹⁰ Ye Dafidin tōmbun turo u nūn

* 17:25 Isireli - Bandun Gari I, 2:17 sō ba nēē, Yitira u sāawa Isimeeli.

wa, ma u da u Yoabu sɔɔwa u neɛ, wee, na Abusalɔmu wa u s̄aare d̄aru garun k̄ak̄arɔ.

¹¹ Yoabu u durɔ wi sɔɔwa u neɛ, ye a n̄n wa mɛ, mba n kua a n̄ ka n̄n so a sure, kpa n da nun sii geesun gobi w̄akuru k̄ɛ ka kpaka.

¹² Ma durɔ wi, u Yoabu wisa u neɛ, baa n̄n n sii geesun gobi n̄rɔɔbu (1.000) wa, na n̄n sina bokon bii n̄omu s̄ondimɔ. Domi sa n̄ɔɔmɔ sanam mɛ sina boko u wune ka Abisai ka Itai wooda w̄ɛmɔ u neɛ, i ku ka win bii Abusalɔmu b̄ɔɔɔm ko. ¹³ Yen biru n̄n n wooda ye sara na n̄n go, wunen tii a n̄n ka man ȳoramɔ. Ḡaanu maa sari ni nu sina boko berue.

¹⁴ Ma Yoabu neɛ, na n̄n maa ȳoramɔ kam sɔɔ n ka tɛ ka wunen gari yi.

Yera u deki ita sua yi yi n̄ɔ s̄ɛu s̄aa u da mi d̄aa te, ta Abusalɔmu s̄ore. Ma u n̄n yi s̄okura win s̄andun deedeerɔ sanam mɛ u n̄n gina gɔɔ kpa. ¹⁵ Ma aluwaasi w̄aku te ta Yoabun tabu ȳanu s̄ɔɔwa ba Abusalɔmu kooro bure ba so ba dakura.

¹⁶ Yera Yoabu u dera ba k̄ɔba so win t̄ambu bu ka wurama bu ku maa Abusalɔmun t̄ambu naa sw̄i. ¹⁷ Ma ba Abusalɔmun goru sua ba kp̄ɛ w̄oru b̄ɔk̄o gagu sɔɔ d̄aa s̄ɔɔ mi. Yera ba kpenu menna ba suba win goo ten w̄ollɔ ba nin takaru kua. Isireli be ba raa Abusalɔmu sw̄i kpuro ba duki yarina. Ben baawure u wura win ȳenuɔ.

¹⁸ N deema sanam mɛ Abusalɔmu u w̄aa w̄aaru sɔɔ, u tii gana gaa bania ka kpenu w̄owa sɔɔ ye ba sokumɔ sina bokogia. U ye kuawa ba n ka n̄n yaaye, domi u neɛ, u n̄n bii mara wi u koo de ba n n̄n yaaye. Yen s̄ɔna u gana ye soka ka win tiin ȳisuru. Yera ba sokumɔ sere ka gisɔ Abusalɔmun yaayatia.

Ba Dafidi Abusalɔmun gɔɔ

s̄ɔɔwa

¹⁹ Akimasi, Sadɔkun bii, u Yoabu sɔɔwa u neɛ, a de n duka da n sina boko labaari dora yeni s̄ɔ, ma Yinni Gusunɔ u n̄n w̄ora win yibereba n̄oman di.

²⁰ Ma Yoabu u n̄n sɔɔwa u neɛ, a n̄n ka labaari ye d̄ɔ gisɔ. A de sere sanam gam domi sina bokon biiwa u gu.

²¹ Yera Yoabu u yoo Kusigii wi u ka bu w̄aa mi sɔɔwa u neɛ, a doo a sina boko s̄ɔ ye a wa ka wunen n̄ni.

Ma durɔ wi, u kpuna Yoabun wuswaaɔ u n̄n beere w̄ɛ. Yen biru u seewa u duka da. ²² Akimasi, Sadɔkun bii wi, u kpm Yoabu sɔɔwa u neɛ, a de n Kusigii wi sw̄i biruɔ baa n̄n yen m̄eren na.

Ma Yoabu u neɛ, n̄n bii, mban s̄ɔna a k̄i a da, domi labaari yeni, ya n̄n nun arufaani gaa w̄ɛmɔ a n̄n ye sina boko sɔɔwa.

²³ Ma Akimasi u neɛ, baa n̄n yen m̄eren na, ka mɛ, na kon dawa.

Yoabu u neɛ, n̄n m̄en na, a doo.

Ma Akimasi u kpa ka Yuudenin w̄owa gia u Kusigii wi ḡbiiri.

²⁴ Saa ye sɔɔ, Dafidi u s̄ɔ wuun gb̄ararun k̄onn̄su yirun baa sɔɔ. N deema wuun k̄sɔ u ȳɔɔwa d̄ii t̄ɛɛran w̄ollɔ gb̄ararun k̄onn̄n deedeerɔ. Ye u wiru seeya, yera u wa wee, goo u duka m̄ɔ u wee wi turo. ²⁵ Yera u n̄ɔɔguru sua u sina boko sɔɔwa u neɛ, goo w̄ɔ u wee!

Ma sina boko u neɛ, n̄n t̄ɔn turon na, labaari dora u ka wee.

Saa ye sɔɔ, durɔ wi, u turuku m̄ɔ. ²⁶ Ma k̄sɔ wi, u maa goo wa u wee. Yera u kpm n̄ɔɔguru sua k̄onn̄n bera gia u neɛ, goo w̄ɔ u maa duka m̄ɔ u wee!

Sina boko u n̄n wisa u neɛ, labaari dora win tii u maa ka wee.

²⁷ K̄sɔ wi, u neɛ, wi u gb̄ia mi, win duku naasu su ka Akimasi, Sadɔkun biigisu weene.

Ma sina boko u neɛ, t̄ɔn geowa. Labaari gea u ka sisi.

²⁸ Ye Akimasi u turuku kua, yera u n̄ɔɔguru sua ka dam u neɛ, sina boko, wune ka baruka!

Ma u n̄n kpuna u gerua u neɛ, su Gusunɔ wunen Yinni siara ye u ka wune nen yinni w̄ora be ba nun seesim̄ɔn n̄oman di.

²⁹ Ma sina boko u bikia u neɛ, Abusalɔmu bii aluwaasi wi, u w̄aa alafia sɔɔ?

Akimasi u n̄n wisa u neɛ, yinni, sanam mɛ Yoabu u neɛ ka wunen s̄omɔ Kusigii wi ḡarima, saa yera na t̄ɔn dabinun wurenu nua, adama na n̄n ȳɛ mba n kua.

³⁰ Ma sina boko u n̄n sɔɔwa u neɛ, a desiro minin di a ȳora ḡiɔ.

Yera Akimasi u desira u da u ȳora mi. ³¹ Saa yera Kusigii wi, u maa tunuma sina bokon mi, ma u n̄n sɔɔwa u neɛ, nen yinni sina boko, a swaa dakio a labaari dora n̄ɔ. Gisɔ Yinni Gusunɔ u nun siria u nun w̄ora be ba nun seesim̄ɔ kpuron n̄oman di.

³² Sina boko u Kusigii wi bikia u neɛ, Abusalɔmu, bii aluwaasi wi, u w̄aa alafia sɔɔ?

Kusigii wi, u wisa u neɛ, nge mɛ n̄n bii aluwaasi wi kua, Gusunɔ u de n wunen yibereba ka be ba nun seesim̄ɔ kpuro kua mɛ.

Dafidin nuku sankiranu

19

¹ Ma gari yi, yi sina boko wurura. Yera u seewa u ȳɔɔwa gb̄ararun gidambisa w̄ollɔ. M̄iya u w̄aa u sirene u sumɔ u m̄ɔ, nen bii Abusalɔmu, nen bii. N̄n daa gu wunen ayera, ya sanɔ bo. Nen bii Abusalɔmu, nen bii.

² Yera ba da ba Yoabu sɔɔwa ba neɛ, wee sina boko u sumɔ u k̄pasa w̄ori m̄ɔ Abusalɔmun s̄ɔ.

³ D̄oma ten nasara ye, ya ḡosirawa nuku sankiranu Dafidin t̄ambu kpuron mi. Domi ba nua ma u sumɔ win bii ḡɔɔn s̄ɔ. ⁴ Ma t̄ɔn be kpuro ba ḡosirama tabu gberun di ba

dua wuuo ka sekuru dōma te, nge be ba duki yakikirama tabu gberun di. ⁵ Sina boko u win wuswaa wukiri u wura mō tāa tāa u mō, nen bii Abusalōmu, Abusalōmu nen bii, nen bii.

⁶ Ye Yoabu u tunuma, yera u da u sina boko deema yenu sōowō. Ma u nūn sōōwa u nēē, wee a be sē wunen bwāabu kpuro sekuru doke gisō be sē sa wunē ka wunen bibu kpuro faaba kua ka wunen kurōbu kpuro. ⁷ Sa wa wee a wunen yiberēba kī ma a be ba nun kī tusa. Domi a sun sōōsi gisō ma be sē wunen bwāabu ka besen wirugibu sa n̄ s̄āa gāanu wunen n̄ni sōō. Tē n̄a gia ma Abusalōmu ù n̄ daa wāa wāaru sōō kpa be sē kpuro sa n̄ guwa, ya koo nun dore. ⁸ Adama tē, a yario a da a wunen bwāabu gōrusu yemiasia. Ā n̄ yina a ko mē, na nun sōōmō sere ka Yinni Gusunōn wāaru baa t̄n turo kun ka nun yōramō saa wōku ten di. Kaa maa wahala wa ya n̄ kere ye a waare saa wunen aluwaasirun di n̄ ka girari gisō.

⁹ Yera sina boko u da u sina gbāra kōnnōwō. Ma ba t̄n be kpuro sōōwa ba nēē, wee sina boko u yarima u s̄ kōnnōwō. Ma be kpuro ba na win mi.

Dafidi u swaa wōri

u wurō Yerusalemuo

N deema Isireli be ba raa Abusalōmu swī kpuro ba duki sua. Ben baawure u da u wāa win yenuo. ¹⁰ Yera Isireliban bwese ni sōō kpuro ba sikirinamō ba mō Dafidi sina bokowa u sun wōra besen yiberēban naman di n̄ kun mam ko Filisitaba. Tē wee u yakura besen tem di Abusalōmun s̄. ¹¹ Adama n̄ wee Abusalōmu wi sa bandu wē mi, u gu tabu gberō. N n̄ men na, mban sōna sa n̄ gerunamō su ka sina boko naa da.

¹²⁻¹³ N deema Dafidi u nua ye Isireli be kpuro ba gerumo. Yera u gōra bu yāku kowobu Sadaku ka Abiataa s̄ bu da bu Yudaban guro gurobu s̄ bu nēē, beya ba s̄āa win dusibu, wi ka beya ba s̄āa yem tem, n̄ n̄ men na mban sōna ba koo nēē, beya ba dākuru seema ba sina boko naa na. ¹⁴ U maa nēē, bu Amasa s̄ ma wi ka wi ba s̄āawa yem tem. Yen s̄, wi Dafidi u koo nūn ko win tabu sunō sere ka baadommāo Yoabun oyerō. U kun kue mē, Gusunō u be nūn kua nge mē u kī.

¹⁵ Ma Dafidin gari yi, yi dera Yudaba kpuro ba nō n̄era mam mam. Ma ba nūn sōmō gōria ba nēē, n̄ n̄ men na, u wurama ka win bwāabu kpuro. ¹⁶ Yera sina boko u gosirama u na Yuudenin daaro.

Dafidi u Simeī suuru kua

Ma Yudaba ba nūn sennō da. Ba tura sere Giligaliō kpa bu ka nūn somi ù n̄ daa te tōburamō. ¹⁷ Ma Simeī, Gera Bahurimugiin bii wi u s̄āa Benyamēen bweseru u seewa

fuuku u ka sina boko Dafidi sennō da ka Yudaba sannu. ¹⁸ Benyamēen bweseru sōō be ba Simeī swīma ba s̄āawa tōmbu nōrōbu (1.000) ka sere Siba wi u raa s̄āa Sōōlun sōm kowo wi ka maa win bibu wōkura nōōbu ka win sōm kowobu yendu. T̄n be kpurowa ba gbia ba sina boko turia Yuudenin daaru mi. ¹⁹ Ma ba sina bokon yenugibu gurama ba ka tōburamō ka goo nimkuu bu ka win nōnu geu wa.

Ye sina bokon tii u tōbura u kpa, Simeī wi, u da u yiira win wuswaa. ²⁰ U nēē, yinni, a ku kōsa ye garisi ye na nun kua dama te a yario Yerusalemun di. A ku ye doke gōruo. ²¹ Na yē ma na torawa. Yen sōna yinni, be ba s̄āa Isireliban bweseru kpuro na bu gbiya n̄ ka nun sennō na.

²² Yera Abisai Seruyan bii u sina boko sōōwa u nēē, n̄ n̄ weene bu Simeī wi go? Domi u wunē wi Yinni Gusunō u gōsa wōnwā.

²³ Ma Dafidi u Abisai ka win mōō Yoabu wisa u nēē, mba n̄ beē wa beē Seruyan bibu. Mban sōna i man yiberē tēru seesima. N weene bu goō go gisō? Wara kun yē ma nena na s̄āa Isireliban sina boko tē.

²⁴ Ma sina boko u Simeī sōōwa ka bōri u nēē, a n̄ gbimo.

Dafidi u Mefiboseti kīru sōōsi

²⁵ Mefiboseti, Sōōlun debubu, win tii u sina boko sennō da. N deema saa min di sina boko u kpikuru sua sere u ka wurama bōri yendu sōō, Mefiboseti kun win naasu nim tēnire. U n̄ maa win nōō sansu kōnire. Meya u n̄ maa win yānu teare. ²⁶ Sanam mē u tunuma Yerusalemuo sina bokon mi, yera sina boko u nūn bikia u nēē, Mefiboseti, mban sōna a n̄ ka man de sanam mē na kpikuru dōō.

²⁷ Mefiboseti u nūn wisa u nēē, geema a yē ma na s̄āawa yemō. Yen sōna na nen sōm kowo sōōwa na nēē, u man nen keteku gaari bōkuo kpa n̄ ka nun da. Adama u man bōrō kōōru kua. ²⁸ Ma u da u man sankā wunen mi. Nen yinni sina boko, na yē ma a s̄āawa nge Gusunōn gōrado. A koowo nge mē n̄ nun wēre. ²⁹ Domi gōōwa nen baaban bweseru ta ka weene wunen mi. Adama ka mē, a dera na ra di ka be ba dimō wunen dii yerō sannu. Mba kon kpī n̄ maa nun bikia.

³⁰ Sina boko u nēē, mban sōna na maa gari dēyasio, domi na gōru doke kō ma wunē ka Siba i ko wunen debun tem mē bōnu kowa.

³¹ Yera Mefiboseti u nūn wisa u nēē, yinni, Siba u mam mē kpuro suo. Domi wee a wōma yenuo baani.

Dafidi u Baasilai kīru sōōsi

³² Baasilai, Galadigii u maa na saa Rogelimun di u ka Dafidi yōsiri sere Yuudenin daaro kpa bu daa te tōbura sannu. ³³ Baasilai wi, u tōkō kua gem gem. U mōwa wōō wene. U maa s̄āa gobigii. Wiya u Dafidi

nəəri saa ye u wāa Mahanaimuō. ³⁴ Yera sina boko u nūn sōwa u nēē, a na a ka man tabura su da Yerusalemuō a n wāa nēn mi. Kon nun nəəri mam mam.

³⁵ Adama Baasilai u nūn wisa u nēē, nēn wāarun tīra kun maa dēu n sere ka nun swīi su da Yerusalemuō. ³⁶ Wee wōō wēnēwa na mō. Na n maa kpē n gea ka kōsa wunana. Mēya baa dīa ni na dimō na n kpē n maa ye ya do ka ye ya kun do wunana. Yen biru, na n maa kpē n tōn durōbu ka tōn kurōbun womusu nō. N n mēn na, yinni, mban sōna na kon maa sāa wunen sōmūnu. ³⁷ Na n tura n ka are beke yinin bweseru wa. Kon ka nun Yuudenin daaru taburawa kpa n nun yōsiri fiiko. ³⁸ Kpa a de n gōsira n wura nēn wuuō n gbi mi. Kpa bu man sike nēn baaba ka nēn mēron sikinun bokuō. Adama nēn bii Kimuhamu wee, i doo ka wi u n sāa wunen bōō, kpa a nūn kua nge mē a kī.

³⁹ Ma sina boko u nēē, na wura Kimuhamu u ka man da. Kon maa nūn kua nge mē n koo nun wēre. Ye a gōru doke n nūn kua kpuro, yeya kon ko.

⁴⁰ Sanam mē sina boko ka win tōn be ba nūn swīi ba daaru tabura ba kpa, yera u Baasilai bōkasi u nūn domaru kua. Ma Baasilai u gōsira u wura win yēnuō. ⁴¹ Sina boko u Giligalin swaa wəri. Ma Kimuhamu u nūn swīi.

Yudaba ka Isireliba

ba sina boko sikirinemo

Yudaba kpuro ka Isireliban sukum ba nūn biru wōku kua. ⁴² Yen biru Isireliba kpuro ba na sina bokon mi ba nūn sōwa ba nēē, mban sōna Yudaba besen tundo bisibu ba na ba nun sua gbenum ba Yuudenin daaru taburasia wunē ka wunen yenugibu, ka wunen tambu kpuro.

⁴³ Ma Yudaba ba Isireliba wisa ba nēē, sa yeni kuawa yēn sō besē ka sina boko sa sāa bwesē keri tia. Nge mban mōruwa i mō. I nua sina boko u sun dīanu wēēmōwa? Nge kēnu gana i nua u sun kā.

⁴⁴ Ma Isireliba ba Yudaba wisa ba nēē, besera sa bēē Dafidi sina boko mōru kere sere nōn wōkuru. Domi sa dabiru bō. Besera sa gbia sa bwisika su ka da su besen sina boko suama. Mba n kua i ka sun gema.

Adama Yudaba ba bu gerusi ka dam.

Seba u Dafidi seesi

20

¹ Saa ye sōō, tōn kōsō goo wāa Benyamēn bweseru sōō, win yōsira Seba, Bikirin bii. Yera u kōba so u nēē, mba n sun mōsine besē ka Dafidi Isain bii. Mēya sa n maa tubi tia dimō. Yen sō, bēē Isireliba, baawure u wuro win yēnuō.

² Yera Isireli be kpuro ba Dafidi deri ba Seba swīi. Adama Yudaba ba ka Dafidi ben sina boko yōra. Ma ba nūn yōsiri saa Yuudenin daaru di sere Yerusalemuō.

³ Dafidi u tura win yēnuō Yerusalemuō. U win kurōbu wōku te u raā deri ba yenu kōsu sua u doke diru garu sōō u nəorimō. Adama u n ka bu kpunare. Diru miya u bu kēnusi ba wāa nge gōminibu sere ba ra ka gu.

Yoabu u Amasa go

⁴ Yera sina boko u Amasa sōwa u nēē, sere n ka ko sōō ita na kī a man Yudaba mēna a ka bu na mini.

⁵ Ma Amasa wi, u da u Yuda be kpuro mēna. Adama u tē n kere sōō ita ye sina boko u nūn bura. ⁶ Ma Dafidi u Abisai sōwa u nēē, Seba, Bikirin bii, u koo sun kōsa kua ya n Abusalōmugia kere. Yen sō, a wunen yinnin tabu kowobu suo kpa i nūn naa swīi, u sere kuke wuu gē ga gbāraru mō sōō.

⁷ Ma Abisai u seewa ka Yoabun tabu kowobu ka Pelētibā ka Keretibā be ba sāa sina bokon kōsobu, ka sere maa tabu durō wōrugōba. Beya ba yara Yerusalemun di ba Seba, Bikirin bii wi naa gira. ⁸ Sanam mē ba tura Gabaonin kpee bakarō yera ba ka Amasa yinna. N deema Yoabu u win tabu yānu sebua ma u win takobin bekitia sēka pōraō, ma yen tii ya sāare. Ye u Amasa susimō, yera takobi ye, ya wōruma yen kararun di. ⁹ Ma u Amasa sōwa u nēē, a bwāa do nēn wōnaku?

Yen biru u win toburu nēnuā u ka nūn bōkasi. ¹⁰ N deema Amasa kun takobi yen laakarī sāa ye Yoabu u nēni. Ma u nūn ye sōka nōn teeru nukurō u nuki yara. Ma Amasa u wōruma yandē u gu.

Ba Seba kamia ba go

Yen biru Yoabu ka win wōnō Abisai ba wure ba Seba naa gira. ¹¹ Yera Yoabun tabu durō turo u yōra Amasan goo ten bōkuō u gerumō u mō, wi u Yoabu ka Dafidi kī, u Yoabu swīiyō.

¹² Ma Amasan goo te, ta kpī ta yem mwēere swaa suunu sōō. Ye tabu durō wi, u wa tamba yōramō mi, yera u goo te gawa swaan di u ka da yakasō u tu bekuru wukiri. ¹³ Ye u kpa, yera tamba sara ba Yoabu swīi ba ka Seba Bikirin bii wi naa gira.

¹⁴ Ye Yoabu u dōō Abeli Beti Maakan bera gia, yera u Isireliban bwesē keri kpuro bukiana. Ma ben tabu durō wōrugōba ba nūn swīi. ¹⁵ Ye ba tunuma Abeli Beti Maakaō ba deema Seba u wāa mi, yera ba ye tarusi. Ba yanim takaru kua ta ka wuu gen gbāraru gunum nēra. Yen biru ba gbāra ten temō gba bu ka tu sura.

¹⁶ Yera wuu min tōn kurō bwisigii goo u nəogiru sua u nēē, i swaa dakio i nō. I man Yoabu sokuama n ka nūn gari ko.

¹⁷ Ma Yoabu u nūn susi. Yera kurō wi, u nūn bikia u nēē, wuna Yoabu?

Ma u wisa u n̄e, oo, n̄ena.

Kurō wi, u maa n̄e, a n̄en gari swaa dakio.
Ma Yoabu u n̄e, a geruma.

¹⁸ Kurō wi, u n̄e, yellu ba ra raa n̄ewa, a bikiaru doo Abeli Beti Maaka kpa n̄ n̄un kua n̄ge m̄e a k̄i. ¹⁹ B̄esen wuu geni, ga s̄awa wuu si su bari ȳendu mon teu ka si su ra Isireliban woodaba m̄em n̄owen teu, n̄ kere wuu si su tie. Adama wun̄e, a kasu a gu go, ge, ge ga s̄aa Isireliban wuu marosun teu. Mban s̄na a kasu a Yinni Gusun̄on arumani kpeerasia.

²⁰ Ma Yoabu u n̄un wisa u n̄e, su ku wa m̄e, bu n̄e, n̄ena na wuu ge kpeerasia na gen dukia gura. ²¹ N̄ n̄ m̄e n̄en bwisikunu. Efaraimu wi ba m̄ō Seba, Bikirin biiwa u Dafidi seesi. Wiya sa kasu. Yen s̄, i n̄un yarama i sun n̄omu s̄ondia, kpa n̄ doona n̄ wuu ge deri.

Ma kurō wi, u Yoabu s̄owa u n̄e, sa ko nun win wiru kasa kuama.

²² Ma kurō wi, u da u tambu menna ka bwisi ba da Seban mi, ba win wiru bura ba tu Yoabu kasa kuama. Yera Yoabu u k̄aba so ma win tabu kowobu ba yarina ba wuu ge deri. Ben baawure u wura win ȳenu. Ma Yoabun tii u ḡsira Yerusalem̄u a da sina bokon mi.

Dafidin s̄m kowobu

²³ Saa ye s̄ō, be ba s̄a Dafidi sina bokon s̄m kowobu, ben ȳisa wee. Yoabuw̄a Dafidi u kua Isireliba kpuron tabu sun̄. B̄enaya, Yehoyadan bii, wiya u maa Keretiba ka Peletiba kpare be ba s̄a Dafidin tiin k̄sobu. ²⁴ Adoram̄uwa u ra maa tambu w̄ō gobi mwaari. Yosafati, Ahiludun biiwa u ra maa tirenu bere. ²⁵ Seyawa maa s̄a tire yoro. Ma Sad̄ku ka Abiataa ba s̄a ȳiku kowobu. ²⁶ Ira, Yairigiiwa maa s̄a Dafidin sina kpaarun wirugii turo.

Ba S̄olun bweseru go

21

¹ Dafidin bandun waati, ḡōra dua tem m̄e s̄ō, ta kua w̄ō ita. Ma Dafidi u Yinni Gusun̄o bikia u n̄e, mban s̄na ḡō te, ta w̄a m̄e. Ma Yinni Gusun̄o u n̄un s̄owa u n̄e, ḡō te, ta w̄awa ȳen s̄ō S̄olun yenugibu ba yem yari, ba Gabaonigibu go.

² N̄ deema Gabaonigii be, ba n̄ s̄a Isireliba. Ba s̄awa Am̄reban bweseru. Adama Isireliba ba ka bu arukawani b̄okua ba n̄e, ba n̄ bu goom̄o. Ka m̄e, S̄olu u kasu u bu kpeerasia Isireliba ka Yudaban k̄irun s̄ō. Yera Dafidi u bu soka u n̄e, ³ mba kon kp̄i n̄ b̄e kua. Mba kon ko n̄ ka k̄sa ye ba b̄e kua min durum w̄aka kpa i wa i sun domaru kua, b̄ese be sa s̄a Gusun̄on tambu.

⁴ Ma Gabaonigii be, ba n̄un wisa ba n̄e, b̄ese ka S̄olun yenugibun sann̄o ge, ga n̄ kpeem̄o ka wura n̄ kun m̄e ka sii geesu. M̄eya n̄ n̄ maa b̄esen s̄omunu su ka n̄e, bu goo go Isirelio.

Ma sina boko Dafidi u bu s̄owa u n̄e, n̄ n̄ m̄en na, i man s̄ow̄o ye i k̄i. Kon b̄e ye kua.

⁵ Ma ba sina boko wisa ba n̄e, n̄ge m̄e S̄olu u kasu u b̄esen bweseru kpeerasia Isireliban suunu s̄on di, ⁶ n̄ge m̄eya a maa sun win bweseru s̄ō t̄an dur̄abu n̄ōba yiru yaro a sun bu n̄omu beria, kpa su ka bu da su s̄arusia Yinni Gusun̄on wuswaa Gibeaa, wi, S̄olu wi Yinni Gusun̄o u raa ḡosan tiin wuu.

Ma sina boko u bu wisa u n̄e, kon b̄e bu n̄omu beria.

⁷ Adama u n̄ dere bu ka M̄efiboseti, Yonatam bii, S̄olun debubu da, arukawani ye ba b̄okua wi ka Yonatam Yinni Gusun̄on wuswaa s̄. ⁸ Ma u Risipa, Ayan biin bibu yiru m̄wa be u ka S̄olu mara. Bii b̄era Aam̄ani ka M̄efiboseti. Ma u maa M̄erabu S̄olun biin bii t̄an dur̄abu n̄ōbu m̄wa be u ka Adirieli M̄eholagii mara. Adirieli wi, u s̄awa Baasilain bii. ⁹ Beniwa Dafidi u Gabaonigii be n̄omu beria. Ma ba da ba bu bw̄e guuru w̄oll̄o Yinni Gusun̄on wuswaa. Ma be kpuro ba gu s̄ō tee te. Saa ye, ya s̄awa d̄ia ḡbiikinun ḡēebun saa.

¹⁰ Risipa, Ayan bii, u saaki sua u da u teria guu ten w̄oll̄o, ma u w̄a mi saa ḡēebun torubun di sere gura ya ka wurama. U win bibun gonu k̄asu. S̄ō s̄ō u ra gun̄su girewa su ku raa goo ni di. W̄akuru kpa u ḡbeeku ȳe gir̄a.

¹¹ Yera ba da ba ye Dafidi s̄owa. ¹² Ma u da Yabesio Galadin tem̄o u S̄olu ka win bii Yonatam kukunu gurama. N̄ deema Yabesigii beya ba raa goo ni sua B̄eti Sanin di mi Filisitiba ba raa nu bw̄e sanam m̄e ba S̄olu go Giliboaa. ¹³ Ma u S̄olu ka Yonatam kuku ni sua ka sere maa be ba bw̄e miginu. ¹⁴ Ma ba S̄olu ka Yonatamginu sikua Selaa Benyam̄en tem̄o Kisi, S̄olun tundon sikira.

Ye ba ye kpuro kua mam mam n̄ge m̄e sina boko u gerua, yera Yinni Gusun̄on m̄oru ya sure.

Dafidin tabu kowobu

ba ka Filisitiba tabu kua

(I maa m̄erio Bandun Gari I, 20:4-8)

¹⁵ Filisitiba ba ka maa Isireliba tabu seewa, ma Dafidi ka win tabu kowobu ba da ba bu w̄ori. Yen dama te, Dafidi u wasira gem gem. ¹⁶ Filisiti goo wi ba m̄ō Yisibi Ben̄ōbu, Rafan bweseru s̄ō u yaasa m̄o ye ba kua ka sii gandu. Yen bunum mu s̄awa kilo ita. Dur̄o wi, u maa takobi kpa s̄e win p̄raa. Wiya u gerua ma u koo Dafidi go. ¹⁷ Ma Abisai Seruyan bii, u na u Dafidi somi u Filisiti wi so u go. Yera Dafidin tabu kowobu ba n̄un s̄owa ka b̄ari ba n̄e, a n̄ maa ka sun tabu d̄ō. Domi sa n̄ k̄i bu nun go kpa bandu tu kpe Isirelio.

¹⁸ Yeniban biru tabu maa seewa Isireliba ka Filisitiban suunu s̄ō Ḡobu. Yera Sibekai,

Husagii, u Safu sēre u go. Safu wi, u maa yarawa Rafan bweserun di. ¹⁹ Yen biru, tabu maa seewa Gōbu mi, Isireliba ka Filisitiban suunu sōo. Ma Elikanani, Yaaren bii, Betelehemugii, u Goliati Gatigiin wōnō go. Wi ba go mi, win yaasan buru ta sāawa nge weson dēka. ²⁰ Taa binin biru ba maa tabu kua Gatiō ka Filisitiba. Durō goō wāa Gati mi, wi u yara Rafan bweserun di. Durō wi, u gunu too. Niki bii nōōba tia tiawa u mō nōmāō ka naasō, ma ni kpuro nu kua yēnda nne. ²¹ Yera u Isireliba nōō kuura. Ma Yonataṁ, Dafidin mōō Saman bii, u da u nūn go. ²² Filisitiban tabu kowo Gatigibu nne be, ba yarawa Rafan bweserun di. Ma Dafidi ka wigibu ba bu go.

22

Dafidin nasaran womu (I maa mērio Womu 18)

¹ Womu geniwa Dafidi u Yinni Gusunō kua sanam mē u nūn wōra saa win yiberēban nōman di, n mam nēere Sōolu. ² U nēē, Yinni Gusunō, wuna a sāa nen dam. Wuna na kī. ³ A sāawa nge kpee baa yē sōō kon kuke. A sāawa nen kuku yee naanēgiru. Wuna a sāa nen Yinni wi u man yakia. Wuna a sāa nen tēreru. Wunen dama mu man wōra. Wuna a sāa nen kari. ⁴ I Yinni Gusunō siaro. Nā n nūn nōōgiru sue na faaba kana, u ra man wōrewa nen yiberēban nōman di. ⁵ Gōō raa man bōkua, u ka man doonō nge nim tori baka. ⁶ Gōribun wāa yera man tēkua. Gōō man taa berie. ⁷ Ma na nōōgiru sua nen nuku sankiraru sōō, na Yinni Gusunō soka. Ma u nen nōō nua saa win wāa yerun di. Mēya maa nen weeweenu wōri win swaa sōō. ⁸ Tem mu yīira, ma guunu diira, yēn sō Yinni Gusunō u mōru bēsira. ⁹ Ma win mōru seewa nge wiisu, ma ya yabura nge dōō yara, ma ya yarimō win nōōn di nge dōō buri. ¹⁰ U dera wōlla ka tem dēbe dēbe kua. Ma u sarama u guru wii bakaru taakumō. ¹¹ U wōllun kōso soni nge duma. Ma u bellimō woo sōō. ¹² U kukua yam wōkuru sōō, ma guru wii sinumginu nūn wukiri. ¹³ Win wuswaaō yam bururam mu wāa. Min diya gura nēmō ka guru kpenu ka dōō buri. ¹⁴ Win nōō ga nōōra wōllun di nge guru gbāsukubu.

Ma guru kpenu nēmō ka dōō buri. ¹⁵ U nen yiberēba yarinasia ka guru kpenu ni nu sāa nge sēenu. U bu gira baama ka guru maakinu. ¹⁶ U wēru wura, yiberēba ba nanda. Ma guru woo bōko ga daanu gberasia. Ma dunian kpēēkpēeku ga sōōsira. ¹⁷ Ma u win nōmu demiamā wōllun di u man nenua u yara nim bwēe bakarun di. ¹⁸ U man wōra yiberēban nōman di. Yiberē be, ba man dam kere. Yiberē be, ba man tusa. ¹⁹ Yiberē be, ba man wōriwa nōni swāarun saa sōō. Adama Yinni Gusunō u kua nen tāsī yeru. ²⁰ U man wōra ben nōman di, na n ka tii mō, domi u man kī. ²¹ U man domaru kua yēn sō na dēere. U man domaru kua yēn sō na gem swīi. ²² Na win wooda mem nōōwa. Na n nūn seesi. ²³ Na win wooda kpuro swīi. Na n win gere yine. ²⁴ Na nen tii nenua, kpa n ku ra ka durum ko. Na sāawa dee dee win wuswaaō. ²⁵ Yen sōna u man kōsia nge mē nen daa gea ne. U man kōsia nge mē nen gōru ga dēeram ne. ²⁶ Sā n sāa naanēgibu, kaa n sun sāawewa naanēgii. Sā n sāa gemgibu, kaa n sun sāawewa gemgii. ²⁷ Sā n sāa dēerobu, kaa n sun sāawewa dēero. Sā n maa sāa keetagibu, kaa n sun sāawewa keetagii. ²⁸ Yinni Gusunō, wunen tiywa a ra tōn be ba tii kawē faaba ko, kpa a be ba tii sue kawa. ²⁹ Yinni Gusunō, a sāawa nen fitila. A ra man yam bururasie. ³⁰ A ra man dam kē n ka kpī n yiberē be ba tabu yānu mō wōri, kpa n yō n ben gbāraru sure. ³¹ Ye Yinni Gusunō u mō, ya ra n dendewa. Bwisi geeya u ra tanu kē. U sāawa be ba nūn naanē sāan tēreru. ³² Gusunō turowa u wāa. Wi turowa u sāa bēsen Yinni. Wi turowa u koo sun kōsu. ³³ Wiya u sāa nen kuku yee damgiru. Wiya u ra man swaa gea sure, ³⁴ kpa u de nen naasu su n sāu nge nemu, na n ka yō dim dim guuru wōllō. ³⁵ Wiya u ra man tabu sōōsi. Wiya u ra man dam kē, n ka tendu gawa te ta bō. ³⁶ Yinni Gusunō, wuna a ra man faaba ko nge tēreru. Wuna a ra man bere ka wunen dam bakam. Wunen durom saabuwa na ka kua damgii. ³⁷ Nā n duka mō, a ra de na n sāu.

Nà n duka mò, na ku ra maa sokure.

³⁸ Nà n nèn yiberèba naa gire,
wuna a ra de n bu naamwe.

Wuna a ra de na kun gosirame,
ma n kun mò na bu kpeerasia.

³⁹ Na ra bu suririwa temò n kòsuku
kpa bu kpána bu se.

⁴⁰ Yinni, wuna a ra man dam kè n ka tabu ko.
Wuna a ra man nasara wè nèn yiberèban
wòllo.

⁴¹ Wuna a ra de nèn yiberèba bu man biru
kisi.

Wuna a ra de n be ba man tusa kpeerasia.
⁴²⁻⁴³ Na ra bu munkuwa kpa bu ko nge tua.

Na ra bu taakuwa kpa bu ko nge potòkò.
Yinni Gusunò, bà n nòogiru sua ba faaba
kana,

a ku bu faaba ko.

Bà n somiru kana,

a ku bu wisi.

⁴⁴ Yinni Gusunò, wuna a man wòra
be ba man seesin nòman di.

Wuna a man kua bwese tukunun wirugii.

Wuna a dera ba man yoru diiyamme.

⁴⁵ Bà n yande nèn gari nua,
ba ra n man mem nòowammewa.

Bà n man wa, ba ra n man sàamòwa.

Bà n man wa, ba ra nandewa.

⁴⁶ Bà n man wa, ba ra yarimewa
ben kuku yerun di ba n diirumò.

⁴⁷ Yinni Gusunò u wàa.

I nùn siaro. Wiya u sàa nge kperu mi na ra
kuke.

I nùn beere wèeyò. Wiya u man faaba kua.

⁴⁸ Wiya u ra man mòru kòsie nèn yiberèban
mi.

Wiya u ra de bwesenu nu man yiira.

⁴⁹ Wiya u ra de n kisira yiberèban nòman di.

Yinni, a man wòlle sua ben wuswaaò.

Wuna a man faaba kua tòn kòsobun nòman
di.

⁵⁰ Yen sòna kon womusu ko ka wunen yìsiru.

Wuna kon siara bwesenun suunu sòò.

⁵¹ Yinni Gusunò, a man gòsa a kua sunò.

Wuna a man nasara baka wè.

Na yè ma kaa n man durom sòòsimò,
nè ka nèn bweseru sere ka baadommaò.

Dafidin gari dàaki

23

¹ Dafidi, Isain bii, wi Gusunò Yakòbun
Yinni u gòsa u wòlle sua, win womusa Isire-
liba ba ra n kì bu nò. Win gari dàaki wee. U
nèè,

² Gusunòn Hunde u gari kua saa nèn nòon di.
Win gariya yi wàa nèn yara sòò.

³ Gusunò, Isireliban Yinni wi u ra bu kòsu,
u man sòowa u nèè,
sunò wi u tumbu kparamò gem swaa sòò,
ma win tii u Gusunò nasie,

⁴ u sàawa nge sòò yanan yam bururam guru
wiru sari.

Sòò yana yera ya ra de yaka bekusu su balli,
gura yà n na ya kpa.

⁵ Nge mèya nèn bweseru ta sàa Gusunòn
wuswaaò.

Domi u ka man arukawani bókua ye ya ñ
nòru mò.

U ye kpuron kpunaa yi.

Goo kun maa kpè u ye kòsi.

Saa kpuro u ra man nasara wè.

Ye na kì kpuro u ra man kuewa.

⁶ Adama be ba Gusunò gema ba sàawa nge
sàki

yi ba ra bure bu kò.

Ba ku ra yi babe ka nòm dira.

⁷ Wi u kì u yi baba,

sisu ka yaasan bura u koo ka yi sòre,

kpa u yi dòò meni yam tem mi sòò.

Dafidin tabu duròbu

(I maa mèerio Bandun Gari I, 11:10-47)

⁸ Dafidin tabu duròbun yìsa wee. Ben ita
ba yìsiru yara.

Yosèbu Basebeti, Takemòngii, u sàawa
ben turo. Wiya u tumbu nène (800) go ka
yaasa nòn teerun tabu sòò.

⁹ Yirusen yìsira Eleasaa, Dodon bii, Akosin
sikadobu. Sanam mè Filisitiba ba yara bu ka
Isireliba tabu ko, wi ka Dafidiwa ba yòra ba
bu mara. N deema saa ye, Isireliba ba wàa
guunò. ¹⁰ Yen dòma te, Eleasaa wi, u Filisitiba
gowa sere win nòma mánya u kpána u takobi
yòsu. Ma Yinni Gusunò u nùn nasara baka
wè. Yen biru Isireliba ba na ba nùn deema
bu ka Filisiti ben yànu gura.

¹¹ Ben itasen yìsira Sama, Agen bii,
Hararigii. Saa ye sòò, Filisitiba ba maa menna
Lekiò bu ka Isireliba tabu wòri. N deema
gberu gara wàa mi, tè sòò ba dàsi duura. Ye
Isireliba ba duki mò Filisiti ben sò, ¹² yera
Sama u yòra mi, u ka tu yina. Ma u ka
Filisitiba tabu kua u bu go. Gusunò u nùn
nasara baka wè dòma te.

¹³ Gèèhun saa sòò, Dafidin tabu sinambu
tena sòò ben ita ba da ba nùn deema
Adulamun kpee wòruò sanam mè Filisitiban
tabu kowobun wuuru garu ta na ta ten
sansani gira Refaban wòwaaò. ¹⁴ Saa ye sòò,
Dafidi u wàa kpee wòru ge sòò. Ma Filisitiban
sansani ya maa gire Betelehemuò. ¹⁵ Ma
Dafidi u Betelehemun bèke kua u nèè, wara
u koo ka man Betelehemun gbàra kònnòn
dòkòn nim naawa n nò.

¹⁶ Yera win tabu duròbu ita be, ba da ba
Filisitiban sansani ye wòri ka dam ba Dafidi
nim mè takama. Adama u ñ mu nòra. U
ka mu yàkuru kuawa, u Yinni Gusunò yaria.
¹⁷ U nèè, Gusunò u man gbara bu nèè, nèna na
nim mè nòra. Domi men sòna tòn beni ba ben
wàaru kari bòrie. Nim mè, mu sàawa nge ben
yem mè mu koo raa yari.

Yen sōna u yina u mu nā.

Yeniba kpurowa Dafidin tabu durōbu ita be, ba kua.

¹⁸ Abisai Seruyan bii, Yoabun wōnō, wiya u sāa tōmbu tēna yen wirugii. Tōmbu gooba wunōwaba (300) u go ka win yaasa. Ma u yisiru yara tōmbu tēna yen suunu sōō. ¹⁹ Ba nūn bēere wē too. Adama u n tabu durō gbiikobu ita be tura.

²⁰ Benaya, Kabisēeligii, Yehoyadan bii, u sāawa tabu durō wōrugō. Ma u yisiru yara nasara dabi ni u wan sō. Wiya u Mōabun tōmbu yiru gabu go be ba sē nge gbee sinansu. Wiya u maa dua dōkō kpiriru sōō u gbee sunō kāasi mi, u go puran saa sōō. ²¹ Ma u Eglbitin tabu durō damgii goō go. Saa yē sōō u nūn wōrim dōō, bokura u nēni. Ye u tura mi, ma u durō win yaasa ye u nēni wōra u ka nūn sōka u go. ²² Yeniwa Benaya Yehoyadan bii u kua. Ma u maa yisiru yara Dafidin tabu durōbu tēna ye sōō. ²³ U bēere baka wa be sōō, adama ya n tabu durō gbiikobu ita begia tura. Ma Dafidi u nūn kua win kōsobun wirugii.

²⁴ Dafidin tabu durōbu tēna yen gabun yīsa wee. Asaeli, Yoabun wōnō, ka Elikanani, Dodon bii, Betelehemugii, ²⁵ ka Sama, ka Elika, Harodugibu, ²⁶ ka Helesi, Peleti ka Ira Ikēsini bii, Tekoagii, ²⁷ ka Abiesē, Anatōtugii, ka Mēbunai, Husagii, ²⁸ ka Saamōō, Akoasigii, ka Maharai, Netofagii, ²⁹ ka Helebu, Baanan bii, wi u maa sāa Netofagii, ka Itai, Ribain bii, Gibeagii. Gibeā ye, ya wāa Bēnyameēn temō. ³⁰ Ka Benaya, Piratonigii, ka Hidai, Nakale Gaasigii, ³¹ ka Abi Aliboni, Arabagii, ka Asimafeti, Baakumugii, ³² ka Eliaba, Saabonigii, ka Bēnē Yaserii, ka Yonatan, ³³ ka Sama, Hararigii, ka Akiamu, Saraan bii, Hararigii, ³⁴ ka Elifeleti, Akasibain bii. Akasibain tundo u sāa Maakagii. Ka Eliamu, Ahitofelin bii, Gilogii, ³⁵ ka Hēsirai, Kaameligii, ka Paarai, Arabugii, ³⁶ ka Yigeali, Natanin bii, Sobagii, ka Bani, Gādigii, ³⁷ ka Seleki, wi u sāa Amōnin bweseru, ka Naharai, Beerōtugii wi u ra Yoabu, Seruyan biin tabu yānu sōbe, ³⁸ ka Ira, ka Garēbu, Yetēegibu, ³⁹ ka Uri, Heti. Dafidin tabu durō damgibu ba sāawa tōnu tēna ka nōōba yiru.

24

Dafidi u win tōmbu gara

(I maa mēerio Bandun Gari I, 21:1-6)

¹ Yinni Gusunō u ka maa Isireliba mōru kua too, ma u dera Dafidi u bu seesi, u nūn sōōwa u nē, a doo a Isireliba ka Yudaba gari. ² Yera u Yoabu win tabu sunō wi u wāa win turuku sōōwa u nē, a doo a Isireliban bwesenu kpuro bera saa tem mēn sōō yēsān nōm geu gian di sere mēn sōō yēsān nōm dwarō, kpa a bu gari. Nge mēya kon ka gia mēn nōō ba geeru nē.

³ Yoabu u sina boko sōōwa u nē, Gusunō wunen Yinni u de tōn ben dabiru tu sosi wunōm wunōm subenu n kere yellu, kpa u maa de a bu wa ka nōni. Adama mban sōna a kī a yeni ko.

⁴ Ka mē, sina boko u Yoabu gari kamia ka sere maa tabu sinam be ba tie. Ma Yoabu ka tabu sinam be, ba yara ba da ba Isireliba gara. ⁵ Ba da ba Yuudeni tabura ma ba ben kunu gira Aroēn sōō yēsān nōm dwarō, wōwao. Ma ba Gadin tem bukiana ba da Yasēe gia. ⁶ Min di, ba da Galadin temō, ka Kadēsio Hētiban temō, ka Danu Yaniō ka yen baru kraanō ka Sidoniō, ⁷ ka Tirio ye ka gbāra damguru mō, ka wuu si su raa sāa Hefiba ka Kananibagiso, n ka girari Beri Sebaō, Yudan tem sōō yēsān nōm dwarō. ⁸ Nge mēya ba kua ba ka tem mē kpuro bukiana. Ma n kua suru nōōba nne ka sōō yēndu ba sere tunuma Yerusalemū. ⁹ Ye ba tunuma sina bokon mi, ma Yoabu u nūn tōn ben geeru sōōwa. U nē, Isireliba sōō, be ba sāa tabu kowobu ba ka takobi saannō yē, ba sāawa tōmbu nōrōbun suba nēne (800.000). Yudan bweseru sōō maa, ba sāawa tōmbu nōrōbun suba nēera wunōbu (500.000).

Gusunō u Dafidi seeyasia

win torarun sō

(I maa mēerio Bandun Gari I, 21:7-17)

¹⁰ Ye Dafidi u nua mē, yera win torara kara, ma u Yinni Gusunō sōōwa u nē, na tora n kpā ye na ka tōn be gara. Tē na gia ma gari baka kookoosa na kua. A man nen tora ten suuru kuo.

¹¹⁻¹² Saa yera Yinni Gusunō u win sōmō Gadi sōōwa u nē, a doo a Dafidi sō a nē, ameniwa nē Yinni Gusunō na gerumō. Wee, na nūn nōni swāaru ita gaa yiye. Yen sō, u de u gōsima ten te u kī kpa n sere de tu koorā.

Sisiru bururu ye Dafidi u seewa, ¹³ Gusunōn sōmō Gadi u da win mi, u nūn sōōwa ye Yinni Gusunō u gerua. U nē, yen yerā a kī. Gōōru tu du wunen tem sōō wōō nōōba yiru? Nge a kpkiru su suru ita wunen yiberēban sō. Nge bararu garu tu pusi wunen tem sōō sōō ita. Tē, a bwisikuo kpa a man sō ye kon da n wi u man gōrima sō.

¹⁴ Yera Dafidi u Gadi wisa u nē, nuku sankira bakana nu man deema mi. N buram bo Yinni Gusunō u man seeyasia ye tōnu koo ka man seeyasia. Domi win wōnwōnda kpā.

¹⁵ Ma Yinni Gusunō u dera barara pusi saa dōma ten bururun di n ka girari sōō ita ye. Ma tōmbu nōrōbun suba wata ka wōkuru (70.000) ba gbisuka Isirelin tem kpuro sōō. ¹⁶ Saa ye Yinni Gusunōn gōrado u sōōru kpa u ka Yerusalemū kpeerasia, yera Yinni Gusunō u gōru gosia u wahala baka ye yōrasia. Ma u gōrado wi sōōwa u nē, ya tura mē. A wunen nōma wōō minin di.

Saa ye sōō, gōrado wi, u wāawa Arafuna Yebusin doo soo yerun bokuo. ¹⁷ Sanam mē

Dafidi u gɔrado wi wa wi u tɔmbu goomɔ yera u nɛɛ, nɛna na tore. Tɔn beni ba n̄ gāanu kue. Yen s̄s̄, a de a man nɔma doke nɛ ka nɛn yenugibu.

Dafidi u Yinni Gusunɔ

yāku yeru bania

(I maa mɛɛriɔ Bandun Gari I, 21:18-26)

¹⁸ Yen dɔma tera Gadi u da Dafidin mi, u n̄n s̄s̄wa u nɛɛ, a Yinni Gusunɔ yāku yeru kuo Arafuna Yebusin doo soo yeru mi.

¹⁹ Ma Dafidi u Gadin gari yi wura. U kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. U da mi.

²⁰ Yera Arafuna u mɛɛra gunguru wɔllun di u wa wee, sina boko ka win sina asakpɔbu ba wee, yera u sarama ka duka u da u n̄n yiira u wuswaa tem girari. ²¹ Ma u Dafidi bikia u nɛɛ, yinni, mba n kua a ka sisi nɛn mi.

Dafidi u n̄n wisa u nɛɛ, na nawa n ka wunen doo soo yee te dwe kpa n Yinni Gusunɔ yāku yeru bania mi. Kpa bara te ta pusa bɛsɛn tem s̄s̄ mi, tu doona.

²² Yera Arafuna u Dafidi s̄s̄wa u nɛɛ, a batuma ye suo kam, kpa a yāku nu ko mi, ni a kī. Keteba wee, yi kaa ka yāku d̄s̄ mwaararugiru ko, kpa yin sugu ka yin kekɛban dānu nu ko yāku dāa. ²³ Ye kpurowa durɔ wi, u sina boko k̄a, ma u maa n̄n s̄s̄wa u nɛɛ, Gusunɔ wunen Yinni, u ka nun nɔnu geu mɛɛri.

²⁴ Adama sina boko u nɛɛ, aawo, kon batuma ye dwewa ka nɛn gobi. Na n̄ Gusunɔ nɛn Yinni yāku d̄s̄ mwaararugiru kuamme ka gāa ni nu n̄ man gāanu diiri.

Ma Dafidi u batuma ye ka ketɛ be dwa ka sii geesun gobi weeraakuru. ²⁵ Ma u yāku yee te kua batuma mi. U yāku d̄s̄ mwaararuginu kua ka sere maa siarabun yāku nu. Saa yera Yinni Gusunɔn mɔru ya sure. Ma bara te, ta doona tem min di.

SINAMBUN TIRE GBIIKIRU

Isireliban bandun gari yi ba torua Samuelin tirenu sɔɔ, yin sukuma mu waa Sinambun tirenu sɔɔ. Tire gbiikii teni sɔɔra Dafidin gɔɔn gari waa ka sere maa win bii Salomɔɔn bandun gari. Salomɔɔ wi, u Yinni Gusunɔ sɔa yeru bania Yerusalemuɔ. Amen biru, ma u mem nɔɔbu sariru kua. Mem nɔɔbu sari tera ta dera Isireliban banda bonu kua yiru. Ma ya dera Isireliba kpuron dam ka ben girima ya kaara. Waati ye sɔɔ, Gusunɔ u ra Isireliba ka ben sinambu win sɔmɔbu gorie bu ka bu kirɔ ko buu sɔaru ka daa kɔsa kpuron sɔ.

Tire ten kpuna

1. Dafidin waa daakiru bandu sɔɔ, wiru 1n di sere wiru 2:12.
2. Salomɔɔn bandu, wiru 2:13n di sere wiru 11.
3. Isireliban banda bonu kua yiru, wiru 12n di sere wiru 22.

Adoniya u ki u tii ko suno

¹ Dafidi u tɔko kua u bukura gem gem. Baa ba n nun beka bubusi, ka me, u ra n kurusinewa woorun sɔ. ² Sɔɔ teeru win bwaba na ba nun sɔɔwa ba nee, Yinni, a de su nun wɔndia kasuama u n da n waa wunen bɔkuɔ u n nun nɔɔrimɔ kpa u n da n nun bɔkasi a n ka yam susuru waama.

³⁻⁴ Ma ba wɔndia kurɔ burɔ kaso wɔri Isireliban tem kpuro sɔɔ. Yera ba wɔndia goo wa wi ba sokumɔ Abisaqi. Wɔndia wi, kurɔ burɔn tiiwa. U sɔawa Sunemugii. Ma ba nun mwama ba ka na sina bokon mi. Wiya u ra n nun nɔɔrimɔ. Adama u n nun yɛ kurɔ.

⁵⁻⁶ Adoniya wi Dafidi u ka Hagiti mara wiya u kua Dafidin yeruma Abusalɔmun gɔɔn biru. U sɔawa durɔ burɔn tii. Tundo kun nun wɔkisire saa min di ba ka waa. U n maa nun bikiare u nee, mban bwesera a mɔ me. Yera Adoniya wi, u tii wolle sua u nee, wiya u koo bandu di. Ma u tii tabu keke kasua ye dumi gawe ka maasɔbu ka sere tabu durɔbu tɔnu weeraakuru be ba ra n nun gbiie. ⁷ Ma u ka Yoabu Seruyan bii ka yaku kowo Abiataa gari bɔku. Ma ba ka nun yɔra. ⁸ Adama yaku kowo Sadoku ka Benaya Yehoyadan bii, ka Gusunɔn sɔmɔ Natani, ka Simej ka Rei ka sere Dafidin tabu kowo damgibu, beya ba n ka Adoniya nɔɔ tia kue.

Natani u Bati Seba bwisi ka

⁹ Ma Adoniya u yakuru kua ka yaanu ka kete kpemi yi yi gum mɔ Soheletin kpe-run bokuɔ te ta waa Eni Rogelin bera gla. Ma u win tundo turosibu dim soka mi, ka Yudaba kpuro, be ba sɔa sina bokon bwabu.

¹⁰ Adama u n Gusunɔn sɔmɔ Natani soka ka Benaya ka Dafidin tabu durɔ damgii be, ka maa sere Salomɔɔ win tundo turosi.

¹¹ Yera Natani u da u Bati Seba Salomɔɔn mero sɔɔwa u nee, a n nua ma Adoniya Hagitin bii, u bandu di? Dafidi besen yinni kun maa yɛ. ¹² Yen sɔ, a na tɛ n nun bwisi kɛ ye kaa ko a ka wunen hunde bere, ka maa wunen bii Salomɔɔgia. ¹³ A doo a wunen yinni Dafidi sina boko deema a nun sɔ a nee, n n wiya u nɔɔ mwɛeru kua u nee, wunen bii Salomɔɔwa u koo bandu di win biru? Mba n kua Adoniya u ka bandu sina.

¹⁴ Saa ye kaa ka nun gari yi tore, kon duuma mi nen tii, kpa n wunen gari sire n sosi.

¹⁵ Ma Bati Seba u seewa u da diru mi sina boko u kpɛ. Domi sina boko u tɔko kua gem gem. Abisaqi Sunemugiiwa u waa mi, u nun nɔɔrimɔ. ¹⁶ Ye Bati Seba u tura mi, u yiira sina bokon wuswaaɔ. Ma sina boko u nun bikia u nee, mba a ki.

¹⁷ Ma u wisa u nee, nen yinni, wuna a man nɔɔ mwɛeru kua ka bɔri a nee, sere ka Yinni Gusunɔn yisuru nen bii Salomɔɔwa u koo bandu di wunen biru. ¹⁸ Wee tɛ Adoniya u bandu di. Wune nen yinni sina boko a n ka baaru. ¹⁹ Ma u kete kpemi yi yi gum mɔ ka yaa dabinu go. Ma u win tundo turosibu dim soka ka Abiataa yaku kowo ka sere Yoabu wi u sɔa tabu suno. Adama u n wunen bii Salomɔɔ soka. ²⁰ Tɛ sina boko, wee, wuna Isireliba kpuro ba swaa daki a ka bu sɔ wi u koo ko wunen kasire bandu sɔɔ. ²¹ Yinni, saa ye kaa kpuna nge wunen baaba, ba koo ne ka nen bii Salomɔɔ mɛeriwa taaregibu.

²² Ye Bati Seba ka Dafidi ba gari mɔ, yera Gusunɔn sɔmɔ Natani u tunuma mi. ²³ Ma ba sina boko sɔɔwa ba nee, Gusunɔn sɔmɔ Natani wee, u tunuma. Yera u sina boko yiira u wuswaa tem girari. ²⁴ U nun bikia u nee, yinni, wuna a nee, Adoniya u bandu dio u ko wunen kasire sina gɔnaɔ? ²⁵ Domi wee, u kete kpemi yi yi gum mɔ go ka yaa dabi dabinu. Ma u win tundo turosibu sokusia ka tabu sinambu ka Abiataa yaku kowo. Wee, ba dimɔ ba nɔrumɔ win wuswaaɔ. Ma ba gerumɔ ba mɔ Adoniya, sina boko, win hunde yi dakaa da. ²⁶ Adama u n ne ka Sadoku yaku kowo soka, ka Benaya Yehoyadan bii, ka sere maa wunen bii Salomɔɔ. ²⁷ Sina boko, wunen min diya gari yini yi kooa? Ma a n sere besɛ wunen bwabu sɔɔwa wi u koo bandu di wunen biru?

Dafidi u Salomɔɔ gɔsa

u ka ko win kasire

²⁸ Ma Dafidi sina boko u nee, i man Bati Seba sokuo.

Ma ba nun soka u susi u yɔra sina bokon wuswaaɔ. ²⁹ Yera sina boko u bɔrua u nee,

sere ka Yinni Gusunən wāaru wi u man yara saa wahala kpuron di, ³⁰kon nən nə mwɛɛru yibia gisə te na nun kua ka Gusunə bɛsɛ Isireliban Yinnin yīsiru na nɛɛ, Saloməwa u koo bandu di nən biru u ko nən kəsire.

³¹Ma Bati Seba u yiira u wuswaa tem girari u nɛɛ, nən yinni sina boko, wunen hunde yu dakaa da.

³²Ma Dafidi u nɛɛ, bu nən Sadəku yāku kowo sokuo ka Gusunən sɔmɔ Natani ka maa Benaya Yehoyadan bii. Ye ba tunuma, yera ba dua mi u wāa. ³³Ma u bu sɔwə u nɛɛ, i nən bwāabu suo kpa i nən bii Salomə keteku yɔsɔia i ka nūn da bwia ye ba mɔ Gihoniə. ³⁴Miya yāku kowo Sadəku ka Gusunən sɔmɔ Natani ba koo nūn gum tāre wirə u ka ko Isireliban sunə, kpa i kəbi wura, yen biru i gere i nɛɛ, Salomə sina bokon hunde yu dakaa da. ³⁵Yen biru kpa i nūn suama u na u sina nən sina gənə u ko nən kəsire. Domi wiya na gosa u ka Isireliba ka Yudaba kpara.

³⁶Ma Benaya Yehoyadan bii u nɛɛ, ami, nən yinni sina boko. Yinni Gusunə u de n koorə mɛ. ³⁷Nge mɛ Yinni Gusunə u ka nun wāa, u n maa ka Salomə wāa mɛ, kpa u win bandu wolle sua n wunegiru kera.

Salomə u kua sunə

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 29:21-25)

³⁸Yera yāku kowo Sadəku ka Gusunən sɔmɔ Natani ka Benaya Yehoyadan bii ka Keretiba ka Pelitiba be ba sāa sina bokon tiin kəsobu, ba da ba Salomə deema. Ma ba nūn yɔsɔia sina bokon keteku wolle ma ba da Gihoni mi. ³⁹Ye ba tura mi, yera Sadəku u da kuu bekurugirə u gum kəba tama. Ma u Salomə gum mɛ tāre wirə u ka nūn ko sunə. Yen biru ba kəba so, ma tən be kpuro ba nɛɛ, sina boko Salomə, wunen hunde yu dakaa da. ⁴⁰Ma tən be kpuro ba nūn swi ba kəbi soomə ka nuku doo bakabu. Ma n sɔare nge tem mu yīruməwa ben wurenun sɔ.

Salomə u Adoniya suuru kua

⁴¹Adoniya ka win tən be u dim soka mi kpuro ba wure ni nua saa yɛ sɔ ba dim kpa. Ye Yoabu u kaban swi nua, yera u nɛɛ, mban sɔna ba wure mɛni wuu.

⁴²U gari yi gerumə u n kpa, yera Yonatom, Abiataa yāku kowon bii u tunuma. Ma Adoniya u nɛɛ, a dam kooma tabu durə naanegji. Na yīyo n labaari gea nɔ wunen min di. ⁴³Yonatom u nūn wisa u nɛɛ, aawo. Domi Dafidi sina boko bɛsɛn yinni u Salomə bandu wɛ. ⁴⁴Ma u dera Sadəku yāku kowo ka Gusunən sɔmɔ Natani ka Benaya Yehoyadan bii ka Keretiba ka Pelitiba ba nūn sina bokon keteku yɔsɔia, ⁴⁵ba da Gihoniə. Miya Sadəku yāku kowo ka Gusunən sɔmɔ Natani ba nūn gum tāre wirə, u kua sunə. Yen biruwa ba gosirama min di ka nuku doo bakabu. Ma wuu ge, ga gbisimə ka wurenu. Niya i nɔomə mi. ⁴⁶Salomə u maa sɔ sina gənə kə. ⁴⁷Ma

sina bwāaba na ba bɛsɛn sina boko Dafidi domaru kua ba nɛɛ, Gusunə u Salomə yīsiru ka win bandu wolle sua n kere wi Dafidigiru. Ma Dafidi u seewa u wuswaa tem girari win kpın yerun wolle. ⁴⁸Ma u gerua u nɛɛ, Gusunə Isireliban Yinnigia siarabu wi u nūn goo kə u win sina gənə kəsire kua. Ma u maa ka yɛro nən wa.

⁴⁹Be Adoniya u dim soka mi kpuro, ba nanda ye ba gari yi nua. Ma ben baawure u win swaa mwa u doona. ⁵⁰Yera Adoniya u berum soora Salomə sɔ, ma u seewa u da u yāku yerun kəanu nɛnua Salomə u ku ka nūn gon sɔ. ⁵¹Yera ba Salomə sɔwə ba nɛɛ, wee Adoniya u berum soore wunen sɔ. U da u yāku yerun kəanu neni u mɔ, wunɛ Salomə a be bɔruo gisə ma a n nūn goomə.

⁵²Ma Salomə u nɛɛ, u n tiɪ nɛnua dee, baa win wirun seri tia ya n wɔrumamə. Adama sà n kɔsa gaa wa win min di, u koo gbiwa.

⁵³Yera u dera ba nūn yara yāku yee ten min di. Ma Adoniya wi, u na Salomə wuswaa u kpuna u nūn tɔbura. Yen biru Salomə u nɛɛ, u wio win yenu.

Wooda ye Dafidi u Salomə wɛ

2

¹Ye Dafidi u gɔo turuku kua, yera u win bii Salomə wooda yeniba wɛ u nɛɛ, ²wee, na dɔo mi baawure u koo da. Adama wunɛ a de a n wɔruguru mɔ, a n tororu sɔ. ³A Yinni Gusunən gere mɛm nɔwɔ, kpa a n sɔimə win swɛɛ sɔ, kpa a n win woodaba swi nge mɛ ba yoruə Məwisin tireru sɔ. A n kua mɛ, ye a mɔ kpuro, ya koo koorawa. ⁴Kpa Yinni Gusunə u win nɔo mwɛɛru yibia te u man kua u nɛɛ, nən bibu bə n sɔimə gem sɔ ka ben gɔru kpuro ka ben bwisikunu kpuro, na n kon bia wi u koo ko nən kəsire Isireliban bandu sɔ.

⁵Yen biru Dafidi u maa nɛɛ, a n yɛ ye Yoabu Seruyan bii u man kua. Domi u Isireliban tabu sinambu yiru beni, Abinɛɛ, Nɛrin bii ka Amasa Yetɛn bii go, u ben yem yari bəri yendun saa sɔ. Ma u mu tɛni win kpaka, ka maa win baranə. ⁶Yen sɔ, a koowo mɛn nɔo wunɛn bwisi yi nɛ. A ku ra de u seri burura u sere gbi. ⁷Adama a Baasilai Galadigiin bibu durum koo sɔ. A de ba n da di ka be ba dimə wunen dii yerə sannu. Domi beya ba na ba man somi sanam mɛ na kpikuru sua wunen mɔ Abusaləmən sɔ. ⁸A maa Simɛi Geran bii Benyamɛn bweseru sɔ yaayo. U na Bahurimun di, u man wəm kɔsunu wənwa dɔma te na kpikuru dɔo Mahanaimu. Adama ye na wee, u man sennə na Yuudenin daara. Ma na bɔrua ka Yinni Gusunən yīsiru na nɛɛ, nən takobi kun maa nūn goomə. ⁹Adama tɛ, a ku de u kun sɛyasiabu wa. A bwisi mɔ, wuna a yɛ mɛ kaa nūn kua. A de u ka hunde tumaru gbi.

*Dafidin gəo**ka Saloməon bandu**(I maa məerio Bandun Gari I, 29:26-28)*

¹⁰ Yen biru Dafidi u kpuna u gu u win baababa naamwε. Ma ba nūn sika win wuu Yerusalemu ge ba maa sokumu Dafidin wuu. ¹¹ Dafidi u kuawa wəo weeru bandu səo. Gbiikaa u kua wəo nəəba yiru Heboroni. Yen biruwa u kua wəo tēna ka ita Yerusalemu. ¹² Saa ye səora Saloməo u da u sina win tundon sina gəna wəllə. Ma ba win ban te dam sire gim gem.

Adoniyān gəo

¹³ Adoniyā Hagitin bii u na Saloməon mero Bati Seban mi, ma Bati Seba u nūn bikia u nεε, n ka sere do?

Ma u nūn wisa u nεε, n do gbāa gbāa. ¹⁴ Adama gari gεε wāa yi na kī n nūn sə.

Ma kurə wi, u nεε, a geruo mε.

¹⁵ Yera Adoniyā u nεε, a yε ma nēna na raa ban te mə. Nēna Isireliba kpuro ba yīiyə n tu di. Adama wee ta wurā nən wənən mi. Domi Yinni Gusunəwa u nūn tu wε. ¹⁶ Tε, gāa teena na kī n nūn bikia. Yen sə, a ku man nu yinari.

Ma kurə wi, u nūn səowa u nεε, a geruo.

¹⁷ Ma Adoniyā u nεε, na nūn kanamə, a doo a man Saloməo səowa u be man Abisagi Sunemugii kε kurə. U n nūn ye yinarimə.

¹⁸ Ma Bati Seba u nεε, to, kon da n nūn sə.

¹⁹ Yera Bati Seba u da Saloməon mi, u ka nūn Adoniyān gari yi sə. Ye sina boko u win mero wa u wee, yera u seewa u nūn sennə da. U yira win wuswaa. Ma u seewa u da u sina win sina kitarə. Ma u dera ba ka win mero kitaru garu naawa u sina win nom geu. ²⁰ Ye u sina u kpa, yera u sina boko səowa u nεε, gəanu gana na ka na, na kī n nūn kana. Yen sə, a ku man nu yinari.

Ma Saloməo u nεε, a geruo na n nūn yinarimə.

²¹ Ma Bati Seba u nεε, a de bu Abisagi Sunemugii wunen məo Adoniyā wε kurə.

²² Yera Saloməo u nūn wisa u nεε, a ku ra yande nεε, n nūn bandu wεyε? Domi u səawa nən məo. Win tamba maa yāku kowo Abiataa ka Yoabu Seruyan bii.

²³ Ma Saloməo u bōrua u nεε, Yinni Gusunəo u man kua nge mε u kī, ma na kun Adoniyā go win gari yinin sə. ²⁴ Yinni Gusunəo wiya, u man dam kā ma u man sinasia nən tundo Dafidin sina gəna, ma u man ban te wε ka nən bibun bweserə nge mε u nəo mwεeru kua. Sere ka win wāaru, kon dewa bu Adoniyā go giso.

²⁵ Ma Saloməo wi, u Benaya Yehoyadan bii gəra u da u Adoniyā go. Ma u da u nūn go.

*Ba yāku kowo Abiataa yara**win səmburun di*

²⁶ Yen biruwa Saloməo u yāku kowo Abiataa səowa u nεε, a doo wunen temə

Anatətu. Domi gəowa a ka weene. Adama na n gina nūn goomə yən sə wuna a kua yāku kowo nən tundo Dafidin waati səo. Meya a maa ka nūn win nən swāaru kpuro bənu kua.

²⁷ Nge meya Saloməo u ka Abiataa gira yāku kowo səmburun di. Ma Yinni Gusunəon gari yi u raa gerua Elin yenun sə Silo yi koorā.

Yoabun gəo

²⁸ Sanam mε Yoabu u nua ye ya Adoniyā ka Abiataa deema, yera u duka sua u da Yinni Gusunəon sāa yerə, u yāku yerun kāanu nənua u ka bōrua. Domi Adoniyāwa u ka yə. Adama u n daa ka Abusaləmu yōre. ²⁹ Ma ba da ba Saloməo səowa ma Yoabu u duka sua u na u wāa Yinni Gusunəon sāa yerə u yāku yerun turarun kāanu neni.

Saa yera Saloməo u Benaya Yehoyadan bii səowa u nεε, u doo u nūn go.

³⁰ Ye Benaya u tura sāa yee ten mi, yera u Yoabu səowa u nεε, sina boko u nεε, a yarima.

Adama Yoabu u nεε, aawo, miniwa kon gbi.

Ma Benaya u gəsira u wurā Saloməon mi, u nεε, ameni ka ameniwa Yoabu u gerua.

³¹ Sina boko u nεε, a koowo nge mε u gerua.

A nūn sere mi, a go, kpa a nūn yara min di a da a sike. Nge meya kaa nε ka nən bweseru yara tambu yiru ben yem di, mε Yoabu u yari. Domi ba n kəsā gaa kue. ³² Tən beya Abinεε, Nerin bii, Isireliban tabu sunə, ka maa Amasa Yetεn bii, Yudaban tabu sunə. Ba nūn gem ka beere kere, ma u bu go ka takobi nən tundo Dafidi u n ka baaru. Yen sə, Gusunəo u de win yem mu wəri win tii səo.

³³ Ben yem mu ko n wāawa Yoabu ka win bibun bweserə sere ka baadomma. Adama Yinni Gusunəo u koo de bəri yendu ta n wāa Dafidi ka win bibun bweserə ka maa win bibun bandu sə sere ka baadomma.

³⁴ Yera Benaya u da u Yoabu sere u go. Ma ba nūn sikua win gberu kpaanə. ³⁵ Ma sina boko u Benaya kua tabu sunə Yoabun kəsire. Meya u maa Sadaku kua yāku kowo Abiataan kəsire.

Saloməo u dera ba Simeī go

³⁶ Yen biru sina boko u gəra bu da bu Simeī sokuma. Ye u na, yera sina boko u nūn səowa u nεε, a wunen tiin yenu banə Yerusalemu. Kpa a n wāa ge səo, a ku yari min di. ³⁷ Dəma te a yara min di, ma a Sedoronin wəwa təbura na kon dewa bu nūn go. Saa ye səo, wuna a tii go.

³⁸ Ma Simeī u nεε, ya wā yinni. Kon ko ye a gerua.

Ma u da u wāa Yerusalemu mi, n ka te. ³⁹ Wəo itan biru yera win yobu yiru gabu ba duka yakura ba da ba wāa Akisi, Maakan biin mi, wi u sāa Gatın sunə. Yera ba na ba nūn səowa ba nεε, wee, wunen yobu ba wāa Gati. ⁴⁰ Yera Simeī u seewa u win

keteku gaari bøkua u da Gatiō Akisin mi, u yoo be mwaaama. ⁴¹ Yera ba da ba Salomō sōwa ma Simeī u yara Yerusalemun di u da Gatiō. Adama u wurama ko. ⁴² Sina boko u gora u nee, bu nūn sokuma. Ye u na, u nūn sōwa u nee, na n̄ daa nun bōrusie ka Yinni Gusunōn yīsiru na nee, a n̄ yē dōma te a yara Yerusalemun di, kaa gbiwa? A n̄ wisa a nee, ya wā, a nua? ⁴³ N n̄ men na, mban sōna a n̄ nō mwē te yibie te a kua Yinni Gusunōn wuswaaō. Mban sōna a n̄ gari yi mem nōwē yi na nun sōwa mi. ⁴⁴ Tē a yaaye kōsa ye a nen tundo Dafidi kua? Yinni Gusunōwa u koo nun ye kosie. ⁴⁵ Adama ne, sina boko Salomō, Yinni Gusunō u koo man domaru kua. Kpa u nen tundo Dafidin ban te na dii mini tāsisia sere ka baadommaō.

⁴⁶ Yen biru sina boko u Benaya Yehoyadan bii wooda wē, u nee, u doo u Simeī go. Ma u yara u da u nūn go.

Yeniban biruwa Salomōn banda dam kua.

Salomō u Egibitin sunōn bii

sua kurō

3

¹ Salomō u Egibitin sunōn bii sua kurō. Nge meya ba ka arukawani bøkua. Ma u ka kurō wi da Dafidin wuu Yerusalemū sere u ka win tiin yenu bani ka Yinni Gusunōn sāa yeru, ka sere maa gbāra te u koo bani u ka Yerusalemu sikerena.

² Isireliba ba ra yākuru kowa gungunu wōlō saa ye sō, domi ba n̄ gina diru garu bane mi ba ko n̄ da Yinni Gusunō s̄a.

³ Salomō u Yinni Gusunō kīa. Ma u win tundo Dafidin wooda kpuro mem nōwa. Meya win tii u ra yākuu ko gungunu wōlō, kpa u turare dōo dōke mi.

Salomō u bwisi kana

(I maa mērio Bandun Gari II, 1:2-13)

⁴ Sōo teeru Salomō sina boko u seewa u da Gabaoniō u ya yākuru ko. Domi miya yāku yee bakara wāa. Yāku dōo mwaararuginu dabi dabina u dōma te kua mi. ⁵ Gabaoni miya Yinni Gusunō u nūn kure dosu sōo wākuru. U nūn sōwa u nee, a bikio ye a kī n̄ nun kua.

⁶ Salomō u nūn wisa u nee, a wunen bōo Dafidi nen tundo kī geeru sōōsi yēn sō u sīa dee dee gem sōo ka gōru deero wunen wuswaaō. Ye ya kpuro kere, yera a dera ne, win bii, na kua win kōsire bandu sōo gisō. ⁷ Yinni Gusunō, wuna a man gōsa a kua nen tundo Dafidin kōsire. Wee ne aluwaasi piibuwa. Na n̄ yē mē kon ko n̄ ka t̄n be kp̄ara.

⁸ Na maa wāa ben suunu sōo, be, be a gōsa. Ma ba maa dabi sere ba n̄ garirō. ⁹ Yen sō, a man bwisi kēeyō n̄ ka bu kp̄ara, kpa n̄ kp̄i n̄ gea ka kōsa wunana. Ma n̄ kun mē, wara u koo kp̄i u wunen t̄n dabi teni kp̄ara.

¹⁰ Ma Salomōn wisi bi, bu Yinni Gusunō dore. ¹¹ Yera u nūn sōwa u nee, a n̄ bikie wunen wāaru tu dakaā da, a n̄ maa bikie a n̄ dukia m̄, meya a n̄ maa wunen yibereban gōo kane. Adama bwisiya a bikia a ka kp̄i a wunen tambu kp̄ara dee dee. ¹² Yen sōna kon nun kua nge mē a gerua. Kon nun laakari ka bwisi kē yin bweseru gōo kun waare, meya gōo kun maa ye wasi wunen biru. ¹³ Kon maa nun dukia ka beere wē wunen wāaru sōo ye a n̄ bikie. Sinambu sōo, gōo sari wi u koo ka nun nera. ¹⁴ Yen biru ò n̄ sīimō nen swē sōo, ma a nen woodaba ka nen yiirebu mem nōwammē nge mē wunen tundo Dafidi u kua, kon de wunen wāaru tu dakaā da.

¹⁵ Saa yera Salomō u yanda ma u tuba ma Yinni Gusunōwa u ka nūn gari kua dosu sōo. Ma u gōsirama Yerusalemū u da mi Yinni Gusunōn woodan kpakorora yii u yāku dōo mwaararuginu kua mi, ka siarabun yākuu. Ma u win bwāabu kpuro dim soka.

Salomō u gari sēsogii siri

¹⁶ Sōo teeru kurō tanōbu yiru gabu ba na sina boko Salomōn mi, ba yōra win wuswaaō. ¹⁷ Ma ben turo u nee, yinni, a man yisa kuo. Ne ka kurō winiwa sa wāa dii teero. Win bōkura na yīra na mara. ¹⁸ Ye na mara, yen sōo itasera win tii u maa mara. Ma sa wāa dii tee te sōo sannu. Goo kun maa ka sun wāa mi. ¹⁹ Ye n̄ kua wākuru yera u win bii kpunari u go. ²⁰ Yinni, yera u seema wōku te, u nen bii sua saa nen yēsan di ye na do. Ma u nūn kp̄i win tororu wōlō. Yen biru u win bii gōo te sua u man yīya. ²¹ Ye na seewa bururu n̄ ka nen bii b̄m kē, yera na deema bii gora. Ma na wure na bii wi mēera tii, na deema u n̄ s̄a negii.

²² Ma win winsim u nee, nen biiwa u wasi. Gbiikoo wi, u maa nee, n̄ n̄ mē, wunegiiwa u gu.

Mesuma ba sikirinamō sina bokon wuswaaō. ²³ Yera sina boko u nee, too wee, beē kpuro i n̄ wure. Domi wini u n̄ nee, win biiwa u wasi kpa wōnō u nee, aawo, wunegiiwa u gu. ²⁴ N n̄ men na, i man takobi tama. Ma ba ka nūn ye naawa.

²⁵ Ma u nee, bu bii wi u wasi mi buranō kpirinu yiru. Kpa ben baawure u kpiri kpirika sua.

²⁶ Yera wōnwōnda bii win meron tii mwa. Ma u sina boko sōwa u nee, nen yinni, na nun kanamō, a nūn bii wi wēeyō. A ku de bu nūn go.

Adama turo wini u nee, a nūn buranō kpa u ku ko besen googii.

²⁷ Yera sina boko u nee, i ku bii wi go. I kurō gbiikoo bii wi wēeyō. Wiya u s̄a win mero.

²⁸ Ye Isireliba kpuro ba nua nge mē sina boko u siri ba nūn nasia. Domi ba wa ma Gusunōwa u nūn bwisi yi k̄a u ka siri bi kua.

Salomōn sina asakpōbu

4

¹ Salomɔɔ u kua Isireliba kpuron sina boko. ² Win sina asakpɔbun yisa wee, Asaria Sadakun bii, u s̄awa yaku kowo.

³ Elihorefu ka Akiya, Sisan bibu ba s̄awa tire yorobu.

Yosafati Ahiludun bii, wiya u ra maa tirenu bere.

⁴ Benaya, Yehoyadan bii, wiya u s̄aa tabu sunɔ. Sadaku ka Abiataawa ba maa s̄aa yaku kowobu.

⁵ Asaria Natanin bii, wiya u maa s̄aa bera ka heran wirugibun guro guro.

Sabudu, Natanin bii, wiya u s̄aa win sina asakpɔ wi u ra n̄un bwisi k̄ɛ.

⁶ Ma Akisaa u s̄aa sina kpaarun s̄om kowobun wirugii.

Adoniramu Abidan bii u s̄awa be ba yoo s̄oma m̄n wirugii.

⁷ Salomɔɔ u tem m̄e b̄onu kuawa bera wɔkura yiru. Ma u yen baayeren wirugii sw̄i. Bera, ba ra wi sina boko ka win yenugibu n̄ori. Ben baawure u ra bu kowa suru tia w̄ɔ tia s̄ɔ. ⁸ Wirugii ben yisa wee. Hurin biiwa u Efaraimun guunun bera gia m̄.

⁹ Dekerin biiwa u maa Makasi m̄ ka Saabimu, ka Beti Semesi ka Elonni ka Beti Hanani.

¹⁰ Heseɗin biiwa u maa Aruboti m̄ ka Soko ka sere maa Hefeen tem kpuro.

¹¹ Abinadabun biiwa u Dorin tem m̄. Wiya u Salomɔɔn bii Tafati sue kuro.

¹² Baana, Ahiludun bii, wiya u Tanaki, ka Megido m̄ ka Beti Seani ye ya w̄aa Saatanin bokɔ Yisireelin w̄awa. Bera ye, ya toruawa saa Beti Seanin di n ka da Abeli Meholaɔ sere ka Yokum̄amun bera gia.

¹³ Gebeen biiwa u maa Ramoti m̄ ye ya w̄aa Galadin temɔ ka sere maa Yairi, Manasen biin baru kpaanu, Galadio. Gebeen bii wiya u maa Aagobu m̄ Basanin temɔ. Wusu watawa u m̄ si ba gb̄aranu toosi ba nin kenutinun s̄eretinu kua ka sii gandu.

¹⁴ Akinadabu Idon bii, wiya u maa Mahanaimu gia m̄.

¹⁵ Akimasi wi, u Salomɔɔn bii Basimati sue kuro, wiya u Nefitalin bera gia m̄.

¹⁶ Baana Usain bii, wiya u maa Aseɛn tem ka Bealɔtun tem m̄.

¹⁷ Yosafati, Paruakin bii, wiya u maa Isakaran tem m̄.

¹⁸ Simeɪ, Elan bii, wiya u maa Benyam̄ɛn tem gia m̄.

¹⁹ Geberi Hurin bii, wiya u maa Galadin tem gia m̄, mi Sihoni Am̄oreban sina boko ka Ogu Basanin sina bokɔ ba raa bandu dii. T̄ambu wɔkura yiru ye baasi, Salomɔɔ u maa ton turo gosa u n ka s̄aa be kpuron guro guro.

Salomɔɔ u dukia wa win bandu s̄ɔ

²⁰ Saa ye s̄ɔ, Yudaba ka Isireliba ba dabi nge nim w̄okun yani seeri. Ba dim̄, ba n̄orum̄, ba nuku dobu m̄.

5

¹ Sinam be ba w̄aa saa daa te ba m̄ Efaratin di sere n ka girari Filisitiban temɔ, n ka da Egibitin daara, Salomɔɔwa u be kpuro m̄ win w̄aaru kpuro s̄ɔ. Ba ra n ka n̄un w̄ɔ gobi naawamm̄e.

² D̄ia ni Salomɔɔn yenugibu ba ra di s̄ɔ teeru wee. Som m̄e mu n̄ ye, t̄annu n̄ɔba n̄ne ka sere maa som buuru t̄annu yendu yiru sari, ³ ka kete w̄okuru yi ba n̄orimo yenua ka kete yendu yi ba ra kpare, ka ȳaanu wunobu (100) ka gbeeku ye ḡeɛ nge n̄ennu ka gini ka sere maa gue yi yi gum m̄.

⁴ Be ba w̄aa Efaratin s̄ɔ duu yerɔ, saa Tifusakin di sere ka Gas̄a Salomɔɔwa u be kpuro m̄. Win woodawa ba ka s̄amburu m̄. Ma b̄ari yenda w̄aa bera mi kpuro s̄ɔ.

⁵ Win waati ye s̄ɔ, Yudaba ka Isireli be ba w̄aa saa tem m̄en goo gbiikirun di sere m̄en goo ḡomkirɔ ba w̄awa b̄ari yendu s̄ɔ, ben baawure u win gberu wukum̄.

⁶ Yeniban biru, Salomɔɔ u dumi m̄ n̄orɔbun suba weeru (40.000), ma u yi w̄aa yeru kua. Yiya yi ra win tabu k̄ekeba gawe. U maa maasobu m̄ t̄onu n̄orɔbun suba wukura yiru (12.000).

⁷ Bera wɔkura yiru yen wirugii bera, ba ra n ka d̄ianu naam̄ ni Salomɔɔ ka win t̄ambu ba ra di. W̄ɔ tia s̄ɔ, suru tia bera baayere ya m̄ yu ka d̄ianu na. Ba ku ra de d̄ianu nu biara Salomɔɔn yenua. ⁸ Ba ra maa ka dobi ka taka de de win dumin s̄ɔ mi yi w̄aa nge m̄e ba bu s̄ɔwa bu ko.

Salomɔɔ u t̄ambu kpuro

bwisi kera

⁹ Gusunu u Salomɔɔ bwisi ka laakari ka yeɛ bakaru k̄a te ta n̄ kin̄e m̄. ¹⁰ Win bwisi yi, yi s̄ɔ yari yerugibun bwisigibu ka Egibitigibun bwisigibugii kere sere mi n toma. ¹¹ Goo sari wi u n̄un bwisi tura. Win bwisi yi, yi Etani, Esarakin sikadobugii kere. Meya yi maa Hemanigii kere ka Kaakoligii, ka Daadagii ka Maholin bibugii. Ma Salomɔɔ u ȳisuru yara bwese ni nu ka n̄un sikerenen suunu s̄ɔ. ¹² M̄annu n̄orɔbun suba itawa (3.000) Salomɔɔ u yorua. Ma u womusu kua su n̄orɔbu (1.000) kere. ¹³ U t̄ambu d̄anun faagi kua saa bakanun di sere ka d̄aa kikisɔ, si su ra kpi gana wollo. Meya u maa yeɛ naasu n̄negiin faagi kua ka yi yi ra kabiri, ka gun̄osu ka sw̄ɛ. ¹⁴ Ma sinam dabinu ba t̄ambu ḡorim̄ win mi, saa tem tukum di bu ka win bwisin gari m̄.

Salomɔɔ u s̄aru m̄ u ka

Yinni Gusun̄on s̄aa yeru bani

(I maa m̄ɛrio Bandun Gari II, 2:2-15)

¹⁵ Hiramun Tirin suno u raa saawa Dafidin boro. Ye u nua ma ba Salomoo bandun gum tare u kua suno, win tundo Dafidin kasire, yera u samabu gara bu nun tobiri. ¹⁶ Ma Salomoo u maa gara Hiramun mi.

¹⁷ U nee, a nen tundo Dafidi ye. A ye ma u n kpi a u Yinni Gusuno saa yeru banie, yen s3 tabu nun sikerene baama kpuron di. Yinni Gusuno u maa dera u win yibereba taare. ¹⁸ Te na w3re yen s3 Gusuno nen Yinni u dera b3ri yenda waa nen tem beri berika kpuro so. Meya na n maa yibere goo mo wi u koo man worima. ¹⁹ Yen s3, te na nia saa n diru bani mi ba ko n da Gusuno nen Yinni sa, nge me win tii u raa Dafidi nen tundo soawa. U nee, win bii wi u koo sina win sina gona wollo u ko win kasire, wiya u koo nun diru bania. ²⁰ Yen s3, a de wunen som kowobu bu man daa damgia ye ba mo seduru b3riama Libanin guurun di. Kpa n nun ben kasiaru we nge me a gerua kpuro. Nen som kowobu ba koo wunegibu somi bu ka sambu te ko. Domi a ye ma goo sari bese so wi u daa burabu ye nge bee, Sidonigibu.

²¹ Ye Hiramun u Salomoo gari yi nua, yera win nukura dora gem gem. Ma u nee, na Yinni Gusuno siara wi u Dafidin bii bwisi ka u ka ton dabi te kpara.

²² Ma u kpaam Salomoo gara u nee, na nua ye a geruma. Yen s3, na kon ko ye a bikia mi kpuro. Kon nun daa damgia ye ba mo seduru ka sipere kasuama. ²³ Nen som kowobu ba koo ka daa ye na saa Libanin guunun di sere nim woku. Yen biru, kon ye tari tari ya n ka gerua nim so yu ka na sere mi kaa man s3. Miya kon de bu ye kusia bu yi, kpa wunen tiigibu bu den yen wunano ko. Ye kaa man kasia, yera a nen yenugibu dianu m3risiama.

²⁴ Ma Hiramun u daa ni kpuro m3risia nge men noo Salomoo u ki. ²⁵ Ma Salomoo u Hiramun alikama tonnu n3rbun suba nooba tia (6.000) m3risia, ka olifin gum yarum ditiri n3rbun suba nooba ita (8.000). Nge meya u ra ko w3o baagere Hiramun u ka win yenu nene.

²⁶ Yinni Gusuno u Salomoo bwisi ka nge me u raa gerua. Ma b3ri yenda waa wi ka Hiramun baa so. Ma ba arukawani m3sine.

Salomoo u tambu sama koosa

(I maa meerio Bandun Gari II, 1:18, 2:1,16-17)

²⁷ Salomoo u tambu gosa Isireliba so be ba koo kpi bu samunu s3be. Ma ben geera kua tambu n3rbun suba tena (30.000). ²⁸ Adoniramun u saa ton be kpuron kpara. Ma u bu bonu kua wunu ita, n3rbun suba waku wakubu (10.000). Suru tia so, wuu nin teera ta ra ka dia ni de Libanin, kpa be ba tie ba n waa yenu. Yen s3na ben baawure u ra ko suru yiru win yenu, kpa u ko suru tia Libanin. ²⁹ Salomoo u maa som kowobu

mo tonu n3rbun suba wene (80.000) be ba ra kpenu daku guuna, ka tambu n3rbun suba wata ka wakuru (70.000) be ba ra kpee ni gure. ³⁰ Be ba ra n som kowo be kpuro kpare, ba n bu wooda weema, ba saawa n3rbun suba ita ka gooba wunabu (3.300). ³¹ Salomoo sina boko, u wooda we u nee, bu kpee bakanu besukuo ni nu geenu saa bu ka dii ten kpekpeku swi. ³² Win som kowobu ka Hiramugibu ka Gibaligibu be ba sambu ten saria ye ba menna ba daa yen samburu kua ma ba kpee ni daka bu ka dii te bani.

6

Salomoo u diru bana ten mi

ba kon da Yinni Gusuno sa

(I maa meerio Bandun Gari II, 3:1-14)

¹ Ye Yuuba ba yara Egibitin di n kua w3o neeru ka wene (480), yera Salomoo u diru bana torua ten mi ba ko n da Yinni Gusuno sa. N deema win bandun w3o nnesen suru yiruse soara mi.

² Dii te u bana mi, ten deebu saawa gom soonu wata. Ma ten yasum mu saa gom soonu yendu. Ten gunum maa gom soonu tena. ³ Dii ten duu yee gbikiirun deebu saawa gom soonu yendu. Duu yee ten yasum ka dii ten tiin yasum tia. Ma ten gunum mu saa gom soonu wakuru. ⁴ Sina boko Salomoo u dera ba dii te fenentiba kua ba sisu kare. ⁵ Yera u maa gidambisa ye ya dinu ita mo g3ri ten ye si yesikao ka ten biru. ⁶ Gidambisa yen dii temkirun yasum mu saawa gom soonu noobu. Te ta maa waa suunu so, tegim maa gom soonu nooba tia. Itaserugim maa saawa gom soonu nooba yiru. N deema saa yee ten gana ya sinum mo tem, adama gidambisan dii temkirun wollo ba yen sinum kawawa gom soo teeru daasin daa yii yerun s3. Dii suunukirun wollo ba maa yen sinum kawa gom soo teeru daasin daa yii yerun s3. Ba yeni kuawa domi ba n ki bu saa yee ten gana yaba. ⁷ Ye ba dii te banimo, ba tu banawa ka kpee ni ba raa daka ten s3. Yen s3na ba n som y3nu ganun damu nua mi, ni ba kua ka sisu, baa matalaka n kun me gb3a. ⁸ Gidambisa yen konnosu, su w3awa s3o ye san nom dwaru gia. Ma ba y3otii bana saa tem di bu ka yo yen dii worukiro. ⁹ Ye Salomoo u dii te bana u kpa, yera u tu kpe ka sedurun daa besi, ka daa yen b3inu. ¹⁰ Gidambisa yen diru baateren gunum mu saawa gom soonu noobu. Ma u dii nin daasi daa s3ndi s3ndi nin ayeno, saa yee ten gana wollo.

¹¹ Ma Yinni Gusuno u ka Salomoo gari kua u nee, ¹² wee, a man diru baniamme. Meya a n maa nen yiirebu ka nen woodaba mem noowamme, kon nen noo mweeru yibia te na wunen tundo Dafidi kua wunen s3. ¹³ Ko na

n wāa dii te sō nēn tōmbu Isireliban suunu,
na ñ bu derimə.

Dii ten sōn bura yānu

¹⁴Ye Salomō u dii te bana u kpa, ¹⁵yera u dera ba ten sōn gani wukiri ka dāa damgia ye ba mō sēdurun besi, saa yin tem di sere ba ka daasi girari. Ma u maa dāa damgia ye ba mō sipere teria ten temō. ¹⁶Yera u dii ten sōwō burana ka sēdurun dāa saa ten tem di sere ka daasi, ma n kua dii sō gēn yasum kua gōm soonu yendu. Ma u gu kua dii te ta dēere gem gem. ¹⁷Saa yee ten adērōn dēebu bu sāawa gōm soonu weeru. ¹⁸Sēdurun dāa ye ba doke dii ten gani sō mi, ba ye sō bwāanu ka biibiin weenasii yorua. Dii ten ganān gam sari mi n tere. ¹⁹Dii sō ge u kua sāa yee ten suunu sō mi, u gu kuawa u ka Yinni Gusunōn woodan kpakoro te yi mi. ²⁰Dii sō gen dēebu bu sāawa gōm soonu yendu. Ma gen yasum maa sāa gōm soonu yendu. Ma gen ganin gunum maa sāa gōm soonu yendu. Ma u yi wura wukiri. U maa dera ba kpakororu garu kua ka sēdurun dāa, ba wura pote. Ma ba tu yi dii sō gen kōnnōwō. ²¹Ma u dera ba wuran tii tii doke sāa yee ten sōwōn ganiō ka ten temō. U maa wuran sum piiminu kua u doke dii te ta dēere gem gem kōnnōwō. Niya ba ka beku kare te gabe. ²²U wura dokewa dii ten sōwō kpuro, sere ka kpakoro te ta wāa dii te ta dēere gem gem kōnnōwō.

²³Ma u wōllun kōsobun weenasibu yiru gee kua ka dāa damgia u doke dii te ta dēere gem gem sō. Yin gunum mu sāawa gōm soonu wōkuru. ²⁴Yin kasan dēebu bu sāawa gōm soonu nōbu nōbu. Yin kasi yiru ye ya girarinē mi, yin dēebu kuawa gōm soonu wōkuru. ²⁵⁻²⁶Wōllun kōsobun weenasii be, ba weenewa mam mam. Ba maa gunum ka yasum nēwa. ²⁷Salomō u bu yōrasia dii te ta dēere gem gem suunu sō. Ba kasa demie. Turon kase teeru ta gana gee girari. Ma turogira maa gana glō girari. Ma kasa yiru yeni, ya yinne dii ten suunu sō. ²⁸Ma u yi kpuro wura pote.

²⁹Yen biru, u dera ba dii ten sōwō ka ten adērōwō wōllun kōsobun weenasibu kua gani sō, ka sere maa kpakpa wurusu, ka biibiiban weenasii. ³⁰Ma u sāa yee ten temō kpuro wura doke.

³¹Yera u gambo sikaneba doke dii te ta dēere gem gem kōnnōwō ye ba kua ka dāa damgia. Gambo ye, ka yen kadirin yasum mu ka gana yen bōnu nōbun tia nē. ³²Dāa damgia ba ka gambo sikane be kua. Ma ba wōllun kōsobu ka kpakpa wurusu ka biibiiban weenasii yorua gambo ye sō. Yera u ye kpuro wura pote, ma ya kua buraru. ³³U maa dera ba sāa yee ten kōnnōn gambon kadiri kua ka dāa damgia. Ma u ye gambo sikaneba doke ya ye ba kua ka dāa ye ba mō

sipere. Gambo ye, ka yen kadirin yasum mu ka gana yen bōnu nēn tia nē. ³⁴Dāa yen besi yiru yiruwā ba doke gambo sikane yen baayere sō. Bā n ye kenia kpa yu tii kure. ³⁵Ma ba wōllun kōsobu ka kpakpa wurusu ka biibiin weenasii yorua gambo ye sō. Ma u ye kpuro wura doke.

³⁶Ma ba dii te agbara toosi ba ka sikerena. Ba yen gana kuawa kpenu itan sakenun saka. Ma ba sēdurun dāa biinu sōndi yen wōllō.

³⁷Salomōn bandun wō nēsen suru yiruse sōra ba Yinni Gusunōn sāa yee ten kpeekpeeku swīi. ³⁸Ma ba dii te bana ba kpa ka ten baayere kpuro nge mē ba ten kpunaa yi, win bandun wō wōkura tiasen suru nōba itase sō.

Salomō u dii te banawa wō nōba yiru.

Salomōn sina kpaarun bana

7

¹Salomō u win tiin sina kpaaru banawa wō wōkura ita u sere tu kpa. ²Dii te ba sokumō Libanin dāa sō tera u gbia u bana. Ten dēebu sāawa gōm soonu wunōbu (100), ten yasum maa gōm soonu weeraakuru, ten gunum maa gōm soonu tena. Dāa gea ye ba mō sēdurun biina ba gira sīa nne. Yen biru, yera ba maa ka dāa dumi kua ba sōndi dāa bi nin wōllō. ³Ma ba daasi kua ka sēdurun dāa, ba sōndi dāa dumi yin wōllō. Yin geera sāawa weeru ka nōbu. Ma ba ye bōnu kua sīa ita. Sīa yen baayere ya mōwa dāa wōkura nōbu. ⁴Ba dii ten goo bakano fēnentiba doke sīa ita ita, ba nō kisine. ⁵Fēnenti be, ka ben kadirin goonu nne ya yasum nēwa kpuro. Ma yi nō kisine.

⁶Ma u maa dii ten wuswaaō kabē kua ka gbereba. Yen dēebu bu sāawa gōm soonu weeraakuru, yen yasum maa gōm soonu tena. Ma u maa gaa kua yen wuswaaō ka gbereba.

⁷Ma u maa siri gbaburu bana u sēdurun dāa besi teria ten temō ka ten daasi.

⁸Yen biru ba maa win tiin diru bana nge mē ba dii te ba mō Libanin dāa sō bana. Ba tu banawa dii ten biru.

Ma u maa Egibitin sunōn bii wi u sue kurō bania mē.

⁹Ba dia ye kpuro banawa ka kpee buranu ni ba bōra ka sii nge mē n weenē nu n dēebu nē. Nin goonu kpurowa ba dāka ba sere ka nu bana ye kua. Kpee niya ba ka dia ye kpuro bana saa yen kpeekpeeku di sere ka wōllō. Niya ba maa ka sina kpa ten agbara bana. ¹⁰Kpee bakana ba ka kpeekpeeku ge kua. Nin ganu nu sāawa gōm soonu wōkuru, ganu maa gōm soonu nōba ita. ¹¹Kpeekpeeku gen wōllōwa ba kpee bura ni sōndi ka sēdurun dāa biinu. ¹²Kpee nin ita itawa ba sōna ba ka agbara ye kua. Yen biru ma ba sēdurun dāa bi ni yōrasia yen wōllō ba ka ye sikerena nge

mε ba Yinni Gusunon sāa yerun aqbara kua ka nge me ba win sina kpaarun kabε kua.

Hiramun sɔmburu

(I maa mεrio Bandun Giri II, 2:12-13)

13-14 Durɔ goo wāa Tirio wi ba mɔ Hiramun. Hiramun wi, u sāawa gomini goon bii Nefitalin bweseru sɔɔ. Adama win tundo u sāa Tirigii. Ma u sāa seko. Hiramun wi, u bwisi ka laakari mɔ gem gem. U maa sii gandun sɔmburu yε. Yen sāna sina boko Salomɔ u nūn sokusia u ka nūn sii gandun sɔm bwese bweseka kua. Ye u tunuma ma u nūn sɔma ye kpuro kua.

Gbere sii gandugii

(I maa mεrio Bandun Giri II, 3:15-17)

15 U gberε yiru kua ka sii gandun. Yen baayeren dεεbu sāawa gom soonu yendu yiru sari. Yen bɔorum maa gom soonu wɔkura yiru. 16 Ma u yen baayere furɔ kua ka sii gandun. Furɔ gen baageren gunum mu sāawa gom soonu nɔɔbu. 17 U furɔ gen baageren wɔllɔ sii yaki tara nɔɔba yiru yiru. Ma u yi kua nge yoni. 18-20 Ma u dāa marum weenasim kua sīa yiru, u ka yoni yin baayere sikerena. Yen geera sāawa goobu (200). Ma ba nɔɔ bɔka kua yoni yin wɔllɔ, ba ka sik-erena. Ba maa furɔsu gasu sɔndi nɔɔ bɔka yen wɔllɔ, sin gunum maa sāa gom soonu nne. Ma ba su biibiin weenasii dokea. 21 Ma u da u gberε yi doke Yinni Gusunon sāa yerun duu yerun wuswaaɔ. Ye u yi nɔm geuɔ, yera u yisuru kā Yakini, yen tubusiana Gusunɔ u ra tāsisie. Ye ya maa wāa nɔm dwaru gia, yera u maa yisuru kā, Boasi, yen tubusiana Gusunɔ u dam mɔ.

22 Nge meya ba ka gberε yiru yen sɔma wiru go.

Boo sii ganduguu mi

ba ko n da sāarun nim doke

(I maa mεrio Bandun Giri II, 4:2-5)

23 Hiramun u boo kua, ka sii gandun. Ga sāawa bwεereke. Gen yasum mu sāawa gom soonu wɔkuru. Gen gunum maa sāa gom soonu nɔɔbu. Ma gen kekera sāa gom soonu tena. 24 Ma gen nɔɔn temɔ dāa marum gam weenasim mu wāa sīa yiru, sīa baayeren gom soo teeru sɔɔ waku wɔkubu. Ba ye kpuro wisiwa ka sii gandun. 25 Ma ba boo sii ganduguu ge sɔndi keten bwāarokunu wɔkura yirun wɔllɔ. Yen ita ya sɔɔ yεsan nɔm geu gia mεra. Ma ita ya mεra sɔɔ yεsan nɔm dwaru gia, ita yeni ya mεra sɔɔ yari yeru gia. Ma ita ye ya maa tie ya mεra sɔɔ duu yeru gia. Ma yi kpuro yi kuru kisine boo gen temɔ. 26 Ba gen nɔɔ kuawa nge nɔran nɔɔ ga ka biibii ye ya nɔɔ kusie weene. Nɔɔ gen sinum mu ka nɔm tararu yasum nε. Boo ge, ga koo kpī gu ditiri nɔrɔɔbun suba wenεn (80.000) nim mwa.

Boo gen yɔratii

27 Ma u boo ge yɔratii wɔkuru kua ka sii gandun. Yin baayeren goonu nne ya yasum nεwa. Mu sāawa gom soonu nne nne. Ma yin dεεbu maa sāa gom soonu ita ita. 28 Wee nge me Hiramun u yɔratii yi koosina. U gina yen baayere kadiri kua ka sii gandun deki nne, ye ba swεena ka sii gandun besii. Yen biru u sii gandun kua fεfεfε u wasi wasi. 29 Sii fεfεfεfε ye sɔra u gbee sinansu ka ketεba ka wɔllun kɔsobun weenasibu kua. Ma u kadiri yen temɔ ka yen wɔllɔ buraru garu kua ta sāare. 30 Yɔratia yen baayere, uruu nnewa ya mɔ. Ba ye kuawa ka sii gandun. Ma ba yen baayere akisi bɔra kua ka sii gandun ba sɔre kadiri yen naasu nne sɔɔ. Ma bura ni nu sāare mi, nu naa si wukiri. Kadiri ye, ka yen naa si, ya sāawa sii bɔri tia. 31 Ba yɔratia yen baayeren wɔllɔ nɔɔ gagu seeya bwεere. Gen dukum mu sāawa gom soo teeru, ma gen yasum mu sāa gom soo teeru ka bɔnu. Miya ba koo boo ge sɔndi. Sii fεfεfεfε si ba wasi yɔratii yin kadiri sɔɔ mi, goonu nnewa su mɔ. Nin dεεbu ka yasum nεwa. Sin wɔllɔwa ba buraru koosi. 32 Boo gen uruu nne ye, ya wāawa kadiri yen temɔ. Ma uruu ben akisi bɔri yi gbinne kadiri yen naasu nne sɔɔ. Uruu yen baayeren gunum mu sāawa gom soo teeru ka bɔnu. 33 Ba yen naa si kuawa nge tabu kekεgisu. Sin akisi bɔra ka yen mɔyo, ka yen uruu ka εreyɔba, ba ye kpuro kuawa ka sii gandun te ba yania. 34 Yɔratii yin gooru baatere ta gabatia mɔwa. Yɔratia baayere ka yen gabatia ye, ya sāawa sii bɔri tia. 35 Nɔɔ ge ba seeya mi, ba gen wɔllɔ buraru kua gom soorun bɔnu. Yɔratia baayere ka yen sii fεfεfεfε ka yen gabatia, ya sāawa sii bɔri tia. 36 Gabatii yi ka yin sii fεfεfεfε si sɔɔ, ba wɔllun kɔsobu ka gbee sinansu ka kpaɔpa wurusun weenasisu kua mi ayera tie. Yen biruwa ba maa buraru garu kua ba ka sikerena. 37 Nge meya ba ka yɔratii waku te kua ka sii bwese teeru te ba yania. Yi kpuro yi weenasu maa yi kpāaru nε.

38 Ma u maa boosu gasu kua wɔkuru ka sii gandun. Gen baagere ga koo litiri nɔrɔɔba ka natan (1.600) nim mwa. Ma gen baageren gunum mu sāa gom soonu nne. Siya u koo sɔndi yɔratii yin wɔllɔ. 39 U yɔratia yen nɔɔbu doke dii ten sɔɔ yεsan nɔm dwaru gia, ma u maa nɔɔbu yen doke ten sɔɔ yεsan nɔm geu gia. Ma u boo bɔka ge yi dii ten gɔmburɔ sɔɔ yari yerɔ, Negeɔbun bera gia.

Sāa yerun dendi yānu

(I maa mεrio Bandun Giri II, 4:7-5:1)

40 Ma Hiramun u torom guratii kua, ka kaatonu ka gbεε ni ba ko n da ka yem yεke. Nge meya u ka dendi yāa ni kpuro kua u wiru go, ni Salomɔ u nūn yiire u ko Yinni Gusunon sāa yee ten sɔ. 41 Ye u kua mi, yera gberε sii gandugii yiru ka yin furɔsu yiru, ka maa yin furɔsu gasu, si ba kua bwεereke,

ka yin sii yāki, yi ba tara nge yōni,

⁴²ka sere dāa marum weenasim nēeru (400),
ye ba kua nge buraru ba ka yoni yi sikerena,

⁴³ka yōratii wākuru ka boosu wākuru,

⁴⁴ka maa boo bōko,

ka ketēn bwāarokunu wākura yiru yēn wōllo
ba boo ge sondi,

⁴⁵ka torom guratii ka kaatonu,

ka gbēa ye ba ra ka yāku yem yēke.

Sāa yee ten dendi yāa ni Salomō u Hiram
yiire u ko, u nu kuawa ka sii gandu, ma u

nu wōriasia. ⁴⁶Sina boko Salomō u dera
ba dendi yāa ni kpuro sekawa Yuudenin

wōwaa, Sukōtu ka Saatanin ba sōo. ⁴⁷Yen

biru, u dera ba dendi yāa ni kpuro gura ba

ka da Yinni Gusunōn sāa yerō. Dendi yāa ni,

nu dabi sere ba n mam kasu bu nin bunum
geeru gia.

⁴⁸Dendi yāa ni Salomō u dera ba kua ka
wura, niya

kpakoro tēn wōllo ba ra turare dōo doke

ka tabulu mi ba ra pēē yi ye ba ka Gusunō
naawa,

⁴⁹ka dabu wākuru ni ba yi dii te ta dēere gem
gem kōnnōn deedeero, nōobu nōm geu

gia, nōobu yeni maa nōm dwaru gia,

ka nin fitlanu, ka nin bakusu ka sere nin
biibiin weenasii,

⁵⁰ka gbēa, ka woba ka nōri, ka gbēē
yorukunu, ka dōo guratii,

ka dii te ta dēere gem gem gamboban sōretii.

Ka sere maa gambo ni nu tien sōretii.

⁵¹Ye ba sāa yee ten sōmburu kpuro kpa,
yera sina boko Salomō u sii geesu ka wura
ka yānu ganu yarama ni win tundo Dafidi
u raa gōsa u yi Yinni Gusunōn sō. Ma u ye
kpuro yi sāa yee ten arumani beru yerō.

8

Ba ka woodan kpakoro te da

Yinni Gusunōn sāa yerō

(I maa mēerio Bandun Giri II, 5:2-6:2)

¹Yen biru, Salomō u Isireliban guro
gurobu ka ben yēnu yērobu ka ben
bwese kera baayeren wiruigibu sokusia
Yerusalemu bu ka Yinni Gusunōn woodan
kpakororu suama saa Dafidin sina kpaarun
di te ba mō Siōni, kpa bu tu doke sāa yeru mi.

²Yera Isireliba kpuro ba menna Salomōn
mi, wōōn suru nōoba yiruse wi sōo ba ra
tōō bakaru garu ko. ³Ye ben guro guro be
kpuro ba tunuma, yera yāku kowobu ba

Yinni Gusunōn woodan kpakoro te sua, ⁴ka
win kuu bekurugii te, ka sere sāarun dendi
yāa ni nu wāa te sōo kpuro. Yāku kowobu

Lefibara ba ye kpuro suama. ⁵Sina boko
Salomō ka Isireliba kpuro be ba menne
mi, ba na ba yōra Yinni Gusunōn woodan

kpakoro ten bōkuu. Ma ba yāanu ka ketē
dabinu go ba ka yākunu kua. Sabe ni ba go
mi, nu n ḡarirō.

⁶Ma yāku kowobu ba ka Yinni Gusunōn
woodan kpakoro te da ten ayerō dii te ta
dēere gem gem sōo. Ba tu yiwa wōllun

kōsobun weenasibu yirun kasin kōkōo.

⁷Kōso be, ba kasa deriewa ba woodan
kpakoro te wukiri. ⁸Ba koo kpī bu nēnutia ye
wa ya tere saa dii te ta dēere gem gem kōnnōn

di, domi ba ye kuawa ya dēu. Adama ba n
kpē bu ye wa saa tōōn di. Miya ya wāa sere

ka gison giso. ⁹Gāanu sari kpakoro te sōo, ma
n kun mō wooda wōkurun kpee besi yiru yi

Mōwisi u doke mi. Yinni Gusunōwa u nūn yi
wē Hōrebun guurō sanam mē u ka Isireliba

arukawani bakua, ye ba yarima Egibitin di.

¹⁰Saa ye yāku kowo be, ba yarima sāa
yee ten min di, yera guru wii wurora dii te
wukiri, sere ka ten sōwōo. ¹¹Yāku kowo be,

ba kpana bu ben sōmburu ko dii ten mi, guru
wii wuro ten saabu. Domi Yinni Gusunōn

yiiko ya yiba dii te sōo. ¹²Yera Salomō u
nōogiru sua u nēē,

Yinni Gusunō, a bwisika a n wāa

guru wii sinumgiru sōo.

¹³Adama nē, na nun wāa yee geeru bania,
mi kaa n wāa sere ka baadommao.

Salomōn gari

yi u Isireliba sōowa

(I maa mēerio Bandun Giri II, 6:3-11)

¹⁴Yera sina boko Salomō u sīra Isireliba
kpuron mi gia mi ba yō. Ma u bu domaru
kua. ¹⁵U gerua u nēē, na Gusunō Isireliban

Yinni siara, domi u win nōo mweeru yibia te
u Dafidi nen tundo kua u nēē, ¹⁶saa min di
u win tōmbu Isireliba yarama Egibitin di, u

n wuu gagu gōsa ben wusu gōsu sōo bu ka
diru bani mi ba koo nūn sā. Adama Dafidiwa

u gōsa u n ka sāa ben kparo. ¹⁷Nen tundo
Dafidi wi, u raa gōru doke u Gusunō besen

Yinni diru bania. ¹⁸Ma Yinni Gusunō u nūn
sōowa u nēē, ya wā ye u gōru doke u ka nūn

diru bania. ¹⁹Adama n n wi, u koo nūn tu
bania. Win bii wi u koo ma wiya u koo tu

bani. ²⁰Tē Yinni Gusunō u win nōo mweē te
yibia. Wee nē Salomō na sina besē Isireliban

sina gōna wōllo, na nen tundo Dafidi kōsire
kua. Yen biru na Gusunō besen Yinni dii te

bania mi ba ko n da nūn sā. ²¹Dii te sōōra na
win woodan kpakororu wāa yeru kua. Kpee

besi yiruwā yi wāa kpakoro te sōo, yi sōo ba
win woodaba yorua, ye u besen haababa wē

sanam mē u bu yarama Egibitin di.

Salomōn kanaru

(I maa mēerio Bandun Giri II, 6:12-40)

²²Yera Salomō u yōra tura tēn mi ba ra
yākunu kon wuswāō Isireliban nōni biru,
ma u noma sua wōllo u kanaru kua. ²³U

nēē, Gusunō besē Isireliban Yinni, goo maa
sari nge wunē wōllo ka temō. Wunen bwāa

be ba nun mem nōowammē ka gōru tia, a ra
arukawani ye a ka bu bakua yibie kpa a bu

wunen wɔnwɔndu sɔɔsi. ²⁴ Wee a wunen nɔɔ mwɛru yibia te a wunen bɔɔ Dafidi nɛn tundo kua. Ye a nɔn sɔɔwa kpuro, a ye kua gisa, ka wunen dam. ²⁵ Yen sɔ, Gusuna bɛsɛn Yinni, a nɔɔ mwɛ te yibio te a nɔn kua mi, a nɛɛ, u n̄ kɔsire biamɔ win bibun bweseru sɔɔ wi u koo win bandu di, bii be, b̄a n̄ tii neni dee dee ben w̄aaru sɔɔ, ma ba nun mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ wi, Dafidi u kua. ²⁶ N n̄ mɛn na, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a de wunen gari yi a nɔn sɔɔwa mi kpuro, yi kooru.

²⁷ Adama kaa sere kp̄i a sina tem mɛ sɔɔ ka gem? Domi wɔlla kun nun tura. Kaa sere gere dii te na nun bania mini? ²⁸ Ka mɛ, Gusunɔ nɛn Yinni, a nɛn gere swaa dakio kpa a nɛn kanaru nɔ te na mɔ gisa. ²⁹ A de wunen nɔni yi n̄ w̄a dii te sɔɔ wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ. A nɛn kanaru swaa dakio te na mɔ yam mini, domi miya a nɛɛ, kaa tii sɔɔsi. ³⁰ Nɛ ka wunen tumbu s̄a n̄ mɛnnama yam mini, sa kanaru mɔ, a sun swaa dakio, saa wɔllu di mi a w̄a kpa a sun suuru kua.

³¹ Goo ù n̄ win winsim torari, ma ba ȳero tilasi kua, u ka na mini u b̄ore ȳaku yerɔ, ³² na nun kanamɔ, a nɔn swaa dakio wɔllun di, kpa a bu siria. A tɔn k̄sɔ nɔn win k̄sɔa k̄sieto, kpa a maa gemgii nɔn win gem w̄ɛ.

³³ Yiberɛba b̄a n̄ wunen tumbu Isireliba kamia ȳɛn s̄ɔ ba nun torari, ma ba ḡoru gosia ba na ba nun suuru kanamɔ dii teni sɔɔ, ³⁴ a bu swaa dakio saa wɔllun di kpa a bu ben durum suuru kua. Kpa a de be ba yoru mwɛra bu wurama tem mɛ sɔɔ, mɛ a raa ben baababa w̄ɛ.

³⁵ À n̄ dera gura ya ȳra ȳɛn s̄ɔ ba nun torari, ma ba ḡoru gosia ȳɛn s̄ɔ a bu sekuru doke, ma ba mɛrima yam mini, ba nun s̄iamɔ ba kanaru mɔ, ³⁶ a bu swaa dakio saa wɔllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. A bu swaa gea s̄ɔsio ȳɛ sɔɔ ba koo s̄i, kpa a de gura yu nɛ tem mɛ sɔɔ, mɛ bɛsɛ wunen tumbu sa tubi di mi.

³⁷ Ḡoru tà n̄ dua tem mɛ sɔɔ, n̄ kun mɛ k̄ɛsi k̄ɛsi bararu, n̄ kun mɛ d̄ianun ḡɔɔ, n̄ kun mɛ twee, n̄ kun mɛ kakɔnu ganu ni nu ra d̄ianu sanku, n̄ kun mɛ yiberɛba b̄a n̄ tem mɛn wusu tarusi, n̄ kun mɛ bara bwese bweseka ȳa n̄ wunen tumbu deema, n̄ kun mɛ wahala gaa, ³⁸ b̄a n̄ seewa ba kanaru mɔ, ma ben baawure u win toraru wura win ḡrua, ma u win nɔma suema dii tenin bera gia, ³⁹ a bu swaa dakio saa wɔllun di mi a w̄a, kpa a bu suuru kua, a baawure kua nge mɛ u s̄a. Domi wunɛ turowa a tɔnun ḡru ȳɛ. ⁴⁰ Kpa bu nun nasia ben w̄aaru kpuro sɔɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ a ben baababa w̄ɛ.

⁴¹⁻⁴² Tɔn tuko goo ù n̄ na u ka nun s̄a ȳɛn s̄ɔ u nua wunen ȳisira kp̄a, ma a dam bakam mɔ, ma ȳero u kanaru mɔ dii te sɔɔ, ⁴³ a nɔn swaa dakio saa wɔllun di mi a w̄a, kpa a nɔn kua ye u nun bikiamɔ kpa handunian tumbu kpuro bu nun gia kpa bu nun nasia, nge mɛ

wunen tumbu Isireliba ba nun nasie, kpa ba n̄ ȳɛ ma wuna ba ra s̄a dii te sɔɔ, te na bana mini.

⁴⁴ À n̄ wunen tumbu Isireliba wooda w̄ɛ bu da bu ben yiberɛba tabu w̄ari, ma ba kanaru koosima wunen mi, ba mɛrima wuu ge a ḡosa ka dii te na nun banian bera gia, ⁴⁵ a ben kanaru swaa dakio wɔllun di kpa a bu nasara w̄ɛ.

⁴⁶ B̄a n̄ daa maa nun torari, domi goo sari wi u ku ra tore, ma wunen moru ya seewa a bu yiberɛba nɔmu sɔndia, ma ba bu mwɛra ba ka da, ba yoru dimɔ turuku n̄ kun mɛ, mi n̄ toma, ⁴⁷⁻⁴⁸ b̄a n̄ bwisika tem mi ba yoru dimɔ mi, ma ba ḡoru gosia mam mam, ba nun tii w̄ɛ ma ba tem meni mɛrima mɛ a ben baababa w̄ɛ, ka wuu geni, ge a ḡosa ka s̄a yee te na nun bania mini, b̄a n̄ kanaru mɔ, ba mɔ, ba nun torari ba durum kua, ⁴⁹ a bu swaa dakio wunen w̄a yerun di kpa a bu kua ye n̄ weenɛ. ⁵⁰ A bu ben durum ka ben toranu kpuro suuru kua, kpa a de be ba bu yoru diisiamɔ bu ben wɔnwɔndu wa. ⁵¹ Domi ba s̄awa wunen tumbu be a yarama Egibitin di mi ba nɔni s̄ɔra.

⁵² A de a nɛ ka wunen tumbu kpuro durom kua kpa a bɛsɛn nɔɔ nɔ, saa ye sa nun kanamɔ kpuro. ⁵³ Domi wuna a sun ḡosa bwese ni nu tien suunu sɔɔn di. Ma a sun kua wunegibu nge mɛ a gerua, saa wunen sɔm kowo M̄owisin nɔɔn di, sanam mɛ a bɛsɛn baababa yarama Egibitin di.

Salomɔn kana d̄aakiru

⁵⁴ Saa ye Salomɔ u win kana te kua u kpa, yera u seewa u ȳra ȳaku yeru mi, mi u raa yiire u nɔma sue wɔlla. ⁵⁵ Mi u ȳɔ mi, u nɔngiru sua min di, ka dam u Isireli be ba mɛnne mi domaru kua u nɛɛ, ⁵⁶ na Yinni Gusunɔ siara wi u win tumbu b̄ari yendu w̄ɛ nge mɛ u raa gerua. Nɔɔ mwɛɛ duro ni u raa kua saa win sɔm kowo M̄owisin min di, nin gara kun kam kue. ⁵⁷ Yen sɔ, na kanamɔ u n̄ maa ka sun w̄a nge mɛ u raa ka bɛsɛn baababa w̄a, u ku sun duari, u ku maa sun deri. ⁵⁸ U bɛsɛn bw̄era gosio win mi gia kpa su kp̄i su win swɛɛ kpuro sw̄i su win woodaba ka win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwa bi u bɛsɛn baababa w̄ɛ. ⁵⁹ Kana te na kua win wuswaa mini, u tu mɔɔ kpa u n̄ tu yaaye baadomma, kpa u n̄ da nɛ ka win tumbu Isireliba gea kue. ⁶⁰ Nge meya handunian bwesenu kpuro nu koo ka gia ma wi turowa u s̄a Gusunɔ. Goo maa sari nge wi. ⁶¹ Yen sɔ, b̄ɛɛ win tumbu, i b̄ɛɛn ḡurusu nɔn w̄ɛyɔ mam mam. Kpa i kp̄i i win yiirebu ka win woodaba mɛm nɔɔwa.

Ba ȳaku kobu torua

Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ

(I maa mɛrio Bandun Gari II, 7:4-10)

⁶² Yen biru Salomɔ sina boko ka Isireliba kpuro ba mɛnna ba Yinni Gusunɔ ȳakunu

kua. ⁶³ Salomoo u kete nɔrɔbun suba yenda yiru (22.000) ka yāanu nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000) go u ka siarabun yākunu kua. Meya ba ka Yinni Gusunɔ s̄aa yee te wukia. ⁶⁴ Yen dɔma te, Salomoo u dera ba s̄aa yee ten yaaran suunu gos̄a ba dɛerasia. Ma ba yākunu kua mi, domi yāku yerun tura te ba kua ka sii gandū ta ñ kpɛ tu yāku d̄ɔɔ mwaararugii ni mwa ka d̄ia ni ba Yinni Gusunɔ k̄a mi, ka sere siarabun yākunun yaa gum.

⁶⁵ Ba s̄aa yee ten wukiabun t̄ɔɔ bakaru diwa s̄ɔɔ nɔɔba yiru. Yen biruwa ba maa Kunun t̄ɔɔ bakaru di. Tɔn dabira nawa tem men baaman di saa Hamatin di n ka girari Egibitin daarun bera gia. Ma ba menna Yinni Gusunɔn wuswaaɔ siki siki. Ba t̄ɔɔ baka te diwa s̄ɔɔ nɔɔba yiru. ⁶⁶ S̄ɔɔ nɔɔba itase, yera Salomoo u ben baawure kara, ma ba n̄un domaru kua. Yen biru ba s̄ia ben yenus̄o ka nuku dobu ka b̄ari yendu, durom me Yinni Gusunɔ u win b̄ɔɔ Dafidi ka win t̄ambu Isireliba kuan s̄ɔ.

9

Yinni Gusunɔ

u maa Salomoo kure

(I maa mɛerio Bandun Gari II, 7:11-22)

¹ Saa yɛ s̄ɔɔ Salomoo u Yinni Gusunɔn s̄aa yera ka win tiin sina kpaaru ka sere maa ye u ḡɔru doke kpuro kua u kpa, ² saa yera Yinni Gusunɔ u n̄un kure n̄an yiruse nge me u raa n̄un kure Gabaoniɔ. ³ Ma u n̄un s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, na wunen kanaru nua. Yen s̄ɔ t̄ɛ, dii te a bana nen s̄ɔ mi, na tu wuna nenem ta kua mi ba ko n da man s̄a. Ko na n tu mɛera kpa nen bw̄era n w̄aa te s̄ɔɔ sere ka baadommaa. ⁴ Wunen tii ã n s̄iimɔ gem s̄ɔɔ ka ḡɔru dɛɛrɔ nen wuswaaɔ ma a nen woodaba ka nen yiirebu mem n̄ɔɔwamme nge me Dafidi wunen tundo u kua, ⁵ kon wunen bandu dakaa daasia nge me na wunen tundo wi n̄ɔɔ mw̄eeru kua, na n̄ɛɛ, u ñ k̄osire biam̄o win bibun bweseru s̄ɔɔ wi u koo bandu di Isireliba s̄ɔɔ. ⁶ Adama wune ka wunen t̄ambu ka b̄een bibun bweseru i n man yina, ma i ñ nen woodaba ka nen yiirebu mem n̄ɔɔwamme, ma i da i n b̄unu s̄aam̄o, ⁷ kon b̄ɛɛ wuna tem me na raa b̄ɛɛ w̄ɛ kpuron di. Kpa n maa dii te na wuna nenem nen s̄ɔ mi yina mam mam kpa i sekuru wa bwese tukunun wuswaaɔ nu b̄ɛɛ ȳɛɛ. ⁸ Wi u raa dii ten kp̄aaru ȳɛ, ù n doono mi, ma u ten bansu wa biti koo n̄un mwa u n̄ɛɛ, kuku! Mban s̄ɔna Yinni Gusunɔ u tem megibu kua me, ka maa dii teni. ⁹ Kpa bu wisi bu n̄ɛɛ, ba Gusunɔ ben Yinni deriwa wi u ben baababa yarama Egibitin di. Wee t̄ɛ b̄una ba s̄aam̄o. Niya ba mem n̄ɔɔwamme. Yen s̄ɔna u dera wahala yeni ya bu deema.

Salomoo ka Hiramun

arukawani

(I maa mɛerio Bandun Gari II, 8:1-18)

¹⁰ Salomoo u Yinni Gusunɔn s̄aa yera ka win tiin sina kpaaru banawa w̄ɔɔ yendu u sere ye kpuro wiru go. ¹¹ N deema Hiramun Tirin sina bokowa u n̄un d̄aa ye ba m̄ɔ seduru ka sipere ka wura m̄orisia nge m̄en n̄ɔɔ u k̄i sanam me u win s̄oma ye m̄ɔ. Yen s̄ɔna u maa Hiramun wi wusu yendu k̄a, Galilen tem s̄ɔɔ. ¹² Yera Hiramun u seewa Tirin di u da u wuu si m̄ɛera, si Salomoo u n̄un k̄a mi. ¹³ Adama wuu si, su ñ n̄un w̄ere. Ma u n̄ɛɛ, wuu sinin bwesera a man k̄a nen k̄inasi? Yera u su ȳisiru k̄a Kam. Yisi tera ba ra ka su soku sere ka gison giso. ¹⁴ N deema Hiramun u raa Salomoo wura t̄onnu ita ka b̄onu m̄orisia.

Ye Salomoo u maa kua

¹⁵ T̄on be Salomoo u yoo s̄oma koosia, beya ba Yinni Gusunɔn s̄aa yera ka win tiin sina kpaɔ te bana te u soka W̄owa ye ba k̄ɔrua, ka sere Yerusalemun gb̄ara te, ka maa wuu si ba m̄ɔ Hasori, ka Megido, ka Gesɛɛ. ¹⁶ N deema Egibitin sunɔ u raa Gesɛɛ w̄ari u d̄ɔɔ m̄eni u Kanani be ba w̄aa mi go u kpa, ma u wuu ge sua u win bii t̄on kur̄o k̄a, saa ye Salomoo u bii wi sua kur̄o. ¹⁷ Yen s̄ɔna Salomoo u wuu ge s̄onwa u bana. U maa Beti Horoni bana ye ya w̄aa w̄owaɔ, ¹⁸ ka Balati, ka Tadimari ye ya w̄aa Yudan tem̄o mi ḡaanu ku ra kpi, ¹⁹ ka maa wuu sin mi u ra win d̄ianu bere, ka sin mi win tabu keke be dumi gawe w̄aa ka sin mi win maas̄ɔbu ba w̄aa ka si u ḡɔru doke u bana Yerusalem̄o ka Libaniɔ ka maa tem me u m̄ɔ kpuro s̄ɔɔ.

²⁰⁻²¹ Bwese ni nu w̄aa Isireliban suunu s̄ɔɔ ba ñ kp̄ia ba go, niya Am̄oreba ka Hetiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba. Ben bibun bwesera Salomoo u yoo s̄oma koosia. Ma ba kua yobu sere ka gison giso. ²² Adama Salomoo u ñ Isireliba yoo s̄oma koosie. U bu kuawa win tabu kowobu ka win tiin s̄om kowobu, ka win sina asakp̄obu ka win tabu sinambu ka win tabu keke kparobu ka win maas̄ɔbu. ²³ Be u gos̄a bu ka yoo s̄oma ye kpara, ba s̄aawa n̄ɛera wun̄ɔbu ka weeraakuru (550).

²⁴ Sanam me Egibiti sunɔn bii w̄andia wi Salomoo u sue kur̄o, u wura yenu ge Salomoo u n̄un bania s̄ɔɔ, saa yera Salomoo u maa w̄owa ye ya w̄aa s̄ɔɔ yari yera gia k̄ɔrua.

²⁵ W̄ɔɔ tia s̄ɔɔ, n̄an itawa Salomoo u ra Yinni Gusunɔ yāku d̄ɔɔ mwaararuginu kue ka siarabun yākunu, yāku yee ten mi, te u Yinni Gusunɔ kua. Yen biru u ra turare d̄ɔɔ doke kp̄akoro t̄en wall̄ɔ ba ra turare d̄ɔɔ doke te ba yi dii te ta d̄ɛere gem gem k̄ann̄on deedeeru. Nge meya Salomoo u ka s̄ɔɔsi ȳen s̄ɔ ba s̄aa yee te kua.

²⁶ Ma u dera ba goo nimkuu d̄aka Esioni Gebɛɛɔ, Elatin b̄okuɔ nim w̄aku ge ba m̄ɔ Naa yariɔ Ed̄omun tem̄o. ²⁷ Ma Hiramun u win

tiin sɔm kowo be ba nim asansi yɛ mɔrisia Salomɔn goo nimkuu sin sɔ. ²⁸ Yera ba da Ofiriɔ ba wura gura tɔnnu wɔkura yiru ba ka Salomɔ daawa.

10

Seban sunɔ tɔn kurɔ

u Salomɔ mɛɛrim da

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 9:1-12)

¹ Saa yɛ sɔ Seban sunɔ tɔn kurɔ u nua ma Yinni Gusunɔ u dera Salomɔ u yisuru yara, yera u da u ka Salomɔn bwisi yin saka mɛɛri kpa u nɔn gaa sɛsɔgii dabinu bikia. ² U tura Yerusalemɔ ka win sina bwɔa dabinu be ba nɔn swii ka yoooyo si su turare ka wura dabinu sɔɔwa, ka kpee gobiginu. Ye u tura Salomɔn mi, ma u gerua kpuro ye ya waa win gɛruɔ. ³ Ma Salomɔ u nɔn wisa kpuro ye u bikia. Yen gaa kun nɔn wisibu sɛsie. ⁴ Ye kurɔ wi, u Salomɔn bwisi yi kpuro wa, ka dii te u bana, ⁵ ka dɛa ni u ra di, ka win bwɔabun waa yera, ka win sɔm kowobun yaa ni ba ra doke bu ka nɔn nɔri, ka sere be ba ra nɔn tam dokeye nɔraoginu, ka maa yaku ni u ra ko diru mi u ra Yinni Gusunɔ sɔ, ye kpuro ya nɔn biti mwaa sere u wom mwɛ.

⁶ Ma u sina boko Salomɔ sɔɔwa u nɛɛ, wunen dam ka wunen bwisin baaru ye na nua saa nɛn tem di, ye kpuro gema. ⁷ Adama na nɔn daa gari yi naane kue sere na ka tunuma mini. Wee, nɛn nɔni yi ye kpuro wa. Ka gem ye na wa mini, ba nɔ daa man yen bɔnu sɔɔwa. Wunen bwisi ka wunen dukia ya kpɔ n kere nge mɛ wunen yisira yara. ⁸ Doo nɔnɔrigiba wunen tɔmbu ka wunen sɔm kowo be ba nɔn nɔrimɔ saa baayere. Ma ba wunen bwisi yin gari swaa daki. ⁹ Na Gusunɔ wunen Yinni sara wi u nun durɔm kua u nun swii Isireliban sina gɔna wɔllɔ. U bu kiwa sere ka baadommaɔ. Yen sɔna u nun kua ben sunɔ, a n da ka bu sirie dee dee.

¹⁰ Ma u sina boko wura kɔ tɔnnu ita ka bɔnu ka maa turare, ka kpee gobiginu. Salomɔ kun maa turare waare gam gum di ya n kpɔaru nɛ mɛ.

¹¹ Hiramun goo nimkuu si su ka wura naamɔ Ofirin di siya su maa ka dɛa gea ye ba mɔ santali naamɔ ka maa kpee gobiginu. ¹² Ma sina boko u ka dɛa ye gbereba kua sɔa yera, ka sere maa win tiin dirɔ. Dɛa yera u maa ka sinusu kua ka be ba ra womusu kon mɔrɔkunu. Dɛa yen bwesera kun saara mɔ. Mɛya ba nɔ maa yen bweseru waare.

¹³ Ma Salomɔ u sunɔ tɔn kurɔ wi wɛ kpuro ye u bikia. U nɔn kɛru kɔwa nge mɛ win yiiko ya nɛ. Yen biru ma kurɔ wi, u gɔsira u wura win temɔ ka win bwɔabu.

Salomɔn dukia

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 1:14-17, 9:13-28)

¹⁴ Wura ye Salomɔ u ra wa wɔɔ ka wɔɔ ya sɔawa tɔnnu yendu. ¹⁵ Ye baasi, u ra maa wura mwe tenkuban mi ka maa sinam be u ka arukawani bakuan mi, ka sere maa win tem beri berikan wirugibun mi.

¹⁶⁻¹⁷ U dera ba tere bakanu goobu (200) ka tere piiminu gooba wunɔbu (300) kua ka wura. Tere baka nin teerun bunum mu sɔawa kilo nɔɔba tia. Ma piimii nin teerun bunum mu maa sɔa kilo tia ka bɔnu. Ma u tere ni doke diru garu sɔɔ, te ba sokumɔ Libanin dɛa sɔɔ, win sina kpɔaru.

¹⁸ Yera u maa sina kitaru kua ka suunu donnu ma u tu wura gean tii pote. ¹⁹ Sina kita te, ta yɔɔtia mɔwa naa dabusanu nɔɔba tia. Ma ba ten mi u ra gballi wɔwa koosia. Ma ta nɔm sɔnditia mɔ yɛsi yɛsika. Yen baayeren bɔkura ba gbee sunɔn weenasia kua ya yɔ, tia nɔm dware, tia maa nɔm geu. ²⁰ Ma ba maa gbee sinansun weenasisu kua wɔkura yiru ba doke tia tia yɔɔtia yen naa dabusaru baateren yɛsi yɛsikaa. Nɔɔba tia ya waa nɔm dware, nɔɔba tia maa nɔm geu. Sunɔ goo maa sari wi ba maa kita ten bweseru kuare.

²¹ Salomɔn nɔri kpuro yi sɔawa wura, ka sere maa win gbɛa ye u ra ka di win sina kpɔaru te ba sokumɔ Libanin dɛa sɔɔn diru. Gaa nu ganu sari mi, ni ba kua ka sii geesu. Domi win waati ye sɔɔ, ba nɔ sii geesu garisi gaa nu, ²² yɛn sɔ win tiin goo nimkusu si su ka Hiramugisu tenkuru mɔ sannu su ra n naamɔ wɔɔ ita ka wɔɔ ita saa tontonden di, su n wuraba ka sii geesu sɔɔwa ka suunu donnu ka wɔnnu ka gunɔ burasu.

²³ Salomɔ u sinam be ba waa dunia sɔɔ kpuro bwisi ka dukia kere. ²⁴ Tɔmbu kpuro ba ra n kasuwa bu win gari nɔ, win bwisi yi Yinni Gusunɔ u nɔn kɛn sɔ. ²⁵ Wɔɔ baagere tɔmbu ba ra ka nɔn kɛnu naawe. Gabuginu sii geesu, gabu wura, gabu yabenu, gabu tabu yɔnu, gabu turare, gabu maa dumi ka ketekunu.

²⁶ Ma Salomɔ u tabu kekeba kasu yi dumi gawe ka maa maasɔbu. Tabu keke yen geera sɔawa nɔrɔbu ka nɛru (1.400). Maasɔ be, ba maa sɔa nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). Ma u maasɔ be yi yi wuu marosɔ mi win tabu keke yi waa ka sere maa Yerusalemɔ mi win tii u waa. ²⁷ Ma u dera sii geesu koora Yerusalemu mi nge kpenu. U dera dɛa gea ye ba mɔ seduru ya dabia nge yakasun dɛa ye ba mɔ sikamɔre ye ya ra n waa wɔwaa. ²⁸⁻²⁹ Salomɔ u tenkuba mɔ be ba ra nɔn dumi ka tabu kekeba dwem daawe Egibitiɔ kpa bu ka yi na wuunu ka wuunu. Tabu keke yen tian gobi sɔawa sii geesun gobi nata. Dum tian gobi maa sɔa sii geesun gobi wunaa weeru ka wɔkuru. Tenku bera ba ra maa yi Hɛtiban sinambu ka Sirigibun sinambu dɔre nge mɛ.

11

Salomoo u Gusuno biru kisi

(I maa meerio Bandun Gari II, 11:18-12:1)

¹ Egibiti sunon bii wondia wi Salomoo u sue baasi, u maa bwese tukunun kurabu kia. U kurabu sua Maaubaban bweseru soo ka Amoniba soo ka Edomuba soo ka Sidonigibu soo ka Hetiba soo. ² N deema Yinni Gusuno u raa Isireliba sowa u nee, bu ku raa ka bwese tuku ni menna, bu ku raa maa wura nu na ben mi, nu ka bu menna. Domi nu koo de bu ben gorusu siya win min di kpa bu nin bunu sa. Adama bwese niya Salomoo u da u ka menna ben kurabe u kin saabu. ³ Sina bibu nata ka wunobuwa (700) Salomoo u sua kurabu ka sere maa gooba wunabu (300) be ba n saa sina bibu. Kurabe ba win goru siya Yinni Gusunon min di. ⁴ Yera n dera win takaru soo, u da u buu saamo. Ma u n maa ti Yinni Gusuno we mam mam. U n kue nge me win tundo Dafidi u kua Yinni Gusunon saaru soo. ⁵ Salomoo u da u Sidonigibun buu wi ba mo Asitaate ka Amoniban buu wi ba mo Milikomu saamo. ⁶ Kosa u kua. U n Yinni Gusuno swii mam mam nge me win tundo Dafidi u kua. ⁷ Yera u maa da u buu kosunun turanu bana guu te ta wa Yerusalem deedeero. Niya Maaubaban buu wi ba mo Kemasi ka Amoniban buu wi ba mo Malaku. ⁸ Ma u win kurabe kpuro buu turanu bana. Miya ba ra n buu yakuru kuamme kpa ba n nu turare doo dokeamme. ⁹⁻¹⁰ N deema Gusuno Isireliban Yinni u raa Salomoo kure non yiru ma u nun sowa u nee, u ku raa da u buu goo sa. Adama Salomoo u n Yinni Gusunon gere ye mem noowe. Ma u win goru siya Yinni Gusunon min di. Yera Yinni Gusuno u ka nun maru kua. ¹¹ Ma u nun sowa u nee, wee a n nen arukawani ka nen wooda ye na nun we mem noowe. Yen so, kon wunen bandu karana n ten sukum wunen som kowo goo we. ¹² Adama na n ye mo wunen waru soo, wunen tundo Dafidin so. Wunen bin nomun diya kon tu mwa. ¹³ Adama nen bo Dafidin so ka sere maa Yerusalem u na gosan so, na n nun te kpuro mwaarimo. Kon nun Isireliban bwese kera tia deria u ko yen suno.

Salomoon yiberaba

¹⁴ Yinni Gusuno u dera Hadadi wi u saa Edomun bweserun sina bii u kua Salomoon wero.

¹⁵ N deema Dafidi u raa ka Edomuba tabu kua u bu go. Yera win tabu suno Yoabu u da mi, u ka Isireli be ba go go sike. ¹⁶ Ma u sina mi, suru naoba tia, wi ka win tabu kowobu. Ma ba Edomuban tan durabu kpuro go, bibu ka bukurobu. ¹⁷ Saa yera Hadadi u kpikiru sua u da Egibiti gia ka Edomuba gabu be ba saa win baaban yobu. N deema Hadadi wi, u saawa aluwaasi. ¹⁸ Ye ba seewa Madianin di,

ba dawa Parano, miya u maa gabu wa ba nun swii ba ka tura Egibiti sunon mi. Yera Egibiti suno wi, u nun diru we ka maa tem. Yen biru u noo mweseru kua ma u ko n da nun dianu we. ¹⁹ Egibiti suno wi, u ka Hadadi nonu geu merra. N deema Egibiti suno wi, u kurabe mo wi ba mo Tapenesi. Kurabe wi, u yiiko mo. Win wawa Egibiti suno u Hadadi ka u sua kurabe. ²⁰ Yera Hadadin kurabe wi, u nun bii non durabe marua. Ma ba nun yisuru ka Genubati. Ma Tapenesi u bii wi sua u nenua win yenua ka Egibiti sunon bibu sannu.

²¹ Saa ye Hadadi u nua ma Dafidi u kpuna u gu, ba nun sikua win baaban sika, win tabu suno Yoabu u maa gu, yera u Egibiti suno sowa u nee, a de n den gosira n da nen wuu.

²² Yera u nun sowa u nee, mba n nun kome nen mini a ka ki a we.

Ma u nun wisa u nee, na n gaanu bie. Adama ka me, a de n we.

²³ Yinni Gusuno u maa Resoni Eliadan bii seeya u ka Salomoo seesi. Resoni wi, u raa kpikiru suawa win yinni Hadadesee Soban sunon min di. ²⁴ Sanam me Dafidi u bu wari u goomo, ma Resoni wi, u tumbu menna u kua ben wirugii. Wi, ka ton beya ba da ba sina Damasio u bandu di mi. ²⁵ Resoni wi, u kua Isireliban yiberaba Salomoon waru kpuro soo. Meya maa Hadadi u Isireliba kosa kua, u bu tusa. Ma u da u bandu di Sirio.

Noo mwes te Gusuno

u Yeroboamu kua

(I maa meerio Bandun Gari II, 9:29-31)

²⁶ Salomoon som kowo turo wi ba mo Yeroboamu u maa nun seesi. Win tondon yisira Nebati. U saawa Efaratigii, win wuuwa Sereda, win meron yisira Serua. U saawa gamini.

²⁷ Wee nge me u ka nun seesi. Salomoo u wawa gaa korumo. Ma u Yerusalemun gbarraru sommo. ²⁸ Ye u Yeroboamu wa u saa aluwaasi dangii u maa samburu mo mi ka hania, yera u nun kua Manase ka Efaraimun bwese keran wirugii bu ka sambu te ko. ²⁹ So teeru, Yeroboamu u yara Yerusalemun di, ma u ka Gusunon samo Akiya Sidonigii yinna swaaw. U kumbooro kpoo sebua. Be yiru tonawa ba wa yakasu mi doma te. ³⁰ Ma Akiya u win kumbooro kpoo ge nenua u geka besi wakura yiru. ³¹ Yera u Yeroboamu sowa u nee, a yen wasi wakuru suo, domi ameniwa Gusuno Isireliban Yinni u gerua. U nee, u koo Salomoon bandu mwa u karana kpa u nun Isireliban bwese keran wakuru we a n saa ben suno. ³² Adama u koo nun keran tia deria win bo Dafidin so, ka maa Yerusalemun so. Domi Isireliban wusu kpuro soo, yera u gosa. ³³ U yeni mawa yen so be Isireliba ba wi Yinni Gusuno deri. Ma ba da ba Sidonigibun buu wi ba mo Asitaate

sāamō ka Məabuban būu wi ba mō Keməsi, ka Aməniba būu wi ba mō Milikəmu. Ba yina bu sī win swaa sōo bu sere ko ye u kī. Meya ba maa yina bu win woodaba ka win yiirebu mēm nōowa nge mē Dafidi wi, Saloməon tundo u kua. ³⁴ Adama u koo be de u n gina ban te dii sere u ka gbi win bōo Dafidin sō, wi u gōsa ma u win woodaba ka win yiirebu mēm nōowa. ³⁵ Yen biru u koo Isireliban bwese kerī wəkuru mwa saa win biin nōman di kpa u nun ko ben sunō. ³⁶ Kpa u bwese kerī tia win bii wē Dafidin sō kpa u n da n kəsire mō bandu sōo Yerusalemō wuu ge u gōsa bu ka nūn sō mi.

³⁷ Wunē maa Yeroboamu u koo nun sua kpa a n bandu dii Isireliba kpuro sōo, kpa a n bu wooda wēemō nge mē a kī. ³⁸ A n da ko ye u nun yiire kpuro ma a sīimō win swēē sōo, ma a win woodaba mēm nōowa nge mē win bōo Dafidi u kua, u ko n ka nun wāawa sere ka baadommao, kpa u nun ko Isireliban bwese kerī wəkurun sunō. Kpa wunen bibun bweseru ba n da ban te di sere ka baadommao nge mē u Dafidi nōo mwēeru kua. ³⁹ Nge mēya u koo ka Dafidin bibun bweseru sekuru doke Saloməon durum sō. Adama n n mō ka baadommao.

⁴⁰ Ye Saloməo u gari yi nua, yera u swaa kasu u ka Yeroboamu go. Ma Yeroboamu u seewa u kpikuru sua u da Egibitin sunō Sisakin mi. Miya u wāa sere Saloməo u ka gu.

⁴¹ Ye Saloməo u kuan sukum ka sere maa win bwisin gari, ye kpuro ya yorua tireru garu sōo te ba mō Saloməon kookoosun tireru. ⁴² Saloməo u bandu diwa wōo weeru Isireliba kpuro sōo. ⁴³ Ye u kpuna u gu, ba nūn sika win tundo Dafidin wuu. Ma win bii Roboamu u kua win kəsire bandu sōo.

12

Roboamu

u bukurobu gari yina

(I maa mērio Bandun Gari II, 10:1-15)

¹ Roboamu u da Sikemū. Domi Isireliba kpurowa ba da mi, bu ka nūn ko sunō. ² Saa yē sōo Yeroboamu Nəbatin bii u kpikuru sua Saloməon sō, u wāa Egibiti yera u nua ma Roboamu u bandu di. Yera ba nūn sōmō garia ba nēē, u na. ³ Ye u tunuma, ma wi ka Isireliban bwese kerī wəkuru ba mēnna ba da ba Roboamu sōowa ba nēē, ⁴ wunen tundo u sun yoo sōma koosia, ma ya sun bunie nge keten sugu. Adama wunē a sun tu kawo kpa su nun swīi.

⁵ Ma u bu sōowa u nēē, i gina doo. N n kua sōo ita kpa i wurama.

Ma tən be, ba doona. ⁶ Yera Roboamu u Isireliban bukurobu mēnna win mi, be ba ra raa win tundo Saloməo bwisi kē, u bu bikia u nēē, bwisi yirā i man kēmō n tən be sō.

⁷ Ma ba nūn wisa ba nēē, à n wura saa gisən di, a tən be nōori kpa a ko ye ba nun bikia, kpa a bu wisi ka kīru, ba ko n sāawa wunen tambu sere ka baadommao.

⁸ Adama Roboamu wi, u n bukuro ben gari wure. Win saarasi ka ko ye biru di sannu, bera u bwisi bikia. ⁹ U bu sōowa u nēē, bwisi yirā i man kēmō n ka tən be wisi be ba nēē, n bù yoo sōma kawo ye nən tundo u raa bu koosia.

¹⁰ Yera ba nūn wisa ba nēē, a bu sōowō a nēē, wunen nikibii piibu ga wunen tondon pōra bōorum kere. ¹¹ Wunen tundo u raa bu yoo sōma koosia. Mēya kaa maa tu sosi. Wunen tundo u raa bu seeyasia ka yii sennu, mēya kaa maa bu seeyasia ka som kpaki.

¹² Yera Yeroboamu ka tən be kpuro ba na Roboamun mi sōo itase ye, nge mē u raa gerua. ¹³ Roboamu u tən be wisa ka dam, u n bukuro ben bwisi yi garisi gāanu. ¹⁴ Adama win saarasi ben bwisiya u ka səmburu kua ma u nēē, nən tundo u raa bēē yoo sōma koosia. Adama tē, nēgira ta koo kera. U raa bēē seeyasia ka yii sennu. Adama nē, som kpakiya kon ka bēē seeyasia.

¹⁵ Nge mēya Roboamu u yina u tən begii swaa daki domi Yinni Gusunōwa u dera n kua mē, kpa win gari yi ka koora, ye u Yeroboamu Nəbatin bii sōowa saa Akiya Silogiin nōon di.

Isireliban banda bōnu kua

yiru

(I maa mērio Bandun Gari II, 10:16-11:4)

¹⁶ Ye Isireliba kpuro ba wa ma sina boko u n ben gere swaa daki, yera ba nūn sōowa ba nēē,

mba n sun mōosine bēse ka Dafidi Isain bii.

Sa n maa bōnu gaa mō ka wi.

Bēse Isireliba i de su gōsira bēsen yenusō.

Wunē Roboamu a wunen bweserun wunanō koowo.

Ma Isireli be, ba gōsira ben yenusō. ¹⁷ Ma Roboamu u kua Yudan bweseru tōnan sunō.

¹⁸ Saa ye sōora u Adoram u gōra Isireliban mi, wi u ra bu kpore bu ka yoo sōma ko. Ma ba nūn kpenu kasuka ba go. Yera n dera Roboamun tii, u win tabu kēkē wəri fuuku fuuku u da Yerusalemō. ¹⁹ Nge mēya Isireliban bwese kerī wōku te, ta ka Dafidin yenugibu karana sere ka gisō.

²⁰ Saa yē sōo Isireliba kpuro ba nua ma Yeroboamu u wurama saa Egibitin di, yera ba mēnna ba nūn sokusia. Ye u na, yera ba nūn kua ben sunō. Yudan bweseru baasi, gōo sari wi u maa ka Dafidin bweseru yōra.

²¹ Saa yē sōo Roboamu u tunuma Yerusalemō, yera u Yudaba ka Benyamēeba kpuro mēnna. Ma u be sōo tabu durō damgibu nōrəbun suba goobu yendu sari (180.000) gōsa bu da bu Isireliban bwese kerī wōku te wəri, kpa bu ban te wōrama

bu nùn wesia. ²² Adama Gusunō u ka win sōmō Semaya gari kua u nēē, ²³ a Roboamu Salomōn bii Yudaban sunō ka Yudaba ka Bēnyamēba kpuro sōwō, ²⁴ a nēē, wee ye ne, Yinni Gusunō na gerua. Bu ku raa da bu ka ben mero bisibu Isireliba tabu ko. Ben baawure u gōsiro win yenuō, domi yeni ya nawa saa nē Yinni Gusunōn min di.

Ma ba Yinni Gusunōn gere wura, ba gōsira ba wura ben yenuō.

²⁵ Yeroboamu u wuu ge ba mō Sikemu gbāraru toosi ge ga wāa Efaraimun guurun bera gia. Ma u sina mi. Yen biru u yara min di u da u Penueli gbāraru toosi.

Yeroboamu

u Gusunōn swaa deri

²⁶⁻²⁷ Yera Yeroboamu u bwisika u nēē, tōn be, bā n daamō Yerusalemō bu ka yākuru ko Yinni Gusunōn sāa yerō, nen ban te na dii mi, ta koo ra wura Dafidin bweseru sōō. Domi ben laakari ya koo wura ben yinni Roboamun mi, wi u sāa ben sunō. Kpa bu man go bu wa bu ka wura win mi. ²⁸ Ye Yeroboamu u bwisi bikia bikia, yera u keten bwāarokunu yiru kua ka wura u nēē, bēē Isireliba na bēē wasiraru waawa ka Yerusalemun daabu. Yen sō, bēen yinni wee mini wi u bēē yarama Egibitin di.

²⁹ Ma u gen teu yi Beteliō, teu maa Danuō. ³⁰ Ma yeni ya kua yina ye ya bu sure durum sōō, domi ba ra n daamōwa Beteliō n kun mē Danuō ba n bwāaroku ni sāmō.

³¹ Yera Yeroboamu u sāa yenu bana gungunu wollo. Yen biru u yāku kowobu gōsa be ba kun sāa Lefin bweseru. ³² Yeroboamu u tōru bura bu ka tōō bakaru ko wōōn suru nōōba itasen sōō wōkura nōōbuse sōō, nge mē Yudaba ba ra ko. Ma u da Beteliō u yōōwa yāku yerō u bwāaroku ni yākuru koosi. Ma u yāku kowo be u gōsa yi Beteli mi.

Yeroboamun yāku yee te,

ta n ka Gusunō naawē

³³ Ye tōō te, ta tura te Yeroboamu u bura mi, yera Isireliba kpuro ba tōō bakaru di Beteliō. Ma win tii u yōōwa yāku yerō, u turare dōō doke.

13

¹ Yera Yinni Gusunō u dera win sōmō goo u seema saa Yudan di u na Beteliō sanam mē Yeroboamu u turare dōō dokemō ben yāku yerō. ² Ma u yāku yee te nōōgiru sue u nēē, yāku yeru wunē! Yāku yeru wunē! A nōōwō ye Yinni Gusunō u gerua. U nēē, wee ba koo bii tōn durō goo ma Dafidin bweseru sōō, kpa bu nùn yīsiru kē Yosiasi. Wiya u koo se u ka būu yāku kowo be yākuru ko mi ba ra raa yākuru ko. Kpa bu tōmbun kukunu dōō meni wunen wollo.

³ Gusunōn sōmō wi, u maa nēē, yāku yee teni, ta koo bēsikirawa. Kpa ten yāku torom mu yari baama. Saa ye sōō, ba koo gia ma Yinni Gusunōwa u gari yi gerua.

⁴ Sanam mē Yeroboamu u nua ye sōmō wi, u yāku yee te gerusi, yera u nōmu dēmia u nēē, i nùn mōō.

Adama Yeroboamun nōmu ge u Gusunōn sōmō wi tii mi, ga gu, ma u kpana u gu kure. ⁵ Yera yāku yee te, ta bēsira, ma ten yāku torom mē mu wāa wollo mu pusi yam kpuro nge mē Yinni Gusunō u raa gerua saa sōmō win nōōn di. ⁶ Yera Yeroboamu u Gusunōn sōmō wi sōōwa u nēē, a Gusunō wunen Yinni kanō nen sō, kpa u de nen nōmu ge, gu wurama nge mē ga raa sāa.

Ma sōmō wi, u Yinni Gusunō kana. Yera Yinni Gusunō u dera nōmu ge, ga wurama nge mē ga raa sāa. ⁷ Saa yera sina boko Yeroboamu u nēē, a duuma nen yenuō kpa a di. Yen biru, kpa n nun kēnu wē.

⁸ Yera Gusunōn sōmō wi, u sina boko wisa u nēē, baa ā n nēē, kaa man wunen dirun arumanin bōnu kē, na n duō wunen yenuō. Na n maa dīanu ganu dimō. Mēya na n maa nim nōrumō. ⁹ Domi Yinni Gusunōwa u man wooda yeni wē u nēē, n ku ra dīanu ganu di, n ku ra nim nō, n ku ra maa gōsira ka swaa ye na ka na.

¹⁰ Ye u yeniba gerua u kpa, yera u swaa gaa mwa u ka sīa.

Gusunōn sōmōn

mam nōō sariru

¹¹ Saa ye sōō, Gusunōn sōmō durō tōkō goo u maa wāa Beteli mi. Yera win bii tōn durōbu ba na, ba nùn sōōwa kpuro ye Gusunōn sōmō wi, u kua Beteli mi dama te, ka maa gari yi u sina boko Yeroboamu sōōwa. ¹² Ye durō tōkō wi, u nua mē, yera u bu bikia u nēē, swaa yerā u mwa u ka sīa.

Ma bii be, ba nùn sōōwa swaa ye u ka sīa. ¹³ Yera u nēē, bu win keteku gaari bōkuo.

Ye ba gu gaari bōkuu ba kpa, u gu sōni. ¹⁴ Ma u Gusunōn sōmō wi naa swīi. Yera u nùn deema u sō, dāa bakaru garun nuurō u nùn bikia u nēē, wuna Gusunōn sōmō wi u na saa Yudan tem di?

Ma u nùn wisa u nēē, oō, nēna.

¹⁵ Ma durō tōkō wi, u nēē, su wura su da nen yenuō su di.

¹⁶ Adama sōmō wi, u nùn wisa u nēē, n n koorō n ka nun wura n sere mam nēē, kon di mi, kpa n nō. ¹⁷ Domi Yinni Gusunōwa u man wooda yeni wē, u nēē, n ku ra di, n ku ra maa nim nō mi. Kpa n ku ra ka maa swaa ye wōma ye na ka da.

¹⁸ Yera durō tōkō wi, u nùn sōōwa u nēē, nen tii Gusunōn sōmōwa nge wunē. Gusunōwa u man win gōrado gōriama, u man sōōwa u nēē, n ka nun gōsiama nen yenuō a di mi, kpa a nō.

N deema weesa durɔ tɔkɔ te, ta mɔ. ¹⁹Ma Gusunɔn sɔmɔ wi, u gɔsirama u da durɔ tɔkɔ win yɛnuɔ u di u nɔra.

Gusunɔ u win sɔmɔ wi

taare wɛ

²⁰Ye ba sɔ ba dimɔ, yera Yinni Gusunɔ u ka durɔ tɔkɔ te gari kua. ²¹Ma durɔ tɔkɔ te, ta Gusunɔn sɔmɔ wi sɔɔwa ka dam ta nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, yɛn sɔ a n win gere mɛm nɔɔwe wi, wi u sɔa wunɛn Yinni, ²²ma a gɔsirama a di a nɔra yam mini, mi u nɛɛ, a ku di a ku maa nɔ, yen sɔna tɛ kaa gbi. Adama ba n wunɛn goru sikumɔ wunɛn baababan sikaa.

²³Ye Gusunɔn sɔmɔ wi, u di u kpa u nɔra, yera durɔ tɔkɔ wi, u nɔn keteku gaari bɔkua. ²⁴Ye u gu sɔni u wɔ, yera swaa sɔɔ gbee sunɔ ga nɔn sɛre ga go. Ma win goru ta kpɛ swaa sɔɔ. Ma win keteku ge, ka gbee sunɔ ge, nu yɔ win bɔkuɔ. ²⁵Be ba sarɔ mi, ba goo te wa, ka gbee sunɔ ge, ga yɔ goo ten bɔkuɔ. Ye ba tura wuu mi Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ te, ta wɔa, ma ba ye tɔmbu sɔɔwa. ²⁶Ye Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ te, ta nua mɛ, yera ta nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ wiya. Domi u n Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwe. Yen sɔna u nɔn gbee sunɔ kpare ga nɔn sɛre ga go nge mɛ u raa gerua.

²⁷Ma durɔ tɔkɔ te, ta ten bibu sɔɔwa ta nɛɛ, i man nɛn keteku gaari bɔkuɔ.

Ma ba gu gaari bɔkua. ²⁸Yera u seewa u da. Ma u deema Gusunɔn sɔmɔn goo te wee ta kpɛ. Ma keteku ge, ka gbee sunɔ ge, nu yɔ goo ten bɔkuɔ. Adama gbee sunɔ ge, ga n goo te temɛ, ga n maa keteku ge go. ²⁹Ma durɔ wi, u goo te sua u sɔndi win keteku wɔllɔ u ka tu na win wuuɔ, u sika siki woru ge u raa gba win tiin sɔn mi, u ten gɔɔ swɛ. ³⁰Ye ba goo te sikua ba kpa, ma ba gɔɔ wuri kua ba nɛɛ, wanyo, wanyo, nɛn kɛnasi!

³¹Ye ba yeniba kpuro kua ba kpa, yera Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ wi, u win bibu sɔɔwa u nɛɛ, nɔ n gu, i man sikuo mi ba Gusunɔn sɔmɔ wi sikua, kpa nɛn kukunu nu n kpɛ wiginun bɔkuɔ. ³²Domi gari yi u gerua Betelin sɔ, ka maa bɔu tura ni ba bana Samarin wuu marosɔn sɔ, yi koo koorawa kam kam.

³³Baa mɛ ba Yeroboamu kirɔ kua, ka mɛ, u n win gɔru gɔsie. U maa kpam bɔu yaku kowobu gɔsawa win tɔmbu sɔɔ, be ba yen kɛru mɔ. ³⁴Yera ya Yeroboamun yenugibu durum koosia. Yen sɔna Gusunɔ u win bweseru kpeerasia tem mɛ kpuro sɔɔ.

Yeroboamun biin gɔɔ

14

¹Saa ye sɔra Abia Yeroboamun bii u bara. ²Ma Yeroboamu u win kurɔ sɔɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a seewo a tii gɔsia kpa bu ku raa gia ma a sɔawa nɛn kurɔ kpa a da Siloɔ, a Gusunɔn sɔmɔ Akiya deema, domi wiya u

man sɔɔwa ma nɛna kon ko tɔn benin sina boko. ³Yen sɔ, a pɛɛ suo wasi wɔkuru ka kiranu ganu, ka tim bwɔaru, kpa a ka nɔn daawa kpa a nɔn bikia ye ya koo besen bii wi deema.

⁴Ma kurɔ wi, u kua nge mɛ. U seewa u da Siloɔ u Gusunɔn sɔmɔ Akiya deema win dirɔ. N deema Akiyan nɔni dam dwiia tɔkɔrun sɔ. U ku ra maa yam wa. ⁵Yinni Gusunɔ u Akiya sɔɔwa u nɛɛ, wee Yeroboamun kurɔ u wee u ka bikiaru ko wunɛn mi, yɛn sɔ win bii u barɔ. U n tunuma wunɛn mi, a nɔn sɔɔwɔ mɛni ka mɛni. Domi u koo tii gɔsiawa nge goo.

⁶Ye kurɔ wi, u tunuma, yera Akiya u win naasun damu nua win dii kannɔwɔ. Ma u nɛɛ, a duuma Yeroboamun kurɔ. Mban sɔna a tii gɔsiamɔ nge goo. Wee Gusunɔ u man yiire n nun labaari kɔsa yeni sɔ. ⁷Yen sɔ, a doo a Yeroboamu sɔ a nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee wiya u nɔn gɔsa Isireliban suunu sɔɔ ma u nɔn kua ben kparɔ. ⁸U ban ten sukum mwa saa Dafidin bweserun min di u nɔn wɛ. Adama wee u n kue nge win bɔɔ Dafidi wi u win woodaba mɛm nɔɔwa u nɔn sɔwa ka win gɔru kpuro. Ma u sɔa dee dee win wuswaaɔ.

⁹Wee, wi Yeroboamu u kɔsa kua n kere tɔn be ba nɔn gbiiye. Domi u dera ba bɔnu sɔwa. Ma u bwɔarokunu kua ka sɔu u ka wi, Gusunɔn mɔru seeya. Ma u nɔn biru kisi. ¹⁰Yen sɔna u koo de kɔsa yu du win yɛnuɔ. U koo win yenugibu kpuro go, bibu ka yobu, ba n goo derimɔ. U koo bwese te kpuro gowa mam mam. ¹¹Wi u gu wuuɔ bɔna nu koo yɛron goru tem. Wi u maa gu yakasɔ gunasa su koo maa win goru di. ¹²Tɛ wunɛ win kurɔ a seewo a da yɛnuɔ. Adama a n wuu duɔ fia, bii wi, u ko n maa gbimɔwa. ¹³Isireliba ba koo nɔn sike kpa bu win gɔɔ wooru sina. Wi turowa ba koo sike Yeroboamun bwese te sɔɔ. Domi wi turo wiya u Gusunɔ Isireliban Yinni wɛre. ¹⁴Yen biru Yinni Gusunɔ u koo sina boko kpao swɛ Isireliɔ, kpa u Yeroboamun bwese te kpuro go. Ye wee, ya mam tunuma kɔ. ¹⁵Meya Yinni Gusunɔ u koo maa Isireliba nɔni sɔ, kpa ba n sɔa nge kaba te ta bɔarimɔ nim sɔɔ. U koo bu yara tem gem mɛn di, mɛ u ben baababa wɛ. Kpa u bu yarinasia sere Efaratin daarun guru giɔ. Domi ba win mɔru seeya ba bɔu wi ba mɔ Asitaaten bwɔarokunu kua. ¹⁶U koo bu biru kisi Yeroboamun durum ye u kuan sɔ, ka ye u maa dera win tɔmba kuan sɔ.

¹⁷Yen biru Yeroboamun kurɔ wi, u seewa u doona. Ye u tura yɛnuɔ Tirisaa, u win dii kannɔ nɔɔ sɔndi, yera win bii aluwaasi wi, u n gbimɔ. ¹⁸Yera ba nɔn sikua. Ma Isireliba kpuro ba win gɔɔ wooru sina nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua, saa win sɔmɔ Akiyan nɔn di.

¹⁹Taa bi Yeroboamu u kua win bandu sɔɔ, ka nge mɛ u tɔmbu kpara, ye kpuron gari yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²⁰Wɔɔ yɛnda yiruwu u kua bandu sɔɔ. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nɔn sikua win baababan sikaa. Yera win bii Nadabu u gɔna kɔsire kua.

Roboamun

*bandun faagin sukum
(I maa mɛerio Bandun Gari II, 12:1-16)*

²¹Salomɔn bii Roboamu u bandu di Yudaɔ. Win mɛron yisira Naama. U sɔawa Amɔnigii. Roboamu wi, u mɔwa wɔɔ weeru ka tia u sere ban te di. Ma u kua wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka yiru ban te sɔɔ Yerusalemuɔ. N deema wuu gera Yinni Gusunɔ u gɔsa Isireliban wusu kpuro sɔɔ, u win yisiru doke. ²²Roboamun waati ye sɔɔ, Yudaba ba kɔsa kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, ma ba win mɔru seeya ya kere ye u raa ka ben baababa kua. ²³Domi ben tii ba bɔu turanu bana, ma ba maa bɔu wi ba mɔ Asitaaten bwɔarokunu kua ba yi gungunu wɔɔ ka mi dɔa koo bakanu waa. ²⁴Ba maa kurɔbu ka durɔbu gɔsa sakarawan sɔ ba ka bwese ni Yinni Gusunɔ u nɛɛ bu kpeerasian sɔanu saarimɔ.

²⁵Roboamun bandun wɔɔ nɔɔbuse sɔara Sisaki Egibitin sina boko u na u Yerusalemu tabu wɔri. ²⁶Ma u Yinni Gusunɔn sɔa yerun dukia gura sere ka be Yudaban sina kpaarugia kpuro. U maa tɛrɛ ni sua, ni Salomɔ u kua ka wura. ²⁷Yera Roboamu u dera ba nin kpaanu kua ka sii gandu. Ma u dera sina bokon tiin kɔsobu ba nu kɔsu. ²⁸Sina boko u n dɔɔ Yinni Gusunɔn sɔa yera, win kirukuba ba ra tɛrɛ ni suewa ba n nɔn gbiiye. Bɔ n gɔsiramu kpa bu nu yi ben diaɔ.

²⁹Ye Roboamu u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ³⁰Win waati ye sɔɔ, tabu ra n wɔawa wi ka Yeroboamun baa sɔɔ. Yeniban biru Roboamu u kpuna u gu. ³¹Ma ba nɔn sika win baababan sikaa Dafidin wuuɔ. Win mɛron yisira Naama, Amɔnigii. Win biru, win bii Abiyamuwa u bandu kɔsire kua.

15

Abiyamu

*u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛerio Bandun Gari II, 13:1-3, 22-23)*

¹Yeroboamun bandun wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka itase sɔara Abiyamu u bandu di Yudaɔ. ²U kuawa wɔɔ ita bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. Win mɛron yisira Maaka. U sɔawa Abisalmun ^{*}bii. ³Durum ye Abiyamun tundo u kua, yera win tii u maa kua. U n win tii Yinni Gusunɔ wɛ mam mam nge mɛ win sikado Dafidi u

kua. ⁴Adama Dafidin bweseru ta n ka sɔɔsire bandu sɔɔ nge fitila, yen sɔna Yinni Gusunɔ u nɔn Abiyamu kɔ u kua win kɔsire bandu sɔɔ, Yerusalemuɔ. ⁵Domi Dafidi wi, u sɔa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. U ye kpuro mɛm nɔɔwa ye u nɔn sɔɔwa u ko, ma n kun mɛ ye u Uri Hɛti go ma u win kurɔ sua baasi.

⁶Abiyamun tundo Roboamun waati sɔɔ, tabu kun kpa wi ka Yeroboamun baa sɔɔ.

⁷Ye Abiyamu u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. Meya maa win waati ye sɔɔ, tabu wɔa wi ka Yeroboamun baa sɔɔ. ⁸Yen biru Abiyamu u kpuna u gu, ma ba nɔn sikua win baababan sikaa, Dafidin wuuɔ. Ma win bii Asa u bandu kɔsire kua.

Asa u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛerio Bandun Gari II, 14:1-2, 15:16-19, 16:1-6, 11-14)

⁹Yeroboamu Isireliban sunɔn bandun wɔɔ yendusewa Asa u bandu di Yudaɔ. ¹⁰U kuawa wɔɔ weeru ka tia Yerusalemuɔ. Win nikurun yisira Maaka. U sɔawa Abusalomun bii. ¹¹Asa wi, u sɔawa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge win sikado Dafidi. ¹²U kurɔ tanɔbu gira win tem di. Ma u bɔu ni win baababa ba raa seka kosuka. ¹³U maa win nikurɔ yara sina asakpɔ te u diin di, yɛn sɔ kurɔ wi, u Asitaaten bwɔaroku kua. Ma Asa u bwɔaroku ge kosuka u gu dɔɔ meni muku muku. U gen torom gura u wisi Sedoronin wɔwaaɔ. ¹⁴Adama a nɔn gungunu mi ba ra yɔkuru ko mi kosuke, baa mɛ u Yinni Gusunɔ kɔa ka win gɔru kpuro. ¹⁵U maa dera ba ka kɛnu na Yinni Gusunɔn sɔa yera, nɔn wooda win baaba ka win tii ba yi. Kɛɛ niya sii geesu ka wura ka sere maa yɔnu ganu.

¹⁶Asan waati ye sɔɔ, tabu ra n wɔawa wi ka Isireliban sunɔn Basan baa sɔɔ. ¹⁷Sɔɔ teeru Basa u Yudaba wɔri. Ma u Rama mwa u yen gbɔraru sonwa. Kpa Yudaba bu ku raa maa ka du mi, bu yari. ¹⁸Yera Asa u sii geesu ka wura ye ya tie kpuro gura, saa sɔa yerun arumani beru yerun di, ka sere sina kpaarun arumani beru yerun di u ka gɔra Damasio Sirin sina boko Beni Hadadi Tabirimɔn biin mi, wi u sɔa Hesionin debubu. Ma Asa u gɔro be sɔɔwa u nɛɛ, i nɛɛ, ¹⁹u de su arukawani boke ne ka wi nge mɛ ya raa wɔa nen baaba ka win baaban suunu sɔɔ. Wee na nɔn sii geesu ka wura kɛɛma. Yen sɔ, u de u arukawani ye kusia, ye u ka Basa Isireliban sunɔn bɔkua, kpa u nɔn deri.

²⁰Beni Hadadi u Asan gari nua, ma u win tabu sinambu gɔra Isirelin wuu marosɔ, ba da ba Iyoni wɔri ka Danu ka Abeli Bɛti Maaka ka Kinerɔtu ka sere maa Nefitalin tem kpuro. ²¹Saa ye Basa Isireliban sina boko u ye nua, yera u Raman gbɔra ten sɔmburu deri ma

* 15:2 Abisalmu - Baa mɛ yen yora ya wunane fiiko, ka mɛ, gaba tamaa Abusalomuwa ba ka yɔ.

u da u wāa Tirisaa. ²² Ma sina boko Asa u Yudaba kpuro mena, baa tɔn turo ba n̄ deri. Ba da ba kpenu ka dāa gura ye Basa u raa ka gbāra te sɔmma. Ma u dera ba ka ye Geban gbāraru sɔnwa Benyamɛɛn tem sɔɔ, ka sere maa Misipagiru.

²³ Ye Asa u kuan sukum ka sere maa wuu si u bana kpuro ka wɔrugɔɔ te u sɔɔsi ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. Win tɔkɔru sɔɔ u naasu bara, ²⁴ ma u kpuna u gu. Ba n̄n sikua win baababan sikaɔ win sikado Dafidin wuuɔ. Ma win bii Yosafati u gona sina.

Nadabu u kua Isireliban sina boko

²⁵ Nadabu Yeroboamun bii u bandu di Isireliɔ, Asa Yudan sina bokon bandun wɔɔ yiruse sɔɔ. Nadabu wi, u kuawa wɔɔ yiru bandu sɔɔ. ²⁶ U n̄ s̄ia dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔsa u kua nge mɛ win tundo u raa kua ye ya Isireliba doke toraru sɔɔ. ²⁷ Ma Basa Akiyan bii Isakarɔn bweseru sɔɔ, u n̄n seesi u s̄ere u go, Gibetonɔ, Filisitiban temɔ, saa ye Nadabu ka Isireliba kpuro ba wuu ge tarusi. ²⁸ Asa Yudaban sina bokon bandun wɔɔ itase sɔɔra Basa u Nadabu wi go. Ma u bandu di win ayeraɔ. ²⁹ Sanam mɛ u bandu di u kpa, yera u Yeroboamun yenugibu kpuro go. Baa ben tɔn turo u n̄ deri nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua Siloɔ saa win sɔmɔ Akiyan nɔɔn di. ³⁰ Yeni ya koorawa Yeroboamun durum s̄s ka yɛn s̄s u Isireliba doke toraru sɔɔ. Ma ba Gusunɔ ben Yinnin mɔru seeya.

³¹ Ye Nadabu u kuan sukum mu yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

³² Basa ka Asan baa sɔɔ, tabu wāawa sere be kpuro ba ka gu.

Basa u kua Isireliban sina boko

³³ Asa Yudaban sina bokon bandun wɔɔ itasewa Basa Akiyan bii u bandu di Tirisaa Isireliba kpuron suunu sɔɔ. U kuawa wɔɔ yenda nne ban te sɔɔ. ³⁴ Adama u n̄ s̄ia dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔsa u kua. Yeroboamun yira u sw̄ii, ye ya Isireliba doke toraru sɔɔ.

16

¹ Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Yehu Hananin bii gɔra Basan mi, u n̄n s̄s u nɛɛ, ² wiya u n̄n gɔsa sanam mɛ u n̄ s̄ia gaaɔn ma u n̄n kua win tɔmbu Isireliban kparo. Adama u Yeroboamun yira sw̄ii. Ma u wi Gusunɔn tɔmbu doke toraru sɔɔ ba win mɔru seeya. ³ Yen s̄s, Gusunɔ u koo win yenu kpeerasia kpa gu ko nge Yeroboamu Nebatin biiguu. ⁴ Win yenugii wi u koo gbi wuuɔ, bɔna nu koo yɛron goru tem. Wi u maa gu yakasa, gunasa su koo yɛron goru di.

⁵ Ye Basa u kuan sukum ka wɔrugɔɔ te u sɔɔsi, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ⁶ Yen biru Basa u

kpuna u gu. Ba n̄n sika win baababan sikaɔ Tirisaa. Ma win bii Ela u gona kasire kua.

⁷ N deema Basa u sere gbi, Yinni Gusunɔ u n̄n sɔɔwa saa win sɔmɔ Yehu Hananin biin nɔɔn di u nɛɛ, win yenu ga koo kowa nge Yeroboamuguu, kɔsa ye u kuan s̄s, ye ya wi, Yinni Gusunɔn mɔru seeya, ka sere yɛn s̄s u Yeroboamun yenugibu kpuro go.

Ela u kua Isireliban sina boko

⁸ Asa Yudaban sina bokon bandun wɔɔ yenda nɔɔbu ka tiase sɔɔra Ela Basan bii u bandu di Tirisaa. U kuawa wɔɔ yiru ban te sɔɔ. ⁹ Win tabu sunɔ turo wi ba m̄ Simiri wi u ra tabu kɛkɛ yi dumi gawen bɔnu kpare u n̄n seesi saa ye wi, Ela u wāa Tirisaa u tam nɔrumɔ mu n̄n goomɔ Tirisan sunɔn sɔm kowobun wirugiin mi, wi ba m̄ Aritisa. ¹⁰ Miya Simiri u dua u n̄n s̄ere u go. Saa ye sɔɔ, Asa Yudaban sina bokon bandun wɔɔ yenda nɔɔbu ka yiruse sɔɔra mi. Ma Simiri wi, u bandu di wi, Elan ayeraɔ. ¹¹ Sanam mɛ u ban te di u kpa, yera u Basan tɔmbu kpuro go, ka win dusibɔ ka win kpaasibɔ. Baa ben tɔn turo u n̄ deri. ¹² Simiri u Basan yenugibu kpuro gowa nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua saa win sɔmɔ Yehun nɔɔn di, ¹³ ye u nɛɛ, u koo de bu Basan yenu kpeerasia, wi ka win bii Elan toranun s̄s te ba dera Isireliba ba kua. Domi ba dera ba b̄nu s̄awa ma ya wi Gusunɔ Isireliban Yinnin mɔru seeya.

¹⁴ Ye Ela u kuan sukum ba yen gari yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

Simiri u kua Isireliban sina boko

¹⁵ Asa, Yudaban sina bokon bandun wɔɔ tena ita sarise sɔɔra Simiri u bandu di Tirisaa. Ma u kua s̄s nɔɔba yiru ban te sɔɔ. N deema saa ye sɔɔ, Isireliba ba ben sansani gire Filisitiban wuu ge ba sokum Gibetonin deedeerɔ. ¹⁶ Tɔn be ba wāa sansani mi, ba nua ma Simiri u sina boko seesi, sere u mam n̄n go. Yen dɔma tera, Isireli be ba wāa sansani mi, ba tabu sunɔ Omiri kua sunɔ Isireliba kpuro sɔɔ. ¹⁷ Ma Omiri ka tɔn be, ba seewa Gibetonin min di ba da ba Tirisaa tarusi. ¹⁸ Ye Simiri u wa ba wuu ge tarusi mɛ, yera u da u kukua sina kpaaraɔ sere sina bokon dirɔ. Ma win tii u dii te d̄s̄ s̄ere. ¹⁹ Nge meya u ka gu win tora te u kuan s̄s. Domi kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamun yira u sw̄ii ye ya Isireliba doke toraru sɔɔ.

²⁰ Ye Simiri u kuan sukum ka nge mɛ u Isireliban sinambu seesi u go, ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

²¹ Saa ye sɔɔra Isireliba ba bɔnu kua wunu yiru. Wuu teeru ta ka Tibini Ginatin bii ȳra, ma ta n̄n kua sunɔ. Teera maa ka Omiri ȳra. ²² Be ba ka Omiri ȳra bera ba dabiru bo. Tibini u gu. Ma Omiri u kua be kpuron sunɔ.

Omiri u kua Isireliban sina boko

23 Asa Yudaban sina bokon bandun wɔɔ tena ka tiase sɔɔra Omiri u bandu di Isireliɔ. U raa bandu di Tirisaa wɔɔ nɔɔba tia u sere kua Isireliba kpuron sunɔ. Ma u kua wɔɔ wɔkura yiru ban te sɔɔ. 24 Yera u da Semɛn mi u Samarin guuru dwa ka sii geesun gobi nɔɔɔbun suba nɔɔba tia (6.000). Ma u wuu bana guu ten wɔɔlɔ u gu yɔsiru kɔ Samari, Semɛn win yɔsirin sɔ. 25 Omiri wi, kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ya kere sinam be ba nɔn gbiyyegia. 26 Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swi mam mam ye ya Isireliba doke toraru sɔɔ. Ya dera ba bɔnu sɔwa. Ma Gusunɔ Isireliban Yinni u ka bu mɔru kua.

27 Ye Omiri u kuan sukum ka wɔrugɔɔ te u sɔsɔi, ye kpuro ya yoru Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. 28 Omiri wi, u kpuna u gu, ma ba nɔn sikua win baababan sikaa Samariɔ. Yen biru, win bii Akabu u gona kɔsire kua.

Akabu u kua Isireliban sina boko

29 Asa Yudaban sina bokon bandun wɔɔ tena ka nɔɔba itase sɔɔra Akabu Omirin bii u maa bandu di Isireliban mi Samariɔ. U kuawa wɔɔ yenda yiru ban te sɔɔ. 30 Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, u kɔsa kua n kere sinam be ba nɔn gbiyye. 31 U n daa mam ye Yeroboamu Nɛbatin bii u durum kua, wigian kpɔarun saabu. Domi u Yesabeli Etibaalin bii sua kurɔ. Etibaali wiya u sɔa Sidonigibun sunɔ. Yen biru u maa da u bɔu wi ba mɔ Baali sɔamɔ. 32 Ma u bɔu wi diru bania Samariɔ. Ma u yaku yeru kua dii te sɔɔ. 33 Ma u bɔu wi ba mɔ Asitaaten bwɔaroku kua ge ba ko n da maa sɔ. Yeya n dera Yinni Gusunɔ u ka nɔn mɔru kua n kere sinam be ba nɔn gbiyye.

34 Akabun waati ye sɔɔ, Hili Beteligii u seewa u Yeriko bana. Saa ye u wuu gen kpeɛkpeɛku swiimɔ ma win bii gbiikoo Abiramu u gu. Saa ye u maa gen gbɔarun gambo dokemɔ ma win bii dɔaku Segubu u maa gu. N deema Yinni Gusunɔ u raa gerua Yosue Nunin biin nɔɔn di u nɛɛ, wi u maa wuu ge bana, mesuma yeɛron bibu ba koo gbi.

Eli u nɛɛ, ghebura koo na

17

1 Gusunɔn sɔmɔ Eli wi u waa Tisibio Galadin temɔ u sina boko Akabu sɔɔwa u nɛɛ, ka Gusunɔ Isireliban Yinni wi na sɔamɔ minin waaɔru, gura ka kakoru, yen gaa kun maa nemɔ wɔɔ sinin baa sɔɔ sere dɔma te na wure na nɛɛ, ya koo nɛ.

Eli u waa

daa te ba mɔ Keritio

2 Yera Yinni Gusunɔ u Eli sɔɔwa u nɛɛ, 3 a seewo minin di kpa a da sɔɔ yari yeru gia a n waa Keritin daaɔ Yuudenin gurus. 4 Daa

ten nima kaa n da n nɔrumɔ kpa n gunɔmɔri gɔrima yi ka nun dɔanu naawa.

5 Ma Eli u doona min di u kua nge me Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa. U da u waa daa ten mi. 6 Yera gunɔmɔri yi, yi ra ka nɔn pɛɛ ka yaa naawe bururu ka yoka. Daa ten nima u ra n maa nɔrumɔ.

Eli ka kurɔ gɔmini goo

Sarepataɔ

7 Sanam dɔɔ sanam wee, daa ten nim mu kpa. Domi gura kun maa nɛere tem me sɔɔ. 8 Yera Yinni Gusunɔ u kpam Eli sɔɔwa u nɛɛ, 9 a seewo a da Sarepataɔ, Sidonin temɔ, kpa a n waa mi. Domi na gɔmini goo sɔɔwa u nun diisia.

10 Ma u seewa u da Sarepata mi. Ye u wuu ge duɔ, yera u deema gɔmini goo wee, u dɔa kasu. Ma u nɔn soka u nɛɛ, a suuru koowo a doo, a man nim kasuama fiiko n na.

11 Ye u nim me kaso dɔɔ, Eli u kpam nɔn soka u nɛɛ, a man pɛɛ kpribu kasuama mi, n nɔɔ kpɛɛ.

12 Ma kurɔ wi, u nɔn wisa u nɛɛ, ka Gusunɔ wunen Yinnin waaɔru, na n dɔa yebunu ganu mɔ yenuɔ, ma n kun mɔ som nɔm kure teeru te na mɔ kaarɔ ka sere maa gum fiiko bwaaɔ. Yen dɔa na kasu mini, na n sɔa yenuɔ, n ka doo ko su di ka nen bii. Yen biru kpa sa n gɔɔ mara.

13 Eli u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a ku berum ko, a doo a ko nge me a gerua. Adama a gina man kira piibu kuama ka som me. Yen biru kpa a wune ka wunen biigiru ko. 14 Domi Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua u nɛɛ, som me mu waa kaa te sɔɔ, ka gum me mu waa bwaa te sɔɔ, mu n kpeemɔ pai, sere n ka ko tɔɔ te u koo de gura yu nɛ.

15 Ma u da u kua nge me Eli u gerua. Wi ka win yenugibu ka Elin tii ba maa wa ba di sɔɔ dabi dabinu. 16 Som me, ka gum me, mu n kpa nge me Yinni Gusunɔ u raa gerua win sɔmɔ Elin nɔɔn di.

Eli u kurɔ gɔmini win bii

wesia wasiru

17 Yeniban biru, kurɔ win bii u bara gem gem ma u gu. 18 Yera u Eli sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔn tɔnu wune, a nawa a ka Gusunɔn nen toranu yaayasia? Domi wee nen bii u gu.

19 Eli u kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, a man bii wi wɛɛma.

Ma u nɔn mwa kurɔ win nɔman di u ka da dii ten gidambisan wɔɔlɔ mi u ra n waa. Ma u nɔn kpɔ win kpɔn yero. 20 Ma u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ, Yinni kaa dewa kɔsa ya kurɔ wi deema win mi na sabia? Kpa a de win bii u gbi?

21 Yera u bii wi kibarisi nɔn ita u Gusunɔ kana u nɛɛ, Gusunɔ nen Yinni, a de bii wi, u se.

²²Ma Yinni Gusunɔ u Elin kana te mwa, bii win wɛsɪara wurama u kua waso. ²³Yera Eli u nɔn suama u ka sarama wasiru u nɔn win mɛro wɛ. U nɛɛ, wunen bii wee.

²⁴Ma kurɔ wi, u Eli sɔɔwa u nɛɛ, tɛ, na gia ma Gusunɔn tɔnuwa a sɔa. Gari yi a maa gerumɔ yi sɔawa gem, yi weewa Gusunɔn min di.

Eli u nɛɛ,

gura koo maa wurama

18

¹Yeniban biru, gbebu ten wɔɔ itase sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Eli sɔɔwa u nɛɛ, a doo, Akabu u nun wa domi kon de gura yu ne.

²Saa ye, gɔɔra dam mɔ Samariɔ. Ma Eli u seewa u dɔɔ Akabun mi.

³N deema saa ye sɔɔra Akabu u Abudiasi sokusia, wi u sɔa win sina kpaarun sɔm kowobun wirugii. ⁴Saa yɛ sɔɔ Yesabeli u Yinni Gusunɔn sɔmɔbu goomɔ, yera Abudiasi wi, u ben wunɔbu (100) sua u bɔnu kua weeraakuukuubu u berua kpee wɔru sɔɔ. Miya u ra n ka bu dɪanu ka nim daawammɛ. ⁵Ye u tunuma Akabun mi, Akabu u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a de su da su mɛeri nɔɛ sa ko yaka bekusu wa mi bwii ka daru koki yi wɔa kpa besen yooyoosu ka dumi ka ketekunu nu wa nu di. Kpa besen sabenun gɔɔ u ka saka nɛra.

⁶Ma Akabu ka Abudiasi, ba yam mi bɔnu kua, ba yaka bekusu kaso wɔri. Ben baawure u win swaa mwa. ⁷Ye Abudiasi u swaa mɔ u dɔɔ, yera u ka Eli yinna. Ma u nɔn tuba. Yera u yiira u wuswaa tem girari u nɛɛ, wuna mini, nen yinni Eli?

⁸Yera Eli u nɔn wisa u nɛɛ, nɛna mi. A doo a wunen yinni Akabu sɔ maa a man wa.

⁹Ma Abudiasi u nɛɛ, toraru mba na tora yinni, a ka kɪ a man Akabu nɔmu sɔndia u man go. ¹⁰Ka Gusunɔ wunen Yinnin wɔaru, bweseru garu sari tɛn mi nen yinni kun gɔre bu nun kasuma. Bwese te, tɔ n nɛɛ, ta nɔn nun wa mi, u ra bu bɔrusiewa kpa u n ka yɛ ma geema a nɔ wɔa mi. ¹¹Miya a nɛɛ, n seewo n da tɛ n nɛɛ, na nun wa? ¹²Nɔ n doona kpa Gusunɔn Hunde u nun sua u ka da mi na nɔ yɛ. Saa ye sɔɔ, nɔn n Akabu sɔɔwa na nun wa kpa u na u nun bia, a n yɛ ma u koo man gowa. N deema na Gusunɔ nasiewa saa nen piiburun di. ¹³Yinni, ba nɔn sɔɔwa ye na kua ye Yesabeli u Yinni Gusunɔn sɔmɔbu goomɔ? Sɔmɔbu wunɔbuwa (100) na berua. Na bu bɔnu kua weeraakuukuubu. Na dera ba dua kpee wɔrusu sɔɔ. Miya na ra ka bu dɪanu ka nim daawe. ¹⁴Yera a nɛɛ, n doo tɛ n nen yinni sɔ n nɛɛ, wunɛ Eli a wɔa mini. U nɔn koo man go?

¹⁵Adama Eli u nɔn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔ dam kpurogii wi na sɔamɔn wɔaru kon da n yɔra Akabun wuswaaɔ gisɔ.

Eli ka Akabu ba waana

¹⁶Yera Abudiasi u da u ka Akabu yinna ma u nɔn sɔɔwa kpuro ye u wa. Ma Akabu u Eli sennɔ da. ¹⁷Saa ye u Eli wende kua, yera u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wuna mi, wunɛ wi a nɔni swɔa teni doke beɛɛ Isireliban temo?

¹⁸Eli u nɔn wisa u nɛɛ, n nɔn nɛ na nɔni swɔaru doke tem mɛ sɔɔ. Wuna. Domi wunɛ ka wunen tundon yɛnugibu, beɛya i Yinni Gusunɔn woodaba deri, ma i da i bɔu wi ba sokumɔ Baali sɔamɔ. ¹⁹Yen sɔ tɛ, a de Isireliba bu mennama guu te ba mɔ Kaamelio ka sere bɔu wi ba sokumɔ Baalin yaku kowobu tɔnu nɛru ka weeraakuru (450) ka maa bɔu wi ba sokumɔ Asitaaten yaku kowobu tɔnu nɛru (400) be ba ra mɛnne bu di sannu ka Yesabeli.

Eli ka bɔu yaku kowobu

²⁰Yera Akabu u gɔra ba Isireliba mɛnna ka bɔu yaku kowo be, guu te ba mɔ Kaamelio. ²¹Ma Eli u bu susi u nɛɛ, domma i ko i beɛn gɔrusu yiru deri. N n Yinni Gusunɔn na u sɔa kpuron Yinni, i nɔn sɔawɔ. N n maa Baalin na, i nɔn sɔawɔ.

Adama tɔn be, ba nɔn nɔn gɔanu ganu wisa. ²²Ma u maa bu sɔɔwa u nɛɛ, wee tɛ, nɛ turowa na tie Yinni Gusunɔn sɔmɔbu sɔɔ. Adama be, be ba sɔa Baalin yaku kowobu, ba sɔawa tɔnu nɛru ka weeraakuru (450). ²³Yen sɔ tɛ, bu sun naa kinɛnu yiru wɛɛma. Kpa Baalin yaku kowo be, bu teeru sua bu ten yaa muriri bu sɔndi dɔa gbebi wɔllɔ bu ku dɔɔ doke. Kpa nɛ n maa teeru sua n ko mɛ. ²⁴Yen biru kpa bu ben bɔnu soku, kpa n maa Yinni Gusunɔ soku kpa su wa win Yinni u koo wisi u dɔɔ doke dɔa ye sɔɔ.

Ma tɔn be kpuro, ba nɛɛ, too, ya wɔa.

²⁵Ma Eli u yaku kowo be sɔɔwa u nɛɛ, i gbio i beɛn naa kineru sua i go, domi beɛya i dabiru bo, kpa i beɛn bɔu soku. Adama i ku ra dɔɔ doke dɔa ye sɔɔ ka beɛn tii.

²⁶Ma ba naa kinɛ te ba bu wɛ mi go. Yera ba bɔu wi soka saa bururun di sere sɔɔ u ka na wiru wɔllɔ. Ba mɔ, Baali, a sun wurario! Ma ba yaamɔ ba ka ben yaku yerun tura te sikerenamɔ. Adama ba nɔn nɔɔ gagu nua. Ba nɔn maa wisibu gabu wa. ²⁷Sɔɔ wii wɔɔ te, yera den Eli u bu yaakoru mɔ, u mɔ, i gbɔro ka dam, domi u sɔawa beɛn bɔu. Sɔɔkudo u gɔanu bwisikumɔwa, nɔn kun mɛ, u gɔanu mɔwa ni nu nɔn nɛni nɔn kun mɛ u gam dawa, nɔn kun mɛ, u do! Yen sɔ, i gbɔro kpa u dom yanda.

²⁸Ma ba gbɔsuka tɔa tɔa ba seewa ba tii takobi ka yaasi sɔkirimo nge mɛ ben komaru. Ma yem mu kokumɔ saa ben wasin di. ²⁹Ye sɔɔ u kella, yera ba maa sɔaru wori ka dam, sere yokan yakurun saa ya ka tura. Adama ba nɔn bɔu goon nɔɔ nua, ba nɔn maa wisibu gabu nua, nɔn kun mɛ gɔa ni nu koo tɔmbun laakari seeya.

³⁰ Ye Eli u tɔn be kpuro sɔɔwa u nɛɛ, i susima nɛn gee, ma be kpuro ba susi win mi. Yera u Yinni Gusunɔn yaku yerun tura te ba raa sankka mi sɔnwa. ³¹ Ma u kpenu wɔkura yiru sua nge me Yakɔbun bibun geera nɛ. Yakɔbu wiya Yinni Gusunɔ u maa yisuru kɔ Isireli. ³² Kpee niya Eli u ka yaku yee te kua ma u wɔru gba u ka tu sikerena. Wɔru ge, ga koo nim kotosu yirun saka mwa. ³³ Ma u dɔa gbebi yorua tura ten wɔlɔ u naa kinɛ te go, u ten yaa murura u sɔndi dɔa yen wɔlɔ. ³⁴ Yen biru u nɛɛ, bu kotosu nɛn nim yibio bu wisi yaku yaa ye ka dɔa yen wɔlɔ.

Ma ba kua mɛ. Ma u maa nɛɛ, bu wureo bu nim mɛ wisi.

Ma ba kua mɛ. U maa nɛɛ, bu wureo bu wisi non itase.

Ma ba kua mɛ. ³⁵ Ma nim mɛ, ku kokumɔ tura ten min di, sere mu wɔru ge ga ka tu sikerene mi yiba.

³⁶ Ye yokan yakurun saa ya tura, yera Gusunɔn sɔmɔ Eli u susi yaku tura ten mi, u nɛɛ, Gusunɔ, Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni, a de bu gia gisɔ ma wuna a sɔa Gusunɔ Isireliɔ, ma na maa sɔa wunen bɔɔ. Kpa ba n yɛ ma gɔa ni na kua, wunen min diya nu koora. ³⁷ A man wisio Yinni Gusunɔ, a man wisio, kpa tɔn be, bu gia ma wuna a sɔa kpuron Yinni, wuna kaa de bu ben gɔru gosie wunen mi.

³⁸ Yera Yinni Gusunɔ u dera dɔɔ u sarama u yaku yee te wari. Yaa ye, ka dɔa ye, ka kpee ni, ye kpurowa ya dɔɔ mwaara sere ka temɔ. Ma wɔru gen nim mɛ, mu gbera. ³⁹ Saa ye tɔn be, ba wa mɛ, yera ba yiira ba wuswaa tem girari ba nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u sɔa kpuron Yinni. ⁴⁰ Ma Eli u nɛɛ, n n mɛn na, bu bɔu wi ba mɔ Baalin yaku kowo be mwɛɛrima, bu ku raa de ben goɔ u kisira.

Yera ba bu mwɛɛra. Eli u dera ba ka bu da Kisionin daara. Miya u bu sakira.

Gura ya wurama

⁴¹ Yen biru Eli u Akabu sɔɔwa u nɛɛ, a doo a di kpa a nɔ. Domi gbɔra bi a nɔmɔ mini, gura ya wee mi.

⁴² Ma Akabu u doona u ka di kpa u nɔ. Adama Eli u da guu ten wii kpiira. Miya u yiira u win wiru beri win dɔan baa sɔɔ. ⁴³ Ma u win bɔɔ aluwaasi sɔɔwa u nɛɛ, a yɔma kpa a mɛeri nim wɔkun bera gia.

Yera aluwaasi wi, u yɔwa u mɛera u nɛɛ, na n gɔanu ganu wa.

Ma Eli u nɔn daasia mɛ sere nɔn nɔɔba yiru. ⁴⁴ Ye u mɛera non nɔɔba yiruse, yera u nɛɛ, guru wii wuro piibu gagu wee ga seema nim wɔkun di, ga ka tɔnun nɔm tararu nɛ.

Yera Eli u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, n n mɛn na, a sara a da a Akabu sɔ u win tabu keke ye dumɔ gawe sɔru ko u da yenuɔ fuuku kpa gura yu ku raa nɔn yɔrasia.

⁴⁵ Ye n sosi fiiko wɔlla tɔra guru wirun saabu. Ma woo ga seewa, gura ya tunuma ka dam. Yera Akabu u win tabu keke ye wari u da Yisireliɔ. ⁴⁶ N deema Yinni Gusunɔn dam mu waa ka Eli. Yera u kpaka sɛka pɔraa, ma u duka wuka u Akabu gbiiri, u gbia u tura Yisireli mi.

Eli u mwia kpana

19

¹ Ye Akabu u tura yenuɔ u win kura Yesabeli sɔɔwa ye Eli u kua kpuro ka nge mɛ u bɔu wi ba mɔ Baalin yaku kowo be kpuro go ka takobi. ² Ma Yesabeli u Eli sɔmɔ goria u nɛɛ, ma na kun nun go sia amadaare nge mɛ a tɔn ben baawure go, bɔnu nu man kua nge mɛ nu ki. ³ Ye Eli u nua mɛ, yera u duka sua u ka win hunde bere. Ma u tura Beri Sebɔɔ Yudan temɔ. Miya u win bɔɔ aluwaasi deri. ⁴ Ma win tii u sanum so tɔɔ giriru, u da u waa gbaburɔ u sɔ dɔru garun nuurɔ, ma u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, ya den tura mɛ, a nɛn hunde suo. Domi na n nɛn baababa gea kere.

⁵ Ma u kpuna u dweeya dɔa ten nuurɔ. Yera Gusunɔn gɔrado goɔ u na u nɔn baba u nɛɛ, a seewo a di.

⁶ Ma Eli u seewa u deema kiraru wee win wirun bɔkuɔ kpee sundu garun wɔlɔ, ka nim bwaaaru. Yera u di u nɔra. Ma u wure u kpuna. ⁷ Yinni Gusunɔn gɔrado wi, u kpam wurama u nɔn baba u nɛɛ, a seewo a di, domi gbabu te ta nun tie, ta dɛu.

⁸ Ma u seewa u di u nɔra. U dam wa u ka sanum wari. U sɔa sɔɔ sɔɔ weeru ka wɔkuru weeru. Ma u tura Yinni Gusunɔn guurɔ, te ba mɔ Horɛbu.

Yinni Gusunɔ u Eli dam ka

⁹ Guu ten kpee wɔru sɔɔra Eli u da u kpuna wɔkuru, yera Yinni Gusunɔ u nɔn bikia u nɛɛ, mba a mɔ mini.

¹⁰ Ma u nɔn wisa u nɛɛ, wunɛ wɔllu ka tem Yinniwa na sannamme, domi Isireliba ba wunen woodaba deri ma ba wunen yaku yenu kasuka. Mɛya ba wunen sɔmɔbu go go ka takobi. Nɛ turowa na tie. Yera ba maa man kasu bu hunde wuna. ¹¹ Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a yarima kpa a yɔra guu ten wɔlɔ kpa n na n sara wunen wuswaa. Ma u yarima.

Yera woo bɔku ga na ga guu te besuka. Adama Yinni Gusunɔ u nɔn waa woo ge sɔɔ. Ma tem mu yiira. Adama Yinni Gusunɔ u nɔn waa yiiri bi sɔɔ. ¹² Ma dɔɔ u maa na. Mɛya Yinni Gusunɔ kun waa dɔɔ wi sɔɔ. Yen biru damu piibu gaga maa na ge ga nɔɔbu do. ¹³ Ye Eli u damu ge nua, yera u win kumbooro wiru wukiri, u yarima kpee wɔru gen min di, u yɔra gen nɔɔwɔ. Ma u maa nɔɔ gagu nua ga nɔn bikia ga nɛɛ, mba a mɔ mini, Eli.

¹⁴ Eli u wisa u nɛɛ, wunɛ wɔllu ka tem Yinniwa na sannamme domi Isireliba ba

wunen woodaba deri, ma ba wunen yaku yenu kasuka. Meya ba maa wunen somabu go ka takobi. Ne turowa na tie. Yera ba maa man kasu bu hunde wuna.

¹⁵ Ma Yinni Gusuno u nun wisa u nee, a gosiro a ghaburun swaa mwa kpa a da Damasio. A n tura mi, a Hasaeli bandun gum tareo u ko Sirin suno. ¹⁶ Kpa a maa Yehu Nimusin bii bandun gum tare u ko Isireliban suno. Kpa a Abeli Meholaai wi ba mō Safatin bii Elisee gum tare u ko Gusunon somo wunen kasire. ¹⁷ Kon de Hasaeli u ton be go ka takobi. Ben wi u kisira win noman di, Yehuwa u koo yero go. Wi u maa kisira Yehun noman di, kpa Gusunon somo Elisee u nun go. ¹⁸ Adama kon tambu norobun suba nooba yiru (7.000) deri Isireliba soo, be ba kun yirare buu wi ba mō Baalin nuuro bu nun sa.

Yinni Gusuno u Elisee soka

¹⁹ Yen biru Eli u seewa u doona min di. Ma u da u Elisee Safatin bii deema u korō mō win gberō. N deema naa wuku yenda nnewa u mō. Win tii u ka yen yiru somburu mō. Ma Eli u nun susi mi u somburu mō, u win kumbooro pota u nun kare u ka nun sōsi ma wiya u koo ko win kasire. ²⁰ Yera Elisee u win nee yi deri u Eli duka swii biruo u nun sōwa u nee, a de n da n nen tundo ka nen mero noo kana kpa n wurama n nun swii.

Eli u nun wisa u nee, a doo, adama a n yaaye ya na nun kua.

²¹ Ye Elisee u gosirama Elin min di, yera u na u win nee yin yiru sua u go u ka yakuru kua. Ma u yin sugun daa sua u ka yen yaa yikua, u tambu wē ba tema. Yen biru u seewa u da u Eli swii u kua win bōo.

Akabu u ka Sirigibu tabu kua

20

¹ Beni Hadadi Sirin sina boko u win tabu kowobu kpuro menna, ka dumi ka tabu keke be dumi gawe. Ma sinambu tena ka yiru ba nun somiru na. Ma u da u Samari wari ba ye tarusi. ² Yera u Akabu Isireliban sina boko somabu garia u nee, ³ bu nun sō ma win wura ka win sii gee si u mō kpuro ya kua wi Beni Hadadi. Meya maa win kurabu ka win bii be ba buram bo, ba kua wi Beni Hadadigibu. ⁴ Ma Isireliban sina boko u nee, i doo i been yinni sō ma na wura na n saa wigii ka nen ye na mō kpuro nge me win tii u gerua. ⁵ Yeniban biruwa somo be, ba wurama Akabun mi, ba nee, wee Beni Hadadi u raa nun garima a nun sii geesu ka wura ka wunen kurabu ka bibu wēma. ⁶ Yen sō, sia amadaare u koo win som kowobu garima bu wunen diru būri ka wunen bwābuginu, kpa bu meeri ye ya sāa gāa bakanu wunen noni soo bu sua.

⁷ Ye Akabu Isireliban sina boko u ye kpuro nua, yera u Isireliban guro gurobu menna u nee, i n wa ma durō wi, u beeen kōsa kasuwa. Domi u raa garima n nun nen kurabu ka bibu ka sii geesu ka wura wēma. Ma na n yen gaa yine.

⁸ Ma Isireliban guro guro be, ba nee, a ku nun swaa daki. A ku ra wura.

⁹ Yera Akabu u Beni Hadadin goro be sōwa u nee, i doo i been yinni sina boko sō i nee, ye u gbia u bikia, kon ye ko. Adama ye u geruma mini tē, na n ye mō.

Ma goro be, ba seewa ba wura ba Beni Hadadi ye kpuro sōwa. ¹⁰ Ye Beni Hadadi u nua mesum yera u Akabu sōwa u nee, nen būnu nu man kua nge me nu kī, nā kun Samari kosuke sere yen tua kun tura yu nen tambu kpuron nom wōonu yibu. ¹¹ Ma Isireliban sina boko, u wisa u nee, wi u tabu yānu sebua, u n kpē u tii siara nge wi u tabu yānu pota u yi.

¹² N deema Beni Hadadi u tam norumōwa ka sinambu gabu sannu kuu bekurugiro, sanam me u Akabun gari yi nua. Yera u win tabu kowobu sōwa u nee, bu doo bu sōru ko ben sansaniō kpa bu wuu ge tarusi. Ma ba da ba gu tarusi.

Akabu u tabu di

¹³ Yera Gusunon somo goo u na Akabun mi, u nee, ameniwa Yinni Gusuno u gerua. U nee, a ton dabi te wa? U koo nun tu nomu sōndia kpa a gia ma wiya u sāa kpuron Yinni.

¹⁴ Akabu u nee, weren min diya ya koo ka kooro me.

Ma somo wi, u nun wisa u nee, ameniwa Yinni Gusuno u gerumō. U nee, ya koo koorawa saa tabu kowo be bera ka beran wirugiba gosan min di.

Ma Akabu u maa bikia u nee, tabu suno wara u koo wooda wē su ka bu wari.

Somo wi, u nun wisa u nee, wuna kaa ko taa bin suno.

¹⁵ Yera Akabu u bera ka beran tabu kowo be menna. Ma ba kua goobu ka tena ka yiru (232). Yen biru u Isireliban tabu kowobu menna, ma be, ba maa kua norobun suba nooba yiru (7.000). ¹⁶ Ma u Sirigii be worim da sōo yēsan nom dwardu gian di. Saa ye sōo, Beni Hadadi u sō u tam norumō wi ka sinambu tena ka yiru be ba nun somiru na. ¹⁷ Isireliban bera ka beran tabu kowo be, ba gbia ba tabu yara. Yera Beni Hadadi u bikia u nee, berā mini. Ma ba nun wisa ba nee, Samarin diya ba yarima. ¹⁸ Ma u nee, ba yarima bu ka tabu ko? Aa, ba yarimawa bwēe dora sōo? Ka me, i bu mwērima wasiru.

¹⁹ Yera Isireliban tabu kowo be ba tie, ba bera ka beran tabu kowo be swii. ²⁰ Ma ben baawure u win wero naa swii u go. Sirigii be ba tie, ba duki yakura ba doona. Adama Isireli be, ba bu naa swii. Beni Hadadi u duka

yakura ka win duma, ka sere maa maasöbu gabu. ²¹ Nge meya Isireliban sina boko u ka Beni Hadadin tabu kowobu kamia mam mam. U ben dumi go. Ma u ben tabu kekeba mwεεra.

²² Yera Gusunön sómö wi, u maa da Akabun mi, u nün sōowa u neε, a doo kpa a n wöruguru mō kpa a bwisiku me kaa ko. Domi wōō kpōō Sirin sina boko wi, u koo maa gōsirama u nun wōri.

Sirigibu

ba kparam Isireliba wōri

²³ Sirin sina bokon tabu kowobu ba nün sōowa ba neε, Isireliban būnu nu sāawa guunuginu. Yen sōna ba sun kamia. N n men na, su bu wōri wōwa sōō kpa bu wa ma sa bu dam kere. ²⁴ Yen sō, a sinam be kpuro yaro besen wuurun di kpa a tabu sinambu kōsire ko mi. ²⁵ Yen biru kpa a maa tabu kowo kpaobu gōsi ka tabu keke yi dumi gawe kpa ye kpuro ya n geeru ne nge me a raa mō yellun taa bi sōō. Kpa su da su bu wōri wōwa mi. Miya sa ko bu kamia.

Yera u ben gari yi wura u kua me. ²⁶ Yen wōō kpōō Beni Hadadi u win tabu kowo be menna u gara, ma ba da Afekiō bu ka Isireliba wōri. ²⁷ Isireliban tii, ba ben tabu kowobu menna ba gara. Ma ba dīanu sua, ba da bu ka Sirigii be wōri. Yera ba ben sansani gira Sirigibun sansanin deedeerō. Ma ba sāa nge boō gōō piiminu yiru Sirigibun wuswaaō. Domi Sirigii be, ba dabiwa sere ba bera mi yiba. ²⁸ Yera Gusunön sómö wi, u maa na Isireliban sina bokon mi u neε, ameniwa Yinni Gusunō u gerumo. U neε, yēn sō Sirigibu ba neε, u sāawa guunun yinni, yen sōna u koo be tabu kowo dabi te beε nōmu beria kpa i gia ma wiya u sāa kpuron Yinni. ²⁹ Ma Sirigii be, ka Isireliba ba kua sōō nōōba tia ba mēerine. Yen nōōba yirusera ba tabu wōrina. Ma Isireliba ba Sirigibun tabu kowobun nōrōbun suba wunōbu (100.000) go sōō teeru. ³⁰ Be ba tie, ba sāawa tōmbu nōrōbun suba tena ita sari (27.000). Ma ba duki yakikira, ba da ba wāa Afekiō. Yera gbārara bu sēre ta go.

Akabu u Beni Hadadi deri

u n̄ go

Saa ye sōōra Beni Hadadi u da u kukua Afeki yen diru garun gidambisan wōlō. ³¹ Ma win bwāaba nün sōowa ba neε, wee, sa nua ma Isireliban sinamba ra n tōmbun wōnwōndu mō. Yen sō, su saakiba dewe kpa su wēε sēka wirō nuku sankiranun sō, kpa su da Isireliban sina bokon mi, sōrōkudo u koo sun wōnwōndu kua, kpa u de sa n wāa.

³² Ma ba saaki be deewa pōraō, yen biru ba wēε sēka wirō, ba da ba Isireliban sina boko deema ba nün sōowa ba neε, wunen bōō Beni

Hadadiwa u sun gōrima u neε, a win wāaru dweo u ka wa u n wāa.

Yera Akabu u bu wisa u neε, wi, nen kīnasi, u wāa wāaru sōō?

³³ Ye tōn be, ba nua u wisa n do, yera ba gerua fuuku fuuku ba neε, oo, wunen kīnasi u wāa.

Ma Akabu u neε, i doo i ka nün na.

Yera Beni Hadadi u na wi, Akabun mi. Ma Akabu u nün yōōsia win tabu keke wōlō.

³⁴ Saa yera Beni Hadadi u nün sōowa u neε, kon nun wuu si nen tundo u raa wunen tundo mwaari mi wesia. Kpa a kia dōra yenu ko Damasio nge me nen tundo u kua Samario.

Ma Akabu u nün sōowa u neε, ne maa kon nun deri a n wāa, kpa su arukawani bōke ne ka wune.

Ma ba arukawani ye bōkua. Yen biru u dera Beni Hadadi u doona.

Gusunō u Akabu taare wē

³⁵ Saa ye sōōra Yinni Gusunō u win sómö aluwaasi goō sōowa u neε, u win turo kanō u nün so. Adama win turo wi, u yina u nün so.

³⁶ Yera sómö wi, u nün sōowa u neε, à n man doonari tē, gbee sunō ga koo nun sēre gu go. Domi a n̄ Yinni Gusunōn gari mem nōōwe.

Sanam me u sómö wi doonari, yera gbee sunō ga nün sēre ga go. ³⁷ Yera sómö wi, u ka maa goō yinna, ma u neε, a man soowo, a suuru ko.

Ma durō wi, u nün so u mēera kua. ³⁸ Ma sómö wi, u tii kōsa u sēkatia sēka win nōniō, u da u sina swaa baarō mi sina boko Akabu u koo ka doona. ³⁹ Sanam me sina boko u sarō win bōkua, yera u nōōgiru su u neε, wee na raa wāa tabu sia sōō, ma subaru sōō goō u yara u ka man tabu durō goō naawa n nün kōsu. U neε, n̄ n dera durō wi, u doona, nēna kon ko win kōsire, n̄ kun me, kon sii geesun gobi nōrōbun suba ita (3.000) kōsia. ⁴⁰ Sanam me na wāa na sirene, yera durō wi, u man kisirari u doona.

Ma Isireliban sina boko u neε, mesuma ba koo nun kua. Domi wunen tiwiwa a gerua.

⁴¹ Saa yera sómö wi, u win sēkatia ye u ka nōni bōkua mi kusia, ma Isireliban sina boko u nün tuba u wa ma Gusunōn sómōbun turowa. ⁴² Yera u maa sina boko sōowa u neε, ameniwa Yinni Gusunō u gerua. U neε, yēn sō a dera durō wi u nun nōmu beria mi, u doona, wi u neε, a kam koosia, tē, wuna kaa gbi win ayero, kpa wunen tōmbu bu maa gbi win tōmbun ayero.

⁴³ Yera Isireliban sina boko Akabu u gōsira win yenuō ka nuku sankiranu ka mōru.

Akabu u dera ba Nabōti go

21

¹ Yeniban biru ye ya koorā wee. Durō goō u wāa Yisireelio, win yīsira Nabōti. U resēm gbaaru mō, Akabu Samarin sunōn sina

kpaarun bokuo. ² Sɔɔ teeru Akabu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a man wunen resem gbaa te derio tu ko nen saadiɛ. Domi ta wāa nen sina kpaarun bokuo. Kpa n nun resem gbaaru garu kəsire kua tən resem ya yeni gea kere. N n maa gobin na a kī, kon nun yi wē nge me gbaa ten geera ne.

³ Adama Naboti u nɛɛ, Gusunɔ u man bere n ka nen tubi sua n nun wē, ye nen baababa ba man deria.

⁴ Ma Akabu u gəsira yenuɔ ka nuku sankiranu u mɔrua Naboti Yisirelīgiin gari yin sɔ. U da u kpuna u kɔrua, u yina u di. ⁵ Yera win kurɔ Yesabeli u na win mi, u nùn bikia u nɛɛ, mban sɔna wunen nukura ka sankire sere a kpana a di.

⁶ U nun wisa u nɛɛ, Nabotiwa na sɔɔwa na nɛɛ, u man win resem gbaaru derio. Kpa n nùn ten gobi kɔsia, n̄ kun me, n nùn garu kəsire kua. Adama u nɛɛ, u n̄ man tu wēemɔ.

⁷ Yera Yesabeli wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, n n̄ wuna a s̄aa Isireliban sunɔ? A seewo a di ka nuku dobu. Nɛ, kon nun Nabotin gbaa te wē.

⁸ Yera u guro gurobu ka siri kowobu be ba wāa wuu teu ka Naboti tirenu yorua ka Akabun yīsiru u Akabun yīreru doke tire ni sɔɔ. ⁹ Ye u yorua wee. U nɛɛ, i kparo i baawure sɔ u nɔɔ bɔke kpa i de tɔmbu bu menna kpa i Naboti gbiisia ben wuswaaɔ. ¹⁰ Kpa i tɔn kɔsobu yiru gabu wuna bu na win wuswaaɔ bu nùn taarɛ wē ba n m̄, wiya u Gusunɔ ka sina boko b̄rusi. Yen biru i nùn yaro i ka da wuun biruɔ i kpenu kasuku i go.

¹¹ Ma Nabotin wuun guro guro be, ka ben siri kowo be, ba kua nge me Yesabeli u bu sɔɔwa tire ni sɔɔ. ¹² Ba nɔɔ bɔku te kua wuu giru ba maa Naboti gbiisia tɔmbun wuswaaɔ. ¹³ Ma tɔn kɔsobu yiru ye, ba na ba sina win wuswaaɔ. Ba tɔn wɔru ge sɔɔwa ba nɛɛ, Naboti u Gusunɔ ka sina boko b̄rusi.

Ma ba nùn gawa ba ka yara wuun biruɔ ba kpenu kasuka ba go. ¹⁴ Ma wuun wirugii be, ba Yesabeli sɔmɔ gɔria ba nɛɛ, ba Naboti kpee ni kasuka ba go. ¹⁵ Saa ye Yesabeli u nua ma ba Naboti go, yera u da u Akabu sɔɔwa u nɛɛ, a doo a resem gbaa te sua te Naboti Yisirelīgiin u raa yina u nun dɔre mi, domi u gu.

¹⁶ Ye Akabu u nua me, yera u da u gbaa te sua.

Yinni Gusunɔ

u Akabu ka Yesabeli taarɛ wē

¹⁷ Saa yera Yinni Gusunɔ u Eli Tisibigii sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁸ a seewo a da a ka Akabu Isireliban sina boko yinna wi u wāa Samariɔ. Wi wee, u wāa Nabotin resem gbaaru u ka tu sua. ¹⁹ A nùn sɔɔwɔ a nɛɛ, ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Ye u tɔnu go u kpa, yera u koo maa yēron tubi sua? Tē mi b̄nu nu Nabotin yem dabura, miya nu koo maa win tiigim dabiri.

²⁰⁻²¹ Yera Eli u da Akabun mi. Ye u tura mi, yera Akabu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, nen yibere, a den man wa?

Eli u nùn wisa u nɛɛ, na nun wa. Wee, Yinni Gusunɔ u koo nun kɔsa surema kpa u wunen tɔmbu kpuo go ka wunen yobɔ yēn sɔ a tii yōsu a kɔsa kua win wuswaaɔ. ²² U koo de wunen yenu gu ko nge Yeroboamu Nebatin biiguu, n̄ ku me, nge Basa Akiyan biiguu. Domi a win maru seeya, ma a Isireliba doke toraru sɔɔ. ²³ Wee ye Yinni Gusunɔ u maa gerua Yesabelin sɔ. U nɛɛ, b̄na nu koo win goru tem Yisirelin gb̄arun bokuo. ²⁴ Meya maa Akabugibu sɔɔ, wi u gu yenuɔ, b̄na nu koo yēron goru tem. Wi u maa gu yakasa, gunɔsa su koo yēron goru di.

²⁵ Domi goo sari wi u tii yōsu kɔsa sɔɔ nge Akabu, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. N deema win kurɔ Yesabeliwa u ra n nùn dam kēmo u ka ye ko. ²⁶ U kɔsa kua ye ya n̄ ka nɔɔ geruro. Domi u da u b̄nu saamɔ nge Amɔreba be Gusunɔ u gira. Ma u ben tem Isireliba wē.

Akabu u win durum

tuuba kua

²⁷ Ye Akabu u Elin gari yi nua me, yera u tii kawa u win yabe ni u sebua nenua u gēka ma u saaki sua u tii tēkusi, u nɔɔ bɔkua. Saaki yera, u ra ka b̄su ka nuku sankiranu. Yera u ra mam ka kpunɛ. ²⁸ Ma Yinni Gusunɔ u maa Eli Tisibigii wi sɔɔwa u nɛɛ, ²⁹ a wa nge me Akabu u tii kawa nen wuswaaɔ? Yen sɔ, na n̄ maa derimɔ kɔsa ye, yu koo ra win waati sɔɔ. Win biin waati sɔɔra kon de yu koo ra.

22

Akabu u kī

u wuu ge ba m̄ Ramoti wɔra

(I maa m̄erio Bandun Gari II, 18:1-3)

¹ Isireliba ka Sirigibu ba kua wɔɔ yiru ben goo kun goo tabu wari. ² Wɔɔ itase sɔɔ, ye Yosafati Yūdaban sina boko u na Isireliban sina bokon mi, ³ yera Isireliban sina boko u win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, i yē ma Ramoti ye ya wāa Galadin temɔ ya s̄awa besegia? Mban s̄na sa n̄ ko ye mwa Sirin sunɔn nɔman di. ⁴ Ma u Yosafati bikia u nɛɛ, kaa ka man taa bi da Ramotiɔ Galadin temɔ?

Yosafati u nùn wisa u nɛɛ, à n sɔɔru kpa na kpawa mi. Wunen tɔmbu b̄n seewa, negiba maa seewawa mi. Meya maa nen maasɔbu.

Sɔmɔ weesugibu ba nɛɛ,

Akabu koo tabu di

(I maa m̄erio Bandun Gari II, 18:4-11)

⁵ Ma Yosafati u maa nɛɛ, na nun kanama, a gina Yinni Gusunɔ bikio a nɔ me u koo nun sɔ.

⁶ Saa yera Isireliban sina boko u sɔmɔbu menna nge tɔnu n̄erun (400) saka. Ma u bu

bikia u nee, n doo Ramotio Galadin temo n ka Sirigibu tabu ko? Nge n ku da.

Yera somo be, ba nun wisa ba nee, a doo. Yinni Gusuno u koo nun ye nomu beria.

⁷ Adama Yosafati u bikia u nee, Yinni Gusunan somo goo sari mini win min di sa ko kpī su Yinni Gusunan gere no?

⁸ Isireliban sina boko u nee, Gusunan somo turowa u waa mini, win min di sa ko kpī su Yinni Gusuno u ye wisa u nee, ya wā, swaa gea. Domi u ku ra man gāa geenu sō. Somo win yisira Miseen Yimilan bii.

Ma Yosafati u nun sōwa u nee, sina boko, a ku gere me.

⁹ Yera Isireliban sina boko wi, u win somo kowo gara u nee, u doo u Miseen Yimilan bii wi sokuma fuuku.

¹⁰ Ma Isireliban sina boko wi, ka Yosafati Yudaban sina boko ba ben sina yānu doke, ben baawure u sō win sina kitaro, Samarin gbāra konnawo. Ma somo be, ba wāa ben wuswaa ba gari mō. ¹¹ Yera Sedesiasi Kenaanan bii u sisun kabunu seka. Ma u nee, ameniwa Yinni Gusuno u gerua, kabi yini, yi sāawa yīreru te ta wunen dam sōsimō me kaa ka Sirigibu go.

¹² Nge meya somo be kpuro, ba gerumo ba mō, a doo Ramotio Galadin temo. Kaa nasara wa. Yinni Gusuno u koo nun tōn be nomo beria.

Miseen u Akabu sōwa

ma u n nasara wasi

(I maa meerio Bandun Gari II, 18:12-27)

¹³ Somo wi ba gara u bu Miseen soku u nun sōwa u nee, wee somo be ba wāa mi kpuro, ba sina boko gari gea gerua. Yen sō, a de wune ka ben gari yi ko tia.

¹⁴ Ma Miseen u nee, sere ka Yinni Gusunan wāaru, ye wi, Yinni Gusuno u man sōwa, yera kon gere.

¹⁵ Ye Miseen u tura sina bokon wuswaa, sina boko u nun bikia u nee, sa ko kpī su tabu da Ramotio Galadin temo? Nge su ku da.

Ma u nee, i ko i nasara wa. Yinni Gusuno u koo nun bu nomu beria.

¹⁶ Adama sina boko u nun wisa u nee, non nyewa kon nun bōrusia a sere man gem sō me Yinni Gusuno u nun sōwa a gere.

¹⁷ Miseen u nun wisa u nee, na Isireliba wa ba yarine guunu wollo ba sōa nge yāa ni nu kun kparo mo. Ma Yinni Gusuno u nee, tōn beni ba n kparo mo.

Ben baawure u gōsiro u wura yenuo ka alafia.

¹⁸ Yera Isireliban sina boko u Yosafati sōwa u nee, na n daa nun sōwa ma u ku ra man gāa geenu sō, sere gāa kōsunu?

¹⁹ Yera Miseen u Akabu sōwa u nee, a Yinni Gusunan gari swaa dakio, na nun wa u sō win sina kitaru wollo. Ma win tabu kowobu ba yō win nom geu ka win nom dware. ²⁰ Ma u nee,

wara u koo Akabu noni wōke u ka taa bi da Ramotio Galadin temo, kpa u gbi mi. Ma ba yen wesiano mō. Wini u n gerua meni, wi, u gere me. ²¹ Yera hunde gaa ya yarima ya yōra Yinni Gusunan wuswaa ya nee, kon Akabu wi noni wōke. Yinni Gusuno u ye bikia u nee, amōna kaa koosina. ²² Hunde ye, ya nee, kon yari kpa n du somo be sō, kpa n de bu weesu ko bu ka sina boko noni wōke. Ma Yinni Gusuno u ye wisa u nee, ya wā, swaa gea. Kaa maa kpī a nun noni wōke. N n men na, a yario a da a ko me. ²³ Wee tē, Yinni Gusuno u dera hunde ye, ya dua somo be sō, bu ka nun weesu kua. Yen sō, a n yē ma kōsa Yinni Gusuno u koo de yu nun deema.

²⁴ Yera Sedesiasi Kenaanan bii u susi Miseen bokuo u nun baara so. Ma u nee, domma Yinni Gusunan hunde u yara nen min di u ka sere nun gari kua.

²⁵ Miseen u nun wisa u nee, kaa gia dōma te kaa duku dukubu ko, a n kuku yeru kasu dirō.

²⁶ Yera Isireliban sina boko u nee, i Miseen mōo i ka da Amōo wi u sāa wuun wirugii ka maa Yoasi, sina bokon biin mi. ²⁷ Kpa i bu sō i nee, ameniwa nee sina boko na gerua. Na nee, bu durō wi mōo bu doke pirisomōo kpa ba n nūn dīanu ka nim wēimō saka sō sere n ka wurama tabu gberun di ka alafia.

²⁸ Miseen u nun sōwa u nee, a n wurama ka alafia, n n Yinni Gusuno u ka man gari kua. Bee be i wāa mini, beēn baawure u gari yi swaa suo.

Akabus gōo

(I maa meerio Bandun Gari II, 18:28-34)

²⁹ Yeniban biru, Isireliban sina boko ka Yosafati, Yudaban sina boko ba seewa ba taa bi da Ramotio Galadin temo. ³⁰ Yera Isireliban sina boko u Yosafati sōwa u nee, na kon nen yānu kōsi kpa n ganu doke ni sō ba n man tubu. Adama wune, a n wunen sina yānu doke.

Mesuma Isireliban sina boko u kua bu ku ka nun tubu taa bi sō. ³¹ N deema tabu keke tena ka yiruwā Sirin sina boko u mō ye dumi gawe. Ma u yen wirugibu sōwa u nee, bu ku raa goo go ma n kun mō Isireliban sina boko tōna. ³² Saa ye Sirin tabu wirugii be, ba Yosafati wende kua, yera ba nee, Isireliban sina bokowa mi kam kam. Ma ba siirema win mi, bu nūn wōri. Adama u nōogiru sua u faaba kana. ³³ Ye Sirin tabu kowo be, ba deema n n Isireliban sina boko mi, yera ba nūn deri ba doona.

³⁴ Saa ye sōara durō goo u sēu tooma Isireliban mi gia u n goo yīisi. Adama ga na ga Akabu wōri deedeeru mi wi tarakpe ga yōra. Yera u win tabu keke swaa sōsio sōwa u nee, a keke siiyō biru kpa a man yara tabu sian di, domi ba man meera kuawa mi.

³⁵ Yen dōma te, taa bi, bu swīa gem gem. Ma ba sina boko nenusi u ka yō win tabu keke sōo u wuswaa tīi Sirigibun tabu sansanin bera gia. Ma win yem mu wīa keke ye sōo. Yen yoka ma u gu. ³⁶ Ye sōo u duō, yera goo u gbāra Isireliban sansaniō u nee, baawure u wuro win yenuō.

³⁷ Nge meya sina boko Akabu u ka gu. Ma ba ka win goru na Samariō ba sikua. ³⁸ Ye ba win tabu keke ye woburumō Samarin yeruō, yera bōnu na, nu win yem dabura. Ma kurō tanōba na ba wobura mi, nge me Yinni Gusunō u raa gerua.

³⁹ Ye Akabu u kuan sukum ka dii te u bana ka suunu donnu, ka wuu si u bana kpuron gari yi wāa Isireliban sinambun faagin tireru sōo. ⁴⁰ Ba Akabu sikua win baababan sikaō. Ma win bii Akasia u bandu di.

Yosafati u kua Yudaban sina boko

(I maa mēerio Bandun Gari II, 20:31-21:1)

⁴¹ Akabu Isireliban sina bokon bandun wōō nnese sōora Yosafati u bandu di Yudaō.

⁴² Yosafati wi, u mōwa wōō tēna ka nōbu sanam me u ban te di. Ma u kua wōō yenda nōbu bandu sōo Yerusalemuō. Win meron yīsira Asuba Silikin bii. ⁴³ U kua ye ya Yinni Gusunō wēre. Win tundo Asan yira u swīi mam mam. ⁴⁴ Adama u n gungunu mi ba ra būu yākuru ko kāsuke. U dera tamba ben yākunu mō mi, ma ba turare dōō dokemō. ⁴⁵ Meya maa bari yenda wāa wi ka Isireliban sina bokon suunu sōo.

⁴⁶ Ye Yosafati u kuan sukum ka wōrugōō te u sōōsi tabu sōo, ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sōo, ⁴⁷ ka nge me u kurō tanō be ba tie saa win tundo Asan waatin di gira, be ba gōsa ba n ka sakararu mō ben sāarun swaa sōo. ⁴⁸ Saa ye sōo, Edōmuba ba n sunō mō. Adama Yudaban sina boko u goo yi mi, u n ka sāa ben wirugii. ⁴⁹ Yosafati u goo nīmkusu dāka si ba kō n da ka wura kaso de Ofiriō. Adama su ku ra turi mi, su ra kōsirewa swaaō, wuu ge ba mō Esioni Gebēēō. ⁵⁰ Yera Akasia Akabun bii u Yosafati sōōwa u nee, a kī wunen sōm kowobu ka negibu ba n da de sannu? Ma Yosafati u yina. ⁵¹ Yen biruwa Yosafati u kpuna u gu. Ma ba nūn sikua win baababan sikaō Dafidin wuuō. Ma win bii Yoramu u bandu kōsire kua.

Akasia u kua Isireliban sina boko

⁵² Akasia, Akabun bii u bandu di Isireliba sōo Samariō, Yosafati Yudaban sina bokon bandun wōō wākura nōbu ka yiruse sōo. Ma Akasia wi, u kua wōō yiru bandu sōo. ⁵³ Win ban te sōo, kōsa u kua Yinni Gusunōn wuswaaō. Win tundo ka win meron yira u swīi, ka sere maa Yeroboamu Nebatin biigia, wi u Isireliba doke toraru sōo. ⁵⁴ Būu wi ba mō Baali wiya u ra yiire u n sāamō. Ma

u Yinni Gusunōn mōru seeya nge me win tundo u raa kua.

SINAMBUN TIRERU YIRUSE

Sinambun Tireru Yiruse te, Isireliban ban te ta bōnu kua yirun gariya ta mō. Waati ye sōō, Gusunōn sōmō Eliseewa u Isireliban sinambu kiro kua ben mēm nōō sarirun sō.

Ta sun sōōmō nge mē yiberēba ba na Asirin di ba Isireliba gura ba ka da ben temō. Ma ben banda nōru kua, ma n tie Yudabagiru. Adama wōō wunaa teeru ka wākura nōōbun biru, Babilonin sina boko u na u Yudaba wōri. Ma u Gusunōn sōa yerun yānu gura kpuro ma u Yudaban sinambu gabu ka maa Yudaba gabu mwēera u ka da win temō Babilonō. Saa yera Yudaban tiin banda nōru kua.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban bandu ka Yudabagirun gari, wiru 1n di sere wiru 17.
2. Yudaban ban dāakiru, wiru 18n di sere wiru 24.
3. Yerusalemun kpeeru, wiru 25.

Gusunōn sōmō Eli ka Akasia

¹ Akabun gōōn biru Mōabuba ba maa ka tii yinam seewa.

² N deema Akasia u wōruma saa win gidambisan fēnentin di. Ma u tii mēera kua gem gem. Yera u win bwāabu gōra u nēē, i doo i man bikiaru kua Filisitiban būu wi ba mō Baali Sehubun mi Ekoronō. Kpa u man sō nā n kon se nen mēera yen bosun di.

³ Saa ye sōōra Yinni Gusunōn gōrado u Eli Tisibigii sōōwa u nēē, a seewo a ka Isireliban sina bokon sōmō be yinna kpa a bu sō a nēē, n n Gusunō sariwa Isireli, i ka bikiaru dōō būu wi ba mō Baali Sehubun mi Ekoronō? ⁴ Yen sō tē, amēniwa Yinni Gusunō u gerumō u nēē, kpin yee tē sōō Akasia u kpī mi, u n maa seemō. U koo gbiwa ka gem.

Ma Eli u seewa u da u kua nge mē gōrado wi, u gerua. ⁵ Saa yera sōmō be, ba wurama Akasian mi. Yera u bu bikia u nēē, mban sōna i wurama fuuku mē.

⁶ Ba nūn wisa ba nēē, goowa u sun sennō na, ma u sun sōōwa u nēē, su gōsiro wunen mi, kpa su nun sō su nēē, amēniwa Yinni Gusunō u gerua. U nēē, n n Gusunō sariwa Isireliō wunē sina boko a ka bikiaru dōō Baali Sehubun mi Ekoronō? Yen sō tē, kpin yee tēn mi a kpī mi, a n kaa maa se, kaa gbiwa.

⁷ Akasia u kpam bu bikia u nēē, durō wi i ka yinna mi, amōna u sōa.

⁸ Ba nūn wisa ba nēē, durō wi, yaa sansun yabera u sebua. Ma u gōnan kpaka sēke pōrao.

Yera Akasia u nēē, Eliwa, Tisibigii.

Akasia u kī u Eli mwa

⁹ Ma Akasia u tōmbu weeraakuru gōra ka ben wirugii u nēē, bu doo guuru wōllu mi Eli u sō, bu nūn mwāama. Ye ba tura mi, yera ba nūn sōōwa ba nēē, Gusunōn sōmō wunē! Sina boko u nēē, a sarama.

¹⁰ Eli u wirugii wi wisa u nēē, nā n sāan na Gusunōn sōmō, dōō u sarama wōllun di u wunē ka wunen tōmbu weeraakuu te wōri.

Yera dōō u sarama u bu wōri. ¹¹ Akasia u maa kpam wirugii gōō gōra ka tōnu weeraakuru. Ye u tura Elin mi, yera u nūn sōōwa u nēē, Gusunōn sōmō wunē, sina boko u nēē, a sarama fuuku.

¹² Ma Eli u nūn wisa u nēē, nā n sāan na Gusunōn sōmō, dōō u sarama u nun wōri wunē ka wunen tōmbu.

Ma dōō u sarama u durō wi ka win tōn be kpuro wōri u go. ¹³ Yera Akasia u kpam wirugii gōō gōra nōn itase ka tōmbu weeraakuru. Ye wirugii wi, u tura mi, yera u yōōwa sere mi Eli u sō, ma u yiira win wuswāō u nūn kana u nēē, Gusunōn sōmō wunē, na nun kanamō, a nē ka tōmbu weeraakuu ten wāaru mēerio. ¹⁴ Domi a dera dōō u wirugibu yiru ye wōri, ka ben baawuren tōmbu weeraakuukuubu. Adama nē, na nun kanamō, a nen wāaru mēerio.

¹⁵ Saa yera Yinni Gusunōn gōrado u Eli sōōwa u nēē, a ka durō wi doo, a ku berum ko.

Ma u sara ba da sina bokon mi. ¹⁶ U sina boko sōōwa u nēē, amēniwa Yinni Gusunō u gerua. U nēē, Gusunō sariwa Isireliō win mi kaa bikiaru ko, a ka bikiaru dōō Filisitiban būu wi ba mō Baali Sehubun mi, Ekoronō? Yen sō, kpin yee tē sōō a kpī mi, a n maa seemō, kaa gbiwa.

¹⁷ Yeniban biru Akasia u kpuna u gu nge mē Yinni Gusunō u raa gerua saa win sōmō Elin nōōn di. Ma Yoramu u bandu di. Domi Akasia u n bii mara. Ma win wanō Yoramu u bandu di. N deema Yudaban sina boko Yoramu, Yosafatin biin bandun wōō yiruse sōōra mi.

¹⁸ Ye Akasia u kuan sukum ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sōō.

Eli u suara wōllō

2

¹ Ye saa ya tura Yinni Gusunō u ka Eli sua wōllō ka woo guna, yera wi ka Elisee ba seewa ba yara Giligalin di. ² Swaa sōō, yera Eli u Elisee sōōwa u nēē, a yōro mini, domi Yinni Gusunō u man gōriō sere Beteliō.

Ma Elisee u nūn wisa u nēē, sere ka Yinni Gusunōn wāaru ka maa wunen tiigiru na n nūn derimō.

Ma ba da Beteliō sannu. ³ Yera Gusunōn sōmōn bwāabu gabu, ba yarima ba Elisee sōōwa ba nēē, a yē ma gisōra ba koo nun wunen yinni suari?

Ma u bu wisa u nēē, oo, na yē. I bēen nōsu mario.

⁴ Ye ba maa swaa wəri ba doonə, yera Eli u křam Elisee sđwa u nee, a yđro mini. Domi ba man ġoriđ Yerikođ.

Elisee u nún wisa u nee, sere ka Yinni Gusunə wáaru ka maa wunen tiigiru na n nún derimə.

Ma ba da Yeriko mi sannu. ⁵ Ma Gusunə səmən bwāa be ba wāa Yerikođ, ba Elisee sđwa ba nee, a yē mis ġsəra ba koo nun wunen yinni suari?

Ma u bu wisa u nee, oo, na yē. I been nəsuo mario.

⁶ Ye ba maa swaa wəri ba doonə, yera Eli u maa nún sđwa u nee, a yđro mini, domi Yinni Gusunə u man ġoriđ Yuudenio.

Elisee u nún wisa u nee, sere ka Yinni Gusunə wáaru ka maa wunen tiigiru, na n nún derimə.

Ma ba swaa wəri ba n doonə. ⁷ Gusunə səmən bwāa ben tənu weeraakuru ba na ba yđra Yuudenin daarun deedeeru, ba desire fiiko. Ma Eli ka Elisee ba da ba yđra daa ten goorə. ⁸ Yera Eli u win kumbooro pota u gu kurua u ka daa ten nim so. Ma nim me, mu burana mu kua tem dira. Ma be yiru ye, ba təbura ba doona.

⁹ Saa ye ba sara ba kpa, Eli u Elisee sđwa u nee, mba a kī n nun kua bu sere man nun suari.

Elisee u nee, ye na nun kanamə yera a de na n wunen dam me Gusunə Hunde u nun wən nan yiru mə.

¹⁰ Eli u nún wisa u nee, ġāa sēsəgina a bikia. Adama à n man waamə sanam me na suaramə wəllə, ya koo koorə nge me a kī. À kun maa man wa ya n koorə.

¹¹ Nge me ba faagi mđ ba ka dəđ, yera ġāanu ġanu na ka dəđ nge tabu keke ye dumi gawe ka yen maasəbu, ma ya bu karana. Ma Eli u suara wəllə ka woo ġuna. Ma u win kumbooro kđ temə. ¹² Saa ye Elisee u wa ba ka Eli doona, yera u nəġgiru su wəllə u nee, nen baaba, nen baaba, wunə wi a sāa Isireliban dam me mu bu kđsu nge ben tabu keke dumigii ka yen maasəbu.

Yen biru u n maa nún wa. Ma Elisee u win tiin yaberu nenua u ġāa wasi yiru, nuku sankiranun sđ. ¹³ Ma u kumbooro ge sua ge Eli u kđ temə. Yen biru u ġosirama u na u yđra Yuudenin daarun təbuə.

¹⁴ Yera u kumbooro ge sua u ka nim me so u nee, mana a wāa, Gusunə, Elin Yinni. Mana a wāa!

Ma nim me, mu burana mu kua tem dira. Saa yera u təbura. ¹⁵ Yera Gusunə səmən bwāa be ba na Yerikon di mi, ba nún wa. Ma ba nee, Elin dam mu wāa Elisee sđ.

Ma ba nún sennə da, ba yiira win wuswaađ ba wiru tem girari. ¹⁶ Yera ba nún sđwa ba nee, beše wunen bwāabu sđ, tabu durəbu weeraakuru ba wāa. A de bu da bu nun wunen yinni kasuama. Sərakudo, Yinni

Gusunə u ko n nún deri ġuuru ġarun wəllə, n kun me wəwa ġaa sđ.

Ma Elisee u bu wisa u nee, i ku de bu da.

¹⁷ Adama ba nún bikia ba baasi. Ma u wura u nee, bu doo.

Yera tan be, ba da ba Eli kasu sere sđ ita ba n nún wa. ¹⁸ Yen biru ba ġosirama ba Elisee deema Yerikođ. Ma u bu sđwa u nee, na n daa bee sđwa na nee, i ku da?

Elisee u nim dorasia

¹⁹ Sđo teeru Yerikogibu ba na Eliseen mi, ba nee, besen wuu ge, ga wā nge me wunə besen yinni a waamə. Adama gen nim kun ġea sāa. Məya mu ku ra de ġāanu nu ma, saa təmbu sere ka yaa sabənə ka dāa.

²⁰ Yera u bu sđwa u nee, bu ġbēe kpaaru tama bu bəru doke te sđ.

Ma ba ka nún tu naawa. ²¹ Ma u da daa ten wirə, u bəđ te doke mi. Yera u nee, aməniwa Yinni Gusunə u ġerua. U nee, u koo nim me dorasia, mu n maa ġoo ġoomə, mu n maa yinamə ġāanu nu ma.

²² Ma nim me, mu dora sere ka ġisən ġisə nge me Elisee u ġerua.

Yee kəsi yi bibu go

be ba Elisee yēsə

²³ Saa Yerikon di Elisee u maa da Beteliđ. Yera swaa sđ, biba nún wuremə ba mđ, wii kpararugii, a yario minin di.

²⁴ Yera Elisee u siira biruə u bu məerima ma u bu bərusi ka Yinni Gusunə yisuru. Yera yee kəsi yiru yi yarima dāa sđon di yi ben weeru ka yiru sēsuka yi go. ²⁵ Saa Beteli min di, u maa da ġuu te ba mđ Kaamelio. Min diya u ġosira u da Samario.

Yoram u kua Isireliban sina boko

3

¹ Yosafati Yudaban sina bokon bandun wđo yəndu yiru sarise səra, Yoram Akabun bii u bandu di Isireliba sđ, Samario. U kuawa wđo wəkura yiru ban te sđ. ² Ma u kđsa kua Yinni Gusunə wuswaađ. Adama ya n win tundo ka win meroġia tura. Domi u būu wi ba mđ Baalin bwāarokunu kəsuka ye win tundo u raā kua. ³ Yeroboamu Nebatin bii wi u Isireliba doke toraru səon yira u swii mam mam.

Isireliba

ba ka Moabuba tabu kua

⁴ N deema Mesa, Moabuban sina boko, yaa sabenun səmbura u ra ko. Məya Isireliba ba ra nún məoru mwaaari. Məđ tera yāa ġbiibi nərəbun suba wunəbu (100.000) ka yāa kinenu nərəbun suba wunəbu, ka sere maa nin sansu. ⁵ Saa yē sđ Akabu u ġu, yera Moabuban sunə wi, u Isireliba seesi. ⁶ Yera sđo teeru Yoram u seewa Samarin di u da u Isireliban tabu kowobu kpuro bera. ⁷ Ma u ġara bu Yosafati Yudaban sina boko sđ bu

nee, wee, M̄abun suno u n̄n seesi. Yen s̄, wi Yosafati u k̄i u na u ka n̄n da bu M̄abun suno wi w̄ori? Ye Yosafati u gari yi nua, u wura u nee, oo, kon da ne ka nen tambu, ka maaso tabu dur̄abu. Domi ne ka wune sa saawa tia. ⁸Adama u bikia u nee, swaa yer̄a sa ko kpe su ka bu w̄ori bi da. Ma Yoram u nee, bu doo bu n̄n s̄ ma ba koo kpewa Edamun gbaburu tem mi ḡaanu ku ra kpi gian di.

⁹Ma Isireliban sina boko ka Yudaban sina boko ka Edamun sina boko ba seewa ba swaa ye w̄ori. Ye ba sia s̄o n̄aba yiru yera sinam be, ka ben tabu kowoba ka ben yaa sabe ni ba ka bu sw̄i kpuro, ba nim bia bu na. ¹⁰Ma Isireliban sina boko u n̄ogiru sua u nee, kuuku! Yinni Gusun̄, a beɛe sinambu ita yeni sokawa a ka sun M̄abuba n̄omu beria?

¹¹Saa yera Yosafati u nee, Yinni Gusun̄n s̄om̄o goo sari mini, win min di sa ko kp̄i su n̄o ye Yinni Gusun̄ u koo sun s̄?

Ma Isireliban sina bokon b̄o turo u nee, Elisee Safatin bii u w̄a mini, wi u raa s̄a Elin b̄o.

¹²Ma Yosafati u n̄n bikia u nee, Yinni Gusun̄ u ra ka n̄n gari ko?

Ba nee, oo.

Saa yera Isireliban suno ka Yosafati Yudaban suno, ka Edamun suno ba seewa ba da Eliseen mi. ¹³Ma Elisee u Isireliban suno s̄o wa u nee, mba n sun m̄asin̄e ne ka wune. A doo Gusun̄n s̄om̄o b̄en mi wunen baa ka wunen m̄ero ba ra raa bikiaru den mi.

Ma Isireliban sina boko u n̄n wisa u nee, aawo, domi Yinni Gusun̄ u beɛe sinambu ita yeni sokawa u ka sun M̄abuba n̄omu beria.

¹⁴Yera Elisee u nee, sere ka Gusun̄ wollu ka tem Yinnin w̄aaru win s̄om̄o na s̄a, na kun daa Yosafati Yudaban sina boko m̄eɛra, na n̄ daa wunen laakari m̄, n sere mam nee, kon nun m̄eɛri. ¹⁵Adama t̄e, a ka man m̄or̄oku sowo naawa.

Sanam m̄e m̄or̄oku sowo wi, u na u m̄or̄oku soom̄o, yera Yinni Gusun̄n dam mu dua Elisee s̄o. ¹⁶Ma u nee, ye Yinni Gusun̄ u gerua wee. U nee, i w̄orusu gbeo w̄awa mini. ¹⁷Domi i n̄ woo wasi, i n̄ maa gura wasi. Ka m̄e, w̄awa ye, ya koo nim yibu kpa i n̄ beɛ ka b̄een tabu kowoba, ka maa sere b̄een yaa sabenu. ¹⁸Adama yeniba kpuro ḡa piimina Yinni Gusun̄n n̄oni s̄o. Domi u koo M̄abuba beri b̄een n̄oma s̄o. ¹⁹Kpa i ben wuu marosu mw̄eri si su gb̄aranu m̄. Kpa i ben d̄a gbaanu kpuro mw̄eri i b̄ori. Kpa i ben d̄akoba ka ben bw̄i kpuro k̄ere. M̄ya i ko i maa ben gbee geenu kam koosia i nu kpenu s̄esiki.

²⁰Yen sisiru bururu, saa ye ba k̄i bu bururu n̄ ȳakuru ko, yera ba wa wee, nim mu wee, saa Edamun bera gian di, mu tem wukiri.

²¹Saa ye s̄ora M̄abuba ba nua ma sinam be, ba bu w̄orim wee. Yera ba ben tambu kpuro menna be ba tura bu tabu da ka be ba

kere m̄e. Ma ba bu yi yi ben tem n̄o bura yeno. ²²Ye M̄abuba be, ba seewa bururu, yera ba wa s̄o yana ballim̄o nim m̄e s̄o. Ma mu s̄ri nge yem. ²³Saa yera ba nee, yema mi, Isireliban sinam be ka ben tabu kowoba ba sakirina ba goona. N n men na, i de su da su ben ȳanu gura.

²⁴Ye ba tura Isireliban sansania, yera Isireliba ba yarima ba bu go go. Ben gaba duki yakikira. Ma Isireliba ba bu naa sw̄i sere wuu ba bu go go. ²⁵Ma ba ben wuu marosu kpuro kosuka ba ben gbee geenu kpuro kam koosia. Ba nu kpenu s̄esiki. Ma ba ben d̄akoba ka bw̄i kpuro k̄era. Ba maa ben d̄a gbaanu kpuron d̄anu b̄ora.

Yen biru be ba ka kpurant̄eɛru tabu m̄, ba wuu ge ba m̄ Kiri Hareseti w̄ori, ba gen gb̄araru kosuka. ²⁶Ye M̄abuban suno u wa ma ba n̄n tabu kamawa, yera u tambu nata ka wun̄bu (700) wuna be ba ka takobi tabu ȳe, ba swaa kasu bu ka da bu Edamun suno w̄ori. Adama ba kpana. ²⁷Yera M̄abuban suno wi, u win yeruma sokusia wi u koo raa n̄n kasire ko bandu s̄o. Ma u n̄n mwa u ka ȳaku d̄o mwaararugiru kua win gb̄araru wolla. Ma ya Isireliba biti kua. Yen s̄na ba gosira ba doona ba n̄n deri.

Elisee u kuro gamini goo somi

4

¹S̄o teeru kuro goo u na Eliseen mi. N deema win dur̄o u raa w̄awa Gusun̄n s̄om̄on bw̄abu wuuru s̄o. Yera kuro wi, u Elisee n̄ogiru sue u nee, wee nen dur̄o wi u s̄a wunen s̄om kowo u gu. A maa ȳe ma u Yinni Gusun̄ nasie. Yera u dur̄o goon dibu n̄eni. Dur̄o wiya u na u nen bibu yiru mwa. U bu kua yobu.

²Yera Elisee u n̄n bikia u nee, mba kon kp̄i n nun kua. A man s̄o wa ye a m̄o yen̄u. Ma kuro wi, u n̄n wisa u nee, yinni, na n̄ ḡaanu ganu m̄o yen̄u, ma n kun m̄o gum fiiko akparaba s̄o.

³Ma Elisee u n̄n wisa u nee, a doo a gb̄eɛa b̄okura wunen berusebu kpuron mi kpa a ka nu na dabi dabinu. ⁴À n tura wunen yen̄u, a duo wunen dir̄o ka wunen bibu kpuro i tii diru kenusi. Yen biru kpa a gum m̄e wisi wisi gb̄eɛ ni s̄o. Nin ni nu yiba kpa a ni yi beɛe tia.

⁵Saa yera kuro wi, u seewa u Elisee deri. Ma u da u tii gambo kenusi wi ka win bibu. Ma bii be, ba n̄n gb̄eɛ ni t̄im̄o u gum m̄e wisimo. ⁶Sanam m̄e gb̄eɛ ni, nu yiba yera u win bii turo s̄o wa u nee, a maa man gb̄eɛru w̄ema.

Yera bii wi, u nee, gb̄eɛa kpa.

Ma gum m̄e, mu ȳra. ⁷Yen biruwa u da u Elisee deema u n̄n s̄o wa ye ya kooru. Ma Elisee u n̄n s̄o wa u nee, a doo a gum m̄e d̄ra kpa a ka men gobi dii bi kasia. Kpa a yi yi tie yi, i n̄ dim̄o i n̄ ka w̄a wune ka wunen bibu.

*Elisee ka kurɔ gobigii**wi u wāa Sunɛmuɔ*

⁸ Sɔɔ teeru Elisee u sarɔ Sunɛmuɔ. N deema kurɔ gobigii goo wāa mi, ma kurɔ wi, u nùn suuru kana u na u di win mi. Saa maa dama ten di, ù n sarɔ mi, miya u ra gere u di.

⁹ Yera kurɔ wi, u win durɔ sɔɔwa u nɛɛ, durɔ wi u ra sare mini, Gusunɔn tɔn dɛɛrowa u s̄aa. ¹⁰ A de su gidambisa bani bɛsen dirun wallo. Kpa su kpinu doke mi ka tabulu ka kitaru ka fitila. Kpa durɔ wi, u n da n wāa mi, ù n na.

¹¹ Sɔɔ teeru Elisee u maa wura mi, yera u deema ba ye kpuro bana. Ma u da u kpuna mi. ¹² Ma u win sɔm kowo aluwaasi wi ba ra soku Gehasi gɔra u da u kurɔ wi sokuma. Yera u da u nùn soka. Ma kurɔ wi, u na u yɔra Eliseen wuswaaɔ. ¹³ Elisee u Gehasi sɔɔwa u nɛɛ, a kurɔ wi s̄, wee u sun bɛɛɛ doke nɛ ka wune. Tɛ mba u k̄i su nùn kua. U k̄i su win durom mɛ u sun kua sina boko s̄? N kun mɛ tabu sunɔ?

Adama kurɔ wi, u wisa u nɛɛ, na wāawa mini ka bori yendu nen tombun suunu sɔɔ.

¹⁴ Yen biru Elisee u Gehasi bikia u nɛɛ, mba sa ko kp̄i su kurɔ wi kua.

Gehasi u wisa u nɛɛ, u ñ bii marure, win durɔ maa sere tɔko kua.

¹⁵ Elisee u nɛɛ, ñ n men na, a nùn sokuma.

Ma Gehasi u nùn soka u na u yɔra dii kɔnnɔwɔ. ¹⁶ Elisee u kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, gasoku amadaare, kaa bii tɔn durɔ taaru sw̄ii.

Yera kurɔ wi, u nɛɛ, yinni, a ku man nɔni w̄ske, domi a s̄awa Gusunɔn tɔnu.

¹⁷ Yen biruwa kurɔ wi, u gura sua u bii tɔn durɔ mara w̄ɔ kpɔɔ ge sɔɔ, ge Elisee u nùn bura.

*Elisee**u kurɔ gobigii win bii seeya*

¹⁸ Bii wi, u kp̄a. Sɔɔ teeru ye u yara u da mi win tundo u wāa ka win sɔm kowobu ba dobi ḡɛɛmɔ. ¹⁹ Yera u win tundo sɔɔwa u nɛɛ, nɛn wira man dumɔ, nɛn wira man dumɔ.

Ma tundo u win sɔm kowo turo sɔɔwa u nɛɛ, a ka nùn doo win mɛron mi fuuku.

²⁰ Saa yera u bii wi sua u ka da. Ma mɛro u nùn sua u taaru s̄ndi. Sere n ka ko s̄ɔ s̄ɔ, bii wi, u gu. ²¹ Ma kurɔ wi, u yɔɔwa dii te ba Elisee kuan mi, u bii goo te kp̄i win kpin yera. Ma u tu gambo kɛnusi u sarama. ²² Yen biru u win durɔ soka u nɛɛ, a man sɔm kowo ben turo kɛɛma ka keteku teu. Na kon duka da Eliseen mi, n wurama t̄ɛ.

²³ Durɔ wi, u nɛɛ, mban s̄na a dɔɔ win mi gisɔ. Domi suru kpao kun yara. T̄ɔ wɛrarugira kun maa tura. Adama kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, gam sari.

²⁴ Yen biru u dera ba keteku gaari bakua. Ma u sɔm kowo wi sɔɔwa u nɛɛ, a ka man doo a ku yɔra gam, ma n kun mɔ na nɛɛ, a ȳro.

²⁵ Ma ba da mi Elisee u wāa guu te ba m̄d Kaamɛliɔ. Ye u kurɔ wi wɛndɛ kua, yera u win b̄ɔɔ aluwaasi Gehasi sɔɔwa u nɛɛ, kurɔ Sunɛmugii wi wee, u wee. ²⁶ A duka doo a ka nùn yinna. A nùn bikia a nɛɛ, u bwāa dɔ? Win durɔ maa ni? Bii wi, u alafia mɔ? Yɛnugibu kpuro ba bwāa dɔ?

Ye u nùn bikia mɛ, ma kurɔ wi, u wisa u nɛɛ, sa bwāa dɔ kpuro gb̄aa gb̄aa. ²⁷ Ye kurɔ wi, u tura mi Elisee u wāa guu ten wallo, yera u win naasu s̄ɛre. Ma Gehasi u susi u ka nùn b̄aria. Ma Elisee u nɛɛ, a nùn derio. Domi u wāa nuku sankiranu sɔɔ. Na ñ maa ȳɛ mban s̄na. Domi Yinni Gusuna kun man ye s̄ɔsi.

²⁸ Yera kurɔ wi, u Elisee sɔɔwa u nɛɛ, nɛn yinni, na nùn bii bikia? Na ñ daa nun sɔɔwa na nɛɛ, a ku man nɔni w̄ske?

²⁹ Ma Elisee u Gehasi sɔɔwa u nɛɛ, a tii suo kpa a nɛn dɛka sua a n nɛni a da kurɔ win yɛnuɔ. Æ n ka goo yinna swaaɔ, a ku yɔra a ȳɛro t̄biri. Goo ù n maa nun t̄bura, a ku nùn wurari. Æ n tura mi, a nɛn dɛka ye s̄ndio bii win wuswaaɔ.

³⁰ Ma bii win mɛro u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wāaru ka maa wunen tiigiru, na ñ nun derimɔ n doona minin di.

Yera Elisee u seewa u bu sw̄ii. ³¹ Gehasi u bu gb̄iyya u doona. Ye u tura mi, yera u dɛka ye sua u s̄ndi bii win wuswaaɔ. Adama bii wi kun kusunu kue u sere nɛɛ, u ko gari gere. Yen biru Gehasi u gɔsira u kaa Elisee yinna. U nùn sɔɔwa u nɛɛ, bii wi kun seewe.

³² Ye Elisee u dua diru mi, u deema wee bii goo te, ta kp̄i win kpin yera. ³³ Yera u tii gambo kɛnusi u Yinni Gusuna kana. ³⁴ Ma u bii wi kibarisi, u win nɔɔ girari win nɔɔwɔ. U win nɔni girari win nɔniɔ. Ma u maa win nɔma s̄ndi win nɔmaɔ. Mɛya u bii wi kibarisi sere win wasi yi ka sw̄ia. ³⁵ Elisee u seewa bii win wallo n di. Ma u gina s̄a s̄a dii te sɔɔ. Yen biru u maa wurama u nùn kibarisi. Bii wi, u s̄a nɛn nɔɔba yiru, ma u nɔni wukia. ³⁶ Yera Elisee u Gehasi soka u nɛɛ, a doo a kurɔ wi sokuma.

Ma Gehasi u da u nùn sokuma. Ye kurɔ wi, u tunuma Eliseen mi, yera Elisee u nɛɛ, a wunen bii suo.

³⁷ Ma u yiira Eliseen nuurɔ u wiru tem girari, yen biru u win bii sua u yara.

Kpɛɛ yi yi ñ diirɔ

³⁸ Yeniban biru, Elisee u wurama Giligaliɔ. Saa ye sɔɔ, ḡɔra wāa tem mi. Ma Gusunɔn sɔmɔn bwāabun wuuru ta s̄ɔ win wuswaaɔ. Yera u win sɔm kowo sɔɔwa u nɛɛ, a weke bakaru s̄ndio a sɔmɔ be kpɛɛ saawa.

³⁹ Yera sɔmɔ ben turo u seewa u kpɛɛ yorim da yakasɔ. Yera u kaaru garun marum wa resɛm yakasugia sɔɔ. Ma u mu yora u b̄aru yibia. Ye u tura yɛnuɔ yera u mu b̄ara u kp̄ɛɛ kpɛɛ yi sɔɔ. Domi ba ñ mu ȳɛ. ⁴⁰ Ma ba t̄mbu w̄ɛ bu ka di. Adama sanam mɛ ba ye

dabura ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ, dɛɛ wāa kpee yi sɔɔ, Yinni Gusunɔn sɔmɔ wunɛ!

Goo kun kpīa u maa yi di. ⁴¹ Yera Elisee u win sɔm kowo sɔɔwa u nɛɛ, a seewa a som sua a doke kpee weke te sɔɔ. Ma sɔm kowo wi, u kua mɛ. Yera Elisee u maa nùn sɔɔwa u nɛɛ, a yi tɔmbu wɛɛyɔ bu di.

Domi gāa kɔsunu kun maa wāa kpee yi sɔɔ.

Elisee u tɔmbu wunɔbu diisia

⁴² Yeniban biru, durɔ goo u na saa Baali Salisan di u ka Elisee pɛɛ naawa, ye ba kua ka ɔsɔn sɔm kɔm ka sere maa dīa bimi kɛɛ gɛɛn saaki tia. Yera Elisee u win sɔm kowo sɔɔwa u nɛɛ, u ye bɔnu koowo tɔn be ba wāa min sɔ.

⁴³ Adama sɔm kowo wi, u nùn wisa u nɛɛ, amɔna kon kpī n ka dīa nini tɔmbu wunɔbu (100) diisia.

Ma Elisee u maa nùn wisa u nɛɛ, a ye tɔn be kpuro bɔnu kuo. Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ, baawure u koo wa u di, kpa nu tiara.

⁴⁴ Ma Elisee sɔm kowo wi, u pɛɛ ye, tɔn be bɔnu kua. Ben baawure u wa u di. Ma sukum tia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

Namani u bekura

5

¹ Namani u sāwa Sirin sina bokon tabu sunɔ, ma u sāa tɔn boko bɛɛɛgii win yinnin nɔni sɔɔ. Domi win min diya Yinni Gusunɔ u dera Sirigibu ba nasara wa. Adama tabu durɔ wi, u bara disigiru mɔ win wasi sɔɔ. ² N deema Sirigibu ba Isireliban bii wɔndia goo mwaama sanam mɛ ba ka Isireliba tabu kua. Bii wiya, u ra n wāa Namanin kurɔn mi. ³ Sɔɔ teeru bii wi, u kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, nɛn yinni ù n daa da Gusunɔn sɔmɔ wi u wāa Samariɔn mi u koo nùn bekia.

⁴ Ye Namani u gari yi nua, yera u seewa u da u win yinni sina boko sɔɔwa u nɛɛ, mɛni ka meniwa bii wɔndia wi sa mwaama Isireliban tem di u gerua. ⁵ Ma sina boko wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, ù n mɛn na, a de a da Samari mi, kpa n Isireliban sina boko tireru yorua n nun wɛ.

Ma Namani u seewa u sii geesu sua kilo gooba wunɔbu (300), ka wura kilo wata ka yabe kumboorosu wɔkuru. ⁶ Ye u tura mi, yera u tire te Isireliban sina boko wɛ. Ye ta gerua wee. Sina boko, tire teni tà n wunɛn nɔmu dua, a n yɛ ma nɛna na nɛn tabu sunɔ Namani surema wunɛn mi, a ka nùn win bara disigiru bekia. ⁷ Saa ye Isireliban sina boko u tire te gara u kpa, yera u win tiin yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ. U nɛɛ, na ra ko Gusunɔ, wi u ra go kpa u wure u wāaru wɛ? Mban sɔna u man durɔ wi surema n nùn bekia. Bɛɛn tii i mɛɛrio ù ù wa ma u man nɔɔ kasuwa?

⁸ Saa ye Elisee Gusunɔn sɔmɔ u nua sina boko u win tiin yaberu karana yera u nùn

goria u nɛɛ, mban sɔna a kua mɛ. A de Namani u na nɛn mi, kpa u gia ma Gusunɔn sɔmɔ u wāa Isirelio.

⁹ Ma Namani u seewa u da mi ka dumi ka win tabu keke yi dumi gawe. Ma u da u yɔra Elisee yenun kannɔwɔ. ¹⁰ Yera Elisee u sɔmɔ gɔra u nɛɛ, a doo a Namani sɔ u doo u num nɔn nɔɔba yiru Yuudenin daarun nim sɔɔ. Win wasi koo wurama nge mɛ yi raa sāa, kpa u dɛɛra.

¹¹ Ye Namani u yeni nua, yera u mɔru bara ma u gɔsira u doonɔ u mɔ, na raa tamaa u koo yarimawa u yɔra nɛn wuswaaɔ u Gusunɔ win Yinni kana, kpa u win nɔma saasi mi nɛn bara te, ta wāa u man bekia. ¹² Damasın daa ni ba mɔ Abana ka Paripari, nin nim kun Isireliban daarun nim buram kere? Na ù kon da n wobure mi kpa n dɛɛra?

Ma u siira u doonɔ ka mɔru. ¹³ Adama win bwāabu ba nùn susi, ma ba nùn dam kā ba nɛɛ, baaba, Gusunɔn sɔmɔ wi, ù n daa nun gāanu bikia ni nu sɛ, a ù kaa ko? N n mɛn na, yera kaa kpana a da a wobure a ka dɛɛra?

¹⁴ Yera u sara u dua nim mɛ sɔɔ u numa nɔn nɔɔba yiru nge mɛ Gusunɔn sɔmɔ wi, u raa nùn sɔɔwa. Ma win wasin gɔna ya wɛra nge bii piibugia ma u dɛɛra. ¹⁵ Yen biru u gɔsirama Elisee mi, ka win tɔn be ba nùn swii kpuro. Ye ba tura mi, yera u yɔra Elisee wuswaaɔ u nɛɛ, na gia tɛ, ma Yinni goo sari tem kpuro sɔɔ ma n kun mɔ Gusunɔ Isireliban Yinni. Yen sɔ, a suuru koowo a nɛn kɛru mɔɔ.

¹⁶ Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔ wi na sāmɔn wāaru na ù wunɛn kɛɛ te mwaamɔ.

Namani u nùn kɔkura. Ka mɛ, u yina.

¹⁷ Yera Namani u nɛɛ, yinni, wee a nɛn kɛnu yina. A de n tem sɔka kɛtekunu yirun sɔmunun saka n ka da nɛn yenuɔ. Domi na ù maa kī n yāku dɔɔ mwaararuginu ù kun mɛ siarabuginu ko gāanu ganun nuurɔ, ma n kun mɔ Yinni Gusunɔn mi. ¹⁸ Adama Yinni Gusunɔ u man suuru kua, nà n nɛn yinni Sirin sunɔn nɔma nɛnua su ka da būu wi ba ra soku Rimɔɔn dirɔ, ma na yiira ka wi sannu mi.

¹⁹ Elisee u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a doo ka bɔri yendu.

Ma u doona.

Gehasin toraru

Ye Namani u doona Elisee min di u tonda fiiko, ²⁰ yera Gehasi Elisee aluwaasi wi, u bwisika u nɛɛ, wee, nɛn yinni kun Namani Sirigii wi gāanu mwaari ni u ka na sɔɔ. Yen sɔ, sere ka Yinni Gusunɔn wāaru kon nùn naa girawa kpa n nùn gāanu mwaari. ²¹ Yera Gehasi u Namani naa gira. Ye Namani u nùn wa u bu naa gire biru, yera u yɔɔwa saa win tabu keken di u sura, u na u ka Gehasi yinna. Ma u nùn bikia u nɛɛ, n ka do mɛ?

²² Gehasi u nùn wisa u n̄e, n do gbāa gbāa. N̄en yinniwa u man garima. U n̄e, wee ye ya nùn deema. Gusun̄on s̄om̄on bwāabu yiru gaba na saa Efaraimun guurun beran di. A be nùn sii geesun kilo t̄ena ka yabe geenu yiru w̄ema ben s̄o.

²³ Namani u nùn k̄okura u n̄e, a yande kilo wata suo.

Ma u sii gee si doke saaki yiru s̄o, ma u nùn yabenu yiru ye w̄e. Yera u win aluwaasiba s̄o, tonu yiru wuna bu ka nùn ye daawa. ²⁴ Ye ba tura guuru mi Elisee u wāa, yera Gehasi u k̄e ni mwa saa t̄on ben min di u ka da win dir̄o. Ma u dera ba ḡosira ba doona.

²⁵ Yen biru u da u win yinni Elisee deema. Ma Elisee u nùn bikia u n̄e, Gehasi, man diya a wee me.

U nùn wisa u n̄e, na ñ gam de ni.

²⁶ Adama Elisee u nùn s̄o wa u n̄e, a t̄amaa n̄en bw̄era kun ka nun wāa mi, saa ye dur̄o wi, u ȳo wa u sura win tabu k̄eken di u ka nun yinna? Saa yeni s̄o ra kaa sii geesu mwa kpa a ka yabenu ka olifin d̄aa gbaanu dwe, ka res̄em marum ka yaa sabenu ka s̄om kowobu? ²⁷ T̄e, Namanin bara disigii te, ta koo wura wun̄e ka wunen bweseru kpuro s̄o, sere ka baadommaa.

Ma Gehasi u doona Eliseen min di, ka bara disigii te. Ma ta win wasin ḡona bururasia.

Gbāa yara ye ya w̄ari

nim bwer̄o

6

¹ Gusun̄on s̄om̄on bwāa be ba wāa Eliseen mi, ba nùn s̄o wa ba n̄e, wee mi sa wāa mini, min batuma kun sun tura. ² Yen s̄o, a de su da daa te ba m̄o Yuud̄eni be s̄en baawure u d̄aa ḡo nu kasuma. Kpa su ka wāa yee kpaaru ko. U bu wisa u n̄e, i doo.

³ Ma ben turo u n̄e, a de su da ka wunen tii sannu.

Elisee u n̄e, too, su da.

⁴ Ma ba da sannu. Ye ba Yuud̄eni tura yera ba d̄aa k̄inu w̄ari. ⁵ Saa ye ben turo u d̄aru garu buram̄o, yera win gbāa w̄o ra ya w̄ari nim bweru s̄o. Ma u Elisee n̄o giru sue u n̄e, n̄en yinni, na gbāa ye b̄okuramawa.

⁶ Yera Elisee u n̄e, deedeeru mana ya w̄ari. Ma dur̄o wi, u nùn s̄o si. Elisee u d̄eka bura u kp̄e deedeeru mi. Ma gbāa yara ye, ya geruma wallo. ⁷ Elisee u dur̄o wi s̄o wa u n̄e, a ye suo.

Ma u n̄omu d̄emia u ye sua.

Ba Sirigibu tabu di

⁸ Sanam me Sirin sina boko u ka Isireliba tabu m̄o, yera u win bwāabu s̄o wa mi u koo win sansani gira. ⁹ Adama Elisee u Isireliban sina boko goria u n̄e, u tii laakari ko, u ku ra de yaam kasa. Domi Sirigibu ba wāa mi.

¹⁰ Yera Isireliban sina boko u ḡora yam mi Elisee u nùn ȳireru kua mi, bu ka mu gia kpa ba n mu k̄o su.

N̄on dabira ya koo ra m̄esum. ¹¹ Yera Sirin sina bokon bw̄era kun kp̄un̄e gari yin s̄o. Ma u win tabu kowobu m̄enna u bu s̄o wa u n̄e, i man s̄o w̄o wi u s̄aa Isireliban t̄onu bes̄en suunu s̄o.

¹² Ma win tabu kowo ben turo u nùn wisa u n̄e, n̄en yinni, goo sari bes̄en suunu s̄o wi u s̄aa Isireli. Gusun̄on s̄om̄o Elisee wi u wāa Isireli, wiya u ra ka wunen gari yi a gerum̄o wunen d̄ii s̄o w̄o de u Isireliban sina boko s̄o.

¹³ Yera sina boko u n̄e, i doo i kasu mi u wāa kpa n gori bu nùn mwaaama.

Ye ba da ba wurama, yera ba nùn s̄o wa ba n̄e, u wāawa Dotani. ¹⁴ Ma ba maas̄o bu ḡora ka tabu keke yi dumi gawe ka tabu dur̄o bu dabi dabinu, ba na ba wuu ge tarusi w̄okuru.

¹⁵ Ye Eliseen s̄om kowo aluwaasi u seewa buru buru yellu u yari, yera u wa wee, tabu dur̄o bu ba wuu ge tarusi ka dumi ka tabu keke yi dumi gawe. Ma u n̄o giru sua u n̄e, wee! N̄en yinni, am̄ona sa ko koosina.

¹⁶ Elisee u nùn wisa u n̄e, a ku berum ko, domi be ba ka sun wāa ba dabi ba kere begibu.

¹⁷ Ma Elisee u Yinni Gusun̄o kana u n̄e, a n̄en aluwaasi win n̄oni wukio kpa u wa.

Ma Yinni Gusun̄o u win n̄oni wukia. Yera u deema wee, dumi ka tabu keke d̄o ḡii yi wāa guu ten wollo kpuro yi ka Elisee sikerene.

¹⁸ Ma Sirigii be, ba da Eliseen mi. Yera Elisee u kanaru kua u n̄e, Yinni Gusun̄o, a bu w̄okoru kp̄e ȳo.

Ma u bu w̄okoru kp̄e nge me Elisee u gerua. ¹⁹ Elisee u t̄on be s̄o wa u n̄e, n ñ swaa ye mini, n ñ maa wuu ge mini. I man sw̄iima kon ka be da wi i kasun mi.

Ma u ka bu da Samari. ²⁰ Saa ye ba tura mi, Elisee u kanaru kua u n̄e, Yinni Gusun̄o, a t̄on ben n̄oni wukio kpa bu wa mi ba wāa.

Ma Yinni Gusun̄o u ben n̄oni wukia. Yera ba deema wee, ba wāawa Samarin wuu suunu s̄o.

²¹ Ye Isireliban sina boko u bu wa, yera u Elisee bikia u n̄e, n̄en baaba n bu goowo?

²² Elisee u nùn wisa u n̄e, be a yoru mwaaama tabu gberun di, a ra bu go ro? N n̄ men na, a beni d̄ianu ka nim w̄e ȳo bu di bu na, kpa a de bu ḡosira ben yinnin mi.

²³ Isireliban sina boko u dera ba bu dim bakam kua. Ma ba di ba n̄ra. Yen biru u bu ȳo su ba doona ben yinnin mi. Saa doma ten di, Sirigibu ba ku ra maa Isireliba w̄rim̄e.

Ḡo ra dua Samari

²⁴ Ye n te fiiko Beni Hadadi Sirin sina boko, u win tabu kowobu kpuro m̄enna ba da ba Samari tarusi. ²⁵ Yera n dera ḡo ra dua Samari sere ba ketekun wiru d̄oram̄o sii

geesun gobi wene ma ba totoberε bisun kilon bōnu darama sii geesun gobi wunabu (100).

²⁶Ye kurō goo u Isireliban sina boko wa u siimō gbāraru wollo, yera u nūn nōogiru sue u nεε, a man faaba koowo nen yinni.

²⁷Ma sina boko u nūn wisa u nεε, Gusunō ù kun nun faaba kue, nεna kon sere kpī n nun faaba kō? A wa na dobi neniwa? N kun me resεm tama a wa na neni?

²⁸U maa nūn bikia u nεε, nge mba n nun mō.

Kurō wi, u nūn wisa u nεε, kurō winiwa u man sōwa u nεε, n ka nen bii tōn durō na su tem gisō, sia kpa su maa wigii tem. ²⁹Ma na wuru na nen bii yikua sa tema. Sisiru, na nεε, u maa ka wigii wi na su tem. Adama u winyam berua.

³⁰Saa ye sina boko u kurō win gari nua, yera u win tiin yaberu nenua u karana nuku sankiranun sō. N deema gbāraru wollowa u wāa. Yera tamba wa wee, u saaki sebua.

³¹Ma sina boko u gerua u nεε, Gusunō u man kua nge mε u kī, ma na kun Elisee Safatin biin wiru bure gisō.

Elisee u gerua

ma gōra koo kpe

³²N deema saa ye sō, Elisee u sō win yεnuō wi ka Isireliban guro guro be ba nūn beram na. Ma sina boko u win bōō turo gōra Eliseen mi. Adama bōō wi, u sere turi mi, Elisee u guro guro be sōwa u nεε, tōn gowo wi, u sōmō gōrim wee u ka man wiru bura. Yen sō, i n tii se saa ye sōmō wi, u koo tunuma. I ka nūn gambo ye bōrio tōōwō, i ku de u du. Domi win yinnin tii u nūn swīi biruō.

³³U ka bu gari yi mō u n kpa, yera sōmō wi, u kurama u da Eliseen bera gia. U nεε, wahala yeni ya weewa Yinni Gusunōn min di, mban sōna ko na n maa gānu yīiyō win mi.

7

¹Elisee u bu wisa u nεε, i Yinni Gusunōn gari swaa dakio i nō. U nεε, sia amadaare som ka alikama ya ko n wāa Samarin gbāra kōnnōwō ba n daramō. Ba koo som mēn kilo wākura yiru dwe ka sii geesun gobi tia kpa bu oosu kilo yenda nne dwe ka sii geesun gobi tia.

²Sina bokon kōsobun wirugii u Elisee wisa u nεε, baa Yinni Gusunō ù n fenentiba yabura wollo ya koo kooru mε?

Elisee u nūn wisa u nεε, kaa ye wa ka wunen nōni. Adama a n ye dimō.

Sirigiba duki sua

ba ben sansani deri

³N deema tambu nne gabu be ba bara disigiru mō ba ra n wāa wuu gen kōnnōwō ba sōna ba nεε, mban sōna sa ko n wāa mini sere su ka gbi. ⁴Sā n maa sō mini, gōō turo

wiya mi. N n mēn na, su da su tii Sirigibu nōmu beria. Bā n sun deri sa n wāa, bā n maa sun go su gbi.

⁵Yera ba seewa yoki yam bere berebu ba da mi Sirigibu ba ben sansani gire. Ye ba tura mi, ba deema gōō sari.

⁶N deema Yinni Gusunō u dera Sirigibu ba tabu kēke yi dumi gawen wurenu nua, ka maa maasōbu, ka tabu kowobu dabi dabinu. Yera ba nεε, Isireliban sina boko u Hetiba ka Egibitigibu gobi kā bu ka na bu sun tabu wōri. ⁷Yera ba seewa yoki yam bere berebu ge, ba duki sua ba ben kuu beknuginu deri ka ben dumi ka ketekunu ka ben sansani nge mε ba ka ye gira. Ba duki yakikirawa nōm dira, bu gesi wa bu ben hunde faaba ko.

⁸Saa ye tōn be, ba tura sansani yen mi, yera ba dua kuu beknugiru garu sō. Miya ba dīanu wa ba di ba nōra. Ma ba sii geesu gura ka wuraba ka yānu, ba da ba ye kpuro berua. Yen biru ba wurama ba dua garun mi, ma ba gāa dabinu wa ba gura ba berua.

Gōra kpa Samario

⁹Yen biru ba geruna ba nεε, n n gea sa mō mini. Domi gison tōō te, labaari gean tōra. Sā n maari sere yam mu ka sāra, sa ko nōni swāaru wa. N n mēn na, su da wuuō tē su sina boko nōsōia.

¹⁰Ye ba tura wuun duu yero, ba wuun kōso turo soka, ba nūn saaria ye ba wa. Ba nεε, sa dua Sirigibun sansani. Meya sa n maa goon nōō nua gam. Dumi ka ketekunu tōnawa sa wa mi, ni ba sōri, ka sere maa ben kuu beknuginu nu yō nge mε ba ka nu gira.

¹¹Ma wuun kōsobu ba menna ba da sina bokon mi, ba nūn gari yi saaria.

¹²Yera sina boko u seewa wōkuru u win bwāabu sōwa u nεε, kon bεε sō bwisi yi Sirigibu ba sun kua. Ba yē ma sa wāa gōōru sō, yen sōna ba ben sansani deri ba da ba kukua yakaso, ma ba nεε, bese Isireliba sā n yara besen wuun di, kpa bu sun mwēeri wasiru. Yen biru bu du besen wuuō.

¹³Yera win bōō turo u nεε, tōn be ba gu ko wuu geni sōō ka be ba tie, tia yera. Yen sō, a de su dumi nōōbu wuna dumi yi yi tie sō, su ka gabu gari kpa su wa ye n koo bu deema.

¹⁴Yen sōna ba tabu kēke ye dumi gawe wuna yiru ka sere maaso dumigibu. Ma sina boko u nεε, bu Sirigii be naa swīiyō bu wa.

¹⁵Yera ba bu naa swīi sere daa te ba mō Yuudenis. Ma ba Sirigii ben yira ye sōō yānu wa ni ba kō kō sendarun sō. Yen biru sōmō be, ba gosirama ba na ba sina boko ye kpuro sōōwa.

¹⁶Yera Isireliba ba yara ba da ba Sirigibun sansani wōri ba yen yānu gura. Ma som ka oosu ya kooru. Ma ba som mēn kilo wākura yiru daramō ka sii geesun gobi tia. Ma ba maa oosu kilo yenda nne daramō ka sii geesun gobi tia nge mε Yinni Gusunō u raa gerua.

17 Sina boko u win k̄sobun wirugii wi yi gb̄ara k̄n̄n̄w̄o. Adama t̄mba n̄n taaka ba go, nge m̄e Elisee u raa gerua saa ye sina boko u da win mi.

18 U n̄e, som ka ɔsu ya ko n w̄a Samarin gb̄ara k̄n̄n̄w̄o. Kpa bu som men kilo w̄akura yiru dwe ka sii geesun gobi tia. Kpa bu ɔsun kilo yenda n̄n̄e dwe ka sii geesun gobi tia.

19 Adama sina bokon k̄sobun wirugii wi, u n̄e, baa Yinni Gusun̄o ù n f̄enentiba yabura w̄alla, yeni ya koo koor̄a m̄e?

Ma Elisee u n̄n wisa u n̄e, kaa ye wa ka wunen n̄ni. Adama a ñ ye dim̄o.

20 Meya n maa n̄n kua. Domi t̄mba n̄n taaka ba go.

Kur̄o Sun̄emugii wi,

u wurama win tem̄o

8

1 S̄o teeru Elisee u kur̄o win bii u raa seeya garin di mi, s̄o wa u n̄e, i seewo wun̄e ka wunen yenugibu i kp̄ikuru su i da mi i ko i kp̄i i n w̄a. Domi Yinni Gusun̄o u koo de ḡo bakaru tu du tem m̄e s̄o, sere w̄o n̄oba yiru.

2 Ma kur̄o wi, u kua nge m̄e Gusun̄on s̄om̄o wi, u gerua. Ba seewa wi ka win yenugii be, ba kp̄ikuru da Filisitiban tem̄o. Miya ba sina sere w̄o n̄oba yiru ye. 3 W̄o n̄oba yiru yen biruwa kur̄o wi, u gasirama win tem̄o Isirelia. Ma u da u sina boko deema u n̄n win yenu ka win gbea wesia.

4 N deema saa ye s̄ora sina boko u ka Eliseen b̄o Gehasi gari m̄o u n̄n bikiam̄o s̄om maamaaki ye Elisee u kua. 5 Sanam m̄e Gehasi u sina boko gari yi saariam̄e nge m̄e Elisee u goru seeya garin di, yera kur̄o win bii u seeya mi, u kurama u na sina bokon mi u ka win yenu ka win gbea bikia u n̄n wesia. Ma Gehasi u n̄e, yinni, kur̄o wi wee, ka win bii wi Elisee u seeya mi.

6 Yera sina boko u kur̄o wi Eliseen gari bikia. Ma u n̄n kpuro saaria. Yen biruwa sina boko u win kiruku turo seeya u n̄e, u doo u kur̄o win tem mwa, u n̄n wesia ka ye ba raa duuran are kpuro saa min di u ka wuu yara, sere n ka girari dama te.

Elisee ka Hasaeli

7 Yen biru Elisee u da Damasīo. N deema Beni Hadadi Sirin sina boko u bar̄o ta kp̄a. Yera ba n̄n s̄o wa ba n̄e, Gusun̄on s̄om̄o goo u na u w̄a wuu mini. 8 Yera sina boko wi, u Hasaeli s̄o wa u n̄e, a k̄eru suo a n n̄eni, kpa a da Gusun̄on s̄om̄o win mi, a n̄n s̄o a n̄e, u man Gusun̄o bikio n̄a n kon bekura nen bara te na bar̄o minin di.

9 Ma Hasaeli u da Eliseen mi ka k̄e ni nu s̄a Damasin ḡa geenu, u nu yooyoosu weeru s̄obi. Ye u tura Eliseen mi, yera u n̄e, wunen b̄o Sirin sina boko Beni Hadadiwa u

man gorima n be nun bikia ù n koo bekura win bara te u bar̄o min di.

10 Ma Elisee u n̄n s̄o wa u n̄e, a doo a n̄n s̄o ma u koo raa bekura, adama wee t̄e Yinni Gusun̄o u man s̄osi ma u koo gbi.

11 Yera Elisee u Hasaeli m̄era tii, ma u sw̄i w̄ori. 12 Hasaeli wi, u n̄n bikia u n̄e, mba n kua a ka sum̄o, nen yinni.

Ma Elisee u n̄n wisa u n̄e, na wa k̄sa ye kaa Isireliba kua. Kaa ben wuu si su gb̄ara damginu m̄o d̄o men̄i, kpa a ben aluwaasiba go ka takobi, kpa a ben bii piiminu nam muku muku, kpa a ben gurigibun nuki besuku.

13 Hasaeli u n̄n wisa u n̄e, yinni, man diya kon dam bakam menin bweseru wa n ka ḡa baka ninin bweseru ko, n̄e wi na ñ s̄a ḡaanu.

Ma Elisee u n̄n wisa u n̄e, Yinni Gusun̄o wa u man s̄osi ma kaa bandu di Sirio.

14 Saa ye s̄ora u doona Eliseen min di u da u win yinni Beni Hadadi deema. Yera Beni Hadadi u n̄n bikia u n̄e, mba Elisee u n̄n s̄o wa.

Ma u n̄n wisa u n̄e, kaa be bekura.

15 Ye n kua sisiru, yera Hasaeli u bekuru kasu te ta sinum m̄o u wasa nim̄o ma u tu sua u ka sina bokon wuswaa wukiri. Ma u gu. Saa ye s̄ora Hasaeli u gona k̄sire kua.

Yoram̄u

u kua Yudaban sina boko

(I maa m̄erio Bandun Gari II, 21:2-20)

16 Akabu Isireliban sina bokon bii Yoramun bandun w̄o n̄obuse s̄ora, Yosafati Yudaban sina bokon bii Yoram̄u u bandu di Yudāo. 17 Yosafatin bii Yoram̄u wi, u m̄wa w̄o tena ka yiru sanam m̄e u ban te di Yerusalem̄o. U kuawa w̄o n̄oba ita ban te s̄o. 18 Ma u k̄sa kua Yinni Gusun̄on n̄ni s̄o. U Isireliban sinambun yira sw̄i, nge m̄e Akabun bwesera kua. Domi Akabun b̄iwa u sue kur̄o. 19 Adama Yinni Gusun̄o u ñ ki u Yudaban bweseru kpeerasia win b̄o Dafidin s̄o. Domi u raa n̄n n̄o mw̄eru kua ma win bibun bwesera ta ko n w̄a ban te s̄o sere ka baadom̄ma.

20 Yoramun waati ye s̄ora Ed̄om̄uba ba Yudaba seesi. Ma ba ben tii sun̄o kua. 21 S̄o teeru yera Yoram̄u u seewa u da Sair̄o ka win tabu k̄k̄e yi dumi gawe. Ye n kua w̄ku suunu, yera u Ed̄omu be w̄ori be ba n̄n tarusi mi, ka ben tabu sinambu ka sere be ba tabu k̄keba kpare. Adama Yudaba kpuro ba duki yakikira, ba da ben yenus̄o. 22 Saa d̄oma ten diya Ed̄om̄uba ba ka tii yina Yudaban min di sere ka gison gis̄o.

Saa tia ye s̄ora Libinagibun tii ba maa Yudaba seesi.

23 Ye Yoram̄u u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru s̄o. 24 Yen biruwa Yoram̄u u kpuna u gu. Ma ba n̄n

sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Akasia u gɔna kəsire kua.

Akasia

*u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛerio Bandun Gari II, 22:1-6)*

²⁵ Yoram, Akabun bii, wi u s̄a Isireliban sina boko, win bandun w̄ɔɔ w̄okura yiruse s̄ɔra Akasia Yoramun bii u bandu di Yudaban mi. ²⁶ Akasia u m̄wa w̄ɔɔ yenda yiru saa ȳe s̄ɔ u ban te di. Ma u kua w̄ɔɔ tia ban te s̄ɔ Yerusalemuɔ. Win m̄ron yisira Atali Isireliban sina boko Omirin bii. ²⁷ Adama k̄sa u kua Yinni Gusun̄n wuswaɔ nge m̄e Akabun bwesera kua, ȳen s̄ɔ u Akabun debubu sue kurɔ.

²⁸ Yera wi ka Yoram Akabun bii ba da ba Hasaeli Sirin sina boko tabu w̄ori Ramotio Galadin temɔ. Ma Sirigii be, ba Yoram m̄era kua. ²⁹ Saa ye s̄ɔra Yoram u ḡsira Yisireliɔ u ka win m̄era yen tim ko. Yen biru Akasia Yudaban sina boko u na mi, u ka n̄n tabiri win m̄era yen s̄ɔ.

Ba Yehu gum t̄are

u ka ko Isireliban sina boko

9

¹ S̄ɔ teeru Elisee u turo soka Gusun̄n soman bw̄abun wuurun di u n̄n s̄ɔwa u n̄e, a s̄ɔru koowo kpa a gum k̄ba ye sua a ka da Ramotio Galadin temɔ. ² A n tura mi, a doo a Yehu wa Yosafatin bii, Nimusin debubu. A n̄n wun̄ w̄igibun suunu s̄ɔn di a ka da diru garun mi, bee tia. ³ Miya kaa n̄n gum t̄are u ko sun̄ kpa a n̄n s̄ɔ a n̄e, ameniwa Yinni Gusun̄n u gerua. U n̄e, u koo n̄n ko Isireliban sina boko. Yen biru kpa a gambo kenia a duka doona. A ku ra ȳare.

⁴ Ma Gusun̄n s̄om̄ aluwaasi wi, u da Ramoti mi, Galadin temɔ. ⁵ Ye u tura mi, yera u deema wee, be, tabu sinambu ba m̄enne ba wesianam̄. Ma u bu s̄ɔwa u n̄e, i man isa kuo, na k̄i n ka b̄en turo gari ko.

Ma Yehu u n̄n wisa u n̄e, bes̄en wara.

Ma s̄om̄ wi, u n̄e, tabu sun̄ wuna.

⁶ Yera u seewa ba da ȳnuɔ. Ye ba tura dirɔ, ma u n̄n gum m̄e t̄are wirɔ u n̄e, ameniwa Gusun̄n Isireliban Yinni u gerua. U n̄e, wuna u ḡsa a ka ko win t̄ambu Isireliban sina boko. ⁷ Kpa a wunen Yinni Akabun bweseru kpuro go. U koo maa de a win som̄bu ka win s̄om̄ kowobu kpuron ȳem m̄ɔru mwa Yesabelin mi. ⁸ Akabun bweseru kpurowa u koo de a kpeerasia sere ka ben bib̄. ⁹ Kpa bwese te, tu ko nge m̄e Yeroboamu Nebatin biigira kua ka Basa Akiyan biigiru. ¹⁰ Meȳa ba n̄ maa Yesabeli sikum̄, b̄na nu koo win goru tem Yisireliɔ.

Ye Gusun̄n s̄om̄ wi, u gari yi gerua u kpa, yera u gambo kenia u duka yakura.

¹¹ Yehu u yarima u da u win berusebu deema. Ma ba n̄n bikia ba n̄e, n ka sere do? Mban s̄na wiiru wini u na wunen mi.

Ma Yehu u bu wisa u n̄e, b̄en tii i durɔ wi ȳe, i maa ȳe ye u koo kp̄i u gere.

¹² Adama ba n̄e, aawo, sa n̄ ȳe. A sun s̄ɔwa ye u gerua.

Ma Yehu u n̄e, ameni ka ameniwa u man s̄ɔwa. Yen biru u man gum t̄are ma u n̄e, Yinni Gusun̄n wa u man ḡsa n ka ko Isireliban sina boko.

¹³ Mii mii ba seewa ba ben ȳanu potira ba t̄eria dii kann̄n ȳɔtia w̄alɔ ba Yehu sw̄i mi. Ma ba k̄ba soom̄ ba m̄ɔ Yehu u kua sun̄.

Ba n̄osina bu ka Yoram

Isireliban sina boko go

¹⁴ Saa ye s̄ɔ, Yoram ka Isireliba ba Sirin sina boko Hasaeli w̄orim da Ramotio Galadin temɔ. Yera Yehu Yosafatin bii Nimusin debubu u n̄n seesi. ¹⁵ N deema Yoram wi, u ḡna w̄a Yisireliɔ ba n̄n n̄orim̄ m̄era ye u wan s̄ɔ sanam m̄e u tabu m̄ɔ ka Sirin sun̄ wi.

Yera Yehu u win tabu sina kpaasibu s̄ɔwa u n̄e, n̄ n b̄en k̄run na, i ku de baa b̄en t̄on turo u yari u da Yisireliɔ u sina boko yen labaari s̄ɔ.

¹⁶ Saa yera Yudan sina boko Akasia u maa Yoram m̄erim na win m̄era yen s̄ɔ. Yera Yehu u win tabu k̄ke ye dum̄i gawe ȳɔwa u maa da mi. ¹⁷ Ma wuu k̄so u Yehun tabu wuuru wa ta wee. Yera u da u sina boko s̄ɔwa u n̄e, na tabu wuuru garu waam̄ ta wee.

Ma Yoram u n̄e, a maas̄o goo ḡario u da u bu bikia u n̄e, b̄ori yendun gariya ba ka s̄im̄?

¹⁸ Ma maas̄o wi, u da Yehun mi, u n̄e, sina boko u n̄e, b̄ori yendun gariya i ka s̄im̄?

Ma Yehu u n̄e, mba n̄ nun wa, a wuro nen biruɔ!

Yera k̄so wi, u maa da sina bokon mi, u n̄e, ḡoro wi, u tura t̄on ben mi, adama u n̄ gosirame.

¹⁹ Ma Yoram u maa dera maas̄o kp̄ao u da. Ye u tura mi, yera u n̄e, sina boko u n̄e, b̄ori yendun gariya i ka s̄im̄?

Ma Yehu u n̄e, mba n̄ nun wa. A wuro nen biruɔ!

²⁰ Yera k̄so wi, u maa da sina bokon mi, u n̄e, wunen tii u tura mi. Adama u n̄ wurame. T̄on wuu te ta maa wee mi, ta s̄awa nge Yehu Nimusin biigiru. Domi wi u tabu k̄ke ye kpare u m̄wa nge wiuro.

²¹ Yera Yoram u n̄e, i nen tabu k̄ke s̄ɔru koowo, ma ba ye s̄ɔru kua. Yera wi, Yoram, Isireliban sina boko ka Akasia Yudaban sina boko ba seewa ba d̄ɔ bu ka Yehu yinna, ben baawure u w̄a win tabu k̄ke s̄ɔ. Ma ba Yehu deema Naboti Yisireliiɔn gbaar̄.

Yoramun ɔoo

²² Saa yɛ sɔo Yoram u Yehu wa, yera u nùn bikia u nɛɛ, alafiawa a ka s̄imɔ mɛ?

Ma Yehu u nɛɛ, amɔna alafia ya ko n ka wāa, domi a dera wunen mero Yesabeli u būnu gasirimɔ u s̄amɔ ma u saroru m̄.

²³ Ma Yoram u biruku yira wura u duka yakura. U nɔogiru sua u nɛɛ, k̄sira tunuma, Akasia.

²⁴ Saa yera Yehu u win tendu sua u Yoramu toba win senun baa sɔo. Ma s̄ɛu ga da ga wɔri win woo sɔndɔ. Ma u wɔruma u gu, win tabu kɛkɛ ye sɔo. ²⁵⁻²⁶ Ma Yehu u win tabu sunɔ turo Bidikaa s̄ɔwa u nɛɛ, sanam mɛ sa Akabu swi ka dumi a yaaya ye Yinni Gusunɔ u gerua win s̄? U nɛɛ, nge mɛ Akabu u Naboti ka win bibun yem yari gbaa te sɔo, nge mɛya u koo maa de win bweserun yem mu yari gbaa te sɔo. Yen s̄, a Yoramun ɔoo te suo a kare gbaa ten mi.

*Ba Akasia**Yudaban sina boko ɔo*

(I maa m̄erio Bandun Gari II, 22:7-9)

²⁷ Ye Akasia u wa mɛ, yera u duka sua u da Beti Gani gia. Ma Yehu u nùn naa swi sere Gurin gunguro, Yibileamun bokuo. Ma u nɛɛ, i nùn tweeyo, ma ba nùn twee ba ka da Megido. Miya u gu. ²⁸ Ma win bwāaba win goru sua ba ka da Yerusalemuɔ ba sikua, win baababan sikaa, Dafidin wuu.

²⁹ N deema Akasia wi, u bandu diwa Yudao Akabun bii Yoramun bandun w̄ɔ wɔkura tiase sɔo.

Ba Yesabeli ɔo

³⁰ Yen biruwa Yehu u dua Yisireliɔ. Ye Yesabeli u nua mɛ, yera u win wuswaa bururu kua u kiroba doke nɔniɔ. Ma u win wiru yara fenentin di u ka yam m̄era. ³¹ Sanam mɛ Yehu u dua wuuɔ, yera Yesabeli u nùn s̄ɔwa u nɛɛ, Simiri wi u ra win yinni gon k̄sire, n sere do a ka na mi?

³² Ma Yehu u wuswaa seeya fenenti yen bera gia w̄llɔ u nɛɛ, wara u ka man ȳra.

Ma sina bokon s̄m kowobun wirugibu gabu yiru n̄ kun mɛ ita ba nùn m̄erima temɔ.

³³ Yera u nɛɛ, i Yesabeli kasa kooma temo.

Ma ba nùn kasa kua. Yera win yem yari gb̄aruru w̄llɔ, ka maa dumin w̄llɔ. Ma Yehu u nùn yasisi ka tabu kɛkɛ ye dumi gawe.

³⁴ Yen biruwa Yehu u dua sina kpaaru mi, ma u di u n̄ra. Yera u nɛɛ, i doo i kurɔ kam wi sike domi u s̄awa sina bokon bii.

³⁵ Ye ba da, yera ba deema win wii koko ka win naasu ka nam taranu tanawa nu wāa mi, ma ba nu sua ba sikua. ³⁶ Ma ba da ba ye Yehu s̄ɔwa, yera u bu wisa u nɛɛ, mɛya Yinni Gusunɔ u raa gerua saa win s̄mɔ Eli Tisibiqiin n̄on di, ye u nɛɛ, b̄na nu koo Yesabelin goru tem Yisirelin gberɔ. ³⁷ Nge mɛya win wasin sukum mu

kua taaki Yisirelin gberɔ. Kpa bu ku raa ka nɛɛ, Yesabelin sikira mini.

*Ba Akabun bweseru ɔo***10**

¹ Akabu u bibu m̄wa wata ka wɔkuru, ba wāa Samariɔ. Ma Yehu u Yisirelin sinambu tireru yorua ka yen guro gurobu ka sere be ba Akabun bii be neni u nɛɛ, ² bɛɛ be i sina bokon bibu k̄su ka win tabu kɛkɛ yi dumi gawe, ka win dumi ka wuu gb̄araruguu ka win tabu yānu, tire teni ta n̄ b̄en n̄ma dua, ye ko i ko wee, ³ i m̄erio win bii be sɔo, wi n weenɛ u win baan gona k̄sire ko kpa i nùn ko sunɔ. Yen biru kpa i nùn sanna.

⁴ Ye ba tire te wa, ma ba berum soora gem gem ba nɛɛ, wee sinambu yiru ba n̄ kp̄ia ba ȳre wunɛ Yehun wuswaaɔ. Kaa sere gere b̄ese? ⁵ Sina kpaarun s̄m kowobun wirugii ka wuun wirugibu ka goru gurobu, ka be ba sina bii be neni, ba menna ba Yehu bii goria ba nɛɛ, sa ko n s̄awa wunen bwāabu. Ye a maa gerua kpuro yera sa ko ko. Sa n̄ ɔoo bandu w̄emɔ.

⁶ Yera Yehu u maa bu tireru yorua u nɛɛ, i n s̄aan na negibu, ma i ko i nen gere wura, i man bii ben winu b̄oriama Yisireliɔ sia amadaare.

N deema tem min wirugiba ba sina bokon bibu wata ka w̄ku te neni.

⁷ Ye ba tire te wa, yera ba sina bibu wata ka w̄ku te mw̄era, ba ben winu bura. Ma ba nu gure birenu sɔo ba ka Yehu daawa Yisireliɔ. ⁸ Ma win s̄mɔ u da u nùn s̄ɔwa u nɛɛ, ba ka sina bii ben wii ni na. Yera u nɛɛ, bu nu b̄onu koowo suba yiru kpa bu nu yi k̄nn̄wɔ sere sisiru bururu. ⁹ Ye u yara sisiru bururu, ma u da u ȳra t̄mbu kpuron wuswaaɔ u nɛɛ, b̄ɛ i s̄awa gemgibu. Adama ne, na nen yinni sina boko Yoram seesi ma na nùn go. Beni maa ni, wara u be go. ¹⁰ I n ȳɛ ma Yinni Gusunɔn gari yi u gerua Akabun bweserun s̄, yen gaa kun kam w̄rimɔ domi u win n̄o mw̄eru yibiam̄wa te u kua saa win s̄mɔ Elin n̄on di.

¹¹ Ma Yehu u t̄n be ba tie Akabun yenuɔ kpuro go Yisireliɔ, saa be ba s̄a wirugibu ka win kpaasibu ka win būu yaku kowobu, baa ben turo u n̄ deri.

Yehu u Akasian t̄mbu ɔo

(I maa m̄erio Bandun Gari II, 22:8)

¹² Yen biru Yehu u seewa u da Samariɔ mi yāa kparobu ba ra ben yānu sori bu ka nin sansu b̄ori. ¹³ Yera u ka Akasia Yudaban sina bokon mero bisibu gabu yinna. Ma u bu bikia u nɛɛ ber̄a i s̄a.

Ba nùn wisa ba nɛɛ, sa s̄awa Akasian mero bisibu. Sa nawa su ka Yesabelin bibu t̄biri ka sina bokon bii be ba tie Yisireliɔ.

¹⁴ Yera Yehu u win bwāabu s̄ɔwa u nɛɛ, i bu m̄ɔ wasiru.

Ma ba bu mwεera wasiru ba sakira. Baa ben turo ba n̄ deri. Yen biru ba ben gonu sure d̄ak̄o kpiriruru garu s̄o. Be ba go mi, ben geera s̄awa t̄onu weeru ka yiru.

Yehu u maa

Akabun t̄on be ba tie go

¹⁵ Ye Yehu u doona min di, yera u ka Yonadabu, Rekabun bii yinna u wee. Ma u n̄n̄ t̄obura. Yen biru u n̄εε, wun̄εn̄ ḡōru ga d̄εere nge m̄ε neguu ga s̄aa wun̄εn̄ s̄ō?

Ma Yonadabu u n̄n̄ wisa u n̄εε, oo.

Ma Yehu u n̄εε, n̄ n̄ m̄εn̄ na, a man̄ n̄oma w̄εma.

Ma u n̄n̄ n̄oma w̄ε. Yera Yehu u n̄n̄ ȳoosia win tabu keke s̄o, u ȳōra win b̄okua. ¹⁶ Ma u n̄εε, su da sannu kpa a wa s̄ambu te na m̄o ka k̄iru Yinni Gusun̄n̄ s̄ō.

¹⁷ Ye ba tura Samarīo, ma Yehu u Akabun t̄on be ba tie kpuro go. U bu kpeerasia nge m̄ε Yinni Gusun̄o u gerua saa win s̄om̄o Elin̄ n̄on̄ di.

Yehu u būu wi ba m̄o Baalin

s̄ābu kpuro go

¹⁸ Yen biru Yehu u t̄ambu kpuro m̄enna u bu s̄ōwa u n̄εε, Akabu u būu wi ba m̄o Baali s̄awa fiiko. Adama n̄ε, kon n̄n̄ s̄awa gem gen. ¹⁹ Yen s̄ō t̄ē, i man̄ Baalin ȳaku kowobu m̄enna ka ben s̄obu ka ben bw̄ābu be ba ra gesi Baali ye s̄a kpuro. I ku ra de baa ben t̄on turo u sina. Domi na k̄i n̄ ȳaku bakaru kowa Baalin mi. Ben wi u maa yina u na sere bu ȳōro go.

Adama u yeni gerum̄owa u ka Baalin s̄ābu kpuro bw̄isi kua u bu go. ²⁰ Yehu u bu s̄ōwa u n̄εε, bu kparo kpa t̄ambu kpuro bu m̄enna s̄ō teeru bu Baali s̄ā. Ma ba kpara. ²¹ Yera u maa s̄om̄abu ḡōra Isireliban tem kpuro s̄ō. Ba Baalin s̄ābu kpuro m̄enna. Baa ben t̄on turo kun sine. Ma be kpuro ba yiba būu wi ba m̄o Baalin diru mi, siki siki. ²² Ma u wi u ra būu dii ten ȳaku ȳānu bere s̄ōwa u n̄εε, u ȳā ni yarama u be ba koo būu ni s̄a kpuro w̄ε. Ma u nu yarama. ²³ Yera Yehu ka Yonadabu Rekabun bii ba dua būu diru mi, ba būu s̄ā be s̄ōwa ba n̄εε, i m̄εerio s̄ā s̄ā Yinni Gusun̄n̄ s̄ābu ba n̄ w̄ā mi. Domi Baalin s̄ābu t̄ona t̄onawa sa k̄i ba n̄ w̄ā mini.

²⁴ N̄ deema Yehu u tabu dur̄ōbu ḡōsa t̄ambu w̄εn̄ε u ȳōrasia dii ten k̄on̄n̄w̄o u bu s̄ōwa u n̄εε, b̄εn̄ wi u dera t̄on be ba w̄ā dii te s̄ō, baa ben turo, u yara u doona, ȳōrowa ba koo go. Ma wi Yehu ka Yonadabun t̄i ba dua bu ka siarabun ȳakuru ko Baalin mi ka maa ȳaku d̄ō mw̄aararuguru. ²⁵ Sanam m̄ε ba ȳaku ni kua ba kpa, yera Yehu u tabu kowo be s̄ōwa u n̄εε, i duo mi, i būu s̄ā be kpuro go, i ku ra de baa ben turo u yari.

Ma ba dua mi, ba bu go go ka takobi. Yera ba goo ni yara ba ka da wuun̄ birūo. Yen biru ba gosira ba wura būu diru mi. ²⁶ Ma

ba Baalin bw̄āaroku ge yarama ba d̄ō m̄eni t̄ōw̄o. ²⁷ Yen biru ba būu dii te sura. Ma mi kpuro n̄ kua t̄ambun swaa sw̄i yeru sere ka ḡiso.

Yehun ḡō

²⁸ Nge m̄εsuma Yehu u ka Baalin s̄āru kpeerasia Isirelīo. ²⁹ Adama ka m̄ε, u Yer-oboamu N̄εbatin biin̄ yira sw̄i, wi u Isireliba doke toraru s̄ō, ye ba ka naa buu wuragin̄u s̄āwa ni u kua u yi Betelīo, ka Danu.

³⁰ Yera Yinni Gusun̄o u Yehu s̄ōwa u n̄εε, wun̄εn̄ bibu ba koo bandu diwa Isirelīo sere ka ben debum̄in̄o, ȳen̄ s̄ō a kua ye ya w̄ā n̄en̄ n̄oni s̄ō. A Akabun bweseru go nge m̄ε na gerua.

³¹ Adama ka m̄ε, Yehu u n̄ Gusun̄o Isireliban Yinni m̄εm̄ n̄ōw̄ε kpuro, domi Yer-oboamun̄ yira u sw̄i, wi u Isireliba doke toraru s̄ō.

³²⁻³³ Saa ye s̄ōra Yinni Gusun̄o u Isireliban tem kawabu torua. Ma u dera Hasaeli u bu seesi u ben tem n̄ō bura yenu kpuro mwεera. Nge m̄εya n̄ kua ba n̄ ka Yuudenin̄ s̄ō yari yerun̄ bera kpuro m̄o n̄ ka da sere daa te ba m̄o Aan̄ōw̄o, An̄εn̄ bera ḡia, Galadi ka Basanin̄ tem̄o, ni Gadigibu ka Rubeniba ka Manaseba ba w̄ā.

³⁴ Ye Yehu u maa kuan sukum ka w̄ōruḡō te u s̄ōsi, ye kpuron̄ gari yi yorua Isireliban sinambun̄ faagin̄ tireru s̄ō. ³⁵⁻³⁶ U kuawa w̄ō tena yiru sari bandu s̄ō, Samarīo Isireliba s̄ō. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba n̄n̄ sikua win baababan̄ sik̄o Samarīo. Ma win bii Yoakasi u bandu k̄osire kua.

11

Atali u bandu w̄ora Yudāo

(I maa m̄εerio Bandun̄ Gari II, 22:10-12)

¹ Ye Atali sina boko Akasian m̄ero u wa ma win bii u gu, yera u seewa u sina bibun̄ bweseru kpuro go. ² Adama Yoseba, Yoramu sina bokon bii, u win sesu Akasian bii Yoasi sua asiri s̄ō sanam m̄ε Atali u sina bii be goom̄o. Ma u da u n̄n̄ berua win n̄ōrion̄ kp̄in̄ yer̄o Yinni Gusun̄n̄ s̄ā yer̄o. Nge m̄εya n̄ kua ba n̄ ka Yoasi go. ³ Ma Yoseba u n̄n̄ berua w̄ō n̄ōba tia s̄ā yeru mi. N̄ deema saa ye s̄ō, Atali u bandu dii tem mi.

Ba Yoasi kua sun̄o

(I maa m̄εerio Bandun̄ Gari II, 23:1-21)

⁴ Ye Yoasi u kua w̄ō n̄ōba yiru mi ba n̄n̄ berua mi, yera Yehoyada ȳaku kowo u tabu kowobu wun̄m̄ wun̄m̄ wirugibu m̄enna ka Keretiba ka sina bokon k̄ōsobu Yinni Gusun̄n̄ s̄ā yer̄o, u ka bu arukawani b̄okua. Ma u dera ba b̄ōrua s̄ā yee ten mi. Yen biru u bu sina bokon bii Yoasi wi s̄ōsi. ⁵ Ma u bu wooda yeni w̄ε u n̄εε, ye i ko i ko wee. B̄ε s̄ō, be ba koo s̄amburu ko t̄ō w̄ēraruguru s̄ō, ba koo bu b̄onu kowa wuunu ita. Kpa wuu teeru tu sina bokon yenu k̄ōsu.

⁶ Yiruse maa, tu maa yōra kōnnō ge ba mō Suuri gia. Kpa itase te ta tie, tu yōra sina kpaā kōsobun biruō bu ka tōmbu yinari bu du mi. ⁷ Wuunu yiru ni nu n sōmburu mō tō wērarugiru sō, niya nu koo Yinni Gusunōn sāa yeru kōsu mi sina boko u wāa. ⁸ Kpa nu n nūn sikerene, ben baawure u n win tabu yānu neni. Saa ye sō, wi u bu besu kpuro bu yēro goowo. Ba ko n wāawa sina bokon bōkuō ù n yariō n kun mē ù n duō.

⁹ Ma tabu kowobun wirugii be, ba kua kpuro nge mē Yehoyada u bu yiire. Ben baawure u win tabu kowobu sua be ba ra sōmburu sue tō wērarugiru sō, ka sere be ba ra maa wēre te sō. Be kpuro ba da Yehoyadan mi. ¹⁰ Yera Yehoyada wi, u wirugii be, Dafidin yaasi wē yi yi wāa Yinni Gusunōn sāa yerō ka tērenu. ¹¹ Ma tabu kowo ben baawure u win tabu yānu neni ba ka yō ba sina boko sikerene yāku yerun bōkuō Yinni Gusunōn sāa yerō. ¹² Yāku kowo Yehoyada u Yoasi, sina bokon bii yarama. U nūn sina furō dokea ma u nūn woodan tīreru wē. Yen biru ba nūn gum tāre wirō ba kua sunō. Ma ba taki kua ba nē, sina boko, wunen wāaru tu dakaā da.

¹³ Saa ye sō, Atali u tōn be kpuron wurenu nua, yera u seema u na Yinni Gusunōn sāa yeru mi. ¹⁴ U wa wee, sina boko u yō mi sina bokoba ra yāre bu ka gari ko, ka tabu sinambu ka be ba ra kōbi so, be kpuro ba yō sina bokon bōkuō. Ma tem men tōmbu kpuro ba nuku dobu mō, ba kōbi soomō. Saa yera Atalin tii u win yaberu nenua u karana u nē, ba man seesi! Gbera man di!

¹⁵ Yehoyada u n kī bu Atali go Yinni Gusunōn sāa yerō. Yen sōna u wirugii be sōwa u nē, i Atali yaro tōwō. Wi u nūn swī kpuro, i yēro goowo ka takobi.

¹⁶ Ma ba ka nūn yara, ba ka da sina bokon yenuō ka swaa ye dumi yi ra ka du. Miya ba nūn go.

¹⁷ Yen biru Yehoyada u dera sina boko Yoasi ka win tōmbu Yudaba ba ka Yinni Gusunō arukawani bōkuā ye ya gerumō ma ba ko n sāa win tōmbu. ¹⁸ Ma ba da būu wi ba mō Baalin dirō, ba tu kōsuka muku muku ka ten turanu ka ten bwāarokunu. Ma ba Matani go wi u sāa Baali yen yāku kowo. Yen biruwa Yehoyada yāku kowo u tōmbu yi yi bu ka Yinni Gusunōn sāa yeru kōsu.

¹⁹ Ma u dera tabu kowobun wirugii be, ka Kereti be, ka sina bokon tiin kōso be, ka sere maa wuun tōmbu kpuro, ba ka Yoasi yara Yinni Gusunōn sāa yee ten min di, ba ka nūn da sina kpaarō ka swaa ye sina bokon kōsobu ba ra ka du. Ma ba nūn swīi sina kitarō. ²⁰ Ma tōn be kpuro ba nuku dobu mō.

Ba wāa bari yendu sō, domi ba Atali go ka takobi sina kpaarō.

12

Yoasi u kua Yudaban sina boko

(I maa mēerio Bandun Gari II, 24:1-3)

¹⁻² Yehun bandun wōō nōba yiruse sōra Yoasi u bandu di Yerusalemuō. U mōwa wōō nōba yiru saa ye sō. Ma u kua wōō weeru ban te sō. Win mēron yīsira Sibia Beri Sebāgii. ³ Yoasi wi, u kuawa ye ya Yinni Gusunō wēre win wāaru sō. Yera u yāku kowo Yehoyadan sōsiru wura. ⁴ Adama u n gunguu ni kōsuke nūn mi ba ra būu sā. Domi tōmba ra n daamō mi ba n būu ni sāamō kpa ba n turare dō dokemo.

Yoasi u Yinni Gusunōn sāa yeru sōnwa

(I maa mēerio Bandun Gari II, 24:4-14)

⁵ Yoasi u dera ba Yinni Gusunōn sāa yeru sōnwa ma u yāku kowobu mēnna u bu sōwa u nē, bu gobi mō yi ba ka na sāa yerun sō. Yiya yi ba raa baawure bure win wāarun sō, ka sere maa yi gaba gōru doke ba wē ka nuku tia. ⁶ U nē, bu yi kpuro mō begibun min di. Kpa bu yi dendi bu ka sāa yee te sōmē mi ta sankira.

⁷ Adama yāku kowo be, ba n sāa yee te sōnwa sere n ka kua sina boko Yoasin bandun wōō yenda itase. ⁸ Yera sina boko u yāku kowo Yehoyada ka yāku kowo be ba tie soka. Ma u bu bikia u nē, mban sōna i n sāa yee te sōnwa. N n mēn na, i ku ra maa gobi gē mwa tambun min di, beēn tiin sō. Adama i ko yi deriwa i ka sāa yee te sōmē.

⁹ Ma yāku kowo be, ba gōru doke bu ku maa tōn ben gobi mwa, kpa bu ku maa bu sāa yee ten sōmbun sōmburu nōmu sōndia.

¹⁰ Yera yāku kowo Yehoyada u kpakoro piibu gagu kua, u gu yaba wollo. Ma u da u yi yāku yerun bōkuō, nōm geu gia, Yinni Gusunōn sāa yerun kōnnōwō. Gobi yi tōmba ka na sāa yee ten sō, mi sōra yāku kowo be ba sāa yee te kōsu ba ra yi kpē. ¹¹ Ba n wa gobi yi, yi dābia kpakoro te sō, yera ba ra sunōn tire yoro ka yāku kowo tōnwero sokusie bu yi gura bu gari. ¹² Kpa bu yi be ba koo sāa yee ten sōmburu ko nōma beria. Yiya ba ka dāa dākobu kōsia, ka nōman sōm kowobu, ¹³ ka banōbu, ka be ba kpenu dākumō. Yi sōra ba ka maa dāa dwa ka kpenu ka gāa ni ba koo ka sāa yee te sōmē kpuro gesi.

¹⁴ Adama baa yin gē, ba n ka sāa yee ten dendi yānu dwa nge gbēa ye ba kua ka sii geesu n kun mē wobunu, n kun mē nōri, n kun mē kōbi, n kun mē dendi yāa ni ba kua ka wura, n kun mē ka sii geesu. ¹⁵ Be ba sōmbu te mō, beya ba yi wē ba ka sāa yee te sōnwa. ¹⁶ Ba ku ra bu bikie nge mē ba ka gobi yi dendisinamō. Domi ba ye kpuro mōwa dee dee.

¹⁷ Gobi yi ba ra wē yaa saberun ayerō, torarun yākurun sō ba ku ra yi yi Yinni

Gusunon sāa yerun s̄s. Yiya yi ra ko yāku kowogji.

Yoasin bandun kpeeru

(I maa m̄erio Bandun Gari II, 24:23-27)

¹⁸ Saa ye s̄ora Sirin sina boko Hasaeli u Gati w̄ri. Ma u ye mwa. Yen biru u ḡru doke u da u Yerusalemu mwa. ¹⁹ Yera Yoasi Yudan sina boko u yāa geenu gura ni win tii u yi Yinni Gusunon s̄s, ka sere ni win baababa Yosafati ka Yoramu ka Akasia ba yi, ka maa wura ye ya wāa Yinni Gusunon arumanin beru yer̄, ka sere ye ya wāa sina kpaaro. Ye kpurowa u sua u Hasaeli Sirin sina boko m̄risia. Ma Hasaeli wi, u n̄ maa Yerusalemu w̄ri.

²⁰ Ye Yoasi u kuan sukum mu yorua Yudan sinambun faagin tireru s̄s. ²¹⁻²² N̄ deema win bw̄abu Yosakaa Simeatin bii, ka Yosabadi Som̄en bii, beya ba n̄n seesi ba go Milon dir̄ Silan w̄waa. Ma ba n̄n sikua win baababan sikā Dafidin wuu. Ma win bii Amasia u bandu k̄sire kua.

Yoakasi u kua Isireliban sina boko

13

¹ Yoasi Akasian bii, Yudaban sina bokon bandun w̄s̄o yenda itase s̄ora Yoakasi, Yehun bii u bandu di Isireliba s̄s, Samarīo. Yoakasi wi, u kuawa w̄s̄o w̄kura n̄obu ka yiru ban te s̄s. ² K̄sa u kua Yinni Gusunon noni s̄s, Yeroboamu Nebatin biin yira u sw̄i mam mam, wi u Isireliba doke toraru s̄s. ³ Saa ye s̄ora Yinni Gusun̄ u ka Isireliba m̄ru bara too. Ma u bu Sirin sina boko Hasaeli n̄mu beria ben w̄aru kpuro s̄s n̄ ka girari sere win bii Beni Hadadin waati kpuro s̄s.

⁴ Yera Yoakasi u Yinni Gusun̄ somiru kana. Ma Yinni Gusun̄ u n̄n wurari. Domi u wa dam m̄e Sirin sinam be, ba Isireliba d̄rem̄. ⁵ Yera u bu faaba kowo seeya wi u bu yara n̄ni sw̄a ten min di. Saa yera ba sina ka b̄ri yendu ben yen̄us̄ nge yellu. ⁶ Adama ka m̄e, ba n̄ Yeroboamun bweserun yira deri wi u Isireliba doke toraru s̄s. Ba w̄riwa win durum s̄s. Ba maa dera b̄u wi ba m̄ Asitaaten bw̄arokunu nu gire Samarīo.

⁷ Yoakasin tabu kowobu s̄s, Yinni Gusun̄ u dera Sirin sina boko u ben dabiru go, u nama muku muku ba kua nge tua. Maas̄bu weeraakuru t̄nawa u n̄n deria ka tabu kowobu nar̄obun suba w̄kuru (10.000) ka tabu keke yi dumi gawe w̄kuru.

⁸ Ye Yoakasi u kuan sukum, ka w̄ruḡo te u s̄s̄si, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru s̄s. ⁹ Yeniban biru u kpuna u gu. Ma ba n̄n sikua win baababan sikā Samarīo. Ma win bii Yoasi u bandu k̄sire kua.

Yoasi u kua Isireliban sina boko

¹⁰ Yoasi Yudaban sina bokon bandun w̄s̄o t̄na ka n̄oba yiruse s̄ora, Yoasi Yoakasin bii u bandu di Isireliba s̄s Samarīo. U kuawa w̄s̄o w̄kura n̄obu ka tia ban te s̄s. ¹¹ Yoasi wi, k̄sa u kua Yinni Gusunon wuswaa. Yeroboamu Nebatin biin yira u sw̄i mam mam, wi u Isireliba doke toraru s̄s.

¹² Ye Yoasi u kuan sukum ka w̄ruḡo te u s̄s̄si, ka sere maa taa bi u kua ka Amasia Yudaban sina boko, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru s̄s. ¹³ Ma u kpuna u gu, ba n̄n sikua mi ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win bii Yeroboamu u bandu k̄sire kua.

Isireliba ba koo Sirigibu kamia

¹⁴ Elisee u bara. Bara tera u ka gu. Adama u sere gbi, Yoasi Isireliban sina boko u da win mi, u sw̄i win wuswaa u n̄e, n̄n baaba! N̄n baaba wun̄e wi a s̄a Isireliban dam m̄e mu bu k̄su nge ben tabu keke dumigii ka ben maas̄bu.

¹⁵ Elisee u n̄n s̄s̄wa u n̄e, a doo a tendu sua ka s̄enu.

Ma u ten te sua ka s̄e ni. ¹⁶⁻¹⁷ U maa n̄n s̄s̄wa u n̄e, a fenenti wukio ye ya wāa s̄s̄o yari yeru ḡa.

Ma sina boko Yoasi wi, u ye wukia. Ma Elisee u maa n̄e, a wunen ten te suo a b̄ri.

Ma sina boko u tu sua u b̄ri. Yera Elisee u win n̄ma s̄andi sina bokogian w̄llo. Ma u n̄n s̄s̄wa u n̄e, a tooowo. Ma u toba. Yen biru u maa sina boko Yoasi s̄s̄wa u n̄e, nasaran s̄uwa mi. Geya ga s̄s̄si ma Yinni Gusun̄ u koo b̄e nasara w̄e Sirigibun w̄llo. I ko i bu gowa mam mam Afekio.

¹⁸ Elisee u k̄pam Yoasi s̄s̄wa u n̄e, a s̄e ni suo.

Ma u nu sua. Yera u n̄e, a ka nu tem soowo.

Ma u so n̄n ita u ȳra. ¹⁹ Ma Elisee u ka sina boko m̄ru kua u n̄n s̄s̄wa u n̄e, kaa raa sowa n̄n n̄obu n̄ kun m̄e n̄n n̄oba tia. Saa yera kaa raa Sirigii be go mam mam. Adama wee t̄e n̄n ita t̄nawa kaa bu kamia.

²⁰ Yen biruwa Elisee u gu, ba n̄n sikua. Yen w̄s̄o ge ga sw̄i s̄ora M̄abun tabu kowobun wuunu ganu nu ra Isireliba w̄raa n̄e. ²¹ Yera s̄s̄o teeru dur̄o go u gu Isireliban suunu s̄s̄o. Ye ba n̄n sikum̄, yera ba wa wee, M̄abuban tabu kowo wuuru gara kurama. Ma ba goo te kare Eliseen siki w̄rus̄. Ye dur̄o win goo te, ta da ta Eliseen kukunu w̄ri, yera dur̄o wi, u kua waso. Ma u seewa u ȳra.

Isireliba ba Sirigibu kamia

²² Hasaeli, Sirin sina boko u raa Isireliba dam d̄re Yoakasin w̄arun t̄ru kpuro s̄s̄o. ²³ Adama Yinni Gusun̄ u bu m̄erima, ma u ben wan̄w̄ndu wa, arukawani ye u ka Aburhamu ka Isaki ka Yak̄obu b̄kuan s̄s̄o. U n̄ wure u bu biru kisi, bu kam ko.

²⁴Hasaeli wi, u gu. Ma win bii Beni Hadadi u bandu kəsire kua. ²⁵Saa ye sɔra Yoasi Yoakasin bii, u Isireliban wuu si mwɛɛra si Beni Hadadin tundo Hasaeli u raa mwɛɛra tabu sɔɔ. Nɔn itawa u Beni Hadadi wi tabu di u ka wuu si kpuro mwɛɛra.

14

Amasia u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛɛrio Bandun Giri II, 25:1-4, 11-12, 17-28; 26:1-2)

¹Yoasi Yoakasin bii, Isireliban sina bokon bandun wɔɔ yiruse sɔra Amasia, Yoasi Yudaban sina bokon bii u bandu di Yudaa. ²Saa ye u ban te di, wɔɔ yenda nɔɔbuwa u mɔ. Ma u kua wɔɔ tena tia sari bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. Win mɛron yisira Yoadani Yerusalemugii. ³Gea u kua Yinni Gusunɔn noni sɔɔ, adama ya n Dafidigia tura. U kuawa nge me win tundo Yoasi u kua. ⁴U n maa gunguu nin mi ba ra bɔnu yākuru ko kɔsuke. U dera ba yākunu mɔ ma ba turare dɔɔ dokemɔ nin wɔɔlɔ.

⁵Sanam me win banda dam kua, yera u win bwɔabu go, be ba raa win tundo go. ⁶Adama u n tɔn ben bibu go nge me ya yorua Mɔwisin tireru sɔɔ tɛ sɔɔ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ba n tundo goomɔ win biin torarun sɔ. Meya ba n maa bii goomɔ win tundon torarun sɔ. Adama wi u tora wiya ba koo go. ⁷Amasia wiya, u maa Edamuban tabu kowobu nɔɔɔɔ bun suba wəkuru (10.000) go wɔwa sɔɔ ye ba sokumɔ Bɔru. Taa bi sɔra u wuu ge ba sokumɔ Sila mwa, ma u gen yisiru gasia Yokutɛli. Yisi tera ba ka gu sokumɔ sere ka gisɔ.

⁸Yera u maa Yoasi Yoakasin bii, Yehun debubu sɔmɔ gɔria u nɛɛ, u seema bu yinna bu tabu ko. ⁹Yera Yoasi wi, u Amasia sɔɔwa u nɛɛ, saku koru garu ta waa Libanin guurɔ, tera ta dɔa bakaru garu gɔria ta nɛɛ, a man wunen bii wɔndia kɛɛma u ko nen biin kurɔ. Yera gbeeku yɛɛ yi seewa yi da yi saku koo te taaka yi go. ¹⁰Geema Amasia, wee tɛ a Edamuba kamia ma a tii sue. A n sinamɔ wunen yɛnuɔ sɛɛ? Kpa a n nuku dobu mɔ wunen nasaran sɔ? Mban sɔna kaa maa tii tabu kpɛɛ bi bu koo ka nun kɔsa naawa kpa wune ka Yudaba i kam ko.

¹¹Adama Amasia kun win gere swaa sue. Ma Yoasi Isireliban sina boko u da u bu tabu wɔri. Ma ba yinna ba waana nɔni ka nɔni wi ka Yudaban sina boko Beti Semesio, Yudaban temɔ. ¹²Ma Isireliba ba Yudaba kamia ba duki yakikira, ben baawure u da u wɔri win kuu bekurugirɔ. ¹³Isireliban sina boko Yoasi, Akasian debubu u Amasia Yudaban sina boko yoru mwa Beti Semesi mi. Yen biru u da Yerusalemuɔ ma u yen gb̄ararun gana sura gɔm soonu nɛɛru (400) saa kɔnnɔ ge ba mɔ Efaraimun di sere n ka da kɔnnɔ

ge ga waa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ¹⁴Ma u da u wura gura, ka sii geesu ka sere gaa gee ni nu waa Yinni Gusunɔn saa yerɔ ka sinambun arumanin beru yerɔ. Yen biru u maa tɔmbu mɔɔru mwɛɛra. Ma u gɔsira Samariɔ.

¹⁵Ye Yoasi u kuan sukum ka wɔrugɔɔ te u sɔsi ka taa bi u ka Amasia Yudaban sina boko kua, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ¹⁶Sanam me Yoasi u kpuna u gu, ba nɔn sikua Samariɔ mi ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win bii Yeroboamu u bandu kəsire kua.

¹⁷Isireliban sina boko Yoasi, Yoakasin biin gɔɔn biru, Amasia Yoasin bii, Yudaban sina boko u maa kuawa wɔɔ wəkura nɔɔbu. ¹⁸Ye Amasia u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.

¹⁹Yera sɔɔ teeru ba nɔn seesi Yerusalemuɔ. Ma u duka yakura u da Lakisio. Adama ba nɔn naa swii mi, ba go. ²⁰Ma ba win gɔɔ te sua ka kɛkɛ ye dumi gawe ba ka na Yerusalemuɔ ba sikua win baababan sikaa, Dafidin wuu. ²¹Yeniban biru Yudaba kpuro ba Asaria Amasian bii sua ba swii win tundon bandun sɔɔ. Saa ye sɔɔ, u mɔwa wɔɔ wəkura nɔɔbu ka tia. ²²Ye Asaria u bandu di u kpa, yera u Elati mwa ma u ye bana sɔnwa.

Yeroboamu yiruse

u kua Isireliban sina boko

²³Amasia Yoasin bii Yudaban sina bokon bandun wɔɔ wəkura nɔɔbuse sɔra Yeroboamu Yoasin bii, Isireliban sina boko u bandu di Samariɔ. Ma u kua wɔɔ weeru ka tia. ²⁴Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamu Nebatin biin yira u swii mam mam, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ. ²⁵U Isireliban wusu kpuro mwɛɛra si su waa saa Hamatin di, sɔɔ yɛsan nɔm geu gia sere n ka da nim wɔku boruguuɔ nge me Yinni Gusunɔ u gerua saa win sɔmɔ Yonasi Amitain biin nɔɔn di, wi u saa Gati Hefɛegii. ²⁶Meya Yinni Gusunɔ u Isireliban nɔni swaarua wa ta kpɔ. Domi be kpurowa ba yoru dimɔ, ba n maa gɔɔ mɔ wi u koo bu wɔra. ²⁷N deema Yinni Gusunɔ u n gɔru doke u ka Isireliban yisiru go. Yen sɔna u bu faaba kua saa Yeroboamu Yoasin biin nɔman di.

²⁸Ye Yeroboamu u kuan sukum ka wɔrugɔɔ te u sɔsi taa bi u kua sɔɔ, ka nge me u wuu si su waa Damasio ka Hamatio mwɛɛra si su raa saa Yudabagisu, ye kpurowa ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²⁹Sanam me u kpuna u gu, ba nɔn sikua win baababan sikaa mi ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win bii Sakari u bandu kəsire kua.

15

Asaria

u kua Yudaban sina boko

(*I maa meerio Bandun Gari II, 26:3-4,21-23*)

¹ Yeroboamu Isireliban sina bokon bandun wōō tēna ita sarise sōōra Asaria Amasian bii u bandu di Yudaā. ² U mōwa wōō wōkura nōōbu ka tia sanam mē u bandu di. Ma u kua wōō weeraakuru ka yiru bandu sōō. Win meron yīsira Yekolia, Yerusalemugii. ³ U kua ye ya wā Yinni Gusunān wuswaaā nge mē win baaba Amasia u kua. ⁴ Adama u n̄ gungunu mi ba ra būu yākunu ko, bu turare dōō doke kōsuke. Domi tōmba daamō ba yākunu mō mi.

⁵ Yera Yinni Gusunō u sina boko wi bara disigiru kpēē sere u da u ka gu. Ma ba nūn yara ba ka da diru garun mi. U wāā mi wi turo. Ma win bii Yotamu u nūn kōsire kua u tem mē kpare.

⁶ Ye Asaria u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sōō. ⁷ Sanam mē u kpuna u gu, ba nūn sikua win baababan sikāō Dafidin wuuō. Ma win bii Yotamu u bandu kōsire kua.

Sakari

u kua Isireliban sina boko

⁸ Asaria Yudaban sina bokon bandun wōō weeru yiru sarise sōōra, Sakari Yeroboamun bii u kua Isireliban sina boko Samariō. U kuawa suru nōōba tia bandu sōō. ⁹ Kōsa u kua Yinni Gusunān wuswaaā, nge mē win baababa ba kua. Yeroboamu Nēbatin biin yira u swīi, wi, wi u Isireliba doke toraru sōō. ¹⁰ Sōō teeru Salumu Yabēsīn bii u nūn seesi u go Yibileamuō. Ma u bandu kōsire kua.

¹¹ Ye Sakari u kuan sukum mu yorua Isireliban sinambun faagin tireru sōō.

¹² Nge mēya Yinni Gusunān gari yi ka koorā yi u Yehu sōōwa u nēē, win biba koo bandu diwa sere ka win bibun debuminō.

Salumu u kua Isireliban sina boko

¹³ Asaria Yudaban sina bokon bandun wōō weeru tia sarise sōōra, Salumu u bandu di Samariō Isireliba sōō. U kuawa suru tia ban te sōō. ¹⁴ Sōō teeru Menahemu Gadin bii u seewa Tirisan di u na Samariō. Miya u Salumu Yabēsīn bii go. Ma u bandu kōsire kua.

¹⁵ Ye Salumu u kuan sukum ka nge mē u Sakari seesi u go, ye kpurowa ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sōō.

¹⁶ Yen biruwa Menahemu wi, u wuu ge ba mō Tifusaki wōri. Ma u tōmbu go saa Tirisan di n ka da Tifusaki mi. U Tifusaki ye wōriwa ka dam yēn sō tōn be, ba yina u du ben wuuō, ma u ben gurigibun nuki besuka.

Menahemu u kua Isireliban sina boko

¹⁷ Asaria Yudaban sina bokon bandun wōō weeru tia sarise sōōra Menahemu Gadin bii u bandu di Isireliba. U kuawa wōō wōkuru

ban te sōō Samariō. ¹⁸ Kōsa u kua win wāaru kpuro sōō, Yinni Gusunān wuswaaā. Yeroboamu Nēbatin biin yira u swīi wi u Isireliba doke toraru sōō.

¹⁹ Yen biru Pulu Asirin sina boko u na u Isireliba wōri. Yera Menahemu u nūn sii geesun tōnnu tēna wē u ka wa u nūn deri kpa u maa win bandu tāsīsia. ²⁰ Menahemu wi, u sii gee si mwēerawa be ba dukia mōn mi. U ben baawure burewa sii geesun gobi weeraakuru. Ye Asirin sina boko u sii gee si mwa, yera u gōsira u da win temō.

²¹ Ye Menahemu u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sōō. ²² Sanam mē u kpuna u gu, ba nūn sikua win baababan sikāō. Ma win bii Pekasia u bandu kōsire kua.

Pekasia

u kua Isireliban sina boko

²³ Asaria Yudaban sina bokon bandun wōō weeraakuruse sōōra Pekasia Menahemun bii, u bandu di Isireliba sōō Samariō. Ma u kua wōō yiru ban te sōō. ²⁴ Kōsa u kua Yinni Gusunān wuswaaā. Yeroboamu Nēbatin biin yira u swīi, wi u Isireliba doke toraru sōō. ²⁵ Yera win tabu sunō Peka Remalian bii, ka Galadin tabu kowobu weeraakuru ba nūn seesi ba go sina kpaarō Samariō. Yen biruwa ba maa Aagōbu ka Arie go. Ma Peka u bandu kōsire kua.

²⁶ Ye Pekasia u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sōō.

Peka

u kua Isireliban sina boko

²⁷ Asaria Yudaban sina bokon bandun wōō weeraakuru ka yiruse sōōra Peka, Remalian bii, u bandu di Isireliba sōō, Samariō. U kuawa wōō yēndu ban te sōō. ²⁸ Kōsa u kua Yinni Gusunān wuswaaā. Yeroboamu Nēbatin biin yira u swīi wi u Isireliba doke toraru sōō.

²⁹ Pēkan waati ye sōōra Tigilati Pileseē, Asirin sina boko, u Iyoni mwa ka Abeli Beti Maaka ka Yanōa, ka Kedēsī ka Hasori ka Galadi ka Galilen tem ka Nēfitaliban tem kpuro. Ma u tem mi kpuron tōmbu mwēera u ka da Asiriō. ³⁰ Yen biruwa Osee Elan bii, u Isireliban sina boko Peka seesi u go. Ma u bandu di win ayera. N deema Yotamu Asarian biin bandun wōō yēndusewa mi.

³¹ Ye Peka u kuan sukum ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sōō.

Yotamu

u kua Yudaban sina boko

(*I maa meerio Bandun Gari II, 27:1-3,7-9*)

³² Peka, Remalian bii Isireliban sina bokon bandun wōō yiruse sōōra Yotamu, Asarian bii, u bandu di Yudaā. ³³ U mōwa wōō yēnda

nəɔbu sanam mɛ u ban te di. Ma u kua wɔɔ wəkura nəɔbu ka tia ban te sɔɔ. Win mɛron yīsira Yerusa, Sadəkun bii. ³⁴ Win baaba Asarian yira u swīi mam mam. U kua ye ya Yinni Gusunɔn wɛre. ³⁵ Adama u ɛ gunguu nin mi ba ra būu yākuru ko kəsuke. Ma tɔmba daamɔ ba yākunu mɔ mi, ba turare dɔɔ dokemɔ nin wɔllɔ.

Yotamu wiya, u Yinni Gusunɔn s̄a yerun kɔnnɔ ge ga mɛɛra s̄ɔ yɛsan nɔm geu gia bana.

³⁶ Ye Yotamu u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ³⁷ Win waati ye sɔɔra Yinni Gusunɔn u dera Resini Sirin sina boko ka Peka, Remalian bii Isireliban sina boko ba Yudaba wɔrim torua. ³⁸ Sanam mɛ Yotamu u kpuna u gu, ba nūn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Akasi u bandu kəsire kua.

16

*Akasi u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 28:1-27)*

¹ Peka, Remalian biin bandun wɔɔ wəkura nəɔbuse sɔɔra Akasi, Yotamun bii u bandu di. ² Akasi wi, u mɔwa wɔɔ yendu sanam mɛ u ban te di. Ma u kua wɔɔ wəkura nəɔbu ka tia bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Adama k̄sa u kua Yinni Gusunɔn wuswaɔɔ. U ɛ kue nge win sikaɔ Dafidi. ³ Isireliban sinambun yira u swīi sere u mam dera ba ka win bii yākuru kua ba wɔɔwa nge mɛ bwese tukunu nu ra ko ni Yinni Gusunɔn u nɛɛ bu kpeerasio. ⁴ Meya ba ra maa būu yākuru ko kpa ba turare dɔɔ doke gungunu wɔllɔ ka guunu wɔllɔ ka sere maa d̄a kubenɔ.

⁵ Yera s̄ɔ teeru Resini, Sirin sina boko ka Peka Remalian bii Isireliban sina boko ba seewa ba Akasi tabu w̄ari, ma ba Yerusalɛmu tarusi. Adama ba kpana bu nūn kamia. ⁶ Saa ye sɔɔra Resini u Elati mwa Yudaban nɔman di, ma u bu gira min di. U dera Edɔmuba ba na Elati mi, sere ka gison giso.

⁷ Yera Akasi u Tiglati Pileseɛ Asirin sina boko sɔmɔ gor̄ia u nɛɛ, nɛna Akasi, wunɛn b̄ɔɔ, a na a man somi, Sirin sina boko ka Isireliban sina bokon s̄ɔ be ba man tabu w̄arima. ⁸ Ma Akasi u sii geesu sua ka wura ye ya w̄a Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ, ka sinambun arumani beru yerɔ. Ma u ye kpuro gara u Asirin sina boko wɛ. ⁹ Saa ye sɔɔra Asirin sina boko wi, u Akasin gari yi wura. Ma u da u Damasi w̄ari u mwa u gen tɔmbu yoru mwɛɛra u ka da Kirio. Ma u ben sina boko Resini wi mwa u go.

¹⁰ Ye Akasin tii u da Damasiɔ u ka Tiglati Pileseɛ yinna mi, yera u būu turaru garu wa mi, ma u ten dɛɛbu ka ten yasum ka ten gunum yīira u yorua ye ya s̄a ten saria kpuro gesi. Ma u ye yāku kowo Uri marisia u nɛɛ, u nūn ten bweseru kuo. ¹¹ Ma yāku kowo wi, u būu tura ten weenasiru kua nge

mɛ Akasi u nūn yorua u ko. U tu kuawa Akasi u sere gɔsirama saa Damasin di. ¹² Ye Akasi u gɔsirama Damasi min di, u būu tura te wa. ¹³ Ma u susi u yāku d̄ɔɔ mwaararugiru kua ka ni ba ra ko ka tam ka som ka sere maa siarabun yākunu. Ma u ten yaa yem wisi būu tura ten wɔllɔ. ¹⁴ Yāku yee te ba kua ka sii gandū Yinni Gusunɔn s̄ɔ ta w̄a Yinni Gusunɔn s̄a yerun kɔnnɔ ka yāku yee ten baa sɔɔ. Yera Akasi u Yinni Gusunɔn yāku yee te swenyasia u tu yi kpaɔ ten biruɔ s̄ɔ yɛsan nɔm geu gia. ¹⁵ Ma sina boko Akasi u yāku kowo wi s̄ɔwa u nɛɛ, saa tɛn di, a de a n da bururun yāku d̄ɔɔ mwaararugiru ko ka yokan yāku te ba ra ko ka som yāku yee kpaɔ ten mi, ka nɛ sina bokon yāku d̄ɔɔ mwaararugiru ka yāku ni ba ra ko ka som ka tam ka sere maa yāku ni tɔmba ka naamɔ. Kpa a n da yāku ni ba ka na kpuro gesin yem wisi ten wɔllɔ. Adama nɛn tii ko na n da bikiaru ko Yinni Gusunɔn yāku yee te ba kua ka sii gandun mi.

¹⁶ Ma yāku kowo Uri, u wura ye sina boko Akasi u gerua kpuro. ¹⁷ Akasi u boo sii gandugii sin sɔwaritii kɔsuka ma u boo sin tii sua. Ma u boo b̄kɔɔ ge swɛnya nɛɛ yin wɔllun di, yi ba kua ka sii gandū. Ma u gu s̄andi turaru garun wɔllɔ te ba bana ka kpenu. ¹⁸ Asirin sina bokon nuku doɔn s̄ɔ, u maa kɔnnɔ gɛn min di ba ra ka du Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ t̄ɔ wɛrarugiru s̄ɔ k̄sa, ka sinambun duu yeruguu.

¹⁹ Ye Akasi u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²⁰ Sanam mɛ Akasi u kpuna u gu, ba nūn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Esekiasi u gona kəsire kua.

Osee u kua Isireliban sina boko

17

¹ Akasi, Yudaban sina bokon bandun wɔɔ wəkura yiruse sɔɔra, Osee Elan bii, u bandu di Samario. Ma u kua wɔɔ nəɔba nɛn te sɔɔ. ² K̄sa u kua Yinni Gusunɔn wuswaɔɔ. Adama ya ɛ Isireliban sinam be ba nūn gbiiyegia tura. ³ Yera Asirin sina boko Saamanasaa u Osee wi w̄ari u kamia, ma u nūn gobi bure wɔɔ ka wɔɔ ye u ko n da k̄sie. ⁴ S̄ɔ teeru Asirin sina boko wi, u gia ma Osee u k̄i u nūn seesi. Domi u nua ma u Egibitin sina boko gor̄ia Soowɔ kpa u ku raa maa ka Asirin sina bokon wɔɔ gobi yi k̄sia. Yera Asirin sina boko wi, u Osee mwa u ka yoni b̄kua u kenua. ⁵ Yen biru u Isireliban tem kpuro w̄ari u da Samario. Ma u dera ba ye tarusi wɔɔ ita.

Isireliban banda kpa

⁶ Oseen bandun wɔɔ nəɔba nɛnɛ sɔɔra, Asirin sina boko u Samari mwa. Ma u Isireliba yoru mwɛɛra u ka da win temɔ. U dera ben gaba w̄a Salasin temɔ ka Gosanin

temo mi daa te ba mō Sabori ta wāa ka maa Mediban wuu marosa. ⁷ Yeni ya kora yēn sō Isireliba ba tora ba būnu sāmō Yinni Gusunōn wuswaa wi, wi u bu yara saa Egibitin sunan nōman di. ⁸ Ba bwese tuku-nun deema swīi ni Yinni Gusunōn tii u gira ben suunu sōn di ka maa koma kamgii ni ben sinamba mwaama. ⁹ Isireliba ba Yinni Gusunō kōsa kua ya banda, ba gungunu bana mi ba ra būnu sā ben wuu marosa, ka sere mi wuun kōsoba ra yōre, gbārano. ¹⁰ Ba maa tii bwāarokunu kua gungunu kpuron wōllo, ka mi dāa kubenu wāa. ¹¹ Miya ba ra n yākunu mō, ba n turare dōo dokemō nge bwese tuku ni Yinni Gusunōn tii u gira ben suunu sōn di. Nge meya ba ka gāa kōsu dabinu kua ni nu Yinni Gusunōn mōru seeya. ¹² Domi ba būnu sāwa ni u bu yinari mam mam.

¹³ Meya u Isireliba ka Yudaba kirō kua saa win sōmōbun nōn di u nēe, bu daa kōsa derio kpa bu win woodaba mem nōwāa ka win gere, kpa ba n sīimō dee die win woodaba sōo ye u ben baababa wē. Yera u maa ben tii wē saa win sōmō sōm kowobun nōn di.

¹⁴ Adama ba swaa taaya, ba n Yinni Gusunō mem nōwē. Ba kua nge ben baababa be ba n Gusunō ben Yinni naane kue. ¹⁵ Ba win woodaba deri ka arukawani ye u ka ben baababa bōkua ka sere maa kirō ye u bu kua. Ma ba kam dirum swīi, ma ben tii ba kam kua. Ba bwese tuku ni nu ka bu sikerenen daa saara ye Gusunō ben Yinni u bu yinari. ¹⁶ Ba Yinni Gusunōn wooda atafiru kua ba tii keten bwāarokunu kua ka sii gandu ka būu wi ba mō Asitaaten bwāarokunu. Ma ba sōo ka suru ka kperi sāmō ka sere maa būu wi ba mō Baali. ¹⁷ Kōsa ba mō Yinni Gusunōn wuswaa. Domi ba ka ben bibu yākunu mō, ba wōmō dōo sōo. Yen biru ba sōronu mō. Yeniba kpurowa ya Yinni Gusunōn mōru seeya. ¹⁸ Ma u Isireliba kpurowa yarinasi saa win wuswaan di. U Yudaba tona deri.

¹⁹ Yudaban tii, ba n Gusunō ben Yinni mem nōwē. Isireliban yira ba swīi mam mam. ²⁰ Ma Yinni Gusunō u Isireliban bweseru kpurowa biru kisi. U bu werōbu nōma beria, ba bu sekuru doke, ba ka bu doona win wuswaan di.

²¹ Sanam me Yinni Gusunō u dera Isireli be, ba karana ka Dafidin yenugibu ba kpa, yera ba Yeroboamu Nebatin bii kua ben suno. Ma Yeroboamu wi, u dera ba tora Yinni Gusunōn wuswaa. ²² Domi kōsa ye u kua, yera ba maa swīi mam mam. ²³ Yen sōna u bu gira win wuswaan di nge me u raa gerua saa win sōmōbun nōn di. Ma ba bu gura ba ka da Asiriō. Meya ba yoru dimō sere ka gison giso.

²⁴ Yen biru, Asirin sina boko u dera tamba na saa Babilonin di ka Kutani di ka Afan di ka Hamatin di ka sere maa Sefaafaimun di. Ma u dera ba Isireliba kōsire kua. Ba Samari mwa, ma ba sina Isireliban wuu marosa. ²⁵ Sanam me ba sindu torua tem mi, ba n Gusunō Isireliban Yinni sāmō. Ma Gusunō u dera gbee sinansu su ben dabiru go. ²⁶ Yera ba Asirin sina boko sōwā ba nēe, bwese tuku ni a ka na Samari mini, nu n Gusunō Isireliban Yinnin sāaru yē. Wee u dera gbee sinansu su na su bu sēsuka su go. ²⁷ Ma Asirin sina boko u wooda wē u nēe, Isireli be na yoru mwēera sōo bu de yāku kowo turo u da u bu sōosi nge me ba ra ka Gusunō sā tem mi. ²⁸ Yera Isireliban yāku kowo turo u na u sina Beteliō u ka bu sōosi nge me ba koo ka Gusunō sā.

²⁹ Adama bwese tuku nin baatere mi ta wāa kpurowa ta ten bwāaroku kuawa ta sāmō. Ma ba nu yi yi mi Isireliba ba ra raa yākunu ko, gungunu wōllo. ³⁰ Ben būu nin yīsa wee. Babilonigibugiiin yīsira Sukōtu Benōtu. Kutagibugiiwa maa Nēegali. Hamatigibugiiwa Asima. ³¹ Afabagina maa Nibukasi ka Taataki. Sefaafaimugibu maa, biba ba ra wō bu ka ben būu ni ba mō Adameleki ka Anameleki yākuru kua. ³² Ka me, ba maa Gusunō sāmō. Adama ba maa yāku kowobu gōsa be sōo, be ba ko n da bu yākuru kue ben būu yāku yera, gungunu wōllo. ³³ Nge meya ba Yinni Gusunō sāmō. Ma ben baawure u maa win būu mō u sāmō, wi u ka na saa win tem di.

³⁴ Sere ka giso ben yellun komana ba swīi. Ba n maa Yinni Gusunō sāmō ka gem. Ba n win yirebu ka win woodaba swīi dee dee ye u Yakobun bibun bweseru wē. Yakōbu wiya, Yinni Gusunō u maa yīsira kō Isireli. ³⁵ N deema Yinni Gusunō u raa ka Yakōbun bii be arukawani bōkua u nēe, i ku ra yiira būnun nuurō i nu sā. I ku ra maa nu yākuru koosi. ³⁶ Adama nē, Yinni Gusunō, nē wi na beē yarama Egibitin di ka nen dam bakam, nē turowa i ko i yiira i sā kpa i man yākuru kua. ³⁷ I nen yirebu ka nen woodaba kpurowa ye na beē wē mem nōwō baadomma. I ku ra būnu ganu sā. ³⁸ Meya i ku maa arukawani ye duari ye na ka beē bōkua na nēe, i ku ra būu goō sā. ³⁹ I de i man sā domi nēna na sāa Gusunō beēn Yinni. Kon beē wōra saa beēn werōbu kpuron nōman di.

⁴⁰ Adama ka me, ba n Yinni Gusunō mem nōwē. Ben tiin yellun komana ba swīi. ⁴¹ Nge meya bwese tuku nin tii nu Yinni Gusunō sāmō nu maa ka nin būnu sāmō. Meya ben bibu ka ben debumino nu mō sere ka giso nge me ben baababa ba kua.

18

u kua Yudaban sina boko

(I maa mæerio Bandun Gari II, 29:1-2; 31:1)

¹ Osee, Elan bii, Isireliban sina bokon bandun wõo itase sœra, Esekiasi Akasin bii, Yudaban sina boko u bandu di Yudaa. ² U mœwa wõo yenda nœbu sanam me u ban te di. Ma u kua wõo tœna tia sari ban te sœo Yerusalemua. Win meron yisira Abi, Sakarin bii. ³ Esekiasi u kua ye ya Yinni Gusunœ wœre nge me win sikado Dafidi u kua. ⁴ U gungunu kasuka mi ba ra bũu yœkuru ko ka maa nin bwœarokunu. Ma u waa sii gandugia ye bœka ye Mœwisi u kua. Domi Isireliba ba ra n daama yen nuurœ ba n turare dœo dokemœ. Ba ye yisiru kœ Nehusitani. ⁵ Esekiasi wi, u Gusunœ naane kua n kere Yudaban sinam be ba nœn gbiye kpuro ka sere be ba bandu di win biru. ⁶ U ka Gusunœ yœrawa dim dim. U nœn biru kisi baa fiiko. U win woodaba mem nœwawa ye u Mœwisi wœ. ⁷ Gusunœ u ka nœn wœa. Ma n nœn kooramme ye u mœ kpuro sœo. Saa ye sœo, u Asirin sina boko seesi. Ma u yara win yoron di. ⁸ Yen biru u Filisitiba tabu wœri u kamia sere u ka da Gasœ. Ma u ben tem mwœera ka ben wuu gbœra damgisu ka mi ben kœsobu ba ra n wœa wœa.

Samarin tarusibun

yaayasiabu

⁹ Esekiasi Yudaban sina boko win bandun wõo nnese sœo, ka maa Osee, Elan bii, Isireliban sina bokon bandun wõo nœba yiruse sœo, yera Saamanasaa Asirin sina boko ka win tœmbu ba Samari tarusi wõo yiru. ¹⁰ Ma wõo itaseru ba ye kamia. Saa yera Esekiasi u win bandun wõo nœba tiase sœo dœo. Ma Osee, Isireliban sina boko u maa wœa win bandun wõo nœba nnese sœo. ¹¹ Asirin sina boko u Isireliba gura u ka da win temœ. Ma u bu yi wuu ge ba sokumœ Salasiœ ka Saborin daaron goorœ Gosanin temœ ka sere maa Mœdiban wusa. ¹² Domi Isireli be, ba nœn Yinni Gusunœn gere mem nœwœ, ba nœn maa arukawani ye u ka bu bœkua wure. Mœya ba nœn maa Mœwisi win sœm kowo mem nœwœ.

Asirigibu

ba Yerusalemu tarusi

(I maa mæerio Esai 36:1 ka Bandun Gari II, 32:1)

¹³ Esekiasi Yudaban sina bokon bandun wõo wœkura nnese sœo, yera Asirin sina boko Sankeribu u Yudaban wuu si su gbœaranu mœ kamia.

¹⁴ Ma Esekiasi u gœra Lakisiœ Asirin sina boko win mi u nœe, bu nœn sœ ma wi Esekiasi u torawa. Ye u maa nœn bikia kpuro u koo ye ko. Yen sœ, u de u doona win tem di.

Ma Asirin sina boko wi, u Esekiasi sii geesu kilo nœrœbun suba nœba nœe (9.000) ka wura kilo nœne ka wunœbu (900) bikia. ¹⁵ Ma Esekiasi u sii gee si su wœa Yinni Gusunœn sœa

yero ka maa si su wœa sina bokon arumani beru yero gura u Asirin sina boko wi wœ, ¹⁶ ka maa wura ye u raa doke sœa yerun gamboba sœo ka kœnnœn dœa sœo.

Asirin tabu kowobun

wirugiin gere

(I maa mæerio Esai 36:2-22 ka Bandun Gari II, 32:9-16)

¹⁷ Saa Lakisi min diya Asirin sina boko u tabu durœ damgibu gorima ka ben wirugibu ita bu Esekiasi wœri Yerusalemua. Ye tœn be, ba tura mi, yera ba bura ba yœra nim toran bœku ye ba kua ya ra ka nim ne wuuœ saa bwian di, mi ba ra beka wœken swaaœ. ¹⁸ Sanam me sœra ba sina boko sokusia. Adama Eliakimu Hilikiyan bii, sina bokon sœm kowobun wirugiwa u da ben mi ka Sebina wi u sœa sina bokon tire yoro ka Yoasi Asafun bii wi u ra tirenu bere. ¹⁹ Asirin tabu kowobun wirugii ben turo, u bu sœowa u nœe, i Esekiasi sœowa i nœe, amœniwa bœse Asirigibun sina boko wi u kpuro kere u gerua. U nœe, mba u yœrari u naane sœa me. ²⁰ Domi u nœe, u dam mœ. Ma u bwisi kœœ mœ u ka tabu ko. Adama gari saarinu tœnawa. N nœn na, ma sœra win naane ya wœa u ka nœn seesi. ²¹ Geema win naane wœawa Egibitin sunœn mi, wi u sœa nge kaba te ta kœsikire. Wi u tu nœnua u tœsiri kpa tu nœn mura tu mœera ko. Nge mœya Egibitin sunœ u sœa be ba nœn yiyœn mi.

²² Mœya i ko i gere i nœe, Gusunœ bœen Yinniwa i naane sœa. Adama nœn win sœa yenu ka yœku yena Esekiasi u kœsuka? Ma u bœe Yudaba ka Yerusalemugibu sœowa u nœe, i nœn da de sœa yero, Yerusalemua i yœkuru ko mi tœna?

²³ N nœn na, u ka nœn yinni Asirin sina boko arukawani bœkuœ kpa u nœn dumi nœrœbun suba yiru (2.000) wœ œn nœn ye u koo maasœbu wa bu yi sœni. ²⁴ Domi u nœn kpœ u yœra u wi u piuburu bo nœn yinnin tabu kowœbu sœo ma, baa me u tamaœ Egibitigibu ba koo nœn tabu kœke yi dumi gawe ka maasœbu wœ. ²⁵ U nœn ye ma ka Yinni Gusunœn yœra u ka tem me wœrima, kpa u me kœsuku? Domi Gusunœn tiwa u nœe, u doo u tem me wœri kpa u mu kœsuku.

²⁶ Eliakimu Hilikiyan bii ka Sebina ka Yoasi ba durœ wi sœowa ba nœe, a suuru koowo, sa nun kanamowa a ka bœse wunen bwœabu gari koowo ka aramum, domi sa mu nœmœ. A ku ka maa bœsen barum Heberum gari gere, kpa tœn be ba swaa daki gbœrarun di bu ku nœ ye sa gerumœ.

²⁷ Adama durœ wi, u bu wisa u nœe, i tamaœ nœn yinni u man gorima bœe ka bœen yinni tœnan sœ nœn ka gari yini gere? Aawo, ka maa be ba sœ gbœraru wallœn sœna u man gorima. N nœn maa tœemœ i ka bœen tiin swaa swœibu di kpa i bœen yœkum nœ ka be sannu.

²⁸ Saa ye sɔɔra durɔ wi, u gb̄ara ka dam ka Yudaban barum u nɛɛ, i bɛsɛ Asirigibun sina boko wi u kpuro keren gari swaa dakio. ²⁹ U nɛɛ, i ku de Esekiasi u bɛɛ nɔni wɔke domi u n̄ kp̄ɛ u bɛɛ wɔra saa win nɔman di. ³⁰ I ku wura i Gusunɔ naane ko baa Esekiasi ù n nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɔra, n n̄ koorɔ Asirin sina boko u wuu ge mwa. ³¹ I ku maa nùn swaa daki. Adama i nɔwɔ ye Asirin sina boko u gerua. U nɛɛ, i ka nùn nɔɔ tia koowo kpa i nùn tii wɛ. Kpa baawure u wa u win tiin resɛmba ka win d̄aa binu di. Kpa u maa win d̄akɔn nim nɔ. ³² Yen biru u koo na u bɛɛ sua u ka da tem gam mɛ mu s̄aa nge bɛɛn tiin tem mɛ, mi resɛm ka alikama w̄aa, kpa i n p̄ɛɛ ka tam mɔ ka tim ka olifin gum. Meyɔ i ko i n w̄aa, ye i ko i raa ka gbi mini. Yen s̄s, i ku maa Esekiasin gere swaa daki. Domi u koo bɛɛ nɔni wɔke u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɔra. ³³ Bwese ni nu tien b̄unu nu n̄ bu wɔre Asirin sina bokon nɔman di. ³⁴ Mana Hamati ka Aapadi ka Sefaafaimu ka Hena ka Ifan b̄unu nu w̄aa tɛ. Nu kp̄ia nu Samarigibu wɔra saa win nɔman di? ³⁵ B̄uu ni kpuro sɔɔ, nin nir̄a nu nin tem wɔra saa win nɔman di, bu sere nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo Yerusalemu wɔra.

³⁶ Ma Yudaba kpuro ba mari, domi sina boko Esekiasi u nɛɛ, bu ku raa nùn gɛɛ wis̄i. ³⁷ Ma Eliakimu Hilikiyan bii, sina bokon sɔm kowobun wirugii wi, ka maa win tire yoro Sebina ka sere Yoasi, Asafun bii wi u ra tirenu bere, ba na Esekiasin mi, ba yabe kianu sebua nuku sankiranun s̄s. Ma ba nùn durɔ win gari yi kpuro saaria.

19

Sina boko Esekiasi

u bwisi bikia

(I maa mɛerio Esai 37:1-7)

¹ Saa ye Esekiasi sina boko u gari yi nua, yera u win tiin yabenu nɛnua u ḡiana. Ma u saaki sua u sebua nuku sankiranun s̄s. Ma u da Yinni Gusunɔn s̄aa yero. ² Yera u Eliakimu sɔm kowobun wirugii ka maa Sebina win tire yoro ka ȳaku kowo guro gurobu gɔra Gusunɔn sɔmɔ Esai Am̄atin biin mi. N deema be maa, saakibara ba sebua ba ka da mi. ³ Ye ba tura mi, ba nùn s̄sɔwa ba nɛɛ, ameniwa Esekiasi u gerua u nɛɛ, gisɔn t̄sɔ te, nuku sankiranu sɔɔra sa w̄aa. Ba sun sɛɛyasiamɔ, ma ba sun doke sekuru sɔɔ. Gisɔn wahala ye, ya s̄awa nge t̄n kurɔ wi u yiire u k̄i u ma, ma u n̄ dam mɔ u ka w̄ɛma. ⁴ N n mɛn na, a kanaru koowo bɛsɛ be sa gina tien s̄s. Sɔrɔkudo Gusunɔ wunen Yinni u ko n Asirin sina bokon gari yi nua wi u na u nùn wɔnwa. Kpa u nùn sɛɛyasia.

⁵ Ye Esai u Esekiasin bw̄aa ben gari yi nua, ⁶ yera u bu s̄sɔwa u nɛɛ, ye i ko i bɛɛn yinni s̄s wee. I nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua.

U nɛɛ, u ku de gari yi u nua mi, yi nùn bɛrum ko, ye Asirin sina bokon gɔro be, ba ka wi Yinni Gusunɔ wɔnwa mi. ⁷ U koo de Asirin sina boko wi, u labaari gaa na kpa yu win bw̄ɛra gosia u wura win temɔ. Miya u koo de bu nùn go ka takobi.

Asirigibu

ba maa Yudaba nandasia

(I maa mɛerio Esai 37:8-13 ka Bandun Gari II, 32:17)

⁸ Asirin sina bokon gɔro wi, u gosira u da Libinaɔ. Domi u nua ma win yinni u doona Lakisin di u da u Libinagii be tabu wɔri. ⁹ Saa ye sɔɔra Asirin sina boko u nua ma Tiraka Etiopin sina boko u nùn tabu wɔrim wee. Yera u maa Esekiasi sɔmɔbu goria u nɛɛ, ¹⁰ ameniwa i ko i Esekiasi sina boko s̄s. I nɛɛ, u ku de Gusunɔ win Yinni wi u naane s̄aa mi, u nùn nɔni wɔke, u nɛɛ, nɛ, Asirin sina boko na n̄ kp̄ɛ n Yerusalemu mwa. ¹¹ Wi Esekiasin tii u nua nge mɛ besen sinam be ba man gbiye ba raa tem mɛ mu tiegibu kpuro kam koosia. Yera wi, u tamaa u koo yari win noman di? ¹² Sanam mɛ nen baababa ba Gosani kpeerasia ka Harani ka Resefu ka sere Edenigibu, be ba w̄aa Telasaa, ben b̄unu kp̄ia nu bu yara? ¹³ Nge mana Hamatigibun sunɔ u w̄aa ka Aapadigibun sunɔ ka Sefaafaimugibun sunɔ, ka Henagibun sunɔ ka sere maa Ifagii.

Esekiasin kanaru

(I maa mɛerio Esai 37:14-20)

¹⁴ Ye Asirin sina bokon sɔmɔ be, ba tura Esekiasin mi, yera ba nùn tireru w̄ɛ t̄ɛ sɔɔ ben yinnin gari w̄aa. Ma Esekiasi u tu gara. Yen biru u da Gusunɔn s̄aa yero ma u tu d̄eria mi. ¹⁵ U kanaru kua u nɛɛ, Gusunɔ besen Yinni, wune wi a s̄s gɔradoban suunu sɔɔ, wune turowa a s̄aa sinambu kpuron Yinni. Wuna a w̄allu ka tem taka kua. ¹⁶ A nɔni seeyo a mɛeri, kpa a swaa daki a nen gari nɔ. Kpa a Sankeribu Asirin sunɔn gari nɔ, wi u win sɔm kowobun wirugii gɔrima u ka nun wɔmɛ. ¹⁷ Ka gem, Yinni, na yɛ ma Asirin sinambu ba bwese dabinu kpeerasia ka nin tem. ¹⁸ Ma ba nin bw̄aarokunu d̄sɔ m̄eniki. Domi nu n̄ s̄aa Gusunɔ. Nu s̄awa tambun sɔma ye ba kua ka d̄aa ka kpenu. Yen s̄sna ba kp̄ia ba nu kpeerasia. ¹⁹ Adama wune, a s̄awa Gusunɔ besen Yinni. A sun wɔro saa Sankeribun nɔman di kpa handunian sinambu kpuro bu gia ma wune turowa a s̄aa Gusunɔ.

Esain gari

yi u sina boko nɔasia

(I maa mɛerio Esai 37:21-35)

²⁰ Yera Esai Am̄atin bii u Esekiasi sɔmɔ goria u nɛɛ, bu nùn s̄s ma Gusunɔ Isireliban Yinni u win kanaru mwa te u kua Sankeribu

Asirin sina bokon s̄s. ²¹ Ye Yinni Gusun̄o u gerua win s̄s, ye wee. U n̄eε, Yerusalemun t̄ambu kpuro ba n̄un gema. Ba n̄un yaakoru m̄o.

Ba n̄un ȳεm̄o ba wii gimanu koosim̄o.
²² Wara u kam m̄eεra. Wara u w̄nwa.

Wara u ka n̄oɔ ḡomunu m̄o.
U n̄ ȳε ma wi, Gusun̄o, Isireliban Yinnin tii wi u d̄eεren wuswaaara u tii sue?

²³ Win s̄om̄o ba na, ba wi, Yinni Gusun̄o w̄nwa.

Ma u n̄eε, ka win tabu k̄εk̄ε dabira u ȳoɔwa Libanin guu ni nu bon w̄llo. Ma u dua sere sere yen d̄aa s̄oɔn s̄oɔw̄o u gen d̄aa gea ye ba m̄o seduru ka sipere ye ya gunum bo b̄oara.

²⁴ U n̄eε, u bwia gba.

Ma u tem tukum nim n̄ora. Win tabu kowobu ba b̄osu Egibitin nim tori kpuro s̄oɔ ba yi sank̄a.

²⁵ Adama u n̄ ȳε ma wi, Yinni Gusun̄on tiiwa u yeniban himba yi saa yellun di?

Wee t̄ε, himba ye, ya koor̄a.

Ma u dera wi, Asirin sina boko u wuu si su gb̄aranu m̄o bansu koosia.

²⁶ Yinni Gusun̄owa u dera wuu sin t̄amba b̄erum soora,

ba w̄aa sekuru s̄oɔ.

Ba kua dam sarirugibu nge yakasu gber̄o, n̄ kun m̄ε, nge doo ḡaaru te ḡemi di.

²⁷ Yinni Gusun̄o wi, u ma n̄eε, u ȳε saa ye Asirin sina boko wi, u ra sine ka saa ye u ra du dir̄o ka saa ye u ra yari,

ka maa saa ye u ka n̄un m̄aru m̄o.

²⁸ T̄ε ȳen s̄s u ka Yinni Gusun̄o m̄aru m̄o ma u n̄un gari s̄oɔwa ka tii suabu, u koo win w̄eru yaba u ȳoni doke.

Kpa u maa n̄un yaruka dokea n̄oɔw̄o.

Kpa u de u ḡosira u wura min di u na.

²⁹ Ma Esai u Esekiasi s̄oɔwa u n̄eε, wee ye ya ko n̄ s̄aa ȳireru wunen mi. Gis̄oku ge, ka gas̄oku, doo ḡaariya i ko i di. Adama w̄oɔ itase i ko i duurewa kpa i ḡen. M̄eya i ko i maa res̄em duure kpa i yen marum di. ³⁰⁻³¹ Yudaban bweseru s̄oɔ, be ba tiara Sīonin guur̄o Yerusalem̄o ba koo faaba wa kpa bu kpara nge d̄aa, kpa bu gbini ko sere tem s̄oɔw̄o kpa bu binu ma. Yeniwa Gusun̄o, w̄ollu ka tem Yinni u koo ko win hanian s̄s.

³² U gerua u n̄eε, Asirin sina boko wi, u n̄ duɔ Yerusalem̄o. M̄eya win tabu kowobu ba n̄ ye sus̄o ba n̄ terenu neni bu ka kuku yenu ko bu sere n̄eε, ba koo s̄εu to. ³³ Swaa ye u ka na, yera u koo ka ḡosira, u n̄ duɔ wuu ge s̄oɔ. Yinni Gusun̄on tiiwa u gerua m̄ε. ³⁴ Domi u koo wuu ge k̄s̄uwa u gu faaba ko win tiin s̄s, ka maa Dafidi win s̄om kowon s̄s.

Yinni Gusun̄o

u Asirigibu kamia

(I maa m̄eεrio Esai 37:36-38 ka Bandun Gari II, 32:21-22)

³⁵ Ye n̄ kua w̄okuru yera Yinni Gusun̄on ḡor̄ado u yara u da Asirigibun sansaniɔ ma u tonu n̄or̄obun suba wunaa wene ka n̄oɔbu (185.000) go. Ye ba seewa bururu, ba deema wee gona nu terie. ³⁶ Yera Sankeribu Asirin sina boko u ḡosira u da u w̄aa Ninifuɔ. ³⁷ S̄oɔ teeru u da u ȳire win b̄uu wi ba ra soku Nis̄or̄okun nuur̄o. Miya win bibu yiru beni, Adam̄εl̄eki ka Sares̄ε ba n̄un go ka takobi. Ma ba kpikuru sua ba da tem mi ba m̄o Ararati gia. Ma win bii Esaa Hadoni u bandu k̄osire kua.

20

Esekiasi u bara

ma Yinni Gusun̄o u n̄un bekia

(I maa m̄eεrio Esai 38:1-8 ka Bandun Gari II, 32:24)

¹ Saa ye s̄oɔ, Esekiasi u bara sere u ḡoo turuku kua. Ma Gusun̄on s̄om̄o Esai Am̄otin bii u na win mi. U n̄un s̄oɔwa u n̄eε, ameniwa Yinni Gusun̄o u gerua. U n̄eε, a wunen yenugibu s̄oɔw̄o ye baawure ko n̄ da ko wunen biru. Domi kaa gbi.

² Yera Esekiasi u win wuswaa s̄iia u gana girari ma u kanaru kua u n̄eε, ³ Yinni Gusun̄o, a suuru koowo, a yaayo ma na s̄ia dee dee wunen wuswaaɔ. Na wunen woodaba mem n̄oɔwa. Na maa kua ye n̄ nun w̄ere.

Yen biru u sw̄i gem gem.

⁴ Sanam m̄ε Esai u yariɔ sina kpaaru min di, yera Yinni Gusun̄o u ka n̄un gari kua u n̄eε, ⁵ a ḡosiro a ka Esekiasi nen t̄ambun kpara s̄s a n̄eε, ameniwa n̄e, Yinni Gusun̄o na gerua, n̄e wi na s̄aa b̄een baaba Dafidin Yinni. Na n̄eε, na win kanaru mwa, na maa win n̄oni ȳiresu wa. Wee, kon de u bekura. Yen biru s̄oɔ itase u koo da n̄e, Yinni Gusun̄on s̄aa yera. ⁶ Kon maa win w̄aarun t̄oru sosi w̄oɔ w̄okura n̄oɔbu kpa n̄ n̄un faaba ko n̄ wuu ge wara saa Asirin sina bokon n̄oman di. M̄eya kon gu k̄su nen tiin s̄s ka nen s̄om kowo Dafidin s̄s.

⁷ Yen biru Esai u n̄eε, bu d̄aa ye ba m̄o figien marum suo bu pera bu t̄eni win bara ten w̄llo. Ma ba mu pera ba t̄eni ma u bekura.

⁸ N̄ deema Esekiasi u raa Esai bikia u n̄eε, mba n̄ ko n̄ s̄aa ȳireru te ta koo n̄un s̄os̄i ma u koo bekura kpa u da Yinni Gusun̄on s̄aa yera yen s̄oɔ itaseru.

⁹ Ma Esai u n̄un wisa u n̄eε, Yinni Gusun̄o u koo win gari yibia yin n̄oɔ mw̄eεru u kua. Ȳoɔtian tiro ga koo kesi sere naa dabusanu w̄okuru s̄oɔ ù n̄ kella. A k̄i gu kaara? Nge gu sosi.

¹⁰ Ma Esekiasi u n̄eε, n̄ n̄ s̄ε ȳoɔtian tiro gu ka sosi naa dabusanu w̄okuru s̄oɔ ù n̄ kella. Yen s̄s, na k̄iwa gu kaara.

¹¹ Yera Gusunon sɔmɔ Esai u Yinni Gusunɔ kana u de gu kaara. Ma Yinni Gusunɔ u dera n koorɔ mɛ.

Babilonin sina boko

*u Esekiasi sɔmɔbu gɔria
(I maa mɛɛrio Esai 39)*

¹² Saa ye sɔɔ, Merodaki Baladani, Baladanin bii, Babilonin sina boko u Esekiasi sɔmɔbu gɔria ka tireru ka kɛnu. Domi u nua ma Esekiasi u bara. ¹³ Ye sɔmɔ be, ba tunuma Esekiasin mi, yera u bu dam koosia, ma u ben gari swaa daki ye ba ka sɔmɔ. Yen biru u ka bu da win arumani beru yerɔ. Yera ya sɔa sii geesu ka wura ka turare ka gum nubu durorugim ka tabu yɛnu. Ye ya gesi sɔa win arumani kpuro, yen gaa sari ye u n bu sɔɔsi.

¹⁴ Yen biruwa Esai u na u sina boko Esekiasi bikia u nɛɛ, man diya ton beni ba nun naawa. Ye ba tunuma, mba ba gerua.

Ma Esekiasi u nɛn wisa u nɛɛ, ba naawa saa tem tontonden di mɛ ba mɔ Babiloni.

¹⁵ Esai u kpam nɛn bikia u nɛɛ, mba ka mba ba wa wunen yɛnu.

Ma Esekiasi u nɛn wisa u nɛɛ, ye ya waa nɛn yɛnu ge sɔɔ kpuro, ba wawa. Nɛn arumani sɔɔ gaa sari ni na n bu sɔɔsi.

¹⁶ Yera Esai u nɛn sɔɔwa u nɛɛ, a swaa dakio a nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. ¹⁷ U nɛɛ, wee tɔru gara sisi tɛ sɔɔ ba koo wunen arumani kpuro gura bu ka da Babilonɔ ka ye wunen baababa ba sweena ba nun deria. Yen gaa sari ye ba koo nun deria tɔɔ te. ¹⁸ Ba koo wunen tiin bweseru sɔɔ bibu mwɛɛri kpa bu ka bu da Babilonɔ bu bu maatam ko. Kpa bu ko sina bokon sɔm kowobu sina kpaara.

¹⁹ Yera Esekiasi u Esai wisa u nɛɛ, Yinni Gusunon gari yi a gerua mi, gari bura.

Domi alafia ka bɔri yɛndu ta ko n waa nɛn waa arun tɔru kpuro sɔɔ.

²⁰⁻²¹ Yen biru Esekiasi u kpuna u gu, ma ba nɛn sika win baababan sikaɔ. Saa yera win bii Manase u bandu kɔsire kua. Ye Esekiasi u kuan sukum ka maa win wɔrugɔru ka nge mɛ u wɔru gba mi nim mu koo sina, ma u mu tori wuna yi ka nim na Yerusalemɔ, ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.

21

Manase

*u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 33:1-10, 18-20)*

¹ Wɔɔ wɔkura yiruwa Manase u mɔ sanam mɛ u bandu di Yerusalemɔ. Ma u ban te sɔɔ kua wɔɔ weeraakuru ka nɔɔbu. Win mɛron yisira Hefisiba. ² Manase wi, u kua ye ya n Yinni Gusunɔ dore. Domi u bwese tuku ni Yinni Gusunɔ u gira be Isireliban suunu

sɔɔn din komanu swi. ³ Ma u wure u kpam gunguu ni bana, mi ba ra bɔu yɔkuru ko, ni win tundo Esekiasi u kɔsuka. Ma u maa bɔu wi ba mɔ Baali yaku yenu kua. Mɛya u kpam wure u bɔu wi ba mɔ Asitaaten bwaa roku kua ba sɔamɔ nge mɛ Akabu Isireliban sina boko u raa kua. Saa yera u maa sɔɔ ka suru ka kperi kpuro menna u sɔamɔ. ⁴ Ma u maa bɔu turanu ganu kua Yinni Gusunon sɔa yerɔ. N deema sɔa yee ten sɔna Yinni Gusunɔ u raa nɛɛ, Yerusalemu miya kon nɛn yisuru doke. ⁵ Ma u turanu kua mi ba ra sɔɔ ka suru ka kperi sɔ sɔa yerun yaari yiru sɔɔ. ⁶ U mam ka win bii yɔkuru kua u nɛn wɔɔwa. U ra maa guru winu ka wɛɛ bikiaru koosi. U tambu gɔsa be ba ra nɛn gɔribu sokue. Nge mɛya u kɔsa mɔ u sosimɔ Yinni Gusunon wuswaaɔ u ka win mɔru seeya. ⁷ U bɔu wi ba mɔ Asitaaten bwaa roku sua, u doke Yinni Gusunon sɔa yerɔ. N deema sɔa yee ten sɔna Gusunɔ u Dafidi ka win bii Salomɔɔ sɔɔwa u nɛɛ, Yerusalemuwa na gɔsa Isireliban wusu kpuro sɔɔ. Ma na dera ba man diru bania mi, mi ba ko n da man sɔ. Miya na nɛɛ, kon nɛn yisuru doke. ⁸ Mɛya na n maa derimɔ Isireliba bu yari ben tem di mɛ na ben baababa wɛ, bɔ n nɛn woodaba mem nɔɔwammɛ, ye nɛn sɔm kowo Mɔwisi u bu wɛ. ⁹ Adama ba n swaa daki. Wee Manase u bu torasia ba kɔsa kua ya kere bwese tuku ni Yinni Gusunɔ u kpeerasia, be Isireliban suunu sɔɔn digia.

¹⁰ Yera Yinni Gusunɔ u gari kua saa win sɔmɔn nɔɔn di. ¹¹ U nɛɛ, wee Manase Yudaban sina boko u kua ye ya n wɔ. U mam kɔsa kua n kere ye Amɔreba ba kua. U dera Yudaba ba durum kua. Domi u bwaa rokunu kua ba sɔamɔ. ¹² Yen sɔ, nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni kon Yerusalemu ka Yudan tem mɛ n tie nɔni swaa roku kpa baawure wi u wuu ge wa, biti yu nɛn mwa sere u kpuna u nɔɔ mari. ¹³ Kon bu seeyasia nge mɛ na dera ba Samari ka Akabun yɛnu kua. Kon de bu gen tambu kpuro gurawa, kpa bu bu gɔri wia wia, bu wukiri nge wekeru. ¹⁴ Mi sɔɔ, be ba tiara kon bu werɔbu nɔmu sɔndia kpa werɔ be, bu ben yɛnu gura kpuro. ¹⁵ Domi ba man kɔsa kua, ba nɛn mɔru seeyamɔ saa dama tɛn di na ben baababa yarama saa Egibitin di.

¹⁶ Mi sɔara Manase u tora teni sosi, u taare sarirugibun yɛm yari sere mu koka Yerusalemun swɛɛ kpuro sɔɔ, tora ni u Yudaba koosia Yinni Gusunon wuswaaɔ baasi, ye u ka dera ba bɔnu sɔwa.

¹⁷ Ye Manase u kuan sukum ka win tora ni u kua, ye kpuro ya yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ¹⁸ Sanam mɛ u kpuna u gu, u da u win baababa deema. Ma ba nɛn sika win yɛnuɔ gbaa te ba mɔ Usaa. Yen biru win bii Amɔɔ u bandu kɔsire kua.

*Aməɔ u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛerio Bandun Gari II, 33:21-25)*

¹⁹ Wəɔ yendu yiruwə Aməɔ u mə sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wəɔ yiru ban te səɔ Yerusalemu. Win mɛron yisira Mɛsulamɛti, Harusi Yotibagiin bii. ²⁰ Aməɔ wi, u maa kua ye ya kun Yinni Gusunə dore, nge mɛ win tundo Manase u kua. ²¹ Win tundon yira kpurowa u swi. U bɔnu sāmə, ma u yiiramə bwāarokunun nuurə nge mɛ win tundo u ra raə ko. ²² Ma u Gusunə win sikadoban Yinni deri, u n win swɛ swi.

²³ Yera win bwāabu gaba nəɔ tia kua ba da ba nūn go win dirə. ²⁴ Adama tən be ba nūn go mi, ba maa ben tii mwɛera ba go. Ma ba dera win bii Yosiasi u bandu kəsire kua.

²⁵ Ye Aməɔ u kuan sukum ye kpuro ya yorua Yudaban sinambun faagin tireru səɔ. ²⁶ Sanam mɛ Aməɔ u kpuna u gu ba nūn sikua win baababan sikaə gbaa te ba mɔ Usaə. Ma win bii Yosiasi u bandu kəsire kua.

22

Yosiasi

*u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛerio Bandun Gari II, 34:1-2)*

¹ Wəɔ nɔɔba itawa Yosiasi u mə saa ye u bandu di Yerusalemu. U kua wəɔ tɛna ka ita ban te səɔ. Win mɛron yisira Yedida, Adaya Bosikatigiin bii. ² Yosiasi wi, u kua ye ya Yinni Gusunə wɛre, domi u sīa win sikkado Dafidin yira kpuro səɔ, u n yen gaa gɛerari.

Ba Yinni Gusunən woodan

tireru wa

(I maa mɛerio Bandun Gari II, 34:8-18)

³ Ye Yosiasi u kua wəɔ yendu yiru sari bandu səɔ, yera səɔ teeru u win tire yoro Safani Asalian bii, Mɛsulamun debubu gəra sāa yerə u nɛ, ⁴ a doo yāku kowo tənwerə Hilikiyan mi, a nūn sɔ a nɛ, u gobi yi dooru koowo yi ba ka na Yinni Gusunən sāa yerə yi tamba kəsobu wɛ. ⁵ Kpa bu sāa yerun səm kowobun wirugibu gobi yi nɔmu beria. ⁶ Kpa bu ka yi dāa dākobu ka banəbu ka səm kowobu kəsia kpa bu ka dāa dwe ka kpenu ni ba koo ka sāa yee te səmɛ. ⁷ Adama bu ku bikia nge mɛ ba ka gobi yi dendisina, domi ba sāawa naanəgibu.

⁸ Safani u da u Hilikiya gari yi səɔwa. Ma Hilikiya u Safani səɔwa u nɛ, na Yinni Gusunən woodan tireru wa sāa yerə. Ma u nūn tu wɛ u gara. ⁹ Yen biru Safani u gəsirama u na sina bokon mi, u nūn gəra tusia. U nɛ, wunen bwāaba gobi yi sua ba sāa yerun səm kowobun wirugibu nɔmu beria.

¹⁰ Ma u maa nɛ, tireru garu wee te yāku kowo tənwerə Hilikiya u man wɛ.

Ma u tu sina boko garia.

Yosiasi sina boko

*u bikiaru da Huludan mi
(I maa mɛerio Bandun Gari II, 34:19-28)*

¹¹ Saa yə səɔ sina boko Yosiasi u tire ten gari nua, yera u win tiin yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ. ¹² Ma u yāku kowo Hilikiya ka Akikamu Safani bii ka Akabori Miseen bii ka sere Safani win tire yoro ka Asaya win səm kowo səɔwa u nɛ, ¹³ i doo i Yinni Gusunə bikia ye tire tenin gari gerumə nɛ ka nən tɔmbu Yudaban sɔ. Domi məru ye Yinni Gusunə u ka sun mɔ ya kpā, yən sɔ besen baababa ba n̄ tire ten gari swaa sue bu sere ko nge mɛ ta gerua.

¹⁴ Ma yāku kowo Hilikiya ka Akikamu ka Akabori ka Safani ka Asaya ba da ba Gusunən səmɔ Huluda wa Yerusalemun wəɔ bera kpaə. Huluda win durəwa Salumu Tikifan bii, Harasin debubu. Salumu wiya u ra yāku kowobun yabenu bere. Ye ba tura mi, yera ba Huluda gari yi səɔwa. ¹⁵ Ma u bu wisa u nɛ, ameniwa Gusunə Isireliban Yinni u gerua. U nɛ, i durə wi u bɛ gərima səɔwə i nɛ, ¹⁶ ameniwa Yinni Gusunə u gerua. U nɛ, u koo de kəsə ya na Yerusalemu kpa yu min tɔmbu deema nge mɛ tire ten gari yi gerua te wi Yudaban sina boko u gara.

¹⁷ Domi ba wi Yinni Gusunə deri, ma ba bɔnu turare dəɔ dokeammɛ bu ka win məru seeya ka ben kookoosu kpuro. Yen sɔ tɛ, u ka Yerusalemugibu məru mɔ, ya n̄ maa suremɔ. ¹⁸ Adama Yudaban sunə wi u bɛ gərima, i nūn səɔwə i nɛ, ameniwa Gusunə Isireliban Yinni u gerua win wooda ye u garan sɔ. U nɛ, ¹⁹ yən sɔ wi, sina boko u nua Yerusalemugibu ba koo kəsə wa, bu nuki sankira kpa bu bu gem, ma gari yi, yi wi sina bokon gəru so, ma u tii kawa Yinni Gusunən wuswaaə u swi, u win yaberu nɛnua u karana, ²⁰ yen sɔna u koo de wi, sina boko u gbi bəri yendu səɔ kpa bu nūn sike win baababan sikaə. Win nɔni kun maa kəsə ye wasi, ye ya koo Yerusalemu deema.

Yosiasi u Gusunən arukawani dubia

ye u ka Isireliba bəkuə

(I maa mɛerio Bandun Gari II, 34:29-32)

Ma tən be, ba gəsirama ba sina boko gari yi kpuro səɔwa.

23

¹ Yeniban biru, sina boko Yosiasi u gəra bu Yudaba ka Yerusalemugibun guro gurobu mɛnna. ² Ma ba da sāa yerə ka yāku kowobu ka Gusunən səmɔbu ka Yudaba ka Yerusalemugibu gəsi kpuro, bibu ka guro gurobu. Ma ba bu Yinni Gusunən tire te garia, te ba wa mi. ³ Yera sina boko u da u yəra mi u ra yəre, u nə mwɛɛ teni kua Yinni Gusunən wuswaaə. U nɛ, kon Yinni Gusunə swiwa kpa n win woodaba ka win yiirebu ka ye u gerua kpuro mɛm nəɔwa ka nən gəru

kpuro. Kpa n wa n tire tenin gari nene. Ma ton ben tii ba wuru me.

Yosiasi u saa tukunu yinasia

win tem soo

(I maa meerio Bandun Gari II, 34:3-5)

⁴Ma u dera yaku kowo tonwero Hilikiya ka yaku kowo be ba tie ka be ba saa yerun konno kosu ba buu ni ba mo Baali ka Asitaaten saa yanu ka ye ba ra ka kperi sa gura ba yara saa yee ten min di. Ma ba da ba nu dso meni Yerusalemun biru, Sedoronin wowa. Ma ba nin torom gura ba ka da Betelio. ⁵Ma u maa yaku kowobu gira, be Yudaban sinamba gosa bu ka turare dso doke yaku yenu soo ni ba kua Yerusalemu ka yen baru kpaano, ka Yudaban wuso. Ma u maa buu wi ba mo Baalin yaku kowobu gira ka maa be ba suru ka soo ka kperi saamo. ⁶U maa dera ba bwaroku ge ba kua Asitaaten sa yara saa yerun di. Ma u gu yara Yerusalemun di u gu dso meni Sedoronin wowa. Ma u gen torom sua u wisi mi ba ra tambu sike. ⁷Yera u maa dia ye kosuka mi ba ra sakararu ko buu saarun sa. Miya maa karubu ba ra yanu wesi buu wi ba mo Asitaaten sa.

⁸U dera Yinni Gusunon yaku kowoba na saa Yudan wusun di, ma ba saa yee nin mi ba ra turare dso doke gungunu wollo kosuka saa Geban di n ka girari Beri Sebaa. Meya ba maa buu saa yee ni nu wa wuun gbara konnon nom dwaro kosuka, Yosue wuun sunon dii konnon bokuo. ⁹U n dere gunguu nin yaku kowobu bu yakuru ko Yinni Gusunon saa yero Yerusalemu. Adama u dera ba pexe ye ba n seeyatia doke dima ka begibu sannu.

¹⁰Ma u maa dera ba saa yee te ba mo Tofeti kosuka Hinamun wowa. Kpa bu ku raa maa ka ben bibu yaku dso mwaaaruguru ko mi, buu wi ba mo Malakun sa. ¹¹Ma u dera ba bwaroku ni nu ka dumi weene kosuka ni Yudaban sinamba ka na bu ka soo sa. U maa keke ye dumi gawe dso meni ye ba ra dendi bu ka soo wi sa. Yeniba kpurowa ya raa wa saa yerun konnowa, Netani Melekin yenu bokuo. Netani Meleki wi, u sawa sina bokon sam kowobun wirugii. ¹²Yosiasi u dera ba buu tura ni Yudaban sinamba raa kua Akasin dirun gidambisan wollo kosuka ka ni Manase u kua saa yerun yaari yiru ye soo. Ye Yosiasi u nu kosuka u kpa, u dera ba nin yanim gura ba wisi Sedoronin wowa. ¹³U dera ba maa buu saa yenu kosuka ni Salomo u kua Yerusalemun soo yari yero Olifin guurun soo yesan nom dwaru gia. Miya ba ra Sidonigibun buu wi ba mo Asitaate sa ka Maabuban buu wi ba mo Kemasi ka maa Amoniban buu wi ba mo Milikmu. ¹⁴Ma u ben bwarokunu kosuka u maa dera ba daa ye wuka ye ba raa gire Asitaaten sa. Ma u ka tambun kukunu yen worusu korua.

Yosiasi u saa tukunu yinasia

Isirelio

(I maa meerio Bandun Gari II, 34:6-7)

¹⁵U maa dera ba tura te ta wa Betelio kosuka ka buu tura te Yerobamu Nebatin bii u kua, wi u Isireliba doke toranu soo. Yen biru u tu dso meni muku muku, ka sere maa daa ye ba gira Asitaaten sa.

¹⁶Ye Yosiasi u siira u meara guu ten wollo, yera u wa sika wee. Ma u gora bu da bu ton be ba sikua min kukunu siklama. Ma u kuku ni dso doke Betelin buu turaru mi, u ka yaku yee te disi doke nge me Gusunon u gerua saa win samon non di. ¹⁷Saa yera u maa bikia u nee, waran sikira na waamo mini.

Ma wuu gen tambu ba nun wisa ba nee, Gusunon samo wi u na saa Yudan di u ye a yaku yee te kua minin gari gerua, win sikira mi.

¹⁸Ma sina boko u nee, i tu derio goo u ku raa win kukunu baba.

Nge meya ba ka duru win kukunu deri, ka sere maa Gusunon samo wi u na Samarin diginu.

¹⁹Yosiasi u maa dera ba buu dia ye Isireliban sinamba bana kosuka, ben tem me kpuron wuu maroso. Domi yera ba ka Yinni Gusunon maru seeya. U buu dia ye kosukawa mam mam nge me u kua Betelio. ²⁰U buu nin yaku kowobu go nin turano mi ba ra nu sa. Ma u tambun kukunu dso meni tura nin wollo.

Yen biru u gosira u wuru Yerusalemu.

Yosiasi u Goo sararibun

tso bakaru kua

(I maa meerio Bandun Gari II, 35:1,18-19)

²¹Yosiasi sina boko u win tambu kpuro wooda we u nee, i been Yinni Gusunon Goo sararibun tso bakaru diiyo nge me ba yorua win woodan tireru soo. ²²Ma ba tso baka te di ta kera te ba ra raa di saa kparobun waatin di n ka girari sinam be ba nun gbiiye kpuron waati soo Yuda ka Isirelio. ²³Yosiasi u kuawa wso yendu yiru sari bandu soo, saa ye ba tso baka te di Yerusalemu.

Ye Yosiasi u maa kua

(I maa meerio Bandun Gari II, 35:20-27; 36:1)

²⁴Yen biru Yosiasi u dera ba gari sokobu ka srobu go. Ma u maa dera ba bwaroku ni ba mo Terafimu kam kosua ka sere maa buu tura ni nu wa Yerusalemu ka Yudan temo. U yeni kuawa bu ka woodan tire te yaku kowo Hilikiya u wa Yinni Gusunon saa yero mem nawa.

²⁵Sinam be ba Yosiasi gbiiye, ben goo sari wi u Yinni Gusunon sawa nge wi ka win goru kpuro, ka win bwera kpuro, ka win dam kpuro nge me Mowisin wooda ya gerua.

Meya maa win biru suno goo sari wi u kua nge me.

²⁶ Adama ka me, Yinni Gusunon maru kun sure ye u Yudaba seesi, kosa ye Manase u kuan so. ²⁷ Ma u nee, kon Yudaba kua nge me na Isireliba kua. Kon bu gira nen wuswaan di, kpa n Yerusalemu wuu ge na raa gosa mi deri, ka sere maa saa yee ten mi na nee, ko na n da ti soso.

²⁸ Ye Yosiasi u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru so. ²⁹ Yosiasin waati ye so, Egibitin sina boko wi ba mo Neko, u seewa soo teeru u Asirin sina boko tabu somiru daa te ba mo Efaratin bera gia. Ma sina boko Yosiasi u seewa u da u ka nun tabu wari. Ye Neko u nun wa, yera u dera ba nun go Megido. ³⁰ Ma Yosiasin tabu kowobu ba win goru sua ba kpee win tabu keke so ye dumi gawe, ba ka na Yerusalemu. Ba nun sika win siki woru. Yera ba win bii Yoakasi sua ba bandun gum tare, u kua suno win tondon ayero.

Yoakasi

u kua Yudaban sina boko

(I maa meroio Bandun Gari II, 36:2-4)

³¹ Yoakasi u mawa wo yenda ita saa ye u bandu di. Ma u kua suru ita ban te so, Yerusalemu. Win meron yisira Hamutali Yeremin bii, wi u wa Libina. ³² Yoakasi wi, u n kue dee dee Yinni Gusunon wuswaa. Kosa ye win sikadoba ba raa kua, yera u kua mam mam. ³³ Ma Neko Egibitin sina boko u nun mwa u bakua u ka da Ribilao Hamatin temo. Nge meya u ka nun bandu yera. Ma u Yudaba sii geesun kilo narobun suba ita (3.000) bure ka wuran kilo tena.

³⁴ Ma u Eliakimu Yosiasin bii bandu we. Yera u nun yisi kpaaru ka Yoyakimu. Ma u ka Yoakasi da Egibiti. Miya u gu. ³⁵ Yoyakimu u Egibitin suno sii gee si we ka wura ye. Adama u win tem tambu sii geesu ka wuran geeru burewa n ka turi gee te Egibitin suno u bikia.

Yoyakimu u kua Yudaban sina boko

(I maa meroio Bandun Gari II, 36:5-8)

³⁶ Wo yenda nobuwa Yoyakimu u mo sanam me u bandu di. Ma u kua wo wakura tia ban te so. Win meron yisira Sebuda, Pedaya Rumagiin bii. ³⁷ Yoyakimu wi, u n kue dee dee Yinni Gusunon wuswaa. Kosa ye win sikadoba ba raa kua, yera u kua mam mam.

24

¹ Yoyakimun waati soora Nebukanesa Babilonin sina boko u Yudaba wari u bu taarewa wo ita. Yen biru ba nun seesi bu ka ti yina. ² Adama Yinni Gusunon u dera Babilonin tabu kowobu ka Sirigibu, ka Mabuba, ka Amangibu, ba Yoyakimu wari bu ka Yudaba kpeerasia nge me u gerua saa win somobun non di. ³ U yeni kuawa

u ka Yudaba gira win wuswaan di Manasan tora ni u kuan so. ⁴ Domi Manase wi, u taare sarirugibun yem yari mu koka Yerusalemun swee so. Yeni kpuron sana Yinni Gusunon u n bu suuru kue.

⁵ Ye Yoyakimu u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru so. ⁶ Yeniban biru u kpuna u gu. Ma ba nun sika win baababan sika. Ma win bii Yoyakini u bandu kosire kua.

⁷ Egibitin tabu kowobu ba n maa yarire ben tem di. Domi Babilonin sina boko u bu tem mwaari saa Egibitin daaron di sere n ka girari daa te ba mo Efarati.

Yoyakini

u kua Yudaban sina boko

(I maa meroio Bandun Gari II, 36:9-10)

⁸ Wo yendu yiru sariwa Yoyakini u mo saa ye u bandu di. Win meron yisira Nehusita Elinatani Yerusalemugiin bii. ⁹ Yoyakini wi, u n kue dee dee Yinni Gusunon wuswaa. Kosa u kua mam mam nge me win tundo u raa kua.

¹⁰ Saa ye soora Babilonin sina boko Nebukanesa tabu kowobu ba na ba Yerusalemu wari ba ye tarusi. ¹¹ Ma wi sina bokon tii u na mi, u bu deema. ¹² Yera Yoyakini Yudaban sina boko u yera u Nebukanesa wi senn da ka win mero, ka win bwabu ka win sina asakpobu ka win yenun som kowobun wirugibu. Ma Nebukanesa u nun mwa u pirsom doke. U yeni kuawa win bandun wo noba itase so.

¹³ Ma u saa yerun arumani gura, ma u ten dendi ya ni Salomo u kua ka wura kosuka, ma u maa sina kpaarun arumani gura nge me Yinni Gusunon u gerua. ¹⁴ Ma u Yerusalemun wirugibu ka ben damgibu gura u ka da ben mi. Ben geera saawa tambu narobun suba wakuru (1.000). Ben gaba saa sekobu gabu maa daa dakobu. Bwewbewebu tonawa u deri. ¹⁵ U sina boko Yoyakini ka win mero ka win kurubu ka win yenun som kowobun wirugibu ka tem min damgibu kpuro gura u ka da Babilonia. ¹⁶ Tabu kowo be u gura ba saawa tambu narobun suba noba yiru (7.000). Ma naman som kowobu ba saa tambu narubu (1.000). Be kpuro ba saawa tabu duru worugoba.

¹⁷ Yen biru u Matania kua suno Yoyakinin ayero. Ma u nun yisuru ka Sedesiasi. Matania wi, u saawa Yoyakinin tondon wono.

Sedesiasi

u kua Yudaban sina boko

(I maa meroio Yeremi 52:1-3 ka Bandun Gari II, 36:11-12)

¹⁸ Saa ye Sedesiasi u bandu di Yerusalemu, u mawa wo yenda tia. Ma u kua wo wakura tia bandu so. Win

meron yīsira Hamutali Yeremi Libinaḡiin bii. ¹⁹ Sedesiasi wi, u n̄ kue dee dee Yinni Gusun̄n wuswaaḡ. Kōsa ye Yoyakimu u ra kua, yera win tii u maa kua mam mam.

²⁰ Ye kpuro ya koorā yēn sō Yinni Gusun̄n u ka Yudaba ka Yerusalemugibu m̄oru kua domi u kī u bu f̄era u kō.

Ba Yerusalemu tarusi

(I maa m̄erio Yeremi 39:1-7; 52:3-11)

Saa ye s̄ora Sedesiasi u Babilonin sina boko seesi.

25

¹ Sedesiasin bandun w̄ō n̄oba n̄ese yen suru w̄okurusen s̄ō w̄okurusewa Nebukan̄esaa Babilonin sina boko u Yerusalemu w̄arima ka win tabu kowobu kpuro. Yera u win sansani gira yen b̄oku. Ma ba kuku yenu kua ba ka sikerena. ² Ma ba wuu ge tarusi sere n̄ ka kua Sedesiasin bandun w̄ō w̄okura tiase.

³ Saa ye s̄ora ḡōra dam kua wuu ge s̄ō. W̄ō gen suru n̄esen s̄ō n̄oba n̄ese s̄ō, ⁴ Babilonigibu ba Yerusalemun ḡb̄ara tie yaba. Ma Yudaban sina boko ka win tabu kowobu ba duki yakura min di w̄okuru baa m̄e Babilonigii be, ba wuu ge tarusi. Yudaba ba yarawa saa k̄onn̄o ge ga w̄a ḡb̄araru yirun baa s̄on̄ di, sina bokon saadiēn b̄oku, Yuudenin w̄owan bera ḡia. ⁵ Adama Babilonin tabu kowo be, ba sina boko Sedesiasi naa sw̄i. Ma ba n̄un naamwe Yerikon w̄owa. Yera win tabu kowobu ba yarina ba n̄un deri. ⁶ Ma ba n̄un mwa ba ka da Babilonin sina bokon mi Ribilaa. Miya ba n̄un siri. ⁷ Ba win bibu sakira win wuswaaḡ. Ma ba win tiin n̄oni w̄owa. Yen biru ba n̄un b̄okua ka sii gandun yoni yiru ba ka da Babiloni.

Ba Yerusalemun t̄on be ba tie

yoru mw̄era

(I maa m̄erio Yeremi 39:8-10; 52:12-30 ka Bandun Gari II, 36:17-21)

⁸ Nebukan̄esaa bandun w̄ō w̄okura n̄oba ka n̄ese s̄ō, yen suru n̄obusen s̄ō n̄oba yiruse s̄ora Nebusarada wi u s̄a Babilonin sina bokon k̄sobun wirugii u na Yerusalemu. ⁹ Ma u Yinni Gusun̄n s̄a yeru d̄ō meni ka Isireliban sina kpaaru, ka dia ye ya gesi w̄a kpuro. Ye ya s̄a damgibun dia u d̄ō meniwa. ¹⁰ Tabu kowo be ba n̄un sw̄i ba Yerusalemun ḡb̄araru k̄osuka.

¹¹ Ma u Isireli be ba tii w̄e ka be ba tie gura u ka doona. ¹² Adama u m̄era be ba bw̄ebw̄eru bo, ma u be deri Yerusalemu mi, bu ka ḡbea wuku, kpa ba n̄ resem samburu m̄.

¹³ Babilonin tabu kowo be, ba Yinni Gusun̄n s̄a yerun ḡbere ye ba kua ka sii gandun k̄osuka, ka yen ȳratii ka sere maa boo sii ganduguu ḡe s̄ō ba ra nim doke. Ma ba sii

gan ni kpuro gura ba ka da Babiloni. ¹⁴ Ma ba maa ten dendi ȳnu gura ni ba kua ka sii gandun. Niya ḡb̄e ni ba ra ka torom gure, ka kaatonu ka wobunu ka n̄ari. ¹⁵ K̄sobun wirugii wi, win tii u ten doo sua ka ten ḡb̄e ya ba kua ka wura ka sii geesu, ¹⁶ ka sere s̄a yerun ḡbere yiru ye, ka boo ge, ka ȳratii yi. Dendi ȳa sii gandugii ni Salom̄o u kua kpuro, niya ba gura. Goo kun kp̄e u nin bunum geeru gari. ¹⁷ Domi ḡbere yen tian gunum mu s̄awa ḡom soonu ȳndu yiru sari. Ma ba yen w̄oll̄o sii gandun sandi nge fur̄o, ḡom soonu ita. Yen biru ba fur̄o ge buraru koosi nge mangon marum. Ba ye kpuro kuawa ka sii gandun. Nge m̄eya ba maa yiruse kua.

¹⁸ K̄sobun wirugii wi, u ȳku kowo t̄anwero Seraya mwa, ka win yiruse Sofoni, ka sere maa t̄ambu ita be ba s̄a yerun k̄onn̄o k̄su. ¹⁹ Yen biru u tabu kowobun wirugii ḡo mwa ka t̄ambu n̄oba sina bokon bw̄ābu s̄ō, ka sere tabu sun̄n tire yoro wi u ra t̄ambu soogeru mwe, ka sere maa damgibu gabu t̄ambu wata be ba tie wuu ge s̄ō. ²⁰ Be kpurowa u sua u ka Babilonin sina boko daawa Ribilaa. ²¹ Ma Babilonin sina boko wi, u dera ba bu so ba ḡo Ribila mi, Hamatin tem̄.

Nge m̄eya ba ka Yudaba gura ba ka da tem tukum̄o sere mi n̄ toma.

Ba Gedalia kua

Yudaban tem ȳro

(I maa m̄erio Yeremi 40:7-41:18)

²² Yen biru Babilonin sina boko Nebukan̄esaa u Gedalia Akikamun bii Safanin debubu kua Yuda be ba tien tem ȳro. ²³ Saa ye tabu kowobun wirugii be ba tie Yuda ka ben t̄ambu, ba nua ma Babilonin sina boko u Gedalia kua ben tem ȳro, yera ba seewa ba da Gedalia win mi Misipaa. Wirugii beya Isimeeli Netanian bii ka Yokanani Karean bii ka Seraya, Tanum̄eti Netofagiin bii ka Yaasania Maakagiin bii. ²⁴ Yera Gedalia u gerua ka b̄ori u n̄e, i ku Babilonin sinam ben berum ko. I sin̄o s̄e besen tem m̄e s̄ō kpa i ben sina boko wi s̄a. I n̄ kua m̄e, i ko i dobu n̄.

²⁵ Adama w̄ō gen suru n̄oba yiruse s̄ō, Isimeeli Netanian bii Elisaman debubu, wi u s̄a sina bii u na, wi, ka t̄ambu w̄okuru gabu ba Gedalia ḡo, ka Yudaba gabu ka maa Babilonigii be ba w̄a ka wi. ²⁶ Ma Yuda be ba tie saa ben wirugibun di sere ka bw̄ebw̄eḡo, ka ben tabu kowobun wirugii be, ba seewa ba kpikuru sua ba da Egibiti. Domi ba Babilonigibun berum m̄.

Ba Yoyakini yara piris̄m di

(I maa m̄erio Yeremi 52:31-34)

²⁷ Ye ba Yoyakini Yudaban sina boko mwa ba ka Babiloni, yen w̄ō t̄ena ka

nə̀ba yiruse sə̀ra Efilı Mə̀rodaki u bandu di Babiloniə. Wə̀ gen suru wə̀kura yirusen sə̀ yenda nə̀bu ka yiruse sə̀ra u Yoyakini wi yara pirişəm di. ²⁸ U ra ka nùn gari ko ka kīru. Ma u nùn aye beeregiru wē. Win aye te, ta sinam be ba yoru dimə Babiloniə kpuroginu kere. ²⁹ Babilonin sina boko wi, u dera ba Yoyakini yāa kpaanu sebusia dəma te u nùn yara pirişəm di. Sanna ba ra di sere Yoyakini u da u ka gu. ³⁰ Yēn bukata u mə kpuro sina boko wi, u ra nùn wēwa baadomma sere ka win wāarun tēru kpuro sə̀.

ISIRELIBAN BANDUN GARI GBIKII

À n gina Isireliban bandun garin tire gbiikiru gara kaa nɛɛ, Samuelin tirera yɛro u sua u ka tu yorua. Dafidin bandun gariya u mɔ te Gusunɔn tii u swii. Yɛro u ki u sun sɔɔsi ma Gusunɔ turowa u sãa Isireliban sina boko. Ma ben sinam be u ra swii mi, ba sãa win sɔm kowobu.

Ta maa sun sɔmɔ ma Dafidiwa u sãa yerun banan himba ka ten sɔma kpuron sɔɔru kua. Ma u Lefiba bɔnu kua wuu wuuka sãarun sɔ. Adama Salomɔwa u tu bana.

Tire ten kpunaa

1. Bwese tɔki ka yin tɔmbun yĩsa, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Sɔɔlun gɔɔ, wiru 10.
3. Dafidin bandun gari, wiru 11n di sere wiru 29.

ISIRELIBAN BWESE TŔKI

Adamun bweserun tɔkan di n ka girari Esau bibun bweserɔ

¹ Adamuwa u sãa Setin tundo. Ma Seti u maa Enɔsi mara. ² Ma Enɔsi u Kenani mara. Ma Kenani u Mahalalɛɛli mara. Ma Mahalalɛɛli u maa Yerɛdi mara. ³ Yerɛdiwa u Enɔku Mara. Ma Enɔku u Metusela mara. Ma Metusela u Lemeki mara. ⁴ Ma Lemeki u maa Nɔwe mara. Nɔwe wiya u sãa Semu ka Kamu ka Yafetin tundo.

⁵ Be ba sãa Yafetin bibu, bera Gomeɛ, ka Magogu, ka Madai, ka Yafani, ka Tubali, ka Meseki, ka sere maa Tirasi. ⁶ Be ba sãa Gomeɛn bibu, bera Asikenasi, ka Rifati, ka Togaama. ⁷ Be ba sãa Yafanin bibu, bera Elisa, ka Taasisa, ka Kitimu, ka sere Dodanimu.

⁸ Kamun biba, Kusi, ka Misiraimu, ka Puti, ka sere Kanani. ⁹ Kusin biba maa, Saba, ka Hafila, ka Sabuta, ka Raema, ka sere Sabuteka. Be ba sãa Raeman bibu, bera Seba ka Dedani. ¹⁰ Kusi u maa bii mara wi ba sokumɔ Nimurodu. Wiya u gbia u kua wurugu dangii handunia sɔɔ. ¹¹ Misiraimuwa u Ludiba mara ka Ananiba, ka Lehabuba, ka Nafituba, ¹² ka Paturusigibu, ka Kasulugibu, mìn di Filisitiban bwesera yarima, ka sere Kafitorigibu. ¹³ Kananiwa u Sidoni ka Heti mara. Sidoni wiya u sãa win bii gbiikoo.

¹⁴ Kanani win bibu gaba ba kua Yebusiba, ka Amɔreba, ka Girigasiba, ¹⁵ ka Hefiba, ka Aakiba, ka Siniba, ¹⁶ ka maa Aafadiba, ka Semarigibu, ka Hamatiba.

¹⁷ Be ba sãa Semun bibun bweseru, bera Elamu, ka Asuri, ka Aapasadi, ka Ludi, ka Aramu, ka Usi, ka Uli, ka Getɛɛ, ka sere Meseki. ¹⁸ Aapasadiwa u Sela mara.

Ma Sela u maa Heberu mara. ¹⁹ Bii tɔn durɔbu yiruwa Heberu u mara. Gbiikoon yĩsira Pelegi. Yĩsi ten tubusiana, ba bɔnu kua, yèn sɔ win waati sɔra duniagiba tem bɔnu kua. Win wɔnɔn yĩsira maa Yokutani. ²⁰ Yokutaniwa u Alimɔdadi mara, ka Selefu, ka Hasamafeti, ka Yeraa, ²¹ ka Hadoramu, ka Usali, ka Dikila, ²² ka Ebali ka Abimaeli, ka Seba, ka Ofiri, ka Hafila, ka Yobabu. ²³ Beni kpurowa ba sãa Yokutanin bibu.

²⁴ Semuwa u Aapasadi mara. Ma Aapasadi u maa Sela mara. ²⁵ Selawa u Heberu mara. Ma Heberu u Pelegi mara. Ma Pelegi u maa Rehu mara. ²⁶ Rehuwa u Serugu mara. Ma Serugu u Nakori mara. Ma Nakori u maa Tera mara. ²⁷ Terawa u Aburamu mara wi ba maa sokumɔ Aburahamu.

²⁸ Aburahamun biba, Isaki ka Isimeeli. ²⁹ Ben bibun bweseru wɛɛ.

Isimeelin bii gbiikoowa Nebayɔtu. Win wɔnɔba Kedaa, ka Adibeli, ka Mibusamu, ³⁰ ka Mikima, ka Duma, ka Masa, ka Hadadi, ka Tema, ³¹ ka Yeturi, ka Nafisi, ka sere Kedima. Beniwa ba sãa Isimeelin bibu.

³² Aburahamun kurɔ wi ba mɔ Ketura, win biba Simurani, ka Yokusani, ka Medani, ka Madiani, ka Yisibaku, ka sere Sua. Yokusanin biba maa Seba ka Dedani. ³³ Madianin biba Efa, ka Efɛɛ, ka Enɔku, ka Abida, ka Elida. Beni kpurowa ba sãa Keturan bibu ka win nikurɔminu.

³⁴ Aburahamuwa u Isaki mara. Isakin biba Esau ka Isireli. ³⁵ Be ba sãa Esau bibu, bera Elifasi, ka Reweli, ka Yeusi, ka Yalamu, ka sere Kore. ³⁶ Be ba sãa Elifasin bibu, bera Temani, ka Omaa, ka Sefi, ka Gatamu, ka Kenasi, ka Tinna, ka sere Amaleki. ³⁷ Be ba sãa Rewelin bibu, bera Nahati, ka Seraki, ka Sama, ka sere Misa. ³⁸ Seirin biba Lotani, ka Sobali, ka Sibeoni, ka Ana, ka Disoni, ka Esee, ka sere Disani. ³⁹ Be ba sãa Lotanin bibu, bera Hori, ka Homamu. Lotanin sesuwa Tinna. ⁴⁰ Be ba sãa Sobalin bibu, bera Aliani, ka Manahati, ka Ebali, ka Sefi, ka sere Onamu. Sibeonin biba maa Aya ka Ana. ⁴¹ Anan biiwa Disoni. Disonin biba maa Hamurani, ka Esibani, ka Yitirani, ka sere Kerani. ⁴² Be ba sãa Eseeɛn bibu, bera Bilani, ka Safani, ka Yakani. Be ba maa sãa Disanin bibu, bera Usi ka Arani.

Edɔmun sinambu

(I maa meerio Torubu 36:31-43)

⁴³ Sinam be ba bandu di Edamɔ, Isireliba bu sere maa bandu swii ben temɔ, bera Bela, Beorin bii. Win wuun yĩsira Dinaba. ⁴⁴ Ye Bela u gu, ma Yobabu, Serakin bii, Botisiraɗii u gɔna kɔsire kua. ⁴⁵ Ye Yobabu u gu, ma Husamu, Temanigii u gɔna kɔsire kua. ⁴⁶ Ye Husamu u gu, ma Hadadi, Bedadin bii u gɔna kɔsire kua. Wiya u Madianiba go Mɔabun baru kpaanɔ. Win wuuwa Afiti.

47 Ye Hadadi u gu, ma Samula, Masirekagii u gona kosire kua. 48 Ye Samula u gu, ma Soolu, Rehobotugii u gona kosire kua. Rehobotu ye, ya wāawa daa bakaran bera gia. 49 Ye Soolu u gu, ma Baali Hanani, Akaborin bii, u gona kosire kua. 50 Ye Baali Hanani u gu, ma Hadari, Paigii, u gona kosire kua. Win kuron yisira Mehetabeli, Matiredin bii, Mēsaabun debubu.

51 Hadarin gonon biru, Edomuba ba bandu bonu kuawa bwese kera ka bwese kera. Be ba kua wirugibu bwese keri yi soa, bera Tinna, ka Alifa, ka Yeteti, 52 ka Oholibama, ka Ela, ka Pinoni, 53 ka Kenasi, ka Temani, ka Mibisaa, 54 ka Madieli, ka Iramu. Be ba kua ben bwese kerin wirugibu Edomu, bera mi.

Yudan bibun bweseru

2

1 Yakobu wi ba maa sokumo Isireli, win bibun yisa wee. Rubeni, ka Simeo, ka Lefi, ka Yuda, ka Isakari, ka Sabuloni, 2 ka Danu, ka Yosefu, ka Benyamee, ka Nefitali, ka Gadi, ka Asee.

3 Be ba maa saa Yudan bibu, bera Eri ka Onani, ka Sela. Ben merowa Sua, Kananigii. Eri, Yudan bii gbiikoo wi, u kosa kua Yinni Gusunon noni soa, ma Yinni Gusuno u dera u gu. 4 Tamaa Yudan biigii kurawa u nun Peresi ka Seraki marua. Ma Yudan bibu kpuro ba kua tombu noobu. 5 Be ba saa Peresin bibu, bera Hesironi, ka Hamulu. 6 Serakin biba maa Simiri, ka Etani, ka Hemani, ka Kalikoli, ka sere Dara. Be kpuro ba kuawa mi tombu noobu. 7 Kaamiwa u Akani mara. Akani wiya u Isireliba noni swaaru kpea kosa ye u kuan so. U yānu sua ni Gusuno u nee bu kpeerasia mam mam. 8 Etanin biiwa Asaria. 9 Be ba maa saa Hesironin bibu, bera Yerameeli, ka Ramu, ka Kalebu, wi ba maa sokumo Kelubai.

10 Ramuwa u Aminadabu mara. Ma Aminadabu u maa Nasoni mara, wi u kua Yudaban wirugii. 11 Nasoni wiya u Saluma mara. Ma Saluma u maa Boasi mara. 12 Boasiwa u Yobedi mara. Ma Yobedi u maa Isai mara. 13 Eliabuwa u saa Isain bii gbiikoo. Ma Abinadabu u saa yiruse. Ma Sama u saa itase. 14 Ma Netaneeli u saa nnese. Ma Radai u saa noobuse. 15 Ma Osemu u saa nooba tiase. Ma Dafidi u saa nooba yiruse. 16 Ben sesuba Seruya ka Abigali. Be ba saa Seruyan bibu, bera Abisai ka Yoabu ka Asaeli. Ba saawa mi, be ita. 17 Amasan merowa Abigali. Win tundra maa Yetee, Isimeeli.

18 Kalebu, Hesironin bii u ton durabu ita mara ka win kurō Asuba. Bera Yesee ka Sobabu ka Aadoni. U maa ka Yeriātu mara. 19 Ye Asuba u gu, ma Kalebu u Efarata sua kurō. Ma Efarata wi, u nun Huri marua. 20 Huri wiya u Uri mara. Ma Uri u maa Besaleli mara.

21 Yen biru, ye Hesironi u kua wōo wata, yera u Makiri, Galadin tundo bii sua kurō. Ma u nun Segubu marua. 22 Segubu wiya u Yairi mara. Yairi wi, u wusu wawa yenda ita Galadin temo. 23 Adama Gesuriba ka Sirigibu ba Yairin wuu si wari ba mwa ka Kenatin wusu ka sin baru kpaanu kpuro. Su saawa wusu wata. Be ba wāa wuu si soa kpuro, ba saawa Makiri Galadin tundo debuminu. 24 Hesironi, Abian duron gonon biru, Kalebu u maa ka Efarata menna ma u nun bii ton durō marua wi ba sokumo Asuri. Asuri wiya u saa Tekoagibun sikado.

25 Yerameeli, Hesironin bii gbiikoon biba, Ramu, ka Buna, ka Oreni, ka Osemu, ka Akiya. Ramuwa u saa ben gbiikoo. 26 Yerameeli wi, u maa kurō goo sua wi ba sokumo Atara, Onamun mero. 27 Ramu, Yerameelin bii gbiikoon biba Maasi, ka Yamini, ka Eksee. 28 Be ba saa Onamun bibu, bera Samai, ka Yada. Be ba maa saa Samain bibu, bera Nadabu ka Abisuri. 29 Abisurin kuron yisira Abihaili. Wiya u nun Akubani ka Molidi marua. 30 Be ba saa Nadabun bibu, bera Seledi ka Apaimu. Seledi wi, u n bii mara u ka gu. 31 Apaimuwa u Yisei mara. Ma Yisei u Sesani mara. Ma Sesani u maa Alai mara. 32 Be ba saa Yada, Samain wonon bibu, bera Yetee ka Yonatam. Yetee wi, u n bii mara u ka gu. 33 Be ba saa Yonatam bibu, bera Peleti ka Sasa. Beni kpurowa ba saa Yerameelin bibun bweseru.

34 Sesani u n bii ton durabu mara. Bii ton kurabu tonawa u mara. Sesani wi, u Egibitigii goo mo yoo, wi ba ra soku Yara. 35 Ma Sesani u win bii ton kurō sua u Yara win yoo Egibitigii wi wē u sua kurō. Ma u nun Atai marua. 36 Ataiwa u Natani mara. Ma Natani u maa Sabadi mara. 37 Sabadiwa u Efilali mara. Ma Efilali u Obedi mara. 38 Obediwa u Yehu mara. Ma Yehu u maa Asaria mara. 39 Asariawa u Halesi mara. Ma Halesi u maa Elasa mara. 40 Elasa u Sisimai mara. Ma Sisimai u maa Salumu mara. 41 Salumuwa u Yekamia mara. Ma Yekamia u Elisama mara.

42 Kalebu, Yerameelin maon bii gbiikoowa Mesa, wi u saa Sifun tundo ka Maresa wi u saa Heboronin tundo. 43 Be ba saa Heboronin bibu, bera Kore, ka Tapua ka Rekeemu, ka Sema. 44 Semawa u Rakamu, Yookamun tundo mara. Rekeemuwa u maa Sammai mara. 45 Sammaiwa u Maoni mara. Ma Maoni u Beti Suri mara. 46 Efa, Kalebun kurō goo, wiya u Harani, ka Masa, ka Gasesi mara. Harani wi, u maa bii mara ma u nun yisiru ka Gasesi. 47 Be ba saa Yadin bibu, bera Regemu ka Yotamu, ka Gesani, ka Peleti, ka Efa, ka Saafu. 48 Maaka, Kalebun kurō goowa u Sebee ka Tirana mara. 49 Yen biru u maa Saafu, Madimanan tundo mara, ka Sefa,

Makibena ka Gibeon tundo. Kalebu u bii tən kurə mara. Wiya ba mō Akusa.

⁵⁰ Win kurə Efaratan bii gbiikoowa Huri. Bibu itawa Huri u mara. Bera Sobali wi u sāa Kiriati Yarimun kaba wuko, ⁵¹ ka Saluma, Betelehemun kaba wuko, ka Harefu, Beti Gedēen kaba wuko. ⁵² Be ba sāa Sobali, Kiriati Yarimun kaba wukon bweseru, bera Haroegibu, ka Mēnuhətuḡibun sukum, ⁵³ ka bwese kerī yi yi wāa Kiriati Yarimu. Yiya Yetēba, ka Putiba, ka Sumatiba, ka Misiraiba. Bwese kerī yin min diya Soreagibu ka Esitaoligibu ba yara.

⁵⁴ Saluman min diya Betelehemugibu ba yara ka Netofagibu, ka Atarotu Beti Yoabugibu, ka Manahatigibun sukum, ka Soreagibu, ⁵⁵ ka be ba ra tirenu yore ba ka wāa Yabesio. Bera Tireatigibu ka Simeatigibu ka Sukatigibu. Ba sāawa Keniba be ba yara Hamatin bweserun di wi u sāa Rekabun bweserun sikado.

Dafidin bibun bweserun tōka

3

¹ Bii be Dafidi u mara Heboronio ben yīsa wee. Amə, Akinəamu Yisireligiin biiwa u sāa gbiikoo. Ma Danieli, Abigali, Kaameligiin bii u sāa yiruse. ² Ma Abusaləmu, Maakan bii u sāa itase. Maaka wi, u sāawa Talimai, Gesurin sina bokon bii. Ma Adoniya, Hagitin bii u sāa nnese. ³ Ma Sefatia, Abitalin bii u sāa nəobuse. Ma Yitireamu, Egilan bii u sāa nəoba tiase. Egila wi, u maa sāawa Dafidin kurəbun turo. ⁴ Be nəoba tia yera ba nūn marua Heboronio. Dafidi u bandu diwa Heboroni mi wəo nəoba yiru ka suru nəoba tia. Yen biruwa u maa bandu di Yerusaləmuə wəo tēna ka ita. ⁵ Bii be u maa mara Yerusaləmuə, bera Simeə, ka Sobabu, ka Natani ka Salomə. Bibu nne ye, ya sāawa Bati Seba, Amiēlin biin bibu. ⁶ Dafidi u maa bibu gabu mara. Bera Yibaa, ka Elisua, ka Elifeleti, ⁷ ka Nəga, ka Nefegi, ka Yafia, ka Elisama, ⁸ ka Eliada, ka Elifeleti. Ba sāawa mi be nəoba nne. ⁹ Be ba sāa Dafidin bibu bera mi, win kurəbu gabun bibu baasi. Ben sesuwa Tamaa.

¹⁰ Saloməwa u Roboamu mara. Ma Roboamu u Abiya mara. Ma Abia u Asa mara. Ma Asa u Yosafati mara. ¹¹ Ma Yosafati u Yoramu mara. Ma Yoramu u Akasia mara. Ma Akasia u Yoasi mara. ¹² Ma Yoasi u Amasia mara. Ma Amasia u Asaria mara. Ma Asaria u Yotamu mara. ¹³ Ma Yotamu u Akasi mara. Ma Akasi u Esekiasi mara. Ma Esekiasi u Manase mara. ¹⁴ Ma Manase u Amə mara. Ma Amə u Yosiasi mara. ¹⁵ Be ba sāa Yosiasin bibu, be wee. Yohananiwa u sāa gbiikoo. Ma Yoyakimu u sāa yiruse. Ma Sedesiasi u sāa itase. Ma Salumu u sāa nnese. ¹⁶ Be ba sāa Yoyakimun bibu, bera Yekonia ka Sedesiasi.

¹⁷ Be ba maa sāa Yekonian bibu, bera Asiri wi u Sealitili mara, ¹⁸ ka Maakiramu, ka Pedaya, ka Senasaa, ka Yekamia, ka Hosama, ka Nedabia. ¹⁹ Be ba sāa Pedayan bibu, bera Sorobabeli ka Simeī. Be ba maa sāa Sorobabelin bibu, bera Mesulamu ka Hanania. Selomitiwa u sāa ben sesu. ²⁰ Pedaya wi, u maa bibu nəabu gabu mara. Bera Hasuba, ka Oheli, ka Berekia, ka Hasadia, ka Yusabu Hesedi.

²¹ Be ba sāa Hananian bibun bweseru, bera Pelatia, ka Esai, ka Refayan bibu, ka Ananin bibu, ka Abudiasin bibu, ka Sekanian bibu. ²² Bibu nəoba tia Sekania u mara. Bera Semaya, ka Hatusi, ka Yigeali, ka Bariaki, ka Nəaria, ka Safati. ²³ Bibu itawa Nəaria u mara. Bera Elionai, ka Esekiasi, ka Asirikamu. ²⁴ Be ba maa sāa Elionain bibu, bera Hodafia, ka Eliasibu, ka Pelaya, ka Akubu, ka Yokanani, ka Delaya, ka Anani. Ba maa sāawa mi be nəoba yiru.

Yudan bibun bweseru

4

¹ Be ba sāa Yudan bibu, bera Peresi, ka Həsironi, ka Kaami, ka Huri, ka Sobali. ² Reaya, Sobalin biiwa u Yasati mara. Ma Yasati u Akumai ka Lahadi mara. Bera ba sāa Sorean bweserun tōka.

³⁻⁴ Huri, Efaratan bii gbiikoo, Betelehemun kaba wuko, u bibu mara. Bera Etamu, ka Yisireli, ka Yisima, ka Yidibasi, ka ben sesu Heseleponi, ka Penueli, Gedorin kaba wuko, ka ESe, Husan kaba wuko.

⁵ Kurəbu yiruwā Asuri, Tekoan kaba wuko u mə. Bera Helea ka Naara. ⁶ Be Naara u nūn marua, bera Akusamu, ka Hefee, ka Temeni, ka Akasitari. ⁷ Be ba sāa Helean bibu, bera Sereti, ka Sokaa, ka Etinani.

⁸ Kəsiwa u Anubu ka Sobeba mara. Hosi win min diya Akaakeli, Harumun biin bwese tōka ya yara.

⁹ Yabesi u beere mən kere win wənobu. Win mero u nūn yisi te kəwa yēn sō u wahala kua win marubu sə. ¹⁰ Yabesi wi, u kanaru kua u nē, Gusunə, Isirelbin Yinni, a de wunen domaru ta n man wāasi. A nen tem kpəaru sosio. A wunen nəmu demio a man kəsu. Kpa a de nəni swāaru ka wahala yu ka man tonda.

Ma Gusunə u nūn kua ye u bikia.

¹¹ Kelubu, Sukan məwa u Mekiri, Esitonin tundo mara. ¹² Esitoninya u sāa Rafa ka Paseaki ka Tekinan yenugibun sikado. Tekina wiya u wuu ge ba mō Nakasi swi. Ben bibun bwesera ta sina Rekaa.

¹³ Be ba sāa Kenasin bibu, bera Otinieli ka Seraya. Otinielin biiwa maa Hatati. ¹⁴ Mənətaiwa u Ofara mara. Ma Seraya u maa Yoabu mara. Yoabu wiya u sāa səm kowobun sikado be ba wāa wəwə ye ba mō Nəman səm kowobun wəwa.

¹⁵ Kalebū, Yefunenē biiwa u Iru ka Ela ka Naamu mara. Elawa u maa Kenasi mara.

¹⁶ Be ba sāa Yehalēlin bibu, bera Sifu, ka Sifa, ka Tiria, ka Asareli.

¹⁷⁻¹⁸ Esidasasin biba Yetēē, ka Mēredi, ka Efēē, ka Yaloni. Mēredi u Bitiya Egibiti sunən bii wəndia sua kurō, ma u nūn Mariamu ka Samai ka Yisiba marua. Yisiba wiya u wuu ge ba mō Esitemōa swīi. Ma Mēredi wī, u maa kurō Yuda goo sua. Wiya u Yeredi mara, ka Hebēē, ka Yekutieli. Yerēdiwa u wuu ge ba mō Gedori swīi, ma Hebēē u maa Soko swīi, ma Yekutieli u maa Sanāa swīi.

¹⁹ Hodiya u Nakamun sesu sua kurō. Win bibun bwesera Gaamiba be ba wāa Keilāa ka sere Maakagibu be ba wāa Esitemōa.

²⁰ Be ba sāa Simēon bibu, bera Amō, ka Rina, ka Beni Hanani, ka Tiloni. Be ba maa sāa Yisein bibun bweseru, bera Soketi ka win bii.

²¹ Be ba sāa Sela, Yudan biin bweseru, bera Eri, wī u wuu ge ba mō Leka swīi, ka Lada, wī u maa Maresa swīi, ka sere maa bwese te ta ra beka wesi ka wēē dangii Beti Asibeāa, ²² ka Yokimu ka tən be ba wāa Kosebāa ka Yoasi ka Sarafu be ba Mōabuba sua kurōbu, ba sere na ba sina Lesemu. Yeni ya koorawa yee yellun di. ²³ Ben bibun bwesera ta ra wekenu mam. Ba ra n wāa dāa gbaanō ka kpara yenō ba n sina boko sambahuru kuamme.

Simēon bibun bweseru

²⁴ Be ba sāa Simēon bibun bweseru, bera Nemuēli, ka Yamini, ka Yaribu, ka Seraki, ka Soalu. ²⁵ Ye Soalu u seewa, yera u Salumu mara. Ma Salumu u maa seewa u Mibusamu mara. Ma Mibusamu u maa Misama mara. ²⁶ Ye Misama u seewa, yera u Hamuēli mara. Ma Hamuēli u maa seewa u Sakuri mara. Ma Sakuri u maa Simeī mara. ²⁷ Bii tən durōbu wākura nōabu ka tia Simeī u mara ka sere bii tən kurōbu nōaba tia. Ben bweseru ta n mara n dabi. Yen sōna ta n kuure too nge Yudan bweseru.

²⁸⁻³¹ Wuu si sōo ba wāa sere n ka girari Dafidin bandun waati sōo, si ka sin baru kpaanu, siya Beri Seba, ka Molada, ka Hasaa Suāli, ka Bila, ka Etisemu, ka Toladi, ka Betuēli, ka Hōama, ka Sikilagi, ka Beti Maakabōti, ka Hasaa Susimu, ka Beti Bire, ka Saaraimu, ³² ka maa wusu nōabu yeni, Etamu, ka Aini, ka Rimō, ka Tokeni, ka Asani, ³³ ka sere maa wuu si su ka bu sikerene ka sin baru kpaanu n ka girari sere Balatis. Ye ba yorua ben wāa yenu ka ben bwese tōkan sō, yera mi.

³⁴ Be ba sāa Simēon bwese keran wirugibu, bera Mesobabu, ka Yamuleki, ka Yosa, Amasian bii, ³⁵ ka Yoeli ka Yehu, Yosibian bii, Serayan debubu, Asiēlin sikadobu, ³⁶ ka Elionai, ka Yaakoba, ka Yesosaya, ka Asaya,

ka Adiēli, ka Yesimiēli, ka Benaya, ³⁷ ka Sisa, Sifein bii, Alonin debubu, Yedaya ka Simuri ka Semayan sikadobu. ³⁸ Beniwa ba sāa wirugibu ben bwese keri sōo. Ma ben bwesera marura ba dabia. ³⁹ Ma ba da Gedorin bera gia n ka da wəwan sōo yari yeru gia bu ka yakasu kasu ben yaa sabenun sō. ⁴⁰ Ba yaka geesu wa mi. Ben tem mē, mu kpā. Ma mu wāa bəri yendu sōo. Domi be ba raa wāa mi yellu ba sāawa Kamun bweseru. ⁴¹ Esekiasi, Yudaban sina bokon waati sōora tən be, ba na tem mē sōo, ma ba Maoniba kpeerasia mam mam. Ma ba ben kunu wəri ba kosuka. Ma ba sina tem mē sōo. Domi yakasu wāa mi, ben yāanun sō.

⁴² Simēon bwese keran tōmbu gabu ba da Seirin guuro. Ben geera sāawa tōmbu nēera wunōbu (500). Be ba maa sāa ben wirugibu, bera Pelatia, ka Nearia, ka Refaya, ka Usiēli, Yisein bii. ⁴³ Ma ba Amalēki be ba tie mi go. Ma ba sina mi, sere ka gisən gisō.

Rubenin bwese keran tōmbu

5

¹ Rubeni u sāawa Isirelin bii gbiikoo. N deema Rubeni wī, u ka win tundon kurō kpuna. Ma ba win yerumaru mwa ba win wōnō Yosefun bibu wē. Yen sōna ba n win bwese keran tōmbun yīsa tireru doke yerumarun swaa sōo. ² Isirelin bii be sōo, Yudawa u dam bo. Win bwese keran diya kparo u yara. Adama Yosefun biba ba yerumaru wē.

³ Be ba sāa Rubeni, Isirelin bii gbiikoon bibu, bera Enōku, ka Paalu, ka Hesironi, ka Kaami.

⁴ Yoeliwa u Semaya mara. Ma Semaya u seewa u Gōgu mara. Ma Gōgu u maa seewa u Simeī mara. ⁵ Ye Simeī u seewa, ma u Miseen mara, ma Miseen u seewa u Reaya mara. ⁶ Ma Reaya u seewa u Baali mara. Ma Baali u seewa u Beera mara. Wiya u sāa Rubeniban wirugii. Wiya Tigilati Pilesee, Asirin sina boko u yoru mwa.

⁷ Beeran tōmbun yīsa wee nge mē ba ka bu tireru doke yenu ka yenu, bwese kera ka bwese kera, ka nge mē ba ka kerane. Yeyeliwa u sāa ben gbiikoo. Ma Sakari u swīi, ⁸ ka Bela, Asasin bii, Seman debubu, Yoelin sikadobu.

Belan tema Aroēn di, n ka da guu te ba mō Neboō, sere ka Baali Mēniō. ⁹ Sōo yari yeru gia, win tem mu wāawa saa Efaratin daaron di sere n ka da ghaburun duu yero. Domi ben yaa sabenu nu dabia Galadin tem mē sōo. ¹⁰ Soalu, sina bokon waati sōo, ba ka Hagareniba tabu kua ba kamia. Ma ba sina ben wāa yenō Galadin sōo yari yerun bera gia kpuro.

Gadin bwese keran tōmbu

¹¹ Gadin bwese keran tumbu ba sina Rubeniban deedeeru sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, Basanin temɔ sere n ka girari Salikaa sɔɔ yari yeru gia. ¹² Yoelin bwese kera ya kp̄aru bo. Ma Safamugia ya s̄aa yiruse. Ma Yanaigia ka Safatigia ya w̄aa Basaniɔ. ¹³ Bwese kerɩ nɔɔba yiru gɛɛ maa w̄aa. Yiya Mikaelin bwese kera, ka Mesulamugia, ka Sebagia, ka Yoraigia, ka Yakanigia, ka Siagia, ka sere Ebeegia. ¹⁴ Be ba s̄aa Abihailin bibun bweseru, bera Huri, ka Yaroasi, ka Galadi, ka Mikaeli, ka Yesisai, ka Yado, ka sere Busi. ¹⁵ Aki, Abudielin bii, Gunin debubuwa u s̄aa ben wirugii. ¹⁶ Gadin bwese kerin tɔn be, ba w̄aawa Galadi ka Basaniɔ ka yen baru kpaanɔ ka yen kpara yenɔ saa Saronin di n ka da yen nɔɔ bura yenɔ.

¹⁷ Ba ben bwese kerɩ yi kpuro tireru dokewa nge mɛ yi ka sw̄iine, Yotamu Yudaban sina boko ka Yeroboamu Isireliban sina bokon waati sɔɔ.

¹⁸ Rubenin bwese kera ka Gadigia ka sere Manasen bwese keran bonu ba tabu durɔ damgibu mɔ be ba koo kp̄i bu tereru ka takobi nene kpa bu tendu to. Ba maa tabu tobu yɛ gem gem. Ben geera s̄awa tumbu nɔrɔɔɔn suba weeru ka nne ka tumbu nata ka wunɔbu ka wata (44.760). Ba maa sɔɔru s̄aa bu ka tabu to. ¹⁹ Ma ba Hagareniba ka Yeturigibu, ka Nafisigibu, ka Nɔdabugibu tabu w̄ari. ²⁰ Sanam mɛ ba taa bi sɔɔ, ba Yinni Gusunɔ somiru kana domi ba ben naane doke wi sɔɔ. Ma ba Hagarenigii be, ka be ba bu somiru na kamia. ²¹ Ma ba ben yaa sabenu mwɛɛra. Niya yooyoosu nɔrɔɔɔn suba weeraakuru (50.000) ka yaa ninu nɔrɔɔɔn suba goobu ka weeraakuru (250.000) ka ketɛkunu nɔrɔɔɔn suba yiru (2.000) ka sere tumbu nɔrɔɔɔn suba wunɔbu (100.000). ²² Tɔn be ba go taa bi sɔɔ, ba dabi. Domi Yinni Gusunɔwa u dera n kooru mɛ. Ma ba sina tem mi sere n ka tura saa ye ba bu yoru mwa ba ka doona.

Manasen bwese kera

²³ Manasen bwese keran sukum mu na mu sinawa tem mɛ mu w̄aa Basaniɔ, n ka da Baali Hɛɛmɔɔw ka Senirio, sere ka guu te ba m̄ Hɛɛmɔɔ. Tɔn be, ba dabi. ²⁴ Ben wirugibun yisa wee. Efeɛ, ka Yisei, ka Elieli, ka Asirieli, ka Yeremi, ka Hodafia, ka Yadieli. Ba s̄aawa tɔn durɔ w̄rugɔba, ma ba yisuru yara.

²⁵ Adama ba Gusunɔ ben baababan Yinni torari. Ba bwese tukunun b̄nu s̄awa ni u raa kam koosia. ²⁶ Yen s̄na wi, Gusunɔ Isireliban Yinni u dera Asirin sinam beni, Pulu ka Tigilati Pilesɛɛ ba Rubeniba, ka Gadiba, ka Manasen bwese keran sukum yoru mwɛɛra ba ka da Salasio, ka Saborio, ka Haraa, ka sere Gosanin daarun b̄kuu. Miya ba w̄aa sere ka gisɔ.

Lefi be ba s̄aa yaku kowo

tɔnwerobu

²⁷ Be ba s̄aa Lefin bibu, bera Gɛɛsɔni, ka Kehati, ka Mɛrari. ²⁸ Ye Kehati u seewa, ma u Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usieli mara. ²⁹ Ye Amuramu u seewa, ma u Aroni ka M̄wisi ka Mariamu mara. Ma Aroni u maa seewa u Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa mara. ³⁰ Ye Eleasaa u seewa, ma u Finɛɛsi mara. Ma Finɛɛsi u seewa u Abisua mara. ³¹ Ye Abisua u seewa ma u Buki mara. Ma Buki u seewa u Usi mara. ³² Ye Usi u seewa, ma u Seraya mara. Ma Seraya u seewa u Mɛrayɔtu mara. ³³ Ye Mɛrayɔtu u seewa, ma u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara. ³⁴ Ye Akitubu u seewa, ma u Sadɔku mara. Ma Sadɔku u seewa u Akimasi mara. ³⁵ Ye Akimasi u seewa, ma u Asaria mara. Ma Asaria u seewa u Yokanani mara. ³⁶ Ye Yokanani u seewa, ma u Asaria mara. Asaria wiya u ra yakunu ko Yinni Gusunɔn s̄aa yerɔ te Salomɔɔ u bana Yerusalemɔ. ³⁷ Ye Asaria wi, u seewa, ma u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara. ³⁸ Ye Akitubu u seewa ma u Sadɔku mara. Ma Sadɔku u seewa u Salumu mara. ³⁹ Ye Salumu u seewa, ma u Hilikiya mara. Ma Hilikiya u seewa u Asaria mara. ⁴⁰ Ye Asaria u seewa ma u Seraya mara. Ma Seraya u seewa u Yosadaki mara. ⁴¹ Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u dera Nebukanɛsaa u Yudaba ka Yerusalemugibu yoru mwɛɛra u ka doona, ka Yosadaki wi sanna mi.

Lefin bwese keran tumbu gabu

6

¹ Lefiwa u Gɛɛsɔni ka Kehati ka Mɛrari mara. ² Ye Gɛɛsɔni u seewa, ma u Libini ka Simeɩ mara. ³ Be ba s̄aa Kehatin bibu, bera Amuramu, ka Yisehari, ka Heboroni, ka Usieli. ⁴ Be ba maa s̄aa Mɛrarin bibu, bera Makili ka Musi. Beni kpurowa ba kua wirugibu Lefin bwese kerɩ sɔɔ.

⁵ Ma Gɛɛsɔni u seewa u Libini mara. Ma Libini u seewa u Yasati mara. Ma Yasati u seewa u Simma mara. ⁶ Ma Simma u seewa u Yoasi mara. Ma Yoasi u seewa u Ido mara. Ma Ido u seewa u Seraki mara. Ma Seraki u seewa u Yatarai mara.

⁷ Kehatiba sɔɔ, Kehati u seewa u Aminadabu mara. Ma Aminadabu u seewa u Kore mara. Ma Kore u seewa u Asiri mara. ⁸ Ma Asiri u seewa u Elikana mara. Ma Elikana u seewa u Abiasafu mara. Ma Abiasafu u seewa u Asiri mara. ⁹ Ma Asiri u seewa u Tahati mara. Ma Tahati u seewa u Urieli mara. Ma Urieli u seewa u Osiasi mara. Ma Osiasi u seewa u S̄olu mara.

¹⁰ Be ba s̄aa Elikanan bibu gabu, bera Amasai ka Akimɔti. ¹¹ Ahimɔtin bweseru sɔɔ, Akimɔti u seewa u Elikana mara. Ma

Elikana u seewa u Sofai mara. Ma Sofai u seewa u Nahati mara. ¹²Ma Nahati u seewa u Eliabu mara. Ma Eliabu u seewa u Yeroamu mara. Ma Yeroamu u seewa u Elikana goo mara. ¹³Samuelin biba maa sāa Yoeli ka Abiya.

¹⁴Merarin bwese kera sɔɔ, Merari u seewa u Makili mara. Ma Makili u seewa u Libini mara. Ma Libini u seewa u Simeɪ mara. Ma Simeɪ u seewa u Usa mara. ¹⁵Ma Usa u seewa u Simeɪ mara. Ma Simeɪ u seewa u Hagiya mara. Ma Hagiya u seewa u Asaya mara.

¹⁶Sanam mɛ ba Yinni Gusunɔn woodan kpakororu yii yeru waawa, sanam meya Dafadi u Lefi ben gabu kua wom kowobun wirugibu Yinni Gusunɔn sāa yero. ¹⁷Bera ba ra wom kowobu kpare Yinni Gusunɔn kuu bekurugirin wuswaaɔ sere Salomɔɔ u ra ka Yinni Gusunɔn sāa yeru bana Yerusalemuɔ. Ba ben sɔmburu kuawa dee dee nge mɛ ba bu ten wooda wɛ.

¹⁸Be ba kua wom kowobun wirugibu ka ben bibun bweseru wee.

Kehatin bweseru sɔɔ, Hemanɪwa u sāa wom kowobun wirugii. Win sikadobara Yoeli ka Samuɛli, ¹⁹ka Elikana, ka Yeroamu, ka Elieli, ka Toa, ²⁰ka Sufu, ka Elikana, ka Mahati, ka Amasai, ²¹ka maa Elikana goo, ka Yoeli goo ka Asaria, ka Sofoni, ²²ka Tahati, ka Asiri, ka Abiasafu, ka Kore, ²³ka Yisehari, ka Kehati, ka Lefi, ka Isireli.

²⁴Asafu u maa sāawa wom kowobun wirugii turo. Wiya u ra n wāa Hemanɪn nɔm geuɔ u n nɔn somimo. Win sikadobara Berekia, ka Simeɪ, ²⁵ka Mikaeli, ka Baaseya, ka Maakiya, ²⁶ka Etini, ka Seraki, ka Adaya, ²⁷ka Etani, ka Simma, ka Simeɪ, ²⁸ka Yasati, ka Geɛsoni, ka Lefi.

²⁹Merarin bweseru sɔɔ, be ba ra womusu ko, ba ra n wāawa Hemanɪn nɔm dɔwaru gia. Ben wirugiiwa Etani. Etani win sikadobara Kisi, ka Abudi, ka Maluku, ³⁰ka Hasabia, ka Amasia, ka Hilikiya, ³¹ka Amusi, ka Sani, ka Semɛɛ, ³²ka Makili, ka Musi, ka Merari, ka Lefi.

³³Ben mero bisi be ba tie, bera ba ra sɔma ko ye ya wāa Yinni Gusunɔn sāa yero kpuro.

³⁴Aroni ka win bibun bwesera ba ra yaku dɔɔ mwaararuginu ko yaku yeru wallo kpa bu maa turare dɔɔ doke mi. Bera ba ra sɔma kpuro ko dii te ta deere gem gem sɔɔ kpa bu torarun yākunu ko Isireliban sɔ nge mɛ Mowisi, Gusunɔn som kowo u bu yire. ³⁵Aronin bweserun tɔka wee. Aroni u seewa u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u seewa u Fineɛsi mara. Ma Fineɛsi u seewa u Abisua mara. ³⁶Ma Abisua u seewa u Buki mara. Ma Buki u seewa u Usi mara. Ma Usi u seewa u Seraya mara. ³⁷Ma Seraya u seewa u Merayɔtu mara. Ma Merayɔtu u seewa u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu

mara. ³⁸Ma Akitubu u seewa u Sadaku mara. Ma Sadaku u seewa u Akimasi mara.

Wuu si ba Lefin bibun

bweseru wɛ

³⁹Ye ba tete toba, be ba gbia ba tem wɛ bera Kehatin bwese keragibu, Aronin bweseru sɔɔ. Ben wāa yenu ka ben kpara yenu ka ben tem nɔɔ bura yenu wee. ⁴⁰Niya Heboroni ye ya wāa Yudan temɔ ka yen kpara yenu ni nu ka ye sikerene. ⁴¹Adama yen baru kpaanu, Kalebu, Yefunen biiwa ba mi wɛ. ⁴²Wuu si ba Aronin bibun bweseru wɛ, siya Heboroni mi ba ko n da kpikuru de, ka Libina ka yen kpara yenu, ka Yatiri, ka Esitemɔa ka yen kpara yenu, ⁴³ka Hileni ka yen kpara yenu, ka Debiri ka yen kpara yenu, ⁴⁴ka Asani ka yen kpara yenu, ka Beti Semɛsi ka yen kpara yenu, ⁴⁵ka Benyamɛn tem wuu sini, Gibea ka yen kpara yenu, ka Alemɛti ka yen kpara yenu, ka Anatɔtu ka yen kpara yenu. Wuu si kpuro su kuawa mi wokura ita nge mɛ bwese kerɪ yi, yi geeru nɛ.

⁴⁶Ye ba maa tete toba, Kehatin bibun bwese te ta tie, ta wusu wokuru wa Efaraimun bwese keran tem sɔɔ ka Danun bwese keragim sɔɔ, ka Manasen bwese keran sukumgim sɔɔ. ⁴⁷Geɛsonin bibun bweseru ta wusu wawa wokura ita nge mɛ ben bwese kerin geera nɛ. Wuu si, su wāawa Isakarin bwese keran tem sɔɔ ka Aseɛn bwese keragim sɔɔ, ka Nefitalin bwese keragim sɔɔ ka Manasen bwese keragim sɔɔ Basaniɔ. ⁴⁸Ye ba maa wure ba tete toba, wusu wokura yiruwā Merarin bibun bwesera wa Rubenin bwese keran tem sɔɔ, ka Gadigian tem sɔɔ, ka Sabulonigian tem sɔɔ nge mɛ ben bwese kerin geera nɛ. ⁴⁹Isireliba ba maa Lefiba wusu gasu wɛ ka sin kpara yenu. ⁵⁰Ba wuu si gɔsawa ka tete Yudan bwese keran temɔ, ka Simeɛn bwese keragim sɔɔ, ka Benyamɛn bwese keragim sɔɔ.

⁵¹Kehatin bibun bwese te ta maa tie, ta wusu wawa Efaraimun bwese keran tem sɔɔ. ⁵²Wuu si ba bu wɛ, siya Sikɛmu ye ya wāa Efaraimun guuro, ka yen kpara yenu. Miya ba ko n da kpikuru de. Ka Gesɛɛ ka yen kpara yenu, ⁵³ka Yokumɛamu ka yen kpara yenu, ka Beti Horoni ka yen kpara yenu, ⁵⁴ka Ayaloni ka yen kpara yenu, ka sere maa Gati Rimɔɔ ka yen kpara yenu. ⁵⁵Wuu si Manasen bwese keran sukum mu maa wa, siya Anɛɛ ka yen kpara yenu, ka Bileamu ka yen kpara yenu. Siya ba Kehatin bwese keragii be ba tie wɛ.

⁵⁶Ba maa Geɛsonin bwese keran tɔmbu wusu wɛ. Wuu si ba wa Manasen bwese keran sukum min di, siya Golani ye ya wāa Basaniɔ ka yen kpara yenu, ka Asitarɔtu ka yen kpara yenu. ⁵⁷Wuu si ba wa Isakarin bwese keran min di, siya Kedesi ka yen kpara yenu, ka Dabarati ka yen kpara yenu,

58 ka Ramoti ka yen kpara yenu, ka sere Anemu ka yen kpara yenu. ⁵⁹Wuu si ba wa Aseen bwese keran min di, siya Masikali ka yen kpara yenu, ka Abudoni ka yen kpara yenu, ⁶⁰ka Hukoku ka yen kpara yenu, ka sere Rehobu ka yen kpara yenu. ⁶¹Wuu si ba wa Nefitalin bwese keran min di, siya Kedesi ye ya waa Galilen temo ka yen kpara yenu, ka Hamoo ka yen kpara yenu, ka sere Kiriataimu ka yen kpara yenu.

⁶²Ba Lefi be ba tie Merarin bweseru soo wusu we. Wuu si ba wa Sabulonin bwese keran min di, siya Rimono ka yen kpara yenu, ka Tabori ka yen kpara yenu. ⁶³Wuu si ba wa Rubenin bwese keran min di Yuudenin guru gia, Yerikon deedeeru soo yari yeru gia, siya Beseri ye ya waa tem saarao ka yen kpara yenu, ka Yasa ka yen kpara yenu, ⁶⁴ka Kedemoti ka yen kpara yenu, ka sere Mefati ka yen kpara yenu. ⁶⁵Wuu si ba maa wa Gadin bwese keran min di, siya Ramoti, Galadin temo ka yen kpara yenu, ka Mahanaimu ka yen kpara yenu, ⁶⁶ka Hesiboni ka yen kpara yenu, ka sere Yasee ka yen kpara yenu.

Isakarín bibun bweseru

7

¹Bibu nnewa Isakari u mara. Bera Tola, ka Pua, ka Yasubu, ka Simuroni. ²Tolan biba Usi, ka Refaya, ka Yerieli ka Yamai, ka Yibisamu, ka sere Samueli. Bera ba saa wirugibu ben yenuo, Tolan bwese kera soo. Ba saawa worugoba ben waati ye soo. Dafidin waati soo, ben geera saawa norobun suba yenda yiru ka tambu nata (22.600). ³Usin biiwa Yisiraya. Yisiraya ka win bibu ba saawa be wirugibu noobu. Win bii bera Mikaeli, ka Abudiasi, ka Yoeli, ka Yisiya. ⁴Be ba waa ka be sannu, ton kurabu ka bibu ba dabi sere ba koo kpi bu ton durabu norobun suba tena ka nooba tia (36.000) wa be soo be ba koo kpi bu tabu ko.

⁵Isakarín bwese kera soo, be ba tireru doke, ben geera saawa norobun suba wene ka nooba yiru (87.000). Be kpuro ba saawa worugoba.

Benyamee ka Nefitalin

bibun bweseru

⁶Bibu itawa Benyamee u mara. Bera Bela, ka Bekee, ka Yedieli. ⁷Bibu noobuwa Bela u mara. Bera Esiboni, ka Usi, ka Usieli, ka Yerimoti, ka maa Iri. Ben baawure u saawa win bwese keran wirugii. Be kpuro maa worugobara. Ba bu tireru doke ma ben geera kua norobun suba yenda yiru ka tambu tena ka nne (22.034). ⁸Bekeen biba Semira, ka Yoasi, ka Eliesee, ka Elionai, ka Omiri, ka Yeremoti, ka Abiya, ka Anatatu, ka Alameti. Beni kpurowa ba saa Bekeen bibu. ⁹Ma ba bu tireru doke nge me ba ka swiine bwese

kera ye soo. Be kpuro ba saawa yenu yero worugoba. Ma ben geera saa tonu norobun suba yendu ka goobu (20.200). ¹⁰Yedielin biiwa Bilihani. Bilihanin biba maa Yeusi, ka Benyamee, ka Ehudu, ka Kenaana, ka Setani, ka Taasisi, ka sere Akisasaa. ¹¹Be kpuro ba saawa Yedielin bibun bweseru. Be kpuro maa worugobara. Ma ben baawure u saa wirugii win bwese kera soo. Ben geera saawa norobun suba wakura noobu ka yiru, ka tambu goobu (17.200) be ba koo kpi bu tabu ko.

¹²Supimu ka Hupimu ba saawa Irin bibu. Ma Husimu u maa saa Akeen bii.

¹³Nefitalin biba Yasieli, ka Guni, ka Yesee, ka sere Salumu. Beni kpuro ba saawa Bilihan nikuraminu.

Manasen bibun bweseru

¹⁴Bii be Manase u ka win kurɔ Sirigii mara, bera Asirieli ka Makiri wi u saa Galadin tundo. ¹⁵Makiri wiya u Hupimu ka Supimu kurabu sua. Win sesun yisira Maaka. Win bii yirusen yisira Selofadi. Bii ton kurɔ Selofadi wi, u mara. ¹⁶Maaka, Makirin kurɔ u bii ton durɔ mara ma ba nun yisuru ka Peresi. U maa wure u bii ton durɔ mara ma ba nun yisuru ka Seresi. Seresi yisuru u Ulamu ka Reke mu mara. ¹⁷Ulamun biiwa Bedani.

Beniwa ba saa Galadi, Makirin bii, Manasen debubun bibun bweseru.

¹⁸Hamoleketi, Galadin sesuwa u Isodu ka Abiesee ka Mala mara. ¹⁹Be ba saa Semidan bibu, bera Akiyani ka Sikemu ka Likisi ka sere Aniamu.

Efaraimun bibun bweseru

²⁰Efaraimun bibun bweseru wee. Efaraimu u Sutelaki mara. Ma Sutelaki u Beredi mara. Ma Beredi u Tahati mara. Ma Tahati u Eleada mara. Ma Eleada u Tahati mara. ²¹Ma Tahati u Sabadi mara. Ma Sabadi u Sutelaki mara. Efaraimu u maa bibu yiru mara, Sutelaki baasi, beya Esee ka Eleadi. Bera ba Gatigibu wari bu ka sibun yaa sabenu mwa. Adama Gatigii be, siba bu go. ²²Ma Efaraimu u goo wooru sina n ka te. Ma win mero bisibu ba na ba nun nukuru yemiasia. ²³Yen biruwa u ka win kurɔ menna, ma u gura sua u bii ton durɔ mara. Ma ba nun yisuru ka Beria yen sɔ u nuku sankiranu wa win yenuo. ²⁴U maa bii ton kurɔ mara wi ba mo Seraki. Wiya u Beti Horoni bana ye ya waa wowa, ka ye ya waa gunguru wollo, ka maa Useni Seera. ²⁵Ma Beria wi, u seewa u Refa mara. Ma Refa u seewa u Resefu mara. Ma Resefu u seewa u Telaki mara. Ma Telaki u seewa u Takani mara. ²⁶Ma Takani u seewa u Ladani mara. Ma Ladani u seewa u Amihudu mara. Ma Amihudu u seewa u Elisama mara. ²⁷Ma Elisama u seewa u Nuni mara. Ma Nuni u seewa u Yosue mara.

²⁸ Tem me ba wa ba sina meya Beteli ka yen wuu si su ka ye sikerenε. Siya Naarani ye ya wāa sōo yari yeru gia ka Gesεε ye ya wāa sōo duu yeru gia ka yen baru kpaanu, ka Sikemu ka yen baru kpaanu, n ka girari Gasaa ka yen baru kpaano.

²⁹ Tem me Manasen bibun bwesera wa, meya Beti Seani ka yen baru kpaanu, ka Taanaki ka yen baru kpaanu, ka Megido ka yen baru kpaanu, ka sere Dori ka yen baru kpaanu.

Wuu si sōora Yosefu, Isirelin biin bibun bwesera sina.

Aseεn bibun bweseru

³⁰ Be ba sāa Aseεn bibu, bera Yimina ka Yisifa ka Yisifi ka Beria ka sere ben sesu Seraki. ³¹ Be ba sāa Berian bibu, bera Hebeε ka Maakieli. Maakieli wiya u wuu ge ba mō Biisafiti swīi. ³² Hebeεwa u Yafleti mara ka Someε ka Hotamu ka sere ben sesu Sua. ³³ Be ba sāa Yafletin bibu, bera Pasaki ka Bimali ka sere Asifati. Be ba sāa Yafletin bibu, bera mi. ³⁴ Be ba sāa Sameεn bibu, bera Aki ka Roga ka Huba ka sere Aramu. ³⁵ Be ba sāa win wōnō Helemun bibu, bera Sofaki ka Yimina ka Selesi ka sere Amali. ³⁶ Be ba sāa Sofakin bibu, bera Sua ka Haanefεε ka Suali ka Beri ka Yimura, ³⁷ ka Beseri ka Hōdu ka Samma ka Silisa ka Yitirani ka sere Beera. ³⁸ Be ba sāa Yeteεn bibu, bera Yefune ka Pisipa ka sere Ara.

³⁹ Be ba sāa Ulan bibu, bera Ara ka Hanieli ka sere Risia.

⁴⁰ Be ba sāa Aseεn bibun bweseru, bera mi. Ben baawure u sāawa wirugii win berao. Be kpuro ba sāawa wōrugōba. Be ba tireru doke, ben geera sāawa nōrōbun suba yenda nōbu ka tia (26.000) be, be ba koo kpī bu tabu ko.

Benyameεn bwese keraḡii

be ba wāa Yerusalemu

8

¹ Bibu nōobuwa Benyameε u mara. Wee nge me ba ka swīine, Bela ka Asibeli ² ka Ara ka Nōka ka sere Rafa. ³ Be ba sāa Belan bibu, bera Adari ka Gera ka Abihudu ⁴ ka Abisua ka Naama ka Akoasi ⁵ ka Gera ka Sefufani ka sere Huramu.

⁶ Ehudun bii be ba sāa wirugibu Gebagibun suunu sōo, ma ba ka bu da Manahatiō, ⁷ bera Namani ka Akiya ka sere Gera. Gera wi u ka bu da mi, wiya u Usa ka Ahihudu mara.

⁸ Saaramu u win kurōbu yiru beni gira. Bera Husimu ka Baara. Yen biruwa u bibu gabu mara Mōabuban temō. ⁹ Bii be u ka win kurō Hodesi mara, bera Yobabu ka Sibiya ka Mεsa ka Malikamu, ¹⁰ ka Yeusi ka Sokia ka sere Mirima. Be kpuro ba sāawa yenu yērobu. ¹¹ Be u ka win kurō Husimu mara,

bera Abitubu ka Elipali. ¹² Be ba sāa Elipalin bibu, bera Ebεε ka Miseamu ka sere Semε wi u wuu ge ba mō Onōo bana ka sere maa Lodu ka yen baru kpaanu.

¹³ Beria ka Sema be ba sāa wirugibu Ayalonigibun suunu sōo, bera ba Gatigibu gira. ¹⁴⁻¹⁶ Be ba sāa Berian bibu, bera Akiyo ka Sasaki ka Yeremati ka Sebadia ka Aradi ka Edεε ka Mikaeli ka Yisifa ka sere Yoasi.

¹⁷⁻¹⁸ Be ba sāa Elipalin bibu, bera Sebadia ka Mesulamu ka Hisiki ka Hebeε ka Yisimerai ka Yisilia ka sere Yobabu.

¹⁹⁻²¹ Be ba sāa Simein bibu, bera Yakimu ka Sikiri ka Sabidi ka Elienai, ka Silitai ka Elieli ka Adaya ka Beraya ka Simurati.

²²⁻²⁵ Be ba sāa Sasakin bibu, bera Yisipani ka Ebεε ka Elieli ka Abudoni ka Sikiri ka Hananu ka Hanania ka Elamu ka Antotia ka Yifideya ka sere Penueli.

²⁶⁻²⁷ Be ba sāa Yerohamun bibu, bera Sanserai ka Seharai ka Atalia ka Yaaresia ka Eliya ka sere Sikiri.

²⁸ Be ba sāa wirugibu nge me ba ka swīine, bera mi. Ba wāawa Yerusalemu.

²⁹ Wi u Gabaoni swīi, u wāa Gabaoni mi. Win kurōn yīsira Maaka. ³⁰ Win bii gbiikoowa Abudoni. Be ba maa tie, bera Suri ka Kisi ka Baali ka Nadabu, ³¹ ka Gedori ka Akiyo ka Sekεε, ³² ka sere Mikoloti, Simean tundo. Ben tii ba wāawa Yerusalemu, ben mero bisibun bōkuo.

Sōolun bibun bweseru

(I maa meerio 9:39-44)

³³ Neriwa u Kisi mara. Ma Kisi u Sōolu mara. Ma Sōolu u Yonatan mara ka Maakisua ka Abinadabu ka sere Esibaali. ³⁴ Yonatanwa u Meribu Baali mara. Ma Meribu Baali u maa Misee mara. ³⁵ Be ba sāa Miseen bibu, bera Pitoni ka Meleki ka Tarea ka sere Akasi. ³⁶ Akasiwa u Yehoyada mara. Ma Yehoyada u Alemeti mara ka Asimafeti ka sere Simiri. Simiriwa u Mōsa mara. ³⁷ Ma Mōsa u Binea mara. Ma Binea u Rafa mara. Ma Rafa u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u Aseli mara. ³⁸ Bibu nōoba tia Aseli u mara. Bera Asirikamu ka Bokuru ka Isimeεli ka Searia ka Abudiasi ka sere Hananu. Beni kpurowa ba sāa Aselin bibu. ³⁹ Aseli wi, u wōnō mō wi ba sokumō Eseki. Bibu itawa Eseki wi, u mara. Bera Ulamu ka Yeusi ka Elifleti. ⁴⁰ Ulamun bibu ba kuawa wōrugōba ka ten towobu. Ben bibu ka ben debuminu dabi. Ba tura nge tōmbu wunaa weeru ka wōkuru (150).

Be kpuro ba sāawa Benyameεn bibun bweseru.

9

¹ Ba Isireliba kpuron yīsra yorua ben garin tireru sōo nge me ba ka swīine, bwese kera ka bwese kera.

Isireli be ba wurama yorun di

N deema ba Yudaba kpuro yoru mwa ba ka da Babiloniã kôsa ye ba kuan sã. ² Be ba gbia ba sina ben tem wusu sã, bera Isireliba ka yaku kowobu ka Lefiba ka sere Netiniba.

³ Be ba na ba sina Yerusalemu, bera Yudan bweseru ka Benyamæn bweseru ka Efaraimugiru ka Manasegiru.

⁴ Ka sere Utai wi u wãa Yudan bwese kera sã. U sãawa Amihudu bii. Amihudu wi, u sãawa Omirin bii, Imirin debubu, Banin sikadobu, Peresin bwese kera sã. ⁵ Silonigibun bwese kera sãra Asaya u wãa ka win bibu. Asaya wiya u sãa win bii gbiikoo. ⁶ Serakin bwese kera sãra Yeweli ka wigibu ba wãa. Ben geera sãawa nata ka wene ka wokuru (690).

⁷ Be ba wãa Benyamæn bwese kera sã, bera Salu, Mesulamun bii, Hodafian debubu, Asenuan sikadobu, ⁸ ka Yibinea, Yoramun bii, ka Ela, Usin bii, Mikirin debubu ka Mesulamu, Sefatian bii, Rewelin debubu, Yibinian sikadobu, ka sere ben tumbu gabu. ⁹ Tøn be kpurowa ba sãa wirugibu ben yenuso nge me ba ka swiine. Ben geera sãawa nene ka wunobu ka weeraakuru ka nõba tia (956).

¹⁰ Be ba sãa yaku kowobu, bera Yedaya ka Yoyaribu ka Yakini, ¹¹ ka Asaria. Win sikadobara Hilikiya ka Mesulamu ka Sadoku ka Merayotu ka sere Akitubu wi u sãa Yinni Gusunøn sãa yerun wirugii. ¹² Adaya u maa sãa yaku kowo. Win sikadobara Yerohamu ka Pasuri ka Maakiya ka Masai ka Adieli ka Yasisia ka Mesulamu ka Mesilemiti ka Imeri. ¹³ Be ka begii be ba sãa wirugibu ben yenuso, ben geera sãawa tambu narobu ka nata ka wunobu ka wata (1.760). Be kpuro ba sãawa wãrugoba. Bera ba ra sãmburu ko Yinni Gusunøn sãa yero.

¹⁴ Semaya u sãawa Lefi. Win sikadoba wee, nge me ba ka swiine. Bera Hasubu ka Asirikamu ka sere Hasabia, Merarin bwese kera sã. ¹⁵ Be ba maa sãa Lefiba, bera Bakibakaa ka Heresi ka Galali ka Matania. Matania win sikadobara Miseen ka Sikiri ka Asafu. ¹⁶ Abudiasin tii u sãa wa Lefi. Win sikadobara Semaya ka Galali ka Yedutum. Berekia, Asan bii, Elikanan debubu wi u wãa Netofagibun temo, u maa sãawa Lefi.

¹⁷ Be ba sãa kãnnõ kãsobu, bera Salumu ka Akubu ka Tulumõ, ka Ahimani ka begibu. Salumuwa u sãa ben wirugii. ¹⁸ Wiya u ra n wãa sina bokon kãnnõwõ ge ga wãa são yari yeru gia sere ka gisõ. Be ba sãa kãnnõ kãsobu Lefin bweseru sã, bera mi. ¹⁹ Salumu, Koren bii, Abiasafun debubu, Koren sikadobu ka wigii be ba tie, bera ba ra Yinni Gusunøn kuu bekurugirin kãnnõ kãsu. Ben sikadobara ba ra ra sãmbu te ko. ²⁰ Finæsi, Eleasaan biiwa u sãa ben wirugii. Ma Yinni Gusunõ u wãa ka wi. ²¹ Sakari,

Meselemian biiwa u ra kuu bekurugii ten kãnnõ kãsu.

²² Be kpuron geera sãawa mi goobu ka wokura yiru (212). Bera ba ra kãnnõsu kãsu. Ben yisa ba maa doke tireru sã ka ben wusu. Dafidi ka Gusunøn sãmõ Samueliwa ba bu sãmbu te nõmu sãndia. ²³ Be ka ben bibun bwesera ba ra Yinni Gusunøn sãa yee ten kãnnõ si kãsu.

²⁴ Be ba sãa yerun kãnnõ si kãsu mi, ba ra n wãawa bera ka bera, são yari yero ka são duu yero, ka são yesan nõm geuõ ka yen nõm dwarõ. ²⁵ Begibu gabu ba ra ne ben mi saa ben wusun di bu ka bu sina mi alusumãtia. ²⁶ Kãnnõ kãsobun wirugibu nne be, ba sãawa Lefiba. Ba ra n wãawa ben sãmburu sã baadomma. Bera ba ra maa sãa yerun dii sasu ka sãa yee ten arumani kãsu. ²⁷ Ba ra kpunewa bu ka sãa yee te sikerena. Yam mù n sãra, kpa bu ten kãnnõsu wukia.

²⁸ Kãnnõ kãso ben gaba ba ra yãkurun dendi yãnu kãsu. Ba ra nu gariwa bã n nu yarãmõ. Kpa bu maa nu gari bã n nu duusiamõ. ²⁹ Ben gaba ba ra maa sãa yerun dendi yãa ni nu tie kãsu ka sere maa som ka tam ka gum ka turare ye ba ra dõo doke ka maa turare nubu durorugia. ³⁰ Yaku kowoba ba ra turare nubu durorugia ye ko.

³¹ Lefi ben turo, Matitia, Salumun bii gbiikoo, Koren bweseru sã, wiya u ra kiranu wõ. ³² Wigibu gabu Kehatin bweseru sã, bera ba ra tão wãrarugiru baateren pãe ko, ye ba ra Yinni Gusunõ yiyiye.

³³ Bera ba sãa Lefiban yenu yãrobu. Bera ba ra maa wom kowobu kpare. Ba ra n wãawa sãa yerun dinu ganu sã. Ba ku ra maa sãma gaa ko, yèn sã ba ra n sãmburu mõ são sã ka wãkuru.

³⁴ Bera ba sãa Lefiban yenu yãrobu nge me ba ka swiine. Be, ba wãawa Yerusalemu.

*Sãulun bibun bweseru
(I maa mæerio 8:29-38)*

³⁵ Yeyeli wi u Gabaoni swi, u wãawa Gabaoniõ. Win kurøn yisira Maaka. ³⁶ Win bii gbiikooowa Abudoni. Be ba maa tie, bera Suri ka Kisi ka Baali ka Neri ka Nadabu, ³⁷ ka Gedori ka Akiyo ka Sakari ka sere Mikoloti. ³⁸ Mikoloti wiya u Simeamu mara. Be kpuro ba wãawa Yerusalemu begibun bakuo.

³⁹ Neriwa u Kisi mara. Ma Kisi u Sãolu mara. Ma Sãolu u Yonatam mara ka Maakisua ka Abinadabu ka sere Esibaali. ⁴⁰ Yonatamwa u Meribu Baali mara. Ma Meribu Baali u maa Miseen mara. ⁴¹ Miseen biba Pitoni ka Mæleki ka sere Tarea. ⁴² Akasiwa u Yara mara. Ma Yara u Alemeti mara ka Asimafeti ka sere Simiri. Simiriwa u Mosa mara. Ma Mosa u maa Binea mara. ⁴³ Bineaawa u Refaya mara. Ma Refaya u Eleasa mara. Ma Eleasa u Aseli mara. ⁴⁴ Bibu nõba tia Aseli u mara. Ben yisa wee, Asirikamu ka Bokuru ka Isimeeli ka

Searia ka Abudiasi ka sere Hananu. Be ba sāa Aselin bibu, hera mi.

DAFIDI, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

10

*Səəlu ka win bibun goə
(I maa məerio Samuəli I, 31:1-13)*

¹ Filisitiba ba Isireliba tabu wəri. Ma Isireliban tabu kowobu ba duki sua. Filisiti be, ba bu naa gira ba go go Giliboan guurə. ² Ba maa Səəllun tii ka win bibu ita Yonatam ka Abinadabu ka Maakisua naamwə. Ma ba bii be go. ³ Sannə ge, ga Səəlu swīe. Ten towobu ba nūn sēenu twee ba məera kua gem gem. ⁴ Yera u win tabu yāa səəwo səəwa u nēe, u win takobi womə u nūn ye səkū kpa bango sarirugii be, bu ku raa nūn səkū bu yaa kasiki.

Adama durə wi, u yina u ko mē, domi bərum nūn mwa gem gem. Ma Səəlu u takobi ye mwa u ka tii saka u kibarisi u taare. ⁵ Ye win tabu yāa səəwo wi, u wa ma u gu, yera u maa win takobi sua u tii saka nge mē Səəlu u kua. Ma ba gu yam tem mi.

⁶ Nge mēya Səəlu u ka gu ka win bibu ita be, ka win tabu yāa səəwo ka sere maa win tabu kowobu kpuro sannu. ⁷ Ye Isireli be ba wāa Yisireelin wəwəə ba nua ma ben tabu kowoba duki sua, Səəlu ka win bii tən durəbu ba maa gu, yera ba ben wusu deri ba duki sua. Ma Filisitiba ba na ba sina wuu si səə.

⁸ Ye n kua sisiru Filisitiba ba na ba goə nin yānu potirimə. Yera ba Səəlu ka win bibu itan gonu wa Giliboan guurə. ⁹ Ma ba Səəllun wiru bura ba win tabu yānu kpuro potira. Yera ba səməbu gəra bu yen labaari kpara ben bū diaə ka ben təmbun mi, ben tem səə kpuro. ¹⁰ Yera ba win tabu yānu sua ba doke ben bū dirə. Ma ba win wiru sua ba bwē ben bū wi ba mə Dagonin dirə.

¹¹ Sanam mē Yabesi ye ya wāa Galadin temə, yen təmbu ba nua ye Filisitiba ba Səəlu kua, ¹² yera be ba sāa tabu durə wərugəba ba seewa ba Səəlu ka win bibun goə ni sua ba ka da Yabesi. Ma ba ben kukunu sikua dāru garun nuurə Yabesi mi. Ma ba nəə bəkua səə nəəba yiru.

¹³ Səəlu u guwa yēn səə u Yinni Gusunə tənu kam kom kua, u n win woodaba mēm nəəwə. U bikiaru dawa be ba ra gəribu sokun mi. ¹⁴ U n Yinni Gusunə bikie. Ma Yinni Gusunə u dera u gu. Ma u win bandu sua u Isain bii, Dafidi wē.

11

*Dafidi u kua Isireliban sunə
(I maa məerio Samuəli II, 5:1-3)*

¹ Isireliba kpuro ba mēna ba na Dafidin mi Heboroniə. Ma ba nūn səəwa ba nēe, bese ka wunə, sa sāawa yem tem. ² Baa yellun di,

saa ye Səəlu u sāa besen sunə, wuna a ra sun mēnnē a sun kpara a ka tabu da, kpa a ka maa sun wurama. Gusunə wunen Yinni u maa nun səəwa u nēe, wuna kaa ko besen wirugii kpa a bese win təmbu kpara.

³ Yera Isireliban guro gurobu kpuro ba na Dafidi sina bokon mi Heboroniə. Ma u ka bu arukawani bəkua Yinni Gusunə wuswəə Heboroni mi. Yera ba nūn gum tāre wirə, ba nūn kua be, Isireliban sunə nge mē Yinni Gusunə u gerua saa Samuəlin nəən di.

Dafidi u Yerusalemu wəri

*u mwa
(I maa məerio Samuəli II, 5:6-10)*

⁴ Səə teeru, Dafidi ka Isireliba kpuro ba Yerusalemu wəri. Yerusalemu yera ba maa sokumə Yebusi. Miya Yebusiba ba wāa. ⁵ Yera ba Dafidi səəwa ba bēe, n n koorə u duuma wuu ge səə.

Adama Dafidi u bu wəri u ben wuu gbāraru gu ge mwa. N deema gera ba maa sokumə Siani. Yen biru ba gu soka Dafidin wuu. ⁶ N deema Dafidi u raa win tabu kowobu səəwa u nēe, wi u gbia u Yebusiba wəri u kamia, yērowa u koo ko tabu kowobun wirugii. Ma Yoabu, Seruyan bii u gbia u bu wəri u kamia. Ma u kua wirugii.

⁷ Dafidi u da u sina wuu gbāraru gu gen mi. Yen sənə ba gu soka Dafidin wuu. ⁸ Ma u bani kua u ka gu sikerena. U banawa saa Milon di u ka sikerena. Ma Yoabu u maa gen mi n tie sənwa.

⁹ Ma Dafidin dam mu sosimə. Domi Gusunə wollu ka tem Yinni u wāa ka wi.

*Dafidin tabu kowobu
(I maa məerio Samuəli II, 23:8-39)*

¹⁰ Wee be ba sāa Dafidin tabu kowobun wirugibu. Be ka Isireliba kpurowa ba nūn kua sina boko nge mē Yinni Gusunə u gerua win təmbun sə. Ba nūn mēm nəəwawa mam mam win bandun waati ye kpuro səə.

¹¹ Yasobeamu, Hakumənin bii u sāa tabu kowobun wirugii ben turo. Wiya u təmbu gooba wunəbu (300) go ka yaasa nən teerun tabu səə.

¹² Yen biru Eleasaa, Dodon bii, Akosigii, u sāawa tabu kowobu ita yen turo. ¹³ U wāa ka Dafidi Pasi Damimuo, sanam mē Filisitiba ba mēna bu ka bu tabu wəri. Ma Isireliba ba duki Filisitiban wuswaan di. N deema gberu gara wāa mi, tē səə ba əəsu duura. ¹⁴ Yera Eleasaa ka win təmbu ba yəra gbee ten sunu səə ba ka tu yina. Ma ba ka Filisitiba tabu kua ba bu go. Yinni Gusunə u bu nasara baka wē dama te.

¹⁵ Səə teeru Dafidin tabu sinambu tēna ye səə, ben ita ba da ba nūn deema Adulamun kpee wəruə, sanam mē Filisitiban tabu kowobun wuuru garu ta na ta ten sansani gira Refaban wəwəə. ¹⁶ Saa ye səə, Dafidi u

wāa kpee wōru ge sōo, ma Filisitiban sansani ya maa gire Betelehemua. ¹⁷ Ma Dafidi u Betelehemun beke kua u nēe, wara u koo ka man Betelehemun gbāra kōnnōn dōkōn nim naawa n nō.

¹⁸ Yera win tabu durōbu ita be, ba da ba Filisitiban sansani ye wōri ka dam ba Dafidi nim mē takama ba ka na. Adama u n̄ mu nōra. U ka mu yākuru kuawa, u Yinni Gusunō yaria. ¹⁹ U nēe, Gusunō u man gbāra bu nēe, nēna na nim mē nōra. Domi mēn sōna tōn beni ba ben wāaru kari bōrie. Nim mē, mu sāawa nge ben yēm mē mu koo raa yari.

Yen sōna u yina u mu na.

Yeniba kpurowa Dafidin tabu kowobu ita be, ba kua.

²⁰ Abisai, Yoabun wōnōwa u sāa tabu sinambu tēna yen wirugii. Tōmbu gooba wunōbuwa (300) u go ka win yaasa. Ma u yīsiru yara wigibun suunu sōo. ²¹ Ba nūn beere wē too. Adama u n̄ tabu durōbu ita be tura.

²² Benaya, Kabisēeligi, Yehoyadan bii, u sāawa tabu durō wōrugō. Ma u yīsiru yara nasara dabi te u wan sō. Wiya u Moabuban tōmbu yiru gabu go, be ba sē nge gbee sinansu. Wiya u maa dua dōkō kpiriru sōo u gbee sunō kāasi mi, u go puran saa sōo. ²³ Ma u Egibitin tabu durō damgii goo go. Win gunum mu sāawa gōm soonu nōbu. Ma u yaasa nēni. Yen buru ta sāawa nge weson dēka ye u ra beku yasa tēke. Saa yē sōo u nūn wōrim dōo, bokura u nēni. Ye u tura mi, ma u durō win yaasa ye u nēni mi wōra u ka nūn sōka u go. ²⁴ Yeniba kpurowa Benaya Yehoyadan bii u kua. Ma u yīsiru yara tabu kowobu tēna ye sōo. ²⁵ U beere baka wa Dafidin tabu durōbu tēna ye sōo. Adama ya n̄ tabu durō gbiikobu ita begia tura. Ma Dafidi u nūn kua win tiin kōsobun wirugii.

²⁶ Dafidin tabu kowo ben gabun yīsa wee, Asaeli, Yoabun wōnō, ka Elikanani, Dodon bii, Betelehemugii, ²⁷ ka Samōti, Harorigii, ka Helesi, Palonigii, ²⁸ ka Ira, Ikēsini bii, Tekoagii, ka Abiesee, Anātōtugii, ²⁹ ka Sibekai, Husagii, ka Ilai, Akoasigii, ³⁰ ka Maharai, Netofagii, ka Heledi, Baanan bii, wi u maa sāa Netofagii, ³¹ ka Itai, Ribain bii, Gibeagii, ye ya wāa Benyamēen temō, ka Benaya, Piratonigii, ³² ka Hurai, Nasale Gaasigii, ka Abieli, Arabagii, ³³ ka Asimafeti, Basarumugii, ka Eliaba, Saabonigii, ³⁴ ka Bene Hasemu, Gisonigii, ka Yonatan, Sagen bii, Hararigii, ³⁵ ka Akiamu, Sakaan bii, Hararigii, ka Elifali, Urun bii, ³⁶ ka Hefee, Mekeragii, ka Akiya, Palonigii, ³⁷ ka Hēsiro, Kaameligii, ka Naarai, Esibain bii, ³⁸ ka Yoeli, Natanin mōo, ka Mibisaa, Hagirin bii, ³⁹ ka Seleki, Amōnigii, ka Nakarai, Berōtugii wi u ra Yoabu, Seruyan biin tabu yānu sōbe, ⁴⁰ ka Ira, ka Garebu be ba sāa Yetēba, ⁴¹ ka Uri, Heti, ka Sabadi, Alaigii, ⁴² ka Adina,

Sisan bii, Rubēnin bwese keran wirugii turo, wi u tabu kowobu tēna mō, ⁴³ ka Hanani, Maakan bii, ka Yosafati, Mitinigi, ⁴⁴ ka Osiasi, Asitarōtugii, ka Sama, ka Yeyeli be ba sāa Hotamun bibu, Arōēgibu, ⁴⁵ ka Yedieli, Simurin bii, ka win wōnō Yoka, Tisigii, ⁴⁶ ka Elieli, Makafimugii, ka Yeribai, ka Yosafia, Elinamun bibu, ka Yitima, Moabu, ⁴⁷ ka Elieli, ka Obēdi, ka Yasieli, Sobagii.

Tabu kowo be ba ka Dafidi

nōo tia kua Sōulun waati

12

¹ Sanam mē Dafidi u kpikuru sua u da Sikilagio u ka Sōulu Kisin bii tonda, yera gaba seewa ba da win mi. Ba sāawa tabu durō wōrugōba be ba sōoru sāa bu ka nūn tabu somi. ² Ma ba tēnu ka kpurantēnu nēni. Ba maa ye kpuron tobu yēwa nōm geu ka nōm dwaru.

Be ba sāa Benyamēeba, Sōulun bwese kera sōo, ³ bera tabu sunō Akiesee ka Yoasi be ba sāa Sema, Gibeagii bibu, ka Yesieli, ka Peleti be ba sāa Asimafetin bibu, ka Beraka ka Yehu be ba sāa Anātōtugibu, ⁴ ka Yisimaya, Gabaonigii, wi u sāa tabu sinambu tēna yen wirugii turo, ⁵ ka Yere mi ka Yasieli, ka Yokanani ka Yosabadi, Gederagii, ⁶ ka Elusai ka Yerimōti ka Bealia ka Semaria ka Sefatia, Harōfugii, ⁷ ka Elikana ka Yisiya ka Asareli, ka Yoeseē ka Yasobeamu, be ba sāa Koren bwese keragibu, ⁸ ka Yoela ka Sebadia be ba sāa Yerohamun bibu, Gedorigibu.

⁹ Gadiba sōo, tabu durō wōrugōba ba na Dafidin mi kpee wōru gen mi, ghaburu. Ba sāawa be ba tabu tobu yē. Ma ba tēnu u yaasi nēni. Ba dam mōwa nge gbee sinansu. Ma ba sōu nge nēm ni nu wāa guunu wōllo. ¹⁰⁻¹⁴ Ba sāawa tōnu wōkura tia. Bera tabu sunō Esēe ka Abudiasi ka Eliabu ka Misimana ka Yere mi ka Atai ka Elieli ka Yokanani ka Elisabadi ka Yere mi ka Makibanai. ¹⁵ Be ba sāa Gadigibu ba ka sāa tabu sinambu, bera mi. Wi u piiburu bo be sōo, wiya u koo tōmbu wunōbu (100) tabu wōri. Wi u maa bo, kpa u tōmbu nōrōbu (1.000) tabu wōri. ¹⁶ Bera ba Yuudēni tōbura wōnōn suru gbiikoo sōo, sanam mē ya nim yiba sere bōwō. Bera ba maa tōn be ba wāa wōwi sōo gira yen sōo yari yeru gia ka yen sōo duu yeru gia.

¹⁷ Benyamēeba ka Yudaba ben tii ba maa na Dafidin mi kpee wōru mi. ¹⁸ Dafidi u bu sēnō da, ma u bu sōwa u nēe, i n ween na nēn mi ka bwisiku geenu, i ka man somi, kon ka bēe nōo tia ko. Adama i n ween na i ka man samba ko, kpa nēn yibereba bu ka man go sanam mē na n̄ taare gaa kue, Gusunō bēsen baababan Yinni u ye waawo, kpa u sun siria.

¹⁹ Yera Yinni Gusunōn Hunde u dua Amasai, tabu sinambu tēna yen turo sōo, ma u gerua u nēe,

wuna sa ka yōra,
wunε Dafidi, Isain bii.
Wunε ka be ba nūn somimōn bwēra yu
kpuṇo.

Domi Gusunō wunεn Yinni u nun faaba kua.
Ma Dafidi u bu mwa ka nuku dobu. Ma u
dera ba dua win tabu sinambun wuuru sōo.

²⁰ Manasen bwese keran tōmbu ba Dafidi
swīi sanam mε wi ka Filisitiba ba dōo bu
ka Sōolu tabu ko. Adama ba ṅ Filisiti be
somi. Domi ye Filisiti ben wirugibu ba
wesiana, ba Dafidi girawa ba nεε, u ko n
wāawa Sōolu win yinnin biruō kpa u ra bu
wiru bōori. ²¹ Manasen bwese keragii be ba
Dafidi swīima sanam mε u gosirama Sikilagio,
bera Adina ka Yosabadi ka Yedieli ka Mikaeli
ka Yosabadi goo ka Elihu ka Silitai. Be kpuro
ba sāawa Manasen bwese keran tabu kowo
wuunun wirugibu. ²² Bera ba Dafidi somi
domi be kpuro ba sāawa tabu durō wōrugoba
ka maa tabu sinambu. ²³ Tōo baatere, tōmbu
ba ra n naamōwa Dafidin mi bu ka nūn somi
sere win tabu kowobu ba dabia ba dam kua
nge Gusunōn tabu kowobu.

Tabu sinam be ba Dafidi kua

Isireliba kpuron suno

²⁴ Tabu kowo be ba na Dafidin mi
Heboroniō bu ka nūn Sōolun bandu wesia
nge mε Yinni Gusunō u gerua, ben geeru
wee.

²⁵ Yudan bwese kera sōo, tabu kowo be ba
terenu ka yaasi neni, ba sāawa tōnu nōrōbun
suba nōoba tia ka nεnε (6.800). ²⁶ Simeōn
bwese kera sōo, be ba sāa tabu durō wōrugoba
ben geera sāawa nōrōbun suba nōoba yiru ka
wunōbu (7.100). ²⁷ Lefiban bwese kera sōo,
tōmbu nōrōbun suba nne ka nata (4.600) ba
wāa, ²⁸ ka Yehoyada, Aronin yenun wirugii
ka win tōmbu nōrōbun suba ita ka nata
ka wunōbu (3.700), ²⁹ ka Sadōku, aluwaasi
kpambu wi u sāa tabu durō wōrugōo ka
wirugibu yenda yiru be ba sāa win tondon
yenugibu. ³⁰ Benyamεn bwese kera sōo, be
ba sāa Sōolun mero bisibu, ba sāawa tōmbu
nōrōbun suba ita (3.000) domi ben dabira ba
ka Sōolu yōra n ka saa ye girari. ³¹ Efaraimun
bwese kera sōo ba sāawa nōrōbun suba yendu
ka nεnε (20.800). Ba bu gara yenu ka yenu.
Ba sāawa tabu durō wōrugoba be ba yīsiru
yara. ³² Manasen bwese keran sukumgibu
ba sāawa nōrōbun suba wōkura nōobu ka ita
(18.000). Bera ba soka ka ben yīsa bu ka da
bu Dafidi ko suno. ³³ Isakarīn bwese kera sōo,
ba sāawa tabu sinambu goobu (200) ka sere
maa ben tōn be ba kpere. Isakarīn bwese
keragii be, ba ben waatin asansi yē bu ka
tubu ye Isireliba ba koo ko. ³⁴ Sabulonin
bwese kera sōo, ba sāawa tōmbu nōrōbun
suba weeraakuru (50.000) be ba tabu yē,
ba maa tabu yāa bwese bwese ka neni, ba
sōoru kpeere bu ka tabu ko ka gōru tia.

³⁵ Nεfitalin bwese kera sōo, ba sāawa tabu
sinambu nōrōbu (1.000) ka sere maa tabu
kowobu nōrōbun suba tēna ka nōoba yiru
(37.000) be ba terenu ka yaasi neni. ³⁶ Danun
bwese kera sōo, be ba tabun sōoru kpeere, ba
sāawa tōmbu nōrōbun suba yenda nōobu ka
ita ka tōnu nata (28.600). ³⁷ Aseēn bwese kera
sōo, be ba tabu yē ma ba sōoru sāa bu ka tabu
ko, ba sāawa tōmbu nōrōbun suba weeru
(40.000). ³⁸ Be ba wāa Yuudenin sōo yari
yeru gia, Rubeniba ka Gadigibu ka Manasen
bwese keran sukumgibu ba sāawa tōmbu
nōrōbun suba wunaa teeru (120.000). Ba
maa tabu yāa bwese bwese ka mō.

³⁹ Tōn be ba tabun sōoru sāa mi, be
kpurowa ba na Heboroniō ka gōru tia, kpa
bu ka Dafidi ko Isireliba kpuron suno. Ma
Isireli be ba tie ba ka bu nōo tia kua. ⁴⁰ Ma
ba kua sōo ita Dafidin mi, ba dimō ba nōrumō.
Domi begibu ba dīanun sōoru kua ben sō.
⁴¹ Yen biru be ba wāa ben bōkūō n ka girari
Isakariba, ka Sabuloniba ka sere Nεfitaliba,
ba ra ben ketekunu ka ben yooyoosu ka
ben birakosu ka sere maa ben keteba dīanu
sōbimewa bu ka na, ka maa som ka figi gbebi,
ka resem gbebi, ka tam ka gum, ka keteba ka
yāanu dabi dabinu, domi be kpuro ba wāa
nuku dobu sōo.

Dafidi u Yinni Gusunōn

woodan kpakororu yi

Obedi Edamun yenuo

(I maa meerio Samuēli II, 6:1-11)

13

¹ Sōo teeru Dafidi u tabu kowobu nōrōm
nōrōm ka wunōm wunōm wirugibu menna
ka sere maa wirugii be ba tie. ² Ma u
be kpuro sōowa u nεε, yeni yā n ween na
Gusunō besen Yinnin min di, ma ya bεε wēre,
i de su sōmōbu gōri besegibun mi Isirelin tem
kpuro sōo, yāku kowobu ka Lefiban mi be
ba wāa wuu marosō ka kpara yeno kpa bu
mennama. ³ Kpa su ka Gusunō besen Yinnin
woodan kpakoro te wurama. Domi sa ṅ ten
gari kue Sōolun waati sōo.

⁴ Ma tōn be kpuro ba wura bu ko mε.
Domi gari yi, yi ka bu naawa. ⁵ Ma Dafidi u
Isireliba kpuro menna saa Sikorin di ye ya
wāa Egibitiō sere ka Hamatin duu yero kpa
bu da bu Yinni Gusunōn woodan kpakoro
te suama Kiriati Yarimun di. ⁶ Yera Dafidi u
seewa ka Isireli be kpuro ba da Baalao ye ba
maa mō Kiriati Yarimu, Yudan temo, bu ka
Yinni Gusunōn woodan kpakoro te tama, tēn
wuswaaō ba ra Yinni Gusunōn yīsiru soku,
wi u ra n sō ten wōllō wōllun kōsobun su-
unu sōo. ⁷ Ma ba tu sua ba doke naa keke
kpaa gaa sōo ba ka doona Aminadabun yenun
di. Usa ka Akiyowa ba naa kεkε ye kpere.
⁸ Ma Dafidi ka Isireliba kpuro ba bu swīi
ba mōrōkunu soomō ka gōogenu, ka bara

kpānu, ka seketirenu, ka yankokonu. Ma ba womusu m̄ ba yaam̄ ka ben dam kpuro ba ka Gusun̄ s̄am̄. ⁹ Saa yè s̄o ba tura Kidonin doo soo yer̄, yera kpakoro te, ta w̄rumaa d̄o, ma Usa u n̄ma dem̄ia u tu gaba. ¹⁰ Mii mii, Yinni Gusun̄ u ka n̄n m̄ru kua. Ma u dera u w̄ruma kpakoro ten b̄kuu u gu, yèn s̄ u tu baba.

¹¹ Dafidi u m̄ru kua too yèn s̄ Yinni Gusun̄ u ka Usa s̄eɣasia m̄. Ma u yam mi ȳsiru k̄ Peresi Usa. Yen tubusiana Usan goo yeru. Yisi tera ba ka mu sokum̄ sere ka gis̄n gis̄. ¹² Ma Dafidi u Yinni Gusun̄ nasia d̄ma te. Yera n dera u ka n̄e, am̄na u koo ko u ka Yinni Gusun̄n woodan kpakoro te turi win ȳnu.

¹³ U ñ dere bu gina ka tu da win ȳnu Yerusalem̄. U dera ba ka tu dawa Obedi Ed̄mu Gatigiin ȳnu. ¹⁴ Ma ta kua mi suru ita. Ma Yinni Gusun̄ u dur̄ wi ka win ȳnugibu ka maa ye u m̄ kpuro domaru kua.

14

Dafidi u w̄a Yerusalem̄

(I maa m̄erio 3:5-9; Samueli II, 5:11-16)

¹ S̄o teeru, Hiram, Tirin sun̄ u Dafidi s̄mabu goria ka d̄a gea ye ba sokum̄ seduru ka d̄a d̄akobu ka be ba ra kpenu d̄ku, kpa bu n̄n sina kpaaru bania. ² Dafidi u tuba ma Gusun̄wa u win bandun dam sirem̄. Wiya u maa ban te w̄lle suam̄ win t̄mbu Isireliban s̄.

³ Yen biru Dafidi u maa kur̄bu gabu sua Yerusalem̄. Ma ba n̄n bii t̄n dur̄bu ka t̄n kur̄bu marua. ⁴ Bera Samua ka Sobabu ka Natani ka Salom̄ ⁵ ka Yibaa ka Elisua ka Elifeleti ⁶ ka N̄ga ka Nef̄gi ka Yafia ⁷ ka Elisama ka Beliada ka sere Elifeleti goo.

Dafidi u Filisiti ba kamia

(I maa m̄erio Samueli II, 5:17-25)

⁸ Ye Filisiti ba nua ba Dafidi gum t̄re wir̄ u kua Isireliba kpuron sun̄, yera be kpuro ba seewa ba n̄n warim wee. Ye u nua m̄, yera u sara u da u ka bu yinna. ⁹ Saa ye s̄ora Filisiti be, ba tunuma ba teria Refan w̄waa. ¹⁰ Ma Dafidi u Yinni Gusun̄ bikia u n̄e, n doo n Filisiti be w̄ri? Kaa man bu n̄mu beria?

Ma Yinni Gusun̄ u n̄n wisa u n̄e, a doo, kon nun bu n̄mu beria.

¹¹ Ma ba seewa ba da Baali Perasim̄. Miya Dafidi u Filisiti be go go. Ma u gerua u n̄e, Yinni Gusun̄ u nen yibereban wuuru ḡa nge m̄ nim tora ya ra guna ḡe.

Yen s̄na ba yam mi ȳsiru k̄ Baali Perasimu. ¹² Yera Filisiti be, ba duki sua ba ben bw̄arokunu deri mi. Ma Dafidi u win t̄mbu s̄owa bu nu guro bu d̄o meni.

¹³ Amen biru, Filisiti be, ba kpam na ba teria Refan w̄wa mi. ¹⁴ Ma Dafidi u Yinni Gusun̄ bikia u n̄e, n maa doo n bu w̄ri? Ma

Yinni Gusun̄ u n̄n wisa u n̄e, oo. Adama a ku da s̄ru s̄rum m̄. A besiro kpa a da a n w̄a d̄a ye ba m̄ miren s̄ow̄. ¹⁵ Sanam m̄ a naa damu damusu gasu n̄am̄ d̄a w̄lla, a yarima. Domi n̄e, Yinni Gusun̄wa na nun gb̄iye n ka ben sansani ye w̄ri.

¹⁶ Ma Dafidi u kua nge m̄ Yinni Gusun̄ u n̄n s̄owa. U da u Filisiti be go go saa Gabaonin di n ka da Ges̄e. ¹⁷ Ma Dafidi u ȳsiru yara tem baama kpuro s̄o. Ma Yinni Gusun̄ u n̄n dam w̄ bwesenu kpuro s̄o.

Dafidi u Yinni Gusun̄n

woodan kpakororu w̄a yeru

s̄oru kua

15

¹ Yeniban biru, Dafidi u tii dia bania Yerusalem̄. U maa Yinni Gusun̄n woodan kpakororu w̄a yeru kua mi. ² Ma u n̄e, Lefiba t̄nawa n weene bu tu s̄be. Domi bera Yinni Gusun̄ u gasa bu ka tu s̄be, kpa bu maa ten s̄mburu ko saa kpuro s̄o.

³ Ma Dafidi u Isireliba kpuro m̄nna Yerusalem̄ bu ka Yinni Gusun̄n woodan kpakoro te da ten ayeɣo mi u s̄oru kua ten s̄.

⁴ U maa ȳku kowobu Aronin bweserugibu ka Lefiba m̄nna. ⁵ Kehatin bweseru s̄o, Urieliwa u s̄a wirugii ka wigibu t̄nu wunaa teeru (120). ⁶ M̄arin bwese k̄ra s̄o, Asayawa u s̄a wirugii, ka wigibu t̄mbu goobu ka yendu (220). ⁷ Ḡeɣonin bwese k̄ra s̄o, Yoeliwa u s̄a wirugii ka wigibu t̄mbu wunaa teeru ka w̄kuru (130). ⁸ Elisafanin bwese k̄ra s̄o, Semayawa u s̄a wirugii ka wigibu t̄nu goobu (200). ⁹ Heboronin bwese k̄ra s̄o, Elieliwa u s̄a wirugii ka wigibu t̄nu w̄e (80). ¹⁰ Usielin bwese k̄ra s̄o, Aminadabuwa u s̄a wirugii ka wigibu t̄nu wunabu ka w̄kura yiru (112).

¹¹ Ma Dafidi u ȳku kowobu Sad̄ku ka Abiataa soka, ka sere maa Lefi beni, Urieli ka Asaya ka Yoeli ka Semaya ka Elieli ka sere Aminadabu. ¹² Ma u bu s̄owa u n̄e, b̄eya i s̄a wirugibu Isireliban bwese k̄ri s̄o. Yen s̄, i tii d̄erasio b̄e ka b̄en ȳnugibu, kpa i da i ka Gusun̄ b̄e Isireliban Yinnin woodan kpakororu suama i ka na yam mi na tu w̄a yeru kua s̄o. ¹³ Yellu, Gusun̄ b̄en Yinni u sun s̄eɣasia ka ḡo yèn s̄ i ñ daa w̄a mi, ma sa ñ win wooda m̄m n̄ow̄e.

¹⁴ Yera ȳku kowo be, ka Lefi be, ba tii d̄erasia bu wa bu ka Gusun̄ be Isireliban Yinnin woodan kpakoro te suama. ¹⁵ Ma Lefi be, ba kpakoro te sua ba seru s̄ndi ka ten d̄a p̄asi yi ba ra ka tu sue nge m̄ Yinni Gusun̄ u raa yiire bu ko saa M̄wisin n̄on di. ¹⁶ Ma Dafidi u maa Lefiban wirugii be s̄owa u n̄e, bu begibu s̄oru koosio be ba koo womusu ko ba n guunu ka m̄r̄okunu ka seketirenu soom̄ ka dam bu ka nuku dobu s̄asi. ¹⁷ Be Lefiba ba s̄oru koosia, bera Hemani, Yoelin

bii ka win sɔm kowosii beni, Asafu, Berekian bii ka sere maa Etani, Kusayan bii, Merarin bwese keragii. ¹⁸ Be ba maa swii, bera Sakari ka Beni ka Yaasieli ka Semiramotu ka Yehieli ka Uni ka Eliabu ka Benaya ka Maaseya ka Matitia ka Elifele ka Mikineya ka Obedi Edomu ka sere Yeyeli. N deema beni kpuro ba sɔawa konnɔ kɔsobu. ¹⁹ Wom kowo be ba seketirenu soomɔ ni ba kua ka sii gandu, bera Hemani ka Asafu ka sere Etani. ²⁰ Be ba maa guunu soomɔ ni nu gɔru yɔkamɔ, bera Sakari ka Asieli ka Semiramotu ka Yehieli ka Uni ka Eliabu ka Maaseya ka sere maa Benaya. ²¹ Matitia ka Elifele ka Mikineya ka Obedi Edomu ka Yeyeli ka sere Asasia, bera ba maroku sɛrum nɔɔba itaginu soomɔ ba ka womusu swii. ²² Lefi be sɔɔ, Kenaniawa u sɔa wom kowo ben wirugii. Wiya u bu womusu koosiamɔ domi u yɛru mɔ. ²³ Be ba ra Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te sɔbe, bera Berekia ka Elikana ²⁴ ka Obedi Edomu ka Yehia. Yaku kowo be ba ra kɔbi so Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ, bera Sebania ka Yosafati ka Netanɛeli ka Amasai ka Sakari ka Benaya ka sere Elieseɛ.

Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu

ta tura Yerusalemu

(I maa mɛerio Samuɛli II, 6:12-19)

²⁵ Dafidi ka Isireliban guro gurobu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm wirugibu ba swaa wɔri ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te wee Obedi Edomun yenun di ka nuku dobu. ²⁶ Yinni Gusunɔ u waa ka Lefi be ba win woodan kpakoro te sɔɔwa. Ma ba ketɛ nɔɔba yiru ka yaa kinenu nɔɔba yiru go ba ka yɔkuru kua. ²⁷ Dafidi ka Lefi be ba woodan kpakoro te sɔɔwa ka wom kowobu, ka sere Kenania wi u wom kowo be kpare, be kpuro ba yabenu sebua ni ba kua ka wɛɛ damgii. Yen biru, Dafidi u maa yaku kowon yabe tarakpe doke. ²⁸ Isireliba kpuro ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te na Yerusalemu. Ba kuuki mɔ nuku dobu sɔ, ma ba kɔbi ka seketirenu ka guunu ka marokunu soomɔ.

²⁹ Ye ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te duɔ Dafidin wuuɔ, yera Mikali Sɔɔlun bii tɔn kurɔ u mɛerima saa fenentin di. Ye u wa sina boko Dafidi u yɔɔkumɔ u yaamɔ, yera u nɔn gɛma.

16

¹ Ye ba ka kpakoro te tunuma, yera ba tu doke ten ayɛrɔ kuu bekurugiru sɔɔ te Dafidi u kua ten sɔ. Yen biruwa u Yinni Gusunɔ yaku dɔɔ mwaaruginu ka siarabun yɔkunu kua. ² Ye Dafidi u yaku ni kua u kpa, yera u win tɔmbu Isireliba domaru kua ka Yinni Gusunɔn yisiru. ³ Ma u be kpuro dianu bonu

kua, tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu. U baawure pɛɛ ka yaa wɔɔra wɛ ka sere maa kira te ba kua ka resɛm gbeba.

Lefi ba Yinni Gusunɔ

siaramɔ ka womusu

(I maa mɛerio Womu 105:1-15; 96; 106:1,47-48)

⁴ Ma Dafidi u Lefi ben gabu sɔma wɛ woodan kpakoro ten sɔ, kpa bu ka Gusunɔ be Isireliban Yinni sɔ. Kpa bu nɔn siara, kpa bu nɔn bɛɛɛ wɛ. ⁵ Asafuwa u sɔa ben wirugii. Ma Sakari u sɔa win yiruse. Ma Yeyeli ka Semiramotu ka Yehieli ka Matitia ka Eliabu ka Benaya ka Obedi Edomu ka sere Yeyeli ba guunu ka marokunu soomɔ. Ma Asafu u maa seketirenu soomɔ. ⁶ Ma yaku kowo beni, Benaya ka Yasieli ba kɔbi soomɔ taa taa Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ. ⁷ Tɔɔ tera Dafidi u dɛra Asafu ka wigibu ba Yinni Gusunɔ tɔmam torua. Ba nɛɛ,

⁸ i Yinni Gusunɔ siaro, kpa i nɔn sɔ,
kpa i bwesenu nɔɔsia sɔm baka ni u kua.

⁹ I nɔn tɔmɔ.

I nɔn siaro ka womusu,

kpa i win sɔm maamaakiginun gari kpara.

¹⁰ I yɛerio win yisi dɛɛrarun sɔ,

kpa i nuku dobu koo

bɛɛ bɛn gɔru ga nɔn kasu.

¹¹ I gɔsiro Yinni Gusunɔ Dam kpurogiin mi,

kpa i nɔn kasu baadomma.

¹²⁻¹³ Bɛɛ Isireliba, Yakɔbu Gusunɔn sɔm
kowon bweseru,

bɛɛ be u gɔsa,

i yaayo sɔm maamaakigii ni u kua

ka gari yi u bɛɛ sɔɔwa.

¹⁴ Gusunɔwa u sɔa bɛsɛn Yinni.

Wiya u koo handunia kpuro siri.

¹⁵⁻¹⁶ I arukawani ye yaayo baadomma

ye u ka Aburhamu bɔkuu

ka maa nɔɔ mwɛɛ te u Isaki kua.

¹⁷ U ka ye Isireliba, Yakɔbun bweseru
bɔkuuwa

ya n sɔa wooda sere ka baadommaɔ.

¹⁸ U nɛɛ, u koo bu Kananiin tem wɛ

bu tubi di.

¹⁹ N deema sanam mɛ,

Isireliba ba nɔn dabi,

ma ba sɔa sɔbu tem mɛ sɔɔ.

²⁰ Ba ra n daamɔwa bwese tukunun mi
ka wuu tukusɔ.

²¹ Adama u nɔn dere goo u bu dam dɛre.

U maa sinambu sɛɛyasia ben sɔ.

²² U nɛɛ, i ku nɛn tɔn be na gɔsa baba.

I ku maa nɛn sɔmɔbu kɔsa kua.

²³ Yen sɔ, bɛɛ handuniagibu,

i Yinni Gusunɔ tɔmɔ.

I win faaban gari kpara tɔɔ baatere.

²⁴ I win yiikon girima ka win sɔm
maamaakiginu kpara
bwesenun suunu sɔɔ.

25 Domi Yinni Gusunə u kpā.

Wiya n weene bu siara.

U būnu kpuro nanum kere.

26 Bwese tukunun būnu nu sāawa kam dirum.

Adama Yinni Gusunəwa u wəllu kua.

27 Yiiko ka girima ya wāa win wuswaaə.

Ma dam ka nuku dobu wāa win wāa yero.

28 Bēe bwesenu kpuro,

i Yinni Gusunə yiiko ka bēere wēeyə.

29 I Yinni Gusunən yīsiru yiiko wēeyə.

I ka nūn kēnu daawo win sāa yero.

Kpa i yiira win wuswaaə

i nūn sā win deerarun s̄s.

30 Bēe handuniagibu kpuro,

i diirio win wuswaaə.

Tem mu dam mə,

mu n̄ bāarimə.

31 Wəllu, a yēerio,

kpa tem mu nuku dobu ko.

I bwesenu kpuro s̄əwə

ma Yinni Gusunə u bandu dii.

32 Nim wāku gu kuuki koowo,

ka ye ya wāa ge s̄ə.

Ye ya wāa gen bera mi gia kpuro,

yu nuku dobu koowo.

33 Dānu, i nuku dobu kuuki koowo

Yinni Gusunən wuswaaə.

Domi u wee u handuniagibu siri.

34 I Yinni Gusunə siaro win tən geerun s̄s.

Win kīru ta n̄ n̄ru mə.

35 I nūn n̄əgiri sueyo i n̄e,

Gusunə b̄esen Faaba kowo, a sun faaba koowo.

A sun w̄əro bwese tukunun n̄əman di,

kpa a sun m̄enna.

Saa yera sa ko nun t̄əma

sa n wunen ȳisi deerarū soku,

kpa sa n ȳerimə, sa n mə,

36 Gusunə, Isireliban Yinni,

wuna ba ko n siaramə sere ka baadommaə.

Ma t̄ambu kpuro ba n̄e, ami! I Yinni Gusunə siaro.

37 Yen biru Dafidi u Asafu ka wigibu yiire ba n wāa Yinni Gusunən woodan kparokoro ten mi, ba n s̄əmburu mə baadomma. 38 Ma u Ob̄edi Ed̄əmu ka Hosa ka begibu ḡəsa. Ben geera s̄āawa t̄ambu wata ka n̄əba ita (68). Ob̄edi Ed̄əmu, Yedutum bii, ka Hosa ba s̄āawa k̄ənn̄ə k̄əsobu.

39 Ma Dafidi u yāku kowo Sad̄əku ka wigibu yiire bu s̄əmburu ko gunguru wəllə Gabaon̄ə, mi ba ra Yinni Gusunə yākurū kue, 40 ba n da nūn yāku d̄əə mwaaruginu kue baadomma yāku yero, bururu ka yoka, kpa bu maa ko kpuro ye ya wāa wooda s̄ə ye u Isireliba w̄e. 41 Be s̄əra Hemani ka Yedutum ka sere be ba ḡəsa ba ben ȳisa sia sia mi, bu ka Yinni Gusunə s̄a ba wāa. Domi wi, Yinni Gusunən tən geeru ta ra n wāawa sere ka baadomma. 42 Hemani ka Yedutum, bera ba ra k̄əbi ka s̄ek̄et̄ir̄enu ka sere maa yāa

ni nu tien wunan̄əsu ko, ni ba ra ka womusu ko b̄a n Yinni Gusunə s̄āamə. Yedutum biba ba maa s̄āa k̄ənn̄ən k̄əsobu.

43 Yen biru, t̄ambu kpuro ba ḡəsira ba wura ben ȳenusə. Ma Dafidi u maa da win ȳenusə u ka win ȳenugibu domaru kua.

17

N̄ə m̄w̄e te Gusunə u Dafidi

ka win bibun bweseru kua

(I maa m̄erio Samuēli II, 7:1-17)

1 Ye Dafidi u da u sina win ȳenusə, yera u Gusunən s̄əmə Natani s̄əwə u n̄e, n weene na n wāa diru s̄ə te ba kua ka d̄āa gea ye ba mə seduru, kpa Gusunən woodan kparokoro ta n wāa kuu bekurugiru s̄ə?

2 Ma Natani u nūn wisa u n̄e, a doo a ko nge m̄e a ḡəru doke kpuro. Domi Yinni Gusunə u wāa ka wun̄e.

3 Ye n kua w̄əkurū, yera Yinni Gusunə u Natani s̄əwə kāsiru s̄ə u n̄e, 4 a doo a n̄en s̄ə m̄ kowo Dafidi s̄ə a n̄e, n̄e, Yinni Gusunə na nūn s̄əmə ma n n̄ wi u koo man diru bania mi na ko n wāa. 5 Domi na n̄ sinare diru garu s̄ə saa m̄in di na ka Isireliba yarama Egibitin di sere n ka kua ḡisə. Adama na ra n wāawa kuu bekurugir̄ə kpa ba n ka man b̄əsu. 6 Baama mi sa da n̄e ka Isireliba, na ra kparobu ḡəsiwa ba n be ba tie kpare. Adama na n̄ ben ḡoo taare w̄ere n n̄e, mban s̄əna u n̄ man diru banie ka d̄āa ye ba mə seduru.

7 Yen s̄ə, a doo a Dafidi n̄en s̄ə m̄ kowo s̄ə a n̄e, n̄e, Gusunə wəllu ka tem Yinni, na n̄e, yāa kparabun diya na nūn wunama u n ka s̄āa n̄en t̄ambu Isireliban kpare. 8 Na wāa ka wi, baama kpuro mi u da. Meya na nūn win yiberēba d̄era. Ma na d̄era u yīsiru yara nge tən boko dunia s̄ə. 9 Na n̄en t̄ambu Isireliba ayeru kua na bu sinasia ba n ka wāa mi ka b̄əri yendu, kpa tən k̄əsobu bu ku ra maa se bu bu n̄əni s̄ə 10 nge m̄e ba bu kua yellu kparobun waati s̄ə. Na win yiberēba kpuro sekuru doke. N̄e, Yinni Gusunəwa na nūn s̄əmə ma kon nūn ko bwese bakarun nuuru. 11 Win saa yā n tura u gu, ba nūn sika win baababan sika, kon win bii turo wuna u bandu di, kpa n ban ten dam sire. 12 Bii wiya u koo man diru bania, kpa n win sina ḡəna sw̄i ya n dam mə sere ka baadomma. 13 Na kon s̄āa nge win tundo, kpa u n maa s̄āa nge n̄en bii. Na n̄ nūn n̄en durom wunarim̄ə nge m̄e na mu sun̄ə wi u nūn gb̄iye wunari. 14 Kon nūn ko n̄en t̄əmbun sun̄ə, kpa n win ban ten dam sire sere ka baadomma.

15 Ye Natani u gari yi kpuro nu u kpa, yera u da u yi Dafidi s̄əwə nge m̄e Yinni Gusunə u nūn s̄əsi k̄əsi te s̄ə.

Dafidi u kanaru kua

(I maa m̄erio Samuēli II, 7:18-29)

16 Ma Dafidi u seewa u da Yinni Gusunən s̄āa yero. U gerua u n̄e, Yinni Gusunə, na

yē ma na ñ sãa gāanu. Nen bwesera kun maa gāanu tura. Ka me, a man kua suno Yerusalemu mini. ¹⁷ Ma a ye garisi gāa pi-iminu wunen mi. Domi a kpm gerumo nge me nen bweseru ta ko n sãa sia. Ma wunē wi a kpā, a man ye sōmō me wi na sãa tan diro. ¹⁸ Mba kon maa gere bēere ye a man doke min sō. Domi a man yē kō. ¹⁹ Yinni Gusunō, wunen gari ka maa wunen gōrun kīrun saabuwa a ka man gāa baka nini kpuro kua. Ma a man nu sōsi. ²⁰ Gāanu kpuro ye sa nua a kua, ya sōsi ma a kpā. Goo sari wi u sãa nge wunē. Wunē turowa a sãa Gusunō. ²¹ Bweseru garu maa sari nge bese Isireliba te ta koo nē, ten būu u tu yakiamā yorun di, ma u tu yīsiru kã ta n ka sãa wigiru. Ka geema, gāa bakana a sun kua. A maa gāa maamaakiginu kua besen wuswaa ye a ka bwese tukunu gira besen wuswaan di, ma a sun yakiamā Egititigibun min di. ²² A wunen tambu Isireliba swīi ba n ka sãa wunēgibu mam mam sere ka baadommao. Ma wunē Gusunō, a kua ben Yinni. ²³ N n men na, gari yi a gerua nē ka nēn bweserun sō a de yi koorā sere ka baadommao. ²⁴ A de wunē yīsiru tu wolle suara sere ka baadommao. Kpa bu nē, wunē Gusunō wōllu ka tem Yinniwa a sãa Isireliban Yinni. Kpa a de nēn bwese kera ya n bandu dii wunen wuswaa. ²⁵ Yinni Gusunō, wunen tiiwa a man sōwa a nē, kaa de nēn bibun bweseru tu bandu di nēn biru. Yen sōna na ka kãka na kana teni mō. ²⁶ Yinni, wuna a sãa Gusunō. Wuna a maa nē wunen sōm kowo durum menin nō mwēru kua. ²⁷ N n men na, a nēn bweseru domaru kuo, kpa ta n bandu dii sere ka baadommao wunen wuswaa. Ye a domaru kua, ya ko n maa domaru mōwa sere ka baadommao.

18

Dafidi u bwese tukunu kamia

(I maa mērio Samuēli II, 8:1-14)

¹ Yeniban biru, Dafidi u Filisitiba kamia, u bu sekuru doke. Ma u Gati ka yen baru kpaanu mwa. ² Ma u Mōabuba kamia ba kua win yobu. Ma ba nūn wōō gobi kōsiamō. ³ Yen biru u Hadadesē, Soban sina boko kamia Hamatin bera gia, sanam me wi, Hadadesē u dō u win tem yiasiasia daa te ba mō Efaratiō. ⁴ Ma Dafidi u nūn tabu keke nōrōbu (1.000) mwaari ye dumi gawe, ka maasōbu nōrōbun suba nōōba yiru (7.000), ka naanaakobu nōrōbun suba yendu (20.000). Ma u aken dumi kpuron naa sīnu bōōra ma n kun mō wunōbu (100) yi u tii deria. ⁵ Sirigii be ba wāa Damasiō ba na bu ka Hadadesē, Soban sina boko somi. Ma Dafidi u ben tambu nōrōbun suba yenda yiru (22.000) go. ⁶ Ma u bu kparōbu yīiya. Ma Sirigii be, ba kua win yobu, ba nūn wōō gobi kōsiamō. Yinni Gusunō u ra n Dafidi kōsuwa baama kpuro mi u da. ⁷ Ma u Hadadesēn sōm kowobu

terenu mwēra ni ba kua ka wura. Ma u ka nu na Yerusalemu. ⁸ U maa sii gandu gurama ta kpā Tibusati ka Kunun di. Wusu yiru ye, ya sãawa Hadadesēgisu. Sii gan teya Salomō u ka boō kua ka gen yōratii ka maa sãa yerun dendi yānu.

⁹ Ye Tohu, Hamatin sina boko u nua ma Dafidi u Hadadesē, Soban sina boko ka win tabu kowobu kamia, ¹⁰ yera u win bii Hadōramu gōra Dafidin mi u nūn tōbiri kpa u nūn siara yēn sō u Hadadesē tabu wōri u kamia. Domi Tohu u raa ka Hadadesē tabu mōwa. Ma u Dafidi gbēa mōrisia bwese bweseka ye ba kua ka wura ka sii geesu ka maa sii gandu. ¹¹ Ma Dafidi u ye kpuro yi Yinni Gusunōn sō, ka maa sii geesu, ka wura ye u mwēra bwese tuku ninin min di. Niya, Edōmuba ka Mōabuba ka Amōniba ka Filisitiba ka sere Amalekiba.

¹² Abisai, Seruyan bii, u Edōmuba kamia wōwā ye ba mō Bōru. Ma u ben nōrōbun suba yendu yiru sari (18.000) go. ¹³ Ma u kparōbu yi yi Edōmu mi. Ma Edōmu be kpuro ba kua Dafidin yobu. Yinni Gusunō u ra n Dafidi kōsuwa baama kpuro mi u da.

Dafidin sōm kowobun yīsa

(I maa mērio Samuēli II, 8:15-18)

¹⁴ Dafidi u bandu di Isireliba kpuro sō. Ma u gea mō, u bu siriamme dee dee. ¹⁵ Yoabu, Seruyan biiwa u tabu kowobu kpare. Ma Yosafati, Ahiludun bii u sãa tirenun bero. ¹⁶ Sadōku, Akitubun bii, ka Abimeleki, Abiataan biiwa ba sãa yāku kowobu. Ma Safusa u sãa tire yoro. ¹⁷ Benaya, Yehoyadan biiwa u sãa Keretiba ka Peletiban kparō. Ma Dafidin bibu ba sãa win gerunasibu.

19

Ba Dafidin sina asakpōbu

sekuru doke

(I maa mērio Samuēli II, 10:1-5)

¹ Yeniban biru Nakasi, Amōniban sina boko u gu. Ma win bii u bandu kōsire kua. ² Ma Dafidi u nē, kon Hanuni, Nakasin bii wi tōn geeru kua. Domi mēya win tundo u man kua. Yera Dafidi u sōmōbu gōra bu nūn nukuru yemiasia win tundo gōn sō. Ye Dafidin sōmō be, ba tura Hanuni win mi, Amōniban temō bu ka nūn nukuru yemiasia, ³ yera Amōniban wirugibu ba Hanuni sōōwa ba nē, a tamaa Dafidi u ka wunen tundo bēere wēn sōna u sōmōbu gōrima bu nun nukuru yemiasia? A ñ yē bu ka wuu ge bukiana bu gen saria gia kpa bu gu wōrima bu kam kōosian sōna sōmō beni ba na wunen mi?

⁴ Yera Hanuni u Dafidin sōmō be mwa u ben toba kōna ma u ben yabenu karana saa suunun di sere taanō. Ma u bu yōsu ba doona. ⁵ Ye Dafidi u nua ye n tōn be deema ma u wa ba wāa seku bakarū sō, yera u gabu

gɔra bu ka bu yinna kpa bu bu sɔ bu gina doo bu sina Yerikɔ sere ben toba ye, yà n kpia bu sere wurama.

Dafidi u ka Amɔniba

*ka Sirigibu tabu kua
(I maa mɛerio Samuɛli II, 10:6-19)*

⁶ Ye Amɔni be, ba wa ma ba Dafidin mɔru seeyawa, yera Hanuni ka Amɔni be, ba sii geesun gobi nɔɔbu (1.000) mɔrisia Sirigibun mi be ba waa Mesopotamiɔ ka Maakɔ ka sere Sobaa bu ka bu tabu kekɛba ka maasɔbu wɛɛma. ⁷ Ma ba bu tabu kekɛ nɔɔɔbun suba tena ka yiru (32.000) wɛɛma, ka maa Maakan sunɔ ka win tabu kowobu. Ma ba na ba ben sansani gira Medebaa. Ma Amɔniba ba maa yarima ben wusun di ba menna ka tabun sɔɔru.

⁸ Ye Dafidi u nua me, yera u bu Yoabu ka win tabu kowo damgibu sure. ⁹ Ma Amɔniba ba yarima ba waa wuun duu yera. Sinam be ba maa bu somiru na, ma ba da ba yɔra nɛnɛnka. ¹⁰ Ma Yoabu u deema u koo tabu kowa biruɔ ka wuswaaɔ. Ma u Isireliban tabu kowo damgibu sɔɔ tabu kowo wuuuru sua u Sirigibu kpare. ¹¹ Ma u maa win wɔnɔ Abisai tabu kowo be ba tie wɛ bu ka Amɔniba wɔri. ¹² Ma u nɛɛ, Sirigibu ba n man kamiama, a man somiru na. Amɔniba ba n maa nun kamiama, kon nun somiru na. ¹³ A de a n wɔruguru mɔ, kpa su taa bi ko ka wɔruguru besen tɔmbun sɔ ka maa Gusunɔ besen Yinnin wusun sɔ. Kpa Yinni Gusunɔ u ko ye n ko n nɔn wɛre.

¹⁴ Ma Yoabu ka win tumbu ba Sirigibu tabu wɔri. Ma Sirigii be, ba duki sua Yoabun wuswaaɔ di. ¹⁵ Ye Amɔniba ba wa ma Sirigibu ba duki sua, yera ben tii ba maa duki yarina Abisai, Yoabun wɔnɔn wuswaaɔ di ba dua wuuɔ. Ma Yoabu u gɔsirama Yerusalemuɔ.

¹⁶ Ye Sirigibu ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba sɔmɔbu gɔra bu Sirigii be ba waa daarun guru gɔ sokuma. Sofaki, Hadadesɛɛn tabu kowobun wirugii u bu gbiye. ¹⁷ Ma ba ye Dafidi nɔɔsia. Yera u Isireliban tabu kowobu kpuro menna, u ka bu Yuudeni tɔbura, ma ba sia ba da Sirigii ben bera gia ba bu tabu wari ba kamia. Ma Sirigii be, ba duki sua Isireliban wuswaaɔ di. ¹⁸ Dafidi u ben tabu kekɛ be dumi gawe nɔɔɔbun suba nɔɔba yiru (7.000) kɔsuka ka be ba waa be sɔɔ, ka naanaakobu nɔɔɔbun suba weeru (40.000), ka sere maa ben tabu sunɔ Sofaki.

¹⁹ Ye Hadadesɛɛn sɔm kowobu ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba ka Dafidi nɔɔ tia kua ba nɔn tii wɛ. Saa dɔma ten di, Sirigibu ba ku ra maa kã bu Amɔniba somiru da.

20

Yoabu u Raba tabu wari

u mwa

(I maa mɛerio Samuɛli II, 11:1; 12:26-31)

¹ Wɔɔ kpɔɔn saa ye sɔɔ sinambu ba ra tabu yari, yera Yoabu ka win tabu kowo damgii be u kpare ba da ba Amɔniban tem wari ba kɔsuka. Ma ba Raba tarusi ba mwa. N deema saa ye sɔɔ, Dafidi u wɔawa win yenuɔ Yerusalemuɔ.

² Yen biruwa Dafidi u wuu gen sunɔn furɔ wuragu mwa. Gen bunum mu sɔawa kilo tena ka nne. Ma ba gu kpee gobiginu gore. Ma ba gu sua ba Dafidi dokea wirɔ. Yen dɔma te, dukia baka Dafidi u gura wuu gen min di u ka doona. ³ Ma u gen tumbu yoo sama kooisa. Ben gaba dɔa bɔɔrimɔ ka sii, gabu ka gbɛɛ, gaba kpenu dɔkumɔ, ma gaba tem gbemɔ ka dɔkunu. Nge meya u maa Amɔniban wusu kpurun tumbu yoo sama kooisa. Yen biru, Dafidi u gɔsirama Yerusalemuɔ ka win tabu kowobu.

Ba Filisitiba kamia

(I maa mɛerio Samuɛli II, 21:18-22)

⁴ Yeniban biru Isireliba ba ka Filisitiba tabu kua Gesɛɛɔ. Saa ye sɔɔra Sibekai, Husagii u Sipai, Rafan bweserun turo go. Ma u Filisiti be sekuru doke. ⁵ Yen biru tabu maa seewa Isireliba ka Filisitiban suunu sɔɔ. Yera Elikanani Yairin bii, u Lasimi, Goliati, Gatigiin wɔnɔ go. Lasimi win yaasan buru ta bɔɔruwa nge weson beku tɛketiru. ⁶ Isireliba ba maa ka Filisitiba tabu kua Gati mi. Miya tabu kowo goo waa u gunu too. Niki binu nɔɔba tia tiawa u mɔ nɔmɔɔ ka naaso. Ma ni kpuro nu kua yenda nne. Win tii u sɔawa Rafan bweserugii. ⁷ U Isireliba nɔɔ kuura, ma Yonatam, Dafidin mɔɔ, Simean bii, u nɔn go.

⁸ Tɔn be kpuro ba sɔawa Rafan bweseru. Dafidi ka win tabu kowoba ba bu go Gatiɔ.

21

Dafidi u dera ba Isireliba gara

(I maa mɛerio Samuɛli II, 24:1-9)

¹ Sɔɔ teeru Setam u Isireliba seesi, ma u Dafidi bɔrie u ka bu gari. ² Ma Dafidi u Yoabu ka tabu kowobun wirugii be ba tie sɔɔwa u nɛɛ, bu doo bu Isireliba gari saa ben tem sɔɔ yɛsan nom geu gian di sere men sɔɔ yɛsan nom dware, kpa bu na bu nɔn gɔra tusia. Nge meya u koo ka ben geeru gia.

³ Yoabu u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u de win tumbu bu dabia wunɔm wunɔm subenu. Nen yinni sina boko, tɔn beni kpurowa ba sɔa wunen sɔm kowobu. Mban sɔna a maa yeni bikiamɔ. Mban sɔna kaa bu torasia.

⁴ Adama sina boko u yɔrariwa win wooda ye sɔɔ dim dim, ye u Yoabu wɛ mi. Ma Yoabu

u da u Isireliban tem kpuro bukiana. Ma u wurama Yerusalemu. ⁵ U Dafidi gari gari yi tusia. Isireli be ba koo kpī bu tabu ko, ben geera sāawa yako tia ka tumbu n̄r̄abun suba wun̄abu (1.100.000). Yudaban geera sāawa n̄r̄abun suba n̄er̄u ka wata ka w̄okuru (470.000).

⁶ Yoabu u n̄ Lefin bwese keragibu ka Benyam̄en bwese keragibu gara. Domi sina bokon wooda ye, ya n̄ ka n̄n naawe.

Yinni Gusun̄o u Dafidi

taare w̄e

(I maa m̄erio Samuēli II, 24:10-17)

⁷ Dafidin wooda ye, ya n̄ Yinni Gusun̄o dore. Ma u Isireliba seeyasia. ⁸ Ma Dafidi u Yinni Gusun̄o s̄ōwa u n̄e, ye na kua mi, tora bakara. A de a n̄e wunen s̄om kowo suuru kua, domi wiira kookoosa na kua mi.

⁹ Ma Yinni Gusun̄o u win s̄om̄o Gadi s̄ōwa u n̄e, ¹⁰ a doo a Dafidi s̄ō a n̄e, am̄eniwa n̄e, Yinni Gusun̄o na gerua. Na n̄e, wee, na n̄n n̄oni sw̄aanu ita yiye. U ḡosio te u k̄i n̄ ka n̄n seeyasia.

¹¹ Yera Gadi u da Dafidin mi, ma u n̄n s̄ōwa u n̄e, am̄eniwa Yinni Gusun̄o u gerua. ¹² U n̄e, ḡōru tu wunen tem w̄ori w̄ō ita, n̄ kun m̄e wunen yibereba bu ka nun tabu ko suru ita bu kamia, n̄ kun m̄e Yinni Gusun̄o u de ḡōn̄ gorado u k̄esi k̄esi bararu pusi Isireliban tem kpuro s̄ō u mu kpeerasia. N̄oni sw̄aanu ita ye s̄ō, a ḡosio ye a k̄i kpa n̄ da n̄ ye Yinni Gusun̄o s̄ō, wi u man ḡorima.

¹³ Dafidi u Gadi wisa u n̄e, na w̄a nuku sankira bakanu s̄ō. Adama n̄ buram bo n̄ w̄ori Yinni Gusun̄on̄ n̄omu ye kon ka w̄ori t̄ambun n̄oma. Domi win w̄onw̄onda kp̄a.

¹⁴ Ma Yinni Gusun̄o u k̄esi k̄esi bararu sure Isireliba s̄ō. Ma tumbu n̄r̄abun suba wata ka w̄okuru (70.000) ba gu. ¹⁵ Yinni Gusun̄o u win ḡorado ḡora Yerusalemu u ye kpeerasia. Sanam m̄e ḡorado wi, u ye kpeerasiam̄o, Yinni Gusun̄o u m̄era, ma u ḡōru ḡosia k̄esa yen di. Ma u win ḡorado wi u wuu ge kpeerasiam̄o mi, s̄ōwa u n̄e, n̄ den tura m̄e, a wunen namu wuno.

N̄ deema ḡorado wi, u w̄awa Ḍonani, Yebusin doo soo yer̄o. ¹⁶ Dafidi u n̄oni seeya u ḡorado wi wa u w̄a w̄allu ka tem baa s̄ō, u win takobi sue Yerusalemun bera ḡa. Yera Dafidi ka win t̄ambun guro gurobu ba saaki dewa ma ba yiira ba wuswaa tem girari nuku sankiranun s̄ō. ¹⁷ Yera Dafidi u Yinni Gusun̄o s̄ōwa u n̄e, n̄na na wooda w̄e bu t̄on be gari. N̄ n̄ m̄en na, n̄na na tora. T̄on beni ba n̄ ḡaanu kue. Yen s̄ō, a n̄e ka n̄en yenugibu noma dokeo kpa a wunen t̄ambu Isireliba deri.

Dafidi u Yinni Gusun̄o

ȳaku yeru bania

(I maa m̄erio Samuēli II, 24:18-25)

¹⁸ Yinni Gusun̄on̄ ḡorado u Gadi s̄ōwa u n̄e, a Dafidi s̄ōw̄o a n̄e, u doo Ḍonani, Yebusin doo soo yeru mi, u Yinni Gusun̄o ȳaku yeru bania.

¹⁹ Ma Dafidi u seewa u da nge m̄e Yinni Gusun̄o u Gadi s̄ōwa. ²⁰ N̄ deema Ḍonani u w̄a win doo soo yer̄o ka win bibu n̄ne ba alikama soom̄o. Ye u s̄ira yer̄a u Gusun̄on̄ ḡorado wa ma ba da ba kukua. ²¹ Ma Dafidi u da Ḍonani mi. Ye Ḍonani u Dafidi wa, yer̄a u yarima doo soo yee ten min di u yiira win wuswaa u siriru tem girari. ²² Ma Dafidi u n̄n s̄ōwa u n̄e, a man wunen doo soo yee te derio n̄ Yinni Gusun̄o ȳaku yeru bania mi. Kpa wahala ye ya n̄en t̄ambu deema mi, yu kpe. Kon tu dwe ka sii geesun gobi nge m̄e kaa ten gobin geeru bure.

²³ Ma u Dafidi s̄ōwa u n̄e, n̄en yinni sina boko, a tu suo a ka ko ye a k̄i. Ket̄eba wee, a ka ȳaku d̄ō mwaararugiru ko. Naa kekeba wee yi ko ȳaku d̄ā. Alikama wee a ka k̄erun ȳakuru ko. Ye kpuro na nun k̄awa.

²⁴ Ma Dafidi sina boko u n̄n wisa u n̄e, aawo, kon tu dwewa nge m̄e kaa ten gobin geeru bura. Na n̄ Yinni Gusun̄o ḡaanu w̄em̄o ni nu s̄a wuneginu n̄ ka n̄n ȳaku d̄ō mwaararugiru kua te ta n̄ man ḡaanu diiri.

²⁵ Ma Dafidi u n̄n wuran gobi nata (600) w̄e yam min s̄ō. ²⁶ Dafidi u Yinni Gusun̄o ȳaku yeru bania mi. Ma u ȳaku d̄ō mwaararuginu ka siarabun ȳakunu kua. Yen biru u Yinni Gusun̄o kana. Ma Yinni Gusun̄o u win kanaru mwa, u dera d̄ō u sarama wallun di ȳaku yeru wallu mi, u ȳaku ni mwa. ²⁷ Yinni Gusun̄o u ka win ḡorado wi gari kua, ma u win takobi wesia yen karar̄o.

²⁸ Saa yer̄a Dafidi u tuba ma Yinni Gusun̄o u win kanaru mwa Ḍonani Yebusin doo soo yeru mi. Saa d̄oma ten diya u ra n̄n ȳakuru kue mi. ²⁹ Saa ye s̄ō, Yinni Gusun̄on̄ kuu bekurugii te M̄owisi u kua ḡaburo, ta w̄awa Gabaonin gungur̄o ka ȳaku yeru sannu mi ba ra ȳaku d̄ō mwaararuginu ko. ³⁰ Dafidi kun kp̄e u da kuu bekurugii ten mi, u ka bikiaru ko Yinni Gusun̄on̄ mi, ȳen s̄ō berum n̄n mwa ḡorado win s̄ō.

22

¹ Ma Dafidi u n̄e, yam miniwa ba koo Yinni Gusun̄on̄ s̄a yeru bani. Miya ȳaku yer̄a ko n̄ maa w̄a mi Isireliba ba ko n̄ da ȳaku d̄ō mwaararuginu ko.

Dafidi u Yinni Gusun̄on̄

s̄a yerun s̄ōru m̄o

² Dafidi u dera ba s̄abu kpuro m̄enna be ba w̄a Isireliba. Ma u bu yiire bu kpee bakanu d̄aku bu ka Yinni Gusun̄on̄ s̄a yeru bani. ³ U maa sisu s̄ōru kua siki siki bu ka kulumba seku gamboban kadiriban s̄ō ka maa s̄oretii. Sii gan te u menna, ta kp̄a sere n̄ n̄ koor̄o bu tu ȳire. ⁴ M̄eya u maa d̄a gea ye ba m̄ō

seduruba menna siki siki sere ba ñ kpɛ bu ye gari. Sidoniḡibu ka Tirigiba ba ka nùn ye naawa. ⁵ Domi Dafidi u tii sɔ̄wa u nɛɛ, win bii Salomɔ̄ u s̄awa bii piibu. U ñ gina bwisi mɔ̄. Wee s̄a yee te ba koo Yinni Gusunɔ̄ bania mi, ta ko n yisiru yarawa tem kpuro sɔ̄ ten giriman kp̄aarun s̄ɔ̄. Yen s̄ona u k̄i u nùn ten s̄ɔ̄ru kua. Ma Dafidi u s̄ɔ̄ru dabinu kua u sere gu.

Dafidi u Salomɔ̄ yiire

u Yinni Gusunɔ̄n s̄a yee te

bani

⁶ Dafidi u win bii Salomɔ̄ soka ma u nùn yiire u nɛɛ, a Gusunɔ̄ Isireliban Yinni s̄a yeru bania. ⁷ Nen bii, nen tiwa na raa ḡoru doke n nùn tu bania. ⁸ Adama u man s̄ɔ̄wa u nɛɛ, na tɔmbun yem yari too win wuswaaɔ̄ taa baka bi na kuan s̄ɔ̄. Yen s̄ɔ̄ n ñ ne kon nùn s̄a yeru bania mi ba ko n da nùn s̄a. ⁹ Adama kon bii ma. Bii wi, u ko n w̄awa b̄ari yendu s̄ɔ̄. U koo maa nùn w̄ara win yibɛɛ be ba ka nùn sikerenen noman di. Ba koo nùn sokuwa Salomɔ̄. Yen tubusiana b̄ari yendu. Domi win bandun s̄aa s̄ɔ̄, u koo de Isireliba ba n w̄a b̄ari yendu s̄ɔ̄. ¹⁰ Wiya u koo nùn s̄a yeru bania. U ko n s̄awa win bii, kpa wi, u n maa s̄a win tundo. Kpa u win bandun dam sire Isireliban suunu s̄ɔ̄ sere ka baadommaɔ̄. ¹¹ T̄ɛ, nen bii, Gusunɔ̄ wunen Yinni u ko n ka nùn w̄a. Kpa wunen w̄aru tu dakaa da. Kpa a kp̄i a nùn s̄a yee te bania nge mɛ u nun yiire. ¹² U de a n bwisi ka ȳru m̄o sanam mɛ u koo de a bandu di Isireliba s̄ɔ̄, kpa a win woodaba m̄em n̄ɔ̄wa. ¹³ A n Yinni Gusunɔ̄n wooda ka win yiirebu m̄em n̄ɔ̄wa bi u M̄owisi w̄ɛ Isireliban s̄ɔ̄, s̄a yera ye a m̄o kpuro ya koo nun koora. A n gesi dam ka w̄rḡoru m̄o. A ku nanda, a ku maa berum ko. ¹⁴ Wee na kookari kua na wura s̄ɔ̄ru kua ya tannu n̄ɔ̄ɔ̄n suba ita (3.000) kere Yinni Gusunɔ̄n s̄a yee ten s̄ɔ̄. Ma na sii geesu s̄ɔ̄ru kua su t̄onnu n̄ɔ̄ɔ̄n suba tena (30.000) kere. Na sii gandu ka sii w̄kusu s̄ɔ̄ru kua siki siki sere ba ñ kpɛ bu su ȳire. M̄eya na maa d̄aa ka kpenu s̄ɔ̄ru kua. Adama wunen tii kaa kp̄i a maa s̄osi mi s̄ɔ̄. ¹⁵ S̄om kowoba ko n w̄a wunen b̄okuɔ̄ dabi dabinu. Bera be ba ra kpenu d̄aku ka be ba ra d̄aa d̄aku ka sere be ba s̄om bwese bwesekan kobu ȳɛ. ¹⁶ Wee a wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii w̄kusu m̄o su ñ geeru m̄o. T̄ɛ, a seewo, kpa a sambu te ko. Kpa Yinni Gusunɔ̄ u n ka nùn w̄a.

¹⁷ Yen biru Dafidi u Isireliban guro gurobu kpuro yiire bu win bii Salomɔ̄ somi sambu te s̄ɔ̄. ¹⁸ U maa bu s̄ɔ̄wa u nɛɛ, Gusunɔ̄ beɛn Yinni u w̄a ka beɛ. Wiya u dera i w̄a b̄ari yendu s̄ɔ̄ beri berika. Domi u man tem mɛ n̄omu beria. Ma mu kua wi ka win t̄ombuḡim. ¹⁹ T̄ɛ i Gusunɔ̄ beɛn Yinni

kasuo ka beɛn ḡoru kpuro ka beɛn bw̄ɛra kpuro. I seewo i win s̄a yeru bani, kpa i ka win woodan kpakororu ka win s̄aarun dendi ȳanu kpuro da mi.

Dafidi u dera ba Lefiba gara

23

¹ Ye Dafidi u t̄ok̄o kua, yera u win bii Salomɔ̄ kua Isireliban sunɔ̄. ² Ma u Isireliban guro gurobu ka ȳaku kowobu ka Lefiba menna.

³ Ma ba Lefiba gara tia tia be ba w̄ɔ̄ tena m̄o, ka be ba kere m̄e. Ma ben geera kua n̄ɔ̄ɔ̄n suba tena ka n̄ɔ̄ɔ̄a ita (38.000). ⁴ Ma Dafidi u t̄ombu n̄ɔ̄ɔ̄n suba yenda nne (24.000) ḡosa be s̄ɔ̄, be ba ko n da Yinni Gusunɔ̄n s̄a yee ten bana noni doke, ka t̄ombu n̄ɔ̄ɔ̄n suba n̄ɔ̄ɔ̄a tia (6.000) be ba koo t̄ombu kpara, kpa ba n da bu sirie. ⁵ U maa t̄ombu n̄ɔ̄ɔ̄n suba nne (4.000) ḡosa be ba tie s̄ɔ̄, ba n da s̄a yee ten k̄ann̄asu k̄ɔ̄su, kpa t̄ombu n̄ɔ̄ɔ̄n suba nne (4.000) be ba tie ba n da Yinni Gusunɔ̄ t̄ome ka dwee ȳa ni wi, Dafidi u dera ba kua bu ka Yinni Gusunɔ̄ siara. ⁶ Ma u bu b̄onu kua wuu wuuka nge mɛ ba ka w̄a Geɛsoni ka Kehati ka Merari, Lefin bibun bwese ker̄i s̄ɔ̄.

⁷ Geɛsonin biba Ladani ka Simēi. ⁸ Bibu itawa Ladani u mara. Bera Yehieli ka Setamu ka Yoeli. Yehieliwa u s̄a ben ḡbiikoo. ⁹ Bibu itawa Simēi u mara. Bera Selomiti ka Hasieli ka Harani. Bera ba s̄a Ladanin bwese keran wirugibu. ¹⁰ Simēi u maa bibu nne gabu mara. Bera Yasati ka Sina ka Yeusi ka Beria. ¹¹ Yasatiwa u s̄a ben ḡbiikoo. Ma Sina u s̄a yiruse. Yeusi ka Beria ba ñ bibu mara n dabi. Ma ba bu garisi bwese ker̄i tia.

¹² Bibu n̄ɔ̄wa Kehati u mara. Bera Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usieli. ¹³ Amuramun biba Aroni ka M̄owisi. Ma ba Aroni ka win bibun bweseru ḡosa ba yi nenem sere ka baadommaɔ̄ ba n da ka Yinni Gusunɔ̄ turare d̄ɔ̄ dokeye, kpa ba n da maa s̄aarun s̄omburu ko, kpa ba n da maa t̄ombu domaru kue ka Yinni Gusunɔ̄n ȳisuru. ¹⁴ Adama ba M̄owisi Gusunɔ̄n s̄om kowon bibu garisiwa Lefin bwese ker̄a s̄ɔ̄. ¹⁵ M̄owisin biba, Geɛs̄amu ka Elies̄ɛɛ. ¹⁶ Geɛs̄amun bii ḡbiikoowa Sebueli. ¹⁷ Elies̄ɛɛn biiwa Rehabia. Bii turo win biru u ñ maa ḡoo mara. Adama Rehabia u bibu mara ba dabi. ¹⁸ Yiseharin bii ḡbiikoowa Selomiti. ¹⁹ Bibu n̄ɔ̄wa Heboroni u mara. Bera Yeriya ka Amaria ka Yasieli ka Yekameamu. ²⁰ Bibu yiruw̄a Usieli u mara. Bera M̄isee ka Yisiya.

²¹ Merarin biba Makili ka Musi. Makilin biba maa Eleasaa ka Kisi. ²² Eleasaa u ñ bii t̄on dur̄ɔ̄bu mara u ka gu. Bii t̄on kur̄ɔ̄ba u mara. Bera ben mero bisibu Kisin bibu ba

sua kurɔbu. ²³ Bibu itawa Musi u mara. Bera Makili ka Edeɛ ka Yeremoti.

²⁴ Be ba sāa ben yɛnun wirugibu Lefin bibun bweseru sɔɔ nge mɛ ba ka bu tireru doke tia tia, bera mi. Bera ba ko n da sɔmburu ko Yinni Gusunɔn sāa yerɔ saa be ba wɔ yendu mɔn di n ka da be ba mɛ kere. ²⁵ Domi Dafidi u raa nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni u win tɔmbu bɔri yendu wɛ. Yen biru u ko n wāawa Yerusalemu sere ka baadomma. ²⁶ Saa ye sɔɔ, Lefiba ba n maa Yinni Gusunɔn kuu bekurugiru ka ten dendi yānu sɔɔmɔ. ²⁷ Dafidin yiire dāaki bin biruwa ba Lefiba gara saa be ba wɔ yendu mɔn di n ka girari be ba kere mɛ. ²⁸ Ba bu dokewa Aronin bibun bweserun wuuru sɔɔ bu ka sɔmburu ko Yinni Gusunɔn sāa yerun yaaraa ka ten dii sɔɔ. Bera ba ko n da sāa yee ten dendi yānu kpuro deerasie kpa bu maa sɔma gaa ko mi. ²⁹ Bera ba ko n da pɛɛ ye ba ko n da Yinni Gusunɔn yiye ko, ka sere maa som mɛ ba ko n da ka kɛnun yākunu ko, ka pɛɛ ye ba ku ra seeyatia doke, ka pɛɛ ye ba ra wɔ perenti sɔɔ, ka kira ni ba ra sɔmɛ. Beya ba ko n da yeba kpuron kpāaru ka yen dɛɛbun saria mɛɛri. ³⁰ Ba ko n da newa sāa yeru mi bururu ka yoka bu ka Yinni Gusunɔn tɔma, kpa bu nūn beɛɛ wɛ. ³¹ Meya ba ko n da maa nūn yāku dɔɔ mwaaruginu kue baadomma tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ka suru kpao ù n yara, ka tɔɔ baka ni nu tia sɔɔ nge mɛ nin geera nɛ ka nge mɛ ba nin wooda yi. ³² Bera ba ko n da Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun sɔmburu ko, kpa Aronin bibun bweseru tu maa win sāa yerun sɔmburu ko.

Yāku kowobun wuunu

24

¹ Ba Aronin bibun bweseru bɔnu kua wuuru ka wuuru. Bibu nɛwa Aroni wi, u mara. Bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa. ² Nadabu ka Abihu ba gbia ba guwa ben tundo u sere gu. Be, ba n bibu mara. Eleasaa ka Itamaa, be tɔnawa ba yāku sɔma kua. ³ Dafidi u Aronin bibun bweseru bɔnu kuawa nge mɛ ben baawuren sɔmbura sāa. Sadaku u wāawa Eleasaan bibun bweseru sɔɔ. Ma Akimeleki u maa wāa Itamaan bibun bweseru sɔɔ. ⁴ N deema tɔmba dabiru bo Eleasaan bibun bweseru sɔɔ n kere Itamaan bibugiru sɔɔ. Yen sɔna ba Eleasaan bibun bweseru bɔnu kua wuuru wākura nɔɔbu ka tia, nin baatere ka ten wirugii. Ma ba maa Itamaan bibugiru bɔnu kua wuuru nɔɔba ita, nin baatere ka ten wirugii. ⁵ Ba bu bɔnu kuawa ka tete. Domi be ba sāa sāa yerun wirugibu ka Yinni Gusunɔn sāarun wirugibu, be kpuro ba sāawa Eleasaa ka Itamaan bibun bweseru.

⁶ Tire yoro Semaya, Netanɛelin bii, Lefin bwese kɛra sɔɔ, wiya u ben yīsa tireru doke sina boko ka wirugibu ka yāku kowo Sadaku

ka Akimeleki, Abiataan bii ka yāku kowobun wirugibu ka Lefiban wirugibun wuswaa. Ba Eleasaa ka Itamaan bibun bwese nin yīsa tireru dokewa ka tete. Ba ra gina Eleasaagibu gosiwa, yen biru kpa bu maa Itamaagibu gosi. ⁷⁻¹⁸ Wuuru ka wuurun wirugii be ba gɔsa ka tete, ben yīsa wee.

Yehoyaribuwa u sāa gbiikoo.

Ma Yedaya u sāa yiruse.

Ma Harimu u sāa itase.

Ma Seorimu u sāa nɛse.

Ma Maakiya u sāa nɔɔbuse.

Ma Miyamini u sāa nɔɔba tiase.

Ma Hakotu u sāa nɔɔba yiruse.

Ma Abiya u sāa nɔɔba itase.

Ma Yosue u sāa nɔɔba nɛse.

Ma Sekania u sāa wākuruse.

Ma Eliasibu u sāa wākura tiase.

Ma Yakimu u sāa wākura yiruse.

Ma Hupa u sāa wākura itase.

Ma Yesebabu u sāa wākura nɛse.

Ma Biliga u sāa wākura nɔɔbuse.

Ma Imeri u sāa wākura nɔɔbu ka tiase.

Ma Hesiri u sāa wākura nɔɔbu ka yiruse.

Ma Hapisesi u sāa wākura nɔɔbu ka itase.

Ma Petahia u sāa wākura nɔɔbu ka nɛse.

Ma Esekieleli u sāa yenduse.

Ma Yakini u sāa yenda tiase.

Ma Gamulu u sāa yenda yiruse.

Ma Delaya u sāa yenda itase.

Ma Maasia u sāa yenda nɛse.

¹⁹ Nge meya ba ka bu yi yi bu ka sɔmburu ko Yinni Gusunɔn sāa yerɔ. Ba ra ben sɔmburu kowa nge mɛ ben sikado Aroni u bu yiire bu ko. N deema Gusunɔ Isireliban Yinnin tiwa u Aroni wooda ye wɛ.

Left be ba tien yīsa

²⁰ Lefin bibun bweserun wirugii be ba tien yīsa wee.

Amuramun bibun bweseru sɔɔ, Subaeliwa. Subaelin bibun bweseru sɔɔ, Yesidiawa. ²¹ Rekabian bibun bweseru sɔɔ, Yisiyawa u sāa gbiikoo. ²² Yiseharin bibun bweseru sɔɔ, Selomatuwa. Selomatin bibun bweseru sɔɔ maa, Yasatiwa. ²³ Heboronin bibun bweseru sɔɔ, Yeriyaawa u sāa gbiikoo. Ma Amaria u sāa yiruse. Ma Yasieli u sāa itase. Ma Yekameamu u sāa nɛse. ²⁴ Usielin bibun bweseru sɔɔ, Miseewa. Miseen bibun bweseru sɔɔ, Samiriwa. ²⁵ Yisiya, Miseen mɔn bibun bweseru sɔɔ, Sakariwa. ²⁶ Merarin bibun bweseru sɔɔ, Makili ka Musi ka Musin bii Yasian biba. ²⁷ Yaasiya, Merarin biin bibun bweseru sɔɔ, Sohamu ka Sakuri ka Ibiriwa. ²⁸⁻²⁹ Makilin bibun bweseru sɔɔ, Eleasaawa, wi u kun bibu mara. Kisin bibun bweseru sɔɔ, Yerameeliwa. ³⁰ Musin bibun bweseru sɔɔ, Makili ka Edeɛ ka Yerimotiwa.

Be ba sāa Lefin bibun bweserun keri, bera mi. ³¹ Ben tii ba tete tobawa nge mɛ

begibu Aronin bibun bweserugibu ba kua sina boko Dafidi ka Sadoku ka Akimelēki ka yāku kowobun wirugibu ka Lefiban wirugibun wuswaa. Ka woro tee teya ba ka ben baawuren yīsiru tireru doke, ba n ben keranaa mēera.

Wom kowobun wuunu

25

¹ Dafidi ka tabu sinambu ba Asafun bibun bweseru ka Hemanin bibugiru ka Yedutum bibugiru gōsa ba yi nēnem sāarun sō. Gari yi Gusunō u bu sōwa, yiya ba ra ka womusu ko ka mōrōkunu ka guunu ka seketirenu. Be ba sōma ye mō, ben yīsa wee.

² Asafun bibun bweseru sō, Sakuri ka Yosēfu ka Netania ka Asarela. Ben tundo Asafuwa u ra n bu kpare. Gari yi Gusunō u nūn sōwa yiya u ra n ka womu mō nge mē sina boko u nūn yiire.

³ Yedutum bibun bweseru sō, Gedalia ka Seri ka Esai ka Hasabia ka Matitia ka Simeīwa. Ben tundo Yedutumwa u ra n bu kpare. Gari yi Gusunō u nūn sōwa, yiya u ra n ka womu mō ka mōrōku, u n ka Gusunō siaramō kpa u n nūn bēere wēemō.

⁴ Hemanin bibun bweseru sō maa, Bukia ka Matania ka Usieli ka Sebuēli ka Yerimōti ka Hanania ka Hanani ka Eleata ka Gidaliti ka Romanti Esee ka Yosibekasa ka Maloti ka Hotiri ka Makasiōti. ⁵ Beni kpurowa ba sāa Hemanin bibun bweseru. Hemanī wiya u ra Yinni Gusunōn dam wolle sue kpa u sina boko sō ye Yinni Gusunō u gerua. Hemanī wi, u bii tōn durōbu mara wōkura nne, bii tōn kurōbu maa ita.

⁶ Tōn be kpurowa ba ra womusu ko Yinni Gusunōn sāa yerō ka seketirenu ka guunu ka mōrōkunu kpa ben tundobu ba n bu kpare. Ba ra ben sōmburu kowa ka sina bokon wooda. Kpa Asafu ka Yedutum ka Hemanī ba n bu gbiīye. ⁷ Be ba womusu yē ka be ba bu swī, be kpuron geera sāawa goobu ka wēne ka nōba ita (288).

⁸ Ba tēte tobawa bu ka sōmburun kpunaa yi. Ba n nēe, bukurowa gee, n kun mē biīwa gee. Mēya ba n maa nēe, be ba womusu yēwa gee, n kun mē be ba torumōwa gee.

⁹⁻³¹ Wuuru ka wuurun wirugii be ba gōsa ka tēte, be wee.

Yosēfu, Asafun bweseru sō, wiya u sāa gbiikoo.

Ma Gedalia u sāa yiruse.

Ma Sakuri u sāa itase.

Ma Yiseri u sāa nnese.

Ma Netania u sāa nōobuse.

Ma Bukia u sāa nōoba tiase.

Ma Yesarela u sāa nōoba yiruse.

Ma Esai u sāa nōoba itase.

Ma Matania u sāa nōoba nnese.

Ma Simeī u sāa wōkuruse.

Ma Asareli u sāa wōkura tiase.

Ma Hasabia u sāa wōkura yiruse.

Ma Subaeli u sāa wōkura itase.

Ma Matitia u sāa wōkura nnese.

Ma Yeremōti u sāa wōkura nōobuse.

Ma Hanania u sāa wōkura nōobu ka tiase.

Ma Yosibekasa u sāa wōkura nōobu ka yiruse.

Ma Hanani u sāa wōkura nōobu ka itase.

Ma Maloti u sāa wōkura nōobu ka nnese.

Ma Eliata u sāa yenduse.

Ma Hotiri u sāa yenda tiase.

Ma Gidaliti u sāa yenda yiruse.

Ma Makasiōti u sāa yenda itase.

Ma Romanti Esee u sāa yenda nnese.

Wuuru baateren wirugii ka win yenugibu ba ra n sāawa wōkura yiru.

Be ba ra sāa yerun kōnnōsu

kōsu

26

¹ Ba be ba ra sāa yerun kōnnōsu kōsu bōnu kua wuu wuuka. Koren bweseru sō, Meselemia, Koren bii, Asafun debubuwa ba gōsa. ² Bibu nōoba yiruwa u mara. Wee nge mē ba ka swīne. Sakari ka Yedieli ka Sebadia ka Yatinieli, ³ ka Elamu ka Yokanani ka sere Elionai.

⁴ Ba maa Obēdi Edōmu gōsa. Ma Yinni Gusunō u nūn domaru kua, u bibu nōoba ita mara. Wee nge mē ba ka swīne. Semaya ka Yosabadi ka Yoasi ka Sakaa ka Netaneli, ⁵ ka Amieli ka Isakari ka sere Pelitai. ⁶ Semaya, Obēdi Edōmun bii gbiikoo u bibu mara be ba kua dangibu, begibun suunu sō. Domi ba sāawa wōrugōba. ⁷ Bii bera, Otini ka Refaeli ka Obēdi ka Elisabadi ka sere ben wōnōbu yiru beni, Elihu ka Semaya be ba sāa wōrugōba. ⁸ Tōn be kpurowa ba sāa Obēdi Edōmun bibun bweseru. Be ka ben bibu ka ben dusibu ba sāawa wōrugōba ma ba hanīa mō sōmburu sō. Ba sāawa tōmbu wata ka yiru.

⁹ Meselemian bibu ka win wōnōbu ba sāawa tōmbu wōkura nōobu ka ita. Be kpuro ba sāawa wōrugōba.

¹⁰⁻¹¹ Mēxarin bweseru sō, Hosawa ba gōsa. Bibu nnewa u mara. Bera Simiri ka Hilikiya ka Tebalia ka Sakari. Ma u Simuri kua ben wirugii baa mē n n wi u sāa bii gbiikoo. Hosan bibu ka win wōnōbu ba sāawa tōmbu wōkura ita.

¹² Kōnnō kōsobun wuu ni, ka nin wirugibu ka ben mero bisibu, bera ba ko n da kōnnōsu kōsu Yinni Gusunōn sāa yerō. ¹³ Ba kōnnosu bōnu kuawa ka tēte, yenu ka yenu, bibu ka bukurowu, baawure u n ka yē mi u koo kōsu.

¹⁴ Ye ba tēte toba, sōo yari yeru giara Selemia u wa. Ma win bii Sakari wi u sāa bwisi kēo u maa sōo yēsan nōm geu gia tēte di.

¹⁵ Obēdi Edōmuwa u sōo yēsan nōm dwardugia tēte di. Ma win bii u maa yenusu tēte di mi ba ra dīanu bere. ¹⁶ Supimu ka Hosawa ba

kənnə ge ga wāa sōo duu yeru gia tətə di, ka ge ba mō Salekəti, ga mēera swaaə ye ya dōo gunguru gia. Kōso be, ba mēerinəwa.

¹⁷ Tōo baatere Lefiba nōoba tia ba ra n wāa sōo yari yeru gia, kpa tōmbu nne ba n wāa sōo yēsan nōm geu gia, kpa nne ba n wāa sōo yēsan nōm dwarō kpa nne ba n maa wāa diao mi ba ra dīanu bere. Adama ba diagii be bōnu sāawa wuunu yiru, wuu teerō tōmbu yiru. ¹⁸ Sōo duu yeru gia, dia ye ba gōri gōri sōo, tōmbu yiru, swaan bera gia, maa tōmbu yiru.

¹⁹ Kōnnō kōsobun wuu ni ba kua Kore ka Mērarin bwese keri sōo, niya mi.

Sōma ye ba Lefi gabu wē

²⁰ Lefiba sōo, Akiyawa u ra Yinni Gusunōn sāa yerun arumani bere ka sere maa kēē ni ba ka Yinni Gusunō naawa. ²¹ Gēesōnin bweseru sōo, Ladanin bibun bwesera ba sāa yenu yērobu. Wee nge mē ba ka swīine. ²² Yeyeli ka win bibu Setamu ka win wōnō Yoeli bera ba ra Yinni Gusunōn sāa yerun arumani bere. ²³ Amuramun bweseru sōo ka Yiseharin bweseru sōo, ka Heboronin bweseru sōo ka Usielin bweseru sōo, ²⁴ Sebueli, Gēesōmun bii, Mōwisin debubuwa u sāa arumanin berobun wirugii. ²⁵ Win bweseru sōora Eliesēē, Gēesōmun wōnōn bibun bwesera wāa. Rehabia, Eliesēēn bii u Esai mara. Ma Esai u Yoramū mara. Ma Yoramū u Sikiri mara. Ma Sikiri u Selomiti mara. ²⁶ Arumani ye sina boko Dafidi ka yenu yērobu ka tabu kowobu nōrōm nōrōm ka wunōm wunōm wirugibu ka tabu sinambu ba ka Yinni Gusunō naawa, yera Selomiti ka wigibu ba kōsu. ²⁷ N deema arumani ye ba tabu di, yen sukuma ba ka Yinni Gusunō naawa bu ka win sāa yeru sōmē. ²⁸ Arumani ye Gusunōn sōmō Samuēli ka Sōolu, Kisin bii ka Abinēē, Nerin bii ka Yoabu, Seruyan bii, ba ka Yinni Gusunō naawa, Selomiti ka wigii bera ba maa ye kpuro berua.

²⁹ Kenania ka win bibu be ba wāa Yiseharin bweseru sōo, bera ba ra tōmbun wunanōsu ka siribu ko Isirelin temō.

³⁰ Hasabia ka tōmbu nōrōbu ka nata ka wunōbu (1.700) gabu be ba sāa wōrugōba Yiseharin bweseru sōo, bera ba Isireliban tem kpare mē mu wāa Yuudenin sōo duu yeru gia. Bera ba ra maa Yinni Gusunōn sāa yerun sōmburu ko ka maa sina bokogiru. ³¹ Yeriyaawa u sāa wirugii Heboronin bweseru sōo. Dafidin bandun wōo weeruse sōora ba bwese ten tōkan kaso kua. Ma ba wōrugōba wa be sōo Yasēē Galadin temō. ³² Yerian mero bisi be, ba sāawa wōrugōba. Be kpuro maa yenu yēroba. Ben geera sāawa nōrōbun suba yiru ka tōmbu nata ka wunōbu (2.700). Bera ba Yinni Gusunōn sāa yerun sōmburu ka maa sina bokogiru nōmu beria bera mi Rubeniba ka Gadigibu ka Manasen

bwese keran sukumgiba wāa sōo yari yeru gia.

Tabu kowobun sōma

27

¹ Wee Isireli be ba sina bokon sōmburu mō. Ba sāawa yenu yērobu ka tabu kowobu nōrōm nōrōm ka wunōm wunōm wirugibu. Bera ba ra tabu kowobun wuunu kpare be ba ra n sōmburu naamō suru ka suru, wōo sōo. Wuuru baatere ta sāawa tōmbu nōrōbun suba yēnda nne (24.000). ²⁻¹⁵ Wuu nin baatere ta ten wirugii mō.

Suru gbiikoo sōo, Yasobeamu, Sabudielin bii, Perēsīn bweseru sōo, wiya u wuu gbiikii ten tabu sinambu kpara.

Suru yiruse sōo, Dodai, Akosigiwa u wuuru yiruse kpara. Ma Mikoloti u sāa win yiruse.

Suru itase sōo, Benaya, yāku kowo Yehoyadan biiwa u wuuru itase kpara. U sāawa tabu durō wōrugōba tenan turo. Wiya u maa sāa ben wirugii. Win bii Amisabadiwa u nūn kōsire kua u wuu te kpara.

Suru nneese sōo, Asaeli, Yoabun mōowa u wuuru nneese kpara. Yen biruwa win bii Sebadia u nūn kōsire kua.

Suru nōobuse sōo, Samehutu Yisiragiiwa u wuuru nōobuse kpara.

Suru nōoba tiase sōo, Yira, Ikesin bii, Tekoagiiwa u wuuru nōoba tiase kpara.

Suru nōoba yiruse sōo, Helēsi Palonigii, Efaraimun bwese kera sōo, wiya u wuuru nōoba yiruse kpara.

Suru nōoba itase sōo, Sibekai Husagii, Serakin bwese kera sōo, wiya u wuuru nōoba itase kpara.

Suru nōoba nneese sōo, Abiesēē Anatōtugii, Benyamēēn bwese kera sōo, wiya u wuuru nōoba nneese kpara.

Suru wōkuruse sōo, Marai Netofagii, Serakin bwese kera sōo, wiya u wuuru wōkuruse kpara.

Suru wōkura tiase sōo, Benaya Piratonigii, Efaraimun bwese kera sōo, wiya u wuuru wōkura tiase kpara.

Suru wōkura yiruse sōo, Helidai Netofagii, Otinielin bwese kera sōo, wiya u wuuru wōkura yiruse kpara.

Bwese kerin wirugibu

¹⁶ Wee be ba sāa Isireliban bwese kerin wirugibu.

Rubenin bwese kera sōo, Eliesēē, Sikirin biiwa u sāa wirugii.

Simeōn bwese kera sōo, Sefatia, Maakan biiwa u sāa wirugii.

¹⁷ Lefin bwese kera sōo, Hasabia, Kemuēlin biiwa u sāa wirugii.

Aronin bibun bweseru sōo, Sadōkuwa u sāa wirugii.

¹⁸ Yudan bwese kera sōo, Elihu, Dafidin mero bisibu sōo, wiya u sāa wirugii.

Isakarin bwese kera sɔɔ, Omiri, Mikaelin biiwa u sɔa wirugii.

¹⁹ Sabulonin bwese kera sɔɔ, Yisimaya, Abudiasin biiwa u sɔa wirugii.

Nɛfitalin bwese kera sɔɔ, Yerimati, Asirielin biiwa u sɔa wirugii.

²⁰ Efaraimun bibun bweseru sɔɔ, Hosee, Asiasin biiwa u sɔa wirugii.

Manasen bwese keran sukumgibu sɔɔ, be ba waa sɔɔ duu yeru gia, Yoeli, Pedayan biiwa u sɔa wirugii.

²¹ Manasen bwese keran sukumgibu sɔɔ, be ba maa waa sɔɔ yari yeru gia, Galadin temɔ, Ido, Sakarin biiwa u sɔa wirugii.

Benyamɛn bwese kera sɔɔ, Yaasieli, Abunɛn biiwa u sɔa wirugii.

²² Danun bwese kera sɔɔ, Asareli, Yerohamun biiwa u sɔa wirugii.

Tɔn beni kpurowa ba sɔa Isireliban bwese kerin wirugibu.

²³ Dafidi u n Isireliba gara be ba wɔɔ yɛndu mɔ ka be ba n tura mɛ, yɛn sɔ Yinni Gusunɔ u nɔɔ mwɛeru kua ma u koo Isireliba dabiasia nge wɔllun kperi. ²⁴ Yoabu, Seruyan biiwa u raa Isireliba garibu torua, ma ya Yinni Gusunɔ maru kua. Yen sɔna u n ye kurasie. Adama ba n tɔn be ba gara min geeru yorua sina boko Dafidin waaɾun faagin tireru sɔɔ.

Dafidin sɔm kowobu gabu

²⁵ Asimafeti, Abudielin biiwa u ra sina bokon arumani bere.

Yonatom, Osiasin biiwa u ra maa gbean dɛnanu bere, wuu marosuginu ka baru kpaanuginu, ka sere kɔsu yenuginu.

²⁶ Esiri, Kelubun bii wiya u sɔa be ba gbean sɔma mɔn wirugii.

²⁷ Simeɪ, Ramagii, wiya u sɔa resɛm gbaa sɔm kowobun wirugii.

Sabidi Sefamugii, wiya u sɔa mi ba ra tam bere kpuron wirugii.

²⁸ Baali Hanani, Gedɛgii, wiya u ra dɛa ye ba mɔ olifi ka sikamɔre ye ya waa wɔwa ye ba mɔ Sefalaɔn wunanɔsu ko.

Yoasi, wiya u maa sɔa gum beru yenun wirugii.

²⁹ Sitarai Saronigii, wiya u ra ketɛ yi ba kparamɔ Saroniɔn wunanɔsu ko.

Safati, Adilain bii, wiya u ra maa ketɛ yi ba kparamɔ wɔwi sɔɔn wunanɔsu ko.

³⁰ Obili, Isimɛli, wiya u ra yooyoo si ba mɔn wunanɔsu ko.

Yesidia Mɛronɔtugii, wiya u ra maa ketɛku ninu ni ba mɔn wunanɔsu ko.

³¹ Yasisi Hagarenigii, wiya u ra yaa ni ba mɔn wunanɔsu ko.

Beni kpurowa ba sina boko Dafidin arumanin wunanɔsu mɔ.

Sina bokon gerunasibu

³² Yonatom, Dafidin dusiwa u sɔa win bwisi kɛɔ. Yonatom wi, u bwisi ka yɛru mɔ too. Yehieli, Hakumɔnin bii wiya u sɔa

sina bokon bibun keu koosio. ³³ Ahitofeli u maa sɔawa sina bokon bwisi kɛɔ. Usai Aakigii, wiya u sɔa sina bokon bɔɔ kpaasi. ³⁴ Ahitofelin biru, Yehoyada, Benayan bii ka Abiataa, beya ba maa kua win bwisi kɛɔbu. Ma Yoabu u sɔa win tabu sunɔ.

Dafidi u Salomɔɔ yiire

u Yinni Gusunɔn sɔa yeru bani

28

¹ Dafidi u Isireliban guro gurobu kpuro menna Yerusalemɔ ka ben bwese kerin wirugibu ka tabu kowo wuunun wirugibu ka tabu sinam be ba tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm kpare ka be ba sina bokon arumani ka win sabenun wunanɔsu mɔn wirugibu, ka win bibun keu koosiobu ka win sina kpaarun sɔm kowobu ka win tabu durɔ wɔrugɔba ka ben damgibu kpuro gesi. ² Yera sina boko Dafidi u seewa u yɔra u nɛɛ, bɛɛ nɛn mero bisibu, bɛɛ nɛn tɔmbu kpuro, i man swaa dakio i nɔ. Wee na raa gɔru doke n Gusunɔ besɛn Yinni diru bania mi ba koo win woodan kpakororu yi te ta sɔa win naa sɔndituru, ma na sɔɔru sɔa n ka tu bani. ³ Adama u man sɔɔwa u nɛɛ, n n nɛ kon tu bani. Domi na sɔawa tɔnu wi u tabu kua ma u yem yari. ⁴ Wi, Gusunɔ besɛ Isireliban Yinni u man gɔsa nɛn tundon yenun di n ka ko bɛɛ Isireliban sunɔ sere ka baadommaɔ. Yellun di, Yudan bwesera u kua wirugii. Yudan bwese te sɔɔ, ma u nɛn tundon yenu gɔsa. Nɛn tundon yenu ge sɔɔ, ma u man gɔsa n ka bandu di bɛɛ Isireliba sɔɔ. ⁵ Yinni Gusunɔ u man bii dabiru kɛ. Be sɔɔra u Salomɔɔ gɔsa u swɛi bɛɛ Isireliban sina gɔna sɔɔ, ye ya sɔa wi, Yinni Gusunɔgia. ⁶ U man sɔɔwa u nɛɛ, nɛn bii Salomɔɔwa u koo nɔn diru bania ka ten yaari mi ba ko n da nɔn sɔ. Domi wiya u gɔsa u n ka sɔa nge win bii kpa wi, Yinni Gusunɔ u n maa sɔa nge win tundo. ⁷ U koo win bandun dam sire sere ka baadommaɔ u n win woodaba ka win yiirebu mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ u mɔ gisɔ. ⁸ Tɛ, negibu, na bɛɛ yiiremɔ Isireliba, Gusunɔn tɔmbun wuswaaɔ ka Gusunɔ besɛn Yinnin tii wi u sun swaa dakin wuswaaɔ, i de i win wooda mɛm nɔɔwa, i ye nɛnɛ bɛɛn gɔrusa kpa i wa i n tem mɛ mɔ, kpa i maa bɛɛn bibu mu deria bu tubi di sere ka baadommaɔ.

⁹ Ma u maa nɛɛ, wunɛ maa Salomɔɔ nɛn bii, a Gusunɔ, nɛ wunen tundon Yinni gio kpa a nɔn sɔ ka wunen gɔru kpuro ka wunen bwɛra kpuro. Domi wiya u ra tɔmbun gɔrusa ka ben bwisikunu wɛeri. A n nɔn kasu, u koo de a nɔn wa. Adama a n nɔn deri, u koo maa nun deriwa sere ka baadommaɔ. ¹⁰ Tɛ, a n yɛ ma Yinni Gusunɔ u nun gɔsawa a ka nɔn diru bania mi ba ko n da nɔn sɔ. Yen

s3 a de a n wɔrɔgɔru mɔ kpɔ a se a sɔmburu ko.

Dafidi u Salomɔ

sāa yee ten kpunaa wē

¹¹ Yen biru Dafidi u win bii Salomɔ sāa yee ten kpunaa wē ka ten dia ye ba gɔri gɔrigia, ka ten arumani beru yerugia, ka dii wɔrɔkinugia, ka dii sɔokinugia, ka dii tɛn mi ba koo Yinni Gusunɔn woodan kpakororu yigia. ¹² Dii ten kpunaa kpurowa u nɔn wē ye u raa himba sāa u ko kpuro. Yera sāa yerun yaarin kpunaa ka dia ye ya ka yi sikaerenegia ka dia yɛn mi ba ko n da sāa yee ten arumani beregia, ka yɛn mi ba ko n da kɛnu beregia ni ba Gusunɔ wē, ¹³ ka nge mɛ ba yāku kowobu ka Lefiba bɔnu kua wuu wuukagia, ka nge mɛ ba ko n da ben sɔmburu koosinɛ Yinni Gusunɔn sāa yerɔgia, ka sere maa dendi yāa ni ba ko n da ka sɔmburu kogia. ¹⁴ U nɔn wura sɔsi ye u koo ka dendi yāa wuraginu ko, nge mɛ nin baaniren bunum nɛ. Ma u nɔn sii geesu sɔsi si u koo ka dendi yāa sii geesuginu ko, nge mɛ nin baaniren bunum nɛ. Ba koo dendi yāa ni kowa nin baanire ka nin sɔmburu. ¹⁵ Mɛya u maa bu wura ka sii geesun bunum saka wē ye ba koo ka dabu wuraginu ka sii geesuginu ko, ni kpuro ka nin fitilaba. ¹⁶ U maa nɔn wura wē mɛn saka ba koo ka tabulu wuragii ko mi ba ko n da Yinni Gusunɔ pɛɛ yiye, ma u maa nɔn sii geesu wē u ka tabulu gɛɛ ko. ¹⁷ Yen biru u maa nɔn sɔsi nge mɛ ba koo kaato donnuginu koosina ka gbɛa ka nɔri yi ba kua ka wura gea ka sii geesugii, ka yin baayeren bunum, ¹⁸ ka yāku yee wuragiru mi ba ko n da turare dɔɔ doke ka ten bunum. U maa nɔn sɔsi nge mɛ ba koo naa keke ka wɔllun kɔsobun weenasibu koosina ka wura. Yin kasi yi ko n deriewa yi n Yinni Gusunɔn woodan kpakororu wukiri. ¹⁹ Ma Dafidi u nɛɛ, Yinni Gusunɔn tiwa u yeniba kpuron kpunaa yorua u man wē. Ma u man yen bwisi wē n ka ye tubu.

²⁰ Yen biru, Dafidi u win bii Salomɔ sɔɔwa u nɛɛ, a tii dam kɛɔ, kpɔ a n wɔrɔgɔru mɔ, kpɔ a se a sɔmburu ko. A ku berum ko, a ku maa nanda. Domi Gusunɔ nɛn Yinni u ko n ka nun wāa. U nɔn nun derimɔ, u nɔn maa nun biru kisimɔ sere win sāa yee ten sɔmburu kpuro tu ka wiru goora. ²¹ Yāku kowobu ka Lefiba wee ba bɔnu sāa wuu wuuka bu ka Yinni Gusunɔn sɔarun sɔma ko. N n sāa yee ten banan sɔn na, tɔmbu wee be ba sɔm bwese bwesekan kobu yɛ ba maa tii wē ka kīru. Be ka wirugibu ka Isireliba kpuro ba koo nun wiru kpīiya.

Kɛɛ ni ba wē

sāa yee ten banan s3

29

¹ Sina boko Dafidi u tɔn be ba mɛnɛ mi kpuro sɔɔwa u nɛɛ, nɛn bii Salomɔ wi Yinni Gusunɔ u gɔsa, u sāawa bii piibu. U nɔn gina tɔmbun kparabun bwisi mɔ. Sɔmbu te u koo maa ko ta kpā, domi sāa yee te, ta nɔn te u koo tɔnugiru. Ta ko n sāawa Yinni Gusunɔgiru. ² Na nɛn dam kpuro doke n ka Gusunɔ nɛn Yinni sāa yee ten banan sɔɔru ko. Dendi yāa ni ba koo ko ka wura, na nin wura yii. Ni ba koo maa ko ka sii geesu, na nin sii geesu yii. Ni ba koo maa ko ka sii gandu, na nin sii gandu yii. Ni ba koo maa ko ka sii wɔkusu ko, na nin sii wɔkusu yii. Ni ba koo maa ko ka dāa, na nin dāa yii. Ni ba koo maa ko ka kpee gobigii nɔni bwese bwesekaginu, na nin kpee gobiginu yii. Ma maa kpee kpiki buranu yii nu kpā. ³ Gusunɔ nɛn Yinnin sāa yee ten kīrun s3, wura ye na mɔ ka sii gee si na mɔ, ye kpurowa na wē sāa yee ten s3 ye na raa sɔɔru kua yellu baasi. ⁴ Yera wura ye ya na Ofirin di tɔnnu wunabu (100), ka sii geesu tɔnnu goobu ka weeru (240) bu ka sāa yee ten gani pote, ⁵ ka sere maa dendi yāa ni ba koo ka wura ko ka ni ba koo ka sii geesu ko, dendi yāa ni sɔm kowo be, ba koo gesi ko kpuro. Tɛ, bɛɛ sɔɔ, wara kī u Yinni Gusunɔ kɛru wē ka nuku tia, kpɔ sɔm kowobu bu ka ye gāa wuraginu ka sii geesuginu seku.

⁶ Yera yenu yɛrobu ka Isireliban bwese kɛrin wirugibu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu ka sina bokon sɔm kowobun wirugibu ba kɛnu wē ka nuku tia. ⁷ Ye ba wē Yinni Gusunɔn sāa yee ten s3, yera wuran tɔnnu wunaa wata ka wɔkuru ka wuran gobi nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) ka sii geesun tɔnnu gooba wunɔbu (300) ka sii gandun tɔnnu nata (600) ka sii wɔkusun tɔnnu nɔrɔbun suba ita (3.000). ⁸ Be ba kpee gobiginu mɔ, ba nu Yeyeli, Gɛɛsonin bweserugii wē u doke Yinni Gusunɔn sāa yerun arumanin beru yɛɔ. ⁹ Tɔn be kpuro ba nuku dobu kua kɛɛ ni ba Yinni Gusunɔ wɛn s3, domi ba nu wēwa ka nuku tia. Ma sina boko Dafidin tii u nuku doo bakabu kua.

Dafidin kanaru

¹⁰ Dafidi u Yinni Gusunɔ siara tɔn be ba mɛnɛ mi kpuron wuswaaɔ. U nɛɛ, i Gusunɔ bɛsɛn sikado Yakɔbun Yinni siaro sere ka baadommaɔ. ¹¹ Yinni Gusunɔ, wuna a kpā, a dam mɔ, a maa yiiko mɔ. A nɔn nɔru mɔ. Domi wuna a mɔ kpuro ye ya wāa wɔlla ka ye ya wāa temɔ. Wuna a bandu dii, wuna a kpuro kere. ¹² Wunen min diya dukia ka bɛɛɛ ya ra nɛ. Wuna a bandu dii kpuron wɔlla. Wunen namuɔra dam kpuro mu wāa. Wuna kaa kpī a gāanu kpuro wɔlle sua kpɔ a nu tāsisi. ¹³ Tɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, sa nun siaramɔ, sa maa wunen yīsiran kpāaru bɛɛɛ wɛmɔ. ¹⁴ Nɛ ka nɛn tambu sa nɔn gāanu tura su ka

nun kēnu wē. Gāanu kpuro naamōwa wunen min di. Ye sa maa nun wēemō kpuro, wunen min diya sa ye waamō. ¹⁵ Sa bešen wāaru dimawa wunen wuswaaō nge sobu nge me bešen sikadoba ba kua. Bešen wāarun tōru kpuro koo doonawa nge saaru, yīyōbu sari. ¹⁶ Gusunō bešen Yinni, wuna a kpuro mō. Wunen min diya arumani yeni kpuro ya wee ye sa sōaru kua su ka nun diru bania te ta ko n wunen yīsi deerarū sōwa. ¹⁷ Gusunō nen Yinni, na yē ma wuna a ra tōnun gōru wēeri, a ra maa gem kā. Wee na ka nun kēe nini naawa ka gōru deero. Na maa wa wunen tōn be ba wāa mini, ba nun kēnu wēemō ka nuku dobu. ¹⁸ Gusunō, bešen sikadoba Aburhamu ka Isaki ka Yakōbun Yinni, a de wunen tōmbun gōrusu ka ben bwisikunu nu n sāa mēni baadomma, kpa ben gōrusu su n tāsā wunē sōō. ¹⁹ Kpa a de nen bii Salomōn gōru ga n sō, u ka wunen yirebu ka wunen sōōsinu ka wunen woodaba mēm nōōwa, u ka ye kpuro sōmburu ko, kpa u sāa yee te bani tēn sō na sōaru yeni kpuro kua.

²⁰ Dafidi u maa tōn be ba mēnne mi kpuro sōōwa u nee, i Gusunō bešen Yinni siaro.

Ma be kpuro ba Gusunō ben sikadoban Yinni siara, ba yiira win wuswaaō ka maa sina bokon wuswaaō.

Ba Salomō kua sina boko

²¹ Yen sisiru, ba Yinni Gusunō siarabun yākunu ka yāku dōō mwaararuginu kua ka ketē nōōbu (1.000) ka yāa kinenu nōōbu (1.000) ka yāa kpeṃminu nōōbu (1.000), yāku nin baatere ka ten tam. Ma ba maa yāku dabinu ganu kua Isireliba kpuron sō. ²² Yen tōō te, ba di ba nōra Yinni Gusunōn wuswaaō ka nuku doo bakabu. Ma ba maa Salomō Dafidin biin bandu dam sire ba nūn gum tāre wirō nōn yiruse Yinni Gusunōn wuswaaō, u ka ko kparō. Yen biru, ba maa Sadōku gum tāre wirō ba nūn kua yāku kowo. ²³ Salomō u sina Isireliban sina gōnāō ye ya maa sāa Yinni Gusunōgia. U kua sunō win tundo Dafidin ayero. U kuura, ma Isireliba kpuro ba nūn wiru kpīiya. ²⁴ Wirugibu ka tabu kowo dangibu ka mam sina boko Dafidin bii be ba tie kpuro, ba nūn wiru kpīiyawa. ²⁵ Yinni Gusunō u Salomō wōlle sua Isireliba kpuron suunu sōō. Ma u win bandu girima doke n kere sinam be ba nūn gbīye Isireliō.

Dafidin gōō

²⁶ Dafidi Isain bii u bandu di Isireliba kpuro sōō. ²⁷ U bandu diwa wōō weeru Isireliba sōō. Heboroniō wōō nōōba yiru, Yerusalemū maa wōō tēna ka ita. ²⁸ Dafidi u dukia ka girima wa. U tōkō kuawa kōō kōō. Ma u gu bōri yendu sōō. Ma win bii Salomō u bandu kōsire kua.

²⁹ Ye sina boko Dafidi u gbīa u kua, ka ye u kua dāku te, ye kpuron gari yi yorua yam wao Samuelin tireru sōō ka Gusunōn sōmō

Natanin tireru sōō, ka sere maa yam wao Gadin tireru sōō. ³⁰ Tire ni sōōra ba maa win bandun gari yorua ka win wōrugōru, ka ye n kōora Isireliban temō ka tem tukumo win waati ye sōō.

ISIRELIBAN BANDUN GARI YIRUSE

Saloməon bandun faagiwa tire te, ta mō ka nge me Isireliban bwese keri wəkuru ta win bii Roboamu seesi ma ta Yeroboamu kua ten sina boko. Ma Roboamu u kua Yudaba tənən sina boko ma win bibun bwesera ban te wēenamō sere Babilonigibu ba ra ka na ba Yerusalemu wəri ba kamia.

Tire ten kpunaa

1. Saloməon bandun gari, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Isireliban banda bōnu kua yiru, wiru 10:1n di sere wiru 11:4.
3. Yudaban bandun gari, wiru 11:5n di sere wiru 36:23.

SALOMƏO, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

¹ Saloməo, Dafidin biin banda dam kua domi Gusunə win Yinni u wāa ka wi, ma u nūn wolle sua.

*Saloməo u bwisi kana
(I maa məerio Sinambu I, 3:4-15)*

² Sōo teeru Saloməo u ka Isireliba kpuro gari kua ka ben tabu kowobu nərəm nərəm (1.000) ka wunəm wunəm sinambu ka ben siri kowobu ka ben yenu yērobu, ben wirugibu kpuro gesi. ³ U ka tən be kpuro da Gabaoniō gunguro. N deema miya Yinni Gusunən kuu bekurugiru ta wāa te Məwisi Gusunən səm kowo u kua sanam me Isireliba ba wāa ghaburo.

⁴ Adama ba Yinni Gusunən woodan kpakororu sua saa Kiriatī Yarimun di ba ka da Yerusalemu ba yi kuu bekurugiro.

⁵ N deema kuu ten wuswaaara yāku yee te Besaleli, Urin bii, Hurin debubu u kua ka sii gandu ta wāa.

Miya Saloməo ka tən be kpuro ba bikiaru kua Yinni Gusunən mi. ⁶ Yera Saloməo u da u yākuru kua yāku yee ten mi, te ta wāa kuu bekurugii ten wuswaa. Yānu nərōbuwa (1.000) u ka yāku dōo mwaararuginu kua.

⁷ Ye n kua wəkuru, yera Yinni Gusunə u Saloməo kure. Ma u nūn sōwa u nēe, a man bikio ye a kī n nun kē.

⁸ Ma Saloməo u nēe, wee a nən tundo Dafidi durōm kua. Ma a man kasire kua win ayero.

⁹ Tē, a de wunen nōo mwēeru tu yibiara te a nən tundo Dafidi kua. Domi a dera na bandu di tən wuurun suunu sōo te ta dabi nge yani seeri. ¹⁰ Yen sō tē, a man bwisi ka laakari kēeyo, kpa n kpī n ka tən be kpara. Ma n kun me, wara u koo kpī u wunen tən dabi te kpara.

¹¹ Gusunə u Saloməo sōwa u nēe, na nua ye ya wāa wunen gōruo. Wee, a n dukia ka arumani bikie, n kun me bēere, n kun me

be ba nun tusan gōo. Meya a n maa bikie wunen wāaru tu daka da. Adama bwisi ka laakariwa a bikia a ka nən tōmbu kpara bēn wollo na dera a bandu dii. ¹² Tē, kon nun bwisi ka laakari ye wē. Ye baasi, kon maa nun dukia ka arumani ka bēere wē ye sinam be ba nun gbiiye ba n waare a sere bandu di. Meya wunen biru, goo kun maa ye wasi.

¹³ Yeniban biru, Saloməo u sarama gunguu ten min di, mi Yinni Gusunən kuu bekurugira wāa. Ma u wurama Yerusalemu u bandu dii Isireliba kpuron wollo.

Yiiko ka arumani

*ye Saloməo u mō
(I maa məerio 9:25-28, Sinambu I, 10:26-29)*

¹⁴ Saloməo u tabu kēke yi dumi gawe menna nərōbu ka nēeru (1.400). Ma u maa maasōbu menna nərōbun suba wəkura yiru (12.000). Ma u be kpuro yi yi wusu gasu sōo ka sere maa Yerusalemu mi win tii u wāa. ¹⁵ U dera wuru ka sii geesu dabia Yerusalemu nge kpenu. Ma u dera dāa ye ba mō seduru ya maa dabia baama nge dāa ye ba mō sikamore ye ya ra n wāa Sefalan wōwao. ¹⁶ Egibitin diya ba ra ka nūn dumi naawe. Tenkubara ba ra yi dwem de. ¹⁷ Ba ra nūn tabu kēke yi dumi gawen tia dōrewa sii geesun gobi nata (600). Kpa bu maa nūn duma dore sii geesun gobi wunaa weeru ka wokuru. Bera ba ra maa ka Hetiban sinambu ka Sirigibun sinambu dumi daawe.

Saloməo u sāa yerun banan

*sōru mō
(I maa məerio Sinambu I, 5:15-32, 7:13-14)*

¹⁸ Saloməo u wooda wē bu Yinni Gusunə diru bania, kpa bu maa win tii sina kpaaru bania.

2

¹ Yera u tōmbu nərōbun suba wata ka wəkuru (70.000) gōsa be ba ko n da sōmunu sue, ka tōmbu nərōbun suba wene (80.000) be ba ko n da kpenu daku guuno. Ma u maa tōmbu nərōbun suba ita ka nata (3.600) gōsa be ba ko n sōmbu te nōni doke.

² Saloməo u Hiramu, Tirin suno goria u nēe, nge me a raa nən tundo Dafidi dāa ye ba mō seduru kā u ka win sina kpaaru bana, nge meya nən tii na maa kī a man kēema. ³ Wee na Gusunə nən Yinni diru baniamme ta n sāa wigiru. Miya ba ko n da nūn turare nubu durorugia dōo dokeye, kpa bu win pēe yi mi baadomma. Miya ba ko n da maa yāku dōo mwaararuginu ko bururu ka yoka, tōo baatere, ka tōo wērarugiru sōo, ka suru kpaoo baawure sōo, ka Yinni Gusunən tōo bakaru baatere sōo nge me ba Isireliba yen wooda wē sere ka baadomma. ⁴ Dii te, ta ko n kpā. Domi Gusunə besen Yinni u būnu kpuro

kp̄āru kere. ⁵ N n men na, goo kun kp̄ē u n̄n diru bania. Domi baa w̄ollu ka ten kp̄āru ta ñ kp̄ē tu n̄n mwa. Yen s̄ō, wara ra n nē, Salom̄ō n sere ka n̄n diru bania. Negia n ko mi ko na n da n̄n turare d̄ō dokeye. ⁶ Yen s̄ō tē, wunē Hiramū, a man goo m̄orisiamā wi u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii w̄ōkusun s̄amburu yē ka sere beka ye ba w̄ōkua ka wun̄m ka maa gaadura kpa u n maa ḡāanun weenasinun kobu yē gana s̄ō, kpa bu s̄amburu ko sannu ka nen tan be ba maa yēru m̄ō ba ka w̄āa Yerusalemu mini ka Yudan tem kpuro s̄ō. T̄ōn be, ba s̄āawa be nen tundo Dafidi u ḡōsa. ⁷ A de a man d̄āa ye ba m̄ō s̄eduru ka sipere ka santali m̄orisiamā Libanin di. Domi na yē ma wunen s̄ōm kowobu ba yen burabu yē. Nen s̄ōm kowobu ba koo bu somi s̄ambu te s̄ō. ⁸ A de bu man d̄āa ye kasuama ya n kp̄ā. Domi dii te na k̄i n bani mi, ta kp̄ā. Ta ko n maa w̄ā. ⁹ Saa ye s̄ō, kon wunen s̄ōm kowobu alikaman som t̄ōnnu n̄r̄ōbun suba n̄ōba tia (6.000) wē ka d̄āa bimi yi ba m̄ō s̄ōsun som t̄ōnnu n̄r̄ōbun suba n̄ōba tia ka tam ditiri n̄r̄ōbun suba n̄nē (800.000) ka sere maa gum ditiri n̄r̄ōbun suba n̄nē.

¹⁰ Ma Hiramū, Tirin sun̄ō, u Salom̄ō wisa tireru s̄ō u n̄ē, geema, yēn s̄ō Yinni Gusun̄ō u win t̄ambu k̄i, yen s̄ōna u nun kua ben sun̄ō. ¹¹ I ka man Gusun̄ō Isireliban Yinni siaro wi u w̄ollu ka tem taka kua. Wee u Dafidi bii bwisigii ka laakarigii k̄ā wi u koo wi, Yinni Gusun̄ō s̄āa yeru bania ka sere maa win tiin sina kp̄āru. ¹² Tē, wunē Salom̄ō, kon s̄ōm yēro goo m̄orisiamā. Yēro u bwisi m̄ō too. Win ȳisira Huramabi. ¹³ U s̄āawa kur̄ō goon bii. Kur̄ō wi, u s̄āawa Danun bweserugii. Ma win tundo u s̄āa Tirigii. Huramabi wi, u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii w̄ōkusū ka kpenu ka d̄āan s̄amburu yē. U maa bekan s̄amburu yē, ye ba kua ka wēe wun̄m̄gii ka gaaduragii, ka wēe swēe ka sere maa wēe damgii. Meya u maa ḡāanun weenasinun kobu gani s̄ōn s̄amburu yē. S̄ambu te ba gesi n̄n n̄m̄u s̄andia kpuro, u koo kp̄i u tu kowa. U koo s̄ambu te kowa ka wunen s̄ōm kowobu sannu ka sere be nen Yinni Dafidi wunen tundo u ḡōsa. ¹⁴ Tē, wunē maa, a sun alikama ka s̄ōsu ka gum ka tam m̄ē m̄orisiamā yēn garī a gerua mi. ¹⁵ Besē sa ko maa nun d̄āa b̄ōria nge m̄ēn n̄ō a k̄i, kpa su ye m̄orisiamā ka goo nimkusu sere Yafō. Kpa wun̄egibu bu maa na bu ka ye da Yerusalem̄ō.

¹⁶ Salom̄ō u s̄ōbu gara be ba w̄āa Isireliba s̄ō. N deema win tundo Dafidi u raa bu gara. S̄ō ben geera kuawa t̄ōnu n̄r̄ōbun suba wun̄aa weeru ka w̄ōkura ita ka nata (153.600). ¹⁷ Ma u ben n̄r̄ōbun suba wata ka w̄ōkuru (70.000) ḡōsa ba n da s̄ōmunu sue, kpa ben n̄r̄ōbun suba w̄ēnē (80.000) ba n da kpenu d̄aku guun̄ō. Ben n̄r̄ōbun suba ita ka

nata (3.600) ye ya tie, ba n da s̄ōm kowo be ba tie n̄ni doke.

3

S̄āa yerun bana

(I maa m̄erio Sinambu I, 6:1-38)

¹ Salom̄ō u s̄āa yee ten bana torua Yerusalem̄ō guu te ba m̄ō M̄oriyan w̄ollō mi ba win tundo Dafidi s̄ōsi. N deema yam mi n daa s̄āawa J̄ōnani, Yebusin doo soo yeru. ² U s̄āa yee ten bana toruawa win bandun w̄ōō n̄nesen suru yirusen s̄ōō yiruse s̄ō.

³ Ba dii te ȳirawa ka yellun ȳiurutia ye ba ra ka ḡāanu ȳire. Ten d̄ēbu bu s̄āawa ḡōm soonu wata. Ten yasum maa s̄āa ḡōm soonu yendu. ⁴ Dii ten yasum ka ten duu yee ḡbiikirun d̄ēbu n n̄wa. N s̄āawa ḡōm soonu yendu. Ma ten gunum mu s̄āa ḡōm soonu wun̄aa teeru. Ma Salom̄ō u ten s̄ōōw̄ō wura gea pote. ⁵ Ma u dii ten tiin gani d̄āa ye ba m̄ō sipere wukiri. Yen biru, u maa ye wura ye ya gea s̄āa pote. Ma u dera ba kpakpa wurusu ka ȳōnin weenasii kua kua gani yi s̄ō. ⁶ Ma u tu buraru kua ka kpee gobiginu. N deema wura ye u ka soma ye kpuro kua mi, ya weewa saa Paafaimun di. ⁷ U dii te wura potewa ka ten ḡberēba s̄ō, ka ten k̄ōn̄ō suukus̄ō ka ten gani, ka ten gamboba s̄ō, ma u w̄ollun k̄ōsobun weenasibu kua ten gani s̄ō.

⁸ Ma u dii te ta d̄ere gem gem bana mi. Ten d̄ēbu ka dii ten tiin yasum mu n̄wa. Mu s̄āawa ḡōm soonu yendu. Ma ten yasum maa s̄āa ḡōm soonu yendu. Ma u tu wura gea pote. Wura yen geera s̄āawa t̄ōnnu yendu. ⁹ Wura ye ba ka kulumba kuan geera s̄āawa kilon b̄ōnu. Baa ka dia ye ya w̄āa w̄ollō kpuro ba ye wura potewa.

¹⁰ U maa k̄ōsobun weenasibu yiru kua dii te ta d̄ere gem gem mi s̄ō. Ma u ye wura pote. ¹¹ W̄ollun k̄ōso ben kasa n̄nē ye kpuron d̄ēbu bu s̄āawa ḡōm soonu yendu. Kasa yen tian d̄ēbu bu s̄āawa ḡōm soonu n̄ōbu. Ma ben turon kase teeru ta gana girari. Ma tee teni ta ka k̄ōso yirusegirun teeru girarine. ¹² Ma k̄ōso yiruse win kase teeru ta maa dii ten goo t̄ōn̄ō girari. N deema ten yirusewa ta ka ḡbiikoo wigiru girarine. ¹³ K̄ōso be kpuron kasa ya d̄eriarewa. Ma yen d̄ēbu kua ḡōm soonu yendu. Ma ba ȳō ba wuswaa t̄i dii ten k̄ōn̄ō gia. ¹⁴ Ma u dii ten beku kareru kua ka wēe damgii yi ba w̄ōkua ka gaadura ka wun̄m ka sere maa tom. Ma ba maa k̄ōsobun weenasibu kua beku te s̄ō.

Dii ten ḡberē be ba kua

ka sii gandu

(I maa m̄erio Sinambu I, 7:15-22)

¹⁵ U dii ten wuswaa ḡberē yiru kua. Yen baayeren gunum mu s̄āawa ḡōm soonu t̄ēna ka n̄ōbu. Ma ba ye fur̄ōsu s̄andia w̄ollō. Sin gunum mu s̄āawa ḡōm soonu n̄ōbu. ¹⁶ U maa ȳōnin weenasii buraru garu kua nge te

u raa kua sāa yeru mi. Ma u bura te doke furō sin wōlō. Ma u dāa marum gam weenasim kua wunōbu (100) u doke yāni yi sō. ¹⁷ Ma u ghere yiru ye gira sāa yee ten wuswaa. Tia nām geuō, tia maa nām dwarō. Ma u nām geugia ye yīsiru kā Yakini. Ma u maa nām dwardugia ye yīsiru kā Boasi.

4

¹ U maa yāku yeru kua ka sii gandu. Ten dēebu bu sāawa gōm soonu yēndu. Ma ten yasum maa sāa gōm soonu yēndu. Ma ten gunum mu sāa gōm soonu wōkuru.

Boo sii ganduguu

(I maa mērio Sinambu I, 7:23-26)

² U boo sii ganduguu kua. Gen nōn yasum mu sāawa gōm soonu wōkuru. Gen gunum maa gōm soonu nōbu. Ma gen kēkera sāa gōm soonu tena. Ga sāawa bwēereke mam mam. ³ Ba gen nō bōkan temō keteban weenasii kua ba ka sikerena. Gōm soo teerun baa sō, ketē wōkura ba kua. Ba keten weenasii yi kuawa sāa yiru. Ma ye kpuro ya sāa sii bōri tia ka boo sii ganduguu ge. ⁴ Ba boo ge sōndiwa keten weenasii wōkura yirun wōlō. Yen ita ya wuswaa kisi sō yēsān nām geu gia, ita maa sō duu yeru gia, ita yēni maa sō yēsān nām dwaru gia, ita ye ya maa tie, sō yari yeru gia. Ma boo ge, ga sōndi keten weenasii yin wōlō. Ma ketē ben biru ga wura sōwō. ⁵ Boo gen sinum mu ka nām tararu ne. Ma ba gen nō bōka kua nge nōragia. Ma ga maa nō deriare nge biibii. Ga koo kpī gu nim mwa ditiri nōrōbun suba wunaa teeru (120.000).

⁶ U wekenu wōkuru kua ma u nin nōbu yi sāa yee ten nām geuō. Nōbu yēni maa ten nām dwarō bu wa bu ka tii sārasia, kpa bu maa ka yāku yaa kpakia bā n yāku dō mwaararuginu mō. Boo sii ganduguu gen nima yāku kowobu ba ra ka ben nōma ka naasu kpakie.

Dendi yāa ni ba kua ka sisu

(I maa mērio Sinambu I, 7:40-51)

⁷ U maa dabu wuraginu kua wasi wōkuru. U nu kuawa nge me ba nin wooda yi. Ma u nin nōbu yi sāa yee ten nām geuō. Nōbu yēni maa nām dwarō.

⁸ U tabulu wōkuru kua u yi sāa yeru mi. U nōbu yi nām dwarō, ma u maa nōbu yi nām geuō.

Ma u maa gbēe wuraginu kua wunōbu (100) ni sō ba ko n da yāku yaa yem doke bu ka yēka.

⁹ U yaara gaa kua yāku kowobun sō. Yen biru, u maa yaara baka gaa kua ka yen gamboba. Ma u gambo be sii gandu pote.

¹⁰ U boo sii ganduguu ge yiwa yaara yen nām geuō sō yari yerun nām dwaru gia.

¹¹ Huramu u torom guratii kua ka kaatonu ka gbēa yē sō ba ko n da yāku yaa yem doke

bu ka yēka. Nge mēya u ka sōmbu te kua u kpa te sina boko Salomō u nūn yire u ko Yinni Gusunōn sāa yee ten sō. ¹² Wee ye u maa kua. Yera ghere yiru ka furōsu yiru si ba koo doke ghere ben wōlō ka kōkōsō bwesenu yiru ye ba koo sōndi furō sin wōlō.

¹³ U maa dāa marum weenasim kua nēru (400) kōkōsō yiru yen sō. Kōkōsō yiru yen baayere sō, dāa marum weenasim mēn sāa yiru yiruwa u kua u ka sōndi furō sin wōlō.

¹⁴ U wekenu kua wōkuru ka nin sōwaritii wōkuru.

¹⁵ U boo sii ganduguu kua, ka keten weenasii wōkura yiru yi yi boo ge sōwō.

¹⁶ U maa torom guratii kua, ka kaatonu, ka kaato donnuginu.

Dendi yāa ni sina boko Salomō u dera Huramabi u kua mi, u nu kuawa ka sii gan te ba wōriasia. ¹⁷ U dera ba yāa ni kpuro kua ka sii gandu Yuudenin wōwō mi sōnda wāa Sukōtu ka Seredan baa sō. ¹⁸ Salomō u dera ba dendi yāa ni kua nu dabi sere ba n maa sii gan ten bunum yīra.

¹⁹ Salomō u maa dera ba dendi yāa ni nu tie kua. Niya

yāku yee wuragii te,

ka tabulu yē sō ba ra pēe sōndi,

²⁰ ka dabunu ka nin fitilanu ni ba kua ka wura gea. Ba koo nu sōrawa nge me sāa yerun wooda ya gerua.

²¹ U maa biibiin weenasii kua ka fitilanu ka nin bakusu. U ye kpuro kuawa ka wura gea.

²² U maa woba kua, ka nōri, ka gbēa, ka dō guratii. Ba ye kpuro kuawa ka wura gea.

U maa dii te ta dēere gem gem gamboba ka sāa yee ten tiin kōnnōn gamboba kua ka wura.

5

¹ Ye Salomō u sāa yee ten sōmburu kua u kpa, yera u sii geesu ka wura ka gāa ni win tundo u raa yi sāa yee ten sō kpuro gurama u doke Yinni Gusunōn arumanin beru yerō.

Ba woodan kpakororu yi Yinni Gusunōn sāa yerō

(I maa mērio Sinambu I, 8:1-13)

² Yen biru, Salomō u Isireliban guro gurobu ka ben yēnu yērobu ka bwese kera baayeren wirugibu sokusia Yerusalemuō bu ka Yinni Gusunōn woodan kpakororu suama saa Dafidin sina kpaarun di te ba maa mō Sion, kpa bu tu doke sāa yeru mi.

³ Yera Isireliba kpuro ba mēna Salomōn mi wōn suru nōba yiruse wi sō ba ra tōo bakaru garu ko. ⁴ Ye ben guro guro be kpuro ba tunuma, yera Lefiba ba Yinni Gusunōn woodan kpakoro te sua, ⁵ ka win kuu bekurugii te, ka sere sāarun dendi yāa ni nu wāa te sō kpuro. Yāku kowobu ka Lefibara ba ye kpuro suama. ⁶ Sina boko Salomō ka Isireliba kpuro be ba mēnne

mi, ba na ba ȳra Yinni Gusun̄n woodan kpakoro ten wuswaaɔ. Ma ba ȳanũ ka kete dabinu go ba ka ȳakunu kua. Sabe ni ba go mi, nu ñ garirɔ.

⁷Ma ȳaku kowobu ba ka Yinni Gusun̄n woodan kpakoro te da ten ayeroɔ dii te ta ðere gem gem sɔɔ. Ba tu yiwã wöllun k̄sobun weenasibu yirun kasin kak̄rɔ. ⁸K̄sɔ be, ba kasa ðeriewa ba woodan kpakoro te ka ten n̄nutii wukiri. ⁹Ba koo kp̄i bu n̄nutii yi wa yi tere saa dii te ta ðere gem gem k̄nn̄n̄n di. Domi ba yi kuawa yi ð̄u. Adama ba ñ kp̄e bu yi wa saa t̄ɔn di. Miya kpakoro te, ta w̄ã sere ka gis̄n̄ gis̄ɔ. ¹⁰Ḡãnu sari kpakoro te sɔɔ, ma ñ kun m̄o wooda w̄akurun kpee b̄esi yiru ye M̄awisi u doke mi. Yinni Gusun̄u wa u n̄n̄n yi w̄e Hor̄ebun guur̄ɔ sanam̄e u ka Isireliba arukawani b̄okua ye ba yarima Egibitin di.

¹¹Ȳaku kowobu ba tii ðer̄asia. Adama ba ñ kue nge m̄e wooda ya n̄e bu ko wuuru ka wuuru. Ma be kpuro ba yara s̄ã yee ten min di. ¹²Ma Lefiba kpuro be ba s̄ã wom kowobu, Asafu ka Hemani ka Yedutum ka ben bibu ka begibu kpuro ba yabenu sebua ni ba kua ka w̄e damgii ba ka ȳo ȳaku yerun s̄ɔ yari yeru gia ba seketirenu n̄ni ka guunu ka mar̄akunu. Ma ȳaku kowobu wun̄a teuru ba w̄ã ben b̄okuɔ ba k̄bi soom̄o. ¹³Be ba k̄bi soom̄o ka be ba womusu m̄o ba Yinni Gusun̄o siaram̄o ba m̄o, i Yinni Gusun̄o siaro, domi u s̄ãwa t̄n̄ geo, win durom mu ko ñ w̄ãwa sere ka baadommaɔ.

Ye ba m̄o m̄e, saa yera guru wii wurora Yinni Gusun̄n s̄ã yee te wukiri. ¹⁴Ma ȳaku kowobu ba kpana bu ȳra bu ben s̄amburu ko guru wii ten s̄o. Domi Yinni Gusun̄n yiikon girima ya dii te yiba.

6

¹Yera Salom̄o u n̄ɔguru sua u n̄e, Yinni Gusun̄o, a bwisika a n̄ w̄ã guru wii sinumgiru sɔɔ.

²Adama n̄e, na nun w̄ã yee geeru bania mi kaa ñ w̄ã sere ka baadommaɔ.

Gari yi Salom̄o

u Isireliba s̄ɔwa

(I maa m̄er̄io Sinambu I, 8:14-21)

³Yera sina boko Salom̄o u sira Isireliba kpuron mi gia, mi ba ȳo. Ma u bu domaru kua. ⁴U gerua u n̄e, na Gusun̄o Isireliban Yinni siara. Domi u win n̄o m̄w̄eeru yibia te u Dafidi ñen tundo kua u n̄e, ⁵saa min̄ di u win tambu Isireliba yarima Egibitin di, u ñ wuu gagu ḡsa ben wusu ḡsu sɔɔ bu ka diru bani mi ba koo n̄n̄n s̄ã. U ñ maa goo ḡsa u ñ ka s̄ã win tambun kparo. ⁶Adama Yerusalemuwa u ḡsa bu ka n̄n̄n s̄ã yeru bania mi. Meya u maa Dafidi ḡsa u ñ ka s̄ã ben kparo. ⁷Ñen tundo Dafidi wi, u raa ḡru doke u Gusun̄o b̄es̄en Yinni diru bania. ⁸Ma

Yinni Gusun̄o u n̄n̄n s̄ɔwa u n̄e, ya w̄ã ye u ḡru doke u ka n̄n̄n diru bania. ⁹Adama ñ ñ wi, u koo n̄n̄n tu bania. Win bii wi u koo ma, wiya u koo tu bani. ¹⁰T̄e, Yinni Gusun̄o u win n̄o m̄w̄e te yibia. Wee n̄e, Salom̄o, na sina b̄es̄e Isireliban sina ḡn̄a w̄l̄l̄o na kua ñen tundo Dafidin k̄sire. Yen biru, na Gusun̄o b̄es̄en Yinni dii te bania mi ba ko ñ da n̄n̄n s̄ã. ¹¹Dii te s̄ɔra na win woodan kpakororu w̄ã yeru kua. Kpee b̄esi yiruwã yi w̄ã kpakoro te sɔɔ, yi sɔɔ ba win woodaba yorua be u b̄es̄en baababa w̄e.

Salom̄on kanaru

(I maa m̄er̄io Sinambu I, 8:22-53)

¹²Yera Salom̄o u ȳra Yinni Gusun̄n ȳaku yerun wuswaaɔ Isireliban n̄ni biru, ma u n̄oma yiiya w̄l̄l̄o u kanaru kua. ¹³Ñ deema Salom̄o u raa turaru garu kua ka sii gandu. Ma u tu doke s̄ã yerun yaara yen suunu sɔɔ. Tura ten ð̄ebu bu s̄ãwa ḡm̄ soonu n̄obu. Ten yasum maa ḡm̄ soonu n̄obu. Ma ten gunum maa s̄ã ḡm̄ soonu ita. Miya u ȳɔwa u yiira Isireliba kpuron wuswaaɔ. Ma u n̄oma yiiya w̄l̄l̄o u n̄e, ¹⁴Gusun̄o, b̄es̄e Isireliban Yinni, goo maa sari nge wun̄e w̄l̄l̄o ka tem̄o. Wunen̄ bw̄ã be ñen mem̄ n̄o wamm̄e ka ḡru tia, a ra arukawani ye a ka bu b̄akua yibia, kpa a bu wunen̄ w̄n̄w̄ondu s̄ɔsi. ¹⁵Wee a wunen̄ n̄o m̄w̄eeru yibia te a wunen̄ b̄o Dafidi ñen tundo kua. Ye a n̄n̄n s̄ɔwa kpuro, a ye kua gis̄o ka wunen̄ dam. ¹⁶Yen s̄o, Gusun̄o b̄es̄en Yinni, a n̄o m̄w̄e te yibio te a n̄n̄n kua mi. A n̄e, u ñ k̄sire biam̄o win bibun bweseru s̄o wi u koo win bandu di, bii be, b̄ã ñ tii ñeni dee dee ben w̄ãru sɔɔ, ma ba nun mem̄ n̄o wamm̄e nge m̄e wi, Dafidi u kua. ¹⁷Ñ ñ men̄ na, Gusun̄o b̄es̄en Yinni, a de wunen̄ gari yi a n̄n̄n s̄ɔwa mi kpuro yi koora.

¹⁸Adama kaa sere kp̄i a sina tem̄e s̄o ka gem? Domi w̄l̄l̄a kun nun tura. Kaa sere gere dii te na nun bania mini? ¹⁹Ka m̄e, Gusun̄o ñen Yinni, a ñen gere swaa dakio, kpa a ñen kanaru n̄o te na m̄o gis̄o. ²⁰A de wunen̄ n̄ni yi ñ w̄ã dii te s̄o w̄kuru ka s̄o s̄o. A ñen kanaru swaa dakio te na m̄o yam mini. Domi miya a n̄e, kaa tii s̄ɔsi. ²¹Ñe ka wunen̄ t̄mbu, s̄ã ñ menna yam mini, sa kanaru m̄o, a sun swaa dakio saa wöllun di mi a w̄ã kpa a sun suuru kua.

²²Goo ñ ñ win winsim torari, ma ba ȳro tilasi kua u ka na mini u b̄õre ȳaku yero, ²³na nun kanam̄o a ȳro swaa dakio wöllun di kpa a bu siria. A t̄n̄ k̄sɔ ñn̄ win k̄sa kasieyo, kpa a maa gemgii ñn̄ win gem w̄e.

²⁴Yibereba b̄ã ñ wunen̄ tambu Isireliba kamia ȳen s̄o ba nun torari, ma ba ḡru ḡsia ba na ba nun suuru kanam̄o dii teni sɔɔ, ²⁵a bu swaa dakio saa wöllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. Kpa a de be ba yoru

mweera bu wurama tem me sɔɔ me a raa ben baababa wɛ.

²⁶ A n dera gura ya yɔra yɛn sɔ ba nun torari, ma ba gɔru gɔsia yɛn sɔ a bu sekuru doke, ma ba mɛerima yam mini ba nun sɔamɔ ba kanaru mɔ, ²⁷ a bu swaa dakio saa wɔllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. A bu swaa gea sɔsio yɛ sɔɔ ba koo sɪ, kpa a de gura yu ne tem me sɔɔ, me bese wunen tɔmbu sa tubi di mi.

²⁸ Gɔɔru tɔ n dua tem me sɔɔ, n̄ kun me kɛsi kɛsi bararu, n̄ kun me dɛanun gɔɔ, n̄ kun me twee, n̄ kun me kɔkɔnu ganu ni nu ra dɛanu sanku, n̄ kun me yibereba b̄a n tem men wusu tarusi, n̄ kun me bara bwese bweseka ȳa n wunen tɔmbu deema, n̄ kun me wahala gaa, ²⁹ b̄a n seewa ba kanaru mɔ ma ben baawure u win toraru wura win gɔrua, ma u win noma suema dii tenin bera gia, ³⁰ a bu swaa dakio saa wɔllun di mi a waa kpa a bu suuru kua a baawure kua nge me u saa. Domi wune turowa a tɔnun gɔru yɛ. ³¹ Kpa bu nun nasia ba n sɪimɔ wunen swɛɛ sɔɔ ben w̄aaru kpuro sɔɔ tem me sɔɔ, me a ben baababa wɛ.

³² Tɔn tuko goo ù n na u ka nun s̄a yɛn s̄o u nua wunen yisira kp̄a, ma a dam bakam mɔ, ma yɛro u kanaru mɔ dii te sɔɔ, ³³ a n̄n swaa dakio saa wɔllun di mi a waa, kpa a n̄n kua ye u nun bikiamɔ. Kpa handunian tɔmbu kpuro bu nun gia, kpa bu nun nasia nge me wunen tɔmbu Isireliba ba nun nasie, kpa ba n yɛ ma wuna ba ra s̄a dii te sɔɔ, te na bana mini.

³⁴ A n wunen tɔmbu Isireliba wooda wɛ bu da bu ben yibereba tabu w̄ari, ma ba kanaru koosima wunen mi, ba mɛerima wunen gee a gɔsa, ka dii te na nun banian bera gia, ³⁵ a ben kanaru swaa dakio wɔllun di kpa a bu kua dee dee.

³⁶ B̄a n daa maa nun torari domi goo sari wi u ku ra tore, ma wunen m̄oru ya seewa, a bu yibereba n̄omu s̄andia, ma ba bu mwɛera ba ka da ba yoru dimɔ turukuɔ n̄ kun me mi n toma, ³⁷⁻³⁸ b̄a n bwisika tem mi ba yoru dimɔ mi ma ba gɔru gɔsia mam mam ba nun tii wɛ, ma ba tem meni mɛerima me a ben baaba wɛ, ka wuu geni ge a gɔsa ka s̄a yee te na nun bania mini, b̄a n kanaru mɔ ba mɔ, ba nun torari, ba durum kua, ³⁹ a bu swaa dakio saa wɔllun di mi a waa kpa a bu kua dee dee, kpa a bu ben toranu kpuron suuru kua. ⁴⁰ T̄ɛ, Gusunɔ nen Yinni, a de a n̄ni wukia kpa a swaa daki kana te na mɔ.

⁴¹ Yinni Gusunɔ,

a seewo a na mi a ra wɛre,

wune ka wunen woodan kpakororu,

mi wunen dam mu ra s̄osire.

A de wunen yaku kowobu ba n faaba mɔ.

Kpa be ba nun mem n̄owamme
ba n nuku dobu mɔ doo n̄oru sɔ.

⁴² Yinni Gusunɔ,

a ku wi a gɔsa biru kisi.

A wunen durom yaayo

me a Dafidi wunen sɔm kowo kua.

7

S̄a yee ten wukiabu

(I maa m̄erio Sinambu I, 8:62-66)

¹ Sanam me Salomɔɔ u kanaru kua u kpa, yera d̄ɔɔ u sarama wɔllun di u yaku d̄ɔɔ mwaararugii ni ka yaku ni nu tie mwa. Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ya dii te wukiri. ² Yaku kowobu ba n̄ kp̄ia bu du Yinni Gusunɔn s̄a yero, domi win yiikon girima ya yiba ten mi. ³ Ye Isireliba kpuro ba d̄ɔɔ wi ka Yinni Gusunɔn yiikon girima ye wa ya sarama ya waa s̄a yee ten wɔllo, yera ba yiira ba siriru tem girari turarun wɔllo te ba kua ka kpenu. Ma ba Yinni Gusunɔn siaramɔ ba mɔ, Yinni Gusunɔ u s̄awa tɔn geo. Win durom mu ra n w̄awa sere ka baadommaa.

⁴ Isireliba kpuro ka sina boko ba yakunu kua Yinni Gusunɔn wuswaa. ⁵ Yen d̄ama te, Salomɔɔ u naa kinenu n̄orɔbun suba yenda yiru (22.000) go ka yaanu n̄orɔbun suba wunaa teeru (120.000). Nge meya ba ka s̄a yee te wukia. ⁶ Yaku kowobu ba ȳs ben ayeno, ma Lefiba ba dwee yanu soomɔ, ni sina boko Dafidi u dera ba kua bu ka Yinni Gusunɔ s̄a. N deema u raa bu yiire bu womu geni ko bu nee, Gusunɔn durom mu ko n w̄awa sere ka baadommaa. Ma yaku kowobu ba k̄abi soomɔ Isireliba kpuron wuswaa mi ba ȳs. ⁷ Salomɔɔ u s̄a yee ten yaaran suunu d̄erasia ye ya waa s̄a yee ten tii tiin wuswaa. Domi miya u yaku d̄ɔɔ mwaararuginu ka siarabun yakunu kua yɛn s̄o yaku yee te ba kua ka sii gandu ten ayera kun tura bu ka yaku ni kpuro ko mi.

⁸ Salomɔɔ ka Isireliba kpuro ba t̄ɔɔ baka te diwa sere s̄o n̄ɔɔba yiru. Ma tɔn dabiru ta na saa Hamatin tem kpuron di, n ka girari Egibitin daaru gian di. ⁹ S̄o n̄ɔɔba itase, ba maa menna be kpuro ba yaku yee te d̄erasia ba yi nenem. Ba ye kuawa s̄o n̄ɔɔba yiru. Yen biruwa ba maa t̄ɔɔ bakarun tii di sere s̄o n̄ɔɔba yiru. ¹⁰ W̄ɔn suru n̄ɔɔba yirusen s̄o yenda itase s̄ora Salomɔɔ u dera tɔmba wura ben yenusa. Ma ba nuku dobu mɔ durom me Gusunɔ u Dafidi ka Salomɔɔ ka sere win tɔmbu Isireliba kuan s̄o.

Yinni Gusunɔ

u kpa Salomɔɔ kure

(I maa m̄erio 1:7-12, Sinambu I, 9:1-9)

¹¹ Sanam me Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn s̄a yeru ka win tiin sina kpaaru bana u kpa, ma ye kpuro ya kooa, ye u gɔru doke u ko Yinni Gusunɔn s̄a yero ka sere maa win tiin sina kpaara, ¹² yera Yinni Gusunɔ u n̄n kure w̄okuru. Ma u n̄n s̄ɔwa u nee, na wunen kanaru nua. Na yam mi gɔsa. Miya ba ko n da man yakunu kue. ¹³ N̄a n wɔllu kenua, ma gura kun maa nemo, n̄ kun me na dera

twee yi tem me wukiri yi men dīanu di, n̄ kun mē nā n men tōmbu kēsi kēsi baranu sure, ¹⁴ saa ye s̄ō, bēe be i s̄āa nen tōmbu, i nen yīsiru s̄ōwā, ma i tii kawa i bēen daa kōsa deri, ma i man soka, kon bēe wurari wōllun di kpa n bēe bēen toranu suuru kua, kpa n bēen tem arumani wesia. ¹⁵ Saa ye s̄ō, kon bēe mēeri kpa n kana ni i man koosima s̄āa yeru mini swaa daki. ¹⁶ Tē, na tu gōsa na yi nenem nen s̄ō, ta n ka nen yīsiru s̄ōwā. Ten miya nen n̄ni ka nen ḡaru kpuro ko n woo. ¹⁷ Wunē maa Salomō, ā n s̄iimō nge me wunen tundo Dafidi u s̄ia, ma a m̄ō ye na nun yire kpuro, ma a nen woodaba m̄en n̄ōwammē, ¹⁸ kon wunen bandun dam sire nge me na wunen tundo Dafidi n̄ō mwēeru kua na nēe, u n̄ kōsire biamō wi u koo bandu di Isirelio. ¹⁹ Adama i n̄ gōsira i nen woodaba deri be na bēe wē, ma i maa da i būnu s̄āwā, ²⁰ kon bēe wunawa nen tem di mē na bēe wē. Kpa n dii te yina te na gōsa na yi nenem nen yīsiran s̄ō mi. Kpa n da bwesunu kpuro nu tu yē. ²¹ Be ba raa ten kp̄āru yē yellu, b̄ā n sarō mi, biti koo bu mwa kpa bu bikia bu nēe, mban s̄ōna Yinni Gusunō u wuu geni ka dii teni kua mē. ²² Kpa bu wisi bu nēe, ba Gusunō ben baababan Yinni deriwa, wi, wi u bu yarama Egibitin di ma ba da ba būnu yiiramme ba s̄āmō. Yen s̄ōna u dera wahala yeni kpuro ya bu deema.

8

*Ye Salomō u maa kua
(I maa mēerio Sinambu I, 9:10-28)*

¹ Wō yendun baa s̄ōra Salomō u Yinni Gusunōn s̄āa yeru ka sere maa win tiin sina kpaaru bana u kpa. ² U maa wuu si Huramu u n̄n k̄ā s̄onwa. Ma u dera Isireliba ba sina mi.

³ Salomō u Hamati w̄ori ye ya w̄ā Soban bera ḡia, ma u ye mwa. ⁴ U tem mi ḡānu ku ra kp̄in wuu ge ba m̄ō Tadim̄ori bana ka sere maa Hamatin wuu sin mi ba ko n da win dīanu bere. ⁵ U Beti Horoni ye ya w̄ā gunguru wōllō ka ye ya w̄ā wōwāo bana. Wuu si, su gb̄aranu ka gamboba m̄ō, ka maa yen s̄eretinu. ⁶ U maa wuu ge ba m̄ō Balati bana ka wuu sin mi u ko n da win dīanu bere. Ma u sin gasu s̄ō win tabu keke yi dumi gawe berua ka maas̄ōbu. Ye Salomōn ḡōru ga k̄i, yera u bana Yerusalemō ka Libaniō, ka sere wuu si u m̄ō s̄ō.

⁷ T̄ān be ba tie Hetiba s̄ō, ka Am̄oreba s̄ō, ka Feresiba s̄ō, ka Hefiba s̄ō, ka Yebusiba s̄ō, be, be ba n̄ s̄āa Isireliba, ⁸ ben bibun bwese te ta seewa ben biru, tera Salomō u yoo s̄ōma koosia sere ka gisan gis̄ō. ⁹ Salomō u n̄ Isireliban goo yoo s̄ōmburu koosie. Be, ba s̄āwā win tabu kowobu ka wirugibu, ka tabu sinambu, ka tabu keke yi dumi gawen kparobu. ¹⁰ Wirugii be Salomō u gōsa bu

ka win tōmbu kpara s̄ōmbu te s̄ō, ben geera s̄āwā goobu ka weeraakuru (250).

¹¹ Salomō u dera win kurō wi u s̄āa Egibiti sunōn bii u yara Dafidin yenun di ge u bana. U nēe, win kurō kun sinamō Dafidi Isireliban sina bokon yenū. Domi mi ba woodan kpakororu doke, yam mi, mu kuawa mi yam deeram.

¹² Yera Salomō u yāku d̄ō mwaararuginu kua yāku yee ten wōllō te u bana Yinni Gusunōn s̄āa yerun wuswaa. ¹³ U ra yākunu ko nge me M̄ōwisin wooda ya gerua t̄ō baateren s̄ō, ka suru kpaon s̄ō, ka t̄ō wēraruguru s̄ō ka t̄ō bakanu ita yenin s̄ō ni ba ra ko wōō tia s̄ō. Niya p̄ēe ye ba ku ra seeyatia doken t̄ō bakaru, ka duurubun t̄ō bakaru, ka sere maa Kunun t̄ō bakaru. ¹⁴ U yāku kowobu yi wuu wuuka nge me win tundo Dafidi u raa kua. Yāku kowo ben baawure ka win s̄ōmburu. Lefiba ka maa ben s̄ōmburu. Bera ba ra n Yinni Gusunō siaramō t̄ō baatere kpa bu maa yāku kowobu somi ben s̄ōma s̄ō. Ma ba kōnn̄ōsun k̄ōsobu yi yi wuu wuuka. ¹⁵ Ba n̄ sina bokon wooda sare ye u yi yāku kowobu ka Lefiban s̄ō ka sere maa arumani beru yerun s̄ō.

¹⁶ Nge mēya ba ka s̄āa yee ten s̄ōmbu te kpuro kpara saa ten torubun di sere ba da ba ka tu wiru go. Nge mēya ba ka dii te bana ba kpa.

¹⁷ Yen biru Salomō u da Esioni Gebēō ka Elōtū. Wuu si, su w̄āwā nim wōkun b̄ōkū Edōm̄un tem̄ō. ¹⁸ Huramu u dera win s̄ōm kowo be ba nim yē ba ka Salomō goo nimmkusu daawa. Ma ba da Ofiriō ka Salomōn s̄ōm kowobu sannu. Min diya ba ka sina boko Salomō wuran t̄ōnnu wōkura ita naawa.

9

Seban sunō t̄ōn kurō

*u Salomō mēerim da
(I maa mēerio Sinambu I, 10:1-13)*

¹ Saa yē s̄ō Seban sunō t̄ōn kurō u nua ma Yinni Gusunō u dera Salomō u yīsiru yara, yera u da u ka Salomōn bwisi yin saka mēeri kpa u n̄n ḡāa dabinu bikia. U tura Yerusalemō, ka win sina bw̄āa dabinu be ba n̄n sw̄i, ka yooyoo si su turare ka wura dabinu s̄ōwā, ka kpee gobiginu. Ye u tura Salomōn mi, ma u gerua kpuro ye ya w̄ā win ḡōru. ² Ma Salomō u n̄n wisa kpuro ye u bikia. Yen gaa kun n̄n wisibu s̄ēsie. ³ Ye kurō wi, u Salomōn bwisi yi kpuro wa, ka dii te u bana ⁴ ka dīa ni u ra di, ka win bw̄āabun w̄āa yeru, ka win s̄ōm kowobun yāa ni ba ra doke bu ka n̄n n̄ōri, ka sere be ba ra n̄n tam dokeye n̄ōraeginu, ka yāku ni u ra ko diru mi u ra Yinni Gusunō s̄ā, ⁵ ye kpuro ya n̄n biti mwa sere u wom mwe. Ma u sina boko Salomō s̄ōwā u nēe, wunen dam ka

wunen bwisin baaru ye na nua saa nen tem di, ye kpuro geema. ⁶ Adama na ñ daa gari yi naane kue sere na ka tunuma mini. Wee nen noni yi ye kpuro wa. Ka gem, ye na wa mini, ba ñ daa man yen bonu sowa. Wunen bwisi ka wunen dukia ya kpān kere nge me wunen yisira yara. ⁷ Doo noorugiba wunen tambu ka wunen sam kowo be ba nun naarimo saa baayere. Ma ba wunen bwisi yin gari swaa daki. ⁸ Na Gusuno wunen Yinni siara wi u nun durom kua u nun swi Isireliban sina gona wallo. U bu kiwa sere ka baadommaa. Yen sina u nun kua ben suno a n da ka bu sirie dee dee.

⁹ Ma u sina boko wura ka tonnu ita ka bonu, ka maa turare ka kpee gobiginu. Salomoo kun maa turare waare gam gum di ya n kpaaru ne me.

¹⁰ Huramun sam kowobu ka Salomoojii be ba ka wura naam Ofirin di, beya ba maa ka daa gea ye ba mo santali ka kpee gobiginu naam. ¹¹ Ma sina boko u ka daa ye yootii kua saa yero ka sere maa win tiin diri. Daa yera u maa ka wom kowobun marokunu ka ben guunu kua. Daa yen bwesera kun saara mo. Meya ba ñ maa yen bweseru waare Yudan temo.

¹² Salomoo u suno tan kurō wi wē kpuro ye u bikia. U nun keru kiwa n kere ye u ka na. Yen biru, ma kurō wi, u gosira u wura win temo ka win bwāabu.

Salomoon dukia

(I maa meerio Sinambu I, 10:14-29)

¹³ Wura ye Salomoo u ra wa wōo ka wōo ya saawa tonnu yendu. ¹⁴ Ye baasi, u ra maa wura ka sii geesu mwe tenkuban mi ka maa sinam be u ka arukawani bokuan mi, ka sere maa win tem beri berikan wirugibun mi.

¹⁵⁻¹⁶ U dera ba tere bakanu goobu (200) ka tere piiminu gooba wunabu (300) kua ka wura. Tere baka nin teerun bunum mu saawa kilo nooba tia. Ma piimii nin teerun bunum mu maa saa kilo ita. Ma u tere ni doke diru garu soo te ba sokumo Libanin daa soo, win sina kpaaro.

¹⁷ Yera u maa sina kitaru kua ka suunu donnu, ma u tu wura gean tii pote. ¹⁸ Sina kita te, ta yootia mawa naa dabusanu nooba tia. Ma ba ten naa sonditia kua ka wura. Ma ta nom sonditia mo yesi yesika. Yen baayeren bokura ba gbee sunon weenasia kua ya yo, tia nom dware, tia maa nom geu. ¹⁹ Ma ba maa gbee sinan sin weenasisu kua wakura yiru ba doke tia tia yootia yen naa dabusaru baateren yesi yesika. Nooba tia ya wa nom dware, nooba tia maa wa nom geu. Suno goo maa sari wi ba maa kita ten bweseru kuare.

²⁰ Salomoon nari kpuro yi saawa wura gea ka sere maa win gbēa ye u ra ka di win sina kpaaro te ba sokumo Libanin daa soo.

Gaanu ganu sari mi ni ba kua ka sii geesu, domi win waati ye soo, ba ñ sii geesu garisi gaanu. ²¹ Yen so Huramun sam kowobu ba ka Salomoon goo nimkusu tenkuru mo su ra n naam wōo ita ka wōo ita saa tontonden di, su n wuraba ka sii geesu soowa ka suunu donnu, ka wōnnu ka guno burasu.

²² Salomoo u sinam be ba wa dunia soo kpuro bwisi ka dukia kere. ²³ Sinambu kpuro ba ra n kasuwa bu win gari no win bwisi yi Yinni Gusuno u nun kan so. ²⁴ Wōo baagere, ben baawure u ra ka nun keru naawewa. Gabu sii geesu, gabu wura, gabu yabenu, gabu tabu yanu, gabu turare, gabu maa dumi ka ketekunu.

²⁵ Ma Salomoo u tabu kekeba kasu yi dumi gawe ka maasabu. U dum gonu kua narobun suba nne (4.000). Maaso be, ba maa saa narobun suba wakura yiru (12.000). Ma u bu yi yi wuu maroso, mi win tabu kekeba ba wa ka sere maa Yerusalemu mi win tii u wa. ²⁶ Sinam be ba wa saa daa te ba mo Efaratin di sere n ka girari Filisitiban temo, n ka da Egibitin daaro, Salomoo wa u be kpuro mo. ²⁷ Ma u dera sii geesu kooa Yerusalemu mi nge kpenu. Meya u maa dera daa gea ye ba mo seduru ya dabia nge yakasun daa ye ba mo sikamore ye ya ra n wa Sefalan wowa. ²⁸ Salomoo u tenkuba mo be ba ra nun dumi dwem daawe Egibiti ka sere maa tem baamao.

Salomoon goo

(I maa meerio Sinambu I, 11:41-43)

²⁹ Salomoon kookoo si u kua, gbiikisu ka daakisu, si kpuron garin sukum yorua Gusunon samo Natanin tireru soo, ka Gusunon samo Akiya, Silogii tireru soo, ka sere maa Gusunon samo Yedon kasinun tireru soo. Yedo wiya u Yeroboamu, Nebatin bii, Isireliban sina bokon waaran faagi yorua. ³⁰ Salomoo u bandu diwa wōo weeru Isireliba kpuron wallo Yerusalemu. ³¹ Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nun sikua win tundo Dafidin wuu. Ma win bii Roboamu u bandu kasire kua.

YUDAN SINAMBUN GARI

10

Isireliban banda

bonu kua yiru

(I maa meerio Sinambu I, 12:1-15)

¹ Roboamu u da Sikemu. Domi Isireliba kpurowa ba mi bu ka mi bu ka nun ko suno. ² N deema Yeroboamu, Nebatin bii, u raa kpikuru sua Salomoon so u da u wa Egibiti. Sanam me u nua Roboamu u bandu di, yera u gosirama Egibiti min di. ³ Yera ba nun samo gorla ba nee, u na. Ye u tunuma, yera wi ka Isireliban bwese keru wakuru ba menna ba da ba Roboamu soowa ba nee, ⁴ wunen tundo u sun yoo sama koosia, ma ya sun bunie nge

keten sugu. Adama wunε a sun tu kawo kpa ru nun swii.

⁵Ma u bu sōwa u nεε, i gina doo. N n kua sōo ita kpa i wurama.

Ma tōn be, ba doona. ⁶Yera Roboamu u Isireliban bukurobu menna win mi, be ba ra raa win tundo Salomōo bwisi kε. Ma u bu bikia u nεε, bwisi yirā i man kēmō n tōn be sō.

⁷Ma ba nūn wisa ba nεε, ā n wura saa gison di, a tōn be nōori kpa a ko ye ba nun bikia, kpa a bu wisi ka kīru, ba ko n sāawa wunen tambu sere ka baadommao.

⁸Adama Roboamu wi, u n bukuro ben gari wure. Win saarasi ka be u biru di sannu, bera u bwisi bikia. ⁹U bu sōwa u nεε, bwisi yirā i man kēmō n ka tōn be wisi be ba nεε, n bu yoo sōma kawo ye nen tundo u raa bu koosia.

¹⁰Yera ba nūn wisa ba nεε, a bu sōwō a nεε, wunen niki bii piibu ga wunen tundon pōra bōorum kere. ¹¹Wunen tundo u raa bu yoo sōma koosia. Meya kaa maa tu sosi. Wunen tundo u raa bu seeyasia ka yii sennu. Meya kaa maa bu seeyasia ka som kpaki.

¹²Yera Yeroboamu ka tōn be kpuro ba na Roboamun mi sōo itase te, nge mε u raa gerua. ¹³Roboamu u tōn be wisa ka dam. U n bukuro ben gari yi garisi gāanu. ¹⁴Adama win saarasi ben bwisiya u ka sōmburu kua, ma u nεε, nen tundo u raa bεε yoo sōma koosia. Adama tε, negira ta koo kera. U raa bεε seeyasia ka yii sennu. Adama ne, som kpakiya kon ka bεε seeyasia.

¹⁵Nge meya Roboamu u yina u tōn begii swaa daki, domi Yinni Gusunōwa u dera n koora mε, kpa win gari yi ka koora yi u raa Yeroboamu, Nεbatin bii sōwa saa Akiya, Silogiin nōon di.

Roboamu

*u kua Yudaban suno
(I maa mεrio Sinambu I, 12:16-25)*

¹⁶Ye Isireliba kpuro ba wa ma sina boko u n ben gere swaa daki, yera ba nūn sōwa ba nεε,

m̄ba n sun mōosine bεε ka Dafidi, Isain bii.

Sa n̄ maa bōnu gaa mō ka wi.

Bεε Isireliba i de su gōsira

su wura bεsen yenusō.

Wunε Roboamu,

a wunen bweserun wunanō koowo.

Ma Isireli be, ba gōsira ba wura ben yenusō. ¹⁷Ma Roboamu u kua Yudaba tōnan sunō. ¹⁸Saa ye sōra u Hadōramu gara Isireliban mi, wi u ra bu kpure bu ka wōo gobi mwa. Ma ba nūn kpenu kasuka ba go. Yera n dera Roboamun tii u win tabu keke wōri fuuku fuuku u da Yerusalemu. ¹⁹Nge meya Isireliban bwese keru wōku te, ta ka Dafidin yengubibu karana sere ka gisō.

11

¹Saa yē sōo Roboamu u tunuma Yerusalemu, yera u Yudaba ka Benyamεεba kpuro menna, ma u be sōo tabu durō damgibu nōrōbun suba wunōbu ka wene (180.000) gōsa bu da bu Isireliban bwese keru wōku te wōri kpa bu ban te wōrama bu nūn wesia. ²Adama Gusunō u ka win sōmō Semaya gari kua u nεε, ³a Roboamu, Salomōon bii, Yudaban sunō ka Yudaba ka Benyamεεba kpuro sōwō a nεε, ⁴wee ye ne, Yinni Gusunō na gerua. Na nεε, bu ku raa da bu ka ben mero bisibu Isireliba tabu ko. Ben baawure u gōsiru win yenusō. Domi yeni ya nawa saa nen min di.

Ma ba Yinni Gusunōn gere wura, ba gōsira ba wura ben yenusō.

Roboamu

u wusu gbāranu banisi

⁵Roboamu u da u sina Yerusalemu. Ma u Yudan wusu gbāranu banisi. ⁶U Betelehemu bana, ka Etamu ka Tekoa ⁷ka Beti Suri ka Soko ka Adulamu ⁸ka Gati ka Maresa ka Sifu ⁹ka Adoraimu ka Lakisi ka Aseka ¹⁰ka Sorea ka Ayaloni ka Heboroni. Wuu si, su wāawa Yudan temō ka Benyamεεn temō. Ma u su tāsisia. ¹¹U su gbāranu toosi, ma u tabu sinambu yi yi mi. Ma u dia kua mi ba ko n da dīanu ka gum ka tam bere. ¹²U wuu sin baagere sōo tēnu ka yaasi yi. Ma u su tāsisia. Ma Yudaba ka Benyamεεba ba ka nūn yōra.

Yaku kowobu ka Lefiba

ba wura Roboamun mi gia

¹³Yaku kowobu ka Lefi be ba wāa Isireliban tem sōo kpuro, ba seewa ben wāa yerun di ba na Roboamun mi. ¹⁴Lefiba ba ben wāa yenu deri ma ba na Yudaō ka Yerusalemu yēn sō Yeroboamu ka win bibu ba bu yinari bu ben yaku kowo sōma ko. ¹⁵Yeroboamu u yaku kowobu yi yi win bwāarokunun sō, ni u kua nu ka boo kinenu ka ketεba weenε. ¹⁶Isireli be ba tie ba Yinni Gusunōn sārūn kīru mō, ba Lefiba swii Yerusalemu bu ka Gusunō ben baababan Yinni yākuru kua. ¹⁷Ma ba Yudan bandun dam sire, ba Roboamu, Salomōon bii tāsisia wōo ita. Wōo ita ye sōra ba sia Dafidi ka Salomōon yira sōo.

Roboamun bweseru

¹⁸Roboamu u Mahalati sua kurō. Mahalatin tundon yīsira Yerimōti, Dafidin bii. Win meron yīsira Abihalli, Eliabun bii, Isain debubu. ¹⁹Mahalati wi, u bii tōn durōbu mara. Bera Yeusi ka Semaria ka Sahamu. ²⁰Mahalatin biru, u Maaka sua kurō. Maaka wi, u sāawa Abusalomun bii. Ma u Roboamu Abia ka Atai marua ka maa Sisa ka Selomiti. ²¹Roboamu u Maaka kī too n kere win kurō be ba tie. Domi kurōbu yendu yiru sariwa u sue yenusō ma u maa

kurə tanəbu mə wata təwə. Bii tən durəbu tənə yiru sariwa u mara. Bii tən kurəbu maa wata. ²² Roboamu u Abia, Maakan bii yerumaru wē. Ma u nūn kua win maabu ka win wənəbun guro guro. Domi u kī u nūn kə sunə. ²³ Yen biru, u win bii be ba tie yarinasia ka bwisi. U dera ba da ba wāa Yudaba ka Benyamēn wuu gbāranugisu səə. U bu dīanu wē nu kpā. Ma u maa bu kurə dabinu sua.

12

Egibitin sunə Sisaki

u Yudaba wəri

(I maa məerio Sinambu I, 14:25-28)

¹ Ye Roboamu u wa ma win banda dam kua, u tāsə, yera u Yinni Gusunən woodaba deri. Ma Isireliba kpuro ba maa win yira swīi. ² Roboamun bandun wəə nəəbuse səəra Sisaki, Egibitin sunə u Yerusalemu wəri. Domi Roboamu ka wigibu ba Yinni Gusunə torari. ³ Sisaki wi, u tabu kəkəba məwa nəəbu ka goobu (1.200), maasəbu maa nəəbun suba wata (60.000). Ma u na saa Egibitin di ka tən dabi dabinu. Bera Libigibu ka Sukigibu ka Etiopigibu. ⁴ Ma u Yudan wuu gbāranugisu mwēera sere n ka girari Yerusalemu. ⁵ Yera Gusunən səmə Semaya u da u Roboamu deema ka Yudaban tabu sinambu be ba duki sua sanam mə Sisaki u wee. Ma u bu səəwa u nəe, wee ye Yinni Gusunə u gerua. U nəe, i nūn deri. Wee u koo maa bēen tii deri, kpa u bēe beri Sisakin nəmu.

⁶ Isireliban tabu sinambu ka ben sina bokon tii, ba ben toranu wura ba nəe, Yinni Gusunə u sāawa gemgji.

⁷ Ye Yinni Gusunə u wa ba tii kawa, yera u Semaya səəwa u nəe, wee ba tii kawa. Yen sə, na n maa bu kpeerasiamə. Na n tēemə n ka bu somiru na. Na n derimə Sisaki u maa Yerusalemu wəri nen mərən sə. ⁸ Adama ba koo ko Sisakin yobu kpa bu gia ma nen yinniru ka handunian sinambun yinniru nu n tia.

⁹ Sisaki, Egibitin sina boko u da u Yerusalemu wəri ma u Yinni Gusunən sāa yeru ka sina bokon dirun arumani gura. Ye kpurowa u sua. U maa tərənə gura ni Salomə u kua ka wura. ¹⁰ Ma Roboamu u tere nin kəsire kua ka sii gandu. Ma u nu sina kpaarun kənnən kəsobun wirugibu nəmu səndia. ¹¹ Mēn nəə sina boko u gesi dəə Yinni Gusunən sāa yera, kənnən kəsə be, ba ra nəwa bu nu sua. Yen biru, kpa bu maa ka nu wura bu yi ben dirə.

¹² Məru ye Yinni Gusunə u raa ka Roboamu sāa ya sure yən sə u tii kawa. Ma u n dərə bu nūn kam koosia mam mam. Ma u dera gāa geenu tiara Yudaa.

Roboamun bandun kpeeru

(I maa məerio Sinambu I, 14:21-24,29-31)

¹³ Roboamu u məwa wəə weeru ka tia sanam mə u bandu di Yerusalemu. Ma u win bandun dam sire. U kuawa wəə wəkura nəəbu ka yiru bandu səə Yerusalemu mi. N deema wuu gera Yinni Gusunə u gəsa Isireliba kpuron sə ga n ka win yīsiru səəwa. Roboamu win mēron yīsira Naama, wi u sāa Aməni. ¹⁴ Kəsə u kua, domi u n Yinni Gusunə kasu ka win gəru kpuro.

¹⁵ Roboamun kookoo si u kua, gbiikisu ka dāakisu, ye kpuron gari yi yorua Gusunən səməbu Semaya ka Idon tirenu səə. Tire ni səəra ba ben yīsə yorua nge mə ba ka swīine. Roboamu ka Yeroboamu ba ra n tabu məwa baadomma. ¹⁶ Roboamu u kpuna u gu, ma ba nūn sikua win baababan sikəə Dafidin wuu. Ma win bii Abia u bandu kəsire kua.

13

Abia u bandu di Yudaa

(I maa məerio Sinambu I, 15:1-8)

¹ Yeroboamun bandun wəə wəkura nəəbu ka itase səəra Abia u bandu di Yudaa. ² U bandu diwa wəə ita Yerusalemu. Win mēron yīsira Maaka, Urieli, Gibeaagin bii.

Abia ka Yeroboamu ba tabu kuawa ben wāaru kpuro səə. ³ Abia u tabu kowo damgibu sua nəəbun suba nəeru (400.000) u ka Yeroboamu wəri. Ma Yeroboamu u maa tabu durə damgibu sua nəəbun suba nene (800.000) u bu sure. ⁴ Yera Abia u seewa u nəəgiru sua saa guu te ba mə Semaraimun di. Guu te, ta sāawa Efaraimun guurun bee tia. U nəe, Yeroboamu, wunə ka Isireliba, i man swaa dakio i nə. ⁵ I n yē ma Dafidi ka win bibun bwesera Gusunə Isireliban Yinni u bandu wē Isireliba kpuro səə? U maa nəe, u n arukawani ye kusiamə. ⁶ Adama Yeroboamu, Nebatan bii, Salomə, Dafidin biin səm kowo u win yinni seesi. ⁷ N deema garu koo saribara ba menna ba na wi Yeroboamun mi. Ma ba Roboamu kamia. Roboamu u sāawa aluwaasi. U ku ra gāanu ko ka toro sindu. Ma u kpana u yəra dim dim ben wuswaa. ⁸ Tē, i tamaa i ko i ka ban te yina te Yinni Gusunə u Dafidin bibun bweseru nəə mwēeru kua. Geema i dabi too. Ma i keten bwəarokunu mə ni Yeroboamu u bēe kua ka wura nu n sāa bēen yinnibu. ⁹ Ma i Yinni Gusunən yāku kowobu Aronin bibu ka sere Lefiba yina. Ma i tii yāku kowo kpaobu kua nge bwesə tukunu. Wi u gesi seewa u ka naa kpema ka yāa kinenu nəəba yiru na, wiya ba ra ko bwəaroku nin yāku kowo, ni, ni nu n sāa Gusunə. ¹⁰ Adama bese Yudaba, Gusunəwa u sāa besen Yinni. Sa n maa nūn deri. Yāku kowobu Aronin bweseru ka Lefiba, bera ba win səma mə. ¹¹ Sa ra Yinni Gusunə təə baateren yāku dəə mwaararginu kue bururu ka yoka. Sa ra

nùn turare d̄s̄o dokeye kpa su nùn p̄εε yīiya tabulu d̄εεra yen w̄llo. M̄εya sa ra maa fitilanu s̄ōre yoka baayere dabu wuragu gen w̄llo. B̄εε, sa nùn m̄εm n̄ōwamm̄ε. Adama b̄εε i nùn deri. ¹² M̄εya Gusun̄o ka win yāku kowobu ba w̄āa ka b̄εε. Ba sun swaa gb̄iīye. M̄εya sa k̄ōbi m̄o yin sw̄ī yi dam m̄o. Sa ko b̄εε yi swee. B̄εε Isireliba, i ku ka Gusun̄o b̄εen baababan Yinni tabu ko. Domi i n̄ kamiam̄o.

¹³ Yera Yeroboamu u dera win t̄n be ba kukua Yudaban birūo ba yarima ba Yuda be w̄ōri. N deema Yeroboamun tabu kowobu gabu ba w̄āa Yudaban wuswaāo. Nge m̄εya n kua ba ka bu suunu doke. ¹⁴ Ye Yudaba ba s̄īra, yera ba wa ma ba koo tabu kowa birūo ka wuswaāo. Ma ba n̄ōgīru sua ba Yinni Gusun̄o somiru kana. Sanam m̄ε, yāku kowobu ba k̄ōbi soom̄o, ¹⁵ yera Yudaba kpuro ba tabun kuuki wura. Ma Yinni Gusun̄o u Yeroboamu ka wīgibu w̄ōri Abia ka Yudaban wuswaāo. ¹⁶ Isireliba ba duki yakikira adama Gusun̄o u bu b̄eri Yudaban n̄ōm̄o. ¹⁷ Ma Abia ka win t̄mbu ba Isireliba kamia. Isireli be s̄ō, t̄mbu n̄ōr̄obun suba n̄ēra wun̄ōbuwa (500.000) ba w̄ōruka ba gu. ¹⁸ Isireliba ba sekuru wa dama te. Ma Yudaba ba nasara sua. Domi Gusun̄o ben baababan Yinniwa ba t̄āsa. ¹⁹ Abia u Yeroboamu naa gira, ma u nùn wuu sini mwaari, Beteli ka yen baru kpaanu ka Yesana ka yen baru kpaanu ka Eforoni ka yen baru kpaanu.

²⁰ Yeroboamun dam kpuro mu kpa Abian waati ye s̄ō. Ma Yinni Gusun̄o u dera u gu. ²¹ Yen biru, Abia u win bandun dam sire. U kur̄ōbu sua w̄ōkura n̄ē. Ma u bii t̄n dur̄ōbu yenda yiru mara ka bii t̄n kur̄ōbu w̄ōkura n̄ōbu ka tia.

²² Ye Abia u kuan sukum ka ye u gerua, ya yorua Gusun̄on s̄ōm̄o Idon tireru s̄ō. ²³ Abia u kpuna u gu, ma ba nùn sikua win baababan sik̄o, Dafidin wuu. Ma win bii Asa u bandu k̄ōsire kua.

*Asa u bandu di Yudaō
(I maa m̄εerio Sinambu I, 15:9-11)*

Ma b̄ōri yenda dua tem m̄ε s̄ō sere w̄ō w̄ōkuru.

14

¹ Asa u s̄īa dee dee Gusun̄o win Yinnin wuswaāo. ² U būu yāku yenu ka gungunu ka bw̄āarokunu k̄ōsuka. ³ U Yudaba s̄ōwa u n̄ε, bu Gusun̄o ben baababan Yinni kasuo, kpa bu win yiirebu ka win woodaba m̄εm n̄ōwa. ⁴ U bw̄āaroku ka gungunu mi ba ra būnu s̄ā kpuro k̄ōsuka. Ma win banda w̄āa b̄ōri yendu s̄ō. ⁵ U dera ba wuu gb̄āranugis̄u seeya. Win bandu s̄ō, tabu sari. B̄ōri yenda ta w̄āa, domi Yinni Gusun̄o u dera u w̄ēra. ⁶ Asa u maa Yudaba s̄ōwa u n̄ε, su wuu si s̄ōm̄ε su si gb̄āranu ka k̄ōsu yenu toosi kpa su sin k̄ōn̄ōsun gamboba k̄ōk̄ōr̄ōba doke, domi

tem m̄ε, mu s̄āawa b̄εsegim. M̄εya sa Gusun̄o b̄εen Yinni kasu ma u sun w̄ērabu w̄ē b̄eri b̄erika kpuro.

Ma ba kp̄īa ba wuu si s̄ōnwa.

⁷ Asa u tabu kowobu n̄ōr̄obun suba gooba wun̄ōbu (300.000) m̄ō Yudaba s̄ō be ba t̄r̄enu ka yaasi m̄o. Benyamēeba s̄ō maa, t̄mbu n̄ōr̄obun suba goobu ka wene (280.000) be ba t̄r̄enu n̄ēni ma ba t̄n toobu ȳ. Be kpuro ba s̄āawa tabu dur̄ō dangibu. ⁸ Yera Seraki, Etiopigii u Yudaba w̄ōrim wee. Ma u tunuma Mares̄o ka win tabu kowobu n̄ōr̄obun suba n̄ōr̄ōbu (1.000.000), ka tabu k̄ēk̄ē yi dumi gawe gooba wun̄ōbu (300). ⁹ Ma Asa u seema u ka nùn yinna w̄ōwa ye ba m̄ō Sefatāo, Maresan b̄ōkuo. ¹⁰ Ma Asa u Gusun̄o win Yinni kana u n̄ε, Yinni Gusun̄o, wune turowa kaa kp̄ī a damgii n̄ kun m̄ε dam sarirugii somiru na. Yen s̄ō, a na a sun somi. Domi wune s̄ōra sa t̄āsa. M̄εya ka wunen ȳisira sa ka t̄n dabi teni w̄ōrim na. Gusun̄o b̄ēen Yinni, a ku de t̄nu u nasara wa wunen w̄llo.

¹¹ Ma Yinni Gusun̄o u dera Asa ka Yudaba ba Etiopigibu kamia, ba duki yarina Yudaban wuswaān di. ¹² Ma Asa ka wīgibu ba bu naa gira sere Gerāo. Ma Etiopigii be, ba w̄ōruka ba gu. Domi Yinni Gusun̄o ka win tabu kowoba ba Etiopigii be kam koosia. Yen dama te, Yudaba ba yānu gurawa too. ¹³ Asa ka win t̄mbu ba wuu si su w̄āa Gerāo w̄ōri ba k̄ōsuka. Ma ba dukia baka gara. Domi sin t̄mba Yinni Gusun̄on berum kua ba nanda. ¹⁴ Ba be ba yaa sabenu k̄ōsun kuu bekunuginu kasuka. Ma ba yānu ka yooyoosu mw̄ēra dabi dabīnu. Yen biru, ba gosira ba wura Yerusalem̄o.

15

*Asa u būu s̄āaru yina
(I maa m̄εerio Sinambu I, 15:12-15)*

¹ Yinni Gusun̄o u dera win Hunde u Asaria, Odedin bii ȳōwa. ² Ma u da Asan wuswaāo u nùn s̄ōwa u n̄ε, Asa, wune ka Yudaba, ka Benyamēeba, i swaa dakio i n̄o. Yinni Gusun̄o u w̄āa ka b̄εε, i n̄ ka nùn ȳōra. I n nùn kasu, i ko i nùn wa. Adama i n nùn deri, u koo maa b̄εε deri. ³ N deema saa ye s̄ō, Isireliba ba Yinni Gusun̄o deri. Ba n̄ yāku kowobu m̄o be ba koo bu Yinni Gusun̄on woodaba s̄ōsi. M̄εya ba n̄ maa Gusun̄on wooda gaa m̄o. ⁴ Adama ben nuku sankiranu s̄ō, ba ḡōsirama Gusun̄o ben Yinnin mi ba nùn kasu. Ma u tii bu s̄ōsi. ⁵ Waati ye s̄ō, be ba dum̄o ka be ba yarim̄o ba n̄ b̄ōri yendu m̄o. Domi tabu w̄āawa tem kpuro s̄ō. ⁶ Tabu w̄āa bwesenu s̄ō ka wusu s̄ō. Domi Gusun̄ōwa u bu wahala dabi ni surem̄o. ⁷ Yen s̄ō t̄, i ȳōro dim dim, kpa i ku mwia kpāna. Domi i ko i b̄ēen kookoosun are wa i mwa.

⁸ Ye Asa u Gusunən səmō Asaria, Odēdin biin gari yi nua, yera u dam wa ma u bū ni nu wāa Yudan tem sōō ka Benyamēen tem sōō kpuro kpeerasia ka sere maa ni nu wāa wuu si ba mwēera sōō Efaraimun guuro. Ma u Yinni Gusunən yāku yeru seeya te ta ra n wāa sāa yerun wuswāa. ⁹ Ma u Yudaba kpuro mēnna ka Benyamēeba ka Efaraimuba ka Manaseba ka sere Simēaba, be, be ba wurama win mi Yudaō. Domi Isireliba dabira ta wurama Yudaō yēn sō ba wa ma Gusunō, Asan Yinni u ka nūn wāa. ¹⁰ Ma ba mēnna Yerusalemu wōōn suru itase sōō. N deema Asan bandun wōō wākura nōobuse sōōra mi. ¹¹ Yen tōō te, arumani ye ba gura sōō, kete nata ka wunōbu (700) ka yāanu nōōbun suba nōōba yirua (7.000) ba ka Yinni Gusunō yāku kua. ¹² Ba nōō mwēeru kua ma ba koo Gusunō ben baababan Yinni kasuwa ka ben gōru kpuro, ka ben bwēra kpuro. ¹³ Ben wi u yina u Gusunō Isireliban Yinni kasu, ba koo yēro gowa, baa ū n sāan na bukuro n kun mē bii, tōn durō n kun mē tōn kura. ¹⁴ Ma ba bōri yi wuramō ka dam Yinni Gusunən wuswāa, ma ba nuku dobun kuuki mō ba kōbi ka guunu soosimo. ¹⁵ Ma Yudaba kpuro ba nuku dobu kua ben nōō mwēe te ba kuan sō. Domi ba tu kuawa ka ben gōru kpuro. Ma ba Yinni Gusunō kasu ka ben gōru kpuro. Ma u bu tii sōōsi, u bu wērabu wē beri berika.

¹⁶ Asa u mam Maaka win mero yara bandun di. Domi u bwāaroku kua Asitaaten sō. Ma Asa u gu kōsuka muku muku u dōō mēni wōwāō ye ba mō Sedoroni. ¹⁷ Adama Asa u n kpīa u gungunu mi ba ra būnu sā kpuro kpeerasie baa mē u tii Gusunō wē mam mam win wāaru kpuro sōō. ¹⁸ Wi ka win tundo ba sii geesu ka wura ka gāa bwese bweseka yi Yinni Gusunən sō. Ma u ye kpuro sua u ka da Yinni Gusunən sōa yerō.

¹⁹ Ma tabu yōra saa ye sōō, sere n ka kua Asan bandun wōō tēna ka nōōbuse sōō.

16

Asa u ka Basa,

*Isireliban sina boko tabu kua
(I maa mēerio Sinambu I, 15:16-22)*

¹ Asan bandun wōō tēna ka nōōba tiase sōō, yera Basa, Isireliban sina boko u Yudaba tabu worima. Ma u Rama gbāraru toosi u ka Asan tōmbu Yudaba yinari bu du bu yari. ² Yera Asa u sii geesu ka wura yarama Yinni Gusunən arumani beru yerun di ka maa sina bokon arumani beru yerun di. Ma u ka ye kpuro gōra Sirin sina boko Beni Hadadin mi, wi u wāa Damasio. ³ U nēē, u de bu arukawani bōke nge mē ben baababa ba raa bōkua. Wee u nūn sii geesu ka wura mōrisiamme. Yen sō, u de u win arukawani kusia ye wi ka Basa Isireliban sina boko ba

bōkua, kpa Basa u wa u wi, Asa deri. ⁴ Ma Beni Hadadi u Asan gari yi wuru. Ma u win tabu sinambu gōra bu Isireliban wusu wōri. Ma ba Iyoni wōri ka Danu ka Abēli Maimu ka sere maa Nēfitalin wuu sin mi ba ra dīanu bere. ⁵ Sanam mē Basa u ye nua, yera u win sōmburu yōrasia u Raman bana ye deri. ⁶ Ma Asa u dera Yudaba ba kpenu ka dāa ye Basa u raa ka Rama banimō mi gura. Ma ba ka ye Geba ka Misipa bana.

Asa u Gusunən səmō Hanani

pirisəm doke

⁷ Saa ye sōōra, Gusunən səmō Hanani u da u Asa Yudaban sina boko deema u nēē, yēn sō a wunēn naane doke Sirin sina boko sōō, n n mō Gusunō wunēn Yinni sōō, yen sō, Sirin sina bokon tabu kowobu ba koo nun kisirari. ⁸ Etiopigibu ka Libigibu ba tabu kowo dabi dabinu mō ka tabu kēkē dabi dabinu yi dumi gawe, ka sere maa maasōbu. Ka mē, Yinni Gusunō u nun bu nōmu bēria yēn sō a nūn naane kua. ⁹ Domi Yinni Gusunō u kpuro mēera handunia ye sōō u ka wa be ba nūn kī ka ben gōru kpuro. Adama wunē, a gari baka kookoosu kua gari yi sōō. Yen sō, saa tēn di, ba koo ka nun tabu ko.

¹⁰ Ma Asa u ka Gusunən səmō wi mōru kua gem gem. Ma u dera ba nūn pirisəm doke. Saa ye sōōra u maa Yudaban gabu dam dōremō.

Asan bandun kpeeru

(I maa mēerio Sinambu I, 15:23-24)

¹¹ Asan bandun tore ka ten kpeerun gari yi yorua Yudaban sinambu ka Isireliban sinambun tireru sōō. ¹² Asan bandun wōō weeru tia sarise sōō, u naasu bara sere u nōni sōōra. Baa mē u bara, ka mē, u n Yinni Gusunō kasu. Timgiba u kasu. ¹³ Ma Asa u kpuna u gu win bandun wōō weeru ka tiase sōō. U da u win baababa deema. ¹⁴ Ba nūn sikua siki ni u dera ba gban teerō Dafidin wuu. Bu sere nūn sike, ba nūn kpīwa kpīn yeru garun mi tē sōō ba turare bwese bweseka mēnna ye ba kua nge mē turare kowobu ba ra ko. Ma ba nūn ye dōō doke gem gem.

Yosafati u bandu di

17

¹ Asan gōōn biru, win bii Yosafatiwa u bandu kōsire kua. ² U win bandun dam sire Isireliban sō. Ma u tabu kowobu yi yi Yudan wuu gbāranugisu kpuro sōō. Ma u maa wirugibu yi yi Yudan tem mē sōō ka sere maa Efaraimun wusu sōō si win tundo Asa u raa mwēera. ³ Yinni Gusunō u ka Yosafati wāa. Domi u sia Dafidi win sikadon yiri gbiikii sōō. U n būu wi ba mō Baali kasu u sāwa. ⁴ Gusunō win sikadon Yinniwa u kasu. Ma u win woodaba mēm nōōwa. U n Isireliban yira swīi. ⁵ Yinni Gusunō u Yosafatin bandu

dam sire. Ma Yudaba kpuro ba ka nùn kēnu naawamme. U dukia baka ka beere baka wa. ⁶Ma win gōru ga tāsā Yinni Gusunō sōo. Ma u dera ba būnu ka nin sāa yenu kāsuka Yudaō.

⁷Win bandun wōō itase sōo, yera u win tabu sinam beni gōō bu da bu keu sōōsi Yudan wusu sōo. Bera Beni Haili ka Abudiasī ka Sakari ka Netanēeli ka Miseen. ⁸Ma u dera Lefiba ba bu swīi. Lefi bera Semaya ka Netania ka Sebadia ka Asaeli ka Semiramōtu ka Yonatam ka Adoniya ka Tobiya ka Tobi Adoniya ka sere yāku kowo beni, Elisama ka Yoramu. ⁹Ba Yinni Gusunōn woodan tireru neni ba ka Yudaban wusu bukiane, ba bu wooda yen keu sōōsimō.

Yosafatin bandun dam

¹⁰Sinam be ba ka Yudaba sikerene ba berum duura Yinni Gusunōn sō. Ba ñ maa ka Yosafati tabu kue. ¹¹Filisitiba ba ka Yosafati kēnu naawa, ka sere maa wōō gobi yi ba ra nùn kōsie ka sii geesun gobi. Ma Daarububa ba ka nùn yaa sabenu naawa. Niya yāanu nōrōbun suba nōōba yiru ka nata ka wunōbu (7.700) ka bonu nōrōbun suba nōōba yiru ka nata ka wunōbu.

¹²Ma Yosafatin yiiko ya sosimō ya dōo. Ma u dii damginu ka maa wusu bana Yudaō mi ba ra dīanu bere. ¹³U sōm dabi dabinu kua Yudan wusu sōo. Ma u tabu kowo wōrugōba mō Yerusalemū. ¹⁴Tabu kowo ben geeru wee yenu ka yenu. Yudaba sōo, be ba sāa tabu kowobu nōrōm nōrōm (1.000) wirugibu, be wee. Adina ka win tabu kowo wōrugōba nōrōbun suba gooba wunōbu (300.000). ¹⁵Yen biru, Yokanani ka win tabu kowobu nōrōbun suba goobu ka wene (280.000). ¹⁶Ma Amasia, Sikirin bii wi u tii Yinni Gusunō wē ka kīru, u maa tabu kowobu nōrōbun suba goobu (200.000) kpare. ¹⁷Benyameen bweseru sōo, Eliada tabu kowo wōrugōwa u tabu kowobu nōrōbun suba goobu (200.000) kpare be ba tennu ka tērenu mō. ¹⁸Ma Sosabadi u maa tambu nōrōbun suba wunōbu ka wene (180.000) kpare be ba tabu yānu neni. ¹⁹Tabu kowo beniwa ba sina bokon sōma mō, be ba wāa Yudan wuu gbāranugisu sōo baasi.

18

Yosafati u ka Akabu

arukawani bōkua

(I maa mēerio Sinambu I, 22:1-4)

¹Yosafati u dukia baka ka beere baka wa. Ma u ka Akabu arukawani bōkua kurō kēena sōo. ²Amen biru, u da u Akabu deema Samariō. Ma Akabu u dera ba ka yāanu ka ketē dabi dabinu go Yosafati ka win tambun sō. Ma Akabu u Yosafati kana bu da bu Ramōti wōri ye ya wāa Galadin temō. ³U

nēē, Yosafati, kaa ka man da Ramōtiō, Galadin temō?

Ma Yosafati u nùn wisa u nēē, oo. Ì n sōōru kpa, na maa kpawa mi. Wunen tambu bā n seewa, negiba maa seewawa mi. Sa ko ka nun taa bi da kpa su wuu ge wōri sannu.

Sōmō weesugiba nēē,

Akabu koo tabu di

(I maa mēerio Sinambu I, 22:5-12)

⁴Ma Yosafati u Isireliban sina boko sōōwa u nēē, adama a gina Yinni Gusunō bikio a nō mē u koo nun sō.

⁵Ma Isireliban sina boko u sōmōbu mēnna tambu nēeru (400). Ma u bu bikia u nēē, su tabu doo Ramōtiō Galadin temō? Nge su ku da.

Ma ba wisa ba nēē, a doo, Gusunō u koo nun ge nōmu beria.

⁶Adama Yosafati u maa bikia u nēē, Yinni Gusunōn sōmō goō maa sari mini win min di sa ko win gere nō?

⁷Isireliban sina boko u wisa u nēē, Gusunōn sōmō turowa u wāa mini win min di sa ko kpī su Gusunōn gere nō. Adama na nùn tusa domi u ku ra man gāa geenu sō ma n kun mō gāa kōsunu. Win yīsira Miseen Yimilan bii.

Ma Yosafati u nùn sōōwa u nēē, sina boko, a ku gere mē.

⁸Yera Isireliban sina boko u win sōm kowo gōra u da u Miseen Yimilan bii sokuma fuuku.

⁹Ma Isireliban sina boko wi, ka Yosafati Yudaban sina boko ba ben sina yānu doke, ben baawure u sō win sina kitarō Samarīn gbāra kannōwa. Ma Gusunōn sōmō be kpuro ba wāa ben wuswaaō ba gari mō. ¹⁰Yera Sedesiasī, Kenaanan bii u sisun kōbunu seka. U nēē, ameniwa Yinni Gusunō u gerua. U nēē, kōbi yini yi sōawa yīreru te ta wunen dam sōōsimō mē kaa ka Sirigibu go mam mam.

¹¹Ma Gusunōn sōmō be kpuro ba gari tee yi gerua. Ba mō, a doo Ramōtiō Galadin temō. Kaa nasara wa. Yinni Gusunō u koo nun wuu ge nōmu beria.

Miseen u nēē,

ba koo Akabu kamia

(I maa mēerio Sinambu I, 22:13-28)

¹²Sōmō wi ba gōra u bu Miseen sokua u Miseen sōōwa u nēē, wee Gusunōn sōmō be ba wāa mi kpuro ba sina boko gari dori gerua. Yen sō, a de wunē ka ben gari yi ko tee.

¹³Ma Miseen u wisa u nēē, sere ka Yinni Gusunōn wāaru, ye wi, Gusunō nēn Yinni u man sōōwa, yera kon gere.

¹⁴Ye Miseen u tunuma sina bokon mi, yera sina boko u nùn bikia u nēē, Miseen, sa ko kpī su tabu da Ramōtiō Galadin temō? Nge su ku da.

Ma Misee u wisa u nee, i doo me. I ko i nasara wa. Yinni Gusuno u koo nun bu nomu beria.

¹⁵ Adama sina boko u nee, non nyewa kon nun borusia a sere man gem s5 me Yinni Gusuno u nun s5owa a gere.

¹⁶ Misee u nee,
na Isireliba wa ba yarine guunu wollo,
ba saa nge ya ni nu kun kparo mo.
Ma Yinni Gusuno u nee,
ton beni ba n kparo mo.

Ben baawure u gasiro u wura yenuo ka alafia.

¹⁷ Yera Isireliban sina boko u Yosafati s5owa u nee, na n daa nun s5owa ma u ku ra man ga geenu s5, ma n kun ma ga k5unu?

¹⁸ Yera Misee u Akabu s5owa u nee, a Yinni Gusunon gari swaa dakio. Na nun wa u s5 win sina kitaro. Ma win tabu kowobu ba y5 win nom geuo ka win nom dwaro. ¹⁹ Ma u nee, wara koo Akabu noni w5ke u ka taa bi da Ramotio Galadin temo, kpa u gbi mi. Ma ba yen wesiano md. Wini u n gerua men, wiono u gere me. ²⁰ Yera hunde gaa ya yarima ya y5ra Yinni Gusunon wuswaa ya nee, kon Akabu wi noni w5ke. Ma Yinni Gusuno u ye bikia u nee, amona kaa koosina. ²¹ Hunde ye, ya nee, kon yari kpa n du Gusunon somo be soo, kpa n de bu weesu ko bu ka sina boko noni w5ke. Ma Yinni Gusuno u ye wisa u nee, ya wa. Swaa gea. Kaa maa kpi a bu noni w5ke. N n men na, a yario a da a ko me. ²² Wee te, Yinni Gusuno u dera hunde ye, ya dua win somo be soo bu ka nun weesu kua. Yen s5, a n ye ma k5a Yinni Gusuno u koo de yu nun deema.

²³ Yera Sedesiasi, Kenaanan bii u susi Miseen boku, u nun baara so. Ma u nee, swaa yerà Yinni Gusunon hunde u ka yara nen min di u ka sere nun gari kua.

²⁴ Misee u nun wisa u nee, kaa ye gia domo te kaa n duku dukubu md a n kuku yeru kasu diao.

²⁵ Yera Isireliban sina boko u nee, i Misee mo i ka da Amoo wi u saa wun wirugii ka maa Yoasi sina bokon biin mi. ²⁶ Kpa i bu s5 i nee, ameniwa ne sina boko na gerua. Na nee, bu nun mo bu kpe pirisom soo kpa ba n nun dianu ka nim w5emo saka soo sere n ka wurama tabu gberun di ka alafia.

²⁷ Misee u nun s5owa u nee, a n wurama ka alafia, n n Yinni Gusuno u ka man gari kua. Bee be i wa mini, been baawure u gari yi swaa suo.

Akabun goo

(I maa mario Sinambu I, 22:29-40)

²⁸ Yeniban biru, Isireliban sina boko ka Yosafati, Yudaban sina boko ba seewa ba taa bi da Ramotio Galadin temo. ²⁹ Yera Isireliban sina boko u Yosafati s5owa u nee, kon yanu ganu kosi ni ba n ka man tubu. Adama wune, a n wunen sina yanu doke.

Mesuma Isireliban sina boko u kua u ka taa bi da. ³⁰ N deema Sirin sina boko u win tabu kekeban tabu sinambu s5owa u nee, i ku goo go ma n kun mo Isireliban sina boko tona.

³¹ Ye tabu sinam be, ba Yosafati wende kua, yera ba nee, Isireliban sunowa. Ma ba nun kooro bure bu ka nun wari. Adama u noogiru sua u somiru kana. Ma Yinni Gusuno u nun somi, u bu gira ba ka nun tonda. ³² Ye tabu sinam be, ba wa ma n n Isireliban sina boko mi, yera ba nun deri ba doona.

³³ Yera goo u seu tooma Isireliban mi gia. U n goo yiisi. Adama ga na ga Akabu wari deedeeru mi win tarake ga y5ra. Yera u win tabu keke swaa s5osio s5owa u nee, a tabu keke ye siiyoo biruo, kpa a man yara tabu sian di. Domi ba man meara kua.

³⁴ Tabu swia yen domo te, sere ba sina boko neni u ka y5 win tabu keke soo u meara Sirigibun sansani gia sere n ka kua yoka. Ye soo u dua, ma u gu.

Yosafati u wirugibu goa

19

¹ Yeniban biru, Yosafati u wurama Yerusalemoo ka bori yendu. ² Ma Yehu, Gusunon somo Hananin bii u nun sennoo da. Ma u Yosafati s5owa u nee, ba ra ton k5o somi? A be ba Gusuno tusa ki? Yeniban s5, Yinni Gusuno u ka nun m5ru saa. ³ Adama u ga geenu wa ni a kua. Yera a buu wi ba md Asitaaten bwarokunu kpuro kasuka mam mam tem me kpuro soo. Ma a wunen tii we a ka wi, Yinni Gusuno kasu.

⁴ Yen biru Yosafati u maa sina Yerusalemoo. Ma u win tombu bera saa Beri Seban di n ka da Efaraimun guuno. Ma u ben gorusu wesia Gusuno ben baababan Yinnin mi. ⁵ Ma u siri kowobu yi Yudan wuu gb5raruguu baagere soo. ⁶ Ma u siri kowo be s5owa u nee, i de i n tii se ye i sirimo soo. Domi n n tombun s5 i siribu md. Yinni Gusunon s5na i sirimo. U ko n maa wa been boku. ⁷ Yen s5, i de i nun nasia kpa i n tii se. Domi Yinni Gusunon mi, weesu sari. U ku ra maa goo garisi tuko. Meya u ku ra maa nom biram k5nu mwe.

⁸ Sanam me ba wurama Yerusalemoo, Yosafati u Lefiba ka yaku kowobu yi, ka sere maa Isireliban guro gurobu, bu ka tombu siria ba n gari gee mo. ⁹⁻¹⁰ Wee wooda ye u bu we. U nee, goo u n ka siribu na been mi saa wuu gagun di yen s5 ba goo go, n kun me goo u wooda sara, n kun me u Yinni Gusunon yiirebu gabu yina, i ko i nun siriawa dee dee Gusunon nasiaru soo, ka murafituru sariru soo, ka goru deero. I de i bu swaa gea s5osi kpa bu ku raa Yinni Gusuno torari kpa u ku bee ka beegibu m5ru ko. Nge meya i ko i n da ka bu sirie kpa i ku ka taare wa. ¹¹ Wee yaku kowo tonwero Amaria u ko n saa wirugii saarun

swaa sɔɔ, kpa Sebadia, Isimeelin bii Yudaban yɛnu yɛro u n sɔa wi u n sɔa bɔkon yɛnun wunanɔsu ko, kpa Lefiba ba n maa sɔa siri kowobu. Yen sɔ, i tii dam kɛyɛ kpa i se i sɔma ko, kpa Yinni Gusunɔ u n wɔa ka wi u koo gea ko.

*Yosafati u ka Edəmuba
tabu kua*

20

¹ Yeniban biru, Mɔabuba ka Amɔniba ba seewa ba Yosafati tabu wɔrim wee. ² Ma ba na ba ye Yosafati sɔɔwa. Ba nɛɛ, wee tɔn dabiru ta nun wɔrim wee saa nim wɔku bɔruguun guru giɔn di, Edɔmun temɔ. Ba wɔa Hasasɔn Tamaaɔ ye ya wɔa Engedia.

³ Yera Yosafati u nanda. Ma u Gusunɔ kasu. U dera ba nɔɔ bɔkua Yudan tem kpuro sɔɔ. ⁴ Ma Yudaba kpuro ba menna bu ka Yinni Gusunɔ kana. Tɔmbu kpurowa ba na saa Yudan wusu kpuron di ba ka Yinni Gusunɔ kasu. ⁵ Yosafati u seewa u yɔra Yudaba ka Yerusalemugii ben suunu sɔɔ Yinni Gusunɔn sɔa yerun yaara kpaan wuswaaɔ. ⁶ Ma u nɛɛ, Gusunɔ besen baababan Yinni, wuna a sɔa Yinni wɔllɔ. Wuna a bwesenu kpuron bandu neni. Wuna a maa dam kpuro neni wunen nɔmaɔ. Goo sari wi u koo ka nun tabu ko. ⁷ Yinni Gusunɔ, wuna a tem min tambu gira bese, wunen tambu Isireliban wuswaan di. Ma a mu bese, Aburahaman wi u nun kɔan bibun bweseru wɛ. ⁸ Sa sina tem me sɔɔ. Ma sa sɔa yeru bana te ta wunen yɛsiru sɔɔwa. ⁹ Sa nɛɛ, wahala gaa yɔ n sun deema, aa, taba? Wunen siribu bu sun wariwa? Aa, barara? Aa, gɔɔra? Ma sa seema sa na diru mini wunen wuswaaɔ sa nun kana besen wahala sɔɔ, kaa sun wurari kpa a sun faaba ko. ¹⁰⁻¹¹ Wee tɛ, Mɔabuba ka Amɔniba ka Edəmuba be ba wɔa Seirin guurɔ ba na bu bese Isireliba gira tem me a sun wɛn di. N deema a raa besen baababa sɔɔwa a nɛɛ, bu ku du bwese ni sɔɔ sanam me ba wee Eglbitin di. Ma ba bu deri, a n bu kam koosie. Wee, ba wee bu sun kɔsa kua. ¹² Yera wune Yinni Gusunɔ, a n kaa bwese ni siri? Domi bese, sa n dam gam mɔ. Wee tɔn dabira sun wɔrim wee, sa n yɛ ye sa ko ko. Adama wuna sa mɛɛra.

¹³ Ma Yudaba kpuro ba yɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ka ben kurɔbu ka bibu kpuro.

Gusunɔ u dera

Yudaba ba tabu di

¹⁴ Yera Yinni Gusunɔn Hunde u Yaasieli, Sakarin bii yɔɔwa tɔmbun suunu sɔɔ. Yaasieli wi, u sɔawa Asafun bweseru, Lefiba sɔɔ. Win sikadobara Benaya ka Yeyeli ka Matania. ¹⁵ Ma Yaasieli u nɛɛ, bɛɛ Yudaba kpuro, ka bɛɛ Yerusalemugibu kpuro, ka sere wune sina boko Yosafati, i swaa dakio

i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ. U nɛɛ, i ku nanda, i ku maa wurura tɔn dabi ten wuswaaɔ. Domi n n bɛɛ i ko i tabu ko. Wi, Yinni Gusunɔn tiywa u koo taa bi ko. ¹⁶ Sia i doo i bu wari. Ba koo kurana saa gunguu te ba mɔ Sisin di, kpa i bu deema wɔwi piibu gagu sɔɔ gbabu te ba mɔ Yeruelio. ¹⁷ Bɛɛn tii i n tabu mɔ. Adama i gesi doo i yɔra mi. I ko i wa faaba ye Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ ko. Bɛɛ Yudaba ka bɛɛ Yerusalemugibu, i ku nanda, i ku maa wurura. Sia i yario i ka bu yinna. Wi, Yinni Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wɔa.

¹⁸ Yera Yosafati ka Yudaba kpuro ka Yerusalemugibu ba yira ba wuswaa tem girari Yinni Gusunɔn wuswaaɔ bu ka nun bɛɛɛ wɛ. ¹⁹ Yera Lefiba sɔɔ, Kehatiba ka Koreba ba seewa ba Gusunɔ Isireliban Yinni siaramɔ ka nɔɔguru.

²⁰ Yera ba yara buru buru yellu ba da gbaburu gia te ba mɔ Tekoa. Sanam me ba yario, yera Yosafati u seewa u yɔra. U nɛɛ, bɛɛ Yudaba ka bɛɛ Yerusalemugibu, i man swaa dakio i nɔ. I Gusunɔ bɛɛn Yinni naane koowo, kpa i dam wa. I bɛɛn naane dokeo win sɔmɔbun gere sɔɔ, kpa i nasara wa.

²¹ Ma ba nɔnsina ka tɔn be. Yera Yosafati u wom kowobu gɔsa ba n sɔa yɔnu sebua, kpa ba n tabu kowobu gbiye, ba n Yinni Gusunɔ siaramɔ ka womu geni, ba n mɔ, i Yinni Gusunɔ siaro. Domi win durom mu n nɔru mɔ.

²² Sanam me tɔn be, ba taki seewa ba womu mɔ bu ka Yinni Gusunɔ siara, yera Yinni Gusunɔ u Amɔniba ka Mɔabuba ka Edamu be ba wɔa guu te ba mɔ Seirio burisina. Ma ba sɛsukuna ben tii tiine. ²³ Amɔniba ka Mɔabuba ba Edəmuba wari ba kam koosia mam mam. Ye ba bu go ba kpa, yera ba wɔrina ben tii tiine ba goona. ²⁴ Sanam me Yudaba ba tunuma min di ba ra n tem mi gaa nu ku ra kpi wende sɔa, yera ba maa bera mi gia tɔn dabira raa wɔa, ma ba deema gona nu kpi kpi. Goo kun kisire. ²⁵ Yera Yosafati ka wigi bu ba na ba goo nin yɔnu potira. Ba dukia gurawa be sɔɔ ka sere gaa gobiginu. Ba yɔa ni gurawa nge mɛn nɔɔ ba koo kpi bu sua. Ba kuawa sɔɔ ita ba yɔa ni guramɔ. Domi nu kpa.

²⁶ Sɔɔ nnese, ba menna wɔwaa ye ba mɔ Beraka. Ma ba Yinni Gusunɔ siara. Yen sɔna ba yam mi yɛsiru ka Beraka. Tera ba ka mu sokumɔ sere ka giso. Yisi ten tubusiana, mi ba Yinni Gusunɔ siara. ²⁷ Yosafati u Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro kpara ka nuku dobu ba ka wura Yerusalemɔ. Domi Yinni Gusunɔ u bu nuku dobu wɛ ben yibere be u bu kamian sɔ. ²⁸ Ba dua Yerusalemɔ ba womusu mɔ ka marokunu ka gɔɔgenu ka kabi ba ka dua sere Yinni Gusunɔn sɔa yero.

²⁹ Ma tem tukum sinambu kpuro ba Yinni Gusunɔ nasia sanam me ba nua ma u Isireliban yibereba kpeerasia. ³⁰ Yosafati u win

bandu diwa bəri yendu sɔɔ. Ma Gusunɔ win Yinni u nɔn wɛrɔbu wɛ bəri berika kpuro.

Yosafatin bandun kpeeru
(*I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:41-51*)

³¹ Sanam mɛ Yosafati u bandu di Yudaɔ, wɔɔ tɛna ka nɔɔbuwa u mɔ. Win mɛron yɛsira Asuba, Silikin bii. Ma u kua wɔɔ yɛnda nɔɔbu bandu sɔɔ Yerusalemɔ. ³² Yosafati u win tundo Asan yira swɛiwa mam mam. Gea u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ³³ Adama u n gunguu nɔn mi ba ra bɛu yɔkunu ko kpuro kpeerasie. Domi win tɔmbu Yudaba ba n ben gɛru Gusunɔ ben baababan Yinni wɛ mam mam. ³⁴ Yosafatin kookoosun sukum, gbiikisu ka dɔakisu, ye kpuro ya yorua Yehu, Hananin biin tireru sɔɔ te ba doke Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

³⁵ Yeniban biru, Yosafati u da u ka Akasia Isireliban sina boko arukawani bɔkua. Akasia wi, u n Yinni Gusunɔn bɛɛɛ yɛ. ³⁶ Durɔ wiya Yosafati u ka arukawani bɔkua ma ba goo nimkusu kua si su ra de Taasisiɔ. Ba goo nimkuu si kuawa ɛsioni Gebɛɛɔ. ³⁷ Yera Eliɛɛɛ, Dodafan bii, Maresagii u Gusunɔn gari gerua Yosafatin sɔ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo wunen sɔmburu kam koosia yɛn sɔ a ka Akasia arukawani bɔkua.

Yen biruwa goo nimkuu si, su kɔsikira. Su n maa kpɛa su Taasisi de.

21

¹ Yeniban biru, Yosafati u kpuna u gu. Ma ba nɔn sika win baababan sikaɔ, Dafidin wuuɔ. Ma win bii Yoramu u bandu kɔsire kua.

Yoram u bandu di
(*I maa mɛɛrio Sinambu II, 8:16-24*)

² Yoram u wɔnɔbu mɔwa nɔɔba tia. Be kpuro ba sɔawa Yosafatin bibu. Bera Asaria ka Yeyeli ka Sakari ka Asaria ka Mikaeli ka Sefatia. ³ Ben tundo u ben baawure kɛru wɛ ta kpɛ. Tera sii geesu ka wura ka gɔa gobiginu ka wuu si su gbɔranu mɔ Yudan temɔ. Adama Yoramua u bandu wɛ domi wiya u sɔa win bii gbiikoo.

⁴ Sanam mɛ Yoram u ban te di u kpa, ma u tu tɔsisi, yera u win wɔnɔ be kpuro ka Isireliban bukurobu gabu go. ⁵ Sanam mɛ Yoram u ban te di, u mɔwa wɔɔ tɛna ka yiru. Ma u kua wɔɔ nɔɔba ita bandu sɔɔ Yerusalemɔ. ⁶ Isireliban sinambun yira u swɛi nge mɛ Akabun yɛnugibu ba kua. Domi Akabun bii tɔn kurɔwa u sua kurɔ. Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ⁷ Adama Yinni Gusunɔ u n wure u nɔn go, arukawani ye u ka Dafidi bɔkuan sɔ ye u nɛɛ, Dafidi kun kɔsire biamɔ bandu sɔɔ win bwesero.

⁸ Yoramun waati ye sɔɔ, Edɔmuba ba ka tii yina, ma ba ben sunɔ kua. ⁹ Yera Yoram u seewa ka win tabu sinambu ka tabu keke yi dumɔ gawe, ma ba bu tarusi. Adama, ye n

kua wɔkuru, ma ba duki yakura. ¹⁰ Saa yen dɔma ten diyɔ Edɔmuba ba ka tii yine sere ka gisɔn gisɔ.

Ma Libinagibu ba maa Yudaba seesi yɛn sɔ ba Gusunɔ ben baababan Yinni deri. ¹¹ Yoram u mam bɛu yɔku yenu kua Yudaban guunu wɔlɔ. Ma u dera ba bɛu gasirinu wɔri. U bu bɔriewa ni sɔɔ mam mam.

¹² Yera Gusunɔn sɔmɔ Eli u nɔn yorua u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ wunen baaba Dafidin Yinni u gerua. U nɛɛ, wee, a n sɛa wunen baababa Yosafati ka Asa, Yudaban sinambun yira sɔɔ. ¹³ Isireliban sinambun yira sɔɔ a sɛa. Ma a dera Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro ba bɛu gasirinu wɔri nge mɛ Akabun yɛnugibu ba dera Isireliba ba kua. Yen biru, a maa wunen wɔnɔbu mwɛɛra a go, be, be ba nun sanɔ kere wunen tundo yɛnuɔ. ¹⁴ Yen sɔ, Yinni Gusunɔ u koo wunen tambu wahala baka doke, ka wunen kurɔbu ka wunen bibu ka sere maa bɛɛn arumani ye i mɔ. ¹⁵ Kpa u wunen tii bara bakaru kpɛɛ nuki sɔɔ. Kpa ta n kpɛamɔ tɔɔ baatere sere tu ka wunen nuki yarama tɔɔwɔ.

¹⁶ Yera Yinni Gusunɔ u Filisitiba seeya ka Daarububa be ba wɔa Kusigibun bɔkua. Ma ba Yoram wɔri. ¹⁷ Yera ba Yudaba wɔri ba ben dukiaba mwɛɛra ye ya wɔa sina bokon yɛnuɔ ka maa win bibu ka win kurɔbu ba ka doona. Win bii dɔako Akasiawa ba deri, wi ba maa mɔ Yokasi.

¹⁸ Yeniban biru, Yinni Gusunɔ u sina bokon tii bararu kpɛɛ nukurɔ te u n bɛkuramɔ. ¹⁹ Ma win bara te, ta sosimɔ tɔɔ baatere. Bara ten wɔɔ yiruse sɔɔa win nuki yarima ten wahalan sɔ. Ma u gu nɔni swɔa bakaru sɔɔ. Win tambu ba n nɔn turare dɔɔ dokeye nge mɛ u win baababa kua.

²⁰ Yoram u mɔwa wɔɔ tɛna ka yiru sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔɔ nɔɔba ita bandu sɔɔ Yerusalemɔ. Ye u gu, goo kun nɔn wɔn wɔndu kue. Ma ba nɔn siku Dafidin wuuɔ. Adama n n mɔ sinambun sikaɔ.

22

Akasia u bandu di Yudaɔ

(*I maa mɛɛrio Sinambu II, 8:25-29, 9:27-29*)

¹ Yerusalemugibu ba dera Akasia, Yoramun bii dɔako u bandu di win tundo ayero. Domi yibɛɛ be ba na ka Daarububa ba win maabu kpuro wɔri ba go. Nge meya Akasia u ka bandu wa u di. ² Sanam mɛ u bandu di, u mɔwa wɔɔ yɛnda yiru. Wɔɔ tia u kua bandu sɔɔ Yerusalemɔ. Win mɛron yɛsira Atali, Omirin bii. ³ U sɛawa Akabun yɛnugibun yira sɔɔ. Domi bwisi kɔsiya win mero u nɔn kɛmɔ u ka kɔsa ko. ⁴ Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ nge mɛ Akabun yɛnugibu ba kua. Ben miya u bwisi kɔɔbu wa win tundo gɔɔn biru. Ba nɔn bwisi kɔsi kɔ, ka

ma yi nùn kam kooisa. ⁵ Domi u ka Yoramun Akabun bii, Isireliban sina boko tabu da bu ka Hasaeli, Sirin sina boko tabu wəri Ramətio Galadin temə. Ma Sirigibu ba Yoramun mɛɛra kua. ⁶ Ma u gəsira Yisireliio bu ka win mɛɛra ye tim kua. Yera Akasia, Yoramun bii, Yudaban sina boko u na Yisirelii mi u ka nùn wa mi ba nùn tim nendu kuammɛ. Domi mɛɛra ye, ya ñ sanə mɔ̄.

⁷ Yinni Gusunə u dera Akasia u Yoramun beram da kpa u ka kam ko mi. Ye Akasia u tura mi, yera wi ka Yoramun ba Yehu, Nimusin bii wərim da. N deema Yinni Gusunəwa u Yehu wi gosa u ka Akabun yenugibu kpeerasia. ⁸ Sanam mɛ u Akabun yenugii be kpeerasiamə, yera u ka Akasian sina bwāabu yinna ka win maabun bibu be ba nùn kōsu. Ma Yehu u be kpuro mwɛɛra u go. ⁹ Ma ba Akasian tii kasu ba mwā Samario, mi u kukua. Ba ka nùn na Yehun mi, ba go. Ma ba nùn sikua yèn sɔ̄ u s̄aa sina boko Yosafati wi u Gusunə kasu ka win ḡru kpuron bii.

Akasian bwese te sɔ̄, goo sari wi u s̄aa dee dee u ka bandu di.

Atali u bandu di

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 11:1-3)

¹⁰ Ye Atali u wa win bii Akasia u gu, yera u Yudaban sina bibu kpuro go. ¹¹ Sanam mɛ ba bii be goomə, yera Yoseba, sina boko Yoramun bii tən kurə u Yoasi, Akasian bii sua u berua asiri sɔ̄. Ma u nùn sua u ka da ka win nɔ̄rio mi kpin yenu wāa s̄aa yerə. Nge mɛya Yoseba, yāku kowo Yehoyadan kurə u ka Yoasi wəra Atalin noman di, u ñ ka nùn wa u go. Yoseba wi, u s̄awa Akasian sesu. ¹² Ba nùn beruawa w̄s̄ nɔ̄ba tia Yinni Gusunən s̄aa yerə. Domi Atali u bandu dii saa ye.

23

Ba Atali bandu yara

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 11:4-20)

¹ W̄s̄ nɔ̄ba yiruse sɔ̄, Yehoyada u wərugəru kua u ka tabu kowobun wirugii be ba tabu kowobu wunəm wunəm kpare arukawani bəkuə. Bera Asaria, Yerohamun bii ka Isimeeli, Yokananin bii ka Asaria, Obedin bii ka Maseya, Adayan bii ka Elisafati, Silkirin bii. ² Ba Yudan tem bukiana. Ma ba Lefiba menna saa Yudan wusu kpuron di ka sere Isireliban yenu yərobu. Be kpuro ba na Yerusalemə. ³ Ma be kpuro ba ka sina bokon bii Yoasi arukawani bəkuə Yinni Gusunən s̄aa yerə. Yera Yehoyada u bu s̄s̄awa u nɛɛ, weɛ, sina bokon bii u koo bandu di Yerusalemə nge mɛ Yinni Gusunə u gerua Dafidin bibun s̄s̄. ⁴ Wee ye ba koo ko. Be ba koo s̄amburu ko t̄s̄ w̄ɛrarugiru sɔ̄, yāku kowobu ka Lefiba, ba koo tii bonu kowa wuunu ita. ⁵ Wuu teeru ta n s̄aa yerun kōn̄nsu kōsu, kpa wuu teeru ta n sina

kpaaru kōsu, kpa itaseru ta n wāa kōn̄n̄wə ge ba m̄ Kpɛkɛkɛku, kpa tən be ba tie kpuro ba n ȳs̄ s̄aa yerun yaaraə. ⁶ Goo u ku raa du Yinni Gusunən s̄aa yerə ma n kun m̄ yāku kowobu ka Lefiba be ba s̄amburu m̄ d̄oma te. Beya ba koo kp̄i bu du mi, domi beya ba d̄ɛɛre. T̄ambu kpuro ba koo ȳrawa t̄s̄wə bu kōn̄n̄ kōsu. ⁷ Lefiba ba koo sina boko sikerenawa, kpa ben baawure u n tabu yānu neni, wi u dua mi, bu ka nùn go. I ko i n wāawa sina bokon bəkuə sanam mɛ u dua ka sanam mɛ u yariə.

⁸ Lefiba ka Yudaba kpuro ba kua kpuro ye yāku kowo Yehoyada u gerua. Ben baawure u win t̄ambu sua be ba dua s̄amburu s̄s̄ ka be ba yariə t̄s̄ w̄ɛrarugii te sɔ̄. Domi yāku kowo Yehoyada u ñ goo bure. ⁹ U tabu kowobu wunəm wunəm wirugibu yaasi ka t̄ɛɛ bakanu ka piiminu w̄ɛ. T̄ɛɛ ni, nu s̄awa sina boko Dafidiginu ni nu wāa Yinni Gusunən s̄aa yerə. ¹⁰ Ma u t̄ambu yi yi ba sina boko sikerene saa s̄aa yee ten n̄m geugian di n ka da ten n̄m d̄warə yāku yerun bəkuə. Ben baawure u win tabu yānu neni. ¹¹ Yera ba ka Yoasi susima. Ma Yehoyada ka win bibu ba nùn bandun gum t̄are u kua sina boko. Ma ba nùn sina furə dokea. Ma ba nùn woodan tireru w̄ɛ ba nɛɛ, sina boko, wunen wāaru tu dakaa da.

¹² Ye Atali u nua t̄amba duki m̄ ba sina boko t̄amamə, ¹³ yera u na ben mi, Yinni Gusunən s̄aa yerə. U mɛɛra u deema sina boko u ȳs̄ turaru w̄llə. Ma wirugibu ka be ba k̄bi wuramə ba ȳs̄ win bəkuə. T̄ambu kpuro ba nuku dobu m̄, ba k̄bi soomə. Yera wom kowobu ba womusu m̄ ka ben dwee yānu ba Yinni Gusunə siaramə. Yera Atali u win yānu nenua u ḡɛka nuku sankiranun s̄s̄. U nɛɛ, ba man seesi! Ba man seesi!

¹⁴ Ma Yehoyada u tabu sinam be yara be ba s̄aa tabu kowobu wunəm wunəm wirugibu. U bu s̄s̄awa u nɛɛ, i Atali wi yaro. Wi u maa nùn sw̄ii, kpa i ȳɛro go ka takobi. N deema yāku kowo Yehoyada u raa bu s̄s̄awa u nɛɛ, bu ku nùn go s̄aa yeru mi.

¹⁵ Ma ba nùn deri u da sina bokon dirə saa dumin kōn̄n̄n̄ di. Miya ba nùn s̄ɛre ba go.

¹⁶ Yeniban biru, Yehoyada ka tən be ba tie ka sina boko Yoasi ba arukawani bəkuə ba nɛɛ, ba ko n s̄awa Yinni Gusunən t̄ambu. ¹⁷ Ma tən be kpuro ba dua būu wi ba m̄ Baadin dirə ba ye k̄suka ka yen turarə ka yen bw̄arokunə. Ma ba yen yāku kowo Matani go yen yāku yenə. ¹⁸ Yehoyada u Yinni Gusunən s̄aa yeru Lefi be ba s̄aa yāku kowobu namu beria bu kōsu. N deema Dafidi u raa bu b̄onu kua wuu wuuka bu ka Yinni Gusunə yāku d̄s̄ mw̄aararuginu kua nge mɛ M̄wisin wooda ya gerua. Kpa ba n da maa womusu ko ka nuku dobu bu ka Gusunə siara. ¹⁹ U kōn̄n̄n̄ kōsə be yiwa s̄aa yee ten kōn̄n̄wə kpa disigii goo u ku raa ka du mi.

²⁰ U tabu sinambu ka sina bibu ka wuun bukurobu ka sere tumbu kpuro menna. Ma u dera ba ka sina boko yara Yinni Gusunon saa yerun di, ma ba ka nun da sina kpaarɔ saa kɔnnɔ ge ga wāa gunguru gian di. Miya ba sina boko sinasia sina kitarɔ. ²¹ Ma tambu kpuro ba nuku dobu mɔ.

Wuu ga wāa bori yendu sɔɔ yèn sɔ ba Atali go.

24

Yoasi u dera ba Yinni Gusunon

sāa yeru sɔnwa

(I maa mɛerio Sinambu II, 12:1-17)

¹ Wɔɔ nɔɔba yiruwā Yoasi u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔɔ weeru bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. Win meron yīsira Sibia, Beri Sebaqii. ² Yoasi u kuawa ye ya Yinni Gusunɔ wɛrɛ yāku kowo Yehoyadan wāaru kpuro sɔɔ. ³ Yera Yehoyada u Yoasi kurɔbu yiru sua. Ma ba Yoasi bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marua.

⁴ Yeniban biruwā Yoasi u gɔru doke u Yinni Gusunon sãa yeru sɔmɛ. ⁵ Ma u yāku kowobu ka Lefiba menna u nɛɛ, i yario i da Yudaban wusu sɔɔ, ka Isirelibaqisɔ i gobi mwɛeri wɔɔ baagere i ka Gusunɔ bɛsɛn Yin-nin sãa yeru sɔmɛ. I de i ye ko fuuku.

Adama Lefiba ba ñ ye kue. ⁶ Yera sina boko u yāku kowo Yehoyada soka. U nun bikia u nɛɛ, mban sɔna a ñ Lefiba gobi yi bikie yi Mɔwisi Yinni Gusunon sɔm kowo u Isireliba bure bu ka Yinni Gusunon sãa yeru sɔmɛ. ⁷ Domi Atali tɔn kɔsɔ wi ka win bibu ba Yinni Gusunon sãa yerun yānu gura ka ten dendi yānu ba ka būu wi ba mɔ Baali sãwa.

⁸ Yera sina boko u nɛɛ, bu de bu kpakoro piibu gagu ko, kpa bu gu yi sãa yerun kɔnnɔwɔ tɔɔwɔ. ⁹ Ma ba kpāra Yudaɔ ka Yerusalemuɔ ba nɛɛ, bu ka gobi yi na yi Mɔwisi Gusunon sɔm kowo u Isireliba bure gbaburɔ mi gāanu ku ra kpi. ¹⁰ Yenu yɛrobu ka tɔn be kpuro ba nuku dobu kua. Ma ba ka gobi na ba kpɛma kpakoro te sɔɔ sere ta ka yiba. ¹¹ Tɔɔ baatere Lefiba ba ra nɛwa bu kpakoro te sua bu ka da tɔn be sina boko u gɔsa ba n da gina tu mɛerim mi. Bā n deema kpakoro te, ta yiba, yera sina bokon tire yoro ka yāku kowo tɔnweron sɔmɔ ba ra gobi yi wie kpa bu kpakoro te wesia ten ayerɔ. Nge meya ba ra ko tɔɔ baatere, kpa bu gobi wa yi n kpā. ¹² Yen biru sina boko ka Yehoyada ba ra gobi yi tɔn be wɛ be ba sɔmbu te nɔmu sɔndia. Domi ba sɔm kowobu sua be ba koo gobi kɔsia. Ben gabu ba sãawa kpee dākobu, gabu dāa dākobu, gabu maa be ba ra sisu ka sii gandun sɔmburu ko. Tɔn beni kpurowa ba koo dii te sɔmɛ. ¹³ Be ba sɔmbu te nɔmu sɔndia, ba sɔmburu kua. Ma ba dera ba sãa yee te sɔmmɔ. Ba dii te sonwa ta dam kua.

¹⁴ Sanam mɛ ba sɔmbu te kua ba kpa yera ba ka gobi yi yi tie na sina boko ka Yehoyadan mi. Ba sãa yee ten dendi yānu kua ka mi ba ra yāku dɔɔ mwaararuginu kon dendi yānu, ka nɔri, ka dendi yānu ganu ni ba kua ka wura ka sii geesu. Ba ra yāku dɔɔ mwaararugii ni kowa Yehoyadan wāarun tɔru kpuro sɔɔ Yinni Gusunon sãa yerɔ.

Yoasi u Gusunɔ biru kisi

¹⁵ Yen biru, Yehoyada u tɔkɔru kua kɔɔ kɔɔ. Ma u kpuna u gu. U mɔwa wɔɔ wunaa teeru ka wākuru sanam mɛ u gu. ¹⁶ Ma ba nun sikua Dafidin wuuɔ, mi ba ra sinambu sike. Domi u gea kua Isireliɔ ka maa Yinni Gusunon wuswaaɔ ka sere sãa yee ten mi.

¹⁷ Yehoyadan gɔɔn biru, Yudan wirugibu ba na ba sina boko kpuna ka bɛɛɛ, ma u ben gari swaa daki. ¹⁸ Yera ba Gusunɔ ben baababan Yinnin sãa yeru biru kisi. Ma ba da ba būu wi ba mɔ Asitaate sãamɔ ka sere bwāarokunu ganu. Yera Yinni Gusunɔ u ka Yudaba ka Yerusalemugibu mɔru kua. Domi ba tora. ¹⁹ Yinni Gusunɔ u bu win sɔmbu goria bu wa bu ka gɔru gɔsia bu wurama win mi. Ma sɔmɔ be, ba ka bu gari kua. Adama ba ñ swaa daki. ²⁰ Yera Yinni Gusunon Hunde u Sakari, yāku kowo Yehoyadan bii yɔɔwa. Ma u yɔra tambun wuswaaɔ u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerumo. U nɛɛ, mban sɔna i win woodaba saramɔ. I ñ maa koorɔ. Domi i wi, Yinni Gusunɔ deri. Yen sɔna win tii u koo maa bɛɛ deri.

²¹ Yera ba nɔɔ toosi kua ka sina boko. Ma u bu wooda wɛ bu ka Sakari kpenu kasuku bu go Yinni Gusunon sãa yerun yaarɔ. ²² Sina boko Yoasi u duari gea ye Sakarin tundo Yehoyada u nun kua. Ye Sakari u gɔɔ dɔɔ, yera u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a waawo kpa a baawure siria.

Yoasin bandun kpeeru

(I maa mɛerio Sinambu II, 12:18-22)

²³ Wɔɔ tian biru, Sirigibun tabu kowobu ba Yoasi wɔrɔma. Ba Yudan tem kpuro wukiri, ba tunuma sere Yerusalemuɔ. Ma ba wirugibu go go ba ben yānu gura ba ka ben sina boko daawa Damasiɔ. ²⁴ Tabu kowo be Sirigibu ba ka na mi, ba ñ dabi. Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔ u dera ba Yudaban tabu kowo dabi dabinu kamia. Domi ba wi, Gusunɔ ben baababan Yinni deri. Nge meya Yinni Gusunɔ u Sirigibu denda u ka Yoasi sɛɛyasia. ²⁵ Sanam mɛ Sirigii be, ba biru kisi, ba Yoasi deri wahala baka sɔɔ, ma win bwāaba nun seesi ba go win kpɛn yerɔ yèn sɔ u yāku kowo Yehoyadan bibu go. Ma ba nun sikua Dafidin wuuɔ. Adama ba ñ ka nun de mi ba ra sinambu sike. ²⁶ Be ba nun seesi, bera Sabadi ka Yosabadi. Sabadin meron yīsira Simeati, wi u sãa Amɔni, Yosabadin meron yīsira maa Simɛriti, wi u sãa Mɔabu.

²⁷ Yoasin bibun geeru ka gari yi ba gerua win sō ka sere Yinni Gusunon sāa yee te u sōnwa, ye kpuron gari yi yorua sinambun faagin tireru sō. Win bii Amasiawa u bandu di win ayero.

25

Amasia

u kua Yudaban sina boko

(I maa mēerio Sinambu II, 14:1-7)

¹ Amasia u mōwa wōo yenda nōabu sanam me u bandu di Yerusalemuō. Ma u kua wōo yenda nōabu ka nne bandu sō. Win meron yīsira Yoadani, Yerusalemugii. ² U kua dee dee Yinni Gusunon nōni sō. Adama u n win gōru kpuro Yinni Gusunō wē.

³ Sanam me win banda dam kua, yera u win bwāabu go be ba raa win tundo go.

⁴ Adama u n ben bibu go. U Yinni Gusunon wooda swīwa ye u Mōwisi sōwa u yorua woodan tireru sō u nē, baababa ba n gbimō ben bibun toranun sō. Mēya maa bibu ba n gbimō ben baababan toranun sō. Baawure u koo gbiwa win tiin toranun sō.

⁵ Yera Amasia u Yudaba ka Benyameeba menna yenu ka yenu ka sere tabu sinam be ba tabu kowobu wunom wunom ka nōrom nōrom (1.000) kpare. Ma u bu gara saa be ba wōo yendu mōn di n ka girari be ba kere me. Ma ba kua tōmbu nōrōbun suba gooba wunōbu (300.000). Ba sāawa be ba tabu yē sāa sāa. Ba koo kpī bu ka yaasi ka tēnu sannā. ⁶ Ma u maa tabu durō wōrugoba kasu Isireliba sō, tōmbu nōrōbun suba wunōbu (100.000) bu ka nūn somi kpa u bu sii geesun gobi tōnnu ita wē. ⁷ Yera Gusunon sōmō goo u na u nūn sōōwa u nē, Yinni, a ku de Isireliba bu ka nun da. Domi Yinni Gusunō u n ka bu wā, be Efaraimu be. ⁸ A n ka bu da, baa me a dam mō, Gusunō u koo nun sura yiberēban wuswaaō. Domi wiya u ra somi kpa u kamia.

⁹ Ma Amasia u sōmō wi sōōwa u nē, amōna kon ko tē n ka nen sii geesun gobi tōnnu ita ye mwa ye na Isireliban tabu kowo be wē mi.

Yera sōmō wi, u nūn wisa u nē, Gusunō u koo kpī u nun wē n ye kpuro kere.

¹⁰ Yera Amasia u tabu kowo be ba na saa Efaraimuban min di mi wuna, kpa bu ka gōsira bu we. Adama tabu kowo be, ba ka Yudaba mōru kua, ma ba gōsira ben yenuso ka mōru baka.

¹¹ Ma Amasia u wōrugōru seewa u win tōmbu kpara ma u da u wāa wōwao ye ba mō Bōru. Mīya u tōmbu nōrōbun suba wōkuru (10.000) go Seirin bibun bweseru sō. ¹² Ma ba maa tōn ben nōrōbun suba wōkuru (10.000) mweera wasiru ba ka da guuru wōllo. Min diya ba bu kasi kooma ba kasikira.

¹³ Adama Efaraimu be Amasia u yinari bu ka nūn tabu da mi, ba pusi Yudan wusu sō

saa Samarini di n ka da Bēti Horoniō. Ma ba tōmbu nōrōbun suba ita (3.000) go, ba ben yānu gura.

Yoasi, Isireliban sina boko

u Amasia kamia

(I maa mēerio Sinambu II, 14:8-14)

¹⁴ Sanam me Amasia u Edōmuba kamia u wurama, yera u dera ba Seirin bibun bwe-serun būnu gurama ba ka na win temō. Ma u nu kua win tiiginu. U nu yiramme u sāmō. Ma u nu turare dōo dokeamme. ¹⁵ Yera Yinni Gusunō u ka Amasia maru kua. Ma u nūn win sōmō goo gōriama. U nūn bikia u nē, mban sōna a Edōmuban būnu gurama, ni, ni nu n kpīa nu bu wōre wunen nōman di.

¹⁶ Sanam me u gari yi mō u dōo, yera Amasia u nūn sōōwa u nē, wara nun gōsa a n ka sāa ne sina bokon bwisi kēō. A doonō min di. Mban sōna a kī bu nun go.

Ye sōmō wi, u doonō, yera u nūn sōōwa u nē, na yē ma Gusunō u gōru doke u nun kpeerasia yēn sō a kua me. Wee a n nēn bwisi kēru wure.

¹⁷ Sanam me Amasia ka wigibu ba nōsina, yera u gōra bu Yoasi, Isireliban sina boko Yoakasin bii, Yehun debubu sō bu nē, u na bu tabu yinna. ¹⁸ Yera Yoasi Isireliban sina boko u wisima u nē, sākin kikiru garu ta wāa Libanin guuro. Tera ta dāa bakaru sōmōbu gōria Libaniō ta nē, a man wunen bii wōndia kēema u ko nen biin kurō. Adama gbeeku yee yi seewa yi da yi sākin kiki te taaka yi go. ¹⁹ Geema Amasia. Wee, a Edōmuba kamia. Ma a tii sue. Yen sō, a sino sēē wunen yenuō. Mban sōna kaa tii tabu sure bi bu koo ka nun kōsa naawa. Domi wune ka Yudaba, sa ko bēē kam kooisa.

²⁰ Adama Amasia kun nūn swaa daki. Domi ye kpuro ya weewa saa Yinni Gusunon min di u ka wa u nūn yiberēba nōmu beria. Domi Amasia wi, u Edōmuban būnu guramawa u sāmō. ²¹ Yera Yoasi, Isireliban sina boko u seewa u da u Amasia, Yudaban sina boko wōri Bēti Semesio Yudaban temō. ²² Ma Isireliba ba Yudaba kamia. Ma Yuda ben baawure u duka sua u wura win yenuō. ²³ Yoasi, Isireliban sina boko u Amasia, Yudaban sina boko Yoasin bii, Yoakasin debubu yoru mwa Bēti Semesio. Ma u ka nūn da Yerusalemuō. Saa ye sōra wi, Yoasi, u Yerusalemun gbāraru sura gōm soonu nēeru (400) saa kōnnō ge ba mō Efaraimun di sere n ka da kōnnōwō ge ba mō Gani gōmburu. ²⁴ Ma Yoasi wi, u wura ka sii geesu gura ka sāa yerun gāa gee ni nu wāa Obēdi Edōmun yenuō ka sere maa sina kpaarun arumani. Ma u gabu mōōru mweera u ka gōsira win wuuō Samariō.

Amasian goō

(I maa mēerio Sinambu II, 14:15-20)

²⁵ Isireliban sina boko Yoasi, Yoakasin biin goon biru, Amasia, Yudaban sina boko Yoasin bii, u maa kua wōo wākura nōobu bandu sōo. ²⁶ Ye Amasia u gbia u kua ka ye u kua dāku ten sukum, ye kpuro ya yorua Yudaba ka Isireliban sinambun faagin tireru sōo. ²⁷ Ye Amasia u ka Yinni Gusunō tonda u kpa, yera ba nūn seesi Yerusalemuo. Ma u duka sua u da u wāa Lakisio. Miya ba nūn naa swīi ba go. ²⁸ Ma ba win goru suama ka dumi ba ka na ba sikua win baababan sikaō Dafidin wuu.

26

Osiasi

u kua Yudaban sina boko

(I maa mēerio Sinambu II, 14:21-22, 15:1-

3)

¹ Amasian goon biru, Yudaba kpuro ba Osiasi sua ba swīi bandu sōo win tundo Amasian ayerō. Saa ye sōo, u mōwa wōo wākura nōobu ka tia. ² Wiya u Elati bana u sōnwa. Ma u dera ya kua Yudabagia win tundo goon biru.

³ Osiasi u kuawa wōo weeraakuru ka yiru Yerusalemuo. Win meron yīsira Yekolia Yerusalemuḡii. ⁴ U siāwa dee dee Yinni Gusunōn wuswaaō nge me win tundo Amasia u kua.

Osiasi u Gusunō biru kisi

⁵ Osiasi u kookari kua u ka Yinni Gusunō sāwa Sakarin wāaru kpuro sōo. Sakari wi, u bwisi mō u ka kāsinu tubusia ni nu wee Gusunōn min di. Saa ye sōo, ye Osiasi u mō kpuro ya ra nūn koorewa.

⁶ Sōo teeru u yara u ka Filisitiba wōri. Ma u da u Gatin gbāraru yaba ka Yabineḡiru ka Asidōdugiru. Ma u wusu bana Asidōdugibun temō Filisitiban wusun suunu sōo. ⁷ Yinni Gusunō u nūn somi u ka Filisitiba ka Daarububa tabu kua ka be ba wāa Guri Baalio ka sere Maoniba.

⁸ Saa ye sōo, Amōniba ba ka Osiasi kēnu naawammē ma u yīsiru yara sere Egibitin tem nōo bura yerō. Domi win dam mu nōora baama kpuro. ⁹ Osiasi u kōsu yenu kua Yerusalemuo kōnnōwō ge ba mō Gani gōmburu, ka ge ga wāa wōwa gia, ka gbāraru goo gōmkirō. Ma u dera nu dam mō. ¹⁰ U maa kōsu yenu bana gbaburō, ma u dōko dabi dabinu gba, domi u sōbe dabi dabinu mō ni nu wāa Sefalan wōwaaō ka nim wōkun goorō. Meya u maa gbaa wukobu mō ka be ba ra reseḡ samburu ko guunō ka guu te ba mō Kaamelio. Domi u ra gbee samburu kā.

¹¹ Osiasi u tabu durōbu mō be ba ra tabu de wuu wuuka nge me win tire yoro Yeyeli ka win tabu sunō turo Maaseya ba ka bu gara. Win sina asakpō turo wi ba mō Hanania, wiya u bu kpare. ¹² Yenu yērobu ka tabu durō

wōrugōba, be kpuron geera sāawa nōrōbun suba yiru ka nata (2.600). ¹³ Tōn be, ba tabu durōbu nōrōbun suba gooba wunōbu ka nōoba yiru ka nēra wunōbu mō ba kpare (307.500). Bera ba ra sina boko somi tabu sōo. ¹⁴ Osiasi u tabu kowo be kpuro tērenu ka yaasi wē ka sii furōsu ka yabe tarakpenu ka tēnnu ka kpurantēenu. ¹⁵ U dera bwisigii goo u tabu yānu ganu kua ni ba yi kōsu yenō ka gani gōmunō. Niya nu ra n sēenu toomō, n̄ kun me nu n kpenu kasukumō. Ma sina boko Osiasi u yīsiru yara n toma. Domi u somiru wa sere u ka win bandu tāsisia.

¹⁶ Sanam mē Osiasi u win bandu tāsisia u kpa, yera u tii sua sere bu nūn kam kua. U n̄ Gusunō win Yinni mēm nōowe. Ma u da Yinni Gusunōn sāa yerō u ka turare dōo doke mi, ka tii. ¹⁷ Yen biru, yāku kowo Asaria u dua mi, ka yāku kowobu wēne, ¹⁸ be ba wōrugōru mō. Ma ba sina boko Osiasi sōowa ba nē, Osiasi, n n̄ wunē kaa Yinni Gusunō turare dōo doke. Aronin bibun bwesera ba gōsa yen sō. N n̄ mēn na, a yario sāa yeru min di. Domi a kua mēm nōo sari. A n̄ maa bēere wasi Yinni Gusunōn wuswaaō.

¹⁹ Yera sina boko Osiasi u mōru seewa. N deema u ye ba ra ka turare dōo doke nēni. Yera bara disigira nūn wōri win sirikanāo yāku kowo ben nōni biru Yinni Gusunōn sāa yeru mi, mi ba ra turare dōo doken wuswaaō. ²⁰ Yera yāku kowo tōnwero Asaria ka yāku kowo be ba tie, ba nūn mēera, ma ba deema wee, bara disigira win sirikanāo. Yera ba yande nē, u yario tōowa. Ma Osiasi u yara tōowō fuuku fuuku, domi u wa ma Yinni Gusunō u nūn bara disigiru kpēe.

Osiasin bandun kpeeru

(I maa mēerio Sinambu II, 15:5-7)

²¹ Ma bara disigii te, ta Osiasi wāasi sere u da u ka gu. Ba nūn yara Isireliban suunu sōon di, u da u wāa wi turo. Win bii Yotamuwa u nūn kōsire kua u tem mē kparamo. ²² Ye Osiasi u gbia u kua, ka ye u kua win wāa dāakiru sōo, ye kpuron gari yi yorua Gusunōn samō Esai, Amōtin biin tireru sōo. ²³ Osiasi u kpuna u gu. Ma ba ka nūn da mi ba ra sinambu sike. Adama ba n̄ nūn sikua win baababan siki wōruo, domi ba nē, u bara disigiru mō. Ma win bii Yotamu u bandu kōsire kua.

27

Yotamu

u kua Yudaban sina boko

(I maa mēerio Sinambu II, 15:32-38)

¹ Wōo yēnda nōobuwa Yotamu u mō sanam me u bandu di. Ma u kua wōo wākura nōobu ka tia bandu sōo Yerusalemuo. Win meron yīsira Yerusa, Sadōkun bii. ² U siāwa dee dee Yinni Gusunōn wuswaaō. Win tundo Osiasin yira u swīi mam mam. Adama u n̄

due Yinni Gusunən sãa yerə. Yen biru, u dera tamba sankiramə win tem me sɔɔ.

³ Wiya u Yinni Gusunən sãa yerun kənnə ge ga wãa gunguru gia bana. Ma u maa bani dabinu kua Ofelin gbārārə. ⁴ U wusu bana Yudan guuno. Ma u maa kəsu maru yenu kua ka dii baka damginu yakasə.

⁵ U maa ka Aməniba tabu kua, ma u bu kamia. Wɔɔ ge sɔɔ, Aməniba ba nūn sii geesun gobi wunəbu (100) wē ka dīa bimi yi ba m̄ ɔsun tannu nərəbun suba ita (3.000) ka alikaman tannu nərəbun suba ita. Nge meya ba m̄ sere n ka girari wɔɔ ita. ⁶ Yotamu u dam kua. Domi u win naane doke Yinni Gusunə sɔɔ.

⁷ Ye Yotamu u kuan sukum, win tabu ka win sɔma ye u kua, ye kpuron gari yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tīreru sɔɔ. ⁸ Yotamu u məwa wɔɔ yenda nɔɔbu sanam me u kua sina boko. Ma u kua wɔɔ wəkura nɔɔbu ka tia ban te sɔɔ Yerusalemu. ⁹ Yen biru, u kpuna u gu. Ma ba nūn sikua Dafidin wuu. Ma win bii Akasi u bandu kəsire kua.

28

Akasi u kua sina boko Yudaə

(I maa mɛrio Sinambu II, 16:1-6)

¹ Akasi u məwa wɔɔ yendu sanam me u bandu di. U kuawa wɔɔ wəkura nɔɔbu ka tia bandu sɔɔ Yerusalemu. U n̄ sīa dee dee Yinni Gusunən wuswaa. U n̄ win sikado Dafidin yira swī. ² Isireliban sinambun yira u swī. U mam būu wi ba m̄ Baalin bwāaroku sii ganduguu kua. ³ U turare dɔɔ doke Hinəmun bibun bweserun wəwaa. Ma u ka win tiin bibu yaku dɔɔ mwaararuginu kua nge me bwese tukunu nu ra ko ni Yinni Gusunə u gira Isireliban wuswaan di. ⁴ U ra būu yākuu ko kpa u nu turare dɔɔ doke gungunə ka guunə ka sere dāa kubenə.

⁵ Gusunə wi, Akasin Yinni u nūn Sirin sina boko nəmu beria. Ma ba nūn kamia ba win tən dabinu mwɛera ba ka da Damasi. Yen biru, Gusunə u maa nūn beri Isireliban nɔmɔ. Ma Isireli be, ba nūn kamia. ⁶ Peka, Remalian bii, u tumbu nərəbun suba wunaa teeru (120.000) go sɔɔ teerun sɔɔ, yən s̄ ba Gusunə ben baababan Yinni deri. Tən be ba go mi, be kpuro ba s̄awa tabu durə wərugəba. ⁷ Sikiri, Efaraimuban tabu durə u Maaseya, sina bokon bii go ka Asirikamu wi u s̄a sina bokon yenu s̄am kowobun wirugii ka sere Elikana sina bokon sina asakpə gbiikoo. ⁸ Isireliba ba ben mero bisibu Yudaba yoru mwa tumbu nərəbun suba goobu (200.000), kurəbu ka bibu. Ma ba ben yāa dabinu gura ba ka da Samariə.

⁹ N deema Yinni Gusunən s̄amə goo u wāa mi. Win yīsira Odedi. Yera u tabu kowo be sennə da. U n̄e, wee Gusunə beən baababan Yinni u ka Yudaba m̄ru kua, ma u be bu

nəmu beria, ma i bu go ka wənwəndu sariru sere ben wuri yi nūn girari. ¹⁰ Yera i kī t̄e, Yuda be, ka Yerusalemugii be, bu ko beən yobu? I n̄ tamaa i Gusunə beən Yinni torari?

¹¹ I swaa dakio i n̄. I yoo be i mwɛera beən mero bisibu s̄am mi ȳsuo bu wura ben yenusə. Domi Yinni Gusunə u ka be m̄ru baka m̄.

¹² Efaraimuban wirugibu gabu, Asaria, Yokanin bii ka Berekia, Məsilem̄tun bii ka Esekiasi, Salumun bii ka Amasa, Adilain bii, hera ba tabu kowobu seesi be ba wee tabu gberun di. ¹³ Ba bu s̄ɔwa ba n̄e, i n̄ ka yoo be duə mini. I kī i beən taare sosiswa Yinni Gusunən mi. Domi sa tore kə. Ma Yinni Gusunə u ka sun m̄ru s̄a.

¹⁴ Yera tabu kowo be, ba yoo be ȳsu, ba bu ben yānu wesia Isireliba ka ben wirugibun wuswaa. ¹⁵ Wirugii be ba soka ka ben yīsa ba yoo be sua, ba ben be ba wāa tereru yānu dokea ni tabu kowoba mwɛrima. Ba bu yānu ka baranu w̄. Ba dera ba di ma ba n̄ra. Ma ba ben m̄eran bosu bəkua. Ma ba yoo be s̄ɔ be ba kun kp̄e bu s̄i ketekunu sandi ba ka da Yerikoə mi kpakpa b̄e wāa. Yen biru, Isireli be ba ka bu da ba wurama Samariə.

Akasi u somiru kasu

Asirigibun mi

(I maa mɛrio Sinambu II, 16:7-20)

¹⁶ Saa ye s̄ɔra sina boko Akasi u ḡra Asirin sinambun mi, u bu somiru kana. ¹⁷ Edəmuba ba na ba kpaan Yudaba w̄ri ba kamia, ma ba Yuda be, yoru mwɛera ba ka doona. ¹⁸ Filisitiba ba w̄raa na wuu si su wāa Sefalan wəwaa ka si su wāa Yudan tem s̄ɔ ȳsan n̄m dwaru gia. Ma ba Beti Semesi ka Ayaloni mwa ka Gederatu ka Soko ka yen baru kpaanu ka Tinna ka yen baru kpaanu ka Gimuso ka yen baru kpaanu. Ma ba sina wuu si s̄ɔ. ¹⁹ Domi Yinni Gusunə u Yudaba sekuru doke ben sina boko Akasin s̄. Akasi wi, u kom bereteke kuawa Yudaə, u Yinni Gusunə mem nɔɔbu sariru koosiwa mam mam.

²⁰ Ma Asirin sina boko Tigilati Piles̄e u na u nūn w̄ri nge yiber̄e. U n̄ nūn somi.

²¹ Domi Akasi u Yinni Gusunən s̄a yeru ka sina kpaaru ka win tem wirugibun arumani gura u Asirin sina boko w̄. Adama ka me, yen gaa kun nūn yare. ²² Sanam me u wāa nuku sankiranu s̄ɔ, ka me, u Yinni Gusunə mem nɔɔbu sariru koosimowa u d̄ɔ. ²³ U Damas̄in būnu yākuru kua ni nu nūn kamia mi. Domi u n̄e, wee Sirin sina bokon būnu nu ra bu somi. T̄e, win tii u koo maa nu yākuru kua kpa nu wa nu nūn somi. Adama nu n̄ nūn somi. Nu nūn kam kuawa wi ka Isireliba kpuro. ²⁴ Akasi u Yinni Gusunən s̄a yerun dendi yānu kpaasina u kosuka. Ma u dera ba tu kenua. Ma u būu yaku yenu kua beri berika kpuro Yerusalemu. ²⁵ Yera

u gungunu kua Yudan wusu kpuro sɔɔ bu ka bɔnu yākuru kua kpa bu maa nu turare dɔɔ dokea mi. Nge meya u kua u ka Gusunɔ win baababan Yinnin mɔru seeya.

²⁶ Akasin kookoosun sukum gbiikisu ka daakisu si kpuro su yoru Yudaba ka Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²⁷ Yen biru, Akasi u kpuna u gu, ma ba nɔn sikua Yerusalemuɔ. Adama ba n nɔn sikua Isireliban sinambun sikaa. Yen biru, win bii Esekiasi u bandu kɔsire kua.

29

Esekiasi u bandu di Yudaa (I maa meerio Sinambu II, 18:1-4)

¹ Esekiasi u mɔwa wɔɔ yenda nɔɔbu sanam me u bandu di. Win meron yisira Abiya, Sakarin bii. U kuawa wɔɔ yenda nɔɔbu ka nne bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. ² U kua ye ya Yinni Gusunɔ wɛre. Win sikado Dafidin yira u swi mam mam.

³ Win bandun wɔɔ gbiikuun suru gbiikoo sɔɔ, u Yinni Gusunɔn sɔa yeru kenia. Ma u ten gamboba sɔnwa. ⁴ U dera yaku kowobu ka Lefiba ba na. Ma u bu menna sɔa yerun batumaa ye ya waa sɔɔ yari yeru gia. ⁵ Ma u bu sɔɔwa u nee, bee Lefiba i swaa dakio i na. I tii deerasia, kpa i maa Gusunɔ been baababan Yinnin sɔa yeru deerasia. I ye ya disi mɔ kpuro yaro sɔa yee ten min di. ⁶ Besen baababa ba kua mem nɔɔ sariba. Ba kɔsa kua Gusunɔ besen Yinnin nani sɔɔ. Ba wi ka win sɔa yeru biru kisi. ⁷ Ma ba sɔa yee te kenua, ba ten fitilaba go. Ba ku ra nɔn turare dɔɔ dokeye. Ba ku ra maa nɔn yaku dɔɔ mwaararuginu kue. ⁸ Yera Yinni Gusunɔ u Yuda ka Yerusalemu mɔru seesi. Ma u dera ye kpuro ya kua bansu ba ye yɛemɔ nge me i waamɔ giso. ⁹ Besen baababa ba gbisuka tabu sɔɔ ma besen bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka besen kurɔbu ba yoru da tem tukumɔ Yinni Gusunɔn mɔru yen sɔ. ¹⁰ Tɛ, na ki n ka Gusunɔ bese Isireliban Yinni arukawani bɔke, kpa win mɔru ye, yu wa yu sure u sun deri. ¹¹ Yen sɔ, nen bibu, i ku maa Gusunɔ atafiru ko. Domi u bee gɔsawa i ka nɔn sɔmburu kua, i n nɔn sɔamɔ, kpa i n nɔn turare dɔɔ dokeammɛ.

¹² Lefiba be ba seewa ba na, bera Mahati, Amasain bii ka Yoeli, Asarian bii Kehatin bibun bweseru sɔɔ ka Kisi, Abudin bii ka Asaria, Yehaleelin bii Merarin bibun bweseru sɔɔ ka Yoasi, Simman bii ka Edeni, Yoan bii Geesonin bibun bweseru sɔɔ. ¹³ Ka Simuri ka Yeyeli Elisafanin bibun bweseru sɔɔ ka Sakari ka Matania Asafun bibun bweseru sɔɔ. ¹⁴ Ka Yeyeli ka Simeï Hemanin bibun bweseru sɔɔ ka Semaya ka Usieli Yedutum bibun bweseru sɔɔ. ¹⁵ Ba ben mero bisibu menna ye ba tii deerasia ba kpa. Yen biru, ba Yinni Gusunɔn sɔa yeru deerasia nge me sina boko u gerua ka nge me Yinni Gusunɔ u wooda wɛ.

¹⁶ Yaku kowobu ba dua Yinni Gusunɔn sɔa yeru bu ka tu deerasia. Ma ba disinu kpuro yara ni nu waa sɔa yeru mi, ka ten yaaraɔ. Min diya Lefiba ba disi ni gura ba ka da ba kube wɔwaa ye ba mɔ Sedoroni. ¹⁷ Ba sɔa yee ten deerasiaburu toruawa wɔɔn suru gbiikoon tɔɔ gbiikirun di. Yen sɔɔ nɔɔba itase, ma ba tura ten aderawa. Yen biruwa ba maa kua sɔɔ nɔɔba ita ba ka tu deerasia ba kpa. Sɔɔ wɔkura nɔɔbu ka tia ba kua ba ka te kpuro deerasia ba kpa.

¹⁸ Ma ba da sina boko Esekiasin mi ba nee, wee sa sɔa yee te deerasia sa kpa ka yaku yee te, ka ten dendi yanu ka tabulu mi ba ra pɛɛ yi ka yen dendi yanu. ¹⁹ Yaa ni kpurowa sa sɔnwa, ma sa nu deerasia ni Akasi u raa disi doke win mem nɔɔbu sarirun sɔ sanam me u bandu dii. Ni kpurowa sa yi Yinni Gusunɔn yaku yerun wuswaaɔ.

Esekiasi u maa

Yinni Gusunɔn sɔaru seeya

²⁰ Yera sɔɔ teeru, Esekiasi u seewa buru buru yellu u wuun wirugibu menna, ma ba da Yinni Gusunɔn sɔa yeru. ²¹ Ma ba ka naa kinenu nɔɔba yiru na ka yaa kinenu nɔɔba yiru ka yaa kpeɔminu nɔɔba yiru ka boo kinenu nɔɔba yiru bu ka toranun yakunu ko bandun sɔ ka yaku yee ten sɔ ka sere Yudaban sɔ. Yera sina boko u yaku kowobu Aronin bibun bweseru sɔɔwa u nee, bu ye kpuro goowo Yinni Gusunɔn yaku yeru. ²² Ma ba kete kine ni sakira ba nin yem sua ba yɛka yaku yeru. Yen biru, ba yaa kine ni sakira ma ba nin yem yɛka yaku yeru. Meya ba maa yaa kpeɔmii ni sakira ba nin yem yɛka yaku yeru. ²³ Yen biru, ba maa ka boo kine ni na sina bokon wuswaaɔ ka tɔmbu kpuron wuswaaɔ bu ka toranun yakunu ko. Ma be kpuro ba ben nama sɔndi boo nin wiru wallɔ. ²⁴ Ma yaku kowobu ba boo ni sakira ba nin yem yari yaku yerun temɔ. Ba yaku te kuawa Isireliba kpuron toranun sɔ. Domi sina boko u nee, yaku dɔɔ mwaararugii ni, ka toranun yaku ni, ba koo nu kowa Isireliba kpuron sɔ.

²⁵ U Lefiba doke Yinni Gusunɔn sɔa yeru ba seketirenu nani ka guunu ka mɔɔkunu nge me Dafidi ka Gusunɔn sɔmɔbu Gadi ka maa Natani ba wooda wɛ bu ko. Yinni Gusunɔwa u bu wooda ye wɛ. ²⁶ Ma Lefiba ba na ba sina Yinni Gusunɔn sɔa yeru ka dwee yaa ni Dafidi u dera ba kua. Ma yaku kowobu ba maa dua ka ben kɔbi. ²⁷ Ma Esekiasi u nee, bu yaku dɔɔ mwaararuguru koowo yaku yeru wallɔ. Ye ba yaku dɔɔ mwaararugii te torua, yera ba maa womusu torua. Ma ba kɔbi so ka sere Dafidi Isireliban sina bokon dwee yaa ni. ²⁸ Ma tɔn be kpuro ba yiira bu ka Yinni Gusunɔ beene wɛ. Ba kɔbi soomɔ, ba womusu mɔ sere ba ka yaku dɔɔ mwaararugii te wiru go. ²⁹ Sanam me ba

yāku ni kua ba kpa, yera sina boko ka win tɔn be kpuro ba yiira ba Yinni Gusunɔ beere wē. ³⁰ Yera Esekiasi ka Yudaban wirugibu ba Lefiba sɔwɔa ba nɛ, bu Yinni Gusunɔ siaro ka Dafidin womusu ka maa Asafun womusu. Ma ba Yinni Gusunɔ kpuna ba nɔn sɔwɔa ka nuku doo bakabu.

³¹ Esekiasi u nɛ, tē, wee i tii dɛɛrasia, i kua Yinni Gusunɔgibu. Yen sɔ, i susima i nɔn siarabun yāku nu kua win sɔa yero.

Yera tɔn be, ba maa ka yaa sabenu na ba ka nɔn siarabun yāku ni kua. Ma gaba maa nɔn yāku dɔɔ mwaararuginu kua ka nuku tia. ³² Yaa sabe ni ba ka yāku dɔɔ mwaararugii ni kua mi, nu dabi. Keteban geera sɔwɔa wata ka wəkuru, yāa kinenu maa wunɔbu (100) ka sere yāa kpemminu goobu (200). Ye kpurowa ba ka yāku dɔɔ mwaararugii ni kua. ³³ Yen biru, ba maa ketɛ nata (600) go ka yāanu nɔɔbun suba ita (3.000). ³⁴ Adama yāku kowobu ba nɔn dabi dɔma te. Yen sɔna ba nɔn kpia bu yāku yāa ni koku. Ben mero bisibu Lefibara ba bu somi ba ka sɔmbu te kua sere saa ye yāku kowobu be ba tie ba tii dɛɛrasia. Domi Lefiba ba tii wē ka kīru n kere yāku kowobu. ³⁵ Dɔma te, ba yāku dɔɔ mwaararuginu kua nu dabi ka siarabun yāku ni ba kua ka yaa gum ka sere tam mɛ ba ka yāku dɔɔ mwaararuginu kua.

Nge mɛya ba ka sāaru seeya Yinni Gusunɔn sɔa yero. ³⁶ Esekiasi ka tɔn be kpuro ba nuku doo kua yɛn sɔ Gusunɔ u doke tɔmbun gɔrusɔ ba ka win sāaru seeya mɛsum fuuku.

Gɔɔ sararibun tɔɔ bakarun

sɔɔru

30

¹ Esekiasi u sɔmɔbu gɔra Isireliɔ ka Yudaɔ. N deema u raɔ Efaraimuba ka Manaseba tīru yorua bu ka na bu Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di Gusunɔ, be Isireliban Yinnin sɔa yero, Yerusalemɔ. ² Sina boko Esekiasi ka win sina asakpɔbu ka Yudaba ba nɔɔsina ma ba koo Gɔɔ sararibun tɔɔ baka te di wɔn suru yiruse sɔɔ. ³ Domi ba nɔn kpɛ bu tu di ten saa sɔɔ yɛn sɔ yāku kowo dabiru ta nɔn tii dɛɛrasie. Mɛya tɔn dabira kun maa mɛnɛ Yerusalemɔ. ⁴ Sina boko ka tɔn be kpuro ba tɔɔ te wura. ⁵ Ma ba dera ba kpara Isirelin tem kpuro sɔɔ saa Beri Seban di n ka da sere Danuɔ, tɔmbu bu ka na Yerusalemɔ bu Gusunɔ Isireliban Yinni Gɔɔ sararibun tɔɔ baka te diiya. Domi tɔn dabiru ta ku ra raɔ maa tu di nge mɛ ba yorua bu ko. ⁶ Ma goro be, ba sina boko ka win sina asakpɔbun tire ni sua ba ka da Isireliɔ ka Yudaɔ. Ma ba bu sɔwɔa ka sina bokon yīsiro ba nɛ, be Isireliba, i wurama Gusunɔ Aburhamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinnin mi, kpa win tii u maa wurama bɛɛn mi. I de i wurama bɛɛ be

i kisira Asirin sina bokon nɔman di. ⁷ I ku bɛɛn baababa ka bɛɛn maabu saari be ba nɔn Gusunɔ ben baababan Yinni mɛm nɔwɛ, ma u bu kam koosia nge mɛ i waamɔ gisɔ. ⁸ I ku swaa taaya nge bɛɛn baababa. I wurama Yinni Gusunɔn mi. I na i nɔn sɔ win sɔa yero te u tii yiye sere ka baadomma. I na i Gusunɔ bɛɛn Yinni sɔ kpa win mɔru baka ye, yu bɛɛ doonari. ⁹ I n wurama Yinni Gusunɔn mi, bɛɛn tɔmbu ka bɛɛn bii be ba mweera ba ka yoru da, ba koo bu wɔnwɔndu kua kpa bu den de bu wurama tem mɛ sɔɔ. Domi Gusunɔ bɛɛn Yinni u ra suuru ko. Win wɔnwɔnda kpɔ. U n maa bɛɛ biru kisimɔ i n wurama win mi.

¹⁰ Nge mɛya goro be, ba gerumɔ ba ka wusu gasirimɔ saa Efaraimun tem di ka Manasen temɔ na ka girari Sabulonin temɔ. Ma ba bu yɛmɔ ba yaakoru koosimɔ. ¹¹ Adama gaba tii kawa Aɛɛn temɔ ka Manasen temɔ ka Sabulonin temɔ, ma ba seema ba na Yerusalemɔ. ¹² Mɛya maa Yinni Gusunɔ u ka Yudaba wāa. Ma u dera ben gɔru ga kua tia bu ka sina boko ka win sina asakpɔbun gari mɛm nɔwɔa nge mɛ wi, Yinni Gusunɔ u gerua.

Gɔɔ sararibun tɔɔ bakarun

¹³ Tɔn dabiru ta mɛna wɔn suru yiruse sɔɔ Yerusalemɔ bu ka pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakaru ko. Dɔma te, tɔn be, ba dabi. ¹⁴ Yera ba seewa ba biu yāku yee ni nu wāa Yerusalemɔ kɔsuka ka sere mi ba ra nu turare dɔɔ dokeye. Ma ba ye kpuro gura ba sure wɔwɔa ye ba mɔ Sedoroni. ¹⁵ Yen biru, ba Gɔɔ sararibun tɔɔ bakarun yāku yaa sakira wɔn suru yiruse sɔɔ wəkura nɛse sɔɔ. Sekura yāku kowobu ka Lefiba mwa, ma ba tii dɛɛrasia. Ba yāku dɔɔ mwaararuginu kua Yinni Gusunɔn sɔa yero. ¹⁶ Ben baawure u da u wāa win ayero nge mɛ Mɔwisi Yinni Gusunɔn tɔnu u yorua woodan tīru sɔɔ. Ma yāku kowobu ba yem yɛkamɔ mɛ Lefiba ba bu wɛmɔ. ¹⁷ Nge mɛ tɔn dabira wāa be ba nɔn tii dɛɛrasie dɔma te, yera n dera Lefiba ba bu yāku yee yi sakiriame, kpa bu ka yi dɛɛrasia bu yi nenem Yinni Gusunɔn sɔ. ¹⁸⁻¹⁹ Tɔn dabiru ta wāa te ta nɔn tii dɛɛrasie, n mam nɛre Efaraimuba sɔɔ ka Manaseba sɔɔ ka Isakiriba sɔɔ ka sere Sabuloniba sɔɔ. Ba Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di. Adama ba nɔn ten wooda swi. Yen sɔna Esekiasi u bu kanaru kua u nɛ, Yinni Gusunɔ, wune tɔn geowa. Be ba tii wē ka ben gɔru kpuro ba ka wune Gusunɔ ben baababan Yinni kasu, baa mɛ ba nɔn tii dɛɛrasie, a bu suuru kuo.

²⁰ Yinni Gusunɔ u Esekiasin kana te mwa ma u tɔn be suuru kua.

²¹ Nge mɛya Isireli be ba mɛna Yerusalemɔ, ba ka pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakaru di sɔɔ nɔɔba yiru ka nuku doo. Tɔɔ baatere yāku kowobu ka Lefiba ba

ra n Yinni Gusunō siaramōwa ka dwee yānu.
²² Esekiasi u Lefi baawure siara sambu te u kuan sō Yinni Gusunōn sō. Ba yāku yaa ye tema sō nōba yiru. Ma ba siarabun yākunu kua ba ka Gusunō ben baababan Yinni siara. ²³ Yen biru, tōn be, ba maa wura bu tōo bakaru di sō nōba yiru. Ma ba maa sina sō nōba yiru ba tōo bakaru di ka nuku dobu. ²⁴ Domi Esekiasi u kete kinenu nōrōbu (1.000) gōsa ka yāanu nōrōbun suba nōba yiru (7.000). Ma win sina asakpōbu ba maa kete kinenu nōrōbu gōsa ka yāanu nōrōbun suba wōkuru (10.000). Ma yāku kowobu dabinu ba tii dērasia. ²⁵ Yudaba kpuro ka yāku kowobu ka Lefiba ka sere be ba na Isirelin di ka sōbu be ba wā Isirelio ka Yuda, be kpurowa ba nuku dobu kua dōma te. ²⁶ Nuku doo bakabu bu wā Yerusalemū. Saa Salomō Dafidi Isireliban sina bokon biin waatin di, ba ñ tōo baka ten bweseru koore Yerusalemū. ²⁷ Yera yāku kowobu ka Lefiba ba seewa ba tōn be domaru kua. Yinni Gusunō u ben nōo nua domi ben kana te, ta nūn girari sere win wā yee dēratō wōllo.

Esekiasi

u Yinni Gusunōn sāaru seeya

31

¹ Yeniba kpuron biru, Isireli be ba wā mi, ba seewa ba da Yudan wusu kpuro sō ba bwāarokunu kāsuka ma ba gungunu ka būu yāku yenu kpuro kāsuka Yudan temō ka Benyamēn temō ka Efaraimun temō ka Manasen temō. Yen biru, be kpuro ba wurama ben temō, ben baawure u da u wā win wā yero.

² Esekiasi u wure u yāku kowobu ka Lefiba wesia ben sōmburu sō nge mē ba ka bōnu sāa ka sōmbu te baawure u ra ko. Bera ba ko n da yāku dō mwaararuginu ka siarabun yākunu ko ka sere womusu bu ka Yinni Gusunō siara win sāa yerun kōnnōwō. ³ Sina boko Esekiasi u win dukian sukum wē bu ka yāku dō mwaararuginu ko ni ba ra ko bururu ka yoka ka ni ba ra ko tōo wērarugiru sō ka suru kpaon tōo bakaru sō ka sere tōo baka ni nu tie sō nge mē ba yorua woodan tīreru sō.

⁴ Yera u Yerusalemugibu sōwa u nē, bu yāku kowobu ka Lefiba ben baa wēeyō, kpa bu kpī bu Yinni Gusunōn woodaba mēm nōwa sāa sāa. ⁵ Sanam mē gari yi, yi nōra baama, yera Isireliba ba ben yaa gbia ya ye wē ka tam kpaam ka gum ka tim ka sere ben dīanu ganu. Mēya ba maa ka gāanu kpuron wōkuru baateren wōllōn tia tia na. ⁶ Mēya Isireliba ka Yudaba be ba wā Yudan wuu marosō ba ben yaa sabenun wōkuru baateren wōllōn tia tia wē ka sere gāa ni ba gōsa ba yi nēnem Yinni Gusunōn sō. Ma bu nu suba suba. ⁷ Ba nin subenu

toruawa saa wōon suru itasen di n ka da wō gen suru nōba yiruse sō. ⁸ Esekiasi ka win sina bwāabu ba na ba subu ni wa, yera ba Yinni Gusunō ka win tōmbu siara.

⁹ Ma Esekiasi u yāku kowobu ka Lefi be bikia u nē, subu nira mini. ¹⁰ Yera yāku kowo tōnwero Asaria, Sadakun bweseru sō, u nūn wisa u nē, saa min di ba ka kēnu naamō Yinni Gusunōn sāa yero, dīanu ra n wāawa sa n dimō, sa n debumō. Ni nu tiara nu kpā niya mini. Domi Yinni Gusunō u sun domaru kua.

¹¹ Ma Esekiasi u wooda wē bu dinu sōme mi ba koo nu yi. Ma ba dinu sōnwa. ¹² Ma ba ka kēnu ka wōkuru baateren wōllōn tia tia na ka yāku dīa ni nu sāa Yinni Gusunōginu. Lefi wi ba mō Konania wiya ba dīa ni nōmu sōndia, ma win mero bisi Sime i u sāa win yiruse. ¹³ Yeyeli ka Asasia ka Nakati ka Asaeli ka Yerimati ka Yosabadi ka Elieli ka Yisimakia ka Makati ka Benaya be kpurowa Konania ka win mero bisi Sime i ba kpare nge mē sina boko Esekiasi ka yāku kowo Asaria Yinni Gusunōn sāa yerun wirugii ba wooda wē. ¹⁴ Kore wi u sāa Lefi Yiminan bii, u sāawa kōnnō ge ga wā sōo yari yeru gian kōso. Wiya ba kēni nōmu sōndia ni ba ka Yinni Gusunō naawa ka nuku tia ka sere ni ba ra wunē Yinni Gusunōn sō. Beya ba ko n da kēni ni bōnu ko. ¹⁵ Yāku kowobun wusu sō, Edeni ka Miyamini ka Yosue ka Semaya ka Amaria ka Sekaniawa ba gōsa bu Kore wi somi ba n da ka kēni ni begibu bōnu kue dee dee bibu ka bukurobu kpuro nge mē ba ka bu bōnu sāa wuu wuuka. ¹⁶ Beya tōn durō bii be ba gara saa wōo itan di n ka da be ba kere mē, ka be ba gesi dumō Yinni Gusunōn sāa yero tōo baatere bu ka ben sōma ko wuu wuuka, ¹⁷ ka yāku kowo be ba gara yenu ka yenu ka Lefiba be ba gara saa be ba wōo yēndu mōn di nge mē ben sōmbura sāa wuu wuuka, ¹⁸ ka sere maa tōn be ba tie kpuro ka ben debuminu ka ben kurōbu ka bii tōn durōbu ka tōn kurōbu, domi ba tii wēwa mam mam Yinni Gusunōn sāa yerun sōmburu sō. ¹⁹ Aronin bibun bweseru te ta sāa yāku kowobu baru kpaanō wuu marosun bōkuo, ba tōmbu gōsa wuu baagere sō be ba ko n da bu dīanu bōnu kue ben suunu sō, ka sere Lefi be ba gara garan suunu sō.

²⁰ Wee ye Esekiasi u kua Yuda kpuro sō. U siawa dee dee gem sō Gusunō win Yinnin wuswāa. ²¹ Sōma ye u kua bu ka sāaru ko Yinni Gusunōn sāa yero ka sere win woodan mēm nōobu, u ye kpuro kuawa ka gōru tia. Ma u koora.

32

Asirin sina boko Sankeribu

u Yudan tem wōri

(I maa mērio Sinambu II, 18:13, Esai 36:1)

¹ Esekiasi u sīa dee Yinni Gusunən wuswaaɔ. Yeniban biruwa Sankeribu, Asirin sina boko u na Yudaɔ, ma u dera ba wuu gb̄ararugisu tarusi. U n̄e, u koo su w̄ariwa ka dam. ²Ye Esekiasi u wa Sankeribu u na u ka Yerusalem tarusi, yera u wirugibu ka tabu kowo damgibu soka, ³bu wesiana bu ka bwii yi k̄eɛ yi yi w̄a wuun biruwa. ⁴T̄on dabira ta n̄n somi ba ka bwii yi k̄rua ka nim tora ye ya kokum̄o bera yen suunu s̄oɔ. Domi Esekiasi u n̄e, u n̄ k̄i Asirigibu b̄a n tunuma bu nim deema n k̄p̄a.

⁵Ma u win bandun dam t̄asisia. U Yerusalemun gb̄ararun mi n w̄ruma seeya ka maa wuun k̄s̄u yenu. Ma u gb̄araru garu bana wuun biruwa u ka sikerena. Ma u kari ye s̄onwa ye ba m̄d̄ Milo Dafidin wuuɔ. U tabu ȳa dabi dabinu kasu ka maa terenu.

⁶U tabu sinambu kua ma u bu m̄enna wuun gb̄ararun k̄onn̄w̄o. Ma u bu kir̄o kua u n̄e, ⁷bu tii dam k̄eɛȳo k̄pa bu w̄ruḡaru s̄oɔsi. Bu ku b̄erum ko bu diiri Asirin sina boko ka win t̄on dabi ten wuswaaɔ. Domi be ba ka bu w̄a ba dabi n kere be ba ka n̄n w̄a. ⁸T̄omba ba ka n̄n w̄a. Adama be, Gusun̄o ben Yinniwa u koo bu somi. Wiya u koo bu dam w̄e tabu s̄oɔ.

Ma t̄on be, ba Esekiasi Yudan sina bokon gari yi naane kua.

Sankeribu u gara

Yerusalemu

(I maa m̄erio Sinambu II, 18:17-37, Esai 36:2-22)

⁹Yeniban biru, Sankeribu, Asirin sina boko u win s̄om kowobu ḡara Yerusalem̄o sanam m̄e u w̄a Lakis̄o ka win tabu kowobu kpuro. U s̄om kowo be ḡarawa Esekiasi ka Yuda be ba w̄a Yerusalem̄o kpuron mi, ¹⁰bu n̄e, am̄eniwa wi, Sankeribu, Asirin sina boko u gerua. U n̄e, ma s̄oɔra ba ben naane doke ba ka w̄a Yerusalem̄o ka nuku sankiranu. ¹¹Bu ku de Esekiasi u bu n̄oni w̄oke k̄pa u de bu ḡbi ḡoɔru ka nim n̄orun s̄o ye u n̄e, Gusun̄o ben Yinni u koo bu w̄ara wi, Asirin sina bokon n̄oman di. ¹²Ba n̄ ȳe ma wi, Esekiasiwa u gungunu k̄osuka ka Yinni Gusun̄on ȳaku yee te? Ma u bu s̄oɔwa u n̄e, ȳaku yee teeru t̄onan miya ba ko n̄ da de bu yiira bu Yinni Gusun̄o s̄a k̄pa bu n̄n turare d̄s̄o dokea. ¹³Adama be, ba n̄ yaaye ye wi, Sankeribu ka win baababa ba bwesenu kpuro kua? Nin b̄unu nu k̄p̄ia nu bu yara saa win n̄oman di? ¹⁴Bwese ni win baababa ba kam koosia s̄oɔ, nin niren b̄una nu k̄p̄ia nu bu yakia win n̄oman di ben tii bu ka sere n̄e, Gusun̄o ben Yinni u koo bu yakia. ¹⁵Yen s̄s̄, bu ku de Esekiasi u bu n̄oni w̄oke k̄pa u n̄ bu ḡari seeyam̄o m̄esum. Bu ku n̄n naane ko. Domi bweseru garun b̄unu kun k̄p̄ia nu tu w̄ore win n̄oman di, n̄ kun m̄e win baababan n̄oman di. Kaa sere gere Yudaban b̄unu?

¹⁶Nge m̄eya Sankeribun s̄om̄o be, ba Yinni Gusun̄o ka win s̄om kowo Esekiasi w̄om̄m̄o.

Sankeribun s̄om̄o bu

ba Yinni Gusun̄o w̄om̄m̄o

(I maa m̄erio Sinambu II, 19:14-19, Esai 37:14-20)

¹⁷Sankeribu u tireru yorua u ka Gusun̄o Isireliban Yinni w̄om̄e. U n̄e, nge m̄e bwese ni nu tien b̄unu nu n̄ k̄p̄ia nu nin t̄ambu w̄ore win n̄oman di, nge m̄eya Gusun̄o, Esekiasin Yinni u n̄ maa k̄p̄e u bu w̄ara win n̄oman di.

¹⁸Ma Sankeribun s̄om̄o be, ba gb̄aram̄o ka dam ka Yudan barum bu ka t̄ambu nandasia be ba w̄a gb̄ara ten s̄oɔw̄o k̄pa bu wa bu wuu ge m̄wa. ¹⁹Ba Gusun̄o Yerusalemugibun Yinnin gari m̄o nge bwese ni nu tien b̄unu ni ba ka tii seka.

Asirigibu ba duki yakikira

(I maa m̄erio Sinambu II, 19:15,35-37, Esai 37:15,36-38)

²⁰Yera Esekiasi ka Gusun̄on s̄om̄o Esai, Am̄otin bii ba kanaru w̄ari gari yin s̄s̄ ba Yinni Gusun̄o n̄oɔḡiru sue wallo. ²¹Yera Yinni Gusun̄o u ḡarado goo ḡara u Asirigibun sansani w̄ari u ben tabu dur̄o w̄ruḡoba ka ben tabu sinambu ka ben wirugibu go. Yera Asirin sina boko u ḡosira u wura win tem̄o ka sekuru. Ma u da win b̄unu dir̄o. Miya win tiin bibu ba na ba n̄n k̄asi ba go ka takobi.

²²Nge m̄eya Yinni Gusun̄o u ka Esekiasi ka Yerusalemugibu faaba kua saa Sankeribun n̄oman di ka sere be ba tie kpuron n̄oman di. Ma u bu k̄osu be ba ka bu sikerenen s̄s̄. ²³T̄on dabira ta ra ka Yinni Gusun̄o k̄enu naawe Yerusalem̄o k̄pa tu maa ka Esekiasin tii k̄e gobiginu naawa. Saa yen d̄oma ten di, u ȳisiru yarawa bwesenu kpuro s̄oɔ.

Esekiasin bandun kpeeru

(I maa m̄erio Sinambu II, 20:1-21, Esai 38:1-8, 39)

²⁴Saa ye s̄oɔ, Esekiasi u bara sere u goo turuku kua. Ma u Yinni Gusun̄o kana. Ma Yinni Gusun̄o u n̄n wisa, ma u n̄n s̄om maamaakiginu kua. ²⁵Adama Esekiasi kun kue nge u durom wa Yinni Gusun̄on min di. Ma u tii sua. Yera Yinni Gusun̄o u bu m̄oru seesi wi ka Yudaba ka Yerusalemugibu. ²⁶Ye u wa m̄e, yera wi ka Yerusalemugibu ba tii kawa. Ma Yinni Gusun̄on m̄aru ya doona ben min di Esekiasin waati ye s̄oɔ.

²⁷Esekiasi u dukia baka ka b̄ere baka wa. U sii geesu ka wura ka kpee gobiginu ka turareba kasu ka ter̄nu ka ḡa bwese bwe-seka ye ya w̄a. ²⁸U alikaman biranu kua, ma u tam k̄pam ka gum beru yenu kua ma u yaa sabenu baaniren ḡoru kua ka sere nin dii yenu. ²⁹Ma u tii wusu bania. U yaa sabenu wa dabi dabinu, keteba ka ȳanu ka bonu. Domi Yinni Gusun̄o u n̄n dukia baka w̄e.

³⁰ Wiya u maa Gihonin yeru gèn nɔɔ ga wāa gungurun bera gia kɔrua, ma u nɔɔ kpɔɔ yaba Dafidin wuun sɔɔ duu yeru gia.

Ye Esekiasi u gɔru doke u ko kpuro, ya nùn koorawa. ³¹ Adama sanam me Babilonin sina boko u somabu marisia u ka wa som maamaaki ye Yinni Gusunɔ u mɔ Isirelio, yera Gusunɔ u Esekiasi deri u ka wa ye ya wāa win gɔru.

³² Ye Esekiasi u kuan sukum ka nge me u Gusunɔ sāwa ka naane, ye kpuron gari yi yorua Gusunɔn somɔ Esai, Amatin biin kāsīnun tireru sɔɔ ka maa Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ³³ Esekiasi u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Dafidin bibun bweserun siku yerɔ bera gee n gunum bo. Yerusalemugibu ka Yudaba ba nùn gɔɔ swīiya. Yen biru, win bii Manase u bandu kɔsire kua.

33

Manase

*u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛerio Sinambu II, 21:1-18)*

¹ Manase u mawa wɔɔ wɔkura yiru sanam me u bandu di Yudaɔ. Ma u kua wɔɔ weeraakuru ka nɔɔbu ban te sɔɔ Yerusalemɔ. ² Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. Bwese ni Yinni Gusunɔ u gira Isireliban wuswaan di nin kom kɔsum meya u swīi. ³ U wure u gungunu seeya ni win tundo Esekiasi u kɔsuka. Ma u būu wi ba mɔ Baalin yāku yenu kua ka būu wi ba mɔ Asitaaten bwāarokunu ni win tundo u raa kɔsuka. Ma u kperi ka sɔɔ ka surun sāruru wəri. ⁴ U būu turanu bana Yinni Gusunɔn sāa yerɔ tɛn mi Yinni Gusunɔ u win yīsiru doke sere ka baadommaɔ. ⁵ U maa suru ka sɔɔ ka kperin yāku yenu kua sāa yee ten yaari yiru ye sɔɔ. ⁶ U dera ba ka win bii tɔn durɔbu yākuru kua Hinɔmun wɔwɔ. U ra ka wɛɛ ka guru winu sɔruru ko kpa u dobo doboba ko. U gəri sokobu yii be ba ra nùn sian gari sɔ. Ma u kɔsa mɔ u dɔɔ ye ya Yinni Gusunɔn mɔru seeya. ⁷ U win būun bwāaroku kua u yi Yinni Gusunɔn sāa yerɔ. N deema Yinni Gusunɔ u raa Dafidi ka win bii Salomɔ sɔɔwa u nɛɛ, sāa yee teni ka Yerusalemu yenīwa na gɔsa Isireliban suunu sɔɔ ya n ka nɛn yīsiru sɔɔwa sere ka baadommaɔ. ⁸ Na n maa Isireliba yaramɔ saa ben tem di me na ben baababa wɛɛ bā n gesi nɛn woodaba ka nɛn gere mem nɔɔwammɛ ye na Mɔwisi wɛɛ u yorua. ⁹ Adama Manase u dera Yudaba ka Yerusalemugibu ba ka Yinni Gusunɔ tonda, ma ba kɔsa kua n kere bwese ni Yinni Gusunɔn tii u gira be Isireliban wuswaan di.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u ka Manase ka win tɔmbu gari kua. Adama ba n nùn swaa daki.

¹¹ Yera Yinni Gusunɔ u Asirin sina bokon

tabu sinambu gɔra ba Manase mwa ba yoni doke, ma ba nùn bakua ka sii gandun yoni ba ka da Babiloniɔ. ¹² Sanam me u wāa nuku sankiranu sɔɔ, yera u tii kawa Gusunɔ win baababan Yinnin wuswaaɔ. Ma u nùn kana. ¹³ Ma Yinni Gusunɔ u gɔru gosia u win kanaru mwa, u ka nùn wura Yerusalemɔ win bandu sɔɔ. Saa ye sɔɔra Manase u gia ma Gusunɔwa u sāa Yinni.

¹⁴ Yeniban biru, u gana bana Yerusalemun tɔɔwɔ Gihonin sɔɔ duu yeru gia wɔwɔ. Gana ye, ya dawa sere kɔnnɔwɔ ge ba mɔ Swɛɛ. Ma ya ka Yerusalemun wɔɔ bera ye ba mɔ Ofeli sikerena. U dera gana ye, ya gunia too. Ma u tabu sinambu doke Yudan wuu si su gbāranu mɔ kpuro sɔɔ. ¹⁵ Ma u tɔn tukobun būnun bwāarokunu ka win tiiguu ge, ni u raa doke Yinni Gusunɔn sāa yerɔ kpuro wuna ka sere būu yāku yee ni u bana Yinni Gusunɔn sāa yerun guurɔ Yerusalemɔ. Ma u nu kasi kua wuun biruɔ. ¹⁶ Yera u Yinni Gusunɔn yāku yeru wesia sāa yerɔ. Ma u siarabun yākunu kua. U Yudaba wooda wɛɛ bu Gusunɔ Isireliban Yinni wi turo sā. ¹⁷ Saa ye sɔɔ, tɔmba yākunu mɔ gungunɔ, adama Gusunɔ ben Yinniwa ba nu kuammɛ.

¹⁸ Ye Manase u kuan sukum ka kana te u kua ka Yinni Gusunɔn gari yi win somɔbu ba nùn sɔɔwa, ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ¹⁹ Win kanaru ka nge me Yinni Gusunɔ u nùn wurari ka win toranu ka gunguu ni u kua ka mem nɔɔbu sari te u kua ka sere bwāaroku ni u seka ma u nu gira u sāwa u sere tii kawa, ye kpuron gari yi yorua Hosain tireru sɔɔ. ²⁰ Yen biruwa Manase u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win tiin dirɔ. Ma win bii Amɔɔ u bandu kɔsire kua.

*Amɔɔ u kua sina boko Yudaɔ
(I maa mɛerio Sinambu II, 21:19-26)*

²¹ Wɔɔ yenda yiruwa Amɔɔ u mɔ sanam me u bandu di. Ma u kua wɔɔ yiru ban te sɔɔ Yerusalemɔ. ²² Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ nge win tundo Manase. U bwāaroku ni Manase u kua kpuro yākuru kua u sāwa. ²³ U n tii kawe Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge me win tundo u tii kawa. Adama u win toranu sosimɔwa u dɔɔ.

²⁴ Win som kowobu ba nùn seesi ma ba nùn go win dirɔ. ²⁵ Adama be ba nùn seesi ba go mi, tɔmba maa ben tii so ba go. Ma ba win bii Yosiasa kɔsire kua bandu sɔɔ.

34

Yosiasa

*u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛerio Sinambu II, 22:1-2, 23:4-20)*

¹ Wɔɔ nɔɔba itawa Yosiasa u mɔ sanam me u bandu di. Ma u kua wɔɔ tena ka tia bandu sɔɔ Yerusalemɔ. ² Gea u kua Yinni Gusunɔn

nəni sɔɔ. Win sikado Dafidin yira sɔɔra u sɔa mam mam. U ɛn yen gam gɛrɛ.

³ Win bandun wɔɔ nɔɔba itase sɔɔ, sanam mɛ u sɔa aluwaasi, u Gusunɔ win sikado Dafidin Yinni kasum wɔri. Win bandun wɔɔ wɔkura yiruse sɔɔ, u Yerusalemu ka Yuda dɛerasiabu torua. U gunguu nɛn mi ba ra bɛnu sɔa kɔsuka ka nɛn bwɔaroku bwese bwese. ⁴ Ba bɛnu wi ba mɔ Baalin yaku yenu kɔsuka win wuswaaɔ. Ma u bwɔaroku ni ba kua sɔɔn sɔ ka ni ba kua ka sii gandu kɔsuka. U dera ba nu munkawa ma ba nɛn kɛki gura ba wisi be ba nu sɔamɔn sikan wɔllɔ. ⁵ Ma u bɛnu yaku kowobun kunkun sikia u dɔɔ doke ben yaku yenɔ. Nge mɛya u ka Yuda ka Yerusalemu dɛɛrasia.

⁶ Manasen wusu sɔɔ ka Efaraimugisɔ ka Simeogisɔ ka Nefitaligisɔ si su kua bansu, u bɛnu yaku yenu kɔsukawa ⁷ ma u bwɔarokunu surura ma ba nu kɔsuka muku muku nu kua tua. Mɛya u maa bwɔaroku ni ba kua sɔɔn sɔ kɔsuka Isireliban tem kpuro sɔɔ. Ma u gɔsira u wura Yerusalemuɔ.

Yaku kowo tɔnwero

u woodan tireru wa

(I maa mɛerio Sinambu II, 22:3-10)

⁸ Yosiasin bandun wɔɔ yendu yiru sarise sɔɔ, sanam mɛ u tem mɛ, ka Yinni Gusunɔn sɔa yee te dɛɛrasia u kpa, yera u Safani, Asalian bii gɔra ka Maaseya wi u sɔa wuun guro guro ka Yoasi, Yoakasin bii wi u sɔa tire bero bu ka Gusunɔ win Yinnin sɔa yeru some. ⁹ Tɔn be kpuro ba da yaku kowo tɔnwero Hilikiyan mi. Ma ba nɛn gobi wɛ yi Lefiba ba raa mwɛɛra Yinni Gusunɔn sɔa yerun sɔ sa Manasen tem di ka Efaraimun tem di ka Yudaban min di ka Isireliba kpuron min di ka Benyamɛɛn tem di ka sere Yerusalemugibun min di. ¹⁰ Be ba sɔmbu te kpore bera ba gobi yi nɔmu sɛndia ma ba yi sɔm kowobu wɛ be ba sɔa yee te sɔmmɔ. ¹¹ Bera dɔa dɔakobu ka banɔbu. Gobi yiya ba koo ka kpee bakanu dwe ka dɔa ye ba koo ka dia kpe ye Yudaban sinamba sank. ¹² Tɔn be, ba sɔmburu kuawa ka naane. Yasati ka Abudiasi be ba sɔa Lefiba, Mɛrarin bweseru sɔɔ ka Sakari ka Mɛsulamu, Kehatin bweseru sɔɔ, bera ba bu kpore. ¹³ Lefi be ba womusu ka dweebu yɛ, bera ba ra maa be ba ra sɔmunu sue nɔni doke ka sere maa sɔa yee ten sɔm bwese bwesekan kowobu. Ma Lefiba gabu ba sɔa tire yorobu ka sɔman guro gurobu. Gaba maa sɔa kannɔn kɔsɔbu.

¹⁴ Sanam mɛ ba da bu ka gobi yi sua yi ba wɛ Yinni Gusunɔn sɔa yerun sɔ, yera yaku kowo Hilikiya u woodan tireru wa tɛ Yinni Gusunɔ u raa Mawisi wɛ. ¹⁵ Yera Hilikiya u Safani, tire yoro sɔɔwa u nɛɛ, na woodan tireru wa Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ. Ma Hilikiya u tu suama u Safani wɛ. ¹⁶ Ma Safani u tire te sua u ka sina boko daawa. Ma u

nɛn sɔɔwa u nɛɛ, wunɛn sɔm kowobu ba kua kpuro ye a bu yiire. ¹⁷ Ba tɔn be a sɔa yee ten sɔmburu nɔmu sɛndia ka tɔn be ba sɔma mɔ mi, gobi yi wɛ.

¹⁸ Yen biru, yaku kowo Hilikiya u maa man tireru garu wɛ.

Ma Safani u tu gara sina bokon wuswaaɔ.

Yosiasu u tɔmbu gara

bu bikiaru ko Huludan mi

(I maa mɛerio Sinambu II, 22:11-20a)

¹⁹ Sanam mɛ sina boko u wooda yen gari nua, yera u win yɔnu nɛnuu u karana nuku sankiranun sɔ. ²⁰ Yera sɔna boko u Hilikiya ka Akikamu, Safanin bii ka Abudoni, Miseen bii ka tire yoro Safani ka Asaya win sɔm kowo sɔɔwa u nɛɛ, ²¹ i doo i bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi Isireliba ka Yuda be ba tien sɔ tire te sa wa minin garin sɔ. Domi Yinni Gusunɔ u ka sun mɔru mɔ ya kpɔ yɛn sɔ bɛɛn baababa ba n win gari mɛn nɔwɛ. Ba n kue nge mɛ ya yorua woodan tire te sɔɔ.

²² Hilikiya ka tɔn be sina boko u sɔa mi, ba da Gusunɔn sɔmɔ tɔn kurɔ Huludan mi. Huluda wi, u sɔawa Salumun kurɔ, Tokehatin bii, Hasira wi u ra sɔa yɔnu kɔsun debubu. Huluda wi, u wɔawa Yerusalemun wɔɔ beri kpaaɔ. Sanam mɛ ba nɛn sɔɔwa ye ba kɔ, ²³ yera u bu wisa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, i durɔ wi u bɛɛ gɔrima sɔɔwɔ i nɛɛ, ²⁴ u koo de kɔsa ka bɔri yi tem mɛn tɔmbu deema yi yi yorua tireru sɔɔ tɛ i gara Yudaban sina bokon wuswaaɔ. ²⁵ Domi ba nɛn biru kisi ba da ba bɛnu turare dɔɔ dokeamme. Ma ba win mɔru seeya ka bwɔaroku ni ba tii kua ba sɔama. Yen sɔ, u ko n ka tem mɛn tɔmbu mɔru sɔawa, ya n suremɔ. ²⁶⁻²⁷ Adama i ko i Yudaban sina boko wi u bɛɛ gɔrima i ka bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi sɔ i nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni u nɛɛ, u win kanaru mwa. Domi ye u win woodan gari yi nua, yi win gɔru taare wɛ, ma u tii kawa Gusunɔn wuswaaɔ, ma u win yaberu nɛnuu u karana nuku sankiranun sɔ, ma u swi wi, Gusunɔn wuswaaɔ. ²⁸ Tɛ, Gusunɔ wi, u koo de u gbi bari yendu sɔɔ kpa bu nɛn sike win sikiro. Win noni kun wahala ye wasi ye u koo de yu Yerusalemu ka yen tɔmbu deema.

Yosiasu u wure u ka Gusunɔ

arukawani bɔkua

(I maa mɛerio Sinambu II, 22:20b-23:3)

Yera Hilikiya ka wigibu ba ka sina boko gari yi daawa. ²⁹ Ma sina boko u gɔra bu Yudaba ka Yerusalemun guro gurobu kpuro mɛnna. ³⁰ Yen biru, u da Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ ka Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro ka yaku kowobu ka Lefiba tɔmbu kpuro gesi, saa bukurobun di n ka da bibɔ. Ma u be kpuro Yinni Gusunɔn woodan tire te garia te ba wa sɔa yee ten mi. ³¹ Yera sina boko u

yōra win turaru wāllō, ma u ka Yinni Gusunō arukawani bōkua u nēē, u koo wi, Yinni Gusunōn woodaba ka win gere swīiwa ka win gāru kpuro ka win bwēra kpuro kpa u ka gari yi mēm nōwāya ba yorua woodan tire te sōō. ³² Ma u dera tōn be ba wāa Yerusalemō ka Benyamēn temō ba dua arukawani ye sōō. Ma ba kua nge mē Gusunō ben baababan Yinnin arukawani ye, ya gerumō. ³³ Yosiasi u būnun bwāarokunu kōsuka ni Isireliba ba waama tem tukum di. Ma u be ba wāa Isireliō kpuro tilasi kua bu ka Gusunō ben Yinni sā. Win wāarun tōru kpuro sōō, ba ñ gere Yinni Gusunōn yiran di.

35

Yosiasi

*u Gōō sararibun tōō bakaru di
(I maa mēerio Sinambu II, 23:21-23)*

¹ Yosiasi u Gōō sararibun tōō bakaru di Yerusalemō Yinni Gusunōn sō. Ba ten yāku yēē sakirawa wōōn suru gbiikoon sōō wōkura nnese sōō. ² U yāku kowobu doke ben samburu sōō. Ma u bu dam kā bu ka Yinni Gusunōn sāa yerun samburu ko. ³ U Lefi be ba gōsa nenem Yinni Gusunōn sō ba Isireliba keu sōōsimō sōōwa u nēē, i Yinni Gusunōn woodan kpakoro dēera te dokeo sāa yerō tē Salomōō Dafidi Isireliban sina bokon bii u bana. I ñ maa tu suamō senō. I de bēē ka bēēn tōmbu i Gusunō bēēn Yinni sā. ⁴ I de i n sōōru sāa yenu ka yenu ka nge mē Dafidi Isireliban sina boko ka win bii Salomōō ba bēē bōnu kua ba yorua. ⁵ I de i bēēn ayeru mwa sāa yerō yenu ka yenu nge mē ba bēēn mero bisibu Lefiba bōnu sāa. ⁶ Bēeya i ko i Gōō sararibun yāku yēē sakiri. Yen sō, i de i tii dēerasia, kpa i ten sōōru ko bēēn mero bisibun sō nge mē Yinni Gusunō u Mōwisi wooda wē.

⁷ Yosiasi u tōn be ba wāa mi yāanu ka bonu wē nōrōbun suba tēna (30.000) ka sere keteba nōrōbun suba ita (3.000) bu ka ye kpuro Gōō sararibun tōō bakaru ko. Yaa sabe ni kpuro nu weewa sina bokon arumanin di. ⁸ Win sina bwāabu ba tōmbu ka yāku kowobu ka Lefiba kēnu kā ka nuku tia. Ma sāa yerun wirugibu, Hilikiya ka Sakari ka Yehieli ba yāku kowobu yāanu nōrōbun suba yiru ka nata (2.600) ka sere keteba gooba wunōbu (300) wē. ⁹ Konania ka Semaya ka Netanēli ka ben mero bisibu Lefiban wirugibu, Hasabia ka Yeyeli ka Yosabadi ba Lefiba yāanu nōrōbun suba nōōbu (5.000) ka keteba nēera wunōbu (500) wē. ¹⁰ Wee nge mē ba tōō baka ten kpunaa koosina. Yāku kowobu ka Lefiba ba ben ayeru sua wuu wuuka nge mē sina boko u gerua. ¹¹ Ba Gōō sararibun yēē go. Ma yāku kowobu ba yem yēkamō mē Lefiba ba bu tūimō. Yen biru, ma Lefi be, ba yēē yi kokumō. ¹² Ba yāku dōō mwaararuginun yēē yi nenem bu

ka ye tōmbu wē yenu ka yenu kpa bu ka ye Yinni Gusunō yākuru kua nge mē ba yorua woodan tireru sōō te Yinni Gusunō u Mōwisi wē. Nge mēya ba maa kua ka keteba. ¹³ Ba Gōō sararibun yāku yaa ye wōōwa nge mē wooda ya gerua. Yen biru, ba yaa ye ba wāa nenem Yinni Gusunōn sō yikua. Ma ba yande ye tōmbu kpuro bōnu kua. ¹⁴ Yen biruwa ba ben tiigia ka yāku kowobugia yikua. Domi yāku kowo Aronin bibu ba samburu kua sere ka wōkuro. Ba yāku dōō mwaararuginu ka yaa gum yākunu mō. Yen sōna Lefiba ba bu yaa yikuamme. ¹⁵ Wom kowo Asafun bibu ba wāa ben ayerō nge mē Dafidi ka Asafu ka Hemani ka Yedutum, sina bokon bwisi kēō ba wooda yi. Ma kōnnōn kōsobu ba yō kōnnō baageren mi. Ba ñ doone ben ayerun di, domi Lefiba ba bu ben dīanu kuamme. ¹⁶ Nge mēya ba kpunaa yi dōma te, bu ka Gōō sararibun tōō bakaru di, kpa bu yāku dōō mwaararuginu ko Yinni Gusunōn yāku yerō nge mē sina boko u wooda yi.

¹⁷ Isireli be ba wāa mi kpuro ba Gōō sararibun tōō bakaru di dōma te, ma ba pēē ye ba kun seeyatia doken tōō bakaru di sōō nōōba yiru. ¹⁸ Saa Gusunōn sōmō Samuelin waatin di sere n ka gisō girari, ba ñ Gōō sararibun tōō bakaru garu diire mē Isireliō. Mēya sina boko goō maa sari Isireliō wi u Gōō sararibun tōō bakaru diire nge Yosiasi ka yāku kowobu ka Lefiba ka Yudaba ka Isireliba be ba wāa Yerusalemō dōma te. ¹⁹ Yosiasin bandun wōō yendu yiru sarise sōōra ba Gōō sararibun tōō baka te di.

*Yosiasin bandun kpeeru
(I maa mēerio Sinambu II, 23:28-30)*

²⁰ Ye Yosiasi u Yinni Gusunōn sāa yee te sōnwa u kpa, yen biruwa Egibitin suno Neko u seewa u tabu dōō Kaakemisio, daa te ba mō Efaratio. Yera Yosiasi u seewa u nūn worim da mi. ²¹ Yera Neko u nūn sōmōbu gōria u nēē, mba n sun mōōsine nē ka wune Yudaban sina boko. Domi n ñ wune na tabu worim wee gisō. Yenu ge ga ka man tabu mō, gera na worim dōō. Yinni Gusunōwa u man sōōwa u nēē, n doo fuuku. Yen sō, a ku ka Gusunō gabirina wi u ka man wāa, kpa u ku raa nun kam koosia. ²² Adama Yosiasi u yina u nūn deri. U ñ Nekon gari yi wure yi yi wee Yinni Gusunōn min di. Ma u tii kōsa bu ku ka nūn tubu. U da u Neko tabu wōri wōwaa ye ba mō Megido. ²³ Yera ten towobu ba Yosiasi twee. Ma u win sōm kowobu sōōwa u nēē, i ka man doonō minin di, domi ba man mēera kua ya kpā.

²⁴ Win sōm kowobu ba nūn sua saa win tabu keken di ma ba nūn doke win tabu keke gaa sōō ba ka da Yerusalemō. Ma u kpuna u gu. Ma ba nūn sikua win baababan sikaō. Ma Yūdaba ka Yerusalemugibu ba win gōō swī.

²⁵ Yeremi u gəə swī Yosiasin sə. Ma wom kowobu, tən durəbu ka tən kurəbu ba Yosiasi doke gəə swīin womusu səə sere ka gisə. Su kua wororu Isireliə. Womu si, su wāa ben gəə swīin womusun tireru səə.

²⁶⁻²⁷ Ye Yosiasi u kuan sukum, ye u gbia u kua ka ye u kua daku te, ka nge me u Gusunə sawa ka naane nge me Yinni Gusunə woodan tirera gerua, ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru səə.

Yoakasi ka Yoyakimu

ka Yoyakini ba bandu di

ba wēna

(I maa mēerio Sinambu II, 23:30-24:17)

36

¹ Tamba Yoakasi, Yosiasin bii sua ma ba nūn kua sunə win tundon ayera Yerusalemə. ² Yoakasi u mawa wəə yenda ita sanam me u bandu di Yudaə. Ma u kua suru ita ban te səə Yerusalemə. ³ Egibitin sunəwa u nūn bandu yara. Ma u win tambu sii geesun tannu ita ka wuran kilo tena bure bu kosia wəə ka wəə. ⁴ Yen biruwa u Yoakasi win wənə, Eliakimu sua u kəsire kua bandu səə. Ma u nūn yisi kpaaru kə Yoyakimu. Ma u Yoakasi sua u ka da Egibitiə.

Yoyakimu

u kua Yudaban sina boko

⁵ Yoyakimu u mawa wəə yenda nəəbu sanam me u bandu di Yudaə, ma u kua wəə wəkura tia bandu səə. Kəsa u kua Gusunə win Yinnin nənə səə. ⁶ Yera səə teeru Babilonin sina boko, Nebukanəsaa u na u Yoyakimu tabu wəri. Ma u nūn mwa u bokua ka sii gandun yəni u ka da Babiloniə. ⁷ Nebukanəsaa u Yinni Gusunə səa yerun dendi yānu gura u ka da u yi win sina kpaarə.

⁸ Ye Yoyakimu u kuan sukum ka kəsa ye u kua, ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru səə. Yen biru, win bii Yoyakiniwa u bandu kəsire kua.

Yoyakini

u kua Yudaban sina boko

⁹ Wəə nəəba itawa * Yoyakini u mə saa ye u bandu di. Ma u kua suru ita ka səə wəkuru ban te səə Yerusalemə. Kəsa u kua Yinni Gusunə nənə səə. ¹⁰ Ye n kua wəə kpəə, yera Nebukanəsaa Babilonin sina boko u na u Yoyakini mwa u ka da Babiloniə. Ma u Yinni Gusunə səa yerun dendi yānu ganu gura. Ma u Yoyakinin baa yākabu Sedesiasi kua sunə Yudaban suunu səə Yerusalemə.

Sedesiasi u bandu di Yudaə

(I maa mēerio Sinambu II, 24:18-25:21, Yeremi 39:1-10, 52:1-27)

¹¹ Sedesiasi u mawa wəə yenda tia sanam me u bandu di Yudaə. Ma u kua wəə wəkura tia ban te səə Yerusalemə. ¹² Kəsa u kua Gusunə win Yinnin wuswaaə. U n tii kawe Gusunə səmə Yeremin wuswaaə wi u ra nūn Yinni Gusunə gari sə. ¹³ U swaa taaya, ma u gəru babia. U n win gəru wesie Gusunə Isireliban Yinnin mi gia. U mam Nebukanəsaa seesiwa wi u nūn bərusia ka Yinni Gusunə yīsiru sanam me ba arukawani bəkumə. ¹⁴ Yaku kowobun wirugibu ka Yuda be ba tie kpuro ba kəsa kua ya kpā. Domi ba tən tukobun komanu swī. Ma ba Yinni Gusunə səa yeru disi doke te u gəsa Yerusalemə. ¹⁵ N deema Gusunə ben baababan Yinni wi, u bu kirə kua yee yellun di saa win səməbun min di. Domi u kī u win tambu ka win səa yee te faaba ko. ¹⁶ Adama ba Yinni Gusunə səmə be yē be yaakoru koosi. Ba ben gari atafiru kua sere Yinni Gusunə tii u ka bu mōru kua ye ba n kpē bu suresia. ¹⁷ Yera Yinni Gusunə u dera Nebukanəsaa, Babilonin sina boko u bu tabu wəri, ma u ben aluwaasiba takobinu səkura u go ben səa yerə. U n goo deri, aluwaasiba ka wondiaba ka durə təkənu. Be kpurowa Yinni Gusunə u bəri win nəməə. ¹⁸ Nebukanəsaa u Yinni Gusunə səa yerun arumani gura baka ka piibu ka ben sina kpaarun arumani ka sina bokon tiigia ka sere maa win sina bwābugia. ¹⁹ Ma ba Yinni Gusunə səa yeru ka Yerusalemun dii geenu dəə səka. Ma ba yen gāa geenu kəsuka. Ma ba yen gbəraru sura. ²⁰ Nebukanəsaa u be ba n go tabu səə gura u ka da Babiloniə. Ma ba kua wi ka win bibun yobu sere Peesiba ba ka bandu di. ²¹ Nge mēya Yinni Gusunə gari yi ka koora yi win səmə Yeremi u raa gerua u nē, ba koo Yudaba yoru mwa kpa tem me, mu wa mu sanam wəragim di kpa mu wēra sere wəə wata ka wəkuru, wahala ye mu raa wan sə.

Sirusi u Yudaba wooda wē

bu wura ben temə

²² Sirusi, Peesin sina bokon bandun wəə gbiikuu səə, yera Yinni Gusunə u gəru doke u win gari yibia yi u raa gerua saa win gəro Yeremin nənə di. Ma u doke Yinnin gəruə bu ka gari yini yore. Ma ba yi kpara win tem kpuro səə. ²³ Yi nē, ameniwa Sirusi, Peesin sina boko u gerua. U nē, Gusunə Wərukoo u man handunian bannu kpuro wē. Ma u man yiire n nūn səa yeru bania Yerusalemə Yudaban temə. Yen sə, be ba səa Isireliba kpuro bu wuro Yerusalemə kpa Gusunə ben Yinni u n ka bu wāa.

* **36:9** wəə nəəba itawa - Sinambu II, 24:8 ya nē, Yoyakini u mawa wəə wəkura nəəbu ka ita sanam me u bandu di.

ESIDARASI

Esidarasin tireru, Isireliban bandun gari yirusen mi n tiewa ta fæerisi. Tire ten gari sun sɔɔmɔwa nge mɛ Yuu be ba raa yoru mwɛera ba ka da Babiloniɔ ben gaba ka wurama yorun di Yerusalemuɔ. Beya ba wure ba Yinni Gusunɔn sãaru seeya. N deema Babilonin sina boko Sirusiwa u wooda ye wɛ ba ka wurama Yerusalemuɔ ba Yinni Gusunɔn sãa yeru seeya.

Yeniban biru sina boko Aatasesi u dera Yuu gabu ba maa gɔsirama Babilonin di ba wurama Yerusalemuɔ. Esidarasiwa u sãa ben kparo. Esidarasi wi, u Yinni Gusunɔn woodan yɛru mɔ. U dera ba gãa dabinu sɔnwa sãarun swaa sɔɔ ka ben wãasinna sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Isireli be ba gbia ba wurama yorun di, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Isireliba ba wure ba Yinni Gusunɔn sãa yeru seeya, wiru 3n di sere wiru 6.
3. Esidarasi u gɔsirama Yerusalemuɔ ka Yuu gabu, wiru 7n di sere wiru 10.

Sirusi u Yudaba wooda wɛ bu wura ben temɔ

¹ Sirusi Pɛɛsin sina bokon bandun wɔɔ gbiikuu sɔɔ, Yinni Gusunɔ u gɔru doke u win gari yibia yi u raa gerua saa win sɔmɔ Yeremin nɔɔn di. Ma u doke Sirusin gɔruɔ bu ka gari yini yore. Ma ba yi kpara win tem kpuro sɔɔ. ² Yi nɛɛ, ameniwa Sirusi Pɛɛsin sina boko u gerua. U nɛɛ, Wɔrukoo u man handunian bannu kpuro wɛ. Ma u man yiire n nɔn sãa yeru bania Yerusalemuɔ Yudaban temɔ. ³ Yen sɔ, be ba sãa Isireliba kpuro bu doo Yerusalemuɔ kpa bu Gusunɔ ben Yinni sãa yeru bania mi, domi miya ba ra nɔn yãkuru kue. Kpa u n ka bu wãa. ⁴ Bɛn mi Isireli be ba tie ba wãa kpuro ba koo bu somiwa ka sii geesu ka wura ka yaa sabenu ka gãa nɔn bukata ba ko n mɔ ka sere maa kɛɛ ni ba koo wɛ ka kɪru sãa yee ten banan sɔ.

⁵ Saa ye sɔɔra Yudaba ka Bɛnyamɛɛban yenu yɛrobu ka yãku kowobu ka Lefiba ba sɔɔru kua, be kpuro gesi, be Yinni Gusunɔ u seeya bu ka da bu win sãa yeru bani Yerusalemuɔ. ⁶ Bɛn mi ba raa wãa, ma ba bu somi ka dendi yãa wuraginu ka sii geesuginu ka yaa sabenu ka gãa nɔn bukata ba ko n mɔ mɔ ka gãa geenu kpuro gesi ka sere kɛɛ ni ba wɛ ka kɪru.

⁷ Ma sina boko Sirusi u bu Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãnu kpuro wesia ni Nebukanɛsaa u raa gurama Yerusalemun di u ka da u yii win bũu dirɔ. ⁸ Sirusi wi, u dera win arumani bero Miteredati u ye kpuro gurama ma u ye gara u Sesibasaa wɛ wi u sãa Yudaban sina bii turo. ⁹ Ye u bu

wesia mi, yera gbɛɛ wuraginu tena ka gbɛɛ sii geesuginu nɔɔɔbu (1.000) ka wobunu tena tia sari ¹⁰ ka nɔri wuragii tena ka nɔri sii geesugii nɛɛru ka wɔkuru (410) ka sere dendi yãnu ganu nɔɔɔbu (1.000). ¹¹ Dendi yãa ni kpuro ni ba kua ka wura ka sii geesu, yen geera kuawa nɔɔɔɔn suba nɔɔɔbu ka nɛɛru (5.400). Sesibasaa u ka ye kpuro da sanam mɛ be, Isireli be ba yoru mwɛera ba wurɔ Yerusalemuɔ.

Yuu be ba wurama

Yerusalemuɔ

2

¹ Isireli be Nebukanɛsaa Babilonin sina boko u yoru mwɛera u ka da Babiloniɔ ben dabira wurama Yerusalemuɔ Yudaɔ ma ben baawure u da u sina win wuuɔ. ² Tɔn be ba bu kpare ba ka wurama Yerusalemuɔ mi, bera Sorobabeli ka Yosue ka Nɛemi ka Seraya ka Relaya ka Maadose ka Bilisani ka Misipaa ka Bigifai ka Rehumu ka Baana. Isireli be kpuron geeru wee bwese kɛra ka bwese kɛra.

³ Pareɔsin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔɔɔɔn suba yiru ka wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (2.172).

⁴ Sefatian bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu gooba wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (372).

⁵ Arasin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka wunɔbu ka wata ka wɔkura nɔɔɔbu (775).

⁶ Parati Mɔabun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔɔɔɔn suba yiru ka nɛnɛ ka wɔkura yiru (2.812). Tɔn be, ba sãawa Yoabu ka Yosuen sikadominu.

⁷ Elamun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔɔɔɔbu ka goobu ka weeraakuru ka nne (1.254).

⁸ Satun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɛnɛ ka wunɔbu ka weeru ka nɔɔɔbu (945).

⁹ Sakain bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka wunɔbu ka wata (760).

¹⁰ Banin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka weeru ka yiru (642).

¹¹ Bɛbain bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka yɛnda ita (623).

¹² Asigadin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔɔɔɔbu ka goobu ka yɛnda yiru (1.222).

¹³ Adonikamun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka wata ka nɔɔɔba tia (666).

¹⁴ Bigifain bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔɔɔɔn suba yiru ka weeraakuru ka nɔɔɔba tia (2.056).

¹⁵ Adinin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɛɛru ka weeraakuru ka nne (454).

¹⁶ Ateɛn bweseru sɔɔ, be ba sãa Esekiasin yɛnugibu ba sãawa tɔmbu wunɔbu yiru sari.

¹⁷ Bɛsain bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu gooba wunɔbu ka yɛnda ita (323).

¹⁸ Yoran bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu wunɔbu ka wɔkura yiru (112).

19 Hasun bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu goobu ka yenda ita (223).
 20 Gibaan bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu wɛnɛ ka w̄kura n̄ɔɔbu.
 21 Betelehɛmugibu ba s̄awa t̄ambu wunaa teeru ka ita (123).
 22 Netofagibu ba s̄awa t̄ambu weeraakuru ka n̄ɔɔba tia.
 23 Anatotugibu ba s̄awa t̄ambu wunaa teeru ka n̄ɔɔba ita (128).
 24 Asimafetigibu, ba s̄awa t̄ambu weeru ka yiru.
 25 Kiriati Arimugibu ka Kefiragibu ka Beerotugibu ba s̄awa t̄ambu nata ka wunɔɔbu ka weeru ka ita (743).
 26 Ramagibu ka Gebagibu ba s̄awa t̄ambu nata ka yenda tia (621).
 27 Mikimasigibu ba s̄awa t̄ambu wunaa teeru ka yiru (122).
 28 Beteligibu ka Ayigibu ba s̄awa t̄ambu goobu ka yenda ita (223).
 29 Nɛbogibu ba s̄awa t̄ambu weeraakuru ka yiru.
 30 Magibisigibu ba s̄awa t̄ambu wunaa weeru ka w̄kura n̄ɔɔbu ka tia (156).
 31 Elamu goon bweseru sɔɔ maa, ba s̄awa t̄ambu n̄rɔɔbu ka goobu ka weeraakuru ka n̄nɛ (1.254).
 32 Harimun bibun bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu gooba wunɔɔbu ka yendu (320).
 33 Lodugibu ka Hadidigibu ka Onɔɔgibu ba s̄awa t̄ambu nata ka wunaa teeru ka n̄ɔɔbu (725).
 34 Yerikogibu ba s̄awa t̄ambu gooba wunɔɔbu ka weeru ka n̄ɔɔbu (345).
 35 Senaagibu ba s̄awa t̄ambu n̄rɔɔbun suba ita ka nata ka tena (3.630).
 36 Ȳaku kowobu Lefiban bweseru sɔɔ be ba s̄a Yedayan bibu be ba s̄a Yosuen yenugibu, ba s̄awa t̄ambu nɛnɛ ka wunaa wata ka w̄kura ita (973).
 37 Imɛrin bibu ba s̄awa t̄ambu n̄rɔɔbu ka weeraakuru ka yiru (1.052).
 38 Pasurin bibu ba s̄awa t̄ambu n̄rɔɔbu ka goobu ka weeru ka n̄ɔɔba yiru (1.247).
 39 Harimun bibu ba s̄awa t̄ambu n̄rɔɔbu ka w̄kura n̄ɔɔbu ka yiru (1.017).
 40 Lefiba sɔɔ, be ba s̄a Yosue ka Kadimieli, Hodafian sikadominu, ba s̄awa t̄ambu wata ka w̄kura n̄nɛ (74).
 41 Lefi be sɔɔ, be ba s̄a wom kowobu Asafun sikadominu ba s̄awa t̄ambu wunaa teeru ka n̄ɔɔba ita (128).
 42 Lefi be sɔɔ, be ba ra s̄a yerun k̄onn̄ɔsu k̄ɔsu, bera Salumun debuminu ka Ateɛ ka Talumɔɔ ka Akubu ka Hatita ka Sobal. Be kpuro ba s̄awa t̄ambu wunaa teeru ka w̄kura n̄ɔɔbu ka n̄nɛ (139).
 43 Be ba w̄a Netinin bweseru sɔɔ, ben sikadobara Sisa, ka Hasufa ka Tabat̄u 44 ka Ker̄osi ka Siaa ka Padoni 45 ka Lebana ka Hagaba ka Akubu 46 ka Hagabu ka Samulai

ka Hananu 47 ka Gideli ka Gasara ka Reaya 48 ka Resini ka Nɛkoda ka Gasamu 49 ka Usa ka Paseaki ka Besai 50 ka Asina ka Mɛhunimu ka Nefusimu 51 ka Bakibuki ka Hakufa ka Haahuru 52 ka Basilutu ka Mehida ka Haasa 53 ka Baak̄osi ka Sisera ka Tamaa 54 ka Netisa ka Hatifa.
 55 Be ba s̄a Salom̄ɔn s̄am kowobun bibun sikadoba, bera Sotai ka Sofereti ka Peruda 56 ka Yaala ka Daakoni ka Gideli 57 ka Sefatia ka Hatili ka Pokereti Hatisebaimu ka Arni.
 58 Salom̄ɔn s̄am kowo ben bibu ka Nɛtini be, be kpuro ba s̄awa t̄ambu gooba wunɔɔbu ka wɛnɛ ka w̄kura yiru (392).
 59-60 T̄ambu nata ka weeraakuru ka yiru (652) be ba s̄a Delaya ka Tobiya ka Nɛkoda bweseru ba wurama Teli Melan di ka Teli Asan di ka Kerubu Adanin di ka Imɛrin di ba n̄ kp̄ia ba ben bweserun t̄ska wunɛnɛ bu ka s̄ɔsi ma ben tii ba s̄awa Isireliba.
 61-62 Ȳaku kowobu sɔɔ, gaba ben bweserun t̄ska kasu ba bia, ma ba bu yara ȳaku s̄amburun di. Bera, Habayan bweseru ka Hakotugiru ka Baasilagiru. Ba bwese te soka Baasilai ȳen s̄ɔ ben sikado u Baasilai Galadigiin bii w̄ndia sua kur̄. 63 Ma tem men kparo u nɛɛ, ma n̄ kun m̄ ȳaku kowo goo u kp̄ia u bikiaru kua ka urimu ka tumimu, ben goo kun ȳaku d̄ianu dimo.
 64 T̄on be kpuro ba s̄awa t̄ambu n̄rɔɔbun suba weeru ka yiru ka gooba wunɔɔbu ka wata (42.360). 65 Ben s̄am kowobun geeru ta s̄awa n̄rɔɔbun suba n̄ɔɔba yiru ka gooba wunɔɔbu ka tena ka n̄ɔɔba yiru (7.337). Be sɔɔ, wom kowoba s̄awa goobu (200) t̄on dur̄ɔbu ka t̄on kur̄ɔbu. 66 Ba dumi m̄wa nata ka wunaa teeru ka w̄kura n̄ɔɔbu ka tia (736) ka birak̄ɔsu goobu ka weeru ka n̄ɔɔbu (245) 67 ka maa yooyooosu n̄ɛru ka tena ka n̄ɔɔbu (435) ka ketekunu n̄rɔɔbun suba n̄ɔɔba tia ka nata ka wunaa teeru (6.720).
 68 Ye Isireliba ba tura Yerusalem̄ɔ, yera yenu ȳerobu gabu ba ka Yinni Gusun̄ k̄ɛru naawa bu ka win s̄a yera bani mi ta raa w̄a. 69 Baawure u win k̄ɛru w̄wa nge m̄ win m̄ra ne s̄a yee ten s̄amburun s̄ɔ. K̄ɛɛ ni kpuro nu kua wuran gobi n̄rɔɔbun suba wata ka tia (61.000) ka sii geesun kilo n̄rɔɔbun suba yiru ka n̄ɛra wunɔɔbu (2.500) ka ȳaku kowon takoba wunɔɔbu (100).
 70 Ȳaku kowobu ka Lefiba ka Isireli be ba tie ka wom kowobu ka be ba ra k̄onn̄ɔsu k̄ɔsu ka Netiniba, be kpuro ba sinawa ben wus̄o mi ba raa w̄a, Isireliba kpuro gesi.

*Yosue ka Sorobabeli
 ba Yinni Gusun̄n s̄aru seeya*

3

1 Sanam m̄ w̄ɔn suru n̄ɔɔba yiruse ya tunuma, yera Isireli be ba w̄a ben wus̄o ba n̄ɔɔ tia kua ba m̄na Yerusalem̄ɔ.

² Yāku kowo Yosue, Yosadakin bii ka win yāku kowosibu ka Sorobabeli, Sealitielin bii ka win mero bisibu ba Yinni Gusunon yāku yeru bana seewa bu ka yāku dō mwaararuginu ko mi nge me ba yorua Gusunon woodan tireru sō te win sōm kowo Mōwisi u yorua. ³ Ma ba yāku yee te bana yellugirun kpēekpēeku wōlō baa me ba tōn be ba deema min berum mō. Ma ba ra Yinni Gusunō yāku dō mwaararuginu kue mi, bururu ka yoka. ⁴ Yen biru, ba Kunun tōō bakaru kua nge me woodan tirera gerua. Tōō baatere, ba ra yāku dō mwaararuginu kowa nge me wooda ye, ya nin geeru yi. ⁵ Saa yen dōma ten diya ba ra tōō baateren yāku nu ka surun tōō gbiikiruginu ka tōō baka ni nu tieginu ka sere kēē ni ba ra ka Yinni Gusunō naawē. ⁶ Nge mēya saa suru nōōba yirusen tōō gbiikirun di, ba Yinni Gusunō yāku dō mwaararuginu kuamme baa me ba n̄ gina sāa yee ten kpēekpēeku swīi.

⁷ Amēn biru, ba sōm kowobu gobi wē bu ka kpenu dāku kpa bu ka dāa bīinu bōōri. Yen biru ba maa Sidonigibu ka Tirigibu dīanu k̄a ka gum ka tam kpa bu wa bu ka bu dāa ye ba mō sēduruba naawa ka goō nimkuu sere Yafōō. Sirusiwa u yen wooda wē. ⁸ Ye Isireliba ba wurama Yerusalemō, yen wōō yirusen suru yiruse sōra Sorobabeli, Sealitielin bii ka Yosue, Yosadakin bii ka ben yāku kowosibu ka Lefiba ka sere be ba wurama yorun di, be kpuro ba sōmburu wōri. Yera ba Lefi be ba wōō yendu mō ka be ba me kere yiire bu sāa yee ten banan sōmburu kpara. ⁹ Ma Yosue ka win bibu ka win wōnōbu ka Kadimieli ka win bibu be ba sāa Yudaba, be kpuro ba sōōru kua bu ka sāa yee ten sōmburu kpara. Be ba sāa Henadadin bweseru ba maa bu somi.

¹⁰ Sanam me ba sāa yee ten kpēekpēeku swīimō, ba dera yāku kowobu ba ben sāa yānu doke ba na ba yōra mi, ba kōbi nēni. Ma Lefi be ba sāa Asafun bibu ba maa ben sēkatii nēni. Be kpuro ba Yinni Gusunō sāmō nge me Dafidi Isireliban sina boko u yiire. ¹¹ Ba womu geni kōōnamō ba ka Yinni Gusunō bēere wēemō ba mō, Yinni Gusunō u sāawa tōn geo. Win kīru Isireliban s̄s ta n̄ kpēemō. Ma tōn be kpuro ba Gusunō bēere wēemō ba kuuki mō yēn s̄s ba win sāa yerun kpēekpēeku swīimō.

¹² Adama yāku kowo dabiru ka Lefi be ba tien dabiru ka yēnu yērobu gabu be ba bukure ba sāa yee ten yellu yē, ba sumō ka dam sanam me ba kpaarun kpēekpēeku swīimō. Gaba maa nuku doo bakabun kuuki mō ¹³ sere ba n̄ kpē bu nuku doobun kuuki ka swīi wunana. Domi be kpuro ba kuuki mōwa ka dam ma yi nōōramō n toma.

Yibereba ba Yinni Gusunon

sāa yerun bana yōrasia

4

¹ Yudaba ka Benyameeban yibereba ba nua ma be ba raa yoru mwēera ba wurama ba Gusunō Isireliban Yinni sāa yeru baniamme. ² Yera yibere be, ba na Sorobabeli ka Yudaban bukurobun mi ba bu sōōwa ba nēē, sa ko ka bēē bana ye ko, domi bēēn tii sa ra Gusunō bēēn Yinni s̄a, kpa su nūn yākuru kua saa Esari Hadoni, Asirin sina bokon waatin di, wi, wi u ka sun na mini.

³ Adama Sorobabeli ka Yosue ka Isireliban yēnu yēro be ba tie, ba bu sōōwa ba nēē, n n̄ ka bēē, bēēē tanawa nge me Sirusi Pēesiban sina boko u gerua. Domi Gusunō bēē Isireliban Yinnin sāa yera.

⁴ Saa yera tōn be ba wāa tem me sōō, ba Yudaban dam bua. Ma ba bu nandasia bu ku ka bana ye ko. ⁵ Ba bwisi kēōbu gabu gobi k̄a bu ka tambu swaa nim wia bu ka sōmbu te kpāna. Nge mēya n koorā Sirusin bandun waati kpuro sōō, sere n ka girari Darusi Pēesiban sina bokon bandu sōō.

Ba Yudaba kōrumōtōnu kua

⁶ Asuresin bandun tore sōō, ba tireru yorua bu ka Yudaba ka Yerusalemugibu taare wē.

⁷ Aatasesi Pēesin sina bokon waati sōō, Bisilamu ka Miteredati ka Tabēeli ka sere ben sōm kowosibu ba Aatasesi wi tireru yorua. Ba tu yoruawa ka Aramun barum ka men yora.

⁸ Rehumu, bera min kparo ka win tire yoro Simusai ba sina boko Aatasesi tire te yorua te ta ka Yerusalemu yā.

⁹⁻¹¹ Wee ye tire te, ta gerua. Ta nēē, Aatasesi, sina boko, bēēē wunen sōm kowobu, bēē be sa wāa daa guru gee, ne, Rehumu, bera minin kparo ka Simusai nēn tire yoro ka sere bēēn sōm kowosibu be ba wāa Dinio ka Aafasatakio ka Taapelio ka Afarasio ka Erekiō ka Babilonio ka Susio ka Dehao ka Elamuō ka sere bwese ni nu tie ni Asinapari wi u sāa tōn boko u swīi Samario ka sere wuu si su wāa Efaratin guru gee, sōō duu yeru gīa, bēēsa sa nun yoruamme. Sa nēē, ¹² sina boko, a de a n yē ma Yuu be ba na saa wunen min di ba tunuma bēēn suunu sōō Yerusalemu mini. Ba na ba Yerusalemu ye seeya yēn tamba sāa tōn kōsobu ba ku ra mem nō mi. Ba yen gbāraran kpēekpēeku sōmmō. ¹³ Yen s̄s, a n yē ma b̄a n wuu gen gbāraru seeya, ba n̄ maa wōō gobi kōsiamō n̄ kun me gbererun gobi. Yen biru wunen arumani ye a ra raa wa ya koo kaarawa. ¹⁴ Nge me sa maa waamō sa dimō wunen min di, yera sa nēē, n n̄ weene bu nun gem. Yen sōna sa nun labari yēni sōōmō. ¹⁵ A de a kasu wunen sikadoban faagin tireru sōō, kaa wa nge me Yerusalemu ya sāa. Ya sāawa wuu ge ga ra sinambu seesi ka sere bera mi ya wāan tambu. Saa yellun diya ya ra ko me.

Yen s̄na ba ye bansu koosia. ¹⁶Yen s̄, wunε sina boko, à n wura wuu ge, ga banira, ma ba gen gb̄araru seeya, a n̄ kaa maa Efaratin daa guru ge n̄ma sikerena a n̄ m̄.

Sina boko Aatasesin wisibu

¹⁷Sina boko Aatasesi u bu wisa u n̄ε, Rehumu, wunε wi a s̄a bera yen kparo, ka wunen tire yoro Simusai ka b̄εen s̄m̄ kowosibu be ba w̄a Samariō ka be ba w̄a Efaratin daarun guru ḡo, b̄ε kpurowa na t̄bura. ¹⁸Tire te i man m̄risiama mi, ba man tu garia mam mam. ¹⁹Ma na wooda w̄ε bu kasu nen sikadoban faagin tireru s̄o. Ma ba kaso ge kua ba wa ma saa yellun di wuu ge, ga ra sinambun wooda yinε kpa ba n̄ bu seesim̄. ²⁰Yerusalemu mi, sinam damgiba ba bandu di ma ba beri min tem kpuro m̄. Ma sinambu gabu ba ra bu w̄o gobi ka gberε gobi k̄sie. ²¹Yen s̄, i t̄n ben s̄mburu ȳorasio kpa bu ku raa wuu gen bansu seeya ma n̄ kun m̄ na bu wooda w̄ε. ²²I ku gari yi atafiuru ko kpa k̄sa yu ku raa sosi yu ka sinambu as̄o naawa.

²³Ye ba yande Aatasesin tire te wa, ba gara Rehumu ka win tire yoro Simusai ka sere ben s̄m̄ kowosibun wuswaa, yera ba da fuuku Yerusalemu Yuuban mi, ba ben s̄mbu te ȳorasiasa ka dam.

Ba maa s̄a yerun

banan s̄mburu seewa

²⁴S̄a yee ten s̄mbu te, ta ȳra n̄ ka kua Darusi P̄esiban sina bokon bandun w̄o yiruse s̄o.

5

¹Saa ye s̄o, Gusun̄n s̄m̄ Asee ka Sakari Idon bii ba Gusun̄n gari gerua ka Gusun̄ Isireliban Yinnin ȳsiru Yerusalemu ka Yudaban tem kpuro s̄o. ²Yera Sorobabeli, Sealitielin bii ka Yosue, Yosadakin bii ba seewa ba Yinni Gusun̄n s̄a yee te bana torua Yerusalemu. Ma Gusun̄n s̄m̄ be, ba bu somim̄.

³Saa ye s̄ora Tatinai, bera ye ya w̄a Efaratin guru geen kparo ka Setaa Bosinai ka ben s̄m̄ kowosibu ba na ba bu deema ba n̄ε, wara u b̄ε wooda w̄ε i ka dii te banim̄. Wara u b̄ε wooda w̄ε i ka gb̄ara te seeyam̄. ⁴T̄ε, be ba bani yi m̄ i sun ben ȳsa w̄εma.

⁵Adama Gusun̄n u ka Yuuban bukuro be w̄a ma ba ben s̄mburu m̄ ba d̄o ba ka mara tireru tu turi sina boko Darusin mi, kpa wi, u maa bu wisima.

Ba Yuuba k̄rum̄t̄nu kua

Darusin mi

⁶Be ba sina boko Darusi tireru yorua Yuuban s̄ ben ȳsa wee, Tatinai bera min wirugii ka Setaa Bosinai ka wirugii be ba w̄a Efaratin guru gee, s̄o duu yeru gia. ⁷Wee ye ba gerua tire te s̄o. Ba n̄ε, sina boko

Darusi, Gusun̄n u nun alafia k̄. ⁸Wee sa nun n̄asiam̄ ma sa da Yudaban tem̄ sere Yinni Gusun̄n s̄a yer̄o. Ba tu banawa ka kpee bakanu ma ba ten gani d̄a wukirim̄ t̄. S̄mbu te, ta d̄o gem gem. ⁹Ma sa ben bukurobu bikia sa n̄ε, wara u bu wooda w̄ε bu ka dii te bani kpa bu ten gani seeya. ¹⁰Ma sa ben ȳsa bikia kpa su wa su ka nun ye m̄risiama. ¹¹Wee ye ba sun wisa. Ba n̄ε, ba s̄awa Gusun̄n w̄llu ka tem Yinnin s̄m̄ kowobu. Yera ba win s̄a yeru seeyam̄ te ba raa n̄n̄ bania saa yellun di. Be, Isireliban sina boko wi u ȳsiru yara, wiya u raa tu bana. ¹²Adama ye ben baababa ba Worukoon m̄ru seeya, yera u bu Babilonin sina boko Nebukan̄esaa n̄mu s̄andia. Yera sina boko wi, u Yinni Gusun̄n s̄a yee te k̄suka. Ma u bu gura u ka da win tem̄. ¹³Yen biruwa Sirusi Babilonin sina boko u wooda w̄ε win bandun w̄o gbiikuu s̄o bu da bu Yinni Gusun̄n s̄a yee te bani. ¹⁴N deema sina boko Nebukan̄esaa wa u raa Yinni Gusun̄n s̄a yerun dendi ȳa ni ba kua ka wura ka sii geesu gurama saa Yerusalemun di u doke ben b̄u dir̄o. Yera Sirusi u dendi ȳa ni sua b̄u dii ten min di u Sesibasaa w̄ε wi u kua Isireliban tem kparo. ¹⁵Ma u Sesibasaa s̄o wa u n̄ε, u doo u dendi ȳa ni doke Yerusalemun s̄a yer̄o kpa u de bu maa Yinni Gusun̄n s̄a yee ten bansu seeya mi ba raa tu bana. ¹⁶Sesibasaa wi, u na u s̄a yee ten k̄pek̄peku sw̄i Yerusalemu. Saa yen d̄ama ten di, ba bana torua. Adama sere ka gis̄o, ba n̄ tu kpa. ¹⁷Yen s̄, n̄ n̄ wunε sina boko w̄εre, a de bu kasu sinambun faagin tireru s̄o, Sirusi u n̄ wooda w̄εre bu Yinni Gusun̄n s̄a yee te seeya Yerusalemu, kpa a sun s̄oma ye a k̄i bana yen s̄.

Darusi u wooda w̄ε

bu Sirusin wooda ye kasu

6

¹Sina boko Darusi u wooda w̄ε bu kasu ko Babilonin tem s̄o mi ba ra sinambun kookoosun tirenu ka ben ḡa geenu bere. ²Yera ba tireru garu wa M̄din wuu maro b̄k̄w̄o ge ba m̄ Eki Batani.

³Wee ye tire te ta gerum̄. Ta n̄ε, sina boko Sirusin w̄o gbiikuu s̄o, u wooda yara u n̄ε, ba koo wure bu Yinni Gusun̄n s̄a yee te ta w̄a Yerusalemu baniwa mi yerukiru ta raa w̄a. Kpa ba n̄ da ȳkuru ko mi. Ten gan̄n gunum mu ko n̄ s̄awa gam soonu wata. Ten yasum maa gam soonu wata. ⁴Ba koo ten gana seeyawa ka kpee s̄akenu ita kpa bu d̄a s̄ake teeru s̄andi. Yen biru maa kpee s̄akenu ita ka d̄a s̄ake teeru sere bu ka ye bani bu kpe. Sina bokowa u koo yen s̄mburun gobi k̄sia. ⁵Yen biru, Gusun̄n s̄a yerun dendi ȳa wuraginu ka sii geesugii ni sina boko Nebukan̄esaa u raa gurama u ka

na mini, ba koo ni wesia kpa bu nin baanire doke nin ayeɔ.

⁶Yen s̄na Darusi u tireru yoru u n̄e, b̄e Tatinaɪ, Efaratin s̄o duu yeru gian kparo ka Setaa Bosinaɪ ka bera min wirugibu gabu, i tii wunɔ Yudaban garin di. ⁷I bu derio s̄e, kpa ben kparobu ka ben wirugibu bu s̄mbu te kpara bu ka s̄a yee te bani mi yerukuru ta raa w̄a. ⁸Yen s̄na na b̄e wooda w̄eɛmɔ. I Yuuban wirugii be somio s̄a yee ten bana s̄o. Gobi yi ba koo di, yi ko n s̄awa nen arumani ye ya naama bera min t̄ambun w̄o gobin di. Kpa i s̄om kowobu k̄asia dee dee s̄mbu te, tu ku raa ka ȳran s̄. ⁹I de i n̄ s̄oru s̄a i ka Yuuban ȳku kowobu w̄e ȳn bukata ba m̄o t̄o baateren ȳku d̄o m̄waarugirun s̄ te ba koo W̄rukoo kua. Yera kete kinenu ka ȳa kinenu ka ȳa k̄emminu ka sere alikama ka tam ka b̄oru ka gum. ¹⁰Nge m̄eya ba koo kpi bu ka n̄n ȳku nubu duroruguru kua kpa bu kanaru ko n̄e sina boko ka nen bibun s̄. ¹¹Wi u yina u wooda yeni m̄em n̄owa, i ȳron dirun d̄aru garu wuko i n̄o s̄em ko kpa i ka n̄n ye s̄aku i suasia wallo. Yen biru kpa i dii te k̄osuku. ¹²Gusunɔ wi u ra tii s̄osi Yerusalemɔ, u sina boko n̄ kun m̄e bwese te ta k̄i tu s̄a yee te sura kam koosio, ȳn s̄ ta nen wooda gema. N̄e Darusiwa na wooda yeni w̄e. I ye m̄em n̄owa mam mam.

¹³Ma Tatinaɪ Efaratin s̄o duu yeru gian kparo wi, ka Setaa Bosinaɪ ka ben s̄om kowosibu ba wooda ye m̄em n̄owa mam mam.

Ba s̄a yee te dendibu torua

¹⁴Gusunɔn s̄omɔbu Asee ka Sakari, Idon bii ba Isireliban wirugibu dam k̄a ba ka s̄a yee te bana ba kpa mam mam. Ba tu banawa nge m̄e Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua ka nge m̄e P̄esin sinam beni, Sirusi ka Darusi ka Aatasesi ba yen wooda yi. ¹⁵Ba bana ye kpawa suru wi ba m̄o Adarin s̄o itase s̄o, Darusin bandun w̄o n̄oba tiase s̄o. ¹⁶Isireliba ka ben ȳku kowobu ka Lefiba ka be ba wurama yorun di kpuro, ba s̄a yee te dendibu torua ka t̄o bakaru, nuku dobu s̄o. ¹⁷Yen t̄o te, ba kete kinenu wunɔbu (100) go ba ka ȳkuru kua ka ȳa kinenu goobu ka ȳa k̄emminu n̄eru (400). Ma ba maa boo kinenu w̄kura yiru go toranun ȳkunun s̄. Boo teuwa bwese k̄era baayere ya go. ¹⁸Ma ba ȳku kowobu ka Lefiba b̄anu kua wuu wuuka nge m̄e ben baawuren s̄mbura s̄a Yinni Gusunɔn s̄a yero ka nge m̄e ya yoru woodan tireru s̄o ye Gusunɔ u M̄owisi w̄e.

Isireliba ba Ḡo sararibun

t̄o bakaru kua

¹⁹Isireli be ba wurama yorun di kpuro ba Ḡo sararibun t̄o bakaru kua w̄o k̄oɔn suru ḡiikoon s̄o w̄kura n̄ese s̄o. ²⁰Ȳku

kowobu ka Lefiba ba tii d̄eerasia sannu. Ma Lefiba ba Isireliba Ḡo sararibun ȳku ȳanu sakiria ka ben ȳku kowosibuginu ka sere ben tiiginu. ²¹Ma Isireliba kpuro ba t̄o baka ten d̄ianu di ka be ba wurama yorun di ka Isireli be ba tem min t̄on tukobun koma ni nu n̄ d̄ere deri ma ba Gusunɔ Isireliban Yinni s̄aamɔ. ²²Yen biru, ba p̄e ye ba n̄ seeyatia doken t̄o bakaru kua s̄o n̄oba yiru ka nuku dobu. Yinni Gusunɔ u bu nuku dobu yibia ȳn s̄ u dera sina boko u ka bu nanu geu m̄era, u bu dam k̄a ba ka s̄a yee te bana.

Ȳku kowo Esidarasi

u tunuma Yerusalemɔ

7

¹⁻⁶Sanam m̄e Aatasesi P̄esin sina boko u bandu s̄, yera Esidarasi, Serayan bii u tunuma Yerusalemɔ. U s̄awa Aroni ȳku kowo t̄onweron bibun bweseru. Aroni wiya u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u Finesesi mara. Ma Finesesi u Abisua mara. Ma Abisua u Buki mara. Ma Buki u Usi mara. Ma Usi u Seraya mara. Ma Seraya u M̄erayotu mara. Ma M̄erayotu u Asaria mara. Ma Asaria u Amaria mara. Ma Amaria u Akitubu mara. Ma Akitubu u Sad̄oku mara. Ma Sad̄oku u Salumu mara. Ma Salumu u Hilikiya mara. Ma Hilikiya u Asaria mara. Ma Asaria u Seraya, Esidarasin tundo mara. Esidarasi wi, u s̄awa tire ȳro. U maa woodan ȳru m̄o gem gem ye Yinni Gusunɔ u M̄owisi w̄e. Gusunɔ wi, Esidarasin Yinni u ka n̄n w̄a. Yen s̄na sina boko u n̄n w̄e kpuro ye u bikia. ⁷Isireli gabu ka ȳku kowobu ka Lefiba ka wom kowobu ka be ba s̄a s̄a yerun kann̄n k̄sobu ka sere ben yobu gabu Netiniba, ba maa tunuma Yerusalemɔ mi, Aatasesin bandun w̄o n̄oba yiruse s̄o. ⁸Ka Esidarasin tii sanna ba tunuma sina bokon bandun w̄o n̄oba yirusen suru n̄obuse s̄o. ⁹N deema u seewawa Babilonin di w̄o gen suru ḡiikoon t̄o ḡiikuru s̄o. Ma u tura Yerusalemɔ yen suru n̄obusen t̄o ḡiikuru. Gusunɔ win Yinniwa u n̄n k̄su. ¹⁰Domi Esidarasi u tii Gusunɔ w̄e. Ma u win woodaba keu kua, u ra ye m̄em n̄owe kpa u ye Isireliba s̄osi.

Wooda

ye Aatasesi u Esidarasi w̄e

¹¹Sina boko Aatasesi u Esidarasi tireru w̄e. Esidarasi wi, u s̄awa ȳku kowo. Ma u woodan ȳru m̄o ye Yinni Gusunɔ u Isireliba w̄e. Aatasesin tire ten gari wee.

¹²U n̄e, n̄ena Aatasesi, sinambun sina boko. Wune Esidarasiwa na tire teni yoruamme, wune wi a s̄a ȳku kowo ka maa W̄rukoon wooda ȳro.

¹³ Na nɛɛ, bu wunɛ ka Isireli be ba wāa nen tem sɔɔ yāsuo i da Yerusalemɔ, tɔn dirobu ka yāku kowobu ka Lefiba be ba kī bu da Yerusalemu mi. ¹⁴ Nɛ ka nen bwisi kēɔbu nɔɔba yiruwɔ sa nun gɔriɔ Yerusalemɔ Yudan temɔ a ka wa nge mɛ ba Gusunɔ wunen Yinnin wooda mem nɔɔwammɛ yɛn tireru a nɛni mi. ¹⁵ Kpa a sii geesu ka wura sua ye nɛ ka nen bwisi kēɔ be, sa Gusunɔ bɛɛ Isireliban Yinni kā ka nuku tia, wi, win sāa yera wāa Yerusalemɔ. ¹⁶ Kpa a maa kɛnu kpuro gura ni nu sāa sii geesu ka wura ye wunen Isirelisibu tɔn dirobu ka yāku kowobu ba wɛ ka nuku tia Babiloni mini Yinni Gusunɔn sāa yee ten sɔ. ¹⁷ A n tura Yerusalemu mi, a de a ka sii gee si naa kinenu dwe ka yāa kinenu ka yāa kpɛmmɛnu ka dīanu ka sere tam kpa a ka ye kpuro yāku nu ko yāku yerɔ Gusunɔ bɛɛn Yinnin sāa yerɔ. ¹⁸ Kpa wunɛ ka wunen tumbu i wura ka sii gee si su tie dendi sāa yee ten sɔ nge mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u bɛɛ sɔɔwa. ¹⁹ Kpa a maa Yinni Gusunɔn sāa yerun dendi yāa ni ba nun wɛ mi wesia sāa yeru mi. ²⁰ A n kaa maa gāanu ganu ko sāa yee ten sɔ, a de a gobi bikia nɛ sina bokon arumani berobun mi.

²¹ Nɛ Aatasesi, na nen gobi bero be ba wāa Efaratin sɔɔ duu yeru gia wooda wɛɛmɔ bu ka nun wɛ ye kaa bu bikia. ²² Ba koo nun sii geesu wɛ sere kilo nɔɔɔbun suba ita (3.000). Mɛya ba koo maa nun alikama wɛ sere kilo nɔɔɔbun suba tena (30.000) ka tam sere ditiri nɔɔɔbun suba nɛ (4.000) ka gum sere ditiri nɔɔɔbun suba nɛ. Adama ba koo nun bɔru wɛ nge mɛn nɔɔ a ten bukata mɔ. ²³ Ye Wɔrukoo u yi, i ye koowo fuuku. Kpa u ku raa ka nen tem tumbu ka nen ti ka nen bibun bweseru mɔru ko. ²⁴ Yen biru, sa gbere mwaɔbu nɔɔsiamɔ bu ku raa yāku kowo be gbere gobi mwaari ka wom kowo be, ka Lefi be, ka sāa yerun kɔnnɔn kɔso be, ka sere maa yoo be, tɔn be ba gesi sarɔ mi kpuro, ba sāa yee ten sɔmburu dɔɔ.

²⁵ Wunɛ maa Esidarasi, nge mɛ a Yinni Gusunɔn bwisi mɔ mi, a siri kowobu ka wirugibu gɔsiɔ bu ka Efaratin sɔɔ duu yeru gian tumbu kpara be ba Gusunɔ wunen Yinnin wooda yɛ. Be ba n maa ye yɛ, kpa a bu ye sɔɔsi. ²⁶ Yen biru, goo ù n yina u wooda ye mem nɔɔwa mam mam n kum mɛ nɛ sina bokogia, bu yɛro sirio. N n gɔɔn na u ka weene, bu nùn goowo. Bā n koo nùn yaran na ben suunu sɔɔn di, bu nùn yaro. Bā n koo nùn gāanu mwaarin na, bu nùn mwaario. Bā n koo maa nùn pirisɔm doken na, bu nùn dokeo.

Esidarasi u Gusunɔ siara

²⁷ Esidarasi u nɛɛ, i Gusunɔ bɛɛn baababan Yinni siaro. U dera sina boko u win sāa yee te ta wāa Yerusalemɔ bɛɛre wɛ. ²⁸ Yinni Gusunɔ u man durom kua sina boko ka

win bwisi kēɔbu ka win damgibun wuswaaɔ. U man dam kā na ka Isireliban wirugibu mɛnna. Ma ba ka man da Yerusalemɔ.

Esidasarin bwāabu

8

¹ Bwese keran wirugii be ba nɛ Esidarasi swīima saa Babilonin di sere Yerusalemɔ sina boko Aatasesin waati sɔɔ ben yīsa wee.

² Gɛɛsɔmu, Finɛsin bwese kɛra sɔɔ,

ka Danieli, Itamaan bwese kɛra sɔɔ,

ka Hatusi, Dafidin bwese kɛra sɔɔ,

³ ka Sakari, Sekanian bii turo, Pareɛsin bwese kɛra sɔɔ ka win tumbu wunɔbu ka weeraakuru (150),

⁴ ka maa Elionai, Serayan bii, Pakati Mɔɔabun bweseru sɔɔ ka win tumbu goobu (200),

⁵ ka Sekania, Yasielin bii, Satun bwese kɛra sɔɔ ka win tumbu gooba wunɔbu (300),

⁶ ka Ebɛdi, Yonataɔm bii, Adinin bweseru sɔɔ ka win tumbu weeraakuru,

⁷ ka Esai, Atalian bii, Elamun bweseru sɔɔ ka win tumbu wata ka wɔkuru,

⁸ ka Sebadia, Mikaelin bii, Sefatian bweseru sɔɔ ka win tumbu wɛnɛ,

⁹ ka Abudiasi, Yehielin bii, Yoabun bwese kɛra sɔɔ ka win tumbu goobu ka yendu yiru sari (218),

¹⁰ ka Selomiti, Yosifian bii, Banin bweseru sɔɔ ka win tumbu wunɔbu ka wata (160),

¹¹ ka Sakari, Beban bii, Beban bweseru sɔɔ ka win tumbu tena yiru sari,

¹² ka Yokanani, Hakatanin bii, Asigadin bweseru sɔɔ ka win tumbu wunɔbu ka wɔkuru (110),

¹³ ka Elifeleti ka Yeyeli ka Semaya be ba yākaminu bo Adonikamun bweseru sɔɔ ka ben tumbu wata,

¹⁴ ka Utai ka Sabudu, Bigifain bweseru sɔɔ ka ben tumbu wata ka wɔkuru.

Yerusalemun daarun sɔɔru

¹⁵ Nɛ Esidarasi, na tɔn be kpuro mɛnna daa te ta kokumɔ Ahafa gia. Miya sa bɛɛn sansani gira sɔɔ ita. Ma na tɔn be ka yāku kowo be mɛera mɛera ka laakari. Adama na n goo wa be sɔɔ wi u sāa Lefi. ¹⁶ Yera na wirugii beni soka, Eliesɛɛ ka Arieli ka Semaya ka Elinatani ka Yaribu ka Natani ka Sakari ka Mɛsulamu ka sere woodan keu koosiobu Yoyaribu ka Elinatani. ¹⁷ Ma na bu gɔra na nɛɛ, bu doo wirugii Idon mi, ka win mɛro bisibu Nɛtiniban mi be ba wāa Kasiflɔɔ bu sun sɔm kowobu marisiamɔ Gusunɔ bɛɛn Yinnin sāa yee ten sɔ. ¹⁸ Nge mɛ Gusunɔn durom mu ka sun wāa, yera ba sun Serebia mɔrisiamɔ wi u sāa Makilin bii, Lefin bweseru sɔɔ, Yakɔbun sikadobu, ka maa win tundo turosibu gabu ka ben bibu. Be kpuro ba kuawa yendu yiru sari. N deema Serebia wi, u bwisi mɔ too. ¹⁹ Merarin bweseru sɔɔ, be ba sun marisiamɔ, bera Hasabia ka Esai

ka ben tundo turosibu ka tundo turosi ben bibu. Ba kuawa tumbu yendu. ²⁰ Be Dafidi ka win tabu sinambu ba Lefiba nōmu beria Netiniban bweseru sɔɔ, ba kuawa tumbu goobu ka yendu (220) ma ba ben baawure soka ka win yīsiru.

²¹ Daa te ba mɔ Ahafan bōku miya na nɛɛ, su tii kawa su nɔɔ bōke su Gusunɔ besen Yinni kana besen sanum mu dora su ka turi baani besɛ ka besen bibu ka sere arumani ye sa mɔ. ²² Seku bakara n ka maa sina boko kana u ka man tabu kowobu ka maasɔbu kɛ bu sun yōsiri besen sanum me sɔɔ yiberɛban sɔ. Domi sa raa nūn sōɔwa sa nɛɛ, be ba Gusunɔ kasu, bera u ra n ka wāa, kpa u be ba nūn biru kisi dam sōsi ka mɔru. ²³ Yen sōna sa nɔɔ bōku ma sa Gusunɔ kana. U maa sun wurari.

²⁴ Ma na yāku kowobun wirugibu wōkura yiru wuna nenem. Bera Serebia ka Hasabia ka ben mero bisibu gabu tumbu wōkuru. ²⁵ Ma na sii geesu yīira ben wuswaaɔ ka wura ka sere gāa ni sina boko ka win bwisi kɛɔbu ka win sina asakpɔbu ka sere Isireliba kpuro be ba wāa mi, ba wɛ sāa yee ten sɔ. ²⁶ Ma na bu sii geesun tōnnu yendu nōmu sɔndia ka gāa ni ba kua ka sii geesu tōnnu ita ka wura tōnnu ita ²⁷ ka gbɛɛ basilanu yendu ni ba kua ka wura. Yen geera sāawa wuran gobi nɔɔɔbu (1.000) ka sere boɔ sii gandugisu yiru si su ballimɔ. Boo si, su ka wuragisu beere nɛwa. ²⁸ Yen biru, na bu sōɔwa na nɛɛ, nge mɛ ba wāa nenem Yinni Gusunɔn sɔ, nge meya yāa ni, nu maa wāa nenem Yinni Gusunɔn sɔ. Sii gee si, ka wura ye, ya sāawa kɛɛ ni ba Gusunɔ ben baababan Yinni wɛ ka nuku tia. ²⁹ Yen sɔ, bu de ba n tii se. Kpa bu ye nɛnɛ ka laakari sere bu ka ye yīire yāku kowobun wirugibu ka Lefiba ka Isireliban bwese kerin wirugibun wuswaaɔ Yerusalemɔ Yinni Gusunɔn sāa yero.

³⁰ Ma yāku kowo be, ka Lefi be, ba sii gee si, ka wura ye, ka sere dendi yāa ni ba wɛ sāa yee ten sɔ mi sua ba ka dɔɔ Yerusalemɔ Gusunɔ besen Yinnin sāa yero.

Ba swaa wɔri

³¹ Wɔɔ gen suru gbiikoon sɔɔ wōkura yiruse sɔra sa seewa sa Yerusalemun swaa wɔri, Gusunɔ besen Yinni u ka sun wāa. Ma u sun gbara besen yiberɛban yina ka ben sannɔsun di ghaburɔ. ³² Ye sa tura Yerusalemɔ, sa wɛra sōa ita. ³³ Sōa nnese sa sii gee si, ka wura ye, ka sere maa dendi yāa ni yīira Gusunɔ besen Yinnin sāa yero. Ma ba ye Mɛremɔtu, Uri yāku kowon bii nōmu sɔndia ka Eleasaa Finɛsin bii ka sere maa Lefi beni, Yosabadi, Yosunen bii ka Nɔadia, Binuin bii. ³⁴ Ye ba ye kpuro gara ba yīira, ma ba ye kpuron geeru doke tireru sɔɔ.

³⁵ Be ba raa yoru mwɛera ba wurama Isirelio ba Gusunɔ Isireli ben Yinni yāku dɔɔ

mwaararuginu kua Isireliba kpuron sɔ ka naa kinenu wōkura yiru ka yāa kinenu wɛnɛ ka wōkura nɔɔbu ka tia ka yāa kpɛmminu wata ka wōkura nɔɔbu ka yiru ka boɔ kinenu wōkura yiru ben toranan sɔ. ³⁶ Ma ba Aatasɛsin wooda ye bera geen wirugibu wɛ. Ma ba ka Isireliba yōra ba ka dii te bana.

Yuuba dabinu

ba tɔn tuko kurɔbu sua

9

¹ Ye ba dii te bana ba kpa, Isireliban wirugibu ba man susi ba nɛɛ, wee Isireliba ka yāku kowobu ka sere Lefiba ba n ka tem min tɔn be karane, domi ba Kananiban koma kamginu saarimɔ ka Mɛdibaginu ka Feresibaginu ka Yebusibaginu ka Amanibaginu ka Mɔabubaginu ka Egibitigibun būnu ka Amɔrebaginu. ² Ma ba bwese tuku nin bii wɔndiaba suamɔ kurɔbu. Nge meya be Isireliba, be, be ba sāa Yinni Gusunɔn tumbu ba ka tem min tumbu mennamɔ. Ben wirugibu ka ben siri kowoba ba gbia ba tora te kua.

³ Sanam mɛ na nua mɛsum, yera na nen yaberu nenua na gɛɛka ma na nen sɛri wukura ka nen toburu ma na sina ka nuku sankiranu. ⁴ Ma be ba nanda Gusunɔ Isireliban Yinnin garin sɔ ba na ba sina nen bōku Isireli be ba raa yoru mwɛeran toranan sɔ. Ma na sina ka nuku sankiranu sere n ka kua yokan yākurun saa.

Esidarasi u kanaru mɔ

taaregibun sɔ

⁵ Yokan yākurun saa ye sɔɔ, na seewa min di ka nen yāa ni na gɛɛka nuku sankiranun sɔ mi. Ma na yīira na nama sua wallo na Yinni Gusunɔ kana na nɛɛ, ⁶ Gusunɔ nen Yinni, wee na wāa sekuru sɔɔ sere na n kpɛ n wuswaa seeya. Besen toranu nu dabiya nu sun kera. Besen durum kpɛa sere ya wallo girari. ⁷ Saa besen baababan waatin diya sa tore too sere ka gisɔ. Besen tora nin sōna wunɛ Yinni Gusunɔ a sun bwese tukunu nōmu beria besɛ ka besen sinambu ka besen yāku kowobu. Wee tɛ, tabu sun di ma sa wāa yoru sɔɔ. Ba besen yānu gura ma sa wāa sekuru sɔɔ. ⁸ Adama Gusunɔ besen Yinni, a sun durom kua besen gaba wurama yorun di. Ma a sun wāa yeru kua wunen tem mɛ a gōsa sɔɔ kpa a ka besen noni wukia, a sun wāa geeru wɛ besen yoru sɔɔ. ⁹ Wee sa sāawa yobu. Adama wunɛ Gusunɔ, a n sun deri. A dera Pɛsiban sinambu ba ka sun nōnu geu mɛera ma ba dera sa wāa su ka wunɛ Gusunɔ besen Yinnin sāa yeru bani. Kpa su wɛra yeru wa Yerusalemɔ ka Yudan tem kpuro sɔɔ.

¹⁰ Tɛ, Gusunɔ, mba sa yɛ sa ko gere domi sa wunen woodaba deri ¹¹ be a sun wɛ saa wunen sɔmɔbun min di. A bu sōɔwa a nɛɛ, tem mi sa ko du, mu sāawa mɛ mu disi mɔ

baama men tambun daa kōsan sō. ¹² Yen sō, su ku bu bēsen bii wāndiaba wē bu sua kurōbu. Kpa su ku maa begibu sua kurōbu. Meya su ku maa ben dukia gaa binē ko. Sā n yeni mem nōwa, sa ko ko damgibu kpa su tem men dia geenu di sere su mam mu bēsen bibu tubi kerea. ¹³ Bēsen daa kōsa ka bēsen tora bakanun sōna yeni kpuro ya sun deema. Adama a n sun seeyasie nge mē bēsen tora ni, nu nē. Ma a maa dera bēsen gaba yakiarāma yorun di. ¹⁴ Yera sa ko maa wura su wunen wooda sara su ka bwese tuku ni nu kom kōsum mō arukawani bōke? Sā n maa kua mē, a n kaa mōru se a sun go mam mam baa fiiko a kun deri? ¹⁵ Gusunō bēse Isireliban Yinni, wuna a sāa gemgii. Bēse sa sāawa be ba tiara Isireliba sō. Bēse wee wunen wuswaaō sa tora. Sa n maa kpē sa n ka wāa mē wunen wuswaaō.

*Yuuba ba ben kurō
bwese tukunu gira be ba raa sue*

10

¹ Sanam mē Esidarasi u yiire u kanaru mō Yinni Gusunōn sāa yerō u win tambu suuru kanamme, yera ba mēnna tōn durōbu ka tōn kurōbu ka bibu be kpuro ba maa sumō. ² Yera Sekania Yehielin bii Elamun debu-minu sō, u Esidarasi sōwa u nē, geema, sa Gusunō torari ye sa ka tōn tuko kurōbu sua be ba sāa tem min tōn kurōbu. Adama ka mē, Isireliba ba yiyōbu mō. ³ Tē, su ka Gusunō arukawani bōke kpa su tōn tuko kurō be gira ka bii be sa ka bu mara nge mē Esidarasi bēsen yinni ka sere be ba wooda ye nasie ba gerua. I de su ko nge mē Gusunōn wooda ye, ya gerua. ⁴ Wunē Esidarasi, a seewo, gari yi, yi nun wa. Sa ko n wāa wunen biruō. A de a wōrugōru ko kpa a se a ko nge mē. ⁵ Ma Esidarasi u seewa u dera yāku kowo tanwerobu ka Lefiba ka Isireliba kpuro ba bōrua arukawani yen sō. ⁶ Yen biru, Esidarasi u yara Gusunōn sāa yerun di u da Yokanani Eliasibun biin dirō. Sanam mē u dua mi, u n dīanu di, u n maa nim nōra. Domi win nuki sankire Isireli be ba yoru mwēeran daa kōsa ye ba kuan sō. ⁷ Ma ba kpara Yerusalēmuō, Yudan tem kpuro sō gesi, be ba yoru mwēera kpuro bu mēnna Yerusalēmuō. ⁸ Wi u yina u na sō itan baa sō, ba koo win ye u mō wōra kpa bu nūn yara Isireliban suunu sōan di. Wooda yeniwa Isireliban wirugibu ka ben bukurobu ba yi. ⁹ Ma Yudaba ka Bēnyamēeba ba mēnna Yerusalēmuō sō ita yen baa sō wōō gen suru nōōba nnefen sō yenduse sōra mi. Tambu kpuro ba mēnna sāa yerun yaara mi. Ma ba diirimō soku ten sō ka guran sō. ¹⁰ Yāku kowo Esidarasi u seewa u nē, wee i tora ye i ka tōn tuko kurōbu sua ma i Isireliba

kpuro doke taare sō. Yen sō tē, i bēen toranu tuuba koowo Gusunō bēen baababan Yinnin mi kpa i win kīru ko. ¹¹ I tii nēnuō tem minin tambun sō ka sere maa ben kurōbun sō.

¹² Ma tōn be kpuro ba wura ba nē, sa ko ko nge mē a gerua. ¹³ Adama tōn be, ba dabi. Ma gura nēmō. Yen sō, ba n kpē bu yōra tōwō. Yen biru, gari yi, yi n sō teeru n kun mē sō yirun sōmburu. Domi tōn dabira ta tora gari yi sō. ¹⁴ N n mēn na, bēsen wirugibu tōna bu sina kpa be ba tōn tuko kurōbu sue bu na ka ben guro gurobu ka siri kowobu saa ye ba bu bura bu ka gari yi siri. Nge meya Gusunō bēsen Yinnin mōru ya koo ka doona gari yin sō.

¹⁵ Yonatham, Asaelin bii ka Yaasiya, Tikifan bii ka Mēsalamu ka sere Sabetai Lefi wi, be tōnawa ba n ka sun nōō tia sāa. ¹⁶ Adama be ba tie ba wurama yorun di ba gari yi wura. Ma ba Esidarasi yāku kowo gōsa ka sere yenu yērobu yenu baageren di ben baawure ka win yisuru. Ma ba gari yin siribu torua wōō gen suru wōkurusen tōō gbiikuru sō. ¹⁷ Wōō kpōan suru gbiikoon tōō gbiikuru sōra ba be ba tōn tuko kurōbu sua siri ba kpa.

Yuu be ba toran yisa

¹⁸ Yāku kowobu sō, gaba wāa be ba tōn tuko kurōbu sua. Beya Yosuen sikadominu ka win mero bisi Yosadakin bibu Maaseya ka Eliesē ka Yaribu ka Gedalia. ¹⁹ Tōn be, ba bōrua batuma sō ba nē, ba koo ben kurō be gira be ba sāa tōn tukobu mi, kpa bu ka yāa kinēru yākuru ko ben toranun sō. ²⁰ Imērin bweseru sō, Hanani ka Sebadia ba wāa sō. ²¹ Harimun bweseru sō, Maaseya ka Eli ka Semaya ka Yeyeli ka Osiasi. ²² Pasurin bweseru sō, Elionai ka Maaseya ka Isimēeli ka Netanēeli ka Yosabadi ka Eleasaa.

²³ Lefin bweseru sō, Yosabadi ka Simeī ka Kelaya wi ba maa mō Kelita ka Petaya ka Yuda ka Eliesē.

²⁴ Wom kowobun bweseru sō maa, Eliasibu.

Sāa yerun kōnnōsun kōsobu sō, Salumu ka Telemu ka Uri.

²⁵ Isireli be ba tie sō, Pareōsin bweseru sō Ramia ka Yisiya ka Maakiya ka Miyamini ka Eleasaa ka Maakiya ka Benaya.

²⁶ Elamun bweseru sō, Matania ka Sakari ka Yehieli ka Abudi ka Yeremōti ka Eli.

²⁷ Satun bweseru sō, Elionai ka Eliasibu ka Matania ka Yeremōti ka Sabadi ka Asisa.

²⁸ Behain bweseru sō, Yokanani ka Hanania ka Sabai ka Atilai.

²⁹ Banin bweseru sō, Mēsalamu ka Maluku ka Adaya ka Yasubu ka Seali ka Yeremōti.

³⁰ Pakati Mōabun bweseru sō, Adina ka Kelali ka Benaya ka Maaseya ka Matania ka Besaleli ka Binui ka Manase.

³¹ Harimun bweseru sō, Eliesē ka Yisiya ka Maakiya ka Semaya ka Simeō

³²ka Benyamεε ka Maluku ka Semaria.

³³Hasumun bweseru sɔɔ maa, Matinai ka Matata ka Sabadi ka Elifelεti ka Yeremai ka Manase ka Simεi.

³⁴Banin bweseru sɔɔ, Madai ka Amuramu ka Wεli ³⁵ka Benaya ka Bedia ka Keluhu ³⁶ka Fania ka Meremɔtu ka Eliasibu ³⁷ka Matania ka Matinai ka Yaasai ³⁸ka Bani ka Binui ka Simεi ³⁹ka Selemia ka Natani ka Adaya ⁴⁰ka Makinabai ka Sasai ka Sarai ⁴¹ka Asareli ka Selemia ka Semaria ⁴²ka Salumu ka Amaria ka Yosefu.

⁴³Nεbon bweseru sɔɔ, Yeyeli ka Matitia ka Sabadi ka Sebina ka Yadai ka Yoeli ka Benaya.

⁴⁴Tɔn beni kpurowa ba tɔn tuko kurɔbu sua. Kurɔ ben gaba ka bu bibu mara.

NɛEMI

Sa ko kpɛ su Nɛemin tirerun gari bɛnu ko ita.

Gbiikaa, Yerusalemun gb̄ararun bana. Babilonin sina bokowa u Nɛemi gɔra u ka sɔmbu te kpara. U maa ḡaa dabinu sɔnwa s̄arun swaa sɔɔ ka maa ben tiin w̄asinaan swaa sɔɔ.

Yiruse, Esidarasi u tɔmbu Yinni Gusunɔn wooda garia, ma tɔn be kpuro ba ben toranu wa, ma ba nin suuru bikia ba ka Gusunɔ arukawani kpaabokua.

Itase, ya sun s̄ɔmɔ ma Nɛemi u s̄aa kpara Yudaba sɔɔ. Ye ya s̄aa ḡaa girinu win w̄aaru sɔɔ, yera u ti Gusunɔ w̄ɛ mam mam. Wiya u ra Gusunɔ kanɛ saa kpuro.

Tire ten kpunaa

1. Ba Yerusalemun gb̄araru bana, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Ba Yinni Gusunɔn woodaba gara ma ba ka n̄un arukawani kpaabokua, wiru 8n di sere wiru 10.
3. Ye Nɛemi u kuan sukum, wiru 11n di sere wiru 13.

Nɛemi u Yerusalemun labaaɔri nua

¹ Gari yi Nɛemi Hakalian bii u yorua, yi wee. U nɛɛ, Aatasesin bandun w̄ɔɔ yenduse sɔɔ, gen suru nɔɔba nɛɛse s̄ɔra nɛ Nɛemi na w̄aa wuu bɔkɔ ge ba m̄ɔ Susiɔ. ² Yera nɛn mero bisi turo wi ba m̄ɔ Hanani u tunuma saa Yudan tem di ka tɔmbu gabu ma na bu Yuu be ba n̄ yoru mwɛɛra ka Yerusalemun labaaɔri bikia. ³ Ma ba man wisa ba nɛɛ, be ba n̄ yoru mwɛɛra mi, ba w̄aa Yudaɔ ȳaa bakaru ka seku bakaru sɔɔ. Ma Yerusalemun gb̄aranu nu kurunu m̄ɔ ma nin gamboba ba d̄ɔ mwaakira.

Nɛemi

u kanaru m̄ɔ Yuuban s̄ɔ

⁴ Sanam mɛ nɛ Nɛemi na labaaɔri ye nua, na sinawa ka sw̄ii. Na w̄aa nuku sankiraru sɔɔ s̄ɔɔ dabinu. Ma na nɔɔ bɔkua na Wɔrukoo kanam w̄ɔri. Na n̄un s̄ɔɔwa na nɛɛ, ⁵ Yinni, wunɛ wi a w̄aa w̄ɔllɔ, a kp̄a. A dam kpuro m̄ɔ. A ra wunen arukawani yibie be ba nun mɛm nɔɔwammen mi, kpa a be ba nun k̄i wɔnwɔndu kua. ⁶ A man mɛɛrima. A swaa dakio ye na nun kanamɔ nɛ wunen sɔm kowo. S̄ɔɔ sɔɔ ka w̄okuru na nun kanamɔ besɛ Isireliban s̄ɔ, besɛ wunen sɔm kowobu. Na nun kanamɔ a sun besɛn durum w̄ɔko. Geema, nɛ ka nɛn yenugibu sa torawa, ⁷ ye sa n̄ ka wunen woodaba ka wunen gere ka wunen ȳirebu mɛm nɔɔwɛ ye a M̄wisi wunen sɔm kowo w̄ɛ. ⁸ A yaayo ye a M̄wisi s̄ɔɔwa u sun s̄ɔ. A nɛɛ, s̄a kun nun mɛm nɔɔwɛ, kaa sun yarinasia sa n w̄aa bwesenu

kpuron suunu sɔɔ. ⁹ Adama amɛn biru, s̄a n ḡɔra ḡɔsia sa wurama wunen mi, ma sa wunen woodaba mɛm nɔɔwɛ, kaa sun kasum da baa s̄a n tɔman na, kpa a ka sun wurama tem mɛ a ḡɔsa sɔɔ mi a nɛɛ, kaa n w̄aa. ¹⁰ Yinni Gusunɔ, sa s̄awa wunen tɔmbu ka maa wunen sɔm kowobu. Besɛra a yakia ka wunen dam bakam. ¹¹ Yinni Gusunɔ, a suuru koowo. A nɛn kanaru nɔɔwɔ ka maa be ba nun naanɛ s̄aa ba k̄i bu nun bɛɛɛ w̄ɛ. A de nɛn sanum mu dora sina bokon mi, kpa u ka man n̄onu geu mɛɛri.

N deema saa ye sɔɔ, na s̄awa sina bokon sɔm kowo wi u ra n̄un tam dokeye nɔraɔ.

Aatasesi u wuru

Nɛemi u ḡɔsira Yerusalemuɔ

2

¹ Ye Aatasesi u kua w̄ɔɔ yendu bandu sɔɔ, w̄ɔn suru gb̄iikoon t̄ru garu, u s̄ɔ u dimɔ, ma na tam sua na n̄un w̄ɛ. Adama saa ye sɔɔ, na nuki sankirare too. Na n̄ nuki sankirare nge mɛ. ² Yera sina boko u man bikia u nɛɛ, amona nɛn wuswaa ya ka burisine mɛ. Na barɔwa? Nuku sankira nir̄a na m̄ɔ mɛ.

Yera na nanda too. ³ Adama ka mɛ, na kp̄ia na n̄un s̄ɔɔwa na nɛɛ, yinni, wunen w̄aaru tu dakaɔ da. Na n̄ kp̄ɛ na kun nuki sankire. Domi wuu ḡɛn mi ba nɛn sikadoba sika ga kua bansu. Ma gen gb̄ararun gamboba ba d̄ɔ mwaakira.

⁴ Sina boko u man bikia u nɛɛ, mba na k̄i u man kua.

Yera na yande Wɔrukoo kana. ⁵ Ma na n̄un wisa na nɛɛ, yinni, a n ka man n̄onu geu mɛɛra, a de n wuru Yudaban temɔ wuu ḡɛn mi ba nɛn sikadoba sika kpa n gu bani n seeya.

⁶ N deema sina boko ka win kurɔwa ba s̄ɔ dɔma te. Yera u maa man bikia u nɛɛ, s̄ɔ nyewa kon ko mi. Saa yer̄a kon wurama.

Ma na n̄un s̄ɔɔwa saa ye kon wurama. Ma u wuru na da. ⁷ Yen biru, na nɛɛ, sina boko, na nun kanamɔ, a man tireru w̄ɛyɔ tem ȳɛro be ba w̄aa Efaratin s̄ɔ duu yeru gian s̄ɔ bu ka man deri n turi Yudaɔ. ⁸ Mɛya na maa k̄i a man tireru garu w̄ɛ Asafin s̄ɔ wi u s̄aa sina bokon d̄aa k̄sɔ kpa u man d̄aa k̄ɛ n ka d̄ii te ta w̄aa s̄aa yerun b̄okun gamboba ko ka wuu gen gb̄ararun gamboba ka sere diru mi nɛn tiu ko na n w̄aa.

Yera sina boko u man tire ni kpuro w̄ɛ. Domi Gusunɔ u w̄aa ka nɛ. ⁹ Ma u tabu sinambu ka maasɔbu ḡɔsa bu ka man ȳɔsiri. Yera na seewa na da na tem ȳɛro be deema be ba w̄aa s̄ɔɔ duu yeru gia mi. Ma na bu sina bokon tire ni w̄ɛ. ¹⁰ Sanam mɛ Sambala wi u s̄aa Horoni ka win sɔm kowo Tobiya wi u s̄aa Am̄ɔni ba nua ma na wee n ka Isireliba gea kua, yera ben nuki sankira too.

Nɛemi u mɛɛrimo

mi gbārara sankira

¹¹ Sanam me ne Neemi na tunuma Yerusalemu, na sinawa gina sɔɔ ita. ¹² Na n goo sɔɔwa ye Gusunɔ nen Yinni u man sɔɔwa n ko Yerusalemun sɔ. Yen biru, na seewa wɔkuru ka tɔmbu gabu. Na n yaa saberu garu sue ma n kun mɔ keteku ge na sɔni. ¹³ Wɔku suunu sɔɔ, na yara saa kɔnnɔ ge ga waa wɔwa gian di na da bwiaɔ ye ba mɔ Yaa gɔba ka maa sere kɔnnɔ mi ba ra kubanu yari. Ma na Yerusalemun gbāra te meera meera, na wa ta kurunu mɔ. Ma ten gamboba ba dɔ mwaakira. ¹⁴ Ma na da kɔnnɔ ge ga waa bwia ye ba gban bɔkuɔ ka sere sina bokon bwiaɔ. Adama ayeru garu sari mi nen keteku ga koo ka sara. ¹⁵ Ma na kpa ka Sedoronin wɔwa gia na ka gbāra te meeri meerinɔ sere na ka tunuma kɔnnɔ ge ga waa wɔwa giaɔ min di na raa ka yara.

¹⁶ Saa ye sɔɔ, wuun siri kowobu ba n yɛ mi na da ka ye na mɔ. Domi na n Yuu goo gāanu sɔɔwa baa ka yaku kowobu ka wuun bukurobu ka sere tem men kparobu. ¹⁷ Adama ye na wurama na bu sɔɔwa na nee, beɛn tii i wa nge me Yerusalemu ya s̄aa. Wee ya bansu kua. Ma yen gbāraran gamboba ba dɔ mwaakira. Yen sɔ, su yen gbāra te seeya kpa sa kun maa waa sekuru sɔɔ.

¹⁸ Ma na bu sɔɔwa nge me Gusunɔ nen Yinni u man kɔsu ka ye sina boko Aatasɛsi u man kua. Yera be kpuro ba yande nɔɔgiru sua ba nee, su se su gbāra te bani.

Ma ba dam k̄eena ka gari yi. ¹⁹ Adama Sambala wi u s̄aa Horonɔ ka win s̄am kowo Tobiya wi u s̄aa Amɔni ka Gesemu wi u s̄aa Daarubu ba yen labaaari nua. Yera ba sun yaakorɔ torua. Ma ba sun bikia ka gendu mba sa mɔ mi. Sa kasuwa su sina boko seesi?

²⁰ Ma na bu wisa na nee, Yinni wi u waa wɔllɔ wiya u koo sun nasara w̄e. Beɛe win s̄am kowobu sa ko sewa su wuu ge bani. Adama beɛ, i n̄ baa mɔ ge sɔɔ, i n̄ maa gāanu mɔ i gere mi. I n̄ ko mam bweseru garu deri t̄en s̄ɔ ba koo beɛ yaaya.

*Yuuba ba Yerusalemun
gbāraran bana seewa*

3

¹ Yera yaku kowo t̄anwero Eliasibu u seewa ka yaku kowo be ba tie, ba kɔnnɔ ge ba mɔ Yāanun gani seeya. Ma ba yi s̄aras̄a ba yi nenem ka yaku yaki. Yen biruwa ba yen gamboba doke. Saa min di, ba maa gbāraru s̄onwa Mean k̄ɔsu yerun di sere n ka girari k̄ɔsu yee te ba mɔ Hanan̄eliɔ. Ma ba maa ten tii s̄aras̄a. ² Yera Yerikogibu ka Sakuri Imirin bii ba s̄amburu kua Eliasibun b̄akuɔ. ³ Senaagibu ba bu somi ba ka kɔnnɔ ge ba mɔ Sw̄eɛ bana. Ba gen kadiriba kua ka gen k̄ɔk̄ɔrɔba. Ma ba ye kpuro doke gambo ye sɔɔ. ⁴ Ben b̄akuɔ M̄eremɔtu, Urin

bii, Hak̄ɔtun debubu, u maa somi s̄ambu te sɔɔ. Ben b̄akuɔ maa M̄esulamɔ, Berekian bii, Mesesabelin debubu u maa somi s̄ambu te sɔɔ. Ben b̄akuɔ, Sadaku, Baanan bii u maa somi s̄ambu te sɔɔ. ⁵ Ben b̄akuɔ, Tekoagibu ba maa na bu ka somi s̄ambu te sɔɔ. Adama ben wirugiba yina bu s̄ambu ten kparobu wiru k̄piya.

⁶ Yoyada Paseakin bii ka Mesulamu Besodian bii ba kɔnnɔ ge ba mɔ Yesana s̄onwa ba bana. Ba gen kadiriba kua ka gen k̄ɔk̄ɔrɔba ka sere maa gen s̄eretii. ⁷ Be ba maa s̄amburu kua ben b̄akuɔ be wee, Melatia Gabaonigii ka Yadoni M̄eronɔtugii ka Gabaonigibu ka Misipagibu. Beya ba bana n ka girari tem ȳeron dirɔ wi Babilonin sina boko u yi mi. ⁸ Ben b̄akuɔ be ba maa somi wee, Usieli, Harayan bii wi u s̄aa wuran s̄am kowobun turo ka Hanania wi u s̄aa turare kowobun turo. Ba ben s̄amburu kua ba ka da sere mi Yerusalemun gbāraru ta yasum sosi. ⁹ Ben b̄akuɔ Refaya, Hurin bii wi u s̄aa Yerusalemun bee tian kparo u maa somi s̄ambu te sɔɔ. ¹⁰ Benin b̄akuɔ maa, Yedaya, Harumafun bii u gbāraru s̄onwa u bana te ta waa win yenun dee deeru. Yen biru Hatusi, Hasanian bii u bana u sw̄eesi. ¹¹ Maakiya, Harimun bii ka Hasubu, Pasati M̄aɔbun bii ba maa gbāra ten gam s̄onwa ka k̄su yee te ba mɔ P̄ɛn d̄aɔ s̄ru yeru. ¹² Benin b̄akuɔ Salumu, Halos̄esin bii wi u Yerusalemun w̄ɔɔ beri tia kpare u maa somi ka win bii w̄ondiaba. ¹³ Hanuni ka Sanoagibu ba kɔnnɔ ge ga waa wɔwa gia s̄onwa ba gu bana ba gen kadiriba ka gen k̄ɔk̄ɔrɔba ka gen s̄eretii doke. Mi ba bana mi, n kuawa gam soonu n̄r̄ɔbu (1.000) ba ka girari kɔnnɔ ḡen min di ba ra kubanu yari. ¹⁴ Maakiya Rekabun bii wi u s̄aa Beti Haker̄emun beran tem ȳero u kɔnnɔ ḡen min di ba ra kubanu yari s̄onwa. Ma u gen kadiriba kua u doke ka gen k̄ɔk̄ɔrɔba ka sere maa gen s̄eretii.

¹⁵ Saluni, Kolohose Hoseen bii, Misipan tem ȳero u kɔnnɔ ḡen mi gia bwia waa s̄onwa u gen kadiriba kua ka gen k̄ɔk̄ɔrɔba ka gen s̄eretii. Yen biru u Siloen yerun gana bana u ka na sere sina bokon saadīen ganan b̄akuɔ ka ȳɔɔtia ye ba kua ba ra ka de sina boko Dafidin wuu gia. ¹⁶ Win b̄akuɔ Neemi Asibukun bii, wi u Beti Surin bee tia kpare u gbāraru s̄onwa u ka da sere Dafidi ka wigibun siku yerɔ ka mi ba bwii gba ka sere mi tabu dur̄ɔbun dira waa. ¹⁷ Win b̄akuɔ Lefiban bweseru ta maa bana saa min di. Wi u s̄aa ben wirugii wiya Rehumu, Banin bii. Yen biru Hasobia wi u s̄aa Keilan bee tian kparo u maa s̄onwa ye ya waa win bera gia. ¹⁸ Ben b̄akuɔ win mero bisibu ba maa sua min di. Wi u bu kpare wiya Bafai, Henadadin bii. Wiya u maa Keilan bera ye ya tie kpare. ¹⁹ Ben b̄akuɔ Esee, Yosuen bii, Misipan sunɔ u maa sua min

di u ka da sere mi ba ra tabu yānu bere gbārarun 900 gōmkirō. ²⁰ Win bōkuō Baruku, Sabain bii u maa sua min di u bana saa 900 gōmkii ten min di n ka girari yāku kowo tōwero Eliasibun dīi kōnnōwō. U sōmbu te kua ka kīru. ²¹ Saa min di, Meremōtu, Urin bii, Hakōtun debubuwa u maa bana saa Eliasibun dirun kōnnōn di sere ka dīi ten bera giō.

²² Win bōkuō yāku kowo be ba wāa Yerusalemun baru kpaanō ba maa begia bana. ²³ Ben bōkuō Benyamēe ka Hasubu ba maa sōnwa ba bana ben dian dee deeru. Ma Asaria Maaseyan bii, Ananian debubu u maa bana win dirun bōkuō. ²⁴ Ben bōkuō Binui, Henadadin bii u maa bana saa Asarian dirun di sere ka gbāra ten 900 gōmkirō. ²⁵ Pala, Usain bīiwa u maa sōnwa 900 gōmkii ten dee deerun di n ka da wuu kōsobun dirō te ta sina kpaaru mēera pirisōm dirun bōkuō. Min diya Pedaya, Paresin bii u maa sōnwa. ²⁶ Netini be ba wāa gungunō ba maa sōnwa ba bana ba ka da kōnnōwō ge ga wāa nim giā sōo yari yeru giā wuu kōsobun dirun dee deeru. ²⁷ Ben bōkuō Tekoagibu ba maa sōnwa ba bana wuu kōsobun dīi bakarun dee deerun di n ka da gana ye ya wāa gungurō.

²⁸ Kōnnō gēn min di dumi ra ka du, yāku kowo ben baawurewa u mi sōnwa u bana win dirun dee deeru. ²⁹ Ben bōkuō Sadaku, Imerin bii u sōnwa u bana win dirun dee deeru. Ma Semaya, Sekanian bii wi u sāa kōnnō ge ga wāa sōo yari yeru gian kōso u maa sōnwa u bana. ³⁰ Win bōkuō Hanania, Selmian bii ka Hanuni, Salafun bii nōōba tiase be, ba maa seewa ba gbāra ten gam sōnwa. Ma Mesulamu, Berekian bii u maa sōnwa win dirun dee deeru. ³¹ Win bōkuō Maakiya wuran sōm kowobun turo u maa sōnwa u ka da Netiniba ka tenkuban yenusō Mifukadin kōnnōn dee deeru sere ka dīi tēera ye ya wāa gbārarun 900 gōmkirō. ³² Wuran sōm kowo be, ka tenku be, ba maa sōnwa dīi tēera yen min di sere n ka da kōnnōwō ge ba mō Yāanu.

Yibereba

ba kī bu sōmbu te yōrasia

³³ Sanam mē Sambala ka wigibu ba nua ma bese Yuuba sa gbāra te banimo, yera ba mōru seewa ka dam. ³⁴ Ma ba sun yaakoru mō Samarīn tabu kowobun wuswaāo ba mō, mba Yuu wōnwōndō beni ba mō. Sa ko bu deriwa bu ben sōmbu te ko? Sa ko bu deriwa bu Gusunō ben Yinni yākuru kua? Sa ko wuru ba sōmbu te wiru go? Sa ko wurawa bu maa ban si seeya sīn kpenu dōō mwaakira kpuro mi?

³⁵ Tobiya wi u sāa Amōni u wāa win bōkuō. Ma u nē, bana yeren bwesera ba mō mē. Gana ye demaku gā n yōōwa ya koo wōruma mi?

³⁶ Yera nē Nεemi na nōōgiru sua na nē, Gusunō besen Yinni, a swaa dakio a nō nge mē besen yibereba ba sun yaakoru mō. A de ben yaako ten are yi wari ben wiru wōllo. A de bu ben yānu gura bu bu yoru mwēeri bu ka da tem tukuma. ³⁷ A ku bu ben durum wōka, domi ba sun wōnwa gbāra te sa banimōn sō.

³⁸ Nge mēya sa ka gbāra te kpuro bana sere ten gunum bonun saka. Be ba sōmbu te kua, ba tu kuawa ka nuku tia.

4

¹ Sanam mē Sambala ka Tobiya ka Daarububa ka Amōniba ka Asidōdugibu ba nua ma Yerusalemun gbāra ten sōmbura sīimō, ba maa ten kuu dabīnu kōrumō, yera ba mōru besira too. ² Ma ba nōō tia kua bu ka Yerusalemu wari kpa bu yen tōmbu burisina. ³ Yera sa Gusunō besen Yinni kana ma sa gbāra te kōsu sōo sōo ka wōkuru. Sa yibere be mara. ⁴ Adama Yudaba ba gerumō ba mō,

gbāra ten wōrumaan tem kusanu nu kpā sere besen sōm kowoba wasira ka nin gurabu.

Sa n kpē su tu bani.

⁵ Ma besen yibereba ba tamaa sa n ben baaru nōōmōwa, sa n maa bu wasi sere dōma te ba koo sun wari bu go kpa bu besen sōmbu te yōrasia.

Nεemi u tōn be ba sōmburu mō

tabu yānu wē

⁶ Yuu be ba wāa besen yibereban suunu sōo ba na ba sun sōōwa nōn dabīnu kari ye ya wee saa yibere ben min di ka sere min di ba koo sun wōrima. ⁷ Yen sōna na tōmbu tabu yānu wē ben baawure ka win takobi ka win yaasa ka win tendu. Ma na bu yi yi bwese kera ka bwese kera gbārarun biruō mi ba n gina banē. ⁸ Ma na seewa na bukurobu ka siri kowobu ka tōn be ba tie sōōwa na nē, i ku ben berum ko. I yaayo ma Yinni Gusunō u kpā. Wiya ba koo nasia. I tabu koowo besen mero bisibun sō ka besen bibun sō ka besen kurōbun sō ka sere besen yenusun sō.

⁹ Yen biru, besen yibereba ba nua ma ba sun sōōwa ye ba mō kpuro. Gusunō u maa ben himbaba kam koosia. Ma baawure u wuru mi u raa sōmburu mō. ¹⁰ Saa dōma ten di, nēn sōm kowobun sukum mu ra n sōmburu mōwa kpa be ba tie ba n yaasi ka terenu ka tennu beki kpa ba n yabe tarakpenu doke. Kpa besen wirugibu ba n sun dam kēmō. ¹¹ Be ba maa gbāra te banimō ka be ba kpenu guramō, ba ra n nōm teuō tabu yānu neniwa kpa ba n ka teu sōmburu mō. ¹² Ben baawure u ra n win takobi sārūsiewa pōraō. Wi u ra kōba so, wiya u ra n man swīi. ¹³ Ma na bukurobu ka siri kowobu ka sere tōn be ba tie mi sōōwa na nē, besen sōmbu te, ta kpā. Wee sa yarine

baama kpuro. Goo kun ka goo turuku gbāra ten sɔmburu sɔɔ. ¹⁴ Yen sɔ, i n kɔban swīi nua, i mɛnnama nen mi bera gee i yen swīi yi nua. Gusunɔ besen Yinni u koo sun sanna.

¹⁵ Nge meya sa ka sɔmbu te mɔ. Besen sukum mu yaasi neni saa bururun di sere ka wɔkuru. ¹⁶ Na maa wure na sɔɔwa na nee, baawure u kpunɔ Yerusalemun nukurɔ ka win sɔm kowobu kpa su dom se wɔkuru sa n yiberɛba mara. Kpa su sɔmburu ko sɔɔ sɔɔ. ¹⁷ Ma ne Neemi ka nen mero bisibu ka nen sɔm kowobu ka nen kɔsobu be ba man swīi, besɛ kpuro sa n besen yānu potira. Ma baawure u win tabu yānu ka win nim neni.

Neemi u taki kpeesia

5

¹ Sɔɔ teeru, Yuuban tɔn durɔbu ka ben tɔn kurɔbu ba ka begibu gabu maru mɔ. ² Gaba gerumɔ ba mɔ, besɛ ka besen bibu, sa dabi. Yen sɔ, sa alikaman bukata mɔ ye sa ko di sa n ka wāa. ³ Gaba maa gerumɔ ba mɔ, sa besen gbea ka besen resem gbaanu ka mam besen dia tɔruba yiimɔ su ka alikama wa gɔɔrun saa. ⁴ Gaba maa gerumɔ ba mɔ sa gobi bɔkurawa besen gbean dīanu sɔɔ su ka wa su Babilonin sina bokon wɔɔ gobi kɔsia. ⁵ Adama besɛ kpuro sa sɔawa bwese teeru. Besen bibu ka ben bibu tia yera. Adama ba sun tilasi mɔ su ka besen bibu yoru kpɛɛ. Besen bii wɔndia dabiru ta mam wāa yoo te sɔɔ ko. Sa n maa kpɛ su gāanu ko domi wee ba besen gbea ka besen resem gbaanu tɔruba mwa.

⁶ Sanam mɛ na ye kpuro nua, ka tɔn ben weewee ni ba mɔ, yera maru man mwa gem gem. ⁷ Ma na gɔru doke n bukuo be, ka siri kowo be gerusi. Ma na be kpuro sokusia ba menna. Na bu bikia na nee, amɔna i ka besen mero bisibu gāanu bɔkuramɔ i nim dokemɔ. ⁸ Ma na bu sɔɔwa na nee, sa besen mero bisi be ba tii tɔn tukobu dore yakia ka dam mɛ sa mɔ. Yera besen tii i maa bu dɔramɔ besen tii tiine sɔɔ?

Ma ba mari ba n maa gāanu wisa. ⁹ Na maa wure na nee, ye i mɔ mi, ya n wā. Ya weene i n Gusunɔ nasie, kpa bwese tukunu nu ku sun wome. ¹⁰ Nen tii ka nen tundo bisibu ka nen sɔm kowobu sa tɔn be gobi ka alikama bɔkura. Adama su bu ye kpuro deria. ¹¹ N n men na, i doo saa gison di i ben gbea ka ben resem gbaanu ka ben dia ye i tɔruba mwa wesia. Kpa i maa are yin tii bu wesia yi i bu mwaari gobi yi i bu bɔkura sɔɔ ka alikama sɔɔ ka tam sɔɔ ka sere maa gum sɔɔ.

¹² Ma ba man wisa ba nee, sa ko ye wesia. Sa n maa bu gāanu mwaarimɔ. Sa ko kowa nge mɛ a gerua.

N deema na yāku kowobu sokusia. Ben wuswaaɔra ba nɔɔ mwɛɛ ni kua ka bɔri. ¹³ Yen biru na nen yaberu nenua na kpara ma na nee, wi u kun win nɔɔ mwɛɛru yibie,

Gusunɔ u yɛro kparo nge mesum kpa u yɛro yara win yenun di. U de yeron dukia yu doona kpa u yɔra nɔm dira.

Ma be kpuro ba wura ba nee, ami, n yɛro koowo mesum.

Ma be kpuro ba Yinni Gusunɔ siara. Yen biru ba ben nɔɔ mwɛɛ ni yibia.

¹⁴ Saa sina boko Aatasesin bandun wɔɔ yendun diya u man kua Yudaban kparo sere n ka girari win bandun wɔɔ tena ka yiru. N kuawa mi wɔɔ wɔkura yiru. Saa ye kpuro sɔɔ, ne ka nen mero bisibu sa n tem yɛrorun gāanu mwaare. ¹⁵ Adama n sere tunuma mi, kparo be ba raa wāa mi, ba ra tambu wɔɔ gobi burewa n kpā kpa bu bu dīanu mwaari ka tam ka sere maa sii geesun gobi weeru. Yen biru, ben sɔm kowobu ba ra n tambu dam dɔremɔwa. Adama ne, na n kue mɛ, yɛn sɔ na Gusunɔ nasie. ¹⁶ Besen tiywa sa sɔmburu kua sa ka gbāra te sɔnwa. Sa n maa gberu garu dwa besen tiin sɔ. Nen sɔm kowobu kpurowa ba ka man sɔmbu te kua. ¹⁷ Ka mɛ, Yuuba ka ben wirugibu be ba ra di nen yenun, ba sɔawa wunaa weeru ka wɔkuru ka sere maa sɔɔ be sa ra wa tem tukum di. ¹⁸ Tɔɔ baatere naa na ra de bu go ka yāanu nɔɔba tia ni nu gea s̄aa ka sere maa gue. Yen biru sɔɔ wɔkuru ka sɔɔ wɔkura, ba ra ka man tam naawe. Ka mɛ, ye kpuro sɔɔ, na n tambu tem yɛrorun gāanu bikiare. Domi ben ye ba mɔ ya kpā ko.

¹⁹ Yinni Gusunɔ, a man yaayo ye na tɔn be kuan sɔ, kpa a ka man nɔnu geu mɛɛri.

Yiberɛba ba maa kparam seewa

6

¹ Sambala ka Tobiya ka Gesemu wi u s̄aa Daarubu ka sere besen yiberɛ be ba tie ba nua ma sa gbāra te kpuro sɔnwa, ten gambobara ba tie. ² Yera Sambala ka Gesemu ba man gɔria ba nee, n na su wesiana ko Kefirimuɔ Onɔɔn wɔwaa. N deema kɔsa tɔn be, ba bwisika bu man kua. ³ Yera na maa bu gɔria na nee, na sɔmburu mɔ ta kpā, na n kpɛ n tu deri n na. Domi nɔ n tu deri ta koo yɔra.

⁴ Yera ba man gɔria mesum sere nɔn nne. Adama gari tee yiya na ra bu wisi. ⁵ Yera Sambala u maa man win sɔm kowo gɔria nɔn nɔɔbuse. Sɔm kowo wi, u tireru neni te ba n wukiri. ⁶ Wee ye ya yorua tire te sɔɔ. Ta nee, Gesemu u nee, labaari gaa ya nɔɔramɔ bwesenu sɔɔ. Yera wune ka wunɛgibu i be sɔɔru kpa i ka tii yina. Yen s̄na a gbāra te seeyamɔ. Wunen tii a kī a be ko ben sina boko. ⁷ A mam be Gusunɔn sɔmɔbu gɔsa be ba koo kpara Yerusalemu ma a kua Yudaban sina boko. Tɛ, a n yɛ ma n n̄ teemɔ sina boko u ka labaari ye nɔ. Yen sɔ, a na su wesiana sannu. ⁸ Ma na Sambala wisa na nee, weesa a mɔ. Wuna a wunen gari sekumɔ. ⁹ Besen yiberɛ be, ba kookari kua bu ka sun

nandasia. Ba tamaa sa ko mwia kpanawa su sɔmbu te deri.

Tε, Yinni Gusunɔ a man dam kεεyɔ sɔmbu te sɔɔ.

¹⁰ Yen biru, na wura na Semaya Delayan bii Mchetabelin debubu deema. N deema u raa tii kenusi ma u nεε, su da sannu Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ sere sɔɔwɔ su kuke. Kpa su tii gamboba kenusi. Domi yiberε be, ba wee bu nε, Nεemi go wɔkuru. ¹¹ Ma na nɔn wisa na nεε, tɔnu wi sɔa nge nε u koo maa duka su yiberεban wuswaɔ? Nge wara u koo du Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ u yari wasiru. Na n̄ duɔ mi.

¹² Domi na tuba ma n̄ Gusunɔ u n̄n gorima. Adama u win gari geruawa yɛn s̄ Sambala ka Tobiya ba n̄n gobi kɔsia u ka ye ko. ¹³ Tɔn be, ba tamaa u n̄ kua mε, kon berum ko kpa n̄ win gere swii n̄ wari durum sɔɔ, kpa bu n̄n yisiru sanku n̄ bεεε bia.

¹⁴ Yinni Gusunɔ, a de a n̄ yaaye ye Tobiya ka Sambala ka Gusunɔn sɔmɔ Nɔadia tɔn kurɔ wi, ba kua ka sere Gusunɔn sɔmɔ be ba tie ba kasu bu man berum tia.

¹⁵ Sa gb̄ara ten bana kpawa suru wi ba m̄ɔ Elulun s̄ɔ yenda nɔɔbuse sɔɔ. Sa sɔmbu te kuawa s̄ɔ weeraakuru ka yiru. ¹⁶ Sanam mε besen yiberεba ka bwese ni nu ka sun sikerεnε ba nua sa gb̄ara te seeya, yera ba berum soora. Ma s̄kura bu mwa. Saa ye sɔɔra ba tuba ma Yinni Gusunɔwɔ u dera sɔmbu te, ta koorɔ.

¹⁷ Sanam mε sa bana ye m̄ɔ, Yudan wirugibu gabu ka Tobiya ba ra n̄ tirenu kuanammewa kiri kiri. ¹⁸ Domi Yuu dabira ta nɔɔ tia kua ka wi, ka b̄ari yɛn s̄ɔ u Yuu wi ba m̄ɔ Sekania, Aran biin bii wɔndia sue kurɔ. Meya maa Tobiyann bii Yokanani u Yuu wi ba m̄ɔ Berekia, Mεsulamun biin bii wɔndia sue kurɔ. ¹⁹ Ba ra n̄ mam wi, Tobiyann gea gerumɔwa n̄n wuswaɔ kpa bu da bu n̄n n̄n gari swaa gurea. Tobiya wi, u ra n̄ man tirenu kuammewa u ka man nandasia.

Nge mε ba koo ka Yerusalemu kɔsu

7

¹ Sanam mε sa gb̄ara te bana sa kpa sa ten gamboba doke, yera sa be ba ra kɔnnɔsu kɔsu doke ben sɔma sɔɔ ka sere maa wom kowobu ka Lefi be ba tie. ² Ma na n̄n mɔɔ Hanani wooda wε u Yerusalemu kpara, wi ka Hanania, wi u s̄a Yerusalemun gb̄ara kɔsobun wirugii. Durɔ wi, u tɔn be ba tie kere. Domi u s̄a naanegii ma u Gusunɔ nasie. ³ Na bu s̄ɔwa na nεε, ba n̄ Yerusalemun kɔnnɔsu keniamɔ ma n̄ kun mɔ s̄ɔ u yara. Yoka ba koo su kenewa kɔnnɔ kɔsobu bu sere doona. Yen biru, ba koo Yerusalemu gibu bikia bu wuu kɔsu, ben baawure u n̄ yɔ win dii kɔnnɔwɔ.

Yuu be ba wura ben temɔ

⁴ Baa mε Yerusalemu ya kp̄a, ya maa yasu, yen tɔmbu ba n̄ dabi, ba n̄ maa dia banε.

⁵ Yera Yinni Gusunɔ u doke n̄n ḡorɔ u n̄ bukurobu menna ka siri kowobu ka wuun tɔmbu n̄ ka bu gari gari. Ma na tireru garu wa t̄ε s̄ɔ ba tɔmbun yisa yorua nge mε ben baawuren bweserun t̄ska s̄a. Bera be ba gb̄ia ba wurama Babilonin di. Ye na wa ba yorua wee.

⁶ Tɔn be Babilonin sina boko Nebukanεsaa u yoru mwεera u ka da win mi, ben dabiru ta wurama Yerusalemuɔ Yudan temɔ. Ma ben baawure u da win wuuɔ. ⁷ Wee be ba tɔn be kparama. Bera Sorobabeli ka Yosue ka Nεemi ka Asaria ka Ramia ka Nakamani ka Maadose ka Bilisani ka Misipaa ka Bigifai ka Nehumu ka Baana. Tɔn ben geeru ka ben bwese kerin yisa wee.

⁸ Pareasin bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nɔɔɔbun suba yiru ka wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (2.172).

⁹ Sefatian bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu gooba wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (372).

¹⁰ Aran bweseru sɔɔ ba s̄awa tɔmbu nata ka weeraakuru ka yiru (652).

¹¹ Pakati Mɔabun bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nɔɔɔbun suba yiru ka nene ka wɔkura nɔɔbu ka ita (2.818). Ba s̄awa Yosue ka Yoabun sikadominu.

¹² Elamun bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nɔɔɔbu ka goobu ka weeraakuru ka n̄nε (1.254).

¹³ Satun bweseru sɔɔ ba s̄awa tɔmbu nene ka weeru ka nɔɔbu (845).

¹⁴ Sakain bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nata ka wunɔbu ka wata (760).

¹⁵ Binuin bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nata ka weeru ka nɔɔbu ita (648).

¹⁶ Bebain bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nata ka yenda nɔɔbu ka ita (628).

¹⁷ Asigadin bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nɔɔɔbun suba yiru ka gooba wunɔbu ka yenda yiru (2.322).

¹⁸ Adonikamun bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nata ka wata ka nɔɔba yiru (667).

¹⁹ Bigifain bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nɔɔɔbun suba yiru ka wata ka nɔɔba yiru (2.067).

²⁰ Adinin bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu nata ka weeraakuru ka nɔɔbu (655).

²¹ Ateεn bweseru sɔɔ, be ba s̄a Esekiasin yenugibu ba s̄awa tɔmbu wunɔbu yiru sari.

²² Hasumun bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu gooba wunɔbu ka yenda nɔɔbu ka ita (328).

²³ Besain bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu gooba wunɔbu ka yenda n̄nε (324).

²⁴ Harifun bweseru sɔɔ, ba s̄awa tɔmbu wunɔbu ka wɔkura yiru (112).

²⁵ Gabaonigibu ba s̄awa tɔmbu wene ka wɔkura nɔɔbu (95).

²⁶ Betelehεmugibu ka Netofagibu ba s̄awa tɔmbu wunaa wene ka nɔɔba ita (188).

27 Anatotugibu ba sāawa tōmbu wunaa teeru ka nāba ita (128).

28 Bēti Asimafetigibu ba sāawa tōmbu weeru ka yiru (42).

29 Kiriati Yarimu ka Kefiragibu ka Beerotugibu ba sāawa tōmbu nata ka wunaa weeru ka ita (743).

30 Ramagibu ka Gebagibu ba sāa tōmbu nata ka yenda tia (621).

31 Mikimasigibu ba sāawa tōmbu wunaa teeru ka yiru (122).

32 Beteligibu ka Ayigibu ba kua tōmbu wunaa teeru ka ita (123).

33 Nēbo yeonogibu ba sāawa tōmbu weeraakuru ka yiru (52).

34 Elamu wionon yenugibu ba sāawa tōmbu nōrōbu ka goobu ka weeraakuru ka nne (1.254).

35 Harimun yenugibu ba sāawa tōmbu gooba wunōbu ka yendu (320).

36 Yerikogibu ba sāawa tōmbu gooba wunōbu ka weeru ka nōbu (345).

37 Lodugibu ka Hadidigibu ka Onōogibu ba sāawa tōmbu nata ka wunaa teeru ka tia (721).

38 Senaagibu ba sāawa tōmbu nōrōbun suba ita ka nene ka wunaa teeru ka wōkuru (3.930).

39 Wee tōn be ba wāa yāku kowobun bweseru sōo. Yosuen bweseru sōo, Yedayan yenugibu ba sāawa nene ka wunaa wata ka wōkura ita (973)

40 Imērin yenugibu ba sāawa tōmbu nōrōbu ka weeraakuru ka yiru (1.052).

41 Pasurin yenugibu ba sāawa tōmbu nōrōbu ka goobu ka weeru ka nōba yiru (1.247).

42 Harimun yenugibu ba sāawa tōmbu nōrōbu ka wōkura nōbu ka yiru (1.017).

43 Lefiban wuuru sōo, be ba sāa Yosue ka Kadimiēlin bweseru, Hodifan sikadominu, ba sāawa tōmbu wata ka wōkura nne (74).

44 Asafun yenugii be ba ra womu ko sāa yero, ba sāawa tōmbu wunaa weeru ka nōba ita (148).

45 Be ba sāa gbāraran kōnnō kōsobu ba ka sāa Salumun yenugibu ka Atēeba ka Talumōba ka Akububa ka Hatitaba ka sere Sobaiiba ba sāawa tōmbu wunaa weeru yiru sari (138).

46 Nētiban bweseru sōo, be ba ra sāa yerun sōmburu ko ben sikadobara Siha ka Hasufa ka Tabaoṭu 47 ka Kerōsi ka Sia ka Padoni 48 ka Lehana ka Hagaba ka Salumai 49 ka Hananu ka Gideli ka Gasaari 50 ka Reaya ka Resini ka Nekoda 51 ka Gasamu ka Usa ka Paseaki 52 ka Besai ka Mehunimu ka Nefisimu 53 ka Bakibuki ka Hakufa ka Haahuru 54 ka Basiliti ka Mehida ka Haasa 55 ka Baakōsi ka Siseru ka Tamaki 56 ka Netisa ka Hatifa.

57 Be ba sāa Salomōon sōm kowobun bibun sikadoba, bera Sotai ka Sofereti ka Perida

58 ka Yaala ka Daakoni ka Gideli 59 ka Sefatia ka Hatili ka Pokereti Hasebaimu ka Amōo.

60 Nētini be, ka Salomōon sōm kowobun bii be, be kpuro ba kuawa mi tōmbu gooba wunōbu ka wene ka wōkura yiru (392).

61 Be ba yoru wōma saa Teli Melakin di ka Teli Hasaan di ka Kerubu Adonin di ka Imērin di ba n kpiā ba ben tondon yenu gie, ba n maa kpiā ba ben bweserun tōka wunane bu ka sōsi ma ben tii ba sāawa Isireliba. 62 Ben wirugiba Delaya ka Tobiya ka Nekoda. Be kpuro ba sāawa tōmbu nata ka weeru ka yiru (642).

63 Yāku kowobu sōo, gaba maa wāa be ba n kpiā ba ben bweserun tōka wunane. Bera Hobayan bibun bweseru ka Hakotuguru ka Baasilai giru. Ba bwese te soka Baasilai yēn sō ben sikado u Baasilai Galadigiin bii wōndia sua kuro. 64 Bera ba ben bweserun tōka kasu ba bia. Ma ba bu yara yāku sōmburun di. 65 Ma tem mēn kparo u bu sōwā u nēē, ma n kun mō yāku kowo goo u kpiā u bikiaru kua ka urimu ka tumimu ben goo kun yāku dīanu dimo.

66 Tōn be kpuron geeru ta sāawa tōmbu nōrōbun suba weeru ka yiru ka gooba wunōbu ka wata (42.360) 67 ben sōm kowobu baasi. Ben sōm kowo ben geeru wee, tōmbu nōrōbun suba nōba yiru ka gooba wunōbu ka tēna ka nōba yiru (7.337). Be sōo, wom kowobu goobu ka weeru ka nōbu (245) ba wāa tōn durōbu ka tōn kurōbu. Ben dumin geera sāawa nata ka wunaa teeru ka wōkura nōbu ka tia (736) ka sere birakōsu goobu ka weeru ka nōbu (245) * 68 ka yooyoosu nēeru ka tēna ka nōbu (435) ka sere ketekunu nōrōbun suba nōba tia ka nata ka wunaa teeru (6.720). 69 Yenu yērobu dabina ba kēnu kua bana yen sō. Wee ye tem mēn kparo u maa wē bana yen sō. U wuran gobi nōrōbu (1.000) wē ka gbēenu weeraakuru ni ba koo ka yaa yem yēka ka yāku kowobun takoba nēera wunōbu ka tēna (530). 70 Yenu yēro ben kēē ni ba kua nu sāawa wuran gobi nōrōbun suba yendu (20.000) ka sii geesu kilo nōrōbu ka wunōbu (1.100). 71 Tōn be ba tie ba maa wuran gobi nōrōbun suba yendu (20.000) wē ka sii geesu kilo nōrōbu (1.000) ka sere yāku kowobun takoba wata ka nōba yiru.

72 Yāku kowobu ka Lefiba ka gbāra kōnnō kōsobu ka wom kowobu ka Nētini ba sere Isireli be ba tie ben baawure u wurawa win wuuu.

Esidarasi u woodan tireru gara

batuma sōo

Wōon suru nōba yirusen tōo gbiikuru sōo, Isireliba kpuro ba wāa ben wusu.

* 7:67 (245) - Esidarasin tireru sōo, 2:66, ba nēē, ba dumi 736 ka birakōsu 245 mō. Adama Nēemin tireru sōo, ba n ye yorua.

8

1-2 Suru nō̄ba yirusen tō̄ gbiikii te sō̄, yera Isireliba kpuro ba nō̄ tia kua ba menna Yerusalem̄ ḡb̄ararun kōnnō̄wō ge ba sōkumō Nim kōnnō. Ma ba Esidarasi wi u s̄a wooda yēro kana u ka tireru na mi ba wooda yorua ye Yinni Gusunō u Mōwisi wē be, Isireliban s̄. Ma Esidarasi u ka tire te na tōn ben wuswaā tōn kurōbu ka tōn durōbu ka bibu be ba koo kp̄i bu tubu ye ba gerumō gesi.

3 Ma u bu tire te gariammē saa bururun di sere ka sō̄ wii wōlō batuma ye ya wā kōnnōwō ge ba sōkumō Nim kōnnō. Ma be kpuro ba nūn swaā daki.

4 N deema ba turaru garu kua ka dāa. Miya Esidarasi u yō̄wa u yō̄ra u ka tire te garimō. Ma gabu ba yō̄ win nām geu. Bera Matitia ka Sema ka Anaya ka Uri ka Hilikiya ka Maseya. Gaba maa wā win nām dwarō, bera Pedaya ka Mikaeli ka Maakiya ka Hasumu ka Hasabadana ka Sakari ka Mēsulam. 5 Tōmbu kpuro ba nūn waamō. Domi u yō̄wa u bu gunum kere. Sanam mē u tire te wukia tōn ben nōni biru, yera ba seewa ba yō̄ra. 6 Yera u Gusunō Yinni boko siara. Ma be kpuro ba nōma yiya ba nē, ami, ami! Ma ba kpuna temō ba Gusunō s̄awa. 7 Ye ba seewa tem di, saa yera Lefi beni, Yosue ka Bani ka Serebia ka Yamini ka Akubu ka Sabetai ka Hodiya ka Maseya ka Kelita ka Asaria ka Yosabadi ka Hananu ka Pelaya, ba bu wooda ye tubusiamō. 8 Lefi be, ba wooda ye garimawa s̄a s̄a ma ba ye tubusiamō nge mē ya koo ka tambu yeeri.

9 Sanam mē tōn be, ba tire ten gari nō̄mō, ba sumōwa. Adama Nēemi ben kparo ka Esidarasi wi u s̄a yāku kowo ka wooda yēro ka Lefi be ba wooda ye tubusiamō mi, ba bu sō̄wa ba nē, sa tō̄ teni yiwa su ka Gusunō besen Yinni s̄a. Yen s̄, i ku nuki sankira i n sumō.

10 I gōsiro been yenusō kpa i d̄ia geenu di kpa i tam durom nō. Kpa i ka be ba n̄ d̄ianu sō̄ru kue bēeginu bōnu ko. Domi sa tō̄ teni yiwa su ka besen Yinni s̄a. I ku nuki sankira. Nuku doo bi Yinni Gusunō u koo bēē wē bu koo bēē dam kē.

11 Lefi be, ba maa bu nukuru yemiasia ba nē, i sinō sēē. Sa tō̄ teni yiwa su ka Yinni Gusunō s̄a. I ku nuki sankira.

12 Saa yera be kpuro ba gōsira ba da ben yenusō ba di ba nara, ba ka be ba n̄ d̄ianu mō beginu bōnu kua. Ma ba nuku doo bakabu kua. Domi tire te ba gara mi, ten gari bu yeeri.

Kunun tō̄ bakaru

13 Yen sisiru, yenu yērobu kpuro ka yāku kowobu ka Lefiba ba menna Esidarasin mi, wi u s̄a wooda yēro u ka bu wooda ye tubusia. 14 Yera ba wa wooda yen gaa sō̄

ye Yinni Gusunō u Mōwisi wē mi, ya nē, Isireliba ba ko n̄ da n̄ wāawa kunu sō̄ bā n̄ Kunun tō̄ bakaru mō suru nō̄ba yiruse sō̄. 15 Kpa bu kpara wuu baagere kpuro sō̄ ka Yerusalem̄ bu nē, tōmbu bu doo guunō bu olifi ye ba duura ka ye ba n̄ duuren wurusu kasuma ka dāa wuru bakasu ka sere maa kpakpa wurusu bu ka kunu ko nge mē ya yorua wooda ye sō̄.

16 Yera tōn be, ba da ba dāa wuru si kasuma ba ka kuu ni gira, gabu ben dii tēeran wōlō, gabu ben yenu yaara, gabu Yinni Gusunōn s̄a yerun yaara, gabu kōnnōwō ge ba ra soku Nim kōnnō, gabu maa kōnnōwō ge ba mō Efaraimu. 17 Tōn be ba wōma yorun di mi kpuro, ba kunu girawa. Ma ba sina mi. Yen dōma te, ba nuku doo bakabu kua. Domi Isireliba ba n̄ tō̄ baka te koore nge mē, saa m̄in di Yosue Nunin bii u gu. 18 Ba ra wooda yen wiru garu gariwa tō̄ baka ten tō̄ baatere sere ta ka kpa. Ba tu diwa sō̄ nō̄ba yiru. Nō̄ba itase ma ba menna siki siki ba ka tu wiru go nge mē wooda ya gerua.

*Isireliba**ba ben durum tuuba kua*

9

1 Suru nō̄ba yiruse, yen sō̄ yenda n̄n̄se sō̄ra Isireliba kpuro ba menna bu ka nō̄ bōke. Ma ba saaki deewa ba tii tua wisi wirō nuku sankirarun s̄. 2 Be ba s̄a Yuuba gesi, ba tii wā tōn tukobun suunu sō̄n di ba na ba ben durum ka ben sikadobagia tuuba kua. 3 Yen biru, ba bu Yinni Gusunōn gari garia kōba itan saka ba yō̄ ba swaā daki. Ma ba yiira wi, ben Yinnin wuswaā ba suuru kana sere kōba ita maa.

4 Yera Yosue ka Bani ka Kadimieli ka Sebania ka Buni ka Serebia ka Bani goo ka Kenani ba yō̄wa tura ten mi. Ma ba nō̄giru sua Gusunō ben Yinnin mi gia ba somiru kana. 5 Yera Lefi beni, Yosue ka Kadimieli ka Bani ka Asabinia ka Serebia ka Hodiya ka Sebania ka Petaya ba nē, i seewo u Gusunō besen Yinni siara sere ka baadommā. Baawure u nūn siaro win yīsi bēēgirun s̄, baa me i n̄ gari yē yi i ko i ka nūn siara.

Kana te ba kua

6 Ma Isireliba ba kana teni kua ba nē, Yinni, wunē turowa a s̄a Gusunō.

Wuna a wōllu kua ta kpā.

Wuna a maa kperi kua too.

Wuna a tem taka kua ka ye ya wā mē sō̄.

Wuna a nim wōku kua ka ye ya wā ge sō̄.

Wuna a hunde koni kpuro wāaru wē.

Ma kperi ka suru ka sō̄,

ye kpuro ya nun bēē wēemō.

7 Yinni Gusunō, wuna a Aburamu gōsa.

Ma a dera u seewa Urin di, Kaladen temō.

Yen biru, ma a nūn yīsi kpaaru k̄a Aburahamu.

8 A wa ma u sāa naanegii,
 ma a ka nūn arukawani bākua a nee,
 kaa nūn tem me wē mē sōo Kananiba
 ka Hetiba ka Amareba ka Feresiba
 ka Yebusiba ka Girigasiba ba wāa,
 kpa win bibun bweseru tu sina mi.
 Meyā a maa wunen arukawani ye yibia.
 Domi a sāawa naanegii.
 9 Sanam me besen baababa ba wāa Egibitia,
 a ben noni swāaru wa.
 Ba nun somiru kana,
 ma a ben wuri nua nim wōku ge ba mō Naa
 yariō.
 10 A yē nge me Egibitigibu ba besen baababa
 dam dāre ka nuku kōsuru.
 Ma a som maamaaiginu kua a ka ben suno
 ka win sina asakpōbu ka win tōmbu kpuro
 seesi.
 Ma a yīsiru yara sere ka gisān gisō.
 11 A dera nim mu burana besen baaba ben
 wuswaaō.
 Ma ba tōbura tem ghebun sōo.
 Adama Egibitigii be ba bu naa gire,
 a bu sure nim bwerō.
 Ma ba numa nge kpee te ba kare nim sōo.
 12 Sōo sōo, guru wii wurora a ra ka wunen tōn
 be kpare.
 Wōkuru maa, kpa ta n ka dōo yari bakaru
 weene,
 ta n bu yam bururasie swaa sōo.
 13 A sarama saa wōllun di,
 ma a ka bu gari kua Sina'in guurō.
 A bu wooda gea ka sōosi geenu wē.
 14 A dera wunen sōm kowo Mōwisi u bu tōo
 wērarugiru wē
 te ta sāa nenem wunen sō.
 Ma a dera u bu wooda ye ya tie sōosi.
 15 A bu dīanu wēema saa wōllun di
 sanam me gōora bu mō.
 Ma a dera nim mu yara kpee baan di
 sanam me nim nōru ga bu mō.
 Ma a nee, bu dōo bu tem me mwa
 mēn nōo mwēeru a bu kua ka bōri.
 16 Adama besen baaba be, ba tii sua ba nun
 seesi.
 Ba n wunen woodaba mem nōowe.
 17 Ba swaa taaya
 ba wunen sōm maamaaigii ni duari
 ni a bu kua.
 Ma ba nun seesi ba tii kparo kua
 bu ka wura mi ba raa yoru di.
 Adama ka me, a n bu deri.
 Domi a sāawa Yinni
 wī u ra tōnu suuru kue.
 A wōnwōndu ka durom mō.
 Wunen mōru ku ra fuuku se.
 Wunen kīru ta n kpeemō sere ka
 baadommaō.
 18 Ka me kpuro, ba tii būu wuraguu kua.
 Ma ba nōogiru sua ba nee,
 gera ga sāa ben yinni
 wī u bu yarama Egibitin di.

Nge meya ba kua ba ka nun wōnwā.
 19 Adama wunen kīi bakaru sō,
 a n bu deri gbaburō.
 Guru wii wuro te ta bu swaa gbiye mi,
 wōkuru ka sōo sōo, ta n bu deri.
 20 Wunen kīrun saabu,
 a bu wunen Hunde wē
 ba n ka bwisi mō.
 Baadomma a ra bu dīanu wē
 ni ba ra soku manna bu di,
 kpa a bu nim wē bu nō.
 21 A bu nōori gbaburō wōo weeru,
 ba n gāanu biare,
 ben yānu kun gēekirare,
 ben naasu kun maa mōsire.
 22 A bu bwese tukunu ka nin sinambu nōmu
 sōndia
 ka be ba ka bu sikerenen tem.
 Meyā Hesibonin tem mi Sihoni u bandu dii
 ka Basanin tem mi Ogu u bandu dii.
 23 A dera ba bibu mara ba dabiya nge kperi.
 Ma a dera ba dua Kananin temō
 me a ben baababa nōo mwēeru kua.
 24 Ma ba Kananiba kamia
 ba bu taare ba ben tem me mwa.
 Ma ba bera min sinambu ka min bwesenu
 kpuro kua nge me ba kī.
 25 Ba wuu gbārarugisu mwēera ka mi tem
 gem wāa,
 ka yenu si su dukia mō, ka dōkōba ka resem
 gbaanu,
 ka olifiba ka dāa dabi dabinu nin marum ba
 ra di.
 Yinni Gusunō, wunen kīrun saabuwa
 ba ka di ba deba ba bōria.
 Ma ba wāa dōo nōoru sōo.
 26 Adama ka me, ba n nun mem nōowe.
 Ba nun seesiwa, ba wunen woodaba biru
 kisi.
 Ma ba wunen sōmōbu go go
 be ba bu kirō kua bu ka gōru gōsia
 bu ben daa kōsa deri kpa bu wurama wunen
 mi.
 Adama ba ben daa kōsa sōsiwa.
 27 Saa yera a bu yiberēba nōmu sōndia,
 ma ba bu dam dāre.
 Adama ben noni swāaru sōo, ba nun nōogiru
 sue.
 Ma a ben nōo nua saa wōllun di.
 A bu tōmbu seeya
 bu ka bu wōra saa yiberē ben nōman di
 wunen kīi bakaru sō.
 28 Adama ye ba wāa bōri yendu sōo,
 ba maa wari ben durum sōo.
 Ma a bu biru kisi,
 a bu yiberēba nōmu sōndia.
 Yera ba maa kpam nōogiru sua
 ba nun somiru kana.
 Ma a ben nōo nua wōllun di,
 a bu wōra non dabinu wunen kīrun saabu.
 29 Yen biru, a bu kirō kua
 bu wunen woodaba mem nōowa.

Adama ba tii sua ba ñ ye mem nɔɔwe,
baa me yera ya ra tɔnu wāaru wē
wi u ye mem nɔɔwa.

Ba swaa taayawa ba ye yina mam mam.

³⁰ A ka bu temana wɔɔ dabinu.

A wunen sɔmɔbu wunen Hunde wē
ba n ka bu kirɔ mɔ.

Adama ba ñ swaa daki.

Ma a bu bwese tukunu nɔmu bεria.

³¹ Adama wunen kīi bakarun sɔ,

a ñ bu go, a ñ maa bu deri,

domi a sāawa Yinni wɔnwɔndugii ka
duromgii.

³² Gusunɔ besen Yinni, a kpā, a maa dam mɔ.

Wuna a durom bakam mɔ.

Ma a wunen arukawani neni ye a ka sun
bɔkua.

A besen wahala mεerio ye sa mɔ
besε ka besen sinambu ka ben sina asakpɔbu
ka wunen sɔmɔbu ka besen yāku kowobu
saa Asirin sinambun waatin di sere n ka giso
girari.

³³ A sāawa naanegii.

A maa kuawa dee dee gāa ni nu sun deema
sɔɔ.

Adama besε, sa kuawa naane sarirugibu.

³⁴ Besen sinambu ka ben sina asakpɔbu
ka besen yāku kowobu ka besen yāku baababa
ba ñ wunen woodaba mem nɔɔwe.

Ba wunen kirɔba atafiiru kuawa.

³⁵ Ba ñ nun sāwa.

Ba ñ maa ben daa kɔsa deri,

baa me a bu tem bakam wē me mu gea sāa,
ba kua men sinambu.

Ma a bu nɔari ba wāa doo nɔaru sɔɔ.

³⁶ Yen sɔ, besε wee sa yoru dimɔ giso

tem me a bu wē sɔɔ

bu ka men dīa geenu di.

³⁷ Dīa gee ni, nu kua sinam be ba sun yoru
diisiamoginu.

Ba sun mɔ besε ka besen yaa sabenu.

Ba ka sun mɔ nge me ba kī besen durum sɔ.

Ma sa wāa nuku sankira bakanu sɔɔ.

Isireliba ba nɔɔ mwεeru kua

bu wooda mem nɔɔwa

10

¹ Yeniba kpuron sɔna besε Isireliba sa nɔɔ
mwεeru kua sa yorua. Besen wirugibu ka
Lefiba ka yāku kowobu ba besen nɔɔ mwεε
ten tireru nɔma dokewa.

² Be ba tire te noma doke, bera besen kparo
Nεεmi, Hakalian bii, ³ ka Sedesiasi ka Seraya
ka Asaria ka Yeremi

⁴ ka Pasuri ka Amaria ka Maakiya ⁵ ka
Hatusi ka Sebania ka Maluku ⁶ ka Harimu
ka Mεremɔtu ka Abudiasi ⁷ ka Danieli ka
Ginetoni ka Baruku ⁸ ka Mεsulamu ka
Abia ka Miyamini ⁹ ka Maasia ka Biligai ka
Semaya. Be kpuro ba sāawa yāku kowobu.

¹⁰ Be ba sāa Lefiba, bera Yosue, Asanian bii ka
Binui, Henadadin bii ka Kadimieli ¹¹ ka ben
mεro bisibu Sebania ka Hodiya ka Kelita ka
Pelaya ka Hanani ¹² ka Misee ka Rehɔbu ka
Hasabia ¹³ ka Sakuri ka Serebia ka Sebania
¹⁴ ka Hodiya ka Bani ka Beninu.

¹⁵ Be ba maa sāa wirugibu beya Pareosi ka
Pakati Mɔabu ka Elamu ka Satu ka Bani ¹⁶ ka
Buni ka Asigadi ka Bebai ¹⁷ ka Adoniya ka
Bigfai ka Adini ¹⁸ ka Ateε ka Esekiasi ka
Asuri ¹⁹ ka Hodiya ka Hasumu ka Besai ²⁰ ka
Harifu ka Anatɔtu ka Nebai ²¹ ka Magipiasi
ka Mεsulamu ka Hesiri ²² ka Mεsesabeli ka
Sadɔku ka Yaduα ²³ ka Pelatia ka Hananu ka
Anaya ²⁴ ka Hosee ka Hanania ka Hasubu
²⁵ ka Halosesi ka Pilika ka Sobeki ²⁶ ka Re-
humu ka Hasabuna ka Maaseya ²⁷ ka Akiya
ka Hananu ka Anani ²⁸ ka Maluku ka Arimu
ka Baana.

²⁹ Tɔn be ba tie, yāku kowobu ka Lefiba ka
sāa yerun kɔnnɔn kɔsobu ka wom kowobu
ka Netiniba ka sere be ba ka tii wurama tɔn
tukobun min di ba Yinni Gusunɔn woodaba
mem nɔɔwe ka ben kurɔbu ka bibu, be ba
gesi bwisi ka yēru mɔ, ³⁰ be kpuro ba ka
ben mεro bisibu nɔɔ tia kua be ba tɔn giroru
bɔ. Ba nɔɔ mwεeru kua ka bɔri ba nεε, ba
koo Yinni Gusunɔn wooda mem nɔɔwa ye
u bu wē saa Mɔwisin min di kpa ba n ka yi
sɔmburu mɔ.

³¹ Ba nεε, ba ñ maa ben bii wɔndiaba
tɔn tukobu wεemɔ bu sua kurɔbu. Meya
ben aluwaasiba ba ñ maa tɔn tukobun bii
wɔndiaba suamɔ kurɔbu. ³² Meya ba ñ maa
gāanu dwemɔ tɔɔ wεrarugiru ka tɔɔ bakanun
saa sɔɔ tɔn tukobu bā n ka kiaru na. Ba koo
maa tɔmbu yoru kara wɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ
kpa ba kun gāanu kasie. ³³ Meya ba tii wooda
yiya bu kēnu wē sii geesun gobi garamu
nne wɔɔ ka wɔɔ bu ka Gusunɔ ben Yinnin
sāa yerun sɔmburu ko. ³⁴ Kεε ni, nu ko n
sāawa ni ba koo ka pεε dwe Yinni Gusunɔn
yāku ninin sɔ. Niya, yāku dɔɔ mwaararuginu
ka yāku ni ba ra ko tɔɔ wεrarugiru sɔɔ ka
yāku ni ba ra ko tɔɔ baatera ka ni ba ra ko
suru kpaɔ ñ n yara ka yāku nu ganu ka sere
torarun yāku nu. Kεε niya nu koo maa somi
bu ka sāa yerun sɔma baayerε ko. ³⁵ Yāku
kowobu ka Lefiba ka Isireliba besε kpurowa
sa tete toba su ka wa dāa ye sa ko n da ka
ne wɔɔ baagere yākunun sɔ Gusunɔ besen
Yinnin sāa yerɔ yen saa yā n tunuma. Dāa
yera ba ko n da ka yāku dɔɔ sēre yāku yeru
wɔllɔ nge me ba gerua woodan tireru sɔɔ.
³⁶ Meya sa Gusunɔ nɔɔ mwεeru kua sa nεε,
sa ko n da ka besen gberun dīa gbiikinu ka
besen dāa marum gbiikum be ba sɔmburu
mɔ yāku yerɔ naawe Yinni Gusunɔn sāa yerɔ
³⁷ ka besen bii gbiikobu ka sere maa besen
yaa sabenun bii gbiikinu nge me ba yorua
woodan tireru sɔɔ. ³⁸ Meya sa ko maa ka
bu besen som kpaam ka besen dāa marum

gbiikum ka bēsen tam kɔam ka bēsen gum kɔam naawa. Sa maa nɔɔ mwēeru kua sa nēē, sa ko wɔkuru baateren wɔllɔ tia wē bēsen gbean dīanu sɔɔ. Lefiba tiiwa ba koo ye mwēeri wusu kpuron di tem mē sɔɔ sa gbea mɔ. ³⁹ Yāku kowo wi u s̄aa Aronin bweseru wiya u koo Lefiba yōsiri sanam mē ba koo wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia ye mwa. Kɔa Lefi ben tii bu maa ka ye ba mwa min wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia na Gusunɔ ben Yinnin s̄aa yerɔ diru mi ba ra arumani bere. ⁴⁰ Isireliba ka Lefiba ba koo ka ben kēnu nawa mi ba ra yākunun dendi yānu bere Yinni Gusunɔn s̄aa yerɔ ka sere mi yāku kowobu ka s̄aa yerun kōsobu ka wom kowobu ba ra s̄amburu ko. Kēē niya alikama ka tam kɔam ka gum.

Nge mēya sa n̄ maa ka Yinni Gusunɔn s̄aa yeru derimo.

Yuu be ba wurama

ba sina Yerusalemɔ

11

¹ Isireliban wirugiba da ba sina Yerusalemɔ. Ma ba tete toba bu ka tɔn tia tia wuna Isireli be ba tien wɔkuru baateren wɔllɔ. Bera ba koo sina Yerusalemu wuu dēerɔ ge sɔɔ, kɔa nɔɔba nne be ba tie bu da wuu si su tien mi. ² Be ba ḡoru doke ka k̄iru bu ka sina Yerusalemu mi, tɔmba bu domaru kua.

³ Isireliban berin wirugibu ba da ba sina Yerusalemɔ ma Isireli be ba tie ka yāku kowobu ka Lefiba ka Nētiniba ka sere Salomɔn s̄am kowobun bibu ba da ba sina Yudan temɔ ben wusɔ. ⁴⁻⁵ Yudaba ka Benyamēba gaba ba sina Yerusalemɔ.

Be ba s̄aa Yudaba bera Ataya ka Maaseya, Osiasin bii. Ataya u s̄aawa Sakarin debubu. Win sikadobara Sakari ka Amaria ka Sefatia ka Mahalaleli ka Peresi. Maaseya u maa s̄aawa Barukun bii. Win sikadobara Kolo-hose ka Hasaya ka Adaya ka Yoyaribu ka Sakari ka Siloni. ⁶ Peresin sikadominu be ba sina Yerusalemɔ ben geera s̄aawa tɔmbu nēeru ka wata ka nɔɔba ita (468). Ba s̄aawa tabu durɔ wɔrugɔba.

⁷⁻⁸ Benyamēba be ba sina Yerusalemɔ, bera Salu ka Gabai ka Salai. Salu u s̄aawa Mēsulamun bii, Yoedin debubu. Win sikadobara Pedaya ka Kolaya ka Maaseya ka Itieli ka Esai. Be ba s̄aa Benyamēan bweseru ba ka sina Yerusalemɔ ben geera s̄aawa tɔmbu nēnē ka wunaa teeru ka nɔɔba ita (928). ⁹ Yoeli Sikirin biiwa u s̄aa ben kɔaro. Ma Yuda Senuan bii u maa s̄aa ben wirugii yiruse.

¹⁰ Yāku kowo be ba maa sina Yerusalemɔ bera Yedaya, Yoyaribun bii ka Yakini, ¹¹⁻¹⁴ ka Seraya, Hilikiyan bii, Mēsulamun debubu, Sadōka ka Mērayōtu ka Akitubu wi u raa

s̄aa yāku kowo tɔnweron sikadobu, ka sere tɔmbu wene ka yenda yiru (822) be ba ra n s̄amburu m̄ɔ Yinni Gusunɔn s̄aa yerɔ, ka Adaya Yerohamun bii, Pelatian debubu, Amusi ka Sakari ka Pasuri ka Maakiyan sikadobu, ka sere tɔmbu goobu ka weeru ka yiru (242), be kɔpuro yenu yērobu, ka Amasai, Asarelin bii, Akusain debubu, Mēsilemotu ka Imērin sikadobu, ka tabu durɔ wɔrugɔba wunaa teeru ka nɔɔba ita (128). Sabudielī Gedolimun biiwa u s̄aa ben wirugii.

¹⁵ Lefi be ba maa da Yerusalemɔ, bera Semaya, Hasubun bii, Asirikamun debubu, Hasabia ka Bunin sikadobu, ¹⁶ ka Sabetai ka Yosabadi be ba s̄aa s̄ambu te ba ra ko yaaraɔn guro gurobu, ¹⁷ ka Matania, Miseen bii, Sabudin debubu, Asafun sikadobu, wi u ra womu gbi b̄a n Gusunɔ siaramɔ kanarun saa, ka win wɔnɔ turo Bakibukia wi u ra n̄n̄n somi, ka Abuda, Samuan bii, Galalin debubu, Yedutum sikadobu. ¹⁸ Lefi be ba w̄aa Yerusalemɔ kɔpuro ben geera s̄aawa tɔmbu goobu ka wene ka nne (284).

¹⁹ Be ba ra s̄aa yerun kanno kōsu, bera Akubu ka Talumɔɔ ka wigibu. Be kpuron geera s̄aawa wunaa wata ka wɔkura yiru (172).

²⁰ Isireli be ba tie, ka yāku kowobu ka Lefiba ba da ba sinawa Yudan wusu kɔpuro sɔɔ, ben baawure u w̄aa win temɔ. ²¹ Nētiniba ba da ba sinawa gungunɔ. Ben wirugiba Sisa ka Gisipa.

²² Lefiban wirugii wi u sina Yerusalemɔ win yīsira Usi, Banin bii, Hasabian debubu. Win sikadobara Matania ka Miseen, Asafun bweseru sɔɔ. Asafun bwese te, ta s̄aawa te ta ra womu ko Yinni Gusunɔn s̄aa yerɔ. ²³ Sina boko u wom kowo be wooda yiya ye ba koo swīi ka sere maa s̄ama ye ba ko n̄ da ko t̄ɔɔ baatere.

²⁴ Petaya, Mēsēabelin bii, Serakin debubu, Yudan sikadobu, wiya u s̄aa Isireliban s̄amɔ Pēesiban sina bokon mi.

Yuu be ba w̄aa wuu si su tie s̄aa

²⁵ Yudaba ba da ba sina wuu sini ka sin baru kɔaanu sɔɔ. Wuu siya Kiriati Ariba ka yen baru kɔaanu ka Diboni ka yen baru kɔaanu ka Yokaseeli ka yen baru kɔaanu ²⁶ ka Yesua ka Mōlada ka Beti Paleti ²⁷ ka Hasaa Suali ka Beri Seba ka yen baru kɔaanu ²⁸ ka Sikilagi ka Mēkɔna ka yen baru kɔaanu ²⁹ ka Eni Rīmɔɔ ka Sorea ka Yaamuti ³⁰ ka Sanɔa ka Adulumu ka yen baru kɔaanu ka Lakisī ka yen baru kɔaanu ka Aseka ka yen baru kɔaanu. Ba sinawa Beri Seban di n̄ ka da Hin̄mun w̄awa.

³¹ Benyamēba ba da ba sinawa Geban di n̄ ka da Mikimasiɔ ka Ayaa ka Beteliɔ ka yen baru kɔaanu ³² ka Anats̄tuɔ ka Nɔb̄us̄ ka Hananiaɔ ³³ ka Hasoriɔ ka Ramaɔ ka Gitaimuɔ ³⁴ ka Hadidiɔ ka Seboimuɔ ka Nebalatiɔ ³⁵ ka

Loduo ka Onoo ye ba maa sokumo noman som kowobun wowa.

³⁶ Lefiba soo, be ba waa Yuda, ben gaba seewa ba wura Benyameeban temo.

Lefiba ka yaku kowobun yisa

12

¹ Yaku kowobu ka Lefi be ba Sorobabeli Salatielin bii ka Yosue swiima ba ka na Yerusalemu, bera Seraya ka Yeremi ka Esidarasi ² ka Amaria ka Maluku ka Hatusi ³ ka Sekania ka Rehumu ka Mεremotu ⁴ ka Ido ka Ginetoi ka Abia ⁵ ka Miyamini ka Maadia ka Biliga ⁶ ka Semaya ka Yoyaribu ka Yedaya ⁷ ka Salu ka Amoku ka Hilikiya ka Yedaya. Bera ba saa yaku kowobu ka be ba bu somimon wirugibu Yosuen waati. ⁸ Be ba saa Lefiba, bera Yosue ka Binui ka Kadimieli ka Serebia ka Yuda ka Matania. Matania wi, ka win tamba ba ra siarabun womusu ko. ⁹ Bakibukia ka Uniwa ba ra samburu ko ben mero bisibu Lefi ben bokua.

¹⁰ Yosuewa u Yoyakimu mara. Ma Yoyakimu u seewa u Eliasibu mara. Ma Eliasibu u seewa u Yoyada mara. ¹¹ Yoyada u maa seewa u Yonatam mara. Ma Yonatam u seewa u Yadua mara.

¹² Be ba saa yaku kowobu Yoyakimun waati ye soo, ba ka saa yenu yεrobu, bera Meraya, Serayan bweseru soo ka Hanania, Yeremin bweseru soo, ¹³ ka Mesulamu, Esidarasin bweseru soo, ka Yokanani, Amarian bweseru soo, ¹⁴ ka Yonatam, Melukin bweseru soo, ka Yosefu, Sebanian bweseru soo, ¹⁵ ka Adina, Harimun bweseru soo, ka Helikai, Merayotun bweseru soo, ¹⁶ ka Sakari, Idon bweseru soo, ka Mesulamu, Ginetonin bweseru soo, ¹⁷ ka Sikiri, Abian bweseru soo, ka Pilitai, Minyamini ka Moadian bweseru soo, ¹⁸ ka Samua, Biligan bweseru soo, ka Yonatam, Semayan bweseru soo, ¹⁹ ka Matinai, Yoyaribun bweseru soo, ka Usi, Yedayan bweseru soo, ²⁰ ka Kalai, Salain bweseru soo, ka Ebeε, Amokun bweseru soo, ²¹ ka Hasabia, Hilikiyan bweseru soo, ka Netaneli, Yedayan bweseru soo.

²² Ton ben waati soo ba Lefi be ba saa yenu yεrobu ka yaku kowobun yisa yorua tireru soo n ka da Darusi Pεεsiban sina bokon bandun waati soo, bera Eliasibu ka Yoyada ka Yokanani ka Yadua.

²³ Adama ba Lefi be ba saa yenu yεrobun yisa yorua yerukobun garin tireru soo sere Yokanani, Eliasibun biin waati soo tona.

²⁴ Lefiban yenu yεro beni, Hasabia ka Serebia ka Yosue, Kadimielin bii, bera ba ra womusu ko bu ka Gusuno siara kpa Lefi be ba tie ba n wuramo nge mε Dafidi Gusunan som kowo u gerua.

²⁵ Be ba maa saa saa yerun konnon kεsobu, bera Matania ka Bakibukia ka Abudiasi ka

Mesulamu ka Talumoo ka Akubu. ²⁶ Be kpurowa ba waa Yoyakimu, Yosuen bii, Yosadakin debubun waati soo. Beya ba maa waa Nεemi wi u saa kparo ka Esidarasi wi u saa yaku kowo ka tire yoron waati soo.

Ba Yerusalemun gbāra ten

wii goberun tōo bakaru di

²⁷ Sanam mε ba Yerusalemun gbāra ten wii goberun tōo bakaru dimo, ba da ba Lefiba mennama beri berikan di mi ba raa waa kpa bu ka tōo te di nuku dobu soo ba n womusu mō ba n seketirenu ka morokunu ka gōogenu soomo. ²⁸⁻²⁹ Wom kowo be ba waa Netofao ka Beti Giligaliō ka Geban baru kpaano ka Asimafetiō ba mennama doma te, domi wom kowo be, ba tii yenusu kuawa Yerusalemun bokuo. ³⁰ Yaku kowobu ka Lefiba ba tii dεerasia. Ma ba maa tambu ka konnošo ka gbāraru dεerasia.

³¹ Ne, Nεemi, na dera Yudaban wirugibu ba yooa gbāraru wollo ma ba wom kowobu bonu kua wuuru yiru. Bonu gbiikaa ya sia ya da nom geu gia gbāraru konnošo ge ba mō Kubanu. ³² Ma Hosee ka Yudaban wirugibun bonu ba wom kowo be swi biru. ³³ Yen biruwa ton beni ba maa swi. Bera, Asaria ka Esidarasi ka Mesulamu ³⁴ ka Yuda ka Benyameε ka Semaya ka Yeremi ³⁵ ka yaku kowobun bii be ba kabi neni ka Sakari, Yonatam bii, Semayan debubu, Matania ka Misee ka Sakuri ka Asafun sikadobu, ³⁶ ka sere win tambu Semaya ka Asareli ka Milalai ka Gilalai ka Mai ka Netaneli ka Yuda ka Hanani. Ton be, ba morokunu neni ni Dafidi Gusunan som kowo u kua. Ma Esidarasi tire yoro u bu swaa gbiyye. ³⁷ Ye ba tunuma konnošo ge ba mō Bwia, yera ba da Dafidin wuun yoo yero ma ba yooa gana yen wollo ba ka Dafidin sina kpaaru tuke, ma ba da konnošo ge ba mō Nim, sōo yari yeru gia.

³⁸ Wom kowobun bonu yiruse ya maa sia ya da nom dwaru gia. Ma ne ka ton be ba tie sa bu swi biru. Ma sa da ka wuun kōsu yee te ba mō Pεen dōo sōru yerun gāaro sere ka gbāra te ta yasun bera gia ³⁹ ka konno ge ba mō Efaraimuō ka konnošo ge ba sokumo Tokō sere ka konnošo ge ba mō Swεε ka wu kōsu yee te ba mō Hananelin bokuo ka te ba mō Mean bokuo sere ka konnošo ge ba mō Yāanu. ⁴⁰ Ma wom kowo be kpuro ba da ba yōra Yinni Gusunan saa yero. Ma nen tii na yōra mi ka siri kowo be ba man swi ⁴¹ ka yaku kowo beni, Eliakimu ka Maaseya ka Minyamini ka Misee ka Elionai ka Sakari ka Hanania be ba kabi soomo kpuro ⁴² ka sere maa Maaseya ka Semaya ka Eleasaa ka Usi ka Yokanani ka Maakiya ka Elamu ka Eσεε. Ma wom kowobu ba womusu mō. Yisirayawa u bu kpare.

43 Yen tɔɔ te, tɔmba yāku dabi dabinu kua ma ba nuku dobu kua. Domi Gusunɔ u bu nuku doo bakabu wē. Kurɔbu ka bibun tii ba nuku dobu kua ma Yerusalemun di nuku dobut kuuki yi nɔɔra n toma.

Ye n s̄aa yāku kowobu

ka Lefiban bɔnu

44 Yen tɔɔ te, ba tɔmbu ɔɔsa bu ka dia kɔsu mi ba ra kēnu ka d̄ia gbiikinu yi ka sere tia tia ye ba ra Yinni Gusunɔ wē ben mɔrun wɔkuru baateren wɔllɔ. Ma ba tɔn be yiire bu d̄ia ni mwɛri wusun di ni ba koo yāku kowobu ka Lefiba wē nge mɛ wooda ya gerua. Yudaba ba nuku dobu mɔ yèn s̄ɔ yāku kowobu ka Lefiba ba wuru ben sɔmburu sɔɔ, 45 ba Yinni Gusunɔn s̄aa yerun wooda mɛm nɔɔwammɛ ba tɔmbu dɛerasiamɔ. Mɛya wom kowobu ka s̄aa yerun kɔnnɔn k̄sɔbu ba maa wooda ye kpuro mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ Dafidi ka win bii Salomɔɔ ba gerua. 46 Domi yellu Dafidi ka Asafun waati wom kowoba wāawa be ba ra siarabun womusu ko Yinni Gusunɔn s̄ɔ. 47 Sorobabeli ka Nēemin waati sɔɔ, Isireliba kpuro ba ra wom kowobu ka s̄aa yerun kɔnnɔn k̄sɔbu ka Lefiba ben d̄ianu kēwa tɔɔ baatere. Kpa Lefi be, bu maa Aronin bibun bweseru wē ye ya s̄aa begia.

Nēemi u ḡaa dabinu kɔsa

13

1 Saa ye sɔɔ, ba gara woodan tire te Mɔwisi u yorua sɔɔ Isireliba kpuron wuswaaɔ ma ba deema ba yorua ba nɛɛ, n ñ koorɔ Amɔniba ka Mɔabuba ba n wāa Gusunɔn tɔmbu Isireliban suunu sɔɔ. 2 Domi Mɔabu be, ka Amɔni be, ba ñ Isireliba sennɔ de ka d̄ianu ka nim. Yen biru, ba maa Balamu sokusia u Isireliba b̄ɔrusi kpa bu n̄un gobi kɔsia. Adama Gusunɔ besen Yinni u b̄ɔri yi ɔɔsia domaru. 3 Sanam mɛ ba woodan tire ten gari nua, yera be, Isireliba ba sɔbu kpuro wuna ben suunu sɔɔn di.

4 N deema ba raa yāku kowo Eliasibu ɔɔsa u ka Gusunɔ besen Yinnin s̄aa yerun dia ye ba gari ɔrin sɔmburu ko. Eliasibu wi, u s̄aawa Tobiyān dusi. 5 Yera u n̄un dii bakaru ɔɔsia mi ba ra raa kēnu yi ka turare ka s̄aa yerun dendi yānu ka yāku kowobun d̄ia ni ba ra bu wē ka alikaman bɔnu tia ye ba mwa wɔkuru baateren wɔllɔ ka tam kpamgia ka gumgia ka d̄ia ni ba ra Lefiba ka wom kowobu ka kɔnnɔn k̄sɔbu wē.

6 Nɛ, Nēemi na ñ wāa Yerusalemɔ sanam mɛ ye kpuro ya kooru. Domi saa ye sɔɔ, na ɔɔsirawa Babilonin sina boko Aatasɛsin mi. N deema saa ye, win bandun wɔɔ tɛna ka yiruse sɔara mi. 7 Wɔɔ gen kpeuru sɔɔ, sina boko u wuru n ɔɔsirama Yerusalemɔ. Ye na tunuma, yera na wa kɔsa ye Eliasibu u kua ye u ka Tobiya diru wē Yinni Gusunɔn s̄aa yerun yaaraɔ. 8 Ma na wa ya ñ wā. Ma

na Tobiyān yānu kpuro gura na yari tɔɔwɔ. 9 Ma na dera ba dii te dɛerasia. Ma ba Yinni Gusunɔn s̄aa yerun dendi yāa ni kpuro wesia mi ka k̄ɛɛ ni ka turare ye ba ra d̄ɔɔ doke.

10 Na maa nua ma ba ku ra Lefiba ben bɔnu wē. Ma Lefi be, ka wom kowo be ba koo s̄aaru ko mi, ba sɔmburu deri, ben baawure u da u wāa win temɔ. 11 Ma na siri kowobu taare wē na nɛɛ, mban s̄ɔna ba dera ba Yinni Gusunɔn s̄aa yee te deri. Ma na wure na Lefiba ka wom kowo be mɛnna, ma na bu wesia ben sɔma sɔɔ. 12 Yera Yudaba ba ka ben alikaman bɔnu na ye ba wuna wɔkuru baateren wɔllɔ ka tamgia ka gumgia. 13 Ma na dii t̄ɛn mi ba ra d̄ia ni doke yāku kowo Selemia ka tire yoro Sadku ka Pedaya, Lefiban turo nɔmu s̄andia. Ma na bu Hananu, Sakurin bii, Matanian debubu nɔmu s̄andia u bu somi. Domi ba s̄aa naanɛgibu. Beya ba ko n da begibu d̄ia ni bɔnu kue.

14 Gusunɔ nɛn Yinni, a de a n man yaaye nɛn ye na kua kpuron s̄ɔ. A ku sɔmbu te duari te na kua ka naanɛ wunen s̄aa yee te ka ten woodaban s̄ɔ.

15 Yen waati ye sɔɔ, na tɔmbu wa Yudan temɔ ba resɛm gamamɔ tɔɔ w̄ɛrarugiru sɔɔ, ma gaba doo bakunu duusiamɔ ma gaba ketekunu tam sɔbimɔ ka resɛm ka d̄aa marum mɛ ba m̄ɔ figie ka maa s̄omunu ganu ba ka naamɔ Yerusalemɔ. Ma na bu kirɔ kua bu ku ḡaanu d̄ara tɔɔ te. 16 Tirigii be ba maa wāa mi, ba ra ka sw̄ɛɛ ka kia dabinu nɛ bu Yudaba ka Yerusalemugibu d̄are sanam w̄ɛragim sɔɔ. 17 Ma na Yudan wirugibu taare wē. Na bu bikia na nɛɛ, mban s̄ɔna ba k̄s̄a m̄ɔ ba tɔɔ w̄ɛrarugiru disi dokemɔ. 18 Nge mɛya besen sikadoba ba raa kua. Ma Gusunɔ u sun wahala dabinu surema wuu ge sɔɔ. Yera ba k̄i bu maa win m̄aru seeya bu tɔɔ w̄ɛrarugii te disi doke?

19 Ma na yiire bu Yerusalemun kɔnnɔsu kene sanam mɛ s̄s̄ɔ u dua tɔɔ w̄ɛrarugiru tu sere tore kpa bu ku su kenia ma n kun m̄ɔ tɔɔ w̄ɛrarugiru ta kpa. Ma na nɛn s̄om kowobu gabu yi yi kɔnnɔ sin mi bu ku ka de s̄omunu ganu nu du tɔɔ w̄ɛrarugii te sɔɔ. 20 Yera kia bwese bwese kan d̄arobu ba kpuna wuun biruɔ nge nɔn yiru. 21 Ma na bu kirɔ kua na nɛɛ, mban s̄ɔna ba kpuna wuun tɔɔwɔ gb̄ararun biruɔ. Na maa bu s̄ɔwa na nɛɛ, b̄a n maa yen bweseru kua, kon bu noma doke.

Saa yen d̄oma ten di, ba ñ maa naare tɔɔ w̄ɛrarugiru sɔɔ. 22 Ma na Lefiba s̄ɔwa na nɛɛ, bu tii dɛerasio kpa bu na bu Yerusalemun kɔnnɔsu k̄s̄u bu ka tɔɔ w̄ɛrarugii te yi Yinni Gusunɔn s̄ɔ.

Yinni Gusunɔ, yeniban s̄ɔ, a de a n man yaaye. Kpa a man k̄s̄u wunen durom bakam s̄ɔ.

23 Waati ye sɔɔ, na Yuuba wa ba kurɔbu sua Asidɔduba ka Mɔabuba ka Amɔniban min di.

²⁴Ma ben bibu gabu ba Asidodugibun barum gerumɔ. Ba n̄ Yudan barum yē. Tɔn tuko baruma ba gerumɔ. ²⁵Na bu taare wē, ma na bu bōrusi. Na ben gabu so, ma na gabun seri wukura. Ma na nεε, bu bōruo Yinni Gusunɔn wuswaaɔ bu nεε, ba n̄ maa ben bii wɔndiaba tɔn tukobu kēmɔ bu sua kurɔbu. Ba n̄ maa derimɔ ben aluwaasiba bu tɔn tukobun bii wɔndiaba sua kurɔbu. ²⁶Domi yera Salomɔ Isireliban sina boko u kua. Sunɔ goo sari wi u ka n̄n weene handunia ye sɔɔ. Gusunɔ u n̄n kī. Ma u n̄n kua Isireliba kpuron sunɔ. Adama ka mε, kurɔ be ba s̄aa bwese tukunu ba n̄n sure durum sɔɔ. ²⁷Yen s̄s, sa n̄ maa kī su nɔ bu nεε, bεεya i taare baka yenin bweseru kua i bwese tukunu sɔɔ kurɔbu sua, kpa i ko naane sariba Yinni Gusunɔn mi.

²⁸Yoyadan bii turo, Eliasibu wi u s̄aa yāku kowo tɔnweron debubu, wiya u s̄aa Sambala Horonigiin biin durɔ. Yen s̄na na n̄n gira nen min di.

²⁹Yinni Gusunɔ, a ku bu duari. Domi ba wunen s̄aa yeru disi doke. Ma ba n̄ arukawani yibie ye yāku kowobu ka Lefiba ba ka nun bɔkua.

³⁰Na dera ba ḡaa tukunu kpuro wuna ben suunu sɔɔn di. Ma na yāku kowo be, ka Lefi ben baawure wesia win s̄amburu sɔɔ. Ma na dera ba wooda ye mem nɔɔwa ye ya weene be, yāku kowobu bu mem nɔɔwa, ³¹ba maa yāku d̄aa kasu yen saa sɔɔ ma ba ben d̄ia gbiikinu wē.

Gusunɔ nen Yinni, a de a n man yaaye yeniban s̄s.

ESITɛɛ

Tire te, ta ka Yuuba yā be ba yoru dimɔ Babiloniɔ. Babilonigibu ka ben wirugii turo Hamani ba kookari kua ba kasu bu bu go. Saa ye sɔɔ, Yuuban bii wɔndia goo wi ba mɔ Esitɛɛ, wi u kua Babilonin sunɔn kurɔ, u bu wɔra.

Tire te sɔɔ, Gusunɔn yīsiru sari mi. Adama ka me, ta Gusunɔn dam sɔsɔsimɔ ka maa somi te u win tɔmbu kua.

Tire te, ta maa sun sɔsɔmɔ nge me Yuuban tɔɔ baka te ba mɔ Purimu ta ka torua.

Tire ten kpunaa

1. Esitɛɛ u sina bokon kurɔ Fasiti kɔsire kua, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Hamani u murafitiru mɔ bu ka Yuuba go, wiru 3n di sere wiru 5.
3. Ba Hamani go, wiru 6n di sere wiru 7.
4. Yuuba ba ben yiberɛba kamia, wiru 8n di sere wiru 10.

Sina boko u tɔmbu dim soka

¹ Gari yini yi koorawa sina boko wi ba mɔ Asuresin waati sɔɔ. U bandu diiwa tem me ba mɔ Endio n ka girari Etiopiɔ. Tem me kpuro mu sɔawa beri wunaa teeru ka nɔɔba yiru. ²⁻³ Win bandun wɔɔ itase sɔɔ, sɔɔ teeru u sɔ win sina gɔna sɔɔ ben wuu marɔ ge ba mɔ Susi. Yera u win sina asakpɔbu tɔɔ baka dim soka ka win sɔm kowobu ka Mɛdiba ka Pɛsin tabu sinambu ka sere beri yi kpuron wirugibu. Be kpurowa ba menna mi. ⁴ Ma u win dukia ye ya win yiiko ka win bandun kpāaru sɔsɔsimɔ yara u tɔn be sɔsɔ. U ye kuawa n ka kua suru nɔɔba tia. ⁵ Yen biru, u tɔmbu kpuro be ba mɛnne Susi mi, tɔɔ baka dim soka, gobigibu ka sārɔbu. Ma ba tɔɔ baka te di sere sɔɔ nɔɔba yiru sina kpaarun yaaraɔ. ⁶ Ma ba beku damginu sɔre sɔre taabu sii ganduginu sɔɔ ka wɛɛ wunɔngii yi ba gbiniisi gberɛba sɔɔ be ba kua ka kpee gobiginu. Ma ba kita wuraginu ka sii geesuginu yi yi mi. Ma ba dii ten tem sɔma kua ka kpee gobiginu, gam kpee swāanu, gam kpee kpikinu, gam kpee sɔɔ tiroso, gam maa kpee wɔkunu. ⁷ Tɔɔ baka ten tam nari yi sɔawa nari bwese bweseka yi ba kua ka wura. Ma tam mu sweenɛ baama sina bokon nuku tian sɔ. ⁸ Adama ba n̄ goo tilasi kue u ka mu nɔ. Domi sina boko u win sɔm kowobu sɔɔwa u nɛɛ, bu baawure derio u ko nge me u kī. ⁹ Saa ye sɔɔ, sina bokon kurɔ wi ba sokumɔ Fasiti u maa tɔn kurɔbu tɔɔ baka dim soka Asuresin sina kpaarun sɔɔwɔ.

Sina boko

u win kurɔ Fasiti yina

¹⁰ Sina bokon tɔɔ bakarun sɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, u wāa nuku dobu sɔɔ, yɛn sɔ u tam nɔra.

Yera u win tiin sɔm kowobu nɔɔba yiru beni soka, Mehmani ka Bisita ka Haabona ka Bigita ka Abagata ka Setaa ka Kaakasi. ¹¹ Ma u bu gɔra bu da bu win kurɔ Fasiti sokuma kpa u na u n win sina yānu doke. Domi u kī win sina asakpɔbu ka sere tɔn be ba wāa mi kpuro bu wa ma win kurɔ u sāa kurɔ burɔ. Ka geema kurɔ wi, kurɔ burɔn tiywa. ¹² Yera tɔn be, ba da ba kurɔ wi deema. Ma ba n̄n sɔɔwa ma sina boko u n̄n soku. Adama u yina u na. Ye sina boko u nua me, yera win m̄ru ya seewa. ¹³ Ma u win bwisi kɛɔbu bikia nge me n weene u kurɔ wi kua. Domi bera ba ra win gari kpuro wunane yɛn sɔ ba tem mɛn woodaba yɛ. ¹⁴ Be sɔɔ, be u ra ka wesiane kiri kiri ben yīsa wee, Kaasena ka Setaa ka Adimata ka Taasisi ka Mɛresi ka Maasena ka Memukani. Ba sāawa mi sina bibu nɔɔba yiru, Pɛesi ka Mɛdin tem sɔɔ. Bera sina boko u maa naane sāa. Beya ba wāa win bandun aye bakanu sɔɔ ni nu kpuro kere. ¹⁵ Yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, wee na gɔra bu n̄n kurɔ Fasiti sokuma. Adama u yina u na. Sɛɛyasia birɔ wooda ya yi su n̄n ko.

¹⁶ Ma Memukani u sina boko ka win bwisi kɛɔ be wisa u nɛɛ, wunɛn kuro Fasiti wi, u tora n kpā. N n̄ mɔ wunɛn sina boko tɔnawa u torari. Ka maa wirugibun tiywa u torari ka sere maa tem mɛn tɔn durɔbu kpuro. ¹⁷ Domi tɔn kurɔbu kpuro b̄a n nua ye Fasiti u kua, ba koo sewa bu ben durɔbu gem. Ba n̄ maa bu mɛm nɔɔwammɛ. Kpa bu ka tii yina bu nɛɛ, ye sina boko u raa win kurɔ Fasiti sokusia u na ro? ¹⁸ Meya maa bese wirugibu, besɛn kurɔbu ba koo nɔ ye sina bokon kurɔ u kua. Kpa bu se bu sun gari wisi ka gendu. Kpa gen te, tu besɛn m̄ru seeya. ¹⁹ N n mɛn na, sina boko, ā n wuran na, a de bu wooda yara ye ya Fasiti yinarimɔ u maa na wunɛn wuswaaɔ kpa a kurɔ goo kɔsire ko wi u n̄n kere. Wooda ye, ya ko n wāawa bese Pɛesiba ka Mɛdiban woodaba sɔɔ ye ba n̄ kpɛ bu go. ²⁰ Sanam me ba koo wooda ye nɔ wunɛn tem bakam me kpuro sɔɔ, tɔn kurɔ baawure u koo win durɔ mɛm nɔɔwawa, baa n̄ n mɛren na durɔ wi, u s̄a.

²¹ Ma gari yi, yi sina boko ka win tem wirugibu dore. Ma u ka yi sɔmburu kua. ²² U dera ba tirenu m̄risia win tem beri berika kpuro sɔɔ. Ba tire ni yoruawa ka baawuren barum me ba gerumɔ win tem sɔɔ. Wee ye tire ni, nu gerumɔ. Nu nɛɛ, n weene tɔn durɔ wi u kurɔ sue kpuro u n s̄a win yɛnu yɛro kpa ba n da win barum gere yɛnu ge sɔɔ.

Esitɛɛ u kua sina bokon kurɔ

2

¹ Amɛn biru, Asuresin m̄ru ya sure. Ma u bwisika ye Fasiti u kua ka wooda ye ba yi win s̄. ² Yera sina bokon tiin sɔm kowobu ba n̄n sɔɔwa ba nɛɛ, sina boko, a de bu wɔndia be ba n̄ durɔ yɛ kasu kpa ba n s̄a kurɔ burabun

tii. ³Yen sɔ, a tɔmbu wɔnsio wunen tem berika kpuro sɔɔ bu wɔndia kurɔ burabu kasuma be ba n durɔ yɛ. Kpa bu ka bu na Susio wunen kurɔɔbun wɔa yera. Miya Hege wi u ra wunen kurɔɔbun kɔsu u koo bu nɔɔri kpa u bu tim wɛ bu ka ben wasi sɔmɛ. ⁴Saa ye sɔɔ, wɔndia wi u koo wunɛ sina boko wɛre, wiya u koo Fasiti kasire ko.

Ma gari yi, yi ka sina boko naawa. Ma u yi wura.

⁵N deema Yuu goo wɔa Susi wuu bɔkɔ ge sɔɔ. Win yisira Maadose. U sɔawa Yairin bii, Benyamɛn bweseru sɔɔ. Win sikadobara Simeɪ ka Kisi. ⁶Nɛbukanesaawa u Maadose wi yoru mwaama ka win temgibu gabu Yerusalemun di ka ben sina boko Yekonia sannu. ⁷Maadose wi, u win baan tundo tur- osin bii wɔndia goo nɛni. Domi win mɔwɔbu ba gu. Bii win yisira Hadasa wi ba maa mɔ Esitɛɛ. Wɔndia wi, kurɔ burɔn tiywa.

⁸Sanam mɛ ba wooda ye yara, wɔndia dabira ta menna Susio. Esitɛɛ u wɔa be sɔɔ. Ma Hege wi u ra sina bokon kurɔɔbun kɔsu u ka be kpuro da tɔn kurɔɔbun wɔa yera u bu nɔɔrimɔ. ⁹Esitɛɛ u Hege wɛre ma u ka nɔn nɔnu geu mɛra u nɔn tim wɛ fuuku mɛ u koo ka wasi sɔmɛ ka maa dɔa ni u ko n da di. Ma u nɔn wɔndia nɔɔba yiru kasua sina kpaarun sɔm kowobu sɔɔ. Yen biru, u nɔn dɔi te ta buram bo wɛ tɔn kurɔɔbun wɔa yeru mi. ¹⁰Adama Esitɛɛ kun gerua ma u sɔa Yuu. Domi Maadose u nɔn ye yinari. ¹¹Mɛya Maadosen tii u ra n daama tɔn kurɔ ben wɔa yerun kɔnnɔwɔ u ka Esitɛɛ alafia bikia kpa u n maa ka yɛ ye ba nɔn kuammɛ.

¹²Wɔndia be kpuro ba koo wasin burarun tim kowa wɔɔ tia tɔn kurɔɔbun wɔa yeru mi. Suru nɔɔba tia sɔɔ, ba koo bu gum mɛ ba ra soku miru sawa. Suru nɔɔba tia ye ya maa tie sɔɔ, kpa bu bu gum turaregum sawa ka maa tim gam wasin burarun sɔ. Yeniban biru, wɔndia ben baawure u ko n tɔru mɔ tɛ sɔɔ u koo yari u da u sina boko Asuresi deema. ¹³Dama te yɛro u koo yari ben wɔa yee ten min di u ka da sina bokon mi, ba ra nɔn wɛwa ye u kɔ. ¹⁴Wɔkuru kpa u da sina bokon mi. Bururu yam sɔrɛru kpa Sasigasi, sina bokon tɔn kurɔɔbun kɔso u ka nɔn da diru garu sɔɔ. Saa ye sɔɔ, kurɔ wi, u n maa wee sina bokon mi, ma n kun mɔ sina bokon tiywa u nɔn sokusia ka win yisiru.

¹⁵Ye n Esitɛɛ Abisailin bii wi Maadose u nenua girari u ka da sina bokon mi, u n gɔanu ganu bikie ma n kun mɔ ye Hege sina bokon kurɔɔbun kɔso wi, u nɔn sɔɔwa u ka da. Be ba ka Esitɛɛ yinna kpuro, ba ra ka nɔn nɔnu geu mɛriwa. ¹⁶Asuresin bandun wɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, yen suru wɔkuruse wi ba mɔ Tebesi, yera ba ka Esitɛɛ da win mi. ¹⁷Ye ba tura mi, yera sina boko u Esitɛɛ kɔa n kere kurɔ be u waare kpuro. Wɔndia be kpuro sɔɔ, Esitɛɛwa u ka nɔnu geu mɛra. Yen biru,

u Esitɛɛ sina furɔ dokea. Ma u nɔn kua Fasitin kasire. ¹⁸Ma sina boko u win bwisi kɛɔbu ka win sɔm kowobu ka win sina asakpɔbu tɔɔ baka dim soka Esitɛɛn sɔ. Ma u win tem tɔmbu kpuro wɛrabu wɛ dama te. Ma u bu kɛnu bɔnu kua ka nuku tia.

¹⁹Sanam mɛ ba maa wɔndiaba menna nɔn yiruse, Maadose u sɔa sina kpaarun wirugii turo. ²⁰Saa ye sɔɔ, Esitɛɛ kun tii sɔsɔi ma u sɔa Yuu. Domi u Maadose mɛm nɔɔwa nge mɛ u ra raa ko sanam mɛ u wɔa win mi.

Maadose

u sina bokon wɔaru wɔra

²¹Sɔo teeru ye Maadose u win sɔmburu mɔ sina kpaarɔ, Bigitani ka Tersi be ba sɔa sina bokon kɔnnɔn kɔsobu ba ka sina boko mɔru kua sere ba kɔ bu nɔn go. ²²Yera Maadose u gari yi nua. Ma u da u ye Esitɛɛ sɔɔwa. Ma Esitɛɛn tii u maa da u sina boko sɔɔwa ka Maadosen yisiru. ²³Yera ba gari yin gem kasu ba deema geema. Ma ba dɔa nɔɔ sɛm kua ba ka bu sɔka ba suasia wɔllɔ. Ma ba gari yi yorua ben tem garin tireru sɔɔ sina bokon nɔni biru.

Hamani ka Maadose ba n dɔ

3

¹Yeniban biru, Asuresi u Hamɛdatan bii wi u sɔa Agagin bweseru wɔlle sua. Ma u nɔn kua yiruse win bandu sɔɔ. ²Sina kpaarun sɔm kowobu kpuro ba ra Hamani kpunɛwa, domi sina bokowa u yen wooda ye wɛ. Maadose turowa u yina u nɔn kpuna. ³Yera sina bokon sɔm kowo be ba tie ba ra nɔn bikie bu nɛɛ, mban sɔna a ku ra ka sina bokon wooda mɛm nɔɔwe. ⁴Tɔɔ baaterewa ba ra nɔn bikie mɛsum. Adama Maadose u ku ra bu wisi. U ra gesi bu wisiwa u nɛɛ, nɛ Yuuwa. Yera ba da ba ye Hamani sɔɔwa bu ka wa Maadose u n ko n mɔ mɛ u n dɔɔ. ⁵Yera Hamanin tii u wa Maadose u yina u nɔn kpuna. Ma u mɔru besira too. ⁶Mɛya ba maa nɔn sɔɔwa ma Maadose u sɔawa Yuu. Yera Hamani u bwisika win tii sɔɔ u nɛɛ, n n mɛn na, Maadose tɔnan gɔɔ kun tura sere u Yuuban bweseru kpuro go be ba wɔa Asuresin tem mɛ kpuro sɔɔ. ⁷Asuresin bandun wɔɔ wɔkura yiruse suru gbiikoo wi ba mɔ Nisɔa sɔra ba gɔanu kɔ ni ba sokumɔ purimu bu ka suru ka win tɔru wa tɛ sɔɔ ba koo Yuuba go. Ma ya suru wɔkura yiruse wi ba mɔ Adari gɔsa.

Hamani u Yuuban

kpeerasiabun sɔaru mɔ

⁸Hamani u sina boko sɔɔwa u nɛɛ, yinni, bweseru gara wɔa tɛn tamba yarine baama wunen tem mɛ kpuro sɔɔ, ba tii mɛnɛ nɛnɛm, ben komara maa sɔawa nɛnɛm. Yen biru ba ku ra wunen woodaba mɛm nɔɔwe. A n bu deri sɛɛ, ya n nɔn arufaani gaa kuammɛ.

9 À n wuran na, a de bu wooda yara kpa bu yore bu tan ben bweseru go. Saa ye sɔɔ, kon sii geesun tɔnnu gooba wunɔbu (300) sua n wunen tem sɔm kowobu wɛ bu doke wune sina bokon arumani sɔɔ.

10 Yera sina boko u win taabu wuna u Hamani Yuuban yiberɛ wi wɛ. 11 Ma u nɛɛ, a wunen gobi nɛnuɔ adama kon nun Yuuba deria kpa a ka bu ko mɛ a kɪ.

12 Suru gbiikoon sɔɔ wɔkura itase sɔɔ, ba sina bokon tire yorobu sokusia. Tire yoro be, ba tirenu yorua nge mɛ Hamani u gerua. Ma ba nu mɔrisia sina bokon tem wirugibun mi ka win sina asakpɔbun mi ka win tem beri berikan wirugibun mi ka bweseru baateren wirugiin mi. Ba nu yoruawa ka barum baamere mɛ mu waa tem mɛ sɔɔ. Ma ba tire ni noma doke ka sina boko Asuresin yiŋsiru ka win taabun yiŋeru. 13 Ma ba tɔmbu gara gara ka tire ni, tem men beri berika kpuro sɔɔ bu ka Yuuba kpuro kpeerasia sɔɔ teeru, aluwaasiba ka durɔ tɔkɔnu ka bibu ka tɔn kurɔbu. Kpa bu ben arumani kpuro kam koosia. Ba koo ye kowa suru wɔkura yirusen sɔɔ wɔkura itase sɔɔ, suru wi ba mɔ Adari. 14 Bera mi ba tire te wa kpuro, ba koo ten gari garisiwa wooda, kpa bu de tɔmbu kpuro ba n yɛ ba n ka yen sɔɔru sɔa sere tɔɔ te, tu ka tunuma. 15 Ma sina boko u sɔmɔ be wooda wɛ ba doona fuuku. Ma ba wooda ye kpara Susia, wuu bɔkɔ gen mi. Saa ye sɔɔ wuu gen tɔmbu ba waa biti sɔɔ, saa ye sɔɔra sina boko ka Hamani ba sɔ ba ben tam nɔrumɔ.

Maadose

u Esitɛɛ somiru kanamo

4

1 Ye Maadose u nua ye ya kooramɔ, yera u win yaberu nɛnuɔ u karana. Ma u saaki sebuu u torom wisi wirɔ nuku sankirarun sɔ. Yen biru, u da wuu suunu sɔɔ, u nuku sankirarun kuuki mɔ ka dam. 2 Ma u da sere sina bokon kɔnnɔwɔ, baa mɛ ba ra yine wi u saaki sebuu u da mi. 3 Tem mɛ kpuro sɔɔ, mi Yuuba ba sina bokon wooda yen gari nua, ba ra nuki sankirewa. Kpa bu nɔɔ bɔke, ba n weeweenu mɔ ba n sumɔ. Ben gabu ba n kpɪ ba n saaki sebuu, ba n torom wisi wirɔ nuku sankira ten sɔ.

4 Esitɛɛn sɔm kowobu ba na ba nɔn u sɔɔwa. Ma u nanda gem gem. Ma u ka yɔnu gara bu Maadose sebusia kpa u win saaki ye pota. Adama Maadose u yina. 5 Yera Esitɛɛ u Hataki win sɔm kowo turo wi sina boko u nɔn deria gara Maadosen mi, u nɔn bikia ye n nɔn mɔ. Mban sɔna u mɔ mɛ. 6 Ma Hataki u seewa u da Maadosen mi, sina bokon kɔnnɔwɔ. 7 Yera Maadose u nɔn sɔɔwa kpuro ye ya kooɔra, ka gobi yi Hamani u koo doke sina bokon arumani beru yero bɔ n Yuuba go ba kpa. 8 Ma u maa nɔn sina bokon

wooda ye ya gerumɔ bu Yuuba gon tireru wɛ, te ba yara Susia. Ma u nɔn kana u Esitɛɛ ye kpuro sɔ. Kpa u be da u sina boko suuru kana u ka Yuuban bweseru deri. 9 Ma Hataki u da u ye kpuro Esitɛɛ sɔɔwa. 10 Yera Esitɛɛ u maa nɔn gara Maadose win mi. 11 U nɛɛ, sina bokon sɔm kowobu kpuro ka bwese ni nu waa tem mini, nu yɛ ma wi u da sina bokon mi, u kun yɛro soka, ba ra yɛro gowa nge mɛ wooda ya gerua. Adama sina bokon tii u n nɔn win sina deki wuragia tii, ba n nɔn goomɔ. Wee tɛ, nɛn sɔɔ tena mi, ye sina boko kun ka man sokure.

12 Sanam mɛ ba ka Esitɛɛn gari yi Maadose daawa, 13 yera Maadose u gara bu nɔn sɔ bu nɛɛ, u kun tamaa wi turowa u koo kisira Yuuban wahala yen di yɛn sɔ u waa sina kpaara. 14 U n mari, u n win tambu somi tɛ, ba koo somiru wa gam di, kpa bu faaba wa. Adama wi, ka win tundon yenugibu, ba koo gbiwa. Sɔɔkudo yen sɔna ba nɔn kua sina bokon kurɔ. 15 Yera Esitɛɛ u maa gara Maadosen mi u nɛɛ, 16 u doo u Yuuba kpuro mɛnna be ba waa Susi mi, kpa bu nɔɔ bɔke win sɔ, sɔɔ sɔ ita ka wɔkuru ita, bu ku dianu di, bu ku maa nim na. Wi ka maa win sɔm kowobu ba koo maa ko mɛsum. Yen biru, kpa u da sina bokon mi, baa mɛ wooda ya mɛ yina. U n koo gbin na, kpa u gbi. 17 Yera Maadose u da u kua kpuro nge mɛ Esitɛɛ u nɔn sɔɔwa u ko.

Esitɛɛ u da sina bokon mi

5

1 Nɔɔ boku ten sɔɔ itase, yera Esitɛɛ u win sina yɔnu sebuu. Ma u da sina kpaara. Ye u dua ten sɔɔwɔ, u deema sina boko u sɔ win sina kitarɔ u kɔnnɔ mɛera. 2 Sanam mɛ u Esitɛɛ wa u yɔ win yenu ge sɔɔ, yera u ka nɔn nɔnu geu mɛera. Ma u nɔn win sina deka tii ye ba kua ka wura. Ma Esitɛɛ u susi u deka yen sɛru baba. 3 Ma sina boko u nɔn bikia u nɛɛ, Esitɛɛ, mban sanuma a mɔ. A man sɔɔwɔ ye a kɪ n nun kua. Na sɔɔru kpa n ka nun kpuro wɛ, baa n n nɛn tem bɔnun na.

4 Ma Esitɛɛ u nɛɛ, yinni, à n ka man nɔnu geu mɛeran na, na kɪwa wune ka Hamani i na nɛn mi. Domi na tɔɔ baka dim sɔɔru kua mi, bɛɛn sɔ.

5 Yera sina boko u gara bu Hamani sokuma fuuku bu ka da Esitɛɛn mi. Ye Hamani u na, yera be yiru ye kpuro ba da ba tɔɔ baka dim mɛ di. 6 Sanam mɛ ba tam nɔrumɔ, yera sina boko u Esitɛɛ sɔɔwa u nɛɛ, mba a kɪ a man kana. Na sɔɔru kpa n ka nun kua ye a kɪ baa n n nɛn tem bɔnun na, kon nun wɛ.

7 Ma Esitɛɛ u wisa u nɛɛ, yinni, wee ye na kɪ a man kua. 8 À n ka man nɔnu geu mɛera, ma a sɔɔru sɔa a ka man kua ye na kɪ, kon maa tɔɔ baka dim sɔɔru ko sia, kpa i wurama wune ka Hamani i di. Saa ye sɔɔra kon nun sɔ ye na kɪ.

Hamani u kī u Maadose go

⁹Yen tɔɔ te, Hamani u yara Esitɛɛn yenun di ka nuku dobu. Adama ye u tura kɔnnɔwɔ, u wa Maadose kun seewe u nūn bɛɛrɛ wɛ. Ma u mɔru bɛsira gem gem. ¹⁰Adama u tii nɛnuu u da yenuɔ. Yera u win bɔrɔba ka win kuro Seresi sokusia. ¹¹Ma u tii sua gari gerua tɔn be kpuron wuswaaɔ, win dukia baka ka win bii tɔn durɔ dabi te u maran sɔ ka sere girima ye sina boko u nūn doke u ka nūn kua win sina asakpɔbu kpuron wirugii. ¹²Yera u nɛɛ, nɛ turowa Esitɛɛ, sina bokon kuro u soka n ka sina boko yɔsiriri tɔɔ baka dim mɛ u sɔɔru kuan sɔ. Nɛ turo wiya u maa nɛɛ, n sina boko yɔsirima sia su ka kpam di win mi. ¹³Adama yeniba kpuro ya n̄ ko n man s̄aa ḡaanu n̄ n Maadose Yuu wi waamɔ u w̄aa sina kpaɔ kɔnnɔ mi.

¹⁴Yera win bɔrɔ be, ka win kuro wi, ba nūn bwisi k̄a ba nɛɛ, a doo a d̄aru garu gira t̄en gunum mu s̄aa ḡom soonu weeraakuru kpa a sina boko kana bu Maadose s̄aku bu s̄aarusia mi. Saa ye s̄oo, kaa kpi a t̄oo baka dim mɛ di ka nuku dobu.

Yera gari yi, yi Hamani dore. Ma u dera ba d̄aa te s̄oɔru kua.

Sina boko

u Maadose w̄olle sua

6

¹Yen w̄oku te, sina boko u kpana u dweeya. Yera u nɛɛ, bu nūn ben tem garin tirenu tama. Tire ni s̄oɔra ba ra yore ye n kooru kpuro ben tem s̄oo. Ma ba ka nūn tire ni naawa ba nūn garia. ²Ma ba girari mi sina bokon s̄om kowobu Bigitani ka Teresi ba raa n̄ɔ tia kua bu ka sina boko go. Ma Maadose u ye sina boko d̄ameya. ³Yera sina boko u bikia u nɛɛ, ba sere Maadose w̄olle sua gari yin s̄ɔ?

Ma s̄om kowo be, ba wisa ba nɛɛ, aawo, ba n̄ nūn ḡaanu kue.

⁴Sina boko u bikia u nɛɛ, wara u w̄aa sina kpaaru mi.

N deema saa yera Hamani u duumam sisi u ka sina boko kana u Maadose s̄aarusia d̄aa ye u s̄oɔru kuan w̄ollo. ⁵Yera sina bokon s̄om kowo be, ba nūn wisa ba nɛɛ, Hamaniwa u w̄aa mi.

Ma sina boko u nɛɛ, u duuma.

⁶Yera Hamani u dua. Ma sina boko u nūn bikia u nɛɛ, am̄ona kon ȳero kua wi na kī n w̄olle sua.

Yera Hamani u tii s̄ɔwa u nɛɛ, wara sina boko u koo maa w̄olle sua n kere nɛ. Ma u wisa u nɛɛ, ⁷yinni, à n kī a goo w̄olle sua, ⁸a de bu wunen tiin yaberu sua ka wunen tiin duma ye ba sina furɔ dokea wirɔ. ⁹Kpa a de wunen s̄om kowo damgii turo u durɔ wi sina ȳaa ni sebusia kpa u nūn ȳɔsia wunen duman w̄ollo. Kpa u ka nūn da wuu suunuu

u n gerumɔ u n m̄ò, wee nge mɛ sina boko u ra ȳero kue wi u w̄olle sua.

¹⁰Yera sina boko u Hamani s̄ɔwa u nɛɛ, t̄ɛ, a seewo a ȳaa ni ka duma ye sua kpa a Yuu wi kua nge mɛ a gerua mi. Baa yen ḡaa piibu a ku ra duari. U w̄aa sina kpaɔ kɔnnɔwɔ u samburu m̄ò mi.

¹¹Ye Hamani u da u ȳaa ni suama ka duma ye, yera u nu Maadose sebusia. Ma u nūn ȳɔsia duma yen w̄ollo u ka nūn da wuu suunuu u gerumɔ u m̄ò, wee nge mɛ sina boko u ra ȳero kue wi u w̄olle sua. ¹²Yen biru, Maadose u ḡosira u wuru sina kpaɔ kɔnnɔ mi. Ma Hamani u maa doona fuuku win yenuɔ, u tuke sekurun s̄ɔ. ¹³Ye u tura mi, u ye kpuro win kuro Seresi ka win bɔrɔba saaria. Ma ba nūn bwisi k̄a ba nɛɛ, Maadose wi, Yuuwa. Ma win wuswaaɔra ba nun sekuru doken torua mɛ, a n ȳɛ maa kaa n kaaram̄owa a n d̄oo.

¹⁴Sanam mɛ ba gari gerumɔ ba n̄ kpa, yera sina bokon s̄omɔbu ba tunuma, ma ba yande Hamani sua ba ka da Esitɛɛn t̄oo baka dii yero.

Hamaniin ḡoo

7

¹Yera sina boko ka Hamani ba Esitɛɛn t̄oo baka dim mɛ da non yiruse. ²Ye ba dim kpa ba tam n̄orumɔ, yera sina boko u maa Esitɛɛ bikia u nɛɛ, mba a kī a man kana. Na s̄oɔru s̄aa n ka nun kpuro kua ye a kī. Kon mam nun nen tem b̄onu wɛ.

³Ma Esitɛɛ u nɛɛ, yinni, à n ka man n̄onu geu m̄ɛran na, ma n nun w̄ɛre, wee ye na nun kanamɔ. A ku de bu nɛ ka nen bweseru go. ⁴Dom̄i ba sun darawa bu ka sun sakiri bu kpeerasia w̄onw̄ondu sariruu s̄oo. N n yorun na ba sun kp̄ɛɛ, kon daa nen n̄oo mariwa dom̄i ta n̄ tura n ka nun baasi.

⁵Yera sina boko Asuresi u Esitɛɛ bikia u nɛɛ, wara u nia yen bweseru kua.

⁶Esitɛɛ u wisa u nɛɛ, besen yibere wi u sun n̄oni s̄ɔm̄o, wiya Hamani t̄on k̄iso wini.

Yera Hamani u nanda sina boko ka Esitɛɛn wuswaaɔ. ⁷Ma sina boko u seewa u yara ka m̄oru u da win sina kpaarun yaaraɔ. Saa yera Hamani u tuba ma sina boko u s̄oɔru kpaawa u ka nūn go. Yera u Esitɛɛ suuru kana u nūn faaba ko. ⁸Ma u tii ȳosu u w̄orum̄a mi Esitɛɛ u s̄o. Saa yera sina boko u wurama ma u dua mi ba t̄oo bakaruu dim̄o. Yera u Hamani bikia u nɛɛ, a kī a maa Esitɛɛ gabawa nen wuswaaɔ sina kpaaru mini?

U ka gari yi gere u kpe, yera win s̄om kowobu ba Hamaniin wuswaaɔ bakua. ⁹Yera s̄om kowo ben turo wi ba m̄ò Haabona u sina boko s̄ɔwa u nɛɛ, yinni, Hamaniin tii u d̄aru garu s̄oɔru kua t̄e s̄oo u koo raa Maadose s̄oku u bw̄ɛ wi u nun gari d̄omeya a ka faaba wa mi. D̄aa te, ta gire mi, win dirun wuswaaɔ. Ten gunum mu s̄aawa ḡom soonu weeraakuru.

Yera sina boko u wooda wɛ u nɛɛ, bu Hamani sɔkuo bu bwɛ dɔa te sɔɔ.

¹⁰ Ma ba Hamani sua ba ka da ba bwɛ dɔa ten wɔlɔ, te u raa sɔɔru kua Maadosen sɔ. Saa yera sina bokon mɔru ya sure.

8

¹ Yen tɔɔ te sɔɔ, sina boko Asuresi u Hamani Yuuban yiberɛ win dukia kpuro sua u Esitɛɛ wɛ. Ma Esitɛɛ u nùn sɔɔwa ma Maadose u sɔawa win dusi. ² Yera sina boko u Maadose sokusia ma u win sina taabu sua ge u Hamani mwaari u nùn wɛ. Yen biru, Esitɛɛ u Hamanin dukia ye Maadose noma beria.

Sina boko u wooda yara

Yuuban arufaanin sɔ

³ Yen biru, Esitɛɛ u kpuna sina bokon wuswaaɔ ka swii ma u nùn suuru kana u ka himba kɔsa ye yinasia ye Hamani Agagigii u raa yi Yuuban sɔ. ⁴ Ma sina boko u Esitɛɛ win sina deka tii ye ba kua ka wura. Yera Esitɛɛ u seewa u yɔra win wuswaaɔ. ⁵ Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, yinni, n n nun wɛren na, à n ka man nonu geu mɛɛran na, na kɔa wooda ye yinasia ye Hamani Agagigii Hamadatan bii wi, u yara u nɛɛ, bu Yuuba kpeerasio be ba waa tem me sɔɔ. Kpa a de bu ye kpara. ⁶ Domi na n kpɛ na n sɔ kpa na n waama ba nen bweseru nani sɔɔmɔ ba goomo.

⁷ Yera sina boko Asuresi u Esitɛɛ ka Maadose wisa u nɛɛ, i swaa dakio i na. Wee na dera ba Hamani sɔka dɔa sɔɔ ba bwɛ yɛn sɔ u kasu bu Yuuba go. Ma na maa wune Esitɛɛ win dukia kpuro wɛ. ⁸ Yen sɔ tɛ, i yoruo ka nen yisuru ye ya koo Yuuba arufaanin kua. Kpa i ye ne sina bokon yireru koosi. Domi ye ba yorua ka sina bokon yisuru ma ba ye win yireru koosi, ba n maa kpɛ bu ye gosia.

⁹ Wɔɔn suru itase wi ba mɔ Sifaa, win sɔɔ yenda itase sɔɔ, yera ba sina bokon tire yorobu sokusiam, ma Maadose u bu wooda wɛ bu Yuuba tirenu kua ka sina bokon sina asakpɔbu ka win tem wirugibu ka sere wirugii be ba waa bera wunaa teeru ka nɔɔba yiru ye sɔɔ, saa Endin di n ka girari Etiopio. Ma ba tire ni kua ka Yuuban barum ka sere maa barum me mu waa tem me kpuro sɔɔ. ¹⁰ Ba nu yorua ka sina bokon yisuru, ma ba nu yireru koosi ka win taabu. Saa ye sɔɔra sina bokon maasɔbu ba seewa ba ka nu da baama. ¹¹ Wee ye tire ni, nu gerumɔ. Nu nɛɛ, sina boko u Yuuba wooda wɛ u nɛɛ, wuu mi ba gesi waa kpuro bu mɛnnɔ bu ka ben waaaru wɔra kpa bu bwese te ta bu wari kpeerasia sere ka ten kurɔbu ka bibɔ. Kpa bu ten dukia gura. ¹² Baawurewa u koo wooda ye mɛm nɔɔwa Asuresin tem kpuro sɔɔ, suru wɔkura yirusen sɔɔ wɔkura itase sɔɔ. Suru wiya ba mɔ Adari. Tɔɔ tera ba raa yi bu ka Yuuba go. ¹³ Bera mi tire te, ta gesi tura, ba koo ten

gari garisiwa wooda kpa bu de tɔmbu kpuro ba n ye yɛ. Kpa Yuuba ba n sɔɔru sɔa bu ka ben yiberɛba mɔru kɔsia tɔɔ te sɔɔ. ¹⁴ Ye sina boko u win maasɔbu wooda ye wɛ yera ba ben dumi yɔɔwa ba da fuuku ma ba yen gari kpara tem me kpuro sɔɔ. Ba maa ye kpara Susiɔ.

¹⁵ Saa ye sɔɔra Maadose u yara sina kpaarun di u da wuu sɔɔ u sina yānu sebua ni nu nani gaaduragii ka nani kpiki mɔ ka yabe bakaru nani swɛɛgiru ka maa sina furɔ wuraguu. Ma wɔkinu yiba Susi ye sɔɔ taki ka nuku doɔn kuukin sɔ. ¹⁶ Yen dɔma te, Yuuba ba nuku doɔn mɔ too, ba kuuki mɔ, ba yɔɔkumɔ. ¹⁷ Bera mi ba gesi waa kpuro ba ka wooda ye nua, ba nuku doɔn kuawa too, ba tɔɔ baka dim sokuna. Ma tɔn dabinu ba tii gosia Yuu yɛn sɔ ba Yuuba nasie.

Yuuba

ba ben yiberɛba mɔru kɔsie

9

¹ Suru wɔkura yirusen sɔɔ wɔkura itase ye, ya tura. Tɔɔ te sɔɔra sina bokon wooda ye u raa yi Yuuban sɔ ya koo sɔmburu tore. Tɔɔ tera Yuuban yiberɛba ba yiyɔ bu Yuuba kamia. Adama n n koore. Yuubara ba nasara sua. ² Asuresin tem kpuro sɔɔ, Yuuba ba menna wuu mi ba waa kpuro. Ma ba ben yiberɛba wari be ba raa nɔɔ tia kua bu ka bu go mi. Goo sari wi u ka tii yina. Domi ba ben berum mɔwa. ³ Sina bokon tem beri berikan wirugibu ka win sina asakpɔbu ka win tem wirugibu ka win tiin sɔm kowobu ba ka Yuuba yɔra domi ba Maadosen berum mɔ. ⁴ Maadose wi, u aye bɛɛɛgiru mɔ sina kpaaru mi. Ma u yisuru yara tem me kpuro sɔɔ. Ma win dam mu sosimɔ mu dɔɔ.

⁵ Yuuba ba ben yiberɛ be kua nge me ba kɔ. Ba bu gowa gem gem. ⁶ Susi maro sɔɔ, tɔmbu nɛɛra wunɔbuwa (500) ba go. ⁷ Ma ba Paasandata ka Dalifoni ka Asipata sakira, ⁸ ka Porata ka Adalia ka Aridata ⁹ ka Paamasita ka Aridai ka Fayesata ¹⁰ ka sere maa Hamani Yuuban yiberɛn bibu wɔkuru. Adama ba n ben dukia gure.

¹¹ Yen tɔɔ te, ba sina boko tɔn ben geeru sɔɔwa be ba go Susi maro mi. ¹² Yera sina boko u Esitɛɛ sɔɔwa u nɛɛ, wee Yuuba ba tɔmbu nɛɛra wunɔbu (500) go mini ka Hamanin bibu wɔkuru. Amɔna n ko n sɔa wuu si su tie sɔɔ. Tɛ, à n maa gāanu kɔ a man bikio, kon nun ye kua.

¹³ Ma Esitɛɛ u nùn wisa u nɛɛ, à n wuran na, a de sia Yuuba bu maa ko Susi mini nge me wooda ye, ya gerua. Kpa bu Hamanin bibu wɔku ten gonu bwɛ dɔaɔ.

¹⁴ Ma sina boko u wooda wɛ bu maa ko nge me. Ma ba ye kpara Susiɔ. Ma ba Hamanin bibu wɔku ten gonu bwɛ dɔaɔ. ¹⁵ Yuu be ba waa Susi maroɔ, ba Adarin sɔɔ wɔkura nne

ye sɔɔ mɛnna. Ma ba tɔmbu gooba wunɔbu (300) go. Adama ba n̄ ben dukia gure.

¹⁶ Yuu be ba maa wāa tem men beri berikɔɔ ba maa mɛnna bu ka ben wāaru wɔra. Ma ba ben yiberɛba mwɛɛra ba go. Adama ba n̄ ben dukia gure. Tɔn be ba go mi, ben geera sāa n̄ɔɔbun suba wata ka wɔkura n̄ɔɔbu (75.000). ¹⁷ Yeni ya koorawa suru wi ba m̄ɔ Adarin s̄ɔɔ wɔkura itase s̄ɔɔ. Yen s̄ɔɔ wɔkura nnɛse s̄ɔɔra ba tɔn goberu deri. Ma ba t̄ɔɔ bakaru di ka nuku dobu. ¹⁸ Adama Yuu be ba wāa Susi maroɔ, ba ben yiberɛba gowa s̄ɔɔ wɔkura itase ka s̄ɔɔ wɔkura nnɛse s̄ɔɔ. S̄ɔɔ wɔkura n̄ɔɔbuse s̄ɔɔra ba wɛra. Ma ba t̄ɔɔ bakaru di ka nuku dobu. ¹⁹ Yen s̄ɔna Yuu be ba wāa baru kpaan̄ ba ra t̄ɔɔ bakaru di ka nuku dobu Adarin s̄ɔɔ wɔkura nnɛse te s̄ɔɔ. Kpa bu k̄ɛnu m̄arisiana.

Maadose

u t̄ɔɔ bakarun t̄aru yi

²⁰ Yeniban biru, Maadose u gari yi yorua tirenu s̄ɔɔ. Ma u Yuu be ba wāa turuku ka tontondeɔ tire ni m̄arisia Asuresin tem mɛ kpuro s̄ɔɔ. ²¹ U ben baawure kana ba n da t̄ɔɔ baka te di w̄ɔɔ baagere suru wi ba m̄ɔ Adarin s̄ɔɔ wɔkura nnɛse ka n̄ɔɔbuse s̄ɔɔ. ²² Kpa bu k̄ɛnu m̄arisiana. Kpa bu s̄aaro bu k̄ɛnu k̄ɛ. Domi t̄ɔɔ te s̄ɔra Yuuba ba ben yiberɛba kamia ba dera. Suru wi s̄ɔra ben nuku sankiranu nu ḡasia nuku dobu. Ma ben n̄ani swāaru ta kua b̄ari yɛndu. ²³ Ma Yuuba ba Maadosen gere ye mɛm n̄ɔwa, ba wura t̄ɔɔ baka te, tu ko wororu.

²⁴ Domi Hamani, Hamɛdatan bii, Agagigii wi, wi u s̄aa Yuuban yiberɛ u raa himba kua u Yuuba kpuro go. Yen s̄ɔna u guba k̄ɔ u ka wa t̄ɔɔ te u koo Yuuba n̄ani s̄ɔ kpa u bu go. ²⁵ Adama Esitɛɛ u da sina bokon mi. Ma sina boko u wooda yara u nɛɛ, ye Hamani u raa himba kua mi, yu w̄ari win wiru w̄ollɔ kpa bu wi ka win bibu bwɛ d̄aa w̄ollɔ. ²⁶ Yen s̄ɔna ba t̄ɔɔ ni soka Purimu ben tete dumin s̄ɔ.

Yuuba ba Maadosen tire ten gari mɛm n̄ɔwa ye ba bu kua ka ye ba wan s̄ɔ. ²⁷ Ma Yuuba ba t̄ɔɔ ni kua wororu te ba n̄ kp̄ɛ bu k̄asi ben bibun bweseru ka be ba koo ra tii koo Yuun s̄ɔ. W̄ɔɔ baagere, s̄ɔɔ yiru ye s̄ɔɔ, ba ko n da t̄ɔɔ bakaru diwa nge mɛ Maadose u yen wooda yi. ²⁸ Ba ko n da t̄ɔɔ ni yaayewa sere ka baadommaɔ Isireliban yɛnu baagere s̄ɔɔ. Mi Yuuba ba wāa gesi, ba ko n da Purimun t̄ɔɔ baka te diwa sere ka ben bibun bwesero.

²⁹ Esitɛɛ, Abisailin bii, ka Maadose ba maa tirenu ganu yorua fuuku bu ka t̄ɔɔ baka ten gari dam sire. ³⁰ Yuuba kpurowa ba tire ni m̄arisia mi ba yarɛnɛ Asuresin tem beri wunaa teeru ka n̄ɔba yiru ye s̄ɔɔ. Alafia ka b̄ari yendun gariya yi wāa tire ni s̄ɔɔ. ³¹ Nu bu s̄ɔwa ba n da t̄ɔɔ baka te di ten saa s̄ɔɔ nge mɛ Esitɛɛ ka Maadose ba bu s̄ɔwa. Ba n

da ko mɛ, sere ka ben bibun bwesero nge mɛ ba kua sanam mɛ ba weeweenu kua ba n̄ɔɔ bokua. ³² Nge mɛya Esitɛɛn wooda ye, ya ka t̄ɔɔ baka ten dam sire. Ma ba ye yorua tireru s̄ɔɔ.

Asuresi ka Maadosen gari

10

¹ Sina boko Asuresi u tɔn be ba wāa win tem kpuro s̄ɔɔ w̄ɔɔ gobi surewa sere ka be ba wāa daarun gooro. ² Win yiiko kpuro ka win w̄aruḡarun faagi ka nge mɛ u ka Maadose w̄allɛ sua, ye kpuro ya yorua Pɛɛsiba ka Mɛdiban sinambun kookoosun tireru s̄ɔɔ. ³ Domi Maadose Yuu wi, u kua yiruse Asuresin bandu s̄ɔɔ. Ma win bweseru kpuro ta n̄un k̄ia. U s̄omburu kua ten arufaanin s̄ɔ. Ma u ka tu yina u dera ta wāa alafia s̄ɔɔ.

YOObU

Yoobun tireru ta sun gemgiin wahala sɔɔmɔ ye Gusunɔ u dera u wa. Wahala yera, win bibu kpuro ba gu, ma win dukia kpuro ya kam kua, ma bwisinu win tii wɔri.

Yoobun bɔrɔba ba na bu ka nɔn bera. Ben gere sɔɔ, ba sɔɔsiwa ma Yoobu u tora. Yen sɔna u wahala mɔ. Adama Yoobu kun gari yi wure. U bu sɔɔwa u nɛɛ, wi, u dɛɛɛ. U maa tɔn kɔsobu waamɔ ba kuuramɔ. N n mɛn na, n n toraru tɔna ta ra ka wahala nɛ.

Gusunɔ kun Yoobun bikia dabi ni wisa. U mam wure u Yoobun tii gaa dabinu bikiawa, kpa wi, Yoobu u ka gia ma wi, Gusunɔwa u dam kpuro mɔ. Wiya u maa gaaun kpuro kpare.

Yeniban biru, Yoobun tii u wa ma u tore, ma u Gusunɔ suuru kana. Saa yera Gusunɔ u nɔn win yellun waaaru wesia. Win dukia ya maa wurama ma u maa bibu mara.

Tire ten kpunaa

1. Yoobu u wahala wa, wiru 1n di sere wiru 2:10.
2. Yoobun bɔrɔba ba nɔn beram da, wiru 2:11n di sere wiru 31:40.
3. Gari yi Elihu u Yoobu sɔɔwa, wiru 32n di sere wiru 37.
4. Gusunɔn wisibu, wiru 38n di sere wiru 41.
5. Gusunɔ u Yoobu domaru kua, wiru 42.

Setam u Yoobun laakari mɛɛra

¹ Durɔ goo waa Usiɔ, win yisira Yoobu. Durɔ wi, u sɔawa wi u ra Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ. U sɔa gemgii, ma u Gusunɔ nasie. U ku ra kɔsa kɔ. ² Bii tɔn durɔbu nɔɔba yiruwa u mara, tɔn kurɔbu maa ita. ³ Sabe ni u maa mɔ, ni wee, yaaun nɔrɔɔbun suba nɔɔba yiru (7.000), ka yooyoosu nɔrɔɔbun suba ita (3.000), ka naa wuku nɔrɔɔbu (1.000), ka keteku ninu nɛɛra wunɔbu (500), ka sɔm kowo dabi dabinu. Durɔ wiya u dukia bo sɔɔ yari yerun bera mi gia.

⁴ Win bii tɔn durɔ be, ba ra n tɔɔ baka dim sokunamɔwa, kpa bu ben sesubu ita ye soku bu na bu ka di bu nɔ. ⁵ Ba n tɔɔ bakaru di ba kpa mɛ, Yoobu u ra bu sokuwa kpa u bu sɔrasia, kpa u se buru buru yellu u yaku dɔɔ mwaararuginu ko ben baawuren sɔ. Domi u ra tii sɔwa u nɛɛ, sɔrɔkudo nen bibu ba ko n Gusunɔ toraru garu kue ben gɔruɔ. Nge mɛya u ra ko saa kpuro.

⁶ Yera sɔɔ teeru Yinni Gusunɔn gɔradoba ba na ba yɔra win wuswaaɔ. Ma Setam tii u maa na u yɔra ben suunu sɔɔ. ⁷ Ma Yinni Gusunɔ u nɔn bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u nɔn wisa u nɛɛ, na tem bɔsu bɔsu na ka sikerenewa, yera na den gɔsirama na wee.

⁸ Ma Yinni Gusunɔ u maa Setam bikia u nɛɛ, a nen sɔm kowo Yoobu wa mi? Goo sari wi u ka nɔn weenɛ handunia sɔɔ. Durɔ wi, u ra man mɛm nɔɔwɛ, kpa u n sɔimɔ gem sɔɔ. Mɛya u ku ra kɔsa kɔ. U maa man nasie.

⁹ Ma Setam u Gusunɔ wisa u nɛɛ, a tamaa kama Yoobu wi, u ka nun nasie? ¹⁰ N n wuna a nɔn kɔsu wi ka win yenugibu ka sere win ye u mɔ ro? Ma a win sɔma kpuro domaru kua. A dera win yaa sabenu nu terie tem mɛ sɔɔ. ¹¹ Tɛ, a win ye u mɔ nɔmu dokeo a wa. Na yɛ kam kam ma u koo nun bɔrusi wunen tiin wuswaaɔ.

¹² Ma Yinni Gusunɔ u Setam wisa u nɛɛ, ye Yoobu u mɔ kpuro, na nun ye nɔmu bɛria. Adama a ku win tii baba.

Yen biru Setam u doona Yinni Gusunɔn wuswaan di.

Yoobun bibu ka win dukia

kpuro ya kam kua

¹³ Sɔɔ teeru Yoobun bii be kpuro ba mɛnɛ ba dimɔ ba nɔrumɔ ben tɔnweron yenuɔ.

¹⁴ Yera Yoobun sɔm kowo goo u na win mi, u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee sanam mɛ sa ka nɛɛ yi wukumu, ma ketekunu nu yakasu dimɔ, ¹⁵ Sabegibu ba na ba wunen yaa sabe ni wɔri, ba mwɛɛra. Ma ba wunen sɔm kowobu go go ka takobi. Nɛ turowa na kpia na bu kisirari. Yen sɔna na na n nun sɔ.

¹⁶ Durɔ wi, u ka gari yi gere u kpe, win sɔm kowobun turo maa na u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee guru gbɔa ya wunen yaaun wɔri, ka wunen sɔm kowobu ma ya bu di. Nɛ turowa na yara min di. Yen sɔna na na n nun ye sɔ.

¹⁷ Saa ye sɔɔ, win tii u gari gerumu u n kpa, win sɔm kowo goo maa ka tunuma. U nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee Kaladeban wuuru ita gaa ya na ya wunen yooyoosu wɔri ya mwɛɛra. Ma ba wunen sɔm kowobu mwɛɛra ba go ka takobi. Nɛ turowa na bu kisirari. Yera na na n nun ye sɔ.

¹⁸ Saa ye sɔɔ wini maa gari gerumu u n kpa, kpaɔ maa ka tunuma. U nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wunen biba sɔ ba dimɔ ba nɔrumɔ ben tɔnweron dirɔ, ¹⁹ yera woo damguu gaga na saa gbaburun bera giɔn di. Ma ga dii ten goonu nɛɛ swee, ma dii te, ta be kpuro wɔri ta go. Wee nɛ turowa na yara min di. Yera na na n nun ye sɔ.

²⁰ Ye Yoobu u yeniba kpuro nua, yera u seewa u win yaberu nɛnua u karana, ma u tii wii pɔɔru woka nuku sankiranun sɔ. Ma u yiira u siriru tem girari u nɛɛ,

²¹ wee na yarawa tereru nen mɛron nukurun di.

Terera ba koo maa man sike. Yinni Gusunɔwa u raa man ye kpuro wɛ, wiya u maa ye kpuro sua. Yen sɔ, kon nɔn siara.

²² Ka yen de kpuro Yoobu kun Gusunɔ kɔsa gaa mani. U n maa nɔn torari.

Setam

u maa Yoobun laakari mæra

2

1 Səo teeru, Yinni Gusunən ƣaradoba ba kƣam na ba yōra win wuswaaə. Ma Setam tīi u maa na u yōra ben suunu səə. 2 Yinni Gusunə u Setam bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u nùn wisa u nɛɛ, na tem bəsu bəsu na ka sikerenawa. Yera na den ƣəsirama na wee.

3 Yinni Gusunə u maa Setam bikia u nɛɛ, a nen səm kowo Yoobu wa mi? Goo sari wi u ka nùn weene handunia səə. U ra man mɛm nəwɛ. U s̄imə gem səə. U ku ra kōsa k̄a. U maa man nasie. Yera a swaa kasu n ka nùn kōsa kua u kun man ƣāanu kue?

4 Ma Setam u wisa u nɛɛ, a n̄ yē ye tōnu u mə kpuro, yera u koo wē u ka win wāaru yakia?

5 Ā n sikin na, a nùn noma dokeo a wa. Na yē kam kam ma u koo nun bōrusi wunen tiin wuswaaə.

6 Ma Yinni Gusunə u Setam sōwa u nɛɛ, wee na nun nùn nōmu beria, adama a ku nùn ƣo.

7 Ma Setam u doona Yinni Gusunən min di. Yen biru u da u Yoobu bwisi kōsunu wisi saa win wirun di sere win naasə. 8 Ma Yoobu u da u sina torom səə u siru kēka sua u ka ƣōramə.

9 Yera win kurə u nùn sōwa u nɛɛ, sere ka tē, Gusunə wiya a ka yōra mɛ? A nùn wənwa kpa a ƣbi.

10 Adama Yoobu u kurə wi wisa u nɛɛ, a ƣari mōwa nge ƣari bəkə. A tamaa sà n ƣea waamə Gusunən min di, sa n̄ maa kōsa wasi win min di?

Ka yen de kpuro, Yoobu kun Gusunə ƣari kam ƣerusi.

Yoobun bəɾəba

ba nùn beram da

11 Yoobun bəɾəba ita yeni, Elifasi Temagii, ka Bilida Suagii, ka Sofaa Naamagii ba wahala ye kpuro nua ye ya Yoobu deema, ma ben baawure u seema saa win tem di. Ba wesiana bu ka na Yoobun mi, kpa bu nùn nukuru yemiasia. 12 Ye ba wee ba nùn wa sarun di, yera ba n̄ nùn tuba. Adama ye ba nùn turuku kua ba nùn tuba ma be kpuro ba wuri nəə kƣɛ. Yera ba ben yabenu nenua ba ƣɛka, ma ba tii tua wisi wirə nuku sankiranun s̄s.

13 Ma ba sina ka wi tem mi, s̄sə səə nəəba yiru ka wōkuru nəəba yiru. Goo kun nùn ƣāanu sōwa. Domi ba wa ma win n̄ni swāa te, ta kƣā.

YOObU KA WIN BƏRƏBA ITA

Yoobu u weeweenu mə

3

1 Yeniban biru, Yoobu u den nəə wukia ma u ƣari ƣerua u tōə te ba nùn mara bōrusi. 2 U nɛɛ,

3 bōrurara tōə tē səə ba man mara.

Bōrurara wōku tē səə ba nen ƣura sua.

4 Yen tōə te, tu ko yam wōkuru mam mam.

Gusunə u ku maa ten ƣari ko wollu mi.

U ku de yam bururam mu maa koorə te səə.

5 Ƣaribun wāa yerun yam wōku bakaru tu tu wukiri,

kpa ƣuru wiru ta n tu wukiri.

Yen dama te, suru ka s̄sə bu mwaana kpa berum mu n wāa tem səə.

6 Gusunə u de wōku te, tu t̄ira n banda.

U ku maa tu ƣarisi wōn tōnu səə.

U ku maa tu ƣarisi surun s̄sə səə.

7 U de tōə te, ta n s̄aa tōə baruka sarirugiru,

kpa ƣoo u ku raa nuku dobu ko te səə.

8 Sərobu bu tōə te bōrusio.

Be ba waa bakan dweebu yē bu tu bōrusio.

9 Kƣeri yi yi koo yari tōə ten yoka yi ku balli.

Tā n yam bururam ȳiyo, tu mu bia.

Tu ku maa buruku s̄sə wa.

10 Domi ta n̄ nen m̄eron nukuru yinasie.

Ta derawa ba man mara n ka wahala yeni wa.

11 Mban sōna na n̄ ƣu nen m̄eron nukurə.

Mban sōna na n̄ ƣu sanam mɛ ba man marumə.

12 Mban sōna nen m̄ero u man mara u taaru sw̄i.

Mban sōna u man n̄əri u bom k̄a.

13 Nā n̄ daa ƣu dama te, na ko n̄ daa kƣiwa,

kpa na n̄ dō na n̄ w̄ere,

14 nge sinambu ka ben bwisi k̄ə be ba tii sina kƣaanu bania tem mɛ səə ma nu kua bansu.

15 Meya na ko n̄ w̄ere nge sina bii be ba ben dia wura ka sii geesu yibia,

ma ba ƣu.

16 N kun mɛ, na n̄ w̄ere nge bii win nukuru ba yara,

n̄ kun mɛ, nge bii wi ba mara ma u yande ƣu u n̄ s̄sə wa.

17 Na ko n̄ wāa ƣar̄iə mi tən k̄səobun tii ba w̄ere,

ka sere mi be ba wasira ba n̄ maa dam mə ba wāa ba w̄ere.

18 Miya pirisamba ba w̄ere,

ba n̄ maa be ba bu dam d̄əremən nəə n̄əomə.

19 Damgibu ka bw̄ɛbw̄ɛbu ba wāa mi sannu.

Yoobu b̄a n̄ da mi, ba ra yakiarewa saa ben yinnin min di.

20 Mban sōna Yinni Gusunə u ra de t̄onu wi u wahala m̄ə u yam s̄areru wa.

Mban sōna u ra de wi u nuki sankire u n̄ wāa.

21 Domi tən ben bwesera ba ƣəə k̄i, adama ba n̄ nùn wasi.

Ba ƣəə win binɛ m̄ə n̄ kere dukia.

22 Ba ku ra n nuku dobu mɔ sere bɔ n ben siki
wɔru wa.
23 Adama na sɔawa wi u kun yɛ mi u dɔɔ,
ma Yinni Gusunɔ u nɛn swaa kɛnusi u ka
sikerena.
24 Weeweenun saabu, na ku ra di.
Nɛn wuri kun nɔru mɔ nge nim mɛ mu
kokumɔ.
25 Yɛn bɛrum na mɔ, yera ya ra man deeme.
Ye na maa nasie, yera ya ra man wɔri.
26 Wee, na n wɔa sɛɛ, na n maa wɛre.
Na n bɔri yendu mɔ, ma na ra n burisine.

Elifasin gari

4

1 Yeniban biru, Elifasi Temagii u Yoobu
sɔɔwa u nɛɛ,
2 sɔ n gari gerua yi koo nun du?
Wara u koo sere gari yini nɔ u n maari.
3 Wee tɔn dabina a keu sɔɔsi,
ma a nuku sankirobu dam kɔ.
4 Wunen gari yi be ba raa kpanamɔ dam kɔ.
Ma a be ba gɔma dwiyya tɔsisia.
5 Wee tɛ gari yi nun deema, ma a kpanamɔ.
Wee wahala ya nun girari, ma a burisine.
6 N n Gusunɔ sɔara ta sɔa wunen dam?
N n wunen yiyɔbu bu ra n wɔawa Gusunɔ
win mi
yɛn sɔ a nɔn mɛm nɔɔwammɛ?
7 N n mɛn na, a bwisikuo wunen wɔaru sɔɔ,
a n nɔɔre ba taare sarirugii goo go,
n kun mɛ ba gemgibu mwɛera ba kpeerasia.
8 Ne, na gabu waare, kɔsan sɔmbura ba ra n
mɔ,
kpa ba n weesu swii.
Mɛya ba ra maa ye kpuron are wa.
9 Ba ra n Gusunɔn mɔru seeye
kpa yu ka bu kam koosia nge woo bɔkɔ.
10 Kpa ben kukiri bi ba ra ko nge gbee sunɔ
bu nɔru ko.
Gusunɔ u ra ben nɔsu bɔɔkuwa.
11 Ba ko n sɔawa nge gbee sunɔ mero ge ga yaa
bia gu di,
ma ga gu, gen binu yarina.
12 Gari geɛ man naawa asiri sɔɔ wɔkuru,
ma nɛn swasu su yi nua fɛrɛ fɛrɛ,
13 wɔku suunu sɔɔ, saa ye ta nanum kua ta
kpa,
ma tɔmba kpɛ kpata kpata ba dosimɔ.
14 Saa yera na nanda,
ma nɛn wasi kpuro diira.
15 Ma gɔanu man sweema nge woo,
ma nɛn wasi kiri seewa.
16 Na goo wa wi na n tuba.
Ma na nɔɔ gagu nua ga gerumɔ tɛru tɛru ga
mɔ,
17 tɔnu u koo kpɛ u n deere Gusunɔn
wuswaaɔ?
U koo kpɛ u n deere wi u nɔn taka kuan nɔni
sɔɔ?

18 Gusunɔ u n mam win sɔm kowobu
gɔradoba naane kue,
ma u toranu waamɔ be sɔɔ.
19 Kaa sere gere tɔn be ba mɔma ka tem,
be ba koo kpɛ bu sunku nge kɔkɔbu?
20 Tɔnu koo kpɛ u n wɔa bururu,
n n kua yoka kpa a deema u gu,
kpa goo kun mam gara nge u gu.
21 Win wɔaru ta kasira.
U n bwisi kpuro wa u ka gu.

5

1 Yoobu, a kuuki koowo, goo u n koo re nun
wisi.
Nge Gusunɔn gɔrado wara kaa soku kpa u na
u nun wurari.
2 Gari bɔkɔ u ra gbiwa win mɔrun sɔ.
Bwisi sarirugii u ra gbiwa win ninisun sɔ.
3 Na gari bɔkɔ wa u kuura.
Ma na wa win wɔa yera wɔriki.
4 Ma win biba faaban swaa deri.
Goo sari wi u koo bu wɔra siri yera.
5 Tɔn tukoba koo win dɔa ni u gɔ kata ko bu
gura,
baa ka ni u kara koosi ka sɔki.
Kpa be ba win dukian bine mɔ bu ye sua bu
ka doona.
6 Wahala ku ra yari saa tuan di.
Mɛya nɔni swɔara ku ra maa kpi saa tem di.
7 Adama wi ba mara kpuro u koo wahala
kowa,
nge mɛ bɔ n dɔɔ wure, dɔɔ buri yi ra yɔ.
8 Adama nɛ Elifasi, n n nɛn sɔn na, Gusunɔwa
kon somiru kana.
Kpa n nɔn nɛn wahala kpuro sɔ.
9 U ra gɔa bakanu kowa ni tɔnu kun kpɛ u gia.
U ra maamaaki dabinu ko.
10 U ra de gura yu nɛ tem sɔɔ,
kpa gbea yu nim wa.
11 U ra be ba tii kawɛ wɔlle sue,
kpa u be ba nuki sankire yara ben nuku
sankirarun di.
12 U ra be ba bwisi kɔsi mɔn himba kam
koosie,
kpa bu ku maa kpɛ bu ye yibia.
13 U ra dewa bwisigibun tiin bwisi yi bu yina
mwa,
kpa ben wesianɔ gu ko kam.
14 Ben mi, sɔɔ sɔɔ gbɔara ya ra n bu sɔawɛwa
yam wɔkuru,
kpa ba n babi.
15 Adama Gusunɔ u ra dam sarirugii gane ben
tabu yɔnun di,
kpa u nɔn wɔra ben nɔman di.
16 Nge mɛya u ra dam sarirugii wi yiyɔbu wɛ,
kpa u durumgiin nɔɔ kɔre.
17 Domarugiiwa wi Gusunɔ Dam kpurogii u
sɛɛyasiamɔ.
Yen sɔ, Yoobu, a ku yina u n nun sɛɛyasiamɔ.

18 Domi wiya u ra tōnu mēera ko, kpa u yēron bosu nōri.

Wiya u ra tōnu kōsuku, kpa u nūn bekia.

19 Nōn dabinu u koo nun yara nuku sankirarun di,

kpa kōsa gaa yu ku maa nun deema.

20 Gōoru tà n dua tem sō, u koo nun gōo gbarari,

kpa u nun faaba ko tabu sō.

21 U koo nun bōri gbara.

Sanam mē yiberēba ba koo tem kam koosia, u koo nun wōra.

22 Kpa a n yēmō gōorun saa sō, ka sanam mē ba tem kam koosiamō.

A ñ kaa n maa yaa gōba gaan bērum mō.

23 A ñ maa asōrō wasi wunen gberō.

Domi ba ñ tu kpenu suremō.

Yēē gōbi kun maa dua mi.

24 Kaa n bōri yendu mōwa wunen yenuō.

Kpa wunen sabenun gōo ga n yiba baadomma.

25 Mēya maa wunen bibun bweseru ta koo kpēa

kpa tu kōwara nge yaka bii.

26 Tōkōru sōra kaa gbi

nge mē ba ra dobi gē yen saa yà n tura.

27 Gāa niniwa sa gia bēsen wāaru sō.

Nu maa sāawa gem.

Yen sō, a nu bwisikuo, kpa a nu mwa wunen tiin sō.

Yoobu u Elifasi wisa

6

1 Yoobu u Elifasi wisa u nēē,

2 bā n nēn nōni swāaru

ka nēn wahala kpuro kilo sōndi,

3 ya ko n nim wōkun yani sēeri bunum kere.

Yen sōna na gari mō nge wiuro.

4 Domi Dam kpurogii u man yabura ka sēenu.

Ma nin dēē nēn wasi duuri.

Ma u man gāa nanumginu kpare nge tabu kowo.

5 Keteku gbeeku ga ra swī

gà n yaka bekusu wa ga dimō?

Kete ya ra swī yà n yakasu wa ya dimō?

6 Ba koo kpī bu dīanu di ni nu maari sō sō nu ñ bōru mō?

Goo sēerun kpikum mu ra n do?

7 Na ku ra dīa nin bweseru kā.

Nge mēya na wahala ye na mō mini tusa.

8 Gusunō u nēn kanaru mō,

kpa u man kua ye nēn gōru ga kī.

9 U den win nōmu demio u man mwa,

u munku u dakura.

10 Saa ye sōra kon nuku dobu ko nēn wahala baka yeni sō.

Kpa nēn nukuru tu yemia.

Na yē ma Yinni Gusunō u dēere,

na ñ maa win wooda gaa yinē.

11 Mba ko na n maa yīiyō sanam mē na ñ dam mō.

Mba na maa mara, domi na yē ma na guwa mi ko.

12 Na dam mōwa nge kperu?

Nēn wasi yi sāawa nge sii gandu?

13 Aawo, na sāawa dam sarirugii.

Goo maa sari wi u koo man faaba ko.

14 N weenēwa wi u nōni sōore u durom wa win bōrōn mi,

baa u kun Dam kpurogii nasie.

15 Adama wee, bēē nēn bōrōba i man nuki sanko nge daa te ta nim gbera.

16 Puran saa, kpa ta n nim yibumō baaman di mē mu dēere.

17 Yam susurun saa, kpa sō u tu gberasia.

18-20 Nim nōru gā n tenkuba mō,

be ba wee saa Tema ka Saban di, yera ba ra gere mi.

Domi ba tu naanē sāa.

Adama bā n tura mi, ben gōma ra dwiyyewa, kpa bu yaayaare ko bu kōra, bu gbi ghaburō.

21 I sāawa nge daa te.

I nēn weeweenu nōmō, ma i bērum soore.

22 Na bēē bikiare n nēē, i man kēru kēema bēēn arumanin di,

23 n wa n ka yari yiberen nōmun di?

N kun mē i ka man yakia tōn kōso goon nōman di?

24 I man sōsio mi na tora, kpa n mari.

25 Tōnu u koo gem wura.

Adama ye i man gerusimō mi, mana yen asansi wāa.

26 I kīwa i nēn gari gōburu wa, i yi mēeri kam, kpa i man taare wē, nē wi na ñ maa gāanu yīiyō?

27 Bēē, i ko kpī i gobeku tete toosi,

kpa i mam bēēn bōrō dōra.

28 Tē, na bēē kanamō, i man mēerima.

Kon bēē weesu kuawa batuma sō?

29 I suuru koowo, i de i kun sāa murafitiba fa! I de i nēn dēeraru wa.

30 Gari kōsi yi ra n wāa nēn nōwō?

I tamaa na ku ra gea ka kōsa wunanē?

Yoobu u Gusunō weeweenu koosimō

7

1 Handunia yeni sō, tōnun wāara sēwa nge tabu kowo,

ñ kun mē nge wi u sōm sēsōginu mō,

2 ñ kun mē nge yoo wi u wāa sō sō u saaru kasu u wēra,

ñ kun mē nge sōm kowo wi u mara bu nūn kōsia.

3 Nge mēya nēn tii na sāa.

Suru dabinu na wāa nōni swāaru sō.

Wōku dabina na ra n wāa wahala sō.

4 Nā n kpuna na ra tii bikiewa n nēē, domma kon se.

Domma wōkura koo kpe.

Domi na wasira na n ka sunamō sere yam mu ka sāra.

5 Wee nēn wasi kōsimō, yi kōkōnu mō,

ma yin kokosu wɔbiriramɔ.

Mɛya nɛn ɔna ya booboosu mɔ si su numu.

⁶ Nɛn wɛsiaru ta weson kɔkɔrɔru sɔabu kere.
Na n̄ yiɔyɔbu mɔ, Yinni Gusunɔ.

⁷ A yaayo ma nɛn wɔara sɔawa wɛsia teeru.
Nɛn nɔni kun maa durom wasi.

⁸ Wunɛ wi a man mɛera, a n̄ maa man wasi.

À n man kasu, na n̄ ko na n̄ maa wɔa mi.

⁹ Nge mɛ kakoru ta ra yarine tu doona,
nge mɛya tɔnu ù n̄ gu, u n̄ maa seemɔ ɔaribun
wɔa yerun di.

¹⁰ U n̄ maa wee u sina win yɛnuɔ.

Ba koo n̄n duariwa mam mam.

¹¹ Na n̄ kpɛ n̄ nɔɔ mari, domi na nuki sankire.
Kon nun weeweenu koosi, domi na nɔni
sɔɔre.

¹² Yinni Gusunɔ, a tamaa na sɔawa nge nim
wɔkun nim,

n̄ kun mɛ gen yaa ɔɔba gaa, a ka man ganua
mɛ beri berika?

¹³ Na n̄ kpuna na nɛɛ, kon bari yɛndu wa,

kpɔ n̄ nɛn weeweenu mari,

¹⁴ saa yera a ra man nandasie

ka dosu kɔsusu, n̄ kun mɛ ka kɔsinu.

¹⁵ A yande man soora dokeo n̄ gbi,
ye ko na n̄ ka kuku nini sɔɔwa.

¹⁶ Wɔara den man tusa mɛ.

Na n̄ maa kɔ na n̄ wɔa sere ka baadommaɔ.

Nɛn wɔara kun sɔa ɔɔanu, a man derio sɛɛ.

¹⁷ Yinni Gusunɔ, wara ra n̄ tɔnu,

a n̄ ka sere win bwisikunu mɔ.

Mban sɔna a n̄n ɔarisi ɔɔanu,

¹⁸ ma a n̄n nɔni girari bururu baatere,

ma a n̄n wɛerimɔ saa baayere.

¹⁹ Sere domma kaa man deri sɛɛ.

Sere domma kaa de n̄ wɛsia.

²⁰ Toraru mba na tora.

A man sɔɔwɔ wunɛ wi a ra n̄ tɔmbun sanu
sanusu mɛera.

Mban sɔna a man sɛɛyasiamɔ mɛ.

Mban sɔna na kua wunen sɔmunu.

²¹ Mban sɔna a n̄ nɛn durum wunɛ.

Mban sɔna a n̄ nɛn toraru duari.

Tɛ, wee kon kpuna n̄ gbi.

Kaa man kasu, kpɔ a kun man wa.

Gusunɔ u koo toro n̄n win torarun are wɛ

8

¹ Bilida Suagii u gari gerua u nɛɛ,

² sere saa yerà kaa gari saari nini mari.

Wunen gari yi, yi dam mɔ nge woo bɔkɔ.

³ A tamaa Gusunɔ Dam kpurogii u ra gem
ɔsie weesu?

⁴ A n̄ yɛ ma wunen bibu ba Gusunɔ torariwa,
yɛn sɔna u bu ten are wɛ.

⁵ Adama wunɛ, à n̄ Gusunɔ Dam kpurogii
kasu,

ma a win durom bikia,

⁶ ma u n̄ taare gaa wa wunɛ sɔɔ,

saa yera u koo nun nɔɔri,

kpɔ u nun nuku dobu wesia nge mɛ wunen
gem mu nɛ.

⁷ Kpɔ wunen tɛn wɔaru tu wɛra
tu yellugiru kera.

⁸ Tɛ, a bikio be ba sun gbiiyen mi,
kpɔ a laakari ko a wa wahala ye ben sikadoba
ba kua.

⁹ Besɛ, sa sɔawa be ba mara gin tee te, sa n̄
ɔɔanu yɛ.

Besɛn wɔaru ta sɔawa nge saaru handunia
yeni sɔɔ.

¹⁰ Adama a de bu nun keu ko.

Kpɔ a swaa daki ye ba koo nun sɔ.

¹¹ Gbii yi koo kpi mi daara kun wɔa?

Naa yari yi koo kpi mi nim sari?

¹² Yi n̄ nim bia, baa b̄a kun yi bure

yi ra gberewa fuuku n̄ kere yaka si su tie.

¹³ Nge mɛya be ba Gusunɔ duari ba koo ko,
kpɔ tɔn kɔsobun yiɔyɔbu bu kam ko.

¹⁴ Ben yiɔyɔbu bu koo nɔru ko,

kpɔ yɛ sɔɔ ba tɔsa yu ko nge naran wɛɛ.

¹⁵ B̄a n̄ ben dirun gana nɛnuɔ, ya koo diiriwa.

B̄a n̄ ye tɔsa, kpɔ ya wɔri.

¹⁶ Ba ko n̄ sɔawa nge d̄aa beku te ta yɔ sɔɔ sɔɔ,
ma ten kɔasi teria mi ba tu duura.

¹⁷ Ta ra ten gbini gire kpɛnun sɔɔwɔ,

kpɔ gbini yi, yi bɔsu yi wa ye n̄ wɔa mi.

¹⁸ B̄a n̄ tu wuka min di,

kpɔ yam mi, mu tu siki mu nɛɛ, mu n̄ daa tu
yɛ.

¹⁹ Kpɔ garu tu kpi ten ayeraɔ.

Nge mɛya tɔn kɔsobun nuku dobu bu ko n̄
sɔa.

²⁰ Gusunɔ u ku ra gemgii biru kisi.

Mɛya u ku ra maa tɔn kɔso somi.

²¹ U koo de a yɛeri,

kpɔ a nuku dobu kuuki ko.

²² Wunen yiɔyɔba ba koo sekuru wa,

kpɔ tɔn kɔsobun yɛnu gu gbi.

*Yoobu u Bilida wisa u nɛɛ, Gusunɔ u n̄n
dam kere*

9

¹ Yoobu u gari sua u nɛɛ,

² na yɛ mɛ.

Amɔna tɔnu u ko n̄ dɛere Gusunɔn wuswaaɔ.

³ Gusunɔ ù n̄ tɔnu gari konu nɔɔbu (1.000)
bikia,

u n̄ wasi u wisi baa tia.

⁴ Wiya u bwisi ka dam kpuro mɔ.

Wara u koo n̄n seesi kpɔ yɛron wɔaru tu
dakaa da.

⁵ U ra guunu yiye subaru sɔɔ,

kpɔ u nu suriri ka mɔru.

⁶ U ra de tem mu yiiri sere mɛn sɔɔwɔ,

kpɔ mɛn gberaba bu wuruku.

⁷ U ra sɔɔ wooda wɛ u ku yari,

kpɔ u win yiɛru doke kperi sɔɔ.

⁸ Wi turowa u wɔllu teria.

Ma u s̄imɔ nim kurenun wɔllu.

9 Wiya u kperi bwese bweseka taka kua, ka kperi swaanu,

ka kperi yi yi wāa sōo yēsan nōm dwaru gia.

10 U ra sōm bakanu ko ni ba ñ kpē bu tubu.

U ra sōm maamaakiginu ko dabi dabinu.

11 Baa ù n doonō nen bōkun di, na ñ nùn wasi.

U n maa sarō, na ñ tubu.

12 Ye u nēnu, wara u koo nùn ye wōrari.

Wara u koo kpī u nùn sō u nēe, mba a mō mē.

13 Gusunō ù n win mōru seewa u ku ra ye yōrasie.

Win naasun temōwa u ra yaa gōba ye ba mō Rahabun dam taare.

14 Nē maa ni, amōna kon nùn wisi.

Gari yirā kon gere win wuswaaō.

15 Baa nā n gem mō, na ñ kpē n nùn gāanu wisi, wi, wi u sāa nen siri kowo.

Suuruwa kon nùn kana ka bēere.

16 Baa nā n nùn kana ma u man wisa,

ka mē, na ñ naane mō n nēe, u nen nōo nuu.

17 Domi u man wari nge woo guna.

Ma u man mēera dabinu kua kam, na ñ gāanu kue.

18 U ku ra de n wēsia,

ma u dera nen wāara sosia.

19 N n dam garin na, wiya u dam kpuro mō.

N n maa siribun garin na, wara u koo kpī u nùn siribu soku.

20 Baa nā n gem mō, ka mē, nen gere ya koo man taare wē.

Baa nā kun taare mō, u koo man sōosi ma na sāa durumgii.

21 Baa mē na ñ taare gaa mō,

nen wāara kun man neni,

na tu tusa.

22 Kon kpī n gere n nēe, gāanu kpuro nu sāawa tia Gusunōn mi.

Domi u ra tōn kōso ka taare sarirugii kpeerasie.

23 Bararu garu tā n taare sarirugii wari subaru sōo, ta go,

Yinni Gusunō u ra n nùn yēmōwa nōni swāa te u wan sō.

24 Tem mù n wari tōn kōson nōmuō,

Yinni Gusunō u ra men kparobu wōkoru kpēewa.

Ma n kun wi, wara u koo ye ko.

25 Wee, na ñ doo nōoru wa,

ma sere nen wāarun tōra doonō fuuku nge wi u duka mō.

26 Ta saramō nge goo nimkuu si ba kua ka gbii,

ñ kun mē nge gunō bakeru te ta saram wee tu yaa so.

27 Nā n nēe, kon nen weeweenu deri n nen wuswaa dēerasia,

kpā na n nuku dobu mō,

28 na ra nandewa nen wahala yeni kpuron sō. Domi na yē ma Yinni Gusunō kun man gem wēemō.

29 Baa ñ n meren na, na sāawa taaregii win mi.

Mban sōna ko na n maa nùn sōosimō ma na dēere.

30 Baa nā n wobura ka guru kpenun nim,

kpā n nia ka werem,

31 ka mē, u koo man surewa pōtōkō sōo,

kpā nen yānun nuburu tu man bwēra yō.

32 Wee Gusunō kun sāa tōnu nge nē,

n sere nùn sō n nēe,

su da siri yerō bu sun siria.

33 Goo ù n daa wāa wi u koo du besen suunu sōo

u sun yakiana,

34 Gusunō u koo raa win bokuru yi te u ka man soomō,

kpā u de nōni swāa te na waamō mi, tu kpe.

35 Saa ye sōo, na ñ maa berum mō n ka nùn gari ko.

Adama n ñ sāa mē.

Yoobu u nēe, Gusunō u nùn mara u ka nùn kam koosia

10

1 Wāara man tusa.

Na ñ nen weeweenu yōrasiamō.

Kon gerewa wahala ye na mō.

2 Kpā n Gusunō sō n nēe, a ku man taare wē.

A de n gia yèn sō a man nōni swāaru kpēe.

3 Yinni Gusunō, n nun wēre a ka man kōsa kua,

ne wi na sāa wunen nōman taka koorā,

kpā a sere de gari yi tōn kōsoba bōkua yi koorā?

4 Tōnun nōniya a mō?

A ra yam wawa nge tōnu?

5 Wunen wāarun tōnu nu ko n sāawa nge tōnuginu?

Wunen wāarun wōsu, su nōru mōwa nge tōnugisu?

6 Mban sōna a kasu a ka nen kōsa gia.

Mban sōna a hania mō a ka nen toraru wa.

7 A yē ma na ñ sāa tōn kōso.

Goo kun maa kpē u man wōra wunen nōman di.

8 Wunen nōma ya man mōma ya taka kua mam mam.

Yera kaa man kpeerasia?

9 A yaayo ma wuna a man mōma nge mē ba ra gāanu mōm ka sōndu.

Yera a kī a man kpeerasia, n gosia tua?

10 Wuna a man mōma nen meron nukurō nge mē bom mu ra sinum ko gbēeru sōo mu gosia gasaru.

11 Wuna a nen wasin kukunu ka yin sīinu kua,

ma a nu yaa baasi ka gōna wukiri.

12 A man wāaru wē wunen durom sō.

Ma a tu nenusi a kōsu.

13 Adama ye a raa man beruammē wunen gōruo,

na ye gia.

¹⁴ Nà n tora, a ra n man mēera,
a ku ra man yen suuru kue.

¹⁵ Nà n sàan na tòn kōso, na kua bōruo.

Nà n maa deeren na, na n maa wiru seeyamə,
domi sekura man mò,
ma na nōni swāaru nōoramə.

¹⁶ Nà n wiru seeya, a ra man naa gire nge
gbee sunə,

kpa a man so a sura ka wunen səm
maamaakigia.

¹⁷ A maa man nōni swāaru suremə a
sannamə,

ma a wunen mōru sosimə.

A dera yiberēba ba na ba man tabu wəri.

¹⁸ Mban sōna a man yara nen mēron nuku-
run di.

N daa buram bo n gbi mi, kpa goo u kun man
wa.

¹⁹ Kpa na n sàa nge wi u kun daa wāa,
domi na kon daa duawa siki wəruə

sanam mē na yara nen mēron nukurun di.

²⁰ Wāa te ta man tie, ta n maa kpā.

Yen sō, a man derio

n nuku dobu ko saa fiiko ye sō,

²¹ n sere da gōrio mi yam wōku bakara wāa,
mi nà n da, na n maa wee.

²² Tem mi, yam wōku bakara ta wāa ka maa
burisinaa.

Yam bururam mē mu wāa mi,
mu sàawa yam wōku bakaru.

*Sofaa u Yoobu wisa u nēē, u wurama
Gusunən mi*

11

¹ Sofaa Naamagii u Yoobu wisa u nēē,

² a tamaa wunen gari dabi nini kpuro nu n
koo wisibu wa?

A tamaa tōnu u ko n sàa gemgii win gari
yērun sō?

³ Wunen gari saari nini nu koo de tōmba kun
nun gāanu wisa?

Kaa yaako gari gere goo u kun nun taare wē?

⁴ A gerua a nēē, ye a gerua kpuro ya ra n
sāawa gem,

a maa deere Gusunən wuswaaə.

⁵ Na ra n kīwa Gusunə u nōə wukia,
kpa u nun wisi.

⁶ U nun win bwisi beken asiri sōosi,
kpa a gia ma u ku ra nun seeyasie nge mēn nōə
wunen toranu nē.

⁷ A tamaa kaa kpī a Gusunən bwisikunu
tubu?

A tamaa kaa kpī a wi, Dam kpurogii gia mam
mam?

⁸ Win yēru ta wōllu gunum kere.

N n mēn na, mba kaa ko.

Ta maa gōribun wāa yeru dukum kere.

N n mēn na, mba kaa tubu mi.

⁹ Ta tem kpāaru kere,

ta maa nim wōku yasum kere.

¹⁰ Gusunə ù n sarə,

ma u tòn kōso mwə u ka da siri yerə,
wara u koo nùn ye yinari.

¹¹ Domi u tōnu kam yē.

U ra maa tòn kōsobu tubu mii mii.

¹² Adama tōnu u ra bwisikuwa nge gari bəko,
domi ba nùn marawa nge keteku gbeekun
buu.

¹³ Yen sō, wunē, a wunen gōru wesio Yinni
Gusunən mi gia.

Kpa a nōma yīiya a nùn kana.

¹⁴ A kōsa derio,

kpa ya kun maa wāa wunen yenuo.

¹⁵ Saa ye sōora kaa wiru seeya a n deere.

Kaa n tāsā, kpa a kun maa gāanun bērum mō.

¹⁶ A n maa wunen wahala yeni yaayamə,

ya koo doonawa nge nim mē mu koka.

¹⁷ Wunen wāara koo wuramawa

nge sōə wii wollun sōə.

Kpa yam wōku te ta ra a nun wāasi, tu gōsia
yam bururam.

¹⁸ Kaa n sō ka toro sindu domi kaa n yīiyōbu
mō.

Kpuro koo nun koorā dee dee kpa a wēra
bəri yendu sōə.

¹⁹ À n kpī, goo kun nun baasimə.

Tambu kpuro ba koo wunen nōnu geu kasu.

²⁰ Adama tòn kōsobu ba koo nōni swāaru wa.

Ba n kuku yeru wasi.

Gōə baasi, ba n ko n maa gāanu ganu yīiyə.

*Yoobu u Sofaa wisa u nēē, Gusunə sāawa
Yinni wōnwōndu sarigii*

12

¹ Yoobu u Sofaa wisa u nēē,

² mēya, bēya i tōmbun yēru kpuro mō.

I n gu, bwisi kpawa mi handuniaə.

³ Adama nen tii na maa bwisi mōwa mi nge
bēē.

I n man bwisi kere.

Wara kun yeni kpuro yē ye i saara mi.

⁴ Baa mē na Gusunə kana, u man wisa,

nen kpaasiba man yaakorū mō.

Baa mē na n taare gaa mō,

nen bōrəba ba man yēemə.

⁵ Be ba wāa bəri yendu sōə,
ba ra n wōnwōndobu ka be ba sellamə
gemawā.

⁶ Gbēnōbun yenu ga ra n wāa alafia sōə.
Be ba Gusunə seesimə, ba ra n wāa bəri
yendu sōə.

Ba ra n ben tiin dam sāmə.

Ba ra n ben tiin dam sāmə.

⁷ A yēē ka gunəsu bikio, su koo nun sō.

⁸ A tem bikio, mu koo nun bwisi kē.

A de swēē yi nun saaria.

⁹ Taka koorā ye kpuro sōə,

yen yerà ya n yē ma Yinni Gusunəwa u ye
kpuro mō.

¹⁰ Wiya u taka koorā kpuro

ka hunde koni baayere kpuron wāaru nēni.

11 Yen sōna ba mǎndu kua ba nee,
soowa ga ra garin dobu wunane,
kpa daro gu maa dīanun dobu wunana.

12 Wi u tǎko kua u ra n yēro mǎ.
Wi u maa hunde dēnya u ra n bwisi mǎ.

13 Adama Yinni Gusunōwa u bwisi
ka laakari ka dam kpuro mǎ.

14 Ye u sanku kpuro, goo kun kpē u ye sǎme.
Wi u maa mwā u pirisǎm doke, goo kun kpē
u yēro yara.

15 U n gura yōrasia, kpuro ra gberewa.
U n maa ye yōsu, kpa tem mu sankira.

16 Wiya u dam ka laakari mǎ.
Wiya u maa tǎnu mǎ wi u tora ka wi u win
winsim torasia.

17 U ra be ba ra tem wunanōsu ko mwēeri
tereru.

Kpa u de siri kowobu bu gōsia wiirobu.

18 U ra sinambu bandu yare,
kpa u bu ko yobu.

19 U ra yāku kowobu mwēeri tereru,
kpa u ben damgibu suriri.

20 U ra bēn nōn gari ba ra naane ko dēre u kō,
kpa u durō tǎkōnun laakari kpeerasia.

21 U ra wirugibu sekuru doke,
kpa u sinambun dam bua.

22 U ra ye ya berua yam wōkuru sǎo kpuro
terasie,
kpa u de yam bururam mu sōsira mi yam
wōkura raa wāa.

23 Wiya u ra bwesenu dabiase,
kpa u maa nu kpeerasia.
Wiya u ra de nu teria, kpa u maa nu kawa.

24 U ra bwesenun wirugibun bwisi wune,
kpa u de ba n bōsu ghaburā, mi swaa sari.

25 U ra de ba n babi yam wōkuru sǎo,
kpa u de ba n bōsu nge be tam mu goomǎ.

Yoobu nee, u kī u ka Gusunō wesiana

13

1 Wee nēn nōni yi ye kpuro wa,
nēn swasu su maa ye kpuro nua,
ma na ye laakari kua.

2 Ye i yē, yera nēn tii na maa yē.

I n man bwisi kere.

3 Adama Yinni Gusunō Dam kpurogiwa na
kī n gari sō.

Wiya kon weeweenu koosi.

4 Domi bēe, weesa i ra n sekumǎ.
I sǎawa tim nēmǎ weesugibu.

5 N daa buram bō i n maari,
kpa bu bēe garisi nge bwisigibu.

6 Tē, i nēn weeweenu swaa dakio,
kpa i nō ye na gerumǎ.

7 I tamaa i ko i Gusunōn biru yōra ka weesu?
I ko i nūn mǎru bara ka gari weesugii?

8 Bēeya i ko i ka nūn yina?
Bēeya i ko i nūn weeweenu kua?

9 U n bēe wēera i ko i nūn wēre?

I ko i nūn nōni wōke nge tǎnu?

10 Baa i n win biru yōra asiri sǎo,

ka mē, u koo bēe taare wē.

11 Win kpāaru ta n bēe berum mō?

I n nandamǎ win sō?

12 Bēen gari saarinu nu sǎawa nge torom.

Ye i gerumǎ ya n dam mǎ nge weke te ba ka
sundu mǎma.

13 I mario, kpa i de n gari gere,
kpa n man deema ye n ko n man deema.

14 Wee na sǎoru kpa, baa nǎ n kon nēn wāaru
bian na.

15 Gusunō ù n kī, u man goowo.

Ka mē, wiya na naane sǎa.

Kon ka tii yina win wuswaaō.

16 Ya koo kpī yu ka man faaba naawa.

Domi tǎn kōso kun kpē u tera win wuswaaō.

17 I swaa dakio i nēn gari nǎ.

I swaa tem kpīiyō i nō ye kon gere.

18 Wee na sǎoru kpa n ka nēn gari gere.

Na maa yē ma na gem mǎ.

19 Wara u koo ka man sikirina nēn gem sǎo.

Na sǎoru kpa nǎ n taare mǎ n ka nǎo mari kpa
n kpuna n gbi.

20 Gusunō, a man gāanu yiru yeni kuo,
kpa n ku maa nun kukua.

21 A man wunen nōmu swenyario,
kpa na kun maa nande.

22 A man sokuo, kpa n nun wurari.

Nǎ n nun kana, a man wisio.

23 Toranu nyewa na nun torari.

A de n nu gīa.

24 Mban sōna a man biru kisi,

ma a man kua nge wunen yibere.

25 Wara a naa gire. Wuru ge ga ka woo
doonō?

Wara a naa swīi. Yaka gbebusu?

26 Mban sōna a man wahala baka yeni kpēe,
ma a man seeyasiamō nēn aluwaasirun
toranun sō.

27 Mban sōna a man yōrasia nge win naasu ba
bōkua ka sii yōni,

ma a nēn kookoosu kpuro mēera,

ma a nēn naa dabusanun geeru yi.

28 Wee nēn wasi yi dam dwiyya yi sankira
nge yabe te kōkōnu di.

Tǎnun wāara sǎawa wǎnwǎndu

14

1 Yoobu u nee,

tǎnu wi ba gesi mara, win wāara ku ra n dēu.
Meya ta ra n maa nōni swāaru yiba.

2 U ra sewa nge dāa wēsu, kpa bu nūn bura.

U ra doonewa nge saaru.

3 Tǎnu wiya a mēera,

ma a nūn siribu soka?

4 Wara u koo kpī u gāa kōsunun di gāa
dēeranu yara.

Goo sari.

5 À n tǎnun wāarun tǎru yi a ten suru gara,
u n maa saramō mē.

6 N n mēn na, a ku maa nūn nōni girari,

adama a de u wēra,

kpa u win səmburu ko, u win kəsiaru mwa
ka nuku dobu.

7 Dāru ta ra n yīiyəbu mō
ma ta koo se bā n tu bura.
Domi ta koo kpara.

8 Ten gbini yi n maa təkō kua,
ma ten kora wōruma ta gu,

9 ten gbina gaa ra maa kparewa yā n nim wa
kpa yu kpīi pōtura ko.

10 Adama tōnu u ra gbiwa, kpa u kun maa
wāa.

U n gu, mana u ra n wāa.

11 Daa burerun nim mu ra gbere.

Daa bakanun nim mu ra maa kpe.

12 Nge meya tōnu u ra kpunε u kun maa
seewe.

U n maa dom yandamō
sere wōllu tu ka kpe.

13 Gusunō, na kī a man bere gəribun wāa
yerō,

na n kukua mi, sere wunen mōru yu ka sure,
kpa na n wāa mi sere dāma te kaa man yaaya.

14 Tōnu ù n koo raa se sanam mε u gu,
na kon yīiyəbu mō nen wahala yeni sōō
sere nen wāaru tu ka kōsi.

15 Saa ye sōō, Gusunō,

à n nen bεke barō,

à n man soku,

nε wi na sāa wunen taka koora, kon nun
wurari.

16 Wee tē a man swīi mi na naasu wuka
kpuro.

Adama saa gaa sisi yè sōō a n maa nen durum
garisimō.

17 Kaa nen toranu doke saaki sōō a bōke.

Kpa a man nen durum kpuro wōka.

18 Guunu koo wōruku nu kam ko.

Kpa kpenu nu swenya mi nu raa wāan di.

19 Nim mu koo kpenu kəsuku,

kpa mu maa ka tem kusanu doona.

Nge meya a ra tōnu yīiyəbu kam koosie win
wāaru sōō.

20 Kpa a nùn nōni swāa dabinu kpēε.

À n deema u n maa sāa nge yellu,

kpa a nùn gira u doona.

21 Baa win bibu bā n yīsiru yara,

win tii u n maa kpē u n yē.

Mεya bā n maa wāa sekuru sōō,

u n kpē u n yē.

22 Win wahala tōnawa ya koo nùn nōni sō.

Wi turowa u ko n nuki sankire win gōruō.

Elifasi u Yoobu wisa u nεε,

tən kōso kun wahala biamō

15

1 Elifasi Temagii u Yoobu wisa u nεε,

2 wi u bwisi mō u koo tōnu wisi ka gari yi yi
n arufaani mō?

U ko n gari yaramō nge woo?

3 Wee gari yi a gerua a ka tii yina mi, yi n sāa
gāanu.

Gari yi a saara mini kpuro sōō,
sari yi yi koo tōnu somi.

4 Wunε, a mam Gusunōn nasiaru tēsimōwa,
ma a win bεεrε yēru kpeerasiamō.

5 Wunen kom kōsuma mu sōōsiramō wunen
nōon di.

Ma a gari gerumō ka bwisi.

6 Wunen nōon gariya yi nun taarε wēεmō, n n
mō nε.

Gari yi a gerua mi kpuro,

yīya yi wunen toranu sōōsimō.

7 Wuna ba gbia ba taka kua handunia sōō?

Wuna a gbia a wāa ba sere gungunu kua?

8 A Gusunōn gari asirigii swaa daki?

A win bwisi mwa kpuro, a yi wunen tiin sō?

9 Mba a yē ye besen tii sa n yē.

Yēε terā a mō te besen tii sa n mō.

10 Besen suunu sōō, tamba wāa

be ba seri burura ba təkōnu kua n kere
wunen tundo.

11 A besen gari yi sa nun sōōwa ka laakari
mεerawa gāa piiminu,

yīn min di Gusunō u nun nukuru
yemiasiamō?

12 Mana wunen bwisikunu ka nun dōō.

Mba wunen nōni gōsikia ninin tubusianu.

13 Gari yi a saarimō mini, Gusunōwa a ka
mōru mō.

14 Tōnu u koo kpī u n dεere?

Wi ba mara, u koo kpī u n yiba Gusunōn
wuswaaō?

15 Gusunō ù kun win gəradoba naane kue,

ma u n wōllu mεera ta dεere,

16 wunε tōnu amōna kaa ka kpī a n dεere win
wuswaaō,

wunε wi a ra kōsa ko kiri kiri nge mε ba ra
nim nō.

17 Tē, Yoobu, a man swaa dakio kpa n nun
gari sō.

Kon nun sōwa ye na wa.

18 Sōosi te bwisigibu ba sōōsi,

ba tu giawa ben sikadoban min di.

19 Be tōnawa Gusunō u raa tem mε wē,

sōō gōō raa maa sari be sōō.

20 Adama tən kōso u ko n wāawa nōni swāaru
sōō

win wāarun tōru kpuro sōō.

21 Kpa u n gbāsukunu nōōmō ni nu koo nùn
berum mwa.

Wi u koo nùn kam koosia, u koo nùn wəri
subaru sōō.

22 Tōn kōso wi, u ku ra n yīiyō u yam wōkuru
duka suuri.

Domi takobi ra n nùn marawa.

23 U ra n sirenεwa baama, u n kasu ye u koo
di.

U yē kō ma yam wōkura nùn mara.

24 Ma u nande wahala ka nani swaarun sɔ, ye ya nɔn wari nge sina bokon tabu kowobu be ba tabun sɔru kpa.

25 Domi u Gusunɔ seesi.
U Dam kpurogii nɔɔ kuurimɔ.

26 U kaka u Gusunɔ tabu wari, win tererun sinum sɔ.

27 Win wuswaa ballimɔ.

Ma win gaanu nu yaa taasine.

28 U waa wuu si ba kɔsuka sɔɔ, sin dia ba deri, ma ya warumam dɔɔ.

29 U n gobi mɔ. Win dukia kun maa kuuramɔ.

U n maa yisiru yarimɔ win temɔ.

30 U n kpɛ u gɔn tɔru duka suuri.

Win bweseru kpuro ta koo dɔɔ mwaarawa.

Kpa Gusunɔ u nɔn wom wure u go.

31 U n kɔsa naane sɔa u tii nani wɔkuawa mi.

Domi kɔsa yen areya u koo wa.

32 Are yi, yi koo nawa u sere gbi.

Win bwese kera kun maa seemɔ, nge dɔa kɔasa ye ya n maa kparamɔ.

33 U ko n sɔawa nge resɛm yɛn bii birenu ba wɔka,

n kun mɛ nge olifin dɔa tɛn wɛsu ba dɛra.

34 Tɔn kɔso u n bweseru wasi.

Dɔɔ u koo wi u nɔm biran kɛnu mwaamɔn yenu wari.

35 Wi u kɔsa bwisika, kɔsa u koo ko.

Domi bwisi kɔsi yiya yi ra n waa win nukurɔ.

Kpa yi n nɔn nani wɔkuwa.

Yoobun seedagii waa wallo

16

1 Yoobu u Elifasi wisa u nɛɛ,

2 na gari yin bweseru nɔɔre nɔn dabinu.

Bɛɛ, i sɔawa nuku yemiasio be ba nɛn wahala sosimɔ.

3 Domma kaa wunen gari saari kamgii nini kpe.

Mban sɔna a ka man sikirinamɔ.

4 I n daa waa nɛn ayɛrɔ,

kpa na n maa waa bɛegirɔ, kon bɛɛ gari saarisi n wii gimanu koosi.

5 Nɛn gari yi koo bɛɛ dam kɛ, kpa n bɛɛ nukuru yemiasia ka nɛn gari yi.

6 Na n gari mɔ, nɛn wahala ya n kpeemɔ.

Na n maa maari, ya n doonɔ.

7 Wee tɛ, Gusunɔ u dera na dam dwiyya.

Ma u nɛn yenun yɔnu kpuro gura.

8 Na woora, nɛn gɔna gaware.

Ya sɔsɔsimɔ ma na tora.

9 Gusunɔ u kua nɛn yibɛɛ,

u maa man gire ka mɔru u nɔɔ dɔnne.

Ma u man nani girari u kasu u nɛn wasi kasuku nge gbeeku yaa.

10 U dera tɔmba man yaa kasikimɔ ka ben gari saarinu.

Ba man wɔmmɔ, ba man baari soomɔ.

Be kpurowa ba man naa swii.

11 Gusunɔ u man be ba n win bɛɛre yɛ nɔmu sɔndia.

U man tɔn kɔsobu nɔmu beria.

12 Na raa waa bari yendu sɔɔ ma u man burisina.

U man nɛnuɔ birun di, ma u man kɔsuka.

U man kua nge tɔburu te u tweemɔ.

13 Win sɛɛnu man kooro bure.

U nɛn gabu swii yabura ka wɔnwɔndu sariru.

Ma u nɛn yɛsɔ kɔra u yari temɔ.

14 U man worima nge tabu durɔ.

Ma u man soomɔ u mɛɛra mɔ.

15 Na saaki dewea,

ma na nɛn wiru tua wisi nuku sankiranun sɔ.

16 Na wuri kua sere nɛn nani swɛra,

ma na gɔɔ nɔnu tera.

17 N n mɔ na kɔsa gaa kua.

Nɛn kanaru ta ra n maa dɛɛrewa baadomma.

18 Wunɛ tem, a ku nɛn yɛm bere.

A de nɛn kuuki yi nɔɔra baama kpuro.

19 Domi na yɛ kam kam ma na seedagii mɔ wallo.

U waa mi, u ka man yinamɔ.

20 Nɛn kpaasibu ba man yaakorɔ mɔ.

Adama Yinni Gusunɔwa na kanamɔ ka swii.

21 Nɛn seedagii wi, u sun sirio nɛ ka Gusunɔ nge mɛ ba ra tɔnu ka win beruse sirie handunia sɔɔ.

22 Domi nɛn wɔarun tɔnu nu kpeema.

Ma na dɔɔ ka swaa yɛn min di ba ku ra maa wuramɛ.

Yoobu kun maa yiyɔbu mɔ

17

1 Yoobu u nɛɛ,

na wɛsiamɔ ka wahala, nɛn wɔara kpeeyɔ.

Siki wɔru ga man mara.

2 Tɔn yaako kowobu ba man kooro bure.

Ba man nɔɔ kuurimɔ beri berika.

3 Yinni Gusunɔ, a de wunen tii a man mɔru bara.

Ma n kun mɔ wunɛ, wara u koo man sanna.

4 A ben bwisi wuna.

A ku de bu nasara wa.

5 Ba sɔawa nge tɔnu wi mɔn teni ta ka ya,

te ta nɛɛ, u win kpaasibu dim soka,

ma win bibu ba ka gɔru sɔ.

6 Ba man womusu doke,

ba man yaatam siemɔ.

7 Nɛn nani yi n maa do, nuku sankiranun sɔ.

Ma nɛn wasi yi dam dwiyya, yi doonɔ nge saaru.

8 Gemgibu ba biti soore nɛn wahala yenin sɔ.

Taare sarirugibu ba koo tɔn kɔsobu seesi.

9 Wi u sɔa gemgii u koo yɔrawa dim dim win swaa sɔɔ.

Kpa wi u dɛɛre, u tii dam kɛ u sɔsi.

10 Adama bɛɛ nɛn kpaasibu kpuro, i wurama i maa gari saari nɛn wuswaaɔ.

Ka me, na ñ goo wasi beε sɔɔ wi u bwisi mɔ.

11 Nɛn wāaru ta kpa.

Wee himba ye na raa sāa ye kpuro ya kam kua.

12 Nɛn kpaasiba tamaa wōkura sāawa sɔɔ sɔɔ. Sɔɔ ù n duɔ, kpa bu nɛε, yam sārāmawa.

13 Gɔribun wāa yera na mara tu ko nɛn wāa yeru.

Yam wōkuru sɔɔra kon nɛn kpin yeru yi.

14 Kon siki wɔru sɔ n nɛε,

geya ga sāa nɛn tundo.

Kpa n maa kɔkɔnu sɔ n nɛε,

nɔya nu sāa nɛn mɛro ka nɛn sesubu.

15 Mana na maa yīyɔbu mɔ.

Wara u koo kpī u bu wa.

16 Ba koo sara gɔribun wāa yerɔ, kpa su da tua sɔɔ sannu.

Yina ye ya tɔn kɔso mara

18

1 Bilida Suagii u Yoobu wisa u nɛε,

2 sere domma kaa gari yini saarinu kpe.

A den mario kpa su maa gere.

3 Mban sōna a sun mɛɛra gari bakasu.

Mban sōna a sun mɛɛra nge yaa saberu.

4 Wunɛ Yoobu, wunen mɔruwa ya nun wahala mɔ.

A tamaa ya koo de tambu bu yarina kpa wuu gu ko bansu,

kpa kpenu nu doona nin ayerun di?

5 A n yɛ ma tɔn kɔson yam bururama mu koo gbi.

Mɛn dɔɔ yari kun maa ballimɔ.

6 Yam bururam mu koo gɔsia yam wōkuru win wāa yerɔ.

Domi u koo gbi nge fitila.

7 U ñ maa sīimɔ ka toro sindu.

Win tiin bwisi koo nūn sura.

8 Domi u koo da yina gja,

kpa win naasu su yen wɛε wuronu wɔri.

9 Yina koo nūn mwaa naa tokurɔ,

kpa yen wɛε yi nūn tɛke.

10 Ba nūn taa berie temɔ, win swaa sɔɔ.

11 N wee nɔni swāara nūn mara ta ka sik-erene.

Ma ta nūn swīi birun di.

12 Gɔɔra nūn wɔri, ta win dam kpa.

Ma sāara nūn deema.

13 Ta koo win wasin gɔna di beri berikan di.

Kpa bara bakarar u nūn mwa.

14 Ba koo nūn wuna win wāa yerun di,

tɛ sɔɔ u raa dam mɔ.

Kpa bu ka nūn da gɔɔn sina kpaɔa bakarɔ.

15 Wigiba koo yarina.

Win arumanin tii ya koo kam ko.

Kpa sɔɔ bisu su win yenu dɔɔ meni.

16 Tɔn kɔso wi, u ko n sāawa nge dāa.

Win gbini yi koo gbera temɔ.

Kpa bu win kāasi bɔɔri wɔllo.

17 Ba koo win gari duari handunia sɔɔ.

Ba ñ maa win yīsiru yaayama.

18 Domi ba nūn yara yam bururam di,

ba sure yam wōkuru sɔɔ.

Ma ba nūn gira handunian di.

19 Win bii goo kun nūn bibu maruamme.

Domi win yenugibu kpuro ba koo gbi.

20 Tɔn be ba wāa tɛ ba koo berum soora.

Kpa be ba koo marura win biru

bu biti soora win kam koo bin sɔ.

21 Nge mɛya tɔn kɔsobu ka be ba ñ Gusuno yɛn wāa yeru ta ko n sāa.

Yoobu nɛε, win wɔro koo nūn naawa

19

1 Yoobu u seewa u win bɔrɔba sɔɔwa u nɛε,
2 sere saa yerà i ko i n wāa i n man nuki

sankumɔ,

kpa i n man tɔya mɔ ka beɛn gari saarinu.

3 Wee yen nɔn dabina mi,

i kasu i man wamɛ.

I ñ sekuru mɔwa i ka man burisinamɔ mɛsum?

4 Nà n toran na ka gem, nɛn gariya.

5 I tamaa i man dɛɛram kerewa,

kpa i man nɛn durum sɔsɔ?

6 I de i n yɛ ma Gusunɔwa u ka man mɔ.

Ma u man suremɔ win yina sɔɔ.

7 Wee, na nɔɔguru sua na nɛε,

win kookoo si, su ñ wā.

Adama goo sari wi u man wisa.

Na gbaramɔ bu man faaba ko,

adama na ñ faaba wa.

8 Gusunɔ u nɛn swɛε kpuro kɛnua baama.

Ma u dera yam wōkura yi wukiri sere na ñ kpɛ n gam da.

9 U nɛn wirun furɔ wuka

u nɛn beɛɛ wuna.

10 U man kɔsuka baama kpuro.

Ma u nɛn yīyɔbu wuna nge dāa te ba wuka.

11 U ka man mɔru bara.

Ma u man kua nge win yibere.

12 Win tabu kowobu ba nɔɔ tia kua ma ba seewa ba man wɔrim wee.

Ba swaa yaba sere ba ka man girari.

Ma ba na ba ben sansani gira ba ka man sikerene.

13 U dera nɛn mɛro bisibu ba man deri, ma nɛn bɔrɔba ba yarina.

14 Nɛn berusebu ba man biru kisi,

ma nɛn kīnasibu ba man duari.

15 Wee nɛn sɔbu ka nɛn sɔm kowobu ba man mɛra nge sɔɔ wi ba ñ yɛ.

16 Nà n nɛn sɔm kowo soka, u ku ra wure.

Nà n nūn suuru kanamɔ,

u ra n man atafīiru sāawa.

17 Nɛn kurɔ u ku ra nɛn nuburu kã.

Mɛya maa nɛn bibu ba man gema.

18 Ka mam bibɔ kpuro ba man gemawa.

Nà n gari gerua, ba ra man wamɛwa.

19 Be na ra ka gerunen tii ba man tusa.
Be na maa kī ba man seesi.
20 Nen wasin yaa ya nen kukunu mani.
Wee wēsiaru tōnawa ta man tie.

21 Nen bōrōba, i nen wōnwōndu waawo.
Domi Yinni Gusunōwa u man seeyasiamō.
22 Mban sōna i man naa swīi nge me Gusunon
tii u man naa swīi.

Nōni swāa te i dera na wa, ta n bēe tura?
23 Na kī bu nen gari yore tireru sōo.
24 Kpa bu maa yi yore kperu sōo ka sisu
yi n wāa mi, sere ka baadommao.

25 Adama na yē ma nen yakio u wasi
wi u koo ra se u ka man yina.
26 Nen wasi yi n kōsa yi kpa,
saa ye sōara kon Gusunō wa.
27 Wiya ko na n mēera.
Nen tiin nōniya yi koo nūn wa, n n mō googii.
Nen gōru ga temanabu kpanamō yēn sō n
tēemo.

28 Saa ye sōo, i ko gere i nēe,
mban sōna i man naa gire.
Domi nen gem mu koo sōsira.
29 Adama i n yē ma Gusunō u koo bēe siri.
Yen sō, i win takobi nasio.
Domi yen seeyasiabu sē.

Kōsa ye ya koo tōn kōso deema

20

1 Sofaa Naamagii u Yoobu sōowa u nēe,
2 wee nen bwisikunu dera na burisine.
Yen sōna na sende n ka nun wisi.
3 Na wunen gerusibu nua, bi bu man dua too.
Adama nen bwisi koo de n nun wisi.
4 Saa min di ba tōnu taka kua,
5 a n yē ma kōsan kowon nasara ku ra tē?
Meya maa win nuku dobu kun tēemo.

6 Baa ù n kpā u wōllu babamō,
n kun mē u guru winu dekamō,
7 u koo kam kowa nge swaa swīi bi tōnu u
kua.
Be ba raa nūn waamō, ba koo nēe, mana u
wāa.
8 Ba koo nūn duariwa nge dosu.
U koo doonawa nge wōkurun kāsiru.
9 Be ba raa nūn waamō, ba n maa nūn wasi.
Mi u raa wāa ba n maa nūn wasi mi.
10 Saarobu ba koo win bibu wōri.
Nge meya u koo ka bu wesia ye u raa bu
mwaari ka dam.
11 U dam mō, ma u sāa nge aluwaasi.
Adama u koo ka ye kpuro kpunawa sikiro.

12 Kōsa ra n dowā win nōo sōo,
kpa u n ye bēri win yarao,
13 ya n girari sere win darōo.
U ku ra n kī u ye deri.
14 Adama ya koo de win dīanu nu sosia win
nukurō,

kpa nu gōsia nge waa dēe.
15 Gabun dukia ye u mwēe, u koo ye sia.
Gusunōwa u koo ye yara win nukurun di.
16 Ye u koo nō, ya ko n sāawa nge waa dēe,
kpa yu nūn go.

17 U kun tamaa tim ka bom
mu koo nūn kokua nge nim tora.
18 U koo win dukia wesia ye u wa mi.
U n maa yen arufaani dimō.
19 Domi u sāarobu dam dāre.
Ma u ben yenusu mwēera, u n wiguu bane.
20 Win bōsōnu ku ra yibu.
Adama baa ye u kīru bo, u n kpē u ye tii yīiya.
21 Gāanu sari ni u n tii koosi.
Adama win dukia ya n tēemo.

22 Baa ù n ye mō ya kpā, u ko n nuki
sankirewa.
Sāaru ta koo nūn wōriwa.
23 Wee sanam mē u win nukuru yibiamō,
Gusunō u koo nūn wōri ka mōru baka.
Kpa u de sēenu nu nūn wisi nge gura.
24 Baa ù n tabu yāa sisuginu duka suurimō,
ba koo nūn twee ka sii gandun tēndu.
25 Baa ù n sēu teu wuna win wasin di,
n kun mē ù n yaasa wuka win woo sōndun
di,
gōon bērum koo nūn sura.

26 Asōrō ya koo win dukia deema.
Kpa dōo wi tōnun bii kun sōrua u nūn mwa,
wī ka win yānu.
27 Wōllu ta koo win durum sōosi,
kpa tem mu nūn seesi.
28 Win dirun arumani kpuro koo kam ko
Yinni Gusunon mōrun tōru sōo.
29 Yeniwa Yinni Gusunō u tōn kōsobu yīiye.
Yera ya bu mara sia.

*Yoobu u Sofaa wisa u nēe,
tōn kōsobun tii ba ra n doo nōuru mō*

21

1 Yoobu u nēe,
2 i nen gari nōowō.
I n wura i man swaa daki, i man nukuru
yemiasiawa mi.
3 I de n gari gere.
Nā n gari gerua na kpa, ko i kpī i man yēe.
4 Tōnuwa na weeweenu koosimō?
Nge mban sōna kon temana.
5 I man mēerio, kpa biti yu bēe mwa
kpa i bēen nōsu kōre.
6 Nā n nen wāaru bwisika,
na ra nandewa, nen wasi yi n diirimō.
7 Mban sōna Gusunō u ra de tōn kōso u n wāa,
kpa u n dam mō sere ka win takōrō.
8 U ra bibu ma kpa be, bu maa se bu ma.
Kpa u n be kpuro mēera ba n kuuramō win
nōni sōo.
9 Bori yēnda wāa ben yenuso, ba n bērum mō.

Gusunɔ kun maa bu seeyasiamɔ pai.
 10 Saa kpuro, ben keɛ kinɛru tɔ n ben neɛ
 yɔɔwa yi ra mawa.
 Yi ku ra nukuru yari.
 11 Ba ra ben bibu deri ba n duki mɔ nge
 yāanu,
 kpa ba n dweebu mɔ,
 12 ba n bara kpānu ka mɔrɔkunu soomɔ, ba n
 womusu mɔ,
 kpa ba n nuku dobu mɔ, ba n guunu soomɔ.
 13 Ba ra ben wāaru diwa nuku dobu sɔɔ,
 kpa bu gbi subaru sɔɔ.
 14 Wee ba ra raa yellu Gusunɔ sɔ bu neɛ,
 a geero min di, sa n kī su wunen sweɛ gia.
 15 Wara ra n Gusunɔ Dam kpurogii
 su ka sere nūn yoru diiya.
 Arufaani yerà sa kon mɔ sà n nūn kanamɔ.
 16 Tɔn ben bweseru, ba n doo nɔɔru mɔ rɔ?
 Adama ne, na n tɔn kɔsobun bwisi kɛru kī.
 17 Ka me, a ra wa mi tɔn kɔsobun yam bu-
 ruram mu gbimɔ?
 A ra wa ba nɔni sɔɔre?
 Gusunɔ u ra bu seeyasie win mɔrun sɔ?
 18 A ra wa ba sāa nge yakasu,
 n kun me nge doo sakosu si woo ga ka doona?
 19 Bɛɛ i gerumɔ i mɔ,
 tɔn ben bibun bwesera Gusunɔ u ra seeyasie.
 Adama ne, na neɛ, ben tiwa n weene u
 seeyasia,
 kpa bu gia ma beya ba tora,
 20 kpa ben tii bu ben kam kobu wa.
 Nge meya ba koo ka Gusunɔn mɔru denda bu
 wa.
 21 Domi bā n gu ba kpa,
 ben baaye ka ye ya koo ben bibu deema.
 22 Sa ko kpī su Gusunɔ keu sɔsi,
 wi, wi u sāa win gɔradoban siri kowo?
 23-24 Gabun wāara ra dorewa, ba n wāa bɔri
 yendu sɔɔ.
 Kpa ba n wasi bwāa do, ba n dam mɔ nge
 aluwaasi
 sere bu da bu ka gbi.
 25 Adama gabu ba ra gbiwa wahala sɔɔ,
 ba kun doo nɔɔru wa baa fiiko.
 26 Be kpurowa ba koo gbi, kpa bu ko kɔkonun
 dīanu.
 27 I beɛn tii laakari ko,
 na beɛn bwisikunu yɛ ka kɔsa ye i man
 manimɔ.
 28 Domi i neɛ, mana tɔn bokon yenu ga wāa,
 gɛ sɔɔ tɔn kɔsoba wāa.
 29 Adama i n be ba sarɔ swaɔɔ bikiare?
 I kī i sikiwa ye ba beɛ sɔɔwa tɔn kɔson sɔ?
 30 Wahala yà n tɔn kɔso deema u ra yariwa ye
 sɔɔn di.
 Baa Gusunɔ ù n ka nūn mɔru kua,
 u ra kisirewa ye sɔɔn di.
 31 N n mɛn na, wara u koo maa nūn gerusi.

Wara u koo nūn win kɔsa kɔsie.
 32 Domi ù n gu, siki wɔruɔra ba ka nūn dɔɔ.
 Kpa ba n siki te kɔsu.
 33 Tɔn dabira ta koo win goru swīi bu ka da
 siku yero.
 Kpa u kpɛn yee buraru wa temɔ.
 34 N n mɛn na, nuku yemɛ birà i man kua.
 Bɛɛn ye i man wisa mi kpuro,
 ya n sāa dee dee. Weesa i mɔ.
Elifasi u Yoobu taarɛ wɛ

22

1 Yera Elifasi, Temagii u Yoobu wisa u neɛ,
 2 tɔnu u ko n arufaani mɔ Gusunɔn mi?
 Aawo! Tɔnu ù n sāa dee dee, win tiin
 arufaaniwa.
 3 A tamaa yɛn sɔ a sāa gemgii,
 Gusunɔ u yen are waamɔ?
 A n sīimɔ dee dee arufaani yerà u waamɔ.
 4 A tamaa yɛn sɔ a nūn mɛm nɔɔwammɛ,
 yen sɔna u nun seeyasiamɔ?
 A tamaa yɛn sɔ a nūn nasie,
 yen sɔna u nun sirimɔ?
 5 Aawo. Wunen tora dabinun sɔna u nun
 seeyasiamɔ.
 Wunen kɔsa ya maa kpā.
 6 Domi a wunen berusebun yānu tɔruba
 mwa,
 ma a bu deri tereru.
 7 A n wi nim nɔru ga mɔ nim kā u nɔ.
 Meyā a n maa wi gɔɔra mɔ dīanu kā u di.
 8 A raa sāawa damgii ka beeregii,
 ma a tem me kpuro mɔ.
 9 A gɔminibu girawa ba doona nɔm dira, a n
 bu somi.
 Ma a gobekuban dam bua.
 10 Yen sɔna yɛri nun wāasi beri berika,
 ma berum nun mwa subaru sɔɔ.
 11 Ma yam wɔkura nun wukiri nge nim bwɛɛ
 bakaru,
 a n maa yam waamɔ.
 12 Sa yɛ ma Gusunɔ u wāa wɔllo.
 A mɛɛrio a wa sere mi kperi wāa.
 13 Ka me, a gerumɔ a mɔ, mba Gusunɔ u yɛ.
 U n kpɛ u tɔnu siri guru wiru sɔɔ.
 14 Guru wiru ta sinum mɔ,
 u n kpɛ u gāanu wa min di.
 U sirenewa wɔllu mi tɔna.
 15 Yoobu, a yɔrariwa a kɔsan kowobun yira
 ye swīi?
 16 A n yɛ ma ba bu go ben gɔɔn saa yu sere
 turi?
 Ba doona nge gana ye ya nim diira.
 17 Tɔn ben bweseru ba ra raa Gusunɔ sɔwa
 bu neɛ,
 u bu derio sɛɛ.
 Mba wi Dam kpurogii u koo kpī u bu kua.

18 N deema Gusunɔ wiya u raa ben yɛnun dukia kuurasia.

Adama ba ñ nùn saawara kue, ye ba ben himba yiimɔ.

19 Be ba gem swii ba koo yɛeri, bà n tɔn kɔso wa u kam kua.

Be ba ñ taare mɔ, ba koo yɛɛwa bu nɛɛ,

20 wee, besen yiberɛ u kam kua, win dukia ye u mɔ kpuro, ya dɔɔ mwaara.

21 Yoobu, a ka Gusunɔ doro, kpa ye kpuro yu nun sanɔ kua.

À n kua mɛ, wunen nuku dobu koo wurama.

22 A win sɔsiru swaa dakio kpa a tu nɛnɛ gɔruɔ.

23 À n ka kɔsa tonda ma a wurama, Dam kpurogii koo nun wunen yellun wàaru wesia.

24 A wunen wura ye a mɔ kɔwɔ temɔ.

Kpa a wunen kpee gobigiru deri daaru toraɔ,

25 kpa Dam kpurogii u ko wunen wura ka wunen sii geesu.

26 Saa yera kaa n nuku dobu mɔ Gusunɔ Dam kpurogin mi.

Kpa a nùn naanɛ ko, a nùn wunen wuswaa sɔsi.

27 À n nùn kana u koo nun wisi,

kpa a wunen nɔɔ mwɛnu yibia.

28 Ye a nia kua kpuro, ya koo koorawa.

Wunen swɛɛ yi a swii kpuro, yi ko n deɛrewa.

29 À n wàa nɔni swàaru sɔɔ,

kaa tii kawa a nɛɛ, tii swaba bu nun tu kpɛɛ.

Kpa Gusunɔ u nun wɔlle sua.

30 U koo mam taarɛgii yara kɔsan di, wunen deɛrarun sɔ.

Yoobu u nɛɛ, Gusunɔ kun kɔ u ka nùn gari ko

23

1 Yoobu u wisa u nɛɛ,

2 sere ka gisɔ na Gusunɔ weeweenu koosimɔ.

Nɛn nɔni swàaru ta nɛn wuri kere.

3 Nà n daa yɛ mi u wàa kon daa dawa sere win mi.

4 Kpa n nùn sɔ ye ya man wàasi,

ka maa yɛn sɔ na tii wɔramɔ.

5 Kpa n win wisibu nɔ.

N nɔ ye n nùn neni.

6 U koo man dam sɔsi u ka man siri?

Aawo, u koo yɔrawa u man swaa daki.

7 Nɛ tɔn geowa kon kpɔ n ka nùn wesianɔ ko.

Kpa wi, wi u sàa nɛn siri kowo,

u man yakia sere ka baadommaɔ.

8 Adama nà n da sɔɔ yari yeru gia,

u ku ra n wàa mi.

Nà n maa da sɔɔ duu yerɔ,

na ku ra nùn wa mi.

9 Aa, u sɔmburu garu mɔwa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia?

Nà n da mi, u ku ra n wàa mi.

U kukuawa sɔɔ yɛsan nɔm dware gia?

Min tii, na ku ra nùn wa.

10 Ka mɛ, u nɛn swɛɛ kpuro yɛ yi na swii.

U n man kpɛɛ laakari mɛeribu sɔɔ, kon yariwa min di,

na n deɛre nge wuru ye ba dɔɔ doke.

11 Na win yira swiiwa dee dee.

Na ñ gere win swaan di.

12 Na ñ win wooda sare.

Ye u man sɔɔwa kpuro,

na ye mɛm nɔɔwawa gɔruɔ.

13 U n gāanun himba yi, wara u koo ye sīya.

Ye u kɔ yera u ra ko.

14 N n mɛn na, u koo ko ye u yi kpuro nɛn sɔ,

kpa u maa man himba kpaɔ yiya.

15 Yen sɔna na nande wi Gusunɔn wuswaaɔ.

Nà n bwisika na ra nandewa win sɔ.

16 Gusunɔ u nɛn wɔrugorun dam bua.

Wi, Dam kpurogii u man bɛrum kpɛɛ.

17 Ka yen de kpuro, na ñ nɔɔ mari,

baa mɛ n sàare yam wɔkura man wukiri.

Gusunɔ u ra tɔn kɔso deriwa u n mɔ ye u kɔ

24

1 Yoobu u maa nɛɛ,

mban sɔna Gusunɔ Dam kpurogii ku ra saa yi u ka tɔmbu siri.

Mban sɔna be ba nùn mɛm nɔɔwammɛ ba ku ra saa ye wa.

2 Domi wee, gabu ba gabun tem gbɛnimɔ ba ka begim mɛnnamɔ.

Ma gabu ba yāanu kpare ni ba gbena.

3 Gaba maa gobekuban ketekunu mwɛrimɔ.

Ma ba gaminibun nɛɛ tɔruba mwaamɔ.

4 Ba wɔnwɔndobu dam dɔremɔ ba giramɔ swaan di.

Ma sàarobu ba swaa kasu bu kuke.

5 Sàaro be, ba yaayaare mɔ gbaburu nge gbeku keteku,

ba dīanu kasu bu ben bibu wɛ.

6 Be wee ba yakasu gɛɛmɔ ben yaa sabenun sɔ,

ma ba dīanu kunɔnu mɔ tɔn kɔson gberɔ.

7 Adama ba ñ bekuru mɔ te ba koo wukiri wɔkuru puran sɔ.

8 Be wee ba da ba baka kpee baaba sɔɔ

yɛn sɔ ba ñ wàa yeru mɔ.

Miya gura bu waayamɔ.

9 Tɔn kɔso wi, u ra gobeku mwɛwa ka dam.

Kpa u sàaron yabe tee te u mɔ tɔruba mwa.

10-11 Be wee, ba yɔsu basi tɔn kɔson kara sɔɔ.

Ba dɔɔ bɔka sɔɔwa, ma gɔra bu mɔ.

Ba nùn gum kuammɛ, ba resɛm gamamɔ.

Adama ba ñ kākɔ bu ye nɔ,

baa mɛ nim nɔru ga bu mɔ.

12 Wuu marosɔ gaba gɔɔ dɔɔ, ba wuri mɔ.

Be ba mɛera kua ba weeweenu mɔ.

Adama Gusunɔ kun yen gaa gara.

13 Gabu ba yam bururam tusa.

Ba ku ra n wāa me sɔɔ.

Domi ba n yē mi mu ka bu dɔɔ.

14 Tɔn gowu u ra sewa buru buru yellu

kpa u s̄arobu go.

Wɔkuru kpa u gb̄eni.

15 Yam wɔku bere berera sakara kowo u ra n kasu.

U ra n̄ewa, goo kun n̄un wasi.

Kpa u win wuswaa s̄anditia wukiri.

16 Yam wɔkuru s̄ɔra gb̄enɔ u ra dia k̄osuku.

S̄ɔ s̄ɔ, kpa u tii kenusi win yenuɔ.

U n̄ yam bururam yē.

17 Ben mi, bururu ta s̄awa nge ḡɔn tiro.

Ba ra n nandewa.

18 Adama b̄e i n̄e,

t̄ɔn k̄ɔso u s̄a nge nim yaka.

Ba win tem b̄rusi.

U n̄ maa d̄ɔ win res̄em gbaarɔ.

19 Nge me tem mu ra nim n̄ gbeburun saa s̄ɔɔ,

nge meya ḡaribun wāa yeru ta ra durumgii mw̄e.

20 Wi u t̄ɔn k̄ɔso mara u ra n̄un duariwa.

U koo kowa k̄ɔk̄ɔnun d̄ia geenu.

T̄ambu kpurowa ba koo n̄un duari.

Kpa u w̄ɔruma u b̄ɔra nge d̄aa.

21 T̄ɔnu win bweseru u ra kurɔ w̄iron yānu gurewa.

U ku ra ḡomini gea gaa kue.

22 Adama Gusun̄wa u dam m̄ɔ u ka t̄ɔn k̄ɔso ben wāaru ȳrasia.

U n̄ bu w̄ari, ba ku ra n maa yē nge ba ko n wāa.

23 Gasɔ u ra bu ȳiyɔbu wē,

ba n ka wāa b̄ari yendu s̄ɔɔ.

Adama u ra n ben sanu sanusu m̄erawa.

24 B̄a n ka tii yina kpuro, subaru s̄ɔɔ, ba kpawa.

Ba ra w̄ɔrumewa mii mii bu gbi nge t̄ɔn diro.

Kpa ba n s̄aa nge dobi yi ba bura.

25 Ye na gerua mi, geema.

Wara u koo man siri,

kpa u n̄e, n̄en gari yi, yi n̄ asansi gaa m̄ɔ.

Gusun̄ɔ u dam m̄ɔ gāanu kpuron w̄ollo

25

1 Bilida Suagii u Yoobu wisa u n̄e,

2 Gusun̄ɔn dam mu nasiaru tura.

U ra de b̄ari yendu ta n wāa sere w̄ollun s̄ɔɔ w̄ɔ.

3 Win tabu dur̄ɔbu ba n̄ geeru m̄ɔ.

U ra de win yam bururam mu s̄ɔsira t̄ambu kpuron mi.

4 T̄ɔnu kun kp̄e u n̄ gem m̄ɔ Gusun̄ɔn wuswaaɔ.

Wi ba mara gesi, u n̄ kp̄e u n̄ d̄ere Gusun̄ɔn wuswaaɔ.

5 Domi baa suru u n̄ d̄ere win wuswaaɔ.

Meya maa kperi kun buriri win wuswaaɔ,

6 Kaa sere gere t̄ɔnu wi u s̄aa nge k̄ɔk̄ɔbu?

Yoobu n̄e, Bilidan somiru ta n̄ arufaani m̄ɔ

26

1 Yoobu u Bilida wisa u n̄e,

2 Bilida, wunen wisibu bu n̄ dam sarirugii somim̄ɔ.

Wunen dam k̄eru ta n̄ arufaani gaa m̄ɔ.

3 Anna a bwisi k̄eru wa te a wi u kun bwisi m̄ɔ k̄em̄ɔ.

Wunen bwisi yi, yi n̄ goo somim̄ɔ.

4 Wara a gari yini s̄ɔm̄ɔ.

Wara u nun gari yini gerusia.

Gusun̄ɔ u dam m̄ɔ gāanu kpuron w̄ollo

5 Be ba gu ba wāa sere nim w̄okun tem s̄ɔw̄ɔ, ba diirim̄ɔ.

6 Domi Gusun̄ɔ u be kpuro waam̄ɔ.

Gāanu kun n̄un ganua ḡaribun wāa yeru mi.

7 Wiya u s̄ɔ ȳesan nam geu doke wom dirum s̄ɔɔ.

Ma u tem bw̄e kam dirum s̄ɔɔ.

8 Ma u nim banisi guru winu s̄ɔɔ.

Ka me, guru wii ni,

nu ku ra ḡere nim bunum s̄ɔ.

9 Wiya u ra de guru winu nu win sina ḡona wukiri.

10 Ma u bubenu kua nim w̄okun w̄ollo,

mi yam bururam ka yam w̄okura karane.

11 Gusun̄ɔ ù n̄ gb̄ara,

w̄ollun gber̄e ya ra diiriwa,

kpa ya n wāa biti s̄ɔɔ.

12 Ka win dama u ra nim w̄okun nim k̄osuku.

Kpa u ka win bwisi yaa ḡɔba ye ba m̄ɔ Rahabu kamia.

13 U n̄ wom wura, w̄ollu kpuro ta ra d̄erewa nge ba kura.

Ka win n̄ama u ra waa ye ya duka m̄ɔ s̄akiri.

14 Adama yeni kpuro ya s̄awa win kookoo piiminu.

Nin w̄akinun fikowa sa ra n n̄ɔm̄ɔ.

N̄ n̄ men na, wara u koo kp̄i u win dam asansi tubu ù n̄ gb̄ara nge gura.

Toro u koo kp̄i u Gusun̄ɔ somiru kana?

27

1 Yoobu u kpam win gari gerubu torua u n̄e,

2 na b̄ɔrum̄ɔ na m̄ɔ,

sere ka Yinni Dam kpurogiin wāaru,

wi, wi u yina u man n̄en gem wē,

ma u man nuku sankiranu sosiamme,

3 ù n̄ gesi dera na wāa na w̄esiam̄ɔ,

4 na n̄ weesu m̄ɔ.

5 Gusun̄ɔ u man bere n̄ ka b̄e gem wē.

Sere ka n̄en ḡɔn t̄ɔr̄ɔ, ko na n̄ m̄ɔwa na d̄ere.

6 Na ȳarariwa ma n̄en daa ya wā.

N̄en ḡaru ga n̄ man taare w̄ere n̄en wāarun t̄aru garu s̄ɔɔ.

7 Gusun̄ɔ u de t̄ɔn k̄ɔson k̄ɔk̄ɔru

yu n̄en yib̄ereba deema,

be, be ba man seesimɔ mi.
 8 Sanam me Gusunɔ u tɔn kɔson wāaru wuna,
 yīiyɔ birà bu maa nùn tie.
 9 Gusunɔ u koo nùn swaa daki
 sanam me nɔni swāara nūn deema?
 10 I tamaa u ko n win nuku dobu kasu
 Gusunɔ Dam kpurogiin mi?
 I tamaa u koo Gusunɔ kana saa kpuro?
 11 Kon beε Gusunɔn dam gari sɔwa.
 Na n beε win himba beruammε.
 12 Beε kpuro i wa nge me u sāa.
 Mban sɔna i gari gerumɔ yi yi n asansi mɔ.

Tɔn kɔson doo nɔra kun teεmɔ

13 Wee ye Gusunɔ Dam kpurogii u tɔn kɔso
 yīiye.
 14 Bā n bibu mara ba dabi, ba koo gbiwa tabu
 sɔɔ.
 Ben bibu ba n dīanu wasi bu di ba n ka wāa.
 15 Barara ta koo ben bwese te ta tie sua.
 Ben gaminibu ba n kpɛ bu bu swīiya.
 16 Baa bā n gobi waamɔ nge tua,
 ma ba yānu guramɔ nge yanim,
 17 gemgiwa u koo yāa ni dendi,
 kpa u gobi yi di.

18 Tɔn kɔso ù n diru bana ta ko n sāawa nge
 narin wεε,
 n kun me nge kuu te kɔso u kua.
 19 U koo gbiwa ka gobigiru.
 Adama ba n nùn sikumɔ ka gobi yi. U n yi
 wasi goriɔ.
 20 Nandaba bu koo nùn deema subaru sɔɔ
 nge nim me mu daru bɔɔ saramɔ.
 Woo guna ya koo ka nùn doona wɔkuru.
 21 Sɔɔ yari yerun woowa ga ra nùn wuke saa
 win wāa yerun di
 gu ka da sere mi n toma.
 22 Gusunɔ u ko n nùn tweemɔwa ka
 wɔnwɔndu sariru.
 Kpa u duka yakura u wa u ka sεε ni suuri.
 23 Tɔmbu bā n wa mεsum kpa bu nùn yεε ba
 n taki mɔ,
 kpa bu nùn wia koosi saa ye u doonɔ.

Bwisi

28

1 Yoobu u neε,
 tamba yε mìn di sii geesu ka wura ya ra yari
 bu sere ye tea.
 2 Tem diya ba ra maa sisu wune,
 kpa bu sii gandu sɔwa kperun di.
 3 Be ba sisu sɔwamɔ,
 sere tem sɔwɔwa ba ra ka fitila du
 kpa ba n duɔ sere mi su wāa yam wɔkuru sɔɔ,
 4 kpa bu wɔru gbe sere tem sɔwɔ,
 bu swaa wīa mi, mi goo sari.
 Ba n kpɛ bu sī mi.
 Wεeya ba ra n gasirimɔ bu ka du mi.
 5 Tem wɔllɔwa dīanu ra kpi.
 Adama men sɔwɔ,
 n sāawa nge gāanu kpuro dɔɔ mwaare.

6 Tem sɔɔ miya kpee gobiginu ra n wāa.
 Mī sɔɔra ba ra maa wura wa.
 7 Kasa ya n swaa ye yε.
 Meya maa yabereku ga n ye waare.
 8 Gbee sunɔ ka yeε yi yi tii naane sāa yi n ye
 mwaare.
 9 Adama tonu u kaka u kperu wɔri u kɔsuka,
 sere u guunun kpeεkpeεku girari.
 10 Kpee ten nɔwɔra u ra swεε wune,
 kpa u gāa gee ni wa, ni nu wāa mi.
 11 U n nim kame sɔɔ mi, u ra mu swaa ganewa,
 kpa u ka dukia yarima ye ya berua sɔɔ mi.

12 Adama mana tɔnu u koo kpī u bwisi wa.
 Mana yi sika.
 13 Tɔnu kun yin gobin geeru yε.
 Domi yi n wāa handunia yeni sɔɔ.
 14 Yi n wāa daarɔ.
 Yi n maa wāa nim wɔku sɔɔ.
 15 Ba n kpɛ bu ka yi wura kɔsina.
 Ba n maa kpɛ bu yi dwe ka sii geesu.
 16 Ba n kpɛ bu yi weesina ka wura ye ya wee
 Ofirin di,
 n kun me ka kpee gobigii ni nu nɔni boogu
 ka berɔ wuru mɔ.
 17 Ba n kpɛ bu yi weesina ka digi,
 n kun me ka nara ye ba kua ka wura,
 18 kaa sere gere kpee gobigii ni ba sokumɔ
 korai ka kirisitali?
 Bwisi yi kpee gobiginu beεre kere.
 19 Ba n kpɛ bu ka yi Etiopin kpee gobigii ni
 nu nɔni dɔm buuru mɔ weesina.
 Ba n maa kpɛ bu yi weesina ka wura gea.

20 N n men na, man diya bwisi yi wee.
 Mana yin nuura wāa.
 21 Tɔnu kun kpɛ u yi wa ka nɔni.
 Gunɔ ge ga yɔwɔwa ga n kpɛ gu yi wa.
 22 Gɔɔ ka gɔribun wāa yera koo neewa,
 yin gariya ba nɔre tɔna.
 23 Gusunɔ turowa u bwisin swaa yε.
 Wiya u maa yin wāa yeru yε.
 24 Domi wiya u handunian goonu nne kpuro
 waamɔ.
 U maa kpuro waamɔ ye ya wāa tem sɔɔ.
 25 Sanam me u wom bunum mεera
 ma u nim kpāaru mεera,
 26 ka sere swεε yi gura koo swīi yu ka ne,
 ka maa swεε yi guru maakīnu ka guru
 gbāsukubu koo swīi,
 27 yera u bwisi yi wa.
 Ma u yin asansi wεera u yi.
 28 Saa yera u tɔmbu sɔwɔwa u neε,
 bu nùn nasio, yera ya sāa bwisi.
 Wi u maa kɔsa geerari, wiya u bwisi mɔ.

Yoobun yellun wāaru

29

1 Yoobu u maa win gari gerum wɔri u neε,
 2 na kī nen yellun wāaru tu wurama
 ta n sāa nge saa ye Gusunɔ u man kɔsu.

3 Na kī na n wāa nge saa ye u fitila sōre nen wuswaa,
ma win yam bururam man yam bururasie wōkuru.

4 Na kī na n sāawa nge saa yē sō na dam mō,
ma Gusunō u man kōsu ka kīru.

5 Saa ye sō, Gusunō Dam kpurogii u ka man wāa,
ma nen biba ka man wāa.

6 Meya nen yaa sabenu nu ra n bom yiba.
Meya maa nen olifi ya ra man gum wē mu n
kokum nge daa koka.

7 Saa ye sō, nā n yara tōwō na da na sina
wuun gbārarun kōnōwō
su ka siri,

8 aluwaasiba bā n man wa,
ba ra man bēere wēwa bu doona min di,
kpa durō tōkōnu nu se nu yōra.

9 Tōn bokobu bā n man wa ba ra ben gari
gerubu yōrewa.

10 Meya maa sinambu ba ra nō mari,
kpa n sāare ben yara ben daro mani.

11 Wi u nen gari nua u ra nēewa, doo
nōrugiiwa na sāa.

Wi u maa man wa seeda gea u ra man diiye.

12 Domi na ra wōnwōndo somi ū n somiru
kana,

kpa n gobeku wi ba yina bu somi dam kē.

13 Be ba gō dō, ba ra man domaru kuewa.

Kpa n gōminibu nukuru yemiasia n de ba n
nuku dobu mō gōru.

14 Gem kobu bu ra n man wāasiwa nge yabe
te na sebua,

n kun mē nge dawani ye na bōkua.

15 Na ra n sāawa wōkobun nōni,
kpa na n sāa kōri kpirirugibun kōri.

16 Na kua sāarobun tundo.

Na ra sōbu nōri, n ben gari mēeri yi ba ka na.

17 Adama na ra tōn kōsobun nōsu bōku,
n bu wōrari ye ba mwa.

18 Ma na tii sōwa na nēe,
kon gbiwa tōkōru sō, nen kpin yeru wōllō.

Nen wāarun tōnu nu ko n dabiwa nge yani
sēeri.

19 Ko na n sāawa nge dāa tēn gbini yi wāa nim
bōku.

Kpa kakoru ta n wāa nen kāasin wōllō.

20 Saa ye sō, nen yiiko ya koo wurama,
kpa na n dam mō nge ten te ba gawe.

21 Yellu, tōmbu ba ra yōrewa bu nen gari swaa
daki.

Ba ra nō mariwa bu nen bwisi nō.

22 Nā n gari gerua na kpa, gōo ku ra maa
gāanu wisi.

Nen gari yi, yi ra bu duuriwa kpure kpure
nge nim mē mu dākumō.

23 Be kpuro ba ra n man marawa nge tom
buruku gura.

24 Kpa n yēe musee n ka bu dam kē sanam me
ba dam bie.

Ba n kpē bu man nuki sanku n wuswaa
burisina.

25 Nēna na ra n bu swaa gbiiye,
kpa na n wāa ben suunu sō nge sina boko
wi u ra win tōmbu nukuru yemiasie.

Yoobun tēn wāaru

30

1 Tē wee bibu ba man yēemō,
ba n mam nen tōkōru gara,
be, bēn baababa ba n tura
bu nen bōnu somi bu ka nen yāa gōo kpara.

2 Mba ba koo raa kpi bu man kua,
be, be ba sāare ba gōo dō.

3 Wee ba sāaru ka gōoru soore.
Ba da gbaburō bu ka dīanu kasu bu di.
Adama gāanu sari mi.

4 Ba ra dewa dāa kikun bōkuo bu yakō bura
ge ga bōru mō ga n sāa ben dīanu,
kpa ba n kiku gagun gbini dimō.

5 Ba ra bu girewa tōmbun suunu sōn di,
ba n bu naa swīi nge gbēnōbu.

6 Kpa bu da ba n wāa kpee wōrusō ka wōwi
sō,

7 ba n wāa ba n taasine sākin suunu sō,
kpa ba n kuuki mō kikisō,

8 ba n sāare nge wiirōbu,
n kun mē nge be ba gema ba gira wuun di.

9 Tē wee, ben biba ba man yēemō,
ba man womusu dokemō.

10 Ba ra man biru kisi yēn sō ba n kī bu man
wa.

Kpa bu man yāatam sie.

11 Domi Gusunō u man fune wuna, u sekuru
doke.

Yen sōna ben gōo kun nen bēere yē baa fiiko.

12 Tōn kōso be, ba man seesimō.

Ba kasu bu man tēka di bu sura.

Ba swaa kasuwa bu ka man kam koosia.

13 Ba nen swēe bōra.

Ba kookari mō bu ka man kam koosia,

be, be gōo kun somiru wee.

14 Be wee ba yaba mi na kukua.

Ma ba dumō min di ba man wōrimō.

15 Ma bērum man mwa,
nen bēere ya doona nge woo.

Nen bōri yēnda doona nge guru wiru.

16 Tē, na wāawa gōo sō.

Na wahala wōri na kpa.

17 Nen kukunu kpuro ra n tennamōwa
wōkuru.

Na ku ra wēre wahala yen sō.

18 Ya man sēke baama ka dam nge yaberun
wīru.

19 Wee Gusunō u man kpēe pōtōkō sō.

Torom ka tua na ka weene.

20 Gusunō nen Yinni, na nun somiru kanamō,

adama a ñ man wisa.
Na seewa na yōra wunen wuswaaɔ adama a
ñ nen laakari kue.

21 A sēsiawa,
ma a man sēre ka wunen dam bakam.
22 Wee a dera woo guna ya man sua ya
toorimɔ.

23 Domi na yē ma a ka man doowa gōribun
wāa yero

mi tambu kpuro ba koo da.
24 Adama ka mē, baa tōnu ù n gōɔ dōɔ,
u ñ nōma suamɔ u faaba kana?
Wi u wāa wahala sōɔ u ñ somiru kanamɔ?

25 Na ñ bu swīye be wāara sēsie?
Na ñ nuki sankire sārōbun sō?
26 Wee nuku doba na ra n yīiyɔ,
adama nōni swāara na waamɔ.
Yam bururama na ra n yīiyɔ,
adama yam wōkura na waamɔ.

27 Nen bwēra ku ra kpune
yēn sō na ka wahala gabirinamɔ.
28 Na ra n sīimōwa nuku sankiraru sōɔ.
N sāare sōɔ ku ra yari nen mi.
Baa nà n wāa tōn wōru sōɔ,
na ra n somiru kanamōwa.

29 Nen gōɔ wuri yin sō,
na kua nge gbeeku bōɔ,
ñ kun mē nge taataaru.
30 Nen gōna fira, nen wasi gberamɔ.

31 Tē nen mōraku ga wāawa n ka gōɔ wuri ko.
Kpa n nen guuru so ka be ba gōɔ wuri mō
sannu.

*Yoobu u tii tusiamɔ Gusunɔn wuswaaɔ ka
toro sindu*

31

1 Na ka nen nōni arukawani bōkua na nēɛ,
na ñ ka yi wōndia mēerimɔ pai.

2 N n men na, are yirà Gusunɔ Dam kpurogii
u man yiye wollo.

3 Tōn kōsowa u ra kam ko,
kpa durumgii u nōni sōra.

4 Gusunɔ u nen swaa yē.
U nen sanu sanusu mēerimɔ.

5-6 Gusunɔ u man yīruo ka kilo ye ya sāa dee
dee.

Kpa u wa ma na dēere,
na ñ wāa weesu ka taki sōɔ.

7 Nen sanu sanusu sù kun sāa dee dee,
ñ kun mē nen gōru gā n kōsa binε kua ye nen
nōni yi wa,

ñ kun mē durum gaa yà n man wāasi,
8 Gusunɔ u de ye na duura, goo u ye tubi di u
gē,
kpa nen dāa gbaaru tu kam ko.

9 Nà n maa kurɔ goo binε kua,
ñ kun mē nà n nùn yina beria win dīi
kōnnōwɔ,

10 Gusunɔ u de nen kurɔ u durɔ goo doo kua,

kpa gabu bu ka nùn kpuna.
11-12 Nà n kōsa yen bweseru kua
ya koo man kam koosia ka nen arumani
sannu nge dōɔ.

Domi n weenε siri kowo u yen bweseru
sēyasia.

13 Nà n yina n nen sōm kowobu ben kōsiaru
wē,

14 mba kon kpī n gere Gusunɔn wuswaaɔ.
Nge mba kon nùn sō ù n man sēyasiaɔ.

15 Gusunɔ wi u man taka kua nen mēron
nukurɔ,
wiya u maa bu taka kua.

Gusunɔ turo wiya u besε kpuro mōma besen
baawuren mēron nukurɔ.

16 Na ñ sārōbu yinari ye ba man bikia.
Na ñ maa gōminibu derire nōni swāaru sōɔ.

17 Na ñ gobeku dīanu birare nen yenuɔ.

18 Domi saa nen aluwaasirun di,
na ra gobekuba nōriwa
nge nena na ben tundo,
kpa na n gōminibu neni.

19 Nà n wōnwōndo goo wa u yānun bukata
mɔ,

20 na ra nùn yānu kēwa ni na kua ka nen yaa
sabennun sansu u ka wooru yari.

21 Na ñ gobeku goo taki diire
yēn sō na siri kowo goo tāsā.

22 Nà n yeni kpuron gaa koore,
Gusunɔ u de nen senu nu sōsikiara saa nin
gbin gbinkan di,
kpa nen gāsenu nu wōruma nu bōkīra.

23 Domi Gusunɔn sēyasiaɔ bu man berum
mō.

Na ñ maa kpē n yōra win wuswaaɔ win
kpāarun sō.

24 Na ñ nen naanε dokere wura sōɔ,
n gere n nēɛ, wura, a sāawa nen yīiyōbu.

25 Na ñ maa tii suare nen dukian kpāarun sō.
26 Na ñ suru ñ kun mē sōɔ sāare,

yen gaa yà n yara.
27 Nen gōru ga ñ wurare ben mi gia asiri sōɔ.
Na ñ maa nōmu dokere nōwō n ka bu besε
wē.

28 Nà n yen gaa koore,
n weenε siri kowobu bu man sēyasia.
Domi na Gusunɔ Dam kpurogii yinawa mi.

29 Na ku ra nuku dobu ko nen yiberε ù n nōni
sōre.

Na ku ra yēeri wahala yà n nùn deema.
30 Na ñ mam torare n win gōɔ kana ka bōri.

31 Nen yenugibu ba yē ma na ra sōbu dam
koosie,
kpa bu di bu debu nen yenuɔ.

32 Na ku ra wure sōɔ u kpuna tōwō ù n
tunuma.
Na ra nùn nen gamboba keniewa u du.

33 Na ku ra nen toranu bere nge tōn be ba tie.

Na ku ra maa nen durum tii marisi.
³⁴ Na ku ra n tɔmbun geren berum mɔ.
 Na ku ra tii gɔwe n nɛɛ, ba man gɛma.
³⁵ Nen gari dɔaki wee.
 Mana kon goo wa u man swaa daki.
 Dam kpurogii u man wisio.
 Nen yiberɛ ù n daa nen toranu yorua tireru
 sɔɔ,
³⁶ kon tu sɔndiwa nen senɔ,
 kpa na n tu doke nge sina furɔ.
³⁷ Kon Gusunɔ susiwa nge sina boko,
 kpa n nùn sɔ ye na kua kpuro.
³⁸ Nen gberu tà n man wuri koosi,
 ma ten kpɔi yi nɔni yĩresu yarimɔ,
³⁹ n̄ kun mɛ, n̄ n ten dīanu di na n̄ gāanu
 kɔsie,
 ma na be ba raa tu mɔ nuki sankaa,
⁴⁰ tu saki ka yaka kɔsusuu kpɔiyo dīanun
 ayero.

Yoobun garin kpurowa mi.

ELIHU U GARI SUA

Ye ya dera Elihu u gari kua

32

¹ Elifasi, ka Sofaa, ka Bilida ba n̄ maa Yoobu
 gɛɛ wisa yèn sɔ u tii garisi taare sarirugii.
² Adama durɔ goo wāa Ramun bweseru sɔɔ
 wi ba m̄ Elihu. Win tundowa Barakeli,
 Busin yenugii. Wiya u mɔru bara yèn sɔ
 Yoobu u tii garisi taare sarirugii Gusunɔn
 wuswaaɔ. ³ U maa ka Yoobun bɔrɔba ita be,
 mɔru kua yèn sɔ ba kpana bu Yoobu wisi
 dee dee, ma ba sere nùn taare w̄ɛemɔ. ⁴ N
 deema Yoobun bɔrɔ be, ba Elihu bukuraru
 kere. Yen s̄na u gina saka u n̄ ka Yoobu gari
 kue sanam me b̄rɔ be, ba ka nùn gari m̄.
⁵ Adama ye u deema ba n̄ maa wa ye ba koo
 Yoobu wisi, yera u mɔru kua.
⁶ Ma u gari sua u nɛɛ,
 nɛ bii aluwaasiwa. Bɛɛ maa i s̄awa
 bukurubu.
 Yen s̄na berum man mwa
 n ka bɛɛ nen bwisikunu s̄.
⁷ Ma na tii s̄ɔwa na nɛɛ,
 durɔ t̄kɔna nu ko n gari gerubu ȳ.
 Niya n weene nu t̄mbu bwisi k̄.
⁸ Adama ka gem, na wa ma Gusunɔ Dam
 kpurogiin Hundewa u ra t̄nu bwisi
 w̄.
⁹ N n̄ m̄ t̄nunun w̄ɔn kp̄ara ta ra nùn ȳru
 w̄.
 N n̄ maa t̄k̄oru ta ra nùn bwisi k̄ u ka siri
 dee dee.
¹⁰ Yen s̄na na nɛɛ, i man swaa dakio i n̄,
 kpa n maa gere ye na bwisika.
¹¹ Domi na maari sere i ka b̄ɛn gari kua i kpa.
 Na maa yi swaa daki mam mam,
 na nua kpuro bwisi yi i ka Yoobu siri.
¹² Na bɛɛ swaa daki ka laakari,

adama na wa b̄ɛn goon gari kun Yoobu
 kamie.
 Goo kun maa kp̄a u nùn wisa dee dee.
¹³ Yen s̄, i ku gere i nɛɛ,
 i win garin w̄ɛ n̄ɔ wa.
 Gusunɔ turowa koo kp̄i u nùn siri, n n̄ m̄
 t̄nu.
¹⁴ N n̄ nɛ Yoobu u ka gari kua.
 N n daa nen na, ye kon nùn wisi nenema.
¹⁵ Yoobu, wee ba n̄ɔ mari t̄,
 ba bia ye ba koo wisi ma ba wāa sekuru sɔɔ.
¹⁶ Na saka sere ba ka gari yi kua ba kpa,
 ma ba mari, ba n̄ wa ye ba koo wisi.
¹⁷ T̄, kon gari sua,
 kpa n gere ye nɛ na maa bwisika.
¹⁸ Domi gari wāa nen ḡruu yi kp̄a,
 na maa sende n ka yi gere.
¹⁹ Wee yi gb̄simɔ nen nukurɔ nge tam mɛ ba
 doke gonan b̄ɔ kp̄aru sɔɔ
 ma ta k̄i tu kura.
²⁰ T̄, i de n maa gari gere kpa nen bw̄era yu
 kpuna.
 Kon n̄ɔ wukia, kpa n baawure wisi.
²¹ Na n̄ goon biru ȳramɔ.
 Na n̄ maa goo fufu m̄.
²² Domi na n̄ yeniban d̄ɔnɛ m̄.
 N̄ n daa yen d̄ɔnɛ m̄n na,
 nen taka kowo u n man kpeerasie n tɛ.

*Gusunɔ u ra ka gasɔ t̄nu gari kowa wahala
 s̄ɔn di*

33

¹ Elihu u nɛɛ,
 t̄, Yoobu a swaa dakio a nen gari kpuro n̄.
² Wee kon n̄ɔ wukia n gari gere.
³ Geeya kon nun s̄, n n̄ ka murafitiru.
⁴ Gusunɔ Dam kpurogiin Hundewa u man
 taka kua.
 Ma u man w̄aru w̄.
⁵ A s̄ɔru koo wo mɛ kaa ka tii yina,
 kpa a man wisi à n kaa kp̄i.
⁶ Nɛ ka wune sa s̄awa tia Gusunɔn wuswaaɔ.
 Domi tema u ka b̄ɛɛ kpuro m̄ma.
⁷ N n men na, a ku nen berum ko,
 kpa a n tamaa na k̄i n nun nen yiiko s̄ɔsiwa.
⁸ Adama na yaaye ye a man s̄ɔwa. A nɛɛ,
⁹ a d̄ɛrewa mam mam a n̄ durum m̄.
 Taare gaa maa sari wune sɔɔ.
¹⁰ Ma a nɛɛ, ka mɛ, Gusunɔ u wunen toranu
 waamɔ.
 Ma u nun garisi win yiberɛ.
¹¹ U n̄ derimɔ a da mi a k̄i.
 Ma u wunen kookoosu kpuro laakari s̄a.
¹² Adama nɛ, na nun s̄ɔm̄ ma a n̄ gem m̄
 gari yi s̄ɔ Yoobu.
 Domi Gusunɔ u t̄nu kere.
¹³ Mban s̄na a ka nùn taare w̄ɛemɔ a m̄,
 u ku ra t̄nu wisi.

14 Gusunɔ u ra ka tɔnu gari kowa ka swaa dabinu,

adama tɔnu u ku ra ye laakari ko.

15 Gasɔ u ra ka nɔn gari ko dosu sɔɔ wɔkuru, n kun me kāsiru sɔɔ sanam me u kpɔ win kpɔn yerɔ u dɔ.

16 Miya u ra nɔn kure u ka nɔn kirɔ ko.

17 Kpa u nɔn gbara kɔsan di.

Kpa u maa nɔn yara tii suabun di.

18 Nge meya u ra ka nɔn yare gɔɔn yiran di, kpa u kun maa gu.

19 Gasɔ, u ra maa nɔn seeyasie ka wahala, u de bararu garu tu nɔn kpɔ, win wasi yi n diirimɔ,

20 kpa u kun maa dɔanun mem kɔ, baa ka ni u ra n kɔru bo.

21 Kpa u woora, win kukunu nu tera.

22 Kpa a deema u gɔɔ turuku kua.

23 Gasɔ Gusunɔn gɔradoba nɔrɔbu (1.000) sɔɔ, turo u koo se u da u nɔn somi, kpa u nɔn swaa gea sɔɔsi ye n weene u swɔi.

24 Saa ye sɔɔ, u koo tɔnu win wɔnwɔndu wa kpa u nee, u nɔn faaba koowo, kpa u ku raa gbi. Domi u swaa wa ye u koo ka nɔn yakia.

25 Kpa win wasi yi wurama yi ko nge sanam me u sɔa aluwaasi.

26 U n Gusunɔ kana, u koo win kanaru mwa. Kpa u Gusunɔ sɔ ka nuku dobu, yɛn sɔ u nɔn win wɔaru wesia.

27 Kpa u womu ko tɔmbun wuswaaɔ u nee, u durum kua, u gem yina. Adama Gusunɔ kun nɔn yen seeyasiabu kue.

28 U win hunde wɔra, u n due siki wɔruɔ.

Ma u yam bururam waamɔ.

29 Yeni kpuron diya Gusunɔ u ra ka tɔnu gari ko nɔn dabi dabinu,

30 u ka nɔn gɔɔ gbara, kpa u de u n wɔa wɔaru sɔɔ.

31 Tɛ, a man swaa dakio, Yoobu.

A den mario me, kpa n maa gari gere.

32 A n gari gee mɔ a ka man wisi, a man wisio. Domi nen kira n ka nun gem wɛ.

33 A kun maa gee mɔ a gere, a man swaa dakio. A mario, kpa n nun bwisi kɛ.

Elihu u Yoobu taare wɛemɔ

34

1 Elihu u maa gerua u nee,

2 bee be i bwisi mɔ, i nen gari swaa dakio.

Bee be i laakari mɔ, i swaa tem kpɔiyɔ i nɔ.

3 Domi swasa su ra garin dobu wunane, nge me yara ya ra dɔanun dobu wunane.

4 N n men na, i de su gem kasu, kpa su gia besen suunu sɔɔ ye ya wɔ.

5 Domi Yoobu u nee, u deere.

U maa nee, Gusunɔ ku ra win deera te garisi gāanu.

6 Ka win gem kpuro, u nɔn garisi wee kowo. Baa me u n tore, u nɔn meera kua ye ya n kpeemɔ.

7 N n men na, i tɔnu waare nge Yoobu wi Gusunɔn yaako kobu kun ka sɛ nge nim nɔrubu,

8 ma u ka tɔn kɔsobu sɔimɔ, u wɔa ka be sannu?

9 Domi u nee, wi u ka Gusunɔ sɔimɔ, u ku ra yen arufaani gaa wa.

10 Bee be i bwisi mɔ, i nen gari swaa dakio i nɔ.

I n ye ma Gusunɔ ku ra kɔsa ko.

Gusunɔ Dam kpurogii u ku ra tɔnu win gem bire.

11 Adama u ra tɔnu kɔsiewa ye u kua.

Kpa u baawure nɔn win daan are wɛ.

12 Ka gem Gusunɔ ku ra kɔsa ko.

U ku ra tɔnu nɔn win gem bire.

13 Wara u nɔn wooda wɛ u ka tem kpara.

Wara u nɔn me kpuro namu beria.

14 Gusunɔ u n daa win tiin bwisikunu mɔn na, ma u wɛsiaru wuna te u tɔnu wɛ, 15 tɔmbu kpurowa ba koo gbi sannu, kpa bu gɔsia tua.

16 Yoobu, a n laakari mɔn na, a gari yi swaa dakio, yi kon nun sɔ.

17 Gusunɔ u ku ra gem kɔn na,

u koo kpɔ u handunia kpara?

Kaa kpɔ a wi, wi u sɔa Dam kpurogii taare wɛ?

18 Kaa kpɔ a sina boko sɔ a nee, u n gāanu sɔa, kpa a win sina asakpɔbu soku tɔn kɔsobu?

19 Adama Gusunɔ u koo kpɔ u ko me.

Domi u ku ra sinambun beere meeri.

U ra gobigibu ka s̄arobu garisiwa tia.

Domi wiya u be kpuro taka kua.

20 S̄s̄o teeru be kpuro ba koo gbiwa subaru sɔɔ.

Gasɔ, wɔku suunu sɔara gaba koo gbi.

Gasɔ, ba koo sina boko seesi bu go n kun s̄esie.

21 Domi Gusunɔ u ra n tɔmbun sanu sanusu meera.

Kpa u n ben swɛɛ nani girari.

22 Yam wɔkuru garu sari te ta koo tɔn kɔso bere u kun ka nɔn wa.

23 N n tilasi Gusunɔ u ka tɔnu siribu soku u sere nɔn siri.

24 U ra damgibu yarewa ben ayerun di saawara sari.

Kpa u gabu kɔsire ko mi.

25 Domi u ben kookoosu yɛ.

U ra bu surewa wɔkuru, kpa u bu kɔsuku.

26 U ra bu seeyasiewa nge tɔn kɔsobu tɔmbu kpuron wuswaaɔ.

27 Domi ba wi, Yinni Gusunɔ biru kisi.

Ma ba win woodaba yina.

28 Ba dera saaroba wuri m̀̀ sere u yi n̄̀om̄̀.
Ma win laakari ya wura w̄̀onw̄̀ondobun mi
gia, ben wuri yin s̄̀.

29 Gusun̄̀ ù̀ n n̄̀e, u n̄̀ goo ḡ̀anu kuamme,
wara koo n̄̀n taare w̄̀e.
U n tii berua wara u koo kp̄̀i u n̄̀n wa.

30 Bweseru garu sari te ta koo ka tii yina ù̀ n
tu sun̄̀ k̄̀so w̄̀e wi u koo tu dam d̄̀re.

31 Yoobu, a wunen durum tuuba koore
Gusun̄̀n mi?

A n̄̀n s̄̀ore ma a n̄̀ maa durum m̄̀?
32 A Gusun̄̀ bikiare u nun wunen durum
s̄̀osi ye a n̄̀ wa ka tii?

À n maa toranu ganu koore,
a n̄̀n s̄̀ore ma a n̄̀ maa nu m̄̀?

33 Wun̄̀ wi a Gusun̄̀ taare w̄̀em̄̀,
a tamaa u koo t̄̀nu siri nge m̄̀e a k̄̀i?
Wuna kaa gere, n n̄̀ m̄̀e.
N n m̄̀n na, a geruma ye a bwisika.

34 Bwisigii be ba laakari m̄̀, ba koo nen gari
wura bu n̄̀e,

35 Yoobu u gari gerum̄̀wa yi u n̄̀ ȳ̀.
Domi win gari yi n̄̀ asansi m̄̀.

36 N n m̄̀n na, i win gari kpuro w̄̀erio,
domi u gari m̄̀wa nge t̄̀n k̄̀sobu.

37 U win durum s̄̀o durum sosim̄̀.
Domi u Gusun̄̀ seesim̄̀wa win gari gerubu
s̄̀o,

u n̄̀n ȳ̀em̄̀ besen suunu s̄̀o.

*T̄̀nu u koo kp̄̀i u n̄̀e, u d̄̀ere Gusun̄̀n
wuswaa?*

35

1 Elihu u maa gerua u n̄̀e,
2-3 Yoobu, sanam̄̀ m̄̀e a Gusun̄̀ s̄̀owa a n̄̀e,
baa à n d̄̀ere, a n̄̀ ḡ̀anu wasi,
à kun maa durum kue m̄̀ba yen arufaani,
a tamaa yeni ya s̄̀a dee dee?

A tamaa a gem̄̀ m̄̀ Gusun̄̀n wuswaa?

4 Nena kon b̄̀e wisi wun̄̀e ka wunen b̄̀o be.
5 A w̄̀llu m̄̀erio, kpa a guru winu laakari ko
nge m̄̀e nu toma.

6 À n durum kua, taare yerà a Gusun̄̀ kua.
À n maa wunen durum sosim̄̀,
m̄̀ba ya n̄̀n kuamme.

7 À n gea m̄̀, arufaani yerà ya ka n̄̀n
naawamm̄̀e.

M̄̀ba u waam̄̀ wunen n̄̀man di.
8 A n ȳ̀ ma wunen berusewa wunen nuku
k̄̀suru ta koo n̄̀ni s̄̀.

À n maa gea m̄̀, t̄̀nuwa u koo yen arufaani
di.

9 B̄̀a n t̄̀mbu dam d̄̀rem̄̀ ba ra n weeweenu
m̄̀wa,
kpa ba n somiru kasu.

10 Adama baa ben turo kun bikiam̄̀ u n̄̀e,
mana Gusun̄̀ u w̄̀a wi u n̄̀n taka kua,
wi, wi u ra de w̄̀onw̄̀ondobu ba n nuku
dobun womusu m̄̀ w̄̀kuru.

11 Wiya u ra maa t̄̀mbu bwisi k̄̀e
n kere yeegii ka gun̄̀sugii.

12 B̄̀a n somiru kana Gusun̄̀ u ku ra wure,
ȳ̀en s̄̀o ba tii sue ma ba s̄̀a t̄̀n k̄̀sobu.

13 Ba ko n kuuki m̄̀, adama kam s̄̀ora mi.
Domi Yinni Gusun̄̀ Dam kpurogii u n̄̀ n̄̀om̄̀
u sere ben laakari ko.

14 Yoobu, baa m̄̀e a gerua a n̄̀e,
a n̄̀ Gusun̄̀ waam̄̀, a n ȳ̀ ma u wunen laakari
m̄̀.

N n m̄̀n na, a teman̄̀ a n̄̀n swaa daki.
15 Ȳ̀en s̄̀o Gusun̄̀ u n̄̀ t̄̀mbu seeyasiama t̄̀e,
yen s̄̀na a tamaa u n̄̀ durum garisi ḡ̀anu?

16 N n m̄̀n na, wunen gari yi a gerua kpuro
yi s̄̀awa nge wom dirum.

Yi n̄̀ maa asansi m̄̀.

*Nge m̄̀e Gusun̄̀ u ra ka t̄̀nu w̄̀aarun swaa
s̄̀osi*

36

1 Ma Elihu u kpm gerua u n̄̀e,
2 a ȳ̀ro fiiko,
gari ḡ̀e maa tie yi kon Gusun̄̀ gerua.

3 Kon nen ȳ̀e bakaru dendi
n ka s̄̀osi ma nen Taka kowo u gem̄̀ m̄̀.

4 A naane koowo ma nen gari kun s̄̀a weesu.
Na ȳ̀ s̄̀a s̄̀a ye na geruma.

5 Gusun̄̀ u s̄̀awa Dam kpurogii.
U ku ra maa goo gem̄̀.

U dam m̄̀o kpuron w̄̀allo.
U ku ra win gere k̄̀si.

6 U ku ra de t̄̀n k̄̀sobu ba n w̄̀a.
Adama u ra w̄̀onw̄̀ondobu siriewa dee dee.

7 U ku ra gemgibu deri.
U ra bu sw̄̀iwa nge sinambu
kpa ba n b̄̀ere m̄̀o sere ka baadommao.

8 Adama be ba b̄̀kua ka ȳ̀ni,
ba wahala m̄̀o ye ba kuan s̄̀,
9 Gusun̄̀ u ra bu s̄̀osi ma ba daa k̄̀sa kua,
ma ba tii sue,

10 kpa u bu kir̄̀o ko bu ka win gari n̄̀,
kpa bu wa bu daa k̄̀sa duka suuri.

11 B̄̀a n gari yi mem̄̀ n̄̀owa, ma ba tii w̄̀e,
ba koo ben w̄̀aru diwa b̄̀ri yendu s̄̀o,
ka nuku dobu s̄̀o sere ka ben ḡ̀on t̄̀ro.

12 Adama b̄̀a kun yi mem̄̀ n̄̀owe,
ba koo bu gowa subaru s̄̀o ka takobi.

13 T̄̀n k̄̀sobu ba ra ka Gusun̄̀ m̄̀ru sewa.
U n bu b̄̀kua ka ȳ̀ni, ba ku ra n̄̀n suuru
kane.

14 Ba koo gbiwa sekum aluwaasiru s̄̀o,
kpa bu ko tia ka daa beretekegibu.

15 Adama Yinni Gusun̄̀ u ra w̄̀onw̄̀ondo
faaba kowa ù̀ n w̄̀a n̄̀ni sw̄̀aru s̄̀o,
kpa u n̄̀n kir̄̀o ko ka wahala ye.

16 Yoobu, meya u koo nun yara wahan di,
kpa u de a n b̄̀ri yendu m̄̀o ta n kp̄̀a.
Kpa u maa de a n d̄̀ia geenu yiba a n dim̄̀o.

17 Adama t̄̀e, à n ka tii yinam̄̀,

n ñ maa koorɔ a yari seeyasia bin min di.
 18 A ku de mɔru yu nun gawa a ka kɔsa ko.
 A kun maa tamaa kaa Gusunɔ kɛru garu
 wɛwa
 kpa u ku ka nun seeyasia.
 19 Wunen wura, ñ kun mɛ wunen arumani
 gaa,
 ñ kun mɛ wunen dam,
 yen gaa kun kpɛ yu nun yara nɔni swaa ten
 di.
 20 A ku wɔku te kɪa
 tɛ sɔɔ ba koo tɔmbu go.
 21 A n tii sɛ kpa a ku ra kɔsa ko.
 Domi wahala ye, ya nun deemawa kpa a wa
 a ka kɔsa duka suuri.

Gusunɔ turowa u yiiko mɔ kpuron wallo

22 Yinni Gusunɔ u kpɔ win dam saabu.
 Wara u koo kpɪ u keu sɔasi nge wi.
 23 Wara u ra nɔn wooda wɛ ye u koo swi.
 Wara u koo kaku u nɛɛ, kɔsa u mɔ.
 24 A ku duari a win sama walle sua,
 yɛ tɔmbu kpuro ba siara ka womusu.
 25 Tɔmbu ba ye waama baa yà n toma.
 26 Gusunɔ u kpɔ sere goo kun kpɛ u win kpaa
 ten asansi gere.
 Meyya maa win waa run wɔɔ ga ñ garirɔ.
 27 U ra nim buri yi yi seemo baaman di
 menna,
 kpa u yi gɔsia guru winu.
 28 Kpa guru wii ni, nu de gura yu nɛ,
 yu tɔn wɔru so.
 29 Wara yɛ nge mɛ guru winu nu ka sɔisinama.
 Wara yɛ nge mɛ gura ra ka gbare.
 30 Yoobu, a yɛ ma Gusunɔwa u guru maakinu
 kua nu ka nɔn sikerene.
 Ma yam wɔkura waa nim wɔkun sɔɔwɔ.
 31 Ka yebara u ra ka tɔmbu siri.
 Kpa u maa ka bu dɪanu wɛ nu n kpɔ.
 32 U guru gbɛɛ neni win nɔmaa,
 ma u yi sɔosimo mi yi koo wari.
 33 Guru gbɔsukunu nu sɔosimo ma u waa.
 Meyya yaa sabenu nu maa yɛ ma u waa tu-
 ruku.

37

1 Nà n yeniba kpuro wa, nen torora ra
 karewa
 kpa na n diirimo.
 2 I swaa dakio i Gusunɔn nɔɔ nɔ ge ga
 kukirimɔ nge gura.
 3 Ga nɔɔra baama wallo.
 Ma guru maakinu nu ballimɔ handunian
 goonu nne sɔɔ.
 4 Guru maaki nin biru, Gusunɔn nɔɔ ga ra
 nɔɔre ka dam
 kpa yande guru maaki kpaanu nu sɔosira.
 5 U n gbàra, tɔmbu ba ra biti soorewa.
 Gaa bakana u kua mi, ni tɔnu kun kpɛ u tubu.
 6 U ra guru kpenu sɔ u nɛɛ, nu nɛɛyɔ.

U ra maa guran tii sɔ u nɛɛ, yu nɛɛyɔ ka dam.
 7 U ra de tɔmbu kpuro bu ben sɔmburu
 yɔrasia gura yen sɔ,
 kpa bu gia ma wiya u ye kpuro mɔ.
 8 Baa ka gbeku yeɔyɔ u ra dewa yi da yi
 kpuna yin waa yerɔ.
 9 Guru woo bakɔ ga ra newa saa sɔɔ yɛsan nɔm
 dwaru gian di,
 kpa pura yu na sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.
 10 Yinni Gusunɔwa u ra nim wom wure,
 kpa mu babia nge guru kperu.
 11 Wiya u ra de kakoru ta n waa guru wiru
 sɔɔ,
 kpa u tu yarinasia ka guru maakinu sannu.
 12 U ra tu gɔsiewa nge mɛ u ki.
 Kpa tu ko nge mɛ u gerua handunia sɔɔ.
 13 Ta sãawa nge bokuru te u ra ka tɔmbu
 seeyasie
 ñ kun mɛ u ka bu win kɪru sɔasi.
 14 Yoobu, a yeniba kpuro laakari koowo.
 A Yinni Gusunɔn sɔm maamaakiginu mɛerio
 a wa.
 15 A yɛ nge mɛ Gusunɔ u ra nu dendsine,
 kpa u de guru maakinu nu balli guru winu
 sɔɔ?
 16 A yɛ nge mɛ guru winu nu ka bwɛɛ wallo?
 Wi u yenin bweseru kua, win yɛru ta yiba
 mam mam.
 17 Woo gà n sweema sɔɔ yɛsan nɔm dwaru
 gian di,
 yam susura ra nun ko, à n wunen yãnu doke.
 18 Kaa kpɪ a wallo teria nge wi,
 kpa ta n dam mɔ nge digi ye ba kua ka sisu?
 19 A sun sɔosio ye n weene su Gusunɔ sɔ.
 Domi sa ñ wa ye sa ko nɔn wisi besen yɛru
 sarirun sɔ.
 20 Tilasiwa bu ka nɔn sɔ nà n gari gerua?
 Tilasiwa bu ka nɔn nɔosia ye na gerua?
 21 Wee u ra de yam mu tira subaru sɔɔ,
 kpa guru winu nu n sɔɔ berua.
 Adama u ra de woo gu se gu wallo deerasia.
 22 Saa ye sɔɔra yam bururam mu koo na saa
 sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di,
 kpa mu n nɔn sikerene ka nanum bakam.
 23 Sa ñ kpɛ su Dam kpurogii tubu.
 Domi win dam mu kpɔ.
 U ra maa kpuro ko dee dee.
 U ku ra wi u gem mɔ dam dɔre.
 24 Meyya u ku ra maa be ba tii mɛera bwisigibu
 garisi gaaanu.
 Yen sɔna n weene tambu bu nɔn nasia.
YINNI GUSUNO U GARI SUA
38
 1 Yinni Gusunɔ u Yoobu wisa guru woo
 bakɔ gagun di u nɛɛ,
 2 mban sɔna a dera tɔmbu ba ñ nen himba
 tubumɔ ka wunen wiira gari.
 3 Tɛ, a sɔɔru koowo,
 kpa a yɔra nge tɔn durɔ wɔrugɔ.

Kon nun gari bikia, kpa a man yi tubusia.

Yinni Gusunɔ u maa s̄aa ye ya kun w̄s̄iamɔn Yinni

⁴ Mana a w̄aa sanam m̄e na tem kua.

A ye geruo, à n bwisi m̄on na.

⁵ A yē wi u m̄en goonu yi yi?

Wara u nu ȳira ka w̄ē.

⁶ Ma s̄ɔra ba m̄en kp̄ekp̄eku sw̄i.

Wara u m̄en ḡamburun kperu sw̄i.

⁷ Saa ye w̄ollun ḡaradoba ba d̄esiru karamɔ, ma n s̄aare kperin tii yi nuku dobun womu m̄ɔ yam s̄are bururu,

⁸ wara u nim w̄ɔku kenua ka gamboba

sanam m̄e ga yarima tem nukurun di.

N ñ n̄e?

⁹ Na guru wiru kua gen bekuru,

ma na gu yam w̄okuru wukiri.

¹⁰ Na gu wooda w̄ē na n̄e, gu ȳoro mini.

Ma na gu gamboba ka k̄ak̄ɔba dokea.

¹¹ Na gu s̄ɔwa na n̄e,

gu na sere mini, kpa gu ȳra gu ku sara.

Miniwa gen nim kurenun dam mu koo ȳra.

¹² Saa m̄in di a w̄aa,

a s̄ɔ s̄ɔre u yario bururu,

¹³ kpa u yarima u da handunian goonu n̄ne s̄ɔ,

u nuku k̄surugibu terasia ben kuku yenun di,

¹⁴ kpa tem kpuro mu k̄asi nge s̄andu te ba ȳireru doke,

kpa ta n s̄aa nge wi u yabe buraru sebua?

¹⁵ Adama nuku k̄surugibu ba ñ yam bururam k̄i,

domi mu yinamɔ bu ben kom k̄sum ko.

¹⁶ Yoobu, a b̄sum daare sere mi nim w̄kun n̄onu ga w̄aa?

A daare sere gen temɔ?

¹⁷ Ba nun ḡaribun w̄aa yeru s̄ɔsire?

A ten k̄annɔ waare?

¹⁸ A handunian kp̄aaru laakari koore?

A man s̄ɔwɔ à n ye kpuro yē.

¹⁹ Mana swaa w̄aa ye ya d̄ɔ yam bururam ḡia.

Mana yam w̄okuru ta ten w̄aa yeru m̄ɔ.

²⁰ À n yen sw̄e ȳen na, a ñ kaa da mi?

²¹ Kaa n ye kpuro yē, domi ba nun mara n te.

²² A daare sere mi nim mu ra ḡosie nge kperu?

A wa m̄i guru kpenu nu ra n w̄aa?

²³ Na nu ȳiwa saa gaan s̄ɔ,

yē s̄ɔ t̄ambu ba koo nuki sankira tabun s̄ɔ.

²⁴ A yē m̄in di yam bururam mu ra n̄e?

A maa yē m̄in di s̄ɔ yari yerun woo ga ra n̄e?

²⁵ Wara u gura swaa yaba.

Wara u guru maakinu ka guru kukiribun swaa yi yi.

²⁶ Wara u ra de gura yu n̄e ḡaburɔ, tem mi goo sari,

²⁷ kpa yu tem mi n daa ḡbere yamiasia,

kpa yakasu su kpi.

²⁸ Gura ya tundo m̄o ro?

Wara u kakoru mara.

²⁹ Man diya guru kpenu nu ra yari.

³⁰ Wara u ra nim b̄ɔbiasie w̄ollɔ nge kperu, kpa u nim w̄ɔkun w̄ollɔ ko nge kpee bakaru.

³¹ Kaa kp̄i a w̄ollun kperi swaaru bwese bweseka b̄ake,

kpa a maa yi kusia?

³² Wuna a ra de w̄ollun kperi bwese bweseka yi yari yin saa s̄ɔ,

kpa a yin wuunu kpara?

³³ A yē nge m̄e w̄olla ka s̄iisina m̄o?

Kaa kp̄i a ka ten woodaba s̄amburu ko tem s̄ɔ?

³⁴ Wuna a ra n̄ɔḡiru sue a guru wiru soku,

kpa gura yu ka n̄e yu nun so?

³⁵ Wuna a ra guru maakinu koosie?

À n nu koosia, nu ra n̄e wunen mi nu n̄e, nu s̄ɔru kpa,

kpa nu maakinu ko?

³⁶ Wara u t̄onun ḡɔru laakari doke.

Wara u t̄onu bwisi w̄ē.

³⁷ Wara ka win bwisi kpuro,

u koo kp̄i u guru winu gari,

kpa u nu sikasia gura yu n̄e,

³⁸ kpa gura ye, yu yanim gura yu subu,

kpa yu tem kusanu m̄ansina.

Gusunɔ u s̄aawa yee kpuron Yinni

³⁹ Yinni Gusunɔ u maa n̄e,

Yoobu, wuna a ra ḡbee sunɔ gen d̄ianu kasue,

kpa a gen binun ḡɔru kpeesia

⁴⁰ sanam m̄e nu kp̄i nin w̄aa yerɔ nu yaa mara?

⁴¹ Wara u ra gunɔ bakeru ten d̄ianu w̄ē

sanam m̄e ten binu nu n̄ɔ sue n̄en mi ḡia,

ñ kun m̄e, ñ n b̄ɔsu nu d̄ianu kasu.

39

¹ A yē saa yē s̄ɔ kpee b̄era ya ra yen binu ma?

A ka n̄emun marubu yinnare?

² A ra nin guran suru gari,

kpa a n yē saa ye nu koo ma?

³ Nu ra ȳiire nu nin binu ma,

kpa nu yari marubun wahalan di.

⁴ Nin bii ni, nu ra kp̄ȳe nu dam ko yakasɔ,

kpa nu yarina nu nin m̄ero deri.

Nu ñ maa wee mi.

⁵ Wara u ra de ḡbeeku ket̄eku ga n tii m̄ɔ,

goo u kun gu b̄akua.

N ñ n̄e?

⁶ Na dera ga w̄aa tem mi ḡaanu ku ra kpi, ka maa tem b̄ɔrugimɔ.

⁷ Gen baaye ka wuun w̄akinu.

Ga ñ maa yinni goon ḡb̄asukubu n̄ɔm̄ɔ.

⁸ Ga ra n b̄ɔsuwa guunɔ gu ka gen dim wa.

Yaka bekusa ga ra n kasu.

9 Gbeeku kete ya koo wuru ya nun sɔmburu kua?

Ya koo wuru ya kpuna wunen naa gɔɔwɔ?

10 Kaa ye wɛɛ doke ya nun sɔmburu kua?

Ya koo wuru ya nun tem kusanu kɔsukua wɔwa sɔɔ?

11 Kaa ye naane ko yɛn sɔ ya dam bakam mɔ?

Kaa ye wunen sɔmburu kpuro namu sɔndia?

12 Kaa naane ko ya nun wunen dɛanu gurama ya ka da doo soo yero?

13 Taataarun kasa ya ra n wɔ tɔn n ye derie.

Mɛya yen sansu maa waabu wɔ.

14 Taataa te, ta ra ten sɛɛnu sikewa temɔ.

Kpa yani sɛɛri yi nu swiasia.

15 Ta ra duari ma goo n kun mɛ gbeeku yaa gaa

koo kpɛ yi nu taaku ya kɔsuku.

16 Ta ra n sɛ ka ten binu.

A n kaa n mam tamaa ten bina.

Ta ra ten wahala duari ye ta kua ta ka nu mara.

17 Domi na n tu bwisi kɔ,

na n maa tu laakari kɔ.

18 Adama tɔ n seewa ta duka mɔ,

ta n maaso ka win duma gara.

19 Wuna a dumi dam wɛ?

Wuna a yi sarubasu dokea?

20 Wuna a ra de yi yɔ nge twee?

Yin wuru ya ra tɔmbu nandasia,

21 kpa yi n tem bwiyamɔ wɔwa sɔɔ yi n nuku dobu mɔ yin dam saabu.

Yi n tabu durɔbu wa,

yi ra bu tabu wɔriwa ka dam.

22 Yin baaye ka berum.

Yi n gɔɔnu nasie.

Yi ku ra maa biru wure yi n takobi wa.

23 Yin yinnibun sɛɛ bwɔɔnu ka ben yaasi yi ra n wɔki

kpa yi n ballimɔ yin wɔllo.

24 Bɔ n tabun kɔba so, yi ra n gari wɔrawa,

kpa yi n tem kɔsukumɔ.

25 Mɛya yi n kɔba ye nua, yi ra n sɔɔru kpeerewa,

kpa yi n tabun woo numiamɔ tontonden di,

kpa yi n yiberɛba ka ben sinambun nɔɔ damgisu nɔɔmɔ.

26 Wuna a ra kasa bwisi kɛ yi ka kɔsɔru da sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia?

27 Wuna a ra gunɔ bakeru sɔ tu ka se tu ten sokuru ko guuru wɔllo?

28 Kpee baaba sɔɔra ta ra ten wɔa yero ko, mɔ gɔɔnu kun kpɛ nu tu mwa.

29 Saa min diya ta ra ten nɔni kɔ tu ka yaa sɔkiria.

30 Mi a yaa goru wa, miya a ra maa tu wa.

Yema ten binu nu ra nɔ.

Gusunɔ u nɛɛ, Yoobu u wisio

40

1 Yinni Gusunɔ u maa Yoobu sɔɔwa u nɛɛ,

2 wunɛ wi a ka tii yinamɔ nɛ, Yinni Gusunɔ Dam kpurogiin wuswaaɔ, kaa gari wa a gere?

3 Ma Yoobu u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ,

4 wee na n sɔa gɔɔanu.

Mba kon kpɛ n nun wisi.

Kon nɔɔ nɛnɛwa n mari.

5 Na gari dabinu gerua kɔ, na n maa gɛɛ gerumo.

Yoobu tamaa u sɔa Gusunɔ?

6 Ma Yinni Gusunɔ u Yoobu wisa guru woo bɔkɔ gagun di u nɛɛ,

7 a sɔɔru koowo, kpa a yɔra nge tɔn durɔ wɔrugo.

Kon nun gari bikia kpa a man yi tubusia.

8 Yoobu, kaa kpɛ a man sɔ ma na n gem mɔ?

Kaa man taare wɛ, kpa a tii gem wɛ?

9 Wunen dam mu nɛ Gusunɔgim tura?

Wunen nɔɔ ga koo kpɛ gu nɔɔra ka dam nge nɛguu?

10 N n mɛn na, a wunen yiiko ka wunen beɛɛ sɔɔsio,

11 kpa a wunen mɔru sɔɔsi,

a be ba tii sue nɔni girari a sura.

12 A bu nɔni menio, kpa a bu sekuru doke.

A kɔsan kowobu kpeerasio mi ba wɔa,

13 kpa a bu sike sannu ba n wɔa gɔribun wɔa yero,

mi ba n bu wasi.

14 Saa yera nɛ Gusunɔ kon nun wɔle sua.

Domi wunen dam mu nun nasara wɛɛmɔ.

Kpera

15 Kpera wee, ye na wɔaru wɛ nge wunɛ.

Yakasa ya ra di nge naa.

16 Yen dam mu wɔawa yen gabu ka yen wasin yaa sɔɔ.

17 Ya ra kpɛ yi yen siru bɔbiasie tu ko nge dɔa damgia.

Kpa yen sɔinu nu n sɔa nge ni ba tara.

18 Yen kukunu sɔa nge sii gan te ta wem mɔ,

ma yen wasin kɔasi yi sɔa nge sii bokuru.

19 Ya sɔawa nen taka koora ye ya tɔmbu biti mɔ n kere.

Na ye donnu dokea.

20 Ya ra yen dɔanu wawa guunɔ

mɔ gbeeku yɛɛ kpuro yi ra mɛnɛ yi dwee.

21-22 Kpa yu da yu kpuna dɔa kiku gagun saarɔ ge ga wuru bakasu mɔ,

n kun mɛ naa yari sɔɔ,

n kun mɛ dɔru garun kɔkɔrɔ daru bɔɔwɔ.

23 Baa daaru tɔ n nim yiba nge Yuudenin daaru,

ya n duka yakuro.

Baa ten nim mɔ n ye wukiri ya ko n kpɛwa mi sɛɛ.

24 A tamaa ka dama ba koo kpɛ bu ye mwa ya n yam mɛɛra?

Nge a tamaa ka yɔakorora ba koo ye mwa bu wɛru yaba.

Karaku

25 Karaku maa ni.
 A gu kəkəru sərəre gen yaraə a yarama?
 26 Kaa kpī a wēe damgii doke gen wēra,
 kpa a gen baa saburo yaba ka kuura?
 27 Ga koo nun suuru kana gu nun gari dori sō,
 28 kpa gu ka nun arukawani bōke,
 gu ko wunen yoo sere gu ka gbi?
 29 Kaa wura a ka gu dwee nge me ba ra ka
 guno dwee?
 Kaa wura a ge bōke wunen wəndiaba bu ka
 dwee?
 30 Sərakōba ba koo wura bu gu tenkuba dore,
 kpa bu gen yaa bōri bu dora?
 31 Kaa kpī a gen gənan wollo sēnu twee,
 kpa a gen wiru yaasa saku?
 32 À n nēe, kaa ka gu sanna,
 à n gu baba, a n maa gu babamō sia.

41

1 À n gu mara, a ra nuki sankirewa.
 Gà n maa yarima, a ra bərum soorewa,
 kpa a wəruma à n gu wa.
 2 Goo sari wi u koo gari bakaru ko u gen mōru
 seeya.
 N n mən na, wara u koo yōra u nē, Yinni
 Gusunō ma.
 3 Waran diba na neni, kon bu kōsia.
 Domi ye ya wāa handunia kpuro sō ya
 sāawa nēgia.
 4 Wee na maa kī n wure n karaku gen wasin
 kāasi,
 ka gen dam gari ko,
 ka sere maa gen wasin buram.
 5 Wara u koo kpī u gen gəna pota.
 Wara u koo kpī u du gen baa saburosun baa
 sō.
 6 Wara u koo kpī u gen nō baaya.
 Domi gen donnu nu bərum mō.
 7 Gen birun koko wərukisu su sāawa nge
 tərēnu.
 Ma su swēne mam mam.
 8 Su manine, baa woo ga ku ra kpī gu mam
 kura min di.
 9 Su sāawa nge maabu ka wənō be ba wāa ba
 bōkasine baatum.
 Gāanu sari ni nu koo su karana.
 10 Gà n sūa n da n sāawa nge dō buriya yi
 yarimō,
 kpa gen nōni yi n sāa nge buruku sō yana.
 11 N da n sāawa nge dō yari ka dō buriya yi
 yarimō gen nōn di.
 12 Kpa n sāare wiisu yarimō gen wērun di
 nge weke te ta gbisimō dō boko sō.
 13 Gen wēsiaru ta ra n sāawa nge ba dō
 yabiamō,
 kpa dō yara ya n yarimō saa gen nōn di.
 14 Gen dam wāawa gen wīra.
 Be ba ka gu yinna kpuro ba ra n bərum soore.

15 Gen gəna ya tau.
 Gen wasin yaa baasi ya maa sēkenewa sim
 sim.
 Ya n karanamō.
 16 Gen woo səndu ta bōbubuwa nge nēe mero.
 17 Gà n seewa be ba dam bo, ba ra nandewa,
 kpa bu yarina.
 18 Bà n maa gu wəri ka takobi,
 n kun me ka yaasi ka sēnu,
 ye kpuro ya ra kowa kam.
 19 Ga ra sisu garisiwa nge yakasu.
 Sii gandu maa nge dāa te ta kōsa.
 20 Bà n ge toba, ga ku ra duka yakure.
 Kpurantərun kpera ra n sāawa nge yakasu
 gen mi.
 21 Ga ra maa bokuru garisiwa nge kabaru.
 Bà n gu yaasa kōōwa ga ra n ye yēməwa.

22 Gen nukurun temō,
 gen gənan kokosu sāawa nge sēnu.
 Su sāawa nge naa tebo ge ba ra ka tem
 kusanu kəsuku.
 23 Ga ra de nim wōkun nim mu n bweeb-
 weenu mō
 nge weke tən nim ba swē,
 kpa mu n yakenu mō nge turare ye ba yowa.
 24 Mi ga sara kpuro gen yira ya ra sōsirewa.
 Domi nim mu ra burisinewa mu gōsia nge
 seri kpiki.
 25 Handunia yeni sō, gāanu sari ni nu sāa
 gen yinni.
 Ga ku ra n gāanun bərum mō.
 26 Ga ra yēe kpuro taarewa baa yi n kpā.
 Ga sāawa yēe gabi kpuron suno.

Yoobu win kamiaru wura

42

1 Yoobu u Yinni Gusunō wisa u nēe,
 2 na yē ma kaa kpī a kpuro ko.
 Gāanu kun kpē nu wunen himba gōsia.
 3 A gerua a nēe, na dera tambu ba n wunen
 himba tubumō ka nen wiira gari.
 Na wura. Na gari gerua yi na n yē.
 Gari yi, yi man kpāaru kere.
 4 A man sōwa a nēe,
 n nun swaa dakio kpa a man gari sō.
 Kaa man gari bikia, kpa n nun yi tubusia.
 5 Na raa wunen gari nua yi tamba gerumō,
 adama tē na nun wa ka nōni.
 6 Yen sōna na tii taare wē
 ma na gōru gōsia na tii tua ka torom wisi
 nuku šankiranun sō.

**Yinni Gusunō u Yoobu
domaru kua n kere yellu**

7 Sanam me Yinni Gusunō u ka Yoobu gari
 kua u kpa, yera u Elifasi Temagii sōwa u nēe,
 na ka wunē ka wunen bərəba yiru ye mōru
 mō too too. Domi i n nēn gari gerua dee dee
 nge me nēn bōō Yoobu u gerua. 8 Yen sō, i
 seewo i naa kinenu nōōba yiru ka yāa kinenu
 nōōba yiru sua i ka da nēn bōō Yoobun mi,
 i ka yāku dō mwaararuginu ko. Kpa u bēe

kanaru kua. Kon kana te mwa. Kpa n ku maa beε kua ye kon daa beε kua beεn wiira garin sō. Domi i ñ neñ gari gerua dee dee nge me Yoobu u gerua.

⁹ Yera Elifasi Temagii ka Bilida Suagii ka Sofaa Naamagii ba seewa ba da ba kua nge me Yinni Gusunō u bu sōwa bu ko. Ma Yinni Gusunō u Yoobun kanaru mwa.

¹⁰ Ye u kana te kua win bōrōban sō u kpa, yera Yinni Gusunō u nūn win yellun wāaru wesia, u nūn ye u raa mōn suba yiru wē.

¹¹ Yoobun wōnōbu ka win maabu ka win sesubu ka win yellun bōrōba ba nūn beram da ma ba di mi ka wi sannu. Ma ba win wōnwōndu wa, ba nūn nukuru yemiasia nōni swāa te Yinni Gusunō u dera u wan sō. Yera ben baawure u nūn sii geesun gobi ka taabu wuraguū kā.

¹² Gusunō u nūn domaru kua win sanam dāakim me sōn kere win yellun wāaru. Win arumani ye u wa wee, yāanu nōrōbun suba wōkura nne (14.000) ka yooyoosu nōrōbun suba nōba tia (6.000) ka naa wuku nōrōbun suba yiru (2.000) ka keteku ninu nōrōbu (1.000). ¹³ Yen biru u maa bii tōn durōbu nōba yiru mara ka bii tōn kurōbu ita. ¹⁴ U win bii wōndia gbiikoo yīsiru kā Yemima, yiruse maa Kesia, itase maa Kerēni Hapuku. ¹⁵ Tem mi kpuro sō, wōndia goo sari wi u Yoobun bii wōndia be buram tura. U bu tubi wē nge me u win bii tōn durōbu wē.

¹⁶ Yeniban biru, Yoobu u maa kua wōo wunaa weeru (140). Ma u win bibu wa ka win debuminun bibu. ¹⁷ Yoobu u tōkō kua kōo kōo ma u kpuna u gu.

WOMU SI BA GUSUNO KUA

Tire teni, ten gari saawa womu si ba Gusuno kua yellun di. Womu sin gasu su saawa siarabu, gasu kanaru, gasu bu ka torarun suuru kana, gasu bu ka faaba kana Gusunan mi, kosa gaa ya n bu deema, gasu maa nuku sankiranun s5.

Yesun tii u womu sin gari gee sia win s5osiru s5o. Gis5 womu si, su kua gaa girinu naane dokeobun saaru s5o.

Ba womu si b5nu kuawa suba n5obu. B5nu baayere ya domarun gari m5 yen wii gober5.

Tire ten kpuna

1. Womusun b5nu gbiikaa, womu 1n di sere womu 41.
2. Womusun b5nu yiruse, womu 42n di sere womu 72.
3. Womusun b5nu itase, womu 73n di sere womu 89.
4. Womusun b5nu nnese, womu 90n di sere womu 106.
5. Womusun b5nu n5obuse, womu 107n di sere womu 150.

WOMUSUN B5NU GBIKAA

1

1 Wi u saa doo n5orugii,
 wiya u ku ra t5n k5sobun gari n5.
 Wiya u ku ra durumgibu swii.
 Wiya u ku ra n waa ka be ba Gusuno atafiru m5.

2 Wiya u ra n nuku dobu m5 Gusunan gari s5o s55o s5o.

Wiya u ra n Gusunan gari bwisikum5 w5kuru.

Wiya u ra n Gusunan gari ki saa kpuro.

3 U saa nge daa te ta y5 daaru.
 Ten wurusu ra n bekusu saawa saa kpuro.
 Ta ra mawa ten marubun saa s5o.

T5nu wi u saa nge me,
 ye u seewa u w5ri kpuro, ya ra koorewa.

4 Adama t5n k5so kun doo n5oru wasi.
 U n saa nge daa te.
 Yaka ghebusa u ka weene si woo ga ra yarinasi.

5 U n gem wasi Gusuno u n n5n siri.
 U n maa kp5 u n waa gemgibun wuuru.

6 Domi win swaa d55wa kam koo yer5.
 Adama Yinni Gusunowa u gemgibu swaa gbiie.

2

1-2 Yinni Gusuno u goo g5sa u bandu w5.
 Mban s5na sinambu ba n5n seesim5.
 Mban s5na tem y5robu ba n5n seesim5.
 Mban s5na tem wirugibu ba tabun s55oru m5.
 Mban s5na bwesenu nu arukawani b5kum5.
 Mban s5na t5mba n5o tia m5 ba m5,
 3 su ben dam bua, su tii yakia ben yorun di.
 4-6 Ba n y5 ma kama mi,

domi Gusuno u bu y5em5.
 Yinni u s5 w5ll5 u bu yaakoru m5.
 U sun5 wi u g5sa swii k5 win guuru te ba m5 Sion.

Yen s5, i n tii se,
 kpa u ku be seeyasia ka m5ru,
 kpa i nanda win m5ru bakan s5.

7 Sun5 wi, u nee, kon kpara ye Yinni Gusuno u man s55wa.

U nee, gis5 na kua win bii.
 Gis5 u kua nen tundo.

8 U man s55wa u nee,
 na n n5n bwesenu kpuro kana,
 u koo man nu w5.

Na n n5n handunian goonu nne kana,
 u koo man ye w5.

9 U maa man s55wa u nee,
 kon kp5 n bu kpara nge wi u kparam5 ka sii bokuru,

kon kp5 n bu k5suku nge weke te ba m5ma.

10 Te, bee sinambu, bee be i tem kpare,
 i kir5 yeni swaa dakio.

Bee sinambu, bee be i tem kpare, i y5ru kasuo.

11 I Yinni Gusuno saawa ka beere.
 I Yinni Gusuno wiru kp5iy5 ka nasiaru,

12 kpa u ku ra m5ru ko subaru s5o.
 Domi win m5ru ya n seewa, u koo de i kam ko.

Adama doo n5orugiba be ba n5n naane saa kpuro.

3

1 Dafidin womu geni ga ka kpikuru ya te u sua win bii Abusal5mun s5. Ge wee.

2 Yinni Gusuno, nen yiber5ba ba dabi.
 Be ba man seesi ba dabi.

3 Geema dabira ta gerum5,
 na n somiru wasi wunen min di.

4 Adama ne, na nee,
 wuna a ra man gan5 nge tereru,
 wuna a ra man nasara w5,

wuna a ra man sekuru yare.

5 Na n nun n55guru sue na somiru kana,
 a ra nen n5o n5o wunen guurun di mi a waa.

6 Na n kpuna na dweeya w5ku giriru,
 wuna a ra n man k5su.
 Na n yanda na ra deem5wa

wuna a man k5su.

7 Yiber5 dabinu nu man kooro bure,
 yiber5 dabinu nu man sikerena,
 adama na n ben berum m5.

8 Gusuno nen Yinni, a seewo a man faaba ko.
 A seewo a nen yiber5ba wiru k5suku.

A seewo a ben n5u k5suku.

9 Wuna a ra t5nu faaba ko.
 A de wunen domaru ta n ka wunen t5mbu waa.

4

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka m5r5ku. Ge wee.

2 Gusunɔ, nà n wāa nɔni swāaru sɔɔ,
 wuna a ra man somi.
 Nà n nun soka, a man wurario.
 A nen wɔnwɔndu waawo,
 a nen kanaru nɔɔwɔ,
 wunɛ wi a ra man sirie.
 3 Bɛɛ tɔmbu, sere saa yerà i ko i n man
 wɔmmɔ.
 Bɛɛ tɔmbu, sere saa yerà i ko i n kam gire.
 Bɛɛ tɔmbu, sere saa yerà i ko i n weesu swī.
 4 I n yɛ ma Gusunɔ u ra tii naanɛgii gɔsie.
 I n yɛ ma Gusunɔ u ra nen nɔɔ nɔ.
 5 I bwisikuo gɔruɔ bɛɛn kpɪn yenɔ kpa i mari.
 I diirio berum sɔ kpa i durum deri.
 6 I Yinni Gusunɔ naanɛ dokeo.
 I yākunu koowo ni u bikiamɔ.
 7 Tɔn dabira weeweenu mɔ ta mɔ,
 Gusunɔ, a ka sun bɔri yendu naawo.
 Yinni, a ka sun nɔnu geu mɛɛrio.
 8 Adama nɛ, na ra n nuku dobu mɔ
 n kere be ba dīanu yiba.
 Na ra n yɛɛrimɔ n kere be ba tam yiba.
 9 Nà n kpuna na ra dweeye ka bɔri yendu,
 domi wunɛ turowa a man kɔsu, Yinni
 Gusunɔ.

5

1 Dafidin womu ge u wom kowobun
 wirugii kua ka gaasiraru. Ge wee.
 2 Yinni Gusunɔ, a man swaa dakio.
 Gusunɔ, a nen weeweenu nɔɔwɔ.
 3 Yinni Gusunɔ, a nen wuri swaa dakio.
 Yinni, nen sina boko, wuna na kanamɔ.
 4 Yinni Gusunɔ, a ra nen kanaru nɔ bururu.
 Yinni Gusunɔ, a ra nen nɔɔ nɔ sɔɔ ù n yara.
 Wee na wunen wɪsibu mara.
 5 Yinni Gusunɔ, a ku ra kɔsa kã.
 Kɔsan kowobu ba ñ wāa yeru wasi wunen
 mi.
 6 Tii soobu ba ñ kpɛ bu yɔra wunen mi.
 A kɔsan kowobu tusa.
 7 A tɔn gowobu tusa.
 A taki diobu tusa.
 A ra wee kowobu kpeerasie.
 8 Adama nɛ, wunen durom bakam sɔna
 kon kpɪ n da wunen sãa yerɔ.
 Wunen durom bakam sɔna
 kon kpɪ n yiira mi a wāa.
 Miya kon kpɪ n nun bɛɛɛ wɛ.
 Miya kon kpɪ n nun sã.
 9 Yinni Gusunɔ, a sãawa bɔrɔkini.
 Yinni Gusunɔ, a man swaa sɔsɔio ye a kɪ n
 swī.
 Yinni Gusunɔ, a nen yiberɛba sɔsɔio ma
 wuna a man kpare.
 10 Ben gari kun naanɛ mɔ.
 Ben yara ya ra n tɔmbu fufu mɔwa.
 Kɔsa ben bwisikunu nu ra n naa gire.
 Kam koba ben gere ya ra ka nɛ.
 11 A bu nɔni sɔwɔ ben taaren sɔ.
 A bu sureo ben tiin yina sɔɔ.
 A bu giro wunen wuswaan di,

domi ben durum ya kpã.
 Ba maa nun seesi.
 12-13 Be ba sãa wunɛgibu, kaa de bu nuku
 dobu wa.
 Kaa de bu katinu kara.
 Kaa de bu yɛri. Kaa bu kɔsu.
 Kaa bu domaru kua.
 Kaa bu ganɛ nge tereru wunen kɪrun saabu,
 domi ba nun kɪ,
 ma ba nun mɛm nɔɔwammɛ.

6

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
 wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
 2 Yinni Gusunɔ, a ka man mɔru sãa,
 adama na nun kanamɔ,
 a ku man gerusi, a ku man seeyasia.
 3 A nen wɔnwɔndu waawo, a man bɛkio,
 domi nen wasi kun dam mɔ.
 Wee na gɔɔ dɔɔ.
 4 Nen bwɛra kun kpɪ.
 Yinni, sere saa yerà kaa man deri mɛ.
 Saa yerà kaa man somiru na.
 5 A wurama a man faaba ko.
 A man wɔro wunen durom sɔ.
 6 Domi wi u gu u ñ maa wunen bwisikunu
 mɔ.
 Wi ba sika u ñ maa kpɛ u nun sã.
 7 Yinni Gusunɔ, weeweenu dera na ñ dam
 mɔ.
 Wɔkuru baatere nen nɔni yiresu ra n
 kokumɔwa.
 Wɔkuru baatere nen kpɪn yera ra n
 waarewa.
 8 Nen nɔni mɔsa swīn sɔ.
 Yiberɛbara ba man yeni kpuro koosia.
 9 Bɛɛ be i kɔsa mɔ kpuro, i doonɔ nen min di,
 domi na faaba kana.
 Yinni Gusunɔ u nen wuri nua.
 10 U nen weeweenu nua.
 U nen kanaru mwa.
 11 Yinni Gusunɔ u koo nen yiberɛba kamia,
 kpa bu sekuru wa.
 U koo bu gira,
 kpa bu biruku yira wura ka sekuru.

7

1 Womu ge Dafidi u kua sanam mɛ u nuki
 sankire Kusi Benyamɛɛgiin sɔ. Ge wee.
 2 Gusunɔ nen Yinni, wuna na naanɛ sãa.
 A man wɔro be ba man naa giren nɔman di.
 3 Kpa bu ku ra man mwa bu kasuku
 nge mɛ gbee sunɔ ga ra yaa kasuku,
 gɔo u kun ye wɔre.
 4-5 Gusunɔ, nen Yinni, wee ba man taare
 wɛɛmɔ ba mɔ,
 na gɔo torari,
 na nen kɪnasi bɔrɔ kɔɔru kua,
 na nen yiberɛ wari,
 na win yānu wɔra ka wɔbia.
 Adama nà n yen gaa kuan na ka gem,
 6 a de nen yiberɛ u man sɛre u go.

A de u nen goru deri mi.

⁷ Yinni Gusunɔ, a nen yiberɛ wɔriɔ ka mɔru.

Be ba kɔrua, a bu seeyasio ka mɔru.

A de a n wɔa nen bɔkuɔ.

A de a man siri.

⁸ Yinni Gusunɔ, wee a sɔ wunen sina gɔnaɔ.

A de bwesenu nu mennama mi.

A de a nu siri mi.

⁹ Yinni Gusunɔ, wuna kaa tɔmbu siri.

A man sirio nge mɛ nen deɛraɔ nɛ.

A man nen gem wɛɛyɔ.

¹⁰ A de tɔn kɔsobun daa yu nɔru ko,

kpa a de gemgibu bu kuura.

Yinni Gusunɔ, a sɔawa gemgii.

Wuna a ra tɔnun gɔrun gari wɛɛri.

¹¹ Wuna a ra man gane nge teɛru.

Wuna a ra bɛn gɔru ga deɛre faaba ko.

¹² Wunɛ, a ra siriwa dee dee.

Yinni Gusunɔ, a maa sɛ.

¹³ Ka mɛ, tɔn kɔso u ku ra win daa deri.

U ra win takobi nɔɔ dɛrewa.

U ra win tɛndu bɛriwa.

U win sɛu sɔre u yɛsi.

¹⁴ U tabu yɔa gɔɔginu kua.

Ma u sɛɛ dɔɔginu kua.

¹⁵ U win sɔmburu seewa.

U kɔsa bwisikumɔ. U weesu wɛimɔ.

¹⁶ U suura gba gabun sɔ,

adama win tiwa u koo ye wɔri.

¹⁷ Kɔsa ye u raa kua kpuro,

win wirɔwa ya koo wɔri.

Win damgii te u raa dɔramɔ,

win wira ta koo kara.

¹⁸ Yinni Gusunɔ, kon nun siara,

domi a sɔa naanegii.

Yinni Wɔrukoo, kon nun tɔma ka womu.

8

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Gusunɔ bɛsen Yinni,

na nun yɛsira kpɔ handunia kpuro sɔɔ,

na nun tɔmamɔ wunen kpɔarun sɔ

te ta wɔllu gunum kere.

³ Baa bii piiminu ka bii wɛɛnu nu nun siaramɔ ka womusu.

Nin womu si, su kua nge gbɔraru.

Ta wunen yiberɛba ganua,

a ka be ba nun seesimɔ kamia,

a ka be ba mɔru kɔsiamɔ kamia.

⁴ Na wɔllun kpɔaru mɛɛra te a kua.

Na suru ka kperi wa yi wɔa yin ayenɔ.

⁵ Ma na bwisika na nɛɛ,

mɔa tɔnu u sɔa a n sere ka nɔn yaaye,

wara ra n tɔnu a n sere ka nɔn nɔɔrimɔ.

⁶ Wee, a nɔn taka kua u ka nun geɛɛm da.

Wee, a nɔn yiiko ka bɛɛɛ wɛ nge sunɔ.

⁷⁻⁹ Wee, a nɔn kua wirugii taka koora kpuro sɔɔ.

Wiya u kpaaku yeɛ nɔma sikerene.

Wiya u gbeeku yeɛ nɔma sikerene.

Wiya u gunɔsu nɔma sikerene.

Wiya u swɛɛ nɔma sikerene,

ka hunde koniba kpuro nim sɔɔ.

¹⁰ Gusunɔ bɛsen Yinni, wunen yɛsira kpɔ handunia kpuro sɔɔ.

9

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka gɔru yɔka. Ge wee.

²⁻³ Yinni Gusunɔ, kon nun siara ka nen gɔru kpuro.

Kon wunen sɔm maamaakigian gari kpara.

Kon womu ko ka nuku dobu.

Yinni Wɔrukoo, kon nun tɔma.

⁴ Nen yiberɛba ba nun wa, ba biruku yira wura.

Nen yiberɛba ba nun wa, ba wɔruka ba gbisuka.

⁵ Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a sɔ wunen sina gɔnaɔ,

a ra siri dee dee.

Wunɛ wi a sɔ wunen sina gɔnaɔ,

a man gem wɛ.

⁶ Yinni Gusunɔ, a bwese ni nu nɔ nun yɛ gerusi.

A tɔn kɔsobu kpeerasia.

A ben yɛsa go sere ka baadommaɔ.

⁷ Yinni Gusunɔ, a nen yiberɛban wusu kɔsuka.

A ben tii kpeerasia mam mam.

Ba nɔ maa bu yaayamɔ sere ka baadommaɔ.

⁸⁻⁹ Yinni Gusunɔ, a sɔ wunen sina gɔnaɔ.

Kaa n sɔawa sunɔ sere ka baadommaɔ.

Wuna a handunia kpare gem sɔɔ.

Wuna a tɔmbu sirimɔ dee dee.

¹⁰ Yinni Gusunɔ, a sɔawa be ba dam dɔremɔn kɔso.

A sɔawa be ba kpkiru suan kuku yeru.

¹¹ Yinni Gusunɔ, be ba wunen yɛsiran bɛɛɛ yɛ,

ba ra n nun naane sɔa.

Be ba nun kasu, a ku ra bu biru kisi.

¹² Yinni Gusunɔ u win sina gɔna teria Siɔniɔ.

I nɔn siaro ka womusu. I win sɔman gari kpara.

I de bwesenu kpuro nu yi nɔ.

¹³ U ra be ba wuri mɔ yaaye.

U ra be ba nɔni sɔɔren kanaru nɔ.

U ra be ba bu dam dɔremɔ seeyasie.

¹⁴ Yinni Gusunɔ, a man durum kuo.

A mɛɛrio wahala ye na mɔ be ba man tusan sɔ.

A man wɔro gɔɔn nɔman di,

¹⁵ kpa n kpi na n wɔa Siɔnin tɔmbun suunu sɔɔ,

na n takaru mɔ ye a man kuan sɔ,

na n nuku dobu mɔ faaba ye a man kuan sɔ.

¹⁶⁻¹⁷ Wee bwese tukunu nu suura gba gabun sɔ,

ma nin tii nu wɔri ye sɔɔ.

Nu gabu yina beria, ma nin tiin naasu wɔri ye sɔɔ.

Tɔn kɔsɔba sɔm kɔsunu kua.
 Ma ben tii ba nin are wa.
 Yinni Gusunɔ u sɔɔsi ma u ra siri dee dee.
 18 Wee ye u koo de n koora.
 Tɔn kɔsɔba koo gbiwa.
 Be ba nɔn yina ba koo kam ko.
 19 Adama u ku ra yāarobu duari.
 U ra de wɔnwɔndobu ba n yīiyɔbu mɔ wi sɔɔ.
 20 Yinni Gusunɔ, a seewo.
 A ku de bu nɛɛ, tɔnuwa u ka nun kinɛnu mɔ.
 A ku de bwese tukunu nu nun atafiiru ko.
 A bu sɛyasio nge mɛ n weene,
 21 kpa nu bɛrum soora,
 nu gia ma nu sāawa tɔn dirobu.
 Yinni Gusunɔ, a seewo.

10

1 Yinni Gusunɔ, sa nɔni sɔɔre.
 Mban sɔna a ka sun toma.
 Mban sɔna a kukua.
 2 A mɛerio nge mɛ tɔn kɔsɔba tii sue.
 Ba yāarobu nɔni sɔmɔ bɛrum sariru sɔɔ.
 Ba bu kɔkirimɔ ba suremɔ ben yina sɔɔ.
 3 Tɔn kɔsɔba woo kanamɔ.
 Ye ben gɔru ga bine sāa, yera ba ra kasu.
 Bɔ n ye wa, kpa bu Gusunɔ wɔmɛ bu nɔn
 yaakoru koosi.
 4 Ben tii suabu sɔɔ, ba ra nɛɛ,
 Gusunɔ sari, u n bikiamɔ ye ba mɔ.
 5 Ye ba nia sāa, ya ra koorewa.
 Ba n kpɛ bu Gusunɔn siribu tubu.
 Ba ra ben yiberɛba yāatam siewa.
 6 Kpa bu tii sɔ bu nɛɛ, ba n wɛrumamɔ pai!
 Kɔsa ga kun bu deemamɔ.
 7 Bɔri ka weesu ka gari kɔsiya
 yi ra n yiba ben nosɔ.
 Kɔsa ben yara ya ra n wuuwa.
 8 Wuun biruɔra ba ra n kukua.
 Miya ba ra n tɔmbu yɔɔru bwɛɛye.
 Taare sarirugii goɔ ù n yara,
 bu nɔn sɛre bu go.
 Dam sarirugii ù n yarima,
 bu nɔn mwa bu go.
 9 Ba ra n kukuawa nge gbee sunɔ ge ga yaa
 mara.
 Bɔ n dam sarirugii mwa ben yina sɔɔ,
 kpa bu nɔn gawa bu ka doona,
 10 kpa bu nɔn sɛsuku bu go.
 Ben dam bakam mu nɔn kamia.
 11 Ba ra tii sɔwa bu nɛɛ, Gusunɔ kun ben gari
 mɔ.
 U ku ra mɛeri ye ba mɔ.
 12 Yinni Gusunɔ, a seewo,
 a ku be ba nɔni sɔɔre duari,
 a bu somio.
 13 Mban sɔna kaa de tɔn kɔsobu bu nun wɔmɛ
 bu nɛɛ, a ku ra bu sɛyasio.
 14 Yinni Gusunɔ, a ra n yɛ nɔni swāa
 te tɔmba mɔ handunia sɔɔ.
 A ra bu somi. A ra maa gobekuba nɔɔri.
 Yen sɔna ba ra nun tii wɛ.
 15 A tɔn kɔson dam buo,

a nɔn win kɔsa kɔsieyo.
 Kpa win nuku kɔsuru tu kpe mam mam.
 16 Yinni Gusunɔ, wuna a sāa sina boko sere
 ka baadommaa.
 Kaa be ba n nun sāmɔ gira wunen tem di.
 17-18 Yinni Gusunɔ, a kana nini swaa dakio.
 Wɔnwɔndo ù n nun kana, a nɔn dam kɛɛyeɔ.
 Be ba dam dɔremɔ, bɔ n nun soka, a bu wɔro.
 Be ba gobekuba dam dɔremɔ, a bu sirio,
 kpa goɔ u ku maa de ba n win bɛrum mɔ.

11

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
 wirugii kua. Ge wee.
 Yinni Gusunɔ u sāawa nɛn kàri.
 Yen sɔ, i ku maa nɛɛ,
 n yɔɔwɔ nge gunɔ n da n kuke guunɔ.
 2 Wee tɔn kɔso u win tendu bɛri,
 u win sɛu sɔri u ka taare sarirugii to yam
 wɔkuru sɔɔ.
 3 Sanam mɛ dunia kpuro sankira,
 mba gemgii u koo maa kpi u ko.
 4 Adama i n yɛ ma Yinni Gusunɔ u wāa win
 sāa yee dɛɛɛraɔ,
 ma u win sina gona swi wollɔ.
 5 U ra tɔn kɔso ka maa tɔn geon daa wɛɛri,
 kpa u n dam diobu tusa.
 6 Ben are wee.
 U ra bu sɛyasio ka dɔɔ ka sɔɔ bisu ka woo
 bɔkɔ.
 7 Adama u ra gemgii dam koosie,
 domi win tii u sāawa gemgii,
 u ra maa daa gea kã.

12

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
 wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
 2 Yinni Gusunɔ, a na a sun faaba ko.
 Wee gemgiba doona.
 Naanegii goɔ maa sari handunia sɔɔ.
 3 Weesa baawure u ra n win winsim
 kuammɛ,
 u n nɔn nɔni wɔkumɔ ka gari dori.
 4 Yinni Gusunɔ, a be ba tɔmbu fufu mɔn nosu
 kɔruo.
 A be ba gari gerumɔ ka tii suabu marisio.
 5 Domi ba gerumɔ ba mɔ,
 ba ra wa ye ba ki ben nɔɔ doobun saabu,
 ba gari gerubu yɛ,
 ba n goon bɛrum mɔ.
 6 Adama Yinni Gusunɔ, a nɛɛ,
 a wɔnwɔndo be ba dam dɔremɔ waamɔ.
 A sāaro be ba weeweenu mɔ waamɔ.
 A be ba yāatam siemɔ waamɔ.
 Tɛ, kaa se a be kpuro faaba ko.
 7 Yinni Gusunɔ, wunen gari yi dɛɛrewa.
 Yi sāawa nge sii gee si ba sɔwa nɔn nɔɔba
 yiru.
 Yinni Gusunɔ, na yi naane sāa.
 8-9 Wee tɔn kɔsobu ba wāa yam kpuro.
 Ma tamba sankiramɔ ba dɔɔ.
 Yinni Gusunɔ, a sun kɔsuo.

A sun gbaro ben noman di.

13

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Yinni Gusuno, sere domma kaa n man duari.

Sere domma kaa n man wuswaa berue.

³ Sere domma kaa n dera na n bwisikumò nèn gòruò.

Sere domma kaa n dera na n nuki sankire.

Sere domma kaa n dera nèn yiberè u n man taare.

⁴ Yinni Gusuno, a suuru koowo.

A man wisio. A man dam kèeyò.

A de nèn nani yi gella.

A ku de n gbi.

⁵ A ku de nèn yiberèba bu man kamia, kpa bu woo kana.

A ku de na n bāarimò,

kpa ba n nuku dobu mò.

⁶ Na nun naane sãa domi a man kī sere ka baadommao.

Na nun naane sãa domi a man gea kua.

Na nun naane sãa domi a man faaba kua.

Yen sãna na nuku dobu mo.

Wuna kon siara ka womusu.

14

(I maa mɛɛrio 53)

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

Wee nge me gari bakasu su sãa.

Su ra nɛɛ, Gusuno sari.

Su sankire.

Su kom kòsum mò.

Sin gagu sari ge ga gea mò.

² Yinni Gusuno u tambu mɛɛrima saa wòllun di,

u ka wa goo ù n wãa u bwisi mã,

u ka wa goo ù n wãa u nùn sãamò.

³ Adama u wa, be kpurowa ba kòore,

be kpurowa ba sankire,

be kpurowa ba kòsa mò.

Baa ben turo kun gea mò.

⁴ Ye u wa me, yera u tii bikia u nɛɛ,

kòsan kowo be, ba ù yèru mò?

Wee ba nèn tambu gbɛnimò,

ben goo kun man sãamò.

⁵ Yen sò, kon de bu diiri gem gem domi ko na n wãa be ba man mem nòwammen suunu sò.

⁶ Bɛɛ kòsan kowobu, i sãarobun himba sankumò,

i bu sekuru dokemò.

Adama Yinni Gusuno u bu kòsu.

⁷ Yinni Gusuno, na nun kanamò,

a de faaba kowo goo u yari Siñin di u Isireliba, Yakòbun bweseru yara desirun di,

kpa ba n wãa bəri yendu sò.

À n kua me,

anna a nuku dobu wa bi ba koo ko mi.

15

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusuno, wara koo du wunen sãa yerò.

Wara ko n wãa guu te a gòsan mi.

² Wiya wi u sīimò dee dee, u gea mò,

u gem gerumò win gòruò,

³ u ku ra goo kòsa mani,

u ku ra win tɔnusi tore,

u ku ra win beruse wī,

⁴ u ra be ba Gusuno nasie bɛɛɛ wɛ,

u ra wī Gusuno u yina kam mɛɛri,

u ra win nò mweeru yibie baa ù n mɛren na n nùn sãa,

⁵ u ku ra tambu gobi nim dokeye,

u ku ra kèru mwe u ka seeda weesugia di.

Wi u sīimò nge me, u ù sokuramò pai.

16

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusuno, wuna na naane sãa.

Wunen miya kon kuku yeru wa.

A man kòsuo.

² Wuna na sòomò ma a sãa nèn Yinni.

Wune turowa a ra man gãa geenu wɛ.

³ Be ba nun mem nòwamme tem me sò, bera ba bɛɛɛ mò.

Be sòra nèn kīru kpuro wãa.

⁴ Adama be ba bñnu sãamò, ba tii nuku sankiranu sosiammewa.

Na ù ka bu bñu yàkunu mò.

Na ù bñu nin yīsiru sokumò.

⁵ Yinni Gusuno, wuna a ra man wɛ yèn bukata na mò.

Wuna a maa yɛ ye n koo man deema.

⁶ Wuna kaa man tubi gea wɛ.

Ka gem na nuku dobu mo.

⁷ Yinni Gusuno, wuna na siaramò yèn sò a ra man bwisi kɛ.

Wuna na siaramò yèn sò a ra man kirò ko baa ka wòkuro.

⁸ Wuna na ra n mɛɛra baadomma.

Wuna a ra n wãa ka nɛ.

Wuna a ra n man kòsu.

Gãanu kun kpɛ nu man sura.

⁹ Nèn nukura do.

Nèn bwɛra yemìa.

Nèn wasi koo wɛra bəri yendu sò.

¹⁰ Dòmì kò na n ka nun wãa.

A ù nèn hunde derimò gòribun wãa yerò.

A ù wuramò wunen kinasin wasi yi kòsi.

¹¹ Adama kaa man wàarun swaa sòosi.

Wunen miya kon yɛɛri.

Wunen miya kon nuku dobu ko bi bu ù kpeemò.

17

¹ Dafidin kanaru.

Yinni Gusuno, a nèn weeweenu nòowò,

na kīwa a man gem wɛ.

Yinni Gusuno, a swaa tem kpīiyò a nò,

wunen somira na kī.
 A nen kanaru nɔwɔ,
 nen gɔrun diya ta wee.
 2 A man sirio,
 a yɛ ma na gem mɔ.
 3 Wɔkuru, a na nen mi,
 a wɛɛra ye na bwisikumɔ,
 a wɛɛra ye na gerumɔ,
 adama a n toraru garu wa.
 4 A wa ma nen daa ya n tia ka gabugia.
 Na wunen gari mem nɔwa.
 Na n tɔn kɔsobun yira swī.
 5 Na yɔrawa dim dim wunen swaa sɔɔ.
 Na n gerare yen min di.
 6 Tɛ, wuna na soku, Yinni Gusunɔ.
 A man wisio.
 A nen gari nɔwɔ.
 7 A man wunen durom bakam sɔsio,
 domi a ra be ba nun naane sɔa wɔre ben
 yiberɛban nɔman di.
 8 A nen laakari koowo
 nge mɛ tɔnu u ra n win nɔnin laakari mɔ.
 A man beruo
 nge mɛ gua ya ra yen binu bere yen kasa sɔɔ.
 9 Domi tɔn kɔsobɔ man nɔni sɔmɔ,
 yiberɛba ba man sikerene, ba kī bu man go.
 10 Ba nuki sosu ba n wɔnwɔndu mɔ.
 Ba gari mɔ ka tii suabu.
 11-12 Be wee ba sɔa nge gbee sunɔ ge ga yaa
 mara gu kasuku.
 Ba nen yira swī.
 Ba man naamwe ba kooro bure,
 ba man nɔni girari bu ka man gaba bu sura.
 13 Yinni Gusunɔ, a seewo a bu wɔri,
 a ben dam buo.
 A man wɔro ben nɔman di.
 A bu goowo ka wunen takobi.
 14 A ben wɔarun dɛɛbu kawo.
 A de bu ben daa kɔsa kpuron are wa,
 kpa yi n bu wɔasi sere ka ben bibun bibo.
 15 Adama ne, nà n seewa, kon wunen wuswaa
 wa yèn sɔ na deere,
 kpa na n nuku dobu yiba.

18

(I maa mɛrio Samuɛli II, 22)

1 Womu ge Dafidi, Yinni Gusunɔn sɔm
 kowo u wom kowobun wirugii kua. Gari
 yiniwa u Yinni Gusunɔ sɔwa sanam mɛ u
 nùn wɔra saa win yiberɛban nɔman di, n
 mam neere Sɔɔlu. U nee,
 2 Yinni Gusunɔ, wuna a sɔa nen dam. Wuna
 na kī.
 3 A sɔawa nge kpee baa yɛ sɔɔ kon kuke.
 A sɔawa nen kuku yee naanegiru.
 Wuna a sɔa nen Yinni wi u man yakia.
 Wuna a sɔa nen tɛreru.
 Wunen dama mu man wɔra.
 Wuna a sɔa nen kàri.
 4 I ka man Yinni Gusunɔ siaro.
 Nà n nùn nɔngiru sue na faaba kana,
 u ra man wɔrewa nen yiberɛban nɔman di.

5 Gɔɔ raa man bɔkua,
 u ka man doonɔ nge nim tori baka.
 6 Gɔribun wɔa yera man tɛkua,
 gɔɔ man taa bɛrie.
 7 Ma na nɔngiru sua nen nuku sankiraru sɔɔ,
 na Yinni Gusunɔ soka.
 Ma u nen nɔɔ nua saa win wɔa yerun di.
 Mɛya maa nen weeweenu wɔri win swasɔ.
 8 Tem mu yɛira, ma guunu diira,
 yèn sɔ Yinni Gusunɔ u mɔru bɛsira.
 9 Ma win mɔru seewa nge wiisu,
 ma ya yabura nge dɔɔ yara,
 ma ya yarimɔ win nɔn di nge dɔɔ buri.
 10 U dera wolla ka tem debe debe kua,
 ma u sarama u guru wii bakaru taakumɔ.
 11 U wollun kɔsɔ goo sɔni nge duma.
 Ma u bellimɔ woo sɔɔ.
 12 U kukua yam wɔkuru sɔɔ,
 ma guru wii sinumginu nùn wukiri.
 13 Win wuswaa yam bururam mu wɔa.
 Min diya gura nemɔ ka guru kpenu ka dɔɔ
 buri.
 14 Win nɔɔ ga nɔɔra wɔllun di nge guru
 gbɔsukubu.
 Ma guru kpenu neeramɔ ka dɔɔ buri.
 15 U nen yiberɛba yarinasia ka guru kpenu ni
 nu sɔa nge sɛnu.
 U bu gira baama ka guru maakinu.
 16 U wɛru wura, yiberɛba ba nanda.
 Ma guru woo bɔko ga daanu gberasia.
 Ma dunian kpɛɛkpɛɛku ga sɔsira.
 17 Ma u win nɔmu demiamɔ wɔllun di
 u man nenua u yara nim bwee bakarun di.
 18 U man wɔra yiberɛban nɔman di.
 Yiberɛ be, ba man dam kere,
 ma ba man tusa.
 19 Yiberɛ be, ba man wɔriwa nɔni swaarun
 saa sɔɔ.
 Adama Yinni Gusunɔ u kua nen tasi yeru.
 20 U man wɔra ben nɔman di,
 na n ka tii mɔ,
 domi u man kī.
 21 U man domaru kua yèn sɔ na deere.
 U man domaru kua yèn sɔ na gem swī.
 22 Na win wooda mem nɔwɔ.
 Na n nùn seesi.
 23 Na win wooda kpuro swī.
 Na n win gere yine.
 24 Na nen tii nenua
 kpa n ku ra ka durum ko.
 Na sɔawa dee dee win wuswaaɔ.
 25 Yen sɔna u man kɔsia nge mɛ nen daa gea
 ne.
 U man kɔsia nge mɛ nen gɔru ga deeram ne.
 26 Sà n sɔa naanegibu, kaa n sun sɔawewa
 naanegii.
 Sà n sɔa gemgibu, kaa n sun sɔawewa gemgii.
 27 Sà n sɔa deerobu, kaa n sun sɔawewa deero.
 Sà n maa sɔa keetagibu, kaa n sun sɔawewa
 keetagii.
 28 Yinni Gusunɔ, wunen tiywa a ra tɔn be ba
 tii kawɛ faaba ko.

Wunen tiiwa a ra be ba tii sue kawe.

²⁹ Yinni Gusunə, a sāawa nen fitila.

A ra man yam bururasie.

³⁰ A ra man dam kē n ka kpī n yiberε be ba tabu yānu mə wəri,

kpa n yō n ben gbāraru sure.

³¹ Ye Yinni Gusunə u mə, ya ra n dendewa.

Bwisi geeya u ra tanu kē.

U sāawa be ba nūn naane sāan tēruru.

³² Gusunə turowa u wāa.

Wi turowa u sāa besen Yinni.

Wi turowa u koo sun kōsu.

³³ Wiya u ra man dam kē.

Wiya u ra man swaa gea sure,

³⁴ kpa u de nen naasu su n sāu nge nemu,

na n ka yō dim dim guuru wollo.

³⁵ Wiya u ra man tabu sōsi.

Wiya u ra man dam kē n ka tendu gawa te ta bo.

³⁶ Yinni Gusunə, wuna a ra man faaba ko nge tēruru.

Wuna a ra man bere ka wunen dam bakam.

Wunen durom saabuwa na ka kua damgii.

³⁷ Nā n duka mə, a ra de na n sāu.

Nā n duka mə, na ku ra maa sokure.

³⁸ Nā n nen yiberεba naa gire,

wuna a ra de n bu naamwε.

Wuna a ku ra de n gōsirama

na kun bu kpeerasie.

³⁹ Na ra bu suririwa temə n kōsuku

kpa bu kpana bu se.

⁴⁰ Yinni, wuna a ra man dam kē n ka tabu ko.

Wuna a ra man nasara wε nen yiberεban wollo.

⁴¹ Wuna a ra de nen yiberεba bu man biru kisi.

Wuna a ra de n be ba man tusa kpeerasia.

⁴²⁻⁴³ Na ra bu munkuwa kpa bu ko nge tua.

Na ra bu taakuwa kpa bu ko nge potōko.

Yinni Gusunə, bā n nōogiru sua ba faaba kana,

a ku bu faaba ko.

Bā n somiru kana, a ku bu wisi.

⁴⁴ Yinni Gusunə, wuna a man wōra

be ba man seesin noman di.

Wuna a man kua bwese tukunun wirugii.

Wuna a dera ba man yoru diiyammε.

⁴⁵ Bā n yande nen gari nua, ba ra n man mεm nōowammεwa.

Bā n man wa, ba ra n man sāamōwa.

⁴⁶ Bā n man wa, ba ra nandewa.

Bā n man wa, ba ra yarimεwa ben kuku yerun di ba n diirimō.

⁴⁷ Yinni Gusunə u wāa.

I nūn siaro. Wiya u sāa nge kperu mi na ra kuke.

I nūn bεεε wēeyō. Wiya u man faaba kua.

⁴⁸ Wiya u ra man mōru kōsie nen yiberεban mi.

Wiya u ra de bwesenu nu man yiira.

⁴⁹ Wiya u ra de n kisira yiberεban noman di.

Yinni, a man wolle sua ben wuswaa.

Wuna a man faaba kua tən kōsobun noman di.

⁵⁰ Yen sōna kon womusu ko ka wunen yīsiru.

Wuna kon siara bwesenun suunu sōo.

⁵¹ Yinni Gusunə, a man gōsa a kua sunə.

Wuna a man nasara baka wε.

Na yε ma kaa n ne Dafidi durom sōosimō

ne ka nen bweseru sere ka baadommao.

19

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Wollu ka kperi yi Gusunən yiiko sōosimō.

Sōo ka suru ba Gusunən bεεε sōosimō.

Ka win noma u saaba yi yi.

³ Tōru baatere ta ten seeda dimō.

Wōkuru baatere ta ten areru dimō.

⁴ Adama n n ka nōo gagu,

n n ka gari gεε,

n n ka barum gam.

⁵ Ka mε, ba yiiko yen seeda nōomō handunia kpuro sōo.

Ba ye mεera handunian goonu nne sōo.

A sōo mεerio.

Wollu miya Gusunə u nūn wāa yeru kua.

⁶ U n yara u ra n sāawa nge kurε kpaon durō.

U n sīimō u ra n sāawa nge tabu durō.

⁷ U ra yariwa wollun bee tia,

kpa u du bera gja.

U n sīimō, gāanu sari ni nu koo win yam susuru suuri.

⁸ Yinni Gusunən gari yi yiba.

Yi ra tōnu wāaru ka dam wε.

Yinni Gusunən nōon gari yi naane mō.

Yi ra yēru sarirugii bwisi kē.

⁹ Yinni Gusunən gere ya dende.

Ya ra tōnu nuku dobu wε.

Yinni Gusunən sōosiru ta dεere.

Ta ra tōnu yam waasie.

¹⁰ Yinni Gusunən sāaru ta sāa gem.

Ta ko n wāawa sere ka baadommao.

Ye Yinni Gusunə u yi, ya sāawa dee dee,

ya ra tōmbu kpuro siriwa.

¹¹ Domi win gari yi wura gea kere.

Win gere ya tim gōm dobu kere.

¹² Nā n win gari yi swīi,

yi ra man kiro ko.

Nā n win woodaba mεm nōowa,

na ra yen arufaani wa.

¹³ Ka yen de kpuro tōnu koo kpī u win toranu kpuro tubu?

Yinni Gusunə, a man dεerasio nen tora ni na n tuban di.

¹⁴ A ku maa de n durum ko ka degangam.

A ku de yu man dōεε ko,

kpa na n durum bakan taare mō.

Adama a de na n dεere.

¹⁵ Yinni Gusunə, a de a n sāa nen kuku yeru.

Yinni Gusunə, a man faaba koowo durum kpuron di.

A de nen gari yi nun wēre.

A de nen bwisikunu nu nun wēre.

20

¹ Kana te wom kowobun wirugii u kua Dafidin s̄s̄.

² Gusun̄o, Yak̄obun Yinni, a sina boko swaa dakio sanam m̄e u kanaru m̄ò.

A n̄un k̄s̄suo sanam m̄e u w̄āa n̄oni sw̄āaru s̄s̄o.

³ Yinni Gusun̄o, wun̄e wi a w̄āa wunen s̄āa yee d̄ēr̄ar̄o te ta w̄āa Sīn̄īo, a sina boko somima, kpa a n̄ ȳō win birūo.

⁴ A win k̄ēnu kpuro yaayo,

kpa a win ȳakunu kpuro mwa.

⁵ A n̄un w̄ē̄ȳo ye win ḡōru ga k̄i kpuro, kpa a de win himba kpuro yu koōra.

⁶ A de ye u nun bikia kpuro yu koōra, kpa b̄es̄e kpuro su ȳē̄ri sina bokon nasaran s̄s̄,

kpa su wunen ȳisiru w̄alle sua.

⁷ T̄ē, na ȳē ma wuna a sina boko ḡōsa, a ra maa n̄un somi.

Wuna a ra win kanaru n̄o saa w̄ollun di,

kpa a n̄un nasara w̄ē ka wunen dam bakam.

⁸ Gaba ben tabu k̄ēk̄eba ka ben dumi naane s̄āa,

adama b̄es̄e, wun̄e Yinni Gusun̄o wa sa naane s̄āa.

⁹ A de t̄on be, bu dam bia bu w̄aruku, adama a sun dam sosio b̄es̄e, su ka ȳōra dim dim.

¹⁰ Yinni Gusun̄o, a b̄es̄en n̄o n̄ōw̄o sanam m̄e sa nun soku.

A sina boko somi.

21

¹ Womu ge wom kowobun wirugii u kua Dafidin s̄s̄.

² Yinni Gusun̄o, sina boko u nuku dobu mo wunen dam s̄s̄.

U ra ȳē̄ri wunen somirun s̄s̄.

³ Domi a n̄un w̄ē ye win ḡōru ga k̄i.

A n̄ n̄un yinari ye u nun bikia.

⁴ Wee, a ka n̄un doma geeru naawa.

A n̄un fur̄o wuraguu dokea a kua sina boko.

⁵ U nun bikia a win w̄āaru dakāa daasia, ma a tu dakāa daasia n̄ ka t̄e.

⁶ Wunen somirun saabuwa win b̄ēr̄e ya ka kp̄ēa.

Wunen faaban saabuwa u ka girima baka wa.

⁷ Wunen domara ko n̄ w̄āa ka wi sere ka baadommāo.

A ra n̄ w̄āa ka wi baadomma, kpa u n̄ nuku dobu m̄o.

⁸ Yinni W̄rukoo, sina boko u nun naane s̄āa. Wunen dur̄om saabu a n̄ derim̄o u sokura.

⁹⁻¹⁰ Sina boko, d̄oma te kaa tii s̄ōsi,

kaa wunen yib̄ēr̄eba n̄oma turi,

kaa be ba nun tusa n̄oma turi,

kaa bu doke d̄ō b̄wee bakar̄u s̄ōo.

Yinni Gusun̄on m̄oru ya s̄āawa nge d̄ō boko. D̄ō wi, u koo bu mwa.

¹¹ Kaa de ben bibu bu gbi.

Kaa de ben bweseru tu n̄oru ko handunia yeni s̄ōo.

¹² B̄a n̄ n̄ōo tia kua bu ka nun k̄ōsa kua, ya n̄ koor̄o.

¹³ A wunen t̄endu b̄erio a bu twee.

Ba koo nun biru kisi.

¹⁴ Yinni Gusun̄o, a seewo.

Sa ko nun womu kua wunen dam s̄s̄.

Sa ko nun t̄oma wunen yikon s̄s̄.

Yinni Gusun̄o, a seewo.

22

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U n̄ē,

² Gusun̄o, nen Yinni, mba n̄ kua a ka man deri.

Mban s̄ōna a n̄ man swaa daki sanam m̄e na nun weeweenu koosim̄o.

Mban s̄ōna a n̄ man faaba kue.

³ Mban s̄ōna a ku ra man wurari

sanam m̄e na nun soka s̄ōo s̄ōo.

Mban s̄ōna a ku ra man wisi sanam m̄e na nun kana w̄ōkuru.

⁴ Wuna a sere s̄āa D̄ēro, a s̄s̄ wunen sina kitaro.

Isireliba ba nun t̄omam̄o.

⁵ Wuna b̄es̄en sikadoba ba naane kua, ma a bu yakia.

⁶ Ba nun somiru kana, ma a bu faaba kua.

Ba nun naane kua, ma a bu sekuru yara.

⁷ Adama n̄e, na maa s̄āawa t̄onu mi?

Aawo, na s̄āawa nge k̄ōk̄ōbu.

Ma tamba man yaakoru m̄ò, ba man gema.

⁸ Be ba man wa kpuro,

ba ra n̄ man ȳē̄m̄ōwa,

ba n̄ man n̄ōo swiikinu m̄ò,

ba n̄ wii ḡimanu koosim̄o, ba n̄ m̄ò,

⁹ na nen tii Gusun̄o namu s̄andia.

Mban s̄ōna u n̄ man faaba kue.

U n̄ man k̄in na, mban s̄ōna u n̄ man yakie.

¹⁰ Adama Yinni Gusun̄o, wuna a man yara nen meron nukurun di.

Wuna a man b̄w̄ē dora w̄ē ye na nen meron bom n̄orum̄o.

¹¹ Wuna a man k̄ōsu saa m̄in di ba man mara.

Wuna a s̄āa nen Yinni saa nen meron nukurun di.

¹² A ku ka man tonda,

domi n̄oni sw̄āara man turuku koosima.

Goo maa sari wi u koo man somi.

¹³ Yib̄ēr̄e dabinu nu man sikerene

nge naa k̄ine ni nu ḡōbu.

Ba man kooro bure nge Basanin kete ḡōbi.

¹⁴ Ba man kukirisim̄o nge ḡbee sun̄o ge ga yaa kasu.

¹⁵ Nen dam mu doona

nge nim m̄e mu yari yani s̄ēri s̄ōo.

Nen kukunun gbin gbinka kpuro s̄asikiana.

Nen mwia doona nge gum m̄e mu yanda.

¹⁶ Nen ḡōru ga gbera nge sandu,

ma nen yara ya nen daro mani.

Na kpɔ̄ yanim sɔɔ nge goru.

¹⁷ Domi yiberɛ dabina nu man kooro bure
baama

nge gbeeku bɔnu.

Ba nen nɔma ka nen naasu yabura.

¹⁸ Na woore sere nen kukunu kpuro nu
sɔ̄sire.

Tɔmbu ba man mɛɛra ba nɔɔ yaare.

¹⁹ Ba nen yānu bɔnu mɔ ben tii tiine sɔɔ.

Ma ba nen yabe bakaru tete toosimo.

²⁰ Wunɛ Yinni Gusunɔ, wuna a sɔ̄a nen dam.

A kun ka man tonde me.

A na fuuku a man faaba ko.

²¹ A man wɔro yiberɛban takobin di.

Ba dam mɔ nge gbeeku bɔnu.

A nen wāaru wɔro ben nɔman di.

²² Ba man wɔrimɔ nge gbee sinansu.

Ba man kooro buremɔ nge ketɛ gbeekinu.

²³ Kon negibu kpuro wunen gari sɔ̄.

Kon nun siara mi ba mɛnne.

²⁴ Yakɔ̄bun bweseru, bɛɛ be i Yinni Gusunɔ
nasie,

i nūn siaro.

Bɛɛ Isireliba, Yakɔ̄bun bweseru, i nūn tɔmɔ.

Bɛɛ Isireliba, i nūn sɔ̄awa.

²⁵ Domi u ku ra nɔni swāarugiin wahala
yaakorɔ ko.

U ku ra maa ye atafiru ko.

U ku ra nūn biru kisi.

U ra win sokuru wurewa.

²⁶ Kon nun siara sanam mɛ be ba nun nasie
ba mɛnne.

Kon nen nɔɔ mwɛenu yibia ben baawuren
wuswaaɔ.

²⁷ Sāarobu ba koo di bu debu.

Be ba Yinni Gusunɔ kasu, bera ba koo nūn
siara.

Kpa ben hunde yu dakaɔ da.

²⁸ Handunian goonu nɛn tɔmbu ba koo
Yinni Gusunɔ yaaya

kpa bu ɔ̄sirama win mi.

Bwesenu kpuro nu koo yiira win wuswaaɔ.

²⁹ Domi Yinni Gusunɔwa u sɔ̄a sunɔ.

U bandu dii bwesenu kpuron wɔ̄lɔ.

³⁰ Baa handunian damgibu ba koo nūn
kpuna.

Tɔmbu kpurowa ba koo nūn yiira.

³¹⁻³² Be ba koo marura, ba koo bu Yinni
Gusunɔn gari sɔ̄.

Be ba ñ gina nɛ dunia sɔɔ, ba koo win gari
kpara,

kpa bu ben bibu sɔ̄ ye u win tɔmbu kua,

kpa be kpuro bu nūn sɔ̄.

23

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunɔ wuna a sɔ̄a nen kparo,
na sɔ̄awa nge wunen yāaru.

Na ñ ɔ̄ānu bie.

² Wuna a ra ka man de mi yaka bekusu wāa.

Wuna a ra ka man de mi nim mu maari.

Kpa a man wɛrasia mi.

³ A ra de nen dam mu wurama,

a ra man sure swaa ɔ̄ɛa sɔɔ,

wunen yisirun bɛɛɛn sɔ̄.

⁴ Nā n sīimɔ yam wɔku bakaru sɔɔ,

na ñ kɔ̄sa nasie,

yɛn sɔ̄, a ka man wāa.

Wunen dɛka ya ra man kpore.

Wunen bokura ta ra man gbare.

Yeniwa ya ra man dam kɛ̄.

⁵ Yinni, baa yiberɛba bā n man sikerene,

a ra man dam koosie ka bɛɛɛɛ,

a turare gumɔia wisi nen wirɔ,

a dīa bwese bweseka yi nen wuswaaɔ,

a nen nɔra yibia pɛrere.

⁶ Yinni Gusunɔ, na yɛ ma tɔ̄ɔ baatere

kaa man tɔn geeru sɔ̄osi nen wāaru sɔɔ.

Tɔ̄ɔ baatere kaa man ɔ̄ɛa kua nen wāaru sɔɔ.

Kpa na n wāa wunen mi sere ka nen ɔ̄ɔwɔ.

24

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunɔ, wuna a tem mɔ ka ye ya wāa
mɛ sɔɔ.

Wuna a handunia mɔ ka yen hunde koniba
kpuro.

² Wuna a tem kpɛɛkpɛeku swīi nim wɔku sɔɔ.

Wuna a mu bɔnu kua ka daanu.

³ Wara u koo kpɔ̄ u yɔ wunen guurɔ

mi wunen wāa yee dɛɛrara wāa.

⁴ Wi u koo yɔ mi,

wiya win ɔ̄ru ga dɛɛre.

Wiya win nɔma ya sɔ̄re.

Wiya wi u ku ra weesu swīi.

Wiya wi u ku ra bɔre u ka tɔnu nɔni wɔke.

⁵⁻⁶ Wiya wi u wunɛ Gusunɔ, Yakɔ̄bun Yinni
soku.

Wi u sɔ̄a nge me,

wiya kaa domaru kua.

Wiya kaa faaba ko.

Wiya kaa gem wɛ̄.

⁷ Bɛɛ wuun kɔ̄sobu, i kɔ̄nnɔ gunum sosio.

I Yinni Gusunɔn sɔ̄a yerun kɔ̄nnɔ kɛniɔ.

I de sina boko bɛɛɛgii u du.

⁸ Wara u sɔ̄a sina boko wi.

Yinni Gusunɔwa.

U dam mɔ, u yiiko mɔ,

u sɔ̄awa tabu durɔ damgii.

⁹ Bɛɛ wuun kɔ̄sobu, i kɔ̄nnɔ gunum sosio.

I Yinni Gusunɔn sɔ̄a yerun kɔ̄nnɔ kɛniɔ.

I de sina boko bɛɛɛgii u du.

¹⁰ Wara u sɔ̄a sina boko wi.

Gusunɔ, wɔ̄llu ka tem Yinniwa.

Wiya sina boko bɛɛɛgii.

25

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunɔ, wuna na soku.

Wee na yiire na nun kanamɔ.

² Na nun naanɛ sɔ̄a.

A ku de n sekuru wa.

A ku de nen yiberɛba bu man yɛ̄ɛ.

³ Be ba nun naane sāa ba ñ sekuru wasi,
adama be ba ñ ka nun yā, ba koo sekuru wa.

⁴ Yinni Gusunō, na nun kanamō,
a man wunen swaa sōsio.

A man sōsio nge me kon sī ye sōo.

⁵ Nen Faaba kowo, a man kparo gem swaa
sōo.

A man keu koowo.

Domi wuna na naane sāa baadomma.

⁶ Yinni Gusunō, na nun kanamō,
a wunen durom ka wunen wənwəndu yaayo,
ye a man sōosi yellun di.

⁷ A ku maa yaaya durum ye na kua nen
aluwaasiru sōo.

A ku nen mem nōobu sariru mēeri.

A man yaayo wunen wənwəndu ka wunen
tən geerun sō.

⁸ Yinni Gusunō, a sāawa tən geo.

A maa sāawa gemgii.

A ra durumgii swaa gea sōosi.

⁹ A ra be ba tii kawe swaa gea sōosi,
kpa a bu kpara ye sōo.

¹⁰ Domi be ba wunen arukawani neni,
ma ba wunen woodaba swīi,
a bu kī, a maa sāa naanegii ben mi.

¹¹ Yinni, wunen yīsirin sō,

a nen durum wəko domi ya kpā.

¹² Na yē ma wi u nun nasie,
wiya a ra swaa sōosi ye u koo kpe.

¹³ Wiya u ko n wāa bəri yendu sōo.
Win bwesera ta koo tem me tubi di.

¹⁴ Yinni Gusunō, wi u nun nasie,
wiya a ra wunen asiri sō.

Wiya a ra wunen arukawanin woodaba
giasie.

¹⁵ Na yē ma wuna a ra nen naasu yare saa
yinan di.

Yen sōna ko na n nun mēera baadomma.

¹⁶ Yinni Gusunō, a nen wənwəndu waawo.

Wee, ba man deri, na wāa nuku sankiranu
sōo.

¹⁷ A man tu wunō.

A man yaro nōni swāarun di.

¹⁸ A nen wahala mēerio.

Wee, na wənwəndu soore.

A nen durum wəko.

¹⁹ A mēerio nge me nen yiberēba ba dabi,
ba man tusa ba kōrua.

²⁰ A man wōro, a man kōsuo.

A ku de n sekuru wa domi na kukua wunen
mi.

²¹ A man somiō na n ka dēere.

A man somiō na n ka wāa gem sōo.

Wuna na naane sāa,

kaa man kōsu.

²² Gusunō, a wunen tambu Isireliba yaro ben
nōni swāaru kpuron di.

26

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunō, wuna na naane sāa mam
mam.

Na sīimōwa dee dee wunen woodaba sōo.

A man gem wēeyō.

² A nen bwisikunu ka nen bwēra sirio.

A man wēerio kpa a man gia.

³ Domi wunen kīra na nōni girari.

Ma na sīimō wunen durom sōo.

⁴ Yen sōna na ku ra ka tən kōsobu sine.

Meya na ku ra maa ka murafituba sī.

⁵ Na kōsan kowobu tusa.

Na ku ra ka bu sine.

⁶ Na ra nen nōma niēwa n ka sōosi ma na ñ
taare mō.

Na ra de n nun sā na n wunen yāku yeru
sikerenamō,

⁷ na n nun siaramō,

na n wunen sōm maamaakiginun gari
kparamō.

⁸ Na ra kā n da wunen sāa yero

domi miya a ra n wāa wunen yiikon girima
sōo.

⁹ Yinni Gusunō, a ku de n gbi ka durumgibu
sannu.

A ku de n kam ko ka be ba tambun yem
yarimō sannu.

¹⁰ A ku man siri ka be ba daa kōsa mō sannu.

A ku man siri ka be ba ra nōm biran kēnu
mwe sannu.

¹¹ Na sīimōwa dee dee wunen woodaba sōo.

Yinni Gusunō, a man durom kuo, a man
faaba koowo.

¹² Na yōwa dim dim swaa gea sōo.

Yen sōna kon nun siara mi wunen tamba
menne.

27

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunōwa u ra nen swaa yam bu-
rurasie,

u man faaba mō.

Na ñ goon berum mō.

Yinni Gusunō u sāawa nen kuku yeru.

Na ñ gāanun berum mō.

² Nen yiberēba bā n man wōrima bu ka man
go,

ba ñ man wasi.

Kōsan kowobu bā n man susima bu ka man
nōni sō,

gāanu kun man mō.

Be kpurowa ba koo wōruku.

³ Nen yiberēba bā n man sikerena ba man
tabu wōrima,

nen torora kun karamō.

Gusunōwa ko na n naane sāa.

⁴ Gāa teena na Gusunō kanamō ni nu man
neni gem gem.

Niya, na n wāa ka wi, win wāa yero

nen wāarun tōru kpurowo sōo.

Kpa n win durom denda

kpa na n nūn sāamō.

⁵ Domi u koo man bere win wāa yero nōni
swāarun sanam,

kpa u ka man da kperu wallo mi goo kun man naa turi.

6 Yen sōna kon kpī n nen yiberēba yēe be ba ka man sikerene.

Kon da Yinni Gusunon wāa yee deerarar mi, kpa n nūn yākuu kua, kpa n nūn siara ka womusu.

7 Yinni Gusunō, na nun soku.

A nen nō nōwō.

A nen wōnwōndu waawo.

A man wurario.

8 Wuna a nēe, bu nun sāawō.

Wee, na nun sāmō.

9 Na sāawa wunen sōmō.

A ku man biru kisi.

A ku man gira ka mōru.

Wuna a ra man somi.

A ku man deri.

Gusunō nen Faaba kowo,

a ku man yina.

10 Na yē ma baa nen tundo ka nen mero bā n man yina,

wune Yinni Gusunō, kaa man mwa.

11 Yinni Gusunō, a man wunen swaa sōsio

kpa a de n sī dee dee ye sō,

domi nen yiberēba ba dabi.

12 A ku man beri yiberēban nōmō.

A ku de bu man kua ye na n kī.

Domi seeda dio weesugibu ba man seesimō, be, be ba dam darebun wasikiranu mō.

13 Na yīyōbu mō ma kon Yinnin durom denda,

wasobun suunu sō.

14 Yen sō, a n Yinni Gusunō naane sāa.

A ku mwia kpana.

A de wunen tororu ta n sō sim sim.

A n Yinni Gusunō naane sāa.

28

1 Dafidin womu.

Yinni Gusunō, wuna na wuri koosimō.

Wunē wi a sāa nge nen kpee baa mi na ra kuke,

a ku man duari.

Domi à n maari mesum,

ko na n sāawa nge wi u gōo dōo.

2 Nā n nōma yīia na kanaru mō sāa yee deera ten mi,

a nen kanaru swaa dakio.

3 A ku man garisi tia ka tōn kōsobu,

ka be ba maa ka ben winsim gari mō nge kīru, adama ben gōruō kōsa ya yiba.

4 A bu ben kookoosun are wēeyō nge mē yi ne.

Ye ba gabu kua, a de yu wōri ben wirō.

5 Domi ba n gara ye wune Gusunō a mō.

Yen sō, a bu kōsukuo kpa bu ku raa maa se.

6 Yinni Gusunō, wuna kon siara,

domi a ra nen kanaru nō.

7 Wuna a man ganua nge tereru,

a sāawa nen dam.

Wunē sōra nen naane wāa, domi a man faaba kua.

Ma na nuku dobu mō, na nun siaramō ka womusu.

8 Yinni Gusunō, a sāawa wunen tōmbun dam. Domi a sāawa nge kārī, a ka wi a gōsa faaba ko.

9 A wunen tōmbu faaba koowo kpa a bu domaru kua,

be, be ba sāa wunen arumani.

A bu kparō kpa a bu nōri sere ka baadommaō.

29

1 Dafidin womu.

Bēe be i wāa wallo, i Yinni Gusunō siaro win yīko ka win dam sō.

2 I win yīsiru wolle suo, kpa i yīira win wuswaaō win deerarun sō.

3 Yinni Gusunō yīiko kpurogii u dera gura ya gbāramō.

Win nōō ga nōōra guru winu sōo.

U dam mō nim bakam wallo.

4 Win nōō ga nōōra ka dam ka yīiko.

5 Win nōō ge, ga Libanin dāa damginu besukumō.

6 U dera Libanin guunu nu yōkumō nge ketē kpemmīnu.

Ma guu te ba mō Hēemōō ta suara dika nge ketē gbeeku kpembu.

7 Win nōō ga dera guru maakinu kooramō.

8 Win nōō ga nōōra,

ma ye ya wāa Kadēsin gbaburō kpuro ya diira.

9 U gbāra sere nem guragīnu nu nanda nu mara.

Ma dānu kpuron wurusu dēlla sōōwō.

Yera win sina kpaarun di ba mō, yīikogīiwa Yinni Gusunō.

10 Wiya u dam mō nim wallo.

Wiya u ko n sāa sunō sere ka baadommaō.

11 Wiya u koo maa tōmbu dam kē.

Wiya u koo bu domaru kua u bu bōri yendu wē.

30

1 Womu ge Dafidi u kua bu ka Yinni Gusunon sāa yeru wukia. U nēe,

2 Yinni Gusunō, kon wunen kpāaru kpara. Domi a man yara saa worun di.

A n maa dere nen yiberēba bu man yēe.

3 Gusunō nen Yinni, na nun nōōgīru sue na faaba kana, ma a man bekia.

4 A man wōra gōōn nōman di, ma a dera sa tondine ka be ba gu.

5 I Yinni Gusunō siaro ka womusu,

bēe be i ka nūn yō dim dim.

I win yīsi deera te wolle suo.

6 Domi win mōru ku ra te.

Adama u ra tōnu durom kuewa win wāaru kpuro sōo.

Nuku sankiranu nū n nūn deema yoka,

sisiru bururu, u ra deemē nuku doo bakaba.

⁷ Na raa nee, nen nuku doo bini sɔɔ,
na ñ sokuramɔ pai.

⁸ Yinni Gusunɔ, wunen saabuwa na ka wāa
bəri yendu sɔɔ

nge wi u kukua kpee baa sɔɔ.

Adama ye a wunen wuswaa berua,
nen laakari ya burisina.

⁹ Yen biruwa na nɔɔgiru sua
na nun somiru kana.

¹⁰ Na nee, mba kaa wa à n man go,
a man doke siki wɔruɔ.

Nà n gɔsira tua, kon kpī n nun sã?
Kon kpī n wunen gem gari kpara?

¹¹ Yinni Gusunɔ, a man swaa dakio,
kpa a man durom kua. Yinni, a man somiɔ.

¹² Wee tē, nen nuku sankiraru ta kua nuku
dobu.

A nen saaki ye na wukiri nuku sankirarun sɔ
wuna.

Ma a man tɔɔ baka yānu sebusia n ka nuku
dobu ko.

¹³ Nen bwēra ya koo nun beere wē ka
womusu,

na ñ nɔɔ marimɔ.

Gusunɔ nen Yinni,

wuna kon siara sere ka baadommaɔ.

31

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. U nee,

² Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nen kuku yeru.

A ku de n sekuru wa.

A man wɔro domi wuna a sãa gemgii.

³ A man swaa dakio. A man wɔro fuuku.

A de a n sãa nen kpee baa ka nen gb̄araru
mi kon kpī n kuke, kpa n ka faaba wa.

⁴ A man kparo kpa bu wa ma a naane mɔ,
kpa na n kukua wunen mi.

⁵ Meya kaa man yara saa taa ye ba man berien
di,

domi wuna a man kɔsu.

⁶ Na nun nen wāaru nɔmu sɔndia,
domi wuna a man wɔra Yinni Gusunɔ,
wunē wi a naane mɔ.

⁷ Na be ba būnu sãamɔ tusa,
ma na nun naane sãa.

⁸ Ko na n wāawa nuku dobu sɔɔ wunen
durom saabu,

domi a nen nɔni swāaru yē.

Meya a maa yē nge mē na nuki sankire.

⁹ A man wɔra yibereban nɔman di.

Wee a dera na tii mɔ.

¹⁰ Yinni Gusunɔ, a man durom kuo.

Domi na wāa nuku sankiraru sɔɔ.

Nuku sankira te, ta dera nen bwēra ka nen
wuswaa ka nen wasi kpuro burisine.

¹¹ Wahala ya man goomɔ,
ma weeweenu dera na tɔkɔ mɔ.

Nen dam mu doonɔ nen torarun sɔ,
ma nen goma dwiyyamɔ.

¹² Nen yibereba ba man sekuru doke,

ma be ba sãa negibu ba tu sosimɔ.

Be ba man yē, beya ba nen berum mɔ.

Bà n ka man yinna swaaɔ, ba ra duki suwa.

¹³ Tamba man duari nge wi u gu.

Na sãawa nge gāa ni ba kɔ.

¹⁴ Na nɔmɔ kɔsa ye tamba gerumɔ nen sɔ.

Ma be ba man sikerene kpuro berum man
mɔ.

Domi ba wesianamɔ bu ka man go.

¹⁵ Adama Yinni Gusunɔ, wuna na naane sãa.

Domi wuna a sãa nen Yinni.

¹⁶ Nen sian wāaru kpuro wunen nɔmu sɔɔra
ta wāa.

A man wɔro saa nen yibereba

ka be ba man nɔni sɔmɔn nɔman di.

¹⁷ A man wunen yam bururam sɔsɔiɔ.

A man wɔro wunen durom sɔ.

¹⁸ Yinni Gusunɔ, nà n nun soka, a ku de n
sekuru wa.

Adama a de tɔn kɔso u sekuru wa,

kpa u da gəribun wāa yerɔ

gɔɔ u nùn nɔɔ marisia.

¹⁹ A ku de wee kowobu bu gari gere,

ka be ba tii sua gari mɔ, ba gabu gema.

²⁰ Yinni Gusunɔ, wunen durom mu kpā,

mē a be ba nun nasie yiye,

ka be ba ben naane doke wunē sɔɔ.

Tambu ba koo kpī bu wa durom mē a ra bu
kue.

²¹ Domi a ra be ba nun nasie kɔsu,

kpa ba n wāa wunen wuswaaɔ

bu ku ka du naanaanu sɔɔ,

kpa a bu bere wunen dirɔ tɔn kɔsobun sɔ.

²² Yinni Gusunɔ, wuna kon siara,

domi a man wunen durom sɔsɔiɔ.

Na raa sãawa nge wuu ge ba tarusi,

²³ sere nen laakari ya burisina,

na nee, wee a man gira wunen wuswaan di.

Adama a nen weeweenu nua

sanam mē na nɔɔgiru sua na nun soka.

²⁴ Yen sɔ, i Yinni Gusunɔ kɔɔ,

beē be i nùn naane sãa.

Domi u be ba nùn naane doke kɔsu.

Adama u ra be ba tii sue seeyasie ka dam.

²⁵ Beē be i yīyɔbu mɔ Yinni Gusunɔ ni,

i nukuru dorɔ,

kpa i de beēn bwēra yu wurama.

32

¹ Dafidin womu.

Doo nɔɔrugiiwa win toranu ba suuru kua,
ma ba win durum wuna.

² Doo nɔɔrugiiwa win kɔsa Yinni Gusunɔ kun
garisi,

ma u ñ maa keeta mɔ win gɔruɔ.

³ Sanam mē na ñ nen durum wure, nen
kukunu gbisa,

na weeweenu kua tɔɔ giriru,

⁴ domi wunen nɔmu ga man sere bururu ka
yoka.

Nen dam mu della nge mē dāa wurusu su ra
ko sɔɔ sāreren saa.

5 Na n̄e, kon nen toranu wura
wune Yinni Gusun̄n mi.
Na nen durum tuuba kua wunen mi,
na ñ nen k̄sa berua.
Ma a man nen durum taare wunari.
6 Yen s̄, n weene baawure wi u nun naane
s̄a
u nun kana wahalan saa s̄o.
Baa nim bakam mù n yiba mu sara,
mu ñ ȳro turi.
7 Wuna s̄a nen kuku yeru,
a ra man gbare wahalan di.
A dera na womusu m̄ wunen faaban s̄.
8 Yinni Gusun̄, a n̄e, kaa man keu ko,
kpa a man swaa s̄s̄i ye n weene n sw̄i.
Kaa man bwisi k̄, kpa a n man k̄su.
9 A maa n̄e, n ku ko bwisi sarirugii nge
duma,
ñ kun me nge birak̄,
yin n̄o w̄o ba ñ koo ko ba kun yaruka
ka karabasuuru doke,
ba n ka yi gawe, kpa yi ku raa t̄nu w̄ri.
10 T̄n k̄sobun wahala kp̄,
adama wi u Yinni Gusun̄ naane s̄a,
win durom mu ra n ȳro w̄asiwa.
11 Yen s̄, B̄e gemgibu, i ḡru doro Yinni
Gusun̄ s̄o,
kpa i desinu kara.
B̄e b̄n ḡru ga d̄ere,
i guuda koowo ka nuku dobu, b̄e kpuro.

33

1 B̄e be i s̄a gemgibu, i Gusun̄ siaro ka
womusu.
B̄e be i d̄ere, i n̄n siaro baadomma.
2 I n̄n siaro ka mar̄akunu
kpa i womusu ko ka ḡogenu.
3 I n̄n b̄ere w̄eyo ka wom kp̄o,
kpa i ḡasu tora i ka n̄n siara.
4 Yinni Gusun̄ u ra gem gerewa.
Ye u maa gerua kpuro ya ra koorewa mam.
5 U ra ye ya wooda ka gem sw̄i k̄.
Win durom mu yiba tem kpuro s̄o.
6 Win n̄on gariya w̄lla ka taka koora,
ka ḡa ni nu w̄a te s̄o kpuro.
7 Ma u dera nim w̄kun nim mu menna
ȳatem.
8 B̄e handuniagibu, i Yinni Gusun̄ nasio.
I diirio win wuswaa.
9 Domi ye u gerua kpuro, yera ya ra koore.
U n wooda w̄ kpa yu koora.
10 Yinni Gusun̄ u ra bwesenun himba ḡsie,
kpa yu kam ko mam mam.
11 Adama win himba ya ku ra ḡsiare,
ya ko n w̄awa sere ka baadomma.
12 Bwese te ta Gusun̄ m̄o Yinni,
ta ko n nuku dobu mawa.
Meya bwese te u maa ḡsa win tiin s̄
ta koo ȳeriwa.
13 Saa w̄llun diya Yinni Gusun̄ u t̄mbu
kpuro m̄era.

14 Saa win w̄a yerun di, u handuniagibu
kpuro m̄era.
15 Wi, wi u t̄mbu kpuro bwisikunu w̄,
u maa ben kookoosu kpuron laakari m̄.
16 Sina boko ù n nasara wa tabu s̄o,
n ñ m̄o ȳn s̄ u tabu kowo dabiru m̄.
N ñ maa tabu dur̄n dam
mu ra n̄n yare win yib̄er̄n n̄man di.
17 Wi u win naane doke duma s̄o,
u ñ nasara wasi.
Meya ka yen dam kpuro
ya ñ kp̄e yu n̄n w̄ra karin di.
18 Adama be ba Yinni Gusun̄ nasie,
ma ba ben ȳiyobu doke win durom s̄o,
beya u k̄su,
19 u ka ben hunde w̄ra ḡon di,
kpa ba n wasi baa ḡoro t̄ n dua ben tem s̄o.
20 B̄e, Yinni Gusun̄n miya besen ȳiyobu
w̄a.
Wiya u koo sun somi kpa u sun k̄su nge
ter̄eru.
21 B̄en ḡru ga do win s̄.
Sa maa n̄n naane s̄a win d̄erarun s̄.
22 Yinni Gusun̄, a de wunen durom mu n
w̄a ka b̄e.
Domi wune s̄ora besen ȳiyobu w̄a.

34

1 Dafidi u tii ḡsia wiuro Abimelekin
wuswaa, yera dur̄ wi, u n̄n gira win min
di. Saa yera Dafidi u womu geni kua u n̄e,
2 na kon Yinni Gusun̄ siara saa baayere.
Meya nen n̄o ga ñ marim̄ na kun n̄n t̄me.
3 Yinni Gusun̄ s̄ora kon ȳeri.
B̄e w̄n w̄ndobu, i swaa dakio,
kpa i ḡru dora.
4 I ka man Yinni Gusun̄ w̄lle suo,
su win ȳisuru b̄ere w̄e sannu.
5 Na Yinni Gusun̄ soka, ma u man wurari,
u man yara nen b̄erum kpuron di.
6 Be ba n̄n wuswaa kisi, ba ra n nuku dobu
m̄wa.
Ba ñ maa ben wuswaa wukirim̄ sekurun s̄.
7 Yinni Gusun̄ u ra w̄n w̄ndon sokuru n̄.
Meya u ra maa n̄n yare nuku sankiranu
kpuron di.
8 Win ḡorado u ra be ba n̄n nasie k̄su,
kpa u bu yara karin di.
9 I na, i win durom denda kpa i wa nge me
mu kp̄.
Doo n̄o rugiiwa wi u kuku yeru kasu win mi.
10 B̄e be i s̄a wigibu, i n̄n nasio.
Domi be ba n̄n nasie, ḡanu ku ra bu kam̄e.
11 Baa gbee sun̄ kp̄emu ga ra gaso bie gu di.
Adama be ba Yinni Gusun̄ kasu,
ḡa geenu kun bu sararim̄.
12 B̄e nen bibu, i susima i n̄,
kpa n b̄e s̄s̄i nge me i ko ka Yinni Gusun̄
nasia.
13 Wi u k̄i u w̄aru di b̄ri ȳendu s̄o,
kpa u te,
14 u k̄san gerubu de, kpa u weesu deri.

15 U kōsa suurio, kpa u gea ko.
 U alafia naa giro.
 16 Gemgiba Yinni Gusunō u ra n nōni wēe.
 Mēya u ra maa ben wuri swaa daki.
 17 Yinni Gusunō u ra ka kōsan kowobu sanne,
 kpa u de bu ben gari duari tem mēni sōo.
 18 Yinni Gusunō u ra gemgibun sokuru
 wure,
 kpa u bu wuna ben wahala kpuron di.
 19 U ra n ka be ba nuki sankire wāa,
 kpa u be ba mwia kpana faaba ko.
 20 Kōsa dabina nu ra gemgii deeme,
 adama Yinni Gusunōwa u ra nūn wōre ye
 kpuron di.
 21 Wiya u win wasin gbin gbinka kōsu.
 U n derimō baa win kuku teeru tu kōsira.
 22 Adama kōsa yā n tōn kōso deema, ya ra nūn
 gowa.
 Mēya u ra maa gemgiin yiberēba sēyaside.
 23 Wiya u ra win sōm kowobun hunde wōre
 karin di.
 Be ba maa nūn naane sāa ba n taare wasi.

35

1 Dafidin womu.
 Yinni Gusunō, be ba man wōrim wee,
 a bu wōrio.
 Be ba ka man sannamō, a ka bu sannō.
 2 A tere piibu ka bakaru suo,
 kpa a na a man somi.
 3 A wunen yaasa suo a be ba man nōni sōomō
 sōosi,
 kpa na n yē ma wuna a sāa nen faaba kowo.
 4 A de be ba man kasu bu go bu sekuru wa.
 A de be ba kī n kam ko bu biti soora
 kpa bu biru wura.
 5 A de ba n sāa nge yaka si woo ga ka doonō,
 kpa Yinni Gusunōn gorado u bu gira.
 6 A de ben swaa yu wōria,
 kpa yam wōkuru tu ye wukiri.
 Kpa Yinni Gusunōn gorado u bu naa swī.
 7 Wee na n gāanu kue ba ka man suura
 beriamme.
 8 A de bu kam ko subaru sōo,
 bu wōri ben suura ye sōo, bu gbi.
 9 Kpa na n nuku dobu mō wunen sō Yinni
 Gusunō,
 faaba ye a man kuan sō.
 10 Kpa saa nen gōru sōon di, n nēe,
 goo sari wi u dam mō nge wune.
 Domi a nē wōnwōndo yara
 saa wi u man dam keren nōman di.
 11 Wee, wee kowobu ba seewa ba man gari
 manimō yi na n yē.
 12 Nā n bu gea kua, kōsa ba ra man kōsie,
 kpa bu man deri nē turo.
 13 Adama sanam mē nen yiberē be, ba barō,
 na saakin yaberu sebua nuku sankirarun sō.
 Ma na tii tōya mō ka nōo bōkuru.
 Na ra n yiirewa na n kanaru mō,
 14 na n sāa nge ben kpaasi, n kun mē nge ben
 mero bisi.

Na nuki sankire nge wi u win mero bia.
 15 Adama be, ba ra mennēwa bu nuku dobu
 ko,
 sanam mē na sokura.
 Ba ra mennēwa nen biru bu ka man kōsa
 bwisikusi,
 kpa ba n man yaa kasikimō baadomma.
 16 Baa ka be ba n Gusunō yē ba man yēmōwa.
 Ba man kōrusi, ba nōo dōnne gbam gbam.
 17 Yinni, sere domma kaa n yeniba mēera.
 A ku de bu man wōri,
 domi ba sāawa nge gbee sina kpensu.
 18 Wuna kon siara mi wunen tōmba mēnne,
 kpa n nun bēere wē tōn dabinnun suunu sōo.
 19 A ku de be ba sāa nen yiberēba ba n man
 yēmō kam sōo,
 kpa be ba man tusa kam sōo ba n man
 wōmmō ka gōnibu.
 20 Domi ben gari gerubu kun do.
 Kōsa ba ra n tōmbu manimō,
 be ba wāa bōri yendu sōo tem mē sōo.
 21 Ba ra n man nōo gēewa ba n mō, ba man wa.
 22 Yinni Gusunō, wuna a ye kpuro waamō.
 Yen sō, a ku nōo mari,
 a ku maa ka man tonda.
 23 Gusunō, nen Yinni, a seewo a man siria.
 A ka man yino.
 24 Gusunō nen Yinni, a sāawa gemgii, a man
 sirio,
 kpa bu ku raa maa nuku dobu ko nen sō,
 25 bu gere ben gōruō bu nēe,
 wee, ye ba kī, ya kōora, ba man kamia.
 26 A de be, be ba nuku dobu mō nen wahalan
 sō,
 be kpuro bu sekuru wa sannu sannu.
 A de be, be ba man seesimō,
 bu sekuru wa ta n kpā.
 27 Adama a de be ba nuku dobu mō nen taare
 sarirun sō bu yēri,
 kpa ba n wunē Yinni Gusunō siaramō
 baadomma,
 wunē, wi a kī nē, wunen sōm kowo na n wāa
 bōri yendu sōo.
 28 Yinni, na kon wunen gem gari kpāra.
 Kon maa nun tōma baadomma.

36

1 Womu ge Dafidi Gusunōn sōm kowo u
 wom kowobun wirugii kua. U nēe,
 2 tōn kōso wi u n ka Gusunō yōn gari man
 sōkumō nen gōruō,
 domi u n bwisikumō ma n weenē u Gusunō
 nasia.
 3 U win tii sue too.
 Yen sōna u n win toraru wuramō,
 kpa u tu tusi.
 4 Win gari kpuro, weesa yi sāa.
 U ku ra wure u gāanu ko ka laakari u sere gea
 ko.
 5 Kōsa u ra n bwisikumō win kpīn yerō.
 Yen swaa sōora u ra n maa wāa.
 U ku ra ye duka suuri.

6 Adama Yinni Gusunɔ, wunen durom mu wāawa sere ka wallo.
 Wunen bɔrɔkiniru ta maa sɔsire sere ka guru winɔ.
 7 Meya maa wunen gem mu kpā nge guu bakanu.
 Wunen siribu bu duku nge nim wɔkun bweru.
 Yinni Gusunɔ, wuna a ra tɔmbu ka yɛɛ nɔɔri,
 8 domi wunen kīru ta kpā.
 Wunen kasenun kəkɔrɔwa tɔmba kuku yenu kasu.
 9 A ra wunen durom yibie nge be ba di ba deba.
 A ra bu nuku dobu wɛ nge be ba nim gem wa ba nara.
 10 Domi wuna a sāa wāarun nuuru.
 Wunen yam bururam saabuwa sa ka wāarun asansi tubumɔ.
 11 A be ba nun yɛ durom kuo.
 A bɛn gɔru ga dɛere bɔrɔkiniru sɔsio.
 12 A ku de tii suobu bu man naa turi,
 kpa tɔn kɔsobu bu de n duka yakura.
 13 Wee be ba kɔsa mɔ, ba wɔrukumɔ,
 ma ba kpane bu se.

37

1 Dafidin womu.
 A ku tii nɔwia ko tɔn kɔsobun sɔ.
 A ku ka kɔsan kowobu kinɛnu ko.
 2 Domi ba ra mundewa nge yaka gbibusu,
 kpa bu yanda nge yaka bekusu.
 3 A n Yinni Gusunɔ naane sāa kpa a n gea mɔ.
 Nge meya kaa n ka wāa yeru mɔ tem me sɔɔ,
 kpa a n bɔri yendu mɔ.
 4 A wunen nuku dobu kasuo Yinni Gusunɔn mi.
 U koo maa nun wɛ ye wunen gɔru ga kī.
 5 A Yinni Gusunɔ wunen wāaru nɔmu sandio,
 a n nùn naane sāa.
 Wiya u koo nun kpuro wunana.
 6 U koo de wunen gem mu sɔsira
 nge sɔɔ wii wollun sɔɔ.
 7 Wi u kpīa u kɔsa kua ye u gɔru doke,
 a ku tii nɔwia ko win sɔ.
 A n maari kpa a n Yinni Gusunɔ swaa daki.
 8 A mɔru derio, a nuku gbisibu yinɔ,
 a ku tii nɔwia ko.
 Ye kpurowa ya koo ra nun kɔsa koosia.
 9 Domi ba koo tɔn kɔsobu kpeerasia,
 adama be ba Yinni Gusunɔ naane sāa,
 bera ba ko n tem me mɔ.
 10 N tie fiiko ye tɔn kɔsoba kun ko n maa ka wāa.
 Baa à n mɛɛra mi ba raa wāa, a n maa bu wasi.
 11 Adama be ba tii yɛ, ba koo tem me tubi di,
 kpa ba n yɛrimo gem gem alafia sɔɔ.
 12 Tɔn kɔsoba gemgibu bwisiku kɔsunu
 koosimɔ,
 ma ba bu wiru diirisimɔ.
 13 Yinni u tɔn kɔso be yɛemɔ,

u yɛ ma tɔra bu sisie.
 14 Tɔn kɔsoba ben takobi womamɔ,
 ma ba ben tennu bɛrimɔ
 bu ka s̄arobu ka wɔnwɔndobu hunde
 wuna,
 kpa bu be ba gea mɔ go.
 15 Adama ben takobi be, ba koo duwa ben
 tiin toronɔ,
 kpa ben tennu nu bɔɔkira.
 16 Gāa piimii ni gemgii u mɔ,
 nu tɔn kɔso dabninun dukia kere.
 17 Domi ba koo tɔn kɔsobun dam kpeerasia,
 adama Yinni Gusunɔ u yɔ gemgibun biruɔ.
 18 Yinni Gusunɔ u yɛ
 ye n koo taare sarirugibu deema ben wāaru
 sɔɔ.
 Ben yenu ga n bansu mɔ.
 19 Ba n sekuru wasi wahalan saa sɔɔ.
 Ba ko ba n maa deburu mɔ gɔɔrun sanam.
 20 Adama tɔn kɔsoba koo kam ko.
 Yinni Gusunɔn yiberɛba ba ka yakasun wɛsu
 weene.
 Ba koo yarinawa nge dɔɔ wiisu.
 21 Tɔn kɔsobu b̄a n b̄akura, ba ku ra wesie.
 Adama gemgii u ra kɛ ka nuku tia.
 22 Be Yinni Gusunɔ u domaru kua,
 ba ko n tem me mɔ,
 adama be u b̄ɔrusi, beya ba koo kpeerasia.
 23 Yinni Gusunɔ u ra tɔn geo kpare win
 sanum sɔɔ.
 Yɛron swaa ra nùn wɛre.
 24 U n sokura u wɔruma, u ra sewa,
 domi Yinni Gusunɔ u win noma neni.
 25 Na raa sāa bii, tɛ na bukura.
 Na n maa waare Gusunɔ u gemgii deri,
 n̄ kun me win bibu bu bara ko bu ka di.
 26 Baadomma u wɛemɔ ka nuku tia.
 U n̄ be ba bakuramɔ yinarimɔ.
 Win bibu ba ra maa gabu arufaani kue.
 27 A kɔsa derio kpa a gea ko,
 kpa wunen bibun bweseru ta n tem me mɔ
 ka baadommaɔ.
 28 Yinni Gusunɔ u gem kī.
 U n̄ win tɔmbu derimɔ, u ra n bu kɔsu.
 Adama ba koo tɔn kɔsobun bweseru
 kpeerasia.
 29 Gemgiba ko n tem me mɔ,
 kpa ba n wāa mi, ka baadommaɔ.
 30 Gemgiin nɔɔ, gari bwisigiyya ga ra yare.
 Win yara, gema ya ra maa gere.
 31 Gusunɔn wooda ya ra n wāa win gɔruɔ.
 Win naasu kun maa sokuramɔ.
 32 Tɔn kɔso u ra n gemgii s̄akiriammɛwa,
 kpa u n swaa kasu u ka n̄n go.
 33 Adama Yinni Gusunɔ kun derimɔ u n̄n
 nama turi.
 U n̄ maa nùn taare wɛemɔ siribun sanam.
 34 A n Yinni Gusunɔ ȳiyɔ kpa a n win swaa
 swīi.
 U koo nun walle sua kpa a n ka tem me mɔ.
 Kaa wa tɔn kɔsoba kpeerɔ.
 35 Na tɔn kɔsobu wa ka ben dam kpuro,

ba yeke nge dāa kerigiru te ta kpare.

³⁶ Adama ben baa ya doona, wee ba ñ maa wāa.

Na bu kasu, adama ba ñ waara.

³⁷ A taare sarirugii mæriio

kpa a n nūn lasabu sāa.

Domi wi u ra bōri yendu kān bwesera kun kpeemā.

³⁸ Adama mēm nōō sarirugiba koo kam kowa kpuro,

kpa tən kōsobun bweseru tu kpeera.

³⁹ Yinni Gusunōwa u gemgibu faaba mō.

Wiya u ra bu bere nōni swāarun sanam.

⁴⁰ U bu somimā, u bu wōramā tən kōsobun nōman di,

u bu faaba mō, domi win miya ba ben kuku yeru kasu.

38

¹ Dafidin womu ge u kua Gusunō u ka nūn yaaya.

² Yinni Gusunō, a ku man seeyasia wunen mōru sōō.

A ku man so sanam me a mōru besire.

³ Domi wunen sēenu nu man girari,

ma wunen nōmu ga man so ga sura.

⁴ Wunen mōrun saabu, nen wasin gam sari mi n bwāa do.

Nen durum saabu na ñ maa dam gam mō.

⁵ Domi nen toranu kpēa sere nu man gunum kera.

Nu sāa nge sōmu bakanu ni nu man bunum kere.

⁶ Nen booboosu kōsa sere su numia nen gari bakarun sō.

⁷ Na debara, na wasira sere na ñ maa dam mō. Baadomma, na ra n sīmōwa ka nuku sankiranu.

⁸ Domi barara nen wasi kpuro mwa.

Yin gam maa sari mi n bwāa do.

⁹ Na kōsikirawa muku muku, na ñ maa dam gam mō.

Nen gōru ga burisine sere na weeweenu mō.

¹⁰ Yinni, ye na kī kpuro, wuna a yē.

Nen weeweenu kun maa nun berue.

¹¹ Nen gōru ga ñ sō sēe, nen dam man doonarimō.

Wee nen nōni kun maa wāaru tere.

¹² Nen kpaasibu ka be ba man yē kpuro

ba man duki suurimō nen bararun sō.

Ma be ba maa wāa nen turuku,

ba tii mena nenem.

¹³ Be ba kasu bu man go,

ba man yēri beriamme baadomma.

Be ba nen kōsa kasu, ba man kōsa siemā,

ba kasu bu man nōni wōke.

¹⁴ Adama ne, na maariwa piti nge soso

wi u kun gāanu nōmā,

u ñ maa gāanu gerumō.

¹⁵ Meya na sāa nge soso.

Na ñ bu gāanu wisa.

¹⁶ Yinni Gusunō, wune sōōra nen yīyōbu wāa.

Gusunō nen Yinni, a de a man wisi.

¹⁷ A ku de bu nuku dobu ko nen sō, kpa bu man seesi sanam me na sokuramō.

¹⁸ Wee na wōrumaa dōō,

ma nen wahala ya man wāasi.

¹⁹ Na nen toranu tuuba mō.

Tora ni, nu man berum mō.

²⁰ Wee nen yiberēba ba bwāa do, ba maa dam mō.

Be ba man tusa kam sōō, ba dabi.

²¹ Kōsa ba man kōsiemā, ye na bu gea kua.

Ba nen kōsa kasu yēn sō na ra n gea mō.

²² Yinni Gusunō, a ku man deri.

Nen Yinni, a ku ka man tonda.

²³ A na fuuku a man yakia, wuna a sāa nen faaba kowo.

39

¹ Dafidin womu ge u Yedutum, wom kowobun wirugii kua. U nēe,

² na raa nēe, kon nen sanu sanusu laakari ko kpa n ku durum ko nen gari gerubu sōō.

Kon nen nōō kpī sanam me nuku kōsurugii wāa nen bōkuō.

³ Na raa maari, na ñ gāanu gerua,

ma na deema n kua kam,

domi nen nōni swāaru ta sōsiwa.

⁴ Nen laakari ya seewa.

Ye na bwisikumō ya man neni nge dōō,

ma na gerua na nēe,

⁵ Yinni Gusunō, a man nen wāarun saka sōōsio

kpa na n yē nge me na ñ dam mō.

⁶ N wee a nen tōru yīira ka wunen nōman yasum,

ma nen wāarun sanam kun gāanu tura wunen nōni sōō.

Ka geema tanu baawure koo doona nge woo tia,

⁷ ñ kun me nge tiro.

Ye u mō kpuro kama.

U arumani mennamō, u ñ yē wara koo ye di.

⁸ Tē Yinni, mba na maa mara.

Nen yīyōbu wāa wune sōō.

⁹ A man yakio nen durum kpuron di.

A ku de gari bakasu su n man yaakoru mō.

¹⁰ Kon mari, na ñ gari gerumō,

domi wuna a dera ya koorā me.

¹¹ A ku maa man wahala ko.

Na wasikiramō wunen nōm geran sō.

¹² A ra tōnu gerusi

kpa a nūn seeyasia win toranun sō.

Ye tōnu u kī, yera a ra di nge kōkōbu.

Geema, tanu baawure u koo doonawa nge woo tia.

¹³ Yinni Gusunō, a nen kanaru nōwō,

kpa a nen sokuru swaa daki.

A ku nen wuri atafuru ko,

domi na sāawa sōō wunen mi nge nen sikadoba kpuro.

¹⁴ A man derio sēe,

kpa n wom wa n sere sariru ko.

40

(I maa mɛɛriɔ naasu 14-18, 70:2-6)

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
 2 na nɛn yīiyɔbu doke Yinni Gusunɔn mi.
 Ma u man sīrema u nɛn nɔɔ swaa daki.
 3 U man gawa u yara saa kam kobun wɔrun di,
 mi pɔtɔkɔ wāa.
 U nɛn naasu sɔndi kpee saara wɔllo,
 kpa n ka yōra dim dim.
 4 Gusunɔ u dera na womu kpɔɔ mɔ
 ge na ka nūn siaramɔ.
 Tɔn dabiru ta nua ma ta berum kua,
 ma ta ten naane doke Yinni Gusunɔ sɔɔ.
 5 Doo nɔɔrugiiwa wi u Yinni Gusunɔ naane s̄aa,
 wi u ku ra gere u tii suobu ka wee kowobu swīi.
 6 Gusunɔ nɛn Yinni, wunen sɔm geenu ka wunen himba ye a sun kua ya dabi.
 Gusunɔ, a kpā, a n̄ saara mɔ.
 Na kī n ye kpuro kpara n tɔmbu nɔɔsia.
 Adama yen geera kpā sere na n̄ kpē n ye saari.
 7 A n̄ yākuru kī, n̄ kun mɛ kēru.
 A n̄ yāku d̄ɔɔ mwaararugiru bikie,
 n̄ kun mɛ torarugiru.
 Adama a nɛn swasu kɔria.
 8 Ma na nɛɛ, nɛ wee,
 nge mɛ ba nɛn gari yorua woodan tireru sɔɔ.
 9 Gusunɔ nɛn Yinni, na kī n wunen kīru ko.
 Wunen wooda ya wāa nɛn gōruɔ.
 10 Tɔn wɔrun suunu sɔɔ,
 na ra wunen faaban labaari gea kpare.
 Yinni Gusunɔ, a yē ma na ku ra nɛn nɔɔ mari.
 11 Na n̄ wunen faaban gari berua nɛn gōruɔ.
 Na wunen naane ka wunen somiru tɔmbu nɔɔsia.
 Na tɔn wɔru guna wunen tɔn geeru ka wunen bɔrɔkɔnirinu s̄ɔsi.
 12 Yinni Gusunɔ, a ku de n wunen wɔnwɔndu bla.
 A de wunen tɔn geeru ka wunen bɔrɔkɔnirinu tu man k̄ɔsu saa kpuro sɔɔ.
 13 Domi k̄ɔsa ye ya man sikerene ya n̄ garirɔ.
 Nɛn kom k̄ɔsum kpuro man girari,
 mu n̄ waabu wāa.
 Mu nɛn wirun seri dabiru kere.
 Na mwia kpara.
 14 Yinni Gusunɔ, a man wɔro,
 a na fuuku a man faaba ko.
 15 A de be ba kasu bu man hunde wuna bu seku bakaru wa.
 A de be ba nuku dobu mɔ nɛn wahalan s̄ɔ
 bu biru wura kpa bu sekuru di.
 16 A de be ba man yaakoru m̄ɔ
 ba n wāa desirun biti sɔɔ.
 17 Adama a de be ba nun kasu ba n nuku dobu mɔ.
 Kpa be ba wunen faaba wura

ba n yērimɔ wunen s̄ɔ.
 Kpa ba n gerumɔ ma Yinni Gusunɔwa kpāaru bo.
 18 Adama nɛ s̄aɔrowa, na n̄ gāanu mɔ.
 Ka mɛ, Yinni u man yaaye.
 Nɛn Yinni, wune wi a ra man somi kpa a man wɔra,
 a ku tɛ.

41

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
 2 doo nɔɔrugiiwa wi u ra s̄aaron bwisikunu ko.
 U n wāa wahala sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo nūn yara.
 3 Yinni Gusunɔ u koo nūn k̄ɔsu,
 kpa u n win wāaru neni.
 Mɛya u ko n nuku dobu mɔ win wāaru sɔɔ.
 U n̄ maa derimɔ u wari win yiberɛban nɔmɔ.
 4 Yinni Gusunɔwa u koo nūn k̄ɔsu
 kpa u nūn nɔɔri sanam mɛ u barɔ u kpī.
 5 Wee, na gerumɔ na m̄ɔ,
 Yinni Gusunɔ, a nɛn wɔnwɔndu waawo,
 a nɛn hunde b̄kio.
 Domi na nun torari.
 6 Nuku k̄ɔsurun s̄ɔ, nɛn yiberɛba ba m̄ɔ,
 saa yerà kon gbi.
 Kpa bu wa bu nɛn yīsiru duari.
 7 Goo ù n na nɛn mi, weesa yēro u ra man kue,
 kpa u nɛn gari gura u ka da u nɛn k̄ɔsa gere t̄ɔwɔ.
 8 Nɛn yiberɛba kpuro ba gunnu gunnu gari m̄ɔ.
 Ba man k̄ɔsa bwisikusimɔ.
 9 Domi ba m̄ɔ, wahala ye, ya man neni gem ka tia.
 Nɛ wee na kpī, n n̄ koorɔ n maa se.
 10 Nɛn b̄ɔɔ k̄inasi, ka wi sa wāa sannu b̄ari yendu sɔɔ,
 na maa nūn naane s̄aa, ma sa dimɔ sannu,
 wiya u kua nɛn yiberɛ.
 11 Yen s̄ɔ, Yinni Gusunɔ, a nɛn wɔnwɔndu waawo,
 a man wɔro, kpa n bu kua ye n weene n bu kua.
 12 Nɛn yiberɛ ù kun man kamie,
 saa ye s̄ɔra kon gia ma a man kī.
 13 A man k̄ɔsu nɛn mɛm nɔɔbun s̄ɔ.
 Ma a dera na wāa wunen mi sere ka baadommaɔ.

14 Na Gusunɔ Isireliban Yinni siara.

U ko n wāawa sere ka baadommaɔ. Ami.
WOMUSUN B̄ONU YIRUSE

42

1 Koren bibun womu ge ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
 2 Nge mɛ nim n̄ɔru ga ra de n̄mu ga n daaron nim kasu,
 nge mɛya nɛn gōru ga nun kasu Yinni Gusunɔ.

3 Nɛn gɔru ga wunen beke barɔ, Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a wāa.
 Saa yerà na kon tii sɔsi wunen wuswaaɔ Yinni.
 4 Nɛn nɔni yĩresu su kua nɛn nim nɔruram wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ,
 sanam mɛ ba man bikiamɔ ba mɔ,
 mana Gusunɔ nɛn Yinni u wāa.
 5 Nɛn tororu ta ra karewa nà n yaaya sanam mɛ tɔn dabiru ta ra n man sikerene, na n tu gbiiye su ka da Gusunɔn sãa yerɔ, sa n nuku dobu mɔ, sa n Gusunɔ siaramo sannu.
 6 Mban sɔna ko na n nuki sankire, kpa na n weeweenu mɔ.
 Na ko n nɛn yĩyɔbu doke Gusunɔ nɛn Yinnin mi,
 kpa n maa nɔn siara.
 Domi u sãawa nɛn Yinni ka nɛn Faaba kowo.
 7 Nɛn Yinni, na nuki sankire.
 Yen sɔna na nun yaayamɔ saa Yuudenin daarun di,
 ka guu te ba mɔ Hɛɛmɔɔn di
 ka guu te ba mɔ Miseaan di.
 8 Wuna a ra de daarun nim mu kukiri,
 kpa nim kureru tu se tu garu sua,
 kpa ni kpuro nu man wukiri.
 9 A man wunen kĩru sɔsio sɔɔ sɔɔ,
 wɔkuru kpa na n womusu mɔ, na n nun tɔmamɔ,
 na n nun kanamɔ wunɛ wi a man wāaru wɛ.
 10 Gusunɔ, nɛn Yinni, a sãawa nɛn kpee saara.
 Mban sɔna a man duari.
 Mban sɔna kaa de nɛn yiberɛba ba n man dam dɔremɔ
 kpa na n nuki sankire.
 11 Nɛn kukunu bɛsikiramɔ sanam mɛ ba man nɔni sɔmɔ,
 ba man wɔmmɔ, ba gerumɔ ba mɔ, mana Gusunɔ nɛn Yinni wi.
 12 Mban sɔna na kon nuki sankire.
 Mban sɔna ko na n weeweenu mɔ nɛn gɔruɔ.
 Nɛ, kon nɛn naanɛ dokewa wunɛ sɔɔ,
 kpa n nun siara kpm.
 Domi a sãawa nɛn Yinni ka nɛn Faaba kowo.

43

1 A man gem wɛɛyɔ Gusunɔ nɛn Yinni.
 A ka man yinɔ be ba ñ nun nasien wuswaaɔ.
 A man yakio wee kowobu ka tɔn kɔsobun min di.
 2 Gusunɔ, wunɛ wi a man kɔsu, mban sɔna a man yinamɔ.
 Mban sɔna kaa de nɛn yiberɛba ba n man dam dɔremɔ
 kpa na n nuki sankire.
 3 A de wunen yam bururam ka wunen bɔrɔkinira n man kpare.
 A ka man doo sere wunen guu dɛera ten mi,
 mi a wāa,
 4 kpa n da wunen yāku yerɔ.
 Gusunɔ, wunɛ wi sɔɔ na nuku dobu mɔ,

kon nun siara ka womusu, ka mɔrɔku.
 Gusunɔ, wuna a sãa nɛn Yinni.
 5 Mban sɔna na kon nuki sankire,
 kpa na n weeweenu mɔ nɛn gɔruɔ.
 Na kon nɛn naanɛ dokewa wunɛ sɔɔ,
 kpa n wure n nun siara.
 A sãawa nɛn Yinni ka nɛn Faaba kowo.

44

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
 2 Gusunɔ, sa nua ka bɛsɛn tiin swaa wunen sɔma ye a kua bɛsɛn baababan waati.
 Bera ba sun ye sɔɔwa.
 3 Ka wunen tiin nama a bwese tukunu gira.
 A bwese ni so nu yarina,
 ma a bɛsɛn baababa swii nin wāa yenɔ.
 4 Bɛsɛn baaba be, ba bwese nin tem mwa.
 N ñ mɔ yèn sɔ ba takobi mɔ,
 n ñ maa mɔ yèn sɔ ba dam mɔ,
 adama yèn sɔ a bu kīwa ma a wāa ka be,
 ma a bu yara ka wunen nɔmu.
 5 Gusunɔ, wuna a sãa nɛn sina boko.
 A wunen tɔmbu nasara wɛɛyɔ.
 6 Ka wunen dama sa ko bɛsɛn yiberɛba suriri.
 Ka wunen yisira sa ko bu suni.
 7 Domi na yɛ ma n ñ nɛn tendu,
 ñ kun mɛ nɛn takobi ya koo man faaba ko.
 8 Wuna kaa sun wɔra bɛsɛn yiberɛban nɔman di.
 Kpa a be ba sun tusa burisina.
 9 Sa ko n woo kanamɔ tɔru baatere wunen sɔ,
 sa n nun siaramɔ sere ka baadommaɔ.
 10 Ka mɛ, wee a sun yina, a sun sekuru doke,
 a ku ra n maa ka bɛsɛn tabu kowobu wāa bā n tabu yariɔ.
 11 A dera sa biruku yira wurɔ bɛsɛn yiberɛban wuswaaɔ,
 be, be ba sun tusa ba bɛsɛn yānu guramɔ.
 12 A sun bɛri ben nɔmɔ nge mɛ ba ra arari yāaru nɔmu bɛrie.
 Ma a dera sa yarina, sa yabi bwese tukunu sɔɔ.
 13 A bɛsɛ, wunen tɔmbu dɔramɔ gobi sari,
 a ñ maa sun garisi gāa geenu.
 14 Wee a sun sekuru doke bɛsɛn berusebun wuswaaɔ,
 15 be, be ba sun sikerene, ba sun yɛɛmɔ, ba sun yaakorɔ mɔ.
 A dera bwese tukunu nu sun womu dokemɔ,
 ma nu sun wii gimanu koosimɔ ka yaakorɔ.
 16 Wee sere ka tɛ, seku te, ta ra n man mɔwa,
 kpa na n nɛn wuswaa wukiri
 17 yèn sɔ nɛn yiberɛ u man wɔri, u wɔmmɔ u man nɔɔ kuurimɔ.
 18 Yeniba kpurowa ya ra sun deeme.
 Ka mɛ, sa ñ nun duari,
 sa ñ maa wunen arukawani kusie.
 19 Bɛsɛn gɔru ga ñ sīire wunen min di,
 sa ñ maa gere wunen swaan di.
 20 Adama ka mɛ, a sun kasuka gbaburɔ demakunun wāa yerɔ.

Ma a sun yam wākuru wukiri.

²¹ Gusunə, sà n daa wunen yīsiru duari,
ma sa da sa būnu ganu sāamə,

²² a n̄ kaa tubu, wunə wi a tənun gōrun gari
yē?

²³ Adama wunen sōna ba sun goomə bururu
ka yoka,

ba sun mēera nge yāa ni ba ka dāo bu go.

²⁴ A dom yando Yinni! Mban sōna a do.

A dom yando. A ku sun yina sere ka
baadommao.

²⁵ Mban sōna a wunen wuswaa berumə.

Mban sōna a n̄ besen wənwəndu m̄.

A n̄ wa nge m̄ ba sun taare?

²⁶ Domi sa nuki sankire. Sa kpī tua s̄o.

²⁷ A seewo a sun somi.

A sun w̄oro wunen durom bakam s̄.

45

¹ Kīrun womu ge Koren bibu ba wom
kowobun wirugii kua. Ge wee.

² N̄en gōru ga bwisiku duronu yiba sere nu
yarimə.

Na womu geni m̄ sunən s̄.

N̄en yara ya s̄aa nge yoro geon yorutia.

³ Wuna a buram b̄o t̄n bibun suunu s̄o.

Wunen gari yi durom yiba.

Yen sōna a Gusunon domaru m̄ sere ka
baadommao.

⁴ Tabu kowo dangii, a wunen takobi b̄ekio,
wuna a yiiko ka b̄ere baka m̄.

⁵ Ka wunen sinandun dam,

a wunen tabu keke ȳoowa a da a nasara sua,
kpa a gem sanna ka daa duudwia ka gean
kobu,

kpa a s̄əm maamaakiginu ko ka wunen n̄əm
geun dam.

⁶ Wunen s̄ēnu nu n̄o do,

nu koo wunen yiberēba s̄oku,
kpa t̄mbu bu w̄oruku wunen wuswaa.

⁷ Gusunə, ba wunen bandu swī sere ka
baadommao.

Gema a ka wunen bandu neni.

⁸ A gea kī, ma a k̄sa tusa.

Yen sōna Gusunə wi u s̄aa wunen Yinni, u
nun ḡosa.

U maa nun nuku dobu w̄e ye u ka nun aye
b̄ereguru w̄e

te ta wunen kpaasibuguru kp̄aaruru kere.

⁹ Wunen yānu nu turare numə

ye ba ra soku miru ka aloesi ka kasi.

Ba m̄r̄okunu soomə a ka nuku dobu wa
wunen sina gbabur̄o te ba suunu donnu
mani mani.

¹⁰ Sina bii w̄andiaba ba s̄aa wunen kur̄o kpa
s̄akobu.

Kur̄o kpao u ȳō wunen n̄əm geuə u wura
sebuə ye ya na Ofirin di.

¹¹ A swaa dakio, bii kur̄obu a n̄en gari n̄o,

kpa a yi bwisiku.

A wunen t̄mbu duario ka wunen baan
yenugibu.

¹² Wunen buram mu ka sina boko naawa
gem gem.

A n̄un b̄ere w̄eȳo ȳen s̄ō u s̄aa wunen yinni.

¹³ Tirin t̄mbu be ba bwesenu kpuro
arumani kere,

ba koo ka nun dukia bwese bweseka naawa
bu ka wunen kī geeru kasu.

¹⁴ Sina bii w̄andia kur̄o kpao wi, u w̄aa sina
kpaar̄o,

u yānu sebua ni ba bururu koosi ka wuraba.

¹⁵ Ba ka n̄un da sunən mi ka win yāa bura
n̄onigii ni,

ma win kur̄o kpaā s̄akoba n̄un swī.

¹⁶ Ba bu duusia sina kpaar̄o ka nuku dobu ka
ȳēribu.

¹⁷ Sina boko, wunen biba koo wunen
baababan tubi di,

kpa bu bandu di tem kpuro s̄o.

¹⁸ N̄en womu geni, ga koo de bu wunen yīsiru
yaaya t̄ru baatere,

kpa bwesenu kpuro nu nun siara sere ka
baadommao.

46

¹ Womu ge Koren bibu ba wom kowobun
wirugii kua. Ba gu kuawa ka gōru yāka. Ba
n̄e,

² Gusunəwa u s̄aa besen kuku yee naanegiru
ka besen t̄asi yeru.

Baa nuku sankiranu s̄o,

u ra n̄ s̄oaru s̄aawa u ka tanu somi.

³ Yen sōna sa n̄ berum m̄ sanam m̄ tem mu
yīirimə,

n̄ kun m̄ sanam m̄ guunu diirimə nim
w̄okun s̄oowa.

⁴ Sa n̄ nande sanam m̄ nim w̄okun nim
kurenu nu w̄oki nu yaka m̄

sanam m̄ nu guunu yīirimə.

⁵ Daarū gara w̄ā t̄n nim mu ka nuku dobu
naamə W̄orukoon w̄ā yerə,

dii d̄era ten mi, mi wi, Gusunə u w̄aa.

⁶ Gusunə u w̄aa te s̄o, yen sōna ta n̄ w̄orum̄.

Gusunə u ra tu gabewa saa buru buru yellun
di.

⁷ Bwesenu nu burisine, ma bannu
w̄orukumə.

Gusunə u gb̄ara, ma tem mu yanda.

⁸ Gusunə w̄allu ka tem Yinni u ka sun w̄aa.

Yak̄obun Yinni, u s̄aawa besen kuku yee
naanegiru.

⁹ I na i wa ye Yinni Gusunə u kua.

U s̄əm maamaakiginu kua handunia s̄o.

¹⁰ U tabu kpeesia yen goonu n̄n̄e ye s̄o.

U tennu ka yaasi b̄oka,

ma u tabu keke yi dum̄i gawe d̄ō meni.

¹¹ U n̄e, i ȳro, kpa i gia ma wiya Gusunə.

U bandu d̄ii bwesenu kpuro s̄o, ka tem
kpuro s̄o.

¹² Gusunə w̄allu ka tem Yinni u ka sun w̄aa.

Wi, Yak̄obun Yinni u s̄aawa besen kuku yee
naanegiru.

47

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

2 Bɛɛ handunian bwesenu, i taki koowo, kpa i kuuki ko ka nuku dobu Yinni Gusunɔn mi.

3 Domi u sɔawa Yinni Wɔrukoo wi u nanum mɔ.

U sɔawa sina boko tem kpuro sɔɔ,

4 wi u ra de su bwesenu ganu tɛɛsi, kpa sa n nu taare.

5 Wiya u sun bɛsɛn tem gɔsia, ma sa yen woo kanamɔ,

bɛsɛ Yakɔbun bweseru te wi, Yinni u kɪ.

6 Gusunɔ u yɔɔmɔ Sionɔ, ma ba nasaran taki mɔ.

U gbia u dɔɔ, ma ba kɔba soomɔ.

7 I Gusunɔ womu kuo, i Gusunɔ womu kuo.

I Yinni, sina boko siaro ka womu.

8 Domi wiya u sɔa handunia kpuron sunɔ.

I nɔn womu kuo.

9 Wiya u bandu dii bwesenu kpuro sɔɔ, ma u sɔ win sina gɔni dɛɛra sɔɔ.

10 Bwese tukunun sina biba mɛnnamɔ ka Gusunɔ Aburahaman Yinnin tɔmbu.

Domi wiya u ka be ba tem kɔsu wɔa.

Wiya u kpuro kere.

48

1 Womu ge Koren bibu ba kua. Ge wee.

2 Yinni Gusunɔ, a kpɔ, yen sɔna n weene bu nun tɔma baama, wunen wuuɔ ka wunen guu dɛɛra ten wɔllɔ te ba mɔ Sioni.

3 Ta yɔ buram buram tɔna.

Wi u tu mɛɛra kpa u n nuku dobu mɔ ten buram sɔ.

Guu ten sɔ yɛsan nɔm geu gia, sina bokon sina kpaara mi.

4 Yinni Gusunɔ, wunen sina kpaaru sɔɔ, a ra sun sɔɔsiwa ma a sɔa bɛsɛn kuku yeru ka gem.

5 Domi wee, sinambu ba mɛna, ba nɔɔ tia kua bu ka Sioni wori.

6-7 Adama ye ba nun wa, miya bɛrum bu mwa, ba wurura nge tɔn kurɔ

wi marubun wahala ya nɛnua sanam mɛ u yiire.

Yera ba nanda ba duki sua.

8 Ba fukura ba wɔruka nge goo nimkuu ge sɔɔ yari yerun woo ga fuka.

9 Ye sa nɔɔmɔ ba gerumɔ, sa ye wa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin wuuɔ.

Sa ye wa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wuuɔ.

Wiya u koo de wuu ge, ga n wɔa sere ka baadommaɔ.

10 Gusunɔ, sa wunen durom bwisikunu mɔ wunen sɔa yee ten mi.

11 Nge mɛ a yisiru yara, nge mɛya ba koo nun tɔma handunian goonu nne sɔɔ.

Domi a ra tɔmbu kpare gem sɔɔ.

12 Be ba wɔa Sionin guurɔ, ba nuku dobu mɔ. Yudan tɔmbu ba yɛɛrimɔ wunen siri bi a kuan sɔ.

13 I siiyɔ i ka Sioni sikerena.

I yen kɔsu yenu gario.

14 I yen gbɔra te mɛɛrio,

kpa i yen sina kpaanu mɛɛri

i ra ka bɛɛn bibu yen faagi kua,

15 i nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u sɔa bɛsɛn Yinni sere ka baadommaɔ.

Wiya u koo maa sun kpara sere ka bɛsɛn gɔɔn tɔrɔ.

49

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

2 Bɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio i nɔ.

Bɛɛ handuniagibu, i swaa tem kpɛiyɔ i nɔ.

3 Damgibu ka bwɛɛbwɛɛbu, i swaa dakio i nɔ. Sɔarobu ka gobigibu, i swaa tem kpɛiyɔ i nɔ.

4 Na kon gari bwisigii gere.

Nɛn bwisikunu nu maa asansi mɔ.

5 Na bwisigibun mɔnnu swaa daki, na kon maa bɛɛ nu tubusia ka mɔrɔku.

6 Mban sɔna kon bɛrum ko wahalan saa sɔɔ.

Mban sɔna kon bɛrum ko sanam mɛ nɛn yibɛɛba ba man sikerene nuku kɔsurun sɔ.

7 Ba ben dukia naane sɔa.

Ma ba tii sue dukia yen kpɔarun sɔ.

8 Adama ben goo kun kpɛ u win winsim hunde yakia,

kpa u Gusunɔ yen kɔsiaru wɛ.

9 Domi hunden yakia bu gɔa bakana, bu n nɔru mɔ.

Yen sɔna n n koorɔ bu kpɛ bu ye ko,

10 n n maa koorɔ ba n wɔa sere ka baadommaɔ.

Ba n kpɛ bu gɔɔ yina.

11 Domi sa waamɔ ma bwisigibu ka gari bakasu kpurowa ba gbimɔ.

Ma ba ben dukia derimɔ gabu bu gura.

12 Mɛya be ba yisiru yara ba ra n bwisika ma ben yenusu ko n wɔawa sere ka baadommaɔ.

Ben wɔa yenu kun maa kam mɔ.

13 Adama tɔnu wi u bɛɛɛ mɔ u ku ra te.

U sɔawa nge yɛ yi ba ra sakiri.

14 Nge mɛya ben are sɔa,

be ka be ba bu swii ba ben gari swaa daki.

15 Ba ra bu surewa gɔriɔ nge yɔa gɔɔ ge ba sure wɔru sɔɔ,

kpa gɔɔ u bu di.

N sosi, tɔn dɛɛroba koo bu taaku, kpa ben bɛɛɛ yu kpe,

kpa gɔribun wɔa yeru tu ko ben yenu.

16 Adama Gusunɔ u koo nɛn hunde wɔra saa gɔribun wɔa yerun di.

Domi u koo man kɔsu.

17 Yen sɔ, a ku nanda tɔnu u n dukia guramɔ, ma win yenun arumani ya sosimɔ.

18 A n yē ma u n̄ ka yen gaa d̄o ḡorio,
 ba n̄ maa ka n̄n yen gaa sikumo.
 19 U ko n nuku dobu m̄o win w̄āaru s̄o,
 kpa ba n n̄n siaram̄o nuku doo bi u m̄n s̄o.
 20 Adama yen k̄k̄o, u koo win baababa
 deemawa ḡorio.
 Be, ba n̄ maa handunian yam bururam wasi.
 21 T̄onu wi ba b̄ere w̄em̄o, ma u n̄ bwisi m̄o,
 u s̄āawa nge yē yi ba mw̄erima bu sakiri.

50

1 Asafun womu. Ge wee.
 Yinni Gusun̄o u gari m̄o, u handuniagibu
 soku
 be ba w̄āa s̄o yari yer̄o n̄ ka da s̄o duu yer̄o.
 2 Gusun̄o u kurama saa Sīoni wuu bur̄o gen
 min di ka yam bururam.
 3 Besen Yinni u wee wi, wi u ku ra mari.
 Win wuswaa d̄o boko s̄ōrua,
 ma guru woo b̄k̄o ga ka n̄n sikerene.
 4 U n̄oogiru sue w̄oll̄o ka tem̄o u ka win t̄ambu
 siri.
 5 U m̄o, i man nen t̄ambu mennama be ba man
 naane s̄ā,
 be, be ba ka man arukawani b̄kua
 ma ba ye sire ka ȳkuru.
 6 W̄ollu kpuro ta koo win gem gari kp̄ara.
 Domi wiya u s̄ā siri kowo.
 7 Yinni Gusun̄o u n̄e,
 i swaa dakio b̄e nen t̄ambu Isireliba.
 Na kon b̄e s̄o ma n̄na na s̄ā b̄en Yinni.
 8 N n̄ b̄en ȳakunun s̄o na b̄e gerusim̄o.
 Domi na ra b̄en ȳaku d̄o mwaararuginu
 mw̄e baadomma.
 9 Na n̄ maa naa kinenu mwaa m̄o b̄en yenuo,
 n̄ kun m̄e boo kinenu b̄en boo ḡōs̄o.
 10 Domi n̄na na gb̄eeku yē kpuro m̄o
 ka yi yi w̄āa guun̄o dabi dabinu.
 11 Na gun̄o si su w̄āa guun̄o kpuro yē
 ka maa yē yi yi w̄āa yakaso.
 Yi maa s̄āwa negii.
 12 N n̄ ḡō̄run na ta man m̄o, n n̄ wune kon s̄o.
 Domi n̄na na handunia m̄o ka ye ya w̄āa ye
 s̄o kpuro.
 13 I tamaa kon naa kin̄enun yaa temwa?
 I tamaa boo kin̄enun yema kon n̄o?
 14 Ye n buram bo, yera i n̄e Gusun̄o b̄en Yinni
 siara.
 Kpa i b̄en n̄o mw̄enu yibia ni i man kua.
 15 A man sokuo sanam m̄e a nuki sankire.
 Saa ye s̄o, kon nun wurari, kpa a man b̄ere
 w̄e.
 16 Adama Gusun̄o u k̄san kowo s̄ōm̄o u m̄o,
 mban s̄na a nen woodaba siam̄o ma a nen
 arukawanin gari gerum̄o,
 17 wune wi a ku ra s̄ōsiru k̄a,
 ma a nen gere atafiiru s̄ā.
 18 A n gb̄en̄o wa, a ra ka n̄n n̄o tia ko,
 a ra n w̄āa ka sakara kowobu.

* 51:9 wororu - Yuuba b̄a n̄ deerasiabun wororu m̄o, ba ra d̄āa kiku ge ba m̄o is̄oju wasiwa deerasiabun nim s̄o kpa bu ka gu durumgii ȳka.

19 Wunen n̄o ga ra n̄ k̄sa yibawa,
 wunen yara ya weesu sekumo.
 20 Mi a sina kpuro, wunen winsimwa a ra n
 w̄im̄o,
 kpa a n wunen m̄ero bisin k̄sa gerumo.
 21 Yeniba kpurowa a kua, ma na maari.
 Domi a tamaa na s̄āawa nge wune.
 Adama kon nun taare w̄e
 kpa n kpuro terasia wunen wuswaa.
 22 I laakari koowo, kpa i swaa daki i n̄o
 b̄e be i n̄e Gusun̄o duari.
 Ma n kun m̄e, kon b̄e s̄ere n yaaku.
 Goo kun maa kp̄e u b̄e w̄ora.
 23 Win ȳakuru ta s̄ā siarabu,
 ȳerowa u man b̄ere w̄em̄o.
 Wi u maa win tii n̄eni dee dee
 ȳerowa u koo nen faaba wa.

51

1-2 Ye Dafidi u ka Bati Seba kpuna u kpa,
 Gusun̄on s̄om̄o Natani u da win mi. Yen
 biruwa Dafidi u wom kowobun wirugii
 womu geni kua. Ge wee.
 3 Gusun̄o, a man durom kuo wunen k̄i
 geerun s̄o.
 A nen toraru wun̄o wunen w̄onw̄ondun s̄o.
 4 A man woburuo s̄ā s̄ā kpa a nen kom
 k̄sum w̄ōka.
 A nen durum wun̄o kpa n s̄āra.
 5 Domi na nen toraru wur̄a,
 nen durum ya maa man bitani m̄o
 baadomma.
 6 Wune turowa na torari,
 na maa kua ye ya n̄ nun dore.
 Yen s̄o, a gem m̄o ye a ka man taare w̄e.
 Wunen siribu bu d̄ende.
 7 N wee, kom k̄sum s̄ōra ba man mara.
 Nen mero wi u maa nen gura sua, win tii u
 s̄āawa durumgii.
 8 Adama gema a bikiam̄o ḡōruo.
 N n̄ men na, a de wunen bwisi yi n man
 w̄āasi.
 9 A man deerasiabun wororu * koosio kpa n
 d̄era.
 A man woburuo kpa n burura n w̄esu kera.
 10 A man nuku dobu w̄eyo kpa na n desinu
 karam̄o.
 Baa m̄e a nen ḡoma dwiiasia, kon kpa m
 ȳeri.
 11 A ku nen durum m̄eri,
 a nen kom k̄sum kpuro w̄ōka.
 12 Gusun̄o, a man ḡōru w̄eyo ge ga d̄ere,
 kpa a man hunde kpa w̄e ye ya koo ȳra sim
 sim.
 13 A ku man gira wunen b̄okun di,
 a ku maa man wunen Hunde D̄ero mwaaari.
 14 A kpa m man wunen faaban nuku dobu
 w̄eyo,
 kpa k̄i geeru tu nen hunde dam k̄e.

15 Sanam meya kon durumgibu wunen swaa sōsi,
be, be ba nun torari,
kpa bu wurama wunen mi.
16 Gusunō, wunε wi a man faaba kua,
a ku maa man goon yem bikia.
Ko na n wunen gem me a man wē takaru mō.
17 Yinni Gusunō, a nen nō wukio
kpa gu nun siara bu nō yam kpuro.
18 A n daa yāku dō mwaararugiru kī,
na n daa nun tu kue.
Adama a n yākunū kī.
19 Yāku te ta nun wēre,
teya gōru ge ga tii kawa.
Gusunō, a n tōmbu yinamō
be ba tuuba kua ka tii kawabu.
20 A de a ka Siāni nōnu geu mēeri kpa a ye gea
kua,
kpa a Yerusalemun gbāraru seeya.
21 Sanam meya kaa yākunū mwa ni a bikia.
Niya yāku dō mwaararuginu.
Kpa bu naa kinenu go wunen yāku yerō.

52

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. 2 U gu kuawa sanam me Dεgu Edōmu u na Sōlun mi u ka nūn sō ma Dafidi u da Akimεlekin mi. Womu ge wee.
3 Tabu durō, mban sōna a tii siaramō kōsa ye a mōn sō.
A n yē ma Gusunōn durom mu ko n wāa sere ka baadommao.
4 Kōsa tōnawa wunen yara ya ra n gerumō.
Ya sāawa nge wobu te ta nō do, murafiti wunε,
5 a ra kōsa kā n kere gea,
kpa a n weesu kī n kere gem.
6 Gari kōsiya yi ra n yiba wunen nōwo
kpa a n wāa keetan swεε sōo.
7 Yen sō, a n yē ma Gusunō u koo nun sura sere ka baadommao.
U koo nun gawa u yara saa wunen kuu bekurugirun di,
kpa u nun wuna wasobun suunu sōon di.
8 Be ba Gusunō naane sāa, ba koo nun wa,
kpa bitu bu mwa bu nun yēε bu nεε,
9 durō winiwa u yina Gusunō u nūn kōsu,
ma u win naane doke win dukia sōo,
u tii kōsu win bwisi sōo.
10 Nε, na wāawa Yinni Gusunōn sāa yerō
nge olifin dāa beku te ta kpare, ta wēsu sāa.
Na win durom naane sāa sere ka baadommao.
11 Na kon nūn siarawa sere ka baadommao,
domi u kua.
Wi sōara kon nen yīiyōbu doke be ba nūn naane sāan suunu sōo
yēn sō u sāa tōn geo.

53

(I maa mēerio 14)

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka gaasiraru. Ge wee.
2 Wee nge mε gari bakasu su sāa.
Su ra nεε, Gusunō sari.
Su sankire. Su kom kōsum mō.
Sin gagu sari ge ga gea mō.
3 Yinni Gusunō u tōmbu mēerima saa wōllun di,
u ka wa goo ù n wāa u bwisi mō,
u ka wa goo ù n wāa u nūn sāamō.
4 Adama u wa be kpurowa ba kōore.
Be kpurowa ba sankire.
Be kpurowa ba kōsa mō.
Baa ben turo kun gea mō.
5 Ye u wa mε, yera u tii bikia u nεε,
kōsan kowo be, ba n yēru mō?
Wee ba nen tōmbu gbēnimō.
Ben goo kun man sāamō.
6 Yen sō, ba koo nanda bu diiri sanam mε gāa berumginu sari.
Be ba ka nun tabu mō,
Gusunō u koo ben kukunu yarinasia.
Ba koo sekuru wa yēn sō u bu yina.
7 Yinni Gusunō, na nun kanamō
a de faaba kowo goo u yari Siānin di
u Isireliba, Yakōbun bweseru yara desirun di,
kpa ba n wāa bəri yendu sōo.
A n kua mε, anna a nuku dobu wa bi ba koo ko mi.

54

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka mōrōku 2 sanam me Sifugibu ba na Sōlun mi bu ka nūn sō ma Dafidi u kukua ben temō. Ge wee.
3 Gusunō, a man faaba koowo wunen yīisirun sō.
A de a man siria ka wunen dam bakam.
4 Yinni Gusunō, a swaa tem kpiiyō kpa a nen kanaru nō.
5 Domi tōn tukobu ba man seesi.
Tōn kōsobu ba kasu bu man go.
Ben bwisikunu sōo, ba nεε, wunε Gusunō a sari.
6 Adama nen mi, wuna a sāa nen faaba kowo.
Be ba ka man yō, bera a maa ka yō.
7 A nen yibereba kōsa kōsio.
A man bōrōkiniru sōsio, a bu go.
8 Kon nun yākunū kua ka nuku tia.
Kon womu ko ka wunen yīsiru n nun tōma,
domi a sāa tōn geo.
9 Wuna a ra man nuku sankiraru wunari,
kpa na n nuku dobu mō nā n nen yibereba wa.

55

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mōrōku. Ge wee.
2 Yinni Gusunō, a swaa tem kpiiyō a nen kanaru nō.
A ku man biru kisi nā n nun kanamō.

³ A nen laakari koowo kpa a man wisi.

Wee na sirene ka nuku sankiraru,

⁴ na burisine yiberēban garin sɔ
ka tən kōsobun dam dārebun sɔ.

Tamba man kōsa kuamme,
ba man taare wē ka mōru baka.

⁵ Na nuki sankire too nen gōruo.

Ma gōon berum man nenua.

⁶ Na nanda sere na diirimō.

⁷ Na nēe, nā n daa kasa mō nge kparuko,
kon yōwa n da n sina na n wēre.

⁸ Kon duka yakura n da mi n toma,
kpa na n wāa ghaburu.

⁹ Kon duka yakura fuuku n kuku yeru kasu,
kpa guru woo damguu gu ku raa man so.

¹⁰ Yinni, a nen yiberēban kpunaa kam koosio,
kpa bu ku nāosina.

Domi na waamō tamba wōbia ka sannōsu mō
wuuo

¹¹ ba ka gen gbāraru sikerene sōo sōo ka
wōkuru.

Meya kōsa ba mō wuu ge sōo.

¹² Nuku kōsurugibu ka gbenōbu ka keetagiba
ba yiba wuu ge sōo.

¹³ N n yiberen na u na u man wōnwa,
na n gam gerumō.

Goo ū n man tusa, kon kuke win sɔ.

¹⁴ Adama wuna a kua mē,
wune wi a sāa nen beruse ka nen bōrō,
wune wi na ra nen asiri sɔ.

¹⁵ Nē ka wune, kii bakara ta sun manine,
ma sa dōo sannu Yinni Gusunōn sāa yerō.

¹⁶ A de gōo u tən kōsobu sēre subaru sōo,
kpa bu da gōribun wāa yerō wasiru.

Domi nuku kōsura yiba ben swaa sōo.

¹⁷ Adama Yinni Gusunō, wuna na faaba
kanamō.

Kaa maa man faaba ko.

¹⁸ Tōo giriru kpuro, na ra n weeweenu mōwa.
Meya a maa nen nōo nōomō.

¹⁹ A n kaa de yiberēba bu man nōma turi baa
mē ba dabi.

Kaa man bōri yendu wē.

²⁰ Yinni Gusunō, wune wi a sɔ wunen sina
gōnao sere ka baadommao,

wuna kaa negii nō, kpa a bu sekuru doke.

Domi n n kōorō bu gōru gōsia
yēn sɔ ba n nun nasie.

²¹ Ba wi u ka bu wāa bōri yendu sōo sannō
wōri.

Ba arukawani ye u ka bu bōkua kusia.

²² Gari doriya yi ra n wāa tən kōso win nōowō.
Adama tabun gariya yi ra n wāa win nukurō.

Meya maa win gari yi ra n kokumōwa nge
gum yarum.

Adama yi ra n sāawa nge takobiba.

²³ A wunen wāaru kpuro Yinni Gusunō
nōmu sōndio,

kpa u nun nōori.

Domi u n derimō gemgii u wōruma.

²⁴ Yinni Gusunō, wuna kaa de tən kōsobu bu
da gōribun wāa yerō.

Kpa tən gōwobu ka be ba bwisi kōsi mō bu
gbi sekum.

Adama nē, wuna na naane sāa, Yinni Gusunō.

66

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. Ba gu kuawa ka dōkō te ta sāare
nge kparukogiru ge ga sumō dāa bakaru
garun wōllō. Dafidi u womu ge kuawa sanam
mē Filisitiba ba nūn mwa ba neni Gatio. Ge
wee.

² Gusunō, a nen wōnwōndu waawō,
domi tən dabira ta man buku buku mō.

Ta ka man tabu mō,
ma ta man nōni sōomō tōo baatere.

³ Nen yiberē be, ba dabi,
ba man buku buku mōwa saa kpuro,

be, be ba ka man tabu mō mi,
ba man wōri ba taare.

⁴ Berum mū n man mwa.

Wuna na ra n naane sāa.

⁵ Yinni, na nun siara gari yi a geruan sɔ.

Na n gāanu ganun berum mō,

domi na nun naane sāa.

Mba tōnu u koo kpī u man kua.

⁶ Tōo baatere ba ra man gari kōsiwa,
kpa ba n man gāa kōsunu bwisikusimō.

⁷ Ba nōo tia kua, ba man sakiriamme.

Ba nen yira kasu bu ka man hunde wuna.

⁸ Domi ba tamaa kōsa ya koo bu yara.

Yinni, a bu suro ka mōru.

⁹ A nen yira kpuro swīi mi na kpikuru da.

A nen nōni yīresu gārio wunen bwāaru * sōo.

A sin geeru yorua wunen tireru sōo.

¹⁰ Gusunō, nā n nun nōogiru sue,

nen yiberēba ba koo biru wura.

Domi na yē kam kam ma a sāawa negii.

¹¹ Yinni Gusunō, na nun siara gari yi a geruan
sɔ.

Meya kon maa nun tōma wunen gari yin sɔ.

¹² Na n gāanu ganun berum mō,

domi na nun naane sāa Yinni.

N n mēn na, mba tōnu u koo kpī u man kua.

¹³ Gusunō, kon nen nōo mwēru yibia te na
nun kua.

Kon yākunu ko n ka nun siara.

¹⁴ Domi a man yara saa gōon di.

Meya a n derimō nen naasu su sokura.

Kpa n kpī n sī wunen wuswaa tōmbun su-
unu sōo.

67

(I maa meeriu naasu 8-12, 108:2-6)

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. U womu geni kuawa sanam mē
Sōolu u nūn naa gire u go. Ma u da u kukua
kpee baa sōo. Ge wee.

² Gusunō, a nen wōnwōndu waawō.

* 56:9 bwāaru - Bwāa te, Yuuba ba ra tu kowa ka gōna.

Wunen miya na kuku yeru kasu.
 Wunen kasan saara ta koo man ben
 sere nen nani swaaruu kpuro tu ka kpe.
 3 Yinni Wɛrukoo, wuna na nɔɔgiru sue,
 domi wuna a ra man nɔɔri.
 4 Saa wɔllun diya kaa man somima.
 Kaa nen yiberɛba burisina.
 A man wunen bɔrɔkɔniruu ka wunen tɔn
 geeru sɔɔsima.
 5 Wee na waa tɔn kɔsobun suunu sɔɔ
 be ba saa nge gbee sinan si su ra tɔmbu tem.
 Ben donna nu saa ben yaasi ka ben sɛɛnu.
 Ma ben yara saa nge takobi ye ya nɔɔ do.
 6 Gusunɔ, wɔllu ta n̄ kpɛ tu nun mwa wunen
 kpɔarun sɔ.
 A wunen yiiko sɔɔsio tem kpuro sɔɔ.
 7 Nɛn yiberɛ be, ba man yɛri beria nen swɛɛ
 kpuro sɔɔ,
 ma na tem tuke na wa ba wɔru gba nen
 wuswaaɔ.
 Adama bera ba gu wari.
 8 Gusunɔ, nɛn torora sɔ.
 Kon nun womu kua kpa n nɛn baranu so.
 9 A yandɔ nɛn bwɛra.
 Mana nen gɔɔgera waa.
 Mana nen mɔrɔku ga waa n ka sɔɔ bɔɔsɔia.
 10 Yinni Gusunɔ, kon nun siara tɔmbun su-
 unu sɔɔ,
 kpa n maa nun tɔma ka womusu.
 11 Domi wunen tɔn geera waaawa sere ka
 wɔllo.
 Meya maa wunen bɔrɔkɔniruu ta sɔɔsiramɔ
 sere ka guru winɔ.
 12 Gusunɔ, wɔllu ta n̄ kpɛ tu wunen kpɔaru
 mwa.
 A wunen yiiko sɔɔsio handunia kpuro sɔɔ.

58

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
 wirugii kua. Ge wee.
 2 Bɛɛ Wɛrukoon tɔmbu,
 i ko kpɛ i baawure siri dee dee i n ka sere nɔɔ
 maari?
 3 Aawo, i kɔsa mɔwa gɔruɔ.
 Ma i bɔbunu ayeru kɛmɔ.
 4 Daa kɔsagii u ra sɔɔsirewa saa win meron
 nukurun di.
 Wee kowo u ra kɔɔrewa saa win birun di.
 5 Ben nɔɔ ga ra n dɛɛ yibawa nge waa,
 kpa ba n ben swasu kɔrua nge surɔkɔru
 6 te ta kun kɛ tu dobo dobo gɔgɔbun gari nɔ,
 baa mam wi u dobo dobo yɛru bon gari.
 7 Yinni Gusunɔ, a bu nɔɔ kɔsukuo.
 Be, be ba saa nge gbee sinan kpɛmmɛnu mi,
 a ben baa saburosu yakirio.
 8 A de bu yarina nge nim mɛ mu kokumɔ,
 kpa a bu twee bu ko kpanɔbu.
 9 Bu gbio bu yanda nge sokoro,
 kpa a ku de bu sɔɔ wa
 nge bii win suru kun yiba ba ka mara.
 10 Kaa bu gurawa fuuku ka woo guna sere bu
 ka nɛɛ,

weke te ba swɛn kuru ta dɔɔ wa ta swia, baa
 daa ya n gberɛ.
 11 Adama gemgii u ko n nuku dobu mɔwa
 u n wa ba nun mɔru bara.
 U koo win naasu kpakia tɔn kɔsobun yem sɔɔ,
 12 kpa tɔmbu bu nɛɛ, gemgiiwa u koo are wa.
 Domi Gusunɔwa u handunian tɔmbu kpuro
 sirimɔ.

59

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
 wirugii kua. U gu kuawa sanam mɛ Sɔɔlu
 u gɔra bu da bu wi, Dafidin diru tarusi bu
 nun go. Ge wee.
 2 Nɛn Yinni, a man wɔro nen yiberɛban
 nɔman di.
 A man kɔsuo ben sɔ.
 3 A man wɔro tɔn kɔsobun nɔman di,
 kpa a man yakia be ba tɔmbun yem yarimɔn
 nɔman di.
 4 Domi be wee ba man kasu bu go.
 Daa bɔɔbɔyagiba ba nɔɔ tia mɔ bu ka man go.
 Na n̄ kɔsa kue, na n̄ maa durum kue, Yinni
 Gusunɔ.
 5 Ka mɛ, ba sɔɔru mɔ bu ka man wari.
 Yinni, a seewo, a man mɛɛrio, a na a man
 somi.
 6 Gusunɔ Isireliban Yinni, wunɛ wi a wɔllu
 ka tem mɔ,
 a seewo a tɔn kɔso be sɛɛyasɔia be, be ba n̄ nun
 nasie.
 A ku ben goon wɔnwɔndu ko.
 7 Yoka baayere ba ra nɛwa ba n wori nge
 bɔnu
 kpa ba n ka wuu sikerɛnɛ.
 8 Kɔsa yarimɔ saa ben nɔsun di,
 ma n̄ saa nge ba takobi wuuwa.
 Domi ba mɔ, wara koo nɔ ye ba gerumɔ.
 9 Adama wunɛ, Yinni Gusunɔ, a bu yɛɛmɔ.
 A bwesenu kpuro atafiru saa.
 10 Baa b̄ n dam mɔ amɔ, wuna na naanɛ saa.
 Domi wuna nen kuku yee bakaru.
 11 Yinni kɛrugii, a na a man swaa gbiiya.
 Wee a dera na nen yiberɛba mɛɛra ka nuku
 dobu.
 12 A ku bu go kpa nen tɔmbu bu ku raa ye
 duari.
 Adama a de bu sirena, kpa bu wɔruku wunen
 dam sɔ.
 Domi wunɛ, Yinni Gusunɔ, wuna a saa besen
 tɛrɛru.
 13 Ben gere kpuro ya durum yibawa.
 A de ben tii suabu bu bu sura.
 Domi ba ra n weesu ka gari kɔsi gerumɔwa.
 14 Yinni, a bu kam koosio ka mɔru, kpa ba
 kun maa waa.
 Kpa bu gia ma wuna a bandu dii Yakɔbun
 bibu sɔɔ ka handunia kpuro sɔɔ.
 15 Yoka baayere, yiberɛ be,
 ba ra nɛwa ba n wori nge bɔnu
 kpa ba n ka wuu sikerɛnɛ,
 16 ba n kasu ye ba koo di.

Kpa ba n wāa mi, wāku giriru, domi ba ku ra debu.

¹⁷ Adama ne, na kon womu ko wunen dam s̄s̄. Buru buru yellu, na kon nun t̄ma wunen k̄irun s̄s̄,

domi a s̄awa nen kuku yee damgiru, kpa n kuke wunen mi n̄a n nuki sankire.

¹⁸ Yinni Gusun̄o, wuna a s̄aa nen dam ka maa nen kuku yee damgiru.

Wuna kon t̄ma, domi a s̄awa t̄n geo.

60

(I maa m̄erio naasu 7-14, 108:7-14)

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka m̄or̄ku. U gu kuawa u ka keu s̄s̄si. ² Womu ge, Dafidin taba ga ka yā bi u ka Sirigii be ba wāa M̄esopotam̄io ka Sob̄ao kua. Ye Dafidi u taa bi wee, win tabu sun̄o Yoabu u Ed̄amun tabu kowobu gowa n̄or̄bun suba w̄akura yiru (12.000) w̄awa gaa s̄o ye ba m̄ B̄oru. Womu ge wee.

³ Gusun̄o, wee a sun yina ma a sun yarinasia. Baa m̄e a m̄oru s̄aa, a sun seeyo.

⁴ A dera tem mu ȳira ma mu besikira. A mu kpaasin̄o domi mu kankiram̄o.

⁵ A dera wunen t̄mba n̄oni s̄s̄ora, ma ba tam n̄ora mu ben wiru ḡsia.

⁶ Be ba nun nasie, bera a wunen gidi b̄ora w̄e, kpa yu s̄s̄sira gem s̄s̄.

⁷ A sun w̄oro ka wunen dam. A bes̄en kanaru n̄ow̄o,

kpa su faaba wa bes̄e wunen k̄inasibu.

⁸ Gusun̄o u gerua win s̄aa yee d̄erar̄o u n̄ee, u koo nasara wa.

U koo Sikemu b̄onu ko kpa u t̄mbu Suk̄otun w̄awa yabua.

⁹ Wiya u Galadi m̄o. Wiya u maa Manase m̄o. Efaraimu ya s̄awa nge win sii fur̄o k̄ok̄oru.

Ma Yuda ya s̄aa nge win sina d̄eka.

¹⁰ Adama M̄oabu ya s̄awa win woburutia. U koo Ed̄amu bara n̄o teu k̄s̄wa u ka s̄s̄si ma ya kua wigia.

Filisitiba ba koo n̄un nasaran kuuki koosi ka nuku dobu.

¹¹ Wara u koo ka man da wuu gb̄araruguu gen mi.

Wara u koo man kpara u ka da Ed̄amūo.

¹² Yinni Gusun̄o, wuna kaa ka man da, wune wi a raa sun yina,

ma a ku ra maa ka bes̄en tabu kowobu yari.

¹³ A sun som̄io su ka yari n̄oni sw̄aarun di. T̄nun somiru ta s̄awa wom dirum.

¹⁴ A n wāa ka bes̄e, sa ko kp̄i su tabu ko ka w̄oruḡoru.

Kpa a bes̄en yiber̄eba k̄osuku.

61

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka m̄or̄ku. U n̄ee,

² Gusun̄o, a nen weeweenu n̄ow̄o, kpa a nen kanaru n̄o.

³ Saa tontonden diya na nun n̄ow̄ogiru sue ka nuku sankiranu.

A ka man guuru ȳow̄o te na n̄n kp̄e n ka tii ȳo. ⁴ Domi a s̄awa nen kuku yeru.

Ma a maa s̄aa nen gb̄araru nen yiber̄eban wuswaāo.

⁵ Na k̄i na n wāa wunen kuu bekurugir̄o sere ka baadommāo,

na n kukua wunen kaserun k̄ok̄oro.

⁶ Domi a ra man kue ye na k̄i, kpa a man tubi w̄e ye a ra be ba wunen ȳisuru nasie w̄e.

⁷ Gusun̄o, a bes̄en sina bokon wāaru dakaa daasio.

A de win wāaru tu d̄enya. ⁸ Kpa a de u n bandu dii sere ka baadommāo wunen wuswaāo.

A de wunen b̄or̄okiniruru ka wunen t̄n geera n wāa wi s̄o.

⁹ Saa yera kon nun t̄ma sere ka baadommāo, kpa na n nen n̄o m̄weeru yibiam̄o t̄o baatere.

62

¹ Womu ge Dafidi u Yedutum ka wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Ka geema, Gusun̄o wune s̄ora nen naane wāa.

Wuna a ra man faaba ko. ³ Wuna a maa s̄aa nen kperu t̄n mi na ra kuke n ka faaba wa.

Wuna a s̄aa nen kuku yee bakaru. A n̄ derim̄o nen naasu su sokura.

⁴ Sere saa yer̄a i ko i n t̄nu kunisi i n s̄ere, nge m̄e ba ra gana ye ya d̄ebura sure, n̄ kun m̄e kara ye ya w̄orumaāo d̄o.

⁵ Geema, ba n̄o tia m̄o bu ka dur̄o wi sura win aye bakarun di.

Ba ku ra n weesu m̄era ḡaanu ben mi. Ka n̄ow̄a ba ra n t̄nu domaru kuamm̄e,

ḡ̄ruo kpa ba n n̄un b̄orusim̄o. ⁶ Gusun̄o, wune s̄ora nen naane wāa.

Wune s̄ora nen ȳiȳobu wāa. ⁷ Wuna a s̄aa nen kperu t̄n mi kon kuke n ka faaba wa.

Wuna a s̄aa nen kuku yee bakaru. N̄en naasu kun maa sokuram̄o.

⁸ Gusun̄o, wuna a ra man faaba ko, kpa a de na n b̄ere m̄o.

Wuna nen kuku yee damgiru. ⁹ B̄e t̄mbu, i n̄un naane kooowo saa kpuro.

I n̄un s̄ow̄o ye ya b̄e n̄eni. Domi wiya u s̄aa bes̄en kuku yeru.

¹⁰ T̄nu u s̄awa wom dirum. M̄eya u maa s̄aa weesu.

B̄a n n̄un kilo s̄andi, kaa deema u n̄ woo bunum tura.

¹¹ I ku b̄een naane doke daa b̄ow̄b̄oya s̄o. I ku maa b̄een ȳiȳobu doke w̄abia s̄o.

B̄een dukia ȳa n kuuram̄o, i ku b̄een bw̄era kpuro doke ye s̄o.

12 N ñ nən teeru na Gusunən gere yeni nua
ye u nɛɛ, wiya u dam mə.
13 Yinni Gusunə, wuna a durom mə.
A ra baawure kəsiewa ye u kua.

63

1 Dafidin womu. U gu kuawa sanam me u
wāa Yudan gbaburo. Ge wee.
2 Gusunə, a sāawa nən Yinni.
Wuna na soku.
Na wunen bəke barə.
Ma nən wasi kpuro bəsikiramə wunen
sarirun sō
nge me tem gbebum mu ra n bəsikiramə nim
sarirun sō.
3 Wee na wāa wunen sāa yerə na nun mɛera,
kpa n ka wunen dam ka wunen yiiko wa.
4 Domi wunen tən geeru ta gisən wāaru kere.
Yen sōna kon nun tōma ka womusu.
5 Kon nun siara nən wāaru kpuro sō,
kpa n nōma sua wəllə n ka nun sā.
6 Nən hunde koo debu
nge wi u dīa duronu ka yaa gumgia di.
Kon nun siara ka nuku dobun kuuki.
7 Nā n kpī, na ra n nun yaayewa na n wunen
bwisikunu mə wəkuru.
8 Domi a sāawa nən somiə.
Nā n kukua wunen kasenun kəkərə,
na ra n nuku dobu mə.
9 Na ka nun maninewa dim dim,
ma wunen nəm geu ga man neni.
10 Be ba kasu bu man go
ba koo dawa sere tem sō sōwō.
11 Takobiwa ba koo ka bu go,
kpa purukanu nu ben gonu tem.
12 Nɛ, sina boko kon yɛeri wunɛ sō.
Wi u ka nun bōrua u koo tii siara,
adama kaa wee kowobun nəsū kərə.

64

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. Ge wee.
2 Gusunə, a nən nō nōwə sanam me na
weeweenu mə.
A man kōsuo nən yiberɛ wi na nasien sō.
3 A man yaro tən kōsobun wesianəsun di.
Kpa a man yara daa kōsaqibun suunun di.
4 Ba ben yara nō deramə nge takobi,
kpa ba n gari kōsi kasukumə nge sɛenu,
5 bu ka wi u kun gānu kue to asiri sō.
6 Ba tii dam kēmōwa kōsan kobu sō.
Ba ra nō tia ko bu ka tambu yina beria
ba n mə, goo kun bu wasi.
7 Kōsa ba himba mə ba mə, ben kpunaa ye, ya
wāwa mam mam.
Domi goo kun kpɛ u tənun gōrun gari tubu.
8 Gusunə u bu sɛenu twee.
Wee nu bu girari.
9 U bu mwa ka ben tii tiin gari.
Be ba bu wa kpuro ba ra wii gimanu kowa.
10 Kpa berum mu be kpuro mwa ba n
kparamə ye Gusunə u kua,

kpa ba n yen bwisikunu mə.
11 Yinni Gusunən miya gemgii u ra kuku
yeru ka nuku dobu wa.
Kpa bən gōru ga dɛere bu bɛere wa win mi.

65

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. Ge wee.
2 Yinni Gusunə, sa ko nun siara ka naane
dokebu Siənio,
kpa su nō mweɛ ni sa nun kua yibia.
3 Yinni Gusunə, wunɛ wi a ra tōmbun kanaru
nə,
tambu kpuro ba koo na wunen mi.
4 Besen toranu sun bunie.
Wuna kaa sun nu suuru kua.
5 Doo nōrugiiwa wi a gosa u nun susi u wāa
wunen sāa yerə.
Wunen wāa yerun nuku dobu koo de su
debu wunen sāa yee dɛerarə.
6 Gusunə besen faaba kowo, wunen kīrun
saabu,
a ra besen kanaru wure,
kpa a sun səm maamaakiginu sōasi.
Wuna tambu kpuro ba naane sāa temə sere
ka be ba wāa nim wəkun tem burenə.
7 Wuna a dam mə.
Ka dam meya a ka guunu swī nin ayenə.
8 Wuna a ra nim wəkun wəkinu marisie,
kpa a gen nim kurenu yōrasia.
Meya a ra maa tōmbun wurenu kpeesie.
9 Handunian goonu nne sō,
tambu kpuro ba wunen səm maamaakiginu
nasie.
Wunɛ wi a ra sō yari yerugibu ka sō duu
yerugibu nuku dobu wɛ.
10 Wuna a ra tem nōri, kpa a mu nim yēka
mu n kpā.

A ra maa de mu n dukia mə.
Gusunə, wunen bwia ya nim yibawa.
Meya a ra ka tem dwiiyasie, kpa dīanu nu wa
nu ka kpi.
11 A ra gberun kpīin tem kusanu kəsuku kpa
a nu nim yēka.
A ra maa de gura yu nu dwiiyasie mam mam,
kpa a ye ba duura mi domaru kua yu ka kpi.
12 A ra dewa wō gu tore kpa gu kpe ka wunen
durom,
kpa debura n wāa mi a sara kpuro.
13 Debu te, ta wāawa ka kpara yenə,
ma nuku dobu nōoramə guunə.
14 Ma yāanu terie kpara yenu mi.
Meya alikama ya kpia ya wōwa wukiri,
ma baayere kpuro ya nun takaru mə, ya
womu mə ka nuku dobu.

66

1 Womu ge ba wom kowobun wirugii kua.
Ge wee.
Bɛɛ handunian tambu kpuro,
i Gusunə nōagiru suayo ka nuku dobu.
2 I womu koowo win yisirun yiikon sō.

I win yīsiru walle suo ka womusu,
³ kpa i nūn s5 ma win sōma ya nanum mō,
 domi win dam mu kpā.
 Yen sōna win yiberēba ba nūn wiru
 kpīiyamme.
⁴ Handuniagibu kpuro ba nūn yiiramme.
 Ba nūn tōmamō ka womusu,
 ma ba win yīsiru bēere wēemō.
⁵ I na i Gusunōn sōma mēeri ye u kua.
 U nanum mō ù n sōmburu mō tōmbun suunu
 sōō.
⁶ U dera daara gbera,
 ma sa tōbura bēsen naasu kun nim wa,
 ma sa nuku dobu kua wi sōō.
⁷ U bandu diiwa sere ka baadommāō win
 dam saabu.
 U bwesenu kpuro mēera ka laakari,
 kpa mem nōō sariba bu ku raa nūn seesi.
⁸ I Gusunō siaro bēē bwesenu kpuro.
 I nūn tōmō bu nō baama.
⁹ Domi u bēsen wāaru wōra.
 U ñ dere su sokura.
¹⁰ Gusunō, a sun doke laakari mēeribu sōō.
 A dera sa wāa dōō sōō nge sii geesu.
¹¹ A sun kpēē yīna sōō ma a sun sōmu bakanu
 sōbi.
¹² A dera bēsen yiberēba ba sun sōni,
 ma sa dōō ka nim sara.
 Adama a sun yara min di sa n ka bōri yendu
 mō.
¹³ Kon du wunen sāa yerō n ka nun yākuru
 kua,
 kpa n nēn nōō mwēenu yibia
¹⁴ ni na nun kua nēn wahalān sōō sōō.
¹⁵ Kon ka nun ketēba ka bonu yākuru kua,
 kpa n ka nun yāa ni nu gum mō yāku dōō
 mwaararuginu kua.
¹⁶ Bēē be i Gusunō nasie, i na i nō,
 kpa n bēē s5 ye u man kua.
¹⁷ Na nūn nōōgiru sue u man somi,
 ma na nūn siara ka womusu.
¹⁸ Nā n daa toraru garu mō nēn gōruō,
 Yinni Gusunō kun daa man wurarimō.
¹⁹ Adama u nēn kanaru swaa daki u man
 wurari.
²⁰ Na nūn siara domi u nēn kanaru mwa.
 Ma u ñ man win durōm wunari.

67

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun
 wirugii kua ka mōrōku. Ge wee.
² Gusunō, a bēsen wōnwōndu waawo,
 kpa a sun domaru kua.
 A de a ka sun nōnu geu mēeri,
³ kpa tōmbu bu wunen swaa gia handunia
 sōō,
 kpa ba n yē ma wuna a ra tōnu faaba ko.
⁴ Gusunō, bwesenu kpuro nu nun siaramō
 ma nu nun tōmamō.
⁵ Nu wāa nuku dobu sōō, domi a ra nu
 siriewa dee dee.
 Wuna a maa nu kpare tem mē sōō.

⁶ Bwesenu kpuro nu nun siaramō ma nu nun
 tōmamō.
⁷ Domi a ra de tem mu dīanu ma.
 Gusunō, wuna a sāa bēsen Yinni.
 A ra sun domaru kue.
⁸ A sun domaru kuo. Handuniagibu kpuro
 ba nun nasie.

68

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun
 wirugii kua. Ge wee.
² Gusunō, a seewa ma wunen yiberēba ba
 yarina.
 Wunen wērōbu ba duki sua wunen wuswaa
 di.
³ A bu yarinasia nge wiisu.
 Ma ba yanda nge gum mineru te ba dōō tīi.
 Tōn kōsobu ba munda wunen wuswaaō
 Gusunō.
⁴ Adama gemgibu ba ra n nuku dobu ka
 nasara mōwa wunen mi kpa ba n
 yēerimō.
⁵ I Gusunōn yīsiru walle suo ka womusu.
 I nūn swaa kuo, u gbaburu mō,
 u guru winu sōni u wee.
 Win yīsiru Yinni Gusunō.
 I nuku dobu kooowo win wuswaaō.
⁶ Yinni Gusunō, wuna a sāa gobekuban baaba
 ka gōminibun kōso.
 A wāa wunen wāa yee dēerarō.
⁷ Wuna a ra be tamba yīna yenu wē,
 kpa a yobu yakia, a bu nuku dobu wē.
 Adama kaa mem nōō sariba deriwa mi gāanu
 sari.
⁸ Gusunō, sanam mē a wunen tōmbu swaa
 gbiye gbaburō,
⁹ tem mu yīira, ma wōlla wukiara ka dam
 wunen wuswaaō.
 Ma Sinain guara diira wunē Isireliban Yin-
 nin wuswaaō.
¹⁰ A dera guri barukagia ya na,
 ma wunen tem sōō wāara wurama.
¹¹ Mē sōōra wunen tamba ben wāa yeru kua,
 mē, mē a sōōru kua ka kīru wōnwōndobun sō.
¹² Yinni Gusunō, a wooda wē,
 ma tōn kurō sōmō dabiru ba ye kpara.
¹³ Yiberēban tabu sinamba yakikīramō,
 ma ben kurōbu ba ben yānu bōnu mō ni ba
 deri.
¹⁴ N sāare kparukonun kasi yi sii geesu sōōwa
 ma nin sansu wura mōnsi, ma i sere da i kpī
 yāa gōsō?
¹⁵ Sanam mē Dam kpurogii wi, u sinam be
 yarinasia,
 tem mu burura guu te ba mō Salumōniō.
¹⁶ Basanin guunu nu sāawa guu bakanu.
 Nin gungunu maa dabi.
¹⁷ Bēē guu ni i gunguu dabinu mō,
 mban sōna i ka Gusunōn guu te u gōsa nisinu
 mō.
 I n yē ma miya u koo win wāa yeru ko sere
 ka baadommāō.

18 Yinni Gusunɔ, a tabu keke dabinu mɔ,
ma a sɔimɔ yen nɔrɔm nɔrɔm ka yen nɔrɔm
nɔrɔm suba yendun suunu sɔɔ.

Wunen yiiko ye ya sɔɔsira Sinaɔ ya wura
wunen s̄a yero.

19 Yinni Gusunɔ, a yɔwɔa guurun wɔllɔ, ma a
tambu yoru mwɛɛra.

Ma ba nun k̄enu k̄a, ka mam be ba nun
seesiman̄ tii.

20 Gusunɔ u ra sun nɔɔri.

Wiya u s̄a besen faaba kowo.

Yen s̄ɔ, sa ko n̄un siara t̄ɔɔ baatere.

21 Wiya u ra tɔnu faaba ko.

Wi turowa u koo kp̄i u n̄un yakia saa gɔɔn di.

22 Wiya u koo win yiberɛban wiru kɔra.

Kpa u be ba w̄a durum sɔɔn wii suunu yabe.

23 Wiya u nɛɛ, u koo ka bu na saa Basanin di,

kpa u bu yarama saa nim w̄oku sɔɔn di,

24 kpa su besen naasu kp̄ɛ ben yem sɔɔ,

kpa besen b̄onu nu ben gonu tem.

25 Gusunɔ nen Yinni, nen sina boko,

ba wunen sanum waamɔ wunen s̄a yee
dɛɛraɔ.

26 Wom kowoba ba swaa gbia,

ma be ba baranu ka mɔrɔkunu soomɔ ba bu
sw̄i,

ba w̄a w̄andia be ba baranu soom̄an suunu
sɔɔ.

27 I Yinni Gusunɔ siaro mi tamba menna.

Beɛ Isireliban bweseru, i n̄un w̄olle suo.

28 Benyameɛ wi u piiburu bo, win bwesera ta
ba swaa gb̄iye,

ma Yudan bwese kɛran wirugibu ka ben
tambu ba bu sw̄i.

Yen biru, Sabulonin bwese kɛra ka
Nefitaligian wirugibu ba bu sw̄i.

29 Gusunɔ u wooda w̄ɛ bu n̄un ko dangii.

Gusunɔ, a ye a sun kua dam sireo.

30 Sinamba koo ka nun k̄enu naawa wunen
s̄a yero te ta Yerusalemun dia kpuro
gunum kere.

31 Yinni Gusunɔ, a Egibiti yam sw̄iɛyɔ, ye ya
nun s̄aamɔ ka sii geesu,

ye, ye ya s̄a nge karaku ge ga w̄a daarun
b̄oku,

n̄ kun mɛ nge naa kinɛ ni nu w̄a ḡsɔ,

ye, ye ya bwesenu dam d̄ɔremɔ.

A be ba ra n tabu k̄i yarinasio.

32 Damgiba wee saa Egibitin di.

Ma Etiopigiba duki m̄ɔ ba n̄oma sue Gusunɔn
mi ḡa.

33 Handunian sinambu, i Yinni Gusunɔ siaro
ka womusu.

I n̄un w̄olle suo.

34 I n̄un siaro ka womusu

wi, wi u s̄imɔ w̄ollɔ te ta w̄a saa yellun di.

Wee win n̄ɔɔ damguu ga n̄ɔra.

35 I Gusunɔ b̄ɛɛɛ w̄ɛɛyɔ.

Win yiiko ya w̄awa Isireliba sɔɔ.

Ma win dam mu w̄a w̄ollɔ.

36 Gusunɔ, a nanum m̄ɔ wunen s̄a yero.

Wune Isireliban Yinni, a ra wunen tambu
dam w̄ɛ.

Gusunɔ, sa nun siara.

69

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. Ge wee.

2 Gusunɔ, a man faaba koowo.

Na s̄aare na nim mwɛɛɛre wahalan s̄ɔ.

3 Na nummɔ yironu sɔɔ, na n̄ kp̄ɛ n̄ ȳɔra.

Na w̄ari nim bwerɔ ma nim tora ka man
doonɔ.

4 Na sw̄i na wasira sere nen ḡɔru ga gbera.

Nen nani dam dwiia ye na wunen somiru
mara.

5 Be ba man tusa ba n̄ ten wiru ka naasu ȳɛ,
ba dabi ba nen wirun seri kere.

Nen yiberɛ be ba k̄i bu man go kam ba dam
m̄ɔ.

Ye na n̄ gb̄ɛne, ba k̄i n̄ yen k̄osire w̄ɛ.

6 Gusunɔ, a nen asansi sariru ȳɛ.

Nen toranu nu n̄ maa berua wunen mi.

7 Gusunɔ, w̄ollu ka tem Yinni,
a ku de be ba nun yiyo bu sekuru wa nen s̄ɔ.

Isireliban Yinni,

a ku de be ba nun kasu bu sekuru di nen s̄ɔ.

8 Domi wunen s̄ɔna na seku bakaru s̄ɔw̄a ta
dera na nen wuswaa wukiri.

9 Nen mero bisibu ba man mɛɛra tuko.

Nen mero turosibu ba n̄ man ȳɛ.

10 Wunen dirun k̄ira man menimɔ nge d̄ɔɔ.

Be ba nun wammɔ, ben woma w̄ari nɛ sɔɔ.

11 Sanam mɛ na tii kawa na n̄ɔɔ b̄oku, ba man
funɛ wuna.

12 Sanam mɛ na saaki sebua nuku
sankiranun s̄ɔ,

ba man yaakorɔ m̄ɔ.

13 Be ba s̄ɔ gb̄ara k̄on̄w̄ɔ ba man w̄imɔ.

Tam n̄ɔrobu ba ka nen ȳisiru womu m̄ɔ.

14 Adama Yinni Gusunɔ, wuna nɛ, na
kanamɔ.

Gusunɔ, a man wurario wunen durom
bakam s̄ɔ saa ye a k̄i.

Domi a ra tɔnu faaba ko ka gem.

15 Kpa a man yara yironun di n̄ ku ka kpam
num.

A man w̄oro nen yiberɛban n̄oman di ka nim
bwerun di.

16 A ku de nim yiburu tu man wukiri,

kpa nim bweru tu man di.

A ku de w̄oro b̄okɔ gu man k̄orusi.

17 Yinni Gusunɔ, a man wurario wunen t̄an
geerun s̄ɔ.

Wunen w̄onw̄on bakaru sɔɔ, a man s̄iirema.

18 A ku nɛ wunen s̄om kowo biru kisi.

A man wurario fuuku, wee na w̄a nuku
sankira bakanu sɔɔ.

19 A susima a nen hunde w̄ora.

A man faaba koowo nen yiberɛban n̄oman di.

20 A ȳɛ nge mɛ ba man funɛ wuna.

Ba man sekuru doke, ba man kam mɛɛra.

A maa nen yiberɛba kpuro ȳɛ.

21 Sekura man nuki sanku sere na kom yaa bie.

Na mara goo u man wɔnwɔndu kua, adama sari.

Na kasu wi u koo man nukuru yemiasia, na ñ wa baa turo.

22 Sanam me gɔɔra man mɔ, ba dɛɛ doke nen dianu sɔɔ.

Sanam me nim nɔru ga man mɔ, tam mɔmmɔma ba man wɛ n nɔ.

23 A de ben tɔɔ baka dim mu ko yina sanam me ba sɔ sɛɛ ka bori yendu.

24 A ben nɔni wukirio bu ku maa ka yam wa, kpa ben dam mu dwiyya.

25 A bu wunen mɔru seesio, kpa wunen mɔru baka ye, yu bu deema.

26 A de ben wɔa yenu nu ko bansu.

Kpa goo u kun maa wɔa ben kuu bekunuginu sɔɔ.

27 Domi wi a soomɔ, wiya ba nɔni sɔɔmɔ.

Wi a maa yaasa sɔka a mɛɛra kua, ba win nuku sankiranu sosimɔ.

28 A ben toranu kpuro yaayo.

A ku bu wɔnwɔndu kua baa fiiko.

29 A ben yisinu goowo wɔarun tirenun di, kpa a ku bu menna ka gemgibu.

30 Adama na wɔa nuku sankiranu ka wahala sɔɔ.

Gusunɔ, a de wunen somiru tu man yara.

31 Kon Gusunɔ siara ka womusu.

Kon takaru ko n nɔn wolle sua.

32 Yeya ya ra Yinni Gusunɔ wɛre n kere naa kine yeburu.

33 Be ba gema, ba n yeni wa, ba ko n nuku dobu mɔ.

Bɛɛ be i Gusunɔ kasu, i ko n gɔru dobu mɔ bɛɛn wɔaru sɔɔ.

34 Domi Yinni Gusunɔ u ra sɔarobun gari nɔ. U ku ra wigibu duari be ba wɔa dɛsiru sɔɔ.

35 Wollu ka tem ka nim wɔku ka kpuro ye ya wasi mi sɔɔ, yu nɔn tɔmɔ.

36 Gusunɔ u koo Siɔni faaba ko.

U koo maa Yudan wusu bani.

Win sɔm kowobu ba koo sina wuu si sɔɔ kpa su ko begisu.

37 Ben bibun bwesera koo tem me tubi di.

Be ba Gusunɔ kɔ, ba ko n ben wɔa yeru mɔ mi.

70

(I maa mɛɛrio 40:14-18)

1 Dafidin womu ge u kua u ka Gusunɔ yaaya. Ge wee.

2 Yinni Gusunɔ, a na fuuku a man wɔra.

A ku tɛ a ka man faaba ko.

3 A de be ba kasu bu man go bu burisina kpa bu sekuru wa.

A de be ba kasu n kam ko bu sekuru wa kpa bu biruku yira wura.

4 A de be ba man yɛɛmɔ mi, bu biru wura seku ten sɔ.

5 A de be ba nun kasu ba n wɔa nuku dobu sɔɔ.

Kpa ba n yɛɛrimɔ wunɛ sɔɔ.

A de be ba maa wunen faaba kɔ ba n kparamɔ saa kpuro ma a kpɔ.

6 Gusunɔ, na sɔawa sɔaro ka wɔnwɔndo.

Yen sɔ, a na nen bɔkuɔ fuuku.

Domi wuna a ra man somi kpa a man wɔra.

Yinni Gusunɔ, a ku tɛ.

71

1 Yinni Gusunɔ, wunen miya na kuku yeru kasu.

A ku de n sekuru wa baa fiiko.

2 Wunɛ wi a ra siri dee dee,

a man wɔro kpa a man faaba ko.

A man swaa dakio, kpa a man somi.

3 A de a n sɔa nen kpee baa mi kon kuke.

Kpa na n wɔa mi baadomma.

Wuna a gɔru doke a man faaba ko.

Domi a sɔawa nen kuku yeru nge kpee baa damgia.

4 Gusunɔ nen Yinni, a man wɔro tɔn kɔsobun naman di

ka nuku kɔsurugibun naman di.

5 Domi wunɛ sɔara na yiyɔbu mɔ.

Saa nen piiburun di, wuna na naane sɔa.

6 Saa doma tɛn di ba man mara, wunɛ sɔara nen naane ya wɔa.

Wuna a maa man yara nen mɛron nukurun di.

Wuna ko na n siaramɔ baadomma.

7 Tɔn dabiru tɔ n man wa, biti ra bu mwɛwa.

Adama wunɛ, a kua nen kuku yee damguru.

8 Yinni Gusunɔ, a de na n nun siaramɔ baadomma.

A de na n nun bɛɛre wɛɛmɔ tɔɔ baatere.

9 A ku man deri nen takɔru sɔɔ.

A de a n ka man wɔa baa na n dam dwiyya.

10 Domi nen yiberɛba ba nen gari mɔ.

Be ba kasu bu man go, ba nɔɔ tia mɔ.

11 Ba gerumɔ ba mɔ, wee a man deri.

Ba koo man naa swiwa bu mwa.

Domi na ñ goo mɔ u man wɔra.

12 N n men na, Gusunɔ nen Yinni, a ku man deri.

A na fuuku a man somi.

13 A de be ba kasu bu man go mi, bu burisina bu kam ko.

A de be ba nen kam kobu kɔ bu sekuru wa.

14 Adama nɛ, wuna na yiyɔ.

Na kon nun siaramɔwa na n dɔɔ.

15 Kpa n wunen gem ka wunen faaban gari kpara tɔɔ baatere.

Domi ya ñ nɔru mɔ.

16 Yinni Gusunɔ, kon wunen sɔm damginun gari gere.

Wunɛ turon gem gariya kon kpara.

17 Gusunɔ, wuna a man keu koosia saa nen birun di.

Yen sɔna sere ka tɛ na wunen sɔm geenun gari kparamɔ.

18 Gusunɔ, a ku man deri baa nà n tɔkɔ kua,
kpa n kpɔ̄ n ka tɛn aluwaasiba
ka be ba koo ra marura wunen dam gari sɔ̄.

19 Wunen gem mu wàawa sere ka wɔllɔ.

Gusunɔ, gāa bakana a kua.

Wara u ka nun weene.

20 Wuna a dera sa wahala ka nuku sankiranu
wa.

Adama kaa na a sun wāaru wɛ̄,

kpa a sun yara saa siki wɔrun di.

21 A man nukuru yemiasio kpa a de n nun
beere wɛ̄.

22 Yinni, kon nun tɔma ka mɔrɔku,

kpa n nun siara ka womusu wunen
bɔrɔkinirun sɔ̄.

Kon wunen yisuru walle sua ka mɔrɔku,

wune wi a sāa Isireliban Yinni Dεero.

23 Nà n nun siaramɔ, ba koo nen nuku dobu
wa nen wuswaan di.

Meya maa nen hunde ye a wɔra ya koo nun
takaru ko.

24 Meya maa nen yara ya ko n wunen gari
kparamɔ saa baayere.

Be ba kasu bu man go, ba burisina ba sekuru
wa.

72

1 Womu ge Salomɔɔ u kua. Ge wee.

Gusunɔ, a ne sina boko bwisi kɛ̄eyɔ

n ka siri nge mɛ a ra siri,

2 kpa n wunen tumbu siri gem sɔ̄

baa be ba sāa sārɔbu.

3 Wunen gem sɔ̄, ben gungunu ka ben guunu
nu koo bu arumani wɛ̄.

4 Kon sārɔbu siria kpa n bu ben gem wɛ̄,

kpa n bwɛ̄ɛbwɛ̄ɛɛ bun bibu faaba ko,

n be ba bu dam dɔremɔ kɔsuku.

5 Mɛn nɔ̄ sɔ̄ ka suru yarimɔ,

meya ba ko n maa nun nasie sere ka
baadommaɔ.

6 Yinni Gusunɔ, a de ne, sina boko na n
arufaani mɔ

nge gura ye ya nɛmɔ gbee te ba kɔrɔ kua sɔ̄,
n̄ kun mɛ nge nim arufaanigum mɛ mu

kokumɔ gberɔ,

7 kpa nen bandu sɔ̄ gem mu n wāa,

kpa dukia yu kuura mɛn nɔ̄ suru yarimɔ.

8 A de na n bandu dii

saa nim wɔ̄ku ge ba mɔ Mɛditeranen di

sere n ka girari nim wɔ̄ku bɔruguuɔ,

saa maa daa te ba mɔ Efaratin di

sere handunian nɔ̄rɔ.

9 Kpa a maa de be ba wāa gbaburɔ kpuro

bu na nen wuswaɔ bu man yiira,

kpa nen yiberɛba bu tua nɔ̄.

10 Taasisi ka tem mɛ mu toman sinambu

ba koo ka man gberɛ gobi naawa.

Seba ka Saban sinambu ba koo ka man kɛ̄nu
naawa.

11 Kpa sinambu kpuro bu man yiira,

kpa bwesenu kpuro nu man s̄a.

12 Domi kon sārɔ wi u weeweenu mɔ wɔra,

kpa n bwɛ̄ɛbwɛ̄ɛ wi u kun goo mɔ somi.

13 Meya na kon maa sārɔn wɔn wɔndu wa,

kpa n bwɛ̄ɛbwɛ̄ɛn wāaru wɔra.

14 Kon bu wɔra be ba bu dam dɔremɔn min
di.

Kon bu yakia be ba bu nɔni s̄ɔmɔn nɔman
di.

Domi ben wāaru ta sāawa gāa girinu nen
nɔni sɔ̄.

15 Kpa ne sina bokon wāaru tu dakaɔ da,

kpa bu ka man Saban wura naawa.

Ba ko n da man kanaru kue tɔ̄ baatere

ba n man domaru kuamme.

16 Kpa alikama yu marura tem sɔ̄ ka guunɔ.

Kpa yen winu nu n wom sooramɔ nge
Libanin dānu.

Meya maa tɔmba koo marura wusu sɔ̄ nge
yaka bii.

17 Kpa ne sina bokon yisuru ta n yara sere ka
baadommaɔ,

ba n tu soku mɛn nɔ̄ sɔ̄ yarimɔ.

Tɔmbu b̄a n ben winsim domaru kuamme,

ba n da nen yisuru soku,

kpa bwesenu kpuro nu nɛɛ,

doɔ nɔ̄rugiiwa ne sina boko.

18 Su Gusunɔ Isireliban Yinni siara.

Domi wi turowa u ra s̄m maamaakiginu ko.

19 Su n̄n siara win yisi beeregi ten s̄.

Win yiiko yu s̄ɔsira handunia kpuro sɔ̄.

Ami! Ami!

20 Womu geniwa Dafidi Isain bii u ka win
kananu wiru go.

WOMUSUN B̄ONU ITASE

73

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.

Geema, Gusunɔ u sāawa tɔn geɔ Isireliban s̄
ka maa b̄en ḡorusu dɛ̄ere.

2 Na raa warumaa dɔ̄, n tie fiiko n ka tem
turi.

3 Domi na raa ka gari bakasu nisinu kua
yɛn s̄ na waamɔ tɔn k̄sɔbu ba nuku dobu
m̄.

4 Gāanu ganu kun bu nɔni s̄ɔmɔ ben wāarun
t̄ru kpuro sɔ̄.

Meya ben wasi yi bwāa do ma yi ballimɔ.

5 Ba n̄ dunian wāarun wahala gaa yɛ̄.

Meya ba n̄ maa yɛ̄ n̄ni swāa te tɔn be ba tie
ba ka wāa.

6 Ba tii suabu sebua nge saba ye ba ra sebe
w̄irɔ.

Ma ba daa b̄ɔb̄ɔya sebua nge yaberu.

7 Ben nuku k̄surun kom mu yarimɔ saa ben
nukurun di,

ma ben ḡorun bwisikunu nu s̄ɔsirama
t̄ɔwɔ.

8 Ba ra n t̄nu yɛ̄mɔwa ba n m̄,

ba koo n̄n dam d̄ore ka nuku k̄suru.

Kpa ba n tii sua gari gerumɔ,

9 ba n Gusunɔ wollu wammɔ.

Meya maa ben yara ku ra goo deri handunia mi.

¹⁰ Yen sōna tambu kpuro ba wuramō ben mi gia.

Ma ba ben gari nōrumō nge nim,

¹¹ ba mō, Gusunō kun gāanu yē.

Wi, Wōrukoo, u n yēru mō.

¹² Nge meya tōn kōsobun wāara sāa.

Ba ku ra n wurure. Ba ra n ben dukia kuuriasiamōwa.

¹³ Ma na tii sōwa na nēe, n n men na,

kam sōra na nen gōru dēerasia,

ma na nia n ka sōsi ma na dēere.

¹⁴ Yinni, tōru baatere a ra man sēeyasiewa, kpa a man nōni sō bururu baatere.

¹⁵ Nā n nēe, kon ko nge tōn kōso be, ko na n kī n nen bweseru siki te a gōsa.

¹⁶ Ye na gari yin asansi kasu n ka yi tubu, ma na wa yi man sēsie too.

¹⁷ Adama dōma te na dua wunē Gusunōn sāa yera,

saa yera na gia ye ya tōn kōsobu mara.

¹⁸ Geema, Yinni Gusunō, a bu surewa

swaa yē sōo ba koo sella,

kpa bu wōruma bu gbi.

¹⁹ Kaa de bu kam ko mii mii,

kpa ben wāaru tu nōru ko subaru sōo.

²⁰ Yinni, a ra bu kpeerasiewa,

kpa bu ben gari duari

nge me tōnu u ra dōsu duari.

²¹ Ye nen gōru ga sankira, n sāawa nge gāanu sōka nen nukurō.

²² Ma na kua nge gari bōkō,

na n gāanu tuba nge gbeku yaa.

²³ Adama ka me, na wāa ka wunē.

Ma a man mwa ka wunen nām geu.

²⁴ Kaa man kpara ka wunen bwisi.

Yen biru, kaa man mwa wunen yiiko sōo.

²⁵ Wara na mō wōllō, wunē baasi.

Meya na n maa goo yīiyō handunia yeni sōo.

²⁶ Nen wasi ka nen bwisikunu kpuro koo doona.

Adama wunē Yinni Gusunō, wuna a ra man dam kē.

A sāawa nen dukia sere ka baadommao.

²⁷ Wee be ba ka nun tonda ba gbimō.

Meya a be ba nun deri go.

²⁸ Adama nē, n man wēre na n wāa wunen bōkuō Yinni Gusunō.

Domi na kuu yee naanegiru wa wunē sōo.

Kon kpara ye a man kua kpuro.

74

¹ Womu ge Asafu u kua. Ge wee.

Gusunō, mban sōna a sun yina.

Mban sōna a ka sun mōru mō

bese be a kpare nge yāa gōo.

² A bese wunen tumbu yaayo,

bese be a yakia saa yellun di.

A besen bwese kerī yaayo

yi yi kua wunēgii.

A Sionin guu te yaayo

tēn mi wunen wāa yera raa wāa.

³ A doo a wa nge me yam mi, n bansu kua mam mam.

Yiberēba ba gāanu kpuro sankā sāa yee te sōo.

⁴ Wunen yiberēba ba kukura sāa yeru mi nge gbee sinansu

ma ba ben gidi bōra gira mi.

⁵ Ba sāare nge dāa buro be ba gbāa yiyamō dāa sōowō.

⁶ Ma ba sāa yee ten bura yānu kpuro kōsuka ka gbēe ka matalaka.

⁷ Ba wunen sāa yee te dōo menī.

Ba tu disi doke te, te ta wunen yīsiru sōowa.

⁸ Ma ba gerumō ben gōruō ba mō, su bu nōni sō ka dam.

Ma ba besen sāa yenu kpuro dōo menī tem me sōo.

⁹ Yinni, sa n maa yīreru garu waamō

te ta sun sōosimō ma a wāa besen suunu sōo.

Wunen sōmōbu ba n maa wāa.

Besen goo kun maa yē sere saa yerà kaa n sun deri me.

¹⁰ Sere saa yerà kaa n mara

yiberē u n nun nōo kuurimō.

Sere saa yerà kaa n nōo kaari

yiberē u n wunen yīsiru ma mēera.

¹¹ Mban sōna a wunen nōmu kurua.

A gu demio kpa a bu kam koosia.

¹² Gusunō, saa yellun di wuna a sāa nen sunō.

Wuna a sun faaba kua nōn dabinu.

¹³ Wuna a nim wōku burana ka wunen dam ma a yee gōbi wiru kōsuka.

¹⁴ Wuna a karaku wiru kōra,

ma a dera be ba wāa mi gāanu ku ra kpi ba gu tema.

¹⁵ A dera bwia ka daara yara,

ma a daanu gberasia ni nu ku ra nim kpe.

¹⁶ Wuna a wōkuru ka sōo sōo kua.

Wuna a yam bururam ka sōo kua.

¹⁷ Ma a tem nōo bura yenu kua.

Ma a yam susuru ka puran saaba yi.

¹⁸ Yinni Gusunō, a yaayo ma yiberē u nun yēemō.

Bwese te ta n bwisi mō, ta wunen yīsiru gema.

¹⁹ A ku wunen tōn be a kī mi gbeku yēe deria.

A ku bu duari be, be ba sāa wōnwōndobu.

²⁰ A wunen arukawani yaayo.

Domi dam diobu ba yiba ba kukua mi ba n bu wasi tem me sōo.

²¹ A ku de wi ba dam dare u sekuru wa.

A de wōnwōndo ka sāaro bu nun siara.

²² Yinni Gusunō, a seewo a ka tii yina.

A yaayo wōma ye gari bakasu ra n nun mō.

²³ A ku wunen yiberēban wōkinu duari.

A be ba nun seesimō baadomman wōkinu nōowō.

75

¹ Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ge ba mō, a ku kam koosia. Ge wee.

² Gusunō, sa nun siara.

Wunen yĩsiru ta yiba besen nɔɔwɔ.
 Sa wunen sɔm geerun gari kparamɔ.
 3 Wune, Yinni Gusunɔ, a nɛɛ,
 saa ye a yi yã n tunuma, kaa tɔmbu siri gem
 sɔɔ.
 4 Tem mu koo kpĩ mu yĩiri ka ye ya wãa me
 sɔɔ.
 Adama wuna a yen gbereba neni.
 5 A nɛɛ, be ba tii sue bu ku maa tii sua.
 A maa tɔn kɔsobu sɔmɔ bu tii suabu derio.
 6 Bu ku tii walle sua, kpa bu tɔn bia gari de.
 7 Domi walle suabu kun wee saa sɔɔ yari
 yerun di,
 ñ kun me sɔɔ duu yerun di,
 bu ñ maa wee sɔɔ yɛsan nam dwaru gian di.
 8 Wune Gusunɔwa a ra tumbu siri.
 Wuna a ra gabu kawe kpa a gabu walle sua.
 9 Yinni Gusunɔ, a nara * neni ya tam yiba mu
 gbisimɔ,
 ma a mu handunian tɔn kɔsobu wɛɛmɔ.
 Ba koo mu nɔwa mam mam sere ka men
 kɔtɔrɔ.
 10 Adama ne, na ñ nɔɔ marimɔ.
 Kon Gusunɔ Yakɔbun Yinni tɔmawa ka
 womusu.
 11 U koo tɔn kɔsobun tii suabu kpeerasia,
 kpa u be ba nùn mɛm nɔɔwanmɛ kuurasia.

76

1 Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii
 kua ka mɔrɔku. Ge wee.
 2 Ba Gusunɔ tuba Yudaɔ,
 ma u yĩsiru yara Isirelio.
 3 Win wãa yera wãawa Salemuɔ ye ba mɔ
 Siɔni.
 4 Miya u tabu yãnu bɔɔka.
 Niya, sɛɛnu ka tɛrenu ka takobiba.
 5 Yinni Gusunɔ, a sãawa wi ba koo nasia.
 Wunen nanum mu kpã mu kere guu ni nu
 wãa saa yellun di.
 6 Ba tabu durɔ wɔrugɔban yãnu potira.
 Wee ba kpuna ba gu.
 Ba kpana bu ka tii yina be, be ba raa dam mɔ
 mi.
 7 Gusunɔ Yakɔbun Yinni, ye a gbãra,
 yera maasɔba wɔruka ka ben dumi.
 8 Gusunɔ, wuna ba koo nasia.
 Wunen mɔru yã n seewa wara u koo kpĩ u
 yãra wunen wuswaaɔ.
 9-10 Wunen siribu nɔra saa wɔllun di.
 Sanam me a seewa a tɔmbu siri,
 ma a be ba tii kawe faaba kua,
 yera handunian tumbu kpuro ba berum
 soora ma ba tii deri sɛɛ.
 11 Baa tɔnun mɔru yã n seewa, wunen yi-
 ikowa ya koo sɔɔsira.
 Be ba maa yara wunen mɔrun di, ba koo yen
 tɔɔ bakaru diwa.
 12 I Gusunɔ bɛen Yinni nɔɔ mwɛenu kuo kpa
 i nu yibia.

Bɛɛ be i ka nùn sikerene i nùn nasie, i ka nùn
 kɛnu naawɔ.
 13 Wiya u ra sinam be ba tii sue kawe.
 Sinambu kpuro ba nùn nasie.

77

1 Asafun womu ge u Yedutum kua. Ge
 wee.
 2 Na Gusunɔ nɔɔgiru sue.
 Na nùn soku, u koo man swaa daki.
 3 Na n nuki sankire, na ra Gusunɔ kasuwa.
 Wɔkuru na ku ra wɛre.
 Na ra nen nɔma yiyiewa wɔllɔ nà n kanaru
 mɔ.
 Adama ka me, nen bwɛra ku ra kpune.
 4 Nà n Gusunɔ yaaya, na ra n weeweenu
 mɔwa.
 Nà n bwisika, nen goma ya ra dwiyiewa.
 5 Yinni Gusunɔ u ku ra de n dweeya.
 Na ku ra kpĩ n gari gere nen nani swãarun sɔ.
 6 Na ra yellu yaayewa kpa na n gasɔn gari
 bwisikumɔ.
 7 Na nen womusu yaayamɔ wɔkuru,
 ma na bwisikumɔ na mɔ,
 8 Yinni Gusunɔ u koo sun yinawa sere ka
 baadommaɔ?
 U ñ maa ka sun nɔnu geu mɛɛrimɔ?
 9 Win durum mu kpawa mi sere ka
 baadommaɔ?
 U ñ maa gari gɛɛ mɔ u sun sɔ sere ka
 baadommaɔ?
 10 U duariwa u sun durum kua?
 U sun win wɔnwɔndu wunariwa win mɔrun
 sɔɔ?
 11 Ma na nen tii sɔɔwa na nɛɛ, wee ye ya man
 dumɔ,
 yera Wɔrukoon dam kun maa ka sun wãa.
 12 Yinni Gusunɔ, kon wunen sɔma yaaya.
 Domi na yaaya sɔm maamaakigii ni a kua.
 13 Kon wunen sɔma kpuron gari kpara.
 Kon sɔm maamaakiginun gari saari.
 14 Gusunɔ, wunen sweɛ yi deɛrewa.
 Wara u ka nun kpãaru nɛ.
 15 A sãawa wi u ra sɔm maamaakiginu ko.
 A dera wunen dam mu sɔɔsira bwesenu sɔɔ.
 16 Ka wunen dama a wunen tumbu yakia
 be, be ba sãa Yakɔbu ka Yosefun sikadominu.
 17 Gusunɔ, ye nim mu nun wa, ma mu diira,
 mu gbisa sere sɔɔwɔ.
 18 Ma gura nemɔ nge daa surundu.
 Ma guru gbãsukubu nɔɔramɔ.
 Ma guru maakinu daama wɔllun baama.
 19 Gura ya gbãra ma guru maakinu nu
 handunia kpuro yam bururasia,
 ma tem mu diira berum sɔ.
 20 A sãa nim wɔkun wɔllɔ ka maa men sɔɔwɔ.
 Adama goo kun wunen yira wa.
 21 A dera Mɔwisi ka Aroni ba wunen tumbu
 kpara nge yãa gɔɔ.

* 75:9 nara - Nara ye ba ka yã mini ya sãawa Gusunɔn mɔru ye u koo ka tɔn kɔsobu siri.

78

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
 Nen tumbu, i nen gari swaa dakio.
 I swaa tem kp̄iyo i n̄o ye na gerumo.
 2 Kon b̄e faagi gaa kua ka m̄onnu ye ya s̄aa
 yellun gari.
 3 Ye sa nua ka ye sa gia ka ye bes̄en baababa
 ba sun s̄owa,
 4 sa ñ ye bes̄en bibu beruamme.
 Sa ko bu Yinni Gusun̄o t̄amaru s̄owa ka
 win dam gari ka s̄om maamaakigii ni
 u kua.
 5 U bes̄e Isireliba, Yak̄abun bweseru wooda
 w̄e.
 Wooda yera u bes̄en baababa w̄e bu ka ye ben
 bibu s̄osi.
 6 Bii be ba koo marura, ben tii ba koo ye gia,
 kpa ko bu Yinni Gusun̄o t̄amaru s̄owa ka
 win dam gari ka s̄om maamaakigii ni
 u kua.
 7 Saa yera ba koo Yinni Gusun̄o naane ko.
 Ba ñ maa duarim̄o ye u kua.
 Kpa bu win woodaba mem̄ n̄owa.
 8 Ba ñ maa m̄o nge ben baababa.
 Domi baaba be, ba kua mem̄ n̄o sariba,
 ma ben ḡoru ga ñ ka Gusun̄o turo ȳre.
 Ma ba kua naane sariba Gusun̄o mi.
 9 Efaraimun bweseru te ta tennu m̄o
 ta biruku yira wura tabun saa.
 10 Ta ñ ten arukawani yibie ye ta ka Gusun̄o
 b̄okua.
 Ta yina tu win woodaba mem̄ n̄owa.
 11 Ta win s̄om maamaakigii ni duari ni u tu
 s̄osi.
 12 U maamaaki kua ben sikadoban wuswaa
 Soan̄o Egibitin̄o temo.
 13 U nim w̄oku b̄era ga kpaasina ga ȳra nge
 ḡana,
 ma u dera ba tabura.
 14 Guru wii wurora u dera ta bu gbiiye s̄o
 s̄o.
 W̄okuru, kpa u de d̄o yara ya n̄ s̄osire guru
 wii wuro te s̄o.
 15 U kpenu besuka gbabur̄o,
 ma nim bakam mu kura ba n̄ra.
 16 U dera nim mu yara kpenu di,
 ma mu kokum̄o nge daa bakarun nim.
 17 Adama ka m̄e, baaba be, ba wi, W̄orukoo
 torarim̄owa ba d̄o.
 Ba n̄n seesiwa gbaburu mi, mi ḡaanu ku ra
 kpi.
 18 Ma ba wi, Gusun̄o n̄o kuura ba n̄n d̄ianu
 kana ni ba k̄i.
 19 Ba n̄e, ka gem, Gusun̄o u koo kp̄i u sun
 diisia gbaburu mini?
 20 Geema, M̄owisi u kpee te so, ma nim mu
 koka nge daaruun nim.
 Adama u koo kp̄i u sun diisia?
 U koo kp̄i u sun yaa w̄e su tem?
 21 Ye Yinni Gusun̄o u yeni kpuro nua,
 yera win m̄oru ya seewa nge d̄o
 wi ba s̄ore win tambu Isireliban̄ s̄i.
 22 Domi ba ñ n̄n naane kue.
 Ba ñ win somiru ȳiyo.

23 Ka m̄e, u guru wiru wooda w̄e.
 Ma u w̄ollun gamboba ken̄ia.
 24 U dera d̄ia ni ba m̄o manna nu bu n̄eeya saa
 w̄ollun di.
 25 U bu ye w̄ewa nge m̄en n̄o ba k̄i.
 T̄on boko dima ba di.
 26 Yen biru, u dera woo ga na
 saa s̄o yari yerun di ga w̄ollu swee.
 Ka win dama u woo seeyama
 s̄o ȳsan n̄om d̄waru gian di,
 27 ma u dera gun̄osu su sarama
 su bu wukiri nge tua.
 Su dabi nge yani seeri nim w̄okun goor̄o.
 28 U dera su w̄oruka su terie baama ben
 sansanīo.
 29 Ma Gusun̄o u bu w̄e ye ba k̄i.
 Ma ba di ba deba.
 30 Adama ye ba dim̄o ba ñ kpa, d̄ianu yiba ben
 n̄o.
 31 Sanam meya Gusun̄o u ka bu m̄oru kua.
 Ma u be ba dam bo go.
 U ben aluwaasiba so u surura.
 32 Ka m̄e, ba wure ba tora.
 Ba ñ win s̄om maamaakigii ni naane kue.
 33 Ma Yinni Gusun̄o u bu doke berum̄ s̄o u
 ben w̄aru n̄oru koosia nge woo.
 U bu kam koosia n̄oni kpaki teeru.
 34 Yinni Gusun̄o ù n̄ k̄i u bu go,
 yera ben gabu ba ra ḡosirame win mi gia.
 35 Kpa bu yaaya ma wi, W̄orukoowa u s̄aa ben
 kpee baa mi ba ra kuke.
 Wiya u ra maa bu w̄ore.
 36 Adama ba ku ra gem gere.
 Ba ra n̄ k̄i bu n̄n n̄oni w̄okewa ka ben gari.
 37 Ben ḡoru ga ñ ka n̄n w̄aa.
 Ba ñ maa ben arukawani yibie.
 38 Adama ka m̄e, Yinni Gusun̄o u ra tii n̄ene
 u kun win m̄oru kpuro ȳsu.
 U ra bu w̄onw̄endu kue,
 kpa u bu ben durum̄ woka u kun bu go.
 39 U ra yaaye ma ba s̄awa tambu.
 Ba s̄awa nge woo.
 Ḡa n̄ doona, ga ku ra wurame.
 40 N̄on dabina ba Gusun̄o seesi gbabur̄o.
 N̄on dabina ba win m̄oru seeya.
 41 Ba maa wure ba n̄n n̄o kuura wi, wi u s̄aa
 ben Yinni D̄ero.
 42 Ba ñ t̄o te yaaye t̄e s̄o u bu w̄ora yibereban
 n̄oman di ka win dam.
 43 Ba ñ maa yaaye s̄om maamaakigii ni u kua
 Egibitin̄o ka Soan̄in gberu kpaanē.
 44 U Egibitigibun daanun nim gosia yem,
 ma ba kpana bu mu n̄o.
 45 U dera gbabu sw̄e yi bu w̄ori yi di.
 Ma u dera surenu nu bu kam kua.
 46 U dera twee yi ben d̄ianu w̄ori yi di.
 Ma u dera ben hanian are kam kua.
 47 U dera guru kpenu nu ben res̄em gbaanu
 kam koosia.
 Ma woora ben d̄aa gbaanu sank̄a.
 48 U dera guru gb̄aa ka guru kpenu ben yaa
 sabenu di.

49 Ma u ka Egibitigii be m̄ru seewa ka dam u bu n̄ni s̄w̄a.

U dera ḡoan ḡoradoba ba na dabi dabinu ba bu w̄ari.

50 U ñ dere win m̄ru yu goo s̄ena.

U bu k̄esi k̄esi baranu kp̄e u ka bu go.

51 U Egibitigibu be, be ba s̄a Kamun bi-bun bweserun bii t̄n dur̄o gbiikoo baawure go,

be, be ba s̄a ben aluwaasirun bibu.

52 U dera win t̄mba yara nge ȳa ḡo ge ga yarima ḡrun di.

Ma u bu kpara gbabur̄o.

53 U bu kpara ka b̄ri yendu, ba ñ diira.

Ma u dera nim w̄ku ga ben yiber̄eba wukiri.

54 Ma u ka bu da win tem d̄eram̄,

guu ten mi, te u m̄wa ka win dam.

55 U bwese tukunu gira win t̄mbu Isireliban s̄o.

Ma u tem m̄e b̄nu kua u dera ba sina mi, kuu bekuruginu s̄o.

56 Adama ba Gusun̄o n̄o kuura.

Ba wi, W̄rukoo seesi.

Ba ñ win woodaba m̄m n̄o w̄e.

57 Ba Gusun̄o d̄esirari, ma ba kua naane sariba

nge m̄e ben baababa ba raa kua.

Ba wurura nge t̄n t̄n kirika ya kusira.

58 Ba win m̄ru seeya ka ben b̄u turanu.

Ba win nisinu seeya ka ben bw̄arokunu.

59 Ye Gusun̄o u ye kpuro wa, yera win m̄ru seewa,

ma u Isireliba yina.

60 U s̄a yee te deri te ta w̄a Silōo.

U kuu bekurugii te deri t̄n mi u ra ka bu yinne.

61 Ma u dera yiber̄eba ba win woodan kpakororu m̄wa,

t̄e s̄o u ra win dam ka win yiiko s̄osi.

U dera ba ka tu doona tem tukum̄o.

62 U ka win t̄mbu m̄ru kua,

ma u dera ba bu go tabu s̄o.

63 U dera aluwaasiba ba d̄o m̄wara,

ma w̄andiaba ba dur̄u bia.

64 U dera ba ben ȳaku kowobu go tabu s̄o ka takobi.

Ma ben ḡominibu ba ñ ben ḡo sw̄i.

65 Yera Yinni Gusun̄o u seewa nge t̄nu wi u dom yandama.

U seewa nge tabu dur̄o w̄ruḡo wi tam mu goom̄o.

66 Ma u win yiber̄eba so u gira.

U bu sekuru doke te ta ñ kp̄em̄o sere ka baadommao.

67 U Efaraimu Yosefun biin bweseru yina.

U ñ tu ḡosa.

68 Yudan bweseru ka Sīnin guura u k̄ia u ḡosa.

69 Guuru miya u win s̄a yeru bana

ta dam m̄o nge w̄allu ka tem

m̄e u sw̄i sere ka baadommao.

70 U Dafidi ḡosa u n ka s̄a win s̄m kowo.

Ȳa kpara yerun diya u n̄n m̄wama

71 u ka ko Isireliba, Yak̄obun bweserun kpara

be, be ba s̄a wi, Yinni Gusun̄on t̄mbu.

72 Dafidi wi, u t̄n be kparawa ka ḡru d̄era, ka laakari.

79

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.

Gusun̄o, wee t̄n tukobu ba wun̄en tem w̄ari.

Ba dera wun̄en s̄a yeru ta disi duura.

Ba dera Yerusalemu ya kua bansu.

2 Ba wun̄en t̄mbu go,

ma ba dera gon̄su ben gonu di.

Ba dera gbeeku ye yi be, be ba nun s̄am̄o min gonu tema.

3 Ba ben yem yari mu ka Yerusalemu sikere nge nim,

ma ba ben gonu deri mi, goo kun nu sikua.

4 Be ba ka sun sikere nge ba sun w̄omm̄o.

B̄esen berusebu ba sun yaakoru m̄o.

5 Yinni Gusun̄o, sere saa yer̄a wun̄en m̄ru ko n seewa.

Sere saa yer̄a kaa n nisinu seewa nge d̄o.

6 A de wun̄en m̄ru yu w̄ari bwese ni nu ñ nun ȳe

ka ni nu ñ nun s̄am̄o s̄o.

7 Domi ba Isireliba go, ma ben tem mu kua bansu.

8 A ku sun b̄esen sikadoban durum s̄abi.

Adama wun̄en k̄irun s̄o, a sun w̄n̄w̄ndu kuo.

Domi sa kua w̄n̄w̄ndobu.

9 Gusun̄o b̄esen faaba kowo, a sun somio

kpa wun̄en ȳisuru tu b̄ere wa.

A sun w̄oro kpa a sun b̄esen durum w̄aka.

10 Mban s̄na kaa de bwesenu nu n m̄o,

mana b̄esen Yinni u w̄a.

A be ba wun̄en t̄mbun yem yari m̄ru k̄osieyo

bwesenu suunu s̄o b̄esen wuswaa.

11 Yinni Gusun̄o, a d̄esobun weeweenu n̄o w̄o,

kpa a be ba ka d̄o bu go faaba ko ka wun̄en dam.

12 Yinni, bwese ni nu ka nun sikere nge nu nun w̄n̄wa,

a nu nin durum k̄osieyo sere n̄n n̄oba yiru.

13 Adama b̄ese wun̄en t̄n be a kpare, sa ko nun t̄ma sere ka baadommao,

kpa b̄ese ka b̄esen bibun bweseru sa n nun b̄ere w̄e m̄o.

80

1 Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ka m̄r̄oku. Ge wee.

2 Wune Isireliban kpara, a swaa dakio a n̄o.

Wune wi a ra wun̄en t̄mbu kpare nge ȳa ḡo,

ma a s̄o w̄allun k̄osobun suunu s̄o,

a t̄i s̄osio wun̄en yiiko s̄o.

3 A beɛ Efaraimu ka Benyameɛ ka Manasen
bweɛ keɾi wunen dam s̄osio,
kpa a sun faaba ko.

4 Yinni Gusun̄o, a sun w̄oro.

A ka sun n̄onu geu m̄eɾio, kpa a sun faaba
ko.

5 Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinni,
sere saa yer̄a kaa n ka sun m̄oru s̄aa
a n bes̄en kanaru yinam̄o.

6 Wee a dera nuku sankiranu nu kua bes̄en
d̄ianu,

ma a dera bes̄en n̄oni ȳiresu kua bes̄en nim.

7 A dera be ba ka sun sikerene ba sannam̄o
bes̄en s̄o.

Ma bes̄en yibereba ba sun ȳeɛm̄o.

8 Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinni, a sun w̄oro.

A ka sun n̄onu geu m̄eɾio kpa su faaba wa.

9 Wee a res̄em d̄aa wukama Egibitin di,
ma a tambu seeya ben w̄aa yenun di,
ma a res̄em ye gira mi.

10 A ye ayeru kua mam mam, ma ya seewa ya
nuwi gira.

Ya kp̄ea ya tem kpuro

11 ka guunu wukiri,

ma yen k̄aasi yi kp̄ea nge d̄aa ye ba m̄o
seduru.

12 Yen k̄aasi yi, yi da sere nim w̄okuo,
ma yin nuwi yi da sere daa bakar̄o yi kpara.

13 Yinni Gusun̄o, mban s̄sna a yen karan
gambo k̄osuka,

ma a dera be ba sar̄o mi, ba ye guram̄o.

14 Ma a dera sakanu ka gb̄ee ku ye ye yi tie, yi
naam̄o yi ye dim̄o.

15 Gusun̄o, w̄ollu ka tem Yinni, a wurama.

A m̄eɾio w̄ollun di kpa a wunen res̄em ye
n̄oni doke.

A ye k̄suo.

16 A res̄em d̄aa te n̄oɾio

te, te ta s̄aa nge wunen bii wi a ḡosa.

17 Wee ba res̄em b̄oɾa ba d̄oɾo m̄eni.

A bu m̄oru k̄osieyo bu gbi.

18 A de wunen dam mu n ka wi a ḡosa u s̄o
wunen n̄om geūo w̄aa.

19 Saa yera sa n̄ maa ka nun tondam̄o.

A de sa n̄ w̄aa kpa sa n̄ nun s̄aam̄o.

20 Gusun̄o, w̄ollu ka tem Yinni, a sun w̄oro.

A ka sun n̄onu geu m̄eɾio, kpa su faaba wa.

81

1 Womu ge Asafu u kua. Wom kowobun wirugii
kua ka m̄or̄oku. Ge wee.

2 Yinni Gusun̄owa u s̄aa bes̄en dam.

I n̄un womu kuo ka nuku dobu.

I Gusun̄o Yak̄obun Yinni takaru koowo ka
nuku dobu.

3 I womusu koowo.

I ḡaasu ka m̄or̄okunu ka ḡd̄ogenu soowo.

4 I k̄aba soowo suru kpaon t̄oɾo bakar̄u s̄oɾo.

I k̄aba wureo Kunun t̄oɾo bakar̄u s̄oɾo suru ù n
tarum kua.

5 Domi wooda yera Yak̄obun Yinni u Isireliba
w̄e.

6 Wooda yera u Yosefun yenugibu w̄e
sanam m̄e u Egibiti w̄ori.

Ma na n̄o gagu nua ge na n̄ tuba. Ga n̄eɛ,

7 na beɛ s̄omunu sw̄enya beɛn senun di,
na dera i yoo s̄ama deri.

8 Sanam m̄e i w̄aa n̄oni sw̄aaru s̄oɾo,
i man soka, ma na beɛ yakia.

Na beɛ wisa guru maakinu s̄oɾo.

Na beɛn laakari m̄eɾa Meriban bwiaɔ.

9 Beɛ nen t̄ambu Isireliba,

i man swaa dakio i n̄o ye kon beɛ s̄o.

10 I ku de b̄iu goo u n maa w̄aa beɛn suunu
s̄oɾo.

I ku maa nu yiira i s̄a.

11 Nena Gusun̄o beɛn Yinni wi u beɛ yara
Egibitin di.

I beɛn n̄oɾo wukio kpa n beɛ diisia.

12 Adama beɛ nen t̄ambu, i n̄ man swaa daki,
i n̄ maa man m̄em n̄oɾwe.

13 Na dera i w̄ori beɛn ḡoɾu b̄obunu s̄oɾo,
ma i beɛn tiin bwisi sw̄ii.

14 Beɛ nen t̄ambu, i n daa man swaa daki i
s̄iim̄o nen swaa s̄oɾo,

15 kon daa beɛn yibereba sekuru doke,
kpa n bu naa sw̄ii n go go.

16 Saa ye s̄oɾa ne, Yinni Gusun̄on yibereban
tii suabu koo n̄oru ko,

kpa Isireliban doo n̄oɾu tu te.

17 Kon bu d̄ia geenu w̄e,

kpa bu kperun tim gem di.

82

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.

Gusun̄o u w̄aa w̄ollun tambun suunu s̄oɾo.

Miya u w̄aa u ka sirim̄o. U n̄eɛ,

2 sere saa yer̄a i ko i n w̄aa i n sirim̄o ka
weesu,

i n ȳo taaregibun biruo.

3 I dam sarirugibu ka gobekuba ben gem
w̄eɛyo.

I w̄onw̄andobu ka s̄aaro bu ben gem w̄eɛyo.

4 I dam sarirugibu ka be ba dam d̄oremo
faaba koowo.

I bu w̄oro t̄on k̄osobun naman di.

5 Adama beɛ, i n̄ ḡaanu ganu ȳe.

I n̄ maa bwisi geɛ ma. I kom k̄sum m̄oɾwa,

ma ya dera gem mu doona handunian di.

6 Na raa n̄eɛ, i s̄aawa w̄ollun t̄ambu.

I s̄aawa W̄arukoon bibu.

7 Adama i ko i gbiwa nge t̄an dirobu.

I ko i gbiwa nge sinambu kpuro.

8 Gusun̄o, a seewo a handunia siri.

Domi wuna a bwesenu kpuro ma.

83

1 Womu ge Asafu u kua. U n̄eɛ,

2 Gusun̄o, a ku mari, a ku maa w̄eɾa.

3 Domi wee wunen yibereba ba seewa,

be, be ba nun tusa ba wiru ȳorasie.

4 Wee ba k̄sa wesianam̄o wunen tambun s̄o.

Ba n̄o tia m̄o be a k̄sun s̄o.

5 Ba gerum̄o ba m̄o,

bu na bu sun kpeerasia bwesenu kpuron
 suunu sɔɔn di,
 kpa bu ku maa bese Isireliban yĩsiru yaaya.
 6 Wee ba wesiana,
 ma be kpuro ba nɔɔ tia kua bu ka nun wari.
 7 Beya, Edɔmuba ka Isimeɛliba ka Mɔabuba
 ka Agariba
 8 ka Gebaliba ka Amɔniba ka Amalekiba
 ka Filisitiba ka sere Tirigibu.
 9 Asirigibun tii ba na ba ka bu nɔɔ tia kua,
 ba Latun bibun bweseru, Amɔniba ka
 Mɔabuba nɔma kã.
 10 Yinni Gusunɔ, a bu kuo nge me ba Sibera
 ka Yabini ka Madianiba kua Kisionin
 daaro.
 11 Ba bu kpeerasiawa Eni Doriɔ,
 ma ba ben gonu deri mi, nu tem kɔsisia nge
 naa bisu.
 12 A de ben sinambu bu gbi nge sinam beni,
 Orebu ka Seebu ka Seba ka Salumuna,
 13 be, be ba raa geruna ba nee,
 bu da bu Gusunɔn arumani gura.
 14 Yinni Gusunɔ, a bu suo a ka doona
 nge me woo guna ya ra ka yakasu doone.
 15 A de bu dɔɔ mwaara nge me dɔɔ u ra dãa sɔɔ
 mwɛ,
 n̄ kun me nge me dɔɔ yara ya ra guunu dabiri.
 16 A bu naa giro ka guru woo baka.
 A bu nandasio ka woo guna.
 17 Yinni Gusunɔ, a bu sekuru dokeo,
 kpa bu wa bu gɔsiraama wunen mi.
 18 A de bu sekuru wa,
 kpa ba n nande sere ka baadommaɔ.
 A ben yiyɔbu wuna, kpa bu kam ko.
 19 Kpa bu gia ma wunɛ turowa a sãa Yinni
 Warukoo handunia ye sɔɔ.

84

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun
 wirugii kua. Ba gu kuawa ka mɔrɔku. Ge
 wee.
 2 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
 wunen wãa yeru ta man wɛre.
 3 Na sende, na diirimɔ n wa n ka du wunen
 sãa yerɔ.
 Nɛn gɔru ka nɛn wasi kpuro nuku doɔn
 kuuki mɔ
 wunɛ Yinni Gusunɔn sɔ, wunɛ wi a wãa.
 4 Nɛn Yinni, nɛn sina boko!
 Baa ka gunɔminɔ nu ra n wãa yeru mɔ.
 Wɔllu ka tem Yinni, a ra mam de
 nu sokunu ko wunen yaku yerun bakuɔ.
 5 Doo nɔɔrugiba be ba wãa wunen sãa yerɔ
 ba nun tɔmamɔ baadomma.
 6 Doo nɔɔrugiba be ba tãsa wunɛ sɔɔ.
 Ba ra n sɔɔru sãa bu ka sãaru da.
 7 Bã n sarɔ wɔwan di ye ba mɔ Yiresu,
 a ra de bwii yi koorawa mi,
 kpa gura yu ka ye domaru naawa.
 8 Nge me ba dɔɔ bu ka Gusunɔ yinnibun
 Yinni sã Sionio,

nge meya ben dam mu ra n sosimɔ gɔabu te
 sɔɔ.
 9 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, a man swaa
 dakio.
 Gusunɔ Yakɔbun Yinni, a nɛn kanaru nɔɔwɔ.
 10 Yinni, wunɛ wi a sãa bɛsɛn tɛreru,
 a wi a gɔsan wuswaa mɛɛrio.
 11 Nɛn sɔɔ teerun wãaru wunen sãa yerɔ,
 ta nɛn yam tukum wãarun sɔɔ dabi dabinu
 kere.
 N buram ho na n wãa wunen sãa yerun
 kɔnnɔwɔ,
 ye ko na n ka wãa diru mi tɔn kɔsoba wãa.
 12 Yinni Gusunɔ, a sãawa nge sɔɔ.
 A maa sãawa nge tɛreru.
 Wuna a ra tɔmbu durom ka bɛɛɛɛ kue.
 Be ba s̄imɔ gem sɔɔ, a ku ra ka bu gea yinari.
 13 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
 doo nɔɔrugiiwa wi u nun naane sãa.

85

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun
 wirugii kua. Ge wee.
 2 Yinni Gusunɔ, a wunen tem durom kua.
 Wee a ka bese Isireli be sa sãa Yakɔbun bwe-
 seru wurama.
 3 A bese wunen tɔmbun toranu waka.
 A beseɛn durum kpuro wukiri.
 4 A n̄ maa ka sun mɔru sãa.
 A dera wunen mɔru kpuro ya sure.
 5 Gusunɔ beseɛn faaba kowo, a sun wesio nge
 yellu.
 A ku maa ka sun mɔru ko.
 6 Nge kaa n ka sun mɔru sãawa sere ka
 baadommaɔ?
 Nge kaa n mɔru sãawa sere ka beseɛn bibun
 bibu sɔɔ?
 7 A n̄ sun wãaru wesiamɔ
 kpa bese wunen tɔmbu su wa su nuku doɔn
 ko wunen sɔɔ?
 8 Yinni Gusunɔ, a sun wunen durom sɔɔsio
 kpa a sun faaba ko.
 9 Yinni Gusunɔ, kon swaa daki n nɔ ye a
 gerumɔ.
 Domi bari yɛndun gariya a ra n wunen
 tɔmbu sɔɔmɔ
 be ba nun naane sãa
 ma ba kun wure wiira gari sɔɔ.
 10 Be ba nun nasiewa a ra faaba ko.
 Kpa a de bɛɛɛɛ ya n wãa beseɛn tem sɔɔ.
 11 Tɔn geeru ka bɔrɔkinira koo wurama
 kpa gem ka bari yenda n wãa tem me sɔɔ.
 12 Bɔrɔkiniru ta koo se tem me sɔɔ nge d̄ia
 bwese te ba duura,
 kpa gem mu sarama wɔllun di.
 13 Yinni Gusunɔn tiwa u koo sun bari yendu
 wɛ,
 kpa beseɛn tem mu binu ma.
 14 Gema mu ko n n̄n gbiye, kpa mu win
 swaa sɔme.

86

¹ Dafidi u kanaru kua u nee,
Yinni Gusunə, a man swaa dakio kpa a nen
kanaru na.
Wee na saaru ka wənwəndu soore.
² A nen hunde beruo, domi na ra nun sā.
Gusunə, na nun naane sāa,
a man faaba koowo.
³ Yinni, wuna na ra nəogiru sue baadomma.
A man wənwəndu kuo.
⁴ Yinni, a man nuku dobu wēeyo.
Wuna na ra n kanamə ka nen gōru kpuro.
⁵ Yinni, a sāawa tən geo,
a ra maa təmbu ben durum wəke.
A ra be ba nun soku kpuro kīru sōsi ta n kpā.
⁶ Yinni Gusunə, a nen kanaru nōowə.
A nen weeweenu swaa dakio.
⁷ Domi nā n nun kana nōni swāarun saa,
a ra man wisi.
⁸ Gāanu sari ni nu ka nun weene ye ba ra sā
kpuro sōo.
Gāanu maa sari ni nu ka wunen sōma weene.
⁹ Bwese ni a taka kua kpuro nu koo na nu
yiira wunen wuswaaə,
kpa nu wunen yīsiru beere wē.
¹⁰ Domi a kpā, a ra maa səm maamaakiginu
ko.
Wunə turowa a sāa Gusunə.
¹¹ Yinni Gusunə, a man wunen swēe sōsio,
kpa n wa n sī wunen gem sōo.
A de n wunen yīsiru nasia.
¹² Gusunə nen Yinni, kon nun siara ka nen
gōru kpuro,
kpa n nun beere wē sere ka baadommaə.
¹³ Domi a man durom bakam kua,
a man yara gəribun wāa yerun sōo sōon di.
¹⁴ Yinni Gusunə, tii suobu ba man seesi.
Tən kāsobu ba kī bu man hunde wuna,
be, bən bwisikunu ku ra n wāa wunen mi gia.
¹⁵ Adama wunə Gusunə, a sāawa Yinni
wənwəndugii.
A ku ra mōru se fuuku.
Wunen kīru ta kpā.
A maa sāawa bəɔkīni.
¹⁶ A man mēerima kpa a nen wənwəndu wa.
A ne, wunen səm kowo dam kēeyo,
kpa a man faaba ko ne, wunen səm kowon
bii.
¹⁷ Yinni Gusunə, a man yīreru sōsio te ta koo
man koora,
kpa a de nen yiberəba bu ye wa kpa sekuru
tu bu mwa.
Domi wuna a ra man faaba ko, kpa a man
nukuru yemiasia.

87

¹ Womu geniwa Koren bibu ba kua. Ba nee,
Yinni Gusunə u Yerusalemun kpēekpēeku
swīiwa
guu te win tii u gōsa u dēerAsian wəllə.
² U Yerusalemu ye kī n kere wuu si su wāa
Yakəbun bweserun tem kpuro sōo.

³ Yerusalemu, Gusunən wuu,
ba wunen beere bakan gari gerumə.
⁴ Ne, Yinni Gusunə, nā n bwesenun yīsini
yorumə ni nu man yē,
kon Egibitigibu ka Babilonigibu ka Filisitiba
ka Tirigibu ka Etiopigibun yīsini yore.
Domi ba bu marawa Yerusalemu mini.
⁵ Adama Yerusalemgibu ba koo nee, ben
tema mi ka gem.
Wərukoowa u men kpēekpēeku swīi.
⁶ Yinni Gusunə u koo bwesenun yīsini yore
kpa u nee,
Yerusalemuəra ba bu mara.
⁷ Be ba womusu mō ba yaamə, ba koo nəogiru
sua ba n mō,
Yinni, besen nuuru kpuro ta woowa wunen
mi.

88

¹ Womu ge Koren bibu ba womu kowobun
wirugii kua. Ba gu kuawa ka guuru. Hemani
Esirahigiiwa u gu kua. Ge wee.
² Yinni Gusunə nen faaba koowo,
na ra n nəogiru suewa wunen wuswaaə
wōkuru ka sōo sōo.
³ A de a nen kanaru nə.
A swaa tem kpīyo a nō ye na nun kanamə.
⁴ Wee wahala ya man deema n kpā
sere na gəribun wāa yeru turuku kua.
⁵ Na wāa be ba gōo dōon wuurə.
Na n maa dam mə.
⁶ Wee na kpī ka gəribu sannu.
A dera na wāa ka be sannu sikirə,
be, be a n maa yaayamə, a n maa bu nōorimə.
⁷ A man kpēe wəru bəko sōo mi yam wōkura
wāa.
⁸ A man mōru seesi,
ma n sāare na nim mwēere.
⁹ A dera nen kpaasibu ba man deri.
A dera ba man tusa,
ma na taarerə na n kpē n nunda nen wəhalan
di.
¹⁰ Nen nōni dam dwiyya nōni swāarun sō.
Yinni Gusunə, tōru baatere na ra nōma yi-
iyewa wunen mi gia na n nun somiru
kanamə.
¹¹ Gəriba a ra maamaaki kue?
Gəriba ba koo kpī bu se bu nun sā?
¹² Gəriba ba koo kpī bu wunen bəɔkīnirun
gari gere siki wəruə?
Ba koo kpī bu wunen tən geerun gari gere
gəribun wāa yerə?
¹³ Ba koo kpī bu wunen maamaaki wa yam
wōkura?
Ba koo kpī bu wunen gem tubu gəriə mi ba
ra tōmbu duari?
¹⁴ Yinni Gusunə, wuna na ra faaba kane.
Buruu baatere, wuna na ra nəogiru sue.
¹⁵ Yinni Gusunə, mban sōna a man wunen
wuswaa berue.
Mban sōna a n kī n nun wa.

16 Saa nen birun di, na wɔnwɔndu soorewa
na gɔɔ dɔɔ.
Na burisine nɔni swāa te a man kpɛɛn sɔ.
17 Ne sɔɔra wunen mɔru ya wɔri, ma ya man
goomɔ.
18 Ya ka man sikerene tɔɔ baatere nge nim
bweru.
Ye kpurowa ya man wukiri.
19 A dera nen kpaasibu ka nen bɔrɔba ba man
biru kisi.
Be kpuro ba man deri.

89

1 Womu ge Etani Esirahigii u kua. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, kon wunen tɔn geerun
womu ko sere ka baadommaɔ.
Kon wunen bɔrɔkiniru kpara sere ka
baadommaɔ.
3 Na yɛ ma wunen kɪru ta ko n wāawa sere ka
baadommaɔ.
Wunen bɔrɔkiniru ta girewa wɔllɔ.
4 Yinni Gusunɔ, a nɛɛ,
a ka Dafidi wi a gɔsa arukawani bɔkua.
A wi, wunen sɔm kowo nɔɔ mwɛɛru kua ka
bɔri
5 a nɛɛ, kaa goo wuna win bweseru sɔɔ
u ko sunɔ sere ka baadommaɔ,
kpa a win bandu tāsisia sere ka baadommaɔ.
6 Yinni Gusunɔ, wɔllu ta nun bɛɛɛ wɛɛmɔ
maamaaki ye a mɔn sɔ.
Wunen gɔradoban wuuru ta nun siaramɔ
wunen bɔrɔkinirun sɔ.
7 Yinni Gusunɔ, a n saara mɔ wɔllɔ.
Wunen gɔradoba sɔɔ, goo sari wi u ka nun nɛ.
8 A nanum mɔ wunen gɔrado dɛerobun su-
unu sɔɔ.
Wunen yiiko ya kpā be ba nun sikerenen
suunu sɔɔ.
9 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, wara u dam mɔ
nge wunɛ.
Wunen bɔrɔkinira nun karewa ta ka sik-
erene.
10 Wuna a ra nim wɔkun tii suabu yɔrasie.
Gen nim kurenu nɔn seewa, a ra nu suresie.
11 A Egibitigibu taaka a pɛsuka nge goru.
A be, wunen yiberɛba yarinasia ka wunen
dam.
12 Wuna a wɔllu ka tem mɔ.
Wuna a handunia taka kua ka ye ya wāa ye
sɔɔ.
13 Wuna a sɔɔ yɛsan nɔm geu ka nɔm dware
kua.
Guu ni ba mɔ Tabori ka Hɛɛmɔɔ nu wunen
yɪsiru bɛɛɛ wɛɛmɔ.
14 Wunen gāseru ta dam mɔ.
Wunen nɔmu ga dam mɔ.
15 Gema mu sāa wunen bandun kpɛɛkpɛɛku.
Kɪru ka bɔrɔkinira ra n wāa wunen wuswaaɔ.
16 Yinni Gusunɔ, doo nɔrugiba be ba ra nun
takaru ko.
Ba ra sīwa yam bururam sɔɔ wunen
wuswaaɔ.

17 Ba koo nuku dobu ko tɔɔ baatere wunen
yɪsirin sɔ.
Kpa bu bɛɛɛ wa wunen gem sɔ.
18 Domi wuna a sāa ben dam ka ben bɛɛɛ.
Wunen saabuwa sa tāsimo.
19 Yinni Gusunɔ, wuna a sāa bɛɛɛ Isireliban
tɛrɛru.
Wunɛ Dɛɛro, wuna a sāa bɛɛɛn sina boko.
20 Gasɔ, a ka wunen sɔm kowo be a naane sāa
gari kua kāsiru sɔɔ a nɛɛ,
a wunen dam tabu durɔ damgii goo wɛ.
A nɔn gɔsa wunen tɔmbun suunu sɔɔn di a
wɔlle sua.
21 Wiya Dafidi wunen sɔm kowo.
Wiya a bandun gum tāre.
22 Wunen nɔmu ga ko n nɔn nɛniwa kem
kem.
Geya ga ko n sāa win dam.
23 Yiberɛba ba n kpɛ bu nɔn samba ko.
Tɔn kɔsobu ba n kpɛ bu nɔn dam dɔre.
24 Kaa win yiberɛba kpeerasia.
Kaa be ba nɔn tusa sɛsuku.
25 Wunen bɔrɔkiniru ka wunen tɔn geera ko
n wāa ka wi.
Kpa a nɔn dam wɛ ka wunen yɪsiru.
26 Kaa de win bandun dam mu tɛria
saa nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranen di
sere ka daa te ba mɔ Efaratia.
27 U koo nun sɔ u nɛɛ, a sāawa win tundo ka
win Yinni.
A sāawa win faaba kowo nge kpee baa mɔ u
ra kuke.
28 Kaa nɔn ko wunen bii tɔn durɔ gbiiikoo.
Kpa u n sāa handunian sinambu kpuron sina
boko.
29 Kaa de wunen tɔn geeru ta n nɔn wāasi.
Kpa a ka nɔn arukawani bɔke ye ya n nɔru
mɔ.
30 Kaa de win bibun bweseru ta n bandu
dimɔ sere ka baadommaɔ.
Kaa de win bandu tu dam gira nge wɔllu.
31 Adama win bibun bwese te, tɔn yina tu
wunen woodaba mɛm nɔɔwa,
ma ta wunen yiirebu atafiru kua,
32 ma ta n wunen sɔsirin swii,
ma ta n wunen gere mɛm nɔɔwe,
33 kaa tu sɛyasiaawa ka bokuru ten mɛm
nɔɔbu sarirun sɔ.
34 Adama a n yinamɔ a tu wunen tɔn geeru
sɔsiri win sɔ.
A n nɔn tɔnu kandu kuamme.
35 A n wunen arukawani kusiamɔ.
A n maa wunen gere kɔbiamɔ.
36 A bɔrua ka wunen yisi dɛɛraru ma a n
Dafidi weesu kuamme.
37 Kaa de win bibun bweseru ta n bandu
dimɔ sere ka baadommaɔ.
Kpa win bandu ta n wāa baadomma nge sɔɔ.
38 Kpa tu tɛ nge suru.
Win seedagii wi u wāa wɔllɔ u sāa bɔrɔkini.
39 Adama wee a sunɔ wi a raa gɔsa deri,
ma a ka nɔn mɔru kua too.

40 A wunen arukawani kusia ye a raa ka wunen sɔm kowo bɔkua.
 Ma a win sina furɔ kasa kua.
 41 A win gb̄aranu kpuro kɔsuka, ma a win kuku yenu surura.
 42 A dera be ba sarɔ mi, ba win arumani gura. Ma ba n̄n sekuru doke.
 43 A win yiberɛba dam k̄a.
 A dera ba nuku dobu kua.
 44 A dera win tabu yānu nu dam dwiia.
 A n̄ ka n̄n yāre tabu sɔɔ.
 45 A win b̄ere kpeesia.
 Ma a win bandu sura sere ka tem̄a.
 46 A dera u t̄kɔ kua fuuku, ma a n̄n sekuru doke.
 47 Yinni Gusunɔ, sere saa yer̄a kaa n kuku. Sere saa yer̄a wunen m̄oru ya ko n seewa nge d̄ɔ yara.
 48 A yaayo nge m̄e nen wāarun t̄ru ta d̄ɛbu n̄e.
 A yaayo ma t̄nu wi a taka kua kpuro u koo ra gb̄i.
 49 Wara u koo kp̄i u n wāa u kun gu.
 Wara u koo kp̄i u tii yara ḡaribun wāa yerun di.
 50 Yinni, mana wunen gas̄n durom m̄e, mu da.
 Mana n̄ɔ mw̄e te a Dafidi kua ka b̄r̄akiniru ta wāa.
 51 Yinni, a m̄erio seku te wunen t̄mba dim̄o.
 A yaayo ma n̄na na wunen t̄n dabi te kpare.
 52 Yinni Gusunɔ, yiberɛba ba wunen t̄mbu sekuru dokemo,
 ma ba wi a ḡsa w̄amm̄o mi u d̄ɔ kpuro.
 53 Yinni Gusunɔ, wuna sa ko n siaram̄o sere ka baadommaɔ.

Ami! Ami!

WOMUSUN B̄ONU NN̄ESE

90

1 M̄owisi Gusun̄n s̄m kowo u kanaru kua u n̄e,
 Yinni, saa yellun di, wuna a s̄a bes̄n kuku yeru.
 2 A s̄awa Gusun̄o a sere guunu ka handunia taka kua.
 M̄eya kaa n maa s̄a sere ka baadommaɔ.
 3 A ra de t̄nu u ḡsira tua.
 A ra n̄n s̄o a n̄e, u ḡsiro min di, u we.
 4 Wunen mi, w̄ɔ n̄r̄abu (1.000) ra n s̄awa nge ḡian t̄ru te ta doona k̄o,
 n̄ kun m̄e nge w̄kurun s̄akiru.
 5 A ra t̄nun wāaru n̄ru koosiewa nge m̄e dosu ga ra doone bururu.
 Ga ku ra te nge yakasu
 6 sin w̄esu ra n baare bururu,
 n̄ n kua yoka bu su bura kpa su gbera.
 7 Wunen m̄oru ya dera sa ḡɔ d̄ɔ.
 Ma sa nanda yen saabu.
 8 A ra bes̄n toranu terasiewa wunen wuswaaɔ,

kp̄a wunen yam bururam mu bes̄n asiri kpuro s̄ɔsi.
 9 Bes̄n wāaru ta ra doon̄wa wunen m̄orun s̄ɔ.
 Ta ra doon̄wa nge w̄esia teeru.
 10 T̄nun wāaru ta ra turi sere w̄ɔ wata ka w̄okuru,
 wi u maa dam m̄o, w̄ɔ w̄ene,
 adama ka m̄e, t̄nun wāara ku ra n arufaani gaa m̄o
 sere wahala ka n̄ni swāaru.
 Domi ta ra doon̄wa fuuku ḡari gia.
 11 Wara u wunen m̄orun dam ye.
 Wara u nun nasie yen s̄ɔ.
 12 A de sa n ȳe ma bes̄n wāarun t̄ra kun d̄ɛu, kp̄a su ko bwisigibu.
 13 Yinni Gusunɔ, sere domma kaa ḡoru ḡasia a wunen m̄oru deri.
 A bes̄e wunen s̄m kowobun w̄n̄w̄ndu waaɔ.
 14 A sun wunen durom bakam s̄ɔsio bururu baatere.
 Kpa sa n nuku dobu m̄o sa n womusu m̄o bes̄n wāarun t̄ru kpuro s̄ɔ.
 15 A sun nuku dobu w̄ɛȳo nge m̄en n̄ɔ a sun s̄eȳasia.
 Kpa a bes̄n nuku sankira ten w̄ɔsu ḡasia nuku dobnun w̄ɔsu.
 16 A de su wunen s̄oma wa bes̄e wunen s̄m kowobu,
 kp̄a a bes̄n bibun bweseru wunen yiiko s̄ɔsi.
 17 Gusun̄o bes̄n Yinni, a sun durom kuo, kp̄a a de bes̄n s̄oma kpuro yu arufaani ko.

91

1 Wun̄e wi W̄orukoo u k̄su,
 a w̄rewa Dam kpuroḡin t̄buɔ.
 2 Kon Yinni Gusun̄o s̄ɔ ma wiya nen kuku yeru ka nen k̄ari.
 Wiya nen Yinni wi na naan̄e s̄aa.
 3 Domi wiya u nun w̄oram̄o saa taan di.
 Wiya maa nun w̄oram̄o saa k̄esi k̄esi ḡɔ ka win wahan di.
 4 U koo nun win sansu wukiri.
 Kaa kuku yeru wa win kasan s̄ɔw̄o.
 Win b̄r̄akinira s̄awa nge t̄er̄eru ka tarakpe.
 5 W̄okurun kari n̄ kun m̄e s̄u ge ga wee s̄ɔ s̄ɔ,
 yen gaa kun nun berum m̄o.
 6 K̄esi k̄esi ḡɔ wi u b̄su w̄okuru,
 n̄ kun m̄e bara te ta t̄mbu goom̄o s̄ɔ s̄ɔ gb̄ara,
 yen gaa kun nun berum m̄o.
 7 Baa bara ni, n̄ n t̄mbu n̄r̄abu (1.000) go wunen b̄kuɔ,
 ma nu t̄mbu n̄r̄abun suba w̄okuru (10.000) w̄ori wunen n̄m geuɔ,
 ḡaanu kun nun babam̄o.
 8 N̄niya kaa ka m̄eri t̄na kp̄a a t̄n k̄sobun are wa.

9 Yèn s5 Yinni Gusunò u kua wunen kuku yeru,
 ma wi, Wòrukoo u kua wunen wāa yeru,
 10 yen sōna nōni swāaru gara kun nun sisie,
 bararu gara kun maa wunen yenu susio.
 11 Domi u koo win gòradoba nò kē wunen s5,
 ba n nun kōsu wunen swēe kpuro sò,
 12 bu nun nenē ka ben nōma
 kpa a ku ra ka wunen naasu kperu sokura.
 13 Kaa gbee sunò ka suròkòru yò a sara,
 kpa a gbee sunò kpemu ka yaa gòba tem taare.
 14 Yinni Gusunò u nēe, yèn s5 u man kī,
 kon nùn yakia kpa n nùn kōsu domi u nen
 yisiru yē.
 15 U n man soka kon nùn wurari.
 Ko na n wāa ka wi nōni swāarun saa.
 Kon nùn yakia kpa n nùn bēere wē.
 16 Kon de u tókòru ko bəri yendu sò,
 kpa n nùn nen faaba sōsi.

92

1 Womu ge ba kua tō wērarugirun s5. Ge wee.
 2 Ya ra n do ba n nun tōmamò Yinni Gusunò,
 kpa ba n wunen yisiru bēere wēemò, wunē
 Wòrukoo,
 3 ba n wunen durom gari kparamò bururu,
 kpa ba n wunen bōròkinirun gari kparamò
 wòkuru
 4 ka mōròku ka gōageru.
 5 Yinni Gusunò, ye a kua ya man nuku dobu
 wē.
 Ma na ye kpuro siaramò ka womusu.
 6 Yinni Gusunò, wunen sōma ye a kua ya kpā.
 Wunen bwisikunu nu duku.
 7 Gari bākò ga ñ kpē gu nu tubu,
 mēya nu ñ maa kpē nu nùn yeeri.
 8 Geema, tñ kōsobu ba seemò nge yakasu,
 ma nuku kōsurugibu ba kparamò nge dāa.
 Ka mē, sōo teeru ba koo bu kpeerasia sere ka
 baadommao.
 9 Adama wunē Yinni Gusunò, wuna a kpuro
 kere sere ka baadommao.
 10 Wunen yiberēba kpuro ba koo kam ko.
 Be ba kōsa mō kpuro ba koo yarina.
 11 A man gbeeku keten dam kā,
 ma a man domaru kua a man gum yarum
 tāre.
 12 Tē, na waamò nen yiberēba ba wòrukumò.
 Na nōmò ba kuuki mō.
 13 Gemgibu ba koo kpēa nge kpa kpa bāa.
 Ba koo se nge Libanin dāa ye ba mō seduru.
 14 Ba ko n sāawa nge dāa te ba gira ta kparamò
 Gusunò besen Yinnin sāa yero.
 15 Baa tā n tókò kua, ta ko n binu marumòwa,
 kpa ta n bōròm mō ta n wurusu sōawa.
 16 Yeya ya koo sōsi ma Yinni Gusunò u sāawa
 gemgii.
 U maa sāawa nen kpee baa mi na ra kuke.
 Wi sò, durum gaa sari.

93

1 Yinni Gusunò, a bandu dii,
 ma a wunen yiiko sebua nge yaberu.
 Ma a dam sēke nge kpaka.
 A maa dera tem mu dam mō, mu ñ yīirimò.
 2 Saa yee yellun diya a wunen bandu swīi.
 Saa yee yellun diya a wāa.
 3 Yinni Gusunò, daanu nu ra n nōogiru sue nu
 n wōki,
 kpa nu n kuuki mō.
 4 Adama wunē, a dam mō a ni kpuro kere.
 A bandu dii wōllo.
 5 Yinni Gusunò, wunen gari yi sāawa gem.
 Wunen sāa yeru ta ko n sāawa dēeraru sere
 ka baadommao.

94

1 Yinni Gusunò, wunē wi a ra tōnu mōru
 kōsie,
 a wunen yiiko sōsio.
 2 Wunē handunian siri kowo, a seewo.
 A be ba tii sue ben kōsa kōsieyo.
 3 Sere saa yerà kaa n dera tñ kōsobu ba n
 wāa.
 Sere saa yerà kaa n dera ba n nuku dobu mō.
 4 Wee be ba ra n tōmbu kōsa kuammē ba gari
 saarimò ka tii suabu.
 5 Yinni Gusunò, ba wunen tōmbu dam
 dōremò
 be, be ba sāa wunen arumani.
 6 Ba gōminibu ka sòbu goomò.
 Ma ba gobekuba sēremò ba goomò.
 7 Ba mō, Yinni Gusunò kun sun mēera.
 Gusunò Yakòbun Yinni wi, kun besen laakari
 mō.
 8 Bēe gari bakasu, i n tii se.
 Sere saa yerà i ko i bwisi ko.
 9 Gusunò wi u tōnu swasu gira, wiya kun kpē
 u gari nò?
 Wi, wi u tōnu nōni gira, wiya kun kpē u yam
 wa?
 10 Wi, wi u ra bwesenu sēeyasie, wiya kun
 tōnu sēeyasiamò?
 Wi, wi u ra tōnu yēru wē, wiya kun bwisi mō?
 11 Yinni Gusunò u tōmbun bwisikunu yē.
 U yē ma nu sāawa kam dirum.
 12 Yinni Gusunò, doo nōrugiiwa wi a
 sēeyasiamò.
 Doo nōrugiiwa wi a seeya ka wunen wooda.
 13 Wahalan saa sò, u ko n wāawa bəri yendu
 sò
 sere bu ka tñ kōso suura gbea.
 14 Yinni Gusunò kun win tōmbu derimò.
 U ñ bu biru kisimo, be, be ba sāa win
 arumani.
 15 Domi gemgiiwa u koo siribu di.
 Bèn gōru ga dēere kpa bu siri bi wura.
 16 Wara u koo man sanna tñ kōsobun mi.
 Wara u koo ka man yina kōsan kowo ben
 nōman di.
 17 Yinni Gusunò ù kun daa man somi,
 na n daa wāa goribun wāa yerò.

18 Yinni Gusunə, nà n bāarimə,
wunen duroma mu ra de na n tāsā.
19 Bwisiku dabinu nū n wāa nen gōruə,
a ra man nukuru yemiasie.
Kpa na n nuku dobu mə.
20 Yinni Gusunə, mba n bēe mōssine wune ka
siri kowo tən gowo
be ba ra n wunen woodaba gema ba n tambu
dam dōremə,
21 kpa ba n nəə tia mō bu ka gemgibu wōri.
Kpa ba n taare sarirugibu taare wēemə.
22 Adama Yinni Gusunə, wuna a sāa nen
gbāra damgiru.
A sāawa nen kpee baa yèn mi na ra kuke.
23 Kaa de ben toranu nu wōri ben wiru wallo.
Kaa de ben tiin nuku kōsuru tu bu marisia.
Gusunə nen Yinni, kaa bu nəə marisia.

95

1 I na su Yinni Gusunə womu kua.
Su nūn nəəguru sue ka nuku dobu
wi, wi u sāa faaba kowo damgii nge kpee
bakaru.
2 I de su da win wuswaaə su nūn siara.
Su nūn bēere wē ka siarabun womusu ka
nuku dobu.
3 Domi u kpā.
U sāa sina boko wi u ye ba sāmə kpuro kere.
4 Win noma ya kpuro neni ye ya wāa tem
səəwə.
Guunun wii kpiinu nu maa sāa wiginu.
5 Nim wōku ga sāawa wiguu.
Wiya u gu kua.
Win noma ya maa tem kua.
6 I na su kpuna su tii kawa.
Su yiira Yinni Gusunə bēsen taka kowon
wuswaaə.
7 Domi u sāawa bēsen Yinni.
Sa maa sāa win tambu be u kpare nge naa gōə.
I de i win nəə nə giso.
8 I ku de bēen gōrusu su bəbia
nge me bēen baababa ba kua Meribao
ka maa dōma te ba wāa Masaə gbaburo,
9 mi ba man wēera,
ba nen laakari mēera baa me ba nen sōma
waare.
10 Wōə weeruwa na bwese te bwēra yara,
ma na nē, tən ben gōrusu ka man tonda.
Ba yina bu nen woodaba swī.
11 Yen sōna na mōru kua ma na bōrua na nē,
ba n̄ sisi bu ka man wēra mi na wēre.
(I maa mēerio Bandun Gari I, 16:23-33)

96

1 I Yinni Gusunə wom kpəə kuo.
Bēe handuniagibu, i nūn womu kuo.
2 I Yinni Gusunə womu kuo.
I nūn bēere wēeyə.
I win faaban labaari kparo tōə baatere.
3 I bwesenu win yiikon faagi kuo.
Kpa i win maamaakin gari gere.
4 Domi wi, Yinni Gusunə u kpā.

Wiya ba koo bēere wē. U būnu kpuro dam
kere.
5 Domi nu sāawa kam dirum.
Wiya u wallu taka kua.
6 Yam bururam ka yiiko baka ya ra n nūn
wāasi.
Dam ka girima ya wāa win sāa yerə.
7 Bwesenu kpuro, i na i Yinni Gusunə bēere
wē.
I na i win dam ka win yiikon gari kpara.
8 I Yinni Gusunə n̄n yīsiru bēere wēeyə.
I duo win sāa yerə ka kēnu.
9 I na i nūn kpuna ka bēen sāa yānu.
Bēe handuniagibu kpuro, i diirio.
10 I bwesenu kpuro sōwə i nē, Yinni
Gusunə u bandu di.
U tem swīi mu dam mə, mu n̄ maa yīrimə.
U ra tambu siriwa dee dee.
11 Wollu tu nukuru doro. Tem mu yēerio.
Nim wōku ka ye ya wāa ge sōə kpuro yu
kukirio.
12-13 Gberu kpaan̄e yu nukuru doro ka ye ya
wāa ye sōə kpuro.
Dānu nu taki koowo Yinni Gusunə n̄n
wuswaaə, domi u wee.
U wee u handunia siri, kpa u yen tambu siria
dee dee.

97

1 Yinni Gusunə u bandu dii.
Tem mu nukuru doro.
Be ba wāa n toma bu yēerio.
2 Guru wii wuroru ka yam wōkura ra n ka
nūn sikere n̄ewa.
Gem wollowa u win sina gona terie.
3 Dōwə u ra n nūn swaa gbiiye.
Kpa u n win yiberəba mwaamə.
4 U ra de guru maakinu nu handunia yam
bururasia.
Tem mū n nu wa, mu ra diiriwa.
5 Guunu nu ra yandewa nge gum win
wuswaaə,
wi, wi u sāa tem kpuron Yinni.
6 Wallu ta win gem sōsimə.
Ma bwesenu kpuro nu win yiiko waamə.
7 Be ba bwāarokunu sāmə, ba koo sekuru
wa.
Be ba būnu siaramə, ba koo yōra ka dukiri.
Būnu kpuro nu koo yiira win wuswaaə.
8 Yinni Gusunə, Siəniigibu ba ye nua ma ba
nukuru dora.
Yudaba ba nuku dobu mō wunen siribun s̄ə.
9 Domi wuna a kpāaru bo handunia kpuro
sōə.
Wuna a maa būnu kpuro dam kere.
10 Bēe be i Yinni Gusunə kī, i kōsa tusio.
U ra be ba nūn naan̄e sāa wōre tən kōsobun
naman di.
11 Yam bururam mu wāawa gemgiin s̄ə.
Nuku dobu bu wāawa bēn gōru ga deeren s̄ə.
12 Bēe gemgibu, i nuku dobu koowo Yinni
Gusunə n̄n s̄ə.

Kpa i win yīsi dɛɛra te wolle sua.

98

1 I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo,
domi u sɔm maamaakiginu kua.
Win dam saabu u nasara wa.
2 Yinni Gusunɔ u tumbu win faaban gari
tubusia.
U sɔasi ma u s̄aa gemgii.
3 U win durom ka win bɔrɛkiniru yaaya Isire-
liban s̄s̄.
Handunian goonu nne kpuro s̄ɔ ba win
faaba ye wa.
4 Bɛɛ handuniagibu kpuro, i nɔɔgiru suo ka
nuku dobu.
I nuku dobu kuuki koowo i ka n̄n siara i
n̄n tɔma ka womusu.
5 I n̄n womusu kuo ka mɔrɔkunu.
I n̄n tɔmɔ ka ḡɔɔgentu.
6 I n̄n womusu kuo ka kɔbi ka guunu.
I taki koowo wi, sina bokon wuswaaɔ ka
nuku dobu.
7 Nim w̄aku ka ye ya w̄aa ge s̄ɔ, yu nɔɔgiru
suo.
Tem ka ye ya w̄aa mɛ s̄ɔ, yu womu koowo.
8 Daa bakanu nu taki koowo.
Guunu nu nuku dobu kuuki koowo
sannu sannu Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
9 Domi u wee u handuniagibu siri.
U koo bu siriwa gem s̄ɔ.

99

1 Yinni Gusunɔ u bandu dii ma t̄mba di-
irimɔ.
U s̄s̄ w̄allun k̄s̄obun suunu s̄ɔɔ ma tem mu
ȳirimɔ.
2 Yinni Gusunɔ u kp̄a Siɔniɔ.
Wiya u bwesenu kpuro m̄.
3 I Yinni Gusunɔn ȳisiru wolle suo.
Ta kp̄a, ta nanum m̄. U dɛɛrewa.
4 I Yinni Gusunɔn dam wolle suo.
Domi u s̄aawa sina boko wi u ra gem k̄a.
Yinni Gusunɔ, wuna a sun s̄ɔasi nge mɛ sa ko
ka bɛsɛn w̄aaruu diisina.
Wuna a Yakɔbun bweseru wooda w̄ɛ Isireliɔ.
5 Yinni Gusunɔ u dɛɛre.
I n̄n wolle suo.
I na i ȳiira win sina kitarun nuurɔ.
6 Mowisi ka Aroni ba w̄aawa win ȳaku
kowobu s̄ɔɔ.
Samueli u s̄aawa be ba ra n̄n sokun turo.
Be kpurowa ba n̄n soka ma u bu wurari.
7 U ka bu gari kua saa guru wii wurorun di.
Ma ba win woodaba mɛm nɔɔwa ye u bu w̄ɛ.
8 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wuna a bu wisa.
Ma a kua ben Yinni wi u ra bu toraru suuru
kue.
Adama a bu sɛɛyasia ben k̄s̄an s̄s̄.
9 I Gusunɔ bɛsɛn Yinni siaro.
I ȳiiru win guu dɛɛrarɔ i n̄n bɛɛre w̄ɛ.
Domi u s̄aawa Dɛɛro.

100

1 Siarabun womu. Ge wee.
Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i Yinni Gusunɔ takaru koowo ka nuku dobu.
2 I n̄n s̄aawɔ ka ḡɔru dobu.
I na win mi, i n womusu m̄ ka yɛeribu.
3 I n yɛ m̄ wa wi turowa u s̄aa Gusunɔ.
Wiya u sun taka kua.
Sa s̄aawa win t̄mbu.
Sa s̄aawa nge ȳaa ḡɔɔ ge u kp̄are.
4 I duo win s̄aa yerɔ i n̄n siara.
I duo mi, i n̄n tɔma.
I n̄n wolle suo.
I win ȳisiru bɛɛre w̄ɛɛyɔ.
5 U s̄aawa t̄n geo.
Win k̄iru ta n̄ n̄ru m̄.
U s̄aawa naaneɛgii sere ka baadommaɔ.

101

1 Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
Wee kon womu ko ge ga ka siribu ka durom
ȳa.
Yinni Gusunɔ, kon gu kowa n ka nun bɛɛre
w̄ɛ.
2 Kon nɛn laakari doke swaa gea s̄ɔɔ.
Saa yer̄a kaa man naawa.
Kon s̄iwa dee dee nɛn yɛnugibun suunu s̄ɔɔ.
3 Na n̄ wuramɔ n k̄s̄a mɛɛri.
Na mɛm nɔɔbu sariban daa tusa.
Na n̄ wuramɔ yu man tia.
4 Na n̄ wuramɔ k̄s̄a ya n w̄aa nɛ s̄ɔɔ.
Kon ka t̄n k̄s̄obu tonda.
5 Kon de wi u ra kp̄aasi w̄ii u kam ko.
Na n̄ ka wi u tii sue nɔɔ tia m̄.
6 Kon mɛri n wa be ba naane m̄ tem mɛ s̄ɔɔ,
kpa ba n w̄aa nɛn b̄akuɔ.
Wi u siimɔ gem s̄ɔɔ, wiya u koo ko nɛn s̄ɔm
kowo.
7 Gbɛnɔ kun ayeru wasi nɛn yɛnuɔ.
Meya maa wee kowo u n̄ ȳoramɔ nɛn
wuswaaɔ.
8 Bururu baatere, na ko n da tem nɛn t̄n
k̄s̄obu nɔɔ marisiewa.
Kpa n wa n ka bu wuna mam mam Yinni
Gusunɔn wuun di.

102

1 Wɔnwɔndon kanaru sanam mɛ u nuki
sankire ma u win weeweenu Yinni Gusunɔ
saariamme.
2 Yinni Gusunɔ, a nɛn kanaru swaa dakio.
A de a nɛn wuri nɔ.
3 A ku man biru kisi sanam mɛ na nuki
sankire.
A man swaa dakio sanam mɛ na nun soku,
a man wurari fuuku.
4 Domi nɛn w̄aarun t̄ra doonɔ nge wiisu,
ma nɛn kukunu d̄ɔ m̄ nge d̄aa n̄ɔ.
5 Nɛn torora kara ma nɛn ḡɔru ga gbera nge
yakɔ gbɛbu,
sere d̄ianu kun man bine m̄.
6 Nɛn weeweenu saabu na woora.

7 Na ka kpakpaye gbeeku weene.
 Na sáawa nge booro ge ga wáa banso.
 8 Na ku ra dweeye, na sáawa nge guno
 ge ga wáa ge teu diru wallo.
 9 Nen yibereba ba ra n man wómmowa
 baadomma
 kpa ba n ka nen yísiru bórú.
 10-11 Wunen mǎru bakan sǎ, torom mu kua
 nen díanu.
 Ma nen nǎni yíresu su wǎrikimǎ nen nim
 nǎruram sǎo.
 Domi a man yara a kasa kǎ n toma.
 12 Nen wǎarun tǎru ta doonǎ nge dáa saaru,
 ma na dam dwiyamǎ nge yakǎ gbebu.
 13 Adama wune Yinni Gusunǎ,
 kaa n bandu diiwa sere ka nǎrǎ.
 Meya ba ko n nun yaaye sere ka baadomma.
 14 Kaa sewa a Sǎni wǎnwǎndu kua,
 domi saa ye a yi ya tura a ka ye wǎnwǎndu
 kua.
 15 Wunen sǎm kowobu ba ye kí sere ka yen
 bansǎ.
 Ba maa yen tua mǎera gǎa geenu.
 16 Meya bwesenu kpuro nu koo wunen yísiru
 nasia.
 Kpa nin sinambu kpuro bu wunen yikon
 berum ko.
 17 Sanam me Yinni Gusunǎ u koo wure u
 Sǎni bani,
 u koo tii sǎsi win yiiko sǎo.
 18 U ra sǎaron kanaru nǎ.
 U ku ra tu atafiru ko.
 19 A de bu yeni yore bwese te ta koo maruran
 sǎ,
 kpa tǎn be ba ko n wáa, bu Yinni Gusunǎ
 siara.
 20 Domi wǎllun diya Yinni Gusunǎ u tem
 mǎera.
 U mǎerimǎ saa win wáa yee dǎerun di
 21 u ka yobun weeweenu nǎ u be ba gbio
 yakia.
 22 Kpa bu win yísiru kpara
 bu nún siara Yerusalemǎ
 23 sanam me bwesenu kpuro nu koo mǎenna
 ka nin sinambu
 bu ka nún sǎ.
 24 U nen dam dwiyasia nen wǎarun suunu
 sǎo.
 U nen tǎru kawa.
 25 Na gerua na nǎe, nen Yinni, wune wi a wáa
 ka baadomma,
 a ku man wuna sekum sǎo.
 26 Toren di a tem taka kua.
 Wunen nama a maa ka wǎllu kua.
 27 Ye kpuro ya koo doona, adama wune, kaa
 n wáawa.
 Ya koo tǎkǎru ko nge yǎnu.
 Kaa ye kǎsi nge yaberu.
 Meya ya koo maa saara.
 28 Adama wune, wuna mi. A n tǎkǎru mǎ.
 29 Wunen sǎm kowobun bibu ba ko n wáawa
 ben temǎ.

Ben bweseru ta koo tǎsi wunen wuswaaǎ.

103

1 Womu ge Dafidi u kua. U nǎe,
 kon Yinni Gusunǎ siara.
 Kon win yísi dǎeraru toma ka nen gǎru kpuro.
 2 Kon Yinni Gusunǎ siara.
 Win ye u kua, na n duarimǎ, baa yen tia.
 3 U ra man nen toranu kpuro suuru kue.
 U ra nen baranu kpuro kpeesie.
 4 U ra man yare saa siki wǎrun di.
 U ra man durom ka wǎnwǎndu kue.
 5 U ra nen wáaru doo nǎuru yibie.
 Kpa u man ko nge aluwaasi nen tǎkǎru sǎo,
 na n dam mǎ nge gunǎ bakeru te ta yǎowa.
 6 Yinni Gusunǎ u ra siriwa gem sǎo.
 U ra be ba dam dǎremǎ wǎre.
 7 U Mǎwisi win woodaba sǎosi.
 Ma u Isireliba win sǎm maamaakiginu sǎosi.
 8 Yinni Gusunǎ u wǎnwǎndu mǎ.
 U ra maa tǎnu durom kue.
 Win durom mu kpǎ.
 Win mǎru ku ra se fuuku.
 9 U ku ra tǎmbu gerusi kiri kiri.
 U ku ra maa mǎru ko n ka te.
 10 U ku ra sun sǎeyasie nge me besen torara
 nǎ.
 U ku ra sun besen toranu kǎsie.
 11-12 Adama nge me sǎo yari yeru ta ka sǎo duu
 yeru tondine,
 nge meya u ra maa besen toranu tondasie.
 Nge me wǎlla ka tem toma,
 nge meya win durom mu kpǎaru nǎ be ba
 nún nasien mi.
 13 Nge me tundo u ra n win bibun wǎnwǎndu
 mǎ,
 nge meya Yinni u be ba nún nasien
 wǎnwǎndu mǎ.
 14 Domi u yǎ ye ba ka sun taka kua.
 U n duari ma yanima ba ka sun takama.
 15 Tǎnun wǎarun tǎnu nu ku ra te.
 Nu sáawa nge yakasu.
 U ra sewa nge dáa wǎsu.
 16 Woo gǎ n su swee kpa su doona.
 Baa sin yíreru a n maa wasi.
 17-18 Adama Yinni Gusunǎn durom mu ra n
 wáawa sere ka baadomma
 be ba nún nasien mi, ma ba win arukawani
 neni,
 ma ba win woodaba mem nǎwammǎ.
 Meya maa win gem mu ra n ka bu wáa sere
 ka ben bibun bibǎ.
 19 Yinni Gusunǎ u win sina gǎna teria wallo.
 Ma u bandu dii gǎanu kpurǎn wallo.
 20 Bǎe Yinni Gusunǎn gǎradoba, bǎe be i dam
 mǎ
 i ra win gari mem nǎwǎe, i nún siaro.
 21 Bǎe win tabu kowobu kpuro,
 bǎe be i nún sǎamǎ,
 i win kíru mǎ,
 i nún siaro.

22 BEE win taka koorā, i nùn siaro mi u bandu dii kpuro.

Yinni Gusunō, kon nun siara.

104

1 Yinni Gusunō, kon nun siara.

Gusunō nen Yinni, a kpā, a n̄ n̄ru mō.

Yam bururam ka yiiko ya nun wukiri.

2 A ra tii yam bururam wukiri nge bekuru.

A ra wōllu terie nge beku bakaru.

3 Wunen wāa yera wāa sere wōllun nim wōllo.

Ma guru wira sāa wunen tabu keke.

Ma a bellimō wom wōllo.

4 Ma a woo kua wunen goro.

Ma guru maakinu kua wunen sōm kowobu.

5 A tem swīi men kpēekpēeku wōllo.

Mu n̄ wōrumamō sere ka baadommao.

6 A dera nim mu mē wukiri sere ka guunō nge beku bakaru.

7 Adama ye a nim mē narua, ma mu doona.

Ye mu wunen gbāsukubu nua, mu duka sua,

8 mu sara guunun di, mu da wōwi sōo sere mi a mu ayeru kua.

9 A nim mē yōra yeru kua mu ku raa ka sara mu maa tem wukiri.

10 Wuna a bwīin nim kpare mē mu kokumō guunun baa sōo.

11 Miya gbeeku yee ka gbeeku ketekunu nu ra nē nu nim nō.

12 Yen bōkura gunōsu su sin sokunu mō.

Ma su wāa dāa kikisō su swīi dori mō.

13 Saa wōllun di, a ra de gura yu guunu swee, kpa tem mu wunen sōman are di.

14 Kpa a de yakasu su kpi yaa sabenun sō ka dīa ni tōnu u koo dīn sō.

15 Kpa bu tam wa ba n ka nuku dobu mō.

Kpa bu gum wa ben wasi yi n ka wā.

Kpa bu dīanu wa ben wasi yi n ka dam mō.

16 Baa ka dāa koo bakanō, nu ra nim wa mēn bukata nu mō nge dāa ye ba mō seduru ye ya wāa Libaniō.

17 Miya gunōsu su ra nē su sin sokunu ko.

Miya kpa kpaye gbeeku ga ra gen wāa yeru ko.

18 Guu ni nu gunu nu kua kpee beran wāa yeru.

Ma kpee baa maa kua yaa ye ba mō damaan * wāa yeru.

19 Yinni Gusunō, wuna a suru kua a ka saaba wunana.

Sōo u yē saa ye u koo kpuna.

20 Yam wōkuru tā n tunuma, yam tīrawa mi.

Saa ye sōra gbeeku yee yi ra bōsum se.

21 Gbee sinan piiminu n̄ n yaa wa,

nu ra kukiriwa nu ka nun nin dīanu bikia.

22 Sōo ù n yara, nu ra wurewa nin wāa yerō nu kpuna.

23 Kpa tōnu u maa yari u da u win sōmburu ko sere sōo u ka du.

24 Yinni Gusunō, wunen sōma ya dabi.

A ye kpuro kua ka laakari.

Wunen taka koorā ya wāa tem sōo kpuro.

25 Wee nim wōku ga kpā, ga maa yasū.

Ge sōra yee dabi dabinu wāa, baka ka buu.

26 Gen wōllowa goo nimkusu su sīimō.

Miya a dera yaa baka ya wāa

ya dweemō gen nim kurenu sōo.

27 Yee kpuro, wune turowa yi mēera

yi ka yin dīanu wa nin saa sōo.

28 À n yi wē kpa yi mwa.

À n yi yōsua kpa yi debu.

29 À n yi biru kisi, yi ra nandewa.

À n yi wēsiaru wunari, yi guwa mi,

kpa yi gosia tem.

30 À n maa yi wēsiaru wē, yi ra sewa

kpa tem mu wurama nge yellu.

31 Yinni Gusunō, wunen yiiko yu dakaa da.

Kpa a n nuku dobu mō ye a kuan sō.

32 À n tem mēera, mu ra yīriwa.

À n maa guunu baba, wiisa su ra yari.

33 Kon Gusunō nen Yinni womu kua nen wāarun tōru kpuro sōo.

Kon n̄n tōma sere ka nen gōn tōro.

34 Yinni Gusunō, a de nen gari yi nin dore.

Na kī n nuku dobu ko wune sōo.

35 Durumgibu bu gbio, kpa ba kun maa wāa tem mē sōo.

Na Yinni Gusunō siara ka nen gōru kpuro.

I Yinni Gusunō siaro.

(I maa mēerio Bandun Gari I, 16:8-22)

105

1 I Yinni Gusunō siaro. I win yīsiru sokuo.

I win gea ye u kua kparo.

2 I n̄n womu kuo.

I win sōm maamaakiginu kparo.

3 I nuki doro wi, Yinni Gusunōn yīsi dēerarun sō.

Be ba n̄n kasu bu nukuru doro.

4 I Yinni Gusunōn dam kasuo.

I kasuo i n ka n̄n wāa.

5-6 BEE Aburhamu Gusunōn sōm kowon bweseru,

bEE Yakōbun bweseru, bEE be u gōsa,

i win sōm maamaakigii ni yaayo.

I siribu yaayo bi u bEE kua.

7 Wiya Gusunō besen Yinni wi u koo handunia kpuro siria.

8 U ku ra win arukawani ye u ka tōmbu bōkua duari sere ka baadommao.

U ra n ye yaayewa sere ka ben bibun bibun waatio.

9 Arukawani yera u ka Aburhamu ka Isaki bōkua.

10 U ka Yakōbu wi ba mō Isireli arukawani ye bōkua

ye ya ko n wāa sere ka baadommao.

11 U nē, kon nun Kanānin tem wē.

* 104:18 damaa - Damaa ya ka saataburu weene.

Meya mu ko n sāa wunen tubi wunε ka wunen hibun bweseru.

¹² Saa ye sɔɔ, ba n̄ dabi. Ba sāawa sɔbu mi.

¹³ Ba ra n̄ basuwa tem ka tem sɔɔ.

Ba n̄ da bwese tenin mi, bu wura teɔnɔn mi.

¹⁴ Adama Gusunɔ kun dere bweseru garu tu bu dam dɔre.

U sinambu seɣyasiawa ben sɔ.

¹⁵ U nεε, i ku be na gɔsa baba.

I ku be, n̄n sɔmɔbu kɔsa kua.

¹⁶ U dera gɔɔra na tem me sɔɔ.

Ma ba dīanu bia bu di.

¹⁷ Ma u dera goo gb̄ia u da tem mi ben sɔ.

Wiya Yosefu wi ba dɔra nge yoo.

¹⁸ Ba ka n̄n̄ yɔni bɔkua naasɔ.

Ma ba n̄n̄ sisun gandarū dokea wīirɔ.

¹⁹ Ba win laakari mɛera

sere yu ka koorā ye u raa gerua.

²⁰ Saa ye sɔra sina boko u wooda wɛ

u nεε, bu n̄n̄ yarāma.

Ma u dera ba n̄n̄ kusia.

²¹ Ma u n̄n̄ kua win yenu ka win ye u mɔ kpuron wirugii,

²² kpa u wa u ka win sina asakpɔbu kpara nge me u kī.

Kpa u sina bokon bwisi kɛɔbu bwisi kɛ.

²³ Saa yera Yakɔbu ka wigibu ba na ba sina Egibitiɔ Kamun bweserun temɔ.

²⁴ Ma Gusunɔ u dera ba marura too.

Ba dam kua ba ben yiberεba Egibitigibu kera.

²⁵ Ma u yiberε ben gɔru gɔsia.

Ba wi, Gusunɔn̄ tɔn be tusa.

Ma ba bu n̄ni sɔɔwa be, be ba sāa win sɔm kowobu mi.

²⁶ Ma u Mɔwisi ka Aroni gɔsa ba kua win sɔm kowobu,

ma u bu gɔra.

²⁷ Ma ba maamaaki kua ka win dam tɔn ben suunu sɔɔ Kamun tem mi.

²⁸ U dera yam wɔku sinumgiru ta na.

Ka me, Egibitigii be, ba n̄ wi, Gusunɔn̄ gere wure.

²⁹ U ben nim gɔsia yem ma swɛε kpuro yi gu.

³⁰ U maa dera surenu nu yiba ben tem sɔɔ

sere ka sina bokon kpin yero.

³¹ U dera gɔbabu swɛε ka gaanikunu nu na ben tem kpuro sɔɔ.

³² Ma u dera guru kpenu ka dɔɔ na tem me sɔɔ.

³³ Ma ya ben dāa gbaanu ka dāa ni nu tie ben tem me sɔɔ kpuro kam koosia.

³⁴ Yen biru, u dera twee yi na dabi dabinu.

³⁵ Ma yi tem min yakasu ka m̄n̄n̄ gbean dīanu kpuro di.

³⁶ U maa Egibitigibun bii gb̄iikobu go, be, be ba mara ben aluwaasiru sɔɔ.

³⁷ Ma u win tɔmbu yara Egibitin di ba wura ka sii geesu wa ba sɔɔwa. Ben goo kun maa sanum kpane swaa sɔɔ.

³⁸ Saa ye sɔra Egibitigibun nukura dora yɛn̄ sɔ Isireliba ba doona.

Domi ba raa ben berum mɔ too.

³⁹ Ma Gusunɔ u Isireliba guru wii wuronu wukiri, ma u bu yam bururasie wɔkuru bu ka yam wa.

⁴⁰ Ye ba tura gɔbaburɔ, yera ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba dīanu kana,

ma u bu kusunu wɛ.

Meya u dera pɛε ya na wollun di ba di ba deba.

⁴¹ U kperu wukia ma nim mu kurama mu tɛria nge daaru tem diraa.

⁴² Domi u win nɔɔ mweε dɛera te yaaye te u win sɔm kowo Aburahamu kua.

⁴³ U win tɔn be u gɔsa yara ka nuku dobu.

Ma ba nuku dobu kuu ki m̄.

⁴⁴ Ma u bu bwesenu ganun tem wɛ.

Ma ba bwese nin gberun are tubi di,

⁴⁵ bu wa bu ka wi, Gusunɔn̄ woodaba m̄m̄n̄ nɔɔwa.

N n̄ m̄n̄ na, i Yinni Gusunɔ siaro!

(I maa m̄erio Bandun Gari I, 16:34-36)

106

¹ I Yinni Gusunɔ siaro.

I Yinni Gusunɔ siaro, domi u sāawa tɔn geo. Win k̄iru ta ra n̄ wāawa sere ka baadommaa.

² Wara u koo Yinni Gusunɔn̄ sɔm maamaakiginu gere.

Wara u koo kp̄i u n̄n̄ tɔma u naamwε.

³ Doo nɔɔrugiba be ba win woodaba m̄m̄n̄ nɔɔwε.

Doo nɔɔrugiba be ba gem sw̄i baadomma.

⁴ Yinni Gusunɔ, a man yaayo durom me a ra wunen tɔmbu kuen sɔ.

A man yaayo kpa a bu somi.

⁵ Kpa n̄ ben nuku dobu wa be, be a gɔsa.

Kpa n̄ nuku dobu ko ben nuku doo bin sɔ.

Kpa n̄ yɛri ka be sannu be, be ba sāa wunen arumani.

⁶ Wee sa tora nge besen baababa, sa kɔsa kua.

⁷ Sanam me besen sikado be, ba wāa Egibitiɔ, ba n̄ wunen sɔm maamaakigii ni garisi.

Ba n̄ wunen durom me yaaye me a bu sɔɔsi n̄n̄n̄ dabi dabinu.

Ma ba nun seesi nim wɔkuɔ ge ba m̄ Naa yari.

⁸ Adama a bu faaba kua wunen ȳsirun sɔ,

a ka wunen dam sɔɔsi.

⁹ A nim wɔku ge ba m̄ Naa yari gb̄are ma ga gbera.

A dera ba s̄ia gen suunu sɔɔ gbebum nge tem saaramɔ.

¹⁰ A bu yakia saa wi u bu tusan n̄man di.

A bu w̄ra yiberεban n̄man di.

¹¹ Nim mu ben yiberεba wukiri, baa ben turo u n̄ kisire.

¹² Ma ba wunε Yinni Gusunɔn̄ gari naane kua. Ma ba nun siaramɔ ka womusu.

¹³ Adama mii mii, ba wunen sɔm maamaakigii ni duari.

Ba n̄ maa mara a wunen himba yibia.

¹⁴ Ben hine ya seewa gɔbaburɔ,

ma ba wunε Gusunon laakari mεera mi.
 15 A bu yaa wε ye ba bikia, ma ba di ba deba too.
 16 Yera ba ka Mawisi ka Aroni wi ba yi nenem wunen samburun sō nisinu seewa sansaniō.
 17 Ma tem mu nō wukia mu Datani mwε.
 Ma mu maā Abiramu ka win tōmbu wukiri.
 18 Dōō u ben tōmbu kpuro di.
 Dōō yara ya tōn kōsobu di.
 19 Ba naa buu sii ganduguu kua Horebuō.
 Ma ba yiira ba gu sāwa.
 20 Ba wunε Gusunō wi a sāa ben bεere kōsina ka kete ye ya ra yakasu di.
 21-22 Ba wunε Gusunō ben faaba kowo duari, wunε wi a bu gāa bakanu kua Egibitiō Kamun temō.
 A sōm maamaakiginu kua mi.
 A sōm maamaakiginu kua nim wōkuō ge ba mō Naa yari.
 23 Yen biru, a gōru doke a bu kpeerasia.
 Adama Mawisi wunen sōm kowo u nun suru kana
 a ka wunen mōru suresia,
 kpa a ku maā bu kam koosia.
 24 Ba tem durom mε gema.
 Ba n wunε Yinni Gusunon gari naane kue.
 25 Ba wākiwa ben kunō.
 Ba n wunen gari mēm nōwε.
 26 Ma a nōma sua wōllō a bōrua ma kaā bu kam koosia gbaburō.
 27 Kpa a ben hibu yarinasia tem kpuro sōō bwese tukunun suunu sōō.
 28 Ba tii būu wi ba mō Baali Peōri wē.
 Ma ba yākunu di ni ba gōribu kua.
 29 Ma ba wunε Yinni Gusunon mōru seeya ka ben kookoosu.
 Yera kesi kesi gōō u dua ben suunu sōō.
 30 Ma Finεesi u wunε Gusunō kana, ma gōō wi, u yōra.
 31 Ma a nūn garisi gemgii sere ka win bibun bweserō ka baadommaō.
 32 Ba maā wunε Yinni Gusunon mōru seeya nim mε ba ra soku Meriban bōkuō.
 Ma a Mawisi seeyasia ben sō.
 33 Domi ba nūn nuki sanka.
 Ma u n bwisika u ka gari gerua.
 34 Ba n Kananin bwese ni go ni a nεε, bu go.
 35 Ba ka nu burinawa, ma nu bu nin kookoosu tie.
 36 Ma ba nin būnu sāwa. Ma nu kua ben yina.
 37 Ba ka ben bii tōn durōbu ka tōn kurōbu būu yākunu kua.
 38 Nge mēya ba gemgibun yem yari.
 Ba ka ben bibu Kananin būnu yākuru kua.
 Ma tem mε kpuro mu disī duura tōn gobe ten sō.
 39 Ba disī duura ben kookoosun sō.
 Domi su dera ba ra n būnu gasirimō.
 40 Ma wunε Yinni Gusunō a ka wunen tōmbu mōru besira,
 a bu tusa be, be ba sāa wunen arumani.

41 A bu bwese tukunu nōmu sōndia ni nu bu tusa nu taare.
 42 Ben yiberēba ba bu dam dōre. Ma ba bu sekuru doke.
 43 Nōn dabina a bu yakia.
 Adama ba yōtariwa ba n nun seesi.
 Ma ba kua wōnwāndobu ben durum sō.
 44 A ben nōni swāru wa sanam mε a ben weeweenu nua.
 45 A wunen arukawani yaaya.
 Ma a ben wōnwāndu wa wunen durom bakam sō.
 46 A dera be ba bu yoru neni ba ben wōnwāndu wa.
 47 Gusunō bεsen Yinni, a sun faaba koowo.
 A sun wunō bwese tukunun suunu sōon di,
 kpa a sun menna, su wa su wunen yīsi deeraru tōma,
 kpa sa n yēerimō su ka nun sā.
 48 Gusunō bεse Isireliban Yinni,
 sa ko n nun siaramōwa sere ka baadommaō.
 Kpa tōmbu kpuro bu nεε, ami!
 I Yinni Gusunō siaro.

WOMUSUN BONU NŌJBUSE

107

1 I Yinni Gusunō siaro win tōn geerun sō.
 Win durom mu ra n wāawa sere ka baadommaō.
 2 Be u yakia, bu nūn siaro.
 Be u wōra yiberēban nōman di, bu nūn tōmō.
 3 Be u mennama tem kpuron di, bu nūn siaro.
 Be u sokuma saa sōō yari yeru gian di, ka sōō duu yeru gian di,
 ka sōō yēsan nōm geu gian di, ka sōō yēsan nōm dwaru gian di,
 bu nūn wōlle suō.
 4 Wee ba raa kōōre gbaburō mi gāanu ku ra kpi ba sirene,
 ba n wuu wa mi ba koo sina.
 5 Gōōru ka nim nōru ga bu go.
 Ma ba wurure ba n dam mō.
 6 Ben nōni swāa te sōō, ba Yinni Gusunō nōogiru sue ba somiru kana,
 ma u bu yara nōni swāa ten di.
 7 U bu kpara swaa gea sōō ba ka tura mi ba koo sina.
 8 Bu nūn siaro win tōn geeru ka win sōm maamaakiginun sō ni u ra ko tōnun sō.
 9 Domi u wi nim nōru ga mō nim kā.
 Ma u wi gōōra mō debusia.
 10 Gabu ba raa wāa yam wōkuru sōō sere garibun wāa yerō ba yoru dimō,
 ma ba ka bu yōni bōkuā
 11 yēn sō ba Yinni Gusunon gari yina,
 ma ba wi, Wōrukoon bwisi kēru gema.
 12 Ma u dera ba tii kawa wahala yen sō.
 Ma ba wōruka ba gu, goo kun bu somiru de.
 13 Adama ben nōni swāa te sōō,
 ba Yinni Gusunō nōogiru sue ba somiru kana.

Ma u bu yara nani swāa ten di.

¹⁴ U bu yara yam wōku te, ka garibun wāa yee ten min di,

ma u ben yorun yoni yi kusia.

¹⁵ Bu Yinni Gusunō siaro win tən geerun sō. Bu nūn siaro win sām maamaakiginun sō ni u ra ko tōnun sō.

¹⁶ Domi u sii gandun gamboba kōsuka.

Ma u kōkōrō sisugii bōaka.

¹⁷ Gari bakasu su tii kua wōnwāndobu sin daa ka sin toranun sō.

¹⁸ Ba ku ra maa dīanu kā ma ba gōō turuku kua.

¹⁹ Ben nani swāa te sō, ba Yinni Gusunō nōōgiru sue ba somiru kana.

Ma u bu yara nani swāa ten di.

²⁰ Ka win gariya u bu faaba kua,

ma u bu yara wōru bōkō gen min di.

²¹ Bu Yinni Gusunō siaro win tən geeru ka win sām maamaakiginun sō ni u ra ko tōnun sō.

²² Bu nūn siarabun yākunū kuo.

Kpa bu win sām maamaakigii nin gari kpara ka nuku dobu.

²³ Be ba gōō nimkusu dua, ma ba ben sōmburu mō si sō,

²⁴ ba Yinni Gusunōn nōman sōma wa

ka maa maamaaki ye u kua nim wōku sō.

²⁵ U gari gerua, ma u dera woo bōkō ga seewa ga nim kurenu seeya.

²⁶ Nū n da wōllō, kpa nu sarama.

Be ba wāa gōō nimkuu si sō, ba nande kari yen sō.

²⁷ Tirerabu bu mwa, ba bāarimō nge tam nōrobu.

Ben bwisi kpuro yi kpa.

²⁸ Ben nani swāa te sō,

ba Yinni Gusunō nōōgiru sue ba somiru kana.

Ma u bu yara nani swāa ten di.

²⁹ U woo guna ye yōrasia, ma nim kurenu nu mari.

³⁰ Ma be kpuron nuki dora ye u ka ye kpuro marisia.

Ma Yinni Gusunō u bu kpara u ka tura sere mi ba dō.

³¹ Bu Yinni Gusunō siaro win tən geeru ka win sām maamaakiginun sō ni u ra ko tōnun sō.

³² Bu nūn wōlle suo mi tamba mēnne.

Bu nūn siaro guro gurobun suunu sō.

³³ Yinni Gusunōwa u ra daarun nim gberasie,

kpa u bwiin nim kpeerasia mam mam.

³⁴ Kpa u tem gem gōsia tem bōrugum mēn tōmbun nuku kōsurun sō.

³⁵ Wi turowa u ra mi gāanu ku ra kpi gōsie nim bwee bakaru.

Kpa u tem gheba gōsia nim bwii.

³⁶ Kpa u be ba gōōru barō sinasia mi,

kpa bu wuu ko mi ba koo sina,

³⁷ kpa bu resem dānu duure mi, nu ma dabi dabiru.

³⁸ U ra bu domaru kue bu dabia.

Kpa u ben yaa sabenu kuurasia.

³⁹ Adama gabu ba dabiru kaare ba wāa sekuru sō

yēn sō ba yoru dimō ba nani sōrē.

⁴⁰ Ma Yinni Gusunō u dera ba ben wirugibu gēma,

ma ba sirene kam sō ba n̄ yē mi ba dō.

⁴¹ Adama u ra sāaro yare win sāarun di.

Kpa u win bweseru dabiasia nge sabe gōsu.

⁴² Gemgibu bā n nūn wa, ba ra yēriwa.

Kpa tən kōsobu bu nōō mari.

⁴³ Wi u bwisi mō, u de u gari yi kpuro nene kpa u gja ma Yinni Gusunō u sāawa duromgii.

108

¹ Womu ge Dafidi u kua. U nē,

² Gusunō, na sōōru sāa.

Kon womu ko ka nen dwee yānu, ka nen gōru kpuro.

³ Nen mōrōku ka nen guuru, i dom yando, kpa n womu ko yam sāreru.

⁴ Yinni Gusunō, kon nun siara tōmbun sununu sō sere ka baadommao.

Kon nun womu kua bwesenu sō.

⁵ Domi wunen tən geera kpā ta wōllu girari.

Meya maa wunen bōrōkinira sōsire sere guru wirō.

⁶ Gusunō, a seewo a tii wōlle sua.

Kpa wunen yiiki yu sōsira handunia kpuro sō.

⁷ Kpa a wa a ka bese wunen kīnasibu faaba ko. A besen kanaru nōōwo kpa a sun faaba ko ka wunen nām geu.

⁸ Gusunō u gerua win sāa yee dēerarō u nē, u koo nasara wa.

U koo Sikemu bōnu ko kpa u tōmbu Sukōtun wōwa yabua.

⁹ Wiya u Galadi mō. Wiya u maa Manase mō. Efaraimu ya sāawa nge win sii furō kōkōru.

Ma Yuda ya sāa nge win sina dēka.

¹⁰ Adama Mōabu ya sāawa win woburulia.

U koo Edōmu bara nōō teu kōōwa u ka sōōsi ma ya kua wigia.

Kpa u nuku doḅun kuuki ko Filisitiban tem sō.

¹¹ Wara u koo ka man da wuu gbāraruguu gen mi.

Wara u koo man kpara u ka da Edōmūo.

¹² Yinni Gusunō, wuna kaa ka man da, wune wi a raā sun yina,

ma a ku ra maa ka besen tabu kowobu yari.

¹³ A sun somiō su ka yari nani swāarun di.

Tōnun somiru ta sāawa wom dirum.

¹⁴ A n wāa ka bese, sa ko kpī su tabu ko ka wōrugōru.

Kpa a besen yiberēba kōsuku.

109

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nee,
Yinni Gusunə, wuna na siaramə, a ku nəə
mari.

2 Wee tən kəsobu ba man gari gerusimə ma
ba man weesu kuamme.

3 Ba ka man gari mə ka tusiru, ma ba ka man
sannamə kam səə.

4 Ne, na bu kī, adama ba man nəə kuurimə.
Ma na kanaru mə be, nen yiberəban sə.

5 Wee ba man kəsə kəsiamə gem ayerə.

Ma ba man tusa baə me na bu kīru səsəsimə.

6 A de tən kəsə u nen yiberə kpara,
kpa wi u koo nūn taare wē u n wāa win nəm
geuə.

7 Bə n nūn siri kpa bu deema u tore.

Kpa bu win kanaru garisi durum.

8 Win tōru tu ku dənya kpa goo u nūn kəsire
ko win səmburu səə.

9 Kpa win bibu bu ko gobekuba,
kpa win kurə u gəminiru sina.

10 Kpa win bibu bu ko yaayaare kowobu, ba
n bara mə.

Kpa bu ben wuu deri gu ko bansu,
bu da ba n dīanu kasu mi n toma.

11 Bən dibu u neni,
bu na bu win yānu kpuro gura.

Kpa tən tukobu bu win dukia gura.

12 Goo u ku raa nūn durum kua.

Goo u ku maa win bii gobekuban wənwəndu
ko.

13 Bu win bibun bweseru goowo,
kpa win yīsiru tu gbi.

14 Gusunə u win baababan toranu yaayo,
kpa u ku win mero nūn win durum suuru
kua.

15 Yinni Gusunə u de u n win tora ni yaaye,
kpa u win yīsiru go mam mam.

16 Dōmi u n wənwəndu səsəsi.

U sārəbu ka wənwəndobu nənī səsəwawa
sere u tənū go wi u nuki sankire.

17 Bōriya u kīa. N n mən na, yi nūn dio.

U n domaru kīe. N n mən na, tu ka nūn tondo.

18 Bōri yi nūn wukirio nge yaberu.

Yi duurio win wasin səsəwə nge nīm,

kpa yi du win kukunu səə nge gum.

19 Bōri yi, yi nūn wukirio nge yāa ni ba ra
doke,

kpa yi n nūn sēke baadomma nge kpaka.

20 Yeniwa Yinni Gusunə u koo de yu nən
yiberəba

ka be ba man kəsə gerusimə deema.

21 Wunə Yinni Gusunə,

a na a man sanna wunen yīsirun sə.

A man wəro. Dōmi wunen tən geeru ta kpā.

22 Wee na sāa wənwəndo, na n gāanu mə,
ma na nuki sankire.

23 Wee na doonə nge saaru.

Ma ba man gire nge twee.

24 Nən dūu winu dam dwiīya nəə bəkurun sə.
Ma na wasire woorarun sə.

25 Na kua wi u sekuru səsəwa ben mi.

Ma ba man mēera ba wii gimanu koosimə.

26 Gusunə nən Yinni, a man somiə.

A man faaba koowo wunen tən geerun sə,

27 kpa bu gia ma wuna a nōmu mə be səə.

Wuna a maa kpuro mə.

28 Ye ba bōrusimə, yera wunə kaa domaru
kua.

Bə n seewa, ba koo sekuru wa.

Kpa ne, wunen səm kowo n nuku dobu ko.

29 Nən yiberəba ba koo sekuru wa,

kpa tu bu wukiri nge yabe bakaru.

30 Kon nəəguru sua n Yinni Gusunə siara.

Kon nūn siara tən dabinun wuswaaə.

31 Dōmi u ra n wāa bwēb wēebun bəkuə
u ka bu faaba ko be ba bu taare wēemən
nōman di.

110

1 Womu ge Dafidi u kua. U nee,

Yinni Gusunə u nən Yinni səsəwa u nee,
u sinə win nəm geuə sere u ka nūn win
yiberəba taarea.

2 Nən Yinni, Yinni Gusunə u koo nun ko sunə
damgii Siəniə,

kpa a wunen wərobu taare.

3 Dōma te kaa wunen tabu kowobu menna
Gusunən aye dēeraru səə,

wunen təmba koo nun ben tii wē ka kīru.

Wunen aluwaasirun dam mu koo wurama
bururu baatere

nge me dirum mu ra yari.

4 Yinni Gusunə u bōrua,

mēya u n maa win gari seeyamə u nee,

kaa ko yāku kowo ka baadomma nge
Mēekisideki

5 Gusunə u wāa wunen nəm geuə.

U koo sinambu kam koosia dōma te win
məru seewa.

6 U koo bwesenu siri.

Sanam mēya gonu ko n yiba yam kpuro.

Kpa u sinambu kpeerasia tem kpuro səə.

7 Sunə u koo nīm nō bwiaə win sanum səə,

kpa u dam wa u ka nasara sua.

111

1 I Yinni Gusunə siaro.

Kon Yinni Gusunə siara ka nən gōru kpuro.

Kon nūn siara tən dēerobun suunu səə.

2 Yinni Gusunən nōman sōma ya kpā.

Ma be ba ye kī ba kasu bu ye gia.

3 Ye u kua ya ra n girima ka bēere mōwa.

Win gem mu ra n wāawa sere ka
baadommaə.

4 U ra de su win səm maamaakiginu yaaya.

Yinni Gusunə u sāsawa durōmgii ka
wənwəndugii.

5 U ra be ba nūn nasie dīanu wē,

kpa u win arukawani yaaya.

6 U win təmbu win səm maamaakiginun dam
səsəsi

ni u ka bu tən tukobun tem wē.

7 Win sɔm maamaakigii ni, nu s̄awa gem mam mam.
 Win woodaba ba maa naane m̄.
 8 Ya ko n s̄irewa sere ka baadommaɔ, domi ba ye kuawa gem s̄o mam mam.
 9 U dera ba win t̄ambu yakia.
 Ma u ka bu arukawani b̄okua sere ka baadommaɔ.
 Win ȳisiru ta d̄ere, ta maa nanum m̄.
 10 ̄A n k̄i a ko bwisigii, a de a gina Gusunɔ nasia.
 Be ba bwisi m̄, beya ba ra yira ye sw̄i.
 Win b̄ere ya ko n w̄awa sere ka baadommaɔ.

112

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
 Doo n̄arugiiwa wi u Yinni Gusunɔ nasie, ma win woodaba ba n̄n nuku dobu w̄em̄.
 2 Ȳeron bwesera koo dam ko handunia s̄o.
 Geegibun bibu ba koo domaru wa.
 3 Alafia ka dukia ko n w̄a win ȳenu.
 Win gem kun kpeem̄ ka baadommaɔ.
 4 T̄on geo wi u w̄onw̄andu m̄, u ra ka t̄onu duure,
 u maa s̄a gemgii, w̄okura yam d̄eram̄ win s̄.
 5 Doo n̄arugiiwa wi u ra b̄okure ka nuku tia, ma u ku ra goɔ taki di win s̄ambu s̄o.
 6 Domi geegii kun sokuram̄ pai.
 Ba ko n n̄n yaayewa ka baadommaɔ.
 7 Labaari k̄sa ku ra n̄n nande.
 Win torora ra n s̄wa sim sim u n Yinni Gusunɔ naane s̄a.
 8 U ku ra wurure, berum kun n̄n m̄, sere u ka win yibereba kua m̄ u k̄i.
 9 U ra s̄arobu k̄enu k̄e ka nuku tia.
 Win gem mu ko n w̄awa ka baadommaɔ.
 Win dam mu koo s̄osi ka b̄ere.
 10 T̄on k̄so ù n n̄n wa, win m̄aru ra sewa, kpa u n̄n wiru diirisi ka nuku ḡbisibu.
 T̄on k̄sobun ȳiyobu kpuro bu s̄awa kam dirum.

113

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
 B̄e win s̄am kowobu, i n̄n siaro.
 2 Su win ȳisiru b̄ere w̄e saa t̄en di sere ka baadommaɔ.
 3 Su n̄n siara saa bururun di sere ka yokaa.
 4 Yinni Gusunɔwa u bwesenu kpuro kere.
 Win yiiko ya w̄a sere w̄onw̄alle.
 5 Gusunɔ b̄esen Yinnin w̄a yera w̄a w̄oll̄o.
 Wara u ka n̄n weene.
 6 U ra tukewa u ka w̄ollu ka tem m̄eri.
 7 U ra dam sarirugii seeye tem di, kpa u w̄onw̄ondo seeya kubanun di.
 8 Kpa u de bu sina ka win t̄ambun wirugibu.
 9 U ra w̄iro ȳenu b̄aniɛ u sina, kpa u n̄n ko bii m̄ero wi u nuku dobu m̄ win bibun suunu s̄o.
 Yen s̄, i Yinni Gusunɔ siaro.

114

1 Sanam m̄e Isireliba, Yakobun bibun bweseru
 ba yara Egibitin di, ma ba ka Egibitigibu tonda
 b̄en barum ba ñ n̄om̄,
 2 Yuda ya kua Yinni Gusunɔn s̄a yeru, ma Isireli ya kua win tem.
 3 Sanam m̄e nim w̄oku ga bu wa, yera ga duka yakura,
 ma daa te ba m̄ Yuud̄eni ta biru wura.
 4 Guunu ȳokum̄ nge ȳa kin̄enu, ma gungunu ȳokum̄ nge ȳa binu.
 5 Mba n̄ nun deema nim w̄oku a ka duka m̄.
 Mba n̄ nun m̄ Yuud̄eni a ka biru wuro.
 6 Mba n̄ b̄e m̄ guunu i ka ȳokum̄ nge ȳa kin̄enu.
 Mba n̄ b̄e deema gungunu i ka ȳokum̄ nge ȳa binu.
 7 Handuniagibu, i diirio Gusunɔ Yakobun Yinnin wuswaaɔ,
 8 wi, wi u ra kperu ḡsie yeru, kpa u de kpee saara yu ko nim bweru.

115

1 Yinni Gusunɔ, n ñ b̄ese sa b̄ere m̄, wuna a b̄ere m̄ wunen t̄on geeru ka wunen b̄orokinirun s̄.
 2 Mban s̄na t̄on tukobu ba koo n̄e, mana Gusunɔ b̄esen Yinni u w̄a.
 3 Gusunɔ b̄esen Yinni u w̄a w̄oll̄o, u m̄ ye u k̄i.
 4 Adama t̄on tukoba ben b̄unun bw̄arokunu kuawa ka wura ka sii geesu.
 Nu s̄awa t̄ambun n̄oman s̄oma.
 5 Bw̄aroku ni, nu n̄su m̄, adama nu ku ra gari gere.
 Nu n̄ni m̄, adama nu ñ yam waam̄.
 6 Nu swasu m̄, adama nu ñ gari n̄om̄.
 Nu w̄eru m̄, adama nu ñ numiam̄.
 7 Nu n̄oma m̄, adama nu ñ ka ḡanu babam̄.
 Nu naasu m̄, adama nu ku ra s̄i.
 Nin d̄ok̄ora kun maa n̄oro.
 8 Be ba bw̄aroku ni m̄ ka be ba ben naane doke ni s̄o,
 ba s̄awa nge ni.
 9 B̄e Isireliba, i b̄een naane dokeo Yinni Gusunɔ s̄o.
 U s̄awa b̄een faaba kowo ka b̄een tereru.
 10 B̄e ȳaku kowobu Aronin bweseru, i b̄een naane dokeo Yinni Gusunɔ s̄o.
 U s̄awa b̄een faaba kowo ka b̄een tereru.
 11 B̄e be i Yinni Gusunɔ nasie, i b̄een naane dokeo wi s̄o.
 U s̄awa b̄een faaba kowo ka b̄een tereru.
 12 Yinni Gusunɔ u sun yaaye.
 U koo sun domaru kua.
 U koo Isireliba domaru kua.
 U koo Aronin bibun bweseru domaru kua.
 13 U koo be ba n̄n nasie domaru kua, bukurobu ka bibu.

14 U koo beɛ ka beɛn bibu win durom dabisia.
 15 Yinni Gusunɔ u beɛ domaru kuo wi, wi u wɔllu ka tem taka kua.
 16 Wɔllu ta s̄awa wigiru, ma u tɔmbu tem w̄e.
 17 N n̄ ḡaribu ba ra Yinni Gusunɔ s̄a be, be ba w̄a mi yam da n maari s̄ɔ s̄ɔ.
 18 Adama beɛra sa ko n̄n s̄a saa t̄en di sere ka baadommaɔ.
 Yen s̄ɔ, i Yinni Gusunɔ siaro.

116

1 Na Yinni Gusunɔ k̄i, domi u ra nen n̄ɔ n̄ n̄ n̄ n̄n soka.
 2 U ra nen gari swaa daki.
 Wiya ko na n da soku nen w̄aarun t̄ru kpuro s̄ɔɔ.
 3 Ḡɔn yoni yi raa man b̄akua, ma ḡaribun w̄a yerun nuku sankiranu man neni.
 Na w̄a n̄ni sw̄aru ka wuriribu s̄ɔɔ.
 4 Yera na Yinni Gusunɔ n̄ɔgiru sue na neɛ, Yinni Gusunɔ, a nen w̄aru w̄oro.
 5 Gusunɔ beɛn Yinni u s̄awa t̄n geo ka gemgii.
 Meya win w̄n̄w̄nda kp̄a.
 6 Yinni Gusunɔ u ra bw̄ɛbw̄ɛbu k̄su.
 Na raa w̄n̄w̄ndu soore, adama u man faaba kua.
 7 Nen bw̄era, a w̄ero, domi Yinni Gusunɔ u man gea kua.
 8 Geema, u man w̄ora ḡɔn di, ma u nen n̄ni ȳresu w̄oka, u n̄ dere n sokura.
 9 Kon s̄i win wuswaaɔ handunia ye s̄ɔɔ.
 10 Na n̄n naane doke, baa me na neɛ, na w̄n̄w̄ndu soore.
 11 Nen nuku sankiraru s̄ɔɔ, na neɛ, goo sari wi u naane m̄o.
 12 Mba kon Yinni Gusunɔ dibu k̄sia gea ye u man kuan s̄ɔ.
 13 Kon tam t̄ara win wuswaaɔ, kpa n win ȳsiru soku n ka n̄n siara faaba ye u man kuan s̄ɔ.
 14 N̄ɔ mw̄ɛ ni na n̄n kua, kon nu yibia win t̄mbu kpuron n̄ni biru.
 15 Be ba Yinni Gusunɔ naane s̄an ḡɔ u s̄awa ḡa bakanu win mi.
 16 Yinni Gusunɔ, a ne, wunen s̄m kowo swaa dakio.
 Na s̄awa wunen s̄m kowo t̄n kur̄n bii.
 Wuna a nen yorun w̄ɛ bura.
 17 Yen s̄na kon nun siarabun ȳkuru kua, kpa n wunen ȳsiru soku.
 18 N̄ɔ mw̄ɛ ni na nun kua, kon nu yibia wunen t̄mbu kpuron n̄ni biru,
 19 wunen s̄a yer̄o Yerusalemun suunu s̄ɔɔ.
 Yen s̄ɔ, i Yinni Gusunɔ siaro.

117

1 Beɛ bwesenu kpuro, i Yinni Gusunɔ siaro. Beɛ handuniagibu kpuro, i Yinni Gusunɔ beere w̄ɛyo.
 2 Win t̄n gee te u ra sun s̄ɔsi ta kp̄a.
 Win b̄arakiniru ta ra n w̄awa sere ka baadommaɔ.
 I Yinni Gusunɔ siaro.

118

1 I Yinni Gusunɔ siaro, u s̄awa t̄n geo.
 Win k̄ru ta ra n w̄awa sere ka baadommaɔ.
 2 Beɛ Isireliba kpuro, i wuro i neɛ, Yinni Gusunɔn k̄ru ta ra n w̄awa sere ka baadommaɔ.
 3 Beɛ ȳaku kowobu Aronin bweseru, i wuro i neɛ,
 Yinni Gusunɔn k̄ru ta ra n w̄awa sere ka baadommaɔ.
 4 Beɛ be i Yinni Gusunɔ nasie, i wuro i neɛ,
 Yinni Gusunɔn k̄ru ta ra n w̄awa sere ka baadommaɔ.
 5 Nen nuku sankiranu s̄ɔɔ, na Yinni Gusunɔ somiru kana.
 U nen kanaru nua, ma u man yara.
 6 Yinni Gusunɔ u s̄a negii, na n̄ ḡanu ganun berum m̄o.
 Mba t̄nu u koo kp̄i u man kua.
 7 Yinni Gusunɔwa u s̄a nen faaba kowo.
 Yen s̄na ko na n ȳerim̄o n̄ n̄ nen yiber̄eban biru wa.
 8 A Yinni Gusunɔ naane koowo ye kaa ka t̄nu naane ko.
 9 A Yinni Gusunɔ naane koowo ye kaa ka damgibu naane ko.
 10 Bwese dabinu nu man tarusi, ma na nu yarinasia ka Yinni Gusunɔn dam.
 11 Nu man wukiriwa mam mam, ma na nu yarinasia ka Yinni Gusunɔn ȳsiru.
 12 Nu man m̄nsima nge t̄i.
 Adama na nu yarinasia ka Yinni Gusunɔn dam
 ma nu gbisuka nge s̄aki yi yi d̄ɔ m̄waaɔ.
 13 Nu raa man b̄ariam̄o nu ka man sura, adama Yinni Gusunɔ u man somiru na.
 14 Yinni Gusunɔwa u s̄a nen dam.
 Wiya ko na n da siare. Wiya u man faaba kua.
 15 Nasaran kuuki yi n̄ɔram̄o gemgibun yenus̄o.
 Yinni Gusunɔn dam mu s̄ɔsira.
 16 U win n̄m geu sue, ga win dam s̄ɔsim̄o.
 17 Na n̄ maa ḡbim̄o, ko na n w̄awa, kpa n win s̄ma ye u kuan gari kpara.
 18 Yinni Gusunɔ u man seɛyasia.
 Adama u n̄ man ḡɔ n̄mu berie.
 19 I man gem k̄n̄n̄su ken̄o, kpa n du n Yinni Gusunɔ siara.
 20 Win k̄n̄n̄ ge wee. Min diya gemgibu ba ra du.
 21 Yinni Gusunɔ, na nun siara, domi a nen kanaru mwa,
 ma a man faaba kua.

22 Wee kpee te banɔbu ba yina, tera ta kua gani gamburun dam.
 23 Yinni Gusunɔwa u ye kua ma n kua maamaaki besen nɔni sɔɔ.
 24 Yinni Gusunɔwa u tɔɔ te kua.
 Su nuku dobun kuuki ko.
 25 Yinni Gusunɔ, a sun somiɔ, kpa a sun kuurasia.
 26 Wi u sisi ka wunen yisuru u sɔawa domaruɔii.
 Sa ko nun siara Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ.
 27 Gusunɔ u sɔawa Yinni. Wiya u sun yam bururasie.
 I yaku yaa bakuo. I ka ye doo sere yaku yerun kaano.
 28 Gusunɔ, a sɔawa nen Yinni.
 Kon nun siara. Kon nun wolle sua.
 29 I Yinni Gusunɔ siaro, u sɔa tɔn geo.
 Win kiru ta ra n wɔawa sere ka baadommaɔ.

119

1 Doo nɔɔrugiba be ba kun taare mɔ ben sanu sanusu sɔɔ,
 ma ba siimɔ nge me Yinni Gusunɔn wooda ya bu sɔɔsimɔ.
 2 Doo nɔɔrugiba be ba win gere swii,
 ma ba nun kasu gem ka tia,
 3 ma ba ku ra goba ko, ba siimɔ win swɛɛ sɔɔ.
 4 A wunen woodaba kuawa bu ka ye swii dee.
 5 A de nen kookoosu su n swaa swii,
 n wa n ka wunen gere mem nɔɔwa.
 6 Na n wunen woodaba kpuro laakari sɔa,
 sɔa yera sekura kun man mwaamɔ.
 7 Na n wunen sɔɔsi geeru gia,
 kon nun siara ka gɔru tia.
 8 Kon wunen woodaba nene.
 A ku man deri mam mam.
 9 Aluwaasi u n ki win sanu sanusu su n deere,
 sere u n wunen gari mem nɔɔwamme.
 10 Na nun kasu ka nen gɔru kpuro.
 A de n wunen swaa swii.
 11 Na wunen gari nenisi nen gɔruɔ kpa n ku ra ka nun torari.
 12 Yinni Gusunɔ, na nun siara,
 a man wunen woodaba keu koosio.
 13 Na nɔɔgiri sua na wunen gere kpuro kpara.
 14 Wunen woodan mem nɔɔbu bu man nuku dobu wɛɛmɔ nge dukia baka.
 15 Kon wunen sɔɔsiru bwisiku, kpa n wunen yiirebu nɔni doke.
 16 Na kon nuku dobu ko wunen gere sɔɔ.
 Na n maa wunen gari duarimɔ.
 17 A ne wunen sɔm kowo durom kuo kpa n wa na n wɔa,
 kpa n wa n wunen gere mem nɔɔwa.
 18 A nen nɔni wukio, kpa n wa n gia gaa gee ni nu wɔa wunen gari sɔɔ.
 19 Na sɔawa sɔɔ handunia ye sɔɔ.

A ku man wunen woodaba berua.
 20 Nen bwɛra ya ra n woowa baadomma wunen yiirebu sɔɔ kirun sɔ.
 21 A ra tii suobu gerusi be, be ba sɔa bɔrurobu,
 ma ba ku ra wunen woodaba swii.
 22 A man sekuru ka gendu wunario, domi na wunen gere swii.
 23 Baa me sina bibu ba ra sine bu man wii,
 ka me, ne, wunen sɔm kowo na ra n wunen sɔɔsiru bwisikumɔ.
 24 Wunen woodaba ba ra man nuku dobu wɛwa,
 kpa bu man bwisi kɛ.
 25 Ne wee na mwia kpana nge wi u kpɛ tua sɔɔ.
 A man nen wɔaru wesio nge me a nɔɔ mwɛru kua.
 26 Na nun nen wɔarun daa kpuro tusia, ma a man suuru kua.
 A man wunen woodaba sɔɔsio.
 27 A man ben asansi tubusio,
 kpa na n da wunen sɔm maamaakiginu bwisiku.
 28 Wee na wuri mɔ nuku sankiranun sɔ.
 A man dam kɛɛyɔ nge me a nɔɔ mwɛru kua.
 29 A de n ka weesun swaa tonda,
 kpa a man durom kua na n ka wunen gere swii.
 30 Na gɔru doke n gem swii.
 Na wunen woodaba nɔni girari.
 31 Na nen tii wɛ be sɔɔ.
 Yen sɔ, a ku de n sekuru wa.
 32 Wunen woodabara na swii, domi a nen nɔni wukia.
 33 Yinni Gusunɔ, a man wunen swɛɛ sɔɔsio,
 kpa n kpɛ n yi swii nen wɔarun tɔru kpuro sɔɔ.
 34 A man bwisi kɛɛyɔ kpa n kpɛ n ka wunen woodaba mem nɔɔwa.
 35 Na wunen swaa ki.
 A man sureo ye sɔɔ.
 36 A de nen bwɛra yu wura ye sɔɔ.
 A ku de nen kiru tu wura gobi gia.
 37 A nen bine wunɔ gaa kankam di,
 kpa a de na n wɔa wunen swɛɛ sɔɔ.
 38 A wunen nɔɔ mwɛru yibio ne, wunen sɔm kowon sɔ,
 ta wɔawa be ba nun nasien sɔ.
 39 A man yaro seku te na nasien di,
 wunen siribu bu ra n wɔ.
 40 Na kiwa n wunen woodaba mem nɔɔwa too.
 A de na n wɔa wɔaru sɔɔ wunen gem sɔ.
 41 Yinni Gusunɔ, a de a nen wɔnwɔndu wa,
 kpa a man faaba ko nɔɔ mwɛɛ te a man kuan sɔ.
 42 Saa ye sɔɔ, kon kpɛ n be ba man sekuru dokemɔ gari wisi.
 Domi na nen naane doke wunen gari sɔɔ.

43 A ku wunen gem wuna nen n̄on di,
na yīiyōbu m̄o wunen siribu s̄o.
44 Ko na n wunen woodaba neniwa saa
kpuro.
Ya ko n w̄a nen mi sere ka baadommao.
45 Kon s̄i ka tii m̄aru, domi wunen
woodabara na kasu.
46 Kon ben gari sinambu s̄o.
Na n̄ ko na n maa w̄a sekuru s̄o.
47 Na wunen woodaba k̄i.
Na ra n nuku dobu m̄o ye s̄o.
48 Na ra nen n̄oma yīiye w̄oll̄o n ka kanaru ko
wunen gari yi na k̄in s̄o.
Domi na k̄i na n yi bwisikum̄o nen ḡōruo.
49 Wee a man yīiyōbu w̄ē.
A wunen n̄o mw̄ēru yaayo te a n̄e, wunen
s̄om kowo kua.
50 Tera ta ra man nukuru yemiasie nen n̄oni
sw̄āru s̄o,
kpa tu man w̄āru w̄ē.
51 Wee tii suobu ba man ȳesu w̄ori.
Adama ka m̄e, na n̄ wunen woodaba deri.
52 Yinni Gusun̄o, na wunen yellun siribu
yaaye.
Biya bu man dam k̄a.
53 N̄a n wa t̄on k̄sobu ba wunen woodaba
deri,
m̄oru baka na ra ko.
54 Wunen garin s̄ōna na ra womusu ko mi na
s̄oru dim̄o.
55 W̄okuru n̄a n wunen yīisuru yaaya,
na ra n wunen woodaba n̄enusiwa.
56 Ye ya s̄āa negia, yera n wunen gere m̄em
n̄ōwa.
57 Na maa wure na gerum̄o,
Yinni Gusun̄o, negia n wunen gere m̄em
n̄ōwa.
58 Ka nen ḡōru kpurowa na nun sokum̄o.
A wunen n̄o mw̄ēru yaayo kpa a nen
w̄onw̄ondu wa.
59 N̄a n nen daa bwisika, na ra wurewa n s̄i
wunen sw̄ē s̄o.
60 Na ra n sendewa n ka da mi gia, na kun t̄ōru
ḡos̄ie.
Kpa n wunen woodaba m̄em n̄ōwa.
61 T̄on k̄sobun yini man sikerene.
Adama ka m̄e, na n̄ wunen gari deri.
62 W̄ōku suunu na ra sewa n nun siara
wunen siri bi a ra ko dee deen s̄o.
63 Na s̄āawa be ba nun nasie kpuro
ka be ba wunen woodaba m̄em n̄ōwammen
b̄ōr̄o.
64 Yinni Gusun̄o, wunen durom yiba
handunia kpuro s̄o.
A man wunen woodaba kpuro s̄ōsio.
65 Yinni Gusun̄o, a ra wunen s̄om kowo gea
kue
nge m̄e a n̄o mw̄ēru kua.
66 A man laakari ka bwisi k̄ēyo

domi na wunen woodaba naane s̄āa.
67 N sere sekuru wa, na ra k̄ōrewa.
Adama t̄ē, na wunen gari n̄eni.
68 A s̄āawa t̄on geo.
A man wunen woodaba s̄ōsio.
69 Tii suobu ba man weesu koosim̄o.
Adama n̄e, na wunen yirebu n̄eni ka nen
ḡōru kpuro.
70 Ben ḡōru ga b̄ōb̄u, ḡāanu ku ra bu yeeri.
Adama n̄e, wunen gari yi ra man nuku dobu
w̄ē.
71 N buram bo n sekuru wa kpa n ka kp̄i n
wunen woodaba gia.
72 Na wunen n̄on gere k̄i n kere ḡāanu
n̄or̄obu (1.000) ye ba kua ka wura ka
sii geesu.
73 Wunen n̄oma ya man m̄oma.
Yera ya man t̄asisia.
A man bwisi k̄ēyo n ka wunen woodaba gia.
74 Be ba nun nasie, b̄a n man wa, ba ra nuku
dobu kowa.
Domi na wunen n̄o mw̄ēru naane s̄āa.
75 Yinni Gusun̄o, na ȳe ma wunen siribu bu
s̄āawa dee dee.
Wunen b̄ōr̄akinirun s̄ōna a man sekuru
doke.
76 A de wunen durom mu man nukuru
yemiasia
nge m̄e a n̄e wunen s̄om kowo n̄o mw̄ēru
kua.
77 A man w̄onw̄ondu kuo kpa n wa na n w̄āa.
Domi wunen s̄ōsiru ta ra man nuku dobu
w̄ē.
78 A be ba tii sue sekuru dokeo, wee ba man
dam d̄orem̄o kam s̄o.
Adama n̄e, wunen woodabara na ra n
bwisikum̄o.
79 Be ba nun nasie a de bu wurama nen mi.
Be ba wunen woodaba ȳe a de bu wurama
nen mi.
80 A de na n wunen yirebu m̄em n̄ōwamm̄e
mam mam,
kpa n ku ra sekuru wa.
81 Na kasu a man faaba ko.
Na wunen n̄o mw̄ēru naane s̄āa.
82 Na kasu n wunen n̄o mw̄ēru gia sere nen
n̄oni dam dwiia.
Ma na tii s̄ōm̄o na m̄ō, sere saa yer̄a kaa man
nukuru yemiasia.
83 Na s̄āare nge ḡōnan b̄ōr̄u te ba bw̄ē wiisu
s̄o.
Na n̄ wunen woodaba duari.
84 Sere saa yer̄a kaa de n̄e, wunen s̄om kowo
na n w̄āaru dii.
Domma kaa be ba man n̄oni s̄ōm̄o siri.
85 Tii suobu ba suura gbem̄o nen wusw̄āa.
Ba n̄ wunen woodaba sw̄i.
86 Wunen gari kpuro yi naane m̄o.
Wee yiber̄eba ba man n̄oni s̄ōm̄o kam s̄o.
A man faaba koowo.

87 N tiewa fiiko bu ka man sura bu go.
 Adama ka me, ne, na ñ wunen woodaba de-
 rimɔ.
 88 A man nen wāaru wesio wunen durom sɔ,
 kpa n kpī n wunen gere mem nɔɔwa.
 89 Yinni Gusunɔ, wunen gari yi ko n wāawa
 wollo sere ka baadommaɔ.
 90 Wunen bɔrɔkiniru ta ko n maa wāawa sere
 ka baadommaɔ.
 Wuna a tem swīi ma a mu sire dim dim.
 91 Wunen woodaban sōna gāanu kpuro ka
 wāa gisɔ.
 Ni kpurowa nu maa wāa wunen sɔ.
 92 Nā kun daa nuku dobu wa wunen wooda
 be sɔɔ,
 na n daa gu nen nɔni swāaru sɔɔ.
 93 Na ñ wunen gere duarimɔ pai,
 domi yera ya man wāaru wɛɛmɔ.
 94 Na sāawa wunegii, a man faaba koowo.
 Wunen woodabara na kī n swīi.
 95 Tɔn kōsobu ba man mara bu go.
 Adama ne, wunen gariya na bwisikumɔ.
 96 Ye ya yiba kpuro, ya maa naru mɔ.
 Adama wunen woodaba ba ñ kpeeru mɔ.
 97 Na wunen woodaba kī too.
 Ba ra n wāawa nen bwisikunu sɔɔ tɔɔ giriru
 baadomma.
 98 Wunen woodaba ba ra man bwisi kē n kere
 nen yibereba.
 Domi na ra n bu neniwa baadomma.
 99 Na nen yinnibu kpuro yɛru kera.
 Domi wunen woodaba ba ra n wāawa nen
 bwisikunu sɔɔ.
 100 Na durɔ tɔkɔnu bwisi kere,
 domi na wunen gere mem nɔɔwammɛ.
 101 Na ku ra swaa kōsa mwe, kpa n wa n ka
 wunen gari neɛ.
 102 Na ku ra de wunen woodaba bu ka man
 tonda.
 Domi wuna a man keu sɔɔsimɔ.
 103 Wunen gari yi tim dobu kere nen nɔɔwɔ.
 104 Na kua bwisigii wunen woodaban sɔ.
 Yen sōna na weesun swɛɛ kpuro tusa.
 105 Wunen gari yi sāawa nge fitila
 ye ya man swaa sɔɔsimɔ.
 106 Na bɔrua na sire na neɛ,
 kon wunen sɔɔsiru mem nɔɔwa,
 domi ta sāawa dee dee.
 107 Na nɔni sɔɔre gem gem.
 Yinni Gusunɔ, a man dam kē
 nge me a nɔɔ mwɛɛru kua.
 108 Yinni Gusunɔ, a nen siarabu wuro,
 kpa a man wunen sɔɔsiru giasia.
 109 Nen wāara wāawa kari sɔɔ baadomma,
 adama na ñ wunen woodaba duarimɔ pai!
 110 Tɔn kōsobu ba man yɛri berie.
 Ka me, na wunen gere swīi.
 111 Wunen gari sāawa nen tubi ka
 baadommaɔ,
 domi yi sɔɔra nen gɔru dobu wāa.

112 Nen gɔru ga kī gu wunen woodaba mem
 nɔɔwa baadomma sere ka nɔɔ.
 113 Na gɔrusu yirugibu tusa, adama na
 wunen woodaba kī.
 114 Wuna a sāa nen kuku yeru ka nen tɛɛru.
 Wunen nɔɔ mwɛɛru sɔɔra nen yiyɔbu wāa.
 115 Tɔn kōsobu, i ka man tondo,
 kpa n wa n Gusunɔ nen Yinnin woodaba
 swīi.
 116 Yinni Gusunɔ, a man kōsuo na n ka wāa
 nge me a nɔɔ mwɛɛru kua.
 A ku man sekuru doke nen yiyɔbu sɔɔ.
 117 A de a n sāa nen tasi yeru kpa n faaba wa.
 Kpa na n wunen woodaba laakari sāa
 baadomma.
 118 A ra be ba ra wunen woodaba deri
 gemwa.
 Domi ben nɔni wɔkubu bu ñ arufaani mɔ.
 119 A ra tɔn kōsobu geriewa tem men di nge
 nim yaka.
 Yen sōna na wunen woodaba swīi.
 120 Wunen nanum mu dera nen wasi diirimɔ.
 Na wunen siribu nasie.
 121 Na wunen woodaba ka wunen gem mem
 nɔɔwammɛ.
 A ku man be ba man dam dɔremɔ nɔmu
 sɔndia.
 122 A ne, wunen sɔm kowo nɔɔ mwɛɛru kuo
 ma kaa man somi.
 A ku de tii suobu bu man dam dɔre.
 123 Nen nɔni dam dwiyya ye na wunen faaba
 ka wunen gem men nɔɔ mwɛɛru a kua mara.
 124 A ne, wunen sɔm kowo kuo nge me wunen
 tɔn geera ne.
 A man wunen woodaban keu sɔɔsio.
 125 Na sāawa wunen sɔm kowo.
 A man bwisi kēɛyɔ n ka wunen sɔɔsiru gia.
 126 Yinni Gusunɔ, saa ya den tura a ka se
 domi wee ba wunen wooda saramɔ.
 127 Adama ne, na ye kī n kere wura gean tii.
 128 Na ye kpuro garisiwa dee dee.
 Na swɛɛ yi yi ñ dende kpuro tusa.
 129 Wunen yiirebu bu ra n wā, yen sōna na
 bu neni.
 130 Wunen garin giabu bu ra tɔnu yam bu-
 rurasiewa,
 kpa yi bwisi sariba bwisi kē.
 131 Na kasu gem ka tia n wa n wunen
 woodaba gia.
 132 Yinni Gusunɔ a man mɛɛrima,
 kpa a man durom kua nge me a ra be ba nun
 kī kue.
 133 A de na n tāsā wunen gari sɔɔ.
 A ku de toraru garu ta n man wāasi.
 134 A man wɔro tɔmbun dam dɔrebun di,
 kpa n kpī n wunen sɔɔsiru mem nɔɔwa.
 135 A ka man nɔnu geu mɛɛrio,
 kpa a man wunen yiirebu sɔɔsi.
 136 Wee na nɔni yiresu kokumɔ nge daaru,

domi tamba kun wunen woodaba mem
nawē.

137 Yinni Gusunō, a sāawa gemgii.

Wunen siribu bu ra n sāawa dee dee.

138 A wunen wooda yiiwa gem sō.

Ya maa naane mō.

139 Nā n nen yibereba wa be ba wunen gari
duari,

nen mōru ra sewa.

140 Wunen gari yi naane mō.

Nē, wunen sām kowo na yi kī.

141 Wee na n kpā, ma ba man gema.

Ka me, na n wunen woodaba duari.

142 Wunen gem mu ku ra kpe.

Meya wunen gari yi sāawa gem.

143 Nuku sankiranu ka nōni swāara man
wōrimō,

adama wunen woodaba ba ra man nuku
dobu wē.

144 Wunen yirebu bu sāawa dee dee sere ka
baadommao.

A man bwisi kēeyō yi yi koo de na n wāa.

145 Yinni Gusunō, na nun sokumōwa ka nen
gōru kpuro.

A man wurario, kpa n kpī n wunen sōsiru
nene.

146 Na nun kanamō, a man faaba koowo,
kpa n kpī n wunen woodaba mem nawā.

147 Na ra kanaru kowa yam mu sere sāra,
kpa na n wunen naw mweenu naane sāa.

148 Yam mu sere sāra na ra sewa n ka wunen
gari mēri.

149 A nen naw nawō wunen durom sō.

A man sirio nge me a ra siri, kpa n wa na n
wāa.

150 Be ba kōsa bwisikumō,
be wee ba man turuku kua.

Ba wunen woodaba deri.

151 Wunē Yinni Gusunō, a wāawa nen tu-
ruku.

Wunen gari yi sāawa gem.

152 Na yē saa yee yellun di ma a wunen
woodaba yiiwa

ba n ka wāa sere ka baadommao.

153 A nen nōni swāaru mērio, kpa a man
wōra.

Na n wunen woodaba duarimō.

154 A ka man yinō kpa a man yakia.

A de na n wāa nge me a naw mweeru kua.

155 Tōn kōsoba kun faaba wasi,
domi ba ku ra wunen sōsiru kasu.

156 Yinni Gusunō, wunen durom mu kpā.

A man sirio nge me a ra siri, kpa n wa na n
wāa.

157 Nen yibere be ba man nōni sōmō ba dabi.
Adama ka me, na n wunen gere yinamō.

158 Na tōnu kamba tusa, domi ba ku ra wunen
woodaba swīi.

159 Yinni Gusunō, a n yē ma na wunen
woodaba kī.

A de na n wāa wunen durom sō.

160 Gema mu sāa wunen garin nuuru.

Wunen woodaba kpuro ba kon sāawa gem
sere ka baadommao.

161 Wee sina biba man nōni sōmō kam sō.

Adama wunen gari tōnawa na nasie.

162 Na ra n nuku dobu mō wunen gari sō nge
wi u dukia baka wa u gura.

163 Na weesu tusa. Ma na wunen woodaba kī.

164 Sō teeru, nōn nōba yirūwa na ra nun
siare wunen siri bi bu sāa dee deen sō.

165 Be ba wunen woodaba kī, ba ra n bōri yen
bakaru mō.

Kōsa ku ra bu deeme.

166 Yinni Gusunō, na wunen faaba yīiyō.

Yen sō, na wunen woodaba mem nawē.

167 Na ra wunen yirebu mem nawē.

Na ra bu kā too too.

168 Na wunen yirebu ka wunen woodaba
swīi,

domi nen kookoosu kpuro wāa wunen
wuswāa.

169 A de a nen wuri nō.

A man bwisi kēeyō nge me a naw mweeru kua.

170 A nen kanaru nawō.

A man wōro nge me a naw mweeru kua.

171 A ra man wunen woodaban keu sōsi.

A de wunen siarabu bu nōra nen nōn di.

172 Wooda be kpuro ba dērewa.

A de n womu ko ben sō.

173 Na wunen sōsiru wura.

A na a man somi.

174 Yinni Gusunō, wunen faabawa na mara ka
gem.

Meya wunen woodaba ba ra man nuku dobu
wē.

175 A de na n wunen siribu tāsiri, kpa na n
wāa n ka nun siara.

176 Wee na sirene nge yāa te ta kōre.

A ne, wunen sām kowo kasuo,

na n wunen woodaba duarimō.

120

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.

Sanam me na wāa nuku sankiranu sō,
na Yinni Gusunō soka, ma u man wurari.

² Yinni Gusunō, a man wōro wee kowobun
nōman di.

A man yakio be ba tambu nōni wōkumōn
nōman di.

³ Mba weesu koo ka bu naawa,

⁴ ma n kun mō tabu sēnu ka dō bokon gēe.

⁵ Wee na kua kam koore,

na wāa Mēsekiō Kedanin kuu bekurugirō.

⁶ Na sō n te ka be ba ku ra bōri yendū kā.

⁷ Nā n bōri yendun gari gerubu torua,

ba ra n tabun sōru mōwa.

121

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.
 Na nen nōni sue guunu gia.
 Man diya kon somiru wa.
² Nen somira weewa saa Yinni Gusunōn min di
 wi u wōllu ka tem taka kua.
³ U n̄ derimō wunen naasu su sokura.
 Wi u nun kōsu, u n̄ dom yībirimo.
⁴ Wee wi u Isireliba kōsu u ku ra dom yībiri,
 u ku ra maa dweeye.
⁵ Yinni Gusunō u sāawa wunen kōso.
 U wāa wunen nōn geuō u nun saaru sāawe.
⁶ Sō sō, sō kun nun soomō.
 Wōskuru, suru tarun kun maa nun soomō.
⁷ Yinni Gusunō u koo nun bere gāa kōsunu
 kpuron di.
 U koo wunen hunde kōsu,
⁸ kpa u nun kpara wunen daaru ka weru
 saa tēn di sere ka baadommaō.

122

¹ Sāa daarun womu ge Dafidi u kua. Ge
 wee.
 Bā n nēē, su da Yinni Gusunōn sāa yerō,
 nen nukura ra dorewa.
² Yerusalemu, besen naasu su yō wunen
 kōnnōsō.
³ Yerusalemu, a sāawa wuu ge ba bana gea
 kua,
 ma ba gu gbāraru toosi ba ka sikerena.
⁴ Wunen miya Isireliba, Yinni Gusunōn
 tōmbu ba ra nē bu ka nūn siara,
 nge mē u bu wooda wē.
⁵ Wunen miya siri gbabura wāa.
 Wunen miya Dafidin bibun bweserun sina
 gōna wāa.
⁶ I bōri yēndu kana Yerusalemun sō,
 kpa be ba wunē Yerusalemu kī ba n wāa bwēē
 dora sō.
⁷ Yerusalemu, bōri yēnda n wāa wunen
 gbāraru sō ka wunen sina kpaarō.
⁸ Nen mero bisibu ka nen bōrōban sō,
 kon nēē, Gusunō u de bōri yēnda n wāa
 Yerusalemu.
⁹ Yerusalemu, wunen gea na kasu, Gusunō
 besen Yinnin sāa yerun sō.

123

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.
 Gusunō, wunē wi a wunen sina gōna terie
 wōllo,
 wuna na nōni twēē.
² Nge mē yobun nōni yi ra n ben yinnibun
 nōma mēera,
 nge mēya besen nōni yi Gusunō besen
 Yinnigia mēera,
 sa n ka mara sere dōma te u koo sun durom
 kua.
³ Yinni Gusunō, a sun wōnwōndu kuo too
 too.
 Domi ba sun gema n kpā.

⁴ Be ba tii sue ba sun gema
 ma ba sun yaakorū kua too sere n den sun
 nua.

124

¹ Sāa daarun womu ge Dafidi u kua. U nēē,
 Gusunō Isireliban Yinni ù kun daa ka sun
 wāa,
 wara u koo sun kōsu.
 Isireliba bu wureo bu gere bu nēē,
²⁻⁴ sanam mē tōn kōsobun mōru ya seewa, ma
 ba sun seesi,
 Yinni Gusunō ù kun daa ka sun wāa, ba koo
 sun mwe wasiru,
 kpa bu sun wukiri nge nim mē mu kokumō
 daa toraō.
⁵ Nim kure damgina nu koo sun taare.
⁶ Sa Yinni Gusunō siara,
 domi u n̄ dere besen yiberēba bu sun nō
 bēri.
⁷ U dera besen hunde ya kisira saa taan di nge
 gunō.
 Taa ya kasikira ma sa yara.
⁸ Yinni Gusunōwa u sāa besen faaba kowo.
 Wiya u wōllu ka tem taka kua.

125

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.
 Be ba Yinni Gusunō naane sāa,
 ba ra n yōwa dim dim nge Siōnin guuru.
 Ta ku ra bāari. Ta ko n yōwa sere ka
 baadommaō.
² Nge mē guunu ka Yerusalemu sikerene,
 nge mēya Gusunō u ka win tambu sikerene
 saa tēn di sere ka baadommaō.
³ Tōn kōso kun bandu dimō gemgibun temō.
 Domi ù n tu di, ben tii ba koo kōsa ko.
⁴ Yinni Gusunō, a be ba gea mō gea sōsōio.
 A bēn gōru ga dēere durom kuo.
⁵ Adama be ba swaa mwaaamō ye ya n̄ dende
 a bu yarinasio ka kōsan kowobu sannu.
 Yinni Gusunō, a de bōri yēnda n wāa Isirelio.

126

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.
 Sanam mē Yinni Gusunō u ka besegii be ba
 yoru mwēera wurama Siōniō,
 ya sun sāawewa nge dosu.
² Ma sa nuku dobu mō sa yēmō.
 Ma sa nasaran kuuki mō.
 Ma ba gerumō bwesenun suunu sō ba mō,
 Yinni Gusunō u sun gāa bakanu kua.
³ Mēya u sun gāa bakanu kua.
 Wee sa wāa tē nuku dobu sō.
⁴ Yinni Gusunō, a ka besegii be ba raa yoru
 mwēera wurama
 ba n kokumō nge daa tori sō yēsan nōm
 dwaru gia.
⁵ Be ba duurumō ka nōni yīresu,
 ba koo gē ka nuku dobu kuuki.
⁶ Wi u duurubu dō ka wuri,
 u koo wurama ka nuku dobu,

u n doo bøkunu sɔɔwa.

127

¹ Sāa daarun womu ge Salomɔɔ u kua. Ge wee.

Yinni Gusunɔ ù kun diru banimɔ,
be ba tu banimɔ sɔmburu kama ba mɔ.

Yinni Gusunɔ ù kun wuu k̄su,
be ba gu k̄su ba dom serawa kam.

² Kam sɔɔra kaa wahala ko a ka wunen d̄ianu
wa a di.

Kaa se buru buru yellu kpa a kpuna sere
w̄ku suunu sɔmburun s̄ɔ.

Adama wi Gusunɔ u k̄i,
u ra n̄un d̄ianu w̄ɛwa baa ȳɛro ù n d̄ɔ.

³ Wee, bibu ba s̄awa tubi ye ya wee
Gusunɔn min di.

Ba s̄awa soseru te ta wee Gusunɔn min di.

⁴ Bii be ba mara aluwaasiru sɔɔ,
ba s̄awa nge s̄ɛnu tabu durɔ damgiin
nɔmaɔ.

⁵ Doo n̄ɔrugiiwa wi u bu wa n dabi.

U s̄awa nge win s̄ɛ b̄w̄ara s̄ɛnu yiba.

U ñ sekuru wasi sanam m̄ɛ u koo ka
win yiberɛba yinna wuun gb̄ararun
k̄onnɔwɔ.

128

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.

Doo n̄ɔrugiiwa wi u Yinni Gusunɔ nasie,
ma u s̄imɔ win sw̄ɛɛ sɔɔ.

² U koo win sɔmburun arufaani di,
kpa u n nuku dobu mɔ u n kuuramɔ.

³ Win yenuɔ
win kurɔ u ko n s̄awa nge res̄em ye ya ra ma.
Mi ba s̄ɔ ba dimɔ,
kpa win bibu ba n s̄aa nge olifin d̄aa
kpemminu.

⁴ Doma fen bwesera wi u Yinni Gusunɔ nasie
u ra wa.

⁵ Yinni Gusunɔ u nun domaru kuo S̄ianin di,
kpa a n waamɔ nge m̄ɛ Yerusalemu ya
kuuramɔ wunen w̄aarun t̄oru kpuro
sɔɔ.

⁶ Kaa wunen bibun bibu wa.
Gusunɔ u de b̄ori yenda n w̄aa Isireliɔ.

129

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.

Isireliba bu geruo sannu sannu bu n̄ɛɛ,
geema, t̄ɔn k̄s̄obu ba ra n sun dam
d̄oremɔwa

saa b̄ɛs̄en bweserun toren di.

² Ba sun noni s̄ɔɔwa b̄ɛs̄en bweserun toren di.
Adama ba ñ nasara wa b̄ɛs̄en w̄ollɔ.

³ Ba wuka b̄ɛs̄en birusun w̄ollɔ ba kp̄i wuna
wuna.

⁴ Adama Yinni Gusunɔ u s̄awa gemgii,
u ben w̄ɛɛ kasuka.

⁵ Yinni Gusunɔ, a de be ba Yerusalemu tusa
bu sekuru wa,

kpa bu biruku yira wura,
⁶ ba n s̄aa nge yaka si su ra kpi diru w̄ollɔ.

Su ra gberewa ba kun su wukura.

⁷ Wi u su ḡɛmɔ, su ku ra win n̄omu yibu.

Wi u maa su guramɔ, su ku ra win n̄am koto
teeru turi.

⁸ Be ba sarɔ mi, bu ku bu domaru kua bu n̄ɛɛ,
Gusunɔn domaru ta n ka bu w̄aa.

Bu ku raa maa n̄ɛɛ, ba bu domaru kua ka
Yinni Gusunɔn ȳisiru.

130

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.

Yinni Gusunɔ, saa w̄oru bak̄on diya na nun
n̄ɔogiru sue.

² Yinni, a n̄ɛn n̄ɔɔ n̄ɔwɔ.

A swaa tem kp̄iyo a n̄ɛn kanaru nɔ.

³ Yinni Gusunɔ, ã n da t̄ɔmbun toranu yaaye,
wara u ko n maa w̄aa.

⁴ Wuna a ra t̄ɔmbu suuru kue bu ka nun
nasia.

⁵ Na Yinni Gusunɔ naan̄ɛ s̄aa.

Na win n̄ɔɔ mw̄ɛɛru mara.

⁶ Na Yinni Gusunɔ mara
n kere nge m̄ɛ wuu k̄s̄o u ra n yam s̄areru
mara.

⁷ Isireliba, i b̄ɛɛn naan̄ɛ dokeo Yinni Gusunɔ
sɔɔ,

domi u wonw̄ondu mɔ.

Wiya u ra t̄ɔmbu yakie ka swaa dabinu.

⁸ Wiya u koo b̄ɛɛ Isireliba yakia,
kpa u b̄ɛɛn toranu kpuro suuru ko.

131

¹ Sāa daarun womu ge Dafidi u kua. Ge
wee.

Yinni Gusunɔ, na ñ tii sue.

Na ku ra n ḡaa bakanu naa gire.

² Na s̄awa s̄ɛɛ nge bii wi ba bom kara
u w̄aa win m̄eron nuuro.

³ B̄ɛɛ Isireliba, i b̄ɛɛn ȳiyoɔbu dokeo Yinni
Gusunɔ sɔɔ

saa t̄ɛn di sere ka baadommaɔ.

132

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.

Yinni Gusunɔ, a Dafidi yaayo
win wahala ye u kua kpuron s̄ɔ.

² Domi u wune Yakɔbun Yinni damgii n̄ɔɔ
mw̄ɛɛru kua u n̄ɛɛ,

³ u ñ duɔ win kuu bekurugirɔ u sere n̄ɛɛ,
u koo kpuna win kp̄in yerɔ mi u ra w̄ɛre.

⁴ U ñ dom ȳibirimɔ, u ñ maa doyamɔ

⁵ ma n kun mɔ u wune Yakɔbun Yinni damgii
w̄aa yeru kua.

⁶ Wee sa nua ma woodan kpakororu ta w̄aa
Efarataɔ,

ma sa tu deema Yaarin gberɔ.

⁷ Su du Yinni Gusunɔn s̄aa yerɔ, kpa su n̄un
kpuna.

⁸ Yinni Gusunɔ, a seewo kpa a na mi a ra w̄ɛre
wune ka wunen woodan kpakororu

t̄ɛn w̄ollɔ a ra wunen ȳiiko s̄ɔsi.

⁹ A de wunen ȳaku kowobu ba n gem sw̄i,

kpa be ba nun naane sāa ba n nuku dobut
kuuki m̄.

¹⁰ A ku wi a gōsa yina Dafidi wunen s̄om
kowon s̄.

¹¹ Yinni Gusun̄o u Dafidi gem s̄ōwa ka b̄ōri u
n̄e,

u koo win n̄ō mw̄eɾu yibiawa kam kam te
u n̄e,

Dafidin bibun turowa u koo n̄un k̄sire ko
win bandu s̄ō.

¹² Bii be, b̄a n win arukawani yibia,
ma ba win woodaba mem̄ n̄ōwa be u bu w̄e,
ben bibun bwesera ta ko n bandu dii sere ka
baadommā.

¹³ Yinni Gusun̄o u Sīoni gōsa.

U ye gōsa ya n ka sāa win w̄a yeru.

¹⁴ Ma u n̄e, ya ko n sāa win w̄era yeru sere
ka baadommā.

U koo sina mi, domi wiya u ye gōsa.

¹⁵ U koo ye domaru kua,

kpa u ye d̄ianu w̄e.

¹⁶ U koo yen ȳaku kowobu faaba ko.

Kpa be ba n̄un naane sāa bu nuku dobut
kuuki ko.

¹⁷ Miya u koo Dafidi wi u gōsan dam sosi,
kpa u win bweserun goo sw̄i, u n sāa nge
fitila.

¹⁸ U koo de win yiber̄eba bu sekuru wa.

Adama wi, win sina fur̄o ga ko n ballim̄owa
win wiru w̄l̄o.

133

¹ S̄aa daarun womu ge Dafidi u kua. Ge
wee.

Wee, n w̄a, n maa nuku dobut m̄o m̄ero bisibu
b̄a n w̄a sannu.

² Ya s̄āwa nge gum m̄e ba wisi Aronin wir̄o,
ma mu kokum̄o sere ka win tobur̄o ka win
yabe w̄īro.

³ Mu s̄āwa nge kako te ta saramam̄o guu te
ba m̄o H̄em̄ōn di te ta w̄a Sīonīo.

Dom̄i miya Yinni Gusun̄o u ra t̄ambu
domaru kue,

kpa u bu w̄āru w̄e te ta ñ kpeem̄o.

134

¹ S̄aa daarun womu. Ge wee.

I Yinni Gusun̄o siaro b̄e win s̄om kowobu
kpuro.

B̄e be i ra n w̄a win sāa yer̄o sere ka w̄kur̄o,

² i b̄e n̄ n̄oma ȳiyo win sāa yerun b̄era gia
kpa i n̄un siara.

³ Yinni Gusun̄o u b̄e domaru kuo Sīonin di
wi, wi u w̄llu ka tem taka kua.

135

¹ I Yinni Gusun̄o siaro. I win ȳisuru t̄om̄o.

B̄e win s̄om kowobu,

² b̄e be i s̄omburu m̄o win sāa yer̄o, i n̄un
siaro.

³ I n̄un siaro, u s̄āwa t̄on geo.

I ka win ȳisuru womu koowo, u s̄āwa t̄on geo.

⁴ Yinni Gusun̄o u tii Isireliba Yak̄obun bwe-
seru gōsia

ba n ka sāa wigibu.

⁵ Na ȳe ma u kp̄ā, m̄eya wi, besen Yinni u b̄ūnu
kpuro kere.

⁶ Ye u k̄i, yeru u ra ko w̄l̄l̄o ka tem̄o ka nim
w̄k̄ūo ka gen s̄ōw̄o.

⁷ U ra de guru winu nu s̄ōsira handunia
kpuro s̄ō.

U ra de guru maakinu nu koor̄a kpa u de gura
yu n̄e.

Kpa u woo kusiam̄a gen w̄ā yerun di.

⁸ U Egibitigibun bii gbiikobu go sere ka ben
yaa sabenun bii gbiikino.

⁹ U s̄om maamaakiginu kua Egibit̄io u ka yen
sina boko

ka win s̄om kowobu kpuro s̄eɾyasia.

¹⁰ U bwese dabinu go, ma u sinam damgibu
go.

¹¹ Beya, Sihoni Am̄oreban sun̄o ka Ogu
Basanin sun̄o

ka sere maa Kananiban sinambu kpuro.

¹² U sinam ben tem sua

u win t̄ambu Isireliba w̄e ba tubi di.

¹³ Yinni Gusun̄o, wunen ȳisuru ta ko n w̄āwa
sere ka baadommā.

Ba ko n nun yaayewa waati baayere s̄ō.

¹⁴ Yinni Gusun̄o u koo win t̄ambu siria,

kpa u win s̄om kowobun w̄onw̄ondu wa.

¹⁵ Ba bwesenun b̄ūnun bw̄ārokunu kuawa
ka sii geesu ka wura.

T̄ambun n̄oman s̄ombura.

¹⁶ Nu n̄asu m̄o, adama nu ku ra gari gere.

Nu n̄oni m̄o, adama nu ku ra yam wa.

¹⁷ Nu swasu m̄o, adama nu ku ra gari n̄o.

Nu ñ w̄e siaru m̄o nin n̄ōw̄o.

¹⁸ Be ba nu sekum̄o ka be ba nu naane sāa,
be kpuro ba s̄āwa nge ni.

¹⁹ Isireliba, i Yinni Gusun̄o siaro.

Aronin bweseru, i Yinni Gusun̄o siaro.

²⁰ Lefin ȳenugibu, i Yinni Gusun̄o siaro.

B̄e be i n̄un nasie, i n̄un siaro.

²¹ Yinni Gusun̄o u w̄ā Yerusalem̄uo.

I n̄un siaro saa Sīonin di.

I Yinni Gusun̄o siaro.

136

¹ I Yinni Gusun̄o siaro siaro domi u s̄āa t̄on geo.

Win w̄onw̄ondu ta ku ra kpe.

² I Gusun̄o siaro, u b̄ūnu kpuro kere.

Win w̄onw̄ondu ta ku ra kpe.

³ I yinnibun Yinni siaro.

Win w̄onw̄ondu ta ku ra kpe.

⁴ Wi turowa u ra s̄om maamaakigii bakanu
ko.

Win w̄onw̄ondu ta ku ra kpe.

⁵ Wiya u w̄llu ka tem taka kua ka win bwisi.

Win w̄onw̄ondu ta ku ra kpe.

⁶⁻⁹ U tem teria nim w̄l̄l̄o, ma u s̄ō ka suru
kua.

U s̄ō kuawa u ka yam bururasia s̄ō s̄ō,

ma u suru ka kperi kua ye kpuro yu ka yam bururasia wōkuru.

Win wōnwōndu ta ku ra kpe.

10-11 Wiya u Egibitigibun bii gbiikobu go.

Ma u Isireliba yara Egibitigii ben suunu sōon di.

Win wōnwōndu ta ku ra kpe.

12-15 Ka win dama u ka nim wōku ge ba mō Naa yari burana yiru,

ma u dera Isireliba ba tōbura gen suunu sōon di.

Ma u Egibitin sina boko ka win tabu kowobu sure nim wōku ge sōo.

Win wōnwōndu ta ku ra kpe.

16 Wiya u win tōmbu kpara gburō.

Win wōnwōndu ta ku ra kpe.

17-20 Wiya u sinambu go be ba dam mō.

Beya, Sihoni Amōreban sunō ka Ogu Basanin sunō.

Win wōnwōndu ta ku ra kpe.

21-22 Wiya u tōn ben tem win sōm kowobu Isireliba wē ba tubi di.

Win wōnwōndu ta ku ra kpe.

23-24 Wiya u sun yaaya sanam mē sa wāa sekuru sōo.

Ma u sun wōra be ba sun dam dōremōn nōman di.

Win wōnwōndu ta ku ra kpe.

25 Wiya u ra hunde koni baayere dīanu wē.

Win wōnwōndu ta ku ra kpe.

26 I Wōrukoo siarō.

Win wōnwōndu ta ku ra kpe.

137

1 Sa sōwa Babilonin daarin gooro

ma sa sumō sa ka Siōni yaayamō.

2 Sa besen mōrōkunu bwē dāaa.

3 Be ba sun tabu di ba nē, su womu koowo. Be ba sun dam dōremō ba nē, su Siōnin womusu ko ka nuku dobu.

4 Adama amōna sa ko kpī su Yinni Gusunō womusu kua tem tukumō.

5 Yerusalemu, nā n nun duari, nen nōm geu gu gbio.

6 Nā kun nun yaaye kpa a n sāa nen nuku dobu nuuru, nen yara yu nen daro manio.

7 Yinni Gusunō, a de a Edōmuban gari yaaya yi ba gerua sanam mē ba Yerusalemu kam koosiamō

ba nē, bu ye kero mam mam sere ka yen kpeekpeekuō.

8 Babilonigibu, i sāawa be ba koo kam koosia. Doo nōrugiiwa wi u koo bē kōsa yēn bweseru i raa sun kua kōsie.

9 Doo nōrugiiwa wi u koo bēn bibu sēre u kōsuku kperu wōllō.

138

1 Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.

Yinni Gusunō, nā nun siaramō ka nen gōru kpuro.

Kon nun tōma wōllun tōmbun wuswaaō.

2 Kon nun kpuna wunen sāa yee dēerarō, kpa n nun tōma wunen tōn geeru ka wunen bōrōkinirun sō.

Domi a yīsiru yara wunen nōō mwē te a ra yibien sō.

3 Saa ye na nun soka, a man wurari.

A man dam kā, a man toro sindu wē.

4 Yinni Gusunō, sinambu kpurowa ba koo nun siara.

Domi ba wunen gari nua.

5 Ba koo wunen kookoosu siara.

Domi wunen bēere ya kpā.

6 Yinni Gusunō, baa mē a kpā, a be ba tii kawē waamō.

Ma a ra be ba tii sue tubu saa tontonden di.

7 Nā n sīimō nuku sankiranun swaa sōo,

a ra man wāaru wē.

A ra nen yiberēba nōmu dēmie bā n ka man mōru seewa.

Mēya wunen dam mu ra man faaba ko.

8 Yinni Gusunō, kaa man sanna.

Wunen tōn geeru ta n nōru mō.

Be a taka kua, a ku bu deri.

139

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nē,

Yinni Gusunō, a man wēera, a maa man gia.

2 A nen sindu ka nen seebu yē.

A nen bwisikunu tuba sarun di.

3 A nen sanum ka nen kpindu yē.

A maa nen swē kpuro yē.

4 N sere nōō wukia, a nen gere kpuro yē kō Yinni Gusunō.

5 A ka man wāa biru ka wuswaa,

ma a man wunen nōmu sōndi.

6 Yē ten bweseru ta man sāawe maamaaki baka.

Ta kpā, nā n kpē n tu tubu.

7 Ma gia kon wunen Hunde kisiriri n da.

Nge ma gia kon duka we a kun ka man wa.

8 Nā n yōwa sere wōllō, a wāa mi.

Nā n da gōriō, a maa wāa mi.

9 Nā n da sōo yari yero n kun mē sōo duu yero nim wōkun gooro,

10 min tii, wunen nōmuwa ga koo man kpara, kpa wunen nōm geu gu man nene.

11 Nā n nē, yam wōkura koo man bere,

yam da bururēwa mi na wāa.

12 Baa yam wōkuru ta n tīri wunen mi.

Wōkuru ta buririwa nge sōo sōo.

Yam wōkuru ta ballimōwa nge yam bururam.

13 Wuna a nen wasin doo dooka mōma.

Wuna a man swēena nen mōron nukuro.

14 Na nun siara yēn sō a man taka kua

ka wunen dam maamaakigim.

Wunen nōman sōma kun gere mō.

Yeniwa na yē sāa sāa nen gōruō.

15 Sanam mē ba man mōma asiri sōo, ma ba man swēena nen mōron nukuro,

nen wasi kun nun berue.

¹⁶ A man wa saa ba nen nukuru dumən di.
Wunen tireru sɔara ba nen wāarun tɔnun
geeru yorua na sere nu dibu torua.

¹⁷ Gusunɔ, wunen bwisikunu nu duku.
Nin dabira banda.

¹⁸ Nà n nu garimɔ, nu yani sɛeri dabiru kere.
Nà n maa dom seewa, na ra n wāa ka wunɛ.

¹⁹ Gusunɔ, a de tɔn kɔsobu bu gbi,
kpa tɔn gowobu ba n ka man tonde.

²⁰ Be, be ba saa wunen yiberɛba,
ba nun gari kɔsi manimɔ.

Wunen yīsira ba ka weesu mɔ.

²¹ Yinni Gusunɔ, be ba nun tusa ka be ba ra
nun seesi,
na n̄ kon bu tusi?

²² Na bu tusa too too, na bu garisi nen
yiberɛba.

²³ Gusunɔ, a man wɛerio kpa a nen gɔru gia.
A nen laakari mɛerio kpa a nen bwisikunu
tubu.

²⁴ A mɛerio a wa nà n wāa swaa kɔsa sɔɔ,
kpa a ka man da wāaru te ta ku ra kpen swaa
sɔɔ.

140

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. Ge wee.

² Yinni Gusunɔ, a man wɔro tɔn kɔsobun
nɔman di.

A man gbaro gbanagibun nɔman di.

³ Domi kɔsa ba ra n bwisikumɔ ben gɔruɔ.
Kpa ba n sɔaru kpeere baadomma bu ka tabu
ko.

⁴ Ba ra ben yara derewa nge waa.
Kpa ben nɔɔ ga n dɛɛ mɔ nge surɔkoru.

⁵ Yinni Gusunɔ, a man tɔn kɔso gbaro.

A man gbanagibu giro be ba kasu bu man
sura.

⁶ Wee tii suobu ba man yina beriamme.
Ba man taa yinuamme swaa sɔɔ.

Ma ba man yɔɔru bwɛɛye.

⁷ Adama na nɛɛ, Gusunɔ, wuna a s̄a nen
Yinni.

A swaa tem kp̄iyɔ a nen kanaru nɔ.

⁸ Yinni Gusunɔ, a s̄awa gb̄araru t̄en mi na ra
kuke n ka faaba wa.

A ra nen wiru bere tabun saa sɔɔ.

⁹ A ku de tɔn k̄ason k̄iru tu kooa.

A ku de ye u nia s̄a yu kooa, kpa u ku raa tii
sua.

¹⁰ Be ba man kooa buremɔ

a de ben toranu nu w̄ari ben wiru w̄ollɔ.

¹¹ A bu d̄ɔ wisio kpa a de bu w̄ari w̄oru b̄okɔ
sɔɔ

ḡen min di ba n̄ maa kp̄ɛ bu yari.

¹² Wi u weesu mɔ u n̄ t̄asimɔ tem mɛ sɔɔ.

K̄sa ya ko n maa gbanagii sw̄iwa sere u ka
kam ko.

¹³ Na ȳɛ ma Yinni Gusunɔ u ra w̄onw̄ondo
siriewa dee dee.

Kpa u maa s̄aro n̄n win gem w̄ɛ.

¹⁴ Geema, gemgibu ba koo nun t̄ama kpa ba
n w̄a wunen wuswaaɔ.

141

¹ Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
Yinni Gusunɔ, na nun soku, a na fuuku nen
mi.

A nen nɔɔ swaa dakio nà n nun sokumɔ.

² A de nen kanaru tu nun girari nge turare
nubu durorugian wiisu.

Kpa n̄ma ye na yiye ya n s̄a nge k̄eru
te ba ra ka nun naawɛ wunen s̄a yerɔ yoka.

³ Yinni Gusunɔ, a nen nɔɔ b̄akuo.

A nen nɔɔ sarusu k̄suo.

⁴ A ku de nen ḡoru gu da k̄sa gia.

A ku de n kom k̄sum ko ka be ba gem sariru
sw̄ii.

A ku de n ka bu t̄ɔ baka dim di.

⁵ Gemgii ù n man so, k̄ira u man s̄ɔsɔi.

Ù n man gerusi, u man gum t̄arewa nen wirɔ.
Na n̄ ye yinamɔ.

Adama na n̄ nen kanaru marimɔ tɔn k̄sobun
s̄s.

⁶ Gusunɔ, a ben siri kowobu sureo kpenu
sɔɔ,

kpa bu nen gari swaa daki,
domi yi s̄awa gari dori.

⁷ Nge mɛ b̄a n k̄arɔ m̄ɔ tem mu ra nɔɔ baare,
nge mɛya ḡaribun w̄a yera koo nɔɔ baara
tu ben kukunu mwɛ ni nu yarinɛ.

⁸ Yinni Gusunɔ, wuna na mɛɛra.

Wunen miya na kukua.

A ku nen w̄aru doke kari sɔɔ.

⁹ A man gbaro tɔn k̄sobun yina ye ba man
berien di.

A man gbaro ben taa ye ba man berien di.

¹⁰ A de tɔn k̄so be, bu w̄ari ben yina sɔɔ,
kpa nɛ, n kisira min di.

142

¹ Dafidin womu ge u kua sanam mɛ u
kanaru kua kpee w̄oru sɔɔ. Ge wee.

² Na Yinni Gusunɔ nɔɔguru sue na n̄n suuru
kanamɔ.

³ Na n̄n nen nuku sankiranu s̄ɔmɔ.

Na n̄n nen wahala saariamme.

⁴ Nà n mwia kpana, wuna ra n ȳɛ ye kon ko.

Ba man yina beria swaa ye sɔɔ na s̄imɔ.

⁵ A mɛerio n̄m geuɔ a wa ma goo sari wi u ka
man ȳɔ.

Na n̄ kuku yeru mɔ.

Goo sari wi u maa nen bwisikunu m̄ɔ.

⁶ Yinni Gusunɔ, wuna na sokumɔ.

Na nɛɛ, wuna a s̄a nen kuku yeru.

Wune turowa a s̄a negii dunia ye sɔɔ.

⁷ A nen wuri swaa dakio, domi na nuki
sankire too.

A man yakio be ba man n̄ni s̄ɔm̄on n̄man
di,

domi ba man dam kere.

⁸ A man yaro desirun di, kpa n nun takaru ko.

À n man durom kua, geegiba koo na bu man sikerena.

143

¹ Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
Yinni Gusunò, a nen kanaru nòwò.
Kpa a nen bikiabu swaa daki.
A man wisio wunen bə̀rə̀kiniru ka wunen gem sò.

² A ku nɛ, wunen səm kowo siri,
domi goo sari wi u koo gem wa wunen mi.

³ Nɛn yiberɛ u man naa swīi.

U nen wāaru tem taare.
U dera na wāa yam wōkuro nge be ba gu n tɛ.

⁴ Yen sōna nen hunde ya dam dwiia,
ma na nuki sankire too.

⁵ Na gasən wāaru yaaye.

Na wunen sōma kpuro lasabu m̀, ma na wunen nōman sōmburu bwisikum̀.

⁶ Wuna na noma tii.

Nɛn gōru ga wunen beke barɛ
nge mɛ tem gbeba ra n nim kī.

⁷ Yinni Gusunò, na mwia kpana.

A man wisio kpaaka.

A ku man biru kisi kpa n ku ko nge be ba wāa gōrio.

⁸ A man wunen tən geeru sōsio bururu ka yoka,
wuna na naanɛ sāa.

A man swaa sōsio ye kon swīi,
wuna na nen hunde nōmu səndia.

⁹ Yinni Gusunò, a man wəro saa nen yiberɛban nōman di,
wunen miya na kuku yeru kasu.

¹⁰ Wuna sāa nen Yinni.
A man sōsio mɛ ko na n da wunen kīru ko.

A de wunen Hunde geo wi, u man kpara swaa ye ya nò nɛ sò.

¹¹ Yinni Gusunò, a man wəro nge mɛ a nò mwɛru kua.
A nen hunde wunò wahalan di wunen gem sò.

¹² A nen yiberɛba kam koosio,
kpa a nen wərobu kpuro kpeerasia yèn sò a man kī.

Na sāawa wunen səm kowo.

144

¹ Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.

Yinni Gusunò, na nun siara wunɛ wi a sāa nge nen kpee ba.

Wuna a ra man tabu sōsi.

² Wuna a ra man durom kue kpa a man kōsu.
Wuna a sāa nen kuku yee damgiru ka nen faaba kowo.

Wuna a sāa nen tɛreru te ta ra man ganɛ.

Wuna a ra de bwesenu n n man wiru kpīye.

³ Yinni Gusunò, wara ra n tōnu a n sere ka win bwisikunu m̀.

Wara ra n tōnu a n sere ka win weeweenu m̀.

⁴ Tōnu u sāawa nge woo.

Win wāarun tōnu nu sāawa nge saaru te ta ra doonɛ.

⁵ Yinni Gusunò, a de wəllu tu tem dɛbɛ dɛbɛ ko kpa a sarama.

A guunu babo kpa dōo u yari ni sōn di.

⁶ A de guru maakinu nu sōsira, kpa a nen yiberɛba yarinasia.

A bu sēnu tweeyo kpa a de bu yarina.

⁷ A wunen nōmu demiamə wəllun di.

A man wəro kpa a man faaba ko nim bakam ka tən tukobun min di

⁸ be ba ra n gari kam yaramò ben nəsun di,
kpa ba n ben nəm geu yiye
bu ka nò mwɛɛ weesuginu ko.

⁹ Yinni Gusunò, kon nun wom kpaò kua.

Kon nun womu kua ka mərəku serum wəkuruguu,

¹⁰ wunɛ wi a ra sinambu faaba ko,
kpa a nɛ, Dafidi wunen səm kowo yara takobi gəgɛian di.

¹¹ Yinni Gusunò, a man wəro,
kpa a man faaba ko tən tukobun nōman di,
be ba ra n gari kam yaramò ben nəsun di,
kpa ba n ben nəm geu yiye
bu ka nò mwɛɛ weesuginu ko.

¹² A de bɛsɛn bii aluwaasiba bu ko nge dāa ni nu kpia dee dee nin piiburun di,
kpa bɛsɛn bii wəndiaba bu maa ko kuro burabu

nge gberɛ be ba dāka ba sāa sina kpaarun buraru.

¹³ A de bɛsɛn biranu nu dīa bwese bweseka yibu,

kpa bɛsɛn yaa sabenu nu dabia nu ko suba nərəm nərəm

ka nərəm nərəm suba wəku wəkubu bɛsɛn gberu kpaanɛ.

¹⁴ A de bɛsɛn ketɛba bu kuuru.

A ku de goo u sun wəri kpa u sun yoru mwɛɛri u ka doona.

A ku maa de nuku sankiranun wuri yi nōra bɛsɛn swɛɛ sò.

¹⁵ Doo nōrugira bwese te ta sāa nge mɛ.

Doo nōrugira bwese te ta Gusunò m̀ Yinni.

145

¹ Womu ge Dafidi u kua u ka Gusunò siara. Ge wee.

Gusunò nen sina boko, kon nun wəlle sua.
Kon wunen yisiru tōma sere ka baadommao.

² Tōo baatere kon nun siara.

Mɛya kon wunen yisiru tōma sere ka baadommao.

³ Yinni Gusunò, a kpā. Wuna n weenɛ bu siara.

Wunen kpāaru ta ñ nōru m̀.

⁴ Saa baayeren tambu bu wunen sōma siaro.

⁵ Kon wunen yikkon giriman kpāaru gere.
Kpa n wunen səm maamaakiginun gari kpara ka womu.

⁶ Ba koo wunen dam bakam gari gere,
kpa nɛ, n maa wunen kpāarun gari kpara.

7 Ba koo wunen tɔn geerun kp̄aaru yaaya
kpa bu taki ko wunen gem s̄s̄.

8 Yinni Gusunɔ, a wɔnwɔndu ma, a ra maa
tɔmbu durom kue.

A ku ra maru se fuuku. Wunen tɔn geera kp̄a.
9 Yinni Gusunɔ, a tɔmbu kpuro k̄i.

Wunen wɔnwɔndu ta ra s̄s̄s̄irewa wunen
taka kooru kpuro s̄s̄.

10 Yinni Gusunɔ, wunen taka kooru kpuro ya
koo nun beere w̄e,
kpa be ba s̄a wunegibu bu nun siara.

11 Ba koo wunen bandun beeren gari gere,
kpa bu wunen dam gari kp̄ara

12 bu ka wunen s̄m maamaakiginu tɔmbu
s̄s̄osi

ka sere wunen bandun yikon girima.

13 Wunen bandu ta ko n w̄awa sere ka
baadommaɔ.

M̄eya kaa n tu dii sere ka baadommaɔ.

Yinni Gusunɔ u ra win nɔɔ mw̄enu yibie.

Ye u m̄o kpuro s̄s̄, u ra win tɔn geeru s̄s̄osi *.

14 Yinni Gusunɔ, a ra tɔn be ba w̄arumaa d̄oɔ
gabe,

kpa a be ba dam dw̄iia t̄asisia.

15 Tɔmbu kpurowa ba m̄era wunen mi gia ka
ȳiȳobu,

domi wuna a ra bu d̄ianu w̄e nin saa s̄s̄.

16 A ra wunen noma demie

kpa a hunde koni baayere w̄e ȳen bukata ya
m̄o.

17 Yinni Gusunɔ, a s̄awa gemgii wunen swee
kpuro s̄s̄.

M̄eya a ra maa wunen wɔnwɔndu s̄s̄osi s̄oma
ye a m̄o kpuro s̄s̄.

18 Yinni Gusunɔ, be ba nun sokum̄o ka ḡru
deero,

ben b̄kuara a ra n w̄a.

19 A ra be ba nun nasie k̄iru yibie

kpa a ben wuri n̄o a bu faaba ko.

20 A ra be ba nun k̄i k̄osu

kpa a tɔn k̄sobu kam koosia.

21 Kon wune Yinni Gusunɔ t̄oma

kpa tɔmbu kpuro bu wunen ȳisi deeraru
beere w̄e sere ka baadommaɔ.

146

1 Yinni Gusunɔ siaro.

N̄en b̄w̄era, a Yinni Gusunɔ siaro.

2 Kon wune Yinni Gusunɔ siara n̄en w̄arun
t̄onu kpuro s̄s̄.

Kon wune Gusunɔ n̄en Yinni womu kua n̄en
w̄arun t̄onu kpuro s̄s̄.

3 I ku been naane doke sinambu s̄s̄,
ba s̄awa tɔmbu,

ba ñ kp̄e bu be faaba ko.

4 Ben w̄esiaru ta ra doonewa kpa bu wura bu
ko tem.

Yen t̄o te, ben himba kpuro ya kam kuawa
mi.

5 Doo n̄oɔruḡiwa win ȳiȳobu w̄a wune
Gusunɔ Yakɔbun Yinni s̄s̄.

Doo n̄oɔruḡiwa wi u win naane doke Gusunɔ
win Yinni s̄s̄.

6 Wiya u w̄allu ka tem kua ka nim w̄oku
ka ye ya w̄a ye kpuro s̄s̄.

U s̄awa gemgii sere ka baadommaɔ.

7 U ra be ba dam d̄orem̄o ben gem w̄e.

Kpa u be ba ḡoru soore d̄ianu w̄e.

Yinni Gusunɔ u ra yobu yakie.

8 U ra w̄okobu n̄ani wukie.

U ra be ba taare seeye. U ra gemgibu k̄a.

9 U ra s̄bu k̄osu. U ra maa gaminibu ka
gobekuba n̄ari.

Kpa u tɔn k̄sobun himba kam koosia.

10 Yinni Gusunɔ, u ko n bandu diiwa sere ka
baadommaɔ.

Gusunɔ Siɔni Yinni, u ko n w̄awa sere ka
baadommaɔ.

Yen s̄s̄, i Yinni Gusunɔ siaro.

147

1 I Yinni Gusunɔ siaro.

Domi n w̄a bu Gusunɔ besen Yinni siara.

N maa w̄a bu n̄un t̄oma.

2 Yinni Gusunɔ u Yerusalemu seeyam̄o.

U Yerusalemuḡi be ba raa yoru mw̄era
mennam̄o.

3 U be ba nuki sankire nukuru yemiasiam̄o.

U ben m̄eran bosu b̄kum̄o.

4 U kperi garim̄o ma u yin baayere ȳisiru
k̄em̄o.

5 Besen Yinni u kp̄a, u maa dam m̄o.

Win bw̄isi kun n̄ru ma.

6 Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndobu n̄ari.

Kpa u tɔn k̄sobu sura sere temo.

7 I Yinni Gusunɔ siarabun womusu kuo.

I Gusunɔ besen Yinni siaro ka m̄araku.

8 U ra de guru wiru tu w̄allu wukiri,

kpa u gura s̄oru kua yu ka ne tem s̄s̄,

kpa u yakasu kpiisia guunu w̄allu.

9 Wiya u ra yaa sabenu d̄ianu w̄e,

kpa u gun̄o binu d̄ianu w̄e sanam me nu
kuuki m̄o.

10 Win naane kun w̄a dumin dam s̄s̄.

Win ȳiȳobu kun maa w̄a t̄nun dukan dam
s̄s̄.

11 Be ba n̄un nasie ka be ba win durom ȳiȳo,
beya u k̄i.

12 Yerusalemu, a Yinni Gusunɔ siaro.

Siɔni, a Gusunɔ wunen Yinni beere w̄eyo.

13 Domi wiya u ra wunen k̄onn̄on gambon
s̄eretii dam sire,

kpa u wunen tɔmbu domaru kua.

14 U ra de b̄ari ȳendu ta n w̄a wunen temo.

Kpa u de alikama ya n yiba wune s̄s̄.

15 U ra win woodaba n̄osie handunia s̄s̄.

Win gari yi ra duka dewa fuuku fuuku.

16 U ra de nim kperugim mu ne,

* 145:13 - Naa sinin banu ya ñ w̄a yellun tirenu kpuro s̄s̄. Adama ya w̄a Heberum tireru garu s̄s̄ te ba wa d̄aku te.

kpa mu n buriri nge yāa sansu.
U ra de guru kpenu nu ne kpa nu n sāa nge torom.

¹⁷ U ra n guru kpee ni kasi mōwa tia tia.

Wara koo kpī u yāra u yen wooru ma.

¹⁸ U n gari gerua, nim kperugim me, mu ra yandewa.

U n maa dera woo ga mu swee, mu ra kokuwa mu doona.

¹⁹ U win gari ka win woodaba ka win gere Yakōbu wi ba mō Isireli sōwa.

²⁰ U n bweseru garu kue me.

Ten garu ta n maa win woodaba yē.

Yen sō, i Yinni Gusunō siaro.

148

¹ I Yinni Gusunō siaro.

I Yinni Gusunō siaro saa wōllun di.

I nūn siaro saa wōllun sō sōn di.

² Bēē win garadoba kpuro, i nūn siaro.

Bēē win tabu kowobu kpuro, i nūn siaro.

³ Sō ka suru, i nūn siaro.

Bēē kperi kpuro, bēē be i ballimō, i nūn siaro.

⁴ Bēē be i wāa wōllun sō sōwō, i nūn siaro.

Bēē nim me mu wāa wōllō, i nūn siaro.

⁵ U wooda wē, ye kpuro ya koora.

Ye kpuro yu nūn siaro.

⁶ U ye tāsisia sere ka baadommaa.

U koo wooda yi, win tii kun maa ye saramō.

⁷ Saa tem sōn di, i Yinni Gusunō siaro.

Bēē nim wōku ka nim bwee bakanu ka yēē nanungii yi yi wāa sō, i Yinni Gusunō siaro.

⁸ Dōo ka guru kpenu ka guri baka ka bukō ka woo bōkō,

bēē be i win woodaba mem nōowamme, i Yinni Gusunō siaro.

⁹ Bēē guunu ka gungunu ka dāa ye ya ra ma ka seduruba,

i Yinni Gusunō siaro.

¹⁰ Gbeeku yēē ka yaa sabenu kpuro ka yēē yi yi kabirimō ka gunōsu,

i Yinni Gusunō siaro.

¹¹ Handunian sinambu ka bwesenu kpuro ka sina bibu ka handunian siri kowobu kpuro,

i Yinni Gusunō siaro.

¹² Aluwaasiba ka wōndiaba, tōkōnu ka bibu,

¹³ bēē kpuro, i Yinni Gusunōn yisiru bēēē wēēyō.

Win yisira kpā. Win girima ya wōllu ka tem sare.

¹⁴ U win tōmbu Isireliba be, be ba nun naane sāa

ba wāa win bōkuō dam wesia ma n kua bēēē baka.

Yen sō, i Yinni Gusunō siaro.

149

¹ I Yinni Gusunō siaro.

I Yinni Gusunō wom kpōō kuo.

I nūn tōmō tōmbun suunu sō be ba nūn naane sāa.

² Isireli, a yēerio wi u nun taka kua sō.

Sīōnigibu, i yēerio bēēē sina bokon sō.

³ I nūn siaro ka yaabu.

I nūn siaro ka baranu ka mōrōkunu.

⁴ Yinni Gusunō u win tōmbu kī.

U ra wōnwōndobu bēēē wē u bu faaba kō.

⁵ Be ba Yinni Gusunō naane sāa, bu nasara suo ka bēēē baka.

Bu nuku dobun kuuki koowo ben kpin yenu wōllō.

⁶ Ba n da Gusunō siare ka baadomma kpa takōbi ye ba dēēra biru ka wuswaa ya n wāa ben nōmaa

⁷ bu ka bwese tukunu mōru kōsie, kpa bu nu sēyasia.

⁸ Kpa bu nin sinambu bōke ka yōni, kpa bu maa nin wirugibu bōke ka sisu,

⁹ kpa bu nu siri nge me ba yorua.

Ya ko n sāawa bēēē baka win tōmbun mi be ba nūn naane sāa.

I Yinni Gusunō siaro.

150

¹ I Yinni Gusunō siaro.

I nūn siaro win sāa yero.

I nūn bēēē wēēyō batuma mi win yiiko ya sōsiramō.

² I nūn siaro win sōm maamaakigii ni u kuan sō.

I nūn bēēē wēēyō nge me win kpāara ne.

³ I nūn siaro ka kōbi.

I nūn siaro ka mōrōkunu ka gōōgenu.

⁴ I nūn siaro ka baranu ka yaabu.

I nūn siaro ka mōrōkunu ka koronu.

⁵ I nūn siaro ka seketire ni nu som do.

⁶ Hunde koni baayere ye ya gesi wēsiamō, yu Yinni Gusunō siaro.

I Yinni Gusunō siaro.

MÕNNU

Tire ten mõnnu, nu sun sõõmõ nge me tõnu u koo ka win wääru diisina, kpa u maa ka Gusunõ sã handunia ye sãõ. Nin gari gbiikii yi sun yaayasiamaõ yi mð, à n kã a n bwisi mð, a de a gina Gusunõ nasia. Tire ten gari yi ñ ka sãaru tona yã. Yi maa gerumõwa nge me tõnu u ko n ka daa gea mð. Meyã yi maa sun sõõsimõ ye Isireliban guro guro yerukobu ba nẽẽ bwisigiba koo ko gãanu nũ n bu deema. Gari yin geẽ yi ka tõnu ka win kurõ ka win bibun wãasinaa yã ka sere maa win berusebu. Yin dabinu yi sun keu mð su ka daa gea kasu nge tii kawabu ka temanabu ka nge me tõnu u koo ka sãaro garisi tõnu.

Tire ten kpunaa

1. Ba bwisi tõmamõ, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Salomãõ ka bwisigibu gabun mõnnu, wiru 10n di sere wiru 29.
3. Bwisi bwese bweseaka, wiru 30n di sere wiru 31.

¹ Dafidin bii, Salomãõ, wi u sãa Isireliban sunõ, win mõnna.

Mõnnun arufaani

² Mõn ni sãõra tõnu koo bwisi ka yẽru wa kpa gari yi yi tubum sẽ yi nũn yeeri. ³ Nu koo nũn bwisi gee sõõsi kpa u ko ye n sãa dee dee weesu ka takii sariru sãõ. ⁴ Nu koo laakari sarirugii ko laakarigii, kpa nu aluwaasi yẽru ka bwisi kẽ. ⁵ Niya nu koo maa bwisigiin bwisi sosi, kpa nu yẽrugii kpara ⁶ u ka mõnnun tubusianu ka bwisigibun gari tubu.

⁷ À n kã a n bwisi mð, a de a gina Gusunõ nasia. Domi wi u ra bwisi ka s̄eyasiabu atafiiru ko, u sãawa gari bõkõ.

Ba aluwaasiba bwisi kẽmõ

⁸ Wunẽ, nen bii durõbu, a wunen baaban sõõsiru nõõwõ, kpa a ku ra wunen m̄eron gere yina. ⁹ Ya koo de wunen daa yu wẽra nge me furõ burõ ka wura ra wasi buraru kue. ¹⁰ Wunẽ, nen bii durõbu, tøn kõsobu bã n nun kakirimõ, a ku ra wura. ¹¹ Bã n gerua ba nẽẽ, a na a ka bu da i tõmbu samba ko i bu s̄esuku baa bã kun gãanu kue, ¹² i bu go yande nge me gõribun wãa yeru ta ra tõnu mwẽ wasiru. I bu mwã nge wõru bõkõ ge ga tõnu samba kua u wõri. ¹³ I ko arumani bwese bweseaka wa i dam diima i yibia b̄een diaõ. ¹⁴ A na a ka bu m̄enna, kpa i b̄een m̄õru kpuro doke bõõ teeru sãõ. ¹⁵ Wunẽ, nen bii durõbu, a ku ka tøn ben bweseru swiina. A ku ben yira du. ¹⁶ Ben naasu sãu bu ka kõsa ko. Ba maa sende bu ka tõnun yem yari. ¹⁷ Gunõ ge a yina beriamme, gã n nun m̄era, kama a berimõ. ¹⁸ Adama tøn be, ba tii yina beriamme, ba koo maa mwãara ye sãõ. ¹⁹ Nge meya n sãa ka

baawure wi u dukian kãru mð. Be ba tii ye wẽ, bera ya ra go.

A ku bwisi kẽru yina

²⁰ Bwisi yi gbãramõ tãõwõ, yi nõõguru sue wuun batuma sãõ. ²¹ Yi gbãramõ swaa k̄eenaõ yi yin gari kparamõ mi wirugiba ra menne, ²² yi mð, b̄ee laakari sariba, sere domma i kã i n wãa bwisi sariru sãõ. B̄ee yaako kowobu, sere domma i ko n nuku dobu mð b̄een yaako kobu sãõ, kpa b̄ee gari bakasu i n yẽru tusa. ²³ I gõsirama i nen gerusibu nõ. Kon b̄ee nen hunde wẽ, kpa n ka b̄ee nen yẽru bõnu ko. ²⁴ Wee, na b̄ee soka, i ñ wure. Na b̄ee nõma gãri, goo kun ne. ²⁵ I nen bwisi kẽru kpuro yina, i ñ maa nen gerusibu kã. ²⁶⁻²⁷ Yen sõna, b̄een wahala sãõ, sanam me berum b̄ee mwã nge guru woo bõkõ, ma wahala ya seewa nge woo guna ya ka nuku sankiranu ka t̄õya na, nen tii kon b̄ee ȳee kpa n b̄ee yaakoru ko. ²⁸ Sanam meya i ko man soku, adama na ñ b̄ee wurarimõ. I ko man kasu, i ñ maa man wasi. ²⁹ Domi i yẽru tusa, i ñ kã i Yinni Gusunõ nasia. ³⁰ I ñ nen bwisi kẽru wure, ma i nen gerusibu atafiiru kua. ³¹ Yen sã, i ko b̄een himba ka b̄een kookoosun are di i debu. ³² Laakari sariban bwisi k̄ẽẽ yinabu koo de bu gbi. Gari bakasun biti sarira dera ba kam mð. ³³ Adama wi u nen gari swaa daki, win bwẽra ko n kpi. U ñ ko n maa wurure kõsa gaan berum sãõ.

Bwisi yi ra kõsa gbarewa

2

¹ Nen bii, a nen sõõsiru wuro, kpa a nen wooda nene wunen gõruõ.

² A bwisin sõõsiru swaa dakio.

A kookari koowo yu ka nun yeeri.

³ A bwisi kasuo,

kpa a laakari naa gira.

⁴ A ye kpuro kasuo nge sii geesu,

ñ kun me nge arumani ye ya berua.

⁵ À n kua me, kaa tubu

nge me kaa ka Gusunõ nasia,

kpa a nũn gia.

⁶ Yinni Gusunõwa u ra tõnu bwisi wẽ.

Wiya u ra maa nũn yẽru ka laakari wẽ.

⁷ U ra taare sarirugibu nasara wẽ,

kpa u n be ba gem swii kãsu nge t̄er̄eru.

⁸ U ra be ba ku ra ben berusebu kõsa kue kãsu,

kpa u wigii be ba nũn m̄em nõõwe kpara.

⁹ Nen bii, à n nen gari wura, kaa gem tubu.

Kaa n ȳe ye ya sãa dee dee.

Ye kpurowa ya koo de a n gea mð.

¹⁰ Kaa n bwisi mð, kpa yẽru tu nun nuku dobu wẽ.

¹¹ Bwisi ka laakari ya koo nun kõsu,

¹² kpa yu ka nun gbara swaa kõsan di,

kpa yu nun yara gari kõsigiin naman di,

¹³ ka sere maa be ba swaa gea derin min di, ba swaa kõsa swii.

14 Kõsan kobu bu ra bu nuku dobu wē,
kpa ba n yērimō toranun sō.

15 Ben swēē ka ben sanu sanusu ku ra n dēere.

16 Nge mēya yi koo maa de a kurō tuko duka
suuri

wi u nun kōkirimō ka gari dori.

17 Wi, wi u win durō gbiikoo yina,
u arukawani duari ye u ka nūn bōkua
Gusunōn wuswaaō.

18 Ma win yēnu ga gōō dōō,
win swēē yi ka nūn dōō gōribun wāa yērō.

19 Tōn durō wi u da win mi, u ku ra wurame.
U ku ra maa wāarun swaa wa.

20 N n mēn na, a gemgibun swaa swīiyō.
A ben daa saario.

21 Domi gemgibu ka taare sarirugibu
ba ko n wāa n ka tē tem mē sōō.

22 Adama tōn kōsobu ka mēm nōō saribara
ba koo wuna min di.

Gusunōn geren mēm nōōbu

sōōra bwisi wāa

3

1 Nen bii, a ku nen sōōsinu duari. A nen woodaba nenuō. 2 Yera ya koo de wunen wāaru ta denya, kpa a n wāa bōri yendu sōō. 3 A de a gea ko kpa a n sāa naanēgii. A ye kpuro sebuo wīirō nge wuran saba, kpa a de ya n wāa wunen gōruō. 4 Saa ye sōōra kaa n bēere mō Gusunō ka tōmbun wuswaaō. 5 A Gusunō wunen Yinni naanē koowo ka gōru tia a kun tāsā wunen tiin yēru sōō. 6 A de a n win bwisikunu mō wunen kookoosu kpuro sōō, kpa u wunen swaa sōmē. 7 A ku tii mēeri bwisigii. A Yinni Gusunō nasio kpa a kōsa suuri. 8 Yera ya koo ko wunen wasin bwāa dobu ka wunen kukunun dam. 9 Ye a mō kpuro sōō, a gbiiyo a Yinni Gusunō win bōnu wē. Nge mēya kaa ka nūn bēere wē. 10 Sanam mēya wunen biranu nu koo dīanu yibu kpa wunen tam mu n kpā sere a ayeru bīa mi kaa doke. 11 Wunē nen bii durōbu, a ku Yinni Gusunōn gerusibu garisi taare. A ku maa win seeyasiabu mēeri nge toraru. 12 Domi wi u kī, wiya u ra seeyasie, nge mē tundo wi u win bii kī ka gem, u ra ko.

Bwisi ka doo nōōru

13 Doo nōōrugiiwa wi u bwisi dōba, ma u yēru kasu u wa. 14 Domi bwisi yi are mō n sii geesu ka wuragii kere. 15 Yin bēere ya kpā ya bura yānu kpuro kere. Ye ba ra kasu kpuro sōō, gāanu sari ni kaa ka yi weesina. 16 Bwisi yin nōm geuō, hunde dakaawa ya wāa mi. Yin nōm dwarō maa, arumani ka bēerewa ya wāa mi. 17 Bwisi yi koo nun alafia wē, kpa a n bōri yendu mō wunen wāarun swēē kpuro sōō. 18 Be ba yi mwa, yi bu wāaru wēemō. Doo nōōrugiba be ba yi nēni kem kem. 19 Bwisiya Yinni Gusunō u ka handunia taka kua. Win yēra u ka wōllu kua. 20 Win

bwisi yin saabuwa nim mu ka kuramō tem di, ma guru winu nu demō gura nemō.

Yinni Gusunōwa

u bwisigii kōsu

21 Nen bii, a bwisi ka laakari nenuō, a ku de yen gaa yu nun kisirari. 22 Ya koo nun wāa geeru ka bēere wē. 23 Kaa kpī a sī ka toro sindu, a n sokuramō. 24 À n kpuna wōkuru, bērum kun nun mō. Kaa dweeyawa ka bōri yendu. 25 A n kaa n maa ka gāanu nande ni nu koo nun deema subaru, n kun mē tōn kōso wi u koo nun worima. 26 Domi Yinni Gusunō u koo nun kōsu. U koo nun gbara yēri kpuron di.

A wunen tōnusi kō

27 Wi n weenē a gea kua, à n yen dam mō, a ye koowo. 28 Wunen beruse ù n nun gāanu kana ni kaa kpī a nūn kē mii mii, a ku nēē, u doo sere sia. 29 A ku wi u nun naanē sāa kōsa bwisikusi. 30 A ku ka goo sanna kam u kun nun kōsa kue. 31 A ku tōn kōsobun daa kīa, a ku maa ben yira swīi. 32 Domi Yinni Gusunō u tōn kōsobu tusa, adama u ra gemgibu ko win bōrōba. 33 U ra tōn kōsobun yēnusu bōrusiwa, kpa u gemgibugisu domaru kua. 34 Be ba ra nūn yaakoru ko, beya u ra maa yaakoru ko. Adama be ba tii kawē, beya u ra durom kue. 35 Bwisigibu ba koo bēere wa, kpa gari bakasu su sekuru wa.

Bwisin arufaani

4

1 Bēē bibu, i swaa dakio kirō ye bēēn tundo u bēē mō. I swaa tem kpīiyō kpa i wa i bwisi ko. 2 Domi bwisi geeya na bēē kēmō. Yen sō, i ku nen sōōsinu yina. 3 Sanam mē nen tii na sāa bii, na wāa nen tundon bōkua, ma na sāa nen mēron bii teereru, 4 nen tundo u man keu kua u nēē, n win gari nenuō. N win woodaba mēm nōōwō, kpa n wa na n wāa. 5 N bwisi ka laakari nenuō, n ku win gere duari, 6 n ku bwisi yōsu, yi koo man somi. N yi kīō, yi koo man kōsu. 7 Gāa ni kon naa gira sōō, bwisiya yi kpuro kere. N n mēn na, n yi kasuo ka ye na mō kpuro. 8 N bwisi kīō, yi koo de n ko tōn boko. N yi tii bōkasio, nge kurō kīnāsī, yi koo de n bēere wa. 9 Yi ko n sāawa nge sina furō nen wirō.

A ku tōn kōsobun daa saari

10 Nen bii, a swaa dakio a nō ye na nun sōōmō. À n ye wura, wunen wāaru ta koo dakaā da. 11 Na nun sōōsimōwa nge mē kaa ka bwisi dendi. Na nun sōōsimōwa nge mē kaa ka gem swīi. 12 Saa ye sōō, kaa sīwa a kun sokure. À n duka mō, gāanu kun maa nun ganumō wunen swaa sōō. 13 Sōōsi te ba nun kua mi, a ku tu yōsu. A tu nenuō kem kem, domi tera ta sāa wunen wāarun nuuru. 14 A ku tōn kōsobun daa saari. A ku maa ben

yira swīi. ¹⁵ A ye derio, a ku ye swīi. A ye duka suurio n toma. ¹⁶ Domi bā kun kōsa kue, ba ku ra dweeye. Bā kun goo torari, ba ku ra dom wa. ¹⁷ Kōsan koba bu ra n sāa nge ben dīanu ka ben tam. ¹⁸ Gemgibun kookoosu su ra n sāawa nge bururun sōo yana ye ya ra n dēeramō sere sōo u ka ye mam mam. ¹⁹ Adama tōn kōsobun kookoosu su sāawa nge yam wōkuru. Ba ñ yē yēn sō ba sokuramō.

A de wunen kookoosu su n wā

²⁰ Nen bii, a nen gari nōōwō. A swaa tem kpīiyō a nō bwisi yi kon nun kē. ²¹ A ku yi atafiiru ko. A yi nenūo wunen gōrun sōōwō. ²² Domi wi u yi mwa, yi koo nūn wāaru ka bwāa dobu wē. ²³ A de a n tii sē ka bwisiku ni a mō wunen tii tii sōo, domi niya nu kpuro kere, niya nu wunen wāaru kpare. ²⁴ A ku de weesu ka gari kankam yen gaa yu yari wunen nōon di. ²⁵ A de a n mēera ye a naa gire. A ku wuswaa sīiya. ²⁶ A de a n yē swaa ye kaa kpe, kpa a n yē ma ya sāawa swaa gea. ²⁷ A ku yen gam gera. A toraru duka suurio.

Kirō sakararun sō

5

¹ Nen bii, a nen gari bwisigii ka laakarigii swaa dakio a nō. ² Saa ye sōora, kaa gia nge mē kaa ka sī dee dee. Wunen gari koo sōōsi ma a yēru mō. ³ Domi kurō tōnōn gari yi ra n dowā nge tim kpa yi n kokumō nge gum yarum. ⁴ Adama amēn biru, yi ra sosiewa nge gbiri kondu, kpa yi tōnu mēera ko nge takobi ye ba dēera biru ka wuswaa. ⁵ Gōōwa win kookoosu ra ma, kpa su ka nūn da sere siki woruo. ⁶ U ku ra swaa mwe ye ya koo nūn wāaru wē. U ra n torewa u kun ka baaru. ⁷ Tē, nen bii, a man swaa dakio. A ku nen gari atafiiru ko. ⁸ A de a ka kurō win bweserun swaa tonda. A ku da win dīi kōnnōwō a sere nē, kaa du win dirō. ⁹ Kpa a ku ra tii goo nōmu beria, kpa wōnwōndu sarirugii u nun go. ¹⁰ Saa ye, kpa tōn tukobu bu wunen arumani gura, kpa bu wunen sōmburun are di. ¹¹ Sanam mē wunen dam mu kpa, a gōo turuku sāa, kpa a n wuri mō nge gbēeku yaa. ¹² Saa ye sōo, kpa a nē, mban sōna a bwisi keru atafiiru kua, a ñ yi mēm nōōwe. ¹³ A ñ wunen bwisi kēōbun gere wure, a ben gari atafiiru kua. ¹⁴ Tē, wee, a sekuru wōrim dōo tōmbu kpuron wuswaa.

A wunen kurō kō

¹⁵ Wunen kurō u sāawa nge bwia yēn nim mu dēere. A ye tōnan nim nōruo. ¹⁶ A ku de yen nim mu n kokumō swēē sōo ka wuun batumaba sōo. ¹⁷ A de mu n wāa wunē turon sō. A ku de gabu bu ka nun mu bōnu ko. ¹⁸ A de nuku dobu bu n wāa wunē ka wunen kurō gbiikoon wāasinaa sōo. ¹⁹ U sāawa kurō burō nge nēm taakō. A de win wasi yi n da nun nuku dobu wē, kpa win kīru ta n nun

neni baadomma. ²⁰ Nen bii, mban sōna kaa n goon kurōn bine mō. Mban sōna kaa n nuku dobu kasu goon kurōn mi. ²¹ A de a n yē ma Yinni Gusunō u tōnu baawuren daa mēera, u baawuren sanu sanusu waamō. ²² Tōn kōso u ra wōriwa win toraru sōo, kpa nu nūn mwa nge yina. ²³ U koo kam kowa domi u kpana u tii nēnē. Win wiira kookoosu su koo nūn go.

A ku tii doke goon dibu sōo

6

¹⁻² Nen bii, ã n tii dōra a nē, kaa goon dibu sōbe, ma wunen gari yi nun yina mwa, ³ a duawa mi dibugii win nōma sōo. Yen sō, a doo a nūn wa kpa a nūn suuru kana, a tii yakia win nōman di. ⁴ A ku nē, kaa gina kpuna a wērawa a sere da a nūn suuru kana. ⁵ A tii yakio kpa a n tii mō nge mē nēm taakō ka guno nu ra kisire taason yinan di.

Bayikuro kirō mō

⁶ Wunē yikuro, a doo a tamminu mēeri. A nin sōmburu laakari koowo kpa a wa a bwisi ko. ⁷ Nu ñ sunō mō, nu ñ maa kparo mō, mēya nu ñ maa wirugii mō, ⁸ adama nu ra nin dīanu kasu nu yi gēēbun sanam ka sōo sārērun saa. ⁹ Wunē yikuro, sere domma kaa n kpī. Domma kaa dom se. ¹⁰ Wee, ã n dom yībura a dweeya ka nōm gbinnāa fiiko, ¹¹ sāaru ta koo nun deema subaru sōo nge gbēnō, kpa gōōru tu nun wōri nge swaa dio.

Tōn kōson daa

¹² Wi u gari weesugii kpara, u sāawa wi u kun garu mō, ka tōn bereteke. ¹³ U ra tōmbu nōni yāakinu kue, kpa u yīreru ko ka naasu, ka maa nōma, u ka bu nōni wōke. ¹⁴ Kōsan koba bu ra n nūn nēni, kpa u n yen sōoru mō baadomma u n sannōsu seeyamō. ¹⁵ Yen sōna asōō ya koo nūn deema subaru sōo, kpa n kun koore bu nūn seeya.

Ye Yinni Gusunō u tusa

¹⁶⁻¹⁹ Gāanu nōōba tia Yinni Gusunō u tusa, u ku ra nu waabu kā. Niya, tii suabun kookoosu, ka weesu, ka tōn dēeron goberu, ka kōsan himba, ka daa kōsan kīru, ka tōnu gari manibu. Gāanu nōōba yiruse mam wāa. Niya, tōn gbinnāa berusebun suunu sōo.

Kirōba sakararun sō

²⁰ Nen bii durōbu, a wunen tondon gere mēm nōōwō, kpa a ka wunen mēron sōsiru sōmburu ko. ²¹ A n ye kpuro nēni baadomma wunen gōruō, kpa a ye doke wīirō nge wura. ²² Ya koo nun kpara wunen sanu sanusu sōo, kpa yu nun kōsu wunen kpīn yerō. Ya koo maa nun bwisi kē ã n dom yanda. ²³ Domi gere ye, ya sāawa nge fitila, ma sōōsi te, ta sāa nge yam bururam. Ben kīrō ya ra maa nun

wāarun swaa s̄ōsiwa. ²⁴ Ya koo nun gbara kur̄o tan̄on n̄oman di. Ya koo nun yara win gari dorin di. ²⁵ A ku kur̄o win bweseru bine ko win buram s̄ō. A ku de u nun k̄akiri ka win dur̄o n̄oni. ²⁶ Kaa kp̄i a kur̄o tan̄o wa ka gobi fiiko, adama à n ka kur̄o m̄oro kpuna, wunen wāaru kpurowa kaa bia. ²⁷ Kaa kp̄i a d̄ō kp̄ē b̄oro wunen yānu nu kun d̄ō mwaare? ²⁸ Kaa kp̄i a s̄i d̄ō ḡē woll̄o wunen naasu su kun d̄ō mwaare? ²⁹ Nge m̄eya a ñ kp̄ē a goon kur̄o baba ba kun nun s̄eyasie. ³⁰ Goo ù n d̄ianu gbena yèn s̄ō ḡōra n̄un m̄à, ba ku ra n̄un ḡoburu wa. ³¹ Ka m̄e, u koo k̄asiawa n kere ye u gbena. Ye u m̄o win yenūo kpuro, yera u koo w̄ē. ³² Adama wi u t̄on kur̄o k̄akura u ka n̄un sakararu kua, u s̄āwa gari b̄ok̄o. Domi wi u yen bweseru m̄d̄, wiya u koo kam ko. ³³ Ba koo n̄un s̄o kpa u b̄ēēē bia. Sekuru s̄ōra u ko n wāa baadomma. ³⁴ Kpannasira koo de kur̄o win dur̄o u m̄oru se. U koo ȳero m̄oru k̄asiawa u kun win w̄onw̄ondu kue. ³⁵ U ñ ḡānu mwaam̄o k̄asire, u ñ maa suuru m̄d̄, baa b̄à n n̄un k̄enu taasi.

Kir̄o kur̄o sakara kowon s̄ō

7

¹ Wun̄e nen bii dur̄obu, a nen gari nenūo, kpa a ku ra nen gere duari. ² A nen gere m̄em n̄ōw̄o kpa a wa a wāaru di. A nen s̄ōsiru laakari koowo nge m̄e t̄onu ra n win n̄oni laakari s̄āa. ³ A tu nenūo kem kem kpa a tu yore wunen ḡōrūo. ⁴ A bwisi s̄ōw̄o a n̄ē, wuna nen sesu, kpa a laakari soku wunen b̄oro. ⁵ Ye yiru ye, ya koo nun gbara gabun kur̄obun min di be ba ra t̄onu fufu ko. ⁶ S̄ō teeru na yam m̄era nen dirun fen̄entin di. ⁷ Na gari b̄ok̄o goo wa aluwaasi laakari sarirugibun suunu s̄ō. ⁸ U sar̄o u d̄ō wuu suunūo mi kur̄o sakara kowo goo u wāa. Ma u kpa ka win ȳenūn b̄ok̄u, u s̄im̄o t̄ēru s̄ō, ⁹ saa yoki yam bereberebun di sere n ka kua w̄okuru. ¹⁰ Wee, kur̄o wi, u ka n̄un yinna, u kur̄o tan̄o yānu sebua. Bwisi k̄ōsi wāa win ḡōrūo. ¹¹ U s̄āwa sekuru sari ka gari sun̄o. U ku ra sine win ȳenūo. ¹² U ra n wāawa t̄ōw̄o, gas̄o sw̄eȳo, gas̄o swaa k̄enana, gas̄o maa yabur̄o. ¹³ U n̄un gaba u b̄okasi u ka n̄un n̄ō s̄ōsuna, ma u n̄un gari s̄ōw̄a ka sekuru sariru u n̄ē, ¹⁴ u win siarabun yākuru kua. T̄ō tera u ten n̄ō mw̄eru yibia. ¹⁵ Yen s̄ōna u yarima bu ka waana, u maa n̄un wa. ¹⁶ U beku buranu terie win kp̄in yer̄o ni ba wesa ka Egibitigibun w̄ē. ¹⁷ U turare bwese bweseka nubu durorugia ȳēka kp̄inu woll̄o. ¹⁸ U na bu ben k̄iru ko sere ka sisiru burur̄o, kpa ba n b̄okasine ka nuku dobu. ¹⁹ Domi win dur̄o sari ȳenūo. U sanum da n toma. ²⁰ Gobi yi u doke b̄oro u ka da, yi kp̄ā. Suru koo tarum ko u sere wurama. ²¹ Ka gari dori yiya u n̄un gawa, ma u n̄un kamia. ²² Mii mii, ma u n̄un sw̄i nge naa ye ba d̄ō bu go, ñ kun m̄e k̄asa ye ya duka d̄ō yu yina mwaara,

²³ ñ kun m̄e gun̄o ge ga w̄orīo taa s̄ō. Ga ñ ȳē ḡōwa ga d̄ō, sere saa ye s̄ēu ga gen s̄ondu s̄oka.

²⁴ N n m̄en na, n̄en bii dur̄obu, a man swaa dakio kpa a nen n̄on gari n̄o. ²⁵ A ku de wunen ḡōru gu gere kur̄o win bweseru mi. A ku ra wunen swaa tora a n̄un sw̄i. ²⁶ Domi win s̄ōna t̄on dabinu w̄oruka, m̄eya u ben dabinu go. ²⁷ Win dira s̄āwa ḡoribun wāa yerun swaa.

Bwisi yi t̄ambu n̄ōogiru sue

8

¹ I swaa dakio. Bwisi yi gb̄aram̄o, ȳeru ta n̄ōogiru sue. ² Yi ȳō gungunu woll̄o swaa baar̄o ka swaa k̄enana. ³ Yi gb̄aram̄o gambon b̄ok̄u wuun duu yer̄o mi ba ra siribu ko, yi m̄à, ⁴ b̄ē t̄ambu, b̄ēya na soku, t̄on bibu kpurowa na ka m̄d̄. ⁵ Laakari sariba, i de ñ laakari m̄o. Gari bakasu, i bwisi koowo. ⁶ I swaa dakio, kon b̄ē gari b̄ēēēgii s̄ō. Ye kon gere kpuro ya s̄āwa dee dee. ⁷ Domi na ku ra weesu gere, na k̄ōsa tusa. ⁸ Nen gari kpuro s̄āwa gem, weesu ka taki sari yi s̄ō. ⁹ Yi kpuro yi bururewa k̄pasasa bwisigiin mi. M̄eya yi maa d̄ere wi u ȳeru m̄on mi. ¹⁰ I nen s̄ōsiru m̄ō n kere sii geesu, kpa i maa ȳeru mwa n kere wuran tii. ¹¹ Domi bwisi yi b̄ēēē m̄o ya kp̄ā ya bura yānu kpuro kere. Ye ba ra kasu kpuro s̄ō, ḡānu sari ni kaa ka yi weesina.

Bwisi yi tii tusiam̄o

¹² N̄ē bwisi, na ra garin asansi tubu. Na ȳeru m̄o n ka ḡānu wunana. ¹³ À n k̄i a Yinni Gusun̄o b̄ēēē w̄ē, a de a k̄ōsa tusi. Na tii suabu ka ȳēko ka k̄ōsan kookoosu ka keetan gari tusa. ¹⁴ Na ra t̄onu bwisi k̄ē, kpa n n̄un laakari w̄ē. Nena na ȳeru, nena maa dam. ¹⁵ Nen saabuwa sinamba ka bandu n̄eni, ma wirugiba wooda w̄ēm̄o ye ya dee dee s̄āa. ¹⁶ Nen somirun saabuwa sinambu ka wirugibu ka siri kowobu kpuro ba ka tem n̄eni. ¹⁷ Be ba man k̄i, na maa bu k̄i. Be ba man kasu, ba koo man wa. ¹⁸ Arumani ka b̄ēēēwa na t̄onu w̄ēm̄o ka maa dukia ye ya ku ra sankire. Kon de ye t̄onu ma kpuro ya n da w̄ere. ¹⁹ Nen are yi sii geesu ka wuran tii b̄ēēē kere. ²⁰ Na s̄im̄ōwa sw̄e yi s̄ō gem ka kookoo geesu wāa. ²¹ Na be ba man k̄i arumani w̄ēm̄o

ma na dukia yibiamõ ben beru yero.

²² Yinni Gusunõ u man mara u sere gāanu kpuro taka kua.

²³ Ba man gōsa ba yi yellun di n te ba sere handunia taka kua.

²⁴ Ba man mara ba sere nim wōku kua, sanam me nim bweru sari.

²⁵ Ba man mara ba sere guunu ka gungunu swīi.

²⁶ Sanam me, Gusunõ kun gina tem terie ka men gbea.

Baa tua, u n mam kue.

²⁷ Saa ye u wāllu teriamõ

ka nim wōkun bubenu, na wā mi.

²⁸ Sanam me u guru winu doke wāllõ,

ma nim mu kura tem di mu teria,

na wā mi.

²⁹ Sanam me u nim wōkun nim yōra yeru sōosi

u nee, mu ku tu sara,

ma u tem tāsia,

³⁰ na wā win bōku sa sãmburu mō.

Win nuku dobu wāa ne sō baadomma.

Na gōru dobu mō win wuswaa,

³¹ ka handunia sō.

Ma na bori yendu mō tãmbun suunu sō.

Doo nãrugiiwa wi u bwisin gari swaa daki

³² N n men na, nen bii durõminu, i man swaa dakio.

Doo nãrugiba be ba nen swaa swīi.

³³ I sōsiru wuro,

i ku tu atafiiru ko,

kpa i bwisi ko.

³⁴ Doo nãrugiiwa wi u man swaa daki,

ma u ra n yō nen dii kōnõwõ baadomma u n man mara.

³⁵ Domi wi u man wa, u wāaru wawa,

u koo maa Yinni Gusunõn nõnu geu wa.

³⁶ Adama wi u man tora u tii kōsa kuawa.

Be ba man tusa kpuro, gōwa ba kī.

Bwisi ka gari bakararu

9

¹ Bwisi yi gbere damgii nõõba yiru kua, yi ka yin diru banisi. ² Ma yi dera ba ye ge go, ba tam sōõru kua ba ye kpuro yi dii yero. ³ Ma yi yin sãm kowo tøn kurõbu gōra bu yõ mi n gunum bo bu tãmbu dim sokuma, ⁴ kpa ba n mō, wi u kun bwisi mō, u gerama mini, ⁵ u na u di yin dii yero, kpa u tam nõ me yi sōõru kua. ⁶ U yario laakari sariban wuurun di, kpa u wa u n wāa wāaru sō. U laakarõn swaa mō.

Bwisigii ka tii suo

⁷ Å n tøn yaa kasikio gerusi, a tii gendu kasuawa. Å n maa tøn kōso taare wē, a tii wõmburu kasuawa. ⁸ Å n tøn yaa kasikio gerusi, u koo nun tusi. Adama å n bwisigii gerusi, u koo nun kīa. ⁹ Ye a bwisigii sōõwa, ya ra win bwisi sosiwa. Ye a maa gemgii

sōõsi, ya ra win yēru sosiwa. ¹⁰ Å n kī a n bwisi mō, a de a gina Yinni Gusunõ nasia. Å n Gusunõ Dēero gĩa kaa n yēru mō. ¹¹ Bwisi yi koo wunen wāarun tōru sosi. ¹² Å n kua bwisigii, wuna kaa yen are di. Å n maa sãa tøn yaa kasikio, wuna kaa yen wahala wa.

Gari bakararu

¹³ Gari bakararu ta sãawa nge kurõ wi u ku ra tii nene sēe, u n gāanu ganu yē. ¹⁴ U ra n sōwa win dii kōnõwõ wun mi n gunum bo. ¹⁵ Min diya u ra n tãmbu sokumõ be ba begiru doonõ, ¹⁶ u n mō, wi u n laakari mō, u gerama mini. ¹⁷ Gāa nōrura ye ba gbea, ya nōrubu do. Dim me ba dimõ asiri sō, me na mu ra n do. ¹⁸ Adama yēro kun yē ma gōriba wāa mi. Be u soka kpuro ba ra dewa gōribun wāa yero.

Møn ni nu ka tønun daa yā

10

¹ Salomõõn mõnnu. Bii bwisigiiwa u ra de win tundõn nukura n do. Adama bii gari bõkõ u ra win merõn nukuru sankuwa.

² Dukia ye ba wa ka kōsan swaa, ya ku ra arufaani gaa ko, adama ye ba wa dee dee, yera ya ra wāaru wē.

³ Yinni Gusunõ kun gemgii derimõ gōõru sōõ, adama u ra tøn kōso birewa ye u bine sãa.

⁴ Wi u yikuru mō, wiya sãara ra deeme, adama wi u hania mō, wiya u ra dukia wa.

⁵ Wi u dianu mennamõ gēebun saa, u laakari mōwa, adama wi u dõ saa ye, u koo sekuru wa.

⁶ Gemgii u ra tii domaru kasuewa, adama tøn kōson nõõ ga ra n kōsa bēkiwa.

⁷ Ba ku ra gemgii duari, adama tøn kōso, ba ra nùn duariwa sere ka win yīsiro.

⁸ Wi u bwisi mō, wiya u ra sōõsiru wure, adama wi u kun gari gerubu yē, u ra kam kowa.

⁹ Wi u sīimõ gem sōõ, u ku ra n nande, adama win sanu sanusu kun deere, u koo sōõsira.

¹⁰ Wi u win beruse gōni, u nùn nuki sankumõwa, adama wi u kun gari gerubu yē, u ra kam kowa.

¹¹ Bwisigiin gari yi sãawa wāarun nuuru, adama tøn kōson gari, kōsa yi ra n bēki.

¹² Tusiru ta ra sannõ seeyewa, adama kīru ta ra toranu kpuro wukiriwa.

¹³ Laakarigiin geren diya ba ra bwisi wa, adama bokura ta ra n gari bõkõ mara.

¹⁴ Bwisigii u ra bwisi berewa nge arumani, adama gari bõkõn gere ya ra de u biru wurawa.

¹⁵ Gobigiin arumani ya ra nùn kōsuwa nge gbāraru, adama sãaron sãaru ta ra nùn kam kowa.

16 Gemgiin sãmburu ta ra dewa u n wãa, adama tøn kõso u ra win dukia dendiwa u ka kõsa ko.

17 Wi u ra kirõba yaaye u koo wuswaa da win wãaru sãõ, adama wi u ra ye duari u ko n kõõramõwa u n dõõ.

18 Wi u tusiru berua gõruõ u sãawa murafiti. Meya wi u maa seeda weesugia dimõ u sãawa gari bõko.

19 Gari bekegii kun toranu kpeemõ, adama wi u ra win yara nene u sãawa bwisigii.

20 Gemgiin gari yi sãawa nge sii geesun tii, adama tøn kõson bwisikunu nu ñ arufaani gaa mõ.

21 Gemgiin gari yi ra ka tøn dabinu arufaani naawe, adama gari bakasu su ra gbiwa sekum laakari sarirun sõ.

22 Yinni Gusunõn domara ta ra tõnu ko dukiagii. Tõnun tiin himba kun gãanu sosimõ wi sãõ.

23 Gari bõkõn mi, kõsan kobu bu sãawa nge dweebu. Nge meya laakari ya maa sãa bwisigiin mi.

24 Yën berum kõsan kowobu ba mõ, yera ya ra bu deeme. Ye maa gemgiba kã, yera n da koore.

25 Wahala yã n seewa nge woo guna, ya ra tøn kõso surewa, adama gemgii u ra n yõwa dim dim sere ka baadomumãõ.

26 Tam mãmãmõ mu ra donnu sirewa, kpa wiisu su nõni sõkiri. Nge meya yikuro u ra win yinnin mõru seeye.

27 Be ba ra Yinni Gusunõ nasie, bera ba ra te, adama durumgibu ba ra gbiwa sekum.

28 Gemgiin yiyõbu bu ra nõn nuku dobu wẽwa, adama tøn kõsogibu kun arufaani gaa mõ.

29 Yinni Gusunõ u ra gemgibu kõsuwa, bõ n sñimõ win swEE sãõ, adama u ra tøn kõsobu kam koosiewa.

30 Gãanu ganu sari ni nu koo gemgii sura, adama tøn kõso u ñ kpẽ u sina tem me sãõ.

31 Gari bwisigiia yi ra yari gemgiin nõõn di, adama ba koo wee kowon yara burawa.

32 Gemgii, durom gariya u ra gere, adama kõsa tøn kõson nõõ ga ra gere.

11

1 Yinni Gusunõ u ku ra kã ba n kianu yĩrumõ ka kilo ye ya ñ sãa dee dee, adama u kĩwa ba n yĩrumõ ka ye ya sãa dee dee.

2 Tii suabu bu ra ka gendu nẽwa. Be ba tii kawe bera ba bwisi mõ.

3 Gemgiin gem kobu bu ra nõn kparewa win wãaru sãõ, adama wi u ñ naane mõ, u ra gbiwa win weesun sõ.

4 Dukia kun kpẽ yu tõnu wõra Gusunõn siribun sanam, adama gem mu ra tõnu wõre gõõn di.

5 Gemgiin deerarur ta ra dewa win swEE yi n wã, adama tøn kõso u ra kõõrewa win nuku kõsurun sõ.

6 Gemgiin deerarur ta ra nõn kari gbarewa, adama tøn kõson tiin bine ya ra nõn yina mwEwa.

7 Tøn kõso u ra gbiwa ka win yiyõbu sannu. Yiyõ bi u raa doke win dukia sãõ, kpa bu kam ko.

8 Gemgii u ra yariwa nuku sankiranun di, kpa tøn kõso u kõsire ko ni sãõ.

9 Wi u Gusunõn wãaru sikimõ, u win winsim kpeerasiamõwa ka win gari, adama gemgibu ba ra yariwa min di ben yẽrun sõ.

10 Sanam me gemgiba kuuramõ, wuugibu ba ra n nuku dobu mõwa. Tøn kõsobu bõ n maa biru wura, ba ra n yẽerimõwa.

11 Gemgiba ba ra de wuu gu kuura, adama tøn kõsobu ba ra gu gowa ka ben gari.

12 Wi u win winsim gema u sãawa gari bõko, adama wi u laakari mõ, u ra mariwa.

13 Wi u ra tõnun kõsa saari, u ku ra tãmbun asiri bere, adama naanegii u ra ye berewa win tii sãõ.

14 Tøn be ba ñ kparõ mõ ba ra kam kowa, adama be ba bwisi kẽõ dabiru mõ beya ba ra n wãa bõri yendu sãõ.

15 Wi u nõõ mwEeru kua u nEE, u koo win winsim dibu kõsia, u koo wahala wa, adama wi u yina u nõõ mwEeru ko, u ko n wãawa bõri yendu sãõ.

16 Kurõ geowa u ra siarabu wa, adama be ba tãmbu dam dõremõ, dukia tõnawa ba ra wa.

17 Tøn geo, gea ye u mõ, wi sãõra ya ra wure. Meya maa tøn kõso, kõsa ye u mõ, wi sãõra ya ra wure.

18 Tøn kõson sãmburun are kun arufaani mõ, adama wi u gem swĩi, are geeya u ra n mõ.

19 Wi u wura u gem swĩi, u ko n wãawa, adama wi u kõsa naa gire u koo gbiwa.

20 Yinni Gusunõ u tøn kõsobu tusa, adama bèn sanu sanusu deere, bera u ra ka nõnu geu meeEri.

21 Ba koo tøn kõsobu seeyasiawa kam kam, adama gemgibu ba koo faaba wa sere ka ben bibun bwesero.

22 Kurõ burõ gari bõko u sãawa nge kurusõ ge ba wuran taabu dokeye wẽro.

23 Gea gemgii u ra n kasu u ko, adama ye tøn kõso u kã kpuro, Gusunõn mõruwa ya ra seeye.

24 Wi u ra wẽ ka nuku tia, wiya u ra ko arumanigii. Wi u ku ra menam kã, u ra tii sãaru kpEewa.

25 Nuku tiagii u koo dukia wa n kpã. Wi u win winsim nim kã, ba koo maa yẽro nim kẽ.

26 Wi u ra win dñanu bere are beken sõ, wiya ba ra bõrusi, adama wi u daramõ, wiya ba ra domaru kue.

27 Wi u gea mõ, u koo Gusunõn domaru wa, adama wi u bwisikumõ u kõsa ko, kõsa ya koo yẽro deema.

²⁸ Wi u win naane doke dukia sɔɔ, u koo wɔrumawa, adama gemgiba koo kparawa nge dāa.

²⁹ Wi u ka win yenu wahala naawa, u koo kam naa gira. Gari bɔkɔ u ko n sāawa bwisigiin yoo.

³⁰ Gem kobu bu sāawa wāarun nuuru. Bwisigii, bwisiya u ra ka tii tɔmbu gawe.

³¹ Gemgii u ra win are wawa tara mi. Kaa sere gere tɔn kōso?

12

¹ Wi u kī u yēru wa, u ra wure bu nūn sɛɛyasia. Wi u yinamɔ bu nūn wɔkisi, u sāawa gari bɔkɔ.

² Wi u ra gea ko, wiya u ra Gusunɔn durom wa, adama bwisiku kōsunugiiwa u ra taare wa.

³ Nuku kōsura kun kpē tu tɔnu tāsisia, adama gemgiin nuuru ta ko n sirerewa.

⁴ Kurɔ geo u ra dewa win durɔ u n bɛɛɛ mɔ, adama kurɔ wi u ra win durɔ sekuru doke, u sāawa nge bararu te ta durɔ win kukunu temma.

⁵ Gemgibu ba ra n kasuwa bu ko dee dee, adama tɔn kōsobu ba ra n kasuwa bu gbɛni.

⁶ Tɔn kōson gari yi sāawa nge yina ye ya ra go, adama gemgibun gari yi ra tɔmbu gbarewa yinan di.

⁷ Tɔn kōso ù n gu, gāanu ku ra tiare win yenuɔ, adama gemgiin yenu ga ra n yōwa dim dim.

⁸ Bwisigiwa ba ra tɔme, adama win gari kamia wiya ba ra yaakorɔ ko.

⁹ N buram bo a n sāa bwɛɛbwɛɛ, kpa a n sɔm kowo turo mɔ, ye kaa n ka tii sue, kpa a kun dīanu mɔ yenuɔ.

¹⁰ Ye gemgii u mɔ, u ra ye nɔariwa, sere ka mam win yaa sabɛnɔ, adama tɔn kōso, nuku kōsura u ra n yiba.

¹¹ Wi u win gberu wuka u ko n dīanu yibawa, adama wi u kam gire u sāawa gari bɔkɔ.

¹² Tɔn kōsowa u ra n tɔn kōsobun gāanun bine mɔ, adama gemgibun temanabu, arufaaniwa bu ra ma.

¹³ Tɔn kōso u ra yina mwaarewa win gari weesugii sɔɔ, adama gemgii u ra yariwa wahalan di.

¹⁴ Tɔnun gere ya koo nūn gāa geenu marua nge mɛ win sɔmburu ta ra nūn are wɛ.

¹⁵ Gari bɔkɔ u ra n tamaa ye u mɔ kpuro ya sāawa dee dee, adama bwisigiwa u ra ka bwisi kēru sɔmburu ko.

¹⁶ Gari bɔkɔ u ra yande win mɔru sɔsiwa, adama bwisigi u ra tii ye marisiwa.

¹⁷ Wi u gem kparamɔ, gea u ra kã, adama wee kowo u ra n sāawa weesun yoo.

¹⁸ Wi u ra gari gere u kun bwisika, u ra ka yi tɔmbu sakuwa nge takobi, adama bwisigiin gari yi ra tɔnu bekiewa.

¹⁹ Gari geen dam mu ra n wāawa sere ka baadommaɔ, adama weesu su ra doonewa nɔni kpaki teeru.

²⁰ Be ba ra kōsa bwisiku, weesa su ra n yiba ben gōruɔ, adama be ba ra tɔmbu bwisi kē bu ka gea ko, ba ra n nuku dobu mɔwa.

²¹ Kōsa ku ra gemgii deeme, adama tɔn kōso u ra n nɔni sōɔrewa.

²² Yinni Gusunɔ u ku ra weesugibu kã. Gemgiba u ra n kī.

²³ Bwisigi u ku ra win yēru terie, adama gari bɔkɔ u ra win gari bakaru sōsiwa.

²⁴ Hania ya ra dewa tɔnu u ko gabun yinni, kpa yikuru tu de tɔnu u ko goon yoo.

²⁵ Wururabu bu ra tɔnu woorewa, adama à n tɔnu gari sōɔwa ka kīru yi ra nūn dam kēwa.

²⁶ Gemgii u ra win beruse surewa swaa gea sɔɔ, adama tɔn kōson kookoosu su ra dewa u kōɔra.

²⁷ Taaso wi u yikuru mɔ, u ku ra yaa wa u sɛwɛ, adama haniawa ya ra tɔnu gāa geenu wɛ.

²⁸ Mi gem wāa, miya wāara wāa. À n mu swīi, a ñ ka goɔ yinnamɔ.

13

¹ Bii bwisigi u ra win tundon sōsiru swīiwa, adama bii wi u tii sue, u ku ra gerusibu kã.

² Gemgibu ba ra ben garin are wa, adama tɔn kōsobu, dam dɔrenaan wāara ba ra n wāa.

³ Wi u win nɔɔ kpīa u win hunde kōsuwa, adama wi u ra gari gere yabi u tii kari bɔriemɔwa.

⁴ Yikuro u ra n gāanun bine mɔwa ni u ñ kpē u wa, adama wi u ra sɔmburu ko u ra wawa ye u kī.

⁵ Gemgii u ku ra weesu kã, adama tɔn kōso u ra tii sekuru dokewa.

⁶ Wi u win tii neni dee dee, win daa gea ya koo nūn kōsu, adama wi u kōsa mɔ, kōsa ya koo nūn sura.

⁷ Gobigiin kookoosa gabu ba ra n mɔ, adama ba ñ gāanu mɔ. Kpa gabu ba n sāa nge sāarobu, adama beya ba arumani ma.

⁸ Gobiya gobigii u ra ka win wāaru yakie, adama goɔ ku ra sāaro wɔri.

⁹ Gemgii u ra n ballimɔwa nge yam bururam, adama tɔn kōso u sāawa nge fitila ge ga goɔ dɔɔ.

¹⁰ Tii suabu bu ra ka sannɔ newa, adama wi u ra ka bwisi kēru sɔmburu ko, bwisigiwa.

¹¹ Dukia ye tɔnu wa ka keetan swaa ya ra doonewa fuuku, adama ye tɔnu waamɔ fiiko fiiko ka swaa gea, ya ra sɔsiwa.

¹² Ye tɔnu yīyɔ yà kun koore, ya ra nūn kowa barɔ, adama yīyɔ bi bu yibiara bu ra kowa nuku doo bakabu.

¹³ Wi u bwisi kēru yina u koo yen are wa. Wi u maa tu wura u koo yen are wa.

14 Bwisigiin sõõsiru ta sääwa wäärnun nuuru. Ta ra tõnu yarewa gõõn yinan di.

15 Bwisigiin bwisi yi ra dewa bu nõn bæere wē, adama tøn kōson sanu sanusu su ra nõn kam kowa.

16 Wi u laakari mō u ra bwisikuwa u sere gāanu ko, adama gari bōkō ga ra gen gari bakaru teriewa.

17 Sāmō kōso, wahalawa u ra ka ne, adama sāmō geo u ra tōmbu nukuru yemiasiewa.

18 Wi u sõõsiru yina u koo kowa sääro kpa u sekuru wa, adama wi u tu wura wiya u koo bæere wa.

19 Ye tõnu u kī, yā n koorā, ya ra nõn nuku dobu wēwa, adama tøn kōsobu ba ku ra kā bu ben kōsa deri.

20 Wi u ra bwisigii bere, u koo bwisi wa. Wi u ra n maa wāa ka gari bakasu, u koo kōsa wa.

21 Kōsa ya ra durumgibu naa swīwa, adama duroma mu ra ko gemgibun are.

22 Tøn geon dukia ya ra kowa win bibun bweserugia, adama tøn kōsogia ya ra kowa gemgibugia.

23 Sāarobu ba ra dīa geenu wa ben gberun di, adama gabugia ra gberewa yēn sō ba ñ gem swī.

24 Wi u ku ra win bii seeyasie u ñ nõn kīwa, adama wi u nõn kī u ra nõn seeyasiewa.

25 Gemgii u ra n deburu mōwa, adama tøn kōso u ra n gōõru barōwa.

14

1 Tøn kuro bwisigii u ra yenu tāsiesiewa, adama tøn kuro gari bōkō u ra yenu gowa.

2 Wi u sīimō gem sō, u Yinni Gusunō nasiewa, adama win sanu sanusu su ñ deere, u nõn gemawa.

3 Gari bōkõn tii sua gari yi ra dewa bu nõn bokuru so, adama bwisigiin yara ya ra nõn kari gbarewa.

4 Biranu nu ra yōrewa diinu mi naa wuku sari. Naa gea ya ra ka arumani baka ne.

5 Seeda dio wi u naane mō, u ku ra weesu ko. Seeda weesugian dio ku ra gem gere.

6 Tøn yaa kasikio ñ n bwisi kasu u ku ra wa, adama wi u laakari mō, n ku ra n sē u ka yēru wa.

7 A gari bōkō duka suurio, domi a ñ gari bwisigii nõõmō win nõõn di.

8 Bwisigii u ra n win sanu sanusu laakari sääwa, adama gari bōkō u ra kōõrewa win gari bakarun sō.

9 Gari bōkō u ku ra bwisiku u win toraru sōme, adama gemgibun suunu sō, duroma mu ra n wāa.

10 Baawurewa u ra n win nuku sankiranu ka win nuku dobon kpāaru yē. Goo sari wi u koo kpī u ka nõn ye bõnu ko ka gem.

11 Tøn kōõõbun yenu ga koo gbiwa, adama gemgibun yenu ga koo kuurawa baa gā n sāa nge kuru tōna.

12 Tõnu ra n tamaa win sanu sanusu su wāwa, adama gōõwa sin kōkōõ.

13 Yēesu koo kpī su tønun nuku sankiranu bere. Meya maa nuku dobu koo kpī bu gōsira nuku sankiranu.

14 Tøn kōso u koo win kookoosun are wa. Nge meya tøn geo u koo maa wigisun are wa.

15 Be ba ra gari wure fuuku, ba ra naane kowa kpuro ye ba bu sōõwa, adama bwisigii u ra n win sanu sanusu laakari sääwa.

16 Bwisigii u ra durum berum kowa, kpa u ye deri, adama gari bōkō u ra kpuro kowa berum sari.

17 Wi u ra mōru se fuuku, gari baka kookoosa u mō. Wi u bwisi kōõsi yiba, u tii tusiru guremōwa.

18 Be ba ku ra bwisiku bu sere gari wura, gari bakara ya ra bu marue. Be ba maa laakari mō, yēra ta ra ko ben bæere.

19 Tøn kōsobu ba koo tøn geobu yiirawa bu bara ko.

20 Goo ku ra sääro kōõ, baa ka win berusebu, ba ra n nõn tusawa, adama gobigii u ra n bōõõba yibawa.

21 Wi u win beruse gema, durumwa u kua, adama wi u sääarobun wõnwõndu mō, u koo domaru wa.

22 Be ba ra kōõsa bwisiku, ba kōõrewa, adama be ba ra gea bwisiku, durom ka gema ba ra sõõsi.

23 Sõmburu kpurowa ta ra n are mō, adama gari saarinu, säära nu ra ka ne.

24 Dukia ya sääwa bwisigiin are, adama gari bōkō, gari baka kookoosa su ra n nõn wāasi.

25 Seeda dio gemgii u ra tõmbun hunde wõrewa, adama wee kowo, weesa u ra n sāmō.

26 Wi u Yinni Gusunō nasie, tāsī yee damgira u mō mi. Gusunōwa u ra maa yēron bibu kōõsu.

27 Yinni Gusunõn nasiaru ta sääwa wäärnun nuuru. Teya ta ra tõnu yare gõõn yinan di.

28 Tøn dabira ta sāa sina bokon bæere, adama win tõmbu bā n yarina, win banda nim surewa.

29 Wi u ku ra mōru ko fuuku, bwisi bekeya u mō, adama win mōru ya ra se fuuku, gari bakara u ra sõõsi.

30 Bwēra yā n kpī, ya sääwa wasin alafia, adama nisinu nu sääwa nge bara te ta ra kukunu tem.

31 Wi u sääro dam dõremō, u win taka kowo torarimōwa, adama wi u nõn wõnwõndu kua, u taka kowo wi bæere wēõmōwa.

32 Tøn kōõso, nuku kōõsura ta ra nõn fuke, adama gemgii u ra n tororu sōõwa baa gõõn wuswaas.

33 Bwisigiin gōõruõ laakariwa ya ra n wāa, adama ba ñ kpē bu ye wa gari bōkõn mi.

³⁴ Gem mu ra temgibu bæere dokewa, adama durum ya ra bu sekuru dokewa.

³⁵ Sina asakpɔ bwisigiwiwa sunɔ u ra ka nɔnu geu mɛɛri, kpa u ka wi u nɔn sekuru dokemɔ mɔru ko.

15

¹ Wisi bi bu du, bu ra mɔru suresiewa, adama gari gerubu ka dam biya bu ra mɔru seesie.

² Bwisigiin gari yi ra de tɔnu u yɛru kasu, adama gari bɔkɔn nɔɔ, wiira gariya ga ra n saarimɔ.

³ Yinni Gusunɔn nɔni wāawa yam kpuro. Yi tɔn kɔsobu ka gemgibu mɛɛra.

⁴ Gari yi yi nukuru yemiasiamɔ yiya yi ra ka wāaru ne, adama gari kam yi ra tɔnun gɔru sankuwa.

⁵ Wi u ra win baaban sɔsiru atafiiru ko, gari bɔkɔwa, adama wi u ra gerusibu wure, win bwisi koo sɔsira.

⁶ Gemgiin yɛnuara arumani baka wāa, adama ye tɔn kɔsoba mɛnnamɔ, wahalawa ya ra ka ne.

⁷ Bwisigibun nɔɔwa ga ra n yɛru kparamɔ, adama bwisi sarirugibun gɔru ga n sāa mɛ.

⁸ Yinni Gusunɔ u ku ra tɔn kɔsobun yākuru waabu kã, adama gemgibun kanaru ta ra nɔn wɛre.

⁹ Yinni Gusunɔ u tɔn kɔsobun swaa tusa, adama be ba gea mɔ, beya u kɔ.

¹⁰ Wi u swaa gea deri, ba koo yɛro sɛyasiawa gem gem. Wi u maa sɛyasiabu yina, u koo gbiwa.

¹¹ Yinni Gusunɔ u yɛ ye ya kooramɔ gɔribun wāa yerɔ. Kaa sere gere tɔnun gɔruɔ?

¹² Wi u tii sue, u ku ra kã bu nɔn gerusi. U ku ra maa kã bwisigibu bu nɔn bwisi kɛ.

¹³ Nuku doba bu ra wuswaa dɛɛrasie, adama nuku sankiraru ta ra wuswaa burisinewa.

¹⁴ Wi u bwisi mɔ, u ra yɛru kasuwa, adama gari bɔkɔ u ra n buriwa win gari bakaru sɔɔ.

¹⁵ Wɔnwondo u ra n wāawa wahala sɔɔ baadomma, adama doo nɔɔrugii, u ra n tɔɔ bakaru mɔwa saa baayere.

¹⁶ N buram bo a n sāa sāaro, kpa a n Yinni Gusunɔ nasie, n kere a n dukia mɔ kpa a n wurure.

¹⁷ N sanɔ bo a di ka kpee wurusu yɛnu mi kɔra wāa, n kere a di ka yaa gumgia yɛnu gɛn mi tusira wāa.

¹⁸ Wi u mɔru mɔ, u ra sannɔsu seeyewa, adama wi u suuru mɔ u ra su kpeesiewa.

¹⁹ Yikuron swaa ya ra n sãki yibawa. Wi u gem swiigia kpa ya n dɛere.

²⁰ Bii bwisigiwiwa u ra de win tundon nukura n do, adama bii gari bɔkɔ u ra win mɛro gemwa.

²¹ Gari baka kookoosu su ra gari bɔkɔ dorewa, adama wi u bwisi mɔ, daa gea u ra ko.

²² Wi u ku ra bwisi bikie win himban sɔ, ya ku ra koore, adama wi u bwisi kɛɔbu mɔ, win himba ya ra koorewa.

²³ Wi u gari wisibu tuba saa ye n weene, u ra n nuku dobu mɔwa.

²⁴ Wi u bwisi mɔ, u ra wāarun swaa swiwiwa, kpa u swaa deri ye ya dɔɔ gɔɔwɔ.

²⁵ Yinni Gusunɔ u ra tii suon diru surewa, adama u ku ra de bu gɔminin tem kɔɔɔ mure.

²⁶ Yinni Gusunɔ u bwisi kɔsi tusa, adama gari yi yi kɔru sɔsismɔ, yiya yi ra nɔn dore.

²⁷ Wi u ra gobi kasu ka swaa kɔsa, u win yɛnu wahala dokemɔwa, adama wi u nɔm biran kɛnu tusa, u ko n wāawa.

²⁸ Gemgii u ra bwisikuwa u sere wisi, adama gari kɔsiya tɔn kɔso u ra n saarimɔ.

²⁹ Yinni Gusunɔ u ku ra tɔn kɔson kanaru laakari ko, adama u ra gemgiin kanaru nɔ.

³⁰ Å n tɔnu mɛera ka kɔru, u ko n nuku dobu mɔ. Å n maa tɔnu labaari dora sɔɔwa, ya ra nɔn dam kɛ.

³¹ Wi u gerusibu wura bi bu koo nɔn faaba ko, u ko n wāawa bwisigibun wuuru.

³² Wi u sɔsiru yina, u tii mɛera mɔwa, adama wi u wura ba nɔn gerusi, u koo bwisi wa.

³³ Å n kɔ a bwisi ko, a de a gina Gusunɔ nasia. Å n kɔ a bæere wa, a de a gina tii kawa.

A Yinni Gusunɔ yaayo

baadomma wunen wāaru sɔɔ

16

¹ Tɔmbu ba ra gāa dabinu nia ko, adama Yinni Gusunɔwa u yen kakɔɔ yɛ.

² Tɔnun sanu sanusu su ra n dɛndewa win tiin nɔni sɔɔ, adama Gusunɔwa u ra nɔn wɛɛri.

³ A Yinni Gusunɔ wunen sama kpuro nɔmu sɔndio, kpa ye a nia sāa kpuro yu nun koora.

⁴ Yinni Gusunɔ u kpuro kua win himba yu ka yibiara, sere mam ka tɔn kɔsobɔ, be u koo kam koosia.

⁵ Yinni Gusunɔ u ku ra tii suo kã. U koo nɔn sɛyasiawa kam kam.

⁶ Å n mɔ dee dee, ma a sāa naanegii, Yinni Gusunɔ u koo nun wunen toranu suuru kua. Å n nɔn nasie, kpa u nun kɔsa kpuro gbara.

⁷ Tɔnun daa yã n Yinni Gusunɔ wɛre, u ra de bu dora wi ka win yiberɛba mam.

⁸ N sanɔ a n dukia fiiko mɔ kpa ya n dɛere, ka sere ye kaa n ka dukia baka mɔ ka keeta.

⁹ Tɔnu u ra nia ko ye u kɔ, adama Gusunɔwa u ra win sanu sanusu kpere.

Mɔn ni nu ka sinambu yã

¹⁰ Sina boko u ra gari kowa ka Gusunõn yiiko. Yen sõna win siribu bu ra n sãa dee dee.

¹¹ Kilo ka yĩrutii ni nu sãa dee dee yera Yinni Gusunõ u kã. Wiya u ra sõõsi nge me ba koo ye dendisina.

¹² Sina boko kun wuramõ bu kõsa ko, domi gema mu koo de win bandu ta n tãsa.

¹³ Gema sina boko u ra kã. U ra kãwa bu nùn gem sõ.

¹⁴ Sina bokon mæru yà n seewa, u koo kpĩ u goo goo bærie, adama bwisigii u koo nùn kókiri u marisia.

¹⁵ Sina boko ù n nuku dobu mõ, win tambun hunde ya koo dakaa da. U n maa goo durom kua, ya sãawa nge gura ye ya na gbeburun saa.

Wãasinaa ka tii nenubu

¹⁶ Tõnu ù n bwisi ka laakari mõ, n wã n kere ù n wura ka sii geesu mõ.

¹⁷ Gemgii u ra kõsa duka suuriwa. Wi u win sanu sanusu laakari sãa, u ra win wãaru nõni dokewa.

¹⁸ Faari ya ra tõmbu surewa. Tii suabu bu ra ka kam kobu nẽwa.

¹⁹ N buram bo a tii kawa kpa a n sãa bwẽebwẽe, ye kaa n ka baa mõ tii suobun arumani sõõ.

²⁰ Wi u ra bwisiku u sere gãanu ko, u ra kuurewa. Meya wi u maa Yinni Gusunõ naane sãa, u ra n nuku dobu mõ.

²¹ Wi u ra siri ka laakari, u bwisi mõwa. Gari yi ba gerua ka kĩru, yiya yi ra tambu kamie.

²² Wi u bwisi dendimõ yi koo nùn wãaru wẽ, kpa bu gari bõkõ seeyasia gen gari bakarun sõ.

²³ Be ba bwisi mõ ba ra gari kowa ka laakari, kpa ben gari yi, yi tambu kamia.

²⁴ Gari dori yi sãawa nge tim gõm me mu dim do, mu ra maa wasi dam sosie.

²⁵ Tõnu u ra n tamaa win sanu sanusu u wãwa, adama gõõwa sin kãkãrõ.

²⁶ Gõõra ta ra de tõnu u win sãmburu sõõ hania sosi, domi u ki win gõõru tu kpe.

²⁷ Tõnu kam, kõsa u ra n bwisikumõ, kpa ya n yarimõ win nõõn di nge dõõ.

²⁸ Tõn kõso u ra sikirinõsu seeyewa. Tõn wõõ u ra maa bõrõba karanẽwa.

²⁹ Daa bõõbõyagii u ra tõnu nõni wõkewa, kpa u nùn sure swaa kõsa sõõ.

³⁰ Wi u nõni yinwa ma u nõõ tendu beri u ka kõsa ko, u ye kua kã.

³¹ Seri kpiki yi sãawa bæere baka, domi wi u gem swii, wiya u ra yi wa.

³² Wi u kpĩa u win mæru kamia, u sãawa tabu durõ ka gem. Wi u kpĩa u tii nenua, u kere tabu durõ wi u wuu bõkõ kamia.

³³ Sorõbu ba ra yanim so bu ka wa ye n koo tõnu deema, adama Yinni Gusunõ turowa u yẽ ye n koo koorã sia.

17

¹ N sanõ bo a dĩa dõki tia wa a di bæri yendu sõõ, ye kaa ka tõõ baka dim di mi sannõsu wãa.

² Sõm kowo laakarigii u ra kowa win yinnin bii be ba gea yinan wirugii, kpa u tubi di ka be sannu.

³ Dõõwa ba ra ka wura ka sii geesu sõwe, adama Yinni Gusunõwa u ra tõnun gõru wẽeri.

⁴ Tõn kõsowa u ra tõn kõson gari swaa daki, kpa wee kowo u maa weesugii swaa daki.

⁵ Wi u sãarõbu yẽemõ, Gusunõwa u yẽemõ wi u bu taka kua. Wi u win beruse yẽemõ yẽn sõ kõsa nõn deema, ba koo yẽro seeyasiawa.

⁶ Debuminu nu sãawa durõ tõkon bæere. Baababa ba maa sãawa ben bibun bæere.

⁷ Gari asansigii kun ka gari bõkõ weene. Kaa sere gere weesu ka sina boko?

⁸ Gabu ba ra n tamaa ben kẽra ta koo ka bu gãa geenu naawa. Mi ba gesi dua kpuro tu ben bukata wunana.

⁹ Wi u ra berusen toranu duari, u kĩ ba n kĩanẽwa. Wi u ra maa nu yaaye win gari gerubu sõõ, u bõrõnu karanamõwa.

¹⁰ Gerusibu bu ra sãmburu ko wi u bwisi mõn mi, n kere bu gari bõkõ bokuru so nõn wunõõbu (100).

¹¹ Tõn kõso u ra n kasuwa u tõnu seesi, adama ba koo nùn tõn kõso kpare u nùn seeyasia.

¹² N buram bo a ka puruka yõõni yinna te ba buu warari, ye kaa ka gari bõkõ yinna gẽn wiirara seewa.

¹³ Wi u ra gea kõsa dibu kõsie, kõsa kun kpeemõ yẽron yenuõ.

¹⁴ Wi u sikirinõsu torua, n sãawa nge u nim guna gĩa. Yen sõ, a su derio sannõ gu sere tore.

¹⁵ Wi u tõn kõso gem wẽemõ, ka wi u gemgii taare wẽemõ, be kpurowa Yinni Gusunõ u tusa.

¹⁶ Mba gobin arufaanii gari bõkõn nõma sõõ. U koo ka yi bwisi dwe? Aawo, u n yen bwisi mõ.

¹⁷ Bõrõ kĩnasibu ba ra kĩru sõõsinẽwa saa kpuro sõõ. Wahalan saa sõõra mero bisi u ra somi.

¹⁸ Gari bõkõwa ga ra wure gu goon dibu sõbe.

¹⁹ Wi u ra sannõsu kã, u ra durum kãwa. Wi u ra gãanu nia ko ni nu nùn kere, u koo kam kowa.

²⁰ Wi u ra tõnu nõni wõke, u n nuku dobu wasi. Wi u ra gari kõsi gere, kõsa ya ra nùn deeme.

²¹ Wi u gari bõkõ mara, nuku sankirana u ra n mõ. Meya bii wi u kun asansi mõn tundo u n kpẽ u n nuku dobu mõ.

²² Nuku dobu bu sãawa tim gem wasin sõ, adama nuku sankiraru ta ra wasi dam dwiiasiewa.

²³ Tõn kõsowa u ra nõm biran kēnu mwē u ka tõnu gem bira.

²⁴ Laakarigiij, bwisiya u ra n naa gire, adama gari bõka, ga ra n bwisikumõwa ye ga n wasi.

²⁵ Bii gari bõka u ra win tundo ka win mero nuku sankiranu kpēewa.

²⁶ N n weene bu gemgii gāanu bure u kōsia yèn sõ u gem gerua. N n maa weene bu suno so yèn sõ u siri dee dee.

²⁷ Wi u yēru mō, u ku ra gari gere too. Wi u laakari mō, u suuru mōwa.

²⁸ Wi u win nõõ kpīa, u bwisi mōwa. Baa gari bõkõn tii, gā n maari, kaa n tamaa ga bwisi mōwa.

18

¹ Wi u win tii gowa, win tiin arufaaniwa u kasu. U ra mōru sewa bā n kī bu nõn bwisi kē.

² Gari bõka u ku ra bwisi kā, ma n kun mō u win gari bakarun sõõsi.

³ Nuku kõsuru ta ra ka gendu nēwa, kpa bæere sariru tu ka sekuru na.

⁴ Tõnun gari yi sēwa nge daa tèn nim mu duku, adama bwisi yi sāawa nge nim me mu yarimō saa bwian di.

⁵ N n weene a yōra toron biruõ, kpa a gemgii nõn win gem bira.

⁶ Gari bõkõn gari yi ra ka sikirinõsu nēwa, kpa win nõõ gu ka soõnaa na.

⁷ Gari bõkõn gariya yi ra nõn yina mwē, kpa yu nõn kam ko.

⁸ Dõmen gari yi sāawa nge dīa duronu ni tamba kata mō ba mwēemō.

⁹ Wi u ra sõmburu atafiru ko, ka wi u tu sankumō, be kpuro tia.

¹⁰ Yinni Gusunõ u sāawa nge gbāra damgiru. Gemgii ù n duka da mi, u ko n wāawa bõri yendu sõõ. ¹¹ Gobigii u ra win dukia garisawa nge gbāra te ta dam mō, domi u tamaa yiya yi nõn kõsu.

¹² Tii suabu bu ra ka tõnu kam kobu naawēwa, adama tii kawabu bu ra dewa bu tõnu bæere wē.

¹³ Wi u ku ra gari swaa daki u sere wisi, ya win gari bakarun sõõsimõwa. Meya u maa tii sekuru dokemõwa.

¹⁴ Tõnu ù n kī u n wāa, ya ra nõn dam kē win bararu sõõ, adama wi u kun yiyõbu mō, wara koo kpī u nõn dam kē.

¹⁵ Bwisigii u ra kāwa u yēru sosi. Laakarigiij u ra maa kāwa u sõõsiru wa.

¹⁶ Kēnu nu ra tõnu swēe kuewa, kpa nu de yēro u damgibun nõnu geu wa.

¹⁷ Siribu sõõ wi u gbāa u gari gerua, yi ra n gina sāawa dee dee, sere win yibere ù n maa wigii gerua.

¹⁸ Tete duma ya ra sõõsi wi u gem mō, kpa sannõsu su kpe, kpa yu damgibu yakiana.

¹⁹ Æ n wunen bõrõ torari, ya sē a ka nõn susi n kere a gbāra damgiru sura. I n maa sanna,

i ka dora, yen sēsõ ga kpā ga kere dii te ba ka kōkõrõ damgia kēnuan dubu.

²⁰ Tõnun geren areya u ko n ka wāa.

²¹ Gari yi koo kpī yi tõnu go. Yi koo maa kpī yi nõn wāaru wē. Wi u ra gari saari u koo yin are wa.

²² Wi u kurõ wa u gāa geenu wawa. Gusunõn duroma.

²³ Sāaro u ra gari gerewa ka wõnwõndu, adama gobigii u ra gerewa ka dam.

²⁴ Bõrõ dabinu nu koo kpī nu ka tõnu nõni swāaru naawa, adama bõrõ goo u mero bisi kere.

19

¹ N buram bo a n sāa sāaro kpa a n sīimõ dee dee, ye kaa n ka sāa gari bõkõ kpa a n weesu mō.

² Hania yēru sariru sõõ, ya n arufaani mō. Sendaru ta ra ka tora dabinu nēwa.

³ Sanam me tõnu u wāa wahala sõõ win gari bakarun sõ, Gusunõwa u ra ka mōru ko.

⁴ Gobigiin bõrõba ba ra n dabiru sosimõwa, adama sāaro, bõrõ turo wi u mō, u ra n mam kī u nõn deriwa.

⁵ Ba koo seeda weesugian dio seeyasiawa kam kam. U n kisiramõ.

⁶ Baawure u ra n kasuwa u damgii fufu ko. Baawure u ra n maa kīwa u n sāa wi u ra kēnu wēn bõrõ.

⁷ Sāaron mero bisibu ba ra nõn yinewa. Kaa sere gere win bõrõba? Baa ù n kasu u ka goo gari ko, u ku ra wa.

⁸ Wi u ra bwisiku u sere gāanu ko, win hunden alafiawi u kasu. Wi u maa bwisi kasu, doo nõõra yi koo ka nõn naawa.

⁹ Ba koo seeda weesugian diobu seeyasiawa kam kam, kpa ben weesu su bu kam ko.

¹⁰ N n weene gari bõka u n wāa doo nõõru sõõ. Kaa sere gere yoo u n sinambu kpare?

¹¹ Tõnu wi u bwisi mō, u ra win mōru nenewa. U ra tora ni ba nõn kua duariwa win bæeren sõ.

¹² Sunõn mōru yā n seewa, ya ra n nanum mōwa nge gbee sunõn kukiribu, kpa win durom mu n arufaani mō nge kakoru yakasu wõllõ.

¹³ Bii gari bõka u ra ka win tundo nõni swāaru naawēwa. Tõn kurõ nõõ gõmunugiin sannõsu ku ra kpe nge nim me mu dākumõ.

¹⁴ Kaa kpī a yenu ka dukia tubi di, adama Gusunõwa u ra tõnu kurõ laakarigiij wē.

¹⁵ Yikuru ta ra tõnu dom kpēewa. Wi u ku ra maa gāanu ko, u n gõõru biamõ.

¹⁶ Wi u Gusunõn wooda neni, u win wāaru kõsuwa. Wi u kun win sanu sanusu laakari sāa u koo gbiwa.

¹⁷ Wi u sāaro kēru wēemõ, Yinni Gusunõwa u bõkuramõ. U koo maa yēro nõn win nuku tian are wē.

18 A wunen bii seeyasio sanam me a ye ya koo nun somi, adama a ku nun so a go.

19 Wi u ka mæru gāanu sankā, u koo yen kosire wēwa. Wi u kun nūn kosire ye bikie, u nūn dam kēmōwa u ka wure u ko.

20 A bwisi swaa dakio, a de bu nun yi keu ko, kpa a ko bwisigii wunen wāarun tōō ni nu tie sōō.

21 Tōnu u ra gāa dabinu nia ko, adama Gusunōn himba tōnawa ya ra koore.

22 Me ba ra n kī tōnu u n sāa, yera u n sāa naanegii. N buram bo a n sāa sāaro, ye kaa n ka sāa weesugii.

23 Wi u Yinni Gusunō nasie, u ko n wāaru mō, kpa win wāa te, ta n deburu mō. U n maa nōni swāaru garu wasi.

24 Gabu ba yikuru mō sere bā n dīa gbēeru nōma kpēē, ba ku ra maa kpī bu ye wuna bu ka da nōōwō.

25 A tōn yaa kasikio soowo kpa gari bōkō u bwisi ko.

26 A bwisigii gerusio, kpa u gia ye a kī a nūn sōōsi.

27 Nen bii, à n sōōsiru biru kisi, wunen yēru ta koo kpe.

28 Seeda weesugian dio u ra gem yaakorū kowa. Kōsan kīra ta ra n tōn kōso neni.

29 Tii suo u ra n wāawa seeyasiabun kari sōō. Gari bōkō u ku ra maa soberu bie.

20

1 Tam nōrubu bu ra tōnu ko yaakorugii ka wurenugii. Wi u dera mu nūn go, u n bwisi mōwa.

2 Sunōn mæru ya sāawa nge gbee sunōn kukiribu. Baawure wi u nūn nōō kuurimō, u win tii dokemōwa kari sōō.

3 Wi u ku ra sannōn batu kā, wiya ba koo beere wē, adama gari bōkō ga ra mæru sewa fuuku.

4 Wi u ku ra wuku bōmbōmminun sō, gēēbun sanam u n gāanu wasi.

5 Tōnun gōrun bwisikunu nu sāawa nge nim bweru te ta duku, adama wi u bwisi mō wiya ra n nim men takam yē.

6 Tōn dabira ta ra n ten bōrōkinirun gari mō, adama wara u naane mō ka gem.

7 Gemgii u ra n sīimōwa daa gea sōō. Win biba ko n maa sāawa doo nōōrugibu.

8 Sanam me sina boko u sina u ka siri, yande u ra tubuwa mi kōsa wāa.

9 Wara koo kpī u nēē, win gōru ga dēere, u n durum mō.

10 Yinni Gusunō ku ra kā ba n kiaru yīirumō ka kilo ka sakaku ye ya n sāa dee dee.

11 Baa bii, u ra sōōsiwa win kookoosu sōō ù n sāa daa geagii.

12 Swaa si su gari nōōmō, ka nōni yi yi yam waamō, Yinni Gusunōwa u ye kpuro kua.

13 A ku dom kīa kpa yāaru tu ku raa nun wōri. A de a se bururu, kpa a dīanu wa a di a debu.

14 Wi u kiaru dwemō u ra tu yaa kasikiwa, adama ù n tu dwa u kpa, u ra n tii siaramōwa.

15 Wura kun sē, wesekii geenu maa yiba, adama be ba ra gari bwisigii gere, ba n dabi.

16 Goo ù n sōō goo swaa gbiiya u ka dibu sua wunen mi, a wi u yēro gbiiya min yaberu tōruba mōō.

17 Dīa ni tōnu wa ka swaa kōsa, nu ra n gina dibu dowā, adama amen biru, nu ra n sāawa nge yanim nōōwō.

18 Tōnu ù n bwisi kēō geo wa, ye u nia sāa ya ra koorewa. A ku tabu da bin sōōru a n kue.

19 Kōrumōtō kowo u ra asiri kparewa. A be ba ra gari saari too duka suurio.

20 Wi u win mero ù n kun me win tundo bōrusi, u koo gbiwa nge fitila.

21 Dukia ye tōnu u wa fuuku, amen biru ya ku ra n domaru mō.

22 A ku nēē, kaa kōsa kōsia ye ba nun kua. A gesi wunen naane dokeo Yinni Gusunō sōō, u koo nun faaba ko.

23 Yinni Gusunō u ku ra kā ba n kiaru yīirumō ka kilo ye ya n dee dee sāa.

24 Yinni Gusunōwa u ra tōnun wāaru kpare. N n men na, tōnu kun kpē u gia mi win sanu sanusu ka nūn dōō.

25 Kari baka, à n Gusunō nōō mwēeru kua a nēē, kaa nūn yeni kē. N deema a n bwisika.

26 Sunō bwisigii u ra tōn kōsobu sikiewa mi ba sebi, kpa u bu seeyasia u kun ben wōnwōndu kue.

27 Tōnun gōru ga sāawa ge Yinni Gusunō u nūn wē gu ka win sōōwō yam bururasia.

28 Sina boko wi u naane mō, ma u win tōmbu kī, u ku ra nande. U n maa bu sirimō gem sōō, win banda koo te.

29 Dama mu sāa aluwaasiban beere. Seri kpiki yiya yi maa sāa bukuobun beere.

30 Bā n nuku kōsurugii so ba mēera kua, win nuku kōsuru ta koo kpe, kpa u bwisi ko.

21

1 Sina bokon gōru ga sāawa nge daa tora Yinni Gusunōn nōma sōō. U ra gu gosiewa mi u kī.

2 Tōnu u ra n tamaa win swēē kpuro yi dēerewa, adama Yinni Gusunōwa u ra gōru wēeri.

3 Wi u sīimō dee dee, win daa ya yākuru kere Yinni Gusunōn mi.

4 Tii suabu ka tōn biaru yera ya ra tōn kōsobun durum sōōsi.

5 Wi u kookari mō u ka win sōmburun kpunaa ko, u koo ten arufaani wa, adama wi u ra gāanu ko ka sendaru, gōra koo nūn deema.

6 Dukia ye ba waamō ka weesu, ya ra doonēwa nge wiisu. Gōō sōōra ya ra ka bu de.

7 Tōn kōsobun bōbunu nu ra bu kam koosiewa, domi ba n kī bu sī dee dee.

⁸ Tõn kõsobu ba ku ra swaa mwε ye ya dende, adama be ba dεere, ben swaa ya ra n dee dee s̄aa.

⁹ N buram bo a n wāa wunε turo dii piibu s̄oo, ye kaa n ka wāa dii bakaru s̄oo ka kuro wi u sannõsu k̄i.

¹⁰ Tõn kõso u ra n k̄iwa u kõsa ko ka win ḡru kpuro. Baa win b̄arõ u ku ra deri.

¹¹ B̄a n t̄on yaa kasikio seeyasiama, laakari sarirugii u ra bwisi kowa. B̄a n bwisigii keu m̄õ, u ra ȳru sosiwa.

¹² Gusunõ u s̄aawa gemgii, u ra n m̄εerawa ye ya koorama t̄on k̄õson yenuõ, kpa u n̄n kp̄ε n̄oni sw̄aaruu s̄oo.

¹³ Wi u yina u s̄aron wuri n̄õ, ba n̄ maa win tiigii n̄õm̄õ ù n somiru kanam̄õ.

¹⁴ N̄õm biran k̄eru ta ra m̄oru suresiewa.

¹⁵ Gem kobu bu ra gemgii nuku dobu w̄ewa, adama k̄õsa ya ra k̄õsan kowo kam koosie.

¹⁶ Wi u ḡera laakarinn swaan di, ḡariba u koo da u deema.

¹⁷ Wi u dunian akande kpuro k̄i, u ku ra n ḡaanu m̄õ. M̄eya wi u ra tam ka d̄ia duronu k̄a, u ku ra gobi yi.

¹⁸ Tõn kõsobu ba koo n̄oni sw̄aaruu wa te gemgiba kun wasi.

¹⁹ N buram bo a n wāa wunε turo dii piibu s̄oo, ye kaa n ka wāa dii bakaru s̄oo ka kuro sannõsugii.

²⁰ Bwisigiin yenuõra dukia ra n wāa ka ḡaa ni nu w̄a, adama gari b̄okõ u ra win dukia sankuwa.

²¹ Wi u kasu u ko dee dee kpa u n s̄aa t̄on geo, win w̄ara koo dakaa da, kpa bu n̄n gem kookoosu s̄õsi ka b̄εere.

²² Bwisigii u ra kp̄i u du tabu durõbun wuuõ, kpa u ben dam bua m̄ε ba naane s̄aa.

²³ Wi u ra win yara n̄enε u tii n̄oni sw̄aaruu gbarammewa.

²⁴ Wi u tii sue u ra ḡaa dabinnu yaa kasikiwa, kpa tii suabu bu s̄õsira win kookoosu s̄oo.

²⁵ Yikuron binε ya ra n̄n gowa ȳen s̄õ u ku ra s̄õmburu ko.

²⁶ Baadomma gabu ba ra n wāawa binε s̄oo, adama gemgii u ra kpuro w̄ewa sere u tii duari.

²⁷ Tõn k̄õson ȳakuru ta ku ra Gusunõ w̄ere. Kaa sere gere te u ka bwisiku k̄õsunu m̄õ?

²⁸ Ba ku ra weesugiin seeda dibu wure, adama wi u seeda dim̄õ ye u nua ka gem, ba koo de u gari gere n ka te.

²⁹ Tõn kõso u ra n s̄aawa nge wi u naane m̄õ, adama gemgii u ra n ȳε ma u gea m̄õ.

³⁰ Tõnun bwisi ka win laakari ka win bwisikunu, yen gaa kun kp̄ε yu Gusunõn himba siiya.

³¹ Tõnu u koo kp̄i u win dumi tabu ȳaa geenu sebusia tabun s̄õ, adama Yinni Gusunõwa u ra t̄õnu nasara w̄ε.

22

¹ Yisi geera dukia baka b̄εere kere. B̄εere ya maa sii geesu ka wura kere.

² Arumanigii ka s̄aaro, Yinni Gusunõwa be yiru kpuro kua.

³ Wi u laakari m̄õ wiya ra gbi u k̄õsa wa kpa u kuke, adama laakari sarirugii u ra de u ye w̄oriwa kpa u yen wahala wa.

⁴ Tii kawabu ka Yinni Gusunõn nasiarun are s̄aawa dukia ka b̄εere ka w̄aaruu.

⁵ S̄aki ka ȳeri ra n wāawa t̄on k̄õson swaa s̄oo. Wi u win hunden faaba k̄i, wiya ra n ka yi tondinε.

⁶ A bii swaa gea s̄õsio. U n kp̄εa, u n̄ ye derim̄õ.

⁷ Gobigiwa u ra n s̄aaro n̄õma sikerenε. Wi u maa b̄okuram̄õ u s̄aawa wi u n̄n b̄okuram̄õn yoo.

⁸ Wi u k̄õsa duura, k̄õsa u ra ḡε, kpa win dam d̄arebu bu kpe.

⁹ Nuku tiagii u koo domaru wa, domi u ra win d̄ianu ka s̄arõbu b̄õnu ko.

¹⁰ A t̄õn yaa kasikio giro wunen min di, kpa sannõsu ka sikirinõsu ka w̄õma yu kpe.

¹¹ Wi u ra k̄a win ḡõru ga n d̄εere, kpa u n da gari gere ka k̄iru, sina boko u koo ko win b̄arõ.

¹² Yinni Gusunõ u ra ȳerugiin gere n̄oni doke, adama u ra weesugiin gere s̄õsiwa weesu.

¹³ Yikuro u ra n m̄õ, u n̄ yariõ t̄õwõ, domi gbee sunõ ga w̄aa mi, ga koo n̄n go swaaõ.

¹⁴ Kuro tanõn gari yi s̄aawa nge suura baka. Wi Yinni Gusunõ u ka m̄oru m̄õ, wiya u koo w̄ori mi.

¹⁵ Bibu ba ra gari baka kookoosu k̄a, adama seeyasiaba bu koo de bu su deri.

¹⁶ Wi u s̄aaro dam d̄õrem̄õ win gobi yi ka kp̄εa, ka wi u gobigii ḡaanu k̄em̄õ, be kpurowa ba tii s̄aaruu kp̄εem̄õ.

Kirõ bwese bweseka

¹⁷ A swaa tem kp̄iyo kpa a bwisigibun gari n̄õ. A ka gari yi na nun s̄õm̄õ s̄õmburu kooowo. ¹⁸ A yi dokeo wunen ḡõruõ kpa a n s̄õõru s̄aa a ka yi gere. Saa ye s̄oo, kaa n nuku dobu m̄õ. ¹⁹ Na k̄iwa a Yinni Gusunõ naane ko. Yen s̄õna kon nun gari yi s̄õ gisõn di mam.

²⁰ Na raa nun gari dabinnu yorua yi s̄õ bwisi ka ȳera wāa. ²¹ Yiya yi koo nun s̄õsi geeru s̄õsi te kaa naane ko. B̄a n nun ḡaanu bikia, kpa a kp̄i a bu wisi dee dee.

²² A ku s̄aron ḡaanu w̄õra win dam sarirun s̄õ. A ku maa w̄õnw̄õndo dam d̄õre siri yerõ. ²³ Domi Yinni Gusunõ u koo ka bu yina, kpa u be ba ben ȳanu gura go.

²⁴ A ku ka m̄õrugii b̄õrõnu ko. A ku maa ka sannõ k̄iro sw̄iina. ²⁵ Kaa ra win daa saari kpa a yina w̄ori.

²⁶ A ku goon dibu mwa a s̄õbe. A kun da n wāa be ba t̄õmbu n̄õ mw̄εeru kuammen

wuuru səs. ²⁷ Domi à kun mə ye kaa kəsia, baa wunen kpin yeru ba koo təruba mwa.

²⁸ A ku wunen gberun kəərə susisia a ka googia mənne. A ye nenuə nge me wunen sikadoba ba nun deria.

²⁹ Wi u win səmburun asansi yē, u koo kpī u ko sinambun səm kowo, kpa u kun maa s̄aa wi u w̄aa bəkuə.

23

¹ I n s̄i i dimə ka bukuro, a n tii se ka ye a waamə wunen wuswaa. ² À n s̄aa dim k̄iro, a de a tii nene. ³ A ku win d̄ia geenu binē ko. Sorəkudo d̄ia ni, nu s̄awa yina.

⁴ A ku tii n̄owia ko a ka wa a ko dukiagii. A ku mam yen bwisikunu ko. ⁵ Gobi yi ra doonewa saa ye kaa n̄e, kaa yi m̄eri. N da n s̄awa nge yi kasa mə yi ka ȳəwa nge gunə bakeru.

⁶ A ku gəburon d̄ianu di. A ku maa win d̄ia geenu binē ko. ⁷ Domi u s̄awa nge bwisiku ni nu w̄aa win ḡru. U koo n̄e, a dio, a n̄ruo. Adama n̄ n̄ me win ḡru. ⁸ Kaa d̄ia ni sia ni a di mi, kpa gari dori yi a raa n̄n s̄əwa yi ko kam.

⁹ A ku ka gari bəkə gari ko, domi u n̄ ko n wunen gari gara.

¹⁰ A ku wunen gberun kəərə sara, kpa a ka s̄aro ka gobekugia menna. ¹¹ Domi wi u koo bu m̄ru kəsia u dam mə, u koo maa bu sanna.

¹² A s̄əsiru wuro ka wunen ḡru kpuro te ba nun s̄əsimo. A s̄əsi te ta ȳeru mə swaa dakio.

¹³ A ku wunen bii deri a kun n̄n s̄eyasie. À n ka n̄n s̄ena so, u n̄ gbimə. ¹⁴ Adama à n ka n̄n s̄ena s̄eyasia, kaa win w̄aru w̄ra ḡribun w̄aa yerun di.

Bwisi yi tundo u win bii k̄emə

¹⁵ Nen bii, wunen ḡru ḡa n bwisi kasu, nen tii ko na n nuku dobu mə. ¹⁶ Ko na n nuku dobu mə à n da gem gere.

¹⁷ A ku t̄n k̄sobun w̄aru binē ko, adama a n da Gusunə mem n̄əwe. ¹⁸ Saa ye s̄əra kaa n nuku dobu mə sia. Wunen ȳiyəbu bu n̄ maa kam mə.

¹⁹ Nen bii, a man swaa dakio kpa a ko bwisigii. A de a n s̄imə swaa gea s̄ə. ²⁰ A ku du tam n̄robu ka yaka diobun wuuru s̄ə, ²¹ domi ba ra tii s̄aru kp̄ewa. Wi u maa yikuru mə, u koo k̄iasu sebe.

²² A wunen tundon gere swaa dakio, domi wiya u nun mara. A ku wunen m̄ro gem sanam me u t̄kə kua. ²³ A gem ka bwisi ka s̄əsiru ka ȳeru kasuo, kpa a ku de yen gaa yu nun doonari. ²⁴ Gemgiin tundo u ra n nuku dobu məwa. Wi u bwisigii mara, u ra n b̄ari yendu məwa. ²⁵ A wunen tundo ka wunen m̄ro nukuru dorasio.

²⁶ Nen bii, a man wunen ḡru w̄eyo, a de a n̄n daa saari. ²⁷ A de a n ȳe ma kuro tano

u kari məwa nge suura baka. T̄onusin kuro u maa s̄awa nge dakə k̄sa. ²⁸ U ra n t̄mbu ȳəru bw̄eyē nge gb̄enə kpa u t̄n dabinu ko naane sarirugibu.

Tam n̄ron daa

²⁹ Wara koo hmm ko. Wara koo s̄n s̄ondu ko. Wara ra n sankinamə kpa u n wurure. Wara ra n m̄era waamə kam. Weren n̄niya yi ra n s̄ri. ³⁰ Ma n kun mə be ba tam sine ba mu n̄rumə ba tam bwese bweseka m̄ennamə. ³¹ A ku tam buram m̄eri sanam me mu ballimə n̄ra s̄ə. Meya mu n̄ mw̄ebu s̄ē, ³² adama amen biru mu ra sibu d̄əmwā nge waa d̄ēgia. ³³ Wunen n̄ni ko n kankam waamə, kpa a n bwisiku k̄osunu bwisikumə wunen ḡru. ³⁴ Kaa siruku nge wi u kp̄i nim w̄kun suunu s̄ə. Kaa maa tirera nge wi u goo nimkuun beku s̄ritia neni. ³⁵ Kaa gere a n̄e, ba nun so adama n̄ n̄ nun due. Ba nun d̄a kpasira, wunen gam kun maa nun dumə. Domma kaa dom se, a ka maa mu kasu a n̄.

Bwisigii ka t̄n k̄so

24

¹ A ku t̄n k̄sobun w̄aru binē ko. A ku k̄ia a n ka bu w̄a. ² Domi ba ra k̄awa ba n t̄mbu dam d̄aremə, kpa ba n gerumə k̄sa ye ba koo ko.

³ Lasabuwa ba ra ka ȳenu bani. Bwisiya ba ra ka ge t̄asisie. ⁴ Ȳera ba ra ka gen d̄ia ḡa geenu ka arumani yibie.

⁵ Wi u bwisi ka ȳeru mə, wiya u dam mə. ⁶ N weene a lasabu ko a sere tabu da. T̄n dabinun bwisi k̄ē geeru ta koo de a nasara wa.

⁷ Gari bəkə kun kp̄e u bwisin asansi gia. Yen s̄na u n̄ kp̄e u gari gere mi ba sirimə.

⁸ Wi u ra n k̄sa bwisikumə u koo ȳisuru yari k̄san kobu s̄ə. ⁹ Gari b̄əkon bwisikunu ra n durum wuuwawa. Wi u ra maa t̄nu yaakoru ko, ba ra n n̄n tusawa.

¹⁰ À n temanabu kp̄ana wahala s̄ə, a wunen dam sariru s̄əsiwa mi.

¹¹ A kookari koowo a be ba n̄ ḡanu kue w̄ra be ba ka d̄ə bu go. ¹² Kaa kp̄i a weesu ko a n̄e, a n̄ ȳe ye n koorā, adama Gusunə u ȳe ye n koorā, domi u ra tanun ḡru w̄eri. U m̄era kpuro ye a mə. U koo baawure n̄n win kookosun are w̄ē.

¹³ Nen bii, a tim dio, domi tim mu w̄a, mu koo maa nun dore. ¹⁴ Nge meya bwisi yi ko n w̄a wunen w̄aru s̄ə. À n yi dendimə, kaa kp̄i a n nuku dobu mə. Kaa n maa ȳiyəbu mə wunen sian s̄.

¹⁵ A ku gemgiin yenu yina beria. A ku win w̄a yeru w̄ri a mwa. ¹⁶ Gemgiin u ra w̄rumə kpa Gusunə u n̄n seeya, adama t̄n k̄so, n̄ni sw̄aru ta ra n̄n kamewa.

¹⁷ A ku de wunen ḡru gu dora wunen yibere ù n w̄ruma, n̄ kun me ù n sokura.

18 Domi Gusunō ù n wa mē, sərəkudo u koo win mōru wuna win min di.

19 A ku tii nōwia ko kōsan kowobun sō. A ku maa ye ba mən binē ko. 20 Domi kōsan kowobu ba ñ gāanu wasi sia. Ben wāara koo kpewa tumaru nge fitila ge ga gum kpa.

21 Nēn bii, a de a Yinni Gusunō ka sina boko nasia. A kun wāa be ba bu seesimon wuuro. 22 Domi ba koo kam kowa subaru sō. Goo kun maa yē seeyasia bi Gusunō ka sina boko ba koo bu ko.

Bwisigibun bwisi kēru

23 Wee ye bwisigiba maa gerua. Ba nēē, siribun saa sō, a ku goon nōnu mēeri. 24 Wi u tən kōso gem wē, tōmbu ba koo nūn bōrusi, 25 adama wi u nūn seeyasia u ko n wāa doo nōru sō, kpa tōmbu bu nūn domaru kua.

26 Wi u ra nun gem sō, kfi geera u nun sōosi mi.

27 A de a n gberu mō kpa a n yē mē kaa kpfi a tii diisia a sere yenu swfi.

28 A ku wunen beruse seeda weesugia diiya. A ku nūn nani wōke ka wunen gari. 29 A ku maa nēē, kaa nūn kua nge mē u nun kua. Kaa nūn kōsia nge mē win daa ya nē.

Yikuron daa

30 Sō teeru na sara yikuro gari bōko goon resēm gbaarō. 31 Ma na deema sāki ka yaka kōsusa su kpiimō baama, ma ten kara ye u kua ka kpenu ya wōruka. 32 Ma na ye mēera ka laakari, yera na bwisi dōba mi. 33 Na wa à n kpuna ma a dom mōndu kua a dweeya fiiko a kun sōmburu kue, 34 sāaru ta koo nun deemawa nge gbēnō, kpa yāaru tu nun wōri nge swaa diobu.

25

1 Salomōn mōnnu ganu wee, ni Esekiasi, Yudaban sina bokon tōmbu ba mēna.

Mōnnu bwese bweseka

2 Sa ra Gusunō bēere wē yēn sō u ra gāanu ko ni sa ñ kpē su tubu. Sa ra sinambu bēere wē yēn sō ba ra gāanu wēeri.

3 Nge mē sa ñ yē mi wollun gunum mu yō ka mi tem dukum mu yōra, nge mēya sa ñ maa sinambun gōrusu yē.

4 Bā n sisun disinu sōwa, seko u koo kpfi u ka su gāa buranu ko. 5 Nge mēya bā n tən kōsobu wuna sina bokon bōkun di, win bandu ta koo dam ko gem sō.

6 A ku tii sua sina bokon wuswaa. A ku tii bukuron ayeru wē, 7 domi n buram bo bu nēē, a sino mini, ka sere bu nēē, a seewo min di, wi u nun keren wuswaa.

8 À n kōsa gaa wa, a ku sēnda a ka ye da siri yerō, domi bā n deema ya ñ sāa gem, kaa sekuru wa.

9 I n sanna ka goo, i nōosinō ka wi, adama a ku goon asiri gere, 10 domi ù n ye nua, u koo nun sekuru doke kpa wunen yisiru tu sankira.

11 Gari yi ba gerua saa ye n weenē, yi sāawa nge gāa ni ba buraru kua ka wura ñ kun mē ka sii geesu.

12 Bwisigiin kirō ya sāawa nge wuran taabu ñ kun mē wuran saba, wi u ye swaa dakin mi.

13 Nge mē yam susurun sanam, nim mu ra tōnu dam kē, nge mēya samō naanēgii u ra win yinni nukuru yemiasie.

14 Wi u tii sue, kēē ni u ñ wēn sō, u sāawa nge woo ka guru wiru te ta ku ra ka gura nē.

15 Suuru ka temanaba ba ra ka siri kowobu kamie. Gari doriya yi koo ben gōma dwiyiasia.

16 À n tim wa a ku mu di mu nun kera, kpa a ku ra debu a mu sia. 17 Nge mēya a kun da wunen bōrō bere kiri kiri kpa u ku raa nun tusi.

18 Wi u win beruse gari weesugii manimō, u yēro kōsa kuammēwa, nge mē bokuru ñ kun mē takobi ñ kun mē sēu ga ra tōnu mēera ko.

19 À n naanē sarirugii naanē kua nōni swāarun sanam, ya sāawa kari nge wi u kona bōrō u ka yaa temmō, ñ kun mē nge wi u ka nō bōrō tem tāsimo.

20 À n nuku sankiro womu kuammē, ya sāawa nge a win yaberu potamō puran sanam ñ kun mē a gem dokemō win bōo sō.

21 Gōru tà n wunen yiberē mō, a nūn dīanu kēeyō u di. Nim naru gā n nūn mō, a nūn nim kēeyō u nō, 22 domi n sāarewa a nūn dōo sōbimō. Yinni Gusunō u koo maa nun yen kōsiaru wē.

23 Nge mē sōo yēsan nōm geun woo ga ra ka gura nē, nge mēya maa wīinaa ya ra tōnun mōru seeye.

24 N buram bo a n wāa wune turo dii piibu sō, ye kaa n ka wāa dii bakaru sō ka kurō nōo gōmunugii.

25 Labaari gea ye ya na tontonden di, ya ra tōnu dorewa nge nim mē tōnu u nōra sanam mē nim nōru ga nūn mō.

26 Gemgii wi u dera tən kōso u nūn daa tie, u sāawa nge dōko yēn nim ba kōruka.

27 Nge mē n ñ wā tōnu u tim gōm di too, nge mēya n ñ maa wā tōnu u yisiru kasu.

28 Wi u ku ra kpfi u tii nēnē, u sāawa nge wuu ge ga ñ gbāaru mō.

Gari bakasun daa

26

1 Bēere ye ba gari bōko wēemō, ya sāawa nge gbeburu wuburun saa sō, ñ kun mē gura ye ya nēmō gēebun saa sō.

2 Nge mē gunō ga ra n yōwa ga kun sine gam, nge mēya bā n tōnu bōrusi wi u kun gāanu kue, ya ku ra nūn di.

3 Sena ya wāawa ketekun sō. Yaruka ya maa wāawa duman sō. Ma bokura wāa gari bōkōn sō.

4 A ku gari bøkø gari wisi ka gari baka gari, kpa a ku ra ko nge wi. 5 A gari bøkø wisio nge me win gari bakara ne, kpa u gia ma u n bwisi mæ.

6 Wi u gari bøkø ka gari gøra, u sãawa nge wi u tii naasu bura, domi u koo wahala wa.

7 Nge me yemøn naasu su n arufaani mæ, nge meya gari bøkøn mændu ta n arufaani mæ.

8 Wi u gari bøkø siaramo u sãawa nge wi u kperu bøkumø kpurantæru sœ u sere kara.

9 Gari bøkø wi u mændu mæ u sãawa nge tam nœro wi u sãka nenini u fiamø.

10 Yinni wi u gari bøkø samburu sua, u sãawa nge ten towo wi u tæmbu tweemø.

11 Nge me ye bœø ga sia, ga ra maa wure gu ye di, nge meya gari bøkø u ra wure u win gari baka kookoosu ko.

12 Å n goo wa wi u tii doke bwisigii, a n yæ ma gari bøkø u nün sanø kere.

Yikuron daa

13 Ye yikuro u koo ka yari tœwø, u ra neewa, gbee sunø ga wãa swaaø.

14 Nge me gambo ya ra n sikerenamø yen soretii sœ, nge meya yikuro u ra n kpĩ u n tærimø win kpın yeru wøllø.

15 Baa ù n dïanu wa ya ra n mam ka nün sæwa u ka nu da nœwø.

16 U ra n maa tamaa u bwisigibu nœba yiru bwisi kerewa be ba ra gari wisi dee dee.

Mønnu ganu

17 Å n gari wœri yi yi nün wa, n sãawa nge wi u bœøn swaa gaba sanam me ga duka doonø.

18-19 Wi u win winsim nœni wøkumø u mæ, na ka nun dweebu mœwa, yœro u sãawa nge wiuro wi u dœø ka sœnu ka dœø kpenu kœomø ni nu koo tæmbu go.

20 Dãa yà kun wãa dœø sœ, dœø u ra gbiwa. Nge meya kœrumœto kowo ù kun wãa sannø sari.

21 Nge me dœø gœsu su ra de dœø yœ yi n wãa, kpa dãa yu de dœø u n wãa, nge meya nœ gœmunugii u ra sannø dœø susi.

22 Kœrumœto kowon gari yi sãawa nge dïa duro ni tæmba kata mæ.

23 Gari dori yi yi tœnun gœru kœsu berua, yi sãawa nge sii geesun bisu si ba mani sœndu sœ.

24 Wi u tœnu tusa u ra tii gœsiewa win gari gerubun di u n tæmbu nœni wøkumø. 25 Baa ù n gari gerumø ka kïru, a ku yi wura, domi win gœruø kœsa ya yiba mam mam. 26 Baa ù n bwisi mæ u ka win tusiru bere, ka me, win nuku kœsuru ta koo sœsira tæmbun suunu sœ.

27 Wi u suura gbemø, wiya u koo ye wœri. Wi u maa kperu bimiamø, wiya ta koo sœre.

28 Å n tœnu weesu kua, a nün tusawa mi. Murafituru ta ra ka kam kobu nœwa.

27

1 A ku tororu so sian sœ, domi a n yæ ye tœø te, ta koo nun marua.

2 A ku tii siara, adama a de goo u nun siara.

3 Kperu ka yanım bunu, adama gari bøkøn mœru ya bunum kere me.

4 Mœru ya dam mæ, adama wara u koo yœra u nisinu ma.

5 Gerusibu bu kïru kere te ta n sœsiramø.

6 Kpaasi wi u nun gerusi u sãawa bœrœkini, adama tœnu ù n win yiberæ bœkasi u nün nœni wøkumøwa.

7 Wi u deba u ra mam tim dibu yinewa, adama wi gœra mæ u ra siarewa baa ye ya sœsu.

8 Wi u wasam gariru yara tem tukumø, u sãawa nge gunø ge ga gen sokuru deri ga bœsu.

9 Nge me turare ka gum sawaram mu ra tœnu nuku dobu wœ, nge meya kpaasin bwisi kœru ta ra n do.

10 A ku wunen bœro ka wunen tundon bœro biru kisi. Å n wãa wahala sœ, a ku somiru kaso da wunen dusin mi, domi wunen beruse u koo nun somi n kere wunen dusi wi u toma.

11 Nen bii, a de a tii nenæ, kpa na n nuku dobu mæ. Baa wi u man wïibu seewa, kpa n kpĩ n nün wisi.

12 Wi u laakari mæ wiya u ra kœsa wa ye ya wee kpa u kuke. Wi u kun maa laakari mæ u ra dewa u ye wœri kpa u nœni sœra.

13 Goo ù n sœø goo swaa gbiiya u ka dibu sua wunen mi, a wi u yœro gbiiya min yaberu tœruba mœ.

14 Goo ù n win winsim tœbura ka dam buru buru yellu, win tœbiri bi, bu ko n sãawa nge bœri.

15 Tœn kurø nœø gœmunugii u sãawa nge guru nim me mu dœakumø mu n yœramø.

16 Wi u kï u nün yœrasia u sãawa nge wi u kasu u woo yœrasia, n kun me u gum yarum nenæ win nœmæ.

17 Nge me sisu su ra sisu nœø dœre, nge meya tœnu u ra tœnusin daa sœme.

18 Wi u dœru nœri, wiya u koo ten marum di. Wi u maa win yinni nœri, u koo bœere wa.

19 Nge me tœnu ra win wuswaa wa nim sœ, nge meya u ra win daa wa win gœruø.

20 Nge me garibun wãa yera ku ra debu, nge meya tœnun bine ku ra kpe.

21 Dœowa ba ra ka wura ka sii geesu sœwe, adama tœnun daawa ba ra ka nün siri.

22 Baa ù n gari bøkø doke sorø a suna nge dïa bima, win gari bakara kun kpeemø.

23 A de a n wunen yaa sabenun bukata yœ sãa sãa, kpa a n da nu nœri, 24 domi dukia ku ra n wãa tœnun nœmæ sere ka baadommaø. Meya maa bwese teeru ta ku ra n bandu dii sere ka baadommaø. 25 A taka gœyø gberø kpa a yakasu gœ guunun gœarø yaka kpaasu su sere kpi. 26 A tii yœnu kuo ka wunen

yäänun sansu kpa a gberu dwe ka wunen bonun gobi. ²⁷ Wunen bonun bom mu koo turi a ka wunen tii ka wunen ye nu diisia, kpa a maa ka wunen sam kowo tøn kurõbu nõari.

28

¹ Wi u kõsa mò u ra duka suwa baa goo ù kun nùn gire. Adama wi u kun gāanu kue, u ra n tororu sōwa nge gbee sunò kpembu.

² Tõmbu bà n seesinamò tem sòò, ben kparoba ba dabi, adama sina boko wi u bwisi ka laakari mò, win tem mu ra n wāawa bõri yendu sòò.

³ Sina boko wi u ra tõmbu dam dõre u sāawa nge guru baka ye ya ra dīanu sanku.

⁴ Be ba Gusunõn wooda yina, tøn kõsobu ba dam kēmò, adama be ba ye me m nōowamme ba tøn kõsobu yinamōwa.

⁵ Tøn kõsobu ba ku ra gem swaa tubu, adama be ba ra Yinni Gusunò mem nōowen mi, kpuro ra bu yeeriwa.

⁶ N buram bo a n sāa sāaro kpa a n daa gea mò, ye kaa n ka sāa gobigii kpa a n daa kōsa mò.

⁷ Wi u Gusunõn wooda mem nōowamme u sāawa bii bwisigii, adama wi u tøn beretekeba swīi, sekura u ra ka win tundo naawe.

⁸ Wi u ra tõmbu gobi bakure u nim doke too, win arumani ya koo wurawa wi u sāarobun wõnwõndu møn mi.

⁹ Wi u yina u Gusunõn wooda swaa daki, Gusunò u ra yēro yinewa sere ka win kanarò.

¹⁰ Wi u taare sarirugii suremò swaa kōsa sòò, wiya u koo wõri yina ye u bēri sòò. Adama be ba gem swīi, beya ba koo gea wa.

¹¹ Gobigii u ra n tamaa u bwisi mōwa, adama sāaro bwisigii u koo kpī u yi tubu.

¹² Gemgibu bà n tem kpare, tõmbu kpurowa ba ra bēere wa, adama n n tøn kõsobun na, tõmbu kpuro ba ra duki suwa bu kuke.

¹³ Wi u win toraru tii marisi, u n kooramò, adama wi u te tuuba kua, ma u te deri, Gusunò u koo yēro suuru kua.

¹⁴ Doo nõorugiiwa wi u Gusunò nasie baadomma. Wi u maa gõru bõbia u koo wahala wa.

¹⁵ Sina boko wi u tõmbu dam dõremò, u sāawa nge gbee sunò n kun me nge yaa gõba gaa.

¹⁶ Wirugii wi u kun bwisi mò, u ra tõmbu dam dõrewa, adama wi u win dukia wa ka swaa gea, win banda ta ra te.

¹⁷ Wi u tõnu go, win tiin sikirõwa u duka dõò. Goo u ku raa nùn yõrasia.

¹⁸ Wi u daa gea mò, u ko n wāawa bõri yendu sòò, adama wi u swee kōsi yiru swīi, u koo kōõra yen gaa sòò.

¹⁹ Wi u ra gberu wuku, u ko n dīanu yibawa, adama wi u kam naa gire, sāara ta koo nùn deema.

²⁰ Naanegii u koo domaru wa too, adama wi u kasu u gobi ko fuuku, u n kōsa biamò.

²¹ N n weene a tõnu gem wē win nõni nasiarun sō, adama gabu ba ra ko me yèn sō ba bu dīa dõka kã.

²² Binegii u ra n kīwa u arumani wa fuuku, kpa u kun tamaa sāara koo nùn deema.

²³ Wi u tõnu gerusimò, ba ra nùn siare amen biru n kere wi u ra tõnu fufu ko.

²⁴ Wi u win tundo ka win mēro gbenimò, ma u nee, ye ya kun toraru, wi ka swaa dio ba nēwa.

²⁵ Wi u ra n win tiin arufaani kasu, u ra sannasõ seeyewa, adama wi u Gusunò naane doke u koo kuurawa.

²⁶ Wi u win tiin bwisi naane sãa, u sāawa gari bõkò, adama wi u laakari mò, u ko n wāawa bõri yendu sòò.

²⁷ Wi u ra sāarobu nõari ka nuku tia, u n gāanu biamò, adama wi u ka bu gõbu, u koo bõri wa.

²⁸ Tøn kõsobu bà n bandu di, tøn dabira ra kuku yeru kasuwa, adama bà n bu fuka, gemgiba ba ra bandu di.

29

¹ Wi u ra gerusibu yine, u koo kam kowa mam mam subaru sòò.

² Ma gemgiba dabi tem sòò, tõmba ra n nuku dobu mōwa, adama tøn kōsò ù n tem kpare, tõmbu kpurowa ba ra n weeweenu mò.

³ Bii wi u bwisi kasu, u ra win tundo nuku dobu wēwa. Wi u ra n kurò tanõbu gasirimò, u win arumani sankumōwa.

⁴ Sina boko wi u win tem kpare gem sòò, u ra mu kuurasiewa. Adama wi u nòm biran kēnu mwaamò, u ra mu kam koosiewa.

⁵ Wi u win beruse fufu mò, u nùn yina beriammewa.

⁶ Tøn kõsobu ba ra yina mwaarewa ben tiin daa sòò, adama gemgibu ba ra n nuku dobu yibawa.

⁷ Gemgii u ra n yē ye n weene bu sāarobu kua, adama tøn kōsò kun yen bwisi mò.

⁸ Tøn yaa kasikiobu ba ra de wuu gu burisirawa, adama bwisigibu ba ra tõmbun mōru suresiewa.

⁹ Bwisigii ù n gari bõkò siribu soka, u yēewa? U mōru kuawa? Baa n n meren na, u n bin asansi wasi.

¹⁰ Tøn gowobu ba ku ra gemgii kã, adama gemgibu ba ra n kīwa win wāaru tu dakaa da.

¹¹ Gari bõkò u ra win mōru teriewa yande, adama bwisigii u ra tii nenewa gina.

¹² Sina boko ù n da weesu swaa daki, win sina bwāabu ba koo kowa tøn kõsobu.

¹³ Sāaro ka wi u ra tõnu dam dõre, ba gāa teenu mò ni nu n wunane. Niya, Yinni Gusunõwa u ben baawure yam waasiama.

¹⁴ Sina boko wi u ra bwēebwēe siri dee dee, win banda koo dakaa da.

15 Sena ka seeyasiabu bu ra tõnu bwisi kē, adama bii wi ba maari u tii kp̄are, win mero u koo sekuru wa.

16 Mi tøn k̄soba dabia, miya durum da kp̄ÿe, adama gemgibu ba koo tøn k̄so ben kam kobu wa.

17 A wunen bii seeyasio kpa u nun wērasia kpa a n nuku dobu m̄o.

18 Tõmbu bà kun Gusunon n̄o n̄o m̄o, ba ra tii yõsuwa daa b̄ereteke s̄o, adama doo n̄o rugiba be ba Gusunon wooda mem n̄o wamm̄e.

19 N n̄ ka gari ba ra yoo seeyasie, domi baa ù n nua, u n̄ yi mem n̄o wamm̄e.

20 Ma tønun gari kun ansansi m̄o, a nùn gari s̄io gari b̄ok̄o.

21 Yoo wi ba n̄ ka b̄o b̄om kue saa piiburun di, u ra n tamaa u s̄aawa yinnin bii.

22 Wi u m̄oru m̄o, u ra sann̄osu seeyewa. M̄eya wi u ra m̄oru se fuuku u ku ra toranu kpe.

23 Tii suabu bu ra tõnu kawewa, adama wi u tii kawe, u ra b̄ere wawa.

24 Wi u ka gb̄en̄o n̄o tia s̄a, u tii k̄sa kasuamm̄ewa, domi u yē ma b̄ori yi wi sisie. Ka m̄e, u yinam̄o u gem gere.

25 À n tønun geren b̄erum m̄o, kaa n w̄aawa kari baka s̄o, adama à n Gusun̄o naane s̄a, u koo nun k̄suwa.

26 Tøn dabira ba ra k̄a ben yinni u ka bu n̄onu geu m̄eri, adama Gusun̄owa u ra baawure wē ye n ka nùn weene.

27 Gemgibu ba ku ra wee kowobu k̄a. M̄eya maa tøn k̄sobu ba ku ra gemgibu k̄a.

Agurin gari

30

1 Aguri, Yaken biin gari wee yi u gerua Itieli ka Itieli ka Ukalin s̄o.

2 U n̄e, geema n̄ena na gari bakaru bo t̄ambu s̄o. Na n̄ tønun bwisi m̄o.

3 Goo kun man bwisi k̄ēere yi yi koo de n Gusun̄o D̄eero gia.

4 Wara u w̄ollu daare. Wara u saramare w̄ollun di. Wara u woo n̄oma n̄enure.

Wara u nim kurusire win ȳanu s̄o. Wara u tem n̄o bura yenu kua. Am̄ona win ȳisiru. Am̄ona win biin ȳisiru. A yē?

5 Gusunon n̄o m̄w̄eenu kpuro nu naane m̄o. Wi u kukua win mi, u s̄aawa ȳeron tarakpe. 6 A ku gari ḡee sosi win gari s̄o. À n kua m̄e, a weesu kuawa, kpa u nun seeyasia.

7 Yinni Gusun̄o, ḡaanu yiru yeniba na nun kanam̄o. A man nu k̄eeȳo na n nu m̄o sere n ka gbi. 8 Niya, a ku de na n s̄a wee kowo, kpa n ku t̄ambu n̄oni w̄oke. A ku maa de na n s̄a s̄aro n̄ kun m̄e gobigii. A gesi man w̄eeȳo ye kon di na n ka w̄a. 9 Domi n̄a n arumani

wa too, kon nun siki n n̄e, wara ra n wune, Yinni Gusun̄o. M̄eya n̄a n maa kua s̄aro, kon da n gb̄eni kpa n wunen ȳisiru sanku.

10 A ku sam kowo gari weesugii mani win yinnin mi, kpa u ku raa nun b̄orusi, kpa b̄ori yi, yi nun di.

11 Gaba w̄a ba ra ben tundo b̄orusiwa kpa bu ben meron k̄sa gere.

12 Gaba w̄a ba ra n tamaa ba d̄ere, adama ba n̄ d̄ere.

13 Gaba w̄a ba ra n tii sue kpa ba kun goo gara.

14 Gaba w̄a ben donnu nu s̄aawa nge takobi, ma ben baa saburosu nu s̄a nge woba bu ka w̄onw̄onobu ka s̄arobu w̄ori bu ben ȳanu gura.

Mõnnu ganu

15-16 K̄ok̄o te ta ra yem n̄o ta w̄andiaba yiru m̄o be ba ra soku, a sun w̄ēma, a sun w̄ēma. Ḡaanu n̄e gaa w̄a ya ku ra debu. Niya, ḡaribun w̄a yeru, ka tøn kur̄o w̄iro, ka tem gb̄ebum,

ka sere maa d̄ō wi u ku ra n̄e, u den deba. 17 Wi u win tundo yaakor̄u m̄o ma u win m̄ero gema, gun̄o bakeru ta koo win n̄oni w̄owa, kpa yaberekunu nu win yaa di.

18-19 Ḡaanu itawa nu w̄a ni nu ku ra man yeeri, niya nge m̄e gun̄o bakeru ta ra n ka ȳowa, ka nge m̄e waa ya ka s̄iim̄o kpee saara w̄oll̄o, ka nge m̄e goo nimkuu ga ka s̄iim̄o nim w̄oku w̄oll̄o.

Ḡaanu n̄ese maa w̄a, niya k̄i te ta ra tøn dur̄o sure tøn kur̄on mi gia.

20 Kur̄o tan̄o ù n sakararu kua u kpa, u ra woburewa kpa u n̄e, u n̄ k̄sa gaa kue, kpa u n s̄o nge wi u di u kpa u n̄o wokam̄o.

21-23 Ḡaanu n̄ewa ya w̄a ye ya ku ra ka t̄ambu naawe. Niya, yoo ù n kua sina bok̄o, ka gari b̄ok̄o ù n di u deba, ka kur̄o wi ba ḡoburu wa ù n dur̄o wa, ka maa tøn kur̄o yoo wi u win yinni dur̄o m̄waari.

24 Yē bwese piiminu n̄e yi w̄a yi yi bwisi m̄o too.

25 Gbiikaa tani. Yi n̄ dam m̄o adama yi ra yin d̄ianu gurewa ḡēbun saa s̄o.

26 Yiruse, yaa gaa ye ya ka saataburu n̄e ye ba ra soku damaa. Ya n̄ dam gam m̄o, adama ya ra yen w̄a yeru kowa guur̄o.

27 Itase twee. Yi n̄ sun̄o m̄o, adama ka m̄e, yi ra yariwa wuu wuuka.

28 N̄ese b̄osu. Kaa kp̄i a ge m̄wa, adama ga ra kp̄i gu du sere sinambun dii s̄o w̄o.

29-31 Hunde koni n̄e ḡe w̄a ȳen sanum mu nanum m̄o. Niya, gb̄ee sun̄o ge ga yē kpuro bwisi kere, ga ku ra maa biru wure goon wuswaan di, ka goo d̄ō ge ga wiru ȳorassie,

ka boo kinε yeburu te ta ra sanne,
ka sina boko wi u wāa win tabu kowobun
suunu sōō.

³² Å n tii walle sua, a gari baka kookoosu
kuawa. Ma a kōsa bwisika a de a wunen nō
kpī. ³³ Domi bā n bom swē, men gum mu ra
gerewa. Bā n tōnun wēru so, yema mu ra yari.
Meya maa ā n tōnun mōru seeya, sannōwa ya
koo mā.

Ba sina boko bwisi kēmō

31

¹ Bwisi yi Lemueli, Masan sina boko u wa
saa win meron min di. U neε, ² nen bii, wunε
wi na yīira na mara, a man swaa dakio. Wunε
wi na kana nen kanaru sōō, a swaa tem kpīyo
a nō. ³ A ku de tōn kurōbu bu wunen dam
kpe. A ku de tōn kurō be ba sinambu kam
koosia bu nun daa kōsa tie. ⁴ Lemueli, a de
a n yeni yē. N n weenε sinambu bu tam nō.
N n weenε wirugibu bu tam hōōbōm kasu.
⁵ Domi bā n mu nōra, mu koo bu go kpa bu
duari bu wooda swīi, kpa bu sāarobu gem
bira. ⁶ I be ba gōō dōō ka sere maa sāarobu
tam hōōbōm wēeyō bu nō. ⁷ Bā n nōra kpa
bu ben sāaru ka nōni swāaru duari. ⁸ Adama
wunε, a seewo a be ba n kpē bu gari gere yōra
ka sere maa be ba n somiō mā. ⁹ A ka bu yinō
kpa a bu siria dee dee. A ka wōnwōndobu ka
sere maa sāarobu yinō.

Kurō geon daa

¹⁰ Kurō geon waabu bu n sē? Domi win
beere ya wuraba kere.

¹¹ Win durō ra n nūn naane sāawa, u n
sāaru wasi.

¹² Win wāarun tōnu kpuro sōō, gea u ra win
durō kue, n n mō kōsa.

¹³ U ra wēsu kasu u tari. U ra n nōman
samburu mō ka nuku tia.

¹⁴ U ra win dīanu waamewa saa mi n
toman di nge goo nīmkuu ge ga tenkuru mō.

¹⁵ U ra sewa saa min di yam kun sāram
kpa, u ka win yenugibu dīanu kua, kpa u win
wōndiaba sōma bōnu kua.

¹⁶ U koo tem kasu u dwe u kara ko, kpa u
ka win tiin kiarun are resem dāa binu dwe u
duure mi, ni nu koo mā.

¹⁷ U ra win samburu kowa ka dam. U ku ra
wēre.

¹⁸ Ye u mō kpuro u ra n yen arufaani yē. U
ra n samburu mō sere ka wōkurō.

¹⁹ U ra n tarimō.

²⁰ U ra sāarobu kēru wē.

²¹ U n woorun saan berum mō win
yenugibun sō domi be kpuro ba woorun
yabenu mō win samburun sō.

²² Wiya ra yānu doke ni ba kua ka beku
nōniginu, kpa u maa kpīn yenun bekunu ko.

²³ Ba ra win durō beere wē ū n sina ka wuun
guro gurobu sannu.

²⁴ U ra yabenu ka sēkatii ko u tenkuba dōre.

²⁵ Dam ka beerewa u ra n sebua nge
yaberu. U ku ra wurure sian bukatan sō.

²⁶ Laakari sōōra u ra nōō wukie, kpa u n
tōmbu bwisi kēmō ka kīru.

²⁷ U ra win yenu nōni dokewa kpa u n yē ye
ya kooramō ge sōō. U n yikuru mā.

²⁸ Win biba ra nūn siare, ka win durōn tij,
kpa durō u n mō, ²⁹ kurō dabinu ba sāa kurō
geebu, adama wuna a kere.

³⁰ Wasin buram mu n naane mō, wuswaan
buram mu ra maa doone, adama kurō wi u
Yinni Gusunō nasie, wiya ba koo siara.

³¹ I de u win nōman samburun are wa kpa
baawure u nūn siara ten sō.

WAASU KOWON TIRERU

Wi u tire te yorua, u tii bikiamō arufaani yerà tōnu u ra wa win sōmburun sō handuniaō. Domi nuku dobu ka sōmburu ka dukia ka yēε te tōnu u ko n mō, ye kpuro ya nōru ma. N n men na ye ya kpuro kere, yera tōnu u Gusunō nasia kpa u yēeri ye u mō sōō.

U maa sōosi nge mē gāa dabinu nu kerane. Dura wi, u maa sōosimō ma gāa dabinu wāa handunia sōō ni nu ra tōnu biti mwε. Tōnu kun kpε u Gusunōn swεε kpuro tubu. Adama sōō teeru Gusunō u koo de gem mu sōōsira win siribu sōō.

BWISIGIIN GARI

Wāaru ta tubum sē

1 Gari wee yi waasu kowo u gerua. U sāa Dafidin bii, u maa sāa sina boko Yerusalemuo. 2 Wiya u nεε, gāanu kpuro nu tubum sē. Ka gem ya sāawa biti. 3 Arufaani yerà tōnu u ra wa handunia mini win wahala ye u mō kpuro sōō. 4 Gaba gbimō ma gaba kōsire mō. Adama tem mu ko n wāawa mē sere ka baadommao. 5 Sōō u yarimō, u dumō, u wuramō min di u yarimō. 6 Woo gān seewa, ga ra dewa sōō yēsan nōm dwaru gia kpa gu wurama sōō yēsan nōm geu gia. Swaa tia yera ga ra n swīi mi. 7 Daa bakanu kpurowa nu ra nin nim sure nim wōkuo. Adama nim wōku ge, ga ku ra yibu. Swaa tia yera daa ni, nu ka nin nim mē suremō ge sōō. 8 Gāanu kpurowa nu sōmburu mō sere tōnu kun kpε u gāanu gere. Noni ku ra yam mēeribu wasire. Mēya swasu ku ra maa gari nōōbu wasire. 9 Ye ya raa wāa gīa, yera ya ko n maa wāa sia. Ye ya raa kōora gīa, yera ya koo maa kōora sia. Gāanu sari handunia yē sōō ni nu sāa kpaanu. 10 Goo ū n nεε, gāa kpaanu wee, a n yē ma gāa ni, nu raa wāa kō saa yellun di. 11 Sa ku ra n yaaye ye ya besen sikadoba deema yellu. Mēya be sa maa gbiiye, ba ñ yaayamō ye ya sun deema.

Bwisi yi waasu kowo u wa

win wāaru sōō

12 Nε, waasu kowo, na kua Isireliban sunō Yerusalemuo. 13 Ma na wēra na kasu ka bwisi ye ya kooramō handunia mi. Ma na deema ya sāawa sōm sēsōguru te Gusunō u dera tōmba mō. 14 Na wa ye ya kooramō handunia sōō kpuro. Ma na deema ya tubum sē. Ya sāawa nge wi u kī u woo kpara. 15 Domi ye ya sikire, ya ñ demiarō. Ye ya maa sari, ba ñ kpε bu ye gari.

16 Yera na tii sōōwa na nεε, wee na bwisi kasu, ma na yi wa n kere be ba man gbiiye bandu sōō Yerusalemuo. Na bwisi ka yēru wa too. 17 Ma na tii wē n ka gia ye n sāa bwisi ka ye n sāa gari bakaru. Adama na deema ye

kpuro ya tubum sē ya sāawa nge wi u kī u woo kpara. 18 Domi wi u win bwisi sosimō, wahalawa u tii sosiammē. Wi u maa win yēru sosimō, nuku sankirana u tii sosiammē.

2

1 Na tii sōōwa na nεε, kon nuku dobu kasuwa. Kon dawa n dabura ye n sāa doo nōōru. Adama na deema ye kpuro ya tubum sē. 2 Ma na nεε, yēesu su sāawa gari bakaru, arufaani yerà nuku dobu bu maa mō. 3 Ma na gōru doke na nεε, kon tam nawa nge mē gari bakasu su ra ko. Adama ko na n ka tii neniwa. Domi na kīwa n gia ye n buram bo tōmbu bu ko ben wāaru sōō. 4 Na sōm bakanu kua. Na dia bana ma na resēm dāa gbaanu kua. 5 Na tii kara kua ka maa dāa gbaanu. Ma na dāa marum bwese bweseka duura mi. 6 Na bwii gba yin nim ba ko n da dāa ni yēke. 7 Na yoo tōn durōbu ka tōn kurōbu dwa. Ma na ben bii be ba mara yoo te sōō neni. Mēya na maa ketε gōsu ka yāa gōsu mō n kere sinam be ba man gbiiye Yerusalemuo. 8 Na sii geesu ka wura gura ka sere sinambun arumani ka bera ka beran arumani. Ma na tii wom kowobu kasua tōn durōbu ka tōn kurōbu ka sere ye tōn durō u ra kā. Yera kurō dabinu. 9 Ma na yīsiru yara n kere sinam be ba man gbiiye Yerusalemuo. Ka mē, nen bwisi man wāasi. 10 Ye nen nani yi binε kua kpuro ka nuku doo bi nen gōru ga kī, na ku ra yinε. Nen sōmburu kpuro ta ra man nuku dobu wē. Nuku doo biya bu kua nen are. 11 Yen biru, na soma ye na kua kpuro mēera ka wahala ye na kua ye sōō. Ma na deema ye kpuro ya tubum sē. Ya sāawa nge wi u kī u woo kpara. Soma ye tōnu u mō u ku ra yen arufaani wa u di ka gem.

12 Ma na nen laakari wesia n ka wa arufaani ye ya wāa bwisi ka gari bakaru ka wiiraru sōō. Wi u koo nε sina boko kōsire ko, mba u koo ko ma n kun mō ye ya raa kōore kō. 13 Na wa bwisi yi gari bakaru arufaani kere nge mē yam bururam mu yam wōkuru arufaani kere. 14 Bwisigii u ra n yē mi u dōō, adama gari bōkō ga ra n habiwa yam wōkuru sōō. Ka yen de, na yē ma gāa teenu nu be kpuro mara. 15 Ma na tii sōōwa na nεε, nε ka gari bōkō, wāarun kōkōrō tia besε kpuro sa mō. N n men na, mban sōna na sāa bwisigii. Domi na wa ma yen tii ya tubum sē. 16 Bwisigiin bwisi kun gari bōkon gari bakaru tēbu keramō, domi saa fiiko sōō, ba koo be kpuro duari. Bwisigii u koo gbiiwa nge mē gari bōkō u koo gbi. 17 Ma na wāaru tusa. Domi ye ya kooramō handunia ye sōō, ya man bwēra yara yēn sō ye kpuro ya tubum sē. Ya sāawa nge wi u kī u woo kpara. 18 Na sōmburu tusa te na kua handunia ye sōō. Domi kon ten nuku dobu goo deriawa wi u koo man kōsire ko. 19 Wara yē yēro wi, ū n ko n sāan na bwisigii ñ kun mē gari bōkō.

Ka me, wiya u koo nen sambu ten arufaani di te na kua ka bwisi. Na wa ma ye kpuro ya tubum se. ²⁰ Ma ye kpuro soo, nen nuki sankira wahala ye na kuan s. ²¹ Wee tanu u ra samburu ko ka bwisi ka yeru kpa tu nun are marua. Adama soo teeru u ra tu goo deriewa wi u kun gaanu kue te soo. Anna a ksa wa mi! Ya maa saawa ye ya tubum se. ²² N n men na, arufaani yerà tonu u ma win sambu te u tii kuamme soo handunia mini. ²³ Domi ye u mð win wāaru soo kpuro wahala ka bwisikuna ya ra ka nūn naawe. Baa ka wskuro, win laakari ku ra n kpī. Yeniba kpuro ya tubum se.

²⁴ Gāanu ganu sari ni nu wā ma n kun mð tonu u di u nð, kpa u nuku dobu ko win saman aren s. Adama na wa ma ye kpuro ya weewa Gusunan min di. ²⁵ Goo sari wi u koo di u nuku dobu ko win samburun s ma n kun mð ka Gusunan yeru. ²⁶ Domi wi u nūn wērewa u ra bwisi ka yeru ka nuku dobu wē. Adama u ra dewa tñ kso u arumani kasu u mennna wi u wi, Gusunð wēren s. Yenin tii ya maa tubum se. Ya saawa nge wi u ki u woo kpara.

Gāanu baanire ka nin saawa

3

¹ Handunia ye soo, gāanu baanire ka nin saa. Tara mi, saa baayere ka yen saa.

² Marubu ka bin saa, gð maa ka win saa. Duurubu ka bin saa, wukabu maa ka bin saa.

³ Goberu ka ten saa, bekiabu maa ka bin saa. Kosukubu ka bin saa, bana maa ka yen saa.

⁴ Swi ka yin saa, yesu maa ka sin saa. Weeweenu ka nin saa, yaabu maa ka bin saa.

⁵ Kso mennabu ka bin saa, kso mennabun deribu ka bin saa. Bokasinaa ka yen saa, bokasinaan deribu maa ka bin saa.

⁶ Gāanun kaso ka gen saa, nin kōrabu ka maa bin saa. Gāanun yiibu ka bin saa, nin kōbu maa ka bin saa.

⁷ Gēkubu ka bin saa, yina maa ka yen saa. Maribu ka bin saa, gari gerubu maa ka bin saa.

⁸ Kīanaa ka yen saa, tusinaa maa ka yen saa. Tabu ka bin saa, bari yendu maa ka ten saa.

⁹ Arufaani yerà tonu u ra wa win samburu soo. ¹⁰ Na wa sama ye Gusunð u ra tonu sure. ¹¹ Yinni Gusunð u ra gāanu kpuro kowa nin saa soo nu n wā. U mam doke tonun

bwisikunu soo ma gāanu wāa ni nu ku ra kpe, baa me tonu kun kpe u tubu sama ye Gusunð u mð saa toren di sere ka handunian kpeer. ¹² Na tuba ma gāanu sari ni nu wā ma kun mð tonu u nuku dobu ko kpa u wāa geeru di win wāaru tōru kpuro soo. ¹³ Adama tonu u n waamð u dimð u nōrumð ma u nuku dobu mð win saman aren s, ye, ya saawa Gusunð kēru. ¹⁴ Na gia ma ye Gusunð u kua kpuro, ya koo te wa. Ba ñ gāanu ganu sosimð ye soo, ba ñ maa gāanu ganu kawamð ye soo. Nge meya Gusunð u ra ko kpa tambu bu ka nūn nasia. ¹⁵ Ye ya wāa tē, ka ye ya ko n wāa sia, ya raa wāa ka. Gusunð u ra dewa ye kpuro yu maa wure ya n kooramð.

Gð u saawa gāanu baaniren

wii goberu

¹⁶ Yen biru, na wa siri gbaburo ma ksa kowo u gemgii siribu di handunia ye soo.

¹⁷ Ma na tii sōwa na nee, Gusunð u koo gemgii ka tñ kso siri. Domi gāanu baanire ka nin saawa. Nge meya ba koo maa kookoosu baasire siri. ¹⁸ Na maa tii sōwa na nee, sso teeru, Gusunð u koo tambun laakari meeri kpa ben tii bu gia ma ba ñ yee sano kere.

¹⁹ Domi tonun kōkōrð ka yegia ya saawa tia. Be kpuro ba ra gbiwa. Saa ye soo, tonu u ñ yee sano kere. Yeni ya tubum se. ²⁰ Gāanu kpuro nu dōwa yam tem. Tua ba ka ni kpuro kua. Tua ye sora ni kpuro nu maa wurð. ²¹ Wara koo kpī u nee, tonun hundewa ya ra yð wollo kpa yegia ya n wāa tem. ²² Ye na wa n buram bo tonun s, yera u nuku dobu ko ka win samburun are. Yera u mð mi. Domi wara u koo maa de u nuku dobu ko ka ye ya wee win biru.

Gem sariru

tambun wāsinaa soo

4

¹ Na dam dārebu kpuro laakari kua handunia soo. Ye na wa wee. Be ba dam dāremð ba ra n wuri mðwa. Goo ku ra maa bu sokiru ne. Domi be ba bu dam dāremð mi, bera ba dam bo. ² Nen nani soo, be ba gu, ba doo nōru mð n kere be ba wasi. ³ Wi ba ñ gina mara, u doo nōru mð n kere wi ba mara, domi u ñ maa handunia yen dam dārebu wa.

⁴ Na wa ma sama ye tamba mð kpuro, ka hania ye ba dokemo ye soo kpuro, nisinun sōna bu wa bu ka ben winsim kera. Adama na wa ma ye kpuro ya tubum se. Ya saawa nge wi u ki u woo kpara. ⁵ Gari bako wi u ku ra samburu ko, gōra ta koo nūn go. ⁶ Adama n buram bo a n fiiko mð kpa a wēra ye kaa ka samburu ko too te ta ñ arufaani gaa mð.

⁷ Na maa gāanu wa ni nu tubum se handunia ye soo. ⁸ Niya, tonu wi u wāa wi turo. U ñ borð mð, u ñ dusi mð, u ñ maa bi

goo mō. Ma win sɔmburu ta ñ sere nɔru mō. Dukia ya ku ra maa nùn turi baa mē u ra n tii bikiamō u n mō, wara na sɔmburu kuamme na ka tii doo nɔru yinarimō. Na wa ma ye kpuro ya tubum sē. Ya ñ maa nuku dobu mō. ⁹Tɔmbu yiru bā n wāasinē ba sɔmburu mō sannu, ba tɔn turo kere, domi ben sɔmburun are yi kpā. ¹⁰Turo ù n wɔruma, turo wi u tie u koo nùn seeya. Adama wɔnwɔndowa wi u wāa wi turo ma u wɔruma u ñ yiruse mō wi u koo nùn seeya. ¹¹Tɔmbu yiru bā n kpī sannu, ba ñ wooru wasi. Adama wi u kpī wi turo, amōna u koo ka yam susuru wa. ¹²Wi u tɔn turo dam kere, tɔmbu yiru ba maa nùn dam kere. Wēē siiri ita yi ku ra fuuku kare.

¹³Bii aluwaasi wi u sāa bwēebwēē, ma u bwisi mō u sunō tɔkō gari bɔkō kere ge ga ku ra goon gari wure. ¹⁴Domi bii wi, u koo kpī u yarima pirisəm di u ka bandu di baa bā n nùn mara bwēebwēē. ¹⁵Handunia ye sō, na wa mi tamba bii aluwaasi sikerene wi u koo bandu di goon ayera. ¹⁶Tɔn be, ba ñ geeru mō bē sō u sāa wirugii mi. Adama bii be ba koo marura amen biru, ba ñ ko n nùn kī. Ma na wa ye kpuro ya tubum sē. Ya sāawa nge wi u kī u woo kpara.

A nɔ mwɛru koowo

ka laakari

¹⁷A de a du Yinni Gusunɔn sāa yero ka laakari kpa a susi a swaa daki ye kaa ka yākuu ko nge gari bakasu. Domi ba ñ yē ma kōsa ba mō.

5

¹A ku gari gere ka sendaru. A ku maa Gusunɔ nɔ mwɛru kua ka sendaru. Domi u wāawa wəllō ma wunē a wāa temō. A ku de wunen gari yi n dabi. ²Geema, bwisiku dabina nu ra ka dosusu nē. Gari saari dabiru sɔra maa gari kankam gerubu wāa. ³Ā n Gusunɔ gāanun nɔ mwɛru kua, a ku de n te a ka tu yibia. Domi Gusunɔ u ku ra gari bakasun mēm kā. Yen sō, a de a wunen nɔ mwɛru yibia te a kua. ⁴Ye kaa ka nɔ mwɛru ko a kun yibie, n buram bo a ku tu ko. ⁵A ku de wunen nɔ mwɛ te, tu nun torasia, kpa a yāku kowo sō a nēē, a ñ daa ka baaruwa. Mban sōna kaa de wunen garin sō Gusunɔn mɔru yu se kpa u wunen sɔmburu kam koosia. ⁶Gari yi n dabia, yi ku ra n arufaani mō. Nge mēya dosusu sū n maa dabia, su ku ra n arufaani mō. N n men na, a Gusunɔ nasio.

Dam dɔrebu

⁷Ā n wa tem gam ba bwēebwēē dam dɔremō, ba ñ nùn win gem wēemō, a ku de yu nun biti ko. A de a n yē ma wirugii wāa wi u wirugii goo kere. Mēya wirugii maa wāa wi u be yiru ye kpuro kere. ⁸Adama gāanu nu wāa be kpuron sō. Niya, tem marum, baa ka mam sina bokon tii.

Dukian arufaani sariru

⁹Wi u gobi kīa, yi ku ra nùn turi. Wi u maa dukia kīa, u ku ra yen arufaani di. Na wa ma yen tii ya tubum sē. ¹⁰Mi dukia ya kpēa, miya diobu ba ra dabie. N n men na, arufaani yerā wi u ye mō u waamō ye sō, ma kun mō yen waa bi tona. ¹¹Som kowo bwēebwēē u dīanu mō nu kpā, nu ñ kpā, u ra dweeyewa ka bəri yendu. Adama dukiagiin debura ku ra de u dweeye. ¹²Na kōsa gaa wa handunia ye sō. Yeya, goo wi u dukia berua ye ya koo ka nùn nōni swāaru naawa. ¹³Dukia ye, ya ra kam kowa wahala gaa sō kpa u kun maa gāanu mō sanam mē u bii mara. ¹⁴U koo gbiwa tereru nge mē ba ka nùn mara. U ñ kpē u win sɔmburun are gēe sua. ¹⁵U koo gbiwa nge mē ba ka nùn mara. Yera ya sāa kōsa baka. N n men na, arufaani yerā u wa mi win sɔmburu sō. Ta kuawa kam dirum. ¹⁶Yen biru, u ra diwa yam wōkuru sō kpa u n wāa nuku sankiranu ka wahala ka mōru baka sō win wāarun tōru kpuro sō. ¹⁷Ye na wa n buram bo kpuro tɔnun sō yera, u di u nō kpa u nuku dobu ko win sɔmburun are sō win wāarun tōru sō te Gusunɔ u nùn bura. Domi yera u mō mi. ¹⁸Gusunɔ ù n tɔnu dukia wē, ma u dera u ye dendimo, ma u nuku dobu mō win sɔmburun aren sō, yen i ya sāawa Gusunɔn kēru. ¹⁹Adama yēro u ku ra yaaye ma win wāaru ta ñ dēu yèn sō Gusunɔ u nùn nuku dobu yibia.

6

¹Na maa kōsa gaa wa ye ya dabi handunia ye sō. ²Yera goo wi Gusunɔ u ra dukia baka ka bēēē wē. U ku ra n gāanu bie win wāaru sō. Adama Gusunɔ ku ra de u ye dendi. Tɔn tukowa u ra ye dendi. Yeni ya tubum sē. Ya maa sāa kōsa baka. ³Mēya goo u ra bibu wunɔbu (100) maa, kpa u te u ko wō dabinu kpa doo nɔru ta kun nùn tura win wāaru sō, kpa u kun maa siki wɔru wa mi ba koo nùn sike. Na gerumō ma bii wi ba mara win suru kun yiba, u nùn nuku dobu kere. ⁴Domi ba bii wi marawa u ñ gāanu kue. Yam wōkuru sɔra u doona. Mēya goo kun maa nùn yaayama. ⁵U sāawa wi u kun sō waare, u ñ maa nùn yē. Adama ka mē, u wērabu mō n kere durō wi u bibu wunɔbu (100) mara mi. ⁶Baa durō wi, ù n daa wāa sere wō nɔrɔbun suba yiru (2.000), ma u kun doo nɔru wa, ye kpuro tia.

⁷Tɔnun sɔmburu kpuro, nɔ sɔra ta ra de. Ka mē, win bine ya ku ra kpe. ⁸Mba bwisigii u ka gari bɔkō kere. Bwēebwēē wi u yē nge mē u koo tii kpara tɔmbun suunu sō, mba u ka bu kere. ⁹Ye a wa a neni ya kere ye a bine sāa. Domi ye kpuro ya tubum sē. Ya sāawa nge wi u kī u woo kpara.

¹⁰ Ye ya wāa saa yellun di, ya yīſiru mō ka. Sa maa yē ma tōnu u n̄ kpē u ka wi u n̄n dam kere sikirina. ¹¹ Gari dabira ku ra n̄ asansi mā. Arufaani yerā tōnu u ra n̄ mō ye sōō. ¹² Wara yē ye ya sāa gāa geenu tōnun sō win wāaru sōō te ta ra doōne mi nge saaru. Wara u koo kpī u n̄n sō ye ya koo na win gōon biru.

7

¹ Yīsi geeru ta turare nubu durorugia kere. Tōnun gōon tōru ta win marubugiru kere. ² N buram bo a da yēnu mi ba gōō sō ye kaa ka da yenu mi ba tōō bakaru mō. Domi gōōwa u sāa tōnun wāarun noru. Meyā wi u wasi, u koo yaaya ma gōō wee. ³ Nuku sankiranu nu yēesu kere. Domi baa tōnun wuswaa yā n̄ burisine, ka me, u koo kpī u n̄ bōri yendu mō gōru. ⁴ Bwisigiin gōru ga ra n̄ woowa yenu mi ba gōō sō. Adama gari bōkōn gōru ga ra n̄ woowa yēnu mi ba nuku dobu mō. ⁵ N buram bo a bwisigiin gerusibu swaa daki ye kaa ka gari bōkōn womusu swaa daki. ⁶ Domi gari bōkōn yēesu sāawa nge gāa ni nu kuramō dōō sōō. Ya maa sāa kam dirum.

⁷ Dam dōrebu bu ra bwisigii gōsiewa gari bōkō. Kēru ta ra maa tōnun gōru siyewa. ⁸ Gāanun kpeeru ta buram bo n̄ kere nin torubu. Suurugii u maa tii suo kere. ⁹ A ku de wunen mōru ya n̄ da fuuku se. Domi gari bōkōn miya mōru ya ra n̄ wāa. ¹⁰ A ku gere a n̄e, mban sōna yellu ta tē dobu kere. Yēni ya n̄ sāa bwisigiin bikiabu. ¹¹ Bwisi yi sāawa tubi gea, yi mam tubi kere tōmbu kpuron mi. ¹² Yi ra tōnu kōsuwa nge me gobi yi ra tōnu kōsu. Adama yi arufaani mō n̄ kere gobi. Yi ra de wi u yi mō u n̄ wāa wāaru sōō.

¹³ A Gusunō nōman sōma mēerio. Ye u dera ya sikire, wara u koo kpī u ye demia. ¹⁴ Doo nōarun saa sōō, a nuku dobu koowo. Wahalan saa sōō, kpa a bwisiku ma Gusunōwa u tōō ni kpuro kua, kpa tōnu u ku ka gia ye ya koo koora win gōon biru. ¹⁵ Ye na wa nen wāarun tōru sōō n̄ tubum sē, yera gemgii u ra gbi win gem sōō kpa tōn kōson wāaru tu denya win nuku kōsuru sōō. ¹⁶ N n̄ men na, a ku tii garisi gemgii. A ku maa sōsi ma wuna a bwisi bo. Mban sōna kaa tii kam ko sekum. ¹⁷ A ku tii sure kōsa sōō, a ku maa wōri gari baka kookoosu sōō. Mban sōna kaa de a gbi tumaru. ¹⁸ Ye n̄ weene a n̄ yaaye kpa a ku ye atafiiru ko, yera wi u Gusunō nasie, u ra yariwa kari baayeren di. ¹⁹ Bwisi yi ra bwisigii dam wēwa n̄ kere kparobu wōkuru be ba wāa wuu teu sōō. ²⁰ Geema, handunia ye sōō, goo sari wi u gea mō kpa u kun toramō. ²¹ A ku gari kpuro dasabu doke yi tamba gerumō kpa a ku ka n̄ wunen sōm kowo u wunen kōsa gerua. ²² Domi wunen gōru ga koo nun sō ma wunen tii a gabu bōrusire.

²³ Na ye kpuro wēera ka bwisi ma na n̄e, kon ko bwisigii. Adama na n̄ bwisi yi wa. Yi ka man tondawa. ²⁴ Ye n̄ toma ka ye ya duku,

wara u koo ye naa turi. ²⁵ Na kookari kua na tii doke n̄ ka bwisi ka yēru ka nuku kōsurun kookoosu ka gari bakarun kookoosun saria gia. ²⁶ Tōn kurō win gōru ga sāa nge yina, ma win nōma ya sāa nge taa u gōō sēsō kere. Adama tōn durō win daa ya Gusunō wēre, u ra kurō wi kisirariwa. Durungiiwa u ra wōri kurō win nōmaa. ²⁷ Ye n̄e waaſu kowo na wa ye na gāanu kpuro wēera tia tia n̄ ka nin saria gia, yera, ²⁸ na tōn durōbu nōrōbu (1.000) sōō turo wa wi ba koo bēere wē. Adama tōn kurōbu kpuro sōō, baa turo na n̄ wa. N̄ deema na kasu n̄ te, adama na n̄ wa. ²⁹ Ye na tuba mi sōō, yera Gusunō u tōmbu kuawa ba sāa dee dee. Adama ben tiiwa ba ben wāaru sēsiasia.

8

¹ Wara u sāa bwisigii kpa u gari yini tubusia yi yi n̄e, tōnun bwisi yi ra win wuswaa deerasiewa kpa ya kun maa burisine.

A n̄ da sunō mem̄ nōōwe,

bwisi geeya

² A sina boko mem̄ nōōwō nōō mwēe te a Gusunō kuan sō. ³ A ku senda a ka n̄n duka suuri. A ku maa yōrari a kōsa ko. Domi u koo kpī u ko ye u kī ⁴ yēn sō win gari yi dam mō. Goo sari wi u koo kpī u n̄n bikia u n̄e, mba u mō mi. ⁵ Wi u ra woodaba mem̄ nōōwe, u ku ra kōsa wa. Bwisigii u siribun saa yē. ⁶ Domi gāanu baanire nu nin saa ka nin siribu mō. Wahala gaa wāa ye ya tōnu wāasi, ⁷ yera u ku ra n̄ yē ye ya koo n̄n deema. U ku ra n̄ maa yē wi u koo n̄n sō dama te ya koo n̄n deema. ⁸ Tōnu kun dam mō u n̄ ka win hunde neni. Meyā u n̄ maa dam mō u ka tii wōra win gōon tōru. U n̄ yakiarō gōon nōman di. Meyā nuku kōsurugiin nuku kōsuru ta n̄ n̄n yarāmō.

Tōnun wāaru

⁹ Na nen tii wē, na mēera sāa sāa ye tōnu u mō kpuro handunia sōō. Na wa ma u ra win winsim taarewa u n̄n kōsa kua. ¹⁰ Na wa ba tōn kōsobu sikua ba wāa ba wēre. Be ba maa gea kua, ba ka sāa yeru tonda, ma ba ben gari duari wuu sōō. Yēni kpuro ya tubum sē. ¹¹ Domi ba ku ra yande tōn kōso be siri mii mii. Yēn sōna tōmbu ba ra n̄ kī ba n̄ kōsa mō ba n̄ dōō. ¹² Tōn kōso u ra torewa too, ka me, kpa win wāaru tu denya. Adama ye na yē, yera wi u Gusunō nasie, wiya u doo nōaru mō. ¹³ Tōn kōso kun doo nōaru wasi. Win wāara kun denyamō tu saaru kera. Domi u n̄ Yinni Gusunō nasie. ¹⁴ Gāanu wāa ni nu kooramō handunia ye sōō ma nu tubum sē. Niya, ye ya koo tōn kōso deema yera ya ra maa gemgii deeme. Ye ya koo maa gemgii deema, yera ya ra maa tōn kōso deeme. Yēnin tii ya tubum sē.

¹⁵ Yēn sōna na nuku dobu wōlle suamō. Domi handunia ye sōō, tōnu kun gāa geenu wasi ma n̄ kun mō u di u nō kpa u yēri.

Yera ya ko n s̄aa win s̄amburun are win w̄aarun t̄oru kpuro s̄oo te Gusuno u n̄un bura handunia ye s̄oo. ¹⁶ Sanam me na tii w̄e ka nen ḡoru kpuro n ka bwisin saria gia, kpa n wa ye n kooram̄o handunia ye s̄oo, na wa baa me t̄amba ku ra dweeye s̄oo s̄oo ka w̄okuru, ba n̄ kp̄e bu tubu ye Gusuno u m̄o kpuro handunia s̄oo. ¹⁷ Na sama kpuro wa ye Gusuno u kua. Na wa ma t̄onu kun kp̄e u tubu ye ya kooram̄o handunia ye s̄oo. Baa mam ye t̄onu u kasu ka hania baka, u n̄ kp̄e u ye wa. Baa bwisigii, ù n k̄i u n ye ye, u n̄ kp̄e u ye tubu.

9

¹ Geema, na tii w̄e, na ye kpuron kaso kua, ma na wa gemgibu ka bwisigibu ka ben sama w̄awa Gusun̄on nomuo. Meya maa k̄iru ka tusiru. Adama t̄onu kun ye ye ya koo n̄un deema. ² Gemgii ka t̄on k̄oso ka t̄on geo wi u deere ka wi u kun deere ka wi u ȳakuru m̄o ka wi u kun ȳakuru m̄o ka wi u toraru m̄o ka wi u toraru m̄o ka wi u n̄oo mw̄eeru m̄o ka sere wi u n̄oo mw̄eeru nasie, ḡaa teena nu ra be kpuro deeme. ³ Ye ya kooram̄o handunia ye s̄oo, ḡaa teenu w̄aa ni nu n̄ s̄aa dee dee. Niya, k̄ok̄or̄o tia ba m̄o. Ben ḡoruso, nuku k̄osuru ka wiira gariya yi ra n yiba ben w̄aarun t̄oru kpuro s̄oo. Amen biru, ḡaribun w̄aa yer̄owa ba d̄oo. ⁴ Be ba wasi, ba ȳiȳobu m̄o. B̄oo wasu ga gbee sun̄on ḡoru kere. ⁵ Be ba wasi, ba ye ma ba koo gbi. Adama be ba gu, ba n̄ ḡaanu ye. Ba n̄ maa k̄osiaru wasi domi ba bu d̄uariwa mi. ⁶ Ben k̄iru ka ben tusiru ka ben bine, ye kpuro ya kpawa mi. Ba n̄ maa baa gaa m̄o handunia ye s̄oo.

⁷ Yen s̄o, a doo a di a no ka nuku dobu. Domi s̄ambu te a kua, ta Gusun̄o w̄ere. ⁸ A de a n da n t̄oo baka ȳanu sebua baadomma kpa a ku duari a tii turare ye ka. ⁹ A de a ka wunen kur̄o wi a k̄i nuku dobu ko wunen w̄aarun t̄oru s̄oo te Gusuno u nun w̄e te ta ra doone mi nge woo. Domi yera ya ko n s̄aa nuku doo bi kaa n m̄o wunen s̄amburu s̄oo handunia ye s̄oo. ¹⁰ S̄ambu te a gesi wa kpuro, a tu koowo. Domi s̄amburu ka bwisikunu ka ye ru ka bwisi, yen gaa sari ḡaribun w̄aa yer̄o mi a d̄oo.

Bwisi kun arufaan̄i m̄o

baadomma

¹¹ Na maa wa handunia ye s̄oo, n̄ n̄ m̄o be ba duka m̄o t̄onawa ba ra garasa di baadomma. N̄ n̄ maa m̄o tabu dur̄o dangibu t̄onawa ba ra tabu di baadomma. Meya n̄ n̄ maa m̄o bwisigiba ba ra d̄ianu wa ba kun wahala kue. N̄ n̄ maa m̄o laakarigibu t̄onawa ba ra ko gobigibu baadomma. N̄ n̄ maa ye ru gibu t̄ona t̄ambu ba ra beere w̄e. Domi be kpurowa k̄osa ka gea ya ra deeme. ¹² Nge me sw̄e ye ku ra n ye saa ye ba koo yi mwa subaru s̄oo ka yaakororu, n̄ kun me nge me gun̄o ga ku ra

n ye saa ye ba koo ge mwa ka taa, nge meya t̄onu ku ra n win ḡoon kaba ye. N̄oni sw̄aru ta ra t̄onun bii deeme subaru s̄oo nge me ba ra ye ye mi mw̄eeru.

¹³ Na maa ḡaanu wa bwisin swaa s̄oo ni na tamaa nu s̄aa ḡa girinu. ¹⁴ Wuu gaga w̄aa ga n̄ t̄ambu dabi. Yera sina boko goo u seema u gu tabu w̄ari. Ma u sansani kp̄i u ka gu sikerena. ¹⁵ Wuu ge s̄oo, bwisigii goo w̄aa. Adama bw̄e bw̄e w̄a u s̄aa. Dur̄o wi, u koo raa kp̄i u wuu ge faaba ko saa sina boko win n̄oman di. Adama goo kun n̄un yaaye win bw̄e bw̄e ten s̄o. ¹⁶ Nen mi, bwisi yi kere dam. Adama bwisigii ù n s̄aa bw̄e bw̄e, t̄amba ra n̄un gemwa kpa bu yina bu ka win bwisi k̄eru s̄amburu ko. ¹⁷ Adama ba n ye ma bwisigiin gari yi ba swaa daki t̄eru yi kere wi u gb̄aram̄o u ka gari bakasu kpare. ¹⁸ Bwisi yi maa tabu ȳanu kere. Adama toro u ra gea sankuwa.

10

¹ S̄on si su ḡbiisi turare kowon gum s̄oo, su ra gum me sankuwa. Nge meya gari baka kookoosu baa sin fiiko su ra bwisi ka beere kawe.

² Bwisigiin ḡoru ga ra n s̄awa dee dee. Adama gari b̄ok̄ogu ga ku ra dee dee sw̄i.

³ Gari b̄oko ù n s̄im̄o swaa s̄oo, bwisi yi ra n n̄un k̄omiewa kpa u n baawure s̄osim̄o ma u s̄awa gari bak̄o. ⁴ Wunen yinni ù n ka nun m̄oru seewa, a ku wunen s̄amburu deri. Domi tii nenubu bu ra tora dabinu gbarewa. ⁵ Na toraru garu wa handunia ye s̄oo te ta wee kparobun min di. ⁶ Tera, ba ra gaso gari bakasu aye damginu w̄e, kpa bu t̄on beeregibu aye piiminu w̄e. ⁷ Meya, na wa yobu ba dumi s̄oni ma sinambu ba ka naasu s̄im̄o nge yobu.

⁸ Wi u suura gbem̄o, wiya u koo kp̄i u w̄ari ye s̄oo. Wi u maa gb̄araru suram̄o kpa waa yu n̄un d̄om. ⁹ Wi u kpenu suam̄o, u koo m̄eera wa. Wi u maa d̄aa beram̄o, u ko n w̄awa kari s̄oo. ¹⁰ Win gb̄aa yara ya kun n̄oo do, ma u n̄ ye n̄oo d̄eere, tilasiwa u ka d̄aa ye k̄i ka dam bakam. Adama bwisiya yi ra de ḡaanu nu kooa. ¹¹ Wi u waa sabua, ma ya n̄un d̄omm̄o, arufaan̄i yer̄a u m̄o.

A kun da gari saari too

¹² Bwisigiin gari yi ra n beere m̄o. Adama gari b̄ok̄on gari yi ra gu kam koosiewa. ¹³ U ra gari torewa ka gari bakaruru kpa u yi wiru go ka wiira gari k̄osi. ¹⁴ U ra n gari saarim̄owa too. Adama t̄onu, a ku ra n ye ye ya koo n̄un deema. Goo maa sari wi u koo nun s̄o ye ya koo kooa wunen ḡoon biru. ¹⁵ Gari b̄oko ga ra tii wasiraru dokewa s̄amburu baatere s̄oo. Meya u ku ra maa kp̄i u da wuu s̄oo.

¹⁶ B̄ururama tem m̄e s̄oo aluwaasi gari b̄oko u s̄aa sun̄o ma men sina asakp̄abu ba ra n ben tiin nukurun gari m̄o m̄en n̄oo yam s̄ara. ¹⁷ Doo n̄oorugiba be ba sun̄o m̄o wi u ȳisiru

yara, ma win sina asakpɔbu ba ra di dim saa sɔɔ bu ka dam wa, n n̄ mɔ bu ka tam nɔ. ¹⁸ Wi u yikuru mɔ, win dirun kpɛɛru ta ra kpunɛwa kpa ta n nim dumɔ. ¹⁹ Damgibu ba ra tɔɔ baka dim kowa bu ka nuku dobu ko. Tam mu ra bu nuku dobu wɛ kpa gobi yi de bu kpuro wa. ²⁰ A ku sina boko w̄i, baa wunen ḡɔruɔ. A ku maa yiikogii w̄i, baa asiri sɔɔ. A n kua mɛ, gunɔ ga koo wunen gari yi sua gu ka da gu n̄n s̄ɔ ye a gerua.

Wɔruɔɔra

ba ra ka tenkuru ko

11

¹ A n̄ni yinuɔ a ka wunen d̄ianu gabu b̄onu ko. S̄ɔɔ teeru kaa yen are wa. ² A nin sukum t̄ambu n̄ɔɔba yiru n̄ kun mɛ t̄ambu n̄ɔɔba ita b̄onu kuo, domi a n̄ ȳɛ n̄ni sw̄aa te ta koo nun deema handunia ye sɔɔ. ³ Guru wiru t̄a n ye, ta ra de gura yu n̄ewa. Bera mi d̄ara w̄aruma kpuro, bera miya ta ra n w̄a. ⁴ Wi u woo ka guran berum m̄ɔ, u n̄ d̄ianu duurumɔ u sere mam n̄ɛ, u koo ḡɛ. ⁵ Nge mɛ tonu kun woon swaa ȳɛ, u n̄ maa ȳɛ nge mɛ tonu u ra ka m̄nde t̄on kur̄on nukur̄ɔ, nge m̄ya tonu kun maa Gusunɔ wi u kpuro m̄n s̄aman asansi ȳɛ. ⁶ A wunen d̄ianu duuruo bururu, kpa a n w̄aasi mi ka yokaɔ. A ku n̄ɛ, kaa w̄ɛra. Domi a n̄ ȳɛ yen ye ya koo gea ko.

⁷ Yam bururam mu w̄a. M̄ya ya ra maa t̄onu dore u n̄ s̄ɔɔ ka n̄onu wa. ⁸ T̄onu a n̄ te w̄aaru sɔɔ, a nuku dobu koowo yen s̄ɔ, kpa a n yaaye ma nuku sankiranun t̄onu w̄a nu dabi. Adama ye ya kooramɔ kpuro ya tubum s̄ɛ.

A nuku dobu koowo

n sere d̄akuru ko

⁹ Bii dur̄abu, a ȳɛrio wunen aluwaasirun saa sɔɔ. A wunen w̄aaru dio nge mɛ wunen ḡɔru ga k̄i. Adama yeniba kpur̄on biru, a n ȳɛ ma Gusunɔ u koo nun soku siri yerɔ. ¹⁰ Yen s̄ɔ, a nuku sankiranu wunɔ wunen ḡɔrun di kpa a k̄ɔsan koku suuri. Domi aluwaasiru ka ten dam mu ra doonewa nge woo.

12

¹ N n̄ men na, a wunen taka kowo yaayo wunen aluwaasirun saa sɔɔ, nuku sankiranun t̄ɔru tu sere na t̄ɛ sɔɔ kaa n̄ɛ, a n̄ maa w̄aaru k̄i. ² Saa ye sɔɔ, kaa n̄ w̄a yam w̄ɔkuru sɔɔ nge sanam mɛ suru ka s̄ɔ ka kperi, ye kpuro ya fira n̄ kun mɛ nge sanam mɛ guru wiru ta wurama gura ȳa n̄ na ya kpa. ³ Yen t̄ɔɔ te sɔɔ, kaa n̄ s̄awa nge yenun k̄ɔso wi u diirimɔ berum s̄ɔ n̄ kun mɛ nge damgii wi u dam dwiia ma u ȳara t̄ak̄run s̄ɔ n̄ kun mɛ nge kur̄ɔ be ba som nambu ȳɔra ȳen s̄ɔ ba n̄ maa dabi n̄ kun mɛ nge kur̄ɔ be ba kun kp̄ɛ bu maa yam wa saa fenentin di. ⁴ Wunen w̄aaru ta ko n̄ s̄awa nge gambo

ye ya kenua n̄ kun mɛ nge n̄ɛru t̄en w̄akinu dwiia n̄ kun mɛ nge gunɔbu ge ga sw̄i mari n̄ kun mɛ nge womu ge ba mari. ⁵ Saa ye sɔɔ, kaa n̄ berum m̄ɔ a n̄ gunguru yɔɔmɔ kpa a n wahala m̄ɔ a n̄ s̄iimɔ. Wunen seri yi koo burura nge d̄aa w̄ɛsu gasu. A n̄ maa kp̄ɛ a ȳɔ nge twee. M̄ya kpee ȳanun nubura kun maa wunen bine seeyamɔ. Domi s̄ɔ teeru baawure u koo da win w̄a yee d̄aakir̄ɔ kpa wuri yi n̄ɔra baama sw̄ɛɛ sɔɔ. ⁶ Saa yera w̄aaru ta koo kasira nge sii geesun ȳoni n̄ kun mɛ tu kasira nge boo wuraguu n̄ kun mɛ nge bw̄aaru daaro, n̄ kun mɛ tu kasira nge d̄ak̄o kaaru d̄ak̄o sɔɔ ⁷ kpa t̄onun tii u wura temɔ m̄n di u yara kpa win hunde yu wura Gusunɔ wi u raa n̄n ye w̄ɛn mi.

⁸ Waaasu kowo u n̄ɛ, ḡaanu kpuro nu tubum s̄ɛ, nu maa s̄awa biti.

Gari yin wii goberu

⁹ Yen biru, waaasu kowo u n̄ s̄aa bwisigii t̄ona, u maa t̄ambu ȳɛrun keu s̄ɔsi. U m̄n dabinu swaa daki ma u nu w̄ɛɛra, u nu wunana doo dooka. ¹⁰ U kookari kua ma u gari dori wa u yorua. Gari yi, yi s̄awa gari gee. ¹¹ Bwisigiin gari yi s̄awa nge yabiri yi yi ra t̄onun laakari yamie. M̄ya yi maa s̄aa nge s̄oretii yi yi ȳɛru gabe. Yi weewa Gusunɔn m̄n di wi u s̄aa kparɔ geo. ¹² Nen bii, ye n tie, yera, a de yi nun bwisi k̄ɛ. B̄a n̄ yin gari yorumɔ tirenu sɔɔ, tire ni, nu n̄ ko n geeru m̄ɔ. Keu bakan koku bu ra maa wasi wasirasiewa.

¹³ Yen s̄ɔ, su gari yi kpur̄on wii goberu swaa daki te ta n̄ɛ, a Gusunɔ nasio kpa a win woodaba m̄m n̄ɔwa. Yera, n weene baawure u ko. ¹⁴ Domi Gusunɔ u koo kookoosu kpuro siri ka mam si su beruan tii, geesu ka k̄ɔsusu.

WOMU GE GA DOBU BO

Ka Heberum ba tire te sokawa Womu ge ga dobu bo. Kurɔ ka durɔn kɪrun gariya ta mɔ.

Yuuba ba tire ten gari weesinawa ka kɪi te Gusunɔ u win tɔmbu Isireliba kɪa. Ma naane dokeobu ba maa tu weesina ka kɪi te Yesu Kirisi u win yigberu kɪa.

Tire ten kpunaa

1. Womu 1, wiru 1.1n di sere wiru 2.7.
2. Womu 2, wiru 2.8-17.
3. Womu 3, wiru 3.1n di sere wiru 5.1.
4. Womu 4, wiru 5.2n di sere wiru 6.3.
5. Womu 5, wiru 6.4n di sere wiru 7.11.
6. Womu 6, wiru 7.12n di sere wiru 8.5a.
7. Womu 7, wiru 8.5b-14.

¹ Womu ge ga dobu bo wee. Salomɔɔwa ga ka yā.

Kurɔ ka durɔn faagi

Kurɔ u neɛ,
² a man s̄s̄suo ka wunen tiin nɔɔ. Domi wunen kɪrun kookoosu su tam dobu kere.

³ Wunen wani yi nuburu do. A s̄aawa nge turare ye ya pusa. Yen s̄na wɔndiaba ba nun kɪ.

⁴ A man tii gawema kpa su nun naa sw̄ii ka duka.

A s̄aawa nen sunɔ, a ka man doo wunen wāa yerɔ.

Wunen saabuwa sa nuku dobu mɔ. Wunen kɪru ta tam dobu kere.

Ba gem mɔ be ba nun kɪ.
⁵ Yerusalemun wɔndiaba, i swaa dakio i nɔ. Na t̄iri, adama na s̄a kurɔ burɔ.

Na t̄iri nge Kedaan kuu bekuruginu, adama na wāwa nge beke karenu ni nu wāa Salomɔn sina kpaarɔ.

⁶ I ku man gem ȳen s̄ na t̄iri. S̄ɔɔwa u man kua mɛ. Nen sesubu ba ka man m̄ru kua. Ba man kua ben reseem d̄aa gbaarun k̄so.

Adama na n̄ nen tiigiru k̄so.
⁷ A man s̄ɔɔwɔ nen k̄nasi mi a ra wunen sabenu kpare, ka mi a ra de nu s̄ɔɔ sure. Kpa na kun maa sirene wunen berusebun sabenu suunu s̄ɔɔ.

Yāa kparoba neɛ,
⁸ wune wi a tɔn kurɔbu kpuro buram kere, à kun yam mi ȳɛ, a doo a yāa ḡɔn yira sw̄ii. Kpa a wunen bonu kpara kparobun wāa yerun bokuɔ.

Durɔ u neɛ,
⁹ nen k̄nasi, a ka dum nia weene ye ya Egibitin sunɔn tabu keke gawamɔ.
¹⁰ Wunen bura yānu nu ra de wunen baanu nu man w̄ere.

Wunen w̄ira ka goonu wā.
Yāa kparoba neɛ,
¹¹ sa ko nun saba kua ye ya wura ka sii geesu menne.

Kurɔ u neɛ,
¹² sanam mɛ sina boko u s̄ɔ ka wigibu, nen turaren nubura pusa.

¹³ Nen k̄nasi u nuburu dowa nge turare ye ba m̄ miru, ye ya sure nen tororɔ.

¹⁴ Nen k̄nasi u s̄aawa nge d̄aa w̄ɛ burasu. Su ra kpiwa reseem d̄aa gbaarɔ Engedio.

Durɔ u neɛ,
¹⁵ nen k̄nasi, a s̄aawa kurɔ burɔ. Wunen noni yi ballimɔ nge waa bakagii.

Kurɔ u neɛ,
¹⁶ nen k̄nasi, a s̄aawa durɔ burɔ, wuna a man w̄ere.

Besen kpin yeru ta ko n nɔɔ ne nge yaka bekusu.

¹⁷ Dāa ye ba m̄ seduru, yera ba ka besen dirun d̄aa mwaaanatia kua.

Ma ba ten yari kua ka d̄aa ye ba m̄ sipere.

2

¹ Nena na s̄a nge gunarun biibii ye ya kpia tem t̄ɛɛraɔ.

Na maa s̄a nge yakasun biibii ye ya wāa w̄waaɔ.

Durɔ u neɛ,
² à n nen k̄nasi wa win wɔndia kpaasibun wuuru,

u ra n s̄aawa nge biibii ye ya wāa s̄akin suunu s̄ɔɔ.

Kurɔ u neɛ,
³ à n nen k̄nasi wa aluwaasiban suunu s̄ɔɔ, u s̄aawa nge d̄aa te ba m̄ p̄mie d̄anun suunu s̄ɔɔ t̄en marum mu dibu do.

Na ra k̄a na n s̄ɔ win saarɔ.
⁴ U ka man da mi ba ra t̄ɔ baka d̄ianu di.

Ma u man nenua ka k̄ru.
⁵ Wee k̄ira man barɔ kua.

A man dam k̄ɛ ka kira duronu, ka p̄mien marum.

⁶ Na k̄i na n nen wiru s̄andi win n̄m d̄warɔ, kpa win n̄m geu gu man bokasi.

Durɔ u neɛ,
⁷ beɛ Yerusalemun wɔndiaba, na beɛ s̄ɔmɔ ka yeɛ kpiki ka nennun ȳisinu,

i ku nen k̄nasi yamia saa ye u n̄ k̄i u se.

Durɔ u wee
Kurɔ u neɛ,

⁸ na nen k̄nasin n̄ɔ n̄ɔmɔ. Wɔɔ u guunu sarikiramɔ u wee.

⁹ U s̄aawa nge yaa kpiku n̄ kun mɛ nge gini k̄pema.

Wi wee dirun biruɔ, u man m̄ɛrima fenent̄in di.

¹⁰ Ma u ka man gari kua u neɛ, a seewo nen k̄nasi, kurɔ burɔ, a na.

* 2:11 gura ya ȳra - Isireliban temɔ, puran saa gura ra ne.

11 Wee puran saa ya doona,
ma gura ya yōra *.
12 Biibii ya kpia yam kpuro.
Sa guno bwese bwesekan swii nōomō.
Kparukonun swii yi nōora besen tem sōo.
13 Dāa te ba mō figie ta marum torumō,
ma resem tōkan wēsun nubura pusa.
A seewo, a na nen kīnasi, kurō burō,
14 wunε wi a sāa nge sākusā ye ya wāa kpee
baa sōo ya kukua.
A man wunen wuswaa sōsōio.
A de n wunen nōo nō.
Domi wunen dākōra nōobu do.
Meya maa wunen wuswaa ra man wēre.
Kurōn mero u nεε,
15 i sun demaku binu mwεerio
ni nu besen resem gbaaru sankumō saa ye ya
wēsū sāa.

Kurō u nεε,
16 nen kīnasi u sāawa negii,
na maa sāa wigii.
U win sabenu kparamō yakasun biibiin su-
unu sōo.
17 A de a gōsira, nen kīnasi, a n wāa guunu
wōllo
a n sāa nge yaa kpiku ñ kun mε nge gini
kpema,
sere sōo u ka du saaru tu kpēa.

Kurō u ka win kīnasi dosimō
Kurō u nεε,

3

1 wōku girira na kpī nen kpīn yeru wōllo.
Na kasu wi nen gōru ga kī.
Adama na ñ nūn wa.
2 N n men na, kon sewa n bōsu wuu sōo,
gen swεεε ka gen yaburō na n kasu wi nen
gōru ga kī.
Na nūn kasu kasu, adama na ñ nūn wa.
3 Ye wuu gen kōsoba bōsu ba wuu mεerimō,
ba man wa,
ma na bu bikia na nεε, i nen kīnasi wa?
4 Ye na bu deri kese, yera na nen kīnasi wi wa.
Na nūn sēre, na ñ nūn yōsu
sere na ka nūn da nen mero wi u man maran
dirō.
5 Bεε Yerusalemun wōndiaba,
na bεε sōomō ka yεε kpiki ka nennun yīsinu,
i ku nen kīnasi yamia saa ye u ñ kī u se.
Kurō u nεε,
6 wara u saram wee gbaburun di meni nge
wii tīa.
U turare ye ba mō miru ka turare dekagia
bwese bwesekan nuburu mō.
7 Salomōan kpīn yera ba sōowa ba ka wee,
Isireliban tabu durō damgibu wata ba nūn
swii ba wāa gōn gōnka.
8 Be kpuro ba ka takobi sannō yē.
Ba sāawa tabu durōbu.
Ben baawure u win takobi beki win yēsao

u ka sōoru sāa baa yibereba bā n kurama
wōkuru.
9 Sina boko Salomōo u dera ba nūn amakeen
kitaru kua ka dāa ye ba ka na Libanin
di.
10 Ma ba ten suatian deki kua ka sii geesu.
Ba maa ten gballitia kua ka wura.
Ba ten sin yerun leferi beku wunōmgiru
wukiri
te Yerusalemun wōndiaba ba buraru kua
kīrun sō.
11 I yarima bεε Sionin wōndiaba, i sina boko
Salomōo wa.
U win furō doke ge win mero nūn dokea saa
ye u kurō kpaaru kua.
Dōma te, u wāa nuku dobu sōo.
Durō u nεε,

4

1 a sāawa kurō burō, nen kīnasi.
Wunen nōni yi ballimō nge waa bakagii
wunen sōnditian wērin di.
Wunen seri yi sāa nge boo wuuru te ta
saramamō Galadin guuru wōllun di.
2 Wunen donnu nu buriri nge yāa nūn sansu
ba bōora nu nim nōrum wee.
Nu maa nōo nēwa swεε swεε, nin gara kun
kande.
3 Wunen nōo ga swēriwa nge tom,
ma ga waabu wā.
Wunen baanu nu ballimōwa nge dire sōnsōm
bia wunen sōnditian wērin di.
4 Wunen wīira wāwa nge Dafidin dii bw-
ereku gagu
mi ba ra tabu yānu bere.
Wunen saban bataniba ba sāa nge tabu yāa ni
ba bwē mī.
5 Wunen bwāsu sāa nge yaa kpikun binu yiru
ni nu yakasu dimō biibiin suunu sōo.
6 Sere sōo u ka du saaru tu kpēa,
kon da guuru wōllo mi turare ye ba mō miru
ka turare dekagia ya wāa.
7 A sāawa kurō burō, nen kīnasi.
A ñ bau gagu mō.
8 A na su doona saa Libanin guunun di
ka Seniri ka Hεεmōan guurun di
mi gbee sinansu ka musuku yambarōsu ra n
wāa.
9 Besen nōni yi n yinna, ñ kun mε nā n wunen
saban batani tia wa,
wunen kīra ra nen gōru kpuro mwεwa, nen
sesu, nen kurō.
10 Wunen kīru ta nuku dobu mō nen sesu, nen
kurō.
Wunen kīru ta tam dobu kere.
Meya maa wunen turaren nuburu ta do ta
turare kpuro kere.
11 Wunen nōo ga sōsubu do nge tim bau.
Tim ka bom mu wāa wunen nōo sōo.
Wunen yānu nu nuburu dowā nge dāa te ba
mō seduru Libanio.

12 A sāawa nge dāa gbaaru te ba kara koosi,
nen sesu, nen kuro.

A sāawa nge dākō ye ba kenua, n̄ kun me nge
bwia ye ba mara.

13 Wunen nim mu dāa gbaarun dānu
yēkamō.

Nin binu ni ba sokumō gerenadi nu do too.

Meya lalle ka naadi ya maa kpia mi,

14 ka safarani, ka yaka si su nuburu do, ka
kanēli,

ka dāa ni ba ra ka turare dekgagia ko, ka miru,
ka aloesi,

ka sere yaka si su nuburu do bu kpuro.

15 Wune a sāawa nge dāa gbaarun dākō

n̄ kun me nge bwia ye ya nim sumō

me mu wee saa Libanin guunun di.

Kurō u nee,

16 sōo yēsi yēsikan wosu,

i seewo i nen dāa gbaarun dānu kō,

kpa nin nubu duroru tu yari kpuro.

I de nen kīnasi u du win dāa gbaaru sōo

kpa u yen dāa bii geenu di.

Durō u wee

Durō u nee,

5

1 na dua nen dāa gbaaru sōo,

nen sesu, nen kuro.

Na nen turare ye ba mō mirun dāa yorimō ka
kiki si su nuburu do.

Na nen tim baun tim dimō.

Na nen tam ka nen bom n̄rumō.

Yerusalemun wāndiaba ba nee,

i dio, be e i kīane.

I n̄ruo kpa i n kīru barō.

Kurō u gambo wukia

adama n dākuru kua

Kurō u nee,

2 na dō adama nen bwēra ya n̄ kpī.

Na ka nen kīnasi dosimō u gambo soomō.

Durō u nee,

a man kenīō, nen sesu, nen kīnasi.

Wune wi a sāa nge sākusā, a yiba.

Nen wira nikerera.

Ma nen seri nim sēera.

Kurō u nee,

3 wee na nen yaberu pota.

Kon maa kpī n se n tu sebe?

Na nen kōri kpakia kō, yera kon maa se n yi
disinu kō?

4 Yera nen kīnasi wī, u win nōmu kpēma
gambon wem di,

ma nen bwēra wura win mi.

5 Na seewa n ka n̄n kenīa.

Turare ye ba mō miru ya dākumō nen
nōman di gambon nenutia sōo.

6 Na nen kīnasi kenīa,

adama na deema u doona.

Nen bwēra raa wura win mi, sanam me na
win nōo nua.

Na n̄n kasu kasu, na n̄ n̄n wa.

Na n̄n soka, u n̄ wure.

7 Wuu gen kōsobu ba ka man yinna.

Ba man so ba mēera kua.

Be ba gbāraru kōsu, ba nen sōnditia mwa.

8 Be e Yerusalemun wāndiaba, na be e kanamō,
i n nen kīnasi wa, i n̄n sōwō win kīra man
barō kua.

Yerusalemun wāndiaba ba nee,

9 wune wi a kurōbu kpuro buram kere,

mba wunen kīnasi wī, u mō ye goo kun mō a
ka sun sōomō me.

Kurō u nee,

10 nen kīnasi, t̄n swāōwa, win wuswaa
ballimō.

Tōmbu n̄rōbun suba wōkuru (10.000) sōo,
wiya kaa waabu gbi.

11 Win wuswaa ya ballimō nge wura gea.

Win seri yi t̄riwura nge gunō mōran sansu.

12 Win n̄n̄ni yi sāawa nge waa bakagii ye ya
wāa daarō.

Win n̄n̄ni kpiki yi sāawa nge bom bekum.

N̄n̄ni yi, yi ka kpee gobiginu weene ni ba
doke taabu sōo.

13 Win baanu nu wāwa nge turare bii yi yi
kpiibu wee.

Win n̄o ga sāawa nge biibii yēn min di
turare ya dākumō.

14 Win nōma ya ka wuran suma weene ye ba
kpee gobiginu dokea.

Win wasi yi wōru nge suunu don te ba
wōriasia

ba buraru koosi ka kpee buranu ni nu n̄n̄ni
boogu mō.

15 Win kōri yi sāawa nge gbere yiru ye ba kua
ka kpee kpikuru.

Ma ba ye gira wura gean wōllō.

À n n̄n mēera, u sāawa nge Libanin dāa ni
ba mō seduru.

16 Win n̄n̄n gari do.

Wi sōra nen bwēra ra n wāa mam mam.

Be e Yerusalemun wāndiaba, me nen bōrō
kīnasi wī, u sāawa mī.

Yerusalemun wāndiaba ba nee,

6

1 mana wunen kīnasi wī, u da,
wune wī a kurōbu kpuro buram kere.

Bera mana u gere, kpa su ka nun wī kasu.

Kurō u nee,

2 nen kīnasi u dawa win dāa gbaarō,

mī turare bii wāa yi yi kpiibu wee,

u ka win sabenu kpara kpa u biibii bōori.

3 Na sāawa nen kīnasingii, ma u maa sāa negii.

U win sabenu kparamō biibiin suunu sōo.

Nge me kurō win wasi sāa

Durō u nee,

4 a girima mō nge wuu ge ba mō Tirisa.

Nen kīnasi, a wā nge Yerusalemu.

A nanum mō nge tabu sīa ka yen gidi bōra.

5 A ku maa man mēeri.

Domi wunen n̄n̄ni yi nen kīru seeyamō.

Wunen seri yi s̄aa nge boo wuuru
te ta saramama Galadin guurun wallun di.
6 Wunen donnu nu buriri nge ȳaa n̄n sansu
ba b̄ara
nu nim n̄rum wee, nu maa n̄o n̄wa sw̄ee
sw̄ee, n̄n gara kun kande.
7 Wunen baanu nu ballim̄owa nge dire
sansom bia wunen s̄andit̄ian w̄erin di.
8 Sinanibun geera s̄aawa wata,
sina kur̄obu maa w̄ene.
W̄ondiaban geera kun n̄ru m̄o be.
9 Adama nen k̄inasi wi, u n̄ bau m̄o,
u s̄aawa nenem be s̄oo.
U s̄aawa win meron bii w̄ondia teereru te u
k̄i too.

W̄ondia be ba n̄n wa, ba n̄e,
u s̄aawa domarugii.
Sinanibu ka ban sina kur̄obu ba maa n̄n
siara ba n̄e,
10 wara u yarimam wee nge buruku s̄oo.
Wara u w̄a m̄e nge suru.
Wara u ballim̄o nge s̄oo.
U nanum m̄o nge tabu s̄ia ka yen gidi b̄ara.
11 Na da d̄aa gbaar̄o mi d̄aa marum w̄aa,
n ka wa yakasu s̄u n̄ k̄pia w̄owa,
k̄pa n̄ wa res̄em t̄oka ȳa n̄ k̄para,
k̄pa n̄ maa wa d̄aa te ba m̄o gerenadi t̄a n̄ w̄esu
s̄aa.
12 Na n̄ ka baaru nen bw̄era man sua,
ya man doke nen tambun tabu kekeban su-
unu s̄oo yi dumi gawe.
Kur̄obu ka w̄ondiaba ba n̄e,

7

1 a ḡosirama, a ḡosirama, Sun̄emun bii,
a ḡosirama su nun m̄eeri.
Mban s̄na i n̄e Sun̄emun bii m̄eera
nge wi u yaam̄o t̄on wuunu yirun baa s̄oo.
Dur̄o u n̄e,
2 w̄ondia b̄eeregii, wunen naasu su w̄a
salubata s̄oo.
Wunen para ya w̄awa nge saba.
Wi u ye kua m̄am̄on tiwa.
3 Wunen bw̄irun gira yera s̄aawa bw̄erere
nge n̄ran n̄o
ye ya ku ra tam k̄pe.
Wunen b̄aso ga sw̄eri nge alikama ye ba ka
biibii sikerene.
4 Wunen bw̄asu s̄aawa nge yaa kpikun binu
yiru.
5 Wunen w̄iru ta buririwa nge suunu donnu.
Wunen noni yi d̄ereewa nge Hesibonin yeru
si su w̄aa wuu b̄oko gen k̄onn̄on b̄okuo.
Wunen w̄eru ta dendewa mam mam nge
Libanin k̄osu yeru
te ta Damasi m̄era.
6 Wunen wira suarewa nge guu te ba m̄o
Kaameli.
Ma wunen tara ya ballim̄o nge beku gobigiru
sere ya sina bokon bw̄era kpuro mwa.
7 Wunen buram banda, a man w̄ere too.
Wune s̄ora nen k̄iru kpuro w̄aa.

8 Wunen wasi yi dendewa nge kpakpa b̄aa.
Wunen bw̄asu su s̄aawa nge d̄aa marum
swaaru.
9 Na n̄e, kon kpakpa ȳowa k̄pa n̄ yen marum
n̄ene.
Wunen bw̄asu su s̄aawa nge res̄em swaaru.
Wunen w̄esiaru ta nuburu do nge d̄aa
marum m̄e ba m̄o p̄omu.
10 N̄a n̄ nun s̄su, na ra n̄ nuku dobu m̄o nge
wi u tam durom n̄ora.

Kur̄o u n̄e,
tam m̄e, mu kokuo nen k̄inasin s̄o
mu du win n̄o s̄oo ù n̄ dweeyama.

11 Na s̄aawa nen k̄inasigii,
ma win k̄iru kpuro w̄aa n̄e s̄oo.

K̄iana s̄ora nuku doba w̄aa

Kur̄o u n̄e,
12 nen k̄inasi, a yarima su da baru k̄paano k̄pa
sa n̄ w̄aa mi.
13 Bururu sa ko se su da d̄aa gbaar̄o,
su wa res̄em t̄oka ka d̄aa te ba m̄o
gerenadi ȳa n̄ k̄pare ya w̄esu s̄aa.
Miya kon nun k̄iru s̄asi.
14 D̄aa te ba m̄o mandaragore ta ten turare
ȳekamo.
Bes̄en ȳenu k̄onn̄ow̄o, sa d̄aa marum kpuro
m̄o m̄e mu dobu bo,
ginakugim ka gis̄oku gegim.
Na m̄e kpuro yii wunen s̄en nen k̄inasi.

8

1 À n̄ daa s̄aa nen sesu m̄ero turosi, kon ka
nun yinna t̄ow̄o,
k̄pa n̄ nun b̄okasi, goo kun maa man gemm̄o.
2 Kon ka nun da nen meron ȳenu
k̄pa a man bwisi k̄e.
Kon nun tam nubu durorugim w̄e
m̄e na kua ka d̄aa bii ni ba m̄o gerenadi.
3 Na k̄i na n̄ nen wiru s̄andi win n̄om d̄war̄o,
k̄pa win n̄om geu gu man b̄okasi.
4 B̄ee Yerusalemun w̄ondiaba, na b̄ee s̄om̄o,
i ku nen k̄inasi yam̄ia saa ye u n̄ k̄i u se.
W̄ondiaba ba n̄e,
5 wara u wee ḡaburun di u win k̄inasi gballi.

K̄irun dam

Kur̄o u n̄e,
na nun yam̄ia d̄aa saar̄o wunen ȳenun b̄okuo,
mi wunen m̄ero u wunen gura sua u nun
mara.
6 A de n̄e turon gari yi n̄ w̄aa wunen ḡaru.
A de a n̄e turo b̄okasi.
Domi k̄iru ta dam m̄owa nge ḡoo.
Nisinu nu maa s̄aawa ḡaa gobunu nge
ḡoribun w̄aa yeru.
Nin dam mu s̄aawa nge d̄so yari.
Yinni Gusun̄on min diya yi wee.
7 Nim w̄okun nim ka men k̄p̄aru mu n̄ k̄p̄e
mu k̄irun d̄so go.
Meya maa daanun nim yiburu ta n̄ k̄p̄e tu k̄i
te wukiri.

Tɔnu wi u win dukia kpuro wɛ bu ka n̄n
 k̄ian s̄ɔ,
 u n̄ k̄i te wasi.

Yen k̄ok̄ɔɔ, ba koo n̄n ɣemwa.

Kurɔn sesubu ba n̄ɛɛ,

⁸sa sesu piibu m̄ wi u kun gina bwāa kpia.
 Am̄ona sa ko n̄n kua sanam m̄ɛ ba n̄n k̄ian
 na.

⁹U n̄ s̄aa nge gb̄araru,

sa ko tu t̄asisiawa ka sii geesu.

U n̄ maa s̄aa nge k̄on̄n̄ɔ,

sa ko ge k̄arewa ka d̄aa ye ba m̄ɔ s̄edurun
 gambo.

Kurɔ u n̄ɛɛ,

¹⁰na s̄aawa nge gb̄araru,

ma n̄n bwāa ya s̄aa nge wuu k̄s̄obun wāa
 yeru.

N̄ɛn k̄inasi u ȳɛ ma na b̄ori ȳendu m̄ɔ win mi.

Durɔ u n̄ɛɛ,

¹¹Salom̄ɔ u res̄em t̄okan gbaaru m̄ɔ Baali
 Ham̄ɔw̄ɔ.

Ma u gbaa te k̄s̄obu namu s̄andia.

Ben baawure u ra ka sii geesun gobi n̄r̄ɔbu
 (1.000) n̄ɛwa

bu sere gbaa ten marum s̄ari.

¹²Salom̄ɔ u win sii geesun gobi n̄r̄ɔbu
 (1.000) suo u n̄ m̄ɔ,

kpa u win gbaa k̄s̄obu yen goobu (200) w̄ɛ.

N̄ɛna na n̄n tiin res̄em gbaaru m̄ɔ,

ma na tu k̄ɔsu.

¹³A de n̄ wun̄ɛn n̄ɔ n̄ n̄n k̄inasi,

wun̄ɛ wi a ra n̄ wāa d̄aa gbaaru s̄ɔɔ.

Kpaasiba k̄i bu gu n̄ɔ.

Kurɔ u n̄ɛɛ,

¹⁴a wasi suo n̄n k̄inasi,

kpa a n̄ s̄aa nge yaa kpiku n̄ kun m̄ɛ nge gini
 kp̄ema

ye ya wāa guuru w̄oll̄ɔ mi yaka nubu
 durorugisu wāa.

ESAI

Tire ten gari yi s̄awa bonu ita.

B̄onu gbiikaa wiru1n di sere wiru 39.

Yudaban wahalan gariya b̄onu gbiikaa ye, ya m̄. Waati ye s̄o, Yudaba ba Asirigibun berum m̄. Adama Gusun̄n s̄om̄ Esai u wa ma n̄ ñ berum me t̄ona mu s̄a ben wahala. Ye ya maa s̄a ben wahala, yera mem̄ n̄obu sarir̄u ka durum ka naane ye ba ñ Gusun̄ s̄a. Yen s̄na Esai u Yudaba ka ben kparobu kir̄o kua bu ka ḡsu ḡsia kpa bu wura bu gem sw̄i ben w̄aru s̄o. U maa bu s̄owa ma gōo u koo yarima Dafidin bweserun di kpa u ka b̄ori yendu na handuniā.

B̄onu yiruse wiru 40n di sere wiru 55.

B̄onu yiruse sun s̄om̄ saa ye ba Yuuba yoru mw̄era ba ka da Babilonī. Saa ye s̄ora Gusun̄n s̄om̄ Esai u win t̄ambu s̄owa ma Gusun̄ u koo bu yakia kpa u ka bu wurama ben tem̄ bu w̄a kpaaru di. Esai u maa sun s̄om̄ tire te s̄o ma Gusun̄wa u ḡanu kpuro n̄ni win n̄mu. Wiya u dera ḡanu kpuro kooram̄. Saa win t̄ambu Isireliban min diya handunia ya koo durom wa.

B̄onu itase wiru 56n di sere wiru 66.

Yuu be ba wurama yorun di ba w̄a Yerusalem̄, ben gariya bonu itase ya m̄. Esai u bu dam k̄a u n̄e, Gusun̄ u koo win n̄o mw̄eru yibia u handuniagibu siri. U maa bu gem kobu ka t̄o w̄er̄arugiru ka yakunu ka kananun gari yaayasīam̄. Esai wiru 61:1-2n gariya Yesu u denda sanam me u win samburu torua.

Tire ten kpuna

1. Ba Isireliba ka Yudaba kir̄o m̄, wiru 1n di sere wiru 12.
2. Yinni Gusun̄ u koo bwese tukunu s̄eyasia, wiru 13n di sere wiru 23.
3. Siri daakibu, wiru 24n di sere wiru 27.
4. Kir̄aba ka maa n̄o mw̄enu, wiru 28n di sere wiru 33.
5. Siri daakibu, wiru 34n di sere wiru 35.
6. Sina boko Esekiasi ka Asirigibu, wiru 36n di sere wiru 39.
7. Nuku yemiabun n̄o mw̄enu, wiru 40n di sere wiru 55.
8. Labaari dora, wiru 56n di sere wiru 66.

B̄ONU GBIKAA

¹ Tire ten gari yi s̄awa gari yi Gusun̄n s̄om̄ Esai Am̄tin bii u gerua Yudaban s̄, ka sere ben wuu Yerusalemun tiin s̄. U gari yi geruawa sanam me sinam beni, Osiasi ka Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ba bandu di di Yud̄a.

T̄n be ba ku ra ḡanu tubu

² Yinni Gusun̄ u n̄e, w̄allu ka tem, i ka man n̄ow̄o. Na nen bibu seeya,

na bu swaa s̄osi,
adama ba man seesi.

³ Naa kin̄enu nu ra n̄ nin kparo ȳ.

Ketekunu nu ra n̄ maa ȳ mi nin yinni u ra nu d̄ianu yiiye.

Adama nen t̄ambu Isireliba ba ñ mam k̄i bu ḡanu gia.

Ba ku ra ḡanu tubu.

⁴ Ma Esai u n̄e,
bē Isireliba, b̄ruroba i s̄a,
domi i durum m̄wa.

Toranu nu yiba bēn suunu s̄o.

Nuku k̄osurun w̄ara i w̄a.

Bēe kpuro i sankirewa,

domi i Yinni Gusun̄ deri.

I n̄un gema, wi, wi u s̄a bēn Yinni Deero,
ma i n̄un biru kisi.

⁵ Seeyasia bir̄a u koo maa bēe ko,
domi n̄n dabina i n̄un seesi.

I s̄awa nge t̄onu win bwisikunu kun w̄,
ma u daa k̄sa m̄.

⁶ Saa win wirun di sere ka win naa taran̄,
kpuro barara.

Domi ba ñ win m̄eraba ka win bosu teye
bu tim gungim doke bu sere mam n̄e, ba
koo b̄ke.

⁷ Bēn tem mu kua bansu.

Men wusu d̄o mwaakira.

I t̄n tukobu m̄era ba ka men d̄ianu gura,
ba ñ ḡanu deri.

⁸ Ma Yerusalemu ya tiara ye t̄na.

Ya k̄ore nge kuru res̄em gbaarun suunu s̄o,
ñ kun me, gber̄o.

Ya ȳ tom ye t̄na

nge wuu ge ba tabu bure ba doona.

⁹ Gusun̄, w̄allu ka tem Yinni

ù kun daa bēn sukum fiiko faaba kue

Yerusalemu ye s̄o, ya koo raa kam kowa nge
Sodomu ka Gom̄ra.

S̄a te Gusun̄ u tusa

¹⁰ Ma Gusun̄ u n̄e,
bēe wirugibu be i ka Sodomugibu weene,
i n̄e, Yinni Gusun̄n gari swaa dakio.

Bēe be i maa tie, i ka Gom̄ragibu weene,
i nen wooda mem̄ n̄ow̄o.

¹¹ I tamaa bēn yak̄u dabi ni, nu man ḡanu
s̄a?

Bēn yak̄u ȳanu ka yak̄u gum
me i ra ka man yak̄u d̄o mwaararuginu kue,
ya den man tusa.

Na wasira ka bēn yaa sabenun yem
me i ra ȳke nen s̄a yero.

¹² Ye i ra n̄e nen s̄a yero ka w̄rubu,
yeya na bēe bikia?

¹³ Bēn k̄e ni i ka naam̄ mi kama.

I ku ra maa ka nu na.

Bēn turare ya ñ man nuburu dorem̄.

I ku maa man ye d̄o dokea.

Na den bēn k̄sa ye tusa
ye i ra ko i n̄ menna nen s̄a yero
i ka man s̄a, suru ù n̄ yara,

ka tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ,
ka sere maa tɔɔ bakanun saa.
I ku maa man tɔɔ baka nin bweseru diiya.
¹⁴ Na maa bɛɛ sɔɔmɔ,
bɛɛn tɔɔ baka ni kpuro nu man tusawa.
Nu man sɔawɛwa sɔmu bakanu.
Na maa wasira n ka nu sobe.
¹⁵ Baa i n bɛɛn kanaru denyasiamɔ,
na ku ra nu swaa daki.
I n nɔma yiiya wɔllɔ i ka kanaru ko,
na ra nɛn wuswaa sɛiyɛwa,
na kun bɛɛ mɛɛra.
Domi bɛɛn nɔma tɔmbun yɛm yiba be i go.
¹⁶ Yɛn sɔ, i tii sɔrasio
i nuku kɔsuru deri,
kpa i ku maa kɔsa ko.
¹⁷ I seewo i gea ko,
kpa i n gem swɛi.
I be ba dam dɔremɔ faaba koowo.
I gobekuba wɛɛyɔ ye n sɔa begia,
kpa i ka gɔminibu yina.
¹⁸⁻¹⁹ I na su wesiana kpa su nɔɔsina.
I n wura i man nɛn nɔɔwa,
baa bɛɛn gɔru gɔ n tɛri nge weke biru,
kon gu dɛɛrasia gu burura nge wɛsu.
Baa gɔ n maa sɔrin na nge wɛɛ wunɔmgii,
ga koo burura nge wɛɛ kpiki,
kpa i tem mɛn dɛa geenu di.
²⁰ Adama i n yina, ma i man seesi,
ba koo bɛɛ gowa tabu sɔɔ ka takobi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalemu dɛɛrasia

²¹ Gusunɔ u nɛɛ,
Yerusalemu, wune wi na raa naane sɔa,
wee a kua nge kurɔ sakara kowo,
wi u win durɔ deri.
Domi yellu gemgiba raa yiba wune sɔɔ.
Adama gisɔ, tɔn gowobu tanawa ba nun
wɔasi.
²² A raa sɔa nge sii geesu.
Wee a kua nge sii bisu.
A raa sɔawa nge tam gem.
Adama tɛ, a kua nge tam mɛ ba nim doke.
²³ Wunen wirugiba man seesi,
ma ba ka gbɛnɔbu nɔɔ tia sɔa.
Be kpurowa ba ra n kɛnu yiiyɔ,
kpa ba n nɔm biran kɛnu naa gire.
Ba ku ra gobekuba wɛ ye n sɔa begia,
ba ku ra maa ka gɔminibu yine.
²⁴ Yɛn sɔ, i swaa dakio i nɔ
ye nɛ Gusunɔ, wollu ka tem Yinni na gerumɔ,
nɛ wi na sɔa bɛɛ Isireliban dam.
Na nɛɛ, kon bɛɛ nɛn yibɛrɛba mɔru kɔsie
kpa nɛn mɔru yu wa yu sure.
²⁵ Kon bɛɛ nɔma doke
kpa n bɛɛ wɔ nge sisu
n bɛɛn disinu kpuro wuna
kpa i dɛɛra.
²⁶ Kon bɛɛ kua nge yellu.

Siri kowobu ba n maa nɔm biran kɛnu
mwaamɔ.
Mɛya ba n maa bwisi kɛɔbun nɔsu gum
tɛɛnimɔ.
Saa yera ba koo nɛɛ,
gemgibu ka naanɛgibun wuuwa mini.
²⁷ Kon Yerusalemu yakia yɔ n nɛn kɛru swɛi,
kpa n maa yen tɔmbu wɔra
be ba gɔru gɔsɔa mi kpuro.
²⁸ Be ba man seesi, kon bu kam koosia.
Be ba durum mɔ, kpa n bu go.
Be ba maa man biru kisi, kpa n bu kpeerasia.
²⁹ Saa ye sɔɔ, dɔa bakanu ka dɔa sɔɔ
si su sɔa bɛɛn bɛu yenu,
su koo de i sekuru wa.
³⁰ I ko kowa nge dɔa baka ni,
sanam mɛ nin wurusu dellamɔ,
n kun mɛ nge dɔa sɔɔ si,
sanam mɛ su n maa nim waamɔ.
³¹ Wi u tamaa u dam mɔ u koo ko nge yakasu,
kpa win kookoosu su n sɔa nge dɔɔ buri,
kpa u dɔɔ mwaara ka win kookoo si sannu.
Goo sari wi u koo kpɛ i u ba faaba ko.

2

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Esai Amatin
bii sɔɔwa kɔsiru sɔɔ, Yudaba ka ben wuu
Yerusalemu n sɔ.

Bori yɛn te ta ko n wɔa

sere ka baadommaɔ

(I maa mɛɛrio naasu 2-4, Miseen 4:1-3)

² U nɛɛ, saa dɔaka sɔɔ,
guu tɛn mi Yinni Gusunɔn sɔa yera gire,
ta koo guu ni nu tie bɛɛrɛ kera,
kpa bwesenu kpuro nu na mi,
³ nu nɛɛ, i na su da Yerusalemuɔ
su yɔ Yinni Gusunɔn guuro
mi Isireliba ba ra nɛn sɔ.
Kpa u sun win swɛɛ sɔɔsi
su sɛ yi sɔɔ.
Ba koo gere mɛ,
domi guu ten min diya u koo win wooda
yara
kpa u gari geruma.
⁴ U koo bwese dabɛnu siri,
kpa bwese ni, nu nin takobiba bɔɔri
nu ka tebonu seku.
Mɛya nu koo maa nin yaasi bɔɔri
nu woba so.
Bweseru gara kun maa garu seesimɔ.
Ba n maa ben bibu tabu toobu sɔɔsimɔ.
⁵ Bɛɛ Yakɔbun yɛnugibu,
i na su da su sɛ yam bururam sɔɔ,
mɛ Yinni Gusunɔ u sun wɛɛmɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo be ba tii sue kam koosia

⁶ Yinni Gusunɔ, wee a wunen tɔmbu
Yakɔbun yɛnugibu deri,
domi ba sɔɔ yari yerugibun sɔaru mɔ.

Ma ba wari dobo dobon kobu sɔɔ nge Fil-
isitiba.

Ba da ba ka tɔn tukobu arukawani bɔkua.

⁷ Ben tem mu sii geesu ka wura yiɓa.

Arumani ye ya wāa mi, ya ñ nɔru mɔ.

Tem mɛ, mu maa dumi yiɓa,

ka tabu keke sisugii yi yi ñ geeru mɔ.

⁸ Ba bwāarokunu seka baama.

Ma ba nu yiiramme ba sāmɔ.

⁹ Yen sɔ, tɔmbu kpurowa ba koo yiira

Yinni Gusunɔn wuswaaɔ bu tii kawa.

Yinni Gusunɔ, a ku bu ben durum suuru
kua.

¹⁰ Yen sɔ, bɛɛ Yakɔbun yɛnugibu,

i duo kpee baaba sɔɔ

kpa i kuke wɔrusɔ

i ka Yinni Gusunɔn nanum ka win yiiko duka
suuri.

¹¹ Tɔru gara sisi

tɛ sɔɔ ba koo wi u tii sue kawa

kpa bu Yinni Gusunɔ turo wɔlle sua.

¹² Domi wi, wɔllu ka tem Yinniwa.

U tɔɔ te yi,

tɛ sɔɔ u koo baawure siri wi u tii sue,

kpa u nɔn kawa.

¹³ Tɔɔ te sɔɔ,

u koo dāa baka ni nu gunu Libaniɔ ka Basaniɔ
kpeerasia.

¹⁴ Kpa u guunu ka gungunu

¹⁵ ka gbāra damginu kɔsuku,

¹⁶ ka sere goo nimkuu bakasu,

gāanu kpuro gesi ye ba kīru bo.

¹⁷⁻¹⁸ Tɔɔ te sɔɔ, ba koo wi u tii sue kawa

kpa bu bwāarokunu kpeerasia.

Yinni Gusunɔ turowa ba koo wɔlle sua.

¹⁹ Sanam mɛ u koo se u tɔmbu nandasia,

tɔmba koo du bu kuke kpee baaba sɔɔ ka
wɔrusɔ,

bu ka win dam ka win yiiko duka suuri.

²⁰ Tɔɔ te sɔɔ, tɔmba koo ben bwāaroku
ni ba seka ka sii geesu ka wura ba sāmɔ

gunɔnguunu ka yankɔsu deria. ²¹ Kpa bu

du bu kuke kpee baaba sɔɔ ka wɔrusɔ bu ka

Yinni Gusunɔn dam ka win yiiko duka suuri.

²² N n men na, i ku bɛɛn naanɛ doke tɔnu sɔɔ.

U sāawa nge woo.

U ñ sāa gāanu.

Yudan banda burisina

3

¹ Esai u nɛɛ,

Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,

u koo Yerusalemugibu ka Yudaba kpuron
arumani kpeerasia.

Ba ñ maa dīanu ka nim wasi.

Ba ñ maa somiru garu wasi gam di.

²⁻³ Domi u koo ben tabu durɔ damgibu

ka ben tabu kowobu wuna u go,

ka ben siri kowobu ka ben sɔrobu ka guro
gurobu

ka be ba sāa tabu kowobu weeraakuukuubun
wirugibu

ka ben sina asakpɔbu ka ben bwisi kɛɔbu
ka ben naman sɔm kowo kpokoba ka ben
timgii gisonkoba

ka mam wi, Gusunɔn sɔmɔbun tii.

⁴ U koo de aluwaasiba ba n bu kpare

nge mɛ ba ka kī.

⁵ Tɔmba koo dam dɔrena.

Aluwaasiba ba koo durɔ tɔkɔnu seesi,

kpa garu ko sariba bu damgibu nɔni du.

⁶ Saa ye sɔɔ, tɔnu u koo win wɔnɔ sɛre u nɛɛ,
wunɛ a yānu mɔ.

Yen sɔ, a koowo bɛsɛn yɛnu yɛro,

kpa a bɛsɛn yɛnu seeya.

⁷ Adama u koo nɔn wisi u nɛɛ,

na ñ yen tim mɔ.

Dīanu sari yɛnu ge sɔɔ,

yānu maa sari mi.

A ku man ko bɛɛn yɛnu yɛro.

⁸ Esai u maa nɛɛ,

Yerusalemu ya bāarimɔ,

ma Yuda ya wɔrukumɔ

yɛn sɔ ba Yinni Gusunɔ seesi

ka ben gari ka ben kookoosu.

Ba ñ win bɛrum mɔ.

⁹ Ben kookoosu su ben daan seeda dimɔ.

Ben daa kōsa kun berua.

Ba ye mɔ batuma sɔɔ nge Sodomugibu.

Bɔruroba ba sāa,

domi bōriya ba tii sɔɔru kuamɛ mi.

¹⁰ A gemgii sɔwɔ ma u koo kuura.

U koo win sɔmburun are wa.

¹¹ Adama bōrurowa wi u nuku kɔsuru mɔ.

U ko n wāawa nuku sankiranu sɔɔ,

domi win sɔmburun areya u koo wa.

¹² Aluwaasiba ba Yinni Gusunɔn tɔmbu dam
dɔremɔ.

Ma tɔn kurɔbu ba sāa ben yinnibu.

Be ba bu kpare ba bu torasiamɔ.

Ba ben swaa go ye ba raa swii.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbun wirugibu sirimɔ

¹³ Yinni Gusunɔ u na u yɔ u ka win tɔmbu siri.

¹⁴ U win siribu torua ka win tɔmbun guro
gurobu,

ka ben wirugibu.

U nɛɛ, i tɔmbun dīanu wɔra

ma i ye i sārɔbu mwaaɔri yii bɛɛn yɛnusɔ.

¹⁵ Mban sōna i nen tɔmbu dam dɔremɔ,

ma i sārɔbu taki dimɔ.

Nɛ, Yinni Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa na
yeni bikiamɔ.

Ba koo Yerusalemun

tɔn kurɔbu sɛgyasia

¹⁶ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,

wee Yerusalemun tɔn kurɔbu ba tii sue.

Ma ba sīimɔ ba yɛkɔ mɔ, ba wīnu demie.

Ba ñ sekuru mɔ, ba ben naasun sumi
soonamɔ.

¹⁷ Yen sōna kon de bu ko wii kparanugibu,

kpa n bu terenu yɔsu.

18 Saa ye sɔɔ, kon ben bura yānu kpuro wuna. Niya ben naasun sumi ka ben serin bura yānu ka ben sababa yi yi ka suru kēka weene, 19 ka ben swaa tonkunu, ka ben sumi ka ben sɔnditii, 20 ka yasi, ka yoni yi ba doke naasɔ ka ben sɛkatii, ka ben yoramannin boki, 21 ka ben taabu namaginu ka wɛruginu, 22 ka ben yāa gobiginu, ka yabe bakanu ka ben bɔɔnu, 23 ka digiba, ka yāa ni nu n sinum mɔ, ka yasi, ka sere sɔnditii. 24 Ba n maa turaren nuburu nɔɔmɔ ma n kun mɔ nubu kɔsuru. Ba n maa sɛkatii sɛkemɔ ma n kun mɔ wɛɛ. Ba n maa seri wasi wirɔ bu tari. Wii pɔnna ba ko n mɔ. Ba n maa yabe bakanu sebumɔ sere saakiba nuku sankiranun sɔ. Ben buram kun maa sɔsiramɔ. Sekura ba koo wa.

Yerusalemun gɔminibu

25 Ba koo Yerusalemun tɔmbu ka yen tabu durɔbu go tabu sɔɔ. 26 Tɔmba koo wuri ko bu gɔɔ swi yen gbāra kɔnnɔwɔ nge tɔn kurɔ wi ba wari ba win yānu gura ma u sɔ temɔ.

4

1 Saa ye sɔɔ, tɔn kurɔbu nɔɔba yiru ba koo durɔ turo sɔ bu nɛɛ, sa ko bɛsɛn tii diisia kpa su tii sebusia. A gesi sun sekuru wunɔ kpa a de sa n wunen yisiru sɔɔwa.

Yerusalemu ya koo wurama

nge yellu

2 Ye Yinni Gusunɔ u koo kpiisia saa ye sɔɔ, ya ko n sāawa bɛɛɛ ka girima Isireli be ba tien sɔ. Kpa tem mɛ, mu dia geenu ma nu n sāa ben nuku dobu. 3 Be, be Yinni Gusunɔ u gɔsa mi, u ben yisa yorua ba n ka wāa Yerusalemɔ, ba koo bu sokuwa tɔn deɛrobu. 4 Yinni Gusunɔ u koo Yerusalemun tɔn kurɔbu disi wɔka, kpa u wuu gen tii deɛrasia, u gu siri ka win dam bakam tɔn be ba raa gon sɔ. 5 Yen biru u koo de dɔɔ wii bakaru tu Sionin guuru kpuro ka menno yenu wukiri sɔɔ sɔɔ, kpa dɔɔ yara ya n wāa wɔkuru guu ten wɔlla, kpa win yiikon girima yu wuu ge wukiri, 6 kpa ya n sāa nge kuru te ta ko n bu saaru sāawe yam susurun saa, ka maa kuku yeru woo bɔkɔ ka guran sɔ.

Isireliba

ba sāawa nge resɛm gbaaru

5

1 I womu swaa dakio i nɔ ge kon nen kīnasi kua. Womu ge, ga ka wi ka win resɛm gbaaru yā. Ge wee. Nen kīnasi u resɛm gbaaru garu mɔ te ta wāa tem turenɔ wɔlla mi n tem gem mɔ.

2 U gbaa te kɔɔ kua, ma u ten kpenu wukura. Ma u resɛm dāa ye ya koo bii duronu ma duura.

Yera u ten kɔsobun diru bana ten suunu sɔɔ. Ma u resɛm gama yeru kua mi.

Saa yɛ sɔɔ u den yīyo resɛm gbaa te, tu nùn bii geenu marua,

yera u deema kɔsuna ta nùn marua.

3 Tɛ, nen kīnasi u gerumɔ u mɔ, bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wāa Yerusalemɔ, i bu sirio wi ka win resɛm gbaa te.

4 Mba u tu burea u n kue.

Mban sōna ta bii kɔsunu mara sanam mɛ u yīyo tu bii geenu ma.

5 Wee ye u koo win gbaa te kua.

U koo ten kara ka yen dāa wukiriwa, kpa yaa sabenu ka gbeeku yɛɛ yi du mi, yi di, yi taaku.

6 U n maa win resɛm dāa ye sɔmmɔ, meya u n maa gbaa te wukumɔ.

U koo tu deriwa tu kam ko,

kpa saki yi tu wukiri,

kpa u de gura yu ku maa nɛ mi.

7 Isirelibara ba sāa Gusunɔ,

wɔllu ka tem Yinnin resɛm gbaa te.

Ma Yudaba ba sāa resɛm dora ye u duura.

U kīa bu gea ko adama kōsa ba kua.

Ba tɔmbu go ba yem yari.

U maa kīa bu gem swi, ma ba yina.

Yen sōna tɔmba wuri mɔ.

Kōsa ye tɔmba mɔ

(I maa mɛɛrio 10:1-4)

8 Bɔruroba be ba yenusu ka gbea sosimo

ye ba raa mɔ sɔɔ,

sere gabu ba n maa ayeru mɔ,

ma be tɔna ba batuma mɔ.

9 Wee ye Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u man sɔɔwa. U nɛɛ,

kam kam ba koo tɔn ben yenu dabi ni kpuro kam koosia.

Kpa gɔɔ u kun maa wāa yenu bura si sɔɔ, si su kpā mi.

10 Bā n resɛm ɛkitaa ita gama,

yen tam kun ditiri weeraakuru turi.

Bā n maa alikama kilo wunɔbu (100) duura, ye ba koo gɛ ya n kilo wɔkuru keramɔ.

11 Bɔruroba be ba ra buru buru yellu se

ba n tam bɔɔbɔm nɔrumɔ,

kpa ba n wāa tam gbaaru sere n ka ko wɔku suunu.

12 Gɔɔgenu ka mɔrɔkunu, ka baranu

ka guunu ka sere tam,

yera ya ra ben tɔɔ bakanu gbisisie,

kpa ba n nɛ, Yinni Gusunɔn sɔma atafiru sāa.

13 Yen sōna kon de bu bu yoru mwɛri subaru sɔɔ

bu ka doona.

Ben sina biba koo gbi gɔɔrun sɔ,

kpa be ba tie bu gbi nim nɔrun saabu.

14 Kpa gɔribun wāa yeru tu nɔɔ wukia ka dam,

tu sina bii be mwe
 ka maa tən wəru ge ga nuku dobu mə.
¹⁵ Saa ye sɔɔ, tɔmbu kpurowa ba koo yiiri
 Yinni Gusunən wuswaaɔ bu tii kawa,
 kpa be ba nɛɛ, ba tii tura, bu wəruma.
¹⁶ Tɔɔ te sɔɔ, Gusunə, wəllu ka tem Yinni
 u koo win tɔmbu siri dee dee
 u ka win yiiko sɔɔsi,
 kpa u gea ko u ka sɔɔsi ma u deere.
¹⁷ Yāanu nu koo yakasu di Yerusalemun
 bansɔ
 nge nin kpaa yena,
 kpa nin binu nu di nu bəria mi.
¹⁸ Bɔruroba be ba gbinne ka kɔsa
 nge naa wuku yi yi yin keke gawe,
¹⁹ ba n gerumə ba n mə,
 Yinni Gusunə u wasi suo u win sɔmburu ko
 fuuku,
 kpa su tu wa.
 Isireliban Yinni Deero u win himba sɔɔsio ye
 u yi,
 kpa su ye gia.
²⁰ Bɔruroba be ba ra kɔsa soku gea,
 kpa bu gea soku kɔsa.
 Bɔruroba be ba ra yam wɔkuru soku yam
 bururam,
 kpa bu yam bururam gɔsia yam wɔkuru.
 Bɔruroba be ba ra ye n sosu gɔsie ye n do,
 kpa bu ye n do gɔsia ye n sosu.
²¹ Bɔruroba be ba tɔsa ben tii tiin yɛru sɔɔ,
 ma ba tii mɛera bwisigibu.
²² Bɔruroba be ba yisuru yara
 tam nərubu sɔɔ.
 Bɔruroba be ba tam bɔɔbɔm kobu yɛ.
²³ Bɔruroba be ba nom biran kɛnu mwaaɔm,
 ba ka taaregibu gem wɛɛmɔ,
 ma ba gemgibu taare wɛɛmɔ.
²⁴ Yen sɔna Yinni Gusunə u koo de bu dɔɔ
 mwaaara
 nge me dɔɔ u ra doo gāanu ka yaka gbebusu
 mwɛ,
 kpa ben gbini yi kɔsi,
 kpa ben wɛsu su ka woo doona nge tua,
 yɛn sɔ ba n Gusunə wəllu ka tem Yinnin
 woodaba garisi gāanu.
 Ma ba win gari atafiru kua,
 wi, wi u sɔa ben Yinni deero.
Yinni Gusunə u sɔɔru sɔa
u ka bu seeyasia
(I maa mɛerio naasu 25, 9:7-20)
²⁵ Yen sɔna win mɔru ya wərimə be sɔɔ.
 U bu nɔma dokemə u goomə.
 Guunu diirumo.
 Ma tɔmbun gonu nu sweene swɛɛ sɔɔ nge
 kubanu.
 Adama ka mɛ, win mɔru kun sure,
 ma u bu nɔma dokemə u seeyasiama.
²⁶ U gidi bɔra yɔrasia u ka bwese tukunu
 soku ni nu toma.
 Ma u nu soka ka wia.
 Ni wee nu wee ka wasi kasanu.

²⁷ Ben goo kun wasire,
 goo kun maa wərumɛ.
 Dom kun goo mwe u sere dweeya.
 Goon kpaka kun maa kusiare ye u sɛke pɔraɔ.
 Mɛya ben goon baranun wɛɛ kun nɔn kare.
²⁸ Ben sɛɛnu nu nɔɔ do.
 Ba maa nu sɔri bu ka to.
 Ma ben dumin naa konnu nu bɔɔbu nge
 kperu.
 Ma ben tabu kekeba ba sɔu nge woo guna.
²⁹ Ma ba kukirimə nge gbee sunɔ,
 ge ga yaa mwa ga ka doonə goo kun gu yinari.
³⁰ Saa ye sɔɔ, kukiribu koo nɔra Isireliba sɔɔ
 nge nim wɔku ge woo bɔka ga seeya.
 Bɔ n tem me mɛera,
 yam wɔkura ba koo wa ka nuku sankira
 bakanu,
 kpa wəllu tu tɔra guru wii bakarun sɔ.

Gusunə u Esai gɔsa
u ka ko win sɔm

6

¹ Wɔɔ gɛ sɔɔ sina boko Osiasi u gu, nɛ
 Esai, na Yinni Gusunə wa kāsiru sɔɔ, u sɔ
 sina kita bakaru garun wəllɔ win sɔa yero.
 Ma win yaberun kasa ya sure sɔa yee ten
 sɔɔwɔ kpuro. ² Wəllun kɔsobu ba bellimə
 win wəllɔ. Ben baawure, kasa nɔba tia u mɔ.
 U ka yen yiru win wuswaa wukiri, yiru maa
 win naasu ma u ka yiru ye ya tie yɔɔwa. ³ Ba
 nɔɔgiru sue ba mə,
 Deero Deero,
 Gusunə wəllu ka tem Yinni u sɔawa Deero.
 Win yiiko ya handunia kpuro yiba.
⁴ Ma sɔa yee ten gamboba ba diira saa ben
 tem di, nɔɔ ge ga nɔɔramə min sɔ, ma wiisu su
 yiba dii te sɔɔ. ⁵ Saa ye sɔɔra na nɔɔgiru sua na
 nɛɛ, na kam kuawa. Domi nen yara ya durum
 sɔɔwa, na maa wāa tɔmbun suunu sɔɔ bɛn
 yari durum sɔɔwa ma na sere Gusunə, wəllu
 ka tem Yinni wa ka nɔni wi u sɔa kpuron
 sunɔ.
⁶ Adama wəllun kɔso ben turo u dɔɔ gɛɛ sua
 ka baku yaku yerun di, u yɔɔma u na nen mi.
⁷ Ma u ka yi nen nɔɔ baba ma u nɛɛ,
 yeni ya wunen nɔɔ baba
 ya sɔɔsi ma Gusunə u wunen toraru wuna.
 Mɛya u maa wunen durum wɔka.
⁸ Yen biruwa na Yinni Gusunən tiin nɔɔ nua
 ga gerumə ga mə,
 wara kon wa n gori.
 Wara koo se u man daawa.
 Ma na wisa na nɛɛ,
 nɛ wee, a man gɔrio.
⁹ Ma u man sɔɔwa u nɛɛ,
 n n men na, n doo n Isireliba gari yini sɔ n
 nɛɛ,
 wee ba ko n da kasu bu win gari nɔ,
 adama ba n yi nɔɔmɔ.
 Ba ko n da kasu bu wa,
 adama ba n gāanu wasi.

10 N de tən ben gōru gu bōbia,
kpa bu swaa taaya bu ku raa gari nō.
N ben nōni wōkuo bu ku raa ka yam wa,
kpa bu ku raa gōru gosia bu faaba wa.

11 Ma na nēe,
Yinni, sere saa yerā ya ko n sāa mē.
Ma u man wisa u nēe,
sere wuu sinin tōmbu bā n gbisuka,
kpa su ko bansu, kpa tem mē kpuro mu kam
ko.

12 Domi u koo de bu ka mēn tōmbu da sere
mi n toma

kpa bu mē deri mu n sāa bansu.

13 Baa bā n tem mēn tōmbu bōnu kua suba
wōkuru,
ma ten teera tie mi,
u koo tu surawa nge dāa bakaru.
Adama nge mē dāa kpiriru ta ra kpape,
nge mēya bwese kpaara koo se
ta n sāa bwese geeru te u gōsa.

Gari yi Esai

u Akasi sina boko sōwa

7

1 Sanam mē Akasi, Yotamun bii, Osiasin
debubu u bandu dii Yudaā, saa yera Resini,
Sirin sina boko ka Peka Remalian bii, Isireli-
liban sina boko, ba nō tia kua ba Yerusalemu
wōri ba tarusi. Adama ba ye kpāna. 2 N
deema ye ba na ba sina boko Akasi sōwa
ba nēe, wee Sirigiba na ba ben sansani gira
Isireliban temo, yera Akasi ka win tōmbun
toronu kara ba diirimō nge dāa ni woo ga
sweema.

3 Saa yera Yinni Gusunō u Esai sōwa u nēe,
i doo wunē ka wunen bii Seari Yasubu i ka
Akasi yinna. I ko i nūn deema beku wōku
yerun swaā, nim tora ye ba kua ya ra ka
nim nē wuūn nōo giō. 4 Kpa a nūn sō a nēe,
u tii nēnuo ka laakari. U ku bērum ko, u
ku de win tororu tu kara. Domi Sirin sina
boko ka Remalian biin mōru ye, ya sāawa
nge dāa nōo si su wiisu mō. 5 Tē, wee ba nūn
kōsa bwisikuamme, ba mō, 6 bu da bu Yudaba
wōri bu ben wuu tarusi, kpa bu nanda bu bu
tii nōmu sōndia. Yen biru kpa bu Tabēlin bii
ko sunō wuu ge sōo.

7 Adama nē, Yinni Gusunō, na n derimō yu
koora.

8-9 Siri kpuron dam mu wāawa Damasio.
Resini tōnawa u sāa Damasīn dam.
Isireli kpuron dam mu wāawa Samario.
Mēya Remalian bii tōnawa u sāa Samarin
dam.

Adama wōo wata ka nōobun baa sōo,
Isireliba ba koo yarina kpa ba kun maa dam
gam mō.

Yen sō, Akasi u n tororu sō,
u n nē, Yinni Gusunō naanē sāa.
Ma n kun mē, win dam mu koo maa kpe.

Emanueli

10 Yinni Gusunō u maa gōra bu Akasi sō bu
nēe, 11 u nūn yīreru bikio u n ka win gere
naanē sāa. U koo kpī u bikia tu na wōllun di,
n kun mē garin di.

12 Ma Akasi u nēe, na n Yinni Gusunō yīreru
garu bikiamō, na n win laakari mēerimō.

13 Yera Esai u nēe, bēe sina boko Dafidin
bweseru, ye i dera tōmba ka bēe wasira, ya
n tura? Yera i maa kī Gusunō nēn Yinni u ka
bēe wasira? 14 Wee tē win tii u koo bēe yīreru
wē. Wōndia goo u koo gura sua kpa u bii tōn
durō ma, kpa u nūn yīsiru kē Emanueli. 15 Naa
boogum ka tima u ko n da di, sere u ka kpēa
u kōsa ka gea wunana. 16 Bii wi, u sere saa
ye turi, sinambu yiru ye a nasie mi, ben tem
mu koo ko bansu. 17 Adama Yinni Gusunō u
koo de tōru garu tu na tē sōo kaa nōni swāaru
wa wunē ka wunen baababan yenugibu, ka
sere wunen tōmbu, te i n waare saa dōma tēn
di Isireliba ka bēe Yudaba i karana. U koo de
Asirigibu bu na bu bēe wōri.

Egibitigibu ka Asirigibu

ba koo Isireliba wōri

18 Yen tōo te, Yinni Gusunō u koo kōba so.
Kpa Egibitigibu kpuro ka sere be ba wāa ben
daru kerin goo gookao

bu na nge sōnsun wuuru,
kpa Asirigibu bu maa kurama nge tii wuuru.

19 Be kpurowa ba koo na bu sina
wōwi piiminō ka kpee baaba sōo,
ka dāa kikiō ka sere maa kpāra yenō,

20 kpa Asirigii ben sina boko
wi u wāa Efaratin guru giō
u bēen arumani kpuro gura
kpa u n sāare nge kōnō
wi u koo bēen wasi kpuro kōni
saa bēen wirun di sere ka bēen tobao, n ka da
kōriō.

21 Yen tōo te sōo,
naa gbiiba ka yāanu yiru tōnawa
tōnu u koo wa u faaba ko.

22 Ka mē, bom mu ko n yiba tem mē sōo,
sere be ba koo deri mi,
naa bogum ka tima mu ko n sāa ben dīanu.

23 Gbaa geenu mi resēm konu nōrēm nōrēm
(1.000) ya duura

ma ba ra raa ye dāre ka sii geesun gobi
nōrōbu,

sākiya yi koo ye mwē yi go yen tōo te.

24 Kpa ba n da taasoru ko mi, ka temā.
Domi sākiya yi ko n yiba tem mē kpuro sōo.

25 Ba koo guu ni deri sākin sō
mi ba ra raa gbea wuku.
Kpa bu yaa sabenu yōsu nu n bōsu mi,
kpa yu ko nin kpāra yeru.

Esain bii u kua yīreru

Isireliban sō

8

¹Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ, n seewo n yīsi teni yore kpasasa, kpee besi baka gaa sɔɔ, Maheɛ Salali Hasibasi. Yen tubusiana, bu seewo fuuku bu arumani kpuro kata ko bu gura. ²Ye na tu yorua, ma na tu yaku kowo Uri ka Berekian bii Sakari be ba sɔɔ naanɛgibu sɔɔsi ba n ka sɔɔ seedagibu. ³Yen biruwa na ka nen kurɔ menna, ma u gura sua u bii tɔn durɔ mara. Yera Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ, n nùn yīsiru kɛɛ Maheɛ Salali Hasibasi. ⁴Domi sere bu ka nɛɛ, bii wi, u mɔ, baaba, ñ kun me yaayi, ba koo Damasi ka Samarinar arumani kpuro kata ko bu gura bu ka da Asiriɔ.

Asirin sina boko koo na

⁵Yinni Gusunɔ u kpam man sɔɔwa u nɛɛ, ⁶Yudaba ba nùn yino, wi, wi u sɔɔ nge Siloen nim me mu kokumɔ kpure kpure. Ma ba ka Resini ka Peka nɔɔ tia kua. ⁷Yen sɔ, wi, u koo bu Asirin sina boko surema

ka win tabu kowo damgibu. Tɛ, be wee ba kokumɔ ba terie nge daa te ba mɔ Efaratin nim tora ye ya yiba ya bɔɔ saramɔ.

⁸Ba koo Yudaba wukiriwa nge nim me mu tɔnu mwɛɛ sere wīro. Adama win tii u ko n ka sun wāa. Win derum mu koo besen tem wukiriwa nge gunɔn kasa.

Tɔmbun kpunaa koo kam ko

⁹Beɛ bwese ni nu tie, beɛ be i wāa n toma, i swaa dakio.

Baa i n menna sansaniɔ i tabun kuuki kua, ba koo beɛ kɔsukuwa.

Baa i n tabun sɔɔru kua, ka me, ba koo beɛ kamia.

¹⁰Baa i n kpunaa kua, ye kpuro ya koo kam kowa.

Baa i n maa wooda yi, goo kun ka ye sɔmburu mɔ, domi Gusunɔ u ka sun wāa.

Kpee te ba koo sokura

¹¹Yinni Gusunɔ u man nenua ka win nɔm damguu, yera u man kirɔ kua u nɛɛ, n ku sī swaa yɛ sɔɔ Yudaba ba sīimɔ.

¹²Ba n gerua ba nɛɛ, ba bu nɔɔ tia kuawa ba ka bu seesi,

n ku ye wura.

N ku maa de ye ya bu berum mɔ yu man berum ko,

kpa n ku nanda.

¹³Domi Yinni Gusunɔwa u dam kpuro mɔ.

Wi turowa u deere, wiya n weene su nasia.

¹⁴U sɔawa kuku yeru, adama u maa sɔa kpee te Isireliba ka Yudaba ba sokuramɔ.

Meɔa u maa sɔa yina ye Yerusalemugibu ba wɔrimɔ.

¹⁵Ben dabiru ba koo tu sokura, kpa bu wɔruma bu bɔkiri.

Meɔa ba koo maa yina ye wɔri.

*Esai u maari**u Yinni Gusunɔn kom mara*

¹⁶Na gari yi Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa berua. Nen bwāabu tanawa na yi sɔɔwa kpa bu yi nene kem kem.

¹⁷Na Yinni Gusunɔ yīiyɔ, na maa nùn naane sɔa baa me u Yakɔbun yenugibu biru kisi. ¹⁸Ne wee ka nen bii be u man kɔ. Besen wāara kua yīre te Gusunɔ, wollu ka tem Yinni, u ka Isireliba gari mɔ. Yinni Gusunɔ wi, u wāawa Siɔnin guuro.

¹⁹Gaba koo beɛ sɔ bu nɛɛ, i doo i bikiaru ko be ba gɔribu sokumɔn mi, ka sere sɔrobun mi, ka be ba ra bīnu se ba n kuuki mɔn mi. Domi bweseru baatere ta ra bikiaru de ten bīun mi, kpa u tu gɔribu sokua.

²⁰Adama beɛ, i bu wisio i nɛɛ, bu doo bu Yinni Gusunɔn woodan tireru gari. Win gari yi ñ ka wooda nɔɔ tia sɔa, i ku yi swaa daki. Yi ñ beɛ arufaani gaa mɔ.

Nɔni swāarun saa

²¹Saa gaa sisi yɛ sɔɔ tɔmba koo yaayaare ko tem me sɔɔ,

kpa ba n gɔɔru soore, ba n wasire.

Meɔa gɔɔrun sɔ ben mɔru koo se,

kpa bu ben sina boko ka Gusunɔ bɔrusi.

Ba n mɛera wollɔ,

²²ñ kun me temɔ,

kpa bu deema yam wɔkuru ka nuku sankirana kpuro.

Ben goo kun kisiramɔ yam wɔku baka ten min di.

²³Adama yam wɔku te ka nuku sankira ni, yen gaa kun ko n wāa sere ka baadomɔmɔ tem me sɔɔ.

Sunɔ kpao wi u koo gona sina

Sabulonin tem ka Nefitalin tem mu raa wāa sekuru sɔɔ yellu.

Adama saa ya wee yɛ sɔɔ yiiko ya koo tem me wukiri

saa nim wɔkun di n ka da Yuudenin guruɔ, ka Galileɔ mi tɔn tukoba wāa.

9

¹Tɔn be ba raa sīimɔ yam wɔkuru sɔɔ,

ba koo yam bururam bakam wa.

Be gɔɔn berum mu wukiri nge yam wɔkuru, yam bururam mu koo bu kurema.

²Yinni Gusunɔ, kaa bu nuku doo bakabu wɛ, kpa ba n nuku doo bi mɔ wunen wuswaaɔ

nge me ba ra nuku dobu ko gɛɛbun saa sɔɔ, ñ kun me sanam me ba arumani gurama ba bɔnu mɔ ka kuuki.

³Nge me a wunen tɔmbu wɔra saa Madianin tabu kowobun nɔman di,

nge meya kaa bu yara yorun di
kpa a deka ye ba ra ka bu so biru
ka sere sena ye ba ra ka bu dam dare baaku.
4 Ba ñ maa tabu kowobun bara naasun damu
nɔɔmɔ.

Ben tabu yānu nu ra n yem yiba.
Ba ñ maa nu dokemɔ.
Ba koo yāa ni ka bara ni dɔɔ karewa.
5 Domi ba koo sun bii tɔn durɔ marua.

Wiya u koo ko besen wirugii.
Win tamara, Bwisi kɛɔ beeregii,
ka Gusunɔ Dam kpurogii,
ka Baaba wi u ra n wāa,
ka Bəri yendun nuuru.

6 U sāawa Dafidin sikadobu.
Yen sɔ, u koo win bandu di kpa u tu dam sire
kpa ta n bəri yendu mɔ sere ka baadommaɔ.
U koo win tumbu siri gem sɔɔ,
saa tɛn di sere ka baadommaɔ.
Yeniwa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u yɔrari
u ko.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba seeyasia

7 Yinni Gusunɔ u Isireli be ba sāa Yakɔbun
bweseru siri.

Ma siri bi, bu bu di.
8 Tumbu kpuro, Efaraimuba ka Samarigibu,
ba koo ye gia,
be, be ba gerumɔ ka tii suabu ba mɔ,
9 wee dian birikiba ba wɔrukumɔ,
adama sa ko maa yi seeya ka kpee ni ba dāka.
Wee sikamoren dāa gbereba ba baokira.
Sa ko bu kasi ka dāa gea ye ba mɔ sedurun
gbereba.

10 Yinni Gusunɔ u koo Resini Asirin sina
bokon werɔbu tabu yānu wɛ,
kpa bu Isireliba wəri.

11 U koo de Sirigibu ba n wāa sɔɔ yari yeru
gia,

kpa Filisitiba ba n maa wāa sɔɔ duu yeru gia,
kpa bu nɔɔ wukia bu Isireliba mwe.
Ka me kpuro, win mɔru kun suremɔ.
U koo maa bu nama doke u seeyasia.

12 Adama ba ñ wuramamɔ win mi,
wi, wi u bu seeyasiamaɔ,
wi, wi u sāa wɔllu ka tem Yinni.
Ba ñ maa nɔn kasumɔ.

13 Yen sɔna u koo Isireliban wiru
ka ben siru bura sɔɔ teerun sɔɔ.

14 Ben bukuro bera, ba sāa ben wiru,
ma sɔmɔ weesugibu ba sāa ben siru.

15 Be ba sāa tɔn ben kparobu, ba dera ba
kɔra.

Be, be ba maa kpare, ba swaa kɔsa mwa.

16 Yen sɔna Yinni Gusunɔ u ñ nuku dobu mɔ,
ben aluwaasiban sɔ.

U ñ maa ben gobekuba ka gominibu
wɔnwɔndu kuamme.

Domi be kpuro ba sāawa nuku kɔsurugibu.
Ba ñ Gusunɔn beere ye.

Sekuru sari gariya yi ra yari saa ben nɔsun
di.

Yen sɔ, Yinni Gusunɔn mɔru kun suremɔ.
U koo bu namu dokewa u seeyasia.

17 Domi nuku kɔsuru ta ra meniwa nge dɔɔ
wi u ra yakasu ka saki mwe.

Dɔɔ wi, u ra du u dāa sɔɔ bakɔ mwa,
kpa wiisu su se ge sɔɔn di.

18 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin mɔrun sɔ,
tem me, mu dɔɔ mwaara,
ma men tamba dɔɔ diira.

Goo kun win winsim laakari mɔ u sere nɔn
somi.

19 Ba dīanu guramɔ nɔm geuɔ ka nɔm dwareɔ.
Adama ka me, goo kun deba.

Ma ben baawure u win winsim wasin yaa
temmɔ.

20 Manaseba ka Efaraimuba ba tabu
wɔrinamɔ.

Yen biru be kpuro ba menna ba Yudaba wəri.
Ka me, Yinni Gusunɔn mɔru kun sure.
U maa bu nɔmu doke, u seeyasiamaɔ.

10

Be ba Yinni Gusunɔn mɔru

seeyama

(I maa mɛerio naasu 1-4, 5:8-24)

1 Bɔruroba be ba ra wooda yi ye ya ñ sāa dee
dee.

Kpa bu ye yore bu yi bu ka ben tumbu dam
dɔre,

2 bu ka yina bu sāarobu ben gem wɛ,
kpa bu bwɛɛbwɛɛbu gem bira,
bu gominibu ka gobekuban arumani mwa
yu ko begia.

3 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo be seeyasia,
mba i ko i ko.

Sanam mɛ kam kobu bu koo be wəri saa
tontonden di,

mba i ko i ko.

Weren miya i ko i duki da i ka faaba wa.
Ma gia i ko i beɛn arumani bere.

4 Ba koo gabu yoru mwɛeri kpa bu gabu go.
Adama ka me, Yinni Gusunɔn mɔru kun
suremɔ.

U koo maa bu nɔmu doke u seeyasia.

Asirigibu

ba Yinni Gusunɔ torari

5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

bɔruroba be Asirigibu.

Kon be kowa nge nen bokuru

te kon ka Isireliba seeyasia nen mɔru yà n
seewa.

6 Na dera i bwese te ta ñ nen beere ye wəri
te ta ra nen mɔru seeye,

kpa i tu taaku nge swaan pɔtɔko
i ten arumani gura.

7 Adama n ñ daa ye, be Asirigibu i gɔru doke.
I gɔru dokewa i bwese dabinu kpeerasia.

8 Domi beɛn sina boko u nɛɛ,

win tabu sinambu ba sāawa nge bwese ni nu tien sinambu.

⁹ U maa wusu nōma doke si su wāa win swēē sōō

n ka girari Yerusalemū.

Wuu siya Kalinō ka Kaakemisi ka Hamati ka Aapadi ka Samari ka Damasi.

¹⁰ U sin sinambu kamia sin būnu nu Yerusalemu ka Samariginu dabiru kere.

¹¹ Nge mē u Samarigibu kua ka ben būnu, nge meya u koo Yerusalemugibu ka ben būnu kua.

¹² Adama ne, Yinni Gusunō, nā n nēn himba kpuro yibia Siōnin guurō, ka Yerusalemū, kon Asirin sina boko seeyasia, win gōru bōbunu ka win tii suabun sō.

¹³ Domi u gerumō u mō, win tiin dam ka win tiin bwisiya u ka nasara wa.

U bwese tukunun tem mwa, ma u ben arumani gura.

U sinambu wōri nge tabu durō damgii, ma u bu bandu yara.

¹⁴ U ben arumani gurawa nge me ba ra sēa gure gunabun sokurō.

U ye kpuro gurawa ben tem mē sōō nge sēa ye gunō ga deri.

Goo kun ka tii yine

n kun mē u nōogiru sua u kuuka ko.

Adama na bikiamō,

¹⁵ gbāa, ya ra tii beēē wē

wi u ka ye sōmburu mōn wuswaaō?

Sii, ya ra tii sue

wi u ka ye sōmburu mōn wuswaaō?

Asirin sina boko wi, u sāa nge dēka

ye tōnu u sua ma ya nūn siikiamō,

n kun mē bokuru te tōnu u neni,

ma ta nūn fiāmō.

¹⁶ Yen sōna ne Gusunō, wōllu ka tem Yinni,

kon de win tabu durōbu bu woora.

Kpa dōō u na u bu wukiri

sanam mē u wāa win sinandun yiiko sōō.

¹⁷ Ne, Isireliban yam bururam, kon gōsia dōō.

Kpa nēn dēeraru tu ko dōō yara

yu ben sāki ka awīi kpuro mwa sōō teeru.

¹⁸ Ya koo ben dāa sōō ka ben tem beēē kpuro mwa mam mam.

Kpa mu n sāa nge barō wi u gōō dōō.

¹⁹ Dāa ni nu koo tia mi,

nu n ko n dabi.

Baa bii u koo kpī u nin geeru yore.

Isireliban fikowa

ya koo wurama

²⁰ Tōō te sōō, Isireli be ba tie ba yara tabun di, ba n maa somiru kasumō bwese ni nu bu kpeerasiamōn mi. Adama ba koo ben naanē dokewa ne, Gusunō, ben Yinni Dēeron mi. ²¹ Kpa bu wurama ne, Gusunō Dam kpurogiin mi. ²²⁻²³ Baa bā n daa dabi nge nim wōkun yani seeri, ben sukum tōnawa

mu koo wurama. Domi ne, Yinni Gusunō, wōllu ka tem Yinni, na yen himba yi kō n ka bu kpeerasia. Nēn gem mu koo sōōsira n banda. Tem mē kpurowa kon kpeerasia nge mē na yi.

Yinni Gusunō

u koo Asirigibu seeyasia

²⁴ Ne Gusunō, wōllu ka tem Yinni, na gerua na nēē, beē nēn tōmbu, beē be i wāa Siōniō, i ku Asirigibun berum ko, be ba beē soomō ka bokuru nge mē Egibitigiba raa beē kua.

²⁵ Adama, n tie fiiko seeyasia bi na beē mō n ka kpe, kpa nēn mōru yu wuru ben mi, n bu kpeerasia. ²⁶ Ne Gusunō, wōllu ka tem Yinni, kon gōō dendi nge bokuru u beē seeyasia nge mē na Madianiba kua Hōrebun guurō. Kon nēn deka tii nim wōkun bera gla n bu seeyasia nge mē na Egibitigibu kua. ²⁷ Tōō te sōō,

kon beē nēn tōmbu yara yorun di kpa i beēn sōmunu sōbia kpa i sugu pota beēn wīnun di. I n maa sugu dokemō yēn sō na beē gōōa na gum tāre.

Yiberēba ba Yerusalemu wōri

²⁸ Yiberēba ba Ayati wōri ba mwa, ma ba Migoronni tōbura ba ben sōmunu yi Mikimasio.

²⁹ Ba koka ba doona ma ba da ba kpuna Gebaō.

Yera Rama ya diirumō.

Ma Sōōlu Isireliban sina boko yerukoon wuu ge ba mō Geban tōmbu ba duki yakikira.

³⁰ Beē Galimugibu i wuri koowo.

Beē Laisigibu i n tii se.

Beē maa Anatōtugibu i ko i kam ko.

³¹ Madimenagibu ba yarina.

Ma Gebimun tōmba yakikira ba kuku yenu kasu.

³² Gisō mam yiberē be, ba wāa Nōbūō

ba gāsenu kparamō Siōnin guurō bu ka Yerusalemun tōmbu nandasia.

³³ Wee Gusunō, wōllu ka tem Yinni, u koo bu bōōri nge dāa kāasi.

U koo yi yi kpāaru bo bura u kawa.

³⁴ U koo bu bōōriwa u suriri nge mē ba ra dānu bōōri ka gbāa Libanin dāa sōōwō,

kpa ben girima yu kpe.

Sunō kpao koo yari

Dafidin bweserun di

11

¹ Nge mē bā n dāru bura, ten nuurun di kpīi pōtura ra yari, nge meya goo u koo yari u bandu di Isain bweseru sōō.

² Gusunōn Hunde u ko n da n wāa ka wi. Hunde wi, u koo nūn bwisi ka dam kē u ka win tōmbu kpara, kpa u Gusunōn kīru gia u nūn nasia.

3 U koo nùn mem nɔwawa ka kīru.
 Mɛya u ñ tɔnu sirimɔ ka sendaru,
 ñ kun mɛ, ba nɛn sɔ.
 4 U koo sáarobu siriawa dee dee,
 kpa u bwɛɛbwɛɛbu ben gem wɛ.
 Win gari yi ko n sáawa nge bokuru
 te u koo ka tumbu sɛɛyasia,
 kpa yi n sáa nge takobi
 ye ya koo tɔn kɔsobu go.
 5 Win gem ka win bɔrɔ́kinira ko n sáawa
 nge kpaka ye u sɛke pɔraɔ
 u n ka win tumbu kparamɔ.
 6 Yɛɛ gɔbi ka yáanu nu ko n wáa yam tem,
 kpa gbeeku musukunu ka boo binu nu
 kpuna sannu.
 Mɛya maa gbee sunɔ binu ka ketɛ binu nu ko
 n wáa sannu,
 kpa bii piibu u nu kpara.
 7 Ketɛba ka gbeeku bɔnu nu koo di sannu,
 kpa nin binu nu n wáa yam tem.
 Gbee sinansu su koo yakasu di nge nɛɛ.
 8 Bibu ba koo kpí bu ka surɔkɔnu dwee,
 kpa bu ben nɔmu kpɛɛ waa gɔsɔnun wɔrusɔ.
 9 Baawure u ko n Yinni Gusunɔn yɛru
 yibawa
 nge mɛ nim wɔku ga nim yiba.
 Yen sɔna be ba koo da bu Yinni Gusunɔ sá
 win guurɔ te u tii gɔsia Yerusalemɔ,
 ben goo kun win winsim kɔsa kuammɛ.
 10 Saa ye sɔɔ, goo u koo yari Isain
 bweserun di nge dáa kpíi pɔtura,
 kpa u n sáa nge gidi bɔra bwesenu kpuron sɔ.
 Bwese ni, nu koo gɔsirama win mi.
 Kpa win wáa yeru ta n Gusunɔn yiiki sɔɔsi.

Isireli be ba raa yarine

ba koo wurama

11 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo maa win
 dam sɔɔsi
 u ka win tɔn be ba tie yakia
 be ba yarine ba wáa Asiriɔ ka Egibitiɔ
 ka Paturɔsiɔ ka Etiopiɔ
 ka Elamuɔ ka Babiloniɔ ka Hamatiɔ Sirin
 temɔ,
 ka sere be ba wáa nim wɔkun goonɔ.
 12 U koo gidi bɔra gira
 u ka sɔɔsi ma u koo Isireliba menna
 be ba raa yoru mwɛɛra,
 kpa u Yuda be ba raa yarine handunian
 goonu nne sɔɔ menna.
 13 Efaraimuba ba ñ maa ka Yudaba nisinu
 mɔ.
 Yudaba ba ñ maa ka Efaraimuba yibɛɛ tɛru
 mɔ.
 14 Ba koo menna bu Filisitiba wɔriwa
 sɔɔ duu yeru gia,
 kpa bu Filisiti be ko ben yobu.
 Mɛya ba koo maa menna bu sɔɔ yari yerugibu
 wɔri.
 Ba koo Edɔmu ka Mɔabuba dam dɛɛ,
 kpa bu Amɔniba taare.

15 Yinni Gusunɔ u koo de Egibitin daarun
 nim mu gbera.
 U koo tu nɔmu demie u wom wure ka dam,
 kpa u tu bɔnu ko keri nɔɔba yiru,
 kpa win tumbu bu tu tɔbura ka naasu.
 16 U koo swaa yara win tɔn be ba tien sɔ,
 be ba wáa Asiriɔ.
 U koo bu swaa yara nge mɛ u raa bu kua
 sanam mɛ u bu yara Egibitin di.

Siarabun womu

12

1 Sɔɔ teeru, be ba yaklara ba koo nɛɛ,
 Yinni Gusunɔ, sa nun siara,
 domi a raa ka sun mɔru kua,
 ma wunen mɔru ya sure.
 A sun nukuru yemiasia.
 2 Wuna a sáa besen Yinni, a sun faaba mɔ.
 Sa nun naane sáa, sa ñ maa gáanun bɛrum
 mɔ.
 Domi wuna a sáa besen dam, wuna sa
 siaramɔ.
 Wuna a sáa besen faaba kowo.
 3 Nge mɛ wi nim nɔru ga mɔ,
 ù n nim wa, u ra n nuku dobu mɔ,
 nge mɛya bà n faaba wa ba koo nuku dobu
 ko,
 4 kpa tɔɔ te sɔɔ, bu gere bu nɛɛ,
 i Yinni Gusunɔ siaro,
 i win yisuru walle suo.
 I win sɔm baka ni u kua kparo bwesenu
 kpuro sɔɔ.
 I tumbu yaayasio ma win yisira kpá.
 5 I Yinni Gusunɔ tɔmɔ,
 domi gáa bɛɛregina u kua.
 I nin gari kparo handunia kpuro sɔɔ.
 6 Be ba wáa Sɔniɔ, bu nuku dobu kuuki
 koowo,
 domi Isireliban Yinni Dɛɛro u kpá,
 u maa wáa ben suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Babiloni sɛɛyasia

13

1 Wee, ye Yinni Gusunɔ u Esai, Amatin bii
 sɔɔsi kásiru sɔɔ Babilonin sɔ. 2 U nɛɛ,
 i gidi bɔra yɔrasio guuru walle mi gáanu sari.
 I tabu kowobu nɔɔgiru sueyo,
 kpa i bu yireru kua ka nɔma,
 kpa bu duki na bu du Babilonin kɔnnɔsun di.
 3 Wee, na nɛn tabu kowo be na gɔsa wooda
 wɛ.
 Na tabu durɔ wɔrugɔ be soka
 bu ka nɛn mɔru suresia,
 be, be ba ra n nuku dobu mɔ nɛn kpáarun sɔ.
 4 Ma Esai u mɛɛra u nɛɛ,
 i tɔn dabinnun wurenun swaa dakio i nɔ
 guunun bera gia.
 Bwese dabinnun ka sinambu dabina nu mɛnne
 mi,
 Gusunɔ, walle ka tem Yinnin tabu kowoba

be ba tabun sɔɔru kpa.

Ma u bu mɛɛra mɛɛra u ka da.

⁵ Be wee ba wee sannu saa mi n toman di bu ka tem mɛ kam koosia, win mɔrun saabu.

⁶ I ɔɔ swiiyɔ

domi Yinni Gusunɔn tɔɔ te, ta turuku kua.

Ta sɔawa kam koo bi bu wee

wi, Dam kpurogiin min di.

⁷ Yen sɔna tɔmbu kpuron ɔma koo dwiyya kpa ben wɔrugɔru tu kpe.

⁸ Babilonigiba koo bɛrum soora,

kpa ben wasi yi dwiyya wuriribun sɔ.

Ba koo tii tɛma

nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɔ u ma.

Ba ko n mɛɛrine ben wuswaa ya n burisine.

⁹ Wee Yinni Gusunɔn tɔru ta sisi.

Tɔɔ te, ta sɔawa nɔni swaarugiru

tɛ sɔɔ u koo win mɔru baka sɔɔsi.

U koo durumgibu kpeerasia,

kpa tem mɛ, mu ko bansu.

¹⁰ Wallun kperi kun maa yam dɛerasiamɔ.

Sɔɔ ù n yariɔ, min diya u ko n yam tɔramɔ.

Mɛya suru kun maa yam bururasiamɔ.

¹¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon handuniagibu sɛɛyasia

ben kɔsa ye ba mɔn sɔ,

ka maa nuku kɔsurugibu ben nuku kɔsurun sɔ.

Kon de be ba tii sue bu kam ko,

kpa n be ba tɔmbu dam dɔremɔ kpeerasia.

¹² Kon de bu tɔmbu kasu

nge mɛ ba ra wura gea kaso de tontondeɔ.

¹³ Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin mɔrun tɔru sɔɔ,

kon wɔllu yiiri,

kpa tem mu diiri sere mɛn sɔwɔ.

¹⁴ Kpa be ba raa yoru dimɔ Babiloniɔ

bu duki wura ben temɔ nge nɛmu ge ba gire.

Ba koo duki yarina bu da ben tɔmbun mi

nge yaa sabe ni nu kun kparɔ mɔ.

¹⁵ Ben wi ba nɔma tura kpuro wuu ge sɔɔ,

ba koo nùn tweewa bu go.

Wi ba maa naa gira ba mwa,

ba koo nùn gowa ka takobi.

¹⁶ Ba koo arumani gura ben yɛnusɔ

bu ben bibu munku ben wuswaaɔ.

Kpa bu ka ben kurɔbu kpuna ka dam.

¹⁷ Kon de Mɛdiba bu bu wɔri

be, be ba ù sii geesu ka wuran bine mɔ.

¹⁸ Ba koo aluwaasiba tweewa bu go.

Mɛya ba ù bii wɛɛnu buremɔ.

Ba ù maa bibun wɔnwɔndu mɔ.

¹⁹ Babiloniwa sinambu kpuro ba mɛɛra wuu burɔ,

ma yen tɔmbu ba tii sue.

Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, kon ye kpeerasia

nge mɛ na Sodomu ka Gomara kua.

²⁰ Tɔmbu ba ù maa sinamɔ ye sɔɔ.

Ya ko n sɔawa bansu sere ka baadommaɔ.

Goo kun maa win kuu bekurugiru giramɔ mi.

Baa be ba yaa sabenu kparamɔ, ba ù yɔramɔ mi.

²¹ Miya gbeeku yɛɛ yi koo waa yeru ko.

Boorosu su koo yibu yen ban si sɔɔ,

kpa taataanu nu maa nin waa yeru ko mi,

kpa boo kinɛnu nu n yɔɔkuma mi.

²² Purukanu ka gbeeku bɔnu koo kuuki ko

yen sina kpaɔ buranu sɔɔ.

Wee yen saa ya turuku kua,

ba ù maa yen tɔru sosimɔ.

Isireliba ba koo wurama

ben temɔ

14

¹ Yinni Gusunɔ u koo Isireliba wɔnwɔndu kua. U koo maa bu ɔsi bu ko wigibu, kpa u bu swii ben temɔ. Saa yera sɔba koo du ben suunu sɔɔ, kpa bu menna ba n waa ka be sannu.

² Bwese dabinu nu koo ka Isireliba wurama ben temɔ, kpa bu bwese ni ko yobu tem mɛ Yinni Gusunɔ u bu wɛ sɔɔ. Be ba raa Isireliba yoru mwɛɛra ba koo maa ben tii yoru mwɛɛri. Mɛya be ba raa bu dam dɔre, ba koo maa ben tii dam dɔre.

Babilonin sina bokon ɔɔ

³ Bɛɛ Isireliba, Yinni Gusunɔ u koo de i yoru yari, kpa i wɛra bɛɛn wasiraru ka nɔni swaarun sɔ. ⁴ U n kua mɛ, womu geniwa i ko i ka Babilonin sina boko yɛɛ i nɛɛ, wi u raa sun dam dɔremɔ, u ù maa waa. Dam dɔrebu kpa.

⁵ Yinni Gusunɔ u nuku kɔsurugii be ba sun dam dɔremɔn dam bua, mɛ mu sɔa nge bokuru.

⁶ Wi u ra n daa tɔmbu soomɔ ka mɔru wɔnwɔndu sari,

kpa u n tɔmbu dam dɔremɔ,

ba nùn nɔni sɔwɔa sere ka narɔ.

⁷ Wee tɛ tɔmba wɛre handunia kpuro sɔɔ,

ma ba nuku dobnun kuuki mɔ.

⁸ Baa ka dɔa ni ba mɔ sipereba ka seduruba

ni nu waa Libaniɔ

nu nuku dobu mɔ, nu mɔ,

saa dɔma tɛn di a wɔruma,

ɔɔ ku ra maa nɛ u sun bɔari.

⁹ Be ba waa ɔribun waa yero

ba seewa bu ka nun dam koosia,

be ka ben wirugibu kpa.

Mɛya sinam be ba gu ba seewa ben sina ɔnɔn di.

¹⁰ Ma be kpuro ba nùn nɔɔguru sue ba nɛɛ, wee wunen tii a kua dam sarirugii nge bɛɛɛ.

Sa kua tia.

¹¹ Wunen bɛɛɛɛ ye ba ra raa nun wɛ,

ba n mɔrɔkunɔ soomɔ,

wee ye kpuro ya wɔri ɔribun waa yero.

Kɔkɔnu nu kua wunen kpin yeru ka wunen bekuru.

¹² Wunɛ wi a sɔa nge buruku kpera ye ya ballimɔ,

wee a wɔruma wɔllun di.

Wunɛ wi a bwesenu kpuro tabu di,
wunɛ wee ba sura temo, a kpɔ̄.

¹³ Wunɛ wi a ra n gerumɔ wunen gɔruo a n mɔ,

kaa yɔ wɔllɔ, a wunen sina gɔna teria kperin wɔllɔ,

kpa a sina guuru wɔllɔ sɔɔ yɛsan nɔm geu gia,
bɔnun suunu sɔɔ.

¹⁴ Kaa yɔ guru winu wɔllɔ,
kpa a ka Wɔrukoo weena.

¹⁵ Adama wunɛ wee, ba sure gɔribun wɔa yero

sere wɔrun sɔɔ sɔɔwɔ.

¹⁶ Be ba nun wa kpa ba n nun mɛera tii ka laakari ba n mɔ,

n n durɔ wiya mi, wi u ra raa de tambu bu burisina?

Kpa u bandu suriri?

¹⁷ U yina u pirisamba kara.

U wusu kɔsuka.

Ma handunia ya gɔsia bansu.

¹⁸ Bwesenu kpuron sina boko baawure u wɔa u wɛre ka bɛere win sikirɔ.

¹⁹ Adama wunɛ, ba nun kasa kua

a ka wunen sikiru tonda

nge dɔa kɔasa ye ba n kɔ,

n kun mɛ nge wi ba takobi sɔkura

ba go ba sure wɔru sɔɔ ge ga kpenu mɔ,

n kun mɛ nge goo te ba taaka.

²⁰ Ba n nun sika nge sinam be,

domi a wunen tem go,

ma a wunen tambu kpeerasia.

Ba n maa wunen bwese kɔsurun gari mɔ.

²¹ I sɔuru koowo i win bibu go

kɔsa ye ben sikadoba ba kuan sɔ,

kpa bu ku raa se bu maa handunia tabu di,

kpa bu maa wusu seeya bu yibu si sɔɔ.

²² Ne Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ,
kon Babilonigibu seesi n ben bweseru ka ben wuun yɔsiru go. Ba n maa ben yira wasi.

²³ Kon de wuu ge, gu ko nge daru bwɔara mi gunɔ sarenu nu ra n wɔa, kpa n gu kura ka yii te ta n bu gɔanu ganu deriamme. Ne Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Asirigibu kpeerasia

²⁴ Ne, Yinni Gusunɔ Dam kpurogii

na bɔrua na nɛɛ,

ye na yi, ya koo maa na.

Ye na maa gɔru doke ya koo kooa.

²⁵ Kon Asirigibu kɔsuku nen tambu Isireliban temo.

Kon bu taaku nen guunu wɔllɔ,

kpa n nen tambu yara ben yorun di,

ba kun ben sugu ka ben sɔmunu sɔɔwa.

²⁶ Yeniwa nen himba tambu kpuron sɔ.
Wee na nɔmu demie n ka bwesenu kpuro seeyasia.

²⁷ Ne Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,

nɔ n gɔanu yi wara koo ye yina.

Nɔ n nɔma demie wara u koo ye kure.

Yinni Gusunɔ

u koo Filisitiba kpeerasia

²⁸ Wɔɔ gɛ sɔɔ sina boko Akasi u gu, wɔɔ ge sɔara Yinni Gusunɔ u Filisitiba gari yini sɔɔwa saa Esain nɔn di u nɛɛ,

²⁹ Bɛɛ Filisitiba kpuro i ku nuku dobu ko yɛn sɔ boku te ta raa bɛɛ soomɔ ta bɔara.

I n yɛ ma i n waa gɔsɔbu sarari,
i ko i surɔkuru girari.

³⁰ Saa gaa sisi yɛ sɔɔ be ba sɔaru bo ba koo wa bu di,

kpa wɔnwɔndobu ba n wɔa bɔri yendu sɔɔ.

Adama bɛɛ Filisitiba kon de bɛɛn nuuru tu gbi gɔɔrun sɔ.

Be ba koo maa tiara, ba koo bu gowa.

³¹ Bɛɛ be i wɔa wuun gbɔra kɔnnɔwɔ

i weeweenu koowo bɛrum sɔ.

Bɛɛ Filisitiba kpuro gesi i diirio,
domi yibɛreba ba tua seeye nge dɔɔ wiuru.

Ba wee sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di,

ma ben tabu sii yi baasine.

³² Esai u nɛɛ, mba sa ko Filisitiban gɔrobun wisi.

Sa ko nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u Siɔni swi.

Miya win tɔn be ba sɔa wɔnwɔndobu ba koo kuke ka bɔri yendu.

15

Mɔabuban nɔni swɔaru

(I maa mɛerio 15-16, Yeremi 48)

¹ Gari yiniwa ba gerua Mɔabuban sɔ.

Mɔabun ten kpuro mu koo kam ko,

kpa bu Ari Mɔabu ka Kiri Mɔabu kɔsuku wɔku teeru.

² Dibonigibu ba da bɔu sɔa yero

ka guunu wɔllɔ bu ka swi.

Mɔabuba ba weeweenu mɔ wuu si ba mɔ Nebo ka Medeban sɔ.

Ma ba ben winu ka ben tobunu kɔna nuku sankiranun sɔ.

³ Ma ba saakiba sebua ba wɔa swɛɛ sɔɔ

ka dii tɛerio ka dii yaario nuku sankiranun sɔ.

Ma ba weeweenu mɔ ba sumɔ ka nɔni yiresu.

⁴ Hesibonigibu ka Elealegibu ba faaba kanamɔ

ma ba ben nɔɔ nɔɔmɔ sere Yahasio.

Baa Mɔabun tabu kowobun tii ba wuri mɔwa berum sɔ.

⁵ Na faaba kanamɔ Mɔabuban sɔ

be ba kpikuru suɔ ba dɔɔ Soario ka Egalati Selisiyaa.

Domi ba sumɔ ba ka Lusitin guunu yɔɔmɔ,

ba wuri mɔ Koronaimun swaɔɔ nuku sankiranun sɔ.

⁶ Daa te ba mɔ Nimurimu ten nim mu gbera.

Yaka si su wɔa ten gɔaro su gbera.

Gɔanu kun maa kpia mi.

⁷ Yen sɔna ba ben arumani gura

ye ya bu tie

ba ka tɔburamɔ nim toran guru giɔ mi dɔnu wɔa.

8 Mɔabuban tem nɔɔ bura yenu kpuro sɔɔ, wuri nɔɔramɔ. Ben weeweenu nu nɔɔramɔ sere Egalaimuɔ, ka maa Elimun dɔkɔwɔ.

9 Daa te ta wɔa Dimɔniɔ ten nim mu yem yiba tɔn be ba gon sɔ. Adama Yinni Gusunɔ u koo kpam Dimɔni ye nɔni swɔaru kpɛɛ.

U koo de yiberɛba bu Mɔabun kpikobu, ka be ba tie tem mɛ sɔɔ wɔri nge gbee sinansu.

Mɔabuba ba Yerusalemugibu somiru kanamɔ

16

1 I Yudaban sina boko yɔa kpeɔmmiɔn mɔrisiɔ Selan di, kpa bu ka nu da Siɔnin guuru ka swaa ye ya kpa mi gɔanu ku ra kpi.

2 Dɔmi Mɔabun tɔn kurɔbu ba koo Aaɔnɔɔn daaru tɔbura, kpa ba n sende nge gunɔ si ba gira sokurun di su duki mɔ.

3 Ba koo Yudaba sɔ bu nɛɛ, i sun bwisi kɛɔ i sun sɔɔwɔ ye sa ko ko. I de bɛɛn saaru ta n sun wukiri sɔɔ sɔɔ nge yam wɔkuru.

I sun beruo bɛɛɛ be ba naa gire. I ku sun yiberɛba nɔmu beria. 4 I sun mɔɔ bɛɛɛ be sa kpikuru suuma Mɔabun di.

Kpa i n sɔa bɛɛn kuku yeru be ba sun kpeerasiamaɔn sɔ. Dɔmi dam dɔrebu bu koo kpe. Be ba maa sun kpeerasiamaɔ ba koo doona.

5 Saa ye sɔɔ, goo u koo yari Dafidin bweseru sɔɔ Gusunɔn durom saabu kpa u bandu di te ta ko n sirere kpa tu dakaɔ da.

U koo tɔmbu kpara gem sɔɔ, kpa u n kpeere u ka bu siria dee dee.

Yerusalemugibu ba n Mɔabuba somimɔ

6 Yudaba ba nɛɛ, sa Mɔabuban yɛkɔ ka ben tii suabun labaari nɔɔmɔ, ka ben woo bɔbunu ka ben gari kam gerubu.

7 Tɛ ba weeweenu mɔ ben tiin sɔ, ba sumɔ Kiri Haresetin sɔ ye ya bansu kua.

8 Wee ba Hesibonin gberu kpaaneba sankɔ. Bwese tukunun sinambu ba Sibiman resɛmban konu bɔɔra. Resɛm gbaa ni, nu terie sere Yasɛɛɔ sɔɔ yɛsan nɔm geu giɔ

n ka da mi gɔanu ku ra kpɔn sɔɔ yari yerɔ, ka sere nim wɔkun guruwɔ sɔɔ duu yerɔ.

9 Tɛ wee, na sumɔ Sibiman resɛm gbaanu ka Yasɛɛn sɔ.

Na Hesiboni ka Eleale nɔni yiresu wisimɔ, dɔmi tabu kowoba ben gbea wɔri ba yen dɔanu gura.

10 Nuku dobu kun maa wɔa resɛm gbaano. Ba n maa womusu mɔ mi. Mɛya ba n maa resɛmba gamamɔ. Nuku dobu kuuki yi kpa.

11 Nɛn wasi yi diirumɔ Mɔabun sɔ nge mɔɔku sɛrum. Mɛya nɛn gɔru ga maa diirumɔ Kiri Haresin sɔ.

12 Mɔabuba ba daamɔ gungunu wɔlɔ kam sɔɔ. Ba dumɔ ben bɔu sɔa yerɔ bu ka domaru ko. Adama ba n somiru wasi.

13 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u gerua yelun di Mɔabuban sɔ. 14 Adama tɛ, u nɛɛ, wɔɔ ita yɔ n doona kese, ba koo wi u bɛɛɛ bo Mɔabuɔ gem, ka sere maa yen tɔmbu kpuro. Be ba koo tia, ba n ko n dabi, ba n maa bu mɛɛrimɔ gɔanu.

Yinni Gusunɔ u koo Sirigibu ka Isireliba sɛɛyasia

17

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee Damasi ya n ko n maa wɔa, ya koo kowa bansu.

2 Ba koo Aroɛɛn wusu yaa sabenu deria. Miya nu ko n da kpunɛ. Goo maa sari wi u koo nu nandasia. 3 Isireliba ba n ko n gbɔraru mɔ.

Mɛya Damasi ya n ko n maa sina boko mɔ. Sirigii be ba tie, ba n Isireliba bɛɛɛ keramɔ. Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua. 4 Saa ye sɔɔ, Isireliban bɛɛɛ ye ka koo kaara, kpa ben dukia yu doona bu ko saarobu.

5 Ben tem mu ko n sɔa nge gbee tɛn dɔanu ba gɔ ba gura. Nu ko n sɔawa para para nge sanam mɛ ba dɔanu gura Refan wɔwan di.

6 Isireliban fiikowa ya koo tiara nge dɔa bii ni nu tiara sanam mɛ ba dɔru sira. A n mɛɛra kaa wa

yiru n kun mɛ ita tɔna ya tie ten wii kpiirɔ, ma nne n kun mɛ nɔɔbu ya tie ten kɔasi sɔɔ. Gusunɔ Isireliban Yinniwa u yeni gerua.

7 Tɔɔ te sɔɔ, tɔmba koo ben laakari wesia ben taka kowon mi giɔ, kpa ben nɔni yi Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛro wa. 8 Ba n maa ben laakari wesiamɔ bɔu turanun bera giɔ, ni ben tii ba kua. Ba n maa Asitaaten bɔwɔaroku sɔamɔ, ka bɔwɔaroku ni ba kua sɔɔn sɔ. Dɔmi nu sɔawa ben tiin nɔman kooa.

9 Saa ye sɔɔ, Isireliba ba koo ben wuu damgisu deri, kpa su ko bansu nge mɛ Amɔreba ba ben wusu deri be Isireliban sɔ.

10 Wee beε Isireliba, i Gusunō beεn Yinni duari wi u beε faaba kua. I ñ nùn yaaye wi u sãa beεn kuku yee naanegiru.

Domi wee i dāa binu duura būnun sō. 11 Sanam me i nu duura, i nu kara koosi, ma nu seewa nu kpēa fuuku, nu wēsu kua. Adama sanam me i ko i nuku dobu ko i nin marum sari, i deema gāanu sari. Ma n kua nōni swāa bakaru te ta ñ kpeemo.

Ba Isireliban yibereba kamia

12 Anna a kukiribu nō. Bwese dabinu nu burisine ma nu kukirimō nge nim wōkun nim. Nu wōki nge daa tēn tora ya bōabu. 13 Ba kukirimō nge daa bakarun nim. Adama Yinni Gusunō u bu gerusi, ma ba duki yarina n toma, nge yaka si woo ga sua ga ka doona, ñ kun me, nge tua ye woo guna ya seeya. 14 Ye n kua yoka ma ba bu kpeerasia subaru sōo. Yam mu sere sāra ba ñ maa wāa. Nge meya be ba sun wōrimō bu ka sun gura ben kōkōrō ya ko n sāa.

Yinni Gusunō

u koo Etiopigibu seeyasia

18

1 Tem mu wāa Etiopin daaru bera giō, mi tabun wurenu nōoramō. 2 Mēn tōmbu ba gunu ma ben wasi ballimō. Ba bu nasie baama kpuro, yēn sō ba ra kpuro kōsuku. Ma daanu ben tem burane. Beya ba sōmōbu gōra ka goo nimkuu si ba kua ka gbīi. Goo nimkuu si, su duka mō. Tē, sōmōbu beε, i wuro beεgibun mi. 3 Beε handuniagibu kpuro, i gidi bōra mēerio ye ba koo gira guuru wōllō. I kōban swāi swaa dakio ye ba koo so. 4 Domi ameniwa Yinni Gusunō u man sōowa. U neε, u yō sēε u yam mēera ka laakari win wāa yerun di sōo sārerun saa ka wuburun saa. 5 Resem yā n wēsu kua, ma ya bēm doke ya ye, bu sere ye sōri, yibere u koo na u yen kāasi bōari ka woburu, 6 kpa u ye gunōsu ka gbeeku yeε deria yi di. Gunōsu su ko n wāa mi, yam susurun saa, kpa gbeeku yeε yi n wāa mi puran saa. Nge meya ba koo Asirigibun tabu kowobun gōnu kua.

7 Saa ye sōo, tōn be ba gunu mi, ma ben wasi ballimō ba bu nasie baama kpuro yēn sō ba ra kpuro kōsuku, ma daanu ben tem burane,

tōn be, ba koo ka Gusunō wōllu ka tem Yinni kēnu naawa Sionin guurō mi ba ra nùn sā.

Yinni Gusunō

u koo Egibitigibu seeyasia

19

1 Gari yiniwa ba gerua Egibitin sō. Ba neε, wee Yinni Gusunō u sisi fuuku Egibitiō, u guru wiru sōni nge duma. Ma Egibitigibun būnu nu diirumō win wuswaa, ma ben wōrugōru ta kpa. 2 U koo de bu tabu ko ben tii tiine. Mōo ka wōnō ba koo tabu wōrina. Bōrō ka bōrō ba koo tabu wōrina. Wusu su koo tabu wōrina. Sinambu ba koo tabu wōrina. 3 U koo de Egibitigibu bu mwia kpana, kpa u ben nōo tia kam koosia. Kpa bu bikiaru da būnun mi ka dobo dohogibun mi ka gōri sokobun mi, ka sōrobun mi. 4 U koo bu yinni gōbo nōmu sōndia, kpa sunō nuku kōsurugii u n bu dam dōremō. Gusunō, wōllu ka tem Yinniwa u yen gerua. 5 U koo ben daa baka ten nim kpeerasia kpa tu gbera. 6 Ten yerusun nim mu koo numia, kpa ten kerin winun nim mu gbera, kpa naa yari ka gbīi yi yi wāa ten goorō yi gbera. 7 Gāanu kun ko n maa wāa daa ten goorō ka ten sure yerō. Bā n gāanu duura mi, nu koo gberawa nu gbi. 8 Be ba susure mō mi kpuro ka kōkōnu ñ kun me ka yāakoronu, ba koo nuki sankirawa kpa bu swī. 9 Be ba beku wēε damgii tarimō ka be ba beku kpikinu wesimō ba koo sekuru wa. 10 Be ba sāa tem mēn dam ba koo kōsikira. Kpa ben sōm kowobu bu nuki sankira. 11 Soanin wirugibu ba sāawa gari bakasu. Egibitin sunōn bwisi kēōbu bā n menna, gari baka gariya ba ra gere. Bwisi kēōbu beε, amōna i ko i kākū i gere i neε, i sāawa bwisigibu ka sina bibu. 12 Wunε maa Egibitin sunō, mana wunen bwisi kēō be, ba wāa. Kpa bu gere su nō yēn himba Gusunō wōllu ka tem Yinni u wunen temgibu kua. 13 Soanin wirugiba kua wiirōbu, ma Nōfun wirugiba kun maa yē ye ba mō. Wirugii be, ba dera Egibitigiba kōoramō. 14 Yinni Gusunō u ben bwisi burisina kpa bu de Egibitigibu bu kōora, ba n mō nge tam nōro wi u bindimō win sianu sōo. 15 Wirugii ka bwēεbwēε, gobigii ka sāaro, ben gōo kun maa kpē u gāanu ko Egibitiō.

Egibitigibu

ba koo Yinni Gusunə sã

¹⁶ Sanam me Egibitigiba koo wa ma Yinni Gusunə u bu win nəmu demie u ka bu seeyasia ba koo berum soora nge tən kurəbu. ¹⁷ Saa ye sɔɔ, baa bā n nua ba Yudan gari mɔ, ba koo nanda Yinni Gusunən himban sɔ ye u yi ben sɔ.

¹⁸ Saa ye sɔɔ, wusu nɔɔbuwa su ko n wāa Egibitin temɔ si sɔɔ ba ko n da Yudaban barum gere. Kpa ba n da bɔre ma ba sãa Gusunə, wəllu ka tem Yinnin tambu. Ba koo wuu sin teu sokuwa Sɔɔn wuu.

¹⁹ Ba koo Yinni Gusunə yaku yeru kua Egibitin tem suunu sɔɔ, kpa bu kperu garu gira men nɔɔ bura yerɔ bu ka nūn beere wē. ²⁰ Yera ya koo sɔɔsi ma Yinni Gusunə u wāa Egibitin temɔ. Bā n nūn nɔɔgiru sue be ba bu dam dɔremən sɔ, u koo bu faaba kowo wē wi u koo bu wɔra ben nɔman di. ²¹ Saa ye sɔɔ, u koo bu tii sɔɔsi kpa bu nūn gia. Ba koo nūn yākuu kua kpa bu ka nūn kēnu naawa. Bā n nūn nɔɔ mwɛnu kua, kpa bu nu yibia. ²² U bu mɛera kua, adama u koo bu bekia. Ba koo gɔsira win mi, kpa u ben kanaru nɔ u bu faaba ko.

²³ Saa ye sɔɔ, swaa ya koo yari Egibitin di ya da Asiriɔ, kpa Egibitigibu bu da Asiriɔ. Asirigibu ba koo ma da Egibitiɔ, kpa be kpuro bu menna bu Yinni Gusunə sã.

²⁴ Saa ye sɔɔ, Isireliba ba koo ka Egibitigibu ka Asirigibu nɔɔ tia ko, kpa handuniagibu kpuro bu domaru wa. ²⁵ Gusunə, wəllu ka tem Yinni, u koo bu domaru kua u nɛɛ, domarugiba beɛ, nen tambu Egibitigibu. Domarugiba beɛ, Asirigibu, beɛ be na mɔma. Domarugiba beɛ Isireliba, beɛ be na gɔsa na tii yiya.

Asirin sina boko u koo

Egibitigibu ka Etiopigibu

yoru mwɛeri

20

¹ Wɔɔ gɛ sɔɔ Saagoni Asirin sina boko u dera win tabu sunɔ Taatani u Asidɔdu wəri u ye mwa, ² yen wɔɔ ge sɔɔra Yinni Gusunə u Esai Amatin bii gari yini sɔɔwa u nɛɛ, a saaki ye poto ye a para sɛke mi, kpa a wunen baranu pota a sī naa dirisu. Ma u kua me. U yɔra basi ma u sīa ka naa dirisu, n ka kua wɔɔ ita.

Yera Yinni Gusunə u nɛɛ, ³ wee nen sɔm kowo Esai u yɔra basi ma u ka naa dirisu sīa n ka kua wɔɔ ita. Yeni ya sãawa yireru te ta sɔɔsimɔ ye ya koo Egibitigibu ka Etiopigibu deema. ⁴ Asirin sina boko u koo Egibitigibu ka Etiopigibun aluwaasiba ka ben durɔ tɔkonu yoru mwɛeri kpa bu yɔra basi ba n sīimɔ ka naa dirisu, kpa yu ko seku bakaru Egibitiɔ. ⁵⁻⁶ Saa ye sɔɔra sɔɔ duu yerun tambu

be ba raa ben naane doke Etiopi sɔɔ ka be ba tii sue Egibitigibun somirun sɔ, ba koo berum soora, kpa bu burisina.

Ba koo gere bu nɛɛ, be wee ba wɔruma be sa raa naane sãa bu sun faaba ko, kpa bu sun wɔra Asirin sina bokon nɔmun di. Tɛ amɔna sa ko ko su ka yari.

Babiloni ya koo wɔruma

21

¹⁻² Gari yiniwa Yinni Gusunə u gerua Babilonin sɔ. U man kãsi nanumgiru sɔɔsi. Na wa yiberɛba ba wee saa tem me ba nasien di

nge me woo guna ya ra ne saa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gian di.

Wi u ra dam dɔre, u dam dɔramɔ. Wi u ra maa kpeerasie, u kpeerasiamɔ. Elamun tabu kowobu, i seewo. Mediba, i wuu ge tarusio.

Domi Yinni Gusunə u dera Babiloni ye, ya n maa tambu weeweenu koosimɔ.

³ Ye na wa ka ye na nua kãsi te sɔɔ, ya dera nen torora kara. Ma wuriribu man wəri nge tən kurɔ wi u yiire u kī u ma.

Tirerabu dera na n maa gari nɔɔmɔ. Ma diiribu dera na n yam waamɔ.

⁴ Nen laakari ya burisina, ma na diirimɔ berum sɔ.

Yoka ye sɔɔ na nuku dobu yiyaɔ, ye sɔɔra berum man deema.

⁵ Kãsi te sɔɔ, na maa wa ba dīanu yii ba kɔnnɔ kɔsu, ba dimɔ ba nɔrumɔ. Yera goo u nɛɛ, i seewo tabu sinambu, i beɛn terenu gum tɛeni.

⁶ Ma Yinni Gusunə u man sɔɔwa u nɛɛ, n doo n wuu kɔso yi kpa u man sɔ ye u koo wa.

⁷ Ma na kua me.

Yera u maasɔbu wa ba sīimɔ yiru yiru. Gabu ba ketekunu sɔni, gabu maa yooyoosu. Ma u ye kpuro mɛera ka laakari.

⁸ Yera wuu kɔso wi, u gbāra nge gbee sunɔ u nɛɛ, gbāra kɔnnɔ miya u yɔ saa kpuro, sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru.

⁹ Ma u maasɔbu wa ba sīimɔ yiru yiru. Ma u wa Babiloni ya wɔruma birem. Ma bwāroku ni ba kua ben būnun sɔ nu wɔruka temɔ nu bɔɔkira.

¹⁰ Beɛ nen tambu Isireliba, beɛ be ba so nge dobi doo soo yerɔ, yeniwa na nua Gusunə beɛn Yinnin min di, wi, wi u sãa wəllu ka tem Yinni. Yera na beɛ ye nɔɔsiamɔ.

Gari yi Gusunə u gerua

Edɔmun sɔ

¹¹ Wee ye Yinni Gusunə u man sɔɔsi Edɔmun sɔ.

Na nɔɔ gagu nua Seirin di ga nɛɛ,

wuu k̄so, saa yerà w̄skuru ta koo kpe.
 12 Ma wuu k̄so u wisa u n̄e,
 bururu ta koo na, yen biru w̄skuru ta koo
 maa na.

I n k̄i i maa man gari bikia, i wurama i bikia.

Gari yi Gusunò u gerua

Daarububan tem s̄s̄

13 Wee ye Yinni Gusunò u gerua
 Daarububan tem s̄s̄.

Dedanigibu, i doo i n w̄a yakasu s̄s̄ w̄skuru.

14 B̄e be i w̄a Temaò i ka be nim n̄ru ga m̄
 nim daawo,

kpa i ka kpikobu ðianu daawa.

15 Domi tabu sw̄a ma t̄mba duki m̄ takobi
 ka tendun s̄s̄.

16 Wee ye Yinni Gusunò u man s̄s̄wa. U
 n̄e, kam kam w̄s̄ tian biru kese, u koo
 Kedaan b̄eere kpuro kpeerasia. 17 Ben ten
 towo w̄ruḡoba s̄s̄, fiikowa ya koo tiara.
 Gusunò, Isireliban Yinniwa u yeni gerua.

Gari yi Gusunò u gerua

Yerusalemun s̄s̄

22

1-2 Gari wee, yi yi ka Yerusalemun w̄wa ȳa
 mi ba ra k̄asi.

Wun̄e Yerusalemu, m̄ban s̄na wunen t̄mba
 nuku dobu m̄,

ma ba kuuki m̄.

M̄ba n kua ba ka ȳom̄o dii t̄eri w̄llo.

Wunen t̄n be ba m̄era kua, ba ñ bu m̄era
 kue tabu s̄s̄,

ba ñ maa gu ka takobi.

3 Wee wunen tabu sinambu ka wunen t̄mbu
 kpuro

ba duki yarina n toma,

ma ten towobu ba bu mw̄era ba kua yobu.

4 Yen s̄s̄, na b̄e s̄s̄om̄o, i gesiro n̄n b̄kun di,
 i man derio n sw̄i.

I ku tii n̄wia ko i n̄e,

i ko i man nukuru yemiasia
 n̄n t̄mbun n̄ni sw̄arun s̄s̄.

5 T̄s̄o teni s̄s̄, Gusunò, w̄llu ka tem Yinni

u dera sa n̄ni s̄s̄re, sa burisine,
 sa w̄a biti s̄s̄ w̄wa yeni s̄s̄ mi ba ra k̄asi.

Ba gani k̄sukum̄ ma sa n̄ogiru sue
 sa faaba kanam̄ guunun bera gia.

6 Elamun tabu kowobu ba wee
 ba w̄a tabu kekeba s̄s̄ ka maas̄bu,
 ma ba s̄e bw̄ānu bek̄i.

Kirigibu ba maa wee, ba t̄renu neni.

7 Wun̄e Yerusalemu, wee tabu kekeba ba terie
 wunen w̄wi s̄s̄ mi tem gem w̄a.

Ma maas̄bu ba wunen gb̄ara k̄n̄osu tarusi.
 8 B̄e Yudaba i ñ maa t̄asi yeru m̄.

T̄s̄o te, i m̄era mi i ra b̄en tabu ȳanu bere
 dii te ba m̄ D̄a s̄s̄w̄o.

9-10 Ma i deema ba b̄en wuu Yerusalemun
 gb̄araru yabura.

Yera i ðia m̄era m̄era i k̄suka

i ka gb̄ara te s̄nwa.

Ma i ñim tora ye ba raa gban nim ȳrasia wuu
 s̄s̄.

11 I kpa gba gb̄aranu yirun baa s̄s̄
 yu ka yēn̄on nim n̄ne.

Adama i ñ Gusunò m̄era
 wi u yen himba yi yellun di.

12 Yen s̄na t̄s̄o teni s̄s̄,

Gusunò, w̄llu ka tem Yinni, u b̄e soka i ka
 sw̄i,

kpa i weeweenu ko i b̄en winu k̄ni,
 kpa i saakiba dewe nuku sankiranun s̄s̄.

13 Adama wee i nuku dobu m̄ i ȳerim̄o.

I keteba ka ȳānu goom̄o.

I yaa temm̄o ma i tam n̄rum̄o i m̄,
 su di kpa su n̄, domi sia sa ko gbi.

14 Yen s̄na Gusunò, w̄llu ka tem Yinni
 u man s̄s̄wa u n̄e,

u ñ b̄e b̄en durum yeni w̄kamme
 sere i ka gbi.

Ba Sebina kir̄o m̄

15 Amen̄iwa Gusunò, w̄llu ka tem Yinni, u
 man s̄s̄wa. U n̄e, n doo n Sebina wi u s̄a
 sina kpaarun s̄m kowobun wiruḡii s̄s̄ n n̄e,

16 m̄ba u m̄ mi.
 Wara u m̄ mi u ka tii siki w̄ru d̄kuamme
 kpero.

17 Wee wi, Yinni Gusunò u koo n̄n b̄ake nge
 kururu

kpa u n̄n kasa k̄o ka dam,

18 kpa u n bindim̄o nge ban̄o batuma baka s̄s̄.
 Miya u koo gbi ka win tabu keke sisuḡii yi u
 naane s̄a,

wi, wi u win yinnin yenu sekuru doke.

19 Wi, Yinni Gusunò, u koo n̄n yara win
 s̄mburun di

kpa u kun maa s̄a goo.

20 Yen t̄s̄o te, wi Yinni Gusunò,
 u koo win s̄m kowo Eliakimu, Hilikiyan bii
 soku,

21 kpa u n̄n wi, Sebinan yaberu sebusia
 kpa u n̄n win kpaka s̄ke
 kpa u n̄n win dam w̄.

Eliakimu wi, u ko n s̄awa Yerusalemugibu
 ka Yudaban baaba.

22 Yinni Gusunò u koo n̄n Dafidin ȳenun
 k̄k̄ar̄o w̄.

U n ken̄ia, goo kun ken̄um̄o.

U n maa ken̄ua, goo kun ken̄iam̄o.

23 U koo n̄n girawa nge sasaru
 mi n naane m̄,

kpa u de win t̄ndon yenu ga n b̄eere m̄o.

24 U ko n s̄awa b̄eere yen wiru. Be ba
 w̄a win ȳenu, bukurobu ka bibu, gobigibu
 ka s̄arobu, wiya u ko n be kpuro s̄s̄wa
 nge sasaru. 25 Adama Gusunò, w̄llu ka tem
 Yinni, u maa n̄e, s̄s̄o teuru ba koo saa te
 wuka te ba raa gira mi n naane m̄ mi, kpa tu
 w̄ruma tu b̄ara, kpa s̄mu ni ta raa s̄s̄wa
 mi, nu kam ko. Yinni Gusunòwa u yeni
 gerua.

*Yinni Gusunə u koo Tiri**ka Sidoni kpeerasia***23**

¹ Gari wee yi yi ka Tiri yā.
 Bεε be i wāa goo nimkuu bakasu sɔɔ,
 i wuri koowo, domi bεen wuu ga kam kua.
 Yenusu kun maa wāa, duu yeru maa sari.
 Saa Kitimun tem diya sa yen labaari nua.
² I mario bεrum sɔ,
 bεε be i wāa nim wɔkun gooru gia
 mi Sidonin tenkuba ba ra sare.
³ Egibitigibu ba dobi yeemə daa te mɔ Nilu
 ma tenkuba ba ye dwemə ba daramə
 ma ba are beke dimə.
 Ma yam mi, n kua bwesenu kpuron yaburu.
⁴ Sidoni, kaa sekuru wa,
 domi Tiri, nim wɔkun wuu damguu, ga
 gerua ga nεε,
 ga n marubun wahala gaa waare, ga n maa
 marure.
 Ga n bii aluwaasi bəm kεεre,
 ga n maa bii wəndia seeyare.
⁵ Egibitigibu bā n nua ma Tiri ya wɔruma,
 ba koo diiri.
⁶ Bεε be i wāa nim wɔkun gooru gia,
 i wuri koowo i ka da Taasisio.
⁷ Bεen wuu ge ga wāa saa yellun di
 gè sɔɔ i ra nuku dobu ko, gera mi?
 Tiri yera mi?
 Yèn tɔmbu ba da ba tem tukumgibu kamia?
⁸ Wara u ye kpuron himba yi Tirin sɔ,
 ye, ye ya ra yen wirugibu swii tem tukumə.
 Yen tenkuba ba kua sina bibu.
 Ma ba bεere mɔ handunia kpuro sɔɔ.
⁹ Gusunə, wəllu ka tem Yinniwa u ye yi,
 u ka be ba tii sue kawa tem me sɔɔ,
 kpa bu be ba raa bεere wεemə gem.
¹⁰ Bεε Taasisigibu i terio bεen tem sɔɔ
 nge me daa te ba mɔ Nilu tã n nim yiba mu ra
 terie.
 Domi yoo sɔma kpa.
¹¹ Yinni Gusunə u win nɔma demia nim
 wɔkun bera gia.
 Ma u dera sinamba diira.
 U dera Kananin gbāra damginu nu wɔruka.
¹² U maa nεε, bεε Sidonigibu i n maa nuku
 dobu wasi.
 Domi ba bεε dam dɔre nge wəndia wi u kun
 durə yē.
 Baa i n seewa i da Kitimun temə,
 min tii i n wɛrabu wasi.
¹³ I Babilonigibu mεerio.
 Ba n maa wāa.
 Asirigibu ba bu kpeerasia.
 Nge meya ba Tiri wari ba tarusi,
 ba yen sina kpaanu kosuka,
 ma ye kpuro ya kua bansu.
¹⁴ I wuri koowo bεε be i wāa goo
 nimkuu bakasu sɔɔ.
 Domi Tirin wuu damguu ge, ga wɔruma.

¹⁵ Ba koo Tirin gari duari n ka ko wɔɔ
 wata ka wɔkuru nge sina boko turon bandun
 tεεbun saka. Adama yen biru ya ko n sāawa
 nge kurɔ sakara wi ba womu doke ba mɔ,
¹⁶ a mɔrɔku suo a n soomə a ka wuu sikerena,
 wunε wi a sāare kurɔ sakara wi ba duari.
 A gu soowo nge me wunen yɛra nε,
 a n ka womu dabi dabinu mɔ,
 kpa bu wunen gari yaaya.

¹⁷ Wɔɔ wata ka wɔku ten biru, Yinni
 Gusunə u koo de Tiri yu maa wurə yen yel-
 lun tenkuru sɔɔ te ba mɔ ka taki. Kpa yu
 ka handunian tɔmbu kpuro arukawani bəke.
¹⁸ Adama ba n yen arumani ka yen are yi ba
 wa ka taki guramə bu menna ben tiin sɔ. Ba
 koo ye kpuro Yinni Gusunə yiyawa kpa ya n
 sāa be ba nɔn sāməgia, kpa bu dīanu wa bu
 di bu debu, kpa bu yāa buranu wa bu doke.

*Yinni Gusunə**u koo handuniagibu sεeyasia***24**

¹ Wee Yinni Gusunə u koo tem kpuro
 kpeerasia
 mu ko bansu.
 U koo mən tɔmbu kpuro yarinasia,
² yāku kowobu ka tɔn dirobu,
 yinnibu ka yobu,
 wi u daramə ka wi u dwemə,
 wi u mɔ ba bəkuramə ka wi u bəkuramə,
 win dibu ba neni ka wi u dibu neni.
³ Ba koo tem kpuro wari,
 kpa bu mən yānu gura,
 kpa mu ko bansu.
 Yinni Gusunəwa u yeni gerua. ⁴ Tem mu koo
 gbera.
 Mu n maa gāanu kpiisiamə.
 Mən tɔmbu ba ko n wasikiramə ba n goo dɔɔ.
 Mən wirugibu ba n ko n maa dam mɔ.
⁵ Domi mən tɔmbu ba mu disidoke,
 ba Yinni Gusunən woodaba ka win yiirebu
 yina.
 Ma ba arukawani nɔru sarigia
 ye u raa ka bu bəku kusia.
⁶ Yen sɔna bɔri yi koo tem me di,
 kpa mən tɔmbu bu nɔni sɔɔra
 kɔsa ye ba kuan sɔ.
 Ba koo bu kpeerasia.
 Be ba koo tiara ba n ko n maa dabi.
⁷ Ben resəm gbaanu nu koo gbera,
 kpa ben tam durom mu kpe.
 Be ba raa nuku dobu mɔ,
 ba koo weeweenu ko.
⁸ Ba n maa baranu ka mɔrɔkunu soomə,
 ni ba ra ka nuku dobu ko.
 Nuku dobu kuuki yi koo kpe.
⁹ Ba n maa tam nɔrumə ba n ka womusu
 koosimə.
 Tam bɔɔbɔm mu koo sosia be ba mu
 nɔrumən mi.
¹⁰ Wuu ge, ga koo ko bansu.

Yenusu su ko n wāa dirisu.

Goo kun maa dūa mi.

¹¹ Ba ko n weeweenu m̄ s̄wεε s̄s̄o,
yèn s̄s̄ tam sari.

Nuku dobu koo doona ben tem di.

¹² Wuu ge, ga ko n s̄āwa bansu,
kpa gen duu yenu nu n w̄orka,

¹³ kpa t̄ambu ba n k̄ōkire tia tia tem m̄ε s̄s̄o,
nge d̄āa bii ni nu tiara
sanam m̄ε ba d̄āru sira,
n̄ kun m̄ε nge resēm ye ba kun̄nu m̄.

Ba nuku dobu kua kam

¹⁴ Be Yinni Gusun̄o u koo deri ba n wasi
ba ko n kuuki m̄ k̄a nuku dobu.

Be ba wāa s̄s̄o duu yeru gia,
ba koo Yinni Gusun̄o t̄ama win kp̄aarun s̄s̄,
ba n m̄,

¹⁵ b̄εε be i wāa s̄s̄o yari yeru gia
ka be ba wāa nim w̄ōkun gooru gia,
i Gusun̄o Isireliban Yinni b̄εεε w̄ēȳo.

¹⁶ Sa ko n̄o ba womusu m̄ baama
handunian goonu n̄ε s̄s̄o
ba m̄, i gemgii b̄εεε w̄ēȳo.

Adama n̄ε, kon n̄ōgiru sua na n m̄,
gbera man di, na kam kua,

domi yiber̄eba ba hania m̄ ba yānu guram̄o.

¹⁷ B̄εε tem men t̄ambu i ko i berum soora
domi ba b̄εε ȳeri ka suuri berie,

¹⁸ wi u duka m̄ berum s̄s̄,
kpa u suura w̄ori.

Wi u maa yarīo suuran di,
kpa u yina mwaāa.

Domi gura baka koo kindama w̄ollun di.
Kpa tem kp̄εkp̄εku gu diiri.

¹⁹ Tem mu koo ȳiri kpa mu beu ko,
kpa mu besikira.

²⁰ Mu ko n b̄āarim̄o nge tam n̄oro,
kpa mu n ȳirum̄o nge kuu te woo ga sweem̄o.
Men durum ya ko n mu bunie,
kpa mu w̄oruma mu kp̄ana mu se.

Bannun kpeeru

²¹ Saa ye s̄s̄o, Yinni Gusun̄o u koo kperi
s̄εyasia w̄oll̄o. U koo sinambu s̄εyasia tem
mini, ²² kpa bu bu yoru mwa bu bu taasi
w̄orus̄o nge p̄iris̄amba. S̄s̄o dabi dabirun
biru, kpa bu bu s̄εyasia.

²³ S̄s̄o ka suru ba koo sekuru wa.
Gusun̄o, w̄ollu ka tem Yinni,
u ko n win bandu diiwa Sionin guur̄o,
Yerusalem̄o,
kpa win t̄ambun guro gurobu bu win yiiko
wa.

Siarabun womu

25

¹ Yinni Gusun̄o, wuna a s̄āa n̄en Yinni,
wuna kon t̄ama,
kpa n wunen ȳisuru w̄alle sua.
Domi a ḡāa bakanu kua,
wunen himba ye a yi saa yellun di,
ya n̄ k̄osa.

² A dera wuu ge, ga w̄oruma
ga kua nge kpee ni ba suba.

Ma wuu ge ga gb̄araru m̄o ga kua bansu.

A dera tii suobun wuun gb̄aranu nu w̄orka.
Ba n̄ maa nu seeyam̄o sere ka baadom̄mao.

³ Yen s̄na bwese damginu nu nun b̄εεε
w̄εm̄o.

Ma be ba gabu dam d̄orem̄o ba nun nasie.

⁴ Domi a kua dam sarirugibu ka
w̄onw̄andobun kuku yeru, wahanan
saa.

A bu berua woo b̄ok̄an saa ka s̄ōn saa.

Domi t̄on k̄s̄obu ba ra t̄onu w̄ariwa
nge guru woo ge ga ḡana sweem̄o.

⁵ Yinni Gusun̄o, wuna a tii suobun w̄akinu
kpeerasia

nge m̄ε a ra yam susuru kpeerasie
tem mi ḡāanu ku ra kpi.

Wuna a ben nasaran womusu t̄εesi
nge m̄ε guru wiru ta ra s̄s̄o t̄εesi.

Yinni Gusun̄o u t̄ambu kpuro

t̄ō baka dim s̄ōru kuamm̄e

⁶ Gusun̄o, w̄ollu ka tem Yinni
u koo bwesenu kpuro t̄ō baka dim soku,
Sionin guur̄o.

D̄ia duronu ka yaa gumgia
ka tam gema u koo bu w̄ē.

⁷ Kpa u sanditia ye ba ben wuswaa wukiri
nuku sankiranun s̄s̄ wuna guu ten
w̄ollu mi.

⁸ U koo de ḡōō u kpe sere ka baadom̄mao,
kpa u ben n̄oni ȳiresu woka
kpa u ben sekuru wuna tem m̄ε kpuro s̄s̄o.
Wi, Yinni Gusun̄owa, u yen̄i gerua.

Yinni Gusun̄o

u koo M̄abuba s̄εyasia

⁹ T̄ō te s̄s̄o, ba koo Yinni Gusun̄o s̄s̄ bu n̄ε,
wuna a s̄āa bes̄en Yinni wi sa naane s̄āa.
Wuna a sun faaba kua.

Su nuku dobu ko kpa su ȳeri faaba yen s̄s̄.
¹⁰ Yinni Gusun̄o u koo Sionin guuru k̄ōsu.

Adama u koo M̄abuba munkuwa
nge yaka si ba yari k̄akar̄owa.

¹¹ Kpa bu ben n̄oma demia k̄akar̄o ge s̄s̄o
nge be ba k̄εrim̄o.

Ka m̄ε, u koo de ben tii sua bi, bu kpewa.

¹² U koo gb̄ara damgii ni nu gunu sura u
k̄osuku
nu ḡasia tua.

Yinni Gusun̄o

u koo win t̄ambu nasara w̄ē

26

¹ Saa gaa sisi ȳe s̄s̄o ba koo womu geni ko
Yudan tem s̄s̄o bu n̄ε,
sa wuu damguu m̄o.

Yinni Gusun̄owa u gen gb̄araru sw̄i
u ka gu k̄ōsu.

² I gamboba k̄enīo

kpa bwese te ta gem swīi ta nūn mem
 nɔɔwammɛ
 tu du min di.

³ Yinni Gusunɔ u ra sika sarirugii bəri yendu
 wɛ,

yèn sɔ̄ yēro u nūn naane s̄āa.

⁴ I Yinni Gusunɔ naane koowo
 saa kpuro sɔ̄.

Domi wiya u s̄āa kuku yee damgiru
 sere ka baadommaɔ.

⁵ U koo wuu ge ga w̄āa

wollɔn t̄ambu kpeerasia,

kpa u gen tii kɔsuku u sura sere temɔ,

⁶ kpa s̄aarobu ka w̄ɔnw̄ɔndobu
 bu gu taaku.

Saa d̄aakan kanaru

⁷ Gemgiin swaa ya ra n dendewa.

Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a s̄āa gemgii
 wuna a ra ye nɔ̄ nerasie.

⁸ Yinni Gusunɔ, swɛɛ yi kaa sun sure kpuro,
 wuna sa ko n naane s̄āa,

su ka s̄i yi sɔ̄.

Ye besen ḡɔru ga k̄i,

yera su nun yaaya kpa su nun s̄ā.

⁹ W̄ɔkuru, nen bw̄ɛra ya ra n wunen beke
 barɔwa,

kpa nen ḡɔru ga n nun kasu.

Ɔn t̄ambu siri handunia sɔ̄,

ba ra giewa nge mɛ ba koo ka s̄i.

¹⁰ Adama baa b̄a n t̄ɔn k̄ɔso durom kua,
 u n̄ gem giama.

U ko n win kom k̄ɔsum m̄ɔwa

tem mi gem mu w̄āa,

kpa u n Gusunɔn yiiko gema.

¹¹ Yinni Gusunɔ, a dam m̄ɔ,

adama wunen yiberɛba ba n̄ mu waam̄ɔ.

A de bu wunen hania wa

ye a ka wunen t̄ambu w̄ɔram̄ɔ,

kpa bu sekuru wa bu d̄ɔ̄ m̄waara.

¹² Yinni Gusunɔ, wuna a ra sun b̄əri yendu
 wɛ.

Domi wuna a ra de ye sa m̄ɔ kpuro yu koor̄a.

¹³ Gusunɔ besen Yinni sa raa yinnibu gabu
 s̄āwa.

Adama t̄ɛ, wunɛ turon ȳisira sa soku.

¹⁴ Yinni, be ba gu,

ba n̄ maa seem̄ɔ bu w̄āaru di.

Domi a bu w̄əri a kpeerasia.

Ba n̄ maa bu yaayam̄ɔ.

¹⁵ Yinni, a wunen yiiko s̄ɔ̄si.

A dera b̄ɛsɛ wunen t̄ambu sa dabia.

Ma a besen tem yasiasia.

¹⁶ Sa nun soka sanam mɛ sa w̄āa n̄ni sw̄āaru
 sɔ̄.

Sa kanaru kua sanam mɛ a sun seeyasia.

¹⁷ Yinni Gusunɔ, sanam mɛ a sun biru kisi

sa kua nge t̄ɔn kur̄ɔ wi u yiire u k̄i u ma,
 u tii b̄ɔ̄kum̄ɔ u wuri m̄ɔ wuriribun s̄ɔ̄.

¹⁸ Sa wahala kua sa n̄ni s̄ɔ̄ra ka wuriribu.

Adama wom diruma sa mara.

N n̄ ka tem mɛ arufaani gaa naawe.

Sa n̄ maa goo mara wi u koo sina mɛ sɔ̄.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba seeyasia

kpa bu wurama nge yellu

¹⁹ N̄egibu, b̄ɛn t̄ɔn be ba raa gu

ba koo se ḡorin di bu w̄āaru di.

B̄ɛɛ be i kp̄i tem s̄ɔ̄w̄ɔ, i dom yando,

kpa i nuku dobun kuuki ko.

Domi tem mu koo b̄ɛɛ seeya ḡorin di

nge mɛ bururun kakoru ta ra yakasu seeye.

²⁰ N̄ɛn t̄ambu, i doo i kuke b̄ɛn diaɔ

i tii gamboba kenusio,

kpa i n w̄āa mi gina

sere Gusunon m̄oru yu ka sure.

²¹ Wee Yinni Gusunɔ u yarima

win w̄āa yerun di

u ka handunian t̄ambu siri

k̄ɔsa ye ba kuan s̄ɔ̄.

Tem mu koo t̄ɔn be ba gon yem terasia,

kpa ben gonu nu s̄ɔ̄sira.

Ba waa k̄ɔsa kamia

27

¹ T̄ɔ̄ te sɔ̄, Yinni Gusunɔ u koo waa k̄ɔsa
 ye ya duka m̄ɔ seeyasia ka win takobi damgia
 ye ya kp̄a, kpa u yaa k̄ɔsa ye go, ye ya w̄āa nim
 w̄ɔku sɔ̄.

Yinni Gusunɔ

ka win resem gbaaru

² Yen t̄ɔ̄ te, Yinni Gusunɔ u koo womu ko

win resem gbaarun s̄ɔ̄, te ta bii geenu
 marum̄ɔ, u n̄ɛ,

³ n̄ɛ, Yinni Gusunɔwa na tu n̄ɔ̄rim̄ɔ.

Nena na tu nim ȳekam̄ɔ saa kpuro.

Na tu k̄ɔsu s̄ɔ̄ sɔ̄ ka w̄ɔkuru,

goo u ku raa ka tu w̄əri u mwa.

⁴ Na n̄ maa ka nen resem gbaa te m̄oru s̄āa.

Adama n̄ n̄ s̄aki ka aw̄i wa mi,

kon yi w̄əriwa n̄ d̄ɔ̄ m̄eni,

⁵ ma n̄ kun m̄ɔ yi man kua yin kuku yeru,

ma yi ka man n̄ɔ̄ tia kua.

Ɔi n̄ kua mɛ, kon yi deri.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba suuru kua

⁶ Saa gaa sisi ȳɛ sɔ̄

Isireliba ba koo gbini gira

bu ker̄i ko nge d̄āa,

bu w̄ɛsu ko bu ma

kpa ben binu nu handunia yibu.

⁷ Yinni Gusunɔ u n̄ bu seeyasia

nge mɛ u nen yiberɛba seeyasia.

U n̄ maa bu go nge mɛ u ben yiberɛba go.

⁸ U bu seeyasiawa saka sɔ̄.

U dera yiberɛba ba na

nge s̄ɔ̄ yari yerun woo damguu,

ba bu gura ba ka doona.

⁹ Nge m̄ɛya u ka Isireliban durum w̄aka.

Wee ye n̄ koor̄a yen biru.

U ben b̄uu turanu gosia torom.

Ba n̄ maa Asitaaten bwāarokunu ka s̄ōginu seeyam̄o.

¹⁰ Ben wuu damguu ge, ga kua bansu, ba gu deri. Miya n̄ kua yaa sabenun kpara yeru ka nin kpin yeru. Ma nu kiku si su tiara dim̄o.

¹¹ Dāa yà n̄ gbera ba ra ye b̄ōriwa kpa t̄on kur̄ōbu bu ka doo ko. Wee nen̄ t̄on be, ba n̄ bwisi m̄o. Yen s̄ōna Yinni Gusun̄o wi u bu taka kua u n̄ bu w̄onw̄ondu kue, u n̄ maa bu durom kue.

Be ba raa yoru mwēera

ba koo wurama

¹² Saa gaa sisi yè s̄ō Yinni Gusun̄o u koo b̄ēē Isireliba sira nge d̄aru, kpa bu b̄ēē d̄abiri tia tia saa Efaratin daaron di n̄ ka girari Egibitin daaro.

¹³ Yen t̄ō te, ba koo k̄ōbi baka so kpa be ba raa yoru mwēera ba woo Asirio ka be ba kpikuru da Egibitiō bu wurama. Kpa bu yiira bu Yinni Gusun̄o s̄a guu d̄ēera ten mi, Yerusalem̄o.

Ba Isireliban bwese ker̄i

w̄aku te kir̄o m̄ō

28

¹ B̄rura Samari ye ya s̄āa nge sina fur̄o ge Efaraimuba ba ka tii sue. Ya w̄owa tuke ye ya tem gem m̄o. Ma ya s̄āa yen buraru nge d̄āa w̄ēē si t̄omba ra doke wir̄o ba ka tam goore.

² Wee t̄ē, Yinni Gusun̄o u goo s̄ōru kua wi u dam m̄o u ka ye w̄ori. Win dam mu s̄āawa nge guru kpenu, n̄ kun m̄e nge woo b̄ōk̄o ge ga ra as̄ōr̄o ko, n̄ kun m̄e nge guru baka. U koo wuu ge surawa tem̄o.

³ Wuu ge, ge Efaraimuba ba ka tii sue mi, ga w̄ora ba taakuma,

⁴ nge d̄āa w̄ēē si su d̄ella. Ga s̄āawa nge d̄āa marum m̄e mu yellu ye, ma ba yande s̄ōra ba di.

⁵ S̄ōo teeru, Yinni Gusun̄o Dam kpurogiin tiw̄a u koo bandu di kpa u n̄ s̄āa win t̄on be ba tian sina fur̄o bur̄o ka ben buraru. ⁶ U koo siri kowobu kpara bu ka siri dee dee. M̄eya u ko n̄ maa s̄āa ben dam bu ka yiber̄eba n̄aa gira sere ben wuun gb̄āarun k̄onn̄w̄ō.

Tam n̄r̄oba Esai yaakor̄u m̄ō

⁷ Adama t̄ē, baa ka Gusun̄on s̄om̄ōbu ka ȳaku kowobu, tam b̄ōb̄ōm mu bu tirekiram̄o ma ba b̄āarim̄o m̄en s̄ō, sere Gusun̄on s̄om̄ōbu ba n̄ maa win gari m̄ō dee dee.

Ȳaku kowobun tii ba n̄ maa kp̄ē bu siri dee dee.

⁸ Ben d̄ii yen̄o aye d̄ēeraru sari. Sianu ka kubana nu yiba mi.

⁹ Ba gerum̄o ba m̄ō, wara na k̄i n̄ keu s̄ōsi. Wara u koo ka nen̄ gari s̄omburu ko, ma n̄ kun m̄ō bii wi ba b̄ōm kara.

¹⁰ Ba m̄ō, na bu keu m̄ō t̄ēru. Na bu wooda w̄ēem̄o tia tia. Na yen wiru ka naasu tubusiam̄o nge wi u bii piiminu keu s̄ōsim̄o.

¹¹ Yen s̄ō t̄ē, Gusun̄o u koo de goo u ka bu gari ko ka barum tukum m̄e ba n̄ n̄ōm̄o.

¹² Domi u bu s̄ōwa bu de wi u wasira u w̄era. W̄era yera maa w̄āa mi, adama ba n̄ k̄i bu win gari wuru.

¹³ Yen s̄ōna win wooda ko n̄ bu s̄āaw̄e bii s̄ōs̄iru te ba s̄ōsim̄o t̄ēru t̄ēru, tia tia. Ka m̄e, ba koo sokura bu w̄oruma bu b̄ōk̄ira, kpa bu yina mw̄aara.

Kp̄ee te ta s̄āa

gani ḡamburun dam

¹⁴ T̄ē b̄ēē yaako kowobu, b̄ēē be i Yerusalem̄ugibu dam d̄orem̄o, i swaa dakio i n̄o ye Yinni Gusun̄o u gerum̄o.

¹⁵ B̄ēē be i gerum̄o i m̄ō, wee i ka ḡōō ka ḡoribun w̄āa yeru arukawani b̄ōkua.

Baa wahala yà n̄ tunuma ya banda, ya n̄ b̄ēē turi. Adama i n̄ ȳē ma weesa su kua b̄ēēn kuku yeru.

¹⁶ Yen s̄ōna Yinni Gusun̄o u n̄ēē, wee u kperu sw̄i S̄iōniō, ta kua win kp̄ēēkp̄ēēku. Kp̄ee te, ta s̄āawa kp̄ee gobigiru te u ḡōsa, ta kua gani ḡamburun dam. Wi u tu kua win t̄asi yeru u n̄ w̄orumam̄o.

¹⁷ Wee, u gem n̄eni nge ban̄ōbun w̄ēē yi ba ra ka diru ȳiire, n̄ kun m̄e ben nifo ye ba ra ka gan̄an sikirabu m̄ēeri. Guru kpenu nu koo wee si kpuro k̄osuku si su kua b̄ēēn kuku yeru mi. Nim bakam mu koo su mw̄e.

¹⁸ B̄ēēn arukawani ye i raa ka ḡōō b̄ōkua ya koo kam ko. Kpa ye i raa ka ḡoribun w̄āa yeru b̄ōkua ya kun maa w̄āa. Ȳiber̄eba b̄a n̄ b̄ēē w̄ori ba as̄ōr̄o kua ba koo b̄ēē taakuwa.

¹⁹ Ba ko n̄ b̄ēē taakum̄ōwa saa kpuro nge m̄ēn n̄ō ba saram̄o. Domi ba ko n̄ da sarewa bururu baatere ka maa s̄ō s̄ō ka w̄ōkuru, kpa i berum soora i n̄ ben labaari nua.

²⁰ Nge m̄e ba ra gere, bu n̄ēē, kp̄in yera kun d̄ēēbu turi a ka tii d̄emia. Bekura kun maa yasum turi a ka wukiri.

21 Domi Yinni Gusunɔ u koo tabu ko nge me u raa kua Perasimun guurɔ. U koo mɔru bara nge me u raa kua Gabaonin wɔwaa, u ka win sɔm maamaakigia sɔsi ye ba n waare.

22 Tɛ, i ku maa de i n waa yaako kookoosu sɔɔ, kpa bu ku raa maa beɛ nɔni swaaruu sosia. Domi na nua ma Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u himba yi u ka tem me kpuro kpeerasia.

Yinni Gusunɔn bwisi

23 I swaa dakio i nɔ.

I swaa tem kpɔiyɔ i nen gari nɔ.

24 Wi u gbaaru koramɔ u ka dɔnanu duure u ku ra n korɔ tɔna mɔ u n dɔɔ baadomma.

25 U n korɔ u kpa, u ra mi dɔa bwese bweseka duurewa beɛru ka beɛru.

Kpa u maa dɔnanu ganu duure nenem gbaa ten gooro.

26 Gusunɔ wi u sɔa win Yinni wiya u nɔn bwisi kɔa.

U nɔn yen kpunaa sɔasi.

27 U ku ra dobi so ka tebo,

u ra yi sowa ka bokuru.

U ku ra mɔri so ka dam,

u ra yi sowa ka boku piibu.

28 U ra alikama sure, adama u yen saka yɛ yu ka munkira.

29 Yenin tii ya weewa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin min di.

Win bwisi kɛru ta sɔawa maamaaki.

Win laakari ya maa kpɔa.

Ye n Yerusalemu mara

29

1 Arieli, Arieli, wunɛ wi ba mɔ Yerusalemu, mi Dafidi u win waa yeru kua, a sɔawa bɔrura.

A n wunen wɔɔ ka wɔɔ tɔɔ baka ni mɔ a n dɔɔ.

2 Adama kon nun wɔri,

kpa wuri ka weeweenu nu nɔɔra wunɛ sɔɔ, kpa a ko nge nen yaku yeru.

3 Kon de tabu kowobu bu nun tarusi,

kpa bu ben tabu sia yi yi

bu ka nun sikerena.

4 Ba koo nun sura.

Kaa gari geruma tem di,

adama tua kun derimɔ yi yari.

Wunen nɔɔ ga koo nɔɔra nge siinin nɔɔ.

Tuan diya ba ko n gu nɔɔmɔ kutu kutu.

5 Wunen yiberɛba ba ko n dabiwa nge tua,

kpa ba n pusa nge doo dirisu.

6 Adama subaru sɔɔ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni

u koo na u bu sɛyasia

ka guru gbɔsukubu ka tem yirubu,

ka wɔki bakanu ka woo guna

ka guru woo bɔkɔ, ka sere maa dɔɔ boko,

7 kpa tabu kowo dabi te,

te ta nun wori mi,

ta wunen gbɔraru tarusi, tu doona nge dosu.

8 Nge me wi gɔɔra mɔ u ra dosi u nɛɛ, u dimɔ, adama u n dom yanda kpa u deema nukurɔ gaaɔn sari.

N kun me nge me wi nim nɔru ga mɔ

u ra dosi u nɛɛ, u nim nɔrumɔ,

adama u n dom yanda

kpa win gɔru ga n gbere, u n wasire,

nge meya tabu kowo be,

ba ko n sɔa be ba koo na bu Sionin guu te wori.

Isireliba ba Yinni Gusunɔn

kirɔ atafiru kua

9 I biti sooro,

kpa i nɔni yimɛ i ko nge wɔkoku.

Wee i sɔare i tam goore,

adama i n tam nɔra.

I bɔarimɔ, adama n n tam bɔɔbɔm sɔ.

10 Domi Yinni Gusunɔ u beɛn laakari sikarisia,

u win sɔmɔbu ka beɛn sɔrobun nɔni wɔkua.

11 Gari yini kpuro yi ko n beɛ sɔawewa nge tire te ba wukiri ba yireru koosi.

Ma ba tu goo wɛ wi u garibu yɛ ba nɛɛ, u tu gario.

Ma u wisa u nɛɛ, u n kɔkɔ u tu gari, domi ba tu yireru koosiwa.

12 N kun me nge tire te ba goo wɛ wi u kun garibu yɛ, ba nɛɛ, u tu gario.

Ma u wisa u nɛɛ, u n garibu yɛ.

Bwisigibun bwisi koo kam ko

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

bwese teni tɔ n nɔn sɔamɔ,

nɔɔwa ta ra ka nɔn beɛre wɛ.

Ben gɔru ga ka nɔn toma.

Tɔmbun wooda ka ben sɔɔsina ba swi, ba ka nɔn sɔamɔ.

14 Yen sɔna u koo de bu biti soora

ka sɔm maamaakiginu.

U koo de ben laakarigibun laakari yu kam ko.

Kpa ben bwisigibun bwisi yi kpe.

Ye ya koo kooru amen biru

15 Bɔruroba beɛ be i ra beɛn himba Yinni Gusunɔ berue,

kpa i n beɛn kookoosu mɔ yam wɔkuru sɔɔ,

kpa i n gerumɔ i n mɔ

wara u beɛ waamɔ,

nge wara u beɛ yɛ.

16 Daa kɔsagibu beɛ!

Ba ku ra mɔmɔ garisi nge sɔndu.

Tem mɔndu ta n kpɛ tu mɔmɔ sɔ tu nɛɛ,

n n wi, u tu kua,

n kun me tu nɔn sɔ tu nɛɛ,

u n bwisi mɔ.

17 Saa fiiko sɔɔ,

Libani ya koo gɔsia dɔa gbaaru

kpa ta n sɔa nge dɔa sɔɔ.

18 Saa ye sɔɔ,

sosobu ba koo tire ten gari nɔ.

Wɔkoku ba koo yam wa,

kpa bu yari yam wɔkurun di.

19 Ne, Yinni Gusuno,
 kon de wɔnwɔndobu ba n yɛerimɔ ba n dɔɔ,
 kpa s̄aarobu bu nuku dobu ko,
 ne, Isireliban Yinni dɛeron s̄ɔ.
 20 Domi be ba ra tɔmbu dam dare
 ka tɔn yaako kowobu ba koo kpe,
 kpa k̄ɔsan kowobu ba kun maa w̄aa.
 21 Kon maa be ba ra tɔmbu taare wɛ siri yero
 kpeerasia,
 ka be ba ra tɔmbu yina berie be ba ka tii
 yinamɔ,
 ka be ba ra gemgii win gem bire siri yero.
 22 Yen s̄ɔna ne, Yinni Gusuno,
 ne wi na Aburahamu yakia,
 na win debubu Isirelin yɛnugibu s̄ɔwa na
 neɛ,
 tɛ, ba n maa sekuru wasi.
 Mɛya ben wuswaa kun maa burisinamɔ.
 23 Domi sanam mɛ ben bibu ba koo nen
 nɔman sɔma wa,
 ye na kua ben suunu sɔɔ,
 ba koo nen ȳisuru bɛɛɛ wɛ,
 kpa bu man nasia, ne, Gusuno ben Yinni
 dɛero.

24 Bɛn bwisikunu nu raa tondɔ,
 ba koo bwisi wa.
 Be ba ku ra raa maa gari wure,
 ba koo gari wura.

Arukawani

ye ya n arufaani mɔ

30

1 Yinni Gusuno u neɛ,
 b̄ɔruroba Yudaba be ba ku ra mɛm nɔ.
 Ba ku ra man saawara ko b̄a n wesianamɔ.
 Kpa bu ka gabu arukawani b̄ake
 ba kun nen k̄iru bikie.
 Ba tii durum guremɔ ba s̄obimɔ ba dɔɔ.
 2 Be wee ba kpikuru dɔɔ Egibitio
 ba n man saawara kue.
 Ba faaba kasu Egibiti sunɔn mi.
 3 Adama u n kpɛ u bu faaba ko.
 U koo bu sekuru dokewa.
 4 Wee ben wirugibu ba tura ba
 w̄aa Soanɔ kɔ.
 Mɛya maa ben goro be, ba Hanesi tura.
 5 Adama be kpuro ba koo sekuru di
 Egibitigibun s̄ɔ,
 domi ba n kpɛ bu bu faaba ko.
 Ba koo bu sekuru dokewa kpa bu bɛɛɛ bia.

Isireliba ba Egibitigibun

somiru dweem dɔɔ

6 Wee Yudaba ba ben yaa sabenu s̄omunu
 s̄abi
 ba ka dɔɔ s̄ɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia
 mi nuku sankirara w̄aa.
 Domi gbee sinansu su w̄aa mi,
 ka surɔkɔnu ka sere wɛɛ nanumgii gɛɛ.
 Tɔn be, ba ben dukia ka ben arumani kpuro
 ketekunu ka yooyoosu s̄abi,

ba ka Egibitigibu daawɔ,
 be ba n koo bu arufaani gaa kua.
 7 Domi ben somiru ta s̄aawa kam.
 Yen s̄ɔna na Egibiti ye sokumɔ waa ye ya kun
 dɛɛ mɔ.

Mem nɔɔ sariba

8 Gusuno u Esai s̄ɔwa u neɛ,
 tɛ, a ye kpuro yoruo kpee besi sɔɔ ka tirenɔ
 Yudaban wuswaa kpa ya n yii mi,
 ya n s̄aa seeda sere ka baadommaɔ.
 9 Domi tɔn be, ba s̄aawa mɛm nɔɔ sariba ka
 wee kowobu.
 Ba swaa tau, ba n k̄i bu s̄ɔs̄os̄o sw̄ii.
 10 Ma ba yam waobu s̄ɔmɔ bu ku yam wa.
 Mɛya ba maa nen s̄omɔbu s̄ɔmɔ bu ku bu
 gari gee s̄ɔ.
 Adama bu bu gari dori s̄ɔwɔ baa n n mɛren
 na.
 11 Bu swaa ye derio
 kpa bu ku maa bu ne, Isireliban Yinni Dɛeron
 gari s̄ɔ.

Yudaba ba koo wurama

mam mam

12 Ma Esai u Yudaba s̄ɔwa u neɛ,
 ameniwa Gusuno bɛɛn Yinni Dɛero u bɛɛ
 s̄ɔmɔ.
 U neɛ, yɛn s̄ɔ i gari yi yinamɔ
 ma i tii ȳɔsu daa b̄ɔɔb̄ɔya sɔɔ, ka weesu sɔɔ,
 ma i t̄asa ye sɔɔ,
 13 tora nini, nu koo bɛɛ ko dam sarirugibu,
 kpa i w̄ɔruma subaru sɔɔ,
 nge gana ye ya beu mɔ.
 14 I ko i k̄ɔs̄ikirawa muku muku
 nge wekeru tɛn k̄ɛka ba n kpɛ bu ka d̄ɔɔ gura,
 n kun mɛ bu ka nim s̄aka.

I Yinni Gusuno naane koowo

15 Adama u wure u neɛ,
 i n ḡɔru gasia i wurama win mi laakari sɔɔ,
 i ko faaba wa.
 Mɛya i n kua tɛruu i n̄un naane doke,
 i ko dam wa.
 Adama i n mɛ k̄iɛ.
 16 I neɛ, i ko yakurawa ka dumi.
 Yen s̄ɔna u koo maa de i yakura.
 I neɛ, i ko dawa ka dumi yi yi duki mɔ.
 Yen s̄ɔna u koo de
 be ba koo maa bɛɛ naa gira ba n s̄au.
 17 Bɛɛn n̄ɔr̄ɔbu (1.000) b̄a n yibere turo wa,
 ba koo duki yarina.
 Yibereba n̄ɔɔbu ba koo maa bɛɛ kpuro
 yarinasia
 kpa i da i n sebi sebi
 nge dɛka ye ba gire guuru w̄allo.

Yinni Gusuno u koo

win tɔmbu domaru kua

18 Yinni Gusuno u t̄ruu mara
 tɛ sɔɔ u koo bɛɛ durom kua
 kpa u bɛɛ w̄ɔnwɔndu s̄ɔs̄i.
 Domi u s̄aawa gemgii.

Doo n̄arugiba be ba n̄n naane s̄aa.
 19 B̄e Yerusalēmugibu,
 b̄e be i w̄a Sionin guur̄o,
 b̄e en gōo kun maa sum̄o.
 Yinni Gusun̄o u koo b̄e en w̄n w̄ndu wa
 sanam m̄e i n̄n soka.
 U n b̄e en n̄o nua, u koo b̄e wurari.
 20 U koo b̄e d̄ianu w̄e i di n̄ni sw̄aarun saa
 s̄o,

kpa u b̄e nim w̄e i n̄o wahalan saa s̄o.
 Wi, wi u b̄e keu s̄os̄imo
 u n̄ maa kukum̄o bee tia.
 I ko i n̄n wa.

21 I n s̄a i tura swaa keenan̄o,
 b̄e en swaa koo gari yi n̄o, yi yi n̄e,
 swaa wee, i s̄iyo ye s̄o.

22 I ko i b̄e en s̄i geesu ka wura
 ye i raa b̄e en bw̄arokunu pote garisi disi,
 kpa i bw̄aroku nin k̄eki yari nge kubanu,
 kpa i n̄e, bu ka nu yario saa min̄ di.

23 Saa yera Gusun̄o u koo de gura yu n̄e
 b̄e en d̄ia ni i duura s̄o,
 kpa d̄ia ni, nu gea ko nu ma.
 Saa ye s̄ara, yaa sabenu koo yakasu di
 batuma baka s̄o.

24 N̄e yi ba ka s̄amburu m̄o ka sere ketekunu
 nu koo dobi di yi ba b̄oru ȳka.

25 Nim tori yi ko yi n̄ w̄awa
 guu bakanun w̄allo, ka gungunu w̄allo,
 d̄oma te ba koo t̄ambu go
 bu ben kuku yenu k̄osuku.

26 Kpa Yinni Gusun̄o u win t̄ambun bosu
 n̄ari,

kpa u bu bekia mi u bu m̄era kua.
 D̄oma tera, surun yam bururam ku koo ko
 nge s̄ogim,
 kpa s̄ogim mu d̄ora mu sosi
 n̄n n̄oba yiru n̄ kere yellu.

Yinni Gusun̄o

u koo Asirigibu s̄eyasia

27 Wee Yinni Gusun̄on ȳsira n̄oram̄o
 saa tontonden di.
 Win m̄aru ya kp̄a ya s̄aa nge d̄o wii bakaru.
 Win n̄o ga m̄aru yiba.
 Ma win yara ya s̄aa nge d̄o yari bakaru.
 28 Win m̄arun w̄esiaru ta s̄awa nge daaru
 te ta nim yiba ta t̄anu mw̄e sere w̄ir̄o,
 u ka t̄ambu kam koosia,
 ma ta s̄aa nge yaruka ben n̄so
 u ka bu da mi ba n̄ k̄i.

29 I ko i womusu ko nge m̄e i ra ko Ḡo
 sararibun t̄o bakaru s̄o w̄okuru, kpa i n̄
 nuku dobu m̄o nge wi u guuru soom̄o u ka
 s̄im̄o sanam m̄e i s̄aaru d̄o Yinni Gusun̄on
 guur̄o, wi, wi u s̄aa Isireliban dam.

30 Saa yera u koo de win n̄o damguu ge, gu
 n̄ara.
 Win m̄aru baka ye, ȳa n̄ seewa
 u koo win dam s̄osi d̄o boko ka nim yibu
 bakaru
 ka guru woo b̄ak̄o ka guru kpenu s̄o.

31 Yinni Gusun̄o ù n gb̄ara,
 Asirin sina boko u koo nanda u diiri.
 D̄omi u koo n̄n s̄eyasia ka win bokuru.

32 M̄en n̄o u gesi n̄n boku te so, ḡasu ka
 m̄ar̄okuna nu koo n̄ara. U koo n̄n sowa ka
 dam.

33 Saa yellun di
 ba wi sina bokon kpaku yeru kua ta w̄a mi.
 Ta duku, ta maa yasu.

Ma ta d̄o m̄o ta maa d̄aa yiba.
 Wee Yinni Gusun̄on m̄arun w̄esiaru ta d̄o wi
 yabiam̄o
 nge gb̄im m̄e ba d̄o doke.

Egibitigiba s̄awa t̄ambu

31

1 B̄aruroba Yuda
 be ba kpikiru d̄o Egibit̄io bu ka somiru wa.
 Ba ben naane doke dumi s̄o,
 ka tabu k̄eke dabi ni dumi gawe s̄o
 ka sere maaso damgibu s̄o.

Adama ba n̄ Gusun̄o ben Yinni D̄ero kasu,
 bu n̄n naane ko.

2 Yen s̄ana win tii u ȳe ye u m̄o.
 U koo de k̄sa yu na.

U n̄ maa win gari k̄obiam̄o.
 U koo t̄n k̄sobu seesi,
 ka maa be ba bu somim̄o.

3 Egibitigibu ba n̄ s̄aa Gusun̄o,
 ba s̄awa t̄ambu.

Mey a maa ben dumi yi n̄ dam tukum gam
 m̄o,

yi s̄awa ȳe diri.
 Yinni Gusun̄o ù n win dam s̄osima,
 be ba somiru kasu ka be ba bu somiru wee,
 ba koo sokura bu w̄oruku,
 kpa be kpuro bu m̄enna bu ghi.

Yinni Gusun̄o

u koo Yerusalemu k̄su

4 Ameniwa Yinni Gusun̄o u man s̄owa u n̄e,
 gbee sun̄o ge ga yaa mwa ga wuri koosim̄o
 ga ku ra ȳa kparobun berum ko,
 baa b̄a n̄ dabi ma ba gu tarusi ba gb̄asukum̄o.
 Nge meya wi, w̄allu ka tem Yinni, u ko n̄ s̄aa
 ù n sarama u ka Sionin guuru k̄su, u tu
 sanna.

5 Nge m̄e gue yi ra n̄ yin binu k̄su,
 nge meya wi, w̄allu ka tem Yinni,
 u koo Yerusalemu yakia u ye k̄su.

6 Yen s̄, b̄e Isireliba, b̄e be i ka Yinni
 Gusun̄o wi tonda n̄ kp̄a, i ḡru gosio kpa i
 wurama win mi. 7 D̄omi saa ya sisi ȳe s̄o
 b̄e en baawure u koo win bw̄aroku ni u seka
 ka s̄i geesu ka wura wuna u k̄ ni nu n̄n
 durum koosiam̄o.

8 Mey a ba koo Asirigibu kam koosia,
 adama n̄ n̄ ka tanun dam.
 Ba koo duki yarina tabu s̄o
 kpa bu ben aluwaasiba mw̄eri bu yoo s̄oma
 koosia.

9 Ben sina boko u koo duka yakura berum s̄o.

Kpa ben tabu sinambu bu berum soora
bu ben gidi b̄ara biru kisi bu doona.
Yeniwa Yinni Gusun̄o u gerua
wi ba ra s̄a Yerusalem̄o ka ȳaku d̄so
mwaararuginu.

Sun̄o geo

32

¹ S̄so teeru goo u koo yari u bandu di
kpa wi ka win bw̄abu bu tem me kpara gem
s̄so.

² Ben baawure u ko n s̄awa nge kuku yeru
woo bok̄an s̄s̄,
n̄ kun me nge daaru mi kakoru sari,
n̄ kun me nge kpee bakarun saaru
mi d̄aru garu sari.

³ Be n weene bu yam wa, ben n̄oni koo
wukiara.

Be n weene bu gari swaa daki, ba koo n̄o s̄a
s̄a.

⁴ Be ba ku ra bwisiku ba koo
kasu bu gia.

Be ba maa bebirim̄o ba koo gari gere dee dee
tambu bu ka n̄o.

⁵ Ba n̄ maa gari bok̄o sokum̄o t̄on boko.

M̄eya ba n̄ maa t̄on k̄so sokum̄o t̄on geo.

⁶ Domi gari bok̄o u ra gari swiniwa.

K̄sa s̄ora win bwisikunu nu ra n woo.

Win kookoosu ka win gari kpuro ku ra
Gusun̄o beere w̄e.

M̄eya u ku ra wi u ḡoru bar̄o d̄ianu k̄e.

U ku ra maa wi nim n̄oru ga m̄o nim k̄e.

⁷ T̄on k̄son kookoosu kpuro su ku ra n w̄a.

U ra kpunaa dabinu kowa

u ka bw̄ebw̄e kam koosia ka weesu,

baa bw̄ebw̄e wi, ũ n gem m̄o.

⁸ Adama t̄on geo, kpunaa gea u ra ko.

U ra n maa ȳwa gem s̄so dim dim.

Ba Yerusalemun t̄on kur̄bu

kir̄o m̄o

⁹ Bēe t̄on kur̄bu,

bēe be i kun bwisikunu ganu m̄o bēen w̄aru
s̄so,

i seewo i nen gari n̄o.

Bēe w̄andia garu koo sariba,

i man swaa dakio.

¹⁰ Gas̄oku amadaare, i ko i wurura,

domi i n̄ maa resēm wasi i s̄ori.

¹¹ I de i nanda

bēe be i n̄ bwisikunu m̄o bēen w̄aru s̄so.

Bēe garu koo sariba i diirio.

I bēen ȳanu potirio i ȳra basi,

kpa i k̄asu dewe nuku sankiranun s̄s̄.

¹² I bēen bw̄asu nenuo,

i ka nuku sankiranu s̄s̄ōsi,

ȳen s̄s̄ bēen gbee geenu

ka bēen resēm gbaa geenu

nu koo kam ko.

¹³ Wee Yinni Gusun̄on t̄ambun tem

ka yenu ḡen mi nuku dobu raa w̄a,

n koo ko bansu,

kpa s̄aki yi kpi mi.

¹⁴ Ba koo ben sina kpaaru biru kisi
kpa Yerusalemu ye ya raa tambu yiba bu ye
deri.

Yen guuru ka yen k̄sobun w̄a yenu nu koo
ko bansu.

Yēe kpiki yi ko n da b̄asu mi,

kpa bu maa yaa sabenu kpara mi.

Yerusalemun seebu

¹⁵ Adama Gusun̄on Hunde u koo sarama
wollun di

u n w̄a bēe s̄so.

Saa yera mi d̄ianu ku ra raa kpi, n koo d̄ianu
ko,

kpa yam mi d̄anu kun daa dabi, n ko d̄aa s̄so.

¹⁶ Saa ye s̄ora gem mu ko n w̄a

tem me kpuro s̄so.

¹⁷ M̄eya mu koo ka b̄ari yendu na,

ka w̄erabu berum sariru s̄so

sere ka baadommaa,

¹⁸ kpa bēe Yinni Gusun̄on tambu

sa n w̄a mi,

b̄ari yendu s̄so dii naanegino.

¹⁹⁻²⁰ Sa ko n w̄awa doo n̄oru s̄so

sa n d̄ianu duurum̄o mi nim mu w̄a,

kpa sa n bēsen ketekunu ka bēsen nēe ȳso yi
n dim̄o baama.

Adama guru kpenu nu koo yiber̄eban tabu
kowobu kam koosiawa

be, be ba dabi nge d̄aa s̄so,

kpa ben wuu ge, gu w̄aruma.

B̄ruroba bēe tem gowobu

33

¹ B̄ruroba bēe, bēsen yiber̄eba.

Domi i tambu w̄ari i ben ȳanu gura

ma i ka bu murafitiru kua,

baa me ba n̄ bēe yen gaa kuare.

Yen s̄s̄, i n tambu w̄ari i kpa,

i ben ȳanu gura,

ba koo maa bēe kua nge me.

M̄eya saa ye i bu murafitiru kua i kpa,

ba koo maa bēe murafitiru kua.

² Yinni Gusun̄o, a bēsen w̄onw̄ondu waawo,
wuna sa ȳiyo.

A de a n s̄a bēsen dam bururu baatere.

Kpa a sun faaba ko sanam me sa w̄a n̄oni
sw̄aru s̄so.

³ Yiber̄eba b̄a n wunen n̄o damguu nua,

ba koo duki yakikira.

À n maa seewa ba koo yarina.

⁴ Tamba koo ben ȳanu w̄ari bu gura

nge me twee yi ra tem wukiri

yi d̄ianu kpuro di.

⁵ Yinni Gusun̄o u kp̄a,

domi u w̄a w̄llo.

U koo de win gem mu n yiba Sioni kpuro s̄so.

⁶ Yinni Gusun̄o, kaa de

S̄onigibu ba n w̄a b̄ari yendu s̄so,

kpa ba n bwisi ka laakari m̄o

ye ya koo de bu faaba wa.

Wunen nasiara ta sāa ben arumani.

Ba faaba kanamō

⁷ Adama tē, wee tabu durōbu ba kuuki mō, ba faaba kanamō.

Be ba gōra bu ka yiberēba suuru kana bu nōo tia ko

ba kpana, ba wuri mō.

⁸ Tōmbu ba ku ra maa sī swēe sōo.

Domi yiberēba ba ben arukawani kusia.

Ba n̄ maa ben seedagibu yē.

Ba n̄ maa goon bēere yē.

⁹ Wee tōmbu ba ben gbea deri.

Libanin dāa sōsu su gberamō.

Ma Saronin tem gem mu kua yani seeri.

Basanin bera gia ka guu te ba mō Kaamelio dānun wurusu dellama.

¹⁰ Yinni Gusunō u bwese tukunu

sōowa u nēe,

yen sō tē, kon se n yōra,

kpa n sōsi nge mē na kpāaru nē.

¹¹ Domi bēen bwisikunu nu sāawa

nge yaka bii yi ba duura.

Nū n kōora, nu koo kam kowa nge yaka si.

Nen wēsiaru ta ko n sāawa nge dōo wi u koo bēe mwa,

¹² kpa i gōsira nge kuku ni ba dōo mēni,

n̄ kun mē nge sāki yi ba bōora ba dōo doke.

¹³ Bēe be i toma ka bēe be i wāa turuku,

i swaa dakio i nō ye na kua,

kpa i gia nge mē nen dam mu nē.

¹⁴ Durumgiba nanda Siōniō.

Be ba n̄ Yinni Gusunōn bēere yē ba diirimō ba mō,

Yinni Gusunō u sāawa nge dōo yari baka ye ya ku ra gbi.

Wara u koo kpī u yōra win wuswaaō,

¹⁵ ma n̄ kun mō wi u sīimō gem sōo,

ma u ku ra bwēebwēe taki di,

u ku ra maa n̄m biran kēru mwē,

u ku ra tōn gowobun gari swaa daki,

u ku ra maa kā u kōsa mēeri.

¹⁶ Tōnu win bwesera ko n wāawa nandabu sari

nge wi u kukua kpee baa sōo.

U koo maa wa u di, u nō.

Ba koo Yerusalemu wōra

¹⁷ Sōo teeru, kaa sina boko wa

u wāa win yiikon girima sōo,

u bandu dii tem bakam sōo.

¹⁸ Kaa wunen yellun berum yaaya

mē a raa mō saa ye a wāa yoru sōo,

kpa a nēe, mana gbere mwaaōba ba wāa.

Mana wōo gobigibu ba wāa.

Mana gbāraran kōsobu ba wāa.

¹⁹ A n̄ maa tōn tuko be ba tii sue mi wasi,

be, bēn barum a n̄ nōomō.

²⁰ A Yerusalemu mēerio

mi sa ra besen tōo bakanu ko.

Kaa ye wa ya wāa b̄ari yendu sōo.

Ya ko n̄ sāawa nge kuu bekurugiru

tēn dānu ba n̄ maa wulkamō.

Mēya ba n̄ maa ten wēe kusiamō.

²¹ Miya Yinni Gusunō u koo sun win girima sōosi.

U koo de sa n wāa daa bakanun bōkuō.

Adama yiberēban goo nimkusu ku n̄ kp̄ē su sī mi,

baa si su kpāaru bo.

²²⁻²³ Wee, sin wēe yi koo kasikira,

kpa yi kun maa sin beka nēni gbereba sōo

woo gu ka su bōria.

Yera n koo de bu bu dukia baka gurari.

Baa ka yemōbō ba koo da mi,

bu ka yāa ni gura.

Yinni Gusunawa u ko n sāa besen siri kowo,

kpa u sun wooda wē.

Wiya u ko n sāa besen sina boko.

Kpa u sun faaba ko.

²⁴ Goo kun maa gerumō u nēe,

u barōwa.

Yinni Gusunō u koo Yerusalemugibu ben durum wōka.

Yinni Gusunō u koo Edāmuba

seeyasia

34

¹ Bēe bwese tukunu, i susima i nō.

I bēen laakari kp̄iyō.

Tem mu swaa dakio ka ye ya wāa mē sōo,

ka sere ye mu marumō.

² Domi wee, Yinni Gusunōn mōru ya koo tōmbu kpuro wōri

ka ben tabu kowobu sōo kpuro.

U koo de bu goona kpa bu kam ko.

³ Ben yem mu ko n kokumō saa guunun di.

Ben gonu ko n kōokire,

kpa nin nubura n pusa.

⁴ Wollun kperi ka suru ka sōo koo wukura,

kpa wōllu tu kure nge tireru,

kpa kperi yi, yi wōruku nge dāa wuru si su della.

⁵ Yinni Gusunōn takobi ya yem deba wōllo.

Wee, ya koo sarama yu Edāmuba wōri,

be u siri u nēe, bu kam koosio.

⁶ Wee, takobi ye, ya yem ka yaa gum yiba.

N sāare u ka yāanu ka bonu yākuru mō Botisirāo.

Tōn dabira ba sakira Edōmu kpuro sōo.

⁷ Gbeeku keteba ka nēe, yi wōrukumō ka be sannu.

Ma yem mu tem wukiri ma tua ya gum kure.

⁸ Domi saa ya tunuma

Yinni Gusunō u ka win yiberēba mōru kōsia.

Kpa u bu seeyasia Sionin sō.

⁹ Edōmun nim mu koo gōsira kontaa.

Kpa yen tua yu ko nge gbim.

Kpa yen tem mu dōo mwaaara nge kontaa.

¹⁰ Dōo wi, u n̄ gbimō sōo sōo ka wōkuru.

Win wiisu su ko n seewawa sere ka baadommao.

Kpa tem mē, mu kam ko mam mam.

Goo kun maa sarō mi.

11 Gunɔ sarenu ka duuru bɛɛkuna
 nu ko n wāa mi.
 Boorosu ka gbanamgbaana
 nu koo sokunu ko mi.
 N koo kowa batuma dira.
 12 Ben sina bibu kpurowa ba koo kam ko.
 Goo kun ko n maa wāa
 wi u koo bandu di mi.
 13 Kikisu ka sāki ka awīi yi koo kpi
 ben sina kpaanɔ ka ben kuku yena,
 kpa nu ko purukanu ka taataanun wāa yenu,
 14 kpa gbeeku ye yi n ka demakunu yinnama
 mi,
 kpa bonu nu n sokunama gbaburu mi.
 Miya wɔkurun siiniba ba ko n ben wāa yeru
 mɔ

kpa ba n wɛre mi.
 15 Wɛɛ yi koo yin wāa yeru ko mi,
 yi sɛa ke kpa yi kɔwa,
 kpa yi yin binu gure yin kɔkɔrɔ.
 Miya yaberekunu nu koo maa menna.

16 I Yinni Gusunan tireru wukio kpa i gari.
 I ko wa mi ba yorua ba nɛɛ,
 yeɛ yinin gaa kun biaramɔ mi.
 Yi kpuro yi koo nawa.
 Domi win tiin nɔwa ga ye gerua.
 Win Hundewa u koo maa yi menna.
 17 Wiya u tem mɛ yira,
 ma u mu yin baayerɛ bɔnu kua ka tete,
 mu n ka sāa yigim,
 kpa yi n wāa mi sere ka baadommaɔ.

Deerobun swaa

35

1 Sanam mɛ sɔɔ, tem mi gāanu ku ra kpi,
 mu koo tem wurama
 kpa mu biibii bure kpi.
 2 Kpa nuku dobu bu sɔsira mi,
 ka womusu ka nasaran kuuki.
 Mu ko n girima mɔ
 nge Libanin dāa sɔɔ.
 Mu ko n bɛɛɛ mɔ
 nge guu te ba mɔ Kaameli ka Saronin tem
 gem.
 Saa ye sɔɔ, ba koo Yinni Gusunan yiiko wa
 ka yen girima.
 3 Yen sɔ tɛ,
 bɛɛ be i wasire, i nɔma sāare,
 i ti tāsio i nɔma sua.
 Bɛɛ be i diirimɔ,
 i de bɛɛn dūa yi dam ko.
 4 Bɛɛ bɛn gɔru ga n kpī,
 i ku nanda. I ti dam kɛɔ.
 Domi Gusunɔ bɛɛn Yinni u sisi u bɛɛ mɔru
 bara,
 kpa u bɛɛn yiberɛba kɔsie ye ba bɛɛ kua.
 Win tiwa u koo na u bɛɛ faaba ko.
 5 Saa yera wɔkobun nani koo wukiara,
 kpa sosobu bu gari nɔ,
 6 kpa kōri kpirinugibu ba n yɔkumɔ nge
 kpa si.
 Meya wi u ku ra kpī u gari gere,

win yara koo kusiaru
 kpa u n nɔngiru mɔ ka nuku dobu.
 Nim mu koo yari mu koku
 tem mi gāanu ku ra kpi sɔɔ,
 7 kpa yani sɛeri mi sɔɔ ra gem wɔ yi ko yeru,
 kpa daru koki yi yari
 mi tem mu gbere,
 kpa naa yari ka gbīi yi kpi
 mi gbeeku bānu nu ra kuke.
 8 Miya ba koo swaa yara bu ye
 soku deerobun swaa.
 Durumgii goo kun dɔɔ mi.
 Be ba ye swīi, ba n kōoramɔ,
 baa be ba n bwisi mɔ.
 9 Gbee sunɔ n kun mɛ yaa gaba gaa kun swaa
 ye sīimo.
 Be Yinni Gusuno u faaba kua,
 beya ba koo swaa ye mwa,
 10 bu ka da Siṅiṅi ka nasaran womusu.
 Ben wuswaa ya n nuku dobu sɔsimo
 baadomma,
 kpa weeweenu ka nuku sankiranu nu bu
 doonari.

36

Asirigibu

ba koo Yerusalemu tarusi
(I maa mɛerio Sinambu II, 18:13,17-37)

1 Esekiasi, Yudaban sina bokon bandun
 wɔɔ wokura nnese sɔɔ, yera Asirin sina boko
 Sankeribu u Yudaban wuu si su dam mɔ
 wari u kamia. 2 Lakisin diya u win tabu sunɔ
 ka tabu durɔ dangibu gara Yerusalemɔ Es-
 ekiasin mi. Tabu sunɔ wi, u da u yōra nim
 toran boku ye ba kua ya ra ka nim ne wuuɔ
 saa bwian di, be ba ra beka wōken sɔm koo
 yerun swaaɔ. 3 Yera Eliakimu, Hilikiyan bii,
 sina bokon sɔm kowobun wirugii, u da ben
 mi ka Sebina wi u sāa sina bokon tire yoro,
 ka Yoasi, Asafun bii, wi u ra tirenu bere.
 4 Asirin tabu sunɔ wi, u bu sɔwa u nɛɛ, i Es-
 ekiasi sɔwɔ i nɛɛ, ameniwa bɛɛ Asirigibun
 sina boko wi u kpuro kere u gerua. U nɛɛ,
 mba u yōrari u naane sāa mɛ. 5 U n yɛ ma
 u dam ka bwisin bukata mɔ u ka tabu kɔ?
 Gari saarinu tona nu n tura. N n men na,
 ma sɔra win naane ya wāa, u ka nūn seesi.
 6 Geema win naane wāawa Egibiti sunɔn mi,
 wi u sāa nge kaba te ta kɔsikire. Wi u tu
 nenua u tāsiri, kpa tu nūn mura tu mɛera
 ko. Nge meya Egibitin sunɔ wi, u sāa be ba
 nūn yīiyɔ sɔɔ. 7 Meya i ko gere i nɛɛ, Gusunɔ
 bɛɛn Yinniwa i naane sāa. Adama n n win sāa
 yenu ka yāku yena Esekiasi u kɔsuka? U n
 bɛɛ Yudaba ka Yerusalemugibu sɔwa u nɛɛ,
 i n da yākuru ko Yerusalemu mini tɔnan sāa
 yerɔ?

8 N n men na, Esekiasi wi, u de u ka nɛn
 yinni Asirin sina boko arukawani bɔke kpa
 u nūn dumɔ nɔrɔbun suba yiru (2.000) wɛ, u
 n yɛ u koo maasɔbu wa bu yi sɔni. 9 Domi

u ñ kpɛ u yɔra u wi u piiburu bo nen yinnin tabu kowobu sɔɔ ma, baa me u tamaa Egibitigibu ba koo nùn tabu keke yi dumi gawe ka maasabu wɛ. ¹⁰ U ñ yɛ ma ka Yinni Gusunɔn yɛra Asirin sina boko u ka tem me wɔrima, kpa u mu kosuku? Domi Gusunɔn tiwa u nɛɛ, u doo u tem me wɔri kpa u mu kosuku.

¹¹ Ma Eliakimu ka Sebina ka Yoasi ba durɔ wi sɔɔwa ba nɛɛ, a suuru koowo sa nun kanamɔwa, a ku maa ka bɛsɛ wunen bwɔabu gari ko ka bɛsɛn barum, kpa tɔn be ba swaa daki gb̄ararun di bu ku nɔ ye sa gerumɔ. A ka sun gari koowo ka aramum, domi sa mu nɔɔmɔ.

¹² Adama durɔ wi, u bu wisa u nɛɛ, i tamaa nen yinni u man gorima bɛɛ ka bɛɛn yinni tɔnan sɔ ñ ka gari yini gere? Aawo, ka maa be ba sɔ gb̄araru wɔllɔn sɔna be ba koo ben tiin swaa swiibu di kpa bu ben yɛkum nɔ, ka bɛɛ sannu. ¹³ Saa ye sɔara durɔ wi, u gb̄ara ka dam ka Yudaban barum u nɛɛ, i bɛsɛ Asirigibun sina boko wi u kpuro keren gari swaa dakio. ¹⁴ U nɛɛ, i ku de Esekiasi u bɛɛ noni wɔke, domi u ñ kpɛ u bɛɛ wɔra saa win nɔman di. ¹⁵ I ku wuru i Yinni Gusunɔ naane ko, baa Esekiasi ù n nɛɛ, Yinni Gusunɔ wi, u koo bɛɛ wɔra. Yen sɔna n ñ koorɔ Asirin sina boko u wuu ge mwa. ¹⁶ I ku maa Esekiasi swaa daki. I Asirin sina bokogia nɔɔwɔ wi u nɛɛ, i ka nùn nɔɔ tia koowo kpa i nùn tii wɛ kpa baawure u wa u win tiin resɛm gb̄aaruru ka win figien dāa binu di kpa u maa win boon nim nɔ. ¹⁷ Yen biru u koo na u bɛɛ sua u ka da tem gam me mu sāa nge bɛɛn tiin tem me, mi resɛm ka alikama wāa kpa i n pɛɛ ka tam mɔ. ¹⁸ Yen sɔ, i ku de Esekiasi u bɛɛ noni wɔke u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɔra. Bwese ni nu tien būnu nu bu wɔra Asirin sina boko win nɔman di? ¹⁹ Mana Hamati ka Aapadi ka Sefaafaimun būnu nu wāa tɛ. Būu goo u kp̄ia u Samarigibu wɔra saa win nɔman di? ²⁰ Būu ni nu wāa tem me kpuro sɔɔ, nin nirà nu nin tem wɔra saa win nɔman di, bu sere nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo Yerusalemu wɔra.

²¹ Adama Yudaba kpuro ba maari, domi sina boko Esekiasi u nɛɛ, bu ku raa nùn gɛɛ wisi. ²² Ma Eliakimu, Hilikiyan bii sina bokon sɔm kowobun wirugii wi, ka maa win tire yoro Sebina, ka sere Yoasi Asafun bii, wi u ra tirenu bere, ba na Esekiasin mi. Ba yabe kīanu sebua nuku sankiranun sɔ, ma ba nùn sɔɔwa kpuro ye durɔ wi, u gerua.

37

*Sina boko u Esai bwisi bikia
(I maa mɛerio Sinambu II, 19:1-7)*

¹ Saa ye sina boko Esekiasi u gari yi nua, yera u win tiin yaberu nenua u gīana ma u saaki sua u sebua nuku sankiranun sɔ.

Ma u da Yinni Gusunɔn sāa yerɔ. ² Yera u Eliakimu win sɔm kowobun wirugii ka maa Sebina win tire yoro, ka yāku kowo bukurobu gɔra Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amatin biin mi. N deema be kpuro saakibara ba sebua ba ka da mi. ³ Ye ba tura mi, ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, ameniwa Esekiasi u gerua. U nɛɛ, gisɔn tɔɔ te, nuku sankiranu sɔara sa wāa. Ba sun sɛɛyasiamɔ ma ba sun doke sekuru sɔɔ. Gisɔn wahala ye, ya sāawa nge tɔn kurɔ wi u yiire u kī u ma, adama u ñ dam mɔ u ka wɛma. ⁴ Sɔrɔkudo Gusunɔ wunen Yinni u ko n Asirin sina bokon gɔron gari yi nua wi u na u nùn wɔnwa. N n mɛn na, a kanaru koowo bɛsɛ be sa gina tien sɔ kpa Gusunɔ u nùn sɛɛyasia.

⁵ Ye Esai u Esekiasin bwāa ben gari yi nua, yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, ⁶ wee, ye i ko bɛɛn yinni sɔ. I nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u ku de gari yi u nua mi, yi nùn bɛrum ko, yi Asirin sina bokon gɔro be, ba ka wi, Yinni Gusunɔ wɔnwa mi. ⁷ U koo de Asirin sina boko wi, u labaari gaa nɔ kpa yu win bwɛra gɔsia u wuru win temɔ. Miya u koo de bu nùn go ka takobi.

Asirigibu

*ba kpam Isireliba narua
(I maa mɛerio Sinambu II, 19:8-13)*

⁸ Asirin sina bokon gɔro wi, u gɔsira u da Libinaɔ domi u nua ma win yinni u doona Lakisin di u da u Libinagibu tabu wɔri. ⁹ Saa ye sɔara Asirin sina boko wi, u nua ma Tiraka, Etiopin sina boko u nùn tabu wɔrim wee. Yera u maa Esekiasi sɔmabu gɔria u nɛɛ, ¹⁰ ameniwa i ko i Esekiasi Yudaban sina boko sɔ. I nɛɛ, u ku de Gusunɔ, win Yinni, wi u naane sāa mi, u nùn nɔni wɔke u nɛɛ, nɛ, Asirin sina boko, na ñ kpɛ n Yerusalemu mwa. ¹¹ Wi, Esekiasin tii u nua ma bɛsɛn sinam be ba man gbiye kpuro ba raa tem me mu tiegibu kpuro kam koosia. Yera wi, u tamaa u koo yari nen nɔman di? ¹² Nen baababa ba Gosani kpeerasia ka Harani ka Resefu ka sere Edenigibu be ba wāa Telasaɔ. Ben būnu kp̄ia nu bu wɔra? ¹³ Nge mana Hamatigibun sunɔ u wāa, ka Aapadigibun sunɔ ka Sefaafaimugibun sunɔ ka Henagii ka sere maa Ifagii.

*Esekiasi u kanaru kua
(I maa mɛerio Sinambu II, 19:14-19)*

¹⁴ Ye Asirin sina bokon sɔmɔ be, ba tura Esekiasin mi, yera ba nùn tirenu wɛ tɛ sɔɔ ben yinnin gari wāa, ma Esekiasi u tu gara. Yen biru u da Yinni Gusunɔn sāa yerɔ ma u tu dɛria mi. ¹⁵ U kanaru kua Yinni Gusunɔn mi, u nɛɛ, ¹⁶ Gusunɔ, bɛsɛ Isireliban Yinni, wune wi a sɔ wɔllun kɔsobu yirun suunu sɔɔ, wune turowa a sāa sinambu kpuron Yinni. Wuna a wɔllu ka tem taka kua, ma a sāa mɛn Yinni. ¹⁷ A nɔni seeyo a mɛeri, kpa a swaa daki a nen

gari nā, kpa a Sankeribu, Asirin sina bokon
gari nō yi win sām kowobun wirugii u ka
nun wōnwā. ¹⁸ Ka gem, Yinni, na yē ma
Asirin sinambu ba bwese dabinu kpeerasia
ma ba nin tem sankā, ¹⁹ ba nin bwāarokunu
dōō meniki. Domi nu n̄ Gusunō. Nu sāawa
tāmbun sōma ye ba kua ka dāa ka kpenu. Yen
sōna ba kpīa ba nu kpeerasia. ²⁰ Tē, Yinni
Gusunō, a sun wōro saa Sankeribun nōman
di kpa handunian sinambu kpuro bu gia ma
wunē turowa a sāa Gusunō.

Esain gari

*yi u sina boko nōōsia
(I maa mēerio Sinambu II, 19:20-34)*

²¹ Yera Esai, Amotin bii, u Esekiasi sōmō
gōria u nēē, bu nūn sō ma Gusunō, Isireliban
Yinni u win kanaru mwa te u kua Sankeribu,
Asirin sina bokon sō. ²² Ye Yinni Gusunō u
gerua Sankeribun sō wee. U nēē,
Yerusalemun tāmbu kpuro ba nūn gema
ba nūn yaakorū mō,
ba nūn wii gimānu koosimō.
²³ Wara u kam mēēra u wōnwā.
Wara u ka nōō gōmunu mō.
U n̄ yē ma wi, Gusunō, Isireliban Yinni
dēeron wuswāāra u tii sue?
²⁴ Win sōmōba na ba wi, Yinni Gusunō
wōnwā.

Ma Sankeribu wi, u nēē,
ka win tabu kēkē dabira u yōōwa
Libanin guu ni nu gunum bon wōllō,
ma u dua sere sere yen dāa sōō burōn sōōwō
u gen seduru ka sipēren dāa
ye ya gunum bo bōōra.

²⁵ U nēē, u bwii gba tem tukumu
u yin nim nōra.
Win tabu kowobu ba bōsu Egibitin nim tori
kpuro sōō

ba yi taaka ba go.
²⁶ Adama Sankeribu u n̄ yē
ma wi, Yinni Gusunōn tiiwa u yeniban
himba yi saa yellun di?

Wee tē himba ye, ya koora,
ma wi, Asirin sina boko u wuu si su dam mō
hansu koosia.

²⁷ Wi, Yinni Gusunō, u dera
wuu sin tāmba bērum soora ba sekuru wa
ba kua dam sarirugibu nge yakasu gberō,
n̄ kun mē doo gāaru te gemi di.

²⁸ Wiya u maa nēē,
u yē saa ye Asirin sina boko wi, u ra du dirō,
ka saa ye u ra sine ka saa ye u ra yari tōōwō,
ka maa saa ye u ka nūn mōru mō.

²⁹ Yēn sō wi, Yinni Gusunō u nua
ma u ka nūn mōru mō,
ma u tii sue win wuswāāō,
u koo win wēru yaba u yōni doke,
kpa u maa nūn yaruka dokea nōōwō,
kpa u gōsira u wuru m̄n di u na.

³⁰ Ma Esai u Esekiasi sōōwa u nēē, wee,
ye ya ko n̄ sāa yīreru wunen mi. Gisōku

ka gasōkun doo gāriya i ko i di. Adama
wōō itase i ko duurewa kpa i gē. Mēya
i ko maa resēm duure kpa i yen marum
di. ³¹⁻³² Yudaban bweseru sōō, be ba tiara
Sionin guurō Yerusalemūō, ba faaba wa, ba
koo kparawa nge dāa, kpa bu gbini ko sere
tem sōōwō, kpa bu binu ma. Yeniwa Gusunō
wōllu ka tem Yinni u koo ko.

³³ Yen sōna u gerua u nēē, Asirin sina boko
wi kun duō Yerusalemūō. Mēya win tabu
kowobu ba n̄ ye susiō ba n̄ tērenu nēni bu
ka kuku yenu ko bu sere nēē, ba koo sēu to.
³⁴ Swaa ye u ka na, yera u koo ka gōsira. U n̄
duō wuu ye sōō. Yinni Gusunōn tiiwa u gerua
mē. ³⁵ Domi u koo wuu ge kōsuwa u gu faaba
ko win tiin sō ka Dafidi win sām kowon sō.

Nge mē Yinni Gusunō

*u ka Asirigibu go
(I maa mēerio Sinambu II, 19:35-37)*

³⁶ Ye n̄ kua wōkuru, yera Yinni Gusunōn
gōrado u yara u da Asirigibun sansaniō ma
u tōnu nōrōbun suba wunaa wēnē ka nōōbu
(185.000) go. Ye ba seewa bururu, ba deema
wee, gōna nu terie baama kpuro. ³⁷ Yera
Sankeribu, Asirin sina boko u gōsira u da u
wāa Ninifuō. ³⁸ Sōō teeru u yiire win būu
wi ba mō Nisōrōkun nuurō. Miya win bibu
yiru beni, Adameleki ka Sareēē ba nūn go ka
takobi, ma ba kpikuru sua ba da tem mē ba mō
Ararati gia. Ma win bii Esai Hadoni u bandu
kōsire kua.

38

*Esekiasi u bara ma u bēkura
(I maa mēerio Sinambu II, 20:1-11)*

¹ Saa ye sōō, Esekiasi u bara sere u gōō
turuku kua. Ma Gusunōn sōmō Esai Amotin
bii u na win mi, u nūn sōōwa u nēē, ameniwa
Yinni Gusunō u gerua. U nēē, a wunen
yenugibu sōōwō ye baawure u koo ko wunen
biru, domi kaa gbi.

² Yera Esekiasi u win wuswāa sīiya u gana
girari. Ma u kanaru kua. ³ U nēē, Yinni
Gusunō, a suuru koowo. A yaayo ma na
sīa dee dee wunen wuswāāō, na wunen
woodaba mēm nōōwa, na maa kua ye n̄ nun
wēre. Yen biru u swī gem gem.

⁴ Yera Yinni Gusunō u Esai sōōwa u nēē, ⁵ a
doo a Esekiasi sō a nēē, ameniwa nē, Yinni
Gusunō na gerua. Nē, wi na sīa win baaba
Dafidin Yinni, na nēē, na win kanaru nua,
na maa win nōni yīresu wa. Wee, kon win
wāarun tōru sosi wōō wōkura nōōbu, ⁶ kpa
n̄ nūn faaba ko n̄ nūn wōra ka Yerusalemu
sannu saa Asirin sina bokon nōman di, kpa
n̄ ye kōsu.

²¹ Ma Esai u nēē, bu ka figien marum na bu
mu pēre Esekiasin bwisi te sōō, kpa u bēkura.

²² Ma Esekiasi u bikia u nēē, yīre terā ta koo
man sōōsi ma kon da Yinni Gusunōn sāa yerō.

7 Ma Esai u nee, yire te wee te ta koo nun sɔɔsi ma Yinni Gusunɔ u koo win gari yibia yi u gerua. 8 U koo de yaku yerun tiro gu dɛɛbu kaara ten yaotian naa dabusanu wɔkurun saka. Ma ga kaara naa dabusanu wɔku te.

Esekiasin siarabu ye u bekura

9 Sanam me Esekiasi u bekura, u womu kua u nee,

10 na raa gerumo nen goruɔ na mɔ, nen wɔarun suunu sɔɔra kon da goribun wɔa yerun konnɔwɔ.

Nen wɔɔ si su tie, na n maa su dimɔ.

11 Na nee, na n maa Yinni Gusunɔ wasi handunia yeni sɔɔ.

Meya na n maa goo wasi tem meni sɔɔ mi wasoba wɔa.

12 Wee, ba man nen wɔaru mwaari, ba tu swɛnyasia ba ka tonda nge yaa kparon kuu bekurugiru.

Ba nen wɔarun wɛɛ bura.

Ma ba man kurua nge me weso u ra beku yasa kure.

Sɔɔ u sere kpe ba koo nen wɔaru kpeerasia.

13 Ma na tii deri sɛɛ

sere ka bururu yam sãrerɔ.

Yinni Gusunɔ u nen kukunu kosuka nge gbee sunɔ.

Sɔɔ u sere kpe, u koo nen wɔaru kpeerasia.

14 Wee, na ra n wuri mɔwa nge kpaaru baniku ge ga yɔɔwa.

Kpa na n weeweenu mɔ

na n kukirimɔ nge totoberɛru.

Na wɔllu twɛɛ ka wɔnwɔndu.

Yinni Gusunɔ, na wɔa nuku sakira bakanu sɔɔ.

A man somiɔ.

15 Mba kon maa gere,

domi Yinni Gusunɔ u nen kanaru nua u man wisa.

Kon si ka tii kawabu sere nen wɔarun tɔru tu ka kpe nen nuku sankira tenin biru.

16 Yinni Gusunɔ, wunen durom saabuwa tɔnu u ka wɔa.

Domi men saabuwa na ka wɛsiamɔ kпам.

A man wɔaru wesia ma na wɔa.

17 Wee, nen wahala ya gɔsira bɔri yendu, a wura a man yara siki wɔrun di wunen kirun sɔ.

Domi a nen durum kpuro wɔka a kɔ wunen biruɔ.

18 Yinni Gusunɔ, n n mɔ goribun

wɔa yera ta koo nun siara.

N n maa mɔ gɔɔwa u koo nun walle sua.

Be ba wɔa siki wɔruɔ ba n maa wunen durom yiyo.

19 Adama wasowa u ra nun siare nge ne giso. Ka tundo wi u ra win bibu sɔ ma a naane mɔ.

20 Yinni Gusunɔ, wuna a man faaba kua.

Sa ko besen marokunu ka baranu ka guunu so

su ka nun siara besen wɔaru kpuro sɔ wunen sãa yerɔ.

39

Babilonin sina boko

u Esekiasi sɔmɔbu goria

(I maa meerio Sinambu II, 20:12-19)

1 Yeniban biru Merodaki Baladani, Baladanin bii, Babilonin sina boko, u Esekiasi sɔmɔbu goria ka tireru ka kɛnu. Domi u nua Esekiasi u bara ma u bekura.

2 Ye sɔmɔ be, ba tunuma Esekiasin mi, yera win nukura dora. Ma u ka bu da u bu sɔɔsi mi win arumani ya berua, ye ya sãa sii geesu ka wura ka turare ka gum nubu dururugim ka tabu yãnu ka ye ya wã win arumani beru yerɔ kpuro gesi. Gãanu sari win dirɔ ka win tem kpuro sɔɔ ni u n bu sɔɔsi.

3 Yen biruwa Gusunɔn sɔmɔ Esai u na u Esekiasi bikia u nee, man diya tɔn beni ba nun naawa. Ye ba tunuma, mba ba gerua.

Ma Esekiasi u nùn wisa u nee, ba nawa saa tem ton tonden di me ba mɔ Babiloni.

4 Esai u kпам nùn bikia u nee, mba ba wa wunen yɛnuɔ.

Esekiasi u nùn wisa u nee, ye ya wãa nen yɛnu ge sɔɔ kpuro ba wawa. Nen arumani sɔɔ gãanu sari ni na n bu sɔɔsi.

5 Yera Esai u nùn sɔɔwa u nee, a swaa dakio a na ye Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u gerua.

6 U nee, tɔru gara sisi tɛ sɔɔ ba koo wunen arumani kpuro gura bu ka da Babiloniɔ, ka ye wunen baababa ba sweena ba nun deria. Yen gaa sari ye ba koo nun deria tɔɔ te. 7 Ba koo wunen tiin bweseru sɔɔ bibu mwɛɛri, kpa bu ka da Babiloniɔ bu bu matam ko bu ko sɔm kowobu yen sina kpaaro.

8 Yera Esekiasi u Esai wisa u nee, Yinni Gusunɔn gari yi a gerua mi, gari bureya. Domi alafia ka bɔri yendu ta ko n wãa nen wɔarun tɔru kpuro sɔɔ.

**BONU YIRUSE
GUSUNO U ISIRELIBA
NUKURU YEMIASIA**

Gusunɔ u win tɔmbu nukuru

yemiasia

40

1 Yinni Gusunɔ u nee, i nen tɔmbu nukuru yemiasio.

2 I Yerusalemugibu nukuru yemiasio, i nee, ben yora kpa.

Domi na bu ben gɔba ye ba kua kpuron are wɛ.

Na bu sɛnyasia ben durum ye ba kua kpuron sɔ.

3 Wee goo u gbãramɔ u mɔ, i Yinni Gusunɔ swaa yabo gbaburɔ,

kpa i ye naɔ nerasia.

4 I yen wɔwa kpuro koruo yu naɔ nera.

I maa yen guunun gunum kawo,
 kpa i yen gungunu nɔɔ nɛrasia
 nu ko nge tem tɛra kpa swɛɛ yi dɛnda.
⁵Saa yera Yinni Gusunɔ u koo win yiiko sɔɔsi,
 kpa tɔmbu kpuro bu ye wa sannu.
 Yinni Gusunɔn tiiwa u gerua mɛ.
⁶Yen biru na goon nɔɔ nua
 ga nɛɛ, a kparɔ.
 Ma na bikia na nɛɛ,
 mba kon kpara.
 U nɛɛ, a kparɔ
 ma tɔmbu kpuro ba sɔawa nge yakasu,
 ma ben buraru ta sɔa nge dɔa wɛsu.
⁷Yinni Gusunɔ ù n dera
 woo ga yakasu swee,
 su ra gberewa, kpa sin wɛsu su della.
 Ka gem tɔmbu ba sɔawa nge yakasu.
⁸Yakasu ra gbere kpa sin wɛsu della.
 Adama Yinni Gusunɔn gari yi ko n wɔawa
 sere ka baadommaɔ.

Labaari gea ye ba koo kpara

⁹Yerusalemugibu, i yɔɔwo guu te ta gunun
 wɔllɔ,
 i nɔɔguru sua ka dam i labaaari gea kpara.
 I ku berum ko.
 I Yudan wusun tɔmbu sɔɔwɔ i nɛɛ,
 Gusunɔ ben Yinni u wee.
¹⁰U wee ka dam u wooda wɛɛmɔ.
 U win tɔn be u yakiam kpare win wuswaaɔ.
¹¹U koo bu kparawa
 nge mɛ yɔa kparɔ u ra ko,
 u n binu wuuwa,
 u n ka nin merobu kpare.

Gusunɔn bwisi

¹²Wara u koo kpɔi u nim wɔkun nim
 ka win nɔm wɔɔru saka ko.
 Wara u koo kpɔi u ka win niki binu wɔllu yɔire.
 Wara u koo kpɔi u tem tua kpuro gure nɔra
 sɔɔ.
 Wara u koo kpɔi u guunu kilo sɔndi.
¹³Wara u Gusunɔn bwisikunu yɛ.
 Wara u nùn bwisi kɛɛre.
¹⁴Wara u ka nùn wesianɔ koore,
 ma yɛro u nùn bwisi kɔ.
 Nge wara u nùn gem ka bwisi
 ka laakarɔn swaa sɔsɔsire.
¹⁵Win mi, bwesenu kpuro nu sɔawa pi-
 iminu
 nge nim bura ye ya dɔare kotoru sɔɔ.
 Nu sɔawa nge kpee tana ye ya wɔa kilo wɔllɔ,
 n̄ kun mɛ nge tua ye woo ga ka doonamɔ.
¹⁶Yɛɛ yi yi wɔa Libanin dɔa sɔɔwo
 yi n̄ dabiru turi bu ka nùn yɔkuru kua.
 Mɛya dɔa nin tii nu n̄ turi bu ka yaku dɔɔ sɔre.
¹⁷Bwesenu kpuro nu n̄ sɔa gaa nu win mi.
 Nu sɔawa kam dirum.

Yinni Dam kpurogiin kpɔaru

¹⁸Wara i ko ka Gusunɔ weesina.
 Mba i ko nɛɛ, u ka weene.
¹⁹U n̄ ka bwɔarokunu weene,

ni ba kua ba wura pote ma ba nu sii geesun
 yoni sebusia.

²⁰Sɔaro wi u n̄ kpɛ u sii geesu ka wura dwe,
 u ra dɔa gea kasu ye kɔkɔnu nu n̄ dimɔ,
 kpa u dɔa dɔko geo kasu
 u ka nùn bwɔaroku kua ge ga n̄ wɔrumamɔ.
²¹I n̄ yɛ ro? I n̄ nɔɔre ro?
 Ba n̄ bɛɛ nɔɔsie saa yellun di ro?
 I n̄ bwisikure
 nge mɛ ba ka handunian kpɛekpɛeku swii ro?
²²Gusunɔwa u gu swii,
 wi, wi u wɔa wɔllɔ u tɔmbu mɛɛra
 ba sɔa nge twee.
 U wɔllu tɛria nge beku te ta n̄ bunu.
 U tu demia nge kuu bekuruguru
 u ka win wɔa yeru kua.
²³Wiya u ra sina bibu kawɛ,
 kpa u wirugibu ko tɔn dirobu.
²⁴Be kpuro ba sɔa nge dɔa
 ni ba gira nu n̄ gbini mɔ.
 Gusunɔ ù n dera woo ga bu swee,
 kpa bu gbera,
 woo guna yu ka bu doona nge yakasu.
²⁵Gusunɔ Dɛɛro u nɛɛ,
 wara tɔmba ka nùn weesinamɔ.
²⁶I n̄ n̄ni seeyo kpa i mɛɛri wɔllɔ.
 Wara u kperi kua yi s̄imɔ nge tabu kowobu.
 Yinni Gusunɔwa.
 U maa yin baayeren ȳisuru yɛ.
 Yin gaa ku ra biare win dam bakam saabu.

Gusunɔ u koo

dam sarirugibu dam wɛ

²⁷Bɛɛ Isireliba, mban sɔna i
 weeweenu m̄ i m̄,
 Gusunɔ kun bɛɛn sia yɛ,
 u n̄ maa bɛɛ bɛɛn gem wɛɛmɔ.
²⁸I n̄ yɛ?
 I n̄ nu maa Yinni Gusunɔ u ra n wɔa?
 Wiya u tem taka kua.
 U ku ra maa wasire.
 Ba n̄ kpɛ bu win bwisikunu gia.
²⁹U ra be ba wasire
 ka be ba wasikiramɔ dam wɛ.
³⁰Bibu ba ra wasire.
 Aluwaasiba ba ra maa kpane.
³¹Adama bɛn ȳiyɔbu wɔa Yinni Gusunɔ sɔɔ,
 u ko n da bu dam kpan wɛ,
 kpa bu se ka dam nge gunɔ bakeru.
 B̄a n duki m̄, ba n̄ wasiramɔ.
 B̄a n maa s̄imɔ, ba n̄ kpanamɔ.

Yinni Gusunɔ

u Isireliba dam kɛmɔ

41

¹Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 bɛɛ bɛn tem mu toma,
 i swaa dakio i nɔ.
 I hania koowo i tii dam kɛ.
 I susima i ka gari gere,
 kpa su menna su wesiana su gem kasu.

2 Wara u tabu durɔ goo seeyama sɔɔ yari yerun di
 ma u dera mi u dua kpuro u nasara wa.
 Wara u nɔn bwesenu kpuro ka nin sinambu nɔmu sɔndia,
 ma u dera win takobi ya bu munka nge tua,
 ma win tema ya bu yarinasia nge yaka si woo ga ka doona.
 3 U bu naa gira u n wahala wa.
 U da sere mi win naasu kun yɛ.
 4 Wara u dera yeni kpuro ya koorɔ.
 Nena. Ne, Yinni Gusunɔ,
 ne, wi na bwesenu kpuro seeya saa toren di.
 Nena na gbiikoo,
 meya na kon maa waa sere ka baadommaɔ.
 5 Be ba waa mi n toma
 ba wa ye na kua ma ba nanda ba diirimɔ.
 Be wee ba menna ba susimamɔ.
 6 Ba sominamɔ.
 Ben baawure u win winsim sɔamɔ u mɔ,
 u hania koowo.
 7 Daa dako u seko dam kemɔ.
 Wi u daa wɔriasiamaɔ u matalakagii dam kemɔ.
 Ba mɔ, sii sweebu bu wɔ.
 Ma ba bwaa roku giramɔ ba kulum kparemɔ,
 gu ku ka wɔruma.

Bee Isireliba, i ku berum ko

8 Adama bee Isireliba,
 bee be i saa Yakɔbun bibu,
 nen bɔrɔ Aburahamun bweseru sɔɔ,
 beeya na gɔsa i n ka saa nen sɔm kowobu.
 9 Beeya na soka na yarama saa tontonden di.
 Na n bee biru kisi.
 Na bee gosawa i n ka saa nen sɔm kowobu.
 10 Yen sɔ, i ku nanda,
 domi na waa ka bee.
 I ku wurura i n yam mɛera nge wɔnwɔndobu,
 domi nena na saa been Yinni.
 Kon maa bee dam kɛ.
 Wee na wee n bee somi,
 kpa n bee kɔsu ka nen dam.
 11 Be ba ka bee mɔru mɔ,
 ba koo burisina bu sekuru wa.
 Be ba ka bee sannamɔ mi,
 ba koo kam ko bu gbi.
 12 Baa i n bu kasu, i n bu wasi.
 Meya be ba ka bee tabu mɔ,
 ba koo kam ko bu ghisuku.
 13 Domi nena na Gusunɔ been Yinni
 wi u bee dam wɛɛmɔ.
 I ku berum ko, na bee somiru wee.
 14 Yakɔbun bweseru, bee be i tie
 i n dam mɔ
 ma ba bee garisi nge kɔkaminu,
 i ku nanda.
 Ne, Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛero,
 na bee somiru wee.
 Na saawa been faaba kowo.

15 Wee, kon bee dam wɛ
 nge naa tebo kpɔɔ ge ga sokia mɔ,
 kpa i guunu kɔsuku,
 i gungunu munia muku muku
 nu ko nge yaka bii.
 16 I ko nu sarawa nge dobi,
 woo gu ka nu doona,
 kpa woo guna yu nu yarinasia,
 kpa i nuku dobu wa nen min di,
 ne, wi na saa been Yinni Dɛero,
 kpa i man beere wɛ.

Daa koo kpi

mi gaanu ku ra raa kpi

17 Sanam me bee nen tambu i wɔnwɔndu soore
 i nim kasu i n wa,
 ma been yari yi gbere nim nɔrun sɔ,
 ne, Gusunɔ been Yinni, kon bee nɔri.
 Na n bee derimɔ.
 18 Kon de daanu nu yari saa guunun di,
 kpa bwii yi yari wɔwi sɔɔ,
 kpa nim bwenu ka daa koki yi koorɔ
 mi tem mu gbere, gaanu ku ra kpi.
 19 Kpa daa ye ba mɔ seduru ka
 akasia yu kpi mi,
 ka sere maa daa kikisu gasu
 ka daa ye ba mɔ olifi,
 ka maa daa bakanu ganu,
 20 kpa tambu bu wa ka nani,
 bu gia ma ne, Gusunɔ Isireliban Yinni
 Dɛerowa na yeni kua.

Gusunɔ u bɔnu ka nin saɔbun

dam sariru sɔsima

21 Gusunɔ Isireliban Yinni u nɛɛ,
 bee bɔnu i kasuo nge me i ko ka tii yina.
 I sɔsima nge me i ko ka tii wɔra.
 22-23 I na i sun sɔ gari yi i raa gerua yellu,
 kpa sa n yɛ yi n koorɔ,
 kpa su yin laakari ko.
 N kun me, i sun sɔwɔ ye ya koo na sia,
 kpa su gia i n dam mɔn na nge ne Gusunɔ.
 I gea gaa koowo n kun me kɔsa gaa,
 kpa su wa su nanda.
 24 Adama i n kpɛ i gaanu ko.
 Bee ka been sɔma kpuro i saawa kam dirum.
 Wi u maa bee sɔamɔ goo kun win mɛm ki.
 25 Wee na goo seeya saa sɔɔ yɛsan nɔm geun di,
 ma u na saa sɔɔ yari yerun di
 u siimɔ ka nen yisiru.
 U wirugibu taakumɔ nge pɔtɔkɔ,
 nge me weke kowo u ra sɔndu suni.
 26 Wara u yenin gari gerua saa yellun di,
 su ka gere ma gari geeya.
 Goo kun yen gari gerure su sere nɔ.
 27 Ne, Yinni Gusunɔ, nena na gbia na sɔmɔ
 gɔra
 u Yerusalemugibu labaari gea sɔ.
 28 Na mɛera bɔnu ni sɔɔ,
 na n bɔnu goo wa wi u nen gari gerumɔ.

Nà n gari bikia,
bũu goo sari wi u koo kpĩ u man wisi.
29 Domi ni ka nin sãma nu sãawa kam dirum.
Nin bwãarokunu nu maa sãawa wom dirum.

Yinni Gusunõn sãm kowo

42

1 Yinni Gusunõ u nẽẽ,
nen sãm kowo wee, wi na gõsa.
Wiya na ka wãa, na maa nũn kĩ.
Na nen Hunde doke wi sãã.
U koo gem gari kpara tãmbu sãã.
2 U ñ nãogiru suãmõ u sere gbãra ka dam,
kpa bu win nõõ nõ swẽẽ sãã.
3 U ñ koo tãn be ba sunkure nge kaba dakura.
Meya u ñ maa bu goomõ,
baa bà n sãa nge fitila ge ga gãã dãã.
U koo gem kparawa nge mẽ n sãa.
4 U ñ mwĩa kpanamõ.
U ñ maa wasiramõ sere u ka de
gem mu n wãa handunia kpuro sãã,
kpa tãn be ba wãa sere mi n toma
ba n win woodaba naane sãa.

Bwesenu kpuron

yam bururam

5 Yinni Gusunõ wi u wõllu kua u tãria,
ma u tem kua ka ye ya kpĩa mẽ sãã,
ma u dera tãmbu ka sere hunde koni
be ba wãa tem sãã ba wẽsiamõ,
wiya u win sãm kowo sãõwa u nẽẽ,
6 nena na nun soka n ka nun faaba ko.
Kon nun dam kẽ, na n wunen nõma neni.
Kon nun kõsu, kpa n ka tãmbu arukawani
bõke
saa wunen min di,
kpa bwesenu kpuro nu ka yam bururam wa.
7 Kaa wãkõbu nani wukia,
kpa a be ba sã yam wãkuru sãã pirisãm dirõ
yara.
8 Nena Gusunõ wi u ra n wãa.
Nen yĩsira mi.
Na ñ nen yiiko bũu goo wẽẽmõ.
Meya na ñ maa nen bẽẽ bẽẽ bwãarokunu
wẽẽmõ.
9 Wee, ye na gbĩa na gerua, ya koora.
Tẽ, na bẽẽ gãa kpaanu nãsiamõ nu sere
koora.

Wom kpõõ

ge ga Yinni Gusunõ siaramõ

10 I Yinni Gusunõ wom kpõõ kuo.
I nũn siaro handunian goonu nne ye sãã.
Hunde koni be ba wãa nim wãku sãã,
ka bẽẽ be i sãmõ gen wõllõ,
ka sere be ba wãa n toma,
i Yinni Gusunõ siaro.
11 Bẽẽ be i wãa ghaburu ka ten gberu
kpaaneba sãã kpuro,
i nãogiru suo i Gusunõ siara.
Bẽẽ Kedaan bweseru, i ku nõõ mari,
i Gusunõ siaro.

Bẽẽ bèn wuu ga sã kperu wõllõ,
i kuuki koowo guunu wõllun di ka nuku
dobu.

12 Bẽẽ be i wãa n toma,
i Gusunõ bẽẽ wẽẽyõ,
kpa i nũn toma.

13 Yinni Gusunõ u susimõ
u wee nge tabu kowo.

U tabun gari wõra nge tabu durõ,
ma u nãogiru sue u kuuki mò,
u win yibereba dam sãõsimõ.

Yinni Gusunõ u win tãmbu

nãõ mwẽeru kua

14 Yinni Gusunõ u nẽẽ,
wee na nõõ mari na tii nenua n ka tẽ.
Adama tẽ, kon nãogiru sua
nge tãn kurõ wi u yiire u kĩ u ma,
ma u wasire u wom gabamõ.
15 Kon guunu ka gungunu kãsuku,
kpa n ye ya kpĩa gberasia.
Kon daanun nim kpeerasia
nu gbera woko woko,
kpa n de yerusun nim mu gbera mam mam.
16 Kon wãkõbu siisia swaa ye ba ñ yẽ sãã,
kpa n de yam wãkuru tu gõsia yam bururam
ben wuswaa.
Kon de swẽẽ yi yi ñ daa nõõ nẽ
yi nõõ nera yi ko mara mara.
Na ñ kon ko na kun yeniba kpuro kue.
17 Adama be ba bũnu naane sãa ba nu sãamõ,
ba koo biruku yira wurã ka seku bakaru.

Isireliba ba ku ra gãanu tubu

18 Yinni Gusunõ u nẽẽ,
bẽẽ Isireliba, bẽẽ be i sãa nge sosobu,
i swaa dakio.
Bẽẽ be i sãa nge wãkõbu,
i de i yam mẽeri kpa i wa.
19 Wara u sãa wãko nge nen sãm kowo.
Wara u sãa soso ma n kun mõ nen sãm wi na
gõra.
Wara u sãa wãko nge nen bõrõ.
Wara u sãa wãko nge nen sãm kowo.
20 Wee, u gãa dabinu wa,
adama u ñ nu garisã gãanu.
U swasu wukie,
adama u ñ gari nãõmõ.
21 Yinni Gusunõ u wooda baka gea yara
win tãmbun arufaanin sõ.
22 Adama yibereba ba ben yãnu gura kpuro,
ma ba ben tii mwẽera ba kpẽẽ kpee baaba sãã.
Ba bu berua sere pirisãm dirõ.
Ba bu wõri ba yãnu gura.
Goo sari wi u koo bu yakia,
kpa bu yibere be sõ bu yãa ni wesio.
23 Ma Esai u nẽẽ,
wara u koo yeni swaa daki bẽẽ sãã.
Wara u koo yõra u ye swaa gãri saa tãn di.
24 Wara u dera ba Isireli be ba sãa Yakõbun
bweseru wõri
ba ben yãnu gura.

N ñ Yinni Gusunɔn tii ro?
 Bɛɛ Isireliba sa durum kua win wuswaaɔ.
 Sa yina su win woodaba swi, su ye mem
 noowa.
 25 Yen sɔna u ka sun mɔru bara too.
 U dera ba sun tabu wɔri ka dam.
 Tabu sun sikerene nge dɔɔ.
 Bu sun di, adama sa ñ tuba.
 Sa ñ mam laakari kue.

43

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 Isireli, Yakɔbun bweseru,
 wune wi na mɔma na taka kua,
 a ku berum ko, domi nena na nun yakia.
 Na nun soka ka wunen yisuru,
 a sɔawa negii.
 2 À n wahala mò nge wi u nim bweru
 tɔburamɔ,
 ko na n ka nun wɔa.
 Wahala ye, ya ñ nun kamiamɔ.
 À n maa nɔni sɔɔre nge wi u siimɔ dɔɔ sɔɔ,
 a ñ wururamɔ.
 Mɛya nɔni swɔa te, ta ñ nun suramɔ.
 3 Domi nena na sɔa Gusunɔ wunen Yinni
 Dɛɛro,
 nɛ wi na nun faaba mò.
 Na kon Egibiti ka Etiopi ka Saban tem
 yiberɛba wɛ wunen ayerɔ,
 kpa a yakiaɔ,
 4 yɛn sɔ a sɔa gɔa bakanu nen nɔni sɔɔ.
 A girima mɔ, na maa nun ki.
 Kon bwese dabinu yiberɛba nɔmu sɔndia
 wunen ayerɔ
 n ka wunen wɔaru yakia.
 5 Yen sɔ, a ku berum ko, domi na ka nun wɔa.
 Kon de wunegii be ba gura ba ka da sɔɔ yari
 yeru gia mi,
 bu wurama,
 kpa n maa be ba wɔa sɔɔ duu yeru gia
 mennama.
 6 Na ñ maa derimɔ sɔɔ yɛsi yɛsikan tɔmbu bu
 maa bu nene.
 Adama bu de nen bii be ba wɔa handunian
 goonu nne ye sɔɔ kpuro bu wurama,
 7 be, be ba nen yisuru sɔɔwa,
 be na taka kua bu ka man bɛɛɛ wɛ.

Isireliba ba sɔawa

Yinni Gusunɔn seedagibu

8 Gusunɔ u nɛɛ,
 bu de nen tɔmbu bu yarima,
 be, be ba nɔni mɔ,
 adama ba ñ yam waamɔ,
 ba swasu mɔ,
 adama ba ñ gari nɔmɔ.
 9 Bwesenu kpuro nu mennɔ
 kpa n nu bikia,
 bɔu wara u yenin gari gerua.
 Bɔu wara u gbia u ye nɔɔsia
 ya sere koorɔ.
 U win seedagibu mennama,

kpa bu sɔɔsi ma u gem mɔ,
 kpa bu swaa daki bu wura ma gema u gerua.
 10 Wunɛ Isirelin bweseru, wuna a sɔa nen
 seeda.
 Wuna na gɔsa a n sɔa nen sɔm kowo,
 kpa a n ka yɛ kam kam
 ma nɛ baasi, Gusunɔ goo maa sari.
 Mɛya Gusunɔ goo kun maa koorɔ.
 11 Nena na Gusunɔ wi u ra n wɔa.
 Nɛ baasi, faaba kowo goo sari.
 12 Nena na nun nɔɔsia ye ya koo koorɔ.
 Ma na nun faaba kua.
 Bɔu goo kun kpɔa u nun gaaɔnu nɔɔsie.
 Wuna a sɔa nen seeda.
 Nena na sɔa Gusunɔ saa toren di.
 13 Goo sari wi u koo goo wɔra saa
 nen nɔman di.
 Goo maa sari wi u koo yina n ko ye na ki.

Ba koo Isireliba yara

Babilonin di

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 bɛɛ Isireliba, ameniwa nɛ Gusunɔ, bɛɛn Yinni
 Dɛɛro,
 nɛ wi na bɛɛ yara, na gerua na nɛɛ,
 kon Babilonigibu bɛri yiberɛban nɔmɔ bɛɛn
 sɔ,
 kpa n ben wuun gamboba kɔsuku,
 kpa ben nuku dobun kuuki yi gɔsira nuku
 sankiranun wuri.
 15 Nena na sɔa Gusunɔ bɛɛn Yinni Dɛɛro.
 Nena na bɛɛ taka kua na maa sɔa bɛɛn sunɔ.

Swaa kpa gɔburɔ

16 Ma Esai u nɛɛ,
 yellu, Yinni Gusunɔ u swɛɛ yara
 nim wɔku ka nim tori damgii sɔɔ.
 17 U tabu keke be dumi gawe
 ka tabu durɔ wɔrugɔba tabu sure.
 Be kpuro ba wɔruka, ba kpana bu se,
 ma ba kam kua ba gu nge fitila.
 18 Adama tɛ, u gerua u nɛɛ,
 i ku maa ye ya koorɔ kon bwisikunu ko.
 I ku maa gɔa gurunun laakari ko.
 19 Wee kon gɔa kpaanu ko.
 Ni wee nu wee. I ñ nu tuba?
 Kon swaa yara gɔburɔ,
 kpa daanu nu n wɔa mi tem gbere.
 20 Taataanu ka gbeeku bɔnu,
 gbeeku yɛɛ kpuro gesi, yi koo man bɛɛɛ wɛ.
 Domi kon de nim mu n wɔa gɔburɔ, mi tem
 gbere,
 kpa tɔn be na gɔsa bu nim wa bu nɔ,
 21 be, be na taka kua ba koo man tɔma.

Gusunɔ u Isireliba sirimɔ
 22 Adama bɛɛ Isireliba,
 bɛɛ be i sɔa Yakɔbun bweseru,
 i ka man wasira,
 i ku ra maa man sɔ.
 23-24 N ñ nɛ i yaku dɔɔ mwaararuginu
 kuammɛ ka bɛɛn yaaɔnu.
 Yaku ni i ra maa ko mi,

nu ñ man bæere wëemə.
 N ñ nen sō i gobi bëke di
 i ka turare dō doke.
 N ñ maa ne i ka yaa gum naawamme
 i n yākuru mō mu sere man tasi.
 N ñ ne na bæe tilasi kua
 i n da ka man kēnu naawe.
 Meya na ñ maa bæe tšya kue
 i ka man turare dō dokea.
 Adama i man wahala kpëwa bæen durum sō,
 ma na wasira bæen toranun sō.
²⁵ Ka me, nena na bæen durum wəkamə
 yèn sō na sāa Gusunə.
 Na ñ maa ye yaayamə.
²⁶ I seewo i na i man bæen gari teria,
 kpa i ka tii yina.
²⁷ Bæen sikado gbiikoo u durum kua,
 ma bæen sāa gbiobu ba man seesi.
²⁸ Yen sōna na yāku kowobu yara
 nen sāa yerun di,
 ma na bæe Isireliba, Yakəbun bweseru kam
 koosia,
 na bæe sekuru doke.

44

¹ Yinni Gusunə u nee,
 a swaa dakio tē,
 wunə Yakəbun bweseru,
 wunə wi na gəsa
 na kua nen səm kowo.
² Nena na nun taka kua.
 Na nun mōma ba sere nun mara.
 Meya na maa nun somimə.
 Yen sō, a ku bərum ko,
 wunə nen səm kowo wi na gəsa.
³ Kon de nim mu teria tem gbebum wəllə,
 kpa daru koki yi yari min di.
 Kon nen Hunde yibie wunən bibun bweseru
 səə,
 kpa n bu domaru kua.
⁴ Ba koo sewa nge yaka si su
 nim waamə.
 Ba ko n sāawa nge dāa ni nu wāa daarun
 bəkuə.
⁵ Saa yera goo u koo gere u nee,
 wi, Yinni Gusunəgiwa,
 kpa wini u nee,
 wi, u sāawa Yakəbun bweseru,
 kpa wiəno u yore win nōmaə
 wiya Yinni Gusunəgii,
 kpa u tii Isireliban yīsiru kē ka nuku dobu.

Yinni Gusunə turowa

u sāa Gusunə

⁶ Ne, Yinni Gusunə Dam kpurogii,
 ne wi na Isireliba yakia
 na sāa ben sina boko na nee,
 nena na sāa gbiikoo ka dāako.
 Goo maa sari wi u sāa Gusunə ne baasi.
⁷ Wara u sāa nge ne.
 Yēro u yarima u tii tusia,

kpa u sōsi nge me na ka handunia taka kua
 saa yellun di,
 kpa u gere ye ya koo kooro sia.
⁸ I ku nanda bæe Isireliba, i ku maa diiri.
 Na ñ bæe ye sōwa saa yellun di ro?
 Bēya i sāa nen seedagibu.
 Goo maa wāa wi u sāa Gusunə ne baasi ro?
 Aawo, goo maa sari wi u dam mō nge ne.

Būu sāaru yaakora

⁹ Be ba bwāarokunu sekumə,
 ba ñ sāa gāanu.
 Ben səm geenu nu maa sāawa kam dirum,
 domi nin tii nu yen seeda dimə.
 Nu ñ yam waamə, nu ñ maa yēru garu mə.
 Yen sōna be ba nu sāamə ba koo sekuru wa.
¹⁰ Bwāarokunu nu ñ arufaani gaa mə.
 Be ba nu sekumə ba sāawa gari bakasu.
¹¹ Wee ba koo sekuru wa,
 domi be kpuro ba sāawa tambu nge be ba tie.
 Bu mennama siri yero.
 Be kpurowa ba koo diiri, kpa bu sekuru wa.
¹² Seko ù n bwāaroku mō,
 u ra sisu suewa u doke dō səə,
 kpa u matalaka sua u ka su so ka win nəm
 damguu.

Adama gōru tā n nùn mō, u ra dam bie.
 Nim nōru ga n maa nùn mō, kpa u gōma
 dwiyya.

¹³ Dāa dāko ù n maa bwāaroku mō,
 u ra win wēe suewa
 kpa u bwāaroku gen yīreru doke dāa səə.
 Kpa u sere win dākutia sua u dāa ye dāku,
 u bwāaroku ko ge ga ka tōnu weene,
 kpa u gu yi būu dirə.

¹⁴ Dāa gea u ra gəsi dāa sōwə u ka gu ko.
 Yera seduru, ñ kun me sipere, ñ kun me seni.
 Gəso u koo dāa ye ba mō peni duure,
 kpa u n mara gura yu ye kpēasia.

¹⁵ Dāa yera tōnu u ra ka dō sōre, u wōsu.
 Yera u ra maa ka dīanu yeesie.
 Dāa tia yera u koo maa ka bwāaroku ko u
 yiira u sā.

¹⁶ U ra dāa ten bōnu dō doke,
 u ka win yaa sa,
 ñ kun me u ka ye sēwe.
 Kpa u ka dīanu yeesia
 u di u debu,
 kpa u n dō wi wōsu u n mō,
 anna a dōn dobu no.

¹⁷ Kpa u ka bōnu ye ya tie bwāaroku ko
 u n sāamə.

Kpa u nōogiru sua
 u n gu kanamə u n mō,
 a man faaba koowo,
 domi wuna a sāa nen yinni.
¹⁸ Adama tən ben bweseru,
 ba ñ yēru mə,
 ba ñ maa bwisi mə.
 Domi ba tii nōni wōku
 bu ku ka yam wa.
 Meya ba maa ben tiin bwisikunu sīya,

kpa gāanu nu ku ka bu yeeri.

¹⁹ Bwāaroku dāko wi, u ñ laakari mō u ka tubu

u sere nεε,

dāa ten sukuma u dōo doke

u ka pēε wōowa

ma u ka yaa sēεwa u di.

Ten sukum mε mu tie, ma u ka

bwāaroku kua.

Wi wee u dāa kpiriru yiiramme.

²⁰ Dāko wi, u sāa nge wi u torom dimō.

U tore yèn sō win bwisikunu gōsia.

U ñ maa kpε u win hunden faaba wa

u sere nεε, ase bwāaroku ge na nenusi mini,

ga ñ sāa Gusunō.

Yinni Gusunō u sāawa

gāanu kpuron Yinni

²¹ Nε, Yinni Gusunō na nεε,

wunε Yakōbun bweseru, a yaayo

ma nεna na nun mōma

na kua nen sōm kowo,

na ñ nun duarimō.

²² Na wunen toranu ka wunen durum
kpeesia nge guru wiru.

Yen sō, a wurama nen mi,

domi na nun yakia.

²³ Wōllu, a yēerio ye Yinni Gusunō u kuan sō.

Gōribun wāa yeru, a gōru dorō.

Bεε guunu i kuuki koowo ka nuku dobu.

Bεε maa dāa sōsu, i nuku dobu koowo.

Domi Yinni Gusunō u win yiiko sōosi Isirelio.

U be, Yakōbun bweseru yakia.

²⁴ Nε, Yinni Gusunō, na sāawa wunen faaba
koowo.

Nεna na nun mōma ba sere nun mara.

Ameniwa na gerua. Na nεε,

nεna na gāanu kpuro kua.

Nε turowa na maa wōllu ka tem teria.

²⁵ Na ra sōmō weesugibun gari tεεsi,

kpa n sōrōbu yaakorū ko.

Na ra de bwisigibu bu biru wura,

kpa n ben sōōsinu gōsia wiira gari.

²⁶ Adama na ra nen sōm kowon gari dam sire,

kpa n de nen sōman gari yi u gerua yi koora.

Na nεε, tōmba koo kpam sina Yerusalemō.

Ba koo ma wure bu Yudaban bansu seeya,

kpa bu sin wusu bani.

²⁷ Na nim wōku sōōmō gu gbero,

domi kon gen nim kpeerasia.

²⁸ Wee ye na gerua Sirusin sō.

U sāawa kparō wi na gōsa.

U koo maa nen kīru kpuro yibia.

Kpa u de bu wure bu Yerusalemu bani,

kpa bu nen sāa yee ten kpεεkpεεku swīi.

Yinni Gusunō u Sirusi gōsa

45

¹ Yinni Gusunō u Sirusi gōsa

u nūn neni ka win dam.

U koo bwesenu kpuro taare win wuswaa,

kpa u sinambun dam wuna.

U koo nūn wusun kōnnōsu wukia su n
keniare.

U nūn sōowa u nεε,

² Kon nun gbiiya

kpa n wunen swεε kpuro sōme yi nōō nεra.

Kon gambo sii gandugii ka yin kōkōrō sisugii
bōoku.

³ Kon nun arumani wē

ye ya raa berua yam wōkuru sōo,

kpa a gia ma nε Gusunō, Isireliban Yinniwa

na nun sokumō ka wunen yīsiru.

⁴ Nεn sōmō Yakōbu wi na gōsan sōna

na nun soka ka wunen yīsiru,

ma na nun bεεre baka wē

baa mε a ñ man yē.

⁵ Nεna Yinni Gusunō, gōo maa sari nge nε.

Yen sōna na nun dam wē baa mε a ñ man yē.

⁶ Kpa tōmbu bu gia

saa sōo yari yerun di sere sōo duu yerō

ma nεna Yinni Gusunō.

Gōo maa sari nge nε.

⁷ Nεna na ra de yam bururam

ka yam wōkura n wāa.

Nεna na ra maa de alafia ka wahala ya n wāa.

Nε, Yinni Gusunōwa na ra ye kpuro ko.

⁸ Kon de nasara yu na wōllun di nge gura,

kpa tem mu nōō wukia mu de faaba yu kpi,

kpa gem mu kpēa ka ye sannu.

Nε, Yinni Gusunōwa na ye kpuro mō.

Mōmō ka sōndu

⁹ Bōrurowa tōnu wi u ka win taka kowo
sikirinamō.

U sāawa nge tem mōndu te ta ten mōmō bikia
ta nεε,

mba u mō mi.

N kun mε nge gāa ni u kua ma nu nεε,

u ñ nōma du.

¹⁰ Bōrurowa wi u win tundo ka win mero
bikia u nεε,

mban sōna i man mara menī.

¹¹ Ameniwa Gusunō Isireliban Yinni Dεero

wi u bu taka kua u bu sōowa.

U nεε, n ñ bεε i ko man bikia

ye kon ka nen bibu ko,

kpa i man wooda wē nen nōman sōmburun
sō.

¹² Nεna na tem kua

ma na tōnu taka kua u n ka wāa mε sōo.

Nεn nōmuwa ga maa wōllu teria,

ma na sōo ka suru ka kperi yi yi mi.

¹³ Nε, Yinni Gusunō Dam kpurogii,
nεna na Sirusi seeya u ka gea ko ye na gōru
doke.

Kon win swεε kpuro nōō nεrasia.

U koo nen wuu Yerusalemun bansu seeya,

kpa u nen tōn be ba raa yoru mwεera yara

yorun di

n kun ka kōsiaru garu.

Gusunō u ka Isireliba wāa

¹⁴ Yinni Gusunō u Isireliba sōowa u nεε,

Egibitigibu ka Etiopigibun dukia ya koo ko
 beegia,
 kpa Sebagii be ba gunu bu na been mi,
 bu ko been yobu.

Bwese ni kpuro nu ko n bee swiwa
 ba n nu yoni bokua.

Nu koo yiira been wuswaa
 kpa nu wura nu nee,
 bee tonan miya ne, Gusuno na wa.
 Goo maa sari nge ne.

¹⁵ Gusuno Isireliban Yinni a saawa faaba
 kowo,

adama a n waaro ka nani.

¹⁶⁻¹⁷ Gusuno u Isireliba faaba kua ye ya n
 noru ma.

Ba n sekuru wasi sere ka baadomma.

Adama be ba bwarokunu sekuma,
 ba koo tuka ka sekuru.

Faaba ya wee kam kam

¹⁸ Yinni Gusuno turowa u saa Gusuno.

Wiya u wollu taka kua, ma u tem kua.

U n maa dere mu n wa dirum,

kpa hunde koniba ba n ka wa me soo.

Wiya u gerua u nee,

wiya Yinni Gusuno.

Goo maa sari nge wi.

¹⁹ U n win gari gerua gbenum gbenum.

U yi kparawa batuma soo.

U n maa Yakobun bweseru sawa u nee,

tu nun kasuo kam soo.

Wi, Yinni Gusuno, geeya u ra gere.

Gem gariya u ra maa kpare.

Bwesenu kpuro

nu koo Yinni Gusuno yiira

²⁰ Yinni Gusuno u nee,

yen s3, i mennama.

I susima bee be i kpi kiru sua tabun di.

Be ba bwaroku daaginu sawa,

ma ba buu sokumu wi u n kpe u bu faaba ko,

ba n yeru ma.

²¹ I na i tii tusia,

kpa i ka buu saa be na

bu wesiana ben tii tiine soo.

Wara u gerua saa toren di ye ya koo koo.

N n ne, Yinni Gusuno ro?

Goo maa sari nge ne.

Ne turowa na saa gemgii wi u ra faaba ko.

²² Yen s3, bee be i wa handunian goonu nne
 kpuro soo,

i gosirama nen mi, kpa i faaba wa.

Domi nena na saa Gusuno.

Goo maa sari nge ne.

²³ Gema na gerumu.

Nen gari kun maa kam ma.

Na borua ka nen tiin yisuru na nee,

duuru baatere ta koo yiira nen wuswaa,

kpa na baagere gu bore ka nen yisuru.

²⁴ Ba koo gere bu nee,

ne turon miya gem ka dam mu wa.

Be ba man seesi kpuro ba koo sekuru wa.

²⁵ Ne, Yinni Gusunawa kon Isireliban bwe-
 seru kpuro gem we
 kpa ta n ka nuku dobu ma.

Gusuno ka Babilonin bu

46

¹ Buu wi ba ma mo Beli, win dam kpeema.

Wi ba maa mo Nebo, u n maa do.

Ba ra raa nu sa,

adama te, nu kua kuba ni yaa sabenu sawa.

Yaa sabe ni, nu maa wasira somu nin s3.

² Wee Beli ka Nebo ba waruka

ba dam kpa sannu sannu.

Ba kpana bu ben bwarokunu faaba ko.

Ma yiberaba ba nu gura ba ka doona.

³ Adama i man swaa dakio,

bee Isireliba, bee be i tie,

bee be na neni na noorimo saa been marubun
 di.

⁴ Na n kosimo sere ka been takoro.

Ko na n bee noorimawa ba i n seri burura.

Ko na n bee kosuwa.

Na raa bee noori, kon maa wure n ye ko.

Kpa n bee kosu n bee faaba ko.

⁵ Wara i ko ka man sweena,

kpa i nun ko nen saara.

Wara maa saa nge ne. Buu?

⁶ Wee ba ra wura yare ben borun di,

kpa bu sii geesu yire kilo soo,

bu ye kpuro seko we u ka bu bwaroku kua

ge ba koo yiira bu sa.

⁷ Ba n gu seru sandi ba ka da

ba yi mi ga ko n wa,

ga ku ra kesi gen yii yerun di.

Ba n noogiru sua ba gu soka,

ga ku ra wure.

Ga ku ra maa bu yare nani swaarun di.

Faaba kun maa toma

⁸ Bee durumgibu, i yeniba kpuro bwisikuo,

kpa i laakar ko ye na kua.

⁹ I yaayo ye ya raa kooa yellu.

Domi nena Gusuno.

Goo maa sari nge ne.

¹⁰ Na gerua yellun di ye ya koo koo.

Na nee, nen himba ye na yi, ya koo koo.

Kon maa nen kiru kpuro yibia.

¹¹ Nena na duru goo soka

saa soo yari yerun di mi n toma.

U koo na nge kasa u nen himba yibia.

Ye na gerua, kon ye ko.

Himba ye na yi, kon maa ye yibia.

¹² Te i man swaa dakio,

bee ben goru ga bobu,

ma i tamma nen faaba ya toma.

¹³ Kon Yerusalemu faaba ko,

kpa n de Isireliba bu beere wa mi.

Ye wee, ya turuku kua,

ya n maa toma.

Ya n temo yu ka na.

Babiloni ya koo woruma

47

¹ Yinni Gusunə u nεε,
wunε wi ba n̄ kamiare,
kaa wəruma a kpuna tua sɔɔ.
Wunε wi a s̄aa nge wəndia,
kaa sina temə, a n̄ maa sinamə sina kitarə.
Domi ba n̄ maa nun sokumə kurə burə.

² Kaa nεε bia sua kpa a som nam nge yoo.
Kaa wunenən sənditia wuna,
kpa a wunen bekurə kpaasina
a wunen taanu s̄ɔsi
kpa a daanu tɔburə.

³ Ba koo wunen tererə wa
kpa sekuru tu nun mwa.
Kon nun mərə k̄s̄ie.

Na n̄ goo derimə wunen nukurə.

⁴ Nen ȳisira Gusunə, wəllu
ka tem Yinni.

Na maa s̄aa Isireliban Yinni dεero,
wi u bu faaba m̄.

⁵ Babiloni, wunε wi a s̄aa nge Kaladaban
wəndia,

a doo a sina yam w̄okuru sɔɔ, a mari.
Ba n̄ maa nun sokumə sinambun sina boko.

⁶ Wee, na raa ka nen tɔmbu mərə kua,
na bu garisi nge disi,
be, be ba s̄aa negibu.

Ma na nun bu n̄mu b̄eria.

Adama a n̄ bu wənwəndu kue,
sere a mam ben durə t̄ak̄nu yoru diisia.

⁷ Meya a ra n gerumə a n̄ m̄,
kaa n bandu diiwa sere ka baadommaɔ.

Adama a n̄ bwisika wunen ḡɔruɔ
ma yeniba kpuro ya koo n̄ru ko.

⁸ A swaa dakio, Babiloni,
wunε wi a ra n wunen tim nuku dobu kasu,
ma a s̄ɔ ka toro sindu a gerumə wunen ḡɔruɔ
a m̄,

wuna mi, goo maa sari wi u ka nun nε.

A n̄ ḡəminirū dimə, wunen bii goo kun maa
gbimə.

⁹ Adama t̄e ye yiru kpuro ya koo nun deema
s̄ɔ teeru subaru sɔɔ.

Baa mε wunen tim mu do,
ma wunen dobo dobo ya kp̄a,
ka mε, kaa ḡəminirū sina,
kpa wunen bibu bu gbi.

Ye kpuro ya koo koorawa mam mam.

¹⁰ Wee, a raa kom k̄sum m̄ ka toro sindu,
domi a gerumə a m̄, goo kun nun waamə.
Wunen laakari ka wunen ȳeru ta nun wiru
ḡosia.

Ma a gerumə wunen ḡɔruɔ a m̄,
wuna mi. Goo kun ka nun nε.

¹¹ Adama t̄e, k̄s̄a koo nun deema.

A n̄ maa goo wasi wi u koo nun w̄ara.

N̄ni sw̄ara koo nun w̄ari.

A n̄ maa kp̄e a tu suuri,
kpa a kam ko subaru sɔɔ.

¹² N n men na, a n w̄aa a n wunen dobo dobo
m̄

ka tim timminu ni a ra raa ko wunen piibu-
run di.

S̄ɔrəkudo ya koo nun arufaani marua.
N kun mε, ya koo de bu nun nasia.

¹³ Wee, a wasira bikiarun s̄

be ba ra wəllun kperin saria m̄erin mi.

N n m̄en na, bu seewo bu nun faaba ko,

be, be ba ra nun s̄ɔ suru ka suru ye n koo nun
deema.

¹⁴ Ben tii ba koo d̄ɔ mwaara nge yakasu.

Ba n̄ kp̄e bu ben w̄aru w̄ara saa d̄ɔ yaran di.

D̄ɔ yara ye, ya n̄ ko n s̄aa nge p̄εen doon d̄ɔ.

Ya n̄ maa s̄aa d̄ɔ w̄in b̄okuɔ ba ra sine.

¹⁵ Yera ya koo b̄εen s̄ɔrɔ be deema

b̄en s̄ɔ a raa tii wahala kua saa yellun di.

Be kpuro ba koo yarinawa.

Ben goo kun nun faaba m̄.

Gusunə u Isireliba s̄ɔwa

ye n koo koorə

48

¹ I swaa dakio i n̄,

Isireliba b̄εe Yakəbun yenugibu,

b̄εe be i yara Yudan bweserun di,

wee i b̄orumə ka nε, Gusunə Isireliban Yin-
nin ȳisiru,

ma i man n̄ɔgiru suemə,

adama n̄ n̄ m̄ ka gem.

² B̄εe be i Yerusalemun ȳisiru s̄ɔwa,

ma i t̄asa nε Gusunə, Isireliban Yinni s̄ɔɔ,

wi ba sokumə w̄əllu ka tem Yinni,

i swaa dakio i n̄.

³ Saa yellun di, na dera ba ḡaa gbiikinun gari
gerua.

Ba yi gerua i nua.

Ma na dera yi koorə subaru s̄ɔɔ.

⁴ Na ȳe i tau, ma i w̄iru b̄əɔbu,

ma b̄εen sirikana dam m̄ nge sisu.

⁵ Yen s̄na na b̄εe yeni kpuro n̄ɔsia saa yellun
di.

Na b̄εe ye n̄ɔsiawa yu sere tunuma,

kpa i ku ra ka gere i nεε,

b̄εen b̄uwa u ye koosia.

N kun mε i nεε,

b̄εen bw̄aroku ge i kua ka sii gandu n̄ kun
mε ka d̄aa,

gera ga yen wooda w̄e.

⁶ I nua ye na raa gerua.

I maa wa ye kpuro ya koorə.

I n̄ ko i ye wurə?

Wee, t̄e na b̄εe ḡaa kpaanu n̄ɔsiamə

ni nu berua i n̄ nu ȳe.

⁷ T̄era nu koo koorə, n̄ n̄ m̄ ni nu raa koorə.

I n̄ daa nin gari n̄ɔre ma n kun m̄ gis̄ɔ,

kpa i ku ra ka gere i nεε, i raa nu ȳe ko.

⁸ Wee i ku ra man swaa daki.

I ku ra maa k̄a bu b̄εe ḡaanu s̄ɔsi,

domi saa yellun di, ba n̄ b̄εe swaa yabe.

Na ȳe ma i ko ko naane sariba,

domi bu sere b̄εe ma,

ba b̄εe soka be ba koo man seesi.

9 Adama yèn sã na sãa Gusunõ,
 yen sãna na nen m̄aru suresia.
 Ma na nen tii nenua nen yiikon sã,
 kpa n ku ra ka beɛ kpeerasia.
 10 Na beɛn laakari m̄era,
 adama n ñ m̄o ka ðõ
 nge me ba ra sii geesu s̄owe.
 Na beɛ dokewa yibereban suunu s̄õ
 bu ka beɛ seɛyasia nge ðõ boko.
 11 Nen k̄irun s̄õna na ye kua.
 Domi na ñ derim̄o nen ȳisuru tu beɛre bia.
 Na ñ maa nen yiiko goo w̄eem̄o.

Wi u koo Yinni Gusunõn

h̄imba yibia

12 Yinni Gusunõ u neɛ, beɛ Isireliba,
 beɛ be i sãa Yakõbun bweseru,
 beɛ be na soka,
 i swaa dakio i n̄o.
 N̄ena na sãa gbiikoo ka d̄aako.
 13 N̄ena na tem kua,
 ma na w̄ollu teria.
 Yen baayeren ȳisira na soka,
 ma ya kooro yande.
 14 Beɛ kpuro i mennama, kpa i man swaa
 daki.
 Na goo m̄o wi na k̄i.
 Wiya u koo nen k̄iru ko u Babiloni w̄ari.
 Kpa u n̄oma demia u yen t̄ambu nen dam
 s̄õsi.
 Beɛn goo kun yen gari gerure.
 15 Ne, Yinni Gusunõwa na ye gerua.
 Na n̄un soka, u maa na.
 Ma na dera win sw̄ee kpuro yi n̄un kusiara.
 16 Ma Esai u neɛ,
 i susima nen bokuõ kpa i n̄o.
 Saa yellun di, na beɛ ye s̄õwawa kpasasa.
 Saa yen toren diya na w̄aa mi.
 Wee, t̄e Yinni Gusunõ u man ḡorima ka win
 Hunde.

Isireliba bà n daa swaa daki

17 Wi u sãa beɛ Isireliban Yinni D̄eero,
 ma u beɛ yakia u neɛ,
 u ra beɛ s̄õsi ye n ko n beɛ arufaani ko,
 kpa u beɛ swaa s̄õsi ye ya weene i sw̄i.
 18 I n daa win woodaba mem n̄õwa,
 alafia ya ko n beɛ w̄aasiwa,
 nge daa bakarun nim me mu ra n terie.
 19 Beɛn bweseru ta koo dabiawa
 nge yani seeri.
 Beɛn ȳisuru ta ñ maa gbim̄o win wuswaaõ.

Iyario Babilonin di

20 I yario Babilonin di
 i yen t̄ambu duki suurio.
 I nasaran womusu koowo,
 i kpara handunian goonu n̄ne s̄õ i neɛ,
 w̄i, Yinni Gusunõ u beɛ Yakõbun bweseru
 yakia,
 beɛ be i sãa win s̄om kowobu.
 21 Nim n̄oru ga ñ beɛ m̄õ
 mi u koo beɛ kpara gbaburõ,

domi u koo kperu beɛra
 kpa nim mu koku i n̄o.
 22 Adama k̄õsan kowobu ba ñ b̄ari yendu
 wasi. Wi, Yinni Gusunõwa u yeni gerua.

Isireliba ba s̄aawa

t̄on tukobun yam bururam

49

1 Beɛ be i w̄aa i toma, i swaa dakio i n̄o.
 Yinni Gusunõwa man ḡõsa saa nen meron
 nukurun di.
 U man soka ka nen ȳisuru ye ba man mara
 wure.
 2 Ma u dera nen gari yi kua nge takobi ye ya
 n̄õ do.
 U man win n̄oma wukiri, u man k̄õsu.
 U man kua nge s̄eu ge ga ð̄e m̄õ,
 ma u man doke win s̄e bw̄aarõ.
 3 U man s̄õwa u neɛ,
 Isirelin bweseru ta s̄aawa win s̄om kowo.
 Ten min diya u koo win yiiko s̄õsi.
 4 Adama ne, na neɛwa,
 kama na s̄amburu kua.
 Nen dam, kama mu kua.
 Ka me, na ȳe ma Gusunõ nen Yinni u koo man
 gem w̄e.
 Na are ȳiyõ win mi.
 5 Yinni Gusunõwa u man ḡõsa ba sere man
 mara,
 n ka ko win s̄om kowo,
 kpa n ka win tambu Isireliba, Yakõbun bwe-
 seru ḡõsiam a win mi.
 Wee, u man beɛre dokem̄o.
 Wiya u maa man dam w̄eem̄o.
 6 U neɛ, na n ka sãa win s̄om kowo,
 kpa n ka Isireliban bwese ni nu tie seeya,
 ya ñ ḡaanu tura.
 Wee u man kua bwese tukunun yam bu-
 ruram,
 kpa n ka win faaba da handunian goonu n̄ne
 kpuro s̄õ.

Ba koo Yerusalemu seeya

7 Yeniwa Gusunõ, Isireliban Yinni D̄eero
 wi u bu faaba kua,
 u nun s̄õwa, wune wi a sãa damgibun yoo
 wi t̄amba tusa ba gema.
 U neɛ, sinamba koo nun wa
 kpa bu nun beɛre w̄e.
 Sina biba koo maa nun kpuna
 ne, Isireliban Yinni D̄eeron s̄õ,
 ne wi na sãa naanegii ma na nun ḡõsa.
 8 Saa yà n tura n ka nun faaba ko,
 kon nun durom kua kpa n nun somi.
 Kon nun k̄õsu
 kpa n ka t̄ambu kpuro arukawani b̄ake saa
 wunen min di.
 Kon de a wunen tem some
 kpa a kpam wunen t̄ambu ben tem wesia
 me mu bansu sãa t̄e.
 9 Kon de a desobu yakia bu doona,
 kpa a be ba maa w̄aa yam w̄okurõ s̄õ a neɛ,

bu yarima bu da yam bururam sɔɔ,
kpa ba n s̄aa nge ȳaa ni nu d̄ianu waama
swɛɛn b̄akuɔ ka guunu.

¹⁰ Ḡɔɔru ka nim naru kun bu m̄ɔ.
S̄ɔɔ ka win yam susura kun maa bu wahala
m̄ɔ.

Domi wi u ben w̄ɔnw̄ɔndu m̄ɔ,
wiya u koo bu kp̄ara u ka da mi bwii w̄aa.

¹¹ Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon nɛn guunu ḡɔsia
swɛɛ,
nɛn t̄ambu bu ka swaa wa.

¹² Be wee, ba wee saa tontonden di,
ben gabu saa s̄ɔɔ ȳɛsan n̄ɔm geu gian di,
ka s̄ɔɔ duu yeru gian di,
gabu maa saa Egibitin bera gian di.

¹³ Wollu, a ȳɛriɔ.
Tem, a nukuru doro.

Bɛɛ maa guunu, i d̄esiru karo.
Domi Yinni Gusunɔ u win t̄ambu nukuru
yemiasiamɔ.

Be ba n̄ani s̄ɔɔre, u ben w̄ɔnw̄ɔndu m̄ɔ.

Nɛ, Gusunɔ,

na ñ nun duarimɔ

¹⁴ Yerusalemugibu ba m̄ɔ,
Yinni Gusunɔ u sun deri,
ma u sun duari.

¹⁵ Adama Gusunɔ u nɛɛ,
t̄ɔn kurɔ u ra win bii wi u b̄ɔm k̄ɛmɔ duari?
U ku ra win w̄ɔnw̄ɔndu ko?
Baa ù n duari, nɛ, na ñ nun duarimɔ,
Yerusalemu.

¹⁶ Domi na wunɛn ȳisiru yorua nɛn n̄ɔm
tararɔ.

Na ra wunɛn gb̄araru yaaye nɛn bwisikunu
s̄ɔɔ.

¹⁷ Wee be ba koo nun seeya, ba wee.

Kpa be ba raa nun w̄ari
ba wunɛn ȳanu gura bu yari min di.

¹⁸ A m̄ɛriɔ a ka sikerena.
Wunɛn bibu wee ba wee, ba m̄ɛnnamɔ
wunɛn mi.

Ba ko n s̄aa nge bura ȳanu,
kpa a n s̄aa nge kurɔ kp̄ao.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni b̄ɛrua ka nɛn
tiin w̄aaruu.

¹⁹ Wunɛn tem mɛ ba raa w̄ari ba sanku,
t̄amba koo d̄abia mɛ s̄ɔɔ ba n baasinɛ.

Be ba raa maa nun dam dimɔ,
ba koo doona n toma.

²⁰ Wunɛn bii be ba mara yoru
s̄ɔɔ tem tukumɔ,
ba koo wurama ben temɔ, kpa bu nun s̄ɔɔ bu
nɛɛ,

tem meni, mu ñ sun tura.
Sa k̄i bu maa sun sosia.

²¹ Saa yera kaa tii bikia a nɛɛ,
wara u nun bii beni marua.

Domi a wunɛn bibu bia,
a ñ maa gabu wa a mara
ye ba nun yina ba doona.

Wara u bii beni seeya.

A raa w̄aawa wune turo,
man diyu bii beni ba na.

²² Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee na kon t̄ɔn tukobu ȳireru garu s̄ɔɔsi
te ta koo de bu wunɛn bibu gurama bu nun
wesia.

²³ Sinambu ka ben bii t̄ɔn kurɔbu ba koo nun
n̄ari.

Ba koo nun kp̄una bu wiru tem girari,
kpa bu tii kawa bu nun b̄ɛɛre baka w̄ɛ.
Sanam m̄ɛya kaa gia ma n̄ɛna na s̄aa Yinni
Gusunɔ.

Be ba maa man ȳiyo ba ñ sekuru wasi.

²⁴ Ye tabu durɔ u gura tabu s̄ɔɔ,
ba koo kp̄i bu n̄un ye w̄arari?

Be damgii u yoru mwa,
ba koo kp̄i bu bu yakia?

²⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, m̄ɛya,
kon damgiin yobu yakia,
kpa n tabu durɔn ȳaa ni u raa gura w̄ara.
Domi kon ka wunɛn yib̄ɛɛba sanna,
kpa n wunɛn bibu faaba ko.

²⁶ Kon de be ba nun taare bu goona,
kpa ben t̄ɔn goberu ka ben m̄aru yu bu go
nge tam,

kpa t̄ambu kpuro bu gia
ma nɛ, Yinni Gusunɔwa na nun faaba m̄ɔ.
Nɛna na s̄aa wunɛ Yakɔbun Yinni damgii
wi u nun yakia.

Yinni Gusunɔ ka win t̄ambu

ba ñ yinanamɔ

50

¹ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
b̄ɛɛ Yudaba, mana tirera w̄aa
te ta s̄ɔɔsimɔ ma na b̄ɛɛn m̄ɛro Yerusalemu
yina.

B̄ɛn d̄ibu na n̄eni, ben wara na b̄ɛɛ w̄ɛ.
Sari. B̄ɛɛn durum s̄ɔna na b̄ɛɛ d̄ara.

B̄ɛɛn toranun s̄ɔna na maa b̄ɛɛn m̄ero yina.

² Domi na na n b̄ɛɛ faaba ko.

Mban s̄ɔna na ñ goo wa.

Na soka soka,
mban s̄ɔna na ñ goon wurabu nua.

I tamaa nɛn n̄ɔmu ga ñ dam tura n ka b̄ɛɛ
w̄ara?

Na ñ dam m̄ɔ n ka b̄ɛɛ yakia?

I ñ ȳɛ ma na ñ nim w̄sku gerusi ga ra
gberewa,

kpa daanu nu ko nge mi nim ku ra sine,
kpa sw̄ɛɛ yi gbi yi k̄ɔsi?

³ Na ra de w̄ollu tu yam t̄ira,
kpa ta n s̄aa nge ta ḡɔɔ wooru s̄ɔ.

Yinni Gusunɔn s̄ɔm kowon m̄ɛm n̄ɔɔbu

⁴ Yinni Gusunɔ u man keu kua
kpa n ka kp̄i n wi u wasire dam k̄ɛ.

U ra nɛn laakari yamie bururu baatere
n ka kp̄i n n̄un swaa daki, nge keu bii.

⁵ U nɛn swasu k̄aria, na ñ n̄un yinari.

Na ñ maa n̄un biru kisi.

⁶ Na be ba man soomɔ nɛn biru deria,

ma na maa be ba nen baa sansu wukamə nen
baanu deria.

Na n̄ nen wuswaa berua

sanam me ba man wəmmə ba yāatam siemə.

⁷ Adama Yinni Gusunəwa u man faaba kua.

Yen sōna na n̄ beere bie.

Ma na yōra na tāsa.

Domi na yē ma na n̄ sekuru wasi.

⁸ Gusunə u wāa nen turuku,

u koo man gem wē.

Wara u sāa nen yibere.

Yēro u susima.

Wara u koo nen taare wa.

Yēro u seewo bu sun siria.

⁹ Ne, na yē ma Yinni Gusunəwa u koo man
somi.

Wara u koo man taare wē.

Nen yibereba kpuro ba koo munda

nge yabe kiasu si gemi yi di.

I Yinni Gusunən səm kowo

swaa dakio

¹⁰ Bēe sōo, wi u Yinni Gusunə nasie,

u win səm kowon nōo nōowō.

Wi u sīimə yam wōkuru sōo,

u Yinni Gusunə naane koowo,

kpa u n̄ tāsa wi sōo.

¹¹ Bēe be i mōru seewa nge dōo,

ma i himba sāa i tōmbu dōo meni,

i duo been dōo wi sōo, kpa i dōo mwaara.

Yinni Gusunəwa u koo de ye kpuro yu kooro.

Wahala sōora i ko kpuna i gbi.

Faaba ye ya n̄ kpeemə

51

¹ I man swaa dakio bēe be i gem naa gire,

ma i ne, Yinni Gusunə kasu.

I kpee te mēerio tēn min di ba bēe dāka.

I wōru ge yaayo min di ba bēe yara.

² I been laakari wesio Aburahamu been tun-
don mi,

ka Saaraan mi, wi u bēe mara.

Sanam me na nūn soka u sāawa wi turo.

Ma na nūn domaru kua, na win bweseru
dabiasia.

³ Na Siōnin bansun wənwəndu wa.

Kon ban si seeya,

kpa n̄ yen tem gbebum gōsia nge nen kara
Edeni.

Nuku dobu ka yēeribu ko n̄ wāa mi,

kpa bu siarabun womusu ko.

⁴ Bēe nen tōmbu, i laakari koowo,

kpa i swaa tem kpī i man swaa daki.

Domi nen min diya wooda ya koo yari,

kpa ya n̄ sāa bwesenu kpuron yam bururam.

⁵ Na ka faaba wee,

kpa n̄ siri dee dee bwesenu kpuro sōo,

ka nen nəm damguu.

Saa yera be ba wāa n̄ toma

ba ko n̄ yīiyəbu mō ne sōo,

kpa ba n̄ nen dam naane sāa.

⁶ I nōni seeyo wolla, kpa i maa mēeri temə.

Domi wolla koo doona nge wiisu,

kpa tem mu munkira mu ko yaki yaki nge
yabe takəru.

Mēn tōmbu ba koo gbi nge sōnsu.

Adama nen faaba ya n̄ kpeemə.

Nen gem mu ko n̄ wāawa sere ka
baadommas.

⁷ I man swaa dakio bēe bwese te i gem yē,

ma i nen woodaba neni been gōruo.

I ku nanda tōmbu bā n̄ bēe fune wunamə.

I ku maa diiri berum sō bā n̄ bēe wōmmə.

⁸ Domi ba ko n̄ sāawa nge yāa ni gemi yi di.

Adama nen gem mu ko n̄ wāawa sere ka
baadommas.

Nen faaba ya n̄ maa nōru mə.

A dom yando, Yinni

⁹ A dom yando kpa a wunen nōmun dam
sōosi,

nge yellu sanam me a Egibitigibu tabu di,

ma a ben sunə wi u sāa nge yaa gōba go.

¹⁰ Ma a dera nim wōkun nim mu gbera,

ma a swaa yara.

Be a yakia, ba ka tōbura.

¹¹ Nge mēya tē,

be a yakia ba koo kparam gōsiramə,

bu wurama Siōniə ka nasaran womusu,

kpa nuku doo bi bu ku ra kpe bu n̄ sōosire
ben wuswaa.

Yēeribu ka nuku dobu ko n̄ bu wāasi,

kpa nōni swāaru ka weeweenu nu doona.

I ku berum ko, nen tōmbu

¹² Gusunə u nēe, nēna mi,

nē wi na bēe nukuru yemiasiamə.

Tōnu u sāawa nge yakasu.

Mban sōna i ko i win berum ko, wi, wi u ra
gbi.

¹³ Kpa i ne, Yinni Gusunə duari,

nē wi na bēe taka kua.

Na wōllu teria, ma na tem kua.

I diirumə kpeetim sari tōru baatere,

be ba bēe dam dōremən wuswaa,

be, be ba kasu bu bēe kpeerasia.

Adama ben mōru kun maa gāanu mō.

¹⁴ Domi n̄ n̄ teemə

bu ka be ba yoru mwēera ba bōkuan yōni
kusia.

Ba n̄ gbiimə wōru sōo.

Ba n̄ maa dīanu biāmə.

¹⁵ Nēna Gusunə been Yinni,

nē wi na ra de nim wōkun nim mu se

kpa mu kukiri.

Nen yīsirə Gusunə, wōllu ka tem Yinni.

¹⁶ Na kon wən kpaaru teria

kpa n̄ tem kparam swīi,

kpa n̄ bēe Siōnigibu sō n̄ nēe,

i sāawa nen tōmbu.

Na nen gari doke been nōowō,

ma na bēe nen nōman saaru wukiri.

Yerusalemun nōni swāara

koo kpe

17 Wunε Yerusalemu, a dom yando, a seewo, wunε wi a nɔra sua Yinni Gusunɔn nɔmun di ye ya win mɔru yiba, ma a ye nɔra sere ka yen kɔrɔnɔ.

Wee, ya nun goomɔ.

18 Wunen bibu kpuro sɔɔ, be a mara a seeya, goo sari wi u koo nun swaa gbiyya.

Goo maa sari wi u koo nun nɔma nenε.

19 Wee, gāanu yiru ya nun deema, tabu ka gɔɔru ka kpeerabu ka bansu.

Wara koo nun duura.

Wara koo nun nukuru yemiasia.

20 Wunen bibu ba dam bia

nε Gusunɔ, wunen Yinnin mɔrun sɔ.

Ma ba kpɪ kpɪ swεε sɔɔ

nge nεm ni ba taa mwa.

21 Yen sɔ, a yeni swaa dakio a nɔ,

wunε wi a wɔnwɔndu soore,

ma a s̄aa nge a tam goore

adama a n̄ tam nɔra.

22 Amenɪwa nε Gusunɔ, wunen Yinni,

nε wi na nen tɔmbu faaba mɔ, na gerua.

Na nεε, kon nɔra ye mwa wunen nɔmun di,

ye ya nen mɔru yiba ma ya dera a b̄aarimɔ.

A n̄ maa ye nɔrumɔ.

23 Kon ye dokewa be ba nun dam d̄ɔremɔn nɔmɔɔ,

be, be ba nun s̄ɔmɔ ba mɔ,

a kpuna, kpa bu s̄i wunen wallo.

Ma a kpuna a ka tem nεra.

A kua nge swaa yε s̄ɔ ba s̄imɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalemu yakia

52

1 Yerusalemu, wunε wi Yinni Gusunɔ u tii gɔsia,

a dom yando kpa wunen dam mu wurama, kpa a wunen bura yānu doke.

Domi be ba n̄ Yinni Gusunɔ s̄aamɔ,

ben goo kun maa d̄u wunε s̄ɔɔ.

2 A seewo a tii tua kpara,

a wunen yoo yɔni pota wunen w̄irun di,

kpa a sina wunen sina gɔna s̄ɔɔ.

3 Yinni Gusunɔ u Yerusalemu s̄ɔwa u nεε, ba raa nun d̄ɔrawa gobi sari. Meya kon maa nun yakia n̄ kun ka gobi. 4 Yellu, nen tɔmbu ba da Egibit̄iɔ ba s̄ɔru di mi. Yen biru, Asirigiba na ben temɔ ba bu dam d̄ɔre ka wɔbia. 5 Tε, mba kon ko. Wee Babilonigiba na ba bu gura kam s̄ɔɔ, ma ba kuuki mɔ ba nen ȳisiru gari kam gerusimɔ saa baayere.

6 Yen s̄ɔna s̄ɔ teeru, nen tɔmbu ba koo gia wi na s̄aa, kpa bu tubu ma nεna na gerumɔ na mɔ, nε wee, na wee.

Yinni Gusunɔ

u koo wurama Yerusalemu

7 Anna a wa nge mε ba bu dam koosiamɔ,

be, be ba wee guunun di ba labaari gea kparamɔ.

Ba Siɔni b̄ori yendu ka faaban gari s̄ɔmɔ ba mɔ,

Gusunɔ wunen Yinni u bandu dii.

8 Wee, be ba ra gb̄araru k̄su

ba n̄ɔɔgiru sue,

ba kuuki mɔ ka nuku dobu.

Domi ba wa ka nɔni

ma Yinni Gusunɔ u Siɔni yakiam wee.

9 Yerusalemun bansu,

a kuuki koowo ka nuku dobu,

domi Yinni Gusunɔ u win tɔmbun nukuru yemiasia.

U Yerusalemu yakia.

10 U koo win dam ka win d̄εraru

bwesenu kpuro s̄ɔs̄i,

kpa bu wa handunian goonu n̄nε kpuro s̄ɔɔ

ma u win tɔmbu faaba kua.

Iyario Babilonin di

11 Bεε be i Yinni Gusunɔn s̄aa yerun dendi yānu s̄ɔwa i ka wee,

i tii d̄εrasio.

Kpa i se i yari Babilonin di.

I ku gāanu ganu baba ni nu disi mɔ.

12 I n yario, i n̄ ko i yari ka s̄endaru

nge be ba kpikiru suɔ.

Domi Gusunɔ Isireliban Yinni u ko n bεε k̄su

biruɔ ka wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔn s̄am kowo

u wahala kua

13 Yinni Gusunɔ u nεε,

wee n̄n s̄am kowo u koo nasara wa.

U koo se u ko tɔn boko.

14 Nge mε u tɔn dabiru nandasia

ȳen s̄ɔ win wuswaa ya k̄sa wahalan s̄ɔ,

ma win wasi yi n̄ maa ka tɔnugii weene,

15 nge meya u koo bwese dabinu biti kp̄εε,

kpa sinambu bu kpana bu gari gere win wuswaaɔ.

Domi ȳen faagi ba n̄ bu kuare, ba koo ye wa, kpa ye ba n̄ n̄ɔre, n̄ bu yeeri.

53

1 Ma Esai u wisa u nεε,

wara u naane doke ye sa n̄ɔsia.

Wara Yinni Gusunɔ u win dam s̄ɔs̄i.

Sari.

2 Wee, win s̄am kowo u seewa win wuswaaɔ nge d̄aa kp̄ii potura ye ya kpia tem gbebum s̄ɔɔ,

ya n̄ dam mɔ.

Meya u n̄ durɔ burɔ s̄aa,

u n̄ nanum gam mɔ su sere n̄n m̄εri.

Win wasi kun maa gāanu s̄aa yi sere sun w̄ere.

3 Tɔmba n̄n gema ma ba n̄n biru kisi.

U n̄ni s̄ɔre, u wahalan d̄ɔne mɔ,

u n̄ waabu w̄a.

Sa n̄n atafiru kua,

sa n̄ n̄n garisi gāanu.

4 Adama bεs̄en n̄ni sw̄aaru

ka beŋen wahalawa u sɔɔwa.
 Ma sa n̄n garisi
 wi Gusunɔ u seeyasia u sekuru doke.
 5 Beŋen durum s̄na ba n̄n saka ba yaba.
 Beŋen toranun s̄na ba win wasi k̄siki.
 Wahala ye ya n̄n w̄ari mi,
 ya ka sun alafia naawa.
 Sa bekurawa win m̄era yen saabu.
 6 Sa raa yarinewa beŋe kpuro
 nge ȳaa ni nu k̄ɔre.
 Baawure u win swaa sw̄i ye u k̄i.
 Ma Gusunɔ u n̄n seeyasia beŋen toranun s̄.
 7 Ba n̄n n̄ni s̄ɔwa, adama u tii kawa.
 U n̄ n̄ɔ wukie u ḡanu gere
 nge ȳaa kpen te ba koo saka,
 n̄ kun m̄e, ȳaa te ta maari s̄e
 ba ten sansu b̄arim̄o.
 8 Ka dama ba n̄n mwa ba siri.
 Ba n̄n go nen t̄mbun durum s̄.
 Be ba w̄aa win waati ye s̄ɔ,
 ben wara u yen bwisikunu kua.
 9 Ba n̄n kp̄i ka dukiagibu sannu,
 ba n̄n sikua t̄n k̄sobun suunu s̄ɔ
 baa m̄e u n̄ k̄sa gaa kue,
 ba n̄ maa weesu gasu n̄ɔre win n̄ɔn di.
 10 Adama Gusun̄n k̄ira
 wahala ye, ya ka n̄n w̄ari.
 Ma u dua nuku sankiraru s̄ɔ.
 U tii kua ȳakuru t̄mbun durum s̄.
 Yen s̄, u koo bii dabinu wa,
 kpa win w̄aarun t̄ru tu denya.
 Kpa Yinni Gusun̄n himba yu koora saa win
 min di.
 11 Win n̄ni sw̄aarun biru, u koo w̄aru di,
 kpa u ten dobu n̄ɔ.
 U koo tii s̄ɔsi gemgii t̄n dabinun suunu s̄ɔ,
 wi, wi u ben durum s̄ɔwa.
 12 Yen s̄na kon de u sina ka t̄n bokobu,
 kpa u n baa m̄o damgibun arumani s̄ɔ.
 Domi u tii w̄e sere u da u ka gu.
 Ma ba n̄n garisi t̄n k̄so,
 ȳen s̄ u t̄n dabirun durum s̄ɔwa.
 U maa be ba taare m̄o suuru kana.

Yinni Gusunɔ u Isireliba k̄i

54

1 Wune Yerusalemu,
 wune wi a s̄aa nge kurɔ wi u kun bii m̄o,
 a nuku dobu koowo ka kuuki,
 domi wune wi ba raa yina,
 kaa bibu ma ba n dabi,
 n kere wi u ra n marum̄on bibu.
 2 A wunen kuu bekurugirun batuma sosio,
 kpa bu ten beka d̄emia.
 A ten w̄e denyasio,
 kpa a ten d̄anu gira nu n dam m̄o.
 A tii kusio, a ku tii b̄oke.
 3 Domi kaa k̄wara baama.
 Wunen bibun bweseru
 ta koo bwese ni nu tien tem m̄w̄eri,
 kpa tu da tu sina
 wuu sin mi goo kun maa w̄aa.

4 A ku nanda, domi a n̄ sekuru wasi.
 A ku tuka, domi a n̄ maa beere biam̄o.
 Kaa wunen yellun sekuru duari.
 A n̄ maa yaayam̄o
 nge m̄e a n̄ni s̄ɔra wunen turorun saa s̄ɔ.
 5 Domi ne, wunen taka kowo na
 s̄awa nge wunen durɔ.
 Nen ȳisira Gusunɔ, wallu ka tem Yinni,
 ka Isireliban Yinni Deero, ka handunia
 kpuron Yinni.
 Nena na nun yaki.
 6 A s̄awa nge t̄nun kurɔ gbiikoo
 wi durɔ u yina ma kurɔ wi, u nuki sankire.
 Adama t̄e, na nun s̄ɔm̄o na m̄o,
 7 na raa nun deri saa fiiko,
 adama t̄e, kon nun mwa ka k̄i bakaru.
 8 Na raa ka nun moru kua too saa fiiko,
 na nun nen wuswaa s̄iyari,
 adama t̄e, na wunen w̄n̄w̄andu m̄o
 nen k̄i te ta ku ra kpen s̄.
 Ne wi na nun yakiam̄o, nena na yeni gerua.
 9 Nge m̄e na b̄rua N̄wen saa s̄ɔ,
 na nee, nim yibu bakaru ta n̄ maa tem kpuro
 wukirim̄o,
 nge m̄eya na maa b̄rua gis̄o
 na nee, na n̄ maa nun gerusim̄o ka m̄oru.
 10 Baa guunu n̄ n sw̄enya,
 ma gungunu nu k̄sikira,
 nen k̄iru ta n̄ nun desirarim̄o.
 M̄eya maa b̄ari yen t̄en n̄ɔ m̄w̄eru na nun
 kua,
 ta ko n w̄awa sere ka baadom̄maɔ.
 Ne, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua,
 ne wi na wunen w̄n̄w̄andu m̄o.
Yerusalemu kpa
 11 Yinni Gusunɔ u nee,
 Yerusalemu, wune wi wahala ya so nge woo
 b̄oko,
 ma goo kun nun nukuru yemiasie,
 wee, kon wure n wunen kpee kpee ku sw̄i
 kpa n nun bani ka kpee gobiginu.
 12 Kon wunen gb̄araru bani
 ka kpee sw̄aanu ka kpee booguginu,
 kpa ten gamboba ba n s̄aa kpee
 ni nu ballim̄o nge digi,
 ten k̄sobun w̄aa yenu nu n s̄aa kpee
 sw̄aanu.
 13 Nena kon wunen bibu kpuro keu s̄ɔsi,
 kpa ben dukia ya n kp̄a.
 14 Kon de a n dam m̄o.
 A ku wurura, a ku b̄erum ko,
 domi ḡaanu kun nun besum̄o.
 15 Be ba wesianam̄o bu ka nun seesi,
 na n̄ w̄aa ka be.
 Be ba n̄ɔ tia kua bu ka nun w̄ari,
 kaa bu kamiawa.
 16 A seko m̄eri a wa.
 Nena na n̄n kua u d̄ɔ b̄ɔnu wurem̄o,
 ma u tabu ȳanu sekum̄o.
 Ne turo wiya na ra maa goo seesie u nu
 b̄oku.

17 Yen sōna tabu yāa ni ba sekumō wunen sō,
nu n̄ gāanu m̄.
Wi u ka maa nun da siri gbaburō,
siribu koo yēro di.
Yeniwa kon n̄n s̄m s̄m kowobu kua.
Nge m̄ya kon maa bu faaba ko.
N̄, Yinni Gusunōwa na gerua m̄.

Gusunōn durōm bakam

55

1 Yinni Gusunō u n̄ē,
b̄ē be nim n̄oru ga m̄, i na i nim n̄.
Baa b̄ē be i n̄ gobi m̄, i na i m̄wa i di.
I na i tam ka bom m̄wa i n̄o n̄ kun ka gobi.
2 Mban sōna i b̄ēn gobi dimō
ye ya n̄ arufaani m̄ s̄o.
Mban sōna i b̄ēn s̄mburun are dimō
ye ya n̄ b̄ē debumō s̄o.
I man swaa dakio
kpa i wa i di ye ya gea s̄a,
kpa b̄ēn bw̄era yu ȳmia d̄ia duronun s̄.
3 I swaa dakima, i na n̄n mi,
kpa i wa i n̄ w̄a.
Kon ka b̄ē arukawani b̄ke
ye ya kun kpeemō,
n̄ ka b̄ē durōm s̄ōsi sere ka baadommao,
m̄n n̄o mw̄eru na Dafidi kua.
4 Wee, na n̄n kua n̄n seedagii
bwese tukunū mi.
Na n̄n kua n̄n sina boko.
5 N̄, Gusunō wunen Yinnin s̄,
kaa bwese tukunu sokusia,
kpa nu duki na wunen mi,
baa m̄ nu n̄ daa nun ȳ.
Domi n̄, Isireliban Yinni D̄erowa na nun
b̄ēē w̄ēmo.
6 N̄ n̄ m̄n na, i Yinni Gusunō kasuo t̄
saa ye u w̄a b̄ēn baku.
I n̄n sokuo sanam m̄ u w̄a b̄ēn turuku.
7 Kpa durumgii u win daa k̄si,
toro u maa win bwisiku k̄sunu deri,
kpa u ḡsira u wurama Yinni Gusunōn mi.
U koo n̄n w̄n w̄ndu kua,
wi, wi u ku ra suuru kpane.
8 Yinni Gusunō u n̄ē,
n̄n bwisikunu kun s̄a nge b̄ēn bwisikunu.
B̄ēn kookoosu su n̄ maa s̄a nge negisu.
9 Nge m̄ w̄lla ka tem toma,
nge m̄ya maa n̄n bwisikunu
ka n̄n kookoosu ka b̄ēgisu tondine.
10 Nge m̄ gura ka guru kpenu ra tem
dwiiasie,
kpa d̄ianu nu se nu maa gbee wuko bweseru
w̄,
ka ye u koo di,
11 nge m̄ya n̄n gari yi na gerua,
yi ku ra kam w̄ri yi kun n̄n k̄ru kue,
kpa yi n̄n himba yibia.
12 Ka gem, i ko yari yorun di ka nuku dobu,
kpa bu b̄ē kpara alafa s̄o.
Guunu ka gungunu nu koo ȳeri b̄ēn
wuswaa,

kpa d̄a ni nu w̄a yakaso nu taki ko.
13 Mi s̄aki ra kpi, d̄a ye ba m̄ sip̄ē,
ka d̄a kiki nubu durorugisa su koo kpi mi,
kpa ye kpuro yu ko ȳireru
te ta n̄n yiiko s̄ōsimō sere ka baadommao.

B̄ONU ITASE

Yinni Gusunō

u koo bwesenu kpuro soku

56

1 Amenīwa n̄, Yinni Gusunō na gerua.
Na n̄ē, i de i gem sw̄i dee dee
kpa i n̄ s̄a naan̄gibu.
Domi na ka faaba wee, na n̄ t̄em̄.
Kon s̄ōsi ma na s̄a gemgii.
2 Doo n̄orugiiwa wi u m̄ ye na gerua,
ma u ȳ dim dim u n̄n t̄ō w̄rarugiru m̄m
n̄o w̄amm̄,
ma u ku ra tu disi doke,
ma u tii n̄ni u ku ka k̄sa ko.
3 T̄on tuko wi u n̄ē, Yinni Gusunō s̄am̄,
u ku gere u n̄ē,
na n̄ wuram̄ u du n̄n t̄ambun suunu s̄o.
Wi ba maa matam kua sina kpaarun
s̄mburun s̄,
u ku gere u n̄ē,
wee, u kua d̄a gbeburu.
4 Domi amenīwa n̄, Yinni Gusunō na gerua.
Na n̄ē, sina kpaarun s̄m kowo be,
b̄a n̄ n̄n t̄ō w̄rarugiru m̄m n̄o w̄amm̄,
ma ba m̄ ye ya koo man w̄re,
ma ba n̄n arukawani n̄ni dim dim,
5 kon bu ayeru w̄ n̄n ȳnuo,
kpa bu ȳsiru yari
n̄ kere b̄a n̄ daa bibu mara.
Kon bu ȳsiru k̄
te ta ko n̄ w̄a sere ka baadommao,
ta n̄ gbim̄.
6 T̄on tuko be ba man s̄am̄,
ma ba n̄n ȳsiru k̄,
ma ba s̄a n̄n s̄m kowobu,
be kpuro be ba t̄ō w̄rarugiru m̄m
n̄o w̄amm̄,
ma ba n̄ tu disi dokem̄,
ma ba n̄n arukawani n̄ni,
7 kon ka bu da n̄n guu d̄eraro,
kpa n̄ de bu nuku dobu ko n̄n s̄a yerō.
Kon ben ȳku d̄ō m̄waararginu
ka ben ȳku ni nu tie m̄wa n̄n ȳku yerō.
Domi ba koo n̄n dii te sokuwa
bwesenu kpuron kana yeru.
8 N̄, Yinni Gusunō,
n̄ wi na Isireli be ba raa yarine menna,
kon maa bwese tukunu menna
ka be, n̄n t̄ambu sannu.
Gusunō u Isireliban wirugibu
gerusimō
9 B̄ē gbeku ȳē kpuro, i na i di.
10 Domi be ba s̄a Isireliban k̄sobu,
ba s̄awa w̄kobu, ba n̄n bwisi m̄.

Be kpuro ba sãawa nge b̄s̄o
ni nu kun kp̄e nu wori.
Ba ra kãwa ba n kp̄i
ba n do kpa ba n dosim̄o.
11 Ba sãawa nge b̄s̄o
ni n̄n n di, nu ku ra debu.
Ba sãawa nge kparo laakari sariba.
Swaa ye ben baawure u k̄i,
yera u ra sw̄i win tiin arufaanan s̄o.
12 Ba sokunam̄o ba m̄o,
bu mennama
bu tam b̄ab̄om n̄o,
sia kpa bu maa ko me
domi tam mu yiba.

57

1 Gemgibu bà n gu,
goo ku ra bu weeweenu kue.
T̄on geobu bà n woruka,
goo ku ra bwisiku ma t̄on k̄s̄oba ba bu s̄ere
ba go.
2 Adama t̄on geo be,
ba ko n w̄erewa gorīo ka b̄ori yendu.

Gusun̄o u b̄iu s̄aobu gerusim̄o

3 I susima b̄e,
bwese te i n̄ ka n̄e, Gusun̄o turo ȳo,
b̄e be i s̄a nge s̄oron bibu.
4 Wara i ȳem̄o,
wara i n̄o swiikinu koosim̄o.
I n̄ ȳe ma i s̄awa bwese te ta ku ra mem n̄o,
te ta ra weesu ko?
5 Ma i b̄iu s̄aarun gari w̄ora
d̄aa koo bakaru baateren nuuro.
Ma i ka b̄een bibu ȳakunu m̄o
daanun goon̄o kpee baaba s̄o.
6 B̄e Isireliba,
daa torin kpee goriya yi s̄a b̄een b̄inu.
I ra yi ȳakunu koosi kpa i yi tam wisi.
I tamaa n̄e, Yinni Gusun̄o, kon ye tii
marisiwa?
7 Guunu w̄oll̄wa i ra b̄een s̄aanu ko.
Miya i ra maa yo i ȳakunu ko.
8 I bw̄arokunu mani b̄een gamboban birūo,
ma i ka b̄inu arukawani b̄okua.
Nu s̄a nge dur̄o tano
be i k̄i i ka kpuna.
Ma i man biru kisi
i b̄een ȳanu potira,
i b̄een kp̄in yenu yasum sosi.
Wee i ben terenu m̄era.
9 I tii gum sawa i da
i b̄een b̄iu wi ba m̄o M̄ol̄oku deema.
I tii turare ȳeka mam mam
ma i s̄am̄abu ḡora mi n toma.
Wee, i w̄oruma sere tem̄o.
10 I ka b̄een sirenabu wasire.
Adama i n̄ bwisika i n̄e, bu n̄ arufaani gaa
m̄o.
Ma i m̄o, i dam tie, i n̄ wasire.
11 N n men na, waran b̄eruma i m̄o,
i ka man n̄oni w̄okum̄o.

Waran b̄eruma i m̄o,
i n̄ ka man yaaye,
i n̄ maa man garisi.
Ȳen s̄o na n̄o maari saa t̄ebun di,
ȳen s̄ona i n̄ man nasie.
12 Adama kon b̄e s̄osi
ma b̄een kookoo si i raa tamaa su dee dee s̄a
mi,
su n̄ b̄e arufaani gaa m̄o.
13 Yen s̄o, i n̄ kuuki m̄o,
i n̄ somiru kanam̄o,
b̄een b̄iu dabi te, ta n̄ b̄e w̄oram̄o.
Kon dewa woo gu ka nu doona mam mam.
Adama be ba man naane s̄a
ba koo tem me tubi di,
kpa ba n w̄a Sion̄o, guu te na ḡosan mi.

Yinni Gusun̄o

u koo win t̄ambu bekia

14 N̄e, Yinni Gusun̄o, na n̄e,
i tii suo i swaa s̄ame.
I ḡaa k̄osunu kpuro wuno
ni nu w̄a nen t̄ambun swaa s̄o.
15 N̄e, Gusun̄o W̄orukoo, n̄e wi na d̄ere,
na w̄a w̄oll̄o sere ka baadommāo,
adama na maa w̄a ka t̄onu
wi ba taare ma win nuki sankire,
kpa n̄ ka n̄un dam k̄e.
16 Na n̄ k̄i na n̄ b̄e taare w̄em̄o baadomma,
kpa na n̄ ka b̄e m̄oru neni saa kpuro.
N̄a n̄ m̄o me,
nen taka kooraa kpuro ya koo kam kowa.
17 Nen m̄oru ya seewa Isireliban
taare bakan s̄o,
ma na bu s̄eyasia sere na n̄ maa k̄i n̄ bu
m̄eri.
Adama ka me, ba ȳorariwa ben mem n̄o sari
te s̄o,
ma ba ben tiin ḡoru k̄iru sw̄i.
18 Na ben daa ȳe.
Ka me, kon bu bekia,
n̄ bu kpara kpa n̄ bu nukuru ȳemiasia.
Be ba ḡo wooru s̄o ba sum̄o,
19 kon de bu nuku dobon kuuki ko.
Be ba w̄a n toma ka be ba w̄a turuku,
ba koo b̄ori yendu wa.
N̄e, Yinni Gusun̄o, kon bu bekia.
N̄ena na ye gerua.
20 Adama nuku k̄osurugibu
ba s̄awa nge nim w̄okun nim kurenu,
ni nu n̄ kp̄e nu ȳra s̄e,
ni nu ra n̄ p̄ot̄oko ka disinu s̄owa.
21 Nuku k̄osurugii kun b̄ori yendu wasi.
N̄e, Yinni Gusun̄o wa na yen i gerua.

N̄o b̄oku geeru

58

1 Yinni Gusun̄o u n̄e,
a n̄ogiru suo ka dam nge me kaa kp̄i,
kpa wunen n̄o gu n̄ora nge k̄oba.
A nen t̄ambu Yak̄obun bweseru s̄ow̄o
ma ba durum kua.

2 Tōo baatere ba ra n man sokuwa
 ba n kī bu gia ye na kī bu ko.
 Ba mō nge tōn be ba gem swīi,
 be ba n nēn woodaba deri.
 Ba ra man kane
 n bu siria dee dee,
 kpa ba n kī ba n ka man wāa.
 3 Adama ba ra nēe, mban sōna ba koo maa nōo
 bōke,
 domi na n bu mēera.
 Mban sōna ba tii wahala mō,
 domi na bu atafiru sāa.
 Kpa n bu wisi n nēe,
 baa i n nōo bōkumō,
 beēn tiin kīra i ra n mō,
 kpa i n beēn sōm kowobu dam dōremō.
 4 I ra n sikirinamōwa i n sankinamō,
 kpa i n nōm kusenu soonamō ka nuku
 kōsuru.
 I n nōo bōkumō ma i mō me,
 nē, Gusunō na n beēn gari nōomō.
 5 Nōo bōku te na kī, teya mi?
 I winu sikamō nge yakasu,
 ma i saakiba sebua i tii torom wisimō.
 Adama i tii kawewa mi ka gem?
 Nōo bōku ten bwesera kun man wēremō.
 6 Wee nōo bōku te na kī.
 Be i bōku nuku kōsurun sō,
 i bu yōsuo.
 Be i raa dam dōremō,
 i de bu doona.
 Kpa be ba yoru dimō beēn mi,
 bu kara.
 7 I beēn dīanu bōnu koowo
 ka wi u kun mō u di,
 kpa i be ba kun wāa yeru mō nēnē beēn yenuō.
 I n goo wa u sīimō tereru,
 i nūn yānu wēyō u sebe,
 kpa i ku maa beēn winsim biru kisi.
 8 Saa yera nēn durom mu koo beē
 naawa nge buruku sōo,
 kpa mi i mēera mō yu bekura fuuku.
 Mēya maa gem mu ko n da n beē swaa gbiīye.
 Nē, Yinni Gusunō,
 na kon ka beē wāa na n beē kōsu.
 9 Sanam mēya i n man soka,
 kon beē wisi n nēe, nē wee.
 I n beēn yobu kara,
 ma i murafitiru ka gari kōsi deri,
 10 i n gōoro dīanu wē,
 ma i maa sāaro debia,
 saa yera i ko yari yam wōkurun di,
 kpa yam wōku te, tu ko nge sōo sōo.
 11 Nē, Yinni Gusunō, kon beē kpara sere ka
 baadommao,
 kpa n de i n deba baa mi dīanu ku ra kpi.
 Kon de beēn wasi yi dam wa,
 kpa i n sāa nge gbee te ta kakoru mō,
 n kun mē nge bwii yin nim ku ra kpe.
 12 Saa yera i ko bansu seeya
 si ba kō n te,
 kpa i maa bani kpeεkpeεku wōllō

ge ba swīi saa yellun di.
 Sanam mēya ba koo beē soku
 be ba ra bansu ka swēe sōmē,
 kpa bu de tōmbu ba n wāa mi sōo.
 A tōo wērarugirun wooda mēm nōowō
 13 Yinni Gusunō u nēe,
 i n tii nēnuā i kun sōmburu kue,
 ma i beēn tiin kīru deri
 i ka tōo wērarugirun wooda mēm nōowā,
 ma i man beēre wē
 i nēn tōo dēera te garisi tōo duroru,
 ma i kun gari beke saare,
 14 saa yera i ko nuku dobu wa nēn sāaru sōo,
 kpa tōmbu kpuro bu beē beere wē,
 kpa n beē diisia tem mē sōo,
 mē na beēn sikado Yakōbu wē.
 Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Ye ya Isireliba karane

ka Gusunō

59

1 I tamaa Gusunō kun dam mōwa
 u ka beē faaba ko?
 I tamaa u n swaa mō u ka beēn gari nō?
 2 Aawo, n n tē.
 I n yē ma beēn tiin durum sōna i karane ka wi.
 Beēn toranun sōna u beē biru kisi,
 ma ya dera u n maa beēn gere swaa daki.
 3 Beēn nama ya yem yiba, domi i tōmbu go.
 Weesu ka gari kōsiya yi yarimō beēn nōsun
 di.
 4 Weesa i ra n ka beēn berusebu siribu
 sokumō.
 Beēn goo ku ra ka gem siribu de.
 Seeda weesugia sōara i ra n tāsa siri yeru mi.
 Kōsa i ra bwisiku kpa i kom kōsum ko.
 5-6 Beēn himba ya sāawa gāa kōsunu
 nge waan sēa.
 Bā n ye kōra,
 surōkōra ta ra yande yari min di.
 Wi u ye di u ko n gbimōwa.
 Beēn bwisikunu nu sāawa nge naran wēe yi
 ya tarimō.
 N n mō yi wāa yi ka gāa geenu ko,
 nge bekuru te tōnu koo wukiri,
 ma n kun mō yi ka gāanu yina mwa.
 Nge mēya beēn nōma ya sāa,
 ya wāawa yu ka kōsa ko.
 7 I ra n sendewa i ka kōsa ko,
 kpa i n naasu sāu i ka tōnun yem yari kam.
 I ra n bwisikumōwa i ka tōmbu kōsa kua,
 kpa i n tōmbu dam dōremō
 i n ben yānu guramō mi i dua kpuro.
 8 I n alafian swaa yē.
 Beēn sanu sanusu ku ra maa gem swīi,
 sere swēe yi yi n dende.
 Wi u gesi beēn swēe yi mwa kpuro,
 u ku ra bōri yendu wa.

*Isireliba ba ben durum
 tuuba mō*

⁹ Isireliba ba nee, besen toranun sōna wune Yinni Gusunan faaba ya teemo yèn nōō mwēeru a sun kua. Sa yam bururam mara, adama yam wōkuru sōōra sa sīimō ka tē. Sa mara sōō u yari, adama yam mu tiriwa sere ka giso.

¹⁰ Sa sīimō sa bāarimō nge wōko wi u gana babi. Ma sa sokikiramō sōō sōō nge wi u wāa yam wōkuru sōō. Baa me sa bwāa do, beše ka gonu sa kua tia.

¹¹ Sa gbāramō nge yaa gōba, ma sa sumō nge kparukonu. Yinni Gusunō, sa mara a sun yakia, adama wunen faaba ya ka sun tonda. N n̄ koore su ye wa.

¹² Domi besen toranu kpēa wunen wuswaa, ma besen durum ya besen daa sōōsimō. Sa besen toranu yē ni nu sun wāasi.

¹³ Sa kua taarēgibu ka naane sarirugibu wune Yinni Gusunōn mi. Sa nun deri wune wi a sāa besen Yinni, ma sa nun seesi,

sa tōmbu dam dōre. Bwisiku weesugina nu ra n yiba besen gōrusō.

¹⁴ Yera n dera gem kun ka maa wāa besen suunu sōō, ma faaba ya ka sun tonda. Gem mu ku ra maa sōōsire mi tōmba mēnne. Sa ra mu teesiwa.

¹⁵ Gem mu kpa. Wi u maa kōsa suurimō ba ra n̄n wōriwa bu win yānu gura.

Yinni Gusunō

u koo tōmbu seeyasia

Ye Yinni Gusunō u wa ma gem kun maa wāa, ya n̄ ka n̄n naawe.

¹⁶ Ma u biti kua, yèn sōō goo kun yen gari mō. Yen sōna win tii u gōru doke u win dam sōōsi. Ma u tāsā win gem sōō,

¹⁷ u mu sebua nge tarakpe, ma u faaba doke wirō nge sii furō kōkōru. U mōru kōsiabu sebua nge yaberu, ma u tii nisinu wukiri nge gurumusuru.

¹⁸ U koo baawure siri nge mēn nōō win kookoosu ne, kpa u ka win yiberēba mōru ko, baa be ba ka n̄n toma,

¹⁹ kpa bu win yīsiru nasia kpa win yiiko yu sōōsira saa sōō yari yerun di n ka da sōō duu yero.

Sanam me yiberēba ba koo na nge daa bakarun nim, Yinni Gusunōn Hunde u koo bu gira bu doona.

²⁰ Faaba kowo u koo na Yerusalemun sō, ka sere maa Isireliba be ba gōru gōsian sō.

Yinni Gusunōwa u yeni gerua.

²¹ U maa nee, win arukawani wee, ye u ka bu bakumō. Win Hunde u ko n wāawa be sōō, kpa u win gari doke ben nōsō. Yin gee kun doonō ben nōsun di, sere n ka da ben bibun bibun nōsō, saa tēn di sere ka baadommaō. Wi, Yinni Gusunōwa u yeni gerua.

Yerusalemu

ya koo kparam yiiko wa

60

¹ Yerusalemu, a seewo kpa a n ballimō, domi yam bururam nu nun naawa. Ne, Yinni Gusunōn yiiko ya nun wukiri.

² Wee yam wōkura tem ka tōn tukobu wukiri.

Adama wune, nen yiiko ya nun yam bururasi nge sōō.

³ Bwesenu ka nin sinambu ba koo na bu si yam bururam me sōō.

⁴ A mēerio a ka sikerena.

Be kpuro ba mēnnama ba sisi wunen mi. Ba ka wunen bibu wee tontonden di, ba wōndiaba beewa.

⁵ A n bu wa ba wee, kaa nuku dobu ko.

Wunen gōru ga koo dora sanam me bwesenu nu koo ka nun arumani naawa

saa nim wōkun guru giōn di.

⁶ Ba koo nawa ka yooyoō dabi dabiru Madianin di ka Efan di.

Gaba koo maa na Seban di, ba n wura ka turare sōōwa, kpa ba n ne, Yinni Gusunō tōmamō.

⁷ Ba koo nun Kedaan yaa sabenu mēnnama, kpa bu ka nun Nebayōtun yāa kinenu naawa a ka nu yākuru ko ni nu koo man wēre,

kpa n nen sāa yeru beere sosi n kere yellu.

⁸ Mba n wee me, nge guru wii wuroru, n̄ kun me nge totobere ni nu wee nin dirō.

⁹ Wunen biba ba wee tem mi n toman di. Goo nimkuu bakasa su gbia

su ka bu sisi tontonden di, ka ben sii geesu ka wura bu ka man beere wē, ne, wunen Yinni Dero,

ne wi na nun wōlle sua.

¹⁰ Tōn tukoba koo wunen gani seeya, kpa ben sinambu bu ko wunen yobu bu nun sā.

Yellu, na raa nun seeyasia ka mōru, adama tē, nen durom sō, na wunen wōnwōndu wa.

¹¹ Yerusalemu, wunen gbārarun gamboba ba ko n keniarewa baadomma.

Ba n̄ bu kenunō sōō sōō ka wōkuru,

kpa bwesenu ka nin sinambu
bu ka du bu nun dukia wē.

¹² Domi bwese ni nu yina nu nun sã mi, nu
koo gbiwa. Ba koo ni kpuro kpeerasiawa.

¹³ Libanin beere ya koo kpe,
domi ba koo ka nun yen dāa gea naawa
ye ba m̀ siperē ka oromu ka buyi,
kpa bu ka nen sãa yeru buraru kua,
kpa n nen wāa yeru beere wē.

¹⁴ Be ba raa nun dam dōremō mi,
ben biba koo na wunen wuswaa bu tii kawa.
Be ba raa maa nun yaakoru m̀,
ba koo yiira wunen wuswaa bu nun sã,
kpa bu nun soku Sioni,
Isireliban Yinni Deeron wuu.

¹⁵ Wunē wi tambu ba raa tusa ba deri,
ba ku ra maa ne wunen mi,
kon nun ko wuu burō sere ka baadommao,
kpa a n wunen tambu nuku dobu wēemō
sere ka ben bibun bibo.

¹⁶ Bwese tukunu ka nin sinambu
ba koo nun nōri

nge me bii mero u ra win bii bōm kē,
kpa a gia

ma nena na sãa Gusunō
Yakobun Yinni damgii
wi u nun yakia
ma u nun faaba m̀.

¹⁷ Kon de wura yu koorā mi sii ganda raa
wāa,

sii geesu maa mi sii wōkusu raa wāa.
Kon dāa wuna n sii gandu kōsire ko,
kpa n kpenu wuna n sisu kōsire ko.

Kpa n de bu nun kpara gem ka bōri yendu
sōo.

¹⁸ Saa ye sōo, ba n̄ maa sannōsun damu nōmō
wunen temo.

Meya ba n̄ maa mu wōrimō bu men yānu gura
kpa bu mu deri bansu.

Domi kon nun kōsu nge gbāraru,
kpa a man siara nen faaban s̄o.

¹⁹ N n̄ maa s̄o u koo nun yam
bururasia s̄o sōo.

N n̄ maa suru u koo nun yam deerasia
wōkuru.

Adama ne, Yinni Gusunōwa
ko na n nun yam bururasie sere ka
baadommao,

kpa a beere wa nen s̄o.

²⁰ Wunen nuku sankiranu kpuro nu koo
doona.

Domi ne, Yinni Gusunōwa
ko na n nun yam bururasie sere ka
baadommao.

Sōo u ra du, suru ra maa wōkuru ko,
adama nen yam bururam me, mu ku ra kpe.

²¹ Wunen tambu kpuro ba ko n s̄awa
gemgibu,

kpa ba n tem me mō sere ka baadommao.

Na bu girawa nge dāa kāasa.

Ba s̄awa be na taka kua

bu ka nen kpāaru s̄ōsi.

²² Bwese kera ye ya piiburu bo,
ya koo ko bwese baka damgirun nuuru.
Ne, Yinni Gusunōwa kon ye ko fuuku
yen saa yā n tura.

Yinni Gusunōn goro

ka win gari

61

¹ Yinni Gusunōn Hunde u ka man wāa.

Domi wiya u man gōsa
n ka dam sarirugibu labaari gea nōsia,
kpa n be ba nuki sankire nukuru yemiasia,
kpa n yobu s̄o ma ba koo bu yakia,
kpa n maa pirisamba s̄o ma ba koo bu kara.

² N kpara saa ye Yinni Gusunō u koo tōmbu
durom kua,
n gere saa ye u koo win yiberēba mōru kōsie,
kpa n maa be ba gōo s̄o kpuro nukuru
yemiasia.

³ Ba gōo s̄o Siōnin s̄o.

Adama Gusunō u man gōsa
n ka ben nuku sankiranu gōsia nuku dobu.
Ba n̄ maa torom wisimō wirō,
dawani bura ba koo bōke.
Ben wuswaa kun maa burisinamō,
ya ko n s̄awa nge be ba gum nubu
durorugim sawagia.

Ba koo ben yāa wōnwōnduginu pota
bu t̄ōo baka yānu sebe.

Saa ye sōra ba ko n s̄a nge dāa
ni nu Gusunōn beere s̄ōsimō,
n̄ kun me nge gbee te ta win yiiko s̄ōsimō.

⁴ Ba koo ban gurusu seeya,
kpa bu wuu si ba raa kosuka yellu some.

⁵ Bēe Isireliba, sōba koo na been mi,
bu been ya sabenu kpara,
kpa bu maa beē gbee sōma kua.

⁶ Adama ba koo been tii sokuwa
Yinni Gusunōn yāku kowobu ka win sōm
kowobu.

I ko bwese tukunun arumani gura,
kpa i n ka woo kanamō.

⁷ Yinni Gusunō u nee,
ba beē sekuru dōke ta kpā.

Tōmba beē yāatam siemō,
yen sōna seku ten ayerō
i ko n baa mō n kpā tōn ben temō,
kpa i n wāa nuku dobu sōo
bi bu n̄ kpeemō.

⁸ Wi, Yinni Gusunō, gema u ra kā.

U dam dōrebu ka kom kōsum tusa.
U koo win tambu ben are wē dee dee,
kpa u ka bu arukawani bōke
ye ya ko n wāa sere ka baadommao.

⁹ Bwesenu kpuro nu koo be ka ben
bibun bweserun gari nō,

kpa be ba bu wa kpuro bu gia
ma wiya u bu domaru kua.

Siarabun womu

¹⁰ Yinni Gusunō sōra
Yerusalemu koo nuku dobu ko,

kpa yen gōru ga n do win sō.
 Domi wiya u ye faaba kua
 u ye gem wē.
 Ma win faaba ye ka win gem mē,
 mu sāa nge bura yāa
 ni kurō kpao ka win durō ba doke.
 11 Nge mē tem mu ra de dīa bweseru tu kpi,
 nge meya Yinni Gusunō u koo win tumbu
 faaba ko
 u bu bēere wē, kpa bwesenu kpuro nu ye wa.

Yerusalemu kpa

62

1 Yinni Gusunō u nēe,
 wunē Yerusalemu, wunen kīrun sō na ñ
 marimō.

Na ñ maa wēramō sere n ka nun faaba ko,
 kpa yu sōsira nge bururun sō,
 ñ kun mē, nge wii bōn te ta dō yabure,
 2 kpa bwesenu kpuro nu wa
 ma na nun faaba kua,
 kpa sinambu ba n wunen yiiko mēera.
 Yīsi kpaara ba koo ka nun soku
 te nē, Yinni Gusunō kon nun kē.

3 Kpa a n sāa nge furō bēereguu
 ge ga ballimō nē, Gusunō wunen Yinnin
 nōma sō.

4 Ba ñ maa nun sokuwō wuu ge na deri.
 Ba koo nun sokuwa nē, Yinni Gusunōn nuku
 dobu.

Domi wunē sōra nen nuku dobu wāa.
 Ba ñ maa wunen tem sokuwō bansu.
 Ba koo mu sokuwa kurō kpao,
 domi kon mu durō kē.

5 Nge mē bii durōbu ga koo ka gen kurō
 gbinna,
 nge meya wunen bibu ba koo ka nun gbinna.
 Nge mē aluwaasi u ra n nuku dobu mō win
 kurō kēeron sō,
 nge meya ko na n nuku dobu mō wunen sō.

6 Wunē Yerusalemu,
 na dera gaba sāa nge wuu kōsobu
 be ba ra n yō gbāraru wōllo,
 ba ñ nō marimō sō sō ka wōkuru.
 Bēe wuu kōsobu,
 bēe be i nē, Yinni Gusunō Yerusalemun gari
 yaayasiam,
 i ku wēra.

7 I ku de n wēra sere n ka Yerusalemu swīi,
 kpa ya n bēere mō handunia sō.

8 Nē, Yinni Gusunō, na bōrua ka nen dam, na
 nēe,
 na ñ maa wunen alikama yibereba wēemō bu
 di.

Meya sōbu ba ñ maa wunen tam nōrumō,
 mē mu sāa wunen sōmburun are.

9 Adama be ba alikama gā ba koo ye di,
 kpa bu nē, Yinni Gusunō siara.
 Be ba maa ben resēmba sōra
 ba koo yen tam nō nē, Yinni Gusunōn sāa
 yerō.

10 Bēe Yerusalemugibu,
 i yario saa wuun di,
 i bēen tōn be ba wee swaa sōnwa,
 i yen kpenu wuna i nō nerasia.
 I gidi bōra yōrasio ben bera gia.
 11 Wee ye nē, Yinni Gusunō, na handunian
 tumbu kpuro sōmō.

Na nēe, i Yerusalemugibu sōwō i nēe,
 wee, nē, ben faaba kowō, na sisi
 ka ben tōn be ba raa yoru mwēera.

12 Ba koo bu soku bwese te na gōsa na yakia.
 Wunē maa Yerusalemu, ba ñ maa nun
 sokuwō wuu ge na deri.

Ba koo nun sokuwa wuu ge na kī.

*Yinni Gusunō u nasara
 wa handunia kpuro sō*

63

1 Wara u wee Botisirān di
 ye ya wāa Edōmun temō,
 u yabe swāaru sebua kom kom.
 Ma u siimō ka win dam kpuro, ka toro sindu.
 Yinni Gusunō u nēe,
 nēna na wee n ka siri dee dee.
 Na dam mō n ka nen tumbu faaba ko.

2 Mban sōna wunen yānu nu sōri
 nge wi u resēm gamamō.

3 U wisa u nēe,
 nē turowa na da na tumbu taaka nge resēm.
 Bwesenu kpuro sō, baa tōn turo u ñ nē u
 man somi.

Na bu taaka na kōsuka ka mōru,
 sere ben yem mu nen yānu wisi nu disinu
 kua.

4 Domi na gōru doke n ka mōru kōsia.
 Tōra maa tura n ka nen tumbu yakia.

5 Na mēera mēera na biti soora.
 Na ñ wa wi u koo man somi.
 Goo sari wi u koo man dam kē.
 Adama nen mōru ya man dam sosia na ka
 nasara wa.

6 Wee, na tumbu taaka ka mōru.
 Ba burisina nge tam nōrobu nen mōrun sō.
 Ma na ben yem yari temō.

Yinni Gusunō

u Isireliba durom kua

7 Kon Yinni Gusunōn durom mē u sun kua
 kpāra,

kpa n nūn tōma ye u sun kuan sō.

Kon win tōn geerun gari gere
 te u bēse Isireliba sōsi
 win wōnwōndu ka win kīi bakārun saabu.

8 U bwisika u nēe, sa sāawa win tumbu,
 sa ñ nūn tōnu kandu kuanmē.
 Yen sōna u sun faaba kua.

9 Besen wahala kpuro sō, u sun somi.
 N ñ mō win gōrado u sun faaba kua,
 win tiwa u sun yakia
 win kīru ka win wōnwōndun sō.
 Ma u sun nōri saa yellun di.

¹⁰ Adama sa nùn seesi sa win Hunde nuki sanka.

Yen sōna u kua besen yibere ma u ka sun tabu kua.

¹¹ Ma sa Mōwisin waati yaaya sa nee, mana Yinni Gusunō u wāa wi u ka besē ka besen wirugibu nim wōku tōbura.

Mana u wāa, wi u dera win Hunde Deero u wāa besen suunu sōo.

¹² Ma u Mōwisi kpara ka win dam bakam. U nim burana besen wuswaa u n ka yīsi beeregiru yara sere ka baadommao.

¹³ U sun kpara nim bweru sōo.

Ma sa sīa ghaburo nge dumi yi yi duki mō, sa n sokure.

¹⁴ Win Hunde u ka sun da sa wēra nge me yāa kparo u ra ka win yaa sabenu de wōwaa.

Nge meya u sun kpara u ka yīsi beeregiru yara.

Isireliba ba Gusunō

wənwəndu ka somiru kanamō

¹⁵ Yinni Gusunō, a meerima saa wollun di mi wunen wāa yee deeraru ka yikogira wāa, kpa a wa ye ya sun mō. Mana wunen hania ka wunen dam mu wāa. Wee a sun wunen kīru ka wunen wənwəndu wunari.

¹⁶ Adama wuna a sāa besen baaba. Besen yiyōbu kun maa wāa besen sikadoba sōo.

Baa Aburahamu ka Isireli bā kun sun wure, Yinni Gusunō, wuna a sāa besen baaba, wune wi a sun faaba kua saa yellun di.

¹⁷ Yinni Gusunō, mban sōna a dera sa ka wunen swē tonda, ma besen gōrusu bōbia, sa n maa nun nasie.

A wurama besen kīrun sō besē be sa nun sāamō.

Sa sāawa wunegibu saa yellun di.

¹⁸ Wee, saa fiiko tōnawa besē wunen tōn be a gōsa, sa sina tem me sōo.

Ma besen yiberēba ba wunen sāa yeru wōri ba kōsuka.

¹⁹ Wee ya tē, mīn di sa sāa nge be a n kpare, ka be ba n wunen yīsiru sōowa. Yinni Gusunō, sa nun mara a wōllu gīa kpa a sarama.

À n tunuma, guunu nu koo diiri berum sō.

64

¹ Kaa n sāa nge dōo wi u dāa gbeba mwaamō, n kun me wi u nim gbisiamō, kpa wunen yiberēba bu gīa nge me a sāa,

kpa bu diiri wunen wuswaa.

² Yinni Gusunō, sanam me a sarama a maamaaki kua ye sa n ka yiyō, guunu diira berum sō.

³ Sa n gasō goon gari nōore. Wune baasi, sa n maa gōo waare wi u yen bweseru kua win tōn be ba nùn naane sāan sō.

⁴ Wi u gem swīi ka nuku dobu, ka sere be ba wunen wooda yaaye, ba sīimō ye sōo, bera a ra swaa gbiiye. Adama a ka sun mōru kua yēn sō sa durum kua.

Ka me, sa ra n durum ye mōwa sa n dōo saa yellun di.

⁵ Sa kua nge disigibu, ma besen daa gea ya sāa nge yāa disinuginu. Sa gberē nge wurusu, ma besen durum ka sun doonō nge woo.

⁶ Goo sari wi u wunen somiru kasu. Goo maa sari wi u ra nun kanē bururu, domi a sun wunen wuswaa berua, ma a sun deri sa gōo dōo besen durum sō.

⁷ Ka yen de, Yinni, wuna a sāa besen baaba.

Sa sāawa nge sōndu, wuna a sun mōma ka wunen nōma.

⁸ Yinni Gusunō, a ku mōru ko too, a kun maa besen durum ye yaaye sere ka baadommao.

Adama a n yē ma sa sāawa wunen tōmbu. ⁹ Wee wunen wuu si a gōsa su kua bansu. Yerusalemu ya wōruka.

¹⁰ Besen sāa yee bura deera te, mi besen sikadoba ba ra raa nun sā, ta dōo mwaara.

Gāa gee nī sa maa mō kpuro, nu kam kua.

¹¹ Kaa n yeniba kpuro meerawa a n nōo maari, kpa besen nuki yi sankira n banda?

Yinni Gusunō

u koo win yiberēba seeyasia

65

¹ Yinni Gusunō u nee, na sōoru kpeerewa n ka nen tmbun kanaru mwa,

adama ba n man gāanu bikie.

Na sōoru sāa n ka bu nen tii sōosi,

adama ba n man kasu.

Ma na nee, ne wee, baa me ba n man soka.

² Na tōn be ba ra n man seesimō nōma gāri saa kpuro.

Tōn be, swaa kōsa sōora ba ra n sīimō, kpa ba n ben tii tiin bwisikunu swīi.

³ Ba ra n nen mōru seeyamōwa kiri kiri.

Domī ba ra n būu yākunū mōwa dāa konō, ba n turare dōo dokemō yāku yenun wōllo nī ba kua ka biriki.

4 Kpa ba n bikiaru daamɔ sikaɔ,
 ba n wāa mi wākuru kpuro.
 Ba ra n kurusɔ yaa dimɔ
 ka maa dīa sesenuginu ganu,
 5 kpa ba n sere gabu sɔmɔ ba n mɔ,
 bu gesiro bu ku bu susi,
 domi ba dɛere.
 Adama nà n yeniba kpuro wa nen mɔru ra
 sewa
 nge dɔɔ wi u ku ra gbi.
 6 Bɛɛ nen tɔmbu, wee ye na gɔru doke n ko tɛ.
 Na n marimɔ.
 Kon dewa i bɛɛn kɔsan are kpuro sɔbe.
 7 Kon de i bɛɛn durum sɔbe ka maa bɛɛn
 sikadobagia,
 be, be ba man torari
 ba būnu turare dɔɔ dokea guunu wɔllɔ.
 Kon bɛɛ bɛɛn kookoo si i kuan are kɔsia.
 8-10 I n resɛm swaarɔ wa te ta nim mɔ,
 i ra nɛɛwa, bu ye derio mi,
 bu ku ye sanku,
 domi ya koo tam gem ko.
 Nge mɛya kon ka Isireliba ka Yudaban
 sukum ko,
 be ba gɔru gɔsia ba man kasu.
 Kon bu gɔsi bu ko nen sɔm kowobu,
 kpa n bu domaru kua bu marura,
 kpa bu tem mɛ tubi di mi guunu wāa,
 bu ben wāa yenu ko mi.
 Kpa Saronin wɔwa yu ko ben yaa sabenun
 kpara yeru,
 kpa Akɔɔn wɔwa yu ko nin sɔri yeru.
 11 Adama kon na n bɛɛ deema
 bɛɛ be i nɛ, Yinni Gusunɔ deri,
 ma i nen sāa yee dɛɛra te duari te ta wāa
 guuru wɔllɔ,
 i da i dimɔ būu wi ba mɔ Gadin nuurɔ,
 ma i bɛɛn nɔri tam yibiamɔ
 būu wi ba mɔ Mɛnin sɔ.
 12 Wee na ka takobi sisi.
 Kon de i yiira kpa bu bɛɛ sakiri,
 domi na bɛɛ soka, adama i n man wurari.
 Na ka bɛɛ gari kua, ma i n man swaa daki.
 I kua ye ya n wā nen nɔni sɔɔ.
 Ma i swaa gɔsa ye nen gɔru ga n kī.
 13 Yen sɔna na nɛɛ,
 nen sɔm kowobu ba koo wa bu di kpa bu nɔ.
 Adama bɛɛ, gɔɔru ka nim nɔru sɔɔra i ko i n
 wāa.
 Nen sɔm kowobu ba koo nuku dobu ko.
 Adama bɛɛ, i ko n wāawa sekuru sɔɔ.
 14 Wee, nen sɔm kowo be,
 ba koo womusu ko ka nuku dobu.
 Adama bɛɛ, i ko kuuki kowa nuku
 sankiranun sɔ,
 kpa i n weeweenu mɔ.
 15-16 Bɛɛn gɔɔn biru,
 bɛɛn yīsa nen sɔm kowobu ba ko n da ka gabu
 bɔrusi,
 bu nɛɛ, Yinni Gusunɔ u de a gbi nge waane
 kasa.

Adama yīsiru gara ba koo ka tɔmbu domaru
 kua.
 Ba koo tu kowa ka nɛ, Yinni Gusunɔn yīsiru,
 nɛ wi na sāa gemgii.
 Bā n maa bɔrumɔ bu ka ben gari sire,
 ka nen yīsi tera ba koo ka bɔre.

Gusunɔ u koo tem kparam

ka wɔn kpaaru swī

Mɛya yellun wahala ya koo doona.
 Kpa tɔmbu bu yen gari duari.
 17 Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 wee kon tem kparam ka wɔn kpaaru ko.
 Ba n maa yaayamɔ ye ya raa koorɔ yellu.
 Tɔmba kun maa ye bwisikumɔ.
 18 I yɛɛrio,
 kpa i n wāa nuku dobu sɔɔ sere ka
 baadommɔɔ
 ye kon taka kon sɔ.
 Wee, na Yerusalemu kpaɔ banimɔ
 yɛ sɔɔ nuku dobu ko n wāa,
 kpa yen tɔmbu bu yɛɛri.
 19 Nɛn tii kon yɛɛri Yerusalemu yen sɔ
 ka nen tɔmbun sɔ.
 Ba n maa wuri ka weeweenu nɔɔmɔ mi.
 20 Biin gɔɔ kun ko n maa wāa mi,
 n kun mɛ durɔ tɔkɔ wi u kun win wāarun
 tɔru yiba.

Wi u wɔɔ wunɔbu (100) tura u ka gu,
 ba koo nɔn garisiwa aluwaasi.
 Wi u maa gu u n wɔɔ wunɔbu (100) ye tura,
 ba koo nɛɛwa, na yɛro bɔrusi.
 21-22 Ba koo dia bani ba n wāa ye sɔɔ.
 Goo kun diru banimɔ u kun wure te sɔɔ u
 sere gbi.
 Ba koo resɛm dāa duure kpa bu yen marum
 di.
 Goo kun dāa duurumɔ u kun yen marum di
 u sere gbi.

Domi nen tan be na gɔsan wāaru
 ta koo denya nge dārugiru,
 kpa bu ben nɔman sɔmburun are di.
 23 Ba n koo sɔmburu ko kam.
 Ben biba kun maa gbimɔ,
 domi be ka ben bibu, ba sāawa bwese
 te nɛ, Yinni Gusunɔ na domaru kua.
 24 Bu sere kanaru ko bu kpe,
 ko na n da bu wisiwa.
 25 Saa ye sɔɔ, purukanu ka yāanu
 koo yakasu di yam tem.
 Mɛya gbɛɛ sinansu koo maa yakasu di nge
 ketɛba,
 kpa waa ya kun maa gɔbu.
 Kɔsa gaa, n kun mɛ asɔɔ gaa kun ko n maa
 wāa Siɔniɔ
 nen guu dɛɛra ten wɔllɔ.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na gerua mɛ.

Yinni Gusunɔwa

u handunia mɔ

66

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wɔlla s̄awa nen sina gona,
ma tem mu s̄a nen naa s̄onditia.
N n men na, dii teren bwesera i ko kp̄i i man
bania.

Nge w̄a yee terà i ko man w̄ɛ na n da n w̄ɛre
m̄i.

² Ye kpuro nɛgia.

Nena na ye taka nua ka nen noma.
Wi u tii kawee, u nuki sankire win durum s̄ɔ,
ma u nen gari nasie,
wiya na ka nonu geu mɛɛra.

³ Adama nen t̄ambun s̄aaru ta ñ arufaani gaa
m̄ɔ.

Nen noni s̄ɔɔ, wi u ka ketee ȳakuru kua
ka wi u koo raa ka tonu ȳakuru ko, ba s̄aawa
tia.

Wi u maa ka ȳaaru ȳakuru m̄ɔ
ka wi u koo raa ka b̄ɔɔ ȳakuru ko, ba s̄aawa
tia.

Wi u ka k̄eru naam̄ɔ te ta s̄aa som,
ka wi u koo raa ka kuruson yem na, ba s̄aawa
tia.

Wi u turare d̄ɔɔ dokem̄ɔ nen ȳaku yero,
ka wi u b̄uu s̄aam̄ɔ, ba s̄aawa tia.

Ton ben baawure u nen swaa deri
u swaa tuka mwa ye u k̄i,
ma ben ḡoru ga ñ bu taare w̄ɛɛm̄ɔ.

⁴ Yen s̄ona nen tii,
kon de bu noni sw̄aaru wa ben kookoo sin s̄ɔ.
Kpa wahala yu bu deema ye ya koo bu
nandasia.

Domi na bu soka adama ba ñ man wurari.
Na ka bu gari kua, ma ba ñ man swaa daki.
K̄ɔsa ba m̄ɔ. Ma ba sw̄ii ye nen ḡoru ga ñ k̄i.

Yerusalemu kpaan b̄ɛɛɛ

⁵ B̄ɛɛ be i Yinni Gusunɔn gari nasie,
i swaa dakio i n̄o ye u gerum̄ɔ.
U nɛɛ, wee, b̄ɛɛn mero bisibu
be ba b̄ɛɛ tusa ba gira ben min di nen ȳisirun
s̄ɔ,

ba b̄ɛɛ yaakoruu m̄ɔ ba m̄ɔ,
Yinni Gusunɔ u win yiiko s̄ɔs̄ɔ,
kpa bu b̄ɛɛn nuku dobu wa.
Adama ben t̄iwa ba koo sekuru wa.

⁶ I maa n̄ɔɔ damguu swaa dakio ge ga n̄ɔɔram̄ɔ
wuɔɔ.

Yinni Gusunɔn n̄ɔɔwa ga naam̄ɔ s̄aa yerun di.
U win yibereba ben are k̄ɔsiam̄ɔ.

⁷ Wune Yerusalemu a s̄aawa nge t̄on kuro
wi u kun marubun wuriribu wa u ka mara.
U ñ marubun wahala wa, u ka bii t̄on dur̄ɔ
mara.

⁸ Wara yen bweseru n̄ɔɔre.
Wara yen bweseru waare,
t̄on bweseru tu yari noni kpaki teeru.
Adama nge m̄ɛya Yerusalemu kpa ya koo
yen bibu marusina
n kun ka marubun wahala.

⁹ Domi Gusunɔ b̄ɛɛn Yinni u nɛɛ,

wi, wi u ra de t̄on kuro u gura sua,
wiya u koo nɛɛ, u ku ma?
¹⁰ B̄ɛɛ kpuro, b̄ɛɛ be i Yerusalemu k̄i,
i nuku dobu koo wo kpa i ȳɛri ka ye sannu.

I ȳɛrio b̄ɛɛ kpuro,
b̄ɛɛ be i raa yen ḡɔɔ wooru s̄ɔ.
¹¹ Kpa b̄ɛɛn nukuru tu yem̄ia yen yiikon s̄ɔ,
nge bii wi u b̄am n̄orum̄ɔ u debum̄ɔ win
meron mi.

¹² Amen̄iwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, kon de b̄ari ȳendu tu kokuma
Yerusalemuɔ

nge daarun nim,
kpa bwese tukunu nu ka dukia na mi, ya n
kp̄a,
nge daa t̄en nim mu yiba mu b̄ɔɔ saram̄ɔ.

Kon b̄ɛɛ n̄ɔɔri
nge m̄ɛ bii mero u ra win bii b̄am k̄ɛ
kpa u n̄un sua u taaru sw̄ii u s̄s̄u.

¹³ M̄ɛya kon maa b̄ɛɛ nukuru yem̄iasia
Yerusalemu mi,
nge m̄ɛ bii mero u ra win bii nukuru
yem̄iasie.

¹⁴ Sanam m̄ɛ i ko i ye kpuro wa,
b̄ɛɛn ḡoru ga koo dora,
kpa b̄ɛɛn dam mu wurama nge tom buruku
yakasu.

Nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon nen dam s̄ɔs̄i nen s̄am kowobun s̄ɔ,
kpa nen yibereba bu nen m̄aru wa.

¹⁵ Wee, na sisi na w̄aa d̄ɔɔ yara s̄ɔɔ.
Ma nen tabu kekeba ba s̄aa nge woo guna.
Na wee n nen maru k̄ɔsia,
kpa n t̄ambu s̄ɛyasia ka d̄ɔɔ yari.

¹⁶ Domi d̄ɔɔ ka takobiwa
nɛ, Yinni Gusunɔ, kon ka t̄ambu kpuro siri.
T̄on dabira ta koo gbi dama te.

¹⁷⁻¹⁸ Be ba ra n tii d̄ɛɛrasiam̄ɔ
ba n daam̄ɔ d̄aa s̄ɔs̄ɔ,
ba n b̄uu s̄aam̄ɔ mi,
kpa ba n kuruso yaa dim̄ɔ
ka gunonu ka sere maa sese dabinu,
be kpurowa kon kam k̄ɔsia.
Domi na ben kookoosu ka ben bwisikunu ȳɛ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Menn̄ɔ d̄aaku

Wee saa ya tura n ka bwesenu kpuro
menna. Ba koo na kpa bu nen yiiko wa.
¹⁹ Kon nen dam ȳireru doke ben suunu s̄ɔɔ.
Kon de be ba yara nen siribun di bu da bu
nen yiiko kpara Taasisiɔ, ka Puluɔ, ka Ludiɔ
mi ten towoba w̄aa, ka Tubaliɔ ka Yafaniɔ ka
sere mi n toma, mi ba ñ nen gari n̄ɔɔre, ba ñ
maa nen yiiko waare. ²⁰ Kpa bu ka b̄ɛɛn mero
bisibu wurama bwesenu kpuron min di nen
guu d̄ɛɛrar̄ɔ Yerusalemuɔ, ba n ȳɔɔwa dumi
w̄oll̄ɔ ka keke be dumi gawe s̄ɔɔ, ka amak̄ɛɛba
s̄ɔɔ, ka ketekunun w̄oll̄ɔ, ka sere yooyoosun
w̄oll̄ɔ. Ba koo ka bu nawa nge m̄ɛ Isireliba ba
ra k̄ɛnu doke gb̄ɛɛ d̄ɛɛran̄ɔ bu ka man naawa
nen s̄aa yero. ²¹ Kpa n ȳaku kowobu gosi ben

suunu sɔɔ ka be ba koo Lefiban sɔmburu ko.
 Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²² Nge mε wɔn kpaaru ka tem kpaɔm mε
 kon ko mu ko n wɔa nen wuswaaɔ ka
 baadommaɔ, nge mεya beɛn bweseru ka
 beɛn yiɛsira ko n maa wɔa sere ka baadommaɔ.

²³ Suru kpaɔ baawure sɔɔ
 ka tɔɔ wɛrarugiru baatere sɔɔ,
 baawure u ko n da nɛwa u yiira u man sɔa.

Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²⁴ Adama ba ko n da tɔn be ba man seesin
 gɔnu wawa nu kpɛ tɔɔwɔ.

Domi kɔkɔ ni nu ko n bu dimɔ, nu n gbimɔ.

Dɔɔ wi sɔɔ ba ko n wɔa, u n maa gbimɔ.

Mεya ben gɔnu nu n ko n waabu wɔa.

YEREMI

Gusunān sāmō Yeremi u sāawa yāku kowon bweseru. U nōni swāaru wa win tām̄bun suunu sōō. Ba nūn tusa win garin sō. Gusunān sāmō Esain biru, n kuawa nge wōō wunōbu (100) u sere win sām̄buru torua. Win wāaru sōō, u Yinni Gusunān tām̄bu Yudaba kirō kua bu ka ben būu sāanu ka ben toranu deri. Ma n kun mē, bwese tukunu nu koo na nu bu wāri. Win gari yi koorā win nōni biru. Babilonin sina boko u Yerusalemu ka Yinni Gusunān sāa yeru wāri. Ma u Yudaban sina boko ka tōn dabinu yoru mwēera u ka da win temō. Mēya Yeremi u maa tām̄bu Gusunān gari sōōwa u nēē, sōō teeru ben sukum koo wurama yoo ten di.

Tire ten kpunaa

1. Yeremin sokuru u ka ko Gusunān sāmō, wiru 1.
2. Gari yi Yeremi u gerua Yosiasi ka Yoyakimu ka Yoyakini ka sere Sedesiasin waati sōō, wiru 2n di sere wiru 25.
3. Ye ya koorā Yeremin wāaru sōō, wiru 26n di sere wiru 45.
4. Ye Gusunō u gerua bwese tukunun sō, wiru 46n di sere wiru 51.
5. Yerusalemu ya wōruma, wiru 52.

¹ Tire ten gari yi sun sōōmō ye Yeremi Hilikiyan bii u kua ka gari yi Yinni Gusunō u nūn sōōwa. Hilikiya wi, u sāawa yāku kowo goō Anatōtūō, Benyamēen temō. ² Yudaban sina boko Yosiasi Amōan biin bandun wōō wākura itase sōōra Yinni Gusunō u ka Yeremi wi gari kua. ³ U maa ka nūn gari kua Yoyakimu wi u sāa Yosiasin bii Yudaban sina bokon waati sōō, ka maa Sedesiasi Yosiasin biin waati sōō sere n ka girari win bandun wōō wākura tiasen suru nōōbuse. Saa ye sōōra ba Yerusalemugibu yoru mwēera ba ka da Babiloniō.

Gusunō u Yeremi soka

u ka ko win goro

⁴ Sōō teeru Yinni Gusunō u ka nē, Yeremi gari kua u nēē,

⁵ u sere man mōmē
nēn mēron nukurō,
u man yē saa ba ñ man marubu kpa.
U man gōsa u yi nēnēm
n ka ko win goro handunian bwesenun mi
bu sere man ma.

⁶ Ma na nūn wisa na nēē, Yinni Gusunō, wee na ñ kpē n gari gere tōn dabinun wuswaaō, domi nē biiwa.

⁷ Adama Yinni Gusunō u man sōōwa u nēē, n ku gere mē.

Domi bēn mi u man gōriō kpuro kon dawa.
Ye u maa man sōōwa kpuro kon ye gerewa.

⁸ N ku ben bērum ko.

Domi u ko n ka man wāa,
kpa u man wōra karin di.

Wi, Yinni Gusunōwa u yeni gerua. ⁹ Ma u win nōmu dēmia u nēn nōō baba u nēē, wee u win gari doke nēn nōōwō. ¹⁰ Yen biruwa u maa nēē,

wee gisō, u man yiiko wē
bwesenu ka nin sinambu kpuron wōllō
n ka nu wukiri n sura,
kpa n maa wure n nu gira nge dāa.
Mēya n maa ka nu kōsuku n kam koosia,
kpa n maa wure n nu seeya.

Kāsinu yiru

¹¹ Yinni Gusunō u maa man bikia u nēē, mba na waamō mi.

Ma na nūn wisa na nēē, dāru garun kāasa na waamō.

¹² Ma u nēē, na wawa dee dee, domi u ko n tii sē u ka win nōō mwēeru yibia.

¹³ Ma u kpam man bikia u nēē, mba na maa waamō mi.

Na nūn wisa na nēē, wekera na wa sōō yēsan nōm geu gia ta man nōō sike ta swēē ta gbisimō.

¹⁴ Ma Yinni Gusunō u nēē, geema saa sōō yēsan nōm geu gian diya wahala ya koo na yu tem mēn tām̄bu kpuro wōri.

¹⁵ U koo sinam be ba wāa sōō yēsan nōm geu gia seeyama

bu na bu Yerusalemu ka Yudan wuu si su tie tabu wāri

kpa bu Yerusalemu ye tarusi
bu sina yen gbāra kōnnōō nge siri kowobu.

¹⁶ U koo win tām̄bu seeyasia ben kōsa yen sō ye ba ka nūn deri,
ba būnu turare dōō dokea,
ma ba bwāaroku ni ben nōmu ga kua yiira ba sāwa.

¹⁷ Adama nē, n be sōōru koowo,
n kpaka sēka

kpa n se n bu sō kpuro

ye u koo man yiire.

U nēē, n ku de nēn tororu tu kara ben suunu sōō,

kpa u ku raa man bērum sosia n diiri ben wuswaaō.

¹⁸⁻¹⁹ Wee tē, Yudaban sinambu ka ben wirugibu ka ben yāku kowobu

ka sere tōn be ba tie kpuro

ba koo ka man tabu ko.

Adama ba ñ kpē bu man kamia.

Domi saa ye sōō, u koo man dam wē nge wuu ge ba gbāraru toosi,

ñ kun mē nge gbere ye ba kua ka sisu,

ñ kun mē nge gbāra te ba kua ka sii gandu.

U ko n wāawa ka nē u ka man wōra ben nōman di.

Wi, Yinni Gusunōwa u yeni gerua.

Isireliban sikadoban durum

2

¹ Yinni Gusunə u man sɔwə u nɛɛ, ² n doo n bɛɛ Yerusalemugibu sɔ n nɛɛ, u yaaye nge me i nùn kɪa yellu nge kurə kpəo, i ka nùn swīi gɓabu tèn mi gāanu ku ra kpi.

³ Bɛɛ Isireliba, i raa wāawa wi turon sɔ. I sāawa win arumani ye u tii gɔsia. Wi u na u bɛɛ gura, wahala ya ra yēro deeməwa.

Wi, Yinni Gusunəwa u yeni gerua.

⁴ Tɛ, bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i sāa Yakəbun bweseru, i swaa dakio i nɔ.

⁵ Yinni Gusunə u nɛɛ, tora terà bɛɛn sikadoba ba nùn waasi ba ka nùn deri,

ba da ba kam swīi, ma ben tii ba kam kua.

⁶ Ba n̄ tii bikie bu nɛɛ, mana wi, Yinni Gusunə u wāa, wi, wi u bu yarama Egibitin di.

Mana u wāa, wi, wi u ka bu da gɓaburə mi gāanu ku ra kpi.

Gɓabu te sɔɔ, nim sari, dəkə kpirina nu yiba, wāara maa sɛ mi.

Yen sɔna goo kun wāa mi, goo ku ra maa sī mi.

⁷ Yen biru, u ka bu da mi tem gem wāa, kpa bu ka mən dāa biī duronu ka mən dāa geenu di.

Adama ye ba tura mi, ba tem me sankā,

ba mu disī doke. ⁸ Ben yāku kowobu ba n̄ bikie bu nɛɛ, mana Yinni Gusunə u wāa. Mɛya maa wooda yērobu ba n̄ nùn gie.

Ben wirugibu ba nùn seesi. Būu wi ba mɔ Baali, win gariya Gusunən sɔmɔbu ba swīi ba ka gari mɔ.

Ma ba da ba būnu sāwa ni nu n̄ bu arufaani gaa wɛɛmɔ.

⁹ Yen sɔna u koo bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru siribu soku.

¹⁰ I be ba wāa nim wɔkun tem bure te ba sokumə Sipu mɛɛrio.

I goo gɔrio Kedaa u mɛɛri sāa sāa u ka wa bā n̄ mɔ nge bɛɛ,

¹¹ u ka wa bweseru garu tā n̄ ten būnu kɔsire baa me nu n̄ sāa gem, nge me bɛɛ, i Gusunə deri wi u sāa bɛɛn bɛɛɛ.

Ma i wura yè sɔɔ i n̄ arufaani gaa wasi.

¹² Yinni Gusunə u nɛɛ, bɛɛ wallugibu, i biti sooro yenin sɔ, kpa i wēnu wura.

¹³ Wee win tambu ba durum yiru kua. Ba nùn deri, wi, wi u sāa nge nim gem me mu koo n̄rura,

ma ba da ba būnu swīi ni nu sāa nge dəkə kpiri ni nu n̄ nim n̄numə.

Isireliban naane sarirun are

¹⁴ Isireliba, i n̄ sāa yobu.

Ba n̄ bɛɛ mara yoru sɔɔ.

N n̄ mən na, mban sɔna bɛɛn yibereba ba bɛɛ naa swīi nge gbeeku yɛɛ.

¹⁵ Wee ba bɛɛ kukirisi nge gbee sinansu.

Ba bɛɛn tem yānu gura, ma ba bɛɛn wusu dɔɔ meniki, goo maa sari mi.

¹⁶ Nɔfu ka Tapanɛsigibun tii ba koo bɛɛ kɔni bu pɔɔru woka bu ka bɛɛ yoru mwɛɛri.

¹⁷ Yeni ya koo bɛɛ deema, domi i Gusunə bɛɛn Yinni deri sanam me u bɛɛ kpare swaa gɛə sɔɔ.

¹⁸ I n̄ da i tii Asirigibu n̄ kun me Egibitigibu wɛ, i ben daarun nim n̄rumə, mba i ko wa.

¹⁹ I n̄ yɛ ma bɛɛn nuku kɔsuru ka bɛɛn naane sariru ta koo bɛɛ n̄ni sɔ.

Saa ye sɔra i ko wa, kpa i gia ma gāa kɔsuna i kua mi, ye i ka man deri, i n̄ maa man nasie.

Ne, Gusunə wollu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Isireliba ba sāawa nge kurə

wi u kun naane mɔ

²⁰ Yinni Gusunə u nɛɛ, saa yellun di, i tii yoru yara, i sugu ka yɔni yi ba raa bɛɛ doke kasuka. Ma i nɛɛ, i n̄ maa kī i man yoru diiya. Ma i da gungunu wɔlɔ ka dāa kubənɔ i būnu gasirimo i sāmɔ.

²¹ Yellu, na bɛɛn bweseru duurawa nge resɛm dāa geeru te ta kpuro kere, adama tɛ, i kɔsa i kua nge resɛm dāa te ta yina.

²² Baa i n̄ wobura ka werem me mu gem durom mɔ,

ka me, ko na n̄ bɛɛn disī yi waaməwa. Ne, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

²³ Amɔna i ko kpī i siki i nɛɛ, i n̄ tii disī koo si, i n̄ būu wi ba mɔ Baali sāwa. I bɛɛn naasun yira mɛɛrio wəwa sɔɔ.

I de i wura ye i kua, bɛɛ be i sāa nge yoo yoo niu ge ga bɔsu ga durɔbu kasu.

²⁴ Bɛɛ be i sāa nge gbeeku keteku niu ge ga gɓaburun dɔɔnɛ mɔ.

Gen yɔbun saa sɔɔ, ga ra n̄ yɔkuməwa, goo kun kpɛ u gu yɔrasia. Keteku dwaɛ ye ya gu kasu kpuro, ya ku ra wasire yu ka gu wa.

Domi ya ra gu deeməwa gen yɔɔbun saa sɔɔ.

²⁵ Bɛɛ Isireliba, na nɛɛ, i ku būnu gasiri sere bɛɛn baranu nu diira, kpa nim n̄ru gu bɛɛ go.

Adama i ñ wure.
Ma i ñe, n ñ kooro,
domi niya i kī,
i ko maa nu swīi i sāwa.

Ba koo Isireliba seeyasia

26 Nge me sekuru ta ra gbeno mwe
bà n nùn mwa subaru sòo,
nge meya bee Isireliba ka been sinambu
ka been wirugibu ka been yaku kowobu
ka Gusunon sòmòbu i ko i sekuru wa.

27 Domi i būu dāru sokumò been baaba,
ma i maa kperu sokumò been mero.
Wee bee Isireliba kpuro i man biru kisi,
i ñ maa man meerimò.

Adama i n wāa wahala sòo,
i ra ñeewa, n seema n bee faaba ko.

28 Bee Yudaba, been bwāaroku ni i tii sekua
nu ka been wusu geeru ne mi,
mana nu wāa.
Nu seewo nu bee faaba ko wahalan saa sòo
nù n koo kpī.

29 Mban sōna i ka man sikirinamò.
Wee bee kpuro i ñ ka man yōre.

30 Kam sōra na bee seeyasia.
I ñ nen seeyasia bi garisi gāanu.
I Gusunon sòmòbu wōri i go
nge me gbee suno ga ra yaa wōri gu go.

31 Bee Isireliba, bee be i tie, i ne, Yinni
Gusunon gari swaa dakio i nò.
Na bee sāawewa nge tem mi gāanu ku ra kpi?
Na bee sāawewa nge yam wōku nanumgiru?
Mban sōna bee nen tōmbu i gerumò i mō,
i tii mō,
i ñ gōsiriamamò nen mi.

32 Wōndia u ra win bura yānu duari ro?
Kurò kpao u ra win sōnditia duari?
Amōna bee nen tōmbu i ka man duari n ka te
me,
na ñ mam yen tōnun geeru yē.

33 I durò dama bwisi mō sere kurò tanòbu ba
yi giamò been min di.

34 Wee tōn be ba ñ toren yem mu yiba been
yabeno
be, be i ñ ka gāa kōsunu ganu mwe.

35 Ka me, i tii sokumò be ba ñeere.
Ma i mō, ne, Yinni Gusunon mōru yu bee
doonari.

Adama kon bee siribu soku yèn sō i mō, i ñ
durum mō.

36 Mban sōna i sirene i ka swaa kōsi.
Egibitigiba koo bee sekuru doke
nge me Asirigiba bee kua.

37 Kpa i yari min di i n tuke.
Domi ne, Yinni Gusunon na be i naane sāa mi
yina.

I ñ maa somiru garu wasi ben min di.

Isireliba

ba sāawa naane sarirugibu

3

1 Yinni Gusunon u maa ñe,
goo ù n win kurò yina,
ma kurò wi, u da u durò goo sua,
durò guro wi, u ra maa kurò wi naa de?
Aawo. U n kua me, ya koo win tem disi doke.
Adama bee Isireliba, i kua me.

I da i būu dabiru sāmò,
ma i kī n maa bee mwaaama.
Ne, Yinni Gusunon na yen gerua.

2 I seewo i meeri guunu gia,
kpa i wa nge guuru gara wāa tèn mi i ñ būnu
sāwa.

Wee, i ra būnu kasu
nge me kurò tano u ra win kinasibu kasu.
I sāa nge Daarubu swaa dio be ba ra n tōmbu
mara swee sòo.

Ma i tem me disi doke been būu gasiribu ka
been nuku kōsurun sō.

3 Yen sōna gura kun taramò
bu sere ñe, ya koo ne.

Adama ka me,
i būnu gasirimò i dōwa.
Sekura kun bee mō.

4 Wee tē, i man nōogiru suemò i mō,
i man nōogiru mō i gerumò
nena na sāa been baaba,
i maa man kīwa saa been piiburun di.

5 Ma i bikiamò,
ko na n ka bee mōru sāawa sere ka
baadommao?

Bee Isireliba, yen iwa i ra n gerumò,
adama i kōsa mō i dōo
nge mèn nōo i kī.

Yudaba ka Isireliba,

i de i gōru gōsia

6 Yudaban sina boko Yosiasin waati sòo,
Yinni Gusunon u Yeremi sōwa u ñe, a wa ye
Isireliba ba mō? Ba sāawa mem nōo sariba.

Wee, ba da mi gungunu ka dāa kubenu wāa
kpuro, ba būnu sāmò. 7 Ma ne, Yinni Gusunon
na tii sōwa na ñe, bà n yeniba kpuro kua, ba
koo wurama nen mi. Adama ba ñ wurame.
Ben mero bisibu, Yudan bweseru te ta sāa
nge kurò naane sarirugij, ben tii ba wa me.

8-10 Isireliba ba tem me disi doke ben būu
gasiribun sō ka ben sekuru sarirun sō te
baawure u gerumò. Ma ba būu sāmò kpenu
ka dānun nuurò. Yen sōna na bu yina ma na
bu yinabun tireru wē. Ka me, na wa Yudaba
ba ñ berum kue. Ba dawa ba būnu gasira ben
tii. Ba ñ wurame nen mi ka ben gōru kpuro.
Weesu sōra ba yō.

11 Yinni Gusunon u maa Yeremi sōwa u ñe,
baa me Isireliba ba sāa mem nōo sariba, ba
sano bo ka sere Yudaba. 12 Yen sō, a doo sōo
yēsān nōm geu gia a Isireliba gari yini sō a ñe,
bu wurama, na ñ ka bu nōnu kōsu meerimò.
Domi na sāawa wānwāndugij.

Na ku ra mōru ko n ka te.
13 Bu gesi ben durum wuro.

Bu wuro ma ba ñ ka man yōre,
 ne, Gusunō ben Yinni.
 Domi ba da ba būnu gasira dāa kubeno.
 Ba yina bu nen gari swaa ðaki.
 Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Yinni Gusunōn tōmbu

ba koo wurama win mi

¹⁴ Bu wurama nen mi, be, bii mem nōo sariba. Domi na sāawa ben Yinni. Kon be ba tie yarama wuu sin mi ba wāa kpuron di, baa ñ n tōn turon na, ñ kun me yiru. Kpa n ka bu wurama nen mi Siōniō. ¹⁵ Saa ye sōo, kon bu kparobu wē be nen gōru ga kī. Kpa bu bu kpara ka bwisi, ka laakari.

¹⁶ Ba koo marura bu dabia tem me sōo. Sanam me sōo, ba koo man gia. Ba ñ maa nen woodan kpakororun gari mō. Goo kun maa ten bwisikunu mō. Goo kun maa tu yaayamō u nēe, mana ta wāa. Goo kun maa ten kōsire mō. ¹⁷ Saa ye sōo, nen sina gōna ya ko n wāawa Yerusalemuō. Kpa bwese ni nu tie kpuro nu maa mennam mi, nen yīsirun sō. Ba ñ maa ben bwisi kōsi swīimō. ¹⁸ Saa ye sōo, Yudaba ka Isireliba ba koo mennam bu ko tia. Domi ba koo wurama sannu saa sōo yēsān nōm geu gian di. Kpa bu sina tem me sōo me na ben baababa wē ba tubi di.

¹⁹ Ne, Yinni Gusunō na gerua na nēe, kon daa bēe Isireliba kowa nen bii kīnasibu, kpa n bēe tem gem wē me mu buram bo handunia yeni sōo. Na raa tamaa i ko man sokuwa bēen Baaba, kpa i ku maa man deri.

²⁰ Adama i man tōnu kam kom kua nge me kurō naane sarirugii u ra win durakue.

Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

²¹ Wee, nōo gagu ga nōora guuru wōllō. Ase Isirelibara ba kuuki mō ba būnu kanamō, domi ben sanu sanusu kpuro su sankira, ba ne, Gusunō ben Yinni duari.

²² Bēe, bii mem nōo sariba, i wurama nen mi. Kon bēe bēen mem nōobu sariru suuru kua. Ma Isireliba ba nēe, Gusunō, wuna a sāa bēsen Yinni.

Bese wee, wunen miya sa wee.

²³ Geema būu ni sa raa sāamō guunu wōllō sa kuuki mō,

nu sāawa weesu.
 Adama Gusunō bēsen Yinni,
 wuna a sāa bēse Isireliban faaba kowo.

²⁴ Wee, saa bēsen birun di sa waamō būu wi ba mō Baali,
 wiya u bēsen baababan gbean dīanu di kpuro,

ka maa ben yāanu ka ben ketēba ka sere ben bibu.

Ma ba sekuru wa.

²⁵ Su kpuna sekuru sōo
 kpa su bēsen bēere sariru wukiri nge bekuru.
 Domi bēse ka bēsen baababa

sa wunē Gusunō bēsen Yinni torari.
 Saa bēsen birun di n ka gisō girari
 sa ñ wunen gere wure.

4

¹ Yinni Gusunō u nēe,
 bēe Isireliba,

i n kī i wurama nen mi, i ko kpī i wurama.
 I n bēen būu sāaru deri, i ñ maa yaayaare mō,
² i n da bōre gem sōo ka gōru dēerō,
 i nēe, ka Yinni Gusunōn wāaru,
 saa yera bwese tukunu nu koo domaru wa
 nen min di,
 kpa bu woo kana nen sō.

³ Ne, Yinni Gusunōwa na bēe Yudaba ka
 Yerusalemuḡibu sōomō na mō,
 i gbee kpaanu kasirio, i dāa dōo go.
 I ku ra maa bēen dīanu duure sāki sōo.

⁴ Geema, i bango sāa wasi sōo.
 Adama n tiewa i man tii wē,
 kpa nen mōru yu ku raa yabura nge dōo,
 wi gōo kun kpē u go,
 domi bēen nuku kōsuru ta kpā.

Ba Yudaba wōrima

⁵ Yeremi u nēe,

i Yudaba sōowō kpa i gbāra Yerusalemuō.
 I kōba soowo tem me kpuro sōo.

I nōogiru suo ka dam i nēe,
 bu mennama bu da wuu si su gbāranu mō
 sōo.

⁶ Bu gidī bōra suayo Siōni gia
 bu duki yakuro bu ku yōra.
 Domi Gusunō u koo de kōsa yu na
 saa sōo yēsān nōm geu gian di.

⁷ Yiberē be ba ra bwesenu kam koosie
 ba seewa ben wāa yerun di nge gbee suno
 ge ga tii demiamō gen bweun di,
 ba wee bu ka tem me kam koosia.
 Bēe Yudaba, ba koo bēen wusu kōsuku
 kpa su ko bansu.

⁸ I saaki sebuo nuku sankiranun sō
 kpa i swī i weeweenu ko,
 domi Yinni Gusunōn mōru kun sun
 doonarimō.

⁹ Ma Yinni Gusunō u nēe,
 yen tōo te sōo,
 sina boko ka win sina asakpōbu ba koo mwia
 kpāna

kpa yāku kowobu bu biti soora,
 kpa Gusunōn sōmōbu bu nōsu nēne,

¹⁰ bu nēe, ne, Yinni Gusunō
 na be, Yudaba ka Yerusalemuḡibu nōni
 wōkua

ye na nēe, ba koo bōri yendu wa.
 Wee tē ba woburu sōndi ben wīimō.

Yiberēba ba Yudaba sikerene

¹¹ Saa ye sōo, kon bu sō n nēe,
 wee, woo ga wee saa ghaburun guunun di,
 gu ka nen tambu Yudaba swee.

Woo ge, ga ñ sāa fere fere
 nge ge ba koo ka dobi sara.

12 Ga ko n dam mōwa.

Ne, Yinni Gusunōwa na gu sokusiamō.
Tēwa kon bu siri.

13 Ma Yudaba ba nee,
gbera sun di, domi sa kam kua.
Wee, wi u koo sun kam koosia u sīimō nge
guru wiru.

Win tabu keke yi sāa nge guru woo.
Ma win dumi yi gunō bakeru sāabu kere.

14 Yinni Gusunō u nee,
bee Yerusalemugibu,
sere saa yerà i kī i n kōsa bwisikumō.
I been gōrusu deerasio, kpa i faaba wa.

15 I swaa dakio gari yi ba ka na Danun tem di
ka Efaraimun guunun di
ba nee, kōsa wee.

16 I ye bwesenu kpuro nōosio.
Kpa i ye Yerusalemugibu sō i nee,
yibereba ba wee saa tontonden di.
Ba koo Yudaban wusu tabun kuuki koosi.

17 Kpa bu Yerusalemu sikerena
nge be ba gberu kōsu.

Domi yen tōmbu ba man seesi.
Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

18 Bee Yudaba, geema wahala ya bee nōni
sōwa sere been woo sōndō.
Adama ya sāawa been kom kōsum ka been
nuku kōsurun are.

Yeremi u wasikiramō

win tōmbun wahalan sō

19 Yeremi u nee,
nen nuki man wuririmō ma nen torora kara.
Na n̄ kpē n nōo mari wahala yenin sō.
Na tabun kōba nōomō. Bu wee.

20 Ba sun nōosiamō ma ba wuu dabinu
kōsuka.

Tem me kpuro mu kam kobu dōwa.
Subaru sōra ba na ba beeen tabu kowobun
kuu bekuruginu wukura.

Ma ba nu gura ba ka doona.
21 Sere domma na kon yibereban gidi bōra
waamō,

kpa na n kōban swīi nōomō tāa tāa.

22 Ma Yinni Gusunō u nee,
wee, nen tōmbu ba n̄ bwisi mō.

Meya ba n̄ man yē.
Ba sāawa gari bakasu.
Ba kōsan kobun bwisi mō,
adama ba n̄ gean kobu yē.

Kam kobu wee

23 Na tem mēera ma mu sāa bitam,
gāanu sari men wallo.

Na maa wōllu mēera,
na deema yam bururam sari mi.

24 Na guunu mēera, na wa wee,
nu wōruma. Ma gungunu nu bāarimō.

25 Na maa mēera na wa wee,
tōnu sari tem sōo.

Ma gunōsu su yarina kpuro.

26 Na tem mēera me mu raa sāa tem gem.

Na deema wee, mu kua tem saaram.
Ma wuu si su wāa mi, su wōruka.
Yinni Gusunōwa u ye kua win mōrun saabu.

27 Yinni Gusunō u nee,
u koo tem me gōsia tem saaram,
adama u maa nee,
u n̄ derimō mu n̄ sāa me ka baadommaō.

28 Yen sō, tem mu ko n̄ gōo wooru sō,
kpa wōllu tu yam tīra.

Domi u himba yi kō, u n̄ maa biru wurō.

29 Ye wusu kpuron tōmbu ba maasōbu ka ten
towobun wōkinu nua,
yera ba duki yakikira kpuro.
Gaba wōriki dāa sōsō ma gaba dua kpee baaba
sōo.

Ba wuu si deri su kua bansu.

30 Wunē Yerusalemu, buraru mba kaa maa tii
kua.

Kaa tii beku wunōmgiru kasuawa a dewe,
kpa a wuran saba sebe, kpa a kiro doke?

Kam sōra kaa tii buraru kua.
Wee wunen kīnasibu ba nun tusa
ba kasu bu nun go.

31 Na wuri ka weeweenu nōomō
nge tōn kurō wi u yiire u kī u win bii gbiiikoo
ma.

Ase Yerusalemun nōowa ga nōoramō mi.
Ya wom gabamō, ya nōma demie ya mō,
ya kam kuawa.

Wee yen yibereba ba ye sēre, ya gōo dōo.

Yerusalemugibun toraru

5

1 Yinni Gusunō u nee,
bee Yerusalemugibu, i been swēe kpuro
swīiyō.

I doo ka mi tōmba ra mēnne i kasu
i n̄ ko i gōo wa wi u ra ko dee dee
ma u ra gem gere.

I n̄ yēro wa,
saa ye sōra ne, Yinni Gusunō, kon been du-
rum woka.

2 Ma Yeremi u nee,
wee, ba ra n̄ bōrumō ba n̄ mō,
ka Yinni Gusunōn wāaru,
adama weesu sōra ba bōri yi mō.

3 Yinni, n̄ n̄ wi u gem swīi, wiya a kasu?
Wee, a bu sura adama ba nun ataffiru kua.
A bu nōni sōwa, adama ka me, ba n̄ gāanu
gie.

Ben gōru ga bōbiawa nge kperu.
Ba yina bu wurama wunen mi.

4 Ma na nee, ba sāawa nge hibu,
ba mōwa nge gari bakasu.

Domi ba n̄ wunen swēe yē,
ba n̄ maa wunen woodaba yē.

5 Kon gōsira n̄ da be ba bukuren mi,
kpa n̄ ka bu gari ko.

Domi be, ba wunen swēe yē,
ba maa wunen woodaba yē.

Wee, ben tii ba nun yina

nge yāa te ta wēe yina
 ma ta yi kasuka.
 6 Yen sōna bà n dua dāa sōwō,
 gbee sinansu su ra bu go.
 Bà n dua yakaso,
 gbeeku bōnu nu ra bu go.
 Ma musuku gbeeku ga ra bu yōru bwēeye
 ben wuun gbāranun kōnnōwō,
 be ba yara min di,
 gu ka bu sēre gu kasuku.
 Domi ben toranu nu dabia.
 Ben naane sariru ta kpā.

7 Yinni Gusunō u nēe,
 mban sōna kon nen t̄mbun durum wōka.
 Domi wee, ba man deri
 ma ba bōrumō ka būnun yīsinu.
 Na bu debia,
 adama būna ba ka arukawani bōkua
 ba nu gasirimō.
 8 Ba sāawa nge dum dwēe yi yi deba
 yi wuri mō yi kurōbu gire.
 Nge meya ba ra n ben berusebun kurōbu naa
 gire,
 ba n kpeeki mō.
 9 Mban sōna na n ko n bwese teni mōru kōsie,
 kpa n tu sēyasia yenin sō.
 10 Nē, Yinni Gusunō,
 kon bu yibereba surema,
 be, be ba sāa nge nen resēm gbaaru.
 Ba koo ten kara sura
 kpa bu ten dāa kāasi bōari yi yi n sāa negii.
 Adama ba n gbāa te kam koosiamō kpuro.
 11 Meya kon ko domi Isireliba ka Yudaba
 ba n ka ne turo yōre.
 Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Ye ya koo Isireliba deema

12 Yinni Gusunō u nēe,
 Isireliba ba man siki
 ba nēe, na n dam gam mō.
 Kōsa kun maa bu deemamō.
 Ba n tabu wasi,
 ba n maa gōru wasi.
 13 Nen sōmōbun gari yi maa sāawa nge wom
 dirum.
 Ben goo ku ra bu gari gee sō.
 Ba maa gerumō ba mō,
 sōmō ben gari yi wōri ben tii sōō.
 14 Yen sō, nē, Gusunō, wōllu ka tem Yinni,
 na nēe, ye ba ka gerua me,
 wee, nen gari yi ko n sāa nge dōō wunē
 Yerinin nōō sōō,
 kpa nen t̄n be, ba n sāa nge dāa ye dōō wi, u
 koo mwa.
 15 Tē bēe nen t̄mbu, Isireliba,
 kon bēe bweseru garu surema tontonden di.
 Bwese te, ta dam mō
 ta raa maa wāawa saa yellun di.
 I n maa ten barum nōōmō.
 16 Ba sāawa tabu durōbu be kpuro.
 Ben sēenun saabu,
 gonu ra n yibawa sikaō.

17 Bwese te, ta koo bēen dīanu kam koosia,
 ka bēen bibu, ka bēen yaa sabenu, ka bēen dāa
 marum,
 kpa bu bēen wuu si su gbāranu mō tabu wōri,
 bu kōsuku,
 si sōō bēen yīyōbu wāa.
 18 Adama yen t̄ō te, n bēe kpuro kon kam
 koosia. 19 Tē Yeremi, bà n nēe, mban sōna
 nē, Gusunō ben Yinni na bu yenin bweseru
 kuamme, kaa bu wisiwa a nēe, ba man deri ba
 ka t̄n tukobun būnu na ben temō ba sāamō.
 Nge meya ben tii ba koo da bu t̄n tukobu s̄a
 tem tukumo.

Gusunō u win t̄mbu kirō mō

20 Yinni Gusunō u nēe,
 i Yakōbun bweseru sōwō,
 be, be ba sāa Yudaba, i nēe,
 21 bu swaa dakio ye na bu sōōmō.
 Ba sāawa nge wōkōbu, ba n bwisi mō.
 Ba nōni mō, adama ba n yam waamō.
 Ba swasu mō, adama ba n gari nōōmō.
 22 Ba n koo man nasia?
 Ba n koo diiri nen wuswaaō?
 Nena na dera yani sēeri yi nim wōkun nim
 gunua.
 Ma na nēe, mu n maa saramō
 mi na mēn nōō bura yeru yi mi.
 Miya mu ko n wāa sere ka baadommas.
 Baa me nim kurenu nu ra se, nu n dam mō.
 Baa me nu ra wōki, mu ku ra gam de.
 23 Adama be, nen t̄mbu, ba sāawa mēm nōō
 sariba.
 Ba ra ka man mōru ko kpa bu man deri.
 24 Ba ku ra tii sō bu nēe,
 bu nē, Yinni Gusunō nasia,
 nē wi na ra bu gura wē
 wōō ka wōō yen saa sōō,
 kpa n maa saa yi bu ka dīanu gē.
 25 Ba n yē ma ben durum ka ben toranun
 sōna
 ba ku ra maa doma ten bweseru wa.
 26 Domi ben suunu sōō t̄n kōsoba wāa.
 Ba ra t̄mbu yēri beriewa bu ka bu mwēeri
 nge be ba ra gunōsu taa yinūe.
 27 Takiwa ya ra n yiba ben yenusō,
 nge me gunō taason gunō diru
 ta ra n gunōsu yiba.
 Nge meya ba kuura ma ba dam kua.
 28 Ba dīa geenu di ma ba boria.
 Ba ra kōsa kowa yu banda.
 Ba ku ra ka gobeku yine, n kun me sāaro.
 Ba ku ra bu ben gem wē.
 Kpa ben tii ba n kuuramō.
 29 Mban sōna na n kon bwese teni mōru
 kōsie,
 kpa n bu sēyasia yenin sō.
 30 Wee, nen t̄mba gāa kōsunu mō tem me sōō.
 31 Ben sōmōbu ba gari weestūgii mō.
 Ma yāku kowobu ba ben tiin arufaani kasu.
 Ma nen t̄mbu ba bu yen dam kēmō.

Sanam me kpuro ya koo nɔru ko, amɔna ba koo ko.

Yiberɛba ba Yerusalemu tarusi

6

¹ Bɛɛ Benyamɛba,
i duki yakuro Yerusalemun di.
I kɔba soowo Tekoa.
I yīreru koowo Beti Hakerɛmu.
Domi nɔni swāa bakaru ka kam kobu sisi,
saa sɔɔ yēsan nɔm geu gian di.
² Ba koo Yerusalemu, wuu burɔ ge kɔsuku.
³ Wee, tamba ye wɔrim wee
nge kparobu ka ben yaa sabenu.
Ba ben sansani gira ba ka ye sikerena.
Ben baawure u win bweu mwa, wi ka win
tabu kowobu.
⁴ Ba kuuki mɔ ba mɔ,
i de su se sɔɔ sɔɔ gbāara su wuu ge wɔri.
Adama tē sɔɔ kpa, yam maa firamɔ.
⁵ N n mɛn na, i de su se wɔkuru
su da su gen dii geenu kɔsuku.
⁶ Ma Yinni Gusunɔ u bu sɔɔwa u nɛɛ,
bu dāa bɔɔrio kpa bu ka ye sasanu gira
bu ka Yerusalemu sikerena, bu ye sɛɛyasia
yɛn sɔ yen tamba dam dɛranamɔ.
⁷ Nge mɛ dɔkɔ ya ra nim swī mu n kokumɔ,
nge mɛya Yerusalemugibun nuku kɔsuru
ta ra n sɔɔsiramɔ.
Daa bɔɔbɔya ka kam kobun kookoosun
gariya

yi ra n nɔɔramɔ mi.
Na ra n waamɔ baadomma
ba tɔmbu nɔni sɔɔmɔ ba bu mɛɛra mɔ.
⁸ N n mɛn na, bɛɛ Yerusalemugibu,
i nɛn sɔɔsiru laakari koowo,
kpa n ku ra nɛn tii gawa saa bɛɛn min di
n bɛɛn tem kam koosia.

Isireliba

ba kua mɛm nɔɔbu sariba

⁹ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u Yeremi
sɔɔwa u nɛɛ,
ba koo Isireli be ba tie gura mam mam
nge mɛ ba ra dāa binu sɔri
ba kun gāanu deri.
¹⁰ Ma Yeremi u wisa u nɛɛ,
wara kon gari sɔ, kpa n nūn kirɔ ko.
Wara koo man swaa daki.
Wee, ba swaa tau. Ba n kpɛ bu laakari ko.
Ben mi, wunɛ Yinni Gusunɔn gari
yi ra bu sekuru kowa.
Ba ku ra kɔ bu yi nɔ.
¹¹ Yinni Gusunɔ,
wee, na ka tɔn be mɔru mɔ wunen sɔ.
Na kpana n tii nɛnɛ.

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
a de mɔru ye a man kuammɛ mi,
yu wɔri bibu sɔɔ be ba dweemɔ dāa saanɔ,
ka sere maa aluwaasiban wuunu sɔɔ.
Domi kurɔbu ka durɔbu ka tɔkanu,
kpurowa ba koo gura bu ka doona.

¹² Kpa ben yɛnusu su ko gabugisu
ka ben gbea ka ben kurɔbu.
Domi kon tem mɛ kpuron tɔmbu nɛn dam
sɔɔsi.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
¹³ Domi saa bwɛɛbwɛɛbun di sere ka
damgibɔ,

ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire.
Nɛn sɔmɔbu ka yaku kowobun tii,
ba ra n weesu mɔwa.

¹⁴ Ba ra n nɛn tɔmbun wahala atafiru sāawa,
ba n mɔ, alafia wāa,
adama alafia gaa sari.

¹⁵ N weenɛwa sekuru ta n bu mɔ,
kɔsa ye ba mɔn sɔ,
adama ba n sekuru mɔ.

Ba n mam wure ma ba tore.
Yen sɔna ba koo wɔruma bu gbi.
Ba koo fukura bu wɔruku
dama te kon bu sɛɛyasia.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni kpuro gerua.

¹⁶ Yinni Gusunɔ u win tɔmbu sɔɔwa u nɛɛ,
i seewo i swɛɛ mɛɛri
i bɛɛn yellun swaa bura ye kasu i swī,
kpa i wa i n wāa bari yɛndu sɔɔ.
Adama ba wisa ba nɛɛ,
sa n ye swīimu.

¹⁷ Gusunɔ u nɛɛ,
na bɛɛ kɔsobu wɛ
i ka ben kɔban swī swaa daki.
Adama ba wisa ba nɛɛ,
sa n swaa dakimɔ.

¹⁸ Yen sɔ, u nɛɛ, bɛɛ bwese ni nu tie,
i swaa dakio i nɔ ye ya koo nɛn tɔmbu deema.

¹⁹ Bɛɛ temgibu, i waaawo.
Wee kon nɛn tɔmbu kɔsa sure.
Yera ya ko n sāa ben bwisikunun are.

Domɔ ba n nɛn gari swaa daki,
ma ba nɛn woodaba gema.

²⁰ Na n ben turare ye ya wee Seban di
n kun mɛ dāa kiku nubu duroruguu
ge ba ka na saa tontonden din bukata mɔ
sāarun sɔ.

Na n ben yaku dɔɔ mwaararuginu kī.
Mɛya ben yaku ni nu tie, nu n maa man
wɛɛremɔ.

²¹ Yen sɔna kon bu sokuratia dokea,
kpa baababa ka ben bibu,
tɔnu maa ka win bɔɔ
bu sokura mi bu gbi.

Ba koo Isireliba wɔrima

²² Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee bweseru gara sisi
saa sɔɔ yēsan nɔm geu gian di
mi n toma.

Bwese ten tɔmbu ba dam mɔ.

²³ Ba tennu ka yaasi neni.

Ba nuki sosu, ba n wɔnwɔndu mɔ.
Ma ba kukirimɔ nge nim wɔkun nim.
Ba yɔɔwa dumɔ wɔllɔ,
ma ba yɔ swɛɛ swɛɛ, ba tabun sɔɔru sāa

bu ka wunε Yerusalemu wɔri, wunε wi a s̄aa Sioni.

²⁴ Yerusalemugiba nεε,
ye sa ben labaari nua,
yera bεsen gama dwiia.
Sa wurura nge tɔn kurɔ
wi u yiire u k̄i u ma.

²⁵ Goo u ku raa yari u da swεε.
Goo ku raa maa yari u da yakaso.
Domi yibereba ba w̄aa mi,
ba ben takobiba neni.
Tɔmba bεrum soore baama.

²⁶ Yinni Gusunɔ u nεε,
bεε nen tɔmbu, i saaki pɔra s̄keo
kpa i tii torom wisi nuku sankiranun s̄.
Bεen baawure u gɔɔ sw̄iyo
nge wi u win bii teereru bia.
I wuri koowo ka n̄ni ȳiresu.
Domi wi u koo bεε kpeerasia
u koo bεε w̄ariwa subaru s̄o.

Isireliba ba swaa tau

²⁷ Yinni Gusunɔ u nεε,
wunε Yeremi, na nun yi a ka nen tɔmbu s̄owa
nge mε seko u ra sii geesu s̄owe,
kpa a ka ben daa ḡia.

²⁸ Ma Yeremi u nεε,
tɔn be, ba s̄awa wee kowobu ka mεm n̄o
sariba.
Ba b̄oɔbuwa nge sisu. Be kpuro ba
sankirewa.

²⁹ B̄a n̄ sisu ka p̄εrum d̄ɔɔ doke ba wure,
ye kpuro ya ra yandewa,
kpa p̄εrum mε, mu sii si s̄owa.

Adama kam s̄ɔɔra ba Isireliba s̄owa.
Ben tɔn k̄s̄obu ba n̄ wunaramɔ,

³⁰ ma ba bu sokuma sii si su n̄ gea s̄aa.
Domi Yinni Gusunɔ u bu biru kisi.

7

Yeremi u waasu m̄ɔ

*Yinni Gusunɔn s̄aa yero
(I maa m̄εriɔ 26:1-19)*

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi s̄ɔɔwa u nεε, ² a doo a ȳra nen s̄aa yerun k̄onn̄wɔ a nεε, yeniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nεε, be Yudaba, be, be ba ra gesi du saa k̄onn̄o minin di bu ka man s̄a, bu swaa dakio bu n̄o. ³ Ne, Gusunɔ Isireliban Yinni, nε wi na w̄ollu ka tem m̄ɔ, na gerua na nεε, bu ben sanu sanusu ka ben daa k̄asio. Saa yera kon de ba n̄ w̄aa tem mε s̄o. ⁴ Bu ku ben naane doke dii teni s̄o ba n̄ m̄ɔ, ne, Yinni Gusunɔn s̄aa yera mi! ⁵ B̄a n̄ ben sanu sanusu ka ben daa k̄asa, ma ba gea kuanamme, ⁶ ma ba kun s̄obu ka gaminibu ka gobekuba dam d̄oremo, ma ba kun maa tonu wi u kun ḡaanu kuen yem yarimɔ, ma ba kun b̄unu s̄aamɔ ni nu koo de bu kam ko, ⁷ saa yera kon de ba n̄ w̄aa tem mε s̄o mε na ben baababa w̄ε, ba n̄ m̄ɔ sere ka baadommao.

⁸ Adama wee gari weesugiiya ba naane s̄aa yi yi n̄ arufaani gaa m̄ɔ. ⁹ Ba ra n̄ gb̄enim̄ɔ, ba ra n̄ tɔmbu goom̄ɔ, ba ra n̄ sakararu m̄ɔ, kpa ba n̄ n̄o mweε weesuginu m̄ɔ, kpa ba n̄ b̄uu wi ba m̄ɔ Baali turare d̄ɔɔ dokeamme, kpa ba n̄ maa b̄uu s̄aaruru m̄ɔ te ba ku ra raa ko. ¹⁰ K̄asi yiniwa ba ra n̄ m̄ɔ, kpa bu sere na bu ȳra dii t̄en mi ba ra man s̄a ba n̄ m̄ɔ, sa yakiaara yibereban n̄oman di. ¹¹ Ba tamaa dii t̄en mi ba ra man s̄a ta s̄awa gb̄enɔbun w̄aa yeru? Domi mesuma na waam̄ɔ.

¹² N n̄ men na, bu doo Siloɔ bu yam mi na raa ḡosa bu ka man s̄a m̄εeri. Kpa bu wa nge mε na mu kua nen tɔmbu Isireliban daa k̄osan s̄. ¹³ T̄ε, ȳen s̄o ba kookoo sinin bweseru kua, ma na bu gerusi kpeetim sari adama ba n̄ man swaa daki, na bu soka ma ba n̄ man wurari, ¹⁴ yen s̄ona kon nen s̄aa yee t̄ε s̄o ba ben naane doke ka tem mε na be ka ben baababa w̄ε kam koosia nge mε na Silo kua. ¹⁵ Kon bu gira bu tonda nen wuswaan di nge mε na ben m̄ero bisibu Isireliba gira.

Gusunɔ u Yeremin

kanaru yina Yudaban s̄o

¹⁶ Wunε Yeremi, a ku man suuru kana Yudaban s̄. A ku bu kanaru garu kua. Domi na n̄ nun swaa dakim̄ɔ. ¹⁷ A n̄ waam̄owa ye ba m̄ɔ Yudaban wuu maros̄o ka sere Yerusalemun swεε s̄o? ¹⁸ Bibu ba d̄aa guram̄o b̄uu ȳakunun s̄. Ma ben baababa ba ka ye d̄ɔɔ s̄rum̄o b̄uu s̄aa yen̄. T̄ɔn kurɔba p̄ε som burim̄o bu ka kiranu ko ni ba koo ka b̄uu wi ba m̄ɔ Asitaate ka sere maa b̄unu ganu s̄, kpa bu ka man torari. ¹⁹ Adama ka gem, n̄ n̄ ba torarim̄o, beya ba tii sekuru dokem̄o.

²⁰ Yen s̄ona na nεε, kon de nen moru yu w̄ari nen s̄aa yee te s̄o, ka tɔmbu s̄o, ka yaa sabenu s̄o, ka d̄aaɔ ka sere maa d̄ianu s̄o. Nen m̄oru ye, ya ko n̄ gb̄isim̄owa, ya n̄ surem̄o.

Yudaban m̄em n̄oɔbu sariru

²¹ Wee ye ne, Gusunɔ Isireliban Yinni, nε wi na w̄ollu ka tem m̄ɔ na gerua na nεε, i ra ȳakunu ko r̄in sukum i ra di, ka ȳaku d̄ɔɔ mwaararuginu, adama n̄ buram bo i ni kpuro menna i b̄eyam di. ²² Domi na n̄ b̄een baababa ȳakuru garu yiire d̄ama te na bu yara saa Egibitin di. ²³ Ye na bu yiire yera, bu nen gari n̄oɔw̄o, kpa na n̄ s̄aa ben Yinni, kpa be, ba n̄ maa s̄aa nen tɔmbu. Bu nen wooda kpuro sw̄iyo ye na bu w̄ε, kpa ben w̄aaruru tu w̄εra. ²⁴ Adama ba n̄ swaa tem kpi bu nen gari n̄o. Ben tiin ḡoru k̄ira ba sw̄i, ma ben daa k̄asa ya sosi. ²⁵ Saa d̄ama t̄en di b̄een baababa ba yara Egibitin di sere n̄ ka gis̄o girari, na ra n̄ b̄ee nen som̄obu goriamm̄ewa saa baayere. ²⁶ Adama i swaa taaya i n̄ man swaa daki. Ma i k̄asa kua n̄ kere ye b̄een baababa ba kua.

²⁷ Wunε Yeremi, a n̄ yeniba kpuro gerua, ba n̄ nun swaa dakim̄o. A n̄ maa bu soka, ba n̄

nun wurarimɔ. ²⁸ Ka mɛ, a bu sɔwɔ a nɛɛ, ba sɔawa bwese te ta ku ra Gusunɔ ten Yinnin gari nɔ. Tora tee teya ba ra n mɔ baa ù n bu sɛɛyasia. Gem ku ra n maa wɔa ben nɔsɔ.

Durum ye Yudaba ba kua

Beni Hinɔmun wɔwɔa

²⁹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Yudaba bu ben seri buro bu kɔ
yi yi sɔɔsimɔ ma ba sɔa nɛgibu.
Bu yɔwɔ guuru wɔllɔ,
kpa bu gɔɔ swɔ.
Wee ba nen maru seeya,
ma na bu biru kisi.

³⁰ Domi be, Yudaba ba kɔsa kua nen nɔni sɔɔ. Ba ka bɔnu dua diru mi ba ra man sɔ, ba tu disi doke. ³¹ Ma ba bɔnu turanu bana Tofetiɔ, Beni Hinɔmun wɔwɔa bu ka ben bibu yaku dɔɔ mwaararuginu ko mi, yaku nin bweseru na ñ mam gɔru doke n bu sɔ bu ko.

³² Yen sɔna tɔnu ganu sisi ni sɔɔ ba ñ maa wɔwa ye sokumɔ Tofeti ñ kun mɛ Beni Hinɔmu. Ba koo ye sokuwa tɔn goo yeru. Miya ba koo tumbu sike yɛn sɔ ayeru maa sari gam. ³³ Gunɔsu ka yɛɛ yi koo tɔn gonu di. Goo sari wi u koo yi yinari. ³⁴ Kon de Yerusalemu ka Yudaban wusu su mari sɔɔ sɔɔ, ba ñ maa nuku dobun kuuki mɔ wuu si sɔɔ. Mɛya ba ñ maa kurɔ kpaarun womusu nɔɔmɔ mi. Domi tem mɛ, mu koo kowa bansu.

8

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen tɔɔ te, ba koo Yudaban sinambu ka ben asakpɔbun kukunu sikia sikirun di ka ben yaku kowobuginu ka ben sɔmɔbuginu ka sere maa Yerusalemun tɔmbuginu. ² Sɔɔ sɔɔ, nu ko n sɔɔ soore. Wɔkuru kpa nu n wɔa suru ka kperin tarum sɔɔ. Ba ñ maa nu guramɔ bu sike. Nu koo kowa taaki tem sɔɔ. Domi sɔɔ ka suru ka kperi yiya ba raa kɔa ma ba yiira ba yi sɔwa. ³ Be ba koo tiara be, Yuda daa kɔsagii be sɔɔ, mi na bu yarinasia kpuro, gɔwɔa ba ko n kɔ n kere wɔaru. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yudaban bwisikunu

kun asansi mɔ

⁴ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔwɔa u nɛɛ, a nen tumbu bikio a nɛɛ,
tɔnu ù n wɔruma, u ku ra se?
Goo ù n gera win swaan di, u ku ra wurame?
⁵ N n men na, mban sɔna nen tumbu Yudaba ba swaa kɔsa swɔi ba dɔɔ.
Ba yɔrariwa dim dim ben weesu sɔɔ
ba n bɔnu sɔamɔ.
Ba ñ kɔ bu gɔsirama nen mi.
⁶ Na yɔ sɛɛ na bu swaa daki ka laakari.
Ba gari gerumɔ yi yi ñ asansi gaa mɔ.
Ben goo kun gɔru gɔsiamɔ win nuku kɔsurun di,
u nɛɛ, mban sɔna u yeni mɔ.

Be kpuro ba ben tiin swaa swɔiwa nge duma ye ya wɔa tabu sɔɔ.
⁷ Baa tionko ka kpurabu ka kpaaru baniku nu yɛ saa ye n weene nu sɔi ka saa ye n weene nu wurama nin wɔa yerɔ. Adama nen tumbu ba ñ nen wooda yɛ ye na ka bu kpare.

Be ba tii garisi bwisigibu

⁸ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
amɔna ba koo ka kpi bu nɛɛ ba bwisi mɔ.
Beya ba nɛ Gusunɔn wooda mɔ.
Domi be ba ye worua, ba ye gɔsiawa.
⁹ Wee bwisigiba nɛ, Yinni Gusunɔn gari gema.
Ma ba yibereban yina mwaara ba wɔa biti ka sekuru sɔɔ.
N n men na, bwisi yirɔ ba maa mɔ.

¹⁰ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon de yibereba bu ben kurɔbu ka ben gbea mwɛeri.
Domi saa ben bwɛɛbwɛɛbun di n ka girari ben damgiba,
ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire ka taki.
Nen sɔmɔbu ka yaku kowobu, weesa ba ra n mɔ.

¹¹ Ba ra n nen tɔmbun wahala atafiru sɔawa, ba n mɔ, alafia wɔa,
adama alafia gaa sari.
¹² N weenewa sekuru tu bu mwa kɔsa ye ba mɔn sɔ.

Adama sekura ku ra bu mwe bu tuka.
Ba ku ra maa ben toranu tubu.
Yen sɔna ba koo woruma bu gbi dɔma te kon bu sɛɛyasia.
Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ ka win tumbu

¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
gbaa wuko u ra win dianu gɛwa u menna.
Adama wee, na kɔ n nen dianu menna Isireliban mi,
ma na deema ba sɔawa nge resɛm ñ kun mɛ nge figie ye ya wurusu della ya ñ binu mɔ.
Yen sɔna kon bu deri swaa sarobun sɔ.

¹⁴ Yudaba ba nɛɛ,
mban sɔna sa sɔ mini.
I de su menna
kpa su da wuu si su gbɔranu mɔn mi, sa n gɔɔ mara.
Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u yiwa su gbi.
U koo sun nim dɛɛgim nɔrusia, yɛn sɔ sa nɔn torari.
¹⁵ Wee, sa tamaa wɔara koo kɔsi, adama ya ñ koore.
Sa tamaa saa gaa wee yɛ sɔɔ bɛsɛn nɔni swɔaru
ta koo kpe,
adama nandaba bu sun deema.
¹⁶ Wee sa yibereban dumin wɔkinu nɔɔmɔ
Danun bera gia.

Ma yi wuri mà, yi tem kpuro neni mu di-
irimò.

Yiberε be, ba dīanu guramò ba gbea
mwaamà,

ka sere Yerusalemu ka yen tǎmbu.

¹⁷ Adama Yinni Gusunò u wisa u nεε,
na ò daa bεε sǎwà mε ro?

Wee kon bεε wεε dεεgii kparema
yi yi ò dobo dobogibun gari nǎomò.

Yi koo bεε dwεεwa.

Yeremin nuki sankira

¹⁸ Yeremi u nεε,

nen nuki sankira nen tǎmbun wahalan sǎ.

Na kī n tii nukuru yemiasia,

adama ya ò koorò.

¹⁹ Wee, na nen tǎmbun weeweenu nǎomò
baaman di.

Ba mà, Yinni Gusunò u sariwa Sionio?

Yen sunò u ò maa wāawa mi?

Ma Yinni Gusunò u wisa u nεε,
mban sǎna ba nen mǎru seeya
ba būnu sǎamò nin bwārokunu
ba waama tǎn tukobun min di.

²⁰ Ma Yeremi u nεε,

saa ye sa raa yīiyò su faaba wa,

ya doona nge gēebun saa.

Wee, sa ò faaba wa.

²¹ Nen tǎmbu ba nǎni sǎore.

Ben nǎni swāa te, ta man bǎkana.

Na nande, na nuki sankire.

²² Tibu sariwa Galadio?

Dokotoro goo sariwa mi?

Nge mban sǎna Isireliban bosu kun kpeemò.

²³ Nen wiru tǎ ò daa nim yiba

ma nen nǎni yi sǎa nge bwii,

kon daa wuri kowa sǎo sǎo ka wǎkuru

nen tǎn be ba gun sǎ.

Bwese weesugiru

9

¹ Yeremi u nεε,

nà ò daa kuru mǎ gbaburò, kon daa dawa ten
mi,

n nen tǎmbu deri na ò ka bu tondine.

Domi be kpuro ba sǎawa nge sakara
kowobu.

Ma ba kua naane sarirugibu.

² Yinni Gusunò u gerua u nεε,

ba ra ò nǎo dεεrawa bu ka weesu ko.

Ba ku ra tem mε kpare dee dee gem sǎo,
sere ka weesu.

Wee siya su kua ben dam.

Ba ra ò nuku kǎsuru mǎwa ba ò daa.

Mεya ba ku ra ne, Yinni Gusunò wure.

³ Baawure u ra ò win kpaasi taki dimǎwa.

Ba ò naane mǎosine.

Ba ra ò kǎrumǎtǎnu kuanammεwa,

kpa ba ò weesu sǎonamò.

⁴ Kpa ba ò nǎni wǎkunamò.

Ba ku ra gem sǎone,

kpa ba ò ben nǎo dεεrimò bu ka weesu ko.

Mεya ba ra ò mεεrimò nge mε ba koo ka kǎsa
ko.

⁵ Ba ra tii wε kǎsan kobu ka weesu sǎo

sere ba yina bu man wura.

⁶ Ne, Gusunò, wǎllu ka tem Yinni, na nεε,

wee, kon bu sǎwa ò ben laakari mεeri.

Domi na ò yε ye kon ka nen tǎn beni ko

ben nuku kǎsurun sǎ.

⁷ Wee, tǎn ben yara ya sǎawa nge sεε dεεguu

ge ga ra go.

Weesa ba ra ò mà,

kpa ba ò ben berusebu bǎri yendun gari
sǎomò.

Adama ben gǎruò, yina ba ra ò bu berie.

⁸ Yeniban sǎ, kon bu sεeyasia

kpa ò bu mǎru kǎsie.

Ne, Yinni Gusunòwa na yeni gerua.

Wuri ka swīin sanam

⁹ Yeremi u nεε,

kon guunu ka mi ba ra raa yaa sabenu kpore
swīiya.

Domi nu gbera, goo ku ra maa sare mi,

ba ku ra maa yaa sabenun wuri nǎ mi.

Ma gunǎsu ka gbeeku yεε yi duki yakikira
min di.

Gǎanu kun maa wāa mi.

¹⁰ Yinni Gusunò u nεε,

u koo de Yerusalemu yu ko bansu,

kpa yu ko gbeeku bǎnun wāa yeru.

Mεya u koo maa de Yudaban wusu su ko
bansu.

¹¹ Wara u bwisi mǎ u ka ye tubusia.

Yinni Gusunò ò ò ka yεro gari kua,

u geruo yèn sǎ tem mε, mu kua bansu

mi goo ku ra maa sare.

¹² Yinni Gusunò u maa nεε, yeni ya
koorawa yèn sǎ nen tǎmbu ba nen woodaba

deri ye na bu wε, ma ba ò nen gere wure,
ba ò ka ye samburu kue. ¹³ Ma ba ben tiin

kīru swīi ba būu wi ba mǎ Baali sǎwa nge
mε ben baababa ba bu sǎosi. ¹⁴ Yen sǎna ne,

Gusunò Isireliban Yinni, ne wi na wǎllu ka
tem mǎ, na nεε, wee, kon bu dǎa kiku gagu *

ge ga sosu diisia, kpa ò bu nim mε mu dεε mǎ
nǎrusia. ¹⁵ Kpa ò de bu yarina bu da bwese

tukunun suunu sǎo, mi be ka ben baababa
ba ò daa yε. Kon de bu bu go ka takobi, kpa

bu bu kam koosia mam mam. ¹⁶ Ne, Gusunò
wǎllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Yeremi u nεε,

i doo ò tǎn kurò be ba ra gǎo swī kasuma.

I doo ò yen goniba sokuma

¹⁷ bu na fuuku bu sun gǎo wuri kua,

kpa besen nǎni yīresu su koku.

¹⁸ Domi wuri nǎra Sionio.

Ba mà, wee, ba sun gura,

seku bakara sun deema.

N kua tilasi su ka besen tem deri.

* **9:14** dǎa kiku gagu - Dǎa kiku gera ba ra soku abusenti.

Wee ba besen yenusu kosuka.
 19 Bɛɛ kuroɔbu, i Yinni Gusunɔn gari nɔɔwɔ.
 Kpa i swaa daki i nɔ ye u gerumɔ.
 I bɛɛn wɔndiaba wuri sɔɔsio,
 i gɔɔ wuri sɔɔsino.
 20 Domi gɔɔ u sun kɔasi saa fɛnentin di,
 ma u dua sere sina kpaarɔ.
 Mɛya u maa bii be ba bɔsu swɛɛ sɔɔ goomɔ,
 ka sere maa aluwaasiba mi ba ra gesi mɛnnɛ
 kpuro.
 21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 tɔmba koo wɔruku bu gbisuku,
 kpa ben gonu nu n terie yakasɔ nge naa bisu,
 n̄ kun mɛ nge dobi yi yi gea yina ba deri
 gberɔ.
 Ba n̄ maa yi suamɔ.

À n kī a n bwisi gee mɔ,

a Gusunɔ gio

22 Yen sɔ, bwisigii u ku woo kana win bwisin
 sɔ.
 Damgii u ku maa woo kana win dam sɔ.
 Mɛya dukiagii u ku woo kana win dukian sɔ.
 23 Adama wi u kī u woo kana,
 u woo kanɔ yɛn sɔ u bwisi mɔ u ka man tubu,
 ma u yɛ ma nɛna na s̄a Yinni Gusunɔ.
 Na s̄awa naanegii wi u ra siri dee dee,
 kpa u de durom mu n w̄a tem sɔɔ.
 Tɔn benin bwesera ba ra man w̄ɛɛ.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kirɔ

Yuu be ba n̄ Gusunɔ yɛn sɔ

24 Wee t̄ru gara sisi t̄ɛ sɔɔ kon bu kam
 koosia be ba bango mɔ wasi sɔɔ ma ba ku
 ra nɛn arukawani yibie. 25 Beya Egibitigibu,
 ka Yudaba, ka Edɔmuba, ka Am̄niba, ka
 M̄abuba, ka be ba ra ben wii baarun seri
 k̄ni, ka sere be ba w̄a gɔbaburɔ. Domi
 bwese tuku ni kpuro ka mam Isireliban tii,
 ba s̄awa bango sariba ben ḡrusɔ.

B̄nu ka Yinni Gusunɔ

10

1 Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ ye Yinni
 Gusunɔ u bɛɛ s̄ɔmɔ. U nɛɛ,
 2 i ku bwese tukunun yira sw̄i.
 I ku wurura w̄llun yire nin sɔ,
 ni bwese tukunu n̄ n wa,
 nu ra nande.
 3 Domi bwese nin s̄aru ta s̄awa kam dirum.
 Nu ra sewa nu da d̄a s̄ɔwɔ nu d̄a bura.
 Kpa d̄a d̄ako u ka ye bw̄arokuro ko.
 4 Kpa bu gu buraru kua,
 bu gu sii geesu ka wura pote.
 Kpa bu gira bu kulumba kpare ka matalaka,
 gu ku ka w̄ruman s̄ɔ.
 5 Bw̄arokunu nu ra n̄ s̄awa
 nge nare ye ba ra ko gberɔ.
 Nu n̄ gari m̄ɔ, ba ra n̄ nu s̄ɔwawa,
 domi nu n̄ kp̄ɛ nu ka tii s̄i.
 Yen s̄ɔ, i ku nin berum ko.

Nu n̄ kp̄ɛ nu bɛɛ k̄sa n̄ kun mɛ gea kua.
 6 Ma Yeremi u Gusunɔ siara u nɛɛ,
 Yinni Gusunɔ, a kp̄a.
 Goo sari wi u ka nun weenɛ.
 Ma a ȳisiru yara wunen dam saabu.
 7 Wuna a s̄a bwesenu kpuron sina boko.
 Wara u n̄ koo wunɛn nasia.
 Wuna a yiiko kpuro mɔ.
 Bwesenu kpuron bwisigibu sɔɔ,
 goo sari wi u ka nun weenɛ.
 8 Be kpuro ba n̄ bwisi mɔ.
 Ben ȳɛru ta s̄awa kam.
 Domi d̄ara ba ra d̄aku ba n̄ s̄amɔ.
 9 Kpa bu tu sii geesu pote, si ba ka na Taasisin
 di,
 n̄ kun mɛ wura ye ya wee Ufasin di,
 kpa bu tu yabe gaaduragiru ka wunɔmgiru
 sebusia.

Yeba kpuro ya s̄awa t̄nɔn n̄man s̄amburu.
 10 Adama wunɛ Yinni Gusunɔ,
 a s̄awa Yinni, wuna n̄ weenɛ bu s̄a.
 A w̄awa. Kaa n̄ maa bandu diiwa sere ka
 baadommaɔ.
 Wunen m̄ru ya n̄ seewa,
 tem mu ra ȳiriwa,
 kpa bwesenu kpuro nu kpana nu ȳɔra
 wunen wuswaaɔ.

11 Bɛɛ bwese tukunu, i swaa dakio i nɔ,
 bɛɛn b̄u ni, nu n̄ w̄llu ka tem taka kue. Nin
 tii nu koo kam kowa mam mam.
 12 Yinni Gusunɔwa u tem taka kua
 ka win dam, ka win ȳɛru,
 ma u w̄llu teria ka win bwisi.
 13 Wiya u ra de bukɔ gu se w̄llɔ,
 kpa u woo seeyama saa gen w̄a yerun di,
 kpa guru winu nu nim kpaasina,
 kpa guru maakinu nu kooro, kpa gura yu nɛ.
 14 T̄nu n̄ n̄ ye kpuro m̄ɛra, u ra biti
 soorewa.

Sekuru ta ra maa sekobu mwɛwa
 b̄a n̄ ben bw̄aroku ni wa.
 Domi nu n̄ kp̄ɛ nu ko mɛ, nu n̄ w̄ɛsiaru mɔ.
 15 Ba nu kuawa bu ka t̄mbu n̄ni w̄ke.
 Nu n̄ s̄a ḡaanu. Nu koo kam ko s̄ɔ teeru,
 d̄ama te Yinni Gusunɔ u koo nu siri.
 16 Gusunɔ, Isireliban Yinni u n̄ s̄a nge ni.
 Domi wiya u kpuro taka kua.
 Wiya u s̄a win t̄mbun arumani.
 Win ȳisira Gusunɔ, w̄llu ka tem Yinni.

Yerusalemun w̄rumaa

ya turuku kua

17 Yeremi u nɛɛ,
 bɛɛ Yerusalemugibu, wee, yibɛɛ ba bɛɛ
 tarusi.
 I seewo i bɛɛn ȳanu kpaasina.
 18 Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 u koo de yibɛɛ be, bu bɛɛ w̄ri,
 kpa bu bɛɛ gura bu ka bɛɛ da mi n̄ toma.
 19 Yerusalemugibu ba wuri w̄ri ba m̄ɔ,
 sa kam kua. Wee, besen bosu kp̄ɛa,
 besen n̄ni sw̄ara banda.

Sa raa nee, kōsa yà n sun deema,
sa ko kpī su ye ma.

²⁰ Adama bešen dia ya wōruka.

Yen wēe kpuro kasikira.

Ma ba bešen bibu gura kpuro.

Goo sari wi u koo maa bešen wuu seeya.

²¹ Yera Yeremi u nee,

bešen kparobu ba kua gari bakasu.

Ba n̄ Yinni Gusunō kasu.

Yen sōna ba n̄ kuure,

ma beē kpuro i yarina.

²² Wee damu gagu ga nōoramō.

Tōn dabira wee saa sōo yēsan n̄m geu gian di,

bu ka Yudaban wusu kpeerasia,

kpa su ko gbeeku bōnun wāa yeru.

Yeremi u kanaru mō

ka win tōmbun yīsiru

²³ Yinni Gusunō, na yē

ma tōnu kun kpē u win tii kpara

nge mē n weene.

Goo sari wi u koo kpī u win tii swaa gea sure.

²⁴ Yinni Gusunō, a man seeyasio saka sōo,

n kun ka mōru, kpa a ku ra man kam koosia.

²⁵ A wunen mōru sureo

bwese ni nu n̄ nun mēm nōowammēn mi,

ni, ni nu n̄ nun sāmō.

Domi nu wunen tōmbu Yakōbun bweseru

kpeerasiamō,

nu ben tem bansu koosiamō.

Isireliba ba Yinni Gusunōn

arukawani kusia

11

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunō u Yeremi sōowa. U nee, ² a nen arukawanin gari nōowō, kpa a Yudaba ka Yerusalemgibu sō a nee, ³ ne, Yinni Gusunō, na gerua na nee, bōrurowa wi u yina u nen arukawani yenin gari nō, ⁴ ye na raa ka beēn baababa bōkua sanam mē na bu yara Egibitin di mi ba raa nōni sōore too. Miya na bu sōowa na nee, bu nen gari swaa dakio, kpa bu ko ye na bu sōowa. Saa ye sōora ba ko n̄ s̄aa nen tōmbu, kpa na n̄ maa s̄aa ben Yinni. ⁵ Nge mēya kon ka nen nō mwēru yibia te na beēn baababa kua na nee, kon bu tem wē mē sōo tim ka bom mu kokumō. Tem mēya i waamō gisō.

Ma Yeremi u Yinni Gusunō wisa u nee, ami.

⁶ Yinni Gusunō u maa Yeremi sōowa u nee, a gari yini geruo Yudaban wusu kpuro sōo ka Yerusalemun nukurun swēe kpuro sōo, a nee, bu nen arukawanin gari swaa dakio kpa bu yi mēm nōowa. ⁷ Saa dōma tēn di na ben baababa yarama Egibitin di sere ka gisō, na ra n̄ bu sōowōwa bu de bu man mēm nōowa.

⁸ Adama ba n̄ nen gari yi swaa daki, bu sere yi mēm nōowa. Ben baawure u win tiin gōru kīru swīwa. Ma na dera bōri yin gari yi wāa arukawani ye sōo, yi bu di.

⁹ Yinni Gusunō u maa Yeremi sōowa u nee, wee Yudaba ka Yerusalemgibu ba nōo tia kua. ¹⁰ Ba wura ben baababan yira sōo, be, be ba yina bu nen gari swaa daki. Ma ba ka būnu arukawani bōkua ba nu sāmō. Isireliba ka Yudaba ba nen arukawani ye kusia ye na ka ben baababa bōkua.

¹¹ Yen sōna ne, Yinni Gusunō, kon de kōsa yu bu wōri. Ba n̄ yariō kōsa yen min di. Ba koo man nōogiru sue adama na n̄ bu swaa dakimō. ¹² Yudaba ka Yerusalemgibu ba koo da bu būnu soku ni ba yākunu koosimō. Adama būu ni, nu n̄ bu faaba mō wahalan saa sōo. ¹³ Bēe Yudaba, nge mē beēn wusu su geeru ne, nge mēya beēn būnu nu geeru ne. Nge mē Yerusalemun swēe yi geeru ne, nge mēya yen s̄aa yenu nu geeru ne, mi i ra būu wi ba mō Baali s̄a. ¹⁴ Adama wunē Yeremi, a ku kanaru ko tōn ben sō. Domi baa b̄a n̄ man soka ben wahalan saa sōo, na n̄ bu wurarimō.

Isireliba ba s̄aa nge d̄aa

te ta n̄ maa arufaani mō

¹⁵ Yinni Gusunō u maa nee,

beē nen tōn be na kī,

m̄ba i kasu nen s̄aa yerō.

Domi murafitira i ra n̄ mō.

I tamaa kon maa beēn yākunu mwa,

kpa i kun maa nōni sōore?

I tamaa kon de i yari wahalan di?

¹⁶ Yellu i s̄aa nge nen d̄aa geeru,

te ta kpare ta maa bii geenu marumō.

Adama tē kon d̄aa te ka ten kāasi kpuro dōo mēni subaru sōo.

¹⁷ Ne, Gusunō wōllu ka tem Yinniwa na raa beē gira nge d̄aa. Nēna kon de kōsa yu beē deema beē Isireliba ka beē Yudaba, kōsa ye i kua i ka nen mōru seeyan sō. Domi i būu wi ba mō Baali yākunu koosimō.

Yeremin yēnugibu

ba n̄n seesi

¹⁸ Yinni Gusunō u man sōosi ye nen tōmbu ba man bōkuamme. U man ben sanu sanusu sōosi. ¹⁹ Na raa bu naane s̄awa nge yāa te ba ka d̄oo bu go. Na n̄ yē kōsa ba man bwisikusimō, ba mō, bu de bu d̄aa te sura ka ten marum. Bu tu wuna wasobun suunu sōon di kpa bu ku maa ten yīsiru nō.

²⁰ Adama wunē Gusunō, wōllu ka tem Yinni, a s̄awa wi u ra siri dee dee.

Wuna a tōnun gōru ka win bwisikunu yē.

Wuna na nen weeweenu nōmu sōndia.

Na marawa n̄ wa maru ye kaa bu kōsia.

²¹ Ma Yinni Gusunō u nee, wee ye u koo Anatogibu kua, be, be ba kasu bu nen wāaru wuna ba mō, n̄ ku Gusunōn gari gere ka win yīsiru. Nā n̄ maa yina, ba koo man go.

²² Yen sōna wi, Gusunō wōllu ka tem Yinni u koo bu mōru kōsia. Ben aluwaasiba ba koo gbi tabu sōo, kpa ben bii tōn durōbu ka tōn kurōbu bu gbi gōsurun s̄a. ²³ Domi u koo

Anatotugibu nani swāaru kpɛɛwa wɔɔ gɛ sɔɔ u koo bu mɔru kɔsia kpa gɔɔ kun tiare be sɔɔ.

Yeremi

u Yinni Gusunɔ gari bikiamɔ

12

¹ Yinni Gusunɔ, a sāawa gemgii baadomma, na ñ kpɛ n nun siribu soku.

Adama ka mɛ, na kī n nun gāanu bikia wunen gem mɛ sɔɔ.

Ye na bikiamɔ wee.

Mban sōna durumgiin wāaru ta ra n kuuramɔ.

Mban sōna a ra de be ba ñ nun naane sāa ba n wāa bəri yendu sɔɔ.

² Wuna a bu duura nge dāru, ma ba nuuru kua,

ba kpɛa ba binu marumɔ.

Mɛya wunen gari ra n wāa ben nɔɔwɔ.

Adama yi ñ wāa ben gōruɔ.

³ Yinni Gusunɔ, a man yɛ.

A man waamɔ ma a nɛn gōru wɛɛra, a wa ma ga wāa ka wune.

A tɔn kōso be wunɔ nge yāa ni ba ra mwɛ bu sake.

A bu sɔuru koowo a yi tɔɔ te ba koo tɔmbu gon sɔ.

⁴ Sere saa yerà kaa n dera besen tem mu n wāa nuku sankiranu sɔɔ. Wee yakasu kpuro gberamɔ, ma gbeeku yɛe ka gunɔsu gbimɔ besen tem men tɔn kōsobun sɔ. Domi ba gerumɔ ba mɔ, a ñ ben sanu sanusu waamɔ.

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

Yeremi,

à n ka naasugibu duka mɔ,

ma a bu kpana, a wasira,

amona kaa ka kpī a ka dumigibu duka da.

À n bəri yendu mɔ sanam mɛ tem mu alafia mɔ tana, amona kaa ko Yuudenin daaru tà n nim yiba ta yarimɔ.

⁶ Domi wunen mero bisibu ka wunen yenugibu ba nun naane sarirun kom kuammɛ. Wee ba nun nɔɔgiru suemɔ biruɔ. A ku bu naane ko, baa bà n nun gari dori sɔmɔ.

Yinni Gusunɔ

u win tumbu deri

⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

na nen sāa yeru deri. Na nen tumbu biru kisi, be, be ba sāa nen arumani.

Wee be, be na kī mi, na bu yiberɛba nɔmu sɔndia.

⁸ Domi ba man seesi nge gbee sunɔ ge ga kukirimɔ dāa sɔwɔ.

Yen sōna na ñ maa bu kī nge yellu.

⁹ Ba kua nge gunɔ ge gunɔsu gasu su kasu su di.

Kon gbeeku yɛe kpuro soku yi na yi di.

¹⁰ Yiberɛ dabiru ba na nen tɔmbun temɔ ba mu sanku, nge mɛ yaa sabenu nu ra gberun dīanu sanku.

Tem mɛ, mu raa wā,

adama ba ñ gāanu deri mi.

¹¹ Ba tem mɛ gosia nge tem saaram.

Wee mu sāare nge tɔnu wi u gɔɔ sumɔ u nuki sankire.

Tem mɛ kpuro mu kam kua.

Goo sari wi u mɛn weeweenu kua.

¹² Ka guunun wii kpiirɔ kpuro yiberɛba ba yɔɔwawa.

Na dera tabu bu tem mɛ kpuro wukiri.

Goo sari wi u wāa bori yendu sɔɔ.

¹³ Wee ba dīanu duura, ma sākī kpia.

Ba tii wahala kua kam.

Sekura ba gā nɛ, Yinni Gusunɔn mɔrun sɔ.

Nɔɔ mwɛɛ te Yinni Gusunɔ

u bwese ni nu ka Isireliba sikerene kua

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bwese ni nu ka Isireliba sikerene, nu sāawa tɔn kōsobu. Nu tem mɛ mwa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na Isireliba wɛ mu n sāa ben tubi. Wee ye na gerumɔ

bwese nin sɔ. Na nɛɛ, kon nu wuka saa nin tem di, kpa n Yudaba wuna nin suunu sɔɔn di. ¹⁵ Adama sanam mɛ na nu wuka na

kpa, kon maa nin wɔnwɔndu ko kpa n de nin baatere tu wura ten temɔ mɛ ta tubi di.

¹⁶ Geema ba raa nen tɔmbu sɔɔsi bu bōre ka būu wi ba mɔ Baalin yīsiru, adama bà n gōru gosia, ba mɔ nge mɛ n weene nen tɔmbu bu ko, kpa ba n bōrumɔ ba n mɔ, ka nɛ, Yinni

Gusunɔn wāaru. Saa yera kon de bu sina ka nuku dobu nen tɔmbun suunu sɔɔ. ¹⁷ Adama

bwese te ta yina tu man mem nɔɔwa, kon tu wukawa kpa n tu kpeerasia. Nɛ, Yinni

Gusunɔwa na yeni gerua.

Kpaka ye ba kua

ka wɛɛ damgii

13

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛ, Yeremi, n doo n kpaka dwe kpa n ye sɛka pɔraɔ, adama n ku

ye doke nim sɔɔ. ² Ma na kpaka ye dwa na sɛka pɔraɔ nge mɛ u man sɔwɔ. ³ Ma Yinni

Gusunɔ u kpan nɛɛ, ⁴ n kpaka ye suo kpa n se n da daa te ba mɔ Efaratiɔ kpa n ye bere

mi, kpee wɔru gagu sɔɔ. ⁵ Ma na seewa na da na ye berua mi, nge mɛ u gerua. ⁶ Ye n te, u

maa nɛɛ, n wuro Efarati mi, kpa n kpaka ye suama ye u raa nɛɛ, n bere mi. ⁷ Ma na seewa

na da na kpaka ye sua mi ya raa beruan di. Adama na deema wee, ya sankira ya ñ maa

garu koorɔ.

⁸ Yera Yinni Gusunɔ u man sɔwɔ u nɛɛ, ⁹ nge mɛya u koo Yudaba ka

Yerusalemugibun tii suabu kpeerasia. ¹⁰ U nɛɛ, ba sāawa tɔn kōsobu, ba ku ra wure bu

win gari nɔ. Ben gōru kīrun gariya ba ra n

yōrari, kpa ba n būnu yiiramme ba n sāmō.
 Ba koo kowa nge kpaka ye, ye ya n maa garu
 koorō mi. ¹¹ Nge me ba ra kpaka sēke pōrao,
 nge meya u raa Isireliba ka Yudaba kpuro
 sua u tii sēke ba n ka sāa win tōmbu, ba n
 win yīsuru sōwa, ba n sāa win buraru, kpa
 tōmba n nūn siaramō ben sō. Adama ba n
 win gari wure. Wi, Yinni Gusunōwa u yeni
 gerua.

Yinni Gusunōn mōru

¹² Yinni Gusunō u ne, Yeremi sōwa u nee,
 n doo n nen tōmbu Isireliba sō ma wi, ben
 Yinni, u gerua u nee, tam bwāara wāawa
 tam sō. Adama bā n wisa ba nee, ba yē me,
¹³ saa yera kon bu sō n nee, mesuma wi, Yinni
 Gusunō u gerua. U nee, u koo de win mōru yu
 ko nge tam me mu koo Yerusalemun tōmbu
 kpuro go, ka sinam be ba sō Dafidin sina
 gōna sōo, ka yāku kowobu, ka win sōmōbu,
 tem men tōmbu kpuro gesi. ¹⁴ Kpa bu soona
 bu kōsukuna, baaba ka bii, u n ben goon
 wōnwōndu mō. Gāanu maa sari ni nu koo
 nūn yōrasia sere u ka be kpuro go.

Yinni Gusunō u tōmbu

kirō mō ben tii suabun sō

¹⁵ Bēe, Isireliba,
 i swaa dakio i nō, ye na gerumō.
 I ku maa tii sua,
 domi Yinni Gusunō u ka bēe gari mō.
¹⁶ I Gusunō bēen Yinni bēere wēeyo
 u sere ka yam wōkuru na
 te ta koo de i sokukira guunu wōllo.
 Meya i yam bururam mara,
 adama u koo de mu tīra mam mam
 kpa mu gōsia yam wōku bakaru
 nge te ta wāa gōribun wāa yerō.
¹⁷ I kun gari yi swaa daki,
 kon da n swī bōkuō bēen tii sua bin sō.
 Kon nōni yīresu yari n banda.
 Domi ba koo bēe Yinni Gusunōn tōmbu yoru
 mwēeri

bu ka da tem tukumō.
¹⁸ Yinni Gusunō u man sōwa u nee,
 n sina boko ka win mēro sōwō n nee,
 bu sinō temō domi ben sina furōsu wōruka
 si su sāa ben buraru.
¹⁹ Wee, wuu si su wāa sōo yēsan nōm dwaru
 gia Negebuo,
 sin tōmba doona kpuro,
 ma wuu si, su kenua.
 Goo sari wi u koo maa su kenia,
 domi ba sin tōmbu Yudaba gura kpuro sem
 ba ka doona tem tukumō.

Ba Yerusalemun bēere wuna

²⁰ Wunē Yerusalemu, a nōni seeyo a wa,
 wee, wunen yibēteba ba wee sōo yēsan nōm
 geu gian di.
 Mana tōn be na raa nun nōmu sōndia ba wāa,
 bēn sō a raa bēere mō.
²¹ Be ba raa nun sokumō yinni,

bā n nun seeyasiabu na, mba kaa gere.
 Saa ye sōra wuriribu bu koo nun deema
 nge tōn kurō wi u yiire u kī u ma.
²² Kaa tii bikia gōruo a nee, mban sōna yeni ya
 nun deema.
 Wunen tora ka dinun sōna ba wunen bekuru
 pota ka dam
 ba nun sekuru doke.
²³ Etiopigii u koo kpī u win wasin gōna kōsi?
 Musuku gbeku ga koo maa kpī gu gen
 sansun bausu kōsi?

Aawo.
 Nge meya bēe be i kōsan dōne mō,
 i n kpē i gea ko.
²⁴ Yen sō, kon bēe yarinasiawa
 nge me woo ga ra yakasu yarinasiē gbaburo.
²⁵ Wunē, Yerusalemu,
 yēn sō a ne, Yinni Gusunō duari,
 ma a wunen naane doke weesu sōo,
 wee ye na nun yiye.
²⁶ Kon wunen bekuru ghabia
 kpa bu wunen tereru wa.
²⁷ Na waamō sakararu ka kuuki yi a mō,
 sanam me a būnu gasirimō a sāmō guunu
 wōllo ka yakaso.
 Ya sāawa gāa kōsunu nen nōni sōo.
 Yen sō, wunē Yerusalemu, kaa kam ko à kun
 tii dēerasie.
 Saa yerā a mara, a ka tii dēerasia.

Nim gōo bakaru

14

¹ Sanam me nim gōora wāa, Yinni Gusunō
 u Yeremi sōwa u nee,
² Yudaba ba gōo wooru sō.
 Goo maa sari ben wuu marosun kōnnōso.
 Wee ba wōruka temō ba nuki sankire.
 Ma Yerusalemugibu ba nōogiru sue ba faaba
 kanamō.
³ Damgibu ba bwēebwēebu gōrimō bu nim
 kasuma.
 Adama bā n dōkō da ba ku ra nim wa.
 Ba ra gōsiramewa ka koto gbebusu,
 kpa seku bakaru ta n bu mō, ba n wuswaa
 gāanu wukiri.
⁴ Tem mu besikira yēn sō gura kun nemō.
 Ma sekura gbee wukobu mō ba wuswaa
 gāanu wukiri.
⁵ Yaka bekusu sari.
 Batuma sōra nennu ra ma
 kpa nu doona nu binu deri.
⁶ Wee gbeku ketekunu nu wāa guunu wōllo,
 nu wom gabirimō nge gbeku bōnu.
 Nin nōni tonda yēn sō yakasu sari.
⁷ Yudaba ba gerumō ba mō,
 baa me sa taare mō besen durum sō,
 Yinni Gusunō, a sun somio wunen yīsirun
 bēeren sō.
 Wee sa kua mēm nōo sariba, ma sa nun torari.
⁸ Wunē wi bēse Isireliba sa naane sāa,
 wuna a ra sun faaba ko wahalan saa sōo.

Mban sōna kaa n sāa nge sōo wi u saro besen temo u kpuna wōku teeru tōna.

⁹ Mban sōna kaa n sāa nge wi ba wōri subaru sōo,

n̄ kun m̄e nge tabu durō wi u kpāna u sun faaba ko,

a sere wāa besen suunu sōo.

Yinni Gusunō, ma sa wunen yīsiru sōōwa, a ku sun deri.

¹⁰ Wee ye Yinni Gusunō u gerua win tōmbun sō. U n̄e, ba ra kā ba n yaayaare mō. Ba ku ra kpī bu sina bu tii n̄ene. Ba n̄ maa n̄un wēremō. Ū ben durum yaaye. Yen sōna u bu s̄eeyasiāmō.

¹¹ Ma Yinni Gusunō u Yeremi sōōwa u n̄e, a ku tōn be kanaru kua n ka bu gea kua.

¹² Domi baa bā n n̄o bōkua, na n̄ ben kanaru n̄oāmō. Bā n maa yāku d̄ō mwaararuginu ka k̄ēnu ganu kua, na n̄ nu mwaaāmō. Kon de bu gbiwa ḡōrun sō ka k̄ēsi k̄ēsi bararun sō ka maa tabu sōo.

¹³ Ma Yeremi u wisa u n̄e, Yinni Gusunō, wee wunen s̄om̄bu ba wunen tōmbu sōōmō ba m̄o, ba n̄ tabu wasi. Ḡōra kun maa d̄uo ben temō. Kaa de ba n wāawa b̄ori yendu sōo ka toro sindu.

¹⁴ Yinni Gusunō u maa n̄un sōōwa u n̄e, weesa ba gerumō ka nen yīsiru. Na n̄ bu ḡore, na n̄ bu wooda gaa w̄e. M̄eya na n̄ maa bu gari ḡe sōōwa. Kāsīnu ka sian gari ka ben ḡōrusun gari yi ba gerumō, ye kpuro weesa.

¹⁵ Yen sō, s̄om̄ be na n̄ ḡore mi, ba ka tōmbu sōōmō ba m̄o, ba n̄ tabu wasi ben temō, ḡōra kun d̄uo mi, kon de bu gbi tabu sōo, ka ḡōrun sō. ¹⁶ Kpa t̄on be ba maa weesun gari sōōmō mi, ba n̄ w̄eruka Yerusalemun sw̄e sōo ḡō te, ka taa bin sō. Ba n̄ ḡoo wasi wi u koo bu sike, be ka ben kur̄ōbu ka bibu. Kon de ben nuku k̄āsuru tu w̄erīwa ben tii sōo.

¹⁷ Yeremi u n̄e, Gusunō u man sōōwa n t̄on be sō n̄ n̄e, nen n̄oni yīresu su kokumō bururu ka yoka, su n̄ ȳre.

Domi wahala baka ya nen tōmbu deema. Ba bu so ba m̄eera kua.

¹⁸ Nā n̄ yara na da yakaso, na ra t̄on be ba ḡo tabu s̄ōn gonu wawa nu kpī.

Nā n̄ maa wurama wuu, kpa n̄ deema t̄amba barō ḡōrun saabu. Gusun̄an s̄om̄bu ka yāku kowobu ba ra n̄ den sirenewa tem m̄e sōo. Ba n̄ ȳe ye ba m̄o.

Isireliba ba Yinni Gusunō

suuru kanamō

¹⁹ Yinni Gusunō, a bes̄e Yudaba biru kisiwa mam mam? A sun b̄w̄era yarawa? Mban sōna a sun s̄eeyasiāmō a m̄eera m̄o

ye ya n̄ bekuramō.

Sa b̄ori yendu mara, adama sa n̄ tu wa.

Sa mara a sun bekia, adama n̄oni swāaru sōōra sa wāa.

²⁰ Yinni Gusunō, sa durum kua wunen mi.

Sa tuba ma nuku k̄ōsura sa kua, bes̄e ka besen baababa.

²¹ A wunen arukawani yaayo ye a ka sun bōkua.

Wunen yīsīrun sō, a ku sun gem.

A ku maa Yerusalemu fun̄e wīa

mi a wunen sina ḡona yiikogia yii.

²² Būu ḡoo sari wi u koo kpī u gura n̄esia,

w̄ollun tii, ta n̄ kp̄e tu gura n̄esia.

Gusunō besen Yinni, wuna a ra de gura yu n̄e.

Wuna sa maa naane s̄a. Domi wuna a ra ye kpuro ko.

15

¹ Yinni Gusunō u Yeremi sōōwa u n̄e, na n̄ nen tōmbu Yudaba w̄onw̄ondu kuamm̄e, baa M̄owisi ka Samuēli b̄a n̄ na nen mi, bu ka man suuru kana ben sō. Kon bu sōwa n̄ n̄e, bu doonō nen wuswaan di. ² Bā n̄ maa wun̄e Yeremi bikia ba n̄e, mana ba koo da, kpa a bu wisi a n̄e, ba koo gbiwa.

Gaba koo ben yaron ḡoo gbi, ḡoo wiya koo bu sua.

Gaba koo gbi tabu sōo, ḡoo wiya koo bu sua.

Gaba koo gbi ḡōrun sō, ḡoo wiya koo bu sua. Kpa bu maa gabu yoru mw̄eeri, yoo tera ba koo di.

³ Kon de k̄ēsinu n̄ne yu bu deema. Ba koo gbi tabu sōo, kpa b̄ōnu nu ben gonu ḡeeri, kpa gbeeku ȳe ka gun̄su bu di mam mam. ⁴ Biti ka b̄erum koo bwese tukunu mwa b̄a n̄ wa ye ya bu deema, ye Yudan sina boko Manase Esekiasin bii u kuan sō kpuro Yerusalemū.

Yinni Gusunō

u koo Yudaba s̄eeyasia

⁵ Saa ye sōo, Yerusalemu, wara u koo wunen w̄onw̄ondu wa.

Wara u koo nun wanyo kua.

Wara u koo na u bikia ye n̄ nun m̄o.

⁶ Wee a man deri, ma a biru wura.

Yen sō, kon nun n̄oma doke n̄ nun kpeerasia. Domi na wasira ka baadomman w̄onw̄on te na nun kuamm̄e.

⁷ Kon nen t̄on be sarawa nge dobi wusun gb̄ara k̄onn̄sō.

Kon de bu ben bibu bia, kpa n̄ bu kam koosia. Domi ba yina bu ben sw̄e k̄ēsi deri.

⁸ Kon de ben ḡominibu bu yani s̄eri dabiru kera

yi yi wāa nim wōkun goorō.

Kon de yiber̄eba bu na

bu ben aluwaasiban m̄erobu w̄ori sōo sōo gb̄āra.

Kpa nuku sankiraru ka berum ben mero be deema subaru soo.

⁹ Wi ba raa beere weemo yèn s5 u bii tòn duròbu nàòba yiru mara u wasikiramò. U koo mam gbiwa sekum ka seku bakaru. Be ba tie, kon de yiberèba bu bu gowa tabu soo.

Ne, Yinni Gusunòwa na yeni gerua.

Yeremi u Yinni Gusunò

weeweenu koosimò

¹⁰ Yeremi u nee,

nen mero, mban s5na a man mara.

Wee na kua bõruro.

Domi nen s5na tem men tambu kpuro

ba sikirinamò ba sannamò.

Na n goon mi gāanu bøkure,

na n maa goo gāanu bøkure.

Adama ka me, ba man bõrusimòwa kpuro.

¹¹ Ma Yinni Gusunò u nee,

kon nun yakia wunen gean s5,

kpa n nun wunen yiberèba kamia

wahala ka nuku sankiranun saa.

¹² Goo kun kpè u sisu bòoku,

si su wee s5ò yēsān nom geu gian di

ka sere maa sii gandu.

¹³ Kon de yiberèba bu na

bu tem men arumani kpuro gura

nen tambun durum s5 ye ba kua tem me

kpuro soo.

¹⁴ Kon de bu ben yiberèba sã tem tukumò mi

ba n yè.

Domi nen mero seewawa be s5ò nge d5ò.

¹⁵ Yera Yeremi u Yinni Gusunò wisa u nee,

a kpuro yè.

A man yaayo. A ku man duari.

A be ba man noni s5òmò mero k5sio.

A ku man go, wune wi a suuru mò.

A yè ma wunen s5na na sekuru s5òwa.

¹⁶ Wunen gari kpurowa na swaa daki.

Ma na yi doke g5ruò.

Yiya yi man nuku dobu wè.

Gusunò wòllu ka tem Yinni,

a n yè ma wunen y5sira na s5òwa.

¹⁷ Meya na n wure n sina ka tòn yaa kasikiobu

su ka nuku dobu ko sannu.

Na tii gowawa na s5 ne turo,

domi a dera nen mero seewa.

¹⁸ Yinni Gusunò,

mban s5na na wahala mò sere ka tè.

Mban s5na ya sãa nge boò wi u ku ra kpe.

Yinni, kaa n man sãawewa nge bwia ye ya n

naane mò,

n kun me nge daa te ta ra nim kpe?

¹⁹ Ma Yinni Gusunò u Yeremi wisa u nee,

à n g5sirama nen mi,

kon de a maa ko nen som kowo.

À n wura a mem saarinu deri

kpa a gari arufaanigii gere,

kon maa nen gari doke wunen n5òwò.

N n mò wuna kaa g5sira ben mi,

beya n weene bu wurama wunen mi.

²⁰ Kon de a n dam mò

nge gbāra te ba kua ka sii gandu.

Ba koo ka nun tabu ko,

adama ba n nun kamiamò.

Domi ko na n ka nun wāa n nun faaba ko.

²¹ Kon nun yakia tòn k5sobun noman di.

Kpa n nun wōra be ba nuki sosun noman di.

Ne, Yinni Gusunòwa na yeni gerua.

Gusunò u yina

Yeremi u kurò sua

16

¹ Yinni Gusunò u Yeremi s5òwa u nee, ² a ku kurò sua, kpa a ku bibu ma tem mini.

³ Wee ye ya koo bii be ba koo marura tem me s5ò deema, ka ben mero bu ka ben tundobu.

⁴ Barara ta koo bu go. Ba n bu g5ò swīyamme. Ba n maa bu sikumò. Ba koo kowa taaki tem

s5ò. Be ba tia kpa bu bu go tabu s5ò, n kun me, g5òru tu bu go, kpa gbeeku ye ka gunòsu ben gonu di.

⁵ Yinni Gusunò u maa nee, a ku du diru mi ba g5ò wooru s5 a ka bu duura. Domi na

nen b5ri yendu wuna tòn ben min di. Na n ben kīru mò, meya na n maa ben w5n w5ndu

mò. ⁶ Damgibu ka bwèebwèebu ba koo gbiwa. Ba n bu sikumò, ba n maa ben g5ò wooru

sinamò. Goo kun tii muririmò, goo kun maa k5nimò ben g5òn nuku sankiranun s5. ⁷ Bèn

tamba gu mi, ba n goo wasi wi u koo ka bu dīanu naawa u ka bu nukuru yemiasia. Goo

maa sari wi u koo ka bu tam naawa u ka bu dam kè, baa n n ben mero na u gu, n kun me, ben tundo.

⁸ Yinni Gusunò u maa Yeremi s5òwa u nee, yenu mi ba t5ò baka dim mò, a ku du mi,

i di i n5 ka be sannu. ⁹ Domi ne, Gusunò Isireliban Yinni, ne wi na wòllu ka tem mò,

na kon yam min nuku dobu kpeerasia be n noni biru. Ba n maa nuku dobu womusu ka

be ba suanamòn n5ogiru n5òmò mi.

¹⁰ Sanam me kaa tòn be gari yi n55sia, ba koo nun bikia bu nee, mban s5na ne, Yinni

Gusunò na bu noni swāa tenin bweserun gari s5òmò. Mba ba ne, Gusunò ben Yinni

torari. ¹¹ Saa ye s5òra kaa bu wisi a nee, ben baababa ba man deri, ma ba da ba b5nu sāwa

ba yīra nin nuurò, ma ba man biru kisi, ba n nen woodaba mem n5òwe. ¹² Ma ben tii

ba k5sa kua n kere ben baaba be. Wee ben baawure u y5rari u win g5run kīru kankam

swī. Ba n nen gari swaa dakimò. ¹³ Yen s5, kon bu yara tem minin di, kpa bu da tem mi

ben baababa ka ben tii ba n yè. Miya ba koo b5nu sã s5ò s5ò ka w5kuru. Domi na n maa bu

durom gam kuamme.

Isireliba ba koo wurama

¹⁴ Yinni Gusunò u nee, yen s5na t5nu ganu sisi nì s5ò ba n maa b5rumò bu nee, ka Yinni Gusunòn wāaru wi u Isireliba yarama

Egibitin di. ¹⁵ Adama ba koo bōrewa bu nεε, ka Yinni Gusunɔn wāaru wi u Isireliba yarama saa sɔɔ yēsan nɔm geu gian di ka sere tem mi u raa bu yarinasian di. Domi kon de bu wurama ben temɔ mε na raa ben baababa wε.

Sεyasia bi bu wee

¹⁶ Yinni Gusunɔ u nεε, wee, kon yiberεba seeya bu Isireliba mwεeri nge mε susure kowobu ba ra swεε mwεeri. Yeniban biru, kon maa yiberε gabu seeya bu bu wōri bu go gungunu wɔllɔ ka guunɔ, ka sere maa kpee baaba sɔɔ nge mε taasobu ba ra yeε wōri bu go. ¹⁷ Domi nen nɔni yi ben sanu sanusu mεera, sin gasu kun berua nen nɔni sɔɔ. Meya na maa ben toranu kpuro waamo. ¹⁸ Kon bu ben durum are wε mam mam. Domi ba nen tem disi doke mε mu s̄aa nen arumani, ma ba dera mu ben būu bwāarokunu yiba ni nu n̄ wāaru mɔ.

Tɔmbu kpuro

ba koo Gusunɔ tubu

¹⁹ Yeremi u nεε, Yinni Gusunɔ, a s̄awa nen dam ka nen kuku yee damgiru, nɔni swāarun saa. Wunen miya handunian goonu nne kpuron tɔmbu ba koo na, kpa bu nεε, weesa ben baababa ba swī. Ben būu nu n̄ gāanu sosi, nu s̄awa kam dirum.

²⁰ Tɔnu u koo kpī u tii kua ye u koo s̄a.

Adama ka gem, nu n̄ s̄aa Gusunɔ.

²¹ Yen s̄ona, wunε Yinni Gusunɔ a nεε,

kaa bu wunen dam s̄ɔsi,

kpa bu gia ma wuna a s̄aa Yinni Gusunɔ.

Yudaban durum

ka ben sεyasiabu

17

¹ Yudaban durum ya yoru ben gōrusɔ.

Ya maa s̄ɔsire ben yāku yenun kāanu sɔɔ.

Ma n̄ s̄aare ba ye yoru mi,

ka yorutii sisugia ka kpee te ta bɔbunu bo.

² Ya s̄awa seeda ye ya bu taare wεmɔ.

Nge meya ben būu turanu ka ben bwāarokunu

ka ben dāa kubenu ka ben gungunu mi ba ra būu wi ba mɔ Asitaate s̄a,

ya maa bu taare wεmɔ.

³ Yen s̄ona nε, Yinni Gusunɔ,

kon nen guu t̄en mi ba ra man s̄a,

ka ben dukia ka ben gbea

ka gungunu mi ba ra būu s̄a

yiberεba nɔmu beria, ben durum yen saabu ye ba kua ben tem mε kpuro sɔɔ.

⁴ Ben toranun s̄ona ba koo ben tem bia mε mu s̄aa ben tubi.

Kon bu ko ben yiberεban yobu,

kpa bu da tem mi ba n̄ yē.

Domi ba dera nen m̄oru ya yabura nge d̄ɔɔ.

Ya ko n maa yaburewa sere ka baadomnaɔ.

A kun tɔnu naane s̄aa

⁵ Ne, Yinni Gusunɔwa na nεε, b̄ɔrigiwa wi u win gōru s̄iia nen min di, ma u tɔnu naane s̄aa, u t̄asa wi sɔɔ.

⁶ U ko n wɔnwɔndu soorewa

nge d̄aa kiki si su w̄aa mi gāanu ku ra kpi.

U n̄ nuku dobu wasi.

U ko n wāawa tem saaramɔ mi goo sari.

⁷ Adama domarugiwa wi u win naane doke nε, Yinni Gusunɔ sɔɔ,

ma win toro sindu ta w̄aa nε sɔɔ.

⁸ Yēro ko n s̄awa nge d̄aa te ta yō daarun gooro,

t̄en gbini yi ku ra nim bie.

D̄aa ten bweseru ta ku ra n yam susuru gara.

Ten wurusu ra n bekusu s̄awa saa kpuro.

S̄ɔ s̄arerun saa ȳa n na,

ta ku ra gberε, baa w̄ɔ ge gbebura yōra.

Meya ta ku ra maa marubu yōre.

⁹ Tɔnun gōru ga ra kōsa berewa.

Meya gen barara ku ra bekure.

Goo u w̄aa wi u koo kpī u gen bwisikunu gia?

¹⁰ Ne, Yinni Gusunɔwa

na ra tɔnun gōru ka win bwisikunu wēeri,

n ka n̄n ye u kuan are wε.

¹¹ Wi u dukia guramɔ ka swaa kōsa,

u s̄awa nge kusu ge ga s̄ia tuka wee ye ga n̄ ka.

Dukia ye, ya koo n̄n deriwa

win wāarun suunu suunuka sɔɔ,

kpa u n s̄aa nge gari b̄akɔ win w̄aa d̄aakuru sɔɔ.

Yinni Gusunɔ turowa

u s̄aa wāarun bwia

¹² Be s̄en s̄aa yee d̄εraru

ta s̄awa nge sina kita yiikogiru

te ta wolle suare yellun di.

¹³ Yinni Gusunɔ, wuna bese Isireliba sa yīiyɔ.

Be ba nun biru kisi, ba koo sekuru wa.

Be ba ka nun tondine, ba koo bu duari.

Ba ko n s̄awa nge b̄en yīsa ba yoru tua sɔɔ.

Domi ba wunε Yinni Gusunɔ deri,

wunε wī a s̄aa nge bwia ȳen nim mu wāaru wεmɔ.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

somiru kanamɔ

¹⁴ Yinni Gusunɔ, a man bekio,

kpa n wa n bekura mam mam.

A man faaba koowo kpa n faaba wa.

Domi wunε turowa na ra n siaramɔ.

¹⁵ Yinni Gusunɔ, wee, tamba man bikiamɔ ba mɔ,

mana n̄ni swāarun gari yi a bu s̄ɔwa mi, yi woo.

I den bu wōrima.

¹⁶ Adama na n̄ yine n wunen tɔmbu kpara.

N n̄ nε, na sende n̄ni swāa ten t̄ru tu ka na.

Wunen tii, a yē mε.

A maa yē gari yi na yara nen n̄on di kpuro.

17 Yen s̄s, a ku de na n maa berum soore wunen s̄s, wune wi a s̄a n̄en kuku yeru n̄oni sw̄āaruṅ saa.
 18 A de be ba man n̄oni s̄ōm̄o bu sekuru wa. Kpa ne, na kun tu wa. A de bu diiri, kpa ne, na n w̄a ka toro sindu. A de n̄oni sw̄āaruṅ tu bu deema, kpa a bu seyas̄ia n kp̄a.

T̄ō w̄eraruḡirun b̄eere w̄ēebu

19 Yinni Gusun̄o u n̄e, Yeremi, a seewo a da a ȳra k̄onn̄ōw̄e ge ba m̄ō t̄ambun k̄onn̄o mi Yudaban sinambu ba ra ka du kpa bu ka yari, kpa a maa da a ȳra k̄onn̄o si su tien mi.
 20 Kpa a bu s̄ō a n̄e, be, Yudaba ka ben sun̄o ka be, Yerusalemugibu, be kpuro be ba dum̄o k̄onn̄o sin min di, bu n̄e Yinni Gusun̄oḡia swaa dakio bu n̄o. 21 Na n̄e, ba n tii se kpa bu ku raa s̄omun̄u s̄obe t̄ō w̄eraruḡiru s̄ō. Bu ku raa maa nu duusia Yerusalemun gb̄ara k̄onn̄osun di. 22 Bu ku raa mam nu yara ben yenusun di. Bu ku s̄omburu garu ko. Adama bu sanam m̄e yiyo n̄e, Yinni Gusun̄on s̄ō nge m̄e na ben baababa yiire. 23 Geema, ben baaba be, ba swaa taaya. Ba ñ man swaa daki. Ba n̄en s̄ōsinu yina.

24 Adama be, b̄a n man swaa daki ka gem, ma ba ñ s̄omun̄u ganu duusie Yerusalemun k̄onn̄osun di t̄ō w̄eraruḡiru s̄ō, ma ba t̄ō te yi n̄e, Yinni Gusun̄on s̄ō, ma ba ñ s̄omburu garu kue te s̄ō, 25 saa yera sinam be ba s̄ō Dafidin sina gon̄o ka ben sina asakp̄o bu ba koo du saa Yerusalemun k̄onn̄o sin min di, ba n tabu kekeba dua, be dum̄i gawe, kpa gabu ba n dum̄i s̄oni. M̄eya Yudaba kpuro ka Yerusalemugibu kpuro ba koo maa du mi, kpa Yeralemu ya n t̄ambu yiba sere ka baadomma. 26 T̄omba koo na n̄en s̄ā yera Yudan wusu ka Yerusalemun baru kpaanu kpuron di ka Benyameen tem di, ka sere maa guunun di ka w̄owin di, ka s̄ō ȳsan n̄om d̄waru gian di, tem m̄e kpuron di gesi, bu ȳku d̄ō m̄waararuḡinu ko ka siarabun ȳakunu, kpa bu ka k̄enu na, kpa bu turare d̄ō doke mi. 27 Adama b̄a kun n̄en gari swaa daki, yi na n̄e, bu man t̄ō w̄eraruḡii te yiya, ma ba dum̄o Yerusalemun k̄onn̄osun di, ba n s̄omun̄u s̄ōw̄a, t̄ō w̄eraruḡii te s̄ō, saa yera kon wuu ge d̄ō doke wi u ñ gbim̄o kpa be kpuro bu d̄ō m̄waa.

Yeremi u da m̄am̄on ȳenūo

18

1 Yinni Gusun̄o u Yeremi s̄ōw̄a u n̄e, 2 a seewo kpa a da m̄am̄on ȳenūo. Miya kon nun gari s̄ō.
 3 Ma u seewa u da m̄am̄on ȳenu mi. U deema wee u wekeru m̄ō. 4 Weke te u m̄ō mi, ta ñ gea kue. Ma u ten s̄on te sua u ka weke kpaaru kua te ta n̄un w̄ere. 5 Yera Yinni Gusun̄o u n̄e, 6 mban s̄ōna na ñ kp̄e n ka b̄e

Isireliba ko nge m̄e. Wee nge m̄e m̄ōm̄o wi, u s̄andu sua u n̄eni win n̄omūo, nge m̄eya i maa w̄a n̄en n̄omūo. 7 Gasa, na ra gere bweseru garun s̄ō n̄e, kon tu wuka n sura nge d̄āa, kpa n tu kam koosa. 8 Adama bwese te, t̄a n ten daa k̄osa ta nuku k̄ōsuru deri, na ra tu deriwa na kun maa tu k̄ōsa kue. 9 M̄eya gas̄o, na ra maa gere bweseru garun s̄ō n̄e, kon tu seeya. 10 Adama bwese te, t̄a n k̄ōsa m̄ō ma ta ñ n̄en gere swaa sue, na ku ra maa tu gea ye kue ye na raa ḡōru doke mi. 11 Yen s̄ō, a Yudaba ka Yerusalemugibu s̄ōw̄o a n̄e, n̄e, Yinni Gusun̄o na s̄ōru m̄ō n ka bu k̄ōsa kua. Na yen kpunāa yi. N n̄ men na, ben baawure u win daa k̄ōsa derio u wurama n̄en mi.

12 Adama ba koo gere bu n̄e, mban s̄ōna ba koo k̄osi. Ben baawure u koo win bwisiku k̄ōsunu sw̄iwa u ko ye u k̄i.

Isireliba ba Gusun̄o yina

13 Yinni Gusun̄o u n̄e, Isireliba ba ḡāa k̄ōsunu kua n sara. I bwesenu kpuro bikio, wara u yenin bweseru n̄ōre. 14 Nim mu ra kokubu kpe Libanin guunu w̄ollun di?

Daa te ta kokum̄o, ta ra nim gem kpe?
 15 Adama n̄en t̄ambu ba man duari ba da ba b̄ūnu turare d̄ō dokeamm̄e. Ya dera ba ñ ȳe ye ba m̄ō ben sw̄e s̄ō. Ba ben yellun swaa dosu derim̄o, ma ba swaa kisi sw̄i.
 16 Ba dera ben tem mu sankira. Ma t̄ambu ba bu ȳem̄o baadomma. Wi u sar̄o mi gesi, ù n mu wa, u ra wiru kparewa.
 17 Yen s̄ōna kon de bu yarina yibereban wuswaa nge tua ye s̄ō yari yerun woo ga yarinasia. Kon bu biru kisi. Na ñ bu m̄erim̄o sanam m̄e ba n̄oni s̄ōre.

Ba n̄ō tia kua

bu ka Yeremi mwa

18 Yera t̄on be, ba n̄e, su Yeremi n̄ō tia kua su n̄un mwa. Domi wooda kun gbim̄o baa ȳku kowobu b̄a kun w̄a. Bwisi kun kpeem̄o baa bwisigibu b̄a kun w̄a. Gusun̄on gari kun gbim̄o ȳen s̄ō win s̄om̄o ba sari. N n̄ men na, i na su n̄un w̄ori su yaa kasiki, kpa su ku maa win gari n̄o su sere yi laakari ko.

19 Saa yera Yeremi u Yinni Gusun̄o kana u n̄e, Yinni Gusun̄o, a man swaa dakio. A n̄en yibereban gari yi n̄ōw̄o. 20 Kaa de gea yu gasira k̄ōsa? Wee ba d̄k̄o kpiriru gb̄a bu ka man kp̄e s̄ō. A yaayo ma na ȳra wunen wuswaa ben s̄ō, na ka nun gari kua

kpa a ku maa ka bu mɔru ko.

²¹ Yen sɔ, a de gɔru nu ben bibu go.

A de bu gɔbisuku tabu sɔɔ,
kpa kurɔbu bu durɔbu ka bibu bia,
kpa bu ko gɔminibu.

A de baranu nu durɔ be go,
kpa bu ben aluwaasiba go tabu sɔɔ.

²² A de tabu kowo wuunu nu bu wɔri.

Kpa wuri yi nɔɔra ben yenusɔ.

Domi ba dɔkɔ kpiriru gba
bu ka man kpɛɛ te sɔɔ.

Ba man yina beria nɛn swaa sɔɔ.

²³ Adama wune, Yinni Gusunɔ,

a ben nɔɔsinaa kpuro yɛ,
ye ba kua bu ka man go.

Yen sɔ, a ku bu ben toranu wɔka.

A ku ben durum ye duari.

A de bu fukura wunen wuswaaɔ.

A bu sɛɛyasio wunen mɔrun saa sɔɔ.

Weke te ta kasira

19

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a dɔo mɔmɔn mi a boo dwe ge ba kua ka sɔndu. Kpa a yaku kowo be ba bukure ka wuun guro gurobu mɛnna, ² kpa i da wɔwa ye ba mɔ Beni Hinɔmuɔ ye ya wɔa kɔnnɔ gen mi gia, mi ba ra wekenu mɔm. Miya kaa nɔɔguru sua a gari gere yi kon nun sɔ. ³ Kaa Yudaban sinambu ka Yerusalemugibu sɔ bu swaa dakio bu na ye nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ na gerua. Kon de nɔni swaaru tu na Yerusalemɔ sere wi u ten gari nua kpuro, win swasu su sikari. ⁴ Domi ba man deri, ma ba yam mi disi doke. Ba bɔnu turare dɔɔ dokea mi, ni be ka ben sikadoba ka ben sinambu ba n̄ yɛ. Ma ba tɔn dabinu go mi, be ba n̄ gaa nu kue. ⁵ Ba bɔnu wi ba mɔ Baali yaku yeru bania gunguru wɔllɔ. Miya ba ra ka ben bibu yaku dɔɔ mwaaruguru ko, yaku tɛn bweseru na n̄ bu yiire, na n̄ mam ten bwisikunu koore.

⁶ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔnu ganu sisi ni sɔɔ ba n̄ maa wɔwa ye sokumɔ Tofeti n̄ kon mɛ Beni Hinɔmu. Ba koo ye sokuwa tɔn goo yeru. ⁷ Wɔwa yen miya kon Yudaba ka Yerusalemugibun nɔɔ tia ye ba kua kam koosia, kpa n de yiberɛba bu bu go tabu sɔɔ. Kon de gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ben gonu di. ⁸ Kpa n de Yerusalemɔ yu ko bansu si ba koo yɛɛ. Wi u sarɔ mi kpuro, u n ye wa, u biti soora u wia ko nɔni swaa ten sɔ. ⁹ Kon de yiberɛ be, bu bu nɔni sɔ sere bu ben berusebu ka ben bibun gonun yaa di.

¹⁰ Yen biruwa wune Yeremi kaa boo ge kara tɔn be ba ka nun da min wuswaaɔ. ¹¹ Kpa a nɛɛ, nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ, kon bu yarinasia kpa n wuu ge kɔsuku nge boo ge, ge ba n̄ kpɛ bu maa sɔme. Tofetin wɔwa miya ba koo tambu sike yɛn sɔ ba n̄ maa ayeru wasi gam. ¹² Mɛya kon tem mɛ ka mɛn tambu kua, kpa Yerusalemɔ yu

ko nge Tofeti. ¹³ Yerusalemugibun yɛnusu ka Yudaban sinambun yɛnusu, yɛnusu kpuro gesi mi ba ra bɔnu turare dɔɔ dokeye ka mi ba ra suru ka kperi ka sɔɔ sɔ, ka sere mi ba ra maa bɔnu ganu sɔ, si kpuro su koo disi duurawa nge Tofeti.

¹⁴ Yen biru, Yeremi u gɔsirama Tofetin di mi Yinni Gusunɔ u n̄n gɔra u win gari gere. Ma u na u yɔra Yinni Gusunɔn sɔa yerun yaaraɔ u tambu kpuro sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁵ Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u nɛɛ, wee u koo de kɔsa ye u raa gerua kpuro yu Yerusalemɔ ka yen wuu si su tie deema. Domi sin tamba swaa taaya, ba n̄ win gere nua.

Ba Yeremi dɔa doke

20

¹ Yera sɔɔ teeru, Pasuri Imɛrin bii wi u sɔa yaku kowo u ka maa sɔa Yinni Gusunɔn sɔa yerun kɔsobun tɔnwero u nua ma Yeremi u yeniban gari gerua. ² Yera u dera ba n̄n so, ma ba n̄n dɔa doke nge wiuro Yinni Gusunɔn sɔa yera, kɔnnɔ ge ba sokumɔ Benyamɛn kɔnnɔn bera gia. ³ Adama yen sisiru bururu, Pasuri u Yeremi dɔa ye wuna. Ma Yeremi u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kun maa nun sokumɔ Pasuri. Yisi ten tubusiana bɔri yenda ka nun sikerene. Adama tɛ, u nun sokumɔ Magɔɔ Misabibu. Yen tubusiana nandabu ka nun sikerene. ⁴ Domi Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, u koo wune ka wunen bɔrɔba nandabu kpɛɛ. U koo de bɛn yiberɛba bu bɛn gabu go tabu sɔɔ, kpa a ye wa ka wunen nɔni. Kpa Babilonin sina boko u Yudaba go kpa u gabu yoru mwɛeri u ka da Babiloniɔ. ⁵ U koo de yiberɛba bu Yerusalemun arumani gura, ka sɔma ye tamba kuan are kpuro, ka sere gaa gee ni nu waa ye sɔɔ. U koo de bu Yudaban sinambun arumani gura, kpa bu ka ye kpuro da Babiloni mi. ⁶ Pasuri, wune ka wunen yenugibu, ba koo bɛɛ yoru mwa bu ka da Babiloniɔ. Miya i ko i gbi, wune ka be a gari weesugii kua, kpa bu bɛɛ sike mi.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

weeweenu koosimɔ

⁷ Yinni Gusunɔ, a man kɔkura,

ma na wunen gari wura.

A man sɛre a kamia.

Wee tɔru baatere

tambu kpuro ba ra n man yɛɛmɔwa,

kpa ba n man gari bakɔ mɔ.

⁸ N̄a n k̄i n gari gere,

sere n nɔɔguru sua ka dam n nɛɛ,

yiberɛba ba wee bu sun dam dɔre,

kpa bu sun kam koosia.

Yinni Gusunɔ,

tamba ra n man yɛɛmɔwa wunen garin sɔ
baadomma.

⁹ N̄a n nɛɛ, kon nun deriwa,

na ñ maa wunen gari kparamo,
 n da n saawa nge dɔɔ u waa nen wasi soɔ
 u nen kukunu menimo.
 Kpa n kookari ko n ka tii marisi,
 adama na ku ra kpɛ.
 10 Na naemo ton dabinu nu man kɔsa
 bwisikusimo.
 Ba mɔ, nandabu waa baama.
 Su ka win gari da wirugibun mi.
 Be ba ra ka man nɔɔ tia saa
 ba meerimo na n kon sokura.
 Ba mɔ, sɔɔkudo kon de bu man samba ko.
 Kpa bu wa bu man mwa bu mɔru kɔsie.
 11 Adama na yɛ ma wune Yinni Gusuno, a waa
 ka ne
 nge tabu durɔ damgii.
 Yen sɔna be ba man noni soemo ba koo
 sokura.
 Ba ñ kpɛ bu man kamia.
 Yen sɔna ba koo sekuru wa
 kpa ba n tu yaaye sere ka baadommaɔ.
 12 Wune Gusuno wallu ka tem Yinni,
 wune wi a ra tonu wɛeri,
 a ka wa ù n saa gemgii,
 kpa a n win bwisikunu ka win gɔrun gari yɛ,
 wuna kon de a nen yiberɛba mɔru kɔsie.
 Domi wuna na tii nomu sandia.
 13 I Yinni Gusuno saro ka womusu.
 Domi u ra wɔnwɔndu wɔre
 saa ton kɔson noman di.
 14 Tɔɔ bɔrigira tɔɔ tɛ soɔ ba man mara.
 Tɔɔ te, tu ku domaru wa.
 15 Bɔrurowa wi u da u nen tundo soɔwa u nee,
 wee, ba nun bii ton durɔ marua.
 Ma labaari ye, ya nun nuku doo bakabu wɛ.
 16 Durɔ wi, u kam koowo
 nge wuu si Yinni Gusuno u kam koosia
 u ñ sin wɔnwɔndu kue.
 Kpa u wuri no bururu,
 kpa u tabun wurenu no soɔ soɔ gbɔara.
 17 Mban sɔna Gusuno u ñ yande dere n gbi
 sanam me na waa nen meron nukuro,
 kpa nuku te, tu yande ko nen sikiru,
 kpa na n waa mi sere ka tɛ.
 18 Mban sɔna na yara nen meron nukurun di,
 na ka sere wahala yeni ka wasi wuriri bini
 waamo,
 ma nen waa ra wiru gooramɔ ka sekuru.

Yerusalemu koo kam ko

21

1-2 Sina boko Sedesiasi u Pasuri, Maakiyan
 bii, ka Sofoni, yaku kowo Maseyan bii gɔra
 Yeremin mi, bu nun sɔ bu nee, u bu bikiaru
 kuo Yinni Gusunan mi, domi Nebukanesa,
 Babilonin sina boko, u ka bu tabu mɔ.
 Sɔɔkudo Yinni Gusuno u koo nun maamaaki
 gaɔ kpare ben sɔ, kpa u wa u bu deri. Yera
 Yinni Gusuno u ka Yeremi gari kua.
 3 Ma Yeremi u ton be wisa u nee, bu doo
 sina boko Sedesiasin mi bu nee, 4 ameniwa
 Gusuno Isireliban Yinni u gerua. U nee, wee,

u koo de ben tabu kowo be ba ka Babilonin
 sina boko ka win tambu sannamo wuun
 biruɔ bu duki su bu wura wuu ge soɔ. 5 Kpa
 wi, Gusunan tii u ka be Yudaba sanna ka
 mɔru u bu win dam sɔsi, 6 u de bara kɔsuru
 tu hunde koniba kpuro wari tu go wuu ge
 soɔ, tambu ka yaa sabenu. 7 Yen biruwa u
 koo sina boko Sedesiasi, Nebukanesa nomu
 beria, wi ka win som kowobu ka win ton be
 ba waa wuu ge soɔ, be ba gesi yara bararun
 di, ka tabun di, ka gɔrun di. Be kpurowa
 Nebukanesa u koo go. U ñ ben wɔnwɔndu
 mɔ. U ñ maa goo derimo.

8 Wee ye Yinni Gusuno u maa Yeremi
 soɔwa win tambun sɔ. U nee, wee, u bu swaa
 yiru yiyyamme, swaa yen mi waa ra waa, ka
 yen mi goo u waa. 9 Wi u koo gesi yɔra wuu
 ge soɔ, u koo gbiwa tabu soɔ, ñ kun me ka
 gɔru, ñ kun me ka bararu. Adama wi u yara
 u tii Babilonigibu wɛ be ba bu tarusi, yɛro
 koo win waa ru wɔra. Teya ta ko n saa win
 arumani ye u kpa u yara. 10 Domi u yɔrariwa
 u wuu ge kɔsa kua, n ñ mɔ gea. U koo gu
 Babilonin sina boko nomu sandiawa u gu dɔɔ
 meni.

Gari yi Yinni Gusuno

u Dafidin bweseru soɔwa

11 Yinni Gusuno u nee, ameniwa wune
 Yeremi kaa Yudaban sina bokon bweseru sɔ.
 A nee,
 bu ne, Yinni Gusunan gari noɔwo.
 12 Be, Dafidin bweseru,
 ba n da gem swii baadomma.
 Kpa bu be ba dam dɔre yakia
 be ba bu dam dɔremɔn noman di.
 Ba kun kue me,
 nen mɔru ya koo bu yabure
 ben kom kɔsum sɔ.
 Ba ñ maa kpɛ bu ye go.
 13 Kon Yerusalemugibu wari.
 Be, be ba waa wɔwa soɔ kperun wɔllo,
 baa ba n gerumo ba mɔ,
 wara u koo kpɛ u du ben waa yera,
 u ben kuku yeru turi.
 14 Kon bu seeyasia nge me ben kookoosu ne.
 Kon ben sina kpaaru dɔɔ meni
 te ba bana ka dɔa ye ba mɔ seduru,
 kpa ye ya ka tu sikerene kpuro yu dɔɔ
 mwaara.

22

1 Yinni Gusuno u maa Yeremi soɔwa u nee,
 a doo Yudan sina bokon yenuɔ kpa a bu gari
 yini sɔ. 2 A nee, wi, Yudaban sina boko, wi,
 wi u sɔ Dafidin sina gonoo, ka win bwɔabu ka
 win tambu ka be ba gesi waa sina kpaaru mi,
 3 bu ne, Yinni Gusunan gari yini swaa dakio
 bu no. Bu gem swiiyo. Bu be ba dam dɔremɔ
 wɔro be ba bu dam dɔremɔn noman di. Bu
 ku sobu ka gominibu ka gobekuban gaanu
 mwa ka dam. Bu ku maa taare sarirugibu go

yam mini. ⁴ Bā n wooda yeni mēm nōwa, gabu ben bweseru sōo, ba ko n bandu diiwa ba n sō Dafidin sina gōna yeni sōo. Ba koo du saa kōnnō minin di ba n dua tabu keke sōo ye dumi gawe, n̄ kun mē, ba n dumi sōni, be ka ben bwāabu ka ben tōmbu. ⁵ Adama bā n yina bu ye mēn nōwa, sere ka nē, Yinni Gusunōn wāaru, sina kpaā te, ta koo kowa bansu.

⁶ Wee ye na maa gerua Yudaban sina kpaarun sō. Na nēe, baa mē na sina kpaā te wa ta wā nge dāa sōo ge ga wāa Galadiō, n̄ kun mē, nge Libanin guurun wii kpiiru, ka gem kon tu bansu koosia. Goo kun maa sinamō mi.

⁷ Kon tabu kowobu tabu yānu sebusia bu tu wōri.

Kpa bu ten gberē yi ba kua ka dāa ye ba mō seduru wukiri bu dōo doke.

⁸ Tōn tuko dabinu ba koo sara wuu gen mi, kpa bu sōna bu nēe, mban sōna Yinni Gusunō u wuu bōko geni kua mēsum. ⁹ Kpa bu bu wisi bu nēe, gen tōmbu ba wi, ben Yinnin arukawani kusiawa, ma ba da ba būnu sāmō.

Ye Yinni Gusunō u gerua

Salumun sō

¹⁰ Bēe Yudaba,

i ku wuri ko Yosiasa wi u gun sō.

I ku maa win ario ko.

Adama i wuri koowo Salumun sō,

wi ba yoru mwa ba ka da tem tukumō.

Domi u n̄ maa wee.

Mēya u n̄ maa tem mē wasi

mi ba n̄n mara mini.

¹¹ Wee ye Yinni Gusunō u gerua Salumu, Yosiasa Yudaban sina bokon biin sō, wi u bandu dii win baan ayerō. U nēe, u doona, u n̄ maa wee. ¹² U koo gbiwa desiru sōo mi ba ka n̄n da mi, u n̄ maa tem mē wasi.

Yinni Gusunō

u Yoyakimu gerusi

¹³ Yeremi u Yoyakimu sōowa u nēe, wee ye

Yinni Gusunō u gerua. U nēe,

wunē Yoyakimu, bōrurowa a sāa.

Wee a wunen sina kpaaru bana,

adama a n̄ gem swīi.

A tu gidambisaba sosia

adama ye n weenē a tōmbu kua,

a n̄ bu kuammē.

A ra gabu sāmburu koosie kam.

A ku ra bu ben kōsiaru wē.

¹⁴ Ma a nēe, kaa tii sina kpaā bakaru baniawa kpa ta n gidambisa baka mō.

Ma a fenentiba doke,

a ten gani dāa gea ye ba mō seduru wukiri.

Ma a tu swērasia kom kom a ka sōosi ma sina kpaara.

¹⁵⁻¹⁶ Yēn sō a ka sina kpaā te seduruba bana,

yeya n dera a sāa sina boko?

Wunen baaban tii u n̄ sāa sina boko ro?

U ra diwa kpa u nō nge baawure,

adama u ra baawure kuenta ye n weenē u ko.

U ra sārōbu ka wōnwōndōbu siriewa dee dee.

Yen sōna ye kpuro ya n̄n koorā dee dee win wāaru sōo.

Wi u maa mō nge mē,

wiya u wi, Yinni Gusunō yē ka gem.

¹⁷ Adama wunē, wunen tiin arufaaniwa a kasu.

A kasuwa a taarē sarirugibu dam dōrē

kpa a bu go.

¹⁸ Yen biru, Yeremi u maa nēe, wee ye

Yinni Gusunō u gerumō Yoyakimu, Yosiasin

bii, Yudaban sina bokon sō. U nēe,

ū n̄ gu, ba n̄ n̄n gōo swīiyammē bu nēe,

waiyo nēn mōo!

Waiyo nēn sesu!

Waiyo nēn yinni!

¹⁹ Adama ba koo win goru gawawa bu yara

Yerusalemun di

bu sike nge yaa saberu.

Yerusalemu ya koo sekuru wa

²⁰ Yeremi u nēe,

wee ye Yinni Gusunō u gerua.

U nēe, bēe Yerusalemugibu,

i doo i yo guu te ba mō Libanō,

ka Basanin guurō,

ka Abarimun gungunu wōllo,

kpa i kuuki ko i nōogiru sua.

Domi be i ka arukawani bōkua ba munkira.

²¹ U bēe kirō kua sanam mē i wāa bōri yendu sōo,

adama i nēe, i n̄ n̄n swaa dakimō.

Nge mēya bēen daa ya sāa saa bēen piiburun di,

i ku ra n̄n swaa daki.

²² Tē, bēen kparōbu ba koo ka woo doona

kpa be i ka arukawani bōkua

bu bu yoru mwēeri bu ka da tem tukumō.

Saa ye sōora i ko i sekuru wa,

bēen kom kōsum sō.

²³ Bēe Yerusalemugibu,

bēe be i sō sēe bēen dii buranu sōo

ni i kua ka Libanin dāa gea,

amōna bēen weeweenu ko n nē,

sanam mē wuriribu koo bēe deema

nge tōn kurō wi u yiire u kī u ma.

Yinni Gusunō

u Yoyakini sirimō

²⁴ Yinni Gusunō u Yeremi sōowa u nēe, kaa

Yoyakini, wi ba maa mō Yekonia, Yoyakimun

bii, Yudaban sina boko sō a nēe, sere ka nēn

wāaru, baa ū n̄ sāan na nge taabu nēn nōm

geuō, kon n̄n wuna min di. ²⁵ Kon n̄n win

yiberēba nōmu sōndia, be, be ba kasu bu n̄n

go. Kon n̄n bu nōmu sōndia be, bēn bērum

u mō mi. Bēya Nebukanēsaa, Babilonin sina

boko ka win tabu kowobu. ²⁶ Kon bu kɔ, wi ka win mero wi u n̄n mara. Kpa bu ka bu da tem tukumɔ mi ba n̄ bu mara. Miya ba koo gbi. ²⁷ Saa gaa sɔɔ, ba ko ba n̄ k̄i bu gɔsirama ben temɔ adama ya n̄ koorɔ.

²⁸ Gaba koo bikia bu n̄ɛɛ, Yoyakini wi, u s̄aawa nge weke te ta k̄osire, n̄ kun m̄ɛ, nge ḡaa ni goo kun maa k̄i? Aawo. N n̄ m̄ɛn na, mban s̄ɔna ba wi ka win bweseru tem yara ma ba ka bu da sere mi ba n̄ ȳɛ.

²⁹ Ma Yeremi u n̄ɛɛ, n̄ɛn temgibu, i n̄ɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. ³⁰ U n̄ɛɛ, i durɔ wi garisio wi u n̄ kooramɔ win w̄aaru sɔɔ. U ko n̄ s̄aawa nge wi u bibu bia, domi win bweseru sɔɔ, goo kun maa sinamɔ sina ḡɔna sɔɔ u Yudaba kpara.

Kpara k̄sɔbu

23

¹⁻² Gusunɔ Isireliban Yinni u n̄ɛɛ, b̄ruroba kpara be ba n̄ɛn t̄ambu goomɔ, ma ba bu yarinasiama nge ȳa kpara k̄sɔbu. Na maa n̄ɛɛ, wee ba n̄ɛn t̄ambu gira, ba bu yarinasia ba yina bu bu n̄ɔri. Yen s̄ɔ, kon bu s̄ɛyasia ben nuku k̄su ten saabu.

³ Kpa n̄ n̄ɛn t̄ɔn be ba tie mw̄ɛrima tem kpuron di, mi na raa dera ba yarin̄ɛ, n̄ ka bu wurama ben temɔ, kpa bu marura bu dabilia.

⁴ N̄ɛ, Yinni Gusunɔ kon bu kpara kpaobu w̄ɛ be ba koo bu kpara. Ba n̄ maa nandamɔ b̄ɛrum s̄ɔ. Baa ben turo kun maa biaramɔ.

⁵ Wee saa ya sisi ȳɛ sɔɔ kon gemgii goo seeya Dafidin bwe-serun di

nge d̄aa kp̄ii p̄atura,
kpa u n̄ bandu dii ka baadommaa.
U koo t̄ɔn be kparawa ka bwisi gee.

Kpa u gem s̄ɔsi tem m̄ɛ sɔɔ.

⁶ Win waati ye sɔɔ,
Yudaba ba koo faaba wa.

Kpa u de Isireliba ba n̄ w̄a b̄ori yendu sɔɔ.

Kpa ba n̄ n̄n sokumɔ ba n̄ m̄ɔ,
Yinni Gusunɔwa u s̄aa ben faaba kowo.

⁷ Yen s̄ɔna na n̄ɛɛ, wee saa ya maa sisi ȳɛ sɔɔ ba n̄ maa b̄rumɔ bu n̄ɛɛ, ka Yinni Gusunɔn w̄aaru wi u bu yarama saa Egibitin tem di.

⁸ Adama ba ko n̄ da gerewa bu n̄ɛɛ, ka Yinni Gusunɔn w̄aaru wi u bu yarinasia s̄ɔ ȳɛsan n̄m̄ geu gia ka wusu gasu sɔɔ, ma u maa ka bu wurama min di, bu ka sina ben temɔ.

Gari yi Yeremi

u s̄omɔ weesugibu s̄ɔwa

⁹ N n̄ s̄omɔbun s̄n̄ na,
n̄ɛn ḡɔru ga sankira too,
ma na diirimɔ sere ka n̄n kukunɔ.

Na s̄aa nge wi tam mu goomɔ
Yinni Gusunɔ ka win gari d̄ɛrin s̄ɔ,
yi u man s̄ɔwa u n̄ɛɛ,

¹⁰ t̄amba yiba tem m̄ɛ sɔɔ,

be ba sakararu m̄ɔ.

K̄s̄a ba naa gire.

Miya ben dam mu w̄a.

Yen s̄ɔna tem m̄ɛ, mu sankire,
ma m̄ɛn kpara yee ni nu w̄a ḡbaburun bera
gia nu gbera.

Domi u mu b̄rusi.

¹¹ Gusunɔn s̄omɔbu ka ȳaku kowobu ba
sankire,

u wa ma ba nuku k̄su kom m̄ɔ
sere ka win s̄aa yero.

¹² Yen s̄ɔna ben swaa ya koo w̄oria,
kpa yu bu yam t̄ire.

U koo de bu bu b̄oria,
kpa bu wuruku saa ye u koo bu s̄ɛyasia
u de wahala yu bu deema.

Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yudan Gusunɔn s̄omɔbun

k̄san kp̄aaru

¹³ Yinni Gusunɔ u n̄ɛɛ,
k̄s̄a ye na wa n̄ɛn s̄omɔbu ba m̄ɔ Samaria,
ya n̄ ka n̄ɔ gerurɔ.

Domi b̄tu wi ba m̄ɔ Baalin ȳisira ba ka gari
m̄ɔ.

Ma ba n̄ɛn t̄ambu Isireliba gerasia n̄ɛn swaan
di.

¹⁴ Adama kom k̄sum m̄ɛ na wa Gusunɔn
s̄omɔbun suunu sɔɔ Yerusal̄emua,
mu beon̄gim kere.

Ba s̄aawa sakara kowobu,
ma ba weesu m̄ɔ,
ba t̄ɔn k̄sɔbu dam k̄m̄ɔ bu ku ka ben kom
k̄sum deri,

ma na be kpuro garisi nge Sodomu ka
Gom̄ran t̄ambu.

¹⁵ Yen s̄ɔna n̄ɛ Gusunɔ, w̄ollu ka tem Yinni,
na n̄ɛn s̄omɔbu Yerusal̄emua s̄om̄ɔ
ma wee kon de bu d̄aa kiku gagu * ge ga sosu
di,

kpa bu nim m̄ɛ mu d̄ɛɛ m̄ɔ n̄ɔ.

Domi beya ba dera tem m̄ɛn t̄ambu kpuro ba
n̄ maa man b̄ɛɛɛ w̄ɛm̄ɔ.

S̄omɔ weesugibu

¹⁶ Am̄eniwa n̄ɛ Gusunɔ, w̄ollu ka tem Yinni
na gerua. Na n̄ɛɛ,

i ku maa n̄ɛn s̄omɔ ben gari swaa daki.
Domi ba dera i ȳiȳɔ ye i n̄ wasi.

Ben tiin ḡɔrun bwisikuna ba gerumɔ,
n̄ n̄ m̄ɔ yi yi wee n̄ɛn n̄ɔn di.

¹⁷ Ba ra mam be ba man gem̄a s̄ɔ bu n̄ɛɛ,
na be gerua na n̄ɛɛ,
ba koo b̄ori yendu wa.

Kpa ba n̄ be ba ben tii tiin ḡɔru k̄iru m̄ɔ s̄om̄ɔ
ba n̄ m̄ɔ,

ba n̄ k̄s̄a gaa wasi.

¹⁸ Yeremi u n̄ɛɛ,
ben wara u ka Yinni Gusunɔ wesiana.
Nge ben wara u win gari nua u yi laakari kua.

* 23:15 d̄aa kiku gagu - A m̄ɛrio 9:14.

19 Wee Yinni Gusunɔn mɔru ya koo na nge guru woo bɔko kpa yu tɔn kɔsobu wɔri.

20 Win mɔru ye, ya n̄ suremɔ, ma n kun mɔ u win himba yibia. Amen biru, ya koo bɛɛ nɛn tɔmbu yeeri.

21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, sɔmɔ be, ba duki da, baa mɛ na n̄ bu ɔɔre. Ba maa gari gerua, baa mɛ na n̄ ka bu gari kue.

22 B̄a n daa nɛn gari swaa daki, nɛn gariya ba koo raa kpara nɛn tɔmbun suunu sɔɔ.

Kpa bu wa bu ɔ̄ru ɔ̄sia bu ben kom kɔsum deri.

Yinni Gusunɔ

u w̄aa yam kpuro

23 Nɛ Gusunɔ, na w̄aawa yam kpuro, turuku ka tontondɛɔ.

24 Goo u koo kp̄i u kuke na kun n̄n wa? Na w̄aawa yam kpuro, wɔllɔ ka temɔ.

Mba yakasu ka dobi

yi m̄asine

25 Na n̄ɔmɔ ye sɔmɔbu ba gerumɔ. Be ba gari weesugii m̄ɔ ka nɛn ȳisiru ba m̄ɔ, na ka bu gari kua dosu sɔɔ, 26 sere saa yer̄a sɔmɔ beni ba ko n gari weesugii m̄ɔ, kpa ba n nɛn tɔmbu n̄ni w̄ɔkumɔ ka ben ɔ̄run gari.

27 Ba k̄iwa ben dosu weesugisun gari yi de nɛn tɔmbu bu nɛn ȳisiru duari nge mɛ ben baababa ba raa man duari b̄u wi ba m̄ɔ Baalin s̄ɔ. 28 Sɔmɔ wi u dosa u geruo ma u dosa. Wi na maa ka gari kua u yi tusio dee dee.

Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, mba yakasu ka dobi yi m̄asine.

29 Nɛn gari kun s̄aa nge d̄ɔɔ rɔ? Yi n̄ s̄aa nge matalaka ye ya ra kperu k̄ɔre rɔ?

30 Yɛn s̄ɔna nɛ, Yinni Gusunɔ, kon sɔmɔ be s̄eyasia, be, be ba ben winsim gari suamɔ ba ka gari weesugii m̄ɔ. 31 Kon bu s̄eyasia be ba ben tii tiin gari suamɔ ba gerumɔ ka nɛn ȳisiru. 32 Kon bu s̄eyasia be ba ben dosu weesugisu tɔmbu s̄ɔmɔ. Ma ba dera nɛn tɔmba k̄ɔramɔ ben wee si ka ben tɔn biarun s̄ɔ. Na n̄ bu ɔ̄re, na n̄ maa bu wooda w̄ɛ. Mɛya ba n̄ maa arufaani gaa m̄ɔ tɔn ben suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔn gari

yi s̄aawa s̄omunu

33 Yinni Gusunɔ u Yeremi s̄ɔwa u nɛɛ, tɔn ben goo, n̄ kun mɛ nɛn sɔmɔ goo, n̄ kun mɛ ȳaku kowo goo ù n nun bikia u nɛɛ, mba nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua, s̄omu nir̄a na bu s̄ɔbi, kaa n̄n wis̄iwa a nɛɛ, hera ba s̄aa nɛn s̄omunu. Adama kon bu biru kisi. 34 Ben wi u gesi n̄ɔ wukia u nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na bu s̄omunu s̄ɔbi, kon ȳɛro s̄eyasiawa wi ka win yɛnuɔibu. 35 Ye baawure u koo kp̄i u win

winsim bikia, yer̄a, u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ u gerua, mba u wisa. 36 Adama bu ku raa maa gere bu nɛɛ, na bu s̄omunu s̄ɔbi. Wi u ye gerua, win gari koo w̄ari win tii s̄ɔɔ. Domi ba nɛn gari temam̄owa nɛ wi na s̄aa ben Yinni wi u ra n̄ w̄aa, u dam kpuro m̄ɔ. 37 Kaa maa s̄ɔmɔ be bikia a nɛɛ, mba nɛ, Yinni Gusunɔ na bu s̄ɔwa. Mba na bu wisa. 38 B̄a n maa nun wisa ba nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na bu s̄omunu s̄ɔbi, baa mɛ na nɛɛ, bu ku maa yen gari ko, a bu wisio a nɛɛ, am̄eniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, 39 kon bu hir̄u kisi kpa n bu duari, be ka ben wuu ge na raa be ka ben baababa w̄ɛ. 40 Kon maa bu seku bakuru doke te ta n̄ duarir̄ɔ sere ka baadom̄maa. Kpa ba kun maa b̄ɛɛr̄ɛ m̄ɔ tɔmbun n̄ni sɔɔ.

Figie bii

ni nu w̄aa birenu yiru s̄ɔn gari

24

1 Ye Nɛbukanesaa, Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko mwa ka win sina asakp̄ɔbu ka ben d̄aa d̄akobu ka ben sekobu, u ka bu da Babiloni, saa ye s̄ɔra Yinni Gusunɔ u Yeremi figie bii ni ba doke birenu yiru s̄ɔɔ s̄ɔsi s̄aa yerun k̄ɔnn̄w̄ɔ. 2 Bire nin teeru ta figie bii geenu yiba ni nu s̄aa nge yen marum ḡbiikum. Ma teera ma bii k̄ɔsunu yiba ni nu n̄ diir̄ɔ.

3 Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi bikia u nɛɛ, Yeremi, mba a waam̄ɔ mi. Ma u wisa u nɛɛ, birenu yir̄uwa na waam̄ɔ, ni nu figie binu yiba. Ganu gea s̄aa, ma ganu k̄ɔsunu s̄aa, nu n̄ diir̄ɔ.

4 Yera Yinni Gusunɔ u n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, 5 wee ye na gerua, nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni. Na nɛɛ, nge mɛ figie bii gee ni, nu ra tɔmbu w̄ɛre, nge m̄eya kon Isireli be ba yoru mw̄ɛra ba ka da Babiloni m̄ɛri ka n̄nu geu. 6 Kon de bu wurama ben tem mini. Na n̄ maa bu suramɔ, kon bu t̄asisiawa. Na n̄ maa bu wukamɔ, kon bu girawa n s̄ire. 7 Kon bu ɔ̄ru kp̄ɔɔ w̄ɛ, kpa bu gia ma n̄na na s̄aa kpuron Yinni. Ba koo wurama nɛn mi kpa ba n̄ s̄aa nɛn tɔmbu ba n̄ man s̄aamɔ.

8 Adama Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win sina asakp̄ɔbu ka tɔn be ba tie Yerusalem̄ɔ ka be kpuro be ba s̄ɔ tem mɛ s̄ɔɔ, ka sere be ba kpikuru da Egibitiɔ, kon dewa ba n̄ s̄aa nge figie bii k̄ɔsu ni nu n̄ diir̄ɔ mi. 9 Tɔmbu b̄a n̄ bu wa ba koo biti soora. Gee kon bu yarinasia kpuro, ba koo bu ȳɛwa bu bu yaakor̄u koosi kpa ba n̄ w̄aa sekuru s̄ɔɔ kpa ba n̄ da ka ben ȳisiru tɔmbu b̄ɔrusi. 10 Kon bu tabu surema ka ɔ̄ɔru ka baranu sere bu ka gbi tem mɛ kpuro s̄ɔɔ, mɛ na be ka ben baababa w̄ɛ.

Yudaban m̄ɛm n̄ɔ sarirun are

25

¹ Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wōō nnese sōra Yinni Gusunō u ka Yeremi gari kua Yudaban sō. Ya sāawa Nēbukaneśaa, Babilonin sina bokon bandun wōō gbiikuu. ² Ma Yeremi u Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro sōōwa u nē, ³ saa Yosiasi, Amōan biin bandun wōō wākura itasen di, n ka gisō girari, yen wōō yenda itawa mi. Saa min diya na ra n bēē Gusunōn gari sōōmō adama i ku ra man swaa daki. ⁴ Yinni Gusunō u ra n bēē win sōm kowobu goriamme, bera win sōmōbu. U dera ba na na saa yee yellun di. Adama i ñ bu swaa daki, i ñ ben gari wure. ⁵ Sōmō be, ba ra n gerumō ba n mō, i gōru gasio kpa i bēēn daa kōsa deri, kpa i wa i n wāa bēēn tem sō, mē Yinni Gusunō u bēē ka bēēn baababa wē sere ka baadommaō. ⁶ I ku maa būu goo yiira i nūn sā. I ku Gusunōn mōru seeya ka bēēn bwāaroku ni i kua ka bēēn tii, kpa u ku maa bēē kōsa gaa kua. ⁷ Adama Yinni Gusunōn tii u nē, i ñ nūn swaa daki. I win mōru seeyawa bēēn bwāaroku ni i kuan sō. Ma ya ka bēē kōsa naawa.

⁸ Yen sōna wi, Gusunō wallu ka tem Yinni u nē, yēn sō i ñ nūn swaa daki, ⁹ yen sōna u koo maa sōō yēsān nōm geun tōmbu kpuro gurama ka win sōm kowo Nēbukaneśaa, Babilonin sina boko. Kpa bu bēēn tem men tōmbu wari bu kam koosia, ka be ba bēē sikere nē kpuro. Tem mē, mu koo kowa bansu sere ka baadommaō. Wi u sarō mi, kpa bitu u nūn mwa, sere u wia ko. ¹⁰ Ba ñ maa tōō bakanun womusu nōōmō mi, ka sere kurō kpaanun womusu. Mēya ba ñ maa nambun wōkinu nōōmō. Ba ñ maa fitilanu wasi mi. ¹¹ Tem mē kpuro mu koo kowa bansu, kpa bēē, win tōmbu, i Babilonin sina boko yoru diiya wōō wata ka wākuru.

¹² Adama wōō wata ka wōku ten biru, Yinni Gusunō u koo Babilonin sina boko ka win tōmbu seesima ben tora ni ba kuan sō, kpa u ben tem kam koosia mu ko bansu sere ka baadommaō. ¹³ Bōri yi u gerua tem men sō, ka sere yēn gari nē, Yeremi na gerua na yorua tire te sōō, bwesenu kpuron sō, yi koo koorawa. ¹⁴ Domi bwese damginu ka sinam damgiba koo bu yoru mwēeri. Nge mēya Gusunō u koo ka bu ben kōsa kōsie ye ba raa kua.

*Gusunō**u koo bwesenu kpuro seeyasia*

¹⁵ Yinni Gusunō u win mōru weesina ka tam mē u doke nōra sōō u nē, Yeremi fii u nē, n ye mōō kpa n de bwese nin mi u man gorio nu ye nō. ¹⁶ Bā n wa ma u dera yibereba ba bu wari ba goomō, ba ko n bāarimōwa kpa ba n burisine nge wiirōbu.

¹⁷ Yera na nōra ye mwa Yinni Gusunōn nōman di. Ma na dera bwese nin mi u man

gōra nu win mōru ye nōra. ¹⁸ Na torua na ye Yerusalemugibu nōrusia, ka Yudan wusu kpuron tōmbu ka ben sinambu ka ben sina asakpōbu, kpa Gusunō u wa u ben tem kam koosia kpa wi u sarō mi, u bitu soora sere u wia ko. Kpa ba n da ka ye tōmbu bōrusi nge mē ya koorā tē.

¹⁹ Yen biru, na bwese ni nu tiegibu ye nōrusia. Beya Egibitin sunō ka win sina asakpōbu, ka win tōmbu kpuro, ²⁰ ka bwese tuku ni nu wāa Egibitio, ka Usan sinambu, ka Filisitiban sinambu, beya Asikaloniigii, ka Gasagii, ka Ekoroniigii, ka sere be ba maa tie Asidoōō, ben sunō, ²¹ ka Edōmuba, ka Mōabuba, ka Amōnigibu, ²² ka Tirin sinambu ka Sidonin sinambu, ka sere sinam be ba wāa nim wōkun bera gō, ²³ ka sere maa Dedanigibu, ka Temagibu, ka Busigibu, ka be ba ra wii baanun seri kōni, ²⁴ ka maa Daarububan sinambu, ka bwesenu kpuron sinambu be ba wāa gbaburō mi yani seeri wāa, ²⁵ ka Simirin sinambu ka Elamun sinambu ka sere Mediban sinambu, ²⁶ ka sinam be ba wāa sōō yēsān nōm geu gō kpa, be ba wāa turuku ka be ba toma.

Bwese ni nu gesi wāa handunia sōō, ni ka nin sinambu ba mōru ye nōra ma Babiloni ye ba maa mō Sesaki, yen sina boko u ye dakura.

²⁷ Yinni Gusunō u maa man sōōwa n Isireliba sōōwō n nē, ameniwa wi, ben Yinni, wi u maa sōa wōllu ka tem Yinni u gerua. U nē, bu nōruo sere yu bu gō, bu siruku kpa bu wōruku sere bu kpana bu se yēn sō u dera yibereba ba bu wari ba goomō. ²⁸ U maa nē, bwese nin garu tā n yina tu nō ye na tu fii, n tu sōōwō n nē, tu nōruo baa ñ n meren na. Wi, Gusunō wallu ka tem Yinnin wodawa. ²⁹ Domi u ñ win wuu Yerusalemu deri? Aawo, u ñ derimō. Bwesenu kpuro sōōra u koo win mōru sure. Wi, Gusunō wōllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

³⁰ U maa man sōōwa u nē, n bu sōōwō n nē, wi, Yinni Gusunō u koo kukiri wōllun di. Win nōō ga koo nōōra saa win wāa yee dēeraran di.

U koo win tem kukirisi.

U koo handuniagibu kpuro kukirisi nge tōn dabi te ta dīanu gēemō gberō.

³¹ Win kukiribu koo nōōra handunia kpuro sōō.

Domi u tōmbu kpuro sokumō win siri gbaburō.

Wi siribu di, u koo yēro gowa ka takobi.

³² Wi Gusunō, wōllu ka tem Yinni, u maa nē, win siribu bu ko n sāawa nge woo bōkō ge ga bwesenu kpuro gasirimō, ga handunian goonu nne kpuro bukiane.

³³ Be Yinni Gusunō u koo de bu gbi siri bi sōō, ba ko n teriewa baama handuniaō. Goo

sari wi u koo ben gonu menna u sike, kpa bu ben gɔɔ swi. Nu koo kowa taaki tem sɔɔ.

³⁴ Bɛɛ, win tɔmbun kparobu, i wuri koowo, i bindio temɔ. Domi tɔra tunuma tɛ sɔɔ ba koo bɛɛ sakiri. I ko i wɔruma i kɔsikira nge tem mɔn weke buraru.

³⁵ I n̄ kisiramɔ domi i n̄ kuku yeru wasi.

³⁶ Wee, kparo ben wuri yi koo nɔɔra domi Yinni Gusunɔ u koo ben tem kam koosia

³⁷ ka win mɔru baka.

Tem mɛ, mu waa bɔri yendu sɔɔ, adama mu koo ko bansu.

³⁸ Nge mɛ gbee sunɔ ga ra yari gen waa yerun di

gu ka dɔnanu kasu, nge mɛya Yinni Gusunɔ u koo yari win waa yerun di,

u de bwesenu nu goona

kpa tem mu tɔmbu bia win mɔru bakan sɔ.

Yeremi u waa Yudaban

wirugibun wuswaaɔ

26

¹ Ye Yoyakimu, Yosiasin bii Yudan sina boko u bandu di, yen sɔɔ mɛɛ tera Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari yini kua u nɛɛ, ² ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua na nɛɛ, a yɔro sɔa yerun yaara mini. Tɔn be ba koo na saa Yudan wusu kpuron di bu ka man sɔ, kpa a bu gari yi kpuro sɔ yi na nɛɛ, a bu sɔ. Baa yin tia a ku ra bure. ³ Ba n̄ wura ba nun swaa daki, ma ba wura ben dɔɔ sɔɔ, ba ben kom kɔsum deri, kɔsa ye na raa gɔru doke n̄ bu kua, kon ye deri. ⁴ A bu sɔwɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu man swaa dakio bu nɛn woodaba swi ye na bu wɛ, ⁵ kpa bu ku nɛn gɔrobun gari atafiuru ko. Na ra be bu gɔrie saa yellun di, adama ba n̄ bu swaa daki. ⁶ Yen sɔ, kon sɔa yee te kam koosia nge mɛ na Silogiru kua, kpa n̄ de bwesenu kpuro nu wuu gen yisuru sia n̄ n̄ bɔrumɔ.

⁷ Yaku kowobu ka Gusunɔn sɔmbu ka wuun tɔmbu ba Yeremin gari yi nua yi u gerumɔ Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ. ⁸ Ye u gari yi gerua u kpa yi Yinni Gusunɔ u nun yiire u tɔn be kpuro sɔ mi, yera yaku kowo be, ka Gusunɔn sɔmɔ be, ka sere wuun tɔn be ba tie kpuro ba na ba n̄n sɛre. Ba gbɔsukumɔ ba mɔ, kaa gbiwa. ⁹ Tɔmbu kpuro ba na ba Yeremi mɛnɛ Yinni Gusunɔn sɔa yeru mi, ba mɔ, mban sɔna a gerumɔ ka Yinni Gusunɔ yisuru a mɔ, sɔa yee teni ta koo kam kowa nge Silogiru, kpa Yerusalemu yu ko bansu.

¹⁰ Ye Yudan wirugibu ba nua mɛ, yera ba seewa sina kpaarun di ba da Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ, ma ba sina sɔa yee ten kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ kɔnnɔ kpɔɔ. ¹¹ Ma yaku kowo be, ka Gusunɔn sɔmɔ be, ba wirugibu ka tɔn be

ba tie kpuro sɔwɔa ba nɛɛ, n weenɛwa bu durɔ wini go. Domi gari kamwa u wuu geni gerusimɔ. Bɛɛn tii i maa yi nua ka bɛɛn swaa.

¹² Ma Yeremi u wirugii be ka tɔn be kpuro sɔwɔa u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u man gɔrima n̄ ka gari ko sɔa yee teni ka wuu genin sɔ, nge mɛ i nua kpuro. ¹³ I gɔru gɔsio kpa i kom kɔsum deri. I Gusunɔ bɛɛn Yinnin gari swaa dakio, kpa u kɔsa ye deri ye u raa ki u bɛɛ kua. ¹⁴ Adama nɛ wee bɛɛn nɔmaa, i ka man koowo nge mɛ n̄ bɛɛ dende. ¹⁵ I yɛ ma na n̄ taarɛ gaa mɔ. Yen sɔ, i n̄ man go, nɛn yem mu kua bɛɛ ka bɛɛn wuu gen sɔmunu. Domi ka gem Yinni Gusunɔwa u man gɔrima n̄ ka bɛɛ gari yini kpuro sɔ.

¹⁶ Yera wirugii be, ka tɔn be ba tie ba yaku kowo be, ka sɔmɔ be sɔwɔa ba nɛɛ, n̄ n̄ weenɛ su durɔ wi go domi ka Gusunɔ bɛɛn Yinnin yisira u gari yini gerua.

¹⁷ Ma wuu gen guro gurobu gabu ba seewa ba tɔn wɔru ge sɔwɔa ba nɛɛ, ¹⁸ Miseen Mɔresetigii u raa Gusunɔn gari gerua Yudan sina boko Esekiasin waati u nɛɛ, ameniwa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ, ba koo Yerusalemu bwiiya nge gberu, kpa yu ko nge kpee ni ba suba, kpa guu tɛn wɔllu ba Yinni Gusunɔn sɔa yee te bana,

tu danu kpi n̄ ko dɔa sɔɔ bako.

¹⁹ Yudaba ka ben sina boko Esekiasin wi, ba Miseen wi go? Esekiasin wi, u n̄ Yinni Gusunɔ nasie? Nge u n̄ Yinni Gusunɔ suuru kane ro? Ma Yinni Gusunɔ u kɔsa ye deri ye u raa ki u bu kua. Yera i ko de bɛɛ, su tii durum baka yeni sɔbi?

Yoyakimu

u Gusunɔn sɔmɔ Uri go

²⁰⁻²¹ N deema Yoyakimun waati ye sɔɔ, durɔ goɔ maa waa wi ba mɔ Uri, Semaya Kiriati Yarimugiin bii. Durɔ wi, u ra gari gere ka Yinni Gusunɔn yisuru. Ma u gari tee yi gerua win tii, wuu genin sɔ nge mɛ Yeremi u gerua mi. Ma Yoyakimu ka win tabu durɔbu ka maa win sina asakpɔbu ba gari yi nua. Yera sina boko wi, u kasu u Uri go. Ye Uri u nua mɛ, u berum soora, ma u kpikiru sua u da Egibitio. ²² Yera Yoyakimu u Elinatani Akaborin bii gɔra Egibitio ka tɔmbu gabu sannu bu ka Uri mwaaama. ²³ Ma ba Uri wi mwaaama ba ka n̄n na sina bokon mi. Ma u dera ba n̄n go ka takobi. Yera ba win goru kare mi ba ra tɔn dirobu sike.

²⁴ Adama Akikamu Safanin bii u yɔrawa ka Yeremi ma u yina bu tɔn be Yeremi nɔmu beria bu go.

Yeremi

u sugu sɔndi win seru wɔllu

27

1 Ye Sedesiasin bii, Yudaban sina boko u bandu di u kpa, n te fiiko, yera Yinni Gusunō u ka Yeremi gari kua u nēē, 2 Yeremi, a tii suguba kuo ka maa wēē a ye sōbe, 3 kpa a ye sōmabu wē be sinam beni, Edōmuban sunō, ka Maōbubān sunō, ka Amōniban sunō, ka Tirin sunō, ka Sidonin sunō ba gōra Yerusalemu sōo kpuro, bu ka da Babiloniō. 19-20 Domi sanam mē Babilonin sina boko ni, kpa ben baawure u ka ye win yinni daawa. 4 Kpa a maa bu sō bu ben yinnibu sō bu nēē, nē, Gusunō, wōllu ka tem Yinni, wi Isireliba ba sāmā, na nēē, 5 nēna na tem taka kua ka tōmbu ka yēē yi yi wāa mē sōo, ka nēn dam bakam. Wi na kī, wiyā na ra mu wē. 6 Wee tē kon bēen tem mē kpuro nēn sōm kowō Nēbukanesāa, Babilonin sina boko wē. Kpa n de sere ka gbēeku yēēyō yi nūn sōmburu kua. 7 Bwesenu kpuro nu koo wi ka win bibu, ka win debuminu sā. Adama saa gaa koo na yē sōo bwese damginu ni nu sinam damgibu mō, nu koo ra win tii ka win temgibu yoru mwa.

8 Bweseru garu tā n yina tu Nēbukanesāa sā tu nūn yoru diiya, nē, Yinni Gusunō, kon de u bwese te tabu wōri. Kon maa tu bararu ka gōōru kpēē, u ka kpī u tu kpeerasia.

9 N n mēn na, bēē, i ku maa bēen sōmōbu swaa daki, ka bēen sōrobu ka bēen tiin do-susu, ka bēen gōri sokobu, be, be ba ra bēē sō bu nēē, i n ko Babilonin sina boko sā. 10 Domi weesa ba gerumo, ye ya koo de n bēē tondasia bēen tem di kpa n bēē kpeerasia.

11 Adama bwese te ta wura tu Babilonin sina bokon sugu sōbe, tu nūn yoru diiya, kon bwese te deri ten tem sōo kpa tu gbea ko mi, ta n wāa. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

12 Ma Yeremi u maa gari tee yi Sedesiasin sōōwa. U nēē, Sedesiasī, wunē ka wunen tōmbu, i Babilonin sina bokon sugu dokeo, i nūn yoru diiya, wi ka win tōmbu, kpa i wa i n wāa. 13 Mban sōna kaa de bu wunē ka wunen tōmbu gō tabu sōo, n kun mē i gbi gōōru ka baranun sō nge mē Yinni Gusunō u gerua. U nēē, bwese te ta yina tu Babilonin sina boko wiru kpīya ta koo gbiwa nge mē. 14 U maa nēē, i ku sōmō ben gari swaa daki, be, be ba bēē sōōmō ba mō, i n Babilonin sina boko yoru diiyammē. Domi gari weesugīya ba mō. 15 N n nē, Yinni Gusunō na bu gōra. Ba gari mōwa ka nēn yīsiru adama weesa ba mō. I n bu swaa daki, kon bēē girawa, kpa i gbi, bēē ka be sannu.

16 Ma Yeremi u maa yāku kowobu ka tōn be ba mēnne mi, gari yi sōōwa. U nēē, wee ye Yinni Gusunō u gerua. U nēē, i ku bēen sōmōbun gari swaa daki, be ba gerumō ba mō, ba koo ka Yinni Gusunōn sāa yerun dēndi yānu wurama saa Babilonin di n n tēēmō. Domi gari weesugīya ba mō mi. 17 I ku bu swaa daki. I Babilonin sina boko wiru

kpīyō, kpa i wa i n wāa. Mban sōna i ko i de bēēn wuu genī gu ko bansu.

18 Yeremi u maa nēē, sōmō be, bā n sāan na Gusunōn sōmōbu ka gem ma win gariya ba kparamō, bu nūn kanō, wi, wōllu ka tem Yinni, u ku de bu yāa ni gura ni nu tie win sāa yerō ka Yudaban sina kpaarō ka Yerusalemu sōo kpuro, bu ka da Babiloniō. 19-20 Domi sanam mē Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko yoru mwa ka win sina asakpōbu, u n gina dēndi yāa nini gure, gbereba, ka boō sii ganduguu, ka gen sōwaritii, ka dēndi yāa ni nu tie Yerusalemu. 21 Wee ye Yinni Gusunō u gerua dēndi yāa nin sō. 22 U nēē, ni kpurowa ba koo gura bu ka da Babiloniō. Miya nu ko n wāa sere win tii u ra ka de bu ka nu wurama min di.

Yeremi

ka Gusunōn sōmō Hanania

28

1 Sedesiasin bandun wōō nēese te sōo, yen suru nōōbuse sōo, Hanania, Asurin bii, wi u sāa Gusunōn sōmō Gabaoōniō, u ka Yeremi gari kua yāku kowobu ka tōmbu kpuron wuswaaō, Yinni Gusunōn sāa yerō. 2 U nēē, ameniwa Gusunō, Isireliban Yinni wi u wōllu ka tem mō u gerua. U nēē, u koo wigibu yara Babilonigibun yorun di, te ta sāa nge sugu ben wīnō. 3 N ka ko wōō yiru u koo de Nēbukanesāa u ka wi, Yinni Gusunōn sāa yerun dēndi yāa ni wurama, ni u raa gura u ka da Babiloniō. 4 U koo maa de Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko u wurama, ka sere Yudaban tōn be ba ka da Babiloniō. Domi u koo bu yara Babilonin yorun di.

5 Yera Yeremi u Gusunōn sōmō Hanania wisa yāku kowobu ka tōn be ba wāa Yinni Gusunōn sāa yeru mi kpuron wuswaaō, 6 u nēē, ami. Gusunō u de yu koorā nge mē a gerua. Kpa u de tōn be kpuro bu wurama Babilonin di ka Yinni Gusunōn sāa yerun dēndi yāa ni. 7 Adama Hanania, a gari yini swaa dakio a nō, yi na gerumō wunen wuswaaō ka tōn ben wuswaaō. 8 Gusunōn sōmō be ba gbia ba na yellun di, sa sere na, nōni swāaru ka tabu ka baranun gariya ba bwese bakanu ka sina bokobu sōōwa. 9 Tē Gusunōn sōmō goo ū n seewa u bōri yendun gari mō, amōna tōmba koo ka tubu ma Gusunōwa u yēro gōrima, ma n kun mō ye u gerua mi, ya koorā.

10 Yera Gusunōn sōmō Hanania u Yeremi sugu ye wuna ma u ye bōōka. 11 Ma u tōmbu kpuro sōōwa u nēē, ameniwa Yinni Gusunō u gerua. U nēē, n ka ko wōō yiru u koo Babilonigibun dam mē bua nge mē na sugu ye bōōka.

Ma Yeremi u win swaa mwa u n doonō.

¹² Sanam me Hanania u sugu dāa ye wuna Yeremin wirum di u bōaka u kpa, yera Yinni Gusunō u Yeremi sōwa u nēe, ¹³ a doo a Hanania sō a nēe, u kpia u sugu dāagia ye bōaka, adama u koo yen kōsire wa ye ya sāa sisugia.

¹⁴ Ne Gusunō, Isireliban Yinni, ne wi na wōllu ka tem mō, na nēe, wee na sugu sisugia dokemō bwese ni kpuron wīnō, kpa nu ka Nebukanēsa, Babilonin sina boko yoru diiya. Baa ka gbeku yeyō, kon nūn ye nōmu beriawa.

¹⁵ Yera Yeremi u Hanania sōwa u nēe, a swaa dakio a nō, Yinni Gusunō kun nun gare. Ka me, a da a tōmbu gari weesugii sōwa, ma ba yi naane kua. ¹⁶ Yen sō, tē, wee ye Yinni Gusunō u gerua. U nēe, u koo nun wuna tem minin di, domi wunen gari yi dera tōmba nūn seesi. Kaa gbi gisōku ge.

¹⁷ Ma Gusunōn sōmō Hanania wi, u gu wōō gen suru nōba yiruse sōo.

Yeremi u Yuda be ba wāa

Babiloniō tireru kua

29

¹ Saa Yerusalemun diya Yeremi u bukurobu ka yāku kowobu ka Gusunōn sōmōbu tireru kua, tōmbu kpuro gesi be Nebukanēsa, Babilonin sina boko u yoru mwēera u ka da Babiloniō. ² N deema saa ye sōo, ba sina boko Yoyakini mwa kō ka win mero ka win sōm kowo be ba maatam kua, ka wirugibu be ba wāa Yerusalemō ka Yudan wuu si su tie sōo, ka dāa dākobu ka sekobu. ³ Wee saa ye sōo, Sedesiasi, Yudaban sina boko u Eleasaa Safanin bii, ka Gemaria, Hilikiyan bii gōriō Nebukanēsaan mi, Babiloniō. Ma Yeremi u bu win tire te wē. Wee ye tire te, ta gerumo.

⁴ Ta nēe, Gusunō, wōllu ka tem Yinni, u maa sōa bēe Isireliban Yinni. Wiya u ka bēe gari mō, bēe be u dera ba yoru mwēera ba ka da Babilonin temō. ⁵ U nēe, i dia banio kpa i n wāa ye sōo. I gbea koowo kpa i yen dīanu di. ⁶ I kurōbu suo kpa i bibu ma. I de bēen bii tōn durōbu bu kurōbu sua bu bibu ma, kpa i bēen bii tōn kurōbu durōbu kē kpa ben tii bu maa kōwara. I dābio mi i wāa mi, i ku kaara. ⁷ I kasuo nge me tem me, mu koo ka kuura mi Yinni Gusunō u dera i yoru dimō. Kpa i nūn kana tem men sō, domi mū n kuura, bēen tii i ko i kuurawa.

⁸ Gusunō, bēen Yinni wi, u maa nēe, i ku de nēn sōmō be ba wāa bēen suunu sōo, bu bēe nōni wōke. I ku sōrobu ka be ba bēe bēen dosusu tubusiamō naane ko. ⁹ Domi ba gerumō ba mō, wiya u bu gōra, bu ka bēe gari sō. Adama weesa ba mō, n n̄ wi.

¹⁰ U maa nēe, wōō wata ka wōkurun baa yā n doona, u koo na u bēe yara u ka wurama bēen temō. Nge meya u koo ka win nōo

mwēeru yibia. ¹¹ Yinni Gusunō u maa nēe, u yē himba ye u yii bēen sō. Himba gea, n n̄ mō himba kōsa. U koo de ye i yīiyo yu bēe kōora sia. ¹² Saa ye sōo, i n nūn sōka bēen kanaru sōo, u koo bēe swaa daki kpa u bēe wurari. ¹³ I n nūn kasu ka bēen gōru kpuro, u koo de i nūn wa, ¹⁴ kpa u bēe be ba raa yoru mwēera mi, mennama saa tem kpuron di ka bwesenu kpuro sōon di mi u dera i yarine, kpa u bēe gasiama i wurama bēen temō, min di u dera ba bēe gura. Wi, Yinni Gusunōwa u yeni gerua.

¹⁵ U bēe yeni sōmōwa, domi i gerumō i mō, wiya u bēe sōmōbu wē Babiloniō.

¹⁶ Tē, wee ye u gerumo suno wi u sō Dafidin sina gōnaon sō, ka sere tōn be ba wāa Yerusalemō be ba n̄ yoru mwē ba ka de Babiloniōn sō. ¹⁷ U nēe, wee, u koo de bu bu tabu wōrima kpa gōru ka bararu tu bu wōri. U koo bu wahala kpēe kpa ba n sāa nge dāa marum me mu kōsa ba yina bu di. ¹⁸ Bā n duki yakura, u koo bu naa girawa ka tabu, kpa u de gōru ka bararu tu bu wōri sere bwesenu kpuro nu nanda nū n bu wa. Kpa u bu yarinasia bwesenu kpuro sōo kpa ba n da ka ben yīsiru tōmbu bōrusi, n̄ kun me, bu ka goo gāa kōsunu sie, n̄ kun me gāa nanumginu, n̄ kun me, gāa sekuruginu. ¹⁹ Domi ba n̄ wi, Yinni Gusunōn gari swaa sue baa me u ra n bu yi sōmō saa win sōmōbun nōon di. Wi, Yinni Gusunōwa u yeni gerua.

²⁰ Adama bēe be u dera ba gura ba ka da Babiloniō, i swaa dakio i nō ye u gerumo.

²¹ U nēe, Akabu, Kolyan bii ka Sedesiasi, Maseyan bii, be, be ba bēe gari weesugii sōmō ka win yīsiru, u koo bu Nebukanēsa, Babilonin sina boko nōmu beria kpa u bu so u go, bēen nōni biru. ²² Kpa bēe Yudaba, bēe be i wāa Babiloniō, i tōmbu yiru yen yīsiru sua i n da ka tōmbu bōrusi, i nēe, Gusunō u nun kua nge Sedesiasi ka Akabu be Babilonin sina boko u sēewa dōo sōo. ²³ Domi tōn be, ba gāa kōsunu kua, ba sakararu kua ka ben berusebun kurōbu. Ma ba weesu kua ka wi, Yinni Gusunōn yīsiru, baa me u n̄ bu yīire. Adama u yē ye ba kua kpuro, u sāa yen seedagii.

Semayan tireru

²⁴⁻²⁵ Gusunō Isireliban Yinni wi u wōllu ka tem taka kua, u Yeremi gōra Semaya, Nēelamugiin mi. N deema Semaya wi, u raa yāku kowo Sofoni, Maseyan bii tireru mōrisia ka sere yāku kowo be ba tie, ka Yerusalemugibu kpuro. ²⁶ Ye u gerua tire te sōo wee. U nēe, Sofoni, Yinni Gusunōwa u nun gōsa a ka ko yāku kowo Yehoyadan ayero, kpa a Yinni Gusunōn sōa yeru kōsu. Goo ū n seewa u tii kua nge wiuro ma u tii sokumō Gusunōn sōmō, kpa a nūn mwa a bōke ka wēe damgii ka yani. ²⁷ N n̄ men

na, mban sōna a ñ Yeremi, Anatotugii mwe a seeyasie, wi u tii kua Gusunōn sōmō bēen suunu sōo. ²⁸ Wee, u mam sun goo gōriama Babiloni mini u sun sō ma sa ko yoru di mini n ka te. Yen sō, su be dia baniō kpa sa n wāa ye sōo, kpa su be gbea ko kpa su yen ñianu di.

²⁹ Ma Sofoni u Yeremi tire te garia. ³⁰ Saa yera Yinni Gusunō u Yeremi sōōwa u nēe, ³¹ a be ba yoru mwēera ba ka da Babiloniō mi gōrio a nēe, ³² wee ye nē, Yinni Gusunō na gerua Semaya, Nēelamugliin sō. Semaya wi, u bēe gari sōōwa, adama na ñ nūn gari gēe sōōwa bēen sō. Wee tē u dera i weesu naane kua. Yen sō, nē, Yinni Gusunō kon nūn wōri wi ka win bweseru kpuro. Ben goo kun maa wāaru dimō bēen suunu sōo. U ñ maa durom mē wasi mē kon nēn tōmbu kua. Domi u dera ba man seesi.

*Nōo mwēe ni Yinni Gusunō
u Isireliba kua*

30

¹ Gusunō, Isireliban Yinni, u Yeremi sōōwa u nēe, ² a gari yi kpuro yoruo tireru sōo yi na nun sōōwa. ³ Na nēe, tōru gara sisi tē sōo kon nēn tōmbu Isireliba ka Yudaba yakiaama yorun di, n ka bu wurama ben temō. Kon de bu wurama tem mē na ben baababa wē sōo, kpa mu ko begim.

⁴ Wee ye Yinni Gusunō u Yeremi sōōwa Isireliba ka Yudaban sō. ⁵ U nēe, na nandabun kuuki nōōmō. Tōmba bērum soore, ba ñ bōri yendu mō.

⁶ I bikio kpa i nō tōn durō ù n da yiire u ma. N n mēn na, mban sōna na tōmbu wa ba ben gāanu nēni nge tōn kurō wi u yiire u kī u ma. Mban sōna be kpuron wuswaa burisine.

⁷ Anna a wahala baka wa ya wee. Tōo te, tōo kōsura. Ta ñ ka tōru garu weene.

Te sōōra Isireliba ba koo nōni swāa bakaru wa.

Adama ka mē, kon bu faaba ko.

⁸ Yen tōo te, nē, Yinni Gusunō, nē wi na wōllu ka tem taka kua, kon ben sugu wuna saa ben wīnin di n bōku kpa n wēe yi ba raa ka bu sōri kasuku, n ben yoru kpeesia. Ba ñ maa tōn tukobu sōamō. ⁹ Nē, Gusunō ben Yinniwa ba koo sā, ka sere maa Dafidin kōsire wi kon swīi ben sina gōnao.

¹⁰ Bēe Isireliba, Yakōbun bweseru, bēe be i sōa nēn sōm kowobu, i ku nanda, i ku diiri.

Wee, kon bēe yakiaama saa tem tukum di mi i yoru ñii, bēe ka bēen bibun bweseru. I ko i wurama kpa i wēra i n wāa bōri yendu sōo.

Goo kun maa bēe tōya mō.

¹¹ Domi ko na n ka bēe wāa kpa n bēe faaba ko.

Kon bwesenu kpuro kpeerasia nīn mi i raa yarine i wāa.

Adama bēe, na ñ bēe kpeerasiamō.

Kon bēe seeyasiawa nge mē n weene.

Domi na ñ kpē n bēe deri n nēe, i ñ gāanu kue.

¹² Wee ye nē, Yinni Gusunō na maa bēe Yerusalemugibu sōōmō.

Na nēe, bēen barara kpā,

bēen mēera ya ñ bekuramō.

¹³ Goo kun bēen wōnwōndu mō u bēen mēera ye tim doke.

Tim gam sari mē mu koo bēen mēera ye bekia.

¹⁴ Be ba raa ka bēe arukawani bōkua, ba ñ maa bēe kasu,

domi na bēe sowa nge mē ba ra yiberē so.

Na bēe seeyasia ka dam bēen durum dabinnun sō.

¹⁵ Mban sōna i mēeran weeweenu mō ye i wa bēen toranun sō.

I n yē ma bēen durum bakan sōna na bēe yeni kua.

¹⁶ Adama be ba bēe wōri ba di, kon ben tii wōriwa n di.

Be ba sōa bēen yiberēba kpuro

ba koo bu yoru mwēeriwa.

Be ba bēen yānu guramō,

kon de bu maa ben tiin yānu gura.

¹⁷ Adama bēe, be ba raa mō i kam kua,

ma goo kun bēen laakari mō,

kon bēen mēeran bosu bekia.

Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹⁸ Na wure na nēe,

wee, kon bēe Isireliba Yakōbun bweseru yara yorun di,

kpa i wura bēen yenuso.

Kon bēen yenusun wōnwōndu ko,

kpa n bēen wuu bani gēe banso

n bēen sina kpaaru seeya n swīi mi ta raa wāa.

¹⁹ I ko i siarabun womusu ko ka nuku dobnun kuuki.

Kon bēe dabiasia, i ñ maa kaaramō.

Kon de bu bēe bēere wē, kpa bu ku bēe gem.

²⁰ I ko i n sōawa nge yellu,

kpa i n da bēen mēnnōsu ko nēn wuswaa.

Kpa n be ba bēe dam ñaremo kpuro seeyasia.

²¹ Bēen turowa koo ko bēen suno.

Kpa n de u man susima,

domi goo kun kākō u man susi,

ma n kun mō na nūn soka.

Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

²² Saa ye sōōra i ko i n maa sōa nēn tōmbu,

kpa n ko bēen Yinni.

²³ Wee, nē, Yinni Gusunōn mōru ya wee nge guru woo bōko,

kpa yu tōn kōsobu wōri.

²⁴ Nēn mōru ye, ya ñ suremo

ma n kun mə ya nen himba yibia.
Amen biru kpa yu beε yeeri.

Isireliba

ba koo gəsirama yenu

31

¹ Yinni Gusunə u neε, saa gaa sisi yè sɔɔ kon
maa ko Isireliban bwesenu kpuron Yinni,
kpa be, ba n maa sāa nen tɔmbu.

² Sanam mε ba wāa ghaburə,
na bu nen durom sɔsɔsi,
ben be ba yara tabun di,
ba wee bu wēra sere ka baadommaɔ.

³ Bεε Isireliba, na bεε nen tii sɔsɔsi saa yellun
di.

Na bεε kīwa sere ka baadommaɔ.
Yen sōna na bεε nen durom derie.

⁴ Bεε Isireliba, kon maa wure n bεε swīi,
kpa i yōra.

Kon de i bεen baranu so,
kpa i yari i n yaamɔ be ba nuku dobu mɔn
suunu sɔɔ,

⁵ i ko i maa resamba duure Samarin guunə,
kpa i yen binu wa i sori.

⁶ Saa ya sisi yè sɔɔ wuun kɔsobu ba koo
nɔɔguru sua

Efaraimun guuru wɔllun di
bu neε, i seewo su da Sionio
mi Gusunə bεen Yinni u wāa.

⁷ Yinni Gusunə u maa neε,
i Yakɔbun bweseru taki kuo ka nuku dobu.
I yēerio ten sɔ te ta sāa bwesenun wiru.

I nɔɔguru suo kpa i siarabun womusu ko.
I neε, Yinni Gusunə u win tɔmbu Isireli be ba
tie faaba mɔ.

⁸ Wee na ka bu wee saa sɔɔ yēsən nɔm geu
gian di.

Na bu mɛnnamɔ handunian goonu nnen di.
Tɔn be, ba dabi.

Be sɔɔ, wɔkoba wāa ka yeməbu ka gurigibu,
ka be ba yiire ba kī bu ma.

⁹ Be wee ba wee ka swīi, ba man kanamɔ.
Ma na bu kpare na ka dɔɔ nim bwerɔ

ka swaa ye ya nɔɔ ne sɔɔ,
mi ba n sokuramɔ.

Domi na sāawa Isirelin bweserun Baaba.
Ma ta maa sāa nen bii yeruma.

¹⁰ Bεε bwese tukunu, i ne, Yinni Gusunən
gari swaa dakio,

kpa i yi kpara
i ka da sere mi n toma.

I neε, ne wi na Isireliban bweseru yarinasia,
na kon maa tu mɛnna,
kpa n tu kɔsu nge mε yāa kparo u ra win
yāanu kɔsu.

¹¹ Domi ne, Yinni Gusunə na Yakɔbun bwe-
seru yakia,

na tu wəra saa wi u tu dam keren nɔmun di.
¹² Ba koo na Sionin guuru wɔllo,

ba n nuku dobu mɔ ka kuuki.

Ba koo duki na arumani ye ne, Yinni Gusunə
na bu wēn sɔ.

Yeya, dobi ka resem ka olifi ye ba ra ka gum
ko, ka yāanu ka neε.

Ben bwēra koo yemiawa nge dāa gbaaru te ta
nim waamɔ.

Ba n koo maa wahala ko.

¹³ Wəndiaba ba koo nuku dobu ko, ba n
yaamɔ.

Meya maa aluwaasiba ka durɔ tɔkɔnu ko n
yēerimɔ.

Domi kon ben nuku sankiranu gɔsia nuku
dobu,

n bu nukuru yemiasia.

Kpa n maa ben nɔni swāaru gɔsia bəri yendu.

¹⁴ Kon de nen yāku kowobu bu dīa geenu di
bu debu,

kpa nen tɔmbu bu debu nen arumanin sɔ.

Ne, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

¹⁵ Amenīwa Yinni Gusunə u gerua. U neε,
ba swīi gεε nɔomɔ Ramaa.

Yēro u sumɔ u weeweenu mɔ.

Ase, Raseliwa u sumɔ win bibun sɔ.

Ma u yinamɔ bu nɔn suuru kana
domi bii be kpurowa ba gu.

¹⁶ Adama na neε,

u mario,

u win nɔni yīresu woko.

Domi u koo are wa ye u win bibu kuan sɔ.

Ba koo wurama yiberaban tem di.

¹⁷ Ne, Yinni Gusunə na neε, win sia ya koo
wēra,

domi win biba koo wurama ben temɔ.

¹⁸ Na Isireliban nɔɔ nɔomɔ ba weeweenu mɔ,
ba mɔ,

n de bu wurama nen mi ka gem.

Ba sāawa nge naa buu ge ga gen tii kpare,

ma na bu sεeyasia.

Domi nena na sāa Gusunə ben Yinni.

¹⁹ Ye ben laakari ya wurama, ma ba tuuba
kua.

Ye ba ben toranu gia,

ma ba tuka ka sekuru

ye ba kua saa ben aluwaasirun din sɔ.

²⁰ Isirelin bweseru ta sāawa nge nen bii
kīnasi.

Meya na maa tu kīru sɔsɔsi.

Domi nge mɛn nɔru na ten gari mɔ,

nge meya ten kīru ta ra n wāa nen gōruɔ.

Nen bwēra kun kpunε ten sɔ.

Kon tu wɔnwɔn bakaru kua.

Ne, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

²¹ Bεε Isireliba, i yīreru koowo bεen swaa sɔɔ
kpa i dāa gira.

I swaa ye laakari koowo ye i raa swīi.

Bεε Isireliba, i wurama bεen wusu.

²² Sere saa yerə i ko i n kɔɔre i n yaayaare mɔ,
bεε naane sariba.

Wee ne Yinni Gusunɔ, na gaa kpaanu kua temɔ.
Tɔn kurɔwa u koo durɔ kasu.

Arumani ye Yinni Gusunɔ

u koo win tɔmbu wɛ

²³ Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua u neɛ, nɔ n ka Isireliba wurama saa yorun di, ameniwa ba koo gere Yudan tem kpuro sɔɔ bu neɛ,
Yinni Gusunɔ u guu te u gɔsa Yerusalemu domaru kuo,

mi gem mu waa.

²⁴ Yudaba kpuro, ka ben gbaa wukobu, ka be ba ra yaa sabenu kpare ba koo wura bu sina ben tem wuu marosɔ ka men baru kpaansɔ.

²⁵ Domi kon wi nim nɔru ga mɔ nim wɛ, kpa win gɔru gu yemia. Kpa n de wi u wɔkɔnu wɔrimɔ gɔɔrun sɔ u di u debu. ²⁶ Saa ye sɔɔ, Yeremi u dom yanda, ma u mɛera u deema win dosu ge, ga dora.

²⁷ Ma Yinni Gusunɔ u neɛ, wee saa ya sisi yɛ sɔɔ kon de yaa sabenu ka tambu bu yibu Isireliɔ ka Yudaɔ. ²⁸ Nge mɛ na raa bu wukura na surura nge danu, na bu kɔsuka na kam koosia nge dia, nge meya kon maa wure n bu seeya n gira. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ²⁹ Saa ye sɔɔ, ba n maa gerumɔ bu neɛ,

baababara ba resem gɔma di,
ma ben bibun nɔsu yaaya.

³⁰ Adama wi u win resem gɔma di, win nɔɔwa ga koo yaaya. Wi u maa durum kua, wiya u koo gbi.

³¹ Ne, Yinni Gusunɔ na neɛ, tɔnu ganu sisi nɔ sɔɔ kon ka Isireliba ka Yudaba arukawani kpaɔ baɔke. ³² Adama ya n ko n saa yɛn bweseru na raa ka ben baababa bɔkuɔ sanam mɛ na bu nɔmu nɛnuɔ na yarama Egibitin di. Ba n ye mem nɔɔwe, baa mɛ ne, Yinni Gusunɔ na saa ben Yinni. ³³ Tɛ, arukawani kpaɔ ye wee, ye kon ka Isireliba bɔke. Ne, Yinni Gusunɔ, kon de nen woodaba ba n waa ben bwisikunu sɔɔ, kpa n ye yorusi ben gɔrusɔ. Kpa n n saa ben Yinni, kpa be, ba n maa saa nen tɔmbu. ³⁴ Domi tɔmbu kpurowa ba ko n man yɛ saa bibun di sere ka bukurobɔ. Goo kun maa win winsim nɔ kun mɛ win mero bisi goo keu mɔ u ka Gusunɔ gia. Kon bu ben durum wɔka, kpa n ku maa ye yaaya.

³⁵ Yinni Gusunɔwa u sɔɔ kua u ka yam deerasia sɔɔ sɔɔ.

Ma u suru ka kperi yi yi, yi ka yam deerasia wɔkuru.

U ra maa de nim kurenu nu se nim wɔkun di, kpa nu waki.

Win yisira Yinni Gusunɔ wi u wɔllu ka tem mɔ.

Wiya u gerua u neɛ,

³⁶ taka koora yeniba kpuro ya n koo kpe,

Isireliban bwesera koo maa kpe,
kpa ta kun maa waa.

³⁷ U maa gerua u neɛ,
ma ba kpia ba wɔllun kpaa ru yiira ba gia,
ma ba dua temɔ ba men kpeɛkpeɛkun asansi gia,

saa yera u koo maa Isirelin bweseru kpuro yina kɔsa ye ba kuan sɔ.

³⁸ Wee saa ya sisi yɛ sɔɔ ba koo man beere wɛ bu Yerusalemu bani saa Hananeelin di sere n ka da wuun gb̄arun konnɔwɔ ge ba mɔ gani gomburun kɔnnɔ. ³⁹ Kpa bu maa wɛɛ demiana min di bu yiire bu ka da Garehun gungurɔ, kpa bu besira bu da sere Goatia. ⁴⁰ Wɔwa ye kpuro mi ba ra gonu sike kpa bu kubanu yari mi, ka gbea ye ya waa bera mi sere n ka da Sedoronin daara, ka kɔnnɔ ge ga waa sɔɔ yari yeru gia, min di dumi yi ra ka du, yeba kpurowa ya ko n saa ne, Yinni Gusunɔgia. Ba n maa ye kɔsukumɔ sere ka baadommaɔ.

Yeremi u gberu garu dwa

32

¹ Yudaban sina boko Sedesiasin bandun wɔɔ wɔkuruse sɔɔ, Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua. N deema Babilonin sina boko Nebukanesaan bandun wɔɔ yendu yiru sarisewa mi. ² Saa ye sɔɔra win tabu kowobu ba Yerusalemu tarusi, ma Yeremi u waa pirisɔm sɔɔ Yudaban sina kpaara. ³ Sedesiasi wiya u nɔn pirisɔm ye kpeɛ yɛn sɔ u Gusunɔn gari gerua u neɛ, wee Yinni Gusunɔ u Babilonin sina boko wuu geni nɔmu beria ka u gu kamia. ⁴ Sedesiasi kun maa kisirama tabu kowobun nɔman di. Babilonin sina boko u koo nɔn nɔma turi, kpa bu waana nɔni ka nɔni bu gari ko. ⁵ Babilonin sina boko wi, u koo ka nɔn da Babiloniɔ. Miya u ko n waa sere Gusunɔ u ka win gari ko. Yen sɔ, baa i n ka Babilonigibu tabu mɔ tɛ, i n bu kamiama.

⁶ Yeremi u neɛ, Yinni Gusunɔ u maa man sɔɔwa u neɛ, ⁷ wee, Hanameeli, Salumun bii, nen baan tundo turosini bii, u koo na u neɛ, n na n win gberu dwe Anatɔtuɔ, Benyameen temɔ. Domi nena n weene n tem mɛ yakia n tubi di.

⁸ Yera n koora nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. Hanameeli wi, u na nen mi pirisɔm dirɔ u neɛ, n win tem mɛ dweeyo mɛ mu waa Anatɔtuɔ Benyameen temɔ domi nena n weene n mu yakia n tubi di.

Saa ye sɔɔra na tuba ma Gusunɔwa u ki mɛ.

⁹ Ma na gbee te yakia ka sii geesun gobi wɔkura nɔɔbu ka yiru. ¹⁰⁻¹¹ Ma na seedagibu sua na tem men dwee tirenu yorua yiru na nen yiireru doke ten teeru wɔllɔ na wukiri nge mɛ wooda ya gerua ma na sii gee si sua na kilo sɔndi seedagii ben wuswaaɔ. Ma na tire ni sua ¹² na Baruku, Neriyan bii, Maseyan

debubu wē Hanameeli ka seedagii be ba ben yirenu doke tire te sōo ka sere maa Yudaba be ba wāa pirisom dii yaara min nōni biru. ¹³ Be kpuron nōni bira na maa Baruku sōowa ¹⁴ na nēe, Isireliban Yinni wi u wōllu ka tem mō, wiya u gerua u nēe, u dwee tirenu yiru ye suo, te ba yīreru koosi, u da u nu doke wekeru sōo kpa nu ku raa sankira. ¹⁵ Domi sōo teeru tōmbu ba koo maa dia ka gbea dwe tem mē sōo.

Yeremin kanaru

¹⁶ Sanam mē na tem mēn dwee tire ni Baruku, Neriyān bii wē na kpa, na Yinni Gusunō kana na nēe, ¹⁷ Yinni Gusunō, a wōllu ka tem kua wunen dam bakam ka wunen yikon saabu. Gāanu sari ni a kpane. ¹⁸ A ra bwesenu durom kue sere ka nin bibun bibō. Adama baababa bā n tora, a ra ben bibu seeyasie tora nin sō. Gusunō, a sāawa Yinni boko, ma a dam mō. Wunen yisira wōllu ka tem Yinni. ¹⁹ Wunen himba ya kpā, a maa dam mō a ka ye yibia. A ra n mēera ye tamba mō kpa a baawure kua nge mē win kookoosu nē.

²⁰ A sōm maamaakiginu kua sanam mē besen sikadoba ba wāa Egibitiō. Meya gisō a maa mō besen suunu sōo Isireliō ka bwese ni nu tien suunu sōo. Ma a yīsiru yara nge mē sa nōomō gisō. ²¹ A wunen dam sōosi, a sōm maamaakiginu kua. Ma tamba nanda. Yera ya dera a wunen tōmbu yara saa Egibitin di. ²² Ma a bu tem mē wē mē a ben baababa nō mwēru kua ka bōri, mē mu tim ka bom yiba. ²³ Meya ba maa na ba tem mē mwa mu kua begim. Adama ba n wunen gere mem nōowe. Ba n maa wunen woodaba swīi. Meya ba n maa kue ye a bu yiire. Saa yera a dera kōsa yeni kpuro ya bu deema.

²⁴ Wee tē Babilonigibu ba gungunu bana bu ka wa bu wuu ge wōri. Ba koo maa gu mwa, domi a bu gu nōmu beria. Kaa de bu gu kamia ka tabu ka gōōru ka bararu. Meya ye a gerua kpuro ya koorā, Yinni Gusunō, a maa ye waamō. ²⁵ Wee wuu ge, ga wāa Babilonigibun nōma sōo. Adama ka mē, a man sōowa a nēe, n tem dweeyo ka gobi kpa n yi kōsia seedagibun wuswaaō.

Yinni Gusunō u Yeremi wisa

²⁶ Yera Yinni Gusunō u Yeremi wisa u nēe, ²⁷ wee, nē Gusunō, na sāawa handuniagibu kpuron Yinni. Gāanu sari ni na kpane. ²⁸ Yen sōna na nēe, kon de Babilonin sina boko Nēbukanesāa ka win tabu kowobu bu Yerusalemu nōma turi. U koo maa ye mwa. ²⁹ Ba koo ye wōri kpa bu ye dōo menī kpa bu dia yēn wōllō Yudaba ba ra būu wi ba mō Baali yākuru kue dōo soku, ka sere mi ba ra tōn tukobun būu sā bu tam tāra. Domi yeba kpurowa ba ka nēn mōru seeya.

³⁰ Wee kōsa Isireliba ka Yudaba ba ra n mō saa ben toren di. Ben ye ba mō

kpuro ya ra nēn mōru seeyewa. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. ³¹ Saa min di ba wuu ge swīi, n ka girari gisō, gen tōmbu ba ra nēn mōru seeyewa. Yen sōna na nē kī n gu wa nēn wuswaaō. ³² Domi Yudaba ka Yerusalemugibu ka Isireliba, be ka ben sinambu ka ben sina asakpōbu ka ben yāku kowobu ka Gusunōn sōmōbu, ba kōsa kua. Yera ya nēn mōru seeya. ³³ Ba yina bu man mēeri. Biruwa ba man kisi. Na bu keu kua saa yee yellun di. Adama ba yina bu nēn sōōsiru nō. ³⁴ N nē mam ye tōna, ba maa ben bwāarokunu duusiawa nēn sāa yerō ba tu disi doke. ³⁵ Ba būu wi ba mō Baali sāa yeru bania Beni Hinōmun wōwaaō. Miya ba ra ka ben bibu yāku dōo mwaararuginu ko Mōlōkun sō. N deema na nē bu yen gaa yiire. Na nē mam bwisika bu kōsa yenin bweseru ko ye ya dera Yudaba kpuro ba man torari.

³⁶ Nē Gusunō, Isireliban Yinni, na nēe, Yeremi, Yerusalemu ye i nēe, ba koo Babilonin sina boko nōmu beria mi, kpa u ye wōri u kamia ka tabu ka gōōru ka bararu, ³⁷ wee, kon yen tōmbu mēna bu wura ye sōo. Domi na raa ka bu mōru kua gem gem, ma na bu yarinasia baama, adama kon de bu wurama mini kpa ba n wāa bōri yēndu sōo. ³⁸ Ba koo wure bu ko nēn tōmbu kpa na n maa sāa ben Yinni. ³⁹ Kon de ba n wāa nōo tia sōo ba n kookoo teesu mō, kpa ba n man nasie baadomma. Yera ya koo de ba n nuku dobu mō sere ka ben bibun bibō. ⁴⁰ Kon ka bu arukawani bōke ye ya kun kpeemō. Na nē bu biru kisimō, kon bu gea kuawa, kpa n de ba n man nasie ben gōōru kpa bu ku raa maa gera nēn swaan di. ⁴¹ Ka nuku doba kon bu gea kua kpa n bu swīi mam mam tem mē sōo ka gōru tia.

⁴² Nē, Yinni Gusunō na nēe, nge mē na dera kōsa baka ya tōn be deema, nge meya kon maa de durom bakam mu na be sōo mēn nōo mwēru na kua. ⁴³ Yeremi, a gerua a nēe, ba tem mē Babilonigibu nōmu beria. Wee, mu kua bansu. Tōmbu ka yaa sabenu maa sari mē sōo. Adama miya tōmbu ba koo wura kpa bu gbea dwe. ⁴⁴ Ka gem ba koo gbea dwe baama kpuro ka gobi, kpa bu yen dwee tirenu ko, bu nu yirenu koosi seedagibun wuswaaō. Ba koo gbea dwe Benyamēn temō ka Yerusalemun baru kpane, ka Yudan wusō, ka wuu si su wāa guunun bera gia, ka si su wāa wōwi sōo, ka si su wāa sōo yēsan nōm dwaru gia. Domi sin tōn be ba raa yoru mwēra mi, kon de bu wurama. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Nōo mwēn ni Yinni Gusunō

u kua Yerusalemun sō

33

¹ Yinni Gusunō u kpam ka Yeremi gari kua sanam mē u wāa pirisom sōo. ² U nēe, nē wi

na ra n wāa, ne wi na tem taka kua ma na mu neni, nena na nee, ³ a man sokuo, kon nun wurari. Kon nun gāa baka asiriginu sōsi ni a n yē. ⁴ Ne Gusunō, Isireliban Yinni, na gāanu mō ni na kī a nō, Yerusalemun dia ka sere Yudaban sina kpaanun sō, ni Babilonigiba wōri ba surura. ⁵ Ma be ba ka Babilonigii be tabu kua, ben gonu yiba wuu ge sō, nen mōru bakan sō, domi Yerusalemugibu ba kōsa kua sere na n mā kī n wuu ge wa.

⁶ Wee, saa gaa sisi yē sō kon gu nōori nge barō. Kon gu bekia n bwāa dorasia, kpa n de gen tōmbu ba n wāa bōri yendu sō. ⁷ Kon de be ba yoru mwēra Yudan di, ben wāaru tu kōsi, kpa n bu swī nge yellu. ⁸ Kon bu ben durum kpuro wōka ye ba man koosi. Kon ben tora ni ba man torari sanam me ba man seesi suuru kua. ⁹ Saa ye sō, na kon nuku dobu mō Yerusalemun sō, kpa ya n nen yīsiru beere wēma, kpa bwese tukunu nu n man siaramō. Bwese ni, nū n wa durom bakam me kon ye kua ka doo nō te kon ye wē, nu koo biti ko sere nu diiri.

¹⁰ Yinni Gusunō u nee, bee Yudaba, i nee, been tem mu kua bansu. Tōmbu ka yee maa sari mi. Ma Yerusalemu ka Yudaban wusun swēe yi kua swēe gonu yi goo ku ra maa sī. ¹¹ Adama ba koo wure bu nuku dobu kuuki nō ka tōo bakarugii. Ba koo kurō kpaanun womusu nō. Ba koo maa wure bu womu geni nō, ge ga nee, i Gusunō, wōllu ka tem Yinni siaro. Domi u sāa tōn geo. Win kīru ta n nōru mō. Mēya ba koo maa tōn be ba ka yākunu na sāa yerōn womusu nō. Domi kon de tōn be ba raa yoru mwēra mi, bu wurama tem me sō, kpa n bu wesia nge yellu. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹² Yinni Gusunō u maa Yeremi sōwa u nee, tem me, mu raa kua bansu mi goo sari, yaa sabenu sari men wusu kpuro sō. Adama tē, yāa kparobu ba koo wāa yeru wa mi, kpa ben yaa sabenu nu wēra. ¹³ Yāa kparobu ba koo maa yāanu kpara baama kpuro wuu si su wāa guunun bera gla ka si su wāa wōwi sō, ka si su wāa sō yēsan nōm dwaru gla, ka Benyamēn temō ka Yerusalemun baru kpaanō ka Yudaban wusō. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Gusuno

ku ra win nōo mwēru kōbie

¹⁴ Yinni Gusunō u nee, tōra sisi tē sō kon nen nōo mwēe gee ni yibia ni na Isireliba ka Yudaba kua. ¹⁵ Saa ye, yā n tunuma, kon goo seeya nge dāa kpīi pōtura Dafidin bweseru sō u n sāa gemgii, kpa u tōmbu kpara gem sō. ¹⁶ Yen tōo te, Yuuba ba koo faaba wa kpa Yerusalemu ya n wāa bōri yendu sō, kpa bu

ye yīsiru kē, Yinni Gusunōn miya bešen gem wāa.

¹⁷ Yinni Gusunō u maa nee, Dafidi sina boko u n goo biamō wi u koo sina win bweserun sina gōnō Isireliō sere ka baadomma. ¹⁸ Mēya maa Lefiba be ba sāa yāku kowobu, ba n kōsire biamō ben bweseru sō bu ka man yāku dōo mwaaruginu kua, kpa bu man turare dōo dokea kpa ba n da yākunu ko tōo baatere.

¹⁹ Yinni Gusunō u maa Yeremi sōwa u nee, ²⁰ nena na ka sōo sōo ka wōkuru arukawani bōkua. I n ko i kpī i yen gaa yōrasia yu ku maa sōmburu ko yen saa sōo, kpa yu nen arukawani ye kusia, ²¹ saa yera nen tii, kon maa nen arukawani kusia ye na ka Dafidi nen sōm kowo bōkua, kpa u kōsire bia win bweseru sō wi u koo bandu di. Kon maa nen arukawani kusia ye na ka yāku kowobu Lefin bweseru bōkua be ba ra sōmburu ko nen sāa yerō. ²² Adama n n kōorō me. Kon Dafidin bweseru ka yāku kowobun bweseru dabiasiawa nge kperi, n kun me nge yani seeri yi yi wāa daaru goorō yi ba n kpē bu gari.

²³ Yinni Gusunō u maa Yeremi sōwa u nee, ²⁴ a n nōomō ye tōmba gerumō? Ba mō, na Isireliban bweseru ka Yudaban bweseru ni na gōsa biru kisi. Yen sōna ba bu gema, ba n bu garisi bweseru. ²⁵ Adama wee ye na gerumō, ne wi na ka sōo sōo ka wōkuru arukawani bōkua, ma na wōllu ka tem wooda yiyyi, ²⁶ nena kon Isireliban bweseru ka Dafidi nen sōm kowon bweseru biru kisi? Kpa na kun win bweseru sōo goo gōsa u bandu di Aburahamu ka Isaki ka Yakōbun bweserun suunu sōo?

Aawo. Kon ben wōnwōndu ko be ba yoru mwēra mi, kpa n de bu wurama.

Gari yi Yinni Gusuno

u Sedesiasi sōwa

34

¹ Nebukanesaa, Babilonin sina boko, u Yerusalemu ka Yudan wusu tabu wōri. Saa ye sōo, win tabu kowobu kpuro ba wāa mi, ka handunian sinambun tabu kowobu kpuro ka sere maa be u tabu di. Saa yera Yinni Gusunō u Yeremi sōwa ² u nee, ne Gusunō, Isireliban Yinni, na nun sōomō, a doo a Sedesiasi, Yudaban sina boko deema kpa a nūn sō, wee ye ne, Yinni Gusunō na nūn sōoma. Kon Yerusalemu Babilonin sina boko nōmu beria u ye kam koosia u dōo manī. ³ Mēya wi, Sedesiasi u n nūn kisirarimō. U koo nūn mwa kpa bu waana nōni ka nōni bu gari geruna u sere ka nūn da Babiloniō.

⁴ Yen sō, u nen gari swaa dakio yi na gerumō. Na nee, u n ghimō tabu sōo, ⁵ u koo

gbiwa b̄ari yendu s̄oƔ kpa bu win ƔoƔ ko nge m̄e ba win sikado sinam be ba n̄n gbīiyegii kua. Ba koo n̄n turare d̄oƔ dokeƔ kpa bu n̄n ƔoƔ wuri yini kua bu n̄e, wanyo! Sina boko u Ɣu! N̄e, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua.

⁶ Ma Yeremi u da u gari yi Sedesiasi, Yudaban sina boko s̄oƔwa Yerusalemu mi. ⁷ N deema saa ye s̄oƔ, Babilonin sina bokon tabu kowobu ba Yerusalemu ka Yudaban wusu kpuro w̄ari. Wuu gb̄ararugii si su raa tie, siya Lakisi ka Aseka.

Yoo be ba raa yakia,

ba wure ba maa mw̄era

⁸ Yinni Gusun̄o u maa ka Yeremi gari kua sanam m̄e Sedesiasi u ka Yerusalemugibu n̄oƔ tia kua bu ben yobu kpuro yakia. ⁹ Saa ye s̄oƔ, baawure wi u win Heberusi m̄o yoo, t̄on kur̄owa? A, t̄on dur̄owa? U koo ȳero karawa u yari yorun di. Goo u ku maa win winsim yoru m̄wa u s̄amburu koosia. ¹⁰ Ma Yerusalemun wirugibu ka t̄on be ba tie kpuro ba wura batuma s̄oƔ bu ku maa ben yobu s̄amburu koosia. Ba koo bu karawa ba n tii m̄o. Ma ben baawure u win yobu kara ba doona. ¹¹ Adama aam biru t̄on be, ba gari yi yina. Ba ben yoo be naa sw̄ii ba mw̄aama ba yoo s̄ama koosia ka tilasi.

¹² Saa yera Yinni Gusun̄o u Yeremi s̄oƔwa u n̄e, a t̄on be s̄oƔwa a n̄e, ¹³ wee, n̄e Gusun̄o ben Yinni, na ka ben sikadoba arukawani b̄okua sanam m̄e na bu yarama Egibitin di, mi ba raa yoru dimo. ¹⁴ Na n̄e, baawure wi u win Heberusi dwa yoo, ma yoo wi, u n̄n s̄amburu kua w̄oƔ n̄oƔba tia, yen n̄oƔba yiruse u koo n̄n karawa yoo ten di, u n tii m̄o. Adama ben sikado be, ba n̄ man swaa daki bu sere n̄en gere n̄o. ¹⁵ Wee t̄e ba wurama ben d̄oƔ s̄oƔ ma ba gea kua n̄en n̄oni s̄oƔ. Domi ba n̄oƔ tia kua ba n̄e, baawure wi u yoo m̄o u n̄n karo u n tii m̄o. N deema n̄en s̄aa yer̄owa ba n̄oƔ tia kua. ¹⁶ Yen biruwa ba gari yi yina ma ba n̄en ȳisiru sank̄a. Ben baawure u win yoo naa da. Ba maa wure ba bu kua ben yobu ka tilasi.

¹⁷ Yen s̄o, wee ye n̄e, Yinni Gusun̄o na gerum̄o. N daa ween̄ewa ben baawure u win yobu kara ba n tii m̄o. Adama ba yina, ba n̄ man mem̄ n̄oƔwe. Yen s̄ona kon bu ȳsu tabu s̄oƔ kpa n̄ bu baranu ka Ɣ̄oƔru kp̄eƔ kpa bwese ni nu tie n̄n bu wa nu biti ko.

¹⁸⁻²⁰ Wee t̄e, Yudaban wirugibu ka Yerusalemun wirugibu ka ȳaku kowobu ka sun̄n s̄am kowobu ka sere t̄on be ba tie, be, be ba raa ka man arukawani b̄okua batuma s̄oƔ sere ba naa buu go ba berana, ma ba dua gen besi yin suunu s̄oƔ bu ka ben arukawani ye sire, ba n̄ ye mem̄ n̄oƔwe, ba n̄ ben n̄oƔ mw̄eƔ te yibie. Yen s̄o, kon bu ben yib̄eƔ be ba kasu bu bu go nomu beria, kpa yaberekunu ka gb̄eeku yeƔ yi ben gonu di. ²¹ M̄eya kon Sedesiasi Yudaban sina boko

ka win sina asakp̄obu kua. Kon bu yib̄ereba namu beria be ba kasu bu bu go. Kon bu Babilonin tabu kowobu nomu beria baa b̄a n̄ ka bu tonde. ²² Kon de bu na bu wuu ge w̄ari bu d̄oƔ m̄eni kpa Yudan wusu su ko bansu. N̄e, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua.

Yeremi ka Rekabun bweseru

35

¹ Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon waati s̄oƔ, Yinni Gusun̄o u Yeremi s̄oƔwa u n̄e, ² a doo a Rekabun bweseru deema kpa a ka tu na n̄en s̄aa yer̄o dia ye ya w̄a ten ȳsi ȳesibun teero kpa a bu tam w̄e mi, bu n̄o.

³ Ma Yeremi u da u Yaasania Yereimin bii, Habasinian debubu soka ka win dusibu ka win bibu kpuro, Rekabun bweseru kpuro gesi. ⁴ Ma u ka bu da Yinni Gusun̄on s̄aa yerun dii teeru mi, t̄en mi Hananu, Yigidalian bii, Gusun̄on s̄am kowo u w̄a. Dii te, ta w̄aawa sina asakp̄obun dirun b̄okuo, gb̄ara k̄so, Maaseya, Salumun biin dirun w̄ollo. ⁵ Ma Yeremi u bu tam bw̄aanu w̄e ka n̄ri u n̄e, bu n̄oruo.

⁶ Adama ba n̄n wisa ba n̄e, sa n̄ tam n̄orum̄o. Domi bes̄en sikado Yonadabu, Rekabun bii, u sun wooda w̄e u n̄e, su ku ra tam n̄o sere ka bes̄en bibun bibo, ⁷ su ku ra dia bani,

su ku ra gbenu ko,

su ku ra maa res̄em gbaanu ko,

sa n̄ kp̄e sa n̄ mam ye m̄o.

Adama sa ko n̄ w̄aawa kuu bekunuginu s̄oƔ bes̄en w̄aaru kpuro s̄oƔ.

Nge m̄eya sa ko ka t̄e tem m̄e s̄oƔ,

mi sa w̄a sa s̄oru dimo mini.

⁸ Yen s̄o, bes̄e ka bes̄en bibu sa Yonadabu, Rekabun biin gere ye mem̄ n̄oƔwamm̄e. Sa n̄ tam n̄orum̄o bes̄en w̄aarun t̄onu kpuro s̄oƔ, bes̄e ka bes̄en kur̄obu ka bes̄en bibu. ⁹ Sa n̄ maa dia banimo ȳe s̄oƔ sa ko n̄ w̄a. M̄eya sa n̄ gbea m̄o, sa n̄ maa res̄em gbaanu m̄o. ¹⁰ Sa w̄a kuu bekuruginu s̄oƔ. Mesuma sa ka bes̄en sikado Yonadabun gere ye mem̄ n̄oƔwamm̄e. ¹¹ Adama sanam m̄e Nebukan̄esaa, Babilonin sina boko u tem m̄e w̄arima, yera sa n̄e, su se su da Yerusalemu, kpa su Babilonin tabu kowobu ka Sirigibu duka suuri. Yen s̄ona sa w̄a Yerusalemu mini gis̄o.

¹² Yera Yinni Gusun̄o u Yeremi s̄oƔwa u n̄e, ¹³ n̄e Gusun̄o, w̄ollo ka tem Yinni, n̄e wi na maa s̄aa Isireliban Yinni, na n̄e, a doo a Yudaba ka Yerusalemugibu s̄oƔ a n̄e, ba n̄ n̄en kir̄oba swaa dakim̄o kpa bu man mem̄ n̄oƔwa? ¹⁴ Wee Rekabun bweseru ta Yonadabu, Rekabun biin gere mem̄ n̄oƔwa ye u n̄e, win bibu bu ku raa tam n̄o. M̄eya ba n̄ maa tam m̄e n̄ora sere ka gison gis̄o. Ba ben sikado mem̄ n̄oƔwa. Adama n̄e, na ka be, Yudaba gari kua saa yee yellun di, ma

ba n̄ man swaa daki. ¹⁵ Na bu nen s̄m̄obu ḡariama saa yellun di, bu ka ben baawure s̄s̄ u win daa k̄sa deri. Bu ku maa b̄nu s̄a k̄pa bu wa ba n̄ w̄aa tem me s̄o, me na ben baababa w̄e. Adama ba n̄ s̄m̄o be swaa daki, bu sere man mem n̄owa. ¹⁶ Yonadabu, Rekabun biin bweseru ta ten sikadon gere mem n̄owa. Adama be, nen t̄mbu, ba ku ra man mem n̄owe.

¹⁷ Yen s̄na ne Gusun̄, w̄ollu ka tem Yinni, ne wi na maa s̄a Isireliban Yinni, na nee, wee kon de k̄sa kpuro ye na raa gerua mi yu Yudaba ka Yerusalemugibu deema. Domi na ka bu gari kua, ba n̄ man swaa daki. Na bu soka, ba n̄ man wurari.

¹⁸ Yera Yeremi u Rekabun bwese te s̄owa u nee, ameniwa Gusun̄, w̄ollu ka tem Yinni wi u maa s̄a Isireliban Yinni u gerua. U nee, wee i been sikado Yonadabun gere ka win yiirebu kpuro mem n̄owa. ¹⁹ Yen s̄, Yonadabu, Rekabun bii wi, u n̄ k̄sireba biam̄ win bweseru s̄o be ba ko n̄ nen s̄mburu m̄.

Baruku u tireru kusia u gara

Yinni Gusun̄n s̄a yero

36

¹ Yudaban sina boko Yoyakimu Yosiasin biin bandun w̄o n̄ese s̄ora Yinni Gusun̄ u ka Yeremi gari kua u nee, ² a tireru suo, kpa a gari yi yore yi na raa nun s̄owa Yudaba ka Isireliba ka bwese tukunu kpuron s̄s̄ saa d̄ma t̄n di na ka nun gari torua Yosiasin waati s̄o n̄ ka gis̄o girari. ³ Yudaba ba n̄ nua k̄sa ye kon bu kua s̄okudo ba koo ḡru gosia bu ben kom k̄sum deri. Saa yera kon bu ben durum w̄ka.

⁴ Yen biru Yeremi u Baruku Neriyani bii soka ma u n̄n s̄owa kpuro ye Yinni Gusun̄ u n̄n s̄owa. Ma Baruku u ye yorua tire te s̄o.

⁵ Yera Yeremi u maa n̄n s̄owa u nee, wee ba man m̄wa ba n̄ni, na n̄ kp̄e n̄ da Yinni Gusun̄n s̄a yero. ⁶ Yen s̄, d̄ma te ba koo n̄o b̄ke, a doo wunen tii, kpa a Yinni Gusun̄n gari yi na nun s̄owa a yore mi gari s̄a yeru mi. Kpa Yuda be ba koo na saa ben wusun di ka sere maa t̄n be ba ko n̄ w̄aa mi kpuro bu yi n̄. ⁷ S̄okudo ba koo ḡru gosia bu ben daa k̄sa deri, kpa bu Yinni Gusun̄n suuru kana. Domi win m̄ru ya kp̄a ye u ka bu m̄.

⁸ Yera Baruku Neriyani bii wi, u kua kpuro ye Yeremi u n̄n s̄owa. U Yinni Gusun̄n gari yi gara s̄a yee ten mi. ⁹ Yoyakimun ban ten w̄o n̄obuse s̄o, yen suru n̄oba n̄ese s̄o, yera ba n̄o bakurun t̄ru yi t̄e s̄o Yerusalemugibu ka Yudaba kpuro ba koo na bu n̄o b̄ke Yinni Gusun̄n s̄a yero. ¹⁰ Yen t̄o te s̄ora Baruku u Yerebin gari yi gara t̄n ben wuswaa Yinni Gusun̄n s̄a yero, saa

Gemaria, Safanin biin dirun di, wi u s̄a tire yoro. Dii te, ta w̄awa k̄nn̄o ge ba m̄ k̄nn̄o kp̄on bera gia, gunguru w̄ollu.

Misee u wirugibu

tire ten gari s̄owa

¹¹ Ye Misee Gemarian bii, Safanin debubu u Yinni Gusun̄n gari yi nua yi ba yorua tire te s̄o, ¹² yera u da sina bokon yenūo sere win tire yoron dir̄o. Ma u deema wirugii beni ba menn̄e mi. Beya, tire yoro Elisama ka Delaya Semayan bii, ka Elinatani, Akaborin bii, ka Gemaria Safanin bii, ka Sedesiasi Hananien bii ka sere wirugii be ba tie. ¹³ Ma Misee u bu s̄owa kpuro gari yi u nua Baruku u t̄n be garia.

¹⁴ Yeniban biru, wirugii be, ba Baruku Yehudi Netanian bii, Selemian debubu, Kusin sikadobu ḡria ba nee, u ka tire te na te u Yudaba garia mi. Ma Baruku u tire te sua u ka da. ¹⁵ Ye u tura mi, yera ba n̄n s̄owa ba nee, a sin̄o kpa a sun tire te garia.

Ma Baruku u sina u bu tu garia. ¹⁶ Ye ba gari yi nua, yera ba m̄erina ka nandabu ma ba Baruku bikia ba nee, ¹⁷ a sun s̄ow̄o nge me a koosina a ka gari yi yorua. Sa ko ka yi sina boko daawawa.

¹⁸ Yera Baruku u bu wisa u nee, Yeremiwa u man gari yi s̄om̄o ma na yorum̄o tireru s̄o ka ankiri.

¹⁹ Ma wirugii be, ba n̄n wisa ba nee, i doo i kuke wune ka Yeremi, kpa goo u ku raa b̄e wa.

Sina boko u tire te d̄o meni

²⁰ Yeniban biru, wirugiba tire te m̄wa ba berua Elisama tire yoron dir̄o. Ma ba da sina bokon mi, ba n̄n gari yi s̄owa.

²¹ Yera sina boko u Yehudi ḡra u nee, u doo u tire te suama. Ma u da Elisaman dir̄o u tu suama u gara sina boko ka wirugii ben wuswaa. ²² N̄ deema saa ye, puran saawa. W̄on suru n̄oba n̄ese s̄ora me. Ma u deema sina boko u s̄o u d̄o w̄osu win diru mi u ra sine puran saa. ²³ Yehudi ù n̄ tire ten kabura ita, n̄ kun me n̄e gara u kpa, yera sina boko u ra tire yoron k̄o piibu gagu sue u ka mi ba gara bura u kp̄e d̄o s̄o, sere te kpuro ta ka d̄o m̄wara muku muku. ²⁴ Ye sina boko ka win bw̄abu ba ye kpuro nua ba n̄ nande, ba n̄ maa ben ȳnu ḡeka nge me ba ra ko nuku sankiranun s̄. ²⁵ Sina boko u sere tire te d̄o meni, Elinatani ka Delaya ka Gemaria ba n̄n suuru kana gem gem u ku ka tu d̄o meni. Adama u n̄ bu swaa daki. ²⁶ Yera sina boko u Yerameli wi u s̄a sun̄n bii, ka Seraya Asirielin bii, ka Selemia Abudelin bii wooda w̄e u nee, bu tire yoro Baruku ka Gusun̄n s̄om̄o Yeremi m̄wama, adama Gusun̄n u bu berua, ba n̄ bu wa.

Yeremi

u tire ten kpaaru yorua

²⁷ Sanam me sina boko u tire te dɔɔ meni, te Yeremi u Baruku sɔɔwa u yore mi, yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u neɛ, ²⁸ a maa tire kpaaru suo kpa a gari yi yore yi yi raa waa tire te sɔɔ, te sina boko Yoyakimu u dɔɔ meni mi. ²⁹ Kpa a maa nɔn sɔ a neɛ, wee ye ne, Yinni Gusunɔ na gerua.

Wee u tire te dɔɔ meni, ma u neɛ, mban sɔna wune Yeremi a yorua ma Babilonin sina boko u koo na kpa u tem me kam koosia, kpa u men tambu ka men yaa sabenu gura. ³⁰ Yen sɔna, ne, Yinni Gusunɔ na wi sina boko Yoyakimu sɔɔmɔ, ma win goo kun maa sinamɔ Dafidin sina gɔna sɔɔ. Meyɔ ba koo maa win tiin goru deri tɔwɔ sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru ta n sɔɔ ka pura sooramɔ. ³¹ Kon bu seɣyasia ben durum sɔ wi ka win bibun bweseru, ka win bwɔabu. Kon de kɔsa yu Yerusalemugibu ka Yudaba deema, ye na raa bu sɔɔwa, yɛn sɔ ba n wure bu man swaa daki.

³² Ma Yeremi u tireru garu sua u Baruku, Neriyɔn bii, wi u sɔa tire yoro wɛ. Yera u maa nɔn tire te Yoyakimu u dɔɔ meni min gari sɔɔwa kpuro. Ma u yi yorua u maa gari geɛ yorua yi yi ka yi weene.

Sedesiasi

u Yeremi gora u bu Gusunɔ kana

37

¹ Babilonin sina boko Nebukanesa a u Sedesiasi Yosiasin bii kua sina boko Yudaɔ, Yekonia Yoyakimun biin ayerɔ. ² Sedesiasi wi, ka win bwɔabu, ka win tambu ba n Yinni Gusunɔn gari yi swaa daki yi Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u bu sɔɔwa mi.

³⁻⁴ N deema saa ye sɔɔ, ba n gina Yeremi pirisɔm doke. U ra dewa mi u kɔ, win tambun suunu sɔɔ. Yera sina boko Sedesiasi u Yukali Selemian bii ka Sofoni Maaseyan bii wi u sɔa yaku kowo gora win mi, bu ka nɔn sɔ u bu Gusunɔ ben Yinni kana u ka bu nɔnu geu meɛri. ⁵ Saa yera Babilonigibu ba Yerusalemu tarusi. Ye ba nua ma Egibiti sunɔn tabu kowobu ba Yerusalemugii be somiru sisi, yera ba yarina ba doona min di. ⁶⁻⁷ Saa yera Gusunɔ Isireliban Yinni u Yeremi sɔɔwa u neɛ, a Yudaban sina boko wi u nun gorima nen mi sɔɔwɔ a neɛ, wee, Egibiti sunɔn tabu kowo be ba raa wee bu ka nɔn somi ba gɔsirɔ ben temɔ. ⁸ Tɛ, Babilonigii be, ba koo maa wurama bu Yerusalemu wari bu ye mwa, bu dɔɔ saku. ⁹ Yen sɔ, ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Na neɛ, bu ku tii noni wɔke bu neɛ, Babilonigii be, ba tonda. Adama ba n yɛ ma ba n gam de. ¹⁰ Baa ba n Babilonin tabu kowo be kamia, kpa n tie be ba meɛra kua, ka me, ba koo se saa ben kuu bekuruginun di bu wuu ge dɔɔ meni.

Ba Yeremi kpɛɛ pirisɔm dirɔ

¹¹ Sanam me Babilonigibun tabu kowo be, ba yarina ba Yerusalemu deri Egibiti sunɔn tabu kowo ben sɔ, ¹² yera Yeremi u kɔ u yari Yerusalemun di u da Benyamɛn temɔ u ka win baa sua tubi ye ba bɔnu mɔ sɔɔ. ¹³ Sanam me u yaria u konno tura ge ba mɔ Benyamɛn, ma u deema ben kɔsobun tɔnwero wi ba mɔ Yireya Selemian bii, Hananian debubu u yɔ mi. Ma u nɔn yɔrasia u neɛ, a tii Babilonigibu wɛ.

¹⁴ Yera u neɛ, aawo, na n nen tii Babilonigibu wɛ.

Adama durɔ wi, u n win gari yi wure. Ma u nɔn mwa u ka da wirugibun mi. ¹⁵ Yera wirugii ben maru ya seewa ba nɔn mwa ba so ba pirisɔm doke Yonatan dirɔ wi u sɔa tire yoro. N deema ba win dii te gɔsiawa pirisɔm diru. ¹⁶ Nge meya ba ka nɔn pirisɔm doke dirɔ wɔru sɔɔ sere n ka te.

¹⁷ Sɔɔ teeru, sina boko Sedesiasi u gora u neɛ, bu Yeremi sokuma. Ye u na, ma u nɔn gari bikia asiri sɔɔ u neɛ, Yeremi, a gari geɛ mɔ yi yi wee Yinni Gusunɔn min di a man sɔ?

Ma u nɔn wisa u neɛ, oo. Yinni Gusunɔ u koo de Babilonin sina boko u nun nɔma turi.

¹⁸ Ma Yeremi u maa nɔn bikia u neɛ, tora tera na beɛ tora wune ka wunen bwɔabu ka sere wunen tambu kpuro i ka man mwa i pirisɔm kpɛɛ. ¹⁹ Mana beɛn sɔmɔ be, ba waa be ba beɛ gari sɔɔwa ba neɛ, Babilonin sina boko kun nun worim wee u sere tem me mwa.

²⁰ Tɛ, nen yinni sina boko, a man swaa dakio kpa a nen kanaru nɔ, kpa a man kua ye na kɔ. A ku maa de n wura Yonatan tire yoron diru mi, kpa n ku ra ka gbi.

²¹ Yera sina boko Sedesiasi u wooda wɛ u neɛ, bu nɔn yiyo pirisɔm dirun yaaraɔ kpa ba n da nɔn pɛɛ kuse teeru wɛ baadomma ye wuun pɛɛ kowoba ra ko sere wuu nukurun pɛɛ yu ka kpe. Nge meya u ka sina pirisɔm dirun yaara mi.

Ba Yeremi kpɛɛ

dɔkɔ kpiriru sɔɔ

38

¹ Sefatia Matanin bii, ka Gedalia Pasurin bii, ka Yukali Selemian bii, ka Pasuri Maakiyan bii ba nua ye Yeremi u tɔn be sɔɔwa. U neɛ, ² ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U neɛ, wi u sina Yerusalemu ye sɔɔ, yibereba ba koo nɔn gowa tabu sɔɔ, n kun me u gbi gɔɔrun saabu, n kun me ka bararu garu. Adama wi u tii Babilonigibu nɔmu sɔndia, wiya ko n waa. Win waa tera ta ko n sɔa win dukia ye u wa u ka yara wahala yen min di.

³ Yinni Gusunɔ u maa neɛ, u koo de Babilonin tabu kowobu bu Yerusalemu mwa.

4 Yera wirugibu ba na ba sina boko sɔɔwa ba nɛɛ, durɔ wini u tabu kowobu ka tɔn be ba wɔa wuu ge sɔɔ berum tiamɔwa ka win gari. U n̄ bɛsɛn gea kasu sere bɛsɛn kɔsa. N n̄ mɛn na, n weenɛ bu n̄n go.

5 Ma sina boko Sedesiasi u wisa u nɛɛ, wi wee u wɔa bɛɛn nɔmuɔ. Na n̄ kpɛ n̄ bɛɛ gɔanu yinari.

6 Yera ba n̄n sua ba kpɛɛ sina bii wi ba mɔ, Maakiyan dɔkɔ kpiriru garu sɔɔ. Dɔkɔ kpiri te, ta wɔawa piriɔm dirun yaaraɔ. Te sɔɔra ba n̄n kpɛɛ ka wɛɛ. Adama ta n̄ nim mɔ. Potɔkɔwa ta mɔ, ma u numa potɔkɔ ye sɔɔ.

7 Etiopigii goo wi ba mɔ, Ebɛdi Meleki u wɔa u sɔmburu mɔ sina kpaaru mi. Yera u nua ma ba Yeremi kpɛɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. Saa ye sɔɔ, sina boko u wɔa u sɔ gbɔra kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Bɛnyamɛɛ, u sirimɔ. 8 Yera Ebɛdi Meleki wi, u yara sina kpaarun di u da u sina boko deema u nɛɛ, 9 nɛn yinni sina boko, ye tɔn be, ba kua mi, ya n̄ wɔ, ye ba ka Yeremi kpɛɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. U koo gbi mi, gɔɔrun sɔ, domi dɔanu kun maa wɔa wuuɔ.

10 Ma sina boko u Ebɛdi Meleki wooda wɛ u nɛɛ, a tɔmbu tɛna suo kpa i da i Yeremi yara saa dɔkɔ kpiri ten min di u sere gbi.

11 Yera Ebɛdi Meleki wi, u tɔn be sua. Ma u da sina kpaarun arumani beru yerɔ u yɔa tɔkɔnu yarama. U nu Yeremi kpɛɛya dɔkɔ ye sɔɔ ka wɛɛ. 12 Ma u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a yɔa tɔkɔ ni dokeo wunen b̄u bakusɔ a sere wɛɛ yi doke.

Ma Yeremi u kua mɛ. 13 Ma ba n̄n yarama ka wɛɛ yi, saa dɔkɔ kpiri ten min di, ba dera u wɔa piriɔm dirun yaaraɔ.

Sedesiasi

u Yeremi bwisi bikiamɔ

14 Sɔɔ teeru Sedesiasi u maa gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma kpa u na u n̄n deema Yinni Gusunɔn s̄a yerun kɔnnɔ itasero. Ye u tunuma, yera sina boko u nɛɛ, na gari gɛɛ mɔ kon nun bikia. A ku man gɔanu berua.

15 Ma u n̄n wisa u nɛɛ, n̄ n̄ nun ye sɔɔwa, a n̄ man goomɔ? Na yɛ ma n̄ n̄ nun bwisi kɛmɔ a n̄ man swaa dakimɔ.

16 Yera sina boko Sedesiasi u b̄rua asiri sɔɔ u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn w̄aru wi u sun w̄aru wɛ, na n̄ nun goomɔ. 18 Adama à kun nun tɔn be nɔmu beriammɛ be ba kasu bu nun go mi.

17 Yera u sina boko Sedesiasi sɔɔwa u nɛɛ, ameniwa Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wollu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, à n̄ wunen tii Babilonin sunɔn tabu sinambu wɛ kaa n̄ wɔawa wunɛ ka wunen yenugibu. Mɛya u n̄ maa wuu ge dɔɔ mɛnimɔ. 18 Adama à kun bu tii wɛ, u koo bu wuu ge nɔmu beria kpa bu gu dɔɔ mɛni. A n̄ maa kisiramɔ ben noman di.

19 Yera Sedesiasi u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, na wurure Yuu be ba tii Babilonigibu wɛn sɔ.

Na berum mɔ bu ku raa man bu nɔmu sɔndia kpa bu man n̄ni sɔ.

20 Ma Yeremi u n̄n wisa u nɛɛ, ba n̄ nun bu nɔmu sɔndiammɛ. A nɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ saa nɛn min di, kpa a faaba wa, a n̄ wɔa. 21 Adama à n̄ yina a bu tii wɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u man sɔɔsi k̄siru sɔɔ. 22 Na wa ba wunɛ Yudan sina bokon kurɔ be ba tie mwɛɛra ba ka da Babilonin sunɔn tabu sinambu mi. Ma kurɔ be, ba mɔ, wee, be ba raa nun gari sɔɔwa ba nɛɛ, kaa n̄ b̄ri yendu mɔ mi, ba nun n̄ni w̄kua ma ba nun kamia.

Ye ba deema a nummɔ potɔkɔ sɔɔ, ma ba yarina ba nun deri.

23 Wee ba koo wunen kurɔbu ka wunen bibu kpuro mwɛɛri bu ka da Babilonigibun mi. Wunen tii a n̄ maa kisiramɔ ben noman di. Ben sina bokowa koo nun mwa kpa u wuu ge dɔɔ mɛni.

24 Yera Sedesiasi u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a ku ra de gun u gari yi nɔ kpa bu ku raa nun go.

25 Wirugibu b̄a n̄ nua ma na ka nun gari kua, ma ba na ba nun bikia ba nɛɛ, a ku bu gɔanu berua ye a man sɔɔwa ka ye na nun sɔɔwa sɔɔ, kpa bu ku raa nun go, 26 saa ye sɔɔ, a bu wisio a nɛɛ, a man suuru kanam nawa n̄ ku ka nun da Yonatam yenuɔ kpa a ku ra ka gbi.

27 Yera wirugii be kpuro ba na Yeremin mi, ba n̄n gari yi bikia. Ma u bu wisa nge mɛ sina boko u n̄n sɔɔwa mam mam, ma ba nɔɔ mari ba yara. Domi gari yi u n̄n sɔɔwa mi, yi n̄ gina yara tɔwɔ. 28 Piriɔm dirun yaara miya u wɔa sere ba ka Yerusalemu mwa.

Babilonigibu

ba Yerusalemu mwa

(I maa mɛeriu 52:4-16, Sinambu II, 25:1-12)

Wee ye n̄ kooraa sanam mɛ Babilonigiba Yerusalemu mwa.

39

1 Sedesiasi Yudaban sina bokon bandun wɔɔ nɔɔba nnese, yen suru wɔkuruse sɔɔra Nebukanɛsaa, Babilonin sina boko u Yerusalemu wɔrima ka win tabu kowobu kpuro. Ma ba sansani gira yen bɔkuɔ, ma ba kuku yenu kua ba ka sikerena. 2 Sedesiasin bandun wɔɔ wɔkura tiasen suru nnese, yen sɔɔ nɔɔba nnese sɔɔra ba gb̄aruru yaba. 3 Saa yera Babilonin tabu sinambu ba dua ba wuu ge tarusi gen kɔnnɔ wuu suunuguu gian di. Tabu sinam ben ȳsa wee, Nɛɛgali Sarɛsɛɛ, ka Sangaa Nɛbu, ka Saasekimu, sina bokon sɔm kowobun wirugii, ka maa Nɛɛgali Sarɛsɛɛ wi u s̄a dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinam be ba tie.

4 Ye Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win tabu kowobu ba bu wa, yera ba duki yarina wɔkuru ba yara ka kɔnnɔ ge ga wɔa gb̄aranu

yirun baɗa sɔɔ sina bokon dɔɔ gbaarun bɔkuɔ wɔwan bera gia. ⁵ Adama Babilonin tabu kowo be, ba sina boko Sedesiasi naa swi ma ba nɔn naamwe Yerikon wɔwɔɔ. Yera ba nɔn mwa ba ka da Babilonin sina bokon mi, Ribilaa, Hamatin temɔ. Miya u nɔn siri. ⁶ Ma u dera ba Sedesiasin bibu ka win sina asakpɔbu sakira Ribila mi, win nɔni biru. ⁷ Yen biru u Sedesiasin tiin nɔni wɔwa ma u nɔn bɔkuɔ ka sii gandun yɔni ba ka da Babilonin.

⁸ Babilonigii be, ba Yerusalemun sina kpaaru ka yen yenuso dɔɔ meni, ma ba yen gbɔraru surura. ⁹ Yen biru Nebusarada, kɔsobun wirugii, u tɔn be ba tie Yerusalemuɔ ka be ba nɔn tii wɛ ka sere maa be ba tie tem me sɔɔ gura u ka doona Babilonin. ¹⁰ Adama u ben bwɛɛbwɛɛ be ba nɔn gaaunu mɔ deri tem me sɔɔ ma u bu gbea wɛ.

Ba Yeremi yara pirisɔm di

¹¹ Ma Nebukanesa, Babilonin sina boko u Nebusarada, kɔsobun wirugii wooda wɛ Yeremin sɔ u nɛɛ, ¹² a nɔn mɛɛrio kpa a nɔn kɔsu. A ku nɔn kɔsa gaa kua. Ye u nun sɔɔwa kpuro, a koowo. ¹³ Ma Nebusarada, kɔsobun wirugii, ka Nebusasibani, sina bokon sɔm kowobun wirugii, ka Nɛɛgali Saresɛɛ, dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinambu kpuro, ¹⁴ ba gɔra bu Yeremi yarama pirisɔm dirun di, kpa bu ka nɔn da bu Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu nɔmu sɔndia. Wiya u ka nɔn da win yenuɔ. Nge meya Yeremi u ka yara u waa ka Yuda be ba tie.

Gari yi Yinni Gusuno

u Ebɛdi Meleki sɔɔwa

¹⁵ Saa yɛ sɔɔ Yeremi u waa pirisɔm sɔɔ, Yinni Gusuno u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁶ a doo a Ebɛdi Meleki, Etiopigii wi sɔ a nɛɛ, nɛ, Gusuno Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na raa gerua na nɛɛ, kɔsa ya koo wuu ge deema, n n mɔ gea. Tɛ, kon de kɔsa ye, yu tunuma. Ye kpurowa ya koo kooa win nɔni biru. ¹⁷ Adama yen tɔɔ te, kon nɔn yakia. Bɛn berum u mɔ mi, ba nɔn nɔma turi. ¹⁸ Na nɔn derimɔ bu nɔn go. Kon win waaaru yakia, domi u man naane kua. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yeremi u da Gedalian mi,

Misipaa

40

¹ Yinni Gusuno u ka Yeremi gari kua sanam me Nebusarada u dera u wurama saa Raman di.

N deema ba raa nɔn bɔkuawa wi ka Yerusalemgibu gabu ba ka dɔɔ Babilonin. Min diya Nebusarada u nɔn yara. ² Ma Nebusarada wi, u nɔn soka u ka da bee tia u nɛɛ, Gusuno wunen Yinni u raa gerua u nɛɛ,

kɔsa ya koo wuu geni deema. ³ Wee, tɛ, ye u gerua mi, ya kooa yɛn sɔ i nɔn torari, i nɔn win gere mɛm nɔɔwe. ⁴ Tɛ, kon nun yakia n nun yɔni yi pota. Adama a n kɔ a ka man da Babilonin, a na su da. Kon nun nɔɔri. A kun maa kɔ, a sinɔ. A doo a sina mi n nun wɛre.

⁵ Sanam me Nebusarada u wa ma Yeremi kun fuuku wisa, yera u nɛɛ, n n mɛn na, a doo a Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deema. Wiya sina boko Nebukanesa u kua sunɔ Yudaban wusu sɔɔ. Kaa n ka nɔn waa ka tɔn be ba tie sannu, n kun me, a doo mi a kɔ.

Ma Nebusarada wi, u nɔn dɔɔanu kusenu kua ka sere maa kɛnu ganu. Ma u dera u doona. ⁶ Yera Yeremi u da Gedalian mi, Misipaa, u sina mi ka tɔn be ba tie tem me sɔɔ sannu.

Gedalia u Yudan tem kpare

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:23-24)

⁷ Saa yɛ sɔɔ tabu sinam be ba raa woo tabu gberɔ ka ben tabu kowobu ba nua ma Babilonin sina boko u Gedalia, Akikamun bii kua Yudaban suno, ma u nɔn tɔn be ba tie Yudaɔ kpuro nɔmu bɛria, ka sere bwɛɛbwɛɛ be ba nɔn yoru mwɛ ba ka de Babilonin, ⁸ yera ba da Gedalian mi, Misipaa. Be ba da mi, bera, Isimeɛli, Netanian bii, ka Yokanani ka Yonatam, Karean bibu, ka Seraya, Tanumɛtin bii, ka Efai Netofagiin bibu, ka Yesania, Maakagiin bii, be kpuro ka ben tɔmbu. ⁹ Yera Gedalia u bu sɔɔwa ka bɔri u nɛɛ, i ku berum ko i ka Babilonigibu sɔ. I gesi sinɔ bɛsn tem me sɔɔ kpa i Babilonin sina boko sɔ. Saa yera i ko i n waa bɔri yendu sɔɔ. ¹⁰ Wee, na waa Misipa mini na n ka saa bɛɛn nɔni Babilonigii ben mi. Adama bɛɛ, i doo i gberun dɔɔ marum sɔri me ba ra di ka me ba ra ka maa gum ka tam ko. Kpa i mu bere bɛɛn wekenɔ, kpa i sina i n waa wuu si i mwa sɔɔ.

¹¹ Ma Yuda be ba waa Mɔabun temɔ ka Amɔniban temɔ ka Edɔmuban temɔ, ba nua ma Babilonin suno u gabu deri Yudaban temɔ, ma u Gedalia kua ben kparo. ¹² Yera be kpuro ba wurama ben temɔ. Ma ba da ba Gedalia deema Misipaa. Wɔɔ ge sɔɔ, ba resɛm wa too, ka maa dɔɔ marum gam.

Ba Gedalia go

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:25-26)

¹³ Sɔɔ teeru Yokanani, Karean bii, ka sere tabu sinam be ba wurama tabu gberun di mi, ba na Gedalian mi Misipaa. ¹⁴ Ma ba nɔn sɔɔwa ba nɛɛ, a yɛ ma Baalisi, Amɔniban sina boko u Isimeɛli, Netanian bii gɔra u nun go?

Adama Gedalia u nɔn ye wure. ¹⁵ Ma Yokanani u da Misipaa u Gedalia sɔɔwa asiri sɔɔ u nɛɛ, a de n da n Isimeɛli, Netanian bii wi go, kpa goo u kun yɛ. Nge mban sɔna kaa de u nun go, kpa Yuda be ba mɛnne mini bu maa yarina kpa ben gabu bu gbi.

¹⁶ Ma Gedalia u Yokanani wisa u nee, a ku Isimeeli go, domi ye a gerua win s̄s mi, weesa.

41

¹ Adama w̄s̄o gen suru n̄ōba yiruse s̄ō, yera Isimeeli u na Misipāo Gedalian mi. Isimeeli wi, u s̄awa sina bii ka maa sina asakp̄o. T̄ambu w̄kura ba n̄n sw̄ima ba ka na mi. Sanam m̄e ba s̄s ba dim̄o ka Gedalia, ² yera Isimeeli ka t̄an be ba n̄n ȳsirima mi, ba seewa sannu sannu ba Gedalia takobi sakura ba go, wi, wi Babilonin sina boko u ḡosa u ka Yudan tem kpara mi. ³ Isimeeli wi, u maa Yudaba kpuro ka Babilonin tabu kowo be ba w̄a mi go.

Isimeeli u t̄ambu wene go

⁴ N deema goo kun ȳe ma Gedalia u gu. Ye n kua s̄s̄o yiru, win ḡōn biru, ⁵ yera t̄ambu wene gabu ba seema saa Sikemu ka Silo ka Samarin di. Ton be, ba ben toba k̄ona, ben ȳanu nu ḡēkire ma ba tii murura baama nuku sankirarun s̄s̄. M̄eya ba maa alikama s̄ōwa ka turare bu ka Yinni Gusun̄o ȳakuru kua Yerusalem̄o win s̄a yero. ⁶ Yera Isimeeli u seewa Misipan di u da u ka bu yinna swaāo, u sum̄o. Ye u tura ben mi, ma u nee, i na su da Gedalian mi.

⁷ Adama ye ba dua wuūo, yera wi ka win t̄ambu ba t̄an be mwa ba sakira. Ma ba ben gonu kp̄ee d̄oko kpiriru garu s̄ō. ⁸ N deema be s̄ō, u n̄ t̄ambu w̄kuru go ȳen s̄s̄ ba raa n̄n s̄ōwa ba nee, u ku bu go, be, ba alikama ka gb̄ee, ka gum ka tim berua yakaso. ⁹ D̄oko kpiri t̄e s̄ō u t̄an ben gonu doke mi, ta s̄awa t̄e Asa u dera ba ḡba sanam m̄e wi ka Basa Isireliban sina boko ba tabu m̄d̄. Te s̄ōra u t̄an goo ni yibia.

¹⁰ Yen biru, u be ba tiara mi yoru mw̄era u ka doona ka sina bokon bii w̄ndiaba ka sere t̄an be N̄ebusarada, k̄s̄obun wirugii u Gedalia deria. Be kpurowa u yoru mw̄era u ka da Am̄oniban mi.

Ba yoo be Isimeeli u mw̄era

yakia

¹¹ Yokanani, Karean bii, ka Yudaban tabu sinam be ba w̄a ka wi, ba nua k̄sa ye Isimeeli u kua. ¹² Yera ba tabu dur̄ubu sua ba da bu ka Isimeeli w̄ori. Ma ba n̄n deema yeru b̄ok̄w̄o ge ga w̄a Gabaon̄o. ¹³ T̄an be Isimeeli u mw̄era mi, ye ba Yokanani wa ka win tabu sinambu, yera ben nuki dora. ¹⁴ Ma be kpuro ba Isimeeli deri, ba da ba Yokanani deema. ¹⁵ Adama Isimeeli wi, u duka yakura Yokananin min di ka t̄ambu n̄ōba ita gabu, ma u da u w̄a Am̄oniban mi.

¹⁶ Yokanani ka win tabu sinam be, ba t̄an be ba tie mw̄era Isimeelin n̄oman di, be u raa mw̄era sanam m̄e u Gedalia go. Bera tabu kowobu ka t̄an kur̄obu ka bibu ka sina bokon s̄m kowobu. Be kpurowa u mw̄erima saa

Gabaonin di. ¹⁷ Ma ba da ba w̄a s̄obun s̄obia yeru garun mi, te ba ra soku Kimuhamu Betelehemun b̄okuo. Yen biru, ba kpikuru da Egibitio. ¹⁸ Domi ba Babilonigibun berum m̄o ȳen s̄s̄ Isimeeli u Gedalia go wi Babilonin sina boko u kua Yudaban kpara.

Yudaba ba Yeremi bikia

u bu Gusun̄o kana

42

¹ Yera tabu sinam be ba raa kpikuru sua, ka Yokanani, Karean bii, ka Yesania, Hoseen bii, ka t̄an be ba tie kpuro, saa wirugibun di sere ka bw̄ēbw̄ēb̄o, ba na ba Yeremi s̄ōwa ba nee, ² a de a n̄o ye sa nun bikiamo. A sun Gusun̄o kan̄o, b̄ese be sa tien s̄s̄, domi sa raa dabi, adama t̄e sa kaara, nge m̄e a waamo. ³ A Gusun̄o wunen Yinni kan̄o u sun s̄s̄si mi sa ko da ka ye sa ko ko.

⁴ Ma Yeremi u bu wisa u nee, na nua. Kon Gusun̄o b̄esen Yinni kana nge m̄e i man bikia kpa n wurama n b̄ee s̄s̄ ye u man s̄ōwa. Na n̄ b̄ee ḡaanu beruamme.

⁵ Ma ba Yeremi wisa ba nee, sa wura su ko mam mam ye Yinni Gusun̄o u koo nun s̄s̄ su ko. Wiya u koo ko b̄esen seeda dio gemgii ka naanegii s̄a kun b̄esen n̄ō mw̄eru yibie. ⁶ Wee b̄esera sa nun ḡora a sun Gusun̄o b̄esen Yinni bikia. Yen s̄s̄, sa ko ko ye u sun s̄ōwa su ko, baa ȳa kun sun w̄ere. Ka m̄e, sa ko n nuku dobu m̄o ȳen s̄s̄ sa n̄n m̄em n̄ōwamme.

Yinni Gusun̄o u Yeremi wisa

⁷ S̄s̄o w̄akurun biru, Yinni Gusun̄o u Yeremi wisa. ⁸ Ma Yeremi u Yokanani, Karean bii sokusia ka tabu sinam be ba n̄n sw̄i ka sere ben t̄ambu kpuro be ba w̄a mi, wirugibu ka bw̄ēbw̄ēbu. ⁹ Ma u bu s̄ōwa u nee, wee b̄eyya i man ḡora n Gusun̄o b̄ee Isireliban Yinni bikia. Ye u man s̄ōwa wee. U nee,

¹⁰ i n sina tem m̄e s̄ō,
u koo de b̄een t̄ambu bu t̄asi.

U n̄ maa bu goomo.

U koo b̄ee sw̄iwa i n nuuru m̄o.

U n̄ b̄ee wukamāo,

u n̄ maa derim̄o k̄sa yu b̄ee deema

ye u raa bwisika u b̄ee kua.

¹¹ N n men na, i ku maa Babilonin sina bokon berum ko.

Domi wi, Yinni Gusun̄o u ko n ka b̄ee w̄a kpa u b̄ee faaba ko.

¹² Wi, Gusun̄o u koo de u b̄een w̄onw̄andu wa. Kpa u de i wurama b̄een tem̄o.

¹³ Adama i n nee, i n wi, Yinni Gusun̄o m̄em n̄ōwamme, i n sinam̄o tem men̄i s̄ō, ¹⁴ i ko i dawa Egibitio mi i n̄ tabu wasi, baa bin k̄aban sw̄i i n̄ n̄ōm̄o, i n̄ maa d̄ianu biam̄o, yen s̄s̄, miya i ko sina, ¹⁵ t̄e i swaa dakio ye Gusun̄o, b̄ee Isireliban Yinni wi u w̄ollu ka tem m̄o, u gerum̄o. U nee,

bɛɛ Yuda be i tie, i n gɔru doke i ka da Egibitiɔ
 ka gem,
 kpa i n wāa mi,
 16 sanam meya taa bin berum i mɔ,
 bu koo bɛɛ deema Egibiti mi.
 Gɔɔ tɛn weeweenu i maa mɔ mi,
 ta koo bɛɛ deema,
 kpa i gbisuku mi gia.
 17 Be ba gesi nia kua
 bu ka da Egibitiɔ bu kuke,
 ba koo gbiwa tabu sɔɔ,
 ka gɔɔru sɔɔ, ka baranu sɔɔ.
 Ben goo kun kisiramɔ kɔsa yen di
 ye u koo bu surema mi.

18 Yeremi u nɛɛ, wee ye Gusunɔ, Isireliban
 Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ,
 nge mɛ u Yerusalemugibu win mɔru seesi,
 nge meya u koo maa bɛɛ ye seesi, i n da
 Egibitiɔ. Saa ye sɔɔra ba ko n da ka bɛɛn
 yisiru tambu bɔrusi, n kun mɛ, bu ka goo gāa
 kɔsunu sie, kpa bu bɛɛ gem i seku bakarua wa
 kpa i kun maa sine tem mɛ sɔɔ.

19 U maa nɛɛ, i ku Egibiti da, bɛɛ be i tie
 Yudaban bweseru sɔɔ. I de i n yɛ ma u bɛɛ ye
 yinariwa gisɔ. 20 Sanam mɛ i man gɔra n bɛɛ
 Yinni Gusunɔ kana, ye na wurama, i gerua i
 nɛɛ, n bɛɛ sɔɔwɔ mam mam ye Gusunɔ bɛɛn
 Yinni u man sɔɔwa kpa i ye ko. Adama weesa
 i tii kua. 21 Domi gisɔ, na ka win wisibu na
 adama i n bin gabu swaa daki bi u nɛɛ, n bɛɛ
 sɔ. 22 Tɛ, mi i dɔɔ i sina mi, i n yɛ ma tabu
 sɔɔra i ko i gbi, n kun mɛ gɔɔru sɔɔ, n kun mɛ
 baranu sɔɔ.

*Ba ka Yeremi da Egibitiɔ
 ka dam*

43

1 Sanam mɛ Yeremi u gari yi tɔn be ba wāa
 mi kpuro sɔɔwa, yi Gusunɔ ben Yinni u nɛɛ, u
 bu sɔ, 2 yera Asaria, Hoseen bii, ka Yokanani,
 Karean bii, be kpuro ba Yeremi wisa ka tɔn
 piiburua ba nɛɛ, ye a gerua mi, weesa. Gusunɔ
 bɛɛn Yinni kun nun sɔɔwa a sun sɔ, su ku
 Egibiti da. 3 Adama Baruku, Neriyan biiwa
 u nun bariemɔ a ka sun sɔ su ku da mi, domi
 u kīwa Babilonigibu bu sun mwɛɛri bu go, n
 kun mɛ bu sun yoru mwa bu ka da ben temɔ.

4 Nge meya Yokanani, Karean bii, ka tabu
 sinambu kpuro ka ben tambu kpuro ba yina
 bu Yinni Gusunɔn gari nɔ ye u nɛɛ, bu de bu
 sina ben tem mi. 5 Yera Yokanani ka tabu
 sinam be, ba ka Yuda be ba tie da Egibitiɔ,
 be, be ba raa kpikiru da tem tukumɔ ba
 wurama, 6 tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu
 ka sina bokon bii wɔndiaba, be kpuro gesi
 be Nebusarada, kɔsobun wirugii, u Gedalia,
 Akikamun bii, Safanin debubu deria. Ma ba
 ka Yeremin tii da ka maa Baruku Neriyan
 bii. 7 Ba da ba wāa Egibitin wuu ge ba mɔ
 Tapanesio. Nge meya ba n ka Gusunɔn gere
 mem nɔɔwe.

Ba koo Egibiti tabu wɔri

8 Sɔɔ teuru Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa
 Tapanesio u nɛɛ, 9 a kpee bakanu suo kpa a da
 a nu sike Yudaba kpuron wuswaaɔ mi ba ra
 birikiba wɔ ye ya wāa Egibitin sina kpaarun
 kannɔwɔ Tapanesio. 10 Kpa a Yudaba sɔ a
 nɛɛ, ameniwa ne, Gusunɔ Isireliban Yinni, ne
 wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nɛɛ,
 wee, kon de bu Nebukanesaa, nen sɔm kowo
 kasum da kpa n win bandu swii kpee ni a
 sikuan wɔlɔ kpa u win sina gɔna teria mi,
 11 kpa u Egibitigibu seeyasia. Be u koo go, u
 go, be u koo mwɛɛri u ko yobu kpa u mwɛɛri,
 be u koo maa sakiri ka takobi, kpa u sakiri.
 12 Kpa u ben būu dia dɔɔ meni, kpa u būu nin
 tii gura kpa u maa ben yānu gura ya kun nūn
 sɛsie kpa u yari min di ka bɔri yendu, nge mɛ
 naa kparu u ra win banda yaberu sebe u n
 doono. 13 U koo Beti Semesin bwāarokunu
 kɔsuku, kpa u būu dia ye ya tie dɔɔ meni
 Egibiti mi.

*Gari yi Yinni Gusunɔ u Yuda
 be ba kpikiru da Egibitiɔ
 sɔɔwa*

44

1 Yinni Gusunɔ u Yuda be ba wāa Migidilio
 ka Tapanesio ka Menfisio ka Paturusio
 Egibitin temɔ sɔɔwa saa Yeremin min di
 u nɛɛ, 2 wee, ye nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem
 Yinni na gerua. Na nɛɛ, i kɔsa ye kpuro wa
 ye na Yerusalemu kua ka Yudan wuu si su
 tie. Wee, su kua bansu. Goo maa sari mi.
 3 Domi ba kɔsa kua ba nen mɔru seeya ye
 ba ka da ba būnu yākunu kuammɛ ni bɛɛ ka
 bɛɛn baababa i n daa yɛ. 4 Na bɛɛ nen sɔmɔbu
 gɔria saa yellun di bu ka bɛɛ sɔ, i ku sāa kɔsu
 nini ko, ni nen tii na tusa. 5 Adama i n man
 swaa daki. I n bɛɛn kom kɔsum deri. I n maa
 būu yāku kobu deri. 6 Ma na ka bɛɛ mɔru kua
 gem gem. Na Yudan wusu ka Yerusalemun
 swɛɛ kpeerasia ma ye kpuro ya kua bansu,
 nge mɛ i waamɔ gisɔ.

7 Yen sɔ tɛ, ameniwa ne, Gusunɔ Isireliban
 Yinni, ne wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na
 nɛɛ, mban sɔna i tii durum baka yeni sɔbimɔ
 ye i ka dera ba kurɔbu ka durɔbu ka bibu ka
 bii wɛɛnu go sere goo kun maa tie. 8 I kīwa
 i nen mɔru seeya ka bɛɛn būu yāku kookoo
 si i mɔ Egibitiɔ mi i wāa? I kīwa i tii kam ko,
 kpa i ko bɔrigibu ka sekurugibu handunia ye
 sɔɔ? 9 I duariwa kɔsa ye bɛɛn baababa ka bɛɛn
 sinambu ka ben kurɔbu ka bɛɛn tii ka bɛɛn
 kurɔbu i kua Yudaɔ ka Yerusalemu? 10 Wee,
 sere ka tɛ i n tii kawɛ i gɔru gɔsie. I n man
 nasie, i n maa nen woodaba swii ye na bɛɛ ka
 bɛɛn baababa wɛ.

11 Yen sɔna ne, Gusunɔ Isireliban Yinni, ne
 wi na wɔllu ka tem mɔ na bɛɛ biru kisi ma
 na bɛɛ kɔsa kua n ka bɛɛ Yudaba kpuro kam
 koosia. 12 Kon Yuda be ba kpikiru da Egibitiɔ

kam koosia. Egibiti miya ba koo gbi kpuro. Ba ñ goo burema. Ba koo gbiwa tabu sɔɔ, ka gɔɔru sɔɔ kpa bu bu gem bu sekuru wa, kpa ba n da ben yĩsiru sie bu ka goo bĩrusi, ñ kun me bu nũn gaa kɔsunu gerusi. ¹³ Kon bu seeyasiawa nge me na Yerusalemugibu seeyasia ka tabu, ka gɔɔru, ka maa baranu. ¹⁴ Kon de ben fiiko bu kpikuru su. Be baasi, goo kun kisiramɔ. Goo kun maa wee Yudan temɔ baa me ba ko n kĩ bu wurama amen biru.

Ba Asitaate yākuru kuamme

¹⁵ Yera be kpuro be ba yẽ ma ben kurɔbu ba ra bũnu turare dɔɔ dokeye ka tɔn kurɔ dabɩnu kpuro be ba waa mi, ka tɔn dabi te ta tie Paturɔsiɔ, Egibitin tem mi, ba Yeremi sɔɔwa ba nee, ¹⁶ sa ñ gari yi mem naɔwamme yi a gerua a nee, yi weewa Yinni Gusunɔn min di. ¹⁷ Sa ko kowa nge me sa gerua, su bũu wi ba mɔ Asitaate turare dɔɔ dokea, kpa su maa nũn tam tãra nge me sa ra raa ko, bese ka besen baababa, ka besen sinambu ka besen wirugibu Yudan wusu sɔɔ ka Yerusalemun swee sɔɔ. Domi saa ye sɔɔra sa ra wa su di su debu, sa n nuku dobu mɔ kpa sa kun sun wahala gaa wa. ¹⁸ Adama saa dɔma tɔn di sa ñ maa bũu wi turare dɔɔ dokeare, sa ñ maa nũn tam tãrare, saa min diya sa kpuro bia. Tabu sun di, ma gɔɔra sun go.

¹⁹ Ma tɔn kurɔ be, ba gerua ba nee, sanam me sa bũu wi yākunu kuamme, ka besen durɔbun yẽra. Ba yẽ ma sa ra bũu wi kiraru kue su ka nũn beere wẽ, kpa su nũn tam tãra temɔ.

²⁰ Ma Yeremi u tɔn be kpuro wisa, kurɔbu ka durɔbu, u nee, ²¹ bee ka been baababa ka been sinambu ka been wirugibu, i ra bũu yākunu kue Yudan wusu sɔɔ ka Yerusalemun swee sɔɔ. Nge weesa? I tamaa Yinni Gusunɔ kun ye yẽ? Nge i tamaa u ye duariwa. ²² Aawo, u ñ ye duari. U ka bee wasirawa been kom kɔsum sɔ ka daa kɔsa ye i kuan sɔ. Yen sɔna been tem mu kua bansu. Goo maa sari me sɔɔ. Ma mu kua tem bɔruram nge me sa waamɔ gisɔ. ²³ Wahala ye, ya bee deemamɔwa gisɔ yɛn sɔ i bũnu yākuru kua ma i Yinni Gusunɔ torari i ñ win gere wure, i ñ maa win sɔɔsinu ka win woodaba ka win kirɔba swii.

²⁴ Yeremi u maa tɔn be kpuro, kurɔbu ka durɔbu, sɔɔwa u nee, bee Yudaba, bee be i waa Egibitiɔ, i swaa dakio i no ye Yinni Gusunɔ u gerua. ²⁵ Wee ye Gusuno Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nee, bee ka been kurɔbu, i nee, i ko i been naɔ mwɛɛnu yibia ni i bũu tɔn kurɔ wi ba mɔ Asitaate kua. Wiya i ko i turare dɔɔ dokea, kpa i maa nũn tam tãra temɔ. Wee, i maa ye kua. ²⁶ Yen sɔ tẽ, i swaa dakio i no ye wi, Yinni Gusunɔ u bee sɔɔmɔ. U bɔrumɔ ka win yĩsi bakaru ma Egibitin tem kpuro sɔɔ, Yuda goo kun maa bɔrumɔ ka win

yĩsiru u nee, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru. ²⁷ U koo dewa kɔsa yu bee deema, n ñ mɔ gea. Yuda be ba waa Egibitiɔ kpuro, ba koo gbiwa tabu sɔɔ ka gɔɔru sɔɔ. ²⁸ Ka me, been fiiko ba koo kisira tabun di, kpa bu wurama Yudaɔ. Saa yera, bee be i da mi kpuro i ko i gia ñ i nen garin na yi koorã, ñ n maa beegiin na yi koorã. ²⁹ U koo bee deema Egibiti mi, kpa u bee yĩreru wẽ te ta koo bee sɔɔsi ma kɔsa ye u raa gerua ya koo nawa ka gem. Yire tera, ³⁰ u koo Egibitin sunɔ Hofara win yibereba nɔmu beria be ba kasu bu nũn go, nge me u Yudaban sina boko Sedesiasi Nebukanɛsaa nɔmu beria, wi, wi u kasu u nũn go. Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Gari yi Yeremi u Baruku

sɔɔwa

45

¹ Sanam me Baruku Neriyã bii u gari yi yorua tireru sɔɔ yi Yeremi u nũn sɔɔwa Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔɔ nnese sɔɔra mi. Yen biru Yeremi u Baruku sɔɔwa u nee, ² wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni, u gerua wunen sɔ. ³ U nee, a gerumɔ a mɔ, a kam kuawa domi wi, Yinni Gusunɔ u wunen wahala sosimɔ. Ma a weeweenu mɔ sere a wasira. Adama a bia mi kaa wẽra.

⁴ Wee, ye Yinni Gusunɔ u nee n nun sɔ. U nee, u koo ye u raa bana kɔsukuwa, kpa u ye u raa duura wukiri. Yen tubusiana, u koo tem me kpuro sanku.

⁵ U maa nee, gaa bakana a kasu wunen tiin sɔ? A ku be nu kasu. Domi u koo de kɔsa yu na yu tɔmbu kpuro wɔri.

Adama wunɛ u koo wunen wãaru yara mi a da kpuro.

Tera ta ko n sãa nge wunen arumani ye a gura tabu sɔɔ.

46

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa bwese tukunun sɔ.

Ba Egibitigibu kamia

Kaakemisio

² Babilonin sina boko u Egibitin sunɔ Neko ka win tabu kowobu kamia Kaakemisio, Efaratin daaron bɔkuɔ. N deema saa ye sɔɔ, Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔɔ nnese sɔɔra mi. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u gari yini gerua Egibitin sina boko ka win tabu kowobun sɔ u nee,

³ wee Egibitin tabu sinambu ba kuuki mɔ ba mɔ,

i terɛnu sɔɔru koowo, bakanu ka piiminu, kpa i se i tabu da.

4 I been tabu keke be dumi gawe sɔɔru koowo.
 Bee maasɔbu, i been dumi yɔɔwo,
 kpa i been tabu furɔsu doke.
 I been yaasi sunkuo yi balli,
 kpa i been tarakpenu sebe.

5 Adama mba Yinni Gusunɔ u sere waamɔ ya
 kooramɔ ben suunu sɔɔ.

U nee, be wee ba mwia kpana ba biruku yira
 wuramɔ.

Ba ben tabu durɔbu kamia.
 Ma ba duki mɔ, ba n mam biru mɛrimɔ.
 Tem me kpuro mu berum duura.

6 Kam sɔɔra be ba sɔu ba duki mɔ.
 Baa tabu durɔ damgibu bɔ n duki sua kama.
 Domi sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, Efaratin daarun
 bɔkuɔ,

dabiru ta sokuramɔ ta wɔrukumɔ.
 7 Wara u ka daa te ba mɔ Nilu weene tɔ n yiba.
 Wara u ka tu weene sanam me ten tora bɔ.

8 Egibitigiba ba ka tu weene.
 Domi ba nee, nge me Nilun nim mu ra terie
 ka dam tem sɔɔ,
 nge meya ben tabu kowobu ba koo maa teria
 tem sɔɔ,

kpa bu wusu ka sin tambu kam koosia.
 9 Wee ba mɔ, ben maasɔbu bu seewo fuuku.
 Be ba tabu keke be dumi gawe dua,
 bu duki doo.

Ben tabu durɔbu bu seewo.
 Puti ka Kusin tabu durɔbu be ba tere piiminu
 neni,

ka sere Ludiba be ba sɔa ten towobu,
 bu seewo.

10 Adama tɔɔ teni, ta ko n sɔawa Gusunɔ,
 wɔllu ka tem Yinnigiru.
 Ta ko n sɔawa tɔ sɔɔ u win yiberɛba mɔru
 kosiema.

Takobi ya koo tambu di,
 kpa yu yem debu.
 Tɔn dabi te ya koo go,
 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin sɔ,
 ta ko n kpɔ nge yaku yaa
 Efaratin daarun goorɔ,
 sɔɔ yɛsan nɔm geu gia.

11 Bee Egibitigibun tabu kowobu,
 baa i n seewa i da Galadiɔ i tim kasu, kama.
 Been mɛra ya n kpeemɔ.

12 Bwesenu kpuro nu koo nɔ
 nge me ba bee sekuru doke.
 Domi ba koo been desirun kuuki nɔ baama.
 Been tabu durɔbu ba ko n baarimɔwa.
 Bɔ n yinna, ba koo wɔrukuwa sannu.

Nebukanɛsaa u Egibiti wɔri

13 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi
 sɔɔwa sanam me Babilonin sina boko,
 Nebukanɛsaa u na u Egibiti wɔri. U nee,
 14 a Egibitigibu nɔsɔio

ka be ba wɔa yen wuu si ba mɔ Migidoli, ka
 Menfisi, ka Tapanesi sɔɔ,
 a nee, ben baawure u seewo u sɔɔru ko.
 Domi ba bu tabu wɔrima baaman di.

15 Ben tabu durɔ damgibu ba wɔruka.
 Ba n kpɔa ba ka tii yine.

Ne, Yinni Gusunɔwa na bu fuka.

16 Na dera ben tabu kowo dabiru ta sokura ta
 wɔruka.

Ma ba mɔ, bu seewo bu wura ben temɔ
 mi ba bu mara, mi tabu sari.

17 Ne, Yinni Gusunɔ na nee,
 bu Egibitin sunɔ yisi kpaaru kɛeyo
 bu nee, woo kana.

U dera saa gea nɔn doonari.

18 Ne Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
 ne wi na sɔa sina boko,
 sere ka nen wɔaru,
 nge me ba ye ma guu te ba mɔ Tabori
 ta guu ni nu tie gunum kere,
 ka nge me ba ye ma guu te ba mɔ Kaameli
 ta wɔa nim wɔkun bɔkuɔ,
 nge meya ba n ye kam kam
 ma yiberɛba ba koo na bu bu wɔri.

19 Bee Egibitigibu, i sɔɔru koowo i been yɔnu
 gura,
 ba koo bee yoru mwɛeri.

Domi wee, Menfisi ya koo ko bansu.

Goo kun maa sinamɔ ye sɔɔ.

20 Bee Egibitigibu, i sɔawa nge naa gbiiba ye
 ya wɔ.

Adama wee, daru swɔa gaa ya wee
 saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di,
 yu ye wɔri.

21 Been tabu kowo be ba ra bee somi gobin sɔ,
 ba bɔɔru nge naa gumgia.

Ka me, ben tii ba koo biruku yira wura
 bu duki yakikira.

Domi nɔni swɔara koo bu wɔri.

Ben seeyasiabun saa ya tura.

22 Egibitigiba duki mɔ
 nge wee yi yi doonɔ wɔkinu sari.
 Domi yiberɛba ba bu wɔrimɔ ba suririmɔ,
 nge dɔa buro wi u dɔa suririmɔ ka gbɔa, dɔa
 sɔɔwɔ.

23 Baa me ben dɔa sɔɔ ga kpɔ

sere goo kun kpɛ u du mi,

ka me, ba koo gu bɔariwa.

Domi yiberɛ be, ba twee dabiru kere.

Goo kun kpɛ u ben geeru gia.

Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

24 Egibitigiba wɔa sekuru sɔɔ.

Domi wee, ba bu sɔɔ yɛsan nɔm geugibu
 namu sɔndia.

25 Ne, Gusunɔ Isireliban Yinni, ne wi na
 wɔllu ka tem mɔ, na maa nee, kon bɔu
 wi ba mɔ Amɔɔ seeyasia wi u wɔa Tebesiɔ,
 ka Egibitin sunɔ, ka Egibitigibu kpuro ka
 ben bɔnu ka ben sinambu, ka sere maa be
 ba Egibitin sunɔ wi naane sɔa. 26 Kon bu
 Nebukanɛsaa, Babilonin sina boko ka win
 sɔm kowobu namu beria, be ba kasu bu bu
 go.

Adama yeniban biru, Egibiti ya koo
 wurama nge yellu. Yeniwa ne, Yinni Gusunɔ
 na gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba yakia
(I maa mɛerio 30:10-11)

²⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru,
bɛɛ, nɛn sɔm kowobu,
i ku berum ko, i ku maa nanda.
Domi kon bɛɛ wɔrama saa tontonden di.
Kon bɛɛn bweseru yakiamaa saa yorun di.
I ko i wurama i wɛra,
i n waa bɔri yendu sɔɔ.
Goo kun maa bɛɛ nɔni sɔwɔmɔ.
²⁸ I ku berum ko.
Domi na waa ka bɛɛ.
Kon bwese ni kpuro kpeerasia,
nin suunu sɔɔ na raa bɛɛ yarinasia mi.
Adama bɛɛ, na n bɛɛ kpeerasiamɔ.
Kon bɛɛ sɛɛyasiawa nge mɛ n weenɛ,
domi na n kpɛ na kun bɛɛ sɛɛyasie.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Filisitiban sɔ

47

¹ Egibitin sina boko u sere Gasa tabu wɔri,
wee ye Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔwɔa Filisitiban sɔ. U nɛɛ,
² wee, yiberɛba ba wee saa sɔɔ yɛsan nɔm geu
gian di,
ba teriamɔ tem sɔɔ nge daa te ta nim yibumɔ
ta bɔɔ sarama.
Ma ba tem ka ye ya waa mɛ sɔɔ wukiri
ka mɛn wusu ka tɔn be ba waa si kpuro sɔɔ.
Tɔn be kpuro ba kuuki mɔ, ba weeweenu
mɔ.
³ Dumin naa damu damusu ka tabu kekeban
uruuban wɔkinu nɔɔramɔ.
Baababa ba ben bibu derimɔ,
domi ben gɔma kpuro dwiiya.
⁴ Saa ya tunuma yɛ sɔɔ ba koo Filisitiba kpuro
go,
ka tɔn be ba koo kpɛ bu Tirigibu, ka
Sidonigibu somi,
ka tɔn be ba tie ba waa tem bure te ba mɔ
Kafitorio.
⁵ Gasagibu ba waaawa nuku sankiranu sɔɔ
ba wii pɔɔnu pote.
Asikalonigibu ka be ba waa wɔwɔɔ ba nɔɔ
maari.

Bɛɛ be i tie, sere saa yerà i ko i n waa
i n tii muririmɔ i ka gɔɔ swi.

⁶ Wee, i gerumɔ i mɔ,
Yinni Gusunɔn takobi, dommaa kaa wɛra.
A wuro wunen kararɔ,
kpa a n waa mi sɛɛ.

⁷ Amɔna ya koo ka wɛra.
Domi Yinni Gusunɔn tiwa u ye wooda wɛ,
yu ka Asikalonigibu ka nim wɔkun
goonugibu wɔri.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Mɔabuban sɔ

48

¹ Wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni wi u
wɔllu ka tem mɔ, u gerua Mɔabuban sɔ. U
nɛɛ,

Nebo ya kam kua
domi wee ba yen yānu gura.
Kiriataimu ya waa sekuru sɔɔ
domi ba ye mwa.
Misigabu ya waa sekuru sɔɔ,
domi ba ye kɔsuka.

² Mɔabun bɛɛɛɛ ya kpa.

Ma ba bwisikumɔ bu Hɛsiboni kam koosia.
Ba mɔ, su da su ye kam koosia
kpa ya kun maa waa handunia sɔɔ.

Wunɛ Madimɛni, kaa ko bansu,
domi wee ba nun tabu wɔrimam wee.

³ Ba faaba kanamɔ saa Koronaimun di, ba mɔ,
wee ba bɛɛn yānu guramɔ.
Wee ba kpuro kɔsukumɔ.

⁴ Ba Mɔabu kam koosia.

Ma bibun nɔɔ ga nɔɔramɔ.

⁵ Ba wuri wenne guu te ba mɔ Lusitia,
ma nuku sankiranun kuuki yi saramamɔ saa
Koronaimun guurun di.

⁶ Ba mɔ, i duki yakuro, i bɛɛn waa ru wɔra,
kpa i da i n waa nge gbeeku ketekunu
gbaburɔ.

⁷ Domi i bɛɛn naane dokewa bɛɛn nɔman
samburu ka bɛɛn arumaniba sɔɔ.

Wee, tɛ ba koo bɛɛn tii mwɛri
kpa bu bɛɛn bɔu wi ba mɔ Kemasi
ka win yaku kowobu ka win wirugibu
yoru mwa bu ka doona.

⁸ Be ba koo bu kam koosia mi.
Ba koo duwa wuu baagere sɔɔ.
Gen gaga kun kisiramɔ ben nɔman di.

Ba koo kpuro kam koosiawa wɔwi sɔɔ ka tem
tɛri sɔɔ.

Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

⁹ U maa nɛɛ,

i Mɔabuban sika sɔɔru koowo,
domi ben gɔɔ turuku kua.
Ben wusu su koo ko bansu.

Goo kun ko n maa waa si sɔɔ.

¹⁰ Be ba Gusunɔn samburu mɔ ka atafiru, u
bu bɔrusio.

Be ba yinamɔ bu tambu go ka takobi,
Gusunɔ u bu bɔrusio.

¹¹ Wee, saa yellun di, Mɔabuba ba waa bɔri
yendu sɔɔ.

Ba n yoru diire gam.

Ba sɔwɔa kpetɛɛ nge tam kɔɔru.
Ba n bu gasiare gam sɔɔ nge tam.
Ben dobu ka ben wani kun kɔsa.

¹² Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔru
gara sisi tɛ sɔɔ kon bu tambu surema bu
bu gasie wekenu ganu sɔɔ, kpa bu weke ni
kɔsuku. ¹³ Mɔabu be, ba koo sekuru wa ben
bɔu wi ba mɔ Kemasin sɔ, nge mɛ Isireliba ba
sekuru wa bɔu wi u waa Betelion sɔ, domi wi
sɔra ba ben naane doke.

14 BEE Mɔabuba, amɔna i ko i ka kp̄i i gere i nɛɛ,
i s̄aawa tabu durɔbu be ba w̄a tabun s̄ɔ.

15 Domi wee, i kam kua.

Bɛɛn wusu su d̄ɔɔ mwaara.

Ma yibereba ba bɛɛn aluwaasi damgibu mwɛɛra ba sakira.

Yeniwa sina boko u gerua. Win ȳisira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni. U nɛɛ,

16 Mɔabun kam kobu turuku kua.

Nɔni sw̄a te ba koo wa, ta wee fuuku fuuku.

17 BEE be i w̄a ben turuku, i ka bu gɔɔ s̄ɔnɔ.

BEE be i bu ȳɛ, i bu bikio i nɛɛ,

amɔna n koosina ba ka ban tenin dam bakam mɛ kpeerasia mɛ.

18 BEE maa Dibonigibu, i bɛɛn sin yee bɛɛɛginu derio,

kpa i na i sina temɔ.

Domi be ba Mɔabuba kam koosia,

ba wee bu bɛɛ w̄ari,

kpa bu bɛɛn gb̄ara damginu kɔsuku.

19 BEE Aroɛɛgibu, i doo swaawɔ i mɛɛri,

kpa i Mɔabu be ba kpikiru sua bikia i nɛɛ,

m̄ba n koora.

20 Ba koo bɛɛ wisi bu nɛɛ,

ba w̄aawa sekuru s̄ɔɔ ba diirimɔ.

I kuuki koowo, i gb̄ara,

kpa i baawure nɔɔsia Aaɔɔwɔ

ma ba Mɔabuba gura.

21 Yinni Gusunɔwa u bu sɛɛyasiamɔ be ba w̄a w̄awa s̄ɔɔ ka yen wuu sini s̄ɔɔ, si ba m̄ɔ,

Holoni ka Yahasi ka Mɛfati, 22 ka Diboni ka Nebo ka Beti Dibilataimu, 23 ka Kiriataimu ka Beti Gamulu ka Beti Mɛɔni, 24 ka Kerioɔtu ka Botisira, Mɔabuban wusu kpuro gesi, si su

w̄a turuku ka tontondeɔ.

25 Ba Mɔabuban dam bua,

ma ben yiiko ya kpa.

Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

26 Mɔabuba ba tii sua Gusunɔn wuswaawɔ.

Yen s̄ɔ, bu bu tam taasio sere bu mu siruku

kpa bu bu ȳɛɛ. 27 BEE Mɔabuba, i yaayɔ ma i

raa Isireliba ȳɛɛ. I raa bu wii gimanu koosi

nge be i gbena mwa.

28 T̄ɛ, i yario bɛɛn wusun di

kpa i da i n w̄a kpee baaba s̄ɔɔ,

kpa i kpee goominu saari,

i bɛɛn w̄a yenu ko kpee baaba s̄ɔɔ.

29 Sa Mɔabuban tii suabun gari nua, ka ben tɔn biaru,

ka sere maa ben woo kanabu,

ka ben degangam, ka ben nɔni yɔnnu.

30 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nen tii, na ȳɛ ma ba ra tii sue ben gari gerubu s̄ɔɔ. Adama ye ba

m̄ɔ kpuro, ya ku ra n arufaani gaa m̄ɔ.

31 Yen s̄ɔna na Mɔabuba kpuro gɔɔ sw̄iyammɛ.

Ma na Kiri Herɛsigibu weeweenu kuammɛ.

32 Sibiman resem gbaaru, na wuri m̄ɔ wunen s̄ɔ.

Nen wuri yi, yi Yasɛɛgibugii kere.

Yellu, wunen d̄aa k̄aasi yi nim w̄oku saramɔ.

Yi mam Yasɛɛn daaron nim dekamɔ.

Adama wee, kam koosio u yin marum w̄ari u kam koosia.

33 Nuku dobon womusu kun maa w̄a Mɔabuban gbɛaɔ.

Goɔ ku ra maa tam game mi.

Tam sari wekenu s̄ɔɔ.

Nuku dobon kuuki kun maa nɔɔramɔ mi,

ma n kun m̄ɔ tabugii.

34 Hɛsibonigibu ba nɔɔguru sue ba somiru kanamɔ. Ba ben nɔɔ nɔɔmɔ Elealeɔ, ka

Yahasiɔ, ka Soariɔ, ka Koronaimuɔ, ka Eglati Selasiɔ. Domi baa Nimurimun daaru ta kam

kua.

35 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon den Mɔabuba kpeerasia, be, be ba yɔɔmɔ ben b̄uu turanɔ ba

nu turare d̄ɔɔ dokeammɛ.

36 Yen s̄ɔna nen ḡɔru ga sumɔ nge guuru Mɔabuba ka Kiri Herɛsigibun s̄ɔ. Domi

ben dukia ye ba gura kpuro ya kam kua.

37 Tɔmbu kpuro ba ben seri ka ben toba kana, ba tii murura nɔma yiru kpuro, ba

saaki deewa ben nuku sankiranun s̄ɔ. 38 Ba gɔɔ wuri m̄ɔ yenu baagere s̄ɔɔ ka sere mi

ba ra mɛnne kpuro gesi domi na Mɔabuban tem kɔsuka nge weke te goɔ kun maa k̄i.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 39 I gɔɔ sw̄iyɔ, Mɔabuba ba wɛruma. Ba biruku yira

wura. Anna a sekuru wa. Be ba ka bu sikerene kpuro, ba bu ȳɛmɔ.

40 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, yibereba ba koo na nge yaberekunu ni nu bellimɔ wɔllɔ.

41 Kpa bu wuu ge ba m̄ɔ Kerioɔtu mwa,

bu gen gb̄aranu kɔsuku.

Mɔabun tabu durɔ damgibu ba koo nanda nge tɔn kurɔ wi u yiire u k̄i u ma.

42 Ba koo Mɔabuba kpeerasia.

Ben bwesera koo nɔru ko,

domi ba nɛ, Yinni Gusunɔ seesi.

43 Wee, ba bu yina ka taa ka suura berie.

44 Wi u duka m̄ɔ berum s̄ɔ,

u koo w̄ariwa suura ye s̄ɔɔ.

Wi u maa yara suura yen di,

kpa u taa mwaara.

Domi kon de Mɔabun sɛɛyasiabun t̄ɔru tu na.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

45 Be ba kpikiru sua ba n̄ maa dam tie,

ba w̄era yeru kasu Hɛsiboniɔ.

Adama d̄ɔɔ yari yi koo yari yen sina boko Sihonin dirun di,

yi da yi Mɔabuban tem nɔɔ bura yenu ka men guunu di.

46 BEE, Mɔabuba, i kam kuawa.

BEE Kemɔsigibu, i kpeerawa.

Wee, ba koo bɛɛn bibu yoru mwɛɛri bu ka doona.

47 Adama saa gaa s̄isi

yɛ s̄ɔɔ kon ka Mɔabu be ba yoru mwɛɛra mi wurama ben temɔ.

Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
Nge meya kon ka Mɔabuba seeyasia.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua
Amɔniban sɔ

49

¹ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Amɔniban sɔ. U nεε,
mban sɔna bɔu wi ba mɔ Malikɔmu u Gadin tem mwa.

Mban sɔna win tɔmbu Amɔniba ba Isireliban wusu wɔra.

Isireliba ba n bibu mɔwa be ba koo mu tubi di?

² Yen sɔ tɛ, kon de tabun wurenu nu nɔɔra ben wuu marɔɔ ge ba mɔ Raba.

Raba ye, ya koo bansu ko,
kpa yen baru kpaanu nu dɔɔ mwaakira.
Nge meya Isireliba ba koo bu gira be, be ba raa bu gira.

Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

³ Bεε, Hesibonigibu, i gɔɔ swɔiyɔ.

Domi ba koo Ayi kam koosia.

Raban baru kpaanugibu, i nɔɔgiru suo i somiru kana.

I saaki deewo nuku sankiranun sɔ,
kpa i n sirene i n gɔɔ sumɔ.

Domi ba koo bεεn bɔu wi ba mɔ Malikɔmu sua,

ka win yaku kowobu ka win wirugibu bu ka doona.

⁴ Bεε Rabagibu, bεε be i ku ra mem nɔ,
wee i tii sue bεεn wɔwa ye ya tem gem mɔn sɔ.

Ma i bεεn dukia naane saa.

Ma i mɔ, wara u koo kpɔ u bεε wɔrima.

⁵ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nεε,
wee kon bεε nɔni swɔaru surema.

Ta koo nawa saa baaman di,
kpa i yarina.

Goo maa sari wi u koo bεε menna.

⁶ Adama amen biru kon de be ba yarine mi,
bu wurama.

Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Edɔmuban sɔ

⁷ Wee ye Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u gerua Edɔmuban sɔ. U nεε,
bwisi yi kpawa Temaniɔ?

Ben bwisigibun bwisi yi kpawa?

Mana yi kpuro yi doona.

⁸ Bεε Dedanigibu, i gɔsiro,
i duki yakuro i da i kuke kpee baaba sɔɔ.

Domi kon Esaugibu nɔni swɔaru kpεε sanam me kon bu seeyasia.

⁹ Be ba ra resem sari bɔ n na bεεn mi,
ba ra fiiko deri.

Gbenɔbu bɔ n tɔmbu wɔri,

ba ra suewa ye ba koo kpɔ.

¹⁰ Adama ne, Yinni Gusunɔ,

kon Esaun bweseru kpuron yɔnu gurawa.
Kon bu siklama ben kuku yenun di.

Ba n kpε bu kuke.

Ben bibu ka ben dusibu ka be ba ka bu sikerene kpuro ba koo gbiwa.

Goo kun tiaramɔ.

¹¹ Baa bɔ n ben bibu deri ba kua gobekuba,
nɛna kon de ba n wɔa,

kpa ben gominibu bu man naane ko.

¹² Na maa nεε, be na n daa seeyasiamɔ,
kon bu seeyasia. Yera bεε, Edamuba, i tamaa i yara min di? Aawo, kon bεε seeyasiawa.

¹³ Na bɔrumɔ sere ka nen wɔaru ma bεεn wuu maro Bɔtisira ga koo bansu ko kpa n saa sekuru, kpa tɔmbu ba n da gu sie bɔ n gɔɔ bɔrusimɔ. Meya maa bεεn wuu si su tie su koo ko bansu sere ka baadommaɔ. Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁴ Yinni Gusunɔ u Yeremi labaari yeni sɔɔwa u nεε,

ba sɔmɔ gɔɔ gɔra bwesenun suunu sɔɔ u nu sɔ u nεε,

nu mennama nu Edɔmuba wɔri,
nu seewo nu bu tabu wɔri.

¹⁵ Domi nε, Yinni Gusunɔ, kon bu ko dɔakobu bwesenu kpuro sɔɔ,

be tɔmba ko n gema.

¹⁶ Ben tii suabu ka ben nɔnigiru ta dera ba kɔɔra.

Be ba wɔa kpee baaba sɔɔ, ka sere gungunun wii kpiinɔ,

baa bɔ n wɔa yenu kua sere wɔllun sɔɔ sɔɔwɔ,
nge gunɔ bakeru,

kon bu surama min di.

Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁷ Edɔmu ga koo kowa bansu. Be ba sarɔ mi, bɔ n ye wa, biti ya koo bu mwa kpa bu wia ko asarɔ yen sɔ. ¹⁸ Domi ya ko n sɔawa nge me ba Sodomu ka Gomɔra kpeerasia ka yen baru kpaana. Goo kun maa sinamɔ mi.

¹⁹ Ko na n sɔawa nge gbee sunɔ
ge ga yarima Yuudenin gbee sururun di ga dɔɔ gu nim nɔ.

Kpa n tɔmbu kpuro yarinasia subaru sɔɔ.

Saa ye sɔɔra kon Edɔmuba sunɔ kpao wε wi nen tii na gɔsa.

Nge wara u ka man nε.

Wara u koo kpɔ u man wooda wε.

Sina boko wara u koo kpɔ u yɔra nen wuswaaɔ.

²⁰ Yen sɔ, i swaa dakio i nɔ himba ye na kua Edɔmuban sɔ,

ka sere kpunaa ye na yi Temanigibun sɔ.

Na nεε, kam kam, kon de bu be kpuro mwεeriwa nge yɔanu

bu ka da tem tukumɔ.

Ba koo ben tem kpuro kam koosiawa.

²¹ Kam koo bin wurenu sɔɔ, tem mu koo yiri.

Tɔmba koo nɔngiru sua bu somiru kana,
kpa ben nɔsu su nɔra sere nim wɔkuɔ, ge ba mɔ Sɔɔ.

²² Wee, yiberɛba ba koo Botisira wukiri nge mɛ yaberekunu nu ra yaa gonu kunisi. Yen dɔma te, Edamun tabu durɔ damgibu ba ko n kpasa wɔri mɔwa nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɪ u ma.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Damasin sɔ

²³ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Damasin sɔ. U nɛɛ,

yen wuu sini, Hamati ka Aapadi, sin tamba wāa sekuru sɔɔ.

Ba labaari kɔsa nua, ma ba diirimɔ.

Ben laakari ya burisina nge nim wɔkun nim, sere ya n̄ kp̄ia ya wuramɛ.

²⁴ Damasigibu ba mwia kpana ba gɔsira bu ka duki su,

adama ba berum soore.

Ma nuku sankiranu ka wuriribu bu neni nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɪ u ma.

²⁵ Wuu gɛn sɔ na ra n nuku dobu mɔ, mban sɔna gen tambu ba n̄ kpikuru sua.

Wuu bɔkɔ ge, ge ga ȳisuru yara mi,

mban sɔna gen tambu ba n̄ gu deri.

²⁶⁻²⁷ Sɔɔ teeru ba koo gen aluwaasiba go gen swɛɛ sɔɔ. Ba koo maa gen tabu kowobu kpuro kpeerasia, kpa n de bu gu dɔɔ mɛni ka Beni Hadadin sina kpaaru. Nɛ, Gusunɔ, wollu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u gerua Kedaagibu

ka Hasorigibun sɔ

²⁸ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Kedaagibun sɔ ka bwese ni nu wāa Hasoriɔn sɔ, ni Babilonin sina boko Nɛbukanesaa u kamia. U nɛɛ,

i seewo i Kedaagibu wari.

I be, sɔɔ yari yerugii be kpuro goowo.

²⁹ I ben kuu bekunuginu ka ben yaa sabenu kpuro guro,

ka ben beka ka ben sɔmunu ka ben yooyo-

oosu,

kpa i kuuki ko baama i bu berum tia.

³⁰ Bɛɛ Hasorigibu i seewo i duki su fuuku,

kpa i da i kuke wɔrusu sɔɔ.

Domi Babilonin sina boko Nɛbukanesaa u kpunaa kua u ka bɛɛ wari.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

³¹ U maa nɛɛ,

i doo i bu wari be, be ba wāa bari yendu sɔɔ, ba sɔ sɛɛ ben yenusɔ.

Ben wusu su n̄ gamboba ka kɔkɔɔba mɔ,

ma ba ka tambu desire.

³² Yiberɛba ba koo ben yooyoosu mwɛɛri

ka sere maa ben yaa sabenu ya n dabi.

Kon bu yarinasia baama,

be, be ba ra ben wii baanu kɔni beri berika.

Kon de yiberɛba bu na baaman di bu bu kam koosia.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

³³ Hasorin wuu ga koo ko bansu,

kpa ga n s̄aa gbeeku bɔnun wāa yeru sere ka baadommaɔ.

Goo kun maa sinamɔ mi.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Elamun sɔ

³⁴ Wee ye Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Yeremi sɔɔwa Elamun sɔ. Saa ye sɔɔ,

Sedesiasi, Yudaban sina bokon bandun torewa mi. ³⁵ Gusunɔ, wollu ka tem Yinni

u nɛɛ,

wee, kon Elamugibun tɛnnu bɔɔku

ni nu s̄aa ben dam nuuru.

³⁶ Kon bu handunian goonu nne kpuron woo kparema, kpa n bu yarinasia baama.

Tem gam sari mi ba n̄ ko n wāa.

³⁷ Kon de Elamugibu bu diiri

ben yiberɛba ka be ba kasu bu bu gon wuswaaɔ.

Nen mɔrun saabu kon bu n̄ni swāa bakaru kp̄ɛɛ.

Taba kon ka bu go n kpe,

³⁸ kpa n ben sinambu ka ben wirugibu go

kpa n nen tiin bandu swii.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

³⁹ Adama t̄ru gara wee tɛ sɔɔ kon de

be ba raa yarina mi, bu wurama.

Babiloni ya kam kua

50

¹ Wee gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ ka yen tem kpuron sɔ, saa

Yeremin min di. U nɛɛ,

² i bwesenu labaari yeni nɔɔsio.

I ȳirenu koowo nu ka ye gia.

I ye kparo i nɛɛ,

Babiloni ya wɔruma.

Yen b̄nu nu sekuru sua.

B̄u ni ba m̄d Beli ka Mɛrodaki

nu wāa sekuru sɔɔ.

Nin bwāarokunu nu berum soora.

³ Bweseru gara ye wɔrim wee

saa sɔɔ ȳɛsan nom geu gian di.

Ta koo tem mɛ gɔsiawa bansu.

Goo kun ko n maa wāa mi.

Tambu ka yeɛ kpuro koo yarina min di.

⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

yen t̄ɔ te, Isireliba ka Yudaba ba koo wurama ben temɔ sannu,

ba n sumɔ, ba n nɛ Gusunɔ, ben Yinni kasu.

⁵ Ba koo Siɔnin swaa bikia,

bu wɔrima yen mi,

kpa bu na

bu ka man arukawani bɔke

ye ba n̄ duarimɔ sere ka baadommaɔ.

⁶ Be, nen tambu, wee ba s̄aa nge yāa ḡɔɔ

ge ga raa k̄ɔɔre.

Ben kparoba raa bu k̄ɔ

ba dera ba sirene guunu wollɔ

ba gasirimɔ gee ka giɔ,

sere ba ben wāa yeru duari.

⁷ Yiberɛ be ba bu wari gesi,

ba ra bu gurewa.
 Kpa yibeƐ be, bu neƐ,
 ba n̄ kōsa kue.
 Be, Isireli ben tiiwa ba Yinni Gusunō torari,
 wi, wi u s̄aa gemgii
 ka wi ben sikadoba ba naaƐ s̄aa.
 8 BeƐ Isireliba, i yario i duki su Babilonin di,
 nge boo ni nu ḡsō gbiiye.
 9 Domi wee, kon bwesenu seeya wuu wuuka
 kpa n de nu Babiloni w̄ari.
 Ba koo nawa saa s̄sō ȳesan n̄m geu gian di,
 kpa bu ye tarusi bu mwa.
 Ben s̄Ɛnu nu n̄ kam w̄orimō.
 Baa ben tabu dur̄o turo kun ḡsira n̄m dira.
 10 Babilonigibu ba n̄ kisiramō kam koo bin di.
 Be ba koo ben ȳanu gura kpuro,
 ba koo nu gurawa ka nuku tia.
 Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.
 11 BeƐ Babilonigibu, beƐ be i nen arumani
 gura,
 i nuki doro.
 I n ȳokumō nge naa kp̄emi yakasō.
 I n sumō nge dum dw̄Ɛ.
 12 Adama i beƐn tem m̄erio.
 Wee, mu w̄aa sekuru s̄sō.
 Wee, mu kua bansu, nge tem mi ḡaanu ku ra
 kpi.
 Ma mu biru wura tem kpuro s̄sō.
 13 Yinni Gusunōn m̄arun saabu, mu kua
 bansu.
 Be ba koo sara Babilonin tem mi, biti koo bu
 mwa
 kpa bu wia ko.
 14 BeƐ be i ra tendu to,
 i na i Babiloni tarusi.
 I ye s̄Ɛnu tweeyo.
 I ku yen w̄anw̄andu ko.
 Domi ya ne, Yinni Gusunō torari.
 15 I tabun kuuki koowo baama
 domi Babilonin gani yi w̄oruka,
 yen gb̄arara suba.
 Wee yen t̄mba n̄ma yiiye
 ba tii yibereba w̄Ɛ.
 Ne, Yinni Gusunōwa na ye m̄aru k̄osiemō,
 na m̄, i ye m̄aru k̄osieyo.
 I ye kuo nge m̄e ya raa gabu kua.
 16 Tabu wee ka kam kobu sannu.
 I bu goowo be ba duurumō
 ka be ba ḡƐmō.
 Baawure u seewo u da win temō mi win
 bwesera w̄aa.
 17 Yinni Gusunō u neƐ,
 Isireliba ba s̄awa nge ȳaa ni nu k̄ōra
 ma gbee sinansu su nu naa sw̄ii.
 Asirin sina bokowa u gb̄ia u nu w̄ari u
 gura, ma Babilonin sina boko u maa na u
 nu w̄ari u k̄osuka. 18 Yen s̄na, ne Gusunō
 Isireliban Yinni, wi u w̄ollu ka tem m̄, na
 neƐ, kon Babilonin sina boko ka win temgibu
 seƐyasia nge m̄e na Asirin sunō seƐyasia.
 19 Adama kon de Isireliba bu wurama ben
 w̄aa yera,

kpa bu ben d̄ianu yewe guu te ba m̄
 Kaamelio
 ka Basaniō ka guu te ba m̄ Efaraimuō,
 ka sere maa Galadin temō.
 Ba n̄ maa ḡaanun ȳaarū m̄.
 20 Yen doma te, ba koo Isireliba ka Yudaban
 durum kasu ba kun wa,
 domi be, be ba tie mi, kon bu ben durum
 w̄aka.
 21 Yinni Gusunō u neƐ,
 i Merataimugibu ka Pekodigibu w̄ario.
 I bu goowo i kam koosia mam mam.
 I nen woodaba kpuro yibio.
 22 Wee, tabun wurenu n̄oramō tem m̄e
 kpuro s̄sō.
 Asarō baka ya tunuma.
 23 Babiloni ye ya handunia kpuro k̄osuka,
 nge matalaka,
 yen tii wee, ya k̄osikira,
 ya kua bansu bwesenu kpuron suunu s̄sō.
 24 Babiloni, na nun yina beria,
 ma ya nun mwa a n̄ ka baaru.
 Wee, t̄Ɛ, a kua piris̄m,
 domi a ne, Yinni Gusunō w̄ari.
 25 Ma na nen tabu ȳanun beru yeru wukia.
 Ma na nen m̄aru s̄s̄osi ka tabu ȳaa ni.
 Domi ne Gusunō, w̄ollu ka tem Yinni,
 na s̄mburu m̄ te kon ko Babiloniō.
 26 BeƐ handuniagibu kpuro,
 i na i Babilonigibun biran suriri,
 kpa i ben ȳanu gura i subu subu nge yakasu,
 i ye kam koosia.
 Ḡaanu nu ku maa tiara mi.
 27 I ben tabu dur̄o damgibu goowo.
 I bu sakirio nge yaa sabenu.
 Ba kam kua, domi ben t̄ra tunuma,
 t̄Ɛ s̄sō ba koo bu seƐyasia.
 28 Yera Isireliba be ba kpikiru suuma
 ba na Yerusalemuō ba m̄,
 Yerusalemu, Yinni Gusunō u nun m̄aru k̄osia.
 U win s̄aa yee deƐraru m̄aru k̄osia.
 29 I ten towobu m̄annu bu Babiloni w̄ari,
 kpa bu ben sansani gira bu ka ye sikerena,
 kpa bu ku raa de goo u kisira min di.
 Bu bu k̄osieyo nge m̄e ben daa ya ne.
 Bu bu kuo nge m̄e ba raa gabu kua.
 Domi ba tii w̄olle sua ne, Yinni Gusunōn
 wuswaa,
 ne wi na s̄aa Isireliban Yinni Deero.
 30 Yen s̄, mi ben aluwaasiba ba w̄aa kpuro,
 ba koo gbisukuwa, kpa ben tabu kowobun tii
 bu gbisuku t̄sō te.
 31 Ne, Gusunō, w̄ollu ka tem Yinni, na neƐ,
 wune Babiloni, wune wi a tii sue,
 na ka nun m̄aru s̄aa.
 Wunen t̄ra tunuma t̄Ɛ s̄sō kon nun seƐyasia.
 32 Wune wi a tii sue mi, kaa fukura a w̄oruma.
 Goo sari wi u koo nun seeya.
 Kon wuu si su ka nun sikerene d̄sō doke
 kpa u sin tem kpuro di.
 33 Ne, Gusunō, Isireliban Yinni, ne wi na
 w̄ollu ka tem m̄, na maa neƐ,

wee ba Isireliba ka Yudaba dam dare
ba bu yoru nenusi,
ma ba yinamə bu bu yōsu.

³⁴ Adama ne, ben yakio, na dam mə.
Nen yīsira Gusunə, wəllu ka tem Yinni.
Kon ka bu yina kpa n ben tem bəri yendu wē,
kpa n Babilonigibu burisina.

Himba ye Yinni Gusunə u yi

Babilonin s̄

³⁵ Yinni Gusunə u maə nɛɛ,
i Babilonigibu tabu wərio
ka sere ben wuu bəkə gen tumbu
ka ben sina asakpəbu ka ben bwisigibu.

³⁶ I ben səmə tii suo be tabu wərio
kpa bu gəsira wiurobu.

I ben tabu durə damgibu wərio
kpa bu nanda.

³⁷ I ben dumi ka ben tabu kəkɛ yi dumi gawe
tabu wərio.

I tən be ba kana ba bu somimə tabu sə, tabu
wərio,

kpa bu bɛrum soora nge tən kurəbu.

I ben dukia wərio i gura.

³⁸ Ben daanun nim mu gbero.

Domi tem mi, b̄na ba ra s̄,

ma nu dera ba wiru bie.

³⁹ Yen s̄na kon de Babiloni yu ko bansu sere
ka baadomma,

kpa purukanu ka taataanu nu na nu n w̄a
mi.

⁴⁰ Kon Babiloni ye kəsukuwa nge Sodomu ka
Goməra

ka sin wuu si nɛ, Yinni Gusunə na kam
koosia.

Goo kun maə sinamə mi.

Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

⁴¹ Wee, bweseru gara wee saa s̄ə ȳsan nəm
geu gian di.

Bwese te, ta kp̄.

Ten sinambu ba dam mə.

Be wee, ba swaa m̄ ba wee saa tontonden di.

⁴² Ben tabu kowobu ba takobi ka tɛma neni.

Ba ñ wənwəndu m̄, ba b̄əbu.

Ba w̄ki nge nim w̄kun nim.

Ba dumi ȳəwə ba swiɛnɛ swɛɛ swɛɛ.

Ba tabun s̄əru s̄a bu ka Babilonigibu wəri.

⁴³ Ye Babilonin sina boko u labaari ye nua,

yera win goma dwiia.

Bɛrum ka wuriribu n̄n mwa

nge tən kurə wi u yiire u k̄i u ma.

⁴⁴ Nɛ, Yinni Gusunə, kon wuu gb̄araruguu
wəri

nge gbee sunə ge ga yarima

saa Yuudenin gbee suroron di,

kpa n gen tumbu kpuro yarinasia subaru s̄ə.

Saa ye s̄ə, kon bu sunə kpao wē

wi nen tii na ḡsa.

Nge wara u ka man nɛ.

Wara u koo kp̄i u man wooda wē.

Sina boko wara u koo kp̄i u ȳra nen
wuswaa.

⁴⁵ Yen s̄, i swaa dakio i n̄o himba ye na yi
Babiloni ka yen t̄mbun s̄.

Na nɛ, kam kam kon de bu be kpuro gura
nge yāanu bu ka da tem tukuma.

Ba koo ben w̄a yeru kpuro kam koosiawa.

⁴⁶ Babilonin kam koo bin wurenu s̄ə,

tem mu koo ȳiri,

kpa w̄ki bakanu nu se saa handunian
baama kpuron di.

51

¹ Wee ye Yinni Gusunə u gerua Babilonin
s̄. U nɛ,

kon de woo gu Babiloni swee,

ye ka yen tumbu,

kpa gu bu kam koosia.

² Kon de tumbu bu bu yarinasia

nge mɛ woo ga ra yakasu yarinasia.

T̄ə k̄su te s̄ə, ba koo ye w̄rima baaman di.

³ Tɛn towobu bu wuu gen tumbu tweeyo.

Bu ȳero tweeyo wi u win tarakpe naanɛ s̄a.

Bu ku gen aluwaasiba deri.

Bu gen tabu kowobu kpuro goowo.

⁴ Kpa bu ben gonu deri

nu n kp̄i ben tem kpuro s̄ə ka Babilonin
swɛɛȳo.

⁵ Domi ba Gusunə Isireliban Yinni Dɛero
torari n kp̄.

Adama wi, Gusunə, wəllu ka tem Yinni,

u ka win tumbu Isireliba ka Yudaba w̄a.

⁶ I duki yario Babilonin di.

Baawure u win w̄aru woro,

kpa u ku raa gbi Babiloni ye s̄ə,

ye, ye ya koo ko bansu mi.

Domi Yinni Gusunən m̄run t̄ra tunuma.

U koo Babilonigibu ben kookoosun are wē.

⁷ Babiloni ya raa s̄awa nge n̄ra wuragia
Yinni Gusunən n̄ma s̄ə.

Yera u ka handuniagibu tam wē ba n̄ra

sere mu bu go ba wiru bia.

⁸ Wee subaru s̄ə, Babiloni ya w̄ruma ya
k̄sikira.

I ḡə sw̄iyo yen s̄,

kpa i ka tim na i doke mi ya bosu wa.

S̄rəkudo ya koo bekura.

⁹ S̄ə be ba w̄a mi, ba nɛ,

sa Babiloni tim k̄,

adama ya ñ bekure.

Su ye deri su ḡsira besen temə,

domi yen s̄ɛyasia bi, bu kp̄

sere bu n̄əra handunia kpuro s̄ə.

¹⁰ Gusunə besen Yinni u sun siria.

Su da Siñiə su kp̄ara ye u sun kua.

¹¹ Yinni Gusunə u k̄i u Babiloni kam
koosia, kpa u win s̄a yee dɛɛraru m̄ru k̄sia.

Yen s̄na u Mɛdiban sinambu dam k̄m̄ə bu
ka ye wəri.

I b̄ɛn s̄ɛn̄un n̄su s̄n̄w̄,

kpa i b̄ɛn tɛr̄nu sua.

¹² I ȳireru koowo kpa i Babiloni wəri.

Wuun k̄sobu, bu wureo bu ȳr̄ə s̄m̄ɛ ben
k̄s̄u yera.

I Babiloni yǎǎru bwɛɛyɔ.

Domi ye Yinni Gusunɔ u yǎrari u ko ye sɔɔ,
u koo ye kowa.

¹³ Wunɛ Babiloni, wunɛ wi a sɔ daa bakanun
bɔkuɔ,

wunɛ wi a dukia yiba,
wee wunen kpeerun tǎru ta tura.

Wunen binɛ ya koo kpe.

¹⁴ Domi Gusunɔ, wǎllu ka tem Yinni,
u bǎrua u nɛɛ, sere ka win wǎaru,
u koo nun tǎmbu kparema nge twee
kpa bu nun nasaran kuuki koosi.

Yinni Gusunɔn yiiko

¹⁵ Yinni Gusunɔwa u tem taka kua ka win
dam.

Wiya u maa handunia swii ka win yǎru,
ma u wǎllu teria ka win bwisi.

¹⁶ U n nǎǎgiru sua u wooda wɛ,
nim mu ra kpaasinɛwa wǎllɔ,
kpa guru winu nu n siimɔ,
kpa guru maakinu nu de gura yu nɛ,
kpa woo gu seema gen wǎa yerun di.

¹⁷ Tǎmbu bǎ n ye kpuro mɛɛra,
ba ra biti soorewa,
kpa sekuru tu bwǎarokunun sekobu mwa,
domi nu sǎawa weesu, nu n wǎaru mɔ.
¹⁸ Nu sǎawa kam dirum mɛ mu tǎmbu nǎni
wǎskumɔ.

Ni kpuro nu koo doonawa
sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo nu sɛɛyasia.

¹⁹ Adama Gusunɔ u n sǎa nge bwǎaroku ni.
U sǎawa Isireliban arumani.

Wiya u kpuro taka kua,
wiya u maa Isireliba mɔ.

Win yisira Gusunɔ, wǎllu ka tem Yinni.

Babilonin kpeeru

²⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

Babiloni, a raa sǎawa nge nɛn matalaka baka
tabu sɔɔ.

Wuna na denda na ka bwese dabinu kɔsuka,
ma na nin bannu surura.

²¹ Wuna na maa denda na ka maasɔbu
ka ben dumi kɔsuka,

ka tabu keke yi dumi gawe ka yin kparobu,
²² ka durǎbu ka kurǎbu,

tǎkɔnu ka bibu, aluwaasiba ka wǎndiaba.

²³ Wuna na maa denda na ka yǎa kparobu ka
ben yǎanu kɔsuka

ka gbɔa wukobu ka ben naa wukuba
ka sinambu ka ben sina asakpɔbu.

²⁴ Adama nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
kon wunɛ Babiloni ka wunen tem tǎmbu
kɔsie

wunen nǎni biru kǔsa ye i kua Siɔniɔ.

²⁵ Kon nun wǎrima, wunɛ wi a sǎa
nge guu te ta handuniagibu kpuro kam
koosia.

Kon nun nǎma demie,
kpa a binda a wǎruma temɔ.

Kaa kowa nge guu te ta dǔɔ mwaara.

²⁶ Baa wunen kperu garu,

ba n maa suamɔ bu ka dirun kuru swii.

Kaa kowa bansu sere ka baadommaɔ.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²⁷ I tabun gidi bǎra yǎrasio i Babiloni wǎri.

I kǔba soowo kpa bwesenu nu mennɔ.

I nu sǎaru koosio.

I sinam be ba wǎa Araratio ka Minio
ka Asikenasio mennama bu Babiloni tabu
wǎri.

I tabu sinambu gǎsio
kpa i de dumi yi se nge twee
yi bu wǎri.

²⁸ I bwesenu kpuro sǎaru koosio
n mam nɛɛre Mɛdiban sinambu
ka ben bera ka heran wirugibu
ka sere tɔn be ba wǎa ben tem sɔɔ kpuro.

²⁹ Wee tem mu yǎirimɔ.

Yinni Gusunɔn himba ya koo kooa Babiloni
sɔɔ.

U koo de yu ko bansu.

³⁰ Yen tabu durǎbu ba koo kpɔna bu maa
tabu ko.

Ba koo da bu kuke kuku yee damginu sɔɔ.

Ben dam mu koo kpe,

kpa bu ko nge tɔn kurǎbu.

Ben gbǎra kǎnnɔsu ko n wukiare,

kpa bu ben yenusu dǔɔ doke.

³¹ Sǎmɔbu ba ko n daamɔ ba n wuramamɔ

bu ka Babilonin sina boko sɔ
ma ba win wuu mwa beri berika.

³² Ba swɛɛ kpuro bǎara.

Ba maa kuku yenu kpuro dǔɔ menɔ.

Ma tabu durǎbu ba wurure.

³³ Amenɔwa Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u
wǎllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ,
wee yiberɛba ba koo na bu Babilonigibu
suriri

kpa bu bu taaku nge dobi
yi yi wǎa doo soo yero.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba somi

³⁴ Yerusalemu ya nɛɛ,

Babilonin sina boko Nɛbukanesaa u raa man
gura,

ma u man deri nge weke diiru.

U man sǎre nge yaa gbɔa,

ma u sua ye ya gea sǎa kpuro nɛ sɔɔ.

Yen biru u nɛn tǎmbu gira.

³⁵ Yen sɔ, Babilonigii be, bu nǎni sǎoro dam
mɛ ba man dǎren sɔ,

kpa yem mɛ ba yari mi, mu wǎri ben wiru
wǎllɔ.

³⁶ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua
Yerusalemugibun sɔ. U nɛɛ,
wee, kon bɛɛ sanna.

Kon Babilonin daanu ka yen bwii kpuro
gberasia.

³⁷ Babiloni koo kowa bansu
mi gbeeku bǎnu nu ko n wǎa.

Tɔnu kun ko n maa wǎa mi,

kpa bu ye yēε.

³⁸ Wee yen tamba gina s̄aa nge gbee sinansu si su kukirim̄o.

³⁹ Adama sanam m̄ε ba ḡari seewa, kon de bu tam n̄o sere n banda, kpa ba n nuku dobu m̄o, kpa mu bu go, bu dweeya sere ka baadommāo.

Ba ñ maa seem̄o.

N̄ε, Yinni Gusun̄o wa yeni gerua.

⁴⁰ Kon bu sakiriwa nge ȳaanu ka bonu yaa goo yer̄o.

Ba Babiloni ḡoo sw̄iyamm̄ε

⁴¹ Wee ye Yinni Gusun̄o u gerua Babilonin s̄o. U n̄ε,

anna a wa ma Babiloni, wuu b̄ok̄o ge t̄amba raa siaram̄o, ya w̄oruma.

Wee, ya kua bansu bwesenu kpuron suunu s̄oo.

⁴² Nim kurenu nu ye swee, ma nu ye wukiri.

⁴³ Yen baru kpaanu nu kua bansu, ma tem mu gbera mu kua tem saaram̄o. Goo kun maa w̄aa mi.

Goo ku ra maa sare mi.

⁴⁴ Yinni Gusun̄o u maa n̄εε, kon Babilonin būu wi ba m̄o B̄eli seesi.

Kon n̄un siasia ye u raa mwe, kpa t̄ambu bu ku maa na win mi.

Wee Babilonin ḡb̄arara w̄oruma.

⁴⁵ B̄εε, nen t̄ambu Isireliba, i yario min di. Baawure u win w̄āaru w̄oro nen m̄oru baka ye ya ween di.

⁴⁶ I ku nanda. I ku maa diiri labaari ye ya n̄oram̄o tem me kpuro s̄oon s̄o. W̄ōo baagere ka gen labaariwa. T̄ambu ba ko n dam diinam̄o, kpa sinambu ba n seesinam̄o.

⁴⁷ Adama s̄ōo teeru kon Babilonin būnu seesi, kpa yen tem kpuron t̄ambu bu sekuru wa. Gonu nu ko n teriewa baama kpuro.

⁴⁸ W̄oll̄o ka tem̄o ka yam kpuro, nuku dobnun kuuki koo n̄ōora Babilonin s̄o. Domi yiber̄eba ba koo na saa s̄ōo ȳεsan n̄om geu gian di,

bu ye kpeerasia.

⁴⁹ Yen t̄amba t̄on dabinu go handunia kpuro s̄oo.

T̄ē yen tiin saa ya tunuma yu ka w̄oruma.

Domi ba Isireliba dabinu go.

⁵⁰ B̄εε Isireliba, b̄εε be i kisira ben n̄oman di, i ku maa ȳōra mini.

I doon̄o n toma Babilonin di.

Saa min di, i Yinni Gusun̄o yaayo ka b̄εεn wuu Yerusalemu.

⁵¹ Ma Isireliba ba n̄εε, sanam m̄ε sa nua ba sun w̄omm̄o, sekura ra sun mw̄ewa.

Sanam m̄ε yiber̄eba ba Yinni Gusun̄on s̄āa yeru w̄ori ba k̄osuka, sekura sun mwawa.

⁵² Adama wi, Yinni Gusun̄o u n̄εε, wee, t̄ōnu sisi ñi s̄ōo u koo Babilonin būnu seesi,

kpa be ba m̄εera wan wuri yi n̄ōora tem kpuro s̄oo.

⁵³ Baa Babilonigibu b̄a n seewa ba da w̄oll̄o, baa b̄a n ben ḡb̄aranun dam sosi sere goo kun kp̄ē u da mi, ka m̄ε, u koo de yiber̄eba bu bu w̄ori bu kam koosia.

⁵⁴ Kam kobu Babilonin tem deema, ma kuuki n̄ōoram̄o yen wusu s̄oo.

⁵⁵ Yinni Gusun̄o wa u ben wusu kam koosia. U koo de ben kuuki yi kpe.

Yiber̄eba ba wee ba woki nge nim w̄ōku.

⁵⁶ Ba wee bu Babilonigii be w̄ori, kpa bu ben tabu kowo damgibu mw̄εeri bu ben tennu b̄ōoku.

Domi Gusun̄o u s̄āawa Yinni wi u ra baawure k̄osie ye u kua.

⁵⁷ U s̄āawa sun̄o. Win ȳisira w̄ollu ka tem Yinni. U n̄εε, u koo de tam mu Babilonin sinambu go, ka ben bwisigibu ka ben tem ȳērobu ka ben wirugibu ka ben tabu dur̄o damgibu kpa bu dweeya sere ka baadommāo ba kun maa seewe.

⁵⁸ Babilonin ḡb̄ara baka ni, nu koo w̄oruma. Nin k̄onn̄o baka si, su koo d̄ōo mw̄aara.

Nge m̄eya s̄ambu te ba kua ḡb̄ara ten s̄o, ta koo kam ko.

Ben hania kpuro ya koo kam kowa d̄ōo s̄oo.

Ba Yeremin tireru kp̄εε

daa te ba m̄o Efaratio

⁵⁹ Seraya, Neriyani b̄ii, Maseyan debubu, u s̄āawa Sedesiasi, Yudaban sina bokon s̄om kowobun wirugii. Sedesiasin bandun w̄ōo nn̄ese s̄ōora ba da Babilonīo wi ka sina boko.

⁶⁰ Yera Yeremi u yorua tireru s̄ōo k̄ōsa ye ya koo Babiloni deema ka sere maa gari kpuro yi Yinni Gusun̄o u gerua Babilonin s̄o.

⁶¹ Ma u Seraya yiire u n̄εε, sanam m̄ε a tura Babilonīo, a kookari koowo a gari yini gari ka dam t̄ambu bu n̄o. ⁶² Kpa a kanaru ko a n̄εε, Yinni Gusun̄o, wuna a gerua a n̄εε, goo kun maa sinam̄o Babilonīo sere ka ȳεȳo. Ya koo kowa bansu sere ka baadommāo. ⁶³ A n tire te gara a kpa, a tu kperu gbinisio kpa a tu kp̄εε daa te ba m̄o Efaratio, ⁶⁴ kpa a n̄εε, nge m̄ε tire te, ta num̄a mi, nge m̄eya Babiloni ya koo kam ko. Ya ñ maa seem̄o, k̄ōsa ye Yinni Gusun̄o u ye surem̄on s̄o. Ya koo w̄orumawa kpa ya kun maa dam m̄o.

Yeremin garin kpurowa mi.

52

Yerusalemu ya w̄oruma

(I maa m̄εerio 39:4-7, Sinambu II, 24:18-25:7)

¹ W̄ōo yenda tia Sedesiasi u m̄o sanam m̄ε u bandu di Yudaa. Ma u kua w̄ōo w̄okura tia

bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. Win meron yĩsira Hamutali, Yeremi, Libinagiin bii. ² Sedesiasi wi, kɔsa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. U kua mam mam nge me Yoyakimu u raa kua. ³ Yinni Gusunɔ u ka Yerusalemugibu ka Yudaba mɔru kua, ma u bu gira win wuswaan di.

Ma Sedesiasi u Nebukanesaɔ Babilonin sina boko seesi. ⁴ Sedesiasin bandun wɔɔ nɔɔba nnesen suru wɔkuruse sɔɔ wɔkuruse, yera Nebukanesaɔ u na ka win tabu kowobu kpuro bu ka Yerusalemu wɔri. Ma ba ben sansani gira gb̄araru ḡara. Miya ba kuku yenu gba gba ba ka gb̄ara te sikerena. ⁵ Ma ba Yerusalemu ye tarusi sere n ka kua Sedesiasin bandun wɔɔ wɔkura tiase.

⁶ Wɔɔ gen suru nnesen sɔɔ nɔɔba nnesen sɔɔ, yera gɔɔra wuu ge nenua. Domi d̄ianu maa sari tem me sɔɔ ni tamba koo di. ⁷ Yera ba gb̄araru yaba, ma Yerusalemun tabu kowobu kpuro ba duki yakikira wɔkuru. Ba yara saa kɔnnɔn di ge ga w̄a gb̄araru yirun baa sɔɔ sina bokon d̄aa gbaarun bokuɔ. N deema saa ye sɔɔ, Babilonigiba wuu ge sikereɛ. Be ba duki yakikira mi, ba kpawa ka swaa ye ya dɔɔ Yuudenin wɔwa gia. ⁸ Ma Babilonin tabu kowobu ba sina boko Sedesiasi naa gira, ba n̄un mwa Yerikon wɔwaa. Yera win tabu kowobu kpuro ba yarina ba n̄un deri. ⁹ Babilonigii be, ba sina boko Sedesiasi mwa ba ka da ben sina bokon mi Ribilaɔ, Hamatin temɔ. Ma u n̄un siri. ¹⁰ U dera ba Sedesiasin bibu ka Yudan wirugibu kpuro sakira wi, Sedesiasin tiin n̄oni biru Ribila mi. ¹¹ Ma u Sedesiasin tiin n̄oni wɔwa u n̄un bokuɔ ka sii gandun yɔni. Yen biru, u n̄un sua u ka da Babilonin u n̄un doke pirisɔm sɔɔ sere u ka gu.

Ba Yinni Gusunɔn s̄aa yeru

d̄ɔɔ meni

(I maa m̄erio 39:8-10, Sinambu II, 25:8-21)

¹² Yeniban biru, Nebukanesaɔn bandun wɔɔ yendu tia sarise sɔɔ, yen suru nɔɔbusen sɔɔ wɔkuruse, yera Nebusarada wi u s̄aa sina bokon k̄sɔbun guro guro u na Yerusalemuɔ. ¹³ Ma u Yinni Gusunɔn s̄aa yeru d̄ɔɔ meni, ka sina kpaaru, ka yenu si su tie Yerusalemu mi kpuro, kaa sere gere damgibun yenusu? ¹⁴ Ma Nebusarada wi, ka win tabu kowobu ba Yerusalemun gb̄araru kɔsuka ba surura.

¹⁵ Ma ba bw̄ɛbw̄ɛbu gabu yoru mw̄ɛra ka be ba tie wuu ge sɔɔ ka be ba tii w̄ɛ ka sere n̄oman s̄am kowobu. ¹⁶ Adama Nebusarada u bw̄ɛbw̄ɛ ben gabu deri bu ka resem gbaanu ka gbea wuku.

¹⁷⁻¹⁸ Yen biru, Babilonigii be, ba s̄aa yee ten torom ḡaritiɔ sua ka kaatonu ka woba ka n̄ori ka gb̄ɛa ȳɛ sɔɔ ba ra ȳaku yem doke ka sere s̄aa yee ten dendi ȳaa ni ba kua ka sii

gandu. Ma ba s̄aa yee ten gbereba surura yi ba kua ka sii ganduu, ma ba boo sii ganduguu ge kɔsuka ka gen ȳoratiɔ. Yen biru, ba sii gan ni kpuro gura ba ka da Babilonin. ¹⁹ Ma k̄sɔbun guro guro wi, u maa gb̄ɛ yorukunu sua ka d̄ɔɔ guratiɔ ka nari ka torom ḡaritiɔ ka gb̄ɛa ȳɛ sɔɔ ba ra ȳaku yem doke, ka dabunu. Ye kpurowa ba gura ye ba gesi kua mi ka wura ka sii geesu.

²⁰ Gbere yiru ye, ka boo sii ganduguu ge, ka sere keten weenasii wɔkura yiru ye ya boo ge sɔɔwa, ye sina boko Salomɔ u kua ka sii ganduu Yinni Gusunɔn s̄aa yee ten s̄ɔ, goo kun yen bunum geeru ȳɛ. ²¹ Gbere yiru ye, ya gunum newa. Yen baayeren gunum mu s̄awa ḡam soonu yendu yiru sari. Ma yen b̄ɔrum mu s̄aa ḡam soonu wɔkura yiru. Yen baayer ya wem mɔwa. Ma sii si ba ka ye kuan sinum mu s̄aa n̄om tararun saka. ²² Ba yen baayer furo dokea ge ba kua ka sii ganduu. Furo gen baageren d̄ɛɛbu s̄awa ḡam soonu nɔɔbu, ma ba gen baagere sii yɔni ka d̄aa marum weenasii gore ba ka sikerena. Ba ye kpuro kuawa ka sii ganduu. ²³ D̄aa marum weenasii wunɔbuwa (100) ba gen baagere gore ba ka sikerena. Adama wunɔbu nne sariwa ba koo kp̄i bu wa saa tem di.

Ba ka Yudaba da Babilonin

²⁴ Nebusarada sina bokon k̄sɔbun guro guro wi, u Seraya ȳaku kowo tonwero mwa ka Sofoni wi u s̄aa ȳaku kowo Serayan yiruse ka s̄aa yerun k̄nnɔn k̄sɔbu ita, ²⁵ ka sina kpaarun tabu kowobun wirugii goo, ka t̄ambu nɔɔba yiru gabu be ba ra ka sina boko wesiane ka tabu kowobun wirugii tire yoro wi u ra tabu kowobun ȳisa yore tireru sɔɔ ka sere maa t̄ambu wata be ba s̄aa wuugibu. ²⁶ Be kpurowa u mw̄ɛra, ma u bu kpara u ka da Babilonin sina bokon mi Ribilaɔ. ²⁷ Ma sina boko u bu so so. Ma u dera ba bu go Ribila mi, Hamatin temɔ.

Nge m̄eya ba ka Yudaba yoru mw̄ɛra ba ka doona n toma ben tem di.

²⁸ Yuda be Nebukanesaɔ u yoru mw̄ɛra u ka da win temɔ win bandun wɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, ben geera s̄awa t̄ambu n̄arɔbun suba ita ka yenda ita (3.023).

²⁹ Be u maa yoru mw̄ɛra Yerusalemu win bandun wɔɔ yendu yiru sarise sɔɔ, ben geera s̄awa t̄ambu nene ka tena ka yiru (832).

³⁰ Win bandun wɔɔ yenda itase sɔɔ, yera Nebusarada wi, u t̄ambu nata ka wunaa weeru ka n̄ɔbu (745) mw̄ɛra Yerusalemu u ka da. Yuda be ba mw̄ɛra mi kpuro, ben geera kuawa t̄ambu n̄arɔbun suba nne ka nata (4.600).

Babilonin sina boko

u Yoyakini yakia

(I maa m̄erio Sinambu II, 25:27-30)

³¹ Efli Mērodaki Babilonin sina boko, win bandun wōō gbiikuu sōō, yera u Yoyakini Yudaban sina boko wōlle sua ma u nūn yara pirisām di win yoru dibun wōō weeru ita sarise sōō, yen suru wōkura yirusen sōō yenda nōōbuse sōō. ³² U ka nūn gari kua ka kīru ma u win bandu wōlle sua n kere sinam be ba yoru mwēera ba ka wāa Babiloni mi, ka wi sannu. ³³ Ma u win pirisām yānu kōsa, u dera u ra di ka wi, sina boko sannu sere ka win wāarun nōō. ³⁴ Babilonin sina boko wiya u ra nūn nōōri baadomma kpa u nūn wē yēn bukata u mō kpuro sere u da u ka gu.

YEREMIN SWII

Yeremi u swĩ Yerusalemu ye ba wari ba kosukan sō ka sere Yudaban toranun sō. U wigibu tubusia yèn sō Gusunō u dera yiberēba ba kua me. Adama u nēē, Yudaba bā n gōru gōsia, Gusunō u koo bu win wōnwōndu sōasi.

Tire ten kpunaa

1. Yerusalemu ya sāa nge kurō gōmini, wiru 1.
2. Yinni Gusunō u Yerusalemu seeyasia, wiru 2.
3. Nōni swāaru sōo, yīiyōbu wāa, wiru 3.
4. Yerusalemugibun wahala tabun sō, wiru 4.
5. Yinni Gusunō, a de su wurama wunen mi, wiru 5.

Yerusalemu ya sāa nge kurō gōmini

¹ Yerusalemu yē sōo tōmba raa dabi,
wee ya wāa ye tōna,
ya kua nge gōmini.
Ya raa yīsiru yara bwesenun suunu sōo.
Wee tē ba ye yoru diisiamō.
² Ya wuri mō wōku giriru
ma yen nōni yīresu kokumō.
Be ba raa sāa yen kīnasibu,
ben gōo sari wi u ye nukuru yemiasiamō.
Be kpuro ba kuawa naane sariba,
ma ba kua yen yiberēba.
³ Ba Yudaba gura ba ka doona tem tukumō.
Mēya, ba bu dam doremō ba yoru diisiamō.
Ba ku ra n wērabu mō.
Ben yiberēba ba bu wari subaru sōo
ba deema ba wāa nōni swāaru garu sōo.
⁴ Yerusalemu ya wāa nuku sankiranu sōo,
domi ba ku ra maa yen swēē sī bu tōo bakaru
na.
Goo kun maa wāa yen gbāra kōnnōwō.
Yen yāku kowobu ba weeweenu mō.
Yen wōndiaban nuki sankira.
Yen tii ya wāa nuku sankira bakaru sōo.
⁵ Yen yiberēba ba ye tabu di,
ma ba wāa bōri yendu sōo.
Yinni Gusunōwa u ye nuku sankira ni kpēē
yen tora dabinun sō.
Wee yiberēba ba yen bibu kpara
ba ka da ba yoru diisiamō.
⁶ Yerusalemun bēere ya kpa.
Ma yen wirugibu ba ka gini weene
yi yi n yakasu wa yi di.
Yi n maa dam mō
ma yi duki mō taason wuswaan di.
⁷ Saa yeni sōo, Yerusalemu ya wāa yāaru sōo,
yen tōmba yaayaare mō.
Yera ya yaaya gāa gee ni ya raa mō yellu.
Sanam me yen yiberēba ba ye kamia,
ya goo bia u na u ye somi,
ma n yiberē be dore, ba ye yaakoru koosimō.

⁸ Yerusalemu ya tora too.
Yen sōna ba ye tusa.
Be ba raa ye doke,
bā n yen bansu wa ba ra ye gemwa.
Wee, yen tii, ya weeweenu mō,
ya wāa sekuru sōo.
⁹ Wee, yen durum yīreru ta wāa yen yabero.
Adama ya n daa yen kpeeru bwisika.
Ya wōruma subaru sōo
goo kun ye nukuru yemiasie.
Ma ya nōogiru sua ya nēē,
Yinni Gusunō, a nēn nōni swāaru mēerio.
A mēerio nge me yiberē u tii sue.
¹⁰ Wee, ba nēn gāa gee ni na mō gura.
Wee, bwese tuku ni a yina nu n wāa ka
wunen tōmbu sannu,
nu dua wunen sāa yerō.
¹¹ Wee, Yerusalemugibu kpuro ba wasire
ba dīanu kasu ni ba koo di.
Ma ba ka ben gāa geenu dīa ni kosina
bu wa ba n ka wāa.
Yerusalemu ya nēē,
Yinni Gusunō, a mēerio nge me na
wōnwōndu soore.
¹² Bēeya na ka yā, bēē be i sarō mini kpuro.
I mēerio nōni swāaru garu tā n maa nēgii teni
kere,
te Yinni Gusunō u man kpēē win mōrun saa
sōo.
¹³ Saa wōllun di n sāare u dōo surema nēn
wasi sōo,
ma u man di.
U nēn naasu yina bēria.
Ma u man sura gbaru gbara
u man kpēē nuku sankiranu sōo sere ka
baadommao.
¹⁴ U nēn toranu kpuro mēenna
nge wēē yi ba tara.
Ma u nu gbiniisi nēn wīrō.
U nēn dam bua.
Ma u man yiberē nōmu bēria
mi na n kpēē n ka tii yina.
¹⁵ Yinni Gusunō u nēn tabu kowobu surura.
U tabu durōbu mēenna
bu ka nēn aluwaasiba kam koosia.
U nē, Yerusalemu taaka
nge me ba ra resēm taaku.
¹⁶ Yen sōna na wura mō,
na nōni yīresu kokumō.
Wi u koo man nukuru yemiasia u man wāaru
wesia,
u man deri.
Nēn biba nuki sankire,
domi yiberē u man kamia.
¹⁷ Na nōma yīiya na kanaru kua.
Adama goo kun nē u man nukuru yemiasia.
Yinni Gusunō u dera be ba ka nēn tōmbu
Isireliba sikerene
ba kua nēn yiberēba,
ma ba man garisi diši.

18 Yinni Gusunə u gem mə ye u ka kua mə.
 Domi na n win gere mem nəwe.
 Bεε bwesenu kpuro, i swaa dakio i nə,
 kpa i nən nuku sankiranu wa.
 Nən wondiaba ka nən aluwaasiba ba yoru da
 tem tukumə.

19 Na nən kinasibu somiru kana,
 adama ba man bəɔ kōru kua.
 Nən yaku kowobu ka wuun guro gurobu ba
 gu nən swεε səə
 sanam mε ba dīanu kasu ni ba koo di ba n ka
 wāa.

20 Yinni Gusunə, a nən nəni swāaru mεerio,
 nən bwēra kun kpī.
 Na nuki sankire too,
 domi na n nun mem nəwe.
 Təwə tabu sun dimə.

Ma wuun səwə gəə wāa.
 21 Ba nən weeweenu nua.
 Adama goo kun man nukuru yemiasie.
 Yibereban nukura dora, yən sə a man kua mə.
 N n men na, a de tō te, tu na te a gerua mi,
 kpa bu ko nge ne.

22 A ben nuku kəsuru mεerio,
 kpa a bu kua nge mε a man kua nən durum
 kpāarun s̄s.

A mεerio nge mε na weeweenu m̄, nən nuki
 sankire.

Yinni Gusunə u Yerusalemu seeyasia

2

1 Yinni Gusunən m̄ru baka ya seewa.
 Ma ya Yerusalemu wukiri nge guru wii
 bakaru.

Yen bεεε ye ya raa girari sere guru winə,
 u ye kara u k̄ temə.
 Win m̄ru yen saa səə,
 u n yaaye ma Yerusalemu ya s̄a win naa
 s̄anditia.

2 U Isireliban wāa yenu
 ka ben wusun gb̄aranu kpuro surura ka
 m̄ru w̄n̄w̄ndu sari.

Ni wee nu w̄ruka temə.
 U ben bandu ka ten wirugibun dam bua.

3 U Isireliban dam kpuro bua win m̄ru
 bakan s̄s.

U tii bakua sanam mε yibereba ba bu w̄rim
 na.

Ma u Isireli be d̄ə kare,
 ma d̄ə wi, u bu di beri berika.

4 U bu win tendu gawe ka win n̄m geu.
 Ma u bu ȳisi nge yibere,

u kpuro go ye ya gea s̄a ben n̄ni s̄ə.
 U dera win m̄ru yabura nge d̄ə
 ben wāa yenə Yerusalemu.

5 Yinni Gusunə u Isireliba w̄ri nge yibere.
 U bu mwa nge d̄ə u ben dii geenu di.

U ben gb̄aranu k̄suka,
 ma u dera wuri yi n̄əramə baama ben suunu
 s̄ə.

6 U win s̄a yeru k̄suka.

U dera bu ku ra maa s̄aarun t̄ə bakanu ka t̄ə
 w̄r̄arugiru di.

Win m̄ru seewa ka dam.
 Ma u sina boko ka yaku kowobu yina.

7 U win s̄a yeru mi ba ra n̄n ȳakuru kue
 biru kisi.

U yibereba Yerusalemun dii geenu n̄mu
 beria.

Ma w̄kinu n̄əra win s̄a yeru mi, nge t̄ə
 bakanun saa.

8 Yinni Gusunə u ḡru doke u Yerusalemun
 gb̄aranu k̄suku.

Wee u nu k̄suka kpuro mam mam.
 Ya kua w̄n̄w̄ndu baama kpuro.

Gb̄aranu yiru ye kpuro ya kua bansu.
 9 Yen k̄n̄n̄su su numa temə.

Sin d̄a ye ba ra ka su s̄suku ya b̄əkira.
 Ma ba yen sina boko ka yen wirugibu gura
 ba ka da tem tukumə.

Wooda maa sari.
 Baa Gusunən s̄m̄bu ba n maa k̄asinu
 waam̄ win min di.

10 Wee, yen guro gurobu ba s̄ temə ba n̄su
 maari.

Ba tii torom wisi winə,
 ba saaki deewa nuku sankiranun s̄s.

Ma yen wondiaba ba s̄ ba tuke.

11 Nən n̄ni yandam̄ wurin s̄s.
 Nən wasi gb̄isim̄ ma nən torora kare.

Domi nən t̄mba kam kua.
 Wee, bii w̄enu ka bibu ba wāa Yerusalemun
 swεε s̄ə,

ba n maa dam m̄.

12 Ba ben m̄robu s̄əm̄ ba m̄,
 mana sa ko dīanu wa.

Ma ba w̄rukum̄ swεε s̄ə nge be ba m̄era
 kua.

Gaba gb̄isukum̄ ben m̄ron tororu w̄ll̄.

13 Yerusalemu, mba kon nun s̄s.
 Mba kon ka nun weesina.

Wara u maa n̄ni s̄əre nge wunε,
 n ka kp̄i n nun nukuru yemiasia.

Domi wunεn n̄ni swāara kp̄a nge nim
 w̄kun nim.

Goo sari wi u koo kp̄i u tu kpeesia.
 14 Wunen s̄m̄bu ba nun gari weesugii
 s̄əwa.

Ba n nun wunεn toranu s̄əsi
 bu ka nun gbara yorun di.

Gari weesugiiya ba nun s̄əwa yi yi nun n̄ni
 w̄kua.

15 Wee, t̄ wi u sar̄ u ra nun taka koosiwa u
 ȳεε,

kpa u wia ko u nεε,
 wuu geniwa ba ra raa soku wuu bur̄,

ḡn̄ s̄ handunian t̄mbu kpuro ba ra n nuku
 dobu m̄?

16 Kpa yibereba ba n n̄ə tendu beri
 ba n nun ȳεm̄ ba n m̄,
 sa nun mwe nge d̄a d̄ka.

Wee, t̄o te sa mara ta tunuma,
sa tu wa.

17 Yinni Gusun̄o u kua ye u ḡoru doke.
U yibia ye u gerua saa yellun di u n̄e,
u koo ko.

Wee u wun̄e Yerusalemu kam kua.
U ñ wunen̄ w̄onw̄ondu wa.
U dera yiber̄eba nukura dora wunen̄ s̄,
domi u bu dam k̄a.

18 Yerusalemu, a Yinni Gusun̄o n̄ogiru
sueyo,

a de u wunen̄ wuri n̄o.
A n̄oni ȳresu kokuo nge daaru.
A ku w̄era, a ku wuri mari.

19 A seewo a wuri ko w̄okuru,
a wunen̄ ḡoru kpuro kusia Yinni Gusun̄on̄
wuswaa.

A n̄oma yiyiyo a n̄un̄ kana wunen̄ bibun̄ s̄
be ba gbim̄o sw̄e s̄o ḡorun̄ s̄.

20 Yinni Gusun̄o, a m̄erio a wa.

Wara a kuare nge m̄e.
Mban̄ s̄na a dera t̄on kur̄oba ben bibu tema
be ba k̄i mi.

Mban̄ s̄na a dera yiber̄eba ba maa wunen̄
s̄om̄bu ka ȳaku kowobu go wunen̄
s̄a yer̄o.

21 Wee bukurobu ka bibun̄ gonu nu kp̄i sw̄e
s̄o.

Ba n̄en̄ w̄ondiaba ka aluwaasiba go tabu s̄o.
A dera ba bu sakira w̄onw̄ondu sari, wunen̄
m̄arun̄ saa.

22 A n̄en̄ yiber̄e be na nasie sokusia baaman
di

ba m̄enna nge t̄o bakarun̄ saa.
Yen̄ dama te, goo kun̄ kisire.
Goo kun̄ maa seewe bii be na k̄i na seeya s̄o.
A dera n̄en̄ yiber̄e u bu go kpuro.

N̄oni sw̄aaru s̄o, ȳiyobu w̄a

3

1 Na s̄awa t̄onu wi u n̄oni sw̄aaru ȳ
te ta na Yinni Gusun̄on̄ m̄arun̄ s̄.

2 U dera na da yam w̄okuru s̄o, mi yam
bururam sari.

3 Ne turowa u n̄oma doke bururu ka yoka.

4 U dera na woora saa n̄en̄ wirun̄ di sere ka
n̄en̄ naaso.

N̄ s̄aare u n̄en̄ kukunu k̄osuka,
5 u ka man nuku sankiranu ka n̄oni sw̄aaru
bunana nge gb̄araru.

6 U dera na da yam w̄okuru s̄o
nge ḡori be ba gu n̄ te.

7 U man gb̄araru bunana n̄ ku ka yari,
ma u man b̄okua ka ȳoni damgii.

8 Ma na n̄ogiru sua na somiru kana.
Adama u ñ man swaa daki u sere n̄en̄ kanaru
mwa.

9 U n̄en̄ swaa k̄enua ka kpee bakanu,
u ye go.

10 U kukua u man mara

nge gbeeku b̄so ge ga yaa mara.

U man mara nge gbee suno
ge ga yaa ȳor̄u bw̄eȳe.

11 U n̄en̄ sw̄e b̄ora,
ma u man mwa u ḡeka.

U man deri biti s̄o.
12 U win̄ tendu b̄eri

ma u man kua nge yaa ye u koo to.
13 U n̄en̄ ȳesa yabura ka s̄enu.

14 Ma t̄ombu kpuro ba man ȳem̄o
ba womusu dokem̄o t̄o baatere.

15 U dera na n̄oni sw̄aaru wa
ma nuku sankirama man goom̄o nge tam.

16 U dera na kpenu tema
ma n̄en̄ donnu b̄okira.

Ma u man torom wisi.

17 U dera na ñ maa w̄a b̄eri yendu s̄o,
na ñ maa nuku dobu m̄o.

18 Ma na gerua na n̄e,
na ñ maa dam m̄o,
na ñ maa ḡaanu ȳiȳo wi, Yinni Gusun̄on̄ mi.

19 N̄a n̄ n̄en̄ n̄oni sw̄aaru yaaya,
n̄ da n̄ s̄aarewa nge d̄aa sosurarun̄ nima na
n̄ora ka d̄e.

20 N̄a n̄ yeniba kpuro yaaya, na ra wururewa.
21 Adama wee ye ya man ȳiȳobu w̄em̄o.

Na k̄i n̄ tii ye yaayasia n̄ gere.

22 Yera, Yinni Gusun̄on̄ ñrom kun̄ kpa,
win̄ w̄onw̄anda kun̄ maa n̄oru kue.

23 Ta ra n̄ wuramam̄wa bururu baatere.
Win̄ b̄or̄akiniru ta kp̄a.

24 Na n̄e, Yinni Gusun̄o u s̄awa n̄egii.
Yen̄ s̄na na ȳiȳobu m̄o wi s̄o.

25 U ra wi u n̄un̄ naane s̄a k̄iru s̄soi,
kpa u wi u n̄un̄ kasu ñrom kua.

26 Ya w̄a t̄onu ñ n̄ Gusun̄on̄ somiru mara ka
temanabu.

27 Ya w̄a t̄onu u Gusun̄on̄ yoru wura win̄
aluwaasiru s̄o.

28 U n̄ laakari m̄eribu gabu wa,
u tii gawo s̄e u da u n̄ w̄a wi turo,
domi Yinni Gusun̄owa u n̄un̄ bu kp̄e.

29 U n̄ n̄un̄ wiru kp̄iȳe win̄ nuku sankiranu
s̄o,

kpa u n̄ ȳiȳo ma u koo n̄un̄ somi.

30 U wi u n̄un̄ baara soom̄o baaru t̄iȳo u s̄ome,
kpa u wura bu n̄un̄ w̄ome.

31 Domi Yinni Gusun̄o u ku ra t̄onu biru kisi
ka baadommaa.

32 Baa ñ n̄ dera ȳero u n̄oni sw̄aaru wa,
ka m̄e, u n̄un̄ k̄i too,
domi win̄ w̄onw̄anda kp̄a.

33 N̄ ñ win̄ k̄iru u ka t̄onu n̄oni s̄,
kpa u n̄un̄ n̄un̄ sanku.

34-36 Yinni Gusun̄o u ȳ
sanam m̄e ba yobu n̄oni s̄om̄o ba taakum̄o.
U ȳe sanam m̄e ba ñ t̄ombu kuamm̄e nge m̄e
n̄ weene.

U ȳe sanam m̄e ba ñ bu siriam̄e dee dee.

37 Goo kun̄ kp̄e u n̄e, ḡaanu nu kooro,

Yinni Gusunə ù kun nin wooda wɛ.

³⁸ Wi, Gusunə Wərukoo

wiya u ra de gea ka kōsa yu na.

³⁹ N n mən na, mban sōna tōnu u ko n weeweenu m̀.

U de u weeweenu ko win durum s̄.

⁴⁰ Yen s̄, i de su bɛsɛn daa mɛɛri

kpa su ye wɛɛri

su wa su ka ḡosirama Yinni Gusunən mi.

⁴¹ Gusunə u wāa w̄llo.

I de su noma yiyya su n̄n kana.

⁴² Su nɛɛ, Yinni, sa durum kua,

sa nun seesi.

A ñ sun suuru kue.

⁴³ A tii berua wunen m̄oru bakan s̄,

ma a sun naa gira a go w̄n̄w̄ndu sari.

⁴⁴ A dua guru wiru s̄o a ku ka bɛsɛn kanaru n̄n s̄.

⁴⁵ A dera ba sun garisi nge kubanu bwese-nun suunu s̄o.

⁴⁶ Bɛsɛn yiberɛba kpuro ba sun n̄o kuurim̄o.

⁴⁷ Ye ya sun tie, yera nandabu ka b̄erum,

domi ba bɛsɛn yānu gura,

bɛsɛn tem mu kua bansu.

⁴⁸ Wee na n̄ni ȳresu kokum̄o

ȳn s̄ n̄n t̄mba kam kua.

⁴⁹ N̄n n̄ni ȳresu kokum̄o, su ñ ȳre,

⁵⁰ na ka mara Yinni Gusunə u n̄n laakari kooma w̄llun di,

⁵¹ kpa u wa ma ye ya Yerusalemugibu deemam̄o,

ya n̄n nuki sank̄a.

⁵² Be ba man tusa kam s̄o

ba man naa gira nge gun̄o.

⁵³ Ba k̄i bu n̄n w̄aru kpeesia w̄ru s̄o.

Ba man kpenu kasuka.

⁵⁴ Nim mu man mw̄em̄o,

ma na nɛɛ, na kam kuawa.

⁵⁵ Saa ye s̄o, na kanaru kua na nɛɛ,

Yinni Gusunə, na nun soka saa w̄ru ge s̄on di,

⁵⁶ ma a n̄n n̄o nua.

A ku wunen swaa kore.

A n̄n wuri ka n̄n weeweenu n̄ow̄o.

⁵⁷ D̄oma te, a man susi,

a man s̄owa a nɛɛ, n ku b̄erum ko.

⁵⁸ Yinni a man siria

ma a n̄n w̄aru yakia.

⁵⁹ A wa k̄sa ye ba man kua,

a man sirio.

⁶⁰ A wa m̄oru ye ba man k̄osim̄o

ka n̄o tia ye ba m̄o bu ka man seesi.

⁶¹ Yinni Gusunə, a ben w̄oma nua ye ba man koosim̄o.

⁶² A ben n̄o tia wa ye ba man koosi

ba ka man gerusim̄o t̄o baatere.

⁶³ Ye ba m̄o kpuro s̄o gesi,

n̄na ba ra n womu dokem̄o.

⁶⁴ Yinni Gusunə, na ȳ ma kaa bu k̄sie

nge m̄e ben kookoosu n̄e.

⁶⁵ Kaa ben ḡrun n̄ni w̄ke

kpa a de wunen b̄ori yi n s̄a ben baa.

⁶⁶ Kaa bu naa gira ka m̄oru baka

kpa a bu kpeerasia

ba kun maa w̄a tem m̄e s̄o.

Yerusalemugibun wahala tabun s̄

4

¹ Yinni Gusunən s̄a yerun wura gea ye, ya t̄ra.

Ten kpenu nu yari sw̄ɛɛ kpuro s̄o.

² Yerusalemun t̄n be ba raa garisi nge wura gea,

ba gis̄o bu garisiwa nge tem m̄annu.

³ Baa ka gb̄ee ku b̄n̄o, nu ra nin binu bom k̄ɛ.

Adama n̄n t̄mbu ba ñ ben bibun w̄n̄w̄ndu m̄o.

Ba s̄awa nge taataa niru te ta w̄a ḡbur̄o.

⁴ Ba dera ben bii w̄ɛn̄un yari mani nin darosu s̄o nim n̄run s̄.

Bibu ba d̄ianu kasu, adama goo sari wi u koo bu w̄ɛ.

⁵ Be ba ra raa d̄ia geenu di,

ba gb̄isukum̄o sw̄ɛɛ s̄o.

Be ba seeya doo n̄oru s̄o,

ba kubanu b̄urim̄o.

⁶ N̄n t̄mbun s̄ɛȳasiabu bu kp̄a, bu Sodomugibu kere,

wuu ge Yinni Gusunə u kpeerasia n̄ni kpaki teeru

goon noma sari mi s̄o.

⁷ Ben sina bibu ba raa w̄su bururam kere.

Ba mam bom bekum bururam kere.

Ben wasin ḡna ra n s̄riwa

kpa ben wuswaa ya n ballim̄o nge kpee gobiginu.

⁸ Adama t̄ɛ ba d̄o durom t̄ram kere.

Ba ku ra maa bu tubu sw̄ɛɛ s̄o.

Ba woorewa sere ben ḡna ya kukunu mani.

Ma ben wasi gb̄ere nge d̄a gb̄eba.

⁹ Be ba gb̄im̄o tabu s̄o, ben ḡo buram bo

n kere be ba ra n̄ni s̄ore

bu woora ḡ̄run s̄ bu sere ḡbi.

¹⁰ Baa m̄e bii m̄erobu ba ben bibu k̄i too,

ka m̄e, ba bu yikum̄o ba dim̄o

wahala ye ya be, n̄n t̄mbu deeman s̄.

¹¹ Yinni Gusunə u win m̄oru kpuro s̄osi,

u Yerusalemu d̄o s̄re

ma ya d̄o m̄wara sere ka yen kp̄ɛkp̄ɛkūo.

¹² Sina boko goo ñ kun m̄e t̄n diro goo sari handunia s̄o

wi u raa tamaa yiberɛ u koo kp̄i u du Yerusalemun gb̄ararun k̄nn̄n di.

¹³ Wahala baka yeni ya nawa

Gusunən s̄m̄abu ka ȳku kowobun toranun s̄.

Dom̄i bera ba be ba ñ toranu ganu kuen yem yari Yerusalemun sw̄ɛɛ s̄o.

¹⁴ Ba ra n siren̄wa sw̄ɛɛ s̄o ba n babi nge w̄k̄obu

ba n disi s̄owa t̄mbun yem s̄.

Goo kun k̄ku u mam ben ȳnu baba.

15 Bã n da tãmbun bãkuo, ba ra bu girewa bu nɛɛ,
i doonã minin di, bɛɛ disigibu.

I ku kusima i sun baba.
Yerã ba ra doonɛ min di ba kun yɛ mi ba dɔɔ.
Bã n maa wãa bwese tukunun suunu sɔɔ,
nu ra bu sɔwa nu nɛɛ,

i ku sina bɛsɛn suunu sɔɔ mini n ka tɛ.
16 Yinni Gusunɔn tii u bu yarinasia ka mɔru.

U n kɪ u bu wa.
U n ben yãku kowo goo doke gãanu.
U n maa ben durɔ tãkɔnun wɔnwɔndu kue.

17 Sa swaa mɛɛra sa wasira
su ka wa min di somira koo sun naawa.
Sa raa bweseru garu mɛɛra
te sa yĩyɔ ta koo sun faaba ko.

Wee, ta n sun faaba kue.
18 Yiberɛba ba bɛsɛn sanu sanusu mɛɛra,
bu ka sun yinari su da wuun batuma sɔɔ.

Bɛsɛn gɔɔ turuku kua.
Bɛsɛn wãarun tãra kpawa mi.

19 Bɛsɛn yiberɛ be, ba gunɔ bakeru sãabu kere.

Ba sun yɔɔru bwɛɛyɛ ghaburɔ.
Ba sun naa gire sere guunu wɔllo.

20 Bɛsɛn sina boko wi u dera sa wãa,
wi, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa,
wee, ba nùn yina mwa.
N deema sa raa nɛɛ,
win saabuwa sa ka tii mɔ bwesenun suunu sɔɔ.

21 Bɛɛ maa Edɔmuba, bɛɛ be i wãa Usiɔ,
i ko kpĩ i nuku dobu ko tɛ,
adama i n yɛ ma siribu bɛɛ mara.
I ko i ko nge be tam mu goomɔ kpa i tereru yɔra.

22 Bɛɛ Yerusalemugibu, bɛɛn sɛyasiabu kpa.
Ba n maa bɛɛ yoru mwaaamɔ bu ka doona.
Adama bɛɛ Edɔmuba, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ mɔru kɔsia,
kpa u bɛɛn toranu terasia.

Yinni Gusunɔ, a de su wurama wunen mi

5

1 Yinni Gusunɔ, a yaayo ye n sun deema.

A mɛɛriɔ a wa nge mɛ sa wãa sekuru sɔɔ.

2 Bɛsɛn tem mɛ a sun wɛ mu kua gabugim.

Tɔn tukoba ba wãa bɛsɛn diaɔ.

3 Bɛsɛn baababa ba gu,
ma bɛsɛn mɛrɔbu ba gɔminiru sɔ.
Sa wãa tundobu sari.

4 Gobiya sa ra kɔsie su sere bɛsɛn tiin dɔkɔn nim nɔ.

Gobiya sa ra maa ka bɛsɛn tem dãa dwe.

5 Wee, bɛsɛn yiberɛba ba sun yoru diisiamɔ.

Sa wasire, ba n maa sun wɛrabu wɛɛmɔ.

6 Sa Asirigibu ka Egibitigibu dñanu kana.

7 Wee, bɛsɛn baababa ba kɔsa kua,
adama ba n maa ka sun wãa.

Bɛsɛra sa yen wahala sɔowa.

8 Yoba ba kua bɛsɛn yinnibu.

Goo maa sari wi u koo sun wɔra ben nɔman di.

9 Sa ra bɛsɛn wãaru kari bariewa,
domi sa ra ka yiberɛba tabu kowa ghaburɔ
su sere wa su di.

10 Gɔɔrun sɔ bɛsɛn wasi swãa nge pɛɛ wɔɔ yeru.

11 Ba tɔn kurɔbu ka wɔndiaba gabirimɔ
Yudan tem kpuro sɔɔ ka sere Yerusalemɔ.

12 Ba bɛsɛn wirugibu mwɛɛra ba soora doke.
Ba n durɔ tãkɔnu bɛɛɛ wɛ.

13 Ba bɛsɛn aluwaasiba mwɛɛra nge yobu bu ka som nam.

Ma biba dãa guramɔ ba wɔrukumɔ yen bunum sɔ.

14 Bɛsɛn bukurobu ba ku ra maa sine
bu siribu ko siri yerɔ.

Meya bɛsɛn aluwaasiba ba ku ra maa womusu ko.

15 Bɛsɛn nuku dobu bu kpa.

Bɛsɛn nuku dobu yãabu gɔsira nuku sankiranu.

16 Bɛsɛn bɛɛɛ ya kpa.

Anna a wahala baka wa tora ni sa kuan sɔ.

17 Gisɔ sa nuki sankire,

ma sa nɔni yĩresu kokumɔ,

18 yɛn sɔ guu te ba mɔ Sioni ta kua bansu,

ma ta kua gbeeku bɔnɔn wãa yeru.

19 Adama wune Yinni Gusunɔ, a sãawa sunɔ.

Kaa n bandu diiwa sere ka baadommaɔ.

20 Kaa n sun deriwa n ka tɛ?

Mban sɔna kaa n sun duari sere ka baadommaɔ.

21 Yinni Gusunɔ, ã n nɛɛ, su wurama wunen mi,

sa ko wurama.

A de bɛsɛn wãaru tu wurama nge yellu.

22 Kaa n ka sun mɔru baka sãawa?

Kaa n sun deriwa mam mam?

ESEKIËLI

Sanam me Esekieli u Gusunon gari yini gerua u wāawa Babiloniō u yoru dimō ka win mero bisibu Yuda gabu. U wāawa yoo te sōō, Babilonigibu ba sere Yerusalemu kōsuka.

Gbiikaa, u Yudaba sōōmō ma Gusunō u koo bu siri kpa u de yiberēba bu Yerusalemu wōri bu kamia. Yiruse, Gusunō u koo maa bwese tukunu siri yēn sō nu win tōmbu dam dōre. Itase, u Yudaba nukuru yemiasiamō, domi Gusunō u nōō mwēeru kua ma u koo de bu wurama Yerusalemu kpa ben sia yu wēra. Nnēse, u wa win kāsiru sōō nge me Yinni Gusunon sāa yeru ta koo kparam wurama.

Tire ten kpunaa

1. Esekielin sokuru, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Gari yi u gerua Yudaban sō yiberēba bu sere Yerusalemu wōri, wiru 4n di sere wiru 24.
3. Gari yi u gerua bwese tukunun sō, wiru 25n di sere wiru 32.
4. Ba koo Yerusalemu seeya, wiru 33n di sere wiru 39.
5. Sāa yee kpaaru kāsiru sōō, wiru 40n di sere wiru 48.

Yinni Gusunō u tii Esekieli sōōsi

¹⁻³ Wōō tenasen suru nnēsen sōō nōōbuse sōōra Esekieli, yāku kowo Busin bii u wāa daa te ba mō Kebarin goorō ka Yuu be ba yoru mwērima sannu. Miya u wa wolla keniana ma Gusunō u dera u kāsiru wa. U ka nūn gari kua ma win dam nūn nenua. N deema sina boko Yoyakimun wōō nōōbusewa mi, ye u ka wāa yoru sōō Babiloniō.

⁴ Wee ye u wa kāsī te sōō. U woo bōkō wa ga seema saa sōō yēsān nām geu gian di ga guru wiru sōōwa ka guru maakinu. Ma yam bururam mu guru wii te sakerēne. Ma ten suunu sōō n ballimō nge sii gan te ba wōriasia. ⁵ Guru wii te sōō, hunde koniba nne ba wāa mi be ba ka tōmbu weene. ⁶ Ben baawure wuswaa nne ka kasenu nnēwa u mō. ⁷ Ben kōri yi dende. Ma ben naasu su ka naa buun naa kaburosu weene, ma su ballimō nge sii gan te ba wōriasia. ⁸ Kasa yen baayeren temō, tōnun nōmuwa ga wāa mi. Nōma yen baayere ya demiewa mi wuswaa ka kasa ye, ya mēera. ⁹ Kasa ye kpuro ya nosu girarinēwa. Hunde koni be, bā n sliimō, ba ku ra sīire. Mi ba dōō, miya ba ra n mēera. ¹⁰ Hunde koni ben baawure u wuswaa mōwa nne. Tia ya sāa tōnun wuswaa. Yen nām geu gia, gbee sunōn wuswaa. Yen nām dwaru gia ketēn wuswaa. Yen biru gia maa gunō bakerun wuswaa. ¹¹ Ben baawuren kasa yiru ya demiarewa wōllō ma ya girarinē mi gia. Ma yiru ye ya maa tie ya ben wasi wukiri. ¹² Mi wuswaa yen baayere ya wāa,

mi giawa ya mēera. Yen sōna mi ba kī bu da kpuro, ba ra dewa ba kun sīire. ¹³ Hunde koni ben baa sōō, dōō gēeya yi wāa mi, yi fiama nge wii bōnnu. Dōō win yam bururam mu kpā. Min diya dōō buri yi yarimō nge guru maakinu. ¹⁴ Hunde koni be, ba ra n sāuwa nge guru maakinu, ba n dōō, ba n wee.

¹⁵ Ye u bu mēera mēsum, yera u uruu wa ya tem girari ben baawuren bōkuō. ¹⁶ Uruu be, ba ballimōwa nge kpee gobiginu. Ma ba weene. Ma n sāare uruu baayere ya wāa uruu gaa sōō. ¹⁷ Ba koo kpī bu da bera nne kpuro sōō ba kun tii sīiyē. ¹⁸ Ben gunum mu nanum mō. Ma ben nosu sōō n sāare gānu mani mani ni nu ballimō. ¹⁹ Hunde koni be, bā n sanum seewa, uruu be, ba ra n wāawa ben bōkuō. Bā n maa yōōwa, ka be sanna. ²⁰ Hunde koni be, ba ra nosu sōō n sāare gānu ka uruu be sanna. Domi beya ba uruu be gawe. ²¹ Yen sōna bā n sliimō, uruu be, ba ra n maa sliimō. Bā n yōra kpa uruu be, bu yōra. Bā n maa seewa, kpa uruu be, bu maa se. Domi hunde koni ben hunde ya wāawa uruu be sōō.

²² Ma gāanu terie hunde koni ben wōllō nu ballimō nge kpee gobiginu. ²³ Ma ba ben kasa yiru yiru demie ya girarinē gāa nīn temō. Ma yiru yiru ye ya bu tie ya ben wasi wukiri. ²⁴ Sanam me ba sliimō, yera na ben kasan wōkinu nōōmō nge nim wōkun wōkinu, n kun me nge Gusunō Dam kpurogiin nōō, n kun me nge tabu kowo wuurun wōkinu. Adama ye ba yōra, ba ben kasa ye kuruawa. ²⁵ Ma na maa wōkinu nōōmō gāa nīn wallun di. ²⁶ Ma na gāanu wa mi, nu ka sina kitaru weene, nu ballimō nge kpee gobiginu. Ma na maa gāanu wa nu sō sina kita ten wōllō nu ka tōnu weene. ²⁷ Ma n sāare tōnu wi, u ballimō nge sii gan te ba wōriasia dōōn suunu sōō. Ma yam bururam ka nūn sikerene. ²⁸ Yam bururam me, mu ka guru waa weene ye ya ballimō sanam me gura nemo. Yeniba kpuro ya sāawa Yinni Gusunon yiikon girima.

Gusunō u Esekieli gōra

Isireliban mi

Ye u ye kpuro wa me, yera u yiira u wuswaa tem girari. Ma u nua goo u ka nūn gari kua.

2

¹ U nēē, tōnun bii, a seewo a yōra, kpa n nun gari sō.

² Sanam me u ka nūn gari yi mō, yera Yinni Gusunon Hunde u nūn yōōwa ma u nūn yōriasia. Ma u yēro swaa daki wi u ka nūn gari mō mi. ³ U nēē, tōnun bii, na nun gōriō Isireliban mi, be ba man seesimō. Wee be, ka ben baababa ba man tora sere ka gisō. ⁴ Tōn be, ba swaa tau, ba maa gōru bōōbu. Ben miya na nun gōriō kpa a bu sō a nēē, ameniwa ne, Yinni Gusunō na gerua. ⁵ Na nēē, wee

ba sāa mem nōo sariba. Ba nun swaa daki? Ba ñ nun swaa daki? Ka me, ba koo gia ma Gusunon samo u wāa ben suunu sōo.

⁶ Wunε Esekieli, a ku bu nasia, a ku maa ben garin berum ko, baa me n ko n sāare a wāa sāki ka niin suunu sōo. Domi ba sāawa mem nōo sariba. ⁷ Ba nun swaa daki? Ba ñ nun swaa daki? A gesi bu sōowō ye na gerua, baa me ba sāa mem nōo sariba.

⁸ Adama wunε, tōnun bii, a nōowō ye kon nun sō. A ku ko mem nōo sari nge bwese te. A wunen nōo wukio kpa a tem ye kon nun wε.

⁹ Saa yera Esekieli u nōmu gaqu wa ga demie win mi gia, ga tireru neni te ba kurua. ¹⁰ Nōmu ge, ga tire te kusia win wuswaa. Ba tu yorua bera yiru kpuro. Gari yi yi yorua tire te sōo, yiya weeweenu ka wuri ka nuku sankiranun gari.

3

¹ U maa neε, tōnun bii, a tire teni temwō kpa a da a ka Isireliba gari ko.

² Ye u nōo wukia, yera Gusunō u tire te kpεε mi, u dera u tu tema. ³ Ma u neε, tōnun bii, a wunen nukuru yibio kpa a wunen wasi diisia ka tire te na nun wε mi.

Ye u tire te tema, ma ta nūn dore nge tim.

⁴ Yera u maa neε, Esekieli, a seewo a da Isireliban mi kpa a bu nen gari sō. ⁵⁻⁶ N ñ mō na nun gōriō bwese tuku dabinun mi, nūn barum mu nōobu sē, a ñ maa kpε a ben gari tubu. Adama Isireliban miya na nun gōriō. Nā n daa nun gōra bwese tuku nin mi, nu koo nun swaa daki, ⁷ adama wee, Isireliba ba ñ nun swaa dakimō. Domi ba ñ kī bu nen gere nō yēn sō be kpuro ba swaa tau ma ben gōru ga bōobu. ⁸ Yen sō, kon maa wunen tii bōbiasia kpa a swaa taaya nge be, ⁹ a n gōru bō nge kperu. A ku berum ko ben swaa taa bin sō. Domi ba sāawa bwese te ta ku ra mem nō.

¹⁰ Ma u maa kparam neε, Esekieli, a swaa dakio a nō kpa a gari yi kon nun sō neε wunen gōru. ¹¹ Yen biru, kpa a da a wunen mero bisibu deema mi ba yoru dimō. Ba nun swaa daki? Ba ñ nun swaa daki? A gesi bu sōowō ma nena na ka bu gari mō.

¹² Yera Gusunon Hunde u Esekieli sua ma u nōogiru nua win biruō ta gerumō ka dam ta mō, bu Yinni Gusunō siaro mi u wāa u win yiiko baka sōosimo.

¹³ Ma u hunde koni ben kasan wōkinu nōomō ya soonamō ka sere maa ben uruuban wōkinu. Wōki ni, nu kpεa n banda. ¹⁴ Gusunon Hunde wi u nūn sua mi, u ka nūn doona, ma win dam nūn nenua. Ma Esekielin mōru seewa u burisina. ¹⁵ U tura Teli Abibuō, Kebarin daarun bōkuō mi yoo be, ba wāa. Ma u sina ka biti baka ben suunu sōo sōo nōoba yiru.

Esekieli koo Isireliba kirō ko

¹⁶ Sōo nōoba yiru yen biru, Yinni Gusunō u Esekieli sōowa u neε, ¹⁷ wunε tōnun bii, kon de a Isireliba nōni doke. Kaa n da nen gari swaa daki kpa a ka bu kirō ko. ¹⁸ Ne, Yinni Gusunō, nā n tē neε, tōn kōso goo u koo gbi, ma a ñ nūn kirō kue u win daa kōsa ye deri u ka win wāaru wōra, tōn kōso wi, u koo gbiwa win daa yen sō. Wuna kon maa win yem bikia. ¹⁹ Adama a ñ nūn kirō kua, ma u ñ win daa kōsa ye deri, u koo gbiwa win daa kōsa yen sō kpa wunε a wunen wāaru wōra. ²⁰ Gemgii ñ n gem deri u kōsa kua ma a ñ nūn kirō kue, ma na nūn yina beria, u koo gbiwa kōsa yen sō. Na ñ win yellun daa gea garisimō, adama wuna kon win yem bikia. ²¹ A ñ maa nūn kirō kua u ku ka durum ko, ma u ñ durum ye kue, u ñ gbmō. Wunen tii a maa wunen wāaru wōrawa mi, domi a nūn kirō kua.

Esekieli

kun maa kpε u gari ko

²² Yinni Gusunon dam mu Esekieli yōowa ma u nūn sōowa u neε, a seewo a da wōwaa. Miya kon nun gari sō.

²³ Ma u seewa u da wōwa mi. Ma u Gusunon yiikon girima wa nge sanam me u raa wāa Kebarin daarun bōku mi. Ma u yiira ka dam u siriru tem girari. ²⁴ Yera Gusunon Hunde u maa nūn yōowa. Ma u nūn seeya u yōrasia. Saa ye sōora Yinni Gusunō u neε, a doo a tii kenusi wunen dirō. ²⁵ Meya ba koo nun bake kpa a kpana a yari tōowō, tambu bu nun wa. ²⁶ Kon de wunen yara yu wunen daro mani kpa a kpana a gari ko. Meya a ñ kaa kpī a maa bu gerusi be, be ba ku ra mem nō mi. ²⁷ Adama nā ñ ka nun gari kua, kon wunen nōo wukia. Saa ye sōora kaa tōn be sō a neε, ameniwa ne, Yinni Gusunō na gerua. Adama ben gaba ba koo nun swaa daki, gaba kun maa nun swaa dakimō. Domi ba sāawa bwese te ta ku ra mem nō.

Gusunon samo u neε,

ba koo Yerusalemu tarusi

4

¹ Yinni Gusunō u neε, wunε Esekieli tōnun bii, a biriki suo kpa a ye doke wunen wuswaa a Yerusalemun weenasia ko ka yora biriki yen wōlō. ² A ye koowo nge wuu ge ba tarusi, a kuku yenu doke kpa a gungunu bani a sansani gira kpa a tabu sinambu yi yi a ka sikerena. ³ A sii si su yasuo suo kpa a su doke wunε ka ganān baa sōo, kpa a su wuswaa kisi. Ba koo gu tarusi, wunen tii kaa n gu yōre, kpa ye kpuro ya n sāa yīreru Isireliban sō.

⁴ Yen biru kpa a kpuna ka wunen yēsi nōm dwarugia kpa a ñ Isireliban toranu sōowa sere tōo te kaa se. ⁵ Tōo nin geeru ta kon sāawa wōo sin geeru, si sōo Isireliba ba man

torari. Nu s̄awa s̄o gooba wun̄obu ka wene ka w̄okuru (390). T̄o ni kpuro s̄ara kaa n ben tora ni s̄awa. ⁶ Yen biru kpa a gosia a ka wunen ȳsi n̄m geugia kpuna s̄o weeru kpa a wahala ko Yudaban toranan s̄. S̄o teeru ta ko n s̄awa w̄o tia. ⁷ Kpa a wunen wuswaa kisi Yerusalemu gia ye ba tarusi, kpa a ye ḡaseru kpare kpa a yen gari gere. ⁸ M̄ya ne, Yinni Gusun̄o kon ka nun w̄e b̄ke kpa a ku ra s̄ira. M̄ya kaa n kp̄i ka ȳsi tia ye, sere t̄o te na nun bura mi, tu ka yibu. ⁹ Kpa a alikama ka swii ka gb̄e ka d̄asi ka dobi sua a ye m̄nna gb̄e teeru s̄o a burina a ka p̄e ko. Yera kaa n da di sere s̄o gooba wun̄obu ka wene ka w̄oku te, tu ka yibu, kpa a n kp̄i ka ȳsi tia ye. ¹⁰ P̄e kure piibuwa kaa n da di nge garamu goobun (200) saka s̄o teeru. Nge m̄ya kaa n dim̄o mi sere t̄o te, tu ka yibu. ¹¹ M̄ya nim m̄e kaa maa n̄o mu ko n saka m̄wa, ditiri tian sakawa kaa n da n̄o s̄o teeru. ¹² T̄ambun bii gbebusa kaa ka p̄e w̄o. Kaa n da ye w̄wa ben n̄ni biru. ¹³ Nge m̄ya Isireliba ba ko n da ben d̄ianu di ka disi t̄n tukobun suunu s̄o mi kon bu yarinasia.

¹⁴ Esekieli u Yinni Gusun̄o wisa u nee, na tii n̄enua disi kpuron di. Na n̄ ya goru garu diire saa nen piiburun di. Na n̄ maa yaa disigia gaa tende. ¹⁵ Yinni Gusun̄o u wisa u nee, a naa bisu suo a ka wunen doo ko kpa a t̄ambun bisu deri.

¹⁶ Kon d̄ianu fiiko ye ya tie Yerusalem̄o kpeesia kpa bu bu d̄ianu ka nim saka kua kpa bu di bu n̄o ka nuku sankiranu ka wururabu. ¹⁷ Nge m̄ya ba koo d̄ianu ka nim bia kpa ba n nuki sankire be kpuro. Ba koo woorawa ben toranan s̄.

Gusun̄o u koo Isireli seeyasia

5

¹ Yinni Gusun̄o u nee, wune t̄nun bii, a k̄o suo ge ga n̄o do kpa a ka wunen seri ka wunen toburu k̄ni. Yen biru kpa a kilo sua a seri yi ȳire kpa a yi bonu ko suba ita. ² Kpa a sube teeru sua a d̄o doke Yerusalemun suunu s̄o sanam m̄e yen tarusibun t̄ra yiba. Yen biru kpa a maa sube teeru sua a n ka tu k̄o ge soom̄o a ka wuu ge sikerena. Yeniban biru kpa a maa suberu itase sua a pusi yam kpuro, yen biruwa kon bu takobi suesi. ³ Kpa a seri yin fiiko kure wunen yaberun swaa bua. ⁴ Kpa yi s̄o, a gee sua a d̄o doke kpa d̄o wi, u Isireliba kpuro seesi.

⁵ Yinni Gusun̄o u nee, ȳre ni, Yerusalemuwa nu ka ȳa. Wee na ye kua handunian suunu. T̄n tukobun tem mu ye sikerene. ⁶ Ma yen t̄mbu ba man seesi n kere bwese tuku ni nu ka bu sikerene. Domi ba nen woodaba yina. Ba n̄ nen gere swii. ⁷ Yen s̄na ne, Yinni Gusun̄o na nee, wee ba man seesi n kere bwese tuku ni nu ka bu sikerene, ma ba n̄ nen woodaba

mem n̄owe. Ba n̄ maa nen gere swii ye na bu s̄owa. Ben daa k̄sa ya mam bwese ni nu ka bu sikerenegia kere. ⁸ Yen s̄, nen tii kon bu seesi. Kon bu siriwa handuniagibun wuswaa. ⁹ Kpa n bu seeyasia bi na n̄ daa bu koore ben b̄u s̄anun s̄. M̄ya na n̄ maa bin bweseru m̄o kpam. ¹⁰ Yen s̄na tundoba koo ben bibu tem, kpa bibu bu maa ben tundobu tem. Kon bu siriwa n go, kpa n be ba tie yarinasia handunian goonu nne s̄o.

¹¹ Wee ba nen s̄a yeru disi doke ka ben b̄unu kpuro. Yen s̄, sere ka nen w̄aru nen tii kon bu biru kisi, na n̄ maa bu m̄erim̄o ka w̄onw̄andu. ¹² B̄a n bu bonu kua subenu ita, sube teeru ta koo gbiwa Yerusalemun nukuro, bararu ka ḡorun s̄, kpa suberu yiruseru tu maa gbi tabu s̄o Yerusalemun biru. Kpa n maa sube te ta tie mini yarinasia handunian goonu nne kpuro s̄o. Kon bu takobi suesiwa. ¹³ Ne, Yinni Gusun̄o kon bu nen m̄ru seesiwa mam mam sere nen bw̄ra yu ka kpuna. Na n bu maru k̄sie, saa yera ba koo gia ma na n̄ k̄i ba n s̄a mem n̄o sariba. ¹⁴ Ben tem mu koo ko bansu, kpa mu b̄ere bia bwese ni nu bu sikerene wuswaa. ¹⁵ Kon bu siriwa ka nen maru baka n bu seeyasia ka dam. Kpa bwese ni nu ka bu sikerene mi, nu bu ȳe. Adama yeni ya ko n s̄awa nge kir̄o ye ya koo de ben tii bu b̄erun duura. Ne Yinni Gusun̄o na yeni gerua.

¹⁶ Kon de bu gbisuku ḡorun s̄. Ḡo te, ta koo bu n̄ni s̄wa nge be ba s̄enu twee. Kon ben d̄ia ni nu tie kpeerasia kpa bu gbisuku ḡorun s̄. ¹⁷ Kon bu ḡoru ka gbeeku ye sure kpa yi ben bibu go. Bararu ka t̄n goberu ka tabu, ye kpurowa ya koo bu kpeerasia. Ne Yinni Gusun̄o na yeni gerua.

Be ba b̄unu s̄am̄o

6

¹ Yinni Gusun̄o u nee, ² wune t̄nun bii, a wunen wuswaa seeyo Isireliban guunun bera gia, kpa a nen gari gere be ba w̄a min s̄. ³ A nee, ne, Yinni Gusun̄o kon be ba w̄a Isireliban guun̄o ka gungun̄o ka nin w̄wi s̄o w̄rima ka takobi, kpa n ben gungun̄o nin mi ba ra b̄u ȳakuru ko k̄osuku. ⁴ Kon ben b̄u ȳaku yenu k̄osuku ka mi ba ra nu turare d̄o dokeye, kpa ben gonu nu n w̄ruka ben b̄unun nuur̄o. ⁵ Kon Isireliban gonu kp̄i ben bw̄arokunun wuswaa. Kpa n ben kukunu yaruku ben b̄u ȳaku yeno. ⁶ Wuu sin mi ba w̄a kpuro, su koo kowa bansu. Kpa n ben ȳaku yenu k̄osuku ni ba kua gungun̄o wallo. Kon ben bw̄aroku ni gura n k̄osuku, kpa nu kun maa w̄a mi. M̄ya kon bw̄aroku ni ba ra ka s̄o s̄a suriri. Ye ba gesi seka ka n̄ma ya koo kam kowa mam mam. ⁷ Ben suunu s̄o gaba koo w̄ruku bu gbisuku. Saa ye s̄o, ba koo gia ma n̄na na s̄a Yinni Gusun̄o. ⁸ Adama kon de bu kisira tabun di, kpa ba n yarine tem tukum̄o. ⁹ Saa ye s̄o, be, be ba

kisira ba koo man yaaya mi ba yoru dimo. Domi kon ben gōru ge wā ge ga ñ ka ne turo yō. Kon ben sakara nani wā yi ba ka būnu mēera. Ben tii ba koo tii tusi, kōsa kpuro ye ba kuan sō. ¹⁰Saa ye sōra ba koo gia ma nena Yinni Gusunō. N ñ kam sō na ka bu gerusi, ye na nē, kon bu wahala yeni kpēe.

¹¹Wee ye nē, Yinni Gusunō na nun sōmō. A nōma suo kpa a ka naasu tem so a nē, wanyo. Wee Isireliba ba kōsa kua ya kpā. Yen sō, ba koo gbi tabu sō, ka gōru sō, ka bararu sō. ¹²Wi u toma, barara ta koo nūn go. Wi u maa wāa turuku, tabu sōra ba koo nūn go. Wi u koo sina yenua, ba koo nūn tarusiwa kpa u gbi gōrun sō. Kon bu mōru seesiwa mam mam. ¹³Saa ye sō, ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunō bā n wa gonu kpī ben būnun bōkuō ka sere ben yāku yeno ka gungunō ka guunō ka dāa kubenō ka dāa koo bakano mi ba ra raa būnu turare dō dokeye, ya n nubu duroru mō. ¹⁴Kon bu nen nōmu demie kpa n de tem mē, mu ko bansu saa sō yēsan nom dwarun di n ka girari Dibilaō sō yēsan nom geu gia. Mi ba wāa kpuro kpa bu gia ma nena na sāa Yinni Gusunō.

*Isireliban seeyasiabu
bu turuku kua*

7

¹Yinni Gusunō u Esekieli sōwa u nē, ²wune tanun bii, a swaa dakio a nō ye na gerumō bēe Isireliban sō. Na nē, kpeera wee. Ta pusi bēen tem goonu nne kpuro sō. ³Tē ta koo bēe deema. Kon de nen mōru ye bēe wōri. Kon bēe siriwa nge mē bēen sanu sanusu sāa. Kpa n bēe kōsa ye i kua kpuron are kōsie. ⁴Na ñ bēe mēerimō ka wōnwōndu. Nā n bēe seeyasiamō, na ñ tii nenumō. Kōsa ye i kua yera kon bēe kōsia. Kpa i gia ma nena na sāa Yinni Gusunō.

⁵Ameniwa nē, Yinni Gusunō na gerua. Na nē, kōsa wee, ya ñ maa ka gaa weene. ⁶Kpeera wee, kpeera wee. Wee ta seemō ta wee bēen mi. Wee ta sisi. ⁷Bēe Isireliba, bēe be i wāa tem mē sō, saa ya turuku kua. Tō te, ta turuku kua, ta ko n sāawa wahalan tōru. Tō te sō, nuku dobun kuuki kun maa nōoramō guunu wōllō. ⁸Tē kon de nen mōru yu se. Na ñ ye yōrasiamō ma n kun mō ya ka tii sara. Kon bēe siriwa nge mē bēen daa ya nē. ⁹Na ñ bēe mēerimō ka wōnwōndu. Nā n bēe seeyasiamō, na ñ maa tii nenumō. Kōsa ye i kua yera kon bēe kōsie kpa i gia ma nē, Yinni Gusunōwa na bēe seeyasia.

¹⁰Tō te wee ta tunuma, ta turuku kua. Bōbunu ka tii suabu bu sosimō. ¹¹Bōbunu nu kua nge deka ye ba ra ka tōmbu so. Gāanu kun maa bēe tiamme. Tōn dabiru ta koo gbi. Baa wōkinu kun maa nōoramō. Goo kun maa weeweenu mō bēen sō. ¹²Saa ya turuku mō. Tō te, ta wee. Wi u dwemō u ku yēeri. Wi

u maa dōramō u ku swī. Domi nē, Yinni Gusunōn mōru sisi tōn be ba wāa tem mē sō kpuron sō. ¹³Wi u dōra u ñ maa ye u dōra wasi u mwa baa ù n wāa wāaru sō. Domi gari yi ba gerua tōn be kpuron sō, yi koo koorā. Goo sari wi u koo yakiaara yēn sō baawure u wāa kom bereteke sō. ¹⁴Wee ba kōba so ba sōru kpa. Adama ben gōo kun tabu seemō, domi nē, Yinni Gusunōn mōru seewa be tōn dabi ten sō.

Goo sari

wi u koo seeyasiabu kisirari

¹⁵Yinni Gusunō u maa Esekieli sōwa u nē, tabu ko n wāawa swēe sō kpa baranu ka gōnu nu n wāa yenuso. Tōmbu ba koo gbi tabu sō yakaso. Be ba maa wāa wuu sō ba koo gbiwa gōru ka baranun sō. ¹⁶Be ba maa kisira ba koo kpikuru dawa guunu wōllō nge kparukonu kpa bu weeweenu ko ben toranun sō.

¹⁷Ben nōma ko n sāare dam sarirun sō.

Kpa ben dūa yu diiri.

¹⁸Ba koo saaki sebewa kpa bu ben seri kōni nuku sankiranun sō.

Ba koo nanda kpa sekuru kpa mwa.

¹⁹Ba koo gobi kō swēe sō,

kpa bu ben wuraba garisi nge kubanu,

domi sii geesu ñ kun mē wura

yen gaa kun kpē yu bu faaba ko Gusunōn mōrun tōru sō.

Ba ñ gāanu wasi ye ya koo bu debu,

ñ kun mē ye ya koo ben binē kpunasia,

domi sii geesu ka wura yera ya dera ba tora.

²⁰Ba tii sua ben wuran sō.

Ma ba ka ye bwāaroku bakanu kua ni nu nanum mō.

Yen sōna nē, Yinni Gusunō kon de bu ye tusi.

²¹Kon de tōn tukobu bu ben dukia ye gura,

kpa be ba ñ Gusunōn bēere yē bu ye tubi di bu ye kpuro disi doke.

²²Na ñ ka bēe yinamō

sanam mē gbenōbu ba koo nen sāa yerun dukia disi doke bu gura.

²³A yōni sōru koowo domi tem mē, mu tōn gowobu yibawa.

Meya bēen wuu ge, ga tōmbu yiba be ba daa bōbōya mō.

²⁴Kon bwesenu sokuma ni nu nuku kōsuru bō,

kpa nu bēen yenusu mwēeri.

Kon bēen damgibun tii suabu kpesia.

Kpa n de bu bēen sāa yenu disi doke.

²⁵Kam kobu wee.

I ko i faaba kasu, adama i ñ wasi.

²⁶Kōsa ya koo sosi kōsa sō.

Meya labaaari kōsi yi ko yi n nōoramō yi n dō.

I ko i Gusunōn sōmōbu bikia bu kāsiru kasu kpa bu bēe sō ye ya koo na.

Adama yāku kowobu ba ñ ko n Yinni Gusunōn wooda yē.

Been guro gurobu ba ñ maa bwisi gee mɔ bu tɔnu kɛ.

²⁷ Been sina boko u koo gɔɔ sina kpa sina bibu ba n wurure. Tɔmbu kpuro ba ko n diirimɔ. Kon bu kuawa nge me ben kookoosu ne. Saa ye suura ba koo gia ma nɛna na sɔa Yinni Gusuno.

Ba bɔnu sɔamɔ

Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ

8

¹ Wɔɔ nɔɔba tiasen suru nɔɔba tiasen sɔɔ nɔɔbuse sɔɔ, Esekieli u sɔ win dirɔ ka Yudan guro gurobu. Yera Yinni Gusunɔn dam nɔn yɔɔwa. ² Yera u mɛera u wa gɔanu kurama nu ka tɔnu weene. Win pɔran tem gia ya sɔa nge dɔɔ ma win wɔllu gia ya ballimɔ nge sii gan te ba wɛriasia. ³ Ma u gɔanu demia nge nɔma u ka wi, Esekielin seri nɛnu. Kɔsi te sɔɔ, Gusunɔ Hunde nɔn sua wɔllɔ ma u ka nɔn da Yerusalemɔ. U deema yen kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nam geu gia ba bwɔaroku gaga yɔrasie ge ga Gusunɔn nisinu seeye. ⁴ Ma Gusunɔ Isireliban Yinnin yiikon yam bururam nɔn kure mi nge me u raa mu wa wɔwɔa. ⁵ U nɛɛ, tɔnun bii, a mɛerio sɔɔ yɛsan nam geu gia.

Ma u mɛera. U wa yaku yerun duu yerɔ bwɔaroku gaga yɔ ge ga Gusunɔn nisinu seeye. ⁶ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a wa ye ya kooramɔ mi? Wee Isireliba ba bɔnu sɔamɔ bu ka man gira nen sɔa yerun di. N ñ maa ye tɔna, kon kparam nun gam sɔɔsi.

⁷ Ma u maa nɔn sua u ka da tɔwɔ sɔa yerun yaaran kɔnnɔwɔ. Ma u wɔru gagu wa ganaɔ. ⁸ Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a gana ye yabo.

Ma u ye yabo u deema kɔnnɔ gaga wɔa mi. ⁹ U nɛɛ, a doo kpa a wa kom kɔsum me tɔn be, ba mɔ mini.

¹⁰ U dua mi. Ye u wa wee, yee yi yi ra kabiri ka yee kɔsi geeɛn weenasii ba kua gani sɔɔ ba ka sikerena ka sere maa bɔnu kpuro ni ba ra sɔ. ¹¹ Ma u Isireliban guro gurobu wa tɔnu wata ka wɔkuru yeeɛn weenasii yi kpuron wuswaɔ. Ma Yaasania Safanin bii u wɔa be sɔɔ. Bukuro ben baawure u turare ka gɔanu neni ye sɔɔ ba ra turare dɔɔ doke. Ma turaren wiisu bɔkua wɔllɔ tuku tuku. ¹² Yinni Gusunɔ u bikia u nɛɛ, tɔnun bii, a wa ye Isireliban guro gurobu ba mɔ asiri sɔɔ? Ben baawure u win bɔnu yeru mɔ. Ma ba tii gafara kuamme ba mɔ, nɛ, Yinni Gusunɔ na ñ bu waamɔ. Domi na ben tem deri.

¹³ U nɛɛ, a na a maa wa ye ba mɔ ye ya yeni kere.

¹⁴ Ma u ka nɔn da win sɔa yerun kɔnnɔwɔ ge ga sɔɔ yɛsan nam geu gia mɛera. U deema tɔn kurɔba sɔ ba bɔnu wi ba mɔ Tamusi swiɔyamme. ¹⁵ Yera u maa nɛɛ, a wa nge me

mi n sɔa? Tɛ, a na a maa gam wa ye ya yeni kere.

¹⁶ Ma u nɔn sua u ka da sɔa yerun yaaraɔ yaku yeru ka dii deerarun kɔnnɔn baa sɔɔ. Miya u tɔmbu yenda nɔɔbu wa ba sɔa yeru biru kisi ba yiire sɔɔ yari yeru gia ba sɔɔ sɔamɔ. ¹⁷ Gusunɔ u maa nɛɛ, wunen tii a wa ye ba mɔ. Yeniba kpuron kobu ya ñ Yudaba tura, ma ba maa kɔsa mɔ ba goonamɔ tem me sɔɔ bu ka nen mɔru seeya. Adama beya ba tii wɛru deka sɔkumɔ. ¹⁸ Nen tii kon bu ye ba kua kɔsie ka nen mɔru baka. Na ñ bu mɛerimɔ ka wɔnwɔndu. Ba koo wuri kowa ka dam bu ka man somiru kana. Adama na ñ bu swaa dakimo.

Yerusalemun seeyasiabu

9

¹ Yen biru Esekieli u Yinni Gusunɔn nɔɔ nua. U nɛɛ, i susima bee be i ko i Yerusalemugibu seeyasia. Baawure u n win tabu yɔnu neni ni u koo ka bu kam koosia.

² Yera u wa wee tɔmbu nɔɔba tia ba yarima saa sɔa yerun kɔnnɔ ge ga wɔa gungunu wɔllu gian di, sɔɔ yɛsan nam geuɔ. Ma ben baawure u win tabu yɔnu neni ni u koo ka tɔmbu kam koosia. Ma ben suunu sɔɔ goo u wɔa u yaku kowon yaberu doke ba gɔanu sɔre win kpaka sɔɔ ni sɔɔ u koo yore. Yera u na u yɔra yaku yerun bɔkuɔ te ba kua ka sii gandɔ. ³ Ma Gusunɔn yiiko ye ya raa wɔa wɔllun kɔsobun weenasibu sɔɔ, ya seewa ya da sɔa yerun kɔnnɔ gia. Ma Yinni Gusunɔ u durɔ wi soka wi u yaku kowon yɔnu doke mi, ka gɔa ni sɔɔ u koo yore. ⁴ U nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a doo wuu suunu sɔɔ a tɔmbu yerun koosi sirikanaɔ be ba weeweenu mɔ kɔsa ye tɔmba mɔ Yerusalemun sɔ.

⁵ Ma Esekieli u nua durɔ wi, u be ba tie sɔɔmɔ u mɔ, i durɔ wi swiɔyoo wuu ge sɔɔ kpa i tɔmbu so i go. I ku bu mɛeri ka wɔnwɔndu. I ku tii nene. ⁶ I bu goowo mam mam tɔkɔnu ka aluwaasiba ka wɔndiaba ka tɔn kurɔbu ka bibu. Adama i ku be ba yireru koosi mi baba. I toruo saa nen sɔa yerun di.

Ma ba torua ka Isireliban guro gurobu be ba wɔa dii ten kɔnnɔwɔ. ⁷ U nɛɛ, i sɔa yee te disi dokeo i ten yaari tɔn gonu yibie. Yen biru kpa i da tɔwɔ i tɔmbu go.

Ma ba yara tɔwɔ ba tɔmbu sɛsuka ba go.

⁸ Sanam me tɔmba tɔn be goomɔ, Esekieli u yɔ mi. Yera u yiira u siriru tem girari, u nɔɔgiru sua wɔllɔ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kaa Isireli be ba tie kpuro gowa wunen mɔru yen sɔɔ?

⁹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, be Isireliba ka Yudaban torana nu kpɛa. Wee ben tem me sɔɔ, tɔn gobera ta wɔa, gem sari. Domi ba mɔ, nɛ, Yinni Gusunɔ na ben tem deri. Na ñ maa waamɔ ye ba mɔ. ¹⁰ Yen sɔna nen tii na ñ bu seeyasiama, na ñ bu mɛerimɔ ka

wənwəndu. Na ñ maa tii ñenumə. Kon bu ben daa kəsiewa ye ba kua.

¹¹ Durə wi u yāku kowon yānu doke mi, u Yinni Gusunə sōwa u nɛɛ, wee, na kua kpuro ye a man sōwa.

10

Yinni Gusunə

*u maa Esekieli tii sōasi
(I maa mɛɛriio 1:1-28)*

¹ Esekieli u mɛɛra wəllun kōsobun weenasii ben wəllə. Ma u kpee gobigiru wa ta ka sina kitaru weene. ² Ma Gusunə u durə wi u yāku kowon yānu doke mi sōwa u nɛɛ, a duo uruu ben baa sō, be ba wāa wəllun kōso ben temə. Kpa a dōo gɛɛ gure wunen noma wəllun kōso ben suunu sōon di kpa a da a dōo gɛɛ yi wisi wuu ge sō.

Yera Esekieli u wa durə wi, u da u dōo gɛɛ yi sua. ³ Sanam mɛ u tura sāa yee ten mi, wəllun kōso be, ba yō ten nɔm geu gia. Ma guru wiru ta dii te yiba. ⁴ Ma Yinni Gusunə yikon girima ya seewa wəllun kōso ben wəllun di ya da sāa yee ten kənnəwə. Ma sāa yee te, ta wiisu yiba. Yera Yinni Gusunə yikon giriman yam bururam sōsira sere ka ten yaara. ⁵ Ma wəllun kōsobun kasenun wəkinu nu nōra sere sāa yee ten yaara. Ma n sāare nge Gusunə Dam kpurogiin nōwa ga gari mɔ. ⁶ Yera Yinni Gusunə u wi u yāku kowon yānu sebua mi sōwa u nɛɛ, a dōo a dōo sua uruu be sō, wəllun kōso ben baa sō. Ma durə wi, u da uruu ben bəku. ⁷ Ma kōso ben turo u noma demie dōo gia, wi u wāa ben suunu sō. Ma u ka ye dōo gura u durə wi wɛ. Ma durə wi, u ka doona.

⁸ Ma n sāare tənun noma yarima saa kōso ben kasan tem di. ⁹ Ma Esekieli u maa uruu nne wa, yen baayere ya wāa wəllun kōso ben turon bəku. Uruu yen baayere ya balliməwa nge kpee gobigiru. ¹⁰ Ye kpuro ya weenəwa ma n sāare tia wāa tian sōwə. ¹¹ Ya koo kp̄i yu si beri nne kpuro ya kun tii siye. Ma ya dōo mi gia wəllun kōsobun wira wāa. ¹² Kōso ben wasi ka biru ka noma ka kasenu, ye kpuro ya nani mōwa. Nge mɛya maa uruu nne ye kpuro ya mɔ. ¹³ Ma Esekieli u nua ba uruu be sokumə woo guna. ¹⁴ Wuswaa nnewa wəllun kōso ben baawure u mɔ. Wuswaa gbiikaa ya ka Gusunə gəradogia weene. Yiruse ya ka tanugia weene. Itase ya ka gbee sunogia weene. Nnese maa ya ka gunə bakerugia weene. ¹⁵ Ma wəllun kōso be, ba yōwa wəllə. Ba sāare nge hunde koni ye u wa Kebarin daaru bəku. ¹⁶ Bā n swaa wəri, uruu be, ba ra n maa swaa wəriwa. Bā n seewa bu ka yō, uruu be, ba ku ra bu deri. ¹⁷ Bā n yōra, uruu ben tii ba ra yōrewa. Bā n yōwa ba ra ka bu yōwa. Domi hunde koni beya, ba uruu be gawe.

Yinni Gusunən yiiiko

ya sāa yee te derimə

¹⁸ Yera Yinni Gusunən yikon girima ya doona dii kənnə gen min di ma ya na ya sina wəllun kōso be sō. ¹⁹ Yera Esekieli u wa kōso be, ba ben kasi daria ba seewa ba yōwa ka uruu be. Ma ba da ba yōra sāa yerun kənnəwə ge ga wāa sōo yari yeru gia. Ma Gusunə Isireliban Yinnin yikon girima ya ballimə ben wəllə. ²⁰ Hunde koni ben bwesera Gusunə u dera u raa wa Kebario. Ma u gia ma wəllun kōsoba. ²¹ Ben baawure u wuswaa nne mɔ ka kasenu nne. Ma ba noma mɔ nge tanugia ya wāa ben kasan temə. ²² Ben wuswɛɛ yi, yi ka hunde koni ye u wa Kebario migii weene. Ben baawure u dōwa deedeeru mi u wuswaa kisi.

Yinni Gusunə

u koo Yerusalemugibu siri

ben toranun sō

11

¹ Yinni Gusunə Hunde u Esekieli sua ma u ka nūn da sāa yerun kənnəwə ge ga wāa sōo yari yeru gia. Kənnə gen miya u tumbu yenda nōbu wa. Be sō, u Yaasania Asurin bii tuba ka Pelatia Benayan bii. Be kpuro ba sāawa Isireliban wirugibu. ² Yinni Gusunə u nɛɛ, tənun bii, tən be a wa mi, ba sāawa be ba kōsa bwisikumə ma ba tumbu bwisi kōsi kəmə Yerusalemə. ³ Ba mɔ, n ñ mɔ tɛ sa ko dinu bani. Domi Yerusalemu ya sāawa nge wekeru. Ma besɛ yen tumbu sa sāa nge yaa ye ya wāa te sō. ⁴ Yen sɔ, tɛ tənun bii, a bu gerusio.

⁵ Ma Yinni Gusunə Hunde u nūn yōwa u nɛɛ, a bu sōwə a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunə na yɛ ye be Isireliba ba bwisikumə ka ye ba gerumə. ⁶ Wee ba begibu goomə dabi dabinu wuu ge sō. Ma gonu yiba ben swɛɛ sō. ⁷ Yen sɔ, begii be ba go mi, ba sāawa nge yaa. Ma wuu gen tii ga sāa nge wekeru. Adama be ba tie ba wasi, ba koo bu yarawa bu ka doona. ⁸ Wee ba tabun berum mɔ. Adama kon de taa bi, bu bu deema. Nɛ, Yinni Gusunəwa na ye gerua. ⁹ Kon de bu yari wuu gen di. Kpa n bu tən tukobu nōmu beria. Nge mɛya kon ka bu sirisina. ¹⁰ Tabu sōra ba koo gbi. Kon bu siri be Isireliba, ben tem nōo bura yerə. Saa ye sōra ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunə. ¹¹ Wuu ge, ga ñ bu ñenumə nge wekeru. Ba ñ ko n maa sāa nge yaa te sō. Ben tem nōo bura yerəwa kon bu siri. ¹² Saa ye sō, ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunə win gere ba ñ mɛm nōwɛ, ka win woodaba ba ñ swii. Ma ba sere bwese tuku ni nu ka bu sikerenen gari swii.

¹³ Sanam mɛ Esekieli u Yinni Gusunə gari yi gerumə, yera Pelatia Benayan bii u kpuna u gu. Saa ye sōra Esekieli u wuswaa tem

girari u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, kaa dewa Isireli be ba tie bu ghisuku?

Yinni Gusunɔ u koo win tɔn

be ba yarine mɛnna

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 15 tɔnun bii, wee, be ba wāa Yerusalemuɔ ba Isireliba, wunen mero bisibu, ka be ba tie bwisi kɛmɔ ba mɔ, bu yɔro mi ba yoru dimɔ mi, ba n ka Yinni Gusunɔ tonde, domi be, be ba wāa Yerusalemuɔ mi, beya ba tem mɛ wɛ. 16 Adama a bu sɔwɔ a nɛɛ, baa mɛ na dera ba yarine mi, ba wāa tem tukumɔ, sɔɔ teeru ko na n ka bu wāa nge mɛ na ra n wāa sāa yerɔ. 17 Kpa n bu menna n yara bwese nin suunu sɔɔn di mi ba yarine mi, n bu Isireliban tem wɛ. 18 Mɛya ba koo na kpa bu būu ni kpuro wuna ni ba ra raa sá mi, ni nɛ, Yinni Gusunɔ na ñ kī. 19 Kon bu gɔru teu wɛ kpa n bu bwisiku kpaanu wɛ. Kon ben gɔru ge ga raa bɔɔbu nge kperu mi wuna, kpa n bu gɔru kpɔɔ wɛ ge ga du. 20 Kpa bu ka nen gere mɛm nɔwɔ, bu nen woodaba swī. Ba ko n sāawa nen tɔmbu, kpa na n maa sāa Gusunɔ ben Yinni. 21 Adama be ba yɔrari ba ben kīru swī ba da ba būnu sáamɔ ni nɛ, Yinni Gusunɔ na ñ kī mi, kon bu ben kookoosun are kɔsia. Nɛ, Yinni Gusunɔwɔ na yenɛ gerua.

Yinni Gusunɔn yikon girima

ya yara Yerusalemun di

22 Yen biruwa wɔllun kɔsɔ be, ba kasi deria ba seewa ka ben uruu be sannu. Ma Yinni Gusunɔn yikon girima ya sɔɔsire ben wɔlla. 23 Ma win yikon girima ye, ya seewa wuu suunun di ya da ya wāa guuru garun wɔlla, wuun sɔɔ yari yeru gia. 24 Ma Gusunɔn Hunde u Esekieli sua kási te sɔɔ, u ka wurama Babiloniɔ mi Isireliba ba yoru dimɔ. Saa yera kási te u waamɔ mi, ta kpa. 25 Ma u Isireli be ba yoru dimɔ mi, sɔwɔa kpuro ye Yinni Gusunɔ u dera u wa.

Ba koo Isireliba yoru mweeri

12

1 Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔwɔa u nɛɛ, 2 tɔnun bii, wee a wāa mɛm nɔɔ sariban suunu sɔɔ. Ba nɔni mɔ adama ba ñ kī bu ka yam wa. Ba swasu mɔ, adama ba ñ kī bu ka gari na yɛn sɔ ba bɔ. 3 Yen sɔ, a sɔuru koowo kpa a se a doona sɔɔ sɔɔ ben baawuren nɔni biru a da a n wāa gam. Sɔrɔkudo ba koo gia ma ba sāa bwese mɛm nɔɔ sariba. 4 Yen biru Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a wunen yānu yara min di. 6 U maa nɛɛ, a yāa ni sɔwɔ ben nɔni biru kpa a ka nu yari wɔkuru. Kpa a tii wɔke ka yasa a ku ka tem mɛ mɛeri. Domi na kīwa a n sāa yīreru Isireliban sɔ.

7 Ma u kua ye Yinni Gusunɔ u nùn sɔwɔa. U yara sɔɔ sɔɔ gbāara ka win sɔuru nge wi ba yoru mwa. Yoka u da u gbāraru yaba ka nāma u win yāa ni sua u yara wɔkuru tɔmbun nɔni biru. 8 Buru buru Yinni Gusunɔ u ka nùn gari kua u nɛɛ, 9 Isireliba, mɛm nɔɔ sari be, bā n nun bikia ba nɛɛ, mba a mɔ mi, 10 a bu wisio a nɛɛ, Isireliban sunɔ wi u wāa Yerusalemuɔ mi, wiya ye a mɔ ya ka yā, ka sere maa Isireliba kpuro be ba wāa mi. 11 A sāawa yīreru te ta sɔɔsimɔ ma ba koo yoru da tem gam. Ya koo maa koorɔ. 12 Sunɔ wi u wāa ben suunu sɔɔ u koo win yānu gura wɔkuru kpa u yari. Ba koo gbāraru yabawa bu ka yari min di. Kpa u tii wɔke u ku ka win tem wa. 13 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon nùn yina beria kpa u wəri ye sɔɔ. Kon ka nùn da Babilonin temɔ. Adama u ñ tem mɛ wasi. Miya u koo gbi. 14 Win sina asakpɔbu ka win kɔsobu ka win tabu kowobu be kpurowa kon yarinasia kpa n de bu bu takobi sɔkiri. 15 Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sāa Yinni Gusunɔ, nà n bu yarinasia bwese tukunun suunu sɔɔ. 16 Adama kon de gabu bu kisira tabun di ka gɔɔrun di ka bararun di kpa bu wa bu ka gere kɔsa ye ba nɛ, Yinni Gusunɔ kua. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sāa Yinni Gusunɔ.

17 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, 18 tɔnun bii, ka nandaba kaa wunen pɛɛ di kpa a n diirimɔ a n ka nim nɔrumɔ. 19 Kpa a Isireliba sɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, be, Yerusalemugibu ba koo ben dīanu diwa ka berum kpa bu nim nɔ ka nuku sankiranu. Domi ben tem mu kua bansu. Gāa ni nu wāa mi kpuro, nu koo kam kowa ben tɔn dam dɔrebun sɔ. 20 Wuu si su tɔmbu dabi su koo kowa bansu, kpa tem mɛ kpuro mu kam ko. Saa ye sɔɔra Isireliba ba koo gia ma nɛna na sāa Yinni Gusunɔ.

Yinni Gusunɔn gari

yi koo koorɔ

21 Yinni Gusunɔ u maa Esekieli sɔwɔa u nɛɛ, 22 mban sɔna Isireliba ba ra n mɔndu mɔ ba n mɔ, wee tɔra denyama, adama kási nin gara kun kooramɔ. 23 Yen sɔ, a bu sɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ kon de mɔn te, tu kpe. Ba ñ maa tu gerumɔ Isireliɔ. Adama a bu sɔwɔ a nɛɛ, tɔra turuku mɔ. Kási nin baatera ta koo koorawa. 24 Domi nin garu sari te ta koo kam ko. Nɛn gari geɛ maa sari yi ba gerua bu ka bu nɔni wɔke Isireliɔ. 25 Nɛ, Yinni Gusunɔ, ye na gerua kon ye ko. Ya koo koorawa ya ñ tɛɛmɔ. Be, mɛm nɔɔ sariba, ka gem ben nɔni bira kon de gari yi, yi koorɔ.

26 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, 27 tɔnun bii, wee Isireliba ba nɛɛ, kási ni a wa mi, nu ñ kooramɔ tɛ. Nu koo koorawa sere saa gaa. Yen sɔ, a bu sɔwɔ a nɛɛ, 28 nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, gari yi na gerua kpuro yi koo koorawa tɛ, ya ñ tɛɛmɔ.

Somɔ weesugibu

13

1 Yinni Gusunɔ u maa neɛ, 2 tɔnun bii, a tɔn be gerusio be ba tii kua nen sɔmɔbu. A de bu swaa daki ye kon bu sɔ. 3 Wee ye ne, Yinni Gusunɔ na bu sɔmɔ. Na neɛ, kɔsa koo bu deema be, be ba sɔa gari bakasu. Domi ben tiin bwisikuna ba swii ba ka gari gerumɔ, ba n̄ gāanu ganu waamɔ. 4 Bɛɛ Isireliba bɛɛn sɔmɔbu ba sɔawa nge gbeeku bɔnu ni nu bɔsu bansɔ. 5 Wee ba n̄ dere bu gbāraranu kuunu kore. Ba n̄ maa gbāraru banɛ tu ka bu ganɛ ne, Gusunɔn mɔrun saa sɔ. 6 Wee ba kási weesuginu saarimɔ, ma ba gari gerumɔ yi yi n̄ sɔa gem. Ba mɔ, wee ne, Yinni Gusunɔwa na bu ye kpuro wɛ. Adama na n̄ bu gɔre. Ma ba tamaa kon ben garin dam sirewa. 7 Adama na nen sɔmɔ be sɔmɔ ma ben kásinu nu sɔawa ni ben tii ba seka. Ben gari yi maa sɔawa weesu. Ba tamaa nen gariya ba tɔmbu sɔmɔ. N̄ deema na n̄ mam ka bu gari koore. 8 Yen sɔ tɛ, kon bu wɔrima domi ba kásinu seka ma ba weesu kparamɔ. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerumɔ.

9 Kon bu nen dam sɔsi be, be ba weesu kparamɔ mi. Ba n̄ ayeru wasi nen tɔmbun suunu sɔ. Ba koo ben yisa go mi nen tɔmbun yisa yorua. Ba n̄ maa wurɔ ben temɔ. Nge meya ba koo ka gia ma nena na sɔa Yinni Gusunɔ.

10 Wee ba nen tɔmbu nɔni wɔkumɔ ba mɔ, bɔri yenda waa. Adama bɔri yendu garu sari. Nen tɔmba gani seeyama. Ma sɔmɔ be, ba ye soo tɛnimɔ. 11 Adama a be ba soo tɛnimɔ mi sɔwɔ a neɛ, gana ye, ya koo wɔruma. Guru baka ya koo ne ka kpenu sannu kpa woo bɔkɔ gu se. 12 Gana ye, yà n̄ wɔruma saa yera tɔmba koo bikia bu neɛ, mba soo yen arufaani ye ba tɛni mi. 13 Yen sɔ, wee ye ne, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na neɛ, kon de nen mɔru yu woo bɔkɔ seeya, kpa guru baka yu ne. Kpa guru kpenu nu ne ka dam nu gāanu kpuro go. 14 Kon gana ye sura yu wɔruma temɔ, kpa yen kpeɛkpeɛku gu sɔsira. Ya koo bɛɛ wɔri kpa i gbisuku. Saa yera ba koo gia ma nena na sɔa Yinni Gusunɔ. 15 Ne, Yinni Gusunɔ kon nen mɔru yɔsuwa mam mam gana yen sɔ ka be ba ye soo doken sɔ. Saa ye sɔ, ba koo gere bu neɛ, gana ye, ya wɔruma. Be ba raa ye soo doke, ben goo kun maa waa! 16 Somɔ weesugii be, ba kpa be, be ba raa gari gerumɔ Yerusalemun sɔ, be, be ba ra n̄ waamɔ kásiru sɔ ma bɔri yenda waa, adama bɔri yendu garu sari. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Somɔ tɔn kurɔ weesugibu

17 Yinni Gusunɔ u maa neɛ, tɔnun bii, a Isireliban tɔn kurɔ be ba tii kua nen sɔmɔbu sɔwɔ a neɛ, 18 bɔruroba ba sɔa. Domi ba kiasu gbinumɔ tɔmbun nɔm wɔinu sɔ nge

baki ma ba tɔmbu kpuro yasi sɛkemɔ wirɔ bukuurobu ka bibɔ kpa bu wa ba n̄ ka tɔn be taare. Ba kɔwa bu nen tɔmbun wāaru kpeesia kpa na n̄ begiru berua. 19 Wee ba n̄ man bɛɛɛrɛ wɛɛmɔ nen tɔmbun wuswaaɔ dɔa nɔm wɔɔnun sɔ. Ma ba tɔmbu goomɔ be n̄ weene bu go. Ma ba gabu deri be n̄ weene bu go. Meyɔ ba ra nen tɔmbu weesu kue kpa ba n̄ ben wee si swaa daki. 20 Yen sɔna ne, Yinni Gusunɔ na neɛ, kon bu wɔri ben kɔa sin sɔ, si ba ka tɔmbun wāaru mwɛɛrimɔ mi. Kon bu si mwaaariwa n̄ gɛɛku kpa n̄ be ba raa mwa yakia. 21 Kon ben yasi yi gɛɛku kpa n̄ nen tɔmbu yakia ben nɔman di. Ba n̄ maa kpɛ ba n̄ bu mɔ. Ba koo gia ma nena na sɔa Yinni Gusunɔ. 22 Ben weesun sɔ, ba gemgibu nukuru sankɔ, be, be na n̄ daa kɔ n̄ kɔsa kua. Ba yina bu tɔn kɔsobu kirɔ ko bu ka ben kom kɔsum deri kpa bu ben wāaru yakia. 23 Yen sɔ, ba n̄ maa kásinu ka gari weesugii mɔ. Kon nen tɔmbu yakia ben nɔman di. Nge meya ba koo ka gia ma nena na sɔa Yinni Gusunɔ.

Gusunɔ u bɔu sáaru yina

14

1 Sɔo teeru Isireliban guro gurobu gabu ba na ba Esekieli deema u ka bu bikiaru kua Gusunɔn mi. 2 Yera Yinni Gusunɔ u neɛ, 3 tɔnun bii, tɔn be, ba bɔu sáamɔwa ben gɔruɔ, ma ba tii nu wɛ, ma nu dera ba waa durum sɔ. Yera ba tamaa kon ben bikiaru wura? 4 A bu sɔwɔ a neɛ, ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Na neɛ, Isireli goo ù n̄ tii wɛ bɔu sáaru sɔ, ma ta dera u toramɔ, ma u na nen sɔmɔ goon mi u ka n̄n bikiaru kua ne, Yinni Gusunɔn mi, nen tiywa kon yɛro wisi nge mɛn nɔ win bɔnu dabiru ne. 5 Nen wisi biya bu koo de Isireliba bu bwisiku ben gɔruɔ be, be ba man yina ben bɔu sáaru sɔ. 6 Yen sɔ, a bu sɔwɔ a neɛ, nena na neɛ, bu gɔru gosio kpa bu ben bɔnu deri ka maa kom kɔsum me ba mɔ, me mu n̄ ne, Yinni Gusunɔ wɛremɔ.

7 Isireliban goo n̄ kun me sɔo goo ben suunu sɔo ù n̄ man deri u bɔnu sáamɔ ma ta dera u toramɔ ma u na nen sɔmɔn mi u ka bikiaru ko nen mi, ne, Yinni Gusunɔn tiywa kon n̄n wisi. 8 Kon yɛro wɔriwa n̄ seeyasia kpa u n̄ sɔa seeda ye ba ko n̄ da ka mɔndu ko. Kon n̄n wunawa nen tɔmbun suunu sɔon di, kpa i gia ma nena na sɔa Yinni Gusunɔ.

9 Nen sɔmɔ goo ù n̄ wurɔ durɔ wi, u n̄n nɔni wɔkua, ma u n̄n bikiaru kua, ne, Yinni Gusunɔwa na dera u kua me. Nen tiywa kon sɔmɔ wi wuna nen tɔmbun suunu sɔon di. 10 Somɔ wi ka durɔ wi u bikiaru na mi, be kpurowa ba ko n̄ sɔa torobu. Ba koo maa ben tora nin are sɔbe. 11 Nge meya be Isireliba ba n̄ maa tondamɔ nen swaan di. Ba n̄ maa ben tii disi dokemɔ ka ben tora dabi ni. Ba ko n̄

sāawa nen tōmbu kpa na n sāa ben Yinni. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Gāanu sari ni nu koo Gusunōn siribu yōrasia

¹² Yinni Gusunō u maa gerua u nee, ¹³ tōnun bii, su tē nee, tem gam tōmbu ba man mem nōobu sariruru kua. Ma na bu nen dam sōosi na ben dīanu kam koosia na bu gōoru kpēe ba ghisukumō be ka ben yaa sabeno kpuro, ¹⁴ baa tōmbu ita beni Nōwe ka Danieli ka Yoobu bā n wāa mi, ba n kpē bu tem men tōmbu kpuro faaba ko ben gem sō. Ben tii tōnawa ben gem mu koo de bu faaba wa. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹⁵ N kun me nā n dera gbeeku yee yi tem me wōri yi bu go kpuro kpa tem me, mu ko bansu sere goō kun maa sarō mi, gbeeku yee yin sō, ¹⁶ sere ka nen wāaru, baa tōmbu ita be, bā n wāa tem me sō, tem megibu ba n kpē bu faaba wa. Tōmbu ita be tōnawa ba koo faaba wa, baa ben tiin bibu ba n kpē bu faaba wa. Ma tem me, mu koo kowa bansu.

¹⁷ N kun me nā n dera ba tōn be tabu wōrima, ma ba bu kam koosia sere ka ben yaa sabeno, ¹⁸ baa tōmbu ita be, bā n wāa mi, be tōnawa ba koo faaba wa. Sere ka ne, Yinni Gusunōn wāaru, ba n kpē bu mam ben tiin bibu faaba ko.

¹⁹ N kun me nā n dera barara dua tem me sō, ma ba ghisuka be ka ben yaa sabeno, ²⁰ baa Nōwe ka Danieli ka Yoobu bā n wāa tem me sō, tem men tōmbu ba n kpē bu faaba wa ben sō. Be ita ye tōnawa ba koo faaba wa ben gem sō. Baa mam ben tiin bibu ba n kpē bu faaba ko ben gem sō.

²¹ Yen biruwa Yinni Gusunō u nee, wee na Yerusalemu wahala baka nne yeni kpēe n ka yen tōmbu ka ben yaa sabenu go. Yera tabu ka gōoru ka gbeeku yee gōbi ka baranu. ²² Adama gabu ba koo tiara kpa bu bu yara wuun di, kpa bu bee deema kpiki yeru mi. Saa ye sō, i n ben daa ka ben kookoosu wa, bitu kun maa bee mō kōsa ye na Yerusalemu kuan sō. ²³ Ya koo been nukuru yemiasia i n ben daa ka ben kookoosu wa. Saa ye sō, i ko i gīa ma n n kam sō na bu wahala yeba kpēe. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Resem dāa te ba dōo doke

15

¹ Yinni Gusunō u nee, ² tōnun bii, resem dāa ya dāa ye ya tie beere kere? Yen dāa kāasa ya dāa kāasi yi yi tie kere? ³ Ba koo kpī bu ye dendi bu ka samburu garu ko? Ba koo kpī bu ka ye gabatia ko? ⁴ Geema ya wāawa bu ka ye dōo sōre adama yen nōsu yiru kpuro ka yen suunu sō yā n dōo mwaara sambu terā ya koo maa kpī yu ko. ⁵ Sanam me ya n dōo mwaare ba n ka ye gāanu kue. Kaa sere gere ye ya den dōo mwaara, ya n maa garu koorō?

⁶ Wee ye ne, Yinni Gusunō na gerumo. Nge me dānu sōo resem dāa ba ra dōo doke, nge meya kon maa Yerusalemugibu seeyasia. ⁷ Kon bu wōrima. Ba tamaa ba yara dōon di. Adama dōo wi, u koo na u bu di, kpa bu gīa ma nēna na sāa Yinni Gusunō. ⁸ Kon de ben tem me, mu ko bansu, domi ba man mem nōobu sariruru koosi. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Yerusalemu ya raa sāawa

nge bii wi ba kō

16

¹⁻² Yinni Gusunō u Yerusalemu yen kōsa sōosi saa Esekielin nōon di, u nee, ³ Yerusalemu, ba nun marawa Kananin temo. Wunen tundo u sāawa Amōreban bweseru. Ma wunen mero u sāa Hetiban bweseru. ⁴ Dama te ba nun mara ba n nun bwia bure. Ba n maa nun wobura a ka deera. Ba n nun sīre ka bōru. Ba n maa nun bekeru tēkusi. ⁵ Goo kun wunen wōnwōndu kue u sere nun gāa nin gaa kua. Adama ba nun kōwa yakaso dama te ba nun mara, domi ba nun tusa. ⁶ Saa ye ne, Yinni Gusunō na sarō wunen bokuo, na wa a wōri mō wunen maru yānu sō. Ma na gerua na nee, bu de a n wāa baa me a yem wobura. ⁷ Ma na dera a kpēa nge dāa yakaso. A kpēa a kua kuro burō. Wunen bwāsu su ye. Ma wunen seri yi kpēa. Adama terera a sīimō mam mam. ⁸ Ma na sarō wunen bokuo na nun mēera ma na wa saa ya tura su ka kīru ko. Ma na nen yaberun soo sua na ka wunen tereru wukiri. Ma na ka nun arukawani bōkua ka bōri na nee, a kua negii. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

⁹ Ma na nun wobura ka nim, na yem me a mwaare wuna, ma na nun gum sawa. ¹⁰ Ma na nun yabe te ba sōma kua dokea ka bara ni ba kua ka gōna ba buraru koosi, ka sēkatia ye ba kua ka wēe danglii, ka sere yabe geeru. ¹¹ Ma na nun bura yānu dokea ka sumi namao ka saba wīro. ¹² Ma na taabu doke wunen wēro ka swaa tonkunu ka sere yasi beeregia wunen wirō. ¹³ Nge meya na nun buraru kua ka wura ka sii geesu ka sere beku geeru te ba kua ka wēe danglii ka yabe te ba sōma dokea. Dīa ni a ra maa di, nu sāawa som gem ka tim ka olifin gum. Ma a buram sosimō a dōo nge sina kuro. ¹⁴ Ma a yīsiru yara bwesenun suunu sōo wunen buram sō. Wunen buram me, mu yibawa nen bura yāa ni na nun kuan sō. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Yerusalemu

ya tii kuro tanaru kpēe

¹⁵ Yinni Gusunō u maa nee, Yerusalemu, a wunen naane doke wunen buram sō. Ma a tii kua nge kuro tanō yīsi te a yaran sō. Tōnu baawure wi u sarō mi kpuro, a ra nūn tii

wēwa. ¹⁶Ma a wunen yāa nōniginu sua a ka da a wunen gungunu mi a ra būnu sā buraru kua. Miya a tii wē. Ye a kua mi, goo kun yen bweseru waare. Meya yen bwesera kun maa kooramō. ¹⁷Ma a wunen bura yāa ni ba kua ka wura ka sii geesu sua a ka būu tōn durōbu seka ma a nu sakararu koosi. ¹⁸Ma a wunen yāa ni ba sōma doke sua a būu ni wukiri. Ma a maa nen gum ka nen turare sua a nu wē. ¹⁹Ma a maa dīa ni na ra ka nun diisie sua a ka būu ni yākuru kua nge mē ba ra man yāku nubu durorugiru kue. Dīa niya som ka gum ka tim. Yeniwa ya koorā. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. ²⁰Adama sakara te, ta n̄ nun tura. Ma a wunen bii be a man marua mwēera a ka būu ni yākuru kua. ²¹Wee a nen bibu sakira a ka būu yāku dōo mwaararugiru kua. ²²Yen kom kōsum mē sōo, a n̄ maa wunen wōndiaru yaaye ka sanam mē a wāa tereru wunen maru yem sōo.

²³Ne, Yinni Gusunō na gerumō ma a kua bōrura kōsa ye a kuan sō. ²⁴Wee a tii sakara kunu gira ka maa būu turanu baama kpuro. ²⁵Wee swaa kēnanu baama a būu turanu kua, ma a kom kōsum kua a tii tōmbu kpuro wē. Be ba gesi saro mi kpuro, ba ra ka nun dendiwa. Ma a wunen sakararu kpēasia. ²⁶A ka wunen berusebu Egibitigibu be ba wasin dam mō mi, sakararu kua. Ma a wunen sakararu kpēasia a ka nen maru seeya. ²⁷Yera na nun nen dam sōosi na nun nōma demie. Ma na nun doke nen yiberēban nōmu sōo. Yiberē bera, Filisitiba be ba bitu soora wunen daa kōsan sō. ²⁸Yen biru ma a da a ka Asirigibu sakararu kua, domi a n̄ deba. A da a tii bu wē. Adama ka mē, a n̄ deba. ²⁹Ma a da a ka Kananiba sakararu kua ka Babilonigibu. Ka mē, a n̄ deba. ³⁰Anna a dam sariru wa mi. A tii kuawa nge sakara kowobun yinni. ³¹Domi a sakara kunu gira swaa kēnanō ma a būu turanu kua baama kpuro, a ku ra mam maa kurō tanō gobi mwe. ³²A sāawa nge kurō tanō sakara kowo wi u durō tukobu mwaamō win durōn ayero. ³³Kurō tanō baawurewa ba ra gāanu kē. Adama wune, a durō tanōbu gāanu wēemō kpa a ka bu gawama beri berika kpuron di. ³⁴Ye kurō tanōbu ba ku ra ko yera a kua sakararu sōo, domi ye kaa ka durō tanōbu kēnu mwaari, wunen tiwa a ra bu wē.

³⁵Tē, ne, Yinni Gusunō na nee, Yerusalemu, a man swaa dakio wune wi a sāa nge kurō tanō. ³⁶Wee a dera ba wunen dukia yarinasia baama, ma ba wunen tereru wa sanam mē a sakararu mō ka būnu ni a kī, ni nu kun mam waabu wā. Ma a wunen bibun yem yari a ka būu ni yākuru kua. ³⁷Yen sōna kon wunen kīnasi be mēna ka sere maa be a tusa. Be kpurowa kon mennama baama kpuron di, kpa n̄ nun yōsu tereru ben wuswaa. ³⁸Kon nun seeyasiawa nge mē ba ra tōn gowobu ka kurō tanōbu seeyasie. Yem mu koo nun

wukiri nen mōru ka nen nisinun saabu. ³⁹Kon nun beri wunen kīnasi ben namao. Ba koo wunen kunu ka wunen gunguu ni kōsuku. Ba koo wunen bura yāa ni a doke potiri kpa bu nun yōsu tereru. ⁴⁰Saa ye sōo, kon tambu seeya bu nun seesi bu kpenu kasuku kpa bu nun takobiba sākiri. ⁴¹Ba koo wunen dīa dōo meniki kpa bu nun seeyasia kurō dabinun wuswaa kpa n̄ de wunen sakararu tu kpe. A n̄ maa ben goo gāanu wēemō. ⁴²Nen mōru koo sure. Na n̄ maa ka nun nisinun mō. Meya na n̄ maa ka nun mōru mō. ⁴³Ka mē, yēn sō a n̄ yaaye nge mē na nun nōari wunen birun di, ma a nen mōru seeya ka wunen kookoosu, yen sō, kon de a yen are wa. Domi a sekuru sari kom kua ma a būnu sāwa.

Yerusalemuwa ya daa kōsa bo

⁴⁴Wee be ba ra mōn teni ko bu nee, nge mē mero u sāa, nge meya win bii wōndia u ra n̄ sāa, ba koo nee, wuna ta ka yā. ⁴⁵A sāawa wunen mēron bii wi u durō ka bibu yina. A sāawa nge wunen maabu be ba durō ka bibu yina. Bēen mero u sāawa Heti. Ma bēen tundo u sāa Amōregii. ⁴⁶Wunen mōo wi u wāa sōo yēsan nōm geu gia, wiya Samari ka yen bii wōndiaba. Wunen wōno wi u maa wāa sōo yēsan nōm dwaru gia wiya Sodomu ka yen bibu. ⁴⁷N n̄ mō ben yira a swīi tōna. Ye a kua ya kpā. Wee a sankira a bu kere wunen swēe kpuro sōo. ⁴⁸Sere ka nen wāaru Sodomu ye ya sāa wunen wōno ya n̄ kue nge mē a kua wune ka wunen bibu. ⁴⁹Tora ni ya kua wee. Ya tii sue ma ya wāa dōo nōru ka bōri yendu sōo. Ya ku ra wōnwōndobu ka sōarobu somi. ⁵⁰Wunen mero bisi be, ba tōnu bie ba kōsa kua nen nōni sōo. Ye na wa mē, yera na bu gira. ⁵¹Wunen mōo Samari kun mam wunen torarun saka kue. Wunen kōsa ya wigia dabinu kera. Ma wunen kom kōsum mu dera ba nun sanō kera. ⁵²Wune wī a ra raa bu taare wē wee a sekuru wa. Domi wunen kom kōsum mu begim kera. Bā n̄ wunen daa ye mēera ba ra deemewa be, ba mam deere. Tē a kua sekurugii yēn sō bā n̄ wunen daa mēera ba ra wa ba sanō sāa.

Sodomu ka Samari

ya koo wurama nge yellu

⁵³Yinni Gusunō u Yerusalemu sōowa u nee, kon Sodomu ka Samari ka ben bii wōndiaba seeya ka sere maa wune Yerusalemugibu. ⁵⁴Wunen mōo Samari ye, ka wunen wōno Sodomu ben nukura koo yemia yēn sō wunen tii a sekuru wa. ⁵⁵Ba koo wurama nge yellu be, ka ben bibu. Meya maa wunen tii kaa wurama nge yellu wune ka wunen bibu sannu. ⁵⁶Sanam mē a tii sue, a ra ka Sodomu gari kowa ka tii suabu wunen kōsa yu sere sōosira batuma sōo. ⁵⁷Tē, wuna Edamwa ka Filisitiba ba koo yēe. Wee ba

nun gema yam kpuro. ⁵⁸Ma a wunen sekuru sariru ka daa kōsan are sōwa. Ne Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

⁵⁹Ne, Yinni Gusunō na nee, wee a man gema. A n̄ nen arukawani yibie. Yen s̄, kon nun kōsie ye a man kua. ⁶⁰Adama ka me, na n̄ nen arukawani ye duarimō ye na ka nun bokua wunen wōndiarun di. Kon maa ka nun arukawani bōke ya n wāa sere ka baadommaō. ⁶¹Kaa bwisiku ye a kua kpa sekuru tu nun mwa n̄ n̄ nun wunen maabu ka wōnōbu nōmu beria bu nun wiru kp̄iia nge wunen bibu. Adama na n̄ ye m̄ arukawani ye na ka nun bōkuan s̄. ⁶²Kon kpam ka nun nen arukawani bōke kpa a gia ma n̄na na s̄a Yinni Gusunō. ⁶³Kpa a yaaya ye a kua gasō, kpa sekuru tu nun mwa sere a kpana a giri gere. Adama ne kon nun wunen toranu kpuro suuru kua. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Gunō bakeru ka reseṁ

17

¹Yinni Gusunō u gerua u nee, ²tōnun bii, a Isireliba mōndu kuo. ³A nee, amēniwa ne, Yinni Gusunō na gerua. Na nee, gunō bakeru gara wāa ta kasa d̄u ma ta san bakasu m̄ si su n̄ni bwese bweseka m̄. Ma ta yōwa ta da sere Libanin guurun wii kp̄iirō. Ma ta da ta d̄a ye ba m̄ sedurun wii kp̄iiru w̄a. ⁴Ma ta d̄a ten kāasa ye ya gunum bo w̄a ta ka da ta yi tem mi ba ra tenkuru ko, wuu ḡe s̄o tenkuba ba w̄a. ⁵Ma ta d̄a kp̄ii p̄tura gaa sua ta da ta gira nge d̄a ye ya ra n̄ w̄a nim bakuō mi tem gem mu w̄a, mi nim mu yiba. ⁶Kp̄ii p̄tura ye, ya seewa ya kp̄ēa nge reseṁ koru te ta yasia adama ta n̄ gunu. Ma ten kāasi yi m̄era gunō bake ten bera gia. Ma ten gbini yi dua tem m̄en s̄ōwō. Ma d̄a ye, ya gosia reseṁ, ya kpara ya kāasi kua. ⁷Yen biruwa gunō bakeru gara na ta kasa d̄u. Ten sansu taasine. Ma reseṁ koo te, ta ten gbini ka ten kāasi gosie gunō bake ten mi gia, domi ta tamaa ta koo nim wa mi gia. ⁸N deema ta raa girewa tem gem s̄o mi nim yiba kpa tu kāasi geenu ko tu bii geenu ma kpa ta n̄ s̄a reseṁ gea.

⁹Wee ye ne, Yinni Gusunō na bikia. Na nee, reseṁ yen bweseru ya koo kp̄i yu kuura? Gunō bake gbiikii te, ta koo wura tu ye deri ta kun yen gbini wukura? Ta koo wura ta kun yen marum go, kpa ten kpara kp̄em me, mu gbera? N n̄ m̄en na, n̄ n̄ maa tilasi tōn dabinu bu na bu ka ye wuka. ¹⁰Wee ta duura, adama ta koo kuura? S̄ō yari yerun woo ḡa n̄ tu baba, ta n̄ koo gbera? Geema ta koo gbera mi ta duura.

M̄an ten tubusianu

¹¹Yinni Gusunō u maa nee, ¹²a Yudan m̄em n̄o sari be bikio a nee, ba m̄an ten tubusianu ye? A bu s̄ōwō a nee, wee Babilonin sina

boko u da Yerusalemō. U ben sina boko mwa ka win sina asakp̄abu ma u ka bu da Babiloniō. ¹³Ma u turo gosia wi u s̄a nge kp̄ii p̄tura sina bibu s̄o, u ka n̄n arukawani bōkua. U n̄n b̄rusia. Ma Babilonin sina boko wi, u ben bukurobu gura u ka da win temō. ¹⁴Kpa Yudaban tem mu biru wura, mu ku maa kuura. Kpa bu win arukawani ye m̄em n̄ōwa. ¹⁵Adama be Yudaba ba Babilonin sina boko wi seesi ba s̄mōbu gōra Egibitiō bu ka dumi kasuma ka sere maa tōn dabinu. Wi u yen bweseru kua, u koo kisira? Domi u arukawani kusia.

¹⁶Ne, Yinni Gusunō na nee, sere ka nen w̄aru, sina boko wi, u koo gbiwa sunō wi u n̄n bandu w̄en temō. Domi u n̄ win n̄o mw̄eru yibie. Babiloni miya u koo gbi. ¹⁷Baa Egibitin sunō n̄ n̄ tabu kowo dabiru m̄o be ba dam m̄o, u n̄ kp̄ē u bu somi bu ka tii yina sanam m̄e Babilonin sina boko u koo na u w̄rusu gbe u tabu s̄a kp̄i u ka tōn dabinu go. ¹⁸Domi dur̄ wi, u maa win n̄o mw̄eru ataf̄iru kua, ma u arukawani kusia ye s̄o u raa win n̄o mw̄eru doke. Yen s̄, u n̄ kisiramō.

¹⁹Yen s̄na ne, Yinni Gusunō na nee, sere ka nen w̄aru, nen arukawaniwa Isireliban sina boko u ataf̄iru kua u kusia. Yen s̄, u koo yen are wa. ²⁰Kon n̄n yina beria kpa u w̄ari ye s̄o. Kon ka n̄n da Babiloniō. Miya kon n̄n siri win naane sari te u kuan s̄. ²¹Win tabu kowo be ba koo duki su, kon bu naa sw̄iwa n̄ go ka takobi. Be ba tiara kpa bu yarina nge woo. Saa ye s̄o, ba koo gia ma n̄na na yeni gerua.

Yinni Gusunōn n̄o mw̄eru

²²Amēniwa ne, Yinni Gusunō na gerua. Na nee, nen tiwa kon d̄a kāasa kp̄ema m̄eri seduru yen wii kp̄iirō kpa n̄ ye bura, kpa n̄ da n̄ ye gira guuru garun w̄allo te ta gunu. ²³Kon ye girawa guuru garun w̄allo te ta gunum bo Isireliō. Ten kāasi yi koo kuurawa kpa tu binu ma ta n̄ s̄a d̄a te ta waabu w̄a. Gunō bwese bweseka ya koo sokuru ko ten kāasi s̄o. Kpa su n̄ kukua ten saarō. ²⁴Saa yera d̄anu kpuro nu koo gia ma n̄na na s̄a Yinni Gusunō. N̄na na ra d̄a ni nu gunu kawe, kpa n̄ ni nu piiburu bo gunum sosi. M̄ya na ra ni nu wuru bekusu s̄a gberasie, kpa n̄ ni nu gbera b̄r̄am doke. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. M̄ya ya koo maa koora.

Gusunō u ra baawure siriwa

nge m̄e win daa ya ne

18

¹Yinni Gusunō u gerua u nee, ²Esekieli, m̄ban s̄na Isireliba ba ra m̄an teni ko bu nee, baababa ba reseṁ birenu di, ma ben bibun nasu yaaya.

³Adama ne, Yinni Gusunō, na bee s̄ōm̄o ma sere ka nen w̄aru, i n̄ maa m̄an teni gerumō

Isirelio. ⁴ Geema, nena na baawuren wāaru neni, baaba ka bii. Yen sō, wi u tora wiya u koo gbi.

⁵ Su tē nee, goo u wāa u gea mō, win daa ya wā. ⁶ U ku ra de gungunō u būu sā. U ku ra maa būu yākuṅu di. U ku ra ka goon kurō menne. Meya u ku ra maa ka tōn kurō menne sanam me u yasa mō. ⁷ U ku ra goo gbeni. U ku ra maa goo sōmburu koosie kam. U ra wi u win dibu neni win tōruba wesie. U ra wi gōra mō dīanu wē. Kpa u wi u tereru sīimo yānu wē. ⁸ U ku ra tōnu gobi bākure u nim doke. U ku ra n maa wāa weesun swaa sō. U ra siriwa dee dee, u baawure nūn win gem wē. ⁹ U ra nen woodaba mem nōwe mam mam. Tōnu win bwesera ne, Yinni Gusunō na ra soku gemgii. Win wāara ta koo daka da.

¹⁰ Su maa tē nee, durō wi, u bii mō wi u ra tōmbu wōri u go, u ben yānu gura, n kun me u ra daa kōsa gaa ko. ¹¹ N deema win baaba ku ra yen bweseru ko. Bii wi, u ra būu yākuṅu de gungunō. U ra ka gabun kurōbu menne. ¹² U ra bwēebwēe sōmburu koosie kam. U ra tōmbu gbeni. U ku ra be u tōruba mwaari ye wesie. U ra būu sā, kpa u n kom bereteke mō. ¹³ U ra tōmbu gobi bākure u nim doke. N weene tōnu win bweseru u n wāa? Aawo, u koo gbiwa. Domi u daa kōsa kua. Win yem nu koo wōriwa win tii sō.

¹⁴ Su tē nee, bii wi, u seewa u mara. Ma win bii u seewa u win tondon toranu kpuro wa. Adama u n win tondon yira ye swii. ¹⁵ U ku ra būu yākuṅu de gungunō. U ku ra būu sā ni Isireliba ba sāmō. U ku ra ka goon kurō menne. ¹⁶ U ku ra goo sōmburu koosie kam. U ku ra be ba win dibu neni tōruba mwaari. U ku ra gbeni. U ra wi gōra mō dīanu wē. Kpa u wi u tereru sīimo yānu wē. ¹⁷ U ku ra n wāa weesun swaa sō. U ku ra tōnu gobi bākure u nim doke. U ra nen woodaba mem nōwe. Bii wi, u n gbimō win tondon toranun sō. U ko n wāawa ka gem. ¹⁸ Adama tundo wiya u koo gbi win toranun sō domi u tōmbu tōya kua u gbena.

¹⁹ I bikiamō i mō, mban sōna bii kun win tondon durum are sōmō. Geema, bii kun ye sōmō yèn sō u gea kua. Ma u sīa dee dee nen yira sō, u nen woodaba mem nōwa mam mam. Yen sōna u ko n wāa. ²⁰ Wi u tora, wiya u koo gbi. Bibu ba n ben baababan toranun are sōmō. Meya baababa ba n maa ben bibun toranun are sōmō. Kon gemgii nūn win are wē yèn sō u kom gem kua. Kpa n maa tōn kōso seeyasia yèn sō u kōsa kua.

Kōsan kirō

²¹ Tōn kōso ù n win daa kōsa deri, ma u gem swii nge me nen wooda ya gerua kpuro, u n maa gbimō. ²² Kon win toranu kpuro duari, kpa n de u n wāa gea ye u mōn sō. ²³ I tamaa ne, Yinni Gusunō na kī tōn kōso u gbi?

Aawo. Ye na kī, yera u gōru gōsia kpa u n wāa. ²⁴ Adama wi u gem deri, ma u daa kōsa mō nge tōn kōso, i tamaa u ko n wāa? Aawo. Kon win yellun daa gea ye duariwa kpa n de u gbi win daa kōsa ka win mem nō sō sarirun sō. ²⁵ Bēe Isireliba, i mō, nen gere ye, ya n sāa dee dee. I swaa dakio i nō. Nen gerewa ya n sāa dee dee? Nge bēeya i saka saramō. ²⁶ Gemgii ù n gea deri, ma u kōsa mō, u koo gbiwa kōsa yen sō. ²⁷ Tōn kōso ù n maa win daa kōsa deri, ma u daa gea mō, u win wāaru wōramōwa. ²⁸ U ko n wāa, domi u gja ma kōsa u ra mō, ma u ye deri. N n men na, u n maa gbimō. ²⁹ Bēe Isireliba i mō, nen gere ya n sāa dee dee. Adama n n me, bēeya i saka saramō. ³⁰ Yen sō, kon baawure siriwa nge me win daa ya sāa. N n men na, i bēen daa kōsio i kōsa deri. I ku de bēen daa kōsa yu bēe kam koosia. ³¹ I bēen daa kōsa derio kpa i bēen gōrun bwisikunu gōsia. Mban sōna i ko i tii go. ³² I yē ma ne, Yinni Gusunō, na n goon gōo kī. N n men na, i gōru gōsio kpa i wa i n wāa.

Ba Isireliban sinambu

gōo wuri kuammē

19

¹ Yinni Gusunō u nee, a gōo swiyo Isireliban sina bibun sō, a nee, ² ben mero u sāawa nge gbee sunō niu geu ge ba yē gbee sinansun suunu sō.

Ga ra n gen binu kpunewa ga n nu diisiamō.

³ Ma ga gen buu teu seeya ga kua kpambu.

Ga gu yaa mwaabu sōsi, ma ga tōmbu sēsukum wōri.

⁴ Ye sōba gen gari nua, ma ba gu yina beria.

Yera ba gu mwa ka kōkōru ba ka da Eglbitio.

⁵ Ma gen mero ga mara gu wurama. Adama ga temanabu kpana,

ga wa n n koorō.

Yen biruwa ga maa gen buu teu sua ga seeya ga dam kua,

ga kua gbee sunō kpambu.

⁶ Ma ga wōri gbee sinansun wuuru sō.

Ga yaa mwaabu mēera.

Ma ga tōmbu sēsukum wōri.

⁷ Ga tem min sina kpaaru wōri ga sura.

Ma men wusu kua bansu.

Ma tōmbu ka ye ya wāa tem me sō kpuro ya berum soora gen kukiribun sō.

⁸ Ma bwesenu nu mēna nu ka gu tabu kua.

Bwese ni, nu nawa yam kpuron di.

Ba gu suura kua ga wōri.

⁹ Ma ba gen wēru yaba

ba taabu doke

ba gu sōri diru garu sō.

Yen biru ba ka gu da Babilonin sina bokon mi.

Ma ba gu kenusi sere ba ñ maa gen kukiribu nɔmɔ Isireliban guɔnɔ.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u maa neɛ, ben mero u sɔawa nge resem ye ba duura daa toran bɔkuɔ. Resem ye, ya ra ma.

Ya maa kɔasi yiba nim me ya waamɔn sɔ.

¹¹ Ya kɔasi damgii mɔ yi ba koo kpɪ bu ka sina deki ko.

Ya waabu wɔ, yen gunum ka yen kɔasi dabinun sɔ.

¹² Adama ba ye wuka ka mɔru ba sura temɔ.

Woo ge ga wee sɔ yari yerun di, ga yen marum gberasia.

Yen kɔasi damgii yi, yi gbera yi dɔɔ mwaara.

¹³ Tɛ ya gire tem gbebum sɔɔ mi gɔanu ku ra kpi.

¹⁴ Ma dɔɔ u yara saa yen kɔasin di u yen marum mwa.

Ya ñ maa kɔasa damgia mɔ ye ya koo ko sina deka.

Womu geni ga sɔawa gɔɔ wuri. Geya ba ko n da ko bɔ ñ gɔɔ wuri mɔ.

Isireliba

ba Yinni Gusunɔ seesi

20

¹ Sanam me Isireliba ba wɔa yoru sɔɔ Babilonɔ, yoo ten wɔɔ nɔɔba yirusen suru nɔɔbusen sɔɔ wɔkuruse sɔɔra ben guro gurobu gabu ba na Esekielin mi u ka bu bikiaru kua Yinni Gusunɔn mi. Ma ba na ba sina win wuswaaɔ. ² Yera Yinni Gusunɔ u neɛ, ³ tɔnun bii, a tɔn beni sɔɔwɔ a neɛ, ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na neɛ, n ñ Isireliba ba nawa bu ka nen kɪru bikia? Sere ka nen wɔaru na ñ wuramɔ bu man gɔanu bikia.

⁴ Tɛ a sɔuru koowo a ka bu siri. A bu yaayasio kom kɔsum me ben baababa ba man kua. ⁵ Ye ne, Yinni Gusunɔ na gerumɔ wee. Na neɛ, sanam me na be, Isireliba gɔsa be, be ba sɔa Yakɔbun bweseru na bu nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri. Ma na bu tii sɔɔsi Egibitɔ, na bu sɔɔwa na neɛ, nena na ko n sɔa ben Yinni. ⁶ Yen dɔma tera na bu nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri na neɛ, kon bu yara Egibitin di. Kpa n ka bu da tem me na bu gɔasia sɔɔ mi tim ka bom mu yiba. Tem me, mu sɔawa me mu tem kpuro buram kere. ⁷ Na bu sɔɔwa na neɛ, baawure u win bɪu ge u kɔde sɔa derio kpa u ku raa tii disidi doke ka Egibitin bɪu ni. Domi nena na sɔa Gusunɔ ben Yinni.

⁸ Ka me, ba man seesi ba yina bu man swaa daki. Ben goo kun bɪu ni deri, ni sɔɔ ben kɔde wɔa. Ba ñ Egibitin bɪu ni deri. Ma na bwisika n bu mɔru kpuro seesi n bu

wɔri Egibitɔ. ⁹ Adama na bu deri, domi na ñ kɪ nen yɪsiru tu sankira bwese tukunun suunu sɔɔ yɛn sɔ na tii bwese tuku ni sɔɔsi ¹⁰ sanam me na Isireliba yara Egibitin di na ka da gɔburɔ. ¹¹ Ma na bu sɔɔwa ye ba koo ko ka sere nen woodaba ye ba koo swɪ ba n ka wɔa. ¹² Na bu tɔɔ wɛraruguru wɛ ta n sɔa yɪreru te ta sɔɔsimɔ ma ne, Yinni Gusunɔwa na bu wuna nenem. ¹³ Adama be Isireliba ba man seesi gɔburɔ ba ñ nen woodaba ka nen gere mem nɔɔwe ye bɔ ñ swɪ ba ko n wɔaru mɔ. Meya ba ñ maa nen tɔɔ wɛraruguru mem nɔɔwe sere na bwisika n ka bu mɔru ko n bu kpeerasia gɔburɔ. ¹⁴ Adama nɔ n ye kua, bwese tukunu nu koo nen yɪsiru gem, nin nɔni biru na bu yara Egibitin di. ¹⁵ Yen sɔna gɔburɔ na nɔmu sua na bɔrua na neɛ, na ñ maa ka bu dɔɔ tem buram me sɔɔ, mi tim ka bom mu kokumɔ me na bu nɔɔ mwɛɛru kua. ¹⁶ Domi ba ñ nen woodaba ka nen gere mem nɔɔwe. Meya ba maa nen tɔɔ wɛrarugii te disidi doke yɛn sɔ ben gɔru ga woo bɪnun mi gia. ¹⁷ Ka me, na ben wɔnwɔndu wa na ñ bu go gɔburɔ.

Isireliba ba ñ ben

mem nɔɔbu sariru deri

¹⁸ Na ben hibu sɔɔwa gɔburɔ na neɛ, bu ku ben baababan yira swɪ, bu ku ko ye ba bu sɔɔwa, bu ku maa tii disidi doke ka ben bɪnu. ¹⁹ Adama bu ne Gusunɔ ben Yinnin woodaba ka nen gere swɪyɔ kpa bu ka ye kpuro sɔmburu ko. ²⁰ Bu nen tɔɔ wɛraruguru wuna nenem kpa ta n sɔa yɪreru ne ka ben baa sɔɔ, te ba koo ka gia ma na sɔawa Gusunɔ ben Yinni. ²¹ Adama ka me, bii be, ba man seesi, ba ñ nen woodaba ka nen gere mem nɔɔwe ye bɔ ñ swɪ ba ko n wɔaru mɔ. Ba nen tɔɔ wɛraruguru disidi doke. Ma na bwisika n ka bu nen mɔru seesi gɔburu mi. ²² Adama bwese tukunu nu ku ka nen yɪsiru gem sɔ, na ñ bu gɔanu kue. Domi bwese nin wuswaaɔra na be, Isireliba yara Egibitin di. ²³ Gɔburu miya na noma sua wɔllo na bɔrua na neɛ, kon bu yarinasia bwesenu sɔɔ ka tem tukumɔ. ²⁴ Domi ba ñ nen woodaba ka nen gere mem nɔɔwe. Ma ba nen tɔɔ wɛrarugii te disidi doke. Ma ba ben kɔde doke ben baababan bɪnu sɔɔ. ²⁵ Nena na maa bu wooda wɛ ye ya ñ bu gea maruammɔ ka ye ya ñ bu wɔaru wɛɛmɔ. ²⁶ Na dera ba disidi doke ye ba ka ben bii gbiikobu yaku dɔɔ mwaararuguru mɔ, kpa nanum bu mwa kpa bu gia ma nena na sɔa Yinni Gusunɔ.

Gusunɔ u koo Isireliban

bɪu sɔaru kpeesia

²⁷ Yinni Gusunɔ u neɛ, tɔnun bii, a Isireliba sɔɔwɔ a neɛ, wee ye ne, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na neɛ, ben baababan tii ba man tora, ba ñ nen arukawani yibie. ²⁸ Na ka bu da tem me sɔɔ me na bu nɔɔ mwɛɛru kua na

sire ka b̄sri. Miya ba ben bin̄e doke gungunu gia ka d̄aa kubenu gia. Ma ye kpuro ya kua ben b̄u ȳaku yenu. Miya ba ra ȳaku d̄o mwaararuginu ko ka sere ni ba ra ko ka gberun d̄ianu ka tam kpa bu turare d̄o doke. Ye kpuro ya dera nen m̄oru seewa. ²⁹ Ma na bu bikia na n̄e, m̄ba gunguu ni, n̄in mi i ra n naama. Saa yen d̄ama ten di, ba ben ȳaku yenu sokum̄o gungunu. ³⁰ Yen s̄o, a bu s̄o w̄a a n̄e, ameniwa n̄e, Yinni Gusun̄o na gerua. Na n̄e, bu ku tii dis̄i koosi nge ben baababa. Bu ku maa b̄unu gasiri bu s̄a. ³¹ Wee t̄e, ba tii dis̄i m̄ò ba b̄unu gasirim̄o ba ka nu k̄enu daawamm̄e ma ba ka nu ben bibu ȳakunu kuamm̄e. Yera ba tamaa ba koo bikiaru ko nen mi? Aawo, sere ka nen w̄aaru na ñ wuram̄o bu bikiaru ko nen mi. Ne, Yinni Gusun̄o na yeni gerua. ³² Ba tamaa ba koo ko nge bwese ni nu tie, kpa ba n d̄anu ka kpenu s̄ama. Adama n ñ kooro. ³³ Sere ka nen w̄aaru ka dama kon bu w̄ori kpa n bu seesi, kpa na n bandu dii be s̄o. ³⁴ Kon bu yara bwese tuku nin suunu s̄on di mi ba yarine kpa n bu menna n bu nen dam ka nen m̄oru s̄osi. ³⁵ Kon ka bu da gbabur̄o be tana mi goo kun w̄a. Miya kon bu siri. ³⁶ Kon bu siri nge m̄e na ben sikadoba siri gbabur̄o sanam m̄e ba wee Egibitin di. Ne, Yinni Gusun̄o na yeni gerua. ³⁷ Saa ye s̄o, kon bu tilasi ko ka sena ba n ka s̄a nge nen ȳa ḡo kpa bu arukawani ye mem̄o n̄o wa ye na ka bu b̄okua. ³⁸ Kon bu wuna ben suunu s̄on di be ba man seesi ka be ba s̄a t̄on k̄os̄o kpa n bu yara tem mi ba w̄an di. Adama ba ñ d̄o Isirelib̄o. Saa ye s̄ora be, Isireliba ba koo gia ma n̄ena na s̄a Yinni Gusun̄o. ³⁹ T̄e, wee ye n̄e, Yinni Gusun̄o na maa gerua ben s̄o. Na n̄e, bu doo bu ben b̄unu s̄a. Adama amen biru, ba koo man mem̄o n̄o wa. Ba ñ maa nen ȳisiru sankum̄o ka ben b̄u s̄aaru. ⁴⁰ Domi Isireliba kpurowa ba koo man s̄a Isirelin guuro te na ḡosa nen s̄o. Miya kon ka bu n̄onu geu m̄eri. Kpa n bu ȳakunu bikia ka k̄e gee ni ba s̄oru kua nen s̄o. ⁴¹ N̄a n bu yara bwese tukunun suunu s̄on di mi ba raa yarine ma na bu menna, saa yera kon bu m̄wa nge ȳaku nubu durorugiru. Bwese tuku ni, n̄u n wa m̄e, kpa nu gia ma n̄ena Yinni Gusun̄o Deero. ⁴² M̄eya ben tii ba koo gia ma n̄ena na s̄a Yinni Gusun̄o n̄a n kpara na ka da Isirelib̄o mi na ben baababa n̄o mw̄eru kua. ⁴³ Ba koo bwisiku daa k̄osa ye ba kua yellu, ȳe s̄o ba tii dis̄i doke kpa bu tii tusi k̄osa ye ba kuan s̄o. ⁴⁴ Saa ye s̄o, ba koo gia ma n̄ena na s̄a Yinni Gusun̄o n̄a n bu seeyasia nen ȳisirun b̄eren s̄o. N ñ m̄o ben daa k̄osa ye ba kuan s̄o. Ne, Yinni Gusun̄o na yeni gerua.

Labaari k̄osa Isireliban s̄o

21

¹ Yinni Gusun̄o u gerua u n̄e, ² t̄onun bii, a m̄erio s̄o ȳesan n̄om d̄waro, kpa a bu gerusi be ba w̄a d̄aa s̄o mi. ³ A de bu nen gari swaa daki yi kon gere d̄aa s̄o ge ga w̄a s̄o ȳesan n̄om d̄waru gia mi. A n̄e, kon gu d̄o doke, kpa d̄o wi, u d̄aa bekunu ka gbebonu mwa. D̄o wi, kun gbimo. T̄ambu kpurowa ba koo d̄o soora saa s̄o ȳesan n̄om d̄warun di n ka da n̄om geu. ⁴ T̄ambu kpurowa ba koo wa ma n̄e, Yinni Gusun̄o na d̄o wi s̄rua, u ñ maa gbimo.

⁵ Ma Esekieli u Yinni Gusun̄o s̄o wa u n̄e, wee ba ra n ka man w̄aki ba n m̄ò, suka na ra n bu kuamm̄e.

⁶ Ma Yinni Gusun̄o u n̄un s̄o wa u n̄e, ⁷ wune, t̄onun bii, a m̄erio Yerusalem̄u gia kpa a Isirelin tem ka men s̄a yenu gerusi. ⁸ A Isireliba s̄o w̄a a n̄e, wee ye na gerum̄o ben s̄o. Na n̄e, kon bu deema, kpa n nen takobi woma yen kararun di kpa n gem̄gi ka t̄on k̄os̄o go. ⁹ Kon b̄e kpuro kpeerasia. Yen s̄na kon nen takobi woma saa yen kararun di, kpa n t̄ambu go saa s̄o ȳesan n̄om d̄waru gian di n ka da n̄om geu. ¹⁰ T̄ambu kpuro ba koo gia ma na nen takobi woma saa yen kararun di, na ñ maa ye wesiam̄o mi. ¹¹ Yen s̄o, wune t̄onun bii, a ȳaro a weeweenu ko nge win gabu ga b̄ora. ¹² B̄a n nun bikia m̄ban s̄na a weeweenu m̄ò, kaa bu wisiwa a n̄e, labaari k̄osa a nua. Ya koo maa tunuma. Kpa t̄ambu toronu nu kara. Ba koo ḡama d̄wiiya. Kpa ben w̄oruguru tu kpe, bu d̄unu soona. Wee, ya koo na ya mam tunuma. Ne, Yinni Gusun̄o na yeni gerua.

Takobi ya wee

¹³ Yinni Gusun̄o u maa n̄e, ¹⁴ wune t̄onun bii, a t̄ambu gerusio. A bu s̄o w̄a ye n̄e, Yinni Gusun̄o na gerua. Na n̄e, takobi gaa wee ya wee, ya n̄o d̄erawa mam mam.

¹⁵ Ya ballimo, yera ba koo ka t̄ambu go.

I tamaa b̄en bandu ta ñ kpeemo * ,

¹⁶ adama ba takobi ye n̄o d̄erawa ba neni. Ba ye t̄on gowo n̄omu b̄erie.

¹⁷ A gb̄aro, kpa a weeweenu ko, wune t̄onun bii.

Domi ba ye nen t̄ambu Isireliba ka ben sinambu suesi.

¹⁸ Wee ba be kpuro yib̄ereba n̄omu b̄eria.

A wunen n̄oma b̄okuo, n̄oni sw̄a bakara wee.

B̄een bandu t̄a n w̄eruma maa ni.

Ne, Yinni Gusun̄o na yeni gerua † .

¹⁹ T̄e wune t̄onun bii, a bu gerusio.

A taka koowo n̄on teeru, yen biru n̄on yiru, yen biru n̄on ita, a ka takobi yen dam s̄osi.

* 21:15 - Naa sin suku Heberum s̄o mu ñ deere. † 21:18 - Naa sin sukum ka Heberum mu ñ deere.

Domi ya s̄awa takobi

ye ya ka ḡoo wee.

Ḡoo bokowa ya ka wee baaman di.

²⁰ Ya baawuren w̄oruḡorun dam buam̄o.

Ya dera ba w̄orukuma.

Wee na dera ya w̄a baawuren k̄ann̄ow̄o.

Wee ya ballim̄o nge guru maakinu,

ya s̄ow̄u s̄aa yu ka go.

²¹ Na maa ye s̄ow̄m̄o na m̄o,

yu soowo n̄am geu gia, kpa yu wura n̄am
dwaru gia.

Takobi n̄oo durora wun̄e,

a doo mi ba nun tii.

²² Ne, Yinni Gusun̄o n̄ tii, kon taka ko kpa n̄
nen m̄oru kpuro s̄osi mam sere yu ka
sara. Ne, Yinni Gusun̄owa na yeni gerua.

Babilonin sina boko

u koo Yerusalemu w̄ari

²³ Yinni Gusun̄o u kpa gerua u nee,

²⁴ wun̄e t̄onun bii, a swaa yiru yabo ye ya
koo s̄osi m̄in di Babilonin sina boko u koo
ka tabu duuma. A de ye yiru ye, yu yari wuu
teun di kpa a yen baayera ȳireru ko yu ka
s̄osi wuu ḡen mi ya d̄oo. ²⁵ Kaa swaa yiru ye

kowa, tia ya n̄ d̄oo Raba gia, ye ba koo sw̄i bu
ka Am̄oniba tabu w̄ari, tia maa Yerusalemu
gia ye ba koo sw̄i bu ka Yudaba tabu w̄ari.

²⁶ Domi wee Babilonin sina boko u w̄a swaa
yiru yen keenan̄o u bikiaru m̄o b̄uu ni ba m̄o
Terafimun mi, ka s̄enu ka yaa woru. ²⁷ Ma
bikia te, ta Yerusalemu s̄osi win n̄am geu s̄oo.

T̄e, u koo wooda w̄e bu Yerusalemu w̄ari ba
n̄ tabun kuuki m̄o. U koo tabu ȳanu yi yi
Yerusalemun k̄ann̄as̄o. Kpa bu gungunu ka
kuku yenu ko mi, bu ka ye w̄ari. ²⁸ Adama
Yerusalemugibu ba tamaa win bikia ten gari
yi n̄ s̄aa gem. Domi ba tamaa u koo bu deri
arukawani ye ba ka n̄n b̄okuan s̄o. Adama
u n̄ ben toranu duari. Yen s̄o, u koo bu w̄ari.

²⁹ Yen s̄na ne, Yinni Gusun̄o na bu s̄ow̄m̄o na
m̄o, wee ben mem̄ n̄ow̄bu sari te ta s̄osiram̄o
ben daa s̄oo, ta man ben toranu yaayasiam̄o
ma nu bu taare w̄em̄o. Ba n̄ maa nu deri. Yen
s̄o, kon bu n̄omu doke n̄ mwa.

³⁰ Wun̄e maa Isireliban kparo, wun̄en t̄ora
turuku m̄o. Wun̄en toranu nu den tura m̄e.

³¹ Ba koo wun̄en sina fur̄o pota. Ḡaanu koo
k̄osi. Be ba tii kaw̄e ba koo w̄alle suara.
Kpa be ba tii sue bu w̄oruma. ³² Kon de
Yerusalemu yu ko bansu mam mam. Ya
koo koorawa saa ye wi kon yen dam w̄e u
tunuma.

Ba koo Am̄oniba tabu w̄ari

³³ Yinni Gusun̄o u maa nee, wun̄e t̄onun bii,
a Am̄oniba gerusio ben kom k̄osum m̄e ba
Isireliba kuan s̄o. A bu s̄ow̄o a nee, wee, ba
takobi n̄oo d̄eera ya ballim̄o ya bu mara yu
go. ³⁴ Ben k̄asi weesugii ni ka gari weesugii
ȳin s̄o, ba koo bu gowa nge t̄on k̄osobu be ba
wiru b̄ora. Domi ben t̄ora turuku m̄o, ben

toranu nu den tura m̄e. ³⁵ Bu ben takobiba
wesio ben karano. Kon bu siri mi ba bu
mara. ³⁶ Kon bu m̄oru seesi n̄ bu wure nge
d̄oo kpa n̄ bu t̄ambu n̄omu beria be ba koo
bu w̄ari ka dam bu kam koosia. ³⁷ Kon de
d̄oo u bu di, kpa ben yem mu yari ben tem
suunu s̄oo. Ba n̄ maa bu yaayama. Ne, Yinni
Gusun̄owa na yeni gerua.

Yerusalemugibun daa k̄osa

22

¹ Yinni Gusun̄o u gerua u nee, ² wun̄e t̄onun
bii, a s̄ow̄ru koowo a ka Yerusalemugibu siri
be ba s̄aa t̄on gowobu mi. A ku sika ko. A
de bu bwisiku ben daa k̄osa ye ba kuan s̄o.
³ A bu s̄ow̄o a nee, ne, Yinni Gusun̄owa na
yeni gerua. Wee ba t̄ambu goom̄o. Yera ya
koo de ben wuu Yerusalemun tii yu kam ko.
Wee ba bw̄arokunu sekum̄o ma ba ben tem
disi doke. ⁴ T̄on be ba go mi, ben taarewa.
Ba tii disi doke ye ba ka tii bw̄arokunu kua.
Nge meya ba ka ben w̄aarun t̄onu kawa. Yen
s̄na kon de bwese tukunu nu bu ȳe. ⁵ Be ba
toma ka be ba w̄a turuku ba koo bu ȳe ȳen
s̄o ben wuu Yerusalemun ȳisira beere bia, ma
ya burisire.

⁶ Wee be, Isireliban sinambu ba t̄ambu
dam d̄orem̄o ba goom̄o Yerusalemu ye s̄oo.
⁷ Ma yen t̄ambu ba ben merobu ka ben
tundobu gema. Gaba s̄obu dam d̄orem̄o.
Gaba maa gobekuba ka ḡaminibu taki dim̄o.
⁸ T̄ambu ba n̄ nen s̄aa yeru daabu k̄i. Ba n̄
maa k̄i bu nen t̄oo w̄eruguru mem̄ n̄ow̄a.
⁹ Gaba w̄a ba ben winsim̄ k̄osa gerum̄o bu
ka n̄n go. Meya maa t̄ambu ba ra b̄unun
d̄ianu di gungunun w̄allo kpa ba n̄ sekuru
sari kookoosu m̄o. ¹⁰ Gabu ba w̄a ba ra
ka ben tondon kur̄obu kpune. Gabu ba ra
mam t̄on kur̄obu gabe sanam m̄e ba yasa
m̄o. ¹¹ Gaba maa w̄a ba sakararu m̄o ka ben
bensim̄ kur̄obu, n̄ kun m̄e ka ben biin kur̄o n̄
kun m̄e ka ben sesu tundo turosibu. ¹² Gaba
maa w̄a be ba ra wure bu gobi mwa bu ka
t̄ambu go. Gaba w̄a ba ra are beke kasu b̄a
n̄ ben winsim̄ gobi bakura. Gaba w̄a be ba
ben winsim̄ taki dim̄o bu ka gobi ko. Ma ba
ne, Yinni Gusun̄o duari mam mam. Ne, Yinni
Gusun̄owa na yeni gerua.

¹³ Wee kon bu so be, Yerusalemugibu ben
gbena ka t̄on be ba gon s̄o. ¹⁴ N̄a n̄ bu w̄ari yen
t̄oo te, ba n̄ ko n̄ maa dam ka mwia m̄o. Ne,
Yinni Gusun̄owa na yeni gerua. Ya koo maa
koora. ¹⁵ Kon de bu yarinu ba n̄ w̄a bwese
tukunu s̄oo. Kpa bu da baama. Nge meya kon
ka ben disi yi wuna Yerusalemu ye s̄on di.
¹⁶ Bwese ni nu tie, nu koo bu gem. Saa ye s̄oo,
ba koo gia ma nena na s̄aa Yinni Gusun̄o.

¹⁷ Yen biru, Yinni Gusun̄o u maa nee,
¹⁸ t̄onun bii, wee nen n̄oni s̄oo Isireliba ba s̄aa
nge sii bisu n̄ kun m̄e nge sii gandu n̄ kun
m̄e nge sii kpikisu n̄ kun m̄e nge p̄erum̄ n̄

kun me nge sii wōkusu si ba doke sōwatia sōo bu ka su sōwa. Ba sōawa nge sii geesun bisu. ¹⁹ Yen sōna ne, Yinni Gusunō na nee, kon bu mēna Yerusalemu sōo. ²⁰ Nge me ba ra sii geesu ka sii gandu ka sii wōkusu ka sii kpikisu ka sii pērum mēne bu doke sōwatia sōo, kpa bu dōo doke su ka yanda, nge mēya kon bu mēna nen mōru sōo, kpa n bu deri bu yanda. ²¹ Kon bu mēna sube teeru sōo, kpa n bu kpēe nen mōrun sundu sōo kpa bu yanda nge sisu. ²² Nge me sii geesu su ra yande dōo sōo, nge mēya ben tii ba koo yanda Yerusalemun suunu sōo. Saa yera ba koo gia ma na ka bu mōru seewa.

²³ Yinni Gusunō u maa gerua u nee, ²⁴ tōnun bii, a Yerusalemugibu sōwō a nee, ben tem mu sōawa nge mi gura ku ra ne. Yen sō, kon de mu kam ko nen mōrun saa sōo. ²⁵ Ben sōmōbu ba sōawa nge gbee sinan si su kukirimō sanam me su yaa wa su sēre. Domi ba tōmbu goomō. Ma ba gabun gobi ka dukia wōramō. Ma ba derimō kurō gōminibu ba dabiama. ²⁶ Ben yāku kowobu ba ku ra nen woodaba mem nōowe. Ba ku ra maa nen sōa yeru bēere wē. Ba ku ra wunane ye ya sōa negia ka ye ya n sōa negia. Ba ku ra maa tōmbu sōosi ye ya dēere ka ye ya n dēere. Ba ku ra mam nen tōo wērarugii te mem nōowe. Ye kpuro sōara ba ku ra man bēere wē. ²⁷ Ben sinambu ba sōawa nge gbeeku yee. Domi ba tōmbu goomō bu wa bu ka ben binē suresia. ²⁸ Ben sōmōbu ba ye kpuro wukirimō nge gāa ni ba soo tēni. Wee ba bu kāsī weesuginu ka gari weesugii sōomō. Ba gerumō ba mō, gari yi ba tōmbu sōomō yi weewa nen min di. N deema ne, Yinni Gusunō na n bu gāanu sōowa. ²⁹ Tem men tōmbu ba dam dōrenamō ba gbēnimō ba sōarobu ka be ba n dam mō taaremō. Ma ba sōbu taki dimō ba gem biramō. ³⁰ Wee na goo kasu ben suunu sōo u gbāraru bani u ka sikerena, n kun me u yōra kururu mi, u ka tem me yina n ku ka mu kam koosia. Adama na n goo wa. ³¹ Kon bu mōru seesiwa. Na n yōramō sere nen mōru yu ka kpe. Kon de bu bu ben daan are kōsie. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Samari ya sōa nge kurō tano

23

¹ Yinni Gusunō u nee, ² tōnun bii, kurōbu yiruwa ba wāa be kpuro mero turo. ³ Ma ba da ba kurō tanaru di Egibitio ben wōndiaru sōo. Miya ba ben bwāsu sēkura. Ba ben toronu bōkasi. ⁴ Mōon yīsira Ohola. Wōnōgira maa Oholiba. Ohola u sōawa Samari. Oholiba u maa sōa Yerusalemu. Na bu sua kurōbu ma ba man bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marua. ⁵ Ohola wi, u kua naane sarirugii, u kurō tanaru wōri. Ma u Asirigibu kīa too too be ba wāa win bōkuo. ⁶ Tōn be,

ba yāa wunōnginu doke domi ba sōawa tem yērobu ka siri kowobu. Ba sōawa aluwaasi durō burabu. Ma ba maasōru yē. ⁷ Beya Ohola u tii wē. Be ba sōa Asirin wirugibu mi, be kpurowa u ka sakararu kua. U bu kīa too sere u ben būnu sōawa. ⁸ U n win sakara te deri te u raa kua Egibitio. Domi sanam me u sōa wōndia, ba ra n ka nūn kpunamō ba n win bwāsu babirimō, ma ba nūn sakararu kpēe. ⁹ Yen sōna na nūn deri win kīnasi Asirigii ben nōmuo. ¹⁰ Ma ba win yānu potira ba nūn yōsu tereru. Ma ba win bibu gura ba ka doona. Yen biru ba win tii go ka takobi. U sēyiasibu wa bi bu kua seeda tōn kurō be ba tien sō.

Yerusalemu ya sakararu kua

¹¹ Yinni Gusunō u maa nee, Oholan wōnō Oholiba u win mōon sakara kookoo si wa. Ka me, wīgira ta boya sere ta n ka nōo geruro. ¹² Ma win tii u Asirin tem yērobu kīa ka ben siri kowobu. Tōn be, ba sōawa aluwaasi durō burabu. Ba yāa buranu doke, ba maa maasōru yē. ¹³ Ne, Yinni Gusunō na wa ma Oholiban tii u disī mi. Be kpuro swaa tia yera ba swīi mi. ¹⁴ Oholiba wi, u mam kua ye ya sakararu kere. Sōo teeru u tōmbun weenasibu wa ba yorusi gani sōo. Ba bu kuawa ka gāa swāanu. Tōn be, ba sōawa Babilonigibu. ¹⁵ Ba kpaki sēke pōrao, ma ba dawani nōni bwese bwesekagii bōkua wiro. Be kpuro ba sōawa nge sinambu ba ka Babilonigibu weene. ¹⁶ Ye u bu wa me, yera u bu kīa sere u sōmōbu gōra Babiloni mi. ¹⁷ Ma ba na win mi ba ka nūn kpuna ba nūn sakararu kpēe sere win bwēra yōowa ben min di. ¹⁸ U win sakara te sōosi batuma sōo. Ma nen gōru ga doona te sōosi win min di nge me ga raa doona win mōon min di. ¹⁹ Ka me, u sakara te mō u dōowa nge me u kua win wōndiarun saa sōo Egibitio, ²⁰ mi u tii kurō dama kowobu wē be ba ra n kurōbu yōomō nge ketekunu n kun me nge dumi.

Yerusalemun sēyiasibu

²¹ Yinni Gusunō u maa nee, Oholiba, wee a maa wure a wura sekuru sariru sōo te a raa kua wunen wōndiaru sōo sanam me a dera Egibitigibu ba wunen bwāsu babura. ²² Wee ye ne, Yinni Gusunō na gerumō. Kon de wunen yellun kīnasi be a tusa mi tē bu nun seesi kpa bu na baama kpuron di bu nun wōri. ²³ Beya Babilonigibu ka Pekodigibu ka Koagibu ka sere maa Asirigibu. Ben aluwaasi durō burō be ka ben tem yērobu ka ben sinambu ka ben tabu durōbu be kpuro ba yōowa dumin wōllō. ²⁴ Wee ba nun wōrim wee ba tabu yānu nēni ka tabu kekēba yi dumi gawe. Ba mēna ba dabi ba ka nun sikerene yam kpuro. Be kpuro ba sii furōsu doke ma ba tērenu nēni. Kon bu siribu nōmu sōndia kpa bu nun siri ka ben wooda. ²⁵ Kon nun mōru seesi kpa n de bu nun wōri ka dam. Ba koo wunen wēru ka wunen swasu

bɔəri kpa bu nun dakura tabu sɔɔ, kpa bu wunen bibu gura. Be ba tiara kpa bu be dɔɔ meni. ²⁶ Ba koo wunen yānu gura kpa bu wunen bura yānu wuna. ²⁷ Kon wunen sekuru sariru kpeesia te a mɔ saa yee yellun di Egibitia. Wunen nɔni kun maa wurɔ ben mi gia. A n̄ maa bu yaayama.

²⁸ Ne, Yinni Gusunɔ na nee, wee na nun beri be a tusan nɔmuɔ, bèn mi wunen bwēra kun maa wāa. ²⁹ Ba koo nun nɔni s̄s̄ tusirun s̄s̄ kpa bu wunen dukia gura bu nun deri ka nɔm dira basi mam mam. Wunen sekuru sariru ka wunen sakara te, ta koo s̄s̄sira. ³⁰ Ye kpurowa ya koo nun deema domi a ka bwese tukunu sakararu kua ma a tii disi doke b̄u s̄darun swaa s̄s̄. ³¹ A wunen mɔn yira swīi. Yen s̄na kon de a nen mɔrun nɔra ye n̄ nge wi. ³² Ne, Yinni Gusunɔ na maa nee, kaa ka nɔra ye n̄

ye wunen mɔɔ u ka nɔra.

Nɔra ye, ya yasu, ya maa d̄ɛu.

Yera ya koo de bu nun yēe bu yaakorɔ koosi.

Nɔra ye, ya nen mɔru yibawa sere ka nɔwɔ.

³³ Ya koo nun go nge tam

kpa yu nun n̄ni s̄s̄.

Nɔra ye, ya ra ka nuku sankiranu ka kam kobu n̄wa.

Yera wunen mɔɔ Samari u nɔra.

³⁴ Kaa ye n̄wa mam mam

sere a ye k̄ra ka donnu

kpa a wunen tororu m̄era ko ka yen k̄k̄i.

Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

³⁵ Wee a man duari ma a man deri. T̄ɛ, a wunen sekuru sarirun are s̄s̄wɔ.

Gusunɔ u Yerusalemu

ka Samari taare w̄e

³⁶ Yinni Gusunɔ u maa man s̄s̄wɔa u nee, tɔnun bii, a Ohola ka Oholiba sirio. A bu s̄s̄wɔ k̄sa ye ba kua. ³⁷ Wee ba s̄awa kurɔ sakara kowobu ma ben n̄ma yem yiba. Domi ba da ba b̄unu s̄amɔ ma ba ka ben bibu yāku d̄s̄ m̄waararuginu m̄. N̄ deema n̄na ba raa bii be w̄e. ³⁸ Wee ye ba maa man kua. Ba nen s̄a yeru disi doke, ma ba n̄ nen t̄s̄ w̄erarugirun wooda m̄m n̄s̄w̄e.

³⁹ Domi d̄ma te ba dua nen s̄a yerɔ ba ka ben bibu b̄u yākuu kua ma ba tu disi doke. Yenin bwesera ba kua nen s̄a yerun s̄s̄wɔ. ⁴⁰ Yen biru, ba maa s̄m̄obu ḡra bu bu durɔbu kasuama saa tontonden di. Ma durɔ be, ba seema ba na. Saa yera ba wobura ma ba kiro doke ma ba ben bura yānu doke durɔ ben s̄s̄. ⁴¹ Ma ba da ba sina kita buranu s̄s̄. Tabulu ya yii ben wuswaa ȳn w̄llɔ ba nen turare ye ba ra d̄s̄ doke ka gum nubu dururugin s̄ndi. ⁴² Ma t̄n dabira bu naawa te ta n̄ ḡanun bwisikunu m̄, ta wure. T̄n be, ba s̄awa Seb̄agibu be ba na saa ḡaburun di. Ma ba kurɔ be sumi dokea n̄m w̄inɔ, ma ba maa bu sina furɔ burasu dokea w̄inɔ.

⁴³ Yera na nee, baa ka wi u t̄k̄o kua sakara te s̄s̄, u ko n̄ tu m̄wa u n̄ d̄s̄? Durɔba ko n̄ maa n̄n naawamm̄e? ⁴⁴ Wee durɔbu ba ra ne bu ka n̄n dendi nge kurɔ t̄n. Nge m̄ya ba Ohola ka Oholiba kua be, be ba sankire. ⁴⁵ Adama gemgibu ba koo kurɔ be siri bu bu taare w̄e ben sakararun s̄s̄ ka t̄n be ba gon s̄s̄. Domi ben n̄ma ya yem yiba.

⁴⁶ Wee ye ne, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nee, kon de t̄n dabiru tu da tu bu w̄ri kpa tu bu n̄ni sw̄aaru kp̄ɛɛ, kpa tu ben dukia gura. ⁴⁷ Kpa tu bu kpenu kasuku tu go, kpa tu bu b̄tiri ka takobi. Kpa tu ben bibu go tu ben yenusu d̄s̄ meniki. ⁴⁸ Nge m̄ya kon ka sakararu kpeesia tem m̄e s̄s̄. Kon t̄n kurɔ baawure s̄s̄ u ku maa ben maabu yiru yen yira sw̄i. ⁴⁹ Domi ba sakararu kua ba b̄unu s̄awa. Yen s̄s̄, ba koo ben toranun are s̄obe. Nge m̄ya ba koo ka gia ma nena na s̄a Yinni Gusunɔ.

Yerusalemu ya s̄a

nge weke te ta wuuru diira

24

¹ Isireliban yorun w̄s̄ n̄s̄ba n̄nesen suru w̄kurusen s̄s̄ w̄kuruse s̄s̄ra Yinni Gusunɔ u Esekieli s̄s̄wɔa u nee, ² wune t̄nun bii, a gis̄n t̄s̄ te yoruo. Domi gis̄ra Babilonin sina boko u koo Yerusalemu tarusim tore. ³ A nen t̄mbu m̄m n̄s̄ sari be m̄n teni s̄s̄wɔ a ka bu kirɔ ko. A nee, nena na nun yire na nee, a sii wekeru suo kpa a tu nim doke.

⁴ Kpa a yaa taarun yaa ḡa ka yaa n̄mun yaa ḡa sua a doke mi.

Yen biru, kpa a yaa kuku b̄r̄k̄oba s̄ndi yen w̄llɔ.

⁵ A maa ȳa geeru ḡasio wunen ȳa ḡɔn di kpa a ten yaa doke weke te s̄s̄.

Kpa a doo d̄a doke

a yaa ye kpuro yike yu ye

sere ka yen kukunɔ.

⁶ Kpa a yaa ye wuna tia tia.

Baa yen tia a ku ra deri mi.

Wee ye ne, Yinni Gusunɔ na gerua.

Na nee, Yerusalemu ya s̄awa b̄r̄ra yen t̄n goberun s̄s̄.

Ya s̄awa nge sii weke te ta wuuru diire,

te ba n̄ kp̄ɛ bu tea bu naamw̄e.

⁷ Yem m̄e Yerusalemu ya yari mi,

mu w̄awa yen suunu s̄s̄.

Ya mu yariwa kperu w̄llɔ,

n̄ n̄ m̄ tem dira s̄s̄ tua yu sere mu wukiri.

⁸ T̄ɛ kon yem m̄e deri kpee ten w̄llɔ mi,

mi mu n̄ beruru,

kpa nen m̄ru yu ku ka se

n̄ Yerusalemu ye m̄ru kasie.

⁹ Ne, Yinni Gusunɔ na nee,

Yerusalemu ya s̄awa b̄r̄ra yen t̄n goberun s̄s̄.

Nen tii kon d̄a sube bakaru ko.

10 A dāa taasio kpa a dṣo doke
kpa a de yaa ye, yu ye mete mete.
A ye kpee yānu dokeo
kpa a de yen kukunu nu dṣo mwaara mam
mam.

11 Yen biru, a weke dii te sṓndio dṣo gēe sṓo
sere tu swāa tu swēra.
Kpa disī ni nu raa wāa te sṓo nu kpe
ta kun maa wuuru diire.
12 Ka me, kookari ye, ya koo kam kowa, domi
dṣo kun kpē u wuu diiram men bweseru
kpeesia. 13 Nge meya Yerusalemu ya disī
duura yen tora ni ya kuan sṓe. Wee na kīa
n ye dēerasia adama ya n wure. Yen sṓ tē,
ya n maa kpē yu dēera sere nen mōru yu ka
sure. 14 Ne, Yinni Gusunṓwa na yeni gerua.
Kon ye siriwa nge me yen daa ya ne, na n yen
wṓnwṓndu mṓ. Ya koo maa koora. Kon ye
kowa na n sika mṓ. Na n biru wuramṓ.

Ezekielin kurṓn gṓo

15 Yinni Gusunṓ u Ezekieli sṓṓwa u nee,
16 tṓnun bii, kon nun wi a kīru bo goori
subaru sṓo. Adama a n yēron gṓo yeru mṓ.
A n win gṓo sinamṓ. A n maa gṓo sumṓ win
sṓ. 17 A weeweenu koowo wunen tii sṓo a ku
de goo u nṓ. A ku gṓo sina. A wunen dawani
bokuo kpa a wunen baranu doke nge me a ra
ko. A ku wunen wuswaa wukiri. A ku maa
gṓo dīanu di.

18 Yera Ezekieli u ye tṓmbu sṓṓwa bururu
ma yen yoka win kurṓ u kpuna u gu. Yen
sisiru bururu ma u kua nge me Yinni Gusunṓ
u nūn yiire. 19 Yera tṓmbu ba nūn bikiamṓ
ba mṓ, u bu tubusio ye u mṓ mi. 20 Yera u
bu wisā u nee, Yinni Gusunṓwa u nūn sṓṓwa
u nee, 21 u be Isireliba gari yini sṓṓwa u nee,
wi, Yinni Gusunṓ u koo de bu win sṓa yeru
kṓsuku tēn sṓ ba tii sue ka te bā n mēera ba
ra n nuku dobu mṓ ka tē sṓo ba ben yīyṓbu
doke. Ba koo ben bii be ba tie Yerusalemu
mwēeri bu go. 22 Ba koo kowa nge me Ezekieli
u kua. Ba n ben wuswaa wukiramṓ nuku
sankiranun sṓ, ba n maa gṓo dīanu dimṓ.
23 Ba koo ben dawani bṓkewa kpa bu ben
baranu doke. Ba n koo gṓo yeru ko, ba n
koo maa gṓo swī. Adama ba koo woora ben
toranun sṓ kpa ba n weeweenu mṓ. 24 Wi,
Ezekieli u ko n sṓawa yīreru ben suunu sṓo.
Ba koo kowa nge me u kua. Sanam me yeba
kpuro ya koo bu deema, saa ye sṓara ba koo
gia ma Gusunṓ u sṓawa Yinni.

25 Yen biruwa Yinni Gusunṓ u Ezekieli
sṓṓwa u nee, u koo de Isireliba bu win sṓa
yeru bia te ta sṓa ben kuku yeru mi, te bā n
mēera ta ra bu nuku dobu wē mi, ka tēn sṓ ba
tii sue mi, ma ba ben yīyṓbu doke te sṓo. Yen
biru kpa u de ben bibu bu gbisuku. 26 Sanam
me kēsi ni, nu koo bu deema, goo u koo nu
kisirari kpa u na u nun sṓ. 27 Yen tṓo te,
wunen nṓo ga koo wukiara kpa a ka yēro gari
ko. Wuna kaa n sṓa yīreru wunen tṓmbun sṓ.

Saa ye sṓo, ba koo gia ma ne Gusunṓ na sṓawa
Yinni.

Gari yi ba gerua Amṓniban sṓ

25

1 Yinni Gusunṓ u Ezekieli sṓṓwa u nee,
2 tṓnun bii, a wuswaa sīyṓ Amṓniban mi gia.
3 Kpa a bu sṓ a nee, bu ne, Yinni Gusunṓ gari
swaa dakio bu nṓ. Yēn sṓ ba yēe sanam me nen
sṓa yera disī duura ka yēn sṓ Isireliba ba kam
kua ma ba Yudaba yoru mwa ba ka doona,
4 yen sṓ tē, kon bu sṓo yari yerugibu nṓmu
beria, kpa bu ben karaba gira ben tem suunu
sṓo, kpa bu ben wāa yenu ko mi. Beya ba koo
ben dāa marum di kpa bu ben sabenun bom
nṓ. 5 Kon de Raba yu ko yooyoosun kpara
yeru kpa ben tem kpuro mu n sṓa yāanun
wāa yeru. Saa ye sṓara ba koo gia ma nena
na sṓa Yinni Gusunṓ.

6 Wee ye ne, Yinni Gusunṓ na maa gerua.
Na nee, yēn sṓ ba taki kua, ba yṓka ma ba
nuku dobu kua sanam me Isireliba ba nṓni
sṓore, 7 yen sṓna tē, kon bu nṓmu demie, kpa
n bu bwesenu ganu nṓmu beria nge gbeku
yee. Kon bu kpeerasia bwesenun suunu sṓon
di kpa bu kam ko mam mam. Saa ye sṓo, ba
koo gia ma nena na sṓa Yinni Gusunṓ.

Gari yi ba gerua Mṓabuban sṓ

8 Wee ye Yinni Gusunṓ u gerua. U nee, yēn
sṓ Mṓabuba ka Edṓmuba ba nee, Isireliba ba
sṓawa tia ka bwese ni nu tie handunia ye
sṓo, 9 yen sṓ tē, u koo wuu si wṓri si su dam
mṓ mi, si su n derimo bu Mṓabuban tem du.
Wuu si, su koo wṓrukuwa tia tia baa ka si su
buram bo nge Beti Yesimṓti ka Baali Mēni ka
Kiriataimu. 10 U koo dewa sṓo yari yerugibu
bu bu wṓri nge me ba Amṓniba kua sere ba n
maa bu yaayamṓ sere ka baadommaṓ. 11 Ba
koo win siribu wa. Saa ye sṓara ba koo gia
ma wiya u sṓa Yinni Gusunṓ.

Gari yi ba gerua Edṓmuban sṓ

12 Wee ye Yinni Gusunṓ u gerua. U nee, yēn
sṓ Edṓmuba ba tora ba Yudaba mṓru kṓsie,
13 yen sṓ tē, u koo bu nṓmu demie kpa u
tṓmbu ka sabenu go. U koo de ben tem mu
ko bansu sṓa Temanin di n ka da Dedaniṓ,
kpa men tṓmbu bu gbisuku tabu sṓo. 14 U koo
de win tṓmbu Isireliba bu bu mṓru kṓsie. Ba
koo bu kua nge me win mṓru ya kpāaru ne
kpa bu gia ma ba ku ra nūn tore kam. Wi,
Yinni Gusunṓwa u yeni gerua.

Gari yi ba gerua Filisitiban sṓ

15 Wee ye Yinni Gusunṓ u gerua. U nee,
wee Filisitiba ba Isireliba mṓru kṓsie ka dam
domi ba sṓawa ben yibereba saa yellun di.
16 Yen sṓ tē, u koo bu win nṓmu demie kpa
u be kpuro kpeerasia be, be ba wee Keretin
di ba ka wāa nim wṓkun goora. 17 U koo bu
seeyasia u mṓru kṓsia ka dam. Saa ye sṓara ba
koo gia ma wiya u sṓa Yinni Gusunṓ.

Gari yi ba gerua Tirin sɔ

26

¹ Isireliban yorun wɔɔ wɔkura tiasen surun tɔɔ gbiikuru sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Esekieli gari kua. U nɛɛ, ² tɔnun bii, wee Tirigibu ba Yerusalemu yɛɛmɔ ba mɔ, wee ya kam kua yèn mi gia tɔmbu ba ra raa kpe bà n gam dɔɔ. Tɛ ben mi gia tɔmba koo wura kpa be, bu gobi ko. Domi Yerusalemu ya kua bansu. ³ Yen sɔ tɛ, Yinni Gusunɔ u koo Tiri ye mɔru seesi u de bwese dabinu nu ye wɔri nu ye teria nge mɛ daara ra nim yibu. ⁴ Kpa nu yen gbàranu kɔsuku ka yen tabu durɔbun kuku yenu. Nu koo ye kpuro kerawa mam mam kpa Tiri ye, ya n sãa nge kpee saara. ⁵ Ya koo kowa nge tem bureru te ta wãa nim wɔku sɔɔ mi surɔkɔba ba ra ben yàakoronu kewe. Yinni Gusunɔwa u yeni gerua. Bwese tukunu nu koo na nu wuu ge wɔri. ⁶ Kpa nu be ba wãa gen turuku go go. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma wiya u sãa Yinni Gusunɔ.

⁷ Wee ye Yinni Gusunɔ u maa gerua. U nɛɛ, u koo de Babilonin sina boko wi u sinambu kpuro dam kere u na saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di u Tiri ye wɔri. U koo na ka dumi ka tabu keke be dumi gawe ka sere maasɔbu ka tabu kowo dabi dabinu. ⁸ U koo Tirin baru kpaanu kpuro kpeerasia. Tabu kowobu ba koo kuku yenu gbe kpa bu tabu sãa kpɛ ba n tɛrenu neni bu ka tii gane. ⁹ Ba koo Tiri yen gbàranu kɔsuku bu suriri ka ben tabu yãnu. ¹⁰ Kpa ben dumi dabi dabi ten tua yu ye wukiri kpa yen gani yi n diirimɔ maasɔbun wɔkinun sɔ ka tabu keke ben wɔkinun sɔ. Domi ba koo Tiri ye wɔriwa nge wuu ge ba kamia kɔ. ¹¹ Ba koo ka dumi swɛɛ kpuro swɛɛwa kpa ba n tɔmbu goomɔ ka takobi kpa bu yen bũu sãa yenun gbereba suriri bèn sɔ ya woo kanamɔ. ¹² Ba koo yen dukia ka yen kia ni ya dɔramɔ gurawa nge ye ba tabu diima kpa bu yen gbàranu ka yen dii geenu kɔsuku bu suriri kpa bu yen kpenu ka yen dãa ka yen kɛki gura bu sure nim wɔku sɔɔ. ¹³ U koo de ben womusu su nɔru ko. Ba ñ maa mɔɔkunun swɛɛ nɔɔmɔ mi. ¹⁴ U koo de yu kowa nge kpee saara yèn wɔllɔ surɔkɔba ba ko n da ben yàakoronu kewe. Ba ñ yen bansu seeyamɔ. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

¹⁵ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ Tiri yen sɔ. U nɛɛ, be ba wãa n toma nim wɔkun gooro, bà n nua Tiri ya bansu kua ma ba be ba mɛɛra wan weeweenu nɔɔmɔ, ba koo diiri. ¹⁶ Wee tem men kparo be ba wãa nim wɔkun bera gia kpuro ba koo se ben sina kitanun di bu ben yabe bakanu ka ben yabe ni ba sɔma doke potiri ba n wurure ba n sɔ temɔ. Saa kpuro sɔɔ, ba ko n berum soorewa kpa ba n nuki sankire Tirin sɔ. ¹⁷ Ba ko n gɔɔ wuri mɔ Tirin sɔ ba n mɔ, wee ya kam kua ye, ye ya raa yisuru yara mi.

Ye, yèn tɔmbu ba raa dabiru bo nim wɔkun bera mi gia.

Beya ba raa maa dam bo, ma be ba ka bu sikerene ba bu nasie.

¹⁸ Wee be ba wãa tem bureno

ba diirimɔ Tiri yen kam kobun sɔ.

Be ba toma ba ka wãa nim wɔkun gooro

ba nande yen kpeerun sɔ.

¹⁹ Wee ye Yinni Gusunɔ u maa gerua. U nɛɛ, u koo de Tiri yu ko bansu kpa goo u kun maa wãa mi. Sanam meya u koo de nim wɔkun nim mu ye wukiri kpa ye kpuro yu num ya n wãa gɔribun wãa yero mi yeruku tɔmba kpɛ. ²⁰ U koo de yu da sere tem sɔɔwɔ mi yeruku tɔmba wãa kpa ya n kɔɔre mi. U koo de ya n wãa mi ka gɔribu. Goo kun maa sinamɔ ye sɔɔ. Ya ñ maa ayeru wasi wasobun suunu sɔɔ. ²¹ Tɔmba koo nanda ye ya koo ye deeman sɔ. Ya ñ ko ya n maa sãa gãanu. Domi ba koo ye kɔsukuwa mam mam kpa bu ye kasu bu bia. Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Wuri yi ba kua Tirin bansun sɔ

27

¹ Esekieli u nɛɛ, Tiri, Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ, ² n nun gɔɔ wuri kuo, ³ n nun sɔ n nɛɛ, wunɛ Tiri a wãawa nim wɔkun gooro ma a ka bwese dabinu tenkuru mɔ. Ye Yinni Gusunɔ u gerua wee. U nɛɛ,

wunɛ Tiri, a ra raa nɛɛ, a sãawa wuu burɔ.

⁴ Wunen dam mu wãawa sere nim wɔkuɔ.

Be ba nun bana, ba nun kuawa nge goo nimkuu burɔ.

⁵ Ma ba wunen wasi kua ka dãa ye ba mɔ sipere ye ya wee Senirin di.

Ma ba dãa ye ba mɔ sɛduru ye ya wee Libanin di sua

ba ka wunen beku sɔretiru kua.

⁶ Ma ba wunen sesenu kua ka Basanin dãa gea ye ba mɔ sɛni.

Ma ba wunen kitanu kua ka dãa ye ba mɔ buyi

ye ba ka na saa Kitimun di

ma ba nu suunu donnu man.

⁷ Ma ba beku ni ba koo nun karea kua Egibitio ka wɛɛ damgii

ba sɔma doke.

Beku ni, nu sãawa nge wunen gidi bɔra.

Ma ba beka ye ya ra wunen kianu wukiri kua ka wɛɛ gaaduragii,

ka maa wɛɛ wunamgii yi yi wee saa tem bure te ba mɔ Sipun di.

⁸ Sidonigibu ka Aafadiba ba ra wunen sesenu bwie

kpa wunegii be ba yɛru bo ba n bu kpare.

⁹ Gebalin nɔman sɔm kowo be ba sɔma ye yɛ sãa sãa,

bera ba ra wunen wɔrusu kɔre.

Be ba tenkuru mɔ ka goo nimkusu kpuro, ba ra yɔrewa wunen mi bu wunen kiaru dwe.

¹⁰ Pɛɛsiba ka Ludiba ka Putigibun tii ba ra saawa wunen tabu kowobu.

Ba saawa tabu durɔbu ka gem.

Wunen miya ba ra ben tɛrenu ka ben sii furo kɔkɔnu bwɛ

kpa ye kpuro ya n nun bɛɛɛ doke.

¹¹ Aafadiba ka wunen tiin tabu kowoba ba ra wunen gb̄araru kɔsu bu ka sikerena. Tabu kowo damgibu gaba ba ra maa wunen kuku yenu kɔsu. Wunen gb̄ararɔwa ba ra ben tɛrenu bwɛ kpa nu n nun bɛɛɛ doke.

Tiri ya saawa wuu bɔko

gɛn mi ba ra tenkuru ko

¹² Tiri, wunen arumani bakan sɔna Taasisigibu ba ra tenkuru nɛ wunen mi. Beya ba ra n ka kianu naama wunen yaburo. Niya sii geesu, ka sii wɔkusu, ka sii kpikisu, ka sii pɛerum. ¹³ Wunɛ ka Gɛɛkiba, ka Tubaligibu, ka Mɛsekigibun tii i ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka nun yobu ka gaa ni ba seka ka sii gandu kiaru dweeri. ¹⁴ Togaamagibu ba ra maa dumi yi ba ra ka sɔmburu ko ka yi ba ra ka tabu de ka ketekunu dɔram nɛ wunen yaburo. ¹⁵ Wunɛ ka Dedanigibu ka be ba waa tem bureru gia kpuro i ra maa tenkuru koosinɛ. Ba ra nun wunen dibu kɔsie ka suunu donnu ka daa ye ba mɔ ebeni. ¹⁶ Wunɛ maa ka Sirigibu i ra tenkuru koosinɛ. Gaa dabina ba ra nun dweeri kpa bu ka nun kpee gobiginu naawa ni nu saa nge yaka bekusu, ka beku gaaduraginu, ka beku ni ba sɔma dokea, ka beku ni ba kua ka wɛɛ damgii, ka nim wɔkun kpee buranu *, ka kpee gobigii ni nu sɔri. ¹⁷ Wunɛ ka Yudaba ka Isireliba i ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka nun alikama ye ya wee Minitin di ka pɛɛ bwese bweseka ka tim ka gum ka sere gum sawaram kiaru dweeri. ¹⁸ Wunɛ ka Damasigibu i ra tenkuru koosinɛ wunen arumani bakan sɔ. Ba ra ka nun tam mɛ mu wee Helubonin di ka wɛɛ kpiki yi ba kua ka yaa sansu kiaru dweeri. ¹⁹ Saa Usalin di, Yafanigibu ka Gɛɛkiba ba ra ka kianu nɛ wunen yaburo. Niya, sisu ka daa gaa ka sere daa kiki nubu durorugisu kpa bu ka nun ye kpuro kiaru dweeri. ²⁰ Wunɛ ka Dedanigibu i ra tenkuru koosinɛ kpa bu nun gaari beka dɔre. ²¹ Wunɛ ka Daarububa ka Kedaan wirugibu i tenkuru koosinamɔ. Ba ra nun kiaru dweeriwa ka yaa kpemminu ka yaa kinenu ka sere maa bonu. ²² Wunɛ ka Seban tenkuba ka Ramagibu i ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka turare ye ya gea bo nɛ wunen yaburo ka kpee gobiginu bwese bweseka ka sere maa wura. ²³ Wunɛ ka Haranigibu ka Kannigibu ka Edenigibu ka Seban tenkuba ka Asirigibu ka Kilimadigibu i ra tenkuru koosinɛ. ²⁴ Yaa gobigina ba ra ka nun kiaru dweeri. Yaa ni ba ra ka nɛ wunen yaburo

niya, yabe gaaduraginu ka yabe ni ba sɔma doke ka beka ye ba sɔma doke ka sere maa wɛɛ damgii yi ba tara.

Ba Tiri gɔɔ swiyyamme

²⁵ Taasisin gɔo nimkusa su ra n wunen kianu sɔɔwa.

Ma wunen dukia ka wunen bɛɛɛ ya kpɛa nim wɔkun bera mi gia.

²⁶ Goo temɔbu ba ka nun bɔsu nim bakam sɔɔ.

Adama woo gaga koo na saa sɔɔ yari yerun di gu nun kɔsuku nim wɔku gen suunu sɔɔ.

²⁷ Wunen dukia ka wunen kianu ka be ba ra wunen sesenu bwie ka be ba ra bu kpare

ka be ba ra wunen wɔrusu kɔre ka wunen kia dɔrobu

ka wunen tabu kowobu ka sere be kpuro be ba waa wunen tii sɔɔ

ba koo num nim wɔkun sɔɔwɔ dɔma te a wɔruma.

²⁸ Be ba ra nun kpare ba koo kuuki ko kpa nim wɔkun goonu nu diiri.

²⁹ Be ba wunen sesenu bwiamɔ ka be ba bu kpare,

be kpuro ba koo sarawa wunen min di bu na tem dirɔɔ.

³⁰ Ba koo nɔɔguru sua bu nun wuri kɔsi koosi

kpa bu tii tua wisi winɔ

bu bindi torom sɔɔ nuku sankiranun sɔ.

³¹ Ba koo ben winu koni wunen sɔ,

kpa bu saakiba dewe

bu nun gɔɔ swiyya nuku sankiranun sɔ.

³² Ben nuku sankira ni sɔɔ,

ba koo nun womu koosi bu nɛɛ,

wunɛ Tiri, a n ka wuu gagu weene.

Wee a kam kua nim wɔkun suunu sɔɔ.

³³ Sanam mɛ a wunen tenkuru mɔ tɔn dabira a ra diisie.

Wunen dukia ka wunen kianun kp̄aarun sɔ, a dera sinamba kua dukiagibu.

³⁴ Adama a kɔsikira a wɔri nim wɔkun sɔɔwɔ ma wunɛ ka wunen kianu ka wunen tɔn dabi te kpuro i nim diira.

³⁵ Be ba waa tem burenu sɔɔ ba nuki sankire wunen sɔ.

Ma ben sinambu ba bɛrum soore ba wuswaa burisinɛ.

³⁶ Tem tukum tenku be ba koo sara mi, biti koo bu mwa

kpa bu nun wia koosi.

Domi a kam kua.

A n kaa n maa waa sere ka baadomma.

Gari yi ba gerua

Tirin sunɔn sɔ

* 27:16 nim wɔkun kpee buran Ya saawa yaa piibu gagun kukunu ni ba ra ka bura yānu ko.

28

1 Yinni Gusunō u gerua u nee, 2 tōnun bii, a Tirin sunō sōwō a nee, ameniwa ne, Yinni Gusunō na gerumo. Na nee, wee u tii sua sere u gerumō u mō, wiya u sāa Gusunō. Ma u sō Gusunōn sina kitaru wōllō nim wōkun suunu sōō. Adama u n yē ma u sāawa tōnu, n n mō Gusunō, baa mē u tamaa win bwisikunu sāawa teenu ka ne Gusunōginu. 3 U tamaa u Danieli bwisi kere ma asiri gaa kun nūn berue. 4 Win yēru ka win bwisin sō u tii kua dukiagii. U wura ka sii geesu yibia win arumanin beru yera. 5 Win bwisi beke ka win tenkurun sō, win dukia ya kuura. Ma u tii sua dukia yen sō.

6 Yen sōna ne, Yinni Gusunō na nee, yen sō u tamaa win bwisikunu nu sāawa teenu ka neginu, 7 yen sōna kon nūn tōn tukobu kpārema be ba nuki sosome bwesenu kpuro kere. Ba koo nūn takobi sokiri bwisi beke yin sō kpa bu win beere ye disi doke. 8 Ba koo nūn surewa goribun wāa yera, kpa u gbi nim wōkun suunu sōō nge wi ba sokura. 9 Saa ye sōō, bā n nūn goobu (200) na, u koo kpī u maa nee, u sāawa Gusunō? Aawo, u ko n sāawa tōnu, n n mō Gusunō, wi u nūn gooman nōmaō. 10 U koo gbiwa nge wi u kun Gusunō yē. Tōn tukoba ba koo nūn go. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

11 Yinni Gusunō u maa nee, 12 tōnun bii, a maa gōō swāiyō Tirin sunōn sō. A nūn sōwō a nee, ameniwa ne, Yinni Gusunō na gerumo. Na nee, wee u raa sāa wi u yiban yīreru sōō ka buram sōō. 13 U raa wāawa Edeñio, Yinni Gusunōn gbaara. Ma ba nūn kpee gobigii bwese bweseka dokeye ni nu nōni swāaru mō ka dām buuru ka digi ka wuru beku ka swāaru ka boogu ka swāaru ka sere maa wuru beku ka wura. Ma ba nūn gāasu ka guunu soowamme ni ba ka wura. Ma ba nūn gāasu ka guunu soowamme ni ba sōru kua win marubun tōrun sō. 14 U raa sāawa nge wōllun kōso ma u kasa derie. Ma na dera u wāa nen guu deerao u sīimō kpee ni nu ballimō wōllō. 15 Saa min di ba nūn taka kua, win daa ya wāwa sere n ka girari tōō te ba daa kōsa gaa wa wi sōō. 16 Win tenkurun kpāaru ta dera u bōbunu ka keeta wōri. Yen sō, kon nūn sura saa nen guu deera ten min di, wi, wi u sāa nge wōllun kōso mi. Kon de u doona saa kpee ni nu ballimō min suunu sōōn di. 17 U tii sua win buram sō ma u win bwisi ka win beere ye kpuro sanku. Yen sō, kon nūn kō temō kpa sinam be ba tie bu nūn ka. 18 Win durum kpāaru ka win keeta ye u mō tenkuru sōōn sō, u win wuun sāa yenu disi doke. Yen sō, kon de dōō u se win tīn min di kpa u nūn gōsia torom tōn be ba nūn mēeran nōni biru. 19 Saa ye sōō, bwese ni nu nūn yē kpuro nu koo bitu kowa, domi u koo kam ko. U n ko n maa wāa sere ka baadommaō.

Gari yi ba gerua Sidonin sō

20 Yinni Gusunō u Esekieli sōwōa u nee, 21 tōnun bii, a mēerio Sidonin bera gia kpa a ye gerusi. 22 A nee, ameniwa ne, Yinni Gusunō na gerua. Na nee, wee kon ye wōri. Kon ye nen dam sōosi kpa bu man beere wē yen suunu sōō. Nā n ye siri, ma na ye sōosi ma na sāawa Deero, saa yera ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunō. 23 Kon de baranu nu ye wōri. Kon de bu tambu go yen swēe sōō. Tamba koo wōruku bu gbisuku taa bi ba koo ye wōrima beri berikan din sō. Saa ye sōōra ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunō.

Isireliba

ba ko n wāa bōri yendu sōō

24 Bwese ni nu Isireliba sikerene nu bu gema nu n ko n maa sāa nge sāku ni nu bu mēera mō nu gēekumō. Saa yera ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunō.

25 Ameniwa ne, Yinni Gusunō na maa gerua. Na nee, sanam mē kon Isireliba mennama bwese tukununu suunu sōōn di mi ba yarine, kon sōosi bwese tuku nin nōni biru ma na sāawa Deero. Saa ye sōōra Isireliba ba koo da bu sina ben temō mē na ben baaba Yakōbu wē. 26 Ba koo sina bari yendu sōō. Ba koo dia bani kpa bu resamba duure. Ba ko n wāa bōri yendu sōō domi kon be ba ka bu sikerene ba bu gema siri n seeyasia. Saa ye sōōra ba koo gia ma nena na sāa Gusunō ben Yinni.

Gari yi ba gerua Egibitin sō

29

1 Isireliban yorun wōō wōkurusen suru wōkurusen sōō wōkura yiruse sōōra Yinni Gusunō u Esekieli sōwōa u nee, 2 tōnun bii, a wunen wuswaa kisio Egibiti sunōn mi gia kpa a wi, ka win temgibu kpuro sō 3 a nee, ameniwa ne, Yinni Gusunō na gerua. Na nee, wee kon nūn wōrima wi, wi u sāa nge karaku ge ga nanum mō ga kpī daa te ba mō Niluō. Ma u gerumō u mō, daa te, ta sāawa wōgiru domi wiya u tu kua. 4 Kon kōkonu sōre win baa saburosu sōō kpa n de daa ten swēe yi n sore sōre win koko wōrukisō. Kpa n nūn gawa n yara daa ten min di ka swēe yi sannu. 5 Kpa n nūn sua n kō gbaburo ka swēe yi kpuro. U koo wariwa yakasō. Goo kun nūn seeyama, goo kun maa nūn dōbamō. Gbeeku yee ka gunōsa su koo win goru di. 6 Saa ye sōōra Egibitigibu kpuro ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunō.

Domi somi te u Isireliba kua ta sāawa nge kabaru, ta n dam mō. 7 Ba nūn tāsisi ma u bōōra ben nōmaō u ben senu mēera kua ma u dera ba suba. 8 Yen sō, wee ye ne, Yinni Gusunō na gerumo. Na nee, kon de bu nūn wōrima ka takobi kpa n de bu win tambu ka yee kpuro go. 9 Egibitin tem mu koo ko bansu kpa bu gia ma nena na sāa Yinni Gusunō.

Domi yen suno u nee, wiya u daa te ba mɔ Nilu mɔ. Wiya u maa be tu kua. ¹⁰Yen sɔ, kon wi ka win daa te wɛrima. Kpa win tem mu ko bansu saa Migidolin di n ka da Asuanio ka Etiopin tem nɔɔ bura yenɔ. ¹¹Tonu kun maa sarɔ mi, meya yaa gaa kun maa sarɔ mi. Ya koo kowa wɔɔ weeru goo kun maa wɔa mi. ¹²Wɔɔ weerun baa sɔɔ, kon de Egibitin tem ka yen wusu su ko bansu n kere bansu kpuro. Kon bu yarinasia n de ba n wɔa bwese tukunun suunu sɔɔ.

¹³Ameniwa ne, Yinni Gusuno na maa gerua. Na nee, wɔɔ wee ten biru, kon Egibitigibu mennama bwese tukunun suunu sɔɔn di mi ba yarine. ¹⁴Be, Egibitigii be ba raa yoru dimɔ kon ka bu wurama ben temɔ bera mi ba mɔ Paturɔsi. Miya ba koo bandu swii te ta n dam mɔ. ¹⁵Ta ko n sɔawa ban te ta piiburu bo kpa ta kun dam mɔ bwese ni nu tie sɔɔ. Kon tu kawawa kpa tu ku raa ka bwese ni nu tie taare. ¹⁶Isireliba ba n maa tu naane mɔ. Ba n maa dɔɔ ten mi, bu somiru kana ye ya ko n sɔa ben durum. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nena na Yinni Gusuno.

Nebukanesa u koo Egibiti

tabu wari u mwa

¹⁷Isireliban yorun wɔɔ yenda nɔɔbu ka yirusen suru gbiikoon tɔɔ gbiikiru sɔɔra Yinni Gusuno u nee, ¹⁸tɔnun bii, wee Nebukanesa Babilonin sina boko u dera win tabu kowobu ba sɔm sɛsɔginu kua bu ka Tiri kamia. Adama win tabu kowo be kpuro ba wii kpaki kua ma ben senu potikira. Ka me, Babilonin sina bokon tii ka win tabu kowo be, ba n arufaani gaa wa sɔmbu te sɔɔ, te ba kua. ¹⁹Yen sɔna ne, Yinni Gusuno na nee, kon Babilonin sina boko Egibitin dukia kpuro wɛ. U koo ben yɔnu gura kpa nu n sɔa win tabu kowobun kɔsiaru. ²⁰Kon nɔn Egibiti wɛwa ya n sɔa win sɔmbu te u kuan kɔsiaru. Domi nena, wi ka win sɔm kowobu ba sɔmburu kua.

²¹Yen tɔɔ te, kon Isireliba dam kɛ kpa n maa wune tɔnun biin nɔɔ wukia a ka bu gari ko kpa bu gia ma nena na sɔa Yinni Gusuno.

Yinni Gusuno

u koo Egibiti sɛyasia

30

¹Yinni Gusuno u nee, ²tɔnun bii, a Egibitigibu gerusio kpa a bu sɔ a nee, ameniwa ne, Yinni Gusuno na gerua. Na nee, wee tɔɔ kɔsura wee. Bu weeweenu koowo. ³Tɔɔ te, ta sisi tɛ sɔɔ ne, Yinni Gusuno kon bu wari. Wee ta mam turuku kua. Ta ko n sɔawa yam wɔkuru. ⁴Tabu koo na Egibiti kpa bu tɔn dabiru go mi, bu ben dukia gura kpa tem me, mu ko bansu, kpa nuku sankira bakanu nu n wɔa Etiopio. ⁵Etiopigibu ka Putigibu ka Ludiba ka Daarububa kpuro ka Libigibu

ka sere maa nen tɔmbu Isirelibe be ba ka bu nɔɔ tia sɔa ba koo wɔruku bu gbisuku taabi sɔɔ. ⁶Ne, Yinni Gusuno na maa gerua na nee, be ba ka Egibitigibu yinamɔ mi, ba koo bu go tabu sɔɔ saa Migidolin di n ka girari Asuanio kpa dam me Egibitigibu ba raa ka tii sue mi, mu kpe. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua. ⁷Ben tem me, mu koo ko bansu n kere tem me n tie handunia sɔɔ. Ben wusu su koo kowa bansu mam mam n kere wuu si su tie. ⁸Nɔn n Egibitigibu dɔɔ sɔkuma ma na dera be ba ka bu yinamɔ min dam mu kpa, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nena na sɔa Yinni Gusuno. ⁹Yen tɔɔ te sɔɔ, kon sɔmbu gari goo nimkusu sɔɔ bu Etiopigii be ba raa wɔa bari yendu sɔɔ nandasia kpa bu berum soora Egibitigibun wahalan tɔɔ te sɔɔ, te ta sisi.

¹⁰Ne, Yinni Gusuno na nee, kon sina boko Nebukanesa dendi n ka Egibitin tɔn dabi te kpuro kpeerasia. ¹¹Wi, ka win tabu kowo wɔnwɔndu sarirugii be, ba koo na bu tem me wari bu kpeerasia. Ba koo Egibitigibu go ka takobi kpa gonu nu yibu tem me kpuro sɔɔ. ¹²Kon de daa te ba mɔ Nilun keru yi gbera kpa n Egibitin tem tɔn kɔsɔbu nɔmu beria. Tɔn tukobu ba koo na bu ye kpuro kam koosia. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

¹³Ne, Yinni Gusuno na maa gerua na nee, kon Nofun bu turanun bwɔarokunu kpuro kɔsuku. Goo kun maa bandu dimɔ Egibiti. Kon dewa tem me, mu berum duura. ¹⁴Kon Paturɔsi kpeerasia kpa n Soani dɔɔ meni kpa n maa Tebesi siri. ¹⁵Kon ka Sini mɔru ko ye, ye ya sɔa nge Egibitigibun gbɔra bakaru kpa n Tebesin tɔn dabi dabi te go. ¹⁶Kon Egibiti dɔɔ sɔku kpa Sini yu burisina. Ba koo Tebesin gbɔraru kora kpa yibereba bu Nofu kamia sɔɔ sɔɔ gbɔara. ¹⁷Ba koo Onin aluwaasiba ka Pibesetigibu go ka takobi. Wuu si kpuron tɔmba ba koo yoru mwa. ¹⁸Nɔn n Egibitigibun dam bua me ba mɔ ba ka tɔmbu yoru diisie, ma dam me ba raa ka tii sue mi, mu nɔru kua, yam mu koo tira Tapanesio kpa bu yen tɔmbu yoru mwɛeri. ¹⁹Kon Egibitigibu siri kpa bu gia ma nena na sɔa Yinni Gusuno.

Babilonin sina boko

u sɔawa Gusunɔn denditia

²⁰Isireliban yorun wɔɔ wɔkura tiasen suru gbiikoon sɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔra Yinni Gusuno u gerua u nee, ²¹tɔnun bii, na Egibitin sunon gɔseru bua. Wee, ba n wa wi u koo nɔn bekia. Domi ba n win mɛra ye bɔkue u sere nee, u koo kpɛ u takobi nene. ²²Wee na Egibitin suno wi worim wee. Kon win gɔsenu kpuro bɔku te ta gea sɔa ka te ta n gea sɔa. Kon de takobi yu wɔruma win nɔman di. ²³Kon Egibitigibu yarinasia bu da bwese tukunun suunu sɔɔ. Kon de bu da tem baamere sɔɔ. ²⁴Kon Babilonin sina boko dam wɛ kpa n nɔn nen takobi nɔmu

beria. Adama kon Egibitin sunɔn gāseru bua kpa u weewenu ko Babilonin sina bokon wuswaa nge u gɔɔ dɔɔ. ²⁵ Kon Babilonin sina boko dam wē kpa Egibitin sina bokogim mu kpe. Nà n nen takobi Babilonin sina boko nɔmu beria, ma u ka ye Egibitigibu wɔri, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ. ²⁶ Kon Egibitigibu yarinasia bu da bwesenu kpuro sɔɔ. Kon dewa bu da tem baamere sɔɔ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ.

Egibitin sina boko u sãawa

nge dāa ye ba mɔ sɛduru

31

¹ Isireliban yorun wɔɔ wɔkura tiasen suru itasen tɔɔ gbiikuru sɔɔra Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ² tɔnun bii, a Egibitin sunɔ ka win tɔn dabi dabi te sɔɔwɔ a nɛɛ,

wara ka nɔn weene win kpāaru sɔɔ.

³ Wee u sãawa nge Libanin dāa ye ba mɔ sɛduru.

Yen kãasi yi wā

ma yen wurusu kubenu sãa.

Ma ya gunu ya guru winu girari.

⁴ Gura ya ye kpēasia.

Nim me mu dūa tem sɔɔ mu dera ya gunia.

Nim me kpuro mu kɔkumɔwa mi yen gbini yi wāa.

Mɔn diya mu kɔkumɔ mu daamɔ dāa ni nu tien mi.

⁵ Yen sɔna ya kpēa ya dānu kpuro gunum kera.

Yen kãasi yi dabi ma yi tɛria.

Domi ya nim waamɔ too.

⁶ Gunɔsu na su sin sokunu kua yen kãasiɔ.

Ma gbeku ye na yi maruramɔ yen kɔkɔrɔ.

Ma bwese dabira na ta sɔ yen saarɔ.

⁷ Ya sãawa dāa buraru

ma ya gunu ya kãasi dɛu.

Domi yen nuwi yi duawa sere tem sɔɔwɔ mi nim mu kpā.

⁸ Baa nɛ, Gusunɔn dāa gbaa te ba mɔ Edɛni sɔɔ,

sɛduru gaa sari ye ya ka ye weene.

Mɛya dāa ye ba maa mɔ sipɛɛ yen gaa sari ye ya kãasi bure mɔ nge ye.

Dāa wuru bakasu gasu maa sari si su ka yegisu weene.

Dāru garu sari te ta ka ye buram nɛ.

⁹ Kãasi bureya na ye wē sere dāa ni nu wāa nɛ, Gusunɔn dāa gbaa te ba mɔ Edɛni nu nisinu seewa.

Egibitin sunɔ u koo bɔɔra

nge dāa ye ba mɔ sɛduru

¹⁰ Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, sɛduru ye, ya kpēa ya guru winu girari. Ma ya tii sua. ¹¹ Yen sɔna kon ye gira kpa n ye sina boko wi u sinambu kpuro dam kere nɔmu beria kpa u ye kua nge me yen

torara nɛ. ¹² Tɔn tuko be ba nuku kɔsuru bo ba koo ye kii bu sura bu kɔ. Kpa yen kãasi yi wɔri guunu ka wɔwi sɔɔ kpa yi bɔkɔira tem me kpuron wɔwi sɔɔ. Kpa tɔn be ba raa wāa yen saarɔ bu yarina bu ye deri. ¹³ Yen b̄irun wollɔwa gunɔsu su koo na su sina. Kpa gbeku ye ye yi yin wāa yeru ko yen kɔkɔrɔ. ¹⁴ Yeni ya koo koorawa kpa dāa ni nu nim waamɔ nu ku raa ka gunia nu guru winu girari nu sere tii sua nim gunum sɔ. Domi dānu ka tɔmbu kpuro ba koo gbiwa bu da bu gɔribu deema.

¹⁵ Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, dɔma te sɛduru ye, ya koo du gɔribun wāa yerɔ, kon de taka koorɔ ye ya wāa yam mi kpuro yu gɔɔ wooru sina. Kon nim yɔrasia yen sɔ, kpa n de daanu nu kɔkubu yāra. Kon maa de wam mi tira Libaniɔ, kpa n dānu gberasia yakasɔ. ¹⁶ Sanam me kon de sɛduru ye, yu wɔruma ya du gɔriɔ ka tɔn be ba dɔɔ mi sannu, be ba koo yen wɔrumaan damu nɔ ba koo diiri bɛrum sɔ. Gbaa te ba mɔ Edɛnin dāa ni nu buram bo ka ni nu gea sãa ni kpuro ni nu gesi nim waamɔ Libaniɔ nu ko n nuku dobu mɔwa sere tem sɔɔwɔ. ¹⁷ Nin tii nu koo sara nu da gɔribun wāa yerɔ nu bu deema be ba go ka takobi. Ba raa sãawa yen dam ma ba wāa yen saarɔ tɔmbun suunu sɔɔ.

¹⁸ Edɛnin gbaa te sɔɔ, dāa gaa kun ka Egibitin sina boko nɛ buram sɔɔ ka kpāaru sɔɔ. Ka me, ba koo nɔn surewa gɔribun wāa yerɔ tem sɔɔ sɔɔwɔ ka dāa ni nu wāa Edɛni mi sannu kpa u n kpī ka be ba go tabu sɔɔ ka takobi, be ba ñ Gusunɔ yɛn suunu sɔɔ. Yeniwa ya koo Egibitin sina boko ka win tɔn dabi te kpuro deema. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni kpuro gerua.

Ba koo Egibitigibu

ka ben sina boko gɔɔ swīiya

32

¹ Isireliban yorun wɔɔ wɔkura yirusen suru wɔkura yirusen tɔɔ gbiikuru sɔɔra Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ² tɔnun bii, a gɔɔ swīiya Egibitin sunɔn sɔ. A nɔn sɔɔwɔ a nɛɛ, wee u sãawa nge gbee sunɔ kpɛmbu bwesenu suunu sɔɔ.

Ma u maa sãa nge karaku nim wɔku sɔɔ.

U ra tii kpɛre daa ten nim sɔɔ

kpa u ten nim buri ka naasu

kpa ten kurenɔ nu soona.

³ Yen sɔ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, kon nɔn nen yāakororu surema sanam me tɔn dabɔnu nu mɛnɛ kpa bu nɔn gawa bu yarama. ⁴ Kon nɔn yarawa kasasɔ kpa n nɔn kɔ yakasɔ. Kon dewa gunɔsu su na su sina win wollɔ kpa gbeku ye ye yi nɔn di. ⁵ Kon win yaa yariwa guunu wollɔ kpa n ye ya tie taasi wɔwi sɔɔ. ⁶ Kon de win yem mu n yari tem mɛ sɔɔ u wāa sere ka guunɔ kpa yem mu n yiba mɛn wɔwi sɔɔ. ⁷ Sanam me u

koo gbi, kon de wällu tu tîra. Kon kperin yam bururam go kpa guru wiru tu sɔɔ wukiri, kpa suru u ku maa yam bururasia. ⁸ Kon wällun fitlanu kpuro go win sɔ. Kpa n de yam mu tîra win tem sɔɔ. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ⁹ Kon de bwese dabinu nu biti soora nù n win kpeerabun labaari nua, baa ka tem me u n yɛ. ¹⁰ Kon de bwese ni, nu n biti soore win sɔ. Kpa nin sinambu ba n diirimɔ bɛrum sɔ sanam me kon nɛn takobi fia ben wuswaaɔ. Sanam me u koo kpeera mi, ba ko n diirimɔwa saa kpuro sɔɔ, ben baawure u n ka win wàaru nande.

¹¹ Domi ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na neɛ, Babilonin sina bokon tabu kowobu ba koo nùn wəri ka takobi. ¹² Kon nùn tabu kowo damgibu be ba nuku kɔsuru bo surema bu win tɔn dabi te go. Kpa Egibitin tii suabu bu kpe. ¹³ Kon win yaa sabenu go nim bakam bakuɔ kpa tambu n kun me yaa sabenun naasu su ku maa nim me buri. ¹⁴ Kon de mu kpunawa kpa mu n kokumɔ nge gum yarum. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ¹⁵ Nà n dera Egibiti ya kua bansu ma na yen dukia gura mam mam, na yen tambu kam koosia, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nena na saa Yinni Gusunɔ.

¹⁶ Womu geniwa bwesenu kpuron tɔn kurɔbu ba koo ko Egibiti ka yen tɔn dabi ten sɔ. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ba koo bwese ni ba kamia

gɔɔ swĩiya

¹⁷ Isireliban yorun wɔɔ wəkura yirusen suru wəkura yirusen sɔɔ wəkura nɔɔbuse sɔɔ, Yinni Gusunɔ u neɛ, ¹⁸ tɔnun bii, a gɔɔ wuri koowo Egibitigibun sɔ kpa a de wunɛn gɔɔ wuri yi, yi bu sure sere tem sɔɔwa gɔribun wāa yerɔ be ka bwese ni nu dam mɔn tambu. ¹⁹ A bu sɔɔwa a neɛ, ba tamaa ba gabu bɛɛre kerewa? Aawo! Ba koo dawa gɔribun wāa yerɔ ba n kpɔ mi sannu ka be ba kun Gusunɔ yɛ. ²⁰ Ba koo wɔrukuwa bu kpuna ka be ba go tabu sɔɔ sannu. Wee, ba takobi woma kararun di bu ka be kpuro go. ²¹ Tabu durɔ damgii be ba wāa gɔribun wāa yerɔ ka be, Egibitigibun somiɔ be ba gu, ba koo nɔɔgiri sua bu bu dam koosia bu neɛ, be wee ba sarama be, be ba n Gusunɔ yɛ. Wee ba kpɔ. Ba bu gowa ka takobi.

²² Meya Asirin sina boko ka win tɔn dabinu ba kpɔ ma ben sika ya nùn sikerene. Be kpurowa ba gu tabu sɔɔ. ²³ Siki ni, nu wāawa sere tem sɔɔ sɔɔwɔ, ma nu ka ben sina bokogiru sikerene. Tabu sɔɔra ba be kpuro go be, be ba raa nasie.

²⁴ Meya maa Elamun sina boko ka win tabu kowobu ba kpɔ. Ma win tabu kowobun siku win wīguru sikerene. Be kpurowa ba go tabu sɔɔ be, be tamba raa nasie. Ba n Gusunɔ yɛ. Wee ba wāa sika sere tem sɔɔwɔ. Ba sekuru sɔɔwa gɔribun wāa yeru mi. ²⁵ Elamun sina

boko ka win tabu kowobu ba kpɔ ka be ba go tabu sɔɔ. Win tabu kowobun sika ya wīguru sikerene. Be, be ba n Gusunɔ yɛ ba gu tabu gberɔ. Beya tamba raa nasie. Be wee tɛ ba kpɔ ba sekuru sɔɔwa ka be ba gu taa bii sɔɔ.

²⁶ Mɛsɛki ka Tubali ba kpɔ ka ben tabu kowobu kpuro. Ma tabu kowo ben sika begia sikerene. Be, be ba n Gusunɔ yɛ mi, ba guwa tabu sɔɔ. Beya tamba raa nasie. ²⁷ Be, be ba n Gusunɔ yɛ mi, ba n ka bu yellun tabu durɔ damgibu menne ba sikua. Ba duawa gɔribun wāa yerɔ ka ben tabu yānu ba kpuna ben toranun sɔ, ma ben takobiba ba kua ben leferi. N deema beya tambu ba raa nasie. ²⁸ Nge meya Egibitigibu ba koo maa gbisuku kpa bu bu sike tɔn be ba n Gusunɔ yɛn suunu sɔɔ be, be ba go tabu gberɔ.

²⁹ Edomuba ka ben sina asakpɔbu ben tii ba wāa gɔribun wāa yeru mi. Baa me ba wɔrɔgɔru mɔ, ba bu gowa. Wee ba bu sikua ka be ba n Gusunɔ yɛ sannu.

³⁰ Sɔɔ yɛsan nɔm geu gian sinambu ka sere Sidonigibu ba sara ba da gɔribun wāa yerɔ. Wee tɔn be, ba wāa sekuru sɔɔ baa me ba raa bu nasie ben wɔrɔgɔrun sɔ. Adama tɛ, ba da ba kpɔ ka be ba go tabu sɔɔ sannu be, be ba n Gusunɔ yɛ mi. Ba sekuru sɔɔwa gɔribun wāa yeru mi.

³¹ Egibitin sina boko u koo bu wa kpa win laakari yu kpuna win tɔn dabi ten sɔ ka win tabu kowobun sɔ be ba go tabu sɔɔ. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ³² Na dera tambu ba ra n bɛrum soore Egibitin sina boko win sɔ. Adama tɛ, wi ka win tabu kowo be ba gu tabu sɔɔ, ba koo bu sikewa be ba n Gusunɔ yɛn suunu sɔɔ. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

33

Yinni Gusunɔ u Esekieli kua

Isireliban kirɔ kowo

(I maa mɛerio 3:16-21)

¹ Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u neɛ, ² wunɛ tɔnun bii, a wunɛgibu Isireliba sɔɔwɔ a neɛ, tabu bɔ n wāa ben tem sɔɔ, ba ra gbamgba sowo gɔsiwa. ³ Saa ye sɔɔ, gbamgba sowo wi, ù n yiberɛba wa kpa u gbamgba so u ka wigibu nɔɔsia. ⁴ Wi u gbamgba ye nua, ma u ye atafiuru kua, yiberɛ ù n nùn samba kua u go, saa ye sɔɔ, win yem mu koo wəriwa win tii sɔɔ. ⁵ U koo gbiwa yèn sɔ u gbamgba ye atafiuru kua. U kun daa ye atafiuru kue, u koo raa win wāaru wɔra. ⁶ Su neɛ, gbamgba sowo wi, u yiberɛba waamɔ ba wee, ma u n gbamgba so u ka wigibu nɔɔsia. Saa ye sɔɔ, bɔ n goo samba kua ba mwa ba go, u koo gbiwa win durum sɔɔ. Adama gbamgba sowo win taarɛwa. Wiya ba koo wi ba go min yem bikia.

⁷ Tɔnun bii, wuna na gɔsa nge gbamgba sowo Isireliban suunu sɔɔ a ka bu kirɔ ko. A

de a nen gari ka nen kirɔba swaa daki kpa a bu ye nɔɔsia. ⁸ Nà n tɛ nɛɛ, tɔn kɔso goo u koo gbi, ma a n nùn kirɔ kue u ka win daa kɔsa ye deri, u koo gbiwa win durum sɔɔ kpa n nun win yem bikia. ⁹ Adama à n nùn kirɔ kua u ka win daa kɔsa deri, ma u yina u ye deri, yɛro u koo gbiwa win durum sɔɔ. Kpa wune a wunen wáaru wɔra.

Wi u win daa kɔsa deri,

u koo wáaru wa

¹⁰ Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a Isireliba yeni sɔɔwɔ a nɛɛ, wee ba ra gere bu nɛɛ, ben toranu ka ben durum ya bu wáasi. Yen sɔna ba nani sɔɔre. Amɔna ba koo ka kpí ba n wáa. ¹¹ Adama a bu wisio a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, sere ka nen wáaru, na n tɔn kɔson goo kí. Na kíwa u gɔru gɔsia kpa u wa u n wáa. Yen sɔ, be, Isireliba bu gɔru gɔsio. Mban sɔna ba koo tii go.

¹² Tɔnun bii, a maa wunegibu sɔɔwɔ a nɛɛ, gemgii ù n kɔsa mɔ, win gea ye u raa kua ya n win wáaru wɔramɔ. Tɔn kɔso ù n maa win daa kɔsa deri u gea mɔ, win yellun daa kɔsa ye, ya n derimɔ u kam ko. Yen sɔna gemgii ù n kɔsa mɔ, win yellun daa ya n win wáaru wɔramɔ. ¹³ Nà n gemgii sɔɔwa na nɛɛ, u ko n wáaru mɔ win daa gean sɔ, ma u tamaa win daa gea ye, ya tura, ma u seewa u daa kɔsa wɔri, u n yɛ ma kon win yellun daa gea ye duariwa. Kpa u gbi win daa kɔsan sɔ. ¹⁴ Nà n maa tɔn kɔso sɔɔwa na nɛɛ, u koo gbi, ma u gɔru gɔsia u win daa kɔsa deri, ma u gea mɔ u gem swí, ¹⁵ ma u tɔruba ye u raa goo mwáari ka sere maa gáa ni u raa gɔbena wesia, ma u nen woodaba mem nɔɔwammɛ be ba wáaru wɛɛmɔ, u n gɔbimɔ. U ko n wáawa ka gem, domi u gea mɔ. ¹⁶ Kon win toranu kpuro duariwa kpa u n wáa domi u gea mɔ.

¹⁷ Tɔnun bii, wunegiba nɛɛ, nen gere ye, ya n sáa dee dee. Adama bera ba saka saramɔ. ¹⁸ Gemgii ù n win daa gea deri, ma u kɔsa mɔ, u koo gbiwa kɔsa yen sɔ. ¹⁹ Tɔn kɔso ù n maa win daa kɔsa deri, ma u gea mɔ, u ko n wáawa yen sɔ.

²⁰ Be, Isireliba ba nɛɛ, nen gari yi, yi n sáa dee dee. Ba n yɛ ma kon baawure siriwa nge mɛ win daa ya nɛ.

Ba koo Isireliban tem

kam koosia

²¹ Sanam mɛ Isireliba ba wáa yoru sɔɔ, ten wɔɔ wákura yirusen suru wákurusen sɔɔ nɔɔbuse sɔɔ, yera goo u kisirama Yerusalemun di. Ma u na Esekielin mi u nɛɛ, ba Yerusalemu mwa.

²² N deema yoka durɔ wi, u sere tunuma, Yinni Gusunɔ u Esekieli win dam wɛ, ma win yara kusiara. Ye durɔ wi, u na sisiru bururu win mi, yera u ka nùn gari kua.

²³ Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u nɛɛ, ²⁴ tɔnun bii, wee ye tɔn be ba tiara Yerusalemun bansɔ ba gerumɔ. Ba mɔ, Aburahamu u wáawa wi turo. Ka mɛ, u tem mɛ mwa. Kaa sere gere bɛsɛ be sa dabi, ma ba sun tem mɛ wɛ? ²⁵ Yen sɔ, a bu sɔwɔ a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔmɔ. Na nɛɛ, ba yaa temmɔ ka yen yem sannu. Ba búnu sáamɔ, ma ba tɔmbu goomɔ. Yera ba tamaa tem mɛ, mu ko n sáa begim? ²⁶ Ben tabu yána ba ra n naane sáa. Ba ra n daa kɔsa mɔwa, baawure u ka win winsim kurɔ kpunamɔ. Yera ba tamaa tem mɛ, mu ko n sáa begim?

²⁷ A maa bu sɔwɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, sere ka nen wáaru, be ba wáa bansu sɔɔ mi, ba koo bu gowa ka takobi. Be ba wáa yakasu sɔɔ, gbeeku yeeya yi koo bu tem. Be ba maa kukua gbɛara damginu sɔɔ ka kpɛe baaba sɔɔ, barara ta koo bu go. ²⁸ Kon tem mɛ gɔsia bansu. Mɛn dam mu koo kpe mɛn sɔ ba tii sue. Ba koo men guunu deri. Goo kun maa sarɔ mi. ²⁹ Nà n tem mɛ bansu koosia mam mam n ka be, Isireliba seeyasia ben daa kɔsan sɔ, saa ye sɔara ba koo gia ma nena na sáa Yinni Gusunɔ.

³⁰ Tɔnun bii, wunegibu Isireliba ba wunen faagi mɔ ganin bakuɔ ka dii kɔnnasɔ. Baawure u win winsim sɔmɔ u mɔ, a na su da su Yinni Gusunɔn gari nɔ.

³¹ Ma ba naamɔ dabi dabinu ba nun swaa daki. Adama ba n mɔ ye a bu sɔmɔ. Ba wunen gari yaakorɔ sáa ma ba ben tii tiin arufaaní naa gire. ³² Wee a sáawa nge ben barɔ wi u dákɔru do. A maa bara soberu yɛ. Ba ra wunen kirɔba swaa daki kpa ba kun be mem nɔɔwɛ. ³³ Adama ye a bu sɔɔwa mi kpuro yà n koorɔ, ba koo gia ma nen sɔmɔ u wáa ben suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔ u Isireliban

kparobu gerusimɔ

34

¹ Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u nɛɛ, ² wunɛ tɔnun bii, a Isireliban kparobu gerusio. A bu nen kirɔba sɔɔwɔ. Wee ye na bu sɔmɔ. Na nɛɛ, be, Isireliban kparobu, ba kuawa bɔrurobu. Domi ben tiin gariya ba mɔ. Ba n yáa gɔɔ nɔɔrimɔ. ³ Wee ba yáa ni nu gum mɔ goomɔ ba temmɔ ma ba nin bom nɔrumɔ. Adama ba n nu kparamɔ. ⁴ Ba n ni nu kpanamɔ somi. Ba n ni nu barɔ nɔɔri. Ba n ni nu mɛra wan bosu tim doke. Ba n ni nu geramɔ sure swaa gea sɔɔ. Meya ba n ni nu kɔɔra kasu. Adama ba nu dam dɔremɔwa. ⁵ Ma nu yarina domi nu n kparɔ mɔ. Nu kua gbeeku yeɛn díanu. ⁶ Ma nu sirene guunu ka gungunu wɔllɔ nu yarine tem kpuro sɔɔ. Goo kun nin bwisikunu kua u sere mam nu kasum da. ⁷ Yen sɔ, be, Isireliban kparobu bu swaa dakio bu nɔ ye na bu sɔmɔ. ⁸ Ne,

Yinni Gusunɔ, sere ka nen wāaru, na wa ma ba nen yāanu wəri ba goomɔ. Ma nu kua gbeeku yeen dīanu yèn sɔ nin kparoba kun nin bwisikunu kue bu nu nɔɔri. Ma ba sere ben tii nɔɔrimɔ. ⁹ Yen sɔ, bu swaa dakio bu nɔ ye na bu sɔmɔ. ¹⁰ Ne, Yinni Gusunɔ, na bu seesimɔ. Ba ñ ko n maa sãa nen yāanun kparobu bu sere nin arufaani di. Kon nu wɔra ben nɔman di, kpa nu kun maa sãa ben dīanu.

Yinni Gusunɔ u ko n sãa

win yāanun kparo

¹¹ Wee ye ne, Yinni Gusunɔ na gerumɔ saa tɛn di. Na nee, nen tiwa kon nen yāanu mennan nu nɔɔri. ¹² Kon nu mennawa nge me yāa kparo u ra win yāanu menne nù n yarina. Tɔɔ te nu yarina ta sãawa yam wōku bakaru. Kon da n nu kasuwa baama mi nu yarine. ¹³ Kon nu yarama tem tukum di. Kpa n nu mennan ka na nin temɔ Isireliba. Kon nu kpara guunɔ ka wɔwi sɔ ka sere mi tamba wāa kpuro. ¹⁴ Kon ka nu da kpara yee geeru sɔ. Kpa nu di nu wɛra. Nu koo yɔ Isireliban guunɔ kpa nu yaka geesu wa nu di. ¹⁵ Nen tiwa kon nu kpara kpa n de nu wɛra. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ¹⁶ Kon ni nu kɔɔra kasuma n ka na. Kpa n ni nu mɛɛra wan bosu tim doke. Kpa n maa ni nu barɔ nɔɔri nu dam ko. Adama kon ni nu bɔɔru go. Nen tiwa kon nen yāanu kpara gem sɔ.

Gusunɔ

u win tambu somiru wee

¹⁷ Wee ye ne, Yinni Gusunɔ na Isireliba be ba sãa nge yāanu sɔmɔ. Na nee, kon nin geenu ka kɔsunu wunana. Kon yāanu ka bonu wunana. ¹⁸ Domi yaka gee si nin ganu di su nu tura sere nu si nu ñ di taakumɔ. Nu nim gem nɔra n nu tura ma nu me mu tie taaka nu burisi. ¹⁹ Yaka si nu taaka mi, siya nen yāa ni nu tie nu dima. Nim me nu maa burisi mi, meya nu nɔrumɔ. ²⁰ Yen sɔna ne, Yinni Gusunɔ na nu sɔmɔ na mɔ, kon yāa ni nu bɔɔru ka ni nu woore wunana. ²¹ Domi ni nu bɔɔru nu ni nu woore ka kabi barikia nu yarinasia. ²² Wee na nu somiru wee. Kpa goo u ku raa maa nu mwɛeri. Kon nu siria. ²³ Kon nu kparo turo wɛ wi u koo nu nɔɔri. U koo yariwa nen sɔm kowo Dafidin bweserun di. U koo nu nɔɔri kpa u n sãa nin kparo geo. ²⁴ Ne Gusunɔ ko na n sãa nin Yinni. Kpa nen sɔm kowo Dafidi u n sãa nin kparo. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²⁵ Na nɔɔ mwɛeru kua ma kon nu bəri yendu wɛ. Kon de gbeeku yee kpuro yi doona tem minin di. Saa ye sɔ, nu koo kpɛ nu kpuna ghaburɔ ka dāa sɔwɔ. ²⁶ Kon de nu n wāa guu te na gɔsan bɔkuɔ. Kpa n nu domaru kua n de gura yu ne yen saa sɔ. ²⁷ Dānu nu koo binu ma. Tem mu koo de dīanu nu ma, kpa baawure u n wāa bəri yendu sɔ.

Kon nen tɔmbun yorun yɔni kasuku kpa n bu yakia be ba bu yoru mwɛeran naman di. Kpa bu gia ma nena Yinni Gusunɔ. ²⁸ Tɔn tukobu ba ñ maa bu dimɔ. Gbeeku yee yi ñ maa bu mwɛerimɔ. Ba koo yariwa karin di. Goo kun maa bu narumɔ. ²⁹ Kon bu gbea wɛ ye ya koo yisuru yari. Ba ñ maa gɔɔrun wahala mɔ ben tem sɔ. Tɔn tukobu ba ñ maa bu sekuru dokemɔ. ³⁰ Ba koo gia ma ne Gusunɔ na sãawa ben Yinni. Nena na ka be, Isireliba wāa. Ba sãawa nen tambu. Nena na yeni gerua.

³¹ Be nen tambu, beya ba sãa nen yāa ni na nɔɔrimɔ mi. Domi na sãawa ben Yinni. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gari yi ba gerua Edmuban sɔ

35

¹ Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔwɔa u nee, ² tɔnun bii, a mɛerio Seirin guurun bera gia, kpa a tu sɔ a nee, ³ ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nee, wee kon tu worima. Kon tu nen nɔmu demie kpa n tu ko bansu. ⁴ Kon ten wusu bansu koosia, kpa tu yɔra diuru. Saa ye sɔra ta koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ. ⁵ Wee ta ka Isireliba yibere tɛru neni sere ka gisɔ. Isireliban wahalan saa sɔ, ta bu takobi sɔkura sanam me ben durum ya yewa. ⁶ Yen sɔ, ne, Yinni Gusunɔ na nee, sere ka nen wāaru, kon ten yem yari. Yem me ta raa yari mi, mu ko n tu swii. Domi ta ñ tɔmbun yem yarihu yine. Yen sɔ, ba koo ten tiin yem yari. ⁷ Kon de Seirin guu te, tu ko bansu. Kon be ba sarɔ mi kpuro go. ⁸ Tɔn be ba gon gonu nu ko n teriewa baama guunɔ ka gungunɔ ka wɔwi sɔ ka sere maa wɔrusɔ. ⁹ Kon de tu kowa bansu sere ka baadommaɔ. Goo kun maa sinamɔ ten wusu sɔ. Saa ye sɔra ba koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ.

¹⁰ Seiri ya nee, Isireli ka Yudan temgibu ba koo ko yegibu. Ya koo be kpuro mwa baa me na wāa mi. ¹¹ Yen sɔ, sere ka ne, Yinni Gusunɔn wāaru, kon ye maru ka nisinu ka tusiru kɔsie nge me ya raa bu kua. Kon bu tii sɔsi sanam me kon ye siri. ¹² Saa ye sɔ, ya koo gia ma ne, Yinni Gusunɔ na nu wɔma ye ya Isireliban guunu wanwa. Ya nee, wee nu kam kua. Wee ba ye nu nɔmu sɔndia nge gbeeku yee. ¹³ Ya tii sua nen wuswaaɔ ka yen gari gerubu. Ya man tɔn bia gari gerusi. Nen tiwa na ye nua.

¹⁴ Ne, Yinni Gusunɔ na maa nee, sanam me tem kpuro mu ko n wāa nuku dobu sɔ, yen tem mu koo ko bansu. ¹⁵ Domi ya nuku dobu kua sanam me ya Isireliban tem kam koosia. Nge meya kon Seirin guuru ka Edmun tem me kpuro kam koosia kpa n ko bansu. Saa ye sɔra ba koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ.

Isireliba

ba koo wurama ben temo

36

¹ Yinni Gusuno u Esekieli sowa u nee, tonun bii, a Isireliban guunu nen gari sowa kpa nu yi swaa daki. Ma Esekieli u ka guu ni gari kua u nee, i swaa dakio i no ye Yinni Gusuno u gerua. U nee, ² wee yibereba ba gerumo ba mɔ, ehɛ, tɛ i kua beginu. ³ Yen sɔ, ameniwa wi, Yinni Gusuno u nee, n bee sɔ. U nee, u wa ma ba kɔa bu bee kpeerasia beri berika kpuro, bu bee mwe. Kpa bwese ni nu tie nu n bee mɔ. Meya nu ra n bee yɛmɔ nu n ka faagi mɔ yam kpuro. ⁴ Yen sɔ, u nee, bee guunu ka gungunu ka daanu ka wɔwi ka bansu ka wuu si ba deri si yibereba ba wɔri ba yānu gura ma bwese ni nu ka su sikerene nu su yɛmɔ, i swaa dakio i no ye u gerumo been sɔ. ⁵ Wi, Yinni Gusuno u gerua u nee, ka nisi bakana u ka Edomuba kpuro gari mɔ ka bwese ni nu tie, ni nu tii win tem wɛ ka nuku dobu ka win gendu ma nu ka men yānu kpuro gura. ⁶ Bee Isireliban tem guunu ka gungunu ka daanu ka wɔwi, wee ye u nee, n bee sɔ. U nee, wi wee u gari gerumo mɔru ka nisinun sɔ. Domi bwese tukunu nu bee sekuru doke. ⁷ Yen sɔna u noma yiya u bɔrua u nee, bwese ni nu ka bee sikerene mi, niya nu koo sekuru wa. ⁸ Saa ye sɔ, bee guunun dānu i ko kpara kpa i binu ma win tumbu Isireliban sɔ. Domi ben wuramaru ta turuku kua kɔ. ⁹ Wi wee u ka bee wāa. U koo bee wuswaa kisima. Ba koo maa wuku been temo bu duure. ¹⁰ U koo de tumbu bu dabia. Isireliba kpuro ba koo wurama mi, kpa ba n wāa been suunu sɔ. Kpa bu bansu sɔ dii kpaanu hani. ¹¹ U koo de tumbu ka yaa sabenu bu dabia bu kɔwara kpa bu sina mi nge yellu. Kpa u bu gea kua n kere ye u raa kua. Saa ye sɔ, ba koo gia ma wiya u sɔa Yinni Gusuno. ¹² U koo de win tumbu Isireliba bu si been wallo kpa ba n bee mɔ. I ko n sɔa ben tubi. Saa ye sɔ, i n maa derimo bu ben bibu bia. ¹³ Wee tamba gerumo ba mɔ, Isirelin tem mu sɔa nge gbeeku yaa ye ya yen tiin binu temmɔ. ¹⁴ Yen sɔna i n maa tumbu temmɔ. I n been tumbu kam koosiamɔ. ¹⁵ U n maa derimo i bwese tukunun woma nɔ. Ba n maa bee sekuru dokemɔ. Meya i n maa derimo been tumbu bu kam ko. Wi, Yinni Gusunowa u yeni gerua.

Yinni Gusuno

u koo Isireliba menna

¹⁶ Yinni Gusuno u maa gerua u nee, ¹⁷ tonun bii, sanam me Isireliba ba wāa ben temo, ba mu disi doke ben daan sɔ ka ben kookoosun sɔ. Ma na ben kookoo si garisi disi nge ton kurɔ wi u yasa mɔ. ¹⁸ Yen sɔna na bu mɔru seesi yem me ba yari ben tem sɔn sɔ ka sere bɔu ni ba ka mu disi doke. ¹⁹ Na bu siri ben daa ka ben kookoosun sɔ. Ma na

bu yarinasia ba wāa wāa bwesenu ganu sɔ tem tukumo. ²⁰ Ye ba wāa bwese nin mi, ni ba tii wɛ, miya ba nen yi si deera te sanko sere tamba mɔ, Yinni Gusunan tamba. Win tem diya ba yarima. ²¹ Yen sɔna na kɔi n nen yi si deera te faaba ko te be, Isireliba ba sankumo bwesenun suunu sɔ mi ba wāa. ²² Yen sɔ, tonun bii, a kɔam Isireliba sowa a nee, n n ben sɔ na yeni mɔ. Nen yi si deera ten sɔna te ba sanko bwesenu sɔ. ²³ Kon nen yi si baka te beerɛ wesia te ba sanko bwesenun suunu sɔ mi. Bwese ni, nu n wa ba man beerɛ wɛmɔ, nu koo gia ma nena na sɔa Yinni Gusuno.

²⁴ Kon bu wuna bwese nin suunu sɔn di n bu menna n ka wurama ben temo. ²⁵ Kon bu nim deera wisi kpa bu deera. Kon ben toranu kpuro woka kpa n ben bɔnu kpuro wuna n kɔ. ²⁶ Kon bu bwisiku kpaanu ka gɔru kpaasu wɛ. Kon ben gɔru si su bɔɔbu nge kperu wuna kpa n bu gɔrusu wɛ si su du nge wasi. ²⁷ Kon bu nen Hunde wɛ kpa n de bu nen woodaba mem nɔwɔba ba n ka ye samburu mɔ. ²⁸ Ba koo sina tem me na ben baababa nɔ mwɛru kua sɔ, kpa bu ko nen tumbu kpa na n maa sɔa ben Yinni. ²⁹ Kon bu toranu kpuro gbara. Kon de bu dānu wa nu n kɔa. Na n maa bu gɔru kparemɔ. ³⁰ Kon de dānu nu ma, kpa gbaa yu dānu ko kpa bu ku maa sekuru wa gɔrun sɔ bwesenu sɔ. ³¹ Saa ye sɔra ba koo tubu ma ben kookoosu ka ben daa ya n wā kpa bu tii tusi yen sɔ. ³² Adama be, Isireliba ba n ye ma n n ben sɔ na mɔ me. Bu de sekuru tu bu mwa. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

³³ Ne, Yinni Gusuno na maa nee, dama te kon bu deerasia ben toranu kpuron di, kon de tumbu bu yibu wusu sɔ kpa bu ben bansu seeya. ³⁴ Ba koo maa dānu yewe tem me sɔ, me ba raa deri tumbu kpuro bu ka wa ma gānu ku ra kpi mi. ³⁵ Kpa bu nee, tem mi gānu ku ra kpi mi, wee mu kua nge gbaa te ba mɔ Edeni. Men wuu si su raa bansu sɔa su tɛ tumbu yiba ma ba su gbāranu toosi. ³⁶ Kpa bwese ni nu ka bee sikerene nu gia ma nena na ye ba raa sura seeya, ma na ye ba raa wuka gira. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua. Kon maa ye ko.

³⁷ Wee ye kon maa wure n Isireliba kua. Kon bu dabilitas nge yāa gɔ. ³⁸ Wuu si su raa bansu sɔa, su koo tumbu yibu nge yāa gɔ si ba gosa yākurun sɔ, si ba ra ka ne Yerusalemu tɔo bakarun sɔ. Saa ye sɔ, ba koo gia ma nena na sɔa Yinni Gusuno. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

Esekieli u kuku gbeunu wa

kāsiru sɔo

37

¹ Yinni Gusunan dam mu Esekieli nenua ma mu win bwera sua mu ka da wowa gaan suunu sɔ. Wowa ye sɔ, dukuna nu yiba.

²Ma dam me, mu dera u sia kuku nin suunu so. U deema nu dabi wowa ye so, ma nu gbere woko woko.

³Ma Yinni Gusuno u nee, tonun bii, kuku ni, nu koo kpi nu wారు wa?

Ma u wisa u nee, wuna a ye me, Yinni.

⁴Ma u nun sowa u nee, a gari geruo kuku gbebu nin s a nu s a nee, nu ne, Yinni Gusunon gari swaa dakio nu no. ⁵Na nee, kon nu hunde kpa w kpa nu ma se nu n wa. ⁶Kon nu sii kpaanu w kpa n de nu wasi kpara. Kon nu hunde kpa w kpa nu se nu n wa. Saa yera ba koo gia ma nena na saa Yinni Gusuno.

⁷Ma Esekieli u gari yi gerua nge me Yinni Gusuno u nun sowa. Sanam me u gari yi mo, yera u damu gagu ka yiribu gabu nua ma kuku ni, nu susina. ⁸Yera u wa nu sfinu kua ma nu wasi kpara, adama nu n gina hunde mo. ⁹Yinni Gusuno u maa nee, tonun bii, a gari geruo a hunde s a nee, ameniwa ne, Yinni Gusuno na gerua. Na nee, hunde yu na saa handunian goonu nnen di kpa yu goo ni wom wure kpa nu se nu n wa.

¹⁰Ma u gari gerua nge me Yinni Gusuno u nun sowa. Ma hunde ya na ni so, nu wారు wa ma nu seewa nu yora. Nu dabi nge tabu kowobu.

¹¹Yinni Gusuno u maa nee, tonun bii, kuku ni, nu sawa Isireliba. Wee ba mo, ben kukunu nu gbera. Ben yiyabu bu doona ma ba kora. ¹²Yen s t e, a bu sowa a nee, wee kon be, nen tambun sika wukia kpa n bu yara min di n ka bu wurama ben temo. ¹³Na n bu kua me, ba koo gia ma nena na saa Yinni Gusuno. ¹⁴Kon bu nen Hunde dokea kpa bu wa ba n wa. Kon de bu wura bu sina ben temo. Saa ye sora ba koo gia ma ne, Yinni Gusuno na gari gerua na maa yi kua.

Yudaba ka Isireliban banda

koo ko teeru

¹⁵Yinni Gusuno u maa nee, ¹⁶wune tonun bii, a daa kukuru garu suo kpa a Yudaban bandun yisuru yore ten wallo. Kpa a maa daa kukuru garu sua a Isireliban bandun yisuru yore ten wallo. ¹⁷Kpa a daa kukunu yiru ye swena nu ko nge daa kuku teeru wunen noma so. ¹⁸Sanam me tamba koo nun bikia bu nee, a n kaa sun daa yen tubusianu s? ¹⁹Saa ye sora kaa bu wisi a nee, ameniwa ne, Yinni Gusuno na gerua. Na nee, kon Isireliban bandun daa kuku te sua kpa n u swena ka Yudaban bandugiru nu ko daa kuku teeru nen noma. ²⁰Daa kuku ni, nu ko n sawa wunen noma ban waamo. ²¹A maa bu sowa a nee, wee, kon Isireliba mennama beri berikan di mi ba yarine bwesenu so, kpa n de bu wurama ben temo. ²²Ba koo ko bwese teeru sere ka be ba wa guuno kpa ba n suno turo mo. Ba n ko n maa saa bwesenu yiru. Ba n ko n maa sinambu yiru mo. ²³Ba

n maa tii disa dokemo ben bu saanun s a ka ben toranun s. Kon bu yaramawa mi ba wa ba ka tora kpuron di. Kon bu derasiawa mam mam. Ba ko n sawa nen tambu kpa na n maa saa ben Yinni. ²⁴Dafidi nen som kon bibun bweseru sora ba koo suno wa. Kparo turowa ba ko n mo. Ba koo nen woodaba mem sawa kpa bu ka ye samburu ko. ²⁵Ba koo wure ba n wa tem me so me na nen som kowo Yakabu we. Miya ben baababa ba sina. Ben tii ba koo maa sina mi sere ka ben bibun bibo ka baadommo. Dafidin bibun bwesera ta ko n bandu dii mi sere ka baadommo. ²⁶Kon ka bu arukawani bori yendugia baka ye ya ko n wa sere ka baadommo. Kon de bu sina tem mi, kpa bu dabia. Kpa n nen saa yeru gira ben suunu so sere ka baadommo. ²⁷Nen wa yeru ta ko n sawa ben suunu so. Ba ko n sawa nen tambu kpa na n saa ben Yinni. ²⁸Nen saa yeru ta n wa ben suunu so sere ka baadommo, saa ye sora bwesenu nu koo gia ma nena na saa Yinni Gusuno wi u Isireliba gosa nenen.

Gari yi ba gerua Gogun s

38

¹Yinni Gusuno u nee, ²tonun bii, a merio Gogun bera gia Magogun temo wi, wi u saa Meseki ka Tubalin kparo kpa a nun gerusi a nee, ³wee ye ne, Yinni Gusuno na gerumo. Na nee, kon Gogu worima wi u saa Meseki ka Tubalin kparo. ⁴Kon nun gosama kpa n kakonu doke win baa saburoso, kpa n nun gawama, wi ka win tabu kowobu ka dumi ka maasabu, kpa win tan dabi te, ta n tabu yanu sebua ta n te e bakanu ka piiminu neni kpa ta n takobiba fiama. ⁵Peesiba ka Etiopigibu ka Putigibu be kpuro ba terenu ka sii furo kakonu doke, be kpurowa ba koo ka nun da. ⁶Gomeen tabu kowobu ka Beti Togaamagii be ba wa sowa yesan nom geun so so gia, be ka ben tabu kowobu kpuro ka sere bwese dabi dabinun tambu, be kpurowa ba koo nun swii. ⁷U gesi win sora kowo wi ka ton be ba koo nun swii kpa u n sora kpeere. Wiya u koo bu kpara. ⁸Amen biru kon de u ko ben wirugii, kpa u Isireliba wari be ba kisira tabun di. N deema ba raa yarinewa tem tukumo ma ba seema tem kpuron di mi ba raa wa. Ba wurama ba menna Isireliban guuno ni ba raa deri n te. Ma ba sina mi ka bori yendu. ⁹Adama wi ka win tan be ba nun swii ba koo tem me wukiriwa nge woo baka n kun me nge guru wiru. ¹⁰Ne, Yinni Gusuno na nee, saa ye, ya n tunuma, bwisiku kusunu koo nun deema kpa u kosa himba ko. ¹¹U koo gora doke u nee, u koo tem gam tambu wari be ba wa bori yendu so, ben wusu su n gbaranu ka gamboba mo. ¹²U koo da u tambu wari be ba ben wuun bansu seeya kpa

u ben yānu gura. Tɔn be, ba wuramawa saa tɔn tukobun suunu sɔɔn di. Ba dukia ka yaa sabenu wa. Ma ben tem mu wāa handunian suunu sɔɔ. ¹³ Saban tumbu ka Dedanigibu ka Taasisin tenkuba ka sere be ba wāa turuku mi, ba koo nūn bikia bu nɛɛ, mban sɔna u tɔn dabi teni menna. U kīwa u tumbu wɔri u ben yānu gura? U kīwa u tɔmbun sii geesu ka ben wura gura? U kīwa u ben yaa sabenu n̄ kun mɛ ben dukia baka gura?

¹⁴ Wunɛ tɔnun bii, a Gɔgu sɔɔwɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, dɔma te nɛn tumbu Isireliba ba koo sina bɔri yendu sɔɔ, u ko n yɛ. ¹⁵ Saa ye, u koo na saa win wāa yerun di sɔɔ yɛsan nɔm geu wi ka bwese dabi dabinun tabu kowobu be kpuro ba n yɔɔwa dumin wɔllɔ. ¹⁶ Yen biru u koo sewa u nɛn tumbu Isireliba seesi kpa win tabu kowo be, bu Isireliba wukiri nge mɛ guru wiru ta ra tem wukiri. Amen biru kon de u na u nɛn tem wɔri kpa n bwese ni nu tie sɔsi saa wi, Gɔgun min di ma nɛna na s̄aa dɛero.

¹⁷ Ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, Gɔgu wi, u s̄awa win gari na dera nɛn sɔmɔbu ba gerua gasɔn di Isireliɔ. Na nɛɛ, kon de u nɛn tumbu wɔri. ¹⁸ Tɔɔ tɛ sɔɔ Gɔgu u koo Isireliban tem wɔri, nɛ Yinni Gusunɔ kon wɛru wura ka mɔru. ¹⁹ Nɛna na maa yeni gerua ka nisinu ka mɔru baka. Na nɛɛ, tɔɔ te, tem mu koo yīiri too too Isireliɔ. ²⁰ Swɛɛ ka gunɔsu koo diiri bɛrum sɔ nɛn wuswaa ka sere gbeeku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri ka tumbu kpuro. Guunu nu koo wɔruku kpa kpenu nu kankira kpa gb̄aranu kpuro nu wɔruku. ²¹ Kon de tabu bu nūn wɔri nɛn guunu kpuron wɔllɔ. Baawure u koo win winsim tabu wɔriwa. ²² Kon Gɔgu wi siri n nūn bararu kpɛɛ kpa n de bu nūn go bu yɛm yari. Kon de guru baka yu nɛ ka kpenu kpa dɔɔ ka sɔɔ bisu yu wi ka win tabu kowobu wɔri ka sere tɔn dabi te ta wāa ka wi. ²³ Nge mɛya kon ka bwese dabinu sɔsi ma na kp̄a na maa s̄aa dɛero kpa nu gia ma nɛna na s̄aa Yinni Gusunɔ.

Ba Gɔgu kamia

39

¹ Wunɛ tɔnun bii, a Gɔgu gerusio a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, nɛ wee na Gɔgu seesi wi, wi u s̄aa Mɛsɛki ka Tubalin kparo. ² Kon nūn yara win tem di mɛ mu wāa sɔɔ yɛsan nɔm geun sɔɔ sɔɔwɔ. Kpa n de u Isireliba wɔri. ³ Adama kon win tɛndu wɔra win nɔm dwarun di kpa n win sɛɛnu mwɛeri win nɔm geun di. ⁴ U koo wɔruma Isireliban guunu wɔllɔ wi, ka win tabu kowobu ka tɔn be ba nūn swīima. Kpa gunɔsu ka gbeeku yɛɛ yi ben yaa di. ⁵ U koo wɔrumawa temɔ nge mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. ⁶ Kon Magogu ye dɔɔ doke ka sere be

ba wāa tem burerɔ bɔri yendu sɔɔ. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na s̄aa Yinni Gusunɔ. ⁷ Kon de bu nɛn yīsi dɛɛraru gia Isireliban suunu sɔɔ. Na n̄ derimɔ bu tu sanku. Saa yera bwesenu kpuro nu koo gia ma nɛna na s̄aa Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛero. ⁸ Wee ye kpuro ya kooramɔ ya wee. Ya koo koorawa tɔɔ te nɛn tii na yi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ⁹ Yen tɔɔ te, Isireliba ba koo yari ben wusun di, kpa bu ben yibereban tɛɛ bakanu ka piiminu mwɛeri ka ben tema ka sɛɛnu ka ben yaasi ka ben bɔri kpa bu ka ye kpuro dɔɔ sɔre wɔɔ nɔɔba yiru. ¹⁰ Ba n̄ maa d̄aa kaso d̄aa yakaso. Mɛya ba n̄ maa d̄aa buramɔ d̄aa sɔɔwɔ bu ka doo ko. Domi tabu yāa niya ba koo ka dɔɔ sɔre. Ba koo ben yibereba mwɛeri be, be ba raa bu mwɛera. Ba koo tɔmbun yānu gura be ba raa ben yānu gura. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹¹ Yen tɔɔ te, Isireliɔ kon Gɔgu siku yeru wɛ nim w̄ku bɔrugun sɔɔ yari yeru gia, mi tɔmba ra sare. Kpa tu bera min swaa go. Miya ba koo Gɔgu ka win tɔn dabi te sike, kpa bu yam mi soku Gɔgun tɔn dabinun wɔwa. ¹² Isirelibara ba koo bu sike kpa bu wa bu ka ben tem dɛerasia. Ba koo ye kowa suru nɔɔba yiru. ¹³ Isireliba kpurowa ba koo goo ni sike. Yen tɔɔ te, ba koo man bɛɛɛ wɛ, kpa bu mom. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ¹⁴ Suru nɔɔba yiru yen baa sɔɔ, ba koo tumbu gosi be ba ko n sirene ba n goo ni nu tie kasu ba n sikumɔ. Be ba sarɔ mi kpuro, ba koo bu somi. Mɛya ba koo ka tem mɛ kpuro dɛerasia. ¹⁵ Tɔn be ba bɔsu tem mɛ sɔɔ, b̄a n tɔn kukunu wa, kpa bu yīreru ko mi. Be ba siku ten sɔmburu m̄ɔ b̄a n na kpa bu kuku ni gura bu sike Gɔgun tɔn dabi ten wɔwa mi. ¹⁶ Ba koo mam wuu gagu yīsiru kɛ Hamɔna. Yisi ten tubusiana dabiru. Nge mɛya ba koo ka tem mɛ dɛerasia.

¹⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a gunɔ bwese bweseka ka gbeeku yɛɛ kpuro sɔɔwɔ a nɛɛ, yi mennama baama kpuron di nɛn yāku te kon kon sɔ. Kon yāku baruru ko Isireliban guunɔ kpa yi yaa tem yi yɛm nɔ. ¹⁸ Yi koo tabu durɔɔbun gonu di kpa yi wirugibun yɛm nɔ be, be ba s̄aa nge Basanin yāa kinenu ka yāa kpɛmminu ka bonu ka ketɛ kinɛ ni nu gum mɔ. ¹⁹ Yi koo yaa gum di yi debu kpa yi yɛm nɔ sere mu yi go nge tam nɛn yāku te kon yi kua min sɔ. ²⁰ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, yi koo dumi ka yin maasɔbun yaa di ka tabu durɔɔbu ka sere tabu kowobu be ba tie. Yi koo yaa ye diwa yi debu nɛn dii yero.

²¹ Kon bwesenu nɛn yīiko sɔsi kpa nu wa nge mɛ na bu siri ka seeyasia bi na bu kua. ²² Saa yen dɔma ten di sere ka baadommaɔ, nɛn tumbu Isireliba ba koo gia ma nɛna na s̄aa Gusunɔ ben Yinni.

²³ Bwesenu nu koo gia ma Isireliban toranun sōna ne, Yinni Gusunō na bu biru kisi ma na dera ba bu yoru mwēera ba ka da tem tukumō. Na bu ben yiberēba nōmu sōndia ba bu go tabu sōo. ²⁴ Na bu sēyasia nge mē ben toranu nu nē ni nu bu kua disigibu. Ma na bu nēn wuswaa berua. ²⁵ Adama tē nē, Yinni Gusunō na nē, kon de Isireliba be, Yakōbun bweseru bu wurama yorun di. Kon be kpuron wānwāndu ko. Saa ye sōo, kon nisinu se nēn yīsi dēera ten sō. ²⁶ Sanam mē ba koo sina ba n wāa bōri yendu sōo, goo kun maa bu baasimō ba koo ben sekuru duari ka ben naane sari te ba man kua. ²⁷ Tōmbu ba koo man bēere wē nā n Isireliba wunama ben yiberēban suunu sōon di na ka wurama. ²⁸ Ba koo gia ma nēna na sāa Gusunō ben Yinni, nē wi na dera ba ka bu yoru da bwese tukunun suunu sōo, ma na dera ba maa wurama ben temō. Baa ben turo na n derimō u sina tem tukumō. ²⁹ Na n maa bu biru kisimō. Domi kon bu nēn Hunde wē. Nē Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

ESEKIĒLI U UINNI GUSUNŌN SĀA YEE KPAARU WA KĀSIRU SŌO

Esekieli u kāsiru wa

40

¹ Ye ba Isireliba yoru mwa yen wōo yenda nōobusen suru gbiikoon sōo wōkuruse sōara Yinni Gusunōn dam mu Esekieli nēnua. N deema ye ba Yerusalemu wari ba kōsuka yen wōo wōkura nnese sōara mi. Ma u nūn kpara u ka da Isireliban temō ² kāsiru sōo. U nūn sua u yi guuru wōllō te ta gunu too. Ten sōo yēsān nōm dwardu gia, u dia wa ya sāa nge wuu. ³ Ma u ka nūn da mi gia. Ma u durō goo wa mi, u ka sii gandu weene u wēe damgii ka deka nēni ye ba ra ka yīre. Ma u yō gambon bōkuō kōnnōwō. ⁴ Durō wi, u nēe, tōnun bii, a mēerio kpa a swaa daki a de a ye kpuro laakari ko ye kon nun sōosi. Domi ba ka nun nawa mini a ka mēeri kpa a ka wa a Isireliba tubusia ye a wa.

Yaara ka kōnnō tōksitu

⁵ Wee ye u wa. U gbāraru wa ta sāa yee te sikerene. U deka wa durō win nōma sōo. Yen dēebu bu ka gōm soonu nōoba tia nē. Adama yen gōm soo ten baatere ta dēebu sosiwa ka nōm wii teeru. Yen yasum maa kua deka tia. Yen gunum maa kua deka tia. ⁶ Ma u da kōnnōwō ge ga wāa sōo yari yeru gia ma u yōowa gen yōotia. Ma u kōnnō gen yasum yīra. Ma mu kua deka tia. Adērō ga wāa dii ten suunu sōo ma kōsu yenu wāa gen yēsi yēsikaō. ⁷ Kōsu yee nin baateren dēebu ka ten yasum mu nēwa. Ye kpuro ya sāawa gōm soonu nōabu. Gambo ye ya wāa dii sōon kōnnōwō a sere sāa yerun tii du, yen yasum

mu sāawa deka tia. ⁸⁻⁹ Ma durō wi, u dii sōo ge yīra. Gen ganān gunum mu sāawa deka nōoba ita. Ma gen gani tōkii yi maa sāa gōm soonu yiru kōnnō gen sōowō. Diru gara wāa sāa yee ten bōkuō. ¹⁰ Kōsu yerun dii ni kpuro ni nu wāa sōo yari yeru gia nu nēwa. Dia ita itawa ya wāa adērō gen beri berikaō. Batuma ye ya bu karane ya maa nēwa. ¹¹ Durō wi, u maa kōnnō gen yasum yīra ma ya kua gōm soonu wōkuru. Ma gen dēebu bu kua gōm soonu wōkura ita. ¹² Kōsu yee nin baateren wuswaa ba batuma gaa wāa gōm soo teeru. Kōsu yee ten baateren gōonu nu sāawa gōm soonu nōoba tia tia. ¹³ Durō wi, u yīra saa kōsu yee teerun gana sōon di n ka girari yirusen gana sōo te ta gbiikii te mēera. Ma n kua gōm soonu yenda nōabu. ¹⁴ U maa dii sōo ge yīra ma ga kua gōm soonu yendu. Dii ten bera gia, sāa yee ten yaara ya ka kōnnō ge sikerenēwa. ¹⁵ Batuma ye ya wāa kōnnō gēn min di ba ra ka du n ka da kōnnō ge ga wāa sōowō, yen dēebu bu sāawa gōm soonu weeraakuru. ¹⁶ Ba kōsu yee nin fēnentiba kuawa nge kōkōsō nin gani tōkiiō ka maa gani yi yi nu burane sōo ka sere dii sōo gen gani sōo. Ma ba dii nin ganin sōowō kpakpa wurusun weenasisu koosi ye ya kua yen buraru.

¹⁷ Yen biru durō wi, u ka nūn da sāa yee ten yaara tōkaō mi dia tēna ya wāa. N deema ba gāanu tāwa nge simaa ba ka yaara ye sikerena. ¹⁸ Simaa ye ba tāwa mi, ya wāawa dia yen bōkuō. Ma ya ka dia yen gani dēebu nē. Adama ya n yaara sōokaan gunum tura. ¹⁹ Ma u batuma yen dēebu yīra saa kōnnō gbiikuun sōon di n ka girari yaara sōokaan ganaō ma n kua gōm soonu wunōbu (100). U ye yīra sōo yari yeru gia ka sōo yēsān nōm geu gia. ²⁰ Ma u maa yaara tōkaan kōnnō ge ga wāa sōo yēsān nōm geu gian dēebu ka yasum yīra. ²¹ Kōnnō ge, ga kōsu yenu nōoba tia mō, ita ita gen adērōn yēsi yēsikaō. Gen gani yi, ka gen dii sōo ya ka kōnnō ge ga wāa sōo yari yeru gia dēebu ka yasum nēwa. ²² Yen fēnentiba ka dii sōo ge, ka kpakpa wurusun bura ni ba kua mi, ye kpuro ya sāawa tia ka kōnnō ge ga wāa sōo yari yeru mi. A ka da yen kōnnō ge ga wāa sōo yēsān nōm geu gia, kaa yōotia yōwa naa dabusanu nōoba yiru. ²³ Sōo yēsān nōm gen kōnnōn dee deuru, kōnnō gaga wāa sōowō gēn min di ba ra ka du yaara sōokaō. Kōnnōsu yiru yen baa sōo ya sāawa gōm soonu wunōbu nge mē n sāa sōo yari yeru gia. ²⁴ Ma u ka man da sōo yēsān nōm dwardu gia mi kōnnō gaga wāa. Ma u gen kōsu yenu ka gen dii sōo ka gen gani yīra. Ye kpuro ya ka kōnnō sionōgia nēwa. ²⁵ Kōnnō ge, ka gen dia ya fēnentiba mō ya ka sikerene nge fēnenti beōnō. Gen dēebu bu sāawa gōm soonu weeraakuru. Gen yasum maa sāa gōm soonu yenda nōabu. ²⁶ Gen yōotia ya mōwa naa dabusanu nōoba yiru a ka da dii sōo gen

mi. Ba dii ten gani sɔkii buraru kuawa ka kpakpa wurusun weenasisu. ²⁷ Yaara sɔkkaa ya maa kɔnnɔ mɔ sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia. Kɔnnɔsu yiru ye, ya tondinɛwa ka gɔm soonu weeraakuru.

Yaara ka kɔnnɔ sɔkisu

²⁸ Durɔ wi, u ka maa man da yaara sɔkkaa yen mi, sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gian kɔnnɔn di. Ma u kɔnnɔ ge yɛira u deema ya nɛwa ka yaara tɔkkaan kɔnnɔsu. ²⁹ Gen kɔsu yenu ka gen gani ka gen dii sɔɔ, ye kpuro ya nɛwa ka yaara tɔkkaan kɔnnɔsu. Kɔnnɔ ge, ga fenentiba mɔ ba ka sikerene. Gen dɛɛbu bu sɔawa gɔm soonu weeraakuru. Ma gen yasum maa sɔa gɔm soonu yenda nɔɔbu. ³⁰ Kɔnnɔ gen dɛɛbu bu sɔa gɔm soonu weeraakuru. Gen yasum maa sɔa gɔm soonu yenda nɔɔbu. ³¹ Dii sɔɔ gen kɔnnɔ ga mɛɛrawa yaara tɔkkaa. Ba gen gani sɔkii buraru koosiwa ka kpakpa wurusun weenasisu. Gen yɔɔtia ye, ya naa dabusanu mɔwa nɔɔba ita. ³² Yen biru, u maa ka man da yaara sɔkkaa yen mi, saa kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yari yeru gian di. Ma u kɔnnɔ ge yɛira u deema ga ka si u raa yɛira mi nɛwa. ³³ Gen dii sɔɔ ka gen gani ka gen kɔsu yenu, ye kpuro ya nɛwa ka kɔnnɔ si u raa yɛira. Yen biru ga fenentiba mɔ ya ka sikerene. Kɔnnɔ gen dɛɛbu bu sɔawa gɔm soonu weeraakuru. Gen yasum maa gɔm soonu yenda nɔɔbu. ³⁴ Gen dii sɔɔ ga yaara tɔkkaa mɛɛrawa. Ma ba gen gani sɔkii buraru koosi ka kpakpa wurusun weenasisu. Ma gen yɔɔtia ye naa dabusanu mɔ nɔɔba ita.

³⁵ U ka maa man da kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Ma u gu yɛira. U deema kɔnnɔ ge, ka si u raa yɛira mi, su dɛɛbu ka yasum nɛwa. ³⁶ Kɔnnɔ ge, ga maa kɔsu yenu mɔ ka gani yi yi nu burane ka sere dii sɔɔ. Ma ba fenentiba kua ba ka gu sikerena. Gen dɛɛbu bu sɔawa gɔm soonu weeraakuru, ma gen yasum maa sɔa gɔm soonu yenda nɔɔbu. ³⁷ Dii sɔɔ ge, ga yaara tɔkkaa mɛɛrawa. Ma ba gen gani sɔkii buraru koosi ka kpakpa wurusun weenasisu. Gen yɔɔtian naa dabusanu sɔawa nɔɔba ita.

³⁸ Kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ga diru garu mɔ te ta mɛɛra gen dii sɔɔ gia. Miya ba ra yaku dɔɔ mwaararuginu ya kpakie. ³⁹ Dii sɔɔ gen beri berikaa tɔɔwɔ, tabulu yiru yiruwɔ ya wɔa. Tabulu ben wɔllɔwa ba ra yaku dɔɔ mwaararuginu ka toranun yakunu ka yaku ni ba ra ka toranu sɔmen yaa sake. ⁴⁰ Dii sɔɔ gen tɔɔwɔ, tabulu nnɛwa ya wɔa. A n dɔɔ kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, kaa kpi a ye wa bera ka bera yiru yiru. ⁴¹ Tabulu nɔɔba itawa ba mɔ yɛn wɔllɔ ba ra yaku yaa go. Ba ye yiwa nne nne kɔnnɔ gen beri berikaa. ⁴² Tabulu yen nne sɔra ba ra yaku dɔɔ mwaararuginu sɔru ko. Ba ye kua ka kpee ni ba daka. Yen dɛɛbu bu sɔawa gɔm soo teeru ka bonu, yen yasum maa sɔa gɔm

soo teeru ka bonu, ma yen gunum mu sɔa gɔm soo teeru. Tabulu yen miya ba ra yaku sɔm yanu yi. ⁴³ Ma ba tabulu ye nɔɔ baki kua nɔm tararun yasum saka. Tabulu yen wɔllɔwa ba ra yaku yaa sɔndi. ⁴⁴ Yen biruwa durɔ wi, u ka man da yaara sɔkkaa. Ma na dia yiru wa mi. Teera wɔa kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ma ta nɔɔ tii sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia. Teera maa wɔa kɔnnɔ ge ga wɔa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia ma ten kɔnnɔ ga maa tii sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ⁴⁵ U man sɔɔwa u nɛɛ, dii tɛn kɔnnɔ ga tii sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia mi, ta sɔawa yaku kowobun diru be ba ra sɔa yerun sɔmburu ko. ⁴⁶ Dii tɛn kɔnnɔ ga maa tii sɔɔ yɛsan nɔm geu gia mi, ta sɔawa yaku kowobuguru be ba ra yakuru ko yaku yero. Ma u maa nɛɛ, Lefin bweseru sɔɔ, Sadakun bwese kera ya koo kpi yu du sɔa yero yu Yinni Gusunɔ sɔa.

Yinni Gusunɔn sɔa yeru

⁴⁷ Durɔ wi, u sɔa yee ten yaara sɔkkaa kpuro yɛira ma u deema yen goonu kpuro nu nɛwa. Yen dɛɛbu bu sɔa gɔm soonu wunɔbu (100) ma yen yasum maa sɔa gɔm soonu wunɔbu. Ma yaku yera wɔa sɔa yee ten kɔnnɔwɔ. ⁴⁸ Ma u maa ka man da sɔa yee ten adɛrɔwɔ min di ba ra ka du. Ma u adɛrɔ gen gbereba yɛira. Ma yen baayeren bɔrum mu sɔa gɔm soonu nɔɔbu. Kɔnnɔ gen yasum mu sɔawa gɔm soonu wɔkura nne. Gen yɛsa baayeren dɔa ya maa sɔa gɔm soonu ita. ⁴⁹ Adɛrɔ gen tiin dɛɛbu bu sɔawa gɔm soonu yendu. Ma gen yasum maa sɔa gɔm soonu wɔkura tia. Ba ra gu duwa ka yɔɔtia ye ya naa dabusanu wɔkuru mɔ. Ma ga gbere mɔ bera ka bera tia tia.

41

¹ Durɔ wi, u ka maa man da sɔa yerun suunu sɔɔ. Ma u ye kpuro yɛira. Adɛrɔ gen ganin sinum mu sɔawa gɔm soonu nɔɔba tia. ² Kɔnnɔ gen yasum maa sɔawa gɔm soonu wɔkuru, gen beri berika nɔɔbu nɔɔbu. Ma u sɔa yee ten tii yɛira. Ten dɛɛbu sɔawa gɔm soonu weeru. Ma ten yasum maa sɔa gɔm soonu yendu. ³ Yen biru u dua dii ten sɔɔwɔ u ten kɔnnɔn dɔa yɛira, ya kuawa gɔm soonu yiru. Ma kɔnnɔ gen tiin yasum sɔa gɔm soonu nɔɔba tia. Ma gen ganin yasum beri berikaa mu sɔa gɔm soonu nɔɔba yiru yiru. ⁴ Ma u dii sɔɔ gen tii yɛira, gen dɛɛbu ka gen yasum mu nɛwa. Ya sɔawa gɔm soonu yendu. Ma u man sɔɔwa u nɛɛ, ga sɔawa dii te ta dɛere gem gem.

Dia ye ba gori gori

⁵ Sɔa yee te, ta gani yiru mɔ, tia sɔɔwɔ, tia maa tɔɔwɔ. Ma durɔ wi, u ten gana sɔkkaa yɛira ma yen sinum mu kua gɔm soonu nɔɔba tia. Ma ba dinu gori gori gani yiru yen baa sɔɔ ba ka sikerena. ⁶ Dii ni, nu swɛnɛwa gidambisa ita ita beri berika. Gidambisa

baayeren dian geera sāawa tena. Dii nin gani yi ka tōkaaginun manine adama yi ñ ka sōkaaginun manine. ⁷ Gidambisa ye, ya yasum kerane wollu gia. Domi yen gana tōkaa ya sinum kaara. Meya n s̄a ya ka s̄a yee te sikerena. Yen s̄na wollu gia batuma ya kp̄aru bo yen s̄ow̄o. Saa gidambisa ye ya w̄a tem̄n di, t̄nu koo kp̄i u yo u da sere ye ya w̄a woll̄o u kun kpa ka swaa gaa. ⁸ Ma na dia ye kpuron gunum m̄era na deema ye ba ḡori ḡori mi, saa yen kpēekpēekun di, yen gunum mu s̄awa dek̄a n̄oba tia tia. ⁹ Dia yen gana tōkaan sinum mu s̄awa ḡom soonu n̄obu. Dia ye ba ḡori ḡori s̄a yee ten ȳsi ȳsikāo, ¹⁰ ka ȳku kowobun dian baa s̄o, ba batuma deri ȳn yasum mu s̄a ḡom soonu yendu. ¹¹ Dia ye ba ḡori ḡori mi, ya n̄o t̄iwa batuma ye ba derin bera gia. K̄onn̄osu yiruwa ya w̄a mi. Teu s̄o ȳsan n̄m geu gia, teu maa s̄o ȳsan n̄m d̄waru gia. Gana ye ya batuma ye sikerene, yen sinum mu s̄awa ḡom soonu n̄obu. ¹² S̄a yee ten s̄o duu yeru gia, diru gara w̄a ta batuma ye ba deri mi n̄o t̄i. Dii ten d̄ebu bu s̄awa ḡom soonu wene ka w̄kuru. Ma ten yasum mu s̄a ḡom soonu wata ka w̄kuru. Ten ganan sinum maa s̄a ḡom soonu n̄obu. ¹³ Dur̄o wi, u s̄a yee te ȳira ma ten d̄ebu kua ḡom soonu wun̄obu (100). Batuma ye ba maa deri mi, ka dii te ba bana s̄o duu yeru gia mi, ye kpuro ya maa kua ḡom soonu wun̄obu. ¹⁴ S̄o yari yeru gia, s̄a yee ten d̄ebu ka batuma ye ba deri min yasum mu s̄awa ḡom soonu wun̄obu. ¹⁵ Ma u maa dii te ta w̄a s̄a yerun biru ȳira ka batuma ye ba deri ma ye kpuro ya maa kua ḡom soonu wun̄obu.

S̄a yee ten s̄ow̄o

S̄a yee ten duu yeru ka dii d̄eraru ka dii te ta d̄ere gem gem mi, ¹⁶ ba ye kpuron gani ka f̄entiba kadiriba d̄a besi maniwa. Meya ba maa kua gidambisa yeba s̄o. ¹⁷ S̄a yee ten t̄ow̄o ka ten s̄ow̄o saa ten k̄onn̄n di sere ka dii te ta d̄ere gem gem mi, ba ye kpuron gani buraru koosiwa ¹⁸ ka wollun k̄sobun weenasibu ka maa kpakpa wurusun weenasisu. Kpakpa wurusun weenasii si, ka wollun k̄sobun weenasii be, ba ȳwenēwa. ¹⁹ Wollun k̄sobun weenasii ben baawure u wuswaa m̄wa yiru. Wuswēe yin tia ya ka t̄nugia weene ya kpakpa wuru sin weenasi teu wuswaa kisi. Wuswaa tia ya maa ka gbee sun̄gia weene ma ya maa kpakpa wuru sin weenasi teu wuswaa kisi. Nge meya ba ka dii te kpuron gani buraru kua. ²⁰ Ba wollun k̄sobun weenasii be ka kpakpa wurusun weenasii si kuawa ten tem̄o ka ten gan̄o ka ten k̄onn̄sun woll̄o. ²¹ S̄a yee ten k̄onn̄n kadirin d̄anu nu n̄ewa.

Dii te ta d̄ere gem gem wuswaa, ḡanu w̄a mi. ²² Nu s̄are nge ȳku yeru te ba kua ka d̄a. Ten gunum mu s̄a ḡom soonu

ita. Ten d̄ebu maa ḡom soonu yiru. Ba tu n̄o b̄oka kuawa ka d̄a. Yera dur̄o wi, u man s̄ow̄a u n̄e, tabulu ye ba ra n yii Yinni Gusun̄n wuswaa yera mi.

²³ Dii d̄eraru ka dii te ta d̄ere gem gem nu m̄wa k̄onn̄su yiru. ²⁴ Gambo sikane yiruwa k̄onn̄o si, su m̄o. Ye kpuro ya ra n k̄eniarewa. ²⁵ Ba gambo yen woll̄o wollun k̄sobun weenasibu ka kpakpa wurusun weenasisu kua nge me ba kua gani yi s̄o. Ma ba k̄obe kua ten t̄ow̄o dii d̄era ten k̄onn̄ow̄o. ²⁶ Dii ten ȳsi ȳsikāo ka sere dii ni ba ḡori ḡori mi ka maa yen k̄obe, ba yen f̄entiba k̄k̄oro dokeawa ka kpakpa wurusun weenasisu.

Dinu ganu s̄a yee ten b̄oku

42

¹ Dur̄o wi, u ka man da s̄a yee ten yaara tōkaa s̄o ȳsan n̄m geu gia, sere dia ye ya w̄a batuma ye ba deri ka dii te ta w̄a s̄a yee ten birun̄ deedeeru. ² Dia yen d̄ebu bu s̄awa ḡom soonu wun̄obu (100) ma yen yasum mu s̄a ḡom soonu weeraakuru. ³ Yen bee tia ya batuma ye ba deri mi n̄o kisi. Batuma yen d̄ebu bu s̄awa ḡom soonu yendu. Ma ya ka s̄a yee te sikerene. Bee tia, dia ye, ya maa yaara tōkaa ye ba simaa doke n̄o kisi. Ya gidambisa ita m̄o. Ma ba ye k̄obe kua kua. ⁴ Dia yen wuswaa, ba batuma deri ḡom soonu w̄kurun saka. Ma ba swaa w̄a ye s̄o ḡom soo teeru. Dia yen k̄onn̄su su n̄o t̄iwa s̄o ȳsan n̄m geu gia. ⁵ Dia ye ya w̄a woll̄o ya piiminu bo ya kere ye ya w̄a tem̄o ka ye ya w̄a suunu s̄o. Domi k̄obe ye ba kua mi, ya yen sukum kawawa. ⁶ Adama yen k̄obe ya ñ gbereba m̄o nge yaara yen dinun gbereba. Yen s̄na dia ye ya w̄a woll̄o ya ñ suunukinu ka temkinu kp̄aru tura. ⁷ Dia yen gana ye ya yaara tōkaa m̄era, yen d̄ebu bu s̄awa ḡom soonu weeraakuru. ⁸ Domi dia yen tiin d̄ebu bu s̄awa ḡom soonu yenda n̄obu. Adama s̄a yee ten bera gia, yen d̄ebu bu s̄awa ḡom soonu wun̄obu (100). ⁹ B̄a n wee saa yaara tōkaan di, k̄onn̄o gaga w̄a dia yen tem̄o s̄o yari yeru gia ḡen min di ba ra ka du. ¹⁰ K̄onn̄o ge, ga w̄a mi yaara tōkaan gana ya torua.

Dia maa w̄a yaara tōkaa s̄o ȳsan n̄m d̄waru gia batuma ye ba deri ka dii te ta w̄a s̄a yee ten birun̄ deedeeru. ¹¹ Dia yen wuswaa, swaa w̄a. Dia ye, ya ka ye ya w̄a s̄o ȳsan n̄m geu gia weene. Yen d̄ebu ka yen yasum ka nge me ba ye banisina ka yen k̄onn̄su ye kpuro ya s̄awa tia. ¹² Nge meya dia ye ya w̄a s̄o ȳsan n̄m d̄waru gian k̄onn̄su su s̄a. K̄onn̄o gaga w̄a swaa yen duu yero, yaara tōkaan gan̄o s̄o yari yeru gia. Min diya ba ra ka du. ¹³ Dur̄o wi, u man s̄ow̄a u n̄e, dia ye ya w̄a s̄o ȳsan n̄m geu gia mi, ka ye ya w̄a s̄o ȳsan n̄m d̄waru gia mi, ya w̄awa Yinni Gusun̄n s̄o. Miya

yäku kowo be ba ra du Yinni Gusunän säa yero ba ko n da yäku dia ni di. Dia ye, ya deereawa. Miya ba koo maa kënu yi ka yäku yaa ye ba ka toranun yäku kua ka ni ba ka toranu sänwa. ¹⁴ Yäku kowobu bän dua mi, ba ñ yariä tawo ka ben yänu. Ba koo gina nu potiriwa. Domi yäa ni, nu säawa säa yänu. Ben tiin yäna ba ko n da doke bu ka da säa yerun yaaraa mi tön be ba tie ba yö.

Gani tääkiin deebu

¹⁵ Sanam me durö wi, u dii ten säowö yäira u kpa, yera u dera na yara ka säo yari yeru gian konna. Ma u batuma ye ya ka säa yee te sikerene yäirubu wäri. ¹⁶ Yera u säo yari yeru gian bera yäira ka win deka ma ya kua deka yen neera wunöbu (500). ¹⁷ Ma u maa säo yësan nam geu gia yäira. Ma ya maa kua deka yen neera wunöbu. ¹⁸ U maa säo yësan nam dwaru gia yäira ma ya kua deka yen neera wunöbu. ¹⁹ U maa yäira säo duu yeru gia ma mi gian tii maa kua deka neera wunöbu. ²⁰ Nge meya u gana yen goonu nne kpuro yäira u ka sikerena. Yen deebu ka yen yasum mu newa. Yen baayere deka neera wunöbu. Gana ye, ya säa yee te wuna nenem Yinni Gusunän sä.

Gusuno

u wurama win säa yerö

43

¹ Durö wi, u ka Esekieli da konna ge ga wäa säo yari yeru gia. ² Yera Gusuno Isireliban Yinnin yiiko ya na saa säo yari yeru gian di. Ma win nöö ga nörama nge nim bakam. Ma tem mu win yiikon girima yiba. ³ Käsi te u wa mi, ta ka te u wa sanam me Gusuno u ki u Yerusalemu kam koo siagiru weenewa. Meya ta maa ka käsi ni u wa Kebarin daarun bokuäqinu weene. Ma u yäira u wuswaa tem girari. ⁴ Ma Yinni Gusunon yiikon girima ye, ya dua säa yee te säo saa konna ge ga wäa säo yari yeru gian di. ⁵ Yera Hunde nün sua säa yee ten yaaran di ya ka nün da säowö. Saa ye säora Yinni Gusunon yiikon girima ya dii te yibuma. ⁶ Yera u nua goo u ka nün gari mö saa dii ten min di. Ma durö wi u ka nün wäa mi, u yö win bokuä. ⁷ Ma u nün säowa u nee, tönun bii, yam miniwa nen sina kitaru. Miya kon nen naasu sändi. Kon ka Isireliba sina sere ka baadommaa. Be ka ben sinambu ba ñ maa nen yäsi deera te sankuma ba n bünu gasirimo ka sere sinambu gonu ni ba sikua gungunu wollo mi ba ra yäkuru ko. ⁸ Domi ben sinam be, ba ben sina kpaarun konnaosu bakunasia nen säa yerun konnaosun bokuä. Gana tia tona ya nu karane. Meya ba maa nen yäsi deera te disidi doke ka ben daa kösa ye ba kua. Yen söna na bu wäri ka nen möru baka. ⁹ Të ben büu gasiribu bu koo naru ko kpa bu ben sinambu goo nin gari duari. Kpa na n wäa ben suunu säo sere ka baadommaa.

¹⁰ Wune tönun bii, a Isireliba dii ten kpunaa säosio kpa bu sekuru wa ben toranun sä, kpa bu wa bu yen kpunaa yen asansi meeri. ¹¹ Sekuru tä n bu mwa yän sä ba tuba ye ba kua, a bu dii ten kpunaa säosio nge me ba koo tu banisina, ten deebu ka ten yasum ka ten konnaosu ka ten ganan buraru ka ten woodaba, a ye kpuro yoruo ben nani biru. Ba koo wooda ye kpuro swiwa ten bana säo. Yeni ya ko n säawa ten banan wooda. ¹² Guuru wollo batuma ye ya ka bu sikerene, ba koo ye gariswa deera. Yeniwa ya säa dii ten wooda.

Yäku yeru ka yäku nu

¹³ Durö wi, u yäku yeru yäira ka yäirutia ye ya ka gom soo teeru ka nam wi teeru ne. Wuru ge ga ka yäku yee te sikerene gen yasum mu säawa yäirutia tia. Ma yen dukum mu säa yäirutia tia. Ma yen nöö bakan biruo, ya säa gom soorun bönu. ¹⁴ Saa wöru gen tem di n ka girari säa yee ten temo ya kua yäirutii yiru. Ma yen yasum mu maa säa yäirutia tia. Saa yäku yee ten baka piibun di n ka girari ten baka bakaa, ya säawa yäirutii nne. Ma yen yasum maa säa yäirutia tia. ¹⁵ Yäku yee ten wollo mi ba ra döo säre, ten gunum mu säawa yäirutii nne, ma ba kaa nu nne kua ba gira tia tia ten goonun yinna yeno. ¹⁶ Yäku yee ten goonu nne kpuro nu newa. Nu säawa yäirutii wökura yiru yiru. ¹⁷ Ten baka yirusen goonu nne kpuro nu newa. Ni kpuro nu möwa yäirutii wökura nne nne. Ma ba wöru kua ye säo ba ka ye sikerena yäirutia tian yasum saka. Baka yen nöö baka ya säawa gom soorun bönu. Ma yen yootii yi meera säo yari yeru gia.

¹⁸ Durö wi, u maa nün säowa u nee, tönun bii, ameniwa Yinni Gusunö u gerua. U nee, dama te ba yäku yee te bana ba kpa, ma ba ki bu yäku döo mwaararuginu ko kpa bu yem yëka, wooda ye ba koo swi wee. ¹⁹ Lefiba säo, Sadökun bweseru säora kaa yäku kowobu wuna ba n da nün yäkuru kue kpa a bu naa kine kpendu wë toranun yäkurun sä. ²⁰ Kpa a ten yem sua a yëka yäku yee ten kaa nu nne ye säo ka ten goonu nne ye säo ka sere maa yen baka yiruse ye säo a ka sikerena. Nge meya kaa ka yäku yee te disidi wöka kpa a tu särasia. ²¹ Kpa a naa kine ten yaa sua a doke döo säo batuma gaa säo ye ba säoru kua tawo. ²² Töru yiruse säo, kaa ka boo kineru nawa te ta ñ alebu gaa mö kpa a ka tu yäkuru ko toranun sä. Nge meya kaa ka säa yee te särasia nge me a raa kua ka naa kine te. ²³ Ä n toranun yäku te kua a kpa, kaa maa naa kineru ka yäa kineru sua ni nu kun alebu gaa ma. ²⁴ Kpa a ka nu da wi, Yinni Gusunon mi a ka yäkuru ko. Yäku kowobu ba koo nin yaa böru yëkawa kpa bu ka nün ye yäku döo mwaararuguru kua. ²⁵ Säo nööba yirun baa säo tawo baatere, kaa n da boo

kineru ka naa kineru ka yaa kineru gowa a ka torarun yakuru ko. ²⁶ Nge meya sso nsoba yiru yen baa soo ba koo ka yaku yee te sarasia kpa ta n waa wi, Yinni Gusunon s. ²⁷ Sso nsoba yiru yen biru, sso nsoba itase, yaku kowobu ba koo kpi bu den tambu yaku dso mwaararuginu ka siarabuginu kua wi, Yinni Gusunon mi. Kpa u ka bee nonu geu meeri. Wi, Yinni Gusunowa u yeni gerua.

Saa yerun konno

ge ga waa sso yari yeru gia

44

¹ Duru wi, u maa ka Esekieli da tawo konno ge ga waa sso yari yeru gia. N deema konno ge, ga kenuawa. ² Yera Yinni Gusun u nun ssowa u nee, konno ge, ga ko n kenuawa ba n gu keniam. Goo kun maa sar mi, domi ne, Gusun Isireliban Yinniwa na dua min di. Yen s, ga ko n kenuawa. ³ Adama been kparo u koo kpi u sina mi, u ka di ne Yinni Gusunon wuswaa. Wiya u koo maa kpi u du konno gen aderon di kpa u yari min di.

Bango sariba ba n du

Yinni Gusunon saa yero

⁴ Ma duru wi, u ka Esekieli da konnowo ge ga waa sso yesan nom geu gia saa yee ten dee deeru. Ye Esekieli u meera yera u wa yee Yinni Gusunon yiikon girima ya win saa yee te yiba. Ma u yiira u wiru ten girari. ⁵ Yera Yinni Gusun u nee, tonun bii, a wunen laakari dokeo kpa a meeri saa saa ka wunen tiin noni kpa a swaa daki a na ye kon nun s saa yee ten woodaban s. A yen dubu ka yen yaribun wooda noni dokeo.

⁶ A Isireliba ssowo be, be ba saa mem noo sariba a nee, ben daa ksa ye, ya den man nua. ⁷ Wee ba dera ton tuko bango sariba be ba n man saamo ba dua nen saa yero ba tu disi doke. Sanam me be, Isireliba ba man yakuru kuamme ka pee ka yaa gum ka yaa yem, ba ku ra nen arukawani mem noowe ben daa ksan s. ⁸ Ben tii ba n nen saa yerun samburu noni doke. Adama saba ba tu nomu sandia. ⁹ Ne, Yinni Gusun na nee, te, soo goo u n waa ben suunu soo, ma u n man saamo, ma u n maa bango kue, u n duu nen saa yeru mi.

Wooda Lefiban s

¹⁰ Yeniban biru, Yinni Gusun u maa nee, Lefi be ba raa ka man tonda sanam me Isireliba ba man deri ma ba da ba bunu swi, ba koo ben toranun are mwa. ¹¹ Ba ko n saawa nen saa yerun som kowobu. Bera ba ko n da n saa yee ten konnosu mara. Kpa ba n ten sama md. Beya ba ko n da Isireliban yaku dso mwaarugirin yaa sake kpa ba n waa ne Yinni Gusunon s. ¹² Wee te, ba saa Isireliban yaku kowobu bunun nuuru, ma ba dera Isireliba ba tora. Yen s, kon noma sua n bu so kpa bu ben toranun are mwa. ¹³ Na n maa wuramo

bu man susi bu Isireliba yakuru kua. Ba n maa dua nen saa yerun dii deerar ka dii te ta deere gem gem mi. Ba koo sekuru wa kpa bu ben daa ksan are mwa. ¹⁴ Saa yerun nenubun sama kon bu we bu ko.

Wooda

yaku kowo tonwerobun s

¹⁵ Adama yaku kowobu Lefiba Sadokun bweseru soo, be ba samburu kua nen saa yero sanam me Isireliba ba tora ba man deri, beya ba ko n da man susi bu yakuru ko ka pee ka yaa gum ka yaa yem. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua. ¹⁶ Beya ba ko n da du nen saa yero kpa bu susi nen tabuluo bu man sa. Kpa bu nen saa yee ten samburu noni doke. ¹⁷ Ba n duu saa yee ten yaara sookaa, kon de ba n saa yanu dokewa ni ba kua ka wee damgii. Ba n samburu md saa yee ten yaara mi ka sere ten tiin ssowo ba n yanu dokemo ni ba kua ka yaa sansu. ¹⁸ Ba ko n dawani bokuawa kpa ba n sokoto kpirinu deewa, ye kpuro ya n saa ye ba wesa ka wee damgii. Kpa bu ku raa kpaka seke bu ku ka wenyon s. ¹⁹ Bu sere yari bu da yaara mi Isireliba ba menne, ba koo gina ben yaku yaa ni potiriwa bu yi saa yeru mi. Kpa bu ku raa ka nu tambu baban s nu disi duura. Saa ye, kpa bu ganu doke bu ka yarima.

²⁰ Yaku kowobu ba n wii pparu potamo. Ba n maa derimo ben seri yi denya. ²¹ Yaku kowo goo u ku raa tam no u sere da nen saa yerun yaara sookaa. ²² Ben goo u ku raa maa gamini n kun me kuro wi ba yina sua kuro. Isireliba sora u koo wandia wi u kun duru ye sua. Adama u koo kpi u yaku kowo goon gamini sua.

²³ Ba koo nen tambu ssosiwa ye ya saa ne Gusunagia ka ye ya n saa negia. Yeya, ye ya deere ka ye ya n deere. ²⁴ Bera ba koo nen tambu siria nge me nen woodaba ba gerua. Kpa bu nen woodaba mem noowa ka nen too baka ni na bu we, kpa bu nen too werarugiru beere we.

²⁵ Yaku kowo u ku goon goru baba kpa u ku raa tii disi doke. Adama u koo kpi u win tiin tondon goru baba ka win merogiru ka win bibuginu ka win mao giru ka win wonogiru ka win sesu wi u kun duru yegiru.

²⁶ U n tii deerasia goo ten s, sso nsoba yiruwu u koo ko u sere win samburu tore. ²⁷ Dama te u koo du dii te ta deere mi, u koo gina win tiin toranun yakuru ko. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua. ²⁸ Wee ye ya ko n saa ben tubi. Nena ba koo samburu kua. Ba n bu tem gam weemo ba n mo Isireli. Nena ko na n saa nge ben tem kosite. ²⁹ Ye ba ka torarun yakunu ka yaku ni ba ra ka toranun some kua ka kee ni ba ka naam ka sere ye ba yi ne, Yinni Gusunon s, ye kpuro ya ko n saawa ben dianu. ³⁰ Dia gbiikii ni ba koo ka ne, Yinni Gusun naawa, nu koo kowa yaku

kowobuginu. Isireliba ba ko n da ben dīa bimin som gem yāku kowobu wēwa kpa n bu domaru kua. ³¹ Adama yāku kowobu ba n yaa goru n kun me guno goru dimo n kun me ye gāanu kasuka nu go.

Tem me ba koo wuna nenem

45

¹ Yinni Gusunō u maa nee, sanam me ba koo Isireliban bwese keri yi tem bonu kua, ba koo tem gam wunawa mu n sāa kēru te ba Yinni Gusunō wē. Tem men dēebu ko n sāawa gam soonu nōrōbun suba yenda nōabu (25.000). Men yasum maa gam soonu nōrōbun suba wākuru (10.000). Me kpuro mu ko n sāawa me ba wuna ba yi Yinni Gusunōn sō. ² Tem me sōra ba koo batuma wuna sāa yerun sō. Yen dēebu ka yen yasum mu ko n nēwa mu n sāa dēka nēera wunōm wunōm (500) kpa bu maa batuma gaa deri mi, bu ka sikerena ya n sāa gam soonu weeraakuru. ³ Ba koo maa batuma gaa wuna gbiikaa ye sō mi ba koo Yinni Gusunōn sāa yeru swīi. Ya ko n sāawa nenem Yinni Gusunōn sō tem me sō. ⁴ Yera ya ko n sāa yāku kowobugia be, be ba ra Yinni Gusunō samburu kue sāa yerō. Miya ben dia ko n wāa ka Yinni Gusunōn sāa yeru. ⁵ Batuma mi Lefiba ba ko n wāa yen dēebu ko n sāawa gam soonu nōrōbun suba yenda nōabu (25.000). Yen yasum maa gam soonu nōrōbun suba wākuru (10.000). Kpa bu dia yendu ko mi. ⁶ Yinni Gusunōn batuma yen deedeeru, ba koo maa batuma gaa wuna mi Isireliba ba koo ben dia bani. Batuma yen dēebu bu ko n sāawa gam soonu nōrōbun suba yenda nōabu (25.000) kpa yen yasum mu n sāa gam soonu nōrōbun suba nōabu (5.000). ⁷ Ba koo maa batuma gaa wuna ben kparon sō. Ya ko n wāawa Isirelibagian nōwō ka sere maa Yinni Gusunōgian nōwō. Batuma ye, ya koo dawa saa sōo duu yerun di n ka girari nim wōkuo, saa maa sōo yari yerun di sere ka mi Isireliban tem mu yōra. Yen dēebu bu ko n ka Isireliban bwese kera tian tem nēwa. ⁸ Nge meya kparobu ba ko n ben tem mō Isireliō. Ba n maa nen tōmbu dam dōremō bu begim mwa. Ba koo bu mu deriawa.

Sina bokon saria ka tambungia

⁹ Wee ye ne, Yinni Gusunō na gerua. Na nee, bee Isireliban sina bibu ya den tura. I de wōraru ka dam dōrebu bu kpe. I gem ka wooda swīiyo kpa i ku maa nen tōmbu wōrari ye ba mō. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹⁰ I de been kiloba ka been yīrutinu nu n sāa dee dee. ¹¹ Sakaku ge ba ra ka dīa bimi yīre ba mō efa ka ge ba ra ka gāa yarum yīre ba mō bati, i de ni kpuro nu n ne. Kpa ye kpuro ya n sāa sakaku ge ba mō homerīn bonu wākurun tia. ¹² Sii geesun gobi sikili tia ya n maa sāa

gobi yi ba mō gera yendu, kpa sikilin gobi wata ya n maa sāa minu tia.

¹³ Wee kēe ni i ko i n da wē. I n been alikama ka dīa bima ye ba mō oosu gā, i ko efan bonu nōaba tian sube teeru suawa homeri tia sōo. ¹⁴ I n maa gum wēemō, i ko i mu yīrewa ka sakaku ge ba mō bati. Bati wākuru ta sāawa homeri tia. Homeri ka kōri ya sāawa tia. Batin bonu wākurun tia i ko i wuna. ¹⁵ Isireliō, yāa gōo sōo, yāanu goobu (200) n n wāa, yāa teera i ko i wē kērun sō n kun me yāku dōo mwaararugirun sō n kun me siarabun yākurun sō. Nge meya ne, Yinni Gusunō kon ka bee been toranu suuru kua. Ne Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹⁶ Isireliba kpurowa ba ko n da ben kparo kēe te wē. ¹⁷ Domi wiya u ko n da yāku nin wunanōsu ko Isireliban sō suru kpaoo baawure sōo ka tōo wērarugiru sōo, tōo bakaru baatere sōo gesi. Yāku ni ba ko n da ko mi, niya yāku dōo mwaararuginu ka kēnu ka yāku ni ba ra ko ka gberun dīanu ka torarun yākunu ka sere siarabun yākunu.

Yāku yerun deerasiabu

¹⁸ Ameniwa ne, Yinni Gusunō na gerua. Na nee, suru gbiikoon tōo gbiikuru, ba koo naa kineru sua te ta n alebu gaa mō. Kpa bu ka sāa yee te disi wōka. ¹⁹ Yāku kowo u koo naa yen yem sua kpa u yēka sāa yee ten kōnnōn kadiriba sōo ka sere yāku yerun goonu nne n nōo bakkan wōlo ka sere dii yaara ye ya wāa sōowōn kōnnōwō kadiriba sōo. ²⁰ Suru win sōo nōaba yiruse sōo, ba koo maa yākuru ko be ba tora ba n ka baarun sō. Nge meya ba koo ka sāa yee te sārāsia.

²¹ Suru gbiikoon sōo wākura nneese sōora ba koo Gōo sararibun tōo bakaru di. Ba koo tōo te diwa sōo nōaba yiru. Pēe ye ba kun seeyatia dokewa ba koo di tōo ni sōo. ²² Yen dama te, Isireliban kparo u koo naa kineru gowa win toranu ka win tambunginun sō. ²³ Sōo nōaba yiru ye sōo, tōo baatere kete kinenu nōaba yiru ka yāa kinenu nōaba yiruwa u koo go u ka yāku dōo mwaararuginu ko. Kpa u maa boō kinenu nōaba yiru go toranun yākunun sō, yen gaa ya kun alebu gaa mō. ²⁴ Yen biru alikaman som kilo tena ka gum ditiri nōaba tia ba koo sōndi naa ka yāaru baateren wōllo.

²⁵ Suru nōaba yirusen sōo wākura nōabuse sōo, tōo bakaran sanam, yāku tee niya ba koo ko sōo nōaba yiru ye sōo ka yen som me, ka gum me.

Wooda

ye Isireliban kparo u koo swīi

46

¹ Ne, Yinni Gusunō na nee, sāa yerun yaara sōokaan kōnnō ge ga wāa sōo yari yeru gia, ga ko n kenuawa sōo nōaba tia yē sōo ba ra samburu ko. Adama ba koo gu kenīawa tōo wērarugiru sōo ka sere maa suru kpaoo u n

yara. ² Isireliban kparo u koo duwa saa kɔnnɔ ge ga wāa tɔwɔn di kpa u na u yāra kɔnnɔ gen ga kadirin bɔkuɔ sanam mɛ yāku kowobu ba nūn yāku dɔɔ mwaararugiru ka siarabun yāku ru kuammɛ. Saa ye sɔɔ, u ko n yiirewa kɔnnɔ gen mi. Yen biru kpa u yari. Ba n̄ kɔnnɔ ge kenunɔ sere yoka. ³ Isireliba ba koo na bu kpunawa bu Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wē kɔnnɔ gen mi tɔɔ wērarugiru sɔɔ ka sere maa suru kpao baawure sɔɔ.

⁴ Tɔɔ wērarugii te sɔɔ, sina boko u koo yāku dɔɔ mwaararugiru kɔ ka yāa kpemminu nɔɔba tia ka sere maa yāa kinɛ teeru. Ni kpuro nu kun alebu gaa mɔ. ⁵ U koo maa alikaman som kilo tena sondi yāa kinɛru baateren wɔllɔ ka sere maa gum ditiri nɔɔba tia som mɛn wɔllɔ. Som mɛ u kīwa u koo sondi yāa kpemminu wɔllɔ. ⁶ Suru kpao ù n yara, u koo naa kinɛ kpendu gowa te ta n̄ alebu mɔ ka yāa kpemminu nɔɔba tia ka yāa kinɛ teeru, ni kpuro nu kun alebu mɔ. ⁷ Mɛya u koo maa alikaman som kilo tena sondi naa kinɛru baateren wɔllɔ ka yāa kinɛru baateren wɔllɔ. U koo gum ditiri nɔɔba tia doke som mɛ sɔɔ kpa u yāa kpemmii nin wɔllɔ som sondi mɛ u kī. ⁸ Ben kparo u koo duwa saa dii yaaran kɔnnɔn di. Min diya u koo maa ka yari. ⁹ Adama Isireliba b̄ n man s̄āaru na tɔɔ bakaru garu sɔɔ, be ba dua saa kɔnnɔ ge ga wāa s̄ɔɔ yēsan n̄m geu gian di, ba koo yariwa ka kɔnnɔ ge ga wāa s̄ɔɔ yēsan n̄m d̄waru gia. Be ba maa dua saa kɔnnɔ ge ga wāa s̄ɔɔ yēsan n̄m d̄waru gian di, ba koo yariwa ka kɔnnɔ ge ga wāa s̄ɔɔ yēsan n̄m geu gia. Goo kun yariw̄ kɔnnɔ ge u ka duan di. ¹⁰ Ben kparo u koo du sanam mɛ ba duɔ kpa u yari sanam mɛ ba yariw̄.

Yakurun wooda

¹¹ Tɔɔ bakanun sanam, b̄ n yāku ru m̄ ka naa kinɛru ka yāa kinɛru, alikaman som kilo tena ba ko n da sondi sabe nin baateren wɔllɔ ka gum ditiri nɔɔba tia. Adama n̄ n yāa kinɛ kpendun na ba ka m̄, som mɛn nɔɔ ba kīwa ba koo ka na.

¹² Ben kparo ù n ḡru doke u yāku dɔɔ mwaararugiru n̄ kun mɛ siarabun yāku ru ko, ba ko n da nūn kɔnnɔ ge ga wāa s̄ɔɔ yari yeru gia keniewa. U koo tu kowa nge mɛ u ra ko tɔɔ wērarugiru sɔɔ. U n yara u doona kpa bu kɔnnɔ ge kenɛ.

¹³ Tɔɔ baatere ba ko n da Yinni Gusunɔ yāku dɔɔ mwaararugiru kuewa ka yāaru wɔɔ tiagiru te ta n̄ alebu gaa mɔ. Ba ko n da tu kowa bururu baatere. ¹⁴ Bururu baatere, ba ko n da yāku ru kowa ka som kilo nɔɔbu ye ba burina ka gum ditiri yiru. Mɛya ba ko n da tu ko tɔɔ baatere sere ka baadommaɔ. ¹⁵ Nge mɛya bururu baatere ba ko n da Yinni Gusunɔ yāku dɔɔ mwaararugiru kue ka yāa kinɛ kpendu ka som ka sere maa gum. Mɛya ba ko n da tu ko sere ka baadommaɔ.

Ye n s̄aa Isireliban kparon

bibugia

¹⁶ Amenawa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, Isireliban kparo ù n win bibun turo tem k̄a, tem mɛ, mu koo kowa bii win bibun bweserugim. ¹⁷ Adama ù n win yoo tem k̄a, yakiabun w̄ɔɔ ḡa n tura yoo wi, u n̄ ko n maa tem mɛ mɔ. Saa ye sɔɔ, mu koo kowa wi, kparo wigim. Win bibu tɔnawa ba koo kp̄i bu win tem tubi di. ¹⁸ Kparo wi, u ku raa win tambu tem mwaari. Ye u koo win bibu wē kpuro u de ya n wee win m̄run di. Kpa n̄n tambu sɔɔ goo u ku raa ka win tem bia.

Saa yerun doo koo yeru

¹⁹ Durɔ wi, u ka Ezekieli da dirɔ te ta wāa yāku kowobun s̄ɔ s̄aa yeru. U dua saa kɔnnɔ ge ga wāa s̄ɔɔ yēsan n̄m geu gian di. Yen sɔɔ mi, ayeru gara wāa s̄ɔɔ duu yeru gia. ²⁰ Ma u nūn s̄ɔɔwa u nɛɛ, aye te, ta s̄āawa mi yāku kowobu ba ko n da toranun yāku yaa yike kpa bu som mɛ ba ka yāku ru kua samɛ. Nge mɛya ba n̄ maa ka yi dɔɔ tɔwɔ Isireliba bu sere ye babiri. Domi ya s̄āawa Yinni Gusunɔgia.

²¹ Yen biru u maa ka nūn da yaara tɔkaaɔ. Ma ba da yen goonu n̄nɛ ye kpuro n mi. Ma u deema ba batuma yaa gaa wāa goo ten baateren mi. ²² Batuma yen baayeren d̄ɛɛbu bu s̄āawa ḡom soonu weeru ma yen yasum maa s̄aa ḡom soonu tena. Ye n̄nɛ ye kpuro ya n̄wa. ²³ Ba gana kua ba ka ye n̄nɛ ye kpuro sik-erena. Ma ba dosu gira gana ye sɔɔ. ²⁴ Ma durɔ wi, u nūn s̄ɔɔwa u nɛɛ, ya s̄āawa mi s̄aa yee ten sam kowobu ba ko n da yaa yike ye tamba ka yāku ru na.

Daa te ta yarimo

saa s̄aa yerun di

47

¹ Yen biru durɔ wi, u ka Ezekieli ḡosira s̄aa yerun kɔnnɔwɔ. Yera nim mu kuram̄o dii ten kɔnnɔn tem di s̄ɔɔ yari yeru gia. Domi dii ten kɔnnɔ ga m̄ɛrawa s̄ɔɔ yari yeru gia. Ma nim mɛ, mu kokum̄o mu dɔɔ s̄aa yerun n̄m geu gia yāku yerun s̄ɔɔ yēsan n̄m d̄waru gia. ² Ma u maa ka nūn da kɔnnɔ, ge ga wāa s̄ɔɔ yēsan n̄m geu gia. Ma ba besira ba da tɔwɔ sere kɔnnɔwɔ ge ga wāa s̄ɔɔ yari yeru gia. Ma Ezekieli u wa nim mɛ, mu kokum̄owa n̄m geu gia. ³ Durɔ wi, u da s̄ɔɔ yari yeru gia. N deema u w̄ɛ neni win n̄mɔaɔ. Nge mɛ u dɔɔ, u yam mi yīra ḡom soonu n̄rɔbu (1.000). Ma u Ezekieli tɔburasia. Ma nim mɛ, mu na sere win naa wīinɔ. ⁴ Yen biru u maa ḡom soonu n̄rɔbu yīira. Ma u dera Ezekieli u nim mɛ tɔbura. Ma nim mɛ, mu na sere win d̄ūu wīinɔ. Ma u maa susi u yīira ḡom soonu n̄rɔbu. Ma mu na sere win p̄rɔaɔ. ⁵ Ma u maa yīira ḡom soonu n̄rɔbu mi n̄ s̄aa nim bwee bakaru te Ezekieli u n̄ kp̄ɛ u tɔbura.

Domi nim me, mu duku. Goo kun kpe u mu tɔbura ma n kun ma ka kɛeri. ⁶ Ma u Esekieli sɔɔwa u nee, tɔnun bii, a ye kpuro mɛɛra sɔa sɔa?

Ma u ka nɔn wurama daa ten bɔɔwa. ⁷ Ye u ka nɔn tura mi, yera u wa dɔnu nu dabi daa ten goo gookaa. ⁸ Ma u nɔn sɔɔwa u nee, nim me, mu koo kokuwa mu da wɔɔ bera ye ya waa sɔɔ yari yeru giaa ka wɔwa ye ba mɔ Arabaa kpa mu sere da nim wɔkuɔ. Meya mu koo nim wɔkun nim deerasia. ⁹ Mi nim me, mu gesi dua kpuro, hunde koni ye ya waa mi ya ko n waa ru mɔwa. Kpa swɛɛ yi n dabi. Domi mi nim me, mu dua kpuro mu koo me mu tie deerasiawa. ¹⁰ Saa Engedin di n ka da Eni Egalaimuɔ, surɔkoba ba ko n da n waa wa mi, ba n yaakoronu keewa daa ten gooro. Ta ko n swɛɛ bwese bweseka mawa nge nim wɔku ge ba sokumu Mediterane. Swɛɛ yi, yi ko n dabi. ¹¹ Adama ba koo ten daa burenu ka ten yerusu deriwa bɔɔ te ta waa min sɔ. ¹² Ten goonɔ daa ko n kpiawa nin wurusu kun deruramuɔ, nin marum kun maa kpeemo. Nu ko n da yewa suru baawure. Domi nu ko n nim waamɔwa sɔa yerun di. Ba ko n da daa nin marum diwa kpa bu ka nin wurusu bararun tim ko.

Yinni Gusunɔ u Isireliban

tem nɔɔ bura yenu yiima

¹³ Amenwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nee, bee Isireliba, tem me i ko i bɔnu ko, kon bee men nɔɔ bura yenu sɔsi. Yosefun bwese kera bɔnu yirua ya koo wa. ¹⁴ Bwese keri yi yi tien bɔnu ya ko n nɛwa. Domi ne, Yinni Gusunɔ na noma sua na bɔrua na nee, been baababara kon mu wɛ. Yen sɔna bee i ko i mu wa i tubi di. ¹⁵ Tem men nɔɔ bura yeru wee. Sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, ta torua saa nim wɔku ge ba mɔ Mediteranen di n ka da Hetilonin swaaɔ sere ka Sedadin wuu duu yero. ¹⁶ Ka Hamatio ka Berotaa ka Siburaimuɔ. N deema wuu si, su waa wa Damasi ka Hamatin nɔɔ bura yerun baa sɔɔ ka Hasee Hatikonin tem Hafaranin tem nɔɔ bura yeru gia. ¹⁷ Nge meya sɔɔ yɛsan nɔm geun tem nɔɔ bura yee te, ta ko n waa saa nim wɔku ge ba mɔ Mediteranen di n ka girari Hasaa Enɔɔwɔ Damasin tem nɔɔ bura yero ka Sofonio Hamatin tem nɔɔ bura yero. ¹⁸ Sɔɔ yari yeru gia maa tem men nɔɔ bura yeru ta koo daa te ba mɔ Yuudeni swiwa Hafaranio ka Damasio ka Galadio ka Isireliban tem baa sɔɔ. Ta ko n waa wa saa tem nɔɔ bura yee te ta waa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di n ka na nim wɔku bɔru guu sɔɔ yari yeru gia. ¹⁹ Sɔɔ yɛsan nɔm dwareu gian tem nɔɔ bura yee te, ta koo dawa saa Tamaan di sere ka Meriban bwiaa Kadasio kpa tu Egibitin daaru swi sere n ka girari nim wɔku ge ba mɔ Mediterane. Nɔɔ bura yee te ta waa sɔɔ yɛsan nɔm dwareu gia, tera mi. ²⁰ Sɔɔ duu yeru gian tem nɔɔ

bura yeru ta ko n saawa nim wɔku ge ba mɔ Mediterane ma ya yɔra Hamatin deederu sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Sɔɔ duu yerugiara maa mi.

²¹ Bee Isireliban bwese keri wɔkura yiru sɔɔ ²² i ko i tem me bɔnu ko ka tete been tii tiine sɔɔ ka sɔɔ be ba waa ka bee ba ka bibu mara been suunu sɔɔ. I ko i bu garisiwa nge Isireliba. Kpa i tubi ye bɔnu ko ka be sannu ka tete. ²³ I ko i sɔɔ nɔn win baa wɛwa bwese kera ye sɔɔ u waa. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ba tem me bɔnu kua

48

¹ Isireliban bwese kera baayeren yiiru wee ka bɔnu ye yen baayere ya wa. Danun bwese kera ya yen baa wa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, swaa ye ya daa Hetilonio Hamatin di n ka da Hasaa Enɔɔ gia Damasi ka Hamatigibun tem bakuɔ. Tem me, mu waa wa saa sɔɔ yari yerun tem nɔɔ bura yerun di n ka da sɔɔ duu yeru gia. ² Danu ben bakuɔ, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yero Aseebagima mu waa mi. ³ Aseebagim bokuɔ Nefitalibagima mu waa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yero. ⁴ Nefitalibagim bakuɔ, Manasebagima mu waa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yero. ⁵ Manasebagim bokuɔ Efaraimubagima mu waa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yero. ⁶ Efaraimubagim bokuɔ Rubenibagima mu waa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yero. ⁷ Rubenibagim bokuɔ Yudabagima mu waa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yero.

Tem

me ba koo Yinni Gusunɔ wɛ

⁸ Yudaban tem bokuɔ sɔɔ yari yeru gian tem nɔɔ bura yeru mi, n ka da nim wɔku ge ba mɔ Mediterane sɔɔ duu yeru gia, bera miya ba koo Yinni Gusunɔn tem yiire. Men deebu bu ko n ka Isirelibagim nɛwa kpa men yasum mu n saa gom soonu nɔɔɔɔn suba yenda nɔɔbu (25.000). Kpa bu Yinni Gusunɔn sɔa yeru bani men suunu sɔɔ. ⁹ Batuma ye ba koo Yinni Gusunɔn deria mi, yen deebu bu ko n saawa gom soonu nɔɔɔɔn suba yenda nɔɔbu (25.000). Kpa yen yasum mu n saa gom soonu nɔɔɔɔn suba wɔkuru (10.000). ¹⁰ Yaku kowoba ba koo batuma yen sukum sua. Kpa ya n saa gom soonu nɔɔɔɔn suba yenda nɔɔbu sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Sɔɔ duu yeru gia gom soonu nɔɔɔɔn suba wɔkuru. Sɔɔ yari yeru gia maa gom soonu nɔɔɔɔn suba wɔkuru kpa sɔɔ yɛsan nɔm dwareu gia yen deebu bu n saa gom soonu nɔɔɔɔn suba yenda nɔɔbu. Kpa Yinni Gusunɔn sɔa yeru ta n waa yen suunu sɔɔ. ¹¹ Yaku kowo Sadokun bibun bwesera ta ko n tem me ma. Domi beya ba waa ne,

Yinni Gusunən sɔmburu sɔɔ sanam me Lefi yaku kowo be ba tie ka Isireliba ba man deri. ¹² Batuma ye, ya ko n sɔawa nenem ye ba wuna Isireliban tem di Lefiban tem nɔɔ bura yerun bɔkuɔ. ¹³ Lefi ben tem mu ko n wɔawa yaku kowobugim bɔkuɔ. Mu ko n sɔawa gɔm soonu nɔɔɔbun suba yenda nɔɔbu. Yen yasum maa gɔm soonu nɔɔɔbun suba wɔkuru. ¹⁴ Ba ñ me sɔɔ gam gum dɔramɔ. Ba ñ maa kpɛ bu ka mu gam kɔsina ñ kun me bu mu goo wɛ. Domi meya mu kpuro kere yɛn sɔ mu sɔa Yinni Gusunɔgim.

Batuma ye ya ko n sɔa

sina bokogia ka wuugibugia

¹⁵ Tem me mu tie, men yasum mu sɔawa gɔm soonu nɔɔɔbun suba nɔɔbu (5.000). Ma men dɛɛbu bu sɔa gɔm soonu nɔɔɔbun suba yenda nɔɔbu (25.000). Ye kpuro ya ko n sɔawa wuugibugia. Me sɔara ba koo ben dia bani ka sere ye ya tie. Wuun batuma yen goonu nne ye kpuro ya ko n newa, ¹⁶ gooru baatere ta n sɔa gɔm soonu nɔɔɔbun suba nne ka nɛɛra wunɔbu (4.500). ¹⁷ Ba koo batuma gaa deriwa bu ka wuu ge sikerena ya n sɔa gɔm soonu goobu ka weeraakuru (250) yen goonu nne ye kpuro sɔɔ. ¹⁸ Batuma ye ya tie wuugian yɛsi yɛsikaa ya ko n wɔawa yaku kowobugian bɔkuɔ. Yen dɛɛbu bu ko n sɔawa gɔm soonu nɔɔɔbun suba wɔkuru (10.000) sɔɔ yari yeru gia ka maa sɔɔ duu yeru gia. Batuma ye sɔara ba koo dianu duure ni ba ko n da ka be ba wuu gen sɔmburu mɔ nɔɔri. ¹⁹ Ba koo sɔm kowo be gosiwa bwese kɛra baayeren min di. Be kpurowa ba koo wuku tem me sɔɔ. ²⁰ Yinni Gusunən tem me kpuron goonu nne kpuro nu ko n newa, nu n sɔa gɔm soonu nɔɔɔbun suba yenda nɔɔbu nɔɔbu (25.000). Me sɔara ba koo wuun batuma wɔa. ²¹ Batuma ye ya tie, ya ko n sɔawa sina bokogia kpa ya n Yinni Gusunɔgia ye suunu doke ka sere mi wuugibu ba koo sina. Yen yasum mu ko n sɔawa gɔm soonu nɔɔɔbun suba yenda nɔɔbu sɔɔ yari yerun tem nɔɔ bura yeru gia, yen dɛɛbu bu n maa sɔa gɔm soonu nɔɔɔbun suba yenda nɔɔbu sɔɔ duu yeru gia nim wɔku ge ba mɔ Mɛditerane gia. Nge meya batuma ye ba wuna Yinni Gusunən sɔ ka sɔa yee ten sɔ, ye kpuro ya ko n wɔawa tem men suunu sɔɔ. ²² Lefiban batuma ka wuugia ye, ya ko n ben kparogia bɔnu sɔawa yiru. Ya ko n wɔawa Yudabagia ye ya wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ka sere Benyamɛɛbagia ye ya wɔa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gian baa sɔɔ.

Bwese keri yi yi wɔa

sɔɔ yɛsan nɔm dɔwarən tem

²³ Bwese keri yi yi tien tem wee. Benyamɛɛbagim mu ko n wɔawa saa Isireliban tem nɔɔ bura yerun sɔɔ yari yerun di n ka da nim wɔku ge ba mɔ Mɛditerane

sɔɔ duu yeru. ²⁴ Benyamɛɛbagim bɔkuɔ Simeɔbagima mu ko n wɔa mi, sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yeru. ²⁵ Simeɔbagim bɔkuɔ Isakaribagima mu ko n maa wɔa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yeru. ²⁶ Isakaribagim bɔkuɔ Sabulonibagima mu ko n maa wɔa mi, sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yeru. ²⁷ Sabulonibagim bɔkuɔ Gadibagima mu ko n maa wɔa mi, sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yeru. ²⁸ Gadibagima mu ko n sɔa Isireliban tem nɔɔ bura yeru sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia. Ta koo dawa saa Tamaan di sere Mɛriban bwiaɔ Kadɛsiɔ, kpa tu Egibitin daaru swi sere n ka da nim wɔku ge ba mɔ Mɛditerane. ²⁹ Tem meya i ko i bɔnu ko ka tɛtɛ bɛɛ Isireliban bwese keri sɔɔ kpa bɛɛn baawure u win bɔnu wa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yen i gerua.

Yerusalemun kɔnnɔsu

wɔkura yiru

³⁰⁻³¹ Kɔnnɔsu wɔkura yiruwɔa ba koo doke Yerusalemu. Sin baagere ga koo bwese kɛra tian yisiru sɔbewa. Sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, gana yen dɛɛbu sɔawa gɔm soonu nɔɔɔbun suba nne ka nɛɛra wunɔbu (4.500). Kɔnnɔsu itawa ba koo doke mi. Teu sɔɔ, ba koo Rubenin yisiru doke, yiruse sɔɔ Yudagiru, itase sɔɔ maa Lefigiru. ³² Sɔɔ yari yeru gia maa gana ya ko n wɔa. Yen dɛɛbu bu ko n sɔa gɔm soonu nɔɔɔbun suba nne ka nɛɛra wunɔbu (4.500). Ba koo kɔnnɔsu ita yaba mi. Gbiikuu ga ko n Yosefun yisiru mɔ, yiruse Benyamɛɛgiru, itase maa Danugiru. ³³ Sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gian gana ya ko n ka yianɔ dɛɛbu newa. Ba koo maa kɔnnɔsu ita yaba mi. Gbiikuu ga ko n Simeɔn yisiru mɔ, yiruse Isakarigiru, itase maa Sabulonigiru. ³⁴ Sɔɔ duu yeru gian gana ya ko n ka yi yi tie dɛɛbu newa. Kpa bu yi kɔnnɔsu ita yaba nge me ba yianɔ kua. Gbiikuu ga ko n Gadin yisiru mɔ, yiruse Aseɛgiru, itase maa Nefitaligiru. ³⁵ Gana ye ya koo wuu ge sikerena kpuron dɛɛbu bu ko n sɔawa gɔm soonu nɔɔɔbun suba yendu yiru sari (18.000).

Saa dɔma ten di, ba ko n da wuu ge sokuwa Yinni Gusunɔ u wɔa mini.

DANIĒLI

Danielin tireru, Yudaban wahala ka ben noni swāara ta ka yā sanam mē ba wāa yoru sō tōn tukobun mi. U tu yorua u ka win tōmbu dam kē bu ka temana baa bā n wāa noni swāaru sō. Domi Gusunō u koo bu nasara wē.

Tire te, ta Gusunōn kpāaru ka win girima sōsimō. Wiya u bannu kpuro neni. Wiya u handunia kpare.

Sa ko kpī su tire ten gari bōnu ko yiru. Gbiikaa Danieli ka win bōrōba ba nasara wa ben yiberēban wōlō yēn sō ba ben naane doke Gusunō sō. Yiruse Danieli u kāsī dabīnu wa nī nu sōsimō nge mē bannu ganu koo swīna kpa nu wāruku. Adama Gusunōn tōmba koo nasara wa.

Tire ten kpunaa

1. Danieli ka win bōrōba, wiru 1n di sere wiru 6.
2. Danielin kāsīnu, wiru 7n di sere wiru 12.

Danieli ka win kpaasibu ba wāa Babiloniō

¹Yoyakimu, Yudaban sina bokon bandun wō itase sōara Nebukanēsa Babilonin sunō u na ka win tabu kowobu ba Yerusalemu tarusi. ²Yera Yinni Gusunō u dera u Yoyakimu ka win tōmbu gabu mwa. Ma u dera u sāa yerun dendi yānu ganu gura u ka da Babiloniō u yi win būu dirun arumanin beru yera.

³Yen biru, u Asipenasi win sōm kowobun wirugii sōwa u nē, u Isireliba sō sina bibu ka wirugibun bibu gabu gōsio ⁴ba n sāa durō burōbe be ba n alebu gaa mō. Kpa ba n bwisi ka yēru ka laakarī mō bu ka kpī bu Babilonin barum keu ko, kpa bu sōmburu ko sina kpaarō. ⁵Ma sina boko u win tiin dīa nīn bweseru u ra di ka tam mēn bweseru u ra nō bu wē ba n dimō kpa ba n nōrumō baadomma ba n ka keu mō sere n ka ko wō ita bu sere sōmburu tore sina kpaarō.

⁶Be ba gōsa mi sōara Yuda beni ba wāa, Danieli ka Hanania ka Miseli ka Asaria. ⁷Ma sina bokon sōm kowobun wirugii wi, u bu yīsīnu kōsa. Danieligira Belitasa. Hananiagira Sadaki. Miseligira Mesaki. Asariagira maa Abenego. ⁸Danieli u gōru doke u sina bokon dīanu ka win tam mē yina, kpa u ku raa tii disī doke. Ma u sōm kowobun wirugii wi, suuru kana u ku nūn tilasi ko u ka sese te di. ⁹Ma Gusunō u dera wirugii wi, u ka Danieli nōnu geu mēera u nūn durom kua. ¹⁰U nē, na nen yinni sina bokon berum mō. Domi wiya u yi ye i ko i di ka ye i ko i nō. U n da maa wa i n bōuru nge bēgii be ba tie, saa ye sō, kari sōara i man doke mi. Domi ba koo kpī bu man wiru bura.

¹¹Yera Danieli u be nne yen nōario wi wirugii wi, u bu nōmu sōndia sōwa u nē, ¹²a de su dīanu di yaa sari kpa su nim dirum nō sō wōkurun saka. ¹³Yen biru, kpa a bēsen wuswaa mēeri kpa a maa be ba sunōn dīanu dimōn wuswaa mēeri. Yen mē a wa kpa a sun kua mē.

¹⁴Ma u ben gari yi wura u bu deri sere sō wōku te. ¹⁵Ye sō wōku te, ta tura, yera u ben wuswaa mēera ma u wa ba bwāa do. Ba maa be ba sina bokon dīa duronū dimō bōorum kere. ¹⁶Ma Danieliban nōario wi, u n maa bu dīa duro ni, ka tam mē wē. U bu dīanu wēwa yaa sari. ¹⁷Gusunō u aluwaasi nne ye yēru wē. Ma u bu bwisi kā ba Kaladen barum tireru gja sāa sāa. Ma u bu kua laakarigibu. U maa Danieli bwisi kā u ka dosusu ka kāsīnu kpuro tubusia.

¹⁸Ye wō ita ye, ya yiba, ye sina boko Nebukanēsa u bura mi, yera sōm kowobun wirugii wi, u aluwaasi be kpuro yara u ka nūn bu daawa. ¹⁹Ma sina boko wi, u ka bu gari kua. Be kpuro sō, gōo sari wi u sāa nge Danieli ka Hanania ka Miseli ka Asaria. Yen sōna sina boko u bu wura ba n sāa win sōm kowobu. ²⁰Gari yi sina boko u bu bikia kpuro, ba ra yi wisiwa ka bwisi, ka yēru. Ma u wa ba dobo dobogibu ka sōrobu bwisi kere sere mi n toma, be ba wāa win tem sō kpuro.

²¹Ma Danieli u wāa mi sere Sirusi u ka bandu di.

Nebukanēsaan dosu

2

¹Nebukanēsaan bandun wō yiruse sō, u dosu gagu kua. Dosu ge, ga nūn berum mwa sere u kpana u dweeya. ²Yera u dobo dobogibu sokusia ka sōrobu ka būu sinambu ka bwisigibu bu ka nūn win dosu ge sō. Ma tōn be kpuro ba na ba mēna win wuswaa. ³Ma u bu sōwa u nē, na dosawa. Ga maa man berum mwa. Na kīwa i man sō ye na dosa.

⁴Ma bwisigii be, ba sina boko sōwa ka Aramugibun barum ba nē, yinni, wunen hunde yu dakaa da! A sun dosu ge sōwō kpa su nun gu tubusia.

⁵Ma sina boko u maa bu sōwa u nē, wee ye na gōru doke n bē kua. I kun man dosu gen tii sōwa ka gen tubusianu sannu, kon de bu bē bōtiri bōtiriwa kpa bēen yenusu su ko bansu. ⁶Adama i n man gu sōwa ka gen tubusianu sannu, kon bē kē dabīnu wē. Kpa i bēere baka wa. Yen sō tē, i man dosu gen tii sōwō ka gen tubusianu.

⁷Ba kpan nūn wisa ba nē, yinni, a sun wunen dosu ge sōwō kpa su nun gu tubusia.

⁸Sina boko u bu wisa u nē, na yē sāa sāa ma i kī i gari gawawa. Domi i nua ye na gōru doke n bē kua. ⁹Ma i n man dosu ge sōwa, ye na gōru doke n bē kua mi, ya koo bē kpuro deema. Domi i sōru kpa i ka man

weesu ka gari suninu naawawa kpa n ka nen gere kəsi. Yen sã, i man dosu gen tii sšowa kpa n gia ma i ko i kpĩ i gu tubusia.

¹⁰Yera ba nùn sšowa ba n̄e, goo sari dunia sã mini wi u koo kpĩ u wunen gari yini wisi baa be ba dam m̄e n̄e wune, ben goo sari wi u gari yinin bweseru bikiare s̄orobun mi, ñ kun m̄e dobo dobogibun mi, ñ kun m̄e Babilonin bwisigibun mi. ¹¹Ye wun̄e sina boko a bikia mini, goo sari wi u koo kpĩ u nun ye tubusia sere b̄unu baasi ya! Wee nu ku ra n maa w̄a tambun suunu sã.

¹²Ye sina boko u ben gari yi nua, yera u m̄aru besira. Ma u wooda w̄e bu Babilonin bwisigibu kpuro go. ¹³Ma ba sina bokon gari yi kpara ma ba koo Babilonin bwisigii be go. Ma ba Danieli ka win kpaasibu kasu bu go.

Gusun̄o

u Danieli dosu ge sšowa

¹⁴Sanam m̄e Ariaku sina bokon kirukuban guro guro u yara u ka Babilonin bwisigii be go, Danieli u ka nùn gari kua ka bwisi ka laakari. ¹⁵U n̄e, am̄ona sina bokon wooda yeni ya ka dam m̄o m̄e. Yera Ariaku u nùn gari yin asansi tubusia. ¹⁶Ma Danieli u da sina bokon mi u nùn kana u nùn deri saa fiko, kpa u wa u nùn dosu ge tubusia.

¹⁷Ma Danieli u wura dir̄o u win kpaasibu Hanania ka Miseli ka Asaria gari yi sšowa. ¹⁸Ma u bu yiire bu W̄orukoo kana u ben w̄onw̄ondu wa kpa u bu dosu ge s̄o kpa bu ku ra ba go ka bwisigii be sannu.

¹⁹Yen biruwa Gusun̄o u Danieli dosu ge sšowa w̄okuru, k̄asiru sã. Ma Danieli u nùn siara. U n̄e,

²⁰Yinni Gusun̄o,
wuna ko na n siaram̄o ka baadommāo.
Wuna a bwisi ka dam m̄o.

²¹Wuna a ra saaba ḡosie.
Wuna a ra sinambu bandu w̄e.
Wuna a ra maa bu bandu yare.
Wuna a ra laakarigibu laakari w̄e,
kpa a bwisigibu ȳeru k̄e.

²²Wuna a ra t̄onu s̄osi ye ya berua,
ye u ñ kp̄e u ka tii tubu.
A ȳe ye ya w̄a w̄okuru sã.
Domi yam bururam mu ra n w̄awa wunen mi.

²³Gusun̄o nen baababan Yinni, na nun siaram̄o.
Na takaru m̄o bwisi ka dam m̄e a man k̄an s̄o.
Domi a man s̄osi ye sa nun bikia.
A sun sina bokon dosu ge sšowa.

²⁴Yen biru, Danieli u da Ariakun mi, wi sina boko u wooda w̄e u ka Babilonin bwisigibu go. Ma u nùn sšowa u n̄e, a ku t̄an be go. A de a ka man da sina bokon mi. Kpa n nùn win dosu ge tubusia.

²⁵Ma Ariaku u ka Danieli da fuuku sina bokon mi. Ye ba tura mi, yera u sina boko sšowa u n̄e, wee na dur̄o goo wa Yuda be ba

m̄w̄erima sã, wi u koo nun wunen dosu ge tubusia.

Danieli u sina boko dosu ge

sšowa ka gen tubusianu

²⁶Ma sina boko u Danieli wi ba maa ȳisuru k̄a Belitasa a bikia u n̄e, kaa kp̄i a man nen dosu gen tii s̄o ka gen tubusianu?

²⁷Danieli u sina boko sšowa u n̄e, bwisigibu ka s̄orobu ka dobo dobogibu ka b̄u sinambu ba ñ kp̄e bu nun asiri ye a bikia mini s̄o. ²⁸Adama Yinni goo w̄a w̄o wi u ra t̄onu asiri s̄osi, wiya Gusun̄o. U maa nun s̄osi ye n koo koo. Sanam m̄e a kp̄i, ye a dosa ka ye a wa k̄asiru sã wee. ²⁹Sian bwisikuna a m̄o. Yera wi u ra t̄onu asiri s̄osi u nun s̄osi ye n koo koo. ³⁰Adama ba ñ man asiri ye s̄osi ȳen s̄o na t̄an be ba tie bwisi kere. Ba man ye s̄osiwa kpa n ka nun tubusia kpa a n ka ȳe ye a bwisika wunen ḡoru.

³¹Sina boko, ye a wa wee. Bw̄aroku boko gaga ga ȳo wunen wuswaa. Bw̄aroku ge, ga gunu, ga ballim̄o gem gem. Ma ga nanum m̄o n kp̄a. ³²Gen wiru ta s̄awa wura gean tii tii. Gen tororu ka gen ḡasenu maa s̄a s̄i geesu. Gen nukuru ka gen taanu maa s̄a s̄i gandu. ³³Gen k̄ari yi maa s̄a s̄i w̄okusu. Ma gen naasu s̄a s̄i w̄oku si ba ka s̄ondu menna. ³⁴Sanam m̄e a gu m̄era, yera kperu garu ta mendama guurun di te goo kun karame. Ta na ta gen naasu so ta kasuka muku muku. ³⁵Ma s̄i w̄oku si, ka s̄on te, ka s̄i gan te, ka s̄i gee si, ka wura ye, ye kpuro ya sunkura muku muku. Ma ya kua nge doo diri yi ba sara s̄o s̄arerun saa. Ma yi ka woo doona. Baa yin yira a ñ maa kp̄e a wa. Adama kpee te ta bw̄aroku ge so mi, ta ḡsirawa guu bakaru. Ma ta handunian tem kpuro wukiri.

³⁶Dosu geya mi. T̄e, gen tubusianu wee. ³⁷⁻³⁸Wun̄e sina boko, wuna a s̄a sinambun sun̄o. Wuna a s̄a nge wii wuragii te. W̄orukoowa u nun bandu ka dam ka yiiko ka b̄ere w̄e. Ma u nun tambu ka ḡbeeku ȳe ka gun̄osu n̄oma beria a n ka s̄a ye kpuron yinni. ³⁹Wunen biru, bandu garu ta koo se te ta ñ wunegiru dam tura. Yen biru, bandu itaseru gara koo maa se kpa ta n dam m̄o handunia kpuro sã. Tera ta s̄a nge s̄i gandu. ⁴⁰Ma bandu n̄eseru gara koo maa se, kpa ta n dam m̄o nge s̄i w̄okusu si su ra ḡanu kpuro k̄osuku. Nge m̄eya ban te, ta ko n dam m̄o tu ka bannu kpuro k̄osuku.

⁴¹M̄eya a maa wa ma bw̄aroku gen naasu ka gen niki binu s̄awa s̄i w̄okusu si ba menna ka s̄ondu. Yen tubusiana ban te, ta ko n banu s̄awa yiru. Ka m̄e, b̄onu tia ya ko n dam m̄o nge s̄i w̄oku si. ⁴²Kpa b̄onu tia yu dam bia nge naa niki bii ni nu s̄a s̄i w̄oku si ba ka s̄ondu menna. ⁴³S̄i w̄okusu ka s̄on te a wa ya menne mi sannu, ya maa s̄osim̄o ma ban ten wirugibu ba ko n kasu ben bibu bu suana

kpa bwesenu nu ka ko tia. Adama ya n̄ koorɔ nge me ya n̄ koorɔ sisu ka sɔndu bu ko tia.

⁴⁴⁻⁴⁵ Kpee te a wa ta mendama ka tii mi, ma ta sii wɔku si, ka sii gan te, ka sɔn te, ka sii gee si, ka wura ye kpuro kɔsuka muku muku mi, ten tubusiana, ban ten sinambun waati sɔɔ, Wɔrukoo u koo bandu garu sw̄i. Goo sari wi u koo ban te fuka. Bweseru garu maa sari te ta koo tu yoru diisia. Ban te, ta koo ban ni nu tie kpeerasia kpa te tona ta n wāa sere ka baadommaɔ. Gusunɔ Dam kpurogii wiya u nun sɔsi ye n koo koora. Ye a wa wunen dosu ge sɔɔ kpuro, ya weewa win min di. Yen tubusianu maa s̄awa nge me na nun s̄ɔwa.

⁴⁶ Yera sina boko Nebukanɛsaa u yiira u wiru tem girari Danielin wuswaaɔ. Ma u dera ba ȳakuru kua ka turare bu ka Danieli siara. ⁴⁷ Sina boko u Danieli s̄ɔwa u n̄ɛ, ka geema b̄ɛn Yinni wini u b̄unu kpuro kere, u maa s̄awa sinambun Yinni. Wiya u ra tɔnu gari asirigii s̄ɔ. Domi u dera a kp̄ia a gari asirigii yini gerua.

⁴⁸ Yera sina boko u Danieli kua tɔn boko win bandu sɔɔ. Ma u n̄n k̄ɛ baka dabinu k̄a. Yen biru, u n̄n kua Babilonin beran wirugii ka maa yen kwisigibun tɔnwero. ⁴⁹ Ma Danieli u sina boko kana u Sadaki ka M̄saki ka Ab̄nego Babilonin bera ye n̄mu beria. Ma win tii u kua sina bokon bwisi k̄ɛɔ.

Nebukanɛsaa u wooda w̄ɛ

bu win bw̄aroku wuragu u s̄a

3

¹ Sina boko Nebukanɛsaa u bw̄aroku wuragu kua. Gen gunum maa s̄a gɔm soonu wata. Gen yasum maa s̄a gɔm soonu nɔɔba tia. Ba gu ȳrasia batuma gaa sɔɔ ye ba m̄ɔ Dura, Babilonin tem bera mi. ² Yera sina boko u dera ba tem m̄n sinambu kpuro menna ka m̄n beri berikan wirugibu ka m̄n bwisi k̄ɛɔbu ka m̄n siri kowobu ka be ba ra m̄n arumaniba bere ka sere maa m̄n wirugii be ba tie bu ka bw̄aroku gen s̄aaru tore. ³ Ma tɔn be kpuro ba menna. Ben baawure u ȳra bw̄aroku gen wuswaaɔ bu ka gen s̄aaru tore.

⁴ Saa yera sina bokon barɔ u kpara u n̄ɛ, b̄ɛ bwesenu kpuro i swaa dakio i n̄ɔ ye sina boko u b̄ɛ yiirem̄ɔ. ⁵ Ma i nua ba kɔba so ka guunu ka m̄rɔkunu ka baranu ka ḡasu ka bara bwese ni nu tie, i ko i yiirawa i bw̄aroku wuragu ge s̄a ge sina boko u kua mi. ⁶ Wi u kun yiire u gu s̄awa ba koo n̄n kp̄ɛwa mii mii d̄ɔ boko wi ba s̄ruan suunu sɔɔ.

⁷ Yen s̄na saa ye tɔn be, ba nua ba kɔbi yi ka guu ni so ka m̄rɔku ni, ka bara ni, ka ḡa si, ba yiira ba bw̄aroku wuragu ge s̄awa.

Danielin kpaasibu ita be,

ba yina bu bw̄aroku ge s̄a

⁸ Yen d̄ma te, Babilonigibu gabu ba seewa ba da ba Yuuba d̄ma sina bokon mi. ⁹ Ba n̄n s̄ɔwa ba n̄ɛ, sina boko, wunen hunde yu dakaɔ da! ¹⁰ Wun̄ɛ sina boko, wuna a wooda w̄ɛ a n̄ɛ, baawure wi u nua ba kɔbi so ka guunu ka m̄rɔkunu ka baranu ka ḡasu ka bara bwese ni nu tie, u yiire u bw̄aroku ge s̄a. ¹¹ M̄ya a maa n̄ɛ, wi u kun yiire u gu s̄awa bu n̄n kp̄ɛȳɔ d̄ɔ boko wi ba s̄rua sɔɔ. ¹² Adama we Sadaki ka M̄saki ka Ab̄nego, Yuu be a kua Babilonin tem beran wirugibu mi, ba n̄ wunen wooda ye garisi ḡaanu. Ba ku ra wunen b̄unu s̄a. M̄ya ba n̄ maa yiire ba wunen bw̄aroku ge s̄awa.

¹³ Ye sina boko u gari yi nua, yera win m̄ru ya seewa u n̄ɛ, bu doo bu Sadaki ka M̄saki ka Ab̄nego mwaaɔ. Ma ba da ba bu mwaaɔ ba ka na wi, sina bokon mi. ¹⁴ Ma sina boko Nebukanɛsaa u bu bikia u n̄ɛ, ka gem, i yinawa i n̄n b̄unu ka n̄n bw̄aroku wuragu ge na kua mi s̄a? ¹⁵ T̄ɛ, i doo i n s̄aru s̄a. I n kpm nua ba kɔba so ka guunu ka m̄rɔkunu ka baranu ka ḡasu ka bara bwese ni nu tie, i yiire kpa i bw̄aroku ge s̄a. I n yina, ba koo b̄ɛ kp̄ɛwa mii mii d̄ɔ boko wi ba s̄rua sɔɔ kpa n̄ wa n̄ n b̄unu weren na u koo b̄ɛ w̄ra saa n̄n n̄mun di.

¹⁶ Sadaki ka M̄saki ka Ab̄nego ba n̄n wisa ba n̄ɛ, yinni, sa n̄ ka tii yinam̄ɔ. ¹⁷ A n sun kp̄ɛ d̄ɔ boko wi sɔɔ, Gusunɔ wi sa s̄am̄ɔ u koo kp̄i u sun yara d̄ɔ win min di kpa u sun w̄ra wunen n̄man di. ¹⁸ Baa n̄ n m̄ren na, a n̄ ȳɛ ma sa n̄ wunen b̄unu s̄am̄ɔ. M̄ya sa n̄ maa wunen bw̄aroku ge yiiramme.

¹⁹ Ye u ben gari yi nua, yera u ka bu m̄ru kua. Ma u gerua u n̄ɛ, bu d̄ɔ win kp̄aaru sosio gem gem. ²⁰ Ma u durɔ ḡbebunu ḡsa win tabu kowobu sɔɔ be ba dam bo u n̄ɛ, bu Sadaki ka M̄saki ka Ab̄nego bakuo bu kp̄ɛ d̄ɔ boko wi sɔɔ. ²¹ Yera ba tɔn be mwa ba b̄kua, ma ba bu kp̄ɛ d̄ɔ boko wi sɔɔ ka ben ȳa ni ba doke sannu. Niya ben yabenu ka ben sokoto ka sere maa ben fur̄ɔsu. ²² Ma ba d̄ɔ win kp̄aaru sosi nge me sina bokon wooda damgia ye, ya gerua. Yera d̄ɔ win yam susura tabu durɔ be go be ba Sadaki ka M̄saki ka Ab̄nego kp̄ɛbu da mi. ²³ Ma Sadaki ka M̄saki ka Ab̄nego ba w̄ri d̄ɔ boko wi sɔɔ nge me ba ka bu b̄kua.

Danielin kpaasibu ita be,

ba n̄ d̄ɔ mwaaɔ

²⁴ Yera sina boko Nebukanɛsaa u nanda ma u seewa fia u be ba ra n̄n bwisi k̄ɛ bikia u n̄ɛ, n̄ n t̄mbu itawa sa b̄kua sa kp̄ɛ d̄ɔ boko wi sɔɔ?

Ba n̄n wisa ba n̄ɛ, oo, m̄ya.

²⁵ Ma u bu wisa u n̄ɛ, wee t̄mbu n̄n̄wa na waam̄ɔ ba s̄im̄ɔ d̄ɔ boko win suunu sɔɔ. Ba n̄ d̄ɔ mwaaɔ. Be kpuro ba maa kusiarewa ma ben n̄n̄ɛ u ka wallun t̄nu ween̄ɛ.

²⁶ Saa ye sɔɔra Nebukanɛsaa u susi dɔɔ boko win bɔkuɔ u nɛɛ, Sadaki, Mɛsaki, Abɛnɛgo, bɛɛ Wɔrukoon sɔm kowobu, i yarima i na mini.

Ma ba yara dɔɔ boko win min di. ²⁷ Yera wirugii be sina boko u raa soka ba menna mi, be kpuro ba wa ma dɔɔ kun dam mɔ durɔ be sɔɔ. Mɛya baa ben seri tia ya n̄ dɔɔ mwaare. Ben yaa ni ba sebua nu n̄ dɔɔ numiɛ. ²⁸ Ma Nebukanɛsaa u nɔɔgiru sua u nɛɛ, i Gusunɔ siaro wi u s̄aa Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgon Yinni. Domi wiya u win garado gɔrima u ka win bw̄aa be ba n̄n naanɛ kua mi faaba ko. Ba nɛ sina bokon wooda yina, ba n̄ ben wasin wahala garisi ḡaanu. Ba yina bu b̄u goo s̄a ma n̄ kun mɔ Gusunɔ. ²⁹ T̄ɛ wooda ye na w̄ɛm̄o wee, t̄anu baawure baa n̄ n bwese teren na u s̄aa, ma u Gusunɔ, Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgon Yinni gari kam gerusi, na kon de bu ȳɛrɔ b̄tiririwa, kpa win ȳenu gu ko bansu. Domi goo maa sari wi u koo kp̄i u t̄anu faaba ko nge mɛ.

³⁰ Yeniban biru, sina boko Nebukanɛsaa u Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo aye bakanu w̄ɛ Babilonin tem bera mi.

Nebukanɛsaan dosu yiruse

³¹ Sina boko Nebukanɛsaa u bwese ni nu w̄aa handunia sɔɔ kpuro tɔburu u nɛɛ, Gusunɔ u de i n̄ alafia mɔ.

³² N man w̄ɛrɛ n̄ ka bɛɛ s̄ɔ ȳɛrenu ka maamaaki be Wɔrukoo u man s̄ɔsi.

³³ Win ȳɛrɛ ni, nu kp̄a.

Maamaaki ye, win sinara.

Win banda kun kpeemɔ.

U ko n̄ s̄awa sunɔ sere ka baadommaɔ.

4

¹ Nɛ, Nebukanɛsaa, na w̄aa nɛn sina kpaarɔ ka b̄ri ȳendu ka nuku dobu. ² Yera w̄kuru garu sɔɔ, na dosu gagu kua ge ga man berum mwa. K̄asi ni na wa sanam mɛ na kp̄i, nu man nanum mwa. ³ Yen s̄ɔna na wooda yara na nɛɛ, Babilonin bwisigibu kpuro bu mennama nɛn mi kpa bu man dosu ge tubusia. ⁴ Yera dobo dobogibu ka s̄arobu ka b̄u sinambu ka Babilonin bwisigibu ba na. Na bu dosu ge s̄ɔwa, adama ba kpana bu man gu tubusia. ⁵ Yen biru, Danieli wi ba sokumɔ ka nɛn b̄un ȳisiru Belitasaa u na. N deema b̄u geeba * ka n̄n w̄aa. Ma na n̄n nɛn dosu ge s̄ɔwa. ⁶ Na nɛɛ, wi, wi u s̄aa bwisigibu kpuron wirugii, na ȳɛ ma b̄u geebun hunde ya n̄n w̄aasi. Yen s̄ɔ, asiri gaa sari ye ya ka n̄n s̄ɛ. Nɛn dosu ge wee. U man gu tubusio. ⁷ Sanam mɛ na kp̄i, ye na dosa wee.

D̄aru gara na wa ta ȳɔ handunian suunu sɔɔ. D̄aa te, ta gunu too.

⁸ Ma ta dam mɔ.

Ten gunum mu sosi sere mu w̄ollu girari.

Handunian goonu n̄nɛgibu kpuro ba tu waamɔwa.

⁹ Ten wurusu w̄a

ma ta mara siki siki nge gandia.

Te s̄ɔra handuniagibu kpuro ba ra ben d̄ianu wa.

Ten saarɔwa gbɛeku yɛɛ yi ra s̄ɔ sure.

Ten k̄asi w̄ollɔwa gunɔsu su sokunu s̄aa.

Te s̄ɔra hunde koni baayere ya ra yen d̄ianu wa.

¹⁰ Ma na Gusunɔn gɔrado goo wa u sarama w̄ollun di. ¹¹ U nɔɔgiru sua u nɛɛ,

i d̄aa te k̄iyo i sura

kpa i ten k̄asi b̄ɔri b̄ɔri.

I ten wurusu w̄oko

kpa i ten marum s̄ari i yari.

Kpa gbɛeku yɛɛ yi duki su saa ten saarun di.

Kpa gunɔsu su se saa ten k̄asin di.

¹² Adama i ten koo kpiriruru derio tem s̄ɔɔ

ka ten gbini yakasɔ

ta n̄ b̄okua ka sisu ka sii gandun ȳoni.

Kpa ta n̄ dirum soore

ta n̄ yakasu dimɔ nge gbɛeku yɛɛ.

¹³ Bu tu t̄onun bwisikunu wunario.

Kpa bu tu gbɛeku yaan bwisikunu dokea.

Kpa ta n̄ s̄aa mɛ w̄ɔ n̄ɔba yirun.

¹⁴ Wooda ye, ya weewa saa Gusunɔn garadoban min di kpa t̄ambu kpuro bu ka ḡia ma Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni. Wi u k̄iwa u ra nu w̄ɛ. U ra wi ba n̄ mam garisi ḡaanu w̄alle sue.

¹⁵ Dosu gera mi, ge nɛ, Nebukanɛsaa na dosa. T̄ɛ, wunɛ Belitasaa, a man gu tubusio domi bwisigii be ba w̄aa nɛn tem mɛ s̄ɔɔ kpuro ba kpana bu man gu tubusia. Adama wunɛ, kaa kp̄i ȳɛn s̄ɔ b̄u geeba ka nun w̄aa.

Danieli u dosu ge tubusia

¹⁶ Yera Danieli wi ba maa sokumɔ Belitasaa u nanda. Ma u biti soora saa fiiko. Ma Nebukanɛsaa u nɛɛ, Belitasaa, a ku de dosu ge, ka gen tubusianu nu nun biti ko.

Danieli u wisa u nɛɛ, yinni, dosu gen tubusianu nu ka wunen yibereba nɛra. ¹⁷ A d̄aru wa ta kp̄a. Ma ta dam mɔ. Ten gunum mu girari w̄ollɔ. Ma ba tu waamɔ handunia gira kpuro. ¹⁸ Ten wurusu w̄a. Ma ta binu mara siki siki. Ma handuniagibu kpuro ba ben d̄ianu waamɔ te s̄ɔɔ. Gbɛeku yɛɛ yi ra n̄ w̄aa ten saarɔ. Gunɔsu su maa sin sokunu mɔ ten k̄asi w̄ollɔ. ¹⁹ D̄aa te, ta s̄awa wunɛ sina boko. Domi a kp̄ɛa a dam kua ma mu w̄ollu girari. Ma wunen bandun dam mu s̄ɔsira handunian goonu n̄nɛ s̄ɔɔ. ²⁰ Yen biru, a Gusunɔn gɔrado goo wa u sarama w̄ollun di ma u nɛɛ, i d̄aa te k̄iyo i sura tu kam ko. Adama i ten koo kpiriruru derio tem s̄ɔɔ mi, ka ten gbini ta n̄ b̄okua ka sisu, ka sii gandun ȳoni yakasu mi. Kpa ta n̄ dirum soore ta n̄

* 4:5 b̄u geebu - Nebukanɛsaa u n̄ gina tuba mɔ Yinni Gusunɔwa u w̄aa ka Danieli. Yen s̄ɔna u nɛɛ, b̄u geeba ba Danieli somimɔ.

yakasu dimo nge gbeeku ye sere wɔɔ nɔɔba yiru. ²¹ Nen yinni, dosu gen tubusianu wee. Wɔrukoowa u nun win himba sɔsi ye u kua wunen sɔ. ²² Ba koo nun gira tɔmbun suunu sɔɔn di. Kpa a n waa ka gbeeku ye sannu. Kpa a yakasu di nge naa, a n dirum soore sere wɔɔ nɔɔba yiru sere a ka gia ma Wɔrukoowa u bannu kpuro neni. Wi u kiwa u ra maa nu wɛ. ²³ Wooda ye ba wɛ ba nɛɛ, bu dɔa ten koo kpiriru ka ten gbini derio mi, yen tubusiana ba koo nun wunen bandu wesia saa ye a wura ma Wɔrukoowa u bannu kpuro neni. ²⁴ Yen sɔ, sina boko, a de a nen gere wura. A de a gea ko a ka wunen durum wuna. A daa kɔsa kpuro derio kpa a saarobu wɔnwɔndu kua. Saa yera wunen alafia ya koo daka da.

Dosu gen gari yi kooa

²⁵ Yeniba kpuro ya sina boko Nebukanɛsaa deema. ²⁶ Ye n kua suru wɔkura yirun biru, sɔɔ teuru yera u siimo win dii tɛɛra wɔllo Babiloni. ²⁷ Ma u nɛɛ, Babiloni wee, wuu boko ge na bana ka nen tiin dam ga n ka sɔa nen sina kpaaru. Ga maa nen yiiko ka nen beɛɛ sɔsɔsi.

²⁸ Sanam me sina boko u gari yi gerumo u n kpa, yera nɔɔ gaga nɔɔra wollun di ga nɛɛ, sina boko Nebukanɛsaa, a swaa dakio a nɔ. Ba nun bandu yara. ²⁹ Ba koo nun gira tɔmbun suunu sɔɔn di. Kpa a n waa ka gbeeku ye sannu kpa a n yakasu dimo nge naa sere wɔɔ nɔɔba yiru sere a ka wura ma Wɔrukoowa u bannu kpuro neni. Wi u kiwa u ra maa nu wɛ.

³⁰ Yande gari yi, yi Nebukanɛsaa deema. Ba nun gira tɔmbun suunu sɔɔn di. Ma u yakasu dim wori nge naa u dirum soore. Ma win seri denya nge guno bakerun sansu. Ma win nii kakɔsu su denya nge gunogisu.

Nebukanɛsaa

u maa wure u kua tɔnu

³¹ Ma Nebukanɛsaa u nɛɛ, ye saa ye, ya doona, yera na nɔni seeya wɔllo. Ma nen bwisikunu wure nu kua tɔnuginu. Ma na Wɔrukoo siara ka beɛɛ wi u waa sere ka baadommao. Wiya u yiiko kpuro mo. Win sinanda kun nɔru mo. Win bandu ta ko n waa sere ka baadommao. ³² Baa handunian tɔmbu kpuro ba n menna, ben dam kun sɔa gaaunu win nɔni sɔɔ. U ra ko nge me u ki win gɔradoban suunu sɔɔ ka tɔmbun suunu sɔɔ. Goo sari wi u koo kpɔ u win nɔmu deba n kun me u nun sɔ u nɛɛ, mba u mo me.

³³ Sanam me nen laakarɔ ya wurama, yera ba maa man nen beɛɛ ka nen girima ka nen bandun yiiko kpuro wesia. Nen bwisi kɛɔbu ka nen sina asakpɔbu kpuro ba na nen mi ba man nen bandu wesia. Ma ten dam mu sosi mu kera yellu. ³⁴ Tɛ, nɛ Nebukanɛsaa, na wollun sina boko siara ka beɛɛ. Na nun wolle

sua. Domi ye u mo kpuro ya saawa gea. Win swɛɛ kpuro yi saawa dee dee. U koo mam kpɔ u be ba tii suamo kawa.

Beɛsasaa u tɔmbu dim soka

5

¹ Nebukanɛsaan biru, sina boko Beɛsasaa u bandu di. Yera sɔɔ teuru u win sina asakpɔbu nɔrɔbu (1.000) dim soka. Ma ba tam nɔrumo wi ka be sannu. ² Ye tam me, mu Beɛsasaa nuka, yera u gɔra u nɛɛ, bu win nɔri wuragii ka sii geesugii yarama yi win baaba Nebukanɛsaa u gurama saa Gusunɔn sɔa yerun di te ta waa Yerusalemu. Kpa wi ka win sina asakpɔbu ka win kurɔbu ka win sinanibu bu ka yi tam nɔ. ³ Yera ba ka nɔri wuragii yi na, ba ka yi tam nɔrumo wi ka win tɔn be kpuro. ⁴ Tam nɔru bi sɔɔ, ba ben bɔnu siaramo nin bwɔarokunu ba kua ka wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔkusu ka dɔa ka kpenu.

⁵ Saa ye sɔɔra sina boko u nɔmu gagu wa ga yarima mi fitilan yam bururam mu sɔsire, ma ga yorumo sina kpaarun gana wɔllo mi ba soo kpika tɛni. ⁶ Yera u nanda, win wuswaa burisina. Win torora kara, u diirimɔ sere win dɔu winu soonamo. ⁷ Yera u nɔogiru sua ka dam u nɛɛ, bu nun sɔrobu ka Babilonin bwisigibu ka bɔu sinambu sokuama. Ye ba na, yera u nɛɛ, wi u kpɔa u yora yeni gara u ye tubusia u koo yɛro wuran saba dokea kpa u nun gurumusuru sebusia u nun win bandun dam sukum wɛ u n ka sɔa tɔnu itase win bandu sɔɔ.

⁸ Sina bokon bwisigii be kpuro ba dua mi yora ye, ya waa. Adama ba kpana bu ye gari bu sere mam nɛɛ, ba koo ye tubusia. ⁹ Ma ya sina boko nanda too sere win wuswaa burisina. Ma win sina asakpɔbun tii ba biti soora.

Danieli u yora ye gara

u tubusia

¹⁰ Sina bokon mero u suno ka win sina asakpɔbun gari yi nua. Yera u dua mi ba menne ba tɔɔ bakaru dimo. U nɛɛ, sina boko, wunen hunde yu daka da! A ku nanda sere wunen wuswaa ya n burisine. ¹¹ Domi goo u waa wunen tem me sɔɔ, wi u bɔu geebun * hunde mo. U bwisi ka laakarɔ mo nge bɔnu. Yen sɔna wunen baaba Nebukanɛsaan waati sɔɔ, u nun kua sɔrobu ka dobo dohogibu ka Babilonin bwisigibun wirugii. ¹² Durɔ win yisira Danieli. Wiya sina boko Nebukanɛsaa u yisuru ka Belitasaa. Ba wa ma u bwisi ka yɛɛ bakaru mo, ma u suka ka dosusu ka gaa ni nu sɛn tubusianun kɛru mo. N n men na, a nun sokusio, u koo nun yora ye tubusia.

¹³ Yera ba ka Danieli da sina bokon wuswaa. Ma sina boko u nun bikia u nɛɛ,

* 5:11 bɔu geebu - I wiru 4:5n tubusianu meerio.

wuna Danieli wi? A s̄awa Yuu ben turo be nen baaba sina boko u mw̄erima Yudan tem di? ¹⁴ Ba man wunen gari s̄owa ma b̄uu geeba ka nun w̄aa. Yen biru, a bwisi ka laakari gea m̄a a ka t̄onu ḡaa s̄es̄oginu tubusia. ¹⁵ Wee ba ka man bwisigibu ka s̄arobu naawa bu ka man yora yeni garia kpa bu man yen tubusianu s̄. Adama ba kpana. ¹⁶ Na maa nua ma a ra t̄ambu ḡaanu tubusie ni nu bu bitani m̄d kpa a dosu tubusia. T̄ē, à n kp̄ia a yora yeni gara ma a man yen tubusianu s̄owa, kon nun gurumusuru sebusia kpa n nun wuran saba dokea n nun nen bandun dam sukum w̄ē. Kpa a ko t̄onu itase nen bandu s̄o.

¹⁷ Yera Danieli u n̄n wisa u n̄ē, yinni, a wunen k̄ē ni tii yiiyo, n̄ kun m̄e a goo w̄ē. Adama kon nun yora ye garia kpa n nun yen gari tubusia. ¹⁸ N n men na, yinni, a swaa dakio a n̄. W̄rukoo u wunen tundo N̄bukanesaa bandu w̄ē ka b̄ere ka girima ka yiiko. ¹⁹ Dam m̄e u n̄n w̄en s̄, bwesenu kpuro nu n̄n nasie sere nu ra n diirim̄o win wuswaa. Ye u k̄i, yera u ra ka t̄onu ko. U koo kp̄i u n̄n go, n̄ kun m̄e u n̄n deri, n̄ kun m̄e u n̄n w̄lle sua, n̄ kun m̄e u n̄n taare. ²⁰ Adama saa ye s̄o, u tii sua u ḡoru b̄obia, yera Gusun̄o u n̄n yara bandun di ma u gina n̄n yiiko ye mw̄aari. ²¹ U n̄n wuna t̄ambu suunu s̄on di. Ma win bwisikunu ḡasia nge gbeeku yaaginu. U da u w̄aa ka kete gbeekinu sannu ma u yakasu dim̄o nge naa u dirum soore sere u ka wura ma W̄rukoowa u bannu kpuro neni. Wi u k̄iwa u ra maa nu w̄ē. ²² Wee, wun̄e maa B̄esasaa, wun̄e wi a s̄a win bii, baa m̄e a ye kpuro ȳē, a yina a tii kawa. ²³ Ma a tii sue Yinni W̄rukoon wuswaa. A dera ba ka win s̄a yerun n̄ri na i ka tam n̄ra wun̄e ka wunen sina asakp̄obu ka wunen kur̄obu ka wunen sinanibu. Ma a seewa a wunen b̄unu siaram̄o n̄n b̄w̄arokunu ba kua ka sii geesu ka wura ka sii gandu ka sii w̄okusu ka d̄aa ka kpenu, baa m̄e nu n̄ gari n̄om̄o, nu n̄ yam waam̄o, nu n̄ maa ḡaanu ȳē. Adama Gusun̄o wi u wunen w̄aaru neni, a n̄ n̄n b̄ere w̄ē. ²⁴ Yen s̄na u n̄omu ge ḡorima ge ga yora ye kua. ²⁵ Ye ba yoria mi wee, ba gara, ba gara, ba ȳira, ba b̄onu kua. ²⁶ Yen tubusianu wee. Ba gara, ya gerum̄owa Gusun̄o u wunen bandun sanam gara ma u tu n̄oru koosia. ²⁷ Ba ȳira, ya gerum̄owa ba wunen bunum ȳira ba deema a n̄ bunu. ²⁸ Ba b̄onu kua, ya maa gerum̄owa ba wunen bandu b̄onu kua. Ma ba tu M̄ediba ka P̄esiba w̄ē.

²⁹ Yande mi k̄o, B̄esasaa u n̄ē, bu Danieli gurumusuru sebusio kpa bu n̄n wuran saba dokea kpa bu kpara ma u kua t̄onu itase win bandu s̄o.

³⁰ D̄oma ten w̄kura ba B̄esasaa Babilonin sina boko wi go.

6

¹ Ma Darusi wi u s̄a M̄edin bweseru u bandu di. Saa ye, u m̄owa w̄o wata ka yiru.

Danielin yiber̄eba

ba n̄n yina beria

² Darusi u tambu wunaa teeru ḡosa ba n s̄a win tem beri berikan wirugibu. ³ Ma u t̄ambu ita ḡosa u bu kua wirugii ben t̄anwerobu. Ben miya wirugii be, ba ko n da ne bu ben s̄oma tusia. Kpa sun̄o u ku raa ka asara wa. Danieli u s̄awa t̄anwero ben turo. ⁴ U beri berikan wirugii be, ka ben t̄anwerobu bwisi kere. Yen s̄na sina boko u bwisika u n̄n ko tem m̄e kpuron wirugii. ⁵ Saa ye s̄ara Danielin t̄anwerosii be, ka beri berikan wirugii be, ba n̄o tia kua bu ka n̄n toraru garu mani sina bokon bandun swaa s̄o. Adama ba n̄ toraru garu wa wi s̄o. Domi u s̄awa naan̄egii, u n̄ k̄sa gaa koore. U n̄ maa samburu garu atafiiru koore. ⁶ Yera t̄on be, ba n̄ē, sa n̄ ḡaanu ganu wasi su Danieli mani ma n̄ kun m̄o ye ya s̄a win Gusun̄o s̄aarun gari baasi.

⁷ Ma ba n̄o tia kua ba da sina bokon mi ba n̄ē, yinni, wunen hunde yu dakaa da! ⁸ B̄ere beri berikan wirugibu ka t̄anwerobu ka siri kowobu ka wunen wesian̄sibu, b̄ere kpurowa sa n̄o tia kua a ka wooda yara ye ya gerum̄o baawure u nun s̄a sere s̄o t̄ena. Wi u ye yina ma u b̄uu goo n̄ kun m̄e t̄onu goo s̄awa sere n̄ ka ko s̄o t̄ena ye, ba koo ȳro kp̄ewa w̄oru mi s̄o gbee sinansu w̄aa. ⁹ T̄ē yinni, a wooda ye sireo a noma doke kpa yu ko nge M̄ediba ka P̄esiban wooda ye ba ku ra k̄si.

¹⁰ Ma sina boko u wooda ye noma doke ba ye yara.

Ba Danieli kp̄ē

gbee sinansun w̄oru

¹¹ Saa ye Danieli u nua ma ba wooda ye noma doke, yera u da win gidambisan wollo u dua yen d̄ii s̄ow̄o ḡen fanenti ya wukiare Yerusalemun bera gia. Miya u yira u kanaru kua u Gusun̄o siara nge m̄e u ra ko t̄oru baatere non ita. ¹² Yera s̄o teeru t̄on be, ba n̄n duwi ba deema wee u Gusun̄o kanam̄o u somiru bikiam̄o. ¹³ Yen biru, t̄on be, ba yara ba da sina bokon mi ba n̄n wooda ye yaayasia ba n̄ē, n̄ n̄ wuna a wooda yara ye ya gerum̄o bu nun s̄a? N̄ n̄ wuna a n̄ē, ma goo ù n̄ b̄uu goo n̄ kun m̄e t̄onu goo s̄awa s̄o t̄enan baa s̄o, ba koo ȳro kp̄ewa w̄oru ge s̄o, mi gbee sinansu w̄aa?

Ma sina boko u wura u n̄ē, wooda ye, ya w̄awa dim dim nge m̄e M̄ediba ka P̄esiban wooda ya s̄a. N̄ n̄ koor̄o bu ye k̄si.

¹⁴ Ma ba n̄ē, too, wee, Danieli wi u s̄a Isireliban turo be ba mw̄erima Yudan di, u n̄ nun garisi ḡaanu, u n̄ maa wunen wooda ye a n̄omu doke mi mem n̄ow̄e. U ra win Gusun̄o kanewa t̄oru baatere non ita.

15 Ye sina boko u gari yi nua, yera win nukura sankira gem gem. Ma u gōru doke u Danieli yara wooda ye sōn di. Ma u kookari kua sere sōo u ka dua. 16 Adama tōn be, ba kparam menna ba da sina bokon mi ba nee, a yaayo ma Mēdiba ka Pēesiban wooda ya ku ra kōsi sina boko u n ye nōma doke.

17 Yera sina boko u wooda wē u nee, bu Danieli yarama bu kpēe wōru ge sōo, mi gbee sinansu wāa mi. Saa yera u nūn sōōwa u nee, Gusunō wunen Yinni wi a sāmō baadomma mi, u nun faaba koowo.

18 Ma ba kpee bakaru tama ba ka wōru gen nōo kōrua. Yera sina boko u win taabu ka win sina asakpōbun yīreru doke kpee ten wallo, goo u ku raa ka Danieli faaba ko. 19 Yen biru, u wura win sina kpaarō. Wōku te, u n di, u n nōra, u n maa kpunē sinani goon bōkuō. Mēya u n maa dweeye dama te.

Danieli u yara baani

20 Yera sina boko Darusi u seewa buru buru yellu u da wōru gen mi fuuku fuuku. 21 Ye u yam mi turuku kua, yera u Danieli sokum wari ka nuku sankiranu u mō, Danieli Gusunōn sōm kowo, Gusunō wi a ra n sāmō wērabu sari mi, u kpā u nun wōra gbee sinan sin nōn di?

22 Saa yera Danieli u nūn wisa u nee, yinni, wunen hunde yu dakaa da! 23 Gusunō nen Yinni u win gōrado gōrima u gbee sinan sin nōsu bōkuā. Su n man mēera gaa kue domi u wa ma na n toraru garu kue win wuswaaō ka maa wunen wuswaaō.

24 Yera sina bokon nukura dora ma u wooda wē u nee, bu Danieli yarama saa wōru gen min di. Ye ba Danieli yarama, ba n mēera gaa wa win wasi sōo. Domi u Gusunō win Yinni naane sāa. 25 Ma sina boko u wooda wē u nee, bu tōn be ba raa Danieli taare wē mi mwaama bu kpēe wōru ge sōo, be ka ben bibu ka ben kurōbu kpuro. Tōn be, bu sere mam turi wōru gen temō, gbee sinan si, su bu sēsukawa su kukunu kōsuka.

26 Yen biru, sina boko u bwesenu kpuro tirenu yorua u nee, alafia ya n sosimō bēe sōo ya n dōo.

27 Wooda ye na wēemō wee. Be ba wāa nen tem sōo kpuro gesi, bu de bu Gusunō Danielin Yinni nasia kpa bu nūn bēere wē.

Domi u sāawa waso.
U ko n wāawa sere ka baadommaō.
Win bandu ta n kpeemo.

Ten dam mu ko n wāawa sere ka baadommaō.
28 Wiya u ra tōnu wōre u faaba ko.
U ra maamaakiba ka yīrenu ko wallo ka temō.
Wiya u Danieli wōra gbee sinansun nōsun di.

29 Darusin bandun waati ye sōo, Danieli u kua tōn boko sere n ka girari Sirusi Pēesin bandu sōo.

Danieli u gbeeku yee nne wa

dosu sōo

7

1 Bēesasaā Babilonin sina bokon bandun wōo gbiikuu sōora Danieli u dosa. U kāsiru wa saa ye u kpī win kpin yerō. Yen biru, u yorua ye n weene tambu bu gla dosu ge sōo. 2 U gerua u nee, ye na wa kāsī te sōo wōkuru wee. Na woo gagu wa ga na wōllun beri berika nnen di ga nim wōku bōkon nim so. 3 Yera gbeeku yee bēke nne yi yarima nim wōku gen min di, yen gaa kun ka gaa weene. 4 Ye na gbia na wa ya ka gbee sunō weene ma ya gunō bakerun kasa mō. Ye na maa mēera, yera na wa ba kasa ye wuna. Ma ba yen tii seeya ba yōrasia nge tōnu. Ma ba ye tōnun bwisikunu dokea. 5 Yen yiruse ya ka yaa gōba weene ma ya ka yēsi tia yō. Yēsan kukunu itawa ya nōo beri. Ma ba ye sōōwa ba nee, yu seewo yu yaa mwe. 6 Yen biru, na itase wa ya ka musuku gbeeku weene ma ya kasa nne mō yen biru wallo. Ma ya winu nne mō. Ba ye yiiko wē yu ka bandu di. 7 Yeniban biru, yera na yaa nne wa nen kāsī te sōo. Yaa ye, ya nanum mō. Ya maa dam mō too. Ma ya don sisugii bakanu mō. Yā n yaa mwa, ya ra yaa yen kukunu kōsukuwa kpa yu di. Ye ya tiara kpa yu taaku taaku. Yaa ye, ya n ka yee gbiikii yi weene. Kōbi wōkura ya mō. 8 Ye na kōbi yi mēera sāa sāa, yera na kōbu piibu gagu wa ga yarima yen wirun di ga wāa yianōn suunu sōo. Kōbu piibu ge, ga kōbi wōku ten ita wuka. Ga nōni mō nge tōnu, ga maa nōo mō ga gari mō ka tii suabu.

Gusunōn siribu

9 Ye na mēera tii, yera na wa ba sina kitaru yiimo. Mana goo wa nge durō tōko u na u sina win sina kitaru sōo. Yāa kpikinu fara farawa u doke. Ma win seri yi buriri fem fem. Win sina kita te, ta ballimōwa nge dōo yari bakaru. Mēya maa ten naasun tii. 10 Ma dōo yari bakaru ta yarimō win sina kita ten min di ta kokumō nge nim. Gusunōn gōradoba nōrōm nōrōm ba na ba nūn sāmō. Ma ben gabu ba yō win wuswaaō. Siri kowobu ba na ba sina. Ma ba tirenu wukia.

11 Ye na kōbu piibu ge mēera ga tii sua gari gerumō, yera ba na ba yaa ye go, ba ye sua ba kpēe dōo boko sōo. 12 Gbeeku yee yi yi tie, ba yin dam wōra. Adama ba dera yi wāa sere saa gaa.

13 Wōku te, kāsī te sōo, ye na maa wa wee. Na goo wa u sarama wōllun di guru wii wuroru sōo. Ma u da durō tōko win mi gia. Ma ba nūn susisia win wuswaaō. 14 Ba nūn bandu ka bēere ka yiiko wē. Ma ba nūn gānu kpuro nōmu sōndia. Bwesenu kpuro nu nūn sāwa. Win banda kun noru mō. Ta ko n wāawa sere ka baadommaō.

Kāsinun tubusianu

¹⁵ Ne Danieli nen bwēra kun kpunε domi kāsī ni na wa mi, nu man nanda. ¹⁶ Yera na gorado ben turo susi be ba wāa mi. Ma na nūn bikia na nεε, mba gari yi kpuron tubusianu. U man sōwa u nεε, ¹⁷ gbeeku yεε beke nne ye, ya sāawa sinambu nne be ba koo bandu di di dunia sōo. ¹⁸ Yen biru, Wōrukoo u koo de win tōn dεerobu bu bandu mwa ba n dii sere ka baadommao. ¹⁹ Ka mε, na kasu n gbeeku yaa nneεe ye ya n ka ita yεonō weene min tubusianu gia dee dee. Domi yaa ye, ya nanum mō too. Yen donnu nu sāawa sisu ma yen nikisu u sāa sii gandu. Yā n yaa mwa ya ra yen kukunu kosukuwa kpa yu di. Yen ye ya tiara kpa yu taaku taaku. ²⁰ Na maa kasu n kōbi wōku ten tubusianu gia te ya mō yen wirō ka sere maa kōbu piibu ge ga yarima yen wirun di ga wāa yānon suunu sōo. Kōbi wōku ten ita ya wōruka yen wuswaa. Ga nōni mō, ga nōo mō, ma ga gari mō ka tii suabu, ga maa nanum mō ga yānō kere. ²¹ Ma na kōbu piibu ge wa ga ka Wōrukoon tōn dεerobu tabu mō ga bu kamiamō. ²² Adama durō tākō wi, u na u Gusunōn tōn be gem wē. Sanam mε saa ya tura ma ba bandu di.

²³ Ma durō wi, u man tubusia u nεε, yaa nneεe ye, ya sāawa bandu nneεe te ba koo swī handunia yenī sōo. Ban te, ta n ka garu weene. Ta koo handunia kpuro go tu taaku tu munia muku muku. ²⁴ Kōbi wōku te, ta sāawa sinambu wōkuru be ba koo ban te di. Yen biru, sunō goo wi u n ka ben goo weene u koo sinambu wōku ten ita bandu yara kpa u bandu di. ²⁵ Suno wi, u koo Wōrukoo gari kam gerusi kpa u win tōn dεerobu nōni sō. U ko n maa kī u saaba ka woodaba kasi. Ba koo nūn tōn dεerobu nōmu sōndia sere saa ita ka bōnu. ²⁶ Yen biru, Yinni Gusunō u koo suno wi siri, kpa u nūn bandu yara mam mam sere ka baadommao. ²⁷ Yen biru, ba koo ban ni nu wāa handunia sōo kpuron dam ka nin yiiko Wōrukoon tōn dεerobu nōmu beria. Win bandu ta ko n wāawa sere ka baadommao. Wiya sinambu kpuro ba koo sā kpa bu nūn mēm nōwā.

²⁸ Ye nε Danieli na wa yera mi. Ye na ye bwisika, na nanda ma nen wuswaa burisina. Adama na ye kpuro berua nen gōruo.

Danieli u yāa kineru

ka boo wa kāsiru sōo

8

¹ Bεεsasaan bandun wōo itase sōo, nε Danieli na kāsiru wa te na raa wa baasi. ² Sanam mε na kāsī te mεera n man sāare na wāa wuu bōkō ge ba mō Susiō Elamun temō. Ma n sāare na wāa daa te ba mō Ulain bōkuo. ³ Ye na nōni seeya na mεera, yera na yāa kineru wa ta kōbu bakanu yiru mō ta yō daa ten dee deeru. Kōbu teeru ta teeru dēebu kere. Te ta dēebu bo mi, tera ta kpia dākuru.

⁴ Yera yāa kinε te, ta ten kōbi soomō sōo duu yeru gia ka sōo yēsan nōm geu gia ka sōo yēsan nōm dwaru gia. Yaa gaa sari ye ya koo ka tu gabirina. Goo maa sari wi u koo ten yibεε wōra ten naman di. Ta mōwa ye ta kī. Ma ta kpεamō ta dam mō.

⁵ Sanam mε na laakari mō, yera na mεera ma na boo wa ga yarima saa sōo duu yeru gian di ka duki baka ga tem bōsu ma n sāare ga n tem dεke. Boo ge, ga kōba nanumgia mō gen nōnin baa sōo. ⁶ Ma ga tura sere yāa kinε ten mi, te na raa wa ka kōbi yiru mi, ta yō daa ten dee deeru. Ma ga yāa kinε te gure ka gen dam kpuro. ⁷ Na gu wa ga yāa te susi ka mōru ga tu so ga kōbi bōōka. Yāa te, ta kpāna tu ka tii yina. Ma ga tu sura temō ga yasisimō. Goo sari wi u tu wōra gen noman di. ⁸ Ma boo ge, ga kpεa. Ye ga kpεa ga kpa, yera kōba baka ye, ya bōōra. Kōba yen ayerōwa kōbi nne nanumgii yi kpia. Ma yi mεera handunian goonu nne kpuro sōo, yen baayere goo teeru gia.

⁹ Saa kōbi yin tian di, kōbu piibu gaga yara ga kpεa sōo yēsan nōm dwaru gia ka sōo yari yeru gia ka sere tem mε mu gea bo gia. ¹⁰ Ma ga seewa ga wōllun tabu kowobu girari ma ga ben sukum ka kperi surura temō ga taaka. ¹¹ Ma ga maa seewa ga tabu kowo ben guro guro seesi. Ma ga bururu baateren yāku te ba ra nūn kue yōrasia. Ma ga win sāa yeru kōsuka. ¹² Ga wōllun tabu kowobu ka baadommaan yākunu nāma doke ga kamia toranun sō. Ma ga gem kasa kua temō. Ye ga bwisika gu ko kpuro, ya gu kooraa.

¹³ Ma na tōn dεero goon gari nua. Yen biruwa tōn dεero goo u gbiikoo wi bikia u nεε, sere saa yerā ba ko n baadommaan yāku ten kōbu yōrasie. Sere saa yerā kam kōbu ko n wāa gem sarirun sō. Sere saa yerā sāa yee te, ta ko n disi duure mεsum. Sere saa yerā ba ko n wōllun tabu kowo be taakumō. ¹⁴ Ma gbiikoo wi, u wisa u nεε, sere tōnu nōrōbun suba yiru ka gooba wunōbun (2.300) baa yā n doona. Yen biruwa yāku yee te, ta koo wurama ta n dεere nge yellu.

Kāsī ten tubusianu

¹⁵ Sanam mε nε Danieli na kāsī te waamō, ma na kasu tu man yeeri, yera na gāanu wa nu ka tōnu weene nu yō nen wuswaa. ¹⁶ Ma na maa goon nōo nua daa te ba mō Ulain sunun di. U nōogiru sua u nεε, Gabirie, a durō wini kāsī te tubusio. ¹⁷ Ma u man susima. Ye u man turuku kooma, yera bεrum man mwa. Ma na wōruma temō. U man sōōwa u nεε, tōnun biī, a de yi nun yeeri. Kāsī te, ta wāawa sanam dāakim sō. ¹⁸ Sanam mε u ka man gari mō, yera biti baka man mwa. Ma na siriru tem girari. U man baba u seeya u yōrasia mi na raa wāa. ¹⁹ Yen biru, u maa man sōōwa u nεε, wee kon nun sō ye ya koo na Yinni Gusunōn mōrun tōru sōo sanam dāakim sōo.

20 Yaa kine te a wa ta kabi yiru mo mi, ta saawa Mediba ka Peesiban sinambu. 21 Boo ge, ga saawa Geresin suno. Koba baka ye ya bookira mi, ya saawa suno gbiikoo. 22 Koba nne ye ya kpia baka ye ya bookiran min di, ya saawa sinambu nne gabu be ba koo yari suno gbiikoo win min di. Adama ba n dam wasi nge wi. 23 Sinambu nne yen bandu ta n kpa, ma ba durungibu kpeerasia, suno goo u koo yari u tii sua kpa u n tumbu noni wokubu ye. 24 Win dam mu koo nuuru ko n n mo ka win tiin dam. U koo ga dabinu kam koosia ye ya n ka nno geruro. Win ye u mo kpuuro ya koo nun kooora. U koo bwese damginu go ka maa Gusunon tumbu. 25 U koo tii sua win dukian s5 ka win bwisin s5. U koo tan dabinu go be ba wa bari yendu soo. U koo mam sina boko seesi. Adama u koo kosikira goo u kun nun babe. 26 Kasi te a wa tonu norobun suba yiru ka gooba wunabun (2.300) s5, ta saawa gem. A ye nenuo asiri soo. Domi ya wawa sanam daakim s5. 27 Ma ne Danieli na kua s5o dabiru na baro. Na n dam mo. Yen biruwa na seewa na nen samburu mo te sina boko u man we. Ma na wa nandabu soo kasi ten s5. Domi ta n man yeeri.

Danieli u kanaru kua

win tambun s5

9

1 Saa ye Darusi, Asuresin bii, Medin bweseru u bandu dii Babilonin temo, 2 win bandun wo5 gbiikuu soo, Danieli u tirenu merimo ma u girari mi Yinni Gusuno u win samo Yereimi s5owa u nee, wo5 wata ka wakura Yerusalemu ya ko n saa bansu. 3 Ma u nno bakua u saaki deewa u tii torom wisi nuku sankiranun s5. Ma u kanaru koosi Yinni Gusunon mi gla, 4 u win tambun toranu tuuba mo.

U nee, Yinni Gusuno, a kpa ma sa nun nasie. A ra wunen nno mweeru yibie kpa a wunegibu kiru s5osi be ba nun ki ba wunen woodaba mem noowamme. 5 Sa tora, sa daa k5sa kua, sa saa nunu k5surugibu, sa wunen gari yina, sa maa wunen woodaba sara. 6 Sa n wunen samobu swaa daki sanam me ba besen sinambu ka besen wirugibu ka besen baababa ka besen tumbu kpuuro wunen gari s5owa. 7 Yinni Gusuno, a saawa gemgii. Besera sa tora. Ma sa wa sekuru soo giso bese Yudaba ka be ba wa Yerusalemu ka Isireliba kpuro be a yarinasia tontondeo ka turuku ye n s5 sa n nun mem noowe. 8 Yinni, wee sa sekuru s5owa bese ka besen sinambu ka besen wirugibu ka besen baababa. Domi sa nun torari. 9 Gusuno besen Yinni, a sun suuru kuo wunen wonwondun saabu baa me sa wunen gari yina. 10 Sa n maa wunen gere swaa daki su sere nee, sa ko wunen woodaba swii ye wunen samobu ba sun noosia. 11 Me ya

bese Isireliba kpuuro sa wunen woodaba sara, sa n wunen gere swaa daki. Sa tora. Yen s5na bari yi a dera wunen sam kowo Mawisi u yorua woodan tireru soo yi sun di. 12 Nge me ya a dera wunen gari yi kooora yi a nee, kaa bese ka besen wirugibu kua. A dera Yerusalemu ya noni swaaru wa ten bweseru ba n waare gam. 13 Wahala ye kpuuro, ya sun deema nge me Mawisi u yorua woodan tireru soo. Ka me, sa n besen daa k5sa deri su wunen gem swii kpa su wunen kai geeru kasu. 14 Gusuno besen Yinni, wahala ye a nee, sa ko wa, yera ya sun deema. Ye a kua kpuuro ya saawa dee dee. Besera sa n nun mem noowe.

15 Gusuno besen Yinni, ye a sun yarama Egibitin tem di, wunen dam mu s5osira. A yisuru yara te ta wa sere ka giso. Adama bese, sa durum ka daa k5sa kua gem gem. 16 Te Yinni, na nun kanamo wunen durom s5, a de wunen moru yu doona wunen wuu Yerusalemun min di, ge ga wa wunen guu te a gosan wallo. Domi be ba sun sikere ne ba Yerusalemu ka bese wunen tumbu gema besen toranu ka besen baababan daa k5san s5. 17 Gusuno, a nen nno swaa dakio kpa a nen kanaru no. A wunen saa yee te ta bansu saa mi merio wunen yisirun s5. 18 Gusuno nen Yinni, a swaa dakio a no. A noni seeyo a wuu ge ba ka wunen yisuru sokumo meri nge me ga bansu kua. Sa ye ma besen deerara kun tura su ka nun ganu ganu kana. Adama wunen wonwon bakarun s5na sa nun yeni kanamo. 19 Yinni, a besen kanaru noowo kpa a sun suuru kua. A besen gere swaa dakio kpa a ko ye sa bikia. A ku de n te wunen yisirun s5. Domi wuna a wuu ge ka tan be kpuuro mo.

Gabirie u kasiru tubusia

20-21 Sanam me Danieli u kana te mo u gari gerumo u n kpa, u wi ka win tambun toranu tuuba mo, ma u Gusuno win Yinni kanamo win saa yee deera ten s5, yera duro wi, Gabirie wi u raa wa win kasi gbiikuru soo, u nun y5osima ka dam u sura win bokuo saa ye soo ba ra yokan yakuru ko. 22 U ka nun gari kua u nee, na nawa wunen mi, n ka nun kasi te tubusia. 23 Saa yen di a wunen kanaru torua, Gusuno u tu mwa. Yen s5na na nun win gari s5obu na, domi Gusuno u nun ki. N n men na, a swaa dakio n nun kasi te tubusia. 24 Saa n5oba yirun non wata ka wakura Gusuno u himba kua yu doona u sere wunen tumbu ka wunen wuu deero yakia toranu ka k5sa kpuuron di. Yen biru, u koo bu ben toranu suuru kua kpa u bu gem we sere ka baadommao. Gusunon samobun gari ka kasinun baa ya koo doona kpa tan deero goo u ko suno. 25 N n men na, a bwisikuo kpa a tubu. Saa min di ba wooda we bu Yerusalemu same bu bani, sere wirugii wi Gusuno u gosa u ka na, ya koo

kowa saa nɔɔba yirun nɔn nɔɔba yiru. Yen biru, ba koo yen swɛɛ some ka yen gb̄araru saa nɔɔba yirun non wata ka yiru sɔɔ. Saa ye, ya ko n s̄awa wahalan saa. ²⁶ Saa nɔɔba yirun nɔn wata ka yiru ye, yà n doona, ba koo wirugii wi Gusunɔ u gɔsa go. Goo sari wi u koo ka nùn yina. Kpa suno kpao ka win tabu kowobu bu wuu ge, ka s̄aa yee te wisire bu kɔsuku kpa ba n as̄ɔɔ m̄ɔ sere Gusunɔ u ra ka nùn kpeerasia nge m̄e u yi. ²⁷ Wirugii wi, u ko n ka tɔn dabiru nɔɔ tia s̄aa sere saa nɔɔba yiru. Saa ita ka b̄annun biru, u koo de yākunu ka ab̄onu nu kpe kpa u ḡaa k̄sunu ko s̄aa yerɔ nin bweseru goo kun koore sere kam koo bi Yinni Gusunɔ u yi win s̄ɔ bu ka nùn deema.

Danieli u tɔnu wa

Tigirin daarɔ k̄asiru sɔɔ

10

¹ Sirusi, P̄ɛɛsin sina bokon bandun w̄ɔ itase sɔɔ, Yinni Gusunɔ u ka Danieli gari kua wi, wi ba maa m̄ɔ Belitasaa. Gari yi, yi s̄awa gem. Yi ka n̄oni sw̄aa bakaru ȳa te ta koo na. Ma gari yi, yi nùn yeeri. Saa ye s̄ɔɔra u k̄asi te tuba.

² N deema u w̄aa nuku sankiraru sɔɔ alusuma ita. ³ Alusuma ita ye sɔɔ, u n̄ d̄ia geenu ganu diire. U n̄ yaa tende. Tam kun maa win nɔɔ duure. Meya u n̄ maa tii gum saware. ⁴ W̄ɔɔn suru gbiikoon s̄ɔ yenda nnese sɔɔ, u w̄aa u ȳɔ daa te ba m̄ɔ Tigirin bokua. ⁵ Yera u n̄oni sua u durɔ goo wa u ȳanu doke ni ba kua ka w̄ɛɛ damgii ma u kpaka s̄eke ye ba kua ka wura ye kpa wee Ufasin di. ⁶ Win wasi yi ballimɔ nge kpee ni nu wuru beku n̄oni m̄ɔ, ma win wuswaa ya ballimɔ nge guru maakinu. Ma win n̄oni yi ballimɔ nge d̄ɔ yari, ma win ḡasenu ka win naasu s̄aa nge sii gan te ba w̄oriasia. Ma win nɔɔ ga n̄ɔɔra nge tɔn dabinun nɔɔ. ⁷ Danieli turowa u k̄asi te wa. Tɔn be ba ka nùn w̄aa mi, ba n̄ tu wa. Adama ba nanda ba duki sua bu ka kuke. ⁸ Wi turowa u ȳɔra ma u k̄asi te wa. Win wuswaa ya burisina. Ma win ḡoma dwiyyi u dam bia. ⁹ U durɔ win nɔɔ nua ma u nanda u wiru tem girari. ¹⁰ Yera n̄omu gaga nùn baba ma u diira u d̄uu wunu ka n̄om taranu soonamɔ. ¹¹ Ma u n̄ɛɛ, k̄inasi Danieli, a de gari yi, yi kon nun s̄ɔ, yi nun yeeri, kpa a se a ȳɔra mi a w̄aa mi. Domi ba man ḡarimawa wunen mi. Ye u nùn gari yi s̄ɔɔwa u kpa, yera Danieli u seewa u ȳɔra ma u diira. ¹² Durɔ wi, u gerua u n̄ɛɛ, Danieli, a ku berum ko. Domi saa d̄ama t̄ɛn di gari yi, yi nun yeeri, ma a tii kawa Gusunɔ wunen Yinnin wuswaaɔ, saa d̄ama ten diya Gusunɔ u wunen kanaru nua. Yen s̄ɔna na na. ¹³ P̄ɛɛsiban sina boko u man seesi s̄ɔ yenda tia ma na sina win b̄okua. Adama wee Miseli w̄ollun tabu kowobun sunɔ turo u na u man somi. ¹⁴ T̄ɛ, na nawa n ka nun

tubusia ye n koo wunen t̄ɛmbu deema sia. Domi sian gariya k̄asi te, ta ka ȳa.

¹⁵ Saa ye u nùn gari yi s̄ɔɔmɔ, yera wi, Danieli u tuka ma u mari. ¹⁶ Yera u ḡaanu wa nu ka t̄onu weene ma, nu na nu win nɔɔ baba. Ma u nɔɔ wukia u n̄ɛɛ, nen Yinni, nen wuswaa ya burisina, na n̄ maa dam gam m̄ɔ k̄asi te na wan s̄ɔ. ¹⁷ N̄ɛ wi na s̄aa wunen s̄om kowo, amona kon ka kp̄i n ka nun gari ko. Domi na n̄ dam gam m̄ɔ. ¹⁸ Wi u ka t̄onu weene mi, u maa nùn baba u dam k̄a. ¹⁹ Yera u nùn s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, a ku berum ko durɔ k̄inasi, alafia ya n ka nun w̄aa. A tii dam k̄ɛɛyo. Ye u ka nùn gari m̄ɔ, yera u dam wa u n̄ɛɛ, Yinni, a de a ka man gari ko. Domi a man dam k̄a. ²⁰ Durɔ wi, u nùn bikia u n̄ɛɛ, a ȳɛ ȳɛn s̄ɔ na na wunen mi? T̄ɛ, kon da n P̄ɛɛsiban sina boko tabu w̄ari. N̄a n doona, Ḡɛɛkiban sina boko u koo na. ²¹ Adama kon nun s̄ɔ ye ya yorua gem tireru sɔɔ. Goo kun man somimɔ t̄ɛn ben s̄ɔ, ma n kun m̄ɔ Miseli b̄ɛɛ Isireliban k̄ɔsɔ,

11

¹ Wi nen tii na somi na dam k̄a Darusi M̄ɛdiban sina bokon bandun w̄ɔɔ gbiikuu sɔɔ. ² Wee t̄ɛ, kon wunɛ Danieli gem s̄ɔ.

Sinambun tabu

Wee sinambu ita ba koo bandu di di P̄ɛɛsio. Yen biru, sina boko n̄ɛɛɛ u koo bandu di kpa u dukia gura n kere sina bokobu ita ye. U n dam kua win dukia yen s̄ɔ, u koo Ḡɛɛkiban sina boko seesi. ³ Adama sina boko w̄erugo goo u koo se u dam bakam wa kpa u ko ye u k̄i. ⁴ Saa ȳɛ s̄ɔ win banda dam kua, saa ye s̄ɔra ta koo w̄ɔruma kpa tu b̄onu ko handunian goonu n̄ɛɛ kpuro sɔɔ. Win bibun bweseru ta n̄ ban te dimɔ. Ban te, ta n̄ maa dam m̄ɔ nge m̄ɛ ta raa s̄aa. Domi ta koo karana kpa tu wura gabun n̄omu.

⁵ Sina boko wi u w̄aa s̄ɔ ȳɛsan n̄om d̄waru gian banda ko n dam m̄ɔ. Adama win sina asakpɔ turo u koo nùn dam kera kpa u nùn taare. Win dam m̄ɛ, mu ko n kp̄a. ⁶ W̄ɔsu gasun biru, ba koo arukawani b̄okuna kpa sina boko wi u w̄aa s̄ɔ ȳɛsan n̄om d̄waru gian bii w̄andia u na s̄ɔ ȳɛsan n̄om geu gian sunɔn mi bu ka arukawani b̄oke, bu suana. Adama w̄andia win dam mu koo kpe. Durɔ win tii u koo gbi, wi ka win bibun bweseru. Ba koo mam w̄andia win tii go ka be ba nùn ȳɔsirima ka win tundo ka t̄ɛn be ba ka nùn ȳɔra waati ye s̄ɔ kpuro gesi. ⁷ Goo u koo se nge kp̄ii p̄tura kuro win bweserun di u win tundon bandu di. Kpa u na u sina boko wi u w̄aa s̄ɔ ȳɛsan n̄om geu gia mi wari gb̄aranu sɔɔ u ko ye u k̄i. Ȳɛro u koo dam ko. ⁸ U koo ben b̄unun bw̄arokunu gura ni ba kua ka sii gandu ka ben ḡaa gee ni ba ka wura ka sii geesu kua u ka da Eglbitis. Kpa u ka sina boko wi u w̄aa s̄ɔ ȳɛsan n̄om geu gia mi tonda saa fiiko. ⁹ Yen biru, sunɔ wi u w̄aa s̄ɔ ȳɛsan n̄om geu

gia u koo da u sɔɔ yɛsan nɔm dwarugii tabu wɛri kpa u gɔsirama win temɔ.

¹⁰ Saa ye sɔɔra win bibu ba koo tabun sɔɔru ko kpa bu tabu kowobu menna ba n dabi too too. Bii ben turo u koo tabu se wi ka win tabu kowobu gabu, kpa u win tem nɔɔ bura yeru sara nge daa te ta nim yiba ta bɔɔ saramɔ. U koo sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gian sunɔn gb̄araru wɛri kpa u gɔsira u wurama.

¹¹ Saa ye sɔɔ, sina boko wi u w̄a sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia mi, u koo mɔru se kpa u nɔm geugii wi, tabu wɛri. Nɔm geugii wi, u koo maa tabu kowo dabi dabinu menna bu wionɔ wɛri. Adama ba koo nɔm geugii win tabu kowo be kamia.

¹² Sɔɔ yɛsan nɔm dwarugii wi, u koo tii sua win nasara yen sɔ. U koo tabu kowo dabinu go. Adama ka mɛ, u n̄ nasara wasi mam mam. ¹³ Yeniban biru, sina boko wi u w̄a sɔɔ yɛsan nɔm geu gia mi, u koo maa tabu kowo dabi dabinu menna n̄ kere be u raa menna yellu. W̄ɔsu gasun biru, u koo wurama ka tabu kowo be, ka tabu ȳa geenu u nɔm dwarugii wi wɛri.

¹⁴ Saa ye sɔɔ, tɔn dabinu nu koo sina boko wi u w̄a sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia seesi. Tɔn k̄sɔbu ba koo maa n̄n seesi wunɛ Danielin tɔmbun suunu sɔɔn di wunen k̄asi ten gari yi ka kooa. Adama ba koo ben tii kamia.

¹⁵ Sɔɔ yɛsan nɔm geugii wi, u koo tem takanu ko kpa u wuu gb̄ararugisu mwɛɛri. Saa ye sɔɔ, ba koo sɔɔ yɛsan nɔm dwarugii wi, ka win tabu kowo damgibu kamia. Domi ba n̄ dam wasi bu ka tabu ko.

¹⁶ Wi u gesi seewa u nɔm geugii wi wɛri kpuro, ȳɛro u koo kowa ye u k̄i. Goo kun kp̄ɛ u n̄n yinari. Ȳɛro u koo mam da tem mɛn mi n̄ buram bo sɔɔ, kpa u go ye u noma tura.

¹⁷ Yen biru, u koo ḡoru doke u na ka win tabu kowobu kpuro kpa u ka nɔm dwarugii wi b̄ori yendun arukawani b̄ake u n̄n win bii wɔndia wɛ u sua kurɔ, kpa u ka swaa wa u win tem kam koosia. Adama win bwisi yi, yi n̄ n̄n yaramɔ.

¹⁸ Yen biru, u koo s̄ira wuu si su w̄a nim w̄ɔkun b̄akuɔ kpa u sin dabinu mwɛɛri. Adama tabu sunɔ goɔ u koo win dam mɛ bua sere u kp̄ana u m̄ru kosia.

¹⁹ Saa ye sɔɔra u koo gɔsirama win temɔ u ka kuke win wuu gb̄ararugisu sɔɔ, adama u koo w̄aruma u gbi, ba n̄ maa win yira wasi.

²⁰ Wi u koo n̄n k̄osire ko, u koo dam dio doke tem mɛn mi n̄ buram bo sɔɔ. Adama amen biru, dam dio wi, u koo b̄ɔkira, n̄ n̄ m̄ marun sɔ, n̄ n̄ maa m̄ tabu sɔɔ.

²¹ Wi ba gema, wiya ba koo bandu k̄osire ko. Ba n̄ n̄n sina ȳanu wɛmɔ. B̄ori yendu sɔɔra u koo na u bandu di ka taki.

²² Tabu kowo be ba koo yari bu n̄n worima nge nim, u koo bu k̄ɔsukuwa u kpeerasia, baa ka mam be ba arukawani b̄akuan wirugii turo.

²³ U koo tɔn be u ka arukawani b̄akuɔ n̄ni w̄ɔke. U koo bandu di kpa u dam wa ka t̄ambu fiiko.

²⁴ U koo da bera mi tem gem w̄a ka b̄ori yendu kpa u ko ye win baababa ka win

sikadoba ba n̄ daa koore. U koo tem mɛn dukia gura kpa u win b̄orɔba b̄onu kua. U koo mam bwisiku u gb̄aranu wɛri. Adama u n̄ yeni m̄n ka te.

²⁵ U koo win dam ka win w̄oruḡaru ka win tabu kowobu dendi u ka sɔɔ yɛsan nɔm dwarugii wi wɛri. Nɔm dwarugii wi, u koo maa se ka tabu kowo damgii dabinu, adama u n̄ kamiamɔ. Domi ba koo n̄n murafitiru kuawa.

²⁶ Be ba ka n̄n dimɔ, beya ba koo n̄n kam koosia. Ba koo win tabu kowobu yarinasia nge daa toran nim kpa bu gbisuku dabi dabinu.

²⁷ Sinambu yiru ye, ba koo kasu bu k̄sa ko, kpa mi ba dimɔ mi, bu weesu kuana. Adama yen gaa kun dimɔ. Domi kam koo bi, bu koo nawaa saa ye ba yi mi, ȳa n̄ tura.

²⁸ Sina boko wi u w̄a sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, u koo gɔsira win temɔ ka dukia baka. Swaa sɔɔ, u koo Isireli be Gusunɔ u ka arukawani b̄akuɔ seesi. Yen biru, u koo gɔsira u da win temɔ.

²⁹ Saa ye ba yi ȳa n̄ tunuma, nɔm geugii wi, u koo sɔɔ yɛsan nɔm dwarugii wi seesi kpam. Adama u n̄ nasara wasi nge me u raa wa yellu.

³⁰ Domi t̄amba koo na saa Kitimun di ka goɔ nimkusu bu n̄n wɛri. Saa ye sɔɔ, win kabia ya koo b̄ɔra, kpa u gɔsira u wura. U koo Isireli be Gusunɔ u ka arukawani b̄akuɔ mi, m̄ru seesi kpa u n̄ ka be ba arukawani ye deri n̄ɔ tia s̄a.

³¹ U koo tabu kowobu sure bu Yinni Gusunɔn s̄a yeru ka ten aqbara disi doke. Kpa bu t̄ɔ baateren ȳakunu kpeesia. Kpa bu kam koosion bw̄aroku k̄su gira ȳaku yeru mi.

³² U koo t̄ambu n̄ni w̄ɔke be ba Yinni Gusunɔn arukawani ye deri. Adama tɔn be ba Yinni Gusunɔ ȳɛ, ba ko n̄ ȳɔwa dim dim ben daa gea sɔɔ.

³³ Be ba bwisi m̄, ba koo dabinu keu ko. Saa fiiko sɔɔ, ba koo gabu go tabu sɔɔ, kpa bu gabu d̄ɔ men̄i, kpa bu gabu yoru mwɛɛri, kpa bu gabun ȳanu gura.

³⁴ Saa ye sɔɔ, ba koo somiru fiiko wa. Tɔn dabira ba koo ka bu n̄ɔ tia ko ka murafitiru.

³⁵ Bwisigii ben gaba koo gbi bu ka bu sowa bu dɛɛra mam mam sere kpeerun t̄ɔru tu ka tunuma. Domi yeni ya koo koorawa saa ye ba yii sɔɔ.

³⁶ Sina boko wi, u koo ko ye u k̄i. U koo tii sua u n̄ɛɛ, wiya u b̄unu kpuro kere. Kpa u Gusunɔ wi u kpuro kere w̄ɔmɛ. Wambu te, ta n̄ ka n̄ɔ gerurɔ. T̄ambu ba koo n̄n naane ko sere Gusunɔn m̄ru yu ka s̄ɔsira. Domi ye wi, Gusunɔ u gerua, ya koo koorawa.

³⁷ U n̄ win sikadoban b̄unu gasirimɔ, u n̄ maa b̄u wi tɔn kurɔba k̄i gasirimɔ, b̄unu kpuro gesi. Domi u koo tii sua n̄ kpuro kere.

³⁸ Adama u koo b̄u s̄a wi u ra n̄ gb̄aranu k̄su wi win sikadoba ba n̄ yɛ. U koo n̄n s̄a ka wura ka sii geesu ka kpee gobiginu, ka sere ḡa ni nu gobi m̄.

³⁹ U koo wuu si su gb̄araru m̄ tabu wɛri ka win b̄u wi u wa tem tukum di. U koo be ba b̄u wi wura beɛɛ wɛ, kpa u de

bu bandu di tɔn dabinun wɔllɔ, kpa u bu tem bɔnu kua mu n s̄aa ben are.

⁴⁰ Kpeerun saa s̄ɔɔ, sina boko wi u w̄aa s̄ɔɔ ȳɛsan nɔm dvaru gia u koo ka maa n̄un sanna. Adama s̄ɔɔ ȳɛsan nɔm geugii wi, u koo nɔm dvarugii wi wukiri nge woo b̄ɔkɔ ka tabu k̄ɛk̄ɛ ye dumi gawe ka maas̄ɔbu ka goo nimkuu dabiru. Kpa u win tem w̄ari u sara nge m̄e nim mu ra daaru yibu mu sare. ⁴¹ Kpa u maa w̄ari tem m̄en mi n buram bo s̄ɔɔ. Adama Ed̄omuba ka M̄ɔabuba ka sere Am̄oniban wirugibu ba koo n̄un kisirari. ⁴² U koo tem dabinu n̄oma sikerena. Egibitigibu ba n̄i mam kisiram̄o win n̄oman di. ⁴³ Sun̄o wi, u koo Egibitigibun wuraba ka ben sii geesu ka ben ȳaa gobiginu gura. Libigibu ka Etiopigibu ba koo n̄un s̄a. ⁴⁴ Labaari ya koo na saa s̄ɔɔ yari yeru gian di ka s̄ɔɔ ȳɛsan nɔm geu gian di yu n̄un nandas̄ia. Saa ye s̄ɔɔra u koo m̄aru baka se u tɔn dabinu go. ⁴⁵ U koo win sina kunu gira nim w̄ɔku ka Yinni Gusun̄ɔn guu d̄ɛɛra ten baa s̄ɔɔ. Saa yera ḡɔɔ u koo n̄un deema subaru ba kun n̄un somi.

Sanam d̄aakim

12

¹ Sanam d̄aakim s̄ɔɔ, Miseli, maleeka wi u s̄aa tabu sun̄o, u koo seema, wi, wi u ka wun̄e Danielin t̄ambu ȳs̄. Saa ye, ya ko n s̄aawa n̄oni sw̄aarun t̄oru t̄en bweseru ta n̄i koore saa min di bwesenu nu torua sere n ka saa ye girari. Saa ye s̄ɔɔra wun̄en t̄ambu ba koo faaba wa b̄en ȳisa ya yorua w̄aarun tireru s̄ɔɔ. ² Dabiru be ba d̄o sikir̄o, ba koo dom yanda. Ben gabu ba koo se bu ka w̄aru te ta ku ra kpe wa. Gabu ba koo maa se bu ka sekuru ka n̄oni sw̄aru wa sere ka baadommao. ³ Be ba bwisi m̄o, ba koo balliwa nge w̄ollun yam bururam. Be ba maa tɔn dabinu gem swaa s̄ɔɔsi, ba koo balliwa nge kperi sere ka baadommao.

⁴ Wun̄e Danieli, a gari yi n̄enuo asiri s̄ɔɔ kpa a yi ȳireru koosi tire te s̄ɔɔ bu ku ka tu wukia sere kpeerun saa. Sanam m̄e, tɔn dabinu nu koo yi gari kpa ȳɛru tu sosi.

Kpeerun saa

ya ko n s̄aawa asiri

⁵ Yen biru, Danieli u m̄ɛɛra ma u t̄ambu yiru wa ba ȳs̄ turo daarun gooru gee, turo maa w̄aa daarun gooru giɔ. ⁶ Ma turo u wi u ȳanu doke n̄i ba kua ka w̄ɛɛ damgii u ȳs̄ daa ten nim w̄ollɔ bikia u n̄ɛɛ, saa yer̄a maamaaki yen kpeera koo na. ⁷ Yera Danieli u wa ḡorado wi, u win n̄oma yiru kpuro ȳiia w̄ollɔ ma u b̄ɔrua ka wi u ra n w̄aa sere ka baadommaɔn ȳis̄iru u n̄ɛɛ, n̄oni sw̄aa te, ta ko n w̄aawa sere saa ita ka b̄onu kpa tu kpe dama te ba Gusun̄ɔn t̄ambun dam bua mam mam.

⁸ Danieli u gari yi nua adama yi n̄i n̄un yeeri. Ma u n̄ɛɛ, n̄en Yinni, am̄ona gari yi, yi koo ka wiru goora. ⁹ Yera u n̄un wisa u

n̄ɛɛ, Danieli, a wun̄en laakari kp̄īiyo. Gari yi, yi ko n s̄aawa asiri sere kpeerun saa yu ka turi. ¹⁰ Ba koo dabinu s̄arasia bu d̄ɛɛra mam mam. Tɔn k̄s̄obu ba ko n k̄s̄a m̄o. Ben goo kun tubu ye ya kooram̄o. Adama be ba bwisi m̄o, beya ba koo tubu. ¹¹ Saa d̄oma t̄en di ba koo t̄s̄o baateren ȳaku ni ba ra Yinni Gusun̄o kue ȳarasia ka saa ye kam koosion bw̄aaroku k̄s̄u ga ko n w̄aa ȳaku yer̄o, ya ko n s̄aawa s̄ɔɔ n̄ar̄obu ka gooba wun̄obu w̄okuru sari (1.290). ¹² Doo n̄ɔɔrugiiwa wi u temana sere s̄ɔɔ n̄ar̄obu ka gooba wun̄obu ka t̄ena ka n̄obu (1.335). ¹³ Adama wun̄e Danieli, a de a temana sere ka n̄ar̄o. Saa ye s̄ɔɔra kaa w̄ɛra kpa a se a wun̄en are mwa kpeerun saa s̄ɔɔ.

OSEE

Oseen tire teni, Isireliban bwese keri wəkura ta gerusimō yèn sō ba kua naane sariba Yinni Gusunon mi. Osee u tu yoruawa u ka wigibu kirō ko bu ka wa bu gōru gōsia kpa bu wura Gusunon mi. U sōsimō ma Yinni Gusunon kīru ta kpā, ta n̄ maa n̄ru mō. Tire te, ta kīi te ta wāa Gusunō ka Isireliban baa sō weesinamōwa nge kīi te ta wāa durō ka win kurō ka ben bibun baa sō.

Tire ten kpunaa

- 1 Oseen kurō suabu, wiru 1n di sere wiru 3.
- 2. Osee u Isireliba gerusimō, wiru 4n di sere wiru 13.
- 3. U bu kirō mō bu gōru gōsia, wiru 14.

¹ Sanam me sinam beni Osiasi ka Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ba bandu di di Yudan temō, ka saa ye Yeroboamu Yoasin bii u bandu dii Isirelin temō, sanam meya Yinni Gusunō u ka Osee Berin bii gari kua.

Oseen kurō ka win bibu

² Gari yi Yinni Gusunō u gbia u Osee sōwa yi wee. U nee, Osee, a doo a kurō sua wi u ra sakararu ko. Been bibu ba koo maa win yira swīi. Domi Isireliba ba būnu gasirimō ba sāmō nge kurō sakara wi u durōbu gasirimō. Ma ba ne, Yinni Gusunō deri.

³ Ma Osee u seewa u Gomee Dibilaaimun bii sua kurō. Yera u ka n̄n menna. Ma kurō wi, u gura sua u n̄n bii t̄n durō marua. ⁴ Ma Yinni Gusunō u nee, i bii wi yīsiru kēeyo Yisireli. Domi saa fiiko sō kon Yehun yenugibu w̄ri yèn sō ba t̄mbun yem yari Yisireli, kpa n̄ Isireliban bandu kpeerasia.

⁵ T̄o te sō, kon Isireliban tabu durōbun tennu b̄aku Yisirelin w̄waa.

⁶ Yeniban biru, Gomee u maa gura sua ma u bii t̄n kurō mara. Ma Yinni Gusunō u Osee sōwa u nee, a n̄n yīsiru kēeyo Lo Ruhama. Yen tubusiana bii wi ba yina. Domi na n̄ maa Isireliba w̄nw̄ndu kuamme.

Na n̄ bu suuru kuamme.

⁷ Adama kon Yudaba w̄nw̄ndu kua, kpa nen tii n̄ bu faaba ko ne wi na s̄a Gusunō ben Yinni. Adama n̄ mō kon ka ben yibereba tabu ko. Na n̄ tendu dendimō n̄ kun me takobi n̄ kun me dumi ka yin maasōbu.

⁸ Yeniban biru, Gomee u bii wi bom kara. Ma u wure u gura sua u bii t̄n durō mara.

⁹ Ma Yinni Gusunō u nee, a n̄n yīsiru kēeyo Lo Ami. Yen tubusiana n̄ n̄ nen t̄mbu. Domi i n̄ maa s̄a nen t̄mbu, na n̄ maa s̄a been Yinni.

Isireliba

ba koo wurama nge yellu

2

¹ Yinni Gusunō u Osee sōwa u nee, saa ya sisi yè sō Isireliba ba koo dabia nge nim wōkun yani seeri. Ba n̄ kpē bu ben geeru gari. Mi ba ku ra raa bu soku nen t̄mbu, miya ba koo bu soku ne Gusunō, Yinni wason bibu.

² Yudaba ka Isireliba ba koo menna sannu kpa bu goo gōsi u n̄ s̄a be kpuron suno. Domi ba koo dabia bu t̄ria tem me kpuro sō. Yen d̄ma te, t̄o bakara Yisireli.

³ Bee Yudaba ka Isireliba, i sōnō ma i s̄awa nen t̄n be na kī.

Isireli u s̄awa naane sarirugii

⁴ Nen bibu, i been meo taare wēeyo, domi u n̄ maa s̄a nen kurō, meya na n̄ maa s̄a win durō. I n̄n sōwō u de u win durō dama n̄ni yi wuna,

kpa u sakara kookoosu wuna win gōrun di. ⁵ Ma n̄ kun me, kon win yānu potiri mam mam

kpa n̄ n̄n yōsu tereru nge me ba ka n̄n mara. Kon de u n̄ s̄a nge tem mi gāanu ku ra kpi, kpa n̄ de nim n̄ru gu n̄n go.

⁶ Na n̄ maa bee win bibun w̄nw̄ndu mō, domi been meo u s̄awa sakara kowo.

⁷ U kurō tanaru ka sekuru sariru d̄ra. Domi u nee, u koo win durō tanōbu swīiwa kpa bu n̄n nim ka dīanu ka tam ka gum ka yānu wē ni u koo doke.

⁸ Yen sō, kon win swaa kene ka s̄aki, kpa n̄ ye d̄a s̄esuku kpa u kun maa win swaa ye swīi.

⁹ Baa ù n̄ daa yara u win durō tanō be naa gira, u n̄ maa bu naa turi.

Baa ù n̄ bu kasu, u n̄ maa bu wasi. Saa ye s̄ora u koo nee, n̄ n̄ men na, a de n̄ wura nen durō gbiikoon mi,

domi na raa nuku dobu mō win mi n̄ kere t̄. ¹⁰ Meyu u n̄ daa gie ma nena na n̄n dobi ka tam kpa ka gum wēemō.

Meyu na maa n̄n sii geesu ka wura taasi. Adama u ka ye būu wi ba mō Baali s̄awa.

¹¹ Yen s̄, kon ḡsirama n̄ nen dobi mwa yin ḡēebun saa sō, ka tam men saa sō ka sere yā ni u sebua u ka win tereru wukiri,

¹² kpa n̄ n̄n sekuru doke win durō tanōbun wuswaa.

Goo sari wi u koo n̄n w̄ra nen n̄man di. ¹³ Kon win nuku dobu kpuro kpeerasia ka t̄o baka ni u ra ko suru ka suru

ka tɔɔ wɛrarugiru ka sere mɛnnɔ si u ra ko sɔ̄arun swaa sɔɔ.

14 Kon de win resɛm dɔ̄nu ka win figieba bu kam ko

be u nɛɛ, u wa durɔ tanɔ̄bun min di.

Kon de gbee ni, nu ko dɔ̄a sɔɔ, kpa gbeeku yɛɛ yi dɔ̄a nin marum di.

15 Kon nɔn sɛɛyasia yɛn sɔ̄ u man deri u bɔ̄u wi ba mɔ Baali turare dɔɔ dokeammɛ. Ma u win saba ka win taaminu doke u da u win durɔ tanɔ̄bu swii.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

16 Adama saa ya sisi yɛ sɔɔ kon nɔn kɔkiri n ka da gɔ̄burɔ

kpa n ka nɔn gari ko ka kɔ̄ru.

17 Kon nɔn win resɛm gbaaru wesia

te ta wɔ̄a Akɔ̄n wɔ̄waa.

Yisi ten tubusiana nɔni swɔ̄arun wɔ̄wa.

Yera ya ko n sɔ̄a win yiyɔ̄bun tore, kpa u womu ko nge sanam mɛ u yarima saa Egibitin di win wɔ̄ndiaru.

Yinni Gusunɔ

u koo ka win tɔmbu dɔra

18 Yen tɔɔ te, u koo man soku win durɔ.

U n maa man sokumu Baali win yinni.

19 Kon de u bɔ̄u wi ba mɔ Baalin yisiru duari kpa u kun mam kpia u tu sia.

20 Saa yera kon ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ka sere yɛɛ yi yi ra kabiri arukawani bɔke yi ku ka nen tɔmbu kɔsa gaa kua.

Kon de tabu bu kpe, kpa ba n wɔ̄a bɔri yɛndu sɔɔ.

21-22 Isireli, kon maa nun ko nge nen kurɔ sere ka baadommaɔ,

kpa n nun gem ka wɔn wɔndu ka durum sɔ̄si.

Bɔrɔkikiru sɔ̄ra kon ka nun arukawani bɔke.

Saa ye sɔ̄ra kaa wura ma nɛna na sɔ̄a Yinni Gusunɔ.

23-24 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni geruma.

Saa gaa sisi yɛ sɔɔ kon wɔllun kananu nɔ, kpa n tu nim kɛ.

Wɔlla koo tem kanaru nɔ kpa tu gura nɛesia. Kpa tem mu dobi ka resɛm ka olifin kanaru nɔ

kpa ye kpuro yu kpi.

Kpa yu Yisirelin bukata wunana.

25 Kon de nen tɔmbu bu sina tem mɛ kpuro sɔɔ

kpa n bu wɔn wɔndu kua

be, be na raa yina n wɔn wɔndu kua.

Kpa be, be ba ku ra raa soku nen tɔmbu,

n bu soku nen tɔmbu.

Kpa be, bu maa man soku ben Yinni.

Osee u win kurɔn

laakari mɛra

3

1 Ma Osee u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u man sɔ̄wa u nɛɛ, n doo n kpam nen kurɔ wi kɔ̄a wi goo u kɔ̄a ma u sekuru sariru mɔ. N kurɔ wi kɔ̄a nge mɛ wi, Yinni Gusunɔ u Isireliba kɔ̄, baa mɛ ba nɔn biru kisi ba da ba bɔ̄nu sɔ̄amɔ ma ba resɛm kiranu kɔ̄ ni ba ra ka bɔ̄u ni sɔ̄.

2 Ma na da na kurɔ wi yakia ka sii geesun gobi wɔkura nɔ̄bu ka sere ɔ̄ɔsu * ditiri nata † (600). 3 Ma na nɔn sɔ̄wa na nɛɛ, a de a n wɔ̄a nen sɔ̄ n ka te. A ku maa sakararu ko. A ku maa da durɔ goon mi. Nen tii kon maa tii nɛnɛ.

4 Nge mɛya Isireliba ba ko n wɔ̄a sunɔ sari n ka te. Mɛya ba n ko n maa wirugii mɔ. Ba n maa yɔkunu mɔ. Ba n maa bɔ̄nu ganu sɔ̄amɔ. Mɛya yaku kowo goo kun ko n maa wɔ̄a ben suunu sɔɔ u ka bu bikiaru kua. 5 Yeniban biru, ba koo wurama bu Gusunɔ ben Yinni kasu ka maa ben sikado Dafidin bandu wi u raa sɔ̄a ben sina boko. Ba koo nuku dobu ko ba n Yinni Gusunɔ wa ka win kɔ̄i te u koo bu sɔ̄si saa ye sɔɔ.

Yinni Gusunɔ

u Isireliba taare wɛ

4

1 Bɛɛ Isireliba, i nɛ, Yinni Gusunɔ swaa dakio. Domi na siribu mɔ ka bɛɛ tem men tɔmbu yɛn sɔ̄ wɔn wɔndugii goo sari bɛɛ sɔɔ, gemgii goo maa sari.

Mɛya bɛɛn goo kun maa man yɛ.

2 I nɔ̄a mwɛɛnu mɔ ka bɔ̄ri, adama weesa i mɔ. Mɛya i maa tɔmbu goomɔ, i gbenimɔ, i sakararu mɔ.

I dam dɔrenamɔ, ma tɔn gobera sosimɔ ta dɔɔ.

3 Yen sɔ̄na nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de tem mɛ, mu gbera.

Bɛɛ be i wɔ̄a mi kpuro, i ko woorawa saa gbeeku yɛɛn di n ka da gunɔsɔ ka wɛɛyɔ, ye kpurowa ya koo kam ko.

Yinni Gusunɔ

u yaku kowobu taare wɛɛmɔ

4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, goo u ku raa ka tii yina n kun mɛ u goo gerusi.

Domi wunɛ yaku kowo tɔnwerowa na ka sannamɔ.

5 Sɔ̄a teeru kaa wɔrumawa sɔ̄ sɔ̄ gbɔ̄ara kpa wunɛn beruse nen sɔ̄mɔ u maa wɔruma wɔkuru.

Kon maa Isirelin bweseru go te ta sɔ̄a nge wunɛn mɛro.

6 Wee nen tɔmba gbimɔ yɛn sɔ̄ ba n man yɛ. Adama wunɛn tii, a yina a man wura.

Yen sɔ̄, kon nun yina kpa a kun maa sɔ̄a nen yaku kowo tɔnwerɔ.

Nge mɛ a nɛ, Yinni Gusunɔn woodaba duari,

* 3:2 ɔ̄ɔsu - Dɔ̄a bimi gɛɛn bwesera yi yi ka gbee weene.

† 3:2 ditiri nata - Ya sɔ̄awa saaki nɔ̄ba yirun saka.

nge meya kon maa wunen bibu duari.

⁷ Nge me ba dabiama, nge meya ba man torarimo ba dɔɔ.

Kon ben beere kpeesia kpa bu sekuru wa.

⁸ Wee ba kuurama nen tambun toranun sɔ.

Ma ba bu bariema ba n ka torama ba n dɔɔ.

⁹ Yen sɔ, seeyasia tee biya kon nen tambu ka ben yaku kowobu ko.

Kon bu seeyasiawa nge me ben daa ya ne.

Kon bu kosiawa nge me ben kookoosu ne.

¹⁰ Ba koo di, adama ba n debuma.

Ba koo sakararu ko buu nuuro bu ka bibu wan sɔ.

Adama ba n maruma yen sɔ ba ne, Yinni Gusuno biru kisi

ba n nen woodaba swii.

¹¹ Yinni Gusuno u nee, sakararu ka tama mu nen tambun wiru gasia.

¹² Daa kukun miya ba ra bikiaru de gu ka bu gari sɔ.

Buu gasiribu dera ba kora ma ba ka man tonda.

¹³ Ba ra de ba n yakunu mɔ guunu wollo, kpa ba n turare dɔɔ dokema gungunu wollo ka daa baka bwese bwesekan nuuro nin saara bu were.

Yen sana ben bii wandiaba ba sekuru sariru mɔ.

Ma ben biigii kurabu ba sakararu mɔ.

¹⁴ Na n ben bii wandia be, ka ben biigii kuro be seeyasiamɔ

ben sekuru sari te, ka ben sakara te ba mɔn sɔ.

Domi ben mawobun tii ba sakararu mɔ ka kuro be ba waa buu saarun sɔ.

Ma ba maa yakunu mɔ sannu ka be.

Adama ba n ye nge me mandu gara gerua ta nee,

tan be ba n laakari mɔ, ba kam kobu dɔɔwa.

¹⁵ Isireliba ba buu gasirimɔ,

adama Yudaba bu ku ra ba swii.

Bu ku da Giligalio n kun me Beteli Afenio * bu ka yakunu ko

kpa ba n boruma ba n mɔ,

sere ka Yinni Gusunan waaaru.

¹⁶ Isireliba ba saawa nge naa gbiiba ye ba kpana bu kpara. Adama te, Yinni Gusuno u koo bu yosu batuma sɔ nge yaanu.

¹⁷ Isireliba ba buu saama. A bu derio mi.

¹⁸ Ba n tam nara ba kpa, ba ra n yande dɔɔwa bu sakararu ko. Wee ben wirugibu ba ra n kiwa ba n waa sekuru sari kom sɔ.

¹⁹ Sɔ teeru woo ga koo na gu bu sua gu ka doona kpa bu sekuru wa ben yaku nin sɔ.

Keu koosio kɔsobu

5

¹ Yinni Gusuno u nee,

bee yaku kowobu, i yeniba swaa dakio.

Bee Isireliba, i swaa dakio i na.

Bee sina kpaarugibu, i swaa tem kpaiyo i na.

Beeya siri bini bu ka ya.

Domi i kua tambun yina Misipaa,

ma i kua ben taa Taborio.

² Ma ba man biru kisi ba numa durum sɔ.

Yen sɔ, kon bee kpuro seeyasia.

³ Na Isireliba yewa saa saa.

Ben goo kun man berue.

Wee ba da ba buu gasira

ba tii disi doke.

⁴ Osee u nee,

ba n kpe bu maa wurama ben Yinnin mi ben kookoosun sɔ.

Domi buu saarun gasiribu gina waa ben goru sɔ.

Meya ba n maa wi, Yinni Gusuno ye.

⁵ Isireliban tii suabu bu sosimo me ba saa.

Ba koo woruma ben durum sɔ.

Yudaban tii ba koo woruma ka be sannu.

⁶ Sanam gam sisi

me sɔ ba koo bikiaru da Yinni Gusunan mi,

kpa bu ka nun yaanu ka keteba yakuru kua.

Adama ba n nun wasi,

domi u bu deri.

⁷ Beya ba nun tonu kandu kua.

Domi ba da ba bii seegeba mara be ba n nun ye.

Te, n n teemo u ka bu kam koosia be ka ben arumani.

Gusuno u koo de Yudaba

ka Isireliba bu tabu ko

⁸ Yinni Gusuno u nee,

i tabun kaba soowo Gibeaa ka Ramaa.

I tabun wurenu koowo Beteli Afenio.

Bee Benyamεba, tabu duraba wee been birun di.

⁹ Gari geeya na Isireliba sɔoma.

Dama te kon bu seeyasia, ba koo kam kowa.

¹⁰ Wee Yudaban wirugibu ba saawa nge be ba ra tem gbeni

bu ka ben tiin tem sosi.

Yen sɔ, kon bu nen maru wisi nge nim tora.

¹¹ Siribu bu Isireliba di, ma ba bu dam daremɔ

yen sɔ ba kam naa gire.

¹² Na kon bu di nge gemi.

Kpa na n Yudaba wahala mɔ nge bara te ta kukunu temma.

¹³ Meya Isireliba ba tii bararu waasi.

Ma Yudaba ba ben bosu wa.

Ma Isireliba ba gora Asirio

bu ka sina boko Yarebu somiru kana.

Adama u n kpe u bu beki

u sere nee, u koo ben bosu kpeesia.

¹⁴ Na ko n saawa nge gbee suno Isireliba ka Yudaban sɔ.

Kon bu wari n yaaku kpa n bu sua n ka doona.

Goo sari wi u koo bu wora saa nen noman di.

* 4:15 Beteli Afenio yen tubusiana dɔn waa yeru

*Isireliba ba ben durum**tuuba kua ka murafitiru*

¹⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 ɲ n men na, kon bu biru kisi
 kpa n wura nen wāa yerɔ
 sere bu ka tubu ma ba tora.
 Ben nɔni swāaru ta koo de bu man kasu
 kpa bu man somiru kana.

6

¹ Isireliba ba sɔna ba nɛɛ,
 i na su gɔsira Yinni Gusunɔn mi.
 Wee u sun so u mɛɛra kua.
 Adama u koo bɛsɛn mɛɛra ye nɔɔri u sun
 bekia.
² N ɲ maa tɛɛmɔ u ka sun wāaru wɛ,
 kpa sa n wāa win wuswaaɔ.
³ I de su kasu su nɲn gia.
 Nge mɛ sa ra n yɛ kam kam ma sɔɔ u koo yari,
 nge mɛya sa n maa yɛ ma u koo na.
 U koo nawa nge tom buruku gura ye ya ra
 tem yemiasie.
⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 bɛɛ Yudaba ka Isireliba, mba kon bɛɛ kua.
 Wee bɛɛn kīru nen sɔ ta sāawa nge bururun
 kakoru
 ɲ kun mɛ nge dirum mɛ mu ra yarine fuuku.
⁵ Yen sɔna kon bɛɛ nen sɔmɔbu gariama
 bu bɛɛ sɔ ma kon bɛɛ sɛɛyasia.
 Kpa bu maa bɛɛ sɔ ma kon bɛɛ go.
 Nen siribu bu koo sɔsira nge yam bururam.
⁶ Domi wɔnwɔnda na kī, n ɲ mɔ yākuru.
 Mɛya na maa kī nen tɔmbu bu man gia
 n kere bu man yāku dɔɔ mwaararuginu kua.
⁷ Ba nen arukawani kusia nge mɛ tɔmbu ba
 ra n kuanammɛ.
 Wee ba man tɔnu kandu kua.
⁸ Galadigibu ba sāawa tɔn kɔsobu
 ma ba yem yari baama.
⁹ Nge mɛ swaa diobu ba ra n swaa mara,
 nge mɛya yāku kowobun wuuru ta wāa
 Sikɛmun swaaɔ ta tɔmbu goomɔ.
¹⁰ Na gāa kɔsunu wa Isireliba,
 niya ba bɲnu gasirimɔ,
 ba tii disi dokemɔ nge sakara kowo.
¹¹ Saa ya sisi yɛ sɔɔ kon maa bɛɛ Yudaba
 sɛɛyasia.

Isireliba ka bwese tukunu

Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 sanam mɛ na kī nen tɔmbu Isireliba bu
 wurama yorun di,

7

¹ kpa n bu bekia,
 saa yera ben durum maa sɔsira Samariɔ.
 Gbɛnɔbu ba dumɔ diaɔ ba gbɛnimɔ.
 Ma ben gaba yiba swɛɛ sɔɔ.
² Adama ben goo sari wi u ra tii sɔ u nɛɛ,
 na yaaye kɔsa ye ba mɔ.
 Tɛ, wee ba mwaara ben kom kɔsum mɛ sɔɔ.
 Na ye kpuro waamɔ.

³ Ben nuku kɔsu kookoosu ka ben weesu
 su sina boko ka ben wirugibu nuku dobu
 wɛɛmɔ.

⁴ Be kpuro ba sāawa sakara kowobu ba sum
 nge pɛɛ wɔɔ yeru te pɛɛ kowo u dɔɔ doke u
 deri.

Ma u da u win pɛɛ som bura u yi sere mu ka
 se.

⁵ Bā n ben sina bokon tɔɔ bakaru mɔ,
 ben sina asakpɔbu ka sunɔn tii ba ra tam
 nɔwa

kpa ba n tɔmbu yaa kasikimɔ.

⁶ Be ba ra nɔɔ tia ko bu ka tɔmbu seesi,
 ba sāa nge pɛɛ wɔɔ yeru.

Wɔkuru, ben wɔrugɔru ta ra yemiewa
 kpa yam sāre bururu tu se nge ba gāanu dɔɔ
 doke.

⁷ Be kpuro ba sumwa nge dɔɔ.

Ba ra ben kparobu gowa
 kpa ben sinambu ba n wɔrukumɔ tia tia.
 Adama ben goo ku ra maa man somiru kana.

⁸ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
 Isireliba ba ka bwese tukunu menna.

Ma ba kua nge kira te ba ɲ gɔsie.

⁹ Bwese tuku ni, nu bu dam mwaarimɔ.

Adama ba ɲ yɛ mɛ.

Tɔkɔra bu deemamɔwa,
 adama ba ɲ tuba.

¹⁰ Ben tii suabu sɔsiramɔ.

Domu ba ɲ gɔsirame nɛ Gusunɔ ben Yinnin
 mi.

Ka yen de kpuro, ba ɲ man kasu.

¹¹ Ba sāawa nge totoberɛ

te ta ɲ bwisi mɔ.

Ba Egibitigibu somiru kanamɔ,
 ma ba daamɔ Asiriɔ.

¹² Adama bā n swaa wari na ra bu taa beriewa
 n bu mwɛɛri nge gunɔsu.

Kpa n bu sɛɛyasia nge mɛ ba bu nɔɔsia.

¹³ Ba kam kuawa mi, domi ba man duka
 suurimɔ.

Ba man seesi, ba man weesu kua.

N deema nɛna kon daa bu faaba ko.

¹⁴ Bā n man somiru kanamɔ, ba ku ra tu ko
 gɔruɔ.

Adama ba ra sinɛwa ba n tii muririmɔ.

Kpa ba n yiyiɔ yeya ya koo de ben gbea yu
 alikama ka resɛm gea ma.

Nge mɛya ba ra n mɔ bu ka man seesi.

¹⁵ N deema nɛna na bu nɔni doke na bu dam
 wɛ.

Adama ka mɛ, ba man kɔsa bwisikusimɔ.

¹⁶ Ba gɔsira goon mi gia.

Ba sāa nge tɛn te ta ɲ gea sāa.

Yen sɔ, ba koo ben wirugibu go tabu sɔɔ
 ben gari kam gerubun sɔ.

Yera ya koo de bu bu yɛɛ Egibitio.

Ye a duura yera kaa gɛ

8

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

i kɔba soowo.

Wee yiberɛba ba nen s̄aa yeru wuusima nge kasi.

Domi Isireliba ba nen arukawani kusia.

Ma ba nen s̄osiru yina.

² Ba koo man nɔɔguru suema bu nɛɛ, ba nɛ ben Yinni yɛ.

³ Adama ba gea deri, ma yiberɛba ba koo bu naa sw̄i.

⁴ Ba tii sinambu kua

ba ñ man saawara kue.

Ma ba b̄unu seka ka sii geesu ka wura.

Yen s̄ona ba koo kam ko.

⁵ Bɛɛ Samarigibu, na bɛɛn naa wuragia ye tusa.

Na maa ka bɛɛ m̄oru m̄ɔ.

Saa yer̄a i ko i sina ba ku n bɛɛ taare wɛ.

⁶ Wi u bw̄arokunun s̄amburu yɛ Isireliba s̄oo

wiya u naa wuragia ye kua.

Ya ñ s̄aa Gusun̄o.

Yen s̄ona ba koo ye k̄osuku muku muku.

⁷ Wee i woo duura,

yen s̄ona i ko i woo b̄akɔ gɛ.

M̄ondu gara nɛɛ, dobi b̄em sari ku ra n som m̄ɔ.

I n maa yɛ ma bɛɛn gbean d̄ianu ñ n daa gea kua,

s̄oba ba koo nu gura.

⁸ Isireliba ba dera ba bu mwe.

Be wee bwesenu s̄oo nge weke te goo kun maa k̄i.

⁹ Domi ba da Asiriɔ nge gbeeku keteku ge ga tii kpare.

Ba da ba somiru kasu mi.

¹⁰ Ba bwese tukunu gobi k̄osia ba n ka n̄oo tia s̄aa.

Adama ka mɛ, kon bu menna,

kpa Asirin sina boko u bu yoo s̄oma koosia.

¹¹ Isireliba ba b̄u turanu kua nu dabi.

Niya nu dera ba durum m̄ɔ.

¹² Baa ña n bu nen woodaba yorua sere ka yen gari piimin̄o,

ba ra ye garisiwa nge ye ya wee t̄on tukon min di.

¹³ Ba ra yɛɛ go bu ka man ȳakuru kua,

kpa bu yin yaa tem.

Adama ben ȳaku ni, nu ñ man dorem̄o.

Na ñ ben toranu duari.

Kon bu seeyasia.

Yen s̄ona ba koo ḡosira bu da Egibitiɔ.

¹⁴ Isireliba ba tii sina kpaaru bania.

Ma ba ne ben taka kowo duari.

Yudaba ba maa ben wuu dabinu gb̄araru toosi.

Adama kon ben wusu d̄s̄o s̄akiri kpa u ben dii geenu di.

Yinni Gusun̄on t̄ambu

ba koo kpuro bia

9

¹ Bɛɛ Isireliba, i ku t̄s̄o bakaru ko ḡɛɛbun saa s̄oo

nge bwese ni nu tie.

Domi i Yinni Gusun̄o biru kisi.

Ma i da i b̄unu gasirim̄o

i nu siaramo mi ba alikama soom̄o kpuro.

² Adama alikama ye ba soom̄o ka gum mɛ ba gamam̄o,

yen gaa kun ko n s̄aa bɛɛgia.

Mɛya i ñ tam kpam wasi i wuna.

³ Isireliba ba ñ sinam̄o tem mɛ Yinni Gusun̄o u bu wɛ s̄oo.

Ba koo wurama Egibitiɔ ñ kun mɛ Asiriɔ.

Kpa bu d̄ia sesenuginu di mi.

⁴ Saa ye s̄oo, ba ñ maa kpɛ bu ȳakuru ko ka tam.

Baa b̄a n tu kua,

ta ñ Gusun̄o wɛrem̄o.

Ben ȳaku d̄ianu nu ko n s̄aawa nge ḡoo d̄ianu.

Wi u nu di, u koo dis̄i duurawa.

D̄ia ni, nu koo win ḡōru kpees̄ia.

Adama ba ñ ka ye duɔ Yinni Gusun̄on s̄aa yer̄o.

⁵ Mba i ko ko Yinni Gusun̄on t̄s̄o bakanu s̄oo.

⁶ I n bɛɛn yɛnusu deri bansu,

Egibitigiba koo bɛɛ dam koosia ben mi.

Adama yen wuu ge ba m̄o Mɛnfi ga ko n s̄aawa nge bɛɛn sikiru.

Aw̄i yi koo bɛɛn arumani di.

Kpa s̄aki yi kpi bɛɛn kuno.

⁷ Saa ya tura yɛ s̄oo Yinni Gusun̄o u koo siri.

Saa ya tunuma yɛ s̄oo u koo baawure k̄osia ye u kua.

Bɛɛ Isireliba i ko ye wa.

Wee bɛɛn toranu ka bɛɛn tusirun kp̄aarun s̄o, i ra n tamaa Gusun̄on s̄om̄o u wiirawa.

Wi, wi Yinni Gusun̄o u ka gari kua u tam narawa.

N deema bɛɛ, i torewa n kp̄a, ma i ñun tusa.

⁸ Adama s̄om̄o wi u bɛɛ kir̄o m̄ɔ,

u w̄aa ka Gusun̄o.

Ka mɛ, i ñun yina b̄eriammɛ mi u d̄oo kpuro.

I ra mam ñun seesiwa Gusun̄o win Yinnin s̄aa yer̄o.

⁹ Wee i da i k̄s̄a kua nge mɛ i raa kua Gibeaɔ.

Yinni Gusun̄o kun bɛɛn toranu duari.

U koo bɛɛ seeyasia nin s̄o.

Yinni Gusun̄o u nuki sankira

¹⁰ Yinni Gusun̄o u nɛɛ, sanam mɛ na gb̄ia na Isireliba wa,

nen n̄oni s̄oo, ba s̄aawa nge res̄em marum

mɛ ba wa mi ḡaanu ku ra kpi.

Ma na maa ben baababa wa nge figie marum gbiikum.

Adama ye ba tunuma Baali Peoriɔ,

miya ba tii b̄u wi ba m̄o Baali wɛ.

Ma na bu tusa nge b̄u wi.

¹¹ T̄ɛ Isireliban b̄ɛɛɛ ya koo doona nge gun̄o m̄arin wuuru.

Ben kur̄o bu ba ñ maa guri suam̄o bu sere ma.

12 Bā n maa bibu seeya, kon de bu gbiwa bu sere bukura.

Ba koo wahala baka wa nā n bu biru kisi.

13 Nge mē na Isireliba waasinamō,

ba sāawa nge dāa

ni ba duura tem gem sōo.

Adama ba koo ben bibu yibereba nōmu beria be ba koo bu go.

14 Osee u nēē, Yinni Gusunō, bā n koo Isire-

liba seeyasia,

seeyasia birā ba koo gōsi.

A de ben kurōbu bu nukuru yari,

kpa ben bwāsu su gbera.

15 Yinni Gusunō u nēē,

geema ben nuku kōsuru kpuro ta sōsira Giligaliō.

Miya na bu wa ma na bu tusa.

Kon bu gira nēn wuswaan di ye ba kuan sō.

Na n maa bu kī.

Domi ben sinambu kpurowa ba man seesimō.

16 Na be, Isireliba seeyasia.

Ba sāa nge dāa te ta gbera nuurun di kpuro.

Ta n maa binu marumō.

Baa bā n maa bibu mara, kon de bii be ba kī mi, bu gbiwa.

17 Osee u nēē, Gusunō nēn Yinni u bu yina

yēn sō ba n win gari swaa daki.

Ba koo kowa yaayaare kowobu bwesenun suunu sōo.

Isireliban banda kpa

10

1 Isirelin bweseru ta raa sāawa nge resēm gea ye ya ra ma too.

Adama nge mē ba dabiamō,

nge meya ba būu yenu dabiasiamō.

Nge mē ben tem mu kuuramō,

nge meya ba būu yenu sōmmō ka kpee geenu.

2 Tōn be, ba sāawa gōrusu yirugibu.

Ba koo yen are sōbe.

Yinni Gusunō u koo ben būu yee ni ka nin kpee geenu kōsuku.

3 Ba koo tē nēē, yēn sō sa n Gusunō nasie,

yen sōna sa n sina boko mō.

Adama tēn wāa te sa wāa mini,

m̄ba sina boko koo maa kpī u sun wunana.

4 Wee ba gari kam gerumō,

ma ba arukawani bōkumō ka bōri weesugii.

Yen sō, siribu dabiamō nge yaka kōsusu

si su ra kpi gbee te ba wuka sōo.

5 Kpa Samarigii be ba naa buu wuraguu sāmō

ge ge wāa Beteli Afeniō bu nanda

kpa bu gōō sina gen sō.

Gen yāku kowobu ba koo diiri

bā n wa gen beere ya kpa.

6 Domi ba koo ka gu da Asirio

bu gu ben sina boko wē.

Isireliba ba koo sekuru wa.

Ba koo nā n daa yē ko

ye ba ka būu kua ben suunu sōo.

7 N n Samarin sōn na, ye kpuro ya kpawa mi.

Domi ba koo ka yen sina boko doona

nge dēka ye nim mu ka doonō.

8 Ba koo ben būu yenu kpuro kōsuku mi ba tora.

Kpa yakasu ka sāki yi kpi mi.

Saa gaa sisi yē sōo ba koo guunu ka gungunu sō bu nēē,

i sun sēsikio i wukiri.

Isireliba

ba koo gē ye ba duura

9 Yinni Gusunō u nēē,

saa dōma tēn di Isireliba ba durum kua Gibeaa,

ba toramō ba dōowa.

N n weene tabu bu tōn kōso be wōri mi?

10 Nē, Yinni Gusunō kon bu seeyasia nge mē na kī,

kpa bwesenu nu nōō tia ko nu bu wōri ben tora bakanun sō.

11 Isireliba ba sāawa nge naa kpēmi yi yi ra dobi taaku.

Adama kon sugu doke ben wīi bura ni sōo.

Kon de Yudaba bu kōrō ko,

kpa be, Yakōbun bweseru bu tem kusanu kōsuku.

12 Yen sō tē, bēē Isireliba i gbee kpaaru koowo i gem duure.

Kpa i durom gē.

Domi saa ya tura i ka gosirama nē, Yinni Gusunōn mi,

kpa n bēē susi n bēē gea kua.

13 Adama bēē, i kōsa duura ma i kōsa gā.

Ma i bēēn weesun are di.

I bēēn naane doke bēēn tiin dam

ka tabu kowo dabi dabiru sōo.

14 Yen sōna tabun wurenu koo nōra bēēn suunu sōo.

Kpa bu bēēn gbāranu kpuro kōsuku

nge mē Saluman sina boko u Beti Aribeli wōri,

ma u bii mērobu ka ben bibu munka.

15 Bēē Beteligibu, wee ye kon bēē kua bēēn nuku kōsurun sō.

Bururu yam sāreru yande,

tabu sōra ba koo bēēn sina boko go.

Yinni Gusunō u win tōmbu kī

baa mē ba nūn seesimō

11

1 Yinni Gusunō u nēē,

saa Isirelin bweserun torubun diya na tu kīa.

Ma na tu yarama Egibitin di na tu soka nēn bii.

2 Adama nge mē na bu sokumō

nge meya ba ka man tondamō.

Ba da ba būu ni ba mō Baali sāmō.

Ma ba nu turare dōo dokeamme.

3 N deema nena na bu kpare,
na ben noma neni.
Adama ba n tuba
ma nena na bu nɔarimɔ.
4 Na bu gawama nen mi ka kɔru
ma na bu dɔanu wɛ
nge wi u yaa sabenun sugu yiyimɔ u ka nu
nɔari.

5 Adama ba yina bu na nen mi.
Yen sɔna na nɛɛ, ba koo da Egibitio
kpa Asirigii u ko ben sunɔ.
6 Ba koo ben wusu tabu wari,
kpa bu ben damgibu kasuku
yɛn sɔ ba ben tiin kpunaa swii.

7 Wee nen tambu ba yɔrari bu ka man tonda.
Ba bu soka bu gɔru gɔsia bu wurama nɛ,
Wɔrukoon mi.

Adama ben goo kun wure.
8 Ka mɛ, bɛɛ Isireliba,
na n kpɛ n bɛɛ deri,
n bɛɛ tɔnu kandu kua.
Na n kpɛ n bɛɛ kam koosia
nge mɛ na wuu si ba mɔ Adima ka Seboimu
kua.

Wee nen gɔru ga sankire,
nen bwɛra kun kpunɛ.

9 Na n maa bɛɛ kpeerasiamɔ ka nen mɔru
baka ye.

Na n maa wee n bɛɛ kam koosia.
Domi na sɔawa Gusunɔ n n mɔ tɔnu.
Na sɔawa Dɛɛro bɛɛn suunu sɔɔ.
Na n bɛɛ wɔrim wee ka mɔru.

10 Bɛɛ nen bibu, i ko nɛ, Yinni Gusunɔ swii
nɔ na kukura nge gbee sunɔ
kpa i duki na saa sɔɔ duu yerun di.

11 I ko duki na saa Egibitin di nge gunɔ mɔri
kpa i na saa Asirin di nge totoberɛnu,
kpa n de i sina bɛɛn yenusɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

*Saa yellun diya Isireliba
ba Gusunɔn nuki sank*

12

1 Isireliba ba ra n man weesu kuammɛwa,
kpa ba n man nɔni wɔkumɔ.
Adama Yudaba ba ka nɛ, Yinni Gusunɔ Dɛɛro
sɔimɔ dee dee.

2 Isireliba ba Egibitigibu gum wɛɛmɔ.
Ma ba ka Asirigibu arukawani bɔkumɔ.
Nge meya ba ka kpaasibu kasu be ba n sɔa
gɔanu.

N sɔare ba woo naa gire.
Ba ben weesu dabiasiamɔ tɔɔ baatere.
Ma ba daa bɔɔbɔya mɔ ba dɔɔ.

3 Nɛ, Yinni Gusunɔ na Yudaba siribu sokumɔ.
Kon be Yakɔbun bweseru wɔrima ben daa
kɔsan sɔ.

Kpa n bu ben kɔsan are kɔsia.

4 Ben baaba Yakɔbu u win mɔɔn naa tokuru
nenua
saa win mɛron nukurun di.

Ye ba nɔn mara u kpɛa,
ma u ka nɛ Gusunɔ wari kua ka win dam
kpuro.

5 U ka nen gɔrado wari kua, ma u kamia.
U swii, ma u gɔrado wi kana u nɔn domaru
kua.

Beteli miya u ka nɛ Gusunɔ yinna.
Ma na ka nɔn gari kua.

6 Nena Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni.
Nen yisira Wi u ra n waa.

7 Bɛɛ Isireliba, i de i wurama nɛ bɛɛn Yinni
mi.

I de i gea ko kpa i n man naane sɔa
baadomma.

8 Bɛɛ Isireliba i sɔawa nge tenku be ba kilo
weesugia neni.

Ba ra gbena ka.

9 Kpa i nɛɛ, ka gem i gobi wa, i dukia baka
gura.

Kɔsa gaa sari ye sɔɔ. Bɛɛn samburun areya.

10 Adama nɛ, Gusunɔ na sɔawa bɛɛn Yinni
saa mɔn di i waa Egibitio.

Kon maa de i wura i n waa kuu bekuruginu
sɔɔ

nge sanam mɛ na bɛɛ yarama Egibitin di i
waa gbaburo.

11 Nen sɔmɔba na ka gari kua kɔsinu sɔɔ,
kpa be, bu maa ka bɛɛ gari ko.

Beya ba maa bɛɛ nen himba sɔasi ya ka gisɔ
girari.

12 Ka mɛ, Galadigibu ba kua tɔn kɔsobu.
Ma ba koo kam ko.

Ba ra kete kine dabinu go Giligalia.
Adama ben yaku yenu nu koo ko kpee
subenu gbaanun kpfi sɔɔ.

13 Yakɔbu u kpkikuru da Aramuɔ.
Miya u samburu kua u yaanu kpara u ka kuru
wa.

14 Adama sɔmɔ goowa Yinni Gusunɔ u gɔra
u da u win bweseru Isireliba yarama
Egibitin di.

Sɔmɔ wiya u bu kpara.

15 Adama yeniba kpuro sɔɔ,
Isireliba ba Yinni Gusunɔ nuki sank too too.
Yen sɔ, u koo de yem mɛ ba yari mi, mu wari
ben wiru wɔlli.

U koo de bu yen sekuru wa.

Siri daaki bi ba Isireliba kua

13

1 Yellu Efaraimubara ba dam bo Isireliba sɔɔ.
Ba n bwese keri yi yi tie gari sɔowa,
ba ra nandewa.

Adama ba buu wi ba mɔ Baali sɔawa,
ma ba gu.

2 Wee sere ka tɛ, ba durum mɔ ba dɔɔ.
Ba tii bwaa roku sii geesuginu kua.

Ben tiwa ba bwisika
ma ba nu seka ka ben noma
nu ka naa binu weene.
Ma ba gerumɔ nin sɔ ba mɔ,
be ba yakuru na,

bu yiiru bu naa bii ni s̄su.

³Yen s̄na ba koo doona nge bururun kakoru n̄ kun m̄e nge dirum.

Ba s̄aa nge yaka si ba gura ba yari doo soo yerun di

su ka woo doono

n̄ kun m̄e nge wii si su yarim̄o ghaburun di.

⁴Adama n̄e, na s̄awa Gusun̄o ben Yinni saa m̄in di na bu yarama Egibitin di.

Ba n̄ maa Yinni goo m̄o ma n̄ kun m̄o n̄e.

Faaba kowo maa sari n̄e baasi.

⁵Na bu kpara saa m̄in di ba w̄aa ghaburo mi ḡaanu ku ra kpi.

⁶Sanam m̄e ba dua tem m̄e s̄oo,

ba di ba deba nge yaa sabe ni ba kpare, ma ba tii suabu torua ba man duari.

⁷Te, ko na n̄ s̄awa nge gbee sun̄o

na n̄ bu mara swaa nge musuku gbeeku.

⁸Kon bu worimawa nge gbeeku yaa ḡoba ȳen binu ba mwa.

Kpa n̄ ben toronu besuku.

M̄eya kon bu kasuku

nge m̄e gbeeku ȳe yi ra yaa kasuku,

kpa gbee sun̄o niu gu bu tem.

⁹Isireliba, wee i kam kua

ȳen s̄i i man seesi n̄e wi kon kp̄i n̄ b̄eē somi.

¹⁰Mana b̄eēn sina boko u w̄aa.

I de u b̄eē faaba ko b̄eēn wusu kpuro s̄oo.

Mana b̄eēn kparoba w̄aa be i bikia i n̄e,

bu b̄eē sinambu kua.

¹¹Na raa b̄eē sina boko w̄e ka m̄aru.

M̄eya kon maa b̄eē n̄n̄ mwaari ka m̄aru.

¹²Na Isireliban durum yorua na yii sere saa gaa.

¹³Isirelin bweseru ta s̄awa nge bii w̄in marubun saa ya tura

ma u kpasa w̄ari m̄o,

adama bii wi, u yina u yarima.

¹⁴Kon bu wuna saa ḡaribun w̄aa yerun dam di.

Kpa n̄ bu yakia ḡaon n̄oman di.

Ḡoo, a na ka wunen bara te a ra ka t̄nu go.

Ḡaribun w̄aa yeru, a na ka wunen kam kootia.

Domi na n̄ maa ben w̄anw̄andu m̄o.

¹⁵Baa Isireliba b̄a n̄ kuura am̄o,

begibun suunu s̄oo,

yib̄eēba ba koo na nge woo sum saa s̄oo yari yerun di.

N̄e, Yinni Gusun̄o na kon bu seeyamawa ghaburun di,

kpa bu d̄ok̄oba gberasia.

Kpa bwii yi nim kpe.

Ḡaa ni nu gea s̄aa kpurowa ba koo gura bu ka doona.

Kpa bu ben kur̄o be ba guri m̄on nukunu besuku.

Osee u Isireliba k̄okirim̄o

²Osee u Isireliba s̄owa u n̄e,

bu wurama Gusun̄o ben Yinnin mi,

domi ba w̄oruma ben toranun s̄i.

³Bu wurama win mi bu kana teni ko

te ta n̄e, Yinni Gusun̄o,

a sun b̄esen toranu kpuro suuru kuo.

Kpa a sun m̄eeri ka n̄onu geu.

Ye sa ko ka nun ȳakuru kua,

sa ko nun siara.

⁴Asirigii wi, u n̄ kp̄e u sun faaba ko.

Sa maa ȳe ma dumi kun sun faaba m̄o tabu s̄oo.

Sa n̄ maa bw̄aroku ni sa tii kua sokum̄o b̄esen yinnibu pai.

Domi wuna a ra gobekuba w̄anw̄andu kue.

⁵Yinni Gusun̄o u n̄e,

kon de n̄en t̄ambu bu ka den n̄e turo ȳora

kpa n̄ bu k̄ia too.

Na n̄ maa ka bu m̄aru m̄o.

⁶Ko na n̄ s̄awa nge kakoru be, Isireliban s̄i.

Ba ko n̄ w̄awa nge d̄aa w̄esu,

kpa bu nuuru gira nge d̄aa ni nu w̄aa Libanīo.

⁷Ben k̄aasi yi koo teriawa

kpa yi n̄ w̄a nge d̄aa te ba m̄o olifi,

kpa yi n̄ nuburu do nge d̄aa ni nu w̄aa Libanīo.

⁸Ba koo ḡasirama bu sina n̄en k̄ak̄oro

kpa bu maa alikama duure.

Ba koo kparawa nge resem d̄aa

kpa bu ȳisuru yari nge Libanin tam.

⁹Saa ye, Isireliba ba n̄ maa b̄unu s̄aam̄o.

Domi kon ben kanaru n̄o,

kpa n̄ bu n̄oni doke.

Na kon s̄awa nge d̄aa ye ya ku ra gbere ben s̄i.

N̄en min diya ba koo domaru wa.

¹⁰Wi u laakari m̄o, u de u n̄ tii s̄e gari yinin s̄i.

Wi u maa bwisi m̄o, u de yi n̄n̄ yeeri.

Domi Yinni Gusun̄on sw̄eē yi s̄awa dee dee.

Gemgiba ba koo s̄i yi s̄oo.

Adama be ba n̄n̄ seesim̄o, ba koo w̄oruma yi s̄oo.

14

¹Na kon de bu Samari s̄eēyasia

ȳen s̄i yen t̄ambu ba n̄e Gusun̄o ben Yinni seesi.

Ba koo bu gowa tabu s̄oo

kpa bu ben bii piiminu nam.

YOELI

Gusunān sām Yoelin waasu ya sāa kirō ye u win tōmbu kua. U nēē, Yinni Gusunān siribu bu koo na bin sāa sōō. Siri bin sāawa u sokumō Yinni Gusunān tōru. Saa ye sōō, twee yi koo na yi tem wukiri yi arumaniba kam koosia. Nge mē twee yi, yi koo tem kam koosia, nge mēya Gusunō u koo maa tōn be ba ñ nūn naanē doke kam koosia.

Yoeli u maa nēē, sanam dāakim sōō, Yinni Gusunō u koo de win Hunde u na win tōmbu sōō. Ya maa kōora nge mē sa garimō GK 2:16-21 sōō.

Yoeli, yīsi ten tubusiana Gusunō u sāawa Yinni.

Tire ten kpunaa

1. Twee yi koo tem wukiri, wiru 1.
2. Yinni Gusunān tōru, wiru 2:1-17.
3. Ye ya koo Yinni Gusunān tōmbu deema, wiru 2:18n di sere wiru 4:21.

¹ Gari wee yi Yinni Gusunō u Yoeli, Petuelin bii sōōwa u Yudaba sō.

Twee wuuru ka gheburu

² U nēē, bēē Yudaban guro gurobu, i swaa dakio i nō. Bēē Yudaba kpuro kpuro i swaa tem kpīiyo i gari yi nō. Gāa ninin bweseru nu koore bēēn waati sōō, ñ kun mē bēēn sikadoban waati sōō?

³ I bēēn bibu yen gari sōōwō.

Kpa bii be, bu maa ben bibu sō, kpa be, bā ñ seewa bu maa begibu sō.

⁴ Wee dīa ni kōkanu nu di ñ tiara, twee yi na yi di.

Ye twee yi na yi di ñ tiara ma swīini yi na yi di.

Ye swīini yi di ñ tiara, ma gbaanu na nu ye di.

⁵ Bēē be tam mu goomō, i dom yando kpa i swī.

Bēē tam nōrobu, i weeweenu koowo. Domi tam mu koo kpe resēm biarun sō.

⁶ Domi twee wuura na nge tabu kowobu ta bēsen tem wukiri.

Yi dabi, yi maa dam mō.

Yin donnu dam mōwa nge gbee sinansuginu.

⁷ Yi bēsen resēm gbaanu kam koosiamō.

Yi bēsen figie dānu dimō.

Yi yen kokosu wīamō.

Ma yi yen kāasi derimō kokosu sari.

⁸ I wuri koowo nge kurō kpao wī gōminira deema.

⁹ Ba ku ra maa ka kēnu de Yinni Gusunān sāa yerō

ni nu sāa alikama ka tam.

Yen sōna Yinni Gusunān sām kowo be ba sāa yāku kowobu ba sāare ba gōō sō.

¹⁰ Gbea kpuro ya kam kua.

Ma yen tem mu saara.

Alikama sari, resēm ka gum maa sari.

¹¹ Gbee wukobu ba sō biti sōō.

Be ba ra resēm yewe, weeweena ba mō.

Domī dīa bimi sari.

Dīanu kpuro nu kam kua.

¹² Resēm gbaanu nu gbera.

Figie ya della.

Dāa gbaanu kpuro nu gea yina.

Ya dera tōmbu ba ñ maa nuku dobu mō.

Yoeli u tōmbu kanamō

bu Yinni Gusunō suuru kana

¹³ Bēē Yinni Gusunān sām kowobu, yāku kowobu,

i saaki sebūo

i ka kpuna wōku giriru nuku sankiranun sō. Domī wee ba ku ra maa ka alikama ka tam

kēnu nē

Gusunō bēsen Yinnin sāa yerō.

¹⁴ I tōru garu wunō

tē sōō i kō i nōō bōke.

I tōmbu kpuro mēnnō sere ka durō tākōnō

Gusunō bēsen Yinnin sāa yerō,

kpa i nūn kana.

Yinni Gusunān mōrun tōru

¹⁵ Yinni Gusunān tōru ta turuku kua.

Tōō te, ta sāawa win tōru.

Te sōōra wī, Dam kpurogii u koo kpuro kam koosia.

Anna a tōō kōsuru wa te ta sisi mi.

¹⁶ Wee sa mēera ba ka bēsen dīanu doonō.

Ma nuku dobu kpa Gusunō bēsen Yinnin sāa yerō.

¹⁷ Ye ba duura, ya gbera tem kusanu sōō.

Dīanu kpa biranu sōō.

Ma bira ni, nu wōrukumō.

Domī nu ñ maa dīanu mō.

¹⁸ I swaa dakio i nō nge mē yēē yi wuri mō, ma yi bōsu baama.

Domī yi ñ yakasu wa kpāra yerō.

Baa ka yāanō nu nōni sōōre.

Yoeli u kanaru mō

¹⁹ Yinni Gusunō, wuna na nōōgiru suemō.

Domī wee, yakasu ka dāa dōō mwaara gberō.

²⁰ Ma yēē yi nōōgiru sue yi nun kanamō.

Domī daanu gbera, yakasu maa dōō mwaakira ghaburo.

Yinni Gusunān tōru

ta turuku kua

2

¹ I kōba soowo Sīnō.

I de bu ye nō Yinni Gusunān guu dēeraru mi. Bēē be i wāa tem mē sōō kpuro, i diirio bērun

sō.

Domī Yinni Gusunān mōrun tōra wee.

Wee ta mam turuku kua.

² Tōō te, ta tūriwa.

Ta guru wiru ka bukō sōōwa.

Ma twee wuura wee yi dabi,

yi maa dam mɔ.
 Yin wuu te, ta firiwa
 nge yam wɔkura guuru wukiri.
 Sa ñ yen bweseru waare.
 Sa ñ maa yen bweseru wasi.
³ Mi yi sara kpuro,
 n da kowa nge dɔɔ mwaara u doona.
 Yi ku ra gāanu deri.
 Yellu bɛsen tem mu gea sɔa
 nge gbaa te ba mɔ Edeni.
 Adama tɛ yi mu kua nge mi gāanu ku ra kpi.
⁴ Twee yi, yi sɔawa nge tabu maasɔbu
 be ba dumɔ yakiamo.
⁵ Yi yɔɔkumɔ yi guunu gasirimɔ.
 À n yen wɔkinu nua
 a ra n tamaa nge tabu kɛkɛbara,
 ñ kun mɛ yaka si su dɔɔ mwaaramɔn wɔkinu.
 Yi ra n weewa nge tabu durɔ be ba tabun
 sɔoru sɔa.

⁶ Tɔmbu kpuro ba ra n nandewa yi n tunuma.

Kpa ben wuswaa yu burisina.
⁷ Yi ra tii yɔsuwa nge tabu durɔbu,
 yi n gbāraru gasirimɔ,
 yen baayere ya n yen swaa swii.
 Yi ku ra gam gere.

⁸ Yi ku ra maa baasinɛ.
 Yen baayere ya ra n yen sɔa swiwa.
 Gāa ni nu koo ye gɔngere ko,
 yi ra nu wəriwa sannu.
 Nu ku ra maa ye yɔrasie.

⁹ Yi ra wuu wukiriwa
 yi n gbāraru ka yenusu gasirimɔ,
 kpa yi n dumɔ fenentiban di nge gbenɔbu.

¹⁰ Mi yi dua, tem mu ra diiriwa,
 kpa n sáare wɔlla koo wɔruma,
 kpa suru ka sɔɔ yam tira,
 kpa kperin ballibu kpe.

¹¹ Nge meya Yinni Gusunɔ ù n gari gerua win tabu kowobun wuswaaɔ,

ba ra nùn mɛm nɔɔwɛwa.
 Ba dabi, ba maa dam mɔ.
 Yen sɔna win tɔɔ te, ta nanum mɔ.
 Wara u koo yɔra u tu ma.

I gɔru gɔsia

¹²⁻¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 na sáawa wɔnwɔndugii.
 Nɛn kuru ta kpá.
 Nɛn mɔru ya ku ra fuuku se.
 Na ra maa tɔnu suuru kue
 kɔsa ye na raa kɔ n nùn kua sɔɔ.
 Tɛ, i wurama ka bɛɛn gɔru kpuro nɛn mi,
 i nɔɔ bɔke, kpa i wuri ko.
 Bɛɛn gɔruwa i ko i gɔsia,
 n ñ mɔ i yānu gɛɛku tɔna.
 I wurama nɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinnin mi.

¹⁴ Sɔrɔkudo kon gɔru gɔsia,
 kpa n bɛɛ durum kua.
 Saa ye sɔɔra i ko i kpá i ka man alikama ka tam
 kɛnu naawa.

I kanaru koowo

ka nɔɔ bɔkuru

¹⁵ I kɔba soowo Sionio.

I tɔmbu mɛnnɔ,
 kpa i nɔɔ bɔkurun tɔru yi.
¹⁶ I tɔmbu mɛnnɔ bu man sá,
 guro gurobu ka bibu, ka bii wɛɛnɔ.
 Baa ka be ba wāa kurɔ kpaa dirɔ,
 bu yario ben kurɔ kpaa dirun di.
¹⁷ Kpa yáku kowo be ba man sáamɔ
 bu du nɛn sáa yerɔ ka swii,
 yáku yeru ka kɔnnɔn baa sɔɔ,
 bu nɛ ben Yinni kana bu nɛɛ,
 n ben wɔnwɔndu waawo, be, nɛn tɔmbu.
 N ku bu sekuru doke.
 N ku de tɔn tukobu bu bu yɛɛ bu nɛɛ,
 mana nɛ, ben Yinni na wāa.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu wisimɔ

¹⁸ Yinni Gusunɔ u nisinu mɔ win tem sɔ.

U win tɔmbun wɔnwɔndu mɔ.
¹⁹ Ma u win tɔmbun kanaru wisa,
 u nɛɛ, kon bɛɛ alikama kpaa wɛ, ka resɛm, ka
 gum.

I ko i deburu wa.

Na ñ maa derimɔ bweseru garu tu bɛɛ yɛɛ.

²⁰ Kon bɛɛ yibere be ba na saa sɔɔ yɛsan nɔm
 geu gian di gira,

kpa n de bu da n toma
 mi tem mu gberɛ ma gāanu ku ra kpi.
 Kon de ben swaa gbioɔbu bu nim wɔku
 bɔruguu wari.

Kpa be ba wāa biruɔ bu nim wɔku ge ba mɔ
 Mɛditeranɛ wari.

Ben gonu nu koo numia sere bu kpaa bu wɛsia.

Geema, Yinni Gusunɔ u gāa bakanu kua.

²¹ Tem, a ku bɛrum ko,

a nuku doɔ koowo,
 domi Yinni Gusunɔ u gāa bakanu kua.

²² Bɛɛ gbeeku yeɛ, i ku nanda.

Domi yakasu su koo wure su kpi temɔ,
 kpa dānu nu ma.

Figie ka resɛm ya koo binu ma siki siki.

²³ Bɛɛ Sionigibu i nuku doɔ koowo Gusunɔ
 bɛɛn Yinni sɔɔ.

Domi u koo de gura yu nɛ yen saa sɔɔ nge
 yellu.

U koo de yu nɛ saa ye ya ra tore
 kpa u de yu kpe saa ye ya ra kpe.

²⁴ Alikaman soo yera kun maa gberamɔ.

Olifin gum, ka resɛm tam kun maa biaramɔ
 wekeno.

²⁵ Kon bɛɛ wɔɔ si ka dīa nin kɔsire wɛ,
 ni nɛn tabu kowobu, kɔkɔnu, ka gbaanu, ka
 twee yi di

wɔɔ si su doona sɔɔ.

²⁶ Bɛɛ nɛn tɔmbu, i ko i di i debu.

I ñ sekuru wasi.
 Kpa i nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛre wɛ,
 nɛ wi na bɛɛ sɔm maamaakiginu kua.

²⁷ Saa ye sɔɔ, i ko i gila

ma na wāa bēe Isireliban suunu sōo.
Ma na sāa Gusunō bēen Yinni.
Nē baasi, Yinni goo maa sari.
Bēe nēn tōmbu, i ñ maa sekuru wasi.

Yinni Gusunō u koo

win Hunde doke tōmbu sōo

3

¹Yen biru kon nēn Hunde doke tōmbu kpuro sōo.
Bēen bii tōn durōbu ka tōn kurōbu ba koo nēn gari gere,
kpa bēen durō tōkōnu nu n dosusu mō,
kpa bēen aluwaasiba bu kāsīnu wa.
²Baa ka yobō, kon bu nēn Hunde wēwa tō te.
³Yen tō te sōo, kon maamaakiba ko.
Kon de yem ka dōo ka wii bakasu sōosira wōllō ka temō.
⁴Sōo u koo yam tīra,
kpa suru u swēra nge yem,
Yinni Gusunōn tōo nanumgii te, tu sere tunuma.
⁵Adama yen tō te,
wi u Yinni Gusunō soka, u koo faaba wa.
Gabu ba koo kīsira nōni swāa ten di
Sionin guurō Yerusalemō
nge mē Yinni Gusunō u gerua.
Beya be u soka ba n ka wāaru mō.

Yinni Gusunō

u koo bwese tukunu siri

4

¹Yinni Gusunō u nēe, yen tō te,
kon Yudaba ka ben wuu Yerusalemu wesia nge yellu.
²Kpa n bwese tukunu kpuro mēnna n nu sure Yosafatin wōwa sōo.
Miya kon nu siri
kōsa ye nu nēn tōmbu Isireliba kuan sō.
Domi nu bu yarinasia tem kpuro sōo.
Ma nu ben tem bōnu kua.
³Nu nēn tōmbu bōnu kua ka tete.
Nu ben aluwaasiba mwēera nu dōra nu ka wa nu kurō tanōbu dwe.
Ma nu wōndiaba mwēera nu dōra nu ka tam nō.
⁴Bēe Tirigibu ka Sidonigibu ka sere be ba wāa Filisitiban temō,
mba i kī nēn mi.
I kī i man mōru kōsiawa?
N n mēn na, na ñ tēmō n ka maa bēe mōru kōsie.
⁵Wee i nēn sii geesu ka nēn wuru ka nēn arumani gura.
Ma i da i ye kpuro yi bēen būu sāa yerō.
⁶Ma i Yudaba ka Yerusalemugibu mwēera i Gerēkiba dōre.
Nge mēya i ka bu tondasia ben tem di.
⁷Adama nē, kon ka bu wurama mi ba raa wāa.
Kon de kōsa ye i bu kua mi,

yu wōri bēen wiru wōllō.
⁸Kon bēen bibu Yudaba dōre.
Kpa be maa, bu be Sabegibu dōre,
be ba wāa n toma.
Yeniwa nē, Yinni Gusunō na gerua.

Taa dāakibu ka siribu

⁹Yoeli u nēe,

i bwese tukunu nōosio bu tabun sōoru ko.
Nu tabu durō dangibu seesio, kpa bu swaa wōri,
tabu kowobu kpuro gesi.
¹⁰Nu nin naa tebonu gōsio takobiba,
kpa nu nin kōmbōnu gōsia yaasi.
Be ba raa sāa bērurobu, bu tii koowo tabu durōbu.

¹¹I seewo fuuku i na.
Bēe bwese ni i wāa turuku, i mēnna.
Yinni Gusunō, a de wunen tabu kowobu bu na.

¹²Ma Yinni Gusunō u nēe, bēe bwesenu kpuro,
i seewo i na Yosafatin wōwa yen mi.

Domi miya kon sīna
n bwese ni nu wāa mi kpuro siri.
¹³Domi ben nuku kōsura banda.
I kōmbōnu suo i tōn be gē nge dīa ni nu ye.
I na i bu munku nge resēm ye ba doke gama yerō,
ma yen nim mu kotosu yiba.

¹⁴Wee tōn wōru ga wee wōwa yēn mi ba koo tōmbu siri.

Domi nē, Yinni Gusunōn tō te, ta tura tē sōo kon nēn mōru sōosi.

¹⁵Sōo ka suru kun maa ballimō.
Ma kperi yi yam tīra.

¹⁶Nē, Yinni Gusunō na kukirimō Sionin guurun di.

Nēn nōo ga nōoramō Yerusalemun di.
Wōllu ka tem mu yīrimō.

Adama na nēn tōmbu Isireliba kōsu.
Nēna na sāa ben kuku yeru.

¹⁷Bēe Isireliba, i ko i gia
ma nē Gusunō na sāawa bēen Yinni,
nē wi na wāa Sionō nēn guu dēeraru mi.
Yerusalemu kpuro ya koo kpan ko negia.
Tōn tukobu ba ñ maa ye wōrimō.

Yinni Gusunō

u koo win tōmbu domaru kua

¹⁸Saa gaa wee yē sōo resēm ya koo gea ko sere ka gūngunu wōllō.

Kpa sabenu nu di mi.
Kpa nu bom ko mu n kpa.
Yudan tem daanu kpuro nu koo nim koku.
Daru koka gaa koo yari
Yinni Gusunōn sāa yerun di,
kpa yen nim mu da sere Sitimun wōwaō.

¹⁹Egibiti ya koo kam ko,
kpa Edōmun tem mu ko bansu.
Domi ba Yudaba dam dōre,

ma ba taare sarirugibu go.

²⁰⁻²¹ Adama kon be ba tɔmbun yem yari mi
mɔru kɔsia.

Kpa Yudaba ka Yerusalemugibu ba n wāa
ben temɔ

sere ka baadommaɔ.

Kpa ne, Yinni Gusunɔ na n wāa Siɔniɔ.

AMOSU

Amosu wi, u sɔ́awa yaa sabenu kparo. Yaa sabe niya u kparamo Yinni Gusuno u ka nún soka u ka bwese ni nu ka Isireliba sikerene sɔ́ siri bi Yinni Gusuno u koo nu kua. Amosun waati ye sɔ́, Isireliba ba dukia mɔ́wa too, adama ben wáasináa ka Gusuno ya biru wura. Baa me ba sáaru neni, ben g̃oru ga ñ wáa te sɔ́. Ba ñ sáarobu nɔ́rimo. Ba bwéebwéebu gem biramo. Ba tambu taki dimo tenkurun swaa sɔ́.

N deema saa ye sɔ́, Asirigiba dam mo. Amosu u Isireliba yaayasiama wooda ye Yinni Gusuno u Mawisi wé ben sɔ́ ka nge me u bu yarama saa Egibitin di. Yen sɔ́, bá kun Gusuno sáama ka gem, mem nɔ́bu sarira ba mɔ́. U maa bu sɔ́mɔ́ ma Yinni Gusunan siribu wee be sɔ́.

Amosu u sɔ́awa Isireliban bwese kera wákura yiru yen sɔ́mɔ́ dáako wi Gusuno u bu goria Asirigibu bu sere bu yoru mwa bu ka doona.

Tire ten kpunaa

1. Yinni Gusuno u koo win tambu ka bwese tukunu siri, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Isireliban toranu ka kirɔ́ ye Yinni Gusuno u bu kua, wiru 3n di sere wiru 6.
3. Kásinu nɔ́bu, wiru 7n di sere wiru 9:10.
4. Yinni Gusuno u koo maa Isireliba seeya, wiru 9:11-15.

¹ Amosu u sɔ́awa yaa kparo Tekoa. Wiya Yinni Gusuno u ka gari kua Isireliban sɔ́, n kua wɔ́o yiru tem mu sere yira. Saa ye sɔ́, Osiasiwa u bandu dii Yuda, ma Yeroboamu, Yoasin bii u maa bandu dii Isireli. ² Amosu u nee, Yinni Gusunan nɔ́ ga nɔ́ramo Sionin guuro Yerusalem.

Yakasu maa sari kpara yeno, ma guu te ba mɔ́ Kaameli, ten wii kpiira gbera.

Yinni Gusuno

u koo Sirigibu seeyasia

³ Ne, Yinni Gusuno na nee, Damasigibun toranu nu kpéa. Yen sɔ́, na ñ nen himba gosiamo. Domi ba Galadigibu taaka ba munká.

⁴ Tè, kon de dɔ́o u na u sina boko Hasaelin yenu wori, kpa u Beni Hadadin sina kpaaru di mam mam.

⁵ Kon ben wuu Damasín gbáararun gamboba kɔ́suku, kpa n Bikati Afenin tambu kpeerasia. Kpa n Beti Edenin suno go. Kpa n de bu Sirigibu yoru mwéeri bu ka da Kirio. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

Yinni Gusuno

u koo Filisitiba seeyasia

⁶ Ne, Yinni Gusuno na nee, Filisitiban toranu nu kpéa. Yen sɔ́, na ñ nen himba gosiamo. Domi ba Isireli dabi dabinu yoru mwéera ba Edómuba nomu beria. ⁷ Meya kon de bu ben wuu Gasa dɔ́o soku, kpa u yen dii geenu di. ⁸ Kon Asidodun tambu ka Asikalonin suno kpeerasia. Kon Ekoronigibu wori. Kpa Filisiti be ba tie mi kpuro bu kam ko. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

Yinni Gusuno

u koo Fenisiba seeyasia

⁹ Ne, Yinni Gusuno na nee, Fenisiban toranu nu kpéa. Yen sɔ́, na ñ nen himba gosiamo. Domi ba Isireli dabi dabinu yoru mwéera ba Edómuba nomu beria. Ba ñ ben arukawani yibie ye ba raa ka bu bokua. ¹⁰ Yen sɔ́, kon de bu ben wuu Tiri dɔ́o soku, kpa u yen dii geenu di.

Yinni Gusuno

u koo Edómuba seeyasia

¹¹ Ne, Yinni Gusuno na nee, Edómuban toranu nu kpéa. Yen sɔ́, na ñ nen himba gosiamo. Domi ba ben mero bisibu Isireliba naa swi ka takobi. Ba ñ bu wonwandu kue. Ben mɔ́ru kun maa sure. Ma ba ka bu wɛrɛru sáa dim dim saa kpuro. ¹² Yen sɔ́, kon de bu ben wuu Tema dɔ́o soku kpa u Botisiran dii geenu di.

Yinni Gusuno

u koo Amoniba seeyasia

¹³ Ne, Yinni Gusuno na nee, Amoniban toranu nu kpéa. Yen sɔ́, na ñ nen himba gosiamo. Domi ba gurigibun nukunu besuka Galadio, saa ye ba Galadigii ben tem mwaamo begim mu ka yasian sɔ́. ¹⁴ Yen sɔ́, kon de bu ben wuu Raba tabu wori bu ye dɔ́o soku, kpa u yen dii geenu di mam mam. Saa ye sɔ́, tabun wurenu koo nɔ́ra nge woo bokó.

¹⁵ Kpa bu ben sina boko ka win tabu sinambu yoru mwéeri. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

Yinni Gusuno

u koo Madabuba seeyasia

2

¹ Ne, Yinni Gusuno na nee,

Mɔabuban toranu nu kpɛa.
 Yen sɔ, na ñ nen himba ɔsiamɔ.
 Domi ba Edɔmun sina bokon kukunu dɔɔ
 menɪ nu kua tɔrom.
 2 Yen sɔ, kon de bu Mɔabuban tem dɔɔ menɪ
 kpa u ben wuu Kerɪɔtun dii geenu di mam
 mam.
 Kpa Mɔabu be, bu kam ko tabu gberɔ,
 sanam mɛ tabu swia ba kɔbi soomɔ, ba kuuki
 mɔ.
 3 Kon ben sina boko ka win tabu sinambu
 kpuro kpeerasia.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Yudaba seeyasia

4 Ne, Yinni Gusunɔ na neɛ,
 Yudaban toranu nu kpɛa.
 Yen sɔ, na ñ nen himba ɔsiamɔ.
 Domi ba nen woodaba yina.
 Ba ñ ye mɛm nɔɔwɛ.
 Ma ba bɔnun weesu swii, ni ben baababa ba
 raa swii.
 Ma nu dera ba gera nen swaan di.
 5 Yen sɔ, kon de bu ben tem dɔɔ menɪ.
 Kpa u ben wuu Yerusalemun dii geenu di
 mam mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba seeyasia

6 Ne, Yinni Gusunɔ na neɛ,
 beɛ Isireliba, beɛn toranu nu kpɛa.
 Yen sɔ, na ñ nen himba ɔsiamɔ.
 Domi i gemgibu dɔra i ka beɛn dibu wa i
 mwa.
 Ma i ka sɔarobu baranun gobi kɔsinamɔ.
 7 I ra n kiwa i wɔnwɔndobu taare
 kpa ba n wiru tua sɔa nuku sankiranun sɔ.
 Kpa i n bwɛɛbwɛɛbu dam dɔremɔ.
 Biɪ ka baa ba ka kuro turo mennamɔ.
 Nge meya i ka ne, Yinni Gusunɔn yiɪ deɛraru
 sankumɔ.
 8 I ra n kpɪ kpɪ beɛn bɔnun nuunɔ
 yɔnu wɔllɔ ni i tɔruba mwa,
 kpa i n tam nɔrumɔ mɛ i yokuma.
 9 Ka mɛ, na Amɔreba kam koosia mam mam
 beɛn sɔ,
 be, be ba gunu nge dɔa ye ba mɔ seduru.
 Ma ba dam mɔ nge dɔa damgia.
 10 Meya na beɛ yarama Egibitin tem di.
 Ma na beɛ kpara gbururɔ wɔɔ weeru
 n ka beɛ Amɔre ben tem wɛ.
 11 Na sɔmɔbu seeya beɛn bibu sɔɔ.
 Ma na gabu ɔsa nen sɔ beɛn aluwaasiba sɔɔ,
 ma ba man tii wɛ ba bɔrua bu ku tam nɔ.
 Beɛ Isireliba geema? Nge weesa.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni bikiamɔ.
 12 I dera be na ɔsa mi, ba tam nɔra.
 Ma i nen sɔmɔbu wooda wɛ i neɛ,
 bu ku maa tɔmbu nen gari sɔ.
 13 Wee tɛ, kon beɛ munku muku muku

nge mɛ naa keke ye ya dɔianu sɔɔwa ya ra tem
 kɔsuku.
 14 Yen dɔma te, wasi kasanugiba kun maa kpɛ
 bu duka su.
 Damgiba kun maa kpɛ bu ben dam dendi bu
 ka gɔanu ko.
 Meya tabu durɔ damgiba kun maa kpɛ bu
 ben wɔaru wɔra.
 15 Ten towoba kun maa kpɛ bu ka tii yina.
 Be ba maa naasu sɔu, ba ñ kisiramɔ.
 Meya maasɔba kun maa kpɛ bu we ben du-
 min dukin saabu.
 16 Be ba sɔa tabu durɔ damgibu be sɔɔ dɔma
 te,
 ba koo ben tabu yɔnu kɔwa bu duki su nɔm
 dira.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn tɔmbu

ba koo ben daa tusia

3

1 I swaa dakio i nɔ ye ne, Yinni Gusunɔ na
 gerumɔ, beɛ Isireliba kpuron sɔ, beɛ be na
 yarama Egibitin di.
 2 Handunian bwesenu kpuro sɔɔ, beɛ tɔnawa
 na ɔsa.
 Yen sɔna kon beɛ seeyasia beɛn durum ye i
 kua kpuron sɔ.

Gusunɔ ù n gari gerua,

Gusunɔn sɔmɔ kun kpɛ

u nɔɔ mari

3 Tɔmbu yiru ba koo swaa wɔri sannu
 ba kun gina nɔɔsine?
 4 Gbee sunɔ ga ra gbɔre yakasɔ
 ga kun yaa mwɛ ro?
 Gbee sunɔ buu ga ra kukiri gen kpin yerun
 di
 ga kun yaa wa ga dimɔ?
 5 Gunɔ ga koo taa mwaaara temɔ
 ba kun ye bɛri?
 Taa ya koo se wɔllɔ
 gɔanu kun ye kesie?
 6 Ba ra tabun kɔba sɔ wuuɔ
 wuugibu ba kun nande?
 Kɛsiru garu ta ra koore wuuɔ
 n kun nen min di?
 7 Aawo, na ku ra gɔanu ganu ko
 na kun ye nen sɔmɔ sɔɔwa.
 8 Gbee sunɔ gɔ n gbɔra,
 wara ku ra nande.
 Ne, Yinni Gusunɔ nà n gari gerua,
 nen sɔmɔ wara kun yi kparamɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Samari seeyasia

9 I Asidɔdu ka Egibitin tem sina kpaanugibu
 nɔɔguru sueyo i neɛ,
 bu mennama Samarin guunɔ,
 kpa bu wa daa bereteke ka dam dɔrenaa
 ye ya wɔa ben suunu sɔɔ.

10 Ba ku ra kã bu gea ko.
 Ma ba arumani guramã ka dam ka taki,
 ba taasimã ben sina kpaano.
 11 Yen sãna kon de yiberẽba bu na
 bu tem me tarusi, bu ben dam kpeerasia.
 Kpa bu ben sina kpaanu kɔsuku.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Faaba ye ya ñ nuku dobu mɔ

12 Wee ye na maa gerua. Na nee,
 nge me yãa kparo u ra win sabenun sukum
 wɔre gbee sunɔn nɔɔn di,
 nge meya kon bee Isireliba wara
 bee be i na i sɔ Samariɔ kpin yee buranu sɔɔ.

Kirɔba

13 I swaa dakio i nɔ
 kpa i Yakɔbun bweseru kirɔ ko
 i bu sɔ ye ne Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na
 gerua.

14 Na nee, sanam me sɔɔ, kon Isireliba
 seeyasia ben durum sɔ.

Kon Betelin yãku turanu kɔsuku,
 kpa nin kãanu nu bɔɔkira nu wɔruku.

15 Kon been dia mi i ra n wãa yam susurun
 saa ka puran saa kɔsuku.

Kpa n been sina kpaanu kam koosia
 ni, ni ba buraru koosi ka suunu donnu,
 ka sere dii gee ni nu tie.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

4

1 Bee Samarin tɔn kurɔbu,
 bee be i dimɔ i bɔriamɔ nge Basanin naa
 gbiibi

yi yi wãa Samarin guuro,
 i wɔnwɔndobu dam dɔremɔ,
 i bwɛɛbwɛɛbu taki dimɔ,
 ma i been durɔbu sɔɔmɔ bu ka tam na i nɔ.
 Tɛ, i swaa dakio i nɔ.

2 Ne, Yinni Gusunɔ na bɔrumɔ ka nen tiin yĩsi
 deerarua na mɔ,

wee saa ya sisi yɛ sɔɔ ba koo bee ka been
 bibun bweseru kɔkɔnu sɔre bu gawa
 nge swɛɛ.

3 Been baawure u koo yari kururun di
 kpa bu bee kuba sɔɔ yɛsan nam geu gia.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Isireliban gɔru bɔbunu

4 Yinni Gusunɔ u nee,
 bee Isireliba, i doo yãku yee ten mi Beteliɔ,
 kpa i n man torarimɔ.

I doo Giligaliɔ,
 kpa i n man torarimɔ nge mɛn nɔɔ i ko kpĩ.
 I n been yãkunu mɔ bururu baatere,
 kpa i n ka been kɛnu naamɔ sɔɔ ita ka sɔɔ ita.

5 I been siarabun yãkunu koowo ka pɛɛ ye ba
 seeyatia doke.

Kpa i tɔmbu sɔ ma i kɛnu kua ka kĩru.
 Domi yera bee Isireliba i kĩru bo.

Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kirɔ ye ya kam kua

6 N wee na dera gɔra dua been wuu marosu
 kpuro sɔɔ.

Ma i ðianu bia been yenusu kpuro sɔɔ.
 Adama ka me, i ñ gɔsirame nen mi.

Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

7 Na yina gura yu ne ye n tie suru ita bu ka
 ðianu gɛ.

Na dera gura ya na wusu gasun mi.
 Ma na ñ wure yu ne gasun mi.

Na dera ya na gbenu ganu sɔɔ.
 Ma na ñ wure yu ne ganun mi.

Ma nu gbera.
 8 Yera been wusu gasun tɔmbu ba da wuu
 gagun mi

bu ka nim wa bu nɔ.
 Adama ben nim noru ga ñ kpa.

Ka me, i ñ gɔsirame nen mi.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

9 Na dera been ðianu kusenu kua,
 ma twee yi na yi been gbean ðianu ka been
 ðãa gbaanun wurusu kpuro di.

Adama ka me, i ñ gɔsirame ne Gusunɔ been
 Yinnin mi.

10 Na maa bee kɛsi kɛsi bararu sure nge me na
 kua Egibitiɔ.

Na dera ba been aluwaasiba go tabu sɔɔ.
 Ma ba ben dumi mwɛɛra.

Na dera i been tɔn be ba gun nuburu nua been
 sansaniɔ.

Adama ka me, i ñ gɔsirame nen mi.
 11 Na bee sura na kɔsuka nge Sodomu ka
 Gomara ye na kam koosia.

Ma i kua nge ðãa nɔɔ ge ba wuna ðɔɔn di.
 Adama ka me, i ñ gɔsirame ne, Yinni Gusunɔn
 mi.

12 Yen sãna bee Isireliba kon bee seeyasia.
 N n mɛn na, i n sɔuru sãa i n ka ne Gusunɔ
 been Yinnin siribu mara.

13 Domi nena na guunu mɔma,
 ma na woo taka kua.

Na ra nen bwisikunu tɔnu giasie.
 Na ra maa yam bururam gɔsie yam wɔkuru,
 kpa na n sũimɔ guunu wɔllɔ.

Nen yĩsira Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni.

Isireliba, i de i gɔru gɔsia

5

1 Bee Isireliba, i swaa dakio i nɔ gɔɔ swĩi yi
 na mɔ been sɔ.

2 Bee be i wɔrumɛ temɔ nge wɔndia be ba gu,
 i ñ maa seemɔ.

Goo sari wi u koo bee seeya.

3 Domi Yinni Gusunɔ u gerua u nee,
 been wuu ge ga tabu durɔbu nɔrɔbu (1.000)
 mɔ,

bã ñ tabu da, tɔmbu wunɔbuwa (100) ba koo
 wurama.

Ge ga maa tabu durɔbu wunɔbu mɔ,
 tɔmbu wɔkura ba koo tia.

*I wurama Gusunɔn mi
 n sere ðakuru ko*

4 Wee ye Yinni Gusunə u maa beɛ Isireliba sɔɔmɔ.
U neɛ; i n kī i n wāa, wiya i ko kasu.

5 I ku maa s̄aaru da Beteliə ka Giligaliə ka Beri Sebao.

Domi u koo de bu Giligaligibu yoru mwɛeri.

Kpa bu Beteligibu kam koosia.

6-7 Beɛ be i ra gem gɔsie weesu,

kpa i kun mu garisi gāanu,

i na wi, Yinni Gusunən mi,

kpa i wa i n wāa,

kpa u ku raa beɛ Isireliba wəri u mwa nge d̄ɔɔ.

Kpa i goo bia Beteliə wi u koo d̄ɔɔ wi go.

8 Yinni Gusunəwa u kperi bwese bweseka kua,

ma u yen baayere yi yen ayerɔ.

U ra yam w̄okuru gɔsie yam bururam.

Kpa u de s̄ɔɔ s̄ɔɔ gu t̄ira, gu gɔsia w̄okuru.

U ra nim w̄okun nim m̄enne,

kpa u mu ȳekana tem kpuro s̄ɔɔ.

9 Wiya u ra damgibun dam bue.

Kpa u de bu ben wusun gb̄aranu k̄osuku.

Ka gem, win ȳisira Yinni Gusunə.

10 Beɛ Isireliba, be ba beɛ sirimə dee dee,

i ra n bu tusa,

kpa i n ka wi u gem gerumə k̄orua.

11 I ra bw̄ɛbw̄ɛbu dam dare,

i n ben gbean d̄ianu mw̄ɛrimə ka dam.

Yen s̄ɔ, i n sinamə beɛn dia s̄ɔɔ

ye i bana ka kpee ni i d̄aka.

Meya i n maa beɛn resem ye i duuran hii duronun tam n̄orum.

12 Domi u beɛn toranu ȳe nu kp̄a,

u maa ȳe ma i durum kua too.

I gemgibu n̄ani s̄ɔsum.

I n̄om biran k̄enu mwaamə.

Ma i yinamə bu s̄aarobu ben gem w̄e siri yerɔ.

13 Sanam m̄eni, sanam k̄osuma.

Yen s̄ɔ, wi u laakari m̄ə, wiya u ko n n̄ə maari.

14 I de i n gea m̄ə n kun m̄ə k̄ɔsa.

Kpa i wa i n wāa.

Nge meya Gusunə w̄ollu ka tem Yinni u ko n ka beɛ wāa nge m̄e i ra gere.

15 I k̄ɔsa tusio kpa i gea k̄ia.

I de gem mu siribu di siri yerɔ.

Sor̄akudo Gusunə, w̄ollu ka tem Yinni u koo beɛ Isireliban t̄ən be ba tiara w̄ənw̄əndu kua.

16 Yen s̄ɔ, Gusunə w̄ollu ka tem Yinni u gerua u neɛ,

tamba koo ḡə wuri ko yam kpuro,

kpa ba n sumə sw̄ɛɛ s̄ɔɔ, ba n m̄ə, wee, wee!

Ba koo gbaa wukobu sokuma bu ḡə wooru sina,

kpa bu ḡə sw̄iigibu m̄ennama.

17 Sanam m̄e u koo beɛ w̄ərima,

ka be ba wāa gberə kpuro ba koo ḡə sw̄iwa.

Yinni Gusunəwa u yeni gerua.

Yinni Gusunən siribun t̄əru

18 B̄oruroba beɛ be i Yinni Gusunən siribun t̄əru mara.

Mba i ȳiyo i wa t̄ɔɔ te s̄ɔɔ.

I n ȳe ma ta ko n s̄aawa yam w̄okuru, n n̄ m̄ə yam bururam.

19 I ko i n s̄aawa nge t̄onu wi u gbee sunə duka suurimə,

ma u ka yaa ḡəba gaa yinna.

Ye u dua win dirɔ u gana n̄enua,

ma waa ya n̄un d̄ama.

20 Yinni Gusunən t̄ɔɔ te, ta s̄aawa yam w̄okuru n n̄ m̄ə yam bururam.

Ta t̄iriwa niki niki, yam bururam sari.

S̄aa te Yinni Gusunə u tusa

21 Yinni Gusunə u neɛ, u beɛn t̄ɔɔ baka ni i ra n̄un d̄iye tusa.

U n̄ mam maa k̄i u beɛn m̄enn̄osun woo n̄ə.

22 I n n̄un ȳaku d̄ɔɔ mwaararugiru kua ka maa k̄enu,

u ku ra nu mwe.

Meya u ku ra maa beɛn siarabun ȳakunu m̄ɛeri

ni i ra ko ka yaa sabe ni nu gum m̄ə.

23 I ka beɛn womusun w̄əkinu doonə win b̄okun di.

U n̄ maa k̄i u beɛn m̄ərakunun wurenu n̄ə.

24 Adama i de gem mu n wāa beɛn suunu s̄ɔɔ, mu n kokumə nge nim m̄e mu ku ra kpe.

25 Beɛ Isireliba, i ka kua w̄ɔɔ weeru gbaburu s̄ɔɔ, i n̄un ȳakunu ka k̄enu kuare nge m̄e?

26 B̄ūu wi ba m̄ə Sakutu wi i garisi beɛn sunə ka sere kpera ye i s̄aamə i m̄ə Kewani,

i nin bw̄āaroku ni i tii kua s̄ɔɔre nge m̄e i s̄ɔɔwa ḡisə? Beɛn tii i ȳe ma i n̄ kooore m̄e.

27 Yen s̄ɔ, u koo de bu beɛ yoru mw̄ɛeri

bu ka da sere Damasin bera ḡiə.

Wi, Gusunə w̄ollu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

Ba koo Isireliba kpeerasia

6

1 B̄oruroba beɛ be i wāa Sion̄iə b̄ori ȳendu s̄ɔɔ, ka beɛ be i s̄ɔ Samarin guurɔ ka toro sindu.

Ma i tamaa i s̄aa bwese te ta kp̄aaru bon wirugibu.

Ma Isireliba ba somiru mara beɛn min di.

2 I doo Kalineə i wa.

Min di, kpa i da Hamatiə wuu b̄okə gen mi.

Kpa i sara i da Gatiə Filisitiban temə.

Ben wuu si, su beɛ Isireliba ka Yudaban wusu gea tura?

Ben tem m̄e, mu beɛn tem kp̄aaru tura?

3 Wee i n̄ k̄i wahalan t̄əru tu beɛ naawa.

Ma i sere tii daa k̄ɔsa gawemə.

Ma ya bandu d̄ii beɛn suunu s̄ɔɔ.

4 Ma i kp̄i sau kp̄in yee buranu s̄ɔɔ, ni ba buraru kua ka suunu donnu.

I tii ȳa kp̄emminu ka naa kp̄emi yi yi gum m̄ə gosiamme ḡɔsun di i temm̄ə.

5 I m̄arokunu soom̄o i womusu m̄o
bwisikunu sariru s̄o.

Ma i tamaa i nin soberu ȳwa nge Dafidi.

6 I tam n̄orum̄o ka n̄ori beke.

I tii gum turaregim sawam̄o.

Ma i n̄ nuki sankire ȳen s̄o been bweseru ta
koo kam ko.

7 Yen s̄ona ba koo gbi bu be yoru mw̄eri bu
ka doona

kpa be n̄ nuku doobun kuuki ka be n̄ t̄o baka
dim mu kpe.

Samari ya koo kam ko

8 Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinni u b̄r̄ua ka win
tiin w̄āru u n̄e,

u n̄ be Isireliban tii suabu k̄i.

U maa be n̄ sina kpaanu tusa.

U koo de bu Samari m̄wa ka ye ya w̄ā ye s̄o
kpuro.

9 T̄ombu w̄okuru b̄a n̄ tie ȳenu gagu s̄o, ba
koo ḡbiwa. 10 Goo ù n̄ win t̄onun goru sua
ȳenun di u ka yara u d̄o u d̄o men̄i, u koo
wi u w̄ā ȳenu s̄o w̄o bikia u n̄e, goo maa tie
u w̄ā ka wun̄e?

Kpa ȳero u n̄un wisi u n̄e, goo sari.

Kpa wini u n̄e, a mario. N̄ n̄ weene su
Gusun̄on ȳisuru sia saa yen̄i s̄o kpa u sun
s̄irema.

11 Domi Yinni Gusun̄o u wooda yen̄i w̄e u n̄e,
u koo ȳenusu kpuro k̄osukuwa, bakasu ka
piiminu.

Nasara kam

12 Ba ra dumi yakie kpee saara w̄oll̄o?

Ba ra ka n̄e wuku mi?

Adama wee be i gem ḡsia d̄e.

Ma i gea ḡsia ḡā sosuranu.

13 Be i nuku dobu m̄o kam s̄o, ma i
gerum̄o i m̄o, be n̄n tiin dama i ka nasara wa.

14 Yen s̄ona Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinni u n̄e,
u koo de bwese tukuru garu tu be seesi. Kpa
tu be dam d̄ore saa Hamatin duu yerun di
sere n̄ ka da nim tor̄o ye ya w̄ā gbaburun
bera ḡia mi ḡānu ku ra kpi.

Amosun k̄asiru s̄o,

u twee wa yi t̄erie

7

1 Wee ye Yinni Gusun̄o u dera na wa k̄asiru
s̄o. Tweeya u dera yi k̄wara dabi dabinu
sanam m̄e yakasu kparam wee si sina boko u
raa b̄ora win ya sabenun s̄. 2 Sanam m̄e yi
tem min yaka si kpuro di, yera na n̄e, Yinni
Gusun̄o, a suuru koowo. Am̄ona Yakobun
bweseru ta ko n̄ ka w̄ā. Domi ta n̄ maa dam
m̄o.

3 Ma Yinni Gusun̄o u ḡru ḡsia k̄sa yen̄i di.
U n̄e, yen̄i ya n̄ maa kooram̄o.

Amosu u maa d̄o wa

win k̄asiru s̄o

4 Wee ye Yinni Gusun̄o u maa dera na wa
k̄asiru garu s̄o. U n̄e, u koo t̄ombu s̄e yasia
ka d̄o. Kpa u de d̄o wi, u nim m̄e mu
w̄ā tem s̄o w̄o gberasia kpa u Isireliban tem
kpuro di. 5 Ma na n̄e, Yinni Gusun̄o, a ye
ȳrasio. Am̄ona Yakobun bweseru ta ko n̄ ka
w̄ā. Domi ta n̄ dam m̄o.

6 Ma Yinni Gusun̄o u ḡru ḡsia k̄sa yen̄i di
u n̄e, yen̄in tii ya n̄ maa kooram̄o.

Amosu u nifoo wa

win k̄asiru s̄o

7 Wee ye na maa wa k̄asiru garu s̄o. Na
Yinni Gusun̄o wa u ȳo gana m̄a u nifoo n̄ni.

8 Ma u man bikia u n̄e, mba na waam̄o mi.

Na n̄un wisa na n̄e, nifoo.

Ma u man s̄owa u n̄e, nifoowa kon ka n̄en
t̄ombu Isireliba ȳire nge gana. Na n̄ maa bu
suuru kuamm̄e.

9 Kon ben sikado Isakin b̄u turanu k̄osuku,
kpa n̄ Isirelin̄ s̄ā ȳenu suriri,
kpa n̄ Yeroboamun bandu sura ka takobi
n̄ tu kpeerasia.

Amosu ka ȳaku kowo Amasia

10 Yera Amasia Betelin̄ ȳaku kowo u Yer-
oboamu Isireliban sina boko ḡria u n̄e, wee
Amosu u nun seesim̄o Isireliban suunu s̄o.
Win gari yi u maa gerua mi, yi t̄ombu kpuro
burisina. 11 Domi u n̄e,
wun̄e Yeroboamu, ba koo nun gowa tabu s̄o
ka takobi.

Kpa bu Isireliba yoru mw̄eri ben tem di
bu ka da mi n̄ toma.

12 Yen biruwa Amasia u na Amosun̄ mi, u
n̄un s̄owa u n̄e, Gusun̄on s̄om̄o wun̄e, a doo
Yudan tem ḡia, kpa a n̄ wunen̄ gari yi m̄o mi, a
ka wa a n̄ dim̄o. 13 Adama a ku maa Gusun̄on
gari gere Beteli mi, domi ya s̄awa sina boko
ka Isireliba kpuron̄ s̄ā yeru.

14 Ma Amosu u n̄un wisa u n̄e, na n̄ s̄ā
Gusun̄on s̄om̄o. Na n̄ maa Gusun̄on s̄om̄on
b̄o. N̄e, ȳā kparowa. Sikam̄arewa* na
ra yewe. 15 Yera Yinni Gusun̄o u man ḡsa
sanam m̄e na ȳānu kparama. U man s̄owa u
n̄e, n̄ doo n̄ win t̄ombu Isireliba win gari s̄.

16 T̄e, a swaa dakio a Yinni Gusun̄on gari n̄o.
Wun̄e Amasia, wun̄e wi a n̄e, n̄ ku Isireliba
Gusun̄on gari s̄. 17 Wee ye Yinni Gusun̄o u
gerua. U n̄e,

wunen̄ kuro u koo sakararu ko wuu s̄o,
kpa bu wunen̄ bibu go tabu s̄o,
kpa bu wunen̄ gberu banu ko,
domi wunen̄ tii kaa gbi tem tukum̄o mi n̄
toma,

mi ba koo ka Isireliba da bu yoru di.

Amosu u bireru wa win

k̄asiru s̄o ta d̄ā marum̄ yiba

* 7:14 sikam̄are - Ya s̄ā d̄ā t̄en̄ binu ba ra di.

8

1 Wee ye Yinni Gusuno u maa man sōosi kāsī teni sōo. Na dāa marum wa bireru sōo mē mu ye. 2 Ma Yinni Gusuno u nee, mba na waamō mi.

Na nūn wisa na nee, dāa maruma na wa me mu ye.

Yera u maa man sōōwa u nee, saa ya tura u ka win tōmbu Isireliba seeyasia. U n̄ maa bu suuru kuamme.

3 U maa nee, yen tōo te, sina kpaarun womusu koo gōsia nuku sankiranun womusu.

Kpa tōn dabinun gonu nu n̄ terie baama.

Kpa yam mu n̄ maari sōo sōo.

Ba koo Isireliba seeyasia

4 Yinni Gusuno u nee, i swaa dakio beē be i sārōbu dam dōremō. Ma i bwēebwēebu kam koosiamō.

5 I mō, domma suru kpaon tōo bakara koo kpe.

Kpa su wa su besen alikama dōra. Domma tōo wērarugira koo kpe, kpa su wa su besen biranu wukia.

Sa ko sakaku kawa, kpa su yen gobi sosi. Sa ko kilo gōsia su ka tōmbu gbēni.

Kpa su dōo sīnu dōra. 6 Sa ko wānwāndōbu dwe ka gobi, kpa su sārōbu ka baranun gobi kōsina.

7 Ne, Yinni Gusuno, na bōrua ka n̄en tiin yīsiru na nee, na n̄ beē Isireliba kōsa ye i kua duarimō.

8 Beēn tem mu koo yīri, kpa beē n̄en tōmbu i n̄ gōo wooru sō. Tem mē kpuro mu koo kuke kpa mu sure nge Egibitin daarun nim.

9 Yen tōo te, ne, Yinni Gusuno kon de sōo u du sōo sōo gbāara kpa yam mu tīra.

10 Kon beēn tōo bakānu gōsia nuku sankiranu, kpa beēn womusu su n̄ sāa weeweenu.

Kpa beēn baawure u saakiba doke u n̄ wii pōoru pote nuku sankiranun sō.

Kon de tōmbu ba n̄ nuki sankire tem mē sōo nge be ba ben bii teereru bie. Tōo te, ta ko n̄ sāawa n̄oni swāarugiru.

11 Wee ye ne, Yinni Gusuno na gerua. Na nee, kon de gōoru tu du tem mē sōo. N̄ n̄ mō dīanun gōoru, n̄ n̄ maa mō nim nōru. Adama n̄en garin gōoru ka yin nim nōruwa i ko i n̄ mō.

12 I ko i n̄ yarinewa saa sōo yēsān n̄m dwaru gian di n̄ ka da sōo duu yerō, saa maa sōo yēsān n̄m geu gian di n̄ ka da sōo yari yerō,

i n̄ bōsu baama, i n̄ kasu i n̄en gari nō. Adama i n̄ wasi i yi nō.

13 Saa ye sōo, beēn wōndia burōbu ka beēn aluwaasiba ba koo gbi nim nōrun saabu.

14 Be ba bōrumō ka Samarigibun būnun yīsiru ba mō,

ka būu wi u wāa Danuon wāaru, n̄ kun mē ka sāa te ba mō Beri Sebāo, be kpurowa kon de bu wōruku, kpa bu kpāna bu se.

Yinni Gusuno

u koo tōmbu siri

9

1 Amosu, u Yinni Gusuno wa u yō sāa yerun yāku yerō. Ma u nūn sōōwa u nee, u sāa yerun gbereba soowo saa ben wōllun di kpa tem mu diiri,

kpa bu wōruku bu tōn be ba wāa mi kpuron winu kōsuku.

Kpa wi, Yinni Gusuno u de bu be ba tie go tabu sōo ka takobi.

Baa ben goo kun kpē u kīsira u doona.

2 Baa bā n̄ kukua gōriō, win nōmu ga koo bu yarāma.

Baa bā n̄ yōōwa wōllō, u koo bu sarasiama.

3 Bā n̄ da ba kukua guu te ba mō Kaamelin wii kpiirō, u koo bu kasu,

kpa u bu mwa.

Bā n̄ numa nim wōkun sōōwō, u koo de waa baka yu bu dwēē migum.

4 Ben yiberēba bā n̄ maa bu yoru mwēera, u koo de yiberē be, bu bu go ka takobi.

U ko n̄ bu nōni girariwa, kpa u bu kōsa kua, n̄ n̄ mō gea.

5 Ma Amosu u nee, Gusuno wōllu ka tem Yinni u tem baba, ma mu kōsikira. Ma n̄en tōmbu kpuro ba gōo wooru sō. Mē kpuro mu kukumō, ma mu suremō

nge Egibitin daa baka te ba mō Nilun nim. 6 U win wāa yeru bana wōllō,

ma u dera wōlla kua tem girum kpēeru. U nim wōkun nim menna,

ma u mu yēka tem sōo. Win yīsira Yinni Gusuno.

Taaregibun siribu

7 Yinni Gusuno u maa nee, beē Isireliba, i n̄ Etiopigibu kere n̄en n̄oni sōo. Geema, na beē yara Egibitin tem di.

Adama na maa Filisitiba yara Kafitorin di. Ma na maa Sirigibu yara Kirin di.

8 Wee, ne, Yinni Gusuno na Isireliban bandu n̄oni girari, domi ta tora.

Kon u kpeerasiawa handunia sōo. Adama n̄ n̄ mō Isireliba kpurowa kon kpeerasia.

Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

9 Wee, kon n̄en woodaba wē, kpa n̄ Isireliba siire bwese tukunun suunu sōo nge mē ba ra dobi siire, baa yen bin teeru ta kun ka wōra.

10 Nen tɔn be ba durum mɔ,
 ma ba gerumɔ ba mɔ,
 na n bu nɔni swāaru suremɔ,
 ba koo be kpuro gowa tabu sɔɔ.

Isireliban tem koo wurama

nge yellu

11 Tɔru gara sisi tɛ sɔɔ kon Dafidin bandu
 seeya

te ta s̄aa nge yɛnu ge ga bansu kua.
 Kon tu s̄ame, kpa tu se tu wurama nge yellu.

12 Kpa bu wa bu Edamuban tem ka bwese
 tuku ni nu raa man s̄aamɔn tem mwa.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon yeni ko.

13 Wee s̄aa ya sisi yɛ sɔɔ b̄a n ḡa, n n̄ tɛemɔ bu
 ka kpaɔm duure.

B̄a n resɛm duura, n n̄ tɛemɔ bu ka ye gama.

Baa ka guunu w̄allɔ resɛm ya koo kpiwa

ya n tɛrie bu ka tam ko.

14 Kon nen t̄ambu Isireliba yakia yorun di.

Kpa bu wure bu wuu si su raa bansu kua
 seeya

bu sina mi.

Ba koo resɛmba duure,

kpa bu yen tam nɔ.

Ba koo d̄aa gbaanu ko,

kpa bu yen marum di.

15 Kon den bu girawa n sire dim dim nge d̄aa,

ba n w̄aa ben temɔ mɛ na bu w̄ɛ mi.

Goo kun maa bu wukamɔ mɛ s̄ɔɔn di.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

ABUDIASI

Ba ñ yê sâa sâa sanam me Abudiasi wi, u win sômburu kua. Adama Yudaban temôwa u Gusunôn gari gerua Edômuban sô. Edômu be, ba sâawa Esaun bibun bweseru. Ba ra n Isireliba tusawa baa me sikado turowa ba mô. Ba yina Isireliba bu kpe ka ben temô sanam me ba wee Egibitin di. Yen biru, ba ra mam Isireliba wôraa dewa bu ben yânu gura. Yen sôna Abudiasi u bu sôowa ma ba koo ben toranun are wa. Domi Gusunô u koo bu siri.

Tire ten kpunaa

1. Seeyasia bi Gusunô u koo Edômugibu ko, naasu 1n di sere naasu 5.
2. Yinni Gusunôn siribun tôru, naasu 6n di sere naasu 21.

¹ Gari wee yi Yinni Gusunô u nee, Abudiasi u gere Edômuban sô. Yinni Gusunô u sômô gôra bwese tukunun suunu sô u nee, nu seewo nu Edômuba tabu wôri.

Edômuba ba koo kam ko

² Yinni Gusunô u Edômuba sôowa saa Abudiasin nôn di u nee, bee Edômuba, kon bee ko bwese dam sarirugiru bwesenu kpuro sô.

Tômbu kpuro ba koo bee gem. ³ Wee been tii suabu bee nôni wôkua, ma i sô kpee baaba sô mi goo kun kpê u bee naa turi.

Ma i tii sômô i mô, wara u koo sun sura minin di. ⁴ Yen sô, i n yê ma baa i n da sere mi gunô bakeru ta ten sokuru mô, ñ kun me, i dua kperio i been wâa yenu kua mi, kon bee sarasiama.

Ne, Yinni Gusunôwa na yeni gerua. ⁵ Gbenôbu bà n na ba bee wôri subaru sô wôkuru, ba koo been yânu gurawa. Bà n been resem gbea wôri, ba koo ye sôriwa, kpa bu bee fiiko deria.

⁶ Adama bee Esaun bibun bweseru, yiberêba ba koo been arumani gura, baa ka been dukia ye ya berua. ⁷ Be i raa ka nôo tia sâa, ba koo bee tnu kandu kua, kpa bu bee gira sere been tem nôo bura yerô. Be ba raa sâa been bôrôba, ba koo bee dam dôre.

Ka be i ra raa di sannu, ba koo bee yina beria. Adama i ñ ye tubumô.

⁸ Ne, Yinni Gusunô na nee, nen mörun tôru sô, kon bwisigibu kpeerasia Edômun tem sô,

kpa n laakarigibu go.

⁹ Bee Temagibu, been tabu kowobu ba koo burisina kpa bu be kpuro go.

Yên sô ba koo Edômuba

seeyasia

¹⁰ Bee Edômuba, wee i been mero bisibu Yakôbun bweseru mwera i go.

Yen sô, i ko i sekuru wa. I ko i kam kowa sere ka baadommao.

¹¹ Domi i wâa mi sanam me yiberêba ba Isireliba tabu kamia ma ba dua ben wuso. Ma ba ben yânu gura Yerusalemuô ba tete toosi.

Beeen tii i sâa nge yiberê be.

¹² Bee Edômuba, n ñ daa weene i been mero bisibu Yudaba mœeri ka nuku dobu sanam me ba nôni sôre.

N ñ daa weene i nuku dobu ñ kun me i bu wome sanam me ba nuki sankire.

¹³ Bee Edômuba, n ñ daa weene i du nen tãmbun wuuô sanam me yiberêba ba gu kpeerasia. N ñ daa weene i gen bansu mœeri ka nuku dobu.

N ñ daa weene i gen dukia gura i tii koosi.

¹⁴ N ñ daa weene i yôra swaa yinna yerô i ben be ba duki mô mwœeri i go, ñ kun me i bu mwa i yiberêba nômû sôndia nôni swâa te sô.

¹⁵ Domi saa ya turuku kua yê sô Yinni Gusunô u koo bwesenu kpuro siri.

Saa ye sô, ba koo bee kua nge me i gabu kua. Kôsa ye i kua mi, ya koo wôriwa been wiru wôllo.

Isireliba

ba koo Edômuba mœru kasia

¹⁶ Bee Isireliba, i nen mœru ye na ka bee seeyasia nœra nen guu deerarun wôllo.

Meya bwese ni nu tie, nu ñ kpê nu ye nô nu kpe.

Nu ko n ye nœrumôwa sere yu ka nu go kpa nu kpeera mam mam.

¹⁷ Saa ye sô, Siani koo maa ko ne Gusunôn guu deeraru.

Be ba yara tabun di Yakôbun bweseru sô ba koo faaba wa mi,

kpa bu ben tem mwa be ba raa mu mwan noman di.

¹⁸ Yakôbun bibun bweseru ka Yosefun bibun bwesera ko n sâawa nge dôo.

Ba koo Esaun bweseru dôo meniwa nge yakasu.

Ba koo bu dôo meniwa mam mam, ba ñ goo derimô mi.

Ne, Yinni Gusunôwa na yeni gerua.

*Isireliba ba koo wure**bu be ba bu sikerenen tem mwa*

¹⁹ Yuda be ba wāa sōo yēsān nām dwardu gia ba koo Edāmuban tem mē mwa. Be ba wāa wōwāo, ba koo Filisitiban tem ka Samarigim ka Efaraimugim mwa, kpa Benyamēeba bu maa Galadin tem mwa.

²⁰ Isireliban tabu kowo be ba raa kpikuru sua saa sōo yēsān nām geu gian di, ba koo Kananiban tem mwa sere n ka da Sarepatao. Yerusalemugii be ba maa kpikuru da Sefaradio, ba koo wuu si su wāa sōo yēsān nām dwardu gia mwa. ²¹ Ka nasarawa ba koo Siōnin guuru ya. Min diya ba ko n Edāmuba kpare.

Kpa Yinni Gusunō u n bandu dii!

YONASI

Tɔn dabira ta Yonasin gari yɛ. Yonasi u ɛn ka Gusunɔn sɔmɔ goo weene. Domi Gusunɔ u ɛn sun sɔsi ma handuniagibu kpurowa u kɪ, n ɛn mɔ Isireliba tɔna. Yen sɔna u nɛn gɔra u da u Ninifugibu waasu kua bu ka gɔru gɔsia. Adama Yonasi u yina. Domi Ninifugii be, ba sɔawa Isireliban yiberɛ kɔkoba. Adama Gusunɔ u nɛn tilasi kua u ka da.

Tire ten gari yi sun gɔru gɔsiabun arufaani sɔmɔ. Yesu u Yonasin gari yi sua u ka win seebu gɔrin din gari tubusia, Mateu 12:38-42.

Tire ten kpunaa

1. Yonasin mɛm nɔɔbu sariru, wiru 1.
2. Yonasin kanaru, wiru 2.
3. Yonasin waasu Ninifuɔ, wiru 3.
4. Gusunɔn durom Ninifugibun sɔ, wiru 4.

Yonasi u kookari kua u ka Gusunɔ duka suuri

¹ Sɔɔ teeru, Yinni Gusunɔ u Yonasi, Amitain bii sɔɔwa u nɛɛ, ² Yonasi, a seewo a da Ninifu wuu maro bɔkɔ gen mi. Kpa a nɔɔgiru sua a bu gerusi. Domi ben nuku kɔsuru ta banda sere ta man girari.

³ Adama Yonasi u seewa u duka sua u Taasisin swaa wɔri, u wa u ka Yinni Gusunɔ tonda. Ma u da Yafoɔ u goo nimkuu dua. Ma u yen daabun gobi kɔsia. Nge meya u ka Taasisin swaa wɔri wi ka tɔn be ba daɔ Taasisi mi sannu u wa u ka Yinni Gusunɔ tonda.

⁴ Adama Yinni Gusunɔ u dera woo bɔkɔ ga seewa nim wɔku gen mi. Ma n sɔare goo ge, ga koo nim diira. ⁵ Be ba goo ge tɛmamɔ, ba berum soora. Ma ben baawure u win bɔu soku. Ma ba goo gen sɔmunu kawa ba sure nim wɔkuɔ gen bunum mu ka kaara. Adama Yonasi u da u kpi u dɔ mam mam sere goo gen sɔɔwɔ. ⁶ Ma goo gen tɛmɔ tɔnweru u susi u Yonasi yamia u nɛn bikia u nɛɛ, mban sɔna a dɔ. A seewo a wunen bɔu soku. Sɔrɔkudo u koo sun yaaya kpa sa kun kam kue.

⁷ Ma ba geruna ba nɛɛ, i na su tubu tubu ko kpa su ka gia win sɔ kɔsa yeni ya sun deema. Yera ba tubu tubu ye kua. Ma ya Yonasi di. ⁸ Yera ba nɛn bikia ba nɛɛ, a sun sɔɔwɔ wi u sun kɔsa yeni kparemɔ. Man diya a wee. Amɔna wunen yisuru. Bwese tera a sɔa. Sambu teren sɔna a wɔa mini.

⁹ Ma Yonasi u bu wisa u nɛɛ, na sɔawa Heberu. Yinni Gusunɔwa na ra sɔ wi u wɔllu ka tem ka nim wɔku taka kua.

¹⁰⁻¹¹ Yera tɔn be, ba nanda ye ba gia ma Yonasi u Yinni Gusunɔ duka suurimɔwa domi win tii u bu sɔɔwa mɛ. Ma ba nɛn bikia ba nɛɛ, mban sɔna a kua mɛ. Amɔna sa ko nun kua nim mɛ, mu ka kpuna.

N deema nim mɛ, mu seemɔ mu daɔwa. ¹² Ma u bu wisa u nɛɛ, i man suo i kpɛɛ nim wɔku ge sɔɔ. Saa yera nim mɛ, mu koo mari. Domi na yɛ ma nɛn sɔna woo bɔkɔ geni ga seewa.

¹³ Ka mɛ, goo tɛmɔ be, ba seewa ba hania mɔ bu ka turi nim men gooro. Adama ba kpuna. Domi nim mɛ, mu seewawa. ¹⁴ Yera ba Yinni Gusunɔ soka ba nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a ku sun kpeerasia tɔnu winin wɔarun sɔ. A ku sun wi u kun sun gɔanu kuen yem sɔbi. Domi a ra kowa ye a kɪ.

¹⁵ Yera ba Yonasi sua ba kpɛɛ nim wɔku ge sɔɔ. Saa yera ga kpuna sɛɛ. ¹⁶ Yera tɔn be, ba Yinni Gusunɔ nasia, ba nɛn yɔkuru kua. Ma ba naɔ mwɛɛru kua ma wiya ba koo sɔ.

Yonasin kanaru

swɔan nukurɔ

2

¹ Yinni Gusunɔ u dera swɔa baka ya Yonasi mwɛ. Ma u kua wɔkuru ita ka sɔɔ sɔɔ ita swɔa yen nukurɔ. ² Swɔa yen nukurun diya Yonasi u Gusunɔ win Yinni kana. ³ U nɛɛ, Yinni Gusunɔ, sanam mɛ na wɔa nuku sankiraru sɔɔ,

na nun nɔɔgiru sue, ma a man wisa. Saa gɔribun wɔa yerun di na nun soka.

Ma a nɛn nɔɔ nua.

⁴ Wee a man kpɛɛ sere nim wɔkun sɔɔwɔ.

Ma nim man mwɛ.

Nim kurenu kpuro man taare.

⁵ Na ra tii sɔmɔ na mɔ, wee a man gira wunen wuswaan di,

na da sere mi n toma.

Adama wee tɛ, kon maa wunen sɔa yee

deɛraru wa.

⁶ Nim man mwɛ sere na kɪ n gbi.

Mu man wukiri, ma yaka si su wɔa men sɔɔwɔ

su man tɛkusi sere wirɔ.

⁷ Na numa na da sere guunun kpɛɛkpɛɛkuɔ, ma tem sɔɔwɔn gamboba ba man kenusi dim

dim.

Adama Gusunɔ nɛn Yinni, a man yara min di wasiru.

⁸ Sanam mɛ na kom yaa bia

na wunɛ Yinni Gusunɔ yaaya,

ma a nɛn kanaru nua wunen sɔa yee deɛraru mi.

⁹ Be ba bɔnu sɔamɔ, ba ɛn maa wunen durom wasi.

¹⁰ Adama nɛ, kon nun yɔkuru kua.

Kon nun siara,

kpa n nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia.

Yinni Gusunɔ, wuna a ra man faaba ko.

¹¹ Saa yera Yinni Gusunɔ u swɔa ye sɔɔwa u nɛɛ, ye doo ya Yonasi sia kasɔ. Ma swɔa ye, ya da kasɔ ya Yonasi sia.

Yonasi u waasu mɔ Ninifu

3

¹ Yinni Gusunɔ u kparam Yonasi sɔɔwa u nɛɛ,
² Yonasi, a seewo a da Ninifu wuu maro gen
mi. Kpa a gari yi gere yi kon nun sɔ.

³ Ma Yonasi u seewa u da Ninifuɔ nge
mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. N deema Ninifu
sɔɔwa wuu bɔkɔ gɛ sɔɔ ba koo sɔ sɔ ita bu
sere gen gooru wa. ⁴ Ye Yonasi u tura mi,
u sia tɔɔ giriru, u nɔɔgiru sue u gerumɔ u
mɔ, sɔɔ weerun biru, Ninifu ya koo kpe.
⁵ Ma Ninifugibu ba Gusunɔ naanɛ kua. Ba
nɔɔ bɔkuru kpara, ba saakiba sebua nuku
sankiranun sɔ saa damgibun di n ka da
bwɛɛbwɛɛbɔ. ⁶ Ye Ninifun sina boko u gari
yi nua ma u seewa saa win sina kitarun di
u win yaberu pota. Ma u saaki sebua, u tii
torom wisi wirɔ nuku sankiranun sɔ. ⁷ Ma
u kpara Ninifuɔ u nɛɛ, sina boko ka win sina
asakpɔbu ba wooda yara ba nɛɛ, saa tɔnu sere
ka yaa sabenɔ, bu ku gāanu di, bu ku maa
nim nɔ. ⁸ Kpa tumbu kpuro ka yaa sabenɔ,
bu saakiba sebe nuku sankiranun sɔ. Kpa bu
Gusunɔ nɔɔgiru sue ka dam bu nɔn kana, kpa
bu ben kom kɔsum deri ka ben daa bɔɔbɔya
ye ba ra raa ko. ⁹ Sɔɔkudo Gusunɔ u koo gɔru
gɔsia kpa win mɔru yu sure u kun maa sun
kam koosie.

¹⁰ Ye Gusunɔ u wa ma Ninifugibu ba gɔru
gɔsia, ba ben daa kɔsa deri, yera u win himba
gɔsia. Ma u n maa bu kɔsa ye kue ye u raa
gɔru doke u bu kua.

Yonasin mɔru

Gusunɔn durom sɔ

4

¹ Yera Yonasin mɔru seewa gāa ni Gusunɔ
u Ninifugibu kuan sɔ. ² Ma u Yinni Gusunɔ
sɔɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, yeniban beruma
na mɔ sanam mɛ na wāa nɛn temɔ. Yen sɔna
na duka yakura fuuku na dɔɔ Taasisiɔ. Na yɛ
ma a sɔɔwa wɔnwɔndugii, a maa suuru mɔ.
Wunen kīru ta kpā. A ra tɔnu kɔsa wīari ye a
raa gɔru doke a nɔn kua. ³ Tɛ, a de n gbi, domi
n buram bo n gbi ye ko na n ka wāa.

⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a n gem mɔ Yonasi, a
ka mɔru yenin bweseru ko.

⁵ Yera Yonasi u yarima Ninifu yen min di u
da u wāa yen sɔɔ yari yeru gia, u kuru gira mi.
Miyu u mara u wa ye ya koo wuu ge deema.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u dāa kiku gagu kpiisia ga
Yonasi gunum kere, gu ka nɔn saaru kua, kpa
win bwɛra yu kpuna. Yera n Yonasi dore too
too. ⁷ Adama sisiru bururu, Gusunɔ u maa
dera kɔkɔru gara na ta dāa te di. Ma ta gbera.
⁸ Sanam mɛ sɔɔ yara, u dera woo sum ga na
saa sɔɔ yari yerun di. Ma sɔɔ wi, u Yonasi so
wirɔ sere u wasikira. Ma u nɛɛ, n buram bo
u gbi ye u ko n ka maa wāa.

⁹ Yera Gusunɔ u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a n gem
mɔ a ka mɔru ko dāa kiku gen sɔ.

Ma Yonasi u nɛɛ, na gem mɔ n ka mɔru ko
too too sere n gɔɔ kana.

¹⁰ Ma Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ, a n
sɔmburu garu kue dāa ten sɔ. N n wunɛ a
tu kpiisia. Wee ta kpɛa wɔku teeru, ma ta gu
wɔku kpaaru. Ka mɛ, wee a tu wɔnwɔndu
kuamme. ¹¹ Ninifu wuu bɔkɔ gen tumbu
ba sɔɔwa tumbu nɔɔbun suba wunaa teeru
(120.000), ba n maa gea ka kɔsan wunɔnɔ
yɛ. Yera a n kī n be ka ben yaa sabe dabinu
wɔnwɔndu kua?

MISEE

Misee ka Esai, waati tia ba ben gari gerua. Misee tireru sɔɔ, u Isireliba ka Yudaba gerusi yɛn sɔ weesu ka naane sariru ka karanabu ka dam dɔrebu ka sere daa bɔɔbɔya ya wāa ben suunu sɔɔ. Gobigibun arumani kun bu tura sere ba maa s̄aarobu ka tɔn kurabu giramɔ ba bu ben yɛnusu wɔrarimɔ. Ben wirugibu ba nɔm biran kɛnu mwaamɔ. Ben yaku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ba tambu gobi mwaarimɔ bu sere ben sɔmburu ko. Durum yeniba kpuron s̄ona Misee u bu gerusi. Yen biru, u bu s̄ɔwa ma Gusunɔn durum mu kp̄a. Yen s̄ɔ, bu de bu ḡɔru ḡɔsia kpa bu wurama Yinni Gusunɔn mi. Mɛya u maa s̄aarobu dam k̄ɛmɔ bu ka ben tii Gusunɔ wɛ. Yinni Gusunɔ u ra kpuro ko dee dee. Yen s̄ɔna n n̄ koorɔ u kun k̄ɔsan kowobu s̄ɛɛyasie. S̄ɔ teeru u koo win t̄ambu yakia u bu yara sekurun di. Kpa u de b̄ari yɛndu ka gem mu n wāa ben suunu sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban toranu ka ben s̄ɛɛyasiabu, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Yinni Gusunɔn durum, wiru 4n di sere wiru 5.
3. Yinni Gusunɔ u koo win t̄ambu siri, wiru 6:1n di sere wiru 7:7.
4. Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ duronu, wiru 7:8-20.

¹ Yudaban sina boko Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ben waati s̄ɔra Yinni Gusunɔ u Misee M̄ɔresetigii s̄ɔwa ye ya koo Samari ka Yerusalemu deema.

Yinni Gusunɔ

u win t̄ambu taarɛ wɛ

- ² Bɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio. Bɛɛ handuniagibu, i swaa tem kp̄iyo i nɔ. Yinni Gusunɔ u koo na saa win wāa yee dɛɛrarun di u bɛɛ taarɛ wɛ.
- ³ Wee u yarim wee saa win wāa yee ten min di, u s̄iimɔ guunun w̄ɔlɔ.
- ⁴ U n nu taara, nu ra numwa. Kpa w̄ɔwi yi n yandamɔ nge gum yarum n̄ kun mɛ nge nim mɛ mu saram wee gungunun di.
- ⁵ Isireliba Yakɔbun bibun toranun s̄ona yeni kpuro ya koorɔ. Wara u Isireliba dam k̄a bu ka Gusunɔ seesi. Ben wuu maro Samariwa. Wara u Yudaba suremɔ b̄uu s̄aaru sɔɔ. Ben wuu maro Yerusalemuwa.
- ⁶ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yenibara ya koo de Samari yu ko bansu kpa bu resɛm duure mi.

U koo yen ganin kpenu sure sere w̄awan s̄ɔɔwɔ.

Kpa bu yen kpɛɛkpɛɛku wa.

⁷ Ba koo yen bw̄arokunu kpuro k̄ɔsuku.

K̄ɛɛ ni ba raa wa, ba koo nu d̄ɔɔ menɪ.

U koo de bu yen b̄unun s̄aa ȳanu kpuro gura.

Domi sakara gobiya * ba ka nu dwa.

T̄ɛ, t̄ɔn tukobu ba koo nu gura bu ka s̄aaru ko.

Wahala ya Yerusalemu deema

⁸ Nɛ Misee kon weeweenu ko n sw̄i.

Kon s̄i tereru, ka naa dirisu.

Kon wuri ko nge gbɛeku b̄ɔɔ.

Kpa n sw̄i nge taataaru.

⁹ Samarin n̄oni sw̄aa te ya wa sere ta Yudaba girari, ta n̄ kpeemo.

Wee ta tunuma sere Yerusalemu n̄en tambun wuun k̄ɔnnɔwɔ.

¹⁰ I ku ye kp̄ara Gatɔ.

I ku maa sw̄i Akoɔ.

I bindio tua s̄ɔɔ nuku sankiranun s̄ɔ Bɛti Leafaraɔ.

¹¹ Wee b̄ɛɛ Safirigibu ba koo b̄ɛɛ yoru mwɛɛri,

kpa i n wāa tereru ka sekuru sɔɔ.

Sananigibu ba n̄ k̄akɔ bu yari ben wuun di.

Betisalegibun weeweenu dera ba n̄ wāa yeru mɔ.

¹² Mar̄otigibu ba diirimɔ ben alafian s̄ɔ.

N̄oni sw̄aa te, ta weewa Yinni Gusunɔn min di.

Ta maa Yerusalemun gb̄ara k̄ɔnnɔ girari.

¹³ B̄ɛɛ Lakisigibu i b̄ɛɛn keke yi dumi gawe s̄ɔɔru kowo.

Domi i Isireliban daa k̄ɔsa saarimɔ.

Ma i dera Yerusalemugibu ba man seesi.

¹⁴ Yen s̄ɔna i ko t̄ɛ karana ka M̄ɔreseti Gatigibu.

Akisibugiba kun maa Isireliban sinambu somiru wee.

¹⁵ B̄ɛɛ Maresagibu, Yinni Gusunɔ u koo kparam b̄ɛɛ yiberɛ kpaɔ n̄omu s̄ɔndia.

Isireliban sina yikogibu ba koo da bu kuke kpee te ba m̄ɔ Adulamuo.

¹⁶ B̄ɛɛ Yerusalemugibu, i b̄ɛɛn seri k̄ɔniɔ i wii kparanu yi nuku sankiranun s̄ɔ.

I sw̄iyo b̄ɛɛn bii be i k̄in s̄ɔ.

Wee ba koo bu mwɛɛri bu ka da tem tukumo.

Be ba t̄ambu dam d̄oremɔ

2

¹ B̄ɔruroba be ba ra n̄ k̄ɔsa bwisikumɔ w̄ɔkuru mi ba kp̄i.

B̄a n̄ seewa buru buru kpa bu ye ko ȳɛn s̄ɔ ba yen dam mɔ.

² B̄a n̄ goon gberu binɛ kua, kpa bu tu mwa.

B̄a n̄ goon diru binɛ kua, kpa bu tu mwa.

Ba ra ȳɛro ka win yenugibu dam d̄rewa

kpa bu du bu ben dukia kpuro gura.

* 1:7 sakara gobi - Ben b̄uu s̄aaru s̄ɔɔ ba ra sakararu ko ka kurɔ be ba ra n̄ wāa ben b̄uu diru mi. Sakara gobi yira ba ka dii te bana.

³ Yen sɔna Yinni Gusunɔ u neɛ, wee na kɔsan sɔɔru mɔ tɔn ben sɔ.
Ba n maa kpɛ bu ye duka suuri.
Mɛya ba n maa kpɛ bu sɪ ba n wɪru yɔrasie dam dam.

Domi tɔ te ta wee mi, tɔɔ kɔsura.
⁴ Yen tɔ te, ba koo gɔɔ wura yeni ko bu neɛ, wee!
Ba bu gira kpuro mam mam.
Ben tɔmbu ba n maa tem mɔ.
Ba bu gira ben gbean di.
Ba ye bɔnu kua ben tii tiine sɔɔ.
Mban sɔna ba bu gira nge mɛ.

⁵ Adama saa gaa sisi yɛ sɔɔ ben goo kun maa tem wasi
Yinni Gusunɔn tɔmbu bɔ n tem bɔnu mɔ.

Gabu ba Gusunɔn sɔmɔ

Miseen gari siki

⁶ Ben gaba ba seewa ba Misee sɔɔwa ba neɛ, a ku maa gari suni a n mɔ, kɔsa ye, ya weewa kam kam.

⁷ Ba Isireliban bweseru bɔrusiwa?
Yinni Gusunɔ u suuru kpanawa?
Nge mɛya u ra raa sun kue?
Adama Misee bu wisa u neɛ,
gari doriya na gerumɔ be ba kom gem mɔn sɔ.

⁸ Adama beɛya Yinni Gusunɔ u sɔɔmɔ u mɔ, i kua win tɔmbun yiberɛba.
I tɔmbu sɛre be ba wee tabu gberun di i ben yɔnu potira.

⁹ I ben kurɔbu gira saa yenu si ba kɪn min di, ma i dera ben biba kun maa girima wasi sere ka baadommas yɛ na raa bu wɛ.

¹⁰ I seewo i doona,
i n maa bɔri yendu wasi tem mɛ sɔɔ.
Wahala baka ya beɛ mara beɛn mɛm nɔɔbu sarirun sɔ.

¹¹ Domi Gusunɔn sɔmɔ benin bwesera i ra kɔ be ba ra beɛ weesu kue bu neɛ,
i ko i tam wa i nɔ, yen tam bɔɔbɔm mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireli be ba tie menna

¹² Yinni Gusunɔ u neɛ,
beɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru,
kon beɛ be i tie kpuro menna.
Kon beɛ menna nge yɔanu gɔɔ teu sɔɔ.
Kpa i n wɔa sannu nge yɔanu kpara yero.
Beɛn tem mu koo tɔmbu yibu.

¹³ Ne, Yinni Gusunɔ beɛn sina boko,
nɛna na beɛ kpare.
Kon na n beɛ swaa gbiiye.
Nɛna kon beɛ swaa kenia i ka yakiara.
I ko i swaa gɪa kpa i yari min di.

Misee u Isireliban wirugibu

kirɔ mɔ

3

¹ Beɛ Isireliba Yakɔbun bweserun wirugiba na ka yɔ.
N n beɛya n weene i n woodaba yɛ?

² Adama wee i n gea kɪ,
kɔsa i kɪ.
I ra tambu ben gɔanu kpuro mwaariwa.
Kpa i bu yɔsu tereru.

³ I ra bu diwa mam mam nge yaa ye ba koka ba kukunu kasuka,
ma ba ye bɔtira ba doke wekerɔ.
⁴ Yen sɔna i n Yinni Gusunɔ kana u beɛ somi,
u n beɛ wisimɔ.
U koo beɛ biru kisiwa kɔsa ye i kua min sɔ.

Gusunɔn sɔmɔ

be ba Isireliba nɔni wɔkumɔ

⁵ Misee u neɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ sɔmɔ be ba win tɔmbu nɔni wɔkumɔn sɔ. U neɛ,
bɔ n bu gɔanu nɔɔ dokea,
ba ra neɛwa, bɔri yɛnda wee.
Bɔ kun maa bu gɔanu wɛ,
kpa bu neɛ, tabu sisi.

⁶ Yen sɔ, ba n maa yam wasi.
Ba n maa win gari mɔ.
Yam wɔkura koo ka bu sikerena.
Ba n maa gɔanu wasi.
⁷ Sɔmɔ be, ba koo ben wuswaa wukiriwa sekurun sɔ.

Domi Yinni Gusunɔ u n bu wisimɔ.
⁸ Adama ne Misee, kon na n dam yɪbawa.
Domi Yinni Gusunɔ u man win Hunde wɛ.
Na gem ka wɔrugɔru sebua.
Ma na Isireliba, be Yakɔbun bweseru ben mɛm nɔɔbu sarirun sɔmɔ.

Yerusalemu koo ko bansu

⁹ Beɛ Isireliba Yakɔbun bweserun wirugibu, i swaa dakio i nɔ.
I ku ra gem kɔ.
I ra mu gɔsiewa kɔsa.

¹⁰ Wee i tɔmbu goomɔ,
i ben dukia suamɔ i ka Yerusalemu banimɔ.
¹¹ Ma i nɔm biran kɛnu mwaamɔ i sere siri.
Yɔku kowobu ba ra gina tɔmbu gobi mwaariwa bu sere wooda sɔɔsi,
kpa Gusunɔn sɔmɔbu bu gobi mwa bu sere win gari gere.

Kpa ba n sere mɔ ba sɔawa Gusunɔn tɔmbu.
Gɔanu kun bu deemamɔ yɛn sɔ u ka bu wɔa.
¹² Tɛ, beɛn sɔ, ba koo Siɔni kɛra nge gbee te ba wuka.

Kpa Yerusalemu yu ko bansu.
Kpa guu te ta wɔa sɔa yero tu kikisu kpi.

Yerusalemu ya ko n wɔa

bɔri yendu sɔɔ

4

¹ Saa gaa sisi yɛ sɔɔ guu tɛn mi Yinni Gusunɔn sɔa yɛra raa gire,
ta koo guu ni nu tie beɛre kera.
Kpa bwese dabinu nu na mi,
² nu neɛ, i na su da Yerusalemu Yinni Gusunɔn guuro
mi Isireliba ba ra nɔn sɔ,

kpa u sun win swɛɛ sɔɔsi su sɪ yi sɔɔ.
Min diya u koo win wooda yara kpa u gari geruma.

³ U koo bwese dabinu siri,
ni nu dam mɔ nu na tontonden di.
Kpa bwese ni, nu nin takobiba bɔɔri nu ka tebonu seku.

Mɛya nu koo nin yaasi bɔɔri nu woba so.
Bweseru gara kun garu seesimɔ.
Ba n̄ maa tabun gari mɔ ben suunu sɔɔ.

⁴ Baawure u ko n wāa win gberu kpaan̄ɔ bɔri yendu sɔɔ.

Goo kun maa n̄n̄ nandasiama.
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

⁵ Bweseru baatere ta ra kāwa tu ten b̄u m̄m̄ n̄ɔwa.

Adama bɛɛ, Gusunɔ bɛɛn̄ Yinniwa sa ko m̄m̄ n̄ɔwa sere ka baadommaɔ.

Yinni Gusunɔwa u s̄a sunɔ

Yerusalemɔ

⁶ T̄ru gara sisi t̄ɛ sɔɔ kon be ba m̄ɛra kua m̄nna,

kpa n be ba kpikuru sua sokusiamɔ,
be, be na raa n̄ni s̄ɔwa mi.

⁷ Kon be ba m̄ɛra kua mi m̄nna.
Kpa be, ba n s̄a n̄n̄ t̄mbun sukum m̄ mu tie.

Kpa n be, be ba raa kpikuru sua mi ko bwese dangiru.

Kpa n̄ɛ, Yinni Gusunɔ na n s̄a ben sunɔ Sion̄ɔ sere ka baadommaɔ.

⁸ Wun̄ɛ Yerusalemun guuru,
wun̄ɛ wi a s̄a nge wuu k̄sobun diru,
a t̄mbu k̄su,

kaa maa wunen̄ b̄ɛɛɛ wa nge yellu.
Domi Yerusalemu ya koo kpa ko Isireliban wuu maro.

Yerusalemugibun n̄ni

sw̄aaru ka ben yakia bu

⁹ Mban s̄na i kuuki m̄ɔ b̄ɛɛ Yerusalemugibu.
Mban s̄na i t̄i t̄birim̄ nge t̄n̄ kur̄ wi k̄i u ma.

Mana b̄ɛn̄ sunɔ u wāa.
Mana b̄ɛn̄ bwisi k̄ɔɔ bu ba da.

¹⁰ B̄ɛɛ Yerusalemugibu, i wuri koowo
nge t̄n̄ kur̄ wi u ȳire u k̄i u ma.

Domi t̄ɛ, i ko i yari Yerusalemun di.
Kpa i da i n wāa yakasɔ.

Ba koo ka b̄ɛɛ da sere Babiloniɔ.
Adama Yinni Gusunɔ u koo ra b̄ɛɛ yakiam̄ min di.

Kpa u b̄ɛɛ w̄ora b̄ɛn̄ yibereban n̄man di.

¹¹ T̄ɛ, bwese dabinu nu m̄n̄nam̄ nu ka b̄ɛɛ seesi.

Nu m̄ɔ, su de ben wuu Yerusalemu ye, yu b̄ɛɛɛ bia, yu ko bansu.

Kpa sa n̄ su m̄ɛra.

¹² Adama t̄n̄ be, ba n̄ ȳɛ himba ye Yinni Gusunɔ u yi win t̄mbun s̄ɔ.

Ba n̄ win bwisikunu ȳɛ.

U k̄i u bu m̄nna nge alikama ye ba suba mi ba ra ye so.

¹³ Yinni Gusunɔ u n̄ɛɛ,
b̄ɛɛ Yerusalemugibu, i seewo i b̄ɛn̄ yibereba so nge alikama.

Kon de i n dam m̄ɔ nge ket̄en̄ k̄ɔba ye ya dam m̄ɔ nge sisu.

Ma yen naa konnu nu dam m̄ɔ nge sii gand̄u.
I ko i bwese dabinu munkuwa.

Kpa i ben arumani gea mwa i n̄ɛ Gusunɔ tem kpuron Yinni ȳiya.

¹⁴ Adama b̄ɛɛ Yerusalemugibu,
i b̄ɛn̄ tabu kowobu m̄n̄nama.

Wee ba b̄ɛɛ tarusi.
Ma ba b̄ɛn̄ sina boko soom̄ baan̄ɔ ka bokunu.

Faaba kowo koo yariwa

Betelehemun di

5

¹ Yinni Gusunɔ u n̄ɛɛ,
wun̄ɛ Betelehemu, Efaratagibun wuu,
wuna a piiburu bo Yudan wusu sɔɔ.

Adama wunen̄ min diya kparo koo yari wi u koo n̄n̄ t̄mbu Isireliba kpara.

U wāawa saa yee yellun di.

² Adama ko na n gina n̄n̄ t̄n̄ be deriwa ben yibereban n̄oma sɔɔ

sere kur̄ wi u koo kparo wi ma, u ka ma.
Be ba kpikuru da, ba koo ḡsirama bu Isireli be ba tie deema.

³ Kpa kparo wi na b̄ɛɛ n̄ɔ m̄w̄ɛru kua mi,
u b̄ɛɛ n̄n̄ t̄mbu m̄nna u kpara mam mam ka n̄ɛ, Yinni Gusun̄n̄ dam ka n̄n̄ ȳiiko.

Win t̄mbu ba ko n wāa b̄ari yendu sɔɔ.
Kpa u ȳisiru yari handunian goonu n̄n̄ɛ ye sɔɔ.

⁴ Wiya u koo ka b̄ari yendu na.
Asirigibu b̄a n̄ na, ba b̄ɛn̄ tem w̄ari ba dua sere b̄ɛn̄ sina kpaar̄ɔ,

sa ko b̄ɛn̄ kparo be ba dam bo seeya bu bu w̄ari.

⁵ Ben tabu ȳanun s̄ɔ,
ba koo Asirigibu ka Nimuroduḡi be taare, kpa bu sun w̄ora Asirigibu b̄a n̄ b̄ɛn̄ tem w̄arima.

Isireli be ba wāa

bwese ni nu tien suunu sɔɔ

⁶ Isireli be ba tiara ba ko n wāa t̄n̄ dabinun suunu sɔɔ nge kako arufaanigiru te Yinni Gusunɔ u dera ta w̄oruma,

n̄ kun m̄ɛ nge gura ye ya n̄m̄ɔ t̄ɛru,
ya n̄ ḡaanu ȳiȳɔ t̄n̄un̄ min di.

⁷ Isireli be ba tiara ba ko n wāa t̄mbun suunu sɔɔ,

kpa ba n̄ dam m̄ɔ nge gbee sunɔ ge ga wāa gbeeku ȳɛn̄ suunu sɔɔ,

n̄ kun m̄ɛ ȳāa ḡɔɔ sɔɔ.
Mi ga dua kpur̄o, ga ra yaa kasukuwa gu m̄w̄ɛ.

Goo kun maa kpɛ u gu mwaari.

⁸ Isireliba, i seewo i bɛɛn yibereba wɔri.
Kpa i bu go mam mam.

Yinni Gusunɔ

u ye ba gballi wuna

⁹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tɔru gara sisi tɛ sɔɔ kon bɛɛn dumi ka bɛɛn
tabu kekeba kpeerasia.

¹⁰ Kpa n bɛɛn wusu kam koosia.

Kpa n bɛɛn gb̄aranu suriri.

¹¹ Kon bɛɛn dobo dobogibu go.

I n̄ maa ben dobo dobo wasi bɛɛn suunu sɔɔ.

¹² Kon bw̄arokunu ka kpee ni i gira kɔsuku.
I n̄ maa nu s̄aamɔ.

¹³ Kon b̄uu wi ba m̄ɔ Asitaaten s̄aa yerun
d̄anu wukiri.

Kpa n bɛɛn wusu kɔsuku.

¹⁴ Nɛn m̄aru koo se,

kpa n nɛn dam s̄ɔɔsi bwese ni nu n̄ man mɛm
nɔɔwammɛn mi.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu

taare w̄ɛɛmɔ

6

¹ I swaa dakio ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ,

Isireliba, i seewo

i ka tii yina guunu ka gungunun wuswaaɔ.

² Bɛɛ guunu, i swaa dakio.

Bɛɛ tem kpɛɛkpɛɛku damginu,
nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛn tɔmbu taare w̄ɛɛmɔ.

Na k̄i n bu siribu soku.

³ Bɛɛ Isireliba, bɛɛ nɛn tɔmbu, k̄ɔsa mba na
bɛɛ kua.

Ma sɔɔra na dera i wasira.

I man wisio.

⁴ I man taare w̄ɛɛmɔ yɛn s̄ɔ na bɛɛ Isireliba
yara saa Eglbitin di?

N kun mɛ yɛn s̄ɔ na bɛɛ yara saa yorun di?

N kun mɛ yɛn s̄ɔ na bɛɛ kparɔ beni goriama,
M̄owisi ka Aroni ka Mariamu?

⁵ Bɛɛ nɛn tɔmbu, i yaayo k̄ɔsa ye Balaki
M̄ɔabun sina boko u bwisika u bɛɛ
kua.

I maa yaayo ye Balamu Beorin bii u n̄n wisa.
Na bɛɛ ȳɔsiri bɛɛn sanum sɔɔ saa Sitimun di
sere Giligaliɔ.

Ma i nɛn durom wa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na
bɛɛ kua.

Ye Yinni Gusunɔ u tɔmbu

bikiamɔ

⁶ Kɛɛ terà kon ka Yinni Gusunɔ wi, wi u
kpuro kere daawa

nà n d̄ɔɔ win s̄aa yerɔ.

Kɛɛ terà ko na n neni n ka n̄n yiira.

Naa w̄ɔɔ tiagia kon ka n̄n ȳaku d̄ɔɔ
m̄waararuguru kua?

⁷ Yinni Gusunɔ u ȳaa kinɛ dabi dabinun
bukata mɔ?

Gum kotosun bukatawa u mɔ?

Nɛn bii gbiikoowa kon n̄n wɛ u sere man
nɛn toranu suuru kua?

⁸ Aawo, Yinni Gusunɔ u tɔmbu gea s̄ɔɔsi ye u
ra k̄a.

Ye u bu kanamɔ bu ko,

yera bu ben berusebu wɛ ye n s̄aa begia.

Kpa bu bu k̄iru s̄ɔɔsi.

Kpa bu wi, Gusunɔ ben Yinni sw̄i ka tii
kawabu.

Yinni Gusunɔ u ra gbɛnɔbu

ka daa b̄ɔɔb̄ɔyagibu seeyasie

⁹ Yinni Gusunɔ u ka Yerusalemugibu ȳa.

Wi u bwisi mɔ, u koo n̄n nasia.

Bɛɛ Yudaba, i de nɛn siribu bu bɛɛ yeeri.

¹⁰ Kon wura t̄n k̄ɔso u dukia gure win dirɔ
ka gbɛna?

Kpa u n sakaku mɔ ge na n̄ k̄i?

¹¹ I tamaa wi u kilo weesugia mɔ u dɛɛre?

¹² Wee bɛɛn gobigibu ba tɔmbu dam d̄ɛremɔ,
ba ra n weesu m̄ɔ.

Kpa ba n gabu n̄ni w̄akumɔ ka ben gari.

¹³ T̄ɛ, na s̄ɔɔru kpa n ka bɛɛ s̄ɛsuku bɛɛn
durum s̄ɔ,

kpa i kam ko.

¹⁴ I ko i di, adama i n̄ debumɔ.

I ko i n̄ɔɔguru sua ḡɔɔrun s̄ɔ.

Meya n n̄ koorɔ i ḡaanu bere.

I n maa ḡaanu berua, taba kon ka ye kam
koosia.

¹⁵ I ko i duure, adama i n̄ ḡɛɛmɔ.

I ko i olifi gama,

adama i n̄ wasi i yen gum sawa.

I ko i resɛm tam w̄ia,

adama i n̄ wasi i mu nɔ.

¹⁶ Domi i sina boko Omirin daa k̄ɔsa saarimɔ
ka sere maa Akabugia.

I ben daa saarimɔwa mam mam.

Yen s̄ɔna kon de bɛɛn wuu gu ko bansu.

Kpa n de bu bɛɛ ȳɛɛ.

I ko i sekuru wa bɛɛ kpuro nge mɛ nɛn tɔmbu
ba ra wa.

Misee u weeweenu m̄ɔ

7

¹ Misee u nɛɛ,
wee na w̄ɔn w̄ɔndu soore nge wi u d̄aa binu
kunɔnu m̄ɔ.

Ma u n̄ ḡaanu wa u di.

U n̄ maa resɛm yeba wa ye win ḡɔru ga k̄i u
di.

² Domi tem mɛ sɔɔ, goo sari wi u Gusunɔ mɛm
nɔɔwammɛ.

Goo kun m̄ɔ dee dee.

Be kpuro ba bwisikumɔwa bu tɔmbu go.

Ma ba s̄akirianammɛ.

³ Ba k̄ɔsan kobun ȳɛru mɔ.

Ma sinambu ka siri kowobu ba tɔmbu n̄m
biram k̄ɛnu m̄waarimɔ.

Ben damgibu ba ben bine s̄ɔɔsimɔ.

Ma be kpuro ba n̄ɔɔ tia s̄aa bu ka ko ye ba k̄i.

⁴ Ben wi u sanɔ bo, u s̄aawa nge s̄aka.

Ben wi u deere, u awi kasi kere.
Yen sa te, to te Gusunon somabu ba bu nasia
te so ba koo bu seeyasia ta tunuma.

Wee ba burisine ko nuku sankiranun so.

⁵Yen sa, a ku wunen berusebu naane ko.

A de a wunen yara nene wunen tiin kuron
wuswadao.

⁶Domi bii u ra win tundo wome,
kpa bii wondia u win mero seesi,
kpa bigii kuron u win dwa mero seesi.

Baawure u ra n win yibere mowa win tiin
yenu so.

⁷Adama ne, Yinni Gusunowa ko na n merra.

Wiya ko na n naane saa.

Domi u ra man faaba ko.

Wiya u koo man wisi.

Yinni Gusuno

u koo Isireliba faaba ko

⁸Be be i saa besen yiberaba,
i ku ye ye ya sun deeman so.

Baa sa n waruma, sa ko se.

Sa n maa wa yam wokuru so,

Yinni Gusunowa u ko n saa besen yam bu-
ruram.

⁹Sa ko Yinni Gusunon maru saba,
domi sa nun tora.

Adama saa gaa sisi ye so u koo ka sun yina,
kpa u sun gem we.

U koo ka sun na yam bururam so

kpa u sun durom kua.

¹⁰Besen yiberaba ba koo ye wa.

Saa ye sara ba koo sekuru wa,

be, be ba ra raa bilkie bu nee,

mana Gusuno besen Yinni u wa.

Ba koo bu taaku nge potoko,

kpa su bu ye.

¹¹Taru gara sisi te so ba koo Yerusalemun
gani seeya,

kpa bu besen tem no bura yeru yasia tu
tonda.

¹²Saa ye so, besegii be ba wa Asirio ka
Egibitio

ka daa ni ba mo Nilu ka Efaratin gooro,

ka sere maa be ba wa nim wokun gooro ka
guuno,

ba koo wurama besen temo.

¹³Kpa tem me mu tie dunia so mu ko bansu,
ton be ba wa min kom kosum so.

¹⁴Yinni Gusuno,

a wunen ton be a gosa kparo ka wunen kpara
deka.

Be wee ba wa be tona daa so wo mi tem gem
wa.

A bu kparo Basani ka Galadin kpara yen nge
yellu.

¹⁵A som maamaakigia koowo nge me a kua
sanam me a sun yarama saa Egibitin di.

¹⁶Bwesenu nu koo maamaaki ye wa.

Kpa nu sekuru wa baa me nu dam mo.

Nu koo no noma wukiri, nu yora nu kun gari
gerua,

kpa nu kun gaa nu nua.

¹⁷Kpa nu tua di nge waa,

n kun me nge ye yi yi kabirim.

Nu koo yari saa nin kuku yerun di ka berum,

nu na wune Yinni Gusunon mi, nu n diirim,

kpa nu n nun nasie wunen dam so.

¹⁸Wara u ka nun weene.

Wee, a ra ka be se wunen tambun bweserun
sukum me mu tie tmane

be se be sa saa wunen arumani

kpa a sun besen toranu suuru kua.

Wunen maru ku ra te.

Domi kira a ra sun so so.

¹⁹Kaa maa besen wonwandu wa.

Kpa a ku besen toranu garisi.

Kpa a besen durum wuna a ko yu da sere nim
wokun temo.

²⁰Kaa be se be sa saa Aburahamu ka Yakobun
sikadominu kiru ka borokiniru so so
nge me a besen sikadoba no mweeru kua saa
yellun di.

NAHUMU

Nahumu u s̄osim̄o win tireru s̄o tora ni Ninifugibu ba m̄o. Yen s̄na u bu s̄om̄o ma ba koo ben wuu ge w̄ari bu kpeerasia. Yeniba kpuro s̄o, Gusun̄o u koo be ba n̄n naane s̄a w̄anw̄andu ka dur̄om kua sanam me u koo Asirigibu siri.

Tire ten kpunaa

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Gusun̄on yiiko, wiru 1:2-8.
3. Gusun̄on siribu, wiru 1:9n di sere wiru 2:3.
4. Ninifu ya koo kam ko, wiru 2:4n di sere wiru 3:19.

¹ Gari wee yi Yinni Gusun̄o u gerua wuu ge ba m̄o Ninifun s̄o. Nahumu Elikosigīiwa Gusun̄o u dera u yi wa k̄asiru s̄o ma u yorua.

Yinni Gusun̄o u do u s̄e

² Yinni Gusun̄o u s̄aawa nisinugii. U ra m̄aru k̄osie. Win m̄aru ya kp̄a. U ra win yiber̄eba m̄aru k̄osie. U ku ra bu suuru kue. ³ U ku ra toro deri u kun n̄n s̄eeyasie. Adama u ku ra m̄aru se fuuku. Win dam mu kp̄a. U n s̄im̄o, woo guna ya ra n seewawa, kpa guru winu nu n s̄a nge win naasun tua. ⁴ U n nim w̄ku gb̄are, ga ra gberewa. U ra daanu kpuron nim gberasiewa, kpa yaka si su w̄a Basan̄o ka Kaamelin ḡaano su gbera, kpa d̄aa w̄e si su w̄a Liban̄o su della. ⁵ U dera guunu b̄aarimo. Ma gungunu diirim̄o. Ma tem ka men t̄ambu ba yiyaram̄o win wuswaa. ⁶ Wara u koo kp̄i u ȳra u win m̄aru ma. Wara u koo ka win m̄aru gabirina. Win m̄aru ya ra pusiwa nge d̄o. Wee ya kpenu besukum̄o. ⁷ Yinni Gusun̄o u s̄aawa t̄on geo. U s̄aawa be ba w̄a wahala s̄on kuku yeru. Be ba n̄n naane s̄a, bera u ra n̄ari. ⁸ U koo Ninifu kpeerasia mam mam ka nim bakam, kpa u win yiber̄eba naa gira sere ḡaribun w̄a yer̄o yam w̄okuru s̄o.

Gari yi Gusun̄o u gerua

Yuda ka Ninifun s̄o

⁹ Mba i Yinni Gusun̄o bwisikusim̄o. Wiya u ra kam koosie mam mam. Ba ku ra n̄ni sw̄aru wa n̄n yiruse. ¹⁰ Yiber̄e be, ba s̄a nge s̄aki k̄ok̄onu, ba ra tam n̄o sere mu bu go. Ka me, ba koo d̄o mwaarawa mam mam nge yaka gbebusu.

¹¹ Ninifu, wunen min diya goo u yara wi u Gusun̄o k̄sa bwisikusim̄o, ma u k̄i u n̄n seesi. ¹² Yinni Gusun̄o u Yudaba s̄o wa u n̄e, baa b̄een yiber̄eba b̄a n dabi am̄o, ma ba dam m̄o am̄o, ka me, kon bu gowa mam mam. Na b̄e sekuru doke. Na n̄ maa wurem̄o n b̄e kua nge me. ¹³ Kon ben yoo te ba b̄e diisiam̄o kpeerasia. Kon ten yoni kasuku. ¹⁴ B̄e Ninifugibu, wee ye ne, Yinni Gusun̄o na gerua b̄een s̄o. Na n̄e, i n̄ bweseru wasi te ta koo b̄een ȳsiru s̄obe. Kon b̄een bw̄aroku d̄aginu ka sisuginu kpuro wuna b̄een b̄u dirun di, kpa n b̄een sina s̄aru ko. Domi i n̄ s̄a ḡaanu.

2

¹ B̄e Yudaba, wee goo u na guunu wallo u b̄ari ȳendun labaari gea kparam̄o. Yen s̄o, i b̄een t̄o baka ni i ra raa di Yinni Gusun̄on s̄o dio. I b̄een n̄o mw̄enu yibio. Domi t̄on k̄so wi, u n̄ maa wee b̄een suunu s̄o. Na n̄n kpeerasiawa mam mam. ² B̄e Ninifugibu, kam koosio u b̄e w̄orim wee. Yen s̄o, i b̄een gb̄araru maruo, kpa i b̄een sw̄e k̄so. I s̄aru koowo, kpa i w̄ruguru s̄osi ka b̄een dam kpuro. ³ Wee Yinni Gusun̄o u Yak̄abun bweseru, Isireliba ben b̄e wesiam̄o, be, be yiber̄eba ba w̄ari ba ben ȳanu gura nge me ba ra rese m̄ k̄asi yakiri. *Ba Ninifu w̄ari*
ba yen ȳanu gura
⁴ Ninifun yiber̄eban tabu dur̄o damgibun ter̄enu nu s̄ri. Ma ba ȳa wun̄nginu doke. Tabun t̄ru ta n tura, ben tabu k̄eke be dumi gawe yi ra kuramewa yi n ballim̄o nge d̄o buri, kpa ba n yaasi fiam̄o. ⁵ Ba tabu k̄ek̄eba yakiam̄o sw̄e s̄o nge wi-irobu. Ba daam̄o batuma kpuro s̄o ka dam. A n bu wa, a ra n tamaa d̄o yariya. Kpa ba n duki m̄o nge guru maakinu. ⁶ Ninifun sina boko u win tabu dur̄o damgibu yaaya u sokum̄o. Adama be wee, ba s̄im̄o ba b̄aarim̄o. Ben yiber̄eba ba sende ba ka d̄o wuun gb̄araru gia. Ma ba tii kuku yenu kua. ⁷ Subaru s̄o, ba daanun sw̄e kenia, ma sina kpaara w̄ruka.

8 Ba Ninifu ye mwa ba yen yānu gura ba ka doona.

Yen tən kurəbu ba sumə nge kparukonu, ma ba toronu soomə.

9 Ninifu ye, ya sāawa nge nim bwee bakaru tən nim mu gēera mu doona.

Ma nəogira nəoramə ta mə, i yōro, i yōro.

Adama goo kun yōre.

10 I sii geesu ka wura guro.

Ben dukia ya n̄ n̄ru mu.

Dukia bwese bwesekawa ba mə.

11 Ba guramə, ba goomə, ba sankumə.

Tambu kpuron goma dwiia.

Ben dūunu soonamə, ma ben dam doona.

Be kpuron wuswaa burisine.

Ninifu ya sāawa

nge gbee sunə ge ba kamia

12 Mana Ninifu ye, ya wāa tē, ye, ye ya raa sāa nge gbee sinansun wāa yeru, mi gbee sunə dwaə ka ninu ka binu nu ra n̄ bəsu,

goo ku ra maa nu nare,

13 kpa dwaə ye, yu yen kurəbu ka yen binu yaa goowa,

kpa yu wāa yee te yaa yibia.

14 Gusunə wəllu ka tem Yinni u n̄e, n̄e wee.

N̄ena na sāa yen yiber̄e.

Kon de yen tabu k̄e k̄e ba bu d̄ə mwaara.

Kon de bu yen bibu go tabu s̄ə.

Kon de yu ku maa t̄ambun yānu gura.

Goo kun maa yen s̄əmbun n̄ə n̄əomə.

Ba Ninifu kam koosia

3

1 Ninifugiba kua b̄əruobu.

Domi ba sāawa tən gowobu.

Ba weesu yiba.

Ma ba kuuramə ka gban.

Ba ra n̄ t̄ambun yānu guraməwa.

2 Wee senan damusu n̄oramə wuu ge s̄ə.

Wee tabu k̄e k̄e ban uruun w̄əkinu n̄oramə, ma dumi yi yi gawe yi ȳə kumə.

3 Maa s̄əbu ba wee,

ba takobiba ka yaasi n̄eni yi ballimə.

Wee ba t̄ambu m̄era kua,

ma gonu terie baama, nu n̄ garir̄ə.

Ma ba nu w̄ərikimə.

Ba Ninifu sekuru doke

4 Ninifu ya sāawa nge kur̄ə sakara kowo kpoko.

Ya bwese dabinu yoru diisia yen buram ka yen s̄ərorun s̄ə.

5 Yen s̄əna n̄e Gusunə, wəllu ka tem Yinni, kon ye w̄ərima.

Kon yen yaberu ghabia n̄ ka yen wuswaa wukiri,

kpa n̄ yen tereru bwesenu s̄əosi,

kpa yu sekuru wa.

6 Kon ye kubanu sure, kpa t̄ambu bu ye ka.

7 Saa yera wi u ye wa u koo duka su,

kpa u n̄e, Ninifu ya kua bansu.

Wara u koo ye w̄ənw̄əndu kua.

Mana kon bu wa be ba koo ye nukuru yemiasia.

Ninifu ya koo kowa

nge Tebesi

8 Tebesi ya wāa Nilun nim sw̄e yi ba gban b̄əku.

Nim mu ka ye sikerene.

Ma mu sāa yen gb̄āraru.

Ninifu, a tamaa a Tebesi ye sanə kere?

9 Etiopigibu ka Egb̄itigiba ba sāa yen dam.

Putigibu ka Libigibu ba sāawa yen somiəbu.

10 Ka m̄e kpuro, yen tii ya yoru da.

Ba ye mwa ma ba yen bibu go sw̄e kpuro s̄ə.

Ba yen wirugibu tete toosi,

ma ba yen damgibu mw̄era ba yoni doke.

11 Wun̄e Ninifu, kaa n̄ni s̄ərawa,

kpa a n̄ sāa nge wi u tam goore,

kpa a kuku yeru kasu yiber̄eban s̄ə a kuke.

12 Saa ye s̄ə, wun̄en gb̄āranu kpuro nu ko n̄ s̄əawa nge d̄āa n̄in marum mu ye.

B̄a n̄ mu sira kpa mu w̄əri wi u koo mu din n̄əw̄ə.

13 Wee wun̄en tambu ba sāa nge tən kurəbu wun̄en suunu s̄ə.

Wun̄en tem wusun k̄ən̄əsu su keniarā mam mam yiber̄eban wuswaa.

Ma d̄ə u sin k̄ə k̄ə b̄a di.

14 B̄e Ninifugibu, i nim takirio i yi.

Domi ba koo b̄en wuu tarusi.

I b̄en gb̄āranun dam sosio.

I birikiba muro kpa i s̄əndu taaku i ka tu bani.

15 Baa i n̄ yeba kpuro kua,

ka m̄e, d̄ə u koo na u b̄e di,

n̄ kun m̄e bu b̄e go ka takobi.

Ba koo b̄e kpeerasiawa nge m̄e twee yi ra d̄āa wurusu di.

Ba Ninifun tambu kpuro go

Wee, i dabiā nge twee.

16 B̄en tenkuba ba kperi dabituru kere.

Adama be kpuro ba doona

nge twee yi yi ȳəw̄a.

17 B̄en k̄ə s̄əbu ba dabi nge gbanu sw̄e.

B̄en s̄ə m̄e kowobu ba dabi nge twee

yi yi sina d̄āa kikis̄ə bururu.

Adama ye s̄ə u yara ma yi ȳəw̄a yi doona,

ba n̄ tuba mi yi da.

18 Wun̄e Asirin sina boko,

wee wun̄en kparobu ba dom ȳibirimə.

Wun̄en tabu dur̄ə damgibu ba n̄ maa wasi.

Ma wun̄en t̄ambu ba yarine yam kpuro guunu w̄əllə,

goo sari wi u koo bu kpaasina.

19 Goo kun wun̄en m̄era ye n̄ərimə.

Ya koo nun gowa.

Wi u nua ye ya nun deema, u koo taka kowa nuku doobun s̄ə.

Domi goo sari wi a n̄ n̄ni s̄əw̄a.

HABAKUKU

Habakuku u win sɔmburu kuawa Yudaban sina boko Yoyakimun waati sɔɔ. Wi ka Yeremiwa ba sɔmburu kua waati tia sɔɔ.

Habakukun tireru ta win biti ka win nuku sankiranu sɔɔsimɔ win tɔmbun sɔ. Saa ye sɔɔ, Babilonigibu ba Isireliba dam dɔremɔ. Mɛya bwese ni nu ka bu sikerenan tii nu bu kuamme. Yera Isireliba ba tii bikiamɔ ba mɔ, amɔna ben wɔara ko n sɔa be ka Gusunɔ. Ma Gusunɔ u bu wisa saa win sɔmɔ Habakukun nɔɔn di u nɛɛ, wi u Gusunɔ naane doke, wiya u koo kpɪ u n wɔa. Wi u mara Gusunɔ u nɔn yakia, wiya u ko n wɔa, wiru 2:4.

Tire ten kpuna

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Habakuku u ka Gusunɔ gari mɔ, wiru 1:2n di sere wiru 2:20.
3. Habakuku u Gusunɔ siara, wiru 3.

¹ Gari wee yi Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Habakuku sɔɔwa.

Habakuku u Yinni Gusunɔ

somiru kanamɔ

² Yinni Gusunɔ, sere saa yerà ka na n nun somiru kanamɔ.

Sere saa yerà kaa n man maari. Sere saa yerà kaa de na n nun sɔɔmɔ ma tamba dam dɔrenamɔ.

Nge sere saa yerà kaa na a sun wɔra.

³ Mban sɔna a dera na kɔsa mɛera.

Mban sɔna kaa n tumbu mɛera ba n gem biranamɔ.

Wee, tamba dam dɔrenamɔ

ba daa kɔsa mɔ baama kpuro.

Sannɔsu yiba, ma tamba siribu sokunamɔ baama kpuro.

⁴ Goo sari wi u wooda mɛm nɔɔwammɛ.

Ba ku ra tumbu ben gem wɛ nge mɛ n weene. Tɔn kɔsowa u ra gemgii siribu di.

Gusunɔ u Habakuku wisa

u nɛɛ, Babilonigiba wee

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, i bwesenu mɛɛrio i ka sikerena.

I de biti yu bɛɛ mwa.

Domi kon gɔanu ko bɛɛn nɔni biru

ni i n naane mɔ,

baa goo ù n bɛɛ nu tusia.

⁶ Wee, kon Babilonigibu seeyama.

Tɔn be, ba nuki sum.

Ba tem kpuro bukianamɔ

bu wa bu ka bwesenu ganun wɔa yenu mwɛɛri.

⁷ Ba nanum mɔ ben dam saabu.

Bera ba ra gɔsi ye ba kɪ.

⁸ Ben dumɪ yi sannɛkunu n kun mɛ gbeeku bɔnu duka kere.

Saa tontonden diya yi ra yɔ,

kpɔ yi yibere wɔri nge kasa ye ya goo buu wa.

⁹ Be kpurowa ba wee bu ka tɔmbun yɔnu gura.

Ba nɔni girariwa mi ba dɔɔ.

Ma ba yɔbu mwɛɛrimɔ ba mɛnnamɔ nge yani sɛɛri.

¹⁰ Ba sinambu gema.

Ba tem yɛrobu yɛɛmɔ.

Ba n wusun gbɔranu gara.

Domi ba ra tem turenɔ kowa bu ka gbɔra ni yɔ

kpɔ bu wuu si mwa.

¹¹ Yen biru kpɔ bu yari min di nge woo guna,

kpɔ bu maa da bu gam wɔri bu kɔsa ko.

Ben dama ba naane sɔa, mu sɔa nge ben bɔu.

Habakuku u maa Gusunɔ soku

¹² Saa yellun di, wuna a sɔa Gusunɔ.

Wuna a sɔa nɛn Yinni.

A dɛɛre. Yen sɔ, sa n gbimɔ.

Yinni, wuna a sɔa nɛn kpee baa mi na ra kuke.

Wuna a Babilonigibu gɔsa,

ma a bu dam kɔ kpɔ bu ka sun sɛyasia.

¹³ Adama a n kpɛ a yɔra a n kɔsa mɛera,

domi a dɛɛre too.

N n mɛn na, mban sɔna a mɛera ye tɔn kɔsoba mɔ,

ma a n gɔanu gerumɔ.

Mban sɔna a maari tɔn kɔsobu ba gemgibu goomɔ.

¹⁴ Mban sɔna a tumbu kuamme nge swɛɛ,

n kun mɛ nge kɔkɔ ni nu n kpuro mɔ.

¹⁵ Babilonigibu ba tumbu mwɛɛrimɔ

nge swɛɛ yi ba mwa ka kɔkɔnu

n kun mɛ ka yɔakoronu,

kpɔ bu bu gura bu ka doona ka nuku dobu.

¹⁶ Yen sɔna ba ra ben yɔakoronu yakunu kue,

kpɔ bu nu turare dɔɔ dokea.

Domi nin saabuwa

ba koo ka kpɪ bu dɪa geenu wa

ni nu do bu di.

¹⁷ Domma ba koo den ben takobiba wesia ben karanɔ.

Ba ko n bwesenu sakirimɔwa wɔnwɔndu sariru sɔɔ sere ka baadomamɔ?

2

¹ Adama ne, Habakuku na yɔwa gbɔranu wɔlɔ nɛn kɔsu yero

nge wi u yɔɔru bwɛɛ,

kpɔ n ka nɔ ye Gusunɔ u koo man sɔ,

ka nge mɛ u koo man wisi nɛn weeweenun sɔ.

Gusunɔ u Habakuku wisa

² Yera Yinni Gusunɔ u man wisa u nɛɛ,

n gari yi yoruo yi u man sɔɔmɔ.

N yi yoruo kpasasa kpee bɛsi sɔɔ.

³ Yin tɔra kun gina tura yi ka koorɔ.

Adama yi koo koorɔ yin saa yà n tura.

Baa yi n tɛɛmɔ, na n gesi yi mara.

Domi yi koo koorawa kam kam.

⁴ N yoruo ma wi u tii sue u ñ wāa swaa gea sɔɔ.

Adama wi u kua gemgii naane dokebu sɔɔ, u ko n wāawa.

⁵ Wi u tii sue, u ku ra sine sɛɛ.

U ra n sāawa nge tam nɔro,

kpa u n nɔɔ wukie nge garibun wāa yeru.

U ku ra debu nge gɔɔ.

U ra n tii bwesenu gawemɔwa u ka ko nin yinni.

B̄rusibu nɔɔbu

⁶ Adama bwese ni u mwɛɛra mi,

nu koo n̄n seesi nu n̄n gari s̄ ka wɔma ka m̄nnu, nu nɛɛ,

u kuawa b̄ruro wi, wi u dukia m̄nnamɔ ye ya ñ s̄a wigia,

ma u gabun ȳanu guramɔ u t̄ruba yiimɔ.

Sere saa yerà u ko ñ m̄ nge m̄.

⁷ B̄n dibu u n̄ni, ba koo n̄n seesi subaru sɔɔ,

kpa bu gura ye u m̄.

⁸ Nge m̄ u t̄n dabinu w̄ri u nin ȳanu gura, nge m̄ya be ba tie, ba koo maa n̄n w̄ri bu win ȳanu gura

ȳn s̄ u t̄mbun yem yari,

ma u tem ka m̄n wusu ka m̄n t̄mbu dam d̄re.

⁹ B̄rurouwa wi u dukia guramɔ

ye ya ñ d̄ere win berusebun mi,

kpa u wa u n wāa aye b̄ɛɛregiru sɔɔ,

mi u ñ maa n̄ni swāaru wasi.

¹⁰ Adama win yenun sekura u s̄ɔru kua mi,

ye u ka bwese dabinu go.

Win tiin wāara u kari b̄orie.

¹¹ Domi baa ka gania, yi koo wuri ko yi n̄n taare w̄ɛ,

kpa kp̄erun yari yi wuri wura.

¹² B̄rurouwa wi u win wuun kp̄ɛkp̄ɛku sw̄imɔ yem w̄llo,

ma u t̄mbu dam d̄remɔ.

¹³ Ye t̄mba m̄ kpuro, ya koo d̄ɔ mwaara.

Ba tii n̄w̄ia m̄wa kam sɔɔ.

Gusunɔ w̄llu ka tem Yinniwa u koo ye kpuro kam koosia.

¹⁴ Saa ye sɔɔ, Yinni Gusun̄n b̄ɛɛɛ ȳru ta ko n yibawa tem sɔɔ

nge m̄ nim w̄ku ga ra n nim yiba.

¹⁵ B̄rurouwa wi u win beruse tam b̄ɔɔb̄m w̄ɛmɔ

mu ka n̄n go nge d̄ɛɛ, u n ȳɔ tereru,

kpa u n̄n sekuru doke u n m̄ɛra.

¹⁶ Ȳro u tii sekuru dokem̄wa mi, n ñ m̄ b̄ɛɛɛ.

Win tii u mu n̄ruo kpa u tereru ȳra.

Yinni Gusunɔ u koo n̄n tilasi ko

u ka win m̄run n̄ra n̄ kpuro,

kpa win b̄ɛɛɛ ye u raa m̄ yu ḡasia sekuru.

¹⁷ Daa k̄sa ye u kua Libania,

ya koo w̄ri win wiru w̄llo.

U yɛɛ go.

Adama yɛɛ yi, yi koo n̄n nandasia.

Yeni kpuro ya koo n̄n deema yem m̄e u yarin s̄,

ka dam m̄e u tem m̄e ka m̄n wusu ka m̄n t̄mbu d̄ren s̄.

¹⁸ Arufaani yerà bw̄arokunu nu m̄ t̄nu u ka sina u nu seku.

Nu s̄awa ni ba seka ka sisu,

ma nu dera u weesu naane s̄a.

Mban s̄na t̄nu u koo win naane doke bw̄aroku ni u seka sɔɔ,

ni, ni nu ñ kp̄ɛ nu gari gere.

¹⁹ B̄rurouwa wi u d̄a kuku s̄ɔmɔ u m̄, gu seewo,

ma u kperu s̄ɔmɔ u m̄, tu dom yando.

Yen gaa ya koo kp̄i yu n̄n bwisi k̄ɛ?

Geema, u nu wura ka sii geesu pote.

Adama nu ñ hunde m̄, nu n sere w̄aru m̄.

²⁰ Yinni Gusunɔ u w̄a win s̄a yee d̄ɛɛr̄ɔ.

T̄mbu kpuro bu n̄ɔ mario win wuswaaɔ.

Habakukun kanaru

3

¹ Wee kana te Gusun̄n s̄mɔ Habakuku u kua ka weeweenu.

² U n̄ɛɛ, Yinni Gusunɔ, na nua ye a gerua.

Ma na nanda.

A de yu kooro w̄ɔ sini sɔɔ.

A de t̄mbu bu ye wa b̄ɛɛn waati yeni sɔɔ.

Adama wunen m̄ru ye sɔɔ, a yaayo a sun w̄n̄w̄ndu kua.

³ Gusunɔ, a na saa Ed̄m̄n di.

Wun̄ɛ, D̄ɛro, a na Par̄anin guurun di.

Wunen̄ yiiko ya w̄llu yam bururasie.

Ma tem kpuro mu nun siaramɔ.

⁴ A na, ma yam mu burura.

S̄ɔ ȳna yara wunen̄ n̄man di,

mi wunen̄ dam mu w̄a.

⁵ A dera baranu nu pusimɔ.

A nu derimɔ mi a sara kpuro.

⁶ À n ȳra, tem mu ra ȳiriwa.

À n bwesenu m̄ɛra, nu ra diiriwa.

Guu ni nu w̄a saa yee yellun di, nu w̄ruka,

gunguu ni nu w̄a saa t̄ɛbun di, nu k̄sikira,

domi niya nu raa s̄a wunen̄ swaa ye a ra s̄i.

⁷ Na Kusanigibun weeweenu n̄ɔmɔ.

Na maa wa ma Madianiba ba berum soore.

⁸ Yinni Gusunɔ, a ka daanu m̄ru m̄wa?

Nge nim w̄kuwa a ka m̄ru m̄.

Wee a ȳɔwa guru winu w̄llo

nge wi u ȳɔwa tabu k̄ken w̄llo,

ma ya n̄n nasara w̄ɛ.

⁹ A wunen̄ tendu b̄ri.

Wunen̄ b̄ri yi s̄awa nge s̄ɛɛnu.

A tem bera ma daanu koka min di.

¹⁰ Guunu n̄ n̄ nun wa, nu ra diiriwa.

Gura ya n̄m̄ ka dam, ma nim w̄kun nim mu w̄ki,

mu nim kurenu k̄ɔmɔ sere w̄llo.

¹¹ S̄ɔ ka suru ba ȳra ye ba wunen̄ guru maakinu wa

nu ballimɔ nge yaasa, ma nu dɔɔ nge sɛɛnu.

¹² Wee a tem bukianamɔ,
a bwesenu kɔsukumɔ ka mɔru baka.

¹³ Wee a yara
a wunenɛn tɔmbu ka wunenɛn sunɔ wi a gɔsa
somiru na.

A tɔn kɔsobun sunɔ go.
A win bwɔabu kpeerasia mam mam.

¹⁴ A yiberɛban sinambun winu yabura ka
ben tiin sɛɛnu.

Ba raa sun wɔrim wee ka sendaru nge woo
bɔkɔ,

bu ka sun yarinasia.

Ba nuku doɓun kuuki mɔ.

Ba sɔɔru sɔa bu ka sun go besen kuku yeno.

¹⁵ Yinni Gusunɔ, a sɔ wunenɛn dumin wɔllo,
a nim wɔku taakumɔ

ge ga nim kɔɔmɔ ga wɔki.

¹⁶ Na gen wɔkinu nɔɔmɔ too.

Ma na nanda gem gem,
nen nɔɔ ga diirimɔ berum sɔ.

Ma nen wasi yi wɔkonu wɔrimɔ,
na yɔ sɛɛ na nuku sankiranun tɔru mara
te ta wee bwese ni nu koo sun dam dɔren sɔ.

¹⁷ Figien dɔnu nu n ko n binu mɔ.

Resem dɔnu nu n maa marumɔ.

Olifin dɔnu nu n maa binu marumɔ.

Gbea kun maa dɔnu wɛemɔ.

Yɔanu ka kete kun ko n maa wɔa gɔɔwɔ.

¹⁸ Adama ne, nen nuku doɓu weewa wunɛ
Yinni Gusunɔn min di.

Na nuku doɓu mɔ yɛn sɔ a ra man faaba ko.

¹⁹ Wuna a sɔa nen dam.

A ra de na n sɔu nge nemu.

Kpa na n sɔimɔ guunu wɔllo.

Womu geniwa ba wom kowobun
wirugii kua ka mɔrɔku.

SOFONI

Sofoni u Yudaba ka Yerusalemugibu sãomã ma Gusunã u koo bu s̄eyasia. Ma u maa tãn tukobu kirã m̄ be ba ka bu sikereñe u ñee, Yinni Gusunã siribun tãra wee. Tã te, ñãni swaarugira. Adama am̄en biru, Isireliban sukum ba koo wurama Gusunã mi kpa bu kparam Yerusalemu seeya.

Tire ten kpunaa

1. Gusunã u koo Yudaba ka Yerusalemugibu siri, wiru 1:1n di sere wiru 2:3.
2. Gusunã u koo bwese tukunu kpeerasia, wiru 2:4-15.
3. Yinni Gusunã u koo Yerusalemu seeya, wiru 3:1-20.

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunã u Sofoni, Kusiin bii sãowa Yosiasa, Amãon bii, Yudaban sina bokon bandun waati sã. Sofoni wi, u sãawa Gedalian debubu, Amarian sikadobu, Esekiasin yãasebu.

Yinni Gusunã

u koo handunia s̄eyasia

² Yinni Gusunã u ñee, kon kpuro kpeerasia handunia sã. ³ Kon tãmbu ka ye ñee ka gunãsu ka sw̄ee kpeerasia ka sere maa tãn kãsobu ka ye ya ra bu sokurasie. Kon tãmbu kpuro kpeerasia handunia sã. Ñe, Yinni Gusunãwa na yeni gerua.

Yinni Gusunã u koo Yudaba

ka Yerusalemugibu s̄eyasia

⁴ Yinni Gusunã u maa ñee, kon Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro ñama doke.

Kon bũ wi ba m̄ Baalin sãa yee ni nu tie kpeerasia min di.

Kon yeñ wirugibu ka yen yãku kowobun yĩsa go.

⁵ Be ba ñii t̄eri wãllã kperi ka suru sãamã ka be ba b̄rumã ka ñe, Yinni Gusunã yĩsiru, ma ba wure ba b̄rumã ka ben bũun yĩsiru, be kpurowa kon go.

⁶ Be ba man biru kisi ka be ba ku ra man kasu, ka sere maa be ba ku ra man ben gari saawara ko,

be kpurowa kon go.

⁷ I ñã mario wi, Yinni Gusunã wuswaã.

Domi win tãru ta turuku kua.

U win yãkuru sãru kua.

U maa gõsa be ba koo tu di.

⁸ Wi, Yinni Gusunã yãku ten tãru sã, u koo wirugibu ka sina bokon bibu wãri, ka sere maa be ba tãn tukobun komanu sw̄i.

⁹ Yen tã te, be ba ku ra sãa yerun kãnnã suuku taaram kã nge bũu sãabu, ka sere be ba ben sunã ȳnu dukia yibiamã

ye ba gurama ka gbena, ka dam dibu, be kpurowa u koo wãri.

¹⁰ Yen tã te, ba koo wuri ñã sere kãnnãwã ge ba m̄ Sw̄ee,

ka maa wuun wã bera gaan mi.

Meya ñãni swãa bakara ko n wãa guunu wãllã.

¹¹ B̄e Makitesigibu, i wuri koowo.

Domi tenkuba kpuro ba koo kam ko.

Be ba gobi kãsimã kpuro ba koo kpeera.

¹² Yen tã te, u koo Yerusalemu bũuri ka fitilanu.

U koo tãmbu wãrima be ba s̄ kpet̄e nge tam kãnnã.

Ma ba gerumã ben gãruã ba m̄,

wi, Yinni Gusunã u ñ gea m̄, u ñ maa kãsa m̄.

¹³ Ba koo ben arumãni gura kpa ben ȳenusu su ko bansu.

Ba koo dia bani ȳe sã ba ñ sinamã.

Ba koo resem duure, adama ba ñ yen tam ñorumã.

Yinni Gusunã tãru

¹⁴ Yinni Gusunã tã nanumgira ta turuku kua.

Te wee ta wee fuuku, ta ñãguru sue.

Tabu durã damgii u koo kuuki ko ñama te.

¹⁵ Tã te, ta sãawa m̄run tãru.

Tã te, ta sãawa nuku sankiranun tãru.

Ta sãawa kam kobun tãru.

Tã te, yam wãkura koo tu wukiriwa nge bukã ka guru winu.

¹⁶ Yen tã te, tabu kowobu ba koo kãbi so kpa bu kuuki ko bu ka wuu si su gbãranu m̄ wãri.

¹⁷ U koo tãmbu nuku sankiranu kpēe kpa ba ñ s̄imã nge wãkobu.

Domi Yinni Gusunãwa ba torari.

U koo de ben ȳem mu n t̄erie nge tua,

kpa ben gonu nu ñ sãa nge kubanu.

¹⁸ Yen ñama te, ben sii geesu ñ kun me ben wura,

yen gaa kun kpēe yu bu wãra Yinni Gusunã m̄ru baka yen min di.

Tem me kpuro yu koo ñã mwaara win m̄run s̄.

U koo m̄en tãmbu kpuro gowa subaru sã.

I tii kawo

2

¹ B̄e sekuru sariba,

i de i sina i bwisiku,

² Yinni Gusunã himba yu sere koorã.

Kpa tã te, tu ku raã b̄e samba ko nge doo sako ge ga ka woo doonã.

I de i sina i bwisiku

Yinni Gusunã m̄ru baka yen tãru tu sere tunuma

tu b̄e deema.

³ B̄e be i tii kawo kpuro tem me sã, i Yinni Gusunã kasuo.

BEE be i nùn mem nɔwɛ,
i gem kasuo, kpa i tii kawa.
Sɔrɔkudo i ko i yari Gusunɔn mɔrun tɔɔ te
sɔɔn di.

Gusunɔn gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wāa

sɔɔ duu yeru gian sɔ

⁴ Gasan tem mu koo bansu ko.
Kpa Asikaloni yu yɔra dira.
Ba koo Asidɔdun tɔmbu gira sɔɔ sɔɔ gbāara.
Kpa bu Ekoronin tɔmbu seeya ben wuun di.
⁵ BEE Keretin bweseru, BEE be i wāa nim
wɔkɔn goorɔ,
i kam kuawa.
Wunɛ maa Kanani, wunɛ wi a sāa Filisitiban
tem,
Yinni Gusunɔ u nun gerusimɔ.
U nɛɛ, u koo nun kpeerasia.
Goo kun maa sinamɔ wunɛ sɔɔ.
⁶ Nim wɔkɔn goo te, ta koo kowa kpara yenu,
mi kparobu ba ko n da bɔsu ba n ben yāanu
kparamɔ.
⁷ Domi saa ye sɔɔ,
Gusunɔ, Yudaban Yinni u koo ben be ba tie
kpara
kpa u ka ben yobu wurama.
Nim wɔkɔn goo te, ta koo ko begiru.
Miyā ba ko n da yaa sabenu kpare,
kpa yoka bu kpuna Asikaloni gibun dia mi.

Gusunɔn gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wāa

sɔɔ yari yeru gian sɔ

⁸ U Mɔabuba ka Amɔniban wɔma nua ye ba
ka win tɔmbu sekuru doke.
Ma ba tii sua ba ben tem nɔɔ bura yenu
sususia.
⁹ Yen sɔna wi, Gusunɔ Isireliban Yinni,
wi, wi u wɔllu ka tem mɔ,
u nɛɛ, sere ka win wāaru, u koo de Mɔabuba
bu kam ko nge Sodomugibu,
kpa Amɔniba bu maa kam ko nge
Gomɔragibu,
ben tem mu yaka kɔsusu kpi,
n kun mɛ mu gɔsira bɔru.
Gāanu kun maa kpiimɔ mi sere ka
baadommaɔ.
Win tɔn be ba tie,
ba koo Mɔabu be, ka Amɔni be wɔri
bu ben yānu gura bu tem tubi di.
¹⁰ Yenwā Gusunɔ u koo de yu bu deema ben
tii suabun sɔ
ka sere maa ye ba wi, Gusunɔ wɔllu ka tem
Yinnin tɔmbu wɔnwa
ba sekuru doke.
¹¹ Wi, Yinni Gusunɔ, u n ka bu wɔnwɔndu
mɔ.
U koo handunia kpuron bɔnu kam koosia.
Baa bwese ni nu wāa tem burenɔ,
nu koo yiira win wuswaaɔ nin wuso.

Gusunɔn gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wāa

sɔɔ yɛsi yɛsika gian sɔ

¹² BEE Etiopigibu, ba koo maa BEE sɔkiri ka
win takobi bu go.
¹³ U koo win nɔmu demie sɔɔ yɛsan nɔm geuɔ
u Asirigibu kam koosia,
kpa Ninifu yu ko bansu.
Gāanu kun maa kpiimɔ mi.
¹⁴ Yaa sabena nu koo sina mi,
yɛɛ bwese bweseka gesi.
Boorusu ka duuru BEEKUNA nu koo kpuna
furɔ si ba yen gbereba kuan sɔɔwɔ.
Ba koo kuuki nɔ saa fenentiban di.
Nɔni swāara ko n wāa yen kɔnnɔwɔ.
Domi dirun bura te ba kua ka sɛdurun dāa ta
koo kesikira.
¹⁵ Nge mɛya wuu ge, ga koo ko,
ge, ge ga raa tii sue mi,
ma ga tamaa ga wāawa bari yendu sɔɔ,
ma ga tii sɔɔmɔ ga mɔ,
gera ga kpuro kere.
Wee ga wɔruma ga bansu kua.
Ga kua yɛɛn wāa yeru.
Wi u sarɔ mi, u koo wia kowa u nɔma kpara.

Yerusalemugibu

ba n Gusunɔn gere wure

3

¹ Bɔruroba BEE Yerusalemugibu.
Domi i sāawa mem nɔɔ sariba,
ma i disi mɔ, i dam diinamɔ.
² I ku ra googii nɔ.
I ku ra maa sɛɛyasiabu wure.
I ku ra Gusunɔ BEEYinni naane ko.
I ku ra maa nùn susi.
³ BEEYinni sina asakpɔbu ba sāawa nge gbee
sinan
si su kukirimɔ wuu ge sɔɔ.
Ma BEEYinni siri kowobu ba maa sāa nge yokan
puruka
ni nu ku ra dīanu yi bururun sɔ.
⁴ Gusunɔn sɔmɔbu ba sāawa naane sariba.
Ba ku ra gere ye Gusunɔ u bu sɔɔwa.
BEEYinni yaku kowobu ba Gusunɔn sāaru disi
dokema.
Ba ku ra woodaba mem nɔɔwɛ.
⁵ Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔ u wāa ka BEE.
U sāawa gemgii, u ku ra weesu ko.
U ra win gem terasiewa siribu sɔɔ bururu
baatere.
U ku ra tɔru bure.
Adama tɔn kɔsɔba ba kɔsa mɔ, sekura kun bu
mɔ.
⁶ Wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u bwese girinu go,
ma u nin gbāranu ka nin kuku yenu kɔsuka.
U dera goo ku ra maa sī nin swɛɛ sɔɔ.
U nin wusu kɔsuka, goo kun maa wāa mi.

7 Yera u nɛɛ, bɛɛ Yerusalemuḡibu, i n daa nùn nasie,
 ma i win sɛɛyasiabu wuramɔ,
 u n daa bɛɛn wāa yenu kɔsukumɔ.
 U n daa maa bɛɛ sɛɛyasiamɔ nge mɛ u kua,
 adama i ra n sendewa kɔsan kobu sɔɔ.
 8 Yen sɔ, wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 i nùn maruo tɔɔ tɛ sɔɔ u koo se u bɛɛ wɔrima.
 Domi u ḡɔru doke u bwesenu ka nin
 sinambu mɛnna
 u bu win mɔru sɔɔsi ka yen dam.
 Kpa n sɔare nge ba tem mɛ kpuro dɔɔ doke
 win mɔrun sɔ.

Yinni Gusunɔ

u nɔɔ mwɛɛru kua

9 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo tɔmbun yari
 dɛɛɛrasia
 kpa bu win yīsiru soku bu nùn sã sannu.
 10 Be ba nùn sãamɔ ba yarine baama,
 ba koo ka nùn kɛnu naawa saa Etiopin
 daanun gurun di.
 11 Yen tɔɔ te, bɛɛ win tɔmbu Isireliba,
 i n sekuru wasi bɛɛn daa kɔsa ka bɛɛn tora ni
 i kua sɔɔ.
 Domi u koo be ba ra tii sue bɛɛn suunu sɔɔ
 wuna,
 kpa bɛɛn tiin tɔn biaru tu kpe win guu
 dɛɛrarun wɔllɔ.
 12 U koo de tɔmbu fiiko ba n wāa bɛɛn suunu
 sɔɔ
 be ba n tii sue.
 Ba koo win yīsiru soku u ka bu kɔsu.
 13 Isireli be ba tie, ba n maa kɔsa mɔ.
 Ba n maa weesu mɔ.
 Gari kɔsi yi n ko n wāa ben nɔɔ.
 Ba ko n wɛrewa,
 ḡoo kun bu baasimɔ.

Yerusalemuḡibu

ba koo wurama

14 Bɛɛ Sionḡibu, i ḡɔru dobun kuuki koowo.
 Bɛɛ Isireliba kpuro gesi, i nuku dobun kuuki
 koowo.
 Bɛɛ Yerusalemuḡibu, i yɛɛrio
 kpa i nasaran kuuki ko ka bɛɛn ḡɔru kpuro.
 15 Yinni Gusunɔ u bɛɛn sɛɛyasiabu kpeesia bi
 u koo raa bɛɛ ko.
 U bɛɛn yibereba yarinasia.
 Gusunɔ sina boko, bɛɛ Isireliban Yinni, u
 wāa bɛɛn suunu sɔɔ.
 I n maa kɔsa gaa wasi.
 16 Yen tɔɔ te, ba koo bɛɛ Yerusalemuḡibu sɔ bu
 nɛɛ,
 i ku berum ko Sionɔ.
 I ku de bɛɛn ḡama dwiɔya.
 17 Gusunɔ bɛɛn Yinni u wāa bɛɛn suunu sɔɔ.
 U sãawa nge tabu durɔ wi u ra faaba ko.
 U koo nuku doo bakabu ko bɛɛn sɔ.
 U n maa ḡãanu gerumɔ yèn sɔ u bɛɛ kɔ.
 U ko n nuku doo bakabu mɔ.
 18 Be ba wāa nuku sankiranu sɔɔ

yèn sɔ ba ka Yerusalemu tonda,
 ba wāa sekuru sɔɔ te ta bu buniemɔ nge
 sɔmunu,
 ma ba ku ra maa win tɔɔ bakanu di,
 beya u koo mɛnnama.
 19 Yen tɔɔ te, u koo be ba bɛɛ dam dimɔ wɔri,
 kpa u yɛmɔbu faaba ko.
 U koo be ba raa gira mɛnna
 kpa u de bu tɔmbu nuku dobu wɛ
 kpa bu yīsiru yari tem kpuro sɔɔ
 mi ben baawure u raa sekuru dimɔ.
 20 Yen tɔɔ te, u koo de i wurama.
 Saa ye sɔɔ, u koo bɛɛ mɛnna.
 Tɔmbu ba koo bɛɛ bɛɛre wɛ
 kpa i yīsiru yari handunian bwesenu kpuron
 suunu sɔɔ
 sanam mɛ u koo ka bɛɛn yobu wurama i bu
 wa.
 Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

ASEE

Saa Babilonin diya Asee u wurama yorun di Yerusalemuɔ ka Yuda gabu sannu. Saa ye Yuda be, ba wurama ba waa Yerusalemuɔ, yera ba Yinni Gusunɔn s̄aa yee ten bana seewa. Adama ben hania ye, ya ra yemia ma ba s̄aa yee ten bana deri wahala ye ba waamɔn s̄s̄ saa Samarigibun min di ka sere maa ḡs̄o te ta dua ben suunu s̄ɔn s̄s̄. Yera be ba dukia m̄o, ba tii dii geenu baniamme. Saa ye s̄ɔo, ben goo kun maa k̄iru m̄o u ka Yinni Gusunɔn s̄amburu ko. Ma Asee u seewa u Yudaba gerusi.

Yen biru u bu dam k̄em̄o bu ka bana ye se. Win gari yi s̄ɔo, u n̄e, bu Gusunɔ m̄em n̄oɔw̄o kpa bu win s̄amburu n̄oni doke. Yera ya buram bo n kere ba n ben tiin arufaani kasu.

Tire ten kpunaa

1. S̄aa yerun bana, wiru 1.
2. S̄aa yee kpa ten girima, wiru 2.

S̄aa yerun bana

¹ Darusi P̄esiban sina bokon bandun w̄o yirusen suru n̄oba tiasen t̄o gbiikuru s̄ora Gusunɔ w̄ollu ka tem Yinni u ka Sorobabeli Sealitielin bii, Yudaban kparɔ ka yaku kowo t̄nwerɔ Yosue, Yosadakin bii gari kua saa win s̄om̄o Aseen n̄on di u n̄e, ² b̄e Isireliba i m̄o, saa kun tura i ka nen s̄aa yeru bani. ³ Yen s̄na na b̄e gari yini s̄om̄o na n̄e, ⁴ n b̄e w̄ere i n w̄aa dii buranu s̄o ni ba s̄oma kua, kpa nen s̄aa yeru ta n bansu s̄aa? ⁵ Yen s̄na n̄e, w̄ollu ka tem Yinni na n̄e, i bwisikuo b̄een daa ye i m̄n s̄s̄. ⁶ Wee i d̄ianu duurum̄o too, adama fiikowa i ḡem̄o. I dim̄o, adama i n̄ debum̄o. I n̄orum̄o, adama b̄een n̄oru kun kpeem̄o. I ȳanu dokem̄o, adama nu n̄ b̄e woomu giramm̄e. I n b̄en k̄osiaru mwa, ta ra doon̄ewa nge te ba doke b̄o ḡere s̄o. ⁷ Yen s̄s̄, n̄e, Gusunɔ w̄ollu ka tem Yinni na n̄e, i bwisikuo b̄een daa ye i m̄n s̄s̄. ⁸ I seewo i da guur̄o i d̄aa kasuma i ka nen s̄aa yee te bani, kpa i man b̄ere w̄e. Ye s̄ora ko na n nuku dobu m̄o. Ne, Yinni Gusunɔw̄a na yeni gerua. ⁹ I tamaa i ko i d̄ianu wawa too b̄een gbean di. Adama wee fiikowa i wa. Fiiko ye i wa i ka da yenuɔ mi, ma na ye wom wure na yarinasia. Mban s̄s̄. Ȳen s̄s̄ i nen s̄aa yeru deri ta kua bansu. Ma baawure u sende u ka win tiin diru bani. N̄e, Gusunɔ w̄ollu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ¹⁰ Yen s̄na gura kun maa n̄em̄o. M̄eya tem kun maa b̄e d̄ianu w̄em̄o nge m̄e n weene. ¹¹ Na dera gbeburu kua b̄een tem kpuro s̄o ka guun̄o. Ma alikama ka res̄em̄o ka olifi kpuro ya gbera. D̄ia ni tem mu ra k̄piisie gesi kpuro, nu gberawa. Ma t̄mbu ka yaa sabenu n̄oni s̄ore. Ma b̄een s̄oma ye i m̄o kpuro ya kua kam.

¹² Yera Sorobabeli, Sealitielin bii, ka yaku kowo t̄nwerɔ Yosue, Yosadakin bii, ka Isireli be ba tie kpuro, ba Gusunɔ ben Yinnin gari yi m̄em n̄oɔwa nge m̄e Gusunɔ u win s̄om̄o Asee s̄owa u bu s̄s̄. Ma ba nanda wi, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

¹³ Asee, Yinni Gusunɔn goro u bu s̄owa ye Yinni Gusunɔ u n̄n s̄owa. U n̄e, Yinni Gusunɔ u w̄aa ka b̄e.

¹⁴ Ma u Sorobabeli, Yudaban kparɔ ka Yosue, yaku kowo t̄nwerɔ ka sere Isireli be ba tie dom yamia. Ba na ba ben Yinni wi u w̄ollu ka tem m̄on s̄aa yee ten s̄amburu torua, ¹⁵ Darusin bandun w̄o yirusen suru n̄oba tiasen s̄o yenda n̄ne s̄o.

S̄aa yee kpa ten girima

2

¹ W̄oɔn suru n̄oba yirusen s̄o yenda tiasen s̄ora Yinni Gusunɔ u Asee s̄owa u n̄e, ² a Sorobabeli, Sealitielin bii, Yudaban kparɔ, ka yaku kowo t̄nwerɔ Yosue, Yosadakin bii, ka sere Isireli be ba tie s̄owa a n̄e, ³ b̄e, be ba tie s̄o, ben wara u s̄aa yee ten yellu ȳe ten girima gbiikaa s̄o. T̄e, amana ba tu waasin. Nge m̄e ta s̄aa mi, ta n̄ s̄are kam dirum ben n̄oni s̄o? ⁴ Yen s̄s̄ t̄e, n̄e, Gusunɔ w̄ollu ka tem Yinni, na n̄e, Sorobabeli, ka Yosue, ka Isireli be ba tie, bu tii dam k̄eyo, kpa bu s̄amburu ko. Dorn̄i na w̄aa ka be. ⁵ Nge m̄e na bu n̄o mw̄eru kua sanam m̄e na bu yarama Egibitin di, nge m̄eya na maa bu s̄om̄o gis̄o ma nen Hunde w̄aa ka be. Yen s̄s̄, bu ku b̄erum ko. ⁶ N̄e, Gusunɔ w̄ollu ka tem Yinni, na n̄ maa t̄em̄o n̄ ka w̄ollu ka tem ka nim w̄oku sira. ⁷ Kon bwesenu kpuro sira kpa n de bu nin dukia gea kpuro gurama bu ka na nen s̄aa yeru mini. Kpa n s̄aa yee te girima yibia. N̄e, Gusunɔ w̄ollu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ⁸ N̄ena na sii geesu ka wura m̄o. ⁹ T̄e, dii ten girima ya koo yellugia kera. Miya kon t̄mbu b̄ori yendu w̄e. N̄e, Gusunɔ w̄ollu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

T̄n be ba n̄ d̄ere

¹⁰ Darusin bandun w̄o yirusen suru n̄oba n̄esen s̄o yenda n̄ne s̄ora Yinni Gusunɔ u ka win s̄om̄o Asee gari kua u n̄e, ¹¹ a yaku kowobu woodan gari yini bikio a n̄e, ¹² goo i n̄ yaku yaa b̄okua win yaberun kasaa, ma win yabe kasa ye, ya p̄e baba, n̄ kun m̄e kpee, n̄ kun m̄e tam, n̄ kun m̄e gum, n̄ kun m̄e d̄ianu ganu, ba tamaa d̄ia ni, nu kua Yinni Gusunɔginu?

Ye Asee u bu bikia m̄e, yera ba wisa ba n̄e, aawo!

¹³ Ma Asee u maa bu bikia u n̄e, goo i n̄ dis̄i duura ȳen s̄o u goru baba, ma u seewa u maa d̄ia ni baba, d̄ia nin tii nu kua dis̄iginu?

Ma yaku kowo be, ba wisa ba n̄e, oo, d̄ia nin tii nu dis̄i duurawa mi.

¹⁴ Yera Asee u maa nee, ameniwa Yinni Gusuno u gerua u nee, nge meya bee Isireliba i saa win noni soo. Meyaa maa been noman sama ya saa. Ye i nun wemmo kpuro, ya disi mo.

I laakari koowo saa ten di

¹⁵ N n men na, i bwisikuo ye ya bee deema n ka giso girari i sere kpenu mena i ka saa yee te bani. ¹⁶ Wee been goo u n seewa u alikaman sakaku yendu kasum da biraro, ma u ye so, wakura u ra wa. U n maa seewa u tam ditiri weeraakuru kasum da resem gama yero, ditiri yenda u ra wa. ¹⁷ Ne, Gusuno na been samburu kam koosia. Na dera guru kpenu been dianu sanku nu kosa, nu bukusa duura. Adama ka me, i n wurame nen mi. Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua. ¹⁸ Yen sa, i bwisikuo ye ya bee deema n ka giso girari saa min di ba ka saa yee ten kpekpeku swi ba deri. Gison toru ta sawa wdon suru nooba nnesen soo yenda nneseru. I de i bwisiku. ¹⁹ I maa dianu mo biranu soo? Been gbean daa binuginu mara? Aawo, adama saa gison di, kon bee durom kua.

Noo mwee ni Yinni Gusuno

u Sorobabeli kua

²⁰ Yinni Gusuno u kpam ka Asee gari kua non meeruse suru win soo yenda nnese te soo u nee, ²¹ a Sorobabeli, Yudaban kparo sawo a nee, ne, Yinni Gusuno kon wallo ka tem sira. ²² Kon sinambu kpuron bandu fuka kpa n ben dam kpeesia. Kon been tabu keke yi dumi gawe ka be ba dua yi soo fukiri ka sere maa dumi ka yin maasabu. Ben tii tiinewa ba koo goona ka takobiba. ²³ Yen too te, kon nen som kowo Sorobabeli, Sealitelin bii sua kpa n nun ko nen yireru. Domi wiya na gosa. Ne, Gusuno wallo ka tem Yinniwa na yeni gerua.

SAKARI

Sakari ka Asee, waati tia sɔɔra ba ben sɔmburu kua. Adama ben gari kun sɔa tia. Asee u Isireliba kirɔ kuawa bu ka Yinni Gusunɔn sɔa yeru bani. Ma Sakari u gerua ye ya sia wee ye ya ka handuniagibu kpuro yɔ. Win kɔsi dabi ni u wan sɔ, u tɔmbu kirɔ kua bu ka gɔru gɔsia. U nɛɛ, sunɔ win nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua, u koo na u bandu di kpa u tɔmbu yakia yorun di.

Sa ko kpɔi su tire ten gari bɔnu ko yiru.

Tire ten kpuna

1. Sakarin kɔsi ni u wa ka win kirɔba, wiru 1n di sere wiru 8.
2. Ye ya koo kooa sia, wiru 9n di sere wiru 14.

SAKARIN KƆSINU

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu sokumɔ bu wurama

¹Darusin bandun wɔɔ yirusen suru nɔɔba itase sɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari, Berekian bii, Idon debubu gari kua u nɛɛ, ²nɛ, Yinni Gusunɔ na ka bɛɛn baababa mɔru kua too. ³Yen sɔ, na bɛɛ sɔmɔ, i wurama nen mi, kpa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni n maa wura bɛɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ⁴I ku ka bɛɛn baababa weena be nen sɔmɔ gbɔikobu ba nen gari sɔɔwa ba nɛɛ, bu ben daa kɔsa derio. Adama ba n sɔmɔ be swaa daki bu sere man mem nɔɔwa. ⁵Mana bɛɛn baaba be, ba waa tɛ. Sɔmɔ ben tii, ba waa sere ka tɛ? ⁶Aawo, ba gu. Ka mɛ, wooda ka gari yi na nen sɔmɔ be wɛ, ba yi bɛɛn baababa sɔɔwa, ma ba gɔru gɔsia ba nɛɛ, nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na bu kua nge mɛ na gɔru doke ben daa kɔsan sɔ.

Sakari u dumi wa kɔsiru sɔɔ

⁷Darusin bandun wɔɔ yirusen suru wɔkura tiase, wi ba mɔ Sebati, win sɔɔ yenda nnese sɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari, Berekian bii, Idon debubu gari kua kɔsiru sɔɔ. ⁸Wee ye u wa kɔsi te sɔɔ. Wɔkuru, u durɔ goo wa u dum swaa sɔni u ka yɔ dɔnu ganun suunɔ, wɔwa gaa sɔɔ. Ma dum swɛɛ ka dum bɛɔ wurusu ka dum kaaba yi waa win biruɔ. ⁹Ma u bikia u nɛɛ, nen Yinni, mba dumi yin tubusianu.

Ma Gusunɔn gɔrado wi, u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, kon nun yi tubusia. ¹⁰Yera u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, dumi yi, yi sɔawa yi Gusunɔ u gɔrima yi ka tem bukiana.

¹¹Ma dumi yin tii yi gɔrado wi sɔɔwa yi nɛɛ, sa tem bukiana sa wa mɛ kpuro mu waa bɔri yendu sɔɔ.

¹²Ma gɔrado wi, u nɛɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, sere saa yerɔ kaa Yerusalemu ka Yudaban wuu si su tien wɔnɔwɔndu wa, si a ka mɔru sɔa saa wɔɔ wata ka wɔkurun di.

¹³Ma Yinni Gusunɔ u gɔrado wi wisa ka gari dori yi yi nɔn gɔru yemia.

Yinni Gusunɔ

u koo kpa Yerusalemu gɔsi

¹⁴Gɔrado wi, u maa nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a geruo a nɛɛ, ameniwa wi, Yinni Gusunɔ u gerua.

U nɛɛ, u Yerusalemu ka Siɔnin kɔru mɔ ta kpɔ. ¹⁵Meya u ka bwese ni nu tii sue mɔru mɔ.

Yellu u raa ka nu mɔru kua fiiko.

Ma nu Yerusalemu kɔsa kua.

¹⁶Yen sɔna wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,

u koo Yerusalemun wɔnɔwɔndu ko.

Ba koo win sɔa yeru bani.

Kpa bu Yerusalemun kpɛɛkpɛɛku yɔire.

¹⁷Win wusu su koo dukia yibu.

U koo maa Yerusalemu nukuru yemiasia.

Kpa u maa ye gɔsi win tiin sɔ.

Wi, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

Sakari u kɔbi nɛɛ

ka sekobu nɛɛ wa kɔsiru sɔɔ

2

¹Sakari u nɔni seeya ma u maa kɔbi nɛɛ wa. ²Ma u gɔrado wi u ka nɔn gari mɔ bikia u nɛɛ, kɔbi yirɔ mini.

Ma u nɔn wisa u nɛɛ, kɔbi yi yi Yudaba ka Isireliba ka Yerusalemugibu yarinasiawa mi.

³Yen biru, Yinni Gusunɔ u maa nɔn sekobu nɛɛ sɔɔsi. ⁴Ma u nɔn bikia u nɛɛ, mba seko be, ba kobu na.

Ma u nɔn wisa u nɛɛ, ba nawa bu ka kɔbi yi tɔya ko, kpa bu yi bɔɔku yi, yi yi Yudan tem wɔri yi men tɔmbu yarinasia sere ben goo kun kpia u ka tii yina.

Sakari u wɛɛ wa kɔsiru sɔɔ

⁵Ye Sakari u maa mɛɛra, yera u durɔ goo wa u wɛɛ yɔrutii neni. ⁶Ma u nɔn bikia u nɛɛ, mana a dɔɔ.

Ma u wisa u nɛɛ, na dɔɔwa n Yerusalemu yɔire n ka yen dɛɛbu ka yen yasum wa.

⁷Sanam mɛ Gusunɔn gɔrado wi u ka nɔn gari mɔ, u susim wee, yera gɔrado goo u maa na u ka wɔnɔ yinna. ⁸Ma u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a duka doo a aluwaasi wi sɔ a nɛɛ, Yerusalemu ya koo ko wuu gɛ ba n maa gbɔraru toosimɔ. Domi gen tɔmbu ka gen yaa sabenu koo dabia. ⁹Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, u ko n sɔa nge gbɔra dɔɔguru Yerusalemu yen sɔ. Meya u ko n maa sɔa yen bɛɛrɛ.

Yinni Gusunɔ u be ba raa

kpikuru da soku

¹⁰Sakari u nɛɛ,

Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,

bɛɛ be u raa yarinasia handunian goonu nɛɛ ye sɔɔ,

i wurama.

I seema i wurama saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.

¹¹ Bɛɛ Yerusalemugibu, bɛɛ be i yoru dimɔ Babiloniɔ,

i kisirama.

¹² Domi wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,

yeniban biru,

Yerusalemun bɛɛɛɛ ya koo wurama.

Wee u man gɔriɔ bwese ni nu bɛɛn yānu guran mi.

U nɛɛ, nù n maa bɛɛ baba,

ya sɔawa nge win tiin naniya nu baba.

¹³ Wee u koo nu noma doke

kpa nu gɔsia bɛɛn yobu.

Saa ye sɔara nu koo gia ma Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u man gɔrima.

¹⁴ Wiya u nɛɛ, bɛɛ Yerusalemugibu, i nuku dobun kuuki koowo.

Domi u koo na u n ka bɛɛ wāa.

¹⁵ Bwese dabina nu koo wura wi, Yinni Gusunɔn mi gia yen tɔɔ te,

kpa nu ko win tɔmbu,

kpa u n wāa ka be.

Saa ye sɔara i ko i gia ma wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u man gɔrima.

¹⁶ U ko n maa Yuda mɔ tem dɛɛram mɛ sɔɔ.

U koo maa Yerusalemu gɔsi.

¹⁷ Baawure u koo nɔɔ mari Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

Domi u koo seema win wāa yee dɛɛrarun di.

Sakari u yaku kowo wa

kāsiru sɔɔ

3

¹ Sakari u Yosue yaku kowo tɔnwero wa u yɔ Yinni Gusunɔn gɔradon * wuswaaɔ. Ma Setam † u yɔ win nɔm geuɔ u ka nùn taare wɛ. ² Ma Yinni Gusunɔn gɔrado u Setam sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ u nun gerusi wi, wi u Yerusalemu gɔsa. A ñ yɛ ma Yosue u sɔawa nge dāa nɔɔ ge ba wuna dɔɔn di?

³ N deema yāa disinugina Yosue u sebua u ka yɔ gɔrado win wuswaaɔ. ⁴ Ma gɔrado wi, u be ba yɔ win wuswaaɔ sɔɔwa u nɛɛ, bu Yosuen yāa disinugii ni wunɔ. Ma u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, wee na nun wunen toranu wuna. Ma na nun tɔɔ baka yānu sebusia.

⁵ U maa wooda wɛ u nɛɛ, bu nùn dawani ye ya dɛɛre bɔkusio. Ma ba nùn ye bɔkusia. Ma ba nùn yānu sebusia. Saa ye sɔɔ, gɔrado wi, u yɔ mi. ⁶ U Yosue gari yini sɔɔwa u nɛɛ, ⁷ amɛniwa wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ,

à n sɔimɔ win swɛɛ sɔɔ,

ma a win woodaba mɛm nɔɔwamme,

wuna kaa win sāa yeru ka ten yaaran sɔmburu kpara.

U koo nun kowa be ba win sɔmburu mɔn turo.

Yinni Gusunɔ

u koo win sɔm kowo naawa

⁸ Yosue, wunɛ yaku kowo tɔnwero,

wunɛ ka wunen tɔn be ba sɔ wunen wuswaaɔ,

i swaa dakio i nɔ.

Tɔn be, ba ko n gina sɔawa yɛreru wi u sisin sɔ.

Domi Yinni Gusunɔ u koo win sɔm kowo gɔrima wi u sāa kpɛi pɔtura.

⁹ Wunɛ Yosuen wuswaaɔ, u kperu garu yiiɔm.

Wuswɛɛ nɔɔba yiruwa ta mɔ.

Win tiwa u koo yore te sɔɔ.

Kpa u tem mɛn toranu wuna sɔɔ teeru.

¹⁰ Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,

yen tɔɔ te, i ko i sokuna i nuku dobu ko bɔri yendun sɔ bɛɛn dāa gbaanɔ.

Sakari u dabu wuragu

ka dāa ye ba mɔ olifi wa

kāsiru sɔɔ

4

¹ Gusunɔn gɔrado wi u ka Sakari gari mɔ u na u nùn yamia nge mɛ ba ra tɔnu dom yamie.

² Ma u nùn bikia u nɛɛ, mba a waamɔ mi.

Ma u nùn wisa u nɛɛ, wuran dabuwa na waamɔ gèn wɔllɔ ba wekeru garu sɔndi. Weke te, ta kāanu nɔɔba yiru mɔ. Nin wɔllɔwa ba fitilanu sɔndi tia tia. Kāa nin min diya gum mu ra ka de fitila nin mi. ³ Olifin dānu yiru ya wāa weke ten bɔkuɔ. Teeru nɔm dwaru gia, teeru maa nɔm geu gia.

⁴ Ma Sakari u wure u gɔrado wi bikia u nɛɛ, yinni, mba yeniba kpuron tubusianu.

⁵ Ma Gusunɔn gɔrado u nɛɛ, a ñ yen tubusianu yɛ?

^{6a} Ma Sakari u nɛɛ, aawo, yinni. Ma gɔrado u nɛɛ, ^{10b} fitila nɔɔba yiru ye, ya sɔawa Yinni Gusunɔn nani yi yi tem bukianamɔ.

¹¹ Ma Sakari u maa nɛɛ, mba olifin dānu yiru ye ya wāa dabu gen nɔm geuɔ ka gen nɔm dwarɔ min tubusianu.

¹² U maa bikia u nɛɛ, mba olifin kāanu yiru yen tubusianu ni nu wāa dabun kāanu yiru yen bɔkuɔ, mɛn di gum kokum nge wura.

¹³ Yera u wisa u nɛɛ, a ñ nin tubusianu yɛ? Ma u nɛɛ, aawo, Yinni.

¹⁴ U nùn wisa u nɛɛ, nu sɔawa tɔmbu yiru be na gɔsa ba nɛ, tem kpuron Yinni sāmɔ.

Nɔɔ mwɛnu Sorobabelin sɔ

^{6b} Yera u maa nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u Sorobabeli sɔamɔ. U nɛɛ, n ñ mɔ ka wi, Sorobabelin dam ñ kun mɛ ka win yikowa

* **3:1** Yinni Gusunɔn gɔrado - Ka Heberum ba yorua Yinni Gusunɔ tona. † **3:1** Setam - Win sɔmbura u ka taare da Gusunɔn wuswaaɔ.

u koo kp̄i u sɔmburu ko.

Adama ka wi, Gusunɔn Hunden dama.

Wi, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

⁷ U maa nɛɛ,

Sakari, mba n da n guu baka te ta wāa

Sorobabelin wuswaaɔ.

Sorobabeli wi, u koo tu kɔra

kpa u kpee geeru yara

te ba koo sɔndi s̄aa yerun wii kpiiro.

Saa ye s̄aa, tɔmbu ba koo nuku doɓun kuuki
ko ba n m̄ɔ

anna a kpee buraru wa.

⁸ Yinni Gusunɔ u maa Sakari s̄ɔwa u nɛɛ,

⁹ Sorobabeliwa u dii ten kp̄ɛkp̄ɛku sw̄ii.

Wiya u koo maa ten bana wiru go.

Saa ye s̄ɔra nen tɔmbu ba koo gia ma
nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na nun
gɔrima.

^{10a} Yen s̄ɔ, bu ku sɔmbu ten tore gɛm

baa t̄a n s̄aa na piibu.

Ba koo nuku doɓu ko

b̄a n w̄ɛɛ wa

yi ba ra ka ganana dɛndabu mɛɛri

Sorobabelin namaɔ.

Sakari u tireru wa ta ȳɔwa

5

¹ Sakari u maa nɔni seeya k̄asiru s̄aa ma u
tire kureru garu wa ta ȳɔwa. ² Ma Gusunɔn
gɔrado u n̄un bikia u nɛɛ, mba a waamɔ mi.

Ma u n̄un wisa u nɛɛ, tire kureru gara
na waamɔ ta ȳɔwa. Ten d̄ɛɛbu s̄aa wa gɔm
soonu yendu. Ten yasum maa gɔm soonu
w̄akuru.

³ Yera u n̄un s̄ɔwa u nɛɛ, b̄oriya ta s̄ɔwa
yi yi koo yabi tem mɛ kpuro s̄aa. Ten bee
tiaɔ, ba yoruawa ma ba koo gbenɔbu kpuro
gira minin di. Bee tiaɔ maa ba koo be ba ra
b̄ori weesugii ko gira. ⁴ Gusunɔ wɔllu ka tem
Yinnin tiwa u koo de b̄ori yi, yi na kpa yi
gbenɔbun yenusu di ka sere be ba ra ka Yinni
Gusunɔn ȳisuru b̄ore kam. Miya yi koo sina yi
ȳin w̄a yeru ko kpa yi ben dirun kp̄ɛkp̄ɛku
ka ten kpenu di.

Sakari u t̄an kurɔ goɔ wa

k̄asiru s̄aa

⁵ Gusunɔn gɔrado wi, u Sakari susi ma u
nɛɛ, a nɔni seeyo a wa ye ya yarim wee.

⁶ Ma u n̄un wisa u nɛɛ, mba mi.

Ma u nɛɛ, birera mi, ta yarim wee t̄e s̄aa
tem min tɔmbu kpuron toranu yiba.

⁷ Sanam mɛ bire ten wukiritia ye ba kua ka
p̄ɛrum ya wukiafa, yera u kurɔ goɔ wa u s̄ɔ
ten s̄ɔwɔ. ⁸ Ma gɔrado wi, u nɛɛ, kurɔ wi, u
s̄aa wa toranu.

Ma u wure u kurɔ wi taare bire ten s̄ɔwɔ,
ma u wukiri. ⁹ Ye u maa nɔni seeya w̄allɔ,
yera u kurɔbu yiru gabu wa k̄asiru s̄aa. Kurɔ
be, ba kasi m̄ɔ nge kpakpaye, ma woo ga yi
suamɔ. Ma ba na ba bire te sua ba ka da w̄allɔ.

¹⁰ Ma u gɔrado wi bikia u nɛɛ, mana ba ka

tu d̄aa. ¹¹ U n̄un wisa u nɛɛ, ba ka tu d̄aa wa
Babilonin temɔ. Miya ba koo tu diru bania.
B̄a n tu bana ba kpa, kpa bire te, ta n w̄a mi.

Sakari u tabu keke nne wa

k̄asiru s̄aa yi dumi gawe

6

¹ Sakari u maa nɔni seeya ma u tabu keke
nne wa yi dumi gawe yi yariɔ guunu yirun
baan di. Guu ni, nu s̄aa wa sii ganduginu.

² Tabu keke gbiikaa, dum sw̄ɛɛya yi gawe.
Yiruse, kankɔrɔba. ³ Itase, kaaba. Nnɛse,
dumi yi yi bau sw̄aasu ma. ⁴ Ma u gɔrado wi u
ka n̄un gari m̄ɔ bikia u nɛɛ, ber̄a mi nen Yinni.

⁵ U n̄un wisa u nɛɛ, w̄allun goonu nnɛn
wosa si su raa w̄a Gusunɔ, tem kpuron
Yinnin b̄akuɔ. Siya su t̄e doonɔ.

⁶ Dum kankɔrɔ be ba tabu keke yen tia
gawe mi, ba d̄aa wa s̄aa ȳɛsan n̄am geu gia.
Ma dum kaa be, ba sw̄ii. Adama dum bau
sw̄aasugii yi, yi d̄aa wa s̄aa ȳɛsan n̄am d̄waru
gia. ⁷ Dum sw̄ɛɛ yi, yi yara ma yi kana yi da yi
tem bukiana. Ma gɔrado wi, u yi s̄aa wa u nɛɛ,
yi doo yi tem mɛ bukiana.

Ma yi tem mɛ bukiana. ⁸ Gɔrado wi, u n̄un
soka u nɛɛ, a mɛɛriɔ a wa. Dumi yi yi da
s̄aa ȳɛsan n̄am geu gia mi, yi Gusunɔn m̄aru
suresiawa bera mi.

Ba koo Yinni Gusunɔn

s̄aa yeru seeya

⁹ Yinni Gusunɔ u Sakari s̄ɔwa u nɛɛ, ^{10a} a
yoo beni, Helidai ka Tobiya ka Yedayan k̄ɛnu
m̄aa kpa a da Yosiasa, Sofonin biin yenusu
mi yoo be, ba w̄a sanam mɛ ba tunuma
Babiloniɔ. ¹¹ Kpa a sii geesu ka wura sua a ka
sina furɔ ko ge kaa doke Yosue, ȳaku kowo
t̄anwero, Yosadakin biin wirɔ. ¹² Kpa a n̄un
s̄aa a nɛɛ, ameniwa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem
Yinni na gerua. Na nɛɛ,

goo w̄a wi ba m̄ɔ kp̄ii p̄tura.
Saa win min diya w̄ara koo yari

kpa u nen s̄aa yee te bani.

¹³ U koo sina ȳanu sebe,

kpa u sina win sina ḡanaɔ u tɔmbu kpara.

Ȳaku kowo ko n w̄a win b̄akuɔ

kpa ba n n̄aa tia s̄aa mam mam.

¹⁴ Sina furɔ ge, ga ko n w̄a wa nɛ, Yinni
Gusunɔn s̄aa yerɔ. Geya ga koo de bu Helemu
ka Tobiya ka Yedaya ka Heni, Sofonin bii
yaaya.

¹⁵ Ma Sakari u nɛɛ, be ba w̄a n toma, ba
koo na bu s̄aa yee te bani. Saa ye s̄ɔra ba koo
gia ma nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na
nun gɔrima.

Yeni kpuro ya koo koorawa ì n nɛ, Gusunɔ
b̄ɛɛn Yinnin gere m̄ɛm n̄aa wa mam mam.

N̄aa b̄aku te ba ka

Yerusalemun bansu yaayamɔ

7

1 Darusin bandun wɔn nnese sɔɔ, yen suru nɔɔba nnese wi ba mɔ Ksilun sɔɔ nnese sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Sakari gari kua u nɛɛ, 2 Beteligibu ba raɔ Saɔɔɛɛ ka Regɛmu Mɛlɛki ka gabu gɔra Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin sɔa yerɔ bu ka win durom kana. 3 Kpa bu maa yaku kowobu ka win sɔmɔbu bikia bɔ n ko ba n sumɔn na, kpa ba n nɔɔ bɔkua wɔɔn suru nɔɔbuse kpuro sɔɔ nge mɛ ba mɔ tɛɛbun di.

4 Yerɔ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u Sakari sɔɔwa u nɛɛ, 5 a yaku kowobu ka tɔn be kpuro wisio a nɛɛ, saa wɔn wata ka wɔkurun di, ba ra nɔɔ bɔke kpa ba n wɔa nuku sankiranu sɔɔ wɔɔn suru nɔɔbuse ka nɔɔba yiruse sɔɔ.

Adama ba n ye mɔ bu ka man bɛɛɛ wɛ. 6 Bɔ n maa dimɔ, ba nɔrumɔ, ben tiin sɔna.

7 Yellu, nɛ, Yinni Gusunɔ na tɔmbu kirɔ kua ka gari yinin bweseru nɛn sɔmɔ gbiikobun min di. Saa ye sɔɔ, Yerusalemu ka wuu si su ka ye sikerenɛn tɔmbu ba wɔa bɔri yendu sɔɔ, ma tɔmba yiba sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia ka wɔwɔa.

8-9 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u maa Sakari sɔɔwa u nɛɛ, a tɔn be gari yini yaayasio yi yi nɛɛ,

bu tɔmbu sirio dee dee, kpa ba n tɔn gɛru ka wɔnwɔndu mɔɔsine. 10 Bu ku gɔminibu ka gobekuba ka sɔbu ka sɔarobu dam dɔre. Bu ku maa ben winsim kɔsa bwisikusi.

11 Adama ba n gari yi swaa sue. Ba swaa taayawa. 12 Ma ba ben gɔrusu bɔbiasia nge kpee kpikiru. Ba n nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin wooda ye swaa daki, ye na bu wɛ saa nɛn sɔmɔbun min di, be nɛn Hunde u ka gari kua. Ma ben swaa taa bi, bu man mɔru kua tɔo.

13 Sanam mɛ na bu soka, ba n wisa. Yen sɔna nɛn tii na n maa bu wisa sanam mɛ ba man somiru kana.

14 Yen sɔna na bu yarinasia bwesenu kpuron suunu sɔɔ ni ba n daa yɛ.

Ma ba ben tem deri dirum goo ku ra maa sare mi. Ma tem gem mɛ, mu kua bansu. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

*Yinni Gusunɔ u koo
Yerusalemu wesia nge yellu*

8

1 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua u nɛɛ, 2 nɛn nisinu kpɔ Yerusalemun sɔ.

Domi na ye ki gem gem. 3 Yen sɔna na nɛɛ, kon wura Yerusalemu ye sɔɔ

kpa na n wɔa mi. Ba koo ye soku wuu gemguu.

Kpa bu maa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni guu te soku guu dɛɛraru.

4 Durɔ tɔkɔnu ka kurɔ tɔkɔnu nu koo ka dɛki sɔima kpa nu na nu sina yen batumaba sɔɔ.

5 Bii aluwaasiba ka bii wɔndiaba ba koo yibu yen batuma be sɔɔ ba n dweebu mɔ.

6 Isireli be ba tien nɔni sɔɔ, ya ko n sɔa nge ye ya kun kpɛ yu kora. Adama nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, kon kpɔ n maamaaki ye ko. Nɛna na yeni gerua.

7 Wee na nɛn tɔmbu faaba mɔ be ba wɔa sɔɔ yari yerɔ ka sɔɔ duu yerɔ.

8 Kon ka bu wurama kpa bu sina Yerusalemu

ba n sɔa nɛn tɔmbu kpa na n maa sɔa ben Yinni gemgii wi u naanɛ mɔ.

9 Wee ye nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.

Na nɛɛ, i wɔrugɔru koowo bɛɛ be i nua gisɔ ye nɛn sɔmɔbu ba gerua sanam mɛ ba nɛn sɔa yee ten kpɛɛkpɛɛku swii.

10 Domi yellu, goo ku ra win sɔmburun kɔsiaru wa.

Goo ku ra maa yaa sabe ni nu nɔn sɔmburu kuan kɔsiaru wɛ.

Saa ye sɔɔ, goo ku ra yari. Goo ku ra maa du ka bɔri yendu yibɛɛban sɔ.

Domi na tɔmbu yɔsuwa bu ka wɔrina.

11 Adama tɛ, na n maa Isireli be ba tie kuammɛ nge mɛ na kua yellu.

Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

12 Kon de bɔri yendu tu duwa tem sɔɔ kpuro. Resɛm ya koo ma.

Gura ya koo nɛ kpa tem mu dɔanu ko.

Doma nini kpurowa kon Isireli be ba tie kua.

13 Bɛɛ Yudaba ka Isireliba, wee i kua bwese te na bɔrusi bwesenun suunu sɔɔ.

Adama tɛ, kon bɛɛ faaba ko kpa i n sɔa domarugibu tɔmbun suunu sɔɔ. Yen sɔ, i ku bɛrum ko.

I de i n wɔrugɔru mɔ. 14 Ameniwa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.

Na nɛɛ, na raɔ gɔru doke n bɛɛ kɔsa kua yɛn sɔ bɛɛn baababa ba nɛn mɔru seeya.

Na n daa gɔru gɔsie n ye kabia. 15 Adama tɛ, na gɔru doke n Yerusalemu ka Yudan tem kpuro gea kua.

Yen sɔ, i ku bɛrum ko. 16 I ka gari yini sɔmburu koowo.

Yiya, baawure u n da win winsim gem sɔ. Kpa i n da baawure siri gem sɔɔ i n ka wɔa bɔri yendu sɔɔ.

17 I ku goo kɔsa kua.

I ku b̄ri weesugii ko.
Domi yeniba kpurowa na tusa.
Ne, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua.

N̄o bakurun t̄ru ta koo

ḡasira nuku dobun t̄ru

¹⁸ Gusun̄ w̄llu ka tem Yinni u nee, ¹⁹ n̄o baku ni i ra ko suru n̄ese s̄o ka suru n̄obuse s̄o ka suru n̄oba yiruse s̄o ka suru w̄kuruse s̄o, nu koo ḡasira nuku dobun t̄nu Yudā. Ni s̄ora ba ko n da t̄o bakanu di.

Adama yeba kpuro s̄o, i de i gem ka b̄ri yendu k̄a.

²⁰ Na maa wure na nee, t̄mbu ba koo na Yerusalem̄u saa wusu dabinun di.

²¹ Wusu gasun t̄mbu ba koo gasun t̄mbu s̄ bu nee, bu da bu ne, Gusun̄ w̄llu ka tem Yinnin durom kasu Yerusalem̄u kpa bu man s̄a.

²² Geema, bwese dabinu ka maa bwese ni nu dam m̄o nu koo na nu nen durom me kasu kpa nu man s̄a.

²³ Ne, Gusun̄ w̄llu ka tem Yinni na nee, yen t̄o te, bweseru baatere s̄o, t̄mbu w̄ku w̄kubu ba ko n Yuu turon yabe soo n̄ni ba n m̄o, ba koo ka n̄n da.

Domi ba nua ma ne, Gusun̄ na w̄a ka wi.

ISIRELIBA KA BWESE TUKUNU

Yinni Gusun̄o

u koo bwese ni nu tie siri

9

¹ Am̄niwa Yinni Gusun̄ u gerua Hadarakin tem s̄o u nee, kon wuu ge ba m̄o Damasi siri. Domi nen n̄ni w̄a t̄mbu s̄o nge me yi w̄a Isireliban bwese k̄eri kpuro s̄o.

² Kon maa Hamati ye ya w̄a Damas̄in tem n̄o bura yer̄n tem siri ka Tiri ka sere maa Sidoni, baa me wuu sin t̄mbu ba bwisi m̄o.

³ Tiri ye, ya w̄a gb̄ara damgirun suunu s̄o. Meya ya gobi guram̄o nge tua. Ma ya wura guram̄o nge pot̄k̄o.

⁴ Adama ne, Yinni Gusun̄, kon ye kpuro mwa.

Kon yen dam sure nim w̄ku s̄o kpa n de yu d̄o mwaara.

⁵ Asikalonigibu ba koo ye wa kpa bu berum duura. Kon de tem yiiri bakabu bu Gas̄a w̄ri, kpa Ekoronigibun ȳiȳabu kpuro bu kam ko. Gas̄a ya koo sun̄o bia. Goo kun ko n maa w̄a Asikalonio.

⁶ S̄abu ba koo na bu sina Asid̄odūo. Kpa n Filisitiban tii suabu kpeerasia.

⁷ Ba ñ maa yem dimo. Ba ñ maa b̄u ȳaku d̄ianu dimo. Ba koo kowa ne, Gusun̄n t̄mbu nge Yudaba kpa Ekoronigibu ba n maa s̄a nen t̄mbu nge me Yebusiba ba kua.

⁸ Kon nen sansani gira n ka nen s̄a yeru sikerena.

Kpa yiber̄e be ba daam̄o ba wuramam̄o bu ku raa ye w̄ri.

Dam dioba kun maa sar̄o mi. Domi nen n̄ni w̄a mi.

Sun̄o wi u ka b̄ri yendu sisi

⁹ Bee Sīonigibu, i nuku dobun kuuki koowo. Bee Yerusalem̄ugibu, i ȳerio nuku dobun s̄o. Wee been sina boko u sisi been mi. U s̄awa gemgii ka faaba kowo. U ñ tii sue.

Keteku buuwa u s̄ni. ¹⁰ Kon de tabu k̄eke yi kpe Efaraimun tem̄o kpa dumi ka ten ni ba raa ka tabu kua yu kpeera Yerusalem̄u. Sun̄o w̄i, u koo ka bwesenu b̄ri yendu naawa.

U ko n bandu diiwa nim w̄ku geen di sere ka nim w̄ku gīo, saa maa daa te ba m̄o Efaratin di n ka da handunian goonu nne s̄o.

Piris̄omban karabu

¹¹ Yinni Gusun̄o u nee, nen arukawani ye na ka bee bakuan s̄o, ma i ye sire ka ȳaku yaa yem, kon been yobu yara d̄ak̄o kpirirun di te ta ñ nim m̄o.

¹² Bee yobu, bee be i ȳiȳo bakabu m̄o, i wuro been wus̄o si su gb̄aranu m̄o. Na maa bee n̄oasiam̄o ma kon bee domaru kua nge yellugirun n̄n yiru. ¹³ Kon Yuda dendi nge tendu.

Kpa Efaraimu ya n s̄a ten s̄̄enu. Yerusalem̄u, kon wunen bibu sua bu Gerēkiba tabu w̄ri.

Kon bu kowa nge tabu dur̄o damgiin takobi. ¹⁴ Ne, Yinni Gusun̄o, kon tii s̄̄osi w̄llo.

Nen s̄̄u ga koo doona nge guru maakinu. Kon k̄oba so, kpa n sarama guru woo b̄k̄o s̄o, ge ga wee saa s̄̄o ȳ̄san nom dwaru gian di.

¹⁵ Ne, Gusun̄o, w̄llu ka tem Yinni, kon nen t̄mbu k̄̄su.

Ba koo ben yiber̄eba kamia bu ben kpurant̄̄enun kpenu kosuku.

Kon de yiber̄e ben yem mu yari nge tam, ñ kun me nge ȳaku yaa yem me mu ra gb̄̄eru yibu

bu ȳ̄ka ȳaku yerun k̄̄ān̄o. ¹⁶ Yen t̄o te, kon nen t̄mbu faaba ko nge me ȳa kpar̄o u ra win ȳ̄anu faaba ko. Ba koo balli ben tem̄o nge kpee gobigii ni ba mani sina fur̄o s̄o.

17 Tem miya doo nõuru ka buram mu ko n wāa.
Alikama ka tam koo de aluwaasiba ka wõndiaba ba n dam mō.

Gusunō turowa sāa Yinni

10

1 I Yinni Gusunō kanō u bēe tom buruku gura kē.

U koo de guru woo gu na
kpa guru baka yu ne.
Kpa yakasu su kpi baama.

2 Domi būu n̄n bwāarokunu ba mō Terafimu nu weesu mō.

Sorobu ba kāsi weesuginu waamō.
Ben dosusu su sāawa weesu.
Sin nuku yemiasiabu sāawa kam dirum.
Yen s̄na ba sirene nge yaa sabenu.
Ba w̄n̄w̄ndu soore,
domi ba n̄ kparo mō.

Yinni Gusunō

u koo win t̄mbu yakia

3 Yinni Gusunō u n̄e,
na ka kparo tuko be ba n̄n t̄mbu kpare m̄ru mō.

Be, be ba s̄a nge bonu mi, kon bu w̄rima.
Domi n̄e, Gusunō w̄llu ka tem Yinni na n̄n t̄mbu Yudaba naawa.
Kon bu dendiwa tabu s̄o nge dum girimagia.

4 Ben min diya sinambu ba koo yari.
Kpa ba n̄ dam mō nge gani ḡmbururun kperu,
n̄ kun m̄e nge kuu bekurugirun gbere,
n̄ kun m̄e nge ten te ba ra ka tabu de.

5 Ba ko n̄ s̄awa nge tabu dur̄o dangii be ba ben yiber̄ba taakumō sw̄e s̄o nge pot̄kō.

Ba koo tabu ko ȳn̄ s̄ n̄e, Yinni Gusunō ko na n̄ ka bu wāa.

Ben yiber̄e be ba dumi ȳōwa ba koo sekuru wa.

6 Kon Yudaba t̄sisia,
kpa n̄ Isireliba w̄ra.
Kon ka bu wurama,
domi na ben w̄n̄w̄ndu mō.

Ba ko n̄ s̄awa nge be na n̄ daa biru kisi.
Domi n̄na na s̄a Gusunō ben Yinni.
Kon ben kanaru mwa.

7 Efaraimuba ba ko n̄ s̄awa nge tabu dur̄o dangibu.

Ba ko n̄ nuku dobu mō nge wi u tam n̄ra.
Ben bibu ba koo ye wa kpa bu nuku dobu ko.
Ba koo nuku dobu ko n̄e, Yinni Gusunōn̄ s̄o.

8 Kon wia ko bu ka m̄n̄nama.
Domi n̄na na bu yakiamō.

Ba koo dabia nge yellu.
9 Kpa n̄ de ba n̄ pusa bwesenun suunu s̄o.
Mi ba wāa n̄ toma mi,
ba ko n̄ da man yaaye min di.

Kpa ba n̄ wāa mi ka ben bibu.
Yen biru, ba koo wurama.

10 Kon de bu wurama saa Egibitin di.

Kon bu m̄n̄nama saa Asirin di.
Kpa n̄ de bu wurama Galadiō ka Libaniō.
Batuma kun bu turi.

11 Ba koo nim w̄ōku t̄bura mi ba nuku sankiraru wa.

Gusunō u koo gen nim kurenu so,
kpa Nilun daarun nim mu gbera.
Asirigibun tii suabu koo kpe.
Kpa Egibitigibun bandu tu nõru ko.

12 Kon n̄n t̄mbu t̄sisia.
Kpa ba n̄ s̄imō ka n̄n ȳsiru.
N̄e, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Ba dangibu k̄suka

11

1 B̄e Libanigibu, i b̄e n̄ k̄n̄n̄s̄u k̄n̄iō
kpa d̄ō u b̄e n̄ d̄a ye ba mō s̄eduru di.

2 B̄e d̄a ye ba mō sip̄e, i weeweenu koowo.
Domi s̄eduruba ba w̄ruka.

Be ba tii sue mi, ba kpeera.
B̄e Basanin d̄a bakanu, i weeweenu koowo.

Domi d̄a s̄ō ge ba n̄ daa kp̄e bu du ga w̄ruka.

3 Kparobu ba wuri mō,
domi ben b̄e r̄e ya kpa.
Gbee winsansu su kukirimō,
domi Yuudenin d̄a s̄ōn b̄e r̄e ya kpa.

Kparobu yiru

4 Amenīwa Yinni Gusunō u Sakari s̄ōwa.
U n̄e, a yāanu kparo ni ba koo go. 5 Be ba nu dwemō ba goomō ba n̄ bu s̄e yasiāmō.
Be ba maa nu darāmō ba mō, ba n̄e, Gusunō siara, domi ba gobi mō. Nin kparobu ba ku ra maa ka nu yine. 6 Ne, Yinni Gusunō na n̄ maa t̄mbun w̄n̄w̄ndu m̄n̄ tem m̄e s̄ō.
Kon baawure b̄eriwa win winsin n̄m̄u ka win sun̄n n̄m̄u. Ba koo ben tem arumani gurawa. Na n̄ maa bu w̄ramō ben yiber̄eban n̄mun di.

7 Yera Sakari u yāanu kparabu w̄ri ni ba koo go. Yāa niya nu k̄suru b̄o. Ma u kpara d̄eki yiru kasu. U tia soka dur̄om, tia maa n̄ō tia. Ma u da u yāa ni n̄ōri. 8 Suru tian baa s̄ō u nin kparobu ita go. Ma u ka nu tii kpara u t̄manabu kpana. Ma nin tii nu n̄n̄ tusa. 9 Ma u n̄e, na n̄ maa nu kparamō. Nin ni nu koo gbi, nu gbio. Ni nu koo maa tiara nu t̄n̄n̄o.

10 Ma u win d̄eka ye u soka dur̄om b̄ōka u ka s̄ōsi ma u win arukawani kusia ye u raa ka bwesenu kpuro b̄ōka. 11 Yen t̄ō tera u arukawani ye kusia. Ma yāa k̄s̄u ni nu n̄n̄ m̄e r̄a mi, nu gia ma Yinni Gusunōn̄ gariya yi kooramō. 12 Ma u bu s̄ōwa u n̄e, yā n̄ bu w̄r̄e, bu n̄n̄ k̄siaru w̄ēȳō, ya kun maa bu w̄r̄e, bu derio.

Yera ba sii geesun gobi t̄na ȳira ba n̄n̄ k̄sia. 13 Ma Yinni Gusunō u n̄n̄ s̄ōwa u n̄e, a sii geesun gobi t̄na ye ba m̄e r̄a bure mi, n̄m̄ō w̄ēȳō.

Ma u gombi yi sua u yari Gusunən sāa yerō yi ka ko mōmagii. ¹⁴Yen biru, u maa win kpara deka yiruse ye u soka nōō tia mi, bōōka u ka sōōsi ma Yudaba ka Isireliban baa sōō nōō tia maa sari. ¹⁵Yinni Gusunō u maa nūn sōōwa u nēē, a kparo nge kparo gari bōkō. ¹⁶Domi kon kparo goo seeya tem me sōō, wi u kun yāanu nōōrimō ni nu gōō dōō. U n̄ nin binu kasum dōō. U n̄ ni nu mēera wa tim kuammē. Meyā u n̄ maa ni nu bwāa dō nōōrimō. Adama u koo ni nu gum mōn yaa tem sere ka nin kōriō.

¹⁷Bārurowa kparo gari bōkō wi u yāanu derimō.

Takobi yu win gāseru ka win nōm geun nōnu kōsukuo,

kpa gāse te, tu gbera kpa nōnu ge, gu gbi.

Yinni Gusunō

u koo Yerusalemu yakia

12

¹Gari yi Yinni Gusunō u gerua Isireliban sōō wee.

Wi, wi u wōllu ka tem mōma, ma u maa tōnu hunde doke

²u nēē, na Yerusalemu kua nge nōra ye ya nen mōru yiba nge tam. Ya koo bwese ni nu ka ye sikerene woo tiro kpēē. Woo tiro ge, ga koo Yudaba kpuro nēnē bā n Yerusalemu tarusi. ³Tōō te sōō, kon ye gōsia nge kpee bakaru. Be ba kī bu tu sua ba koo mēera wa. Handunian bwesenu kpuro nu koo mēna nu tu wōri. ⁴Yen tōō te, Yinni Gusunō u nēē, kon ben dumi woo tiro kpēē kpa n yin maasōbu nōni swāaru kpēē, kpa n bwese tukunun dumi wōkoru kpēē. Adama kon Yudaba kōsu. ⁵Yudan wirugibu ba koo nēē, Yerusalemugiba ba sāa ben dam nē, Gusunō ben Yinnin sōō, nē wi na wōllu ka tem mō. ⁶Yen tōō te sōō, kon Yudaban wirugibu kowa nge dōō boko dāa sōōwō, n̄ kun me nge wii bōn tēn dōō ba sōka dīa bōkunu sōō. Ba koo bwese ni nu ka bu sikerene kamiawa mam. Adama Yerusalemugibu ba ko n sōwa ben temō.

⁷Nē, Yinni Gusunō kon Yudaban yenusu faaba ko, kpa Dafidin yenun bēere ka Yerusalemugibun bēere yu ku raa Yuda be ba tiegia kera. ⁸Yen tōō te, kon Yerusalemugibu kōsu. Be sōō, wi u kun daa dam mō, u koo dam kowa nge Dafidi. Kpa Dafidin yenugibu ba n sāa nge Gusunən gōrado wi u yō ben wuswāaō.

Ba gōō wooru sōō

tem me kpuro sōō

⁹Yen tōō te, kon kookari ko n bwese ni kpuro go ni nu Yerusalemu wōrim wee. ¹⁰Kon de Dafidin yenugibu ka Yerusalemugibu ba n wōnwōndu mō kpa ba n da kanaru ko, kpa bu gōsirama nēn mi, nē wi ba yaasa sōka. Ba koo man swīisi nge

wīn bii teereru ta gu. Ba koo swīwa ka nuku sankira bakanu nge wīn bii gbiikoo u gu.

¹¹Yen tōō te, nuku sankiraru ta ko n kpā Yerusalemuō nge te ba kua Hadadirimōn sōō Megidon wōwāaō. ¹²Tem me kpuro sōō, ba ko n gōō wooru sōwa yenu ka yenu. Dafidin yenugibu, kurōbu ka durōbu nēnēn. Natanin yenugibu, kurōbu ka durōbu nēnēn. ¹³Lefin yenugibu, kurōbu ka durōbu nēnēn. Simēin yenugibu, kurōbu ka durōbu nēnēn. ¹⁴Nge meya yenu si su maa tien tōmbu ba ko n gōō wooru sōō nēnēnka, kurōbu ka durōbu nēnēn.

13

¹Yen tōō te, bwia gaa ya koo yari yu ka Dafidin yenugibu ka Yerusalemugibun toranu wōka.

Yinni Gusunō u koo

wīn sōmō weesugibun

bwāarokunu kōsuku

²Yen tōō te, nē, Gusunō wōllu ka tem Yinni kon būnun yīsinu kpeerasia tem me sōō kpa bu ku raa maa nu yaaya. Kon maa nen sōmō weesugii be ba būu sāarun kīru mō mi wuna. ³Goo ū n̄ gari weesugii mō, wīn tundo ka wīn mēro ba koo nūn sōwa bu nēē, kaa gbi. Domi a weesu mōwa ka Yinni Gusunən yīsiro. Kpa tundo wi, ka mero wi, bu nūn takobi soku bu go sañam me u gari yi mō. ⁴Yen tōō te, Gusunən sōmōbu ba koo sekuru wa ben kāsī sansuginun sōō. Bā n̄ gari mō, ba n̄ maa yabe sansuginun sebumō bu ka tōmbu nōni wōke. ⁵Ben baawure u koo nēēwa, u n̄ sāa Gusunən sōmō. Wī, gbaa wukowa. Domi ba nūn dwāwa saa wīn piiburun di. ⁶Bā n̄ nūn bikia ba nēē, mana u sere mēera yeni wa ye ya wāa wīn nōmāa, kpa u wisi u nēē, u ye wawa wīn bōrō kīnasibun yenuu.

Ba koo gia ma

Gusunōwa u sāa Yinni

⁷Gusunō, wōllu ka tem Yinni u nēē, takobi, a nen kparo wi na kua nen bōō wōrio. A nūn goowo kpa yāanu nu yarina, kpa n̄ ni nu kun dam mō wōri.

⁸U maa nēē, bā n̄ tem mēn tōmbu bōnu kua suba ita, yen suba yiru ya koo gbi kpa sube tee teni tu tiara. ⁹Kon sube tee te dōō doke kpa n̄ tu sōwa nge me ba ra sii geesu sōwe. Kon tu sōwawa nge me ba ra wuru sōwe. Ta koo nen yīsiro soku kpa n̄ tu wurari. Kon tu sōō n̄ nēē, ta sāawa nen tōmbu. Kpa ten tii tu maa nēē, na sāawa Gusunō ten Yinni.

Yinni Gusunən tōru

14

¹Bēē Yerusalemugibu, Yinni Gusunən tōra wee.

Ba koo bēen yānu gura bu bōnu ko bēen nōni biru.

2 U koo bwesenu kpuro menna nu ka Yerusalemu wari.

Ba koo ye mwa kpa bu yen yenusu dɔɔ saku.
Ba koo ka yen tɔn kurabu kpuna ka dam.
Kpa bu yen tɔmbun bɔnu yoru mwɛeri bu ka doona.

Adama ba n̄ be ba tie goomɔ.

3 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u koo tii sɔɔsi kpa u ka bwese ni tabu ko nge mɛ u ra ko tabu sɔɔ.

4 Yen tɔɔ te, u koo win naasu sɔndi Olifin guurɔ te ta wāa Yerusalemun dee deeru, sɔɔ yari yeru gia.

Olifin guu te, ta koo besira suunuɔ saa sɔɔ yari yerun di sere sɔɔ duu yero.
Wɔwi baka ya koo yari ten suunu sɔɔ.
Guu ten bee tia ya koo da sɔɔ yɛsan nɔm geu gia

kpa bee tia yu maa da sɔɔ yɛsan mɔm dwaru gia.

5 Saa ye sɔɔ, i ko i duki dawa win guunun wɔwɔa sɔɔ.

Domi wɔwa ye, ya ko n wāawa sere Atiseliɔ.
I ko i duki suwa nge mɛ i ra kua sanam mɛ tem yiribu bɛɛ deema Osiasi Yudaban sina bokon waati.

Saa ye sɔɔra Gusunɔ nɛn Yinni u koo na ka win tɔn dɛerobu.

6 Yen tɔɔ te, yam bururam mu n̄ ko n maa wāa.

Pura ya ko n wāa ka sere maa nim mɛ mu gɔsira nge kperu.

7 Tɔɔ te, ta ko n sāawa nɛnɛm te Yinni Gusunɔ u yɛ.

Ba n̄ wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ wunanamɔ.

Adama yoka, yam bururam mu koo sɔɔsira.
8 Yen tɔɔ te, nim gem mu koo yari Yerusalemun di

kpa mɛn sukum mu koku mu da nim wɔkuɔ ge ga wāa sɔɔ yari yeru gia,
kpa sukum mu da nim wɔku ge ga wāa sɔɔ duu yeru gia.

Nge mɛya n ko n sāa sɔɔ sāreru ka guran saa.

9 Yinni Gusunɔwa u ko n sāa tem kpuron sunɔ.

Wi turowa u ko n sāa Yinni.

Win turon yisira tɔmbu kpuro ba koo gia.

10 Isireliban tem kpuro mu koo gɔsia wɔwa saa Geban di sɔɔ yɛsan nɔm geu gia n ka da Rimɔwɔ Yerusalemun sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia.

Saa ye sɔɔ, Yerusalemu ya koo yisiru yari kpa ya n wāa yen ayero.

Ya ko n wāawa saa kɔnnɔ ge ba m̄ Benyamɛn di,

n ka da kɔnnɔ gbiikuuɔ,

sere ka kɔnnɔwɔ ge ba m̄ gani gɔmbunu.

Saa maa kɔsu yee te ba m̄ Hananɛlin di, n ka girari sina bokon resɛm gama yero.

11 Tɔmba koo sina ye sɔɔ.

Ba n̄ maa ye kam koosiamɔ.

Ya ko n wāawa bɔri yendu sɔɔ.

12 Wee nani swāa te Yinni Gusunɔ u koo tɔmbu kpɛɛ

be ba Yerusalemu tabu wari.

Ben wasi koo kɔsiwa ba n ka sɔimɔ.

Ben nani yi koo kɔsi ben nani wɔrusu sɔɔ, kpa ben yari yi kɔsi ben nɔsɔ.

13 Yen tɔɔ te, nɛ, Yinni Gusunɔ kon wahala baka doke ben suunu sɔɔ.

Kpa bu wɔrina bu soona.

14 Yudaba ba koo tabu ko Yerusalemuɔ, kpa bu bwese tuku ni nu ka bu sikerenen dukia gurama.

Yera, wura ka sii geesu ka yāa dabinu.

15 Nin dumi ka nin birakɔsu ka nin yooyoosu ka nin ketekunu ka sere maa yaa sabe ni nu wāa mi, kpuro nu koo dumgbɛku mwaara. Dumgbɛku tia yera ya koo nu deema.

16 Bwese ni nu raɔ Yerusalemu ye wari, nin ni nu tie, nu ko n da nɛwa wɔɔ baagere nu yiira Gusunɔ sina bokon wuswaaɔ,

wi u sāa wɔllu ka tem Yinni, kpa nu Kunun tɔɔ bakaru ko.

17 Bweseru garu tā kun de tu Gusunɔ sina boko wi u sāa wɔllu ka tem Yinni yiira

tu sā Yerusalemuɔ, gura kun nɛmɔ ten temɔ.

18 Egibitigibu bā kun de Yerusalemuɔ bu ka Kunun tɔɔ bakaru ko,

gura kun nɛmɔ ben temɔ.

U koo bu wahala dokewa

nge bwese ni nu yina nu da nu Kunun tɔɔ bakaru ko.

19 Nge mɛya u koo Egibitigibu ka bwese ni nu yina nu Kunun tɔɔ bakaru da Yerusalemuɔ kua.

20 Yen tɔɔ te, ba koo dumin yangirenu sɔɔ yore bu nɛɛ, Yinni Gusunɔgia.

Sāa yerun wekenu kpuro nu ko n sāawa nge yaku yerun gbɛa.

21 Wekenu kpuro nu ko n sāawa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniginu Yerusalemuɔ ka Yudaɔ.

Be ba koo yākuru na,

bera ba ko n da nu sue

bu ka ben yaku yaa yike.

Yen tɔɔ te sɔɔ, ba n̄ maa tenkuba wasi sāa yeru mi,

ba n yānu dɔramɔ.

MALASI

Sanam mɛ Malasi u tire te yorua, Isireliba ba wurama yorun di kɔ, ba wāa Yerusalemu. Adama saa ye sɔɔ, wāara ka bu sɛ. Ma dabira Gusunɔn durom sika doke, wiru 1:2. Ma Gusunɔn sārara kun maa arufaani gaa mɔ ben wāaru sɔɔ. Ba ñ maa nūn sāmɔ ka gōru tia.

Yeya Malasi u wa win tɔmba mɔ, ma u bu gerusi. Isireliba bà n nɔni sɔɔre, ba n yɛ ma ba torawa. Yen sɔ, bu de bu gōru gosia kpa Gusunɔ u bu domaru kua. Win sɔmɔ wi u gosɔ, wiya u koo win tɔmbu deerasia kpa u bu bekia, wiru 3:20,21. Malasi u sāawa Gusunɔn sɔmɔ dāako Nɔɔ Mwɛɛ Gururu sɔɔ. Win tire te, ta sāawa nge sasara ye ya ka sun dɔɔ Nɔɔ Mwɛɛ Kpaarun gari sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban toranu, wiru 1:1n di sere wiru 2:16.
2. Gusunɔ u win tɔmbu kirɔ mɔ bu ka wurama win mi, wiru 2:17n di sere wiru 3:24.

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔɔwa saa Malasin nɔɔn di.

Yinni Gusunɔ u Isireliba kɪ

² Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na bɛɛ Isireliba kɪa. Ma i gerumo i mɔ, mba sɔara na bɛɛ kɪa. Na nɛɛ, n ñ Esau u sāa Yakɔbun mɔɔ ro? Adama na Yakɔbu kɪa ³ ma na Esau yina. Na dera gāanu sari win tem guunɔ. Ma na dera gbeku ye kɔsi yiba tem me sɔɔ. ⁴ Esaun bibun bweseru tã n nɛɛ, ba ten wusu kɔsuka, adama ta koo sin bansu seeya, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, kon nɛɛ, baa tã n su bana, kon wure n su sura. Kpa bu ten tem soku nuku kɔsurugibun tem, ben tii maa bwese te nɛ, Yinni Gusunɔ na ka mɔru sāa baadomma. ⁵ Bɛɛ Isireliba, bɛɛn nɔni koo ye wa. Kpa i gere i nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ, nɛn kpāara bɛɛn tem sare.

Yinni Gusunɔ

u yāku kowobu gerusimɔ

⁶ Bɛɛ yāku kowobu, bɛɛ be i man gema, ma i mɔ, yen yere sɔara i man gema, wee ye nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na bɛɛ sɔmɔ. Bii u ra win tundo bɛɛre wɛ. Mɛya sɔm kowo u ra maa win yinni bɛɛre wɛ. Nã n sãan na bɛɛn tundo, mana bɛɛre ya wãa ye i man wɛɛmɔ. Nã n maa sãan na bɛɛn Yinni, mana bɛɛre ya wãa ye i man wɛɛmɔ. ⁷ Wee i yākuunu mɔ ka dĩa ni ba ku ra ka yāku ko nɛn yāku yero. Ma i gerumo i mɔ, yere sɔara i man gema. Nɛn yāku yera i gema. ⁸ I n ka yaa saberu garu yāku kua te ta wɔko sãa, ñ kun mɛ te ta kōra barɔ, ñ kun mɛ te ta gesi barɔ, n ñ sãa kōsa? I n tu bɛɛn tem wirugii wɛ, u koo bɛɛ siara? Nɛ

Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ⁹ Yen sɔ tɛ, i n nɛ, Yinni Gusunɔ suuru kana n bɛɛn wɔnwɔndu wa, i tamaa kon bɛɛ kua nge mɛ n weene? Aawo, domi i kōsa kua. Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ¹⁰ N buram bo bɛɛn turo u da u nɛn sãa yorun gamboba kɛnɛ. Kpa i ku ka dɔɔ sɔre kam sɔɔ nɛn yāku yero. Na ñ nuku dobu mɔ bɛɛ sɔɔ. Mɛya yāku ni i maa man kuammɛ nu ñ man wɛɛmɔ. ¹¹ Domi handunian goonu nɛ sɔɔ tɔmba nɛn kpāaru yɛ. Baama ba man turare dɔɔ dokeammɛ ma ba man yāku geenu kuammɛ bu ka man bɛɛre wɛ. Ka gem tɔmbu kpurowa ba nɛn kpāaru yɛ. ¹² Adama bɛɛ, i man gemawa, i tamaa i ko kpɪ i ka dĩa ni nu ñ gea sãa na nɛn yāku yero. ¹³ I mam gerumo i mɔ, anna a wahala baka wa ye i tii mɔ. Ma i ñ maa yāku ni mɛɛra gāanu. Adama i naamɔ i man yāku kuammɛ ka yaa sabe ni i gbɛna, ñ kun mɛ ni nu kōri barɔ, ñ kun mɛ ni nu gesi barɔ. I tamaa kon yāku nin bweseru mwa? ¹⁴ Bōrurowa wi u win sabenu sɔɔ kɪnɛ geeru mɔ, ma u da u te ta alebu mɔ sua u ka man yāku kua, u ka man nɔni wãke. Domi na sāawa sina boko. Tɔmbu kpurowa ba nɛn dam nasie. Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Ba yāku kowobu kirɔ mɔ

2

¹ Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ, bɛɛ yāku kowobu, bɛɛya na wooda yeni wɛɛmɔ. ² I n maa yina i ye mem nɔɔwa kpa i kun man bɛɛre wɛ, kon bɛɛ bōrusi. Kpa doma te i raa mɔ, tu gosia bōri. Domi i ñ nɛn woodaba garisi gāanu bɛɛn gōru. ³ Wee kon bɛɛn bibun bweseru kam kooisia. Kpa n bɛɛn yaa sabe ni i ka yāku mɔn bisu wisi bɛɛn wuswaa. Kpa bu bɛɛ gura bu kuba ka bii si sannu. ⁴ Saa ye sɔɔ, i ko gia ma nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na bɛɛ kirɔ ye kua n ka nɛn arukawani sire ye na ka yāku kowobu be ba sãa Lefin bweseru bɔkua. ⁵ Arukawani ye na ka bu bɔkua ya sãawa wāaru ka bōri yendugia. Ma na bu wãa te, ka bōri yen te wɛ kpa bu ka man nasia. Mɛya ba maa man nasia. Ma ba diira nɛn yisurun sɔ. ⁶ Gema ba ra gere. Kōsa gaa sari ben nɔɔ sɔɔ. Bōri yendu ka gem sɔara ba sãa nɛn swaa sɔɔ. Ma ba tɔn dabinu gbara kōsan di. ⁷ N weenɛwa yāku kowobu bu tɔmbu Gusunɔn swaa sɔsɔsi. Domi ben min diya ba ra nɔ ye u kɪ yɛn sɔ ba sãa wi, wɔllu ka tem Yinnin sɔmɔbu. ⁸ Adama bɛɛ yāku kowobu Lefiba i swaa ye deri. Ma bɛɛn sɔsɔsira dera tɔn dabinu kōra. I ñ arukawani ye yibie ye na ka bɛɛ bɔkua. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ⁹ Yen sɔ, kon de bu bɛɛ gem kpa i bɛɛre bia Isireliban suunu sɔɔ yɛn sɔ i ñ nɛn woodaba mem nɔɔwe, i ku ra maa nɛn tɔmbu garisi tia i n bu siriamme.

Isireliba ba kua naane sariba

¹⁰N n̄ tundo turo beɛ kpuro sa m̄o ro? N n̄ Gusun̄o turo u sun taka kua ro? Mban s̄na sa n̄ naane m̄osine. Ma sa beɛen baababan arukawani kusiam̄o ye ba ka Gusun̄o b̄kua. ¹¹Yudaba ba kua naane sariba. Ma ba durum baka kua Yerusalem̄o ka Isirelin tem kpuro s̄o. Domi ba Yinni Gusun̄on s̄a yee te u k̄i too disi doke. Ma ba da ba b̄uugibun w̄andiaba sua kur̄abu. ¹²Wi u yenin bweseru m̄, Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinni u koo ȳero wuna Yak̄abun bweserun di, baa ȳero ù n ka k̄enu daam̄o ȳaku yero.

¹³Wee ye i k̄pam m̄. I sum̄, i weeweenu m̄, ma i Yinni Gusun̄on ȳaku yeru n̄ni ȳiresu wisim̄o ȳen s̄ u n̄ maa beɛen ȳakunu m̄waam̄o, u n̄ maa k̄i u k̄eru garu m̄wa beɛen n̄man di. ¹⁴Ma i gerum̄o i m̄, mban s̄na n s̄a m̄e. N s̄a m̄e ȳen s̄ beɛen baawure u n̄ win arukawani yibie ye u ka win kur̄o gb̄iikoo b̄kua Yinni Gusun̄on wuswaa. ¹⁵Yinni Gusun̄o u n̄ beɛ kue tia wasi s̄o ka bwisikunu s̄o? Mba i naa gire sannu. N n̄ Gusun̄o u beɛ bibu k̄e? N n̄ men na, i n̄ tii se k̄pa beɛen baawure u ku win kur̄o gb̄iikoo yina. ¹⁶Domi Gusun̄o Isireliban Yinni u kur̄o yinabu ka maa b̄obunu tusa. Yen s̄, i n̄ tii se, k̄pa beɛen gōo u ku raa win kur̄o gb̄iikoo t̄nu kandu kua u n̄n yina.

Yinni Gusun̄on siribu

turuku kua

¹⁷I dera Yinni Gusun̄o u wasira beɛen garin s̄. Adama i gerum̄o i m̄, yen yere s̄ora i dera u wasira. Yera sanam m̄e s̄o i gerum̄o i m̄, wi u k̄sa m̄, wiya u w̄a Yinni Gusun̄on n̄ni s̄o. Ȳerowa u ra n̄n w̄ere. N kun m̄e, k̄pa i n̄ m̄, mana Gusun̄o wi u ra siri dee dee mi, u w̄a.

3

¹Ma Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinni u wisa u nee, wee kon nen s̄om̄o ḡorima. U koo nen swaa s̄ome. K̄pa Yinni wi i kasu mi, u du win s̄a yero subaru s̄o. Wee s̄om̄o wi i k̄i mi, u sisi u ka nen arukawanin gari k̄para. ²Wara koo k̄p̄i u ȳra u n̄n ma win naarun t̄o te s̄o. Nge wara koo k̄p̄i u ȳra sanam m̄e u koo kurama. Domi u ko n̄ s̄awa nge d̄o wi u ra sisi yanie. K̄pa u n̄ s̄a nge werem me mu do. ³U koo sina u sun deerasia nge m̄e ba ra sii geesu yanie bu deerasie. U koo ȳaku kowobun bweseru Lefiba deerasia nge m̄e ba ra wura ka sii geesu deerasie. K̄pa bu Yinni Gusun̄o ȳakunu kua nge m̄e wooda ya gerua. ⁴Saa ye s̄o, Yudaba ka Yerusalem̄uugibun k̄enu nu koo ne Yinni Gusun̄o w̄ere nge yellu. ⁵Kon susima beɛen b̄okūn n̄ beɛ siri. K̄pa n̄ dobo dobogibu seesi ka sakara kowobu ka be ba ra b̄ore weesu s̄o ka be ba ra s̄om̄o kowobun gobi teesi ka be ba ra ḡominibu ka gobekuba ka s̄obu dam d̄ore, ma ba n̄ man

nasie. Ne, Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

I Gusun̄o tia w̄eyo

w̄okuru baateren w̄oll

⁶Nena na Yinni Gusun̄o wi u ra n̄ w̄a. Na ku ra k̄asi. Yen s̄na beɛ, Yak̄abun bweseru, ba n̄ beɛ k̄peerasie. ⁷Saa beɛen baababan waatin diya i nen woodaba gerari. I n̄ ye mem̄ n̄owe. Yen s̄na ne Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinni, na nee, i ḡosirama nen mi, k̄pa n̄ maa ḡosira beɛen mi. Adama i gerum̄o i m̄, am̄ona sa ko k̄osina su ka ḡosira wunen mi. ⁸Ma na bikia na nee, t̄nu u ra ne Gusun̄o n̄ni w̄oke? Domi wee, i man n̄ni w̄okum̄o. Ma i gerum̄o i m̄, yen yere s̄ora sa nun n̄ni w̄okum̄o. Ma na wisa na nee, k̄enu w̄ebu s̄o ka tia tia ye i ra man w̄e w̄okuru baateren w̄oll. ⁹B̄uroba i s̄a beɛ Isireliba kpuro, domi i man n̄ni w̄okum̄o. ¹⁰I beɛen ye i m̄o kpuro subuo suba w̄okuru, k̄pa i ka man yen sube teuru naawa i doke nen arumanin beru yero. K̄pa d̄ianu nu n̄ w̄a nen s̄a yero. I nen laakari m̄erio, k̄pa i wa n̄ kun kon beɛ w̄ollu kenia n̄ beɛ doma bakaru kua. ¹¹Na kon twee ḡira beɛen tem di. K̄pa yi ku maa beɛen d̄a binu sanku. Kon de resem̄ ye ya ku ra raa ma yu ma beɛen gbea. Ne, Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ¹²Bwesenu kpuro nu koo nee, doo n̄arugiba beɛ. Domi beɛen tem mu ko n̄ doo n̄oru m̄. Ne Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Durom me Yinni Gusun̄o

u koo be ba n̄n s̄am̄o kua

¹³Yinni Gusun̄o u nee, beɛen gari kun do yi i man gerusim̄o. Ma i m̄, mba i man gerusi. ¹⁴I gerua i nee, kam s̄ora i man s̄am̄o. Arufaani yer̄a i wa ye i nen woodaba mem̄ n̄owa, ma i nuki sankira i n̄o b̄kua i ka ne Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinnin n̄nu geu wa. ¹⁵Wee t̄e, i tamaa be ba tii sue, bera ba dobu n̄om̄o. M̄eya i maa nee, t̄n k̄sobun arumani ya maa kuuram̄o. Baa b̄a n̄ Gusun̄o seesi, u ra bu deriwa u kun k̄sa gaa kue.

¹⁶Yera be ba Yinni Gusun̄o nasie, ba gerunam̄o. Ma Yinni Gusun̄o u win laakari wesia ben mi, u bu swaa daki. Ma ba be ba n̄n nasie ma ba n̄n beere w̄em̄on ȳisa yorua tireru garu s̄o win wuswaa. ¹⁷Ma Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinni u nee, beya ba koo ko negibu t̄o te kon nen yiiko s̄osi. Kon bu w̄onw̄ondu kua nge m̄e t̄nu u ra win bii wi u n̄n n̄orim̄o w̄onw̄ondu kue. ¹⁸Saa yera i ko i wa ye ya gem̄gii ka t̄n k̄so wunane ka ye ya maa wi u Gusun̄o s̄am̄o ka wi u kun n̄n s̄am̄o wunane. ¹⁹Wee t̄ra sisi. Ta sum nge d̄o bok̄o. Saa ye s̄o, be ba tii sue ka t̄n k̄sobu ba koo d̄o m̄waarawa nge yakasu. Ḡaanu kun bu tiaramme. Ne Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ²⁰Adama beɛ be i man nasie, wee ye na beɛ s̄om̄o. Kon de

nɛn dam mu sɔ̄sira nge sɔ̄ mu bɛɛ faaba ko. Saa ye sɔ̄, i ko i n tii mɔ̄ kpɔ̄ i n yɔ̄kumɔ̄ ka nuku dobu nge ketɛ kpɛmi yi yi yarimɔ̄ saa gɔ̄n di. ²¹ Tɔ̄ te sɔ̄, te kon nɛn yiiko sɔ̄si, i ko i tɔn kɔ̄sobu taaku. Domi ba ko n sɔ̄awa nge torom bɛɛn naasɔ̄. Nɛ Gusunɔ̄ wɔ̄llu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Eli kpɔ̄

²² I de i nɛn sɔ̄mɔ̄ Mɔ̄wisin yiirebu ka win woodaba mɛm nɔ̄wa be na nɔ̄n wɛ̄ bɛɛ Isireliba kpuron sɔ̄ Horebun guurɔ̄.

²³ Nɛ, Yinni Gusunɔ̄n tɔ̄ te, ta kpɔ̄, ma ta nanum mɔ̄. Adama tu sere tunuma, kon bɛɛ nɛn sɔ̄mɔ̄ Eli gɔ̄riama. ²⁴ U koo de baababa ka ben bibu bu dora. Ma n kun mɛ, kon na n bɛɛn tem kpeerasia.

**LABAARI GEA
NGE MĒ MATEU U YORUA**

Mateun tireru ta s̄awa Labaari gean tirenu nne ye sa raa wan teeru. Tire nin baatere ta m̄o ye ta naa gire. Mateun tireru s̄o u s̄osim̄o ma Yesu u s̄awa Kirisi wi Gusun̄o u ḡosa yellun di. Ma ba win gari yorua N̄o M̄w̄e Gururu s̄o. Yuuba ba Kirisi wi mara u na u bu yakia Romugibun n̄oman di. Yenin s̄ona Yesu u gerum̄o u sirem̄o ma win banda kun s̄a handunia migiru.

Mateun tireru ta s̄awa tire te ta N̄o M̄w̄e Gururu ka N̄o M̄w̄e Kpaarun gari sw̄enam̄o, ka sere Isireliba ka maa Yesun yigberu.

Tire ten kpuna

1. Yesun bwese t̄oka ka win marubu, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Yesun bat̄emu ka win k̄okiribu, wiru 3n di sere wiru 4.
3. Yesun s̄osinu guuru w̄oll̄o, wiru 5n di sere wiru 7.
4. Bar̄obun bekiabu ka ḡarobun ḡoran daabu, wiru 8n di sere wiru 10.
5. S̄osi ni Yesu u kua, wiru 11n di sere wiru 12.
6. M̄onnu ka s̄om maamaakiginu, wiru 13n di sere wiru 16.
7. Yesun wasin ḡosiabu ka win Yerusalemun daabu, wiru 17n di sere wiru 20.
8. Yesun s̄osi daakinu Yerusalem̄o, wiru 21n di sere wiru 25.
9. Yesun siribu ka win ḡo ka win seebu ḡarin di, wiru 26n di sere wiru 28.

*Yesu Kirisin bweserun t̄oka
(I maa m̄erio Luku 3:23-38)*

¹ Yesu Kirisin bweserun t̄oka wee, wi u s̄a Dafidin sikadobu. Dafidi maa s̄a Aburahamun sikadobu.

² Aburahamu u Isaki mara, Isaki u Yak̄obu mara. Yak̄obu u Yuda mara ka win maabu ka w̄on̄obu. ³ Yuda ka Tamari ba Faresi ka Sara mara. Faresi u Esiromu mara. Esiromu u Aramu mara. ⁴ Aramu u Aminadabu mara. Aminadabu u Nasoni mara. Nasoni u Saam̄o mara. ⁵ Saam̄o ka Rahabu ba Boasi mara. Boasi ka Rutu ba Yobedi mara. Yobedi u Isai mara. ⁶ Isai u Dafidi mara.

Dafidi u kua suno, ma wi ka wi u raa s̄a Yurin kur̄o ba Salom̄o mara. ⁷ Salom̄o u Roboamu mara. Roboamu u Abia mara. Abia u Asafu mara. ⁸ Asafu u Yosafati mara. Yosafati u Yoramu mara. Yoramu u Osiasi mara. ⁹ Osiasi u Yotamu mara. Yotamu u Akasi mara. Akasi u Esekiasi mara. ¹⁰ Esekiasi u Manase mara. Manase u Am̄o mara. Am̄o u Yosiasi mara. ¹¹ Yosiasi u

Yekonia mara ka win w̄on̄obu sanam m̄e ba Isireliba gura ba ka da Babilonin temo.

¹² Ben Babilonin daabun biru Yekonia u Salatieli mara. Salatieli u Sorobabeli mara. ¹³ Sorobabeli u Abiudu mara. Abiudu u Eliakimu mara. Eliakimu u Asoru mara. ¹⁴ Asoru u Sad̄oku mara. Sad̄oku u Asimu mara. Asimu u Eliudu mara. ¹⁵ Eliudu u Eleasaa mara. Eleasaa u Matani mara. Matani u Yak̄obu mara. ¹⁶ Yak̄obu u Yosefu mara wi u kua Maarin duro. Maari wiya, u Yesu mara, wi ba soka Kirisi.

¹⁷ Nge meya ben bwese te s̄o, saa Aburahamun min di n ka girari Dafidin mi, ba s̄awa t̄onu w̄okura nne. Saa maa Dafidin min di n ka girari saa ye ba ka bu yoru da Babilonin temo, ba s̄awa t̄onu w̄okura nne. Yen biru saa min di ba ka bu da Babilonin temo n ka Kirisin saa girari, be, ba maa s̄awa t̄onu w̄okura nne.

*Yesu Kirisin marubu
(I maa m̄erio Luku 2:1-7)*

¹⁸ Wee nge m̄e ba ka Yesu Kirisi mara. Win m̄ero Maari u s̄a Yosefun kur̄o k̄ero, adama bu sere suana Maari u deema u gura m̄o saa Hunde D̄eron min di. ¹⁹ Win dur̄o Yosefu wi, u s̄a geegii, u n̄ k̄i u Maari sekuru doke batuma s̄o. Yen s̄ona u ḡoru doke u n̄n yina asiri s̄o. ²⁰ Saa ye u ye bwisikum̄o saa yera Yinnin ḡarado u n̄n kure dosu s̄o u n̄n s̄owa u n̄e, Yosefu, Dafidin sikadobu a ku berum ko a ka wunen kur̄o k̄ero Maari yenu doke, domi gura ye u m̄o mi, saa Hunde D̄eron min diya. ²¹ U koo bii t̄on dur̄o ma, kpa a n̄n ȳisuru k̄e Yesu *, domi u koo win t̄ombu faaba ko saa ben durum di.

²² Yeni kpuro ya kooro kpa Yinnin gari yi u gerua saa win s̄om̄on n̄o s̄on̄ di yi ka kooro, ²³ yi yi n̄e,

“W̄onda goo u koo gura sua kpa u bii t̄on dur̄o ma,

kpa bu n̄n ȳisuru k̄e Emanueli.”

Ȳisi ten tubusiana, Gusun̄o w̄a ka bese.

²⁴ Yen s̄ona ye Yosefu u yanda, u kua ye Yinnin ḡarado u n̄n s̄owa, u Maari yenu doke. ²⁵ Adama u n̄ n̄n ȳe kur̄o sere u ka win bii t̄on dur̄o mara. Ma u n̄n ȳisuru k̄a Yesu.

2

S̄obu saa s̄o yari yerun di

¹ Ba Yesu marawa Betelehem̄o Yudean temo, sina boko Herodun waati. Sanam m̄e s̄o, kperin saria ȳero gabu ba na Yerusalem̄o saa s̄o yari yerun di, ² ma ba n̄e, mana Yuuban suno wi ba mara t̄e u w̄a. Domi sa win kpera wa ya kura s̄o yari yer̄o, yera sa na su n̄n s̄a.

³ Ye sina boko Herodu u gari yi nua, win bw̄ra kun kpune, ka Yerusalemugibun tii

* 1:21 Yesu - Yisi ten tubusiana faaba kowo.

kpuro. ⁴ U yaku kowo tɔnwerobu kpuro menna ka wooda yɛrobu ma u bu bikia u neɛ, mana ba neɛ ba koo wi Gusunɔ u gɔsa * ma. ⁵ Ba nɔn sɔɔwa ba neɛ, Betelehemuɔra Yudean tem sɔɔ, domi Gusunɔn sɔmɔ u yoru u neɛ,

⁶ “Wunɛ, Betelehemu, Yudean tem sɔɔ, n n mɔ wuna a piiburu bo Yudean wuu bakasu sɔɔ.

Domi wunen min diya sunɔ u koo yari wi u koo nen tambu Isireliba kpara.”

⁷ Yera Herodu u kperin saria yɛro be sokusia asiri sɔɔ ma u bu bikia saa ye kpera ye, ya kura mam mam. ⁸ Ma u dera ba da Betelehemuɔ. U bu sɔɔwa u neɛ, bu doo bu bii win gari bikia sɔa sɔa. Bɔ n nɔn wa bu gɔsirama bu nɔn sɔ, kpa win tii u maa da u nɔn sɔ.

⁹ Ye ba win gari yi nua ba kpa, yera ba swaa wari. Wee, kpera ye ba raa wa sɔɔ yari yero, ya kpm bu swaa gbiiye sere yam mi bii wi, u waa, ma ya yɛra yam min wallo. ¹⁰ Ye ba kpera ye wa ben gɔru ga dora n banda. ¹¹ Ye ba dua diru mi, ba bii wi wa ka win mero Maari. Yera ba yiira ba nɔn sɔwa. Ma ba ben bɔɔnu kusia, ba wura wuna ba nɔn kɔ, ka turare bwesenu yiru. ¹² Ma Gusunɔ u bu sɔɔwa dosu sɔɔ u neɛ, bu ku raa wure Herodun mi. Ma ba sɔa ben wuuɔ ka swaa tuka.

Ba ka Yesu kpikiru da Egibitiɔ

¹³ Ye kperin saria yɛro be, ba biru kisi ba doona, ma Yinnin gɔrado u Yosefu kure dosu sɔɔ u neɛ, a seewo a bii wi ka win mero sua kpa a ka bu kpikiru su Egibitiɔ gia, a sina mi sere dɔma te kon maa nun sɔ a sɔima, domi Herodu u koo bii wi kasu u go.

¹⁴ Ma Yosefu u seewa wɔkuru u bii wi ka win mero sua ma u doona Egibitiɔ gia. ¹⁵ U sina mi sere Herodu u ka gu. Yeni ya koo kpa Yinnin gari yi u gerua saa win sɔmɔn nɔ sɔɔn di yi ka koo ya ye u neɛ, “Egibitin diya na nen bii sokuma.”

Ba bii tɔn durɔ piiminu go

¹⁶ Ye Herodu u wa ma sɔɔ be ba na saa sɔɔ yari yerun di ba nɔn yaakoru kua, u moru besira. Ma u dera ba bii tɔn durɔbu kpuro go be ba n wɔɔ yiru kere Betelehemuɔ ka yen baru kpaano kpuro. Domi u yen sanam dooru kua min di sɔɔ be, ba neɛ ba kpera ye wa. ¹⁷ Nge meya ye Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u gerua, ya koo ya ye u neɛ,

¹⁸ “Ba swii geɛ nɔɔmɔ Ramɔɔ.

Yɛro u sumɔ u weeweenu mɔ.

Ase Raseliwa u sumɔ win bibun sɔ.

Ma u yina bu nɔn suuru kana domi bii be kpurowa ba gu.”

Ba ka Yesu wurama

Egibitin di

¹⁹ Herodu u gu. Win gɔɔn biru Yinnin gɔrado u Yosefu kure dosu sɔɔ Egibitiɔ. ²⁰ U neɛ, a seewo a bii wi ka win mero sua kpa i wura Isirelin temɔ, domi be ba kɔ bu bii wi go, ba gu.

²¹ Ma Yosefu seewa u bii wi ka win mero sua ba kpm wura Isirelin temɔ. ²² Adama ye u nua ma Aakelusi u bandu di Yudean temɔ win baa Herodun ayero, u berum kua u ka sina mi. Ma u doona Galilin temɔ, nge me Gusunɔ u nɔn sɔɔwa dosu sɔɔ. ²³ Ma u da u sina wuu ge ba sokumɔ Nasaretɔ, kpa Gusunɔn sɔmɔbun gari yi ka koo ya yi ye neɛ, “Ba koo nɔn sokuwa Nasaretigiɔ.”

3

Yohanu Batemu kowon waasu

(I maa meeriɔ Maaku 1:1-8, Luku 3:1-18, Yohanu 1:19-28)

¹ Sanam me sɔɔ, Yohanu Batemu kowo u na u waasu mɔ Yudean ghaburo. ² U neɛ, i beɛn gɔru gɔsio domi Gusunɔ u sisi u bandu swii.

³ Yohanu wiya win gari Gusunɔn sɔmɔ Esai u mɔ sanam me u neɛ,

“Goo u gerumɔ ka dam ghaburo u mɔ,

i Yinnin swaa sɔnwa,

kpa i n ye nɔɔ nerasiamaɔ yu denda.”

⁴ Yohanu wi, u yooyoon sansun yaberu sebua, ma u gonan kpaka sɛke pɔraɔ. Win diana twee ka tim bausu. ⁵ Tɔmba na win mi saa Yerusalemun di ka Yudean tem kpuro, ka tem kpuron di me mu daa te ba mɔ Yuudenɔ sikerene. ⁶ Ba ben toranu tuuba kua ma u bu batemu kua daa te ba mɔ Yuudenɔ.

⁷ Ye Yohanu u wa ma Falisiba ka Sadusiba dabinu ba na win mi u ka bu batemu ko, u bu sɔɔwa u neɛ, beɛ waa gɔsɔnu wara u maa beɛ sɔɔwa i Gusunɔn mɔru duka suuri ye ya wee.

⁸ I de beɛn kookoosu su sɔɔsi ma i gɔru gɔsia.

⁹ I kun tamaa i ko gafara wa Aburahamun

sɔ domi i gerumɔ i mɔ u sɔa beɛn baaba. Na

beɛ sɔmɔ Gusunɔ u koo kpɔ u kpee ni sua

u ka Aburahamu bibu kua. ¹⁰ Wee, ba gbɔa

wasi kɔ bu ka daa wukiri. Dɔru baatere te

ta n bii geenu marumɔ tera ba koo bura kpa

bu doke dɔɔ sɔɔ. ¹¹ Ne na beɛ batemu mɔ ka

nim i ka gɔru gɔsiabun seeda di, adama wi u

sisi nen biruɔ u koo beɛ batemu ko ka Hunde

Deero ka dɔɔ. U man dam kere gem gem, sere

na n mam tura n ka win baranu sua n nene.

¹² U win saratia neni win nɔmaɔ, u koo win

alikama soo yeru kura kpa u win alikama

gura u doke biraru sɔɔ. Adama u koo sakosu

doke dɔɔ sɔɔ wi u ku ra gbi.

Yesun batemu

(I maa meeriɔ Maaku 1:9-11, Luku 3:21-22)

* 2:4 wi Gusunɔ u gɔsa - Ka Gerekim wiya ba sokumɔ Kirisi.

13 Sanam meya Yesu u na saa Galilen di u da daa te ba mɔ Yuudenɔ, Yohanu u ka nɔn batɛmu ko. 14 Adama Yohanu u kɔi u yina. U nɛɛ, wuna n weenɛ a man batɛmu ko, yera a maa na nen mi? 15 Adama Yesu u nɔn wisa u nɛɛ, a de n koora mɛ gina, domi nge meya sa ko ka kpuro ko ye Gusunɔ u bikiamɔ.

Ma Yohanu u wura. 16 Ye u Yesu batɛmu kua u kpa, mii mii Yesu u yara nim sɔɔn di. Yera walla wukiara, ma u Gusunɔn Hunde wa u saram wee nge kparuko, u na u sina win wiru wɔllɔ. 17 Ma nɔɔ gagu ga nɔɔra wɔllun di ga nɛɛ, winiwa nen Bii kɔnasi wi sɔɔ nen gɔru dobu kpuro waa.

4

Setam u Yesu kɔkura

(I maa mɛerio Maaku 1:12-13, Luku 4:1-13)

1 Yen biru Hunde Dɛero u ka Yesu da gɔɔɔ Setam u ka nɔn kɔkiri. 2 Ye Yesu u nɔɔ bɔkua sɔɔ sɔɔ weeru ka wɔkuru weeru, yen biru gɔɔra nɔn mɔ. 3 Ma Setam u na win mi u nɛɛ, ɔ n sɔa Gusunɔn Biin na, a kpee nini sɔɔwɔ nu gosio pɛɛ.

4 Yesu nɔn wisa u nɛɛ, Gusunɔn gari yi gerua yi nɛɛ, tanu kun ko n waa dɔnan tɔnan sɔ. U maa waaɔa Gusunɔn gere kpuro n sɔ.

5 Ma Setam u ka nɔn da Yerusalemu wuu dɛero gen mi, u nɔn sɔndi sɔa yerun wii kpiira. 6 Ma u nɛɛ, ɔ n sɔa Gusunɔn Biin na, a yɔɔwɔ a sura temɔ domi Gusunɔn gari yi gerua yi nɛɛ,

“Gusunɔ u koo win gɔɔɔɔɔba nɔɔ kɛ wunen sɔ bu nun nenɛ ka ben nɔma, kpa a ku ra ka wunen naasu kperu sokura.”

7 Yesu nɔn wisa u nɛɛ, adama Gusunɔn gari yi maa gerua yi nɛɛ, “A ku ra Gusunɔ wunen Yinnin dam mɛeri a ka wa mɛ mu nɛ.”

8 Yen biru Setam u ka Yesu da guu bakaru garun wɔllɔ, u nɔn dunian tem kpuro sɔɔsi ka men bɛere mi sinamba bandu dii. 9 Ma u nɛɛ, yen kpurowa kon nun wɛ ɔ n yiira a man sɔwa.

10 Ma Yesu u wisa u nɛɛ, a doonɔ min di Setam. Domi ba yorua ba nɛɛ, “Kaa Gusunɔ wunen Yinni sɔ, kpa a n wi turon waaɔa waa.”

11 Yera Setam u doona win min di, ma Gusunɔn gɔɔɔɔɔba ba na ba nɔn nɔri.

Yesu win sɔmburu torua Galileɔ

(I maa mɛerio Maaku 1:14-15, Luku 4:14-15)

12 Ye Yesu u nua ma ba Yohanu mwa ba doke piriɔm sɔɔ, yera u doona Galileɔ. 13 U n sine Nasaretɔ, u da u sinawa Kapenamɔ, ye ya waa daa burerun bɔkuɔ te ba ra soku Galile, Nɛfitali ka Sabulonin temɔ. 14 Kpa ye Gusunɔn sɔmɔ Esai u raa gerua yu ka koora, ye u nɛɛ,

15 “Sabulonin tem ka Nɛfitalin tem mu waa nim wɔku gɔa, daa te ba mɔ Yuudenin guruɔ Galileɔ mi tɔn tukoba waa.

16 Be ba sɔ yam wɔkuru sɔɔ mi, ba koo yam bururam bakam wa.

Be, be gɔɔn bɛrum wukiri nge yam wɔkuru, bera yam bururam koo kurema.”

17 Saa saa yen diya Yesu u win waasu torua. U nɛɛ, i bɛɛn gɔrusu gosio, domi Gusunɔ u sisi u bandu swii.

Yesu u susure kowobu nne soka

(I maa mɛerio Maaku 1:16-20, Luku 5:1-11)

18 Nge mɛ Yesu u siimɔ Galilen daa burerun bɔkuɔ u susure kowobu yiru gabu wa, mɔɔ ka wɔnɔ, Simɔ wi ba ra soku Pɛɛ ka win wɔnɔ Andere. Ba susure mɔ daa bure te sɔɔ ka yaakororu. 19 Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, i man swiima, kon bɛɛ sɔɔsi nge mɛ i ko ka tɔmbu kasu bu man swii. 20 Mii mii ba ben yaakoronu deri, ma ba nɔn swii.

21 Ye u susi wuswaaɔ u maa mɔɔ ka wɔnɔ wa Yakɔbu ka Yohanu, Sebeden bibu. Ba waa ben goo nimkuu sɔɔ ka ben tundo Sebede, ba ben yaakoronu kɔrumo. Yesu u bu soka.

22 Mii mii ba ben tundo deri goo nimkuu sɔɔ, ma ba Yesu swii.

23 Yesu u bɔsu Galilen tem kpuro sɔɔ u keu sɔɔsimɔ ben menno yenɔ u ban te Gusunɔ u koo swiin Labaari gea waasu mɔ, ma u tɔmbu ben bara bwese bweseka bekiamme. 24 Win baaru ya yɛbi baama kpuro Sirin tem sɔɔ sere tamba ka ben barɔbu na win mi, be ba bara bwese bweseka mɔ ka be ba wuriri dabinun wahala mɔ ka be ba wɛɛkunu mɔ, ka girikpakpa wɔrobu ka bɛn wasin bee tia gu gu. Ma Yesu u be kpuro bekia. 25 Ma tɔn wɔru guni nɔn swii saa Galile ka bera ye ba mɔ wusu wɔkurun di, ka Yerusalemu ka Yudea ka tem mɛ mu waa daa te ba mɔ Yuudenin gurun di.

5

Yesu waasu guuru wɔllɔ

1 Yesu u tɔn wɔru ge wa ma u yɔɔwa guuru garun wɔllɔ u sina. Win bwaaɔa menna win mi 2 ma u gari gerubu wari u bu gaa dabinun keu sɔɔsi.

Doo nɔɔ geerun gari

(I maa mɛerio Luku 6:20-23)

3 Yesu u nɛɛ, doo nɔɔrugiba bɛn hunde ya Gusunɔn beke barɔ.

Beya ba ko n waa mi Gusunɔ u bandu swii.

4 Doo nɔɔrugiba be ba nukuru sankire.

Gusunɔ u koo bu nukuru yemiasia.

5 Doo nɔɔrugiba bɛn daa ya du.

Beya ba koo tem mɛ tubi di.

6 Doo n̄arugiba be ba kasu bu ko ye Gusun̄o u bikiam̄o nge be ba dīanu ka nim kasu.

Ba koo debu.

7 Doo n̄arugiba be ba w̄onw̄andu m̄o.

Gusun̄o u koo bu w̄onw̄andu kua.

8 Doo n̄arugiba b̄en ḡru ga d̄ere.

Ba koo Gusun̄o wa.

9 Doo n̄arugiba be ba ra yibere t̄eru kpeesie.

Gusun̄o u koo bu soku win bibu.

10 Doo n̄arugiba be ba n̄ni s̄owa ȳen s̄ ba kua ye Gusun̄o u bikia.

Beya ba ko n w̄a mi Gusun̄o u bandu sw̄i.

11 Doo n̄arugiba b̄e, sanam me ba b̄e yaakor̄u m̄ ma ba b̄e n̄ni s̄om̄o ma ba k̄sa weesugia baayer̄e b̄e manim̄o n̄en s̄. 12 I ḡru dor̄o kpa i n nuku doo bakabu m̄o ȳen s̄ ba b̄e are b̄ke yiye wollo. Domi nge m̄eya ba Gusun̄on s̄om̄abu n̄ni s̄owa be ba b̄e ḡbiye.

B̄ru ka yam bururam

(I maa m̄erio Maaku 9:50, Luku 14:34-35)

13 Yesu maa n̄e, b̄eya handunian b̄ru *, adama b̄ru t̄a n n̄o gu mba ba koo ka tu dorasia. Ta ñ maa ḡanu ganu ma n kun m̄o bu yari kpa t̄ambu ba n te taakum̄o ka ben naasu.

14 B̄eya handunian yam bururam. Wuu ge ba sw̄i guuru wollo, ga ñ beruram̄o. 15 Ba ku ra maa fitila men̄i, kpa bu tongoro sua bu gu wukiri. Adama ba ra gu s̄andiwa dabu wollo kpa gu t̄ambu kpuro yam burura be ba w̄a ȳenu s̄o. 16 Nge m̄eya i de b̄een yam bururam mu burura t̄ombun wuswaa kpa ba n ka b̄een s̄om geenu waam̄o, kpa bu wa bu b̄een Baaba w̄rukoo b̄ere w̄e.

Woodan gari

17 Yesu maa n̄e, i kun tamaa na nawa n ka Mawisin wooda kpeesia ka Gusun̄on s̄om̄abun s̄osinu. Aawo, na nawa n ka ye t̄asia. 18 Domi na b̄e s̄om̄o ka gem, sere wollo ka tem mu ka kpe, baa wooda yen yori tombu ga ñ kam m̄o sere ye kpuro yu ka koora. 19 Yen s̄na baawure wi u woodan gari tia gaa sara, baa yen piibu, ma u gabu s̄om̄o bu ko me, wiya ba koo soku piibu ban te Gusun̄o u koo sw̄i s̄o. Adama wi u m̄o ye ya gerum̄o ma u ye gabu s̄osim̄o, wiya ba koo soku t̄n gisonko Gusun̄on ban te s̄o. 20 Domi na b̄e s̄om̄o, ma n kun m̄o i kua ye Gusun̄o u bikia n kere wooda ȳerobu ka Falisiba i ñ dūo mi Gusun̄o u bandu sw̄i.

M̄run gari

21 Yesu maa n̄e, i nua ma ba gasogibu s̄owa ba n̄e, i ku ra t̄nu go, baawure wi u t̄nu go, ba koo ka n̄n da siri kowon mi. 22 Adama t̄e, ne na b̄e s̄om̄o, baawure wi u ka win t̄nusi m̄ru m̄ ba koo ka n̄n da siri kowon mi, baawure wi u win t̄nusi

n̄e, kambu, ba koo n̄n siri t̄nwerobun wuswaa, baawure wi u maa win t̄nusi m̄o gari b̄ko u ñ koo d̄o wi u ku ra gbi sarari.

23 Yen s̄na ñ n ka Gusun̄o k̄ru naawa ȳaku yer̄o, ma a yaaya mi, ma wunen t̄nusi u ḡanu neni win ḡru wunen s̄, 24 a wunen k̄e te derio mi, ȳaku yerun wuswaa, kpa a yande da a gari yi kpeesia ka ȳero. Yen biru a wurama a Gusun̄o wunen k̄ru k̄e.

25 Goo ù n ka nun d̄o siri yer̄o, a ȳero suuru kan̄o fuuku swaa s̄o, kpa u ku raa nun siri kowo n̄mu s̄andia, kpa siri kowo u ku nun sandamu n̄mu s̄andia, kpa sandamu u ku nun doke p̄iris̄am s̄o. 26 Na nun s̄om̄o ka gem, miya kaa sina sere a ka wunen wooda sarabun gobi k̄sia. Baa faram, a ñ burem̄o.

Sakararun gari

27 Ma Yesu maa n̄e, i nua ma ba gasogibu s̄owa ba n̄e, "I ku ra sakararu ko." 28 Adama t̄e na b̄e s̄om̄o, t̄n dur̄o ù n t̄n kur̄o m̄era, ma u n̄n bine kua, u ka n̄n sakararu kua k̄o win ḡru. 29-30 Yen s̄na wunen n̄m geun n̄nu ḡa n nun torasia, a gu w̄wo a k̄o. Wunen n̄m geu ḡa n maa nun torasia a gu buro a k̄o. N san̄o a wunen wasin gam bia, ka sere ye wunen wasi kpuro koo doona d̄o s̄o wi u ku ra gbi.

Kur̄o yinabun gari

(I maa m̄erio Mateu 19:9, Maaku 10:11-12, Luku 16:18)

31 Ma Yesu n̄e, ba maa gasogibu s̄owa ba n̄e, "Dur̄o wi u win kur̄o yina, u koo kur̄o wi yinanaan tireru w̄e." 32 Adama t̄e na b̄e s̄om̄o, baawure wi u win kur̄o yina ḡanun s̄ ma n kun m̄o sakararu, dur̄o wiya n̄n sakararu koosia ù n dur̄o kp̄ao sua. Dur̄o wi u maa goon kur̄o yinaro sua, win tii u sakararu kuawa.

N̄o mw̄enun gari

33 Ma Yesu n̄e, i maa nua ma ba k̄pam gasogibu s̄owa ba n̄e, "A ku ra b̄re ka gari weesugii, adama kaa n̄o mw̄enu yibia ni s̄o a b̄rua Yinnin wuswaa." 34 Adama t̄e na b̄e s̄om̄o ñ n̄o mw̄enu m̄o i ku ra b̄re. I ku ka wollo b̄re ȳen s̄ ta s̄a Gusun̄on sina ḡna. 35 I ku ka tem b̄re ȳen s̄ mu s̄a Gusun̄on naa s̄onditiru. I ku maa ka Yerusalemu b̄re ȳen s̄ ya s̄a sina bokon wuu. 36 I ku maa ka b̄en wiru b̄re ȳen s̄ ñ k̄p̄e i sera tia bururasia, i ñ maa k̄p̄e i ye t̄rasia. 37 I de b̄een gere ya n s̄a m̄eya, ñ kun me aawo, n ñ me. Ye i s̄ondim̄o menin wollo kpuro, t̄n k̄son min diya ya naam̄o.

M̄ru k̄siarun gari

(I maa m̄erio Luku 6:29-30)

38 Ma Yesu n̄e, i nua ma ba raa gerua, "Wi u win winsim n̄nu w̄a, ba koo maa wiguu w̄a. Wi u maa win winsim dondu bua, ba

* 5:13 b̄ru - B̄o te ba ka ȳa mini ta s̄awa nge b̄o sw̄aru. Ta koo kp̄i tu n̄o gbi.

koo maa wigiru buawa.”³⁹ Adama ne na nee, a ku ka tøn kōso sanna. U n wunen nōm geun baaru so, a maa nūn nōm dwarduguru tīyo.⁴⁰ Goo ù n maa ka nun da siri yerà u ka wunen yabe piibu mwa, a de u maa wunen yabe bakaru sua.⁴¹ Goo ù n nun tilasi kua a ka nūn win sōmunu daawa nge kilo tia, a ka nūn daawo kilo yiru.⁴² Goo ù n nun gāanu kana, a nūn wēeyo. Goo ù n maa gāanu bōkuram na wunen mi, a ku yina.

Kīru yiberēban sō
(*I maa mēerio Luku 6:27-28, 32-36*)

⁴³ Ma Yesu maa nee, i nua ma ba raa gerua, “A wunen beruse kīa, kpa a wunen yiberē tusi.”⁴⁴ Adama ne na beē sōmō, i beēn yiberēba kīru sōsio, kpa i kanaru ko be ba beē nōni sōmōn sō.⁴⁵ Nge mēya i ko ka sōsi ma i sāa beēn Baaba wōrukoon bibu. Domi u sōo yarisiamō tøn kōsobu ka tøn geobun mi. U gura neesiamō geegibu ka gee sarirugibun mi.⁴⁶ I n bu kīru sōsimō be ba beē kī tōna, are yirā i ko n yīyo. Gbere mwāobun tii ba ra ko mē.⁴⁷ I n maa beegibu tōna tōbura, sanō yerā i gabu kere. Tøn tukobun tii mam, ba ra ko mē.⁴⁸ N n mēn na, i de beēn tøn giroru tu yibu nge mē beēn Baaba wōrukoogira yiba.

6

Wōn wōndun kērun gari

¹ Yesu u bu sōwa u nee, i laakari koowo, i ku beēn gean kobu sōsi batuma sōo, tambu bu ka wan sō. I n kua mē, i n are geē wasi beēn Baaba wōrukoon min di.

² Yen sō, à n sāarobu gāanu kā, a ku woo kana nge mē be ba yēeru kasu ba ra ko mēnno yenō ka swēē. Ba ra ko mē, tambu bu ka bu siaran sō. Na beē sōmō ka gem, ba ben are kpuro wa kō.³ N n mēn na, à n sāaro goo gāanu kēmō, a ku de wunen nōm dwardu tu gia ye wunen nōm geu ga mō.⁴ N weene a gāa gee ni ko asiri sōo, kpa wunen Baaba wi u ra wa ye ya koora asiri sōo u nun are wē.

Kanarun gari
(*I maa mēerio Luku 11:2-4*)

⁵ Yesu maa nee, i n maa kanaru mō, i ku ko nge be ba yēeru kasu. Ba ra kā bu kanaru ko ba n yō mēnno yenō ka wuu suunun swaa keenanu sōo kpa tōmbu kpuro bu ka bu wa. Na beē sōmō ka gem, ba ben are kpuro wa kō.⁶ Adama à n kanaru mō a doo wunen dii sōwō a gambō kene, kpa a wunen Baaba kana wi u wāa asiri sōo mi. Ma wunen Baaba wi, wi u waamō ye a mō asiri sōo, u koo nun are wē.

⁷ I ku beēn kanaru gawa nge tøn tukobu be ba tamaa Gusunō u koo ben kanaru nō ben gari gawabun sō.⁸ I ku bu saari. Beēn Baaba u beēn bukata yē i sere nūn kana.⁹ Yen sō, wee nge mē i ko i n da kanaru ko. I n da nee, beēn Baaba wi u wāa wōllo, a de ba n yē ma wuna sāa Dēero.

¹⁰ A na a bandu swīi.

A de bu wunen kīru ko tem sōo mini, nge mē ba mō wōllo.

¹¹ A sun beēn gison dīanu kē.

¹² A sun beēn toranu suuru kuo, nge mē be ba ra sun tore, sa bu suuru kuammē.

¹³ A ku ka sun da kōkiribun bera gia.

Adama a sun wuna saa tøn kōson nōmun di. [Domi wuna a bandu ka dam ka yiiko mō sere ka baadommo. Ami.]

¹⁴ Domi i n gabun toranu suuru kua, ni ba beē kua, beēn Baaba wōllugii u koo maa beē suuru kua.¹⁵ Adama i kun gabu suuru kue, beēn Baaba u n koo maa beē beēn toranu suuru kua.

Nōo bōkurun gari

¹⁶ Ma Yesu nee, i n maa nōo bōkua i ku de beēn wuswaa yu beēn wahala sōsi nge be ba yēeru kasu. Ba ra ben wuswēe kōsi kpa gabu bu wa ma ba nōo bōkua. Na beē sōmō ka gem ba ben are kpuro wa kō.¹⁷ Adama à n nōo bōkua a wubuo kpa a wunen wuswaa gum sawa,¹⁸ kpa tōmbu bu ku tubu ma a nōo bōkua, ma n kun mō wunen Baaba wi u kun waaro. Wunen Baaba wi, wi u wāa asiri sōo mi, u waamō ye a mō. U koo nun are wē.

A dukia beruo wōllo

(*I maa mēerio Luku 12:33-34*)

¹⁹ Ma Yesu nee, i ku dukia bere handunia sōo mini, mi gemi yi ra di, ka mi ya koo wurura nōrura, ka mi gbēnōbu ba koo du ka dam bu gbēni.²⁰ Adama i dukia beruo wōllo mi gemi ka wurura yen gaa kun kpē yu ye sanku, mi gbēnōbu ba n kpē bu du bu gbēni.²¹ Domi mi wunen dukia wāa miya wunen gōru ga ra n woo.

Wasin yam fitila

(*I maa mēerio Luku 11:34-36*)

²² Ma Yesu nee, nōni yi sāawa nge wasin fitila. Wunen nōni yi n bwāa do, wasi kpurowa yi ko n yam bururam mō.²³ Adama wunen nōni yi n barō, wasi yi n yam bururam wasi. N n mēn na, yam bururam mē mu wāa wune sōo mù n tīra, anna a yam wōkurun kpāaru nō mi!

A n kpē a yinnibu yiru sā

(*I maa mēerio Luku 16:13*)

²⁴ Yesu maa nee, goo kun kpē u yinnibu yiru sā. U koo turo tusi kpa u turo kīa, n kun mē, u koo turo tii wē kpa u turo gem. I n kpē i Gusunō ka dukia mēna i sā.

A Gusunō naane koowo

(*I maa mēerio Luku 12:22-31*)

²⁵ Yesu maa nee, yen sō, i ku wurura ka dīanun gari, n kun mē ye i ko nō i n ka wāa, n kun mē ye i ko beēn wasi wukiri. Wāaru ta dīanu kere, wasi maa yi yānu kere.²⁶ I gunōsu mēerio. Su ku ra duure su sere gē su sere gāanu doke biraru sōo. Ka mē, beēn Baaba wōllugii u su diisiamō. Kaa sere gere beē? I n gunō si beēre kere?²⁷ Wara beē sōo u

koo kpī win wururabun saabu u win wāaru sosi baa gām soo teeru.

²⁸ Mban sōna i ra n wurure yānun sō. I biibii mēerio ye ya ra kpi gbera. Ya ku ra sambahu ko, ya ku ra maa tari. ²⁹ Adama na bēe sōmā, baa Salomā ka win yiiko baka u n buraru koore nge biibii yen tia. ³⁰ Gusunōwa u yakasu buraru wēemō gbera, si su wāa gisā adama sia ba koo su kpēe dōo sōo. Yera u n koo bēe yānu wē n kere yaka si? Anna a wa me bēen naane dokebu piibu kua. ³¹ I ku maa wurura i gere, mba sa ko di, mba sa ko nā, n kun me mba sa ko wukiri. ³² Gāa nini kpuron weeweena tōn tukoba mō. Adama bēen Baaba wōllugii u yē ma i yeni kpuron bukata mō. ³³ Yen sō, i gina hania koowo i ka du mi Gusunō u bandu swīi kpa i n sāa win tōn geobu. Yen biru u koo bēe wē ye ya tie. ³⁴ Tōo baateren wahala ya tu tura. Yen sō, i ku sian wururabu ko, domi sia ya maa yen wahala mō.

7

*I kun da n tōmbu sirimō
(I maa mēerio Luku 6:37-38, 41-42)*

¹ Yesu u nēe, i kun tōmbu sirimō baadomma, Gusunō u n maa ka bēe sirimō. ² Domi nge me i gabu sirimō, nge meya Gusunō u koo maa bēe siri. Ma sakaku ge i ka gabu yīruamme, geya ba koo ka bēe yīrua. ³ Mban sōna a yakō mēerimō wunen kpaasin nonu sōo ma a n dāa bīiru laakari mō te ta wāa wunen tiin nōnu. ⁴ Amōna kaa ka kpī a wunen kpaasi sō u de a yakō wuna win nōnun di sanam me a dāa bīiru mō wunen tiin nōnu. ⁵ Murafiti wune, a gbiiyo a dāa bīi te wuna wunen tiin nōnun di kpa a yam wa sāa sāa a ka yakō wuna wunen kpaasin nōnun di. ⁶ I ku gāa dēeranu bōnu wē nu ku ka gōsira nu bēe mōnsima. I ku maa bēen gōo gobiginu kō kurusōnun suunu sōo. Su koo nu taaku.

*Kanarun gari
(I maa mēerio Luku 11:9-13)*

⁷ Yesu u nēe, i n da bikie, i ko wa i mwa. I n da kasu, i ko wa. I n da gambo so, ba koo bēe kenia. ⁸ Domi baawure wi u bikiamō ba koo nūn wē. Wi u kasu u koo wa. Wi u maa gambo soomō ba koo yēro kenia. ⁹ Durō wara bēe sōo, win bii ū n nūn pēe bikia u koo wuru u nūn kperu wē. ¹⁰ N kun me ū n nūn swāa bikia u koo nūn waa wē? ¹¹ Bēe be i sāa tōn kōsobu ma i yē ma ba ra bibu kēe geenu wē, bēen Baaba wōllugii u n koo be ba nūn kanamō gāa geenu wē n bēe kere?

¹² Yen sōna ye i kī tōmbu bu bēe kua i bu kuo me bēen tii, domi yeniwa Mōwisin woodan tireru ka Gusunōn sōmōbun sōōsibun tubusianu.

*Kōnnō ge ga n yasu
(I maa mēerio Luku 13:24)*

¹³ Yesu u nēe, i duo ka kōnnō ge ga n yasu, domi swaa ye ya dōo kam koo yero ya n baasināa mō, yen kōnnō ga maa yasu ma tōn dabinu dumō mi. ¹⁴ Adama swaa ye ya dōo wāaru sōo ya sē, yen kōnnō ga n yasu. Ba n maa dabi be ba ge waamō.

*Dāru ka ten binu
(I maa mēerio Luku 6:43-44)*

¹⁵ Yesu u maa nēe, i laakari koowo ka sōmō weesugibu. Yāa gōna ba ra n tii pote, bu ka na bēen mi, adama sōōwō ba sāawa nge demakunu ni nu kasu nu gō nu tem.

¹⁶ I ko bu gia saa ben kookoosun di nge me ba ra dāru gie saa ten binun di. Ba ra berenu sōri awīi wōllō? Ba koo gandun binu sōri sāka wōllō? ¹⁷ Dāa geera ta ra bii geenu ma, kpa dāa kōsuru tu bii kōsunu ma. ¹⁸ Dāa geeru ta n kpē tu bii kōsunu ma, meya maa dāa kōsuru ta n kpē tu bii geenu ma. ¹⁹ Dāru baater te ta n bii geenu marumō ba ra tu burewa bu kō dōo sōo. ²⁰ Nge meya i ko ka sōmō weesugii be gia saa ben kookoosun di.

*Na n bēe yē gam
(I maa mēerio Luku 13:25-27)*

²¹ Yesu maa nēe, n n mō baawure wi u man sokumō Yinni, Yinni, wiya u koo du mi Gusunō u bandu swīi, ma n kun mō wi u nen Baaba wi u wāa wōllōn kīru mō. ²² Tōo te, tā n tunuma, tōn dabira ta koo man sō tu nēe, Yinni, Yinni sa n gari gerua ka wunen yīsiru? Sa n werekunu gire ka wunen yīsiru? Sa n maa sōm damgii dabinu kue ka wunen yīsiru? ²³ Sanam meya kon bu sō batuma sōo n nēe, na n bēe yē gam, i doonō nen min di, bēe be i kōsa mō.

*Banobu yiru
(I maa mēerio Luku 6:47-49)*

²⁴ Yesu maa nēe, yen sō, baawure wi u nen gari yini nōōmō, ma u yi mem nōōwamme, u ko n ka durō bwisigii wini weene wi u win diru bana kpee saara wōllō. ²⁵ Gura ya na, daanu yiba ma nim teria ma woo ga dii te swee. Adama ta n wōrumē yēn sō ba te bana kpee saara wōllō. ²⁶ Adama baawure wi u nen gari yini nōōmō ma u n yi mem nōōwamme, u ko n ka durō gari bōkō wini weene wi u win diru bana yani seeri wōllō. ²⁷ Gura ya na, daanu nu yiba ma nim teria ma woo ga dii te swee, ma ta wōruma. Ma ten wōrumaa kpēa.

Yesun yiiko

²⁸ Ye Yesu u yeni gerua u kpa, tōn wōru ge, ga biti kua win sōōsibun sō. ²⁹ Domi u bu sōōsimōwa nge wi u yiiko mō, n n mō nge ben wooda yērobu.

8

*Yesu u wi u bara disigiru barō bekia
(I maa mēerio Maaku 1:40-45, Luku 5:12-16)*

¹ Ye Yesu u sara guu ten min di, tən wərusu nūn swīi. ² Ma durə goo wi u bara disigiru barə u na u kpuna win wuswaaə u nēē, tənwero, à n wura kaa kpī a man bekia kpa n dēera.

³ Yesu u win nəmu demia u nūn baba ma u nēē, na wura, a bəkuro kpa a dēera.

Mii mii u bəkura u dēera saa win bararun di. ⁴ Ma Yesu u nūn sōowa u nēē, a nəəmō? A ku goo yeni sō, adama a doo yāku kowon mi u nūn mēeri, kpa a yākuru ko te Məwisi u yiire. Nge mēya kaa ka baawure sōosi ma a dēera.

*Yesu u tabu sunə goon yoo bekia
(I maa mēerio Luku 7:1-10)*

⁵ Ye Yesu u dua wuu gagu səə ge ba ra soku Kapanamu, tabu sunə goo da u ka nūn yinna ma u nūn faaba kana ⁶ u nēē, tənwero, nən yoo u barə yenuo, baa noma u ku ra kpī u yīya, u nani sōore gem gem.

⁷ Ma Yesu u nēē, ya wā, kon da n nūn bekia.

⁸ Tabu sunə wi, u wisa u nēē, aawo na n tura a du nən yenuo. A gesi gari geruo, nən yoo u koo bəkura. ⁹ Nən tii na ra gabu wiru kpīye, ma na tabu kowobu mō be na kpare. Nà n turo sōowa u doo, u ra n dōowa. Nà n goo sōowa u na, u ra n sisiwa. Nà n maa nən yoo sōowa u yeni koowo, u ra n mōwa.

¹⁰ Ye Yesu u gari yini nua, u biti kua ma u tambu sōowa be ba nūn swīi u nēē, ka gem na beē sōomə, na n goo waare baa Isireliba səə wi u naane doke binin bweseru mō. ¹¹ Na beē sōoma ma tən dabira koo na saa sōo yari yeru ka duu yerun di kpa bu sina bu di mi Gusunə u bandu swīi ka Aburhamu ka Isaki ka Yakəbu sannu. ¹² Adama be, be n weene ba n wā mi, ba koo bu kō tōowa yam wōkuru səə mi ba koo wiru noma səndi bu swīi.

¹³ Ma Yesu u tabu sunə wi sōowa u nēē, u doo yenuo. Ye u naane doke kpuro ya koo nūn kooru.

Ma saa ye səə mii mii, tabu sunə win yoo wi, u bəkura.

*Yesu u tən dabinu bekia
(I maa mēerio Maaku 1:29-34, Luku 4:38-41)*

¹⁴ Yesu u da Piēn yenuo. Ma u deema Piēn kurən mero u wasi sundu barə u kpī. ¹⁵ Yesu win namu baba ma wasi sun te, ta yarina. Ma u seewa u nūn nəori.

¹⁶ Dəma ten yoka, ba ka tən dabinu na be ba werekunu mō. Yesu u wereku ni gira ka gari gerubu tana, ma u kpuro bekia be ba barə. ¹⁷ U yeni kua kpa Gusunən səmə Esain gari yi ka kooru, yi u nēē, “Win tii u bešen wasin dam sariru sua, ma u ka bešen baranu doona.”

*Be ba kī bu Yesu swīi
(I maa mēerio Luku 9:57-62)*

¹⁸ Ye Yesu u tən wərusu wa si su nūn sikereṇe, ma u nēē, bu de bu da daa burerun guruo. ¹⁹ Sanam mēya wooda yēro goo u

na win mi, u nēē, yinni, kon nun swīi yam kpuro mi a dōo.

²⁰ Yesu u nūn wisa u nēē, səmusu bweusu mō, gunəsə su maa sokunu mō. Adama nē Tənun Bii na n nən tii ayeru garu məəwē mi kon kpuna.

²¹ Yesun bōo goo u maa gerua u nēē, yinni, a de n gina da n nən tundo sike.

²² Yesu u nūn wisa u nēē, a man swīiyə, kpa a de gəribu bu ben gəribu sike.

*Yesu u nim kurenu marisia
(I maa mēerio Maaku 4:35-41, Luku 8:22-25)*

²³ Yesu u goo nimkuu dua ma win bwāaba nūn swīi ge səə. ²⁴ Yande ma woo bəko ga seewa daa bure te səə, sere nim kurenu nu goo ge wukiri. Adama Yesu u do. ²⁵ Bwāa be, ba da ba nūn yamia ba nēē, Yinni a sun faaba koowo sa kam kobu dōo.

²⁶ Yesu u nēē, mban sōna i berum mō, beē naane doke piibugibu.

Ma u seewa u woo ka nim kure ni yiire nu mari ma n mari sōo sōo. ²⁷ Be kpuro ba biti kua ba nēē, durə weren bwesera wini. Baa woo ka nim kurenu mam nu nūn mēm nəəwamme.

*Yesu u werekunugibu yiru bekia
(I maa mēerio Maaku 5:1-20, Luku 8:26-39)*

²⁸ Yesu u tura Gadaran temə daa bure ten guruo, ma durəbu yiru gaba ka nūn yinna be ba yarima sikan di. Durə be, ba werekunu mō ba sē gem gem sere goo ku ra kaku u swaa ye sī. ²⁹ Ma ba yande gbāra ba nēē, mba n sun mēnne beēē ka wune Gusunən Bii. A nawa a ka sun tōya ko saa yu sere turi?

³⁰ Ba kurusə wuu bəkaru garu wende sāa ta dimə. ³¹ Wereku ni, nu Yesu kana nu nēē, à n kaa sun gira a de su du kurusə ni sōo.

³² Yesu u nēē, i doo.

Ye nu yara ma nu da nu dua kurusə ni sōo. Yera kurusə wuu te kpuro ta duki sarama guurun di ta wəri daa bure te səə, ta nim diira.

³³ Durə be ba ra kurusə ni kparamə, ba duki doona wuu səə. Ma ba tambu gari yi kpuro sōowa ka ye n werekunugii be yiru deema. ³⁴ Ma wuu gen tambu kpuro ba yara ba Yesu sennə da. Ye ba nūn wa ba nūn suuru kana ba nēē, u yario ben tem di.

9

*Yesu u durə goo bekia
win wasin bee tia gu
(I maa mēerio Maaku 2:1-12, Luku 5:17-26)*

¹ Yesu u goo nimkuu dua ma u wure u daa bure te tabora, ma u tura win tiin wuuə. ² Tambu gabu ba ka nūn durə goo naawa win wasin bee tia ya gu. Durə wi, u kpī kpinu

wəllə. Ye Yesu u ben naane dokebu wa, u barə wi sɔwa u nee, bii durəbu, a ku mwia kpāna, a wunen durum suuru wa.

³ Ma wooda yērobu gaba bwisika ba tii sɔwa ba nee, durə wini u Gusunə wəmməwa.

⁴ Yesu u yē ye ba bwisikumə ma u nee, mban sɔna i kɔsa bwisikumə been gɔruə.

⁵ Yerə ya sɛsə bo, n tɔnu sɔ u win durum suuru wa, n̄ kun me n̄ n̄n sɔ u seewo u sɪ. ⁶ Na k̄i i n̄ yē ma Tɔnun Bii u yiiko mə handunia sɔə u ka tɔnun durum suuru ko.

Yen sɔna u barə wi sɔwa u nee, a seewo a wunen kpīnu sua kpa a we yenuə.

⁷ Durə wi, u seewa ma u s̄ia win yenuə.

⁸ Ye tɔn be, ba yeni wa b̄erum bu mwa ma ba Gusunə siara yèn sɔ u yiiko yen bweseru tɔnu wē.

Yesu u Mateu soka

(I maa m̄erio Maaku 2:13-17, Luku 5:27-32)

⁹ Yesu u doona min di. Ye u s̄imə swaaə u gbere mwaə goo wa wi ba ra soku Mateu u s̄ə gbere yerə. Ma u n̄n sɔwa u nee, a man sw̄iyə.

Ma Mateu u seewa u n̄n sw̄ii.

¹⁰ Ye Yesu u dimə durə win yenuə, gbere mwaəbu ka k̄san kowobu dabīnu ba na ba sina ka Yesu ka win bwāabu sannu. ¹¹ Falisi gaba wa me, ma ba win bwāabu bikia ba nee, mban sɔna been yinni u dimə ka gbere mwaəbu ka k̄san kowobu.

¹² Yesu u ben gari yi nua ma u nee, be ba bwāa do ba n̄ timgiin bukata mə ma n̄ kun mə be ba barə. ¹³ I doo i Gusunən garin tubusianu kasu yi yi nee, “Wɔnwɔnda na k̄i, n̄ n̄ mə yākuru.” Domi na n̄ ne n̄ ka geegibu soku ma n̄ kun mə torobu.

Nəə bəkurun gari

(I maa m̄erio Maaku 2:18-22, Luku 5:33-39)

¹⁴ Ma Yohanu Batemu kowon bwāaba na Yesun mi ba bikia ba nee, mban sɔna bese ka Falisiba sa ra nəə bəke, adama wune, wunen bwāabu ba ku ra nəə bəke.

¹⁵ Yesu u bu wisa u nee, be ba soka kurə kpaə yerə ba ko n̄ nukuru sankire sanam me kurə kpaon durə wāa ben suunu sɔə? Aawo, adama saa ya sisi yè sɔə ba koo kurə kpaon durə wəra ben min di. Saa yera ba koo nəə bəke.

¹⁶ Goo ku ra yāa təkɔnu kəre ka yasi kpaə ye ba n̄ nim doke. U n̄ kua me, yasi kpaə ye, ya koo gawana kpa yu yāa təkə ni ḡiam sosi.

¹⁷ Goo ku ra maa tam kpaam doke gənan bəə təkɔnu sɔə. U n̄ kua me, bəə ni, nu koo kura kpa tam me, mu yari kpa bəənu nu sankira. Adama ba ra tam kpaam wisiwa gənan bəə kpaanu sɔə. Sanam me, ye yiru yen gaa kun sankiramə.

Wirugii goon bii ka kurə wi u Yesun yaberu baban gari

(I maa m̄erio Maaku 5:21-43, Luku 8:40-56)

¹⁸ Sanam me Yesu u bu yeni sɔəmə wirugii goo u na u yiira win wuswaaə u nee, nen bii tɔn kurə u gu tē, adama a na a n̄n n̄omu s̄andi kpa u se.

¹⁹ Ma Yesu u seewa ka win bwāabu ba durə wi sw̄ii.

²⁰ Sanam me ba dɔə, kurə goo wi u yem w̄ibu barə saa w̄ə wəkura yirun di, u susi Yesun biruə u win yaberun swaa bua baba.

²¹ U gerua win tiin ḡeruə u nee, u n̄ gesi win yaberu baba u koo b̄ekura.

²² Yesu u s̄ira u n̄n wa ma u nee, kurə wune, a ku mwia kpāna, wunen naane dokebu nun b̄ekia.

Yande ma kurə wi, u b̄ekura.

²³ Ye Yesu u tura wirugii win dirə, yera u deema gaba guunu soomə ma be kpuro ba sirene. ²⁴ Ma u nee, i yario b̄ee kpuro, wəndia wi kun gu, u dowā.

Ma be kpuro ba n̄n yaakorū wəri. ²⁵ Ye ba tɔmbu yara ba kpa Yesu u dua u wəndia win n̄mu n̄nua, ma wəndia wi, u seewa. ²⁶ Yenin labaari ya kpararawa tem me kpuro sɔə.

Yesu u wəkobu yiru b̄ekia

²⁷ Yesu u doona min di. Nge me u win sanum dɔə, wəkobu yiru gaba n̄n sw̄ii. Ba n̄əgiru sue ba m̄ə, Dafidin sikadobu, a b̄esen wɔnwɔndu waawo.

²⁸ Ye Yesu u dua dirə w̄əko be, ba na win mi, ma u bu bikia u nee, i naane s̄aa ma kon kp̄i n̄ yeni ko?

Ma ba nee, meya Yinni.

²⁹ Sanam meya Yesu ben n̄ni baba ma u nee, n̄ b̄ee kooro nge me i naane s̄aa.

³⁰ Ma ba yam wa. Yera Yesu u bu sɔwa u sire u nee, bu ku raa goo yeni s̄ə.

³¹ Adama ye ba doona min di kese ba win labaari kparam wari tem me kpuro sɔə.

Yesu u soso b̄ekia

³² Ye tɔn be, ba doona ma gaba ka durə goo na Yesun mi, wi u s̄aa soso yèn s̄ə u w̄eruku gagu mə win wasi sɔə. ³³ Sanam me Yesu u w̄eruku ge gira durə wi, u gari gerubu wəri. Ma t̄amba biti kua ma ba nee, sa n̄ yenin bweseru waare Isireli sɔə.

³⁴ Adama Falisiba nee, w̄erēkunun wirugiiwa u n̄n dam wē u ka nu gira.

Yesu u tɔmbu wɔnwɔndu kua

³⁵ Yesu u basu wuu marosu kpuro sɔə ka baru kpaanə. U keu s̄əsimə ben m̄enno yenə u Gusunən bandun Labaari gea kparamə, ma u tɔmbu b̄ekiamə saa bararu ka wasin dam sariru bwese bwesekan di. ³⁶ Ye u tɔn w̄orusu wa ben wɔnwɔnda n̄n mwa yèn s̄ə ba wurure ma ba yarine nge yāa ni nu kun

kparo mɔ. ³⁷Ma u win bwāabu sōwa u nɛɛ, ye ya ye bu ka gē ya kpā, adama be ba gēmɔ ba n dabi. ³⁸Yen s̄, i gbee yēro kana u kparam tumbu m̄risiama bu ka gē.

10

*Bwāabu wākura yiru yen yīsa
(I maa m̄erio Maaku 3:13-19, Luku 6:12-26)*

¹Yesu u win bwāabu wākura yiru menna ma u bu yiiko wē bu ka werekunu gira, kpa bu bararu ka wasin dam sariru baatere bekia. ²Bwāabu wākura yiru yen yīsa wee. Gbiikoo Simō wi ba ra soku Pieɛ ka win wōnɔ Andere, ka Yakabu ka win wōnɔ Yohanu, Sebeden bibu, ³ka Filipu ka Baatelemi ka Tomaa ka Mateu wi u raa sāa ghere mwaa, ka Yakabu Alufen bii ka Tade, ⁴ka Simō wi u win tem gari kī, ka Yudasi Isikariotu wi u tumbu Yesu n̄mu s̄ndia.

*Yesu u bwāabu wākura yiru gora
(I maa m̄erio Maaku 6:7-13, Luku 9:1-6)*

⁵Yesu u tumbu wākura yiru ye gora ka wooda yeni u nɛɛ, i ku swaa gaa swī ye ya dō t̄n tukobun tem gia, i ku maa Samariḡibun wuu gagu du. ⁶Adama i doo Isireliban mi, be ba kōra nge yānu. ⁷I doo i kpara i nɛɛ, Gusunɔ u sisi u bandu swī. ⁸I barɔbu bekio, i ḡribu seeyo, i be ba bara disigiru m̄o bekio bu d̄era, kpa i werekunu gira tambun wasi s̄on di. Yēn s̄ i wa k̄siaru sari, i maa w̄eyo n kun ka k̄siaru. ⁹I ku dukia gaa sua i ka da, nge wura n̄ kun m̄e sii geesu, n̄ kun m̄e sii gandu b̄en b̄oro. ¹⁰I ku ka yā kureru da, n̄ kun m̄e yaberu yiruse, n̄ kun m̄e baranu n̄ kun m̄e deka. N weene bu s̄m kowo wē yēn bukata u m̄o u n ka wāa.

¹¹I n tura wuu maro n̄ kun m̄e wuu piibu s̄o, i de i m̄eri wi u weene u b̄e dam koosia, kpa i sina win yenuo sere i ka s̄i wuu gen min di. ¹²I n yenu gagu dua i gen t̄mbu t̄birio kpa i nɛɛ, Gusunɔ u b̄e alafia kē. ¹³Yenu gegibu b̄a n ka alafia ye weene, i de ya n wāa be s̄o, adama b̄a kun ka weene, i de yu wurama b̄en mi. ¹⁴Wuu gagu n̄ kun m̄e yenu gagun t̄mbu b̄a n maa yina bu b̄e dam koosia, bu sere b̄en gari swaa daki, i doonɔ min di kpa i b̄en naasun tua bu kpare. ¹⁵Ka geema na b̄e s̄om̄o, siribun sanam Gusunɔ u koo Sodomu ka Gom̄ragibu w̄nw̄ndu s̄ōsi n kere wuu gen t̄mbu.

*N̄ni swāaru te ta sisi
(I maa m̄erio Maaku 13:9-13, Luku 21:12-17)*

¹⁶Yesu maa nɛɛ, wee, na b̄e ḡrim̄o nge yānu demakunun suunu s̄o. I de i n bwisi m̄o nge w̄e, kpa i n ka kparukonu weene taki sariru s̄o. ¹⁷I laakari koowo domi gaba koo b̄e mwa bu ka da siri yerɔ, kpa bu b̄e seni so ben m̄enn̄o yenɔ. ¹⁸Ba koo b̄e siri tem ȳerobu ka sinambun wuswaa n̄n s̄, kpa i

ka seeda di ben mi ka t̄n tukobun mi. ¹⁹B̄a n ka b̄e da siri yerɔ, i ku wurura ka gari yi i ko gere. I ku maa wurura nge m̄e i ko gerusina. Saa ye, ȳa n tura, i ko wa gari yi i ko gere. ²⁰Dom̄i gari yi i ko gere yi n̄ ko n sāa b̄eegii, yi koo nawa saa b̄en Baaban Hunden min di wi u wāa b̄e s̄o.

²¹Gaba koo ben w̄nɔbu n̄ kun m̄e ben maabu s̄ōsi bu ka bu go. Baababa ba ko maa ko m̄e ben bibu s̄o, ma bibu ba koo ben m̄ow̄abu k̄or̄m̄ot̄onu kua bu ka bu go. ²²Baawure u koo b̄e t̄usi n̄n ȳisirun s̄. Adama wi u temana sere ka n̄r̄o u koo faaba wa. ²³B̄a n b̄e n̄ni s̄ōwa wuu teu s̄o, i duki doonɔ wuu gagun mi. Na b̄e s̄om̄o ka gem, i n̄ ko i Isirelin wusu kpuro sasiri i kpe, T̄nun Bii u ka tunuma.

²⁴M̄ero sari wi u win s̄ōsio kere. Yoo maa sari wi u win yinni kere. ²⁵N n men na, n tura m̄ero u ka win s̄ōsio weena kpa yoo u ka win yinni weena. B̄a n yenu ȳero sokum̄o Beseburu, ba koo win yenugibu ȳisi k̄sunu k̄n n kere wi.

*Win berum n weene i ko
(I maa m̄erio Luku 12:2-7)*

²⁶Yesu maa nɛɛ, yen s̄, i ku ben berum ko, domi ye ya wukiri ya koo tera, yen asirin ḡānu maa sari ni ba n̄ koo gia. ²⁷Ye na b̄e s̄om̄o yam w̄kuru s̄o, i ye geruo yam bururam s̄o. Ye i maa nua asiri s̄o, i ȳow̄o gidambisa w̄llo i ka ye kpuro kpara. ²⁸I ku bu nasia be ba koo wasi t̄na go, be ba n̄ kp̄e bu hunde go. Adama i ȳero nasio wi u koo kp̄i u wasi ka hunde go sannu d̄ō wi u ku ra gbi s̄o. ²⁹I n̄ ko kp̄i i gun̄minu yiru dwe ka faram? Ka m̄e, baa nin teu, ga n̄ koo w̄ruma tem̄o ma n̄ kun m̄o b̄en Baaba u wura. ³⁰B̄e maa, ba mam b̄en wirun serin geeru ȳ. ³¹N n men na, i ku berum ko, i gun̄minu b̄ere kere sere mi n toma.

Wi u Kirisi wura

*t̄mbun wuswaa
(I maa m̄erio Luku 12:8-9)*

³²Yesu maa nɛɛ, baawure wi u man wura t̄mbun wuswaa, kon maa ȳero wura n̄n Baaban wuswaa wi u wāa w̄llo. ³³Adama wi u man yina t̄mbun wuswaa, kon maa ȳero yina n̄n Baaban wuswaa wi u wāa w̄llo.

*Alafia ka takobin gari
(I maa m̄erio Luku 12:51-53, 14:26-27)*

³⁴Yesu maa nɛɛ, i kun tamaa na nawa handuniaɔ n ka alafia w̄e, aawo, takobiwa na ka na. ³⁵Na nawa n ka sann̄o doke bii t̄n dura ka win tundon suunu s̄o, ka maa bii t̄n kurɔ ka win meron suunu s̄o, ka maa kurɔ m̄oro ka win dwaɔ meron suunu s̄o. ³⁶T̄nun yenugibu beya ba ko n sāa win yib̄ereba.

³⁷ Wi u win tundo ñ kun me win mero kī n man kere u ñ tura u n ka sãa negii. Nge meya wi u win bii kī n man kere u ñ tura u n ka sãa negii. ³⁸ Ma wi u kun win dāa bunanaru sue u n ka man swīi u ñ tura u n ka sãa negii. ³⁹ Wi u kī u win wāaru di ka win gōru kīru u koo tu bia. Adama wi u win wāaru yina nen sō u koo tu wa ka gem.

Aren gari

(I maa meerio Maaku 9:41)

⁴⁰ Yesu maa nee, wi u bee dam koosia nena u dam koosia. Wi u maa man dam koosia, u wi u man gorima dam koosia. ⁴¹ Wi u Gusunon sōmō dam koosia yēn sō u sãa Gusunon sōmō, u koo are wa nge Gusunon sōmōgii. Wi u maa tōn geo dam koosia, yēn sō u sãa tōn geo, u koo are wa nge tōn geogii. ⁴² Wi u bwēebwēe benin turo gāanu kā yēn sō u sãa nen bōō, baa ñ n nim nōrum na, na bee sōmō ka gem, yēro kun win are biamō.

11

Yohanu Batemu kowon gorobu

(I maa meerio Luku 7:18-35)

¹ Sanam me Yesu u win bwāabu wākura yiru ye bwisi yi kā u kpa, u doona min di u da bera yen wuu marosu gia u ka keu sōosi kpa u maa ka waasu ko.

² N deema Yohanu Batemu kowo u Yesu wi ba mō Kirisin sōman gari nua sere pirisōm diru mi u wāa. Yera u nūn win bwāabun gabu gōria ³ bu ka nūn bikia, wiya wi u koo be na? Nge ba n kpaō mara.

⁴ Yesu bu wisa u nee, i gōsoro i Yohanu tusia ye i nua ka ye i wa. ⁵ Wākoba yam waamō, yemōba sīimō, ba be ba bara disigiru mō bekiama bu ka deera, sosoba gari nōmō, ba goribu seeyamō gorin di, ma ba sārōbu Labaari gea waasu kuamme. ⁶ Doo nōorugiiwa wi nen gari kun torasiama.

⁷ Ye Yohanun bwāaba sīa Yesu u Yohanun gari tōn dabiru sōōbu wōri u nee, mba i yara i meirim da gaburō. Yako ge woo ga toorimō? Aawo. ⁸ N n men na, mba i meirim da. Durō wi u yāa beeregīnu sebua? Na bee sōmō be ba yāa beeregīnu sebua ba wāa sina kpaano.

⁹ Mba i re kobu da. Gusunon sōmōwa i meirim da? Meya na bee sōmō, yēro mam Gusunon sōmō kere sere mi n toma. ¹⁰ Domi Yohanu wiya win sō Gusunon gari nee, “N wee na nen sōmō gōrio wunen wuswaao wi u koo wunen swaa sōme.” ¹¹ Ka gem na bee sōmō, be tōn kurōba mara sōō gōō kun Yohanu Batemu kowo kere. Adama wi u yākabu bo ban te Gusunō u swīi sōō u nūn kere. ¹² Saa mīn di Yohanu wi u waasu mō sere ka tē ba ban te kasuwa ka dam, ma damgiba tu mwaamō. ¹³ Mōwisi u ban ten gari gerua win wooda sōō. Gusunon sōmōbu kpuro ba maa yi gerua sere ka Yohanu Batemu kowon waati. ¹⁴ I n kī i tubu, wiya

Eli wi, wi u koo ra na. ¹⁵ Wi u swaa mō u ka nō, u nōwō.

¹⁶ Mba kon ka tēn tōmbu weesina. Ba ka bibu weene be ba sō yaburō ba sokunamō ba mō, ¹⁷ sa bee guuru soowa ma i ñ yawa, sa bee gōō womu kua, i ñ maa swī. ¹⁸ Domi Yohanu Batemu kowo u na u ñ di u ñ nōra nge gabu, ma ba nee u werekunu mōwa. ¹⁹ Tōnun Bii maa na u dimō u nōrumō, ma ba gerumō ba mō u sãa dim kīro ka tam nōro, ka maa gbere mwaabū ka kōsan kowobun bōrō. Ka me, Gusunon bwisi yi ra sōōsi ma yi sãa gem yin kookoosun di.

Wuu sin tamba yinamo

bu naane doke

(I maa meerio Luku 10:13-15)

²⁰ Ma Yesu u wuu si gerisim wōri mi u sōm maamaakigii dabinu kua, domi sin tamba kun bwisika ba ben gōru gōsie. ²¹ U nee, nuku sankiranugiiwa wune Kōraseni. Nuku sankiranugiiwa wune Besaida, domi bā n sōm maamaakigia ye kua Tiri ka Sidoni sōō ye ba kua been suunu sōō, wuu sin tambu ba ko n daa gōru gōsie saa tēbun di ba n sō torom sōō ba n saaki sebua nuku sankiranun sō. ²² Yen sō, na bee sōmō, siribun sanam sōō Tiri ka Sidonigia koo ko kpakaka ka bee. ²³ Wune maa Kapenamu, a yīyo kaa suara sere wollo? Aawo, ba koo nun surewa sere gōrio. Domi sōm maamaakigia ye ya koora wune sōō, yā n koora Sodomō, wuu ge, ga n wāa ka giso. ²⁴ Yen sōna na bee sōmō, siribun sanam Sodomugia koo ko kpakaka ka wune.

I na nen mi i wērabu mwa

(I maa meerio Luku 10:21-22)

²⁵ Saa ye sōō, Yesu u nee, Baaba, wallu ka tem Yinni, na nun siara yēn sō a yabu ye bibu sōōsi baa me a ye bwisigibu ka yērugibu berua. ²⁶ N wā Baaba, domi meya n ka nun naawa wunen kīru sōō.

²⁷ Nen Baaba man baayere kpuro wē. Goo sari wi u Bii wi yē ma n kun mō Baaba wi. Goo maa sari wi u Baaba wi yē ma n kun mō Bii ka maa wi Bii u kī u nūn sōōsi.

²⁸ I na nen mi bee kpuro, bee be i ka been sōmunu wasira, kon bee wērasia. ²⁹ I wuro n bee kpura kpa i ko nen bwāabu, domi ne tōn duuduo ka tii kawowa, meya kon de i n wāa bari yendu sōō. ³⁰ Domi yoo te kon bee diisia ta ñ wahala mō, sōmu ni kon maa bee sōbi nu ñ bunu.

12

Tōō wērarugirun gari

(I maa meerio Maaku 2:23-28, Luku 6:1-5)

¹ Sōō meerin biru, tōō wērarugiru garu sōō, Yesu ka win bwāabu ba alikama gbaaru bukiane ba doonō. N deema gōōra win bwāabu mō ma ba alikama wōka ba temmō. ² Ye Falisiba ba wa me, ba Yesu sōōwa ba nee,

u mæerio ye win bwāaba mð ye wooda ya nεε bu ku ko tōw wērarugiru sōw.

³ Yesu bu sōwā u nεε, i ñ garire ye Dafidi kua sanam mε gōra bu mð wi ka win tōmbu?

⁴ U dua Gusunōn dirō ma u pēε sua ye ba Gusunō yijye ma wi ka win tōmbu ba di. N deema n ñ weenε bu pēε ye di ma n kun mō yāku kowobu tana. ⁵ Nge i ñ garire Mōwisin wooda sōw ma tōw wērarugiru sōw, yāku kowo be ba sōmburu mð sāa yerō, ba ku ra tōw wērarugiru mεm nōwε. Ba ñ maa sāa taarεgibu. ⁶ Adama na bεε sōmō gānu wāa mini ni nu sāa yeru kpāaru kere. ⁷ I n daa tuba ye Gusunōn gari gerua yi yi nεε, “Wōnwōnda na kī, n ñ mō yākuru,” i ñ daa taarε sarirugibu taarε wēēmō. ⁸ I de i n yē ma Tōnu Biiwa u tōw wērarugiru kua.

Durō win nōm teu ga gu

(I maa mæerio Maaku 3:1-6, Luku 6:6-11)

⁹ Ma Yesu doona min di, u dua ben mēnno yerō. ¹⁰ Durō goo wāa mi, win nōm teu ga gu. Be ba wāa mi, ba Yesu bikia ba nεε, ñ n man na, n weenε bu tōnu bekia tōw wērarugiru sōw? Ba gerua mε, bu ka wa bu nūn durum mani.

¹¹ Ma Yesu maa bu bikia u nεε, bεen goo ù n yāaru mō ma ta nūn dākō kpiriru wōriri tōw wērarugiru sōw, u ñ koo da u tu gawa u yara? ¹² Tōnu kun yāaru kere mi n toma? N n mēn na, ya wā tōnu u gea ko tōw wērarugiru sōw.

¹³ Yerā u durō wi sōwā u nεε, u win nōmu ge demio.

U ge demia ma ga wēra nge gen teu.

¹⁴ Falisiba ba yara ba da ba wesiana mε ba koo ko bu ka Yesu go.

Sōm kowo wi Gusunō u gōsa

¹⁵ Ye Yesu u gīa ma ba kī bu nūn gowa, u geera saa min di ma tōn dabira nūn swīi. Ma u barōbu kpuro bekia. ¹⁶ Adama u bu sōwā u sire u nεε, bu ku raa goo sō wi u sāa. ¹⁷ N koora nge mε, kpa gari yi Gusunōn sōmō Esai u yorua yi ka koora. ¹⁸ Gari yi sōw, Gusunō u nεε,

“Nen sōm kowo wi na gōsa wee, nen kīnasi wī sōw nen gōru dobu kpuro wāa. Na kon nūn nen hundε wē, kpa u nen gem kpara bwesenu kpuron mi.

¹⁹ U ñ ka goo sikirinamō u ñ maa gbāramō. Mēya maa goo kun win nōw nōmō wuun suunu sōw.

²⁰ U ñ koo tōn be ba sunkure nge kaba dakura.

U ñ koo maa bu go baa bà n sāa nge fitila ge ga gōw dōw,

sere u ka de gem mu tabu di,

²¹ kpa bwesenu kpuro nu nin yīyōbu doke win yīsiru sōw.”

Yesu ka tii yinam

(I maa mæerio Maaku 3:22-30, Luku 11:14-23)

²² Ba ka Yesu durō goo naawa wi wεrεkunu nu kua wōko ka soso. Yesu durō wi bekia. U yam wa ma u gari gerubu wōri. ²³ Ma tōn wōru kpuro ga biti sōora ga nεε, ñ n man na ka gem n ñ Dafidin sikadobu mini re?

²⁴ Adama ye Falisiba ba nua me, yera ba gerua ba nεε, wεrεkunun sunō Beseburun dama Yesu u ka wεrεkunu giramō.

²⁵ Nge mε Yesu ben bwisikunu yē, u bu sōwā u nεε, bandu baatere tēn tōmbu ba tabu mð ben tii tiine sōw ta koo ko bansu. Mēya maa wuu baagere ñ kun mε yenu baagere gēn tōmbu ba tabu mð ben tii tiine sōw ga ñ koo tε. ²⁶ N n mēn na, Setam yā n Setam giramō, ya ka yen tii tabu mðwa. Amōna yen bandu ta koo ka tε. ²⁷ N n sāa Beseburun dama na ka wεrεkunu giramō, ka weren dama bεen bwāaba ka nu giramō. Yenin sōna ben tii ba koo sōsō ma i tore. ²⁸ Adama ñ n Gusunōn Hunden na, na ka wεrεkunu giramō, yeya ya sōsōmō ma Gusunō u bandu swīi bεen suunu sōw.

²⁹ Amōna tōnu koo ka du damgiin yenuō u ka win yānu gura ma n kun mō u gina gbīa u damgi wi bōkua. U n nūn bōkua, yera u koo kpī u win yānu gura.

³⁰ Wi u kun sāa negii u ka man yiberε tēru nēniwa. Ma wi u ku ra gānu mēnne ka nε sannu u ra ni yarinasiwε. ³¹ Yen sōna na bεε sōmō tamba koo kpī bu toranu kpuro ka gari kam gerubu kpuron suuru wa. Adama wi u Hunde Dεero gari kam gerusimō, u ñ yen suuru wasi pai. ³² Baawure wi u nε Tōnu Bii gari kam gerusi ba koo yēro suuru kua. Adama baawure wi u Hunde Dεero gari kam gerusimō, ba ñ yēro suuru kuamme saa gison di sere ka sia mam.

Dāru ka ten binu

(I maa mæerio Luku 6:43-45)

³³ Ma Yesu maa nεε, ñ n dāa geeru duura kaa bii geenu wa. À n maa dāa kōsuru duura bii kōsuna kaa sari. Domi dārun binun diya ba ra tu tubu. ³⁴ Waa gōsōrun bweseru bεε! Amōna i ko ka gari gee gere bεε be i sāa tōn kōsobu. Domi ye ya yiba gōruō ya yarimō, yeya nōw gerumō. ³⁵ Tōn geo u ra gāa geenu yarewa gāa geenu sōon di ni nu berua win gōruō. Tōn kōso maa gāa kōsunu yaramō gāa kōsunu sōon di ni nu berua win gōruō. ³⁶ Na bεε sōmō gari kpuro yi tōmba gerumō, yi sōora ba koo bu siri siribun sanam. ³⁷ Domi wunen garin diya ba koo nun gem wē. Yin min diya ba koo maa nun taarε wē.

Tōmba yīreru bikia

(I maa mæerio Maaku 8:11-12, Luku 11:29-32)

³⁸ Yerā wooda yērobu ka Falisi gabu ba Yesu sōwā ba nεε, keu koosio, sa kī a yīreru garu ko su wa.

³⁹ U bu wisa u nεε, tēn tōn kōsobu be ba ñ ka Gusunō turo yō ba yīreru bikiamō. Adama

yīreru garu maa sari te ba koo bu s̄s̄osi ma n kun m̄o Gusun̄on s̄om̄o Yonasigiru. ⁴⁰ Domi nge m̄e Yonasi kua s̄s̄o s̄o ita ka w̄okuru ita sw̄āa bakan nukur̄o, nge m̄eya maa n̄e T̄onun Bii kon ko s̄s̄o s̄o ita ka w̄okuru ita tem nukur̄o. ⁴¹ Siribun sanam s̄o Ninifugibu ba koo t̄en t̄ambu seesi bu bu taare w̄e domi ba ben w̄āaru ḡosia Yonasin waasun s̄o. Wee t̄e ḡāanu w̄āa mini ni nu Yonasi kere. ⁴² Siribun sanam t̄on kur̄o sun̄o wi u na saa nim n̄oon s̄o ȳesan di u koo t̄en t̄ambu seesi u bu taare w̄e ȳen s̄o win tem tonde min di u na u ka Salom̄on bwisin gari n̄o. Wee t̄e ḡāanu w̄āa mini ni nu Salom̄o kere.

*Werekunun wuramaru
(I maa m̄erio Luku 11:24-26)*

⁴³ Ma Yesu maa n̄e, w̄erekunu n̄u n doona t̄onun min di, nu ra n bosuwa mi ḡāanu ku ra kpi nu n w̄era yeru kasu nu n bie. ⁴⁴ Yera nu ra n̄e, nu koo ḡosira nin w̄āa yer̄o min di nu raa doona. Nu ra wuram̄e kpa nu deema ta w̄āa diiru ta kurare ta s̄ande. ⁴⁵ Kpa nu da nu ganu n̄ooba yiru kasuma ni nu ni k̄s̄uru kere kpa nu du ȳero s̄o nu n w̄āa mi. Ma dur̄o win w̄āa gb̄ikuru ta koo s̄āaya ka sere d̄akuru. Nge m̄eya n ko n ko ka t̄en t̄on k̄so beni.

Ber̄a ba s̄āa Yesun w̄on̄obu

ka win m̄ero

(I maa m̄erio Maaku 3:31-35, Luku 8:19-21)

⁴⁶ Sanam m̄e Yesu u ka t̄on w̄oru gari m̄o, wee win m̄ero ka win w̄on̄obu ba ȳo t̄oow̄o ba k̄i bu ka n̄un gari ko. ⁴⁷ Sanam m̄eya goo n̄un s̄ōwa u n̄e, wunen m̄ero ka wunen w̄on̄obu ba ȳo t̄oow̄o ba k̄i bu ka nun gari ko.

⁴⁸ Adama Yesu u ȳero bikia u n̄e, wara nen m̄ero. Ber̄a maa nen w̄on̄obu.

⁴⁹ Ma u win bw̄āabu n̄omu t̄i u n̄e, beya mini be ba s̄āa nen m̄ero ka nen w̄on̄obu. ⁵⁰ Domi baawure wi u nen Baaba worukoon k̄iru m̄o, wiya nen w̄on̄o ka nen sesu ka nen m̄ero.

13

D̄ia bwese ȳekon gari

(I maa m̄erio Maaku 4:1-9, Luku 8:4-8)

¹ S̄ō te s̄o, Yesu u yara yenun di u da u sina daa burerun goor̄o. ² Ma t̄on w̄oru ga n̄un m̄enne sere u dua goo nimkuu s̄o u sina. Ma t̄on be kpuro ba ȳo daa bure ten goor̄o. ³ U bu ḡāa dab̄inu s̄ōwa ka m̄onnu u n̄e, dur̄o goowa yara u d̄ia bweseru ȳekam d̄o. ⁴ Nge m̄e u ȳekam̄o sukum w̄ori swaa baar̄o, ma gun̄osu na su di. ⁵ Ma sukum gam w̄ori kpee saara w̄oll̄o mi tem kun duku. Ma mu kpia mii mii ȳen s̄o tem kun duku mi. ⁶ Sanam m̄e s̄ō gura u kp̄ii te yania ta gbera ȳen s̄o ta n̄ gb̄ini beke m̄o. ⁷ Sukum gam maa w̄ori s̄ākin suunu s̄o. Ma s̄āki ka mu kp̄ēa sannu ma yi

mu s̄ēkene yi go. ⁸ Adama sukum gam w̄ori tem gem s̄o ma mu binu mara, gam gum wun̄obu (100), gam gum wata, gam gum t̄ena.

⁹ Ma u n̄e, wi u swaa m̄o u ka n̄o, u n̄oow̄o.

M̄onnun asansi

(I maa m̄erio Maaku 4:10-12, Luku 8:9-10)

¹⁰ Yera win bw̄āaba da ba n̄un deema ba bikia ba n̄e, mban s̄ōna u ra ka bu m̄onnu gari s̄o.

¹¹ Ma u bu wisa u n̄e, beya ba Gusun̄on bandun asiri s̄ōsi, adama be ba tie, ba n̄ bu s̄ōsi. ¹² Domi wi u ḡāanu m̄o, wiya ba koo sosia kpa win m̄oru tu kp̄ēa. Adama wi u kun ḡāanu m̄o, fiiko ye u m̄o, yera ba koo maa n̄un worari. ¹³ Yenin s̄ōna na ka bu m̄onnu gari s̄ōm̄o. Domi ba m̄erim̄o adama ba n̄ waam̄o. Ba swaa daki adama ba n̄ n̄oow̄o n sere bu yeeri. ¹⁴ Nge m̄eya gari yi Esai u gerua ben s̄o yi s̄ōsirama, ye u n̄e,

“I ko n n̄oow̄o ka gem, adama n n̄ koo be yeeri.

I ko n m̄erim̄o adama i n̄ ko i wa.

¹⁵ Domi t̄on benin ḡoru ga n̄ biti m̄o.

Ba ben tiin swaa korua, ba n̄oni yinwa.

Kpa bu ku wa ka ben n̄oni.

Kpa bu ku n̄o ka ben swaa.

Kpa bu ku gia ka ben bwisi.

Kpa bu ku raa ka ḡosirama nen mi n ka bu bekia.”

¹⁶ Doo n̄orugiba be, ȳen s̄o be n̄oni waam̄o, be n̄ swaa maa n̄oow̄o. ¹⁷ Ka geema na be s̄ōm̄o, Gusun̄on som̄obu dab̄iru ka win t̄on geobu ba k̄ia bu wa ye i waam̄o t̄e, ba n̄ maa ye wa. M̄eya ba maa k̄ia bu n̄o ye i n̄oow̄o t̄e, ba n̄ maa nua.

M̄on ten tubusianu

(I maa m̄erio Maaku 4:13-20, Luku 8:11-15)

¹⁸ Ma Yesu u n̄e, t̄e i m̄on ten tubusianu n̄oow̄o t̄e ta ka bwese ȳeko ȳa mi. ¹⁹ Be ba Gusun̄on bandun gari n̄oow̄o ma yi n̄ bu yeeri, ba ka swaa baaru weene mi bwese te, ta w̄ori. T̄on k̄so wi, u ra n̄e u wuna ye ba duura ben ḡoru. ²⁰ Gaba maa ka kpee saaran tem m̄e weene mi bwese ten gara w̄ori. Ba gari yi n̄oow̄o, mii mii ba yi m̄waam̄o ka nuku dobu. ²¹ Adama ba n̄ derim̄o yi gb̄ini ko ben ḡoru. Ma ba n̄ ȳoram̄o n ka te. Sanam m̄e wahala n̄ kun m̄e n̄oni sw̄āara tunuma gari yin s̄o kpa bu biru wura yande. ²² Gaba maa bwese te m̄wa nge tem s̄ākunugum s̄o. Ba gari yi nua adama handunian w̄aarun wururabu ka gobin n̄oni w̄okubu bu gari yi t̄esi, yi n̄ maa binu mara. ²³ Gaba maa bwese te m̄wa nge tem gem s̄o. Beya be ba gari yi n̄oow̄o ma yi bu yeerim̄o. Ma ba binu marum̄o gabu wun̄obu (100), gabu wata, gabu t̄ena.

Yaka k̄asusun m̄andū

²⁴ Yesu kpam bu mɔndu kua u nɛɛ, n wee ye Gusunɔn bandun gari yi ka weene. Durɔ goowa u dɛa bwese geeru duura win gbaaro. ²⁵ Sanam mɛ baawure kpuro u dweeya, durɔ win yiberɛ u na, u yaka kɔsusu duura alikama ye sɔɔ, ma u doona. ²⁶ Ma alikama ya kpia ya kpɛa ya marumɔ, ma yaka kɔsu si, su maa kpia ma ba kpɛa sannu. ²⁷ Gbaa yɛron sɔm kowoba na ba nɛɛ, yinni, n n̄ dɛa bwese geera a duura wunen gbaaro? Ma gian diya yaka kɔsu sini. ²⁸ Ma u bu wisa u nɛɛ, yiberɛwa, u kua mɛ. Sɔm kowo be, ba n̄n bikia ba nɛɛ, n̄ n̄ men na, a kɛ su da su yaka kɔsu si wukiri? ²⁹ Ma u nɛɛ, aawo domi i n su wukirimɔ tɛ, ka alikama sanna ko i ra wukiri. ³⁰ I de ye yiru kpuro yu kpɛa sannu sere gɛɛbun saa yà n tura. Sanam mɛya kon sɔm kowobu sɔ bu gina yaka kɔsu si mennɔ bu bɔkunu ko bu dɔɔ doke, yen biru bu sere alikama gɛ bu mennɔ nɛn biraru sɔɔ.

Mutaadin biman gari

(*I maa mɛɛrio Maaku 4:30-32, Luku 13:18-19*)

³¹ Yesu kpam bu mɔndu garu kua u nɛɛ, Gusunɔn banda ka mutaadin bima weene ye durɔ goo u sua u duura win gbaaro. ³² Dɛa binu kpuro sɔɔ yeya ya piiburu bo. Adama yà n kpia ya kpa ya gherun kiku baagere kpɛaru kere. Domi ya ra ko dɛru sere gunɔsu ra nɛ su sin sokunu ko ten kɛasin wɔllo.

Pɛɛ seeyatian gari

(*I maa mɛɛrio Luku 13:20-21*)

³³ Yesu kpam bu mɔndu garu kua u nɛɛ, Gusunɔn banda ka pɛɛ seeyatia weene ye kurɔ goo sua u doke sakaku nɔɔ itan sɔm sɔɔ, ma mɛ kpuro mu seewa mu kukua.

Mɔndun yaasi

(*I maa mɛɛrio Maaku 4:33-34*)

³⁴ Ka mɔnna Yesu u ra tɔn wɔru gari yi kpuro sɔ, u ku ra bu gɛanu sɔ n kun ka mɔnnu. ³⁵ Nge mɛya Gusunɔn sɔmɔn gari yi koora yi yi nɛɛ,

“Mɔnna ko na n da ka bu gari sɔ. Na kon maa ye gere batuma sɔɔ ye ya kukua saa handunian taka kobun di.”

Yesu yaka kɔsusun gari tubusia

³⁶ Sanam mɛya Yesu u seewa tɔn wɔru gen min di u dua yenuɔ. Ma win bwɛaba da win mi ba nɛɛ, a sun mɔn te tubusio te ta ka yaka kɔsu sin gari yà mi.

³⁷ Ma u bu wisa u nɛɛ, Tɔnun Biiwa u dɛa bwese gee te duura. ³⁸ Handunia yera ya sɛa gbaaru. Gusunɔn bandun biba ba sɛa dɛa bwese gee te. Tɔn kɔso win biba ba maa sɛa yaka kɔsu si. ³⁹ Setamwa maa sɛa yiberɛ wi u su duura. Gɛɛbun saa maa sɛa handunian kpeeru. Gusunɔn gɔradobara ba maa sɛa gbaa sɔm kowobu. ⁴⁰ Nge mɛ ba ra yaka kɔsusu wunɛ bu dɔɔ doke, nge mɛya n ko n ko handunian kpeeru sɔɔ. ⁴¹ Tɔnun Bii u koo

win wɔllun gɔradoba gɔrima, bu ka baayere wuna ye ya tambu torasiamɔ mi u bandu dii, ka be ba kɔsa mɔ. ⁴² U koo maa bu kpɛɛ dɔɔ wi u ku ra gbi sɔɔ, mi ba koo wiru nɔma sɔndi bu swi. ⁴³ Sanam mɛ sɔɔra be ba kua ye Gusunɔ u bikia ba ko n ballimɔ nge sɔɔ mi ben Baaba u bandu swi. Wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

Dukia ye ya beruan gari

⁴⁴ Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn bandu ta maa sɛawa nge dukia ye ya berua gbaaru sɔɔ. Ye durɔ goo ye kame ma u ye berum sɔnwa. Ma u da ka nuku dobu u dɛra kpuro ye u mɔ, ma u gɛsira ma u gbaa te dwa.

Goo gobigirun gari

⁴⁵ Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn bandu ta maa sɛawa nge goo gobigii ni nu wà, ni tenku goo u kasu. ⁴⁶ Sanam mɛ u nin teeru wa te ta gobi mɔ too, ma u da u win baayere dɛra ye u mɔ, ma u tu dwa.

Yɛakororun gari

⁴⁷ Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn bandu ta kpam sɛawa nge yɛakororu te ba ra kpɛɛ nim wɔku sɔɔ kpa tu swɛɛ bwese bweseka mwa. ⁴⁸ Tà n yiba ba ra gawame gurua, kpa bu sina bu gosi ye ya wà bu doke bireru sɔɔ, kpa bu ye ya kun gea sɛa yari. ⁴⁹ Nge mɛya n ko n sɛa handunian kpeeru sɔɔ. Wɔllun gɔradoba ba koo na bu tɔn kɔsobu ka geegibu wunana. ⁵⁰ Kpa bu tɔn kɔso be doke dɔɔ wi u ku ra gbi sɔɔ. Miya ba koo nɔma wiru sɔndi bu swi.

Dukia kpa ka gura

⁵¹ Yesu u bu bikia u nɛɛ, yabu ye kpuro ya bɛɛ yeeri?

Ma ba nɛɛ, oo.

⁵² Yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, wooda yɛro baawure wi u Gusunɔn bandun gari gɛa, u ka yenu yɛro weene wi u gɛa kpaanu ka gɛa gurunu wunamɔ win dukian di.

Nasaretigiba kun Yesu wure

(*I maa mɛɛrio Maaku 6:1-6, Luku 4:16-30*)

⁵³ Ye Yesu u mɔn ni kpuro kua u kpa, ma u doona min di. ⁵⁴ U da win tiin wuuɔ ma u tambu keu sɔɔsim wɔri ben mennɔ yerɔ sere be kpuro ba biti sɔra. Ma ba nɛɛ, man diya u bwisi yinin bweseru waama. Amɔna u ka kpia u sɔm maamaakigii nini mɔ. ⁵⁵ N n̄ dɛa dɛkon bii wi mini? N n̄ wiya wi Maari mara? N n̄ win wɔnɔba Yakabu ka Yosefu ka Simɔ ka Yudu? ⁵⁶ N n̄ ka win sesubu kpuro sanna sa wà mini? N n̄ men na, man diya u dam mɛ kpuro wa.

⁵⁷ Yeni kpuro ya bu yinari bu n̄n naane doke. Yera Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, gam sari mi Gusunɔn sɔmɔ ku ra n bɛɛɛ mɔ ma n kun mɔ win tiin temɔ ka win yenuɔ.

⁵⁸ U n̄ maa sɔm dangii dabinu kue mi, ben naane dokebu sarirun sɔ.

14

Yohanu Batemu kowon goo

(I maa mærio Maaku 6:14-29, Luku 9:7-9)

¹ Saa ye sɔra Herodu, Galilen tem yero u Yesun baaru nua. ² Ma u win som kowobu sɔwa u nee, Yohanu Batemu kowowa u seewa gorin di. Yen sɔna u dam mo u ka som maamaakiginu mɔ.

³⁻⁴ N deema Yohanu Batemu kowo raa Herodu sɔwa ma n ñ weene u win wɔno Filipun kurɔ Herodia sua kurɔ. Yen sɔna Herodu u Yohanu Batemu kowo mwa ma u dera ba nùn bɔkua ba doke pirisam dirɔ Herodia win sɔ.

⁵ Ma u ki u nùn go, adama u tɔmbun nɔnu nasie yèn sɔ ba nùn mæra Gusunɔn sɔmo.

⁶ Adama dɔma te ba Herodun maru tɔru yaayama, Herodian bii wɔndia u dweebu dua u yawa. N Herodu dore, ⁷ sere u nùn nɔ mweeru kua ka bɔri u ka nùn wɛ ye u koo nùn bikia kpuro. ⁸ Ye u win mɛron gere nua u Herodu sɔwa u nee, a man Yohanu Batemu kowon wiru wɛema mini perenti sɔɔ.

⁹ Sunɔ win nukura sankira, adama u nee bu nùn tu wɛeyo. U gerua me yèn sɔ u bɔrua win tɔmbun wuswaaɔ. ¹⁰ Ma u gɔra ba Yohanu wiru bura pirisam dirɔ. ¹¹ Ba wii te kpɛema perenti sɔɔ ba bii wi wɛ ma u ka win mero tu daawa. ¹² Ma Yohanun bwɔaba na ba win goru sua ba sikua ma ba da ba Yesu sɔwa.

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun

suba nɔɔbu diisia

(I maa mærio Maaku 6:30-44, Luku 9:10-17, Yohanu 6:1-14)

¹³ Ye Yesu u nua me, u doona min di. U goo nimkuu dua u da gɔbaburɔ wi turo. Sanam me tɔmba nua me, ba yara wusun di ma ba nùn naa gira mi gia ka naasu. ¹⁴ Ye Yesu u yara goon di, u tɔn wɔru guna wa. Ben wɔnwɔnda nùn mwa ma u yande ben barɔbu bekiam wɔri.

¹⁵ Sanam me sɔɔ duɔ win bwɔaba na win mi ba nee, wee, gɔbaburu sɔra sa wɔa mini, sɔɔ maa kpa. A tɔn be karo bu da baru kpaano bu ben tii dɔanu dwia.

¹⁶ Ma Yesu bu sɔwa u nee, n ñ tilasi bu ka doona. Bɛɛn tii i bu dɔanu wɛeyo.

¹⁷ Yera ba nee, pɛɛ nɔɔbu tɔnawa sa mɔ mini ka swɛɛ yiru.

¹⁸ Ma u nee, i man ye wɛema mini.

¹⁹ Yen biru u nee, tɔn wɔru ge, gu yakasu yamɔ gu sina. Ma u pɛɛ nɔɔbu ka swɛɛ yiru ye sua u wuswaa seeya wɔllɔ u Gusunɔ siara. Ma u pɛɛ ye murura u win bwɔabu wɛ ba tɔn wɔru ge yabua. ²⁰ Ben baawure di u deba. Ye ba di n tiara ba gure birenu wɔkura yiru sɔɔ ba ka doona. ²¹ Be ba di ben geera tura tɔnu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000), tɔn kurɔbu ka bibu baasi.

Yesu u sɔimɔ nim wɔllɔ

(I maa mærio Maaku 6:45-52, Yohanu 6:15-21)

²² Yen biru mii mii Yesu dera win bwɔaba goo nimkuu dua ba nùn gbiiyɔ bu ka tɔbura guru gio. Sanam meya win tii u tɔn wɔru yarinasiama. ²³ Ye u bu yarinasia u kpa u yɔɔwa guuru wɔllɔ wi turo u ka kanaru ko. Ma u wɔa mi, wi tɔna, sere yam mu ka tɔra. ²⁴ N deema saa ye sɔɔ, goo nimkuu ge, ga wɔa nim suunu sɔɔ. Nim kurenu gu bɔrikiamɔ yèn sɔ woo ga gu nɔm bira koosi. ²⁵ Buru buru yam sɔreru, yera Yesu u sɔimɔ nim wɔllɔ u dɔɔ win bwɔabun bera gio. ²⁶ Adama sanam me ba nùn wa u sɔimɔ nim wɔllɔ, ba berum soora ba nee siiniwa.

Ma ba kuuki wɔri berum saabu. ²⁷ Adama mii mii Yesu ka bu gari kua u nee, i ku mwia kpana, nena, i ku berum ko.

²⁸ Yera Pɛɛ nùn sɔwa u nee, Yinni, ñ n wunen na, a man nɔɔ kɛeyɔ n na wunen mi nim wɔllɔ.

²⁹ Ma Yesu nee, a na.

Yera Pɛɛ u yara goon di u nim nɔɔ sɔndi u sɔimɔ u dɔɔ Yesun mi. ³⁰ Adama ye u woo laakari kua berum nùn mwa. Ma nge me u nummɔ u wura kua u nee, Yinni, a man faaba koowo.

³¹ Mii mii Yesu nɔma demia u nùn nenua ma u nee, naane doke piibugii wune, mban sɔna a sika kua.

³² Be yiru kpuro ba dua goo sɔɔ ma woo ga mari. ³³ Yera be ba wɔa goo ge sɔɔ, ba yiira Yesun wuswaaɔ ba nee, ka geema wune Gusunɔn Biiwa.

Yesu u barɔbu bekia Genesaretin temɔ

(I maa mærio Maaku 6:53-56)

³⁴ Ba tɔbura ba kpa ba tura Genesaretin temɔ. ³⁵ Tem min tɔmba Yesu tuba ma ba win labaari yɛbi yam kpuro ma u tunuma. Ma ba ka nùn ben barɔbu kpuro naawa. ³⁶ Ba nùn kana u gesi de bu win yaberun swaa bua baba. Be ba maa ye baba kpuro ba bekura.

15

Sikadoban deema

(I maa mærio Maaku 7:1-13)

¹ Yera Falisiba ka wooda yɛrobu gabu ba na Yesun mi saa Yerusalemun di, ba nùn bikia ba nee, ² mban sɔna wunen bwɔabu ba ñ bɛɛn sikadoban deema mem nɔɔwamne. Domi ba ku ra nie bu sere di.

³ Yesu bu wisa u nee, bɛɛ maa ni, mban sɔna i ra Gusunɔn wooda sare ma i sere bɛɛn deema neni. ⁴ Domi Gusunɔ u nee, “A wunen tundo ka wunen mero bɛɛre wɛeyo.” U maa nee, “Wi u win tundo ñ kun me win mero kɔsa gerusi ba koo nùn gowa.” ⁵ Adama bɛɛ i gerumɔ ma goo ù n win tundo ñ kun me win mero sɔwa u nee, win dukia ye u koo kpɛ i ka nùn somi ya kua Gusunogia, ⁶ n ñ

maa weene durɔ wi, u win tundo n̄ kun mɛ win mɛro somi. Nge mɛya i Gusunɔn gari tɛsimɔ ma i bɛɛn deema swīi. ⁷ Murafiti bɛɛ, ka gɛema bɛɛn s̄na Gusunɔ u gerua saa Esain nɔɔn di u nɛɛ,

⁸“Tɔn beni ba man bɛɛre wɛɛmɔ ka nɔɔ.

Adama ben ḡru ga ka man toma.

⁹Kama ba man s̄amɔ.

Domi tɔmbun woodawa ya kua ben s̄ɔsiru.”

Ye ya tɔnu m̄ disigii

(I maa mɛɛrio Maaku 7:14-23)

¹⁰Ma Yesu u tɔn wɔru soka u nɛɛ, i nɔɔwɔ kpa i de n bɛɛ yeeri. ¹¹N n̄ mɔ ye ya dumɔ tɔnun nɔɔ s̄ɔ yera ya n̄n m̄ disigii, ma n kun mɔ ye ya yarimɔ saa win nɔɔn di, yeya ra tɔnu ko disigii.

¹²Yera win bwāaba na win mi ba nɛɛ, n n̄ a yɛ ma gari yi a gerua mi, yi Falisiba duawa mi ya.

¹³U bu wisa u nɛɛ, d̄aru baatere te nen Baaba wɔrukoo kun duure ba koo tu wukawa. ¹⁴I bu derio. Swaa gbio w̄koba. W̄ko ù n maa win w̄kosi swaa gbiiye be yiru kpurowa ba koo tokoro w̄ri.

¹⁵Piɛɛ n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, a sun mɔn te tubusio.

¹⁶Yesu u nɛɛ, n n̄ bɛɛn tii yeeri ka tɛ? ¹⁷I n̄ yɛ ma ye ya dumɔ nɔɔ s̄ɔ kpuro nukurɔwa ya d̄ɔ? Ma n̄ n sosi ya koo yari wasin di.

¹⁸Adama ye ya yarimɔ nɔɔn di, ḡrun diya ya wee. Yeya ya ra tɔnu ko disigii.

¹⁹Domi ḡrun diya bwisiku k̄sunu wee, ka tɔn goberu, ka sakararu, ka k̄ɔ mɛnnabu tantanaru s̄ɔ ka gbena ka weesu ka tɔn sankubu. ²⁰Yeya mi, ye ya ra tɔnu ko disigii. Adama n̄m kesenun dibu ku ra tɔnu ko disigii.

Kurɔ s̄ɔ goo u Yesu

naane doke

(I maa mɛɛrio Maaku 7:24-30)

²¹Yen biru Yesu doona min di u da Tiri ka Sidonin bera gia. ²²Kurɔ Kananiḡii goo wi u wāa bera mi, u na win mi, ma u n̄ɔḡiru sua u nɛɛ, Yinni, Dafidin sikadobu, a nen wɔnwɔndu waawo. Nen bii tɔn kurɔ u wɛɛkunu mɔ nu n̄n n̄ni s̄ɔwa too.

²³Ka mɛ, Yesu kun n̄n gari gɛɛ wisa. Ma win bwāaba na win mi, ba n̄n kana u de kurɔ wi, u doona min di domi u kuuki m̄ u ka bu swīi biruɔ.

²⁴U bu wisa u nɛɛ, Isireliba tɔnan miya ba man ḡrima be, be ba k̄ɔre nge yāanu.

²⁵Adama kurɔ wi, u na Yesun wuswaaɔ u yiira u nɛɛ, Yinni, a man somiɔ.

²⁶Yesu n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, n n̄ weene bu bibun d̄ianu sua bu b̄nu k̄ɔwa.

²⁷Kurɔ wi nɛɛ, geema, Yinni. Ka mɛ, b̄nu ra d̄ia buri di yi yi w̄ruma nin yinnibun tabulun di.

²⁸Yera Yesu n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, kurɔ wune, wunen naane dokebu kpā too. N koo nun kua nge mɛ a kī.

Saa ye s̄ɔ, ma kurɔ win bii wi, u bekura.

Yesu u barɔ dabinu bekia

²⁹Yesu u doona min di u da Galilen daa burerun goorɔ. Ma u yɔɔwa guuru wɔllɔ u sina. ³⁰Yera tɔn wɔru guna na win mi. Ba ka yemɔbu na ka w̄koku ka alebugibu ka sosobu, ka kpam barɔ dabinu ba yi Yesun wuswaaɔ, ma u bu bekia. ³¹Biti baka tɔn be mwa ye ba wa sosoba gari m̄, alebugiba bekura, yemɔba s̄imɔ, w̄koba yam waamɔ, ma ba Gusunɔ Isireliban Yinni siarabu w̄ri.

Yesu u tɔmbu nɔɔɔn

suba nne diisia

(I maa mɛɛrio Maaku 8:1-10)

³²Yesu u win bwāabu soka u nɛɛ, tɔn benin wɔnwɔnda man m̄. Yen s̄ɔ ita wee ye ba ka wāa nen mi, ḡanu kun maa bu tie ni ba koo di. Na n̄ maa kī n̄ bu kara ka ḡɔru kpa bu ku raa dam bia swaaɔ bu w̄ri.

³³Win bwāaba n̄n bikia ba nɛɛ, mana sa ko sere d̄ianu wa ḡbaburu s̄ɔ mini ni nu koo tɔn dabi teni debu.

³⁴Yesu bu bikia u nɛɛ, p̄ɛɛ nyewa i sere mɔ.

Ma ba nɛɛ, wasi n̄ɔba yiru ka swɛɛ pi-iminu ganu.

³⁵Yesu u tɔn wɔru ge sinasia temɔ. ³⁶Ma u p̄ɛɛ n̄ɔba yiru ye sua ka swɛɛ yi, u Gusunɔ siara ma u murura u win bwāabu wɛ ba tɔn wɔru ge yabua. ³⁷Be kpuro ba di ba deba. Ye ba di n tia ba gure birenu n̄ɔba yiru s̄ɔ ba ka doona. ³⁸Be ba ye di ben geera tura tɔnu nɔɔɔn suba nne (4.000), tɔn kurɔbu ka bibu baasi. ³⁹Ye u tɔn wɔru ge yarinasia u kpa, u goo nimkuu dua u da Magadan tem gia.

16

Falisiba ka Sadusiba

ba ȳreru bikia

(I maa mɛɛrio Maaku 8:11-13, Luku 12:54-56)

¹Falisiba ka Sadusiba ba na Yesun mi, bu ka win laakarɔ mɛɛri, ba n̄n bikia ba nɛɛ, u bu s̄ɔsi ka ȳreru garu ma win dam weewa saa Gusunɔn min di. ²Adama Yesu bu s̄ɔwa u nɛɛ, saa ye s̄ɔ kpeeyɔ i ra nɛɛ, yam koo dora gisɔ domi w̄lla s̄ri. ³N n̄ bururun na, i ra nɛɛ, gura koo ne gisɔ domi w̄lla swāa ka w̄ka tobe kua. I w̄llun ȳrenu wunanamɔ, adama i n̄ kpɛ i saa yenin ȳrenu tubu. ⁴Tɛn tɔn k̄ɔsobu be ba n̄ ka Gusunɔ turo ȳ ba ȳrenu bikiamɔ. Adama ȳreru garu maa sari te ba koo bu s̄ɔsi ma n̄ kun mɔ Gusunɔn s̄mɔ Yonasigiru.

Ma u bu deri u doona.

Falisiba ka Sadusiban

pɛɛ seeyatia

(I maa mɛɛrio Maaku 8:14-21)

⁵ Ye win bwāaba tɔburɔ guru gɔ, ba duari bu pɛɛ kusenu ko. ⁶ Yera Yesu bu sɔwa u nɛɛ, i kpurɛ kpurɛ ko, i n tii sɛ ka Falisiba ka Sadusiban pɛɛ seeyatia.

⁷ Bwāa be, ba wesiana ba nɛɛ, u gerua mɛ yɛn sɔ ba n̄ pɛɛ kusenu kue.

⁸ Yesu ben bwisikunu gɔ ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔna i wesiana i nɛɛ, yɛn sɔ i n̄ pɛɛ kusenu kue, yen sɔna na gerua mɛ. Naane doke piibugii bɛɛ. ⁹ N n̄ bɛɛ yeeri sere ka tɛ? I n̄ pɛɛ nɔɔba ye yaaye ye na murura tambu nɔɔbun suba nɔɔbun (5.000) sɔ? Ka sukum mɛ n tian birenun geeru? ¹⁰ I n̄ maa pɛɛ nɔɔba yiru ye yaaye ye na murura tambu nɔɔbun suba n̄nɛn (4.000) sɔ? Ka sukum mɛ n tian birenun geeru? ¹¹ Amɔna i n̄ ka tuba ma na n̄ ka pɛɛ yā. I n tii sɛ ka Falisiba ka Sadusiban pɛɛ seeyatia.

¹² Sanam mɛya bwāa be, ba tuba ma u n̄ ka pɛɛ seeyatia yā. Adama u bu sɔmɔwa ba n tii sɛ ka Falisiba ka Sadusiban sɔsinu.

Piɛɛ u nɛɛ, Yesu u sāawa

wi Gusunɔ u gɔsa

(I maa mɛɛrio Maaku 8:27-30, Luku 9:18-21)

¹³ Yesu u tura Sesare Filipin temɔ. Ma u win bwāabu bikia u nɛɛ, wara tamba gerumɔ Tɔnun Bii u sāa.

¹⁴ Ba n̄n wisa ba nɛɛ, gaba gerumɔ Yohanu Batemu kowowa a sāa. Gaba maa m̄ Eliwa. Gaba maa kparam gerumɔ wunɛ Yeremiwa n̄ kun mɛ, Gusunɔn sɔmbun turo.

¹⁵ Yesu u nɛɛ, bɛɛ maa ni, wara i gerumɔ na sāa.

¹⁶ Simɔɔ Piɛɛ nɛɛ, wuna mi, wi Gusunɔ u gɔsa, wi, Yinni wason Bii.

¹⁷ Yera Yesu n̄n wisa u nɛɛ, doo nɔɔrugiiwa wunɛ Simɔɔ, Yohanun Bii, domi n̄ n̄ m̄ tɔnu u nun yeni sɔsi, ma n kun m̄ nɛn Baaba wi u wāa wɔllɔ. ¹⁸ Nɛna na nun sɔmɔ ma na nun soka kperu*. Kpee ten wɔllɔwa kon nɛn yigberu swii. Baa gɔɔn tii u n̄ kpɛ u tu gāanu kua. ¹⁹ Wuna kon ban te Gusunɔ u swiin kɔkɔrɔba wɛ. Ye a yinamɔ handuniaɔ ba koo ye yina wɔllɔ. Ye a maa wura handuniaɔ ba koo ye wura wɔllɔ.

²⁰ Yera Yesu win bwāabu nɔɔ gɔosi u nɛɛ, bu ku raa goo sɔ ma wiya wi Gusunɔ u gɔsa.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun gari m̄

(I maa mɛɛrio Maaku 8:31-9:1, Luku 9:22-27)

²¹ Saa saa yen min diya Yesu Kirisi u win bwāabu gari sɔmɔ batuma sɔ u nɛɛ, u n̄ koo ko u kun Yerusalemu de, mi guro gurobu ka yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛroba koo n̄n n̄ni sɔ. Ba koo n̄n go adama sɔ itase u koo se.

* 16:18 kperu - Yisi te ba m̄ Piɛɛ, ten tubusiana kperu.

²² Yera Piɛɛ ka n̄n da bɔɔrɔ u n̄n gerisim wɔri u nɛɛ, Gusunɔ u nun bere Yinni, yenin bwesera kun nun deemamɔ pai!

²³ Adama Yesu siira u Piɛɛ sɔwa u nɛɛ, a gɛɛro nɛn birun di Setam. A kasu a man torasiawa, domi a n̄ bwisikumɔ nge Gusunɔ, ma n kun m̄ nge tɔnu.

²⁴ Yen biru Yesu win bwāabu sɔwa u nɛɛ, goo ù n k̄i u man swii nge b̄ɔ, u win gɔru k̄iru derio kpa u win tiin dāa bunanaru sua u n ka man swii. ²⁵ Wi u k̄i u win wāaru di ka win gɔru k̄iru u koo tu bia. Adama wi u win wāaru yina nɛn sɔ u koo ra tu wa. ²⁶ Nge arufaani yerà tɔnu m̄ ù n handunia gāanu kpuro wa ma u win wāaru bia. Nge mba n wāa ye tɔnu u koo ka win wāaru kɔsina. ²⁷ Tɔnun Bii u sisi kam kam ka win Baaban yiiko ka win garadoba sannu. Sanam mɛya u koo baawure n̄n win are kɔsia nge mɛ win kookoosu nɛ. ²⁸ Geema na bɛɛ sɔmɔ tɔn be ba wāa mini ben gaba kun gbimɔ bu ka Tɔnun Bii wa u na nge sunɔ.

17

Yesun wasi gɔsia

(I maa mɛɛrio Maaku 9:2-13, Luku 9:28-36)

¹ Sɔɔ nɔɔba tian biru Yesu Piɛɛ sua ka Yakɔbu ka Yohanu, Yakɔbun wɔnɔ, u ka bu da guu bakaru garun wɔllɔ be tɔna. ² Win wasi gɔsia tuki ben n̄ni sɔɔ, ma win wuswaa ballimɔ nge sɔɔ, win yānu maa burura fem fem nge suru. ³ Yen biru ba Mowisi ka Eli wa ba ka Yesu gari m̄. ⁴ Yera Piɛɛ u Yesu sɔwa u nɛɛ, Yinni, n wā sa n wāa mini. Ā n k̄i, kon kunu ita ko, teeru wunɛgiru, teeru M̄wisigiru, teeru maa Eli giru.

⁵ U n̄ gari yi gerum kpa, bukɔ kpiku ga ka bu wukiri. Ma ba nɔɔ gagu nua saa bukɔ min di ga nɛɛ, winiwa nɛn Bii k̄nasi w̄i sɔɔ nɛn gɔru dobu kpuro wāa. I wigii swaa dakio.

⁶ Ye bwāa be, ba nɔɔ ge nua bɛrum bu mwa sere ba wɔruma ba wuswaa tem girari. ⁷ Yesu na ben mi u bu nɔma sɔndi u nɛɛ, i seewo, i ku bɛrum ko.

⁸ Ye ba wuswaa seeya ba n̄ maa goo wa ma n kun m̄ Yesu turo.

⁹ Sanam mɛ ba saram wee guu ten min di, Yesu bu sɔwa u nɛɛ, bu ku raa gɔo sɔ ye ba wa mi, sere Tɔnun Bii u ka se gorin di.

¹⁰ Bwāa be, ba n̄n bikia ba nɛɛ, mban sɔna wooda yɛroba ra gere Eliwa koo gbi u na.

¹¹ U bu wisa u nɛɛ, ka geema Eli koo na kpa u yabu baayere wesia yen ayera. ¹² Adama na bɛɛ sɔmɔ, Eli u na kɔ, ba n̄ n̄n tuba, ma ba n̄n kua nge mɛ ba k̄i. Nge mɛya ba koo Tɔnun Biin tii n̄ni sɔ.

¹³ Yera n win bwāabu yeeri ma Yohanu Batemu kowon gariya u m̄.

Yesu u bii wi werɛku ga wāasi bekia

(I maa mɛerio Maaku 9:14-29, Luku 9:37-43a)

¹⁴Ye ba tunuma mi tɔn wɔru ga wāa, durɔ goo u na u yiira Yesun wuswaa¹⁵ u nɛɛ, Yinni, a nen biin wɔnwɔndu waawo. U giri kpakpanu barɔ nu nūn wahala mɔ gem gem sere nu ra gasɔ nūn kpɛɛ dɔɔ sɔɔ n̄ kun mɛ nim sɔɔ. ¹⁶Na ka nūn wunen bwāabu naawa adama ba kpana bu nūn bekia.

¹⁷Yesu u nɛɛ, bɛɛ tɔn kɔso naane doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n ka bɛɛ wāa. Nge sere domma ko na n kɔm ka bɛɛ temane. I ka man bii wi naawa mini.

¹⁸Yesu u werɛku ge gerusi ma ga bii wi doonari ma u bekura mii mii.

¹⁹Yera Yesun bwāaba da win mi be tɔna ba nūn bikia ba nɛɛ, mban sɔna ba kpana bu werɛku ge gira.

²⁰Yesu bu wisa u nɛɛ, yèn sɔ bɛɛn naane dokebu kun kpā. Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, baa bɛɛn naane dokebu b̄n n piibu sāa nge dīa bima ye ya piiburu bo i ko guu teni sɔ tu wukuro minin di tu da ḡio. Mɛya ta koo maa wukura. Gāanu maa sari ni i ko kpana i ko. [²¹Adama werɛku genin bwesera ku ra doone ma n kun ka kanaru ka nɔɔ b̄kuru.]

Yesu u kɔm win gɔɔ

ka win seebun gari m̄ɔ

(I maa mɛerio Maaku 9:30-32, Luku 9:43b-45)

²²Sɔɔ teeru nge mɛ bwāa be, ba menne sannu Galileɔ Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, ba koo Tɔnun Bii tɔmbu nɔma beria ²³bu nūn go, adama sɔɔ itase u koo se ḡarin di.

Yera bwāa ben nukura sankira gem gem.

Sāa yerun wɔɔ gobin kɔsiabu

²⁴Sanam mɛ Yesu ka win bwāabu ba tura Kapenamɔ, yera sāa yerun wɔɔ gobigiba na Piɛɛn mi ba nɛɛ, bɛɛn yinni u ku ra sāa yerun wɔɔ gobi kɔsie?

²⁵Piɛɛ nɛɛ, a, u ra kɔsie.

Ye Piɛɛ u duɔ dirɔ Yesu gb̄ia u nūn bikia u nɛɛ, amɔna a wa Simɔɔ. Berà n weene bu handunia min sinambu gbere gobi kɔsia. Sina bibu? Nge gabu.

²⁶Piɛɛ nɛɛ, gabu.

Ma Yesu nɛɛ, n̄ n men na sina bibu ba n̄ kɔsiamɔ. ²⁷Ka mɛ, sa n̄ k̄i su tɔn be m̄uru kɔsiki. Yen sɔ, a doo daarɔ a k̄ok̄oru k̄ɔ. Swāa ye ya gb̄ia ya tu mwe, a ye gawo a yen nɔɔ baaya. Kaa sii geesun gobi wa mi, yi yi koo nɛ ka wunen gobi turi. A yi suo a bu kɔsia.

18

Wara gisonkoru bo

(I maa mɛerio Maaku 9:33-37, Luku 9:46-48)

¹Saa ye sɔɔra Yesun bwāaba da win mi, ba nūn bikia ba nɛɛ, wara gisonkoru bo Gusunɔn bandu sɔɔ.

²Yesu u bii piibu gagu soka u yɔrasia ben wuswaa. ³Ma u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, ma n kun mɔ i tii gɔsia i kua nge bibu, i n̄ kp̄ɛ i n wāa ban te Gusunɔ u sw̄i sɔɔ. ⁴Wi u sāa gisonko ban te Gusunɔ u sw̄i sɔɔ, wiya wi u tii kawa nge bii wini. ⁵Wi u maa bii winin bweseru wura nen ȳisirun s̄ɔ, n̄na u wura.

Torarun baberu

(I maa mɛerio Maaku 9:42-48, Luku 17:1-2)

⁶Yesu maa nɛɛ, wi u dera bii piimii ni nu man naane doke min turo w̄ari toraru sɔɔ, n buram bo bu ȳɛro nɛɛ bakaru gb̄inisia win w̄irɔ kpa bu nūn kp̄ɛɛ nim w̄ɔku sɔɔ u nim d̄iira. ⁷Anna a handunian wahala wa ye gāanu ka wāa ni nu derimɔ t̄amba w̄orimɔ toraru sɔɔ. Gāa ninin bwesera ko n wāawa baadomma, adama n̄ni sw̄aaruḡiwa win min di nu koo yari.

⁸Wunen n̄mu ni kun mɛ wunen naasu, yen ye ya nun sure toraru sɔɔ, a ye buro a k̄ɔ n toma. Domi n sanɔ bo a ka n̄m teu n̄ kun mɛ naa teesu wāaru wa te ta ku ra kpe, n kere a n n̄ma yiru ka naasu yiru m̄o kpa bu nun kp̄ɛɛ d̄ɔɔ wi u ku ra gb̄i sɔɔ. ⁹N n maa wunen n̄nun na ga nun sure toraru sɔɔ a gu w̄owo a k̄ɔ n toma. Domi n sanɔ bo a ka n̄ni tia wāaru wa te ta ku ra kpe n kere a n n̄ni yiru m̄o kpa bu nun kp̄ɛɛ d̄ɔɔ wi u ku ra gb̄i sɔɔ.

Yāa te ta k̄ɔra ta maa waara

(I maa mɛerio Luku 15:3-7)

¹⁰Yesu maa nɛɛ, i ku ra de i bii piimii nin teu gem. Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, ben ḡorado be ba wāa w̄ollɔ ba ra n ȳɔwa baadomma nen Baaba w̄urukoon wuswaa. [¹¹Domi Tɔnun Bii u nawa u ka ye ya k̄ɔra faaba ko.]

¹²Mba i tamaa. Tɔnu ù n yāanu wunɔbu (100) m̄o ma teera k̄ɔra, u n̄ koo wunɔbu tia sari deri guuru w̄ollɔ kpa u da u tee te ta k̄ɔra kasu? ¹³U n maa tu wa, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, win nuku dobu ko n kp̄ɛ yāa ten s̄ɔ n kere wunɔbu tia sari ni nu n̄ k̄ɔre. ¹⁴Nge mɛya maa bɛɛn Baaba wi u wāa w̄ollɔ u n̄ k̄i baa bii piimii nin teu gu k̄ɔra.

Naane dokeo ù n tora

¹⁵Yesu maa nɛɛ, naane dokeo goo ù n tora a doo win mi wune t̄ona a nūn win toraru tubusia. U n wuneḡii nua, a nūn faaba kua. ¹⁶Adama ù n yina u nun swaa daki, a t̄on turo n̄ kun mɛ t̄onu yiru kasuo a ka da win mi, kpa t̄onu yiru n̄ kun mɛ ita ye, yu gari yi kpuron seeda di nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ. ¹⁷U n maa kɔm yina u bu swaa daki, a Yesun yigberu gari yi n̄ɔɔsio. U n den yina u yigberun gari n̄o, a nūn garisio t̄on tuko n̄ kun mɛ gbere mwaɔ.

Yinabu ka wurabu

¹⁸ Ma Yesu maa nee, ka geema na bee sɔɔmɔ, ye i yinamɔ handunia sɔɔ ba koo ye yina wɔllo. Ye i maa wura handunia sɔɔ, ba koo ye wura wɔllo.

¹⁹ Na kparam bee sɔɔmɔ ma been tɔmbu yiru ba n nɔɔ tia kua handunia mini ba gaaɔnu bikia kanaru sɔɔ, nen Baaba wi u waa wɔllo u koo bu wɛ. ²⁰ Domi mi tɔmbu yiru n̄ kun me ita ba mɛnne ka nen yisuru, na waa ben suunu sɔɔ.

Sɔm kowon gari wi u yina

u suuru wura

²¹ Yera Pice u da Yesun mi u n̄n bikia u nee, nɔn nyewa kon nen beruse wi u man torari suuru kua. Nɔn nɔɔba yiru?

²² Yesu n̄n wisa u nee, aawo n̄ n̄ mɔ nɔn nɔɔba yiru tɔna, nɔn wata ka wɔkurun nɔn nɔɔba yiruwa. ²³ Yenin s̄na Gusunɔn bandun gari ka sunɔ goon gari weene wi u ki u win gobi dooru ko ka win sɔm kowobu. ²⁴ Ye u win gobi dooru torua, yera ba ka durɔ goo na wi u win dibu neni fɔrɔtɔ dabi dabiru. ²⁵ Wee, durɔ wi kun gaaɔnu mɔ u ka dii bi kɔsia. Ma win yinni nee bu n̄n dɔro ka win kurɔ ka win bibu ka ye u mɔ kpuro bu ka dii bi kɔsia. ²⁶ Yera sɔm kowo wi, u yiira win yinnin wuswaaɔ u n̄n suuru kana u nee, a ka man tɛmanɔ, kon nun kɔsia kpuro. ²⁷ Ma win yinni u win wɔnɔwɔndu wa u dii bi go u dera u doona.

²⁸ Ye sɔm kowo wi, u yara min di, u ka win sɔm kowosi yinna wi u win dibu neni nge fɔrɔtɔ nɔɔbun saka. Yera u n̄n s̄re u w̄iru s̄ka u nee, a nen dibu kɔsiamɔ bi a neni. ²⁹ Yera win kpaasi u yiira win wuswaaɔ u n̄n suuru kana u nee, a ka man tɛmanɔ, kon nun kɔsia. ³⁰ Adama u n̄ wure. U dera ba n̄n doke pirisɔm sɔɔ sere u ka dii bi kɔsia u kpe. ³¹ Ye sɔm kowo be ba tie ba gari yi wa, ben nukura sankira ma ba da ba ben yinni ye kpuro sɔɔwa. ³² Yera yinni wi, u n̄n sokusia u nee, sɔm kowo nuku k̄surugii, na nun wunen dibu goowa yɛn s̄ɔ a man suuru kana. ³³ N̄ daa weeneɔwa wunen tii a maa wunen sɔm kowosi wi wɔnɔwɔndu kua nge me na nun kua. ³⁴ Yinni wi, u maru besira ma u sɔm kowo wi pirisɔm k̄sobu wɛ sere u ka dii bi kpuro kɔsia.

³⁵ Ma Yesu nee, nge meya nen Baaba wi u waa wɔllo koo bee kua been wi u kun win winsim suuru kue win ḡrun di.

19

Yesu u yinanaan gari mɔ

(I maa meerio Maaku 10:1-12)

¹ Ye Yesu u gari yi gerua u kpa u doona Galilen di u da Yudean bera gia ye ya waa Yuudenin daarun guru gio. ² Tɔn wɔru guna n̄n swii mi, ma u ben barɔbu bekia.

³ Falisi gaba na win mi, bu ka win laakari meeri ba n̄n bikia ba nee, been wooda ya wura tɔnu u win kurɔ yina gari baayiren s̄ɔ?

⁴ Yesu u nee, i n̄ garire Gusunɔn gari sɔɔ ma “Toren di Taka kowo u bu kuawa durɔ ka kurɔ.” ⁵ Ma yi kparam nee, “Yen s̄na, durɔ u koo win tundo ka win mero deri kpa wi ka win kurɔ ba n̄ manine kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.” ⁶ Nge meya ba n̄ maa s̄aa tɔmbu yiru ma n̄ kun mɔ tɔn turo. N̄ n man na, tɔnu u ku karana ye Gusunɔ u menna.

⁷ Falisiba ba n̄n bikia ba nee, n̄ n mɛn na, mban s̄na Mɔwisi u wooda wɛ u nee, durɔ u yinanaan tireru yore kpa u de win kurɔ u doona.

⁸ Yesu u bu wisa u nee, Mɔwisi dera i been kurɔbu yinamɔ been woo bɔbunun s̄ɔ. Adama saa toren di gari yi, yi n̄ s̄aa me. ⁹ Na bee sɔɔmɔ, wi u win kurɔ yina ma n̄ kun mɔ sakararun s̄ɔ, ma u kurɔ kpaɔ sua, u sakararu kuawa.

¹⁰ Win bwɔaba n̄n sɔɔwa ba nee, n̄ n mɛn na n̄ s̄aa durɔ ka win kurɔn suunu sɔɔ, n buram bo bu ku suana.

¹¹ Yesu u nee, tɔmbu kpuro ba n̄ kpɛ bu gari yi sua ma n̄ kun mɔ be Gusunɔ u yen dam wɛ. ¹² Domi gabun mi marumara, gabu maa tɔmba ba bu kua me, gabu maa kparam, Gusunɔn bandun s̄na ba n̄ kurɔ suamɔ. Wi u koo kpɛ u gari yi sua, u suo.

Yesu u bibu kanaru kua

(I maa meerio Maaku 10:13-16, Luku 18:15-17)

¹³ Tɔmba ka bii piiminu na Yesun mi, u ka bu nama sɔndi kpa u bu kanaru kua, adama win bwɔaba tɔn be gerusi. ¹⁴ Yera Yesu nee, i de bii piiminu nu na nen mi, i ku bu yinari. Domi Gusunɔ u bandu swii tɔmbun s̄ɔ be ba ka bu weene.

¹⁵ U bu nama sɔndi ma u doona min di.

Gobigii goon gari

(I maa meerio Maaku 10:17-31, Luku 18:18-30)

¹⁶ Durɔ goo na Yesun mi, u n̄n bikia u nee, yinni, gea mba kon ko n̄ ka waaɔru te ta ku ra kpe wa.

¹⁷ Yesu n̄n sɔɔwa u nee, mban s̄na a man gean kobun gari bikiamɔ. Tɔn turowa s̄aa geo. A n̄ k̄i a waaɔru te ta ku ra kpe wa a woodaba swiiyo.

¹⁸ U nee, yen yerɔ.

Yesu u nee, a ku tɔnu go, a ku sakararu ko, a ku gbɛni, a ku goo gari mani, ¹⁹ a wunen tundo ka wunen mero beere weeyɔ, kpa a wunen tɔnusi k̄ia nge wunen tii ti.

²⁰ Aluwaasi wi, u nee, yeni kpurowa na swii. Mba n̄ maa man tie.

²¹ Yesu n̄n sɔɔwa u nee, a n̄ k̄i a yibu, a doo a dara kpuro ye a mɔ, kpa a yen gobi s̄aarobu bɔnu kua, kaa n̄ dukia mɔ wɔllo, kpa a na a man swii.

²² Adama ye aluwaasi wi, u nua me, u doona ka nuku sankiranu domi win dukia ya kpā.

²³ Yera Yesu u win bwāabu sōowa u nē, ka geema na bē sōmo, n sē gem gem dukiagii u ka ban te Gusunō u swīi wuru. ²⁴ Yen sēsō ga kpā n kere yooyoo gu du yaburan wērō gu yari.

²⁵ Ye bwāa be, ba gari yi nua, ba biti soora gem gem, ma ba nē, n n men na, wara u koo den faaba wa.

²⁶ Yesu bu mēera ma u nē, tōmbun miya n n koorō adama gānu sari ni Gusunō u kpane.

²⁷ Yera Piē u nūn sōowa u nē, n wee bēse sa gānu kpuro deri sa nun swīi. Mba n ko n ko bēsegia.

²⁸ Yesu bu sōowa u nē, ka geema na bē sōmo, sanam mē Tōnun Bii u ko n sō win sina gōni yiikogian wālo handunia kpaa sō, bē wākura yiru be i man swīi bēen tii i ko n sō sina gōni wālo i ka Isireliban bwesenu wākura yiru siri. ²⁹ Ma baawure wi u win yenu deri, n kun mē wōnōbu, n kun mē sesubu, n kun mē tundo, n kun mē mero, n kun mē bibu, n kun mē gbea nēn yīsirun sō, u koo yen kāsire wa dabi dabinu, kpa u wāaru te ta ku ra kpe tubi di. ³⁰ Adama dabiru be ba tē sāa gbiikobu ba koo ko birukobu, ma dabiru be ba tē sāa birukobu ba koo ko gbiikobu.

20

Som kowo be ba wāa gbaarō

¹ Ma Yesu u nē, n wee ye Gusunōn bandu ta ka weene. Yenu yēro goo u yara buru buru yellu u ka sōm kowobu kasu bu da win gbaarō. ² U wuru u bu kāsia nge me ba ra sōm kowo kāsie sōo teeru, ma u nē bu doo bu sōmburu ko win gbaarō. ³ Ye n kua bururun kōba nōba nne, u kpm yara ma u gabu deema ba sō tengēo ba n garu mō. ⁴ U bu sōowa u nē, bēen tii i doo i sōmburu ko nēn gbaarō. Kon bēe yen gobi kāsia nge mē n weene. ⁵ Ma ba da mi. Yenu yēro wi, u kpm yara sōo wii wallu, ka maa yokan kōba ita, ma u kua mē. ⁶ Ye n da kua yokan kōba nōbu, u kpm yara u gabu wa be ba sō mi. U bu bikia u nē, mban sōna i sō mini saa bururun di i n garu mō. ⁷ Ba wisa ba nē, yēn sō goo kun sun sōmburu wē. Ma u nē, n n men na, i doo nēn gbaarō i sōmburu ko bēen tii.

⁸ Ye n kua yoka yenu yēro wi, u win sōm kowobun wirugii soka u nē, a sōm kowobu sokuo a bu bēn gobi kāsia, saa birukobun min di sere ka gbiikobun mi. ⁹ Be ba sōmburu torua yokan kōba nōbu ba na ma ba sōo teerun sōmburun gobi wa. ¹⁰ Ye gbiikoo be, ba na, ba tamaa begii koo kerawa mē. Adama sōo teerun sōmburun gobiya ba maa ben tii kāsia. ¹¹ Ye ba gobi yi wa ba ka yenu yēro wi waki. ¹² Ba gerua, ba nē, be ba

dākuru na mi, kōbi tia tōnawa ba kua ma a bu kāsia nge bēe be sa sōmburu kua bururun di ka sōo boko. ¹³ Ma u ben turo wisa u nē, nēn bōra, na n nun taki di. A wuru ma kaa sōo teerun sōmburun gobi mwa, nge n n mē. ¹⁴ N n men na, a wunen gobi mō a doona. ¹⁵ N n kī n biruko wini kāsia nge wune, mba n nun wa. ¹⁵ N n ye na kī yera kon ka nēn ye na mō ko? Nge a nisinu mōwa yēn sō na tōn geeru kua. ¹⁶ Ma Yesu nē, nge mēya birukobu ba koo ko gbiikobu, gbiikobu maa, ba koo ko birukobu.

Yesu u win goo ka win seebun gari mō nōn itase

(I maa mēerio Maaku 10:32-34, Luku 18:31-34)

¹⁷ Nge mē Yesu u dōo Yerusalemu gia, swaao u win bwāabu wākura yiru ye tōna sōowa u nē, ¹⁸ wee, sa dōo Yerusalemu mi ba koo Tōnun Bii yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu nōma bēria. Ba koo nūn taare wē bu go, ¹⁹ kpa bu nūn tōn tukobu nōmu sōndia be ba koo nūn yaakoru ko, bu nūn seni so, yen biru bu nūn kpare dāa bunanarō. Sōo itase u koo maa se gōrin di.

Ye Yakōbu ka Yohanun mero u bikia

(I maa mēerio Maaku 10:35-45)

²⁰ Yera Sebeden bibun mero u na gāsanu mi ka win bibu sannu u yiira u ka gānu kana.

²¹ Yesu u nūn bikia u nē, mba a kī.

U nē, a de nēn bibu yiru yeni yu sina, turo wunen nōm geuo, turo maa wunen nōm dwareō sanam mē kaa bandu di.

²² Yesu u wisa u nē i n yē ye i bikiamō, i ko kpī i wahala sōbe ye kon sōbe?

Ma ba nē, sa ko kpī.

²³ Yesu bu sōowa u nē, ka geema i ko wahala sōbe nge nē. Adama n n nēn baā n ka gōsi be ba koo sina nēn nōm geuo ka nēn nōm dwareō. Tōn bēn sō nēn Baaba u aye ni sōoru kua beya ba koo nu wa.

²⁴ Ye bwāabu woku te ta tie ta gari yi nua, ta ka yiru ye mōru kua. ²⁵ Yera Yesu bu soka u nē, bēen tii i yē nge mē tōn tukobun tem yērobu ba ra n bu dam dōremō. Kpa ben wirugibu ba n bu taaremō. ²⁶ Adama n n sōa mē bēen mi. Bēen goo ù n kī u ko wirugii, u de u ko bēen sōmō. ²⁷ Mēya maa bēen wi u kī u ko gbiikoo u koowo bēen yoo. ²⁸ Nge mēya Tōnun Bii kua. U n nē bu ka nūn sōa ma n kun mō u ka gabu sō, kpa u win wāaru wē u ka tōn dabinu yakia.

Yesu wākobu yiru bekia

(I maa mēerio Maaku 10:46-52, Luku 18:35-43)

²⁹ Sanam mē ba yara Yerikon di, tōn wōru guna Yesu swīi. ³⁰ Wākobu yiru gaba sō swaa baarō ba nua ma Yesu sarō. Yera ba nōogiru sua ba nē, Yinni, Dafidin sikadobu, a bēsen wōnwōndu waawo.

³¹ Tɔn wɔru guna ye, ya bu wɔkisirɔ ma bu mario. Ka mɛ, ba gbɔramɔ too too, ba mɔ, Yinni, Dafidin sikadobu, a bɛsɛn wɔnwɔndu waaɔwo.

³² Yera Yesu u yɔra u bu soka ma u bu bikia u nɛɛ, mba i kɪ n bɛɛ kua.

³³ Ba nɔn wisa ba nɛɛ, Yinni, sa kɪ bɛsɛn nɔni yi yam wawa.

³⁴ Yesu u ben wɔnwɔndu wa ma u ben nɔni baba. Yaatem mi, tɔnu yiru ye, ya yam wa ma ya nɔn swii.

21

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa mɛerio Maaku 11:1-11, Luku 19:28-40, Yohanu 12:12-19)

¹ Ye ba Yerusalemu bɔku kua ba tura wuu ge ba ra soku Betefagiɔ, Olifin guurɔ ma Yesu u win bwɔabu yiru gɔra. ² U bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo baru kpaa te i mɛera bɛɛn wuswaaɔ mi. Miya i ko yande keteku wa ka gen buu nu sɔri. I nu sɔsɔama i ka man naawa. ³ Goo ù n bɛɛ gaaɔnu bikia, i nɛɛ, Yinniwa u nin bukata mɔ. Mii mii ba koo de i ka nu na.

⁴ Yeni ya kua kpa Gusunɔn sɔmɔn gari yini yi ka kooa yi yi nɛɛ,

⁵ “I Yerusalemu gibu sɔɔwɔ i nɛɛ, wee, ben sunɔ sisi ben mi.

Wi, tɔn duuduowa, u keteku sɔni, keteku buu kpɛmbu.”

⁶ Ma bwaa be, ba da ba kua ye Yesu u bu sɔɔwa. ⁷ Ba ka keteku ge ka gen buu na. Ba ben beka teria nin wɔllɔ ma ba dera Yesu u sɔni. ⁸ Ma tɔn wɔru ga gen beka teria swaa sɔɔ. Gaba baa kako bekusu bɔɔra ba teria swaaɔ. ⁹ Tɔn be ba nɔn gbiiye ka be ba nɔn swii biruɔ, ba gbɔramɔ ba mɔ, su Dafidin sikadobu walle sua. U saawa domarugii. U sisi ka Yinnin yi sirul Su Wɔrukoo walle sua.

¹⁰ Ye u dua Yerusalemu, wuugibu kpuro ba biti soora ba mɔ, wara wini.

¹¹ Tɔn wɔru ga nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ Yesuwa, Galilen Nasaretigii.

Yesu u dua saa yero

(I maa mɛerio Maaku 11:15-19, Luku 19:45-48, Yohanu 2:13-22)

¹² Yesu u dua saa yero ma u be ba kiaru darɔmɔ ka be ba dwemɔ gira min di. U be ba gobi kɔsimɔn tabuluba fukura, ka toberɛ dɔrobun kitanu. ¹³ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔn gari nɛɛ, “Nɛn dira ko n saawa kanarun diru.” Adama bɛɛ i tu gɔsia gbɛnɔbun waa yeru.

¹⁴ Yera wɔkobu ka yemɔba na win mi saa yeru mi ma u bu bekia. ¹⁵ Yaku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛroba mɔru kua ye ba maamaaki wa ye u kua, ka maa bii be ba gbɔramɔ saa yero ba mɔ, su Dafidin sikadobu walle sua. ¹⁶ Ma ba Yesu sɔɔwa ba nɛɛ, a sere nɔmɔ ye ba gerumɔ?

Ma Yesu nɛɛ, oo, i nɔ garire Gusunɔn gari sɔɔ mi ba nɛɛ, “A dera bii piiminu ka bii wɛɛnu nu nun siaramɔ.”

¹⁷ Yen biru u bu deri u doona wuu min di u da Betania u kpuna mi.

Yesu daru garu bɔrusi

(I maa mɛerio Maaku 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Sisiru bururu nge mɛ Yesu gɔsirɔ wuu mi, gɔɔra nɔn mɔ. ¹⁹ U daru garu wa swaa baarɔ te ba ra soku figie. U tu susi, adama wurusu tɔnawa u wa mi. Yera u tu sɔɔwa u nɛɛ, a nɔ maa waa a binu ma sere ka baadommaɔ.

Ma yande, figie ye, ya gbera. ²⁰ Win bwɔaba yabu ye wa ma biti bu mwa. Ba Yesu bikia ba nɛɛ, amɔna figie ye, ya ka gbera mɛ mii mii.

²¹ Yesu bu wisa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, ì n naane doke ma i n sika mɔ, i ko kpɪ i ko ye na figie ye kua. N nɔ mam mɛ tɔna, i ko maa kpɪ i guu teni sɔ tu wukuro min di tu da tu nim wɔku wɔri. Ya koo maa kooa mɛ. ²² Ma i naane doke, ye i bikia kanaru sɔɔ ye kpurowa i ko wa i mwa.

Man diya Yesu u yiiko wa

(I maa mɛerio Maaku 11:27-33, Luku 20:1-8)

²³ Yesu dua saa yero u keu sɔɔsimɔ. Yera yaku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba da win mi ba nɛɛ, weren yiikowa a ka yeni mɔ. Wara nun yiiko ye wɛ.

²⁴ Yesu bu wisa u nɛɛ, nɛn tii kon bɛɛ gari tia gaa bikia. I n man wisa, nɛn tii kon bɛɛ sɔ win yiiko na ka yeni mɔ. ²⁵ Wara u Yohanu gɔrima u ka batɛmu ko. Gusunɔ? Nge tɔnu.

Ma ba gerumɔ ben tii tiine sɔɔ ba mɔ, sà n nɛɛ Gusunɔwa, u koo sun bikia mban sɔna sa n Yohanu naane doke. ²⁶ Sà n maa nɛɛ, tɔmba, ye tɔn wɔru ga koo ko sa yen berumɔ, domi be kpurowa ba Yohanu garisi Gusunɔn sɔmɔ.

²⁷ Yera ba Yesu wisa ba nɛɛ, sa n yɛ.

Ma Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, to, ì n n mɛn na, nɛn tii na nɔ maa bɛɛ sɔmɔ win yiiko na ka yeni mɔ.

Bibu yirun mɔndu

²⁸ Yesu maa nɛɛ, amɔna i wa. Durɔ goo win bii tɔn durɔbu yiru mɔ. Ma u gbiiikoo sɔɔwa u nɛɛ, bii wune, a doo a sɔmburu ko nɛn gbaarɔ gisɔ. ²⁹ Ma u nɛɛ, na nɔ dɔɔ. Adama ye n sɔsi u bwisika ma u da. ³⁰ Ma u maa da u win bii yiruse wini sɔɔwa mɛ. Bii wi, u nɔn wisa u nɛɛ, too, baaba, kon da. Adama u nɔ de. ³¹ Be yiru ye sɔɔ, wara u tundon kɪru kua.

Ba nɛɛ, gbiiikoo wi.

Yera Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, gberɛ mwaɔbu ka kurɔ tanɔbu ba koo bɛɛ gbiiya bu da mi Gusunɔ u bandu swii.

³² Dɔmi Yohanu na u bɛɛ swaa gea sɔsɔ, ma i nɔ nɔn naane doke. Adama gberɛ mwaɔbu ka kurɔ tanɔbu beya ba nɔn naane doke. Wee

bɛɛ, baa mɛ i ye wa i n̄ g̃ɔru g̃ɔsie i n̄n naane doke.

Gbaa wuko k̃ɔsobun gari
(*I maa m̃ɛrio Maaku 12:1-12, Luku 20:9-19*)

³³ Yesu maa n̄ɛɛ, i kpam m̃ɛndu garu swaa dakio. Yenu ỹɛro goo u d̃aa gbaaru kua ma u tu kara kua, ma u d̃aa bii gama yeru kua ma u gbaa k̃ɔsobun diru bana. Yen biru u gbaa wukobu kasu u bu ye n̄mu b̃eria ma u sanum da. ³⁴ Sanam m̃ɛ d̃aa binun s̃aribu tura u win s̃ɔm kowobu g̃ara gbaa wuko ben mi, bu win b̃onu mwaama. ³⁵ Adama gbaa wuko be, ba bu kunisi ba turo so, ma ba turo go, ma ba itase kpenu kasuka. ³⁶ Yenu ỹɛro wi, u kpam bu gabu garia be ba gbiikobu dabiru kere. Daa tia yera ba ben tii kua. ³⁷ Yen biru u bu win bii g̃aria u n̄ɛɛ, ba koo nen bii b̃ɛɛɛ w̃ɛ. ³⁸ Adama saa ye gbaa wuko be, ba bii wi wa ba geruna ba n̄ɛɛ, i n̄n wa wi u koo ra gbaa te tubi di? I de su n̄n go kpa gbaa te, tu ko b̃ɛs̃g̃iru. ³⁹ Ma ba n̄n s̃ɛre ba yara gbaa ten min di ba go.

⁴⁰ Yesu u bu bikia u n̄ɛɛ, sanam m̃ɛ gbaa ỹɛro win tii u koo na, mba u koo gbaa wuko be kua.

⁴¹ Ba n̄n wisa ba n̄ɛɛ, n̄ni sw̃aarun g̃ɔwa u koo ka t̃ɔn k̃ɔso be go, kpa u gbaa wukobu gabu win gbaaru n̄mu s̃ɔndia, be ba ko n da n̄n win b̃onu w̃ɛ d̃aa binun s̃aribun saa s̃ɔɔ.

⁴² Yesu bu s̃ɔwa u n̄ɛɛ, i n̄ garire Gusun̄n gari s̃ɔɔ mi ba n̄ɛɛ,
“Kp̃ee te ban̄ɔba yina, tera ta kua gani g̃ɔmburun dam.

Yinniwa ye kua, ma n kua maamaaki besen n̄ni s̃ɔɔ.”

⁴³ Yen s̃ɔna na b̃ɛɛ s̃ɔm̃ɔ, ba koo b̃ɛɛ Gusun̄n bandu w̃arari kpa bu tu bweseru garu w̃ɛ te ta koo ban te m̃ɛm n̄ɔwa. [⁴⁴ Baawure wi u koo kp̃ee te w̃ari ta koo n̄n b̃ɔku, wi ta maa w̃ari ta koo n̄n namwa munu munu.]

⁴⁵ Ye ỹaku kowo t̃ɔnwerobu ka Falisiba ba Yesun m̃ɛn ni nua, ba tuba ma beya u ka ỹa. ⁴⁶ Yera ba swaa kasu bu ka n̄n mwa. Adama ba t̃ɔn w̃arun b̃erum kua ỹɛn s̃ɔ ga n̄n garisi Gusun̄n s̃ɔm̃ɔ.

22

Kur̃ɔ kpaarun dim gari
(*I maa m̃ɛrio Luku 14:15-24*)

¹ Yesu kpam ka bu m̃ɛndu gari s̃ɔwa u n̄ɛɛ, ² n wee, ye Gusun̄n bandun gari ka weene. Suno goo u win biin kur̃ɔ kpaarun s̃ɔru kua. ³ U win s̃ɔm̃ɔbu g̃ara bu da bu be ba dim soka sokuma. Adama ba n̄ ki bu na. ⁴ Ma u kpam win s̃ɔm̃ɔbu gabu g̃ara u n̄ɛɛ, i doo i be na dim soka s̃ɔ na s̃ɔru kpa, na nen naa kin̄nu ka yaa sabe gumginu go. Ye kpuro ya s̃ɔru kp̃era, bu na kur̃ɔ kpa yera. ⁵ Adama be ba dim soka mi, ba n̄ gari yi swaa sue ma baawure u wigiru doona, wini win gberu da,

wini maa win tenkuru doona. ⁶ Ben gaba s̃ɔm̃ɔ be mwa ba n̄ni s̃ɔwa ba go. ⁷ Suno wi, u m̃ɔru b̃esira u win tabu kowobu g̃ara bu ka t̃ɔn gowo be go kpa bu ben wuu d̃ɔ saku. ⁸ Sanam m̃ɛya u win s̃ɔm̃ɔbu s̃ɔwa u n̄ɛɛ, kur̃ɔ kpa d̃ianu ye, adama be na soka ba n̄ maa ka nu weene. ⁹ N n m̃ɛn na, i doo swaa swaabu i be i waam̃ɔ sokuma. ¹⁰ Ma s̃ɔm̃ɔ be, ba da swaa swaabu ba be ba wa kpuro m̃enna k̃ɔsobu ka geobu. Nge m̃ɛya t̃amba ka yiba kur̃ɔ kpa yee te s̃ɔɔ.

¹¹ Ye suno wi, u dua u ka bu wa be ba dim na, u dur̃ɔ goo wa wi u kun kur̃ɔ kpa ỹanu doke. ¹² U n̄n s̃ɔwa u n̄ɛɛ, b̃ɔr̃ɔ, am̃ɔna a kua a ka duuma mini a n̄ ka kur̃ɔ kpa ỹanu doke. Dur̃ɔ wi kun g̃ɛɛ wisa. ¹³ Yera suno wi, u win s̃ɔm kowobu s̃ɔwa u n̄ɛɛ, i win n̄oma ka naasu b̃ɔkuo kpa i n̄n kasa ko yam w̃ɔkuru s̃ɔɔ t̃ɔw̃ɔ, mi u koo wiru n̄oma s̃ɔndi u sw̃i. ¹⁴ Ma Yesu u n̄ɛɛ, dabira ba soka adama fiikowa ba g̃ɔsa.

W̃ɔɔ gobin k̃ɔsiabun gari
(*I maa m̃ɛrio Maaku 12:13-17, Luku 20:20-26*)

¹⁵ Sanam m̃ɛya Falisiba ba da ba m̃enna bu ka kasu m̃ɛ ba koo ko bu ka Yesu garin yina b̃eria. ¹⁶ Ma ba ben bw̃aabu gabu ka Herodun t̃ambu gabu g̃ara win mi. Ba da ba n̄ɛɛ, yinni, sa ỹɛ ma a ra gem gere, ma a t̃ambu Gusun̄n swaa s̃ɔsimo dee dee, m̃ɛya a ku ra goon n̄nu m̃ɛri, domi a ku ra gari gere b̃ine ka b̃erum s̃ɔ. ¹⁷ N n m̃ɛn na, a sun s̃ɔw̃ɔ, yen m̃ɛ a wa. N weene bu tem ỹɛro w̃ɔɔ gobi k̃ɔsia? Nge n̄ i weene.

¹⁸ Adama Yesu u ben bwisi k̃ɔsi yi ỹɛ ma u bu s̃ɔwa u n̄ɛɛ, murafiti b̃ɛɛ! Mban s̃ɔna i k̃i i nen laakari m̃ɛri. ¹⁹ I man gobi yi s̃ɔsio yi i ra ka w̃ɔɔ gobi k̃ɔsie.

Ma ba n̄n sii geesun gobi s̃ɔsi. ²⁰ Ma u bu bikia u n̄ɛɛ, weren foto ka ỹirera mini.

²¹ Ba n̄n s̃ɔwa ba n̄ɛɛ, tem ỹɛrogia.

Yera u bu s̃ɔwa u n̄ɛɛ, i tem ỹɛro k̃ɔsio ye ya s̃aa tem ỹɛrogia, kpa i maa Gusun̄n k̃ɔsia ye ya s̃aa Gusun̄ngia.

²² Ye ba gari yi nua, ba biti soora, ma ba n̄n deri ba doona.

G̃aribun seebun gari
(*I maa m̃ɛrio Maaku 12:18-27, Luku 20:27-40*)

²³ S̃ɔɔ tee te s̃ɔɔ, Sadusi be ba ra n̄ɛɛ g̃ariba kun seem̃ɔ, ben gaba na Yesun mi. Ma ba n̄n bikia ²⁴ ba n̄ɛɛ, t̃ɔnweru, M̃owisi n̄ɛɛ, dur̃ɔ goo u n̄ gu u kun bii mara, win w̃ɔnwa koo win g̃amini yenu doke kpa u ka win m̃ɔɔ bweseru seeya. ²⁵ N wee b̃ɛs̃ɛn suunu s̃ɔɔ tundo turosibu n̄ɔba yiru gaba raa w̃aa. Gbiikoo kur̃ɔ sua ma u gu u n̄ bii mara, ma u win w̃ɔn g̃amini deria. ²⁶ Ben yirusen tii m̃ɛya, ka itase, sere ka n̄ɔba yiruseɔ. ²⁷ Be kpuron biru kur̃ɔ win tii maa gu. ²⁸ N n m̃ɛn na, d̃ama te g̃ariba koo se, t̃ambu n̄ɔba yiru

ye sɔɔ, ben wara ko n kurɔ wi mɔ, domi be kpuro ba nɔn yɛwa kurɔ.

²⁹ Yesu bu wisa u nɛɛ, i tore yɛn sɔ i n Gusunɔn gari yɛ, mɛya i n maa win dam yɛ. ³⁰ Domi sanam mɛ ɔariba koo se, durɔbu ka kurɔbu ba n maa suanamɔ, ba ko n sɔawa nge Gusunɔ wɔllɔn ɔaradoba. ³¹ Ye n maa sɔa ɔaribun seebun gari, i n ɔarire ye Gusunɔ u bɛɛ sɔɔwa? U nɛɛ, ³² nɛna Gusunɔ Aburahaman ka Isaki ka Yakɔbun Yinni. Gusunɔ sɔawa wasobun Yinni, u n sɔa ɔaribun Yinni.

³³ Tɔn wɔru ge ga gari yi nua ga biti kua win sɔɔsirun sɔ.

Wooda ye ya bo

(I maa mɛɛrio Maaku 12:28-34, Luku 10:25-28)

³⁴ Ye Falisiba ba nua ma Yesu u Sadusiba nɔɔ mwaari, yera ba menna. ³⁵ Ben turo wi u sɔa wooda yɛro u ki u Yesun laakari mɛɛri, ma u nɔn bikia u nɛɛ, ³⁶ tɔnwero, wooda yerɔ a kpɔaru bo woodaba sɔɔ.

³⁷ Yesu nɔn wisa u nɛɛ, “A Gusunɔ wunen Yinni kiɔ ka wunen ɔɔru kpuro ka wunen bwɛra kpuro ka wunen bwisikunu kpuro.”

³⁸ Yeya ya sɔa wooda gbiiaka, yera ya maa kpɔaru bo. ³⁹ Yen yiruse wee, ye ya ka ye weene yera “A wunen tɔnusi kiɔ nge wunen tii tii.” ⁴⁰ Wooda yiru ye sɔɔn diya Mɔwisin wooda ka Gusunɔn sɔmɔbun sɔɔsinu kpuro yari.

Dafidi ka wi Gusunɔ u ɔɔsa

(I maa mɛɛrio Maaku 12:35-37, Luku 20:41-44)

⁴¹ Ye Falisiba ba mɛnne, Yesu u bu gari yini bikia. ⁴² U nɛɛ, amɔna i tamaa wi Gusunɔ u ɔɔsa u sɔa. Weren bweserun diya u yari.

Ba nɔn wisa ba nɛɛ, Dafidin bweserun diya.

⁴³ Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, amɔna Dafidi ka nɔn soka Yinni ka Hunde Dɛeron sɔɔsiru. Domi Dafidi gerua u nɛɛ,

⁴⁴ “Yinni Gusunɔ u nɛn Yinni sɔɔwa u nɛɛ, a sinɔ nɛn nɔm geuɔ sere n ka nun wunen yiberɛba taaree.”

⁴⁵ N n man na, Dafidi u n nɔn soka Yinni, amɔna u ko n ka kpam sɔa win bii.

⁴⁶ Baa ben turo kun maa kpɔa u nɔn geɛ wisi. Saa dɔma ten di goo kun maa nɔn geɛ bikiniare.

23

I tii laakari koowo

ka wooda yɛrobu ka Falisiba

(I maa mɛɛrio Maaku 12:38-39, Luku 11:43, 46, 20:45-46)

¹ Sanam mɛya Yesu u tɔn wɔru ka win bwɔabu sɔɔwa u nɛɛ, ² wooda yɛrobu ka Falisiba ba sɔ Mɔwisin ayero. ³ N n man na, i bu mɛm nɔwɔ kpa i ko ye ba bɛɛ sɔɔmɔ

adama i ku ben kookoosu saari, domi ye ben tii ba gerumɔ, ba n ye mɔ. ⁴ Ba sɔmu ni nu bunu bɔkumɔ ba tɔmbu sɔbimɔ adama ba ku ra wure bu nu baba baa ka niki bii tia. ⁵ Ben kookoosu si ba mɔ kpuro ba mɔwa bu ka bu wan sɔ. Nge mɛya ba ra tii baki beke gbinsi kpa ba n gurumusa sari dɛndɛniginu wukiri. ⁶ Ba maa sin yee bɛɛɛginu ki dii yenu ka mɛnnɔ yeno. ⁷ Ba ra kɔ tɔmba n bu tɔbirimɔ yaburo ka bɛɛɛ kpa ba n bu sokumɔ yinni. ⁸ Adama bɛɛ, i ku kasu bu bɛɛ soku yinni domi bɛɛ kpuro saara teera, ma i yinni turo dege dege mɔ. ⁹ I ku maa goo soku baaba handunia sɔɔ, domi i Baaba turo ma wi u wɔa wɔllɔ. ¹⁰ I ku maa kasu bu bɛɛ soku wirugii, domi wirugii turo dege dege tɔnawa i mɔ, wiya Kirisi. ¹¹ Wi u sɔa gisonko bɛɛ sɔɔ, wiya u ko n sɔa bɛɛn sɔmɔ. ¹² Wi u tii sua ba koo nɔn kawa, wi u maa tii kawa ba koo nɔn wolle sua.

Yesu u wooda yɛrobu

ka Falisiba taare wɛ

murafitirun sɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 12:40, Luku 11:39-42, 44, 52, 20:47)

¹³ Ma Yesu u nɛɛ, bɛɛ wooda yɛrobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swɔaru wa! Domi i ban te Gusunɔ u swiin gambo kenunɔ. Bɛɛn tii, i n tu wure. I n maa wure be ba tu ki, bu tu wura.

[¹⁴ Bɛɛ wooda yɛrobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swɔaru wa! Domi i ɔaminibu wɔrarimɔ ye ba mɔ kpuro, mɛya i maa kana dɛndennu mɔ i n ka sɔare nge tɔn geobu. Yen sɔna bɛɛn taare koo kpɛa.]

¹⁵ Bɛɛ wooda yɛrobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swɔaru wa! Domi i sirene yam kpuro temɔ ka nim wɔkuɔ i kasu wi u koo bɛɛ swii. Ma i n nɔn wa i ra nɔn ko kam koore wi u bɛɛ kere nɔn yiru.

¹⁶ I ko nɔni swɔaru wa, bɛɛ swaa gbio wɔkobu. Domi i gerumuɔ ma goo u n ka sɔa yeru bɔrua n n sɔa gɔanu, u n maa ka ten wura bɔrua u kua dibugii. ¹⁷ Gari baka wɔkobu! Mba n kpɔaru bo. Wura? Nge sɔa yee ten tii te ta wura ye dɛɛrasie. ¹⁸ I kpam gerumuɔ ma goo u n ka yaku yeru bɔrua, n n sɔa gɔanu, u n maa ka yaku bɔrua te ta wɔa yaku yeru wɔllɔ, u kua dibugii. ¹⁹ Wɔkobu bɛɛ! Yen mba n kpɔaru bo. Yaku? Nge yaku yee ten tii te ta yakuru dɛɛrasie. ²⁰ N n man na, wi u ka yaku yeru bɔrua, tera u ka bɔrua ka maa kpuro ye ya sɔndi ten wɔllɔ.

²¹ Wi u ka sɔa yeru bɔrua, tera u ka bɔrua ka maa Gusunɔ wi u wɔa te sɔɔ. ²² Wi u maa ka wollu bɔrua, Gusunɔn sina gana u ka bɔrua ka maa Gusunɔ wi u sɔ mɔ.

²³ Bɛɛ wooda yɛrobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swɔaru wa! Domi i Gusunɔ kpee yi ba mɔ mantu ka aneti ka kume, yin

wākuru baateren wōllō tia wēemō, adama i duarimō ye ya kpāaru bo wooda sōo nge gem kobu ka tōn geeru ka naane. Yeya n weene i ko kpa i ku ye ya tie duari. ²⁴Swaa gbio wōko bēe, i ra bēen gāa nōruranu wōre kākōbun sō, adama i yooyoo mwēemō.

²⁵Bēe wooda yērobu ka Falisiba murafiti bēe, i ko nōni swāaru wa! Domi i nōra ka gbēerun biru teamō. Adama sōowō bēen aka dim ka gbena i yibie mi. ²⁶Falisi wōko, a gina nōra ka gbēerun nukuru teo, birun tii ga koo maa dēera.

²⁷Bēe wooda yērobu ka Falisiba murafiti bēe, i ko nōni swāaru wa! Domi i ka sik-inu weene ni ba soo tēni. Nin wōlla wā adama sōowō gonun kukuna nu yiba ka yabu baayerē ye ya kōsa. ²⁸Bēen tii, tōowō i sāare nge tōn geobu adama bēen nukurō murafituru ka kōsa ya yiba.

*Yesu u nani swāarun gari mō
(I maa mēerio Luku 11:47-51)*

²⁹Ma Yesu maa nēe, bēe wooda yērobu ka Falisiba murafiti bēe, i ko nōni swāaru wa! Domi i gāa buranu banimō Gusunōn sōmōbun sika wōllō ma i gemgibun sika kisa kisa kuamme. ³⁰Ma i gerumō i mō, i n daa wāa bēen sikadoban waati, i n ko i n daa nōma mō Gusunōn sōmōbu goberu sō. ³¹N n mēn na, bēen tii i wuru ma i sāa be ba Gusunōn sōmōbu gon bweseru. ³²I hania koowo, i bēen sikadoban ye ba deri dakura. ³³Waa gosō wuuru bēe! Amōna i ko ka dōo wi u ku ra gbīn taare suuri. ³⁴Yen sō, i swaa dakio, kon bēe Gusunōn sōmōbu ka bwisigibu ka tire yērobu gōriama. I ko i ben gabu go, i ko i gabu dāa bunanaru kpare, i ko i maa gabu seni so bēen mēnno yenō kpa i n bu naa swīi i n nōni sōōmō wusu ka wusa. ³⁵Nge mēya bēen wiru wōllōwa be ba geegibu go kpuron nōni swāara koo wōri, saa Abeli geegii win goberun di sere Sakari, Barakin biigiru wi i go sāa yeru ka yāku yerun baa sō. ³⁶Ka geema na bēe sōōmō, yenī kpuro ya koo wōriwa tēn tōmbun wii wōllō.

*Yesu ka Yerusalemu
(I maa mēerio Luku 13:34-35)*

³⁷Ma Yesu u nēe, Yerusalemu, Yerusalemu, wunē wi a ra Gusunōn sōmōbu go kpa a be u nun gōria kpenu kasuku. Nōn nyewa na kīa n wunen tōmbu kpaasina nen bōkuō nge me goo mero ga ra gen binu mēnne gen kasa sō, adama i n wure. ³⁸N wee ba ko bēe bēen yenu deria gu ko bansu. ³⁹Domī na bēe sōōmō saa tēn di i n ko i maa man wa sere dōma te i ko i nēe, na sāa domarugii wi u sisi ka Yinnin yīsiru.

24

*Yesu u sāa yerun kōrabun gari mō
(I maa mēerio Maaku 13:1-2, Luku 21:5-6)*

¹Yesu yara sāa yerun di. Sanam mē u doonō win bwāaba da win mi bu ka nūn sāa yerun bana sōōsi. ²Yera u bu sōōwa u nēe, i yabu ye kpuro wa? Ka geema na bēe sōōmō ba koo ye kpuro sura, baa kpee teeru ta n ko n sondi ten tensim wōllō.

*Wahala ye ya koo na handunia yu sere kpe
(I maa mēerio Maaku 13:3-13, Luku 21:7-19)*

³Yesu u sō guu te ba mō Olifin wōllō. Yera win bwāaba da win mi be tōna ba nūn bikia ba nēe, a sun sōōwō n n domman na yabu ye, ya koo kōora ka yīre te ta koo wunen naaru ka handunian kpeeru sōōsi.

⁴Yesu bu sōōwa u nēe, i n tii se kpa goo u ku raa bēe nōni wōke. ⁵Domī tōn dabira koo na ka nen yīsiru ba n mō, beya ba sāa wi Gusunō u gosā, kpa bu tōn dabiru nōni wōke. ⁶I ko i n tabun damu damusu nōmō. I ku de n bēe berum ko. Yenī ya n koo ko ya kun kōora, adama n n gina handunian kpeeru mi. ⁷Bwesenu koo seesina nu tabu ko, sinamba koo tabu seesina. Gōōru ka tem yīiribu ko n wāa bera ka bera. ⁸Ye kpuro ya ko n sāawa nge tōn kurōn nuku wuriribun tore.

⁹Tōmba koo bēe gabu nōmu sōndia bu bēe tōya ko kpa bu bēe go. Bwesenu kpuro nu koo bēe tusi nen yīsiran sō. ¹⁰Sanam mē sō, tōn dabira koo biru wuru. Ba koo kōrumōtōnu kuana kpa bu tusina. ¹¹Sōmō weesugii dabira koo yarima bu tōn dabinu nōni wōke. ¹²Kōsan kobu koo dābia sere tōn dabi dabīn kīra koo yēmīa. ¹³Adama wi u tēmana sere ka nōrō, wiya u koo faaba wa. ¹⁴Gusunō bandun Labaari gea yenī ya koo nōra handunia kpuro sō, kpa yu ko seeda bwesenu kpuron mi. Sanam mē sōōra kpeerabu koo tunuma.

*Gāa kōsunun gari
(I maa mēerio Maaku 13:14-23, Luku 21:20-24)*

¹⁵Yesu maa nēe, Gusunōn sōmō Danieli u raa “Kam koosion bwāaroku kōsun” gari kua. Geya i ko wa ga yō yam dēeram sō. Wi u tire teni garimō, u tubuo sāa sāa. ¹⁶Sanam mēya n weene be ba wāa Yudeaō bu duki su bu da guunu gīa. ¹⁷Wi u wāa dii tēeran wōllō u ku raa sare u du dirō u yānu gura. ¹⁸Wi u maa woo gberō u ku gosira yēnuō u ka win kumbooro sua. ¹⁹Amōna kurō ben wahala ko n nē sanam mē sō, be ba guri mō ka be ba bibu bōm kēmō. ²⁰I Gusunō kanō kpa bēen kpkirun sanam mu kun sāa woōrun saa n kun mē tō wērarugiru sō. ²¹Domī sanam mē sō, nōni swāa bakara ko n wāa tēn bweseru ta n kōore saa handunian toren di sere ka gīsō. Ten bwesera kun mam maa sisi. ²²Gusunō ù kun daa sanam mē kawē goo kun tiarō. Adama u mu kawawa be u gosān sō.

²³ Saa ye sɔɔ, goo ù n bæe sɔɔwa u nɛɛ, Kirisi wi, u wāa mini, ñ kun mɛ u wāa giɔ, i ku ra naane ko. ²⁴ Domi Kirisi weesugibu ka Gusunɔn sɔmɔ weesugiba koo yari. Ba koo yīre bakanu ka sɔm maamaakigia ko bu ka tɔmbu nɔni wɔke, ka mam be Gusunɔ u gɔsa, ñ n ko n koorɔ. ²⁵ N wee, na bæe ye sɔɔwa ya sere na.

²⁶ Bã n maa bæe sɔɔwa, wee u wāa gɔbaburɔ, i ku da mi. Nge bã n bæe sɔɔwa, wee u wāa dii sɔɔwɔ, i ku ra naane ko. ²⁷ Nge mɛ guru maakinu ra balli wɔllɔ saa sɔɔ yari yerun di n ka da duu yerɔ, nge meya Tɔnun Biin naaru ta ko n maa sãa. ²⁸ Yam mi gora wāa, miya yaberekunu koo menna.

Tɔnun Biin naaru

(I maa mɛɛrio Maaku 13:24-27, Luku 21:25-28)

²⁹ Ma Yesu maa nɛɛ, sanam mɛn nɔni swāarun biru, mii mii sɔɔ koo yam tīra, suru kun maa win yam bururam sɔɔsimɔ, kperi koo wɔruma wɔllun di kpa wɔllun dam mu yīiri. ³⁰ Sanam meya Tɔnun Biin yīrera koo kura wɔllɔ. Handunian bwesenu kpuro nu koo swī. Nu koo Tɔnun Bii wa u wee wɔllun di guru wiru sɔɔ ka dam bakam ka yiiko. ³¹ Kɔbi baka koo swī kpa u win wɔllun gɔradoba gəri handunian goonu nne sɔɔ. Ba koo be u gɔsa menna handunia kpuron di.

Yīre te dāa te ba mɔ figie

ta sɔɔsimɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 13:28-31, Luku 21:29-33)

³² Yesu maa nɛɛ, i de n bæe yeeri ye dāa te ba mɔ figie ta sɔɔsimɔ. Saa min di ten kãasi dwiɣa ma ta kpararu toruma, i yē ma tomburura ta turuku kua. ³³ Nge meya bæe maa, i n yabu ye kpuro wa, i n yē ma saa ya sisi ya turuku kooma. ³⁴ Ka geema na bæe sɔɔmɔ, tɔn be ba wāa tē ben kpuro kun gbimɔ yabu ye kpuro yu ka tunuma. ³⁵ Wɔllu ka tem baa ya koo doona, adama nen gari kun dɔɔnɔ pai.

Gusunɔ turowa

handunian kpeerun saa yē

(I maa mɛɛrio Maaku 13:32-37, Luku 17:26-30, 34-36)

³⁶ Yesu maa nɛɛ, ye n sãa nen naarun saa, goo sari wi u yen tɔru yē, baa gɔradoba be ba wāa wɔllɔ, baa mam Biin tii, ma n kun mɔ Baaba turo. ³⁷ Nge mɛ n kua Nɔwen saa, meya n ko n maa ko sanam mɛ Tɔnun Bii u koo na. ³⁸ Geema nim yibu baka te, tu sere na, tamba dimɔ ba nɔrumɔ ba kuro kpaanu mɔ, ba ben bibu durɔbu kɛmɔ sere dɔma te Nɔwe dua goo sɔɔ. ³⁹ Ba ñ gāanu bwisika sere nim yibu baka te, ta ka tura ta ka bu doona kpuro. Nge meya n ko n sãa sanam mɛ Tɔnun Bii u koo na. ⁴⁰ Sanam meya tɔmbu yiru ba ko n wāa gberɔ. Ba koo turo sua bu turo deri. ⁴¹ Tɔn

kurɔbu yiru ba ko n namɔ. Ba koo turo sua bu turo deri. ⁴² Yen sɔ, i n swaa mɛɛra domi i ñ yē tɔɔ te bæen Yinni u koo tunuma. ⁴³ I de yeni yu bæe yeeri. Yenu yēro ù n yē wɔkkurun saa ye gbɛnɔ u koo na, u koo dom sɛ kpa u ku de u du win yenu. ⁴⁴ Yen sɔ, bæen tii i n sɔɔru sãa domi Tɔnun Bii u koo na wa saa ye i ñ bwisika.

Yoo naanɛgii

ka naane sarirugii

(I maa mɛɛrio Luku 12:41-48)

⁴⁵ Ma Yesu nɛɛ, wara sãa yoo laakarigii wi u naane mɔ. Wiya wi win yinni u win sɔm kowo be ba tie nɔmu sɔndia, u ka bu nɔɔri saa ye n weene. ⁴⁶ Doo nɔɔrugiiwa sɔm kowo wi, win yinni ù n deema u mɔ mɛ, sanam mɛ u koo wurama. ⁴⁷ Ka geema na bæe sɔɔmɔ, yinni wi, u koo win dukia kpuro sɔm kowo wi namu beria. ⁴⁸ Adama ù n sãa sɔm kowo kam, ma u bwisikumɔ u mɔ, win yinni tɛɛmɔ, ⁴⁹ ma u seemo u win sɔm kowosibu soomo, ma u dimɔ u nɔrumɔ ka tam nɔrobu sannu, ⁵⁰ win yinni koo wurama dɔma te u ñ nùn yīiyɔ ka saa ye u ñ yē. ⁵¹ Kpa u nùn bɔɔri kpiri kpirika kpa u da u ka murafitba nɔni swāaru bɔnu ko. Miya u koo wiru nɔma sɔndi u swī.

25

Wɔndia wɔkkurun gari

¹ Yesu kram nɛɛ, tɔɔ te, tã n na, Gusunɔn bandun gari yi ko n ka wɔndia wɔkkuru garun gari weene be ba ben fitilanu sua ba yara ba kuro kpaon durɔ sennɔ da. ² Ben nɔɔbu ba laakari mɔ, nɔɔbu maa ba ñ laakari mɔ. ³ Nɔɔbu be ba ñ laakari mɔ ba ben fitilanu sua ba ñ gum kusenu kue. ⁴ Adama be ba laakari mɔ mi, ba fitilanu sua, ba maa gum kusenu kua. ⁵ Nge mɛ kuro kpaon durɔ tɛɛmɔ, wɔndia wɔku te, ta dom yībirimɔ ta dweeyamɔ.

⁶ Wɔkkurun bɔnu goo u gbãra u nɛɛ, kuro kpaon durɔ wee, i yarima i wi sennɔ da. ⁷ Yera wɔndia wɔku te, ta seewa ta ten fitilanu sɔnwa. ⁸ Be ba ñ laakari mɔ mi, ba beɔnɔ sɔɔwa ba nɛɛ, i sun gum kɛ domi besen fitilanu gbio. ⁹ Laakarigii be, ba wisa ba nɛɛ, aawo domi n ñ koo bæe kpuro tundi. I yande doo i bæegim dwe. ¹⁰ Saa ye ba dwem da ma kuro kpaon durɔ u tunuma. Be ba sɔru sãa siba dua kuro kpaɔ yɛro ka wi sannu ma ba gambo kenua. ¹¹ Yen biruwa wɔndia be ba tie ba tunuma ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ, yinni a sun kenio. ¹² Adama kuro kpaon durɔ nɛɛ, ka geema na bæe sɔɔmɔ, na ñ bæe yē.

¹³ Ma Yesu u nɛɛ, ñ n mɛn na, i n swaa mɛɛra, domi i ñ tɔɔ te ka saa ye yē.

Yobu itan gari

(I maa mɛɛrio Luku 19:11-27)

¹⁴ Yesu maa nɛɛ, win naarun gari yi ko n sãawa nge durɔ goon gari wi u kɪ u wuu

da. U win yobu soka u bu win dukia nōmu sōndia. ¹⁵ U turo gobi beke geen suba nōobu wē, turo maa suba yiru, itase sube teeru. U bu wē wē nge me ben baawuren dam ne, ma u doona. ¹⁶ Yoo wi ba suba nōobu wē mi, u yande seewa u ka gobi yi tenkuru kua, ma u maa nōobu kpaā are wa. ¹⁷ Wi ba maa suba yiru wē u kua nge me, ma u maa yiru kpaā are wa. ¹⁸ Adama wi ba sube teeru wē mi, u da u wōru gba u win yinnin gobi yi sikua.

¹⁹ Sanam dāo sanam wee, yoo ben yinni u wurama ma u ka ben baawure win gobi dooru kua. ²⁰ Yoo wi ba suba nōobu wē u na ka suba nōobu kpaā u nee, yinni, gobi yin suba nōobuwa a man wē. N wee, nōobu kpaā ye na are di. ²¹ Win yinni nūn sōowa u nee, na nun siara, wune yoo geo ka naanegiiwa. A kua naanegii gāa piiminu sōo, kon nun gāa bakanu nōmu sōndia. A na su yēeri. ²² Wi ba maa suba yiru wē u na u nee, yinni, gobi yin suba yiruwa a man wē, n wee yiru kpaā ye na are di. ²³ Win yinni nee, na nun siara wune yoo geo ka naanegiiwa. A kua naanegii gāa piiminu sōo, kon nun gāa bakanu nōmu sōndia. A na su yēeri. ²⁴ Yen biru yoo wi ba sube teeru wē mi, u na u nee, yinni na yē ma wune tōn sēsōgiiwa. Mi a ñ duure miya a ra gbe, mi a ñ maa yēke, miya a ra gē. ²⁵ Berum man mwa ma na da na wunen gobi berua temā. N wee wunenyam. ²⁶ Win yinni nūn sōowa u nee, wune yoo kōso ka yikurowa. N ñ a yē ma na ra gbe mi na ñ duure? Kpa n gē mi na ñ yēke? ²⁷ N n men na, n daa weenewa a nen gobi goo wē ka nim kēru, sanam me na wuma kpa n nenyam wa ka are. ²⁸ I nūn sube tee te mwaaaru kpa i wōkurugii wi wē. ²⁹ Domi wi u mō, win mōru sōora ba koo nūn sosia kpa u n mō ñ kpā, adama wi u kun mō, fiiki ye u mam mō ba koo nūn ye mwaaari. ³⁰ Yoo kam wi maa, i nūn kasa koowo tōwō mi u koo wiru nōma sōndi yam wōkuru sōo u swī.

Siri daakibu

³¹ Ma Yesu nee, sanam me Tōnun Bii u koo na ka win yiiko baka, ka wollun gōradoba kpuro, u koo sina win sina gōni yīikogian wōlō. ³² Handunian bwesenu kpuro nu ko n menne win wuswaaō, kpa u tōmbu wunana nge me yāa kparō ra yāanu ka bonu wunana. ³³ U koo yāanu yi win nōm geuo, bonu maa win nōm dware. ³⁴ Sanam meya sunō u koo be ba wāa win nōm geuo sō u nee, i na bee be nen Baaba u domaru kua, i bandu tubi dio te ba bee sōoru kua saa handunian toren di. ³⁵ Domi gōora man kua ma i man dīanu wē na di. Nim nōru ga man kua ma i man nim kā na nōra. Na sāa sōo ma i man dam koosia. ³⁶ Na wāa tereru, ma i man biru wukiri. Na barō ma i man nōari. Na wāa pirisōm sōo ma i man beram da. ³⁷ Saa ye sōora gemgii be, ba koo nūn wisi bu nee, Yinni, domma sa wa gōora

nun mō sere sa nun dīanu wē, ñ kun me nim nōru ga nun mō ma sa nun nim kā. ³⁸ Domma sa nun sōru mwa ñ kun me domma sa nun wa tereru ma sa nun biru wukiri. ³⁹ Domma sa nun wa a barō, ñ kun me a wāa pirisōm dirō, ma sa nun beram da. ⁴⁰ Suno u koo bu wisi u nee, ka geema na bee sōomō, men nō i bwēbwēe benin turo ye kua nena i kua.

⁴¹ Yen biru sunō u koo win nōm dwaregibu sō u nee, i tii gawo nen bōkun di, bee be Gusunō u bōrusi. I doo dōo wi u ku ra gbi sōo wi ba sōoru kua Setam ka win gōradoban sō. ⁴² Domi gōora man kua, i ñ man dīanu wē na di. Nim nōru ga man kua, ma ñ ñ kun nim kā na nōra. ⁴³ Na sāa sōo, i ñ man dam koosie. Na wāa tereru, i ñ man biru wukiri. Na barō, na maa wāa pirisōm dirō, i ñ man nōari. ⁴⁴ Sanam meya be, ba koo maa nee, Yinni, domma sa nun wa gōora nun mō, ñ kun me nim nōru ga nun mō, ñ kun me a sāa sōo, ñ kun me a wāa tereru, ñ kun me a barō, ñ kun me a wāa pirisōm dirō, ma sa ñ ñ nun somi. ⁴⁵ Suno u koo bu wisi u nee, ka geema na bee sōomō, men nōo i ñ bwēbwēe benin turo ye kue, nena i ñ ye kue. ⁴⁶ Ma Yesu u nee, beniwa ba koo da ni seeyasia bi bu ku ra kpe bu wāa, gemgibu maa, wāaru te ta ku ra kpe sōo.

26

Wirugiba wesianamō

bu ka Yesu go
(I maa mērio Maaku 14:1-2, Luku 22:1-2, Yohanu 11:45-53)

¹ Ye Yesu u gari yi kpuro gerua u kpa, u win bwāabu sōowa u nee, ² i yē ma n tie sōo yiru bu ka Gōo sararibun tōo bakaru ko. Ba koo Tōnun Bii tōmbu nōmu sōndia bu nūn go dāa bunanaru wōlō.

³ Sanam meya yāku kowo tōnwerōbu ka guro gurobu ba menna Kaifa yāku kowo tōnweron yenu yaaraō. ⁴ Ba nōo tia kua bu ka Yesu mwa goo u kun yē kpa bu nūn go. ⁵ Adama ba nee, n ñ mō tōo bakaru sanam, kpa n ku raa ko gidi baka tōmbun suunu sōo.

Kurō goo turare yēka

Yesun wirō
(I maa mērio Maaku 14:3-9, Yohanu 12:1-8)

⁶ Sanam me Yesu wāa Betaniō Simōan yenuō wi u raa bara disigiru mō, ⁷ kurō goo na win mi, u too buraru neni te ta turare gobi bekegia yiba. U too te wukia ma u turare ye yēka Yesun wirō sanam me u dimō. ⁸ Ye bwāa be, ba wa me, ben nuki gbisa ba nee, mban sōna u yeni kam koosia. ⁹ Sa ko raa kpi su turare ye dōra ka gobi beke kpa su sāarōbu yen gobi bonu kua.

¹⁰ Yesu gia ye ba gerumō, ma u bu bikia u nee, mban sōna i ka kurō wi wōki. Gāa geena

u man kua. ¹¹ Domi baadommawa saaroba wāa ka bεε, adama nena, na ñ ko na n wāa ka bεε baadomma. ¹² U nen wasi turare ye wisi u ka nen sikubun sōoru ko. ¹³ Ka geema na bεε sōomō, baama mi ba koo Labaari gea yeni kpara handunia sōo kpuro ba koo maa gere ye kurō wi kua ba n ka nūn yaaye.

Yudasi u kī u Yesu yāku kowo tōnwerobu nōmu sōndia

(I maa mεerio Maaku 14:10-11, Luku 22:3-6)

¹⁴ Sanam meya bwāabu wākura yiru yen turo wi ba mō Yudasī Isikariōtu, u da u yāku kowo tōnwerobu deema. ¹⁵ U bu bikia u nεε, mba i ko i man kē nā n bεε Yesu nōmu sōndia. Ma ba sii geesun gobi tena gara ba nūn wē. ¹⁶ Saa saa yen diya u swaa kasu u ka nūn bu nōmu sōndia.

Yesu u Gōo sararibun

yaa dibu dimō ka win bwāabu

(I maa mεerio Maaku 14:12-21, Luku 22:7-14, 21-23, Yohanu 13:21-30)

¹⁷ Pēε ye ba ñ seeyatia doken tōo bakarun tōo gbiikuru Yesun bwāaba na win mi, ba bikia ba nεε, mana a kī su nun Gōo sararibun yaa dibun sōoru kua.

¹⁸ Yesu bu wisa u nεε, i doo wuu sōo waane kasan mi, kpa i nūn sō na nεε, nen saa ya tura, win miya kon Gōo sararibun yaa dibu di ka nen bwāabu sannu.

¹⁹ Bwāa be, ba kua nge mε Yesu bu sōowa ma ba Gōo sararibun yaa dibu sōoru kua.

²⁰ Ye n kua yoka, Yesu ka win bwāabu wākura yiru ye, ba menna bu ka di. ²¹ Nge mε ba dimō Yesu nεε, ka geema na bεε sōomō been turo koo man dōme.

²² Bwāa ben nukura sankira ma ba nūn bikiamō tia tia ba mō, asa n ñ nε Yinni.

²³ Yesu u wisa u nεε, nε ka wi sa gbēε teerō sōramō, wiya wi u koo man dōmε. ²⁴ Tōnun Bii u koo gbi nge mε Gusunōn gari yi win gari mō, adama nōni swāarugiiwa wi u koo nūn dōmε. N buram bo ba kun daa yēro mara.

²⁵ Yudasī wi u koo nūn dōmε u nεε, asa n ñ nε yinni.

Yesu nūn wisa u nεε, wuna mi.

Yinnin dīa domaruginu

(I maa mεerio Maaku 14:22-26, Luku 22:15-20, Korinti I, 11:23-25)

²⁶ Sanam mε ba dimō, Yesu pēε sua. Ye u Gusunō siara u kpa u ye murura u win bwāabu wē u nεε, i mōo i di, yeniwa nen wasi.

²⁷ Yen biru u tam nōra sua. Ye u Gusunō siara u kpa, u bu wē u nεε, i nōruo bεε kpuro. ²⁸ Domi yeniwa nen yem, mē sōo Gusunō u win nōo mwεeru sire, mε mu yari tōn dabirun sō bu ka torarun suuru wa. ²⁹ Na bεε sōomō, saa tēn di na ñ maa tam menī nōrumō sere dōma te nε ka bεε sa ko tam kpm nō nen Baaban bandu sōo.

³⁰ Yen biru ba womusu kua ma ba yara ba da Olifin guuru wōllo.

Yesu u nεε, Pīεε koo nūn siki

(I maa mεerio Maaku 14:27-31, Luku 22:31-34, Yohanu 13:36-38)

³¹ Yera Yesu u win bwāabu sōowa u nεε, gisōn wōku te, bεε kpuro i ko tora nen sō, domi ba yorua Gusunōn gari sōo, “Kon yāa kparo go, kpa yāanu nu yarina yam kpuro.”

³² Adama nā n seewa garin di kon bεε gbiiya Galileo.

³³ Pīεε nūn sōowa u nεε, baa be kpuro bā n tora wunen sō, nēna kun toramō pai.

³⁴ Yesu nūn wisa u nεε, ka geema na nun sōomō, gisōn wōku te, goo dōo gu sere swī kaa man siki nōn ita.

³⁵ Pīεε nūn sōowa u nεε, baa sà n ko gbi sannu na ñ nun sikimō.

Bwāa be ba tie meya ben tii ba gerua.

Yesu u kanaru mō Gesemanε

(I maa mεerio Maaku 14:32-42, Luku 22:39-46)

³⁶ Yera Yesu ka win bwāabu ba tura yam mi ba mō Gesemanε. Ma u bu sōowa u nεε, i sinō mini kpa n da n kanaru ko gio.

³⁷ U Pīεε ka Sebeden bibu yiru sua ba susi wuswaaō. Ma nuku sankiranu nūn deema, win wasi dwiyya. ³⁸ Yera u bu sōowa u nεε, nen nukura sankira sere n gōo gum girari. I yōro mini i ka man dom se.

³⁹ U ka bu tondina ma u kpuna u kibari u kanaru kua u nεε, nen Baaba, ñ n ko n koorā, a de wahala ye, yu man doonari. Adama n ñ mō nge mε na kī ma n kun mō nge mε a kī.

⁴⁰ Yen biru u wurama bwāabu ita yen mi, u deema ba do ma u Pīεε sōowa u nεε, ñ n man na, i kpāna i ka man dom se baa kōbi tia. ⁴¹ I n dom sere kpa i n kanaru mō kpa i ku ra du kōkiribu sōo. Tōnun gōru ga kī adama wasi yen dam bie.

⁴² U kpm ka bu tondina nōn yiruse u kanaru kua u nεε, nen Baaba, wahala yeni yā kun koo man doonari na kun ye wa, a de wunen kīru tu koorā.

⁴³ U kpm wurama win bwāabun mi ma u deema ba do, domi ben nōni bunia. ⁴⁴ Yesu u kpm bu deri u doona u kanaru kua nōn itase ka gari tee yi. ⁴⁵ Ma u kpm wurama win bwāabun mi u nεε, i do ka tē i wēramō? Saa ya turuku kooma ye ba koo Tōnun Bii tōn kōsobu nōmu sōndia. ⁴⁶ Wee wi u koo nūn dōmε u sisi, i seewo su ka bu yinna.

Yesun mwaabu

(I maa mεerio Maaku 14:43-50, Luku 22:47-53, Yohanu 18:3-12)

⁴⁷ Yesu kun gari yi gerum kpa Yudasī ka tunuma, bwāabu wākura yiru yen turo. Tōn dabi dabira nūn swīi ba takobiba ka bokunu nēni. Yāku kowo tōnwerobu ka guro guroba ba bu gōra. ⁴⁸ Yudasī wi u koo Yesu dōmε u

raa bu yīreru sōōsi u nēē, wi kon nēnē n bōkasi, wiyā mi, i nūn mōō. ⁴⁹ Mii mii u susi Yesun mi u nēē, yinni a sōō kpa n do?

Ma u nūn nēnua u bōkasi. ⁵⁰ Yesu u nūn sōōwa u nēē, bōō, ye a kobu na a koowo.

Yera tōn be, ba na ba Yesu sēre ba mwa. ⁵¹ Yesun tōmbun turo u win takobi woma, u ka yāku kowo tōnweron yoon soo sōra u bura. ⁵² Yera Yesu nūn sōōwa u nēē, a wunen takobi wesio yen kararō, domi baawure wi u takobi nēni, takobiwa ya koo nūn go. ⁵³ A n̄ yē ma kon kpī n nēn Baaba faaba kana kpa u yande man wōllun gōradoban wuunu gōriama n kere wōkura yiru? ⁵⁴ Adama n̄ n kua mē, amōna Gusunōn gari yi koo ka yibiara yi yi gerumō ma meya kon ka gbi.

⁵⁵ Ma Yesu u tōn wōru ge sōōwa u nēē, n weene i man mwaabu na ka takobiba ka bokunu nge swaa dio? Baadommawa na ra n sō ka bēē sāa yerō na n keu sōōsimō, i n̄ maa man mwaare. ⁵⁶ Adama ye kpuro ya koorawa kpa Gusunōn sōmōbun gari yi ka koorā yi yi wāa Gusunōn gari sōō.

Yera win bōwāabu kpuro ba nūn deri ba duki sua.

Ba Yesu sirimō Yuuban tōnwerobun mennō yerō

(I maa mēerio Maaku 14:53-65, Luku 22:54-55, 63-71, Yohanu 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Be ba Yesu mwa ba ka nūn da Kaifa yāku kowo tōnweron mi, mi wooda yērobu ka guro guroba mēnne. ⁵⁸ Piēē u Yesu swīi dandankuru sere ka yāku kowo tōnweron yenu yaaraō. U dua yenu yaaraō ma u sina ka yenu kōsobu u ka wa nge mē gari yi, yi koo ka wiru goora.

⁵⁹ Yāku kowo tōnwerobu ka guro gurobun mennō kpuro ba seeda weesugia kasu bu Yesu mani bu wa bu ka nūn go. ⁶⁰ Adama ba n̄ wa, baa mē seedagii dabiru ta na ta weesu kua. Yen biru tōmbu yiru gaba na. ⁶¹ Ba nēē, durō wini gerua u nēē, u koo kpī u Gusunōn sāa yeru sura kpa u tu bani sōō itan baa sōō.

⁶² Yāku kowo tōnwerō u seewa u Yesu bikia u nēē, a n̄ gēē wisimō? Mban bwesera tōn beni ba nun manimō.

⁶³ Adama Yesu u maari. Ma yāku kowo tōnwerō nūn sōōwa u nēē, a bōruo ka Gusunō Yinni wason yīsiru, a sun sōōwō n̄ n wunen na Gusunō u gōsa, a sāa win Bii.

⁶⁴ Yesu nūn wisa u nēē, wunen tii a gerua kō. Adama na bēē sōōmō sōō teeru i ko i Tōnun Bii wa u sō Gusunō Yinni damgiin nōm geuō. I ko maa nūn wa u wee guru wirun di.

⁶⁵ Yera yāku kowo tōnwerō u win tiin yaberu nēnua u karana mōrun sō ma u nēē, u Gusunō gari kam gerusi, seedagii berā sa kpa m̄ara. I nua tē gari kam ye u gerua.

⁶⁶ Amōna i wa.

Ba nēē, n weenewa bu nūn go.

⁶⁷ Yen biru ba nūn yāatam sie nōniō, ma ba nūn nōm kusa sō, gaba nūn baari sō. ⁶⁸ Ba nēē, Kirisi a de Gusunō u nun sō, kpa a sun sō wi u nun sō.

Piēē u Yesu siki

(I maa mēerio Maaku 14:66-72, Luku 22:56-62, Yohanu 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Piēē u sō yenu yaaraō. Wōndia goo u nūn susi u nēē, wunen tii a raa wāa ka Yesu Galilegii wi sannu.

⁷⁰ Adama u siki baawuren nōni biru u nēē na n̄ yē mba a gerumō.

⁷¹ Yen biru u seewa u da yenu yaaran kōnōwō. Wōndia goo kpa m̄ nūn wa ma u be ba wāa mi sōōwa u nēē, durō wini u raa wāa ka Yesu Nasaretigii wi.

⁷² Ma Piēē kpa m̄ siki ka bōri u nēē, na n̄ durō wi yē.

⁷³ Ye n te fiiko be ba wāa mi, ba susi Piēēn bōkuō ba nēē, ka gem, a sāawa ben turo, wunen gari geru gerusu nun terasia.

⁷⁴ Yera u bōrua u sōnna u nēē, na n̄ durō wi yē.

Mii mii ma goo dōō ga swī. ⁷⁵ Ma Piēē u Yesun gari yi yaaya yi u raa gerua u nēē, goo dōō gu sere swī kaa man siki nōn ita. U yara tōōwō u swī gem gem.

27

Ba ka Yesu da

Pilatin wuswaaō

(I maa mēerio Maaku 15:1, Luku 23:1-2, Yohanu 18:28-32)

¹ Ye n kua buru buru yellu yāku kowo tōnwerobu ka guro gurobu ba nōō tia kua bu ka Yesu go. ² Ye ba nūn bōkua ba kpa ba ka nūn da ba Pilati tem yēro nōmu beria.

Yudasin gōō

(I maa mēerio Gōrobun Kookoosu 1:18-19)

³ Ye Yudasi wi u Yesu dōmē u wa ba Yesu taarē wē bu go, win nuki sankira ma u ka sii geesun gobi tēna ye wura yāku kowo tōnwerobu ka guro gurobun mi. ⁴ U nēē, na durum kua ye na ka tōn dēero gōō bōrie.

Ma ba nūn wisa ba nēē, besen baaye, wunen gariya.

⁵ Yudasi gobi yi yari sāa yerō ma u yara u da u tii soora doke.

⁶ Yāku kowo tōnwerobu ba gobi yi dōbura ba nēē, n n̄ weene su gobi yi kpēē sāa yerun gobi beru yerō, domi tōnun yem gobiya.

⁷ Ye ba wesiana ba kpa ba ka gobi yi tem dwa mōmōn mi, mi ba ko n da sōbu sike.

⁸ Yen sōna ba tem mē sokumō tem yemgim sere ka gisōn gisō. ⁹ Yera Gusunōn sōmō Yeremin gari yi koorā yi yi nēē, “Ba sii geesun gobi tēna ye sua, gobi yi Isireliba ba wesiana ba wē win sō, ¹⁰ ba ka tem dwa mōmōn mi, nge mē Yinni u man yiire.”

Pilati u Yesu gari bikiamō

(I maa mērio Maaku 15:2-5, Luku 23:3-5, Yohanu 18:33-38)

¹¹ Yesu yō tem yēro Pilatin wuswaaō ma tem yēro wi, u nūn bikia u nēε, wuna Yuuban sunō?

Yesu nūn wisa u nēε, wunen tii a gerua kō.

¹² Yen biru sanam mē yāku kowo tōnwerobu ka guro gurobu ba nūn mēm mani, u n̄ gēε wisa. ¹³ Yera Pilati nūn bikia u nēε, a n̄ mēm kpuro nōōmō mē ba nun manimō?

¹⁴ Adama Yesu kun nūn wisa baa nōn teeru sere biti baka tem yēro wi mwa.

Ba Yesu taarε wē bu go

(I maa mērio Maaku 15:6-15, Luku 23:13-25, Yohanu 18:39-19:16)

¹⁵ Gōō sararibun tōō bakaru baatere tem yēro ra pirisām turo karewa wi tōn wōru ga kī. ¹⁶ N deema saa ye sōō, pirisām yīsirugii gōō wāa mi, wi ba sokumō Baraba. ¹⁷ Yen sōna sanam mē ba mēnne, Pilati u bu bikia u nēε, wara i kī n bēε kara, Baraba? Nge Yesu wi ba sokumō Kirisi.

¹⁸ Domi u yē sāa sāa ma nisinun sōna ba nūn Yesu nōmu beria.

¹⁹ Ye Pilati sō win siri yerō win kurō nūn tōnu gariya u nēε, a ku nama doke durō gēmgi win gari sōō domi wōku te, na wahala wa dosu sōō durō win sō.

²⁰ Yāku kowo tōnwerobu ka guro gurobu ba tōn wōru sōōmō gu de bu Baraba kara kpa bu Yesu go. ²¹ Pilati u bu bikia u nēε, be yiru ye sōō, ben wara i kī n bēε kara.

Ba nēε, Baraba.

²² Ma Pilati nēε, n̄ n mēn na, mba kon ko ka Yesu wi ba mō Kirisi.

Be kpuro ba nēε, a nūn kpareo dāa bunanarō.

²³ Pilati u nēε, kōsa yerā u kua.

Adama ba nōōgiru sua wōllo ba nēε, a nūn kpareo dāa bunanarō.

²⁴ Ye Pilati wa ma ye u mō kpuro kama, wurenu sosimōwa, yera u nim sōka u nia tōn wōru gen wuswaaō u nēε, durō gēmgi win yem yaribu kun man wa, bēεn gariya.

²⁵ Ma tōn be kpuro ba nēε, win yem mu ko bēε ka besen bibun sōmunu.

²⁶ Yera Pilati bu Baraba kara, ma u dera ba Yesu seni so. Yen biru u nūn bu nōmu sōndia bu nūn kpare dāa bunanarō.

Tabu kowoba Yesu

yaakoru mō

(I maa mērio Maaku 15:16-20, Yohanu 19:2-3)

²⁷ Pilatin tabu kowobu ba ka Yesu da tem yēron siri yerō, ma tabu kowobu kpuro ba mēnna mi. ²⁸ Ba nūn win yānu potari ma ba nūn gurumusu swāabu sebusia. ²⁹ Ma ba sāki tundu bōkana ba nūn dokea wirō, ma

ba nūn dēka wē win nōm geuō. Yen biru ba nūn yiiramme ba yaakoru mō ba mō, Yuuban sunō, fōō baasira.

³⁰ Ba nūn yāatam siriki ma ba dēka wēna ba ka nūn soomō wirō. ³¹ Ye ba nūn yaakoru kua ba kpa, ba nūn gurumusu te potari ba kpm nūn win yānu sebusia ma ba ka nūn da bu dāa bunanaru kpare.

Ba Yesu kpare dāa bunanaru wōllo

(I maa mērio Maaku 15:21-32, Luku 23:26-43, Yohanu 19:17-27)

³² Ye ba yariō ba ka Sirenin durō gōō yinna wi ba mō Simōō, ma ba nūn Yesun dāa bunanaru sōbi ka tilasi. ³³ Ye ba tura yam mi ba ra soku Gōōgōta, yen tubusiana aye te ta ka wii koko weene, ³⁴ miya ba Yesu tam wē u nō ka tim mē mu ra yem go. Ye u mu denda u n̄ wure u mwe.

³⁵ Ba nūn kpare dāa bunanaru sōō, ma ba win yānu tete toosi ba bōnu kua. ³⁶ Ma ba sina ba nūn kōsu. ³⁷ Win wii wōllo ba yora gaa bwē ye ya win taarε gerumō ya nēε, winiwa Yesu, Yuuban sunō. ³⁸ Ba maa gbenōbu yiru kpare dāa bunanarō Yesun bōkuo, turo win nōm geuō, turo maa nōm dwareō.

³⁹ Be ba sarō bera mi, ba nūn wiru dirisimo ba wōmmō. ⁴⁰ Ba mō, wune wi kaa sāa yeru sura kpa a tu bani sōō itan baa sōō, a tii faaba koowo. A n̄ sāa Gusunōn Biin na, a sarama dāa bunanarun di.

⁴¹ Nge meya yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu ka guro gurobu ba nūn yaakoru mō ba nēε, ⁴² u gabu faaba kua adama u kpāna u tii faaba ko. Isireliban sunōwa. U den sarama dāa bunanarun di kpa su nūn naane doke. ⁴³ U Gusunō naane sāa ma u nēε, wiya Gusunōn Bii. N n mēn na, Gusunō u nūn faaba koowo u n̄ nūn kī.

⁴⁴ Meya maa gbenō be ba kpare ka wi sannu, ben tii ba nūn wōmmō.

Yesun gōō

(I maa mērio Maaku 15:33-41, Luku 23:44-49, Yohanu 19:28-30)

⁴⁵ Ye n kua sōō wii wōllu, yera yam tīra tem mē sōō kpuro sere n ka tura yokan kōba ita. ⁴⁶ Kōba itan saka Yesu u nōōgiru sua u nēε, Eli, Eli, lema sabatani. Yen tubusiana, Gusunō nen Yinni mba n kua a ka man deri.

⁴⁷ Tōn be ba wāa mi, ye ben gaba nua mē, ba nēε, u Eli soku.

⁴⁸ Yande ben turo u duka da u swēε duke dukesu sua u kpēε tam mōmmōm sōō u beri dēkō u ka nūn tī u nō. ⁴⁹ Adama be ba tie ba nēε, a yōro gina, su wa nge Eli u koo na u nūn faaba ko.

⁵⁰ Yesu u kpam nōōgiru sua ma u nōō mari.

⁵¹ Saa ye sōōra, beku kare te ta wāa sāa yerō ta gēera saa wōllun di sere temō. Tem mu yīira ma kpenu besikira. ⁵² Sikinu wukiara, ma Gusunōgii dabinu be ba raa gu ba seewa. ⁵³ Ba yara sikan di Yesun seebun biru, ba dua

Yerusalemu Gusunon wuuɔ, ba tii tɔn dabinu sɔɔsi.

⁵⁴ Tabu sinambu ka be ba waa ka wi ba Yesu kɔsu, ba tem yiiri bi wa ka kpuro ye ya koorɔ, ma berum bakam bu mwa ba neɛ, ka geema Gusunon Biɔwa. ⁵⁵ Tɔn kurɔ dabinu nu yɔ mi, nu Yesu mɛɛra saa sarun di. Ba raa nɔn swimawa saa Galilen di bu ka nɔn naɔri. ⁵⁶ Be sɔɔ, Maari Madalagii ka Maari, Yakɔbu ka Yosefun mɛro, ka Sebeden bibun mɛro, ba waa mi.

Yesun sikubu

(I maa mɛɛrio Maaku 15:42-47, Luku 23:50-56, Yohanu 19:38-42)

⁵⁷ Ye n kua yoka, durɔ gobigii goo na, Arimategiiwa, win yiira Yosefu, u maa saa Yesun bɔɔ. ⁵⁸ U da Pilatin mi, u nɔn kana u nɔn Yesun goru wɛ. Yera Pilati nɔn tu yallaa kua, u dera ba nɔn tu wɛ. ⁵⁹ Yosefu wi, u goo te sua u beku kpaaru tekusi te ba wesa ka wɛɛ damgii. ⁶⁰ U tu kpɛ win tiin sikirɔ te u dera ba nɔn dakuu kperɔ. Yen biru u kpee bakaru bimiamu u ka siki ten naɔ kɔrua ma u doona. ⁶¹ Maari Madalagii ka Maari wiɔnɔ ba sɔ siki ten bɔkuɔ.

Sikirun kɔsubu

⁶² Ye n kua sisuru, tɔɔ wɛraruguru, yaku kowo tɔnwerobu ka Falisiba ba da Pilatin mi sannu. ⁶³ Ba neɛ, yinni sa yaaye ye weesugii wi, u raa gerure sanam mɛ u waa handunia sɔɔ. U neɛ, sɔɔ itan biru u koo se gorin di. ⁶⁴ Yen sɔ, a wooda wɛɛyɔ bu siki te kɔsu sere sɔɔ ita, kpa win bwaaɔbu bu kua ne bu win goru gbɛni, kpa bu tɔmbu sɔ bu neɛ, u seewa gorin di. Wee daaki sini su koo gbiikisu kpaaru kera.

⁶⁵ Pilati u bu sɔɔwa u neɛ, i tabu kowobu mɔ, i doo i tu kɔsu nge mɛ i ko kpɛ.

⁶⁶ Ba doona ma ba yiireru kua siki ten naɔɔɔ bu ka tubu goo u n wukia. Ma ba tabu kowobu yi, ba tu kɔsu.

28

Yesun seebu gorin di

(I maa mɛɛrio Maaku 16:1-10, Luku 24:1-12, Yohanu 20:1-10)

¹ Tɔɔ wɛrarugurun biru, alusuma buu sɔnu buru buru yellu, Maari Madalagii ka Maari wiɔnɔ ba siki te tendem da. ² Suuru sɔɔ tem yiiri bakabu seewa, ma Yinnin gorado u sarama wollun di u na u kpee te bɔria u sinari. ³ Win wuswaa ballimɔ nge guru maakinu ma win yanu buriri nge suru. ⁴ Berum bakam mu kɔso be mwa ba diira ma ba kua nge gonu. ⁵ Gorado wi, u kurɔ be sɔɔwa u neɛ, i ku berum ko beɛ! Na yɛ ma Yesuwa i kasu, wi ba kpare daa bunanarɔ. ⁶ U n waa mini, u seewa nge mɛ u raa gerua. Ina i wa mi u raa kpɛ, ⁷ kpa i da fuuku fuuku i win bwaaɔbu sɔ ma u seewa gorin di. Wee, u beɛ

gbiiyɔ u dɔɔ Galileɔ. Miya i ko nɔn wa. Yera na beɛ sɔɔbu na.

⁸ Ba gosira kpaaka sikiru min di ka berum ka nuku doo bakabu, ba duki da bu bwaa be labaaɔri ye sɔ. ⁹ Wee Yesu ka bu yinna ma u neɛ, na beɛ tɔburu.

Ma ba na ba win naasu nenua ba nɔn sawa.

¹⁰ Yera Yesu u bu sɔɔwa u neɛ, i ku berum ko, i doo i negibu sɔ bu doo Galileɔ. Miya ba koo man wa.

Kɔso ben gari

¹¹ Nge mɛ ba dɔɔ, kɔso ben gaba dua wuu sɔɔ ba yaku kowo tɔnwerobu sɔɔwa ye n koorɔ kpuro. ¹² Ma yaku kowo tɔnwerobu be, ba menna ka guro gurubu ba wesiana ma ba tabu kowobu gobi beke ka. ¹³ Ba bu sɔɔwa ba neɛ, i geruo ma win bwaaɔba ba na wɔkuru ba win goru gbena sanam mɛ i do. ¹⁴ Tem yɛro u n gari yi nua sa yɛ mɛ sa ko nɔn kua su ka beɛ yara wahalan di.

¹⁵ Tabu kowo be, ba gobi yi mwa ma ba kua nge mɛ ba bu yiire. Yeya n dera Yuuba ba ra n gari yi gerumɔ sere ka gisɔ.

Yesu u win bwaaɔbu tii sɔasi

(I maa mɛɛrio Maaku 16:14-18, Luku 24:36-49, Yohanu 20:19-23, Gorobun Kookoosu 1:6-8)

¹⁶ Bwaaɔbu wokura tia ye, ya da Galileɔ guu ten mi, te Yesu raa bu yiireru kua. ¹⁷ Ye ba nɔn wa, ba nɔn sawa. Adama ben gaba gɔrusu yiru mɔ. ¹⁸ Yesu bu susi u neɛ, wollu ka tem yiiko kpurowa ba man wɛ. ¹⁹ Yen sɔ, i doo bwesenu kpuron mi, kpa i bu ko nen bwaaɔbu. I bu batemu koowo ka Baan yiireru ka Biiguru ka Hunde Dɛɛroguru. ²⁰ Kpa i de ye na beɛ sɔɔwa ba n ye kpuro mem naɔwammɛ. N wee, ko na n ka beɛ waa baadomma sere ka handunian kperɔ.

LABAARI GEA NGE MĒ MAAKU U YORUA

Durō wi u tire te yorua, win yīsira Yohanu Maaku. U ñ sãa Yuu. U sãawa Baanabasin dusi.

Maaku u kī u tumbu Yesun Labaari gea s̄. U s̄osi ma Yesu u b̄osu u tumbu gea kuamme, ma u be ba w̄aa Setam n̄omuō bekiamō. Domi Gusunō u w̄aa ka wi. Maakun tire ten gari m̄ero ya w̄awa Maaku 10:45 s̄. Ya n̄e, T̄onun Bii u nawa u ka gabu s̄a kpa u gbi u ka t̄n dabinu yakia.

Tire ten kpunaa

1. Yesun Labaari gea, wiru 1:1-13.
2. Yesun s̄mburun tore Galileō, wiru 1:14n di sere wiru 9:50.
3. Yesun daaru Yerusalemu gia, wiru 10.
4. Yesun w̄aaru Yerusalemu, wiru 11n di sere wiru 13.
5. Yesun ḡō ka win seebu ḡarin di, wiru 14n di sere wiru 16.

Yohanu Batemu kowon waasu

(I maa m̄erio Mateu 3:1-12, Luku 3:1-18, Yohanu 1:19-28)

¹ Yesu Kirisi, Gusunōn Biin Labaari gean torubu wee. ² Gusunōn s̄omō Esai u yen gari yorua win tireru s̄ō u n̄e, Gusunō u n̄e, “N wee, na n̄en s̄omō ḡarō wunen wuswaaō u wunen swaa s̄ome.

³ N̄en s̄om̄on n̄ō ga gb̄aramō ḡbaburu s̄ō ga gerumō ga m̄, i Yinnin swaa s̄onw̄, kpa i n ye n̄ō n̄erasiamō yu denda.”

⁴ Nge m̄eya, Yohanu Batemu kowo u na ḡbaburu s̄ō. U kparamō u m̄, bu ḡōru ḡasio ben toranun di kpa u bu batemu ko kpa Gusunō u bu ben toranu suuru kua.

⁵ T̄umbu kpuro ba ra n daamō win mi saa Yudean tem di ka maa Yerusalemu maron di. Ba ben toranu tuuba m̄, ma ba derimō u bu batemu m̄ daa te ba m̄ Yuudenis.

⁶ Yohanu wi, u yooyoon sansun yaberu sebua, ma u ḡona s̄eke win p̄raō. Twee ka tim bausa u ra di. ⁷ Ma u waasu m̄ u gerumō u m̄, ḡō u sisi n̄en biruō wi u man yiiko kere. N̄e na kun mam tura n yīra n ȳeron baranun w̄e kusia. ⁸ N̄e na b̄e batemu m̄ ka nim, adama ȳero wi, u koo b̄e batemu kowa ka Hunde D̄ero.

Yesun batemu ka win k̄kiribu

(I maa m̄erio Mateu 3:13-4:11, Luku 3:21-22, 4:1-13)

⁹ Yen biru Yesu u na Nasaretin di ye ya w̄aa Galilen temō, ma Yohanu n̄n batemu kua daa te ba m̄ Yuudenis. ¹⁰ Sanam m̄e u yariō nim di, yera u wa walla wukiara, ma u Hunde D̄ero wa nge kparuko u saram wee win wallō. ¹¹ Ma u n̄ō gagu nua w̄ollun di ga

n̄e, wuna nen Bii k̄nasi wi s̄ō nen ḡōru dobu kpuro w̄a.

¹² Saa ye s̄ōra Hunde D̄ero u Yesu sure ḡbaburu s̄ō. ¹³ Ma u w̄aa mi s̄ō weeru, Setam n̄n k̄kirimō. Wi ka ḡbeeku ye sanna ba w̄aa mi, ma w̄ollun ḡradoba ba na ba n̄n n̄ōri.

Yesu u susure kowobu n̄e soka

(I maa m̄erio Mateu 4:12-22, Luku 4:14-15, 5:1-11)

¹⁴ Ye ba Yohanu mwa ba piris̄m doke ba kpa, yera Yesu u da Galilen temō u Gusunōn Labaari gea kparamō. ¹⁵ U n̄e, saa ya tura, Gusunō u sisi u bandu sw̄i. I ḡōru ḡasio b̄en toranun di kpa i Labaari gea ye naane doke.

¹⁶ Sanam m̄e Yesu u s̄imō Galilen daa bure-run goorō, u Simō wa ka win w̄onō Andere. Ba ben ȳakororu kp̄emō daa bure te s̄ō, domi sw̄e gowoba ba s̄a. ¹⁷ Yesu u bu s̄ōwa u n̄e, i man sw̄ima, kon de i n da t̄umbu kasu bu man sw̄i.

¹⁸ Yande ba ben ȳakoronun baa deri, ma ba n̄n sw̄i.

¹⁹ Ye u susi wuswaaō fiiko, u Yak̄abu wa ka win w̄onō Yohanu be ba s̄aa Sebeden bibu. Ba w̄aa ḡōo nimkuu s̄ō ba ȳakoronu korumō. ²⁰ Mii mii u bu soka, ma ba n̄n sw̄i. Ba ben tundo Sebede deri ka s̄m kowobu sannu ḡōo nimkuu s̄ō.

Durō wi wer̄eku gagu ga w̄aasi

(I maa m̄erio Luku 4:31-37)

²¹ Ma ba da Kapenamū. Ye n kua t̄ō w̄er̄arugiru, ma Yesu u dua m̄nno yerō, u bu Gusunōn garin keu s̄ōsim w̄ri. ²² Biti bu mwa win keu s̄ōsi bin s̄. U bu s̄ōsimōwa ka yiiko, n ñ m̄ nge m̄ wooda ȳroba ra s̄ōsi.

²³ N̄ deema saa ye s̄ō, wer̄ekunugii ḡōo u w̄aa ben m̄nno yee te s̄ō. U gb̄ara u n̄e, ²⁴ mba sa m̄ōsine b̄ese ka wun̄e, Yesu Nasaretigii. A nawa a ka sun kam koosia? Na ȳe wi a s̄a. Wun̄e Gusunōn t̄n D̄erowa.

²⁵ Yesu u wer̄eku ge gerusi u n̄e, a mario, kpa a yari durō win min di.

²⁶ Yera wer̄eku ge, ga durō wi sura nge giri k̄rakpanugii, ma ga kuuki kua ga ka yara win min di. ²⁷ Biti t̄n be kpuro mwa gem gem sere ba s̄ōnamō ba m̄, mban bwesera yeni. Gari tukiya u s̄ōsimō ka yiiko. Baa ka wer̄ekunō u nu wooda w̄emō, ma nu n̄n m̄m n̄ōwamm̄e.

²⁸ Ma win baaru yande kparara Galilen tem kpuro s̄ō.

Yesu u t̄n dabinu bekia

(I maa m̄erio Mateu 8:14-17, Luku 4:38-41)

²⁹ Ye Yesu yara m̄nno yerun di, wi ka Yak̄abu ka Yohanu ba da Simō ka Anderen yenuō. ³⁰ N̄ deema, Simōn kur̄on m̄ero u wasi sundu barō u kp̄i. Ye ba yande tura mi, ba win gari Yesu s̄ōwa. ³¹ Ma u da win mi,

u nùn nōmu nēnuā u ka nùn seesia. Yande wasi sun te, ta nùn doonari, ma u bu nōrim wōri.

³² Ye n kua yoka, sanam mē sōo dua, tōmba ka barōbu kpuro ka wērekunugibu na win mi. ³³ Ma wuugibu kpuro ba mēnna dii tēn mi u wāan kōnnōwa. ³⁴ U dabiru bekia saa ben bara bwese bwesekan di, ma u maa wēreku dabinu gira. Adama u n̄ deri wēreku ni, nu gari gere domi nu nùn yē.

*Yesu u bōsu Galilen temō
(I maa mēerio Luku 4:42-44)*

³⁵ Yen sisiru buru buru yellu, sanam mē yam kun dēeram kpa, Yesu u seewa u yara. U doona mi n̄ dēsire, u kanaru mō. ³⁶ Ma Simōo ka win kpaasibu ba nùn kasu. ³⁷ Sanam mē ba nùn wa ba nùn sōōwa ba nē, tōmbu kpuro wōo ba nun kasu.

³⁸ U bu sōōwa u nē, n weene su da wusu gasu sōo si su ka sun sikerene, kpa n maa waasu ko mi, domi yen sōna na na.

³⁹ Ma u bōsu Galilen tem kpuro sōo u waasu mō ben mēnno yeno, u maa wērekunu giramō.

*Yesu u wi u bara disigiru barō bekia
(I maa mēerio Mateu 8:1-4, Luku 5:12-16)*

⁴⁰ N wee, goo u na Yesun mi, wi u bara disigiru mō u yīira u nùn faaba kana. U nē, à n wura kaa kpī a man bekia kpa n dēera.

⁴¹ Yera wōnwōnda Yesu mwa, ma u win nōmu dēmia u nùn baba u nē, na wura, a bekuro kpa a dēera.

⁴² Yande bara disigii te, ta nùn yōsu, ma u bekura u dēera. ⁴³⁻⁴⁴ Sanam mēya Yesu u nùn sōōwa ka dam u nē, a ku goo gēe s̄s̄. Adama a doo a tii yāku kowo tusia, kpa a yākuru ko te Mōwisi raa bēe yīire, a ka baawure seeda sōōsi ma a bekura a dēera. Ma u dera u doona.

⁴⁵ Adama durō wi, u doona ma u da u gari yi kparam wōri batuma sōo ye n kooro wi sōo. U gari yi saarimō sere Yesu kun kpīa u wuu due, adama u yōra wuun biruō mi n̄ dēsire. Ma tōmba naamō win mi saa baaman di.

2

*Yesu u durō goo bekia win wasin bee tia gu
(I maa mēerio Mateu 9:1-8, Luku 5:17-26)*

¹ Sōo mēerun biru, Yesu u wuun Kapenamuo. Tōmba nua ma u wāa yenuo.

² Ma tōn wōru ga mēnna sere ayeru maa sari baa kōnnōwa. Ma u bu Labaari gean gari nōsiamō. ³ Ba ka nùn durō goo naawa win wasin bee tia gu. Tōmbu nnēwa ba nùn sōōwa. ⁴ Adama tōn wōru gen s̄s̄ ba kpāna bu Yesu susi. Yen sōna ba diru mi u wāan wōllo yaba win deedeeru. Ye ba yaba ba kpa, ma ba ka wēe beku bōo te sarasia tē sōo durō wi, u kpī. ⁵ Ye Yesu u durō ben naane dokebu wa bi ba mō wi sōo, u barō wi sōōwa u nē, bii durōbu, a wunēn durum suuru wa.

⁶ Wooda yērobu gabu ba sō mi, ma ba tii bikiamō gōruō ba mō, ⁷ mban sōna durō wi, u gari gerumō mēsum. U Gusunō wōmmōwa. Wara koo kpī u durum suuru ko Gusunō turo baasi. ⁸ Mii mii Yesu u gīa ye ba bwisikumō. Ma u bu bikia u nē, mban sōna i gari yinin bweseru bwisikumō bēen gōruō. ⁹ Yerā ya sēsō bo, bu ka barō wi s̄s̄ u win durum suuru wa, n̄ kun mē bu nùn s̄s̄ u seewo u win kpīn yeru kure, kpa u sī. ¹⁰ Adama na kī i n̄ yē ma Tōnun Bii u yīiko mō handunia ye sōo u ka durum suuru ko.

Yera u barō wi sōōwa u nē, ¹¹ na nun sōmō, a seewo a wunēn kpīn yeru kure, kpa a we yenuo.

¹² Nge mē tōmbu kpuro ba nùn mēera swee, durō wi, u seewa u win kpīn yeru sua, u n̄ yariō. Biti baka tōn be mwa gemō gem, ma ba Gusunō bēere wēemō. Ba gerumō ba mō, ba n̄ yenin bweseru waare.

*Yesu u Lefi soka
(I maa mēerio Mateu 9:9-13, Luku 5:27-32)*

¹³ Yera Yesu u kpam wura daa burerun gooro. Tōmbu kpuro ba naamō win mi, ma u bu Gusunōn garin keu sōōsimō. ¹⁴ Sanam mē u sarō u Lefi wa, Alufen bii, u s̄s̄ gbere yero. U nùn sōōwa u nē, a man swīyō.

Lefi seewa ma u nùn swii.

¹⁵ N deema sanam mē Yesu u dimō Lefin yenuo, gbere mwaabu ka kōsan kowobu dabira s̄s̄ ka wi, ka win bwāabu sannu, domi ba dabi be ba nùn swii. ¹⁶ Ye Falisiban wooda yērobu ba Yesu wa u dimō ka gbere mwaabu ka kōsan kowobu sannu, ba win bwāabu bikia ba nē, mban sōna u ka gbere mwaabu ka kōsan kowobu dimō sannu.

¹⁷ Ye Yesu u ye nua, u wooda yēro be sōōwa u nē, be ba bwāa do ba n̄ timgīn bukata mō ma n̄ kun mō be ba barō. Na n̄ nē n̄ ka gemgibu soku. Na nawa n̄ ka torobu soku.

*Nōo bōkurun gari
(I maa mēerio Mateu 9:14-17, Luku 5:33-39)*

¹⁸ Ye Yohanun bwāabu ka Falisibagibu ba nōo bōkua, tamba na ba Yesu bikia ba nē, mban sōna Yohanun bwāabu ka Falisibagibu ba nōo bōkua, ma wigiba kun bōkua.

¹⁹ Yesu u bu bikia u nē, kurō kpaon durōn bōrōba ba koo kpī bu nōo bōke sanam mē sōo kurō kpaon durō wāa ka be? Aawo, baa n̄ n̄ saa yeren na, ù n̄ wāa ka be, ba n̄ kpē bu nōo bōke. ²⁰ Adama saa sisi yē sōo ba koo bu kurō kpaon durō suari, sanam mēya ba koo nōo bōke.

²¹ Ba ku ra yabe tōkōru kōre ka kīa kpaa si ba n̄ nim doke. Bā n̄ kua mē, kīa kpaa si, su koo gawana kpa su yabe tōkōrugisu gīa kpa gēerabu sosi. ²² Ba ku ra maa tam kpam wisi gōnan bōonu sōo ni nu diira. Bā n̄ kua mē, tam kpam mē, mu koo de bōonu nu kura, kpa mu yari kpa bōo ni ka tam mē, n̄ kam ko

kpuro. Adama ba ra tam kparam wisiwa gɔnan boɔ kpaanu sɔɔ.

Tɔɔ wɛrarugirun gari

(I maa mɛerio Mateu 12:1-8, Luku 6:1-5)

²³ Tɔɔ wɛrarugiru garu sɔɔ, n deema Yesu ka win bwɛabu ba sɛimɔ swaa sɔɔ alikama gbaarun bokuo. Nge me ba sɛimɔ, win bwɛabu ba alikama wɔkamɔ. ²⁴ Yera Falisiba ba Yesu sɔɔwa ba neɛ, u mɛerio, mban sɔna win bwɛaba mɔ ye wooda ya yina bu ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

²⁵ Ma Yesu u bu bikia u neɛ, i n garire ye Dafidi u kua sanam me gɔra bu mɔ wi ka win bwɛabu, ma ba n gɔanu mɔ ni ba koo di? ²⁶ U dua Gusunɔn dirɔ Abiataa, yaku kowo tɔnweron waati, ma u pɛɛ di ye ba Gusunɔn yiye, ye n n weene gɔo u di ma n kun mɔ yaku kowobu tɔna. Adama Dafidi u ye di, u maa win bwɛabu wɛ.

²⁷ Ma Yesu bu sɔɔwa u neɛ, Gusunɔn u tɔɔ wɛrarugiru wunawa tɔnun arufaanin sɔ. U n tɔnu taka kue tɔɔ wɛrarugirun sɔ. ²⁸ I de i n yɛ ma Tɔnun Biiwa u tɔɔ wɛrarugiru kua.

3

Durɔ win nɔm teu ga gu

(I maa mɛerio Mateu 12:9-14, Luku 6:6-11)

¹ Ma Yesu u kparam dua mennɔ yero. Durɔ goo wɛa mi, win nɔm teu ga gu. ² Tamba Yesu mɛera bu wa u n koo durɔ wi bekiã tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, kpa bu ka wa bu nɔn durum mani. ³ Ma u durɔ wi sɔɔwa win nɔmu ga gu mi, u neɛ, a seewo a yɔra suunu sɔɔ.

⁴ Ma u tɔn be bikia u neɛ, mba n weene bu tɔmbu kua tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. Gea? Nge kɔsa. N weene bu tɔnu faaba ko? Nge bu nɔn go.

Adama ba maari. ⁵ Yesu u bu mɛera ka mɔru u ka sikerena, ma win nukura sankira ben woo babunun sɔ. Yera u durɔ wi sɔɔwa u neɛ, a wunen nɔmu demis.

U ge demia ma ga wura nge me ga raa sɛa. ⁶ Yen sɔna Falisiba ba yara ma ba yande menna ka Herodun tɔmbu, ba wesiana nge me ba koo ko bu ka Yesu go.

Tɔn wɔru guna ya na Yesun mi

⁷ Yesu ka win bwɛabu ba tii gawa ba da Galilen daa bureru gia, ma tɔn wɔru guna nɔn swii. Tɔn be, ba nawa Galilen di ka maa Yudean tem di, ⁸ ka Yerusalemun di, ka Idumen tem di, ka Yuudenin gurun di, ka Tiri ka Sidonin baru kpaanun di. Tɔn wɔru guna ye, ya na Yesun mi yɛn sɔ ba ye u mɔ kpuron labaari nua. ⁹ Tɔn wɔru guna yen kpɛarun saabu Yesu u win bwɛabu sɔɔwa u neɛ, bu nɔn goo nimkuu sɔɔru kuo, kpa tɔn be, bu ku nɔn baasi. ¹⁰ Yesu u raa tɔn dabinu bekiã, yen sɔna be ba barɔ ba bɔrikianamɔ bu wa bu ka nɔn baba. ¹¹ Wɛrekunu nɔn n nɔn wa nu ra nɔn kpunewa kpa nu n kuuki mɔ nu n gerumɔ, wuna Gusunɔn Bii. ¹² Adama

Yesu u ra nu gerusi gem gem nu ku ka gere wi u sɛa.

Yesu u bwɛabu wɔkura yiru gɔsa

(I maa mɛerio Mateu 10:1-4, Luku 6:12-16)

¹³ Yen biru Yesu u da guuru wallo, ma u tɔmbu gabu soka be u ki. Ma ba da win mi. ¹⁴ Yera u ben wɔkura yiru gɔsa, [u bu yisuru kã gɔrobun], be ba ko n ka nɔn wɛa, kpa u bu gari bu Labaari gea kpara, ¹⁵ kpa u bu dam wɛ bu ka wɛrekunu gira. ¹⁶ Tɔnu wɔkura yiru ye u gɔsa wee, Simɔ wi u yisuru kã Piɛɛ, ¹⁷ ka Yakabu ka win wɔnɔ Yohanu, Sebeden bibu be u yisuru kã Buanɛge, yen tubusiana guru kukirinugibu, ¹⁸ ka Andere, ka Filipu, ka Baatelemi, ka Mateu, ka Tomaa, ka Yakabu Alufen bii, ka Tade, ka Simɔ wi u win tem gari ki, ¹⁹ ka sere Yudasi Isikariotɔ wi u tɔmbu Yesu nɔmu sandia.

Yesun tɔmbu ba ki

bu ka nɔn doona

²⁰ Ma ba wura yenuɔ. Tɔn wɔru ga wure ga menna sere Yesu ka win bwɛabu ba fɛɛ bia bu di. ²¹ Sanam me win dusiba ye nua, ba da bu ka nɔn doona min di, domi ba gerumɔ u wiirawa.

Yesu u ka tii yinamɔ

(I maa mɛerio Mateu 12:22-32, Luku 11:14-23, 12:10)

²² Ma wooda yero be ba wee saa Yerusalemun di ba gerumɔ ba mɔ, Beseburu u nɔn wãasiwa. Wɛrekunun sunɔ wiya u nɔn dam wɛ u ka wɛrekunu gira.

²³ Yen sɔna Yesu u tɔmbu soka ma u bu bikia ka mɔndu u neɛ, amona Setam ya koo kpɛ yu yen tii gira. ²⁴ Bandun tɔmbu ba n tabu mɔ ben suunu sɔɔ, ban te, ta n kpɛ tu te. ²⁵ Yenu gɛn tamba maa sankinamɔ, ga n kpɛ gu te. ²⁶ Setam yà n maa ka yen tii tabu mɔ, yen dam mù n bɔnu kua, ya n kpɛ yu te, yen dam mu koo naru ko.

²⁷ Goo kun kpɛ u du damgiin yenuɔ u ka win yãnu gura u kun gina damgiin wi bokue u sere win yãnu gura.

²⁸ Ka geema, na bɛɛ sɔmɔ, toraru ka gari kam kpuro ye tamba gerumɔ, ba koo bu ye suuru kua. ²⁹ Adama baawure wi u Hunde Dɛero gari kam gerusimɔ, u n suuru wasi. Win torara ko n maa nɔn wãasiwa ka baadommaa.

³⁰ Yesu u yeni geruawa yɛn sɔ gaba neɛ wɛrekua ga nɔn wãasi.

Berà ba sãa Yesun wɔnɔbu

ka win mero

(I maa mɛerio Mateu 12:46-50, Luku 8:19-21)

³¹ Sanam meya win wɔnɔbu ka win mero ba tunuma. Ba yɔra tɔɔwɔ, ba goo gɔra u nɔn sokuma. ³² Tɔn wɔru ga sɔ ga nɔn sikerene,

ma goo u nùn sṣṵwa u nḗ, wee, wunen mero ka wunen wṵnṵbu ba yṵ tṵwṵ ba nun soku. ³³Ma u nḗ, wara sāa nen mero. Berà ba sāa nen wṵnṵbu.

³⁴Ma u be ba nùn suunu bure mḗera u ka sikerena, ma u nḗ, nen mero ka nen wṵnṵbu wee. ³⁵Baawure wi u Gusunṵn kīru mṵ, wiya nen wṵnṵ, ka nen sesu, ka nen mero.

4

Dīa bwese yḗkon gari

(I maa mḗerio Mateu 13:1-9, Luku 8:4-8)

¹Yesu u kpam Gusunṵn garin keu sṣṵsim wṵri daa burerun gooro. Tṵn wṵru guna ya menna ya nùn sikerena, yen sṵna u bu deri gooro u goo dua ge ga wāa nim sṵ, ma u sina. ²Ma u bu gāa dabinu sṣṵsim wṵri ka mṵnnu. Win sṣṵsibu sṵ u gerua u nḗ, ³i swaa dakio. Durṵ goo u yara u ka dīa bweseru yḗka. ⁴Sanam mḗ u yḗkamṵ, sukum wṵruma swaa sṵ. Gunṵsu na su di. ⁵Sukum gam maa wṵri kpee saara wṵllṵ mi tem kun duku. Ma mu kpia yande yen sṵ tem kun duku. ⁶Adama ye sṵ u bṵbia mu dṵṵ mwaaara ma mu gbera yen sṵ mu ṅ gbini ma. ⁷Sukum gam maa kpam wṵri sāki sṵ. Sāki kpia fuuku ma yi yina mu kpḗa. Mu ṅ nḗ. ⁸Adama sukum gam maa wṵruma tem gem sṵ. Mu kpia ma mu kpḗa ma mu mara sukum ten tenibu, sukum wata wata, sukum wunṵm wunṵm.

⁹Ma u nḗ, wi u swaa mṵ u ka nṵ, u nṵwṵ.

Mṵnnun asansi

(I maa mḗerio Mateu 13:10-17, Luku 8:9-10)

¹⁰Sanam mḗ Yesu u tia wi turo, be ba nùn swīi ka bwāabu wṵkura yiru ye sannu, ba nùn mṵnnun asansi bikia. ¹¹U bu sṣṵwa u nḗ, bḗeya Gusunṵ u win bandun asiri sṣṵsi, adama be ba tie ba gari kpuro nṵmṵ ka mṵnnu, ¹²kpa “Bu ka mḗeri ba kun wa. Bā n maa nua, kpa n ku bu yeeri, kpa bu ku raa ka gṵru gṵsie, Gusunṵ u sere bu suuru kua.”

Mṵn ten tubusianu

(I maa mḗerio Mateu 13:18-23, Luku 8:11-15)

¹³Ma u bu sṣṵwa u nḗ, mṵn teni ta ṅ bḗe yeeri? N n mḗn na, amṵna ni nu tie kpuro no koo ka bḗe yeeri. ¹⁴Durṵ wi, Gusunṵn gariya u yḗkamṵ. ¹⁵Tṵn be ba ka swaa baaru weene mi ba gari yi yḗka, beya bā n gari yi nua Setam da nḗ u yi wuna ben gṵrun di. ¹⁶Meya maa be ba ka kpee saaran tem weene, beya bā n gari yi nua mii mii ba ra yi mwḗ ka nuku dobu. ¹⁷Adama ba ku ra n gbini mṵ ben tii sṵ, ba ku ra yṵre n ka tḗ. Sanam mḗ wahala ka noni swāara tunuma gari yin sṵ, yande kpa bu biru wura. ¹⁸Gaba maa sāa be ba ka tem sākunugum weene. Beya ba ra

gari yi nṵ ¹⁹adama ba ra n wurure ka ben handunian wāaru kpa dukian kīra n bu taki dii. Ba gāa dabinun kṵde mṵ. Ye kpurowa ya ra gari yi tḗesi kpa yi kpāna yi binu ma. ²⁰Be ba maa ka tem gem weene, beya ba ra gari yi nṵ kpa bu yi mwa kpa bu binu ma, gabu tena, gabu wata, gabu wunṵbu (100).

Fitilan mṵndu

(I maa mḗerio Luku 8:16-18)

²¹Yera Yesu u bu bikia u nḗ, ba ra fitila ge ga sṵre kaaru wukiri? Ba ra gu doke kpīnun kṵkṵro? Ba ku ra gu sṵndi dabu wṵllṵ? ²²Gāanu sari ni nu berua ma nu ṅ koo tera, asirin gāanu maa sari ni nu ṅ koo sṣṵsira. ²³Wi u swaa mṵ u ka nṵ, u nṵwṵ.

²⁴U maa bu sṣṵwa u nḗ, i laakari koowo ye i nṵmṵ. Sakaku ge i ka yīrumṵ, geya ba koo ka bḗe yīrua, kpa bu bḗe sosia. ²⁵Domi wi u mṵ, wiya ba koo sosia. Adama wi u kun gāanu mṵ, piiko ye u mam mṵ ba koo nṵn ye wṵrari.

Dīa bwese te ba yḗkan gari

²⁶Ma Yesu u nḗ, Gusunṵn banda sāawa nge durṵ goo wi u bweseru yḗka gberṵ. ²⁷U kpunamṵ wṵkuru, u seemṵ bururu. Saa ye kpurowa bwese te, ta kpīimṵ ta kpḗamṵ. U ṅ yḗ amṵna n koosinamṵ. ²⁸Tema mu ka mḗn tii tu kpīisiamṵ, gbīikaa kpīi nṵnu, yen biru kerī, dākuru kpa tu bḗm doke. ²⁹Sanam mḗ bḗm mu ye, kpa bu gḗ ka kṵmbṵ domi gḗḗebun sanam mu tura.

Mutaadin biman gari

(I maa mḗerio Mateu 13:31-32, 34, Luku 13:18-19)

³⁰Yesu u kpam wure u nḗ, mba sa ko ka Gusunṵn bandu weesina. Ka mṵn terà sa ko tu tubusia. ³¹Ta ka mutaadin bima weene. Bā n ye duurumṵ gberṵ, handunian gāa bweseru kpuro sṵ yeya ya piiburū bo. ³²Adama bā n ye duura bā n kpa ya ra kpḗye ye ko dāru, kpa yu kāasi beke ko sere gunṵsu su sokunu ko yin kukṵsṵ.

³³Yesu u tṵn be Labaari gean gari sṣṵwa ka mṵn dabinu nge nini, nge mḗn saka ba koo kpī bu nṵ. ³⁴U ṅ ka bu gari diri kue ma n kun mṵ ka mṵndu, adama ṅ n tia ka win bwāabu tṵna, u ra bu kpuro tubusiewa.

Yesu u nim kurenu marisia

(I maa mḗerio Mateu 8:23-27, Luku 8:22-25)

³⁵Tṵṵ ten yoka, u win bwāabu sṣṵwa u nḗ, i de su tabura guru giṵ.

³⁶Ba tṵn wṵru deri, ma ba dua goo ge sṵ, mi u sṵ, ba tṵburṵ sannu. Ma goosu gasu bu swīi. ³⁷Suruu sṵ woo bṵkṵ ga na ka dam ma nim kurenu wisi goo sṵ sere ga kī gu yande nim yibu. ³⁸Adama Yesu u dṵ goo sṵ biruṵ u leferi wiru kpīiri. Bwāa be, ba nṵn yamia ba nḗ, yinni n ṅ nun gam sāa ye sa kam kobu dṵṵ?

³⁹ Yera u yanda ma u woo gerusi ka dam ma u nim kurenu sōwa u nee, n tura me, i mario sēe.

Woo ga mari ma yande nim kurenu kpa. ⁴⁰ Yera u bu bikia u nee, mban sōna i nanda nge me. Amōna i n ka man naane sāa.

⁴¹ Ben yaro sua ma ba bikianamō, tōnu weren bwesera wini wi baa woo ka nim kurenu nu mem nōwammē.

5

Yesu u werekunugii bekia

(I maa meerio Mateu 8:28-34, Luku 8:26-39)

¹ Ba tura daa bure ten guru giō Gadaran temō. ²⁻³ Ye Yesu u yande sara goon di yera durō werekunugii goo u ka nūn yinna, u wee sika gian di. Sika sōra u ra n wāa. Ba ku ra kpī bu nūn bōke, baa ka yōni. ⁴ Domi non dabira ba raa win nōma sunnu doke, ma ba win kōri bōka ka yōni adama u ra yōni kasuku kpa u sun ni bōku. Goo maa sari wi u dam mō u ka nūn dwiiasia. ⁵ Saa baayere wōkuru ka sō sō, u ra n wāawa sikan suunu sō ka guunu wōlō u n kuuki mō kpa u n tii muririmō ka kpenu.

⁶ Ye u Yesu wa sarun di u duka da u kpuna win wuswaa. ⁷ Ma u gbāra u nee, mba n sun mennē Yesu, Wōrukoon Bii. Na nun suuru kanamō ka Gusunōn yīsiru, a ku man toori.

⁸ U yeni gerua yēn sō Yesu u raa nee, wēreku ge, gu yariō.

⁹ Ma Yesu nūn bikia u nee, amōna wunen yīsiru.

U wisa u nee, nen yīsira Nōrōbu domi sa dabi.

¹⁰ Ma u Yesu suuru kana u nee, u ku nu tem me yara.

¹¹ N deema kurasō wuu bakaru gara wāa ta dimō guurō. ¹² Ma wēreku ni, nu Yesu kana u de nu da kurasō nin mi, nu du ni sō.

¹³ Ma Yesu u dera nu da. Ma wēreku ni, nu durō wi doonari nu dua kurasō ni sō. Ma kurasō wuu te, ta duki sure saa guuru wōllun di daa bure te sō. Kurasō nin geera tura nge nōrōbun suba yiru (2.000) ma ta nim diira.

¹⁴ Be ba kurasō ni kpere ba duki sua, ba yen labaari kparamō wuu marōō ka baru kpaanō. Tōmba da bu wa ye n koorā. ¹⁵ Ba na Yesun mi, ma ba durō wi wa wi u raa wēreku dabinu mō mi sere ba nu sokumō Nōrōbu. Win laakari ya wurama, u sō u yānu doke. Sanam meya be kpuro ba nanda. ¹⁶ Be ba wa ye n durō werekunugii wi ka maa kurasō ni deema, beya ba tōn be nōsia ye n koorā. ¹⁷ Ma tōn be, ba Yesu kana u doona ben tem di.

¹⁸ Sanam me Yesu u dumō goo sō, wi wērekunu raa wāasi mi, u nūn ayeru kana u ka nūn da sannu. ¹⁹ Adama Yesu nūn yinari. Ma u nūn sōwa u nee, u doo yenuō wigibun

mi kpa u bu nōsia ye Yinni nūn kua kpuro ka nge me u nūn wōnwōndu kua.

²⁰ Durō wi, u doona ma u kparamō tem me ba ra soku Wusu wōkuru sōō gāa baka ni Yesu nūn kua. Ma n tōmbu kpuro maamaaki sāa.

Yarusin bii ka kurō wi u Yesun yaberu baban gari

(I maa meerio Mateu 9:18-26, Luku 8:40-56)

²¹ Ye Yesu u kparamō gōsiramā guru ge u raa wāa, tōn wōru guna maa mennā win mi daa burerun goorō. ²² Durō goo wi ba ra soku Yarusi, mennō yerun wirugii, u na mi. Ye u Yesu wa u kpuna win wuswaa. ²³ Ma u nūn kana gem gem u na u win bii wōndia nōma sōndi wi u wasikiramō, kpa u bēkura u n wāa.

²⁴ Yesu ka nūn da. Ma tōn wōru guna nūn swīi, ya nūn baasi.

²⁵ N deema, tōn ben suunu sōō kurō goo wāa mi, wi u yem wību barō saa wōō wōkura yirun di. ²⁶ Timgii dabiru be ba nūn nōari ba nūn nōni sōōwa gem gem, ma ya win ye u mō kpuro di ma n n sōō kue adama n gōōgōm mōwa n dō. ²⁷ Ye u Yesun baaru nua u tōn wōru ge bukiana u nūn susi biruo, ma u win yaberu baba. ²⁸ Domi u gerua win gōruō u nee, baa win yaberu, wi, ū n baba u koo bēkura. ²⁹ Yera win yem wī bi, bu yōra migum migum, ma u gia win wasi sōō ma u bēkurawa. ³⁰ Ma Yesu tuba mii mii ma win dam mu sōmburu kua. Ma u sīira tōn wōrun suunu sō u nee, wara nen yaberu baba.

³¹ Win bwāaba nūn wisa ba nee, a tōn wōru meerio ge ga nun mōnsi. Miya a maa bikiamō wara nun baba?

³² U meera u ka sikerena u ka wa wi u ye kua. ³³ Ma kurō wi, u diirimō ka nandabu, ma u na u kpuna win wuswaa yēn sō u yē ye n koorā wi sō. Ma u nūn win garin dee dee sōōwa. ³⁴ Ma Yesu nūn sōōwa u nee, bii kurōbu, wunen naane dokebu nun bekia. A doo ka alafia, kpa a n bwāa do.

³⁵ Sanam me Yesu u gari yi gerumō gaba na saa Yarusi wirugii win yēnun di, ma ba wirugii wi sōōwa ma win bii u sariru kua. Mban sōna u maa yinni baasimō.

³⁶ Adama Yesu u n ben gari swaa sue, ma u mennō yerun wirugii wi sōōwa u nee, a ku berum ko, a gesi naane dokeo.

³⁷ U n dere goo u nūn yōsiri ma n kun mō Piēē ka Yakōbu ka Yakōbun wōnō Yohanu. ³⁸ Ye ba tura mennō yerun wirugii win yenuō, Yesu u tōn dabiru wa ba wure bakanu mō, ba sumō ba kuuki mō. ³⁹ Sanam me u dua dirō u bu bikia u nee, mban sōna i sumō, i wure me. Wōndia wi, u n gu u dōwa.

⁴⁰ Ma ba nūn yaakorū mō. Adama ye u be kpuro yara u kpa, u dera wōndia win tundo ka win mero ka be ba wāa ka wi sannu ba dua ka wi, mi wōndia wi, u kpī. ⁴¹ U wōndia win nōmu nēnuā, ma u nūn sōōwa u nee, talita

kum. Yen tubusiana, wøndia wunε, na nun sōwō, a seewo.

⁴² Ma yande wøndia wi, u seewa u sīmo, domi wōō wokura yirugūiwa. Biti bu mwa sere n banda. ⁴³ Yesu u bu sōwō u sire u nεε, bu ku raa de goo u nō. Ma u nεε, bu wøndia wi dīanu wēeyō u di.

6

Nasaretigiba kun Yesu wure

(I maa mεerio Mateu 13:53-58, Luku 4:16-30)

¹ Yesu u doona min di u da win tiin wuuō, ma win bwāaba ka nūn da. ² Ye n kua tōō wērarugiru u Gusunōn garin keu sōōsim wōri mēnō yerō. Tōn dabi te ta nūn swaa daki, biti bu mwa. Ma ba mō, man diya u yenin bweseru waama. Bwisi yirān bwesera ba nūn kā. Amōna u ka sōm damgii ninin bweseru mō. ³ N n dāa dāko wi mini? Maarin bii? Yakōbu ka Yosefu ka Yudu ka Simōōban mōō? N n bεε ka win sesuba sa wāa mini sannu?

Yeniban sōna ba n nūn naane doke. ⁴ Ma Yesu u bu sōwō u nεε, gam sari mi Gusunōn sōmō ku ra n bεεε mō ma n kun mō win tiin temō ka win tōmbun suunu sōō ka win yenuō.

⁵ Yesu u n kpiā u sōm damgiru garu kue mi, ma n kun mō ye u barōbu gabu nōna sōndi u ka bu bekia. ⁶ Ma u biti kua gem gem ben naane doke sarirun sō.

Yesu u bwāabu wokura yiru gōra yiru yiru
(I maa mεerio Mateu 10:5-15, Luku 9:1-6)

Yen biru Yesu u baru kpaanu daamo, u Gusunōn garin keu sōōsimō. ⁷ Ma u wokura yiru ye soka u bu gorimō yiru yiru. U bu dam kā wεεkunun wōllō, ⁸ ma u bu yiire bu ku gāanu kusenu ko sanum sō ma n kun mō deki. Bu ku dīanu sua, n kun mε bōōru, n kun mε gobi yansurōru sōō. ⁹ U nεε bu salubata doke adama bu ku yaberu yiruse sua.

¹⁰ Ma u bu sōwō u nεε, i n wuu gagu dua, i koowo yenu teun sōbu sere i ka wuu ge yari. ¹¹ Bā kun bεε dam koosie gam, ma ba kun bεen gari swaa daki, i n doonō i bεen naasun tua bu kpareo. Yeniwa n ko n sāa seeda ye ya bu taare wēεmō.

¹² Yera bwāa be, ba doona, ba waasu mō ba gerumō tambu bu ben gōrusu gōsio toranun di. ¹³ Ma ba wεreku dabinu giramō, ba maa barō dabinu gum tāremō ba bu bekiamō.

Yohanu Batemu kowon gōō
(I maa mεerio Mateu 14:1-12, Luku 9:7-9)

¹⁴ N wee, sunō Herodu u nua ye gōro be, ba kua, domi Yesun yīsira yara. Ma ba nεε, Yohanu Batemu kowowa seewa gōrin di. Yen sōna u dam mō u ka maamaaki mō.

¹⁵ Gaba nεε, Eliwa.

Ma gaba maa nεε, u sāawa Gusunōn sōmō nge win sōmō yerukobu.

¹⁶ Adama ye Herodu u ye nua, u nεε, Yohanuwa win wiru u dera ba bura, wiya u seewa gōrin di.

¹⁷⁻¹⁹ N deema Herodu wi, u raa win wōnō Filipun kurō Herodia sua kurō, ma Yohanu u nūn sōwō ma n n ka nūn weene u win wōnōn kurō yenu doke. Yen sōna Herodia u Yohanun maru neni, u kī u nūn gō ma u kpāna. Adama Herodu u dera ba Yohanu mwa ba pirisōm doke u ka Herodian gōru yemiasia. ²⁰ Domi Herodu u Yohanun bεεε yē. U yē ma Yohanu sāa tōn geo win wāaru ta dεere, ma u nūn berua u ku wahala wa. U ra kā u Yohanun gari swaa daki baa mε gari yi u ra nō, yi ra win laakari seeye.

²¹ Doma te Herodu u dim bakam kua u ka win maru tōru yaaya, u tōnwerobu ka tabu wirugibu ka Galilen gobigibu soka. Doma teya sanam Herodia naawa. ²² Ye win bii tōn kurō yaabu dua u yawa, n Herodu ka win sōbu dore. Ma Herodu u wøndia wi sōwō u nεε, a man bikio ye a kī, kon nun ye kē. ²³ Yen biru u gerua ka bōri u nεε, ye a bikia kpuro kon nun kē, baa n n nen tem bōnun na.

²⁴ Ma wøndia wi, u yara u da u win mero bikia mba n weene u sunō bikia.

Ma mero u nūn sōwō u nεε, u Yohanu Batemu kowon wiru bikio.

²⁵ Yande wøndia wi, u wura ka sendaru sunōn mi, ma u nūn sōwō u nεε, na kī a man Yohanu Batemu kowon wiru kē tēn tē perenti sōō.

²⁶ Baa mε sunō win nukura sankira gem gem, ka mε, win bōri ka win sōbun sō, u n kī u nūn yinari. ²⁷ Ma u win kiruku turo gōra ka wooda u ka Yohanu Batemu kowon wiru na. Ma kiruku u da u Yohanun wiru bura pirisōm dirō, ²⁸ ma u ka wiig te na perenti sōō u wøndia wi wē, ma wøndia maa sua u win mero wē. ²⁹ Ye Yohanun bwāaba gari yi nua, ba da ba win goru sua ba sikua.

Yesu u tōmbu nōrōbun

suba nōōbu diisia

(I maa mεerio Mateu 14:13-21, Luku 9:10-17, Yohanu 6:1-14)

³⁰ Gōro be, ba wurama Yesun mi, ma ba nūn saaria kpuro ye ba kua, ka yēn keu ba sōōsi. ³¹ Ma tōn dabira naamō ben mi ta wemō sere wi ma win bwāaba fεε bia bu di. Yen sōna u bu sōwō u nεε, i na su tii kara su da gbaburu gia i wēra fiiko.

³² Ma ba goo nimkuu dua ba doona gbaburu gia, wi ka win bwāabu. ³³ Adama tōn dabira wa ba doonō, ma ba bu tuba. Yen sōna tamba ghia ba duki da wusu kpuron di mi Yesu ka win bwāaba dōō.

³⁴ Ye Yesu u yara goon di u tōn wōru guna wa, ma u yen wōnwōndu wa yēn sō ba sāa nge yāanu ni nu kun kparo mō. Ma u bu gāa dabinu keu sōōsim wōri. ³⁵ Ye sōō yāara win bwāaba nūn susi ba nεε, yam mi gbabura, sōō

wee maa yāara. ³⁶ A de tɔn be, bu da baru kpaanɔ ka wuu si su wāa turuku bu dwe ye ba koo di.

³⁷ Adama u bu sɔɔwa u nɛɛ, i bu dīanu wɛɛyɔ bɛɛn tii.

Ba nūn bikia ba nɛɛ, a kī su sɔɔ goobun (200) sɔmburun gobi sua su da su ka pɛɛ dwe kpa su bu wɛ bu di?

³⁸ Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, pɛɛ nyewa i mɔ. I doo i wa.

Ye ba wa ba nɛɛ, pɛɛ nɔɔbuwa ka maa swɛɛ yiru.

³⁹ Ma u win bwāabu yiire bu tɔn be sinasia wuu wuuka yaka bekusu sɔɔ. ⁴⁰ Ma ba sina wuu wuuka gam wunɔbɔ (100), gam weeraakuru. ⁴¹ Yera Yesu u pɛɛ nɔɔbu ye sua ka swɛɛ yiru ye, ma u win nɔni sua wɔlɔ u Gusunɔ siara. Ma u pɛɛ ye murura u win bwāabu wɛɛmɔ bu tɔn be yabua. U maa swɛɛ yi bɔnu kua tɔmbu kpuro bu ka wa. ⁴² Ma be kpuro ba di ba deba. ⁴³ Ma win bwāaba pɛɛ ka swɛɛn sukum gura ye tɔmba di n tiara ma n yiba birenu wɔkura yiru sɔɔ. ⁴⁴ Be ba pɛɛ ye di sɔɔ, tɔn durɔbun geera tura nɔɔɔbun suba nɔɔbu (5.000).

Yesu u sīimɔ nim wɔlɔ

(I maa mɛerio Mateu 14:22-33, Yohanu 6:15-21)

⁴⁵ Ye ba kpa yande, Yesu u win bwāabu sɔɔwa bu ɔɔo nimkuu duo bu nūn gbiiya guru giɔ Besaida gia kpa win tii u n tɔn be yarinasiamɔ. ⁴⁶ Ye u tɔn be nɔɔ kana u kpa, u doona guurun bera gia u ka kanaru ko. ⁴⁷ Sanam mɛ yam tira bwāa be, ba wāa ɔɔo nimkuu sɔɔ daa burerun suunuɔ, ma Yesu tia wi turo guruɔ. ⁴⁸ U wa ma ben seɛɛra kun maa nim muramɔ yɛn sɔ woo damgu ga ka bu yinnamɔ. Sanam mɛ yam sīram dɔɔ, ma u bu turuku kooma u sīimɔ nim wɔlɔ u kī u bu gbiiiri. ⁴⁹ Adama ye ba nūn wa u sīimɔ nim wɔlɔ ba tamaa siiniwa, ma ba nɔɔguru sua, ⁵⁰ domi be kpuro ba nūn waamɔ ma ba nanda. Ma yande Yesu ka bu gari kua u nɛɛ, nɛna, i de bɛɛn laakari yu wurama, i ku nanda.

⁵¹ Ma u dua ben ɔɔo sɔɔ ma woo ga mari. Yera biti bu mwa n banda, ⁵² domi pɛɛ yen sɔm maamaakigira kun bu yeeri ben laakari sarirun sɔ.

Yesu u barɔbu bekie Genesaretin temɔ

(I maa mɛerio Mateu 14:34-36)

⁵³ Sanam mɛ ba tabura ba kpa, ba tura Genesaretin temɔ, ma ba gooru girari. ⁵⁴ Ye ba yara ɔɔon di, migum migum tɔmba Yesu tuba. ⁵⁵ Yera tem mɛn tɔmbu kpuro ba duki daamɔ ma ba ka ben barɔbu naamɔ baama kpuron di Yesun mi, mi ba gesi nua u wāa. ⁵⁶ Yam kpuro mi Yesu u da, baru kpaanɔ ka wuu marosɔ ka gberu kpaanɛba sɔɔ ba ra ka barɔbu nɛwa ben yaaraɔ kpa bu nūn kana u

de bu gesi win yaberun swaa bua baba. Be ba maa ye baba kpuro ba bɛkura.

7

Sikadoban deema

(I maa mɛerio Mateu 15:1-9)

¹ N wee, Falisiba ka wooda yɛrobu gabu be ba na Yerusalemun di, ba menna Yesun mi.

² Ba wa win bwāabu gabu ba dimɔ ka nɔm gbeba, ba n̄ niɛ.

³ N deema Falisiba ka maa Yuuba be ba tie ba ben sikadoban deema swii. B̄a kun niɛ wasa wasa ba ku ra gāanu di. ⁴ Mɛya maa, b̄a n yara ba wurama tɔɔwon di, b̄a kun wobura ba ku ra di. Gāa dabina ba ra maa ko ni n s̄aa ben deema nge narin teabu, ka wekenu, ka maa gb̄ea ye ba kua ka sii gandu.

⁵ Yen s̄ona Falisiba ka wooda yɛrobu ba Yesu bikia ba nɛɛ, mban s̄ona wunen bwāaba ku ra sikadoban deema swii. Mban s̄ona ba ra di ka nɔm gbeba.

⁶ Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, Esai u raa Gusunɔn gari gerua s̄aa s̄aa bɛɛ murafitiban s̄s sanam mɛ u yorua, “Gusunɔ u nɛɛ,

bwese teni ta man bɛɛɛ wɛɛmɔ ka nɔɔ.

Adama ten ɔɔru ga ka man toma.

⁷ Kama ta man s̄aamɔ.

Domi tɔmbun woodawa ya kua ben s̄ɔs̄iru.”

⁸ Ma Yesu u nɛɛ, i Gusunɔn wooda derimɔ, ma i tɔmbun komanu swii.

⁹ U maa bu s̄ɔɔwa u nɛɛ, anna a bwisi wa, ma i Gusunɔn wooda yina ma i bɛɛn deema swii. ¹⁰ Domi M̄awisi u gerua u nɛɛ, “A wunen tundo ka wunen mero bɛɛɛ wɛɛyɔ. Ma u kɔm nɛɛ, “Wi u win tundo n̄ kun mɛ win mero k̄s̄a gerusi, ba koo yɛro gowa.”

¹¹ Adama bɛɛ i gerumɔ ma ɔɔo ù n win tundo n̄ kun mɛ win mero s̄ɔɔwa u nɛɛ, win dukia ye u koo kp̄i u ka nūn somi, koobaniwa, yen tubusiana ya kua Gusunɔgia, ¹² n n̄ maa weene yɛro wi, u win tundo n̄ kun mɛ win mero somi. ¹³ Nge mɛya i Gusunɔn gari tɛɛsimɔ ma i bɛɛn deema swii ye ba bɛɛ deria. I maa gāa dabinu ganu m̄ɔ ni nu ka ye weene.

Ye ya tɔnu m̄ɔ disigii

(I maa mɛerio Mateu 15:10-20)

¹⁴ Ma Yesu u kɔm tɔn wɔru soka win mi, ma u bu s̄ɔɔwa u nɛɛ, i man swaa dakio bɛɛ kpuro i nɔ. ¹⁵ Gāa tɔɔkinu sari ni nu dumɔ tɔnu sɔɔ ni nu koo kp̄i nu nūn ko disigii. Adama gāa ni nu yarimɔ tɔnu sɔɔn di, niya nu nūn m̄ɔ disigii. [¹⁶ ɔɔo ù n swaa m̄ɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.]

¹⁷ Sanam mɛ u tɔn wɔru guna ye deri u dua yenuɔ, win bwāaba nūn mɔn ten tubusianu bikia. ¹⁸ U bu s̄ɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i maa s̄aa bwisi sarirugibu? I n̄ tuba ma gāa tɔɔkinu ni nu dumɔ tɔnu sɔɔ nu n̄ kp̄i nu nūn ko disigii? ¹⁹ Domi dīanu kun dumɔ win ɔɔru sɔɔ ma n̄ kun m̄ɔ win nukurɔ, kpa nu kam ko.

Nge meya Yesu u bu s̄osim̄o ma d̄ianu kpurowa nu deere.

²⁰⁻²¹ Ma u nee, ḡaa ni nu yarim̄o t̄onun ḡorun di niya nu n̄un m̄o disigii. Niya bwisiku k̄osunu ka k̄o m̄ennabu tantanaru s̄o ka gbena ka t̄on goobu (200)²² ka sakararu ka k̄o de ka nuku k̄osuru ka taki ka kom bereteke ka n̄onu ka t̄on sankubu ka tii suabu ka atafiiru. ²³ Ḡaa k̄osu ni kpuro nu yarim̄owa t̄onu s̄on di ma nu ȳero m̄o disigii.

*Kur̄o s̄oo goo u Yesu naane doke
(I maa m̄erio Mateu 15:21-28)*

²⁴ Ma Yesu u swaa w̄ori u doona Tirin tem gia. U dua ȳenu gaqu s̄oo, u n̄ k̄i goo u n̄ ȳe adama u n̄ kp̄ia u kuke. ²⁵ Ma kur̄o goo win bii t̄on kur̄o s̄aa wer̄ekunugii, u nua ba Yesun gari m̄o, ma u na u kpuna win wuswaa. ²⁶ Kur̄o wi, u s̄aawa Gēteki wi ba mara Fenisio, Sirin tem s̄oo. U Yesu kanam̄o u n̄un win biin wer̄eku gira. ²⁷ Adama Yesu n̄un s̄oowa u nee, n weene bu gina bibu d̄ianu w̄e, domi n̄ n̄ w̄a bu bibun d̄ianu sua bu b̄onu k̄oowa.

²⁸ Ma u Yesu wisa u nee, meya Yinni, adama baa b̄oo binu nu ra bibun d̄ia buri d̄abiri tabulun k̄okoro.

²⁹ Yesu u n̄un s̄oowa u nee, wisi bin s̄o, a wio. Wer̄eku ge, ga wunen bii doonari.

³⁰ Ye u tura ȳenu u deema bii wi, u kp̄i kpin yer̄o, wer̄eku ge, ga n̄un doonari.

Yesu u dur̄o soso goo bekia

³¹ Yen biru Yesu u gosirama Tirin tem di u d̄oo Galilen daa bureru gia. Nge me u d̄oo u Sidonin tem ka tem me ba m̄o Wusu w̄okuru bukiana. ³² Yera gaba ka soso goo na win mi, wi u ku ra kp̄i u gari ko s̄aa s̄aa. Ma ba Yesu kana u n̄un n̄oma sondi u bekia. ³³ U ka n̄un da bee tia mi n̄ ka t̄on w̄oru toma, ma u win niki binu doke soso win swasu s̄oo. Ma u yaatam sia u ka win yara baba. ³⁴ Ma Yesu u n̄oni sua woll̄o, u wom mw̄e, ma u nee, Efata, yen tubusiana swasu su wukiaro.

³⁵ Mii mii ma dur̄o win swasu wukiara, win yara d̄enda, ma u gari kobu w̄ori dee dee. ³⁶ Yesu bu yiire bu ku raa goo s̄o adama nge me u bu s̄oam̄o kpeetim sari, meya ba maa gerum̄o kpeetim sari. ³⁷ Ma biti baka bu mwa n̄ banda ma ba gerum̄o ba m̄o, ye u m̄o kpuro ḡaa burana. U mam derim̄o sosoba gari n̄oam̄o. Be ba ku ra raa maa gere, ba gerum̄o.

8

Yesu u tambu n̄or̄obun

*suba nne diisia
(I maa m̄erio Mateu 15:32-39)*

¹ Sanam d̄oo sanam wee, t̄on w̄oru guna ya kpm̄a m̄enna win mi. N deema ba n̄ m̄o ye ba koo di. Yera Yesu u win bw̄aabu soka u nee, ² t̄on w̄oru gen w̄onw̄anda man m̄o domi

yen s̄oo ita wee m̄in di ba ka man w̄aa. Ba n̄ maa ḡaanu m̄o ni ba koo di. ³ N̄a n̄ maa nee bu wio, ba kun ḡaanu di ba koo w̄oruku swaa s̄oo, domi m̄in di ben gaba na, n toma.

⁴ Ma win bw̄aabu n̄un bikia ba nee, mana sa ko p̄e wa ḡababu teni s̄oo ye ya koo t̄on beni debia.

⁵ Yesu bu bikia u nee, p̄e nyewa i m̄o. Ma ba nee, n̄ooba yiru.

⁶ Yera u t̄on w̄oru ge s̄oowa gu sin̄o tem̄o. Ma u p̄e n̄ooba yiru ye sua, u Gusuno siara, ma u ye murura u win bw̄aabu w̄e bu t̄on be yabua. Ma ba ye t̄on w̄oru ge banu kua. ⁷ Ba maa sw̄e piiminu ganu m̄o. Ma Yesu u Gusuno siara nin s̄o, ma u win bw̄aabu s̄oowa bu maa ni t̄on be yabuo. ⁸ Ba di ba deba. Ma bw̄aabu sukum me n̄ tie gura ma n̄ yiiba birenu n̄ooba yiru s̄oo. ⁹ T̄on ben geera tura nge n̄or̄obun suba nne (4.000). Yen biru Yesu u bu yarinasia. ¹⁰ Mii mii wi ka win bw̄aabu ba goo nimkuu dua ba da tem gam gia me ba ra soku Damanuta.

*Falisiba ba ȳireru bikiam̄o
(I maa m̄erio Mateu 16:1-4)*

¹¹ Miya Falisi gaba na Yesun mi, ma ba ka n̄un sikirin̄o w̄ori. Ba n̄un bikia u bu s̄osi ka ȳireru ma win dam weewa wollun di. Ba gerua me bu ka win laakari m̄eri. ¹² Yera u wom mw̄e ma u bu bikia u nee, mban s̄ona t̄en t̄on beni ba ȳireru bikiam̄o. Ka geema, na bee s̄oam̄o, ȳireru garu sari te ba koo bu s̄osi.

¹³ Ma u bu deri, u kpm̄a goo nimkuu dua u ka t̄obura guru gio.

*Falisiban p̄e seeyatia ka Herodugia
(I maa m̄erio Mateu 16:5-12)*

¹⁴ Bw̄aa be, ba duari bu p̄e kusenu ko. Tia t̄onawa ba m̄o goo nimkuu s̄oo. ¹⁵ Yesu bu yiire u nee, i been tii laakari koowo kpa i n Falisiban p̄e seeyatia geri ka maa Herodugia.

¹⁶ Ma ba gerunam̄o ben tii tiine s̄oo ba nee, ȳen s̄o ba n̄ p̄e m̄o yen s̄ona u gerua me.

¹⁷ Yesu u tuba ye ba gerunam̄o ma u nee, mban s̄ona i gerum̄o i nee, ȳen s̄o i n̄ p̄e m̄o yen s̄ona. I n̄ gie? N n̄ bee yeeri gina? Be swaa taoba r̄o? ¹⁸ I n̄ n̄oni m̄o r̄o? I ku ra yam wa? I n̄ swasu m̄o? I ku ra gari n̄o? I n̄ yaaye ¹⁹ doma te na p̄e n̄oobu murura tambu n̄or̄obun suba n̄oobun (5.000) s̄o? Birenu nye s̄ora i gure ye ba di n̄ tia.

Ba n̄un wisa ba nee, w̄okura yiru.

²⁰ Yesu u kpm̄a bu bikia u nee, ye na p̄e n̄ooba yiru murura tambu n̄or̄obun suba n̄en (4.000) s̄o, birenu nye s̄ora i gure ye ba di n̄ tia.

Ba nee, n̄ooba yiru.

²¹ Ma u nee, n̄ n̄ bee yeeri ka t̄e?

Yesu u w̄sko bekia Besaidaa

²² Sanam me ba tura wuu ge ba ra soku Besaidaa, tambu gaba ka w̄sko goo na Yesun

mi ma ba nùn kana u nùn baba. ²³ U wāko win noma nenua u ka da wuun biru. Yen biru u yāatam sie win nōniō ma u yi nōma sōndi u nē, a gāanu waamō?

²⁴ Durō wi, u nōni wukia u nē, na tōmbu waamō. Ba ka dānu weene ba sīma.

²⁵ Ma Yesu kpam win noma sōndi wāko win nōni wōllo. Ye u yāatem nōni girari, u bekura ma u kpuro waamō sāa sāa. ²⁶ Yesu nùn sōwa u wio, u ku maa wura wuu nukuro.

Piē nē Yesu u sāawa wi Gusunō u gōsa

(I maa mērio Mateu 16:13-20, Luku 9:18-21)

²⁷ Sanam meya Yesu u doona ka win bwāabu Sesareō, Filipin tem gia. Ma swaa sōo u win bwāabu bikia u nē, na nē ya? Wara tōmba gerumō na sāa.

²⁸ Ba nē, gaba gerumō Yohanu Batemu kowowa, gaba maa gerumō Eliwa, ma gaba kpam gerumō a sāawa Gusunōn sōmōbun turo. ²⁹ Ma u bu bikia u nē, to, bēe maa ni, amōna bēn tii i gerumō.

Piē nùn wisa u nē, a sāawa Kirisi wi.

³⁰ Yera Yesu u bu gerusi u nē, bu ku raa ye goo sō.

Yesu u win gōo ka win seebun gari mō

(I maa mērio Mateu 16:21-28, Luku 9:22-27)

³¹ Ma u bwāa be sōōbu wōri u nē, Tōnun Bii u n koo ko u kun nōni swāa bakaru wa kpa guro gurobu ka yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu bu nùn yina kpa bu nùn go, adama u koo se gōrin di sōo itase.

³² U gari yi geruawa kpasasa. Yera Piē ka nùn da bōkō ma u nùn gerusibu wōri.

³³ Adama Yesu sīra u win bwāabu mēra ma u Piē gerusi u nē, a desiro nen birun di Setam, domi wunen bwisikunu kun sāa Gusunōginu, nu sāawa tōnuginu.

³⁴ Yen biru Yesu u tōn wōru soka ka win bwāabu sannu, ma u nē, goo ù n kī u nen yira swīi nge bōō, u win gōru kīru derio kpa u win tiin dāa bunanaru sua kpa u man swīi.

³⁵ Domi baawure wi u kī u win wāaru di ka win gōru kīru, u koo tu bia. Adama baawure wi u win wāaru yina nen sō ka nen Labaari gean sō, wiya u koo tu wa ka gem. ³⁶ Arufaani yerā tōnu u mō, baa ù n handunian gāanu kpuro wa, ma u win wāaru bia. ³⁷ Mba tōnu u koo ka win wāaru kasina. ³⁸ N n men na, baawure wi u nen sekuru mō ka maa nen gari tēn tōn kōsobun suunu sōo, be ba n ka Gusunō turo yō, Tōnun Bii u koo win sekuru ko ù n wurama win Baaban yiiko sōo ka Gusunōn gōrado dēerobu sannu.

9

¹ U kpam bu sōōwa u nē, ka geema na bēe sōōmō gabu be ba yō mini, ba koo wa Gusunō u bandu swīi ka ten yiiko bu sere gi.

Yesu wasi gōsia

(I maa mērio Mateu 17:1-13, Luku 9:28-36)

² Sōo nōōba tian biru, Yesu u ka Piē ka Yakōbu ka Yohanu da bee tia, ma u bu kpara u ka da guu bakaru garun wōllo be tōna. Nge mē ba nùn mēra ba wa win wasi gōsia tuki.

³ Win yānu maa ballimō gem gem ma nu burura fem fem. Goo sari handunia mi, wi u koo kpī u bekuru tea tu burura nge men bweseru. ⁴ Yen biru Eli ka Mōwisi ba bu kurema ba ka Yesu gari mō. ⁵ Ma Piē u Yesu sōōwa u nē, Yinni, n wā sa n wāa mini. A de su kunu ita ko, teeru wunegiru, teeru Mōwisigiru, teeru maa Eliqiru.

⁶ U yenī gerua yēn sō u n yē ye u koo gere, domi ba nanda gem gem. ⁷ Ma guru wira na ta bu wukiri, ma ba nōo gagu nua guru wii ten min di ga nē, winiwa nen Bii Kīnasi, i wigii swaa dakio.

⁸ Mii mii ye bwāa be, ba mēra ba ka sikereena, ba n maa goo wa ma n kun mō Yesu turo ka be.

⁹ Nge mē ba sarō guurun di, Yesu u bu yiire bu ku goo sō ye ba wa sere Tōnun Bii u ka se saa gōrin di.

¹⁰ Ba kua ye u bu yiire adama ba bikianamō ben tii tiine sōo ba nē, mba seebu gōrin din tubusianu.

¹¹ Ma ba nùn bikia ba nē, mban sōna wooda yēroba gerumō ma Eliwa koo gbi u na.

¹² U bu wisa u nē, meya Eliwa koo gbi u na u baayere kpuro wesia nge mē ya raa sāa. N n men na, mban sōna Gusunōn gari maa Tōnun Biin gari gerumō yi nē, u n koo ko u kun nōni sōōre gem gem, kpa bu nùn gem. ¹³ Adama na bēe sōōmō, Eli u na ko ma ba nùn kua nge mē ba kī, nge mē Gusunōn gari yi win gari gerumō.

Yesu u bii wi wēreku ga wāasi bekia

(I maa mērio Mateu 17:14-21, Luku 9:37-43a)

¹⁴ Sanam mē ba wurama bwāa be ba tien mi, ba tōn wōru wa ga bu sikereene, ma wooda yēroba ka bu sikirinamō. ¹⁵ Ye tōn be kpuro ba Yesu wa, ba biti soora too too, ma ba duki daamō win mi bu ka nùn tōbiri. ¹⁶ Ma u win bwāabu bikia u nē, mban sikirinōwa i mō bēe ka be.

¹⁷ Tōn wōru ge sōon di goo u nùn wisa u nē, yinni, na ka nun nen bii naawawa yēn sō u wēreku mō ge ga yinamō u gari gēn.

¹⁸ Baama mi ga nùn seeri ga ra nùn surewa temō, kpa u yāatam pōkeru yari u n donnu temmō kpa u bemi. Na maa wunen bwāabu kana bu gu gira adama ba kpana.

¹⁹ Ma Yesu u bu wisa u nē, bēe tōn naane doke sarirugibu, sere saa yerā ko na n ka bēe wāa. Sere domma ko na n ka bēe temane. I ka man bii wi naawa mini.

20 Ma ba ka nùn da win mi. Ye wɛrɛku ge, ga Yesu wa, yande, ga bii wi sura temɔ ka dam u bindimɔ ma u yāatam pakeru yarimɔ. 21 Yesu bii win baa bikia u nɛɛ, saa domman diya yeni ya nùn deema.

Ma u nɛɛ, saa win birun diya. 22 Kiri kiri ga ra nùn sure dɔɔ sɔɔ, n̄ kun mɛ nim sɔɔ, kpa ga n̄ kī gu nùn kam koosia. Adama à n̄ kaa kpī a gāanu ko, a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo, kpa a sun faaba ko.

23 Ma Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a nɛɛ, n̄ n̄ kon kpī ro! Wi u naane doke, kpuro n̄ koo nùn kooro.

24 Ma bii win baa u nɔɔgiru sua u nɛɛ, na naane doke, a man somiɔ kpa nɛn naane dokebu bu sosi.

25 Ye Yesu wa ma tɔn wɔru ga duki naamɔ ga mennamɔ u wɛrɛku ge gerusi u nɛɛ, wɛrɛku wunɛ, wunɛ wi a ra tɔnu ko soso kpa u kpana u gari gere, a bii wi doonario, a ku ra maa wurame win mi.

26 Yera ga bii wi sura ka dam, ma ga kuuki mɔ ga ka doona. Ma bii wi, u kua nge goru sere tɔn dabira mɔ, u guwa. 27 Adama Yesu u win nɔmu nɛnuu u seeya, ma u yɔra.

28 Sanam mɛ Yesu u dua yenuɔ tɔn tuko goo kun maa ka bu wāa, win bwāabu nùn bikia ba nɛɛ, mban sɔna be, ba kpana bu wɛrɛku ge gira.

29 Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, wɛrɛku genin bwesera ku ra doone ma n̄ kun mɔ ka kanaru.

Yesu u kpat win goo

ka win seebun gari mɔ

(I maa mɛerio Mateu 17:22-23, Luku 9:43b-45)

30 Yen biru ba doona min di, ma ba Galilen tem bukiana. N̄ deema u n̄ kī goo u n̄ yɛ mi u wāa, 31 domi u win bwāabu sɔmɔ u mɔ, ba koo Tɔnun Bii tɔmbu nɔmu sɔndia bu nùn go, adama sɔɔ itase u koo se gorin di.

32 Ye u gerua mi, ya n̄ bu yeeri. Ma ba bɛrum mɔ bu ka nùn yen tubusianu bikia.

Wara gisonkoru bo

(I maa mɛerio Mateu 18:1-5, Luku 9:46-48)

33 Ma ba tura Kapenamɔ. Saa ye u wāa yenuɔ u bu bikia u nɛɛ, mba ba sikirinemɔ swaa sɔɔ.

34 Adama ba mari sɔɔ yɛn sɔ swaa sɔɔ ba sikirinamɔwa ba n̄ ka yɛ ben suunu sɔɔ wi u bo. 35 Ma u sina u wɔkura yiru ye sɔka u bu sɔɔwa u nɛɛ, goo ù n̄ kī u ko be kpuron wirugii, u koowo be kpuron biruko ka be kpuron sɔmɔ.

36 Yera u bii piibu gagu nɔmu nɛnuu u ka na ben suunu sɔɔ. U nùn sua ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, 37 baawure wi u bii winin bweseru wura nɛn yīsirin sɔ, nɛna u wura. Baawure wi u

maa man wura, n̄ n̄ ne turo u wura, u maa wi u man gɔrima wurawa.

Wi u kun ka sun yibere tɛeru neni, bɛsegiuwa

(I maa mɛerio Luku 9:49-50)

38 Yohanu nùn sɔɔwa u nɛɛ, Yinni sa goo wa u wɛrɛkunu giramɔ ka wunen yīsiru, ma sa nùn yinari yɛn sɔ u n̄ nun swīi ka bɛse sannu.

39 Adama Yesu u nɛɛ, i ku yɛro yinari, domi goo sari wi u koo maamaaki ko ka nɛn yīsiru, ù n̄ kpa u n̄ yande nɛn kɔsa gerumɔ. 40 Domi wi u kun ka sun yibere tɛeru neni bɛsegiuwa.

41 Ka geema, na bɛɛ sɔmɔ, baawure wi u bɛɛ nim k̄a i n̄ɔra yɛn sɔ i s̄aa Kirisigibu yɛro u koo win are wa.

Toraran baberu

(I maa mɛerio Mateu 18:6-9, Luku 17:1-2)

42 Adama baawure wi u bii piimii ni nu man naane doke min teu torasia, n̄ sanɔ bu nùn nɛru gbinisia win wīirɔ, kpa bu nùn kpɛɛ nim wɔku sɔɔ. 43-46 N̄ n̄ men na, wunen nɔmu n̄ kun mɛ wunen nɔɔ teu ḡa n̄ nun torasia a gu buro. N̄ sanɔ bo a ka nɔm teu n̄ kun mɛ naa teesu wāaru wa te ta ku ra kpe, n̄ kere a n̄ nɔma yiru ka naasu yiru mɔ kpa bu nun kpɛɛ dɔɔ sɔɔ [mi kɔkɔ ni nu ko n̄ ben wasi dimɔ nu n̄ gbimɔ, ka mi dɔɔ kun gbimɔ.] 47 N̄ n̄ maa wunen nɔnun na, ga nun torasia a gu wɔwo. N̄ sanɔ a n̄ nɔnu teu mɔ a ka da mi Gusunɔ u bandu swīi ka sere a n̄ nɔni yiru mɔ kpa bu nun kpɛɛ dɔɔ sɔɔ, 48 mi kɔkɔ ni nu ko n̄ ben wasi dimɔ nu n̄ gbimɔ ka mi dɔɔ kun gbimɔ. 49 Domi ba koo baawure dɔɔ wisi nge mɛ ba ra b̄aru ȳke d̄ianu w̄llo.

50 Baru * ḡaa geena, adama b̄aru t̄a n̄ nɔɔ gu, ka mba ba koo kpat tu dorasia. I n̄ b̄aru mɔ bɛɛn tii sɔɔ, kpa i n̄ nɔɔ nɛ bɛɛn tii tiine sɔɔ.

10

Yesu u yinanaan gari mɔ

(I maa mɛerio Mateu 19:1-12, Luku 16:18)

1 Yen biru Yesu doona min di u da Yudean temɔ ka Yuudenin gurua. Tɔn wɔru guna kpat mennan win mi. Nge mɛ win dɔɔnɛ u kpat bu Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ.

2 Falisi gaba na win mi bu ka win laakari mɛeri. Ba nùn bikia ba nɛɛ, wooda ya koo wura tɔnu u win kura yina?

3 U bu wisa u nɛɛ, wooda yerà Mɔwisi u bɛɛ wɛ.

4 Ba nɛɛ, u nɛɛwa durɔ u yinanaan tireru yore kpa u de win kura u doona.

5 Ma Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn woo b̄ɔbunon s̄na Mɔwisi u bɛɛ wooda ye yorua.

6 Adama sanam mɛ Gusunɔ u handunia taka kua u tɔmbu taka kuawa durɔ ka kura. 7 Yen s̄na durɔ u koo win tundo ka win mero deri kpa wi ka win kura ba n̄ manine, 8 kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee. Nge mɛya, ba n̄ maa

* 9:50 baru - Bɔɔ te ba ka yā mini ta ka b̄aa swāaru weene. Ta koo kpī tu nɔɔ gbi.

sāa tumbu yiru ma n kun mō tōn turo. ⁹ N n men na, tōnu u ku maa karana ye Gusunō u mēna.

¹⁰ Sanam mē Yesu ka win bwāabu ba wura yenuō, ba nūn gari yin tubusianu bikia. ¹¹ Ma u bu sōwa u nē, baawure wi u win kurō yina ma u kpao sua, u sakararu kuawa. ¹² Kurō goo ù n maa win durō yina ma u kpao sua, sakarara u kua.

Yesu u bibu kanaru kua

(I maa mērio Mateu 19:13-15, Luku 18:15-17)

¹³ Yera tōmba ka bibu na win mi u ka bu baba. Adama win bwāaba bu gerusi. ¹⁴ Ye Yesu wa ye ba mō u mōru bara, ma u bu sōwa u nē, i bibu derio bu na nen mi, i ku bu yinari, domi Gusunō u bandu swīi tōmbun sō be ba sāa nge bibu. ¹⁵ Ka geema na bēe sōmō, baawure wi u kun ban te Gusunō u swīi wure nge mē bii yākabu ga ra gen mōwōbu wure, u ñ kpē u n sāa ban tegii.

¹⁶ Yera u bibu sua, u ben baawure nōma sōndi, ma u bu domaru kua.

Gobigii goon gari

(I maa mērio Mateu 19:16-30, Luku 18:18-30)

¹⁷ N wee, ye Yesu u kpam swaa wōri u doonō, durō goo duka da win mi u yiira win wuswaa u nē, yinni, a sāawa tōn geo, mba kon ko n ka wāaru te ta ku ra kpe wa.

¹⁸ Ma Yesu nūn bikia u nē, mban sōna a man sokumō tōn geo. Goo sari wi u sāa geo, ma n kun Gusunō turo. ¹⁹ N ñ a wooda yē rō ye ya gerumō, “I ku tōnu go. I ku sakararu ko. I ku gbeni. I ku goo gari mani. I ku goo taki di. I bēen tundo ka mero bēere wēeyo.”

²⁰ Ma u nē, yinni, wooda yeni kpurowa na swīi nen birun di.

²¹ Yera Yesu u nūn mēra u nūn kīa ma u nē, gāa teena nu nun tie. A doo a dōra kpuro ye a mō kpa a yen gobi sāarobu bōnu kua. Æ n kua mē, kaa n dukia mō Gusunōn mi. Yen biru kpa a na a man swīi.

²² Adama u mōrua gari yinin sō, ma u doona ka nuku sankiranu domi dukia bakagiwa.

²³ Yesu u yam mēra u ka sikerena, ma u win bwāabu sōwa u nē, n sē gem gem dukiagii u ka ban te Gusunō u swīi wura.

²⁴ Ma biti baka bwāa be mwa win gari yin saabu. Yesu u kpam nē, bōrōba, n sē gem gem be ba ben naane doke dukia sō bu ka ban te Gusunō u swīi wura. ²⁵ Yen sēsō ga kpā n kere yooyoo gu du yaburan wēro gu yari.

²⁶ Bwāa be, ba biti soora ma ba bikianama ba mō, ñ n men na, wara koo den faaba wa.

²⁷ Yesu bu mēra tii, ma u nē, tōmbun miya ya ñ koorō, adama Gusunōn mi ya koo koorā, domi Gusunō u ku ra gāanu ganu kpāne.

²⁸ Ma Piē nūn sōwa u nē, n wee, sa kpuro deri sa nun swīi.

²⁹ Yesu nē, ka geema na bēe sōmō, goo ù n win kpauru deri nen sō ka Labaari gean sō, ñ kun mē win maabu ka win wōnōbu ka win sesubu, ñ kun mē win mero ka win tundo, ñ kun mē win bibu, ñ kun mē win gbea, ³⁰ u koo kpam kpaanu wa wunōm wunōm tē saa yeni sō. U koo dinu wa, ka maabu ka wōnōbu ka sesubu ka mērobu ka bibu ka gbea, ka maa nōni swāaru. Sia u koo maa wāaru te ta ku ra kpe wa. ³¹ Adama tōn dabinu be ba tē sāa gbiiikobu ba koo ra ko dāakobu, be ba maa tē sāa dāakobu, ba koo ra ko gbiiikobu.

Yesu u win goo ka win seebun gari mō nōn itase

(I maa mērio Mateu 20:17-19, Luku 18:31-34)

³² Yesu u win bwāabu gbiiye ba swaa mō ba dōo Yerusalemō. Biti win bwāabu mō, ma be ba bu swīi ba nande. Ma Yesu kpam gera bee tia ka wōkura yiru ye, u bu sōbu wōri ye n koo nūn deema. ³³ U nē, n wee, sa Yerusalemu dōo mi ba koo Tōnun Bii yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu nōmu sōndia. Ba koo nūn taare wē bu ka nūn go, kpa bu nūn tōn tukobu nōmu sōndia. ³⁴ Beya ba koo nūn yaakoru ko, bu nūn yāatam sie, bu nūn seni so. Yen biru kpa bu nūn go. Sōo itase kpa u se gōrin di.

Yakōbu ka Yohanu bikia bu

(I maa mērio Mateu 20:20-28)

³⁵ Yera Yakōbu ka Yohanu, Sebeden bibu, ba susi Yesun bōkuo ma ba nē, yinni sa kī a sun kua ye sa ko nun bikia.

³⁶ Ma u bu bikia, mba i kī n bēe kua.

³⁷ Ba nūn sōwa ba nē, a de su sina, turo wunen nōm geu turo maa wunen nōm dward, wunen yiiko sōo.

³⁸ Yesu u nē, i ñ yē ye i bikiamō. I ko kpī i wahala sōbe ye kon sōbe? I ko batēmu ye kpī yēn bweseru ba koo man ko?

³⁹ Ba nē, sa ko kpī.

Ma Yesu bu sōwa u nē, geema, i ko wahala wa ye kon wa, ba koo maa nen batēmun bweseru bēe ko, ⁴⁰ adama n ñ nen baa n ka gōsi be ba koo sina nen nōm geuō ka nen nōm dward. Tōn bēn sō aye ni, nu sōru sāa, beya ba koo nu wa.

⁴¹ Ye bwāabu wōku te ta tie ta gari yi nua, ta ka Yakōbu ka Yohanu mōru kua. ⁴² Ma Yesu u bu soka u nē, bēen tii i yē nge mē be tōn tukoba ra garisi ben tem yērobu, ba ra n bu dam dōremō kpa ben wirugibu ba n u taare. ⁴³ Adama n ñ sāa mē bēen mi. Bēen goo ù n kī u ko wirugii bēen suunu sōo, u koowo bēen sōmō. ⁴⁴ Mēya maa bēen wi u kī u ko gbiiikoo, u koowo bēe kpuron yoo. ⁴⁵ Domi baa Tōnun Bii, u ñ nē bu ka nūn sā, u nawa u ka gabu sā, kpa u gbi u ka tōn dabinu yakia.

Yesu u Baatime wōko wi bekia

(I maa mēerio Mateu 20:29-34, Luku 18:35-43)

⁴⁶ Yera ba Yeriko dua. Sanam mē Yesu u yariō ka win bwāabu ka tōn wōru guna sannu, bara kowo wōko goo wi ba ra soku Baatime, Timen bii, u sō swaa baarō. ⁴⁷ Ye u nua ma Yesu Nasaretigiwa wāa mi, u nōogiru sua u mō, Yesu, Dafidin sikadobu, a nen wōnwōndu waawo.

⁴⁸ Ma tōn dabira nūn gerusimō, ba nūn sōmō u mario. Adama u gbāramō too too u mō, Dafidin sikadobu, a nen wōnwōndu waawo.

⁴⁹ Yesu yōra, ma u nē bu nūn sokuma.

Ba wōko wi soka ba nūn sōwa u ku mwia kpana, u seewo, Yesu u nūn soku.

⁵⁰ Wōko wi, u win gōgō kakia u kō u seewa fuuku, ma u na Yesun mi. ⁵¹ Ma Yesu u nūn bikia u nē, mba a kī n nun kua.

Ma wōko wi, u nūn sōwa u nē, yinni na kī n yam wawa.

⁵² Ma Yesu u nūn sōwa u nē, a doo, wunen naane dokebu nun bekia.

Mii mii u yam wa, ma u Yesu swī swaa yen min di.

11

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa mēerio Mateu 21:1-11, Luku 19:28-40, Yohanu 12:12-19)

¹ Sanam mē ba Yerusalemu turuku kua Betefagi ka Betanin bōkuo, ba tura Olifin guuro. Yera Yesu u win bwāabu yiru gōra. ² U bu sōwa u nē, i doo baru kpaa te i mēera bēen wuswaa mi. I n dua mi, i ko keteku buu wa ga sōri ge goo kun sōnre, i gu sōsiamā i ka na. ³ Goo ū n bēe bikia mban sōna i gu sōsiamō, i nē, Yinniwa u gen bukata mō. Mii mii u koo de i ka gu na mini.

⁴ Ma ba doona ba tura mi ba keteku buu ge wa ga sōri yenu kōnnōn gambōō swaa baarō. Ma ba gu sōsia. ⁵ Gabu be ba yō mi, ba bu bikia, amōna! Mban sōna i keteku buu ge sōsiamō.

⁶ Ba bu sōwa nge mē Yesu u nē bu gere, ma ba bu deri ba ka doona. ⁷ Ba keteku buu ge gawa ba ka Yesu daawa. Ma ba ben yabenu potira ba teria gen wōllō, ma Yesu u nu sinari. ⁸ Tōn dabinu nu nin yabenu teria swaa sō, ma gaba maa bāa kakosu bōrimō ba teriamō swaa mi. ⁹ Be ba nūn gbiiye ka be ba nūn swī biruō, ba gbāsukumō ba mō, “Baruka! U sōawa domarugii wi u sisi Yinnin yīsiru sō. ¹⁰ Domarugira besen baaba Dafidin ban te ta sisi. Bu Gusunō siaro wōllō!”

¹¹ Yera Yesu u Yerusalemu dua u da sāa yera, ma u gāanu kpuro mēera u ka sikerena. Adama ye u wa yam tīra u yara u da Betani gia ka win bwāabu wōkura yiru ye.

Yesu u dāru garu bōrusi

(I maa mēerio Mateu 21:18-19)

¹² Yen sisiru, ye ba doona Betanin di, yera gōra Yesu mō. ¹³ Ma u dāru garu wa sarun di te ba mō figie ta wurusu kpāre. U da mi, u ka wa nge ta mara. Adama ye u tura mi, u n gāanu ganu wa ma n kun mō wurusu yēn sō sanam mē, mu n sāa ten marubun saa. ¹⁴ Yesu tu sōwa u nē, goo kun maa ten binu dimō sere ka baadomaa.

Win bwāaba maa gari yi nua.

Yesu u dua sāa yera

(I maa mēerio Mateu 21:12-17, Luku 19:45-48, Yohanu 2:13-22)

¹⁵ Sanam mē ba tura Yerusalemu Yesu u da sāa yera. Ma u be ba kiaru dōramō ka be ba dwemō mi giram wōri. U be ba gobi kōsimōn tabuluba fukura, ka totoberē dōrobun kitanu. ¹⁶ U n maa dere goo u ka gāanu bukiana sāa yeru mi. ¹⁷ Yera u tōn be sōōbu wōri u nē, ba yorua ma Gusunō u nē, “Win diru ta ko n sāawa kanarun diru tōmbu kpuron sō.” Adama bēe i tu kua gbēnōbun wāa yeru.

¹⁸ Ye yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu ba gari yi nua, yera ba swaa kasu bu ka Yesu go. Adama ba nūn berum sāa domi tōn wōru ge, ga biti soora win keu sōsibun sō.

¹⁹ Ye sōo kpa, Yesu ka win bwāabu ba yara wuun di.

Yesu ka dāa te ta gberan gari

(I maa mēerio Mateu 21:20-22)

²⁰ Yen sisiru bururu, nge mē ba sarō, ba dāa te Yesu u bōrusi mi wa ta gbera mam mam sere ka ten gbiniō. ²¹ Yera Piēe u yaaya ye Yesu raa gerua ma u nūn sōwa u nē, Yinni a figie ye mēerio ye a bōrusi, wee ya gbera.

²² Yesu u bu sōwa u nē, i de i n Gusunō naane sāa. ²³ Ka geema na bēe sōmō, baawure wi u guu teni sōmō tu seewo tu tii sure nim wōku sō, ma u kun sika sika mō win gōruō kpa u n naane doke ye u gerumō sō mēya n koo maa nūn koorā. ²⁴ Yenin sōna na bēe sōmō, gāanu baanire ni i bikiamō kanaru sō, i naane dokeo ma i nu wa i mwa kō, mēya n koo maa bēe kua. ²⁵ Sanam mē i yō i kanaru mō, i n gāanu mōsine ka goo, i gina yēro suuru kuo, kpa bēen Baaba wi u wāa wōllō u maa bēe bēen toranu suuru kua. [²⁶ Adama bēe, i kun gabu suuru kue, bēen Baaba wi u wāa wōllō, u n koo maa bēe bēen toranu suuru kua.]

Man diya Yesu u yiiko wa

(I maa mēerio Mateu 21:23-27, Luku 20:1-8)

²⁷ N wee, ba kpam wura Yerusalemuō. Nge mē Yesu u bōsu sāa yera, yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu ka guro gurobu ba na win mi, ²⁸ ba nūn bikia ba nē, weren

yiikowa a ka yeni m̄. Wara nun yiiko wē a ka yenin bweseru ko.

²⁹ Yesu bu wisa u n̄e, kon b̄e gari tia gaa bikia. I n kp̄ia i man ye wisa, sanam meya kon b̄e s̄o yiiko ye na ka yeni m̄. ³⁰ Bat̄emu ye Yohanu u m̄, weren yiikowa u ka m̄. Gusun̄ogia? Nge t̄onugia. I man wisio.

³¹ Ma ba wesiana ben tii tīne s̄o ba n̄e, mba sa ko n̄n wisi. Tē n̄o? S̄a n gerua sa n̄e Gusun̄on yiikowa, u koo n̄e, mban s̄ona sa n̄ Yohanu naane doke. ³² S̄a n maa gerua sa n̄e, t̄onugia, to.

N deema ba t̄ombun b̄erum m̄o domi t̄ambu kpurowa ba wura kam kam ma Yohanu u s̄aa Gusun̄on s̄om̄.

³³ Yen s̄ona ba Yesu s̄owa ba n̄e, ba n̄ yē.

Ma Yesu maa bu s̄owa u n̄e, n̄ena kun maa b̄e s̄om̄ w̄in yiiko na ka yeni m̄.

12

Gbaa wuko k̄sobun gari

(*I maa m̄erio Mateu 21:33-46, Luku 20:9-19*)

¹ Yen biru, Yesu u ka bu m̄ndu gari s̄owa. U n̄e, dur̄o goo u gbaaru kua mi u d̄aa bii duronu duura ni ba ra soku res̄em, ma u kara kua u ka sikerena. U maa w̄oru gba mi ba koo d̄aa bii ni gama ma u gbaa k̄su yeru kua. Yera u gbaa wukobu kasu u bu ye n̄omu b̄eria ma u wigiru doona. ² Sanam m̄e d̄aa binun s̄ribu tura, u win s̄om kowo ḡora gbaa wuko ben mi bu win banu m̄waama. ³ Yera gbaa wuko be, ba s̄om kowo wi m̄wa ba so ma ba n̄n ḡasia n̄om dira. ⁴ Yera u kram bu s̄om kowo goo ḡoria ma gbaa wuko be, ba n̄n so wir̄o ma ba n̄n yaa kasiki. ⁵ Gbaa ȳero wi, u kram maa bu s̄om kowo ḡoria, ma ba n̄n go. Meya ba ben dabinu kua, ba gabu so ba gabu go. ⁶ Tē, n tie gbaa ȳero win bii k̄inasin tii tii. Wiya u bu ḡoria d̄akuru u n̄e, ba koo win biin n̄onu nasia. ⁷ Adama gbaa wuko be, ba wesiana ba n̄e, winiwa gbaa ten tubi dio. I na su n̄n go kpa gbaa te, tu ko b̄esegiru. ⁸ Yera ba aluwaasi wi m̄wa ba go. Ma ba win goru yara gbaarun di.

⁹ Yesu u n̄e, tē, am̄ona gbaa ȳero wi, u koo ko. U koo da u gbaa wuko be go kpa u win gbaaru gabu n̄omu s̄andia. ¹⁰ B̄e i n̄ gari yini gara Gusun̄on gari s̄o yi yi n̄e, “Kpee te ban̄ba yina, tera ta kua gani gamburun dam.

¹¹ Yinniwa ye kua, ma n kua maamaaki b̄esen n̄oni s̄o.”

¹² Yera ba swaa kasu bu ka n̄n m̄wa, domi ba tuba ma ben s̄ona u m̄n te kua. Adama ba t̄on w̄oru nasia, ma ba n̄n deri ba doona.

W̄o ḡobin kasiabun gari

(*I maa m̄erio Mateu 22:15-22, Luku 20:20-26*)

¹³ Ma ba Falisi gabu ka Herodun t̄ambu gabu ḡora Yesun mi, bu ka n̄n garin yina

b̄eria. ¹⁴ Ye ba tura win mi, ba n̄e, yinni, sa yē ma a ra gem gere. Meya a ku ra goon n̄onu m̄eri, domi a ku ra gari gere bin̄e ka b̄erum s̄o, adama a t̄ambu Gusun̄on swaa s̄osim̄owa dee dee. N weene su tem ȳero w̄o gobi k̄sia? Nge su ku k̄sia.

¹⁵ Adama Yesu u ben murafiti te tuba ma u n̄e, mban s̄ona i ka man garin yina b̄eriam̄e. I man sii geesun gobi s̄osima n wa.

¹⁶ Ba n̄n s̄osi. Ma u bu bikia u n̄e, weren foto ka ȳirera mini. Ba n̄n s̄owa ba n̄e, tem ȳerogia.

¹⁷ Yera Yesu u bu s̄owa u n̄e, i tem ȳero k̄sio ye ya s̄aa tem ȳerogia kpa i maa Gusun̄o k̄sia ye ya s̄aa Gusun̄ogia.

Yera biti baka bu m̄wa n banda win s̄o.

Ḡaribun seebun gari

(*I maa m̄erio Mateu 22:23-33, Luku 20:27-40*)

¹⁸ Yera Sadusi be ba ra n̄e, ḡariba kun seem̄o, ba da Yesun mi, ba n̄n bikia ba n̄e, ¹⁹ yinni, M̄owisi u sun wooda wē u n̄e, goo ù n gu ma u kur̄o deri, ma wi ka kur̄o wi, ba n̄ bii m̄o, n weene ȳero win w̄on̄o u kur̄o ḡomini wi sua, kpa u ka m̄o bibu marua. ²⁰ Wee, tundo turosibu n̄oba yiru gaba raa w̄aa. Ben gbiikoo u kur̄o sua ma u gu, u n̄ ka kur̄o wi bii mara. ²¹ Yera ben yiruse u kur̄o ḡomini wi sua. Win tii maa gu, u n̄ ka kur̄o wi bii mara. Nge meya ben itasen tii, ²² sere n ka girari ben n̄oba yiruse, ba n̄ ka kur̄o wi bii mara. Be kpuron biruwa kur̄o win tii maa gu. ²³ D̄oma te ḡariba koo se, t̄on ben wara ko n kur̄o wi m̄o. Domi be n̄oba yiru ye kpuoro ba n̄n ȳewa kur̄o.

²⁴ Yesu bu wisa u n̄e, i n̄ Gusun̄on gari ka win dam yē. N n̄ yen s̄ona i tore? ²⁵ Domi sanam m̄e ḡariba koo se dur̄o bu ka kur̄o bu ba n̄ maa suanam, ba ko n s̄awa nge Gusun̄on ḡaradoba. ²⁶ Ye n maa s̄aa ḡaribun seebun gari, i n̄ garire M̄owisin tireru s̄o mi aw̄i d̄oogiin gari w̄aa nge m̄e Gusun̄o u ka n̄n gari kua u n̄e, “Wiya Aburahamun Yinni, ka Isakin Yinni, ka Yak̄obun Yinni.” ²⁷ Wee, Gusun̄o u n̄ s̄aa ḡaribun Yinni. U s̄awa wasobugii. Yenin s̄ona b̄een torara kp̄a.

Wooda ye ya bo

(*I maa m̄erio Mateu 22:34-40, Luku 10:25-28*)

²⁸ N wee, wooda ȳero goo u ben sikirino ge nua. U wa ma Yesu u Sadusi be gari gee wisa, ma u da Yesun mi u n̄n bikia u n̄e, woodaba kpuoro s̄o yer̄a ya kere.

²⁹ Yesu u n̄e, wooda ye ya kere wee. “B̄e Isireliba, i swaa dakio, Gusun̄o b̄esen Yinni, wi turowa Yinni. ³⁰ A Gusun̄o wunen Yinni k̄o ka wunen ḡoru kpuoro ka wunen bw̄era kpuoro ka wunen bwisikunu kpuoro ka wunen dam kpuoro.” ³¹ Yen yiruse wee. “A wunen

tɔnusi kɔ̄ nge wunen tii tii.” Wooda gaa maa sari ye ya yeni kere.

³² Ma wooda yɛro wi, u Yesu sɔ̄wa u nɛɛ, to, n wā yinni. Gema a gerua ye a nɛɛ Gusunɔ̄ turowa wāa, goo maa sari ma n kun mɔ̄ wi. ³³ Ma tɔnu ù n Gusunɔ̄ kɔ̄a ka win gɔ̄ru kpuro ka win bwisikunu kpuro ka win dam kpuro, ù n maa win tɔnusi kɔ̄a nge win tii tii, yeya ya yāku dɔ̄o mwaaruginu ka yāku ni nu tie kere.

³⁴ Ye Yesu u wa ma u yeni geruawa ka yɛrun baa, yera u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a turuku kooma a ka du mi Gusunɔ̄ u bandu swii.

Yenin biru goo kun maa kākā u Yesu gāanu ganu bikie.

*Dafidi ka wi Gusunɔ̄ u gɔ̄sa
(I maa mɛerio Mateu 22:41-46, Luku 20:41-44)*

³⁵ Yen biru, nge mɛ Yesu u Gusunɔ̄n garin keu sɔ̄simɔ̄ sāa yerɔ̄, u tɔmbu bikia u nɛɛ, amɔ̄na wooda yɛroba koo kpɪ bu gere ma Kirisi u sāawa Dafidin bii. ³⁶ Dafidin tii, ka Hunde Dɛeron sɔ̄siru u nɛɛ, “Yinni Gusunɔ̄ u nɛn Yinni sɔ̄wa u nɛɛ, a sinɔ̄ nɛn nɔm geuɔ̄ sere n ka nun wunen yibɛrɛba taarea.”

³⁷ Dafidin tii u nùn soka Yinni. Amɔ̄na u ko n maa ka sāa win bii.

I tii laakari koowo

*ka wooda yɛrobu
(I maa mɛerio Mateu 23:1-36, Luku 20:45-47)*

Ma tɔn wɔ̄ru ge, ga Yesun gari swaa daki ka nuku dobu. ³⁸ Win keu sɔ̄sibu sɔ̄o u nɛɛ, i tii laakari koowo ka wooda yɛrobu be ba kɪ ba n bɔ̄su ka yabe dɛndennu, ba maa tɔbirinaa kɪ batuma sɔ̄o ka bɛrɛɛ. ³⁹ Ma ba sin yee bɛrɛginu kɪ mɛnnɔ̄ yɛnɔ̄ ka maa aye bɛrɛginu tɔ̄o baka yerɔ̄. ⁴⁰ Ba gɔ̄minibun yɛrusu dimɔ̄ ka taki ma ba kana dɛndennu mɔ̄ bu ka bu wan sɔ̄. Ba koo bu taare wɛ̄ n kpā.

*Gobi yi kurɔ̄ gɔ̄mini goo u kpɛɛ
(I maa mɛerio Luku 21:1-4)*

⁴¹ Yera Yesu u da u sina sāa yerun kpakoro te ba ra gobi doken bɔ̄kuɔ̄, ma u mɛɛra nge mɛ tamba gobi kpɛɛmɔ̄ te sɔ̄o. Gobi gibu dabiru ba gobi bɛkɛ doke. ⁴² Yera gɔ̄mini sāaro goo u na ma u gobi piiminu yiru doke mi, yin geera sāa nge faram yirun saka. ⁴³ Ma Yesu u win bwāabu soka u bu sɔ̄wa u nɛɛ, ka geema n bɛɛ sɔ̄mɔ̄, gɔ̄mini sāaro wini, u gobi doke kpakoro teni sɔ̄o n tɔmbu kpuro kere. ⁴⁴ Domi be kpuro, ye n sɔ̄ndi ben mɔ̄o bakaru sɔ̄o, yera ba wuna ba doke, adama kurɔ̄ wi, win yāaru sɔ̄ara u kpuro kpɛɛ ye u ka tii kɔ̄su.

13

*Yesu u sāa yerun korabun gari mɔ̄
(I maa mɛerio Mateu 24:1-2, Luku 21:5-6)*

¹ Nge mɛ Yesu u yariɔ̄ sāa yerun di, win bɔ̄o turo u nɛɛ, yinni, anna a dii bakanu wa ka nin kpɛɛ buranu!

² Ma Yesu nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a dii baka ni wa? Baa kpɛɛ teeru ta ñ ko n sɔ̄ndi ten tensim wɔ̄llo. Ba koo ni kpuro surawa.

*Wahala ye ya koo na handunia yu sere kpɛ
(I maa mɛerio Mateu 24:3-14, Luku 21:7-19)*

³ Yen biru Yesu u da Olifin guurɔ̄ u sina u wuswaa kisi sāa yeru gia. Yera Piɛɛ ka Yakɔ̄bu ka Yohanu ka Andere ba da be tɔna ba nùn bikia ba nɛɛ, ⁴ a sun sɔ̄wɔ̄, domma yabu ye, ya koo koora. Yire terɔ̄ ta koo sun sɔ̄si ma yen saa ya tura.

⁵ Ma Yesu u bu sɔ̄ɔbu wɔ̄ri u nɛɛ, i tii laakari koowo, kpa goo ku raa bɛɛ nɔni wɔ̄ke. ⁶ Tɔn dabira koo na ka nɛn yɛsiru ba n mɔ̄, beya ba sāa Kirisi wi, kpa bu tɔn dabiru nɔni wɔ̄ke. ⁷ I n tabun damu damusu nɔ̄mɔ̄, i ku de n bɛɛ berum ko. Yeni ya ñ koo ko ya kun koore, adama n ñ gina handunian kpɛeru mi. ⁸ Domi bwesenu koo seesina. Sinamba koo seesina. Tem yɛiribu ka gɔ̄ɔru ko n wāa gam ka gam. Ye kpuro n ko n sāawa nge tɔn kurɔ̄n nuku wuriribun tore.

⁹ Adama bɛɛ, i n bɛɛn tii sɛ. Domi ba koo bɛɛ mwa kpa bu bɛɛ siri kowobu nɔmu sɔ̄ndia. Ba koo maa bɛɛ so mɛnnɔ̄ yɛnɔ̄, kpa bu ka bɛɛ da tem yɛrobu ka sinambun wuswaa nɛn sɔ̄ kpa i ka seeda di. ¹⁰ Yu sere koora mɛ ba koo gina bwesenu kpuro Labaari gea waasu kua. ¹¹ Adama sanam mɛ ba bɛɛ gawe ba ka dɔ̄o bu bɛɛ siri kowobu nɔmu bɛria, i ku gbi i wururo ka ye i ko gere. Saa ye, yā n tunuma, i geruo ye Gusunɔ̄ u koo bɛɛ sɔ̄. Domi n ñ bɛɛn tii i ko gere, ma n kun mɔ̄ Hunde Dɛero. ¹² Mɔ̄o ka wɔ̄nɔ̄ ba koo kɔ̄rumɔ̄tɔnu kuana bu ka ben turo go, mɛya tundoba koo maa ben bibu kua. Bibu ba koo ben mɔ̄wɔ̄bu seesi kpa bu de bu bu go. ¹³ Tambu kpurowa ba ko n bɛɛ tusa nɛn yɛsirun sɔ̄. Adama wi u temana sere ka nɔrɔ̄, u koo faaba wa.

*Gāa kɔ̄sunun gari
(I maa mɛerio Mateu 24:15-28, Luku 21:20-24)*

¹⁴ Yesu maa nɛɛ, adama i ko kam koosion bwāaroku kɔ̄su wa ga yɔ̄ mi n ñ weene ga n wāa. Wi u tire teni garimɔ̄ u tubuo sāa sāa. Sanam mɛya n weene be ba wāa Yudeaɔ̄ bu kpikiru su bu da guunɔ̄. ¹⁵ Kpa wi u wāa dii tɛera wɔ̄llo u ku sara u du dirɔ̄ u gāanu sua. ¹⁶ Wi u maa woo gberɔ̄ u ku gɔ̄sira yɛnuɔ̄ u win yabe bakaru sua. ¹⁷ Anna kurɔ̄ ben nɔni swāara ko n nɛ sanam mɛ, be ba guri mɔ̄ ka be ba bibu bɔm kɛmɔ̄. ¹⁸ I Gusunɔ̄ kanɔ̄ kpa saa ye, yu ku raa ko woorn sanam. ¹⁹ Domi

sanam me sɔɔ, nɔni swāa bakara ko n wāa tɛn bweseru ta n̄ koore saa handunian toren di sere ka giso. Ten bwesera kun mam maa sisi. ²⁰ Yinni ù kun daa tɔɔ te kawe, goo kun tiarɔ. Adama wigii be u gɔsan s̄na u tɔɔ te ka wa. ²¹ Saa ye sɔɔ, goo ù n bɛɛ s̄ɔmɔ u nɛɛ, Kirisi wi, u wāa mini, n̄ kun mɛ u wāa miɔnɔ, i ku ra naane ko. ²² Domi Kirisi weesugibu ka s̄mɔ weesugiba koo yari. Ba koo ȳrenu ka s̄m̄ maamaakigia ko, bu ka be Gusunɔ u gɔsa n̄ni w̄ke n̄ n ko n koorɔ. ²³ Wee, na bɛɛ yeni kpuro s̄ɔwa ko yu sere koorɔ. Yen s̄, i n tii sɛ.

Tɔnun Biin naaru

(I maa mɛɛrio Mateu 24:29-31, Luku 21:25-28)

²⁴ Yesu maa nɛɛ, adama saa ye sɔɔ, n̄ni swāarun biru, s̄ɔ u koo yam fira, suru kun maa waarɔ. ²⁵ Wollun kperi yi koo wɔruma temɔ, kpa wollun dam mu ȳiri. ²⁶ Saa yera ba koo Tɔnun Bii wa u kurama guru winu s̄ɔ ka dam bakam ka yiiko. ²⁷ U koo win gɔradoba gori handunian goonu nne s̄ɔ bu be u gɔsa menna saa handunian n̄run di sere ka wollɔ.

Ȳire te d̄a te ba m̄ɔ figie

ta s̄ɔs̄imɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 24:32-35, Luku 21:29-33)

²⁸ Yesu maa nɛɛ, t̄ i de d̄a te ba m̄ɔ figie tu bɛɛ gari gɛɛ s̄ɔs̄i. Sanam mɛ ta kpararu torua, i ȳɛ ma tomburura ta turuku kua. ²⁹ Nge meya maa, i n wa yeni kpuro ya kooramɔ, i n ȳɛ ma nɛ Tɔnun Bii na turuku kuawa, na mam wāa k̄nnawɔ. ³⁰ Ka geema na bɛɛ s̄ɔmɔ, t̄ɛn t̄ɛn beni ba n̄ gbimɔ ye kpuro yu ka koorɔ. ³¹ Wollu ka tem baa ya koo doona, adama n̄n gari kun doonɔ pai.

Gusunɔ turowa

handunian kpeerun saa ȳɛ

(I maa mɛɛrio Mateu 24:36-44)

³² Yesu maa nɛɛ, ye n s̄a n̄n naarun saa, goo sari wi u yen t̄ru ȳɛ, baa Gusunɔn gɔradoba be ba wāa wollɔ, baa mam Biin tii, ma n kun m̄ɔ Baaba turo. ³³ I n tii sɛ kpa i n swaa mɛɛra, domi i n̄ ȳɛ d̄ma te t̄ɔ te, ta koo tunuma. ³⁴ N ko n s̄awa nge durɔ goo wi u sanum d̄ɔ. U win yenu win s̄m̄ kowobu n̄mu s̄andia, u ben baawure win s̄mburu wɛ, ma u k̄nnɔ k̄sɔ s̄ɔwa u n swaa mɛɛra. ³⁵ N n m̄n na, i n swaa mɛɛra, domi i n̄ ȳɛ nge ȳnu ȳro u koo tunuma yoka, n̄ kun mɛ w̄ku suunu, n̄ kun mɛ saa ye gue sumɔ, n̄ kun mɛ bururu. ³⁶ U n tunuma suaru s̄ɔ, kpa u ku raa bɛɛ deema i d̄ɔ. ³⁷ Ye na bɛɛ s̄ɔmɔ yera na maa baawure s̄ɔmɔ, i n swaa mɛɛra.

14

Wirugiba wesianamɔ

bu ka Yesu go
(I maa mɛɛrio Mateu 26:1-5, Luku 22:1-2, Yohanu 11:45-53)

¹ N wee, n tie s̄ɔ yiru bu ka Gɔɔ sararibu ka p̄ɛ ye ba kun seeyatia doken t̄ɔ bakaru ko. Ma ȳaku kowo t̄nwerobu ka wooda ȳrobu ba swaa kasu bu ka Yesu mwa asiri s̄ɔ bu go, ² domi ba gerumɔ ba m̄, n n̄ weene bu ko t̄ɔ baka te s̄ɔ, kpa n ku raa ko gari baka t̄mbun suunu s̄ɔ.

Kurɔ goo turare ȳɛka

Yesun wirɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 26:6-13, Yohanu 12:1-8)

³ Sanam mɛ Yesu u wāa Betaniɔ Simɔn yenuɔ wi u raa bara disigiru m̄, kurɔ goo u na win mi u too buraru neni te ba kua ka abatiri, te ta turare gobi bɛkɛgia yiba ye ba kua ka naadin gum. U too te kora ma u turare ye ȳka Yesun wirɔ sanam mɛ u dimɔ. ⁴ Gabu ba s̄ɔnamɔ ka m̄ru ba nɛɛ, mban s̄na u turare ye kam koosia. ⁵ Sa ko raa kp̄i su ye d̄ara yu ko s̄m̄ kowon w̄ɔ tian k̄s̄iarun saka, kpa su gobi yi s̄arobu bonu kua.

Ma ba kurɔ wi w̄kisi. ⁶ Adama Yesu u nɛɛ, i n̄n derio. Mba n kua i ka n̄n w̄kisimɔ. Gāa burana u man kua. ⁷ Baadommawa s̄arobu ba wāa bɛɛn suunu s̄ɔ. Sanam baamere mɛ i k̄i, i ko kp̄i i bu durom kua. Adama n̄na na n̄ ko na n wāa ka bɛɛ ka baadomma. ⁸ U kua nge mɛ win m̄ra nɛ. U nawa u ka n̄n wasin sikubun s̄ɔru ko bu sere yi sike. ⁹ Ka geema na bɛɛ s̄ɔmɔ, baama mi ba Labaari gea waasu m̄ɔ handunia kpuro s̄ɔ, ba koo maa kurɔ win gari gere ye u kua minin s̄, ba n ka n̄n yaaye.

Yudasi u k̄i u Yesu ȳaku kowo

t̄nwerobu n̄mu s̄andia

(I maa mɛɛrio Mateu 26:14-16, Luku 22:3-6)

¹⁰ Yen biru Yudasi Isikariistu, bwāabu w̄kura yiru yen turo, u da ȳaku kowo t̄nwerobun mi u ka bu Yesu n̄mu s̄andia. ¹¹ Ben nukura dora gem gem ye ba win gari nua ma ba n̄n gobi n̄ɔ mwɛɛru kua yi ba koo n̄n k̄ɛ. Ma u swaa kasu nge mɛ u koo ko u ka Yesu bu n̄mu s̄andia ù n saa wa.

Yesu u Gɔɔ sararibun yaa dibu

dimɔ ka win bwāabu

(I maa mɛɛrio Mateu 26:17-25, Luku 22:7-14, 21-23, Yohanu 13:21-30)

¹² P̄ɛ ye ba kun seeyatia doken t̄ɔ bakarun t̄ɔ gbiikiru, t̄ɛ s̄ɔ ba ra Gɔɔ sararibun yāanu go, Yesun bwāaba na win mi ba nɛɛ, mana a k̄i su nun Gɔɔ sararibun yaa dibun s̄ɔru kua.

¹³ Yera Yesu u win bwāabun yiru gora u bu s̄ɔwa u nɛɛ, i doo wuu s̄ɔ, i ko ka durɔ goo yinna u nim tooru s̄ɔwa. I n̄n sw̄iyo.

14 Yenu mi u dua, i yenu gen yēro sōwā i nēe, yinni u nēe, diru mana wi ka win bwāabu ba koo be Gōo sararibun yaa dibu di. 15 Durō wi, u koo bēe gidambisa baka sōasi ye ba sōaru kua ka gāa n̄n bukata sa mō kpuro. Miya i ko i sun Gōo sararibun sōaru kua.

16 Ma bwāa be, ba swaa wōri ba tura wuu gen mi, ba ye kpuro wa nge mē Yesu u raa bu sōwā. Ma ba Gōo sararibun yaa dibu sōaru kua.

17 Ye n kua yoka Yesu u da mi ka win bwāabu wōkura yiru ye. 18 Ye ba sō ba dimō Yesu u nēe, ka geema na bēe sōmō, bēen turo wi u dimō ka nē sannu u koo man dōmē.

19 Yeya bwāa be kpuron nuki sankira, ma ba n̄n bikia bu wōri tia tia ba mō, asa n̄ nē.

20 Ma Yesu u bu wisa u nēe, bēe wōkura yiru ye sō, nē ka wi sa gbēe teeru sōramō, wiya.

21 Ka geema, Tōnun Bii u koo gbi nge mē Gusunōn gari gerumō win sō. Adama nōni swāarugiiwa wi u koo n̄n dōmē. N sanō ba kun daa yēro mara.

Yinnin dāa domaruginu

(I maa mēerio Mateu 26:26-30, Luku 22:15-20, Korinti I, 11:23-25)

22 Mi ba dimō mi, Yesu u pēe sua u Gusunō siara ma u ye murura u win bwāabu wē. U nēe, i mō, yeniwa nēn wasi.

23 U maa nōra sua u Gusunō siara ma u bu wē, ma be kpuro ba nōra. 24 Ma Yesu u nēe, yeniwa nēn yem mē mu Gusunōn nōo mwēe kpaaru sire. Mu koo maa yari tōn dabinun sō. 25 Ka geema na bēe sōmō, na n̄ maa tam menī nōrumō sere n ka ko sanam mē kon men kpm nō ban te Gusunō u koo swīi sō.

26 Ye ba womusu kua ba kpa, yera ba yara ba da Olifin guuru wōllō.

Yesu u nēe, Piēe koo n̄n siki

(I maa mēerio Mateu 26:31-35, Luku 22:31-34, Yohanu 13:36-38)

27 Olifin guuru miya Yesu u bu sōwā u nēe, bēe kpurowa i ko i biru wura. Domi ba yorua Gusunōn gari sō ba nēe, “Ba koo yāa kparo go, kpa yāanu nu yarina.” 28 Adama n̄ n seewa gorin di kon bēe gbiiya Galileo.

29 Yera Piēe n̄n sōwā u nēe, baa tambu kpuro b̄a n biru wuramō, n̄ n ka nē!

30 Yesu u n̄n sōwā u nēe, ka geema na nun sōmō, gisōn wōku te, sere goo dōo gu ka swī n̄n yiru, kaa man siki nōn ita.

31 Adama Piēe u nōo gēe dim dim u mō, na n̄ nun sikimō pai. Baa n̄ n goon na, sanna sa ko gbi.

Meya maa bwāa be kpuro ba gerua.

Yesu u kanaru mō Gesemanē

(I maa mēerio Mateu 26:36-46, Luku 22:39-46)

32 Yen biru ba da gam gum mi ba ra soku Gesemanē. Ma Yesu u win bwāabu sōwā u nēe, bu sino mi, kpa u da u kanaru ko.

33 Ma u Piēe ka Yakōbu ka Yohanu soka ba da ka wi. Ma u nanda, win wasi dwiiya.

34 Yera u bu sōwā u nēe, nēn nukura sankira sere n goo gum girari. I yōro mini kpa i n tii kpārenu sāa.

35 Yen biru u bu desirari fiiko u kpuna u kibari u kanaru kua, n̄ n koo koora, wahalan saa ye, yu n̄n desirari. 36 Yera u gerua u nēe, nēn Baaba, kaa kpī a gāanu kpuro ko. A de wahala ye, yu man desirari. Adama a ku nēn gōru kīru ko ma n kun mō wunegiru.

37 Ma u wurama bwāabu ita ben mi, u deema ba dō. Ma u Piēe bikia u nēe, Simō a dōwa? A kpāna a n wasi baa kōbi tia? 38 I n tii kpārenu sāa i n kanaru mō, kpa i ku ra du kōkiribu sō. Ka geema, tōnun gōru ga kī adama wasi yen dam bie.

39 Ma u kpm wura u kanaru kua. Gari tee yiya u gerumō. 40 Ye u kpm wurama u deema ba do domi ben nōni bunia. Ba n̄ maa yē ye ba koo n̄n sō.

41 Ye u wurama ben mi nōn itase u bu sōwā u nēe, i den dweeyo tē, kpa i wēra. N tura mē. Saa ye, ya tunuma kō. N wee, ba Tōnun Bii tōn kōsobu nōmu sondiamme. 42 I seewo su doona. Wee, wi u man dōmēmō u sisi.

Yesun mwaabu

(I maa mēerio Mateu 26:47-56, Luku 22:47-53, Yohanu 18:3-12)

43 Yesu kun gari yi gerum kpa Yudasī ka tunuma yande, bwāabu wōkura yiru yen turo. Tōn dabira n̄n swīi ba takobiba ka bokunu nēni. Yāku kowo tōnwerōbu ka wooda yērobu ka guro guroba ba bu gōra. 44 N deema dōmē wi, u raa tōn be sōwā yīre te u koo ko. U nēe, durō wi u koo nēne u bōkasi, wiya mi, bu n̄n mō, bu nēne kem kem bu ka doona. 45 Ye Yudasī tunuma, mii mii u da Yesun mi, ma u nēe, yinni.

Ma u n̄n bōkasi. 46 Yera tōn be, ba nōmu demia ba Yesu mwa. 47 Adama be ba yō min turo u win takobi woma, ma u yāku kowo tōnweron yoon soo sōra u bura. 48 Yera Yesu bu bikia u nēe, nēna bēe i mwaabu na ka takobiba ka bokunu nge swaa dio? 49 Baadommawa na ra n ka bēe wāa sāa yērō na n keu sōsimō, ma i n̄ man mwa. Adama Gusunōn gari yi n̄ koo ko yi kun koore.

50 Yera bwāa be kpuro ba yarina ba n̄n deri.

51 Aluwaasi goo maa Yesu swīi biruō u bekuru wukiri. Yera gaba kī bu n̄n mwa, 52 adama u duka tereru, u bu bekuru deria.

Ba Yesu sirimō

Yuuban tōnwerobun mēnnō yerō
(I maa mēerio Mateu 26:57-68, Luku 22:54-55, 63-71, Yohanu 18:13-14, 19-24)

53 Sanam meya ba ka Yesu da yāku kowo tōnweron yenuō mi yāku kowo tōnwerobu

ka guro gurobu ka maa wooda yērobu ba mēnne. ⁵⁴Ma Piεε u bu swīi dandankuru sere ka yāku kowo tənweron yenu yaaraa. Miya u sina, wi ka tabu kowobu sannu ba dōo wōsu.

⁵⁵Yāku kowo tənwerobu ka maa guro gurobu mēnno ge kpuro ba seeda kasu ye ba koo Yesu mani bu ka nūn go. Adama ba n wa. ⁵⁶Domi tən dabiru ta nūn seeda weesugia diisimo adama seedagii be, ba n nōo tia sāa.

⁵⁷Yera gaba seewa ba nūn weesu mani ba neε, ⁵⁸beεε sa nua u neε u koo sāa yeru sura te ba ka noma bana, kpa sōo itan baa sōo u be ten kpaaru bani te ba n ka noma banε.

⁵⁹Ka me, baa gari yinin tii sōo ba n nōo tia kue.

⁶⁰Ma yāku kowo tənweru u seewa u yāra be kpuron wuswaa, u Yesu bikia u neε, a n geε wisimo? Mba tən beni ba nun saarisimo.

⁶¹Adama Yesu u maari piti, u n bu gāanu wisa. Yera yāku kowo tənweru wi, u kpm nūn bikia u neε, wuna Kirisi wi? Gusuno Yinni wi sa siaramon Bii?

⁶²Ma Yesu u neε, oo, nena mi. Sōo teeru i ko Tənun Bii wa u sō Dam Kpurogiin nām geu, u wee wōllun di guru winu sōo.

⁶³Sanam meya yāku kowo tənweru u win tiin yaberu nenua u karana, ma u neε, ee, seeda yerà i maa kasu. ⁶⁴Beε i nua gari kam yi u gerua. Amōna i wa durō wi sōo.

Ma be kpuro ba nūn taare wē ba neε, bu nūn go.

⁶⁵Yera ben gaba yande nūn yāatam siem wōri, ba win nani wōkua, ma ba nūn nām kusa soomō, ba neε u tubuo wi u nūn soomō. Ma tabu kowobu ba nūn mwa ba soomō.

Piεε u Yesu siki

(I maa mērio Mateu 26:69-75, Luku 22:56-62, Yohanu 18:15-18, 25-27)

⁶⁶Sanam me Piεε u wāa yenu yaaraa, yera wōndia goo wi u sōmburu mō yāku kowo tənweron mi u na mi. ⁶⁷Ye u Piεε wa u dōo wōsu, u nūn mēera tii. Yera u neε, wunε maa, a raa wāa ka Yesu Nasaretigii sannu.

⁶⁸Adama Piεε u gari yi siki, u neε, na n yē fa, ya n man yeeri ye a gerumo.

Ma u yara u da gongoroso gia. [Saa yera goo dōo ga swī.] ⁶⁹Wōndia sām kowo wi, u kpm nūn wa mi, ma u be ba yō mi sōowa u neε, durō win tōmbun turowa mini.

⁷⁰Adama Piεε u kpm gari yi siki. Ye n te fiiko, be ba yō mi ba Piεε sōowa ba neε, ka gem, wunε tən ben turowa domi wunen tii Galilegiwa.

⁷¹Yera Piεε u bōrua u sōnna u neε, na n durō wi yē wi beε i ka yā mini.

⁷²Mii mii ma goo dōo ga swī nōn mēeruse. Yera u Yesun gari yaaya yi u raa nūn sōowa u neε, sere goo dōo gu ka swī nōn yiru, u koo nūn siki nōn ita. Ma u swīi wōri.

15

Ba ka Yesu da

Pilatin wuswaa

(I maa mērio Mateu 27:1-2, 11-14, Luku 23:1-5, Yohanu 18:28-38)

¹Buru buru yellu yāku kowo tənwerobu ka maa guro gurobu ka wooda yērobu, ka be ba tie mēnno ge sōo, ba mēnna bu ka gari yi wesiana sannu. Ma ba Yesu bōkua ba ka da ba Pilati nōmu sōndia. ²Yera Pilati nūn bikia u neε, wuna Yuuban suno?

Yesu nūn wisa u neε, meya nge me a gerua. ³Ma yāku kowo tənwerobu ba Yesu mem dabinu manimō. ⁴Yera Pilati kpm nūn bikia u neε, a n gāanu wisimo? A n nōomō nge me ba nun mem dabinu manimō?

⁵Adama Yesu kun yen gaa wisa sere biti ya Pilati mwa.

Ba Yesu taare wē bu go

(I maa mērio Mateu 27:15-26, Luku 23:13-25, Yohanu 18:39-19:16)

⁶N deema, Gōo sararibun tōo bakaru baatere Pilati u ra pirisām turo karewa wi tōmba kī. ⁷Sanam meya, tem gowobu gaba wāa pirisām sōo be ba tōmbu go tem gooru garu sōo. Ben turon yīsira Baraba. ⁸Ma tōn wōru ga susi Pilatin mi bu ka nūn kana u bu kua nge me u ra bu kue wōo baagere tōo te sōo. ⁹Ma Pilati u bu bikia u neε, i kī n beε Yuuban suno kara?

¹⁰Domi win tii u yē kam kam ma nisinun sōna yāku kowo tənwerobu ba nūn Yesu nōmu sōndia. ¹¹Sanam me sōora yāku kowo tənweru be, ba tōn wōru borie gu ka Pilati seesi kpa u bu Baraba kara. ¹²Ma Pilati u kpm bu bikia u neε, n n mēn na, mba i kī n ko ka durō wi beε i sokumō Yuuban suno.

¹³Yera ba kpm gbāsukum wōri ba neε, a nūn kpareo dāa bunanaru sōo.

¹⁴Pilati u bikia u neε, mban sōna. Kōsa yerà u kua.

Adama tən be, ba gbāsukum sosi ba neε, a nūn kpareo dāa bunanaru sōo.

¹⁵Pilati u kī u ko ye n koo bu dore, yen sōna u bu Baraba kara. Yen biru u dera ba Yesu so ma u nūn tabu kowobu nōmu sōndia bu nūn dāa bunanaru kpare.

Tabu kowobu

ba Yesu yaakoru mō

(I maa mērio Mateu 27:27-31, Yohanu 19:2-3)

¹⁶Sanam meya tabu kowobu ba Yesu gawa ba ka nūn da tem yēron agbara sōokaa ma ba tabu kowobu kpuro kpuro mēnna mi. ¹⁷Ba Yesu gurumusu swāabu sebusia, ma ba sāki tundu bōkana ba doke win wirō nge furō. ¹⁸Ma ba nūn tōbirim wōri ba mō, Yuuban suno, fōo baasira.

¹⁹Ma ba nūn gāa bōo soomō wirō, ba nūn yāatam siemō, ba nūn yiiramme. ²⁰Ye ba

nùn yaakorū kua ba kpa, ba nùn gurumusū swāabu ge potari ba win tiin yānu sua ba nùn sebusia. Ma ba nùn gawa ba ka yara bu ka nùn kpare dāa bunanaru sōo.

Ba Yesu kpare

dāa bunanaru wōllo

(I maa mēerio Mateu 27:32-44, Luku 23:26-43, Yohanu 19:17-27)

²¹ Sanam mē ba ka nùn dōo, n wee durō goo u sarō mi, wi ba ra soku Simō Sirengiī, u wee gberu kpaanēn di. N deema Simō wi, u sāawa Alesandu ka Rufusin baaba. Ma tabu kowobu ba nùn mwa ka dam ba nùn Yesun dāa bunanaru sabi. ²² Ba ka Yesu da mi ba ra soku Gōōgōta, yīsi ten tubusiana, aye te ta ka wii koko weene. ²³ Ma ba nùn tam wē mē mu ka tim mēna mē ba ra soku miru, adama u yina u nō. ²⁴ Yera ba nùn kpare dāa bunanarō. Yen biru tabu kowo be, ba win yānu tēte toosi bu ka wa ye ben baawure u koo sua. Nge mēya ba ka Yesun yānu bōnu koosina. ²⁵ Bururun kōba nōoba nen sakawa ba nùn kpare dāa bunanarō. ²⁶ Tora te u kua ba ka nùn kpare, tera ba yorua ba mani ba nēe, Yuuban sunō. ²⁷ Ba maa gbēnōbu yiru gabu dāa bunanaru kpare, turo Yesun nōm geuō, turo win nōm dwarō. [²⁸ Nge mēya Gusunōn gari yi kōora yi yi nēe, “Ba nùn garisi kōsan kowobu sōo.”]

²⁹ Tōn be ba sarō ba nùn wiru diirisimō ba wōnsimō ba nēe, ahā to, n n wuna ra nēe kaa sāa yeru sura kpa a kpaaru bani sōo itan baa sōo? ³⁰ Tē, a re tii faaba koowo a sara dāa ten min di.

³¹ Nge mēya maa yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu ba nùn yaakorū mō. Ba sōōnamō ba mō, u gabu faaba kua adama u kpana u tii faaba ko. ³² Tē i de Kirisi Isireliban sunō u sarama su wa saa dāa bunana ten min di kpa su nùn naane doke.

Mēya maa be yiru, be ba kpare dāa bunanaru sōo ka wi sannu, ba maa nùn wōmmō.

Yesun gōo

(I maa mēerio Mateu 27:45-56, Luku 23:44-49, Yohanu 19:28-30)

³³ Yera dōma ten sōo sōo, yam wōkura tem mē kpuro wukiri sere n ka kua sōo sōōn kōba ita. ³⁴ Kōba ita yen sakawa Yesu u gbāra ka dam, u nēe, “Eloi, Eloi, lema sabatani.” Yen tubusiana, Gusunō nen Yinni, mba n kua a ka man deri.

³⁵ Be ba yō min gabu ba gari yi nua ma ba nēe, i n nōōmō? U Eli soku.

³⁶ Yera ben turo u duka na ka swēe duke dukesu si u wasa tam mōmmōm sōo u berī dekaō. Ma u Yesu tii u nō, u nēe, i de su wa Eli ù n koo na u nùn sarasia.

³⁷ Yera Yesu u gbāra wōllo too too, ma win hunde ya doona.

³⁸ Ase saa yera maa beku kare te ta wāa sāa yeru sōo ta gēerama saa wollun di sere temō. ³⁹ Tabu kowobun tōnwerō wi u yō Yesun wuswaaō u wa nge mē u ka gu. Yera u nēe, ka gem durō wi, Gusunōn Biiwa.

⁴⁰ Kurōbu gaba maa wāa mi, ba mēera sarun di. Be sōōra Maari Madalagii wāa, ka Salomē, ka Maari wi u sāa Yose ka Yakōbu yākabun mēro. ⁴¹ N deema beya ba raa Yesu swīi ba nùn nōōrimō sanam mē u wāa Galileō. Kurōbu dabiru gara maa wāa mi, be ba ka nùn na Yerusalemūo sannu.

Yesun sikubu

(I maa mēerio Mateu 27:57-61, Luku 23:50-56, Yohanu 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Ye n kua yoka, Yosefu Arimategii u tunuma mi, wi u sāa bēeregii Yuuban guro gurobu sōo, u maa mara Gusunō u bandu swīi. Tōō te, tōō wērarugirun sōōrun tōra, tēn yokan di tōō wērarugira koo tore. Yen sōna Yosefu u da Pilatin mi ka toro sindu u ka Yesun goru kana. ⁴⁴ Ma Pilati u biti kua too too ye u nua ma Yesu u gu kō. Yera u tabu sunō sokusia u ka nùn bikia Yesu ù n gu kō. ⁴⁵ Ye tabu sunō wi, u nùn sōōwa ma Yesu u gu, u Yosefu nōō kā u ka goo te sua. ⁴⁶ Yosefu u da u beku te ba wesa ka wēe damgii dwa, ma u goo te sarasia u tu beku te tēke. Ma u tu kpēe kpee wōru ge ba dāka sōo. Yen biru u kpee bakaru gari bimiamā u ka wōru gen nōō kōrua. ⁴⁷ N deema, Maari Madalagii ka Maari Yosen mēro, ba mēera mi ba Yesun goru kpēemō.

16

Yesun seebu gorin di

(I maa mēerio Mateu 28:1-8, Luku 24:1-12 Yohanu 20:1-10)

¹ Ye tōō wērarugira sara, Maari Madalagii ka Salomē ka Maari Yakōbun mēro, ba turare dwa bu ka Yesun goru yēka. ² Ye n kua alusuma buun buru buru yellu kurō be, ba da siki ten mi. ³ Swaaō ba bikianamō, wara u koo bu kpee te bimia siki ten nōōn di.

⁴ Ye ba mēera ma ba wa, wee kpee te, ta bimiare baa mē ta kpā too. ⁵ Ye ba dua siki te sōo ba aluwaasi goo wa u sō ben nōm geuō u yabe kpikiru sebua. Ma berum bu mwa gem gem. ⁶ U bu sōōwa u nēe, i ku berum ko. Na yē ma Yesu Nasaretigiīwa i kasu wi ba kpare dāa bunanaru sōo. U seewa gorin di u n wāa mini. I mēerio mi ba raa nùn kpīi. ⁷ N n mēn na, i doo i win bwāabu sō ka Pīēn tii ma u koo bu gbīiwa u da Galileō. Miya ba koo nùn wa nge mē u raa bu sōōwa.

⁸ Yera ba yarima ba duki doona sikiru min di ka diiribu domi berum bu mwa gem gem. Ba n maa goo gāanu ganu sōōwa berum saabu.

*Yesu u Maari Madalagii kure**(I maa mɛɛrio Mateu 28:9-10, Yohanu 20:11-18)*

[⁹Ye Yesu u seewa gərin di alusuma buun buru buru yellu, Maari Madalagiiwa u gbia u tii sɔsɔsi, wi sɔn di u wɛɛkunu nɔɔba yiru gira. ¹⁰Ma kurɔ wi, u da u win kpaasibu labaari ye sɔwa be ba wāa nuku sankiranu ka swii sɔɔ. ¹¹Sanam mɛ ba nua Yesu kua waso, kurɔ wi maa nɔn wa, ba n̄ ye wure.

*Yesu u bwāabu yiru kure**(I maa mɛɛrio Luku 24:13-35)*

¹²Yenin biru, Yesu u wigibu yiru gabu kure ye ba s̄imɔ swaɔɔ ba baru kpaaru garu dɔɔ adama u tii kɔsa ben nɔni sɔɔ. ¹³Ye ba wɔma wuu min di ba be ba tie yen labaari sɔwa, adama ba n̄ maa ye naane kue.

*Yesu u tii bwāabu**wɔkura tia ye sɔsɔsi**(I maa mɛɛrio Mateu 28:16-20, Luku 24:36-49, Yohanu 20:19-23, Gərobun Kookoosu 1:6-8)*

¹⁴Yen biru Yesu u bwāabu wɔkura tia ye kurema ye ba dimɔ. Ma u bu gerusi ben naane dokebu sarirun s̄ ka maa ben degangam s̄, domi ba n̄ tɔn ben gari wure be ba nɔn wa u seewa gərin di. ¹⁵Ma u bu sɔwa u nɛɛ, i doo handunian baama kpuro kpa i bweseru baatere Labaari gea waasu kua. ¹⁶Baawure wi u ye naane doke, ma ba nɔn batemu kua, u koo hunden faaba wa. Baawure wi u kun maa ye naane doke, u koo taare wa. ¹⁷Sɔm maamaakiginu wee ni naane dokeɔbu ba koo ko. Ba koo wɛɛkunu gira ka nɛn ȳisiru kpa bu ka barum kpam gari gere. ¹⁸Ba n̄ waa gɔsɔnu sua nɔmaa, n̄ kun mɛ ba n̄ d̄ɛ n̄ra, ba n̄ wahala gaa wasi. Ba n̄ maa barɔbu n̄amu s̄andi, ba koo bɛkurawa.

*Yesu u doonɔ Gusunɔn mi**(I maa mɛɛrio Luku 24:50-53, Gərobun Kookoosu 1:9-11)*

¹⁹Ye Yinni Yesu ka bu gari yi kua u kpa, u suara wallo u da u sina Gusunɔn nɔm geuo. ²⁰Ma bwāa be, ba da ba waasu kua baama kpuro. Ma Yinni u ka bu sambu te m̄, u s̄ɔsimɔ ka s̄m maamaakiginu ma ben gari s̄awa gem.]

LABAARI GEA NGE MĒ LUKU U YORUA

Luku, wi u tire te yorua, u s̄awa Gerēki. U yēru m̄o, u s̄awa dokotoro, Kol 4:14. Te-ofirūwa u tire te yorua. Teofiru wi, u n̄ maa s̄aa Yuu. Yen s̄ōna ye u Yesun bwese t̄skan gari m̄o, u girariwa sere Adamun mi, wi u s̄aa tambu kpuron baaba. Luku u k̄i u s̄ōsiwa ma Yesu u s̄awa tambu kpuron Faaba kowo, n n̄ ma Yuuba t̄nagii. U maa s̄ōsi ma Yesu u tambu kpuro k̄i, bwēεbwēεbu ka damgibu ka s̄arobu ka gobigibu ka kur̄ebu ka dur̄ebu ka bibu.

Tire ten gari mero ya w̄awa ten wiru 19:10 s̄o ye ya n̄e, T̄nun Bii u nawa u ka kasu be ba k̄ōra u bu faaba ko.

Tire ten kpunaa

1. Yohanu Batemu kowo ka Yesun marubu ka Yesun biru, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Yohanu Batemu kowon waasu ka Yesun k̄okiribu, wiru 3n di sere wiru 4:13.
3. Yesun s̄amburu Galileo, wiru 4:14n di sere wiru 9:50.
4. Yesu u w̄a Yerusalemun swaa, wiru 9:51n di sere wiru 19:28.
5. Yesun s̄ōsi d̄aakinu batuma s̄o, wiru 19:29n di sere wiru 21:37.
6. Yesun sanam d̄aakim handunia s̄o, wiru 22n di sere wiru 24.

Nge m̄e ba kua

ba ka tire te yorua

¹⁻⁴ Teofiru, b̄eεε bakagii, n man w̄ere n nun tireru yorua n nun s̄o dee dee ye n kooa b̄es̄en suunu s̄o. Be ba ye wa toren di ba kua yen labaarin s̄m kowobu ma ba sun ye s̄ōwa. Dabiru be ba ye nua ba kookari kua bu ka ye yore dee dee. N̄en tii na gari yi kpuro w̄ēεra yin toren di. N maa man w̄ere n nun ye yorua a n ka yen gem yē ye ba nun s̄ōsi.

Gusun̄on gorado u Yohanu Batemu kowon marubun gari n̄ōsia

⁵ To, Herodu Yudean tem ȳeron waati, ȳaku kowo goo w̄a ȳaku kowobun wuuru s̄o te ba m̄ Abia, win ȳisira Sakari. Win kur̄o maa s̄awa Aronin bweseru, win ȳisira Elisabeti. ⁶ Be yiru kpuro geegiba Gusun̄on wuswaa. Ba s̄imo Yinni Gusun̄on wooda ka win s̄ōsibu kpuro s̄o dee dee. ⁷ Adama ba n̄ bii m̄o ȳen s̄o Elisabeti s̄a w̄iro, be yiru kpuro ba maa t̄kanu kua.

⁸ N wee sanam m̄e n ben wuuru girari, Sakari win ȳaku kobun s̄amburu m̄o Gusun̄on wuswaa. ⁹ Ma tubu tubu ya n̄n m̄wa nge m̄e ȳaku kowobun komaru, u ka du Yinni Gusun̄on s̄a yer̄o u turare d̄ō doke. ¹⁰ T̄n w̄oru kpuro ga kanaru m̄o t̄ōwo

sanam m̄e u turare d̄ō dokem̄o. ¹¹ Ma Yinnin gorado u n̄n kure u ȳo mi ba ra turare d̄ō doken n̄m geūo. ¹² Ye Sakari u n̄n wa, u wom torura ma berum n̄n m̄wa. ¹³ Ma gorado wi, u n̄n s̄ōwa u n̄e, a ku berum ko Sakari, domi ba wunen kanaru m̄wa. Wunen kur̄o Elisabeti u koo nun bii t̄n dur̄o marua, kpa a n̄n ȳisuru k̄ē Yohanu. ¹⁴ Kaa nuku doo bakabu wa, t̄n dabira koo maa ȳēri win marubun s̄o. ¹⁵ Domi u koo ko t̄n boko Yinni Gusun̄on wuswaa. U n̄ tam n̄orum̄o. U ko n maa Hunde D̄ero yiba win m̄eron nukurun di. ¹⁶ U koo de Isireliba dabiru bu wura Gusun̄o ben Yinnin mi gia. ¹⁷ U koo n̄n swaa gbiiya kpa u n s̄aa nge Gusun̄on s̄am̄o Eli, u n dam m̄o u ka baababa ka ben bibu dorasia, kpa u maa ka m̄em n̄o sariba wura geegibun swaa s̄o, kpa u maa tambun ḡorusu s̄oru koosia mam mam Yinnin s̄o.

¹⁸ Sakari u gorado wi bikia u n̄e, am̄na ko na n ka yē ma gari yi gema. Domi n̄e dur̄o t̄kora, nen kur̄on tii maa t̄kuru kua.

¹⁹ Ma gorado wi, u n̄n w̄isa u n̄e, n̄ena Gabir̄ie, n̄e wi na ra n ȳo Gusun̄on wuswaa. Ba man garimawa n ka nun gari ko kpa n ka nun labaari gea ye n̄ōsia. ²⁰ Adama a n̄ nen gari naane doke yi yi koo kooa yin saa s̄o. Yen s̄ōna, a n̄ maa kp̄e a gari gere sere d̄ama te yabu ye, ya kooa.

²¹ Tomba Sakari mara, ma biti ya bu m̄wa ye u ka te m̄e s̄a yer̄o. ²² Ye u yara, u n̄ kp̄ia u ka bu gari kue, ma ba gia ma u k̄asiru wawa s̄a yeru mi. U ka bu n̄ma gari s̄ōm̄o, u n̄ n̄o wukie.

²³ Ye win ȳaku kowo s̄ambura kpa, u s̄ia win yenūo. ²⁴ Yen biru win kur̄o Elisabeti u gura sua, ma u tii berua suru n̄ōbu. U n̄e, ²⁵ n wee ye Yinni Gusun̄o u man kua. U ka man nonu ḡe m̄era u man sekuru yara tambun wuswaa.

Wollun gorado

u Yesun marubun gari n̄ōsia

²⁶⁻²⁷ Elisabetin guran suru n̄ōba tiase, Gusun̄o u win gorado Gabir̄ie gora Nasaret̄o, Galilen tem s̄o w̄andia goon mi, wi u kun dur̄o yē. W̄andia win dur̄o k̄ēro Yosefu u s̄awa Dafidi sina bokon bweseru. W̄andia win tiin ȳisira Maari. ²⁸ Gorado wi, u da win mi ma u n̄n s̄ōwa u n̄e, na nun t̄bura, Gusun̄o u nun durom kua, u maa w̄a ka wun̄e.

²⁹ Maarin laakari ya burisina ka gari yi, ma u tii bikia u n̄e, t̄biri teren bwesera mini.

³⁰ Gorado u n̄n s̄ōwa u n̄e, a ku berum ko Maari domi Gusun̄o u nun durom kua.

³¹ Wee kaa gura sua a bii t̄n dur̄o ma kpa a n̄n ȳisuru k̄ē Yesu. ³² U koo ko t̄n boko. Ba ko n da n̄n s̄oku W̄rukoon Bii. Yinni Gusun̄o u koo n̄n win sikado Dafidin bandu w̄e. ³³ U ko n bandu dii Yakobun yenūo sere

ka baadomma. Win bandu ta ñ ko n ñoru ma.

³⁴ Ma Maari u gorado bikia u ñee, amona yeni ya koo ka kora domi na ñ dura yē.

³⁵ Gorado u nùn wisa u ñee, Hunde Dεero u koo nun deema, kpa Wɔrukoon dam mu nun wukiri. Yen sɔna ba koo bii dεero wi kaa ma mi soku Gusunan Bii. ³⁶ Wee wunen mero bisi Elisabeti wi ba raa sokumɔ wiro, win tii u bii tɔn durɔn gura mɔ win tɔkɔru sɔɔ. U waa win suru naaba tiase sɔɔ tē. ³⁷ Domi gaa nu sari ni Gusunɔ kpane.

³⁸ Maari ñee, ñena Yinnin yoo. N man kuo nge mε a gerua. Ma gorado wi, u doona.

Maari u Elisabeti beram da

³⁹ Sɔɔ mεε te sɔɔ, Maari u seewa kpaaka u da Yudean wuu gagu sɔɔ ge ga waa guunun bera gia. ⁴⁰ U dua Sakarin yenuɔ ma u Elisabeti tɔbura. ⁴¹ Ye Elisabeti u Maarin tɔbiribu nua, yera bii wi u waa win nukurɔ u diira ma Elisabeti u Hunde Dεero yiba. ⁴² Ma u gbara u ñee, domarugiiwa wunε tɔn kurɔbu sɔɔ, domarugiiwa maa bii wi kaa ma. ⁴³ Wara ra n ne, ñen Yinnin mero u ka man beram na. ⁴⁴ Domi wee, ye wunen tɔbiribun nɔɔ ga ñen swaa wari, bii wi u waa ñen nukurɔ u diira ka nuku dobu. ⁴⁵ Doo naarugiiwa wunε ye a ka naane doke ma ye kpuro ya koo kora ye Gusunɔ u nun sɔɔwa.

Maarin womu

⁴⁶ Maari u womu kua u ñee, ñen gɔru ga Yinni saabu mɔ.

⁴⁷ Ñen hunde yεirimɔ Gusunɔ ñen Faaba kowon sɔ,

⁴⁸ yèn sɔ u ka man nɔnu geu mεera, ñe wi na saa win yoo bwεεbwεε.

Wee, saa tɛn di saa baayeren tambu ba koo man soku doo naarugii

⁴⁹ yèn sɔ Gusunɔ dam kpurogii u man gaa bakanu kua.

Win yisira Dεero.

⁵⁰ U ra be ba nùn nasie durom kue saa baayere.

⁵¹ U win dam sɔɔsi, ma u be ba tii suabun bwisikunu mɔ yarinasia.

⁵² U sinambu bandu yara.

Ma u bwεεbwεεbu walle sua.

⁵³ U gɔɔrobu debia ka gaa geenu.

Ma u gobigibu gira nam dira.

⁵⁴ U win sɔmɔ Isireli somi

yèn sɔ u win durom yaaya

⁵⁵ mε u Aburhamu ka win bibu kuamme sere ka baadomma

nge mε u besen baababa nɔɔ mwεεru kua.

⁵⁶ Maari u ka Elisabeti sina nge suru ita, yen biru u gosira win kpaaro.

Yohanu Batemu kowon marubu

⁵⁷ Elisabetin marubun sanam yiba, ma u bii tɔn durɔ mara. ⁵⁸ Win berusebu ka win

dusibu ba nua ma Yinni u nùn durom bakam kua, ma ba ka ka nùn nuku dobu mɔ sannu.

⁵⁹ Ma n kua sɔɔ naaba itase ba menna bu ka bii wi bango ko, ma ba kɔ bu nùn yisuru kε Sakari nge win tundon yisuru. ⁶⁰ Adama win mero u gerua u ñee, aawo, Yohanuwa ba koo nùn soku.

⁶¹ Ma ba ñee, wunen bweseru sɔɔ, goo sari wi u yisi te mɔ.

⁶² Yera ba win tundo gari bikia ka yireru bu ka gia mε u kɔ bu nùn soku. ⁶³ Ma u bu gaa nu bikia ni sɔɔ u koo yore ma u yorua, Yohanuwa win yisuru. Ma biti ya tɔn be kpuro mwa. ⁶⁴ Yande win nɔɔ ga wukiara, win yara denda, u gari mɔ ma u Gusunɔ siaramɔ. ⁶⁵ Berum be kpuro mwa be ba waa bera mi, ma ba gari yi kpuro sɔɔna ba ka sikerena Yudean tem wusu sɔɔ si su waa guunun bera gia. ⁶⁶ Ma be ba gari yi nua kpuro, ba yi berua ben gɔrusɔ, ba bikianamɔ ba mɔ, ñ n men na, amona bii wi, u koo ra ko.

Domi ba wa Yinnin nɔmu ga waa ka wi.

Sakari u Gusunɔn gari gerua

⁶⁷ Ma bii win tundo Sakari, u Hunde Dεero yiba ma u gerua u ñee,

⁶⁸ su Gusunɔ Isireliban Yinni siara

ye u ka win tambu naawa

ma u bu yakia.

⁶⁹ Ma u ka sun Faaba kowo damgii naawa

wi u saa Dafidi win sɔm kowon sikadobu.

⁷⁰⁻⁷¹ Wiya u koo sun faaba ko saa besen yibereban min di,

ka be ba sun tusa kpuron nɔman di,

nge mε u raa gerua

saa win sɔmɔ dεerobun nɔsun di

be ba waa yellu.

⁷² Meya u ka besen baababa durom kua,

ma u maa win tambu sɔɔ ma ba koo faaba

⁷³ nge mε u raa bɔrua

Aburhamu besen baaban wuswaaɔ

⁷⁴ u ka sun wɔra saa besen yibereban nɔman di,

kpa u sun ayeru wε su ka nùn sã berum sariru sɔɔ,

⁷⁵ kpa su ko dεerobu ka gemgibu win wuswaaɔ

besen waa run sanam kpuro sɔɔ.

⁷⁶ Wunε maa ñen bii,

ba koo nun sokuwa Wɔrukoon sɔmɔ

domi kaa Yinni gbiiya a ka win swεε sɔmε,

⁷⁷ kpa a maa win tambu sɔɔ ma ba koo faaba

wa ba ñ bu ben toranu suuru kua

⁷⁸ besen Yinnin wɔnwɔndun sɔ te ta kpã.

Wɔnwɔn ten saabuwa

yam bururam ko n sun naawa wɔllun di

nge buruku sɔɔ yana,

⁷⁹ u ka bu yam dεerasia

be ba waa yam wɔkuru sɔɔ

ka be gɔɔn berum wukiri nge yam wɔkuru.

Kpa u ka besen naasu kpapa alafian swaa sɔɔ.

⁸⁰Ma bii wi, u kpɛamɔ u bwisi mɔ, ma u da u wāa ghabura sere n ka kua tɔɔ te u tii sɔɔsi Isireliban wuswaaɔ.

2

Yesun marubu

(I maa mɛɛrio Mateu 1:18-25)

¹Sanam mɛ sɔɔ, tem yɛro Ogusitu u wooda yara bu tem baama kpuron tɔmbu gari. ²Gari gari gbiikaa ye, ba ye kuawa Kirinusi Sirin tem yɛron waati. ³Ma baawure u da win wuuɔ bu ka nùn tireru doke.

⁴Yosɛfu u maa seewa Galilen wuu gagun di ge ba ra soku Nasareti, u da Yudean temɔ sere Dafidin wuuɔ ge ba ra nɛɛ Betelehemu yèn sɔ u sãa Dafidin sikadobu, ⁵kpa bu ka bu tireru doke, wi ka win kuro kɛɛro Maari. Maari wi, u gura mɔ. ⁶Ye ba wāa mi, win sanam yiba ye u koo ka ma. ⁷Ma u win bii gbiikoo mara tɔn durɔ, ma u nùn sɛkatia tɛkusi u nùn kpɛ yāanun yakasu wollo, yèn sɔ ba ñ ayeru wa sabun sobia yerɔ.

Gusunɔn gɔrado

u yāa kparobu kure

⁸N deema yāa kparoba wāa bera mi yakaso, ba ben yāanu kɔsu wɔkuru. ⁹Yera Gusunɔn gɔrado u bu kure ma Gusunɔn yikon girima ya bu burure ya ka sikerena ma berum bu mwa gem gem. ¹⁰Ma gɔrado u bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku nanda domi na ka bɛɛ Labaari gea naawawa ye ya koo tambu kpuro nuku doo bakabu wɛ. ¹¹Gisɔ Dafidin wuuɔ ba bɛɛ Faaba kowo marua wi u sãa Kirisi Yinni. ¹²Wee, nge mɛ i ko ka nùn tubu, i ko bii wɛɛru wa ba sɛkatia tɛkusi, u kpɛ yāanun yakasu wollo.

¹³Suaru sɔɔ wɔllun tabu kowobu dabi dabiru ba kurama gɔrado win bɔkuɔ ba Gusunɔ siaramɔ ba gerumɔ,

¹⁴bu Gusunɔ bɛɛɛ wɛɛyɔ wollo.

Bɔri yenda n wāa handunia sɔɔ be ba Gusunɔn nukuru dorasiāmɔn suunu sɔɔ.

Yāa kparoba dɔɔ Betelehemu

¹⁵Sanam mɛ wɔllun gɔrado be, ba bu doonari ba wuru Gusunɔ wollo, yāa kparo be, ba geruna ba nɛɛ, ñ n men na, su da Betelehemuɔ su wa ye ya kooa ye Yinni Gusunɔ u sun sɔɔsi.

¹⁶Ba da ka sendaru ma ba Maari ka Yosɛfu wa ka bii wɛɛ te, ta kpɛ yāanun yakasu wollo. ¹⁷Ye ba nùn wa ba kpa ba saara ye gɔrado wi, u raa bu sɔɔwa bii win wollo. ¹⁸Ma be kpuro be ba gari yi nua ba biti soora ka ye yāa kparoba bu sɔɔwa. ¹⁹Adama Maari u gari yi kpuro doke gɔruɔ u yi lasabu mɔ. ²⁰Ma yāa kparo be, ba gɔsira ba Gusunɔ bɛɛɛ wɛɛmɔ, ba nùn siaramɔ yabu ye kpuron sɔ ye ba nua ka ye ba wa, nge mɛ gɔrado wi, u raa bu sɔɔwa.

Ba Yesu yɛsira kã

²¹Ye sɔɔ nɔɔba ita ya yiba ba bii wi bango kua, ma ba nùn yɛsira kã Yesu, yɛsi te Gusunɔn gɔrado u nùn kã ba sere win gura sua.

Ba Yesu Gusunɔ tusia sãa yerɔ

²²⁻²³Ameniwa ba yorua Yinnin wooda sɔɔ ba nɛɛ, “Bii tɔn durɔ gbiikoo baawure wi ba mara, ba koo nùn wunawa nenem Yinni Gusunɔn sɔ.” Yen sɔna ye sanam yiba bu ka tii sãrasia nge mɛ Mawisin wooda ya gerua, Maari ka Yosɛfu ba ka bii wi da Yerusalemuɔ bu nùn Yinni tusia, ²⁴kpa bu ka yākuru ko nge mɛ ba gerua Yinnin wooda sɔɔ ba nɛɛ, “Kparukonu yiru, ñ kun mɛ totoberɛ binu yiru.”

²⁵Durɔ goo wāa Yerusalemuɔ, win yɛsira Simeɔ. Durɔ wi, u sãawa geegii wi u Gusunɔn bɛɛɛ yɛ. U wi u koo Isireliban nukuru yemiasia swaa daki ma Hunde Dɛɛro nùn wãasi. ²⁶Hunde Dɛɛro wi, u maa nùn sɔɔsi ma u koo Kirisi, wi Yinni u gɔsa wa u sere gbi. ²⁷U da sãa yerɔ ka Hunde Dɛɛron kparabu. Ye Yesun dusiba ka nùn dua bu nùn kua nge mɛ wooda ya gerua, ²⁸Simeɔ u nùn mwa win nɔmɔ ma u Gusunɔ saabu kua u nɛɛ, ²⁹Yinni, tɛ kaa de nɛ wunen sɔm kowo, n handunia deri ka alafia

nge mɛ a man sɔɔwa.

³⁰Domi nen nani yi wunen faaba wa

³¹ye a sɔruu kua bwesenu kpuron wuswaaɔ.

³²Yeya yam bururam mɛ mu koo tɔn tukobu wunen swaa sɔɔsi.

Mu koo maa wunen tɔmbu Isireliba bɛɛɛ doke.

Simeɔ u Gusunɔn gari gerua

³³Ye ba gerua bii win sɔ ya win baa ka win mɛro biti kua. ³⁴Simeɔ u bu domaru kua ma u Maari, bii win mɛro sɔɔwa u nɛɛ, ba bii wini gɔsa ba yi u ka tɔn dabiru wɔrumasia Isireliba sɔɔ, kpa u tɔn dabiru seesia. U koo maa ko yɛru Gusunɔn min di te tɔmba kun wuramɔ ³⁵kpa dabirun gɔrun bwisikunu nu sɔɔsira. Wunen tii, nuku sankiranu nu koo nun sɔku gɔruɔ nge takobi.

Ana, Gusunɔn sɔmɔ tɔn kuro

³⁶Gusunɔn sɔmɔ tɔn kuro goo maa wāa, win yɛsira Ana, Fanelin bii Aɛɛn bweseru sɔɔ. U tɔkuru kua gem gem. U raa sina ka win durɔ wɔɔ nɔɔba yiru sãa win wɔndiarun di. ³⁷Ma u gominiru sina wɔɔ wɛnɛ ka nne. U ku ra kpe sãa yerɔ, u ra n Gusunɔ sãamɔ bururu ka yoka ka nɔɔ bɔkuru ka kanaru. ³⁸U besirama sãa ye sɔɔ, u Gusunɔ saabu mɔ, ma u bii win gari tɔmbu kpuro sɔɔmɔ be ba mara Gusunɔ u Yerusalemu yakia.

Ben wuramaru Nasareti

³⁹Sanam mɛ ba baayere kua ba kpa nge mɛ Yinni Gusunɔn wooda, ba gɔsira Nasareti ben wuuɔ Galilen temɔ. ⁴⁰Ma bii wi, u

kpɛamɔ ma u dam sosimɔ ma bwisi gee yiba wi sɔɔ. Gusunɔn durɔm maa wāa ka wi.

Yesu da s̄aa yerɔ win birun saa

⁴¹ W̄ɔɔ baagere Yesun dusiba ba ra Gɔɔ sararibun t̄ɔɔ bakaru dewa Yerusalemuɔ. ⁴² Sanam mɛ Yesu u w̄ɔɔ w̄akura yiru mɔ ba t̄ɔɔ baka te da nge mɛ ben komaru. ⁴³ Ye t̄ɔɔ baka ten sanam kpa sanam mɛ ba w̄ɔɔ, bii wi, Yesu u sina Yerusalemuɔ, win dusiba kun yɛ. ⁴⁴ Ba tamaa s̄aa u w̄āawa ben wuuru sɔɔ. Ye ba s̄aa t̄ɔɔ giriru ba n̄n kasu ben dusiba ka ben b̄ɔɔba sɔɔ. ⁴⁵ Adama ba n̄ n̄n wa ma ba ḡɔsira Yerusalemuɔ ba n̄n kasu. ⁴⁶ Yen s̄ɔɔ itase ba n̄n wa s̄aa yerɔ u s̄ɔ wooda ȳɛrobun suunu sɔɔ u bu swaa daki u maa bu gari bikiamɔ. ⁴⁷ Be ba n̄n swaa daki kpuro ba biti kua win bwisi ka win gari wisibun s̄ɔ. ⁴⁸ Sanam mɛ win dusiba n̄n wa biti ya bu mwa ma win m̄ero u n̄n bikia u n̄ɛɛ, n̄n bii amona a ka sun kua mɛ. Ne ka wunen baa wee, sa nun kasu ka nuku sankiranu.

⁴⁹ Ma u bu bikia u n̄ɛɛ, mba n kua i ka man kasu. I n̄ yɛ ma na n̄ kon ko na kun n̄n baaban wunan̄ɔsu kue?

⁵⁰ Adama gari yi u bu s̄ɔɔwa mi, yi n̄ bu yeeri.

⁵¹ U ka bu s̄aa Nasaretɔ ma u bu m̄em n̄ɔɔwa. Win m̄ero u gari yi kpuro herua win ḡɔruɔ. ⁵² Ma Yesu u kpɛamɔ bwisi sɔɔ ka wasi sɔɔ, ma Gusunɔ u ka n̄n n̄nɔn geu m̄ɛɛra, ma u s̄aa t̄ɔn geo t̄ambu sɔɔ.

3

Yohanu Batemu kowon waasu

(I maa m̄ɛrio Mateu 3:1-12, Maaku 1:1-8,

Yohanu 1:19-28)

¹ Ye tem ȳɛro Tiberi kua w̄ɔɔ w̄akura n̄ɔɔbu win bandu sɔɔ, sanam mɛ, P̄onsu Pilatiwa s̄aa Yudean tem ȳɛro, ma Herodu u s̄aa Galilen wirugii, ma Filipu win w̄ɔnɔ u s̄aa Iture ka Takonitin wirugii, ma Lisan̄ia u s̄aa Abilenin wirugii. ² Ya maa s̄aaawa Ani ka Kaifa ȳaku kowo t̄ɔnwerobun waati. Sanam meya Gusunɔ u ka Yohanu Sakarin bii gari kua gbaburɔ. ³ Ma u da Yuudenin baru kpaan̄ɔ kpuro u kparamɔ u m̄ɔ, bu ḡɔru ḡɔsio bu batemu ko, kpa Gusunɔ u bu ben toran̄u suuru kua.

⁴ Nge meya ye Gusun̄ɔn s̄amɔ Esai u yorua win t̄irerɔ ya koora ye u n̄ɛɛ, “goo u gb̄aramɔ gbaburɔ u m̄ɔ, i Yinnin swaa s̄ɔnwɔ.

Kpa i n̄ ye n̄ɔ n̄ɛrasiamɔ yu denda.

⁵ I yen w̄ɔwi kpuro k̄ɔruo,

i maa yen guunu kpuron gunum kawo

kpa i yen gungunu n̄ɔ n̄ɛrasia nu ko tem t̄ɛɛra,

kpa i yen mi n̄ k̄kure kpuro demia,

kpa i yen w̄ɔrusu kpuro k̄ɛre.

⁶ T̄ambu kpurowa ba koo Gusun̄ɔn faaba wa.”

⁷ T̄ɔn w̄ɔrusu su daamɔ win mi u ka bu batemu ko. Ma u bu s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, b̄ɛɛ waa ḡɔsɔnun bweseru, wara b̄ɛɛ kirɔ kua i ka m̄ɔru ye ya sisi suuri. ⁸ N n̄ m̄ɛn na, i koowo ye ya koo b̄ɛɛn ḡɔru ḡɔsiabu s̄ɔɔsi, kpa i ku gere b̄ɛɛn tii s̄ɔɔ ma Aburahamuwa b̄ɛɛn baaba. Domi na b̄ɛɛ s̄ɔɔmɔ Gusunɔ u koo kp̄i u Aburahamu bibu seeya saa kpee nini s̄ɔɔn di. ⁹ Ba gb̄aa sue kɔ bu ka d̄ānu b̄ɔɔri n̄n nuurun di. Yen s̄ɔ, d̄āru baatere te ta n̄ bii geenu marumɔ, ba koo tu burawa bu d̄ɔɔ kp̄ɛɛ.

¹⁰ Ma t̄ɔn w̄ɔrusu n̄n bikiamɔ, n̄ n̄ m̄ɛn na, amona be, ba koo ko.

¹¹ Ma u bu s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, wi u yabenu yiru m̄ɔ u teeru goo w̄ɛyɔ wi u kun m̄ɔ, m̄ɛya maa wi u d̄ianu m̄ɔ, u ka gabu b̄ɔnu koowo.

¹² Gbere mwaaba maa da u ka bu batemu ko, ma ba n̄n bikia ba n̄ɛɛ, yinni, mba sa ko ko.

¹³ Ma u bu s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, i ku ra mwɛ n kere ye ba b̄ɛɛ yiire.

¹⁴ Tabu kowobu gaba maa n̄n bikia ba n̄ɛɛ, b̄ɛɛ maa ni, mba sa ko ko.

Ma u bu s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, i ku ra goo gobi mwaari ka dam, i ku maa goo gari mani, kpa i ku ra b̄ɛɛn k̄ɔsiaru gem.

¹⁵ T̄ɔn be, ba swaa daki ma be kpuro ba bikianamɔ ba m̄ɔ, Yohanu s̄aaawa K̄irisi wi?

¹⁶ Ye Yohanu u nua mɛ, u be kpuro s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, n̄ɛ na b̄ɛɛ batemu m̄ɔ ka nim, adama wi u man dam kere u sisi. Na n̄ tura n win baranun w̄ɛɛ kusia. Wiya u koo b̄ɛɛ batemu ko ka Hunde D̄ɛro ka d̄ɔɔ. ¹⁷ U saratia neni win n̄ɔm̄ɔ, u ka win alikama sara, kpa u ye doke biraru sɔɔ. Adama sako si su tie u koo su doke d̄ɔɔ sɔɔ wi u ku ra ghi.

¹⁸ Ka maa gari dabinu gana Yohanu u t̄ambu labaaari gean waasu kuammɛ. ¹⁹ Adama u Herodu wirugii wi gerusi Herodia, win w̄ɔnɔ Filipun kur̄ɔn s̄ɔ, ka daa k̄ɔsa kpuro ye u raa kua. ²⁰ Ma Herodu u kparam daa k̄ɔsa ye s̄ɔɔ daa k̄ɔsa s̄ɔsi, u dera ba Yohanu p̄iris̄ɔm doke.

Yesun batemu

(I maa m̄ɛrio Mateu 3:13-17, Maaku 1:9-11)

²¹ Ye ba t̄ambu kpuro batemu kua, ba maa Yesu batemu kua. Saa yɛ s̄ɔɔ u kanaru m̄ɔ ma w̄olla wukiara, ²² ma Hunde D̄ɛro u sarama win w̄olla ka wasi ḡɛɛ nge kparuko. Ma n̄ɔ gaga n̄ɔra saa w̄ollun di ga n̄ɛɛ, wuna n̄n bii k̄inasi, wi s̄ɔɔ n̄n ḡɔru dobu kpuro w̄aa.

Yesun sikadoba

(I maa m̄ɛrio Mateu 1:1-17)

²³ Yesu u w̄ɔɔ tenan saka tura u sere win s̄ɔmburu torua. Ba tamaa u s̄aaawa Yosefun bii. Yosefun baababa ba maa s̄aa Heli ²⁴ ka Matati ka Lefi ka Meliki ka Yanai ka Yosefu, ²⁵ ka Matatia ka Am̄asi, ka Nahumu ka Esili ka Naga, ²⁶ ka Maatu ka Matatia ka Semeni

ka Yosēki ka Yoda, ²⁷ ka Yoanani ka Lesa ka Sorobabeli ka Salatieli ka Neri, ²⁸ ka Meliki ka Adi ka Kosamu ka Elimadamu ka Eri, ²⁹ ka Yosue ka Eliseri ka Yorimu ka Matati ka Lefi, ³⁰ ka Simē ka Yuda ka Yosēfu ka Yonamu ka Eliakimu, ³¹ ka Melea ka Mena ka Matata ka Natani ka Dafidi, ³² ka Isai ka Yobedi ka Boasi ka Sala ka Nasoni ³³ ka Aminadabu ka Adimi ka Arani ka Esiromu ka Faresi ka Yuda, ³⁴ ka Yakōbu ka Isaki ka Aburahamu ka Tera ka Nakoru, ³⁵ ka Seruku ka Raga ka Falēki ka Ebēē ka Sala, ³⁶ ka Kainamu ka Aafasadi ka Semu ka Nōwē ka Lameki, ³⁷ ka Matusala ka Enoku ka Yarēdi ka Maleleli ka Kainani, ³⁸ ka Enōsi ka Seti ka Adamu ka Gusunō.

4

Setam u Yesu kōkura
(*I maa mēerio Mateu 4:1-11, Maaku 1:12-13*)

¹ Yesu u Hunde Dēero yiba ma u wurama Yuudenin di. Ma Hunde wi, u nūn sure g̃baburu sōō. ² Miya Setam maa nūn kōkura sōō weeru. U n̄ maa g̃ānu ganu di sanam me sōō. Ye saa yen baa ya kpa, g̃ōra nūn mwa. ³ Ma Setam nūn sōōwa u nēē, à n Gusunōn Biin na, a kpee teni sōōwō tu g̃ōsira p̃ēē.

⁴ Ma Yesu nūn sōōwa u nēē, ba yorua Gusunōn gari sōō ba nēē, “Tōnu kun ko n wāa dīanu tanan s̄.”

⁵ Ma Setam u ka nūn da guuru wōllō u nūn handunian tem kpuro sōōsi nōni kpaki teeru mi sinamba bandu dii. ⁶ Ma u nūn sōōwa u nēē, nūn dam ka nin yiiko kpurowa kon nūn wē domi ba man wē. Wi na ki, wiya kon maa wē. ⁷ N n mēn na, à n yiira a man s̄awa ye kpurowa ya koo ko wunegia.

⁸ Ma Yesu u nūn sōōwa u nēē, Gusunōn gari nēē, “Gusunō wunen Yinniwa kaa n s̄amō, kpa a n wi turon wāaru wāa.”

⁹ Ma u ka nūn da Yerosalemua, u nūn s̄andi s̄aa yerun wii kpiirō, ma u nūn sōōwa u nēē, à n Gusunōn Biin na, a suro saa minin di, ¹⁰ domi Gusunōn gari nēē, “U koo win goradoba nōō kēwa wunen s̄ō bu ka nun kōsu.” ¹¹ “Ba koo nun nēnē ben nōma sōō, kpa wunen naasu ku raa kperu sokura.”

¹² Yesu u nūn sōōwa u nēē, Gusunōn gari maa nēē, “A ku ra Gusunō wunen Yinnin dam mēeri a ka wa me mu nē.”

¹³ Ye Setam u nūn kōkiri bi kpuro kua u kpa, u nūn deri u doona sere saa gaa gina.

Yesu win s̄amburu torua Galileō
(*I maa mēerio Mateu 4:12-17, Maaku 1:14-15*)

¹⁴ Yesu u wuru Galileō ka Gusunōn Hundēn dam, ma win labaari ya nōra n ka sikereña bera ye sōō kpuro. ¹⁵ U Gusunōn garin keu sōōsimō ben mēnno yenu sōō, ma t̄ambu kpuro ba nūn bēēre wēēmō.

Ba Yesu yina Nasaretio
(*I maa mēerio Mateu 13:53-58, Maaku 6:1-6*)

¹⁶ Yesu u da Nasaretio mi u biru di. Nge me win dōōne u mēnno yeru dua t̄ōō wērarugiru sōō, ma u seewa u ka tireru gari. ¹⁷ Ba nūn Gusunōn sōmō Esain tireru wē. Ye u tu wukia u wa mi ba yorua ba nēē,

¹⁸ “Yinni Gusunōn Hunde ka man wāa.

U man gōsa n ka dam sarirugibu Labaari gea nōōsia.

U man gōrima n ka yobu s̄ō ma ba koo yakiaara,

n ka wākōbu s̄ō ma ba koo yam wa, n ka maa takasigibu ȳsu bu doona,

¹⁹ kpa n maa ka kpara ma saa ya wee yē sōō Yinni u koo t̄ambu durom kua.”

²⁰ U tire te wukiri u mēnno yerun sōmō wesia ma u sina. Be ba mēnne mēnno yee te sōō, ba nūn nōni girari be kpuro. ²¹ Ma u win gari torua u bu sōōwa u nēē, g̃ōsira Gusunōn gari yini yi kōora yi i nua mi.

²² Be kpuro ba nūn seeda gea diiya, ma biti ya bu mwa gari dure yin s̄ō yi yi yarimō win nōon di. Ma ba mō, n n̄ Yosēfun bii wi mi?

²³ U bu sōōwa u nēē, ka gem, i ko kp̄i i man mōn te kua i nēē, “Timgii, a wunen tii bekio,” kpa i gere n koowo n̄n tem sōō mini ye i nua na kua kpuro Kapenamua.

²⁴ U maa nēē, ka gem, na bēē sōōmō, Gusunōn sōmō gōō sari wi u bēēre mō win tiin temō. ²⁵ Na maa bēē gem sōōmō, kurō g̃mini dabira ta raa wāa Isirelin temō Elin waati, ye gura kun na wōō ita ka suru nōōba tia, ma g̃ōō bakaru ta kua tem kpuro. ²⁶ Ka me, ba n̄ Eli gōre ben goon mi ma n kun mō g̃mini turo wi u wāa Sarepatō Sidonin temō. ²⁷ Dabiru be ba bara disigiru mō ba raa maa wāa Isirelin temō Gusunōn sōmō Eliseen waati. Ka me, ba n̄ ben gōō bekie, ma n kun mō Namani Sirigii.

²⁸ Ye ba gari yi nua mēnno yee te sōō, ba mōru bēsira be kpuro. ²⁹ N deema ben wuu ga wāawa guuru wōllō. Yera ba seewa ba nūn b̄irikia ba ka da wuun biruō bu ka nūn sure wōwa sōō. ³⁰ Adama u bu bukiana ma u doona.

Durō wi w̄ereku gagu ga wāasi
(*I maa mēerio Maaku 1:21-28*)

³¹ Yesu u sara u da Kapenamua, Galilen wuu gagu, ma u t̄ambu Gusunōn garin keu sōōsimō t̄ōō wērarugiru sōō. ³² Ma win s̄ōsira bu biti kua domi u gari gerumōwa ka yiiko. ³³ N deema durō gōō wāa mēnno yeru sōō wi sōō w̄ereku ga wāa ma u wuru kua wōllō u nēē, ³⁴ man diya bēēē ka wunē, Yesu Nasaretigii. A na a sun kam koosiawa? Na yē wi a s̄aa, wunē Gusunōn t̄on Dēerowa.

³⁵ Ma Yesu u gu gerusi u nēē, a mario, kpa a doona win min di.

Ye wereku ge, ga durɔ wi tem kparana ben suunu sɔɔ, ma ga doona, ga ñ maa nùn mɛɛra kue. ³⁶ Ma biti ya bu mwa kpuro ba bikianamɔ ba mɔ, gari yiren bwesera yini. Domi u werekunu wooda wɛɛmɔ ka yiiko ka dam, ma nu doonamɔ.

³⁷ Ma win labaari ya nɔɔra n ka sikerena bera ye sɔɔ kpuro.

Yesu u tɔn dabinu bekia

(I maa mɛɛrio Mateu 8:14-17, Maaku 1:29-

34)

³⁸ Ye Yesu u yara mɛnnɔ yee ten min di u dua Simɔn yɛnuɔ. N deema Simɔn kurɔn mero u wasi sundu barɔ ta bɔɔbu, ma ba nùn suuru kana win sɔ. ³⁹ U kurɔ wi tuke u wasi sun te gerusi ma ta nùn deri. U seewa yande u bu nɔɔrimɔ.

⁴⁰ Ye sɔɔ duɔ, bɛn tɔmba bara bwese bweseka mɔ kpuro ba ka bu na win mi, ma u ben baawure nɔma sɔndi u bu bekia. ⁴¹ Werekunu maa doona tɔn dabirun min di, nu wuri mɔ nu mɔ, wuna Gusunɔn Bii. Adama u nu gerusi, u ñ maa dere nu gari gere yɛn sɔ nu yɛ ma Kirisiwa u sɔa.

Yesun waasu Yudeaɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 1:35-39)

⁴² Ye yam sara Yesu u seewa u wuu yara u da gɔɔburɔ. Adama tɔn wɔru ga nùn kasu. Ye ba tura win mi, ba nùn suuru kana u ku bu deri. ⁴³ Adama u bu sɔɔwa u nɛɛ, u ñ koo ko u kun maa Gusunɔn bandun Labaari gea waasu kue wusu gasu sɔɔ, domi yen sɔna ba nùn gɔrima.

⁴⁴ Ma u waasu mɔ Galilen mɛnnɔ yenu sɔɔ.

5

Yesun bwɔa gbiiokobun sokubu

(I maa mɛɛrio Mateu 4:18-22, Maaku 1:16-20)

¹ Ye Yesu u yɔra daa burerun bɔkuɔ te ba ra soku Genesareti, tɔn wɔru ga nùn mɛnne gu ka Gusunɔn gari nɔ. ² Ma u goosu yiru wa daa bure ten goorɔ sin min di swɛɛ gowobu ba sara ba ben yɔakoronu teɔ da. ³ Ma u dua goɔ sin teu sɔɔ ge ga sɔa Simɔnguu, ma u nùn kana u ka gu gooru tondasia fiiko. Yen biru u sina u tɔn wɔrusu Gusunɔn gari sɔɔsimɔ gen min di.

⁴ Ye u win gari gerubu mari, u Simɔn sɔɔwa u nɛɛ, a wunen goɔ bɔrieyo bwerɔ kpa i bɛɛn yɔakoronu kpɛɛ i ka swɛɛ mwa.

⁵ Simɔn u nùn sɔɔwa u nɛɛ, yinni wɔku girira sa sɔmburu kua, sa ñ maa gɔranu wa sa mwe, adama wunen garin sɔ kon yɔakoro te kpɛɛ.

⁶ Ye ba kua mɛ, ba swɛɛ dabi dabiru gura sere ben yɔakorora gɛɛrɔ. ⁷ Ma ba ka yireru ben berusebu soka be ba wɔa goɔ yiruse sɔɔ bu na bu bu somi. Ba na ma ba goosu yiru ye swɛɛ yibia sere su kɔ su num. ⁸ Ye Simɔn Pɛɛ u yeni wa u kpuna Yesun wuswaaɔ u

nɛɛ, Yinni, a tii gawo nen bɔkun di, domi ne torowa.

⁹ Domi wi ka win berusebu kpuro ba biti kua swɛɛ dabi ten sɔ te ba gura. ¹⁰ Mɛya maa biti ya Simɔn berusebu Yakɔbu ka Yohanu, Sebeden bibu mwa. Yesu u Simɔn sɔɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, saa tɛn di tɔmba kaa n kasu bu man swii.

¹¹ Sanam mɛ ba ka ben goosu da goorɔ, ma ba si kpuro deri ba nùn swii.

Yesu u wi u bara disigiru barɔ

bekia

(I maa mɛɛrio Mateu 8:1-4, Maaku 1:40-45)

¹² Sanam mɛ Yesu u wɔa wuu gagu sɔɔ durɔ goɔ wi u bara disigiru barɔ u nùn wa, ma u yiira win wuswaaɔ u nùn suuru kana u nɛɛ, Yinni ñ n wura, na yɛ ma kaa kpɔ a man bekia kpa n deɛra.

¹³ Ma Yesu u win nɔmu damia u nùn baba u nɛɛ, na wura, a bekuro kpa a deɛra.

Mii mii bara disigii te, ta nùn doonari. ¹⁴ Yesu u nùn yiire u nɛɛ, u ku raa goɔ gɔranu ganu sɔ, adama u doo u win tii yɔku kowo tusia, kpa u yɔkuru ko win deɛerasiabun sɔ nge mɛ Mɔwisin wooda ya gerua, kpa tu ka ko seeda tɔmbun wuswaaɔ.

¹⁵ Ka mɛ, win labaari ya yabi, ma tɔn dabira mɛnnamɔ bu ka win gari nɔ, kpa bu ka bekura ben baranu sɔɔn di. ¹⁶ Adama Yesu u ra dewa gɔɔburɔ wi turo u n kanaru mɔ.

Yesu u durɔ goɔ bekia

win wasin bee tia gu

(I maa mɛɛrio Mateu 9:1-8, Maaku 2:1-12)

¹⁷ Sɔɔ teeru Yesu u Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ ma Falisiba ka wooda yɛrobu ba sɔ mi, be ba na saa Galile ka Yudean wuu baageren di, ka maa Yerusalemun di, ma Yinnin dam mu dera u barɔbu bekiama. ¹⁸ Saa ye yande, tɔmbu gaba durɔ goɔ sɔɔwa ka kpunu win wasin bee tia ya gu. Ba kasu mɛ ba koo ka du kpa bu nùn yi Yesun wuswaaɔ. ¹⁹ Ye ba kun wa mi ba koo ka nùn duusia tɔn wɔrun sɔ, yera ba yɔɔwa diru mi u wɔan wɔllɔ, ma ba tu yaba ba nùn sariasia ka win kpunu tɔn wɔru gen suunu sɔɔ Yesun wuswaaɔ. ²⁰ Ye u ben naanɛ dokebu wa, yera u durɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, a wunen durum suuru wa.

²¹ Wooda yɛrobu ka Falisiba ba bwisikun wɔri ba tii bikiamɔ, wara wini wi u Gusunɔ wɔmmɔ. Wara koo kpɔ u tɔnu win durum suuru kua ma n kun mɔ Gusunɔ turo.

²² Adama Yesu u ben bwisikunu gia ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔna i bwisikun mɛ bɛɛn gɔrua. ²³ Yen yerɔ ya sɛsɔ bo, bu nɛɛ, ba tɔnu nùn win durum suuru kua, ñ kun mɛ bu nɛɛ, u seewo u si. ²⁴ N n mɛn na, kon bɛɛ sɔsɔi ma Tɔnun Bii, u yiiko mɔ handunia mi, u ka durum suuru ko.

Ma u barɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, na nun sɔɔmɔ, a seewo a wunen kpunu sua kpa a we yɛnuɔ.

²⁵ Ma u seewa mii mii ben wuswaa u sua ye u raa kpunari, ma u Gusunɔ siaramɔ u ka dɔɔ yenuɔ. ²⁶ Yera biti ya be kpuro mwa ma ba Gusunɔ siaramɔ. Berum maa bu mwa ma ba mɔ, sa gɔa maamaakiginu wa gisɔ.

Yesu u Lefti soka

(I maa mɛerio Mateu 9:9-13, Maaku 2:13-17)

²⁷ Yeniban biru Yesu u yara ma u gbere mwaɔ goo wa wi ba ra soku Lefti u sɔ gbere yera, ma u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a man swiiyɔ.

²⁸ Lefti u seewa u ye kpuro deri ma u nɔn swii.

²⁹ Yen biru u Yesu tɔɔ baka dim kua win yenuɔ. Gbere mwaɔ dabiru ka maa gabu ba ka bu dimɔ. ³⁰ Falisiba ka ben wooda yɛrobu gabu ba win bwɔabu wɔkisi ba bikia ba nɛɛ, mban sɔna i dimɔ i nɔrumɔ ka gbere mwaɔbu ka kɔsan kowobu.

³¹ Yesu u bu wisa u nɛɛ, be ba bwɔa do ba n timgiin bukata mɔ ma n kun mɔ be ba barɔ.

³² Na n nɛ n ka geegibu soku. Na nawa n ka kɔsan kowobu soku bu ka ben gɔru gasia.

Nɔɔ bɔkurun gari

(I maa mɛerio Mateu 9:14-17, Maaku 2:18-22)

³³ Ba nɔn sɔɔwa ba nɛɛ, Yohanun bwɔabu ka Falisibagibu ba ra nɔɔ bɔke kiri kiri, ba ra maa kanaru ko, adama wunegiba dimɔ ba nɔrumɔ.

³⁴ Ma u nɛɛ, i ko i kpɔ i kurɔ kpaon durɔn bɔrɔba nɔɔ bɔkusia sanam mɛ u wɔa ka be?

³⁵ Adama sanam wee mɛ ba koo kurɔ kpaon durɔ wɔra ben nɔman di. Sanam mɛ sɔra ba koo nɔɔ bɔke.

³⁶ U maa bu mɔndu kua u nɛɛ, ba ku ra yabe kpaaru gɛe bu ka yabe tɔkɔru kɔre. Bɔ n kua mɛ, ba koo kpaaru gɛa, kpaarun yasa maa ya ko n sɔa nenem yabe tɔkɔru sɔɔ. ³⁷ Goo ku ra maa tam kram doke gɔnan bɔɔ tɔkɔnu sɔɔ. U n kua mɛ, tam kram mɛ, mu koo bɔɔnu kurasia kpa mu yari, kpa bɔɔnu nu sankira.

³⁸ Adama ba n koo ko ba kun tam kram doke bɔɔ kpaanu sɔɔ. ³⁹ Goo sari wi u ko n tam kram kɔ, sanam mɛ u tam gurum nɔra, domi u koo gere u nɛɛ, gurum ka nɔn nɛrena.

6

Tɔɔ wɛrarugirin gari

(I maa mɛerio Mateu 12:1-8, Maaku 2:23-28)

¹ Tɔɔ wɛrarugiru garu sɔɔ Yesu u alikama gbɔaru garu sarɔ, ma win bwɔaba alikama wɔkamɔ, ba sunkumɔ ka nɔma, ba temmɔ.

² Falisi gabu ba bu bikia ba nɛɛ, mban sɔna i mɔ ye wooda ya nɛɛ bu ku ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

³ Yesu u bu bikia u nɛɛ, i n gara tirerɔ ye Dafidi u kua sanam mɛ gɔra wi ka win bwɔabu mɔ? ⁴ U Gusunɔn diru dua ma u pɛɛ sua ye ba Gusunɔ yiye, u ye di ma u win

bwɔabu wɛ. Adama bɛɛn wooda ya yina goo u ye di ma n kun mɔ yaku kowobu.

⁵ Ma u nɛɛ, i de i n yɛ ma Tɔnun Biywa u tɔɔ wɛrarugiru kua.

Durɔ win nɔm geu ga gu

(I maa mɛerio Mateu 12:9-14, Maaku 3:1-6)

⁶ Ye n kram kua tɔɔ wɛrarugiru garu, u dua mɛnɔ yera u Gusunɔn garin keu sɔsima. N deema durɔ goo wɔa mi win nɔm geu ga gu.

⁷ Wooda yɛrobu ka Falisiba ba swaa kasu bu ka Yesu durum mani. Yen sɔna ba nɔn mɛera bu ka wa u n koo goo beki tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

⁸ Adama u ben bwisikunu yɛ, ma u durɔ wi sɔɔwa win nɔmu ga gu mi u nɛɛ, a seewo a yɔra bu nun wa.

Ma u seewa u yɔra. ⁹ Ma Yesu u nɛɛ, na bɛɛ bikiamɔ, gea ka kɔsa, yen yerɔ n weene bu ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. Bu tɔnu faaba ko? Nge bu nɔn go.

¹⁰ Yera u be kpuro mɛera u ka sikerena, ma u durɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, a wunen nɔmu demio.

Ye u gu demia, ma ga bekura. ¹¹ Ma ba mɔru bɛsira ma ba wesianamɔ ye ba koo Yesu kua.

Yesu u bwɔabu wɔkura yiru

gɔsa

(I maa mɛerio Mateu 10:1-4, Maaku 3:13-19)

¹² Sɔɔ mɛɛ te sɔɔ, Yesu u da guuru wɔlla u ka kanaru ko. Ma u Gusunɔ kana wɔku giriru.

¹³ Ye yam sara u win bwɔabu mɛnna, ma u tɔnu wɔkura yiru gɔsa be sɔɔ, u bu yisuru kɔ gɔrobu. ¹⁴ Tɔn ben yisa wee, Simɔɔ wi u yisuru kɔ Piɛɛ, ka Andere win wɔnɔ, ka Yakɔbu ka Yohanu ka Filipu ka Baatelemi ¹⁵ ka Mateu ka Tomaa ka Yakɔbu Alufen bii, ka Simɔɔ wi u win tem gari kɔ,

¹⁶ ka Yudasu Yakɔbun bii, ka Yudasu Isikariɔtu wi u tɔmbu Yesu nɔmu sandia.

Bekiabu ka keu sɔsibusu

(I maa mɛerio Mateu 4:23-25)

¹⁷ Ma u sara ka be, u yɔra tem tɛera gaa sɔɔ mi win bwɔa dabiru ka tɔn wɔru guna wɔa, be ba na saa Yudean di kpuro ka Yerusalemun di, ka Tiri ka Sidonin di, wuu si su wɔa nim wɔkun hera gɛa. ¹⁸ Ba na win mi bu ka win gari nɔ kpa u ka bu bekiu ben baranu sɔɔn di. Be ba wɛrekunu mɔ nu bu toorimɔ, ba maa bekura. ¹⁹ Tɔn be kpuro ba kɔ bu nɔn baba domi win dam mu sɔmburu mɔ, mu bu bekiamɔ kpuro.

Doo nɔru ka nɔni swaaru

(I maa mɛerio Mateu 5:1-12)

²⁰ Yera Yesu u win nɔni sua u win bwɔabu mɛera u nɛɛ,

Doo nɔrugiba bɛɛ sɔarobu domi bɛɛya i ko n wɔa mi Gusunɔ u bandu swii.

²¹ Doo nɔrugiba bɛɛ be gɔra mɔ tɛ, domi i ko ra debu.

Doo nɔrugiba bɛɛ be i sumɔ tɛ, domi i ko ra yɛɛ.

²² Doo n̄arugiba b̄e, t̄ambu bà n b̄e tusa, ma ba b̄e gira ben min di, ma ba b̄e w̄amm̄, ma ba b̄e en ȳisiru ḡasia ḡaa k̄sunu T̄onun Biin s̄. ²³ Nge meya ben baababa ba Gusun̄on s̄m̄bu kua. Adama b̄e, i ḡoru dor̄o d̄ama te, i ȳòk̄uo ka nuku dobu, domi ka gem ba b̄e are ȳiye yi kp̄a Gusun̄o w̄oll̄o. ²⁴ N̄oni sw̄aarugiba b̄e maa gobigibu, domi i b̄een nuku ȳemiabu wa k̄o.

²⁵ N̄oni sw̄aarugiba b̄e be i deba t̄e, domi ḡòru ta koo b̄e ko.

N̄oni sw̄aarugiba b̄e be i ȳem̄ t̄e, domi i ko ra nukuru sankira kpa i swi.

²⁶ N̄oni sw̄aarugiba b̄e, t̄ambu kpuro bà n b̄een gea gerumo. Domi meya ben baababa ba s̄m̄o weesugibu kua.

K̄ru yibereban s̄

(I maa m̄erio Mateu 5:38-48, 7:12a)

²⁷ Adama n̄e na b̄e s̄m̄o, b̄e be i man swaa daki, i b̄een yibereba k̄ru s̄osio, i bu gea kuo be ba b̄e tusa. ²⁸ I bu domaru kuo be ba b̄e b̄rusim̄, i bu kanaru kuo be ba b̄e k̄sa kuamm̄e. ²⁹ Goo ù n nun baa teeru so, a maa n̄un tensim̄ t̄iȳo, wi u maa wunen yabe bakaru sua, a ku n̄un yinari u kpam wunen yabe piibu sua. ³⁰ Wi u nun ḡaanu kana, a n̄un k̄eȳo, goo ù n maa nun wunen ḡaanu suari, a ku maa nu bikia. ³¹ Ye i k̄i t̄ambu bu b̄e kua, i bu ye kuo b̄een tii.

³² I n bu k̄i be ba b̄e k̄i, siara bir̄a i m̄o. Baa k̄san kowobun tii ba ra n ben k̄inasibu k̄i. ³³ I n maa bu gea kua be ba b̄e gea kua, siara bir̄a i m̄o. Meya k̄san kowobun tii ba ra ko. ³⁴ I n bu b̄okura b̄en mi i k̄sire ȳiȳo, siara bir̄a i m̄o. K̄san kowobun tii ba ra b̄okuranewa, bu ka k̄siana. ³⁵ Adama i b̄een yibereba k̄ru s̄osio, i bu gea kuo, i maa bu b̄okuro i kun k̄sire ȳiȳo, b̄een are yi ko n kp̄a, i ko n maa s̄aa W̄rukoon bibu, domi win tii u ra guturuba ka t̄n k̄sobu dur̄om s̄os̄i. ³⁶ I de i n w̄onw̄ondu m̄o nge m̄e b̄een Baaba u w̄onw̄ondu m̄o.

I kun da n t̄ambu sirim̄

(I maa m̄erio Mateu 7:1-5)

³⁷ I kun da n t̄ambu sirim̄, Gusun̄o u n̄ maa ka b̄e sirim̄. I kun da n t̄ambu taare w̄em̄, Gusun̄o u n̄ maa b̄e taare w̄em̄. I suuru koowo, Gusun̄o koo maa b̄e suuru kua. ³⁸ I k̄eȳo, Gusun̄o koo maa b̄e k̄e. Ȳirutii bakaru s̄ora u koo b̄e k̄eru k̄e, te u taasi u sire u yibia ka n̄aw̄o, kpa u b̄e wisia b̄een b̄ora. Domi ȳirutii te i ka gabu ȳirua, teya Gusun̄o koo ka b̄e ȳirua.

³⁹ U maa bu m̄ondu garu kua u n̄e, w̄òko u koo kp̄i u w̄òkosi swaa gb̄iye? Be yiru sannu ba ù koo w̄aru w̄ari? ⁴⁰ B̄ò u ku ra win yinni kere, adama b̄ò baawure wi u s̄osiru gia u kpa, u koo ka win yinni weena.

⁴¹ Mban s̄na a yak̄o m̄erim̄ wunen kpaasin̄on̄u s̄o, ma a ù d̄aa b̄iru laakari m̄o te ta w̄aa wunen tiin̄on̄u. ⁴² Am̄ona kaa ka

kp̄i a wunen kpaasi s̄o u de a n̄un yak̄o wuna ge ga w̄aa win̄on̄u s̄o, ma a ù d̄aa b̄iru waam̄o te ta w̄aa wunen tiin̄on̄u. Murafiti wune, a gina d̄aa b̄iru wun̄o te ta w̄aa wunen̄on̄u yen biru kaa yam wa a ka yak̄o wuna ge ga w̄aa wunen kpaasin̄on̄u s̄o.

D̄aru ka ten binu

(I maa m̄erio Mateu 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ D̄aa geeru ta ku ra bii k̄sunu ma. Meya maa d̄aa k̄suru ta ù bii geenu marum̄o.

⁴⁴ Domi d̄aru baatere, ten binun diya ba ra tu gie. Ba ku ra gandun binu s̄ori s̄aka w̄oll̄o, meya maa ba ku ra bereru s̄ori aw̄ii w̄oll̄o.

⁴⁵ T̄on geo u ra ḡaa geenu yarewa ḡaa geenu s̄on̄ di ni nu berua win ḡoru. T̄on k̄so maa ḡaa k̄sunu yaram̄o ḡaa k̄sunu s̄on̄ di ni nu berua win ḡoru. Domi ye ya yiba t̄onun ḡoru ya yarim̄o, yeya n̄o ga ra gere.

Dinu yiru

(I maa m̄erio Mateu 7:24-27)

⁴⁶ Mban s̄na i man sokum̄o Yinni Yinni, ma i kun m̄o ye na b̄e s̄m̄o. ⁴⁷ Baawure wi u na nen mi ma u nen gari n̄om̄o ma u yi mem̄ n̄owamm̄e, kon b̄e s̄os̄i wi u ka weene. ⁴⁸ U ka dur̄o goo weene wi u diru banim̄o, ma u gba n duku u kperu girari u sere kpēkpēku sura. Ma nim̄ yibura na, ma nim̄ tora ya dii te swee, adama ya ù kp̄ia ya dii te wuke ȳen s̄ ta bana w̄a. ⁴⁹ Adama wi u nua, ma u kun kue, u s̄awa nge dur̄o goo wi u diru banim̄o tem diru w̄oll̄o, ma u kun kpēkpēku sure. Nim̄ tora ya dii te swee. Yande ta w̄ora, ma ten w̄orumāa kp̄ea.

7

Yesu u tabu sun̄o goon yoo

bekia

(I maa m̄erio Mateu 8:5-13)

¹ Ye Yesu u gari yi kpuro t̄ambu s̄owa u kpa, u da Kapenam̄o. ² Tabu sun̄o goo w̄aa mi u yoo m̄o, wi u k̄i gem gem. Yoo wiya u bar̄o sere u wasikira. ³ Ye t̄nwer̄o wi, u Yesun̄ labaaari nua, yeya u n̄un Yuuban guro gurobu gabu ḡaria bu n̄un suuru kana u na u win yoo bekia. ⁴ Ye ba tura Yesun̄ mi ba n̄un suuru kana gem gem ba n̄e, n tura a dur̄o wi ye kua ⁵ domi u b̄esen bweser̄e k̄i. Wiya maa sun̄ b̄esen m̄enn̄o yeru bania.

⁶ Ma Yesu u ka bu swaa w̄ori. Ye u ȳenu ge turuku kua yera tabu sun̄o wi, u win b̄orāba ḡara bu Yesu s̄o u ku tii ḡonḡere ko, domi wi kun be tura u du win ȳenu. ⁷ Yen s̄na u ù tii garisi goo wi u koo ka tii da Yesun̄ mi. Adama u be gesi gari geruo, win yoo u koo bekura. ⁸ Domi wi, u gabu wiru kp̄iye, u maa tabu kowobu m̄o be u kpare. U n turo s̄owa u doo, u ra n d̄owa. U n maa ben goo s̄owa u na, u ra n sisiwa. U n win yoo s̄owa u yeni koowo, u ra n maa ye m̄owa.

⁹Ye Yesu u gari yi nua biti ya nùn mwa, ma u sīra u tumbu sōwa be ba nùn swīi u nēe, na ñ gina naane doke baka binin bweseru waare, baa Isireliba sōo.

¹⁰Ye goro be, ba gosira yenuo ba deema yoo wi, u bwāa dora.

Yesu u gomini goon bii seesia

¹¹Yen sisiru Yesu da wuu gagun mi, ge ba ra soku Nayini. Win bwāabu ka maa tən wōru guna nùn swīi. ¹²Saa ye u wuu gen gbārarun kōnnō turuku kua, u wa ba aluwaasi goon goru sōwa ba ka yariō bu sike. U sāawa win meron bii teere te u mō. Win mero maa, gominiwa. Wuugibu dabira wāa ka wi. ¹³Ye Yinni u kurō wi wa win wōnwōnda nùn mwa, ma u nùn sōwa u nēe, a ku swī.

¹⁴Yera u susi u goo ten kpakororu baba. Be ba tu sōwa ba yōra. Ma u nēe, aluwaasi wune, na nun sōmō, a seewo.

¹⁵Ma goo te, ta seewa ta sina ta gari gerumō. Ma Yesu nùn win mero wesia. ¹⁶Berum be kpuro mwa, ma ba Gusunō siaramō ba gerumō ba mō, Gusunōn sōmō damgiwa u bu kurema. Gusunōwa u win tumbu naawa. ¹⁷Yesun labaari ye, ya yabi Yudea kpuro sōo ka maa yen beri kpuro.

Yohanu Batemu kowon

gorobu

(I maa mēerio Mateu 11:2-19)

¹⁸Yohanun bwāaba nùn ye kpuron labaari sōwa. Ma u win bwāa ben yiru soka, ¹⁹u bu goro Yesun mi bu nùn bikia, wiya wi u sisi? Nge ba n kpao mara. ²⁰Ye durō be, ba tura win mi, ba nēe, Yohanu Batemu kowowa sun gorima wunen mi su bikia, wuna wi u sisi? Nge sa n kpao mara.

²¹Saa ye sōo, u tən dabirin baranu ka ben alebu bekia, ma u ben werēkunū gira, u maa wōko dabinu yam waasia. ²²Ma u bu wisa u nēe, i doo i Yohanu tusia ye i wa ka ye i nua. Wōkoba yam waama, yemōba sīimō, be ba bara disigiru barō ba bekuramō ba deeramō, sosobu ba gari nōmō, ba goribu seeyamō, ma ba saarobu Labaari gean waasu mō. ²³Doo nōaruigiwa baawure win naane ya yō dim dim ne sōo.

²⁴Ye Yohanun goroba sīa, ma u tən dabinu Yohanun gari sōobu wōri. U bu bikia u nēe, mba i mēerim da gbaburō. Yakō ge woo ga toorimō? ²⁵Durō wi u yāa bēereginu sebua? Wee, be ba yāa gobiginu sebua ma ba wāaru dimō dukia sōo, beya ba wāa sina kpaano. ²⁶N n men na, mba i mēerim da. Gusunōn sōmō goo? Meya na bēe sōmō yēro mam Gusunōn sōmō kere mi n toma. ²⁷Domi Yohanu wiya win gari ba yorua ba nēe,

“N wee, na nēn goro gōra wunen wuswaaō wi u koo nun gbiyya u wunen swaa some.”

²⁸Na bēe sōmō ma be tən kurōba mara sōo, goo kun Yohanu kere, adama wi u yākabu bo Gusunōn bandu sōo, u Yohanu kere.

²⁹Ye ba ye nua, tumbu kpuro ka ghere mwaabu sannu ba Gusunō gem wē, domi beya Yohanu u raa batemu kua. ³⁰Adama Falisiba ka wooda yērobu ba ñ daa wure Yohanu u bu batemu ko. Nge meya ba ka yina ye Gusunō u gōru doke u bu kua.

³¹Ma Yinni u bikia u nēe, mba kon ka tēn tōmbu weesina. Mba ba ka weene. ³²Ba sāawa nge bibu be ba sō yaburō, ba sokunamō ba mō, sa bēe guuru soowa ma i ñ yawa. Sa bēe goo womu kua, i ñ maa swī. ³³Domi Yohanu Batemu kowo u na, u ñ dīanu dimō, u ñ maa tam nōrumō, ma i nēe, u werēkunū mō. ³⁴Tōnun Bii u na, u dimō u nōrumō, ma i gerumō u sāa dim kīro ka tam nōru, ghere mwaabu ka kōsan kowobun bōrō. ³⁵Ka me, Gusunōn bwisi yi ra tii sōōsi bwisi gee be ba yi wuran mi.

Yesu dimō Falisi goon yenuo

³⁶Falisi goo wi ba mō Simōō u Yesu dim soka. Ma Yesu u dua win dirō u sina u ka di. ³⁷Kurō tanō goo wāa wuu mi. Ye u nua ma Yesu u dimō Falisi win yenuo, yera u ka too buraru na te ta turare yiba. ³⁸U yōra Yesun birō win naasu gia u sumō. Ma win yīresu naa si waaya, ma u su sunkumō ka win seri, u su sōsumō, ma u su turare ye wisi. ³⁹Falisi wi u Yesu dim soka, ye u wa me, u gerua win gōruō u nēe, durō wi, ñ n Gusunōn sōmōn na, u ko n yē kurō weren bwesera wi u nùn babamō, domi kurō tanōwa. ⁴⁰Ma Yesu u nēe, Simōō, na gari gee mō yi kon nun sō.

Ma Simōō u nēe, yinni, a geruo.

⁴¹Ma Yesu u nēe, durō goo wāa win dibu tōmbu yiru ba nēni. Turo nēni sii geesun gobi nēera wunōbu (500), turo maa weeraakuru. ⁴²Ye ba ñ gāanu wa bu kōsia, ma u be yiru kpuro suuru kua. Tē be yiru ye sōo, wara koo nùn kīa n kere.

⁴³Simōō u nēe, na tamaa wi ba suuru kua n kere.

Ma Yesu u nùn sōwa u nēe, gema a gerua.

⁴⁴Yera u sīra kurō win mi gia ma u Simōō bikia u nēe, a kurō wi wa? Ye na dua wunen yenuo a ñ man nim kā n ka nen kōri kpakia, adama kurō wini u nen naasu waaya ka win yīresu, ma u su sunka ka win seri. ⁴⁵A ñ man tōbura ka sōsubu, adama kurō wini, mìn di na dua, u ñ nen naasu sōsum deri. ⁴⁶A ñ gum wisi nen wiru wōllō, adama kurō wini u turare wisi nen naaso. ⁴⁷Yen sō, na nun sōmō ma kurō win durum baka ye, ba nùn ye suuru kua. Yeya n dera win kīra kpēa. Adama wi ba fiiko suuru kua, u ra n kīwa fiiko.

⁴⁸Ma u kurō wi sōwa u nēe, ba nun wunen durum suuru kua.

⁴⁹ Be ba sɔ ba dimɔ ka wi, ba bikianamɔ, wara wini wi baa tɔmbun durum u mam suuru mɔ. ⁵⁰ Ma u kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, wunen naane dokebu nun faaba kua. A doo ka alafia.

8

Tɔn kurɔ be ba Yesu swii

¹ Yen biru Yesu u wuu marosu ka baru kpaanu da da, u waasu mɔ u Gusunɔn bandun labaari gea kparamɔ. Ma bwɔabu wɔkura yiru ye, ya wɔa ka wi, ² ka maa kurɔbu gabu bɛn wɛrɛkunu ba gira, ka gabu be ba bɛkia ben baranu sɔɔn di. Beya Maari wi ba sokumɔ Madalagii, win min di wɛrɛkunu nɔɔba yiru nu doona, ³ ka Yoana wi u sɔa Kusa, Herodun sɔm kowobun wirugiin kurɔ, ka Susana ka sere gabu dabiru. Kurɔ beya ba bu nɔɔrimɔ ka ben tiin ye ba mɔ.

Dia bwese yɛkon gari

(I maa mɛɛrio Mateu 13:1-9, Maaku 4:1-9)

⁴ Tɔn dabinu na saa wusu dabinun di ba mɛnna Yesun mi. Yera u bu mɔndu kua u nɛɛ, ⁵ durɔ goo yara u ka dia bweseru yɛka. Nge mɛ u yɛkamɔ sukum wɔri swaa baarɔ, ma ba taaka, ma gunɔsu gɔsa su di. ⁶ Sukum gam maa wɔri kpee saara wɔllɔ. Sanam mɛ mu kpiima, mu gbera yɛn sɔ tem yendu sari mi. ⁷ Sukum gam kparam wɔri sakin suunu sɔɔ, ma saki ka mu kpɛa sannu, ma yi mu sɛkene yi go. ⁸ Sukum gam maa kparam wɔri tem gem sɔɔ, ma mu kpia nu binu mara wunɔm wunɔm. Ye u gerua mɛ u kpa, u nɔɔgiru sua u nɛɛ, wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

Mɔnnun asansi

(I maa mɛɛrio Mateu 13:10-17, Maaku 4:10-12)

⁹ Ma win bwɔaba nɔn bikia ba nɛɛ, mba mɔn ten tubusianu. ¹⁰ U nɛɛ, bɛɛya ba wɛ i ka Gusunɔn bandun asiri gia, adama ba gabu gari yi sɔɔmɔ ka mɔnnu, “kpa bu ka mɛɛri ba kun wa, ba n maa nua, kpa n ku bu yeeri.”

Mɔn ten tubusianu

(I maa mɛɛrio Mateu 13:18-23, Maaku 4:13-20)

¹¹ Yesu u nɛɛ, yeniwa mɔn ten tubusianu. Gusunɔn gariya ba yɛkamɔ. ¹² Swaa baaru ta sɔawa nge tɔn be ba ra yi nɔ, kpa Setam yu na yu yi wuna ben gɔrun di bu ku raa ka naane doke kpa bu faaba wa. ¹³ Kpee saara ya sɔawa nge tɔn be ba ra gari yi mwɛ ka nuku dobu sanam mɛ ba yi nɔɔmɔ, adama ba n gbini mɔ. Ba ra naane dokewa saa fiiko sɔɔ, kpa bu biru wura laakari mɛɛribun sanam. ¹⁴ Tem mi saki wɔa mu sɔawa nge tɔn be ba ra yi nɔ, adama nge mɛ ba dɔɔ, wururabu ka dukia ka handunian dobu ra yi sɛke yi go, ben binu ku ra ye. ¹⁵ Tem gem mu maa sɔawa nge tɔn be

ba ra gari yi ba nua nɛnɛ ben gɔru geu sɔɔ ka nuku tia, ma ba binu marumɔ ka temanabu.

Fitilan mɔndu

(I maa mɛɛrio Maaku 4:21-25)

¹⁶ Yesu kparam nɛɛ, goo sari wi u ra fitila mɛni kpa u gu wekeru wukiri, n kun mɛ u gu doke kpin yerun kɔkɔɔ. Adama u ra gu sɔndiwa dabu wɔllɔ, kpa be ba dumɔ ba n ka yam bururam waamɔ. ¹⁷ Domi gɔanu sari ni ba berua ma nu n koo tera, mɛya gɔanu maa sari ni ba kua asiri sɔɔ ma nu n koo giara kpa nu sɔɔsira batuma sɔɔ.

¹⁸ Yen sɔ, i n laakari sɔa nge mɛ i nɔɔmɔ. Domi baawure wi u mɔ, wiya ba koo wɛ. Baawure wi u kun maa mɔ, ba koo nɔn mwaari ye u tamaa u mɔ.

Berɔ ba sɔa Yesun wɔnɔbu

ka win mero

(I maa mɛɛrio Mateu 12:46-50, Maaku 3:31-35)

¹⁹ Yesun wɔnɔbu ka win mero ba na win mi, adama ba kpana bu nɔn susi tɔn dabinun sɔ. ²⁰ Ba nɔn sɔɔwa ma win wɔnɔbu ka win mero ba yɔ tɔwɔ ba ki bu nɔn wa.

²¹ Adama u bu sɔɔwa u nɛɛ, be ba Gusunɔn gari swaa daki, ma ba yi mɛm nɔɔwammɛ beya ba sɔa win wɔnɔbu ka win mero.

Yesu u nim kurenu marisia

(I maa mɛɛrio Mateu 8:23-27, Maaku 4:35-41)

²² Sɔɔ teeru Yesu dua goo nimkuu sɔɔ ka win bwɔabu, ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i de su tɔbura daa burerun guru gia.

Ma ba goo wuka ba doona. ²³ Sanam mɛ ba dɔɔ, u dweeya. Yera woo bɔkɔ ga seewa daa bure te sɔɔ, ma goo ga nim yibuɔ. Ba wɔa kari sɔɔ. ²⁴ Ba nɔn susi ma ba nɔn yamia ba nɛɛ, Yinni, Yinni, sa kam kobu dɔɔ.

Ye u yanda u woo ka nim kurenu gerusi. Ma n sure ma n mari sɔɔ sɔɔ. ²⁵ Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, ma sɔra i bɛɛn naane doke.

Berum bu mwa ka biti, ma ba bikianamɔ, durɔ weren bwesera wini wi baa woo ka nim u n wooda wɛ, n da nɔn mɛm nɔɔwɛ.

Yesu u wɛrɛkunugii bekia

(I maa mɛɛrio Mateu 8:28-34, Maaku 5:1-20)

²⁶ Ma ba Gadaran tem tura mɛ n ka Galile wuswaa kisine. ²⁷⁻²⁹ Ye u sara temɔ u durɔ goo wa u wee wuu gian di u ka nɔn yinna. Durɔ wi, u wɛrɛkunu mɔ. Nɔn dabira nu ra nɔn seeri. Ba ra nɔn bɔke ka yɔni nɔma ka naasɔ kpa ba n nɔn kɔsu. Adama u ra bɔkubu kpuro kasuku kpa wɛrɛku ni, nu ka nɔn da gɔbaburɔ. Terera u ra n wɔa saa tɛɛbun di, u ku ra sine yenuɔ, ma n kun sikɔɔ. Yera Yesu u wɛrɛku ni wooda wɛ nu doona durɔ win min di.

Ye durɔ wi, u Yesu wa u wura takana u wɔruma win wuswaaɔ ma u nɔɔgiru sua

wəllə u nɛɛ, mba n sun mɛnnɛ nɛ ka wunɛ Yesu Wɔrukoon Bii. Na nun kanamə a ku man tɔya ko.

³⁰ Ma Yesu u nɔn bikia u nɛɛ, aməna wunen yisiru. Ma u wisa u nɛɛ, Nɔrəbu, domi u wɛreku dabinu mɔ.

³¹ Ma wɛreku ni, nu Yesu suuru kana nu nɛɛ, u ku de nu da wɔru bəkɔ * sɔɔ.

³² N deema kurusɔ wuu bakaru gara wāa ta dimɔ guuru wəllə. Ma wɛreku ni, nu Yesu suuru kana nu nɛɛ, u de nu da kurusɔ ni sɔɔ. Ma u nu yəllaa kua. ³³ Ma nu durɔ wi doonari, nu da kurusɔ nin mi. Ma kurusɔ wuu te, ta duki sure daa bureru sɔɔ ta nim diira.

³⁴ Sanam mɛ be ba nu kpare ba wa ye n koorə, ba duki sua. Ba da ba labaari ye yɛbi wuu maroɔ ka baru kpaano. ³⁵ Tomba yara bu ka wa ye n koorə. Ba da Yesun mi ma ba durɔ wi deema win min di wɛrekunu doona, u sɔ Yesun bəkua u bekuru wukiri u wura win laakari sɔɔ, ma bɛrum bu mwa. ³⁶ Bɛn nɔni biru ya koorə ba tɔmbu sɔɔwa nge mɛ n kua wɛrekunugii wi, u ka bekura. ³⁷ Gadaran tem girum tɔn be kpuro ba Yesu suuru kana ba nɛɛ, u bu dɛsirario, domi bɛrum bakam bu mwa. Ma u goo nimku dua u gɔsira. ³⁸ Durɔ wi, win min di wɛrekunu doona, u Yesu suuru kana u nɛɛ, u de bu da sannu. Adama Yesu u nɔn gɔsia u nɛɛ, ³⁹ u gɔsiro win yenu, kpa u kpara kpuro ye Gusunɔ u nɔn kua.

Ma u doona u da u kpara wuu ge sɔɔ kpuro ye Yesu nɔn kua.

Yarusin bii ka kurɔ

*wi u Yesun yaberu baban gari
(I maa mɛrio Mateu 9:18-26, Maaku 5:21-43)*

⁴⁰ Ye Yesu u wurama ma tɔn wɔru ga nɔn dam koosia, domi ba raa nɔn marawa be kpuro. ⁴¹ Wee durɔ goo wi ba soku Yarusi, mɛnnɔ yerun wirugii, u da u yiira Yesun wuswaaɔ u nɔn suuru kana u na win yenu. ⁴² Domi win bii teere te u mara, ta wasikiram. Bii wi, u sɔawa wɔndia wi u wɔɔ wəkura yiru mɔ.

Ye u dɔɔ mi, tɔn wɔru ga nɔn mɔnsi. ⁴³ N wee, kurɔ goo u wāa mi, wi u yem wibi barɔ saa wɔɔ wəkura yirun di. [U win gobi di kpuro tim nɛmɔbun mi,] ben goo kun maa kpia u nɔn bekie. ⁴⁴ U Yesu susi biruɔ ma u win yaberun swaa bua baba. Yande win yem wi bi, bu yira. ⁴⁵ Ma Yesu u bikia u nɛɛ, wara man baba.

Ye be kpuro ba sikimɔ, Piɛɛ ka be ba wāa ka wi, ba nɛɛ, Yinni, n n tɔn wɔruwa ga nun sɛke ga ka sikerene? [Ma a bikiamɔ wara nun baba?]

⁴⁶ Adama Yesu u nɛɛ, goo u man baba, domi na gia ma nɛn dam mu sɔmburu kua.

⁴⁷ Ye kurɔ wi, u gia ma ba nɔn tuburi, yera u na u yiira ka diiribu Yesun wuswaaɔ. Tɔmbu kpuron nɔni biru u gerua yɛn sɔ u nɔn baba, ka maa mɛ u bɛkura yande. ⁴⁸ Ma Yesu nɔn sɔɔwa u nɛɛ, bii kurɔbu, wunen naanɛ dokebu nun bekie, a doo ka alafia.

⁴⁹ Sanam mɛ u gari mɔ, goo u na u mɛnnɔ yerun wirugii wi sɔɔwa ma win bii u gu kɔ, u ku maa keu koosio gɔngere ko.

⁵⁰ Yesu u ye nua, ma u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, a gesi naanɛ dokeo, u koo bɛkura.

⁵¹ Ye u tura yenu mi, u n dere goo u ka nɔn due ma n kun mɔ Piɛɛ ka Yohanu ka Yakɔbu ka bii win tundo ka win mero. ⁵² Be ba wāa mi kpuro ba sumɔwa ba tii soomɔ bii win sɔ. Adama Yesu u nɛɛ, i ku swi, u n gu, u dɔwa.

⁵³ Ba nɔn yaakoru wari, domi ba yɛ ma u guwa. ⁵⁴ Ma Yesu u bii win nɔma nɛnu ma u gerua ka dam, wɔndia a seewo.

⁵⁵ Wɔndia win hunde ya wurama, ma u seewa mi mi. Ma Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, bu nɔn dianu wɛɛyɔ. ⁵⁶ Ma biti ya win mɔwɔbu mwa, adama Yesu u bu yiire u nɛɛ, bu ku raa goo sɔ ye n koorə.

9

*Yesu u bwāabu wəkura yiru gora
(I maa mɛrio Mateu 10:5-15, Maaku 6:7-13)*

¹ Ma Yesu u win bwāabu wəkura yiru soka u mɛnna u bu dam kɔ ka yiiko bu ka wɛrekunu kpuro gira, bu ka maa baranu bekie. ² Ma u bu gora bu ka ban te Gusunɔ u koo swin waasu ko kpa bu barɔbu bekie. ³ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku gāanu kusenu ko sanum mɛ sɔɔ, baa deka n kun mɛ bɔru n kun mɛ dianu n kun mɛ gobi, kpa i ku maa yaberu yiruse nɛnɛ. ⁴ Yenu gɛn mi i sɔbia, i sinɔ mi sere i ka doona wuu gen min di. ⁵ Wuu mi ba n bɛɛ dam koosie, i yario wuu gen min di, kpa i bɛɛn naasun tua bu kpare nge yireru te ta bu ben taarɛ sɔsɔsimɔ.

⁶ Ba seewa ba doona baru kpa kpaaka, ba Labaari gea kparamɔ ma ba barɔbu bekiamaɔ yam kpuro.

*Herodun laakari seewa
(I maa mɛrio Mateu 14:1-12, Maaku 6:14-29)*

⁷ Herodu sunɔ u nua kpuro ye Yesu u mɔ, ma ya win laakari burisina. Domi gaba gerumɔ Yohanuwa wurama gɔrin di.

⁸ Gaba maa gerumɔ Eliwa kurama. Ma gaba gerumɔ Gusunɔn sɔmɔ yerukobun turowa wurama saa gɔrin di.

⁹ Ma Herodu u nɛɛ, na dera ba Yohanu wiru bura. Adama wara wini win gari na nɔmɔ menin bweseru.

* **8:31** woru bəkɔ - Wɔru bəkɔ ge, ga sɔawa Setam wāa yeru te ta n naru mɔ.

Ma u kasu u nùn wa.

Yesu u tumbu nòròbun

suba nòòbu diisia

(I maa mærio Mateu 14:13-21, Maaku 6:30-44, Yohanu 6:1-14)

¹⁰ Yesun bwāa be, ba gòra ye wòma ba nùn saaria kpuro ye ba kua. Ma u bu sua ba tii mena ba da wuu gagun bera gia ge ba ra soku Bèsaida. ¹¹ Tòn wòru ga gia gee u wāa, ma ga nùn swīi. U bu dam koosia ma u bu ban te Gusunò u koo swīin gari sòòmò, u maa bu bekiamò be ba barò.

¹² Ye sòò kpeeyò be wòkura yiru ye, ba nùn susi ma ba nêe, a tòn be karo bu da wusò ka baru kpaanò bu kpín yeru kasu ka ye ba koo di, domi gbaburu sòòra sa wāa mini.

¹³ Yera Yesu u bu sòòwa u nêe, i bu dīanu wēeyò bēen tii bu di.

Adama ba nêe, pēe nòòbu ka swēe yiru tònawa sa mò, ma n kùn mò à n kī besen tii su da su dīanu kasuma tòn be kpuron sò baasi ya.

¹⁴ Tòn be sòò, tòn duròbun geera tura nge tónu nòròbun suba nòòbu (5.000). Ma Yesu u win bwāa be sòòwa u nêe, i bu sinasio wuu wuuka, weeraakuukuubu.

¹⁵ Ma ba kua mē ba be kpuro sinasia. ¹⁶ Yesu u pēe nòòbu ye sua ka swēe yiru ye, ma u nòni seeya wòlò u Gusunòan domaru bikia, ma u ye murura u bwāa be wē bu tòn dabi te yabua. ¹⁷ Be kpuro ba di ba deba. Ma ba sukum gure birenu wòkura yiru sòò ye ba di n tiara.

Piēe nêe, Yesu u sàawa

wi Gusunò u gosa

(I maa mærio Mateu 16:13-19, Maaku 8:27-29)

¹⁸ Sòò teeru sanam mē Yesu u kanaru mò bee tia, ka win bwāabu sannu, u bu bikia u nêe, wara tòmba gerumò na sàa.

¹⁹ Ba nêe, Yohanu Batemu kowowa. Gaba ra gere, Eliwa, gaba ra maa nêe, Gusunòan sòmò yerukobun turowa u wurama gorin di.

²⁰ Ma u bu bikia u nêe, bēen tii maa ni, wara i gerumò na sàa.

Piēe u nêe, wuna Kirisi wi Gusunò u gorima.

²¹ Ma u bu nòò goosi bu ku raa goo sò.

Yesu u win gòò ka win seebun

gari mò

(I maa mærio Mateu 16:20-28, Maaku 8:30-9:1)

²² Yesu u kpaam nêe, Tònun Bii u n koo ko u kùn nòni sòòre gem gem, kpa guro gurobu bu nùn yina ka yàku kowo tònwerobu ka wooda yērobu, kpa bu nùn go kpa u sikura sòò itase.

²³ Ma u be kpuro sòòwa u nêe, goo ù n kī u man swīi nge bòò, u win gòru kīru derio, kpa u win tiin dāa bunanaru sua baadomma,

kpa u n man swīi. ²⁴ Domi baawure wi u kī u win wāaru di ka win gòru kīru, u koo tu bia. Adama baawure wi u win wāaru yina nen sò, wiya u koo tu wa ka gem. ²⁵ Arufaani yerà tónu u mò, baa ù n handunian gāanu kpuro wa, ma u tii kam koosia ù kùn mē u win wāaru bia. ²⁶ Domi baawure wi u nen sekuru mò ka maa nēn gari, Tònun Bii u koo maa win sekuru ko ù n wurama ka win yiiko ka Baabagia ka wòllun gòrado dēerobugia. ²⁷ Na bēe sòòmò ka gem, gabu ba yò mini be ba ù gbimò bu ka ban te wa te Gusunò u koo swīi.

Yesun wasi gòsia

(I maa mærio Mateu 17:1-8, Maaku 9:2-8)

²⁸ Ye u gari yi gerua u kpa, yen sòò nòòba itase u Piēe ka Yohanu ka Yakòbu sua u yòòwa guuru wòlò u wa u ka kanaru ko. ²⁹ Nge mē u kanaru mò win wuswaa gòsia tuka, ma win yānu burura fem fem. ³⁰⁻³¹ N wee tumbu yiru, Mòwisi ka Eli, ba kurama ka wòllun girima ba ka nùn win doonarun gari mò te u koo doona Yerusalemun di. ³² Piēe ka win kpaasibu ben wasi bunia ka dom, adama ba dom kparura ma ba Yesun yiikon girima wa ka tòn be yiru be ba yò ka wi. ³³ Nge mē tòn be, ba Yesu desirarimò, Piēe nùn sòòwa u nêe, yinni, n wā sa n wāa mini. Su kunu ita ko, teeru wunegiru, teeru Mòwisigiru, teeru maa Eligiru. Domi u n yē ye u gerumò.

³⁴ Nge mē u gari mò mesum, bukò ga na ga bu wukiri, ma bērum bwāa be mwa ye ba wa mesum. ³⁵ Ma nòò gagu ga nòòra bukò gen min di ga nêe, winiwa nen Bii wi na tii gòsia, i wigia nòòwò.

³⁶ Gari yin biru, Yesu tia wi turo. Bwāa be, ba ye ba wa mi tii marisi, ba ù goo gēe sòòwa sòò mēe te sòò.

Yesu u bii wi wereku ga wāasi

bekia

(I maa mærio Mateu 17:14-18, Maaku 9:14-27)

³⁷ Yen sisiru, sanam mē ba sara guuru wòllun di, tòn wòru guna ya Yesu sennò na.

³⁸ Yera tòn wòru gen suunu sòon di durò goo u gbāra u nêe, yinni, na nun kanamò, a nen bii duròbu ge mærio, domi u sàa bii teere te na mò. ³⁹ Wereku ga ra nùn sērewa kpa u gbāra suaru sòò, kpa gu nùn bemisia, kpa gu de u n yāatam pòkeru mò kpa u tii mæra ko, yen biru kpa gu nùn doonari. ⁴⁰ Na wunen bwāabu kaña bu gu gira, adama ba ù kpīa.

⁴¹ Yesu nêe, tòn kòso naane doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n ka bēe wāa. Sere domma ko na n ka bēe temane. Ma u durò wi sòòwa u nêe, a ka wunen bii wi na mini.

⁴² Sanam mē u ka bii wi susiò, wereku ge, ga nùn tem kparana ma ga nùn bemisia. Adama Yesu u gu gerusi u bii wi bekia, ma u nùn win

tundo wesia. ⁴³Ma Gusunon sina te, ta ton be kpuro maamaaki kua.

Yesu kpam win goo

ka win seebun gari mɔ

(I maa mɛerio Mateu 17:22-23, Maaku 9:30-32)

Sanam mɛ baawure u kasa ka ye Yesu u mɔ, u win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, ⁴⁴bɛɛ i gari yini swaa dakio sɔa sɔa. Ba koo Tɔnun Bii tambu nɔmu sandia.

⁴⁵Adama win bwāaba kun gari yi tuba, domi ba bu yi berue gina, bu ku ka gia. Ma ba berum mɔ bu ka nɔn gari yin yaasi bikia.

Wara gisonkoru bo

(I maa mɛerio Mateu 18:1-5, Maaku 9:33-37)

⁴⁶Sikirinɔ ga dua bwāa ben suunu sɔɔ domi ba kɔ bu gia be sɔɔ wi u bo. ⁴⁷Yesu u ben gɔrun bwisikunu yɛ. Yera u bii yākabu sua u yɔrasia win bɔkuɔ, ⁴⁸ma u nɛɛ, baawure wi u bii yākabu geni wura nen yisirun sɔ, nen tiywa u wura, baawure wi u maa man wura, u wi u man gɔrima wurawa. Domi wi u sɔa yākabu bɛɛn suunu sɔɔ, wiya kpuro kere.

Wi u kun ka bɛɛ

yiberɛ tɛru neni, bɛegiiwa

(I maa mɛerio Mateu 9:38-40)

⁴⁹Yohanu u nɛɛ, yinni, sa goo wa wi u werɛkunu giramɔ ka wunen yisiru, ma sa nɔn yinari yɛn sɔ u nɔn swii ka bese sannu.

⁵⁰Yesu nɔn sɔɔwa u nɛɛ, i ku yɛro yinari, domi wi u kun ka bɛɛ yiberɛ tɛru neni, bɛegiiwa.

Samarin wuu gagugiba yina

bu Yesu dam koosia

⁵¹Sanam mɛ saa ya turuku kooma bu ka nɔn sua u da wɔlɔ, u gɔru doke dim dim u Yerusalemu da. ⁵²Ma u sɔmɔbu gabu gbiisia ba da ba dua Samarigibun wuu gagu sɔɔ bu ka nɔn ayeru sɔɔru kua. ⁵³Adama wuu migibu ba nɔn nɔn dam koosie yɛn sɔ ba wa n sɔare nge u dɔ Yerusalemu gia. ⁵⁴Ye win bwāa beni Yakɔbu ka Yohanu ba wa mɛ, ba bikia ba nɛɛ, Yinni, a kɔ su de dɔɔ u sarama wɔllun di u ton be wari?

⁵⁵U bu siire ma u bu gerusi ka dam. [U nɛɛ, i nɔ yɛ ye i bwisikumɔ. ⁵⁶Domi Tɔnun Bii u nɛ u ka tɔnun hunde kam koosia. U nawa u ka ye faaba ko.] Ma ba da wuu gam gia.

Be ba kɔ bu Yesu swii

(I maa mɛerio Mateu 8:19-22)

⁵⁷Sanam mɛ ba siimɔ swaa sɔɔ goo u nɔn sɔɔwa ma u koo nɔn swii baama mi u dɔɔ.

⁵⁸Yesu nɔn sɔɔwa u nɛɛ, sɛmusu bweusu mɔ, gunɔsu maa sokunu mɔ, adama Tɔnun Bii u nɔn ayeru mɔ mi u koo kpuna.

⁵⁹U kpam goo sɔɔwa u nɛɛ, a man swiiyo.

Adama yɛro u nɛɛ, a de n gina da n nen tundo sike.

⁶⁰Yera Yesu u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a derio gɔribu bu ben gɔribu sike, adama wune a dɔɔ a Gusunon bandun Labaari gea nɔɔsia baama.

⁶¹Ma goo u kpam nɔn sɔɔwa u nɛɛ, Yinni, kon nun swii adama a de n gina da n negibu nɔɔ kana.

⁶²Yesu u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, baawure wi u tebo nɔmu sɔndi, ma u biru siira, u nɔn maa arufaani gaa mɔ ban te Gusunɔ u koo swii sɔɔ.

10

Yesu u bwāabu wata

ka wɔkuru gora

¹Yen biru Yinni u kpam gabu wata ka wɔkuru gɔsa, ma u bu gora yiru yiru win wuswaa wuu maro baagere sɔɔ ka baama mi win tii u gɔru doke u ra da. ²U nɛɛ, ye ya ye bu ka gɛ ya kpā, adama be ba gɛmɔ ba nɔn dabi. Yen sɔ, i gbee yɛro kanɔ u kpam tambu marisiama bu ka gɛ. ³N wee na bɛɛ gɔriɔ nge yāa binu demakunun suunu sɔɔ. I seewo i da. ⁴I ku ka yansurɔru da ka bɔɔru ka baranu, i ku maa goo tabiri swaaɔ. ⁵Yenu gɛ sɔɔ i dua, i gbiiyo i bu sɔ i nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ alafia kɛ. ⁶Alafiaɔii u nɔn wāa mi, bɛɛn alafia ya ko nɔn wāa ka yɛro. U kun maa gɛ sɔɔ i dua, ma ba bɛɛ dam koosia, i dio ye ba bɛɛ wɛ, ⁹i barɔbu bekio be ba wāa mi, kpa i bu sɔ ma Gusunɔ u sisi u bandu swii. ¹⁰Adama wuu gɛ sɔɔ i dua ma ba kun bɛɛ dam koosie, i dɔɔ gen yaaraɔ, kpa i nɛɛ, ¹¹baa ben wuun tua ye ya mani bɛɛn naaɔ, i bu kparemɔ, kpa bu ka gia ma Gusunɔ u sisi u bandu swii. ¹²Na bɛɛ sɔmɔ, tɔɔ te sɔɔ, Sodomugia koo ko kpakaka ka sere wuu ge.

Wuu sin tɔmba yinamɔ

bu naane doke

(I maa mɛerio Mateu 11:20-24)

¹³Yesu maa nɛɛ, noni swāarugiiwa wune Koraseni, noni swāarugiiwa wune Besaida, domi bɔ n sɔm maamaakigia ye kua Tiri ka Sidoni sɔɔ, ye ba kua bɛɛn suunu sɔɔ, wuu sin tambu ba ko nɔn daa gɔru gosie saa tɛɛbun di, ba n sɔ torom sɔɔ ba n saaki sebua nuku sankiranun sɔ. ¹⁴Yen sɔ, siribun sanam sɔɔ, Tiri ka Sidonigia koo ko kpakaka ka sere bɛɛ. ¹⁵Wune maa Kapenamɔ, a yiiyo kaa suara sere wɔlɔ? Aawo, ba koo nun surewa sere gɔriɔ.

¹⁶Ma u win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, wi u bɛɛ swaa daki, nɛna u swaa daki, wi u maa bɛɛ yina, nɛna u yina, wi u maa man yina u maa wi u man gɔrima yinawa.

Wata ka wōku ten wuramaru

¹⁷ Be wata ka wōku te, ba wurama ka nuku dobu, ma ba nee, Yinni, sere ka werekunə, nu sun wiru kp̄iyawa wunen ȳisirun s̄s.

¹⁸ Ma u bu s̄sowa u nee, na Setam wa ya w̄orumamə w̄ollun di nge guru maakinu. ¹⁹ N wee, na bee yiiko w̄e i ka wee ka w̄e r̄on dam kpuro taaku, ḡaanu ganu kun maa kp̄e nu bee m̄eera ko. ²⁰ Adama, i ku ḡoru dora ȳen s̄s w̄erekunu nu bee wiru kp̄iia, i ḡoru doro ȳen s̄s ba been ȳisinu yorua w̄ollə.

Yesun ḡoru ga dora

(I maa m̄erio Mateu 11:25-27, 13:16-17)

²¹ Saa tia ye s̄s, Yesun ḡoru ga dora too ka Hunde Deeron dam, ma u nee, Baaba, w̄ollu ka tem Yinni na nun siara ȳen s̄s a ka yabu ye ȳerugibu ka bwisigibu berua ma a ye bibu s̄sasi. N w̄a Baaba, domi meya n ka nun naawa wunen k̄iru s̄s.

²² Nen Baaba u man baayere w̄e. Goo sari wi u Bii ȳe ma n kun m̄a Baaba wi. Goo maa sari wi u Baaba wi ȳe ma n kun m̄a Bii wi, ka maa wi Bii wi, u k̄i u Baaba s̄sasi.

²³ Ma u s̄ira win bw̄aabun bera gia u bu s̄sowa be t̄na u nee, doo n̄erugiiwa win n̄ni waamə ye i waamə. ²⁴ Domi na bee s̄səm̄o Gusunən s̄om̄bu ka sinambu dabira ba k̄ia bu wa ye i waamə t̄e, ba n̄ maa wa. Ba k̄ia bu no ye i n̄əm̄o t̄e, ba n̄ maa nua.

Samarigii wi u t̄n geeru kua

²⁵ N wee, wooda ȳero goo u seewa u ka Yesun laakari m̄eri ma u nee, yinni, mba kon ko n ka w̄aaru te ta ku ra kpe tubi di.

²⁶ Yesu n̄n bikia u nee, mba ba yorua wooda s̄s. Mba a ra gari mi.

²⁷ U wisa u nee, "Kaa Gusunə wunen Yinni k̄ia ka wunen ḡoru kpuro, ka wunen bw̄era kpuro, ka wunen dam kpuro, ka wunen bwisikunu kpuro, kpa a wunen t̄nusi k̄ia nge wunen tii tii."

²⁸ Yesu nee, a wisa n dende, a koowo me, kaa n w̄aaru m̄o.

²⁹ Adama durə wi, u k̄i u tii gem w̄e ma u bikia u nee, wara nen t̄nusi.

³⁰ Yesu u nee, a swaa dakio a n̄o, durə goowa u wee Yerusalemun di u d̄ə Yerikoə, ma u w̄eri gb̄enəbun n̄oma s̄s. Gb̄enə be, ba n̄n swaa di, ba n̄n so, ma ba doona ba n̄n deri u wasikiramə. ³¹ N deema ka saabu, ȳaku kowo goo sarə ka swaa ye. U durə wi wa ma u s̄ena u doona. ³² Mena maa Lefi goo u tura gam mi. U n̄n wa ma u s̄ena u doona. ³³ Adama Samarigii goo u wuu d̄ə u tura win b̄oku. Ye u durə wi wa win w̄onw̄anda n̄n mwa. ³⁴ U susi ma u gum ka tam wisi win m̄eran bosu s̄s ma u su b̄okua. Yen biru u n̄n s̄andi ye u s̄anin w̄ollə u ka n̄n da s̄obun s̄obia yero ma u n̄n n̄ari. ³⁵ Yen sisiru, u gobi sua yi yi ka s̄əm kowon s̄s yirun gobi ne, u yi s̄obia yerun wirugii w̄e ma u nee, a

durə wi n̄ario. A n maa di n meni kera win s̄s, kon nun k̄asia n̄a n wurama.

³⁶ Ma Yesu nee, t̄ambu ita ye s̄s, ben wara a tamaa u s̄aa durə win t̄nusi wi u w̄eri gb̄enəbun n̄oma s̄s mi.

³⁷ U nee, wi u n̄n w̄onw̄andu kua, wiya.

Ma Yesu u nee, n̄ n men na, a doo kpa a n m̄ə me.

Yesu da Maata ka Maarin mi

³⁸ Sanam me ba w̄aa swaaə u wuu gagu dua ma kurə goo wi ba ra soku Maata u dera u s̄obia win ȳenuə. ³⁹ Kurə wi, u w̄onə m̄ə wi ba ra soku Maari. W̄onə wi, u s̄s Yinnin b̄okuə u win gari swaa daki. ⁴⁰ Adama Maata u ka doo kobu wasire, ma u na u nee, Yinni n̄ n̄n gam s̄aa ye nen w̄onə u man s̄oma ye derie ne turo? A n̄ kaa de u na u man somi?

⁴¹ Yinni u n̄n wisa u nee, Maata, Maata, a tii ḡongere m̄ə a tii baasi ḡaa dabinin s̄s.

⁴² Ḡaa teenun bukataba t̄nu u m̄ə. Ḡaa geena Maari u ḡosa n̄a ba n̄ n̄n mwaarim̄o.

11

Kanarun gari

(I maa m̄erio Mateu 6:9-13, 7:7-11)

¹ S̄ə teeru Yesu u kanaru m̄ə gam gum. Saa ye u kpa win bw̄aabun turo u nee, Yinni kpa a sun s̄sasi me ba ra kanaru ko, nge me Yohanu u win bw̄abu s̄sasi.

² Yesu u bu s̄sowa b̄a n kanaru m̄ə ba n da nee,

Baaba, a de ba n ȳe ma wuna s̄aa Deero.

A na a bandu sw̄i.

³ A sun besen d̄ianu k̄e t̄oru baatere.

⁴ A sun besen toranu suuru kuo

domi besen tii sa ra wi u sun torari suuru kue.

A ku ka sun da k̄akiribun bera gia.

⁵ U k̄pam bu s̄sowa u nee, nge me n t̄e w̄aa, been turo u n b̄orə m̄ə, kpa u da win mi w̄oku suunu s̄s u nee u n̄n p̄e ita b̄okuro, ⁶ domi win k̄paasibun turowa gam wee, wi kun maa ḡaanu m̄ə u n̄n w̄e. ⁷ Saa s̄on di kpa b̄orə wi, u nee, u ku n̄n baasi, u konna kenua ko, wi ka win bibu ba kp̄i. U n̄ maa kp̄e u se u sere n̄n p̄e w̄e. ⁸ Yesu u nee, na bee s̄səm̄o, baa u kun seewe u n̄n w̄e b̄orənun s̄s, u koo se u n̄n w̄e ȳen bukata u m̄ə kpuro win baasibun s̄s.

⁹ Na maa bee s̄səm̄o, i n da bikie, ba koo bee w̄e. I n da kasu, i ko wa. I n da gambo so, ba koo bee kenia. ¹⁰ Domi baawure wi u bikiamə ba koo n̄n w̄e. Wi u kasu u koo wa. Wi u maa gambo soomə, ba koo ȳero kenia. ¹¹ Bee s̄sə, [ḡoon bii u n̄n n̄n p̄e bikia, u koo wura u n̄n kperu w̄e?] N kun me u n̄n sw̄aa bikia,

u koo n̄n waa w̄e? ¹² N kun me u n̄n s̄eru bikia, u koo n̄n nia w̄e? ¹³ Bee be i s̄aa t̄n k̄s̄obu, ma i ȳe nge me ba ra bibu k̄e geenu w̄e, been Baaba w̄ollugii u n̄n koo be ba n̄n kanamə Hunde Deero w̄e?

*Yesu ka tii yinamɔ**(I maa mɛerio Mateu 12:22-30, Maaku 3:20-27)*

¹⁴ Yesu u wɛreku gira ge ga tɔnu goo soso kua. Sanam mɛ wɛreku ge, ga doona, soso wi, u gari gerubu wari, ma tɔn wɔru ga biti soora. ¹⁵ Adama gaba nɛɛ, wɛrɛkunu sunɔ Beseburu, win dama u ka wɛrɛkunu giramɔ.

¹⁶ Gaba kɔ bu win laakari mɛeri, ma ba nɔn bikia u sɔm maamaakigiru ko u ka sɔsi ma win yiiko ya weewa wɔllun di. ¹⁷ Yesu u ben bwisikunu yɛ, yera u nɛɛ, bandu baatere tɛn tambu ba tabu mɔ ben tii tiine sɔɔ, ban te, ta koo kowa bansu kpa ten yenusu su wɔruku. ¹⁸ Mɛya maa Setam yà n ka yen tii tabu mɔ, amona yen banda koo ka yɔra. Domi i nɛɛ, Beseburun dama na ka wɛrɛkunu giramɔ. ¹⁹ Nɛ, nà n wɛrɛkunu giramɔ ka Beseburun dam, waran dama bɛɛn bwàabu ba ka ni giramɔ. Ben tiiwa ba koo sɔsi ma i tora. ²⁰ Adama n n ka Gusunɔn dam na, na wɛrɛkunu giramɔ, ka gem ban te Gusunɔ u swii, ta bɛɛ naawa.

²¹ Sanam mɛ durɔ damgii wi u tabu yànu mɔ u win yenu kɔsu win dukia ko n wàawa alafia sɔɔ. ²² Adama goo wi u nɔn dam kere, ù n na u nɔn wari u kamia, u koo win tabu yànu kpuro gura ni u naane sàa kpa u win dukia gabu bɔnu kua.

²³ Wi u kun sàa negii u ka man yiberɛ tɛru neniwa, wi u ku ra maa gàanu mɛnne ka nɛ sannu, u ra ni yarinasiewa.

*Wɛrɛkunun wuramaru**(I maa mɛerio Mateu 12:43-45)*

²⁴ Yesu maa nɛɛ, wɛrɛkunu nù n doona tɔnun min di, nu ra n bɔsuwa mi gàanu ku ra kpi nu n wɛra yeru kasu nu n bie. Yera nu ra nɛɛ, nu koo gosira nin wàa yerɔ min di nu raa doona. ²⁵ Nu ra wuramɛ kpa nu deema ta kurare ta sɔnde. ²⁶ Kpa nu da nu ganu nɔɔba yiru kasuma ni nu ni kɔsuru kere, kpa nu du yɛro sɔɔ nu n wàa mi. Saa ye, yɛro win wàa gbiikuru ta koo sàaya ka sere daakuru.

Nuku doo geebu

²⁷ Sanam mɛ Yesu u gari gerumɔ mɛsum, tɔn wɔrun suunu sɔɔn di kurɔ goo u nɔɔgiru sua u nɛɛ, doo nɔɔrugiiwa wi u wunen gura sua, ma a win bwàa nɔra.

²⁸ Ma Yesu u nɛɛ, n sanɔ a gere, doo nɔɔrugiba be ba Gusunɔn gari swaa dakimɔ, ma ba yi nenumɔ.

*Tamba yireru bikia**(I maa mɛerio Mateu 12:38-42)*

²⁹ Sanam mɛ tɔn wɔru ga mɛnnamɔ yera Yesu u nɛɛ, tɛn tambu tɔn kɔsoba. Ba yireru bikiamɔ adama yireru garu maa sari te ba koo bu sɔsi ma n kun mɔ Gusunɔn sɔmɔ Yonasigiru. ³⁰ Domi nge mɛ Yonasi u kua yireru Ninifugibun sɔ, mɛya maa Tɔnun Bii, u koo ko yireru tɛn tɔmbun sɔ. ³¹ Siribun sanam sɔɔ Seban tem tɔn kurɔ sunɔ u koo

tɛn tambu seesi u bu taare wɛ, yèn sɔ u na saa tem nɔrun di u ka Salomɔn bwisin gari nɔ. Tɛ n wee, gàanu wàa mini ni nu Salomɔ kere. ³² Siribun sanam sɔɔ Ninifugibu ba koo tɛn tambu seesi bu bu taare wɛ ye ba ka gɔru gosia Yonasin waasun sɔ. Ma tɛ n wee, gàanu wàa mini ni nu Yonasi kere.

*Wasin fitila**(I maa mɛerio Mateu 5:15, 6:22-23)*

³³ Yesu maa nɛɛ, goo ku ra fitila mɛni kpa u gu bere, n kun mɛ u kaaru wukiri, adama ba ra gu sɔndiwa dabu wɔlla, kpa be ba dumɔ ba n ka yam bururam waamɔ. ³⁴ Wunen naniya yi wunen wasin fitila. Wunen nani yi n alafia mɔ, wunen wasi kpurowa yi yam bururam mɔ. Adama yi kun bwàa do, wunen wasi yi n yam bururam wasi. ³⁵ Yen sɔ, a laakari koowo yam bururam mɛ mu wàa wunɛ sɔɔ mu ku raa ko yam wɔkuru. ³⁶ Wunen wasi kpuro yi n yam dɛeram mɔ, ma yin gam kun wàa yam wɔkuru sɔɔ, yi kpurowa yi ko n dɛere nge sanam mɛ fitila ga nun yam bururasie ga ballimɔ.

*Yesu u Falisiba ka wooda yɛrobu**ben toranu sɔɔwa**(I maa mɛerio Mateu 23:1-36, Maaku 12:38-40)*

³⁷ Sanam mɛ Yesu u gari gerua u kpa, Falisi goo na u nɔn kana u da u yaa dibu di win yenuɔ. Ma u da mi, u sina u ka di. ³⁸ Falisi wi, u nɔn mɛera ka biti ye u n ka nie nge mɛ ben komaru u sere di. ³⁹ Adama Yinni u nɛɛ, bɛɛ Falisiba i ra nɔra ka gbɛɛrun biru dɛerasie adama bɛɛn sɔɔwɔ i taki ka nuku kɔsuru yiba. ⁴⁰ Gari bakasu bɛɛ! Wi u wasin tɔɔ kua, n n wija u maa yin sɔɔ kua? ⁴¹ I sàarobu wɛɛyɔ ye ya wàa gbɛɛrun sɔɔwɔ, kpa ye ya tie yu bɛɛ dɛera.

⁴² Bɛɛ Falisiba, i ko nɔni swàaru wa yèn sɔ i ra bɛɛn karan kpee yi ba ra soku mantu ka duu, yin wɔkuru baateren wɔllɔ tia wɛ. Ka mɛ, i ra gean kobu nɔni sarari, i n maa Gusunɔ kuru sɔɔsimɔ. Yeniwa n weene i ko, kpa i ku ye ya tie deri.

⁴³ Bɛɛ Falisiba, i ko nɔni swàaru wa yèn sɔ i ra sin yee gbiikinu kà mɛnna yɛnɔ, ka tɔbirinaa tɔn dabunun wuswaaɔ. ⁴⁴ I ko nɔni swàaru wa, bɛɛ, yèn sɔ i ka sikuu weene ni goo kun waamɔ, nɔn wɔllɔ ba ra sɔ ba kun ka baaru.

⁴⁵ Wooda yɛro goo u nɛɛ, yinni à n gerumɔ mɛ, ka maa bɛsɛra a wɔmmɔ.

⁴⁶ Ma Yesu u nɔn wisa u nɛɛ, bɛɛ maa wooda yɛrobu i ko nɔni swàaru wa, domi i tambu sɔmunu sɔbimɔ ni nu suabu sɛ, ma bɛɛn tii i ku ra ni ture baa ka bɛɛn niki bia. ⁴⁷ I ko nɔni swàaru wa bɛɛ, yèn sɔ i Gusunɔn sɔmɔbun sika banimɔ, be bɛɛn baababa ba go. ⁴⁸ Nge mɛya i sɔsimɔ ye ba kua, i n maa bu taare wɛ. Domi beya ba Gusunɔn

sámòbu go, ma bée i ben sika banimò. ⁴⁹Yeya Gusunò u yè u ka nɛɛ, wi, u koo bu Gusunən sámòbu ka gòrobu gòria. Ba koo gabu go, ba koo maa gabu nòni s̄s̄, ⁵⁰kpa bu tɛn tàm̄bu Gusunən sámò be kpuron yem bikia me mu yari handunian toren di, ⁵¹saa Abelin yem di sere ka Sakarin yem wi ba go yàku yeru ka s̄aa yerun baa s̄s̄. Ka geema na bée s̄s̄m̄, ba koo mu tɛn tàm̄bu bikia.

⁵²I ko nòni swàaru wa, bée wooda yèrobu, yèn s̄s̄ i yèrun gambo kenua. Bèen tii i n̄ due, i maa yina gabu bu du be ba k̄i.

⁵³Ye u yara min di, wooda yèrobu ka Falisiba ba nùn gari dabinu bikikia ka yibèrɛ tɛru. ⁵⁴Ba nùn yèri beriamme gari s̄s̄, kpa gɛɛ yi ka nùn samba ko.

12

I tii laakari ko ka murafitiru

(I maa mɛrio Mateu 10:26-27)

¹Saa ye s̄s̄, tɛn wòru guna ya menna sere ba borikianamò ma Yesu u gbia u win bwāabu s̄s̄wa u nɛɛ, i tii laakari ko ka Falisiban p̄ɛ seeyatia ye ya s̄aa murafitiru. ²Gāanu sari ni nu wukiri ma nu n̄ koo tera. Asirin gāanu maa sari ni ba n̄ koo gla. ³Yen s̄na ye i gerua kpuro yam wòkurò ya koo nòru yam bururam s̄s̄. Ye i maa gerua dia s̄s̄ soon bòkuò ya koo kparara gidambisa wòllun di.

Wi i ko nasia

(I maa mɛrio Mateu 10:28-31)

⁴Yesu maa nɛɛ, na bée s̄s̄m̄, bée be i s̄aa nɛn b̄r̄òba, i ku bu nasia be ba koo wasi go, ma yen biru ba n̄ kp̄ɛ bu maa gāanu ganu ko. ⁵Na kon bée s̄s̄ wi n̄ weenɛ i nasia. I nùn nasio wi u yiiko m̄ u ka kp̄ɛ d̄s̄ s̄s̄ wi u ku ra gbi, ù n̄ go ù n̄ kpa. Mɛya na bée s̄s̄m̄, wiya n̄ weenɛ i nasia.

⁶Nge ba ku ra gunòminu nòbu d̄re faram yiru ro? Ka me, baa nin teu, Gusunò u ku ra duari. ⁷Baa mam bèen wirun seri u yin geeru yè. Yen s̄s̄, i ku gāanu nasia domi i gunòmii dabinu bèerɛ kere.

Wi u Kirisi wura

tambun wuswaa

(I maa mɛrio Mateu 10:32-33, 12:32, 10:19-20)

⁸Yesu maa nɛɛ, na bée s̄s̄m̄, baawure wi u man wura tambun wuswaa, Tɔnun Bii u koo nùn wura wòllun gòradoban wuswaa. ⁹Adama wi u man yina tambun wuswaa, Tɔnun Bii u koo maa nùn yina wòllun gòradoban wuswaa.

¹⁰Baawure wi u Tɔnun Biin k̄sa gerua, ba koo nùn suuru kua, adama wi u Hunde Dɛro gari kam gerusi, u n̄ suuru kobu wasi.

¹¹Bà n̄ ka bée da mennò yeno, wirugibu ka damgibun mi, i ku wurura i n̄ kasu nge me i ko ka tii yina, n̄ kun me ye i ko gere.

¹²Domi Hunde Dɛro u koo bée s̄s̄si saa ye, ye n̄ weenɛ i gere.

Gobigii gari bòkò goon gari

¹³Goo tɔn wòru s̄s̄n di u Yesu kana u nɛɛ, u nùn win m̄ s̄s̄w̄ u de bu ben tubi b̄nu ko.

¹⁴Yesu u yèro wisa u nɛɛ, wara man kua siri kowo bèen suunu s̄s̄ n̄ kun me bèen tubi b̄nu kowo.

¹⁵Ma u bu s̄s̄wa u nɛɛ, ba n̄ ben tii laakari s̄aa gem gem ka bine baayere, domi dukian kp̄aara kun tɔnun wàaru wiru.

¹⁶Ma u bu m̄ndu garu kua u nɛɛ, durò gobigii goon gbera d̄ianu kua gem gem. ¹⁷U bwisika u nɛɛ, mba u koo ko domi u n̄ ayeru m̄ mi u koo win d̄ianu doke. ¹⁸U nɛɛ, ye u koo ko wee. U koo win biranu sura, kpa u kpaanu bani ni nu ni kere, kpa u win alikama kpuro gure mi ka win d̄ia ni nu tie. ¹⁹Kpa u win tii s̄s̄ u nɛɛ, wi, u ḡaa bakanu m̄ ni nu berua w̄s̄ dabinun s̄s̄. U koo w̄ra kpa u n̄ dimò u n̄ n̄rumò kpa u n̄ yèrimò. ²⁰Adama Gusunò u nùn s̄s̄wa u nɛɛ, gari bòkò, w̄ku teni ba koo nun wunen hunde bikia. Ye u s̄s̄ru kua mi, weregia ya ko n̄ s̄aa.

²¹Ma Yesu u nɛɛ, mɛya n̄ ko n̄ s̄aa ka wi u dukia taasinamò win tiin s̄s̄ ma u n̄ dukia m̄ Gusunən mi.

A Gusunò naane koowo

(I maa mɛrio Mateu 6:25-34)

²²Yen biru Yesu u win bwāabu s̄s̄wa u nɛɛ, yenin s̄na na bée s̄s̄m̄ i ku wurura bèen wàaru n̄ s̄s̄ ye i ko i di, n̄ kun me bèen wasin s̄s̄ ye i ko ka yi wukiri. ²³Domi wàaru ta d̄ianu kere, wasi maa yānu kere. ²⁴I gbanamgbaanu lasabu koowo. Nu ku ra duure, nu ku ra maa ḡɛ, nu n̄ beru yeru m̄, mɛya nu n̄ maa biraru m̄, Gusunò maa nu di-isiamò. I n̄ gunòsu bèerɛ kere sere mi n̄ toma?

²⁵Wara bée s̄s̄, win wururabun saabu, u koo kp̄i u win wàaru d̄ɛɛbu sosi, baa ḡom soo teeru. ²⁶I kun kp̄ɛ i ḡaa piimii nini ko, mban s̄na i wurure ka ye n̄ tie. ²⁷I biibii mɛrio. Ya ku ra samburu ko, mɛya ya ku ra maa tari. Ka me, na bée s̄s̄m̄, baa Salomò ka win yiiko baka, u n̄ buraru koore nge biibii yen tia. ²⁸Gusunò ù n̄ gberun yakasu buraru w̄ nge me, si su w̄a gisò, ma sia su koo d̄s̄ m̄wara, u n̄ koo bée yānu sebusia n̄ kere m̄? Naane doke piibugibu bée. ²⁹I kun ye i ko di, ka ye i ko n̄ tɔnan kaso m̄, kpa i n̄ wurure yen s̄s̄. ³⁰Handunian t̄mba ba yeni kpuro kasu, adama bèen Baaba u yè ma i yen bukata m̄. ³¹I kasuo i ka du mi Gusunò u bandu sw̄i, yen biru u koo bée w̄ ye ya tie.

A dukia beruo wòllò

(I maa mɛrio Mateu 6:19-21)

³²Yesu maa nɛɛ, a ku nanda yāa ḡs̄ piibu, domi n̄ bèen Baaban ḡru dua u ka bée doke ban te u sw̄i s̄s̄. ³³I d̄ro ye i m̄ kpa i yen

gobi s̄arobu k̄e. I tii yansur̄onu kuo ni nu ku ra t̄ako ko, ka beru yeru Gusun̄o w̄ollo t̄e s̄o dukia ku ra kpe, mi gb̄en̄o sari wi u koo susi, mi gema maa sari ye ya koo sanku. ³⁴ Domi mi b̄een dukia berua, miya b̄een ḡoru ga ra n woo.

S̄om kowo be ba swaa m̄eɛra

³⁵ Ma Yesu k̄pam n̄ee, i de i n s̄oaru s̄aa i n k̄paka s̄̄ke p̄or̄ao k̄pa i de b̄een fitilanu nu n s̄̄re. ³⁶ I de i n ka t̄ambu weene be ba ben yinnin wuramaru mara kur̄o k̄paa yerun di, k̄pa bu ka n̄un kenia mii mii sanam m̄e u tunuma u gambo so. ³⁷⁻³⁸ Doo n̄oaru giba s̄om kowo be, b̄en yinni u koo deema ba swaa m̄eɛra ù n tunuma, baa ù n w̄oku suunun na, ù n kun m̄e goo gbiikaa ȳa n sum̄o. Ka geema na b̄ee s̄̄om̄o, u koo s̄oaru ko k̄pa u bu sinasia u bu n̄oari. ³⁹ I de i n ȳe s̄aa s̄aa ma yenu ȳero ù n ȳe saa ye gb̄en̄o u koo na, u koo dom se, u ù n koo de bu win diru kara. ⁴⁰ B̄ee maa, i n s̄oaru s̄aa domi T̄onun Bii, u koo nawa saa ye i ù n ka n̄un ȳiyo.

Yoo naanegii

ka naane sarirugii

(I maa m̄eɛrio Mateu 24:45-51)

⁴¹ Pīe n̄ee, Yinni bes̄era a m̄on te kua? Nge t̄ambu k̄puro.

⁴² Ma Yinni u n̄ee, wara yoo laakarigii wi u naane m̄o. Wiya wi ȳenu ȳero u koo ko yobun wirugii u ka bu d̄ianu yabua saa ye n weene. ⁴³ Doo n̄oaru giiwa yoo wi, win yinni ù n deema u m̄o m̄e, sanam m̄e u tunuma. ⁴⁴ Ka geema na b̄ee s̄̄om̄o, yinni wi, u koo n̄un win dukia k̄puro n̄omu beria. ⁴⁵ Adama yoo wi, ù n b̄wisikum̄o ma win yinni u t̄eem̄o k̄pa u se u yoo t̄on dur̄abu ka t̄on kur̄abu soberu w̄ori, k̄pa u n dim̄o u n n̄orum̄o, tam mu n n̄un goom̄o, ⁴⁶ win yinni u koo tunuma d̄oma te yoo wi, u ù n ka n̄un ȳiyo, ka saa ye u ù n ȳe. U koo n̄un b̄oari k̄piri k̄pirika k̄pa u de u b̄onu wa ka naane sarirugibu sannu.

⁴⁷ Yoo wi u win yinnin k̄iru gia, ma u ù n ḡaanu s̄oaru kue, ma u ù n win k̄iru kue, win sobera ta koo k̄p̄ēa. ⁴⁸ Adama wi u kun gie, ma u kookoosu kua si su ka s̄eɛyasiabu n̄e, win sobera kun k̄p̄ēam̄o. Wi ba ḡaa dabinu w̄e, ba koo n̄un ḡaa dabinu bikia. Wi ba maa ḡaa dabinu n̄omu s̄andia, wiya ba koo bikia n kere.

Yesu ka karanabu na

(I maa m̄eɛrio Mateu 10:34-36)

⁴⁹ Ma Yesu maa n̄ee, d̄oowa na ȳekam na handuniāo, na k̄iwa u n daa yabure. ⁵⁰ Batemu gaa w̄aa ye na ù n kon ko na kun kue. Nen b̄w̄era kun k̄p̄i ȳen s̄o ya ù n gina koore. ⁵¹ I tamaa na nawa n ka alafia w̄e tem m̄e s̄o? Aawo, na b̄ee s̄̄om̄o, karanaba na ka na. ⁵² Domi saa t̄en di t̄ambu n̄oobu ba n w̄aa yenu teu s̄o, ba koo b̄onu ko. N̄oosinaa sarira ko n w̄aa ita ka yirun suunu s̄o, ù

kun m̄e yiru ka itan suunu s̄o. ⁵³ Baa ka bii ba ù n n̄oosinam̄o, m̄ero ka bii w̄andia ba ù n n̄oosinam̄o, m̄eya maa dwaa m̄ero ka biin kur̄o ba ù n n̄oosinam̄o.

Saan ȳirenu

(I maa m̄eɛrio Mateu 16:2-3)

⁵⁴ U k̄pam t̄on w̄oru s̄oowa u n̄ee, ù n guru wiru wa ta seem̄o s̄o duu yerun di, i ra gere yande i n̄ee, gura wee, m̄eya n da maa ko. ⁵⁵ I n maa wa woo ga m̄o saa s̄o ȳesan n̄om d̄warun di, i ra n̄ee, yam mu koo sw̄ia. M̄eya n da maa ko. ⁵⁶ Murafiti b̄ee, i w̄ollu ka tem ȳirenun tubusianu ȳe. Am̄ona i ù n ka saa yenin tubusianu ȳe.

Garin wii goberu

(I maa m̄eɛrio Mateu 5:25-26)

⁵⁷ Ma Yesu k̄pam n̄ee, mban s̄ona i ku ra b̄een tii b̄wisikue i ka wa ye n dende. ⁵⁸ Sanam m̄e wunen yibere u ka nun d̄o siri yero, a n̄un suuru kana swaa mi, k̄pa a wa a yari, k̄pa u ku ka nun da siri kowon mi, k̄pa siri kowo u ku nun sandamu n̄omu s̄andia, k̄pa sandamu u ku nun doke piris̄am s̄o. ⁵⁹ Na nun s̄̄om̄o a ù n yarim̄o a kun k̄osie ye ba nun bure. Baa yen faram, a ù n derim̄o.

13

À kun ḡoru gosie kaa gbi

¹ Saa ye s̄o, t̄ambu gaba na ba Yesu saaria ye n daa Galilegibu deema be Pilati u dera ba go sanam m̄e ba Gusun̄o ȳakuru kuamme. ² Yesu u bu wisa u n̄ee, i tamaa Galilegii beni ba toranu m̄o n kere Galilegii be ba tie ȳen s̄o ba wahala wa men bweseru? ³ Aawo, na b̄ee s̄̄om̄o, b̄een tii i kun ḡoru gosie, b̄ee k̄purowa i ko gbi nge be. ⁴ Nge t̄ambu w̄akura n̄oobu ka ita ye, be Siloen dii w̄orukira w̄ari ta go, i tamaa ba Yerusalemun t̄on be ba tie k̄puro taare kerewa? ⁵ Aawo, na b̄ee s̄̄om̄o, b̄een tii i kun ḡoru gosie, b̄ee k̄purowa i ko gbi nge be.

Figien d̄aru te ta ku ra binu ma

⁶ U maa bu m̄on teni kua u n̄ee, dur̄o goo u d̄aru m̄o te ba ra soku figie te ba duura win d̄aa gbaaro. U na u ka ten binu kua u s̄ari, ma u ù n wa. ⁷ U win s̄om kowo s̄oowa u n̄ee, n wee yen w̄o itawa mi, na n d̄aa ten marum kasum na, na ku ra wa. A te buro. Mban s̄ona ta ayeru dim̄o kam. ⁸ Som kowo wi, u win yinni wisa u n̄ee, a te derio gina w̄o geni s̄o, kon ten nuur̄o gbe n ka sikerena, k̄pa n taaki doke. ⁹ S̄or̄akudo gas̄oku ta koo binu ma. T̄a kun mara, k̄pa a sere tu bura.

Yesu kur̄o goo bekia

t̄o w̄erarugiru s̄o

¹⁰ T̄o w̄erarugiru garu s̄o Yesu u Gusun̄an garin keu s̄oosim̄o m̄enn̄o yeru garu s̄o. ¹¹ N wee kur̄o goo maa w̄aa mi, wi w̄erekunu nu kua bar̄o saa w̄o w̄akura n̄oobu ka itan di. U ra n ȳarewa, u ku ra k̄p̄i u tii demia baa filko.

12 Ye Yesu u nùn wa ma u nùn soka u nɛɛ, kurɔ wunɛ a bɛkurawa mi.

13 Ma u nùn nɔma sɔndi. Yande u tii demia ma u Gusunɔ siaram wɔri. 14 Adama mɛnnɔ yerun wirugii u mɔru bara yɛn sɔ Yesu u goo bɛkia tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ma u tɔn wɔru sɔɔwa u nɛɛ, sɔɔ nɔɔba tia wɔa yɛ sɔɔ i ko sɔmburu ko. I na ye sɔɔ, bu ka bɛɛ bɛkia, n n̄ mɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

15 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, murafiti bɛɛ, bɛɛn baawure u ku ra win naa n̄ kun mɛ win keteku sɔsie gu da gu nim nɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ? 16 Kurɔ wi maa Aburahamun bwesera. Wee, Setam nùn bɔkua saa wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka itan di. N n̄ weenɛ bu nùn kusia tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ?

17 Sanam mɛ u yeni gerumɔ, sekura win wɛrɔbu kpuro mwa, ma tɔn wɔru ga nuku dobu mɔ sɔm maamaakiginu kpuron sɔ ni u mɔ.

Mutaadin biman gari

(I maa mɛerio Mateu 13:31-32, Maaku 4:30-32)

18 U kɔam nɛɛ, mba Gusunɔn bandu ta ka weenɛ. Mba na kon ka tu weesina. 19 Ta ka mutaadin bima weenɛ, ye goo u sua u kɔ win gbaaru sɔɔ. Ma ya kɔpia ya kua dɔru, ma gunɔsu su sina ten kɔasi wɔllo.

Pɛɛ seeyatian gari

(I maa mɛerio Mateu 13:33)

20 U kɔam nɛɛ, mba na kon ka Gusunɔn bandu weesina. 21 Ta ka pɛɛ seeyatia weenɛ ye kurɔ goo u sua u doke sakaku nɔɔ itan som sɔɔ ma mɛ kpuro mu seewa mu kukua.

Kɔnnɔ ge ga n̄ yasu

(I maa mɛerio Mateu 7:13-14, 21-23)

22 Yesu u wuu marosu ka baru kɔaanu bukiyanamɔ ma u Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ u ka dɔɔ Yerusalemu gia. 23 Goo u nùn bikia u nɛɛ, yinni, tɔmbu fiiko tɔnawa ba koo faaba wa?

U bu wisa u nɛɛ, 24 i kookari koowo i ka du saa kɔnnɔ ge ga n̄ yasun di. Domi na bɛɛ sɔɔmɔ, dabira ta koo swaa kasu tu ka du, ta n̄ maa kpɛ.

25 Sanam mɛ yɛnu yɛro u koo ra se u win yɛnu kenɛ, kɔa bɛɛ be i wɔa tɔɔwɔ i n̄ gambɔ soomɔ i n̄ nùn kanamɔ u bɛɛ kenia, u koo nɛɛ, u n̄ yɛ mìn di i na. 26 Saa yera i ko i nɛɛ, i di i nɔra win wuswaa, u maa Gusunɔn garin keu sɔɔsi bɛɛn wun swɛɔ. 27 Sanam mɛya u koo bɛɛ sɔ u nɛɛ, u n̄ yɛ mìn di i na, i doonɔ win mìn di, bɛɛ kpuro bɛɛ be i kɔsa mɔ. 28 Miya i ko swi kɔa i nɔma wiru sɔndi sanam mɛ i ko Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu ka Gusunɔn sɔmɔbu kpuro wa win bandu sɔɔ, kɔa bɛɛ i deema ba bɛɛ kɔɔ tɔɔwɔ. 29 Gaba koo na sɔɔ yari yeri ka sɔɔ duu yerun di, sɔɔ yɛsa ka sɔɔ yɛsan di, kɔa bu sina bu di win bandu sɔɔ.

30 Wee dɔakoba wɔa be ba koo ko gbiikobu, gbiikoba maa wɔa be ba koo ko dɔakobu.

Yesu ka Yerusalemu

(I maa mɛerio Mateu 23:37-39)

31 Saa ye sɔɔ, Falisi gabu ba na ba nɛɛ, a doonɔ minin di domi Herodu u kɔi u nun go.

32 U bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo i sɛmu ge sɔ, n wee na wɛrekunu giramɔ, na tɔmbu bɛkiamɔ gisɔ ka sia, sɔɔ itaseru na kon nen sɔmburu dakura. 33 Adama na n̄ kon ko na kun wɔa sanun sɔɔ gisɔ ka sia ka sin teeru, domi n̄ n̄ koorɔ Gusunɔn sɔmɔ u kam ko gam gum, ma n kun mɔ Yerusalemuɔ.

34 Yen biru u nɛɛ, Yerusalemu Yerusalemu, wunɛ wi a ra Gusunɔn sɔmɔbu go, kɔa a bu kpenu kasuku be ba nun gɔriama, nɔn nyewa na kɔia n wunen bibu mɛnna nge mɛ goo mɛro ya ra yen binu mɛnne yen kasa sɔɔ, ma a n̄ wure. 35 N wee, ba koo nun wunen yɛnu deria, adama na nun sɔɔmɔ, a n̄ maa man wasi sere a ka nɛɛ, na sɔawa domarugii wi u sisi ka Yinnin yisuru.

14

Yesu u barɔ goo bɛkia

1 Tɔɔ wɛrarugiru garu sɔɔ Yesu dua Falisiban wirugii goon yɛnuɔ u ka di. Ma ba nùn laakari sɔa. 2 N wee durɔ goo win wasi yi masa u yɔ Yesun wuswaaɔ. 3 Ma Yesu u wooda yɛrobu ka Falisiba bikia u nɛɛ, n weenɛ bu tɔnu bɛkia tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ? Nge n n̄ weenɛ.

4 Ba maari. Yera u barɔ wi tii gawe u nùn bɛkia ma u dera u doona. 5 Ma u bu bikia u nɛɛ, bɛɛn wara, win bii n̄ kun mɛ win naa ya n̄ dɔkɔ wɔri tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, u n̄ koo ye wuna fuuku.

6 Yera ba kpana bu gari yi wisi.

Mi n weenɛ a sina

dim soku yero

7 Ye u laakari kua ma be ba dim soka nge maa wi, ba sin yee bɛɛreginu gɔsimɔ, u bu mɔndu kua u nɛɛ, 8 sanam mɛ ba nun soka kurɔ kɔaa yero, a ku sina sin yee bɛɛregiro. Sɔrɔkudo ba koo ra goo soku wi u nun bɛɛɛ kere. 9 Ma wi u bɛɛ kpuro soka u koo na u nɛɛ, a durɔ wi sin yee te wɛɛyɔ. Saa yera sekura koo nun mwa a ka da a sina sin yee birukiro. 10 Adama sanam mɛ ba nun dim soka, a doo a sina sin yee birukiro, kɔa wi u nun soka u n̄ tunuma u nɛɛ, a seewo nen barɔ a na wuswaaɔ. Saa ye, n ko n̄ sɔa bɛɛɛ baka wunɛ sɔɔ be kpuron wuswaaɔ be ba sɔ ka wunɛ sannu. 11 Ka geema baawure wi u tii sua wɔllo, ba koo nùn kawa. Baawure wi u maa tii kawa, ba koo nùn sua wɔllo.

12 U maa wi u nùn dim soka sɔɔwa u nɛɛ, sanam mɛ a tɔmbu yaa dibu n̄ kun mɛ tɔɔ bakaru soka, a ku wunen bɔrɔba soku, n̄ kun mɛ wunen maabu, n̄ kun mɛ wunen dusibu,

n̄ kun m̄e wunen beruse gobigibu, kpa ben tii bu ku raa nun soku bu ka nun kasia. ¹³ Adama sanam m̄e a t̄mbu dim kana, a s̄arobu sokuo ka alebugibu ka k̄ori bar̄obu ka w̄okobu. ¹⁴ Kaa ko doo n̄arugii ȳen s̄o ba n̄ m̄o bu ka nun kasia. Kaa wunen k̄osiaru wa Gusun̄n min di sanam m̄e ba koo geegibu seeya gorin di.

Dim bakam gari

(I maa m̄er̄io Mateu 22:1-10)

¹⁵ Ye be ba dim̄o ka Yesu sannu, ben turo u gari yi nua ma u n̄e, doo n̄arugiiwa wi u koo di ban te Gusun̄o u sw̄i s̄oo.

¹⁶ Ma Yesu n̄un wisa u n̄e, dur̄o goo u dim bakam s̄oru kua ma u t̄n dabiru soka. ¹⁷ Ye dim saa ya tura u win s̄m kowo ḡara t̄n ben baawuren mi bu na domi yaa dibu kpuro s̄oru kpeera. ¹⁸ Adama be kpuro ba suuru kana ba n̄e, ba n̄ f̄e wasi bu na. Gbiikoo n̄e, wi, u gberu dwa, tilasiwa u ka da u te wa. ¹⁹ Kpao maa n̄e, wi, u n̄e dwa wasi yiru yiru yen n̄obu, ma u koo den ka yi s̄amburu ko u wa. ²⁰ Kpao kparam n̄e, t̄e gera wi, u kuro sua. Yen s̄na wi, u n̄ kp̄e u na. ²¹ S̄m kowo wi, u ḡsira u ka be kpuron suuru kana bi da u win yinni s̄owa. Yera yinni win m̄aru seewa ma u win s̄m kowo s̄owa u n̄e, a doo fuuku wun batuma ka gen sw̄e s̄o a ka s̄arobu na ka alebugibu ka w̄okobu ka k̄ori bar̄obu. ²² Ma s̄m kowo wi, u n̄e, yinni, ye a man yiire mi, na ye kua. Wee, ayera maa tie. ²³ Ma yinni wi, u n̄e, a sw̄e sw̄iyo ka karan goonu a t̄mbu duusiam a ka kankansi, kpa nen yenu gu yibu. ²⁴ Domi geema na gerum̄o, baa t̄n ben turo kun maa nen d̄ianu dendam̄o, be, be na gbia na soka.

Ye t̄nu koo ko

u ka ko Yesun b̄o

(I maa m̄er̄io Mateu 10:37-38)

²⁵ T̄n w̄oru guna ya swaa m̄o ba s̄im̄o ka Yesu sannu, ma u s̄ira u bu s̄owa u n̄e, ²⁶ goo ù n̄ k̄i u man sw̄i, ma u n̄ man k̄i n̄ kere win baa ka win m̄ero ka win kur̄o ka win bibu ka win maabu ka w̄on̄obu ka win sesubu ka mam win tiin w̄aru, u n̄ kp̄e u ko nen b̄o. ²⁷ Baawure wi u kun win tiin d̄aa bunanaru sue, u ka nen yira sw̄i, u n̄ kp̄e u ko nen b̄o. ²⁸ Nge wara b̄e s̄o ù n̄ k̄i u diru bani, u n̄ koo gina sina u dooru ko u wa win gobi yi n̄ tura u ka tu wiru go. ²⁹ Ma n̄ kun m̄e, ù n̄ kp̄e k̄p̄e k̄e k̄e sura, ma u kpana u dakura, be ba gu waam̄o kpuro ba koo n̄un yaakoru ko, ³⁰ kpa bu n̄e, dur̄o wi, u bana torua, ma u kpana u ye dakura. ³¹ Nge sun̄o wara ù n̄ seewa ka tabu kowobu n̄r̄abun suba w̄okuru (10.000) u ka tabu ko ka win sun̄o goo wi u tabu kowobu m̄o n̄r̄abun suba yendu (20.000), u n̄ koo gina sina u m̄er̄i u wa ù n̄ dam m̄o u ka taa bi

ko? ³² U n̄ wa u n̄ kp̄e, sanam m̄e wini kun tunumam kpa, u koo n̄un s̄m̄obu ḡaria bu n̄un bikia ye u koo m̄aru m̄wa bu ku maa ka tabu ko. ³³ Yen s̄na b̄en baawure wi u kun deri kpuro ye u m̄o, u n̄ kp̄e u ko nen b̄o.

B̄oru te ta n̄o gu

(I maa m̄er̄io Mateu 5:13, Maaku 9:50)

³⁴ Ma Yesu maa n̄e, b̄oru * ḡaa geena, adama b̄oru t̄n n̄o gu, mba ba koo maa ka tu dorasia. ³⁵ Ba n̄ maa ka tu bukata gaa m̄o gber̄o baa taaki w̄oll̄o bu ka tem k̄osisia. Ba ra kubewa t̄ow̄o. Wi u swaa m̄o u ka na, u n̄o w̄o.

15

Ȳaa te ta k̄ora ta maa waara

(I maa m̄er̄io Mateu 18:12-14)

¹ Gber̄e m̄waobu ka k̄san kowobu kpuro ba susi Yesun mi bu ka win gari n̄o. ² Ma Falisiba ka wooda ȳer̄obu ba w̄akinu wari ba n̄e, dur̄o wini u ka k̄san kowobu m̄ennam̄o ma u ka bu dim̄o sannu.

³ Yera u bu m̄an teni kua u n̄e, ⁴ wara b̄e s̄o, ù n̄ ȳanu wun̄obu (100) m̄o, ma teera n̄un k̄orari, u n̄ koo wun̄obu tia sari yeni deri gbabur̄o kpa u tu kasum da sere u ka tu d̄aba. ⁵ Saa ye u tu d̄aba, u koo tu seru s̄andi ka nuku dobu. ⁶ U n̄ tunuma yenūo u koo win b̄ar̄aba ka win berusebu soku kpa u n̄e, i ka man nuku dobu koowo, domi na nen ȳaru d̄aba te ra raa k̄ora. ⁷ Na b̄e s̄om̄o, m̄eya w̄orukobun nuku dobu bu ko n̄ kp̄a toro turon s̄o wi u ḡru ḡsia n̄ kere geegibu wun̄obu tia sari be ba kun ḡru ḡsiabun bukata m̄o.

Gobi yi yi k̄ora yi maa waara

⁸ Yesu maa n̄e, nge kur̄o wara, ù n̄ sii geesun gobi wasi w̄okuru m̄o, ma yin tia k̄ora, u n̄ koo fitila m̄eni kpa u diru kura u ka ye kasu ka laakari sere u ka wa. ⁹ U n̄ wa, u koo win b̄ar̄aba ka win berusebu soku kpa u n̄e, i ka man nuku dobu koowo, domi na nen gobi yi yi raa k̄ora wa. ¹⁰ Nge m̄eya na b̄e s̄om̄o, nuku dobu w̄aa Gusun̄n ḡradoban wuswaa toro turon s̄o wi u ḡru ḡsia.

Bii wi u k̄ora u maa waara

¹¹ U kparam n̄e, dur̄o goo w̄aa u bii t̄n dur̄obu yiru m̄o. ¹² Wi u ȳakabu bo u ben tundo s̄owa u n̄e u n̄un win dukian b̄onu w̄e ye ya ko n̄ s̄aa wigia. Ma ben baa u bu win dukia b̄onu kua. ¹³ S̄o m̄er̄un biru ȳakabu wi, u m̄enna kpuro ye u m̄o, ma u ka wuu doona ge ga toma. Miya u win dukia ye kpuro di ka daa bereteke. ¹⁴ Sanam m̄e u kpuro di ye u m̄o, ḡo bakara dua tem m̄e s̄o, ma u wari ȳaru s̄o. ¹⁵ U da u win tii wuu mi ḡi goo w̄e ma ȳero ka n̄un da gber̄o u ka win kurusunu k̄su. ¹⁶ U k̄ia u tii debia ka d̄ia kokosu si kurusunu dim̄o, adama goo kun

* 14:34 b̄oru - B̄o te ba ka ȳa mini, ta s̄awa nge b̄o sw̄aru. Ta koo kp̄i tu n̄o gbi.

nùn wē. ¹⁷ Sanam mē win laakari wurama u nēē, nēn baaban sōm kowobu kpuro ba dīanu mō nu yiba, ma nē wee mini na gbimō ka gōōru. ¹⁸ Na kon se kpa n da nēn baaban mi n nùn sō n nēē, na nùn torari, na maa Gusunō torari. ¹⁹ Yen sō, u ku man soku win bii. U man koowo win sōm kowo. ²⁰ U seewa ma u doona win baan mi gia.

Saa yēn di u toma, win baa nùn wa ma wōnwōnda nùn mwa. U duka da u nùn gaba ka nuku dobu, u nùn tōbura ka kīru. ²¹ Bii wi, u nēē, baaba, na nun torari, na maa Gusunō torari. Yen sō, a ku maa man soku wunen bii. ²² Adama tundo wi, u win yobu sōōwa u nēē, i kumbooro tama fuuku ge ga buram bo, kpa i nùn sebusia. I nùn taabu wēēyo u doke, ka maa baranu. ²³ I doo i naa kpema ye suama, ye ya gum mō, kpa i ye go. Su di kpa su tōō bakaru ko ka nuku dobu. ²⁴ Domi nēn bii wi, n sāare u raa gu, ma u wurama wāaru sōō. U raa kōōra ma u waara. Ma ba nuku dobu wōri.

²⁵ N deema bii yeruma u woo gberō. Saa ye u wee, ye u yēnu turuku kua, u gāasu ka yaabu nōōmō. ²⁶ U yobun turo soka u bikia mba n kua. ²⁷ Yoo wi, u nēē, wunen wōnōwa u wōma, yera bēēn tundo u naa kpema ye go ye ya gum mō yēn sō u nùn wa alafia sōō. ²⁸ Ma yeruma wi, u mōru bara sere u n kī u du yēnu. Ma tundo u yarima u ka nùn kōkiri. ²⁹ Yera u tundo wisa u nēē, a mēerio wōō dabi tēn di na nun sāamō. Na n wunen wooda gaa sarare, ma baa boo buu, a n man kēēere n ka nuku dobu ko ka nēn bōōba. ³⁰ Adama sanam mē wunen bii wi, u tunuma, wi u wunen dukia di ka kurō tanōbu, win sōna a naa kpema ye go. ³¹ Yera tundo nēē, wunē nēn bii baadomumawa a ka man wāa, ye na maa mō kpuro, wunēgia. ³² Adama n weene su nuku dobu ko kpa su yēeri yēn sō wunen wōnō wini n sāare u raa gu, ma u wurama wāaru sōō. U raa kōōra, u maa waara.

16

Sōm kowo gem sarirugii

¹ Yesu u bwāa be sōōwa u nēē, durō gobigii goo wāa. U sōm kowo mō wi u win yēnu nōmu sōndia. Yera ba sōm kowo wi korumōōnu kua ba nēē u win yinnin dukia sankumō. ² Ma yinni wi, u nùn soka u nēē, mba na nōōmō ba gerumō wunen sō. A man sōōwō nge mē a wunen sōmburu koosina, domi a n maa kpē a ko nēn sōm kowo. ³ Sōm kowo wi, u tii bikia u nēē, mba u koo ko. Wee, win yinni u nùn yaramō win yēnun sōmburun di. U n dam mō u ka wuku, u n maa sekuru kpē a bara ko. ⁴ Wee ye u koo ko, kpa gabu bu ka nùn mwa ben yēnuō sanam mē ba nùn sōmburu yara. ⁵ Yera u win yinnin dibugii baawure sokusia ma u gbiikoo bikia u nēē, nyewa a nēn yinnin dibu

nēni. ⁶ U wisa u nēē, gum yīrutiru wunōbu (100). U nùn sōōwa u nēē, u win tireru suo u sina fuuku kpa u yore weerakuru. ⁷ Ma u kpa m goō bikia u nēē, wunē, nyewa a nēni. U wisa u nēē, alikama sakaku wunōbu. Ma u nùn sōōwa u win tireru suo kpa u yore wēnē. ⁸ Sōm kowo naane sarirugii win yinni u nēē, bwisigiin tiiwa. Ma Yesu u nēē, handuniagibu ba bwisi mō ben wāasināa sōō n kere yam bururamgibu.

⁹ Na maa bēē sōōmō, i bōōba kasuo ka handunian dukia, kpa bu ra bēē mwa wāa yēnu sōō ni nu ku ra kpe, sanam mē dukia ye, ya kpa. ¹⁰ Wi u naane mō gāa piiminu sōō, u maa naane mō gāa bakanu sōō. Wi u kōōsa mō gāa piiminu sōō, u maa kōōsa mō gāa bakanu sōō. ¹¹ Yen sō, i kun naane mō handunia yen dukia sōō, wara koo bēē dukia gea nōmu sōndia. ¹² I kun maa naane mō goon gāanu sōō, wara koo bēē wē ye n sāa bēēgia.

¹³ Sōm kowo kun kpē u yinnibu yiru sā. Domi u koo turo tusi kpa u turo kīa, n kum mē, u koo turo tii wē, kpa u turo gēm. I n kpē i Gusunō ka dukia mēna i sā sannu.

Gari bwese bweseka

yi Yesu u gerua

(I maa mēerio Mateu 11:12-13, 5:31-32, Maaku 10:11-12)

¹⁴ Falisiba be ba gobin kīru mō, ba ye kpuro swāa daki ma ba Yesu nōō swiikinu mō. ¹⁵ U bu sōōwa u nēē, bēē i sāawa be ba tii gem wēēmō tōmbun wuswāaō, adama Gusunō u bēēn gōrusu yē. Domi ye ba siaramō tōmbun mi gāa kōōsuna Gusunon wuswāaō.

¹⁶ Sere ka Yohanun saa, wooda ka Gusunōn sōmōbu ba wāa. Saa sanam men di, ba bandun gari kparamō te Gusunō u swīi, ma baawure u kookari mō u ka du ka dam. ¹⁷ Woodan gari piikon sankirabu sē, n kere wōllu ka tem kpeebu.

¹⁸ Baawure wi u win kurō yina, ma u krao sua, u sakararu kuawa. Baawure wi u maa kurō sua win durō nùn yina, yēro sakararu kuawa.

Gobigii ka Lasaa

¹⁹ Ma Yesu kpa m nēē, durō dukiagii goo raa wāa, wi u ra n yabe nōnigiru sebua te ta wesibu wā, ma baadomma win mi, tōō bakara. ²⁰ Sāaro goo raa maa wāa, wi ba sokumō Lasaa. U booboosu barō, u ra n kpīwa dukiagii win yēnu kōnnōwō. ²¹ Domi u kī u tii debia ka dīa buri yi yi worumamō saa gobigii win tabulu wōllun di. Bōnu ra mam nē nu n win booboo si dabirimō. ²² Sāaro wi, u gu ma wōllun gōradoba ba nùn sua ba ka da gōriō mi Aburahamu u wāa. Dukiagii wi, u maa gu, ma ba nùn sika. ²³ U wāa nōni swāaru sōō gōriō, ma u nōni sua wōllō u Lasaa wa Aburahamun bōkuō. ²⁴ U nōōguru sua u nēē, baaba Aburahamu, a nēn

wənwəndu waawo, a Lasaa gərīma u win niki bian sēru doke nim sɔɔ, kpa u nən yara yemiasia, domi na nōni swāa bakaru waamɔ dɔɔ yara yeni sɔɔ. ²⁵ Aburahamu u nɛɛ, nən bii, a yaayo ma a wunen gāa geenu wa wunen wāarun sanam, meya maa Lasaa u gāa kōsunu wa. Tē mini win nukura yem, wune maa a nōni swāaru waamɔ. ²⁶ Ye kpuron biru bankokoro bəkɔwa ga wāa bese ka bɛɛn baa sɔɔ. Be ba kī bu sara minin di bu da bɛɛn mi gīa, ba n̄ kpɛ. Meya goo kun maa kpɛ u na minin bɛɛn min di. ²⁷ Dukiagii wi, u nɛɛ, n̄ n mən na, na nun kanamɔ, baaba, a Lasaa gərīo nən baan yenɔɔ, ²⁸ domi na wənəbu nɔɔbu mɔ mi, kpa u bu yenin seeda diiya bu ku raɔ ka nɛ aye tɔyagii te sɔɔ. ²⁹ Aburahamu u nɛɛ, ba Məwisi ka Gusunən sɔmɔbun tirenu mɔ, bu nigia nɔɔwɔ. ³⁰ Ma u nɛɛ, aawo baaba Aburahamu, goo ù n da ben mi gərīn di, ba koo gōru gɔsia. ³¹ Ma Aburahamu n̄n sɔɔwa u nɛɛ, b̄a kun Məwisi ka Gusunən sɔmɔbugia nua, ba n̄ naanɛ dokemɔ baa goo ù n seewa gərīn di.

17

Torarun gari

(*I maa mɛɛrio Mateu 18:6-7, 21-22, Maaku 9:42*)

¹ Yesu u win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, n̄ n̄ koo ko kōsan yēri yi kun due, adama nōni swāarugiiwa win min di yi dua. ² N sano bu n̄n nɛɛru (400) gbinisi win wīrɔ, kpa bu n̄n kpɛɛ nim wōku sɔɔ, n kere ù n be ba gema minin turo kōsan yina beria. ³ I tii laakari ko.

Wunen tanusi ù n tora, a n̄n gerusio. Yen biru ù n gōru gɔsia, a n̄n suuru kuo. ⁴ Baa ù n nun tora n̄n nɔɔba yiru sɔɔ teeru, ma n̄n nɔɔba yiru ye, u naamɔ u tuuba m̄, a n̄n suuru kuo.

Naanɛ dokebu

⁵ Gərɔbu ba Yinni sɔɔwa ba nɛɛ, a besen naanɛ dokebu sosio.

⁶ Ma Yinni u nɛɛ, baa bɛɛn naanɛ dokebu b̄u n nɛ nge dīa bima, ma i dāa teni sɔɔwa tu wukuro tu tii gira nim wōku sɔɔ, ta koo maa bɛɛ mɛm nɔɔwa.

Sɔm kowon wii kpūibu

⁷ Yesu maa nɛɛ, bɛɛn goo ù n yoo mɔ wi u wukumɔ, n̄ kun mɛ u nɛɛ kparamɔ, u koo n̄n s̄ ù n wuma yenɔɔ u nɛɛ, u na tē u sina u di? ⁸ Aawo, u koo n̄n sɔɔwa u nɛɛ, u n̄n dīanu sɔru kuo, u win yaberu sebe kpa u n̄n nɔɔri, sere u ka di u nɔ. Yen biruwa yoo win tii u koo maa di kpa u nɔ. ⁹ U koo yoo wi siara yēn s̄ u kua ye u n̄n yiire? ¹⁰ Aawo, meya maa bɛɛ i n̄ kpuro kua ye ba bɛɛ yiire, i yande nɛɛ, i s̄aawa yobu. I gesi kua ye n wɛnɛ i ko.

Yesu tɔmbu wəkuru bekia

¹¹ Sanam mɛ Yesu u dɔɔ Yerusalemu gīa, u kpa Samari ka Galilen baa sɔɔ. ¹² Sanam mɛ u dɔɔ wuu gagu sɔɔ, tɔmbu wəkuru be ba bara disigiru mɔ ba n̄n senna da ma ba yōra n desire. ¹³ Ba nɔɔguru sua ba nɛɛ, yinni Yesu, a besen wənwəndu waawo.

¹⁴ Ye u bu wa yera u nɛɛ, bu doo bu ben tii yāku kowobu s̄s̄osi.

Sanam mɛ ba dɔɔ, n wee ba bɛkura ba dɛɛra. ¹⁵ Ben turo, ye u wa ma u bɛkura, u gɔsirama u Gusunɔ siara ka nɔɔgru. ¹⁶ Ū kpuna Yesun wuswaaɔ u n̄n siara. Samarigiwa durɔ wi. ¹⁷ Yesu nɛɛ, n̄ n̄ be wōku te kpurowa ba bɛkura? Nɔɔba n̄nɛ be ba tie, mana ba wāa. ¹⁸ Sɔɔ wini turowa u wurama u ka Gusunɔ siara?

¹⁹ Ma u n̄n s̄s̄owa u nɛɛ, a seewo a doona, wunen naanɛ dokebu nun bekia.

Ban te Gusunɔ u koo swīi

(*I maa mɛɛrio Mateu 24:23-28, 37-41*)

²⁰ Falisiba ba n̄n bikia dama te Gusunɔ u koo bandu swīi kpa ba n̄ ka yē. Yera u bu s̄s̄owa u nɛɛ, Gusunən bandu ta n̄ sisi nge mɛ ba koo ka tu wa. ²¹ Ba n̄ gerumɔ bu nɛɛ, i wa te wee mini, nge te wee mionɔ. Domi n̄ wee, Gusunɔ u bandu swīi bɛɛn suunu sɔɔ.

²² Ma u bwāa be s̄s̄owa u nɛɛ, sanam sisi m̄ s̄s̄o i ko n̄ kī i Tɔnun Biin t̄s̄o teeru wa, adama i n̄ tu wasi. ²³ Ba koo bɛɛ s̄s̄o, i mɛɛrio mini n̄ kun mɛ mionɔ. I ku ka duki da mi. ²⁴ Ka geema nge mɛ guru maakinu ra balli wollun goo teerun di sere ka tensim mi, nge meya Tɔnun Bii u ko n̄ s̄a win t̄s̄o te sɔɔ. ²⁵ Adama gbiikaa, u n̄ koo ko u kun nōni s̄s̄ore gem gem kpa t̄n tɔmbu bu n̄n yina. ²⁶ Ye n̄ kua Nōwen sanam sɔɔ, n̄ koo maa ko Tɔnun Biin sanam sɔɔ. ²⁷ Tɔmba dimɔ, ba n̄rumɔ, ba suanamɔ, ba durɔbu ka kurɔbu k̄ɛɛnamɔ sere n̄ ka girari dama te Nōwe u goo dua. Ma nim yibura na ta be kpuro kam koosia. ²⁸ Meya n̄ koo maa ko nge Lotun saa. Tɔmba dimɔ, ba n̄rumɔ ba dwemɔ ba d̄oramɔ, ba dīanu duurumɔ, ba dia banimo. ²⁹ Adama dama te Lotu u yara Sodomun di, guri d̄ɔgia ka s̄s̄o bisu ya na wollun di ya be kpuro kam koosia. ³⁰ Meya n̄ ko n̄ maa s̄a t̄s̄o te Tɔnun Bii u koo kurama.

³¹ T̄s̄o te sɔɔ, wi u wāa win dii t̄ɛra wollɔ ma win yānu wāa dirɔ, u ku raɔ du u nu sua. Wi u maa wāa gberɔ, u ku raɔ gɔsirama yenɔɔ. ³² I Lotun kurɔ yaayo. ³³ Wi u kī u win wāaru di ka win gōru kīru, u koo tu bia, adama wi u win wāaru yina, wiya u ko n̄ tu m̄. ³⁴ Ka geema, wōku te, tɔmbu yiru ba ko n̄ kpī kp̄in yee teeru sɔɔ, ba koo turo sua kpa bu turo deri. ³⁵ Kurɔbu yiru ba ko n̄ nam̄m̄ sannu, ba koo turo sua kpa bu turo deri. [³⁶ Durɔbu yiru ba ko n̄ wāa gberɔ, ba koo turo sua kpa bu turo deri.] ³⁷ Bwāa be, ba n̄n bikia ba nɛɛ, ma giara Yinni. Ma u nɛɛ, mi gora wāa miya yaberekunu nu koo menna.

18

Gəmini ka siri kowon gari

¹ Yesu u bu mən teni kua u ka bu sɔɔsi ma n weenɛ ba n da n kanaru mɔ wɛrabu sari. ² U nɛɛ, siri kowo goo wāa wuu maro gagu sɔɔ, wi u n̄ Gusunɔ nasie, u n̄ maa goon beɛɛɛ yɛ. ³ Wuu teu ge sɔɔ, gəmini goo maa wāa mi. U ra nɛ win mi, u nɛɛ, u bu sirio wi ka win yibɛɛ. ⁴ U yina n tɛ. Adama yen biru u bwisika u nɛɛ, baa mɛ na n̄ Gusunɔ nasie, ma na n̄ goon beɛɛɛ yɛ, ⁵ ka mɛ, yɛn sɔ gəmini wini u man bande, kon bu siria ka win yibɛɛ, kpa u ku maa man baasi.

⁶ Yinni u nɛɛ, i nɔwɔ ye siri kowo kɔso wi, u gerua. ⁷ Kaa sere gere Gusunɔ? U n̄ koo win tiin tambu siria be ba n̄n wuri koosimɔ bururu ka yoka? U koo tɛ u sere bu nɔari? ⁸ Na bɛɛ sɔmɔ u koo bu siria ka sendaru. Ka mɛ, sanam mɛ Tɔnun Bii u koo na u koo naanɛ dokebu deema tem mɛ sɔɔ?

*Falisi ka gberɛ mwaaɔn**kanaru*

⁹ U kpa mən teni kua tɔmbu gabun sɔ be ba tii mɛɛra geegibu, ma ba gabu gema. ¹⁰ U nɛɛ, tɔmbu yiru ba dua s̄a yɛɔ bu ka kanaru ko. Turo s̄awa Falisi, turo maa gberɛ mwaaɔ. ¹¹ Falisi wi, u yɔ u kanaru mɔ u win tiin gari mɔ u nɛɛ, Gusunɔ na nun siara yɛn sɔ na n̄ s̄a nge be ba tie, be ba s̄a taki diobu ka k̄san kowobu ka sakara kowobu ka mam gberɛ mwaaɔ nge durɔ wini. ¹² Na ra nɔ bɔke nɔn yiru alusuma tia sɔɔ. Na ra maa nɛn maru kpuron wɔkuru baaterɛn wɔllɔ tia wɛ. ¹³ Gberɛ mwaaɔ wi, u yɔra n dɛsire, u n̄ k̄ka u win nɔni sue wɔllɔ, ma u tii bɔkua u nɛɛ, Gusunɔ, na s̄awa toro, a nɛn wɔnwɔndu waawo. ¹⁴ Na bɛɛ sɔmɔ gberɛ mwaaɔ wiya u gem wa Gusunɔn wuswaaɔ u ka wa yenuɔ n kere win beruse. Domi baawure wi u tii sua wɔllɔ ba koo n̄n kawa. Wi u maa tii kawa ba koo n̄n sua wɔllɔ.

Yesu bibu kanaru kua

(I maa mɛɛrio Mateu 19:13-15, Maaku 10:13-16)

¹⁵ Ba ka bibu naamɔ Yesun mi baa ka bii wɛɛnɔ u ka nu nɔmu sɔndi. Adama ye win bwāabu ba ye wa ba bu gerusi. ¹⁶ Ma Yesu u bibu soka win mi u nɛɛ, i de bibu bu na nɛn mi, i ku bu yinari, domi Gusunɔ u bandu swīi tɔmbun sɔ be ba ka bu weenɛ. ¹⁷ Ka geema, na bɛɛ sɔmɔ, baawure wi u kun ban te Gusunɔ u swīi wure nge mɛ bii u ra win nɔwɔbu wure, u n̄ kpɛ u n̄ s̄a ban tegii.

Gobigii goon gari

(I maa mɛɛrio Mateu 19:16-30, Maaku 10:17-31)

¹⁸ Wirugii goo u Yesu bikia u nɛɛ, yinni, a s̄awa tɔn geo. Mba na kon ko n ka wāaru te ta ku ra kpe wa.

¹⁹ Yesu nɛɛ, mban s̄na a man sokumɔ geo. Goo sari wi u s̄a geɔ ma n kun mɔ Gusunɔ turo. ²⁰ A wooda yɛ ye ya gerumɔ ya nɛɛ, “i ku sakararu ko, i ku tɔnu go, i ku gbɛni, i ku seeda weesugia di, i bɛɛn tundo ka mero beɛɛɛ wɛ.”

²¹ Ma durɔ wi, u nɛɛ, yeni kpurowa na wiru kpīiye saa nɛn aluwaasirun di.

²² Ye Yesu u yeni nua u kpa, u kpa m nɛɛ, ḡaa teena nu nun tie. A d̄oro kpuro ye a mɔ, kpa a s̄arobu yen gobi b̄anu kua, kaa n dukia mɔ wɔllɔ. Yen biru a na a man swīi.

²³ Ye durɔ wi, u yeni nua win nukura sankira, domi dukia bakagiiwa. ²⁴ Ye Yesu u n̄n mɛɛra u nɛɛ, ka geema n ka dukiagibu s̄ewa bu ka ban te Gusunɔ u swīi wura. ²⁵ Domi dukiagii u ka ban te wura, yen s̄ɛsɔ ga kp̄a ga kere yooyoo gu du yaburan wɛrɔ gu yari.

²⁶ Be ba n̄n swaa daki ba nɛɛ, n̄ n mɛn na, wara koo kpī u faaba wa.

²⁷ Yesu u bu s̄ɔwa u nɛɛ, ye tɔnu kpaɛ, Gusunɔ kun ye kpaɛ.

²⁸ P̄iɛ u nɛɛ, n wee sa deri kpuro ye sa mɔ, sa nun swīi.

²⁹ Ma Yesu u nɛɛ, ka geema, na bɛɛ sɔmɔ, goo sari wi u win yenu deri ban te Gusunɔ u swīin sɔ n̄ kun mɛ win kurɔ n̄ kun mɛ win maabu ka win wɔnɔbu n̄ kun mɛ win mero ka win tundo n̄ kun mɛ win bibu, ³⁰ kpa u kun wa u mwe saa yeni sɔn n kere ye u deri, ka kpa m wāaru te ta ku ra kpe sia.

*Yesu u win goo ka win seebun**gari mɔ nɔn itase*

(I maa mɛɛrio Mateu 20:17-19, Maaku 10:32-34)

³¹ Yesu u wɔkura yiru ye soka win mi ma u nɛɛ, n wee sa Yerusalemu d̄aɔ. Ye Gusunɔn sɔmɔba yorua Tɔnun Biin sɔ kpuro, ya koo koora. ³² Domi ba koo n̄n tɔn tukobu nɔmu sɔndia bu n̄n yaakorɔ ko, bu n̄n nɔni sɔ, kpa bu n̄n yāatam sie. ³³ B̄a n maa n̄n so ba kpa ba koo n̄n go, kpa u se gɔrin di sɔ itase.

³⁴ Adama bwāa be, ba n̄ gānu tuba gari yi sɔɔ. N bu wini ye u ka yā. Gari yi kun bu yeeri.

Yesu u w̄sko bekia

(I maa mɛɛrio Mateu 20:29-34, Maaku 10:46-52)

³⁵ Nge mɛ Yesu u Yeriko duɔ, w̄sko goo u sɔ swaa nɔwɔ u bara mɔ. ³⁶ Ye u tɔn wɔrun damu nua ga sara, yera u bikia mba n kua. ³⁷ Ma ba n̄n s̄ɔwa ba nɛɛ, Yesu Nasaretigiwa u sara. ³⁸ Ma u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Yesu Dafidin sikadobu, a nɛn wɔnwɔndu waawo.

³⁹ Be ba s̄imɔ wuswaaɔ ba n̄n gerusi bu ka n̄n marisia. Adama u wure u gb̄ara n

kere yellu u nɛɛ, Dafidin sikadobu, a nen wɔnwɔndu waaowo.

⁴⁰ Yesu u yɔra ma u nɛɛ, bu ka nɔn na. Ye wɔko wi, u tunuma Yesu nɔn bikia u nɛɛ, ⁴¹ mba a kɔ n nun kua.

U nɛɛ, Yinni, na kɔ n yam wawa.

⁴² Ma Yesu u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a yam waaowo, wunen naane dokebu nun bekia.

⁴³ Yande u yam wa, ma u Yesu swi u Gusunɔ siaramɔ. Sanam me tɔn wɔru ge kpuro, ba ye wa ma ba Gusunɔ saabu kua.

19

Yesu ka Sakeu

¹ Yesu u dua wuu ge ba mɔ Yerikoo, u gu bukianɛ. ² Miya durɔ gobigii goo u waa wi ba mɔ Sakeu yi u saa ghere mwaabun wirugii. ³ U kɔ u Yesu wa, adama u n̄ kpɔa tɔn wɔrun sɔ yɛn sɔ wi, tɔn kpribuwa. ⁴ Yera u duka da wuswaaɔ ma u yɔɔwa dɔa te ba mɔ sikamɔren wɔllɔ u ka nɔn wan sɔ, domi u yɛ ma miya u koo ka doona. ⁵ Saa ye Yesu u tura yam mi, u nɔni seeya ma u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, Sakeu a sarama kpaaka, domi wunen yenuɔra na kon sɔbia gisɔ.

⁶ Sakeu sarama ka sendaru ma u Yesu dam koosia ka nuku dobu. ⁷ Ye tɔmba ye wa, be kpuro ba waki ba nɛɛ, u da u sɔbia kɔsan kowon yenuɔ.

⁸ Sakeu u seewa u yɔra Yinnin wuswaaɔ u nɛɛ, u wee Yinni na nen dukian bɔnu sɔarobu wɛɛmɔ. Nɔ n maa goo gɔanu wɔrari ka taki na nɔn yen nɔn nɛ wesiama.

⁹ Yesu u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, gisɔ faaba dua yenu ge sɔɔ yɛn sɔ winin ti maa saa Aburahamun bweseru. ¹⁰ Domi Tɔnun Bii u nawa u ka kasu be ba kɔsɔra u bu faaba ko.

Nge me sɔm kowoba ka gobi

mero kua

(I maa mɛerio Mateu 25:14-30)

¹¹ Sanam me tɔmba yeni swaa daki, u kparam mɔndu kua yɛn sɔ u Yerusalemu turuku kua ma ba tamaa Gusunɔ u koo bandu swiwa yande. ¹² Yera u nɛɛ, sina bii goo u bandu dibu da n toma tem gen gia, kpa u wurama yen biru. ¹³ U sere doona u wɔkuru soka win yobu sɔɔ, ma u ben baawure gobi beke gee wɛ u nɛɛ, bu de gobi yi, yi ma sere u ka wurama. ¹⁴ Win temgibu ba nɔn tusa ma ba nɔɔ tia kua ba tɔmbu gɔra bu nɛɛ, ba n̄ kɔ durɔ wi, u bandu di ben temɔ.

¹⁵ Sanam me u wuma ye u ban te diima, u yoo be soka win mi be u raa gobi wɛ, kpa u ka wa nge me baawuren gobi nɔn marua.

¹⁶ Gbiikoo na u nɛɛ, yinni wunen gobi yi, yi mara wɔkuru. ¹⁷ U nɔn sɔɔwa u nɛɛ, ya wɔ yoo geo. Yɛn sɔ a kua naanegii gaa pi-iminu sɔɔ, na nun kua wuu marosu wɔkurun wirugii. ¹⁸ Yiruse na u nɛɛ, yinni wunen gobi yi, yi mara nɔɔbu. ¹⁹ U nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wune maa, na nun kua wuu marosu nɔɔbun

wirugii. ²⁰ Kpao na u nɛɛ, yinni wunen gobi wee yi na berua kiasu sɔɔ. ²¹ Domi na wunen berum mɔ yɛn sɔ a saa tɔn sɛsɔgii. A ra suewa ye a kun yii, kpa a gɛ mi a kun duure. ²² U nɔn sɔɔwa u nɛɛ, na kon nun siriwa wunen gari sɔɔn di, yoo kani. A yɛ ma na saa tɔn sɛsɔgii, na ra sue ye na kun yii, kpa n gɛ mi na kun duure. ²³ N n mɛn na, mban sɔna a n̄ goo nen gobi yi wɛ u ka gobi mero ko, kpa n nɛnyam mwa ka are sanam me na wɔma. ²⁴ Ma be ba waa mi, u bu sɔɔwa bu gobi yi mɔɔ bu wɔkurugii wi wɛ. ²⁵ Ba nɔn sɔɔwa ba nɛɛ, yinni, u wɔkuru mɔ kɔ. ²⁶ U nɛɛ, na beɛ sɔmɔ, wi u mɔ, win mɔru sɔsɔra ba koo nɔn sɔsia. Wi u kun maa mɔ, fiiko ye u mam mɔ ba koo nɔn mwaari. ²⁷ Yen biru i ka nen yiberɛba na mini be ba kun kɔ n bandu di kpa i bu sakiri nen wuswaaɔ.

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa mɛerio Mateu 21:1-11, Maaku 11:1-11, Yohanu 12:12-19)

²⁸ Ye Yesu yeni gerua u kpa, u win swaa mwa u bu gbiya Yerusalemu gia. ²⁹ Sanam me u Betefagi ka Betani turuku kua, guurun bera gia te ba ra soku Olifin guuru, u tɔmbu yiru gɔra win bwaaabu sɔɔ ³⁰ u nɛɛ, bu doo wuu ge ga waa ben wuswaaɔ mi. Bɔ n dua ba koo keteku buu wa ga sɔri ge goo kun sɔnre. U nɛɛ, bu gu sɔsɔsɔama bu ka na. ³¹ Goo u n bu bikia mban sɔna ba gu sɔsɔsɔama, bu nɛɛ, Yinniwa u gen bukata mɔ.

³² Be u gɔra ba doona, ma ba yabu baayere deema nge me u bu sɔɔwa. ³³ Ye ba keteku buu ge sɔsɔsɔama, gen yinniba nɛɛ, mban sɔna i keteku buu ge sɔsɔsɔama.

³⁴ Ba nɛɛ, Yinniwa u gen bukata mɔ.

³⁵ Ma ba ka Yesu keteku buu ge naawa. Ba ben yɔnu teria gen wɔllɔ ma ba Yesu sɔndi. ³⁶ Ye u dɔɔ, mɛya tɔmba ben yɔnu teriamɔ swaa sɔɔ. ³⁷ Sanam me u Yerusalemu turuku kua Olifin guurun swaan bɔkuɔ, win bwaaabu kpuro ba nɔogiru sua ba Gusunɔ siaramɔ ka nuku dobu sɔm maamaakiginu kpuron sɔ ye ba wa. ³⁸ Ba nɛɛ, Gusunɔ u suno wi u sisi ka win yisuru domaru kuo, alafia ya n waa wɔllɔ, kpa yiiko ya n waa wɔwɔlleɔ.

³⁹ Falisi gabu saa tɔn wɔrun suunu sɔɔn di ba Yesu sɔɔwa ba nɛɛ, yinni a wunen bwaa be marisio.

⁴⁰ U bu wisa u nɛɛ, na beɛ sɔmɔ, baa beni bɔ n mari, kpenu koo gbɔra.

Yesu Yerusalemu swiwa

⁴¹ Sanam me Yesu u Yerusalemu turuku kua, ye u ye wa yera u swi wɔri yen sɔ, ⁴² u nɛɛ, wune Yerusalemu a n daa tɛ yɛ ye ya koo ka nun alafia naawa ni, baa gisɔ! Adama wee, ya nun kukue. ⁴³ Sanam koo nun naawa mɛ sɔɔ wunen yiberɛba ba koo nun tarusi, kpa bu nun kooro bure bu nun sɛkenɛ beri berika kpuron di. ⁴⁴ Ba koo nun nam, wune ka wunen bibu be ba waa wunen suunu sɔɔ.

Ba ñ ñerimō kpenu nu sōnna wunε sōɔ, yēn sō a ñ tuba saa ye Gusunō u nun naawa.

Yesu u dua s̄aa yerō

(I maa m̄erio Mateu 21:12-17, Maaku 11:15-19, Yohanu 2:13-22)

⁴⁵ Yesu dua s̄aa yerō ma u kia d̄arobu giram w̄ori. ⁴⁶ U bu s̄ōwa u n̄εε, ba yorua, “N̄en diru ta ko n s̄aawa kanarun diru.” Adama b̄εε i tu kua gb̄en̄abun w̄aa yeru.

⁴⁷ Baadomma u ra n Gusunōn garin keu s̄ōsimō s̄aa yerō. Yera ȳaku kowo t̄anwerobu ka wooda ȳērobu ka Yuuban wirugibu ba kī bu n̄un go. ⁴⁸ Adama ba ñ yē nge m̄ε ba koo koosina, domi t̄ambu kpurowa ba n̄un swaa daki ma n bu maamaaki s̄aa.

20

Man diya Yesu u yiiko wa

(I maa m̄erio Mateu 21:23-27, Maaku 11:27-33)

¹ S̄ō teeru nge m̄ε Yesu u Gusunōn garin keu s̄ōsimō s̄aa yerō, ma u Labaari gean waasu m̄ō, ȳaku kowo t̄anwerobu ka wooda ȳērobu ka Yuuban guro gurobu ba kurama. ² Ba n̄εε, a sun s̄ōwō wooda yer̄a a ka yeni m̄ō. Wara u nun yen yiiko w̄ε.

³ U bu s̄ōwa u n̄εε, n̄ε maa, na kon b̄εε gari ḡεε bikia, kpa i man s̄ō. ⁴ Man diya Yohanu u wooda wa u ka t̄ambu batemu kua. T̄onun min di? Nge w̄ollun di.

⁵ Adama ba geruna ba n̄εε, s̄a n gerua w̄ollun diya, u koo n̄εε, m̄ban s̄ōna sa ñ n̄un naane d̄oke. ⁶ S̄a n maa n̄εε, t̄onun min di, t̄ambu kpuro ba koo sun kpenu kasuku domi baawure u Yohanu garisi Gusunōn s̄om̄o.

⁷ Yera ba wisa ba n̄εε, sa ñ yē man diya. ⁸ Ma Yesu u bu s̄ōwa u n̄εε, n̄ε maa, na ñ b̄εε s̄ōm̄o yiiko ye na ka yeni m̄ō.

Gbaa wuko k̄asobun gari

(I maa m̄erio Mateu 21:33-46, Maaku 12:1-12)

⁹ Yen biru u t̄ambu m̄on teni kua u n̄εε, dur̄o goo u res̄em gbaaru kua u d̄anu duura ma u k̄sobu kasu u bu ye n̄omu beria, ma u wuu da n ka te. ¹⁰ Sanam m̄ε saa ya tura u s̄om̄o ḡora k̄sō ben mi, bu ka n̄un w̄ε̄ma ye n s̄aa wigia. K̄sō be, ba n̄un so, ba n̄un gira n̄om dira. ¹¹ U k̄pam k̄pao ḡora. Ba n̄un so, ba n̄un yaa kasiki, ba gira n̄om dira. ¹² U k̄pam itase ḡora. Ba n̄un m̄ε̄ra kua ma ba n̄un gira. ¹³ Gbaa ȳero wi, u n̄εε, m̄ba kon ko t̄ε. Kon den nen tiin bii k̄nasi bu ḡoriawa. S̄or̄akudo ba koo n̄un b̄ε̄r̄ε w̄ε. ¹⁴ Adama ye k̄sō be, ba n̄un wa, ba geruna ba n̄εε, wiya s̄aa tubi dio, su n̄un go, kpa gbaa te, tu ko b̄es̄egiru. ¹⁵ Ma ba n̄un yara gbaa ten biru, ba n̄un go.

T̄ε m̄ba gbaa ȳero wi, u koo bu kua. ¹⁶ U koo na u bu kpeerasia, kpa u win gbaa te k̄sō k̄paobu n̄omu beria.

Sanam m̄ε t̄on be ba n̄un swaa daki ba ye nua, yera ba n̄εε, su ku wa m̄ε.

¹⁷ Adama Yesu u bu n̄oni k̄ō u ka da ma u n̄εε, m̄ba gari yin tubusianu yi ba yorua ba n̄εε, “K̄pee te ban̄aba yina, tera ta kua gani ḡamburun dam.” ¹⁸ Baawure wi u k̄pee te w̄ori, ta koo n̄un b̄ōoku, wi ta maa w̄ori, ta koo n̄un namwa muku muku.

W̄ō ḡobin k̄asiabun gari

(I maa m̄erio Mateu 22:15-22, Maaku 12:13-17)

¹⁹ Saa tia ye s̄ōɔ, ȳaku kowo t̄anwerobu ka wooda ȳērobu ba kasu bu Yesu mwa, domi ba tuba ma ben s̄ōna u man te kua. Adama ba t̄on w̄oru nasie. ²⁰ Ba Yesun laakari m̄ō kpuro s̄ōɔ. Ma ba t̄on samba kowobu ḡora win mi, be ba s̄āre geegibu bu ka n̄un mwa win gari ḡεε s̄ōɔ, kpa bu n̄un tem ȳero n̄omu beria. ²¹ T̄on be, ba n̄un bikia ba n̄εε, yinni sa yē ma wunen gari ka wunen s̄ōsira s̄aa dee dee, a ku ra maa k̄iru gem w̄ε, a Gusunōn swaa s̄ōsimōwa gem s̄ōɔ. ²² N weene su tem ȳero w̄ō ḡobi w̄ε? Nge su ku w̄ε.

²³ Ye Yesu u ben bwisiku k̄s̄unwa wa, yera u n̄εε, ²⁴ i man ḡobi s̄ōsim̄a. Ma ba n̄un yi w̄ε. Ma u n̄εε, waran foto ka ȳirera mi.

Ba n̄εε, tem ȳerogia.

²⁵ Ma u bu s̄ōwa u n̄εε, ñ n m̄en na, i tem ȳero w̄ε̄ȳo ye n s̄aa tem ȳerogia, kpa i Gusunō w̄ε ye n s̄aa Gusunōgia.

²⁶ Ma ba k̄pana bu n̄un n̄oma turi win gari s̄ōn di t̄ambun wuswaaɔ. Yera ba ka win wisibu biti kua, ma ba ben n̄ō mari.

Ḡaribun seebun gari

(I maa m̄erio Mateu 22:23-33, Maaku 12:18-27)

²⁷ Sadusiba be ba ra n̄εε ḡariba kun seemō, ben gabu ba n̄un susi ma ba bikia ba n̄εε, ²⁸ yinni, n wee ye M̄awisi u sun yorua. U n̄εε, “Goon b̄ε̄r̄ε ñ n gu u kuro deri, ma u kun ka kuro wi bii m̄a. U koo k̄p̄i u n̄un tubi di, kpa u ka win b̄ε̄r̄ε bweseru waawa.”

²⁹ Nge m̄ena, tundo turosibu n̄ōba yiru gaba raa w̄aa. Gbiikoo u kuro sua ma u gu, u ñ ka kuro wi bii m̄a. ³⁰⁻³¹ Yiruse ka itase ba n̄un sua ḡominiru. M̄eya n kua sere be n̄ōba yiru ye, ba ka gu. Ba ñ bii mara. ³² Kuro wi, u ra gu. ³³ Ḡaribun seebun sanam ben weren kur̄awa u ko n s̄aa. Domi be n̄ōba yiru ye kpurowa ba n̄un gia kuro.

³⁴ Yesu u bu wisa u n̄εε, handunia yen t̄amba ba kur̄obu ka dur̄obu suam̄o, ³⁵ adama sibu be ba ko n b̄onu m̄o sian w̄aaru ka ḡaribun seebu s̄ōɔ, ba ñ kur̄obu ka dur̄obu suam̄o. ³⁶ Ba ko n ka w̄ollun ḡoradoba ween̄ewa ba ñ maa gbim̄o. Ba ko n s̄aa Gusunōn bibu domi ba bu seeya ḡarin di. ³⁷ M̄awisin tii u s̄ōsi s̄aa s̄aa ma ḡariba koo se, ye u Gusunō soka u n̄ε̄wa, “Gusunō Aburahamun Yinni, ka Isakin Yinni, ka Yak̄abun Yinni” aw̄ii d̄ōgii yin gari s̄ōɔ.

³⁸ Gusunɔ kun s̄aa ɔaribun Yinni. U s̄aawa wasobugii, domi win mi kpuro ba s̄aawa wasobu.

³⁹ Gabu wooda ȳerobu s̄ɔɔ ba n̄ɛɛ, yinni, wunen gari yi, yi d̄ende.

⁴⁰ Ba ñ maa k̄aka ba n̄n ḡaanu ganu bikie.

*Dafidi ka wi Gusunɔ u ɔs̄a
(I maa m̄ɛriɔ Mateu 22:41-46, Maaku 12:35-37)*

⁴¹ Ma Yesu u bu bikia u n̄ɛɛ, am̄ona ba koo ka kp̄i bu n̄ɛɛ, Kirisi s̄aawa Dafidin bii.

⁴² Domi Dafidin tii u gerua Womusun tireru s̄ɔɔ u n̄ɛɛ,

“Yinni Gusunɔ u n̄ɛɛ Yinni s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, a sino n̄n nam geuɔ,

⁴³ sere n ka nun wunen yibereba taarea.”

⁴⁴ Dafidi ù n n̄n soka Yinni, am̄ona u ko n maa ka s̄aa win bii.

I tii laakari koowo

ka wooda ȳerobu

(I maa m̄ɛriɔ Mateu 23:1-36, Maaku 12:38-40)

⁴⁵ Sanam m̄ɛ t̄n dabira n̄n swaa daki, u win bw̄abu s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, ⁴⁶ i tii laakari ko ka wooda ȳerobu be ba k̄i ba n b̄osu ka yabe d̄end̄ennu, ba t̄birinaa k̄i batuma s̄ɔɔ, ba sin yee gb̄iikinu kasu m̄enn̄ɔ yen̄ɔ ka aye b̄ɛɛreginu dim soku yera. ⁴⁷ Ba ɔminibun yenusu dim̄, ma ba kana d̄end̄ennu m̄ɔ bu ka bu wan s̄ɔ. Ba koo bu taare w̄ɛ n kp̄a.

21

Gobi yi kurɔ ɔḡomini goo u kp̄ɛ

(I maa m̄ɛriɔ Maaku 12:41-44)

¹ Yesu u n̄ni seeya ma u dukiagibu wa ba gobi kp̄ɛm̄ɔ s̄aa yerun kpakororu s̄ɔɔ mi ba ra gobi doke. ² U maa kurɔ ɔḡomini s̄aaro goo wa u gobi piiminu yiru kp̄ɛm̄ɔ mi. ³ Ma u n̄ɛɛ, na b̄ɛɛ s̄ɔm̄ɔ ka gem, ɔḡomini s̄aaro wi, u kp̄ɛ n be kpuro kere be ba tie. ⁴ Domi ye n sondi ben m̄ɔɔ bakaru s̄ɔɔ yera ba wuna ba doke, adama win ȳaaru s̄ɔɔ u kpuro kp̄ɛ ye u ka tii k̄osu.

Yesu u s̄aa yerun

k̄rabun gari m̄ɔ

(I maa m̄ɛriɔ Mateu 24:1-2, Maaku 13:1-2)

⁵ Gaba gerum̄ɔ ma s̄aa yeru ta buraru m̄ɔ ta w̄a ten kpee buranu ka k̄ɛɛ ni ba Gusunɔ w̄ɛn s̄ɔ. Yera Yesu u n̄ɛɛ, ⁶ sanam sisi m̄ɛ s̄ɔ ye i waam̄ɔ mini kpuro yen gaan kpera kun ko n w̄aa ten tensim w̄allo. Ni kpurowa nu koo w̄ari.

Wahala ye ya koo na

handunia yu sere kpe

(I maa m̄ɛriɔ Mateu 24:3-14, Maaku 13:3-13)

⁷ Ba n̄n bikia ba n̄ɛɛ, yinni, ñ n m̄ɛn na, domma yeni ya koo tunuma. Ȳire ter̄a ta koo gb̄i tu kookoo si s̄ɔsi.

⁸ Yesu u n̄ɛɛ, i laakari koowo, i ku de bu b̄ɛɛ n̄ni w̄ɔke. Domi dabira koo na ka n̄n ȳisuru, kpa ba n gerum̄ɔ ba n m̄ɔ, saa ya turuku kua, beya ba s̄aa Kirisi wi. Adama i ku bu sw̄ii. ⁹ I n tabun damu n̄ɔm̄ɔ ka n̄ɔsinaa sariru, i ku nanda. Domi yera n ko n gb̄i n tunuma, adama n ñ kpee te mi gina.

¹⁰ Yera u kpam bu s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, bwe-senu koo seesina, sinamba koo maa seesina.

¹¹ Tem ȳiri bakabu ko n w̄aa ka baranu ka ɔ̄ɔru, gam ka gam. Maamaaki b̄ɛrum̄gii ka ȳire bakanu nu ko n w̄aa w̄allo.

¹² Adama yabu ye kpuro yu sere kooro ba koo b̄ɛ mwa bu b̄ɛ n̄ni s̄ɔ. Ba koo b̄ɛ siri kowobu n̄mu s̄andia m̄enn̄ɔ yen̄ɔ, ba koo b̄ɛ piris̄om doke, kpa bu ka b̄ɛ da sina bokobu ka tem ȳerobun k̄onn̄ɔɔ n̄n ȳisirun s̄ɔ. ¹³ Yera n koo b̄ɛ ayeru w̄ɛ i ka seeda di.

¹⁴ I de i n ȳɛ ma n ñ b̄ɛɛn bwisikunu i ko ka tii yina. ¹⁵ Domi kon de i gari gere ka bwisi yi b̄ɛɛn yibereba kpuro ba ñ kp̄ɛ bu yina, ñ kun m̄ɛ bu siki. ¹⁶ B̄ɛɛn m̄ɔwobu mam, ka b̄ɛɛn maabu ka b̄ɛɛn w̄on̄ɔbu ka b̄ɛɛn dusibu ka b̄ɛɛn bor̄ɔba, ba koo b̄ɛɛ bu n̄mu s̄andia kpa bu dabiru go b̄ɛɛ s̄ɔɔ. ¹⁷ Baawure koo b̄ɛɛ tusi n̄n ȳisirun s̄ɔ. ¹⁸ Adama ba b̄ɛɛn wirun sera kun borim̄. ¹⁹ B̄ɛɛn temanabun saabu b̄ɛɛn hunde ya koo faaba wa.

Yerusalemun kpeerabun gari

(I maa m̄ɛriɔ Mateu 24:15-21, Maaku 13:14-19)

²⁰ Ma Yesu maa n̄ɛɛ, d̄oma te i wa tabu kowoba Yerusalemu tarusi, i n ȳɛ ma yen kpeerasiabu turuku kuawa. ²¹ Sanam m̄ɛ, be ba w̄aa Yudeaɔ, bu suuwo guunu w̄allo ḡia. Be ba maa w̄aa Yerusalemun suunu s̄ɔɔ bu yario, be ba maa w̄aa gber̄ɔ bu ku wura wuuɔ. ²² Domi saa yeya m̄aru k̄ɔsiarun sanam, kpuro yu ka kooro ye ba yoru Gusunɔn gari s̄ɔɔ. ²³ Guriɔgibu ka t̄n kur̄ɔ be ba bibu b̄ɔm k̄ɛm̄ɔ saa ye s̄ɔɔ, ba koo n̄ni sw̄aaru wa. Domi nuku sankira bakanu ko n w̄aa tem s̄ɔɔ, ka maa m̄aru baka bu ka t̄n be seeyasia. ²⁴ Ba koo bu s̄ɔsiri ka takobi, kpa bu bu yoru mwa tem baama. Bwese tukunu koo maa Yerusalemu taaku sere nin saa yu ka turi.

T̄ɔnun Biin naaru

(I maa m̄ɛriɔ Mateu 24:29-31, Maaku 13:24-27)

²⁵ Yesu kpam n̄ɛɛ, ȳirenu ko nu n w̄aa s̄ɔɔ ka suru ka kperi s̄ɔɔ. Tem s̄ɔɔ, n̄ni sw̄aa bakara koo bwesenu deema kpa nu biti soora nim w̄ɔku ka nim kurenun wurenun s̄ɔ. ²⁶ Nandabu koo t̄mbu wasikira b̄a n mara ye n koo kooro handunia s̄ɔɔ, domi w̄allun dam mu koo ȳiri. ²⁷ Saa yera ba koo T̄ɔnun Bii wa u kurama guru wiru s̄ɔɔ, ka dam bakam ka yiiko. ²⁸ Yeni ȳa n naabu torua, i ȳɔr̄ɔ s̄ɔnw̄ɔ kpa i b̄ɛɛn wiru seeya ȳɛn s̄ɔ b̄ɛɛn yakiabu turuku kua.

Yire te dāa te ba m̀ò figie

ta s̀òsimo

(I maa m̀erio Mateu 24:32-35, Maaku 13:28-31)

²⁹ Ma u bu garin weenasii kua u n̄e, i dāa te ba m̀ò figie m̀erio ka dānu kpuro. ³⁰ N̄n n kpararu torua, b̄en tii i n m̄era, i ȳe ma yande tomburura ta turuku kooma. ³¹ Nge m̄eya b̄e maa, i n yabu ye wa ya wee, i n ȳe ma n turuku kuawa Gusun̄o u ka bandu sw̄ii. ³² Ka geema na b̄e s̀òm̄o, saa yenin t̄ambu gabu ba n̄ gbim̄o yabu ye kpuro yu ka kooru. ³³ Wollu ka tem mu koo doona, adama nen gari kun doona.

I tii laakari ko

³⁴ Ma Yesu kpm̄ n̄e, i n b̄en tii se, kpa i ku ra ko laakari sariba dibu ka norubun s̄o ka handunian wururabu, kpa t̄o te, tu ku b̄e suaru w̄ori nge yina. ³⁵ Domi ta koo baawure deema wi u w̄a tem m̄e kpuro s̄o. ³⁶ Yen s̄o, i n swaa m̄era kpa i n kanaru m̄o saa baayere, kpa i dam wa i ka kisira kpuro ye n koo nan d̄i, kpa i ka kpi i ȳra T̄onun Biin wuswaa.

³⁷ Bururu baatere Yesu ra Gusun̄o garin keu s̀òsiwa s̄a yero, yoka kpa u da u kpuna Olifin guuru woll̄o. ³⁸ N n kua bururu t̄ambu kpuro ba ra n̄ewa win mi s̄a yero bu ka win gari swaa daki.

22

Wirugiba wesianam̄o

bu ka Yesu go

(I maa m̀erio Mateu 26:1-5, Maaku 14:1-2, Yohanu 11:45-53)

¹ P̄e ye ba kun seeyatia doken t̄o bakaru, te ba ra soku Ḡo sararibu ta turuku kua. ² Ȳaku kowo t̄nwerobu ka wooda ȳerobu ba bwisi berinam̄o bu ka Yesu go domi ba t̄n w̄run b̄erum m̄o.

Yudasi u k̄i u Yesu

wirugibu n̄omu s̄ondia

(I maa m̀erio Mateu 26:14-16, Maaku 14:10-11)

³ Yera Setam ya dua Yudasin ḡor̄o wi ba sokum̄o Isikarīotu. U s̄aawa bw̄ababu w̄okura yiru yen turo. ⁴ Ma u da u n̄o tia kua ka ȳaku kowo t̄nwerobu ka s̄a yerun k̄sobun wirugibu u ka bu Yesu n̄omu s̄ondia. ⁵ Ben nukura dora ma ba wesiana bu ka n̄n gobi k̄. ⁶ U wura, ma u swaa kasu u ka bu Yesu n̄omu s̄ondia saa ye n weene kpa t̄n w̄oru ga kun ȳe.

Yesun s̄oru

Ḡo sararibun yaa dibun s̄o

(I maa m̀erio Mateu 26:17-25, Maaku 14:12-21, Yohanu 13:21-30)

⁷ P̄e ye ba kun seeyatia doken t̄ru t̄e s̄o ba ra Ḡo sararibun ȳanu go, ta tunuma. ⁸ Ma Yesu u Piēe ka Yohanu gora u n̄e, i doo

i Ḡo sararibun t̄o bakarun s̄oru ko su ka te di.

⁹ Ba n̄n bikia ba n̄e, mana u k̄i bu ten s̄oru ko.

¹⁰ U bu wisa u n̄e, n wee, i n wuu dua i kpa i ko ka dur̄o goo yinna u nim tooru s̄owa. I n̄n sw̄iyo ȳenu mi u dua, ¹¹ kpa i ȳenu gen ȳero s̄o i n̄e, yinni n̄e, diru mana u koo be Ḡo sararibun t̄o bakaru di ka win bw̄abu. ¹² Ȳero u koo b̄e gidambisa baka s̄osi ye ba s̄onwa. Miya i ko s̄oru ko.

¹³ Ba doona ma ba baayere deema nge m̄e u raa bu s̄owa, ma ba Ḡo sararibun t̄o bakarun s̄oru kua.

Yinnin d̄ia domaruginu

(I maa m̀erio Mateu 26:26-30, Maaku 14:22-26, Korinti I, 11:23-25)

¹⁴ Saa ya tura, ma Yesu u sina u ka di ka win ḡorobu sannu. ¹⁵ Ma u n̄e, na k̄ia gem gem n Ḡo sararibun t̄o baka teni di ka b̄e sannu n sere n̄ni s̄ora. ¹⁶ Na b̄e s̀òm̄o ma na n̄ maa te dim̄o sere tu ka kooru ban te Gusun̄o u sw̄ii s̄o.

¹⁷ Yera u n̄ra sua u Gusun̄o siara ma u n̄e, i tam n̄ra ye m̄o i n̄o b̄e kpuro. ¹⁸ Na b̄e s̀òm̄o, saa t̄n di na n̄ maa tam m̄eni n̄orum̄o sere Gusun̄o u ka bandu sw̄ii.

¹⁹ Yen biru u p̄e sua. Ye u Gusun̄o siara u kpa, u ye murura u bu w̄e u n̄e, yeniwa nen wasi [yi ba w̄e b̄en s̄o. I n da yeni ko i n ka man yaaye. ²⁰ Ye ba dim kpa, u maa n̄ra sua u bu w̄e u n̄e, n̄ra yeniwa n̄o m̄wee kpaaru te ba sire ka nen yem m̄e mu yari b̄en s̄o.] ²¹ Adama n wee, wi u koo man d̄ome, win namu ga w̄a gb̄ero ka neguu sannu. ²² T̄onun Bii u doona nge m̄e Gusun̄o u yi, adama n̄ni sw̄aruginu wi u koo n̄n d̄ome.

²³ Ma ba bikianaa torua, wara u koo yen bweseru ko ben suunu s̄o.

T̄nwerorun sikirin̄o

²⁴ Ma sikirin̄o ga kpm̄ seewa Yesun bw̄abun suunu s̄o, ba bikiana m̄o ben wi u koo ko t̄nweru. ²⁵ Yesu u bu s̄owa u n̄e, handunia min sinamba ba ben t̄mbu dam d̄orem̄o, ka m̄e, ba bu sokum̄o gean kowobu. ²⁶ Adama i ku de n s̄a m̄e b̄en mi. I de b̄e kpuron t̄nweru u n s̄a nge b̄e kpuron ȳakabu, kpa wi u s̄a wirugii u n s̄a nge s̄om̄o. ²⁷ Wara kere, wi u dim̄o? Nge wi u ka d̄ianu naam̄o. N n̄ wi u dim̄o? Wee, na w̄a b̄en suunu s̄o nge s̄om̄o.

²⁸ B̄e i ka man temana nen laakari m̀eribun saa s̄o. ²⁹ Yen s̄na nge m̄e nen Baaba u man bandu yiyi, m̄eya na maa b̄e ayeru yiyi, ³⁰ i ka di i n̄o ka n̄e sannu nen bandu s̄o, kpa i n s̄o sina kitanu woll̄o i ka Isireliban bwesenu w̄okura yiru siri.

Yesu u n̄e, Piēe koo n̄n siki

(I maa m̀erio Mateu 26:31-35, Maaku 14:27-31, Yohanu 13:36-38)

³¹ Ma Yinni u nee, Simoo Simoo, Setam ya saa wa yu ka bee sara nge alikama. ³² Adama na kanaru kua wunen s5 kpa wunen naane dokebu bu ku ka kpe. Sanam me a gasirama nen mi, a wunen berusebu dam keeyo.

³³ Píee nee, Yinni na sooru kpa n ka nun da pirisom soo ka goo soo.

³⁴ Ma Yesu u nee, Píee na nun s5om, giso goo doo gu sere swi kaa man siki non ita a nee, a n man ye.

Yansururu ka baa

wuu daatiru ka takobi

³⁵ U kparam bu s5owa u nee, sanam me na bee gora yansururu ka baa wuu daatiru ka baranu sari, i gaanu bia? Ba nee, aawo, sa n gaanu bie.

³⁶ Ma u nee, to te, wi u yansururu mo u tu suo, meya maa wi u baa wuu daatiru mo. Wi u kun maa takobi mo, u win yaberu doro u ka ye dwe. ³⁷ Domi na bee s5om, nge me ba yorua, "Ba nun garisi ton k5o." Ya n koo ko ya kun man koore me. Ye n maa saa nen gari ya wiru gooro.

³⁸ Ba nee, Yinni, takobi yiru wee. Ma u nee, su yen baa deri.

Yesu u kanaru m5

Olifin guuru wallo

(I maa meerio Mateu 26:36-46, Maaku 14:32-42)

³⁹ Ye Yesu u yara u da Olifin guuro nge me win doane. Ma win bwaba nun swi. ⁴⁰ Ye ba tura yam mi, u bu s5owa u nee, i kanaru koowo kpa i ku du kakiribu soo.

⁴¹ Yen biru u ka bu desira fiiko nge me tonu u koo kpi u kperu kara tu y5ran saka ma u yiira mi, u kanaru kua. ⁴² U nee, Baaba a n ki, a de wahala ye, yu man desirari. Adama a de wunen kiru tu koora, n n mo negiru.

[⁴³ Yera Gusunan gorado u nun kurema wallun di u ka nun dam ke. ⁴⁴ Nuku sankira bakanu soo u kanaru m5 ka dam, ma win wenyaru kua nge yem nu daakumo temo.]

⁴⁵ Ye u kanaru kua u kpa, u da win bwabun mi gia. U bu deema ba do ka nuku sankiranu. ⁴⁶ Ma u bu s5owa u nee, mban s5na i do. I seewo i kanaru ko kpa i ku du kakiribu soo.

Yesun mwaabu

(I maa meerio Mateu 26:47-56, Maaku 14:43-50, Yohanu 18:3-11)

⁴⁷ Sanam me Yesu u gari yi m5, yera ton w5ru ga tunuma, ma wi ba sokumo Yudas, wakura yiru yen turo, u bu gbiiye. U Yesu susi u ka nun nene u bokasi. ⁴⁸ Ma Yesu nee, Yudas, ka t5biri tenin bwesera kaa ka Tonun Bii yiberaba nomu sandia?

⁴⁹ Be ba wa kaa ka Yesu sannu, ye ba wa ye n koo ko, ba nee, Yinni, su ka bu takobi s5ro?

⁵⁰ Ma ben turo u yaku kowo tonweron sam5 s5ra u win nam geun soo bura. ⁵¹ Ma Yesu nee, i den derio me.

Ma u dur5 win soo ge baba u gu bekia. ⁵² Yen biru Yesu u yaku kowo tonwerobu ka saa yerun k5sobun wirugibu ka Yuuban guro gurobu s5owa u nee, nena bee i mwaabu na ka takobi ka bokunu nge swaa dio? ⁵³ Baadommawa na wa kaa ka bee saa yer5, ma i n man mwe. Te beeya i saa yeni mo, bee ka yam wakurun damgii.

Píee u Yesu siki

(I maa meerio Mateu 26:57-58, 69-75, Maaku 14:53-54, 66-72, Yohanu 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ye ba Yesu mwa ba kpa, ba ka nun da yaku kowo tonweron yenu. Píee bu swi dandankuru. ⁵⁵ Ba d5o s5rua yenu yaara, ma gaba s5 mi. Píee u maa sina ka be. ⁵⁶ Sam kowo ton kur5 goo u nun wa u s5 d5on bokuo, ma u nun noni girari u nee, dur5 wini maa, u raa wa kaa wi.

⁵⁷ Adama u siki u nee, kur5 wune na n nun ye.

⁵⁸ N te fiiko, goo kparam nun wa ma u nee, wune a maa saawa ton begii.

Ma Píee u dur5 wi s5owa u nee, aawo, na n saa begii.

⁵⁹ Yen biru n kua kaba tian saka, goo u maa wure u nee, ka geema dur5 wini maa, u raa wa kaa wi, domi Galilegiwa.

⁶⁰ Píee u nee, wune, na n ye ye a ki a gere.

Yande nge me u gari yi m5, goo doo ga swi.

⁶¹ Ma Yinni u siira u Píee meera. Yera Píee u gari yi yaaya yi Yinni u raa nun s5owa u nee, giso goo doo gu sere swi, kaa man siki non ita. ⁶² U yara t5owo u swi ka nuku sankiranu.

Ba Yesu yaakor u m5

(I maa meerio Mateu 26:67-68, Maaku 14:65)

⁶³ Ton be ba Yesu neni ba nun gari bako m5 ba nun soom5. ⁶⁴ Ba nun wuswaa w5kua ma ba nun s5om5 u tubuo wi u nun so.

⁶⁵ Ma ba nun w5m dabinu ganu w5mmo.

Ba Yesu sirim5 Yuuban

tonwerobun menn5 yero

(I maa meerio Mateu 26:59-66, Maaku 14:55-64, Yohanu 18:19-24)

⁶⁶ Ye yam sara, Yuuban guro gurobu ka yaku kowo tonwerobu ka wooda y5robu ba menna ma ba dera ba ka Yesu da ben siri yer5. ⁶⁷ Ba nee, a sun s5owo a n saan na Kirisi wi.

Yesu bu wisa u nee, baa na n bee s5owa i n naane dokemo. ⁶⁸ Meyu na n maa bee gaanu bikia, i n man wisimo. ⁶⁹ Saa ten di, Tonun Bii u koo sina Gusun damgiin nom geu5.

⁷⁰ Be kpuro ba nee, n n man na wune Gusunan Biiwa?

Ma u bu wisa u nee, oo, ne Gusunon Biiwa, nge me i gerua.

⁷¹ Yera ba nee, mban seedawa sa maa kasu. Be sen tii sa ye nua saa win non di.

23

Ba ka Yesu da Pilatin wuswaa

(I maa merio Mateu 27:1-2, 11-14, Maaku 15:1-5, Yohanu 18:28-38)

¹ Ma ba seewa be kpuro sannu ba ka Yesu da Pilatin konnowo. ² Ba nun durum manibu wari ba nee, sa wini deema u tambu bwisi kem bu ka bandu kori bwia, u maa yinam bu tem yero wdo gobi kasia. U tii sokumo Kirisi, sina boko.

³ Pilati u nun bikia u nee, wune Yuuban sina bokowa?

Yesu u nee, oo, nge me a gerua.

⁴ Pilati u yaku kowo tonwerobu ka ton woru sowa u nee, na n taare gaa wa duru wi soo.

⁵ Adama ba nso girari ba nee, u tambu bwisi kemowa bu ka sanna, u bu yen keu sosimo. U torua Galilen di ma u da Yudean tem kpuro soo. Wee, u maa na mini te.

Ba ka Yesu da

Herodun wuswaa

⁶ Ye Pilati u yeni nua, u bikia duru wi, u n Galilegiin na. ⁷ Ye u gia ma u weewa Herodun bandun tem di, u nun gasia win mi. Herodu maa wa Yerusalemu saa ye soo. ⁸ Sanam me Herodu u Yesu wa, win nukura dora gem gem. Saa teebun diya u kasu u nun wa, win labari ye u nono ba gerum s5. Domi u yiyo u Yesun som maamaakigiru wa doma te u koo nun wa. ⁹ U nun gari bikia n ka te adama Yesu kun nun gee wisa. ¹⁰ Yaku kowo tonwerobu ka wooda yero ba wa mi, ba nun durum manimo ka dam. ¹¹ Herodu ka win tabu kowobu ba nun yaakoru kua ma ba nun gari boko kua. Ye ba nun yabe buraru sebusia ba kpa ba nun gasia Pilatin mi. ¹² Yen dama tera Pilati ka Herodu ba dora, be, be ba raa yiberete eru maa sine.

Ba Yesu taare we bu go

(I maa merio Mateu 27:15-26, Maaku 15:6-15, Yohanu 18:39-19:17)

¹³ Pilati u yaku kowo tonwerobu ka Yuuban wirugibu ka ton woru sokusia. ¹⁴ U bu sowa u nee, i ka man duru wini naawa nge wi u tambu bwisi kem bu ka bandu kori bwia. N wee, na gari yin asansi bikia been wuswaa, na n maa gaa nu wa duru wi soo, ni nu sosimo ma geema ye i gerua win s5. ¹⁵ Meya maa Herodun tii, domi u sun nun wesiam. Duru wi kun gaa nu kue ye n ka go ne. ¹⁶ Yen s5, na kon nun kara na n nun seeyasia na kpa.

[¹⁷ N deema tso bakaru baatera tilasiwa Pilati u ka pirisom turo kara.]

¹⁸ Ba naogiru sua be kpuro sannu ba nee, a wini goowo, kpa a sun Baraba kara!

¹⁹ Ba raa Baraba wi doke pirisom soo yen s5 u tambu sannu barie wuu soo, u maa tonu go. ²⁰ Pilati u kpa ma bu gari kua yen s5 u goru doke u Yesu kara. ²¹ Adama ba wurenu seewa ba nee, a kpareo, a nun daa bunanaru kpareo!

²² Pilati u kpa ma bu sowa non itase u nee, kosa yeru u kua. Na n gaa nu wa wi soo ye n ka go ne. Yen s5, na n nun seeyasia na kpa, kon nun kara.

²³ Adama ba wure ba naogiru sua ba nee, bu nun kpareo. Ma ben wurenu nu nun kamia. ²⁴ Ma Pilati u wooda yi nge me ba bikia. ²⁵ U wi ba bikia yosu wi ba pirisom doke sannu ka ton goobun (200) s5, ma u bu Yesu deria ben goru kiru soo.

Ba Yesu kpare

daa bunanaru wallo

(I maa merio Mateu 27:32-44, Maaku 15:21-32, Yohanu 19:17-27)

²⁶ Sanam me ba ka Yesu dso, ba goo mwa wi ba mo Simoo Sirengii, wi u win gberu wee, ma ba nun daa bunanaru sobi u ka Yesu swii.

²⁷ Ton woru guna ya nun swii. Ye soo, ton kurabu gaba wa be ba sumo ba kpa sa wari mo win s5. ²⁸ Yesu u sira ben mi gia ma u nee, Yerusalemun ton kurabu, i ku swi nen s5, adama i swiyo been s5 ka been bibun s5. ²⁹ Domi n wee, sanam sisi ye ba koo nee, doo naorugiba wirobu ka ben nukura kun marure, ka ben bwaa kun bii bam kere. ³⁰ Saa yera ba koo guunu s5 bu nee, i sun sesikio, kpa bu gungunu s5 bu nee, i sun wukirio. ³¹ Domi ba n yenin bweseru daa bekuru kua, amona n ko n saa daa gbeburun mi.

³² Saa ye soo, ba maa kosa kowobu yiru gabu ka da be ba koo go ka Yesu sannu. ³³ Sanam me ba tura yam mi n ka wii koko weene, ba nun daa bunanaru kpare ka kosa kowobu yiru ye, turo nom geu, turo nom dwaro. ³⁴ Yesu u nee, Baaba a bu suuru kuo domi ba n ye ye ba mo.

Ba win yanu tete toosi ba bonu kua. ³⁵ Ton woru ga wa mi, ga nun meera. Ka wirugibo, ba Yesu yaakoru mo ba mo, u gabu faaba kua. U n saan na Kirisi wi Gusunu u gosa, u maa win tii faaba koowo.

³⁶ Tabu kowobu ba maa susi bu ka nun yaakoru ko, kpa bu nun tam mommam we. ³⁷ Ma ba nee, a n saan na Yuuban sina boko, a tii faaba koowo wunen tii.

³⁸ Daa te soo ba nun kparen wallo, yora gaa wa ye ya gerumo winiwa Yuuban sina boko.

³⁹ Kosa kowo ben turo be ba daa bunanaru kpare mi, u Yesu gari kam gerusimo u mo, n n wune a saa Kirisi wi? A tii faaba koowo, kpa a maa sun faaba ko.

⁴⁰ Adama win turo u nùn gerusi u n̄e, a n̄ Gusun̄o nasie? Wun̄e wi ba taar̄e w̄e nge wi? ⁴¹ B̄esen mi, n̄ ka sun d̄ende domi b̄esen kookoosun areya sa m̄waām̄, adama sii wini u n̄ ḡaa k̄osunu ganu kue.

⁴² Ma u n̄e, Yesu, d̄oma te a sina wunen bandu s̄o, a man yaayo.

⁴³ Yesu u nùn wisa u n̄e, ka geema na nun s̄ōm̄o, gis̄o kaa n̄ w̄aa ka n̄e goribun w̄aa yee geeru s̄o.

Yesun ḡoo

(I maa m̄erio Mateu 27:45-56, Maaku 15:33-41, Yohanu 19:28-30)

⁴⁴ Saa ye, s̄ō wii wolla, ma yam mu t̄ira handunia kpuro s̄o sere s̄o ka ȳara. Yen t̄ebu ka k̄oba ita n̄e. ⁴⁵ S̄ō yam t̄ira ma beku kare te ta w̄aa s̄aa yeru s̄o ta ḡ̄era ta bonu kua yiru. ⁴⁶ Yesu u gb̄ara ka dam u n̄e, Baaba, na nun n̄en hunde namu s̄andia.

Ye u gari yi gerua u kpa, ma u sariru kua. ⁴⁷ Ye tabu kowobun t̄onwero u wa ye ya kooa, u Gusun̄o siara u n̄e, ka geema, duru wini geegiiwa.

⁴⁸ Yen biru t̄on w̄aru ge ga w̄aa mi, ye ga wa ye ya kooa, ga ḡosira ka biti baka. ⁴⁹ Be ba Yesu ȳ kpuro ka t̄on kur̄o be ba nùn sw̄iima Galilen di, ba ȳo n̄ desire ba ka m̄era ye n̄ koorama.

Yesun sikubu

(I maa m̄erio Mateu 27:57-61, Maaku 15:42-47, Yohanu 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Duru ḡoo w̄aa wi ba sokum̄o Yosefu. U na saa Yuuban wuu gagun di ge ba m̄o Arimate. U s̄aa geegii ka t̄on geo ma u mara Gusun̄o u na u win bandu sw̄i. U w̄aa siri kowobun wuuru s̄o, adama u n̄ daa ben gere ka ben kookoosu wure. ⁵² Wiya u da Pilatin mi, u Yesu goru kana. ⁵³ U tu sarasia d̄aa bunanaranu di ma u ka tu bekuru t̄ekua, u tu kpi siki kpee worugira, mi ba n̄ goo dokere. ⁵⁴ T̄ō te, t̄ō w̄erarugiran s̄orun t̄ora, t̄en yokan di t̄ō w̄erarugira koo tore.

⁵⁵ Kur̄o be ba raa Yesu sw̄iima Galilen di, ba Yosefu ȳsiriri ma ba siki te wa, ka nge me ba Yesun goru kpiisina. ⁵⁶ Ma ba ḡosira ba gum m̄e mu nuburu do ka turaren s̄oru kobu da.

T̄ō w̄erarugiru s̄onu ba w̄era nge me wooda ya gerua.

24

Yesun seebu gorin di

(I maa m̄erio Mateu 28:1-10 Maaku 16:1-8, Yohanu 20:1-10)

¹ Ye n̄ kua alusuma buun buru buru yellu, kur̄o be, ba da sikiru mi ka gum nuburugim m̄e ba s̄oru kua. ² Ba deema kpera bimiare sikirun n̄on di. ³ Ba dua adama ba n̄ Yinni Yesun goru deeme. ⁴ Nge m̄e ba ka yen biti ȳo, n̄ wee t̄ambu yiru gaba bu kurema ba ȳanu sebua ni nu ballim̄o. ⁵ Kur̄o be, ba nanda ma ba tuka ma duru be, ba n̄e, mban s̄ona i waso

kasu goribun suunu s̄o. ⁶ U n̄ w̄aa mini, u seewa gorin di. I yaayo ye u raa b̄e s̄ōwa sanam m̄e u w̄aa Galileo. ⁷ U n̄e, ba n̄ koo ko ba kun T̄onun Bii t̄on k̄sobu namu s̄andie, kpa bu nùn d̄aa bunanaru kpare, kpa u kparam se s̄ō itase.

⁸ Ma kur̄o be, ba Yesu gari yi yaaya.

⁹ Ba ḡosira sikiru min di ba da ba ye kpuro bw̄abu w̄okura tia ye ka be ba tie kpuro n̄osia. ¹⁰ Maari Madalagii ka Yoana ka Maari, Yak̄obun m̄ero ka kur̄obu gabu, beya ba ye goro be s̄ōwa. ¹¹ Adama gari yi, yi bu s̄aare sukuru, ba n̄ kur̄o ben gere naane kue. [¹² Ma Piē u seewa u duka da sikiru mi. Ye u ȳara, u n̄ ḡaanu wa ma n̄ kun m̄o beku te ba raa ka goo te t̄ekua ta suba tem̄o. Ma u ḡosira win ȳenuo ka biti.]

Emayusin daabu

(I maa m̄erio Maaku 16:12-13)

¹³ Yera s̄ō tee te s̄o, goro ben yiru ya wuu d̄o ge ba sokum̄o Emayusi. Ga ka Yerusalemu toma nge kilo w̄okura tian saka. ¹⁴ Ye n̄ kooa kpuro, ba yen faagi m̄o. ¹⁵ Sanam m̄e ba gari yin faagi m̄o ba sikirin̄em̄o, Yesu u susi ben b̄okuo u swaa m̄o ka be sannu. ¹⁶ Ba nùn wa adama ḡaanu yina bu nùn tubu. ¹⁷ U bu bikia u n̄e, gari yira i m̄o m̄e, i ka s̄im̄o.

Ma ba ȳora ba wuswaa burisine ka nuku sankiranu. ¹⁸ Ben turo, wi ba sokum̄o Keleopa, u n̄e, ma n̄ kun wun̄e turo baasi, wara w̄aa Yerusalemu wi u kun ȳe ye n̄ kooa s̄o m̄e te s̄o.

¹⁹ Ma u bikia u n̄e, mban bwesera n̄ kua.

Ba n̄e, ye ba Yesu Nasaretigii kuan gariya sa m̄o. Duru wi, u s̄aa Gusun̄on s̄om̄o wi u ra sam maamaakiginu ko kpa u gari gere ka yiiko Gusun̄o ka t̄ambu kpuron wuswaa. ²⁰ B̄esen ȳaku kowo t̄onwerobu ka wuun wirugibu ba nùn t̄ambu n̄omu s̄andia ba ka nùn taare w̄e bu go ma ba nùn d̄aa bunanaru kpare. ²¹ Sa raa ȳiyo wiya u koo Isireliba yakia, adama yen s̄o itase wee, ye yeni kpuro ya ka kooa. ²² Yen biruwa kur̄obu gabu b̄ese s̄on di ba sun gidi swee. Ba da sikiru mi buru buru yellu, ²³ ba n̄ Yesun goru deeme. Ma ba na ba n̄e, wollun goradoba ba bu kure ma ba bu s̄ōwa u be wasi. ²⁴ Gabu besen wuuru s̄o ba da siki ten mi ma ba baayere deema nge m̄e kur̄o be, ba bu s̄ōwa, adama ba n̄ win tii wa.

²⁵ Yera Yesu u bu s̄ōwa u n̄e, t̄on bwisi sari b̄e, ka be ba ku ra naane doke fuuku ye Gusun̄on s̄om̄obu ba bu s̄ōwa, ²⁶ Kirisi u koo ko u kun n̄ani s̄ore u sere du win yiiko s̄o?

²⁷ Ma u torua M̄owisin min di ka Gusun̄on s̄om̄obu kpuro, u bu win gari tubusia yi yi w̄aa Gusun̄on gari kpuro s̄o.

²⁸ Sanam m̄e ba wuu turuku kua ge ba d̄o, u kua nge u ki u da wuswaa. ²⁹ Ma ba nùn suuru kana ba n̄e, u sin̄o ka be domi yoka

kua kɔ, sɔɔ maa kpa. Ma u wura u ka bu sina. ³⁰ Sanam mɛ u dimɔ ka be, u pɛɛ sua u ye domaru koosi, ma u ye murura u bu wɛ.

³¹ Saa yera ben nɔni wukiara ba nɔn tuba, yande ma ba nɔn bia. ³² Ma ba sɔɔnamɔ ba nɛɛ, bɛɛn gɔru ga n̄ ka sun gari kue swaa sɔɔ ye u ka sun gari mɔ ma u sun Gusunɔn gari tubusiamɔ?

³³ Ma ba yande seewa ba gɔsira Yerusalemuɔ. Ba deema wɔkura tia ye ka gabu ba mɛnɛ. ³⁴ Be ba mɛnɛ mi, ba tɔnu yiru ye sɔɔwa ba nɛɛ, Yinni u seewawa gɔrin di ka gem, u tii Simɔ sɔɔsi.

³⁵ Ma tɔnu yiru ye, ya maa gerua ye n bu deema swaa sɔɔ ka nge mɛ ba nɔn tuba sanam mɛ u pɛɛ ye murura u bu wɛ.

Yesu u win bwāabu tii sɔɔsi

(I maa mɛɛrio Mateu 28:16-20, Maaku 16:14-18, Yohanu 20:19-23, Gɔrobun Kookoosu 1:6-8)

³⁶ Sanam mɛ ba gari yi mɔ, win tii u kurama ben suunu sɔɔ [u nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ alafia kɛ].

³⁷ Ba nanda, bɛrum bu mwa. Ba tamaa siniwa. ³⁸ Adama u bu sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna bɛɛn laakari burisira. Mban sɔna bwisiku ninin bwesera wāa bɛɛn gɔrusɔ. ³⁹ I nɛn nɔma ka nɛn naasu mɛɛrio. Nɛna. I man babo i wa. Siini ya ku ra n wasi ka kukunu mɔ, nge mɛ i wa na mɔ.

[⁴⁰ Sanam mɛ u ye gerumɔ u bu win nɔma ka win naasu sɔɔsi.] ⁴¹ Ben nuku dobu sɔɔ, ba n̄ gina naane doke, ma ba saaron sāa. Yen sɔna u bu bikia u nɛɛ, i gāanu mɔ n di?

⁴² Ba nɔn swāa kuseru wɛ te ba sɛɛwa. ⁴³ U tu sua u tema ben wuswaa. ⁴⁴ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, yeya na raa bɛɛ sɔɔwa sanam mɛ na wāa ka bɛɛ na nɛɛ, kpuro ye ba yorua nɛn sɔ Mɔwisin woodan tireru sɔɔ ka Gusunɔn sɔmɔbuginu ka yerukobun womusu sɔɔ, ya n̄ koo ko ya kun koore.

⁴⁵ Yera u ben bwisi wukia Gusunɔn gari yi ka bu yeeri. ⁴⁶ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, nge mɛya ba yorua, Kiri u koo nɔni swāaru wa, kpa u se gɔrin di sɔɔ itase. ⁴⁷ Kpa bu tem kpuron tambu sɔ ka win yisuru bu nɛɛ, bu gɔru gɔsio bu ka ben toranun suuru wa. Ba koo torewa Yerusalemun di. ⁴⁸ Bɛɛya maa yen seeda diobu. ⁴⁹ Wee, kon bɛɛ mɔrisiama yɛn nɔɔ mwɛɛru nɛn Baaba u kua. Adama i n wāa wuu ge sɔɔ sere wɔllun dam mu ka bɛɛ wukiri.

Yesu u doona wɔllɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 16:19-20, Gɔrobun Kookoosu 1:9-11)

⁵⁰ U ka bu da sere Betani gia, ma u win nɔma sua wɔllɔ u bu domaru kua. ⁵¹ Sanam mɛ u bu doma te kuammɛ, u dɛsira ben bɔkun di [ma u suara wɔllɔ]. ⁵² Ba nɔn sāwa ma ba gɔsira Yerusalemuɔ ka nuku doo

bakabu. ⁵³ Sāa yerɔwa ba ra n wāa ba n Gusunɔ siaramɔ.

LABAARI GEA NGE ME YOHANU U YORUA

Yohanu u ki u tumbu sōsi win tire te sōo ma Yesu u sāawa Gusunōn Bii. Wi u nūn naane doke kpa yēro u n wāaru mō sere ka baadommao, wiru 20:30-31. Yohanu u n mōn dabinu yorua nge mē Mateu ka be ba tie ba yorua. Adama u garin weenasii sua u ka sōosi mē Yesu u sāa. U marubu nām mēerusen gari yorua, wiru 3, ka nim wāarugin gari, wiru 4, ka dīa wāaruginun gari, wiru 6, ka handunian yam bururam gari, wiru 8. U maa sun Yesun sāmburun tore sōomō ka win dim dāakim mē ba di ka win bwāabu, wiru 13, ka gari dāaki yi u bu sōowa u ka bu nukuru yemiasia, wiru 14-16, ka sere maa kana te u kua win tambu kpuron sō, wiru 17.

U maa nēe, Yesu u sāawa Gusunōn gari, ka dīa wāaruginu ka handunian yam bururam ka swaa ye ya dōo Gusunōn mi, ka gem, ka wāaru, ka tōki mēro.

Tire te sōo, Yohanu u maamaaki nōoba tia sia ye Yesu u kua ye Mateu ka Maaku ka Luku ba n yorua. Adama u n Yesun marubu ka win sāmburu te u kua Galileo yorua ka sere kākiri bi Yesu u wa ka Yinnin dīa domaruginun gari. Domi tōn dabira ta yeni kpuro yē kō win waati ye sōo.

Tire ten kpunaa

1. Yam bururam ka wāarun gari, wiru 1:1-18.
2. Yesu u tii tumbu sōosi, wiru 1:19n di sere wiru 12:50.
3. Yesu Kirisin gari dāaki yi u ka win bwāabu nukuru yemiasia, wiru 13n di sere wiru 17.
4. Yesun sanam dāakim handunia sōo, wiru 18n di sere wiru 21.

Yam bururam ka wāarun gari

¹ Saa yee yellun di Gari wāa. Gari yi wāa ka Gusunō. Gari yi, yi maa sāawa Gusunō. ² Yi maa wāa saa yellun di ka Gusunō sannu. ³ Saa yin min diya baayere ya taka koorā, ba n gāanu ganu taka kue yin biru. ⁴ Gari yi sōora wāara wāa, wāa teya ta ka tambu yam bururam naawa. ⁵ Yam bururam mē, mu ballimō yam wōkurō. Yam wōku te, ta n maa yam bururam mē go.

⁶⁻⁷ Duro goo raa wāa wi ba ra soku Yohanu, wi Gusunō u gōsa u ka tambu yam bururam mēn areru diiya, kpa ben baawure u ka naane doke saa win min di. ⁸ N n mō wiya yam bururam mē, adama ba nūn gōrimawa u ka yam bururam mē areru diiya. ⁹ Yam bururam mē tōnawa mu sāa yam bururam gem mē mu na handuniaō mu tambu kpuro yam dēerasiamme.

¹⁰ Wi u sāa Gari yi, u na u wāa handunia ye sōo. Win min diya handunia ya taka koorā. Ka mē, handuniagiba kun nūn tuba.

¹¹ U na wigibun mi, ma wigiba kun nūn wure. ¹² Adama gaba nūn wurā ma ba win yīsiru naane doke ma u bu dam kā bu ka kō Gusunōn bibu. ¹³ N n mō ba kua Gusunōn bibu ka tonun marubu n kun mē ka tonun yem n kun mē ka wasin kīru, adama ba marurawa saa Gusunōn min di.

¹⁴ Tē, Gari yi, yi kua tōnu wi u durom ka gem yiba, ma u ka sun sina. Sa win yiikon girima mēera, yiiko yēn bweseru Gusunō Baaba u win Bii teereru wē. ¹⁵ Yohanu u win areru di u gbāra u nēe, wiya mi, win gari na raa gerua, wi u sisi nen biruō, adama u man kere domi u wāa ba sere man mara.

¹⁶ Win durom bakam sōon diya bēsen baawure u win baa mwa, ma sa durom wa durom mensim wollo. ¹⁷ Gusunō u sun wooda wē saa Mōwisin min di, adama durom ka gem mu naawa saa Yesu Kirisin min di. ¹⁸ Goo sari wi u Gusunō waare. Adama sa win Bii teereru wa wi u wāa Baaban mi. Tē wiya u sun Baaba sōosi.

Yohanu Batemu kowon waasu

(I maa mēerio Mateu 3:1-12, Maaku 1:1-8, Luku 3:1-18)

¹⁹ Yeniwa Yohanu u gerua sanam mē Yuu be ba wāa Yerusalemō ba yāku kowobu ka Lefiba gōrima win mi bu ka nūn bikia, wiya were.

²⁰ Yohanu u bu wurari, u n wisibu yine, u gerua batuma sōo u nēe, u n sāa Kirisi wi.

²¹ Ba nēe, n n mēn na, wuna were. Wuna Eli?

Ma u bu wisa u nēe, aawo.

Ba kpa m nūn bikia ba nēe, wuna Gusunōn sōmō wi?

Ma u nēe, aawo.

²² Ba maa wure ba bikia ba nēe, wuna were, a sun sōowō kpa su wa ye sa ko bu tusia be ba sun gōrima. Seeda yerā a tii diisimō.

²³ Yohanu u nēe, “nena nōo ge ga gbāramō gbaburō ga mō, i Yinni swaa dendasio,” nge mē Gusunōn sōmō Esai u raa gerua.

²⁴ N deema goro ben gaba sāawa Falisiba. ²⁵ Ba Yohanu bikia ba nēe, mban sōna a tumbu batemu mō, ma a kun sāa Kirisi wi, n kun mē Eli, n kun mē sōmō wi.

²⁶ Yohanu u bu wisa u nēe, nē na ka nim batemu mō, adama goo u yō bēen suunu sōo wi bēe i n yē. ²⁷ Wiya u sisi nen biruō, adama u man kere, na n mam tura n yēro win baranun wēe kusia.

²⁸ Yeni kpurowa ya koorā Betania, wuu ge ga wāa Yuudenin guruō mi Yohanu u batemu mō.

Yesu,

Gusunɔn Yāa kinɛ kpendu

²⁹ Yen sisiru Yohanu u Yesu wa u sisi win mi ma u nɛɛ, i Gusunɔn Yāa kinɛ kpendu * mɛɛrio te ta handuniagibun durum wuuwa ta ka doonɔ. ³⁰ Win gariya na raa gerua sanam mɛ na nɛɛ, durɔ goo u sisi nen biru u man kere, domi u wāa ba sere mam mara. ³¹ Adama na ñ daa nùn tuba. N deema nɛ, na nawa n ka tɔmbu batɛmu ko nim sɔɔ, kpa n nùn Isireliba giasia.

³² Yohanu u maa are teni di u nɛɛ, na Hunde wa u saram wee saa Gusunɔ wɔllun di nge kparuko, ma u sina durɔ win wii wɔllɔ. ³³ Na ñ nùn tuba, adama Gusunɔ wi u man gara n ka tɔmbu batɛmu ko nim sɔɔ, win tiywa u man sɔɔwa ma win wirɔ na wa wi Gusunɔn Hunde u sarama u sɔ, wiya u koo tɔmbu batɛmu ko ka Hunde Dɛero. ³⁴ Na maa ye wa, ma na areru di ma durɔ wi, Gusunɔn Biiwa.

Yesun bwāa gbiikobu

³⁵ Yen sisiru Yohanu u kparam wāa mi, u yɔ ka win bwāabu yiru. ³⁶ Sanam mɛ u Yesu wa u sara, u nɛɛ, Gusunɔn Yāa kinɛ kpendu wee. ³⁷ Ye bwāabu yiru be, ba gari yi nua yera ba Yesu swīi.

³⁸ Yesu u sīira u bu wa ba nùn swīi, ma u bu bikia u nɛɛ, mba i kasu.

Ba nɛɛ, wɔɔru mana a wāa, Rabi. Yīsi ten tubusiana, keu sɔsio.

³⁹ U bu sɔɔwa u nɛɛ, i na i wa. Ma ba ka nùn da ba wa mi u wāa, ma ba sɔɔ sura win mi. Saa ye, ya sāawa yokan kɔba nne.

⁴⁰ Andere, Simɔɔ Pieɛn wɔnɔ, u sāa tɔmbu yiru yen turo be ba Yohanun gari yi swaa daki dɔma te, ma ba Yesu swīi. ⁴¹ U gina gbia u da u win mɔɔ Simɔɔ sokuma ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, sa Mesi wa, wi ba sokumɔ Kirisi ka Gerekim.

⁴² Ma u ka Simɔɔ da Yesun mi. Yesu nùn mɛɛra ma u nɛɛ, wuna Simɔɔ, Yohanun bii. Sefawa ba ko n da nun soku. Yīsi te, ka te ba mɔ Pieɛ, ye kpuron tubusiana, kperu.

Yesu u Filipu ka Natanieli soka

⁴³ Yen sisiru Yesu u gɔru doke u da Galilen temɔ. Ma u ka Filipu yinna, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a man swīima.

⁴⁴ Filipu u sāawa Besaidagii, wi ka Andere ka Pieɛ, wuu teugiba. ⁴⁵ Filipu u da u Natanieli kasuma ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, sa yɛro wi wa win gari ba yorua Mɔwisi, ka Gusunɔn sɔmɔbun tirenɔ. Yɛro wiya, Yesu Nasaretigii, Yosefun bii.

⁴⁶ Natanieli u nùn bikia u nɛɛ, gāa geenu koo kpī nu yari saa Nasaretin di?

Filipu u nɛɛ, u na u wa.

⁴⁷ Ye Yesu u Natanieli wa u sisi win mi, u wi tusia batuma sɔɔ u nɛɛ, i mɛɛrio, Isirelin biin tii tiywa u wee mini, win nukurɔ taki sari.

⁴⁸ Natanieli u nùn bikia u nɛɛ, man diya a man yɛ.

Ma Yesu u nɛɛ, na nun wa dārun nuuro Filipu u sere nun soka.

⁴⁹ Natanieli u nɛɛ, yinni, wunɛ Gusunɔn Biiwa! Wunɛ Isireliban sina bokowa!

⁵⁰ Yesu u nùn bikia u nɛɛ, a naane doke yɛn sɔ na nɛɛ, na nun wa dārun nuuro? Kaa maa gāanu wa ni nu nini kpāaru kere.

⁵¹ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, ka geema, na bɛɛ sɔɔmɔ, i ko wɔllu wa ta wukiara, kpa Gusunɔn garadoba ba n yɔmɔ ba n saramamɔ Tɔnun Biin wii wɔllɔ.

2*Kurɔ kpaaru Kanaɔ*

¹ Sɔɔ itase ba kurɔ kpaaru mɔ Kanaɔ, Galilen temɔ. N deema Yesun mero u wāa mi. ² Ba maa Yesu ka win bwāabu sokusia kurɔ kpaɔ yeru mi. ³ Ye ben tam mu kamia, yera Yesun mero u Yesu sɔɔwa ma ba ñ maa tam mɔ.

⁴ Ma Yesu u nɛɛ, na nɛɛ ya? A ku man sɔ ye kon ko, nɛn saa kun tura gina.

⁵ Ma win mero u sɔm kowobu sɔɔwa u nɛɛ, bu koowo kpuro ye Yesu u gerua.

⁶ N deema boosu nɔɔba tia su wāa mi, mɔ sɔɔ Yuuba ba ra nim doke wasin sārasiabun sɔ. Gen baagere ga koo ditiri wunɔbun (100) saka mwa. ⁷ Yesu u sɔm kowo be sɔɔwa u nɛɛ, bu nim yibio boo si sɔɔ.

Ma ba yibia ka nɔɔwɔ. ⁸ U maa nɛɛ, bu soko yande bu ka da kurɔ kpaɔ ten tɔnweron mi.

Ma ba soka ba ka da. ⁹ Ma tɔnweron wi, u tam mɛ denda, mɛ Yesu u gosia mi. Adama u ñ yɛ man diya mu na, sɔm kowo be ba nim mɛ taka beya ba yɛ. Yera tɔnweron wi, u kurɔ kpaon durɔ soka ¹⁰ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, sii baawure u ra ka tam durom nɛwa gina, yen biru kpa u ka na mɛ mu ñ mɛnɔ dobu tura, sanam mɛ tɔmba durom mɛ nara ba tonda. Adama wunɛ a raa tam durom meni berua sere ka tɛ.

¹¹ Maamaaki yeni ye Yesu u kua Kanaɔ, Galilen temɔ mi, yeya ya sāa gbiikaa win maamaaki be u kua sɔɔ. Miya u win yiiko sɔsio, ma win bwāaba nùn naane doke.

¹² Yen biru u sara u da Kapenamua ka win mero ka win wɔnɔbu ka win bwāabu adama ba ñ te mi.

Yesu u dua sāa yero

(I maa mɛɛrio Mateu 21:12-13, Maaku 11:15-17, Luku 19:45-46)

¹³ Yuuban tɔɔ bakaru te ba ra soku Gɔɔ sararibu, ta turuku kua. Ma Yesu u da Yerusalemua. ¹⁴ Ma u yāanu ka nɛɛ ka to-tobɛɛ dɔrobɛ deema sāa yerun yaaraɔ, ka maa be ba sɔ ba gobi kɔsimɔ. ¹⁵ Ma u wɛɛn koromgba kua u bu gira be kpuro sāa yerun yaaran di, ka maa yāanu ka nɛɛ. Ma u be

* 1:29 Yāa kinɛ kpendu Yesuwa ba ka yā wi u tii wɛ nge yaku yāaru.

ba gobi kasiṁon gobi yari ye u ben tabulu fukama. ¹⁶Ma u totoberɛ dɔrobu sɔɔwa u nɛɛ, i ka yabu ye kpuro yario min di, i ku nen Baaban yenu gasia yaburu.

¹⁷Yera win bwāaba yaaya ye ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ ba nɛɛ, “Wunen dirun kīra man menimo nge dɔɔ.”

¹⁸Yera Yuuba ba nūn bikia, yīre terà kaa kpī a sun sɔɔsi su ka gia ma a kookoo sin yiiko ma.

¹⁹Yesu u bu wisa u nɛɛ, i sāa yee te suro, sɔɔ itan baa sɔɔ kon maa tu seesia. ²⁰Ma Yuuba ba nɛɛ, wɔɔ weeru ka nɔɔba tia ba kua sāa yee ten bana sɔɔ, amona kaa koosina a ka tu seeya sɔɔ ita sɔɔ.

²¹Adama sāa yee tɛn gari u mɔ, win wasiya. ²²Sanam mɛ Yesu u seewa garin di, win bwāaba gari yini kpuro yaaya yi u ra gerua, ma ba Gusunɔn gari naane doke ka sere maa gari yi Yesun tii u ra ba sɔɔwa.

Yesu u tumbu kpuro yɛ

²³Sanam mɛ Yesu u wāa Yerusalemuɔ Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru sɔɔ, tɔn dabira nūn naane doke, ye ba win som maamaakiginu wa ni u kua. ²⁴Adama u n win tii bu wɛ yɛn sɔ u be kpuron gɔrusu yɛ. ²⁵N n maa tilasi goo u ka nūn tɔnun daa tusia, domi u yɛ sāa sāa ye ya wāa tɔnun nukuro.

3

Yesu ka Nikodemu

¹Durɔ goo wāa Falisiba sɔɔ wi ba ra nɛɛ Nikodemu, u sāawa Yuuban tɔnwero. ²Durɔ wi, u da Yesun mi sɔɔ teeru wɔkuru, ma u nɛɛ, yinni, sa yɛ ma Gusunɔwa nun gɔrima a ka sun keu sɔɔsi, domi goo sari wi u koo kpī u som maamaakigii nini ko nūn bweseru a ra ko, ma n kun mɔ Gusunɔ wāa ka yɛro.

³Ma Yesu u nɛɛ, ka geema, na nun sɔɔmɔ, ma n kun mɔ ba tɔnu mara nɔn mɛeruse, u n kpɛ u ko ban te Gusunɔ u swīgii.

⁴Nikodemu u nūn bikia u nɛɛ, amona ba koo tɔnu ma kpam sanam mɛ u bukura. U koo kpī u wura win mɛron nukuro bu sere nūn ma nɔn mɛeruse?

⁵Yesu u nūn wisa u nɛɛ, geema na nun sɔɔmɔ, goo sari wi u koo kpī u ko ban te Gusunɔ u swīgii ma n kun mɔ ba nūn mara ka nim ka Gusunɔn Hunde. ⁶Tɔnuwa tɔnu u ra ma, Gusunɔn Hunde maa, hundewa u ra ma. ⁷A ku biti ko yɛn sɔ na nun sɔɔmɔ ma ba n koo ko ba kun tɔnu mara nɔn mɛeruse. ⁸Woo ga mɔ mi ga kī, ma a gen damu nɔmɔ, adama a n yɛ mīn di ga na ka mi ga dɔɔ. Mɛya n sāa ka baawure wi Gusunɔn Hunde u mara.

⁹Ma Nikodemu nūn bikia u nɛɛ, amona yabu ye, ya koo ka kooro mɛ.

¹⁰Yesu u nɛɛ, wunɛ wi a keu sɔɔsimɔ Isireliban mi, ma a kun yabu yeni yɛ? ¹¹Ka geema na nun sɔɔmɔ, bɛɛ sa gerumɔwa ye sa yɛ, ma

sa yen areru dimɔ ye sa wa. Ka mɛ, i n kī i bɛɛn areru wuru. ¹²I n man naane doke sanam mɛ na bɛɛ handunia yen gari sɔɔmɔ. Amona i ko ka naane doke nā n bɛɛ Gusunɔ wəllun gari sɔɔwa. ¹³Goo sari wi u yɔɔwa Gusunɔ wəllɔ ma n kun mɔ Tɔnun Bii, wi u sarama saa Gusunɔ wəllun di.

¹⁴Nge mɛ Mowisi u waa sua wəllɔ gbaburu sɔɔ, nge mɛya Tɔnun Bii wi, u n koo ko u kun suare tem di, ¹⁵kpa baawure wi u nūn naane doke u n wāaru mɔ te ta ku ra kpe. ¹⁶Domi Gusunɔ u handuniagibun kīru mɔ, sere u win Bii tɔn durɔ teeruru bu wɛ, kpa baawure wi u nūn naane doke, u ku kam ko, adama u n wāaru mɔ te ta ku ra kpe. ¹⁷Gusunɔ u n win Bii gɔrimɛ handuniaɔ u ka handunia taare wɛ, adama handunia yu ka faaba waarawa saa win min di.

¹⁸Baawure wi u nūn naane doke, ba n nūn taare wɛmɔ, adama wi u kun nūn naane doke ba yɛro taare wɛ kɔ, yɛn sɔ u n Gusunɔn Bii teeruru naane doke. ¹⁹N wee min di taare wɛɛbu na. Yam bururam mu na handuniaɔ, adama tɔmba yam wɔkuru kīa n yam bururam kere yɛn sɔ ben kookoosu kun wā si ba mɔ. ²⁰Domi baawure wi u daa kɔsa mɔ, u ra n yam bururam tusawa. U ku ra maa nɛ yam bururam sɔɔ, kpa win kookoosu su ku ra sɔɔsire. ²¹Adama wi u gea mɔ, wiya ra nɛ yam bururam sɔɔ kpa bu ka wa ma win kookoosu su kooramɔwa Gusunɔn min di.

Yesu ka Yohanu

²²Amɛn biru Yesu ka win bwāabu ba da Yudean temɔ. Miya u ka bu sina, ma u dera ba tumbu batɛmu mɔ. ²³Yohanun tii u tumbu batɛmu mɔ Enɔnuɔ, Salimun bɔkuu, yɛn sɔ nim yiba mi. Ma tɔmba daamɔ win mi, u bu batɛmu mɔ. ²⁴Saa ye, ba n gina Yohanu pirisɔm diru dokem kpa.

²⁵Sanam mɛya sikirinɔ ga seewa Yohanun bwāabu ka Yuu goon suunu sɔɔ sārasiabun garin sɔ. ²⁶Ma ba da Yohanun mi, ba nɛɛ, yinni a durɔ wi yaaye? Wi u ra wāa ka wunɛ sannu Yuudenin guruo, win seeda a di? N wee, u maa dera ba tumbu batɛmu mɔ ni. Tumbu kpuro ba maa daamɔ win mi.

²⁷Yohanu u bu sɔɔwa u nɛɛ, goo sari wi u koo gāanu wa ma n kun mɔ ni Gusunɔ u nūn wɛ. ²⁸Bɛɛn tii i sāa nɛn seedagibu ye na gerua ma n nɛ, Kirisi wi, adama ba man gɔrimawa n ka nūn swaa gbiiya. ²⁹I n yɛ ma wi u kurɔ kpaɔ mɔ, wiya kurɔ kpaɔn durɔ? Durɔ win bɔɔ wi u nūn yɔre u win nɔɔ nɔɔmɔ, wiya nuku dobu mɔ. Yen sɔna nɛn tiin nuku dobu yiba. ³⁰Yesun bɛɛre ya koo sosiwa, kpa negia yu kaara.

Wi u na saa Gusunɔ wəllun di

³¹Wi u na saa wəllun di u kpuro kere. Wi u wāa handuniaɔ, handuniagiwa u sāa, handuniagia u ra n gerumɔ. Wi u maa na saa wəllun di u kpuro kere. ³²Ye u wa ka ye u

nua, yen arera u dimo. Adama goo sari wi u win areru wuru. ³³Baawure wi u win areru wuru, u seeda diwa ma Gusuno sāa geegii. ³⁴Wi Gusuno u gərima, wiya u Gusunon gari gerumo, domi Gusunon Hunde yibawa wi so. ³⁵Baaba u win Bii kī, ma u nūn yabu kpuro nōmu sōndia. ³⁶Wi u Bii naane doke u wāaru mo te ta ku ra kpe. Wi u kun maa Bii wi mem nōowe, u n wāa te wasi, adama Gusunon mōru wāa yēron wirō.

4

Yesu ka kurō Samarigii

¹Falisiba ba nua ma Yinni Yesu u bwāabu waamo u batemu mō n Yohanu kere. ²N sere deema n n Yesun tii u ra batemu ye ko, win bwāaba ba mō. ³Sanam me Yesu u nua ye ba gerumo, u yara Yudean di ma u gōsira u da Galile gia. ⁴Ye u dōo mi, tilasiwa u ka Samari sara.

⁵Ma u tura Samarin wuu gagu so ge ba ra nee Sikari, ge ga wāa tem men bōkuo me Yakōbu u Yosefu win bii kī. ⁶Miya Yakōbun dōko ya wāa. Yesu u wasira win sanum so, ma u sina dōko yen bōkuo. N deema saa ye, so wii wōlla.

⁷N wee kurō Samarigii goo u nim takam na mi, ma Yesu u nūn nim kana u nō.

⁸Saa ye, win bwāaba kusenu dwem da wuu so. ⁹Ma kurō Samarigii wi, u nūn bikia u nee, amōna wune wi a sāa Yuu, a ka man nim kanamo a nō, ne wi na sāa Samarigii.

N deema Yuuba ka Samarigibu ba ku ra tōbirine. ¹⁰Yesu u nūn wisa u nee, ā n daa Gusunon kēru yē, ma a maa nūn yē wi u nun nim bikiamō, kaa raa man bikiawa kpa n nun nim wāarugim kē.

¹¹Ma kurō wi, u nee, tōnwerō, ma a kun maa dōko kaaru mō ni, dōko ye wee ya maa duku, ma giara kaa nim wāarugim me wa. ¹²Besen sikado Yakōbu wiya u sun dōko yēni gbeeya. Wi ka win bibu ka win yaa sabenu kpuro ba maa nōra mi. Wune a Yakōbu besen sikado wi kerewa?

¹³Yesu u nūn wisa u nee, baawure wi u nim me nōrumō, nim nōru ga koo maa nūn ko. ¹⁴Adama baawure wi u koo nim nō, me kon nūn kē, nim nōru ga n maa yēro mō ka baadommao. Domi nim me na kon nūn kē mu koo ko bwia yēro so, ye ya ko n nim sumo, me mu tōnu wāaru te ta ku ra kpe wēemō.

¹⁵Ma kurō wi, u nee, tōnwerō, a man nim me kēeyō kpa nim nōru gu ku maa man ko n sere nee, kon nim takam na mini.

¹⁶Yesu u nūn sōwa u nee, a doo a wunen durō sokuma i na mini.

¹⁷Ma kurō wi, u nee, na n durō mō.

Ma Yesu u nee, gema a gerua ma a kun durō mō, ¹⁸domi durōbu nōobuwa a raa mō. Wi a

maa mō tē, u n sāa wunen durō. Gema a man sōwa.

¹⁹Ma kurō wi, u nee, tōnwerō, na wa ma wune Gusunon sōmōwa. ²⁰Bese Samarigibu, besen sikadoba ba ra raa Gusuno sāwa guu tenin wōllo, ma bee Yuuba i nee, Yerusalemuōra n weene ba n da Gusuno sā.

²¹Yesu u nūn sōwa u nee, kurō wune, a nen gari naane koowo yi na nun sōmo. Saa ya sisi yē so ba n maa Gusuno Baaba sāamo guu tenin wōllo, n kun me Yerusalemu. ²²Bee Samarigibu, i n yē wi i sāamo. Bese Yuuba sa yē wi sa sāamo domi faaba ya weewa saa Yuuban min di. ²³Adama saa ya sisi, ya mam tunuma ko, yē so sōo geobu ba ko n Gusuno Baaba sāamo hunde so ka gem so. Benin bwesera u kasu bu nūn sā. ²⁴Gusuno u sāawa hunde, be ba maa nūn sāamo, ba koo nūn sāwa hunde so ka gem so.

²⁵Ma kurō wi, u nūn sōwa u nee, na yē ma Mesi wi, wi ba ra maa soku Kirisi, u sisi. Wiya u n tunuma u koo sun baayere nōsia.

²⁶Ma Yesu u nee, nena mi, ne wi na ka nun gari mō.

²⁷Sanam me sōora Yesun bwāaba tunuma. N bu biti kua too too ye ba wa u ka tōn kurō gari mō. Ka me, ben suunu so goo kun kurō wi bikie mba u kī. Ba n maa Yesu bikie, mba n kua u ka kurō wi gari mō.

²⁸Sanam meya kurō wi, u win tooru deri, ma u gōsira u da wuu. ²⁹U wuugibu sōwa u nee, i na i durō goo wa wi u man sōwa ye na raa kua kpuro. N n man na, n n Kirisi wi mi re?

³⁰Ba yarima wuun di ma ba da win mi gia.

³¹Saa ye sōora win bwāaba nūn suuru kana ba nee, yinni a den gāanu dio.

³²Adama u nee, na dīanu ganu mō ni bee i n yē.

³³Yen sōna bwāa be, ba bikianamo nge goo u ko n ka nūn dīanu naawewa u di?

³⁴Yesu u bu sōwa u nee, nen dīana n wi u man gōriman gōru kīru ko kpa n win sōmburu wiru go. ³⁵Bee i ra gere i nee, n tie suru nne gēebun saa yu ka turi. Adama na bee sōmo, i gbea meerio i wa nge me baayeren sōmbu tura. ³⁶Wi u gēemō u win kōsiaru mwāamo kō, u maa guramo ye ya ko n wāa sere ka baadommao, kpa wi ka duuro ba n nuku dobu mō sannu. ³⁷Mōn teni, ta sāa gem te ta gerumo ta nee, goo u duurumo, goo maa gēemō. ³⁸Na bee gōra i ka gē mi i n daa duure. Gaba ba duura, wee bee i yen are dimo.

³⁹Samarigibu dabiru wuu ge so, ba Yesu naane doke kurō win seedan sō, ye u gerua ma Yesu u nūn sōwa yabu ye u raa kua kpuro. ⁴⁰Yen sōna ye Samarigibu ba da ba nūn deema, ba nūn suuru kana u ka bu sina. Ma u ka bu sina sōo yiru. ⁴¹Be ba maa nūn naane doke win tiin garin sō, beya ba dabiru bo. ⁴²Ma ba kurō wi sōwa ba nee n n mō

win gere tɔnan sɔ be, ba Yesu naane doke. Ba maa nɔn naane dokewa win tiin gari yi ba nuan sɔ, ma ba gia ka gem ma wiya Kirisi, handunian Faaba kowo.

Yesu u wirugii goon bii bekia

⁴³ Sɔ yiru yen biru Yesu u doona min di, ma u da Galilen temɔ. ⁴⁴ Domi win tii u gerua u nee, sɔmɔ ku ra n beere mɔ win tiin temɔ. ⁴⁵ Sanam me u tura Galileɔ, ma Galilegibu ba nɔn dam koosia ka nuku dobu domi ben tii ba raa tɔ bakaru da Yerusalemɔ, ba maa baayere wa ye u kua tɔ bakate sɔɔ.

⁴⁶ Ma Yesu u kpam wura Kanaɔ Galilen temɔ, mi u nim gosia tam. Durɔ goo maa waa mi, sunɔn asakpɔbu sɔ win bii u barɔ Kepenamɔ. ⁴⁷ Ye asakpɔ wi nua ma Yesu u yara Yudean di u na Galileɔ, yera u da win mi, ma u nɔn suuru kana u na Kepenamɔ u nɔn win bii bekia, wi u wasikiramɔ. ⁴⁸ Yera Yesu nɔn sɔwa u nee, ma n kun mɔ bee i yireru wa ka sɔm maamaakiginu, i n naane dokemɔ.

⁴⁹ Ma asakpɔ wi, u nee, Yinni a gem mɔ, a na a bii wi wa u sere ghi.

⁵⁰ Ma Yesu u nɔn sɔwa u nee, u doo, win bii u bekura.

Ma durɔ wi, u Yesun gari naane doke yi u nɔn sɔwa ma u doona. ⁵¹ Sanam me u dɔɔ yenuɔ, u ka win sɔm kowobu yinna swaaɔ ma ba nɔn sɔwa ma win bii u bekura.

⁵² Ma u bu bikia saa yerɔ u bekura. Ba nɔn sɔwa ba nee, gia sɔ sɔn kɔba tia dee deewa bara te, ta nɔn deri.

⁵³ Sanam meya bii win baaba u yaaya ma saa yera mam mam Yesu u nɔn sɔwa ma win bii u bekura. Ma asakpɔ wi ka win yenugibu kpuro ba Yesu naane doke.

⁵⁴ Yeniwa maamaaki yiruse ye Yesu u kua, sanam me u yara saa Yudean di u da Galileɔ.

3

Yesu u barɔ goo bekia

¹ Yen biru Yuuban tɔɔ bakaru gara tura, ma Yesu u da Yerusalemɔ. ² Yeru gaga waa wuu ge sɔɔ, yananun duu yerun bɔkuɔ, ga kɔnnɔsu nɔɔbu mɔ. Gen yisira Betisata ka Heberum. ³ Kɔnnɔ si sɔara barɔ dabira ra ne ta n kpɛ, wɔkobu ka yemɔbu ka bɛn wasin bee tia ya gu. [Miya ba ra n kpɛ ba nim buriru mara. ⁴ Domi gasɔ ka gasɔ Yinnin gɔrado u ra sarame u du yeru ge sɔɔ, kpa u nim me buri. Nim me, mɔ n burira mu kpa, wi u gbia u dua me sɔɔ u ra bekurewa baa n n bara teren na yɛro u mɔ.] ⁵ Durɔ goo maa waa mi, wi u barɔ saa wɔ weeru yiru sarin di. ⁶ Yesu u nɔn wa u kpɛ mi. Ye u maa gia ma u waa mi n te, u nɔn bikia u nee, a kɛ a bekura?

⁷ Barɔ wi, u nɔn wisa u nee, Yinni, na n goo mɔ wi u koo man sua u kpɛe yeru ge sɔɔ, sanam me nim mu burira. Na n tatirimɔ n ka du mi, goo u ra man kasiwa.

⁸ Yesu u nɔn sɔwa u nee, a seewo a wunen kɔɔ sua kpa a n siimɔ.

⁹ Mii mii durɔ wi, u bekura ma u win kɔɔ sua u siimɔ.

N deema tɔ te, ta saa wa tɔ wɛrarugiru. ¹⁰ Yen sɔna Yuuba ba durɔ wi sɔwa wi ba bekia mi, ba nee, tɔ wɛrarugira gisɔ, wooda ya maa yina goo u kɔɔ sɔbe.

¹¹ Ma u bu sɔwa u nee, wi u man bekia, wiya u nee n nen kɔɔ suo na n siimɔ.

¹² Ba nɔn bikia ba nee, wara nun sɔwa a wunen kɔɔ suo a n siimɔ.

¹³ N deema durɔ wi ba bekia mi, u n yɛro yɛ, domi Yesu u doona min di, tɔn wɔru ge ga waa min sɔ.

¹⁴ Yen biru Yesu u nɔn wa saa yerɔ ma u nee, n wee a bekura, a ku ra maa durum ko, kpa kɔsa ye ya yeni kere yu ku raa maa nun deema.

¹⁵ Ma durɔ wi, u wura Yuu ben mi gia u bu sɔwa ma Yesuwa u nɔn bekia. ¹⁶ Yenin saabuwa Yuuba ba Yesu nɔni sɔru torua yɛn sɔ u yabu yen bweseru kua tɔ wɛrarugiru sɔɔ. ¹⁷ Adama Yesu u bu sɔwa u nee, nge me nen Baaba u sɔmburu mɔ sere ka tɛ, meya nen tii na maa mɔ.

¹⁸ Gari yin sɔna Yuuba ba kpam hania sosi bu ka nɔn go, n n mɔ yɛn sɔ u tɔ wɛrarugiru sankɔ tɔna, adama yɛn sɔ u maa nee win Baabawa Gusunɔ. Mesuma u ka win tii Gusunɔ nerasinamɔ.

Gusunɔn Biin yiiko

¹⁹ Yera Yesu u nee, ka geema na bee sɔmɔ, ne Bii na n kpɛ n gaa nu ganu ko ka nen tii ma n kun mɔ gaa ni na wa nen Baaba u mɔ. Baayere ye Baaba u mɔ, yera ne Bii na maa mɔ. ²⁰ Domi Baaba u win Bii kɛ, ma u nɔn yabu baayere sɔsimɔ ye u mɔ. U koo nɔn sɔmburu sɔsi te ta teni kere, kpa bee kpuro i ka biti ko. ²¹ Nge me Baaba u ra gɔribu seeye kpa u bu ko wasobu, nge meya maa, be Bii u kɛ u waa ru wɛ, u bu tu wɛemɔ. ²² Baaban tii u ku ra maa goo siri, adama u siribu kpuro win Bii nɔmu sɔndia, ²³ kpa tɔmbu kpuro bu ka Bii beere wɛ nge me ba Baaba beere wɛemɔ. Wi u kun Bii beere wɛ, Baabawa u n beere wɛ, wi u nɔn gɔrima.

²⁴ Ka geema na bee sɔmɔ, baawure wi u nen gari swaa daki, ma u wi u man gɔrima naane doke, yɛro waa ru mɔ te ta ku ra kpe. U n maa sisi siri yerɔ, adama u gɔ sarari u dua waa ru sɔɔ. ²⁵ Ka geema na bee sɔmɔ, saa ya sisi ya mam tunuma ko, ye gɔribu ba koo Gusunɔn Biin nɔ nɔ. Be ba koo maa gu nɔ ba ko n waa ru mɔ. ²⁶ Nge me Baaba win tii u saa waa ru nuuru, nge meya u maa win Bii kua waa ru nuuru. ²⁷ Ma u nɔn yiiko wɛ u ka siribu ko yɛn sɔ wiya Tɔnun Bii wi. ²⁸ I ku biti ko yenin sɔ, domi saa ya sisi ye sɔ be ba waa sikirɔ ba koo win nɔ nɔ ²⁹ kpa bu yari. Be ba gea kua ba koo sikura bu ka waa ru di.

Be ba maa k3sa kua kpa bu sikura bu ka bu siri.

Yesu yiikon areru

³⁰ Yesu maa nee, na n kpe n gaaunu ganu ko ka nen tii. Nge me Baaba man s3s3sim3, nge meya na ra ka siri, kpa nen siribu bu n ka s3a dee dee, domi n n m3 nen tiin g3ru k3ra na kasu, ma n kun m3 wi u man g3rimagiru. ³¹ N3 n nen tii areru diiyamme, are te, ta n naane m3. ³² Adama goo w3a wi u man areru diiyamme, na maa y3 ma ye u man geruamme ya s3awa gem. ³³ B3e i b3en s3m3bu g3ra Yohanun mi, ma u gem areru di. ³⁴ N n m3 tilasi tanu u man areru diiya, na gesi yeni gerum3wa kpa i ka faaba waara. ³⁵ Yohanu u s3awa nge fitila ge ga meni ga yam bururasie. B3e i k3a i n nuku dobu m3 win yam bururam me s33 saa fiiko. ³⁶ Adama na areru m3 te ta Yohanugiru kp3aru kere. Yera soma ye na m3, ye Baaba man n3mu s3ndia. Yeya ya s3s3sim3 ma Baabawa u man g3rima. ³⁷ Baaba wi u maa man g3rima win tii u man areru diiya. B3e i n win n33 n33re baa n3n teeru, i n maa ka n3n n3nu waare. ³⁸ I n win gari wure y3n s3 i n y3ro naane doke wi u g3rima. ³⁹ B3e i ra n m3erim3 Gusun3n gari s33 y3n s3 i tamaa i ko w3aru te ta ku ra kpe wa mi s33. N deema gari yiya yi man areru diiyamme. ⁴⁰ Ka me, i yina i na nen mi kpa i n ka w3aru m3.

⁴¹ Na n beere kasu t3mbun mi. ⁴² Adama na b3e y3. Na y3 ma b3en tii i n Gusun3n k3ru m3 b3en nukuro. ⁴³ Na nawa ka nen Baaban y3siru, ma i n man wure. Adama goo n n na ka win tiin y3siru, wiya i ko wura. ⁴⁴ B3e i ra k3 i beere kuana, adama i ku ra Gusun3n turon beere kasu. N n men na, am3na i ko ka naane doke. ⁴⁵ Ka me, i ku bwisiku ma n3na kon b3e durum mani Baaban mi. M3wisiwa koo b3e durum mani, win gari i naane s3a. ⁴⁶ B3e i n daa M3wisi naane doke ka gem, i ko raa maa nen tii naane doke, domi nen gariya M3wisi u yorua. ⁴⁷ Adama i n win gari naane doke. N n men na, am3na i ko ka nen gari naane doke.

6

Yesu u t3mbu n33bun

suba n33bu diisia

(I maa m3erio Mateu 14:13-21, Maaku 6:30-44, Luku 9:10-17)

¹ Amen biru Yesu u daa bure te t3bura te ba ra soku Galilen daa bureru, tera ba ra maa soku Tiberia. ² Miya t3n w3ru guna ya n3n sw3i y3n s3 ba win s3m maamaakiginu wa ni u kua bar3bu s33. ³⁻⁴ Ye Yuuban t33 baka te ba ra soku G33 sararibu ta turuku kua, Yesu u y33wa guuru w3ll3 u sina ka win bw3abu sannu. ⁵ Ye u win n3ni sua w3ll3 ma u t3n dabiru wa ta sisi win mi, ma u Filipu bikia u nee, ma gia sa ko d3anu wa su dwe t3n beni bu

ka di. ⁶ U yeni geruawa u ka Filipun laakari m3eri, domi win tii u y3 k3 ye u koo ko.

⁷ Ma Filipu u n3n wisa u nee, baa s3m kowon s33 goobun (200) gobi kun tura su ka d3anu dwe t3n beni bu ka di, baa n n fiiko fiikon na.

⁸ Win bw3abun turo, wi ba ra soku Andere, Sim33 P3een w3n3, u n3n s33wa u nee, ⁹ bii t3n dur3 goo w3a mini wi u p3e n33bu m3 ka sw3e piiminu yiru. Adama mba yeni ya koo ko t3n dabi teni s33.

¹⁰ Ma Yesu u nee, i de t3n be, bu sina.

N deema yaka kp3ensu yiba mi, ma t3n be, ba sina si s33. T3n dur3bun geera tura n33bun suba n33bu (5.000). ¹¹ Ma Yesu u p3e ye sua u Gusun3 siara. Ye u kpa u dera ba t3n be yabua be ba s3 mi, meya maa ka sw3e yi. Ma t3n be kpuro ba di nge m3n n3ru ba k3. ¹² Ye ba deba ba kpa u win bw3abu s33wa bu guro ye n tie kpa n ku raa kam ko.

¹³ Ma ba p3e n33bu yen ye ba di n tiara gure birenu w3kura yiru s33.

¹⁴ Sanam me t3n be, ba s3m maamaakigiru wa te Yesu u kua ba gerua ba nee, ka geema, wiya Gusun3n s3m3 wi u sisi handunia3.

¹⁵ Ye Yesu u gia ma ba wesianam3wa bu ka n3n mwa bu sun3 ko, yera u g3sira u da guuru w3ll3 wi turo.

Yesu u s3im3 nim w3ll3

(I maa m3erio Mateu 14:22-33, Maaku 6:45-52)

¹⁶ Ye n kua yoka ma win bw3abu ba da Galilen daa burerun gooro. ¹⁷ Ba dua goo nimkuu s33 ma ba daa bureru t3bur3 ba d33 Kapenam3u gia. Saa ye, yam t3ra k3, ma Yesu kun bu deemam kpa. ¹⁸ Wee daa bureru ta burinam3 y3n s3 woo damguu ga m3. ¹⁹ Ye ba ka seseru nim mura nge kilo n33ba tian saka, ba Yesu wa u s3im3 nim w3ll3 u wee goo nimkuu gia, ma berum bu mwa. ²⁰ Adama Yesu u nee, n3na, i ku berum ko.

²¹ Sanam meya ba ka n3n nuku dobu mwa goo nimkuu s33. Mii mii goo nimkuu ge, ga tura mi ba d33.

T3n dabinu Yesu kasu

²² Yen sisiru t3n be ba gina w3a daa bure ten guru mi, ba yaaya ma goo nimkuu teuwa ga raa w3a mi. Ba maa y3 ma Yesu kun due goo ge s33 ka win bw3abu sannu, be t3nawa ba doona. ²³ Wee, goosu gasu maa na yam min b3ku3 mi ba p3e di saa ye Yinni u Gusun3 siara u kpa. ²⁴ Yen s3na ye ba wa ma Yesu ka win bw3abun goo kun w3a mi, ba goo si dua ba da Kapenam3u ba Yesu kasu.

Yesuwa d3a w3aruginu

²⁵ Ye t3n be, ba Yesu wa daa bure ten gooru gio, ba n3n bikia ba nee, yinni, domma a na gee?

²⁶ Yesu u bu wisa u nee, ka geema na b3e s33m3, b3e i man kasuwa y3n s3 i p3e di i

deba, n ñ mɔ yèn s̄s̄ i nen s̄m maamaakiginu wa. ²⁷ I ku dīa ni nu ra k̄s̄i t̄onan s̄mburu ko, adama i dīa ni nu wāaru te ta ku ra kpe w̄ɛman s̄mburu koowo. Dīa niya T̄onun Bii u koo b̄ɛ w̄ɛ yèn s̄s̄ wiya Gusun̄ Baaba u win yiikon yīreru doke.

²⁸ Sanam m̄ɛya ba n̄n bikia ba n̄ɛ, m̄ba sa ko ko su ka s̄oma ko ye Gusun̄ u kī.

²⁹ Yesu u bu wisa u n̄ɛ, s̄ambu te Gusun̄ u kī, tera i win ḡoro naan̄e doke.

³⁰ Ba n̄n bikia ba n̄ɛ, yīre terà kaa sun s̄ōs̄i kpa su ka nun naan̄e doke. Nge s̄ambu terà kaa ko. ³¹ B̄ɛɛn sikadoba ba dīa ni ba ra soku manna di ḡbaburu s̄ō, nge m̄ɛ ba yorua ba n̄ɛ, “Saa Gusun̄ w̄ollun diya u bu dīanu k̄a ba di.”

³² Yesu n̄ɛ, ka geema na b̄ɛ s̄ōm̄, n ñ m̄ M̄owisiwa u b̄ɛ dīanu w̄ɛ saa w̄ollun di, adama nen tiin Baabawa u b̄ɛ dīa geenu w̄ɛm̄ saa w̄ollun di. ³³ Domi dīa ni Gusun̄ u w̄ɛm̄, niya wi u sarama saa Gusun̄ w̄ollun di ma u handuniagibu w̄āaru w̄ɛm̄.

³⁴ Ba n̄n s̄ōwa ba n̄ɛ, Yinni, a n sun dīa ni w̄ɛm̄ baadomma.

³⁵ Yesu u bu s̄ōwa u n̄ɛ, nena dīa w̄āaruginu. Baawure wi u na nen mi, ḡōra kun maa n̄n goom̄. Wi u maa man naan̄e doke, n̄m n̄ru ga ñ n̄n goom̄ ka baadomma. ³⁶ Adama, nge m̄ɛ na raa b̄ɛ s̄ōwa, i man wa k̄, ñ maa man naan̄e doke.

³⁷ Baawure wi Baaba man w̄ɛ u koo na nen mi. Wi u maa na nen mi, na ñ n̄n yinam̄, baa ñ n kua am̄. ³⁸ Domi na saramawa saa Gusun̄ w̄ollun di n ñ m̄ n ka nen tiin ḡōru kīru ko ma n kun m̄ wi u man ḡorimagiru.

³⁹ Wi u man ḡoriman ḡōru kī te wee, n ku ra goo k̄s̄ baa t̄on turo be u man w̄ɛ s̄ō, adama n ka be kpuro seeyawa ḡorin di sanam d̄akim s̄ō. ⁴⁰ N̄n Baaban ḡōru kī tera, baawure wi u Bii wa, ma u n̄n naan̄e doke, u n w̄āaru m̄ te ta ku ra kpe. Kon maa ȳero seeya ḡorin di sanam d̄akim s̄ō.

⁴¹ Sanam m̄ɛya Yuuba ba w̄aki, yèn s̄s̄ u gerua ma wiya dīa ni nu sarama saa Gusun̄ w̄ollun di. ⁴² Ma ba bikiana ba n̄ɛ, n ñ Yesu wi mini? N ñ Yosefun bii win baaba ka m̄ero sa ȳ? Am̄na u ka gerum̄ ma wiya sarama saa w̄ollun di.

⁴³ Yesu u bu wisa u n̄ɛ, i ku maa w̄aki.

⁴⁴ Goo sari wi u koo kp̄i u na nen mi ma n kun m̄ Baaba wi u man ḡorima u ȳero gawama. Nena kon maa n̄n seeya ḡorin di sanam d̄akim s̄ō. ⁴⁵ Gusun̄n s̄m̄bu ba yorua ba n̄ɛ, “Gusun̄n tii u koo baawure keu s̄ōsi.” Ñ n m̄n na, baawure wi u Baaban n̄ō nua, ma u win s̄ōs̄iru mwa, ȳero u koo na nen mi. ⁴⁶ N ñ m̄ goo u Baaba waare ma n kun m̄ wi u na saa Gusun̄n min di, wiya u Baaba wa. ⁴⁷ Ka geema na b̄ɛ s̄ōm̄, wi u man naan̄e doke, u w̄āaru m̄ te ta ku ra kpe.

⁴⁸ Nena dīa w̄āaruginu. ⁴⁹ B̄ɛɛn sikadoba ba

manna di ḡbaburu s̄ō ma ba gu. ⁵⁰ Adama n̄ na ka dīanu ȳa ni nu sarama saa Gusun̄ w̄ollun di, ni t̄onu u koo di u kun ka gu.

⁵¹ Nena dīa w̄āaruginu ni nu sarama Gusun̄ w̄ollun di. Baawure wi u nu di u w̄āaru m̄ sere ka baadomma. Dīa ni kon ȳero w̄ɛ, nen wasiya yi na w̄ɛm̄ handuniagibu ba n ka w̄āaru m̄.

⁵² Gari yi, yi dera sikirin̄ ga dua Yuuba s̄ō. Ba n̄ɛ, am̄na dur̄ wi, u koo ka sun win wasi w̄ɛ su tem.

⁵³ Yesu u n̄ɛ, ka geema na b̄ɛ s̄ōm̄, ma n kun m̄ i T̄onun Bii yaa tema, kpa i win yem n̄, w̄āaru sari b̄ɛ s̄ō. ⁵⁴ Domi baawure wi u nen yaa tema, ma u nen yem n̄ra, u w̄āaru m̄ te ta ku ra kpe. Kon maa n̄n seeya ḡorin di sanam d̄akim s̄ō. ⁵⁵ Ka gem nen wasi dīana, nen yem maa ḡā n̄rurana. ⁵⁶ Domi wi u nen yaa tema ma u nen yem n̄ra, u ko n w̄āawa n̄ s̄ō, ma nen tii ko na n maa w̄āa ȳero s̄ō. ⁵⁷ Baaba wasowa u man ḡorima, win saabuwa na maa w̄āa. M̄ɛya baawure wi u man tema, ȳero u w̄āaru m̄ nen s̄. ⁵⁸ Na ka dīanu ȳa ni nu sarama saa Gusun̄ w̄ollun di. Nu ñ s̄āa nge dīa ni ba sokum̄ manna ni b̄ɛɛn sikadoba ba di, domi ba di, ba maa gu. Adama wi u nini di u ko n w̄āawa ka baadomma.

⁵⁹ Yeniwa Yesu u gerua m̄nn̄o yeru mi u bu keu s̄ōsim̄ Kapenam̄u.

W̄āaru te ta ku ra kpen gari

⁶⁰ Sanam m̄ɛ win bw̄āa dabira gari yi nua ba n̄ɛ, gari yi, gari s̄ɛs̄oḡiia, wara u koo kp̄i u yi n̄.

⁶¹ Yesu u ḡia win tii s̄ō ma win bw̄āabu ba w̄aki gari yin s̄. Yen s̄ōna u bu bikia u n̄ɛ, gari yi, yi b̄ɛ torasiām̄owa? ⁶² B̄ɛ ñ n maa wa T̄onun Bii u ȳōm̄ u wur̄ mi u raa w̄āa maa ni? ⁶³ Hundewa ya ra t̄onu ko waso, wasi kun are ḡɛ m̄. Gari yi na b̄ɛ s̄ōwa, hundewa, w̄āara maa. ⁶⁴ Ka m̄, gaba w̄āa b̄ɛ s̄ō be ba kun naan̄e doke. Domi Yesu u ȳ saa yellun di be ba kun n̄n naan̄e doke, ka wi u koo n̄n d̄ame.

⁶⁵ U maa n̄ɛ, yenin s̄ōna na b̄ɛ s̄ōwa ma goo sari wi u koo kp̄i u na nen mi, n kun ka Baaban k̄ru.

⁶⁶ Saa d̄ama ten diya win bw̄āa dabira n̄n suuri, ñ maa ka n̄n s̄im̄. ⁶⁷ Yen s̄ōna u win bw̄āabu w̄okura yiru ye bikia u n̄ɛ, b̄ɛɛn tii maa ni? I kī i doona?

⁶⁸ Sim̄ō Pīɛ u n̄n wisa u n̄ɛ, Yinni, weren miya sa ko da. Wuna a w̄āaru te ta ku ra kpen gari m̄. ⁶⁹ T̄ɛ sa naan̄e doke, sa maa ȳɛ kam kam ma wuna Gusun̄n Bii D̄ɛro.

⁷⁰ Yesu u bu bikia u n̄ɛ, n ñ nena na b̄ɛ w̄okura yiru ye ḡōsa? Ka m̄, b̄ɛɛn turo u s̄āa Setam̄ḡii.

⁷¹ Yudasiwa u ka ȳ, Sim̄ō Isikariotun bii. Domi baa ù n w̄āa be w̄okura yiru ye s̄ō, wiya u koo Yesu d̄ame.

7

Yesun wɔnɔbu

ba ɛn nɔn naane doke

¹ Amen biru Yesu u sɛimɔ Galilen tem sɔɔ. U n ɛn kɛ u da Yudean tem gɛ yɛn sɔ Yuuba ba swaa kasu bu ka nɔn go. ² Ma Yuuban tɔɔ bakara turuku kooma te ba ra soku Kunun tɔɔ bakaru. ³ Yen sɔna Yesun wɔnɔbu ba nɔn sɔɔwa u doonɔ min di, u da Yudeaɔ, kpa win bwɛabu bu ka maa win sɔmburu wa te u mɔ. ⁴ Domi goo ku ra gɛanu ko asiri sɔɔ sanam me u kasu bu nɔn gɛ batuma sɔɔ. U n yabu yen bweseru mɔ, u win tiɛ handunia sɔsio.

⁵ Baa win wɔnɔn tii, ba ɛn nɔn naane doke. ⁶ Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, nen saa kun turim kpa, adama beɛn saa sɔra i wɛa mi beɛ. ⁷ Handuniagiba kun kpɛ bu beɛ tusi, adama ba man tusa nɛ, yɛn sɔ na nɛɛ, ben kookosu kun wɛ. ⁸ Beɛ, i tɔɔ baka te doo. Nɛ na ɛn tu daɔ, domi nen saa kun tura gina.

⁹ Ye u bu yeni sɔɔwa u kpa, ma u sina Galile mi.

Yesu u tɔɔ bakaru da

¹⁰ Adama ye wi, Yesun wɔnɔ be, ba tɔɔ baka te doona, yera win tii u maa seewa u da mi, asiri sɔɔ. ¹¹ Yuuba ba nɔn kasu tɔɔ baka te sɔɔ, ba bikiamɔ ba mɔ, mana u wɛa.

¹² Dabira tɔn wɔru ge sɔɔ, ba sikirinamɔ tɛɛru tɛru win sɔ. Gabu ba nɛɛ, wi tɔn geowa. Ma gaba nɛɛ, u tɔmbu nɔni wɛkumɔwa. ¹³ Adama goo sari wi u Yesun gari gerua batuma sɔɔ Yuuban berum sɔ.

¹⁴ Sanam me n kua tɔɔ baka ten bɔnu, Yesu u da sɛa yero ma u bu keu sɔsɛm wɔri. ¹⁵ Ma biti Yuuba kua. Ba bikia ba nɛɛ, amɔna durɔ wi, u ka tireru yɛ, wi, wi u kun keu kue.

¹⁶ Yesu u bu wisa u nɛɛ, nen sɔsɛra kun sɛa nen tiigiru. Gusunɔgira, u u man gɔrima. ¹⁷ Goo u n kɛ u Gusunɔn Kiru ko, u koo gɛa nge me nen sɔsɛra sɛa, ɛn Gusunɔgirun na, ɛn n maa nen tiigirun na. ¹⁸ Goo wi u gari gerumɔ ka win tiɛn yiiko, u win tiɛn beɛɛ kasuwa. Adama wi u beɛɛ kasu ye ya sɛa wi u nɔn gɔrima gɛa, siiwa gemgii, taki sari wi sɔɔ. ¹⁹ Mɔwisi kun beɛ wooda wɛ ro? Ka me, goo sari beɛ sɔɔ wi u wooda ye mɛm nɔɔwe. N n men na, mban sɔna i swaa kasu i ka man go.

²⁰ Tɔn wɔru ga nɔn wisa ga nɛɛ, werekunu nu nun wɛasi. Wara swaa kasu u ka nun go.

²¹ Yesu u bu wisa u nɛɛ, sɔm maamaakigii teeru tɔnawa na kua, ma beɛ kpuro i biti kua.

²² Adama i bwisikuo. Bango ya weewa saa sikadoban min di, n n mɔ Mowisin min di, adama yɛn sɔ Mowisiwa u beɛ yen wooda wɛ, yen sɔna i ra bango ko baa tɔ wɛraruguru sɔɔ. ²³ N n men na, i n bii bango mɔ tɔɔ wɛraruguru sɔɔ kpa i ku ka Mowisin wooda sara, mba n kua i ka man mɔru mɔ sanam me na tɔnun wasi kpuro bekie tɔɔ wɛrarugii te sɔɔ. ²⁴ I ku

maa gɛanu siri nge me i ka nu waamɔ, adama i siri geebu koowo.

Yesuwa Kirisi wi Gusunɔ

u gɔsa

²⁵ Sanam me sɔra Yerusalemugibu gaba bikia ba nɛɛ, n ɛn wi ba kasu bu go wiya mi?

²⁶ N wee, u gari mɔ batuma sɔɔ, ma goo kun gɛɛ gerua. Nge tɔnweroba tubawa ma wiya Kirisi ka gem de? ²⁷ Wee beɛ kpuro sa yɛ min di durɔ wi, u yari. Adama sanam me Kirisi koo na goo kun ko n yɛ min di u wee.

²⁸ Sanam me Yesu u keu sɔsɛmɔ sɛa yero ma u gbɛra u nɛɛ, beɛ i man tuba. I maa yɛ min di na yarima. Ka me, na ɛn ka nen tiɛn yiiko. Gemgiiwa u man gɔrima, wi beɛ kun yɛ. ²⁹ Nɛ, na nɔn yɛ domi saa win min diya na na, wiya maa man gɔrima.

³⁰ Yenin sɔna ba gɔru doke bu ka nɔn mwa, adama goo sari wi u nɔn nɔmu sɔndi, domi win saa ya ɛn gina turim kpa. ³¹ Dabiru tɔn wɔru sɔɔ ba maa nɔn naane doke. Ma ba nɛɛ, sanam me Kirisi koo na, u koo sɔm maamaakiginu ko n kere ni durɔ wini u kua?

Ba sɛa yerun kɔsobu

Yesu gɔria bu nɔn mwa

³² Falisiba ba nua ma tɔn dabiru ba yabu yeni gerumɔ gbɛnum, yen sɔna be ka yaku kowo tɔnweroba ba sɛa yerun kɔsobu gɔra bu ka Yesu mwa. ³³ Ma Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, saa fiikowa ya tie ye ko na n ka beɛ wɛa. Yen biru kon doona wi u man gɔriman mi. ³⁴ Beɛ i ko man kasu adama i ɛn man wasi. Mi ko na n wɛa beɛ i ɛn kpɛ i na mi.

³⁵ Yuuba ba bikianamɔ ba mɔ, ma giara durɔ wini u koo da sa be kun ka nɔn wa. U koo dawa Yuuban mi be ba yarina Gerekiban suunu sɔɔ, kpa u n Gerekiba keu sɔsɛmɔ? ³⁶ Mba gari yinin bweserun tubusianu yi u gerua, sa ko be nɔn kasu adama sa ɛn nɔn wasi, ma mi u be wɛa, sa ɛn kpɛ su da mi.

Nim wɛarugim

³⁷ Tɔɔ baka ten tɔɔ dɛakiru tera ta beɛɛ kera. Tɔɔ te sɔra Yesu u seewa u nɔngiru sua wɔlɔ u nɛɛ, baawure wi nim noru ga goomɔ u na nen mi u nɔ. ³⁸ Nge me ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ ba nɛɛ, baawure wi u man naane doke, wɛarun bwii yi ko n kokumɔwa saa yɛron nukurun di.

³⁹ Gusunɔn Hunden gariya Yesu u ka yɛ mi, wi be ba nɔn naane doke ba koo mwa. Domi ba ɛn gina Hunde Deero wɛ yɛn sɔ Yesu kun gina wure win yiiko sɔɔ.

Tɔmba sikirina Yesun sɔ

⁴⁰ Gabu tɔn wɔru ge sɔɔ, be ba gari yi nua ba nɛɛ, durɔ wini sɔmɔ wiya ka gem.

⁴¹ Ma gaba maa gerua ma wiya Kirisi wi. Adama gaba nɛɛ, ma gian diya! N ko n koorɔ Kirisi u yarima saa Galilen di? ⁴² Gusunɔn gari yi ɛn gerumɔ ma Kirisi koo

yarimawa saa Dafidin bweserun di? U ñ koo na saa Betelehemu Dafidin wuun di?

⁴³ Win sōna sikirinō ga dua tōn wōru ge sōo.
⁴⁴ Gabu ba kī bu nūn mwa adama goō kun nūn nōmu sōndi.

*Yuuban tōnwerobun
naane doke sariru*

⁴⁵ Ma sōa yerun kōsobu ba gōsira yāku kowo tōnwerobu ka Falisiban mi. Ma ba bu bikia ba nēe, mba n kua ba ñ ka Yesu mwaaame?

⁴⁶ Ma kōso be, ba bu wisa ba nēe, goō sari wi u gari gerure nge durō wi.

⁴⁷ Falisiba ba bu bikia ba nēe, to, i dera durō wi, u maa bēen tii nōni wōkua ya. ⁴⁸ I sere nōore wirugii goō ñ kun mē bese Falisiban goō u nūn naane doke? ⁴⁹ I ñ yē ma tōn wōru ge, bōrigiba? Ba ñ Mōwisin wooda yē.

⁵⁰ Nikodemu, Falisi ben turo, wi u raa gasō daare Yesun mi wōkuru, u bu bikia u nēe, ⁵¹ bēsen wooda ya sun yallaa kua su tōnu siri sa kun win gari nua, kpa sa kun maa gie ye u kua?

⁵² Ba nūn bikia ba nēe, ase wunen tii a maa sōawa Galilegi? A wēerio sōa sōa Gusunon gari sōo, kaa wa ma sōmō goō sari wi u koo yarima saa Galilen di.

[⁵³ Ma baawure u wa win yēnuo.

8

Kurō sakara kowo goō

¹ Ye ba doona Yesu u da guuru wōllō te ba ra soku Olifi. ² Yen sisiru buru buru yellu u gōsira sōa yerō. Ma tōmbu kpuro ba da win mi, ma u sina u bu keu sōsim wōri. ³ Ma wooda yērobu ka Falisiba ba ka kurō goō na win mi, wi ba mwaama sakararu sōo, ba nūn yōrasia be kpuron wuswaaō. ⁴ Ma ba Yesu sōōwa ba nēe, yinni, sa kurō wi mwawa sakararu sōo. ⁵ N wee, Mōwisi u sun sōōwa wooda sōo ma ba ra kurō winin bweseru kpenu kasukuwa bu go. Wunē maa ni? Amōna a wa.

⁶ Ba yeni geruawa bu ka win laakari mēeri kpa bu fēe wa bu nūn durum mani. Adama Yesu u tuka, ma u ka win niki bia yorūmō temō. ⁷ Ye ba nūn bikiamō ba baasi, ma u tii demia u bu sōōwa u nēe, wi u kun torare bēe sōo, u gbiiyo u kurō wi kperu kara.

⁸ Ma u kpmam tuka u yorūmō temō. ⁹ Ye ba yeni nua ma ba yara tia tia saa bukurobun min di sere ka bibō. Ma Yesu tia wi turo ka sere kurō wi. ¹⁰ Yesu u tii demia ma u nūn bikia u nēe, kurō wune, be ba nun taare wēemō mana ba wāa. Ben goō kun maa tie?

¹¹ Kurō wi, u nēe, goō sari Yinni. Ma Yesu u nēe, a doonō, nen tii, na ñ maa nun taare wēemō, adama a ku maa tora.]

*Yesu,
handunian yam bururam*

¹² Yen biru Yesu u kpmam ka tōmbu gari kua u nēe, nena handunian yam bururam. Wi u man swīi, u ko n yam bururam mō mē mu sōa wāaru, u ñ maa wāa u sī yam wōkuru sōo.

¹³ Falisiba ba nūn sōōwa ba nēe, wee tē, a wunen tii areru diiyammē. Ñ n men na, wunen arera kun sun sōosimō ma gari yi, gema.

¹⁴ Ma Yesu u nēe, mēya, baa nà n nen tii areru diiyammē, ye na gerumō, gema. Na yē min di na wee ka mi na dōo. Adama bēe i ñ yē min di na wee ka mi na dōo. ¹⁵ Mē i tanu waamō, mēya i ra ka nūn siri, ñe na ku ra goō siri. ¹⁶ Baa nà n goō siri, nen siribu geema, domi n ñ ñe turo kon yēro siri. Ka nen Baaba wi u man gōrimawa. ¹⁷ Ba yorua bēen wooda sōo ma tōnu yirun areru geema. ¹⁸ Na nen tii areru diiyammē, ma Baaba wi u man gōrima u maa man areru diiyammē.

¹⁹ Ba nūn bikia ba nēe, mana wunen Baaba wi, u wāa.

Ma Yesu u bu wisa u nēe i ñ man yē, mēya i ñ maa nen Baaba yē. Ñ n sōan na i man yē, i ko n daa maa nen Baaba yē.

²⁰ Gari yiya Yesu u gerua sanam mē u keu sōosimō sōa yerō, ten bera mi ba ra arumani bere. Goo sari wi u maa nūn nōmu sōndi yēn sō win saa kun turim kpa.

Ba ñ kpē bu da mi Yesu u dōo

²¹ Yesu kpmam bu sōōwa u nēe, na doonō. Mi na dōo bēe i ñ kpē i da mi. I ko maa man kasu, adama i ko gbi bēen toranu sōo.

²² Yēn sō u nēe, mi u dōo ba ñ kpē bu da mi, yen sōna ba bikianamō ba mō, u koo tii gowa?

²³ Ma Yesu u bu sōōwa u nēe, bēe i sōawa temkōbu, ñe maa, wōrukoowa. Bēe handunia migiba, ñe na kun sōa handunia migii. ²⁴ Yen sōna na bēe sōōwa na nēe, i ko gbi bēen toranu sōo. Ì kun naane doke ma nēna yēro wi, ka geema i ko gbiwa bēen toranu sōo.

²⁵ Ma ba nūn bikia ba nēe, wuna were. Yesu u nēe, na raa bēe sōōwa kō. ²⁶ Na gari dabinu mō yi kon kpī n gere n wunana bēen sō. Adama geegiiwa wi u man gōrima, ye na maa nua saa win min di yeya na handuniagibu sōmō.

²⁷ N ñ maa bu yeeri ma Baaban gariya u bu sōmō. ²⁸ Yen sōna Yesu u nēe, sanam mē i Tōnun Bii sua tem di i bwē, sanam mēya i ko gia ma nēna yēro wi. I ko maa gia ma na ñ maa gāanu ganu mō ka nen tii. Ye Baaba man sōosi, yeya na bēe sōmō. ²⁹ Baaba wiya u man gōrima. U maa wāa ka ñe. U ñ man deri ñe turo yēn sō na ra ko ye n da nūn dore.

³⁰ Ma tōn dabiru be ba Yesun gari yi nua ba nūn naane doke.

Tii mawōbu ka yobu

³¹ Yesu u Yuu be ba nūn naane doke sōōwa u nēe, i n nen sōosiru mem nōōwa, i sōawa nen bwāabu ka gem. ³² I ko gem gia. Gem mē, mu koo maa bēe yakia yorun di.

³³ Ba nùn sɔɔwa ba nee, bese Aburahamun bwesera, sa ñ maa koore goon yobu. Amɔna a ka nee sa ko yakiaa yorun di.

³⁴ Yesu u nee, geema na bee sɔɔmɔ, baawure wi u durum mɔ, wiya durum yoo. ³⁵ Yoo ku ra n waa win yinnin yenuɔ ka baadomma, adama biiwa ra n waa mi ka baadomma. ³⁶ Yen sɔna ne Gusunɔn Bii na ñ bee yakia, i kuawa tii mawɔbu ka gem. ³⁷ Na yɛ ma Aburahamun bwesera i sɔa. Ka me, i swaa kasu i ka man go, yɛn sɔ ñ ñ nen gari wure. ³⁸ Na bee sɔmɔ ye na wa nen Baaban mi, adama bee i mɔ ye i gia been baaban mi.

³⁹ Ba nùn sɔɔwa ba nee, Aburahamuwa been baaba.

Ma Yesu u bu wisa u nee, ñ n daa sɔan na Aburahamun bibu, i ko n daa Aburahamun kookoosu mɔ. ⁴⁰ Adama tɛ bee i swaa kasu i ka man go, ne wi na bee gem sɔmɔ me na nua Gusunɔn min di. Aburahamu kun yenin bweseru koore. ⁴¹ Bee i been tondon kookoosu mɔ.

Ba nùn sɔɔwa ba nee, sa ñ sɔa seegeba. Baaba turowa sa mɔ, wiya Gusunɔ.

⁴² Yesu u bu sɔɔwa u nee, Gusunɔ ù n daa sɔan na been baaba ka gem, i ko n daa man kɪ domi Gusunɔn min diya na yarima na ka waa mi. Meya na ñ ka nen tii ne, adama wiya man gorima. ⁴³ Mban sɔna nen barum kun ka bee yeeri. Mu ñ bee yeeri yɛn sɔ ñ ñ kpɛ i nen gari nɔ. ⁴⁴ Setamwa been tundo, i maa kɪ i been tondon kɪru ko. Tɔn gowowa saa toren di, u ñ maa gem swii, domi gem sari wi sɔɔ. Sanam me u weesu gerumɔ, u ra n gerumɔwa ka win tiin daa, yɛn sɔ weesugiwa ka maa weesu kpuron baaba. ⁴⁵ Adama gema na ra n gerumɔ. Yen sɔna ñ man naane doke. ⁴⁶ Wara bee sɔɔ u koo kpɪ u nee, na tore. Sari. Ñ n men na, ma gema na gerumɔ, mban sɔna ñ man naane doke. ⁴⁷ Wi u sɔa Gusunɔgii, wiya ra Gusunɔn gari wure. Adama bee ñ ñ sɔa Gusunɔgibu. Yen sɔna ñ win gari wuramɔ.

Yesu ka Aburahamu

⁴⁸ Ma Yuuba ba nùn bikia ba nee, bese sa ñ gem mɔ ye sa nee wune Samarigiwa ka maa werekunugii?

⁴⁹ Yesu u bu wisa u nee, na ñ werekunu mɔ. Nen Baabawa na beere wɛemɔ adama bee ñ man beere wɛemɔ. ⁵⁰ Na ñ nen tiin beere kasu. Goo u waa wi u man ye kasuamme, wiya maa sɔa siri kowo. ⁵¹ Ka geema na bee sɔmɔ, baawure wi u nen gari mem nɔɔwa, yɛro u ñ gɔɔ wasi pai.

⁵² Ma Yuuba ba nùn sɔɔwa ba nee, tɛ sa gia ma a werekunu mɔwa ka gem. Aburahamu u gu, Gusunɔn sɔmɔbu ba maa gu. Ka me, a gerumɔ a mɔ baawure wi u wunen gari mem nɔɔwa u ñ gɔɔ wasi. ⁵³ Besen baaba Aburahamu u gu. A nùn kerewa? Sɔmɔbu ba maa gu. Wara a tamaa a sɔa.

⁵⁴ Yesu u nee, ñ n nen tii beere wɛemɔ, nen beere kun gaaɔu sɔa. Nen Baabawa u man beere wɛemɔ, wi bee i sokumɔ been Yinni. ⁵⁵ Ka me, ñ nùn yɛ, adama ne, na nùn yɛ. Ñ n nee, na ñ nùn yɛ, ko na n sɔawa weesugii nge bee. Adama na nùn yɛ, na maa win gari mem nɔɔwe. ⁵⁶ Besen baaba Aburahamu u yɛra ka gɔru dobu ye u koo ka nen tɔru wa. U maa tu wa ma win nukura dora.

⁵⁷ Yuuba ba nùn sɔɔwa ba nee, a ñ gina wɔɔ weerakuru tura. Mana a ka Aburahamu waare.

⁵⁸ Yesu u nee, ka geema na bee sɔmɔ, na gbia na waa ba sere Aburahamu mara.

⁵⁹ Ma ba kpenu sua bu ka nùn kasuku, adama u kukura u yara sɔa yerun di.

9

Yesu goo yam waasia

wi ba mara ka wɔkoru

¹ Nge me Yesu u bɔsu, u durɔ goo wa wi ba mara ka wɔkoru. ² Win bwɔaba nùn bikia ba nee, yinni, weren torarun sɔna ba ka durɔ wi wɔkoru mara. Win tiigira? Nge win tundo ka win merogira.

³ Yesu u bu wisa u nee, n ñ mɔ durɔ wi, ñ kun me win tundo ka win mero ba tora, adama ba nùn marawa ka wɔkoru kpa Gusunɔn sɔmburu tu ka sɔsira wi sɔɔ. ⁴ Sa ñ ko ko sa kun wi u man goriman sɔmburu kue sanam me sɔɔ waa. Wɔkura sisi tɛ sɔɔ goo kun kpɛ u sɔmburu ko. ⁵ Sanam me na waa handuniaɔ nena na yen yam bururam.

⁶ Ye u yeni gerua u kpa, u yaatam sia temɔ, ma u ka yaatam me tem kaka, ma u tem me wɔko win noni tɛeni. ⁷ Ma u nùn sɔɔwa u nee, u doo u wubu yeru ge ba mɔ Siloe. Yisi ten tubusiana, gɔra.

Ma durɔ wi, u win swaa sua u da u wuba, ma u wurama ka noni sannu.

⁸ Ma win wɔɔ beragibu ka be ba ra raa nùn wa u n bara mɔ, ba bikianamɔ, wi u ra raa sine mini u n bara mɔ, n ñ wiya mini?

⁹ Ma gaba nee, wiya.

Gaba maa nee, n ñ ñ mi, u ka nùn weenɛwa.

Ma win tii u bu sɔɔwa u nee, nena mi ni.

¹⁰ Ba nùn bikia, amɔna n kua wunen noni ka wukiara.

¹¹ Ma u bu wisa u nee, durɔ goo wi ba ra soku Yesu, wiya u tem kaka ma u nen noni tɛeni, ma u man sɔɔwa u nee, n doo Siloe n wubu. Na da na wuba ma na yam wa.

¹² Ba nùn bikia ba nee, mana durɔ wi, u waa.

Ma u nee, na ñ yɛ.

Falisiba ba durɔ bekuro

gari bikiamɔ

¹³ Ma ba ka durɔ wi da Falisiban mi, wi u raa sɔa wɔko mi. ¹⁴ N deema tɔɔ wɛrarugiru

sɔɔra Yesu u tem kɔka u ka nùn yam waasia.
 15 Ma Falisiba ba kpam nùn bikia ba nee, amɔna u kua u ka yam wa. U bu wisa u nee, durɔ wiya u nùn tem teenia win nɔniɔ, ma u wuba ma u yam wa.

16 Gabu Falisiba sɔɔ ba nee, durɔ wi u yeni kua u n̄ ne saa Gusunɔn min di, yèn sɔ u n̄ t̄sɔ wɛrarugiru gara.

Gaba maa bikia ba nee, amɔna durumgii u koo ka kp̄i u sɔm maamaakigii nini ko. Ma sikirinɔ ga dua ben suunu sɔɔ.

17 Ba kpam wɔko wi bikia ba nee, wune maa ni? Wune wi durɔ wi, u yam waasia, amɔna a wi garisi.

Ma u nee, Gusunɔn sɔmɔwa u s̄aa.

18 Adama Yuuba ba n̄ naane s̄aa ma durɔ wi, u raa wɔko s̄aa ma u kpam yam wa, sere ye ba win tundo ka win mero soka. 19 Ma ba bu bikia ba nee, beɛn biywa mini? Wi i nee i mara ka wɔkoru? Amɔna u ka yam waamɔ t̄e.

20 Ma win tundo ka win mero ba bu wisa ba nee, sa ȳɛ kam kam ma besen biywa mi, wi sa mara ka wɔkoru. 21 Adama m̄e u kua u ka yam wa, bes̄e sa n̄ ȳɛ, wi u maa nùn yam waasia, sa n̄ ȳɛro ȳɛ. U bwisi m̄o win tii, i nùn bikio, u koo beɛ s̄o.

22 Ba yeni geruawa Yuuban berum s̄o. Domi Yuuba ba n̄o tia kua k̄o ma baawure wi u wura ma Yesu s̄aawa Kirisi wi, ba koo ȳɛro girawa ben m̄enna yerun di. 23 Yen s̄ona ba gerua ba nee, u bwisi m̄o win tii, bu nùn bikio.

24 Ma Falisiba ba durɔ wi u raa wɔko s̄aa soka n̄n m̄eruse, ma ba nùn s̄ɔwa ba nee, u Gusunɔ beere w̄ɛȳo, be, ba ȳɛ ma Yesu wi, durumgiwa.

25 U bu wisa u nee, ù n durumgiin na, ne na kun ȳɛ. Ḡaa teena na ȳɛ, na raa wɔko s̄aa, adama t̄e na yam waamɔ.

26 Ba nùn bikia ba nee, amɔna u nun kua. Amɔna u koosina wunen n̄ni ka wukiara.

27 Ma u nee, na raa beɛ s̄ɔwa, i n̄ maa man swaa daki. Mban s̄ona i k̄i i kpam n̄o. Nge beɛn tii i k̄i i maa kowa win bw̄abu.

28 Ma ba nùn yaakoru w̄ori ba nee, wuna a s̄aa siin b̄ɔo mi, adama bes̄e M̄owisin bw̄aaba sa s̄aa. 29 Bes̄e sa ȳɛ ma Gusunɔ u ka M̄owisi gari kua, adama wini, sa n̄ mam ȳɛ m̄in di u na.

30 Ma durɔ wi, u bu s̄ɔwa u nee, geema, bitin gariya ye i n̄ ka ȳɛ m̄in di u na. Ka m̄e, sii man yam waasia. 31 Sa ȳɛ ma Gusunɔ u ku ra toron gari n̄o, adama t̄on be ba nùn nasie, ma ba m̄o ye u k̄i, beya u ra swaa daki. 32 Saa toren di goo kun n̄ore ba t̄onun n̄ni wukia wi ba mara ka wɔkoru. 33 Durɔ wi, ù kun wee saa Gusunɔn min di, u n̄ kp̄ɛ u ḡaanu ganu ko.

34 Ma ba nùn s̄ɔwa ba nee, toraru s̄ɔra ba nun mara mam mam. Yera a tamaa kaa sun keu koosia?

Ma ba nùn gira m̄enna yerun di.

Hunden wɔkoru

35 Yesu u nua ma ba durɔ wi gira. Ye u nùn wa u nùn bikia u nee, a T̄onun Bii naane doke?

36 Durɔ wi, u nee, t̄onwero, a man s̄ɔwɔ wara T̄onun Bii wi, kpa n̄ wa n̄ ka nùn naane doke.

37 Yesu u nùn wisa u nee, a nùn wa k̄o, wiya ka nun gari m̄o mi.

38 Durɔ wi, u nee, Yinni, na nun naane doke. Ma u yiira Yesu wuswaaɔ.

39 Yesu u nee, siribun s̄ona na na handuniaɔ, be ba kun yam waamɔ kpa bu ka yam wa, be ba maa yam waamɔ bu ka ko wɔkoku.

40 Falisi gabu be ba w̄aa ka wi sannu ba gari yi nua. Ba nùn bikia ba nee, besen tii maa wɔkoba?

41 Ma Yesu u nee, i n̄ s̄aan na wɔkoku, i n̄ ko i n̄ daa toraru m̄o. Adama yèn s̄o i gerum̄o i yam waamɔ, yen s̄ona i w̄aa toraru s̄o ka t̄e.

10

Ȳaanu ka n̄n kparon m̄ondu

1 Yen biru Yesu u nee, ka geema na beɛ s̄ɔm̄o, goo wi u kun dum̄o ȳaa ḡr̄o saa k̄onn̄on di ma u ȳoɔm̄o u surem̄o gam di, wiya s̄aa gb̄enɔ ka w̄oro. 2 Adama wi u k̄onn̄on di dum̄o wiya ȳaanun kparɔ. 3 K̄onn̄o k̄oso u ra nùn k̄eniɛ, ȳaanu ra n̄ maa win n̄o n̄oɔm̄o. U ra win ȳaanu soku baatere ka ten ȳisuru kpa u nu yara t̄ɔw̄o. 4 Sanam m̄e u nu yara t̄ɔw̄o kpuro, u ra nu gb̄iye kpa nu n̄ nùn sw̄ii yèn s̄o nu win n̄o ȳɛ. 5 Nu n̄ wuram̄o nu t̄on tuko sw̄ii, adama nu koo duka suwa n̄ toma saa win min di yèn s̄o nu n̄ win n̄o ȳɛ.

6 Yesu u bu m̄an te kua adama ba n̄ tuba ye u ka ȳa.

Yesuwa ȳaa kparɔ geo

7 Yen s̄ona Yesu u kpam nee, ka geema na beɛ s̄ɔm̄o, n̄ena na ȳaa ḡr̄un k̄onn̄o. 8 Be ba man gb̄iye mi kpuro, gb̄enɔbu ka w̄oroba ba s̄aa. Ȳaanu kun ben gari swaa daki. 9 Nen tiywa k̄onn̄o ge. Baawure wi u dum̄o saa nen min di wiya ba koo faaba ko. U koo du, u koo maa yari, u koo maa dii yeru wa. 10 Gb̄enɔ u ra n̄ewa u ka gb̄eni u go kpa u sanku. Adama ne na nawa ȳaanu nu n̄ ka w̄aaruru m̄o, kpa nu n̄ tu m̄o mam mam.

11 Nen tiywa ȳaa kparɔ geo. Ȳaa kparɔ geo u ra win w̄aaruru w̄ewa win ȳaanun s̄o. 12 Adama s̄om kowo wi u kun s̄aa kparɔ ma ȳaanu kun s̄aa win tiiginu, ù n̄ demaku waama ga sisi, u koo ȳaanu deri u yakurawa. Kpa demaku gu ȳaanu mwa gu ni nu tie yarinasia. 13 Durɔ wi, u koo yakura yèn s̄o gb̄in s̄ambura u m̄o, u n̄ maa ȳaa nin w̄anw̄andu m̄o. 14-15 N̄ena ȳaa kparɔ geo. Nge m̄e Baaba man ȳɛ ma na maa Baaba ȳɛ, nge m̄eya na nen ȳaanu ȳɛ, nu maa man ȳɛ. Na maa nen w̄aaruru w̄ɛm̄o ȳaa nin s̄o. 16 Na maa ȳaanu ganu m̄o ni nu kun w̄aa ȳaa ḡɔo teni s̄o. Niya na n̄ kon ko na kun maa

ka ne. Nu koo maa nen nɔɔ nɔ, kpa nu ko gɔɔ teeru, kpa nu n kparɔ turo mɔ.

17 Yen sɔna Baaba u man kɪ yɛn sɔ na nen wāaru wɛɛmɔ kpa n kɔm wa n tu mwa. 18 Goo kun kpɛ u tu wɔra nen nɔmun di. Na tu wɛɛmɔ ka nen tii. Na yiiko mɔ n ka tu wɛ, na maa yiiko mɔ n ka tu mwa. Wooda yera na mwa saa nen Baaban min di.

19 Ye Yuuba ba yeni nua, sikirinɔ ga kɔm dua ben suunu sɔɔ gari yin sɔ. 20 Tɔn dabiru be sɔɔ, ba gerua ba neɛ, wirowa, werekunu maa nɔn wāasi. Mba n kua ba ka nɔn swaa daki.

21 Adama gaba neɛ, n n̄ werekunugiin gari mi. Werekunu koo kpɪ nu wɔko yam waasia?

Yuuba ba Yesu yina

22 Saa ya tura ye ba koo ka tɔɔ bakaru garu ko Yerusalemɔ te ba ra soku s̄aa yerun deerasiabu *. Saa ye, ya s̄awa woорun sanam. 23 Ma Yesu u maa wāa s̄aa yerɔ u s̄iimɔ ten bee tiaɔ ye ba ra soku Salomɔn kabɛ. 24 Ma Yuuba ba nɔn sikerena ba nɔn bikia ba neɛ, sere saa yerà kaa n besen laakari doke sika sɔɔ. A n s̄aan na Kirisi wi, a sun s̄ɔwɔ kpasa kpasa.

25 Ma Yesu u bu wisa u neɛ, na raa beɛ s̄ɔwa, adama i n̄ man naane doke. Soma ye na mɔ ka nen Baaban yisuru, yeya ya man areru diiyammɛ. 26 Adama i n̄ naane doke yɛn s̄ɔ i n̄ s̄aa nen yāanu. 27 Nen yāanu nu nen nɔɔ nɔɔmɔ, na nu yɛ, nu maa man swii. 28 Na nu wāaru wɛɛmɔ te ta ku ra kpe, nu n̄ maa kam mɔ ka baadommaɔ, goo maa sari wi u koo nu mwa nen nɔmun di. 29 Nen Baaba wi u man nu wɛ, u kpā u kpuro kere, goo maa sari wi u koo nu mwa saa nen Baaban nɔmun di. 30 Ne ka Baaba sa s̄awa tina.

31 Ma Yuuba ba kɔm kpenu dabura bu ka nɔn kasuku. 32 Yesu u bu s̄ɔwa u neɛ, na som gee dabiru kua been wuswaaɔ ka Baaban yiiko. Sombu ni sɔɔ, teren sɔna i kɪ i man kasuku.

33 Yuuba ba nɔn wisa ba neɛ, sa n̄ nun kasukumɔ som geerun s̄ɔ, adama yɛn s̄ɔ a Gusunɔ wɔmmɔ, yen sɔna. Wune tɔnuwa, ma a kɪ a n̄ tii mɔ Gusunɔ.

34 Yesu u neɛ, ba n̄ yorua been tiin wooda sɔɔ ma Gusunɔ u neɛ, “I s̄awa Wɔrukoon bibu?” 35 Sa yɛ ye Gusunɔn gari gerumɔ n s̄awa gem ka baadommaɔ. Ma win tii u neɛ, ba s̄awa Wɔrukoon bibu be ba win gari mwa. 36 Tɛ nen tii maa, Baaba u man gɔsa ma u man gɔrima handuniaɔ. Amɔna i ka neɛ na Gusunɔ wɔmmɔ yɛn s̄ɔ na gerua ma nena na win Bii. 37 N̄a kun nen Baaban s̄amburu mɔ, i ku man naane doke. 38 Adama n̄a n̄ tu mɔ, baa i kun man naane doke, i s̄ambu te naane dokeo kpa i n̄ ka yɛ saa tɛn di sere ka

baadomma ma Baaba wāa ne sɔɔ, ne na maa wāa wi sɔɔ.

39 Ma ba kɔm swaa kasu bu ka nɔn mwa, adama u bu kisirari.

40 Yesu u kɔm Yuudenin daaru tɔbura u da mi Yohanu u gbia u batemu kua, miya u sina. 41 Ma tɔn dabiru ba na win mi, ba neɛ, Yohanu u n̄ som maamaakigiru koore, adama ye u gerua durɔ wini sɔɔ, ye kpuro geema.

42 Ma tɔn dabira nɔn naane doke mi.

11

Lasaan gɔɔ

1 N weɛ durɔ goo wi ba ra soku Lasaa wi u wāa Betaniɔ u bara. Betani s̄awa Maari ka win mɔɔ Maatan wuu. 2 Maari wiya u gasɔ Yinnin naasu turare wisi, ma u ka win wirun seri su sunka. Win sesu Lasawa bara. 3 Ma wi ka win mɔɔ Maata ba Yesu nɔn marisia ba neɛ, Yinni, wunen bɔrɔ kɪnasi u barɔ.

4 Ye Yesu u yeni nua u neɛ, bara te, ta n̄ gɔɔguru adama ta koo Gusunɔn yiiko s̄ɔɔsi, kpa bu ka Gusunɔn Bii beɛɛ wɛ.

5 N deema Yesu u s̄awa Maata ka win wonɔ ka ben sesu Lasaan bɔrɔ kɪnasi. 6 Ye u nua ma Lasaa u barɔ, u gina sina wuu mi u wāa mi s̄ɔ yiru. 7 Yen biru u win bwāabu s̄ɔwa u neɛ, su kɔm wura Yudeaɔ.

8 Win bwāaba neɛ, yinni, s̄ɔ mɛɛ tera Yuuba ba kɪ bu nun kpenu kasuku, ma a kɔm kɪ a wura mi?

9 Yesu u bu bikia u neɛ, n n̄ saa wɔkura yiruwaa s̄ɔ ra n̄ wāa s̄ɔ teeru sɔɔ? Goo ù n̄ s̄iimɔ s̄ɔ sɔɔ, u n̄ sokuramɔ yɛn s̄ɔ u handunian yam bururam waama. 10 Adama wi u s̄iimɔ wɔkuru sɔɔ u koo sokura domi yam bururam sari yɛrɔ sɔɔ.

11 Yeniban biru u kɔm neɛ, Lasaa besen bɔrɔ u dɔwa adama na dɔɔ n̄ n̄ yamia.

12 Bwāa be, ba neɛ, Yinni, ù n̄ dɔn na, u koo bekura.

13 Adama Yesu u bu Lasaan gɔɔ s̄ɔmɔwa. Be, ba tamaa dom dirun gariya u bu s̄ɔmɔ.

14 Yen sɔna Yesu u bu s̄ɔwa kpasasa u neɛ, Lasaa u guwa, 15 adama been sɔna nen nukura do ye na n̄ ka wāa mi, kpa i ka naane doke. I na su da win mi.

16 Tomaa wi ba ra maa soku Sika, u win bwāasibu s̄ɔwa u neɛ, i de su da, kpa su ka yinni gbi sannu.

Yesuwa seeyo ka wāaru

17 Ye Yesu u tura mi, u deema Lasaa kua s̄ɔ n̄nɛ sikiru sɔɔ ko. 18 Betani ka Yerusalem tondam kun kere kilo ita. 19 Ma Yuu dabiru ba yarima ben wuun di ba na Maata ka Maarin mi bu ka bu nukuru yemiasia ben sesun gɔɔn sɔ.

* 10:22 s̄aa yerun deerasiabun tɔɔ bakaru Ta s̄awa te Yuuba ba ra di wɔɔ ka wɔɔ bu ka yaaya dɔma te ba b̄uu s̄aaru kpeesia s̄aa yerɔ ma ba tu deerasia ba Gusunɔ s̄aaru wesia mi.

20 Sanam me Maata u nua ma Yesu u sisi, ma u nun senna da. Adama Maari u s5 yenua.

21 Ma Maata u Yesu s5owa u nee, Yinni a n daa wa mini nen sesu kun gbima. 22 Adama baa te, na ye ma yabu baayere ye kaa bikia Gusunon nomua u koo nun we.

23 Ma Yesu u nun s5owa u nee, wunen sesu u koo se gorin di.

24 Ma Maata u nee, geema, na ye ma u koo kram se, goribu ba n seema sanam daakim soa.

25 Ma Yesu u nun s5owa u nee, nena na ra goribu seeye, nena na ra waaru we. Baawure wi u man naane doke u ko n waawa waaru soa baa u n gu. 26 Baawure wi u maa wasi ma u man naane doke, u h gbima ka baadommaa. A naane doke nge me?

27 Maata u Yinni wisa u nee, meya na naane doke ma wuna Kirisi wi, Gusunon Bii, wi u sisi handuniaa.

Yesun swi

28 Sanam me Maata u yeni gerua u kpa, u win wona Maari sokum da, ma u nun s5owa teeru ma yinni u tunuma u nun soku.

29 Ye Maari u yeni nua u seewa ka sendaru ma u da win mi. 30 N deema Yesu kun gina wuu dum kpa, u waawa yam mi Maata ka nun yinna. 31 Yuu be ba Maari nukuru yemiasiam diru, ye ba wa u seewa ka sendaru u yara toowa, ba nun swi. Ba tamaa u doowa sikiru u swi.

32 Sanam me Maari u tura mi Yesu u wa, ye u nun wa u yiira u nee, Yinni a n daa wa mini nen sesu kun gbima.

33 Ye Yesu u wa u suma, ma Yuu be ba ka nun na, ben tii ba suma, yera u diira ka nuku sankiranu. 34 U bu bikia u nee, mana i nun sika.

Ma ba nee, Yinni a na a wa.

35 Ma Yesu u swi. 36 Yen s5na Yuuba ba nee, i merio i wa nge me u nun ki n ne.

37 Adama ben gabu ba nee, duru wini u w5ko yam waasia. Mban s5na u dera Lasaa u gu.

Lasaan seebu gorin di

38 Yesu u kram diira, ma u da sikiru. Siki te, kpee wuruwa, ma ba gen na korua ka kperu. 39 Ma Yesu u wooda we u nee, bu kpee te bario min di.

Ma Maata, wi u gun sesu, u nun s5owa u nee, Yinni, u numia ka, yen s5o nne wee giso ye u ka gu.

40 Ma Yesu u nun bikia u nee, na h daa nun s5owa na nee, a n naane doke, kaa Gusunon yiiko wa?

41 Ma ba kpee te bimia min di. Ma Yesu u win noni sua wallu u nee, nen Baaba, na nun siara yen s5 a nen gari swaa daki. 42 Na ye ma a ra nen gari na baadomma, adama na yeni gerumawa ton benin s5 be ba y5 mi, kpa bu ka naane doke ma wuna a man gorima.

43 Sanam me u yeni gerua u kpa, ma u gbara ka dam u nee, Lasaa, a yarima!

44 Wi u raa gu mi, u yarima sikirun di ka win gorun bekuru te ba win nama ka naasu tekuu ka maa wiru. Ma Yesu u bu s5owa u nee, bu nuu ka kua u swi.

Ba wesianamo bu ka Yesu go

(I maa merio Mateu 26:1-5, Maaku 14:1-2, Luku 22:1-2)

45 N wee Yuu dabiru be ba Maari swiima mi, ma ba wa ye Yesu u kua, ba nun naane doke. 46 Adama ben gabu ba gasira ba da Falisiban mi, ba bu s5owa ye Yesu u kua. 47 Sanam meya yaku kowo tonwerobu ka Falisiba ba guro gorobu menna ma ba bikianamo ba mo, amona sa ko ko. Duru wi wee, u sam maamaakigii dabinu mo. 48 Sa n nun deri me, tambu kpurowa ba koo nun naane doke. Romugibu ba koo maa na bu besen saa yeru wra kpa bu besen bweseru gura.

49 Adama ben turo wi ba ra nee Kaifa, wi u saa yaku kowo tonwero w5o ge soa, u bu s5owa u nee, bee i h gaa nu ganu ye baa fiiko. 50 Meya, n h maa bee yeeri ma been arufaanwa ton turo u ka gbi ton dabirun s5, kpa been bweseru kpuro tu ku ka kam ko. 51 N h mo ka win tiin yera u yeni gerua. U ye geruawa yen s5 wiya u saa yaku kowo tonwero w5o ge soa, yen s5na u gerua u nee, Yesu koo gbi Yuuban bweserun s5. 52 N h maa mo be tonan s5, adama u ka maa Gusunon bibu kpuro kowa ton teebu be ba wa baama.

53 Yen s5na saa doma ten di, ba wesiana bu ka Yesu go. 54 Yenin s5na u h maa siimo batuma soa Yuuban suunu, adama u doona min di tem gam gia ghaburu soa, mi u wuu gagu dua ge ba ra soku Efaraimu. Miya u sina ka win bwaba.

55 Yuuban to bakaru te ba ra soku Goo sararibu ta turuku kua, ma ton dabiru saa baru kpaanon di ba da Yerusalemu ba ka tii sarasia to baka te, tu sere turi. 56 Ma ba Yesu kasu. Ba y5 saa yera ba bikianamo, ba mo amona i bwisikum. U h to bakaru sisiwa?

57 Yaku kowo tonwerobu ka Falisiba ba raa wooda we ba nee, goo u n ye mi Yesu u wa u bu s5owa kpa be, bu nun mwa.

12

Maari u Yesun naasu

turare wisi

(I maa merio Mateu 26:6-13, Maaku 14:3-9)

1 Ye n tie s5o nooba tia to bakaru tu sere turi te ba ra soku Goo sararibu, yera Yesu u da Betania mi Lasaa u wa wi u seeya gorin di. 2 Miya ba nun yaa dibu kua ma Maata u bu naorimo, adama Lasaa u s5 ka Yesu sabun suunu soa. 3 Wee, Maari u turare

gobi bekegia mo litirin bonu, ye ba kua ka naadin gum tii tii, ma u ye sua u Yesun naasu wisi, ma u su sunka ka win seri. Yera dii te kpuro ta turaren nuburu yiba. ⁴ Yesun bo turo, wi ba ra nee Yudas Isikariotu, wi u koo yaku kowo tonwerobu ka Falisiba nun namu sondia, u bikia u nee, ⁵ mba n kua ba n ka turare ye dare sam kowon wo tian kosiarun saka, kpa bu saarobu bonu kua.

⁶ U n yeni gerumo saarobun wonwondun so, adama yen so u saawa ghen. Wiya u ra n maa gobin boaru neni, kpa u n yi ghenimo. ⁷ Adama Yesu u nee, a kuro wi derio. U yeni beruawa u ka nen go sikuru mara. ⁸ Baadommawa saarobu ba wa been suunu so adama nana na n ko na n wa ka bee baadomma.

Ba wesianamo bu ka Lasaa go

⁹ Yuuba dabira ta nua ma Yesu u wa Betanio ma ba da mi, n n mo bu ka Yesu wa tona, adama bu maa ka Lasaa wawa wi Yesu u seeya gorin di. ¹⁰ Yera yaku kowo tonweroba wesiana bu maa Lasaa go. ¹¹ Domi win sona Yuuba dabira yarimo ben min di ba Yesu naane dokemo.

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa merio Mateu 21:1-11, Maaku 11:1-11, Luku 19:28-40)

¹² Yen sisiru ton woru ge ga tao bakarar da ga nua ma Yesu u sisi Yerusalemu. ¹³ Ma ba ba kako bekusu sua ba ka nun senna da. Ba gbasukumo ba mo, sa Gusuno siara! Domarugiiwa wi u sisi ka Gusunan yisiru! Domarugiiwa Isireliban suno!

¹⁴ Ma Yesu u keteku kpambu gagu wa u soni nge me ba yorua Gusunan gari so ba nee, ¹⁵ "I ku berum ko, Yerusalemugibu. N wee been suno u sisi. U keteku kpambu soni."

¹⁶ Yabu yeni ya n win bwabu yeeri saa ye so, adama ye Yesu u wura win yiiko so Gusuno wollo, saa ye soa ba yaaya ma ba yeni kpuro yorua Gusunan gari so win so, ba maa nun ye kpuro kua.

¹⁷ Ton dabiru te ta raa wa ka Yesu sannu sanam me u Lasaa soka u yara sikirun di, ye u nun seeya gorin di, ta ra n yen areru dimo. ¹⁸ Ma ton woru ge, ga nun senna da yen so ba nua ma u sam maamaakigii te kua. ¹⁹ Yen sona Falisiba ba geruna ba nee, i n wa ma sa nun kpanawa mam mam. Domi wee handunia kpuro ya nun swi.

Gereki gaba Yesu kasu

²⁰ Gereki gaba wa be so be ba saaru da Yerusalemu tao bakarun sanam. ²¹ Ba da Filipu mi, Galilen Besaidagii, ma ba nee, tonwero, sa ki su Yesu wa.

²² Filipu u da u Andere soawa, ma Andere ka Filipu ba da ba Yesu soawa. ²³ Yesu u bu soawa u nee, saa ya tura ye ba koo ka Tonu Bii

wolle sua. ²⁴ Ka geema na bee soamo, dia bima ya kun worume tem so ya gu, ya wawa ye tia. Adama ya n gu, ya koo bii dabinu ma. ²⁵ Baawure wi u win wauru dimo ka win tiin goru kiru u koo tu bia. Baawure wi u kun maa win wauru garisi ganu handunia yeni so, u tu beruawa wauru te ta ku ra kpen so. ²⁶ Goo u n nen wauru wa, yero u man swiyo. Mi na wa kpa u n maa wa mi. Goo u n nen wauru wa, nen Baaba koo yero bere we.

Yesu u win goon gari gerumo

²⁷ Yesu maa nee, te nen goru ga sankira too too. Na n ye ye kon gere. Nge kon nen Baaba kanawa u man wura ye ya man deema mini soan di? Aawo, domi yenin sona na na. ²⁸ Baaba, a wunen yisiru wolle suo.

Yera noo gagu ga gerua saa wollun di ga nee, na tu wolle sua ko, kon maa wure n tu wolle sua non meruse.

²⁹ Ton woru ge ga wa mi, ba noo ge nua ma ba nee, gura ya kukura.

Ma gaba nee, wollun goradowa ka nun gari kua.

³⁰ Adama Yesu u bu soawa u nee, n n mo nen sona i noo ge nua, been sona. ³¹ Te gera handunia yenin siribu tunuma. Te gera ba koo handunia yen wirugii gira. ³² Sanam me ba koo man sua tem di bu we, sanam meya kon tambu kpuro tii gawe.

³³ U yeni geruawa u ka soosi goo win bwe-seru u koo ghi. ³⁴ Ton woru ge, ga nun soawa ga nee, sa nua been woodan tireru so ma Kirisi u ko n wawa sere ka baadommao. Amona a ka gerumo ma ba n koo ko ba kun Tonun Bii sue tem di. Wara Tonu Bii wi.

³⁵ Yesu u bu wisa u nee, saa fiiko soa yam bururam mu wa been suunu so. I n simo saa ye i yam bururam mo kpa yam mu ku raa bee fire. Domi wi u simo yam wokuru so u ku ra n ye mi u doo. ³⁶ Yen so, i yam bururam me naane dokeo saa ye i me mo kpa i ka ko yam bururam bibu.

Yuuba ba n Yesu naane doke

Ye Yesu u yeni gerua u kpa, u doona ben suunu soan di, u kukua. ³⁷ Baa ye u ka maamaaki dabinu kua ben wuswaa, ka me, ba n nun naane doke. ³⁸ Kpa gari yi Gusunan soamo Esai u gerua yi ka koora, yi u nee, "Yinni wara u naane doke ye sa noosia. Wara Yinni Gusuno u win dam soosi."

³⁹ Yenin sona ba n kpia ba naane doke domi Gusunan soamo Esai u kpa gerua u nee,

⁴⁰ "Gusuno u bu kua wokobu ma u ben bwisi kawa.

Kpa bu ku raa ka ben noni yam wa. Kpa bu ku gia ka ben bwisi.

Bu ku raa goru gosia, kpa n bu bekia."

⁴¹ Yeniwa Esai u gerua yen so u Kirisin yiiko wa ma u win gari gerua. ⁴² Ka me, Yuuban tonwero dabiru ba Yesu naane doke, adama Falisiban so ba n wure

batuma sɔɔ bu ku raa ka bu gire mennɔ yerun din sɔ. 43 Domi ba tɔnun siarabu kɪ n kere Gusunɔn siarabu.

Yesun gari yi koo tɔmbu taarɛ wɛ

44 Ma Yesu u gb̄ara u nɛɛ, baawure wi u man naane doke, n ñ mɔ nɛna u naane doke, wi u man gɔrimawa u naane doke. 45 Wi u man waamɔ u wi u man gɔrima waamɔwa mi. 46 Nɛ na na handuniaɔ nge yam bururam, kpa baawure wi u man naane doke u kun ka w̄a yam w̄okuru sɔɔ. 47 Baawure wi u nen gari nɔmɔ, ma u kun yi wure, n ñ mɔ nɛna kon ȳɛro taarɛ wɛ. Na nawa n ka handunia faaba ko, n ñ mɔ n ka handunia taarɛ wɛ. 48 Baawure wi u man yina, ma u ñ nen gari wure, ȳɛro u mɔ ye n koo n̄n taarɛ wɛ. Gari yi na gerua yiya yi koo ȳɛro taarɛ wɛ sanam d̄aakim sɔɔ. 49 Domi na ñ gari gerua ka nen tiin yiiko, adama Baaba wi u man gɔrima, wiya u man wooda wɛ ye kon gerɛ ka ye kon s̄ɔsi. 50 Na ȳɛ ma win woodan k̄akɔrowa w̄aru te ta ku ra kpe, yen s̄ɔna ye na gerumɔ, na ye gerumɔwa nge mɛ Baaba u man s̄ɔwa.

13

Yesu u win bw̄aabun naasu tea

1 Yesu u ra n wigibu kɪ be ba w̄a handuniaɔ, yen s̄ɔ, bu sere t̄ɔɔ baka te ko te ba ra nɛɛ Gɔɔ sararibu, u bu win k̄ii bakaru s̄ɔsi. Domi u ȳɛ ma win saa ya tura u ka doona handunian di u da win Baaban mi.

2 Wi ka win bw̄aabu ba yaa dibu dimɔ sannu. N deema Setam u raa Yudasi Isikariɔtu, Simɔn bii b̄orie u ka Yesu ȳaku kowo tanwerobu ka Falisiba n̄mu s̄andia. 3 Yesun tii u ȳɛ ma Baaba u n̄n ḡaanu kpuro n̄mu s̄andia, u maa ȳɛ ma u nawa saa Gusunɔn min di ma u maa wurɔ win mi.

4 Yera u seewa dii yerun di u win yaberu pweta u yi, ma u yasa sua u tii s̄ka. 5 U nim s̄ake gb̄ɛru sɔɔ, u ka win bw̄aabun naasu teamɔ, ma u si sunkumɔ ka yasa ye u s̄ke. 6 Ye u girari Simɔn P̄iɛɛ n mi, ma P̄iɛɛ n̄n bikia u nɛɛ, Yinni wuna kaa maa nen naasu tea?

7 Yesu u n̄n wisa u nɛɛ, a ñ gina tuba ye na m̄d t̄ɛ, adama amen biru n ko n nun yeeri.

8 P̄iɛɛ u nɛɛ, nɛ na kun wuramɔ a nen naasu tea fa!

Yesu u n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, n̄a kun wunen naasu tee, a ñ maa b̄onu gaa wasi nen mi.

9 Simɔn P̄iɛɛ u nɛɛ, ñ n men na Yinni, n ñ maa mɔ nen naasu tɔnawa kaa tea, a maa nen n̄oma ka nen wiru teo.

10 Yesu u nɛɛ, wi u wobura, mba n maa ȳɛro tie, ma n kun mɔ u win naasu tea u wa u ka dɛɛre mam mam. Bɛɛ i dɛɛre, adama n ñ mɔ bɛɛ kpuro.

11 N deema Yesu u win d̄ome ȳɛ kɔ, yen s̄ɔna u gerua u nɛɛ, n ñ mɔ be kpurowa ba dɛɛre.

12 Sanam mɛ u ben naasu tea u kpa u win yaberu sua u sebua ma u kpa sinu win sin yerɔ u nɛɛ, i ȳɛ ye na bɛɛ kua mi? 13 Bɛɛ i man sokumɔ keu koosio ka Yinni. Geema i gerumɔ, mɛya na s̄a. 14 Ñ n men na, nɛ wi na s̄a bɛɛn Yinni ka bɛɛn keu koosio, n̄a n bɛɛn naasu tea, n weenɛ bɛɛn tii i naasu teana. 15 Wee na bɛɛ kom gem s̄ɔsi kpa i n da maa kuane nge mɛ. 16 Ka geema, na bɛɛ s̄ɔmɔ, yoo ku ra n win yinni kere, mɛya ḡoro ku ra n wi u n̄n ḡora kere. 17 T̄ɛ wee, i s̄ɔsi teni gia. Doo n̄arugiba bɛɛ, i n tu sw̄ii.

18 N ñ mɔ bɛɛ kpuron gariya na m̄d. Na ȳɛ be na ḡɔsa. Adama Gusunɔn gari yi ñ koo ko yi kun koore yi yi nɛɛ, “Wi u ka man dimɔ sannu, u ḡosira nen yibere.” 19 Na bɛɛ yabu yeni s̄ɔmɔwa saa t̄ɛn di yu sere kooru. Ȳa n kooru kpa i ka naane doke ma nɛna ȳɛro wi. 20 Ka geema na bɛɛ s̄ɔmɔ, baawure wi u ȳɛro wura wi na ḡora, nɛna u wura. Baawure wi u maa man wura, u wi u man gɔrima wurawa.

Yesu u Yudasi terasia

(I maa m̄erio Mateu 26:20-25, Maaku 14:17-21, Luku 22:21-23)

21 Ye Yesu u yeni gerua u kpa, win ḡoru ga sankira too too, ma u bu s̄ɔwa kpasasa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ s̄ɔmɔ, goo w̄a bɛɛ s̄ɔɔ wi u koo man d̄ome.

22 Ma win bw̄aabu ba n̄ni gia m̄erina. Ba ñ ȳɛ ben wara u ka ȳa. 23 Yesun b̄ɔɔ turo, wi u k̄i, u s̄ɔ win n̄m geuɔ. 24 Ma Simɔn P̄iɛɛ u ȳireru kua ka n̄mu durɔ wi, u Yesu bikio u nɛɛ, wara u ka ȳa. 25 Ma b̄ɔɔ wi, u Yesu gballi u n̄n bikia u nɛɛ, Yinni wara a ka ȳa.

26 Yesu u n̄n wisa u nɛɛ, wi na kon d̄aka wɛ ye na ka kpee s̄ra, wiya mi.

Ma u d̄aka ka kpee s̄ra u Yudasi Isikariɔtu, Simɔn bii wɛ. 27 Ye Yudasi u d̄aka ye mwa u kpa, mii mii ma Setam dua win ḡoru. Yesu u n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, ye ka ko, a koowo kpaaka.

28 Adama ben suunu s̄ɔɔ goo sari wi u ȳɛ ȳen s̄ɔ u n̄n s̄ɔwa mɛ. 29 Gaba tamma ȳen s̄ɔ Yudasiwa u gobin b̄oru neni, yen s̄na Yesu u n̄n s̄ɔmɔ u ḡaanu dweeyo n̄n bukata ba m̄d t̄ɔɔ bakarun s̄ɔ, ñ kun mɛ u n̄n s̄ɔmɔ u s̄arobu ḡaanu kɛ. 30 Ye Yudasi u d̄aka ye mwe ma u yara ka sendaru. N deema yam t̄ira.

Wooda kpaɔ

31 Sanam mɛ Yudasi u yara u kpa, Yesu u nɛɛ, t̄ɛra Tɔnun Bii u den w̄olle suara, ma Gusunɔ maa w̄olle suara win min di. 32 Gusunɔ ù n w̄olle suara win min di, Gusunɔn tii u koo maa Tɔnun Bii wi w̄olle sua, n ñ maa t̄ɛmɔ. 33 Nen bibu, saa filko s̄ɔra ko na n w̄a ka bɛɛ, yen biru i ko man kasu. Adama na bɛɛ s̄ɔmɔ t̄ɛ nge mɛ na raa Yuuba s̄ɔwa, mi na d̄ɔɔ i ñ kp̄ɛ i da mi. 34 Wooda kpaɔ na bɛɛ w̄ɛmɔ, i k̄ianɔ. I de i k̄iru s̄ɔsina nge mɛ na bɛɛ k̄iru s̄ɔsi. 35 Ì

n kīane, baawure u ko n yē ma i sāawa nen bwāabu.

Yesu u nee, Pīe koo nūn siki

(I maa mērio Mateu 26:31-35, Maaku 14:27-31, Luku 22:31-34)

³⁶ Simō Pīe u nūn bikia u nee, Yinni, mana a dōo.

Yesu u nūn wisa u nee, mi na dōo a ñ kpē a man swīima tē, adama ñ n sosi kaa man swīima mi.

³⁷ Pīe u nūn bikia u nee, Yinni, mban sōna na ñ kpē n nun swīi mi tē. Domi na sōru sāa n ka nen wāaru wē wunen sō.

³⁸ Yesu u nūn bikia u nee, a sōru sāa a ka wunen wāaru wē nen sō? Ka gem na nun sōmō, goo dōo gu ka sere swī kaa man siki non ita.

14

Yesuwa swaa ye ya dōo

Baaban mi

¹ Yesu bu sōwa u nee, i ku wurura. I Gusunō naane dokeo kpa i maa man naane doke. ² Wāa yee dabina nu wāa nen Baaban yenuo. N wee na dōo mi, n bēe wāa yerun sōru kua. Ñ kun sāa me, na ñ daa bēe sōmō. ³ Nā n wāa yee ten sōru kua na kpa, kon kpam wurama n bēe sua n ka da nen tiin mi. Mi na wāa kpa sa n wāa mi sannu. ⁴ I ru swaa yē ko mi na dōo.

⁵ Tomaa u nūn sōwa u nee, Yinni, sa ñ yē mi a dōo. Amōna sa ko n ka min swaa yē.

⁶ Yesu u nūn sōwa u nee, nēna na swaa, nēna na gem, nēna na wāaru, goo sari wi u koo da Baaban mi ma n kun mō saa nen min di. ⁷ Bēe i n daa man yē, i ko n maa nen Baaba yē. Saa tēn di i nūn gia, i maa nūn wa.

⁸ Filipu u nūn sōwa u nee, Yinni a sun Baaba wi sōsio, n den tura me.

⁹ Yesu u nee, min di na ka bēe wāa n te, ka me, a ñ man gie Filipu? Baawure wi u gesi man wa u maa Baaba wawa. Amōna a ka gerua a nee, n bēe Baaba sōsio. ¹⁰ A ñ naane doke ma na wāa Baaba sō, Baaba maa wāa ne sōo? Gari yi na bēe sōmō, na ñ geruma ka nen tiin yiiko. Baaba wi u wāa ne sōo, wiya u win sōmburu mō. ¹¹ I gesi naane dokeo ma na wāa Baaba sōo, ma Baaba maa wāa ne sōo. Ñ kun me, i naane dokeo sōma ye na kuan sō. ¹² Ka geema na bēe sōmō, baawure wi u man naane doke, sōma ye na mō, yeya yēro koo maa ko. U koo mam sōma ko ye ya yeni kere domi na dōo nen Baaban mi. ¹³ Na kon maa bēe gāanu baanire kua ni i gesi kana ka nen yīsiru, kpa bu ka Baaba wolle sua saa Biin min di. ¹⁴ Ì n gāanu kana ka nen yīsiru, kon bēe ni kua.

Hunde Deeron naarun

nōo mweeru

¹⁵ Yesu u nee, i n man kī i nen wooda mem nōowa. ¹⁶ Kon Baaba kana, u koo bēe Dam Kēo kpao wē wi u ko n ka bēe wāa sere ka baadommao. Wiya sāa Hunde gemgii. ¹⁷ Handuniagibu ba ñ kpē bu nūn mwa yēn sō ba ñ nūn waamō, meya ba ñ maa nūn yē. Adama bēe i nūn yē, domi u wāa ka bēe, u kon maa wāa bēen baawure sōo.

¹⁸ Na ñ bēe derimō goberu. Kon kpam wurama bēen mi. ¹⁹ N tie fiiko ye handuniagibu ba ñ maa ka man wasi, adama bēe i ko man wa. Yēn sō na wasi, bēe i ko n maa wasi. ²⁰ Doma teya i ko n yē ma na wāa nen Baaba sōo ma bēe i wāa ne sōo, ma na maa wāa bēe sōo.

²¹ Wi u nen wooda mwa, ma u ye mem nōowa, wiya u man kī. Wi u man kī, nen Baaba koo nūn kīa. Nen tii kon maa yēro kīa, kpa n nūn tii sōosi.

²² Yudasi, n ñ mō wi ba ra nee Isikariotu, u bikia u nee, Yinni, amōna kaa sun wunen tii sōsisina handuniagibu ba kun ka nun wa.

²³ Ma Yesu u nūn wisa u nee, baawure wi u man kī u koo nen gari mem nōowa. Nen Baaba u koo nūn kīa, ne ka nen Baaba sa ko maa na yēron mi kpa su besen wāa yeru ko wi sōo. ²⁴ Wi u kun man kī, u ñ maa nen gari mem nōowammē. Gari yi i nua, n ñ negii, yi sāawa Baabagii wi u man gōrima.

²⁵ Na bēe yeni kpuro sōmō tē ye na ka bēe wāa. ²⁶ Adama Hunde Deero, Dam Kēo wi, wi Baaba koo gōrima ka nen yīsiru, wiya u koo bēe baayere keu sōsio, u koo maa bēe ye kpuro yaayasia ye na bēe sōwa.

²⁷ Bōri yenda na bēe deria, nen bōri yenda na bēe wēemō. Na ñ bēe tu wēemō nge me handunia ya ra wē. I ku wurura, i ku maa nanda. ²⁸ Bēe i nua nge me na bēe sōwa ma na doonō, adama kon kpam wurama bēen mi. Ì n daa man kī i ko n nuku dobu ma ye na ka dōo Baaban mi, domi nen Baaba u yiiko mō u man kere. ²⁹ Na bēe gāa ninin gari sōmō tē, nu sere kooru. Nū n kooru kpa i ka man naane doke. ³⁰ Na ñ maa kpē ñ ka bēe gari dabinu ko domi handunian wirugii u sisi. U ñ dam mō ne sōo, ³¹ adama kpa handuniagibu ba n ka yē ma na Baaba kī, na maa kpuro mō nge me Baaba u man yen wooda wē. I seewo su doona.

15

Yesuwa resēm dāa gea

¹ Yesu u bu sōwa u nee, nēna resēm dāa mero, nen Baabawa gbaa yēro. ² Nen kāasa baayere ye ya ku ra binu ma, yera u ra bure u kō. Kāasa baayere ye ya ra binu ma, u ra ye sōmewa kpa yen marum mu ka sosi. ³ Bēe i deera kō gari yin saabu yi na bēe sōwa. ⁴ I de i n ka man manine, na kon maa ka bēe manina. Nge me kāasa ya ñ kpē yu ka tii binu ma, ma n kun mō ya ka dāa mero manine,

meya maa been tii, i ñ kpē i binu ma, i kun ka man manine.

⁵ Nena resem dāa mero, beeya yen kāasi. Wi u ka man manine ma na ka nūn manine, wiya u koo bii dabinu ma, domi nen sariru i ñ kpē i gāanu ganu ko. ⁶ Baawure wi u kun ka man manine, ba koo nūn wunawa bu kō nge kāasi kpa u derura. Yen biru ba koo kāasi yi menna bu dō doke, kpa yi dō mwa. ⁷ Bēe i n ka man manine ma nen gari yi wāa bēe sō, i bikio ye i kī, na kon bēe kua. ⁸ I n bii dabinu mara ya koo nen Baaba beere wē. Nge meya i ko maa sōsi ma nen bwāaba i sāa. ⁹ Nge me Baaba man kī, nge meya na maa bēe kī. I yōro nen kīru sō. ¹⁰ Nge me na nen Baaban wooda mem nōowa ma na wāa win kīru sō, nge meya i n nen wooda mem nōowa, i ko n wāa nen kīru sō.

¹¹ Na bēe yeni sōowa kpa nen nuku dobu bu n ka wāa bēe sō, kpa been nuku dobu bu ka yibu. ¹² Nen wooda wee, i kīanō nge me na bēe kī. ¹³ Goo ù n win wāaru wē win bōrōban sō kīru saabu, kīi te, ta ñ saara mō. ¹⁴ Nen bōrōbara bēe i sāa i n mō ye na bēe yiire. ¹⁵ Na ñ maa bēe sokumō yobu yēn sō yoo ku ra n yē ye win yinni u mō. Adama na bēe sokumō bōrōba, yēn sō gāanu baanire ni na nua nen Baaban min di niya na bēe sōwa. ¹⁶ N ñ mō beeya i man gōsa, nena na bēe gōsa. Na maa bēe wuna nenem kpa i da i binu ma ni nu koo te. Kpa gāanu baanire ni bēe i kana nen Baaban mi ka nen yīsiru, u bēe wē. ¹⁷ Ye na bēe yiiremō wee, i kīanō.

Handunia ya Yesu ka wigibu tusa

¹⁸ Yesu maa nēe, handuniagibu bā n bēe tusa, i n yē ma nena ba gbia ba tusa. ¹⁹ Bēe i n daa sāan na handuniagibu, handunia ya ko n bēe kīwa nge yegibu. Adama na bēe gōsa handunia ye sōn di, i ñ maa sāa yegibu, yen sōna handuniagiba bēe tusa. ²⁰ I gari yi yaayo yi na raa bēe sōowa na nēe, yoo ku ra win yinni kere. Bā n man nōni sōowa ba koo maa bēe nōni sō. Bā n nen gari mem nōowa ba koo maa beegii mem nōowa. ²¹ Adama yeni kpurowa ba koo bēe kua nen yīsiran sō, domi ba ñ yēro yē wi u man gōrima. ²² Nā kun daa ne, na ka bu gari kue, ba ñ daa taare mō. Adama tē ba ñ maa gafara mō. ²³ Wi u man tusa u maa nen Baaba tusawa. ²⁴ Nā kun daa soma kue ben suunu sō ye goo kun koore, ba ñ daa taare mō. Adama tē, ba soma ye wa kō, ma ba sun tusa ne ka nen Baaba. ²⁵ Nge meya n sāa kpa gari yi ba yorua woodan tirerō yi ka koora, yi yi nēe, “Ba man tusa, ba ñ ten wiru ka naasu yē.”

²⁶ Adama Dam Kēō, Hunde gemgii wi, u sisi saa nen Baaban min di. Kon bēe nūn gōriama ka Baaba win yīsiru, kpa u bēe nen areru diiya. ²⁷ Bēe i ko maa nen areru di, domi i wāa ka ne sannu saa toren di.

16

¹ Yeni kpurowa na bēe sōowa kpa i ku ra ka biru wura. ² Ba koo bēe gira saa menno yerun di. Saa ya mam sisi ye baawure wi u bēe goomō u ko n tamaa u Gusunō sōmburu kuammewa. ³ Ba koo bēe yabu yeni kua yēn sō ba ñ Baaba gie, ba ñ maa man gie. ⁴ Adama na bēe gāa nini sōmōwa, doma te nin saa ya tura kpa i ka yaaya ma na raa bēe nu sōre.

Hunde Deeron sōmburu

Yesu maa nēe, na ñ daa bēe gāa nini sōowa saa yellun di yēn sō na wāa ka bēe sannu. ⁵ Adama tē na dō wi u man gōriman mi. Goo maa sari bēe sō wi u man bikia mi na dō. ⁶ Adama yēn sō na bēe yeni sōowa, been gōru ga sankira too. ⁷ Ka me, na bēe gem sōmō, been arufaaniwa nā n da, domi nā kun de, Dam Kēō wi, u ñ sisi been mi. Adama nā n da kon bēe nūn gōriama. ⁸ U n tunuma, wiya u koo de handuniagibu bu tubu ye n sāa toraru ka ye n sāa gem ka maa Gusunōn siribu. ⁹ U koo bu taare wē yēn sō ba ñ man naane doke. ¹⁰ U koo bu sōsi ma gem wāa ne sō ye na ka dō Baaban mi, ma ba ñ maa man wasi. ¹¹ U koo maa de bu siribu tubu yēn sō Gusunō u handunia yenin wirugii siri kō.

¹² Na maa gāa dabinu mō n ka bēe sō, adama nu bēe kere gina. ¹³ Sanam me Hunde gemgii wi, u tunuma wiya u koo bēe kpara i ka gem kpuro gia. U ñ koo gari gere ka win tiin yiiko. Ye u nua, yeya u koo gere, u koo maa bēe sō ye ya sisi. ¹⁴ Wiya u koo man beere wē, domi u koo negia nō, kpa u bēe ye nōsia. ¹⁵ Kpuro ye Baaba u mō negia. Yen sōna na gerua ma Hunde u koo negia nō, kpa u bēe ye nōsia.

Nuku sankiranu koo ko

nuku dobu

¹⁶ Yesu bu sōowa u nēe, ñ n sosi fiiko i ñ maa man wasi. Ñ n maa kpa mō sosi fiiko, i ko man wa.

¹⁷ Ma win bwāabu gabu ba bikianamō, mba yen tubusianu ye u sun sōmō, ñ n sosi fiiko sa ñ maa nūn wasi, ñ n maa kpa mō sosi fiiko sa ko nūn wa. Mba ma yen tubusianu ye u nēe u dō win Baaban mi. ¹⁸ Ba bikianamō mba ñ n sosi fiikon tubusianu. Ba nēe, sa ñ yē yēn gari u mō.

¹⁹ Yesu u gia ma ba kī bu nūn gāanu bikia. Yen sōna u bu sōowa u nēe, na nēe yaa, ñ n sosi fiiko i ñ man wasi, ñ n maa kpa mō sosi fiiko i ko man wa. Gari yiniwa i bikianamō been suunu sō ro? ²⁰ Ka geema na bēe sōmō, i ko swī, i ko kpa sa wōri ko, adama handuniagibu ba koo yēeri. Been nukura koo sankira, adama been nuku sankiranu koo gōsira nuku dobu. ²¹ Sanam me tōn kurō u yiire u ra n nōni swāaru mō domi win saa ya tura. Adama sanam me u win bii mara, u ku ra maa nōni swāa te yaayo nuku dobu sō ye u ka tōnu mara handunia sō. ²² Meya n maa

sāa bēen mi. Tē, bēe i nuku sankiranu mō, adama kon kpmam bēe wa, ma bēen nukura koo dora. Goo maa sari wi u koo kpī u bēe nuku doo bi mwaari.

²³ Saa ye, yà n tunuma, i n ko man gāanu ganu bikia. Ka geema na bēe sōmō, baayere ye i Baaba kana ka nen yīsiru, u koo bēe kē. ²⁴ Sere ka tē i n gāanu ganu kanē ka nen yīsiru. I bikio, i ko wa, kpa bēen nuku dobu bu ka yibu.

Yesu u handunia kamia

²⁵ Yesu maa bu sōwa u nēe, yeni kpurowa na bēe sōwa ka mōndu. Adama saa ya sisi ye na n maa bēe gari sōmō ka mōndu, kon bēe Baaban gari sōwa kpasasa. ²⁶ Saa ye, yà n tunuma, i ko Baaba kana ka nen yīsiru. Na n maa gerumō ma kon nūn kana bēen sō, ²⁷ domi Baaban tii u bēe kī. U bēe kī yèn sō i man kī, i maa naane doke ma na weewa Gusunōn min di. ²⁸ Na yarimawa saa Baaban min di, na na handuniaō. Tē na handunia derimō na dōō nen Baaban mi.

²⁹ Win bwāaba nūn sōwa ba nēe, tēra a re sun gari sōwa kpasasa, n n ka mōndu. ³⁰ Tē sa gia ma a baayere kpuro yē, n n maa mō goo u nun gāanu bikia. Yenin sōna sa naane doke ma Gusunōn min diya a yarima.

³¹ Ma Yesu u bu bikia u nēe, tē i naane doke? ³² I laakari koowo, saa ya sisi ya mam tunuma kō ye ba koo ka bēe kpuro yarinasia, baawure u ka da win yenuo. I ko man deri nē turo, adama na n wāa nē turo yèn sō Baaba u wāa ka nē. ³³ Yabu yeniwa na raa bēe sōwa kpa i n ka bōri yendu mō nē sōō. Handunia ye sōōra i ko noni swāaru wa, adama i ku mwia kpana, na handunia kamia kō.

17

Yesu u kanaru mō

win bwāabun sō

¹ Ye Yesu u gari yi gerua u kpa, u win nōni seeya wōlō u nēe, Baaba, saa ya tura. A nē wunen Bii wōlle suo, kpa n maa nun wōlle sua. ² Domi a man yiiko wē tōmbu kpuron wōlō, kpa n ka be a man wē kpuro wāaru wē te ta ku ra kpe. ³ Wāaru te ta ku ra kpe tera mini, tōmbu bu ka nun gia, wunē Gusunō turo, kpa bu maa man gia nē Yesu Kirisi wi a garima. ⁴ Na nun wōlle sua tem me sōō, na maa sōmbu te wiru go te a man yiire. ⁵ Baaba, na nun kanamō, a de na n yiiko mō tē wunen bōkuo, nge me na raa mō ka wunē sannu ba sere handunia taka kua.

⁶ Na tōn be wunen yīsiru giasia be a man wē handunia ye sōō. Wunegiba ba raa sāa, ma a man bu wē. Ba maa wunen gari mem nōōwa. ⁷ Tē ba yē ma gāanu kpuro ni a man wē, saa wunen min diya nu na. ⁸ Domi na bu gari yi wē yi a man sōōwa, ba maa yi mwa. Ma ba gia sāa sāa ma saa wunen min diya na yara, ba maa naane doke ma wuna a man garima.

⁹ Na bu kanaru kuamme n n mō handuniagibu. Tōn be a man wē, beya na kanaru kuamme yèn sō wunegiba ba sāa.

¹⁰ Negibu kpuro ba sāawa wunegibu ma wunegibu kpuro ba maa sāa negibu, nen yiiko maa sōsira be sōō. ¹¹ Tē na sisi wunen mi. Na n ko na n maa wāa handunia sōō, adama beya ba ko n wāa handunia ye sōō. Baaba Deero, a bu beruo ka wunen yīsiri te a man wēn dam, kpa ba n ka sāa tia, nge me nē ka wunē sa sāa tia. ¹² Sanam me na wāa ka be, na bu berua ka wunen yīsiri te a man wēn dam. Na bu kōsu, ma be sōō baa tōn turo goo kun kam kue ma n kun mō kam kooren bii, kpa Gusunōn gari yi ka koorra. ¹³ Tē na sisi wunen mi. Yeniwa na gerumō handunia ye sōō, kpa ba n ka nuku dobu yiba nen sō. ¹⁴ Na bu wunen gari wē, ma handuniagiba bu tusa yèn sō ba n sāa handuniagibu, nge me nen tii na n sāa handuniagii. ¹⁵ Na n nun kanamō a ka bu wuna handunia sōōn di, adama na nun kanamōwa a bu kōsuo tōn kōso win sō. ¹⁶ Ba n sāa handuniagibu nge me nen tii na n sāa handuniagii. ¹⁷ A tii bu wunō nenem ka wunen gem gari. Wunen gari gema. ¹⁸ Nge me a man garima handuniaō, meya na maa bu gōra handunia sōō. ¹⁹ Ben sōna na nun nen tii wē kpa ben tii bu maa ka ko wunegibu ka gem.

²⁰ N n mō beni tōnawa na kanaru kuamme, adama ka maa be ba koo naane doke ben garin saabu. ²¹ Na kanamōwa be kpuro ba n ka sāa tia. Nge me wunē Baaba a wāa nē sōō, ma na maa wāa wunē sōō, a de bu ko tia bese sōō. Kpa handuniagibu bu ka naane doke ma wuna a man garima. ²² Yiiko ye a man wē, yeya na maa bu wē, kpa ba n ka sāa tia nge me nē ka wunē sa sāa tia. ²³ Nē na wāa be sōō, wuna a maa wāa nē sōō, kpa bu ka ko tia mam mam. Kpa handunia yu ka gia ma wuna a man garima, a maa bu kī nge me a man kī.

²⁴ Baaba, na kī be a man wē ba n wāa nen mi, mi na wāa, kpa ba n nen yiiko mēera ye a man wē, domi a man kī ba sere handunia taka kua. ²⁵ Baaba gemgii, handuniagiba kun nun yē, adama nē na nun yē, ma beni ba tuba ma wuna a man garima. ²⁶ Na bu wunen yīsiru giasia, meya kon kpmam bu tu giasiam sosi, kī te a man kīa ta n ka wāa be sōō, kpa na n maa wāa be sōō.

18

Yesun mwaabu

(I maa mēerio Mateu 26:47-56, Maaku 14:43-50, Luku 22:47-53)

¹ Sanam me Yesu u kana te kua u kpa, u yara ka win bwāabu sannu ba da daa tora gaan guruo ye ba ra soku Sedoroni. Batuma gaa wāa mi, yē sōō u dua ka win bwāabu. ² Yudasī, win dōme, u yam mi yē domi Yesu ka win bwāabu ba ra raa menne mi nōn dabiru. ³ Yen sōna Yudasī u da mi ka tabu

kowobu ka s̄aa yerun k̄sobu be ȳaku kowo t̄nwerobu ka Falisiba ba n̄un w̄ē. Ba ben tabu ȳanu neni, ka fitilakunu ka w̄i b̄onnun d̄ō. ⁴ N deema Yesu u ȳē k̄o ye n koo n̄un ko kpuro, yen s̄ōna u susi u bu bikia u n̄ē, wara i kasu.

⁵ Ma ba n̄un wisa ba n̄ē, Yesu Nasaretigiwa sa kasu.

Yesu u n̄ē, n̄ena mi.

Yudasī, win d̄ōm̄e, u ȳō mi, ka be sannu.

⁶ Ye Yesu u n̄ē, n̄ena mi, ma ba d̄esira ba w̄uruka.

⁷ Yesu u kpam bu bikia u n̄ē, wara i kasu.

Ma ba n̄ē, Yesu Nasaretigiwa sa kasu.

⁸ Yesu u n̄ē, na raa b̄ē s̄ōwa k̄o ma n̄ena mini. N̄ n n̄en na i kasu, i de beni bu doona.

⁹ U yeni gerua kpa gari yi u raa gerua yi ka koorā ye u n̄ē, baa t̄n turo kun kam kue be Baaba u n̄un w̄ē s̄ō. ¹⁰ Sanam m̄e,

Sim̄o Pīe u win takobi neni ma u ye woma u ka ȳaku kowo t̄nweron yoo s̄ōra u win soo n̄am geuguu bura. Yoo win ȳisira Maliku.

¹¹ Ma Yesu u Pīe s̄ōwa u n̄ē, a wunen takobi wesio yen karar̄o. Na n̄ kon ka n̄eni sw̄āaru temana te n̄en Baaba u man yiire?

Ba ka Yesu da Anin wuswaa

¹² Sanam meya tabu kowobu ka ben wirugii ka Yuuban s̄aa yerun k̄sobu ba Yesu m̄wa ba n̄un b̄akua ¹³ ma ba gb̄ia ba ka n̄un da Anin mi. Ani u s̄āawa Kaifan dokiri, Kaifa wiya u maa s̄aa ȳaku kowo t̄nwerō w̄ō ge s̄ō. ¹⁴ Kaifa wiya u raa Yuuba bwisi k̄a ma n arufaani m̄o t̄n turo u ka t̄mbu gb̄iyya.

Pīe u Yesu siki

(I maa m̄erio Mateu 26:69-70, Maaku 14:66-68, Luku 22:55-57)

¹⁵ Sim̄o Pīe ka b̄ōo goo ba Yesu sw̄i. N deema ȳaku kowo t̄nwerō wi, u b̄ōo wi ȳē s̄aa s̄aa, ma b̄ōo wi, u ka Yesu dua sannu ȳaku kowo t̄nweron yenun yaaraō. ¹⁶ Adama Pīe u ȳra t̄ōw̄o yenu k̄onn̄ōw̄o. Ma b̄ōo wi ȳaku kowo t̄nwerō u ȳē mi, u yarima u ka w̄ōndia k̄onn̄o k̄ōso geruna, ma u Pīe duusia. ¹⁷ Ma w̄ōndia wi u k̄onn̄o k̄ōsu mi, u Pīe bikia u n̄ē, wune, a n̄ maa s̄aa dur̄o win bw̄āabun turo?

Pīe u n̄ē, aawo.

¹⁸ Ma yobu ka s̄aa yerun k̄sobu ba ȳō d̄ōo ḡēen b̄akua yi ba s̄ōrua woorun s̄ō ba w̄ōsu. Pīe u da u maa ȳō mi, ba w̄ōsu sannu.

Ȳaku kowo t̄nwerō

u Yesu gari bikiam̄o

(I maa m̄erio Mateu 26:59-66, Maaku 14:55-64, Luku 22:66-71)

¹⁹ Ma ȳaku kowo t̄nwerō u Yesu win bw̄āabun gari bikia, ka ye u t̄mbu s̄ōsim̄o.

²⁰ Ma Yesu u n̄un wisa u n̄ē, na ka baawure gari kua batuma s̄ō. Na n̄en keu s̄ōsiru kpuro kuawa m̄enn̄o yenu s̄ō ka maa s̄aa yero, mi Yuuba kpuro ba ra m̄enne. Na n̄ ḡāanu ganu gerua asiri s̄ō. ²¹ N n̄ m̄en na,

m̄ban s̄ōna a man gari bikiam̄o. Be ba n̄en gari nua, a ben tii bikio ye na bu s̄ōwa. Beya ba ȳē ye na gerua.

²² Ye Yesu u yeni gerua u kpa, yera s̄aa yerun k̄ōso turo wi u n̄un ȳōre, u Yesu baara so, ma u n̄ē, ȳaku kowo t̄nwerowa a k̄āka a gari wisim̄o m̄e?

²³ Ma Yesu u n̄un wisa u n̄ē, n̄ n̄ gari k̄ōsin na na gerua, a yi geruo baawure u n̄o. N̄ n̄ maa gem na na gerua, m̄ban s̄ōna a man soom̄o.

²⁴ Ma Ani u dera ba n̄un b̄akua ba ka da Kaifa, ȳaku kowo t̄nweron mi.

Pīe u kpam Yesu siki

(I maa m̄erio Mateu 26:71-75, Maaku 14:69-72, Luku 22:58-62)

²⁵ Saa ye s̄ōo, Sim̄o Pīe u ȳō mi, u d̄ōo w̄ōsu. Ma ba n̄un bikia ba n̄ē, wune maa, a n̄ s̄aa dur̄o win bw̄āabun turo?

Adama Pīe u gari yi siki u n̄ē, aawo fa.

²⁶ Ȳaku kowo t̄nweron yoo turo, win soo teu Pīe u buran dusi, u n̄un bikia u n̄ē, na n̄ daa nun wa ka wi batuma ye s̄ōo?

²⁷ Pīe u kpam siki u n̄ē, aawo. Yera yande goo d̄ōo ga sw̄i.

Ba ka Yesu da Pilatin wuswaa

(I maa m̄erio Mateu 27:1-2, 11-14, Maaku 15:1-5, Luku 23:1-5)

²⁸ Saa Kaifan min di ba ka Yesu da tem ȳeron siri yero. N deema buru buru yam s̄ārerā. Be ba s̄aa Yuuba ba n̄ wure bu du siri yeru mi, kpa bu ku raa ko disigibu. Domi ba k̄i bu Ḡōo sararibun t̄ōo baka ten yaa dibu di.

²⁹ Yen s̄ōna Pilati u yarima u bu deema, ma u bu bikia u n̄ē, tora teren bwesera i dur̄o wi waasi.

³⁰ Ba n̄ē, ù kun k̄ōsa kue, sa n̄ daa ka n̄un sisi su nun n̄oma beria.

³¹ Pilati u bu s̄ōwa u n̄ē, b̄ēen tii i n̄un m̄ōo, kpa i n̄un siri ka b̄ēen tiin wooda.

Ma Yuuba ba n̄ē, sa n̄ yen dam m̄o su ka t̄nu go.

³² Nge meya Yesun gari yi koorā yi s̄ōo u s̄ōsi goo win bweseru u koo gbi. ³³ Pilati u kpam dua siri yero, ma u Yesu soka u n̄un bikia u n̄ē, wuna Yuuban sun̄o?

³⁴ Ma Yesu u n̄un bikia u n̄ē, wuna a ka tii yeni bikiam̄o? Nge gaba nun n̄en gari s̄ōwawa.

³⁵ Pilati u n̄ē, n̄e Yuuwa? Wunen bweseru ka ȳaku kowo t̄nweroba ba man nun n̄omu s̄ōndia. Mba a kua.

³⁶ Yesu u n̄ē, n̄en bandu ta n̄ s̄aa handunia migiru. Tā n̄ s̄āan na handunia migiru, n̄en bw̄āabu ba koo sanna kpa bu ku Yuuba man n̄omu s̄ōndia. Adama n̄en banda kun s̄aa handunia migiru.

³⁷ Ma Pilati n̄un bikia u n̄ē, n̄ n̄ man na, a s̄āawa sun̄o.

Yesu u n̄un wisa u n̄ē, wunen tii a mam gerum̄o ma na s̄aa sun̄o. Na na handunia s̄ōo,

ba man marawa n ka gem areru di. Baawure wi u sãa gemgii, wiya nen gari nãomã.

³⁸ Pilati u nùn bikia u nɛɛ, mba ba ra soku gem.

Ba Yesu taarɛ wɛ bu go

(I maa mɛɛrio Mateu 27:15-31, Maaku 15:6-20, Luku 23:13-25)

Gari yin biru Pilati u kpm yarima u da Yuuban mi, ma u bu sãowa u nɛɛ, nɛna kun toraru garu wa durɔ wi sã. ³⁹ Adama i komaru garu mɔ te kon ka bɛɛ pirisɔm turo kara Gɔɔ sararibun tãɔ bakaru sã. I kɔ n bɛɛ Yuuban sunɔ kara?

⁴⁰ Ma be kpuro ba gbãsumã ka dam ba mɔ, aawo sa ñ durɔ wi kɔ, Barabawa sa kɔ.

N deema gbɛnɔwa Baraba wi, u sãa.

19

¹ Sanam mɛya Pilati u Yesu mwa, ma u dera ba nùn so ka som kpãka. ² Ma tabu kowobu ba sãki tundu bãkana ba ka nùn sina furɔ kua ba doke win wirɔ. Ba maa nùn gurumusu swãabu sebusia. ³ Kiri kiri kpa bu nùn susi bu nɛɛ, Yuuban sunɔ, fã baasira.

Ma ba nùn baari soomã.

⁴ Ma Pilati u kpm maa yarima u tɔn wɔru ge sãowa u nɛɛ, i swaa dakio. Wee, kon bɛɛ durɔ wi yarama kpa i ka gia ma na ñ toraru garu wa wi sã.

⁵ Yesu u yarima u sãkin furɔ, ka maa gurumusu swãabu ge doke. Pilati u bu sãowa u nɛɛ, durɔ wi wee.

⁶ Sanam mɛ yãku kowo tɔnwerobu ka sãa yerun kãsobu ba nùn wa, ma ba gbãsum wɔri ba nɛɛ, a nùn kpãreo, a nùn kpãreo dãa bunanaru sã.

Pilati u bu sãowa u nɛɛ, bɛɛn tii i nùn mɔɔ kpa i nùn kpãre dãa bunanaru wɔllɔ ka bɛɛn tii. Domi nɛ na kun toraru garu wa wi sã.

⁷ Ma Yuuba ba nùn sãowa ba nɛɛ, sa wooda gaa mɔ ye ya gerumã bu nùn go yɛn sɔ u win tii nɛɛ Gusunɔn Bii.

⁸ Ye Pilati u gari yi nua, win bɛrum sosi. ⁹ Ma u kpm ka Yesu wura siri yerɔ, u nùn bikia u nɛɛ, man diya na.

Adama Yesu kun nùn wisa baa nɔn teeru.

¹⁰ Ma Pilati u nùn bikia u nɛɛ, nɛna a ñ ka sere gari mɔ? A ñ yɛ ma na dam mɔ n ka nun kara, na maa dam mɔ n ka nun kpãre dãa bunanaru sã?

¹¹ Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a ñ dam gam mɔ nɛ sã bã kun nun mɛ wɛ wɔllun di. Yen sãna wi u man nun nɔmu sɔndia, win taarɛ ya wunɛgia kere.

¹² Ye Pilati u yeni nua yera u hania sosi u ka Yesu kara. Adama Yuuba ba gbãsumun bɔbia ba nɛɛ, ñ n durɔ wi kara, a ñ maa tem yɛro kɔ. Domi baawure wi u win tii kua sunɔ u sãawa tem yɛron yiberɛ.

¹³ Ye Pilati u gari yi nua, u ka Yesu yarima, ma u sina siri kowon sin yerɔ te ta wãa yam

mɛ sã, mɛ ba sokumã Kpɛe turaru. Miya ba maa sokumã Gabata ka Heberum. ¹⁴ N tie sã teeru bu sere Gɔɔ sararibun tãɔ bakaru ko, nge sã wii wɔllun saka. Ma Pilati u Yuuba sãowa u nɛɛ, bɛɛn sunɔ wee.

¹⁵ Ma Yuuba ba gbãsum wɔllɔ, i ka nùn doo, ika nùn doo, i nùn kpãreo dãa bunanaru wɔllɔ.

Ma Pilati u bu bikia u nɛɛ, amɔ ro! I kɔ n bɛɛn sunɔ kpãre dãa bunanaru wɔllɔ?

Ma yãku kowo tɔnweroba nùn wisa ba nɛɛ, bɛɛ sa ñ sunɔ goo mɔ ma n kun mɔ tem yɛro.

¹⁶ Sanam mɛya Pilati u bu Yesu nɔmu sɔndia bu ka nùn kpãre dãa bunanaru wɔllɔ.

Ba Yesu kpãre dãa bunanaru wɔllɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 27:32-44, Maaku 15:21-32, Luku 23:26-43)

Ma ba Yesu mwa ba ka doona. ¹⁷ Ma Yesu u win tiin dãa bunanaru sua u ka da sere aye ten mi, te ta ka wii koko weenɛ, adama ka Heberum ba ra yam mi sokuwa Gɔɔgɔta. ¹⁸ Miya ba nùn kpãre dãa bunanaru wɔllɔ. Ba maa tɔn durɔbu yiru gabu kpãre turo nɔm dɔwɔ, turo nɔm geuɔ, ma Yesu wãa ben suunu sã.

¹⁹ Ma Pilati u yorua u mani dãa bunana ten wɔllɔ. Yora ye, ya nɛɛ, Yesu Nasaretigii, Yuuban sunɔ. ²⁰ Yuuba dabira ba yora ye gara domi mi ba Yesu kpãre n ñ ka wuu toma. Ma ba ye yorua ka Heberum, ka Gerekim, ka maa Latem.

²¹ Ma Yuuban yãku kowo tɔnwerobu ba Pilati sãowa ba nɛɛ, a ku yore Yuuban sunɔ, adama a yoruo, u nɛɛ wiyɛ Yuuban sunɔ. ²² Ma Pilati u nɛɛ, ye na yorua na yorua.

²³ Sanam mɛ tabu kowobu ba Yesu kpãre ba kpa, ba win yãnu bonu kua suba nne, tabu kowo ben baawure sube teeru, ba maa win yabe bakaru sua. Yabe te, ta ñ yina mɔ, ba tu wesawa yaberu. ²⁴ Ma tabu kowo be, ba geruna ba nɛɛ, bu ku raa te gia, adama bu de bu tu tɛtɛ toosi kpa bu wa wigiru ta koo ko.

Nge mɛya Gusunɔn gari yi koorɔ yi yi nɛɛ, “Ba nen yãnu bonu kua ben tii tiinɛ sã.

Ma ba nen yaberu tɛtɛ toosi.”

Nge mɛya tabu kowo be, ba kua.

²⁵ N wee, Yesun mero, ka win meron wɔnɔ, ka Maari Kopan kuro, ka sere Maari Madalagii, ba yɔ Yesun dãa bunanarun bãku. ²⁶ Yesu u win mero wa mi, ka bãɔ wi u kɔ ba yɔ ba karinɛ, ma u win mero sãowa u nɛɛ, kuro wunɛ, wunen bii wee mi.

²⁷ U maa bãɔ wi sãowa u nɛɛ, wunen mero wee mi.

Saa dɔma ten diya bãɔ wi, u ka nùn wa win tiin yɛnu.

Yesun goɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 27:45-56, Maaku 15:33-41, Luku 23:44-49)

²⁸Yen biru, sanam me Yesu u gia ma gari yi kpuro yi wiru goora ye kpa, Gusunon gari yi ka kooru, u nee, nim noru ga man mo.

²⁹Wekeru gara wa mi, te ta tam mammmam yiba. Ma ba swesu wasa tam mammmam me so, ba beri isopun deka ba ka susi win noowo. ³⁰Sanam me Yesu u tam mammmam me denda u nee, n kpa.

Yera u tuka, u win tii yosu, ma u sariru kua.

Ba Yesu saka yesa

³¹Doma teya Yuuba ba Pilati bikia u de bu duru ben kori baoku be ba go mi, kpa bu goo ni sarasia daa bunanarun di. Ba yeni bikia yen s n tie so teeru bu ka ben to weraruguru di, ba n maa ki goo ni, nu n wa daa bunanaru wollo to weraruguru te so, domi to bakarun tii tiwa. ³²Yen sna tabu kowobu ba da ba gbiikoon kori baoka ka maa yirusegi be ba kpere ka Yesu sannu. ³³Adama sanam me ba tura Yesun mi, ba deema u gu ka, ba n maa win kori baoka. ³⁴Adama tabu kowobun turo u Yesu yaasa saka win yesa, ma yande yem ka nim mu yara. ³⁵Wi u ye wa, u yen seeda di, win seeda ye, gema. U ye kam kam ma geeya u gerumu, kpa bee i maa ka naane doke. ³⁶Yeniwa ya kua kpa Gusunon gari yi ka kooru yi yi nee, "Baa win kuku teeru, ta n kosirama." ³⁷Gusunon gari maa nee, "Ba koo nun meeri wi ba saka."

Yesun sikubu

(I maa merio Mateu 27:57-61, Maaku 15:42-47, Luku 23:50-56)

³⁸Yen biru Yosefu Arimategii u Pilati Yesun goru kana. Yosefu wi, u saawa Yesun bo, adama asiri soowa yen s u Yuuban berum mo. Ma Pilati u wura. Yen sna Yosefu u da u Yesun goru sua u ka doona. ³⁹Nikodemu wi u raa da Yesun mi wokuru u Yosefu ysiri. Ma u turare bwesenu yiru, miru ka aloesi neni ye ya tura kilo tenan saka. ⁴⁰Duru be yiru ba Yesun goru sua ma ba tu bekuru wukiri ka turare sannu. Domi nge meya Yuuba ba ra ka ben goru sike. ⁴¹N deema batuma gaa ya wa mi ba Yesu kpren baoku. Siki wuru kperuguu gaga wa mi, batuma ye so, ge so ba n goo sikure. ⁴²Miya ba Yesu kp i domi yen sisira saawa to weraruguru. Siki te, ta maa wa turuku mi.

20

Siki diiru

(I maa merio Mateu 28:1-8, Maaku 16:1-8, Luku 24:1-12)

¹Alusuma buu snu buru buru yellu, sanam me yam kun saram kpa, Maari Madalagii u da sikuru mi. Ma u wa ba kpee te sua saa siki ten konnon di. ²Ma u duka da Sima Pie n mi, ka bo win mi, wi Yesu u ki, u bu soowa ma ba Yinni sua saa sikuru min di, u n maa ye mi ba nun kpi.

³Sanam meya Pie ka bo wi, ba yara ba da sikuru mi. ⁴Ma be yiru ba duki da sannu, adama bo wi, u duka u Pie gbiiri, ma u gbia u tura sikuru mi. ⁵U yara u tende siki te so, ma u bekuru wa ta yii, adama u n due. ⁶Yera Sima Pie wi u sisi biru u tura mi ma u dua siki te so. U maa beku te wa ta yii, ⁷ka yasa ye ba raa ka win wiru bakua. Adama yasa ye, ya n yii ka beku te sannu, ya kuruawa bee tia. ⁸Sanam meya bo wi u raa gbia u tura sikuru mi, u maa dua. U wa, ma u naane doke. ⁹Gusunon gari kun daa bu yeeri gina yi yi gerua ma u koo se gorin di. ¹⁰Ma bwa be, ba gosira ba da ben yenu.

Yesu u Maari Madalagii kure

(I maa merio Mateu 28:9-10, Maaku 16:9-11)

¹¹Adama Maari u yo toowo siki ten baoku u sumo. Sanam me u sumo u yara u tende siki ten soowo. ¹²Ma u wallun goradoba yiru wa ba ya kpikinu doke ba s mi Yesun goru ta raa kpi, ben turo wiru gia, turo maa naasu gia. ¹³Ma ba nun bikia ba nee, kuro wune, mba n kua a ka sumo.

Ma u bu wisa u nee, ba nen Yinni suawa saa minin di, na n maa ye mi ba nun kpi.

¹⁴Sanam me u yeni gerua u kpa, u sira ma u Yesu wa u yo mi. Adama u n gie ma Yesuwa. ¹⁵Yesu u nun bikia u nee, kuro wune, mba n kua a ka sumo. Wara a kasu.

Kuro wi, u tamaa yam min kosowa. Yera u nee, tonwero, n n wunen na a nun sua, a man soowo mi a nun kpi, kpa n da n nun sua min di.

¹⁶Ma Yesu u nee, Maari.

Yera u sira, ma u gerua ka Heberum u nee, Raboni. Yen tubusiana, keu soosi.

¹⁷Ma Yesu u nun soowa u nee, a ku man baba, domi na n gina de nen Baaban mi wallo. Adama a doo nen bwaabun mi, a bu s ma na doo Gusunon mi, wi u saa ne ka be n Baaba, u maa saa ne ka be n Yinni.

¹⁸Ma Maari Madalagii u da u bwa be soowa ma u Yinni wa, sere Yinni u nun gari yini soowa.

Yesu u win bwaabu tii soosi

(I maa merio Mateu 28:16-20, Maaku 16:14-18, Luku 24:36-49)

¹⁹Alusuma buu gen yoka, bwa be, ba menna ma ba gamboba beri Yuuban berum s. Miya Yesu u da u bu yre ben suunu so. Ma u bu soowa u nee, alafia ya n wa ka be.

²⁰Ye u yeni gerua u kpa, u bu win nama ka win yesa soosi. Bwa ben nukura dora ye ba Yinni wa. ²¹Ma Yesu u kpm bu soowa u nee, alafia ya n wa ka be. Nge me Baaba u man gorima nge meya ne na maa be gora.

²²Ye u yeni gerua u kpa, yera u bu wesie ma u nee, i Hunde Deero mo. ²³I n goo nun win toraru suuru kua u koo ten suuru wa. I

n maa goon toraru suuru kobu yina ta ko n yëro wāsiwa.

Yesu ka Tomaa

²⁴ Tomaa, bwāabu wākura yiru yen turo, wi ba ra maa nee Sika, u ñ daa wāa ka be sanam me Yesu u na ben mi. ²⁵ Bwāa be ba tie ba nūn sōwa ma ba Yinni wa.

Tomaa u bu wisa u nee, ma n kun mō u kurum bora wa Yinnin nama sōo, ma u kun win niki bia doke mi kurum daa wāa, kpa u win nōmu doke Yinnin yēsaa, u ñ naane dokemo.

²⁶ Sōo nōoba itan biru bwāa be, ba maa menne sannu diru. Tomaa wāa be sōo. Ba gamboba beri adama Yesu u na u bu yōre ben suunu sōo ma u nee, alafia ya n wāa ka bee.

²⁷ Sanam meya u Tomaa sōowa u nee, a nen noma mēerio kpa a wunen niki bia doke yen sōo. A wunen nōmu demiamaa a doke nen yēsaa. A naane dokeo a ku maa ko gōrusu yirugii.

²⁸ Tomaa u nūn sōowa u nee, Gusunō nen Yinni.

²⁹ Yesu u nūn bikia u nee, a naane doke yèn sō a man waama? Doo nōrugiba be ba kun man wa, ba ka naane doke.

Yèn sō ba tire teni yorua

³⁰ Sōm maamaakigii dabina Yesu maa kua win bwāabun noni biru ni ba kun yorua tire teni sōo. ³¹ Adama gari yiniwa ba yorua kpa i ka naane doke ma Yesuwa Kirisi wi, Gusunōn Bii, kpa naane doke binin saabu i n wāaru mō te ta ku ra kpe win yīsirun sō.

21

Yesu u bwāabu nōoba yiru kure

¹ Yen biru Yesu u kpm win bwāabu tii sōosi Tiberian daa burerun bōkuo. Wee nge me u tii sōosi. ² Simōo Piēē ka Tomaa wi ba ra nee Sika, ka Natanieli Galilen Kanagii, ka Sebeden bibu, ka win bwāabu gabu yiru, be kpurowa ba wāa sannu. ³ Simōo Piēē u be ba tie sōowa u nee, u susure dōo.

Ma ba nee, ben tii ba koo ka nūn da.

Ma ba yara yande ba goo dua ba doona. Adama ba ñ gāanu ganu mwe wōku te sōo. ⁴ Ye yam sārō Yesu u yō daarun gooro, adama bwāa be, ba ñ yē Yesuwa. ⁵ Ma Yesu u bu bikia u nee, aluwaasi be, i ñ gāanu mwe baa fiiko?

Ma ba nee, aawo.

⁶ Ma u bu sōowa u nee, i been yāakororu kōwōo goo gen nom geuo, i ko gāanu wa mi.

Ba kua me, ma ba kpana bu tu gawa swēē dabirun sō. ⁷ Ma bōo wi Yesu u kī, u Piēē sōowa u nee, Yinniwa.

Ye Simōo Piēē u nua ma Yinniwa, yera u win yaberu pōra sie domi basiwa u raa wāa mi. Ma u sure nim sōo goon di. ⁸ Adama bwāa be ba tie ba ka goo na daarun bōōwō ba ben yāakororu gawe, ta swēē yiba. Be ka

daarun bōōn tondam kun kere gōm soonu goobu (200). ⁹ Ye ba sara temo ma ba dōo gēē wa, swēē wāa yin wōllō, ka maa pēē. ¹⁰ Ma Yesu u bu sōowa u nee, bu swēē gēē tama yi ba go tē ge.

¹¹ Simōo Piēē u goo dua ma u yāakoro te gawa temo te ta swēē beke yiba. Yin geera sāa wunaa weeru ka wākura ita. Baa me yi ka dabi me, yāakoro te, ta ñ gēere. ¹² Yesu u bu sōowa u nee, i na i sōndu wuna.

Baa bwāa ben turo kun kākā u nūn bikie wara u sāa, domi ba yē ma Yinniwa. ¹³ Yesu u da u pēē sua ma u bu wē. Meya u maa kua ka swēē yi.

¹⁴ Yeniwa nōn itase ye Yesu u tii win bwāabu sōosi saa mūn di u seewa gorin di.

Yesu ka Piēē

¹⁵ Ye ba sōndu wuna ba kpa, Yesu u Simōo Piēē bikia u nee, Simōo, Yohanun bii, a man kī n beni kpurogiru kere?

Ma u nee, Yinni, a yē ma na nun kī.

Ma Yesu u nūn sōowa u nee, a nen yāa binu nōrio.

¹⁶ Yesu u kpm nūn bikia nōn mēeruse, Simōo, Yohanun bii, a man kī?

Ma u nee, Yinni, a yē ma na nun kī.

Ma Yesu u nūn sōowa u nee, a nen yāanu kparo.

¹⁷ Yesu kpm wure u nūn bikia nōn itase, Simōo, Yohanun bii, a man kī?

Ma Piēēn nukura sankira yèn sō u nūn bikia nōn itase u nūn kī. Ma u nūn sōowa u nee, Yinni, a baayere yē, a yē kam kam ma na nun kī.

Ma Yesu u nūn sōowa u nee, a nen yāanu nōrio. ¹⁸ Geema na nun sōomō, sanam me a sāa aluwaasi, a ra raa ka wunen tii kpaka sēke, kpa a da mi a kī. Adama sanam me a tōko kua kaa wunen noma demiawa kpa goo u nun wunen kpaka sēka u ka nun da mi a ñ kī.

¹⁹ Ka gari yiya Yesu u sōosi goo wūn bweseru Piēē u koo ka Gusunō beere wē. Ye u yeni gerua u kpa ma u nee, a man swīyo.

Yesu ka Yohanu

²⁰ Yen biru Piēē u sīra ma u wa ben biruō bōo wi Yesu u kī, u wee. Bōo wiya, u raa Yinni gballi yaa dibun sanam ma u nūn bikia wara koo nūn dome. ²¹ Sanam me Piēē u bōo wi wa u Yesu bikia u nee, Yinni, durō wini maa ni?

²² Yesu u nūn wisa u nee, nā n kī n de u n wāa sere n kpm ka wurama, mba n nun wa. Wune, a gesi man swīyo.

²³ Yen sōna gari yi, yi nōra naane dokeobu sōo ma bōo wi, u ñ gbimō. Adama Yesu u ñ gerua ma u ñ gbimō, u gesi geruawa ù n kī u de u n wāa sere u kpm ka wurama, mba n nūn wa.

²⁴ Bōo wiya u yenin areru dimō, wiya u maa tire teni yorua, sa maa yē ma win areru geema.

Garin wii goberu

²⁵ Gāa dabinu ganu maa wāa ni Yesu u kua. Bà n ni kpuro yorua tia tia, na ò tamaa handunia kpuro sɔɔ bu yen ayeru wa mi ba koo tire ni kpuro doke ni ba koo ra yore.

GOROBUN KOOKOOSU

Tire te, ta s̄awa Lukun garin sukum me u maa Teofiru yorua. Ye u s̄osim̄o tire te s̄oo, yera nge me Hunde D̄ero u Yesun bw̄abu kpara, ka nge me Labaari Gea ya ka nāra Yerusalem̄o n ka da Yudeāo ka Samarīo ka tem kpuro s̄oo me Romugiba m̄o waati ye s̄oo, ka sere Gerekiban tem s̄oo.

Tire te, ta maa sun s̄osim̄o nge me Piēe ka P̄olu ba s̄amburu kua. Ta maa sun s̄osim̄o ma Yesun gari yi n̄ ne yi ka tem ȳerobu seesi kpa yi ben woodaba go. Aawo, yi nawa yi ka Gusunon k̄iru yibia, wiru 13:7-12 ka wiru 16:35-40 ka wiru 19:31. Ye ya maa s̄aa ḡaa girinu tire te s̄oo, yera Hunde D̄eron naaru t̄ombu s̄oo Pantikotin t̄iru s̄oo. Saa d̄oma ten diya Hunde D̄ero wi, u naane dokeobu kpare ma u Yesun yiḡberu t̄asisiam̄o.

Tire ten kpunaa

1. Seeda dibun s̄oaru, wiru 1:1-26.
2. Seeda dibu Yerusalem̄o, wiru 2n di sere wiru 8:3.
3. Seeda dibu Yudeāo ka Samarīo, wiru 8:4n di sere wiru 12:25.
4. P̄ulun waasu daabu, wiru 13n di sere wiru 20.
5. P̄ulun siribu, wiru 21n di sere wiru 28.

Ba gorobu Hunde D̄ero

n̄oo mw̄eru kua

¹ Teofiru negii, nen tire ḡbiikuru s̄oo na kpuro yorua ye Yesu u kua ka ye u keu koosia saa min di u win s̄amburu torua ² sere u ka wura Gusun̄o w̄oll̄o, ye u win ḡoro be u ḡasa wooda w̄e u kpa ka Hunde D̄eron dam. ³ S̄oo weeru win tiin ḡaon biru, u win tii bu s̄oasi n̄on dabiru. S̄oasi bi, bu s̄aa seeda ye ya kun sika m̄o ma u wasi. Ba n̄un wa, u maa bu Gusun̄on bandun gari tubusia. ⁴ S̄oo teeru, sanam me Yesu u ka bu dim̄o sannu, u bu s̄owa bu ku raa doona Yerusalem̄un di, adama bu sina bu win Baaban n̄oo mw̄eru ma, t̄en gari u raa bu s̄owa u nee, ⁵ Yohanu u raa t̄ombu bat̄emu kua ka nim, adama s̄oo me te s̄oo, Hunde D̄erowa ba koo ka bēe bat̄emu ko.

Yesu u da Gusun̄o w̄oll̄o

⁶ Ma be ba menn̄e mi, ba n̄un bikia ba nee, Yinni saa yeni s̄ora kaa wunen bandu sw̄i Isirelīo?

⁷ U bu s̄owa u nee, n̄ n̄ bēen baa i n ka t̄oru ȳe n̄ kun me saa ye Gusun̄o Baaba u yii ka win tiin yiiko. ⁸ Adama i ko i dam mwa sanam me Hunde D̄ero u dua bēe s̄oo. I ko n̄ s̄aa nen seeda diobu Yerusalem̄o, ka Yudeāo kpuro s̄oo, ka maa Samarīo, ka sere sere tem n̄oo.

⁹ Ye Yesu u gari yi gerua u kpa, ba n̄un meera u suara w̄oll̄o, ma guru wira n̄un berua ben wuswaāo.

¹⁰ Nge me ba n̄un meera sw̄ee u doon̄o w̄oll̄o, yera suaru s̄oo t̄on dur̄obu yiru gabu be ba yabe kpikinu sebua, ba bu kure. ¹¹ Ba nee, bēe Galilegibu mban s̄ona i ȳo i w̄ollu meera. Yesu wi, wi u suara w̄oll̄o bēen min di, u koo kpan wurama nge me i wa u d̄oo w̄oll̄o.

Yudasin k̄osire

¹² Sanam meya ḡoro be, ba ḡosirama Yerusalem̄o saa guu ten w̄ollun di te ba ra soku Olifi, te ta w̄aa kilo tian saka wuu b̄oko gen min di. ¹³ Ye ba Yerusalem̄u dua, ba da gidambisa yen w̄oll̄o, mi ba raa w̄aa. Piēe w̄aa mi, ka Yohanu ka Yak̄obu ka Andere ka Filipu ka Tomaa ka Baatelemi ka Mateu ka Yak̄obu Alufen bii ka Sim̄oo wi u win tem gari ki ka Yudu Yak̄obun bii. ¹⁴ Ka ḡoru teuwa t̄on be kpuro ba ra n̄ menn̄e ba n̄ kanaru m̄o ka temanabu ka kur̄obu gabu ka Maari Yesun mero ka maa Yesun w̄on̄obu.

¹⁵ S̄oo meerun biru naane dokeoba kpan menn̄a. Ben geera d̄oo nge wunaa teeru, ma Piēe u seewa u ȳora ben suunu s̄oo u nee, ¹⁶ negibu, Gusun̄on gari yi n̄ koo ko yi kun kooe, yi Hunde D̄ero u gerua saa Dafidin n̄oo s̄oon di Yudasin s̄o, wi u kua dur̄o ben swaa ḡbio be ba Yesu mwa. ¹⁷ Yudasi wi, u raa s̄aa bēen turo, u raa maa n̄omu m̄o bēen s̄amburu s̄oo.

¹⁸ Gobi yi u wa win kom k̄osum s̄o mi, u ka yi tem dwa, ma u w̄oruma u kibari u kura, ma win nuki kpuro yara. ¹⁹ T̄ombu kpuro be ba w̄aa Yerusalem̄o ba gari yi nua. Yen s̄o, ben barum s̄oo ba tem me soka Akedama. Yīsi ten tubusiana, tem yemgim.

²⁰ Domi ba yorua Dafidin womusun tirero ba nee,

“A de win w̄aa yeru tu ko bansu.

Goo u ku maa sina mi.”

Ba maa yorua,

“A de goo u ko win k̄osire s̄amburu s̄oo.”

²¹⁻²² N n̄ men na, n̄ weene su Yudasin k̄osire ḡosi, u n̄ s̄aa Yinni Yesun seebu ḡarin din seeda dio ka bēe sannu. N weene ȳero wi, u n̄ s̄aa ben turo be ba sun sw̄i sanam me Yesu u ka sun w̄aa, saa min di Yohanu u n̄un bat̄emu kua sere u ka wura w̄oll̄o.

²³ Ma ba dur̄obu yiru gabu ḡasa, ben turon yīsira Yosefu, wi ba m̄o Baasaba, n̄ kun me Yusitu, yirusen yīsira Matiasi. ²⁴⁻²⁵ Ma ba kanaru kua ba nee, Yinni wune wi a t̄ombu kpuron ḡorusu ȳe, a sun s̄osio wi a ḡasa wunen ḡoro be yiru ye s̄oo u ka s̄ombu te sua te Yudasi u deri u wigiru doona.

²⁶ Ma ba tete toba ma Matiasi u tete di ma ba n̄un doke gorobu wakura tia yen wuuru s̄oo.

2

Hunde D̄eron naaru

¹ Yen biru, sanam me Pantikotin t̄ra tura, naane dokeobu kpuro ba menne sannu yaatem. ² Suaru s̄o ba kukiribu nua bi bu na saa w̄allun di nge woo damguu, ma bu d̄ii te kpuro yiba mi ba s̄o. ³ Bin biru ba ḡaanu wa nge d̄s̄o yari yi t̄ria, ma yi sina baawuren wir̄o. ⁴ Be kpuro be ba w̄aa mi, ba Hunde D̄ero yiba, ma ba ka barum tukum gari m̄o, nge me Hunde D̄ero bu n̄o k̄a.

⁵ Sanam me, Yuu gabu be ba Gusun̄on beere ȳe ba w̄aa Yerusalem̄o. Ba nawa tem baameren di. ⁶ Ye ba kukiri bi nua, t̄n dabira menna. Ma ba biti soora gem gem, ȳen s̄o ben baawure u win tiin barum nua saa naane dokeobun n̄on di. ⁷ Biti bu mwa n banda, ma ba nee, nee yaa, t̄n be ba gari m̄o mi, be kpuro ba n̄ s̄aa Galilegibu ko? ⁸ Am̄ona n ka kua besen baawure u ka n̄om̄o ba ka win barum gari m̄o. ⁹ Sa na saa Paatin di ka M̄edi ka Elamu, saa Mesopotami ka Yudea ka Kapadosin di ka Pontu ka Asi, ¹⁰ saa Firigin di ka maa Panfli, saa Egibitin di ka maa Libin beran di ye ya w̄aa Sirenin b̄okuo, besen gaba maa na saa Romun di. Gabu Yuuba, gabu maa be ba ḡosira Yuuba, ¹¹ gaba na saa Keretin di ka maa Daarububan tem. Ka me, be se kpuro sa n̄om̄o ba gerum̄o ka besen tiin barum ḡaa baka ni Gusun̄o u kua.

¹² Ma ba biti soora n sara, ba bikiana ba nee, mba yenin tubusianu.

¹³ Adama gabu ba bu yaakoru m̄o ba nee, tama t̄n be, ba n̄ra.

Pieen waasu

¹⁴ Yera Piee u seewa ka ḡorobu w̄akura tia ye sannu u gb̄ara t̄n w̄oru ge s̄o u nee, bee Yudeagibu ka bee kpuro, be e be i w̄aa Yerusalem̄o i man swaa dakio, kpa i n ȳe ma ¹⁵ t̄n beni ba n̄ tam n̄ra nge me i gerum̄o. Domi bururun k̄oba n̄oba n̄ewa sa w̄aa mi. ¹⁶ Adama ye i waam̄o buru teni, yera ye Gusun̄on s̄om̄o Yoeli u raa gerua. ¹⁷ U nee, “Gusun̄o u nee, yeniwa kon ko sanam d̄akim s̄o.

Kon nen Hunde doke t̄mbu kpuro s̄o. Been hij t̄n dur̄obu ka t̄n kur̄obu, ba koo Gusun̄on gari gere.

Been aluwaasiba ba ko n k̄asinu waam̄o, kpa be en dur̄o t̄konu nu n dosusu m̄o.

¹⁸ Sanam me s̄o, kon nen Hunde doke nen som kowobu s̄o t̄n dur̄obu ka t̄n kur̄ob̄o, kpa bu Gusun̄on gari gere.

¹⁹ Kon ḡaa maamaakiginu s̄oosi w̄oll̄o, ka maa ȳirenu tem̄o, nge yem ka d̄s̄o ka d̄s̄o wiisu.

²⁰ S̄o koo t̄ira kpa suru u sw̄era nge yem, sere Yinnin t̄s̄o te, tu ka na, t̄s̄o nanumgii te.

²¹ Adama baawure wi u Yinnin ȳisuru soka d̄oma te, u koo faaba wa.”

²² I gari yi swaa dakio, be e Isireliba. Yesu Nasaretiigin gariya na be e s̄om̄o, wi Gusun̄o u be e ḡasia s̄om damginu s̄o, ka s̄om maamaakigia ye u kua be en suunu s̄o, saa win min di nge me be en tii i ȳe. ²³ Dur̄o wi, wi ba be e namu s̄andia, nge me Gusun̄o u bwisika u himba kua, i dera t̄n k̄s̄oba n̄n d̄aa bunanaru kpare ba go. ²⁴ Adama Gusun̄o u n̄n w̄ara ḡoon wahalan n̄mun di ye u ka n̄n seeya ḡorin di. Ḡo kun kp̄ia u n̄n nenua win dam s̄o. ²⁵ Win gari wee yi Dafidi u yorua. U nee,

“Na Yinni Gusun̄o waam̄o baadomma.

U w̄aa nen nom geūo kpa n ku ka wurura.

²⁶ Yen s̄na nen ḡoru ga do.

Ma na gari gerum̄o ka nuku dobu.

Meya maa nen wasi koo w̄era bari yendu s̄o.

²⁷ Domi a n̄ nen hunde derim̄o ḡoribun w̄aa yero.

Meya maa a n̄ derim̄o wunegii wi u naane m̄on wasi yi k̄osi.

²⁸ A man w̄aarun sw̄ee s̄oosi.

N̄a n maa w̄aa ka wune,

ko na n nuku dobu yiba.”

²⁹ Negibu, i de n be e s̄o n̄ni ka n̄ni ma Dafidi besen baaba u gu, ma ba n̄n sikua. Win sikira maa w̄aa besen suunu s̄o sere ka ḡison ḡiso. ³⁰ Adama ȳen s̄o u s̄aa Gusun̄on s̄om̄o ma u ȳe ma Gusun̄o u n̄n n̄o mw̄eeru kua ka b̄ori u nee, u koo ra win sikadobu gagu, Kirisi, sinasia win sina kitar̄o, ³¹ yen s̄o, Kirisi win seebu ḡorin diwa u ka ȳa ye u nee, ba n̄ n̄n derim̄o ḡoribun w̄aa yero, win wasi kun maa k̄osim̄o. ³² Kirisi wiya Gusun̄o u seeya ḡorin di. Be se kpurowa sa s̄aa yen seeda diobu. ³³ Ba n̄n sua u da Gusun̄on n̄m geūo, ma u Hunde D̄ero mwa Gusun̄o Baaban mi win n̄o mw̄eeru ba kua. Ma u sun n̄n w̄e. Yera ye i waam̄o ka ye i n̄om̄o t̄e. ³⁴ Domi Dafidin tii u n̄ de Gusun̄o w̄oll̄o, adama u nee,

“Yinni Gusun̄o u nen Yinni s̄owa u nee, a sin̄o nen n̄m geūo,

³⁵ sere n ka nun wunen yibereba taare.”

³⁶ Yen s̄na n weene Isireliba ba n ȳe kam kam ma Yesu wi, wi be e i kpare d̄aa bunanaru w̄oll̄o, Gusun̄o u n̄n kua Yinni ka maa Kirisi.

³⁷ Ye t̄n be, ba yeni nua, ben ḡorusu bu taare w̄e, ma ba Piee ka ḡoro be ba tie bikia ba nee, be se ḡibu, mba sa ko ko.

³⁸ Piee u bu s̄owa u nee, be e kpuro, i be en ḡoru gosio, i batemu ko ka Yesu Kirisin ȳisuru, i ka be en toranun suuru wa. I ko maa Gusun̄on k̄eru mwa te ta s̄aa Hunde D̄ero wi.

³⁹ Domi n̄o mw̄ee te, ta s̄awa be e ka be en bibuguru ka be kpuroguru be ba w̄aa n toma, be Gusun̄o besen Yinni u koo soku win mi.

⁴⁰ Ka kpam gari dabina Piee u bu seeda diiya ma u bu dam k̄a u nee, i tii wun̄o t̄en t̄n k̄s̄obun min di kpa i faaba wa.

⁴¹ Be ba win gari wura ba bu batemu kua. Ma tambu nɔrɔbun suba itan (3.000) saka sosi naane dokeobun wuuro dama te. ⁴² Ma ba ra n gorobun keu swaa daki, ba naɔ tia sãa, ba ra n menne, ba yaa dibu dimo ka maa Yinnin dia domaruginu, ba ra n maa kanaru mo sannu.

Naane dokeobun wãasinãa

⁴³ Berum baawure mo, domi goro be, ba maamaaki dabinu ka som damginu mo. ⁴⁴ Naane dokeobu kpuro ba wãa sannu yaatem ma ba ben gãa moru kua tia. ⁴⁵ Ba ben tem ka ben dukia dɔrikiramã, ma ba yen gobi bonu mo nge me n ka baawure weene. ⁴⁶ Tão baatere ba ra menne sãa yero. Ba ra n maa Yinnin dia domaruginu ka maa yaa dibu dimo sannu yenu ka yenu ka nuku dobu, murafti sariru so. ⁴⁷ Ba ra n Gusuno siaramã, ma tambu kpuro ba ka bu nonu geu mɛera. Tão baatere Yinni u ra n be ba faaba wa sosimowa naane dokeobu so.

3

Ba yemo bekiã

¹ São teeru, Piere ka Yohanu ba doo sãa yero yokan kãba ita, kanaran saa. ² N deema ba maa ka durã gooo doo mi, wi ba mara ka yemoru. Ba ra nũn yiwa sãa yerun kãnãwã ge ba mo Burã, u n ka bara mo sanam me tãmba du. ³ Ye u Piere ka Yohanu wa ba duã sãa yero u bu bara koosi. ⁴ Piere ka Yohanu ba nũn noni girari, ma Piere nee, a sun mɛerio. ⁵ Ma u bu mɛera tii yẽn sã u gãanu yĩyo ben mi. ⁶ Piere nũn sãowa u nee, na n gobi mo, adama kon nun wẽ ye na mo. Ka Yesu Kirisi Nasaretigin yi sira na nun sãomã, a seewo a si.

⁷ Ma u durã win nãm geu nenua, u ka nũn seeya. Mii mii durã win naasu ka win naa wĩnu dam kua. ⁸ U yãowa u sura ma u sanum wori u sãa yeru dua ka be sannu, u siimo u yãokumã u Gusunã siaramã. ⁹ Tambu kpuro ba nũn wa u siimo u Gusunã siaramã. ¹⁰ Ye ba tuba ma bara kowo wi u raa sã sãa yerun kãnãwã ge ba mo Burã, wiya mi, ba biti soora n sara ye n nũn kooran sã.

Piẽn waasu sãa yero

¹¹ Tambu kpuro ba duki da ka biti sãa yerun bee tiaã ye ba ra soku Salomãon kabẽ, mi yemo wi, u wãa u Piere ka Yohanu nenĩ. ¹² Ye Piere bu wa, u bu sãowa u nee, bee Isireliba, mban sãna i biti soore i sun mɛera me. I tamaa sãa besen tiin dam, n kũn me besen daa gea ya dera durã wi, u siimo? ¹³ Aburahamu ka Isaki ka Yakãbu be ba sãa besen sikadoba, Gusunã ben Yinni u win somã Yesu kua yikogii, wi i tem yẽrobu nãmu sãndia, ma i nũn yina Pilatin wuswaaã, baa me Pilati u raa gãru doke u nũn yãsu. ¹⁴ Adama bee i nũn yina wi, wi u sãa tãn dɛero ka gemgii, ma i Pilati bikia u bee tãn gowo kara. ¹⁵ I wãarun yẽro go, adama Gusunã u nũn seeya garin di,

ma besẽ sa sãa yen seeda diobu. ¹⁶ Yesu win yĩsiru ka naane dokebu yi si te soã, yera n durã wi bekiã wi i wa, i tuba mi. Geema, naane dokebu Kirisi soã biya bu durã wi bwãa dobu wẽ bee kpuron wuswaaã.

¹⁷ Tẽ, negibu na yẽ ma ye bee i kua mi, i ye kuawa yẽru sariru soã, meya maa been wirugibu. ¹⁸ Nge meya gari yi, yi koorã yi Gusunã u kpara yellun di win somãbu kpuron naã soãn di u nee, ma win wi u gosa u n koo ko u kun noni soãre. ¹⁹ Yen sã, i gãru gãsiã u gãsiã Gusunãn mi, u ka been torãnu wuna, ²⁰ kpa Yinni u sun wẽra geebu wẽ saa win min di, kpa u kpm Yesu gõrima wi ba kua been Mesi. ²¹ Tilasiwa Yesu wi, u n wãa wollo sere saa yu ka turi gãanu kpuro nu ka wurama nge yellu, nge me Gusunã u gerua yellun di win somã dɛerobun min di. ²² Domi Mawisi u nee, “Yinni Gusunã u koo bee somã gooo seeya been bwesero nge wi. Ye u koo bee sã kpuro i ye swaa dakio. ²³ Baaawure wi u kun somã win gari swaa daki, ba koo nũn wuna Gusunãn tambun suunu soãn di bu nũn kpeerasia.” ²⁴ Meya maa Samueli ka Gusunãn somã be ba na win biruã, be kpurowa ba saa yenin gari gerua. ²⁵ Bɛɛya Gusunãn somãbun tubi diobu, i maa bonu mo naã mwɛɛ te soã, te Gusunã u been sikadoba kua, ye u Aburahamu sãowa u nee, “Handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa saa wunen bweserun di.” ²⁶ Bɛɛya Gusunã u gbãa u win som kowo seeya, ma u nũn gora, u ka been baawure gãsiã win kom kãsum di, kpa u bee domaru kua.

4

Piere ka Yohanu wuun wirugibun wuswaaã

¹ Nge me Piere ka Yohanu ba ka tãn be gari mo, yãku kowobu ba tunuma ka sãa yerun kãsobun tãnwerõ ka maa Sadusiba. ² Ba moru bara yen sã goro be, ba tambu keu sãosimo ba Yesun seebu garin di kparamã bi bu sãosimo ma tãmba koo se garin di. ³ Yen sãna ba bu mwã ba berisi pirisãm soã sere sisiru, domi yoka kua ko. ⁴ Adama tãn dabinu be ba gari yi nua ba naane doke. Ma ben geera sosi sere ba kua tãnu nãrɔbun suba naãbun (5.000) saka.

⁵ Yen sisiru wuun wirugibu ka guro gurobu ka maa wooda yẽrobu ba menna Yerusalemuã. ⁶ Ba menna ka yãku kowo tãnwerõ wi ba ra nee Ani ka maa Kaifa ka Yohanu ka Alesandu ka be kpuro be ba sãa yãku kowo tãnwerobun bweseru. ⁷ Ba goro be yãrasia ben wuswaaã ma ba bu bikiam wori ba nee, ka weren yiikowa nge ka yi si terã i ka yenĩ kua.

⁸ Sanam meya Piere wi u Hunde Dɛero yiba u bu wisa u nee, bee wirugibu ka guro gurobu, ⁹ i n som geerun gari bikiamã te sa yemo kua ka nge me u ka bekura,

10 n weene bɛɛ kpuro ka maa Isireliba kpuro i n yɛ ma durɔ wi i waamɔ u yɔ bɛɛn wuswaaɔ, u bɛkurawa mam mam ka Yesu Kirisi Nasarɛtigiin yisiran dam, wi i kpore dāa bananaru wollɔ ma Gusunɔ nɔn seeya gorin di. 11 Yesu wiya, kpee te bɛɛ banɔbu i yina, ma ta kua gani ɔomburun dam. 12 Faabagii goɔ sari ma n kun mɔ wi. Domi Gusunɔ kun maa tɔmbu yisuru garu wɛ handunia sɔɔ te ba koo soku bu ka faaba wa.

13 Sanam mɛ ba gia ma Piɛɛ ka Yohanu ba sāawa bwɛɛbwɛɛbu, ba n maa keu kue, ben wɔrugɔra bu bitɔ kua, ma ba tuba ma ba raa wāa ka Yesu sannu. 14 Ye ba durɔ wi u bɛkura wa u yɔ ka Piɛɛ ka Yohanu sannu, ba n fɛɛ wa bu gari gɛɛ gere. 15 Yen sɔna ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, bu yario mɛnɔn yee ten min di. Ye ba yara, be ba wāa mi, ba wesiana 16 ba nɛɛ, mba sa ko ka durɔ be ko. Domi Yerusalemugibu kpuro ba yɛ ma ba sɔm damgii bakaru kua, sa n kpɛ su ye siki. 17 Adama su bu gerusi su nɛɛ, bu ku raa maa goɔ gāanu sɔ ka yisi te, kpa gari yi, yi ku maa kparara tɔmbun suunu sɔɔ.

18 Yera ba kpam bu soka ma ba bu yinari bu maa gari gere n kun mɛ bu waasu ko ka Yesun yisuru. 19 Adama Piɛɛ ka Yohanu ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, bɛɛn tii i bwisikuo i wa n n koo Gusunɔ wɛre su bɛɛ mɛm nɔɔwa, kpa su nɔn deri. 20 Domi bɛsɛ sa n kpɛ sa kun gerua ye sa wa ka ye sa nua.

21 Ba kpam bu gerusi gem gem, ma ba bu yɔsu. Ba n swaa wa ye ba koo ka bu sɛɛyasia yɛn sɔ tambu kpurowa ba Gusunɔ siaramɔ ye ya kooran sɔ. 22 Domi durɔ wi ba bɛkia ka maamaaki mi, u wɔɔ weeru kere.

Naane dokeoba wɔrugɔru kanamɔ

23 Ye ba Piɛɛ ka Yohanu yɔsu ba kpa, ba wura ben berusebun mi, ma ba bu kpuro saaria ye yāku kowo tɔnwerobu ka guro guroba bu sɔɔwa. 24 Sanam mɛ ba gari yi nua, be kpuro ba ka nɔɔ tia Gusunɔ kana, ba nɛɛ, Yinni, wuna a wollu ka tem ka nim wɔku taka kua ka ye ya wāa mi sɔɔ kpuro. 25 Wuna a maa gerua ka Hunde Dɛeron baa saa bɛsɛn sikado Dafidi wunen sɔm kowon nɔɔn di a nɛɛ,

“Mban sɔna tɔn tukobu ba mɔru bara.

Mban sɔna tɔmba bwisikumɔ ye ya n koorɔ.

26 Handunian sinamba seewa.

Ma wirugiba menna bu ka Yinni Gusunɔ ka win Kirisi tabu ko.”

27 Geema, wuu geni sɔɔra Herodu ka Ponsu Pilati ka tɔn tukobu ka maa Isireliba, be kpuro ba menna ba ka Yesu wunen sɔm dɛero wi a kua Kirisi tabu kua. 28 Mɛya ba yabu baayere kua ye a raa yi wunen dam ka wunen himba sɔɔ. 29 Yen sɔ tɛ, Yinni a ben gerusibu laakari kooowo, kpa a de bɛsɛ wunen sɔm kowobu su wunen gari yi kpara ka wɔrugɔru. 30 A wunen nɔmu demio gu tambu

bɛkia, a de yirenu ka sɔm maamaakiginu nu kooro ka wunen sɔm dɛero Yesu win yisuru.

31 Ye ba kanaru kua ba kpa yam mi ba mɛnɛ mi, mu yira diki diki. Be kpuro ba Hunde Dɛero yiba, ma ba Gusunɔn gari waasu wari ka wɔrugɔru.

Naane dokeobun mɔɔ teeru

32 Naane dokeo be kpuro ba wāa nɔɔ tia sɔɔ mam mam. Goɔ sari wi u gerua gāa ni u mɔ wigina, ba ye kpuro mɛnɛnawa ba mɔ sannu. 33 Ka yiiko baka ɔoro be, ba ka Yinni Yesun seebu gorin din seeda dimɔ, ma Gusunɔn durom bakam wāa be kpuro sɔɔ. 34 Goɔ sari be sɔɔ wi u sāaru mɔ. Domi be ba gbenu mɔ n kun mɛ yenusu, ba ye kpuro dorikirawa ma ba ka yen gobi na 35 ba ɔorobu wɛ, ma ba gobi yi bɔnu kua nge mɛ baawuren bukata nɛ.

36 Nge mɛya Yosefu Lefi kua wi ba mara Sipuu, wi ɔoroba maa mɔ Baanabasi, yisi ten tubusiana dam kɛɔ. 37 U tem mɔ ma u mu dɔra u ka mɛn gobi na u ɔorobu wɛ.

5

Anania ka Safira

1 Adama durɔ goɔ maa wāa wi ba ra nɛɛ Anania, ka win kurɔ Safira. Durɔ wi, u win tem gam dɔra, 2 ma u mɛn gobin sukum tii yiyya, ka win kurɔn yɛru, ma u sukum mɛ n tie ɔorobu wɛ. 3 Yera Piɛɛ u nɛɛ, Anania, mban sɔna a dera Setam dua wunen ɔorobu ma a Hunde Dɛero weesu kua, ma a tem mɛn gobin sukum tii yiyya. 4 A sere tem mɛ dɔra, n n wuna a mu mɔ ro? Ye a mu dɔra a kpa, mɛn gobi kun sɔa wunɛgii? N n mɛn na, mban sɔna a ɔoru doke a ka yenin bweseru ko. N n tambu a weesu kua, Gusunɔwa a kua.

5 Ye Anania u gari yi nua, mii mii u wɔruma u gu. Ma bɛrum bakam tɔn be kpuro mwa be ba gari yi nua. 6 Aluwaasiba ba seewa ba win goru bɔkuu ba ka yara ba sikua.

7 Yen biru n kua nge kɔba ita, ma win kurɔ Safira u duuma. N deema u n yɛ ye n win durɔ kua. 8 Piɛɛ nɔn bikia u nɛɛ, a man sɔɔwɔ, amɛ kasawa i tem mɛ dɔra?

Ma u wisa u nɛɛ, oo, mɛya mi.

9 Piɛɛ nɔn sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna bɛɛ yiru kpuro i ɔoru doke i ka Gusunɔn Hunden laakari mɛeri mɛsum. Wee be ba wunen durɔ sikua ba wāa dii kɔnnɔwɔ, ba koo maa ka nun yari.

10 Mii mii u wɔruma Piɛɛn wuswaaɔ u gu. Ma aluwaasi be, ba dua ba deema u gu, ba maa win tii sua ba ka yara ba da ba sikua win durɔn sikiran bɔkuu. 11 Bɛrum bakam Yesun yigberu kpuro mwa, ka maa baawure wi u gari yi nua.

Sɔm maamaakigii dabinu

12 ɔoro be, ba maamaaki ka sɔm damgii dabinu mɔ tɔmbun suunu sɔɔ. Ma naane dokeobu kpuro ba mɛnɛ sannu Salomɔn kɔbɛɔ. 13 Tɔn tuko goɔ kun kaka u ka bu

mennε, adama t̄mbu ba beεre wε gem gem. ¹⁴Ma naane dokeo ben geera sosim̄ ta d̄ao, dur̄obu ka kur̄obu dabinu, be ba Yinni naane doke. ¹⁵Ma ba bar̄obu yara swεεo ba bu kp̄i kpin yenu ka k̄asua w̄oll̄o, n wa P̄ieε ù n sara, win tiro gu ka ben gabu wukiri. ¹⁶T̄on dabinu maa naam̄ saa Yerusalemun baru kpaanun di ka ben bar̄obu, ka be ba wεrekunu m̄o. Ma be kpuro ba bekuram̄o.

Gorobun n̄ani sw̄aaru

¹⁷Adama ȳaku kowo t̄nwer̄o, ka win t̄mbu be ba s̄aa Sadusiba ba ka gorobu nis-inu seewa. ¹⁸Ba ḡoro be m̄wa, ma ba bu piris̄om doke. ¹⁹Adama yen w̄akuru Yinnin ḡorado u na u piris̄om gamboba ken̄ia, u bu yara. U bu s̄ōwa ²⁰bu doo bu ȳora s̄aa yero kpa bu t̄mbu w̄aa ten gari kpuro n̄ōs̄ia.

²¹Ye ḡoro be, ba yen̄i nua ba kpa, ba dua s̄aa yero yam s̄areru, ba waasu w̄ori yande.

Ye ȳaku kowo t̄nwer̄o ka win t̄mbu ba menna ba wuun wirugiba ka Isireliban guro gurobu kpuro soka, ma ba ḡora piris̄om mi, ba nεε, bu ka ḡoro be na. ²²Adama ye s̄aa yerun k̄soba tura mi, ba ñ ḡoro be wa piris̄om s̄ao. Ma ba wura menn̄o yero ²³ba nεε, ye sa tura mi, sa deema piris̄om dira ber̄i mam mam, sa maa k̄sobu deema ba ȳo k̄onn̄ow̄o. Adama ye sa gamboba bes̄ia, sa ñ goo wa dii te s̄ao.

²⁴Ye s̄aa yerun k̄sobun t̄nwer̄o ka maa ȳaku kowo t̄nwer̄obu ba gari yi nua, ba biti soora, ba ñ gari yin wii goberu ȳε. ²⁵Yera dur̄o goo u na u nεε, ase t̄on be i piris̄om doke mi, ba w̄aa s̄aa yero ba t̄mbu keu s̄ōsim̄o!

²⁶Ma k̄sobun t̄nwer̄o wi, ka win t̄mbu gabu ba da ba ka bu na menn̄o yero. Adama n ñ ka dam, ȳen s̄o ba t̄mbun berum m̄o bu ku raa bu kpenu kasuku. ²⁷Ye ba ka bu na, ba bu ȳras̄ia Yuuban guro gurobu wuswaa. Ȳaku kowo t̄nwer̄o wi, u bu gari bikia ²⁸u nεε, sa beε yinari mam mam sa nεε, i ku maa waasu ko ka dur̄o win ȳis̄iru. Adama wee, i beεn s̄ōs̄iru kpara i keu s̄ōsi Yerusalemu kpuro s̄ao, ma i k̄i i sun dur̄o win ḡoan taare w̄ε.

²⁹Yera P̄ieε ka ḡoro be ba tie ba nεε, tilasiwa su ka Gusun̄o mem̄ n̄ōwa, n ñ m̄o t̄mbu. ³⁰Gusun̄o bes̄en sikadobun Yinniwa u Yesu seeya ḡarin di, wi i raa d̄aa bunanaru kpare i go. ³¹W̄iya Gusun̄o u sua w̄oll̄o u sinas̄ia win nom̄ geu, u n s̄aa sun̄o ka Faaba kowo u ka de Isireliba bu ḡoru ḡos̄ia, kpa bu ben toranun suuru wa. ³²Beε̄ra sa s̄aa yen seeda diobu, beε̄ ka Hunde D̄εero wi Gusun̄o u t̄mbu k̄a be ba n̄un mem̄ n̄ōwa.

³³Ye ba gari yi nua, ba m̄oru bara too too sere ba k̄i bu ḡoro be go. ³⁴Adama Falisi turo be s̄ao wi ba ra nεε Gamalieli, wi u s̄aa woodan keu koosio, u beε̄re m̄o gem gem t̄mbu kpuro s̄ao, u seewa u ȳora menn̄on wuswaa, u nεε, bu gina ḡoro be yaro. ³⁵Ma u

bu s̄ōwa u nεε, beε̄ Isireliba, i laakari koowo ye i k̄i i dur̄o beni kua. ³⁶Gaso, dur̄o goo u kurama wi ba sokum̄o Tedasi wi u tii beε̄re w̄ε gem gem, ma t̄mbu nge n̄ε̄ru (400) ba n̄un sw̄i. Adama ba n̄un go, win bw̄aba yarina baama kpuro, ma ba win gari duari. ³⁷Win biru gari garin sanam, dur̄o goo wi ba m̄o Yudas̄i Galilegii, u kurama. U maa t̄on dabinu wa be ba n̄un sw̄i. Adama ba maa dur̄o wi go ma win t̄mba yarina. ³⁸Yen s̄o, na beε̄ bwisi k̄em̄o gari yini s̄ao, i dur̄o beni derio i de bu doona. N n t̄onun s̄ōsirun na, ñ kun m̄ε t̄onun s̄omburu, n koo n̄oru ko. ³⁹Adama ñ n Gusun̄on s̄omburun na, i ñ kp̄ε i bu kamia. I ku tii kari b̄orie i ka Gusun̄o sanna.

Ma ba win gari wura. ⁴⁰Ba ḡoro be soka ba seni so, ma ba bu yinari bu maa ka Yesun ȳis̄iru gari ko pai. Ma ba bu ȳosu. ⁴¹Ma ḡoro be, ba doona menn̄o yeru min di ka nuku doo bakabu ȳen s̄o Gusun̄o u bu garis̄i be ba tura bu yaa kasiki Yesun ȳis̄irun s̄o. ⁴²T̄ōru baatere, s̄aa yero ka yenuso, ba ra n L̄abaari gea waasu m̄o kpa ba n keu s̄ōsim̄o ma Yesuwa Kirisi wi.

6

Ba s̄om kowobu n̄ōba yiru gosa

¹S̄o m̄εε te s̄ao, nge m̄ε naane dokeoba sosim̄o, Yuu be ba Gerekim̄o t̄na gerum̄o ba ka be ba tie w̄aki ȳen s̄o ba ben ḡaminibu duarim̄o t̄ō baateren d̄ianun b̄onu s̄ao. ²Ma ḡorobu w̄akura yiru ye, ba naane dokeobu kpuro menna ba nεε, n ñ weene su Gusun̄on garin waasu deri kpa sa n d̄ianun gari m̄o. ³Yen s̄o, bes̄egibu i t̄on dur̄obu n̄ōba yiru ḡos̄io beεn suunu s̄ao be ba seeda gea diiyamm̄e, be ba Hunde D̄εero yiba kpa ba n bwisi m̄o, kpa su bu s̄ombu te n̄amu s̄and̄ia. ⁴Kpa bes̄en tii sa n kanaru ka Gusun̄on garin waasu m̄o sa n d̄ao.

⁵T̄on be kpuro ba gari yi wura ka nuku dobu. Ma ba Etieni ḡosa wi u Hunde D̄εero yiba, win naane dokebu bu maa kp̄a, ka maa Filipu ka Pokori ka Nikan̄ori ka Tim̄o ka Paamenasi ka sere Nikola Antis̄ogii wi u ḡos̄ira Yuu. ⁶Ba ka bu da gorobun mi, ma ḡoroba bu kanaru kua ba bu n̄ama s̄and̄i wiro.

⁷Nge m̄eya Gusun̄on gari yi ka kpararam̄o baama. Ma naane dokeobun geera sosim̄o ta d̄ao Yerusalem̄o, ma ȳaku kowo dabira maa naane doke.

Ba Etieni mwa

⁸Etieni wi, Gusun̄o u n̄un durom bakam kua u n̄un dam k̄a, ma u s̄om maamaakiginu ka ȳirenu kua t̄mbun suunu s̄ao. ⁹Adama dur̄obu gabu saa Yuuban menn̄o yerun di te ba ra soku tii m̄ow̄obuguru, ka Sirenin Yuu gabu ka Alesandirigibu ka gabu saa Silisi ka Asin di ba seewa ba ka Etieni sikirinam̄o.

10 Adama ba kpána bu nùn kámia yèn s̄s̄ u gari gerum̄o ka Hunde D̄eron dam ka bwisi. 11 Yera ba dur̄abu gabu gobi k̄a asiri s̄o bu ka gere ma ba nua u M̄owisi ka Gusun̄o gari kam gerusi. 12 M̄eya ba ka t̄ambun m̄aru seesia, ka guro gurobu ka wooda ȳer̄obu. Ba da Etienin mi ba nùn m̄wa ma ba ka nùn da Yuuban guro gurobun m̄enn̄on wuswaā. 13 Yen biru ba ka dur̄abu gabu na be ba nùn seeda weesugia diisi ba n̄e, dur̄o wini u ra n besen s̄a yee d̄eraru ka M̄owisin wooda sankum̄wa. 14 Domi sa nua u gerua ma Yesu Nasaretigii wi, u koo s̄a yee teni sura, kpa u besen deema kpuro k̄osi ye M̄owisi u sun w̄e. 15 Be kpuro be ba s̄s̄ m̄enn̄o ge s̄o, ba Etieni noni girari, ma ba wa win wuswaa ballimo nge Gusun̄on ḡoradogia.

7

Etienin waasu

1 Yera ȳaku kowo t̄onwero u Etieni bikia u n̄e, gari yi, geema?

2 Etieni u wisa u n̄e, n̄en bisibu ka n̄en baababa i man swaa dakio. Gusun̄o yiikogii u besen baaba Aburahamu kure sanam me u w̄a Mesopotamin tem s̄o u sere sina Harani, 3 u nùn s̄ōwa u n̄e, u win dusibu ka win tem derio kpa u da tem gam me u koo nùn s̄ōsi. 4 Yen s̄ōna Aburahamu u Kaladegibun tem yara, ma u da u sina Harani. Ye win baa u gu u kpa, Gusun̄o u nùn seeyama min di, u na tem me s̄o, mi b̄e i w̄a t̄e. 5 Sanam me, u n̄ nùn ayeru garu k̄a tem me s̄o, baa naa dabusa teeru, adama baa me Aburahamu kun gina bii mara Gusun̄o u nùn n̄o m̄weeru kua ma u koo nùn tem me w̄e, kpa mu n s̄a wi ka maa win bibugim. 6 Ye wee ye Gusun̄o u Aburahamu s̄ōwa. U n̄e, win b̄iba koo soru di tem tukum̄o mi ba ko n s̄a yobu, kpa bu noni sw̄aaru wa sere w̄ō n̄eru (400). 7 Gusun̄o u maa n̄e, win tii koo ka bwese te siri te ta koo bu ko yobu. Yen biru ba koo yari tem min di bu na tem me s̄o mi ba koo nùn s̄a. 8 Saa ye s̄o, Gusun̄o maa Aburahamu bango kobun wooda w̄e. Ma Aburahamu u win bii Isaki bango kua ye ba wi mara u kua s̄ō n̄ōba ita. Nge m̄eya Isaki u maa Yak̄abu kua, ma Yak̄abu u maa win bibu w̄akura yiru kua nge me. Bera ba kua Yuuban bwesenu w̄akura yirun baababa.

9 Yak̄abun bii be, ba ka Yosefu nisinu kua, ma ba nùn Egibitigibu d̄ore ba ka doona. Adama Gusun̄o u w̄a ka wi, 10 ma u nùn yakia saa win wahala kpuron di. U maa nùn bwisi k̄a ma u dur̄om wa, Egibitin sina bokon mi, ma u nùn kua Egibitin tem ȳero ka maa win yenu ȳero. 11 Ḡōra tunuma Egibiti ka Kananin tem s̄o ta bu noni s̄ōwa too too. Besen sikadoba ba n̄ ḡānu wa bu di. 12 Ye Yak̄abu u nua ma d̄īanu w̄a Egibiti, u besen sikado be gara mi, n̄on ḡbiikuru. 13 Ye ba

da mi n̄on m̄eruse, Yosefu u tii win maabu tubusia, ma Egibitin sun̄o u maa Yosefun dusibu gia. 14 Ma Yosefu u Yak̄abu win tundo sokusia ka win dusibu kpuro bu na win mi. Ben geera s̄a t̄ambu wata ka w̄akura n̄ōbu. 15 Nge m̄eya Yak̄abu u ka da Egibiti. Miya u gu, miya maa besen sikado be, ba gu. 16 Ma ba ka be kpuron gonu wura Sikemua ba nu kp̄e siki kpee w̄rugiru s̄o te Aburahamu dwa Ham̄arin bibun mi Sikemua.

17 Ye saa ya turuku kua ye Gusun̄o u koo ka win n̄o m̄weeru yibia te u Aburahamu kua, besen t̄amba sosim̄o ba dabiam̄o Egibiti 18 sere n ka kua sina boko goon waati wi u kun Yosefun gari ȳe. 19 Sina boko wi, u besen t̄ambu noni w̄kua u ka bu k̄sa kua, u bu tilasi kua bu ka ben bii w̄enu k̄s̄ kpa nu gbi. 20 Saa ye s̄ōra ba M̄owisi mara. Bii bur̄awa wi u Gusun̄o w̄erem̄o. Ba nùn n̄ōri suru ita win t̄undon ȳenu. 21 Ye ba ka nùn da ba k̄s̄, Egibitin sun̄on bii t̄on kur̄o u nùn sua u kua nge win tiin bii. 22 Ba nùn Egibitigibun keu kpuro s̄ōsi ma u kua t̄on boko gari gerubu ka kookoosu s̄o.

23 Sanam me u w̄ō weeru tura, u ḡōru doke u win t̄ambu Isireliba beram da. 24 U wa Egibitigii goo u ben turo noni s̄ōm̄o. U wigii faaba da, ma u Egibitigii wi so u go. 25 Ū tamaa s̄a win t̄amba koo tubuwa ma Gusun̄owa nùn gara u ka bu yakia, adama ba n̄ tuba. 26 Yen sisiru u deema ben gaba sannam̄o. Ma u k̄i u bu yakiana u n̄e, i n̄en gari swaa dakio. B̄e, be i s̄a dusinu, m̄ban s̄ōna i m̄era koonam̄o. 27 Adama dur̄o wi u win beruse noni s̄ōm̄o mi, u M̄owisi b̄aria u n̄e, wara nun kua besen wirugii ka siri kowo. 28 A k̄i a maa man gowa nge me a Egibitigii wi go gia? 29 Ye M̄owisi u gari yi nua, u kpikuru sua Madianin tem gia. Miya u bii t̄on dur̄abu yiru mara.

30 W̄ō weerun biru, Gusun̄on ḡorado u M̄owisi kurema aw̄i gee s̄o, yi yi s̄āre yi d̄ō m̄waaram̄o, gbaburu s̄o mi guuru gara w̄a te ba ra soku Sinai. 31 M̄owisi u biti soora ye u yi wa, ma u yi susi u m̄era tii. Sanam m̄eya u Yinni Gusun̄on n̄o nua ga gerua ga n̄e, 32 wiya Gusun̄o win sikadoban Yinni, wiya Aburahamu ka Isaki ka Yak̄abun Yinni. Ye M̄owisi u nua me, yera u diira, u n̄ maa k̄aka u yam mi m̄era. 33 Yinni Gusun̄o nùn s̄ōwa u n̄e, u win salubata pweto, domi yam mi u ȳō mi, yam d̄erama. 34 N wee, u win tambun noni sw̄aaru wa te ba waam̄o Egibiti. U ben weeweenu nua, yera u sarama u ka bu faaba ko. T̄e, u na u nùn ḡari Egibiti.

35 M̄owisi wi ba yina mi, ba n̄e, wara nùn kua ben wirugii ka siri kowo, wiya Gusun̄o u gara u kua ben wirugii ka faaba kowo, ka Gusun̄on ḡorado win somiru wi u nùn kure aw̄i s̄o. 36 Dur̄o wiya u bu yara saa Egibitin di. U maamaaki ka s̄m̄ damginu kua Egibiti ka nim w̄aku s̄o ge ba m̄ō Naa yari ka maa

gbaburu sɔɔ mi ba kua wɔɔ weeru. ³⁷ Mɔwisi wiya u Isireliba sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ koo bu sɔmɔ goo seeya ben bweserɔ, nge wi. ³⁸ Mɔwisi wiya u wɔa gbaburɔ Isireliban sunu sɔɔ, ka besen baababa sannu, ka maa Gusunɔn garado wi u ka nɔn gari kua guuru wɔlɔ te ba ra soku Sinai. Ma u Gusunɔn gari wɔarugii mwa, u ka sun yi wɛ.

³⁹ Adama besen baaba be, ba yina bu nɔn mem nɔɔwa. Ba nɔn yina ba kɔ bu kpam wura Egibitii. ⁴⁰ Yen sɔna ba Aroni sɔɔwa ba nɛɛ, u bu bɔnu kuo ni nu koo bu swaa gbiiya. Domi Mɔwisi wi, wi u bu yarama saa Egibitin tem di, ba n̄ yɛ ye n nɔn deema. ⁴¹ Dɔma tera ba bwɔaroku kua ge ga ka naa buu weene, ma ba gu yɔkuru koosi. Ma ben nukura dora ben nɔman sɔmburun sɔ. ⁴² Adama Gusunɔ u tii gawa ben min di, ma u dera ba sɔ ka suru ka kperi sɔwa, nge mɛ u gerua win sɔmɔbun tireru sɔɔ u nɛɛ,

“Bɛɛ Isireliba i ka kua wɔɔ weeru gbaburu sɔɔ i man yɔkunu ka kɛnu kuare?”

⁴³ Bwɔarokuna i sɔɔwa ni i kua i ka bɔnu sɔ, nge Mɔlɔkun kuu bekurugiru ka Refanin kpera.

Yen sɔna na kon bɛɛ bɔrie sere Babilonin bera gio.”

⁴⁴ Besen baababa ba raa Gusunɔn kuu bekurugiru mɔ te ta sɔa seeda ma u wɔa ka be. Mɔwisi u tu kua nge mɛ wi u ka nɔn gari kua, u nɔn sɔɔwa. U tu kuawa mam mam nge te u wa. ⁴⁵ Ma besen baababa be ba tu tubi di, be ka Yosue ben gbiiikoo, ba ka tu dua tɔn tukobun tem sɔɔ mɛ ba mwa sanam mɛ Gusunɔ u tɔn tuko be gira. Ma ta wɔa mi sere Dafidin waati. ⁴⁶ Gusunɔ u ka Dafidi nɔnu geu mɛɛra, ma u kanaru kua u ka kpɔi u wi Yakobun Yinni diru bania. ⁴⁷ Adama Salomɔwa u nɔn dii te bania.

⁴⁸ Ka yen de kpuro Wɔrukoon wɔa yera kun wɔa dinu sɔɔ ni tɔnu u bana. Nge mɛ Gusunɔn sɔmɔ goo u yorua,

⁴⁹ “Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

wolla nen sina gɔna.

Ma tem mu sɔa nen naa sɔnditia.

N n mɛn na, dii teren bwesera i ko i man bania.

Nge wɔa yee terɔ ta ko n sɔa nen wɛra yeru.

⁵⁰ N n̄ nen nɔma ya ye kpuro taka kua?”

⁵¹ Etieni u maa bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ degangamgibu! Bɛɛn gɔrusu ka bɛɛn swasu su sɔa nge be ba n̄ Gusunɔ nasiegisu, i ra n Hunde Dɛero yinamɔ, i mɔwa nge bɛɛn baababa. ⁵² Gusunɔn sɔmɔ wara bɛɛn baababa ba n̄ nɔni sɔɔwa. Ba bu go be ba Geegii naarun gari kua, ma tɛ, bɛɛn tii i Geegii wi kɔrumɔtɔnu kua i nɔn go. ⁵³ Bɛɛya i Gusunɔn wooda mwa ye ba bɛɛ wɛ Gusunɔn garadoban min di. Adama i n̄ ye mem nɔɔwɛ.

⁵⁴ Ye ba Etienin gari yi nua, ba mɔru besira sere ba ben nikibii dwɛɛmɔ. ⁵⁵ Adama Etieni u Hunde Dɛero yiba, ma u wɔllu nɔni girari u Gusunɔn yiiko wa, u maa Yesu wa u yɔ Gusunɔn nɔm geuɔ. ⁵⁶ Ma u nɛɛ, wee, na wa wolla wukiare, ma Tɔnun Bii u yɔ Gusunɔn nɔm geuɔ.

⁵⁷ Sanam meya ba ben swasu kɔrua ka nɔma, ba kuuki kua, ma ba duki da sannu ba nɔn kunisi. ⁵⁸ Ba nɔn gawa ba yara wuun di, ma ba nɔn kpenu kasukum wɔri. Tɔn be, ba ben kumboorosu pweta ba yi aluwaasi goon mi wi ba ra nɛɛ Sɔɔlu. ⁵⁹ Sanam mɛ ba Etieni kpenu kasukumɔ u kanaru kua u nɛɛ, Yinni Yesu, a nen hunde mɔɔ. ⁶⁰ U yiira u gbɔra wɔlɔ u nɛɛ, Yinni a ku bu tora teni garisi.

Ye u yeni gerua u kpa, ma u gu.

8

¹ Saa ye, Sɔɔlu u ka be ba Etieni go nɔɔ tia sɔa.

Sɔɔlu u Yesun yigberu nɔni sɔɔwa

Saa dɔma ten diya ba Yesun yigbe te ta wɔa Yerusalemɔ nɔni sɔɔ bakabu torua. Naane dokeobu kpuro ma n kun mɔ gorobu, ba yarina ba da Yudean temɔ ka Samarin temɔ. ² Ma durɔbu gabu be ba Gusunɔn bɛɛɛ yɛ, ba Etieni sikua ka nuku sankira bakanu.

³ Adama Sɔɔlu u kookari mɔ u ka Yesun yigberu kam koosia. U yenusu duurimɔ u tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu gawamɔ u bu kpɛɛmɔ pirisam sɔɔ.

Filipu u Labaari gea waasu mɔ Samaria

⁴ Be ba yarina ba da baama kpuro ba Labaari gea waasu mɔ. ⁵ Filipu u da Samari marɔɔ ma u wuu gen tɔmbu Kirisi win gari waasu kua. ⁶ Tɔn warusu su win gari nua ma su sɔm maamaakiginu wa ni u kua, ma be kpuro ba win gari swaa daki mam mam. ⁷ Filipu u wɛɛkunu gira tɔn dabinnu wasin di, ma nu yarimɔ ka wuri beke. U maa yemɔ dabinnu bekia, ka bɛn wasin bee tia gu. ⁸ Ma nuku doo bakabu wɔa wuu ge sɔɔ.

⁹ Durɔ goo wɔa wuu ge sɔɔ, wi ba ra nɛɛ Simɔɔ. U ra n ka dobo dobo maamaaki dabiru mɔ Samarigibun wuswaaɔ, u maa tii garisi tɔn boko. ¹⁰ Tɔmbu kpuro bwɛɛbwɛɛbu sere ka damgibu, ba ra n win gari swaa daki gem gem kpa ba n mɔ, wiya Gusunɔn dam bakam mɔ.

¹¹ Ba ra nɔn swaa daki yɛn sɔ saa tɛɛbun di win dobo dobo ya ra n bu biti sɔa. ¹² Adama ye tɔmba Labaari gea naane doke ye Filipu u bu waasu kua, ye ya ka Gusunɔn bandu ka Yesu Kirisin yisuru yɔ, ba bu batemu kua tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. ¹³ Simɔɔn tii maa naane doke ma ba nɔn batemu kua. U Filipu swii baama kpuro ma u biti kua too ye u sɔm damginu ka maamaaki wa ye ya kooramɔ.

¹⁴ Ye goro be ba wɔa Yerusalemɔ ba nua ma Samarigibu ba Gusunɔn gari naane doke

ba bu Piεε ka Yohanu gəria. ¹⁵ Ye ba tura mi, ba kanaru kua naane dokeo ben sō Hunde Dεero u ka du be sō. ¹⁶ Domi Hunde Dεero kun gina sarame ben goon mi, ba gesi bu batemu kuawa ka Yinni Yesun yīsiru. ¹⁷ Yera Piεε ka Yohanu ba bu noma sōndi wirō, ma Hunde Dεero dua be sō.

¹⁸ Ye Simō u wa ma Hunde Dεero dua be sō sanam me gəro be, ba bu noma sōndi wirō, yera u kī u bu gobi kē. ¹⁹ U neε bu maa nūn yiiko ye wεεyō, kpa baawure wi u nōmu sōndi wirō Hunde Dεero u n da du yēro sō.

²⁰ Adama Piεε nūn sōwa u neε, wunε kaa kam ko ka wunen gobi sannu yēn sō a tamaa kaa kpī a Gusunōn kēru ka gobi dwe. ²¹ A n kpē a n noma mō sōmbu te sō, domi wunen gōru ga n dee dee sāa Gusunōn wuswaa. ²² Yen sō, a gōru gōsiio wunen kom kōsum di, kpa a Yinni kana u nun wunen bwisiku kōsunu suuru kua n n koo koorā. ²³ Domi na wa ma wunen daa ya sosu, ma toraru ta nun bōkua.

²⁴ Simō u bu wisa u neε, bεen tii i man kanaru kuo Yinnin mi kpa gāa ni i man sōwa mi, nu ku man deema.

²⁵ Ye ba seeda ye di ma ba Yinnin garin waasu kua ba kpa, ba gōsira ba Yerusalemun swaa wōri. Nge me ba dō ba Labaari gean waasu mō Samarin baru kpa dabinu sō.

Filipu ka Etiopin wirugii goo

²⁶ Adama Yinnin gərado goo u ka Filipu gari kua u neε, u seewo u da sō yēsan nām dwaru gia u swaa ye swīi ye ya dō saa Yerusalemun di sere ka Gasa. Swaa ye, swaa tōkara.

²⁷ Ma u seewa u da. Miya u Etiopin tōn kurō sunōn dukian wunanōsun wirugii wa wi ba maatam kua. Durō wi, u da Yerusalemō u ka Gusunō sā. ²⁸ Yera u wio u sō win dumin kēke sō u Gusunōn sōmō Esain tireru garimō. ²⁹ Hunde Dεero u Filipu sōwa u doo kēke yen bōkua.

³⁰ Filipu u duka da kēke yen mi, ma u nua durō wi, u garimō Gusunōn sōmō Esain tireru sō. U nūn bikia u neε, n nun yeeri ye a garimō mi?

³¹ Wirugii wi, u wisa u neε, amōna n ko n ka man yeeri ma n kun mō goo u man yi tubusia.

Ma u Filipu kana u kēke ye yōma bu sina sannu. ³² Ye wee ye durō wi, u garimō saa Gusunōn garin di.

“Ba ka nūn da nge yāa te ba koo saka. Nge yāa buu ge ga maari sēε sanam me ba gen sansu buramō, nge meya u n win nō baaye.

³³ Ba nūn kawa, ma ba yina bu nūn siria dee dee.

Wara koo kpī u saa yen tōmbun gari gere. Domi ba nūn wāaru wunari, u n maa wāa tem me sō.”

³⁴ Durō wi, u Filipu bikia u neε, na nun kanamō, a man sōwō waran sōna Gusunōn sōmō wi, u yeni yorua. Win tiin sōna? Nge goon sō.

³⁵ Yera Filipu u waasu wōri. U torua ka sōmōn gari yi, ma u nūn Yesun Labaari gea tubusia.

³⁶ Nge me ba dō sannu swaa ye sō, ba tura daaru garun mi, mi nim wāa. Ma durō wi, u neε, nim wee, mba n man tie na n kon ka batemu ko. [

³⁷ Filipu u nūn wisa u neε, kaa kpī a batemu ko a n naane doke ka wunen gōru kpuro.

Durō wi, u neε, meya na naane doke ma Yesu Kirisi sāawa Gusunōn Bii.]

³⁸ Ma wirugii wi, u dera ba win kēke yōrasia. Wi ka Filipu ba sara ba da daaru mi, ma u nūn batemu kua. ³⁹ Ye ba yara min di, Yinnin Hunde u ka Filipu doona. Wirugii wi, u n maa nūn wa, adama u win swaa wōri u doona ka nuku dobu. ⁴⁰ Filipu maa deema u wāa wuu gagu sō ge ba ra soku Asōtu. U Labaari gean waasu kua mi, ka maa wuu si su wāa swaa ye sō kpuro sere u ka tura Sesareō.

9

Sōulun gōru gōsiabu

(I maa mεerio Gərobun Kookoosu 22:6-16, 26:12-18)

¹ Sanam me sōra Sōulu u yōrari dim dim u Yinnin bwāabu nōni sō u bu go. Ma u da yāku kowo tōnweron mi, ² u nūn bikia u Yuuban mēnno yenugibu tirenu kua be ba wāa Damasiō kpa u n gabu wa be ba swaa ye swīi, n n tōn durōbun na, n kun me tōn kurōbu, u ka kpī u bu mwa u bōke u ka da Yerusalemō.

³ Sanam me Sōulu u dō, ye u Damasi turuku kua, suuru sō yam nūn burure wollun di. ⁴ Yera u wōruma temō, ma u nōo gagu nua ga neε, Sōulu, Sōulu, mban sōna a man nōni sōmō.

⁵ Sōulu u bikia u neε, Yinni wuna were.

Ma Yinni neε, neεna Yesu wi a nōni sōmō.

⁶ A seewo a du wuu ge sō, ba koo nun sō ye kaa ko.

⁷ Durō be ba sanum me dō ka wi, ba yōra ba mari sō sō. Ba nōo ge nua, adama ba n goo wa. ⁸ Sōulu u seewa tem di, adama baa me u win nōni wukia u n yam wa. Ba win nōmu nenuawa ba ka dua Damasiō. ⁹ U wōko kua sō ita. U n di saa ye sō, u n maa nōra.

¹⁰ N deema naane dokeo goo wāa Damasiō wi ba ra neε Anania. Yinni u ka nūn gari kua kāsiru sō u neε, Anania.

Ma Anania u neε, ne wee Yinni.

¹¹ Yinni nūn sōwa u neε, a seewo a da swaa ye ba ra neε Dendaru, Yudasin dirō, a bikia mi durō goo wāa wi ba ra soku Sōulu Taasigii. Wee, u kanaru mō. ¹² Kāsiru sō u durō goo wa wi ba ra neε Anania, wi u dua mi

u wāa ma u nūn nōma sōndi wirō u ka kparam yam wa.

¹³ Anania u nēē, Yinni tōn dabina nu man durō win labaari sōōwa, ka kōsa kpuro ye u wunen tōmbu kua Yerusalemū. ¹⁴ Ma sa nua yāku kowo tōnweroba nūn nōō kā u ka tōmbu kpuro mwa be ba wunen yīsiru sokumō mini.

¹⁵ Adama Yinni nūn sōōwa u nēē, a doo domi na durō wi gōsa nēn sōmō u ka nēn yīsiru kpara tōn tukobun mi, ka sinambu ka maa Isireliban suunu sōō. ¹⁶ Kon maa nūn sōōsi nge mē u koo nōni swāaru wa nēn yīsirin sō.

¹⁷ Ma Anania u seewa u da u dua diru mi, u Sōlun wiru nōma sōndi u nēē, Sōlun nēn beruse, Yinni Yesu wi u nun kure swaōō sanam mē a sisi, wiya man gōrima a ka yam wa kpa a Hunde Dēero yibu.

¹⁸ Mii mii gāanu wōruma win nōnin di nge swāan kokosu, ma u kparam yam wa. U seewa, ma ba nūn batemu kua. ¹⁹ Ye u di u kpa ma win dam mu wurama.

Sōlun u waasu mō Damasio

Ma Sōlun u sina sōō yiru ka naane dokeobu Damasio. ²⁰ Yande u da Yuuban mēnno yenō u waasu mō u gerumu ma Yesu sāawa Gusunōn Bii. ²¹ Be kpuro be ba gari yi nua, ba biti kua ba bikiana ba nēē, n n durō wiya mi, wi u raa be ba Yesun yīsiru sokumō goomō Yerusalemū, ma u na mini u ka bu mwa u bōke u ka da yāku kowo tōnwerobun mi?

²² Sōlun waasu ya dam sosimō, u bu sōōsimō kam kam ma Yesu u sāawa Kirisi wi Gusunō u gōsa, sere Yuu be ba wāa Damasio ba kpana bu wi gari wisi.

²³ Sōō mēerun biru Yuuba ba wesiana bu Sōlun go, ²⁴ ma Sōlun u gari yi nua. Ma ba wuu gen gbārarun kōnnōsu kōsum wōri sōō sōō ka wōkuru bu ka nūn wa bu gōn sō. ²⁵ Adama wōkuru sōō, Sōlun bwāabu ba nūn sarasia ka bireru saa gbārarun fenenti gaan di.

Sōlun wāa Yerusalemū

²⁶ Ye Sōlun u wurama Yerusalemū u kī u ka naane dokeobu mēnna, adama be kpurowa ba nūn berum sāa, ba n tamma u kua naane dokeo. ²⁷ Yera Baanabasi u ka nūn da gorobun mi, ma u bu sōōwa nge mē Sōlun u Yinni wa Damasīn swaōō, ma Yinni u ka nūn gari kua. U maa bu tubusia nge mē Sōlun u ka Yesun yīsiru waasu kua ka wōrugōru Damasīo. ²⁸ Gari yin biru Sōlun u wāa ka be sannu, u bōsu Yerusalemū, u waasu mō ka wōrugōru Yinnin yīsiru sōō. ²⁹ U maa ka Yuu be ba Gerekim tōna gerumō, gari kua gasō ka sikirinō, adama ba swaa kasu bu ka nūn go. ³⁰ Sanam mē wigibu ba gari yi nua ba ka nūn da Sesareo ma ba dera u doona Taasīo.

³¹ Nge mēya Yesun yigberu Yudeaō ka Galileo, ka Samaria, ta ka alafia wa, ta dam mō, ma ta sosimō ta dōō Yinni Gusunōn nasiaru sōō ka Hunde Dēeron dam kēru.

Enen bekiabu

³² Piēē u maa bōsu baama kpuro. Yera sōō teeru u naane dokeobu beram da be ba wāa Lidaō. ³³ Miya u durō goō wa, win yīsira Ene. U sāawa yemō, u n seere win kpin yerun di saa wōō nōōba itan di. ³⁴ Piēē u nūn sōōwa u nēē, Ene, Yesu Kirisiwa nun bekiamō, a seewo a wunen kpin yeru sōmē.

Mii mii u seewa. ³⁵ Tōmbu kpuro be ba wāa Lidaō ka Saronin baru kpanu sōō ba nūn wa, ma ba gōru gōsia ba Yinni naane doke.

Dōōkasi u wurama gōrin di

³⁶ N deema, Yoepō tōn kurō naane dokeo goō wāa mi, win yīsira Tabita. Teya ba maa mō Dōōkasi ka Gerekim. Kurō wi, u ra n sōm geenu mō kpa u n sāarobu somimō. ³⁷ Yera u bara u gu. Ba win goru disī wōka ba ka da ba kpi gidambisa wōllō. ³⁸ Yoepō ka Lida kun tondine, yen sōna, ye naane dokeo be ba wāa Yoepō ba nua ma Piēē u wāa Lidaō, ba nūn tōmbu yiru gōria bu nūn sō u na ben mi fuuku fuuku. ³⁹ Ma Piēē u seewa u ka bu da. Ye u tura mi, ba ka nūn da gidambisa yen wōllō. Gōminibu kpuro ba yō win bōkuō ba sumō ba nūn yabenu ka yānu ganu sōōsimō ni Dōōkasi u kua sanam mē u wāa ka be. ⁴⁰ Piēē u be kpuro yara dii ten min di ma u yiira u kanaru kua. Yen biru u sīira goō ten bera gia u nēē, Tabita a seewo.

Yera kurō wi, u nōni wukia. Ye u Piēē wa u seewa u sina. ⁴¹ Ma Piēē u nūn nōmu nēnu u seeya u yōrasia. Ma u naane dokeobu ka gōmini be soka u bu Dōōkasi sōōsi wasiru. ⁴² Yenin labaari ya nōra Yoepō kpuro, ma tōn dabinu nu Yinni naane doke. ⁴³ Piēē u sōō mēeru kua Yoepō, yana kowo goon mi, wi ba ra soku Simōō.

10

Piēē ka Kōōneru

¹ Tabu sunō goō u wāa Sesareō tabu kowobun wuuru sōō te ba ra nēē Italigiru, win yīsira Kōōneru. ² Durō wi, u Gusunō nasie too, wi ka win yēnugibu kpuro ba Gusunō sāamō. U ra kanaru ko, u ra maa Yuuban sārōobu somi gem gem. ³ Sōō teeru, kōba itan saka, u Gusunōn gōrado wa kāsiru sōō, u na win mi u nūn soka u nēē, Kōōneru.

⁴ U gōrado wi nōni girari tii kua berum u nēē, mba n kua yinni.

Gōrado nūn sōōwa u nēē, Gusunō u wunen kanaru mwa, u maa wunen sōm geenu wa ma u nun yaaya. ⁵ Tē, a gabu gōrio Yoepō bu durō goō sokuma wi ba ra nēē Simōō, wi ba maa mō Piēē. ⁶ U sāawa sōō yana kowo goon yēnuō wi ba mō Simōō. Win dira wāa nim wōkun bōkuō.

⁷ Ye wōllun gōrado wi, u ka nūn gari kua u doona u kpa, Kōōneru u win sōm kowobu yiru soka ka tabu kowo be ba ra n wāa win

bəkuən turo wi u Gusunə nasie. ⁸ U bu ye kpuro tubusia, ma u bu gara Yopeə.

⁹ Yen sisiru saa ye ba wāa swaaə ma ba Yope turuku kooma, Piεε u yəwa dii tɛɛra wəllə sɔə sən saka u ka kanaru ko. ¹⁰ N deema gɔra wi mə ma u ki u di. Ye ba nūn doo kuamme yera u kasa. ¹¹ U wa Gusunə wəlla wukiara ma beku te ta s̄aare ḡəgə bəko ta sarama, ba ten goonu nne deria. ¹² Te sɔə, yeε bwese bwesekawa wāa mi, yi yi naasu nne mə ka yi yi kabirimə ka gunəsu. ¹³ Ma Piεε u nəə gagu nua ga neε, Piεε a seewo a ye go a tem.

¹⁴ Adama Piεε u neε, aawo pai Yinni, na n̄ yaa seserugia diire.

¹⁵ Nəə ge, ga kpaḡ gerua ga neε, ye Gusunə u sokumə diira a ku maa ye garisi seseru.

¹⁶ Nge meya n kua sere nən ita. Yande beku te, ta wura wəllə.

¹⁷ Ma Piεε u biti soora u tii bikia, mba kāsī ten tubusianu. Saa yera Kəənɛru goro be ba raə Siməən yenu bikiamə, ba gu kame ba ȳə gen kənnəwə. ¹⁸ Ba yenugibu nəə k̄ə ba bikia sɔə goo ù n wāa mi, wi ba ra soku Siməə Piεε.

¹⁹ Sanam me Piεε u kāsī te bwisikumə, Hunde Dεero nūn s̄əwə u neε, n wee, tambu ita gaba nun bikiamə. ²⁰ A seewo a sara a bu ȳsiri a ku diriri domi nena na bu gorima.

²¹ Ma Piεε u sara u da ben mi u neε, nena durə wi i kasu. Mba i kasum na.

²² Ba neε, Kəənɛru tabu sunəwə nun kasu, wi u s̄aə geegii u Gusunə s̄aməə ma Yuuba kpuro ba win seeda gea dimə. Wəllun gərado dεero goəwə nūn s̄əwə u nun kasusio kpa u wunen nəən gari nə.

²³ Yera Piεε u durə be duusia yenuə u bu yaare kua.

Yen sisiru u ka bu swaa wəri, ma Yopen naane dokeobu gaba maa nūn ȳsiri. ²⁴ Yen s̄ə itaseru ba Sesare tura, ba deema Kəənɛru u win dusibu ka win bərbə menne u ka bu mara. ²⁵ Saa ye Piεε u yenu ge duo, Kəənɛru u ka nūn yinnə da u nūn kpuna. ²⁶ Adama Piεε u nūn seesia u neε, a seewo, domi nen tii tənua.

²⁷ Saa ye u ka Kəənɛru gari mə, u dua dirə u wa wee tən dabinu menne. ²⁸ Ma u neε, b̄en tii i ȳə ma Yuuban wooda ya yina Yuu u ka tən tuko menna n̄ kun me u da win yenuə. Adama Gusunə u man s̄əsi ma n̄ n̄ weene n goo soku disigii. ²⁹ Yen s̄əna na n̄ gafara kasu na na yande ye i man soka. T̄ə, na b̄e kanamə, i man s̄əwə mban s̄əna i man kasusia.

³⁰ Kəənɛru u neε, gisə s̄ə nnen amadaare, na kəba itan kanaru mə nen dirə. Suaru s̄ə durə goo u ȳra nen wuswaaə u yaberu sebua ta ballimə. ³¹ Ma u man s̄əwə u neε, ne, Gusunə u nen kanaru nua, u maa nen k̄ənu yaaya ni na ra bw̄əb̄w̄əbu k̄ə. ³² N goo gorio Yopeə u man Siməə Piεε sokuama wi u s̄aə s̄ə yana kowo goo wi ba mə Siməən yenuə

nim w̄əkun b̄əkuə. ³³ Yen s̄əna na nun gorio yande, a maa kua ye a ka na fuuku. T̄ə b̄eε kpuro sa wāa mini Gusunən wuswaaə su ka nə ye Yinni u nun s̄əwə a sun s̄ə.

Piεεn waasu Kəənɛru yenuə

³⁴ Ma Piεε u gari sua u neε, t̄ə na gia ka gem ma Gusunə u tumbu kpuro garisi tia. ³⁵ Baawure wi u nūn nasie ma u mə dee dee, u ra ȳero wure baa n̄ n bwese teren na.

³⁶ B̄eε i Labaari gea ȳə ye u dera ba Isireliba waasu kua, ye n s̄aə alafian gari saa Yesu Kirisin min di wi u s̄aə tumbu kpurun Yinni.

³⁷ I maa ȳə ye ya kooa Yudea kpuro s̄ə, ye ya torua Galileo, sanam me Yohanu u win batemun gari waasu kua u kpa. ³⁸ I Yesu Nasaretigiin baaru ȳə nge me Gusunə u nūn Hunde Dεero ka dam w̄ə. U da baama kpuro u sam geenu kua u tumbu b̄ekia be Setam u dam d̄əre, domi Gusunə wāa ka wi.

³⁹ B̄eε sa s̄aə yen seeda diobu ye u kua Yuuban baru kpaənə ka Yerusalemə. Ba maa nūn kp̄are d̄aə bunanaru wəllə ba go. ⁴⁰ Adama s̄ə itase Gusunə u nūn seeya gorin di, ma u dera u tii s̄əsi.

⁴¹ N n̄ maa mə tumbu kpurowa ba nūn wa ma n̄ kun mə b̄eε seeda diobu t̄əna be Gusunə u gosa yellun di, b̄eε be sa di sa n̄ra ka wi win seebu gorin din biru. ⁴² Ma u sun yiire su win gari tumbu waasu kua kpa su seeda di ma wiya Gusunə u kua wasobu ka goribun siri kowo.

⁴³ Gusunən saməbu kpuron gari yi win seeda dimə ma baawure wi u nūn naane doke u koo win toranun suuru wa win ȳisiran s̄ə.

Tən tukobu ba Hunde Dεero mwa

⁴⁴ Saa ye Piεε u gari mə, Hunde Dεero u sarama ben baawure s̄ə be ba gari yi swaa daki. ⁴⁵ Yuuban naane dokeo be ba da mi ka Piεε sannu, ba biti soora ȳən s̄ə Gusunə u maa win Hunde Dεero tən tukobu w̄ə.

⁴⁶ Domi ba nua tən be, ba ka barum tukum gari mə ba Gusunə s̄aramə. Piεε u bikia u neε, ⁴⁷ goo koo kp̄i u yina bu ka bu nim batemu ko b̄e s̄ə Hunde Dεero u dua nge b̄eε?

⁴⁸ U yiire bu bu batemu ko Yesu Kirisin ȳisiru s̄ə. Yen biru ba nūn kana u ka bu sina s̄ə yiru.

11

Piεε u Yesun yigberu

win gari tubusia Yerusalemə

¹ Gərobu ka naane dokeobu gabu Yudean tem kpuro s̄ə ba nua ma tən tukobu ba maa Gusunən gari nua ba yi wura. ² Sanam me Piεε u wura Yerusalemə, Yuuban naane dokeobu ba nūn taare w̄ə. ³ Ba neε u dua tən tukobun yenuə be ba n̄ bango kue, ma u yaa dibu di ka be sannu.

⁴ Yen s̄əna Piεε u bu gari yi tubusia saa yin toren di sere ka yin n̄rə. ⁵ U neε, sanam me na wāa Yope marəə, ye na kanaru mə s̄ə

teeru na käsiru wa. Na bekuru wa te ta sāa nge gōgo bōko ta sarama Gusunō wollun di, ba ten goonu nne derie ma ta yōra nen bōkuo. ⁶Ye na tu nōni girari na mēra na yē naasu nnēgi wa, ka gberun yē ka yē yi yi ra kabiri ka maa gunōsu. ⁷Ma na nōo gagu nua ga man soka ga nēe, n seewo n go kpa n tem. ⁸Adama na nēe, aawo pai Yinni, na n̄ yaa seserugia diire. ⁹Na kparam nōo ge nua saa wöllun di ga nēe, n ku gāanu soku seseru ni Gusunō u sokumō diira. ¹⁰Yabu yeni ya koorawa nōn ita, yen biru ya kparam wura wōllō. ¹¹Saa ye sōo mii mii, durōbu ita be ba man gōriama saa Sesaren di ba tunuma yenu mi na wāa. ¹²Hunde Dēero u man sōowa u nēe, n ka bu doo, n ku diriri. Besegibu nōba tia beni ba man yōsiri ma sa dua durō win yenuo. ¹³U sun sōowa nge mē u wöllun gōrado wa u yō win dirō u nēe, u goo gōrio Yopeo u ka Simōo sokuma wi ba maa mō Piēe. ¹⁴Wiya u koo nūn gari sō yi yi koo de wi ka win yenugibu bu faaba wa. ¹⁵Ye na nen waasu torua Hunde Dēero u sarama be sōo nge mē u kua besē sōo dōma te. ¹⁶Yera na Yinnin gari yaaya yi u nēe, Yohanu u ka nim batemu kua, adama ba koo bēe batemu ko ka Hunde Dēero. ¹⁷N n men na, Gusunō ù n bu kēru k̄a tēn bweseru u sun k̄a sanam mē sa Yinni Yesu Kirisi naane doke, wara nē n ka Gusunō swaa ganē.

¹⁸Ye ba gari yi nua, ba ben sikirinō mari, ma ba Gusunō siara ba nēe, Gusunō maa tōn tukobu ayeru wē bu ka gōru gōsia, kpa ba n wāaru mō.

Yesun yigberu Antiosi

¹⁹Naane dokeobu be ba raa yarina baama kpuro nōni swāarun sō te ta seewa sanam mē ba Etiēni go, ben gaba da sere tem mē ba sokumō Fēnisi ka maa tem bureru garu sōo te ba sokumō Sipu, ka maa wuu gagun mi ge ba sokumō Antiosi, ba Labaari gea kparamō, Yuuba tōnawa ba sōomō. ²⁰Adama naane dokeobu gabu be ba Antiosi da saa Sipu ka Sirenin di, ba maa tōn tukobu Yinni Yesun Labaari gea ye waasu kua. ²¹Yinni Gusunōn dam mu wāa ka be, ma tōn dabinu nu gari yi naane doke ma nu gōru gōsia nu wura Yinnin mi.

²²Yen labaari ya Yesun yigberu deema te ta wāa Yerusalemuo, ma ba Baanabasi gōra Antiosi mi. ²³Sanam mē u tura mi, ye u wa nge mē Gusunō u tōn be durom kua, win nukura dora. Ma u bu dam k̄a ba n ka Yinni manine ka ben gōrusu kpuro, ²⁴domi u sāa tōn geo u Hunde Dēero yiba ma win naane dokebu kpā. Ma tōn dabinu tii Yinni wē.

²⁵Yen biru u Taasi da u ka Sōolu kasu. ²⁶Ye u nūn wa u ka nūn da Antiosi mi. Be yiru ba sina mi wōo gira ba mēna ka Yesun yigberugibu ma ba tōn dabinu Gusunōn garin keu sōosi. Antiosi miya ba gbia ba naane dokeobu soka Kirisigibu.

²⁷Saa ye sōora Gusunōn sōmōbu gaba Antiosi da saa Yerusalemun di. ²⁸Ben turo, wi ba sokumō Agabusi, u seewa u yōra mēnnō sōo, ma u Gusunōn gari gerua ka Hunde Dēeron somiru u nēe, gōo bakara koo ko handunia kpuro sōo. Nge mēya ta tura kua tem yēro Kolodun waati. ²⁹Yera naane dokeobu ba gōru doke bu kēru marisia nge mē ben baawuren mōra nē, bu ka naane dokeobu somi be ba wāa Yudeao. ³⁰Ma ba kua mē, ba dera Baanabasi ka Sōolu ba ka tu da guro gorobun mi.

12

Ba Yakōbu go ma ba Piēe pirisōm doke

¹Sanam mē sōora sina boko wi ba sokumō Herodu, u Yesun yigberun tōmbu gabu nōma doke u ka bu nōni sō. ²Wiya dera ba Yakōbu, Yohanun mōo mwa ba go ka takobi. ³Ye u wa ma n Yuuba dore, u ma Piēe mwa. N wee saa ye, pēe ye ba n̄ seeyatia doken tōo bakara. ⁴Ye ba nūn mwa ba kpa, ba nūn pirisōm doke ma tabu kowobu wākura nōobu ka tia ba nūn kōsu. Ba bu yi nne nne. Herodu u gōru doke u nūn siri tōmbun wuswaaō Gōo sararibun tōo bakaran biru. ⁵Ba Piēe neni pirisōm sōo, adama Yesun yigberugibu ba kanaru mō gem gem win sō Gusunōn mi.

Ba Piēe yakia

⁶Tōo te Herodu u k̄i u nūn yara pirisōm di u ka da tōmbun mi, ten wākuru Piēe u dweeya tabu kowobu yirun suunu sōo. Ba nūn bōkua ka yōni yiru, ma kōsobu gaba maa wāa pirisōm kōnnōwō. ⁷Suaru sōo Yinnin gōrado u kurama ma pirisōm diē te, ta yam burura. Gōrado wi, u Piēe so yēsao u nūn yamia u nēe, u seewo fuuku fuuku.

Mii mii yōni yi, yi wōruma win nōman di. ⁸Ma gōrado u nēe, a wunen yaberu sebuo kpa a wunen salubata doke.

Piēe u kua mē, ma gōrado u kparam nēe, a wunen gōgo wukirio kpa a man swīi.

⁹Piēe u yara u nūn swīi, adama u tamaa u dosimōwa, u n̄ yē ye gōrado u mō n sāawa gem. ¹⁰Ba pirisōm kōso gbiikobu sarari ka yiruse, ma ba gambo sisugia tura ye ya wāa wuun bera gia. Yeya ya kenlara ka tii ma ba yara ba swaa doo kame, ba gu swīi. Ma gōrado wi, u Piēe deri suaru sōo.

¹¹Sanam mē sōora Piēe u tuba ye n nūn deema. Ma u tii sōowa u nēe, tē na gia ma geema. Yinni Gusunōwa u win gōrado gōrima u ka man yakia Herodun nōman di, ka maa ye kpuron di ye Yuuba ba k̄i bu man kua.

¹²Ye gari yi, yi nūn yeeri yi kpa, u da Maarin yenuo wi u sāa Yohanu Maakun mero. Tōn dabinu mēne mi, ba kanaru mō. ¹³Piēe u gambo so yenu kōnnōwō ma kurō sōm kowo goo wi ba ra soku Roda, u da u swaa daki. ¹⁴Ye u Piēe nōo tuba nuku dobu

kun dere u gambo kenie, ma u duka gəsira dirə u bu sšəwa ma Piεəwa wāa kənnəwə.
 15 Ba nūn sšəwa ba nεε, a wiiraməwa.

Adama u mə, ka geema ni.

Ma ba mə, win yarowa.

16 N deema Piεε u yš mi, u gambo soomə. Ye ba ye kenia, ba nūn tuba, ma ba biti soora.

17 U bu marisia ka nōmu, ma u bu tubusia nge mε Yinni Gusunə u ka nūn yara pirisəm di. U nεε, bu gari yi Yakəbu sš ka maa naane dokeo be ba tie.

Yen biru u doona u da gam gia.

18 Yen sisiru bururu nanda bakabu wāa tabu kowobun suunu sšə. Ba wəki ba mə, mana Piεε u doona. 19 Herodu u yiire bu nūn kasu, adama ba n nūn wa. Yen sšna u pirisəm kəsobu win gari bikia ma u wooda wε bu ka bu da bu go. Yen biru Herodu u seewa Yudean di u da u sina sšə mεeru Sesareə.

Herodun gəə

20 N wee Herodu u ka Tirigibu ka Sidonigibu məru bara gem gem. Yen sšna tən be, ba kparana ba da win mi sannu. Gbiikaa ba ka Balatu bəronu kua wi u sša sina bokon yenun səm kowobun wirugii. Yen biru ba da Herodun mi bu ka nūn suuru kana, domi ben temgibu ba ben dīanu waaməwa saa Herodun tem di.

21 Herodu u tūru yi te u koo bu wa. Ye tšə te, ta tura, u win gurumusuru sebua u sina win sina turaru wəlla ma u gari gerubu wəri. 22 Tən be, ba nεε, Gusunən nəəwa mini, n n tənuguu.

23 Mii mii Yinnin gərado u na u Herodu so ma kəkonu na nu win wasi di ma u gu yən sš wi tənū, u Gusunən yiiko mwa.

24 Saa ye sšə, ma Gusunən gari yi kpararamə yi sosimə.

25 Ye Baanabasi ka Səəlu ba ben səmburu kua ba kpa, ba wura Yerusalemə. Ma ba Yohanu Maaku sua, u ka bu da.

13

Ba Baanabasi ka Səəlu gəsa ba gəra

1 Gusunən səməbu ka keu koosiobu gaba wāa Antiosin Yesun yigberu sšə. Ben yīsa wee. Baanabasi ka Siməə wi ba sokumə tən wəko, ka Lusiu Sirengii, ka Manaheni wi ba nenua yenu teu ka Herodu sina boko, ka maa Səəlu. 2 Sšə teeru durə be, ba Yinni Gusunə sāmə ka nəə bəkuru sannu, yera Hunde Dεero u bu sšəwa u nεε, bu Baanabasi ka Səəlu wunə nənəm bu ka səmburu garu ko tən sš u bu soka.

3 Yen biru ye ba nəə bəkuru ka kanaru kpa, durə be, ba Baanabasi ka Səəlu noma səndi wirə, ma ba dera ba doona.

Baanabasi ka Səəlu ba Sipu da

4 Sanam mε Hunde Dεero u bu gəriə, Baanabasi ka Səəlu ba tura wuu gagun mi ge ba ra soku Selesi. Min diya ba goo nimkuu

dua, ba ka tem bureru garu da te ba ra soku Sipu. 5 Sanam me ba tura Sipun wuu gagu sšə ge ba ra soku Salamini, ba Gusunən gari waasu kua Yuuban mənno yenə. Yohanu Maaku u bu yšsiri u ka bu somi.

6 Ma ba tem bure baka te kpuro sarari ba tura sere wuuə ge ba ra soku Pafəsi. Miya ba Yuu dobo doboyii goo wa wi u sša səmə weesugii. Win yīsira Bariyesu. 7 U wāa ka Seegiu Pəlusi, Sipun tem yēro. Tem yēro wī, u sšəwa bwisigii, yera u Baanabasi ka Səəlu soka yən sš u kī u Gusunən gari nə.

8 Adama dobo doboyii wi, wi ba ra maa soku Elimasi ka Gerekim u bu yinari. U kookari mə u ka tem yēro wi gəsia naane dokebun swaan di. 9 Sanam mεya Səəlu wi ba maa sokumə Pəlu, wi u Hunde Dεero yiba, u dobo doboyii wi nənə girari 10 u nεε, wunε wi a taki dibu ka daa kšsa yiba, wunε Setam bii ka gāa geenu kpuron wεrə, sere domma kaa n kasu a Gusunən gem gəsia weesu. 11 Tē, wee, Gusunə u koo nūn nōmu tii, kaa wəko ko, a n maa yam wasi sšə mεeru.

Mii mii wəkorə durə wi wəri, u yam bia, ma u sīimə u babi u goo kasu wi u koo nūn nōmu nεnε. 12 Ye tem yēro wi, u wa ye n koorə, u Yesu naane doke. U biti soora Yinnin swaan garin sšə.

Pəlu ka Baanabasi ba wāa Pisidin tem sšə

13 Yen biru Pəlu ka win kpaasibu ba goo nimkuu dua Pafəsin di, ma ba wuu gagu tura ge ba ra soku Periga, Panfilin temə. Miya Yohanu u bu deri, u wura Yerusalemə. 14 Saa Perigan di ba da Antiosio, Pisidin temə. Tšə wērarugiru sšə ba da Yuuban mənno yero, ba sina. 15 Ye ba Məwisin woodan tirerun gam ka maa Gusunən səməbuginun gam gara ba kpa, mənno gen wirugibu ba bu gəria ba nεε mero bisibu, i n gari gεε mə yi yi koo təmbu dam kē i geruo. 16 Pəlu u seewa u yəra u ka bu nōmu marisia. U nεε, bεε Isireliba, ka bεε be i Gusunə nasie, i swaa dakio. 17 Gusunə bεse Isireliban Yinni u besen sikadoba gəsa ma u dera ba kua bwese bakaru sanam mε ba wāa Egibitin temə. Yen biru u bu yara min di ka win dam bakam, 18 ma u ka bu temana wšə weeru gbaburu. 19 U maa bwesenu nəəba yiru kpeerasia Kananin tem sšə, ma u nin tem win təmbu wε mu n sša begim. 20 Ye kpuro ya kua wšə nεeru ka weeraakuru (450).

Yen biru Gusunə u bu kparobu wē n ka girari Gusunən səmə Samuəlin waati. 21 Yera ba sunə bikia ma Gusunə u bu Səəlu Kisin bii wε, sad Bənyaməen bweserun di, ma u bandu di wšə weeru. 22 Ma Gusunə u nūn bandu yara u Dafidi kəsire kua, win sš u seeda di u nεε, u wa ma Dafidi, Isain bii u sša tənū win bweseru u kī, wi u koo win kīru kpuro ko. 23 Dafidi win bweserun diya, Yesu u yara wi Gusunə u kua Isireliban Faaba kowo nge

mε u naɔ mwεεru kua. ²⁴ Yesu u sere na, Yohanu u Isireliba kpuro waasu kua u bu sɔwa bu gɔru gɔsia bu batεmu ko. ²⁵ Sanam mε Yohanu u win sɔmburu kpeema, u ra nεε, u n sɔa wi ba mara, adama yεro u koo na win biru win baranu u n tura u pota.

²⁶ Tε, mero bisibu, bεε Aburahamun bwe-serun hibu, ka bεε be i Gusunɔ nasie, besera ba faaba yen gari goriama. ²⁷ Domi Yerusalemugibu ka ben wirugibu, ba n Yesu wi tuba, ba n maa Gusunɔn sɔmɔbun gari tuba yi ba garimɔ tɔɔ wεrarugiru baatere. Adama ba yi yibia sanam mε ba Yesu taare wε. ²⁸ Ba n gɔanu wa wi sɔɔ, ni nu ka gɔɔ weenε, adama ka mε, ba nεε, Pilati u nɔn goowo. ²⁹ Ye ba kpuro kua ba kpa ye ba yoria win sɔ, ba nɔn sarasia dɔa bunanaru wɔllun di, ba kpεε sikiru sɔɔ. ³⁰ Adama Gusunɔ u nɔn seeya gɔrin di. ³¹ Sɔɔ dabunun baa sɔɔ u tii tambu sɔɔsi be ba nɔn swiima Galilen di ba ka na Yerusalemuɔ. Tɔn beya ba tε sɔa win seeda diobu Isireliban mi. ³² Sa maa bεε Labaari gea naɔsiamɔ ye ya ka Gusunɔn naɔ mwεεru yɔ te u besen sikadoba kua. ³³ Ye kpurowa u sun kua besε be sa sɔa ben hibu sanam mε u Yesu seeya gɔrin di, nge mε ba yoria Dafidin womu yiruse sɔɔ, mi Gusunɔ u nεε,

“Wuna a sɔa nen Bii.
Gisɔra na kua wunen tundo.”

³⁴ Gusunɔ u raa gerua u koo nɔn seeya gɔrin di kpa u ku maa kɔsi. Yeya u gerua u nεε,
“Kon bεε domaru kua te ta deere ta n sika mɔ,
tɔn naɔ mwεεru na Dafidi kua.”

³⁵ Yen sɔna u kpam gerua Dafidin womu gagu sɔɔ u nεε,
“A n derimɔ wunεgii wi u naane mɔn wasi yi kɔsi.”

³⁶ Domi Dafidi u kua ye Gusunɔ u himba kua u ko win tiin waati sɔɔ. Yen biru u kpuna u gu ma ba nɔn sikua ka win sikadoba sannu ma win wasi kɔsa. ³⁷ Adama, wi Gusunɔ u seeya gɔrin di, win wasi kun kɔsa. ³⁸ N n men na negibu, i de i n yε ma saa win min diya sa bεε toranun suurun gari naɔsiamɔ. ³⁹ Wiya maa baawure wi u nɔn naane doke yakia kpuron di, ye Mɔwisin wooda kun kpε yu ko. ⁴⁰ Yen sɔ, i tii laakari koowo, kpa ye Gusunɔn sɔmɔba gerua n ku bεε deema, ye ba nεε,

⁴¹ “I mεerio, bεε tɔn yaako kowobu,
i biti sooro kpa i kam ko.
Domi kon gɔanu ko besen nɔni biru ni i n naane mɔ baa goo u n bεε nu tusia.”

⁴² Sanam mε Pɔlu ka Baanabasi ba yara menno yerun di, tɔn be, ba bu kanamɔ bu kpam bu gari yi sɔ tɔɔ wεrarugii kpaaru sɔɔ. ⁴³ Ye tɔmba yara menno yerun di, Yuuba dabiru ka maa tɔn tukobu be ba gɔsira Yuuba, ba Pɔlu ka Baanabasi swii. Goro be, ba ka bu gari kua ba bu dam kɔ ba n ka wɔa Gusunɔn durom sɔɔ.

⁴⁴ Tɔɔ wεrarugii kpa te sɔɔ, kaa nεε wuu gen tambu kpurowa ba menno bu ka Yinnin gari nɔ. ⁴⁵ Sanam mε Yuuba ba tɔn wɔru ge wa, ba nisinu kua. Ba Pɔlun gari siki, ba gari kɔsi gerumɔ. ⁴⁶ Adama Pɔlu ka Baanabasi ba gerua ka wɔrugoru ba nεε, tilasiwa bu bεε Yuuba Gusunɔn gari sɔ gbiika. Adama yɔn sɔ i yi yina, ma i n tii garisi be ba ka wɔaru te ta ku ra kpe weenε, n wee, sa ko bεε deri, kpa su da tɔn tukobun mi. ⁴⁷ N wee ye Yinni Gusunɔ sun yiire su ko. U nεε,

“Na bεε kua tɔn tukobun yam bururam, kpa i ka faaba da handunian goonu nne kpuro sɔɔ.”

⁴⁸ Sanam mε tɔn tuko be, ba gari yi nua, ben nukura dora, ma ba Yinnin gari siara. Ma be Gusunɔ u raa gɔsa wɔaru te ta ku ra kpen sɔ, ba naane doke.

⁴⁹ Ma gari yi, yi naɔra bera mi kpuro. ⁵⁰ Adama Yuu be, ba wuun wirugibu ka kuro yisirugibu be ba Gusunɔ sɔamɔ mɔru seeya, ma ba bu kpere bu Pɔlu ka Baanabasi nɔni sɔ, ma ba bu gira bera min di. ⁵¹ Goro be, ba bu ben naasun tua kpere, ma ba doona Ikonimuɔ. ⁵² Ka mε, naane dokeobu ba nuku dobu mɔ, ba Hunde Dεro yiba.

14

Pɔlu ka Baanabasi Ikonimuɔ

¹ Ikonimuɔ Pɔlu ka Baanabasi ba dua Yuuban menno yerɔ ma ba waasu kua sere tɔn dabinu naane doke, Yuuba ka maa Gerehiba. ² Adama Yuu be ba yina bu naane doke, ba tɔn tukobu mɔru seeya bu ka wa bu naane dokeobu kɔsa bwisikusi. ³ Goro be, ba sina mi sɔɔ mεeru, ba waasu mɔ ka wɔrugoru ba Yinni naane sɔa. U bu dam wε ba ka maamaaki ka sɔm damginu mɔ. Nge meya Yinni u ka sɔɔsi ma win durom mu sɔawa gem. ⁴ Adama wuu gen tambu ba banu kua yiru. Gaba yɔra ka Yuuba sannu. Gaba maa yɔra ka goro be.

⁵ Sanam meya tɔn tukobu ka Yuu gabu, ka ben wirugibu sannu ba naɔ tia kua bu ka goro be wahala ko, bu be kpenu kasuku. ⁶ Ye Pɔlu ka Baanabasi ba gia mε, yera ba kpikiru sua Likonin temɔ Lisiti ka Dεεbeo, ka yen baru kpaanɔ. ⁷ Miya ba Labaari gea waasu mɔ.

Pɔlu ka Baanabasi

ba Lisiti da

⁸ Lisitiɔ Pɔlu ka Baanabasi ba durɔ goo wa win naasu gu u sɔ. U n maa siire meya ba ka nɔn mara. ⁹ U Pɔlun gari swaa daki. Yera Pɔlu u durɔ wi nɔni girari ma u wa ma win naane dokebu tura u ka bekura, ¹⁰ ma u gbɔra u nεε, a seewo a yɔra ka wunen naasu.

Durɔ wi, u seewa fia ma u sanum wɔri. ¹¹ Sanam mε tɔn wɔru ge, ga wa ye Pɔlu kua ga naɔgiru sua ka Likonin barum ga nεε, besen bɔna nu tambu kɔsa ma nu na besen mi.

¹² Ba Baanabasi soka Susi, Pölu maa Herimesi*, yèn sō wiya u waasu kua. ¹³ Ma yāku kowo goo wi u sāa Susin būu kōso, win būu dira wāa wuun bāku, u ka naa kinenu na, ka maa biibii wuu gen kōnnōwō. Wi ka tōn be kpuro ba kī bu goro be yākuru koosi. ¹⁴ Sanam me goro be, ba ye nua, ba ben yabenu gēeka ma ba duki da tōn wōru gen suunu sōo ba gbāsukumō ba nēe, ¹⁵ durō bēe, mban sōna i yeni mō. Bēsen tii tōmba nge bēe. Sa bēe Labaari gea tubusiamōwa, kpa i ka gōru gōsia sāa kamgirun di i wuru Gusunō Yinni wason mi, wi u wōllu ka tem ka nim wōku taka kua, ka yabu kpuro ye ya wāa ye sōo. ¹⁶ Yellu u dera tōmbu kpuro ba ben gōru kīru kua. ¹⁷ Adama u n tii deri seeda sari, u gea kua, u bēe gura nēesiamme i ka dīanu wa gbēaō nin saa sōo, kpa i n ka nuku dobu mō.

¹⁸ Baa me ba gari yi gerua, ka nōni swāa bakara ba tōn be yinari bu bu yākuru koosi.

¹⁹ Adama Yuu gaba na Antiōsi ka Ikonimun di ba tōn wōru ge swaa nim wia, ma ba Pölu kpenu kasuka ba nūn gawa ba ka da wuun biruō domi ba tamaa u guwa. ²⁰ Adama sanam me naane dokeoba na ba yō ba nūn sikerene, u seewa ma u wuru wuu sōo. Yen sisiru wi ka Baanabasi ba doona Dēebe gia.

Pölu ka Baanabasi

ba wuru Sirin Antiōsi

²¹ Pölu ka Baanabasi ba Labaari gean waasu kua Dēebea, ma tōn dabinu kua Yesun bwāabu mi. Yen biru ba kpm wuru Lisitiō ka Ikonimū ka maa Antiōsi ye ya wāa Pisiō. ²² Ba naane dokeobu tāsisiā ba bu dam kā bu ka yōra dim dim naane dokebu sōo. Ba bu sōowa ma ba n koo ko ba kun wahala dabinu wa bu sere du mi Gusunō u bandu swii.

²³ Ma ba Yesun yigberu baatere sōo guro gurobu kua. Ye ba kanaru kua ka nōo bōkuru ba kpa, ba bu Yinni nōmu sōndia wi ba naane doke.

²⁴ Yen biru ba Pisiōdin tem sara ba tura Panfilin tem sōo. ²⁵ Ye ba waasu kua Perigao ma ba sara ba da Ataliā. ²⁶ Min di, ba goo nimkuu dua bu ka kpm wuru Antiōsi, Sirin wuu mi, mi ba raa bu Gusunō nōmu sōndia u ka bu durom kē sōmbu ten sō te ba kua ba kpa.

²⁷ Sanam me ba tura Antiōsi, ba Yesun yigberu mēna, ma ba saara ye Gusunō ka bu kua kpuro, nge me u swaa kua tōn tukobu bu ka naane doke. ²⁸ Ma ba te mi, ka naane dokeo be sannu.

15

Ba mēno kua Yerusalemu

¹ Saa ye Pölu ka Baanabasi ba wāa Antiōsi, durōbu gaba na saa Yudean di, ma ba naane

dokeobu sōomō ba mō, ba n faaba wasi ma n kun mō ba dera ba bu bango kua nge me Mōwisin wooda ya gerua. ² Pölu ka Baanabasi ba ka bu sikirina gem gem gari yin sō. Ma naane dokeoba gōru doke bu Pölu ka Baanabasi ka maa gabu gōri Yerusalemu gorobu ka guro gurobu mi gari yin sō.

³ Yera Yesun yigberu ta bu sōoru kua ba swaa wōri, ma ba Fēnisi ka Samarin tem sara ba naane dokeobu sōomō nge me tōn tukobu ba maa Yesu naane doke. Yen baaru ya bu nuku dobu wē gem gem. ⁴ Ye ba tura Yerusalemu, Yesun yigberu ka gorobu ka maa guro gurobu ba bu dam koosiā. Ma Pölu ka Baanabasi ba bu saaria ye Gusunō u ka bu kua kpuro. ⁵ Adama Falisi gabu be ba naane doke, ba seewa ba nēe, tilasiwa bu naane dokeo tōn tuko be bangō kua, kpa bu be sō bu Mōwisin wooda swii.

⁶ Ma gorobu ka guro gurobu ba mēna bu ka gari yi wesiana. ⁷ Ye ba gari yi gawamō, Pīe u seewa u yōra u nēe, negibu i yē ma Gusunō u man wuna bēen suunu sōon di n tē, n ka tōn tukobu Labaari gea nōosia kpa bu naane doke. ⁸ Ma Gusunō wi u tōmbu kpuron gōrusu yē, u tōn tuko be seeda diiya ye u bu Hunde Dēero kā nge me u sun kā. ⁹ U n gāanu wunane bese ka ben suunu sōo. U maa ben gōrusu dēerasia naane dokebun sō nge me u sun kua. ¹⁰ N n mēn na, mban sōna i Gusunōn laakari mēerimō tē ye i ka naane dokeo be sōmunu sōbimō ni bēsen sikadoba ka maa bēsen tii sa kpāna su sōbe. ¹¹ Sa naane sāa ma sa faaba wa Yinni Yesun durom sō nge me ben tii ba wa.

¹² Ma tōn wōru ge kpuro ga mari ga Baanabasi ka Pölu swaa daki. Ba bu saaria nge me Gusunō u ka bu denda bu ka yīrenu ka sōm maamaakiginu ko tōn tukobun suunu sōo. ¹³ Ye ba kpa, Yakōbu u seewa u nēe, negibu i man swaa dakio. ¹⁴ Simō u bēe tubusia nge me Gusunō u gbia u kua u ka tii tōn tukobu gabu gōsia be ba koo soku wigibu. ¹⁵ Gari yi, yi sāa tia ka gari yi Gusunōn sōmōba yorua Gusunōn gari sōo, ba nēe,

¹⁶ “Yinni Gusunō u nēe, saa yera na kon wurama kpa n Dafidin diru seeya te ta wōruma. Kon ten bansu seeya kon kpm tu bani.

¹⁷ Kpa tōn be ba tie bu nē Yinni Gusunō kasu, ka maa tōn tuko be ba sāa negibu.

¹⁸ Nē Yinni Gusunōwa na yeni gerua nē wi na gāa ni sōsi yellun di.”

¹⁹ Yen sōna nēn bwisikunu sōo, n n weene su gāa sēsōginu doke tōn tuko ben swaa sōo be ba gōru gōsiamō ba wuramō Gusunōn mi. ²⁰ Adama su bu tireru kua su nēe bu ku būu sāa dīanu di, bu ku kōo mēna tantanaru sōo, bu ku yaa tem ye ba wīiru tēma ba ka go,

* 14:12 Herimesi - Herimesi u sāawa būu wi u ra būu ni nu tien gari tusie.

bu ku maa yaa yem di. ²¹ Domi tɛɛbun di wuu baagere sɔɔ ba ra Mowisin tirenu gari Yuuban mɛnnɔ yɛnɔ tɔɔ wɛrarugiru baatere, kpa bu win gari waasu ko.

Ba tɔn tuko naane dokeobu tireru mɔrisia

²² Ma n gorobu ka guro gurobu ka maa Yesun yigberu kpuro wɛre bu gabu gɔsi ben suunu sɔɔ, kpa bu be gari Antioſio ka Pɔlu ka Baanabasi sannu. Ba Silasi gɔsa ka Yudu wi ba maa sokumɔ Baasaba, be ba bɛɛre mɔ naane dokeobun suunu sɔɔ. ²³ Ma durɔ be, ba da ka tire te, te ta nɛɛ, bɛsɛ gorobu ka naane dokeobun guro gurobu sa bɛɛ tɔbura, bɛɛ naane dokeobu Antioſio ka bɛɛ be i waa Siri ka Silisin temɔ, bɛɛ be ba mara tɔn tukobu. ²⁴ Sa nua ma bɛsɛn gabu ba da bɛɛn mi ba bɛɛ burisina ba maa bɛɛn bwisikunu gɔsikia ka ben gari. Adama sa n bu sɔɔwa bu ko mɛ. ²⁵ Yera sa wesiana su gabu gɔsi su bu bɛɛ goria ka bɛsɛn kinasibu Baanabasi ka Pɔlu sannu, ²⁶ durɔ be ba ben waa ru kari bɔrie Yinni Yesu Kirisin yisiran sɔ. ²⁷ Yen sɔna sa bɛɛ Yudu ka Silasi goria be ba koo bɛɛ gari yi sɔ nɔɔ ka nɔɔ. ²⁸ Domi bɛsɛ ka Hunde Dɛero n sun wɛre su ku bɛɛ sɔmunu ganu sɔbi ma n kun mɔ nini. ²⁹ I ku bɔiu saa ɔfanu di, i ku yaa yem di, i ku yaa tem ye ba wɔiru tema ba ka go, i ku maa kɔɔ menna tantanaru sɔɔ. I n tii nenua yabu yeni kpuron di n ko n wɛra. N kua tɛɛru.

³⁰ Yera ba swaa wari ba doona Antioſio. Ye ba tura mi, ba naane dokeobu menna, ba bu tire te wɛ. ³¹ Ye ba tire te gara ta bu dam ka ma ben nukura dora. ³² Yudu ka Silasi be ba maa saa Gusunɔn sɔmɔbu, ba naane dokeobu dam ka ba maa bu tasisia ka gari dabiru. ³³ Ye ba sɔɔ yiru kua mi, naane dokeoba bu nɔɔ kana, ba nɛɛ, bu gɔsira ka alafia be ba bu goran mi. [³⁴ Adama n Silasi wɛre u ka gina bu sina.]

³⁵ Pɔlu ka Baanabasi ba sina Antioſio. Be ka maa tɔn dabinu sannu ba Yinnin gari keu sɔɔsi, ba maa yi waasu kua.

Pɔlu ka Baanabasi ba karana

³⁶ Sɔɔ mɛɛrun biru Pɔlu u Baanabasi sɔɔwa bu kparam wura bu naane dokeobu bera wuu baagere sɔɔ mi ba raa Yinnin gari waasu kua, kpa bu wa nge mɛ ba ka waa.

³⁷ Baanabasi u ki Yohanu Maaku u ka bu da sannu. ³⁸ Adama Pɔlu u gerua u nɛɛ, n n weene bu ka nɔn da domi u n daa bu yɔsiri ben sɔmburu sɔɔ, u bu deriwa u gɔsira Panfilin di. ³⁹ Yera ba sikirina too sere ba karana. Baanabasi u Maaku sua ma ba goo nimkuu dua ba da Sipuɔ. ⁴⁰ Pɔlu u Silasi gɔsa, ma naane dokeobu ba bu kanaru kua ba nɛɛ, Gusunɔn durom mu n ka bu waa. Ma ba ben sanum wari. ⁴¹ Ba da Siri ka Silisin temɔ ba Yesun yigberu tasisiamɔ.

16

Timote u Polu ka Silasi yɔsiri

¹ Pɔlu u da Dɛɛbɔɔ ka Lisitiɔ. Naane dokeo goo waa Lisiti mi, wi ba mɔ Timote. Win mero saawa Yuu naane dokeo, ma win tundo saa Gɛɛki. ² Naane dokeo be ba waa Lisiti ka Ikonimuo, ba win seeda gea dimo. ³ Pɔlu u ki Timote u nɔn yɔsiri, ma u nɔn bango kua Yuuban sɔ be ba waa bera mi, domi be kpuro ba yɛ ma win tundo Gɛɛkiwa. ⁴ Ma ba da da wuu ka wuu ba naane dokeobu sɔɔwa ye gorobu ka yigbe guro be ba waa Yerusalemuo ba wesiana ba yi, kpa bu ye mɛm nɔɔwa. ⁵ Nge meya Yesun yigberu nu tasa naane dokebu sɔɔ, ma nu dabiru sosimo tɔru baatere.

Pɔlu u kasiru wa Torasio

⁶ Hunde Dɛero u n dere bu Labaari gean waasu ko Asin temo. Yeya n dera ba Firigi ka Galatin tem bukiana. ⁷ Ye ba tura Misin temo, ba kaa bu Bitinin tem du, adama Yesun Hunde bu yinari. ⁸ Yeya n dera ba Misin tem bukiana ba da yen wuu ge ba mɔ Torasio. ⁹ Pɔlu u kasiru wa wɔkuru. Kasi te sɔɔ, u Masedonigii goo wa u yɔ u nɔn kanamo u na Masedonio u ka bu somi. ¹⁰ Ye u kasi te wa, mii mii sa sɔru kua su ka da Masedonio, domi sa tuba ma Gusunowa u sun soku su ka bu Labaari gean waasu kua.

Lidia u naane doke Filipio

¹¹ Torasiowa sa goo nimkuu dua, ma sa da Samatasin deedeeru, yen sisiru sa da Neapolisio. ¹² Saa min diya sa da sa sɔɔ yiru kua wuu ge ba mɔ Filipio. Wuu gera, sa gbia sa girari Masedonin tem sɔɔ. N deema Romugiba ba wuu ge mɔ. ¹³ Tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, sa yara wuu min di sa da daru bɔɔ gagun mi, mi sa yiyo kana yera ko n waa. Sa sina sa ka kurɔbu gabu gari kua be ba menna mi. ¹⁴ Kurɔ goo waa mi, wi ba mɔ Lidia Tiatiragii, wi u ra beku gobiginu dore ni ba wɔkua. U maa Gusunɔn bɛɛre yɛ. U swaa daki ma Yinni Gusunɔ u win gɔru wukia u ka Pɔlun gari naane doke. ¹⁵ Kurɔ wi ka win yenugibu ba batemu kua. Ma u sun kana su da su sina win yenuɔ, sa n nɔn garisi naane dokeo Yinni sɔɔ ka gem.

U sun kɔkura sere sa wura sa da.

Pirisom sɔɔ Filipio

¹⁶ Sɔɔ teeru nge me sa dɔɔ kana yero, sa ka wondia yoo goo yinna wi u wɛreku mɔ. Wɛɛreku ge, ga n seewa u ra n gerumowa ye n ko n kooru. Win yinniba maa gobi beke waamo win sɔ. ¹⁷ U sun swii bese ka Pɔlu ma u gbaramo u mɔ, durɔ beni Yinni Wɛrukoon sɔm kowoba, ba nawa bu ka bɛɛ faaban swaa sɔɔsi.

¹⁸ Meya u ra n gerumo yam sareru baatere sere Pɔlu u gari yi tusa. Ma u siira u wɛreku

ge sōwa u nɛɛ, ka Yesu Kirisin yīsira na nun sōmɔ, a yario saa win min di.

Mii mii ma wɛɛku ge, ga yara. ¹⁹ Ye win yinniba ɣia ma ba ñ maa gobi wasi win min di, ba Pəlu ka Silasi mwa ba bu bərikia ba ka bu da siri kowobun mi, mi tɛmbu ba ra mɛnnɛ. ²⁰ Ba ka bu da Romun wirugibun wuswaɔ ba nɛɛ, durɔ beni ba bɛsɛn wuu burisimɔwa. Be Yuubara ²¹ ba maa komanu ganu sōsimɔ ni bɛsɛn woodaba ba yina su swi bɛsɛ Romugibu.

²² Ma tɔn wɔru ga bu mɔru seesi, ma wirugibu ba Pəlu ka Silasin yabenu kasuka, ma ba wooda wɛ bu be dāa so. ²³ Ye ba bu dāa kpasira ba kpa, ba bu kare piriɔm dirɔ, ma ba piriɔm dirun kōso wooda wɛ u bu nɔni dokeo gem gem. ²⁴ Piriɔm kōso wi, u wooda ye mɛm nɔɔwa ma u Pəlu ka Silasi kpɛɛ sere dii sɔwɔ ma u ben naasu gan dāru doke.

²⁵ Ye n kua wōku suunun bɔnun saka, Pəlu ka Silasi ba kanaru mɔ ba womusu mɔ ba Gusunɔ siaramɔ. Ma piriɔm be ba wāa mi, ba bu swaa daki. ²⁶ Suaru sɔɔ tem yīira ka dam ma piriɔm dira diira sere ka ten kpɛɛkpɛɛkuɔ. Mii mii ten gamboba kpuro ba kenikiara, ma piriɔm baawuren yɔni kusira yi wɔruma. ²⁷ Ye piriɔm kōso u yanda, u wa piriɔm dirun gamboba ba wukiare, u tamaa piriɔmba kpuro ba yakurawa. Yera u win takobi woma u kɪ u tii go. ²⁸ Adama Pəlu u gbāra too too u nɛɛ, a ku tii kōsa kua, bɛsɛ kpurowa sa wāa mi.

²⁹ Yera piriɔm kōso wi, u fitila bikia ma u ka duka dua piriɔm dirɔ ma u yiira ka diiribu Pəlu ka Silasin wuswaɔ. ³⁰ U bu yarama tɔwɔ ma u nɛɛ, tɔnwɛrobu, amɔna kon ko n ka faaba waara.

³¹ Ba nɛɛ, a Yinni Yesu naanɛ dokeo, kaa faaba wa wunɛ ka wunen yenugibu.

³² Ma ba nɔn Yinnin gari waasu kua, ka sere be kpuro be ba wāa win yenuɔ. ³³ Saa tia ye, wōku te sɔɔ, piriɔm kōso wi, u ben bosu tea. Ma wi ka win yenugibu kpuro ba batɛmu kua yande. ³⁴ U ka Pəlu ka Silasi da win dirɔ, ma u bu dīanu wɛ ba di. Wi ka win yenugibu, ben nukura dora gem gem yɛn sɔ ba Gusunɔ naanɛ doke.

³⁵ Ye yam mu sāra Romun wirugibu ba polisiba ɣɔra bu da bu gere bu be durɔ be karo.

³⁶ Ma piriɔm kōso wi, u gari yi Pəlu sōwa u nɛɛ, wirugiba wooda wɛ n ka bɛɛ kara wunɛ ka Silasi. Yen sɔ tɛ, i dɔnɔ sɛɛ.

³⁷ Adama Pəlu u polisi be sōwa u nɛɛ, aawo, ba sun so batuma sɔɔ, ba ñ sun siri, ma bɛsɛn tii sa maa sāawa Romugibu. Yen biru ba sun kasa kua piriɔm dirɔ. Wee tɛ ba kɪ bu sun yara asiri sɔɔ? Aawo, sere bu na ben tii bu sun yara.

³⁸ Polisiba ba ka gari yi da ba Romun wirugibu sōwa. Ye wirugii be, ba nua ma Pəlu ka Silasi ba sāawa Romugibu, yera ba

nanda. ³⁹ Ma ba da ba bu suuru kana ba bu yara piriɔm di, ma ba bu sōwa bu wuu ge yario. ⁴⁰ Pəlu ka Silasi ba yara piriɔm diru min di ba da Lidian yenuɔ. Ye ba naanɛ dokeobu wa ba bu dam kɔ, yera ba doona.

17

Pəlu ka Silasi ba Tɛsalonika da

¹ Nge mɛ ba dɔɔ ba wusu yiru sara si ba sokumɔ Anfipolisi ka Apoloni, ma ba tura Tɛsalonikaɔ mi Yuuba ba mɛnnɔ yeru mɔ. ² Nge mɛ Pəluɔn dɔɔnɛ u da mɛnnɔ yeru mi. Ma alusuna itan tɔɔ wɛrarugiru baatere u ka bu wesiana Gusunɔn gari sɔɔ. ³ U bu tubusia ma u bu sōsi gari yi sɔɔ ma Kirisi wi kun koo ko u kun nɔni swāuru wa kpa u se ɣarin di. U maa bu sōwa ma Yesu win gari u kparamɔ wiya Kirisi wi.

⁴ Be ba nɔn swaa daki sɔɔ, gaba gari yi wura, ma ba ka nɔn nɔɔ tia kua wi ka Silasi. Mɛya maa tɔn tuko dabinu ba kua be ba Gusunɔn bɛɛɛ yɛ, ka maa tɔn kurɔ dabinu be ba sāa tɔn girobu wuu ge sɔɔ.

⁵ Adama Yuuba ba nisinu sewwa ma ba tɔn bɛɛɛteba menna wuu sɔɔ ba wuu kpuro burina, ma be kpuro ba da Yasonin yenuɔ bu wa bu Pəlu ka Silasi yarama tɔn wɔrun wuswaɔ. ⁶ Ye ba kun bu wa, ba Yasoni ka naanɛ dokeobu gabu gawa ba ka bu da wuun wirugibun mi. Ba gbāsukumɔ ba mɔ, tɔn be, be ba handunia kpuro ɣosikiamɔ, ba maa na mini, ⁷ ma Yasoni u dera ba sobia win yenuɔ. Be kpuro ba tem yɛron wooda sankumɔ, ba nɛɛ sina boko ɣoo maa wāa wi ba mɔ Yesu.

⁸ Yuuban gari yi, yi dera tɔn wɔru ge ka wuun wirugii be ba gari yi nua ba burisina. ⁹ Ma ba Yasoni ka naanɛ dokeo be karabun gobi bikia, ma ba dera ba doona.

Ba da Bereɔ

¹⁰ Mii mii naanɛ dokeoba dera Pəlu ka Silasi ba doona Bereɔ wōkuru. Ye ba tura mi, ba da Yuuban mɛnnɔ yero. ¹¹ Tɔn be ba wāa mi, ba laakari mɔ n kere tɔn be ba wāa Tɛsalonikaɔ. Ba gari yi mwa ka nuku dobu. Ba ra Gusunɔn gari wɛɛri tɔru baatere bu ka wa ye Pəlu bu sōmɔ ñ n gem na. ¹² Yen saabuwa ben dabira naanɛ doke, ma Gɛɛki tɔn kurɔbu gabu be ba yīsina yara ba naanɛ doke, ka sere maa tɔn durɔ dabinu. ¹³ Adama sanam mɛ Yuu be ba wāa Tɛsalonikaɔ ba nua ma Pəlu u maa Gusunɔn gari waasu mɔ Bereɔ, ba da mi, ma ba tɔn wɔru mɔru seeya ba burisina. ¹⁴ Mii mii naanɛ dokeo be, ba dera Pəlu da nim wōkun bera ɣia, adama Silasi ka Timote ba sina Bereɔ. ¹⁵ Be ba Pəlu yōsiri, ba ka nɔn dawa sere Atenis. Yen biru ye ba kparam ɣosirɔ Bereɔ, Pəlu u bu nɔɔ mɔrisia u nɛɛ, bu Silasi ka Timote sɔ bu nɔn naamwɛma fuuku.

Pəlu wāa Atenis

¹⁶ Sanam me Pölu u bu mara Atenio, win bwëra kun kpune domi u wa büu turanu yiba wuu mi. ¹⁷ U ra Yuuban mennö yeru de u ka bu wesiana, be ka Gereki be ba Gusunön beere yë. U ra maa tãmbu waasu kue tãru baatere batuma mi wuugiba ra mennë. ¹⁸ Sanam me u ka bu gari mō keu koosiobu gabu be ba sãa Epikurigibu * ka Sitosiba † ba da win mi, ba ka nün sikirinamö. Ben gaba nee, mba durösi gari bekegii wini u gerumo.

Ma gaba maa nee, büu tukoba u ka yã. Ba yeni gerua yën sō Pölu u Yesun gari ka win seebu garin din waasu mō.

¹⁹ Ma ba ka nün da Arepagu ‡, wöo bera mi wirugibu ba ra mennë, ma ba nee, sa kī su sōsi kpaa te nōwa te a kparamö mi. ²⁰ Domi a sun gãa kpaanun gari sōmō, sa maa kī su nün tubusianu gia.

²¹ N deema Atenigibu kpuro ka sere sō be ba ra ne mi, ba ra ben wërabun saa kpuro deriwa bu ka gãa kpaanun baaru nō, n̄ kun me bu ka gere.

²² Pölu u yōra mennö yee ten suunu sō u nee, bee Atenigibu, na wa i sãawa be ba sãaru kī gem gem. ²³ Domi sanam me na bōsu been wuu mi, na gãa dabini meerimō ni i sãamō, na turaru garu wa tèn mi ba yorua, Gusunō wi sa kun yë. Të Gusunō wi, wi bee i sãamō yëru sariru sō mi, wiya na bee tubusiamō. ²⁴ Wiya wi u handunia taka kua, ka yabu baayere ye ya wãa ye sō, u sãawa wöllu ka tem Yinni, u ku ra sine dinu sō ni ba ka noma bana. ²⁵ Tãmbun noma kun kpë yu nün nōari, domi u n̄ gãanu ganun bukata mō. Win tii tiwa u yabu baayere wãaru ka wësiaru ka bukata kpuro wëemō. ²⁶ Tøn turon min diya u bwesenu kpuro taka kua ba ka terie handunia kpuro sō. Saa yellun di u saaba yi yi, ma u tãmbun wãa yenu nō bura yenu kua. ²⁷ Gusunō u yeni kpuro kua bu ka babi bu nün kasu kpa bu nün wa baa me u n̄ ka bešen baawure toma. ²⁸ Domi wi sōra sa wãaru mō, wiya dera bešen wasi suaramō, wi sōra sa wãa, nge me gabu been tire yorobu sō ba nee, sa maa sãa Gusunön bibu. ²⁹ N n̄ men na, sã n̄ sãa Gusunön bibu, n̄ n̄ weene su bwisiku ma Gusunō u sãa nge bwãaroku ge tōnu u bwisika u ka noma kua ka wura n̄ kun me ka sii geesu, n̄ kun me ka kperu. ³⁰ Gusunō u n̄ tãmbun yellun yëru sariru garisi, adama tē u baama kpuron tãmbu wooda wëemō bu ka gōsira ben kom kōsum di. ³¹ Domi u tãru yi tē sō u koo handuniagibu kpuro siri dee dee ka durō win saabu wi u gōsa, ma u nün baawure sōsi ye u nün seeya garin di.

³² Ye ba nua Pölu u seebu garin din gari gerua, gaba nün yaakoru kua, adama gaba nee ba kī bu ra kparam gari yi na.

³³ Sanam meya Pölu u doona ben suunu sōon di. ³⁴ Ka me, durō ben gaba naane doke ma ba nün swii. Ben suunu sō durō gōo wãa wi ba mō Deni, wi u sãa Arepagun siri kowo gōo, ka maa kurō gōo wi ba mō Damarisi, ka maa gabu.

18

Pölu u Korinti da

¹ Yenin biru Pölu u doona Ateni min di, u wuu gagu da ge ba ra soku Korinti. ² Miya u Yuu gōo deema wi ba mō Akilasi, wi ba mara Pontuō. N n̄ te ye u ka na saa Italin tem di ka win kurō Pirisila sannu yën sō tem yëro Kolodu u wooda yara Yuuba kpuro bu yari Romun di. Ma Pölu u ka bu bōrōnu kua, ³ u sina ka be domi sōm bwese teera ba ra ko. Kuu bekurugina be kpuro ba ra ko. ⁴ Tão wëraruguru baatere u ra Yuuban mennö yeru de u ka bu wesiana. U ra bu kōkiri be ka Gereki ba ka Yesu naane doke.

⁵ Sanam me Silasi ka Timote ba tunuma saa Masedōnin di, Pölu u win tii wë u ka waasu ko saa kpuro, u Yuuba sōmō ma Yesu sãawa Kirisi wi ka gem. ⁶ Adama ye ba nün siki ba nün gari kōsi gerusi, Pölu u bu win yaberun tua kpore u nee, bā n̄ kam kua ben tiin taarewa, n̄ n̄ wi Pölu wa. U maa nee, saa gison di wi, u koo da u tøn tukobu waasu kua.

⁷ Ye u yara min di, ma u da u sina tøn tuko goon yenuō wi ba mō Titu Yusitu, wi u Gusunō nasie. Durō win dira wãa mennö yerun bōkuō. ⁸ Adama Kirisipu wi u sãa mennö yerun wirugii, u Yinni naane doke ka win yenugibu kpuro. Korintigibu dabiru ba Labaari gea nua, ba maa Yesu naane doke, ma ba bu batemu kua.

⁹ Gusunō u Pölu sōowa wōkuru kāsiru sō u nee, a ku bërüm ko, a n̄ gari yi gerumo, a ku mari, ¹⁰ na wãa ka wune, gōo kun kpë u nun noma doke u sere nun gãa kōsunu kua. Domi tøn dabina nu wãa wuu ge sō ni nu sãa negibu.

¹¹ Pölu u sina wuu ge sō wōo tia ka suru nōoba tia u bu Gusunön gari sōsimō.

¹² Sanam me Galioni u sãa tem yëro Gereki ban tem sō, Yuuba ba nōo tia kua ba Pölu seesi ba ka nün da siri yerō. ¹³ Ba nee, durō wini u tãmbu bōriemōwa bu Gusunō sã ka swaa gaa ye wooda ya yina.

¹⁴ Ye Pölu kī u gari gere, yera Galioni u Yuu be sōowa u nee, n̄ n̄ sãan na torarun gari, n̄ kun me kōsa gaa ye u kua, kon daa wura n̄ bee Yuuba swaa daki. ¹⁵ Adama n̄ n̄ garin

* **17:18** Epikurigibu - Ben yinni Epikuri u nee, doo nōara ta kpuro kere tōnun wãaru sō. † **17:18** Sitosiba - Ba durō wi ba mō Simōn sōsiru swii wi u nee, n̄ weene tōnu u n̄ deere, u win tōnusi kīa, kpa u Gusunō beere wë. ‡ **17:19** Arepagu - Ya sãawa guuru Atenio mi wuun wirugiba ra mennë.

sikirinɔsun na, ka yīsa ka bɛɛn tiin wooda, bɛɛn gariya. Na ñ kpɛ n ko gari yin siri kowo.

¹⁶ Ma u bu kpara yāa yāa siri yerun di. ¹⁷ Saa yera tɔn be kpuro ba Sositeni mwa, wi u sāa Yuuban mennɔ yerun wirugii, ba nūn soberu wəri siri yerun wuswaaɔ. Adama gari yi kun Galioni gāanu sāa.

Pɔlu wura Antioisio

¹⁸ Pɔlu u kpm sina Korinti mi sɔɔ mɛɛru. Yen biru u naane dokeobu nɔɔ kana u da u kɔna Šankereɔ domi u raa Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru * kua. Ma u goo ninkuu dua ka Pirisila ka Akilasi sannu ba doona Siri gia. ¹⁹ Ma ba tura Efesus miya Pɔlu u Pirisila ka Akilasi deri. Ma u dua Yuuban mennɔ yerɔ, u ka bu wesiana. ²⁰ Ba nūn kana u sɔɔ yiru ko ka be, adama u ñ wure. ²¹ Sanam mɛ u doona, u bu sɔɔwa u nɛɛ, ñ n Gusunɔn kīrun na u koo kpm wurama ben mi.

Ma u goo ninkuu dua u doona saa Efesus di. ²² Ye u tura Sesareɔ u Yerusalemu da u Yesun yigberu tɔbura. Yen biru ma u da Antioisio. ²³ Ye u sɔɔ mɛɛru kua mi, u kpm swaa wəri u bɔsu Galati ka Firigin tem sɔɔ u naane dokeobu kpuro dam kɛmɔ.

Apolo u Efesu ka Korinti da

²⁴ Yuu goo wi ba mɔ Apolo, wi ba mara Alesandiriɔ, u Efesu da. U gari gerubun kɛru mɔ n banda, u maa Gusunɔn gari yɛ sāa sāa. ²⁵ N deema ba raa nūn Yinnin swaa sɔɔsi ma u ye waasu mɔ ka kīru, u ra maa Yesun gari tubusie dee dee, adama Yohanun batemu kobu tɔnawa u yɛ. ²⁶ U waasu kua ka toro sindu Yuuban mennɔ yerɔ. Sanam mɛ Pirisila ka Akilasi ba win waasu nua, ba ka nūn da bee tia, ba nūn Gusunɔn swaa tubusia dee dee. ²⁷ Ye Apolo u gɔru doke u Gerekiban tem da, naane dokeoba nūn yen dam kɛ ma ba ben berusebu tireru kua be ba wāa Gerekiban temɔ bu ka nūn dam koosla. Sanam mɛ u tura mi, u bu somi gem gem be ba sāa naane dokeobu Gusunɔn durɔm sɔ. ²⁸ Domi ka gari damgiya u ka Yuuban sikirinɔ kamia batuma sɔɔ, u bu sɔɔsi saa Gusunɔn garin di ma Yesu sāawa wi Gusunɔ u gɔsa.

19

Pɔlu u Efesu da

¹ Sanam mɛ Apolo wāa Korintiɔ, Pɔlu u kpa ka guunun bera ma u tura Efesus. Miya u naane dokeobu gabu deema ² u bu bikia u nɛɛ, Hunde Dɛɛro u dua bɛɛ sɔɔ sanam mɛ i naane doke?

Ba nūn wisa ba nɛɛ, aawo sa ñ mam nɔɔre ma Hunde Dɛɛro wāa.

³ Ma u nɛɛ, batemu yerà i kua.

Ba nɛɛ, Yohanun batemu.

⁴ Ma Pɔlu u nɛɛ, Yohanu u tumbu batemu kua be ba gɔru gɔsia toranun di ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, durɔ goo u sisi win biruɔ, wiya Yesu wiya ba koo naane doke.

⁵ Ye ba Pɔluun gari yi nua, ma ba batemu kua Yinni Yesun yīsiru sɔɔ. ⁶ Pɔlu u bu noma sɔndi winɔ ma Hunde Dɛɛro u dua be sɔɔ, ma ba ka barum tukum gari mɔ, ba maa gari gerumo yi yi wee Gusunɔn min di. ⁷ Durɔ be kpuron geera tura tɔnu wɔkura yirun saka.

⁸ Ma Pɔlu u Yuuban mennɔ yeru dua u ban te Gusunɔ u swiin waasu mɔ ka toro sindu sere suru ita u ka bu wesianamɔ u bu kɔkirimɔ. ⁹ Adama ben gabu ba bɔbia ba yina bu Yesu naane doke, ba maa gari kɔsi gerua win swaa yen sɔ tɔn wɔru gen wuswaaɔ. Yen sɔna Pɔlu u bu deri, wi ka naane dokeobu ba doona min di. Ba ra de bu wesiane tɔru baatere mennɔ yeru garu sɔɔ te ta sāa Tiranusigiru. ¹⁰ Nge meya ba kua wɔɔ yiru, ma tumbu kpuro be ba wāa Asiɔ, Yuuba ka maa Gerekiba, ba ka Yinnin gari nua.

Sekefan bii tɔn durɔbu

¹¹ Gusunɔ u Pɔlu dam wɛ u ka sɔm maanaaki damginu ko ¹² sere baa bā n win wɛnya wokatiñ ñ kun mɛ win sɔm koo yabenu sua ba sɔndi barɔbu wɔllɔ, ba ra bekurewa kpa wɛɛkunu nu yari ben wasin di. ¹³ Yuu be ba bɔsu baama kpuro ba wɛɛkunu yaramɔ, ben gaba maa kī bu Yinni Yesun yīsiru soku be ba wɛɛkunu mɔn sɔ bu nɛɛ, na nun wooda wɛɛmɔ ka Yesun yīsiru, wi Pɔlu u ka waasu mɔ, a yario.

¹⁴ Yuuban yaku kowo tɔnwero wi ba sokumɔ Sekefa, win bii tɔn durɔbu nɔɔba yiru, ba ra maa ko mɛ. ¹⁵ Yera wɛɛku gagu ga nɛɛ, na Yesu yɛ, na maa Pɔlu yɛ, adama wara bɛɛ i sāa.

¹⁶ Ma durɔ wi sɔɔ wɛɛku ge, ga wāa u yɔɔwa u tɔn be sɛre ma u bu so gem gem sere u bu kamia. Be kpuro ba yakura win yɛnun di tereru ka bosu. ¹⁷ Yuuba ka Gerekiba kpuro be ba wāa Efesus ba gari yi nua, ma berum bu mwa be kpuro. Ma Yinni Yesun yīsiru bɛɛɛ wa gem gem. ¹⁸ Dabiru be ba naane doke ba na ba gerua batuma sɔɔ ye ba ra raa ko, ma ba tuuba kua. ¹⁹ Dabiru be ba ra raa dobo dobo ko, ba ka ben tirenu na ma ba nu dɔɔ meni baawuren wuswaaɔ. Goo u tire nin gobi dooru kua, nin geera kua fɔrɔtɔ dabi dabiru. ²⁰ Nge meya Yinni Gusunɔn gari yi kpararamɔ ka dam yi tāsimo.

Sannɔ Efesus

²¹ Yeniban biru, Pɔlu u gɔru doke u bɔsu Masedoni ka Gerekiban tem sɔɔ. Min di kpa u Yerusalemu da. U nɛɛ, ñ n da mi, u ñ koo ko u kun tura Romuɔ.

* **18:18** nɔɔ mwɛɛru - Nɔɔ mwɛɛ te, ta sāawa te Yuuba bā n Gusunɔ kua ba ku ra tam bɔmbɔm nɔ, ba ku ra maa kɔni sere bā n nɔɔ mwɛɛ te yibia.

²² Ma u win sɔmɔbu yiru, Timote ka Erasutu gɔra Masedoniɔ, adama win tii u sɔɔ yiru kua Asio.

²³ N deema saa ye, wahala baka gaa seewa Yesun swaan sɔ. ²⁴ Sii geesun seko goo wi ba ra soku Demetiru u ra bɔu wi ba sokuma Aritemin * dirun weenasiru ko. Sombu te, ta sɔm kowobu are beke wɛɛmɔ. ²⁵ Demetiru u win sɔm kowobu menna ka maa sekobu gabu ma u nɛɛ, durɔ beɛ i yɛ ma sɔmbu ten sɔna sa kuuramo. ²⁶ Bɛɛn tii i waamɔ, i maa nɔɔmɔ ma Pɔlu wi, u tɔn dabinu kɔkura u maa bu swaa nim wia, n n mɔ Efesu mi tɔna, ka maa Asin tem wuu dabinu sɔra, u mɔ, bɔu ni tɔmba ka noma kua nu n sɔa Gusunɔ. ²⁷ N n men na, besen sɔmbura koo funɛ wenna. N n mam te tɔna, ba n koo maa besen bɔu Aritemin diru garisi gɔanu ganu. Bɔu win bɛɛrɛ baka koo maa kpe, wi Asigibu ka maa tem baaman tɔmbu kpuro ba ra sɔ.

²⁸ Sanam mɛ tɔn be, ba gari yi nua, ba mɔru besira, ba gbɔsukumɔ ba mɔ, bɛɛrɛ bakagiiwa, Efesugibun Aritemi.

²⁹ Ma wuugibu kpuro ba burinamɔ. Tɔn wɔru ga duki daamɔ diru mi ba ra dwee. Ma ba Pɔlun kpaasibu yiru gawa ba ka da mi. Bɛya Gayusi ka Aritaaki be ba sɔa Masedonigibu. ³⁰ Pɔlu u kɔi u da tɔn wɔru gen mi, adama naanɛ dokeoba yina. ³¹ Tem men wirugibu gabu be ba sɔa win kpaasibu, ba maa nɔn nɔɔ mɔrisia ba nɛɛ, u ku tii sɔɔsi dii te sɔɔ. ³² Dii te sɔra tɔmbu kpuro ba gbɔsukumɔ. Gabu ba gari tee gerumɔ, gabu maa gari gɛɛ. Ben dabira kun mam yɛ yɛn sɔ ba mɛnɛ mi. ³³ Yuu gaba Alesandu barie tɔn wɔru gen wuswaaɔ, ma tɔmbu gabu ba tamaa wiya u dera wahala kpuro ya seewa. Alesandu wi, u tɔn be ka nɔmu marisia, ma u kɔi u bu gari yin asansi sɔ. ³⁴ Adama sanam mɛ ba tuba ma u sɔawa Yuu, tɔn be kpuro ba gbɔsukumɔ sere kɔba yirun saka, ba mɔ, bɛɛrɛ bakagiiwa Efesugibun Aritemi.

³⁵ Amen biru, wuun guro guro u bu marisia u nɛɛ, bɛɛ Efesugibu, baawure u yɛ ma besen wuu Efesuɔwa Aritemi bɛɛregiin dira wɔa sa te kɔsu, ka maa win weenasii wi u surama saa wɔllun di. ³⁶ Goo kun kpɛ u gari yi siki. Yen sɔ, i tii nɛnuɔ sɛɛ, i ku gɔanu ko ka sendaru. ³⁷ I ka durɔ beni na mini baa mɛ ba n gɔanu gbɛnɛ besen bɔun dirun di, ba n maa besen bɔu gari kɔsi gɛɛ gerusi. ³⁸ Demetiru ka win sɔm kowobu bɔn n gari gɛɛ mɔ ka goo, sa siribun tɔru mɔ ka maa siri kowobu, i de bu ben gari ko mi. ³⁹ I n maa gari gɛɛ mɔ yi yi yini kere, i ko kpɛ i ka yi da wuun wirugibun mi. ⁴⁰ Domi ba koo kpɛ bu sun taare wɛ gisɔn gari yinin sɔ yɛn sɔ yi n wiru ka naasu mɔ. Bɔn maa sun yin asansi bikia, sa n yɛ ye sa ko gere.

⁴¹ Ye u yeni gerua u kpa, u bu yarinasia.

* 19:24 Aritemin - Bɔu win mi ba ra bii nɔna de.

20

Pɔlu u Masedoni

ka Gere kiban tem da

¹ Sanam mɛ ba wɔki ni kpa, Pɔlu u naane dokeobu menna. Ye u bu dam kɔ, u bu nɔɔ kana u doona Masedoni gia. ² Ye u bɔsu tem mɛ kpuro sɔɔ, u naane dokeobu dam kɔ gem gem, ma u tura Gere kiban temɔ ³ u sina mi suru ita. Sanam mɛ u kɔi u goo nimkuu du u Siri da, u deema Yuuba nɔɔ tia kua bu ka nɔn go. Ma u gɔru doke u kpam kpe ka Masedoniɔ. ⁴ Sopateri, Pirusin bii wi u na saa Beren di, u Pɔlu yɔsiri, ka maa Aritaaki ka Sikundusi be ba na saa Tesalonikan di, ka Gayusi Dɛɛbegii ka Timote ka maa Tisiki ka Torofimu be ba na saa Asin di. ⁵ Bɛya ba gbia ba da ba sun mara Torasio. ⁶ Ye ba pɛɛ ye ba n seeyatia doken tɔɔ bakaru kua ba kpa, sa da sa goo nimkuu dua Filipio. Ma sɔɔ nɔɔbun biru sa bu deema Torasio mi sa alusuma tia kua.

Pɔlun bera daakibu Torasio

⁷ Alusuma buu, sa mɛnɛ su ka yaa dibu ka maa Yinnin dia domaruginu di sannu, ma Pɔlu u waasu wori. Yɛn sɔ u kɔi u doona yen sisiru, u win waasu denyasia ya tura sere wɔkurun bonu. ⁸ Fitilaku dabira waa gidambisa ye sɔɔ, mi sa mɛnɛ. ⁹ Aluwaasi goo wi ba mɔ Etiki, u sɔ fenentio. Nge mɛ Pɔlu u win gari denyasiama, aluwaasi wi, u dom yɔbura sere u dweeya, ma u wɔruma temɔ gidambisa itasen fenentin di. Ba nɔn sua ba deema gora. ¹⁰ Adama Pɔlu u sarama ma u yɔara u nɔn sua u nɛɛ, i ku nanda, win hunde ya waa.

¹¹ Ye Pɔlu u kpam wura gidambisa yen wɔllo, u pɛɛ sua u murura ma sa di, ma u waasu kua sere yam ka sara, yen biru u doona. ¹² Ba ka aluwaasi wi wura yenuɔ wasiru, ma ben nukura yemia gem gem.

Pɔlu u Miletu da saa Torasin di

¹³ Sa goo nimkuu dua, sa Pɔlu gbiya sa da Asosio, min di u koo ka sun goo du. Domi mɛya sa wesiana yɛn sɔ u kɔi u da mi ka naasu. ¹⁴ Ye sa ka nɔn yinna Asosio, min diya u ka sun goo dua sa ka da Mitilenio. ¹⁵ Min di, sa kpam goo nimkuu dua ma sa tura Kioɔ yen sisiru. Sisi kpaaru sa tura Samasio, yen sɔɔ itasewa sa Miletu dua. ¹⁶ Domi Pɔlu u gɔru doke u ku yɔra Efesuɔ, kpa u ku win saa kɔ Asin tem sɔɔ yɛn sɔ u sende u turi Yerusalemɔ Pantikotin tɔru n n koo kooru.

Pɔlu u ka yigbe guro gurobu gari mɔ

¹⁷ Pɔlu u nɔɔ mɔrisia Efesuɔ saa Miletun di, u Yesun yigbe guro gurobu sokusia bu na bu ka nɔn yinna mi. ¹⁸ Ye ba tunuma u bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i yɛ nge mɛ na siisina bɛɛn suunu sɔɔ saa tɔɔ tɛn di na dua

Asin tem sɔɔ. ¹⁹ Na Gusunən sɔmburu kua tii kawabu sɔɔ ka yiresu sannu. Na maa wahala dabiru wa yèn sɔ Yuuba swaa kasu bu nən wāaru kpeerasia. ²⁰ I maa yɛ ma na n̄ bɛɛ arufaanin gāanu berue, na bɛɛ gem kpuro sɔɔwawa batuma sɔɔ ka maa yenusa. ²¹ Na Yuuba ka maa Gerekiba sɔɔwa na nɛɛ, bu yario toranun di bu wura Gusunən mi kpa bu bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi naane doke. ²² Wee tɛ na Yerusalemu dɔɔ nge mɛ Hunde Dɛero u man yiire, na n̄ maa yɛ yèn n̄ koo man deema mi, ²³ adama u man sɔɔmɔ mi kon da kpuro pirisəm ka wahala man mara. ²⁴ Ka mɛ, na n̄ nən wāaru garisi gāanu n̄ gesi nən sɔmburu dakura te Yinni Yesu u man yiire n̄ ko. Sɔmbu tera n̄ Gusunən durom Labaari gea kpara.

²⁵ Na bɔsu bɛɛn suunu sɔɔ na ban te Gusunɔ u swīn waasu kua. Tɛ na yɛ ma goo sari bɛɛn suunu sɔɔ wi u koo man wa kpm. ²⁶ Yen sɔna na bɛɛ sɔɔmɔ batuma sɔɔ giso, goo ù n̄ kam kua bɛɛ sɔɔ, na n̄ taarɛ mɔ. ²⁷ Domi na n̄ gāanu ganu berua, na bɛɛ Gusunən himba kpuro nɔɔsia. ²⁸ I n̄ tii se, i maa gɔɔ kpuro kɔsuo ge Hunde Dɛero u bɛɛ n̄omu sɔndia, ge ga sɔa Yinni Yesun yigberu. I tu kparo te u yakia ka win tiin yem. ²⁹ Na yɛ ma n̄ n̄ bɛɛ derin biru gaba koo du bɛɛn suunu sɔɔ nge mɛ demakunu ra du yāanun suunu sɔɔ, ba n̄ ko n̄ wɔnwɔndu mɔ. ³⁰ Saa mam bɛɛn suunu sɔɔn di gaba koo gem gɔsia weesu kpa bu naane dokeobu swaa nim wia bu ka ko ben bwāabu. ³¹ N n̄ men na, i n̄ tii se. I yaayo ma wɔɔ itawa, na bɛɛn baawure kirɔ kua bururu ka yoka ka yiresu.

³² Tɛ na bɛɛ Gusunɔ n̄omu sɔndia na maa bɛɛ win durom gari n̄omu sɔndia. Gari yi, yi koo kpɔ yi bɛɛ tāsisia kpa yi bɛɛ faaba ko ka be kpuro be Gusunɔ u gɔsa u kua wigibu. ³³ Na n̄ goon sii geesu n̄ kun mɛ win wura n̄ kun mɛ win yaberu binɛ koore. ³⁴ Bɛɛn tii i yɛ ma ka nən tiin n̄oma na sɔmburu kua na ka tii diisia ka maa be ba ka man wāa. ³⁵ Na bɛɛ sɔɔsi yabu kpuro sɔɔ ma n̄ weene i sɔmburu ko gem gem nge mesum, kpa i dam sarirugibu somi, kpa i Yinni Yesun tiin gari yaaya ye u nɛɛ, kɛrun wɛɛbu bu nuku dobu mɔ n̄ kere kɛrun mwaaabu.

³⁶ Sanam mɛ Pɔlu u gari yi gerua u kpa, u yiira ma u kanaru kua ka be kpuro sannu. ³⁷ Be kpuro ba swī. Ye ba n̄n bəkasi, ba n̄n nɔɔ kana ka kɪru, ³⁸ ben nukura sankira n̄ banda yèn sɔ u bu sɔɔwa ma ba n̄ maa waanɔmɔ. Ma ba n̄n yɔsiri sere goo nimkuu mi.

21

Pɔlu u Yerusalemu dɔɔ

¹ Ye sa nɔɔ kanana ka be sa kpa, sa goo nimkuu dua sa doona sɔru sɔrum mɛ Kɔsiɔ. Yen sisiru sa da Roduɔ. Saa min di, sa maa da Patarɔɔ. ² Miya sa goo nimkuu wa ge ga

dɔɔ Fɛnisi gia, ma sa gu dua sa swaa wəri. ³ Sa tem bururu garu wa te ba m̄ Sipu, sa tu sɛɛna bɛsɛn n̄om dwareɔ ma sa da Sirin tem gia. Sa Tiri dua, mi goo nimkuu ga koo sɔmunu sarasia. ⁴ Sa naane dokeobu kasu ma sa ka bu sina alusuma bɔɔ teuru. Hunde Dɛero dera ba Pɔlu sɔɔmɔ u ku Yerusalemu da. ⁵ Adama ye bɛsɛn saa tura sa kpm wura goo nimkuu mi. Be kpuro ka ben kurɔbu ka bibu ba sun yɔsiri saa wuun di. Bɛɛ kpuro sa yiira nim wɔkun goorɔ ma sa kanaru kua. ⁶ Ye sa nɔɔ kanana sa kpa sa goo nimkuu dua ma ba wura ben yenusa.

⁷ Saa Tirin di sa kpm swaa wəri ma sa tura Tolemaisio. Miya sa sara goo nimkuun di ma sa da sa naane dokeobu tɔbura ma sa kpm mi n̄n teuru. ⁸ Yen sisiru sa kpm swaa wəri ma sa tura Sesareɔ, ma sa da sa sɔbia Filipun yenuɔ wi u s̄aa waasu kowo. N deema u s̄aa tɔnu nɔɔba yiru yen turo be ba gɔsɔ gɔsa Yerusalemuɔ. ⁹ Durɔ wi, u bii wɔndiaba n̄nɛ mɔ be ba s̄aa Gusunən sɔmbu. ¹⁰ Ye sa sɔ mɛeru kua mi, Gusunən sɔmɔ goo wi ba ra nɛɛ Agabusi, u na mi saa Yudean di. ¹¹ U na bɛsɛn mi ma u Pɔlun kpaka sua u win tiin naasu ka noma bɔkua u nɛɛ, n̄ wee ye Hunde Dɛero u gerumɔ. Wi u kpaka yeni mɔ, Yuu be ba wāa Yerusalemuɔ ba koo n̄n bɔke mesum kpa bu n̄n tɔn tukobu n̄omu sɔndia.

¹² Ye sa deema yi nua, bɛɛ ka tɔn be ba wāa mi, sa Pɔlu suuru kanam wəri u ku Yerusalemu ye da. ¹³ Adama u nɛɛ, mban sɔna i sumɔ mesum ma i n̄n wɔrugɔru kpeesiamɔ. Na mam sɔuru s̄aa n̄ ka gbi Yinni Yesun yisirun sɔ Yerusalemuɔ, n̄ n̄ m̄ bɔkubu tɔna.

¹⁴ Ye sa deema u n̄ bɛsɛn gari wure, sa mari ma sa nɛɛ, Gusunən kɪru tu kooa.

¹⁵ Amen biru sa bɛsɛn sɔuru kua ma sa doona Yerusalemu gia. ¹⁶ Naane dokeobu gabu saa Sesaren di ba sun yɔsiri ba ka sun da Nasoni Sipugiin wɔɔɔ mi sa ko sɔbia. Durɔ wi, u naane doke n̄.

Pɔlu u Yakɔbu beram da

¹⁷ Sanam mɛ sa tura Yerusalemuɔ, naane dokeoba sun dam koosia ka nuku dobu. ¹⁸ Yen sisiru Pɔlu u ka sun Yakɔbu beram da ma Yesun yigbe guro yurobu kpuro ba menna mi. ¹⁹ Ye Pɔlu u bu tɔbura u kpa u bu saaria tia tia sɔmbu te Gusunɔ u kua tɔn tukobun suunu sɔɔ win waasun sɔ. ²⁰ Ye ba win gari nua, be kpuro ba Gusunɔ siara. Ma ba n̄n sɔɔwa ba nɛɛ, Kɪnasi a wa? Yuuba nye nyewa ba naane doke, ma be kpuro ba kpm ka tii Mɔwisin wooda bɔkua. ²¹ Ba bu wunen gari sɔɔwa ma a Yuu be ba wāa tɔn tukobun mi sɔɔmɔ bu Mɔwisin gari deri, bu ku deema swī, bu ku maa ben bibu bango ko. ²² N n̄ men na, mba sa ko ko. Ka gem ba koo nɔ ma a tunuma wuu mi. ²³ Yen sɔ, a koowo ye sa ko nun sɔ. Durɔbu n̄nɛ gaba wāa mi, be ba

raa nɔɔ mwɛɛru kua. ²⁴ A ka bu doo kpa i tii dɛɛrasia sannu kpa a ben kɔnan gobi kɔsia. Nge mɛya baawure u ko n ka yɛ ma ye ba nua wunen sɔ, n n̄ gem, sanam mɛ, ba koo wa ma wunen tii a Mɔwisin wooda swii. ²⁵ Adama ye n sɔa tɔn tuko naane dokeobugia sa bu wooda yiya ma sa bu yen tireru mɔrisia sa nɛɛ, bu ku bii sɔa dɛanu di, bu ku yaa yem di, bu ku yaa tem ye ba wii ru tema ba ka go, bu ku maa kɔɔ menna tantanaru sɔɔ.

²⁶ Ma Pɔlu u ka durɔ be da. Yen sisiru ba tii dɛɛrasia, ma u sɔa yeru dua u bu sɔɔwa saa ye dɛɛrasia bin sanam koo kpe, kpa bu ben baawure yɔkuru kua dɛma te.

Ba Pɔlu mwa sɔa yerɔ

²⁷ Ye sɔɔ nɔɔba yiru ye, ya kpeeyɔ, Yuu be ba na Asin di ba Pɔlu wa sɔa yerɔ. Ba tɔn wɔru burinasia, ma ba Pɔlu mwa. ²⁸ Ba gbɔsukumɔ ba mɔ, bɛɛ Isireliba, faaba woo! Durɔ wiya u ra de baama kpuro u n Isireliban kɔsa gerumɔ, ka ye n sɔa Mɔwisin wooda ka maa sɔa yee teni. Wee, u mam ka tɔn tukobu gabu na sɔa yee dɛɛra tenin mi ma u tu disi doke.

²⁹ Ba yeni gerua yɛn sɔ ba raa Torofimu Efesugii wa ka Pɔlu sannu wuu sɔɔ, yera ba tamaa Pɔlu u ka n̄n dawa sɔa yeru mi. ³⁰ Ma wuu ga buuburu yɔra kpuro, tɔmba duki naamɔ baaman di ma ba Pɔlu mwa ba gawa ba ka yara sɔa yerun di. Mii mii ma ba ten gamboba kenua. ³¹ Sanam mɛ ba ki bu n̄n go, yera Romun tabu sunɔ u nua ma Yerusalemu kpuro ya burinamɔ. ³² Mii mii u tabu wirugibu gabu sua ka tabu kowobu, ma u ka bu duka da tɔn wɔru gen mi. Sanam mɛ tɔn wɔru ge, ga n̄n wa ka tabu kowobu sannu, ba Pɔlu soberu deri. ³³ Tabu sunɔ wi, u da Pɔlun mi, u n̄n mwa ma u wooda wɛ bu n̄n boke ka yɔni yiru. Ma u bu bikia, wara durɔ wi. Mba u kua. ³⁴ Gabu tɔn wɔru ge sɔɔ, ba gari tee gbɔsukumɔ, gabu maa gari gɛɛ, sere tabu sunɔ u kpaa u gari yin gem gia wure bakanun sɔ. Yen sɔna u wooda wɛ bu ka Pɔlu da sansani gbɔrarugian mi. ³⁵ Ye ba gbɔra ten yɔtiru tura tabu kowoba Pɔlu sua ba sɔndi ben senu wɔllɔ, tɔn wɔru gen mɔrun sɔ. ³⁶ Ma tɔn be kpuro ba bu naa kɔtinu dimɔ ba gbɔsukumɔ, ba mɔ i n̄n goowo!

Pɔlu u tii tubusia

³⁷ Sanam mɛ ba ki bu Pɔlu duusia sansani gbɔrarugia mi, u tabu sunɔ bikia u nɛɛ, kon kpɛ n ka nun gari ko?

Tabu sunɔ u n̄n bikia u nɛɛ, a Gerekim nɔɔmɔ ro? ³⁸ N n̄ mɛn na, a n̄ sɔa Egibitigii wi? Wi u gasɔ dera tɔmba tem yɛrobu seesi, wi u tɔmbu nɔɔɔ bun suba n̄nɛ menna (4.000) swaa diobun yigberun di, ma u ka bu da gbaburɔ?

³⁹ Pɔlu n̄n wisa u nɛɛ, nɛ Yuuwa, ba man marawa Taasia, Silisin tem sɔɔ. Na sɔa kpaa yɛro wuu ge sɔɔ, ge ga yisuru yara. Na nun kanamɔ, a de n ka tɔn be gari ko.

⁴⁰ Tabu sunɔ wi, u n̄n ayero wɛ. Ma Pɔlu u yɔɔwa yɔtiru wɔllɔ u tɔn be ka n̄mu marisia. Ye ba mari, u bu sɔɔwa ka Heberum u nɛɛ,

22

¹ Bɛɛ, nɛn bisibu ka baababa, i swaa dakio ye kon bɛɛ sɔ n ka tii tubusia.

² Ye ba nua ma u ka Heberum gari mɔ, ba mari sɔɔ sɔɔ. Ma u nɛɛ, ³ nɛ Yuuwa wi ba mara Taasia, Silisin temɔ adama wuu geni sɔɔra na biru di. Gamalielin miya na keu kua, na besen sikadoban wooda gia sɔa sɔa, ma na Gusunɔn bɛɛɛ yɛ nge mɛ bɛɛ kpuro i sɔa gisɔ. ⁴ Na maa swaa yen tɔmbu nɔni sɔɔwa goo gookum, na yen tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu mwɛɛra na bɔkua na pirisom doke. ⁵ Yɔku kowo tɔnwerɔ ka Yuuban guro gurobu kpuro ba koo kpɛ bu man yen seeda diiya. Na tirenu mwa ben nɔman di ni ba Yuuba yorua be ba wɔa Damasiɔ. Ma na da mi n ka swaa yen tɔmbu mwa n boke be ba wɔa mi, kpa n ka bu na Yerusalemu n sɛɛyasia.

Pɔlu u bu

win gɔru gɔsiabun gari sɔɔwa

(I maa mɛɛrio Gorobun Kookoosu 9:1-19, 26:12-18)

⁶ Sanam mɛ na dɔɔ na Damasi turuku kua sɔɔ wii wɔllun saka, suaru sɔɔ yam bururam na bai wollun di mu man wukiri. ⁷ Na wɔruma temɔ, ma na nɔɔ gagu nua ga nɛɛ, Sɔɔlu, Sɔɔlu mban sɔna a man n̄ni sɔɔmɔ. ⁸ Na bikia na nɛɛ, wuna were Yinni. U man sɔɔwa u nɛɛ, nɛna Yesu Nasaretigii wi a nɔni sɔɔmɔ. ⁹ Durɔ be ba man yɔsirio ba yam bururam mɛ wa, adama ba n̄ tuba ye yɛro gerua wi u ka man gari kua. ¹⁰ Na bikia na nɛɛ, mba kon ko Yinni. Ma u man sɔɔwa u nɛɛ, n seewo n du Damasiɔ. Miya ba koo man sɔ kpuro ye Gusunɔ u himba sɔa n ko. ¹¹ Yam bururam men kpɔara dera na wɔko kua. Yen sɔna nɛn kpaasiba man n̄mu nɛnua sa ka dua Damasiɔ.

¹² N deema durɔ goo wɔa mi, wi ba ra nɛɛ Anania, u Gusunɔn bɛɛɛ yɛ, u Mɔwisin woodaba swii. Yuu be ba wɔa wuu ge sɔɔ kpuro ba win seeda gea dimɔ. ¹³ U na nɛn mi, u yɔra nɛn bɔkumɔ ma u nɛɛ, Sɔɔlu nen beruse, a yam waawo. Mii mii nɛn nɔni wukiaru ma na n̄n wa. ¹⁴ U man sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ besen sikadoban Yinni u man gɔsa n ka win kiru gia, n ka Geegii wa, kpa n maa ka win nɔɔn gari nɔ. ¹⁵ Domi kon ko win seeda dio, kpa n ka tɔmbu kpuro sɔ ye na wa ka ye na nua. ¹⁶ Tɛ, mba n maa tie. N seewo bu man batemu ko, kpa n wobe n dɛɛra nɛn toranun di na n Yinnin yisuru sokumɔ.

Nge mɛ Yinni u Pɔlu gɔsa

u ka tɔn tukobu waasu ko

17 Ye na wura Yerusalemu, sɔɔ teeru sanam me na kanaru mɔ sɔa yera, na kasa. 18 Kasi te sɔɔ, na Yinni wa, u man sɔɔwa u nee, n koowo kpaaka kpa n yari Yerusalemun di mii mii. Domi wuu min tumbu ba n koo win gari wura yin seeda na dima. 19 Na nee, Yinni ba ye sɔa sɔa ma na Yuuban mennɔ yenu da da, na tumbu mwɛɛra na bu so be ba nun naane doke. 20 Dɔma te ba wunen seeda dio Etiɛni go, nen tii na waa mi, na win gɔɔ wura. Nena na win gowobun yānu kɔsu ni ba suba. 21 Ma Yinni u man sɔɔwa u nee, n doo, domi u koo man gari n toma tɔn tukobun mi.

Pɔlu ka Romun tabu sunɔ

22 Tɔn be, ba Pɔlun gari swaa daki sere u ka yeni gerua u kpa. Sanam meya be kpuro ba gbāsukum wari ba nee, i nūn goowo, n n weene win bweseru ta n waa.

23 Ba kuuki mɔ, ba ten yabenu yɔwemɔ, ba tua seeyamɔ wɔlɔ. 24 Romun tabu sunɔ wi, u wooda wɛ bu ka Pɔlu da sansani gbāraruɗia sɔɔ bu nūn seni so sere u ka gem gere. Domi u kɔ u gia mban saabuwa ba nūn wuremɔ me. 25 Ye ba Pɔlu bɔkua bu ka nūn so, u tabu sunɔ bikia wi u nūn yɔre, u nee, n weene i Romugii so i sere nūn siri?

26 Ye tɔnwerɔ wi, u gari yi nua, u da win tabu sunɔ mi, ma u nūn bikia u nee, mba a kɔ a ko mi. Durɔ wi, Romugiiwa.

27 Ma tabu sunɔ u da u Pɔlu bikia u nee, a man sɔɔwɔ, wune Romugiiwa?

Pɔlu u nee, meya.

28 Tabu sunɔ wi, u nee, gobi bekeya na kɔsia na ka sere kua Romugii.

Pɔlu u nee, meya ba ne marawa.

29 Yen sɔna tabu kowo be ba sɔɔru sɔa bu ka nūn seni so u ka gem gere, ba nūn deri mii mii. Ma berum tabu sunɔ wi mwa ye u nua ma Pɔlu sɔawa Romugii domi u dera ba nūn bɔkua.

Ba ka Pɔlu da Yuuban

guro gurobun wuswaaɔ

30 Tabu sunɔ wi, u kɔ u gia kam kam yɛn saabu wahala ye, ya seewa. Yen sɔna sisuru u dera ba Pɔlu kusia, ma u nee yaku kowo tɔnwerobu ka Yuuban guro gurobu bu mennama. Ma u ka Pɔlu da ben wuswaaɔ.

23

1 Pɔlu u be ba mennɛ nɔni girari, ma u nee, mero bisibu, nen gɔru ga n man taare wɛemɔ domi na nen waa ru diwa dee dee Gusunɔn wuswaaɔ, sere ka gison giso.

2 Yaku kowo tɔnwerɔ wi ba ra soku Anania u be ba yɔ Pɔlun bɔkuɔ sɔɔwa bu nūn soowo win nɔwɔ. 3 Pɔlu u nee, Gusunɔn koo nun so, gani kpika wune! A sɔwa a ka man siri Mawisin wooda sɔɔ, ma a maa kpaam wooda sara a nee, bu man soowo.

4 Be ba yɔ win bɔkuɔ ba nee, Gusunɔn yaku kowo tɔnwerowa a kaka a wɔmmɔ me?

5 Pɔlu u nee, mero bisibu na n ye yaku kowo tɔnwerowa. Domi Gusunɔn gari yi nee, “I ku beɛn tɔmbun wirugiin kɔsa gere.”

6 Ye Pɔlu u tuba mennɔ ge sɔɔ, ma gaba sɔawa Sadusiba, gabu maa Falisiba, yera u nɔngiru sua mennɔ ge sɔɔ u nee, mero bisibu, ne Falisiwa wi Falisiba ba mara. I man sirimɔwa yɛn sɔ na yiyɔ ma gɔriba koo se gɔrin di.

7 Ye u yeni gerua u kpa, Falisiba ka Sadusiba ba sikirinɔ wari ma mennɔ ge, ga bɔnu kua yiru. 8 Domi Sadusiba ba ra nee gɔriba kun seemɔ gɔrin di, hunde ka wɔllun garado maa sari adama Falisiba ba wura ya yabu ita ye kpuro ya waa. 9 Ma wure bakanu tunuma ben suunu sɔɔ ba sikirinamɔ ka dam, ma wooda yɛrobu gaba seewa Falisiba sɔɔ ba nee, sa n taare gaa wa durɔ wi sɔɔ. Wara ye nge hundewa n kun me wɔllun garado goowa u ka nūn gari kua.

10 Sikirinɔ ge, ga kpɛa gem gem sere tabu sunɔ wi, u berum kua bu ku raa Pɔlu karana. Ma u win tabu kowobu wooda wɛ u nee, bu doo bu Pɔlu warama kpa bu ka nūn da sansani gbāraruɗian mi.

11 Tɔɔ ten wɔkuru sɔɔ, Yinni Gusunɔn u Pɔlu yɔre ma u nee, a ku mwia kpana. Nge me a man seeda diiya Yerusalemu mi, meya kaa maa man seeda diiya Romuɔ.

Ba Pɔlun waa ru kasu

12 Yen sisuru Yuuba ba menna ba nɔɔ tia kua ba bɔrua ba nee ba n gaa nu dimɔ, baa nim ba n nɔrumɔ ma n kun mɔ ba Pɔlu go. 13 Tɔn be, ba tɔnu weeru kere be ba nɔɔ tia ye kua. 14 Ma ba da ba yaku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu deema ba nee, sa bɔrua sannu ma sa n gaa nu dimɔ sere su ka Pɔlu go. 15 N n men na, sa kɔ be ka guro gurobu i tabu sunɔ sɔ u ka Pɔlu na beɛn mennɔ sɔɔ kpaam, kpa n saare nge i kɔ i kpaam win gari meɛrim sɔme. Bese sa ko n sɔɔru sɔa su ka nūn go u sere tunuma.

16 Adama Pɔlun sesun bii tɔn durɔ u yina yen gari nua. U da u dua sansani gbāraruɗia yen mi, ma u Pɔlu gari yi sɔɔwa. 17 Ma Pɔlu u tabu kowobun tɔnwerɔ turo soka, u nūn sɔɔwa u ka aluwaasi wi doo tabu sunɔ mi domi u gari mɔ u kɔ u nūn sɔ.

18 Tabu kowobun tɔnwerɔ wi, u ka nūn da tabu sunɔ mi, ma u nee, Pɔlu pirisam wi, u man soka ma u man kana n ka aluwaasi wi na wunen mi domi u kɔ u nūn gaa nu sɔ.

19 Tabu sunɔ u aluwaasi win nɔmu nenua u ka nūn da bɔɔɔ u nūn bikia u nee, mba a kɔ a man sɔ.

20 U nee, Yuuba ba nɔɔ tia kua bu ka nun bikia sia a ka Pɔlu da guro gurobun mennɔwɔ, kpa n saare nge ba kɔ bu win gari meɛrim sɔmewa. 21 Adama a ku ben gari nɔ, domi ba tɔnu weeru kere be ba koo kuke swaaɔ bu ka nūn mwa. Be kpuro ba bɔrua ma ba n dimɔ, ba n maa nɔrumɔ ma n kun

mɔ ba nùn go. Baa tɛ ba sɔɔru sɔa bu ka ye ko. Wunɛn woodawa ba swaa daki.

²² Ma tabu sunɔ wi, u nɛɛ, a ku goo sɔ ma a man gari yini dɔmɛa. Ma u dera aluwaasi wi, u doona.

Ba ka Pɔlu da Felisin mi

²³ Ma tabu sunɔ wi, u tabu kowobun wirugibu yiru soka u nɛɛ, i tabu kowo goobu (200) sɔɔru koosio bu Sesare da, ka maasɔbu wata ka wɔkuru, ka sere yaasigibu goobu, ba n sɔɔru sɔa bu swaa wɔri kɔba nɔɔba nne wɔku te. ²⁴ I maa dumɔ gaari bɔkuo kpa i ka Pɔlu da sina wuu yɛro wi ba ra soku Felisin mi, i turi ka alafia.

²⁵ Yen biru tabu sunɔ u tireru yorua tɛ sɔo u nɛɛ, ²⁶ nɛ Kolodu Lisiasi, na nun tɔbura tem yɛro Felisi bɛɛregii. ²⁷ Yuuba ba durɔ wi mwawa, ba kɔ bu nùn go. Ye na gɔa ma u sɔa Romugji, yeya na da ka nen tabu kowobu na nùn wɔra. Yen biru na ka nùn da ben guro gurobun wuswaa. ²⁸ Domi na kɔ na n yɛ yɛn sɔ ba nùn taare wɛɛmɔ. ²⁹ Miya na gɔa ma u n gɔanu ganu kue ni nu ka gɔo weene, baa mam pirisom. Na deema ba nùn taare wɛɛmɔwa ben woodan garin sɔ. ³⁰ Sanam mɛ ba man sɔɔwa ma Yuuba ba nɔɔ tia kua bu ka nùn go, yande na dera ba ka nun nùn naawa. Na win taare wɛɔbu sɔɔwa bu na bu ben gari gere wunen wuswaa.

³¹ Yera tabu kowo be, ba win wooda kpuro swi. Ba Pɔlu sua wɔku te, ma ba ka nùn da sere Antipatirio. ³² Yen sisiru tabu kowo be, ba wura ben sansaniɔ ma dumigibu ba ka nùn da wuswaa. ³³ Ye ba tura Sesareɔ ba tem yɛro tire te wɛ, ba maa nùn Pɔlu tusia. ³⁴ Ye tem yɛro u tire te gara u kpa, u Pɔlu bikia bera min di u na. Pɔlu nɛɛ, Silisin di. ³⁵ Tem yɛro u nɛɛ u koo win gari nɔ sanam mɛ win taare wɛɔbu ba tunuma.

Ma u wooda wɛ bu Pɔlu kɔsu Herodun sina kpaarɔ.

24

Yuuba ba Pɔlu gari mani

¹ Sɔo nɔɔbun biru, Anania yaku kowo tɔnwero u da Sesareɔ wi ka guro gurobu gabu sannu ka sere wooda yɛro goo wi ba mɔ Terituru. Ba da tem yɛron mi, ma ba Pɔlun taare gerumɔ. ² Ba Pɔlu soka, ma Terituru u nùn gari manibu wɔri u nɛɛ, Felisi bɛɛregii, sa alafia mɔ gem gem ka wunen baruka. Wunen yam waa geebu bu dera a wooda dabiru kɔsa bɛsen tem arufaanin sɔ. ³ Sa ye kpuro wura baama kpuro saa baayere sɔo, ka siarabu. ⁴ Adama na n kɔ na wunen saa kpuro di. Yen sɔ, na nun kanamɔ a ka sun temamɔ gari piiko ye sa mɔ sɔo. ⁵ Sa wa ma durɔ wini naanaanugiiwa, u ra sannɔsu seeyewa Yuuban suunu sɔo handunia kpuro sɔo. U

maa sɔa wuuru garun wirugibun turo te ba ra soku Nasarenegibu *. ⁶ U mam swaa kasu u ka sɔa yeru disɔ doke. Sanam mɛya sa wi mwa. [Sa raa kɔ su nùn siri ka bɛsen wooda, ⁷ adama tabu sunɔ Lisiasi u na, u sun nùn wɔrari ka dam. ⁸ Ma u wooda wɛ win taare wɛɔbu bu na wunen wuswaa.] Wunen tii à n nùn gari bikia, kaa kpɔ a gɔa ni kpuron gem wa ni sɔo sa nùn taare wɛɛmɔ.

⁹ Ma Yuuba ba gari yi kpuro wura ba nɛɛ, geema.

Pɔlu u win gari tubusia Felisin wuswaa

¹⁰ Yera tem yɛro u Pɔlu gari wɛ ka yireru, ma Pɔlu seewa u nɛɛ, na yɛ ma a sɔa siri kowo tem mɛ sɔo saa wɔɔ dabirun di. Yen sɔ, kon gari gere n ka tii yina ka toro sindu. ¹¹ À n bikia ba koo nun sɔ, n n mɔ n sɔo wɔkura yiru kere ye na ka Yerusalemu da n sɔaru ko mi. ¹² Ba n man wa na ka goo sikirinamɔ n kun mɛ na tɔmbu sannɔ nɔo kuurimɔ sɔa yerɔ n kun mɛ ben mɛnnɔ yeru sɔo, n kun mɛ wuu suunu sɔo. ¹³ Gari yi ba man manimɔ tɛ, ba n maa yin seeda gaa mɔ. ¹⁴ Adama gɔa teena na wura wunen wuswaa, na Gusunɔ bɛsen sikadoban Yinni sɔamɔ ka swaa ye beni ba sokumɔ weesugia. Na maa Mɔwisin wooda kpuro naane doke ka maa Gusunɔn sɔmbun tirenu. ¹⁵ Na yiyɔ bini mɔ Gusunɔ sɔo bi durɔ beni ba maa mɔ ma tɔmbu kpuro, tɔn geegibu ka tɔn kɔsobu, ba koo se gɔrin di. ¹⁶ Yen sɔna na hania mɔ baadomma, kpa nen gɔru gu ku man taare wɛ Gusunɔn wuswaa ka maa tɔmbun wuswaa.

¹⁷ Wɔɔ dabirun biru na tɛ wura Yerusalemuɔ n ka nen tɔmbu somiru naawa kpa n maa Gusunɔ kɛnu kɛ. ¹⁸ Mi sɔora ba man deema sɔa yerɔ, na tii dɛɛrasia. Tɔn wɔru sari mi, sannɔ nɔo kuribu maa sari mi. ¹⁹ Adama Asin Yuu gaba wɔa mi. N weene ben tii bu na wunen wuswaa bu seeda di bɔ n gɔanu wa nɛ sɔo, ²⁰ n kun mɛ, a de durɔ beni bu gere taare ye ba wa nɛ sɔo dɔma te na yɔra guro gurobun mɛnnɔn wuswaa. ²¹ Ma n kun mɔ gɔa tee ni sɔo na gbɔra ye na yɔ ben suunu sɔo na nɛɛ, bɛɛ i man sirimɔwa gisɔ yɛn sɔ na naane doke ma gariba koo se.

²² N deema Felisi u naane dokebun swaa yɛ, yera u Yuu be sɔɔwa bu de tabu sunɔ Lisiasi u n tunuma. Dɔma teya u koo ben gari yi wɛɛri.

²³ U maa tabu kowobun tɔnwero wooda wɛ u n gina Pɔlu doke pirisom sɔo, adama u de u n tii mɔ mi, u maa de win kpaasibu bu nùn beram na bu ka nùn nɔari.

Pɔlu u da Felisi ka Durusilan wuswaa

²⁴ Sɔo mɛɛrun biru Felisi u na ka win kuro Durusila, wi u sɔa Yuu. Ma u Pɔlu sokusia. Ye u tunuma ma ba nùn swaa daki sanam mɛ u naane dokebu Kiriisi Yesu sɔon gari mɔ.

* **24:5** Nasarenegibu - Tɔn be ba na Nasaretin di. Ba maa naane dokeo gbiiokobu soka mɛ yɛn sɔo Yesu u na Nasaretin di.

²⁵ Adama sanam me Pəlu u bu gem kobu ka gaya ka maa siri bi bu ween gari tubusiamə, Felisi u nanda, ma u nee, a doonə gina. Kon kpm nun soku nə n fəe wa.

²⁶ U raa maa yīyo u koo gobi wawa Pəlu min di. Yenin saabuwa u ra nūn sokusie kiri kiri u ka nūn gari ko.

²⁷ Wəo yirun biru Pəosiyyu Fesitu u kua Felisin kəsire. N deema Felisi u Pəlu deri pirişəm səo yən sə u kī u n beere mə Yuuban mi.

25

Pəlu u kī u da tem yeron mi

¹ Ye Fesitu u tunuma Sesareə u ka səmburu sua, yen səo nnese u Yerusalemu da. ² Miya yaku kowo tənwerobu ka Yuuban guro gurobu ba Pəlu durum mani, ba maa Fesitu suuru kana ³ u ka Pəlu na Yerusalemuə, domi ba gəru doke bu nūn go swaaə. ⁴ Fesitu u bu səowa u nee, Pəlu waa pirişəm səo Sesareə, nen tii na n maa tsemə n ka wura mi. ⁵ Yen sə, i de su da mi ka beən wirugibu gabu sannu kpa bu gere tora te u kua.

⁶ Fesitu kun səo nəba ita n kun me səo wəkuru kere ben mi, u ka wura Sesareə. Ye u tura mi, sisiru u da u sina siri yerə ma u wooda wə bu ka Pəlu na win wuswaaə. ⁷ Ye Pəlu u tunuma, Yuu be ba na Yerusalemun di ba nūn suunu bure ma ba nūn kəsan taare manimə yən seeda ba n mə. ⁸ Adama Pəlu u ka tii yina u nee, na n Yuuban wooda torari, n kun me sda yeru, n kun me Romun tem yero.

⁹ Fesitu wi, u kī u n beere mə Yuuban mi, yeru u Pəlu səowa u nee, a kī a da Yerusalemuə bu nun siri gari yin sə nen wuswaaə?

¹⁰ Pəlu nee, aawo. Tem yeron woodan siri yerəwa na yə, miya n weene bu man siri. Na n Yuuba torari nge me wunen tii a yə sda sda. ¹¹ Nə n wooda sara, n kun me nə n gəanu ganu kua ni nu ka goə weene, na n yinamə bu man go. Adama mem me ba man manimə səo, gem mū kun waa, goo sari wi u koo kpī u man bu nōmu səndia. Yen sə, tē na ka nen siribu dəowa tem yeron mi.

¹² Ye Fesitu u ka wīgibu wesiana u kpa, u Pəlu səowa u nee, yən sə a wunen siribu tem yero nōmu səndia, win miya kaa da.

Ba ka Pəlu da Agiripa ka Berenisin wuswaaə

¹³ Səo məerun biru, sina boko Agiripa ka win sesu Berenisi ba Sesare da bu ka Fesitu tabiri. ¹⁴ Ye ba səo yiru mə mi, Fesitu u sina boko wi Pəlu gari səowa u nee, durə goo waa pirişəm səo wuu mi, wi Felisi u deri. ¹⁵ Sanam me na Yerusalemu da, Yuuban yaku kowo tənwerobu ka guro gurobu ba man win toranu tubusia. Ma ba man bikia n nūn taare wə bu go. ¹⁶ Adama na bu səowa Romugibu ba ku ra de bu goo go ma n kun mə ba yero siri. Ba ra dewa wi ka win taare

wəobu bu gari ko nəo ka nəo. ¹⁷ Sanam me be kpuro ba na wuu mi, na n dirira, adama yen sisira na bu sokusia siri yerə, ma na maa wooda wə bu ka Pəlu na. ¹⁸ Win taare wəobu ba seewa, adama ba n nūn gaa kəsunun taare wə ni na raa tamaa. ¹⁹ Ben tiin sārun gariya ba ka nūn sikirinamə, ka maa durə goon gari wi ba sokumə Yesu wi u gu. Adama Pəlu u gerumə kam kam durə wi, u wasi. ²⁰ Na biti kua aməna kon gari yin bweseru sirisina. Yen səna na Pəlu bikia u n kī bu nūn gari yin siribu kua Yerusalemuə. ²¹ Adama u win siribu tem yero nōma səndia. Yera na wooda wə bu kpm nūn doke pirişəm səo sere n ka nūn daasia mi.

²² Agiripa u Fesitu səowa u nee, nen tii na kī n durə win nōon gari nəo.

Fesitu nee, sia kaa nə.

²³ Yen səna sisiru Agiripa ka Berenisi ba tunuma siri yerə ka beere baka, ma tabu sinambu ka wuun wirugibu ba bu swīi. Ma Fesitu u wooda wə bu ka Pəlu na. ²⁴ Fesitu nee, sina boko Agiripa ka beere kpuro be i waa mi ka beere sannu, durə wi wee, win gari Yuuba kpuro ba ka na nen mi, be ba waa wuu mi ka be ba maa waa Yerusalemuə. Ba gbāsukumə ba mə, n n weene u n maa waa. ²⁵ Nen tii na n gəanu wa wi səo, ni nu ka goə weene. Adama yən sə win tii u win siribu tem yero nōmu səndia, na gəru doke n nūn daasia win mi. ²⁶ Ka me, na n gəanu wa ni kon nenusi win gari səo n ka nen yinni tireru kua. Yen səna na ka nūn na beere kpuron wuswaaə, n mam neere wune sina boko Agiripa, i ka win gari wəeri kpa n ka wa ye kon yore. ²⁷ Domi n n man dee dee səawə n ka pirişəm goo mərisia kpa na kun gerua mban səna.

26

Pəlu u tii tubusia

Agiripan wuswaaə

¹ Agiripa u Pəlu səowa u ayeru mə u ka win gari tubusia.

Yera Pəlu u tōmbu marisia ka nōmu, ma u tii tubusia u nee, ² sina boko Agiripa, nen nukura dorə gisə yən sə kon kpī n tii tubusia wunen wuswaaə gari yi kpuro səo yi Yuuba ba man manimə. ³ Domi na yə ma a Yuuban komaru yə sda sda ka ben sikirinasun gari. N n men na, na nun kanamə a temanə a nen gari swaa daki.

⁴ Yuuba kpuro ba nen wāaru yə saa nen aluwaasirun di. Ba yə ma Yerusalemuəra na biru di nen bweseru səo. ⁵ Ba man yə n te. Yen sə, bə n kī ba koo kpī bu man seeda diiya ma Falisiban swaa səara na kpəa, ye ya Yuuban sārun komaru neni n kpuro kere. ⁶ Ma tē, ba man siri mini yən sə na nəo mwēe te yīyo te Gusunə u besen sikadoba kua. ⁷ Nəo mwēe teya besen bwesenu wəkura yiru nu ka Gusunə sāmə gem ka tia bururu ka yoka.

Sina boko, yīiyō bin sōna Yuuba ba man mem manima. ⁸ Mban sōna bēe Yuuba i n̄ kpē i naane doke ma Gusunō u gōribu seeyama.

⁹ Nēn tii na raa tamaa n weene n Yesu Nasaretigiin yīsiro sanku ka swaa dabinu. ¹⁰ Mēya na kua Yerusalemu. Na wooda mwa saa yāku kowo tōnwerobun min di, ma na naane dokeobu dabiru doke pirisam sō. Bā n maa kī bu ben gabu go nēn nōmu ga ra n wāa sō. ¹¹ Nōn dabira na ra bu so Yuuban mennō yenu kpuro sō, kpa n bu tilasi ko bu ka Gusunō gari kam gerusi. Na ka bu mōru besira too sere na mam bu naa swī wuu tukusō.

Pōlu u win gōru gōsiabun gari mō

(I maa mēerio Gorobun Kookoosu 9:1-19, 22:6-16)

¹² Ma Pōlu maa nēe, yāku kowo tōnweroba man yollaa kua na dōo Damasiō ka ben yiiko. ¹³ Sina boko, sōo wii wōllun saka swaa ye sō, na yam bururam wa mu na wōllun di mu sun wukiri nē ka be ba man yōsirio. Yam bururam mē, mu sōogim ballim kere. ¹⁴ Bēse kpuro sa wōruma temō, ma na nōo gagu nua, ga ka man gari mō ka Heberum ga nēe, Sōolu Sōolu, mban sōna a man nōni sōmō. Mēerawa a tii mō nge naa kinē te ta ten yinnin deki nōo sēngia tēsumō. ¹⁵ Ma na bikia na nēe, wuna wēe Yinni. Ma Yinni nēe, nēna Yesu wi a nōni sōmō. ¹⁶ Tē, a seewo a yōra. Na nun kuremawa n ka nun gōsi a ko nēn sōmō, kpa a ka gāa nin seeda di ni a wa ko ka maa ni kaa wa sanam mē kon kpan nun kure. ¹⁷ Kon nun yakia saa Isireliban nōmun di, ka maa tōn tukobun min di bēn mi kon nun gōri, ¹⁸ a ka ben nōni wukia bu ka gōsira yam wōkuron di bu yam bururam sō, kpa bu gōsira Setam dam di bu na Gusunōn mi, kpa bu ben toranun suuru wa bu ayeru tubi di ka be sannu be Gusunō u gōsa u kua wigibu yēn sō ba man naane doke.

Pōlu u win sōmburun gari mō

¹⁹ Pōlu maa nēe, sina boko Agiripa, yēn sōna na wōllun kāsī te mēm nōowa. ²⁰ Na waasu kua, gbiikaa Damasiō ka maa Yerusalemu, yēn biru Yudean tem kpuro sō, ka maa tōn tukobun mi. Na bu sōowa bu ben gōru gōsio bu toranu deri bu wura Gusunōn mi, kpa bu gōru gōsiabun kookoosu sōsi. ²¹ Yēnin saabuwa Yuu gaba man mwa sāa yērō ba ka swaa kasu bu man go. ²² Adama sere ka gisōn gisō Gusunō u man kōsu, na ka wāa na seeda dimō tōmbu kpuron wuswaa, baka ka buu. Na n̄ gāanu gerumō, ma n kun mō ye Gusunōn sōmōbu ka Mōwisi ba gerua ben tireru sō ba nēe ya koo koora. ²³ Yēya, Kiriisi u n̄ koo ko u kun nōni sōre, kpa u n̄ sāa gbiikoo wi u koo se gōrin di u ka yam bururam gari kpara Yuuban mi ka maa tōn tukobun mi.

Pōlu u kī Agiripa u ko Kirisigii

²⁴ Sanam mē Pōlu u tii tubusia mēsum, Fesitu u gbāra u nēe, Pōlu, a wiiramōwa! Wunēn keu baka ya nun wiiro kua.

²⁵ Pōlu nēe, Yinni Fesitu na n̄ wiiramō. Gari yi na gerumō yi sāawa gem, yi maa swaa swī.

²⁶ Domi sina boko Agiripa u gari yin asansi yē. Na maa ka nūn gari mō ka toro sindu yēn sō na yē ma yēn gēe kun nūn berue, domi gari yi, yi n̄ koore gbenu. ²⁷ Sina boko Agiripa, a Gusunōn sōmōbun gari naane doke ro? Na yē sāa sāa ma a yi naane doke.

²⁸ Agiripa u Pōlu sōowa u nēe, n̄ n̄ sosi fiiko kaa n̄ kī a de n ko Kirisigii.

²⁹ Pōlu u nēe, baa n̄ n̄ domman na, Gusunō u de a ko Kirisigii n̄ kun mam wunē tōna, n̄ kōora mē ka be ba nēn gari nōomō mini kpuro gisō, kpa i n̄ sāa nge nē, yōni yi ba man doke baasi.

³⁰ Sanam mēya sina boko ka tem yēro ka Berenisi, ka be ba sō mi, ba seewa. ³¹ Ye ba yariō, ba sōnamō ba mō, durō wi, u n̄ gāanu kue ni nu ka gōo weene, baa mam pirisōm.

³² Ma Agiripa u Fesitu sōowa u nēe, durō wi, ù kun win siribu tem yēro nōmu sōndie, sa ko raa kpī su nūn kara.

27

Ba ka Pōlu Romu dōo

¹ Sanam mē ba gōru doke su ka Italin tem da ka goo nimkuu, ba Pōlu ka pirisōm gabu Yuliu nōmu sōndia wi u sāa Romun tabu kowo wuuru garun tōnwerō te ba sokumō tem yērogiru. ² Sa goo nimkuu dua ge ga na saa Adamitin di ga dōo ga n̄ Asin tem bēwe. Ma sa swaa wōri. N̄ deema Aritaaki, Masedonigii wi u na saa Tesalonikan di, u wāa ka bēse. ³ Yēn sisiru sa tura Sidoniō. Yuliu u Pōlu tōn geeru kua, u dera u da u win kpaasibu bera bu ka nūn wē yēn bukata u mō. ⁴ Ye sa doona wuswaaō woo bōkō ga sun sweemō. Yēn sōna sa da sa Sipun tem bēwa mi woo ga ka nē. ⁵ Ye sa Silisi ka Panfilin tem bēwa, sa tura Mirāo Lisin temō. ⁶ Miya besen tabu kowo tōnwerō u goo nimkuu gagu wa ge ga na saa Alesandirin di ga dōo Itali gia, ma u sun ge duusia.

⁷ Sōo dabira sa da tēeru tēeru ka wahala sa sere da Sinidin bōkuu. Ye woo bōkō ga yina su da wuswaaō, sa gēra sa da sa Keretin tem bēwa sa kpa ka Saamonēn bōkuu. ⁸ Ma sa ye sara ka wahala baka sa tura yam gam mē ba mō Alafian Wēra yeru, mē mu wāa wun gen bōkuu ge ba mō Lase.

⁹ Sa sina mi sō mēeru sere ba ka nōo kusia, ma besen wuswaa daabu kua kari baka domi saa ye, ya ka goo nimkuu sē. Yēn sōna Pōlu u bu kirō kua u nēe, ¹⁰ durō bēe, na wa ma besen wuswaa daabu kun kōorō n̄ kun ka kari ka munuse. N̄ n̄ sōmunu tōna nu koo kam koo ka goon tiwa ka sere besen tiin wāaru.

¹¹ Adama tabu kowo tənweru u goo temə ka goo yēron gari swaa daki n kere Pəlugii. ¹² Goo yōra yee te, ta n weene bu yōra mi woorun sanam. Yen sōna ben dabira nee, bu doona min di, kpa bu kookari ko bu ka turi Fenikiə mi Keretin tem goo yōra yeru gara wāa, te ta mēera sōo duu yerun yēsa ka yēsa. Miya ba kī ba n wāa woorun sanam.

Woo bəkə ga seewa

nim wōku wəllə

¹³ Woo fere ferebu ga seema nim wōku gian di, ma durə be, ba tamaa ben daabu koo koorawa nge me ba kī. Yera ba goo yōratia gawama nim di, ba goo wuka ba Keretin tem be we turuku turuku. ¹⁴ Adama ye n sosi fiiko, woo bəkə ge ba ra soku Erakiləm ga seewa saa tem burun beran di. ¹⁵ Ga goo nimkuu swee ma yēn sō sa n kpīa su goo ge sisia woo gen deedeeru, sa n maa kookari gaa kue, sa dera woo ge, ga ka goo ge da mi ga kī. ¹⁶ Ma sa da sa tem bure piibu be wa ge ba mō Koloda mi woo ga ka ne. Miya sa kpīa sa goo nimkuun goo piibu gawa ka wahala baka sa ka gu duusia. ¹⁷ Ye sa gu duusia sa kpa, ba goo nimkuu ka wēe gēe bakua ka dam. Yera ba gen beka ka wēe kusia, ma ba dera woo ga ka gu da mi ga kī yēn sō ba berum kua bu ku raa de Sirituə bu yani seeri kuru kara. ¹⁸ Yen sisiru, nge me woo ge, ga sun sweema ka dam, ba goo nimkuun səmunu wiabu wəri ba sure nim sō. ¹⁹ Yen sisi kpaaru, ba goo nimkuun dendi yānu wia ba sure nimə ka ben tiin noma. ²⁰ Sōo dabira sa n sōo ka kperi wa, ma woo damguu ga mō, sa n de maa tamaa sa ko yari baani.

²¹ Ye goo kun gānu di saa tēebun di, yera Polu u yōra ben suunu sōo u nee, durə be, i n daa nen gari wura, sà kun daa dōone Keretin di, i n daa kari ka munuse yeni wasi. ²² Adama tē, na be kanamə, i de be en bwēra kpuna. Goo sari wi u koo kam ko be sō ma n kun mō goo nimkuu tōna. ²³ Domi gīa wōkuru Gusunə wīgii na sāa, wi na sāmə, win gorado u na nen mi ²⁴ u nee, ne Polu n ku berum ko. Na n kon ko na kun yāre tem yēron wuswaa. N wee, Gusunə u maa man be kpuro yallaa kua be ba wāa ka ne sannu goo sō. ²⁵ Yen sō, durə be, i be en wasi kusio. Domi na naane sāa ma Gusunə u koo ko nge me u man sōowa. ²⁶ Adama goo ga koo kosikira tem bureru garun gāra.

²⁷ N wee, n kua sōo wōkura nnesen wōkuru ma woo damguu ga sun bərikiamə nim wōku wəllə ge ba ra soku Mediterane. Wōku ten suunu sōon saka, goo nimkuun səm kowoba tamaa sa tem turuku kuawa. ²⁸ Ma ba sisu wēe gbinisi ba kpēe nim sō. Ba wa ma nim men dukum mu tura metiri tena ka nōba yiru. Ye n te fiiko ba kpam yira ma ba wa nim men dukum tura metiri yenda nōbu ka ita. ²⁹ Ba nande bu ka raa kpenu kuru kara,

yen sōna ba goo yōratinu nne sāarusia gen biru, ma ba kanamə yam mu fuuku sara. ³⁰ Yera goon səm kowobu gaba gōru doke bu gbenuu sara, ma ba goo piibu sarasia nimə nge ba kī bu goo yōratinu ka da gen wuswaa. ³¹ Adama Polu u tabu kowo tənweru ka tabu kowobu sōowa u nee, ma n kun mō səm kowo beni ba sina sēe goo nimkuu sō, i n faaba wasi.

³² Yera tabu kowoba wēe bura yi yi goo piibu ge neni ma ba dera ga wəri nim sō.

³³ Sanam me ba yam sāruru mara Pəlu u be kpuro kana bu di. U nee, saa sōo wākura nnen diya i faaba swaa daki, i n maa gānu ganu di. ³⁴ Na be kanamə, i dio be en faaban sō. Domi baa be en wirun seri tia kun borimo.

³⁵ Ye Pəlu u yeni gerua u kpa, u pēe sua u Gusunə siara be kpuro wuswaa u ye mura ma u dim wəri. ³⁶ Ma be kpuro ba wasi kusia, ba dīanu di ben tii. ³⁷ Be se be sa wāa goo nimkuu ge sōo, be sen geera tura tōnu goobu ka wata ka wākura nōbu ka tia (276). ³⁸ Ye baawure u di u deba, ba alikama sure nim wōku sōo, goo nimkuun bunum mu ka kaara.

Goo nimkuu ga kosikira

³⁹ Ye yam sara, ba n tem me tuba, adama ba daa gomburu garu wa te ta yani seeri mō, ma ba gōru doke bu goo nimkuu barie mi, bā n kpīa. ⁴⁰ Yera ba goo yōratinun wēe kusia ba dera nu nim wəri, ka sere maa se senun wēe yi ba ka yi sari. Ma ba beka seesia wəllə goo nimkuu gen wuswaa kpa woo gu ka goo bərie daa gombu ten mi gia. ⁴¹ Adama ba tura mi nim kurenu yinnamə ka dam ma ba tem kuru kara. Ma goo nimkuun wuswaa ya tem gira, ba kpana bu ge wuka. Sanam me ya nim kure bakanu maa gen biru swee ka dam, ma ga kosikira.

⁴² Yera tabu kowobu ba gōru doke bu pirisom be kpuro go, kpa bu ku raa kēeri bu yakara. ⁴³ Adama tabu kowo tənweru wi, u kī u Polu faaba ko, yen sōna u bu yinari. U wooda wē be ba kēeri yē bu gbi bu sure nim sōo bu tōbura guru. ⁴⁴ Kpa be ba tie bu goo nimkuun kpatakunu yō bu ka tōbura n kun me gen tiin be si. Nge me ya tōmbu kpuro ba ka tura guru ka alafia.

28

Ba wāa Malitu

¹ Sanam me sa tura tem bure ten mi ka alafia sa gia ma teya ba mō Malitu. ² Yam min tōmba sun nenua ka Kīru. Gura nemo, ma woora mō. Yen sōna ba dōo sōrua, ba ka sun dam koosia. ³ Ye Polu u dāa buri mennamə u dokemə dōo sōo, sanam me ya waa gosəra yarima min di yam susurun sō ma ta win nōmu tēke. ⁴ Yam min tōmba waa ye wa Polun nōmu, ma ba gerua ba nee, kam kam durə wi, tən gowowa. Baa me u nim wahalan di yara, būu u n koo de u n wāa.

⁵ Adama Pölu u waa ye kpare dso sso, ya ñ maa nùn wahala gaa kue. ⁶ Ba mara bu wa win wasi mæsi, ñ kun me u worumu suaru sso u gbi. Ye ba nùn mæra tii tii n ka te, ba wa gāanu ganu kun nùn kue, ba nso kobia ba nee, būuwa u sāa.

⁷ Yam min bokuera durō goon yenu ga wāa, wi u sāa tem bure ten suno, win yisira Pubilusi. U sun dam koosia, ma u sun nenua ka kīru sso ita win yenu. ⁸ N deema Pubilusin tundo u wasi sundu ka bandubandu baro u kpī. Ma Pölu u dua win dirō u kanaru kua u nùn noma sōndi, ma u nùn bekia. ⁹ Yen biru tem men barōbu kpuro ba naamō win mi, ma u bu bekiamō. ¹⁰ Ba sun beere kua ka gāa dabinu. Sanam me sa goo nimkuu duo sa doonō, ba sun kpuro wē yèn bukata sa mō.

Pölu tura Romu

¹¹ Suru itan biru sa goo nimkuu gagu dua ge ga na saa Alesandirin di, ge ga raa yō tem bure ten mi woorn saa. Goo nimkuu gen yirera sāa būu sikaba. ¹² Sa tura wuu gagun mi, ge ba mō Sirakusi, ma sa sso ita kua mi. ¹³ Sa kparam goo wuka min di sa da Regio. Yen sisiru woo ga seewa nim wōku gian di ma sso yiruse sa tura Pusolio. ¹⁴ Sa naane dokeobu gabu deema mi, ma ba sun kana su ka bu sina alusuma bōo teuru. Nge meya besen sanum koosina sa ka tura Romu. ¹⁵ Naane dokeo be ba wāa mi, ba nua ma sa wee, ma ba sun sennō na sere Apiyusin yaburu. Gaba maa ka sun yinna mi ba mō sobun sobia yenu ita. Ye Pölu u bu wa u Gusunō siara, ma win bwēra kpuna. ¹⁶ Sanam me sa Romu dua, ba dera Pölu u win diru mō win baa. Ma tabu kowo goo u nùn kōsu.

Pölu waasu kua Romu

¹⁷ Sso itan biru, Pölu u wuu gen Yuuban wirugibu sokusia. Ye ba menna ba kpa u nee, beē nen mero bisibu, Yuu be ba wāa Yerusalemō ba man mwa, ma ba man Romugibu nōmu sōndia, baa me na ñ besen tōmbu gāanu ganu kue, na ñ maa besen sikadoban komaru torari. ¹⁸ Romugiba man siri ma ba kī bu man kara yèn sō ba ñ taare gaa wa ne sso ye ya ka gōo weene. ¹⁹ Adama Yuu be, ba ñ gari yi wure, yera na nen siribu tem yēro nōmu sōndia, baa me na ñ nen tōmbu gari gee mani. ²⁰ Yenin sōna na beē bikia i ka na giso n ka beē gari ko. Domi ba man yōni yi dokewa wi Isireliba ba mara u nan sō.

²¹ Ba nùn sōwa ba nee, sa ñ tirenu wa saa Yudean di wunen garin sō, meya maa sa ñ baaru kōsa gaa nua saa besen mero bisibun nōn di be ba na saa mi gian di. ²² Adama besen tii sa kī su na ye a naane doke, domi sa yē ma baama kpurowa ba swaa yen kōsa gerumō.

²³ Yen sōna ba tōru yi te ba koo na win mi, ma tōn dabinu na tōo te, diru mi u wāa. U bu gari yi kpuro tubusiabu wōri, u bu ban te

Gusunō u swīn gari seeda diiya. U bu Yesun gari sōsimō saa Mōwisin wooda ka Gusunōn sōmōbun tirenun di. U bu yen keu sōsi saa bururun di sere sso ka kpa. ²⁴ Gabu be sso ba gari yi naane doke, adama gabu ba ñ wure. ²⁵ Ba gari yi sikirinemō, ba ka doona. Adama bu sere doona Pölu u gari tee sosi win gari sso u nee, geema, Hunde Dero u beēn sikadoba sōwa saa Gusunōn sōmō Esain nōo sōn di, ²⁶ u nee,

“A doo tōn ben mi, a nee,
ba ko n nōomō ka gem,
adama n ñ koo bu yeeri.
Ba ko n mærimō,
adama ba ñ koo wa.

²⁷ Domi tōn benin gōru ga ñ biti mō.
Ba ben tiin swaa kōrua.

Ba nani yinwa
kpa bu ku wa ka ben nōni,
kpa bu ku nō ka ben swaa,
kpa bu ku gia ka ben gōru,
kpa bu ku raa ka gasirama nen mi n ka bu
bekia.”

²⁸ Pölu u maa nee, ñ n mēn na, i n yē ma Gusunō u dera win faaba ye, ya da tōn tukobun mi. Beya ba koo ye swaa daki. [²⁹ Ye Pölu u yeni gerua u kpa, Yuu be, ba seewa ba sikirinamō gem gem ba ka doonō.]

³⁰ Wōo gira yiruwa Pölu u wāa diru garu sso te u haya sāa. Be ba nùn beram da mi kpuro u ka bu faagi kua ka nuku dobu. ³¹ U ban te Gusunō u swīn garin waasu mō ma u Yinni Yesu Kirisin gari tubusiamō ka toro sin bakaru. Goo sari wi u nùn yinari.

**TIRE TE PŌLU
U ROMUGIBU KUA**

Pōlu u tire te Romugibu yoruawa saa Korintin di sanam me u sōaru mō u ka da Romu mi, u Yesun yigberu dam kē. Domi u kī u sōmburu ko Romun Yesun yigberugibun suunu sōo saa fiiko kpa bu nūn somi u ka da Esipanin temō.

Pōlu u sōosimō win tire te sōo ye ya sāa naane dokebu ka nge me naane doke bi, bu ra tōnun wāaru kāsī. Tire ten gari mero ya sāawa naane dokebu bu ra de tōnu u faaba wa, n n̄ mō wooda n n̄nubu. Handuniagibu kpurowa ta gari yi sōomō. Domi Gusunōn mi, 900 kun 900.

Tire ten kpunaa

1. Tire ten gari mero, wiru 1:1-17.
2. Tōmbu kpurowa ba tore, wiru 1:18n di sere wiru 3:20.
3. Swaa ye Gusunō u ra ka tōmbu faaba ko, wiru 3:21n di sere wiru 4:25.
4. Wāa kpaaru Kirisi sōo, wiru 5n di sere wiru 8.
5. Gusunōn himba Isireliban sō, wiru 9n di sere wiru 11.
6. Nge me naane dokeo u koo win wāaru diisina, wiru 12n di sere wiru 15:13.
7. Tōbiribu, wiru 15:14n di sere wiru 16:27.

Tōbiribu

¹ Nena Pōlu, Kirisi Yesun yoo, ne wi Gusunō u soka n ka ko win goro ma u man wuna nenem n ka win Labaari gean waasu ko.

² Labaari gea ye, Gusunō u raa yen nōo mwēeru kua yellun di saa win sōmōbun min di, ma ba ye yorua win garin tireru sōo. ³ Win Biiwa ya ka yā, Yesu Kirisi besen Yinni wi ba mara nge tōnu Dafidi sina bokon bweseru sōo. ⁴ Adama Hunde Dēero u sōosi ka dam ma Gusunōn Biiwa u sāa sanam me u seewa gorin di. ⁵ Wiya man durom wē ma u man gōra bwesenu kpuron mi win yīsirun sō, bwese ni, nu ka nūn naane doke kpa nu nūn mem nōowa. ⁶ Bēe Romugibu, bēe be Yesu Kirisi u soka, i maa wāa be sōo.

⁷ Na bēe kpuro tire teni yoruamme bēe be i wāa Romu, bēe be Gusunō u kī ma u bēe soka i ka ko wigibu. Gusunō, besen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēe durom ka alafia kē.

Pōlu u kī u naane dokeobu beram da Romu

⁸ Gbiikaa na Gusunō nen Yinni siaramō Yesu Kirisin min di bēe kpuron sō yēn sō ba bēen naane dokeobu gari mō handunia kpuro sōo. ⁹ Gusunō wi na sāamō ka nen gōru kpuro na ka win Biin Labaari gea kparamō, wiya sāa nen seeda ma na ra n bēen gari mō kpeetim sari ¹⁰ nen kanaru sōo. Na ra n

bikiamō, Gusunō ù n kī u den man swaa kē tē, n ka na bēen mi. ¹¹ Domi na gōru doke gem n bēe wa n ka bēe hunden kēru garu kē kpa i ka tāsi. ¹² Kpa sa n dam kēenamō besen naane dokebu sōo ne ka bēe sanam me ko na n wāa bēen mi.

¹³ Negibu, na kī i n yē ma na gōru doke nōn dabiru n ka na n bēe wa kpa nen sōmburu tu binu ma bēen suunu sōo, nge me ta mara tōn tukobu gabun mi, adama sere ka gisō na n̄ fēe wa. ¹⁴ Na waasun dibu neni wuu marosugibun mi ka maa baru kpaanugibun mi, yērugibun mi ka maa yēru sarirugibun mi. ¹⁵ Yen sōna na kī gem gem n maa bēe Labaari gea nōosia bēe be i wāa Romu.

Labaari gean dam

¹⁶ Domi na n̄ Labaari gean sekuru mō. Gusunōn dama me mu ra baawure faaba ko wi u naane doke, gbiikaa Yuuba, yen biru tōn tukobu. ¹⁷ Labaari gea ye, ya sōosimō nge me Gusunō u ra tōnu gem wē. Gem men torubu ka men nōru, naane dokeba. Nge me ba yorua, “Wi u kua gemgii naane dokebu sōo, u ko n wāawa.”

Tōmbun taare

¹⁸ Ka geema, Gusunō u win mōru sōosimō saa wallun di kōsa kpuron sō ye tamba kua, ka win bēere yēru sariru. Ben kom kōsum men saabu ba n̄ dere gem mu samburu ko. ¹⁹ Gusunō u mōru mō domi ye ya weene tōnu u tubu Gusunō sōo ya bu burura. Gusunō win tiwa u bu ye sōosi kpasasa. ²⁰ Ka gem, u n̄ waarō ka nōni, adama saa tem toren di u tii sōosi ma u sāa Gusunō, u maa win sinaru sōosi win sōma ye u kua sōo. N n̄ men na, ba n̄ gafara wasi. ²¹ Ba Gusunō yē adama ba n̄ nūn win sinadun bēere wē bu sere nūn siara. Ma ben wira gu ma yam wōkura yiba ben gōru bwisi sarirugisu sōo. ²² Ba gerumō ba bwisi mō adama ba sāawa gari bakasu. ²³ Ma ba Gusunō wi u ku ra gb̄in yiiko kosina ka bwāarokunu ni nu ka tōnu weene wi u ra gbi, ka gunōsu, ka yee yi ra sī, ka yi yi ra kabiri.

²⁴ Yen sōna Gusunō u bu daa disinugia sure ben tii tiine sōo nge me ben gōru ga kī, kpa ben wasi yi ka ko bēere sarirugii. ²⁵ Ba Gusunōn gem ka weesu kosina. Taka kooro ba sāwa ma ba yen wāaru wāa, n n̄ mō taka kowon tii wi n weene bu siara ka baadommao. Ami.

²⁶ Yen sōna Gusunō u bu kōde bēere sarirugia kpēe. Ben tōn kurōbu ba kōo mennābu yina ka tōn durōbu ma ba kookoo si su n̄ dēnde kōsire kua. ²⁷ Mēya maa tōn durōbu ba kōo mennābu yina ka tōn kurōbu, ma ben kīrun kōde banda ben tii tiine sōo. Ba sekuru sariru mō, tōn durō ka tōn dura, ma ba are mwaaamō ben tii sōo yi yi ka ben toraru ne.

²⁸ Gusunō u bu deri ben bwisiku kōsunu sōo bu ka ko ye n kun weene yēn sō ba n̄ wure

bu nùn gia. ²⁹ Ma ba kōsa baayere yiba ka nuku kōsuru ka bine ka tusiru ka nisinu ka tōn goobu ka sannō ka taki ka bwisi kōsi. Ba ra wīne, ³⁰ ba ra tōnu yaa kasiki, ba Gusunō tusa, ba ra tii wa, ba yēkō ma, ba ra woo kanē, ba kōsan kobun bwisi ma, ba n̄ ben tundobu ka ben merobu beere wēemō. ³¹ Ba n̄ bwisi mō, ba n̄ naane mō, ba n̄ kīru mō, ba n̄ maa wōnwōndu mō. ³² Ba yē ma Gusunōn wooda ya gerumō ma be ba yenin bweseru mō, gōowa ben kōkōrō. Ka mē, ba ra ko. N n̄ mō mē tōna, ba maa gabu siaramō be ba mō mē.

2

Gusunōn siribu

¹ N n̄ mēn na, wunē wi a gabun taare waamō, a n̄ gafara wasi baa à n̄ weren na, domi sanam mē a gabun taare waamō ma a maa mō nge be, a tii taare wēemōwa. ² Sa yē ma Gusunō u gem mō ù n̄ bu taare wēemō be ba mēn bweseru mō. ³ N n̄ mēn na, a tamaa kaa yari Gusunōn siribun di wunē wi a gabun taare waamō ma a mō nge be? ⁴ Nge a win tōn geeru ka win temanabu ka win suurun kpāaru gemōwa? A n̄ yē ma Gusunō u tōn geeru mōwa u ka nun gōru gōsiasia? ⁵ Adama yēn sō wunen gōru ga bōobu ga degangam yiba, a wunen tii mōru mennammēwa Gusunōn mōrun tōrun sō tē sō u koo tōmbu siri dee ⁶ u ka baawure kōsia nge mē win kookoosu sōa. ⁷ Be ba gea mō ka temanabu ba ka yiiko ka beere ka wāaru kasu, beya Gusunō u koo wāaru te ta ku ra kpe wē. ⁸ Adama be ba ben tiin gōru kīru mō, ma ba ku ra gem mēm nōwē ma n̄ kun mō kōsa, beya ba koo mōru ka nuku gbisibu wa. ⁹ Tōnu baawure wi u ra kōsa ko u koo tōya ka nōni swāaru wa, gbiikaa Yuuba, yen biru tōn tukobu. ¹⁰ Baawure wi u ra maa gea ko u koo yiiko ka beere ka bōri yendu wa, gbiikaa Yuuba, yen biru tōn tukobu. ¹¹ Domi Gusunōn mi, goo kun goo.

¹² Be ba tora, ba koo kam ko ba kun bu siri ka wooda. Be ba maa wooda yē ma ba tora, wooda yera ba koo ka bu siri. ¹³ Domi n̄ n̄ mō be ba woodan garibu swaa daki beya ba gem mō Gusunōn wuswaa, ma n̄ kun mō be ba mō ye wooda ya yiiremo. ¹⁴ Tōn tukobu ba n̄ Mōwisin wooda mō, adama sanam mē ba mō ka tii ye wooda ya gerumō, ba sōsimō ma ba yē ye n̄ weene bu ko, baa bā kun Mōwisin wooda mō. ¹⁵ Ben daa ya sōsimō ma woodan kookoosu su yorua ben gōrusu sō. Ben gōru ga maa yen seeda dimō, domi ben bwisikunu nu bu ben toranu sōsimō, n̄ kun mē, nu ka bu yinamō. ¹⁶ Mēya n̄ ko n̄ sōa tō te Gusunō u koo tōmbun bwisiku asiriginu kpuro siri Kirisi Yesun min di, nge mē nen Labaari gea ya gerumō.

Yuuba ka wooda

¹⁷ Wunē maa ni. A tii sokumō Yuu, a wooda naane sōa, a woo kanamō wunē ka Gusunōn wāasinaan sō. ¹⁸ A yē ye Gusunō u kī a ko, ma a gāa geenun wunanabu gia wooda sō. ¹⁹ A yīyo ma kaa kpī a wōkobu swaa gbiiyu, kpa a tōmbu yam deerasia be ba wāa wōkuru sō. ²⁰ A tamaa ma kaa kpī a bwisi sarirugibu bwisi kē, kpa a bibu keu sōsi. A yē ma a yēru ka gem nuuru mō wooda sō. ²¹ Wunē wi a gabu keu sōsimō, mban sōna a n̄ tii sōsimō. Wunē wi a gabu sōmō bu ku gbēni, mban sōna a gbēnimō. ²² Wunē wi a gerumō bu ku sakararu ko, mban sōna a mō. Wunē wi a būnu tusa, mban sōna a gbēnimō nin dinō. ²³ Wunē wi a woo kanamō woodan sō, mban sōna a Gusunō funē wunamō ka woodan sarabu. ²⁴ Domi Gusunōn gari sō ba yorua ba nē, “Been saabuwa tōn tukobu ba Gusunōn yīsiru gari kam gerusimō.”

²⁵ À n̄ wooda swīi bango ya arufaani mō ka gem, adama à n̄ wooda saramo wunen bango ya sōa kam. ²⁶ N n̄ mēn na, tōn tuko wi ba n̄ bango kue, ù n̄ woodan gari mēm nōwē, Gusunō u n̄ nùn mēera bangogii? ²⁷ Tōn tuko wi u wooda mēm nōwē baa mē ba n̄ nùn bango kue u koo beere Yuuba taare wē, domi i wooda saramō baa mē i ye mō ma ba beere bango kua. ²⁸ N n̄ mō wi u sōa Yuu wasi sō, wiya u sōa Yuu ka gem. ²⁹ Adama wi u sōa Yuu ka gem, wiya wi u sōa Yuu win gōru. Domi bango ya n̄ sōa ye ba kua wasi sō. Ye ya sōa bango ka gem, yera gōru gōsiabu. Hunde Deeron sambura, n̄ n̄ mō wooda gīru. Gusunōwa koo Yuu wi siara, n̄ n̄ mō tōmbu.

3

¹ Tē, arufaani yerā Yuu u mō. Nge are yirā bango ya mō. ² N arufaani baka mō swēe kpuro sō. Gbiikaa Gusunō u win gere Yuuba nōmu sōndia. ³ Mba ya koo ko ben gabu bā n̄ kua naane sarirugibu. Ben naane sarirun sō Gusunō u koo maa ko naane sarirugii? ⁴ Aawo, n̄ n̄ mē. Baa bā n̄ tōnu baawure soka weesugii, ba n̄ yē ma Gusunō sōawa geegii. Nge mē Gusunōn gari gerumō, “Ba koo nun gem wēwa wunen gari gerubu sō kpa a siribu di.”

⁵ Adama kōsa ye sa mō yā n̄ sōsimō ma Gusunō sōa gemgii, mba sa ko gere. Gusunō ù n̄ tōnu seeyasiamō, u sōa gem sarirugii? Aawo, na gari gerumō ka tōndun baa. ⁶ Domi Gusunō ù kun sōa gemgii, amōna u koo ka handunia siri.

⁷ Adama nen weesu sū n̄ Gusunōn gem sōsimō kpasasa, win yiiko yu ka sosi, mban sōna ba koo kpa man taare wē nge toro. ⁸ Mban sōna sa n̄ ko nē, su kōsa ko kpa yu gea ma. Gabu bu ka wa bu nen yīsiru sanku ba nē, mēya na gerumō. Tōn be, ba koo taare wa nge mē n̄ weene.

Goo sari wi u sōa gemgii

4

⁹ N n men na, beŋe Yuuba sa gabu sano kerewa? Aawo, baa fiiko. Domi sa s̄osi ka ma beŋe Yuuba ka t̄n tukobu beŋe kpuro sa w̄awa torarun dam n̄maa. ¹⁰ Nge me ba yorua,

“Gemgii sari, baa turo.

¹¹ Goo sari wi u bwisi m̄o.

Goo sari wi u Gusun̄o kasu.

¹² Be kpurowa ba k̄ore.

Be kpurowa ba sankire.

Be kpurowa ba k̄sa m̄o.

Baa ben turo kun gea m̄o.

¹³ Ben yara ba ka sibu taki dimo.

Ben n̄o ga d̄e m̄wa nge surak̄oru.

Ben n̄owa ba ra ka t̄nu go.

¹⁴ Ben n̄o ga b̄ri yiba, ka gari yi yi sosu.

¹⁵ Ben naasu su s̄u su ka t̄nun yem yari.

¹⁶ Kpeerabu ka nuku sankirana nu ra n w̄a ben swaa s̄o.

¹⁷ Ba ñ afafin swaa ȳe.

¹⁸ Ba ñ Gusun̄o nasie.”

¹⁹ T̄e sa ȳe ma kpuro ye wooda ya gerum̄o, ya ye gerum̄owa be ba w̄a yen n̄muon s̄, kpa n̄o baagere gu ka mari, kpa baawure u win daa tusia Gusun̄on wuswaa. ²⁰ Domi goo sari wi u koo gem wa Gusun̄on wuswaa wooda nenubun s̄, ȳen s̄ wooda ya ra t̄nun toraru s̄osi.

Nge me Gusun̄o

u ra t̄nu gem w̄e

²¹ Adama t̄e Gusun̄o u s̄osi nge me u ra t̄nu gem w̄e, n ñ m̄o ka woodan gari. M̄owisn wooda ka Gusun̄on s̄m̄bu ba yen seeda di. ²² Kpuro be ba Yesu Kirisi naane doke, Gusun̄o u bu gem w̄em̄o ben naane dokehubun s̄, domi goo kun goo. ²³ T̄mbu kpurowa ba tora ma ba Gusun̄on yiiko bia. ²⁴ Adama Gusun̄o u bu gem w̄em̄o n kun ka k̄siaru win durom s̄ saa Yesu Kirisin min di wi u bu yakiam̄o. ²⁵ Gusun̄o u n̄un kua ab̄ru batuma s̄o u ka t̄mbu toranun suuru waawa ka win yem be ba n̄un naane doke. Gusun̄o u kua me, u ka s̄osi ma u s̄a gemgii. Yellu win suurun saa s̄o u raa temana ka t̄mbun toranu. ²⁶ Adama t̄e, saa yeni s̄o u k̄i u s̄osi ma u s̄a gemgii ma u maa bu gem w̄em̄o be ba Yesu naane doke.

²⁷ N n men na, mba t̄nu u koo ka woo kana. Sari. Mban s̄na. Woodan mem̄ n̄obun s̄? Aawo. Naane dokehubun s̄na. ²⁸ Domi sa wa ma t̄nu koo gem wa Gusun̄on wuswaa ka naane dokebu tona, n ñ m̄o ka woodan mem̄ n̄obu. ²⁹ Gusun̄o u s̄awa Yuuba t̄nan Yinni? U ñ maa s̄a t̄n tukobugii? U maa s̄a t̄n tukobugii me. ³⁰ Domi Gusun̄o turowa w̄a. Wiya u koo bangogibu gem w̄e ben naane dokehubun s̄ ka maa bango sarirugibun tii ben naane dokehubun s̄. ³¹ Sa wooda goom̄o ka naane dokebu nge me? Aawo, sa mam yen dam sirem̄owa.

Aburahamun gari

¹ N n men na, mba sa ko gere Aburahamu besen sikadon s̄. Mba u n̄oma tura. ² Meyā b̄a n Aburahamu gem w̄e ye u kuan s̄o u koo kp̄i u woo kana, adama n ñ m̄o Gusun̄on wuswaa. ³ Domi mba ba yorua Gusun̄on gari s̄o. Ba n̄e, “Aburahamu u Gusun̄o naane kua, yen s̄na u n̄un garisi gemgii.” ⁴ T̄e, goo ù n samburu kua, ba ku ra win k̄siaru garisi durom, win areya. ⁵ Adama baa ù kun samburu kue, ma u gesi Gusun̄o naane doke, Gusun̄o u koo win naane dokebu garisiwa gem. Domi wiya u koo kp̄i u taaregii gem w̄e. ⁶ Nge meya Dafidi u ȳeron doo n̄orun gari m̄o wi Gusun̄o u gem w̄em̄o n kun ka s̄man baa. ⁷ U n̄e,

“Doo n̄orugiiwa win toranu ba suuru kua, ma ba win k̄sa go.

⁸ Doo n̄orugiiwa win k̄sa Yinni Gusun̄o kun garisi.”

⁹ T̄e, doo n̄o te, bangogibugira? Nge ka maa bango sarirugibu. Domi sa gerum̄o ma ba Aburahamu garisi gemgii win naane dokehubun s̄. ¹⁰ Am̄ona u s̄a sanam me. U bango kua? Nge u ñ kue. U ñ sanam me gina bango kue. U s̄awa bango sarirugii. ¹¹ Yen biruwa ba n̄un bango kua ye ya s̄a ȳireru ma Gusun̄o u n̄un gem w̄e. Ba n̄un gem me w̄e naane dokehubun s̄ sanam me u ñ gina bango kue. Nge meya u ka kua bango sarirugibu kpuron baaba be ba naane doke, ma ba bu gem w̄e. ¹² Ma u maa s̄a bangogibun baaba be n ñ m̄o bango tona ba m̄o, adama ba maa win naane dokehubun yira sw̄i, bi u m̄o sanam me u ñ gina bango kue.

Ba ra n̄o mw̄esru wure ka naane dokebu

¹³ Ba Aburahamu ka win bweseru n̄o mw̄esru kua ma ba koo handunia gira tubi di. Ba ñ n̄un n̄o mw̄es te kue ka woodan baa, ma n kun m̄o ȳen s̄o u gem wa naane dokehubun s̄. ¹⁴ N n s̄an na be ba wooda mem̄ n̄owa beya ba koo ko tubi diobu, naane dokebu kua kam, n̄o mw̄es te, ta maa t̄esira. ¹⁵ Domi woodawa ya ka Gusun̄on m̄oru naam̄o. Adama mi wooda sari, wooda sarabu maa sari.

¹⁶ Yen s̄, ka naane dokehubun baawa ba koo n̄o mw̄es te wura tu ka ko durom, kpa Aburahamun bweseru kpuro tu ka kp̄i tu tu wura. N ñ m̄o be ba wooda m̄o tona adama ka maa be ba naane dokewa nge Aburahamu wi u s̄a beŋe kpuron baaba. ¹⁷ Nge me Gusun̄on gari gerum̄o, “Na nun kua bwese dabinun baaba.” U s̄a besen baaba, Gusun̄o wi u naane doken wuswaa. Gusun̄o wiya u ra garibu seeye, u ra maa taka ko ye ya ñ daa w̄a. ¹⁸ Aburahamu u Gusun̄o naane doke ka ȳiyobu, baa me u ñ ka yen swaa wa ye u ȳiyo. Yen s̄na u kua “bwese dabinun baaba” nge me Gusun̄o u raa gerua u n̄e, “nge meya

wunen bwesera koo dabia.”¹⁹ Saa ye, u wɔɔ wunɔbu (100) saka tura adama win naane dokebu kun kaare sanam me u win wasi laakari kua yi yi saare yi gu, ka maa Saaraan nukuru te ta n̄ waa tu bii ma.²⁰ U n̄ naane dokebu deri, u n̄ maa Gusunɔn n̄ɔ mwɛɛ te sika koosi. Adama win naane dokebu n̄n̄n dam wɛ, ma u Gusunɔ bɛɛɛ wɛ.²¹ Domi u yɛ kam kam ma Gusunɔ u dam mɔ u ka ko yɛn n̄ɔ mwɛɛru u kua.²² Yɛn s̄na win naane dokebun saabu Gusunɔ u n̄n̄n garisi gemgii.²³ Adama ye ba yorua ba nɛɛ, “ba n̄n̄n garisi gemgii,” ba n̄ yi yorua wi turon s̄.²⁴ Ba maa yi yorua wa besen s̄, bɛɛɛ be ba koo maa garisi gemgibu, bɛɛɛ be sa Gusunɔ naane doke wi u besen Yinni Yesu seeya ḡarin di.²⁵ U dera ba n̄n̄n go besen toranun s̄, u maa n̄n̄n seeya u ka sun ko gemgibu.

5

Nɔɔsinaa ka Gusunɔ

¹ Tɛ ye Gusunɔ u sun gem wɛ naane dokebu s̄, sa dora ka wi, saa Yesu Kirisi besen Yinnin min di.² Win min diya naane dokebun saabu sa durom me wa mɛ s̄ɔ sa ȳɔ dim dim, ma sa nuku dobu mɔ yɛn s̄ sa ȳiyo sa ko b̄nu wa Gusunɔn yiiko s̄ɔ.³ N n̄ me t̄na, sa maa nuku dobu mɔ besen noni sw̄aru s̄ɔ, domi sa yɛ ma n̄ni sw̄aru ta ra temanabu ma.⁴ Temanabu bu ra de t̄nu u laakari m̄eribu kamia, kpa u n̄ ȳiyo bu mɔ.⁵ Tɛ, ȳiyo bi, bu ku ra sun dukiri kue, domi Gusunɔ u win k̄iru yibia besen ḡruɔ saa Hunde Dɛeron min di wi u sun k̄a.

⁶ Sanam me sa n̄ gina dam mɔ, saa ye Gusunɔ u yi, Kirisi u gu be ba n̄ Gusunɔn bɛɛɛ yɛn s̄.⁷ Geema n̄ s̄ɛ t̄nu u ka geegii gbiya. Sorakudo w̄rugo goo koo gbi gean kowo goon s̄.⁸ Adama Gusunɔ u sun win k̄irun kp̄aru s̄ɔsi, ye u dera Kirisi u gu besen s̄ sanam me sa s̄a torobu.⁹ Tɛ, win yem s̄na sa kua gemgibu. N n̄ men na, sika sari u koo maa sun faaba ko Gusunɔn m̄run di.¹⁰ Sanam me sa s̄a Gusunɔn yiberɛba, u ka sun dora win Biin ḡɔn s̄. N n̄ men na tɛ, ye u ka sun dora u kpa, sika sari u koo maa sun faaba ko ka Bii win w̄aru.¹¹ N n̄ me t̄na, sa maa nuku dobu mɔ Gusunɔ s̄ɔ saa besen Yinni Yesu Kirisin min di wi u dera sa dora ka Gusunɔ.

Adamu ka Kirisi

¹² Toraru ta dua handunia s̄ɔ saa t̄n turon min di, ma win tora te, ta ka ḡɔ na. Ḡɔ wi, u t̄mbu kpuro girari domi kpurowa ba tora.¹³ Geema toraru ta w̄a handunia s̄ɔ wooda ya sere na, adama ba ku ra toraru garisi toraru mi wooda sari.¹⁴ Ka me, saa Adamun waatin di sere ka M̄wisigia, ḡɔ u bandu dii tambu kpuron suunu s̄ɔ, ka mam be ba n̄ Gusunɔ mem n̄ɔwɛ nge me Adamu u kua.

Adamu u s̄awa wi u koo ra nan weenasii.¹⁵ Adama durom me, mu kp̄a n̄ tora te kere. Geema t̄n dabiru ta gu t̄n turo win torarun s̄, adama Gusunɔn durom mu kere. Durom men k̄eru ta maa kere te u t̄n dabiru k̄a saa Yesu Kirisi turo win min di.¹⁶ Gusunɔn k̄eru ka t̄n turon tora te, ya wunane. Gbiikaa, siribu na t̄n turon torarun s̄, ma bin kak̄ɔ kua taare w̄ɛbu. Adama durom maa na t̄n dabinun toranun s̄, ma men kak̄ɔ kua gem w̄ɛbu.¹⁷ Geema, t̄n turon torarun s̄na ḡɔ u bandu di. N n̄ men na, sika sari be ba Gusunɔn durom bakam mwa ka win gem k̄eru, ba koo maa bandu di w̄aru s̄ɔ t̄n turon min di. Wiya Kirisi.

¹⁸ N n̄ men na, nge me t̄n turon toraru ta t̄mbu kpuro taare wɛ, meya t̄n turon gean kobu bu tambu kpuro gem w̄ɛmɔ bu ka w̄aru wa.¹⁹ Nge me t̄n turon mem n̄ɔbu sarirun s̄ t̄n dabiru ba kua torobu, nge meya maa Gusunɔ u koo t̄n dabiru gem wɛ t̄n turon mem n̄ɔbu n̄.

²⁰ Wooda ya dua kpa toraru tu ka sosi, adama mi torara sosi, miya Gusunɔn durom mu maa sosi mu banda.²¹ Nge me torara bandu di ma ta ka ḡɔ na, meya maa Gusunɔn durom mu bandu dii gem s̄ mu ka sun w̄aru wɛ te ta ku ra kpe saa besen Yinni Yesu Kirisin min di.

6

Sa kua gonu torarun wuswaaɔ,

adama wasobu Kirisi s̄ɔ

¹ N n̄ men na, mba sa ko gere. Sa ko n̄ da n̄ toram̄wa durom mu ka sosi? ² Aawo, n̄ n̄ me. Bɛɛɛ b̄ s̄ɔ torara kun maa dam mɔ, am̄na sa ko n̄ maa ka w̄a ten dam n̄muɔ.³ I n̄ yeni yɛ? Sanam me ba sun batemu kua su ka gbinna ka Yesu Kirisi, win ḡɔ s̄ɔra sa ka n̄n̄n gbinna.⁴ Batemu ye s̄ɔ, ba sun sika ka wi sannu, ma sa win ḡɔ b̄nu kua, kpa nge me Kirisi u seewa ḡarin di ka Baaban yiiko, bɛɛɛ maa sa n̄ s̄im̄o ka w̄a kpaaru.

⁵ Domi s̄ n̄ gbinna ka wi sanam me sa win ḡɔ b̄nu kua, sika sari sa ko maa win seebu ḡarin di b̄nu ko kpa su gbinna ka wi.⁶ Sa yɛ ma ba besen daa gura kp̄are d̄a bunanaru s̄ɔ ka wi sannu, kpa besen wasi torarugii yi ko dam sarirugii kpa sa kun maa s̄a torarun yobu.⁷ Domi wi u gu u yakiaara torarun n̄man di.⁸ Tɛ, nge me sa gu ka Kirisi sannu, sa maa naane s̄a ma sa ko maa w̄aru di ka wi sannu.⁹ Domi sa yɛ ma Kirisi u seewa saa ḡarin di u n̄ maa gbim̄o, ḡɔ kun maa dam mɔ wi s̄ɔ.¹⁰ Domi ḡɔ wi u gu min s̄, torara kun maa dam mɔ win w̄llo, adama w̄a te u dim̄o tɛ, u tu dim̄owa Gusunɔn wuswaaɔ.¹¹ Meya maa been tii i tii garisio gonu torarun wuswaaɔ, kpa i n̄ s̄a wasobu Gusunɔn wuswaaɔ Kirisi Yesu s̄ɔ.

¹² N n men na, i ku maa de toraru ta n bandu dīi been wasi yi yi koo gbi sɔɔ. I ku yin bine mem nɔɔwa. ¹³ I ku ra been wasin doo dooka toraru nɔmu sɔndia tu ka kɔsa ko, adama i been tii Gusunɔ nɔmu sɔndio nge wasobu be ba wurama gorin di, kpa i been wasin doo dooka Gusunɔ nɔmu sɔndia yu ka gea ko. ¹⁴ Toraru ta n ko n yiiko mɔ beɛ sɔɔ, domi i n wāa woodan nɔma sɔɔ ma n kun mɔ durom nɔmaɔ.

Gem yobu

¹⁵ N n men na, amɔna sa ko ko. Sa ko n toramɔ yɛn sɔ sa wāa durom nɔma sɔɔ, n n mɔ woodan nɔma sɔɔ? Aawo, n n mɛ. ¹⁶ I yɛ sāa sāa ma i n tii goo nɔmu sɔndia nge yobu i ka nūn mem nɔɔwa, win yoba i sāa. N n torarun na, tera ta ka gɔɔ naamɔ. N n maa mem nɔɔbun na, biya bu ka gem wɛɛbu naamɔ. ¹⁷ Adama su Gusunɔ siara, domi i raa sāa torarun yobu, adama tɛ i sɔsi te mem nɔɔwammɛ ka gɔru tia te ba beɛ nɔmu sɔndia. ¹⁸ Ye i maa yakiaara torarun di i kpa, i kua gem yobu. ¹⁹ Na gari mɔ nge tɔn diro yɛn sɔ i sāa dam sarirugibu. Nge mɛ gasɔ i been wasin doo dooka disinu ka kɔsa nɔmu sɔndia nge yobu i ka kɔsa ko, tɛ, i been wasin doo dooka gem nɔmu sɔndio nge yobu kpa been daa yu deɛra.

²⁰ Domi sanam mɛ i raa sāa torarun yobu, gem kun dam mɔ beɛ sɔɔ. ²¹ Are yirɔ i raa wa yɛ sɔɔ sekura beɛ mɔ tɛ. Yen wii goberu maa gɔɔwa. ²² Adama tɛ ye i yakiaara torarun di i kua Gusunɔn yobu, been are sāa daa deɛra, been wii goberu ta maa sāa wāaru te ta ku ra kpe. ²³ Domi gɔɔwa torarun are, adama Gusunɔn kɛra wāaru te ta ku ra kpe Yesu Kirisi besen Yinnin min di.

7

Ye suanabu sɔɔsimɔ

¹ Be ba yɛ ye wooda ya sāa, beya na ka yā. Negibu, i n yɛ ma mɛn nɔɔ tɔnu u wāa wāaru sɔɔ u wāawa woodan nɔma sɔɔ? ² Nge meya tɔn kurɔ ka win durɔ ba ko n wāasine woodan saabu sere durɔ win wāarun nɔrɔ, adama win durɔ ù n gu, u yakiaara saa suanan woodan dam di. ³ Yen sɔ, sanam mɛ win durɔ u wasi ma u durɔ kpao sua, ba koo nūn sokuwa sakara, adama win durɔ ù n gu, u yakiaara woodan di. Sanam mɛ, ù n durɔ kpao sua u n sāa sakara. ⁴ Nge meya maa beɛ negibu, wooda ya n maa dam mɔ been wallo, yɛn sɔ i gu ka Kirisi sannu, kpa i ka ko googibu. Tɛ, i sāa wi ba seeya gorin digibu, kpa sa n ka Gusunɔ binu maruammɛ. ⁵ Domi sanam mɛ sa wāa besen tiin daan nɔma sɔɔ, kankam kii toraruguru te wooda ya seeya ta sɔmburu mɔ besen wasin doo dooka sɔɔ ma ta ka sun dɔɔ gɔɔ gia. ⁶ Adama tɛ, sa yakiaara woodan di ye ya raa sun neni nge desobu domi ya n maa dam mɔ besen wallo.

Nge meya sa ko kpī su Gusunɔ sā ka bwisiku kpaanu ni nu wee Hunden di, n n maa mɔ ka bwisiku guru ni nu wee woodan di.

Wooda ka toraru

⁷ N n men na, mba sa ko gere. Wooda ya sāa toraru? Aawo. Woodan saabuwa na mam toraru gia. Domi na n daa bine giamɔ wooda yā kun neɛ, “I ku ra bine ko.” ⁸ Ma toraru ta wooda tāsā ta ka bine baayere mara ne sɔɔ. Domi mi wooda kun wāa, toraru maa sari. ⁹ Gasɔ, sanam mɛ wooda sari, na raa wāa, adama ye wooda ya na torara seewa ¹⁰ ma nen tii na gu. Nge meya wooda ye ya weene yu wāaru wɛ, yeya na deema ya ka man gɔɔ naawa. ¹¹ Domi toraru ta wooda tāsā ta ka man noni wɔkuwa, ma ta man go.

¹² N n men na, wooda ya deɛre, yen gari maa deɛre, yi dende, yi maa wā. ¹³ N n men na, ye n gea sāa yera ya ka man gɔɔ naawa? Aawo, torara ta man go kpa tu ka sɔsi ma te torara. Domi ta gāa geenu denda ta ka man go kpa tu ka sɛsia n banda saa woodan di.

Wi toraru ta taare

¹⁴ Geema, sa yɛ ma wooda ya sāa Hundegia adama ne na sāawa wasigii wi ba toraru dare. ¹⁵ Domi ye na ra n mɔ na ku ra tubu. Ye na kī na ku ra ye ko, adama ye na tusa yeya na ra ko. ¹⁶ Nā n da ko ye na kun kī na wura ma wooda ya wā. ¹⁷ Meya n n maa mɔ nen tiywa na mɔ ma n kun mɔ tora te ta man wāasi. ¹⁸ Na yɛ sāa sāa ma gāa geenu sari ne sɔɔ, nen daawa na ka yā, domi baadomma gean kīra wāa ne sɔɔ, adama yen koba na ku ra kpī. ¹⁹ Na n gea ye mɔ ye na kī mi, kɔsa ye na tusa yeya na ra ko. ²⁰ Adama nā n mɔ ye na kun kī, n n maa ne na mɔ. Tora te ta man wāasi, tera ta ye mɔ.

²¹ Wooda yeniwa na wa ne sɔɔ. Sanam mɛ na kī n gea ko, kɔsa ya ra n man wāasi. ²² Na nuku dobu mɔ Gusunɔn wooda sɔɔ nen gɔruɔ, ²³ adama nen wasin doo dooka sɔɔ na wooda tuka waamɔ ye ya sannamɔ ka nen bwisikunu. Ma ya man mɔ tora ten deɛso te ta wāa nen wasin doo dooka sɔɔ. ²⁴ Gɔru garin barɔwa ne! Wara koo man wɔra wasi yinin nɔman di, yi yi ka man gɔɔ dɔɔ. ²⁵ Na Gusunɔ siara Yesu Kirisi besen Yinnin saabu.

N n men na, na sāa Gusunɔn woodan yoo nen bwisikunu sɔɔ, adama nen daa sɔɔ na sāawa torarun yoo.

8

Wāa te Gusunɔn Hunde

u wɛɛmɔ

¹ Yen sɔ tɛ, ba n bu taare wɛɛmɔ be ba gbinne ka Kirisi Yesu. ² Domi Gusunɔn Hunden wooda ye ya wāaru wɛɛmɔ Kirisi Yesu sɔɔ ya sun yakia saa toraru ka gɔɔn naman di. ³ Ye wooda kun kpīa ya kue yɛn sɔ tɔnu daa ya yen dam kpeesia, Gusunɔ u ye kua.

U toraru taare wē te ta wāa tōnun daa sōo sanam me u win tiin Bii gōrima ka wasi yi yi ka tōnun wasi torarugii weene, u ka ko abōru torarun sō. ⁴ U yeni kuawa kpa su ka gea ko ye wooda ya yiiremo, beše be sa sīimō win Hunden dam sōo, n n̄ mō bešen daan dam sōo. ⁵ Domi be ba sīimō ben daan dam sōo, beya ba ben daagia bwisikumō. Adama be ba sīimō Gusunōn Hunden dam sōo, beya ba Hundedgia bwisikumō. ⁶ Ā n wunen daagia bwisikumō, gōowa yen kōkōrō. Ā n maa Hundedgia bwisikumō, wāaru ka alafiawa wunegia. ⁷ Domi be ba ben daagia bwisikumō ba kua Gusunōn yibereba. Ba n̄ Gusunōn wooda mem nōowamme, ba n̄ mam kpē. ⁸ Be ba ben daan wāaru wāa, ya n̄ koorō bu Gusunō wēre.

⁹ Adama beē, i n̄ maa beēn daan wāaru wāa ma n̄ kun mō Gusunōn Hundegiru yēn sō win Hunde u wāa beē sōo. Wunē wi a kun Kirisin Hunde mō, a n̄ sāa wigii. ¹⁰ N n̄ men na, Kirisi ù n wāa beē sōo, baa beēn wasi yi n̄ gu torarun sō, beēn hunde ya wasi yēn sō i gem wa Gusunōn mi. ¹¹ Gusunō wi u Yesu seeya gōrin di, win Hundewa wāa beē sōo. Yen sōna wi u Yesu Kirisi seeya gōrin di u koo maa beēn wasi gōogii wāaru wē sōa win Hunden min di, wi u wāa beē sōo.

¹² N n̄ men na, negibu, sa dibu nēni, adama n̄ n̄ mō daagibu sa n̄ ka besen daan kīru mem nōowamme. ¹³ Domi i n̄ beēn wasin kīru mō i ko gbi, adama i n̄ beēn wasin kīrun kookoosu deri ka Hunde Deeron somiru i ko n̄ wāa. ¹⁴ Domi be Gusunōn Hunde u kparamō, beya ba Gusunōn bibu. ¹⁵ Domi ba n̄ beē hunde kā ye ya koo beē ko yobu kpa i n̄ ka kparamande. Adama ba beē Hunde kāwa wi u beē kua Gusunōn bibu, ma ka win dam sa Gusunō sokumō Baaba. ¹⁶ Gusunōn Hunden tii u besen hunde sōomō ma sa sāa win bibu. ¹⁷ Tē yēn sō sa sāa win bibu sa maa sāa tubi diobu, ma sa ko win tubi bōnu ko ka Kirisi sannu, domi s̄a n̄ Kirisin nōni swāaru bōnu kua, sa ko maa win yiiko bōnu ko.

Yiiko ye ya sisi

¹⁸ Na n̄ saa yenin nōni swāaru garisi gāanu yiiko ye sa ko ra wan sō. ¹⁹ Taka koorā kpuro ya diira saa yu na yē sōo Gusunō u koo win bibu terasia. ²⁰ Domi u taka koorā kpē kam kobun swaa sōo, n̄ n̄ mō yen tiin gōru kīrun sō, win kīrun sōna. Adama yiyo bini bu wāa, ²¹ ma ba koo ra taka kooran tii yakia saa kam kobun yorun di, kpa yu ka Gusunōn bibun tii mōo yiikogiru bōnu ko. ²² Sa yē ma sere ka tē taka koorā kpuro ya kpa wari mōwa ka wuriribu nge marubun wuriribu. ²³ Adama n̄ n̄ mō taka koorā tōna, bešen tii beše be Gusunō u suna bura sanam me u sun Hunde Deero kā, sa maa kpa wari mō besen tii sōo sa n̄ ka mara sere Gusunō ù n̄ besen wasi yakia mam mam, u ka sōosi ma sa kua win

bibu. ²⁴ Domi faaba ya sāa bešegia, adama sa gina wāa yen yiyo bu sōo. Sā n̄ waamō ye sa yiyo, yiyo bu kun maa wāa. Ye tōnu waamō u ko n̄ maa ye yiyo? ²⁵ Adama s̄a n̄ gāanu yiyo ni sa n̄ waamō, sa ko n̄ nu marawa ka temanabu.

²⁶ Nge meya maa Hunde Deero u ra sun somi bešen dam sariru sōo, domi sa n̄ yē ye n̄ weene su Gusunō kana. Adama Hunde wi, u ra n̄n̄ kanē bešen sō ka kpa wari ye ya n̄ ka nōo geruro. ²⁷ Gusunō wi u ra tōmbun gōrusu tubu, u maa yē ye Hunde wi, u bwisikumō yēn sō ka win kīra Hunde wi, u ra n̄ n̄n̄ kanamō naane dokeobun sō.

²⁸ Domi sa yē ma baayere kpuro sōo ye ya ra tōnu deeme, Gusunō u sōmburu mō u ka bu gea kua be u soka win himba sōo, ma ba n̄n̄ kī. ²⁹ Domi be u yē yellun di u maa bu gōsa u yi bu ka ko win Biin weenasibu, kpa win Bii u ka ko yeruma wōnō dabirugii. ³⁰ Nge meya be u gōsa u yi, u maa bu soka. Be u soka mi, u maa bu gem wē. Be u gem wē u maa ka bu win yiiko bōnu kua.

Gusunōn kīrun kpaaru

³¹ N n̄ men na, mba sa ko gere ka gari yi. Gusunō ù n̄ sāa bešegii, wara koo ka sun yibere tēru ko. ³² Gusunō wi u kun win tiin Bii tii yiye, adama u n̄n̄ wē beše kpuron sō, u n̄ koo maa sun kpuro kē ka Bii wi sannu kōsiaru sari? ³³ Wara koo tōmbu durum mani be Gusunō u gōsa. Sari, domi Gusunōn tiiwa u ra tōnu gem wē. ³⁴ Wara koo bu taare wē. Sari, domi Kirisi Yesu u gu u maa seewa gōrin di u wāa Gusunōn nōm geu. Wiya u ra maa Gusunō kanē besen sō. ³⁵ Wara u koo kpī u sun karana ka Kirisin kīru. Tōya? Wahala? Nōni swāaru? Gōoru? Tereru? Kari? Takobi? ³⁶ Nge me ba yorua,

“Wunen sōna ba sun goomō tōru baatere. Ba sun mēra nge yāa ni ba koo saka.”

³⁷ Adama ye kpuro sōora sa nasara wa mam mam saa win min di wi u sun kīa. ³⁸ Domi na yē kam kam ma gōo ka wāaru ka wollun gōradoba ka werekunu ka saa yeni, ka saa ye ya sisi, ka wollun yiikogibu, ³⁹ ka ye ya wāa wōlō, ka ye ya wāa tem sōowō, ka taka koorā gaa, yen gaa kun kpē yu sun karana ka Gusunōn kīru te ta sōsira Yesu Kirisi besen Yinni sōo.

9

Gusunō ka Isireliba

¹ Ne Kirisigiwa na gem gerumō, na n̄ weesu mō. Nen gōru ga man yen seeda diyamme saa Hunde Deeron min di. ² Nen bweserun wōnwōndō ta man mō baadomma. Yen sōna nen gōru ga sankire gem gem. ³ N n̄ ko n̄ kooran na, kon daa de bu man bōrusi kpa bu man karana ka Kirisi ben sō. ⁴ Ba sāa Isireliba, be Gusunō u gōsa bu ka ko win bibu. Beya u win yiikon

girima s̄s̄osi. Beya u ka arukawaniba b̄kua. U bu wooda w̄e. Bera u s̄s̄osi m̄e ba koo n̄n̄ s̄āsina. U maa bu n̄o m̄w̄eenu kua. ⁵ Ba s̄āa be Gusun̄o u ḡosa yellun di. Ben bweseru s̄oñ diya Kirisi wi u kpuro kere u yara nge t̄nu. U maa s̄āa Gusun̄o wi n weene bu siara ka baadom̄mao. Ami.

⁶ Na ñ gerum̄o ma Gusun̄on gari yi kam w̄oruma. Domi be ba mara Isireliba n ñ m̄o be kpuro ba s̄āa Isireliba Gusun̄on mi. ⁷ N ñ maa m̄o be kpuro be ba marura Aburahamun min di beya ba s̄āa win bibu Gusun̄on mi. Domi Gusun̄o u Aburahamu s̄ōwa u n̄e, “Isakin biba ba koo soku wunen bweseru.” ⁸ Yen tubusiana, n ñ m̄o be ba mara ka wasin baa beya Gusun̄ogibu, adama bii b̄n̄ n̄o m̄w̄eenu Gusun̄o u kua beya u garisi Aburahamun bweseru. ⁹ Gari yi wee, yi Gusun̄o u ka n̄o m̄w̄e te kua. U n̄e, “Gasokun amadaare kon wurama, yen biru Saaraa koo bii t̄n dur̄o ma.”

¹⁰ N ñ m̄e t̄na, Rebekan bibu yiru ba tundo turo m̄o, wiya besen sikado Isaki. ¹¹⁻¹² Adama Gusun̄o u ra t̄mbu ḡosiwa win himba s̄o, n ñ m̄o ben kookoosun s̄s̄, adama ka win sokura. U ka s̄ōsi ma u win himba ye sw̄i, u Rebeka s̄ōwa u n̄e, “M̄o u koo win w̄oñ wiru kp̄iia.” U ye gerua Rebeka u sere win bibu mara sanam m̄e ba ñ gea ñ kun m̄e k̄sa koore. ¹³ Nge m̄e ba yorua Gusun̄on gari s̄o, “Na Yak̄obu k̄ia adama na Esau yina.”

¹⁴ N n m̄en na, mba sa ko gere. Gusun̄o u s̄āwa gem sariruḡii? Aawo, baa fiiko. ¹⁵ Domi u M̄owisi s̄ōwa u n̄e, “Win w̄onw̄ondu na m̄o, wiya kon w̄onw̄ondu kua. Wi na maa ka duure, wiya na kon ka duura.” ¹⁶ Nge m̄eya n ñ s̄āa goon k̄irun baa, n ñ maa goon s̄amburun baa, adama Gusun̄on w̄onw̄ondu baawa. ¹⁷ Domi ba yorua ma Gusun̄o u Egibitin sun̄o s̄ōwa u n̄e, “Yenin s̄ōna na nun seeya, kpa n ka nen dam s̄ōsi wune s̄o, kpa nen ȳisuru tu ka n̄o handunia kpuro s̄o.” ¹⁸ Nge m̄eya wi u k̄i u w̄onw̄ondu kua u ra n̄n̄ w̄onw̄ondu kue, wi u maa k̄i u ḡōru b̄biasia u ra n̄n̄ ḡōru b̄biasie.

Gusun̄on m̄aru

ka win w̄onw̄ondu

¹⁹ N n m̄en na, kaa man bikia a n̄e, mban s̄ōna u maa taare waam̄o t̄nu s̄o. Wara koo kp̄i u win k̄iru yina. ²⁰ Adama wara ra n wune t̄nu, a sere ka Gusun̄o sikirina. M̄ondu ta koo m̄om̄o bikia tu n̄e, mban s̄ōna u tu kua m̄e? ²¹ M̄om̄o kun dam m̄o s̄andun w̄oll̄o? Ka s̄on tee te, u ñ kp̄e u tooru ko ka maa weke te ba ra sw̄e?

²² Mba i ȳe i ko gere Gusun̄on s̄s̄. U k̄i u win dam ka win m̄aru s̄ōsi. Yen s̄ōna u ka bu t̄mana be ba koo kam ko win m̄arun s̄s̄. ²³ U kua m̄e u ka sun win yiikon kp̄āaru s̄ōsi, b̄s̄e be u w̄onw̄ondu kua, b̄s̄e be u s̄ōru kua

yellun di su ka win yiiko wa, ²⁴ b̄s̄e be u soka n ñ m̄o Yuuban suunu s̄oñ di t̄na, ka maa t̄n tukobun suunu s̄oñ di. ²⁵ Yeniwa Gusun̄o u gerua win s̄om̄o Oseen tireru s̄o. U n̄e,

“T̄n be ba ñ daa s̄āa n̄egibu, kon bu soku nen t̄mbu.

Bwese te na ñ daa k̄īe, kon tu soku nen k̄inasiru.

²⁶ Yam mi ba raa maa bu s̄ōwa ba n̄e, ba ñ s̄āa nen t̄mbu, miya ba koo bu soku Gusun̄o Yinni wason bibu.”

²⁷ Ma Gusun̄on s̄om̄o Esai u n̄ogiru sua u gerua Isireliban s̄s̄ u n̄e, “Baa Isireliba b̄a n dabia, nge nim w̄okun yanim, ben sukun t̄nawa koo faaba wa. ²⁸ Domi Gusun̄o koo yande win gere yibia mam mam handunia s̄o ye u raa ḡōru doke.” ²⁹ N s̄āawa nge m̄e Esai u raa gerua u n̄e,

“Gusun̄o, w̄ollu ka tem Yinni ù kun daa sun bweseru tie, sa ko raa kowa nge Sodomu. Sa ko raa ka Gom̄ara weena.”

Isireliba ka Labaari gea

³⁰ N n m̄en na, mba sa ko gere. T̄n tuko be ba ñ daa kasu bu gem wa Gusun̄on mi, ba gem wa naane dokebuñ saabu. ³¹ Adama Isireliba be ba kasu bu wooda sw̄i bu ka gem wa Gusun̄on mi, ba ñ mu wa. ³² Mban s̄ōna. Ȳen s̄s̄ ba ñ mu kasu ka naane dokebu, ma n kun m̄o ka s̄ōma. Ba sokura kpee sokuratii te s̄o, ³³ t̄n gari ba yorua ba n̄e, “N wee, na kpee sokuratiru dokem̄o Sīonīo, kpee te ta ra torasie.

Adama wi u n̄n̄ naane doke u ñ sekuru wasi.”

10

¹ N̄egibu, ye na k̄i ka nen ḡōru kpuro ka ye na ra n Gusun̄o kanam̄o, yeya nen bweseru tu faaba wa. ² Domi na bu seeda yeni diiyam̄e, ba hania m̄o Gusun̄on s̄s̄, adama ȳeru sari. ³ Ba ñ swaa ȳe ye Gusun̄o u ra ka t̄nu gem w̄e, ma ba swaa kasu bu ka ben tiin gem yara. Yen s̄ōna ba ñ Gusun̄on gem swaa wiru kp̄iye. ⁴ Domi Kirisiwa s̄āa woodan k̄ok̄o kpa baawure wi u n̄n̄ naane doke u gem wa Gusun̄on mi.

Faaba s̄āa baawuregia

wi u Yinni naane doke

⁵ Domi M̄owisi u yorua u n̄e, “t̄nu wi u gea m̄o ye wooda ya yirema, gea yen min diya u koo w̄āaru wa”. ⁶ Adama nge m̄e ba koo t̄nu gem w̄e naane dokebuñ s̄s̄, yen gari wee, “A ku gere wunen ḡōru a n̄e, wara u koo ȳo Gusun̄o w̄oll̄o.” Yen tubusiana, u ka Kirisi sarasiama. ⁷ A ku maa gere, “Wara u koo du tem s̄ōw̄o.” Yen tubusiana, u ka Kirisi seesia ḡarin di. ⁸ Adama mba gari yi, yi gerua. Yi n̄e wa, “Gusun̄on gari yi, yi w̄āa

wunen turuku, yi mam waa wunen naawa ka wunen gōrua.” Yi saawa naane dokebu gari yi sa waasu mō, yi yi nee, ⁹ a n ka wunen naa wura ma Yesu saawa Yinni, ma a naane doke wunen gōrua ma Gusunō u nūn seeya garin di, kaa faaba wa. ¹⁰ Domi gōru sōra tōnu u ra naane doke, u ka gem wa Gusunōn mi, naawa ba ra maa ka seeda di bu ka faaba wa. ¹¹ Nge me ba yorua Gusunōn gari sō ba nee, “Baawure wi u nūn naane doke, u n sekuru wasi.” ¹² Domi wunanabu sari Yuuba ka tōn tukobu sō. Be kpuro Yinni turowa ba mō. Win dukia maa s̄aa be ba nūn sokumō kpurogia. ¹³ Domi ba yorua ba nee, “Baawure wi u Yinnin yīsiru soka, u koo faaba wa.”

¹⁴ Adama amōna ba koo ka nūn soku, b̄a kun nūn naane doke. Amōna ba koo maa ka naane doke b̄a kun win gari naare. Amōna ba koo maa nō goo ù kun gari yi waasu koore. ¹⁵ Amōna ba koo ka gari yi waasu ko goo ù kun bu gōre. Nge me ba yorua, “Anna a ben naarun dobu nō be ba Labaari gea kparamō.” ¹⁶ Adama n n̄ be kpuro ba Labaari gea wura, domi Gusunōn sōmō Esai u nee, “Yinni, wara u naane doke ye sa naasia.” ¹⁷ Nge meya naane dokebu bu wee ye tōnu naomōn di. Ye tōnu naomō, ya maa saawa Kirisin gari.

¹⁸ Adama na bikiamō, ka geema ba n̄ naare ro? Ba nua. Domi ba yorua, “Nō ge, ga naara tem kpuro sō, ma gari yi, yi tura sere handunian nōra.”

¹⁹ Na bikiamō kparam, Isireliba ba n̄ yē ro? Gbiikaa, Mōwisi u yorua, ma Gusunō u nee, “Na kon been nisinu seeya ka bwese te i n̄ garisi gāanu.

Kon maa been maru seeya ka bwese bwisi sarirugiru.”

²⁰ Yen biru Esai u yorua ka toro sindu ma Gusunō u nee,

“Be ba n̄ man kasu ba man wa.

Na maa bu nen tii s̄osi be ba n̄ man bikiamō.”

²¹ Adama u maa yorua Isireliban s̄ō ma Gusunō u nee, “Na tōn be ba ra n man seesimō nōma gāri tōru kpuro.”

11

Gusunō u n̄ Isireliba yine

¹ N n men na, na bikiamō, Gusunō u win tōmbu yinawa? Aawa. Su ku wa me. Domi nen tii na s̄aa Isirelin bii, Aburahamun sikadobu Benyamēen bweseru sō. ² Gusunō u n̄ win tōmbu yine be u gia yellun di. Nge i n̄ yē ye ba yorua Gusunōn gari sō sanam me Eli u ka Isireliban taare da Gusunōn mi? U nee, ³ “Yinni, ba wunen sōmōbu go ba wunen yāku yenu surura. Ne turowa na tie, ba maa kasu bu man hunde wuna.” ⁴ Adama mba Gusunō u wisa. U nee, “Na nen tii tōmbu nōrōbun suba naaba yiru (7.000) derie, be ba kun yirare b̄ūu wi ba mō Baalin nuuro.” ⁵ Meya n maa s̄aa saa yeni sō. Ben sukum

waa be Gusunō u gōsa win durom s̄ō. ⁶ U bu gōsawa durom s̄ō, n n̄ mō ben sōman s̄ō. Ma n kun me, durom kun maa s̄aa durom.

⁷ N n men na, mba sa ko gere. Isireliba wee, ba n̄ wa ye ba kasu. Ben be Gusunō u gōsa, beya ba wa. Be ba tie ba gōru hobia. ⁸ Nge me ba yorua, “Gusunō u ben laakari sikarisia. U bu nani wē yi ba n̄ kpē bu ka yam wa. U maa bu swasu wē si ba n̄ kpē bu ka gari n̄ sere ka giso.”

⁹ Ma Dafidi u nee, “Kpa ben t̄ō baka dim mu de bu tora kpa bu yina mwaara, kpa bu seeyasiabu wa bi bu ka bu dende.

¹⁰ A de ben nani yi wukiri bu ku ka wa. Kpa a de ba n bu taare ka baadommao.”

¹¹ Yen s̄ōna na bikiamō, sanam me Isireliba ba sokura, ba wōrumawa mam mam? Su ku wa me. Ben torarun saabuwa tōn tukobu ba faaba wa, kpa ben nisinu nu ka se. ¹² Tē Isireliban toraru tā n ka handuniagibu hundēn dukia naawa, ben kaarabu b̄ūn maa tōn tukobu kua gāa mōwōbu, ana yen domarun kpāaru ta ko n ne b̄a n wura nge me ba raa s̄aa.

Tōn tukobun faaba

¹³ Na ka beē gari mō, beē tōn tukobu. Ne wi na s̄aa gōro tōn tukobun mi, na nen sōmburu beēre wēemō ¹⁴ n ka nisinu seeya n n̄ koo kōora nen bweserun suunu sō kpa n ben gabu faaba ko. ¹⁵ Geema sanam me Gusunō u bu deri ya dera u ka handuniagibu nō tia kua. Tē, mba n ko n s̄aa ù n wure u kparam bu mwa. N n̄ wāaru gōribun s̄ō?

¹⁶ I yē ma b̄a n pē kuse teeru Gusunō wē, pē ye ya tie ya kua Gusunōgia. Dārun gbina yā n s̄aa Gusunōgia, meya maa ka ten kāasio. ¹⁷ Adama b̄a n kāasi geē bōra olifin dāa gbaarugirun di, ma ba wune wi a s̄aa yakasun dārun kāasa gerefe kua yin ayerō, ma a ka olifin dāa ten gbhanam dam bonu mō, ¹⁸ a ku kāasi yi woo kanē. À n woo kanamō, a yaayo ma n n̄ wune a gbina sōwa, gbina ya nun sōwa.

¹⁹ Kaa nee, ba kāasi yi bōrawa bu ka nun gerefe ko. ²⁰ Geema, ba yi bōra naane dokebu sarirun s̄ō, ma a yō naane dokebu s̄ō. A ku woo kana, adama a berum koowo. ²¹ Gusunō u kun kāasi gbiikii deri, wuna u koo sere deri? ²² N n men na, a Gusunōn tōn geeru ka maa win s̄ēsō mērio. U s̄ē ka be ba wōruma, adama u s̄aa tōn geo wunen mi, a n gesi yō dim dim win tōn geeru sō. Ma n kun me, ba koo maa wunen tii bura. ²³ Be maa, b̄a n ben naane dokebu sariru deri, ba koo bu gerefe ko mi ba raa wāa domi Gusunō u koo kp̄i u kparam bu gerefe ko. ²⁴ B̄a n nun bura saa olifin dāa yakasugirun di, ma ba nun gerefe kua ka olifin dāa gbaarugiru, ye n kun ka nun weene, n n men na, n n̄ s̄ē bu ka kāasi yi gerefe ko yin tiin dāru sō.

Isireliba ba koo faaba wa

²⁵ Negibu, asiri gaa wāa ye na kī i n yē, kpa i ku ka tii garisi bwisigibu. Asiri ye wee. Isireliba gabu ba gina gōrusu hābia sere tən tukobun geeru tu ka yibu faaba sō. ²⁶ Nge meya Isireliba kpuro ba koo faaba wa, nge me ba yorua,

“Yakio u koo na saa Sionin di.

Kpa u Gusunān bēere yēru sariru wuna saa Yakobun bweserun di.

²⁷ Yeniwa arukawani ye kon ka bu bōke sanam me kon ben toraru wuna.”

²⁸ Sā n Labaari gean gari laakari kua, ba sāa Gusunān yibereba bēen sō. Adama sā n Gusunān gōsiru laakari kua, ba sāa win kīnasibu ben sikadoban sō. ²⁹ Domi Gusunō ù n tōnu soka, u nūn sokawa. U n nūn kēru wē, u nūn wēwa. U ku ra gōru gōsie. ³⁰ Nge me bēe, i n daa Gusunō mem nōwē, adama tē ba bēe wōnwōndu kua ben mem nōobu sarirun sō. ³¹ Nge meya maā ben tii, ba n mem nōomō tē, kpa bu ka wōnwōndu wa nge me bēe i wōnwōndu wa. ³² Domi Gusunō u tambu kpuro kenisi mem nōobu sariru sō, kpa u ka be kpuro wōnwōndu kua.

Gusunān kpāaru

³³ Anna a Gusunān dukia ka win bwisi ka win yērun dukum wa! Goo kun kpē u win himba tubu. Goo kun maā kpē u win swēe gia. ³⁴ Ka geema ba yorua,

“Wara u Yinnin bwisikunu yē.

Wara u nūn bwisi kēere.

³⁵ Wara u gbia u nūn gānu kēere,

u n ka sere nin kōsire yīyo.”

³⁶ Domi wiya kpuron wiru, win min diya kpuro naamō, ma kpuro wāa win sō. Wigia yiiko sere ka baadommā. Ami.

12*Wāa kpaā**te ta Gusunān wāaru wāa*

¹ Yen sō, negibu na bēe kanamō wōnwōn te Gusunō u bēe kuan saabu, i bēen wasi nūn yīyo nge yāku wasiru te ta kun serere gaa mō, te ta koo nūn wēre. Yeya ya sāa bēen sāa geeru. ² I ku maā ka tēn tambu weena, adama i kasio ka bwisiku kpaanu kpa i ka wunana ye n sāa Gusunān kīru. Yeya ya gea sāa, ya maā wā, ma ya yiba.

³ Durom men saabu me ba man wē na bēen baawure sōmō, u ku tii garisi n kere nge me n weene u tii garisi, adama bēen baawure u tii garisio dee dee nge me Gusunō u nūn naane dokebu kā bu ne. ⁴ Domi wasi tee yi doo dooka dabinu mō, ma yen baayere ya yen sōmburu mō nannenka. ⁵ Nge meya, baa sā n dabi, sa sāa wasi tee Kirisi sō, ma sa gbinne nge wasi teen doo dooka. ⁶ Sa kēe nannenka mō ni nu weene su dendi nge me Gusunō u sun kā win durom sō. N n Gusunān gari gerubun kērun na, su ka tu

dendi nge me bēen naane dokebu ne. ⁷ N n nōribun na, su ko ka nuku tia. Wi u sāa sōsio, u win sōsibu yibio. ⁸ Wi u tambu dam kēma, u ku wēra. Wi u kēnu wēemō, u wēeyō ka gōru tia. Wirugii u win sōmburu ko ka hania. Wi u wōnwōndu mō, u koowo ka nuku dobu.

⁹ I ku de bēen kīru ta n murafitiru mō. I kōsa desirario, kpa i gea mani dim dim. ¹⁰ I n kīane nge wōnō ka mō. I n kookari mō i ka bēere wēena. ¹¹ I ku de bēen hania yu kaara. I n Yinni sāmō ka kīru. ¹² I yēerio bēen yīyobun sō. I temāno nōni swāaru sō. I ku wasira ka kanaru. ¹³ Inaane dokebu wēeyō yēn bukata ba mō. I n da sōbu yaare ko.

¹⁴ I bu domaru kuo be ba bēe nōni sōmō. I ku bu bōrusi. ¹⁵ I ka bu nuku dobu koowo be ba nuku dobu mō, kpa i ka bu swī be ba sumō. ¹⁶ I n wāa nōo tia sō sannu. I ku de tii suabun bwisikunu nu n bēe wāasi adama i kooisio tii kawabun bera gia. I ku tii garisi bwisigibu.

¹⁷ I ku goo kōsa kōsie. I gea kasuo tambu kpuron nōni sō. ¹⁸ N n koo kōra, i de i n nōo ne ka tōnu baawure nge mēn nōru i ko kpī. ¹⁹ Kīnasibu, i ku maā maru kōsia bēen tii, adama i de Gusunō u bēe mōru kōsia, domi ba yorua, Gusunō u nee, “Wiya u koo bu mōru kōsie. Kpa u bu seeyasia.” ²⁰ Ba maā yorua, “Gōaru tā n wunen yibere mō, a nūn dīanu kēeyō u di. Nim nōru gā n nūn mō, a nūn nim kēeyō u nō. Domi ā n kua me, a nūn dōo sōbiwa mi.” ²¹ A ku de kōsa yu nun kamia, adama a kōsa kamia ka gean kobu.

13*Besen wii kpību**tem yērobun mi*

¹ Kpa baawure u n tem yērobu wiru kpīye domi tem yēro sari wi u kun wāa ka Gusunān yēru. Tem yēro be ba maā wāa, Gusunōwa u bu kua. ² Yen sōna, wi u tem yēron gari yīna, u yīnawa ye Gusunō u yīire. Be ba maā yinamō, ba ben tii taare kasuammewa.

³ Domi tōnu ù n gea mō, u n ko n tem yēron berum mō, ma n kun mō ù n kōsa mō. A kun kī a n tem yēron berum mō, a gea koowo, kaa win nōnu geu wa. ⁴ Tem yēro u Gusunān sōmburu mōwa wunen gean sō. Adama ā n kōsa mō, a berum koowo yēn sō u n takobi nēni kam. U sāawa Gusunān sōm kowo u ka be ba kōsa mō mōru kōsie. ⁵ Yen sōna tilasi tōnu u wiru kpī, n n mō seeyasiabu tōnan sō, adama yēn sō win gōru ga koo nūn taare wē.

⁶ Yen sōna i maā wōo gobi kōsiamō. Domi be ba tem nēni, Gusunān sōm kowoba ba sāa ba maā tu tii wē mam mam. ⁷ I baawure kōsio ye n ka nūn weene. I bu wōo gobi kōsio be n weene i kōsia. I bu gbererun gobi kōsio be n weene i kōsia. I bu nasio be n weene i nasia. I bu bēere wēeyō be n weene i bēere wē.

A wunen tɔnusi kɔ

⁸ I kun goon dibu neni ma n kun mɔ i n kɔane, domi wi u win tɔnusi kɔ u wooda yibiawa. ⁹ Domi wooda yeniba be ba nee, "I ku ra sakararu ko, i ku ra tɔnu go, i ku ra gheni, i ku ra bine ko," ka wooda kpuro ye ya tie, ya waa gari yini sɔɔ mi ba nee, "A wunen tɔnusi kɔ nge wunen tii tii." ¹⁰ Kiru ta ku ra de goo u win tɔnusi kɔsa kue. Yen sɔna kiru ta wooda yibiamɔ.

Sa n Kirisin naaru mara

¹¹ N weene i ko me yen sɔ i yɛ saa yɛ sɔɔ sa waa mini. N den tura i yanda, domi besen faaba ya turuku saa tɛ, n kere dama te sa gbia sa naane doke. ¹² Wɔkura tonda, yam sɔrera turuku kua. Yen sɔ, su wɔkurun kookoosu deri kpa su yam bururam tabu yɔnu sebe. ¹³ Su sɔi dee dee nge me ba ra sɔi sɔɔ sɔɔ, sa kun akanu mɔ dibu ka nɔrubu sɔɔ, sa kun kurɔ damaru ka bine baka mɔ, kpa su ku nɔɔ gɔmunu ka nisinu ko. ¹⁴ Adama i Yinni Yesu Kirisin daa sebuo, kpa i ku besen tiin daan bwisikunu ko i ka yen bine wuna.

14

A ku wunen naane dokeosi siri

¹ I de u du beɛ sɔɔ wi u kun dam mɔ naane dokebu sɔɔ. I ku win bwisikunu sikirine. ² Wini yiyɔ ma u koo kpɔ i kpuro di. Wɔnɔ wi u kun dam mɔ naane dokebu sɔɔ, u ku ra yaa tem. ³ Wi u dimɔ u ku wi u kun dimɔ gem, kpa wi u kun dimɔ u ku wi u dimɔ taare wɛ, domi Gusunɔ u yɛro wuru. ⁴ Wara wune a ka goon sɔm kowo taare wɛemɔ. U n yɔ nge u n wɔruma, win yinnin gariya. Adama u koo yɔra domi Yinni u dam mɔ u ka nɔn yɔrasia. ⁵ Wini u tɔɔ teeru garisi n kere ni nu tie, wɔnɔ u ni kpuro garisi nu ne. I de baawure u n yɛ kam kam ye u mɔ. ⁶ Wi u tɔru lasabu mɔ u tu lasabu mɔ Yinnin sɔ. Wi u dimɔ, Yinnin sɔna u dimɔ, yen sɔ u Gusunɔ siaramɔ. Wi u kun maa dimɔ, Yinnin sɔna u n dimɔ, u maa Gusunɔ siaramɔ. ⁷ Geema, sari beɛ sɔɔ wi u waa win tiin sɔ, goo maa sari wi u gbinɔ win tiin sɔ. Domi sɔ n waa sa wawa Yinnin sɔ. ⁸ Sɔ n maa gu, sa guwa Yinnin sɔ. N n men na, sɔ n wasi, n kun me sɔ n gu, sa saawa Yinnigibu. ⁹ Domi Kirisi u gu ma u seewa garin di u ka ko gɔribu ka wasobun Yinni. ¹⁰ N n men na wune, mban sɔna a wunen wɔnɔ taare wɛemɔ. Wune maa, mban sɔna a wunen mɔɔ gemmɔ. Beɛ kpurowa sa ko yɔra Gusunɔn siri yera. ¹¹ Domi ba yorua, "Yinni Gusunɔ u nee, sere ka nen waa ru, dɔuru baatere ta koo yiira nen wuswaa. Nɔɔ baagere ga koo maa man beɛre wɛ." ¹² Nge meya besen baawure u koo wigia gere Gusunɔn wuswaa.

A ku wunen naane dokeosi torasia

¹³ Yen sɔ, su ku maa sirina, adama i bwisikuo nge me i ko ko, kpa i ku gaa nu ko ni nu koo beegii torasia, n kun me ni nu koo nɔn sura. ¹⁴ Na yɛ kam kam saa Yinni Yesun min di ma gaa nu sari ni nu kun deere nin tii, adama goo u n gaa nu garisi nge ni nu kun deere, yɛro sɔra nu n deere. ¹⁵ A n gaa nu di, ma ya wunegii bwisikunu kpɛɛ, a n maa sɔimɔ kiru sɔɔ. A ku de dia ni a dimɔ nu tɔnu kam koosia win sɔ Kirisi u gu. ¹⁶ Ye ya saa bura beɛ sɔɔ, i ku de bu yen kɔsa gere. ¹⁷ Domi Gusunɔn bandu ta n saa dim ka nɔrubu ma n kun mɔ gem ka bɔri yendu ka nuku dobu saa Hunde Deeron min di. ¹⁸ Wi u Kirisin waa ru waa nge me, u koo Gusunɔ wɛre, tamba koo maa nɔn siara.

¹⁹ Yen sɔ, su kasu ye n ka alafia naamɔ ka ye sa ko ka tasisiana. ²⁰ A ku Gusunɔn sɔmburu kpeerasia dianun sɔ. Geema, kpuro n deere, adama n n waa tɔnu u gaa nu di ni nu koo de goo u tora. ²¹ N waa a ku yaa tem kpa a ku tam nɔ, kpa a ku gaa nu ko ni nu koo kpɔ nu wunegii torasia. ²² Ye a naane doke, a ye nenu wunen tiin sɔ Gusunɔn wuswaa. Doo nɔɔrugiiwa wi u n tii taare wɛemɔ ye u bwisika u ko sɔɔ. ²³ Adama wi u sika mɔ ye u dimɔn sɔ, u taare mɔ, yen sɔ u n dimɔ ka naane. Kpuro ye tɔnu maa mɔ naane sariru sɔɔ, torara.

15

A koowo ye n koo gabu dore

¹ Tɛ beɛ be sa dam mɔ, n weene su be ba kun dam man dam sariru sobe, kpa su ku gɔsi ye n ko n sun dore beɛ tɔna. ² Besen baawure u de u ko ye n koo win beruse dore, ye n koo maa nɔn gea kua, kpa u ka tasi. ³ Domi baa Kirisin tii u n gasa ye n da nɔn dore, adama nge me ba yorua, u Gusunɔ sɔɔwa u nee, "Be ba nun wammɔ, ben wama wari ne sɔɔ." ⁴ Kpuro ye ba yorua yellu, ba yoruawa bu ka sun bwisi kɛ, kpa sa n ka yiyɔbu mɔ saa Gusunɔn garin di yi yi sun temanabu ka dam kɛmɔ. ⁵ Gusunɔ wi u temanabu ka dam kɛnu wɛemɔ, u de i n nɔɔ ne besen tii tiine sɔɔ nge me i wa Kirisi u kua. ⁶ Kpa beɛ kpuro i nɔɔ tia ko i ka nɔn beere wɛ sannu sannu wi u saa besen Yinni Yesu Kirisin Baaba, ka maa win Yinni.

Labaari gea

bwesenu kpuron sɔ

⁷ Yen sɔ, i n wuranama nge me Kirisi u beɛ wuru kpa i ka Gusunɔ beere wɛ. ⁸ Na beɛ sɔɔmɔ ma Kirisi u kua Yuuban sɔm kowo u ka nɔɔ mwɛnu yibia ni ba baababa kua, kpa u sɔɔsi maa Gusunɔ u saa gemgii. ⁹ Kpa tɔn tukobu bu nɔn beere wɛ win wɔnwɔndun sɔ nge me win gari gerua yi nee, "Yen sɔna, kon nun siara bwesenun suunu sɔɔ. Kpa n womu ko n ka wunen yisuru beere wɛ."

10 Yi kɔam nɛɛ,
“Bɛɛ tɔn tukobu,
i nuku dobu kowoo ka win tɔmbu sannu.”

11 Ma yi maa nɛɛ,
“Bɛɛ bwesenu kpuro,
i Yinni Gusunɔ siaro.
Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i nɔn bɛɛrɛ wɛɛyɔ.”

12 Gusunɔn sɔmɔ Esai maa nɛɛ,
“Isain bweserun di,
goo u koo se nge dɔa kpɔii pɔtura.
Kpa u ko tɔn tukobun sunɔ.
Kpa ba n yiyɔbu mɔ wi sɔɔ.”

13 Kpa Gusunɔ wi u sun yiyɔbu wɛɛmɔ u
bɛɛ nuku dobu kpuro ka bɔri yendu kpuro
yibia bɛɛn naane dokebun sɔ kpa i n yiyɔbu
mɔ n bande saa Hunde Dɛeron dam di.

Pɔlu u yorua ka toro sindu

14 Nɛgibu, n n bɛɛn sɔn na, na yɛ kam
kam nen tii ma i tɔn geeru ka yɛru mɔ ta
kpɔ, i ko maa kpɔi i bwisi kɛɛna. 15 Ka
mɛ, ka toro sinda na bɛɛ tire ten gam ka
gam yorua, n ka bɛɛ gari yaayasia durom
saabu mɛ Gusunɔ u man kua 16 na ka sɔa
Kirisɔ Yesun sɔm kowo tɔn tukobun sɔ. Na
Gusunɔn Labaari gean waasu mɔ nge yaku
kowo, kpa tɔn tukobu ba n ka sɔa yaku te
ta koo nɔn wɛrɛ, te Hunde Dɛero u dɛerasia
u yi. 17 Yen sɔ, nge mɛ na gbinne ka Yesu
Kirisɔ, n ka man nɛ n tii siara nen sɔmburun
sɔ te na Gusunɔ kuummɛ. 18 Domi na n kɔkɔ
n gɔanun gari gɛre ma n kun mɔ ye Kirisɔ
u kua nen gari gerubu ka nen kookoosun
di tɔn tukobu bu ka Gusunɔ mɛm nɔɔwa.
19 U ye kua ka yirenu ka sɔm maamaakiginun
dam saa Hunde Dɛeron dam di. Nge mɛya
saa Yerusalemun di sere n ka da Iliri gia,
na Kirisɔn Labaari gean waasu kua na ka
sikerena. 20 Ma na kookari kua n ka Labaari
gea nɔɔsia mi ba n daa Kirisɔn yisiru sokure,
kpa n ku ka bani gabun kpeɛkpeɛku wɔllɔ.
21 Adama nge mɛ ba yorua,
“Bɛn mi ba n daa win gari gerure,
ba koo yam wa.
Be ba kun daa maa win baaru nɔɔre,
n ko n bu yeeri.”

Pɔlu u Romu daaron gari mɔ

22 Yeya ya man nɔn dabɔnu yinari na n ka
nɛ bɛɛn mi. 23 Adama tɛ na n maa ayeru
mɔ tem mi sɔɔ n ka waasu ko, na maa kɔi n
na bɛɛn mi saa wɔɔ dabɔnun di 24 nɔ n dɔɔ
Esipani gia. Nɔ n sarɔ na yiyɔ kon bɛɛ wa
kpa n sɔɔ mɛru ko bɛɛn mi. Yen biru kpa
i man nɔma kɛ n ka da tem mi. 25 Tɛ na
dɔɔ Yerusalemɔ n ka naane dokeobu nɔɔri.
26 Domi Masedonigibu ka Gɛrɛkiba ba gobi
saku ka Kiru, sɔarobun sɔ be ba wɔa naane
dokeobun suunu sɔɔ Yerusalemɔ. 27 Ba kua
ka Kiru, ya maa sɔa ben dibu. Domi Yuuba bɔ
n ben hunden dukia bɔnu kua ka tɔn tukobu,
n weene tɔn tukobun tii bu maa be nɔɔri ka

ben handunian dukia. 28 Nɔ n yeni kpa, nɔ
n bu wɛ ye ba sɔkua, kon na bɛɛn mi na n ka
sarɔ Esipani gia. 29 Na yɛ ma nɔ n na bɛɛn mi,
ka Kirisɔn doma bakara kon ka na.

30 Nɛgibu, na bɛɛ hania koosiamɔ bɛɛn
Yinni Yesu Kirisɔn sɔ ka Hunde Dɛeron Kirun
sɔ, i n ka man tabu mɔ ka kanaru. 31 I
Gusunɔ kanɔ u man wɔra saa naane doke
sarirugibun nɔman di be ba wɔa Yudeaɔ, kpa
naane dokeobu bu kɛɛ te mwa ka nuku dobu
te na ka dɔɔ Yerusalemɔ. 32 Nge mɛya na
kon tɔri bɛɛn mi ka nuku dobu yɔ n sɔa
Gusunɔn Kiru, kpa n wɛra fiiko bɛɛn suunu
sɔɔ. 33 Gusunɔ wi u alafia wɛɛmɔ, u n ka bɛɛ
kpuro wɔa. Ami.

16

Pɔlu u tɔmbu tɔbirimɔ

1 Na bɛɛ bɛsegii Febe tusiamɔ wi u sɔa
Sankeren Yesun yigberugibun sɔm kowo.
2 I kurɔ wi mɔɔ Yinnin yisurun sɔ nge mɛ n
weene naane dokeobun suunu sɔɔ. Kpa i n
nɔn somimɔ ka bukata kpuro ye u mɔ bɛɛn
mi. Domi u tɔn dabiru somi, ka maa nen tii.
3 I Pirisila ka Akilasi tɔbiri, be ba sɔa nen
sɔm kowosibu Yesu Kirisɔ sɔɔ. 4 Ba ben
wɔaru wɛ bu ka nen wɔaru wɔra. N n ne
turo na bu siaramɔ, ka maa tɔn tuko Yesun
yigbenugibu kpurowa ba bu siaramɔ. 5 I
maa Yesun yigberu te ta ra mɛnne ben yɛnuɔ
tɔbiri. I nen kɔnasi Epaneti tɔbiri wi u gbɔa u
gɔru gosia Kirisɔn mi Asin tem sɔɔ. 6 I Maari
tɔbiri wi u sɔmburu kua gem gem bɛɛn sɔ. 7 I
maa nen temgibu Andoniku ka Yunia tɔbiri
ka be sa pirisɔm kua sannu. Ba bɛɛrɛ baka
mɔ gorobun suunu sɔɔ. Ba mam gbɔa ba kua
Yesugibu na sere kua Yesugii.

8 I Ampilatu tɔbiri wi u sɔa nen kɔnasi Yinni
sɔɔ. 9 I besen sɔm kowosi Kirisɔ sɔɔ Urubeni
tɔbiri, ka Sataki nen kɔnasi. 10 I Apelɛsi
tɔbiri wi u tii sɔɔsi naane dokeo geo laakari
mɛeribun saa sɔɔ. I Aritobun yɛnugibu
tɔbiri. 11 I nen temgii Herodio tɔbiri. I
Naasisin yɛnugibu tɔbiri be ba sɔa Yinnigibu.
12 I Tirifeni ka Tirifosi tɔbiri, kurɔ be ba sɔa
Yinnin sɔm kowobu. I Pɛsidi besen kɔnasi
tɔbiri wi u sɔmburu kua gem gem Yinnin sɔ.
13 I maa Rufusi tɔbiri wi u sɔa naane dokeo
geo, ka win mero wi na garisi nen mero. 14 I
Asenkiti tɔbiri ka Felegoni, ka Herimesi ka
Patobasi, ka Herimasi ka bɛsegibu be ba wɔa
ka be. 15 I Filologu ka Yuli tɔbiri ka Nere,
ka win sesu, ka Olimpa, ka naane dokeobu
kpuro be ba ka bu wɔa.

16 I tɔbirinɔ ka Kiru. Kirisɔn yigbenu kpuro
nu bɛɛ tɔbura.

Kirɔ dɔaka

17 Nɛgibu, na bɛɛ kanamɔ i n da n tii se
ka be ba karanaa dokemɔ, ka ye n koo bɛɛ
wɔrumasia. I desiro ben min di, domi ba
sɔsɔsiru sikimɔwa te i nua kɔ. 18 Domi tɔn

ben bweseru ba ñ sãa be ba Kirisi besen Yinnin wãaru wãa, ben nukurugia ba m̀. Ka gari dori ka kàkiriba, ba ka taki sarirugibu swaa nim wiam̀. ¹⁹ N n besen s̀n na, tãmbu kpuro ba besen mem ǹobu yē k̀. Yen s̀na nen nukura d̀ ka bē. Adama na kī i n sãa bwisigibu gean kobu s̀, kpa i n sãa be ba kun k̀san kobu yē. ²⁰ Gusuǹ wi u alafia wēem̀, u koo bē Setam dam k̀ra ñ n sosi besen naasun tem̀.

Besen Yinni Yesun durom mu n wãa ka bē.

²¹ Tim̀te, nen s̀m kowosi, u bē t̀bura, ka maa nen temgibu Lusiu ka Yasoni, ka Sosipati.

²² Na bē t̀bura Yinni s̀, ne Teritiu, ne wi na tire te yorum̀.

²³ Gayusi nen kpa yēro ka yigberu kpuron kpa yēro, u bē t̀bura. Erasutu wi u ra wuun gobi bere, u bē t̀bura, ka maa besegii Kaatusi.

[²⁴ Kpa besen Yinni Yesu Kirisin durom mu n wãa ka bē kpuro. Ami.]

Siara d̀akibu

²⁵ Su Gusuǹ siara wi u dam m̀ u ka bē t̀sisia ka nen Labaari gea ye na waasu m̀ na ka Yesu Kirisin gari kparam̀, yi yi asiri s̀sim̀ ye ya raa wukiri saa toren di.

²⁶ Adama tē ya tera saa Gusuǹn s̀m̀bun yorin di, nge mē Gusuǹ u yiire, wi, wi u ko n wãa sere ka baadomma. Ma ba bwesenu kpuro ye giasia nu ka naane doke kpa nu ka gari yi mem ǹwa.

²⁷ Yen s̀, bu Gusuǹ wi u sãa bwisigii wi turo, bēere wēỳ saa Yesu Kirisin min di sere ka baadomma. Ami.

TIRE GBIKIRU TE PŌLU U KORINTIGIBU KUA

Korintigiba Pōlu u tire te yorua u ka ben bikia dabinu wisi. Waati ye sō, Korinti ya sāawa wuu maro bakō Gerekiban tem sō. Romugiba ba tem me mā, ma ba Korinti ye kua ben bera ye ba sokumō Akain wuu maro mi yen wirugii u wāa. Korintigibu ba sāawa tenkuba, ma ba tii sue yēru ka deema ye ba mā ben wuu ge sōn sō. Yen biru, būu sāaru ka sakararu nu dam mō wuu ge sō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu ka kēe ni ba mwa Kirisi sō, wiru 1:1-9.
2. Karanabu Yesun yigberu sō, wiru 1:10n di sere wiru 4:21.
3. Kō mennabu ka suanabun gari, wiru 5:1n di sere wiru 7:40.
4. Naane dokeon tii mōru, wiru 8:1n di sere wiru 11:1.
5. Nge me ba koo ka sāaru ko Yesun yigberu sō, wiru 11:2n di sere wiru 14:40.
6. Seebu gorin din gari, wiru 15.
7. Kirāba, wiru 16.

Tōbiribu

¹⁻² Bēe Gusunōn yigberugibu, bēe be i wāa Korintia, bēe be u soka i ka ko wigibu, ma u bēe gōsa u yii i n ka gbinne ka Kirisi Yesu, ne Pōluwa, wi Gusunō u soka win kīru sō n ka ko Yesu Kirisin goro, ka Sōsitani, beseḡii, sa bēe tōbura. Sa maa be kpuro tōbura be ba Yinni Yesu Kirisin yisiru sokumō baama, wi u sāa ben Yinni ka besen Yinni. ³ Gusunō besen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēe durom kua kpa bu bēe alafia wē.

Kēe ni ba mwa Kirisi sō

⁴ Baadomma na ra n Gusunō siaramō bēen sō, win durom saabu me ba bēe wē bēe ka Kirisi Yesun gbinnaa sō. ⁵ Ba bēe kua dukiagibu baayere sō, ka garin gerubu, ka yēru kpuro, saa win min di. ⁶ Ya sōsimō ma seeda ye na Kirisi diiya bēen suunu sō ya n kam kue. ⁷ I n Hunden kēru garu bie i n ka mara sere besen Yinni Yesu Kirisi u kurama. ⁸ Wiya u koo bēe yōre sere ka nōrō, kpa i ka yōra taare sariru sō tō tē sō u koo na. ⁹ Gusunō naanegiiwa, wi u bēe soka i n ka nō tīa sāa ka win Bii Yesu Kirisi besen Yinni.

Karanabu Yesun yigberu sō

¹⁰ Na bēe yiiremo negibu, ka besen Yinni Yesu Kirisin yisiru, i de i n gari tee gerunamō, kpa karanabu bu ku raa du bēen suunu sō. I de i n bwisiku teenu mō. ¹¹ Domi Kolowen tambu ba man sōwa ma sikirinōsu wāa bēen suunu sō negibu. ¹² Yeniwa na nua ma wini gerumō wiya Pōlugii, kpa wini nēe, wiya Apologii, kpa wini maa nēe, wiya Sefagii, kpa

gōo u n mō, wiya Kirisigii. ¹³ Kirisi u sāa yiru ro? Ba Pōlu go dāa bunanaru wōlō bēen sō? Nge ka Pōlun yōsira ba bēe batemu kua?

¹⁴ Aawo, na Gusunō saabu kua ye na n ka bēen gōo batemu kue ma n kun mō Kirisipu ka Gayusi. ¹⁵ Nge meya gōo kun kpē u gere ma ba bēe batemu kua ka nen yisiru. ¹⁶ Geema, na maa Setefanin yenugibu batemu kua. Be baasi na n yē nā n gōo batemu koore. ¹⁷ Domi Kirisi kun man gare n ka batemu ko ma n kun mō n ka Labaari gean waasu ko, n n maa mō ka gari yēru, kpa Kirisin gōo dāa bunanaru wōlōn dam mu ku raa ko kam.

Kirisi sāa Gusunōn dam

ka Gusunōn bwisi

¹⁸ Domi Kirisin gōo dāa bunanaru wōlōn gari, wiirara be ba kam mōn mi, adama bēe be sa faaba waamōn mi, Gusunōn dama. ¹⁹ Domi ba yorua ma Gusunō u nēe, “Kon laakarigibun laakari kam koosia, kpa n bwisigibun bwisi kpeerasia.” ²⁰ Mana bwisigii wāa. Mana wooda yēro wāa. Mana saa yenin sikirinōsugiba wāa. Gusunō u n handunian bwisi kue wiiraru?

²¹ Domi Gusunōn bwisi sō u n dere handuniagibu ba nūn gie ka ben tiin bwisi. Yen sōna n nūn wēre u ka tambu faaba ko be ba nūn naane doke, ka win garin waasu yi ba tamaa wiiraru. ²² Geema, Yuuba ba yīrenu bikiamō, Gerekiba ba maa bwisi kasu. ²³ Adama bēe sa Kirisin waasu mō wi ba kpare dāa bunanaru wōlō, ye n kua wiiraru tōn tukobun mi ma ya dera Yuuba ba n naane doke. ²⁴ Adama be ba sokan mi, bā n sāan na Yuuba n kun me tōn tukobu, Kirisi kua Gusunōn dam ka Gusunōn bwisi. ²⁵ Domi Gusunōn wiiraru ta tambun bwisi kere, Gusunōn dam sariru ta maa tambun dam kere.

²⁶ Negibu i meerio nge me ba ka bēe soka. N n mō ma bēen dabinu sāa handunian bwisigibu n kun me yen damgibu n kun me sina bibu. ²⁷ Adama Gusunō u bu gōsa be handuniagiba mēera nge gari bakasu u ka bwisigibu sekuru doke, u maa handunian dam sarirugibu gōsa u ka damgibu sekuru doke. ²⁸ Gusunō u maa bwēebwēebu gōsa ka be ba gema ka be ba n sāa gāanu handunia ye sō u ka bu kawa mam mam be ba mēera gāanu. ²⁹ Kpa gōo u ku raa ka woo kane Gusunōn wuswaa, baa turo. ³⁰ Adama u dera i gbinne ka Yesu Kirisi ma u nūn kua besen bwisi ka besen gem. Wi sōra sa maa dēeraru ka yakiabu wa. ³¹ Yen sō, “Wi u woo kanamō, u woo kanō Yinnin sō,” nge me ba yorua.

2

Ba Kirisin gari kparamo

wi ba kpare dāa bunanarə

¹ Nɛgibu, sanam mɛ na na bɛɛn mi na n̄ Gusunəŋ gari kpare ka bwisi beke gɛɛ n̄ kun mɛ ka naɔ dobu gabu. ² Domi na n̄ ḡru doke na n̄ ḡa tukunu yɛ bɛɛn suunu sɔɔ ma n̄ kun mɔ Yesu Kirisi wi ba kpare dāa bunanaru wɔllɔ. ³ Na da bɛɛn mi ka dam sariru ka bɛrum ka diiri bakabu. ⁴ Nɛn gari ka nɛn waasu kun s̄a nɛn tiin bwisi n̄ kun mɛ nɛn naɔ dobu, adama n̄ s̄awa Hunden dam ka win s̄ɔsiru. ⁵ Kpa bɛɛn naane dokebu bu ku ka ȳra t̄n̄un bwisi sɔɔ ma n̄ kun mɔ Gusunəŋ dam sɔɔ.

Gusunəŋ bwisin gari

⁶ Ka mɛ, bɛsɛ sa bwisi gɛɛn gari kparamɔ t̄n̄ girobun suunu sɔɔ, yi yi kun s̄a saa yenin bwisi, n̄ kun mɛ saa yenin wirugibun bwisi be ba kam kobu d̄ɔɔ. ⁷ Adama Gusunəŋ bwisi asiriḡiia sa kparamɔ yi yi berua, yin s̄ɔru Gusunə u kua saa toren di, su ka ko yikogibu. ⁸ Saa yenin wirugibu ba n̄ yi tuba baa t̄n̄ turo, domi b̄a n̄ daa yi tuban na, ba n̄ daa Yinni yikogii kparemɔ dāa bunanarə. ⁹ Adama nge mɛ ba yorua,

“Ye n̄ni kun waare, ye swaa kun naɔre, ye ya n̄ maa duure t̄n̄un ḡru sɔɔ, yeya Gusunə u bu s̄ɔru kua be ba n̄n k̄i.”

¹⁰ Ma u sun ye s̄ɔsi saa win Hunden min di. Domi Hunde wi, u ra n̄ kpuro mɛra u n̄ ka yɛ, baa ye n̄ w̄a Gusunəŋ tii sɔɔ. ¹¹ Nge wara u t̄n̄un bwisikunu yɛ ma n̄ kun mɔ win tiin hunde ye ya w̄a wi sɔɔ. Nge meya maa goo kun Gusunəŋ bwisikunu yɛ ma n̄ kun mɔ win Hunde. ¹² Win Hunde wiya sa mwa, n̄ n̄ mɔ handunian hunde, kpa sa n̄ ka yɛ ye Gusunə u sun k̄a win durom sɔɔ. ¹³ Sa n̄ maa asiri ye tubusiamɔ ka gari yi yi wee t̄n̄un bwisin di, ma n̄ kun mɔ saa Gusunəŋ Hunden min di, sa n̄ ka hunden gari bu s̄ɔsimɔ be ba Hunde wi mɔ.

¹⁴ Handuniagii u n̄ Gusunəŋ Hunden gari wuramɔ, domi wiirara yi s̄a win mi. Yi n̄ kpɛ yi n̄n yeeri, domi Hunden tiwa u yi tubusiamɔ. ¹⁵ Wi u w̄a ka Hunden baa, wiya ḡaŋu kpuro ra yeeri, adama goo sari wi win gari ra yeeri.

¹⁶ “Domi wara u Yinnin bwisikunu yɛ.

Wara u n̄n bwisi kɛere.”

Goo sari. Adama bɛsɛra sa Kirisin bwisikunu yɛ.

3*Gusunəŋ s̄m kowobu*

¹ Nɛgibu na n̄ kp̄ia na ka bɛɛ gari kue nge mɛ na ra ko ka be ba w̄a ka Hunden baa. Adama na ka bɛɛ kuawa nge be ba w̄a ka wasin baa, be ba s̄a bii w̄ɛnu Kirisi sɔɔ. ² Boma na bɛɛ wɛ, n̄ n̄ mɔ d̄ia d̄ka, domi i n̄ tura be ba koo d̄ia d̄ka mwe, i n̄ mam tura ka t̄ɛ ³ yɛn s̄i i w̄a ka wasin baa gina. Domi sanam mɛ nisinu ka sikirin̄osu w̄a

bɛɛn suunu sɔɔ, i n̄ s̄ɔsimɔ ma i w̄a ka wasin baa? Bɛɛn sanu sanusu kun s̄a nge handuniagisu? ⁴ Domi bɛɛn goo u n̄ gerumo wiya Polugii, kpa goo u n̄ɛ wiya Apologii, i n̄ s̄a nge t̄n̄ be ba tie?

⁵ Wara ra n̄ Apolo. Nge wara ra n̄ Pɔlu. Ba s̄awa s̄m kowobu b̄en min di i naane doke nge mɛ Yinni u ben baawure win s̄amburu wɛ. ⁶ Nɛna na duura, ma Apolo u nim yɛka, adama Gusunəwa u kp̄asiamɔ. ⁷ N n̄ mɛn na, wi u duurumɔ ka wi u nim yɛkamɔ ba n̄ s̄a ḡaŋu, ma n̄ kun mɔ Gusunə wi u kp̄asiamɔ. ⁸ Duuro ka wi u nim yɛkamɔ ba s̄awa tia, ben baawure koo win are mwa nge mɛ win s̄ambura nɛ. ⁹ Domi bɛsɛ Gusunəwa sa s̄amburu kuamme sannu. Bɛɛ maa i s̄awa win gberu.

I maa s̄a win gani beki. ¹⁰ Durom mɛ Gusunə u man wɛn saabu, nɛna na kp̄ekp̄eku sura nge bani ȳro, ma gaba banimɔ gen wɔllɔ. Adama i de baawure u laakari ko nge mɛ u banisiamɔ. ¹¹ Domi goo kun kp̄ɛ u maa kp̄ekp̄eku gagu sura ma n̄ kun mɔ ge ba sure, geya ga s̄a Yesu Kirisi. ¹² Wi u bana kp̄ekp̄eku gen wɔllɔ ka wura ka sii geesu, ka kpee kp̄ikinu, wi u maa bana ka d̄a ka taka naɔ ka w̄i, ¹³ baawuren s̄ambura koo s̄ɔsira domi siribun t̄ru ta koo tu terasia, yɛn s̄i d̄ɔwa ta koo ka na kpa d̄ɔ wi, u baawuren s̄amburun dam kɛeri. ¹⁴ Wi u bana kp̄ekp̄eku gen wɔllɔ ma win bana kun d̄ɔ mwaare, u koo are wa. ¹⁵ Win s̄ambura maa d̄ɔ mwaara, wiya u ghisira. Win tii u koo faaba wa, adama u ko n̄ s̄awa nge wi u d̄ɔ soora u yara.

¹⁶ I n̄ yɛ ma i s̄awa Gusunəŋ w̄a yeru? I n̄ yɛ ma win Hunde w̄a bɛɛ sɔɔ? ¹⁷ Yen s̄i, goo u n̄ Gusunəŋ w̄a yeru sanku, Gusunə u koo ȳro sanku. Domi Gusunəŋ w̄a yera d̄ere ta ka yii win s̄i, bɛɛya maa w̄a yee te.

¹⁸ Iku de goo u win tii n̄ni w̄oke. Bɛɛn wi u tamaa u bwisi mɔ handunia ye sɔɔ, u de u ko gari b̄kɔ kpa u bwisi gee wa u mwa. ¹⁹ Domi handunian bwisi s̄awa wiiraru Gusunəŋ n̄ni sɔɔ. Ba yorua, “U ra dewa bwisigibun tiin bwisi yi bu yina mwa.” ²⁰ Ba kparam yorua ba nɛɛ, “Yinni Gusunə u t̄mbun bwisikunu yɛ, u yɛ ma nu s̄awa kam dirum.” ²¹ N n̄ mɛn na, goo u ku woo kana t̄n̄un s̄ɔ domi ḡaŋu kpuro bɛegina. ²² Pɔlu ka Apolo ka Sefa ka handunia ka w̄aru ka goo ka ye n̄ w̄a ḡisɔ ka ye n̄ sisi sia, ye kpuro ya s̄awa bɛegia. ²³ Bɛɛ maa Kirisigiba, Kirisi maa s̄a Gusunəŋii.

4*Kirisin ḡrobu*

¹ I de bu sun garisi Kirisin s̄m kowobu be Gusunə u win asirin gari n̄mu s̄andia. ² Be ba maa ḡaŋu n̄mu s̄andia n̄ weenewa ba n̄ s̄a naanɛgibu. ³ Adama ḡa piimuna nɛn mi, bɛɛ i n̄ man siri, n̄ kun mɛ b̄a n̄ man

siri tɔmbun wuswaawo. Ka gem na n̄ nen tii siri. ⁴ Na n̄ gāanu yē ne sɔɔ ye ya man taare wēem̄, adama n̄ n̄ m̄ ba man gem wē yen s̄. Domi Yinniwa s̄a n̄n siri kowo. ⁵ Yen s̄, i ku ra maa gāanun siribu ko t̄s̄ te, tu sere na sere Yinni ù n̄ tunuma. Wiya u koo kpuro yarama batum̄a ye ya berua w̄okuru s̄o, kpa u tɔmbun ḡrusun bwisikunu s̄osi. Sanam me s̄ora baawure u koo win siarabu n̄ Gusun̄n mi.

⁶ B̄een s̄na, negibu, na gari yi kpuro weesina nge ne ka Apolo, kpa i ka gia besen min di nge me i n̄ ko wooda sara ye ba yorua, b̄een goo u ku ka tii sua besen turon s̄o kpa u n̄ turo gema. ⁷ A tamaa goo nun m̄era a gabu san̄o kere? Mba a m̄o ye ba n̄ nun k̄a. M̄a a yē ba nun k̄awa, mba n̄ kua a ka woo kanam̄o nge wi u ka tii wa.

⁸ I deba ko. I kua dukiagibu. I tamaa i bandu dii besen sariruru. N̄ ko n̄ daa w̄era i n̄ bandu dii ka gem, kpa bes̄e ka b̄ee sa n̄ s̄a ben diobu sannu. ⁹ Domi na lasabu kua ma Gusun̄o u sun aye daakuru w̄e, bes̄e ḡrobu, nge be ba taare w̄e bu go. Baawure handunia s̄o, w̄ollun ḡoradoba ka t̄mbu kpuro ba sun m̄era nge be ba dweebu dua. ¹⁰ Bes̄e sa s̄a gari bakasu Kirisin s̄o, adama b̄ee i s̄a bwisigibu Kirisi s̄o. Bes̄e sa n̄ dam m̄o, b̄eya i dam m̄o. I kua atasiriba ma bes̄e sa kua b̄ere sariba. ¹¹ Sere n̄ ka kua saa yeni s̄o ḡora sun goowa ma nim n̄ru ga sun m̄o, sa w̄a tereru, ba sun soom̄o, sa n̄ maa w̄a yeru garu m̄o. ¹² Ma sa hania m̄o sa ka besen n̄ma s̄omburu m̄o. B̄a n̄ sun faara s̄om̄o, sa ra n̄ bu domaru kuamm̄ewa. B̄a n̄ maa sun n̄ni s̄om̄o, sa ra n̄ teman̄ewa. ¹³ B̄a n̄ sun mem manim̄o, sa ra n̄ suuru kanam̄owa. Sere ka t̄e ba sun m̄era nge weke ḡori ka gāanu kpuron kubanu.

¹⁴ Na n̄ yeni yorom̄o n̄ ka b̄ee sekuru doke adama n̄ ka b̄ee gerisiwa nge nen bii k̄inasibu. ¹⁵ Baa i n̄ baaba neruro dabinu m̄o Kirisi s̄o, i n̄ tundo dabinu m̄o, domi n̄ena na kua b̄een tundo Yesu Kirisi s̄o Labaari gean saabu. ¹⁶ N̄ n̄ men na, na b̄ee yirem̄o i n̄ da man saari. ¹⁷ Yen s̄na na b̄ee nen bii k̄inasi Tim̄ote ḡoria wi na naane s̄a Yinni s̄o. Wiya u koo b̄ee yaayasia nge me nen w̄ara s̄a Kirisi s̄o, nge me na ra s̄osi baama Yesun yigb̄enu kpuro s̄o.

¹⁸ T̄e wee, gaba tii suam̄o nge na n̄ maa sisi b̄een mi. ¹⁹ Adama n̄ n̄ sosi kon na b̄een mi n̄ n̄ s̄a Yinnin k̄iru. Kon maa be ba tii suam̄o min dam gia, n̄ n̄ m̄o ben gari t̄na. ²⁰ Domi Gusun̄n bandu ta n̄ s̄osiram̄o gari gerubu s̄o, ma n̄ kun m̄o dam s̄o me mu s̄omburu m̄o. ²¹ Mba i k̄i. N̄ na ka bokuru? Nge ka k̄iru ka daa t̄erugia.

3

Sekuru sariru Yesun yigberu s̄o

¹ Sa labaaari gaa nua ba n̄e, sekuru sari k̄suru gara w̄a b̄een suunu s̄o t̄en bweseru t̄on tukobun tii ba n̄ k̄ak̄o bu ko. Ba n̄e b̄een turo u win tundo kur̄o k̄i. ² Ma i woo kanam̄o. N weene i n̄ nuki sankire, kpa i ȳero wuna b̄een suunu s̄on di wi u daa ye kua. ³ Baa i kun man waam̄o b̄een suunu s̄o, nen hunde w̄a mi. Na maa dur̄o wi siri k̄o, wi u yenin bweseru kua, nge me kon daa n̄n siri n̄ n̄ w̄a mi. ⁴ I n̄ m̄enna ka n̄n hunde sannu, ka Yinni Yesun ȳisuru ka win dam, ⁵ i dur̄o wi Setam n̄amu sondio, win wasi yi ka kam ko kpa win hunde yu faaba wa Yinni Yesun t̄o te s̄o.

⁶ B̄een woo kana bin bwesera kun w̄a. I n̄ yē ma p̄e seeyatia fiiko yeya ya ra p̄e kpuro kukusie? ⁷ T̄e, n weene i p̄e seeyatia t̄okuru wuna kpa i ko nge p̄e kpa ye ya kun seeyatia m̄o, nge me i s̄a. Domi ba Kirisi go k̄o wi u s̄a besen Ḡo sararibun abaru. ⁸ N̄ n̄ men na, su t̄o bakaru di, n̄ kun ka p̄e seeyatia t̄okuru ye n̄ s̄a k̄sa ka nuku k̄suru, adama ka p̄e ye ba kun kukusie, ye n̄ s̄a gem ka murafiti sariru.

⁹ Na b̄ee tireru yorua na n̄e, i ku ka kur̄o dama kowobu m̄enna. ¹⁰ Na n̄ ka handunia yen kur̄o dama kowobu ȳa, ka yen bin̄egibu ka yen ḡben̄bu ka be ba b̄iu s̄aam̄o. Domi n̄ n̄ ka be ȳa tilasi i ka yari handunian di. ¹¹ Na n̄ewa i ku ka goo m̄enna wi ba sokum̄o k̄inasi Yesu s̄o ù n̄ s̄a kur̄o dama kowo, n̄ kun me bin̄egii, n̄ kun me b̄iu s̄a, n̄ kun me atama gero, n̄ kun me tam n̄ro, n̄ kun me taki dio. I ku mam dii gb̄eru m̄enna ka ben bweseru.

¹²⁻¹³ Domi Yesun yigberugiba n̄ weene i siri. I t̄on k̄so wi wun̄o b̄een suunu s̄on di. N̄ n̄ nen baa n̄ ka bu siri be ba n̄ w̄a Yesun yigberu s̄o. Gusun̄wa ben siribu m̄o.

6

Naane dokeobun sirina

¹ B̄een goo ù n̄ gari m̄o ka win winsim, u koo k̄aku u siribu da gem sarirugibun wuswaawo? Kpa n̄ kun maa m̄o naane dokeobun mi? ² B̄ee i n̄ yē ma naane dokeoba ba koo handunian t̄mbu siri? N̄ n̄ b̄een na i ko handunia siri, yera i n̄ kp̄e i gari piimunu siri? ³ I n̄ yē ma bes̄era sa ko w̄ollun ḡoradoban siribu ko? Kaa ra sere gere handunia yenin gari? ⁴ N̄ n̄ men na, i n̄ gari yin bweseru m̄o, i de be ba n̄ gāanu ganu tura Yesun yigberu s̄o bu ko b̄een siri kowobu. ⁵ Na b̄ee s̄om̄o b̄een sekura. Ka geema i n̄ goo m̄o b̄een suunu s̄o win bwisi tura u ka win w̄on̄bun siribu ko? ⁶ Adama i mam siribu sokunam̄o gem sarirugibun wuswaawo.

⁷ I n̄ gari m̄o b̄een suunu s̄o, munusewa mam mam. Mban s̄na i n̄ toraru wuram̄o. Mban s̄na i n̄ derim̄o bu b̄ee taki di. ⁸ Adama b̄ee i ra gabu tore, i ra gabu taki di, be ba

mam s̄a beɛn naane dokeosibu. ⁹ Beɛ, i n̄ yɛ ma gem sarirugiba kun kpɛ bu ayeru wa ban te Gusun̄o u sw̄i s̄oo? I ku de bu beɛ n̄ani w̄ske. Kur̄o dama kowobu ka b̄uugibu, ka sakara kowobu ka be ba ka ben t̄on durosibu kpunam̄o ¹⁰ ka gb̄en̄obu ka binegibu ka tam n̄orobu ka t̄on yaako kowobu ka taki diobu ba n̄ ayeru wasi ban te s̄oo. ¹¹ M̄eya beɛn suunu s̄oo gaba raa s̄aa. Adama ba beɛ wobura, ba beɛ deɛrasia ba yii, ba beɛ gem wɛ Yinni Yesu Kirisin ȳisirun s̄o, ka maa besen Gusun̄on Hund̄en s̄o.

I Gusun̄o beɛre w̄ɛyo

ka beɛn wasi

¹² Ba n̄ man yinarim̄o n̄ ḡaanu kpuro ko. Adama n̄ m̄o ni kpuro nu are m̄o. Ba n̄ man yinarim̄o n̄ ḡaanu kpuro ko adama na n̄ wuram̄o n̄ ko ḡaanu ganun yoo. ¹³ D̄ianu w̄awa nukurun s̄o, nukura maa w̄a d̄ianun s̄o, ma Gusun̄o u koo ye yiru kpeesia. Adama wasi kun w̄a kur̄o damarun s̄o. Yi w̄awa Yinnin s̄o ma Yinni maa w̄a yin s̄o. ¹⁴ Gusun̄o wi u Yinni seesia, u koo maa sun seesia ka win dam.

¹⁵ Beɛ i n̄ yɛ ma beɛn wasi yi s̄awa Kirisin wasin k̄aasi? N n̄ men na, kon Kirisin wasin k̄aasi sua kpa n̄ ka ko kur̄o tan̄on wasin k̄aasi? Su ku wa me! ¹⁶ I n̄ yɛ ma wi u ka kur̄o tan̄o men̄na, u kua wasi tee ka wi? Domi ba yorua, “Be yiru ba koo ko wasi tee.” ¹⁷ Adama wi u ka Yinni manina, u kua hunde tia ka wi.

¹⁸ I kur̄o damaru suurio. Toranu kpuro ni t̄onu u m̄o nu w̄awa wasin t̄ow̄o, adama wi u kur̄o damaru m̄o win wasiya u toraru koosim̄o. ¹⁹ Nge i n̄ yɛ ma beɛn wasi s̄awa Hunde Deɛron w̄a yeru wi u w̄a beɛ s̄oo, wi Gusun̄o u beɛ k̄a? I n̄ tii m̄o. ²⁰ Domi ba beɛ dwawa geeru naru sari. Yen s̄o, i Gusun̄o beɛre w̄ɛyo ka beɛn wasi.

7

Suanabun gari

¹ Tɛ gari yin tireru i man yorua, yiya na beɛ wisim̄o. N w̄a t̄on dur̄o u ku kur̄o baba. ² Adama kur̄o damarun s̄o n̄ weene baawure u n̄ win tiin kur̄o m̄o, kpa kur̄o baawure u n̄ win tiin dur̄o m̄o. ³ Kpa dur̄o ka win kur̄o ba n̄ w̄aasine nge me n̄ weene. ⁴ Domi kur̄on wasi yi n̄ s̄a win tiigii ma n̄ kun m̄o win dur̄ogii. Nge m̄eya maa dur̄on wasi yi n̄ s̄a win tiigii ma n̄ kun m̄o win kur̄ogii. ⁵ I ku n̄ da menane ma n̄ kun m̄o saa fiiko s̄oo ye i ko wuna beɛn laakari yu ka wura kanaru s̄oo mam mam. Adama yen biru i maa wureo i men̄na, kpa Setam u ku raa beɛ k̄okiri beɛn tii nenubu sarirun s̄o.

⁶ Na n̄ yeni gerum̄o nge tilasin baa, na gesi kanam̄owa. ⁷ N ko n̄ man w̄ere t̄ombu kpuro b̄a n̄ s̄a nge nen tii, adama baawurewa u win k̄erun baa m̄o saa Gusun̄on min di, winigirun baa, wionogirun baa.

⁸ Adama na tantan̄obu ka ḡominibu s̄ow̄m̄o n̄ ko n̄ w̄era b̄a n̄ w̄a nge me na ka w̄a. ⁹ Adama b̄a kun kpɛ bu tii nen̄e, bu de bu kasuna bu ka suana, domi n̄ buram bo bu suana n̄ kere ba n̄ k̄ii kamgiru w̄aasi.

¹⁰⁻¹¹ Tɛ, be ba suana ko, beya na wooda yeni s̄ow̄m̄o. Kur̄o u ku raa win dur̄o yina. Adama u n̄ yina, u sina, u ku maa dur̄o kpao sua, n̄ kun me u wuro win dur̄o yinaro win mi. N n̄ maa weene dur̄o u win kur̄o yina. Adama n̄ n̄ ne na bu wooda dokeamm̄e, ma n̄ kun m̄o Yinni.

¹² Be ba tie, beya na maa yeni s̄ow̄m̄o, n̄ n̄ m̄o Yinniwa u gerua. Naane dokeo goo u n̄ kur̄o m̄o ma kur̄o wi, u n̄ s̄a naane dokeo ma n̄ kur̄o wi w̄ere ba n̄ ka w̄aasine, u ku raa n̄un yina. ¹³ Kur̄o goo u n̄ maa dur̄o m̄o ma dur̄o wi, u n̄ s̄a naane dokeo ma n̄ dur̄o wi w̄ere ba n̄ ka w̄aasine, u ku raa n̄un yina. ¹⁴ Domi dur̄o naane doke sarirugii wi, ba n̄un yii nenem win kur̄on s̄o. M̄eya ba maa kur̄o naane doke sarirugii wi yii nenem win dur̄on s̄o, ben bibu ba n̄ ka yii nenem. Ma n̄ kun me, ba ko n̄ s̄a nge naane doke sariba. ¹⁵ Adama naane doke sarirugii wi, u n̄ doona, i n̄un derio. N n̄ saa me, n̄ n̄ tilasi ba n̄ ka w̄aasine domi Gusun̄o u sun sokawa sa n̄ ka w̄a alafia s̄oo. ¹⁶ Domi wune kur̄o n̄ n̄ wune kaa n̄ yɛ wunen dur̄o u n̄ koo faaba wa. Wune dur̄o, n̄ n̄ wune kaa n̄ maa yɛ wunen kur̄o u n̄ koo faaba wa.

W̄a t̄en s̄o Yinni u beɛ soka

¹⁷ N n̄ men na, i de baawure u win w̄aru di nge me Gusun̄o u ka n̄un soka ka durom me Yinni u n̄un kua. Yeniwa na Yesun yigb̄enu kpuro yiirem̄o. ¹⁸ Ba goo bango kuawa Yinni u sere ȳero soka? I ku ȳeron bango ye go. Ba n̄ gina n̄un bango kue Yinni ka n̄un soka? I ku ra maa n̄un bango kua. ¹⁹ Bango nge bango sariru, yen gaa kun s̄a ḡaanu ganu, adama Gusun̄on garin mem̄n̄ n̄ob̄a bu s̄a ḡaanu. ²⁰ Kpa t̄onu baawure u wa u ȳra nge me u s̄a ba ka n̄un soka. ²¹ A n̄ s̄aan na yoo ba ka nun soka, a ku yeni garisi. Adama b̄a n̄ nun tii m̄aru wɛ a m̄oo. ²² Domi yoo wi ba soka, u kua tii m̄ow̄o Yinni s̄oo. Nge m̄eya maa tii m̄ow̄o wi ba soka, ȳero kua Kirisin yoo. ²³ Ba beɛ dwa geeru n̄aru sari. Yen s̄o, i ku de i n̄ maa s̄a t̄ombun yobu. ²⁴ N n̄ men na negibu, i de baawure u ȳra Gusun̄o s̄oo nge me u s̄a ba ka sere n̄un soka.

W̄ondiaba ka ḡominibun gari

²⁵ Tɛ ye n̄ s̄a w̄ondiabagla, na n̄ gari geɛ m̄o ye n̄ s̄a Yinnin wooda. Adama nge me Yinni u man w̄onw̄ondu kua na ka kua naan̄egii, na beɛ nen laakari s̄ow̄m̄o.

²⁶ Na tamaa, saa yenin wahalan s̄o ma n̄ ko n̄ w̄era t̄on dur̄o baawure u n̄ w̄a nge me u s̄a. ²⁷ A n̄ kur̄o m̄o, a ku ra swaa kasu i ka karana. A n̄ maa w̄a tantanaru s̄oo, a ku kur̄o kasu. ²⁸ Adama a n̄ kur̄o sua, a n̄ tore. W̄ondia

ù n maa durɔ sua, u n tore. Adama be ba suaɗa, ba ko n noni swaaruu mɔ ben wāaru sɔɔ. Na n maa kɪ n s̄aa mɛ bɛɛn mi.

²⁹ Nɛgibu, ye na gerumɔ wee, saa kun maa dɛu. Yen s̄s, saa tɛn di wi u kurɔ mɔ, n weene u n s̄aa nge u n kurɔ mɔ. ³⁰ Kpa wi u nuku sankiranu mɔ u ko nge u n mɔ. Wi u maa nuku dobu mɔ u koowo nge u n nuku dobu mɔ. Wi u maa dwemɔ, u koowo nge u n gāanu mɔ. ³¹ Wi u maa ka handunian dukia bukata mɔ u ku win laakari kpuro doke ye sɔɔ. Domi handunia yeni ya doonɔwa mi.

³² Na n kɪ i n wurure. Wi u kun kurɔ mɔ, wiya ra n Yinnin gāanu kasu, ye n koo Yinni dore. ³³ Adama wi u kurɔ mɔ wiya ra n hania mɔ handunian gāanu sɔɔ u n kasu ye n koo win kurɔ dore. ³⁴ Win laakari ra n bɔnu s̄aawa. Kurɔ be ba n durɔbu mɔ ka wɔndiaba ba ra n Yinnin gāanu kasu ba n ka s̄aa dɛerobu wasi sɔɔ ka hunde sɔɔ. Adama wi u durɔ mɔ wiya ra n handunian gāanu kasu ye n koo win durɔ dore.

³⁵ Na yeni gerumɔwa bɛɛn alafian s̄s, n n mɔ n ka bɛɛn wāaru s̄siasia, adama n ka bɛɛ s̄sɔsiwa ye n weene i ko, kpa i ka tii Yinni wɛ mam mam.

³⁶ Goo ù n bwisika u wa ma ye u win bii wɔndia kuamme ya n bɛɛrɛ mɔ, ma wɔndia wi, u ye, u de u ko nge mɛ u kɪ, u de bu nùn kurɔ kpaaru sua. N n toraru. ³⁷ Adama wi u yɔra sim sim ma u n waa tilasi sɔɔ ma u dam mɔ win gɔru kɪru wɔllɔ ù n nɛɛ, win bii wɔndia u ku durɔ sua, gea u bwisika. ³⁸ Nge meya wi u dera ba win bii wɔndia kurɔ kpaaru sua u gea kua, adama wi u n dere ba nùn sue, wiya kua n kere.

³⁹ Ton kurɔ u ko n ka win durɔ gbinnɛwa win durɔn wāaranu tɔru kpuro sɔɔ, adama durɔ wi, ù n gu, kurɔ wi, u tii mɔ u ka durɔ kpao sua wi u kɪ, yɛro u n gesi s̄aa Yinnigii. ⁴⁰ Adama nen laakari sɔɔ kurɔ wi, ù n tii deri gɔmini te sɔɔ win nuku dobu koo kpɛa n kere. Na maa tamaa Gusunɔn Hundewa man yeni s̄ɔɔwa.

8

D̄ia ni ba ka b̄uu yākuru kua

¹ Tɛ, gāa ni ba ka b̄uu yākuru kua, nin gari sɔɔra na wura.

Geema, bɛɛɛ kpuro sa yɛru mɔ. Yɛra tii suabu mɔ, adama kɪra ta ra tonu t̄asisie. ² Goo ù n tamaa u gāanu yɛ, u n yɛ gina nge mɛ n weene u n yɛ. ³ Adama wi u Gusunɔ kɪ, Gusunɔ u yɛro yɛ.

⁴ Tɛ d̄ia ni ba ka b̄uu yākuru kua, amɛniwa nin dibun gari s̄aa. Sa yɛ ma b̄uu kun gāanu handunia sɔɔ. Sa maa yɛ ma Gusunɔ turowa wāa. ⁵ Domi baa bà n gerumɔ b̄unu wāa wɔllɔ ka temɔ, nge mɛ sa yɛ ma b̄uu dabinu ka yinni dabinu nu wāa, ⁶ ka mɛ, besen mi, Gusunɔ turowa wāa. Wiya s̄aa Baaba win min di

gāanu kpuro nu naamɔ. Win s̄ɔna sa maa wāa. Yinni turowa maa wāa. Wiya Yesu Kirisi win min di gāanu kpuro nu kooa. Win saabuwa sa maa wāaru mɔ.

⁷ Adama n n̄ tɔmbu kpuro ba yeni yɛ. Gabu be ba gina b̄uu s̄aarun dɔɔne mɔ, ba yaa ye temmo nge b̄uu s̄aa d̄ianu, ma ben gɔru dam sariruguu ga bu taarɛ wɛɛmɔ. ⁸ N n̄ mɔ d̄iana nu koo ka sun susi Gusunɔn mi. S̄a kun di, n n̄ kɔmiaru, s̄a n maa di, n n̄ turiru.

⁹ Adama i tii laakari koowo bɛɛn tii mɔɔ te, tu ku raa de be ba n̄ dam mɔ bu tora. ¹⁰ Domi wune wi a yɛru mɔ, na a s̄s a dimɔ b̄uu dirɔ, gɔru dam sarirugii ù n maa wa mi, u n̄ koo wɔrugɔru ko u ka b̄uu s̄aa d̄ianu di? ¹¹ Kpa kɪnasi wi, win s̄s Kirisi u gu, u kam ko wunen yɛrun saabu. ¹² Nge meya i n bɛɛn berusebu torari ma i ben gɔru dam sariruguu ge mɛɛra mɔ, Kirisiwa i torari. ¹³ Yen s̄s, d̄ianu n̄ n̄ koo nen beruse torasia, na n̄ maa yaa temmɔ sere ka baadommaɔ, n ku ka nen beruse torasian s̄s.

9

Gɔron yiiko ka win s̄amburu

¹ Na n̄ tii mɔ rɔ? Na n̄ s̄aa gɔrɔ? Na n̄ Yesu besen Yinni wa ro? Bɛɛ i n̄ s̄aa nen naman s̄amburu Yinni sɔɔ? ² Baa n̄a kun s̄aa gɔrɔ gabun mi, na s̄aa mɛ bɛɛn mi, domi bɛɛya i s̄ɔsimɔ ma nɛ Yinnin gɔrowa.

³ Be ba kɪ bu man gari wɛɛrisia, ye kon bu wisi wee. ⁴ Sa n̄ yiiko mɔ su ka di su maa ka nɔ? ⁵ Sa n̄ yiiko mɔ sa n̄ ka kurɔ naane dokeo mɔ wi u koo sun ȳsiri nge mɛ gɔrobu gabu ba mɔ ka Yinnin wɔnɔbu, ka Sefa? ⁶ Nge nɛ ka Baanabasi tɔnawa sa n̄ yiiko mɔ su ka naman s̄amburu deri? ⁷ Wara d̄ɔɔ tabu gberɔ ka win tiin gobi. Wara d̄aa duurumɔ gberɔ kpa yɛro kun sere nin binu dimɔ. Nge wara u naa ḡɔ kparamɔ ma u n̄ gen bom narumɔ.

⁸ Na n̄ yeni gerumɔ ka t̄onun yiiko t̄ona. N n̄ gari tee yi wooda ya gerumɔ? ⁹ Domi M̄owisin wooda sɔɔ ba yorua, “I ku bɛɛn naa kinerun n̄ɔ b̄oke saa ye ta s̄amburu mɔ d̄ianu sɔɔ.” Naan s̄ɔna Gusunɔ u yeni gerua?

¹⁰ Nge besen tiin s̄ɔna u gari yi mɔ. Meya besen s̄ɔna ba yorua domi n weene wuko u wuku ka ȳiyɔbu, kpa ḡɔ u ḡɛ u n b̄onu ȳiyɔ. ¹¹ S̄a n hunden gāanu duura bɛɛn suunu sɔɔ, n̄ n men na gāa bakana s̄a n wasin gāanu ḡa bɛɛn mi? ¹² Gabu bà n yen yiiko mɔ bɛɛn mi, bɛɛɛ maa ni. Sa n̄ bu kere?

Adama sa n̄ yiiko ye denda bɛɛ sɔɔ. Ye kpuro s̄ɔra sa temane, kpa su ku ra ka Kirisin Labaari gea swaa gaɛ. ¹³ I n̄ yɛ ma be ba s̄amburu mɔ s̄aa yero ba ben d̄ianu waamɔ min di? Be ba maa yāku yeru k̄osu, ba ben b̄onu mɔ te sɔɔ. ¹⁴ Nge meya maa Yinni u yiire be ba Labaari gean waasu mɔ bu ben d̄ianu wa ye sɔɔ.

¹⁵ Adama na n̄ yen gaa denda gāa ni sɔɔ. Meya na n̄ maa yeni yorumɔ bu ka man ye

kuan s̄s. Na k̄iru bo n gbi. Goo sari wi u koo man yinari n woo kana gari yinin s̄s. ¹⁶ Domi n n̄ weene n woo kana Labaari gean kparabun s̄s. Tilasiwa ye, ya man s̄awe. N̄a kun yen waasu kue, wahala baka. ¹⁷ N̄a n ye kua ka k̄iru kon are mwa. N̄a kun maa k̄i na ka m̄ò, ka m̄e, kon ye kowa domi ba man yè nomu s̄ondiawa. ¹⁸ N̄ n men na, mba nen are. Nen areya n ka Kirisin Labaari gea waasu ko n kun ka gobin baa kpa n ku nen yiiko kpuro dendi ye na m̄ò Labaari gean kparabun s̄s.

¹⁹ Baa n̄a n tii m̄ò t̄ambu kpuron wuswaa na tii kua baawuren yoo kpa n ka t̄on dabiru gawama. ²⁰ Yuuban mi na kua nge Yuu n ka Yuuba gawama. Be ba maa wooda nasie, na kua ben turo, kpa n ka bu gawama baa m̄e nen tii na n̄ w̄a woodan n̄oma. ²¹ Be ba kun wooda m̄n mi, na maa kua ben turo kpa n ka bu gawama. N̄ n̄ m̄ò ma na n̄ Gusun̄on wooda nasie, na Kirisin wooda nasie. ²² Dam sarirugibun mi na kua wi u kun dam m̄ò kpa n ka dam sarirugii be gawama. Na kua nge m̄e baawure u s̄a ben gabu bu ka faaba waara, baa n̄ n̄ meren na. ²³ Ye kpurowa na m̄ò Labaari gean s̄s kpa na n ka b̄onu m̄ò ye s̄ò.

²⁴ I ȳe ma dukan garasa s̄ò t̄ambu kpuro ba duki m̄òwa adama t̄on turowa u koo yen are wa. Yen s̄s, i dukio nge m̄e i ko ka are wa. ²⁵ Wasi kasanugii baawure u ra n tii neniwa kpuro s̄ò. Ba m̄ò me bu ka are wa yi yi s̄a wurusun fur̄ò * ge ga koo gbera gu derura. Adama bese sa m̄ò su ka mwa ge ga kun kpeem̄ò. ²⁶ Yen s̄ona na duka m̄ò dee dee na n̄ geririm̄ò. Na sannama, adama n̄ n̄ m̄ò nge wi u wom soom̄ò. ²⁷ Na nen wasi n̄owia m̄ò gem gem n ka yi kamia, kpa n ku ra ko wi ba koo gira n̄am dira nen tii sanam m̄e na sibu gabu waasu kua.

10

B̄uu s̄aarun kir̄o

¹ Negibu na k̄i i n ȳe ma besen sikadoba kpuro ba w̄a guru wii ten * t̄abu ma be kpuro ba s̄i nim w̄oku ge n̄ suunu s̄ò ka naasu. ² Ma be kpuro ba kua M̄owisin b̄w̄aabu ka batemu gaa guru wii te s̄ò ka nim w̄oku ge s̄ò. ³ Ma be kpuro ba d̄ia teenu di ni nu na saa w̄ollun di, ⁴ ma ba nim n̄oruram tem n̄ra me Gusun̄o u bu w̄e, domi ba nim n̄orun̄owa saa kpee Hundegirun min di te ta bu sw̄ii biru. Kirisiwa s̄a kpee te. ⁵ Adama Gusun̄o u ben dabiru go ghaburu s̄ò ȳen s̄s ben daa ya n̄ n̄n w̄ere.

⁶ T̄e, yeya ya s̄a ȳireru besen s̄s kpa sa kun maa s̄a k̄san k̄irobu nge be. ⁷ Kpa i ku ra maa b̄uu s̄a nge m̄e beon̄on gabu ba

kua. Domi ba yorua, “T̄on be, ba sina ba di, ba nara, ma ba seewa ba kom bereteke m̄ò.” ⁸ Su ku ra maa kur̄o damaru ko nge m̄e ben gabu ba kua, ma ben n̄or̄obun suba yenda ita (23.000) ba kam kua s̄ò teerun s̄ò. ⁹ Su ku ra maa Yinni m̄eri nge m̄e u ne, nge m̄e ben gabu ba kua, ma w̄e bu go go. ¹⁰ Su ku maa w̄oki nge m̄e ben gabu ba kua, ma ḡon gorado u bu go.

¹¹ Yeya ya bu deema nge ȳireru, ma ba ye yorua bu ka sun kir̄o ko, bese be sa w̄a handunian t̄ò d̄aaki teni s̄ò. ¹² Yen s̄s, wi u tamaa u ȳs sim sim, u de u n tii se kpa u ku ra w̄orum. ¹³ I n̄ laakari m̄eribu gabu waare ma n kun m̄ò bi t̄ambu kpuro ba ra wa. Gusun̄o wi u s̄a naanegii, u n̄ derim̄ò bu been laakari m̄eri n kere ye i ko kp̄i i ka temana. Adama laakari m̄eribu baabire s̄ò u ra maa yari yeru ko kpa i ka kp̄i i temana bi s̄ò.

¹⁴ Yen s̄s, k̄inasibu, i b̄uu s̄aaru suurio. ¹⁵ Na ka be gari m̄òwa nge laakarigibu. I de i lasabu ko ye na gerum̄ò. ¹⁶ S̄a n b̄onu m̄ò n̄ori domarugia ye s̄ò, ye sa ka Gusun̄o siaramo, sa n̄ b̄onu m̄ò Kirisin yem s̄ò? S̄a n p̄e ye yabua, sa n̄ b̄onu m̄ò Kirisin wasi s̄ò? ¹⁷ P̄e tia ya w̄a. Baa s̄a n dabi, sa s̄a wasi tee, domi bese kpuro sa b̄onu m̄ò p̄e tia ye s̄ò.

¹⁸ I bu m̄erio be ba mara Isireliba. Be ba ȳakunu dim̄ò, ba n̄ b̄onu m̄ò ȳaku yee te s̄ò? ¹⁹ N̄ n men na, mba na gerum̄ò. Na gerum̄ò ma yaa ye ba ka b̄uu ȳakuru kua ya s̄a ḡaanu? B̄uuwa s̄a ḡaanu? ²⁰ Aawo. Adama na gerum̄ò ma ye ba ka ȳakuru kua, b̄una ba ka ȳakuru kua, n̄ n̄ m̄ò Gusun̄o. Na n̄ maa k̄i i n̄ b̄onu m̄ò ka b̄unu. ²¹ I n̄ kp̄e i n̄o Yinnin n̄ra s̄ò kpa i maa n̄ b̄unun n̄ra s̄ò. I n̄ kp̄e i di ye ya w̄a Yinnin tabulu w̄oll̄o, kpa i maa di ye ya w̄a b̄unun tabulu w̄oll̄o. ²² Sa k̄i su Yinnin nisinu seeyawa? Sa n̄n dam kere?

I kpuro koowo

i ka Gusun̄o bese w̄e

²³ Ba n̄ t̄onu yinarim̄ò u ḡaanu kpuro ko, adama n̄ n̄ m̄ò ni kpuro nu arufaani m̄ò. Ba n̄ t̄onu yinarim̄ò u ḡaanu kpuro ko adama n̄ n̄ m̄ò ni kpuro nu t̄onu t̄asisiam̄ò. ²⁴ N̄ n̄ weene goo u win tiin arufaani kiam̄ò, ma n kun m̄ò win winsimgia.

²⁵ Ye ba gesi d̄oram̄o yabur̄o i dio, i ku ḡaanu bikia tii taare w̄ebun s̄s. ²⁶ Domi tem s̄aawa Yinni Gusunogim, ka ḡaanu kpuro ni nu w̄a me s̄ò.

²⁷ Naane doke sarirugii ù n be dim soka, ma i ḡoru doke i ka da, ḡaanu kpuro ye ba be w̄e, i dio, i ku ra ḡaanu bikie tii taare w̄ebun s̄s. ²⁸⁻²⁹ Adama goo ù n be s̄òwa u nee, yeniswa ba ka ȳakuru kua i ku di ȳeron

* **9:25** wurusun fur̄o - Gera ba ra raa doke goon wir̄o yellu wi u garasa gaa s̄ò wiru gbia. * **10:1** guru wii te - Ta s̄aawa te ta Isireliba gbiye sanam me ba w̄a ghaburu. † **10:1** nim w̄oku ge - Ga s̄aawa nim w̄oku ge ba m̄ò Naa yari ge ga burana ba t̄obura ye ba yara Egibitin di.

gõrun sã wi u bæe sãowa, n ñ mɔ bæen tiin gõrun sã.

Domi mban sãna kon de bu nen tii mɔru siri goon gõrun sã. ³⁰ Nà n Gusunɔ siara ye na dimon sã, mban sãna na kon de bu maa nen kãsa gere ye são.

³¹ N n men na, i n dimɔ i n nɔrumɔ, ñ kun me i n gãanu ganu mɔ, i ye kpuro koowo i n ka Gusunɔ bæere wẽemɔ. ³² I ku ra Yuuba torasie ñ kun me Gerékiba ñ kun me Yesun yigberu te ta maa sãa Gusunɔguru. ³³ Nen tii na kookari mɔ n ka kpuro ko ye ya koo tambu kpuro dore, na kun nen tiin arufaani kasu ma n kun mɔ tɔn dabirugia, kpa bu ka faaba waara.

11

¹ I man saario nge me nen tii na Kirisi saarimɔ.

Tɔn kurɔn wii kp̄ibu

² Na bæe siara ye i ra ka man yaaye kpuro são, ye i maa ka sãosi te neni sim sim te na mwa na bæe wẽ. ³ Adama na k̄i i n yẽ ma Kirisiwa tɔn durɔ baawuren wirugii, tɔn durɔ maa sãa tɔn kurɔ baawuren wirugii, Gusunɔwa maa Kirisin wirugii. ⁴ Tɔn durɔ baawure wi u kanaru mɔ, ñ kun me u Gusunɔn gari gerumɔ, ù n win wiru wukiri, u ñ win wirugii bæere wẽemɔ. ⁵ Ma tɔn kurɔ baawure wi u kanaru mɔ, ñ kun me u Gusunɔn gari gerumɔ, ù kun win wiru wukiri, u ñ win wirugii bæere wẽemɔ. N sãawa nge ù n pɔru woka. ⁶ Tɔn kurɔ ù kun k̄i u yasa bɔke, n weene u seri bura. Adama ñ n sãan na sekuru u ka seri bura ñ kun me u ka pɔru woka, u de u yasa bɔke. ⁷ N ñ weene tɔn durɔ u win wiru wukiri domi u sãawa Gusunɔn weenasii, u maa Gusunɔ bæere wẽemɔ, adama tɔn kurɔ u tɔn durɔ bæere wẽemɔ. ⁸ Domi tɔn durɔ kun yari tɔn kurɔn min di, tɔn kurɔwa yari tɔn durɔn min di. ⁹ Meya maa ba ñ tɔn durɔ taka kue tɔn kurɔn sã, tɔn kurɔwa ba kua tɔn durɔn sã. ¹⁰ N n men na, wollun gɔradoban sã n weene tɔn kurɔ u yasa bɔke u n ka sãasimɔ ma u goo wiru kp̄iye. ¹¹ Adama Yinni são, n ñ koorɔ tɔn kurɔ u n wãa n kun ka tɔn durɔn baa. Meya maa tɔn durɔ u ñ kp̄e u n wãa n kun ka tɔn kurɔn baa. ¹² Domi nge me tɔn kurɔ u yari tɔn durɔn min di, nge meya tɔn durɔ maa marura tɔn kurɔn min di, adama ye kpuro n kooramɔwa sãa Gusunɔn min di.

¹³ I lasabu koowo bæen tii. N weene tɔn kurɔ u Gusunɔ kana u kun yasa bɔkua? ¹⁴ I ñ yẽ bæen tii ma sekura tɔn durɔn seri yi n dɛu? ¹⁵ Adama tɔn kurɔn seri yi n dɛu, burara. Ba nùn win seri wẽwa u ka yi dendi nge win sɔnditia. ¹⁶ Adama goo ù n k̄i u ka sun sikirina, na gesi gerumɔ ma bæse são ka Gusunɔn yigbenu são sa ñ maa komaru garu mɔ.

Yinnin d̄ia domaruginu
(I maa mɛrio Mateu 26:26-29, Maaku 14:22-25, Luku 22:15-20)

¹⁷ Gari yi na k̄i n bæe yiire mini tẽ, na ñ bæe siaramɔ yi são, domi i n mɛnne, n ku ra sanɔ gaa ko, n da n gɔogom mɔwa. ¹⁸ Gbiikaa ba man sãowa ma, i n mɛnne, wuunu ganu wãa bæen suunu são ni nu ñ nɔo tia sãa. Na mi gia wura ma geema. ¹⁹ Domi n ñ koo ko karanaa ya kun wãa bæen suunu são, kpa be ba sãa geegibu bu ka sãosira. ²⁰ Wee, i n mɛnne i ka dianu dimɔ, n ñ ka Yinnin domaruginu weene. ²¹ Domi i n menna i ka di, baawure ra n sendewa u ka win tiin dianu di, kpa gãra n gabu mɔ, kpa tam mu n gabu goomo. ²² I ñ bæen tiin yenusu mɔ mi i ko di kpa i nɔ? Nge i k̄i i n Yesun yigberu gemawa, kpa i sãarobu sekuru doke? Mba kon gere. Kon bæe siara? Aawo, na ñ bæe siaramɔ ye são.

²³ Domi Yinnin min diya na sãosiru mwa te na bæe wẽ. Na nɛe, wõku tẽ são ba Yinni Yesu tambu nɔmu sɔndia u p̄e sua, ²⁴ u Gusunɔ siara ma u ye murura. Ma u nɛe, yeniwa nen wasi yi ba go bæen sã. I n da yeni ko i n ka man yaaye. ²⁵ Meya u maa nɔra sua ye ba dim kpa u nɛe, nɔra yeniwa Gusunɔn nɔo mwɛe kpa te u sire ka nen yem. Sanam baamere são me i ka ye nɔrumɔ, i n da ko i n ka man yaaye. ²⁶ Domi sanam baamere são me i p̄e ye dima ma i ka nɔra ye nɔrumɔ, Yinnin gɔowa i kparamɔ sere u ka wurama.

²⁷ Yen sãna wi u Yinnin p̄e di, ñ kun me ù n ka win nɔra nɔra, ma u ñ kue nge me n weene u ko, u Yinnin wasi ka win yem torariwa. ²⁸ N n men na, baawure u tii wẽeri u sere p̄e ye di u maa ka sere nɔra ye nɔ. ²⁹ Domi ù n dimɔ ù n nɔrumɔ ù kun tuba ye n sãa Yinnin wasi, u tii taare suammewa win dibu ka nɔru bi são. ³⁰ Yen sãna bæen dabira barɔ, ma dabira kua kpanɔbu, gaba maa gu. ³¹ Sà n tii siri ka gem, ba ñ maa sun sirimɔ. ³² Adama Yinni ù n sun siri, u ra sun sɛyasiewa, kpa su ku ra maa taare wa ka handuniagibu sannu.

³³ Yen sã negibu, u n menna i ka di, i de i maruna. ³⁴ Gãru tà n goo mɔ, u de u gina dianu di yenuo, kpa bæen mɛnno são i ku ra taare sua. Gari yi yi tie, kon bæe yin asansi sã nà n tunuma.

12

Hunde Dɛeron k̄enu

¹ Tẽ ye n sãa Hunde Dɛeron k̄enun gari, negibu na k̄i i n yin gem ye. ² I yẽ ma sanam me i ñ Gusunɔ ye, ba ra n bæe gawewa b̄unun yiraɔ, ni nu ku ra gari gere. ³ Yen sãna na k̄i i tubu ma goo wi u gari mɔ sãa Gusunɔn Hundun min di, u ñ gerumɔ ba Yesu b̄rusi. Goo kun maa kp̄e u nɛe Yesu sãa Yinni, ma n kun mɔ sãa Hunde Dɛeron min di.

⁴ Hundun k̄e bwese bwesekawa wãa, adama Hunde turo wiya nu wẽemɔ. ⁵ Sɔm bwese bwesekawa wãa, adama Yinni turo

wiya sa ko ye kua. ⁶ Dam bwese bwesekawa maa wāa me tōnu koo kpī u ka sōmburu ko, adama Gusunō turo wiya mu tōmbu kpuro wēemō sōmburu baateren sō. ⁷ Ba baawure kēru wē te ta sōsīmō ma u Hunde Dēero mō kpa u ka tu dendi tōmbu kpuron arufaaniin sō. ⁸ Hunde u ra goo kēru wē u ka tōmbu bwisi kē, kpa u goo kēru wē u ka gari gere ka yēru. ⁹ Hunde turo wi, u ra goo naane dokebu wē, kpa u goo dam wē u ka barōbu bekia. ¹⁰ Mēya Hunde turo wiya ra maa goo sōm maamaakiginun dam wē, kpa u goo kēru wē u ka tōmbu Gusunōn gari tusia, kpa u maa goo bwisi wē u ka Hunden kēnu ka kēe ni nu tie wunana. U ra goo bwisi wē u ka Hunden barum bwese bwesekan gari gere, kpa u goo bwisi wē u ka gari yi tusia. ¹¹ Hunde turo wiya u ye kpuro mō. U baawure kēe bwese bweseka wēemō nge me u kī.

Naane dokebu kpuro

ba sāa wasi teen doo dooka

¹² Domi Kirisi sāawa nge wasi tee ka yin doo dooka dabiru. Wasi yi, yi sāawa tee baa me ye doo dooka dabiru mō. ¹³ Domi ba sun batemu kuawa ka Hunde turo kpa Yuuba ka tōn tukobu, yobu ka tii mōwōbu, bese kpuro su ka ko wasi tee. Sa maa gbinnie ka Hunde turo wi, bese kpuro.

¹⁴ Wasi sāawa doo dooka dabiru n n mō tia. ¹⁵ Baa naasu sū n nee, su n sōa nōmu, ka me, su n wāa wasi sō? Su wāawa wasi sō. ¹⁶ Baa swaa yā n maa nee, ya n sōa nōnu, ka me, ya n wāa wasi sō? Ya wāawa wasi sō. ¹⁷ Wasi kpuro yi n sōa nōni, amōna yi koo ka gari nō. N kun me, yi kpuro yi n sōa swaa, amōna yi koo ka nuburu nō. ¹⁸ Adama nge me n sōa Gusunō u doo dooka baayere dokewa wasi sō nge me u kī. ¹⁹ Ya n koorō wasi yi kun doo dooka mō. ²⁰ Tē, wasi sāa tee adama yi doo dooka dabiru mō.

²¹ Yen sōna nōni kun kpē yi nōmu sō yi n gen bukata mō. Wira kun maa kpē tu naasu sō ta n sin bukata mō. ²² Adama baa wasin doo dooka ye ya sāare ya n dam mō, wasi yen bukata mō too. ²³ Ye ya maa sun sāawe nge ya n beere mō, sa ye beere wēemō. Ye sa n maa kpē su sōsi sa ye wukirimō. ²⁴ Adama yen ye ya waabu wā, ya n wukiribun bukata mō. Gusunō u besen wasi swēena u ka yin gam beere wē mi n beere bia. ²⁵ U kuawa kpa wasi yi kun ka karane, adama doo dooka baayere ya n ka yen yensian laakari mō. ²⁶ Wasin gam mū n nōni swāaru wa, ka mi n tie sanna ba bōnu mō. Mēya bā n maa yin gam siara, ka mi n tie sanna ba nuku dobu bōnu mō.

²⁷ Tē bee kpuro i sāawa Kirisin wasi, ma been baawure sāa yin doo dooka. ²⁸ Gbiikaa Gusunō u gbia u gōrobu gōsa Yesun yigberu sō, yiruse win sōmōbu, itase keu sōsiobu, yen biru be ba sōm maamaakiginun dam mō, ka maa be ba dam mō bu ka barōbu bekia, ka

be ba gabu somimō, ka be ba tōmbu kparamō, ka be ba ka Hunden barum bwese bweseka gari mō. ²⁹ N n mō be kpuro ba sāa gōrobu, n kun me Gusunōn sōmōbu, n kun me keu sōsiobu. N n maa mō be kpuro ba dam mō bu ka sōm maamaakiginu ko, ³⁰ n kun me bu ka barōbu bekia, n kun me bu ka Hunden barum bwese bweseka gari ko, n kun me bu ka gari yi tusia. ³¹ N n men na, i Hunden kēnu kasuo ni nu beere kere.

Kon maa bee swaa sōsi ye ya kpuro kere.

13

Kīru

¹ Baa nā n ka barum bwese bweseka gari mō ka mam wōllun gōradoban barum ma na kun tōnu kī, na sāawa nge yankokoru n kun me yangireru te ba soomō. ² Baa nā n Gusunōn gari gerubun dam mō, ma na asiri kpuro tuba ka yēru kpuro, ma na Gusunō naane doke sere kon kpī n guunu sō nu swēnyō, nā kun tōnun kīru mō na n sāa gāanu. ³ Baa nā n nen dukia kpuro sāarobu wē, baa nā n dera ba nen wasi wōsōwa, nā kun tōnun kīru mō na n are wasi.

⁴ Wi u tōnu kī u ra temane, u ra n maa tōn geeru mō, u ku ra n nisinu mō, u ku ra woo kane, u ku ra maa tii sue. ⁵ Wi u tōnu kī u ra n tōmbun beere yē, u ku ra win tii tōnan arufaani kasu, u ku ra mōru ko fuuku, u ku ra maa torarun gari yi win nukuro. ⁶ Wi u tōnu kī u ku ra yēeri kōsan sō ma n kun mō gem sō. ⁷ Wi u tōnu kī u ra ka kpuro temane. Win naane dokebu ka win yīyōbu ka win temanabu bu ku ra kpe.

⁸ Wi u tōnu kī win kīra ku ra n nōru mō. Gusunōn gari gerubu bu nōru mō, Hunden barum bwese bwesekan gerubu koo kpe, yēru ta koo maa kpe. ⁹ Domi besen yēru ka besen Gusunōn gari gerubu, yen gaa kun yiba. ¹⁰ Adama sanam me ye ya yiba ya koo na, sanam mēya ye ya kun yiba, ya koo doona.

¹¹ Sanam me na sāa bii, na ra gari gere nge bii, na ra laakari ko nge bii, na ra maa bwisiku nge bii, adama tē ye na guro guro kua, na biin daa deri. ¹² Ye sa waamō tē ya sāare ye sa waamō bari bari tasa sō, adama sōo teeru sa ko ra wa nōni ka nōni. Ye na yē tē ya n yiba, adama sōo teeru kon da tubu sāa sāa nge me Gusunō u man tuba.

¹³ Tē gāanu ita yeniya wa wāa, yeya naane dokebu, ka yīyōbu, ka kīru. Adama kīra ta kere.

14

Hunde Dēeron kēnun gari

¹ N n men na, kīra n weene i n kasu. I maa Hunden kēnu kasuo, n mam neere Gusunōn garin gerubun kēru. ² Wi u ka Hunden barum gari gerumō, n n tōnu u ka

gari m̀, Gusuǹawa u ka gari m̀, domi goo kun ỳeron gari ǹom̀. Gem asirigima u gerum̀ ka Hunde D̀eron dam. ³ Adama tamba, Gusuǹon s̀om̀ u ra ka gari ko. U ra bu t̀asisie, kpa u bu dam k̀, kpa u bu nukuru yemiasia. ⁴ Wi u ka Hunden barum gari m̀, u win tii t̀asisiam̀wa. Adama Gusuǹon s̀om̀, Yesun yigberu u t̀asisiam̀.

⁵ N ko n man dore b̀e kpuo i n ka Hunden barum gari m̀, adama ye na k̀i n kere, yera i n Gusuǹon gari gerum̀. Domi wi u Gusuǹon gari gerum̀ u kere wi u Hunden barum bwese bweseka gerum̀, ma n kun m̀ u n win gari tusia, kpa u ka Yesun yigberu t̀asisia. ⁶ T̀e, negibu arufaan yera i ko wa na n na b̀een mi ka Hunden barum bwese bwesekan gerubu, ma na kun ka s̀osiru ne, n kun me ỳeru, n kun me Gusuǹon garin gerubu n kun me keu gaa.

⁷ Baa g̀a ni nu kun ẁaru m̀ nge guuru ka m̀raku b̀a n nu soom̀, b̀a kun nu gosikiam̀, am̀na gaba koo ka gia ye nu gerum̀. ⁸ Wi u maa k̀ba soom̀, u kun soom̀ dee dee, wara u koo tabun s̀oru ko. ⁹ Nge meya b̀een gari yi kun d̀ere, yi koo kowa kam. ¹⁰ Barum bwese bweseka dabina nu ẁa handunia s̀o, sari maa me goo kun ǹom̀. ¹¹ N n men na, na kun barum ǹom̀ me ba ka gari m̀, wi u mu gerum̀ u ko n s̀awa t̀on tuko nen mi, kpa ne n maa ko t̀on tuko ỳeron mi. ¹² Nge meya b̀e, ỳen s̀i i Hunden k̀nu kasu, i kookari koowo i ka nu wa nu n k̀p̀a ni nu koo Yesun yigberu t̀asisia.

¹³ Yen s̀, n weene wi u ka Hunden barum gari gerum̀ u Gusuǹo k̀ru kana te u koo ka gari yi tusia. ¹⁴ Domi na n kanaru m̀ ka Hunden barum nen hundewa ya kanaru m̀, adama nen bwisikunu kun ẁa te s̀o. ¹⁵ T̀e, am̀na kon ko. Kon kanaru ko ka nen hunde, kon maa ko ka nen bwisikunu. Kon womu ko ka nen hunde, kon maa ko ka nen bwisikunu. ¹⁶ A n Gusuǹo siara ka hunde t̀ona, am̀na naane dokeo diro u koo ka k̀p̀i u ǹe, ami, wunen siarabun s̀. U n ỳe ye a gerum̀. ¹⁷ Baa wunen siarabu b̀u n ẁa, bu n ỳero t̀asisiam̀.

¹⁸ Na Gusuǹo siara ỳen s̀ na ra ka Hunden barum bwese bweseka gari ko n b̀e kpuo kere. ¹⁹ Adama Yesun yigberu s̀o na k̀ru bo n gari ǹobu gere ka nen bwisikunu n ka gabu keu s̀osi, n kere gari ǹr̀obun suba ẁakuru (10.000) ka Hunden barum.

²⁰ Negibu i ku maa bwisiku nge bibu. Daa k̀sa s̀ara n weene i n s̀a nge bii ẁenu, adama bwisikunu s̀o i n s̀a t̀on girobu. ²¹ Gusuǹon woodan tireru s̀o ba yoru, “Yinni u ǹe, kon de bu nen gari ǹo be ba barum tukum gerum̀on ǹon di, ka maa s̀obun ǹo s̀on di.

Adama ka me, ba n nen gari swaa dakim̀.”

²² N n men na, Hunden barum bwese bwesekan k̀ru ta s̀awa ỳireru be ba kun naane

doken mi, n n m̀ be ba naane doken mi. Adama Gusuǹon gari gerubun k̀ra ta s̀a ỳireru be ba naane doken mi, n n m̀ be ba kun naane doken mi.

²³ N n men na, Yesun yigberu kpuo t̀a n menna, kpa baawure u n Hunden barum gerubu ẁari, naane dokeo dirobu n kun me naane doke sarirugibu b̀a n duuma, ba n koo gere bu ǹe i wiirawa? ²⁴ Adama baawure u n Gusuǹon gari gerum̀, sanam me naane doke sarirugii n kun me naane dokeo diro goo u duuma, win g̀ru ga koo ǹun so, kpa gari yi, yi ǹun siri yi t̀ombu kpuo ba gerum̀. ²⁵ Win bwisiku asiriginu nu koo maa s̀osira batuma s̀o, kpa u ỳira u Gusuǹo s̀a u ǹe, geema, Gusuǹo u ẁawa b̀een suunu s̀o.

Yesun yigberun s̀aarun wooda

²⁶ Negibu, b̀een baawurewa u k̀ru m̀, googiru womu, googiru tubusianu, googiru s̀osiru Gusuǹon min di, googiru Hunden barum bwese bwesekan gerubu, googiru maa men tusiabu. I n menna, i de i n ye kpuo m̀ i ka t̀asisiana. ²⁷ Gabu b̀a n koo ka Hunden barum bwese bweseka gari ko, n weene ba n s̀a t̀ombu yiru n kun me ita t̀ona kpa bu ko tia tia, kpa goo u maa ben gari yi tusia. ²⁸ Adama goo u kun ẁa mi wi u koo k̀p̀i u gari yi tusia, i de bu mari menna s̀o, kpa bu yi ko ka Gusuǹo t̀ona. ²⁹ Ye ya maa s̀a Gusuǹon s̀om̀bun gari wee. I de ben yiru n kun me ita bu gari ko, kpa be ba tie bu ben gari yi ỳiya. ³⁰ Gusuǹo u n goo wi u s̀ menna s̀o g̀anu s̀osi u ka gere, i de wi u gari m̀ u mari. ³¹ Domi b̀e kpuo i ko k̀p̀i i Gusuǹon gari gere tia tia, kpa b̀e kpuo i ka g̀anu gia kpa i ka dam k̀ru wa. ³² Gusuǹon s̀om̀bu bu de ba n tii k̀p̀a ben k̀ru s̀o. ³³ Domi Gusuǹo kun bereteke k̀i ma n kun m̀ alafia.

Nge me n s̀a naane dokeobun yigberu kpuo s̀o, ³⁴ n weene ton kurabu bu mari menna s̀o. N n weene bu gari gere, adama bu wiru k̀p̀iyi nge me Gusuǹon wooda ya gerum̀. ³⁵ B̀a n k̀i bu g̀anu gia i de bu ben durabu bikia yenua, domi b̀een sekura t̀on kuru u n gari m̀ menna s̀o.

³⁶ Amona. B̀een min diya Gusuǹon gari yi gbia yi torua? Nge b̀e t̀onan miya yi tura?

³⁷ Goo u n tamma u s̀a Gusuǹon s̀om̀, n kun me u ỳiyi u Hunden k̀nu m̀, n weene u wura ma ye na yorum̀, Yinnin ỳireba. ³⁸ Goo wi u kun yen wure, i ku ra ỳero wura.

³⁹ Yen s̀, negibu i kasuo i ka Gusuǹon gari gere, kpa i ku yina bu ka Hunden barum bwese bweseka gari ko. ⁴⁰ Adama i kpuo koowo dee dee ka b̀ere.

15

Kirisin seebu g̀arin di

¹ Negibu na b̀e Labaari gea ye yaayasiama ye na raa b̀e ǹosia ma i ye mwa, i maa ỳ ye s̀o. ² Yen min diya i faaba waama i n gari yi

neni dim dim yi na beɛ waasu kua. Ma n kun me, kama i naane doke.

³ Domi gari yi yi kpuro kere yiya na beɛ nomu sɔndia yi nen tii na mwa. Yiya mini. Kirisi u gu besen toranun sɔ nge me Gusunɔn gari gerumɔ. ⁴ Ba nɔn sika ma u seewa garin di sɔ itase nge me Gusunɔn gari gerumɔ. ⁵ U win tii Sefa sɔsi, yen biru wɔkura yiru ye. ⁶ Yen biru u kura mi win bwɔaba menne bɛn geera neɛra wunɔbu (100) kere. Ben dabira wasi ka tɛ, adama gaba gu. ⁷ Ma u maa win tii Yakɔbu sɔsi, yen biru gɔrobu kpuro.

⁸ Dɔkuru u maa man kure, ne wi na sɔa nge wi ba mara suru kun yiba. ⁹ Domi nɛna na piiburu bo gɔrobu sɔɔ. Na n weene bu man soku gɔro, domi na Gusunɔn yigberu nɔni sɔɔwa. ¹⁰ Adama ka Gusunɔn duroma na ka sɔa me na sɔa tɛ, ma durom me u man kua mu n kue kam. Na kookari kua n goro be kpuro kere, adama n n mɔ nen tiywa na kua ma n kun mɔ Gusunɔn durom me mu ka man wɔa. ¹¹ N n mɛn na, gari tee yiya sa waasu mɔ ne ka be, tee yiya i maa naane doke.

Besun seebu garin di

¹² Tɛ, bɔ n Kirisin gari waasu kua ma u seewa garin di, amɔna beɛn gaba ka mɔ gɔriba kun seemɔ. ¹³ Gɔribu bɔ kun seemɔ, Kirisi kun maa seewe. ¹⁴ Kirisi u kun seewen na, beɛn waasu kama, beɛn naane dokebu maa kama. ¹⁵ Sa maa Gusunɔ seeda weesugia diiya sanam me sa gerua ma u Kirisi seeya garin di, domi n n sɔa gem ma gɔriba kun seemɔ, n n mɛn na, Gusunɔ kun maa Kirisi seeye. ¹⁶ Domi gɔribu bɔ kun seemɔ Kirisi kun maa seewe. ¹⁷ Bɔ kun maa Kirisi seeye beɛn naane dokebu kama, i maa wɔa beɛn toranu sɔɔ gina. ¹⁸ Be ba maa Kirisi naane doke ba ka gu ba kam kuawa. ¹⁹ N n wɔa teni tɔnan sɔn na sa Kirisi yiyo, sa sɔawa wɔn wɔndobu n tɔmbu kpuro kere.

²⁰ Adama tɛ, Kirisi u seewa garin di u kua gbiikoo be ba koo sen suunu sɔɔ. ²¹ Domi nge me gɔɔ na saa tɔnun min di, nge meya gɔribun seebu maa naamɔ saa tɔnun min di. ²² Nge me tɔmbu kpuro ba gbimɔ yɛn sɔ ba gbinne ka Adamu, nge meya ba koo kpuro seeya yɛn sɔ ba gbinna ka Kirisi. ²³ Adama baawure ka win wuura. Gbiikaa Kirisi, yen biru be ba sɔa wigibu win naarun sanam. ²⁴ Yen biruwa handunian kpeera koo na. Sanam meya Kirisi u koo wirugiru ka yiiko ka dam kpuro kam koosia kpa u Gusunɔ Baaba bandu nɔmu sɔndia. ²⁵ Domi Kirisi u n koo ko u kun bandu di sere Gusunɔ u ka nɔn win yiberɛba kpuro taare. ²⁶ Gɔɔwa sɔa wɛrɔ dɔako wi ba koo kam koosia. ²⁷ Domi ba yorua ba neɛ, “Ba dera u kua gɔanu kpuron wirugii.” Adama sanam me u gerua ba dera u kua gɔanu kpuron wirugii, n sun yeeri ma wi u dera u kua yen wirugii, u n wɔasi sɔɔ. ²⁸ Adama bɔ n gɔanu kpuro Kirisi nɔmu

sɔndia, yera wi, Bii, u koo maa tii Gusunɔ nɔmu sɔndia, kpa Gusunɔ wi u nɔn gɔanu kpuro nɔmu sɔndia, u bandu di kpuron wɔllɔ mam mam.

²⁹ Be ba batemu mɔ gɔribun sɔ maa ni. Arufaani yerɔ ya wɔa mi. N n sɔa gem ma gɔriba kun seemɔ, mban sɔna ba bu batemu mɔ gɔribun sɔ. ³⁰ Besen tii maa, mban sɔna sa ra n yɔ kari sɔɔ saa baayere. ³¹ Nɛgibu, baadommawa na ra n wɔa gɔɔn yira sɔɔ. Na yeni gerumɔ yɛn sɔ na woo kanam beɛn saabu besen Yinni Yesu Kirisi sɔɔ. ³² Nɔ n sanna ka gberun yeɛ Efesu mini nen tɔndun yiikon sɔ, arufaani yerɔ na mɔ. Gɔribu bɔ kun seemɔ, n n mɛn na, su di kpa su na domi sia sa ko gbi.

³³ I ku de bu beɛ nɔni wɔke. Kpaasi kɔsoba ba ra daa gea sanku. ³⁴ I de beɛn laakari gea yu wurama nge me n weene, kpa i kookoo kɔsusu deri. Beɛn gabu ba n Gusunɔ yɛ. Na yeni gerumɔ ma beɛn sekura.

Seebun wasi kpeɛ

³⁵ Goo koo bikia u neɛ, amɔna ba koo ka gɔribu seeya. Wasi yiren bwesera ba ko n mɔ. ³⁶ Bwisi sarirugii! A n gɔanu bia duura temɔ ya n kpiimɔ ma n kun mɔ ya gu. ³⁷ Ye a duurumɔ temɔ, ba tɔnawa, nge alikama bima, n kun me gɔanu ganun bima, n n mɔ kpui pɔtura. ³⁸ Gusunɔ u bia ye kpui pɔtura wɛɛmɔ nge me u kɔ. Bia baayere ya yen kpui pɔtura mɔ. ³⁹ Gɔa wasinu kpuron yaa kun maa tia. Tɔmbugia nenem, yeɛgia nenem, gunɔsugia nenem, swɛɛgia maa nenem.

⁴⁰ Wɔllun wasi yi wɔa, handuniagii maa wɔa. Wɔllun wasi yi yin buram mɔ, handuniagii maa yin buram mɔ. ⁴¹ Sɔɔ u win buram baa mɔ, suru maa wigim mɔ ka maa kperi. Kperin tiin buram wunane.

⁴² Meya n ko n sɔa sanam me ba koo gɔribu seeya. Bɔ n wasi sika gɔɔgiya mi, adama bɔ n yi seeya yi n maa gbimɔ. ⁴³ Bɔ n yi sika yi ku ra n beɛre mɔ, adama bɔ n yi seeya girima bakagiya. Bɔ n yi sika, dam sarirugiya, adama bɔ n yi seeya yi dam mɔ. ⁴⁴ Bɔ n yi sika wasi bentekera, adama bɔ n yi seeya yi sɔawa hundegii. Domi wasi bentekeru tɔ n wɔa, wasi hundegii maa wɔa. ⁴⁵ Nge meya maa ba yorua ba neɛ, tɔn gbiikoo Adamu, u kua waso, adama Adamu dɔako u sɔawa hunde wi u wɔaru wɛɛmɔ. ⁴⁶ N n mɔ hundegiiya yi gbia yi na. Wasi bentekera ta gbia ta na, yen biru hundegii. ⁴⁷ Ba tɔn gbiikoo mɔma ka tem, ma u kua temgii. Tɔnu yiruse u nawa wɔllun di. ⁴⁸ Nge me temgii gbiikoo u sɔa, meya maa temgibu kpuro ba sɔa. Nge me wɔllugii u maa sɔa meya maa wɔllugibu kpuro ba sɔa. ⁴⁹ Nge me sa ka temgii weene, nge meya sa ko maa ka wɔllugii weena.

⁵⁰ Nɛgibu yeniwa na gerumɔ, ma ye ya yaa ka yem mɔ, ya n kpɛ yu bɔnu wa mi Gusunɔ

u bandu swīi. Ye ya maa sāa gōōgia ya n̄ kpē ya n wāaru te ta ku ra kpe mō.

⁵¹ Asirin gari wee, na bēē sōmō. N n̄ mō bēse kpurowa sa ko gbi, adama ba koo bēse kpuro kōsi ⁵² yande, noni kpaki teeru sō sanam mē kōbi dāaka ya koo swī. Domi ya koo swī kpa bu goribu seeya bu ku maa ka gbi, kpa bēse su maa kōsi. ⁵³ Domi wasi yi yi ra sankire, yi n̄ koo ko yi kun kōsa yi yi ku ra sankire. Yi yi maa sāa gōōgii, yi n̄ koo ko yi kun kōsa yi yi ku ra gbi. ⁵⁴ Tē yi yi ra sankire yi n̄ kōsa yi yi ku ra sankire, gōōgii yi n̄ maa kōsa yi yi ku ra gbi, yera ye ba yorua ya koo kōora ye ba nēē, “U dera gōō kpa, ma nasara sina.”

⁵⁵ “Gōō, mana wunen nasara wāa.

Gōō, mana wunen sōsō dēēgira wāa.”

⁵⁶ Gōōn sōsō dēēgira toraru, torarun dam maa sāawa wooda. ⁵⁷ Yen sō, su Gusunō sīara wī u sun nasara wēēmō saa Yesu Kīrisi bēsen Yinnin min di.

⁵⁸ N n̄ mēn na kīnasibu, i yōro dim dim ka tēmanabu, i n̄ hania mō Yinnin sōmburu sō baadomma kpa i n̄ yē ma sōmbu te i Yinni kuamme ta n̄ kam mō.

16

Gobi sōkubu

naane dokeobun sō

¹ Tē, gobin gari yi ba sōkumō naane dokeobun sō. N weenē i ko nge mē na Yesun yigbenu sōwā Galatiō. ² Alusuma baayeren tōō gbiikiri i de baawure u gobi gēē yi nenem, nge mē win waara nē, kpa i ku de sanam mē na tunuma i sere gobi sōke. ³ Nā n̄ na kon tōn be i gōsa gōri Yerusalemūō ka bēen kēru ka tire ni nu koo bu tusia. ⁴ N n̄ maa kua n̄ ka da nen tii, kon ka bu da.

Ye Pōlu kī u ko

⁵ Nā n̄ Masedōni beram da, kon na bēen mi, domi na n̄ kon ko na kun Masedōni de. ⁶ Kon sō mēru ko bēen mi, a ku tuba, kpuran sanam kpuro. Yen biru kpa i man nōma kē nen sanum sō mi na dōō kpuro. ⁷ Na n̄ kī n̄ bēē wa barara tē nā n̄ sarō, adama Yinni ù n̄ wura, na yīiyō kon na n̄ ka bēē sina sōō mēru.

⁸ Adama ko na n̄ wāa Efesu mini gina sere Pantikotin tōru. ⁹ Domi na ayeru mō mini n̄ ka sōm bakaru ko te ta koo arufaani ko. Yiberēba ba maa dabi.

¹⁰ Timōte ù n̄ na bēen mi i de i n̄n̄n̄ dam koosia ka bēēē, domi u Yinnin sōmburu mōwa nge mē na mō. ¹¹ Yen sō, i ku de gōō u n̄n̄n̄n̄ gem, adama i n̄n̄n̄n̄ somiō win sanum sō u ka na nen mi ka alafia, domi sa n̄n̄n̄n̄ mara nē ka bēsegibu sannu.

¹² Adama ye n̄ sāa bēsegii Apolon gari, n̄n̄n̄n̄ dabira na ra n̄n̄n̄n̄ dam kē u ka na u bēē bera ka bēsegibu gabu sannu, adama u n̄ kī u na gina. U n̄ ayeru wa, u koo na.

Yiire dāakibu ka tabiribu

¹³ I n̄ tii sē, i yōro dim dim naane dokebu sōō. I n̄ wōrugōru sāa kpa i n̄ dam mō. ¹⁴ Kpuro ye i mō, i ye koowo ka kīru.

¹⁵ I Setefani yē ka win yenugibu, ma beya ba sāa tōn gbiikobu Gereṣi sōō be ba naane doke, ba maa tii wē bu ka naane dokeobu nōōri. Nēgibu na bēē kanamō, ¹⁶ i tōn ben bweseru wiru kpīiyō ka baawure wi u sōmbu te mō ka hania.

¹⁷ Na nuku dobu mō Setefani ka Fōōtunatu ka Akai kun naarun sō, domi bēen sariruru ba man kua ye i ko raa ko. ¹⁸ Ba maa nen nukuru yemiasia ka bēegiru sannu. N weenē i tōn ben bweseru takaru ko.

¹⁹ Yesun yigbenu Asi sōō nu bēē tōbura. Akilasi ka Pīrisila ka maa Yesun yigberu te ta ra mēnne ben yēnuō, ba bēē tōbura gem gem Yinni sōō. ²⁰ Naane dokeobu kpuro ba bēē tōbura.

I tōbirinō ka kīru.

²¹ Nē Pōlu, na bēē tōbura ka nen tiin yora.

²² Baawure wi u kun Yinni kī, u bōri wa.

Maranata. Yen tubusiana, Yinni, a na.

²³ Yinni Yesun durom mu n̄ wāa ka bēē.

²⁴ Nen kīru ta wāa ka bēē kpuro Kīrisi Yesu sōō. Ami.

TIRERU YIRUSE TE PĀLU U KORINTIGIBU KUA

Pālu u Korintigibu tireru yorua nōn yiruse sanam me wi ka be, ba n̄ nōsinamō. Win tire gbiikuru sō, u ben wahala dabi ni ba raa mōn wēe nō wa. Adama ka me, be sō gaba wāa be ba tamaa Pālu u n̄ sāa Gusunōn sōm kowo. Yen sōna u wure u bu tire teni yorua u ka tii yina.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu ka siarabu, wiru 1:1-11.
2. Pālu ka Korintigibun wāasināa, wiru 1:12n di sere wiru 7:16.
3. Kēnu Yudeagibun sō, wiru 8n di sere wiru 9.
4. Pālu u ka tii yinamō, wiru 10:1n di sere wiru 12:10.
5. Yiire dāakibu ka tōbiribu, wiru 12:11n di sere wiru 13:13.

Tōbiribu

¹ Bēe Gusunōn yigberugibu, bēe be i wāa Korintio, ka naane dokeobu kpuro be ba wāa Gerekiban tem girum sō, nē Pālu Yesu Kirisin goro Gusunōn kīru sō, ka Timōte besegii, besera sa bēe tōbura. ² Gusunō besen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēe durom kua kpa bu bēe alafia wē.

Pālu u Gusunō siaramō

³ Su Gusunō siara, besen Yinni Yesu Kirisin Baaba wi u ra tōmbu wōnwōndu kue, kpa u bu dam kē saa baayere. ⁴ U sun dam kēmō besen nuku sankiranu kpuro sō, kpa besen tii su ka kpī su be ba nuki sankire dam kē me besen tii sa wa Gusunōn min di. ⁵ Nge me besen tii sa Kirisin nuku sankiranu sō bōnu mō n̄ kpā, meya maa sa dam kēru waamō n̄ kpā Kirisin min di. ⁶ Sā n̄ nuki sankire besen sōna, kpa i ka dam kēru ka faaba wa. Sā n̄ maa dam wa besen sōna, i ka maa dam wa me mu koo de i ka nōni swāaru tēmana te ta sāa tia ka te sa waamō. ⁷ Sa n̄ sika mō bēe sōo domi sa yē nge me i bōnu mō besen nōni swāaru sō, meya i maa bōnu mō besen dam sō me ba sun kā.

⁸ Negibu sa n̄ kī i kun yē nōni swāa te sa wa Asin temō. Ten kpāara banda ta besen dam kera sere sa n̄ maa yīiyō sa ko n̄ hunde mō. ⁹ Sa raa tamaa ba sun taare wēwa bu ka sun go. Adama yenin bwesera sun deemawa kpa sa n̄ ka yē ma n̄ n̄ weene sa n̄ besen tii naane sāa ma n̄ kun mō Gusunō turo wi u ra gōribu seeye. ¹⁰ Wiya sun wōra wahala gōgōgia yen bweserun di, u koo maa sun wōra. Geema wiya sa yīiyō u koo wure u sun wōra. ¹¹ Domi besen tii i n̄ sun somimō ka besen kanaru, Gusunō u koo kanaru mwa te tōn dabira kua besen sō, kpa u sun durom kua tōn dabiru tu ka nūn siara besen sō.

Pālu u win wuu daabu kōbia

¹² Yenin sōna sekura kun sun mō, domi besen gōru ga sun seeda diiyamme ma besen wāaru handunia sō, su mam gere bēen mi, ta dēere. Gusunō u dera ta n̄ murafituru mani. Win duroma mu sun kpara, n̄ n̄ mō tōnun bwisi. ¹³ Meyā tire ni sa bēe kua sō sa n̄ bēe gāa tukunu ganu yorue man kun mō ye i gara n̄ bēe yeeri mi. Na maa yīiyō ma yeni ya koo bēe yeeri sāa sāa, ¹⁴ nge me besen gari yi bēe yeerima ma Yinni Yesun tōru sō i ko kpī i woo kana besen sō, nge me besen tii sa ko ko bēen sō.

¹⁵ Yīiyō bin saabuwa na gbia na gōru doke n̄ da bēen mi kpa i ka domaru wa nōn yiruse. ¹⁶ Na raa bwisika n̄ gēra n̄ bēe wa nā n̄ dō Masedōni gia, kpa n̄ kparam bēe wa nā n̄ wee. Nge meya i ko raa ka man nōmu kē nen sanum sō n̄ ka da Yudea gia. ¹⁷ Nge me na gari yi bwisika na gōrusu yiru kua ro? Nā n̄ bwisikumō ye kon ko, na ra ko nge handuniagii na n̄ sika mō? ¹⁸ Nge me Gusunō sāa naanegii, ye na bēe sōwa, ya n̄ sika mō. ¹⁹ Domi Yesu Kirisi Gusunōn Bii, win gari Silasi ka Timōte ka sere nen tii sa bēe waasu kua, win gari kun sika mō. Adama u sāawa wi Gusunō u wura. ²⁰ Ka geema, Gusunōn wura bi, bu win nōo mwēenu kpuro sire. Yen sōna saa win min di sa mō ami, sa ka Gusunō bēere wēemō. ²¹ Gusunō win tiiwa u sun tāsisia ka bēe sannu Kirisi sō. Wiya u maa sun gōsa nenem. ²² Wiya u sun win yīreru kooi, wiya maa Hunde Dēero doke besen gōrusu sō nge sian wāarun suna.

²³ Gusunōwa sāa nen seedagii, na n̄ kīwa n̄ ka bēe gari sēsogii ko. Yen sōna na n̄ wure Korintio. ²⁴ Sa n̄ kī su bēe dam dōre besen naane dokebu sō, sa kīwa su sōmburu ko ka bēe sannu besen nuku dobum sō. Domi i yō dim dim besen naane dokebu sō.

2

¹ Yen sōna na gōru doke n̄ ku ka da bēen mi kparam ka nuku sankiranu. ² Domi nā n̄ bēe nukuru sankā, wara koo maa man nukuru dorasia ma n̄ kun mō bēe be na nuki sankā. ³ Yenin sōna na bēe tireru yorua nge me na kua. Na n̄ kī n̄ turi bēen mi kpa bu man nuki sanku be n̄ weene bu man nukuru dobu wē. Na bēe kpuro naane sāa ma nen nukuru tā n̄ dora, bēe kpuron nuku doba. ⁴ Meyā na bēe tireru yorua ka nōni swāaru ka nuku sankiranu ka maa yīresu, n̄ n̄ mō n̄ ka bēe nuki sanku. Na kīwa i gia nge me na bēe kī n̄ ne.

Bu toro suuru kuo

⁵ Goo ù n̄ ka nuku sankiranu na, n̄ n̄ mō nēna u nuki sankā, bēe kpurowa, n̄ kun me besen gabu, kpa n̄ ku gere n̄ ka tonda. ⁶ Sēyasia bi besen dabinu durō wi sēyasia, bu nūn nua. ⁷ Yen sō tē, n̄ weene i nūn suuru kua i nūn dam kē kpa nuku sankira bakanu nu ku raa de u kom yaa bia. ⁸ Yen saabu na

bee kanamo, i nun kuo me u ko n ka ye ma i nun ki. ⁹ Domi na maa bee tireru yorua n ka been laakari meeri n wa i n saa mem nowobu kpuro soo. ¹⁰ I n goo nun win toraru suuru kua, na maa yero suuru kua. Gaanu nu n waa ni na suuru kua, been s3na na kua Kirisin wuswaa. ¹¹ Kpa Setam u ku ka sun kamia domi sa win bwisikunu ye saa saa.

Polun laakari seebu Torasio

¹² Ye na tura Torasio n ka Kirisin Labaari Gea kpara, na wa ka Yinnin durom ma swaa man kusiaru n ka samburu ko mi. ¹³ Adama nen laakari kun kpune see yen s3 na n negii Titu wa. Yen saabuwa na Torasigibu noo kana ma na doona Masedoni gia.

Nasara Yesu Kirisi soo

¹⁴ Su Gusuno siara. Domi u ra n sun gbiiye ka nasara yen s3 sa gbinne ka Kirisi. U sun dendimo u ka tambu Kirisi giasia yam kpuro nge turare yen nuburu ta pusa baama. ¹⁵ Geema, bee sa saawa nge turare nubu durorugia ye Kirisi u Gusuno weemo. Ma ya pusa be ba faaba waamon mi, ka maa be ba kam kobu doon mi. ¹⁶ Be ba kam kobu doon mi, nubu googira te ta goo marumo. Be ba maa faaba waamon mi, nubu waarugira te ta waaru weemo. Wara tura u ka sambu ten bweseru ko. ¹⁷ Sa n saa nge gabu be ba ka Gusunan gari tenkuru mo. Adama, yen s3 Gusunawa u sun gorima, yen s3na sa gari gerumo ka murafiti sariruru win wuswaa nge Kirisin somabu.

Noo mwee kpaarun som kowobu

3

¹ Gari yi, yi s3osimo ma sa kpan woo kanamawa? Sa ko ka tirenu na been mi ni nu sun tusiamu nge me gaba ra ko? N kun me, sa ko bee bikia i sun tire nin bweseru kua? ² Been tiwa i saa besen tireru te ba yorua besen goruo te tambu kpuro ba tuba ma ba gara. ³ Ya s3osira ma i saa tire te Kirisi u yorua besen samburun s3. Ba n tu yorua ka ankiri, ma n kun ka Gusuno Yinni wason Hunde. Ba n maa tu yorusi kpee besi soo, ma n kun mo tambun gorusu soo.

⁴ Toro sin teya sa mo Gusunan wuswaa saa Kirisin min di. ⁵ Geema, n n mo sa tii tura su ka gere sa gaanu kua ka tii. Ye sa ko kpi su ko kpuro, ya weewa Gusunan min di. ⁶ Domi wiya u sun dam we su ka ko noo mwee kpaarun som kowobu. Noo mwee te, ta n wooda dendimo ye ba yorua, ma n kun mo Gusunan Hunde. Wooda, goowa ya ka naamo, adama Gusunan Hunde waara u ka naamo.

⁷ Sanam me ba wooda yorua yoru bii tia tia kpee besi wallo, Gusunan yiiko ya s3osira. Ma Mowisin wuswaa ya balla sere Isireliba ba kpana bu nun meeri baa me balli bi, bu koo doona. Wooda ye, yen sambura ka goo

naamo, ya n s3osira ka yiiko yen bweseru, ⁸ anna a maa yiikon kpaaru wa ye Hunden sambura ka s3osira. ⁹ Sambu te ta ra tambu taare we ta n yiiko mo, anna a maa samburun yiiko wa te ta ra tambu gem we Gusunan wuswaa. ¹⁰ Sa ko mam kpi su gere yiiko ye ya gaso balla ya n gaanu tura ka sere tegia domi tegia ye, ya kpaaru bo. ¹¹ Geema, ye ya kun te ya n kua yiikogia, anna a maa ye ya ko n waa ka baadommaan yiiko wa.

¹² Yen s3 sa yiyo bini mo, yen s3na sa gari gerumo ka toro sindu. ¹³ Sa n saa nge Mowisi wi u win wuswaa sonditia wukiri kpa Isireliba bu ku ka balli kpiribu ge meeri sere ka gen nara. ¹⁴ Ben wira gu. Wee, sere ka giso, ba n noo mwee gururun tirenu garimo, sonditia ye, ya ben bwisi berumo ya n wunare. Domi ya n wunara ma n kun wi u ka Kirisi gbinnen mi. ¹⁵ Sere ka giso mam, ba n Mowisin tirenu garimo, sonditia ye, ya ra n ben bwisi berumawa. ¹⁶ Adama nge me Gusunan gari gerumo, "Sanam me tonu u Yinni wuswaa kisi, sonditia ye, ya ra wunarewa." ¹⁷ N sere deema, Yinni wi, u saawa Hunde. Mi maa Yinnin Hunde waa, miya tii mara ra n waa. ¹⁸ Bee kpuro, bee ben wuswaa gbabiara, sa Yinnin yiiko meera. Nge meya sa ka k3osimo su ka Yinni wi weena. Win yiiko maa sosimo bee soo. Ka gem, Yinnin Hundewa u sambu te mo.

Hunden dukia tem mondu soo

4

¹ Gusunawa u sun sambu te nomu beria win durom s3. Yen s3na sa n mwia kpane. ² Sa daa sekurugia ye ya berua pota sa ko. Sa n waa ka bwisi k3sin baa, sa n maa Gusunan gari s3ikiamu. Adama sa gem terasiamawa kpasasa, kpa baawure u n ka ye win goruo ma geegiba sa saa Gusunan wuswaa. ³ Labaari gea ye sa noosiamu ya n berua, kam koorebara ya berue. ⁴ Ba n naane doke yen s3 handunia yen yinni u ben wiru go. U bu yam ganua bu ku ka Labaari gean yam bururam wa me mu Kirisin yiiko s3osimo. Labaari gea ye, Kirisigia wi u saa Gusuno, wasi soo. ⁵ Ka gem, n n besen tiin gari sa waasu mo. Sa gerumawa ma Yesu Kirisiwa saa Yinni ma bee sa saa been yobu Yesun s3. ⁶ Gusuno wi u nee, yam bururam mo ballio yam wokuro, wiya maa win yam bururam ballisia besen goruo, su ka win yiiko gia ye ya ballimo Kirisin wuswaan di.

⁷ Adama bee be sa hunden dukia ye mo, sa ye mo besen wasi soo yi yi saa nge tem mondu kpa dam bakam me, mu n ka saa Gusunogim, n n mo besen tiigim. ⁸ Sa wahala bwese bwe-seka waamo adama sa n wokonu wara. Sa wurure adama sa n kom yaa bie. ⁹ Ba sun noni s3om adama Gusuno kun sun deri. Ba sun sura adama ba n sun go. ¹⁰ Baadommawa sa ra n Yesun goo soowa besen wasi soo kpa

win wāaru tu maa ka sōsira besen wasi sōo. ¹¹ Besen wāaru sōo baadomma sa wāawa gōo sōo Yesun sō kpa win wāaru tu maa ka sōsira besen wasi gōogii sōo. ¹² Nge meya gōo u sōmburu mō besē sōo, adama wāara beēn mi.

¹³ Besen naane dokebu bu sāa nge yērogibu wi u yorua u nee, “Na naane doke, yen sōna na gari gerua.” N n men na, besē maa sa naane doke, yen sōna sa gari gerumō. ¹⁴ Sa yē ka gem ma wi u Yinni Yesu seeya gōrin di, u koo maa sun seeya ka Yesu sannu kpa u de besē ka beē su yinna win wuswaaō. ¹⁵ Beēn sōna gāa nī kpuro nu kooramō, kpa tōn dabiru tu durum wa, kpa tu Gusunō beere wē ka siara bakabu.

Wāaru ka naane dokebu n ba

¹⁶ Yen sōna sa n mwia kpanamō. Baa me besen wasin wāaru ta kpeemō besen hunden wāaru ta ra n kpaaru mōwa baadomma. ¹⁷ Besen nōni swāa kpiriru te ta n kpā, ta sun yiiko ye ya ku ra kpe sōoru kuammewa, ye ya nōni swāa te kpāaru kere. ¹⁸ Domi besen laakari kun wāa ye nōni waamō sōo ma n kun mō ye ya n waarō. Ye nōni waamō ya ku ra te, adama ye ya n waarō ya ko n wāawa ka baadomma.

5

¹ Sa yē ka gem ma besen kuru te ta sāa besen wāa yeru tem me sōo, tā n wōruma, Gusunō u sun wāa yeru yiye wollo te win tii u kua, te ta ko n wāa ka baadomma. Ba n tu kue ka nōma. ² Ma sa kpasā wōri mō tē kuu teni sōo, domi sa kī gem ka gem su besen wōllun wāa yee te du. ³ Geema, sā n dua te sōo, ba n koo sun deema yara. ⁴ Domi saa yē kpuro sa wāa kuu temkii teni sōo sa kpasā wōri mō nge wi u sōmunu sōowa. N n mō sa kī bu sun besen wasi temkii wunari, adama sa kīwa bu sun wōllun wasi sebusia, kpa yi yi sāa gōogii, wāaru tu yi mwe. ⁵ Gusunōwa u sun kua su ka ye wa ma u sun win Hunde wē nge yen suna.

⁶ Yen sōna sa wōrugōru mō baadomma. Sa maa yē ma sanam me sa wāa wasi yini sōo sa ka Yinnin wāa yeru toma. ⁷ Domi sa sīimōwa ka naane dokebu, n n mō ka ye sa waamō. ⁸ Sa wōrugōru mō, sa maa kīru bo su wasi yini deri kpa su da sa n wāa Yinnin mi. ⁹ Sa wasi yini deriwa? Aawo, sa wāawa yi sōo? Sa kīwa sa n wā win nōnuo. ¹⁰ Domi sa n ko ko sa kun yōre Kirisin wuswaaō u ka sun siri besē kpuro, kpa u ka baawure kōsia nge me win kōokoosu ne si u kua win wāaru sōo, n n kōsan na, n n maa gean na.

Kirisi sun dorasia besē ka Gusunō

¹¹ Sa Yinnin beere yē. Yen sōna sa tōmbu kakirimō. Adama Gusunō u sun yē sāa sāa, na maa yīiyō ma beēn tii i sun yē beēn gōrusō. ¹² Sa n besen tii gem wēmō kpan beēn mi. Sa beē ayeru wēmōwa i ka woo kana besen sō, kpa i ka kpi i tōn be wisi be ba woo kanamō

wasin sō, n n mō ye ya wāa gōruon sō. ¹³ Sā n laakari bia, Gusunōn sōna sa sāa me. Sā n maa sāa laakarigibu, beēn sōna. ¹⁴ Domi Kirisin kīra sun neni, besē be sa tuba ma tōn turo ù n gu tōmbu kpuron ayerō, tōmbu kpurowa ba gu. ¹⁵ U guwa tōmbu kpuron ayerō kpa be ba wasi ba kun maa ka wāa ben tiin sō ma n kun mō win sō wi u gu u seewa ben sō.

¹⁶ Yen sōna sa n maa tōnu mēerimō ka nōni tōna. Baa me sa gasō Kirisi mēera ka nōni tōna, tē sa n maa nūn mēerimō nge me. ¹⁷ Goo ù n gbinne ka Kirisi u kua tōn kpao. Gasōn gāanu doona, wee gāa kpaanu tunuma. ¹⁸ Ye kpuro Gusunōn min diya ya wee wi u ka win tii sun dorasia Kirisin min di, ma u sun gōra su ka de gabu bu dora ka wi. ¹⁹ Domi saa Kirisin min di Gusunō u tōmbu kpuro ka tii dorasia, u n ben swaa sarabu garisi, ma u sun dorasia bin gari nōmu sōndia su ka nōsia.

²⁰ N n men na, sa sāawa Kirisin sōmōbu. N sāare Gusunō win tii u beē sokumō besen min di. Yen sō, sa beē kanamō ka Kirisin yīsiru, i de i dora ka Gusunō. ²¹ Kirisi wi, wi u kun durum koore, wiya Gusunō u durum sōbi besen sō kpa su ka gem wa wi Gusunōn mi yēn sō sa ka Kirisi gbinne.

6

¹ Besē be sa sōmburu mō ka Gusunō sannu, sa beē kanamō i ku de durum me i mwa win mi, mu kam ko. ² Domi Gusunō u nee, “Na nun swaa daki sanam me na tōmbu durum kuamme.

Na nun somi faaban tōru.” Wee, tēra n weene i Gusunōn durum mwa, gisōra faaban tōru.

³ Sa n kī goo u besen sōmburu taare wē. Yen sōna sa n gāanu mō ni nu koo tōnu torasia. ⁴ Adama besen kōokoosu kpuro sōo sa tii sōōsimō geegibu nge me n ka Gusunōn sōm kowobu weene. Sa temana gem gem nōni swāaru sōo ka yāaru sōo ka wahala sōo. ⁵ Ba sun seni so ba kpēe pirisōm sōo. Tōn dabinu sun seesi. Sa sōma kua sere sa wasira. Sa dom sera. Sa nōo bakua. ⁶ Sa sōōsimō ma sa sāa Gusunōn sōm kowobu ka besen wāa deerarū ka besen yēru ka besen suuru ka besen tōn geeru ka Hunde Deero, ka kīru te ta n murafitiru mō, ⁷ ka gem gari ka maa Gusunōn dam. Gem mu sāa besen tabu yānu su ka sanna, su maa ka tii yina. ⁸ Gaba sun beere wēmō, gaba maa sun fune wunamō. Gaba besen gea gerumō, gaba maa besen kōsa gerumō. Ba sun mēera nge wee kowobu baa me sa gem gerumō. ⁹ Ba sun mēera nge be goo kun yē, adama Gusunō u sun yē sāa sāa. Ba sun mēera nge be ba wasikiramō, adama wee sa wāa sa wasi. Ba sun mēera nge be ba seeyasia, adama sa n gu. ¹⁰ Ba sun mēera nge nuku sankirobu, adama sa ra n nuku dobu mō. Sa sāa nge sāarobu, adama sa tōn dabinu

dukia wɛɛmɔ. N saare nge sa ñ gāanu mɔ, adama sa kpuro mɔ.

¹¹ Sa bɛɛ gari bururasia, bɛɛ Korintigibu. Bɛsɛn gɔru ga bɛɛn kīru mɔ. ¹² Sa ñ bɛɛ bɛsɛn kīru berue, bɛɛya i sun bɛɛgiru berua. ¹³ N n mɛn na, na ka bɛɛ gari mɔ nge nɛn bibu, i sun kuo nge mɛ sa bɛɛ kua. I de bɛɛn gɔru ga n bɛsɛn kīru mɔ.

Kīrɔ bīu sɔɔbun sɔ

¹⁴ I ku tii gbinna ka naanɛ doke sarirugibu domi i ñ ka bu weenɛ. Amɔna gea ka kɔsa ya ko n wāasinɛ. Nge amɔna yam bururam ka yam wɔkura ko n mɛnnɛ. ¹⁵ Amɔna Kīrisi ka Setam ba koo ka nɔosina. Nge mba naanɛ dokeo ka naanɛ doke sarirugii ba mɔosinɛ. ¹⁶ Amɔna Gusunɔn sɔa yeru ka bīnu ko n ka nɔɔ tia sɔa. Domi bɛsɛra sa sɔa Gusunɔ, Yinni wason wāa yeru nge mɛ win tii u gerua, “Kon sina na n wāa ben suunu sɔɔ.

Kon ko ben Yinni, kpa bu ko nɛn tɔmbu.”

¹⁷ Yen sɔna Yinni u nɛɛ,

“I yario bwese tukunun suunu sɔɔn di.

I ku gāanu baba ni nu disi mɔ.

Kon bɛɛ wura.

¹⁸ Kon ko bɛɛn Baaba.

Bɛɛ maa kpa i ko nɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu.

Yeya Yinni dam kpurogii u gerua.”

7

¹ Nɔɔ mwɛɛ ni kpuro nu sɔawa bɛsɛginu, kīnasibu. Yen sɔ, su tii sārasia saa gāanu kpuron di ni nu wasi ka hunde disinu tɛɛnimɔ, kpa sa n dɛɛraru sosimɔ Gusunɔn nasiaru sɔɔ.

Pɔlun nuku dobu

² I sun ayeru kɛɛyɔ bɛɛn gɔruɔ. Sa ñ goo torari, sa ñ goo kam koosie, sa ñ maa goo taki di. ³ Na ñ yeni gerumɔ n ka bɛɛ taare wɛ, domi na gerua kɔ ma sa bɛɛn kīru mɔ bɛsɛn gɔruɔ sa n ka wāa sannu, ñ kun mɛ su ka gbi sannu. ⁴ Na tororu soomɔ bɛɛn sɔ, na maa bɛɛn sɔ woo kanamɔ. Bɛsɛn noni swāaru kpuro sɔɔ na dam kɛru wa, nɛn gɔru ga maa do n sara.

⁵ Saa mìn di sa tura Masedɔniɔ sa ñ wɛre. Sa nɔni swāaru wa baama, gabun mi sannɔsa, bɛsɛn tiin gɔruɔ bɛruma. ⁶ Adama Gusunɔ wi u bwɛɛɔbwɛɛbu dam kɛmɔ, u dera Titun naara sun dam kɛ. ⁷ N ñ mɔ win naaru tɔna ta sun dam kɛ, adama ye u maa gerua ma i nùn dam kɛ win tii. U maa sun sɔɔwa nge mɛ nɛn waara bɛɛ neni, ka nge mɛ i nuki sankire, ka nge mɛ i ka man suna. Yen sɔna tɛ nɛn nuku dobu sosi.

⁸ Geema, baa mɛ tire te na bɛɛ yorua ta bɛɛ nuki sanki, na ñ gɔrusu yiru mɔ tɛ. Na raa kua sanam mɛ na wa ma ta bɛɛ nuki sanki saa fiiko sɔɔ. ⁹ Adama tɛ nɛn nukura do. N ñ mɔ yèn sɔ na bɛɛ nuki sanki, adama yèn sɔ bɛɛn nuku sankiranu dera i daa kɔsa. Gusunɔ u bɛɛn nuku sankiranu denda kpa nu kun sɔa

kɔsa. ¹⁰ Domi nuku sankira ni Gusunɔ u dendimɔ nu ra dewa tɔnu u daa kɔsi kpa u faaba wa. Ma nin bwesera ku ra n nà n daa yɛ mɔ. Adama handunian nuku sankirana nu ra gɔɔ ma. ¹¹ Gusunɔ u bɛɛn nuku sankiranu denda. Tɛ i mɛɛrio nge mɛ nuku sankira ni, nu dera i laakari kua ma i ka tii yina, nge mɛ bɛɛn nukura kun do ma i bɛrum kua, nge mɛ i kī i man wa kpa i man wura, nge mɛ i hania mɔ i ka kɔsan kowobu sɛɛyasia. Kpuro sɔɔ i sɔsi ma i dɛɛre gari yi sɔɔ.

¹² N n mɛn na, sanam mɛ na bɛɛ tireru yorua, na ñ tu yorua wi u kɔsa kuan sɔ, ñ kun mɛ wi ya deeman sɔ tɔna, adama na tu kuawa n ka sɔsira Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ bɛɛn kīra nɛ bɛsɛ sɔɔ. ¹³ Yen sɔna sa dam kua. N ñ maa mɔ dam kɛru tɔna sa wa, sa maa nuku dobu sosi sanam mɛ sa Titun nuku dobu wa domi bɛɛ kpuro i win gɔru yemiasia. ¹⁴ Baa mɛ na nùn woo kanɛ fiiko bɛɛn sɔ, i ñ man sekuru doke. Nge mɛ sa ra bɛɛ gem sɔ, nge meya bɛsɛn woo kanabu Titun mi bu sɔsira gem. ¹⁵ Meya maa bɛɛn kīra sosimɔ wi sɔɔ ye u ka yaaye ma bɛɛ kpuro i nùn mɛm nɔɔwa ma i nùn dam koosia ka bɛrum ka diiribu. ¹⁶ Nɛn gɔru ga do yèn sɔ na bɛɛ naanɛ sɔa kpuro sɔɔ.

Kɛru ka nuku tia

8

¹ Negibu sa kī i gia nge mɛ Gusunɔn durom mu sɔsira Yesun yigbenu sɔɔ Masedɔniɔ.

² Ba laakari mɛeribu wa nɔni swāaru sɔɔ. Adama ben nuku doo bakabu dera ba kɛru wɛ ka nuku tia, baa mɛ ben sɔara kpɔ. ³ Na bu seeda diiya ma ba wɛ ka ben gɔru kīru mɛn nɔru ba koo kpɔ, ba mam wɛ n kere mɛ.

⁴ Ba sun suuru kana gem gem su ka de ba n bɔnu mɔ sɔmbu teni sɔɔ naanɛ dokeobun sɔ.

⁵ N kooru n kere ye sa raa yīyɔ. Ba gina ben tii Yinni wɛ, ba sun wiru kpīiya ka Gusunɔn kīru. ⁶ Yen sɔna sa Titu kana u da bɛɛn mi u durom mɛn sɔmburu dakura nge mɛ u raa gbia u tu torua. ⁷ I dam mɔ kpuro sɔɔ, naanɛ dokebu ka gari gerubu ka yɛru ka hania baka ka bɛsɛn kīru te i mɔ. Yen sɔna sa kī i n maa dam mɔ durom sɔmbu te sɔɔ.

⁸ Na ñ bɛɛ yiiremɔ, adama gabun haniawa na bɛɛ sɔmɔ kpa i ka bɛɛn kīrun gem mɛeri nge mɛ mu nɛ. ⁹ Domi i bɛsɛn Yinni Yesu Kīrisin durom yɛ, wi u sɔa dukiagii ma u tii kua sɔaro bɛɛn sɔ kpa win sɔa te, tu ka bɛɛ ko dukiagibu.

¹⁰ Yen sɔ, na bɛɛ nɛn bwisikunu sɔmɔ gari yi sɔɔ. N wā i da wuswaaɔ ka ye i ginakuu torua, bɛɛ be i gabu gbiiya sɔmbu te sɔɔ, n ñ mɔ ten kobu tɔna adama ka maa ten kīrɔ. ¹¹ N n mɛn na, i sɔmbu te dakuro tɛ. Nge mɛ i gɔru doke i ko ka kīru, i maa dakuro ka kīru nge mɛ bɛɛn mɔra nɛ. ¹² Domi à n ka kīru wɛ, wunen tiin mɔra Gusunɔ ra mɛeri u ka mwa, n ñ mɔ goon mɔru.

¹³ Na n̄ kī i w̄ari yāaru s̄o gabun alafian s̄s, adama n̄ ween̄wa m̄aru ta n̄ ne. ¹⁴ Saa yeni s̄o been̄ m̄ara kp̄a. Yen s̄s, i ko kp̄i i bu somi be ba yāaru m̄a, kpa beē i n̄ da maa yāaru bar̄o, ben m̄aru tā n̄ kp̄a, bu ka kp̄i bu beē somi. Nge m̄eya maru ta ko n̄ ka ne. ¹⁵ Nge m̄e Gusun̄n gari gerua, “Wi u gura n̄ kp̄a u n̄ saka sare. Wi u maa gura fiiko u n̄ saka k̄om̄ie.”

Titu ka win kpaasibu

¹⁶ Su Gusun̄o siara wi u dera Titu u beēn k̄iru m̄o nge m̄e bes̄en tii sa m̄o. ¹⁷ Domi u bes̄en yiirebu wura, win hania ya mam kp̄a sere u ḡru doke win tii u da beēn mi. ¹⁸ Sa maa bes̄egii goo ḡrim̄o ka wi sannu wi Yesun yigbenu kpuro nu siaram̄o Labaari gean s̄omburun saabu. ¹⁹ Yen biru Yesun yigbenu nu maa n̄n̄ ḡsa u ka sun ȳsiri bes̄en sanum m̄e s̄o, su ka durom s̄ombu te ko kpa Yinn̄n̄ tiin̄ yiiko ka bes̄en k̄iru tu s̄os̄sira.

²⁰ Sa kookari m̄o kpa goo u ku raa sun taar̄e w̄e gobi beke yin̄ nenubun s̄s yi ba sun n̄omu berie. ²¹ Sa k̄i su ḡa geenu ko, n̄ n̄ m̄o Yinn̄n̄ noni s̄o t̄ona adama ka maa t̄ombun mi.

²² Sa bu ḡorio ka bes̄egii goo kpa win laakari sa m̄era n̄n̄ dabinu, sa maa wa u s̄a haniagi. Adama t̄e win hania ya s̄osi ȳn̄ s̄s u beē naan̄e s̄a gem gem. ²³ N n̄ Titun̄ s̄n̄ na, u s̄a nen̄ beruse wi u ka man s̄omburu m̄o beēn suunu s̄o. N n̄ maa be ba n̄n̄ ȳsir̄in̄ s̄n̄ na, ba s̄a Yesun yigbenun̄ ḡorobu be ba Kirisi beere w̄em̄o. ²⁴ Yen s̄s, i bu s̄os̄io ma i bu k̄i ka gem, kpa Yesun yigbenu nu n̄ ȳe ma sa gem m̄o su ka woo kana beēn s̄s.

Somiru naane dokeobun s̄s

9

¹ N n̄ maa s̄a tilasi n̄ ka beē tireru yorua somirun̄ s̄s te ba naane dokeobu m̄orisiamme. ² Domi na beēn k̄iru ȳe, na maa Mased̄onigibu woo kane beēn s̄s na nee, naane dokeo be ba w̄a Ger̄ekiban̄ tem̄o ba somirun̄ s̄oru kpa saa ginakun̄ di. Beēn hania ya ben dabiru kookari koosia. ³ Ka me, na beē bes̄egii beni ḡoriamme kpa bes̄en woo kanabu beēn s̄s gari yini s̄o bu ku ko kam. Na k̄i i n̄ s̄oru s̄a nge m̄e na gerua. ⁴ N kun̄ me, Mased̄onigibu gabu b̄a n̄ man ȳsir̄im̄o, ma ba deema i n̄ s̄oru s̄a, sekura koo sun mwa bes̄en toro sin̄ ten̄ s̄s. Kaa maa sere gere beē? ⁵ Yen s̄na n̄ man w̄ere n̄ bes̄egii beni kana bu man gb̄iia beēn mi bu ka k̄e geeru s̄oru ko t̄en̄ n̄o mw̄eru i kua k̄o. Nge m̄eya ta ko ta n̄ yii kpa tu s̄os̄i ma i w̄em̄o ka k̄iru, n̄ n̄ m̄o ka ḡru swiini.

⁶ I n̄ ȳe ma wi u duura fiiko, fiikowa u koo ḡe. W̄i u maa duura n̄ kp̄a, u koo ḡe mu n̄ kp̄a. ⁷ N n̄ men̄ na, n̄ weene baawure u w̄e nge m̄e u ḡru doke, n̄ n̄ m̄o ka ḡru swiini, n̄ kun̄ me, ka tilasi. Domi wi u w̄em̄o ka nuku

tia, Gusun̄o u ȳero k̄i. ⁸ U koo maa kp̄i u beē durom bwese ka bweseka kpuro w̄e n̄ banda kpa i n̄ ka baayere kpuro m̄o baadomma ȳn̄ bukata i m̄o, kpa n̄ maa beē tia n̄ kp̄a i ka s̄om̄ geenu kpuro ko. ⁹ Nge m̄e Gusun̄n̄ gari yi gerum̄o,

“U win dukia tambu yabua.

U s̄arobu k̄enu w̄e ka nuku tia.

Win gem mu ko n̄ w̄aawa ka baadommao.”

¹⁰ Gusun̄o wi u wuko bweseru w̄em̄o u duure, ka dianu u ka di, wiya u koo beē bweseru kpuro w̄e t̄en̄ bukata i m̄o, kpa u tu kpiisia, kpa beēn gem mu bii dabinu ma. ¹¹ U ko n̄ da beē dukia w̄e ye ya koo t̄uri i ka k̄eru w̄e baadomma ka nuku tia. T̄on̄ dabinu koo maa Gusun̄o siara beēn k̄enun̄ s̄s. ¹² Domi s̄ombu te i m̄o ta naan̄e dokeobun bukata yibiam̄o. N n̄ ye t̄ona, ta maa derim̄o t̄on̄ dabinu nu Gusun̄o siaram̄o. ¹³ S̄ombu tera ta koo s̄os̄i nge m̄e i s̄a kpa dabiru bu ka Gusun̄o beere w̄e beēn mem̄ n̄obun s̄s bi i ka Kirisin̄ Labaari gea naane doke. Ba koo maa n̄n̄ beere w̄e ȳn̄ s̄s i beēn m̄aru b̄onu kua ka nuku tia ka be, ka maa tambu kpuro. ¹⁴ Ba koo beē kanaru kua ka k̄i bakaru durom bakam men̄ s̄s m̄e Gusun̄o u beē kua. ¹⁵ Su Gusun̄o siara win k̄erun̄ s̄s te ta n̄ ka n̄o geruo.

P̄olu ka tii yinam̄o

win s̄omburun̄ s̄s

10

¹ Ne P̄olu nen̄ tiwa na ka beē ȳa, ne wi ba nee na ra tii kawe n̄a n̄ w̄a beēn mi, kpa na n̄ ka beē w̄eruḡo gari m̄o n̄a n̄ ka beē toma. Na beē kanam̄o ka Kirisin̄ daa laakari t̄eruḡia ka win t̄on̄ geeru, ² i ku de n̄ ka beē w̄eruḡo gari ko sanam̄ m̄e ko na n̄ w̄a beēn mi. Domi na ȳe ma kon̄ kp̄i n̄ bu w̄eruḡo s̄os̄i be ba gerum̄o sa s̄im̄owa ka wasin̄ baa. ³ Geema sa w̄a wasi s̄o, adama sa n̄ tabu m̄o ka wasin̄ tabu ȳanu. ⁴ Domi tabu ȳa ni sa ka tabu m̄o, nu n̄ s̄a handuniagin̄u, nu s̄awa Gusun̄n̄ tabu ȳa damgin̄u ni nu ra gb̄aranu suriri. Sa t̄onun̄ bwisiku torarugin̄u kpeerasiam̄o, ⁵ ka tii suabu kpuro bi t̄omba m̄o bu ku ka Gusun̄o gia. Sa t̄ombun̄ bwisikunu kpuro d̄are m̄o nu ka wa nu Kirisi mem̄ n̄owa. ⁶ Sa maa s̄oru s̄a su ka mem̄ n̄o sariruḡii baawure seeyasia sanam̄ m̄e beē kpuro i mem̄ nua.

⁷ I ku yam̄ m̄eri w̄oru w̄rukum̄. Goo ù n̄ tii garisi Kirisigii, u maa yeni bwisikuo win tii s̄o. Nge m̄e wi, u s̄a Kirisigii, m̄eya bes̄en tii sa maa s̄a Kirisigibu. ⁸ Domi na n̄ sekuru wasi, baa nen̄ woo kanabu b̄u n̄ kp̄a fiiko woodan̄ s̄s ye Yinni u sun w̄e su ka beē t̄as̄isia, n̄ n̄ m̄o su ka beē sura. ⁹ Na n̄ k̄i n̄ s̄are nge na beē narum̄o ka nen̄ tirenu. ¹⁰ Domi ba nee, nen̄ tirenu b̄obu, nu maa s̄e, adama n̄a n̄ w̄a beēn suunu s̄o na n̄ dam̄ m̄o, nen̄ gari geru gerusu kun̄ maa beere m̄o. ¹¹ Wi u yeni

gerumɔ u n yɛ ma ye sa yorumɔ tirenu sɔɔ sanam me sa toma, tia yera mi ka ye sa ko ko sanam me sa wāa mi.

¹² Geema, sa ñ kākɔ su ka bu tii yīsina, ñ kun me su ka bu tii weesina be ba ben tiin gea gerumɔ. Ba ñ bwisi mɔ domi ba ben tiin yīrutia kua bu ka tii yīre, ba maa ben tii tiine weesinamɔ. ¹³ Sa ñ woo kanamɔ gāanun sɔ ni nu kun wāa besen sɔmburun ayero, adama sa ko kpī su woo kana besen sɔmburun swaa sɔɔ ye Gusunɔ u sun sure ye ya ka sun da sere beɛn mi. ¹⁴ Sa ñ besen sɔmburun swaa sare, yɛn sɔ sa tura sere beɛn mi. Domi ka gem sa tura beɛn mi sa ka beɛ Kirisin Labaari gea naawa. ¹⁵ Nge meya sa ñ besen sɔmburun swaa saramɔ, sa ñ maa woo kanamɔ gabun sɔmburun sɔ. Adama sa yīyo ma beɛn naane dokebu koo sosi kpa su kpī su sɔmburu ko te ta teni dam kere beɛn suunu sɔɔ sa kun swaa sare ye Gusunɔ u sun sure. ¹⁶ Yen biru sa ko kpī su ka Labaari gea sara beɛn wuswaaɔ kpa sa kun woo kanamɔ gabun sɔmburun sɔ te siba kua ben tiin ayero.

¹⁷ Nge me Gusunɔn gari gerumɔ, “Wi u woo kanamɔ u woo kana Yinnin sɔ.” ¹⁸ Domi n ñ mɔ wi u win tiin gea gerumɔwa, ba koo siara sere win gea Yinni u gerumɔ.

Polu ka goro weesugibu

11

¹ Na kī i ka man temana nen wiiraru sɔɔ fiiko. Geema, i ka man temane. ² Na nisinu mɔ beɛn sɔ ni nu wee Gusunɔn min di, domi i s̄aa nge wɔndia wi u kun durɔ yɛ, wi na durɔ turo k̄a. Durɔ wiya Kirisi. ³ Adama nge me waa ya Efa torasia ka yen bwisi weesugii, na wurure beɛn bwisikunu na ku raa ko k̄osunu kpa nu gosira nu doona saa naanen di ye i mɔ beɛ ka Kirisin gbinnaa sɔɔ. ⁴ Domi i ku ra yine goo ù n na u beɛ Yesu tukon gari s̄omɔ. I maa s̄oru s̄aa i ka hunde tuka mwa ye i ñ daa mwɛ. I kpaam kī i labaari tuka wura ye i ñ daa wure.

⁵ Na tamaa gāanu sari ñi sɔɔ beɛn goro gisonko be, ba man kere. ⁶ Baa me gari geru gerusu ka man s̄e, n ñ mɔ na ȳeru bie nge me sa beɛ s̄os̄i kpasasa kpuro sɔɔ.

⁷ Ye na beɛ Gusunɔn Labaari gea n̄os̄ia na ñ k̄osiaru garu mwɛ. Na tii kawa n ka beɛ sua wallo. Ye na kua me na torawa? ⁸ Na dera Yesun yigbenu ganu man gobi k̄osia. Na sibu begia mwaari n ka beɛ somi. ⁹ Sanam me na wāa beɛn mi, n̄a n gāanun bukata mɔ, n ku ra ka ko beɛn goon s̄omunu, domi besegii be ba na Mased̄anin di ba ka man ye kpuro naawa ȳen bukata na mɔ. Na tii nenua kpuro sɔɔ kpa na kun s̄aa beɛn s̄omunu. Meya ko na n maa tii n̄eni. ¹⁰ Ka Kirisin gem me mu wāa ne sɔɔ, na beɛ s̄omɔ ma goo sari wi u koo man yinari n woo kana gari yinin s̄o Gerekiban

tem kpuro sɔɔ. ¹¹ Mban s̄ona. I tamaa na ñ beɛ kī? Gusunɔwa yɛ.

¹² Nge me na m̄ɔ t̄ɛ, meya ko na n m̄ɔ kpa n bu swaa gane be ba kasu bu woo kana bu neɛ, beɛ ka be, sa s̄awa tia. ¹³ Domi t̄an be, ba s̄aa goro weesugibu, be ba ra gabu n̄eni w̄oke, ma ba tii sokumɔ Kirisin gorobu. ¹⁴ Gāanu sari mi, ni nu biti mɔ domi Setam tii koo kpī u tii ko nge yam bururam gorado. ¹⁵ N n men na, biti gaa sari win s̄om kowobu b̄a n tii kua nge gem s̄om kowobu. Adama ba koo ben are wa nge me ben kookoosu s̄aa.

N̄eni swāa te Polu wa

win gora sɔɔ

¹⁶ Na kpaam gerumɔ goo u ku man meeri nge wiuro. Adama ñ n man meera wiuro, i man wuro nge me, kpa ne maa n woo kana fiiko. ¹⁷ Ye kon gere t̄ɛ, ya ñ wee Yinnin min di. Adama na ye gerumɔwa ka toro sindu domi na ȳe ma kon kpī n woo kana. Na gari gerumɔ nge wiuro. ¹⁸ Ȳen s̄o gabu dabinu ba wasin s̄o woo kanamɔ, nen tii kon maa woo kana. ¹⁹ Beɛ be i bwisi mɔ, i ra ka wiirobu temane. ²⁰ I maari ba beɛ kuamme nge yobu, ma ba beɛ gbenima ma ba beɛ taki dima ma ba beɛ gemmɔ ma ba beɛ baari soomɔ. ²¹ Sekura man m̄ɔ n ka beɛ s̄o ma dama ne na kun m̄ɔ n ka beɛ kua me.

Ka me, goo ù n toro sindu mɔ na maa mɔ nen tii. Na gari saarimɔ nge wiuro. ²² Ba s̄aa Yuuba? Meya maa nen tii. Ba s̄aa Isireliba? Meya maa nen tii. Ba s̄aa Aburahamun bweseru? Meya maa nen tii. ²³ Ba s̄aa Kirisin s̄om kowobu? Na bu kere te sɔɔ. Nen gari yi, wiira gariya. Na sɔmburu kua na bu kere, ba man p̄iris̄om doke n bu kere, ba man seni so na ñ yen geeru ȳe. N̄an dabinu na ḡo turuku kua. ²⁴ N̄on n̄obuwa Yuuba ba man seni n̄o weeru tia sari so. ²⁵ Ba man d̄aa so tia tian n̄on ita. Ba man kpenu kasukure n̄on teeru. N̄on itawa beɛn goo ga nim diira, ma n̄on teeru na w̄ari nim s̄o na wāa mi bururun di sere sisiru bururu. ²⁶ Nen sanum dabinu s̄o na ra n wāa kari s̄o daa bakanun s̄o ka swaa diobun s̄o, gas̄o nen tiin bweseru s̄o, gas̄o t̄an tukobun mi, gas̄o wuu s̄o, gas̄o ḡbaburɔ, gas̄o nim w̄oku s̄o, gas̄o maa be ba s̄are naane dokeobun mi. ²⁷ Na s̄om danginu kua, na maa wahala wa. Na dom s̄era n̄on dabinu. Na ḡoru ka nim n̄oru wa. Na d̄ianu bia n̄on dabinu. Wooru ka terera man deema. ²⁸ Ye ya tie na ñ yen gari m̄ɔ ma n kun m̄ɔ gari yi na s̄awa baadomma, yiya Yesun yigbenu kpuron bwisikunu. ²⁹ Goo ù n dam bie na ra n maa dam biewa. B̄a n goo sokurasia, n da man meniwa.

³⁰ Ȳa n kua tilasi n ka woo kana, nen dam sarirun s̄ona kon woo kana. ³¹ Gusunɔ, Yinni Yesun Baaba, wi n weene bu siara ka baadomma, u ȳe ma na ñ weesu m̄ɔ. ³² Sanam me na wāa Damasio, wuu ȳero

wi sina boko Aretasi u yi, u dera ba wuun konnɔsu kɛnuɔ bu ka man mwa. ³³ Adama ba man yara saa gb̄arun fenentɔn di ka bireru. Nge meya na ka n̄n kisirari.

Kāsinu ka s̄ōsi ni Pɔlu wa

12

¹ Na n̄ kon ko na kun woo kanɛ baa mɛ n̄ n̄ wā. Tɛ kon kāsinu ka s̄ōsinun gari ko ni Yinni u man s̄ōsi. ² Na Kirisigii goo yɛ wi ba suare sere Gusunɔ wallo n̄ w̄ō w̄okura nne tura gis̄o. Ba tɛ wi suawa ka gem? Nge u kāsawa. Gusunɔ turowa yɛ. ³ Meya na yɛ ma ba dur̄o wi sua sere Gusunɔn mi. Na maa wure na gerum̄o, ba n̄n suawa ka gem? Nge u kāsawa. Gusunɔ turowa yɛ. ⁴ Miya u gari nua yi yi n̄ weene t̄onu u gere, yi u n̄ mam kp̄ɛ u gere. ⁵ Kon dur̄o win s̄ō woo kana. Adama na n̄ n̄n t̄in s̄ō woo kanam̄o, ma n̄ kun m̄o n̄n dam sarirun s̄ō. ⁶ Baa n̄ n̄ woo kanabu kī, na n̄ kon ko wiiro domi geeya kon gere. Adama na n̄ wuram̄o n̄ woo kana kpa goo u ku raa man m̄eri n̄ kere nge mɛ u man waam̄o, n̄ kun mɛ, nge mɛ u n̄m̄o n̄n n̄on di.

⁷ Adama n̄ ku ka tii sua s̄ōsi nin kp̄arun s̄ō, bararu gara man wori nge s̄aka nen wasi s̄ō. Ta na nge Setam s̄om̄o tu ka man so kpa tu man yinari n̄ tii sua. ⁸ Na Yinni kana tia tian n̄n ita bara ten s̄ō u ka man tu wunari. ⁹ U man wisa u n̄e, win durom mu man tura domi win dam mu ra s̄ōsire sanam mɛ na n̄ dam m̄o. N n̄ men na, na kīru bo n̄ ka nen dam sariru woo kana kpa Kirisin dam mu n̄ man w̄asi. ¹⁰ Yen s̄ōna na nuku dobu m̄o dam sariru s̄ō ka w̄oma ka nuku sankiranu ka n̄ni sw̄aru, ka maa wururabu ye na s̄ōwa Kirisin s̄ō. Domi sanam mɛ na n̄ dam m̄o, sanam meya na s̄ā damgii.

Pɔlu u ka Korintigibu wurure

¹¹ Na gari m̄o nge wiiro, adama tilasiwa i man kua. Bɛeya n̄ weene i n̄n gea gere. Domi baa n̄ kun s̄ā ḡanu, b̄een ḡoro gisonko be, ba n̄ man kere. ¹² Kookoo si su s̄ōsim̄o ma na s̄ā ḡoro, su kora b̄een suunu s̄ō ka suuru baka. Siya ȳrenu ka s̄om maamaakigia ka s̄om damginu. ¹³ Mba s̄ōra i n̄ somiru wa ta tura nge Yesun yigbenu ganu ma n̄ kun m̄o ye na kun kue b̄een s̄omunu baasi. I man tora te suuru kuo.

¹⁴ Wee na s̄ōru kpa n̄ ka kpm na b̄een mi n̄n itase, na n̄ kon maa ko b̄een s̄omunu. Bɛeya na kī, n̄ n̄ m̄o b̄een gobi. Domi n̄ n̄ bibun baa bu ka gobi kasu yi ba koo ka ben m̄w̄obu n̄ōri, m̄w̄obun baawa bu ka ben bibu n̄ōri. ¹⁵ N̄n nuku doba n̄ ka n̄n m̄oru kpuro di kpa n̄ ka n̄n tii tii dendi b̄een hunden s̄ō. N̄ n̄ b̄ee kīa n̄ kp̄ɛa, kī te i man kī ta koo kaarawa?

¹⁶ I wura ka gem ma na n̄ kue b̄een s̄omunu adama gaba n̄e na bwisi m̄o, na b̄ee taki di.

¹⁷ Nge na b̄ee diwa saa be na b̄ee ḡorian turon min di? ¹⁸ N̄na na Titu kana u da b̄een mi. Ka b̄esegii wi sanna, na bu ḡora. Titu u b̄ee taki di? N̄ n̄ ḡāa teena sa naa gire ne ka wi? Sa n̄ kookoo teesu kue?

¹⁹ I tamaa t̄ebun di sa ka tii yinam̄owa b̄een wuswaaɔ? Aawo, n̄ n̄ mɛ, n̄n kīnasibu. Gusunɔn wuswaaɔwa sa gari gerum̄o nge mɛ Kiri si u kī kpa i ka t̄asi. ²⁰ Na wurure sanam mɛ kon turi b̄een mi, kpa na kun b̄ee deeme nge mɛ na kī, b̄ee maa, kpa i kun man wa nge mɛ i kī. Na wurure sann̄osun s̄ō ka nisinu ka m̄oru ka kin̄nu ka w̄onnaa ka t̄on w̄inu ka tii suabu ka n̄o n̄e sariru. ²¹ Na wurure Gusunɔ u ku raa man kawe b̄een wuswaaɔ sanam mɛ kon kpm na b̄een mi, kpa n̄ ku ra sw̄i t̄on dabirun s̄ō be ba raa tora ma ba n̄ ḡōru gosie saa ben daa disinugian di, ka k̄ō m̄ennabu tantanaru s̄ō, ka daa b̄eret̄eke ye ba ra raa ko.

Kir̄o d̄aaka ka t̄abiribu

13

¹ N̄n itasewa na sisi b̄een mi. Nge mɛ Gusunɔn gari gerum̄o, “M̄em mɛ ba koo t̄onu sie kpuro, n̄ weene t̄onu yiru n̄ kun mɛ t̄onu ita bu m̄en seeda di.” ² Kon bu kir̄o ko be ba raa tora ka be ba tie kpuro. Na mam bu koore k̄o sanam mɛ na w̄āa b̄een mi n̄n m̄eruse. Na maa wure na m̄o ye na w̄āa n̄ toma. Sanam mɛ kon kpm na b̄een mi kon s̄̄esia. ³ I kī n̄ b̄ee s̄ōsi ma Kiri si gari gerum̄o n̄n min di. N n̄ men na, i ko i wa. N̄ n̄ m̄o Kiri si s̄ā dam sarirugii b̄een mi, u win dam s̄ōsim̄owa b̄een suunu s̄ō. ⁴ Geema, ba n̄n kp̄are d̄āa bunanaru s̄ō win dam sarirun s̄ō, adama u wasi Gusunɔn dam saabu. Sa maa s̄ā dam sarirugibu b̄ee ka win gbinn̄aa s̄ō, adama s̄ā n̄ na b̄een mi, i ko wa ma sa wasi ka wi Gusunɔn dam saabu.

⁵ I laakari koowo kpa i tii w̄eri i wa i n̄ naane doke ka gem. I n̄ tuba ma Yesu Kiri si w̄āa b̄ee s̄ō? Nge i wa ma i n̄ tura mɛ. ⁶ Ka mɛ, na ȳiyo i ko tubu ma b̄ese sa tura ka gem. ⁷ Sa Gusunɔ kanam̄o i ku ka k̄ōsa gaa ko. N̄ n̄ m̄o sa kī su s̄ōsi ma sa tura, adama gea sa kī i n̄ da ko, baa n̄ n̄ s̄āre nge b̄ese sa kpana. ⁸ Domi sa n̄ dam m̄o su ka gem k̄ōsa kua, ma n̄ kun m̄o su mu gea kua. ⁹ Besen nukura ra n̄ do s̄ā n̄ kua dam sarirugibu sanam mɛ i s̄āa damgibu. Meya maa sa bikiam̄o besen kanaru s̄ō i ko t̄on yebunu. ¹⁰ Yen s̄ōna na b̄ee yoruumme m̄in di na toma, kpa n̄ n̄ tunuma, n̄ ku ka b̄ee s̄̄esia ka wooda ye Yinni u man w̄e n̄ ka b̄ee t̄asisia, n̄ n̄ m̄o n̄ ka b̄ee sura.

¹¹ Tɛ negibu, i n̄ nuku dobu m̄o. I kookari koowo i ka ko t̄on yebunu i n̄ dam k̄ēnam̄o. I n̄o tia koowo, i n̄ w̄āa alafia s̄ō. Gusunɔ u ko n̄ w̄āa ka b̄e, wi, wi u s̄āa k̄irugii ka alafiajii.

¹² I t̄abirino ka kīru.

Naane dokebu kpuro ba b̄ee t̄abura.

¹³ Yinni Yesu Kirisin durom ka Gusunon
kiru ka Hunde Deeron mennabu n ka be
kpuro waa.

TIRE TE PŌLU U GALATIGIBU KUA

Galatigiba Pōlu u tire te kua. Galatin tem mā kpā. Giso, tem mēya ba sokumō Turuki. Pōluwa u gbia u waasu da tem mi, Gərobun Kookoosu wiru 13 ka 14. Yen biru, Yuu gaba na ba bu sōsi tukunu sōsimō ni nu sāa Yuuban deema. Niya, bango kobu ka woodan mēm nōobu. N deema Pōlu u raa Galatigibu sōwa tokereke ma goō sari wi u koo win toranun suuru wa Gusunōn mi ma n kun mō yēro u gōru gōsia ma u Yesu naanē doke. Ye Pōlu u nua ma naanē dokeobu ba wuramō Yuuban sōsi ni sō, yera biti nūn mwa too, wiru 1:6 ka 4:20. Yen sōna u tire teni yorua ka mōru u ka bu kirō ko Yuuban sōsi nin sō. Domi sōsi nin bweseru nu n sāa Gusunōginu.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-5.
2. Labaari Gea ya sāawa tia, wiru 1:6-10.
3. Pōlu u ka tii yinamō, wiru 1:11n di sere wiru 2:21.
4. Naanē dokebu ka Gusunōn durom sōna tōnu u koo gem wa, wiru 3n di sere wiru 4.
5. Naanē dokeon tii mōru, wiru 5:1n di sere wiru 6:10.
6. Kirō dāaka ka tōbiribu, wiru 6:11-18.

Tōbiribu

¹⁻⁵ Bēe Yesun yigbenugibu, bēe be i wāa Galatin temō, nē ka besegibu kpuro be sa wāa sannu, sa bēe tōbura. Gusunō Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēe durom kua kpa bu bēe alafia kē. Yesu Kirisi wi, u tii wē besen toranun sō u ka sun wōra saa handunia kōsa yen nōman di, Gusunō besen Baaban kīru sō. Wiya u yiiko mō sere ka baadommaō. Ami.

Nēna Pōlu. Yesu Kirisiwa u man soka n ka ko win gəro, wi ka Gusunō Baaba, wi u nūn seeya gərin di. N n mō tōmba ba man soka, nēn sokura kun nē saa tōnu goon min di.

Labaari gea gaa maa sari

⁶ N man biti kua, wee, i yēro derimō fuuku fuuku wi u bēe soka ka Kirisin durom, ma i kī i Labaari gea gaa swīi. ⁷ Sā n gem gerumō, Labaari gea gaa maa sari. Gaba gesi bēen laakari burisinamōwa, ma ba kī bu Kirisin Labaari gea gōsia. ⁸ Adama baa besen tii, n kun mē gōrado wi u na wallun di, ū n bēe Labaari gea tuka waasu kua, ye ya n sāa ye sa bēe sōwa bu nūn bōrusio. ⁹ Sa raa gerua, na maa wure na gerumō, goō ū n bēe gari tuki waasu kua yi yi n sāa yi i mwa kō, bu nūn bōrusio.

¹⁰ Na tōnun siarabu kasu ka gari yini? Aawo, Gusunōn siaraba na kī. Na kookari mō n ka ko ye n koo tōmbu dore ro? Aawo. Nā n

kī n ko sere ka tē ye n tōmbu doremō, na n ko na n sāa Kirisin yoo.

Nge mē Pōlu u ka kua gəro

¹¹ Nēgibu, na bēe sōmō ma Labaari gea ye na kparamō ya n sāa tōnugia. ¹² Na n ye mwe tōnun min di, goō kun maa man ye keu kue, Yesu Kirisiwa u man ye sōsi.

¹³ I nua nge mē nēn wāara raa sāa sanam mē na Gusunō sāmō nge mē Yuuba ba ra ko. Na ra n Gusunōn yigberu nōni sōmō n banda n ka tu kam koosia. ¹⁴ Nēn sikadoban komarun kīrun sōna na nēn Yuusi dabiru gbiiri Yuuban sāaru sō be ba sāa nēn saaraba.

¹⁵ Adama Gusunō u man gōsa ba sere man mara ma u man soka win durom sō. ¹⁶ Ma sanam mē u gōru doke u man win Bii sōsi kpa n ka tōn tukobu win Labaari gea waasu kua, na n de tōmbu gabun mi bu ka man bwisi kē. ¹⁷ Na n maa de Yerusalemuō n ka bu wa be ba gbia ba kua Yesun gərobu na sere kua gəro. Adama na yande dawa Daarububan tem sō. Min diya na maa wura Damasiō. ¹⁸ N te n kua wōō ita na sere Yerusalemu da n ka Piēē gia, ma na sina win mi sō wākura nōobu. ¹⁹ Na n maa gəro goō wa mi, ma n kun mō Yakōbu, Yinnin wōnō.

²⁰ Ye na yorumō, gema. Gusunōwa sāa nēn seedagii nā n weesu mō.

²¹ Yen biru na Sirin tem da ka Silisin tem. ²² Sanam mē, Kirisin yigbe ni nu wāa Yudeaō nu n gina man waare. ²³ Ba gesi nua ma wi u raa bu nōni sōmō, u tē Yesun faaban gari waasu mō, yi u raa kī u kam koosia. ²⁴ Ma ba Gusunō siara nēn sō.

Pōlu ka gəro be ba tie

2

¹ Wōō wākura nēn biru ma sa kpam wura Yerusalemuō, nē ka Baanabasi. Sa maa Titu sua u ka sun da. ² Na n yen sō Gusunō u man sōsi ma n weene n da. Nē ka wirugibu tōnawa sa mēnna, ma na bu Labaari gean gari tubusia yi na ra tōn tukobu waasu kue, domi na n kī nēn sēmburu te na raa kua, n kun mē te na mō tē, tu kam ko. ³ Baa mē Titu nēn kpaasi u sāa Gerekī, ba n nūn tilasi kue u ka bango ko. ⁴ Adama tōmbu gabu be ba n sāa begibu ka gem, ba dua besen wuuro ma ba kī bu nūn bango ko. Ba na gbenum nge korumōtō kowobu bu ka besen tii mōru mēeri te Kirisi Yesu u sun wē. Ba kīwa su wure su ko yobu. ⁵ Adama sa n ben gari wure baa fiiko yēn sō sa kī Labaari gean gem mu n wāa bēen suunu sō.

⁶ Ma be ba sāare wirugibu, n n man gāanu sāa ye ba sāa domi Gusunō kun tōnun wuswaa mēera. Wirugii be, ba n man gari gēe sosie. ⁷ Adama ba wa ma Gusunō u man Labaari gea nōmu sōndia tōn tukobun sō nge mē u Piēē ye nōmu sōndia Yuuban sō. ⁸ Domi

wi u Piee dam wē u ka ko goro Yuuban s̄s, wiya maa man dam wē n ka ko goro t̄n tukobun s̄s. ⁹ Ma sanam me Yakōbu ka Piee ka Yohanu, be ba s̄a nge yigberun gbereba, ba nen k̄eru tuba te ba man wē, ba wura ma ne ka Baanabasi, sa kua begibu. Ba maa wura su da t̄n tukobun mi, kpa be, bu maa da Yuuban mi. ¹⁰ Adama ba sun kana su ben s̄arobu yaaya. Na maa kookari kua na ka kua me.

Pōlu u Piee gerusi Antioisio

¹¹ Sanam me Piee u na Antioisio na n̄n gerusi n̄ni ka n̄ni ȳen s̄s u taare m̄. ¹² Gabu be Yakōbu u ḡara mi, bu sere tunuma, Piee u ra raa di ka t̄n tuko naane dokeobu sannu. Adama ye t̄n be, ba tunuma ba kpa, u tii gawa ma u n̄ maa dim̄ ka be bangon woodan s̄s. ¹³ Ma Yuu gaba maa murafitiru kua ka wi sannu sere ba Baanabasin tii gawe ben murafiti te s̄s. ¹⁴ Ye na wa ma ba n̄ s̄im̄ ka ḡoro tia Labaari gean gem s̄s, na Piee s̄ōwa be kpuron wuswaā na nee, wune Yuuwa ma a m̄ nge t̄n tuko, n n̄ m̄ nge Yuu. N n̄ men na, am̄na a ka t̄n tukobu gawam̄ bu ko nge Yuuba.

Yuuba ka t̄n tukobu

ba faaba m̄ naane dokebun s̄s

¹⁵ Ka geema, beɛe Yuubara, n n̄ m̄ t̄n tuko be ba s̄a durumgibu, domi Yuubara ba sun mara. ¹⁶ Ka me, sa ȳe ma t̄nu u koo gem wa Gusun̄n wuswaā ù n̄ Yesu Kirisi naane doke, n n̄ m̄ ka wooda nenubu. Beɛe maa, sa Yesu Kirisi naane doke su ka gem wa Gusun̄n wuswaā, n n̄ m̄ ka wooda nenubu. Domi goo sari wi Gusun̄n koo gem wē ȳen s̄s u wooda mem̄ n̄ōwa. ¹⁷ T̄e besen tii s̄a n̄ s̄ōsira torobu nge me t̄n tukobu ba s̄a ȳen s̄s sa gem kasu saa Kirisin min di, n n̄ men na, Kirisin s̄ambura ta toraru sosim̄? Su ku wa me. ¹⁸ Domi n̄ n̄ ye na raa sura bana, na tii s̄ōsim̄ toro. ¹⁹ Adama n̄ n̄ woodan s̄n na, ya n̄ maa dam m̄ nen w̄llo, yen tiiwa ya man go kpa na n̄ ka w̄aru m̄ Gusun̄n wuswaā. Ba man kpare d̄aru s̄s ka Kirisi sannu. ²⁰ Yen s̄na n̄ n̄ maa m̄ nena na wasi, Kirisiwa u w̄aru dim̄ ne s̄s. Ma w̄a te na dim̄ t̄e, na tu dim̄wa ka naane dokebu Gusun̄n Bii s̄s wi u man k̄ia ma u win w̄aru wē nen s̄s. ²¹ Na n̄ Gusun̄n durom kam koosiam̄. Domi t̄nu ù n̄ gem waam̄ Gusun̄n mi saa woodan di, Kirisin goo kua kam.

Wooda ka naane dokebu

3

¹ Beɛe Galatigibu laakari sariba! Beɛe be ba s̄ōwa kpasasa nge me ba Yesu Kirisi kpare d̄aru s̄s, wara u beɛe dobuu. ² I man ḡa tee nini s̄ōw̄. I Gusun̄n Hunde mwa wooda nenubun s̄s? Nge Labaari gean s̄s ye i nua ma

i naane doke. ³ Am̄na i ka laakari bia me. I torua ka Gusun̄n Hunde. Mai k̄i i dakura ka beɛen tiin dam? ⁴ I n̄ni sw̄a te kpuro wawa kam? Aawo, n n̄ kam. ⁵ Ye Gusun̄n u beɛe win Hunde wē, ma u s̄m maamaakiginu m̄ beɛen suunu s̄s, u m̄ ȳen s̄s i wooda mem̄ n̄ōwa? Nge ȳen s̄s i Labaari gea nua ma i ye naane doke.

⁶ Nge me ba yorua, “Aburahamu u Gusun̄n naane doke, yen s̄na Gusun̄n u n̄n garisi gemgii.” ⁷ Yen s̄s, i de i n̄ ye ma be ba Gusun̄n naane doke beya ba s̄a Aburahamun bibu. ⁸ Gusun̄n gari yi raa gerua ma Gusun̄n u koo t̄n tukobu gem wē naane dokebun s̄s. Yen s̄na yi Aburahamu Labaari gea waasu kua yellun di yi nee, “Wunen min diya Gusun̄n u koo bwesenu kpuro domaru kua.” ⁹ Aburahamu u Gusun̄n naane doke ma u domaru wa. Nge meya be ba maa Gusun̄n naane doke, ba koo domaru wa ka wi sannu.

¹⁰ Be ba woodan mem̄ n̄ōbu gbali ba bu b̄rusi. Domi ba yorua ba nee, “B̄rurowa wi u yina u woodan gari kpuro mem̄ n̄ōwa yi ba yorua.” ¹¹ T̄e ya s̄ōsira kpasasa ma goo kun gem waam̄ Gusun̄n wuswaā ka woodan mem̄ n̄ōbu, domi ba yorua ba nee, “Wi Gusun̄n u gem wē naane dokebun s̄s, wiya u ko n̄ w̄a.” ¹² T̄e, wooda ya n̄ ka naane dokebu dendim̄. Domi ba yorua ba nee, “Wi u ye kpuro mem̄ n̄ōwa, wiya u ko n̄ w̄a yen s̄s.”

¹³ Adama Kirisi u sun yakia saa woodan b̄rin di sanam me u kua wi ba b̄rusi besen s̄s. Nge me Gusun̄n gari yi gerum̄, “Baawure wi ba bw̄e d̄aru s̄s, u kua b̄ruru.” ¹⁴ Kirisi u kua me kpa Aburahamun domaru tu maa ka ko t̄n tukobugiru saa Yesu Kirisi win min di, kpa su ka Hunde mwa naane dokebun saabu win n̄ō mw̄eru Gusun̄n u sun kua.

Wooda ka n̄ō mw̄eru

¹⁵ Negibu, kon gari yi weesina ka ye tamba ȳe. T̄nu ù n̄ n̄ō mw̄eru kua u sire, goo kun kp̄e u tu seeya, goo kun maa tu sosim̄. ¹⁶ T̄e, Aburahamu ka win sikadobuwa Gusun̄n u n̄ō mw̄eru kua. Ba n̄ gerua sikadominu nge ba ka t̄n dabinu ȳa. Adama ba gerua sikadobu, yen tubusiana t̄n turo t̄na, wi u s̄a Kirisi wi. ¹⁷ Amenawa na k̄i n̄ gere. Gusun̄n u n̄ō mw̄eru kua ma u tu sire. T̄e, wooda ye ya na w̄ō neɛru ka tenan (430) biru, ya n̄ kp̄e yu n̄ō mw̄e te seeya, kpa Gusun̄n sire bi, bu ko kam. ¹⁸ Domi b̄a n̄ tubi dim̄ wooda nenubun s̄s, ba n̄ dim̄ n̄ō mw̄erun s̄s. Adama Gusun̄n u Aburahamu ye w̄ewa ka n̄ō mw̄eru.

¹⁹ N n̄ men na, mban s̄na ba wooda wē. Ba ye w̄ewa kpa kookoo si su kun s̄a Gusun̄n k̄iru su n̄ ka s̄ōsire sere Aburahamun sikadobu ge, gu ka na ḡen s̄s ba n̄ō mw̄eru kua. Wollun garadobara ba wooda ye tambu

nɔɔsia saa sɔmɔ goon min di. ²⁰ Adama tɔn turo ù n gāanu mɔ u n sɔmɔ goon bukata mɔ. Wee Gusunɔ turowa u nɔɔ mwɛɛ te kua.

Woodan yaasi

²¹ N n men na, wooda ya ka Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru sikirinamɔ? Su ku wa me. Domi bā n daa wooda wɛ ye ya koo kpī yu tɔnu wāaru wɛ, Gusunɔ u koo raa tɔnu gem wɛ saa woodan di. ²² Adama Gusunɔn gari gerumɔ ma tumbu kpuro ba wāa durum dam nɔmɔ, kpa kɛɛ tɛn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua ta n ka sāa be ba naane dokeguru yɛn sɔ ba Yesu Kirisi naane doke.

²³ Naane dokebuɔn saa yu sere na, wooda ya sun dɔɔɛ sāawa ya neni sere naane doke bi, bu ka sɔsira. ²⁴ Wooda ye, ya sun nenua sere Kirisi u ka tunuma, kpa Gusunɔ u sun gem wɛ naane dokebuɔn sɔ. ²⁵ Tɛ ye naane dokebuɔn saa ya tura, sa ñ maa wāa dɔɔɛ sɔɔ.

²⁶ Domi Yesu Kirisi sɔɔ bɛɛ kpuro i kua Gusunɔn bibu naane dokebuɔn sɔ. ²⁷ Meya bɛɛ kpuro bɛɛ be i kua Kirisigibu batemu sɔɔ i Kirisin daa sebua. ²⁸ Yen sɔna goo kun goo, Yuuba ka tɔn tukobu, yobu ka tii mɔwɔbu, tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu. Bɛɛ kpuro i sāa tia yɛn sɔ i gbinnɛ ka Yesu Kirisi. ²⁹ I n sāa Kirisigibu, i maa sāa Aburahamu sikadominu, i ko maa tubi di yɛn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua.

4

¹ Ye na gerumɔ wee. Bii wi u koo win baan tubi di, sanam me u gina sāa bii, u ñ yoo sanɔ gaa kere, baa me kpuro sāa wigia. ² Saa ye u sāa bii, tɔmba wāa be ba nūn neni, ba maa win wunanɔsu mɔ sere saa ye win baaba u nūn yiiya. ³ Nge meya n sāa ka bɛɛ. Sa raa sāa handunian būnun yobu. ⁴ Adama sanam me saa ya tura, Gusunɔ u win bii gɔrima. Tɔn kurɔwa nūn mara, u maa nūn marawa woodan nɔma sɔɔ, ⁵ kpa u ka bu yakia be ba wāa woodan nɔmɔ kpa su ko Gusunɔn bibu.

⁶ Gusunɔ u win Biin Hunde gɔrima bɛɛn gɔrusu sɔɔ u ka sɔsɔ ma win biba bɛɛ sa sāa. Hunde win saabuwa sa nūn sokuma, baaba. ⁷ N n men na, a ñ maa sāa yoo, a kua bii. Tɛ ye a ka sāa bii, Gusunɔ u maa nun kua tubi dio.

Galatigibun gari Pɔlu neni

⁸ Yellu i ñ Gusunɔ yɛ, ma i sāa gāanun yobu ni nu ñ sāa Gusunɔ. ⁹ Adama tɛ nge me i Gusunɔ wura, nge n mam nɛɛre, Gusunɔ u bɛɛ wura, amɔna i ka kī i gɔsira handunian būnun mi, ni nu ñ dam ka bɛɛɛ mɔ. Mban sɔna i kī i maa ko nin yobu. ¹⁰ I tɔnu ganun saria swī, ka suru ka tɔɔ bakanu ka wɔsu. ¹¹ Tɛ berum man mɔ nɛn sɔmburu kpuro tu ku raa ko kam te na kua bɛɛn sɔ.

¹² Na bɛɛ kanamɔ negibu, i bɛɛn tii dokeo nɛn ayɛɔ, domi na nɛn tii doke bɛɛn ayɛɔ. I ñ man gāanu tore. ¹³ Nge me i yɛ, ka wasin barara na bɛɛ Labaari gea waasu kua nɔn

gbiikiru. ¹⁴ Adama i ñ man gema, i ñ maa man yine, baa me nɛn bararu ta bɛɛ waabu tusa. I man mwawa nge me i ko Gusunɔn gɔrado mwa, ñ kun me Yesu Kirisi win tii. ¹⁵ I raa nuku dobu mɔ. Tɛ, mba n bɛɛ kua. Na kon kpī n bɛɛ seeda diiya ma, ñ n koo raa koora i ko i bɛɛn nɔni wuka i man kɛ. ¹⁶ Na kua bɛɛn yibere yɛn sɔ na bɛɛ gem sɔɔwa?

¹⁷ Tɔn be, ba bɛɛn kīru kasu, adama n ñ ka yaasi gea. Ba kī bu bɛɛ gɔwa bɛɛn min di, kpa i n ben kīru kasu. ¹⁸ Tɔnu ù n bɛɛn kīru kasu ka yaasi gea, gāa geena baadomma, n ñ mɔ sanam me na wāa ka bɛɛ tɔna. ¹⁹ Nɛn bii kinasibu, na kpam maa wahala mɔ nge tɔn kurɔ wi u marumɔ, sere Kirisin daa yu ka koora bɛɛ sɔɔ. ²⁰ Na kī na n wāa ka bɛɛ tɛ kpa n nɛn gere kɔsi. Na wāa bitani sɔɔ bɛɛn sɔ.

Agaa ka Saaraa

ba sāa gari yin weesinaa

²¹ I de n bɛɛ bikia, bɛɛ be i kī i n wāa woodan nɔmɔ, i ñ nua ye wooda ya gerumɔ? ²² Ba yorua ma Aburahamu u bii tɔn durɔbu yiru mara, turo ka kurɔ wi u sāa yoo, turo ka kurɔ wi u sāa tii mɔwɔ. ²³ Yoo wi, u win bii mara nge me tumbu kpuro ba ra ma, adama tii mɔwɔ wi, u win bii marawa ka Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru. ²⁴ Gari yini yi kua weesinaa. Kurɔ be yiru ba ka nɔɔ mwɛɛnu yiru weene. Teeru, te ta bibu marumɔ yoru sɔɔ, ta naamɔ saa Sinain guurun di, teya ta ka Agaa weene. ²⁵ Agaa wi, u sɔare nge Sinain guuru, Daarububan tem sɔɔ. U maa sāa nge Yerusalemu ye ya wāa tɛ, domi ya wāa yoru sɔɔ ka yen tumbu kpuro. ²⁶ Adama Yerusalemu ye ya wāa wɔllo, ya tii mɔ, ya maa sāa bɛɛn mero. ²⁷ Domi ba yorua, “A gɔru doro, kurɔ wune wi a ñ marure. A gbāro a kuuka ko ka nuku dobu, wune wi a ñ marubun wahala koore. Domi kurɔ wi ba raa deri,

u koo bibu ma n kere kurɔ wi u wāa ka durɔ.”

²⁸ Tɛ bɛɛ negibu, i sāa Gusunɔn nɔɔ mwɛɛrun bibu nge me Isaki u sāa. ²⁹ Sanam meya bii wi ba mara nge baawure, u wi ba mara ka Gusunɔn Hunden dam nɔni sɔɔwa. Meya maa n sāa tɛ. ³⁰ Adama mba Gusunɔn gari yi gerumɔ. Yi nɛɛwa, “A yoo wi giro ka win bii sannu, domi win bii wi, u ñ tubi dimɔ ka tii mɔwɔn bii sannu.” ³¹ Nge meya negibu, sa ñ sāa yoon bibu. Sa sāawa tii mɔwɔn bibu.

I bɛɛn tii mɔru nenua

5

¹ Sa n ka tii mɔn sɔna Kirisi u sun yara yoron di. Yen sɔ, i yɔro sim sim kpa i ku de bu bɛɛ duusia yoru sɔɔ kpam.

² I swaa dakio i nɔ. Nɛ Pɔluwa na bɛɛ yeni sɔmɔ, i n dera ba bɛɛ bango kua, i ñ arufaani gaa wasi Kirisin mi. ³ Nɛn seeda wee ye na dimɔ kpam. Baawure wi u dera ba nūn bango kua, na yɛro sɔmɔ u koo wooda

kpuro mem nɔwawa. ⁴ Bɛɛ be i kɪ i gem wa Gusunɔn wuswaaɔ ka woodan nɛnubu, i tii kara kɔ Kirisin min di ma i kisira durom nɔman di. ⁵ Domi sa yɪiyɔ ma Gusunɔ u koo sun gem wɛ ma sa mɛ swaa daki ka win Hunden dam ka naane dokebu. ⁶ Sà n gbinne ka Yesu Kirisi, bango n̄ kun mɛ bango sariru ya n̄ gāanu. Ye n̄ s̄aa gāanu yeya naane dokebu bi bu sɔmburu m̄ ka k̄iru.

⁷ I raa duki m̄ bura buram tɔna. Wara u bɛɛ swaa bunana i n̄ maa ka gem mem nɔwammɛ. ⁸ Kɔkiri bi, bu n̄ nɛ saa Gusunɔn min di wi u bɛɛ soku. ⁹ Nge mɛ ba ra nɛɛ, p̄ɛɛ seeyatia fiiko, yeya ya ra p̄ɛɛ kpuro kukusie. ¹⁰ Adama Yinni u dera na bɛɛ naane s̄aa. Na yɛ ma i n̄ ko ḡaa tukunun bwisikunu ko. Wi u maa bɛɛ bitani dokemɔ, Gusunɔ u koo n̄n taare wɛ baa n̄ n weren na.

¹¹ Negibu, nɛn tii n̄ n kparamɔ sere ka tɛ ma n weene bu bango ko, mban s̄na ba man n̄ni s̄ɔmɔ. N̄a n̄ m̄ mɛ, Yesun d̄aa bunanarun ḡɔn gari yi n̄ maa tambu torasiama. ¹² Be ba bɛɛ bitani dokemɔ mi, bu doo bu tii maatam ko.

¹³ Negibu, ba bɛɛ sokawa i ka ko tii m̄wɔbu. Ka mɛ, i ku de bɛɛn tii m̄ɔru tu de i n̄ s̄imɔ ka wasin baa. Adama i n̄ sominamɔ ka k̄iru. ¹⁴ Domi wooda kpuron wira w̄awa yi-ire tee bini s̄ɔ bi bu nɛɛ, “A wunen t̄nusi k̄iɔ nge wunen tii tii.” ¹⁵ Adama i n̄ sankinamɔ nge gbɛeku yɛɛ, i mɛɛra koonamɔ, i n̄ yɛ ma i ko kam koosiana.

Gusunɔn Hunde ka tɔnun daa

¹⁶ Ye na gerumɔ wee, i de Gusunɔn Hunde u bɛɛ kpara. N n̄ koorɔ mɛ, i n̄ ko maa bɛɛn tii tiin k̄iru kankam ko. ¹⁷ Domi ye bɛɛn tii tiin daa ya k̄i, ya n̄ ka Gusunɔn Hunden k̄iru n̄ɔ tia s̄aa. Ma Hunden k̄iru ta n̄ ka bɛɛn tii tiin k̄iru n̄ɔ tia s̄aa. K̄iru yiru ye, ya sannamɔ sere i n̄ kpɛ i ko ye i k̄i. ¹⁸ Adama Gusunɔn Hunde ù n̄ bɛɛ kparamɔ i n̄ w̄aa woodan n̄mɔ.

¹⁹ Tɔnun tii tiin daa ya ra s̄ɔsire kpasasa. Yeya k̄ɔɔ mennabu tantanaru s̄ɔɔ, ka daa dis-inugia ka daa bɛɛteke, ²⁰ ka b̄uu s̄iaru ka tim kankam, ka yibere t̄ɛru, ka sannɔ, ka nisinu, ka m̄ɔru, ka n̄ɔ ḡɔmunu, ka sikirinɔ, ka karanabu, ²¹ ka kinenu, ka tam n̄arubu, ka aka dibu, yen bweseru kpuro ḡɛri. Na bɛɛ k̄irɔ m̄ nge mɛ na raa kua na nɛɛ, be ba yenin bweseru m̄, ba n̄ kpɛ ba n̄ w̄aa mi Gusunɔ u bandu sw̄i.

²² Adama Gusunɔn Hunden maruma, k̄iru, ka nuku dobu, ka b̄ori yendu, ka tɛmanabu, ka t̄n geeru, ka nuku tia, ka naane, ²³ ka daa duudw̄a, ka gaya. Wooda sari ye ya yeni taare w̄ɛmɔ. ²⁴ Ma be ba s̄aa Yesu Kirisigibu ba ben tii tiin daa kpeerasia d̄aa bunanarɔ, ka yen bine ka yen k̄iru kpuro. ²⁵ Gusunɔn Hundewa u sun w̄aru w̄ɛ. N n̄ mɛn na, su maa de u n̄ sun kpare. ²⁶ Su ku tii sua kpa sa

n sannɔ seeyamɔ bɛɛn suunu s̄ɔɔ, kpa sa n̄ nisinu kuanammɛ bɛɛn tii tiine.

I s̄omunu derano

6

¹ Negibu, i n̄ goo mwa toraru garu s̄ɔɔ, bɛɛ be Gusunɔn Hunde u kparamɔ, i ȳɛro swaa gea sureo kpam ka tii kawabu, kpa i n̄ tii ȳɛ bu ku raa ka bɛɛn tii k̄okirin s̄ɔ. ² I n̄ s̄omunu deranamɔ kpa i ka Kirisin wooda mem nɔwaa. ³ Goo ù n̄ tii mɛɛra goo ma u n̄ s̄aa ḡaanu, u tii n̄ni w̄ɔkumawa. ⁴ I de baawure u win tiin kookoosu ȳiia kpa u wa si s̄ɔɔ, ye u koo ka woo kana, adama u ku woo kana ma u goo keren s̄ɔ. ⁵ Domi baawurewa u koo win tii tiin s̄omunu s̄obe.

⁶ Wi ba Gusunɔn gari s̄ɔs̄imɔ, i de ȳɛro u win ḡaa gee ni u m̄ b̄onu ko ka wi u n̄n s̄ɔs̄imɔ.

⁷ I ku tii torasia. Ba ku ra Gusunɔ yaakoru ko. Domi ye t̄nu u duurumɔ, yeya u koo ḡɛ. ⁸ U n̄ duurumɔ ye win tii tiin daa ya k̄i, kam koba ya koo n̄n marua. U n̄ maa duurumɔ ye Gusunɔn Hunde u k̄i, w̄aru te ta ku ra kpewa Gusunɔn Hunde koo n̄n marua. ⁹ N n̄ mɛn na, su ku wasira gean k̄obu s̄ɔɔ, domi s̄a kun kpane, sa ko wa su ḡɛ sanam mɛ saa ya tura. ¹⁰ Nge m̄ya saa baayere ye sa ayeru m̄ɔ, su baawure durom kua, n̄ mam nɛɛre be ba Yesu naane doke.

K̄irɔ d̄aaka ka t̄biribu

¹¹ Tɛ, i nɛn yori baka mɛɛrio ye na bɛɛ yoruammɛ ka nɛn tiin n̄mɔ. ¹² Be ba k̄i bu woo kana wasin s̄ɔ, beya ba k̄i bu bɛɛ tilasi ko i ka bango ko. Adama ba ye m̄ kpa bu ku ka n̄ni sw̄aru wa Kirisin d̄aa bunanarun garin s̄ɔ. ¹³ Baa be ba bango kua mi, ben tii ba n̄ wooda mem nɔwammɛ. Ma ba k̄i bu bɛɛ bango ko bu ka woo kana. ¹⁴ Adama nɛ na kun woo kanamɔ ma n̄ kun m̄ bɛɛn Yinni Yesu Kirisin d̄aa bunanarun garin s̄ɔ, domi win d̄aa bunanarun s̄na handunian ḡaanu kpuro kun maa man s̄aawe ḡaanu, m̄ya nu n̄ maa man gawamɔ. ¹⁵ Bango ka bango sariru yen gaa kun s̄aa ḡaanu. Ye n̄ s̄aa ḡaanu, yeya a n̄ s̄aa taka koorɔ kpa. ¹⁶ Be ba taka koorɔ kpaan wooda yeni sw̄i, alafia ka durom mu n̄ ka bu w̄aa ka Gusunɔn tambu kpuro.

¹⁷ Saa ḡison di goo u ku maa man wahala ko domi na boo bori m̄ nɛn wasi s̄ɔɔ, yi na wa Yesun s̄ɔ.

¹⁸ Negibu, bɛɛn Yinni Yesu Kirisin durom mu n̄ w̄aa ka bɛɛ. Ami.

TIRE TE PŌLU U EFESUGIBU KUA

Pōlu u wāawa pirišom sōo Romuō u ka tire te Efesugibu yorua. Ye u tu yorua u kpa, Tisiikiwa u gōra u ka tu da. N sāare Efesun bera min Yesun yigbenu kpurowa u tire te yorua, n n̄ mō teeru tōna.

Gbiikaa, u bu sōosimō nge me Yesun yigberugibu ba kua wasi tee Yesu sōo. U sōosimō swaa ye Gusunō u kpa u ka win tōmbu gōsa ma u ben toranu suuru kua, ma u bu win Hunde Dēero wē.

Yiruse, u bu kirō mō bu ka ben wāaru di nōo tia sōo ye ya koo sōosi ma Kirisi u wāa ben wāaru sōo ka gem.

Pōlu u garin weenasii dabinu sua u ka Yesun yigberun nōo tian gari bu yeerisia. U nee, Yesun yigberu ta sōawa nge wasi, ma Yesu wi, u sōa yin wiru. Yigbe te, ta maa sōa nge diru, ma Yesu wi, u sōa ten gani gamburun dam. Yigbe te, ta maa sōa nge kurō, ma Yesu wi, u sōa ten durō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-2.
2. Kirisi ka win yigberu, wiru 1:3n di sere wiru 3:21.
3. Wāa kpaaru Kirisi sōo, wiru 4:1n di sere wiru 6:20.
4. Nōo kana tōbiribu, wiru 6:21-24.

Tōbiribu

¹ Bēe naane dokeobu, bēe be i wāa Efesuo ma i ka Yesu Kirisi yōra dim dim, nē Pōlu, nē wi na sōa Yesu Kirisin gōro Gusunon kīru sōo, na bēe tōbura. ² Gusunō besen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēe durom kua kpa bu bēe alafia kē.

Durom me Gusunō sun kua

bese ka Kirisin

gbinnaan saabu

³ I de su Gusunō siara besen Yinni Yesu Kirisin Baaba. Bese ka Kirisin gbinnaan saabu u sun wōllun doma bwese bweseka kua sōa win Hunden min di. ⁴ Bu sere handunia taka ko, Gusunō u sun gōsa kō sa n ka sōa wigibu Kirisi sōo, kpa sa n sōa dēerobu ka taare sarirugibu win mi. Win kīru sōo ⁵ u himba kua yellun di u sun ko win tiin bibu saa Yesu Kirisin min di. Win tōn geerun sōna u kua me, ⁶ kpa su ka win durom yiikogim siara me u sun kua bese ka win Bii kīnasin gbinnaa sōo.

⁷ Dōmi Kirisin yem saabuwa sa yakiaara ma ba sun besen durum suuru kua. Nge meya Gusunō u sun win durom bakam sōosi, ⁸ me u sun kua n banda ye u sun bwisi beke ka laakari yabua. ⁹ Ma u sun win asiri giasia ye win tii u gōru doke u ko yellun di saa Yesu

Kirisin min di. ¹⁰ Gusunōn himba ye, ye u koo yibia dōma te saa ya tura, yera u taka kooro kpuro mēnna sannu, ye kpuro ye ya wāa wōllō ka ye ya wāa temō, kpa Kirisi u n sōa yen wirugii.

¹¹ Dōmi gāanu kpuro nu kooramōwa nge me Gusunōn himba ka win kīru. Ma bese ka Kirisin gbinnaan sō sa kua tubi diobu Gusunōn mi ka win tiin himba ye u gōru doke yellun di. ¹² N n mēn na, i de su Gusunō bēere wē, bese be sa gbia sa yīyōbu mō Kirisin mi.

¹³ Mēya maa sanam me i gem gari nua yi yi sōa Labaari Gea ye ya ka bēe faaba naawa, sanam meya i Kirisi naane doke. Ma Gusunō u win tiin yīreru doke bēe sōo ye u bēe Hunde Dēero kō win nōo mwēeru u raa kua. ¹⁴ Hunde Dēero wiya u sōa nge besen tubin suna ye Gusunō u win tōmbu nōo mwēeru kua. Ma u sun sōomō kam kam ma sa ko tubi ye di sanam me Gusunō u koo wigibu yakia mam mam. Kpa bu win yiiko siara.

Pōlun kanaru

¹⁵ Yenin saabuwa saa dōma tēn di na bēen naane dokebu Yinni Yesu sōon baaru nua ka nge me i naane dokeobu kpuro kī, ¹⁶ na n̄ wasirare na kun ka Gusunō siare bēen sō. Na bēe yaayamō nen kanaru sōo, ¹⁷ ma na besen Yinni Yesu Kirisin Yinni, wi u sōa Baaba yiikogii kana u bēe ko laakarigibu kpa u bēe yam bururasia i ka nūn gia. ¹⁸ Na maa nūn bikiamō u bēen gōrun nōni wukia kpa i ka win yam bururam wa, kpa i n ka yē ye i yīiyō yēn sō u bēe soka, ka nge me win tubi gean kpāara ne ye u naane dokeobu yīiye, ¹⁹⁻²⁰ ka nge me win dam bakam mu sōmburu mō bese be sa nūn naane doke sōo. Dam me, mu sōa tem ka dam bakam me u denda u ka Kirisi seeya gōrin di ma u nūn sinasia win nam geuō wōllō. ²¹ Miya Kirisi u wāa u wōllun wirugibu kpuro kere ka min yiikogibu ka damgibu ka yinnibu kpuro ka yīsiru baatere te ba koo kpī bu soku saa yeni sōo ka maa saa ye ya sīsī sōo. ²² Ma Gusunō u dera u kua gāanu kpuron wirugii, ma u nūn wuna u ka ko wigibun yigberun Yinni boko. ²³ Yigbe te, ta sōa win wasi. Te sōora win tii u wāa u yiba ma u yabu baayere yibiamō baama.

2

Gōon suuribu

¹ Gasō, i raa sōa nge be ba gu bēen toranu ka bēen mem nōo sarirun sō. ² I ra raa handunian kom kōsum kpuro ko, ma i hunde kōsi yi yi wāa wōllan wirugii wiru kpīiya wi u sōa hunde ye ya sōmburu mō sere ka tē ton be ba kun Gusunō mem nōowammēn gōruō. ³ Geema, bese kpuro sa raa sōawa nge be. Besen gōru kīru sōora sa ra n sīimō ma sa baayere kua ye besen wasi kī ka ye sa bwisika. Besen marumara ta dera sa

raa s̄aa be ba koo Gusun̄on m̄aru wa nge be ba tie.

⁴ Adama Gusun̄on w̄onw̄ondu ta kp̄a win k̄i bakarun s̄o te u sun k̄iā. ⁵ Sanam m̄e sa s̄aa nge goribu b̄esen toranun s̄o, u sun kua wasobu ka Kirisi sannu. N n m̄en na, win durom s̄na i faaba wa. ⁶ Gusun̄o u sun seeya gorin di ka Kirisi sannu kpa su bandu di ka wi sannu w̄oll̄o. ⁷ U sun win t̄on geeru s̄ōsi saa Yesu Kirisin min di, kpa su ka win durom bakam wa m̄e mu n̄ n̄ru m̄o sere ka baadommāo. ⁸ Domi Gusun̄on duroma ba ka b̄e faaba kua naane dokebu s̄o. N n̄ m̄o ka b̄en hania, Gusun̄on k̄era. ⁹ Ya n̄ s̄aa b̄en samburun are. Yen s̄na goo kun kp̄e u woo kana. ¹⁰ Domi sa s̄awa Gusun̄on n̄man samburu. U sun taka kuawa b̄ese ka Yesu Kirisin gbinn̄aa s̄o su ka s̄m̄ geenu ko n̄n̄ s̄oru u kua saa yellun di.

Bwesenu kpuro kua tia

Kirisi s̄o

¹¹ Yen s̄o, i ku duari ma ba b̄e marawa t̄on tukobu. Yera n dera be ba sokum̄o bangogibu, be ba ben tiin wasi bango kua, ba ra ka b̄e soku bango sarirugibu. ¹² I yaayo ma sanam m̄e, i ka Kirisi toma, i s̄aa t̄on tukobu Isireliban mi, i n̄ b̄onu m̄o n̄o mw̄enu s̄o, ni Gusun̄o u win tambu kua. I w̄aa handunia yeni s̄o n̄ n̄ ka ȳiȳobu, n̄ n̄ maa ka Gusun̄o. ¹³ Adama t̄e ye i ka Yesu Kirisi gbinn̄e, b̄e be i raa ka Gusun̄o toma, t̄e i w̄aa win b̄oku Kirisin yem saabu. ¹⁴ Domi Kirisin tiwa u ka sun b̄ori yendu naawa ye u ka bwesenu yiru kua bwese teeru, ma u tusiru wuna te ta s̄aa nge gana ye ya raa bu burane. ¹⁵ Ka win ḡowa u wooda kpeesia ka yen yirebu ka yen sesenu, kpa u ka kp̄i u bwesenu yiru ye ko bwese kpa teeru dege dege win tii s̄o. Nge m̄eya u ka b̄ori yendu doke ben suunu s̄o. ¹⁶ Kirisi u t̄usi te kpeesia ka win ḡo d̄aa bunanaru w̄oll̄o. Ḡo win saabuwa u bwesenu yiru ye kua teeru, ma u bu dorasia ka Gusun̄o. Be kpuro sannu ba kua nge wasi tee. ¹⁷ Nge m̄eya Kirisi na u ka b̄ori yendun labaari n̄ōsia b̄en mi, b̄e be i raa ka Gusun̄o toma, ka be ba w̄aa win b̄oku. ¹⁸ Ka geema, Kirisin min diya b̄ese kpuro, sa ko kp̄i su da Baaban wuswaāo ka Hunde turo win somiru.

¹⁹ N n̄ m̄en na, i n̄ maa s̄aa t̄on tukobu n̄ kun m̄e s̄obu, t̄e i kuawa wuu teugibu ka naane dokeobu kpuro, i maa kua Gusun̄on yenugibu. ²⁰ B̄e maa i s̄aa nge gani yi ba bana kpēkpēku gen w̄oll̄o ge gorobu ka Gusun̄on s̄m̄obu ba sura, Yesu Kirisin tiwa s̄aa gen gomburun dam. ²¹ Wi s̄ōra dii te, ta sw̄ene ma ta guniam̄o tu ka ko Gusun̄on w̄aa yeru. ²² B̄e ka Kirisin gbinn̄aan s̄o ba b̄e banisi dii te s̄o, ka be ba tie sannu i ka ko Gusun̄on Hunden w̄aa yeru.

3

P̄olun samburu

t̄on tukobun suunu s̄o

¹ Yenin saabuwa n̄e P̄olu na kanaru m̄o, n̄e wi Kirisi Yesu u dera na w̄aa piris̄om s̄o b̄e t̄on tukobun s̄o. ² Na ȳiȳo kam kam ma i nua ko nge m̄e Gusun̄o u man durom kua n̄ ka sambu teni ko b̄en arufaanin s̄o, ³ ka nge m̄e win tii u man win asirin gari giasia. N̄ wee na gari yin fiiko yorua ko. ⁴ I n̄ gari yi gara i ko i tubu nge m̄e na Kirisin asirin gari ȳe. ⁵ Ba n̄ gas̄ogibu asiri ye s̄ōsi, adama t̄e saa win Hunden min di Gusun̄o u ye win ḡoro be u ḡosa ka win s̄m̄obu s̄ōsi. ⁶ Asiri ye wee, Labaari Gean saabuwa t̄on tukoba kua tubi diobu ka Yuuba sannu. Be ka Yuuba ba kua wasi tee yin doo dooka, ba maa b̄onu m̄o n̄o mw̄e te s̄o, te Gusun̄o u kua Yesu Kirisin min di.

⁷ Na kua Labaari Gean s̄am̄o durom m̄en saabu m̄e Gusun̄o u man kua ka win dam. ⁸ N̄e wi na s̄aa naane dokeobu kpuron ȳakabu, n̄ena Gusun̄o u durom m̄eni kua n̄ ka ḡaa geenu n̄ru sari ni nu w̄aa Kirisi s̄ōn labaari kpara t̄on tukobun mi. ⁹ Kpa n̄ ka tambu kpuro giasia nge m̄e Gusun̄on himba asirigia ya koo ka koora. Gusun̄o wi u s̄aa ḡaanu kpuron Taka Kowo, u asiri ye berua saa yellun di, ¹⁰ kpa w̄ollun wirugibu ka ȳiikogibu bu ka win bwisin asansi gia saa Yesun̄ yigberun di saa yeni s̄o. ¹¹ U kua nge m̄e, win himban s̄o ye u m̄o u sere handunia taka kua, ma ya wiru goora Yesu Kirisi b̄esen Yinni s̄o. ¹² Ye sa ka n̄n̄n gbinnen saabu ma sa n̄n̄n naane s̄aa, yen s̄na sa ko k̄aku su da Gusun̄on wuswaāo ka toro sindu. ¹³ N n̄ m̄en na, na b̄e kanam̄o i ku wurura n̄en n̄oni sw̄aarun s̄o te na waam̄o b̄en saabu. Tera ta s̄aa b̄en b̄ere.

Kirisin k̄irun kp̄aaru

¹⁴ To, gari yin saabuwa na yire Gusun̄o Baaban wuswaāo, ¹⁵ win min di bweseru baatere ta yara te ta w̄aa w̄oll̄o ka te ta w̄aa tem̄o. ¹⁶ Na n̄n̄n kanam̄o u de win Hunde u b̄e dam k̄e b̄en ḡōruo nge m̄e win yikon kp̄ara n̄e, ¹⁷ kpa Kirisi u win w̄aa yeru ko b̄en ḡōrusu s̄o b̄en naane dokebu saabu. Na maa kanam̄o u de i n̄ nuuru m̄o kpa i n̄ ȳo dim dim k̄iru s̄o. ¹⁸ Kpa b̄e ka naane dokeobu kpuro sannu i ka kp̄i i Kirisin k̄irun yasum ka ten d̄ebu ka ten gunum ka ten dukum gia, ¹⁹ kpa tu b̄e yeeri, baa m̄e ta t̄onun ȳeru kere, kpa Gusun̄on daa ya n̄ yiba b̄e s̄o mam mam.

²⁰ Gusun̄o u ȳiiko m̄o u ka ko n̄ kere ye sa bikiam̄o, n̄ kun m̄e ye sa mam bwisikum̄o win dam saabu m̄e mu samburu m̄o b̄ese s̄o. ²¹ Yen s̄o, su n̄n̄n b̄ere w̄e Yesun̄ yigberu s̄o saa Yesu Kirisin min di saa baayere kpuro sere ka baadommāo. Ami.

4

Kirisin wasin nɔɔ tia

¹ N n men na, i n sɛimɔ nge mɛ n weene be Gusunɔ u soka ba n sɛimɔ. Ne Pɔlu, ne wi na waa pirisam sɔɔ yɛn sɔ na Yinnin waaaru waa, nɛna na bɛɛ yeni kanamɔ. ² I de i n sɛimɔ ka tii kawabu, ka daa duudwia, ka suuru, kpa i n kɛru sɔsɛinamɔ ka temanabu. ³ I hania koowo i n ka nɔɔ tia sɛa ye ya wee Hunde Dɛɛron min di kpa i n gbinnɛ bɔri yendu sɔɔ. ⁴ Sa Hunde turo mwa ma sa kua wasi tee. Nge mɛya maa yɛjyɔ teeba sa mɔ yɛn sɔ Gusunɔ u sun soka. ⁵ Yinni turowa sa mɔ ka naane doke teebu ka maa batemu tia. ⁶ Gusunɔ turowa waa wi u sɛa baawure kpuron Baaba. Wiya kpuron suno, wiya sɔmburu mɔ tɔmbu kpuron min di, u maa waa baawure kpuro sɔɔ.

⁷ Bɛɛn baawure u kɛru mwa nge mɛ Kirisi u kɛ, ⁸ nge mɛ Gusunɔn gari yi gerumɔ yi nɛɛ, “Sanam mɛ u yɔɔwa wɔllɔ, u ka yobu da. Ma u tɔmbu kɛnu bonu kua.”

⁹ Tɛ, mba “u yɔɔwa wɔllɔn” tubusianu. Yen tubusiana, u raa sarama wɔllun di u dua sere tem sɔɔwɔ. ¹⁰ N n men na, wi u sarama wiya maa yɔɔwa sere Gusunɔ wɔllɔ kpa u n waa baama. ¹¹ Wiya u gabu gɔsa bu ka ko garobu, gabu sɔmbu, gabu waasu kowobu, gabu Yesun yigberun wirugibu, gabu keu koosiobu. ¹² U bu gɔsa bu ka naane dokeobu sɔɔru ko win sɔmburun sɔ, kpa bu ka Yesun yigberu te ta sɛa win wasi tɛsisia. ¹³ Nge mɛya bɛɛ kpuro sa ko ka gia ma gaa teena sa naane doke, sa maa gaa teenu gia Gusunɔn Bii sɔɔ, kpa su ko tɔn girobu nge mɛ Kirisin tɔn giroba ne. ¹⁴ Sa n ko sa n maa sɛa nge bibu be ba koo ka sɔsi kpaaru baatere bɔrikiya nge woo guna, n kun mɛ be ba nɔni wɔkumɔ ma ba bu swaa nim wiamɔ ka bwisi. ¹⁵ Adama sa n gem kparamɔ ka kɛru kpa su kpɛa gaaunu kpuro sɔɔ su ka Kirisi kpaaaru turɛ wi u sɛa wiru. ¹⁶ Win miya bɛɛ be sa sɛa win wasin doo dooka kpuro sa sɔrisinɛ, ma wasi kpuro yi swɛɛnɛ ka yin gbɛn gbinka. Tɛ, gbɛndu baatere tɔ n sɔmburu mɔ nge mɛ n weene, wasi kpuro ra n kpɛamɔwa yi n sosimɔ ka kɛru.

Waa kpaaru Kirisi sɔɔ

¹⁷ Wee ye na bɛɛ sɔmɔ ka Yinnin yɛsiru. I ku maa de i n sɛimɔ nge tɔn tukobu be ba ben bwisiku kamginu swii. ¹⁸ Ba yam bia ben laakari sɔɔ. Ba n waa te Gusunɔ u wɛɛmɔ yɛ, ben yɛru sariru ka ben gɛru bɔbunun sɔ. ¹⁹ Ba n maa sekuru garu mɔ, ba ben tii yɔsusiwa toraru sɔɔ mam mam bu ka daa disinugia kpuro ko ka bine.

²⁰ Adama bɛɛ, n n mɛ, i gia Kirisin min di. ²¹ Geema, i win gari nɔɔre kam kam, ma ba bɛɛ gem giasia mɛ mu waa Yesu sɔɔ. ²² Ye i gia, yera i bɛɛn daa gura pweto ye ya sɛa bɛɛn gasɔn waaaru, ye bine kankam ya nɔni wɔkua

ya ka kam kobu dɔɔ. ²³ Kpa i n gɛru kpaasu ka bwisiku kpaanu mɔ mam mam, ²⁴ kpa i daa kpaase be ye ya ka Gusunogia weene ma ya sɔsɛiramɔ waa geeru sɔɔ te ta dɛere ma ta wee saa gem garin min di.

²⁵ Yen sɔ, i ku maa weesu ko. I de baawure u n da win winsim gem sɔ domi sa sɛawa wasi teen doo dooka. ²⁶ Baa i n mɔru bara, i ku de yu bɛɛ torasia, i ku maa de ya n bɛɛ waaasi sere sɔɔ u ka du. ²⁷ I ku ra de Setam u naa swee yeru wa. ²⁸ Wi u ra raa gbɛni u ku maa gbɛni adama u doo u ka win nɔma sɔm geeru ko kpa u n gaaunu mɔ u ka sɛarobu somi. ²⁹ I ku de gari kɛsi yi yari bɛɛn nɔɔ sɔɔn di, ma n kun mɔ gari gee yi yi somiru mɔ kpa yi n sɛa arufaanigii be ba swaa dakin mi. ³⁰ I ku Gusunɔn Hunde Dɛɛro nuki sanku, domi Hunde wi, u sɛawa Gusunon yɛru bɛɛ sɔɔ te ta sɔsɛimɔ ma Gusunɔ u koo sun yakia mam mam. ³¹ I ku yibere tɛru yi gɛru, ka maa mɔru ka nuku gbisibu. I ku maa wɔkisia n kun mɛ i wonna, i nuku kɔsu kom baamere derio. ³² I durom kuanɔ kpa i n wɔnwɔndu mɔsɛnɛ. I suuru kuanɔ nge mɛ Gusunɔ u bɛɛ suuru kua Kirisin sɔ.

5

Waaaru yam bururam sɔɔ

¹ Tɛ, yɛn sɔ i sɛa bii be Gusunɔ u kɛ, i hania koowo i n ka mɔ nge wi. ² I de bɛɛn waaaru kookoosu su n kɛru mɔ nge mɛ Kirisi u sun kɛa ma u win waaaru wɛ bɛɛn sɔ nge yaku nubu duroruguru te ta Gusunɔ dore.

³ Yɛn sɔ i sɛa naane dokeobu i ku de kɔɔ mennabu tantanaru sɔɔ n kun mɛ daa disinugia n kun mɛ bine, yen gaa yu nɔra bɛɛn suunu sɔɔ. ⁴ I ku maa de sekurun gari n kun mɛ wiira gari n kun mɛ gari kankam yu yari bɛɛn nɔɔ sɔɔn di domi n n ka bɛɛ weene, adama i de i n Gusunɔ takaru mɔ. ⁵ I de i n yɛ kam kam ma be ba kɔɔ mennamɔ tantanaru sɔɔ, n kun mɛ daa disinugia, ben goo kun bɔnu wasi Gusunɔ ka Kirisin bandu sɔɔ. Mɛya maa binegii, domi binegii sɛawa nge bɛu sɔɔ.

⁶ I ku ra de goo u ka bɛɛ gari diri swaa nim wia, domi yenin sɔna Gusunon mɔru wee ben wirɔ be ba n nɔn mɛm nɔɔwammɛ. ⁷ Yen sɔ, i ku de i n gaaunu mɔsɛnɛ bɛɛ ka tɔn ben bweseru. ⁸ Yellu bɛɛn tii i raa waaawa yam wɔkuru sɔɔ. Adama tɛ, bɛɛ ka Yinnin gbinnan sɔ, i waa yam bururam sɔɔ. N n men na, i de i n sɛimɔ nge yam bururamgibu. ⁹ Domi wi u sɛimɔ yam bururam sɔɔ wiya ra n tɔn geerun kom bwese bweseka mɔ ka gean kobu ka maa gem gerubu. ¹⁰ I kookari koowo i ka gia ye ya koo Yinni wɛre. ¹¹ I ku tii kpɛe kookoo kamgisu sɔɔ si tɔmba mɔ yam wɔkuru sɔɔ. Adama i su terasio yam bururam sɔɔ. ¹² Seku bakara i n nua ye tɔn be, ba mɔ asiri sɔɔ. ¹³ Adama kookoo si, sɔ n tera yam bururam sɔɔ, su koo sɔsira

kpasasa. ¹⁴ Geema gāanu baanire ni nu sōsira kpasasa, nu ra kowa yam bururam. Yen sōna Gusunōn gari nēē, “A yando wunē wi a do.

A seewo gōrin di.

Kpa Kirisi u nun yam bururasia.”

¹⁵ N n men na, i bēen sanu sanusu laakari koowo. I ku de i n sīimō nge be ba ku ra bwisiku, adama i n sīimō ka laakari. ¹⁶ Saa ye i mō kpuro, i ye dendio ka laakari domi saa yeni, saa kōsa. ¹⁷ Yen sō tē, i ku de i n sāa be ba ku ra bwisiku, adama i hania koowo i ka gia ye Yinni u kī i ko.

¹⁸ I ku de tam mu bēē go, domi mi sōōra daa bereteke wāa, adama i de Hunde Dēero u n bēē yiba. ¹⁹ I de womu si i ka Gusunō siaramō su n wāa bēen faagi sōo, i n Yinni tōmamō ka siarabun womusu bēen gōruo. ²⁰ I n Gusunō Baaba takaru mō saa baayere gāanu kpuron sō ka bēsen Yinni Yesu Kirisin yīsiru.

Durābu ka ben kurābun

wāasinaa

²¹ I wiru kpīyano yēn sō i Kirisi bēere wēemō.

²² Bēē kurābu, i bēen durābu wiru kpīyo nge mē i ko Yinni kua. ²³ Domi durāwa sāa win kurōn wirugii nge mē Kirisi u sāa win yigberun wirugii. Yigbe te, ta sāa win wasi, wiyā maa sāa ten Faaba kowo. ²⁴ Nge mē yigbe te, ta Kirisi wiru kpīyē, nge mēya n weene kurābu ba n ben durābu wiru kpīyē gāanu baanire sōo.

²⁵ Bēē maa durābu i bēen kurābu kīo, nge mē Kirisi u win yigberu kīa ma u win wāaru wē ten sō. ²⁶ U kua mē, u ka tu dēerasia ka win gari yi yi sāa nge nim, kpa u ka tu tii yīya. ²⁷ Domi u kī tu na win wuswaaō ka ten bēere kpuro, ta kun disinu ganu mō, n kun mē suriki surikinu, n kun mē serere gaa. U kīwa ta n dēere kpa ta kun taare gaa mō. ²⁸ Mēya n weene durābu bu ben kurābu kīa nge mē ba ben tiin wasi kī. Wi u win kurō kī, u win tii kīwa. ²⁹ Goo sari wi u win tiin wasi tusa, u ra yi diisiewa kpa u yi nōōri nge mē Kirisi u mō win yigberun sō. ³⁰ Domi sa sāawa win wasin doo dooka. ³¹ Nge mē Gusunōn gari yi gerumō yi nēē, “Yen sōna durō u koo win tundo ka win mero deri, kpa wi ka win kurō ba n manine kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.” ³² Gari yi, yi sāawa gari giri yi yi raa berua, adama Kirisi ka win yigberun wāasinaawa na ka yā. ³³ Ka mē, i de durō baawure u n win kurō kī nge win tii, kpa kurō baawure u n win durōn bēere yē.

6

Bibu ka ben mōwōbu

¹ Bēē bibu i bēen mōwōbu mem nōōwō nge mē Yinni u kī domi yeya ya wā. ² Wooda gbiikaa ye ya nōō mwēeru mō wee. “A wunen tundo ka wunen mero bēere wēeyō, ³ kpa a

n ka nuku dobu mō, kpa wunen hunde yu dakaa da handunia mi.”

⁴ Bēē tundobu i ku bēen bibu mōru barasia, adama i bu nenua ka nōni dokebu kpa i bu Yinnin gari keu ko.

Yobu ka ben yinnibu

⁵ Bēē yobu i bēen yinnibu mem nōōwō handunia mi, ka nasiaru ka diiribu n kun ka muraftiru, kpa n sāa nge Kirisiwa i sāmō. ⁶ N n mō sanam mē ba bēē yōre tōna, i ka bu tōn geeru sōōsi. I Gusunōn kīru koowo ka bēen gōruo kpuro nge Kirisin yobu. ⁷ I bu sāawō ka hania kpa n sāa nge Yinniwa i kuamme, n n mō tōnu tōna. ⁸ I n yē ma Yinni u koo baawure win sōm gee ni u kuan are kōsia, baa n n yoon na, n kun mē tii mōwō.

⁹ Yen sō, bēē yinnibu i maa bēen yobu kuo nge mē, i ku bu dam dōre. I n yē ma bēē ka be, Yinni turowa i mō wōllō win mi goo kun goo.

Naane dokeon tabu yānu

¹⁰ Ye ya tie na kī n bēē sō wee. Bēē ka Yinnin gbinnāa sōo i de win dam bakam mu bēē dam kē. ¹¹ I tabu yānu kpuro sebua ni Gusunō u bēē wēemō, kpa i ka kpī i yōra dim dim i Setam bwisi yina. ¹² Domi n n mō tamba sa ka gabirinamō, ma n kun mō ka wollun wirugibu ka yiikogibu, ka yam wōkurun sina bibu, ka maa wom dirum siini kōsi. ¹³ Yen sō, i Gusunōn tabu yānu kpuro suo i sebe kpa i ka kpī i ka tii yina wahalan tōru sōo, kpa i yōra dim dim ye kpuron biru.

¹⁴ N n men na, i seewo i yōra dim dim kpa i n gem sēke bēen pōraō nge kpaka, kpa i n kookoo geese sebua nge tarakpe. ¹⁵ I de alafian Labaari Gea ya n sāa nge bēen baranu ni i ko ka tāsi. ¹⁶ Yeni kpuron biru i naane dokebu nenua nge tēreru kpa i ka kpī i tōn kōson sēē dōōginu gbara. ¹⁷ I faaba mōō nge sii furō kōkōru, ka maa Gusunōn gari nge takobi ye Hunde u bēē wēemō. ¹⁸ I n kanaru mō saa baayere kpa i n Gusunōn somiru bikiamō nge mē Hunde Dēero u bēē sōōsimō. I seewo i yōra kpa i n temane, kpa i n kanaru mō naane dokeobu kpuron sō. ¹⁹ I maa kanaru koowo nēn sō, nā n nōō wukia, n gari wa n gere n ka Labaari Gean gari yi yi raa berua nōōsia ka toro sindu. ²⁰ Na sāawa gari yin gōro baa mē na tē wāa pirisōm sōo. Yen sō, i kanaru koowo kpa n kpī n gari yi kpara ka toro sindu nge mē n weene.

Nōō kana tōbiribu

²¹ Bēsen kīnasi Tisiki wi u sāa sōm kowo naanegii Yinnin sōmburu sōo, u koo bēē nēn labaari kpuro sō kpa i n ka yē nge mē na ka wāa. ²² Yen sōna na bēē nūn gōriamme u ka bēē sō nge mē sa ka wāa u ka bēen gōrusu yemiasia.

²³ Kpa Gusunō Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēsegibu alafia ka kīru wē ka naane dokebu sannu. ²⁴ Kpa Gusunōn durōm mu

n ka be kpuro wāa be ba beɛɛn Yinni Yesu
Kirisi kī ka kī te ta ñ nōru mō.

TIRE TE PĀLU U FILIPIGIBU KUA

Pōluwa u gbía u Filipigibu waasu kua ba ka Yesu naane doke, Gərobun Kookoosu 16:12-40. Yen biru, Lukuwa u Pōlu kəsire kua Filipi mi. U Labaari gea kparamə ge sɔɔ, u ka Yesun yigberu tāsisiama. Saa ye Pōlu u tire te yoruwa, u wāawa pirišəm sɔɔ. Min diya u Epafoditi gəra Filipio ka tire teni, wiru 2:25-30. Tire te sɔɔ, u Filipigibu siara kēe ni ba mərision sɔ, wiru 4:10-19, ma u bu sōowa ye ya kooramə mi u wāa, wiru 1:12-26 ka wiru 2:17-24. U maa bu yoruawa u ka bu dam kē kpa ben nuku dobu bu n ka wāa Yesu sɔɔ baadomma.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1-2.
2. Pōlu u Filipigibu kanaru kuamme, wiru 1:3-11.
3. Pəlun tiin wāaru, wiru 1:12-26.
4. Filipigibun sanu sanusu Kirisi sɔɔ, wiru 1:27n di sere wiru 2:18.
5. Timote ka Epafoditi, wiru 2:19-30.
6. Kirəba ka dam kēru, wiru 3:1n di sere wiru 4:9.
7. Siarabu ka təbiribu, wiru 4:10-23.

Təbiribu

¹ Bēe Yesu Kirisigibu bēe be i wāa Filipio, ka sere bēen yigbe tənwerobu ka bēen yigbe səm kowobu, ne Pōlu ka Timote, bese Yesu Kirisin yobu, sa bēe tɔbura. ² Gusunə bēsen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēe durom kua kpa bu bēe alafia kē.

Pōlu u Filipigibu

kanaru kuamme

³ Nē Pōlu, na ra Gusunə nen Yinni siare mēn nɔɔ na bēe yaaya. ⁴ Saa baayere nà n kanaru mɔ bēe kpuron sɔ, na ra tu kowa ka nuku dobu, ⁵ yèn sɔ i man somi na ka Labaari gea nɔɔsia saa tɔɔ gbiikirun di sere ka giso. ⁶ Na yeni yē kam kam, Gusunə wi u səm gee te torua bēe sɔɔ u ko n tu mɔ sere u ka tu dakura Yesu Kirisin t̄ru sɔɔ. ⁷ N ka man dende na n bēen laakari mɔ mesum bēe be i bɔnu mɔ durum mē sɔɔ mē Gusunə u man kua. Domi bēe kpuron k̄ra man neni, baa nà n wāa pirišəm sɔɔ ñ kun mē nà n tii mɔ na ka Labaari gea yinamə na ye tāsisiama. ⁸ Gusunəwa s̄a nen seedagii ma na bēe kpuro k̄wa nge mē Yesu Kirisin k̄ra s̄a.

⁹ Ye na bikiamə nen kanaru sɔɔ, yera bēen k̄ru ta n sosimə ta n dɔɔ, kpa i n Gusunə giamə kpa i n s̄a bwisi geegibu, ¹⁰ i ka kp̄i i ḡa geenu tubu. Nge mēya i ko n dēere, kpa i kun taare gaa mɔ d̄ma te Kirisi koo wurama. ¹¹ Kookoo gee si su wee saa Yesu Kirisin min

di, siya su ko n maa yiba bēen wāaru sɔɔ, kpa su Gusunə bēere wē kpa su de bu n̄n siara.

Kirisiwa wāaru

¹² Negibu, na k̄i n yē ma ye n man deema n gosiawa Labaari gean wuswaa daabu. ¹³ Nge mēya sina k̄pa k̄sobu ka be ba tie kpuro ba yē ma Kirisin s̄na na wāa pirišəm sɔɔ. ¹⁴ Bese gibu dabiru, ye ba man wa pirišəm sɔɔ ba Yinni naane kua ma ba wəruḡoru sosi ba Gusunən gari nɔɔsiamə ka toro sindu.

¹⁵ Geema, gaba Kirisin gari waasu mɔ nisinu ka kinenun sɔ, adama gaba mɔ k̄run s̄. ¹⁶ Beni ba mɔ ka k̄ru domi ba yē ma nen sambura n ka Labaari gea suna. ¹⁷ Bēnə ba Kirisin gari waasu mɔ, n ñ mɔ ka nuku tia, adama ka kinena. Ba tamaa ba koo man nuku sankiranu sosiawa pirišəm sɔɔ.

¹⁸ Ya ñ taare ben bwisikunu n̄n n s̄a k̄sunu ñ kun mē geenu. Baa ñ n mēren na, Kirisin gari yi gesi kparara. Nen nukura yen dobu do, ta ko n maa doraməwa ta n d̄ɔɔ. ¹⁹ Domi na yē ma yenin wii gobera s̄awa nen faaba bēen kanarun saabu, ka maa Yesu Kirisin Hunden somiru. ²⁰ Domi na mara na maa ȳiyə kam kam ma na ñ ḡaanun sekuru wasi. Nà n wāa hunde sɔɔ, ñ kun mē nà n gu na toro sindu mɔ ma nen kookoosu su koo Kirisi bēere wē nge baadomma. ²¹ Domi nen mi, nà n wāa, Kirisin wāara na wāa, nà n maa gu, ḡɔ man s̄awe are. ²² Nà n wāa wāaru sɔɔ kon kp̄i n səm geeru ko. Yen s̄, na ñ yē ye kon gosi. ²³ Ba man gawe bera yiru kpuro. Na k̄i n doona kpa na n wāa Kirisin mi, domi mi n buram bo. ²⁴ Adama bēen arufaanin s̄ n weene na n wāa wāaru sɔɔ. ²⁵ Yera na ḡa, yen s̄na na yē ma kon sina kpa na n wāa ka bēe kpuro kpa i wuswaa da ka nuku dobu naane dokebu sɔɔ. ²⁶ Nge mēya sanam mē ko na n k̄pa wāa bēen suunu sɔɔ i ko i kp̄i i woo kana saa nen min di bēe ka Yesu Kirisin wāasinaan s̄.

²⁷ I gesi de bēen sanu sanusu su n ka Kirisin Labaari gea weene. Nge mēya, nà n na bēen mi, ñ kun mē nà kun nē, kon bēen baaru nɔ ma i ȳ dim dim i nɔ nē, ma i sunamə sannu ka ḡru teu naane dokebun s̄ bi bu wee Labaari gean di. ²⁸ I ku de bēen yiberəba bu ka bēe ḡaanu nare. Yeya ya koo bu s̄osi ma ba kam kobu d̄ɔɔwa, ya koo maa bēe s̄osi ma i wāa faaban swaa sɔɔ. Ye kpurowa ya wee saa Gusunən min di. ²⁹ Domi Gusunə u bēe durom kua i n ka Kirisi naane s̄na. N ñ mē t̄na, u maa bēe durom kuawa i n ka n̄ni swāaru waamo win s̄, ³⁰ kpa i n ka man taa tee bi mɔ bi i gasə wa na mɔ. Sere ka tē, biya na mɔ, nge mē i yē.

2

Kirisin tii kawabu

ka win kpāaru

¹ Kirisi u tōnu tāsisiāmō. Win kīru ta ra n tōnu dam kēmō. Hunde Dεεro u ra maa tōnu kpare kpa Kirisi u de tōmbu bu wōnwōndu ka tōn geeru sōsina. ² N n men na, na bεε kanamō, i de i man nukuru dorasia ka bεen nōō tia ka bεen kīi teeru ka bεen gōru teu ka bεen bwisiku teenu. ³ I ku gāanu ko kinēnun sō, n kun mε tii suabun sō, adama i tii kawo kpa i wura ma gaba bεε kere. ⁴ Kpa bεen baawure u ku win tii tōnagia bwisiku, adama u de u maa gabugia bwisiku. ⁵ I de i n bwisiku tee ni mō ni Yesu Kirisi u raa mō.

⁶ U ka Gusunō nε. Adama u n ka nūn kīnēnu kue.

⁷ U kpuro deriwa ye u raa mō ma u gōsira nge yoo.

U ka tōnu weena.

Ye u kua tōnu u kpa, ⁸ u tii kawa ma u wiru kpī sere ka gōwō wi u mam sāa dāa bunanarun gōō.

⁹ Yen saabuwa Gusunō u nūn sua wōlō gem gem ma u nūn yīsiru kā te ta yīsa kpuro bεεε kere.

¹⁰ Kpa dūuru baatere tu yīira tu Yesun yīsiru bεεε wē wōlō ka temō ka tem sōwō.

¹¹ Kpa nōō baagere gu Gusunō Baaba bεεε wē kpa gu tuuba ko gu nεε, Yesu Kirisi sāawa Yinni.

Fitila ni nu ballimō

handunia sōō

¹² Yen sōna nen kīnasibu, nge mε i ra raa mēm nō sanam mε na wāa ka bεε, tē ye na ka bεε toma, i kookari koowo n kere ka bεrum ka diiribu bεen faaba yu ka yibu. ¹³ Domi Gusunōwa u sōmburu mō bεε sōō kpa i n ka gōru kīru mō te ta koo ko ye n koo nūn dore.

¹⁴ I kpuro koowo n kun ka wōkinu n kun mε sikirinōsu, ¹⁵ kpa i n dεere i kun taare gaa mō tōmbun nōni sōō, kpa i n sāa nge Gusunōn bibu be ba n serere mō handunian tōn kāsobun suunu sōō be ba swaa sare. I n ballimō ben suunu sōō nge fitilanu, ¹⁶ i n ka bu wāarun gari nōōsiamō. I n mō mε, kon kpī n koo kana Kirisin tōru sōō, yēn sō nen hania ka nen sōmbura kun kam kue.

¹⁷ Bεen sāa te i mō ka naane dokebu ta sāa nge yākuru. Baa bā n man go ba nen yem wisi nge doma tam bεen yāku ten wōlō, nen nukura koo dora, kon maa ka bεε nuku dobu bōnu ko. ¹⁸ Nge meya n maa weene bεε i n nuku dobu mō kpa i ka man bεen nuku dobu bōnu ko.

Timōte ka Epafoditi

¹⁹ Yinni Yesu n n wura na yīiyō n bεε Timōte gōriama n n sosi, kpa nen tii n ka dam wa nā n bεen labuari nua. ²⁰ Domi wi turon bwisikuna nu kua teenu ka neginu, u maa bεen wōnwōndu mō ka gem. ²¹ Be ba tie kpuro ben tii tōnan bwisikuna ba mō, n n ka Yesu Kirisiginu. ²² Bεen tii i yē nge mε Timōte

u tii sōsi naanegii ma u ka man Labaari gean sōmburu kua nge bii ka win baaba. ²³ Yen sōna na yīiyō n bεε nūn gōriama sanam mε kon gia mī sōō na wāa. ²⁴ Na naane sāa ma Yinni u koo de n na bεen mi nen tii n n sosi.

²⁵ I raa man besegii Epafoditi gōriama ka somiru tēn bukata na mō, wi, wi u sāa nen beruse sōmburu sōō ka tabu sōō. Tē na wa ma n weene n nūn gōsiamā bεen mi. ²⁶ Domi bεε kpuron waa nūn neni gem gem, win laakari maa seewa yēn sō i raa nua ma u barō. ²⁷ U bara ka gem sere u gōō turuku kua, adama Gusunō u win wōnwōndu wa. N n mō wi tōnagiru, ka nen tiigira, kpa nen nuku sankiranu nu ku kpēa n banda. ²⁸ Yen sōna na sende n ka bεε nūn gōsiamā kpa bεen nukuru tu ka dora i n nūn wa, kpa nen nuku sankiranu nu maa ka kaara nen tii. ²⁹ N n men na, i nūn dam koosio nge bεegii Yinni sōō ka nuku doo bakabu kpa i tōnu win bweseru bεεε wē. ³⁰ Domi u gōō turuku kua Kirisin sōmburun sō. U win tii kari bōrie u ka man somiru naawa te i n fεε wa bεen tii i ka man naawε.

3

Nge mε ba ra gem wa

Gusunōn wuswaaō

¹ Tē, nēgibu, i de i n nukuru do ye i ka sāa Yinnigibu. Nen mi, na n wasiramō n ka bεε yaayasia ye na raa yorua ka, bεen mi maa, somira. ² I n tii se ka kōsan kowobu be ba sāa nge bōnu, ma ba wasin bango naane sāa. ³ Besera sa sāa bangogii geebu, n n mō be, domi sa Gusunō sāamō ka win Hunde, sa woo kanamō Yesu Kirisin sō, sa n maa bεen naane doke wasin komanu sōō. ⁴ Ka mε, nen tii kon kpī n nen naane doke wasin komanu sōō. Gabu bā n tamaa ba koo kpī bu ko mε, kaa ra gere nε? ⁵ Ba man marawa Isirelin bii, Benyamēen bweseru sōō. Na sāawa Yuu wi Yuuba ba mara. Ma ba man bango kua sōō nōōba itase. N n maa woodan sōn na, na kua Falisi. ⁶ Na raa mam hania mō sere na Yesun yigberu nōni sōōmō. N n gem kason na, woodan mēm nōōbu sōō, goo kun kpē u man taare wē. ⁷ Adama ye na raa mεera are, tē na ye kpuro garisi wom dirum Kirisin sō. ⁸ Na mam kpuro garisi wom dirum domi gāa bakana nā n nen Yinni Yesu Kirisi gia. Win sōna na kpuro deri, na maa ye mεera kubanu na n ka Kirisi mōn sō, ⁹ kpa na n ka nūn gbinne. Na n maa yīiyō ma kon gem wa woodan mēm nōōbun sō, adama kon gem wa yēn sō na Kirisi naane doke. Gem mε, mu weewa saa Gusunōn min di naane doke bin saabu. ¹⁰ Ye na kī, yeya n Kirisi gia, ka maa dam mε u ka seewa gōrin di kpa na n bōnu mō win wahala sōō, kpa n ka nūn weena win gōō sōō, ¹¹ kpa na n yīiyō nen tii ma kon se gōrin di.

Aren naa girabu

¹² N ñ mɔ na are nɔma tura gina, n ñ maa mɔ na yiba. Adama na yi naa gire yi ka ko negii yèn sɔ Yesu Kirisi u man kua wigii. ¹³ Negibu, na ñ tamaa na gina yi nɔma tura, adama gaa teena na mɔ, na gaa birukinu duari, ma na wuswaaginu naa gire. ¹⁴ Nge meya na ye na naa gire duka swii n ka are yi wa yi Gusunɔ u sun sokue wallo saa Yesu Kirisin min di.

¹⁵ Bese kpuro, bese be sa saa tɔn girobu, su bwisiku nge me. Adama bee i n bwisiku tukunu ganu mɔ, Gusunɔ u koo bee gem sɔsi. ¹⁶ Ka me, baa ñ n man na sa tura, su gesi da wuswaa swaa tia sɔ.

¹⁷ Negibu, i man saario bee kpuro. Sa bee kom gem sɔsi. N n men na, i bu nɔni girario be ba kom gem me swii. ¹⁸ Na bee sɔwa ko nɔn dabiru, na kpam wure na bee sɔmɔ tɛ ka yiressu, tɔn dabira waa be ba siimɔ nge Kirisin daa bunanarun garin yibereba. ¹⁹ Kam koba ba koo ka wiru go, domi ben nukura ta saa ben yinni. Ye n weene n bu sekuru ko yera ba ka woo kanamɔ. Handunia yen gaanu tanawa ba bwisikumɔ. ²⁰ Adama bese, Gusunɔn walla ta saa besen wuu. Min diya sa besen Faabagii Yinni Yesu Kirisi mara u na. ²¹ Wiya koo besen wasi yiiko sarirugii kɔsi ka win dam me mu koo de kpuro nɔn wiru kpɔiya, kpa yi ka win wasi yikogii weena.

4

Yiirebu

¹ Yen sɔna nen kinasibu, bee ben waara man neni, bee be i man nuku dobu weemɔ, ma na woo kanamɔ been sɔ, i de i n yɔ me dim dim Yinni sɔ, nen kinasibu.

² Na Efodi ka Sentisi kanamɔ bu de ba n nɔ ne Yinni sɔ. ³ Wune maa, nen sam kowosi naanegii, na nun kanamɔ a kurɔ be somiɔ. Ba suna Labaari gean sɔ ka ne sannu, ka maa Kelema ka sere nen sam kowosi be ba tie, ben yisa yorua waarun tireru sɔ.

⁴ I de been nukura n do Yinni sɔ baadomma. Na kpam wure na gerumɔ, i de been nukura n do.

⁵ I de tambu kpuro bu been tɔn geeru wa, domi Yinnin naaru ta turuku kooma. ⁶ I ku wurura gaanun sɔ, adama baayere sɔ i n da Gusunɔ kanɛ ka siarabu kpa i nɔn bikia yèn bukata i mɔ. ⁷ Ma bɔri yendu te Gusunɔ u weemɔ, te ta tɔnun yɛru kpuro kere, ta koo been gɔru ka been bwisikunu kɔsu bee ka Yesu Kirisin gbinnaa sɔ.

⁸ Ye ya tie negibu, i bwisikuo ye ya wā ye ba koo siara. Yeya ye ya saa gem kpuro, ka ye ya beere mɔ kpuro, ka ye ya swaa swii kpuro, ka ye ya deere kpuro, ka ye ya do kpuro, ka ye n weene tambu siara kpuro. ⁹ I n da ko ye i gia ka ye i mwa ka ye i nua nen min di, ka ye i wa

na kua. Sanam meya Gusunɔ wi u bɔri yendu weemɔ u ko n wā ka bee.

Pɔlu Filipigibu siaramo

ben kerun sɔ

¹⁰ Nen nukura do gem gem Yinni sɔ ye na ka wa ma i kpam nen bwisikunu mɔ. Na ñ gerumɔ ma i ku ra raa nen bwisikunu ko, adama aya ra raa bie. ¹¹ Na ñ gerumɔ me, yèn sɔ na wā yāaru sɔ, domi na gia me ko na n ka bɔri yendu mɔ baa ñ n meren na. ¹² Na yāarun dɔɔne mɔ, na maa mɔɔ bakaru dɔɔne mɔ. Yam kpuro ka ye n man deema kpuro sɔ, na gia me kon ko deburun saa ka gɔɔrun saa. Na maa yɛ me kon ko mɔɔ bakaru sɔ ka yāaru sɔ. ¹³ Kon ye kpuro kpɔ saa Kirisin min di wi u man dam kɛmɔ. ¹⁴ Ka me, i kua n wā ye i ka man nɔni swāaru bɔnu kua.

¹⁵ Bee Filipigibu been tii i yɛ saa saa ma Labaari gean kparabun torubu sɔ, sanam me na sia Masedonin di, Yesun yigberu garu sari te ta man somi ma n kun bee tɔna. Ne ka bee tanawa sa kɛna. ¹⁶ Domi ye na wā Tesalonikaɔ, i man somi ko nen bukata sɔ, n ñ mam mɔ nɔn teeru. ¹⁷ N ñ mɔ kɛra na kasu, na kīwa sosiru tu sosi been are sɔ. ¹⁸ Na ye kpuro wa ye i man morisiama. Ya maa tura ya tia. Tɛ ye Epafoditi ka man been kɛnu naawa nu ka man saka kua, nu sāawa nge yāku nubu duroruguru te ta Gusunɔ wɛre ma u tu mwa. ¹⁹ Gusunɔ nen Yinni u koo bee kpuro wɛ yèn bukata i mɔ nge me win dukia yikogia ne, Yesu Kirisin min di. ²⁰ Su Gusunɔ besen Baaba beere wɛ sere ka baadomma. Ami.

Tɔbiri daakibu

²¹ I Yesu Kirisigibu kpuro tɔbirio. Ne ka besegii be sa wā sannu sa bee tɔbura. ²² Naane dokeobu kpuro be ba wā mini, n ku mam ko sina kpaarugibu ba bee tɔbura.

²³ Kpa Yinni Yesu Kirisin durom mu n ka been baawure wā.

TIRE TE PĀLU U KOLOSEGIBU KUA

Kolose ya s̄awa wuu maro bur̄ ge ga w̄a Efesun s̄o yari yeru gia, Turukin tem̄. Goo kun yē s̄a s̄a nge mē Yesun yigberu ta ka torua Kolose. Adama Epafasi ka Filem̄awa ba ka Labaari gea da mi. S̄or̄kudo be, ba maa ye nuawa Pōlun min di sanam mē u sina Efesun w̄o ita, wiru 1:6-7 ka wiru 4:12-13 ka Filem̄o 1:2-5. Pōlu kun Kolosegibu beram daare, adama u ben labaari nua ya do. Yen s̄na u tireru yorua ye n weene bu ko, yera bu ka da. Ye ya s̄a Kolosegibun yigberun wahala yera ba s̄a dabinu menna teeru. Ba gabun bwisikunu ka Gusun̄n gari garisi tia. Yigbe te s̄o, Ger̄ekiba ba w̄a ka Yuuba ka sere tem min t̄mbu be ba m̄ Firisiba. Be kpurowa ba kasu bu ben deemaan gari sosi Yesun gari s̄o kpa yi n s̄a tia. Yen s̄na Pōlu u Kolosegibu yorua ye n weene bu ko, yera bu tii Yesu wē mam mam.

Tire ten kpunaa

1. T̄biribu, wiru 1:1-2.
2. Siarabu ka kanaru, wiru 1:3-14.
3. Kirisin asansi ka win s̄omburu, wiru 1:15-23.
4. S̄ombu te ba Pōlu n̄mu s̄andia, wiru 1:24n di sere wiru 2:5.
5. B̄esen gbinn̄a ka Kirisi, wiru 2:6-19.
6. W̄a kpaaru Kirisi s̄o, wiru 2:20n di sere wiru 4:1.
7. Kir̄ba ka t̄biribu, wiru 4:2-18.

T̄biribu

¹⁻² B̄e naane dokeobu Kolose, b̄e be i s̄a besen k̄nasi bor̄k̄niba Kirisi s̄o, ne Pōlu, Kirisi Yesun ḡro Gusun̄n k̄run s̄o ka besegii Tim̄ote, sa b̄e t̄bura. Gusun̄ besen Baaba u b̄e durom kua kpa u b̄e alafia k̄.

Siarabu kanaru s̄o

³ Sa ra Gusun̄ besen Yinni Yesu Kirisin Baaba siare b̄en s̄o baadomma besen kanaru s̄o, ⁴ yēn s̄o sa nua nge me i Yesu Kirisi naane doke ka nge mē i naane dokeobu kpuron k̄ru m̄. ⁵ Sanam mē Labaari gea ye ya s̄a gem gari ya gb̄ia ya tura b̄en mi, i nua ma i ȳiȳobu m̄ ma ba b̄e ḡaanu yiye w̄l̄o. Ȳiȳo bin s̄na i naane dokebu ka k̄ru m̄. ⁶ Labaari gea ye, ya t̄riam̄o ya ka domaru naam̄o handunia kpuro s̄o nge me ya kua b̄en mi s̄a min di i Gusun̄n durom gari nua ma i tuba ma yi s̄awa gem. ⁷ Epafasi besen k̄nasi s̄m kowosi, wi u s̄a Kirisin s̄m kowo naanegii ma u kua besen k̄sire b̄en mi, wiya u b̄e ye ḡiasia. ⁸ U maa sun k̄i te Hunde D̄ero b̄e k̄n baaru s̄owa.

⁹ Yen s̄na sa ra n kanaru m̄ b̄en s̄o k̄p̄eetim sari s̄a min di sa b̄en gari nua. Sa Gusun̄ kanam̄o u de i gia mam mam ye u k̄i,

kpa u de win Hunde u b̄e bwisi ka laakari k̄. ¹⁰ Saa yera b̄en sanu sanusu su ko n ka Yinnigiigisi weene, kpa i n da ko ye n koo n̄n w̄ere. B̄en w̄ara koo maa kookoo geesu bwese bweseka s̄o nge d̄a te ta bii geenu marum̄, kpa i Gusun̄ ḡiam sosi. ¹¹ Sa Gusun̄ kanam̄o u b̄e t̄sisia kpuro s̄o ka win dam yiikogim, kpa i kp̄i i n ka yabu baayere temane ka suuru nuku dobu s̄o. ¹² I n Baaba siaram̄o wi u dera i b̄onu m̄o tubi s̄o ye Gusun̄ u naane dokeobu yiye yam bururam̄ s̄o. ¹³ Geema u sun wara saa yam w̄okurun dam di ma u sun sinasia mi win Bii k̄nasi u bandu dii. ¹⁴ Domi win saabuwa sa yakiara ma ba besen durum suuru kua.

Kirisin tiin asansi

ka win s̄omburu

¹⁵ Gusun̄o u n̄ waar̄o adama Kirisi u sun n̄n s̄osi mam mam win wasi s̄o. U s̄a win Bii yeruma wi u w̄a ba sere ḡaanu kpuro taka kua. ¹⁶ Domi win min diya Gusun̄o u baayere taka kua ye ya w̄a w̄l̄o ka tem̄o, ye sa ka n̄ni waam̄o ka ye sa n̄ waam̄o, nge w̄ollun sinambu ka wirugibu ka yiikogibu ka sere dangibu. Gusun̄o u kpuro taka kua saa win min di, u maa ye kua win s̄o. ¹⁷ U w̄a ba sere ḡaanu kpuro taka kua. Win dam saabuwa ḡaanu kpuro nu ka w̄a n̄n ayero. ¹⁸ Win yigberu ta s̄awa nge wasi, wiya maa s̄a nge yin wiru. Wiya w̄aarun nuuru, wiya maa gb̄ia u seewa ḡarin di, u ka ko kpuron gb̄iikoo. ¹⁹ Domi Gusun̄n ḡru k̄ra win daa kpuro ya n ka w̄a win Bii s̄o. ²⁰ Ma n̄n w̄ere u wi ka t̄mbun sann̄o k̄peesia ka win Biin yem d̄a bunanaru w̄l̄o kpa u ka tii ḡaanu kpuro dorasia saa win min di ni nu w̄a tem̄o ka ni nu w̄a w̄l̄o.

²¹ B̄e maa, i raa gas̄o ka Gusun̄o toma, i raa s̄a win yib̄ereba b̄en bwisikunu s̄o b̄en kookoo k̄susun s̄o. ²² Adama t̄e, Gusun̄o u ka tii b̄e dorasia sanam mē win Bii u gu nge t̄nu, kpa i ka ȳra win wuswaāo i n d̄ere, i n w̄a disinu ka taare sariru s̄o ²³ i n temane i n t̄sa naane dokebu s̄o dim dim, kpa i ku ra b̄en ȳiȳobu deri bi i m̄o saa min di i Labaari gea nua, ye ba t̄nu baawure n̄osia wi u w̄a handunia s̄o. Ne Pōlu na maa kua yen s̄o.

Sombu te ba Pōlu

n̄mu s̄andia Yesun yigberun s̄o

²⁴ T̄e nen nukura do yēn s̄o na n̄ni sw̄aaru waam̄o b̄en s̄o. Ma na n̄ni sw̄a te yibiam̄o te Kirisi u koo ra wa win yigberun s̄o te ta s̄a win wasi. ²⁵ Ma Gusun̄o u man kua yigbe ten s̄m kowo nge mē u man yiye b̄en s̄o, kpa n ka win gari kpuro n̄osia. ²⁶ Gari yi, yi s̄a asiri ye u raa tambu kpuro berue saa yellun di, adama t̄e u wigibu ye s̄osi. ²⁷ Domi u k̄i u bu ḡiasia ma win asiri ya b̄ere ka yiiko m̄o bwese tukunun suunu s̄o. Asiri ye wee, Kirisi w̄a b̄e s̄o, yeya ya gerum̄o ma i ko

Gusunɔn yiiko bɔnu ko. ²⁸ Kirisi win gariya sa kparama, ma sa tɔnu baawure kirɔ mɔ, sa maa bu keu sɔsɔsimɔ ka bwisi gee, kpa bu ko tɔn girobu be ka Kirisin gbinnaa sɔɔ su sere bu tusia Gusunɔn wuswaaɔ. ²⁹ Yen sɔna na sɔmburu mɔ na sunamɔ ka win dam me mu sɔmburu mɔ ne sɔɔ gem ka tia.

2

¹ I de n bɛɛ sɔ nge me nen hanian kpɔara ne bɛɛn sɔ ka Lodisegibun sɔ ka maa be kpuron sɔ be ba n ka man nɔni waare. ² Na mɔ me, n ka bu dam kɛ n kpɔ, kpa ben tii ba n gbinne ka kɪru, kpa ben yɛru ta n sosimɔ sika sariru sɔɔ. Nge meya ba koo ka Gusunɔn asiri gia ye ya sɔa Kirisin tii. ³ Wi sɔɔra bwisi ka yɛrun dukia kpuro berua.

⁴ Na bɛɛ yeni sɔmɔwa kpa goo u ku raa bɛɛ nɔni wɔke ka nɔɔ dobu. ⁵ Domi baa nen wasin kuseru tɔ kun wɔa bɛɛn mi, ka me, nen hunde ya ka bɛɛ wɔa. Na maa nuku dobu mɔ yɛn sɔ i wɔa nɔɔ tia sɔɔ, ma bɛɛn naane dokebu yɔ dim dim Kirisi sɔɔ.

Waa te ta yiba Kirisi sɔɔ

⁶ N n men na, nge me i Yinni Yesu Kirisi wura, i n bɛɛn wɔaru dimɔ i n gbinne ka wi. ⁷ I de bɛɛn gbini yi n duku wi sɔɔ, kpa i n tii nɔɔrimɔ i n kpɛamɔ saa win min di, kpa i n tɔsa naane dokebu sɔɔ nge me ba bɛɛ sɔɔsi, kpa siarabu bu n yiba bɛɛn nɔɔ sɔɔ.

⁸ I n tii se kpa goo u ku raa bɛɛ yina mwa ka win yɛru garu ka taki dibu. Sɔɔsi ten bweseru ta naamɔwa saa tambun deemaan di ka maa handunian bɔnu, n n mɔ Kirisin min di. ⁹ Domi mɛn nɔru Gusunɔ ne, ya sɔsɔsira Kirisin wasi tɔngii sɔɔ. ¹⁰ Ma i kpuro mɔ wi sɔɔ bɛɛ ka win gbinnaa sɔɔ wi u sɔa wɔllun wirugibu ka yiikogibun sina boko.

¹¹ Bɛɛ ka win gbinnaa ye sɔɔ, i maa bango wa, adama n n mɔ bango ye tɔnu ra ko. Yeni ya weewa Kirisin min di. Ya sɔawa yakiaibu saa wasi durumgiin dam di. ¹² Geema, sanam me ba bɛɛ batemu kua n sɔare ba bɛɛ sikuawa ka Kirisi ma ba bɛɛ seeya ka wi, yɛn sɔ i Gusunɔn dam bakam naane sɔa wi u nɔn seeya gɔrin di. ¹³ Gasɔ, i raa sɔa gɔribu bɛɛn toranun sɔ ka maa yɛn sɔ i sɔa be ba kun bango kue. Adama tɛ Gusunɔ u bɛɛ kua wasobu ka Kirisi sannu sanam me u sun besen toranu kpuro suuru kua. ¹⁴ Kirisi u yora ye wɔka ye ya sun taare wɛ besen wooda sarabun sɔ, u maa ye kpare dɔa bunanaru wɔllɔ u ka ye kpeesia. ¹⁵ Sanam me u gu dɔa bunanaru wɔllɔ u wɔllun wirugibu ka yiikogibu kamia u bu sekuru doke batuma sɔɔ u maa ben dam kpeesia.

¹⁶ N n men na, i ku de goo u bɛɛ taare wɛ dim ka nɔrubu sɔɔ, n kun me tɔɔ bakanu ganun dibu sɔɔ, n kun me suru kpaon yaribu ka tɔɔ wɛraruginun kookoosu sɔɔ. ¹⁷ Yeni kpuro ya sɔawa gɔa ni nu sisin yaayaasu.

Kirisin tiywa gɔa ni. ¹⁸ Goo wi u sɔare u tii kawamɔ, ma u wɔllun garadoba sɔamɔ, i ku de u bɛɛ bɛɛn sian are wɔrari. Domi tɔnu win bweseru u tii suamɔ kɔsinun sɔ, u maa tii gɔamɔ kam win bwisiku tɔnuginun sɔ. ¹⁹ U n Kirisi neni kem kem wi u sɔa wiru, tɛn min di wasi kpuro yi mɛnne ka yin gbin gbinka ka sɔinu, yi ka dam waamɔ yi kpɛamɔ nge me Gusunɔ u yi sosimɔ.

Gɔɔ ka wɔaru Kirisi sɔɔ

²⁰ Mɔ i gu ka Kirisi sannu i kisira handunian komanun di, mban sɔna i wɔaru dimɔ nge handunia yenigibu. Mban sɔna i derimɔ ba bɛɛ woodaba sɔbimɔ be ba nɛɛ, ²¹ a ku yeni besu, a ku yeni denda, a ku yeɔnɔ baba. ²² Yeni kpuro ya koo kam kowa bɔ n ye dendimɔ. Tɔmbun wooda ka ben sɔsɔsinu tɔnawa i swi. ²³ Geema, wooda be, ba ka bwisin gɔanu weene a n bu weera, ka ben sɔaru te ta wee saa tanun gɛru kɪrun di, ka ben tii kawa weesugibu, ka maa ben wasin seserun serusiabu. Adama baa wooda ben tia kun dam gam mɔ yu ka wasin kɪru kankam taare.

3

¹ Ba bɛɛ seeya ka Kirisi sannu gɔrin di. N n men na, i wɔllun gɔanu kasuo mi Kirisi u sɔ Gusunɔn nam geuɔ. ² I wɔllun gɔanun bwisikunu koowo, n n mɔ temginu. ³ Domi i gu, bɛɛn wɔa geera maa berua ka Kirisi sannu Gusunɔn mi. ⁴ Kirisi wi, u sɔawa bɛɛn wɔaru. Sanam me u koo kurama, bɛɛn tii maa i ko i tera ka wi sannu win yiiko sɔɔ.

Waa gururu ka wɔa kpaaru

⁵ N n men na, i handunian kɪrun gɔanu kpuro goowo ni nu sɔmburu mɔ bɛɛ sɔɔ, niya kɔɔ mɛnnabu tantanaru sɔɔ, ka daa disinugia, ka wasin bine, ka kɪru kankam, ka kɔde, domi kɔde ya sɔawa nge bɔu sɔaru. ⁶ Gɔa ni kpuron sɔna Gusunɔn mɔru wee ben mi, be ba n nɔn mɛm nɔɔwammɛ. ⁷ Geema, i raa gasɔ mɔ nge be, sanam me tora nin bwesera bɛɛ wɔasi.

⁸ Adama tɛ, i ye kpuro kɔwɔ ye n sɔa mɔru ka nuku ghisibu ka maa nuku kɔsuru. I ku de wɔmburu n kun me gari swininu nu yari bɛɛn nɔɔ sɔɔn di pɔi. ⁹ I ku weesu kuana domi i daa gura ka yen kookoosu pota kɔ, ¹⁰ ma i daa kpaɔ sebua. Gusunɔwa u bɛɛ daa kpaɔ ye wɛ i n ka nɔn giamɔ kpa i n ka nɔn weenamɔ. ¹¹ Nge meya bɛɛ sɔɔ goo kun goo, tɔn tuko ka Yuu, wi u bango kua ka wi u n bango kue, baru kpaaruɔgii, nɔni wɔkunugii, yoo ka tii mɔwɔ, adama Kirisi tɔnawa sɔa gɔanu, u maa wɔa tɔmbu kpuron suunu sɔɔ.

¹² N n men na, yɛn sɔ Gusunɔ u bɛɛ kɔa ma u bɛɛ gɔsa i ka ko wigibu, wee ye n weene i sebe, wɔnwɔndu ka tɔn geeru ka tii kawabu ka daa duudwia ka suuru. ¹³ I n temanasine kpa i n suuru kuanammɛ gari gee yi n dua bɛɛn suunu sɔɔ. Nge me Yinni u bɛɛ suuru

kua, i n suuru kuanamme nge me. ¹⁴ Yeni kpuron wallo i kiru sebuo te ta koo de i n nɔ ne mam mam. ¹⁵ Kpa i de Kirisin bəri yendu ta n been gɔrusu kpare, kpa i n takaru mɔ. Ba bee sokawa i n ka sɔa wasi tee, kpa i n bəri yendu mɔ. ¹⁶ I de Kirisin gari yi n yiba been gɔruo nge dukia. I gari bia kuanɔ kpa i dam kɛena ka bwisi gee kpa i n womusu mɔ i n Gusunɔ tɔmamɔ. I nɔn takarun womusu kuo been gɔruso. ¹⁷ Been kookoosu ka been gere sɔɔ, i ye kpuro koowo i ka Yinni Yesun yisuru beere we kpa i Gusunɔ Baaba takaru ko win min di.

Tɔmbun nɔɔsinaa

waa kpaaru sɔɔ

¹⁸ Bee kurɔbu i been durɔbu wiru kpɔiyɔ nge me n weene Yinnigii u ko.

¹⁹ Bee durɔbu i been kurɔbu kɔɔ, i ku de i n sɛ be sɔɔ.

²⁰ Bee bibu i been mɔwɔbu mem nɔwɔ gɔanu baanire sɔɔ, domi meya Yinni u ki.

²¹ Bee maa tundobu i ku been bibu mɔrun kookoosu kua kpa ben nukɔ yi sankira.

²² Bee yobu i been yinnibu mem nɔwɔ kpuro sɔɔ handunia mi, n nɔ mɔ sanam me ba bee yɔre tɔna, i ka bu tɔn geeru sɔɔsi, adama i bu mem nɔwɔ n kun ka murafituru yen sɔ i Yinni nasie. ²³ Ye i mɔ kpuro i ye koowo ka kiru, kpa n sɔa nge Yinniwa i kuamme, n nɔ mɔ tɔmbu. ²⁴ I n ye ma Yinniwa u koo bee are kɔsia yi yi sɔa tubi ye u win tɔmbu yiye, domi Kirisiwa been Yinni win waa ru i waa. ²⁵ Adama wi u tora, u koo win are wa nge me win torara ne, domi Gusunɔn mi, goo kun goo.

4

¹ Bee yinnibu i been yobu kuo dee dee nge me n weene. I yaayo ma been tii i maa Yinni mɔ wallo.

Yiirebu

² I tɔmanɔ kanaru sɔɔ kpa i n ka swaa meera i n Gusunɔ takaru mɔ. ³ I maa sun kanaru kuo kpa Gusunɔ u sun swaa kua su ka win gari waasu ko, su ka kpɔ su Kirisin asiri tubusia. Asiri yen sɔna na waa pirisɔm sɔɔ tɛ. ⁴ N n men na, i kanaru koowo kpa n ka kpɔ n ye sɔɔsi nge me n weene n gere.

⁵ I tii kparo ka bwisi be ba kun naane do-ken mi. I saa baayere dendio yu ka arufaani ko. ⁶ I de been gari yi n nɔɔbu do kpa yi n swaa swii, kpa i n ka ye nge me n weene i baawure wisi.

Tɔbiribu ka nɔɔ kanabu

⁷ Besen kɔnasi Tisiki, wi u sɔa sɔm kowo naanegii ka nen beruse Yinnin sɔmburu sɔɔ u koo bee nen labaari kpuro sɔ. ⁸ Na bee nɔn gariammewa u ka bee sɔ nge me sa ka waa, kpa u ka bee gɔru yemiasia. ⁹ Onesimu, besen kɔnasi bɔɔkɔni, wi u sɔa been migii, u koo

nɔn yɔsirima. Bera ba koo bee sɔ ye ya sun deema mini kpuro.

¹⁰ Aritaaki, ne ka wi sa waa pirisɔm sɔɔ u bee tɔbura. Maaku maa bee tɔbura wi u sɔa Baanabasin dusi. Na raa bee Maaku win gari sɔɔwa, u n na been mi, i nɔn dam kooio ka beere. ¹¹ Yosue wi ba mɔ Yusitu, u maa bee tɔbura. Be ita ye tɔnawa ba sɔa Yuu be ba naane doke ma ba ka man sɔmburu mɔ Gusunɔn bandun sɔ. Ba man dam kɔ gem gem.

¹² Epafasi, Yesu Kirisin sɔmɔ wi u maa sɔa been migii, u bee tɔbura. U ra kanaru ko gem gem been sɔ, u Gusunɔ kanamɔ i ka kpɔ i yɔra dim dim ka tɔn giroru kpa i n sɔɔru sɔa i ka Gusunɔn kiru kpuro ko. ¹³ Na kon kpɔ n nɔn seeda diiya ma u been bwisikunu mɔ gem gem, ka maa be ba waa Lodiseɔ ka Herapolisɔ. ¹⁴ Luku besen kɔnasi dokotoro, wi ka Demasi ba bee tɔbura.

¹⁵ I besegibu tɔbirio be ba waa Lodiseɔ ka kurɔ wi ba mɔ Ninfa ka maa Yesun yigbe te ta ra menne win yenu. ¹⁶ I n tire teni gara i kpa i maa tu Yesun yigberu weyɔ Lodiseɔ bu gari. Kpa been tii i maa garu gari te ta wee Lodisegibun min di. ¹⁷ I maa Aasipu sɔwɔ u sɔmbu te nɔni dokeo te ba nɔn nɔmu sɔndia Yinnin sɔma sɔɔ u ka kpɔ i tu dakura.

¹⁸ Wee na yorumɔ ka nen tiin nɔma, ne Pɔlu na bee tɔbura. I ku duari ma na waa pirisɔm sɔɔ.

Kpa Gusunɔn durom mu n ka bee waa.

TIRE GBIKII TE PŌLU U TɛSALONIKAGIBU KUA

Sanam mɛ Pōlu u tire te yorua, Tɛsalonika ya s̄awa bera ye ba m̄ Masedōnin wuu maro ge Romugibu ba m̄. Giso Tɛsalonika ye, ya s̄awa Gerekiban wuu maro yiruse s̄ō ȳsan n̄m geū. Miya goo nimkusu su ra ȳre. Pōluwa u ka Labaari gea da mi, Ḡrobun Kookoosu 17:10-11. Amen biru Yuuba ba nisinu seewa ye ba wa t̄n tukobu ba naane dokem̄. Yen wahala ya dera Pōlu u doona Tɛsalonikan di u da Bere. Yen biruwa u Tɛsalonikagibun labaari nua saa win b̄ō Timaten min di, yera u tire te yorua u ka bu t̄sisia.

Tire ten kpunaa

1. T̄biribu, wiru 1:1.
2. Siarabu, wiru 1:2-10.
3. P̄lun s̄mburu Tɛsalonika, wiru 2:1n di sere wiru 3:13.
4. Kir̄ba, wiru 4:1-12.
5. Yesun wuramarun gari, wiru 4:13n di sere wiru 5:11.
6. T̄biribu ka kir̄ d̄aaki, wiru 5:12-28.

T̄biribu

¹ Bɛɛ Yesun yigberugibu, bɛɛ be i w̄a Tɛsalonika, bɛɛ be i s̄a Gusun̄ Baaba ka Yinni Yesu Kirisigibu, nɛ Pōlu ka Silasi ka Tim̄te sa bɛɛ t̄bura. Durom ka alafia ya n ka bɛɛ w̄a.

Tɛsalonikagibun w̄aru

ka ben naane dokebu

² Sa ra n Gusun̄ siaram̄ bɛɛ kpuron s̄, sa ra n maa bɛɛ yaaye baadomma kanaru s̄. ³ Sa yaaya Gusun̄ besen Baaban wuswaa nge mɛ i ka bɛɛn naane dokebu hania m̄, ka nge mɛ bɛɛn k̄ra s̄ōsiram̄ bɛɛn s̄m damginu s̄, ka nge mɛ bɛɛn ȳiȳobu bɛɛn Yinni Yesu Kirisi s̄ bu ȳ dim dim. ⁴ Besegibu, bɛɛ be Gusun̄ u k̄, sa ȳ ma u bɛɛ gos̄a wigibu. ⁵ D̄mi besen Labaari gea ya n̄ bɛɛn mi ka gari t̄na, ka maa yen dama ya ka na ka Hunde D̄ero sannu ka maa sika sariru. Bɛɛn tii i ȳ nge mɛ sa s̄isina bɛɛn suunu s̄ bɛɛn arufaanin s̄. ⁶ Ma i kua be ba besen daa ka Yinnigia saarim̄, domi i besen Labaari gea mwa ka nuku d̄o bi Hunde D̄ero bɛɛ w̄, baa mɛ ya ka bɛɛ n̄ni sw̄aru naawa. ⁷ Yen biru bɛɛn tii i kua b̄n daa Masedōnin naane dokeobu ka Gerekiba ba saarim̄. ⁸ D̄mi Yinnin gari yi, yi n̄ōra saa bɛɛn min di, n n̄ m̄ Masedōni ka Gerekiban tem s̄ t̄na, adama bɛɛn naane dokebu Gusun̄ s̄ bu s̄ōsira yam kpuro sere n n̄ maa tilasi su bin gari gere. ⁹ Ba gerum̄ nge mɛ i sun n̄n̄usina ye sa da bɛɛn mi, ka nge mɛ i ḡru gos̄ia i b̄u s̄aru deri i wura Gusun̄ mi i ka n̄n̄ s̄,

wi u s̄a Yinni waso ka gemgii, ¹⁰ ka maa nge mɛ i win Bii wi u seeya ḡrin di swaa daki u na w̄ollun di. Wiya Yesu, wi u sun yakia saa Gusun̄n m̄ru ye ya sisin di.

2

S̄mbu te Pōlu kua

Tɛsalonika

¹ Negibu, bɛɛn tii i ȳ ma besen naaru bɛɛn mi ta n̄ kue kam. ² I ȳ ma ba sun n̄ni s̄ōwa ba sun t̄ya kua Filipio sa sere na bɛɛn mi. Ka mɛ, Gusun̄ sun w̄ruḡoru w̄ sa ka win Labaari gea kpara bɛɛn suunu s̄, baa mɛ t̄n dabira sun yinari. ³ Besen waasu ya n̄ s̄a torarun gari, ya n̄ maa m̄n̄n̄e ka bwisiku k̄sunu ganu n̄ kun mɛ ka taki. ⁴ Adama, nge mɛ Gusun̄ sun naane kua u ka sun Labaari gea n̄mu s̄ndia, nge m̄ya sa ka ye kparam̄. Sa n̄ ye m̄ nge mɛ ya koo ka t̄mbu dore ma n̄ kun m̄ Gusun̄ wi u besen ḡrusu w̄ɛrim̄. ⁵ D̄mi bɛɛn tii i ȳ s̄a ma sa n̄ bɛɛ k̄kura ka gari dure, sa n̄ maa waasu kue su ka bɛɛn gobi wan s̄. Gusun̄wa s̄a besen seeda. ⁶ Sa n̄ maa bɛɛre kasu bɛɛn mi n̄ kun mɛ gabun mi, ⁷ baa mɛ sa ko ra k̄pi su bɛɛ besen dam s̄ōsi ȳn s̄ sa s̄a Kirisin ḡrobu. Adama sa kuawa kpure kpure bɛɛn suunu s̄ nge mɛ bii m̄ero ra win bibu n̄ōri. ⁸ Ȳn s̄ sa bɛɛ k̄i gem gem sa ra s̄aru s̄a, n n̄ m̄ su ka bɛɛ Gusun̄n Labaari gea w̄ t̄na, adama ka maa besen tiin w̄aru, domi bɛɛn k̄ra sun n̄ni. ⁹ Besegibu, i besen s̄mburu ka besen wahala yaaye ye sa wa. Sa s̄mburu kua s̄ō s̄ō ka w̄kuru ȳn s̄ sa n̄ k̄i su bɛɛn goo ḡngere ko sanam mɛ sa Gusun̄n Labaari gea kparam̄ bɛɛn suunu s̄.

¹⁰ Bɛɛya i s̄a besen seedagibu ka maa Gusun̄n tii, ma besen daa ya d̄ere bɛɛ naane dokeobun wuswaa, ya maa s̄a dee dee, ya n̄ taare gaa m̄. ¹¹ I maa ȳ ma sa ka bɛɛ kuawa nge mɛ tundo u ra ka win bibu ko. ¹² Sa bɛɛ dam k̄a, sa maa bɛɛn ḡrusu yemiasia, sa maa bɛɛ suuru kana i n ka s̄im̄ nge mɛ n weene Gusun̄n wuswaa, wi u bɛɛ sokum̄ i n ka b̄nu m̄ win yiki s̄ō mi u bandu sw̄i.

¹³ Sa ra maa Gusun̄ siare baadomma ȳn s̄ sanam mɛ sa bɛɛ waasu kua i n gari yi garisi t̄nugii, i yi wurawa ma yi s̄a Gusun̄gii. M̄ya yi s̄a ka gem, ma yi s̄mburu m̄ bɛɛ naane dokeobu s̄. ¹⁴ Negibu, i ka Yesu Kirisin yigb̄nu weena ni nu s̄a Gusun̄ginu Yudea, domi i n̄ni sw̄aru wa saa bɛɛn temginun min di nge mɛ t̄n ben tii ba ye Yuuban min di. ¹⁵ Yuu beya ba Yinni Yesu ka Gusun̄n s̄m̄bu go, ba maa sun n̄ni s̄ōwa. Ben daa kun Gusun̄ w̄re, ba maa ka t̄mbu kpuro yibere t̄eru n̄ni. ¹⁶ Ba mam yinam̄ su t̄n tukobu waasu kua bu ka faaba wa. Nge m̄ya ben durum ya sosim̄ ya bandam̄. Adama Gusun̄n m̄ru ya den sake fuke ben wir̄.

⁷ Wōkura tambu ba ra dweeye, wōkura tam nōrobu ba ra maa tam nō. ⁸ Adama bese be sa sāa sōo sōogibu, n weene sa n tii se. Su naane dokebu ka kīru sebe nge tarakpe, su maa faaban yīyōbu doke nge sii furō kōkōru. ⁹ Domi Gusunō u n̄ sun soka su ka win mōru wa, u sun sokawa su ka faaba wa saa besen Yinni Yesu Kirisin min di ¹⁰ wi u gu besen sō, kpa sa n wāaru dimō ka wi sannu, sà n wāa hunde sōo n̄ kun mē baa sà n gu. ¹¹ Yen sō, i n dam kēenamō kpa i n tāsisianamō nge mē i mō tē.

Tōbiribu ka kirō dāaki

¹² Sa maa bēe kanamō negibu, i bu bēere wēeyō be ba sōmburu mō gem gem beēn sunu sōo, be Yinni u dera ba bēe kparamō ma ba bēe swaa sōosimō. ¹³ I n ben kīru mō ta n kpā ka bēere ben sōmburun sō. I de i n nōo tia sāa beēn tii tiine sōo.

¹⁴ Sa bēe kanamō negibu, i mēm nōo sarirugibu kirō koowo. I bu dam kēeyō be ba mwia kpane. I dam sarirugibu somiō. I ka tambu kpuro tēmanō. ¹⁵ I laakari koowo i ku de goo u win beruse kōsa kōsia, adama i n gea kuanammē ka maa be ba tie kpuro.

¹⁶ I n nuku dobu mō sanam baamere sōo.

¹⁷ I n da n kanaru mō saa baayerere. ¹⁸ I n siaramō baa n̄ n meren na. Yeniwa Gusunō u kī i ko bēe ka Yesu Kirisin wāasinaa sōo.

¹⁹ I ku Hunde Dēero yinari u sōmburu ko bēe sōo. ²⁰ I ku Gusunōn sōmōbun gari gem.

²¹ Adama i gāanu kpuro wēerio kpa i nene ni nu sāa gem. ²² I tii nenuō kōsa baayeren di.

²³ Kpa Gusunō, Yinni wi u ra alafia wē, u bēe wuna i ka ko wigibu mam mam, kpa u beēn hunde ka beēn bwēra ka beēn wasi kpuro bere taare sariru sōo sere ka besen Yinni Yesu Kirisin wuramarō. ²⁴ Gusunō wi u bēe soka u naane mō, u koo maa ye kpuro ko.

²⁵ Negibu, i n sun kanaru kuamme.

²⁶ I besegibu kpuro tōbirio ka kīru.

²⁷ Na bēe yiiremō ka Yinnin yīsiru, i besegibu kpuro tire teni gario.

²⁸ Kpa Yinni Yesu Kirisin durom mu n wāa ka bēe.

**TIRERU YIRUSE TE PŌLU
U TĒSALONIKAGIBU KUA**

Pōlu u Tesalonikagibu tireru yiruse teni yorua domi u nua ma gaba burisine ben suunu sō Yesun wuramarun sō. Gaba tamaa Yesun wurama te, ta turuku kua. Yera ba ben sōmburu deri. Ba ñ maa garu mō ma mero bisibu gabu ba sere bu nōrīmō. Gaba maa burisine yèn sō ba tamaa Yesu u wurama kō, ma u bu deri, ma n sāare nōni swāa te ba wa Yesun sō ta kua kam. Yen sōna Pōlu u bu sōsiru wē te ta gerumō mē Yesun wuramaru ta ko n sāa. Ma u garu koo sari be gerusi bu ka sōmburu ko. Meya u maa be ba nōni sōmō dam k̄a bu ka temana. Domi Yesu u koo baawure siriawa dee dee u sere nūn win are wē.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu ka nuku yemiasabu, wiru 1.
2. Kōsan kowon kuramaru ka Yesun wuramaru, wiru 2:1-12.
3. Kirōba, wiru 2:13n di sere wiru 3:15.
4. Tōbiri dākibu, wiru 3:16-18.

Tōbiribu

¹ Bēe Yesun yigberugibu, bēe be i wāa Tesalonikā bēe be i sāa Gusunō besen Baaba ka Yinni Yesu Kirisigibu bese Pōlu ka Silasi ka Timōte, sa bēe tōbura. ² Gusunō Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēe durom kua kpa bu bēe alafia kē.

Siribu ko n wāa

Kirisin naarun tōru sōo

³ Besegibu, n weene sa n Gusunō siaramō saa baayere bēen sō. N wā sa n mō mē yèn sō bēen naane dokebu bu sosimō gem gem, ma kīi te i mō bēen tii tiine sō ta maa kpēamō ta sosimō. ⁴ Yen sōna besen tii sa Yesun yigberu woo kanē bēen sō, domi i temana i yō naane dokebu sōo nōni swāaru ka tōyan saa.

⁵ Yēniwa ya sōsīmō kam kam ma Gusunō u ra siri dee dee, kpa bu ka bēe garisi be ba tura ba n ka wāa mi Gusunō u bandu swīi tēn sō i wahala waamō. ⁶ Domi Gusunō u koo ko ye i sāa dee dee, u koo bu nōni sō be ba bēe nōni sōmō. ⁷ Ma bēe be i nōni swāaru waamō, u koo bēe wērabu wē ka maa besen tii, sanam mē Yinni Yesu koo kurama wollun di ka dōo yari ka win gōrado damgibu. ⁸ Yesu wiya u koo bu seeyasia be ba kun Gusunō yē, ka be ba kun wi, Yinni Yesun Labaari gea wure. ⁹ Ben dii kōsiaru ta ko n sāawa kam koo bi bu kun nōru mō sere ka baadomma. Ba ko n karanewa ka Yinni ka maa win yiiko damgja, ¹⁰ sanam mē u koo na kpa win bēere yu sōsira wigibu sōo, kpa naane dokeobu kpuro ba n nūn kōsa tōo te sōo. Bēen tii i ko n

maa wāa mi, domi i besen seeda naane doke ye sa di.

¹¹ Yen sōna sa kanaru mō baadomma bēen sō, Gusunō besen Yinni u ka kpī u bēen kookoosu siara wāa te u bēe sokua sōo kpa win dam mu de i gea ko ye i gōru doke kpa mu maa de bēen naane dokebun kookoosu su n yiba. ¹² Nge meya besen Yinni Yesun yīsira koo ka bēere wa bēen min di, kpa bēe i maa bēere wa win min di Gusunō ka Yinni Yesu Kirisin durom saabu.

2

Kōsan kowo

¹⁻² Negibu, na bēe kanamō i ku de bēen laakari yu burisina, besen Yinni Yesu Kirisin wuramarun garin sō ka maa besen mennabu win mi, i ku maa de sōmōbun gari geē ñ kun mē waasu gaa ñ kun mē tire te ba nēe na yorua, yen gaa yu bēe biti ko yā ñ gerua ma Yinnin tōra tunuma kō. ³ I ku de bu bēe nōni wōke baa fiiko. Yinnin tōo te, tu sere na tōn dabira koo Gusunō seesi, yen biru kōsan kowo wi, u koo kurama wi u sāa kam kooren bii. ⁴ U koo tii sua n kpuro kere kpa u ye kpuro seesi ye ba sokumō Yinni ka ye ba sāmō. U koo mam da u sīna Gusunōn sāa yerō kpa u tii soku Gusunō.

⁵ I ñ yaaye ma na bēe yeni sōowa sanam mē na wāa bēen mi? ⁶ Tē, i yē sāa sāa ye ya nūn nenusi sere win saa yu ka turi. ⁷ Domi kōsa ya sōmburu mō ko asiri sōo. Adama wi u gina ye yinasiamō u ko n ye yinasiamōwa sere bā n ka nūn doona. ⁸ Saa yera kōsan kowo wi, u koo kurama kpa Yinni Yesu u nūn wom wure u go, kpa u nūn kpeerasia ka win naarun yiiko. ⁹ Kōsan kowo wi, u koo na ka Setam dam, kpa u sōm maamaakigii bwese bweseka ko ye ya sāa weesugia. ¹⁰ U koo maa bu nōni wōke bu ka kom kōsum ko, be ba koo kam ko yèn sō ba yina bu gem kīa mē mu koo bu faaba ko. ¹¹ Yenin sōna Gusunō u koo de gāa damginu ganu nu bu torasia bu ka weesu naane ko. ¹² Nge meya, be ba ñ gem naane doke ma ba kom kōsum kua ka nuku dobu, ba koo taare sua.

Ba bēe gōsa i ka faaba wa

¹³ Negibu, bēe be Yinni u kī, sa ñ ko ko sa kun Gusunō siare bēen sō saa baayere. Domi Gusunō u bēe gōsa saa toren di i ka faaba wa ka Hunde Deeron dam wi u bēe kua Gusunōgibu, ka maa bēen naane ye i mō gem sōo. ¹⁴ Yenin saabuwa Gusunō u bēe soka ka besen Labaari gean kparabu, i n ka bōnu mō besen Yinni Yesu Kirisin yiiko sōo. ¹⁵ N n men na negibu, i yōro dim dim i n sōosi ni nēni ni sa bēe sōosi nōo ka nōo ka maa tireru sōo.

¹⁶ Gusunō besen Baaba wi u sun kīa, ma win durom saabu u sun dam k̄a mē mu kun nōru mō ka maa yīyō geebu, wi ka besen Yinni Yesu Kirisin tii ¹⁷ bu bēen gōrusu dam

kē, kpa bu bɛɛ tāsisia i ka sɔm geenu ka gari gee kpuro ko.

3

I sun kanaru kuo

¹ Ye n tie negibu, i sun kanaru kuo kpa Yinnin gari yi wa yi kparara fuuku, kpa yi n yiiko mɔ nge me yi kua bɛɛn suunu sɔɔ. ² I maa kanaru koowo kpa Gusunɔ u sun wɔra tɔn kɔso wiru sariban nɔman di, domi n n̄ tɔmbu kpuro ba gari yi naanɛ dokemɔ.

³ Adama Yinni u s̄aa bɔrɔkini. U koo bɛɛ tāsisia kpa u bɛɛ kɔsu tɔn kɔso win s̄. ⁴ Yinni u dera sa bɛɛ naanɛ s̄aa. Sa yɛ ma i mɔ ye sa bɛɛ yiire, mɛya i ko n maa m̄ i n dɔɔ.

⁵ Kpa Yinni u de bɛɛn bwisikunu nu n woo Gusunɔn k̄ru gia ka maa Kirisin tɛmanabu sɔɔ.

N weenɛ tɔnu u sɔmburu ko

⁶ Negibu, ka Yinni Yesu Kirisin ȳsiru sa bɛɛ yiiremɔ, i naanɛ dokeo baawure gɔwo wi u s̄aa garu koo sari ma u n̄ s̄ɔsinu sw̄i ni sa bɛɛ wɛ. ⁷ Bɛɛn tii i yɛ mɛ n weenɛ i besen daa saari. Domi sa n̄ kue garu koo sariba bɛɛn suunu sɔɔ. ⁸ Sa n̄ goon d̄ianu di sa kun nin gobi kɔsie, adama sa sɔm s̄ɛsɔguru kua bururu ka yoka sere sa wasira kpa su ku ka ko goon sɔmunu. ⁹ N n̄ mɔ sa n̄ yen yiiko mɔ, adama sa k̄iwa besen tii su bɛɛ kom gem s̄ɔsi mɛ i ko saari. ¹⁰ Sanam mɛ sa w̄aa bɛɛn mi sa bɛɛ yiire sa nɛɛ, wi u kun k̄i u sɔmburu ko, n n̄ maa weenɛ ȳɛro u di.

¹¹ Wee, sa nua ma bɛɛn gabu ba s̄aa yikurobu be ba kun garu m̄ ma n kun mɔ gari wɔbia wɔribu. ¹² Sa tɔn ben bweseru yiiremɔ sa bu suuru kanamɔ Yinni Yesu Kirisin s̄, bu de bu sɔmburu ko laakari sɔɔ kpa bu ben tii diisia.

¹³ Adama bɛɛ negibu, i ku wasira ka gean kobu. ¹⁴ Goo ù n yina u gari yi mem nɔwa yi sa yorua tire teni sɔɔ, i n n̄n laakari s̄aa kpa i kun maa ḡaanu m̄ɔsine ka wi, n wa sekuru tu n̄n mwa. ¹⁵ I ku n̄n garisi nge yibɛɛ, adama i n̄n swaa s̄ɔsio mɛro bisi bisikum.

Domaru ka tɔbiribu

¹⁶ Yinni wi u ra alafia wɛ u bɛɛ alafia k̄ɛ saa baayere ye n bɛɛ deema kpuro sɔɔ kpa u n ka bɛɛ kpuro w̄aa.

¹⁷ Ka nen tiin nɔmuwa na yeni yorua. Ne Pɔlu na bɛɛ tɔbura. Yera n s̄aa nen ȳireru nen tirenu kpuro sɔɔ.

¹⁸ Nɛn yora mi. Kpa besen Yinni Yesu Kirisin durom mu n ka bɛɛ kpuro w̄aa.

TIRE GBIIKU TE PŌLU U TIMŌTE KUA

Timote u Yesu naane dokewa win aluwaasirun di, sanam me Pōlu u da Lisitiō nōn gbiikiru. Win daaru yiruse sōra u Timote gōsa u ka nūn yōsiri bu Labaari gea kparam da, Gōrobun Kookoosu wiru 16:1-3. Timōten tundo u sāawa Gerekī, ma win mero u sāa Yuu wi u Gusunōn bēere yē too, wiru 1:1-5. Pōlu u tire te yoruawa win tākāru sō. U Timote sōwa u nēe u de u n tāsā win naane dokebu sō, kpa u Yesun Labaari gean taa geebu ko, kpa win sanu sanusu su n dēere Yesugibun suunu sō, wiru 3:15. U maa nūn ka swaa sōsi ye ya weene Yesun yigbe kparobu ka Gusunōn sōm kowobu kpuro bu swī. Mēya u maa nūn sōmō nge me Yesugibu ba ko n wāasine. U maa nūn kirō mō u ka sōsi geenu sōsi ni nu dēere keu koosio weesugibun sō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-2.
2. Sōsi te Pōlu u Timote wē Yesun yigberu ka ten sōm kowobun sō, wiru 1:3n di sere wiru 3:16.
3. Sōsi te Pōlu u Timote wē win sōmburu sō, wiru 4n di sere wiru 6.

Tōbiribu

¹⁻² Timote, wunē wi a kua nen bii yēn sō a Yesu naane doke, Gusunō Baaba ka Yesu Kirisi bēsen Yinni bu nun durom ka wōnwōndu kua kpa bu nun alafia kē. Nē Pōlu, Yesu Kirisin gōro nge me Gusunō bēsen Faaba kowo ka Yesu Kirisi wi u sāa bēsen yīiyobu, ba man yiire, na nun tire teni kuamme.

Sōsi weesugirun kirō

³ Tē, na kī a sina Efesusō nge me na nun yiire sanam me na dō Masedōni gīa kpa a bu yinari be ba sōsi tukunu sōsīmō. ⁴ A bu sōwō bu ku raa ben laakari doke gari yi tōmba seka sō, ka maa sikadoban yīsa sō. Yeya ya sikirinōsu seeyam, ya n maa Gusunōn himba wuswaa daasiamō ye tōnu ra gie ka naane dokebu. ⁵ Adama na yiire bi mōwa n ka bēen kīru seeya te ta wee saa gōru ge ga dēeren di ka laakari taare sarirugian di ka maa naane doke kpikibun di. ⁶ Wee, gaba gera saa gari yin min di ma ba kōra sikirinō kamgisu sō. ⁷ Ba kī ba n sāa Gusunōn woodan keu sōsiobu, adama ba n ben tiin garin tubusianu yē baa yi ba gerumō ka naane baka.

⁸ Ka me, sa yē ma wooda ya wā tōnu ù n ye dendimō nge me n weene. ⁹ Kpa u n yē ma ba n wooda kue gemgibun sō. Ba ye kuawa wooda sarobu ka mem nō sarirugibun sō, ka be ba n Gusunōn bēere yē, ka durumgibu, ka maa tōn be ba n Gusunō ka gāa dēeranun

bēere yē, ka sere be ba ben tundobu n kun me ben mērobu goomō, ka maa tōn gowobu gabu, ¹⁰ ka maa sakara kowobu, ka tōn durō be ba kō mēnnamō ben tii tiine, ka be ba tōmbu gbēnimō ba dōramō, ka weesugibu, ka be ba weesu sō bōrumōn sō, baayeru kpuro gesi ye ya kun sāa sōsi geeru. ¹¹ Sōsi te, ta wāawa Labaari gea ye ba man nama bēria sō. Gusunōwa ya ka yā. Wiya u yiiko mō, u maa sāa domarun nuuru.

Siarabu

Gusunōn wōnwōndun sō

¹² Na Yesu Kirisi bēsen Yinni siara wi u man dam kā n ka nen sōmburu ko. Na saabu kua yēn sō u man garisi naanegii ma u man gōsa win sōmburu sō, ¹³ baa me na ra raa nūn gari kam gerusi ma na nūn nōni sōwa ma nen mōru ku ra n toma. Ka me, u man wōnwōndu kua yēn sō na n yē ye na mō, domi na n daa naane doke. ¹⁴ Ma bēsen Yinnin durom mu banda nē sō. U man naane dokebu ka kīru wē. ¹⁵ Gari naanegii yi yi weene i nōma gāri i mwa mam mam yiya, Yesu Kirisi u na handunia sō u ka durumgibu faaba ko bē sō na sāa ben kpoko. ¹⁶ Adama yenin sōna Gusunō u man wōnwōndu kua, kpa Yesu Kirisi u ka kpī u win suuru nōru sarirugian sōsi nē sō nē wi na sāa kpoko, kpa na n ka sāa yīreru ben sō be ba koo nūn naane doke bu ka wāaru te ta ku ra kpe wa. ¹⁷ Tē, Gusunō turo wi, sina boko wi u ko n wāa ka baadommao, wi u kun gbimō, wi ba n ka nōni waare, wigia bēere ka yiiko sere ka baadommao. Ami.

¹⁸ Timote nen bii, na nun yiire bini mō nge me Gusunōn sōmōbu ba raa gerua wunen sō. A de sōmō ben gari yi, yi n sāa wunen tabu yānu kpa a ka taa geebu ko ¹⁹ a n naane doke kpa wunen gōru ga kun nun taare wēmō. Adama sibu gabu ba n gōru gen bweseru swaa sue, ma ba ben naane dokebu kam koosia nge goo nimkuu ge ga nim diira. ²⁰ Tōn be sōra Himene ka Alesandu ba wāa be na Setam nōmu sōndia bu ka gīa ma n n weene bu Gusunō gari kam gerusi.

2

Kanarun gari

¹ Yen sōna na bēe kanamō gbiikaa, i n kanaru mō tōmbu kpuron sō i n bikiamō ka tii kawabu, kpa i n da maa Gusunō siare. ² Nge meya i maa kanaru koowo tem yērobun sō ka sere be ba wāa aye danginun sō kpuro, kpa su wa su bēsen handunian wāaru di ka bōri yendu ka alafia, sa n Gusunō bēere wēmō kpa sa n daa gea mō. ³ Kana ten bwesera ta wā ta ra maa Gusunō bēsen Faaba kowo wēre ⁴ wi u kī tōmbu kpuro bu faaba wa, kpa bu wa bu gem tubu. ⁵ Domi Gusunō turowa wāa, sanno yakiano turowa maa wāa bese ka Gusunōn baa sō, wiya Yesu Kirisi wi u kua

tōnu, ⁶ ma u tii wē u kua baawuren abōru. Seeda yera ya sōsira sanam me yen saa ya tura. ⁷ Yenin sōna ba man gōsa waasu kowo ka goro, kpa n ka tōn tukobu naane dokebu ka gem keu sōsi. Geema na gerumō na n weesu mō.

⁸ Yen sōna na kī baama mi ba kanaru mō tōn durōbu bu tu ko ba n nōma ye ya dēre sue wōllo n kun ka mōru n kun ka sikirinō.

⁹ Meyā maa na kī tōn kurōbu bu tii sōme saka sōo ka girima kpa ben buraru ta kun sāa tara gidigia n kun me wura n kun me goonu, bu ku maa yāa gobi bēkeginu doke. ¹⁰ Adama ben bura yānu nu n sāa kookoo burasu nge me n weene kurō be ba tii garisi Gusunō sōōbu bu ko. ¹¹ A de tōn kurō u gīa laakari sōo ka wii kpīibu mam mam. ¹² Na n wure tōn kurō u keu sōsi, n kun me u n sāa tōn durōn wirugii adama u n da n maari. ¹³ Domi Adamuwa Gusunō u gbia u taka kua, yen biru Efa. ¹⁴ Meyā n n mō Adamu Setam u nōni wōkua, win kurōwa, u nōni wōkua ma u wooda sara. ¹⁵ Adama tōn kurō u koo faaba wa u n bibu marumō u n gesi wāa naane dokebu ka kīru ka wāa dēraru sōo ka tii yēru sannu.

3

Yesun yigbe kparobu

¹ Gari naanegii wee. Goo u n kī u n sāa Yesun yigbe kparō, sōm geera u kī. ² N weenēwa yēro u n sāa taare sarirugii kpa u n kurō turo dege dege mō, yen biru u n maa sāa gayagii kpa u n tii yē u kun sāa tōn bereteke, adama u n sāa sōbun yaare kowo ka maa wi u koo keu sōsibu kpī. ³ Kpa u kun sāa tam nōro n kun me sannō kīro adama u n sāa suurugii wi u alafia kī, kpa u kun sāa gobin kīro. ⁴ Kpa u n sāa wi u win yenu nōma sikerene mam mam, kpa u win bibu mem nōōbu ka tōnun bēere wēebu kpuro sōsi. ⁵ Domi tōnu u kun yē me u koo ko u ka win tiin yenu nōma sikerena, amōna yēro wi, u koo ka kpī u Gusunōn yigberu nene. ⁶ N n maa weene yēro u n sāa naane dokeo kpaō, ye n koo de u n tii gāamō kpa u taare wa nge me Setam u wa. ⁷ Yen biri n weene be ba n naane doke ba n yēro win seeda gea dimō, kpa bu ku nūn gem, kpa u ku raa maa Setam yina wōri.

Yesun yigbe sōm kowobu

⁸ Meyā maa n n weene Yesun yigbe sōm kowobu ba n sāa be ba n bēere mō nge nōsu yirugibu n kun me tam yobu n kun me be ba ka bwisi kankam gobi kasu, ⁹ adama ba n naane dokebun gem me mu tera nēni ka gōru dēerō. ¹⁰ N weene bu maa gina ben laakari mēri. Bā n wa ba n taare gaa mō kpa bu sere ben sōmburu wōri. ¹¹ Nge meya n maa weene kurōbun tii ba n sāa be ba koo bēere wē, kpa ba kun sāa tōn wōōbu ma n kun mō gayagibu be ba naane mō kpuro sōo. ¹² Kurō

tia tiawa yigbe sōm kowobu ba ko n mō, kpa ba n sāa be ba ben bibu ka ben tiin yenusu nōma sikerene mam mam. ¹³ Sōm kowo be ba ben sōmburu mō ka nuku tia ba koo ten baruka di ben wāaru sōo, kpa ba n toro sindu mō ben naane dokebu sōo bi Yesu Kirisi sun wēemō.

Asiri baka

¹⁴ Na yīiyō n na n nun wa, adama na nun tire teni yoruammewa, ¹⁵ baa nā n tēemō, amen biru a n ka yē nge me n weene a n tii kpore Gusunōn tōmbun suunu sōo be ba sāa Gusunō Yinni wason yigberu. Yigbe tera ta sāa gem gberē ka men maro. ¹⁶ Ka gem, goo sari wi u koo kpī u besen sāarun asiri yen kpāaru siki.

Gusunō u sōsira tōnun wasi sōo.

Hunde Dēero nūn gem wē.

Wōllun gōradoba ba maa nūn wa.

Ba win gari bweseru baater waasu kua.

Ma ba yi naane doke handunia sōo.

Ma ba kpam nūn sua wōllo u wura win yiiko sōo.

4

Keu koosio weesugibu

¹ Adama Gusunōn Hunde gerumō kpasasa ma sanam gam sisi mē sōo gaba koo naane dokebun swaa deri bu hunde koni weesugibu mem nōōwa, kpa bu maa werēkunun sōsiru swīi. ² Sōsi te, ta weewa saa wee kowobun min di be ba tii mēera gabu. Tōn ben gōru ga gu nge ge ba sii sunsu mani. ³ Tōn ben bwesera ba gerumō ma n n wā tōmbu bu suana, yen biru n n maa weene bu dianu kpuro di. Adama Gusunō u ye kpuro taka kuawa naane dokeobu be ba gem gīa bu ka di ka siarabu sannu. ⁴ Domi gāanu baanire ni Gusunō u taka kua gāa geena, gāanu sari ni sōo, ni ba koo kō, adama bu gesi ni kpuro mōo ka siarabu. ⁵ Domi Gusunōn gari ka kanara ni kpuro dēerasiamō.

Yesu Kirisin sōm kowo geo

⁶ Wee, ā n naane dokeobu bwisi yini kēmo kaa n sāawa Yesu Kirisin sōm kowo geo, kaa n maa wunen tiin hunde diisiamō ka naane dokebu ka sōsi geerun gari yi a swīi. ⁷ Adama a wiira gari yino yi tōmba seka kpa a n wunen hunde dendimō Gusunōn bēere wēebu sōo. ⁸ Geema, wasin dendibu arufaani gaa mō, adama Gusunōn bēere wēebu bu arufaani kpuro mō yēn sō bu gisōn wāaru ka maa siagirun nōo mwēeru mō. ⁹ Gari naanegiiya mi. N wā bu yi nōma gāri mam mam bu mwa. ¹⁰ Yen sōna sa sunamō sa sōmburu mō, domi sa besen yīiyōbu doke Gusunō Yinni waso sōo wi u sāa tōmbu kpuron Faaba kowo, su mam nēere be ba naane doke.

¹¹ A n bu sōsi te yīiremō kpa a n bu tu sōsimō. ¹² A ku de ba n wunen aluwaasiru

gema, adama a de a n naane dokeobu kom gen s̄osim̄o wunen gari gerubu s̄o, ka wunen w̄aarun kookoosu s̄o, ka wunen k̄iru s̄o, kpa a n naane m̄o ka maa ḡiru kpiku. ¹³Sere n ka tunuma, a n t̄ambu Gusun̄on gari gariamm̄e kpa a n bu dam k̄em̄o kpa a n bu keu s̄osim̄o. ¹⁴A ku hunden k̄eru atafiuru ko te ta w̄aa wune s̄o, te ba nun n̄omu beria Gusun̄on s̄om̄obun gari s̄o sanam me yigbe guro guroba nun n̄oma s̄andi wir̄o. ¹⁵A gari yini n̄oni dokeo, a maa yi tii w̄eȳo mam mam, kpa t̄ambu kpuro bu wunen wuswaa daabu wa. ¹⁶A n tii se, a maa wunen s̄osirur laakari dokeo kpa a n temane ḡaa nini s̄o. Domi à n m̄o m̄e, kaa tii faaba ko ka maa be ba nun swaa daki.

5

Dobonia naane dokeobun s̄

¹A ku dur̄o bukuro gerusi ka dam, adama a temano a n̄un dam k̄e nge wunen tiin tundo. Meya maa aluwaasiban tii, a bu koowo nge wunen maabu ka w̄on̄abu. ²N n maa kur̄o t̄akonun na, a nin baawure koowo nge wunen tiin m̄ero, a maa kur̄o m̄oro kpemminu ko nge wunen sesubu daa d̄era s̄o.

³A ḡominibu b̄ere w̄eȳo be ba s̄aa ḡominibu ka gem. ⁴Adama ḡomini goo ù n bibu m̄o n̄ kun me nikur̄aminu, n weene bu gbi bu gia bu gea ko ben tii tiin m̄ero bisibu s̄o kpa bu wa bu ben m̄ow̄obu gea d̄ibu k̄asia, domi yeni ya w̄a Gusun̄on mi. ⁵Kur̄o wi u s̄aa ḡomini ka gem wiya wi u n̄ goo m̄o wi u koo n̄un n̄ari. Win ȳiȳobu w̄awa Gusun̄o s̄o kpa u n kanaru m̄o u n win somiru bikiam̄o bururu ka yoka. ⁶Adama ḡomini wi u win w̄aarun ȳeritia t̄ana kasu u kua ḡari k̄o baa me u wasi. ⁷A n bu ḡaa ni kpuro s̄om̄o kpa goo u ku raa ka bu taare w̄e. ⁸Wi u kun win dusibu n̄ari n ku mam ko win yenugibu, wiya u naane dokeobu yina, ma u naane doke sarirugii dukuram kera.

⁹A ku ḡomini goo sosi ḡominibun wuuru s̄o ma n kun m̄o ȳero u w̄o wata m̄o, kpa u n s̄aa wi u ka dur̄o turo ȳra, ¹⁰ma bu win s̄om geerun seeda dim̄o. U n s̄aa kur̄o wi u bibu n̄enum ȳe, kpa u n daa s̄aa s̄obun yaare kowo ka maa wi u naane dokeobu n̄arire ka tii kawabu, kpa u n daa wahalagibu somire, kpa u n s̄aa wi u ra n s̄om geenu baanire m̄o ka k̄iru.

¹¹Adama a ku ḡomini kpemminu sosi ḡominibun wuuru s̄o, domi sanam me ben k̄ira koo bu b̄oria bu ka Kirisi atafiuru ko, ba koo k̄ia bu dur̄obu sua ¹²kpa bu ben tii taare w̄e ȳen s̄o ba ben n̄o mw̄e gbiikiru kua kam. ¹³Ȳen s̄o ba n̄ garu m̄o ba koo se ba n yenusu duurim̄o. N n̄ mam ye t̄ona, adama ba ko n da t̄ambu w̄i kpa bu gari w̄obia wori kpa ba n gari swinim̄o. ¹⁴Yenin s̄na na k̄i ḡomini kpemminu nu dur̄obu sua kpa bu bibu ma,

kpa bu ben yenu n̄oni doke kpa bu ku raa besen yibereba ayeru deria bu ka besen k̄osa gere. ¹⁵Domi ḡomini ben gaba gera k̄o ba Setam sw̄i. ¹⁶Adama naane dokeo goo ù n ḡominibu m̄o win dusibu s̄o, a de u bu somi. A ku de u Yesun yigberu somu ni sobi kpa tu ka kp̄i tu ḡomini be ba kun goo m̄o somi.

¹⁷Yen biru yigberun guro guro be ba hania m̄o ben s̄om̄obun s̄o, n weene bu b̄ere bakan arufaani di, n ku mam ko be ba ra sune gem gem waasu ka keu s̄osibu s̄o. ¹⁸Domi Gusun̄on gari yi geruma yi nee, “I ku b̄een naa kinenu n̄o b̄ake saa ye nu s̄om̄obu m̄o d̄ianu s̄o.” Yi maa geruma, “N weene s̄om kowo u win k̄osiaru wa.” ¹⁹B̄a n ka nun yigbe guro guro goon taare naawa, a ku gari yi wura ma n kun m̄o t̄onu yiru n̄ kun me ita ba yen seeda di. ²⁰A be ba tora gerusu yigberugibu kpuron n̄oni biru kpa be ba tie bu berum duura.

²¹Na wure na nun s̄om̄o Gusun̄o ka Yesu Kirisi ka win ḡrado be u gos̄an wuswaa, a s̄osi nini mem̄ n̄ow̄o n kun ka goon n̄onu nasiaru. A ku maa ḡaanu ko kpaasirun k̄irun s̄o. ²²A ku maa senda a ka goo n̄oma s̄andi. Meya, a ku maa de a n bonu m̄o gabun toranu s̄o. A tii n̄enu d̄eraru s̄o.

²³Wee, a kun da maa nim̄ t̄ona n̄o, adama a n da tam n̄o fiiko wunen nukurun alafian s̄o ȳen s̄o a ra bare kiri kiri.

²⁴Gabun toranu nu ra s̄osire batuma s̄o bu sere bu siri. Adama gabuginu ra s̄osirewa amen biru. ²⁵Nge meya maa s̄om geenun tii, nu ra s̄osire kpasasa. Baa ni nu kun tere s̄aa s̄aa nu n̄ beruro ka baadomma.

6

¹Be ba yoru dim̄o n weene bu ben tiin yinnibu b̄ere w̄e ḡaanu kpuro s̄o, kpa goo u ku raa ka fee wa u Gusun̄on ȳisuru ka besen s̄osinu gari kam gerusi. ²Yoo be ba maa yinni naane dokeobu m̄o, bu ku raa bu gem bu nee, ba s̄aa dusinu Yinni s̄o. Adama bu de bu yinni be s̄a ka girima kpa bu ben s̄oman arufaani di n kp̄a ȳen s̄o ba s̄aa naane dokeobu ka maa k̄inasibu Yesu s̄o.

S̄osi weesuginu

ka arumani gea

Yeya n weene a waasu ka keu ko. ³Baawure wi u s̄osi tukuru garu s̄osim̄o ma u yina u besen Yinni Yesun Kirisin gari gemgii nene, ka maa s̄osi te ta Gusun̄on b̄ere w̄ebu s̄osim̄o, ⁴ȳero u tii suewa, u n̄ maa ḡaanu ȳe. Adama sikirin̄osu ka gari w̄erinus k̄ira u bar̄o. Min diya nisinu ka sann̄osu ka yaa kasikibu ka t̄on naane sarira wee. ⁵T̄an ben wira s̄ira ba n̄ maa gem ȳe ma ba sikirin̄am̄o n̄oru sari. Ba tamaa ma Gusun̄on s̄aru ta koo bu ko arumanigibu.

⁶Geema, Gusun̄on s̄aru ta s̄awa arumani baka, ye t̄onu u m̄o ȳa n ka n̄un n̄erena.

⁷ Domi sa ñ ka gāanu ganu ne handunia ye sɔɔ, meya sa ñ maa ka gāanu wiɔ. ⁸ N n men na, sà n dīanu ka yānu mɔ n ko n sun turia. ⁹ Adama be ba kī ba n s̄a arumanigibu, beya ba ra w̄ari k̄akiribu sɔɔ, kpa wiirarun kīru ka kī gɔburu tu bu yina mwa ba n ka dɔɔ kam kobu ka kpeerasiabu sɔɔ. ¹⁰ Domi gobin kīra s̄awa kom k̄osum kpuron nuu teeru. Sibubabu ta naa gira sere ba naane dokebu geerari ba tii kp̄e nuku sankira dabinu sɔɔ.

Ye Pɔlu u Timote yiire

¹¹ Adama wunɛ Gusunɔgii, a yeni kpuro duka suurio kpa a gem naa gira ka maa Gusunɔn beere w̄ebu ka naane dokebu ka kīru ka temanabu ka sere daa duudwia. ¹² A naane dokebun taa geebu koowo kpa a wāaru te ta ku ra kpe are di. Domi wāa te s̄ara Gusunɔ nun soka, ten s̄na a maa naane dokebun seeda gea di seedagii dabinun n̄ni biru. ¹³ Na nun yiiremɔ Gusunɔn wuswaaɔ wi u ra yabu kpuro wāaru w̄e, ka maa Yesu Kirisin wuswaaɔ wi u seeda gea di P̄nsu Pilatin wuswaaɔ, ¹⁴ a wooda ye nenuɔ kpa a n wāa deerarur ka taare sariru sɔɔ sere t̄ɔ te besen Yinni Yesu Kirisi u koo kurama. ¹⁵ Gusunɔ, wi u koo de t̄ɔ te, tu s̄sira ten saa sɔɔ, wi turo dege degewa s̄a domarugii ka yiikogii ka sina boko ka yinnibun Yinni. ¹⁶ Wi turowa s̄a wi u kun gbimɔ. U wāa yam bururam sɔɔ m̄e goo kun kp̄e u susi. Goo kun n̄n waare, goo u ñ kp̄e u mam n̄n wa. Wigia beere ka sinaru te ta ku ra kpe. Ami.

¹⁷ A tem men arumanigibun laakari seeyo bu ku woo kana bu ku raa maa ben ȳiyɔbu yi dukia ye ya koo kpe sɔɔ. Adama bu bu yiiyo Gusunɔ sɔɔ wi u sun kpuro w̄emɔ ka nuku tia besen nuku dobon s̄. ¹⁸ A bu s̄ɔwɔ bu gea ko bu ko arumanigibu s̄m geenu sɔɔ, kpa ba n nuku tia mɔ ba n s̄aru s̄a bu ka ben m̄aru gabu b̄nu ko. ¹⁹ Nge meya ba koo tii arumani gea berua ye ya ñ sankiramɔ sian s̄. Sanam meya ba koo kp̄i bu wāa geeru naamw̄e.

²⁰ Timote, a ye ba nun namu s̄ondia nenuɔ n wā. A desiro saa handunian gari kankamgiin di. A ku maa sikirina ka be ba tamaa ba ȳeru mɔ. ²¹ Ben ȳe te, ta dera ben gaba k̄ara naane dokebun swaan di.

Gusunɔn durom mu n ka beɛ wāa.

TIRERU YIRUSE TE PŌLU U TIMŌTE KUA

Sanam me Pōlu u Timōte tireru yiruse te yorua u wāawa pirisam sō Romu, u ka gōō mara, wiru 4:6-8. U Timōte kana u nūn naamwema kpa u ka nūn win puran yaberu naawa ka sere maa win tirenu ganu mi sō Gusunōn gari yorua. U maa Timōte yireme u de u n sāa naanegii Yesun mi ka sere Labaari gean kparabu sō. U maa nūn kirō mō daa kōsi yi tamba koo ra ko sanam dāakim sōn sō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-2.
2. Pōlu u Timōte kirō mō u n ka sāa naanegii, wiru 1:3n di sere wiru 2:26.
3. Tamba koo Gusunōn gari siki, wiru 3:1-9.
4. Pōlun wāaru, wiru 3:10n di sere wiru 4:8.
5. Gari dāaki, wiru 4:9-22.

Tōbiribu

1-2 Na nun tire teni kuamme Timōte, nen bii kīnasi. Gusunō Baaba ka Yesu Kirisi besen Yinni bu nun durom ka wōnwōndu kua kpa bu nun alafia kē. Nena Pōlu, wi Yesu Kirisi kua win gōro Gusunōn kīru sō, n ka wāa te sa mō Yesu Kirisin min din nō mwēru kpara.

Siarabu ka dam kēru

3 Na Gusunō saabu kua wi na sāmō ka laakari taare sarirugia nge me nen sikadoba ba raa kua. Na ra n maa nun yaayamō nen kanaru sō bururu ka yoka. 4 Na wunen yīresu yaaye ma na kī n nun wa gem gem kpa nen gōru dobu bu ka yibu. 5 Na wunen naane dokebu yaaye bi bu n murafituru mō. Bin bwesera wunen nikurō Loisi ka wunen mero Enisi ba raa mō. Na yē kam kam ma a maa bu mō. 6 Yenin sōna na nun yaayasiamō, a kēe te dōo yabio te Gusunō u nun wē sanam me na nun nōma sōndi. 7 Domi hunde ye Gusunō u sun wē ya n koo de su berum ko, ya koo dewa sa n dam ka kīru ka gaya mō.

8 Yen sō, a ku besen Yinnin seeda dibun sekuru ko, a ku maa nen tiin sekuru ko ne wi na wāa pirisam dirō win sō. Adama a de sa n bōnu mō sannu nōni swāaru sō Labaari gean sō nge me Gusunō u nun yen dam wēemō. 9 Wiya u sun faaba kua ma u sun soka sa n ka sāa win tiin tōmbu, n n mō ye besen tii sa kuan sō ma n kun mō win himba ka win durom sō me u sun kua Yesu Kirisin min di saa toren di. 10 Tē, besen Faaba kowo Yesu Kirisin naara sun durom me sōsi. Domi u gōōn dam kpeesia ma u wāaru te ta ku ra kam ko sōsi Labaari gean min di.

11 Gusunō u man kua gōro ka keu sōsio n ka Labaari gea ye kpara. 12 Yen saabun sōna na nōni swāa teni waamō. Adama sekura kun man mō, domi na yē wi na naane doke, na maa yē kam kam u koo kpī u ye u man kerea

kōsu sere tōo te, tu ka tūri. 13 A nen sōsiru nenūō ka naane dokebu Yesu Kirisi sō ka kīi te a mō win min di. Sōsi te, ta sāa gari gee yi na nun nōsia. 14 Gāa gee ni ba nun nōma beria a nu nenūō ka Hunde Dēeron dam wi u wāa bese sō.

15 Wunen tii a nua kō ma be ba wāa Asin tem sō, be kpurowa ba man deri bē sō Figeli ka Hēemageni ba wāa. 16 Kpa Yinni u Onesifun yenūgibu wōnwōndu kua domi u man dam kā nōn dabinu. U n maa nen pirisam sekuru kue. 17 Ye u mam tunuma Romu u man kasuwa ka nuku tia ma u man wa. 18 Kpa Yinni u de Gusunō u nūn wōnwōndu kua tōo te sō. Wunen tii a yē sāa sāa sōma ye u kua nen sō Efesu.

2

Yesu Kirisin tabu kowo geo

1 Wunen maa nen bii, a n tāsā durom me sō, me sa mō Yesu Kirisin min di. 2 Gāa ni a nua nen min di seedagii dabinun wuswaa, a nu gabu nōmu berio be a naane sāa be ba koo maa kpī bu nu gabu sōsi.

3 A wuro a kō nge Yesu Kirisin tabu kowo geo nōni swāaru sō. 4 Tabu kowo wi u wāa tabu gberō, u ku ra maa win wāaru wunano ko yēn sō u kī u win tabu sunon kīru ko. 5 Wasi kasanugii u n dukan garasa mō, u n kpē u yen are wa ma n kun mō u yen wooda swii. 6 Meya maa gbee wuko wi u sōmburu kua ka wahala, wiya u gina weene u gberun marum sōri. 7 A nen gari yi kpuro bwisikuo yi na nun sōmō mi, domi Yinni u koo nun somi a ka kpuro tubu.

8 A Yesu Kirisi yaayo wi u yari Dafidin bweserun di, ma u sikura gōrin di. Win gari yi wāa Labaari gea sō ye na waasu mō. 9 Labaari gea yen sōna na nōni swāaru waamō sere ba ka man yōni sōri nge tōn kōso. Adama ba n Gusunōn gari sōri. 10 Yenin sōna na kpuro kpīa be ba gōsan arufaanin sō, kpa ben tii bu maa faaba wa Yesu Kirisin mi ka yiiko ye ya ku ra kpe. 11 Gari naanegii wee.

Sā n gu ka wi sannu, sa ko n maa wāa ka wi.

12 Sā n temana ka suuru, sa ko bandu di ka wi sannu.

Sā n maa nūn yina, win tii u koo sun yina.

13 Sā n sāa naane sarirugibu, ka me, u sāa naanegii.

Domi u n kpē u win tii yina.

Sōm kowo wi u tii sōsi gemgii

14 Yeni kpurowa kaa wunen tōmbu yaayasia kpa a maa bu kirō ko Gusunōn wuswaa bu ku sikirina gari wēerinun sō. Domi yenin bwesera kun arufaanin gaa mō ma n kun mō yu tōmbu kam koosia be ba swaa daki. 15 A hania koowo a n mō ye kaa ka siarabu wa Gusunōn wuswaa, nge sōm kowo wi sekura kun mō win sōmburu sō, wi u ra n gem gari sōsimō dee dee. 16 Adama a

handunian gari kankamgii suurio, domi yi ra tumbu desirasiewa n toma Gusunon beere yērun di. ¹⁷ Ye tōn ben bwesera sōsimō, ya sāawa nge boō kōso wi u wasi kōsisiamō. Be sōra Himēne ka Filetu ba wāa. ¹⁸ Ba gem swaa deri ma ba gabu naane dokebu suramō, domi ba nee, gōribun seebu sara kō. ¹⁹ Adama kpeekpeeku damguu ge Gusunō u sura ga n̄ yīiruro. Gari wee yi ba yorua gen wollo. Yinni u wigibu yē. Yen biru maa, baawure wi u Yinnin yīsiru soku, u kom kōsum kpuro derio.

²⁰ Dii buraru sōo gbēe bwese kawa ra n wāa. Ba nin ganu kua ka sii geesu ka wura ni ba ra dendi bu ka gāa beereginu ko. Ba maa nin ganu kua ka dāa kaaru ka sōndu ni ba ra dendi bu ka ko ye ba tura. ²¹ Baawure wi u tii sārasiāmō kom kōsum di, ba koo nūn dendi bu ka gāa beereginu ko. Domi u sāa wi ba wuna nenem wi Yinni u koo ka dendi, u maa sōuru sāa u ka sōm geeru baatere ko. ²² A aluwaasirun kīru kankam suurio kpa a gem ka naane dokebu ka kīru ka alafia naa gīra, wunē ka be sannu be ba Yinnin yīsiru sokumō ka gōru deero. ²³ Adama a tii gawo saa wiira gari ka sikirino yēru sarirugisun di. A yē kam kam ma siya su ra sannō ma. ²⁴ Wee n n̄ weene Yinnin sōm kowo u n sāa nōo gomunugii, adama u tumbu kpuro daa gea kuo, u n sāa wi u koo keu sōsibu kpī kpa u n da tēmanē. ²⁵ N weene u be ba kun ka nūn nōo tia sāa gerusi tēru. Sōrōkudo Gusunō u koo de bu ben gōru gosia kpa bu gem gia. ²⁶ Sanam meya ben laakari koo wurama kpa bu kisira Setam yinan di wi u raa bu nēni u toorimō win gōru kīru sōo.

3

Sanam daakim

¹ A n yē ma sanam daakim sōo wāara koo sēsia. ² Tōmbu ba ko n ben tii tōnan arufaani kasu, gobin kīra ko n bu nēni, ba ko n sāa woo kanōbu ka tii suobu kpa ba n Gusunō gari kam gerusimō. Bibu ba n̄ koo ben mōwōbu mem nōowa, tōmba ko n sāa guturuba ka Gusunon beere yēru sarirugibu. ³ Ba ko n sāa kīru ka wanum sarirugibu. Ba koo tumbu mem mani kpa ba n sāa mōru kankamgibu be ba nōni tau. Ba ko ba n gean kowobu tusa. ⁴ Ba ko n sāa kōrumōtōnugibu ka lasabu sarirugibu ka be ba tii sue ba gāamō. Ba ko n handunian dobnun kīru mō n kere Gusunon kīru. ⁵ Ba ko n sāa bēn Gusunō sāara sakua, ba n̄ koo ten dam wura. A tōn ben bweseru suurio. ⁶ Ben gōba ko n yēnusū duurimō kpa bu ka ben gari tōn kurō dam sarirugibu kamia, bēn durum ya dera ba kom yaa bie ma ba kīru baatere diiriamme. ⁷ Baadomma kurō be, ba kasu bu gāanu gia adama ba n̄ kpē bu gem gia. ⁸ Nge me Yanesi ka Yambesi ba ka Mōwisi kinēnu kua, nge meya tōn be,

ba maa ka gem kinēnu mō, ba n̄ maa biti mō kōsan bwisikunun sō. Ba n̄ garu koorō naane dokebu sōo. ⁹ Adama ben hania kun ka bu gam dōo, domi baawure u koo ben wiiraru wa nge me n Yanesi ka Yambesi deema.

Yiire daakibu

¹⁰ Adama wunē Timote, a nēn sōsiru ka nēn kookoosu wa, ka nēn himba handunian wāaru sōo ka nēn naane dokebu ka nēn suuru ka nēn kīru ka maa nēn tēmanabu, ¹¹ ka bōne ye ba man dāre ka nēn nōni swāa te ta man deema Antōsio ka Ikonimōo ka Lisitia. Bōne gaa sari ye na kun wa mi. Adama Yinni u man yakia saa ye kpuron di. ¹² Ka gem, baawure wi u kī u Gusunō beere wē wi ka Yesu Kirisin wāasināa sōo, u n̄ koo ko u kun nōni swāaru wa. ¹³ Adama tōn kōsobu ka wee kowobu ben kōsuru ta ko ta n̄ sosimōwa. Nge me ba gabu nōni wōkumō, meya ba maa tii nōni wōkumō. ¹⁴ Adama wunē, a n̄ gāa ni nēni ni ba nun sōsi ni a naane doke. A yaayo tōn bēn min di wunēn yēru ta wee. ¹⁵ Saa wunēn birun diya a Gusunon gari yē yi yi koo kpī yi nun bwisi kē a ka Yesu Kirisin naane doke kpa a faaba wa. ¹⁶ Gusunon gari kpuro yi weewa saa Gusunon min di. Yi maa arufaani mō yi ka gem sōsi, kpa yi ka tōnu win toranu sōsi, kpa yi ka nūn seeyasia, kpa yi maa nūn sōsi nge me u ko n ka wāa gem sōo. ¹⁷ Kpa Gusunogii u ka ko tōn giro wi u sōuru sāa u ka sōm geeru baatere ko.

4

¹ Na nun yīiremō ka gem Gusunon wuswaaō ka Kirisin Yesun wuswaaō wi u koo wasobu ka gōribu siri, na maa nun yīiremō win wuramaru ka win bandun sō, ² a Gusunon gari waasu koowo a n̄ sōuru sāa baa n̄ n mēren na, ba wura ba n̄ wure. A bu kabia buo, a bu gerusio, kpa a bu dam kē ka suuru baka, kpa a n̄ bu Gusunon garin keu sōsimō. ³ Domi saa gaa wee yē sōo tōmba kun ko n kī bu sōsi geeru swaa daki, adama ba koo ben tii keu koosio dabinu kasua be ba koo ben swaa nukiri ka gari yi ba nōbu kī, ⁴ kpa bu ben swaa sīiya saa gem di bu wura gari yi tōmba seka sōo. ⁵ Adama wunē, a de a n̄ yē ye a mō kpuro sōo. A ka nōni swāaru tēmanō, a Labaari gean waasu kowon sōmburu koowo, a maa wunēn sōma yibio mam mam.

⁶ Adama nē maa, nēn wāara kua nge doma tam, nēn saa ya turuku kua ye kon ka dunia deri. ⁷ Na taa geebu kua na kpa, na maa tura yōra yerō, na naane dokebu nēni dim dim. ⁸ Tē, nasaran are man mara, yi yi sāa gem me Yinni siri kowo gemgii koo man wē tōo te. N n̄ mō nē tōna, ka be kpurowa be ba win wuramaru mara ka kīru.

Ye Polu u maa Timote yiire

⁹ A kookari koowo a man naamwēma a ku tē. ¹⁰ Domi Demasi u man deri u doona

Tesalonika gia yèn sɔ u handunian kīru mɔ too. Keresansi u doona wi maa Galati gia, ma Titun tii maa da Darumasi gia. ¹¹ Luku turowa ka man wāa mini. A n sisi a de i na ka Maaku sannu, domi u koo kpī u man somi nɛn sɔmburu sɔɔ. ¹² Na Tisiki gɔra Efesuɔ. ¹³ A n wee, a nɛn woorun yaberu tama te na deri Torasio Kaapusin wɔɔrɔ, ka maa nɛn tirenu, n ku mam ko ni ba kua ka gɔna.

¹⁴ Alesandu seko wi, u man kɔsa kua gem gem. Yinni u koo nɔn kɔsie ye u kua. ¹⁵ A tii laakari koowo ka wi, domi u kɔrua gem gem u bɛsɛn gari yina.

¹⁶ Goo sari wi u ka man yɔra nɔn gbiikuru ye na ka tii yinama, be kpurowa ba man deri. Gusunɔ u ku ye garisi ben wirɔ. ¹⁷ Adama, Yinni ka man yɔra u man dam kã na ka kpīa na Labaari gea waasu kua tɔn tukobu kpuron wuswaaɔ. Na maa yara gbee sunɔn nɔɔn di. ¹⁸ Yinni koo man yakia saa kɔsa kpuron di kpa u ka man du win bandu sɔɔ wɔllɔ ka alafia. Wiya yiiko mɔ sere ka baadommaɔ. Ami.

Nɔɔ kanabu

¹⁹ Na Pirisila ka Akilasi tɔbura ka maa Onesifun yenugibu. ²⁰ Erasutu u yɔra Korintio, na maa Torofimu deri Miletuɔ yèn sɔ u barɔ. ²¹ A kookari koowo a na woorun saa yu sere turi.

Ebulusi ka Pudɛnsi ka Linusi ka Kolodia ka bɛsɛgibu kpuro gesi ba nun tɔbura.

²² Yinni u n ka nun wāa.

Kpa Gusunɔn durom mu n ka bɛɛ kpuro wāa.

TIRE TE PŌLU U TITU KUA

Titu u s̄awa Ḡer̄eki. U Yesu naane dokewa Polun min di, wiru 1:4. U Pōlu ȳsiri Labaari gean kparabu s̄o. Pōlu u n̄un ḡora n̄on ita u ka Korintigibun k̄enu mwaaama ni ba w̄e Yerusalemugibun s̄o, Korinti II, 8:6 ka 12:18. Ḡora yeni ya sun s̄ōsi ma Pōlu u Titu naane s̄a. Sanam me Pōlu u Keretigibu beram da, u Titu deri mi, u ka Yesun yigberugibu t̄asisia, domi Pōlu kun kp̄ia u te mi, wiru 1:5. Yen biruwa u n̄un tire teni yoru u ka n̄un s̄o nge me u koo koosina u ka yigbe te kpara. Tire ten gari yi s̄ōsim̄o nge me Gusun̄on s̄om kowo u ko n̄ s̄a ka sere maa nge me Yesugii u koo win w̄aru diisina handunia ye s̄o. M̄eya ta sun s̄ōsim̄o ma Yesun Labaari gea ya ra t̄onu faaba ko kpa yu n̄un s̄arasia, wiru 1:1-3 ka wiru 2:11-14 ka wiru 3:3-7.

Tire ten kpunaa

1. T̄obiribu, wiru 1:1-4.
2. Yesun yigbe s̄om kowo, wiru 1:5-16.
3. Nge me Yesugii u koo win w̄aru diisina, wiru 2.
4. Kir̄aba, wiru 3:1-11.
5. Gari d̄aaki, wiru 3:12-15.

T̄obiribu

¹⁻⁴ Titu, na nun tire teni kuamme wune wi a s̄a nen bii maruro naane dokebun saabu bi sa mo Yesu Kirisi s̄o be se kpuro. Kpa Gusun̄o Baaba ka Yesu Kirisi besen Faaba kowo bu nun durom kua kpa bu nun alafia k̄e. Nena Pōlu, Gusun̄on yoo ka Yesu Kirisin goro. Ba man ḡora n̄ ka be Gusun̄o u ḡosa somi bu ka naane doke, kpa n̄ ka bu gem ḡasia me mu Gusun̄o beere w̄em̄o, ba n̄ ka w̄aru te ta ku ra kpe ȳiyo. Gusun̄o u ku ra weesu ko. Wiya u sun w̄a te n̄o mw̄eru kua toren di. Ma t̄e, win saa ye u ḡosa s̄o, u win gari terasia waasu s̄o yi ba man n̄oma beria nge me Gusun̄o besen Faaba kowo u yiire.

Sambu te ba Titu

namu s̄andia Keretio

⁵ Na nun deriwa Keretio a ka ye ya tien wunano ko, kpa a Yesun yigbe tonwerobu ḡosi wuu baagere s̄o nge me na nun yiire. ⁶ Wi n̄ weene a ḡosi wee, wi u s̄a taare sarirugii kpa u n̄ kuro turo dege dege mo kpa win biba n̄ s̄a naane dokeobu, n̄ n̄ mo be ba ka daa bereteke w̄im̄o n̄ kun me mem n̄o sariru. ⁷ N̄ weene wa yigbe kparo u n̄ s̄a taare sarirugii ȳen s̄o u Gusun̄on s̄amburu neni. N̄ n̄ weene u n̄ s̄a tii suo, n̄ kun me m̄rugii, n̄ kun me tam n̄oro, n̄ kun me n̄o ḡomunugii, n̄ kun me wi u dukia kasu ka keeta. ⁸ Adama u n̄ s̄a s̄obun yaare kowo kpa u n̄ da gean kobu k̄a. U n̄ s̄a wi u tii ȳe. U n̄ s̄a dee dee

ka t̄on d̄ero kpa u n̄ gaya mo. ⁹ N̄ weene u n̄ Gusun̄on gari naanegii neni dim nge me ba n̄un yi ḡasia, kpa u ka kp̄i u maa gabu dam k̄e ka s̄ōsi geeru kpa u maa sikirin̄osugibu kamia.

¹⁰ Domi t̄on bereteke dabinu w̄a ka wiira gari gerobu ka be ba t̄ombu n̄oni w̄okumo, n̄ kun mam ko Yuuba. ¹¹ Ben bwesera n̄ weene bu n̄osu marisia, domi ba yenu dabinun t̄ombu bitani dokem̄o ȳen s̄o ba bu s̄ōsim̄o ye n̄ kun weene bu ka gobi wan s̄o. ¹² Keretigii ben tiin s̄om̄o turo u n̄e, baadommawa ba s̄a wee kowobu ka ḡbeeku ye k̄ōsi ka maa dim k̄iro yikurobu. ¹³ Geema u gerua. Yen s̄o, a bu gerusio gem gem kpa ba n̄ t̄asa naane dokebu s̄o dim dim, ¹⁴ kpa bu ku raa maa Yuuban gari sekure nene, bu ku maa t̄on ben yiirebu sw̄ii be ba gem yina. ¹⁵ Ḡaanu baanire nu d̄ere be ba d̄eren mi, adama ḡaanu sari ni nu d̄ere disinugibu ka naane doke sarirugibun mi, ȳen s̄o ben bwisikunu ka ben ḡorusu kun d̄ere. ¹⁶ Ba gerum̄o ka n̄o ba Gusun̄o ȳe, adama ben kookoosu ben gari siki. Ba s̄a t̄on k̄ōsobu ka mem n̄o sarirugibu, ba n̄ kp̄e bu ḡa geenu ganu ko.

2

S̄ōsi geeru

¹ Adama wune, a n̄ s̄ōsi geerun gari gerum̄o. ² A dur̄o bukurobu s̄ōw̄o bu de ba n̄ gaya mo, kpa ba n̄ s̄a beeregibu ka be ba tii ȳe, kpa ba n̄ ȳo dim dim naane dokebu s̄o ka k̄iru ka temanabu. ³ M̄eya maa kuro t̄ok̄onu, a nu s̄ōw̄o nu de nin sanu sanusu su n̄ d̄ere, kpa nu kun s̄a t̄on w̄obu n̄ kun me tam yobu. N̄ weene wa u n̄ bwisi gee s̄ōsim̄o ⁴ kpa nu kp̄i nu kuro maro kpem̄minu s̄ōsi nge me n̄ weene bu ben dur̄obu ka bibu k̄ia, ⁵ kpa ba n̄ tii ȳe ba n̄ s̄a t̄on d̄erobu ka t̄on geobu be ba ben mararu n̄oni doke, ma ba ben dur̄obu wiru kp̄iyamme, kpa goo ku kp̄i u Gusun̄on gari gari kam gerusi.

⁶ M̄eya maa, a aluwaasiba s̄ōw̄o bu de ba n̄ gaya mo. ⁷ Wunen tii maa, a n̄ bu kom gem s̄ōsim̄o. A n̄ da Gusun̄on garin keu s̄ōsi ka beere, murafiti sariru s̄o. ⁸ A bu s̄ōsio ka gari gee yi ba n̄ kp̄e bu taare w̄e, kpa sekuru tu wunen yibereba mwa ȳen s̄o ba ḡa k̄ōsunu bia ni ba koo gere be se s̄o.

⁹ A maa yobu s̄ōw̄o bu ben yinnibu wiru kp̄i ya kpuro s̄o, kpa bu ko ye ya koo bu w̄ere bu ku ka bu sikirina. ¹⁰ Ba kun s̄a b̄en n̄oma yam mo, adama ba n̄ tii s̄ōsim̄o naanegibu kpuro s̄o, kpa bu kpuro ko Gusun̄o besen Faaba kowon s̄ōsiru tu ka ko beeregiru.

¹¹ Domi Gusun̄o u win durom s̄ōsi t̄ombu kpuron faaban s̄o. ¹² Durom me, mu sun s̄ōsim̄o ma n̄ weene su w̄a te ta kun Gusun̄o beere w̄em̄o deri ka maa handunian k̄iru kankam, kpa sa n̄ w̄a handunia mini gem s̄o ka laakari ka Gusun̄on beere w̄ebu, ¹³ kpa

sa n tɔɔ doo nɔɔrugii te swaa daki ka yīiyɔbu, tɛ sɔɔ Gusunɔ bɛsɛn Yinni boko ka bɛsɛn Faaba kowo Yesu Kirisin yiiko ya koo sɔɔsira. ¹⁴ Yesu Kirisin wi, u win tii wɛ bɛsɛn sɔ u ka sun yakia saa kom kɔsum kpuron di, kpa u ka sun ko tɔn dɛɛrobu be ba s̄aa wi tɔnagibu be ba maa hania mɔ bu ka sɔm geenu ko.

¹⁵ Nge meya n weene a gari gere. A tɔmbu dam kɛ kpa a maa bu gerusi ka wunen yiiko kpuro. A ku de goo u nun gem.

Kpa Gusunɔn durom mu n ka bɛɛ kpuro w̄aa.

3

Yesugibun sanu sanusu

¹ A wunen tɔmbu yaayasio ba n tem yɛrobu ka wuun tɔnwerobu wiru kp̄iyammɛ ba n bu mɛm nɔɔwammɛ, kpa ba n sɔɔru s̄aa sɔm geenu kpuron s̄ɔ. ² A bu s̄ɔwɔ bu ku raa goon kɔsa gere bu ku maa goo nɔɔ kasu, adama bu baawure ben daa duudw̄ia s̄ɔs̄i. ³ Domi bɛsɛn tii sa raa s̄aa gari bakasu ka mɛm nɔɔ sarirugibu ka be ba tore. Sa raa s̄aa ḡɔru k̄iru kankam ka handunian k̄iru baateren yobu. Sa raa w̄aa nuku kɔsuru ka b̄ine s̄ɔɔ. Sa s̄aa be tɔmba tusa, sa maa tusine. ⁴ Adama sanam mɛ Gusunɔ bɛsɛn Faaba kowo u win tɔn geeru s̄ɔs̄i ka win k̄iru tɔmbu s̄ɔɔ, ⁵ u sun faaba kua ka s̄aras̄ia bi bu dera sa marura nɔn mɛɛruse, ma Hunde Dɛero sun w̄aa kpaaru wɛ. U n sun faaba kue sɔm gee ni bɛsɛn tii sa kuan s̄ɔ ma n kun mɔ win wɔn wɔndun s̄ɔ. ⁶ Domi Gusunɔ u sun Hunde Dɛero wi wɛ n banda Yesu Kirisin bɛsɛn Faaba kowon saabu, ⁷ kpa win durom s̄ɔ su ka ko geegibu Gusunɔn mi, kpa su ka w̄aaru te ta ku ra kpe tubi di te sa yīiyɔ. ⁸ Gari yi, gari naanɛgiya.

Na k̄i a yi gere a sire kpa be ba Gusunɔ naanɛ doke bu ben saa di sɔm geenun kobu s̄ɔɔ. Gari yi, yi w̄a yi maa s̄aa tɔmbun arufaani. ⁹ Adama a wiira gari suurio ka maa sikadoban yisan mɛɛribu ka sikirinɔsu ka maa woodan sannɔsu. Yeni kpuro ya s̄aawa kam, ya n arufaani gaa mɔ. ¹⁰ Wi u karanaa dokemɔ, a n̄un gerusio nge nɔn yiru a sere n̄un f̄era bee tia. ¹¹ Domi a yɛ ma tɔnu win bwesera sankire, u toramɔ ma u tii taarɛ wɛɛmɔ.

Yiire d̄aakibu

¹² Sanam mɛ kon nun Aatemasi n̄ kun mɛ Tisiki ḡoriamaa, a hania koowo a ka man naamwama Nikopolis̄iɔ, domi miya na ḡɔru doke na n w̄aa woorun saa. ¹³ A Senasi wooda yɛro wi ka Apolo kusenu kuo nu n w̄a ben sanum s̄ɔɔ, kpa ḡaanu ku raa bu k̄amia. ¹⁴ N weene b̄esegibun tii bu hania ko sɔm geenun kobu s̄ɔɔ, kpa ba n n̄omu mɔ bukata tilasigia ye s̄ɔɔ, kpa ba kun w̄aaru dimɔ kam s̄ɔɔ.

¹⁵ Be ba w̄aa nen mini ba nun tɔbura be kpuro. A bu tɔbirio be ba bɛsɛn k̄iru mɔ naanɛ dokebu s̄ɔɔ.

TIRE TE PŌLU U FILEMŌŌ KUA

Filemɔɔ u s̄awa PŌlu n b̄arɔ wi u Yesu naane doke Kolose, Kolose 4:9. Wiya u dera Yesugibu ba ra menne win dirɔ bu ka s̄aru ko. N̄ deema u yoo m̄ wi ba m̄ Onesimu. Onesimu wi, u n̄n gobi gbena, ma u duka yakura u da wuu maro, ge ba m̄ Romu. Romu miya Onesimu u PŌlu gia, miya u maa Yesu naane doke. Saa yera PŌlu u n̄n kua nge win tiin bii. Yen s̄na u Filemɔɔ tire te yorua u ka win yoo Onesimu suuru kua, domi u daa k̄sa. Yen s̄, u ku maa n̄n garisi nge yoo, n̄ kun m̄e gbena, adama u n̄n garisio win dusi Yesu s̄o.

Tire ten kpunaa

1. T̄biribu, naasu 1-3.
2. PŌlu u Gusunɔ siaramɔ Filemɔɔn s̄, naasu 4-7.
3. PŌlu u Filemɔɔ suuru kanamɔ Onesimun s̄, naasu 8-21.
4. T̄biri d̄akibu, naasu 22-25.

T̄biribu

¹⁻³ Filemɔɔ, besen k̄nasi ka besen s̄m kowosi, ka maa Yesun yigbe te ta ra menne wunen yenuɔ ka besen sesu Apl̄a ka maa Aasipu besen tabu kowosi s̄mburu s̄o, beeya sa tire teni kua. Gusunɔ besen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu beɛ durom kua kpa bu beɛ alafia k̄. Nena PŌlu wi ba piris̄m s̄aa Yesu Kirisin s̄, ne ka besegii Timote, sa beɛ t̄bura.

Filemɔɔn k̄ru

ka win naane dokebu

⁴ Na ra n̄ nen Gusunɔ siaramɔ baadomma n̄ n kanaru m̄ wunen s̄, ⁵ domi na wunen k̄run baaru n̄o m̄ te a naane dokeobu k̄i ka maa wunen naane doke bi a m̄ Yinni Yesu s̄o. ⁶ Na n̄n kanamɔ u de n̄o tia ye bese ka wunɛ sa m̄osine naane dokebun s̄ yu s̄osira kookoosu s̄o kpa a ḡaa geenu kpuro tubu ni sa m̄ Kirisin saabu. ⁷ Wunen k̄ru ta man nuku doo bakabu w̄e nen k̄nasi, ta man dam k̄a gem gem, domi a Gusunɔgibun bw̄era yemiasia.

PŌlu u Onesimu

suuru kanamme

⁸ Yen s̄, baa m̄e nen toro sindu Kirisin s̄o ta tura n̄ ka nun yiire a ka ko m̄e n̄ weene, ⁹ ka m̄e, k̄run s̄na na nun suuru kanamɔ, ne PŌlu, ne wi na bukura ma na t̄e w̄aa piris̄m s̄o Yesu Kirisin s̄. ¹⁰ Na nun suuru kanamɔ Onesimun s̄ wi u kua nen bii naane dokebu s̄o piris̄m diru mini. ¹¹ Yellu u n̄ daa s̄aa ḡaanu wunen mi, adama t̄e, u arufaani m̄o wunen mi ka nen tiin mi.

¹² Na nun n̄n ḡoriana t̄e, a n̄n m̄o nge nen tii tii. ¹³ Na raa k̄i u n̄ w̄aa nen b̄okuo piris̄m s̄o mi na w̄aa Labaari gean s̄o u ka man somi wunen ayera. ¹⁴ Adama na n̄ k̄i n̄ ḡaanu ganu ko ma n̄ kun m̄o a wura, kpa wunen somiru ta kun s̄aa tilasi. Na k̄iwa ta n̄ s̄aa wunen ḡoru k̄ru.

¹⁵ A ku tuba yenin saabuwa i ka karana wunɛ ka Onesimu saa fiiko kpa a wa a n̄ ka n̄n m̄o ka baadomma, ¹⁶ n̄ n̄ m̄o nge yoo t̄na, adama t̄e u yoo kera. U kua k̄nasi Kirisi s̄o n̄ ku mam ko nen mi, adama n̄ weene u n̄ kere m̄e gem gem wunen mi, domi u n̄ s̄aa wunen yoo t̄na, u maa s̄awa wunen k̄nasi Yinni s̄o.

¹⁷ Yen s̄, a n̄ man garisi wunen s̄m kowosi, a n̄n dam koosio nge m̄e kaa man dam koosia. ¹⁸ U n̄ nun ḡaanu tora n̄ kun m̄e u n̄ wunen dibu neni, n̄ kua nen s̄m unu. ¹⁹ Wee, na yeni yorumɔ ka nen tii tiin n̄ma. Ne PŌlu, kon nun ye kpuro k̄sia. Baa n̄ kun gerua, wunen tii a ȳe ma wunen w̄ara nen dibu neni. ²⁰ Yen s̄na negii, a man durom m̄e kuo Yinnin s̄. A man ḡoru yemiasio Kirisi s̄o.

²¹ Na nun tire teni kuamme ȳen s̄o na wunen mem̄ n̄oobu naane s̄aa, domi na ȳe kam kam kaa ko n̄ kere ye na mam nun kanamɔ. ²² Ḡaa teena nu tie, a man diru kasuo ȳen s̄o na ȳiyɔ Gusunɔ u koo beɛn kanaru m̄wa kpa a man beɛ wesia.

N̄o kana t̄biribu

²³ Epafasi, ne ka wi sa w̄aa piris̄m dirɔ Kirisi Yesun s̄o, u nun t̄bura. ²⁴ Meȳa maa nen s̄m kowosibu Maaku ka Aritaaki ka Demasi ka sere Luku, ba nun t̄bura.

²⁵ Yinni Yesu Kirisin durom mu n̄ ka beɛ w̄aa.

TIRE TE BA HEBERUBA KUA

Ba ñ yē wi u tire te yorua. Gaba ñeε, Pɔluwa u tu yorua yēn s̄s̄ ba Timɔten gari m̄ te s̄s̄, wiru 13:23. Ba ko n tu yoruawa bu sere Yerusalemun s̄a yeru k̄suku, wiru 10:11.

Saa ye ba tire te yorua, Heberu be ba Yesu naane doke ba dam k̄run bukata m̄. Domi ben gabu ba w̄a sika s̄s̄. Ma ba wuram̄ ben yellun ȳki ȳki s̄s̄. Yeniba kpuron s̄na ba tire te yorua bu ka Yuu be s̄s̄si ma ben yellun ȳki ȳki kpuro yi kpa. Yesu Kirisi u yellun wooda kpuro yibia ye u gu. U kua ȳku kowo t̄nweru wi u Yuuban ȳku kowo t̄nwerobu kpuro kere.

Tire te, ta maa sun s̄s̄m̄ ma Yesu u Gusun̄n ḡradoba kere ka M̄wisi ka Aroni ka Yosue. M̄ya n̄s̄ m̄weε kpa te Yesu u sun kua t̄, ya kere ye Gusun̄n u M̄wisi kua. Domi Yesu u na u ka yellugii te yibia kpa u sun yakia ye kpuron kookoosun di.

Tire ten kpunaa

1. Gusun̄n u ka t̄mbu gari m̄ saa yellun di, wiru 1:1-3.
2. Yesu u kpuro kere, wiru 1:4n di sere wiru 10:18.
3. Be ba gb̄ia ba Gusun̄n naane doken seeda, wiru 10:19n di sere wiru 13:19.
4. Domaru ka dam k̄ru, wiru 13:20-25.

Gusun̄n u gari gerua

win Biin min di

¹ Gas̄o Gusun̄n u ka bes̄en sikadoba gari kua n̄n dabinu ka swaa dabinu saa win s̄m̄n̄bun min di. ² Adama sanam d̄akim men̄i s̄s̄ u ka sun gari kua saa win Biin min di. Bii wiya u handunia taka kua, Gusun̄n u maa n̄n ḡsa u ka n̄n ḡanu kpuro n̄mu beria. ³ Win yiiko ya s̄s̄siram̄ win min di. Bii wi, u s̄a Gusun̄n tii tiin weenasii, u maa baayere kpuro neni ka win gari damgii. Ye u t̄mbu s̄arasia ben toranun di u kpa, u da u sina w̄llo Gusun̄n dam kpurogiin n̄m geū.

Gusun̄n Bii

u Gusun̄n ḡradoba kere

⁴ Nge m̄ Gusun̄n u win Bii ȳsiru k̄ te ta win ḡradobagin̄u kp̄aru kere, nge m̄ya maa Bii win tii u Gusun̄n ḡradoba kere. ⁵ Ka gem, Gusun̄n u ñ win ḡradoban goo s̄s̄re u ñeε, “Wuna a s̄a nen Bii. Gis̄ra na kua wunen tundo.” N ñ maa m̄ win ḡrado goo u ka ȳ ye u ñeε, “Kon ko win tundo, u koo maa ko nen bii.” ⁶ Adama saa ye u win Bii yeruma ḡrī handunia s̄s̄ u ñeε,

“Gusun̄n ḡradoba kpuro bu yiiru bu n̄n s̄a.”

⁷ Wee ye u gerua win ḡradoban s̄s̄. U ñeε, “Gusun̄n u win ḡradoba kuawa nge w̄o, ma u win s̄m̄ kowobu kua nge d̄s̄o yari.”

⁸ Adama win Biin s̄na u ñeε, “Gusun̄n, ba wunen bandu sw̄i sere ka baadommā.

Gema a ka wunen bandu neni.

⁹ A gea k̄i ma a k̄sa tusa.

Yen s̄na Gusun̄n wi u s̄a wunen Yinni u nun ḡsa.

U maa nun nuku dobu w̄e

ye u ka nun aye b̄eεεḡiru w̄e te ta wunen kpaasibugin̄u kp̄aru kere.”

¹⁰ U maa kpaam ñeε,

“Yinni, toren di wuna a tem taka kua.

Wunen n̄ma a maa ka w̄llu kua.

¹¹ Ye kpuro ya koo doona adama wune kaa n w̄a.

Ya koo t̄k̄ru ko nge ȳnu.

¹² Kaa ye kure nge yaberu.

Ya ko ya n maa k̄sim̄wa nge ȳnu.

Adama wune, wuna mi, a ñ t̄k̄ru m̄.”

¹³ Gusun̄n kun maa win ḡradoban goo s̄s̄re u ñeε,

“A sin̄o nen n̄m geū sere n ka nun wunen yib̄ereba taarea.”

¹⁴ N n men na, mba w̄llun ḡradoba ba s̄a. Ba s̄awa hundeba be ba Gusun̄n s̄am̄. Bera u ra maa ḡrī bu da bu be ba koo faaba wa somi.

2

Faaba ye, ya kp̄a too

¹ Yen s̄s̄, n weene su gari yi sa nua nene sim sim kpa su ku ka nim doona. ² Gari yi w̄llun ḡrado ba ka na, yi yin dam s̄s̄si sere baawure wi u yi sara ñ kun m̄ wi u ñ yi mem n̄s̄we, u s̄eεyasiabu wa bi u ka weene. ³ N n men na, am̄na sa ko ka kpi su s̄eεyasiabu suuri, s̄a n faaba baka yen bweseru atafiru kua. Yinnin tii u gb̄ia u faaba yen gari n̄s̄sia. Yen biru be ba yi nua ba sun yi s̄s̄wa ba sire ma gema. ⁴ Saa ye s̄ora Gusun̄n u ben seeda dam sosi ka ȳrenu ka maamaaki ka s̄m̄ damgii bwese bweseka. U maa kpaam t̄mbu Hunde D̄eeron k̄nu b̄nu kua nge m̄e u k̄i.

Wi u t̄mbu kparam

bu ka faaba wa

⁵ Geema, n ñ m̄ w̄llun ḡradobara Gusun̄n u handunia ye ya koo nan dam w̄e, ȳen gari sa m̄. ⁶ Adama Gusun̄n gari s̄s̄, goo u gerua u ñeε, “Yinni Gusun̄n, mba t̄nu s̄a a n sere ka n̄n yaaye.

Wara ra n t̄nu a n sere ka n̄n n̄arim̄.

⁷ A n̄n kua u wunen ḡradoba k̄miε fiiko.

Ka m̄e, a n̄n yiiko ka b̄eεε w̄e nge sun̄.

8 A nùn kua wirugii taka kooru kpuron wóllo.”

Sanam me Gusunò u tónu dam wē gāanu kpuron wóllo, gāanu sari ni u ñ deri nu nùn wiru kpīiya. Adama sa ñ gina wa ma gāa ni kpuro nu nùn wiru kpīiye. 9 Ka me sa Yesu wa. Saa fiiko sòò ba nùn kua wi u ñ Gusunòn gòradoba tura, kpa u ka gbi tumbu kpuron sò Gusunòn duròm saabu. Tē, sa nùn waamò ka win yiiko ka beere nge sunò, win gòò wi u gun sò. 10 Ka gem, n weene Gusunò wi u kpuro taka kua ma ya wāa win sò, u Yesu ko tòn giro nòni swāaru sòò, kpa u ka tòn dabinu ko win bibu be ba koo win yiiko bònu ko. Domi Yesu wiya u bu kparamò bu ka faaba wa.

11 Yesu wi u tumbu sàrasiamò ben toranun di, wi ka be ba sàre ba kua tundo turon bibu. Yen sòna sekura kùn nùn mò u ka bu soku wigibu 12 sanam me u nee,

“Yinni Gusunò, kòn negibu wunen gari sò. Kòn nun siara ka womusu mi ba mènne.”

13 U maa kparam nee,
“Kòn nen naane doke Gusunò sòò.”
Yen biru kparam u nee,
“Nē wee ka bii be Gusunò u man kā.”

14 Nge me bii be, ba wasi mò ka yem, Yesu win tii u kua nge be. U kua me kpa u ka gbi. Win gòò wi, u Yibirisi kpeerasia ye ya raa gòòn dam neni. 15 Kpa u maa ka bu yakia be ba sàa nge yobu ben wāaru kpuro sòò gòòn berum sò. 16 Ka gem, n ñ mò win gòradobara u somiru na, Aburahamun biba u somiru na. 17 Yen sòna u ñ koo ko u kùn ka win wònabu weene kpuro sòò, kpa u ka ko ben yāku kowo tònwero wi u wònwèndu ka naane mò Gusunòn sòmburu sòò, kpa u ka tàmbug torarun yākuru ko. 18 Tē, u koo kpī u bu somi be ba wāa kakiribu sòò yèn sò win tii u nòni swāaru wa kakiribu sòò.

3

Yesu u Mòwisi beere kere

1 Yen sò negibu, beere be Gusunò u soka i ka ko wigibu, i de i n Yesu meera wi Gusunò u gòrma u ka ko yāku kowo tònwero win seeda sa dimò. 2 Wiya u ka Gusunò turo yòra wi u nùn gòsa sòmbu ten saabu nge me Mòwisi u kua win sòmburu sòò Gusunòn yenugibu kpuron suunu sòò. 3 Wi u yenu kua u beere mò u kere yenu gen tii. Nge meya Yesu u ka beere baka ne ye ya Mòwisigia kere. 4 Geema, yenu baagere ga gen yēro mò, adama Gusunòwa u sàa kpuron yēro. 5 Mòwisi u kua sòm kowo naanegii Gusunòn yenugibu kpuron suunu sòò u ka garin seeda di yi Gusunò u koo ra gere. 6 Adama Kirisi u sàa Bii naanegii wi Gusunò u kua win yenu yēro. Besera sa sàa win yenugibu sà n yīiyòbu mò sere ka nòò ka toro sindu ka naane.

Wēra te Gusunò u wigibu

wēemo

7 Yen sòna nge me Hunde Deero u gerua,

“I n Gusunòn nòò nòomò gisò,

8 i ku de been gòrusu bòbia nge me been baababa ba kua òama te ba Gusunò seesi ka sanam me ba win laakari meera ghaburu sòò.

9 Miya ba man wēera ka laakari meeribu.

Ba maa wa ye na kua sere wòò weeru.

10 Yen sòna na ka tòn be mòru kua.

Ma na nee, baadommawa ba toramò ben bwisikunu sòò.

Ba ñ nen swēe tuba.

11 Na mòru kua ma na bòrua na nee, ba ñ sisi bu ka man wēra mi na wēre.”

12 Yen sò negibu, i tii laakari koowo, i ku de been gòò u n gòru kòsu mò ge ga ñ naane doke, ge ga koo nùn biru wurasia Gusunò, Yinni wason min di. 13 Adama i n dam kēenamò baadomma saa yè sòò ba mò gisò, kpa been gòò u ku de toraru tu win nòni wòke tu win gòru bòbiasia. 14 Geema, sa kua be ba gbinne ka Kirisi sà n toro sindu mò sere ka nòò te sa mò toren di.

15 Nge me Gusunòn gari gerumò,

“I n Gusunòn nòò nòomò gisò,

i ku de been gòrusu bòbia nge me been baababa ba kua òama te ba nùn seesi.”

16 Berà be ba Gusunòn nòò nua ma ba nùn seesi. Beya be Mòwisi u kpara kpuro saa Egibitin di. 17 Berà Gusunò u ka mòru mò sere wòò weeru. Beya be ba tora ma ba gbisuka ghaburu sòò. 18 Sanam me Gusunò u bòrua u nee, “ba ñ sisi bu ka man wēra mi na wēre,” berà u ka yā ma n kùn mò be ba ñ nùn mem nòowe. 19 Nge meya sa wa ma ba ñ kpīa ba due wēra yee te sòò yèn sò ba ñ naane doke.

4

1 Gusunò u sun nòò mwēeru kua u nee, sa ko kpī su du mi sa ko wēra ka wi sannu. N n men na, su laakari ko, kpa been gòò u ku raa deeme u wēra yee te bia. 2 Domi ba sun Labaari gea waasu kua nge me ba bu kua be ba gòsò wāa ghaburu sòò. Ba gari yi nua, adama yi ñ bu arufaani gaa kue domi sanam me ba yi nua, ba ñ yi naane doke. 3 Beere be sa naane doke, sa ko du wēra yee te sòò tèn sò Gusunò u nee,

“Na mòru kua ma na bòrua na nee, ba ñ sisi bu ka man wēra mi na wēre.”

U gari yi gerua baa me win sòmbura kpa saa min di u handunia taka kua. 4 Ka geema, gam gum Gusunòn gari sòò ba sòò nòòba yirusen gari gerua ba nee, “Gusunò u win sòmburu kpuro deri u wēra sòò nòòba yiruse.” 5 Ma Gusunò u kparam gari tee yi gerua u nee, “Ba ñ sisi bu ka man wēra mi na wēre.” 6 Be ba gbia ba Labaari gea ye nua ba ñ due wēra yee te sòò yèn sò ba ñ mem nua. N n men na, ayera

wāa gina gabu bu ka du te sō. ⁷ Yen sōna Gusunō u kpm tōru yii te u soka gisō. Wō dabinun biru u ten gari gerua saa Dafidin min di, nge mē sa wa kō. U nē, “I n Gusunōn nō nōmō gisō, i ku de bēn gōrusu bōbia.”

⁸ Geema, Yosue ù n daa tōn be kpara u ka dua wēra yee te sō, Gusunō u ñ daa maa tōru garun gari mō. ⁹ N n mēn na, wēra te ta ka Gusunōn sō nōba yirusegiru weene, ta wāa Gusunōn tōmbun sō. ¹⁰ Domi wi u dua Gusunōn wēra yerō u win sōmburu deriwa nge mē Gusunō u wīguru deri. ¹¹ N n mēn na, su hania ko su ka du wēra yee te sō, kpa gōo u ku ko mēm nō sarirugii nge tōn be, kpa u kam ko.

¹² Domi Gusunōn gari yi wasi yi maa dam mō. Yi nō do n kere takobi ye ba dēera biru ka wuswaa. Yi dam mō yi ka tōnun gōru ka win hunde sōku ka maa win gbinnu sere yu kpēru girari. Yi tōnun gōrun kīru ka gen bwisikunu sirimō. ¹³ Gānu sari ni nu Gusunō berue win taka koorā sō. Kpuro ya wukiarewa ya yii win wuswaa. Wiya bese kpuro sa ko maa besen wāaru tusia.

Yesu,

yāku kowo tōnwerō boko

¹⁴ Ka geema sa yāku kowo tōnwerō boko mō wi u tura sere Gusunōn mi, wiya Yesu Gusunōn Bii. N n mēn na, su yōra ñm ñm besen seeda ye sa di sō. ¹⁵ Domi sa yāku kowo tōnwerō mō wi u koo kpī u ka sun duura besen dam sariru sō yēn sō ba nūn kōkura gānu kpuro sō nge bese, adama u ñ durum koore. ¹⁶ N n mēn na, su Gusunō duromgiin sina turaru susi ka toro sindu kpa su ka wānwāndu wa ka durom mē mu koo sun somi saa ye sa mēn bukata mō.

5

¹ Yāku kowo tōnwerō baawure wi ba gōsa tōmbun suunu sōn di, ba nūn yīiwa u ka Gusunō sō ben sō. U ra Gusunō ben kēnu wē kpa u yāku ko ben toranun sō. ² U koo kpī u suuru ko ka yēru sarirugibu ka be ba swaa sare yēn sō win tii u dam biare. ³ Yen sōna maa, u ñ koo ko u kun yāku nu kue win tiin toranun sō nge mē u mō tōmbuginun sō. ⁴ Goo kun kpē u tii yāku kowo tōnwerorun bēere wē. Gusunōwa u ra tōnu gōsi u wē nge mē u Aroni kua.

⁵ Nge mēya Kiriisi kun tii yāku kowo tōnwerorun yiiko wē. Gusunōwa u nūn ye wē wi u nē, “Wuna nēn Bii. Gisōra na kua wunen tundo.”

⁶ Gam gum maa u kpm gerua u nē, “Wuna kaa ko yāku kowo ka baadommas nge Mēekisideki.”

⁷ Yesun handunian wāaru sō u Gusunō kana wi u koo kpī u nūn wōra gōn nōman di.

U maa nūn suuru kana ka wuri bēke ka yīresu. Ma Gusunō u nūn swaa daki win wii kpīibun sō. ⁸ Baa mē u sōa Gusunōn Bii, u mēm nōbu gia nōni swāa te u wan sō. ⁹ Ye u yiba u kpa, u ka faaba na ye ya ku ra kpe, be kpuron sō be ba nūn mēm nōwa. ¹⁰ Ma Gusunō u nūn kua yāku kowo tōnwerō nge Mēekisideki.

Naane doke deribun kirō

¹¹ Gāa dabinu wāa ni sa ko kpī su gere gari yin sō, adama ya sē n ka bēe yi tubusia domi i kua be gari ku ra yeeri fuuku. ¹² Saa ya tura i ka ko keu koosiobu. Ka mē, i gina goon bukata mō wi u koo bēe Gusunōn garin torubu sōsi. Bēe be n weene i n dīa daki dimō, i kpm bōm bukata mō. ¹³ Wi u bōm nōrumō kpuro biiwa, u ñ Gusunōn gari geen dōne mō. ¹⁴ Adama dīa daki sōawa guro gurobun dīanu be ba gea ka kōsan wunanabu gia yēn sō ba yen dōne mō.

6

¹ N n mēn na, su Kiriisin garin torubu deri kpa su da wuswaa su ka ko tōn yebunu. Su ku maa gari yin kpēekpēeku sura, gera gōru gōsiabu kookoo kamgisun di ka naane dokebu Gusunō sō, ² ka wasi dēerasiabun woronu ka nōman sōndibu yākurun wōlō ka gōribun seebun gari ka sian siribu. ³ Wuswaa daa biya sa ko hania ko Gusunō ù n wura.

⁴ N n ben sōn na, be ba raa yam wa Gusunōn gari sō, ma ba win kēnu denda, ma ba bōnu wa Hunde Dēero sō, ⁵ ma ba wa ma Gusunōn gari wā, ma ba sian wāarun dam gia, ⁶ yen biru bā n biru kisi ba naane dokebu deri mam mam, n ñ maa koorō bu bu gōru gōsiasia. Domi ba kpm Gusunōn Bii kpāremōwa ben tii dāa bunanarō ma ba nūn sekuru dokemō batuma sō.

⁷ Sanam mē tem mu guri nim nōrumō kiri kiri ma mu dīanu kpiisiamō ni nu koo mēn yērobu arufaanī kua, Gusunō u ra mu domaru krewa. ⁸ Adama mū n sāki ka awīi kpiimō mu ñ garu koorō. N n sosi Gusunō u koo mu bōrusi, amen biru kpa mu dō mwaara.

⁹ Adama kīnasibu, baa sà n gari yin bweseru gerumō, sa bēe naane sōa sa yīiyō ma i ko n wāa faaban swaa sō. ¹⁰ Gusunō u sōawa gemgii, u ñ bēen sōmburu duarimō ka kīi te i sōsi win yīsirun sō, sanam mē i wīgibi nōri nge mē i bu nōrimō tē. ¹¹ Ka mē, sa kī bēen baawure u n hania ye mō sere ka nōrō, kpa ye i yīiyō yu ka koorā mam mam. ¹² Sa ñ kī i ko nge be ba temanabu kpana, adama i bu saario be ba naane doke ma ba temana ba ka tubi dimō ye Gusunō u bu nō mweeru kua.

Gusunōn nō mwēe

te ta ñ sika mō

¹³ Sanam mē Gusunō u Aburahamu nō mweeru kua, ka yen bōri sanna. U bōrua

ka win tiin yīsiru yèn sō goo sari wi u maa nūn kere win yīsiru u koo ka bōre. ¹⁴ U nēē, kon nun domaru kua ka gem, kon de wunen bweseru tu dabia. ¹⁵ Nge mēya Aburahamu u temana, ma u wa yèn nōō mwēeru Gusunō u nūn kua. ¹⁶ Tōmbu bā n bōrumō ba ra bōrewa ka wi u bu keren yīsiru, kpa bōri yi, yi ben gari sire kpa yi sikirinōsu kpuro kpeesia. ¹⁷ Nge mēya Gusunō u kīa u be ba koo kēru mwa te u bu nōō mwēeru kua sōōsi kpasasa ma win gari kun kōbiarō. Yen sōna u nōō mwēeru kua u sire ka bōri. ¹⁸ N n mēn na, gari yiru wāa yi yi n kōsira, yi sōō Gusunō kun kpē u weesu ko. Yiya yi sun dam kīa gem gem besē be sa kuku yeru kasu, kpa su ka wa su mwa ye sa yīyo ba sun yīiye. ¹⁹ Yīyo bi, bu besen gōru nenī sim sim nge goo nimkuun marutia gu ku ka kōra. Bu dam mō, bu n sika mō, ma bu dua sere Gusunōn wāa yerun suunu sōō. ²⁰ Miya Yesu u gbia u dua besen sō u kua yāku kowo tōnwerō ka baadomma nge Mēekisideki.

7

Mēekisideki u sāa sunō

ka maa yāku kowo

¹ Mēekisideki wi, u sāawa Salemun sunō ka Warukoon yāku kowo. Ye Aburahamu u sinambu tabu diima u wee, yera Mēekisideki nūn sennō da u nūn domaru kua. ² Aburahamu u ye u waama bōnu kua ma u wōkuru baateren wōllō tia tia sua u nūn wē. Gbiikaa win yīsiran tubusiana sunō gemgii. Yen biru u sāa Salemun sunō, yen tubusiana alafian sunō. ³ Goo kun win tundo ka win mero ka win sikado goo yē. Ba n win marubu ka win gōon gari koore. U ka Gusunōn Bii weene, u sāawa yāku kowo ka baadomma.

⁴ I mēerio nge mē durō win kpāara nē. Domi Aburahamu besen sikado boko u gāa gee ni u tabu diima u ka wee bōnu kua, ma u wōkuru baateren wōllō tia tia sua u nūn wē. ⁵ Wooda ya Lefin bibu be ba sāa yāku kowobu yiire bu de Isireliba bu ben mōru kpuro bōnu ko, kpa bu wōkuru baateren wōllō tia tia sua bu bu wē. Be ba bu bōnu ye wēemō ba sāa ben disubu, ben tii maa Aburahamun biba. ⁶ Adama Mēekisideki u n yara Lefin bweserun di. Ka mē, Aburahamu u nūn bōnu ye wē. Yen biru Mēekisideki u nūn domaru kua, wi, wi Gusunō u nōō mwēē ni kua. ⁷ Sika gaa sari, wi u bo wiya u ya yākabu domaru kue. ⁸ Lefin bibu, be ba wōkuru baateren wōllō tia tia mwaamō ba sāa be ba ra gbi, adama Mēekisideki, wi, u sāa wi u n gbiimō nge mē Gusunōn gari gerua. ⁹ Tē, su gere ma sanam mē Aburahamu u nūn bōnu ye wē, Lefi win biba bōnu mwaamō u maa bōnu ye wē win tii saa Aburahamun min di. ¹⁰ Domi baa mē ba n gīna nūn mara

sanam mē, u wāa win baaban wasi sōō ye u ka Mēekisideki yinna.

¹¹ Wooda ye Gusunō u Isireliba wē yera yāku kowo Lefigiba ka sōmburu mō. Tē, yāku kowo be, bā n sōmburu kua te ta yiba, n n tilasi yāku kowo tuko goo u kpm na wi u sāa nge Mēekisideki wi u n sāa Aronin bweseru. ¹² Domi bā n yāku kowobun bweseru kōsa tilasi bu maa wooda kōsi. ¹³ Geema besen Yinni wi gari yi, yi ka yā, u sāawa bweseru garugii tēn tōmba kun yāku kobun sōmburu koore. ¹⁴ Domi sa yē ma ba nūn marawa Yudan bweseru sōō. Mōwisi kun maa bwese ten gari gerua yāku kowobun gari sōō.

Yāku kowo goo

wi u sāa nge Mēekisideki

¹⁵ Gari gēē wee yi yi ye kpuro bururasiamō. Yāku kowo tuko goo yara wi u sāa nge Mēekisideki. ¹⁶ Ba n nūn kue yāku kowo marumarurun di ma n kun mō ka wāaru te ta ku ra kpen dam. ¹⁷ Ka geema, Gusunōn gari gerua win sō yi nēē, “Wuna kaa ko yāku kowo ka baadomma nge Mēekisideki.”

¹⁸ Nge mēya ba ka wooda gura go yèn sō ya n dam mō ya n maa arufaani mō. ¹⁹ Geema, Mōwisin wooda ya n gāanu ganu yibie. Adama tē, sa swaa gea mō yèn min di sa ko Gusunō susi.

²⁰ Yen biru Gusunō u bōrua. Beōnō ba kua yāku kowobu n n ka bōri. ²¹ Adama wi u Yesu kua yāku kowo u ye kuawa ka bōri u nēē, “Yinni Gusunō u bōrua.

U n maa win gari seeyamō. U nēē, kaa ko yāku kowo ka baadomma.”

²² Yen sōna Yesu ka sun nōō mwēeru naawa te ta buram bo.

²³ Mi Yesun gari ka yāku kowo ben gari yi kpm wunana wee. Yāku kowo be, ba dabia yèn sō gōō ku ra wure ba n wāa sōmbu te sōō ka baadomma, ²⁴ adama Yesu u ko n wāawa ka baadomma. Ba n maa win yāku kowo sōmburu suamō bu goo wē. ²⁵ Yen sōna u koo kpī u bu faaba ko tēn di ka baadomma be ba Gusunō susimō win min di, domi u wāawa u ka Gusunō suuru kana ben sō.

²⁶ N n mēn na, Yesu sāawa yāku kowo tōnwerō win bukata sa mō. U Gusunō wēre, u dēere, u n durum koore. Wi ka durumgibu ba wunane. Ba nūn sua ba ka da sere wōllō. ²⁷ U n sāa nge yāku kowo tōnwerō beōnō. U n baadomma yāku kobun bukata mō, gbiikaa win tiin toranun sō ka sere gabuginu. U yāku teeru kua te ta tura sere ka baadomma sanam mē u ka win tii abōru kua. ²⁸ Mōwisin wooda ya dam sarirugibu kua yāku kowo tōnwerōbu. Adama Gusunōn gari yi u kua ka bōri, yi yi na woodan biru, yi Bii wi u yiba ka baadomma kua yāku kowo tōnwerō.

8

Yesu

bēsen yāku kowo tōnwerō

¹ Tē gari yin wiru wee. Bese sa yāku kowo tōnwerō win bweseru mō wi u sō wollo Gusunō dam kpurogiin sina turarun nōm geuō. ² U yāku kowo tōnwerorun sōmburu mō aye deēraru sō te ta sāa Gusunōn wāa yerun tii tii, te Yinni u kua, n n̄ mō tōnu.

³ Ba ra yāku kowo tōnwerō gōsiwa u ka Gusunō kēnu wē kpa u yākunū ko. N n̄ mēn na, bēsen yāku kowo tōnweron tii u ko n gāanu mōwa ni u koo ka yākurū ko. ⁴ U n wāa handunia sō, u n̄ ko n mam sāa yāku kowo domi yāku kowōba wāa be ba ra yākurū ko nge mē Mōwisin wooda ya yiiremō. ⁵ Yāku kowo ben sōmburu ta sāa te ta wāa wōllōn weenasiru tōna ka ten yaayaasu, nge mē Gusunō u Mōwisi sōōwa sanam mē u kī u kuu bekurugiru ko, u nē, “A de a kuu te ko ta n sāa nge te na nun sōōsi guuru wōllō.” ⁶ Adama tē ba Yesu sōmburu nōmu sōndia te ta begiru bēere kere, domi u sāa arukawani ye ya bēere bon swaa sōmō. Ba arukawani ye bōkuawa ka nō mwēē ni nu bēere bo.

⁷ Arukawani gbiikaa yā kun serere mō, n n̄ maa kōōrō gaa yu ye kōsire ko. ⁸ Adama Gusunō u win tōmbu gerusimō ye u nē, “Yinni Gusunō u nē, tōnu ganu sisi ni sōō kon ka Isireliba ka Yudaba arukawani kpaā bōke.

⁹ Adama ya n̄ ko n sāa yēn bweseru na raa ka ben baababa bōkua dōma te na bu nōmu nēnu na yara Egibitin tem di.

Ba n̄ ka nēn arukawani ye yōre ye na ka bu bōkua.

Yen sōna na bu atafiru kua.

Yeya Yinni Gusunō u gerua.

¹⁰ U kpaam nē, arukawani kpaā ye wee, ye kon ka Isireliba bōke amen biru.

Kon nēn wooda doke ben bwisikunu sōō.

Kon ye yorusi ben gōrūsō.

Kon ko ben Yinni kpa bu ko nēn tōmbu.

¹¹ Goo sari be sōō wi u koo win wuugii n̄ kun mē win temgii keu sōōsi u nē, u Yinni Gusunō gio.

Domi be kpurowa ba ko n man yē saa bii piimunun di sere ka bukurobō.

¹² Kon bu ben toranu suuru kua.

Na n̄ maa ben toranu yaayamō.”

¹³ Sanam mē Gusunō u arukawani kpaan gari mō, ya geruawa u gbiikaa kua gura. Ye ya maa sāa gura ya tōkō mō ya doonō.

9

Sāa temkiru ka wōrukuru

¹ Arukawani gbiikaa ya sāarun wooda mō ka maa sāa yeru handunia sōō. ² Ba kuu bekurugiru gira. Ten adērōwa ba soka dii deēraru. Miya fitila ga wāa ka tabulu ka

Yinni Gusunōn pēē. ³ Ta maa dii sōō mō ge ba kua ka beku kareru. Geya ba soka dii te ta deēre gem gem. ⁴ Miya maa woodan kpakorora wāa te ba wura pote tēn wōllō ba ra turare dōō doke. Miya maa woodan kpakorora wāa te ba maa wura pote. Kpakoro te sōō, weke wuragira wāa, mi ba manna doke ka Aronin dēka ye ya kpara ka kpee bēsi mi ba woodan gari yorusi. ⁵ Kpakoro ten wōllōwa wōllun kōsōbun weenasiba wāa be ba Gusunōn yikon girima sōōsimō. Ben kasa ya deēriare ya wukiri mi ba ra yāku yem yēke toranun sō. Adama sa n̄ kpē su gāa ni kpuron gari saari tē.

⁶ Tē, bā n̄ ye kpuro yi yi nge mē, yera yāku kowōbu ba ra dū adērō ge sōō bu ben sāarun sōmburu ko. ⁷ Adama yāku kowo tōnwerō wi turowa u ra du dii sōō ge sōō, wōō ka wōō nōn teeru ka yāku yem mē u ra Gusunō tusie win tiin toranun sō ka maa tōmbuginu ni ba kua yēru sariru sōō. ⁸ Nge meya Hunde Deero u sōōsimō ma swaa ye ya dōō dii te ta deēre gem gem sōō ya n̄ gina kēniare saa yē sōō adērō ge, ga wāa, ⁹ domi ga sāawa saa yen weenasia. Ya gerumō ma kēnu ka yāku ni ba Gusunō kuamme, nu n̄ kpē nu tōnu wi u sāa te mōn gōru deerasia mam mam. ¹⁰ Domi ya sāawa wasi tōnan wooda ye ya ka dim ka nōrubu ka wasin deerasiabun woronu yā. Ba wooda ye yi sere kpaā yu ka na.

¹¹ Adama Kiriisi nawa u n̄ ka sāa gāa gee ni nu wāa tēn yāku kowo tōnwerō. U dua kuru garun min di te ta kpāaru bo ma ta buram bo. N n̄ mō tōmbu ba tu kua. Ta n̄ wāa handunia ye sōō. ¹² Ye Kiriisi u dua nōn teeru ten dii te ta deēre gem gem sōō ya tura sere ka baadommaō. U n̄ due ka bonu ka naa binun yem. Win tii tiin yema u ka dua, ma u sun yakia sere ka baadommaō. ¹³ Ba ra bonu ka naa kinēnun yem ka naa ye ba dōō mēnin torom yēke tōmbu sōō be ba n̄ deēre bu ka deera woodan nōni sōō. ¹⁴ N n̄ mēn na, amōna Kiriisin yem arufaani ko n nē. Domi Gusunōn Hunde wi u ku ra kpen saabuwa u tii Gusunō wē nge yāku te ta n̄ bau mō. Win yema mu koo bēsen gōru deerasia saa sōm kamginun di kpa su ka kpī su Gusunō, Yinni waso sā.

¹⁵ Yen sōna Kiriisi u sāa nōō mwēē kpaarun swaa sōmō. Win min diya be Gusunō u soka ba gāa ni nu ku ra kpe tubi dimō ni Gusunō u bu nōō mwēēru kua. Ba koo kpī mē, yēn sō gōōn gari dua sōō, wi u tōmbu yakiamō ben toranun di ni ba kua nōō mwēē gururun saa sōō.

¹⁶ Domi nōō mwēē ten bweseru tu ka kōora tilasi wi u tu kua u ghi. ¹⁷ Geema, nōō mwēē ten bweseru ta n̄ arufaani mō ma n̄ kun mō wi u tu kua u gu. Ta n̄ dam gam mō saa ye yēro u wasi. ¹⁸ Yen sōna nōō mwēē gbiikiru ta n̄ yibiare sanam mē ba n̄ yem yēke. ¹⁹ Gbiikaa Mōwisi u tōmbu kpuro wooda baayere nōōsia nge mē Gusunō

u yi. Yen biru u naa binu ka bonun yem sua ka nim, u yaa san swaasu ka isapun kikisu kpɛɛ, ma u woodan tireru ka tambu kpuro yem me yeke. ²⁰ Ma u nee, yeniwa yem me mu woodan gari sire ye Gusuno u we been s5. ²¹ Mowisi u maa kuu bekurugii te ka gaanu kpuro ni ba ra ka saaru ko yem yeke. ²² Woodan komaru so yema mu ra ga dabinu deerasie. Toranu kun maa suuru waaro ma n kun mo ba yem yeke.

Kirisin yakura

durum wakama

²³ N weene bu wollun gaanun weenasii ni deerasia nge me. Adama wollun gaanun tii nu yakunun bukata mo ni nu beere kere. ²⁴ Domi Kiriisi u n due dii deeraru so te tonu kua, te ta saa Gusunan waa yerun weenasiru. U duawa sere wollun tii tii so u n ka yo te Gusunan wuswaa beeen s5. ²⁵ Yuuban yaku kowo tanwero u ra du wo ka wo dii te ta deere gem gem so ka yem me mu n saa win tiigim. Adama Kiriisi u n due u ka tii abaru ko non dabiru. ²⁶ U n kua me, u koo raa nani soora non dabinu saa toren di. Adama u dua te non teeru sanam daakim meni so u ka toraru wuna sanam me u ka tii we nge abaru. ²⁷ Nge me Gusuno u baawure bure u ghi non teeru u sere nun siri, ²⁸ nge meya Kiriisi u tii we non teeru nge abaru u ka ton dabunun toranu sobe. U koo maa kurama non meruse, n n mo u ka toranu sobe, adama u ka bu faaba kowa be ba nun mara.

10

¹ Yuuban wooda ya n ga gee ni nu waa ten gari tubusie saa saa, ya saawa nin yaayaasu. Yen sna ya n kpe yu ka yaku tee ni ba ra ko wo ka wo tambu deerasia mam mam be ba Gusuno susimo ka ni. ² Ton be ba Gusuno saama nge men bweseru, ban daa deera mam mam ben toranun di, ben goru ga n koo raa maa bu taare we, yakunu kun ko n daa maa waa. ³ Adama yaku ni, nu saawa ni nu koo tambu ben toranu yaayasia wo ka wo. ⁴ Domi naa kinenu ka bonun yem mu n kpe mu toranu wuna.

⁵ Yen sna, sanam me Kiriisi u ki u na handunia so, u Gusuno soowa u nee, "A n yakuru ki n kun me keru. Yen sna a man wasi kua.

⁶ A n nuku dobu mo yaku do mwaararuginu n kun me torarun yakunun s5.

⁷ Ma na nee, ne wee Gusuno, na sisi n ka wunen kiru ko nge me ba nen gari yoru woodan tireru so."

⁸ Gbiikaa u gerua u nee, "A n yakuru ki n kun me keru, n kun me yaku do mwaararugiru, n kun me torarun yakuru. A n maa nuku dobu mo ni so." Ka me, ba ni mo nge me wooda ya yiire. ⁹ Yen biru u nee, "Ne wee na

sisi n ka wunen kiru ko." Nge meya u ka saa gururu kpeerasia ma u kpaaru kasire kua. ¹⁰ Yesu Kiriisi u Gusunan ki te kua, yen sna sa deera beeen toranun di ka abo te u kua ka win wasi non teeru.

¹¹ Toru baatere yaku kowo baawure ra n yowa u ka win samburu ko. Yaku tee niya u ra n mo baa me nu n kpe nu toranu wuna.

¹² Adama yaku teera Kiriisi u kua toranun s5 te ta tura sere ka baadomma. Yen biru u da u sina Gusunan nom geu, ¹³ u n ka mara sere Gusuno u ka win yiberaba sura bu ko win naa sanditiru. ¹⁴ Domi ka abo teera u bu deerasia mam mam sere ka baadomma be Gusuno u kua wigibu.

¹⁵ Hunde Deero u maa sun ye so mo. Gbiikaa u nee,

¹⁶ "Yinni Gusuno u nee,

arukawani kpaayee wee

ye kon ka bu boke amen biru.

Kon nen wooda doke ben bwisikunu so.

Kon ye yorusi ben goruso."

¹⁷ Ma u kpam nee, "Na n maa ben toranu ka ben wooda sarabu yaayama." ¹⁸ Te ba n goon toranu wuna, n n maa tilasi bu yakuru garu ko ten s5.

Su Gusuno susi

¹⁹ Yen sna negibu sa toro sindu mo su ka du dii te ta deere gem gem so Yesun yem saabu. ²⁰ U sun swaa kpaayaba ye ya wasi saa karerun min di te ta saa win wasi. ²¹ Sa maa yaku kowo tanwero mo wi ba swi Gusunan tambun s5. ²² N n men na, i de su Gusuno susi ka murafiti sariru ka naane doke bi bu toro sindu mo ka goru deero ge ga n taare mo ka wasi yi ba deerasia ka nim deeram. ²³ Su de sa n yiyo bini neni dim dim bin seeda sa dimo, domi Gusuno wi u no mwereu kua u saa naanegii. ²⁴ Su laakari kuana kpa sa dam keena, sa n ka kiru sosimo kpa sa n som geenu mo. ²⁵ Su ku mennasu sina nge me n saa gabun doone. Adama su dam keena n kere, yen s5 i waama ma Yinnin toru ta turuku kooma.

²⁶ Domi sa n ye ma torara sa ka mo sanam me sa gem gia ko, yakuru garu maa sari te ta koo beeen toranu wuna. ²⁷ N tiawa sa n siribu mara ka do boko wi u koo Gusunan yiberaba kam koosia. ²⁸ Baawure wi u Mowisin wooda sara ba ra nun gowa ka wonwandu sariru, tonu yiru n kun me ita ba n seeda di ma u taare mo. ²⁹ N n men na, amona n ko n saa siribun sanam ka wi u Hunde duromgii wonwa ma u Gusunan Bii gema ma u win yem kam meara me Gusuno u ka win no mwereun gari sire ma u ka yero deerasia. I n ye ma yero win seeyasiabu koo kpea. ³⁰ Domi beee sa yero ye wi u gerua u nee, "Nena kon moru kosia, nena kon dibu kosia." U maa kpam nee, "Yinni Gusuno u

koo win tumbu siria.” ³¹ Gari kōsiya Gusunō Yinni waso ù n tōnu nōma doke.

³² I yaayo nge mē i gasō kua. Sanam mē i Gusunōn yam bururam wa i kpa, i nōni sōōra gem gem adama i yōra sim sim taa bi sōō. ³³ Gasō ba bēe wōmmō ma ba bēe nōni sōōmō batuma sōō, gasō maa i gabu dam kēmō be ba wahala yen bweseru waamō. ³⁴ Geema, i ka pirisōmba nōni swāaru bōnu kua. Ye ba maa bēe bēen dukia wōrari, i wura ka nuku dobu, domi i yē ma i dukia mō ye ya bēere bo ye ya ko n wāa ka baadomma. ³⁵ N n mēn na, i ku wōrugōru kpana, domi ten are kpā. ³⁶ Ka gem, i ñ ko ko i kun temane i ka Gusunōn kīru ko kpa i wa i mwa yēn nōō mwēeru u bēe kua. ³⁷ Geema, nge mē Gusunōn gari gerumō, “N tiēwa fiiko, kēeriki tōna.

Wi u koo na u ka tunuma, u n tēmō.

³⁸ Ma wi u sāa gemgii nen nōni sōō, u ko n wāa naane dokebu saabu.

Adama ù n biru wura, nen gōru ga ñ maa ka nūn doramō.”

³⁹ Sa ñ wāa be ba biru wurō bu ka kam kon wuuro, sa wāawa be ba naane doke bu ka ben hunden faaba wan wuuro.

11

Naane dokebu

¹ Wi u naane doke u yē kam kam ma ye u yīyō u koo ye wa. U maa yē ma ye ya ñ waarō ka nōni ya wāawa ka gem. ² Naane doke bin bwesera yeruku tōmba mō. Yen sōna ba bu seeda gea diiya.

³ Ka naane dokeba sa tuba ma Gusunōn gariya handunia ya ka taka kōora. Nge meya ba ye sa waamō kua ye sa kun waamōn di.

⁴ Ka naane dokeba Abeli u Gusunō yākuru kua te ta Kaenigiru bēere kere. Win naane dokebu saabuwa ba nūn soka gemgii domi Gusunōn tii u win kēnu mwa. Ka naane dokeba Abeli u maa gari mō ka tē baa mē u gu.

⁵ Naane dokebu sōna ba Enaku sua Gusunōn mi u ñ gu. Goo sari wi u maa ka nūn nōni waare, domi Gusunō u nūn sua u ka da win mi. Gusunōn gari maa gerumō, bu sere nūn sua win kookoosu Gusunō wēre. ⁶ N deema goo sari win kookoosu koo Gusunō wēre n kun ka naane dokebu. Geema, wi u Gusunō susimō u naane sāa ma Gusunō u wāa ma u ra be ba nūn kasu durom kue.

⁷ Ka naane dokeba Nōwe u Gusunōn gari swaa daki sanam mē u nūn kīrō kua ye ya sisin sō ye u ñ gina wa. U Gusunō nasia u nūn mem nōōwa ma u goo nīmkuu dāka gē sōō wi ka win yerugibu ba faaba wa. Nge meya u handuniagibu taare wē ma u gem wa Gusunōn nōni sōō naane dokebu saabu.

⁸ Ka naane dokeba Aburahamu u Gusunōn sokuru wura ma u swaa wōri u dōō tem gam gia mē Gusunō u koo nūn wē nge tubi ma u dōō mi u ñ yē. ⁹ Ka naane dokeba u sina

nge sōō tem mē sōō, mē Gusunō u nūn nōō mwēeru kua. U wāa kuu bekuruginu sōō wi ka Isaki ka Yakōbu. Ben tii, nōō mwēē tee tera Gusunō u maa bu kua. ¹⁰ Dōmi Aburahamu u wuu bōkō mara ge ga kpēekpēeku damguu mō. Gusunōwa u wuu gen kpunaa kua ma u gu bana.

¹¹ Naane dokebu saabuwa Saaraan tii maa dam wa u ka gura sua baa mē u yen saa doona. U yē ma Gusunō wi u nōō mwēeru kua u sāa naanegii. ¹² Nge meya, saa tōn durō turon min di, wi u gōō tura, tōmba marura ba dabia nge wōllun kperi ka nim wōkun yani sēeri yi goo kun kpē u gari.

¹³ Naane dokebu sōōra tōn be kpuro ba gu. Ba ñ gāa gee ni wa ba mwē nūn nōō mwēeru Gusunō u kua, adama ba nu wawa sarun di ba dam kōosa ma ba wura ma ba sāa sōbu ka tem yarōbu handunia sōō. ¹⁴ Be ba gerumō mē, ba sōōsima kpasasa ma ba tem kasu. ¹⁵ Tem mē ba derin beke yā n daa bu mō, ba koo raa ayeru wa bu ka gōsira mi. ¹⁶ Adama tē ba tem kasu mē mu buram bo, tem meya tem wallugim. Yen sōna sekura kun Gusunō mō bu ka nūn soku ben Yinni domi u bu wuu gagu sōōru kua.

¹⁷ Naane dokebu sōna Aburahamu u ka Isaki yākuru kua ye Gusunō u win laakari mēerimō. Aburahamu wiya Gusunō u nōō mwēeru kua. Ka mē, u sōōru kpa u ka win bii teeruru yākuru ko. ¹⁸ Gusunō u raa nūn sōōwa u nēe, “Isakin min diya wunen bwesera koo yari.” ¹⁹ U bwisika ma Gusunō u dam mō u ka tōnu seesia gōrin di mam, ma ka gem u Isaki wa nge u wurama gōrin di.

²⁰ Ka naane dokeba, Isaki u Yakōbu ka Esau domaru kua, ma u bu sōōwa ye ya koo kōora.

²¹ Ka naane dokeba Yakōbu u Yosefu binu domaru kua tia tia ye u gōō turuku kua, ma u dēka tāsā u ka Gusunō sāwa.

²² Ye Yosefu u gōō turuku kua, ka naane dokeba u Isireliba sōōwa ma saa ya sisi yē sōō ba koo yari Egibitin di, ma u bu sōōwa nge mē ba koo win kukunu kōosina.

²³ Sanam mē ba Mōwisi mara, ka naane dokeba win mōwōba nūn berua suru ita, domi ba wa ma u sāa bii durō burō, ba ñ maa berum kue bu ka sunon wooda sara.

²⁴ Ka naane dokeba, ye Mōwisi kpēa u yina bu nūn soku Egibitin sunōn bii tōn kurōn bii.

²⁵ U kīa bu nūn nōni sō ka Gusunōn tōmbu sannu ka sere ye u koo yēeri durum sōō saa fiiko. ²⁶ U bwisika u wa n sanō bu nūn gem nge wi Gusunō u gōsa n kere u Egibitin dukia wa, domi sian areya u mēera.

²⁷ Ka naane dokeba Mōwisi u yara Egibitin di, u ñ sunōn mōrun berum kue. U yōra dim dim nge wi u Gusunō waamō baa mē u ñ waarō. ²⁸ Ka naane dokeba u ka Gōō sararibun tōō bakaru torua ma u dera ba yem yēka dii kōnnōō kpa wi u bii yerumaba goomō u ka Isirelibagibu baba.

²⁹ Ka naane dokeba Isireliba ba nim wōku ge ba mō Naa yari tōbura nge tem dira. Adama sanam me Egibitigiba kīa bu ko nge me, ba nim diira.

³⁰ Naane dokebun sōna Yerikon gbārara ka wōruma ye Isireliba ba wuu ge sikerena sōo nōōba yiru. ³¹ Naane dokebun saabuwa Rahabu kurō tanō wi, u n̄ gu ka be ba n̄ Gusunō mem nōōwe sannu yēn sō u Isireliban gōrobu dam koosia ka nuku tia.

³² Mba kon maa gere. Ayera kun man turi n ka Gedeonin gari gere ka Barakigii, ka Sansom ka Yefite ka Dafidi ka Samuēli ka sere Gusunōn sōmōbu. ³³ Naane dokebun sōna ba sinambu tabu di, ba kua ye ya wā, ba wa ba mwa ye Gusunō u bu nōo mwēeru kua. Ba gbee sinansun nōsu kōrua, ³⁴ ba dōo boko go, ba takobin gōo kisirari. Ba n̄ daa dam mō adama ba kua damgibu. Ba bu nasia tabu sōo, ba tōn tukobu tabu di. ³⁵ Tōn kurōbu gabu ba ben tōmbu wa ba wurama gōrin di.

Ba gabu tōya kua ba ka go. Ba yina bu bu faaba kō bu ka wa bu se bu du wāaru sōo te ta buram bo. ³⁶ Ba maa kṗam gabu yaakoru kua, ba bu seni so. Ba gabu bōkua ka yōni ba doke pirisom sōo. ³⁷ Ba gabu kṗenu kasuka ba go, ba gabu bōtira kṗirinu yiru, ba gabu go ka takobi. Ba yāa gōni ka bōo gōni deewa ba ka bōsi. Ba sāa sāarobu, ba nōni sōōra, ba tōya wa. ³⁸ Ben gem sō, handunia kun weene ya n̄ sāa ben wāa yeru. Ba yaayare kua gbabunō ka guunu wōllo ka kṗee baaba sōo ka wōrusō.

³⁹ Ba tōn be kṗuro seeda gea diiya ben naane dokebun saabu. Ka me, ba n̄ wa ba mwe yēn nōo mwēeru Gusunō u kua. ⁴⁰ Geema, nge me Gusunō u sun gāanu yiye ni nu bēere bo, u n̄ kīe bu ko be ba yiba n̄ kun ka bese sannu.

12

Gusunō besen Baaba

¹ Bēse maa, seeda dabi dabi teniwa ta sun sikerene. N n̄ men na, i de su ye fēra su kō ye ya sun baasi besen sanum sōo ka durum ye ya ra sun fuuku mani sim sim, kṗa su temana garasan duka sōo ye ya sun mṗara. ² Su nōni wukia sa n̄ Yesu mēera. Win min diya besen naane dokebu wee, wiya maa bu yibiamō. U wura ba nūn go dāa bunanaru sōo, u n̄ gōo win bweserun sekuru mēera domi u nuku dobu yīyō bu nūn yiye. Tē u sō Gusunōn sina kitarun nōm geuō.

³ I win gari bwisikuo nge me u temana ka yiberē teē te durumgiba ka nūn nenua, kṗa i ku mwia kṗana i dam bia. ⁴ Domi bēe ka durum gabirinaa sōo, i n̄ gina gabirine sere n̄ ka ko gōo. ⁵ I dam kēe gari duari yi Gusunō u bēe sōōmō nge win bibu? U nee, “Nen bii, a ku Yinni Gusunōn seeyasiabu atafiru ko.

A ku maa nuki sankira u n̄ nun gerusimō.

⁶ Domi wi Yinni u kī wiya u ra seeyasie,

kṗa u tōnu baawure sena so wi u garisi win bii.”

⁷ I ka bēen nōni swāaru temano, Gusunō u bēe kuammēwa nge win bibu. Bii wara wāa wi win baaba ku ra seeyasie. ⁸ Bā kun bēe seeyasie, nge bii be ba tie, n̄ n̄ men na, i n̄ sāa baan bibu, bēe bii seegebara. ⁹ Su besen tundobu yaaya. Ba sun seeyasia sa maa bu bēere wē. N n̄ men na, sa n̄ ko besen Baaba wōrukoo wiru kṗiīya kṗa sa n̄ wāaru mō? ¹⁰ Besen tundo be, ba sun seeyasia saa fiiko sōo nge me n̄ bu wēre. Adama Gusunō u ra sun seeyasie besen arufaanin sō kṗa sa n̄ ka deere nge wi. ¹¹ Bā n̄ sun seeyasiamō n̄ da n̄ gina sāawa nuku sankiranu, n̄ n̄ mō nuku dobu. Adama amen biru be ba swaa gea gia seeyasia bi sōo, ba ra bin arufaanin di ye ya sāa bōri yendu ka daa gea.

Bwisi kēru ka kīrō

¹² Bēe be i wasire i nōma sāare, i tii tāsio i nōma sua kṗa i de bēen dūa ya n̄ dam mō. ¹³ I n̄ siimō swēe yi yi wā sōo, kṗa naa si su n̄ bwāa do, su ka bekura kṗa su ku ka kirira.

¹⁴ I hania koowo i n̄ ka nōo tia sāa ka tōmbu kṗuro kṗa i n̄ wāaru dima te ta deere, domi goo sari wi u koo Yinni wa, win wāaru tā kun deere. ¹⁵ I n̄ tii se kṗa bēen goo u ku raa Gusunōn durom bia. I n̄ tii se kṗa mōru ye i yi gōru ya ku raa se nge kṗii pōtura ya wahala doke, kṗa yen dēe yi tōn dabinu baba. ¹⁶ I n̄ tii se kṗa goo u ku ka goo kōo menna tantanaru sōo, kṗa goo u ku maa yina u gāa deeranu bēere wē, nge Esau wi u bii yerumarun tubi dōra dīa gbēe teerun sō. ¹⁷ Amen biru bēen tii i yē ma u kīa win baaba u nūn domaru kua adama u nūn yinari domi u n̄ swaa wa u ka kōsi ye u kua baa me u kasu ka swīi.

¹⁸ Bēe, i n̄ susime guurō te ba koo kṗi bu baba, nge me Isireliba ba guu te ba mō Sinai susi. Guu te, ta dōo boko mō, ka yam wōkuru ka yam fireru ka woo guna, ¹⁹ ka kōban wurenu ka nōogiru. Ye Isireliba ba nōogii te nua ba suuru kana nōo ge, gu ku maa ka bu gari geē ko. ²⁰ Domi ba n̄ yiire bin dam mō bi bu nee, “Hunde koni baayere ye ya guu te baba baa n̄ n̄ gbeku yaan na, ba koo ye kṗenu kasukuwa bu go.” ²¹ Ye ba wa mi, ya berum mō sere Mōwisi u gerua u nee, “Berum man mō sere na diirumō.”

²² Adama bēe, Siōnin guura i susi ka Gusunō Yinni wason wuu ge ga sāa Yerusalemu wōrukaa, ka gen gōrado dabi dabiru te ta n̄ gariro te ta menne ka nuku dobu. ²³ Gusunōwa i susi wi u sāa tōmbu kṗuron siri kowo, ka win bii yerumaban menno bēn yīsa yorua wōllo, ka maa tōn geebun hundeba be Gusunō u deerasia mam mam. ²⁴ Yesuwa i susi wi u sāa nōo mwēe kṗaa ten swaa sōmō, ka win yem me mu yēkara, me mu gari mō yi yi Abelin yemgii nōobu dobu kere.

²⁵ N n men na, i n tii se kpa i ku yëron nɔɔ yina wi u ka bɛɛ gari mɔ̄. Be ba yina bu win gari swaa daki wi u bu kirɔ̄ mɔ̄ handunia sɔɔ, ba ñ seɛyasiabu kisirari. Kaa sere gere bese? Sa ñ kisiramɔ̄ sà n nùn biru kisi wi u ka sun gari mɔ̄ wöllun di. ²⁶ Win nɔɔ ga tem yïira sanam mɛ, adama tɛ̄ u sun nɔɔ mwɛɛ teni kua u nɛɛ, “Kon kparam wure n tem yïire nɔn teeru, adama n ñ maa mɔ̄ mɛ tɔna, ka wolla.” ²⁷ Ye u nɛɛ, “Kon kparam ko nɔn teeru,” ya sɔ̄osimɔ̄ ma taka koorɔ̄ koo yïirura yu doona kpa ye ya kun yïirurɔ̄ ya n ka waa.

²⁸ Yen sɔ̄, su Gusunɔ̄ siara domi sa bandu mɔ̄ te ta ñ yïirurɔ̄ kpa su nùn sã nge mɛ u kî ka bɛɛrɛ wɛɛbu ka nasiaru. ²⁹ Geema, Gusunɔ̄ besen Yinni u sãawa nge dɔ̄ɔ wi u ra kam koosie.

13

Nge mɛ besen kookoosu

koo ka Gusunɔ̄ wɛrɛ

¹ In da n bɛɛn naane dokeosibu kî. ² I yaayo ma n weene i sɔbu yaare ko, domi be ba kua mɛ, ben gaba wöllun gɔradoba yaare kua ba ñ ka baaru. ³ I pirisɔmba yaayo nge mɛ i ko ko i n ka bu waa sannu. I be ba nɔni sɔ̄omɔ̄ yaayo domi bɛɛn tii, wasiya i maa mɔ̄.

⁴ I de baawure u n durɔ̄ ka kurɔn suanaan bɛɛrɛ yɛ̄ kpa durɔ̄ ka kurɔ̄ sɔɔ torara kun waa. Domi Gusunɔ̄ u koo bu siri be ba kɔ̄ɔ mennamɔ̄ tantanaru sɔɔ ka be ba sakararu mɔ̄.

⁵ I ku de gobin kîru ta n bɛɛ neni. I de ye i mɔ̄ yu ka bɛɛ nerenɔ̄ domi Gusunɔ̄ u nɛɛ, “Na ñ nun derimɔ̄ paí, mɛya na ñ maa nun biru kisimɔ̄ ka baadommaɔ̄.” ⁶ Yen sɔ̄na sa ko kpî su tororu so su nɛɛ,

“Yinni Gusunɔ̄wa sãa wi u koo man somi. Na ñ gaaunu ganun berum mɔ̄. Mba tɔnu koo kpî u man kua.”

⁷ I bɛɛn gasɔn swaa gbiobu yaayo be ba bɛɛ Gusunɔ̄n gari nɔ̄osia. I bwisikuo nge mɛ ba ben waaaru diisina ma ba gu, kpa i ben naane dokebu saari. ⁸ Yesu Kirisi turo wiya mi, gîa ka gîsɔ̄ ka baadommaɔ̄. ⁹ I ku de bu bɛɛ torasia ka sɔ̄osi tuku dabinu. Domi Gusunɔ̄n duroma mu weene mu n bɛɛn gɔrusu tãsisiamɔ̄, n ñ mɔ̄ dïanun sesenu. Be ba yabu ye kpuro swîi ba ñ yen arufaani gaa waare.

¹⁰ Sa yãku yeru mɔ̄ tèn yãkunu Yuuban yãku kowo be ba ra raa sɔmburu ko dii dɛɛrarɔ̄ ba ñ kpɛ̄ bu di. ¹¹ Domi ba ra yaa sabe nin gonu dɔ̄ɔ meniwa wuun biruɔ̄ sanam mɛ yãku kowo tɔnwero u ka nin yɛm dua dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ u ka mu Gusunɔ̄ tusia tãmbun durum sɔ̄. ¹² Yen sɔ̄na Yesu tii maa nɔni sɔ̄ɔra wuun biruɔ̄ u ka wa u tãmbu dɛɛrasia ka win tii tiin yɛm. ¹³ N n men na, su da win mi wuun biruɔ̄ kpa ba n sun gema nge wi. ¹⁴ Domi sa ñ wuu gagu mɔ̄ tem mɛ

sɔɔ, ge ga ko n waa ka baadommaɔ̄. Wuu ge ga wee geya sa kasu. ¹⁵ N n men na, sa n Gusunɔ̄ siaramɔ̄ saa Yesu min di kpeetim sari nge yãku kobu, yera sa n da win yisuru siare ka besen nɔɔ. ¹⁶ I ku gean kobu duari, kpa i n sominamɔ̄ ka ye i mɔ̄. Ya sãawa nge yãku ni nu ra Gusunɔ̄ wɛrɛ.

¹⁷ I bɛɛn swaa gbiobu mem nɔ̄wɔ kpa i bu wiru kpîiya. Domi bɛɛn hunden gariya ba ra n ka wasire yèn sɔ̄ Gusunɔ̄ u koo bu yen gari bikia. I de bu kpî bu wisi ka nuku dobu, n kun ka nuku sankiranu. Bà n wisa ka nuku sankiranu, ya ñ bɛɛ arufaani gaa kuammɛ.

¹⁸ I n da sun kanaru kue. Sa yɛ kam kam ma besen gɔru ga dɛɛre domi sa kîwa sa n tii kpare dee dee gaaunu kpuro sɔɔ. ¹⁹ Ye na bɛɛ bikiamɔ̄ gem gem, yera i kanaru ko kpa Gusunɔ̄ u de n wurama bɛɛn mi fuuku.

Kanaru

²⁰ Gusunɔ̄ wi u alafia wɛɛmɔ̄ u besen Yinni Yesu seeya garin di, ma Yesu wi, u kua bɛɛn yãa kparo boko win yɛm sɔ̄ mɛ mu nɔɔ mwɛɛ te ta ku ra kpen gari sire. ²¹ Gusunɔ̄ turo wi, u bɛɛ dam kɛ̄ i ka daa gea ko kpa i ka win kîru ko, kpa u maa sɔmburu ko bɛɛ sɔɔ te ta koo nùn wɛrɛ saa Yesu Kirisin min di wi sa ko n bɛɛrɛ wɛɛmɔ̄ sere ka baadommaɔ̄. Ami.

Garin wii goberu ka tãbiribu

²² Nɛgibu, na bɛɛ kanamɔ̄ i de i dam kɛɛ gari yi swaa daki ka temanabu, domi ye na bɛɛ yorua tire teni sɔɔ ya ñ dɛu. ²³ Na kî i n yɛ ma ba bɛɛgii Timɔte kara pirisam di. U n tunuma yellu, sa ko na bɛɛn mi sannu.

²⁴ I bɛɛn swaa gbiobu kpuro tãbirio ka maa naane dokeobu kpuro. Italin naane dokeobu ba maa bɛɛ tɔbura.

²⁵ Gusunɔ̄n durum mu n ka bɛɛ kpuro waa.

TIRE TE YAKÖBU U YORUA

Yaköbun tire te, ta ka naane dokeöbu ya be ba yarine baama mi Romugiba bandu dii. Ta sun sšomö nge me n weene Yesugii u win wāaru diisina. Wahala ya n nün deema, n weene u temana, u ku Gusunö taere wē. Domi win min diya u koo somiru wa. N weene wa u win yara kpī, kpa u sšösi win kookoosu sšö ma u sša Yesugii. N n weene u goo gem. Tambu kpuro ba sāawa tia Gusunön nōni sšö.

Tire ten gari mero ya sāawa kookoosu sšöra tönun naane dokebu bu koo sšösiira.

Tire ten kpunaa

1. Töbiribu, wiru 1:1.
2. Naane ka bwisi, wiru 1:2-8.
3. Sāaro ka gobigii, wiru 1:9-11.
4. Laakari mēeribu ka kōkiribu, wiru 1:12-18.
5. Nööbu ka kobu, wiru 1:19-27.
6. A ku goo gem, wiru 2:1-13.
7. Naane dokebu ka bin kookoosu, wiru 2:14-26.
8. Yesugii ka win yara, wiru 3:1-12.
9. Bwisi yi yi wee wöllun di, wiru 3:13-18.
10. Kookoo kšsusun kiröba, wiru 4:1n di sere wiru 5:6.
11. Temanabu ka kanaru, wiru 5:7-20.

Töbiribu

¹ Bēe, bwesenu wökura yiru, bēe be i yarine handunia kpuro sšö, ne Yaköbu, Gusunö ka Yinni Yesu Kirisin yoo, na bēe töbura.

A bwisi kanö ka naane

² Negibu, laakari mēeri bwese bweseka yē sšö i wöri kpuro i ye garisio gōru dobu. ³ Domi i yē ma bēen naane dokebu bü kun laakari mēeribu kpane bu koo bēe temanabu marua. ⁴ Adama i de temanabu bu bin sšömburu ko sša sša kpa i n ka sša tön girobu be ba yiiba, kpa gāanu kun maa bēe tie. ⁵ Bwisi yi n bēen goo kōmie u Gusunö bikio, u koo nün yi wē domi Gusunö wiya u yi tambu kpuro wēemö ka nuku tia gerusibu sari. ⁶ Adama yēro u bikio ka naane, n kun ka sika. Domi wi u sika mö u sāawa nge nim wškun nim me woo ga suamö ga bōrikiamö yam kpuro. ⁷⁻⁸ U sāawa gōrusu yirugii wi u n swaa tia swii win wāaru sšö. Tönu win bweseru u ku bwisiku ma u koo gāanu ganu wa Yinni Gusunön mi.

Sāaro ka gobigii

⁹ I de naane dokeo bwēebwēe u woo kana yēn sšö Gusunö u nün wölle sua. ¹⁰ Dukiagii maa u woo kanö win kawabun sšö, domi u koo doona nge yakasun wēsu. ¹¹ Sšö yara ka win yam susuru ma yakasu gbera, sin wēsu

derura ma sin buram kpa. Nge mēya dukiagii u koo derura win sšöma sšö.

Laakari mēeribu ka kōkiribu

¹² Doo nōerugiiwa wi u laakari mēeribun saa sšö temana. Domi win laakari mēeribun biru u koo wāaru wa tēn nō mwēeru Yinni bu kua be ba nün kī. ¹³ Bā n ka goo kšsa kākura u ku raa gere u nee, Gusunöwa u nün kākura. Domi ba ku ra ka Gusunö kšsa kākiri, mēya win tii u ku ra maa ka goo kšsa kākiri. ¹⁴ Adama sanam me tönun kīru kankam ta nün soka ta gawa, yera u kōkirira. ¹⁵ Yen biru kīru kankam ra gura sue kpa tu toraru ma, toraru tā n maa kpēa ta kpa, kpa tu gōö ma.

¹⁶ Nen kīnasibu, i ku tii nōni wōke. ¹⁷ Kēe geeru baatere ka kēe buranu kpuro saa wöllun diya nu ra ne. Nu maa weewa Gusunön min di wi u sšö ka suru taka kua. Wiya wi u ku ra kōsi, u n maa tiro ma. ¹⁸ Win tii tiin kīru sšöra u ka sun kua win bibu ka win gari gee su ka ko nge yāku gbiikii te u mwa win taka kōora kpuron di.

Nööbu ka kobu

¹⁹ Nen kīnasibu, i yeni yē sša sša, adama i de baawere u n da nō kpaaka, kpa u n da saku u sere gere, kpa u n da te u sere mōru bara. ²⁰ Domi tönun mōru ku ra kom gem ko Gusunön nōniö. ²¹ Yen sšö, i daa disinugia ka kom kšsun kpuro derio kpa i gari yi mwa ka tii kawabu yi Gusunö u duura bēen gōruö domi yiya yi koo kpī yi bēen hunde faaba ko.

²² Adama i de i ko gari yin kowöbu, n n mō yin nōwöbu tōna be ba tii nōni wōkumö. ²³ Domi wi u gari nua ma u n kue, u sāawa nge durö goo wi u win wuswaa mēera diki sšö. ²⁴ Ye u mēera u kpa u doona ma u duari mii mii nge me u sša. ²⁵ Adama wi u wooda gea wēerimo ye ya tōnu yakiamö ma u ye mem nōowamme ka temanabu, ma u n sša nōwö wi u koo duari, wiya sša doo nōerugii win sšömburu sšö.

²⁶ Goo ü n tamaa u Gusunö sšāmö ma u n win yara kpāa, u tii weesu kuammēwa, win sšöaru kama. ²⁷ Wi Gusunö Baaba u garisi win sšö geon tii, wiya wi u ra gobekuba ka gominibu nōri ben nōni swāaru sšö kpa u tii nenē handunian disinun di.

2

A ku goo gem

¹ Negibu, bēe be i bēsen Yinni yikogii Yesu Kirisi naane doke, i ku tšmbun bēere keranaa mēeri. ² Nge me n tē wāa, gobigii goo u du bēen mēnno yerö ka wuran taabu ka yabe buraru, kpa sšöro goo u maa duuma ka yabe kīanu. ³ I n yabe burarugii bēere wē i nee, u sinö tön giro sin yerö, ma i maa sšöro sšöwa wi, u yšro giö, n kun me u sinö temö, ⁴ i n tšmbun bēere keranaa mēerimö? I n maa bu sirimö ka bwisiku ni nu kun dende?

⁵ Nɛn kɛnasibu, i swaa dakio. Gusunɔ u bu gɔsa be ba s̄aa s̄aarobu handunian n̄ni s̄ɔɔ bu ka ko dukiagibu ben naane dokebun s̄ɔ, kpa bu bandu di te u be ba n̄n k̄i n̄ɔ mwɛɛru kua. ⁶ Adama bɛɛ i s̄aaro be gema. N n̄ dukiagii bera ba bɛɛ dam d̄arem̄n ba bɛɛ gawam̄n ba ka daam̄n siri yerɔ? ⁷ Beya ba maa ȳisi gee te gari kam gerusim̄n te Gusunɔ u bɛɛ w̄ɛ.

⁸ Ka gem, gea i m̄ɔ, i n ban te Gusunɔ u sw̄iin wooda m̄em n̄ɔwa nge m̄e Gusunɔn gari gerua yi n̄ɛɛ, “A wunen t̄onusi k̄iɔ nge wunen tii tii.” ⁹ Adama i n t̄ombun bɛɛɛɛ keranaa m̄era durumwa i m̄ɔ, ma wooda ya bɛɛ taarɛ w̄ɛm̄n ȳɛn s̄ɔ i n̄ ye m̄em n̄ɔwɛ. ¹⁰ Domi baawure wi u woodaba kpuro sw̄ii ma u tia tora, ȳɛro ye kpuro torariwa. ¹¹ Geema, wi u n̄ɛɛ, “I ku sakararu ko,” wiya maa n̄ɛɛ, “I ku t̄onu go.” Yen s̄ɔ, à kun sakararu kue, adama ma a t̄onu go, a wooda sarawa. ¹² I gari geruo kpa i n m̄ɔ nge be Gusunɔ koo siri ka wooda ye ya t̄onu yakiam̄n. ¹³ Domi wi u kun w̄onw̄ondu m̄ɔ, w̄onw̄ondu sariru s̄ɔra ba koo ȳɛro siri, adama w̄onw̄onda ta koo kp̄i tu woo kana siribun wuswaaɔ.

Naane dokebu

ka bin kookoosu

¹⁴ Negibu, are yerà n m̄ɔ, goo ù n gerua u n̄ɛɛ, u naane dokebu m̄ɔ, kpa u kun bin kookoosu m̄ɔ. Naane doke bi, bu koo ȳɛro faaba ko? ¹⁵ Su gesi n̄ɛɛ, b̄ɛɛgii goo, t̄on durɔ n̄ kun m̄e t̄on kurɔ u ȳanun ȳaar̄u m̄ɔ ma u n̄ maa m̄ɔ ye u koo di. ¹⁶ B̄ɛɛn goo ù n n̄n s̄ɔwa u n̄ɛɛ, kpuna mu n do, a ku de wooru tu nun go, kpa a di a debu, adama u n̄ n̄n w̄ɛ ȳɛn bukata u m̄ɔ wasin s̄ɔ, arufaani yerà n m̄ɔ. ¹⁷ Nge m̄eya naane dokebu bù n w̄aa bi t̄ona, bù kun s̄ɔsire ka kookoosu, bu kua kam.

¹⁸ Adama goo u koo n̄ɛɛ, wini u naane doke, wiɔnɔ maa u kookoosu m̄ɔ. Kon gere, a man wunen naane dokebu s̄ɔsio n kun ka kookoosu, kpa n̄ɛɛ maa n nun n̄n naane dokebu s̄ɔs̄i ka n̄n kookoosu. ¹⁹ Geema, a naane doke ma Gusunɔ turowa w̄aa. N w̄ɛra m̄e. W̄ɛr̄ekunun tii nu maa ȳɛ m̄e, ma nu diirim̄n berum s̄ɔ. ²⁰ Adama wunɛ laakari sarirugii, a n̄ tuba ma naane doke bi bu n̄ s̄ɔsire kookoosu s̄ɔɔ bu s̄aawa kam? ²¹ Mba n dera b̄ɛɛn sikado Aburahamu u gem wa Gusunɔn wuswaaɔ. Win kookoosa, ye u ka win bii Isaki ȳakuru kua. ²² A n̄ wa win naane dokebu ka win kookoosu s̄iim̄n sannu? Ma win kookoosu s̄ɔs̄i ma win naane dokebu yiba. ²³ Ma Gusunɔn gari koor̄a yi yi n̄ɛɛ, “Aburahamu u Gusunɔ naane kua, ma Gusunɔ u n̄n garisi gemgii.” Ma ba n̄n soka Gusunɔn b̄ɛr̄ɔ. ²⁴ N n̄ m̄en na, i wa ma Gusunɔ u t̄onu gem w̄ɛm̄n win

kookoosun s̄ɔ, n n̄ m̄ɔ win naane dokebu t̄onan s̄ɔ.

²⁵ Nge m̄eya n maa s̄aa ka Rahabu, kur̄ɔ tanɔ wi. U gem wa Gusunɔn wuswaaɔ win kookoosun s̄ɔ ye u ka dera Yuuban goro be, ba dua win yen̄uɔ ma u bu yara ka s̄aawa tuka gaa. ²⁶ Nge m̄e wasi yi yi kun hunde m̄ɔ gora, nge m̄eya maa naane doke bi bu kun s̄ɔsire kookoosu s̄ɔɔ, bu kua kam.

3

Yesugii ka win yara

¹ Negibu, i ku de i n dabi b̄ɛɛ be i k̄i i ko Gusunɔn garin keu koosiobu. Domi i ȳɛ ma b̄ɛɛ be sa Gusunɔn garin keu s̄ɔs̄im̄n ba koo sun siri ka w̄onw̄ondu sariru n kere gabu. ² Ḡaa dabinu s̄ɔra b̄ɛɛ kpuro sa ra tore. Goo ù kun tore gere s̄ɔɔ u s̄aawa t̄onun tii wi u koo kp̄i u win wasi kpuro yaruka doke. ³ Sa ra dumi yaruki dokeye yi ka sun m̄em n̄ɔwa. Nge m̄eya sa ko kp̄i su yin wasi kpuro ḡosikia. ⁴ I k̄pam goo nimkusu m̄ɛɛrio. Baa m̄e su kp̄a ma woo damgisu u b̄ɛrikiam̄n, s̄ɛɛ piibuwa ba ra ka su ḡosikie, nge m̄e goo tem̄n u k̄i. ⁵ Nge m̄eya yara ya s̄aa ḡaa piibu wasi s̄ɔɔ. Adama ya ra woo kane ḡaa bakanun s̄ɔ.

I m̄ɛɛrio nge m̄e d̄ɔɔ ȳɛɛ piibu ga koo kp̄i gu d̄aa sube bakaru d̄ɔɔ m̄eni. ⁶ Yara ya maa s̄aawa nge d̄ɔɔ. Ya s̄aa nge k̄ɔsan w̄aa yeru b̄ɛɛn wasin doo dookan suunu s̄ɔɔ, ma ya wasi kpuro sankum̄n, ya maa b̄ɛɛn handunian w̄aar̄u kpuro d̄ɔɔ menim̄n ka ḡarin d̄ɔɔ. ⁷ T̄onu u koo kp̄i u ȳɛɛ bwese bweseka kamia, yi yi naasu nin m̄ɔ ka yi yi kabirim̄n ka yi yi w̄aa n̄n s̄ɔɔ, ka sere gun̄ɔsu. U mam yi kamia k̄ɔ. ⁸ Adama goo sari wi u koo kp̄i u yara kamia. Ya s̄aawa ḡaa k̄ɔsunu ni goo kun kp̄ɛ u dwiyyasia. Ma ya d̄ɛɛ ḡoogii yiba. ⁹ Yera sa dendim̄n sa ka Yinni b̄ɛɛn Baaba siaram̄n, sa maa k̄pam ka ye t̄ombu b̄ɛrusim̄n be Gusunɔ u taka kua win weenasibu. ¹⁰ Siarabun gari ka b̄ɛrin gari yarim̄n n̄ɔɔ teu gen min di. Negibu, n n̄ weene n s̄aa nge m̄e. ¹¹ Bwii tian di nim durom ka nim taatam ko n sw̄i sannu? ¹² Negibu, mango ya koo s̄ɔɔbun binu ma? Nge bere t̄ɔka ya koo mango ma? M̄eya maa ba ku ra nim durom s̄ake nim m̄e mu b̄oru m̄on di.

Bwisi yi yi wee w̄ollun di

¹³ B̄ɛɛn wara u bwisi ka ȳɛru m̄ɔ. U bwisi yi s̄ɔs̄io win daa gea s̄ɔɔ ka kookoo si u m̄ɔ ka tii kawabu ka laakari. ¹⁴ Adama i n n̄isi k̄ɔsunu ka kin̄enu m̄ɔ b̄ɛɛn ḡor̄uɔ, i ku woo kana. I ku maa gem weesu kua. ¹⁵ Bwisi yin bwesera kun wee w̄ollun di. Yi s̄aawa handuniagii, ka wasigii, ka Setamgii. ¹⁶ Domi mi n̄isinu ka kin̄enu w̄aa, miya daa b̄ɛɛɛɛke ka k̄ɔsa kpuro ra n w̄aa. ¹⁷ Adama bwisi yi yi na w̄ollun di, ḡbiikaa yi d̄ɛere, yen biru yi n̄ɔɔ tia kasu, yi du, yi n̄ ka wesian̄n s̄ɛ, yi w̄onw̄ondu m̄ɔ ma

yi ra som geenu ko. Yi n kiru gem weemo, yi n maa murafituru ma. ¹⁸ Be ba nao tia kasu ba duurumo ka alafia, ma ba gem geemo.

4

Handunian kiru

¹ Man diya sannosu ka sikirinosu naamo been suunu soo. Su naamowa gaabinun binen di ye ya ra n tabu mo been wasi soo. ² I ki i n gaanu mo ni i n kpe i wa, ma i sooru saa i ka tonu go. I gaanun bine mo ni i n kpe i wa, ma i sikirinamo, i sankinamo. Ye i ki, i n ye mo domi i ku ra Gusuno bikie. ³ I n maa bikia i ku ra wa yen so torara i ka bikiamo kpa i ka ye dendi been tii tiin kiru soo. ⁴ Bee be i n ka ton turo yo, i n ye ma handunian baro Gusunan yiberewa? N n men na wi u ki u ko handunian baro, u tii kua Gusunan yiber. ⁵ I kun tamaa kam soora Gusunan garu gerua yi nee, "Gusuno u besen hunde ye u sun wen kiru bikiamo ka nisinu." ⁶ Adama u ra tonu durom kue me n kpararu kere, domi Gusunan garu nee, "Gusuno kun wa ba be tii suen biru, adama u tii kawobu durom kuamme." ⁷ N n men na, i Gusuno wiru kpiyo. I Setam yino kpa u bee suuri. ⁸ I Gusuno susio, u koo maa bee susi. I been noma deerasio, bee durumgibu. I been gorusu sarasio, bee gorusu yirugibu. ⁹ I de i n nuki sankire kpa i n go wooru so kpa i swi. I de been yesu su gosia swii kpa been nuku dobu bu gosia nuku sankiranu. ¹⁰ I been tii kawo Yinni Gusunan wuswaa kpa u bee sua wollo.

A ku wunegii siri

¹¹ Negibu, i ku kosa manina. Wi u win winsim kosa gerumo, n kun me wi u nun sirimo, woodan kosa u gerumo ma u ye sirimo. Wee, a n wooda sirimo, a n maa saa wi u ra ye mem naowe ma n kun mo wi u ye sirimo. ¹² Gusuno turowa wooda weemo, wiya maa saa siri kowo. Wi turowa koo kpi u faaba ko, wiya koo maa kam koosia. N n men na, wara ra n wune a ka wunen winsim siri.

I ku tii sua

¹³ I man swaa dakio te, bee be i mo, giso n kun me sia i ko da wuu kasa i ko mi wo tia kpa i tenkuru ko i are di. ¹⁴ Domi i n ye ye been waa ko n saa sia. I saawa nge bukoge ga ra worume saa fiiko soo, yen biru kpa gu yarina. ¹⁵ Me n weene i gere wee. Yinni Gusuno u n ki, ma i wa, i ko yeni ko, n kun me yeono. ¹⁶ Adama te i woo kanamo i tii suamo. Woo kana bin bweseru kpuro bu n wa. ¹⁷ Nge meya baawere wi u gean kobu ye ma u kun kue, u torawa.

5

Dukiagibun kiru

¹ Te bee dukiagibu, i man swaa dakio. I swiiyo kpa i n araru mo wahala ye ya bee

sisien so. ² Been dukia sankira, ma gemi been yanu di. ³ Been wura ka been sii geesu wurura diira. Wurura yera ya koo bee are kosuru diiya, kpa yu been wasin yaa baasi di nge dso. I dukia gura i taasinne sanam daakim meni soo. ⁴ Wee, i n som kowobu ben gobi kasie be ba ka bee dianu gura gberoo, ma gobi yi, yi wuri mo. Dia guro ben wuri maa dumo wollo ka tem Yinnin swaa soo. ⁵ I been waa ru di handunia soo ka dukia baka ka yeribu. I dimo i boriamo nge yaa saka yaaru. ⁶ I geegii taare we i go, u n maa ka bee gabirine.

Temnabu ka kanaru

⁷ Yen so, negibu, i temano sere Yinni u ka wurama. I maerio nge me gbee wuko ra n suuru saa u n ka tem mara mu nun dia geenu marua. U ra n guri gbiikii ka daaki mara. ⁸ Been tii maa, i n suuru saa, i n yo dim dim domi Yinnin naaru ta turuku kooma. ⁹ Negibu, i ku goburu waana kpa bu ku raa bee taare wen so. Wee siri kowo u yo dii konnowo. ¹⁰ Negibu, i Gusunan somobu yaayo be ba garu gerua ka Yinnin yisuru. I ben suuru saario ye ba kua noni swaaru soo. ¹¹ Wee, sa bu sokumo doo naorugibu yen so ba yora dim dim. I Yoobun temnabun baaru nua, i maa ye ye Yinni Gusuno u nun kua yen biru. Domi Yinni u ra wonwondo ka ton geeru ko.

¹² Ye n kpuro kere negibu, i ku ka wollo bore, n kun me ka tem, n kun me ka gaanu ganu. I gesi geruo meya sanam me n saa me, kpa i gere aawo, n n me, sanam me n n me, kpa i ku ka wari Gusunan siribu soo.

¹³ Noni swaara been goo deemawa? U kanaru koowo. Goon nukura ta do? U Gusuno siaro ka womusu. ¹⁴ Been goowa baro? U Yesun yigbe tonwerobu sokusio. Bera ba koo nun gum tare ka Yinnin yisuru kpa bu nun kanaru koosi. ¹⁵ Kana naanegii te, ta koo baro wi faaba ko. Yinni Gusuno u koo nun bwaa dobu we. U n daa maa tora, ba koo nun suuru kua. ¹⁶ N n men na, i been durum tuuba kuanoo, kpa i n kanaru kuanamme, kpa i ka wa i bekura. Gemgii kanaru ta dam arufaanigum mo n kpa. ¹⁷ Eli, tonuwa nge bese. U kanaru kua gem gem gura yu ku ne, ma gura kun na sere wo ita ka suru naoba tia. ¹⁸ Yen biru u kpa kanaru kua, ma Gusuno u gura neesia ma u dera dianu kpia temo.

¹⁹ Negibu, been goo u n ka gem tonda ma goo ka nun wurama mi kpa, ²⁰ i n ye ma wi u ka toro wurama saa torarun swaan di, u koo toro win hunde wara goon naman di kpa u de bu tora dabnu kpeesia.

TIRE GBIKKI TE PIɛɛ U YORUA

Piɛɛ, Yesun bɔsɔ turowa u tire te yorua. Yuu be ba yarine Asin temawa u tu yorua. U bu yoruawa u ka bu dam kɛ ben nɔni swāaru sɔɔ te ba waamɔ yɛn sɔ ba Yesu naane doke. Nɔni swāa ten biru Gusunɔ u koo bu tāsisia be ka Yesu Kirisin gbinnaa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-2.
2. Yīiyɔ bi sa mɔ Yesu sɔɔ, wiru 1:3-12.
3. Tii nenubu dɛɛraru sɔɔ, wiru 1:13n di sere wiru 2:10.
4. Gusunɔn sɔm kowon wāaru, wiru 2:11-25.
5. Kurɔbu ka ben durɔbun wāasinaa, wiru 3:1-7.
6. Yesugiin temanabu nɔni swāarun saa, wiru 3:8n di sere wiru 4:19.
7. Gusunɔn yāa gɔɔn nɔɔribu, wiru 5:1-11.
8. Tɔbiri daakibu, wiru 5:12-14.

Tɔbiribu

1-2 Bɛɛ be Gusunɔ u gɔsa ma i yarina i sāa sɔbu Pontuɔ ka Galatiɔ ka Kapadosia ka Asia ka Bitiniɔ, Gusunɔ Baaba u bɛɛ gɔsa nge mɛ u raa gɔru doke u ko. Ma i kua wigibu win Hunden saabu, kpa i ka Yesu Kirisi mem nɔwa, kpa win yem mu bɛɛ dɛɛrasia. Ne Piɛɛ, Yesu Kirisin gɔrowa, na bɛɛ tire teni yoruamme.

Durom ka alafia n bɛɛ sosia.

Yīiyɔ bi sa mɔ Yesu sɔɔ

³Su Gusunɔ siara, bɛɛɛn Yinni Yesu Kirisin Baaba. Win wɔnwɔn bakaru sɔɔra u sun mara nɔn mɛɛruse Yesu Kirisin seebu gɔrin din sɔ kpa sa n ka yīiyɔ wāarugibu mɔ ⁴kpa su ka tubi di ye Gusunɔ u wigibu yiye. Tubi ye, ya n sankiramɔ, ya n disinu mɔ, yen buram kun maa kpeemo. Yera ba bɛɛ yiye wɔllɔ, ⁵bɛɛ be Gusunɔn dam mu kɔsu naane dokebun saabu i ka faaba wa ye ya sɔru sāa yu ka sɔsira sanam dāakim sɔɔ.

⁶Yen sɔna i nuku doo bakabu mɔ, baa mɛ nuku sankiranu nu kua tilasi tɛ saa fiiko sɔɔ, laakari mɛɛri bwese bwesekan sɔ. ⁷Laakari mɛɛri bi, bu bɛɛn naane dokebu wɛɛrimɔ. Nge mɛ ba ra wura mɛɛri ka dɔɔ, baa mɛ ya koo kam ko, nge mɛya ba bɛɛn naane dokebu mɛɛrimɔ, bi bu wura bɛɛɛ kere gem gem, bu ka bin dam gia. Kpa i siarabu ka yiiko ka bɛɛɛ wa sanam mɛ Kirisi koo kurama. ⁸I nɔn kɔ baa mɛ i n nɔn waare. I nɔn naane doke baa mɛ i n gina nɔn wa. Ma i nuku doo bakabu mɔ bi bu n ka nɔɔ geruro. ⁹Domi i bɛɛn naane dokebun are waamɔ, yeya bɛɛn hunden faaba.

¹⁰Gusunɔn sɔmɔbu ba faaba yen gari mɛɛra, ba yen saria kasu, ma ba durom mɛn gari gerua mɛ Gusunɔ u bɛɛ yiye. ¹¹Domi

Kirisin hunde wi u wāa be sɔɔ u bu sɔwa yellu ma Kirisi u koo nɔni swāaru wa, yen biru u koo maa yiiko wa. Ma ba hania kua bu ka gia sanam mɛrɔ ka swaa yerà u ka yā. ¹²Gusunɔ u win sɔmɔ be sɔsisi ma gari yi u bu namu sɔndia, yi n sāa ben tiigii, ma n kun mɔ bɛɛgii. Tɛ i gari yi nua. Labaari gean waasu kowoba bɛɛ yi nɔsisa. Ba gari gerua ka Hunden Dɛɛron dam wi u na wɔllun di. Ma Gusunɔn gɔradoban tii ba kɔ bu gari yin saria gia.

Tii nenubu dɛɛraru sɔɔ

¹³Yen sɔ, i de i n tii sɛ. I ku dom yībiri, kpa i n durom mɛ yīiyɔ kam kam mɛ ba koo bɛɛ wɛ sanam mɛ Yesu Kirisi koo kurama. ¹⁴I koowo bii mem nɔwɔbu kpa i ku de bɛɛn wāarun daa yu ka kɔde menna ye i raa mɔ sanam mɛ i n gāanu yɛ. ¹⁵Adama i de i dɛɛre bɛɛn sanu sanusu kpuro sɔɔ nge mɛ Gusunɔ wi u bɛɛ soka u dɛɛre. ¹⁶Mɛya Gusunɔ u gerua win gari sɔɔ u nɛɛ, “I n dɛɛre domi nen tii na dɛɛre.”

¹⁷Bɛɛn kanaru sɔɔ i Gusunɔ sokumɔ Baaba. Wee, wiya u tɔmbu kpuro ka siri teebu sirimɔ nge mɛ baawure u kua. Yen sɔ, saa ye ya bɛɛ tie handunia sɔɔ, i ye dio ka win nasiaru. ¹⁸Bɛɛn tii i yɛ ye ba ka bɛɛ yakia saa bɛɛn wāa kamgirun di te i tubi di bɛɛn sikadoban min di. N n mɔ ka gāa ni nu koo sankira, nge sii geesu n kun mɛ wura. ¹⁹Ka Kirisin yem bɛɛregima ba ka bɛɛ yakia wi u ka yāa kinɛ kpɛndu weene te ta n alebu n kun mɛ disinu ganu mɔ. ²⁰Gusunɔ u Kirisi wi gɔsa u yi ba sere handunia taka kua, ma u sɔsira bɛɛn arufaanin sɔ sanam dāakim mɛni sɔɔ. ²¹Saa win min diya i Gusunɔ naane doke wi u nɔn seeya gɔrin di ma u nɔn yiiko wɛ. Nge mɛya i bɛɛn naane ka bɛɛn yīiyɔbu doke Gusunɔ sɔɔ.

²²Tɛ ye i tii sārasia sanam mɛ i gem mem nɔwa, ma i bɛɛn naane dokeosibu kɔ murafitiru sariru sɔɔ, n n men na, i n kiane gem gem ka bɛɛn gɔru kpuro. ²³Domi ba n bɛɛ mara nɔn mɛɛruse ka bwese te ta koo gbi. Ba bɛɛ marawa ka bwese te ta n gbimɔ te ta sāa Gusunɔn gari yi yi wasi yi yi ku ra kpe. ²⁴Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ,

“Tɔmbu kpuro ba sāawa nge yakasu. Ma ben bɛɛɛ kpuro sāa nge sin wɛsu. Yakasu ra ghere, kpa sin wɛsu dɛrura.

²⁵Adama Yinni Gusunɔn gari ko n wāawa ka baadomma.”

Gari yi, yi sāawa Labaari gea ye ba bɛɛ waasu kua.

2

Kpɛɛ wasiru ka bwese dɛɛraru

¹N n men na, i kɔsa kpuro derio ka weesu kpuro ka murafitiru, ka nisinu, ka tɔn yaa kasikibu. ²Nge mɛ bii wɛɛnu ra bɔm kɔ, i hunden dɔa dɛɛranu kɔɔ ni nu sāa Gusunɔn

gari kpa i ka kp̄ɛa faaban swaa sɔɔ. ³ Domi i Yinnin durom denda.

⁴ I susio win mi, wi u s̄aa nge kpee wasiru te t̄amba yina adama Gusunɔ u tu gɔsa ta maa beere mɔ win mi. ⁵ I na beɛn tii nge kpee wasinu bu ka beɛ dendi bu ka hunden w̄aa yeru bani. Miya i ko n s̄aa ȳaku kowo deɛrobu be ba tii Gusunɔ w̄ɛmɔ nge ȳaku ni u koo mwa Yesu Kirisin saabu. ⁶ Domi ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ, Gusunɔ u n̄ɛɛ, “Na kpee beɛregiru gɔsa na tu kua gani ḡamburun dam Siɔniɔ. Wi u tu naane doke, u n̄ sekuru wasi.”

⁷ Kpee te, ta beere mɔ beɛ be i naane doken mi, adama be ba n̄ naane doken mi, ba yorua ba n̄ɛɛ,

“Kpee te banɔba yina, teya ta kua gani ḡamburun dam.”

⁸ Ma gam gum ba kparam n̄ɛɛ, “Kpee tera ta t̄ambu sokurasiamɔ. Teya ta maa bu surama.”

Ba sokura ȳɛn s̄ɔ ba yina bu gari yi naane doke. Yeya Gusunɔ u raa ḡoru doke ben s̄ɔ.

⁹ Adama beɛ i s̄aawa bwese te ba gɔsa, i maa s̄aa sina bokon ȳaku kowobu, i s̄aa bwese te Gusunɔ u yakia u yii nenem, kpa i ka win t̄on geeru kpara wi, wi u beɛ soka yama w̄akurun di i ka du win yam bururam maamaakigim sɔɔ. ¹⁰ Gasa, i n̄ s̄aa bwese te goɔ u ȳɛ, adama t̄ɛ i kua Gusunɔn t̄ambu. Gasa i n̄ daa w̄onw̄ondu wa, adama t̄ɛ i w̄onw̄ondu wa.

Gusunɔn s̄om kowon w̄aaru

¹¹ K̄inasibu na beɛ kanamɔ, beɛ be i s̄aa nge s̄obu ka kpikobu handunia ye sɔɔ, i de i tii kp̄i ka wasin bine ye ya ra n tabu mɔ ka beɛn hunde. ¹² I de i n̄ daa gea mɔ be ba n̄ naane doken wuswaaɔ. Nge meya baa b̄a n̄ beɛ daa k̄ɔsa mani ba koo beɛn s̄om geenu wa kpa bu Gusunɔ siara sanam me u koo bu siri.

¹³ I wiruḡibu kpuro wiru kp̄iyo Yinnin s̄ɔ, n̄ n tem ȳɛron na, wi u dam bo, ¹⁴ n̄ n maa wuu ȳɛrobun na, be u garimɔ bu ka k̄ɔsan kowobu seeyasia kpa bu gean kowobu siara. ¹⁵ Ka gem, ye Gusunɔ u k̄i, yera i ka beɛn s̄om geenu gari baka ȳɛru sariba marisia. ¹⁶ I tii kpara nge be ba tii mɔ, adama i ku beɛn tii m̄oru dendi i ka k̄ɔsa wukiri. I n̄ beɛn w̄aaru dimɔ nge Gusunɔn yobu. ¹⁷ I t̄ambu kpuro beere w̄ɛyɔ, i beɛn naane dokeosibu k̄iɔ, i Gusunɔ nasio, kpa i tem ȳɛro beere w̄ɛ.

Ye Kirisin n̄oni sw̄aara

sun s̄ɔasimɔ

¹⁸ Beɛ s̄om kowobu, i beɛn yinnibu wiru kp̄iyo ka beere w̄ɛɛ bakabu, n̄ n̄ mɔ be ba s̄aa t̄on geobu ka be ba du t̄ona, adama ka be ba s̄ɛn tii. ¹⁹ Ka gem, siaraba, i n̄ ka n̄oni sw̄aaru t̄emana Gusunɔn s̄ɔ, te i n̄ ka weene. ²⁰ Nge arufaani yer̄a n̄ mɔ i n̄ ka soberu t̄emana tora te i kuan s̄ɔ. Adama i n̄ n̄oni sw̄aaru wa gea ye i kuan s̄ɔ, ma i t̄emana, siaraba Gusunɔn

mi. ²¹ Yenin s̄ɔna Gusunɔ u beɛ soka domi Kirisin tii u n̄oni sw̄aaru wa beɛn s̄ɔ ma u beɛ kom gem s̄ɔsi kpa i ka win yira sw̄i. ²² U n̄ torare, ba n̄ maa weesu n̄ɔre win n̄on di. ²³ Ye ba n̄un w̄onwa u n̄ w̄amburu k̄ɔsie. Ye ba n̄un n̄oni s̄ɔwa u n̄ bu b̄ɔrusi, adama u tii Gusunɔ wi u ra siri dee dee w̄ɛwa. ²⁴ Kirisin tii u beɛn toranu s̄ɔwa win wasi sɔɔ d̄aa bunanaru w̄ollɔ, kpa su ka toranu karana kpa sa n̄ w̄aaru dimɔ gem sɔɔ. Win meɛran bosun s̄ɔna i bekura. ²⁵ Domi i raa s̄aawa nge ȳaa ni nu k̄ɔre, adama t̄ɛ i wurama beɛn hunden kparon mi, wi u beɛ k̄ɔsu.

3

Kurɔbu ka ben durɔbun

w̄asinaa

¹ Beɛ maa kurɔbu, i beɛn durɔbu wiru kp̄iyo, kpa baa ben gabu b̄a kun Gusunɔn gari naane doke, beɛn daa yu de bu naane doke. N̄ n̄ maa tilasi i gari gere, ² domi ba koo wa ma beɛn w̄aara deere i maa t̄onun beere ȳɛ. ³ I ku kasu i tii ko kurɔ burabu ka beɛn serin tara, ka wuraba, ka ȳaa buranu. ⁴ Adama i de beɛn buraru ta n̄ s̄aa s̄okiru te ta n̄ kp̄eemɔ, teya daa duudwia. Yeniwa ḡaa beɛreginu Gusunɔn wuswaaɔ. ⁵ Nge meya yellun t̄on kurɔ be ba Gusunɔ s̄aama ma ba n̄un ȳiyo, ba ra raa tii s̄ome, ma ba ben durɔbu wiru kp̄iyo. ⁶ Meya Saaraa u kua, u Aburahamu mem̄ n̄ɔwa sere u n̄un soka yinni. T̄ɛ, beɛ i n̄ gea mɔ ma berum kun beɛ mɔ, i s̄aawa win b̄i t̄on kurɔbu.

⁷ Beɛ maa durɔbu, i n̄ w̄asinae ka beɛn kurɔbu i n̄ yaaye ma ba n̄ beɛ dam tura. I bu beɛren kookoosu kuo, domi Gusunɔ u koo maa bu w̄aaru k̄ɛ ka beɛ sannu. I n̄ mɔ me kpa ḡaanu ganu nu ku beɛn kanaru gbara.

N̄oni sw̄aaru gem saabu

⁸ Ye kpuron biru i n̄ bwisiku teenu ka k̄i teeru mɔ. I n̄ k̄iane nge maabu ka w̄onbu. I n̄ w̄onw̄ondu m̄ɔsine ka tii kawabu. ⁹ I ku k̄ɔsa k̄ɔsiena, i ku w̄onna, adama i domaru kuana, domi Gusunɔ u beɛ sokawa i ka ko me kpa i domaru wa. ¹⁰ Nge me Gusunɔn gari gerumɔ, “Wi u k̄i u w̄aa geeru di, kpa u n̄ nuku dobu mɔ t̄ru baatere, u k̄ɔsan gerubu de kpa u win n̄ɔ kp̄i ka weesuru.

¹¹ U de u k̄ɔsa suuri kpa u gea ko, kpa u n̄ alafia naa gire.

¹² Domi gemgiba Yinni Gusunɔ u n̄oni w̄ɛɛ.

Ma u ben kanaru swaa daki.

Adama u k̄ɔsan kowobu n̄oni menimɔ.”

¹³ Wara u koo beɛ n̄oni s̄ɔ i n̄ hania mɔ i ka gea ko. ¹⁴ Baa i n̄ n̄oni sw̄aaru wa gem s̄ɔ, doo n̄ɔrugiba beɛ. I ku t̄ambun berum ko, i ku maa wurura. ¹⁵ Adama i de Kirisi u n̄ s̄aa Yinni beɛn ḡɔruɔ. I n̄ s̄oru s̄aa i ka bu wisi be ba beɛ beɛn ȳiyoɔbun asansi bikiamɔ. ¹⁶ Adama i bu wisio teeru ka beere.

I de beɛn gɔru ga n deere kpa be ba beɛn daa gea ye ya wee Kirisin min di kɔsa gerusimɔ bu sekuru wa sanam me ba beɛ nɔɔ mani. ¹⁷ Domi n sanɔ tɔnu u nɔni swɔaru wa gean kobun sɔ, n n sɔa Gusunɔn kɔru, n kere u tu wa kɔsan kobun sɔ. ¹⁸ Nɔn teera Kirisi u gu gem sarirugibun durum sɔ, wi, wi u sɔa gemgii, kpa u ka beɛ da Gusunɔn mi. Ba nɔn go, u guwa nge me tɔmba ra gbi, adama ba nɔn seeya ka Hunde Deeron dam. ¹⁹ Ka Hunde win dama u da u gɔribu waasu kua be ba nɔni gɔriɔ, ²⁰ be ba n daa Gusunɔ mem nɔwe sanam me u temane sere Nɔwe u ka goo nimkuu dɔka u kpa. Goo nimkuu ge sɔɔ, tɔmbu fiikowa ba dua nge be nɔɔba ita, ma ba faaba wa saa nim di. ²¹ Nim me, mu raa sɔawa batemun weenasia ye ya beɛ faaba mɔ tɛ. N n mɔ ya wasin disinu wɔkama, adama ya sɔawa seeda ma sa tii Gusunɔ wɛ ka gɔru deero Yesu Kirisin seebun sɔ, ²² wi u da wollo ma u wɔa Gusunɔn nɔm geuɔ. Miya Gusunɔn gɔradoba ka wallun yiikogibu ka damgibu ba nɔn wiru kpɛiye.

4

Wɔaru te ta kɔsa

¹ Kirisi u nɔni swɔaru wa win wasi sɔɔ, yen sɔ, beɛ maa n weene bwisiku tee ni, nu n beɛ dam kaa. Domi wi u ka nɔni swɔaru temana win wasi sɔɔ u torarun baa deriwa, ² kpa saa ye ya nɔn tie win handunian wɔaru sɔɔ u n ka wɔa u ka Gusunɔn kɔru ko, n n mɔ wasin kɔru kankam. ³ Geema, gasɔn saa ye i raa di i ka kua ye tɔn tukoba ra kɔ, ya tura. I raa wɔa daa bereteke sɔɔ ka bine ka aka tam nɔrubu ka tam nɔrubun wɔrusu ka bɔu sɔaru te Gusunɔ u yina. ⁴ Tɛ, ba biti soore yɛn sɔ i n maa ka bu koma bereteke ni mɔ, ma ba beɛ wɔmmɔ. ⁵ Adama ba n koo ko ba kun gari yi Gusunɔ tusie wi u sɔaru sɔa u ka wasobu ka gɔribu siri. ⁶ Yen sɔna ba raa bu Labaari gea waasu kua be ba gu kpa ben hunde ya n ka wasi nge me Gusunɔ u wasi, baa me ba bu siri nge tɔmbu handunian wɔaru sɔɔ.

Be ba ka Gusunɔn kɛnu

sɔmburu mɔ dee dee

⁷ Baayere kpuron kpeeru ta turuku kua. N n men na, i tii nenɔ ka laakari, kpa i se i yɔra i ka kpɛ i kanaru ko. ⁸ Ye n kpuro kere, yera i hania koowo i n kɔane domi kɔru ta tora dabɔnu wukirimɔ. ⁹ I dam koosianɔ beɛn tii tiine sɔɔ ka nuku tia. ¹⁰ Beɛn baawure u de u ka win kɛ te Gusunɔ u nɔn nɔmu sondia dendi gabun sɔ nge wi u ka Gusunɔn kɛɛ bwese bweseka sɔmburu mɔ dee dee. ¹¹ Wi u waasu mɔ u de u Gusunɔn gari gere. Wi u maa goo sɔmburu kuamme u tu koowo ka dam me Gusunɔ u nɔn wɛ, kpa gɔanu kpuro sɔɔ bu Gusunɔ beere wɛ saa Yesu Kirisin min di, wi u yiiko ka dam mɔ sere ka baadommaɔ. Ami.

Kirisigiin temanabu

nɔni swɔaru sɔɔ

¹² Kɔnasibu, i ku biti soora ka laakari meeri bi bu beɛ weɛrimɔ nge dɔɔ. I ku bu garisi gaa tukunu. ¹³ Adama i gɔru doru ye i ka Kirisin nɔni swɔaru sɔɔ bɔnu mɔ, kpa i n maa nuku doo bakabu mɔ tɔɔ te win yiiko ya koo sɔsira. ¹⁴ Doo nɔroba beɛ, bɔ n beɛ wɔmmɔ Kirisin yiisirun sɔ, domi Gusunɔn Hunde yiikogii u wɔa ka beɛ. ¹⁵ Beɛn goo u ku de u nɔni swɔaru wa tɔn goberun sɔ, n kun me gbenan sɔ, n kun me kɔsan kobun sɔ, n kun me yɛn sɔ u gari wɔbia wɔri. ¹⁶ Adama u n nɔni swɔaru wa yɛn sɔ u sɔa Kirisigiin, u ku de sekuru tu nɔn mwa. N weenwa u Gusunɔ beere wɛ yɛn sɔ u yiisi te mɔ.

¹⁷ Saa ya tura siribu bu ka tore. Gusunɔn tɔmba bu koo maa gbi bu ka tore. Too, bɔ n torua besen min di, amɔna bin wii goberu ta ko n sɔa be ba yina bu Gusunɔn Labaari gea naane doken mi. ¹⁸ Nge me Gusunɔn gari gerumɔ, “Geegiin faaba ya n sɛsia, amɔna n ko n sɔa kɔsan kowo ka durumgiin mi.”

¹⁹ Nge meya, be Gusunɔ u dera ba nɔni swɔaru waama, ba n da gea ko, kpa bu ka ben Taka kowo wi u naane mɔ yɔra.

5

Gusunɔn yaa gɔɔn nɔribu

¹ Yesun yigbe guro guro be ba wɔa beɛn suunu sɔɔ, bera na ka ya. Nen tii na sɔawa yigbe guro guro nge be, na maa sɔa Kirisin nɔni swɔarun seeda dio ma na bɔnu mɔ yiiko ye ya koo sɔsira sɔɔ. ² Na beɛ kanamɔ, i Gusunɔn tɔn be ba wɔa beɛn suunu sɔɔ kparo ka kɔru nge me Gusunɔ u kɔ, n n mɔ ka tilasi n kun me kasia bakarun sɔ, adama i tii wɛyɔ beɛn sɔmburu sɔɔ. ³ I ku bu dam dɔre be ba beɛ nɔmu sondia i kɔsu, adama i bu kom gem sɔsio me ba koo swɔi. ⁴ Ma sanam me kparobun wirugii koo kurama, i ko are yiikogii mwa yin buram kun kpeemɔ.

⁵ Meya maa, beɛ aluwaaasiba, i yigbe guro gurobu wiru kpɛiye. Beɛ kpuro i tii kawabu sebuo nge yaberu beɛn wɔasinna sɔɔ, domi Gusunɔn gari gerumɔ, “Gusunɔ kun wɔa be ba tii suen biruɔ, adama u tii kawobu duron kuamme.” ⁶ N n men na, i tii kawo kpa i tii deri Gusunɔn nɔm damguuɔ, kpa u beɛ sua wollo saa ye u yi ya n tura. ⁷ I beɛn wahala kpuro sɔbiu win mi, u koo beɛ nɔri.

⁸ I seewo i yɔra kpa i n tii se, domi Setam, beɛn yibeɛ u bɔsu u wuri mɔ nge gbee sunɔ u kasu wi u koo go u tem. ⁹ I ka tii yino win wuswaaɔ ka toro sindu naane dokebun sɔ kpa i n yɛ ma nɔni swɔa tenin bwesera ta beegibu wɔasi be ba yarine handunia sɔɔ. ¹⁰ Gusunɔ durom kpurogii, wi u beɛ soka i n ka bɔnu mɔ win yiiko nɔru sari sɔɔ, beɛ ka

Kirisin gbinnaan saabu, wiya u koo beε ko
 tɔn yebunu kpa u beε yɔrasia sim sim, kpa u
 beε dam kɛ, kpa u beε tāsisia, sanam mε i nɔni
 swāaru wa saa fiiko sɔɔ i kpa. ¹¹ Wiya ko n
 bandu dii sere ka baadommaɔ. Ami.

Tɔbiri dāakibu

¹² Ka Silasi, beεgii wi na naane sāan
 somira na ka beε gari fiiko ye yorua n ka beε
 dam kɛ kpa n seeda di ma Gusunɔn durom
 mɛ sɔɔ i yɔ sim sim, mu sāawa gem.

¹³ Yesun yigbe te ta wāa Babilonia, te
 Gusunɔ u gɔsa nge beε, ta beε tɔbura, meya
 maa Maaku nen bii u beε tɔbura. ¹⁴ I tɔbirino
 ka kīru.

Kpa alafia ya n ka beε wāa beε be i sāa
 Kirisigibu.

TIRERU YIRUSE TE PIEɛ U YORUA

Pieɛn tireru yiruse teni, Yesugibu kpurowa u tu yorua. Ten gari mero s̄awa, ba n tii s̄e ka keu koosio weesugibu be ba koo kurama ka ben s̄osi weesuginu ka kom bereteke. N weene bu Gusun̄o ka Yesu besen Yinnin b̄ere n̄ene bu wa bu ka s̄osi ni f̄era ben suunu s̄on di. U maa bu tubusia ȳen s̄o Yesu kun wurame fuuku. U n̄e, Gusun̄o kun k̄i t̄ambu bu kam ko. U k̄iwa bu wurama win mi kpa bu ben durum tuuba ko. Yen s̄ona Yesu u t̄emo.

Tire ten kpunaa

1. T̄biribu, wiru 1:1-2.
2. Yesugiin daa, wiru 1:3-15.
3. Be ba Kirisin yiiko wa, wiru 1:16-21.
4. Keu koosio weesugibu, wiru 2.
5. Yinnin wuramarun n̄o mw̄eru, wiru 3.

T̄biribu

¹ B̄e be Yesu Kirisi besen Yinni ka besen Faaba kowo geegii u naane dokebu w̄e nge bese, ne Sim̄o Pieɛ, win yoo ka win ḡoro, n̄ena na b̄e tire te yoruum̄e. ² Durom ka alafia n b̄e sosia ȳen s̄o i Gusun̄o ȳe ka maa Yesu besen Yinni.

Yesugiin daa

³ Win s̄inaru ta sun kpuro w̄e ȳen bukata sa m̄o sa n ka w̄aru m̄o sa n Gusun̄o s̄aam̄o, kpa sa n n̄n giam̄o wi, wi u sun soka ka win yiiko ka win t̄on geeru. ⁴ Nge m̄eya u sun n̄o mw̄e baka b̄ereginu kua kpa i n ka banu m̄o win daa s̄o, sanam me i sankiranu suuri ni nu w̄a handunia s̄o binen s̄o. ⁵ Yen s̄o, i kookari koowo i ka b̄een naane dokebu s̄o lasabu gea sosi, kpa i lasabu gea s̄o ȳeru sosi, ⁶ kpa i ȳeru s̄o gaya sosi, kpa i gaya s̄o, suuru sosi, kpa i suuru s̄o Gusun̄on b̄ere ȳeru sosi, ⁷ kpa i Gusun̄on b̄ere ȳeru s̄o t̄on geeru sosi, kpa i t̄on geeru s̄o k̄iru sosi. ⁸ Ḡaa nini, n̄u n w̄a b̄e s̄o ma nu sosim̄o nu n̄ derim̄o i ko garu koo sarirugibu. B̄een s̄ombura kun maa m̄o arufaani sariruguru n wa i ka besen Yinni Yesu Kirisi gia s̄a s̄a. ⁹ Adama win mi ḡaa ni, nu n̄ w̄a, wiya s̄a nge w̄ko, u ku ra wa sarua. U maa duari ma ba n̄n d̄erasia win gas̄on durum di.

¹⁰ Yen s̄o, negibu, i hania sosio i ka gia s̄a s̄a ma Gusun̄owa u b̄e soka ma u b̄e gas̄a, domi i n kua me, i n̄ sokuram̄o ka baadommao. ¹¹ Nge m̄eya ba koo de i du ka b̄ere mi besen Yinni Faaba kowo Yesu Kirisi u bandu dii sere ka baadommao.

¹² Yen s̄ona, ko na n da n s̄aru s̄a n ka b̄e ḡaa ni yaayasia baa me i nu ȳe ko, baa me i maa ȳo dim dim gem me s̄o, me i wura. ¹³ Adama na tamaa n weene saa ye na w̄a hunde s̄o, na n da n b̄e ḡaa ni yaayasiam̄o kpa b̄een

laakari ya n ka seewa. ¹⁴ Domi na ȳe ma n̄ n sosi kon wasi yini deri nge me besen Yinni Yesu Kirisi u man s̄osi. ¹⁵ M̄eya kon kookari ko kpa i ka kp̄i i ḡaa ni yaaya saa baayere nen doonarun biru.

Be ba Kirisin yiiko wa

¹⁶ Ka gem, sa n̄ suka sw̄i ye t̄amba kua ka ben bwisi, sanam me sa b̄e besen Yinni Yesu Kirisin dam ka win wuramaru giasia. Sa win kp̄aru wawa ka besen n̄oni. ¹⁷ Domi sanam me Gusun̄o Baaba u n̄n b̄ere ka yiiko w̄e, u n̄o gagu nua saa yiiko bakagiin min di ga n̄e, “Winiwa nen Bii k̄inas̄i wi s̄o nen ḡoru dobu kpuro w̄a.” ¹⁸ B̄esen tii sa n̄o ge nua ga na w̄ollun di sanam me sa w̄a ka wi guu d̄era ten w̄allo.

¹⁹ Nge m̄eya Gusun̄on s̄ombun gari yi sirera. N weene i yi swaa daki domi yi s̄awa nge fitila ge ga ballim̄o yam w̄okuro sere yam mu ka s̄ara kpa Yesu wi u s̄a nge yam s̄arerun kpera yu ka b̄een ḡorusu bururasia. ²⁰ Gbiikaa i de i n yeni ȳe ma gari yi Gusun̄o u win s̄ombu s̄owa yin gee sari yi t̄onu u koo kp̄i u tubusia ka win tii. ²¹ Domi Gusun̄on gari gee kun w̄a yi t̄onu u gerua ka win tiin k̄iru. Adama t̄amba Gusun̄on gari gerua nge me Hunde D̄ero u bu s̄osi.

2

Keu koosio weesugibu

(I maa m̄erio Yudu 4-13)

¹ Adama s̄om̄o weesugiba raa w̄a t̄on ben suunu s̄o. M̄eya maa keu koosio weesugiba koo kurama b̄een suunu s̄o. Ba koo ka s̄osi weesuginu na ka bwisi, ni nu ra t̄ambu kam koosie kpa bu Yinni wi u bu yakia yina. Nge m̄eya ba koo tii kam kobu sure suaru s̄o. ² T̄on dabira koo ben daa bereteke sw̄i, kpa ben s̄o, gabu bu gem swaa w̄ame. ³ Keu koosio weesugii ben binen s̄o, ba koo b̄e taki di ka ben gari yi ba bwisika ba s̄ka. Adama saa t̄ebun di ben siri kowo s̄aru s̄a u ka bu siri. Wi u koo maa bu kam koosia u n̄ d̄o.

⁴ Domi Gusun̄o u n̄ wallun goradoba deri be ba raa tora, adama u bu sure gar̄o mi ba bu neni w̄oru s̄o yam w̄okuro sere siribun t̄aru. ⁵ U n̄ maa yeruku tambu deri adama u N̄owe faaba kua wi u gem kpara ka kparam tambu n̄oba yiru gabu ye u ka dera nim yibu bakara na ta handunian tambu wukiri be ba n̄ win b̄ere ȳe. ⁶ U wuu si ba sokum̄o Sodomu ka Gom̄ora taare w̄e ma u su kam koosia ka d̄o. Nge m̄eya su kua ȳireru t̄an k̄so be ba koo ra nan s̄o. ⁷ Ma u t̄on geo wi ba m̄o Lotu yara wi u ra n nuki sankire t̄an k̄so ben daa bereteken s̄o. ⁸ Domi dur̄o wi, u s̄a t̄on geo t̄on ben suunu s̄o. Yam s̄areru baateren k̄sa ye u waam̄o ka ye u n̄om̄o ya win ḡoru d̄era t̄oya m̄o. ⁹ N n̄ men na Gusun̄o u ȳe me u koo ka be ba win b̄ere ȳe yara saa laakari m̄eribun di. U maa ȳe me u koo t̄on

k̄sɔbu yi u ka bu wahala ko siribun sanam, ¹⁰ n mam neere be ba ben wasin k̄iru kankam m̄d̄ ma ba Gusun̄n yiiko gem̄a.

Keu koosio weesugii be, ba s̄awa w̄biagibu ka tii suobu, ba ñ maa berum m̄o bu ka wollun yiikogibu w̄m̄e. ¹¹ Baa Gusun̄n ḡoradoba, be ba bu dam ka yiiko kere gem̄ gem̄, ba ñ wollun yiikogibu taare w̄em̄o ka w̄omburu Yinni Gusun̄n wuswaa. ¹² Adama marumara t̄on be, ba ka yeni m̄d̄ nge yeē yi yi w̄āa bu ka mwa bu gon s̄ō. Ye ba kun tuba yera ba w̄amm̄a. Ba koo maa kam kowa nge yeē yi. ¹³ K̄ōsa ye ba gabu kua, yera ba koo bu k̄osie. Ba ra n nuku dobu m̄o b̄a n ben wasin k̄inu kankam m̄d̄ s̄ō s̄ō gb̄āara. Ba s̄āa nge too ȳakuru, sanam me ba dim̄o ka b̄e sannu ka ben akanu, ma ba yeerim̄o ben taki ye ba tambu dim̄o s̄ō. ¹⁴ Ba ra n sakararun n̄oni m̄o, toranu ku ra bu turi. Ba ra be ba kun ȳō dim̄ dim̄ yina mw̄e. Ben ḡōru ga binen d̄ōne m̄o. Gusun̄o u bu b̄ōrusi. ¹⁵ Ba swaa gea deri ma ba k̄ōra. Ba Balamu, Beorun biin swaa sw̄i wi u k̄ōsan kobun are k̄iā. ¹⁶ Adama Gusun̄o u n̄un gerusi win torarun s̄ō. Geema keteku ge ga ku ra gari ko ga ka n̄un gari kua nge t̄onu ma ga Gusun̄n s̄om̄o win wiira kookoosu ȳōrasia.

¹⁷ T̄on be, ba s̄āawa bwii nim sariba ka buko ge woo ga b̄ōrikiam̄o. Gusun̄o u bu yam w̄akuru yiye ta k̄p̄a. ¹⁸ Ba woo kana gari gerum̄o yi yi ñ wiru m̄o. Ba t̄onun ḡōrun bin̄e kankam dendim̄o bu ka gabu yina mwa be ba kisirama saa be ba toren min di. ¹⁹ Ba bu tii m̄ōru n̄ō mw̄ēru kua m̄e, adama ben tii ba s̄āawa ye ya ka bu kam koore d̄ōn yobu. Domi baawure s̄āawa ye ya n̄un kamian yoo. ²⁰ Geema, tambu b̄a n handunian daa ber̄eteke kisirari ȳen s̄ō ba b̄esen Yinni Faaba kowo Yesu Kirisi gia, ma ba k̄pam dera ya bu mwa ya kamia n̄on m̄ēruše, ben w̄āa ḡbiikira koo s̄āaya ka sere d̄āakiru. ²¹ N ko n daa san̄o ba kun gem̄ giare ka sere bu ye gia k̄pa bu wooda d̄ēra biru kisi ye ba bu w̄ē. ²² Ye n bu deema ya s̄ōsim̄o ma m̄on teni ta gem̄ gerum̄o te ta neē, “B̄ō ga wura ga gen sianu dabirim̄o, ma kurus̄ō ge ba wobura ga k̄pam yironu burim̄o.”

3

Yinnin wuramarun

n̄ō mw̄ēru

¹ N̄en k̄inasibu, tire teni ta s̄āawa tireru yiruse te na b̄e yoruamm̄e. Ten baatere s̄ō na kasu n b̄ēn bwisi gee yamia ka s̄ōsi te na b̄e yaayasiama. ² Na k̄i i Gusun̄n s̄om̄o d̄ērobun gari yaaya yi ba raa gerua, ka maa Yinni Faaba kowon wooda ye ḡaroba b̄e s̄ōsi. ³ Ḡbiikaa, i n ȳē ma sanam d̄āakim s̄ō, tamba koo yarima ba n s̄im̄o ka ben tiin ḡōru k̄iru. Ba koo b̄e yaakoru ko ⁴ k̄pa bu gere bu neē, Yesu u n̄ō mw̄ēru kua ma u koo na,

nge n ñ m̄e. N n m̄en na, mana u w̄āa. Domi saa min di b̄esen sikadoba ba gu, baayere ya w̄āawa nge toren di. ⁵ Ba yeni duari sobun s̄ō, ma gas̄o gariya Gusun̄o u gerua u ka wallu ka tem taka kua. U tem wuna nim s̄ōn di, ma u mu m̄oma ka nim. ⁶ Nim m̄eya u dera mu handunia yerukaa kam koosia, ka m̄en yibu bakaru. ⁷ Ka gari tee yiya ba maa ka t̄ēn wallu ka tem yii d̄ōn s̄ō, sere t̄ō te Gusun̄o u koo be ba ñ win b̄ēre ȳē siri, k̄pa u bu kam koosia.

⁸ Adama n̄en k̄inasibu, i ku maa de i ḡāa tee nini duari m̄o Yinni Gusun̄n mi, s̄ō teera s̄āawa nge w̄ō n̄ōr̄obu, w̄ō n̄ōr̄obu ya maa s̄āa nge s̄ō teeru. ⁹ Gaba tamaa Yinni u t̄em̄o u ka win n̄ō mw̄ēru yibia. Adama u ñ t̄em̄o. N n s̄āare u t̄em̄o, u ka b̄e suuru s̄āawa domi u ñ k̄i baa t̄on turo u kam ko. U k̄iwa t̄ombu k̄puro bu ḡōru gosia.

¹⁰ Ka me, Yinnin t̄ōra koo nawa nge gb̄eno. T̄ō te s̄ōra wallu koo doona ka wure bakanu. Ye ya w̄āa wom dirum s̄ō ya koo yanda ka yam susu bakaru, k̄pa tem mu d̄ō mwaara ka ḡāa ni nu w̄āa me s̄ō. ¹¹ Ȳen s̄ō ḡāa ni k̄puro nu koo kam ko nge me, i ȳē s̄āa s̄āa nge me n weene b̄ēen sanum mu n d̄ēre k̄pa i n Gusun̄n b̄ēre ȳē. ¹² K̄pa i n win t̄ōru mara i n kookari m̄d̄ tu ka na fuuku. T̄ō te s̄ōra d̄ō koo wallu kam koosia, k̄pa ye ya w̄āa handunia s̄ō yu yanda ka d̄ōn yam susuru. ¹³ Adama Gusun̄o u w̄on k̄paaru ka tem k̄pam n̄ō mw̄ēru kua mi gem̄ ko n w̄āa. Yera sa mara.

¹⁴ Yen saabu k̄inasibu, nge me i t̄ō te mara, i kookari koowo u ka b̄e deema b̄ōri yendu s̄ō k̄pa i kun disinu ka toraru m̄o. ¹⁵ B̄esen Yinni ù n temane, ayera u sun derie su ka faaba wa, nge me b̄esen k̄inasi P̄olu u maa b̄e yorua ka bwisi yi Gusun̄o u n̄un k̄ā. ¹⁶ Yera u yorua tirenu k̄puro s̄ō mi u gari yi gerua. Win tirenu s̄ō gam̄ ka gam̄ w̄āa mi n tubusianu s̄ē, ma ȳēru sarirugibu be ba ñ ȳō dim̄ dim̄, ba gari yi gosikiam̄o, nge me ba ra ko ka Gusun̄n gari geē. Nge m̄eya ba ka ben tii kam kobu gawem̄o.

¹⁷ Adama b̄e n̄en k̄inasibu i ḡāa ni ȳē ko. N n m̄en na, i n tii s̄e k̄pa i ku de i k̄ōra i w̄oruma be ba ñ Gusun̄n b̄ēre ȳen torarun s̄ō. ¹⁸ Adama i n k̄p̄eam̄o b̄esen Yinni Faaba kowo Yesu Kirisin durom s̄ō k̄pa i n n̄un giam̄o. Su n̄un b̄ēre w̄ē t̄ēn di sere ka baadommao. Ami.

**TIRE GBIIKU
TE YOHANU U YORUA**

Tamba tamaa Yohanuwa u tire te yorua baa me win yisuru ta ñ wāa mi. Mban sōna u tire teni yorua. Ben waati ye sōo, sōsōsiru gara tem pusì. Tera ba mò, ye tōnu u koo kpī u baba u nēne, ya ñ dēere. Adama ye ya ñ waarō ka nōni nge hunde, yen bwesera ya dēere. Adama sōosi te, ta sāawa weesu. Ta ñ wure ma Yesu u kua tōnu. Ta nēe, u sāawa hunde tōna ye ya ñ kpē yu gbi. Yen sōna Yohanu u win tōmbu kīrō mō. U nēe, Yesu ù kun daa kue tōnu ma u ñ gu besen sō, u ñ daa kpē u sun faaba ko. Adama u gu ma sa kua win bibu. Sōo teeru sa ko n ka nùn weene.

Tire te, ta maa nēe, Gusunō u sāawa yam bururam. Meya u maa kī tōmbu ba n wāa me sōo. U maa sāawa kīrun nuuru. Yen sōna n weene win tōmbu ba n kīane.

Tire ten kpunaa

1. Wāasināa ka Gusunō ka maa tōnusi, wiru 1:1n di sere wiru 2:17.
2. Kirisin yiberē, wiru 2:18-29.
3. Gusunōn bibun daa, wiru 3.
4. Gusunon Hunde ka yiberen hunde, wiru 4:1-6.
5. Gusunō u sāawa kīrun nuuru, wiru 4:7-21.
6. Naane dokeobun nasara, wiru 5.

Gari wāarugii

¹⁻² Wāaru te ta ku ra kpe ta sōsōsira. Sa tu wa. Sa ten seeda dimō, sa bēe ten gari nōosiamō te ta raa wāa Baaban mi, ma ba sun tu sōosi. Ye wāa ten gari ka yā, ye ya wāa toren di, sa ye nua, sa ye wa ka nōni, sa ye mēera mam mam, besen nōma maa ye baba. ³ Yeya sa maa bēe sōmō kpa sa n ka sāa nōo tia bēse ka bēe, nge me sa nōo tia sāa ka Gusunō Baaba ka win Bii Yesu Kirisi. ⁴ Sa bēe gari yini yoruammēwa kpa bese kpuron nuku dobu bu ka yibu.

Gusunō sāawa yam bururam

⁵ Labaari wee ye sa nua saa Yesu Kirisi win min di, ma sa bēe ye nōosiamō. Gusunō sāawa yam bururam, yam wōkuru sari win mi. ⁶ Sā n nēe, sa nōo tia sāa ka wi, ma sa sīimō yam wōkuru sōo, sa weesu mōwa, sa ñ maa gem kookoosu mō. ⁷ Adama sà n sīimō yam bururam sōo, nge me win tii u wāa yam bururam sōo, sa ko n nōo tia sāa besen tii tiine. Win Bii Yesun yem mu maa sun dēerasiamō saa toraru kpuron di.

⁸ Sà n nēe, sa ñ toraru mō, sa tii nōni wōkumōwa, gem sari bēse sōo. ⁹ Adama sà n besen toraru wura, Gusunō u koo sun suuru kua kpa u sun dēerasia besen kom kōsum kpuron di domi u sāawa naanegii, wi u ra ko dee dee. ¹⁰ Sà n nēe, sa ñ tore sa Gusunō

weesugii mōwa, win gari kun maa wāa bese sōo.

2

Kirisi sun somimō

¹ Bēe nen bibu, na bēe gari yini yoruammēwa, i ku ka tora. Adama goo ù n tora, sa goo mō, wi u koo sun suuru kana Baaban mi, wiya Yesu Kirisi geegii. ² Win tii u kua abōru te ta ka besen toranu kpuro doona, n ñ mō beseeginu tōna, ka handuniagibu kpuron torana.

³ Sà n win wooda mem nōowammē, sanam meya sa ko gia ma sa nùn yē. ⁴ Goo ù n nēe, u nùn yē, ma u kun win wooda mem nōowammē, yēro sāawa weesugii, gee sari wi sōo. ⁵ Adama wi u win gari mem nōowa, wi sōora Gusunōn kīra yiba ka gem. Amenīwa sa ko n ka yē ma sa gbinnē ka wi. ⁶ Wi u gerumō u ka nùn manine, n weene u n sīimō nge me win tii u sīa.

Wooda kpaa

⁷ Nen kīnasibu, n ñ mō wooda kpaa na bēe yoruammē, wooda gura, ye i raa mō saa toren di. Wooda gura ye, ya sāawa gari yi i nua ka. ⁸ Ka me, wooda ye na bēe yoruammē ya sāawa wooda kpaa, ma yen gem mu sōsōsira Kirisi sōo ka maa bēe sōo. Domi yam wōkura doonō, ma yam bururam gem mu ballimō.

⁹ Wi u gerumō u wāa yam bururam sōo, ma u win beruse tusa, u wāawa yam wōkuru sōo gina. ¹⁰ Wi u win beruse kī, yēro wāawa yam bururam sōo, gāanu maa sari wi sōo ni nu koo goo sokurasia. ¹¹ Adama wi u win beruse tusa, u wāawa yam wōkuru sōo, u maa sīimō yam wōkurō. U ñ yē mi u dōo yèn sō yam wōkura nùn wōko kua.

¹² Na bēe yoruammē nen bibu, yèn sō ba bēe bēen toranu kpeesia Yesun yīsīrun sō. ¹³ Na bēe yoruammē bēe baababa, yèn sō i nùn yē wi u wāa saa toren di. Na bēe yoruammē bēe aluwaasiba, yèn sō i tōn kōso wi tabu di.

¹⁴ Na bēe yorua bēe bibu, yèn sō i Gusunō Baaba gia. Na bēe yorua bēe baababa, yèn sō i nùn yē wi u wāa saa toren di. Na bēe yorua bēe aluwaasiba, yèn sō i dam mō, Gusunōn gari maa wāa bēe sōo, ma i tōn kōso wi tabu di.

¹⁵ I ku ra handunian yakande kīa, ka gāa ni nu wāa handunia sōo. Wi u ye kī, Baaban kīra kun wāa wi sōo. ¹⁶ Domi kpuro ye ya wāa handunia sōo, tōnun kīru kankam, ka ye nōni wan kade, ka tii suabu, yen gaa kun ne saa Baaban min di, handunia miya ya wāa. ¹⁷ Handunia maa doonōwa mi, ka yen bine, adama wi u Gusunōn kīru mō, u ko n wāawa sere ka baadommāo.

Kirisin yiberē

¹⁸ Nen bibu, saa dāaka mini. Nge me i nua ma Kirisin yiberē u koo na, n wee tē, Kirisin

yiberε dabira tunuma. Yen sōna sa yē ma saa dāaka mini. ¹⁹ Besen suunu sōn diya ba yara, adama ba n̄ sāa besegibu. Domi bā n̄ daa sāan na besegibu, ba ko n̄ daa wāa ka besε. Adama ba yara, ma ya sōsira ma be kpuro ba n̄ daa sāawa besegibu ka gem.

²⁰ Adama bεε i Hunde Dεero mwa Kirisin min di ma bεε kpuro i kua yεrugibu. ²¹ Na bεε yorua, n̄ n̄ mō yēn sō i n̄ gem yē, adama yēn sō i mu yēwa, i maa yē ma weesu kun kpε su yari gem di.

²² Wara sāa wee kowo ma n̄ kun mō wi u nεε Yesu kun sāa Kirisi. Yēro wi, Kirisin yiberεwa wi u Gusunō Baaba ka win Bii yinamō. ²³ Domi wi u Bii yina, u n̄ maa Baaba mō. Wi u Bii wura, u maa Baaba mōwa.

²⁴ Bεε maa, i de ye i nua saa toren di, ya n̄ wāa bεen gōruō, i ko n̄ gbinne ka Bii ka Baaba. ²⁵ Nō mweeru wee te Kirisi sun kua, teya wāaru te ta ku ra kpe.

²⁶ Na bεε yeni yoruawa be ba kī bu bεε nōni wōken sō. ²⁷ Adama bεε, Hunde Dεero wi i mwa Kirisin min di, u wāa bεε sōō. Yen sō, i n̄ goon bukata mō wi u koo bεε gāanu keu koosia. Adama yēn sō Hunde Dεero wi, u bεε gāanu baanire keu koosiamō, ni nu sāa gem, n̄ n̄ mō weesu, yen sō, i n̄ ka Kirisi manine, nge mε Hunde Dεero u bεε sōōsi.

²⁸ Tē nen bibu, i n̄ manine ka wī, kpa sa n̄ ka wōrugōru mō sanam mε u koo kurama, kpa su ku tii bere sekurun sō tō te u koo na. ²⁹ I n̄ yē ma Kirisi u sāawa geegii, i n̄ maa yē ma baawure wi u mō dee dee, Kirisin biiwa.

3

Gusunōn bibu

¹ I mεerio i wa, kīi baka te Baaba sun kīa, sere ba sun soka Gusunōn bibu. Geema, mēya sa sāa. Yenin sōna handuniagibu ba n̄ sun yē yēn sō ba n̄ nūn yē. ² Nen kīnasibu, tē sōō sa sāa Gusunōn bibu, sa n̄ yē gīna amōna sa ko n̄ sāa sia. Adama sa yē ma sanam mε Kirisi u koo kurama sa ko n̄ ka nūn weene domi sa ko nūn wa nge mε u sāa. ³ Baawure wi u yīyō binin bweseru mō, u tii sārasiāmōwa, nge mε Kirisi u sāre.

⁴ Baawure wi u toramō, u wooda saramōwa, domi toraru, wooda saraba. ⁵ I yē ma Yesu u nawa u ka toraru wuna, toraru maa sari wi sōō. ⁶ Baawure wi u ka Kirisi manine, u ku ra n̄ toramō. Wi u ra n̄ toramō, yēro kun nūn waare, u sere nūn gīa.

⁷ Nen bibu i ku de goo u bεε nōni wōke. Wi u gea mō u sāawa gemgii, nge mε Yesun tii u sāa. ⁸ Wi u ra n̄ toramō, Setamgiiwa, domi saa toren diya Setam toramō. Ma Gusunōn Bii u na u ka Setam sōma kpeerasia.

⁹ Baawure wi u sāa Gusunōn bii, u ku ra n̄ maa toramō yēn sō Gusunōn wāara wāa wi sōō. U n̄ kpε u n̄ toramō domi u kua Gusunōn bii. ¹⁰ Tē, sa ko kpī su tubu wi u sāa Gusunōn

bii ka wi u sāa Setamgii. Baawure wi u kun gea mō, ka maa wi u kun win beruse kī, u n̄ sāa Gusunōgii.

Su kīana

¹¹ Gari wee yi i nua saa toren di. Su kīana ¹² kpa sa kun sāa nge Kaeni wi u sāa tōn kōso wigii ma u win wōnō go. Mban sōna u nūn go. U nūn go yēn sō win tii u kom kōsum kua, wōnō maa kom gem kua.

¹³ Negibu, i ku biti soora handuniagibu bā n̄ bεε tusa. ¹⁴ Yēn sō sa besen berusebu kī, sa yē ma sa gōō sarari, sa dua wāaru sōō. Wi u kun tōnun kīru mō, u wāawa gōō sōō. ¹⁵ Baawure wi u win beruse tusa, u sāawa tōn gowo. Bēen tii i maa yē ma tōn gowo goo sari wi u nūn go yēn sō win tii u kom kōsum kua, sa ka gīa nge mε kīra sāa, domi Kirisi u win wāaru wē bēsen sō. Nge mēya, n̄ maa weene su besen tiin wāaru wē besen berusebu sō. ¹⁷ Goo ù n̄ dukia mō handunia ye sōō, ma u wa win beruse u yāaru mō, ma u nūn biru kisi, amōna Gusunōn kīra ko n̄ ka wāa yēro sōō. ¹⁸ Nen bibu i ku de u kīana ka gari tōna, adama su kīi geeru sōsi besen kookoosu sōō.

Gusunōn wuswaaō

¹⁹ Kookoo si sōn diya sa ko n̄ yē ma sa sāa gemgibu kpa sa n̄ toro sindu mō Gusunōn wuswaaō. ²⁰ Domi besen gōru gā n̄ sun taarε wēēmō sa yē ma Gusunō u besen gōru kere, u maa kpuro yē. ²¹ Yen sō, nen kīnasibu, besen gōru gā kun sun taarε wēēmō, sa ko n̄ toro sindu mō Gusunōn wuswaaō. ²² Ma baayere kpuro ye sa bikiamō, sa ye waamō saa win min di, domi sa win wooda neni, sa maa mō ye n̄ wā win nōni sōō. ²³ Win wooda wee, su win Bii Yesu Kirisin yīsiru naane doke, kpa su kīana nge mε u sun sōōwa. ²⁴ Wi u win woodaba swīi u ka Gusunō manine, Gusunō maa ka nūn manine. Yenin min diya sa yē ma u ka sun manine win Hunde Dεero wi u sun wēn sō.

4

Gusunōn Hunde

ka yiberen hunde

¹ Nen kīnasibu i ku tambu kpuro naane ko be ba gerumō ba Hunde Dεero mō, adama i bu wēerio bā n̄ sāa Gusunōgibun na, domi Gusunōn sōmō weesugiba yiba handunia ye sōō. ² Yenin min diya i ko kpī i tubu be ba Gusunōn Hunde mō. Baawure wi u wura ma Yesu Kirisi u kua tōnu, wiya u sāa Gusunōgii. ³ Wi u kun maa wure ma Yesu u kua tōnu, u n̄ sāa Gusunōgii, Kirisin yiberεwa, win gari i nua u sisi, u mam tunuma handunia sōō kō.

⁴ Bεε nen bibu, i sāa Gusunōgibu i maa sōmō weesugii be kamia kō. Domi wi u wāa bεε sōō u dam mō u kere wi u wāa handunia ye sōō. ⁵ Beni handuniagiba ba sāa, yen sōna ba ka handunian bwisi gari mō, ma handuniagiba

bu swaa daki. ⁶ Bese sa saawa Gusunogibu. Baawure wi u Gusunog yē u ra sun swaa daki, adama wi u kun Gusunog yē u ku ra sun swaa daki. Yenin min diya sa ko kpī su gem ka weesu wunana.

Gusunog u saawa kīrun nuuru

⁷ Nen kīnasibu, i de su kīana, domi kīra naamōwa saa Gusunon min di. Baawure wi u tōnun kīru mō u saawa Gusunon bii, u maa Gusunog yē. ⁸ Wi u kun tōnun kīru mō, yēro kun Gusunog yē domi Gusunog saawa kīrun nuuru. ⁹ Wee me Gusunog u sun win kīru sōsisina, u win Bii teeruru gōrima handunia ye sōo sa n ka wāaru te ta ku ra kpe mō wi sōo. ¹⁰ Amenīwa kīi te, ta sāa, n n mō besera sa Gusunog kīa, adama wiya sun kīa, ma u win Bii gōrima u ka ko abaru besen toranun sō.

¹¹ Nen kīnasibu, Gusunog u n sun kī too nge me, n weene besen tii su maa kīana. ¹² Goo kun Gusunog waare. Sā n kīane, Gusunog u ka sun manine, ma win kīra yibumō bese sōo.

¹³ Sa yē ma sa ka nūn manine, win tii maa ka sun manine domi u sun win Hunde Deero kī. ¹⁴ Bese maa sa wa, sa maa seeda dimō ma Baaba u win Bii gōrima u ka ko handunian Faaba kowo. ¹⁵ Baawure wi u wura ma Yesu saawa Gusunon Bii, Gusunog ka nūn manine, ma yēro maa ka Gusunog manine. ¹⁶ Ma bese sa kīi te yē, sa maa tu naane doke te Gusunog u mō bese sōo.

Gusunog saawa kīrun nuuru. Baawure wi u tōnun kīru mō u ka Gusunog manine, Gusunog maa ka nūn manine. ¹⁷ Nge meya win kīra yibusine bese sōo, kpa sa n ka toro sindu mō siribun sanam, domi nge me Kirisi u sāa, meya maa besen tii sa sāa handunia ye sōo. ¹⁸ Berum sari kīru sōo, kīi te ta yiba ta ra berum kpuro gire. N n men na, wi u berum mō, kīra kun yiba wi sōo, domi u seeyasiabu yīiyō.

¹⁹ Kīra wāa bese sōo yēn sō Gusunog u gbia u sun kīa. ²⁰ Goo u n nee u Gusunog kī ma u win beruse tusa, u saawa wee kowo. Domi wi u kun win beruse kī wi u waamō, u n kpē u Gusunog kīa wi u kun waare. ²¹ Gusunog maa sun wooda yeni wē u nee, wi u nūn kī, u de u n maa win beruse kī.

5

Handunian kamiabu

¹ Baawure wi u naane doke ma Yesu sāa Kirisi wi, yēro saawa Gusunon bii, ma baawure wi u tundo kī, u maa bii kīwa. ² Sā n Gusunog kī ma sa win wooda mem nōowamme, sa ko n yē ma sa win bibu kī. ³ Sā n Gusunog kī sa ko maa win wooda nene. Win wooda kun maa sē. ⁴ Domi Gusunon bii baawure u ra handunia kamie. Ka besen naane dokeba sa ra handunia kamie. ⁵ Wi u handunia kamiāmō, wiya wi u naane doke ma Yesu saawa Gusunon Bii.

Seeda ye ba Yesu Kirisi diiya

⁶ Yesu Kirisi wiya wi u na ka nim ka yem. U n ne ka nim tōna, adama ka yem sanna. Hunde Deeron tii u yen seeda dimō, yēn sō u sāa gemgii. ⁷ Domi seedagibu itawa ba wāa [Gusunog wollo, Baaba, ka Gari, ka Hunde Deero. Be ita ye, ba sāa nōo tia. Ma seeda ita maa wāa handunia ye sōo.] ⁸ Hunde Deero, ka nim, ka yem. Be ita ye, ba maa sāa nōo tia. ⁹ Bese sa tōmbun seeda wuramō, adama Gusunon seeda kpāaru kere me, domi Gusunon seeda sāa seeda ye u win Bii diiya. ¹⁰ Wi u Gusunon Bii naane doke, u seeda ye mō win tii sōo. Wi u kun naane doke, u Gusunog wee kowo kuawa yēn sō u n seeda wure ye u win Bii diiya. ¹¹ Seeda ye wee, Gusunog sun wāaru te ta ku ra kpe wē. Wāa te, ta wāawa win Bii sōo. ¹² Wi u Bii mō, u maa wāa te mō. Wi u kun Gusunon Bii mō, u n wāa te mō.

Wāaru te ta ku ra kpe

¹³ Na bēe yeni yoruawa bēe be i Gusunon Biin yīsiru naane doke, kpa i n ka yē ma i wāaru te ta ku ra kpe mō. ¹⁴ Sa naane sāa ma sā n nūn gāanu kana ni nu sāa win kīru, u sun swaa daki. ¹⁵ Sā n maa yē ma u besen kanaru swaa daki, sa yē ma baayere ye sa kanamō win mi, besegia kō.

¹⁶ Goo u n wa win beruse u toramō te ta kun sāa gōogiru, u kanaru koowo. Gusunog u koo bu wāaru wē be ba toramō te ta kun sāa gōogiru. Adama toraru gara wāa te ta ra gōo ma. Na n gerumō goo u kanaru ko ten sō. ¹⁷ Gem sariru baatere ta saawa toraru, adama n n mō te kpuro ta sāa gōogiru.

¹⁸ Sa yē ma baawure wi u sāa Gusunon bii u ku ra n toramō, domi Gusunon Bii nūn kōsu, tōn kōso wi kun maa kpē u nūn baba.

¹⁹ Bese sa yē ma sa sāa Gusunogibu, adama handunia kpuro wāa tōn kōso win nōma sōo.

²⁰ Sa maa yē ma Gusunon Bii u na, ma u sun bwisi kī su ka Gusunog Yinni gemgii gia. Sa gbinne ka gemgii wi, win Bii Yesu Kirisin min di. Yesu Kirisi wiya sāa Gusunog Yinni gemgii. U maa sāa wāaru te ta ku ra kpen nuuru.

²¹ Nen bibu, i n tii se ka būu sāaru.

TIRERU YIRUSE TE YOHANU U YORUA

Dabiru ba nee, Yesun yigberu gara ba ka ya mini te Yohanu u soka kuro ka win bibu. U bu sɔmɔ bu kɔana. U maa bu kiro mɔ ba n tii se ka keu koosio weesugibu ka ben sɔsinu.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-3.
2. Gem ka kɔru, naasu 4-11.
3. Gari dɔaki, naasu 12-13.

Tɔbiribu

¹ Kuro wune *, ne wi na saa Yesun yigbe guro guro, na nun tɔbura, wune wi Gusunɔ u gɔsa ka wunen bibu be na ki gem sɔ. N n mɔ ne tɔna na bu ki, ka be ba gem gia kpurowa, ² yɛn sɔ gem me, mu waa besen gɔruɔ, mu ko n maa ka sun waa sere ka baadomma.

³ Gusunɔ Baaba, ka Yesu Kirisi win Bii bu sun durom, ka wɔnwɔndu kua, kpa bu sun alafia wɛ kɔru ka gem sɔ.

Gem ka kɔru

⁴ Nen nukura dora gem gem ye na wa wunen bibu gaba siimɔ gem sɔ nge me Gusunɔ Baaba sun yiire. ⁵ Tɛ, kuro wune, ye na nun yoruamme, ya n saa wooda kpa, ya saa wa ye sa mɔ toren di. Na nun kanamɔ, su de su kɔana. ⁶ Kɔru ta saa wa Gusunɔn woodan mem nɔbu. Yeya wooda ye i nua saa toren di, ye sɔ n weene i n siimɔ.

⁷ Dabira ba yarine handunia sɔ ba tambu swaa nim wiamɔ. Ba n wure ma Yesu Kirisi u na handunia sɔ u kua tɔnu. Wi u saa nge me, wiya swaa nim wio ka Kirisin yiberɛ. ⁸ I tii laakari koowo, kpa i ku besen samburur are kɔ, i de i ten arufaani wa.

⁹ Baawure wi u n yɔre Kirisin sɔsiru sɔ, ma u tu sarari, u n Gusunɔ mɔ. Adama wi u yɔ te sɔ, u Baaba ka maa Bii mɔ. ¹⁰ Goo u n na besen mi, ma n kun ka Kirisin sɔsi te, i ku yɛro dam koosia, i ku maa nun domaru kua. ¹¹ Domi wi u nun yen gaa kua, u bɔnu mɔ win kom kɔsum sɔ.

Gari dɔaki

¹² Baa me na gaa dabinu mɔ n bee yorua, na n ki n ni kpuro yore tireru sɔ. Adama na yiyo n bee beram na, kpa n ka bee gari ko nɔ ka nɔ kpa besen nuku dobu bu ka yibu.

¹³ Wunen wɔnɔ wi Gusunɔ u maa gɔsa, win biba nun tɔbura.

* 1:1 kuro wune - Dabiru ba nee, Yesun yigberu gara ba ka ya mini, te ba soka kuro ka win bibu.

TIRERU ITASE TE YOHANU U YORUA

Gayusiwa Yohanu u tire te yorua. Durɔ wi, u s̄awa tɔn geo. U ra waasu kowobu somi. Adama goo u w̄aa ka wi, wi ba m̄ Diotefu. Wi, u k̄iwa u n s̄aa tɔnwerɔ. U Yohanun gari yina. Tire te, ta sun s̄ɔsimɔ nge m̄e yellu, Yesugibu ba wahala m̄ n̄ɔsin̄aa sarirun s̄.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-4.
2. Waasu kowobun dam koosiabu, naasu 5-8.
3. Diotefu ka Demetiru, naasu 9-12.
4. Tɔbiri d̄aakibu, naasu 13-15.

Tɔbiribu

¹ Gayusi, wun̄e wi na k̄i ka gem, n̄e wi na s̄aa Yesun yigb̄e guro guro, n̄ena na nun tɔbura.

² N̄en k̄inasi na kanam̄ a n kuuram̄ ḡaanu baanire s̄ɔ, kpa wunen̄ wasi yi n bw̄aa do nge m̄e wunen̄ hunde ya s̄aa. ³ N̄en nukura dora too too sanam m̄e naan̄e dokeobu gaba na, ma ba seeda di nge m̄e gem mu w̄aa wun̄e s̄ɔ, ka nge m̄e a s̄iim̄o gem m̄e s̄ɔ. ⁴ Nuku dobu gabu sari bi bu kere n n̄o n̄en biba s̄iim̄o gem s̄ɔ.

Waasu kowobun

dam koosiabu

⁵ N̄en k̄inasi, naan̄e dokeon koma a m̄o sanam m̄e a naan̄e dokeobu n̄ɔrim̄o, n ku mam ko be ba s̄aa s̄abu. ⁶ Ba wunen̄ k̄irun seeda dim̄o Yesun yigberun wuswaaɔ. A de a n da bu kusenu kue ben sanum s̄ɔ nge m̄e n ween̄e Gusun̄ogii u ko. ⁷ Domi Yinnin̄ ȳisirun s̄ɔna ba doona, ba ñ ḡaanu m̄we naan̄e doke sarirugibun mi. ⁸ Yen s̄ɔ, bes̄era n ween̄e su tɔn ben bweseru somi, kpa bes̄en̄ tii sa n b̄onu m̄o ka be, gem kparabu s̄ɔ.

Diotefu ka Demetiru

⁹ Na Yesun yigberu tire piibu gagu yorua, adama Diotefu, wi u k̄i u n s̄aa ben gb̄iikoo u ñ n̄en gari wure. ¹⁰ Yen s̄ɔna n̄a n na, kon gere daa ye u m̄o u ka sun gari k̄osi manim̄o. N ñ ye t̄ona, u ku ra maa naan̄e dokeobu dam koosie. Be ba maa k̄i bu bu dam koosia, u ra bu yinariwa, kpa u bu gira saa Yesun yigberun di.

¹¹ N̄en k̄inasi a ku kom k̄osum saari ma n kun m̄o kom gem. Wi u gea m̄o u s̄awa Gusun̄ogii, adama wi u k̄osa m̄o u ñ Gusun̄o ȳɛwa.

¹² Demetiru u seeda gea m̄o baawure kpuron mi, ka maa gem tiin̄ wuswaaɔ. Bes̄en̄ tii sa n̄un̄ seeda diiyamme, a maa ȳɛ ma bes̄en̄ seeda s̄awa gem.

Tɔbiri d̄aakibu

¹³ Na ḡaa dabinu m̄o n ka nun yorua, adama na ñ k̄i n ni kpuro yore tireru s̄ɔ. ¹⁴ Na ȳiyo sa ko waana ñ n sosi, kpa su gari ko n̄ɔ ka n̄ɔ.

¹⁵ Alafia ya n w̄aa ka wun̄e.

Wunen̄ b̄arɔba kpuro ba nun tɔbura. A maa man bes̄en̄ b̄arɔba tɔbirio tia tia.

TIRE TE YUDU U YORUA

Yudu u s̄awa Yesu Kirisin w̄on̄o turo. Yesugibu kpurowa u tire te yorua. Saa ye, gaba seewa ben suunu s̄o ba s̄osi weesuginu s̄osim̄o ni nu koo de ben Yesun yigbenu nu karana. T̄on be ba s̄osi ni m̄d̄ mi, ba w̄awa kom bereteke s̄o. Adama Gusun̄o u koo bu kam koosia nge me u yeruku tambu gabu kua be ba ñ n̄n̄ mem̄ n̄aw̄e. N ween̄ewa Yesugibu bu ka tii yina. Domi ba Gusun̄on̄ gari m̄o yi yi s̄aa gem sere ka baadommao. Yiya n weene ba n da dendi.

Tire ten kpunaa

1. T̄obiribu, naasu 1-2.
2. Keu koosio weesugibu, naasu 3-16.
3. Yiirebu ka kir̄o, naasu 17-23.
4. Siara d̄aakibu, naasu 24-25.

T̄obiribu

¹ N̄e Yudu, Yesu Kirisin yoo, n̄e wi na s̄aa Yak̄obun w̄on̄o, na b̄e tire teni yoruamme, b̄e be Gusun̄o Baaba u soka. U b̄e k̄i, ma u b̄e k̄osu Yesu Kirisin s̄o.

² Gusun̄o u n b̄e w̄onw̄ondu ka alafia ka k̄iru sosiamme.

Keu koosio weesugibu (I maa meerio Pie II, 2:1-17)

³ N̄en k̄inasibu, na raa k̄in̄ b̄e tireru yorua, n̄e ka b̄en faaban garin s̄o, adama wee t̄e n kua tilasi n ka b̄e tire teni yorua n ka b̄e hania koosia kpa i ka gari yi i naane doke suna yi Gusun̄o u wigibu w̄e n̄n̄ teeru sere ka baadommao. ⁴ Domi t̄on k̄sobu gaba dua gb̄en̄um b̄en̄ suunu s̄o be ba Gusun̄on̄ durom gosikia, bu ka ben kom k̄osum gafara wa, ma ba Yesu Kirisi yina, wi u s̄aa b̄esen̄ Yinni boko. Saa gas̄o gas̄on̄ diya ba yorua ye n koo bu deema siribun biru.

⁵ Baa me i ye kpuro ȳe s̄aa s̄aa, ka me, na k̄i n b̄e yaayasia ma ye Yinni Gusun̄o u Isirelin̄ tambu w̄ara saa Egibitin̄ tem di u kpa, yen biru u be ba ñ naane doke kam koosia. ⁶ I maa w̄allun̄ ḡoradoba yaayo b̄en̄ ayera kun bu turie, ma ba ben tiin̄ w̄a yeru gema ba deri. Gusun̄o u ka bu ȳoni b̄okua, u kp̄e yam w̄okuru s̄o ba ka siribun t̄o bentembereru mara. ⁷ M̄eya maa Sodomu ka Gom̄ara, ka wuu si su sikerene, si kpuron̄ tambu ba maa daa bereteke kua, t̄on dur̄obu ka t̄on dur̄obu ba tii sankunamao. Ba wuu si kpeerasia ka d̄o wi u ku ra gbi, ma n kua ȳireru tambun s̄o.

⁸ Ka me, t̄on k̄oso be maa, ben bwisikunu s̄o ba ka toranu tii dis̄i dokema, ba ñ wirugibu wiru kp̄iyamme ma ba w̄allun̄ yiikogibu w̄on̄m̄o. ⁹ Adama Mis̄li, wi u s̄aa Gusun̄on̄ ḡoradoban̄ wirugii, u ñ k̄aka u Setam̄ taare w̄e ka w̄omburu d̄oma te ba

sanna ba M̄owisin̄ goru sikirine, adama u Setam̄ s̄owawa u n̄e, “Yinni Gusun̄owa u koo nun gerusi.” ¹⁰ Adama t̄on k̄oso be, ye ya kun bu yeeri yeya ba w̄omm̄o, ye ba maa m̄d̄ ka marumaruru nge ȳe yeya ya bu kam koosiam̄o. ¹¹ N̄ani sw̄arugiba ba s̄aa. Domi ba Kaenin̄ yira sw̄i, ba tii sure toraru s̄o bu ka are wan s̄o nge me Balamu u kua, ma ba Gusun̄o seesi nge me Kore u kua, ma ba tii kam koosia. ¹² T̄on be, ba s̄awa sankara kowobu b̄en̄ t̄o baka ni i ra ko k̄irun̄ s̄o s̄o, ba ka b̄e dim̄o, ka sekuru sariru, ba ben tii n̄orim̄o t̄ona. Ba s̄awa nge guru winu ni woo ga borikiam̄o, ni nu ku ra ka gura n̄e. Ba s̄aa nge d̄aa ni nu derura nu ñ binu m̄o, ni ba wuka ka gb̄inia, ni nu gu mam mam. ¹³ Ba s̄awa nge nim w̄okun̄ nim kure ni nu kukum̄o. Nge me nu nin yakeru k̄os̄o meya ba maa ben sekuru sari kom s̄osim̄o. Ba s̄awa nge w̄allun̄ kperi yi yi yin swaa bie, Gusun̄o u bu yam w̄oku te ta kp̄a yiye t̄e s̄o ba koo du ka baadomma.

¹⁴ En̄oku maa, wi u s̄aa Adamun̄ sikadobun t̄oka n̄oba yiruse u Gusun̄on̄ gari gerua ben s̄o u n̄e, wee, Yinni u sisi ka win̄ ḡorado d̄eero dabi dabiru ¹⁵ u ka baawure kpuro sari kpa u ka Gusun̄on̄ b̄ere ȳeru sarirugibu kpuro taare w̄e ben kom k̄osum̄ kpuron̄ s̄o me ba kua Gusun̄on̄ gendun̄ s̄o, ka maa gari k̄osin̄ s̄o yi torobu be ba ñ Gusun̄on̄ b̄ere ȳe ba n̄n̄ gerusi. ¹⁶ T̄on be, ba ra n wure, ḡaanu sari ni nu ra bu w̄ere, ben bine bu kpare. Ba ra woo kana gari gere, ba maa tambu gari dori s̄om̄o bu ka ȳerobun ḡaanu wa.

Yiirebu ka kir̄o

¹⁷ Adama b̄e nen k̄inasibu, n weene i gari yi yaaya yi b̄esen̄ Yinni Yesu Kirisin̄ ḡoroba raa gerua. ¹⁸ Domi ba b̄e s̄owa ma sanam d̄aakim̄ s̄o t̄on yaako kowoba koo na be Gusun̄on̄ b̄ere ȳe sarira koo de ben bine ya n bu kpare. ¹⁹ Beya ba ka kananaa naama, ba ben tiin̄ bwisikunu m̄o, ba ñ Hunde D̄eero m̄o. ²⁰ Adama b̄e nen k̄inasibu, i tii t̄asisio b̄en̄ naane doke d̄erabu s̄o i n kanaru m̄d̄ ka Hunde D̄eeron̄ dam. ²¹ I tii nen̄us̄ Gusun̄on̄ k̄iru s̄o, i n ka b̄esen̄ Yinni Yesu Kirisin̄ w̄onw̄ondu mara te ta koo ka b̄e w̄aru te ta ku ra kpe naawa.

²² I ben w̄onw̄ondu waawo be ba ḡorusu yiru yiru m̄d̄. ²³ I n gabu gawama d̄o s̄on̄ di i n bu faaba m̄d̄. I maa gabun̄ w̄onw̄ondu waawo ta n ka berum menne, adama i n ben toranu tusa sere ka ben yaben̄o ni ben daa ya disinu t̄eni.

Siara d̄aakibu

²⁴⁻²⁵ Gusun̄o turo s̄aa b̄esen̄ Faaba kowo wi u koo kp̄i u b̄e k̄osu i ku ka w̄uruma, kpa u b̄e terasia win̄ yiiko s̄o taare sariru s̄o ka nuku dobu. Wiya u yiiko ka kp̄aru ka dam ka girima m̄o saa b̄esen̄ Yinni Yesu

Kirisin min di, yee yellun di, ka tɛ, sere ka
baadommaɔ. Ami.

YOHANUN KĀSIRU TE TA YESU KIRISI SŌSI

Yohanu u win kāsī teni yoruawa sanam me ba Yesugibu nōni sŏmŏ ben naane dokebun sŏ. Yera u bu yoru u ka bu dam kē ben nōni swāaru sŏ. Tire ten gari dabinu nu sāawa yīrenu ni nu tubum sē.

Tire teni, ta sāawa Bibelin tire dāakiru. Ta sun sŏsimŏ nge me handunia ya koo ka wiru goora ka nge me Yesu u ko n sāa sanam me u koo wurama.

Ta maa sun sŏmŏ nge me Yesu u sāa. U sāawa wi u raa wāa, meya u wāa gisŏ, u ko n maa wāawa sere ka baadommaa. U sāawa gāanu kpuron tore ka nin wii gowo. U maa sāa sinambun sunŏ ka yinnibun Yinni. U maa sāa win yigberun wirugii. U sāawa nge gbee sunŏ ge ga yara Yudan bweserun di. U sāawa yāku kowo tŏnwero, ma u maa sāa nge yāa kine kpendu te ba ka yākuru kua.

Tire ten gari mero ya sāawa, Gusunŏ u koo Setam tabu di mam mam saa Yesu Kirisin min di. Meyā u koo be ba nūn naane sāa doo nŏaru wē ũ n wŏn kpaaru ka tem kparam swii.

Tire ten kpunaa

1. Tŏbiribu, wiru 1:1-8.
2. Tire ni ba Yesun yigbenu nŏba yiru yoruā, wiru 1:9n di sere wiru 3:22.
3. Ye ya koo koorā sia, wiru 4:1n di sere wiru 22:5.
4. Yesun wuramaru, wiru 22:6-21.

Tire tenin asansi

¹ Tire teni sŏ ba gāa ni yoruā ni Yesu Kirisi u terasia. Gusunŏwa u nūn gāa ni wē u ka win sŏm kowobu sŏsi ye ya koo koorā ũ n sosi. Ne Yohanu, ne wi na sāa Kirisin yoo, u man ye sŏsi, saa win gŏradon min di wi u man gŏria. ² Na ye kpuron seeda di ye na ka nōni wa. Na Gusunŏn gari nŏsia ka seeda ye Yesu Kirisi u di. ³ Doo nŏarugiiwa wi u Gusunŏn gari yinin gari garimŏ, doo nŏarugiba maa be ba yi swaa daki, ma ba neni ye ba yoruā sŏ. Domi yen saa ya turuku kooma.

Yesun yigbenu nŏba yirun

tŏbiribu

⁴⁻⁵ Ne Yohanu, na beε Yesun yigbenu nŏba yiru tŏbura Asin tem sŏ.

Gusunŏ Yinni wi u wāa, wi u raa wāa, wi u maa sisi, ka hundeba nŏba yiru be ba wāa Gusunŏn sina kitarun wuswaa, ka maa Yesu Kirisi wi u sāa seeda dio naanegii wi ba gbia ba seeya gŏrin di, wi u maa sāa sina boko, bu beε durom kua kpa bu beε alafia wē.

Yesu u sun kī. Ka win yema u sun yakia besen toranun di. ⁶ Ma u sun menna u kua besen sunŏ, u sun kua win Baaba Gusunŏn

yāku kowobu. Wiya u sinandu ka yiiko mŏ sere ka baadommaa. Ami.

⁷ Wee, u sisi guru winu sŏ. Baawure u koo nūn wa, baa be ba nūn sŏkan tii. Handunian bwesenu kpuron nu koo gŏw wuri ko win sŏ. Meyā n ko n sāa. Ami.

⁸ Gusunŏ Yinni Dam kpurogii, wi u wāa, wi u raa wāa, wi u maa sisi, u neε, wiya gāanu kpuron torua, u koo maa ni wiru go.

Yohanu u Kirisi wa kāsiru sŏ

⁹ Nena Yohanu beεgii, ne wi na maa bŏnu mŏ ka beε nōni swāaru sŏ ka Gusunŏn bandu sŏ ka temanabu sŏ yēn sŏ sa gbinne ka Yesu. Ba ka man na tem bure teni sŏ te ba mŏ Patumŏsi Gusunŏn garin sŏ ka Yesun seedan sŏ. ¹⁰ Yinnin tŏru sŏ Hunde Deero dera na kāsa, ma na nŏo damguu nua nen biruŏ nge kākāagī ¹¹ ga neε, n yoruŏ tireru sŏ ye na waamŏ, kpa n tire te mŏrisia Yesun yigbenu nŏba yirun mi, Efesus, ka Siminiŏ, ka Peεgamuŏ, ka Tiatiraŏ, ka Saaduŏ, ka Filadelfia, ka Lodiseŏ.

¹² Ye na siira n ka wa wi u ka man gari mŏ, yera na dabu wuraginu nŏba yiru wa.

¹³ Ma na goo wa nge tŏnun bii u yŏ dabu nin suunu sŏ. U yaberu sebua ta wāa sere win naa kŏnŏ ma u kpaki wuragia sēke win gāaso. ¹⁴ Win wiru ka win sere biririwa nge wēsu ũ kun me nge gunsu ma win nōni sāa nge dŏo yara. ¹⁵ Win naasu ballimŏwa nge sii gan te ba yania ba tea, ma win nŏo ga sāa nge surun bakaru. ¹⁶ Ma u kperi nŏba yiru neni win nŏm geuŏ, ma takobi nŏo durora ye ba dēra biru ka wuswaa ya yarimŏ win nŏn di, ma win wuswaa ballimŏ nge sŏo wii wŏllun sŏ. ¹⁷ Ye na nūn wa, na wŏruma win naasŏ nge goru. Ma u man win nŏm geu sŏndi u neε, n ku berum ko, wiya u sāa gbiikoo ka dāako. ¹⁸ Wiya u sāa waso, u raa gu adama tē u ko n wāawa ka baadommaa. U yiiko mŏ gŏŏn wŏllo ka gŏribun wāa yero.

¹⁹ ũ n mēn na, n yoruŏ ye na wa, ka ye ya kooramŏ tē, ka ye ya koo koorā amen biru. ²⁰ Kperi nŏba yiru ye na wa nen nŏm geuŏ ka dabu wuraginu nŏba yiru ye kpuron tubusianun asansi wee. Kperi nŏba yiru ye, ya sāawa Yesun yigbenu nŏba yiru yen gŏradoba. Dabu wuraginu nŏba yiru ye maa, ya sāawa yigbe nin tii.

2

Gari yi ba Efesugibu sŏwa

¹ Kirisi u Yohanu sŏwa u neε, a Efesun Yesun yigberun gŏrado yoruŏ a neε, ne wi na kperi nŏba yiru ye neni nen nŏm geuŏ, ma na siimŏ dabu wuraginu nŏba yiru yen suunu sŏ na neε, ² na win kookoosu yē ka win sŏma ka win temana bi u mŏ. Na yē ma u ũ kpē u ka tŏn kŏsobu temana, ma u ben laakari mēera be ba tii sokumŏ gŏrobu, adama ba ũ sāa me, u deema wee kowoba ba

sāa. ³ U suuru mō, u ka nōni swāaru temana nen yīsiru sō, u n̄n maa wasire. ⁴ Adama ye na n̄n waasi wee, u n̄n maa man kī nge yellu. ⁵ N̄n n̄n men na, u yaayo m̄n di u w̄ruma kpa u ḡōru ḡōsia u ko nge m̄e u ra ra ko. Û kun kue m̄e, kon na n̄n win dabu saa gen ayerun di. ⁶ Ka m̄e, u ḡāa teenu mō ni nu wā. U Nikolaitigibun kookoosu tusa nge m̄e nen tii na su tusa.

⁷ Baawure wi u swaa mō u n̄nōwō ye Hunde D̄ero u Yesun yigbenu s̄ōmō.

Wi u tabu di, kon de u d̄āa w̄āarugii te ta wāa Gusun̄n wāa yer̄n binu di.

Gari yi ba Simiinigibu s̄ōwa

⁸ Kirisi u maa n̄e, a Simiinin Yesun yigberun ḡorado yoruo a n̄e, n̄e wi na s̄āa gbiikoo ka d̄āako, n̄e wi na ra ra gu ma na seewa na wasi, na n̄e, ⁹ na win n̄nōni swāaru yē, na maa win s̄āaru yē. Ka m̄e, u s̄āa atasiri. Na yē k̄ōsa ye ba n̄n gerusimō be ba tii sokumō Yuuba adama ba n̄n s̄āa m̄e, Setam t̄amba ba s̄āa. ¹⁰ U ku berum ko n̄nōni swāa te ta n̄n sisien s̄ō. Wee, Setam u koo de bu ben gabu piris̄m doke u ka ben laakari m̄eeri. Ba koo w̄ahala wa sere s̄ō w̄kuru. U de u n̄n s̄āa b̄ōr̄okini sere ka ḡōwō, kpa n̄n w̄āaru w̄ē nge sina furō.

¹¹ Baawure wi u swaa mō u n̄nōwō ye Hunde D̄ero u Yesun yigbenu s̄ōmō.

Wi u tabu di, ḡōo yiruse kun n̄n wasi.

Gari

yi ba P̄egamugibu s̄ōwa

¹² Kirisi u maa n̄e, a P̄egamun Yesun yigberun ḡorado yoruo a n̄e, n̄e wi na takobi n̄ōo dur̄ora ye ba d̄ēra biru ka wuswaa n̄eni na n̄e, ¹³ na win wāa yeru yē mi Setam sina kpaara wāa. U nen yīsiru wure, u n̄n win naane ye u man s̄āa f̄ere, baa sanam m̄e ba n̄n seeda dio naan̄egii Antipasi go ben mi, mi Setam wāa yera wāa. ¹⁴ Adama ka m̄e, ḡāanu fiiko ni na n̄n waasi wee, gaba n̄n wāasi be ba Balamun s̄ōs̄iru swīi. Balamu wi, u ra n̄n Balaki s̄ōs̄imō nge m̄e u koo ko u ka Isireliba torasia, kpa bu b̄ūu s̄āa d̄ianu di, kpa bu k̄ōo m̄enna tantanaru s̄ō. ¹⁵ Nge meya gaba n̄n wāasi be ba Nikolaitigibun s̄ōs̄iru swīi. ¹⁶ N̄n n̄n men na, u ḡōru ḡōsio. Û kun kue m̄e, kon n̄n naa swīima t̄e, kpa n̄n ka bu tabu ko ka takobi ye ya yarimō nen naon di.

¹⁷ Baawure wi u swaa mō u n̄nōwō ye Hunde D̄ero u Yesun yigbenu s̄ōmō.

Wi u tabu di, wiya kon manna ye ya berua w̄e u di. Kon n̄n kpee kpikuru w̄e t̄e s̄ō ba yīs̄i kpaaru yorua te goo kun yē ma n̄n kun mō wi ba tu w̄e.

Gari yi ba Tiatiragibu s̄ōwa

¹⁸ Kirisi u maa n̄e, a Tiatiran Yesun yigberun ḡorado yoruo a n̄e, n̄e Gusun̄n Bii win n̄nōni s̄āa nge d̄ōo yara ma nen naasu

ballimō nge sii gan te ba yania ba tea, na n̄e, ¹⁹ na win kookoosu yē. Na win k̄iru yē, ka win b̄ōr̄okiniru, ka win t̄on geeru ka maa win temanabu. Na yē ma win s̄ōm d̄āakiru ta gbiikuru kere. ²⁰ Adama ye na n̄n waasi wee. Kurō wi ba m̄ō Yesabeli wi u tii sokumō Gusun̄n s̄ōmō, u dera u nen s̄ōm kowobu swaa nim wia ka win s̄ōs̄iru bu ka k̄ōo m̄enna tantanaru s̄ōo kpa bu b̄ūu s̄āa d̄ianu di. ²¹ Na n̄n ayeru w̄e u ka ḡōru ḡōsia adama u n̄n kī u win kom b̄ereteke deri. ²² Yen s̄ōna kon n̄n kp̄i ka bararu kpa n̄n be ba ka n̄n sakararu kua kp̄e n̄nōni swāa bakaru s̄ōo b̄ā kun ḡōru ḡōsio ba kom k̄ōsum deri m̄e u bu s̄ōs̄i. ²³ Yen biru kon win bibu go. Saa yera Yesun yigbenu kpuro nu koo gia ma n̄na na t̄ambun bwisikunu ka ben ḡōrusu yē. Kon ben baawure k̄ōsio nge m̄e win kookoosu n̄e.

²⁴ Adama be ba tie Tiatira s̄ōo, be ba n̄n s̄ōs̄i k̄ōsu ni swīi, ba n̄n gie ye gaba sokumō Setam asiri baka, na bu s̄ōmō, na n̄n kon maa bu s̄ōmunu ganu s̄ōbi. ²⁵ Adama ye ba m̄ō bu ye n̄nōni sim sim sere n̄n ka tunuma. ²⁶⁻²⁷ Wī u tabu di ma u m̄ō ye na kī sere ka n̄r̄ō, wiya kon yiiko ye w̄e ye na mwa nen Baaban m̄in di. Kon n̄n yiiko ye w̄e bwesenu kpuron w̄ōlō u n̄n bu kpare ka sii bokuru kpa u bu so u k̄ōsuku nge wekenu. ²⁸ Na kon maa n̄n yam s̄ārerun kpera w̄e.

²⁹ Baawure wi u swaa mō u n̄nōwō ye Hunde D̄ero u Yesun yigbenu s̄ōmō.

3

Gari yi ba Saadugibu s̄ōwa

¹ Kirisi u maa n̄e, a Saadun Yesun yigberun ḡorado yoruo a n̄e, n̄e wi na Gusun̄n Hundeba n̄ōōba yiru ye m̄ō ka maa kperi n̄ōōba yiru ye, na n̄e, na win kookoosu yē. Na yē ma ba gerumu u s̄āa waso baa m̄e u s̄āa ḡori. ² N̄n n̄n men na, u yando kpa u ye ya n̄n tie t̄ās̄isia yu sere gbi mam mam. Domi na wa ma win kookoosu kun d̄ende s̄āa s̄āa Gusun̄n nen Yinnin mi. ³ Yen s̄ō, u yaayo ye ba n̄n s̄ōs̄i ka nge m̄e u ye nua. U ye mem n̄nōwō kpa u win ḡōru ḡōsia. Û kun yande, kon na n̄n deema w̄ōkuru nge gb̄enō. U n̄n ko n̄n maa yē saa ye kon na. ⁴ Ka m̄e, gaba wāa Saadu be ba kun tii disinu t̄ēni, beya ba koo ka man s̄i kpa ba n̄n yāa kpikinu doke, domi beya n̄n ka weene. ⁵ Wi u tabu di, wiya u koo yāa kpikinu doke m̄esum. Na n̄n kon maa win yīsiru go w̄āarun tireru s̄ōo. Batuma s̄ōo kon wura nen Baaban wuswaa ka win ḡoradoban mi ma u s̄āa negii.

⁶ Baawure wi u swaa mō u n̄nōwō ye Hunde D̄ero u Yesun yigbenu s̄ōmō.

Gari yi ba Filad̄efigibu s̄ōwa

⁷ Kirisi u maa n̄e, a Filad̄efin Yesun yigberun ḡorado yoruo a n̄e, n̄e wi na s̄āa D̄ero ka Gemgii, n̄e wi na sina boko Dafidin yenun k̄ōk̄ōr̄ō n̄eni, n̄e wi na n̄n kenia, goo ku ra

kenē, nē wi nà n maa kenua, goo ku ra kenie, nēna na nēē, ⁸ na win kookoosu yē. Na yē ma win dam kun kpā. Ka mē, u nēn gari mēm nōwa, u ñ nēn yīsiru siki. Yen sōna na nūn gambo kenia ye goo kùn kpē u kenē. ⁹ Wee kon nūn Setam tōn be nomu sandia be ba tii sokumō Yuuba adama ba ñ sāa mē, domi weesa ba mō. Kon de bu na win wuswaa bu kpuna bu nūn beere wē. Be kpuro ba koo gia ma na nūn kī. ¹⁰ Yēn sō u temana u man mēm nōwa, yen sōna kon nūn bere wahalan saa sō ye ya sisi handunia kpuro sō yu ka tambun laakari mēeri be ba wāa handunia sō. ¹¹ Na sisi na ñ tēmō. Ye u mā, u ye nenua kem kem kpa goo u ku raa nūn win nasaran are mwaari. ¹² Wi u tabu di wiya kon ko gbere Gusunō nēn Yinnin sāa yerō, u ñ maa yariō. Kon nēn Yinnin yīsiru yore win wōlō ka maa win wuun yīsiru ge ga sāa Yerusalemu kpa, ge ga koo sarama win wollun di. Kon maa nēn yīsi kpaaru yore win wōlō.

¹³ Baawure wi u swaa mō u nōwō ye Hunde Dēero u Yesun yigbenu sōmō.

Gari yi ba Lodisegibu sōwa

¹⁴ Kirisi u maa nēē, a Lodisen Yesun yigberun garado yoruo a nēē, nē gemgii, nē wi na sāa seeda dio geo naanēgii, Gusunōn taka kooran nuuru, na nēē, ¹⁵ na win kookoosu yē. Na yē ma u ñ yem, u ñ maa sum. Na raa kīwa u n sum ñ kun mē u n yem. ¹⁶ Adama yēn sō u sāa wurō wurō, u ñ sum u ñ maa yem, kon nūn pura nēn nōn di. ¹⁷ U gerumō u mō, u sāa atasiri, u kua dukiagii, u ñ gāanun yāaru mō. Adama na nūn sōmō, wī, gōru garin barōwa, ka wōnwōndo, ka masaasi ka wōko ka tereruḡii. ¹⁸ Yen saabuwa na nūn bwisi kēmō, u de u wura dwe nēn mi ye dōō sōnwa, kpa u ka ko dukiagii. U maa kpaam yāa kpikinu dweo ni u koo ka win tereru bere kpa u kun maa sekuru mō. U kpaam maa nōnin tibu dweo u doke kpa u yam wa. ¹⁹ Be na kī kpuro beya na ra nōni doke kpa n bu seeyasia. Yen sō, u hania koowo kpa u gōru gosia. ²⁰ Wee, na yō dii kōnnōwō na taka mō. Baawure wi u nēn nōō nōmō ma u kenia, kon du win mi, kpa n ka nūn di kpa u maa ka man di. ²¹ Wi u tabu di, wiya kon de u ka man sina nēn sina gōnāō, nge mē na tabu di ma na sina ka nēn Baaba win sina gōnāō.

²² Wi u swaa mō u nōwō ye Hunde Dēero u Yesun yigbenu sōmō.

4

Sāa te ta wāa Gusunō wōlō

¹ Yen biru nē Yohanu na mēera na wa kōnnō gagu ga keniare Gusunō wōlō.

Ma na maa nōō ge nua ge ga sāa nge kākākāgi ge ga raa gbīa ga ka man gari kua. Ga kpaam nēē, n yōōma mi kpa u man sōōsi ye ya koo na amēn biru. ² Mii mii Hunde Dēero dera na kāsā. Wee, na sina kitaru

wa Gusunō wōlō, goo u sō te sōō. ³ Wi u sō mi, win wuswaa ballima nge ni nu nōni bwese bweseka mō ka ni nu nōni swāaru mō. Guru waa ya sina kita te sikerenē ya ballimō nge kpee te ta nōni wuru beku mō. ⁴ Ma sina kitanu yenda nne nu sina kita te kooro bure. Ma guro gurobu yenda nne ba sō kita nin wōlō ba yāa kpikinu doke ka furō wuragisu. ⁵ Yera saa sina kita ten min di guru maakinu yarimō ka wurenu ka guru gbāsukunu. Fitilakunu nōōba yiru ni nu sōre nu wāa sina kita ten wuswaa. Niya nu sāa Gusunōn hundeba nōōba yiru. ⁶ Sina kita ten wuswaa yeru gagun bwesera wāa mi, ge ga ka diki weene.

Sina kita ten suunu sōō ka ten gōn gōnka, hunde koniba nne ba wāa mi, ba nōni dabinu mō biru ka wuswaa. ⁷ Hunde koni gbiikaa ya sāa nge gbee suna, ma yiruse sāa nge naa buu. Itasen wuswaa sāa nge tōnugīa, ma nnease ya ka gunō bakeru weene te ta yōōwa. ⁸ Hunde koni nne yen baayere ya kasa nōōba tia tia mō, ma yi nōni mō yam kpuro tōōwō ka sōōwō. Ba ra n womu mō kpeetim sari sōō sōō ka wōkuru ba n mō, Dēero! Dēero! Dēero!

Meya Yinni Gusunō Dam kpurogii u sāa, wi u raa wāa, wi u wāa, wi u maa sisi.

⁹ Sanam mē hunde koni be, ba yiiko ka beere ka takaru womusu nūn kuamme wi u wāa ka baadommao, ma u sō sina kita ten wōlō, ¹⁰ sanam meya guro gurobu yenda nne ye, ba nūn kpunamme ba nūn sāmō. Ba maa ben furusō pwetirimō ba kasi mō sina kita ten wuswaa ba mō,

¹¹ Gusunō besen Yinni, wuna a dam ka yiiko mō,

wuna sa ko beere wē.
Domi wuna a gāanu kpuro taka kua.
Wunēn Kīrun saabuwa nu ka wāa nu wasi.
Ten saabuwa nu maa ka taka koorā.

5

Tire kureru

ka Yāa kine kpendu

¹ Wee na wa wi u sō sina kita ten wōlō u tire kureru garu nēni win nōm geuō. Ba tire te yoruawa biru ka wuswaa, ma ba tu yirenu nōōba yiru koosi. ² Ma na wōllun garado dangii goo wa u gbāra ka dam u nēē, wara yiiko mō u ka yīre ni kusia kpa u tire kure te wukia.

³ Adama goo sari wi u wāa wōlō ñ kun mē temō ñ kun mē tem sōōwō wi u kpīa u tire kure te wukia u mēera ten sōōwō. ⁴ Na swī gem gem yēn sō goo sari wi u yiiko mō u ka tire kure te wukia u ten sōō mēeri. ⁵ Yera guro guro ben turo man sōōwa u nēē, n ku swī. Wee, gbee sunō ge ga yara Yudan bweserun di, ge ga sāa nge kpīi kpaaru Dafidin yenuō,

ga tabu di, ga koo kpī gu yīrenu nɔɔba yiru ye kusia kpa gu tire te wukia.

⁶ Na mɛɛra ma na Yāa kinɛ kpɛm te, ta yō sina kitarun suunu sɔɔ, ma hunde koni nne ka guro guro be, ba tu sikerene. Yāa kinɛ kpɛm te, ta sāare ba ka tu yākuru koore, ta kɔba nɔɔba yiru mɔ ka maa nɔni nɔɔba yiru yi yi sāa Gusunɔn hundeba nɔɔba yiru, be u gɔra handunia kpuro sɔɔ. ⁷ Yāa kinɛ kpɛm te, ta da win mi wī u s5 sina kitarɔ, ma ta tire kure te mwa win nɔm geun di. ⁸ Ye ta kua mɛ, yera hunde koni nne ye ka guro gurobu yenda nne ye, ba kpuna Yāa kinɛ kpɛm ten wuswaɔ. Ben baawure u mɔrɔku mɔ ka wuran bweebu mi sɔɔ turare wāa ye ya sāa naane dokeobun kananu. ⁹ Ma ba wom kpɔɔ kua ba mɔ, wuna a yiiko mɔ a ka tire kure te mwa kpa a yīre ni kusia.

Domi ba raa ka nun yākuru kua.

Ma a Gusunɔn tɔmbu yakia ka wunen yem saa bweseru baatere ka barum baamere ka tɔmbu kpuro ka tem baameren min di. ¹⁰ A bu menna a kua ben sunɔ, a bu kua Gusunɔ bɛsɛn Yinnin yaku kowobu. Ba koo bandu di handunia kpuro sɔɔ.

¹¹ Na kpam mɛɛra ma na wɔllun gɔrado dabirun nɔɔ nua, ben geera tura nɔɔn nɔɔn suba nɔɔɔbu. Ba sina kita te ka maa hunde koni nne ye ka guro guro be sikerene. ¹² Ba nɔɔguru sua ba mɔ,

Yāa kinɛ kpɛm te ba raa ka yākuru kua, ta tura bu ka tu yiiko wɛ, ka dukia, ka yēru, ka dam, ka bɛɛɛ, ka girima, ka siarabu.

¹³ Ma na nua taka koora kpuro, ye ya wāa wɔllɔ ka temɔ, ka tem sɔɔwɔ, ka nim wɔku sɔɔ, ye ya wāa handunia sɔɔ kpuro gesi ya nɔɔguru sue ya mɔ,

wi u s5 sina kitarɔ ka Yāa kinɛ kpɛm te, beya ba siarabu ka bɛɛɛ ka yiiko ka sinandu mɔ

sere ka baadommaɔ.

¹⁴ Ma hunde koni nne ye, ye wura ya nɛɛ, ami. Ma guro guro be, ba kpuna ba sāaru kua.

6

Yīrenu

¹ Yera na wa Yāa kinɛ kpɛm te, ta yīrenu nɔɔba yiru yen teeru kusia, ma na nua hunde koni ben turo gbāra nge gura u goo sɔɔwa u nɛɛ, a yarima. ² Ye na mɛɛra, yera na dum kaa wa. Wi u ye sɔni u tendu neni, ma ba nūn sina furɔ dokea. U swaa wori nge tabu dio wi u dɔɔ u kpam tabu diima.

³ Yera Yāa kinɛ kpɛm te, ta yīreru yiruse kusia, ma na nua hunde koni ben yiruse u goo sɔɔwa u nɛɛ, a yarima. ⁴ Duma gaa kpam yara ya sāa dum swāa. Wi u ye sɔni ba nūn dam ká u ka tabu yēbi handunia sɔɔ kpa

tɔmbu bu ka goona. Ma ba nūn takobi baka gaa wɛ.

⁵ Yera Yāa kinɛ kpɛm te, ta yīreru itase kusia, ma na nua hunde koni ben itase u goo sɔɔwa u nɛɛ, a yarima. Na mɛɛra ma na dum wōka wa. Wi u ye sɔni u tongoro neni win nɔmaɔ. ⁶ Ma na nɔɔ gagu nua ga sāare ga wee hunde koni nne yen min di ga nɛɛ, alikama kilo tian geera sāa sɔɔ teerun sɔmburun gobi. Mɛya maa ɔɔsu kilo itan geera ne. Adama a ku gum ka tam sanku.

⁷ Yera Yāa kinɛ kpɛm te, ta yīreru nneɛɛ kusia. Ma na nua hunde koni ben nneɛɛ u goo sɔɔwa u nɛɛ, a yarima. ⁸ Na mɛɛra ma na wa dum bɛɔ wuruwa. Wi u ye sɔni, win yīsira Gɔɔ, ma gɔribun wāa yera nūn swīi. Beya ba yiiko wɛ bu ka handunian bɔnu nneɛɛ go ka takobi, ka gɔɔru, ka baranu, ka maa gbɛeku ye yi yi wāa tem mɛ sɔɔ.

⁹ Yen biru Yāa kinɛ kpɛm te, ta yīreru nɔɔbuse kusia. Ma na tɔmbun hundeba wa yaku yerun kɔkɔɔ be ba go Gusunɔn gari ka seeda ye ba din s5. ¹⁰ Tɔmbun hunde beya ba gbāra ba nɛɛ, Yinni dɛero, gemgii, sere saa yerá a mara a ka handunian tɔmbu siri kpa a bu sɛɛyasia yèn s5 ba sun go.

¹¹ Ba ben baawure yabe kpikuru sebusia, ma ba bu sɔɔwa bu wɛro fiiko gina sere ben sɔm kowosibu ka begibun geeru tu ka yibu be n tie bu go, nge mɛ ba maa be go.

¹² Na kpam mɛɛra sanam mɛ Yāa kinɛ kpɛm te, ta yīreru nɔɔba tiase kusia. Ma tem mu yīira ka dam, ma sɔɔ tira niki niki nge beku wōku sinumguru, ma suru swēra kom kom nge yem. ¹³ Kperi maa wɔrukumɔ tem nge mɛ gandun bii birenu ra dɛrure sanam mɛ woo damguu ga tu siramɔ. ¹⁴ Ma wɔlla kurura nge tireru ma guuru baatere ka tem bureru baatere nu sin yenu kɔsa. ¹⁵ Sanam mɛya handunian sinambu ka tem yērobu ka tabu sinambu ka atasiriba ka damgibu, tɔmbu kpuro gesi, yobu ka tii mɔwɔbu, ba tii berua kpee wɔrusɔ ka kpee baaba sɔɔ. ¹⁶ Ba guunu ka kpenu nɔɔguru mɔ ba mɔ, i sun sɛsikiɔ, i bere saa win wuswaan di wi u s5 sina kitarɔ ka sere Yāa kinɛ kpɛm ten mɔrun di. ¹⁷ Domi ben mɔrun tɔɔ bembere te, ta tunuma. Wara u koo kpī u yōra u tu ma.

7

Isirelin tɔmbu 144.000

¹ Yen biruwa na wɔllun gɔradoba nne wa ba yō handunian goonu nne sɔɔ ba handunian wosu nne neni, kpa woo gu ku ka ko tem sɔɔ, ka nimɔ, kpa gu ku dāru garu yīiri. ² Na maa wɔllun gɔrado goo wa u wee saa sɔɔ yari yerun di, u Gusunɔ Yinni wason yīreru neni. U gɔradoba nne ye nɔɔguru kua be Gusunɔ u dam ká bu ka tem ka nim wɔku kɔsa kua, ³ u nɛɛ, i ku handunia ka nim wɔku ka dānu kɔsa gaa kua sere su ka Gusunɔ bɛsɛn

Yinnin sām kowobu yīreru kua ben sirinō.
⁴Yera ba man ben geeru sōwa Isirelin bibun bwesenu kpuro sō bēn sirinō ba Gusunōn yīreru doke. Ba sāa tōnu nārōbun suba wunaa weeru ka nne (144.000).
⁵Yudan bweseru sō tōnu nārōbun suba wākura yiruwa (12.000) ba yīreru kua. Meya maa Rubenin bweseru sō tōnu nārōbun suba wākura yiru. Gadin bweseru sō tōnu nārōbun suba wākura yiru.
⁶Asēn bweseru sō, tōnu nārōbun suba wākura yiru. Nefitalin bweseru sō tōnu nārōbun suba wākura yiru. Manasen bweseru sō tōnu nārōbun suba wākura yiru.
⁷Simēn bweseru sō tōnu nārōbun suba wākura yiru. Lefin bweseru sō tōnu nārōbun suba wākura yiru. Isakarīn bweseru sō tōnu nārōbun suba wākura yiru.
⁸Sabulonin bweseru sō tōnu nārōbun suba wākura yiru. Yosefun bweseru sō tōnu nārōbun suba wākura yiru. Benyamēn bweseru sō tōnu nārōbun suba wākura yiru.

Tən wəru guna

⁹Yen biru na kpm mēera ma na tən dabi dabīnu wa be goo kun kpē u garī. Ba yara saa tem baamere ka bweseru baatere ka tambu kpuro ka barum baameren min di. Be kpuro ba yōra sina kitaru ka Yāa kinē kpendun wuswaa, ba yabe kpikinū sebua, ma ba bāa kakosu nēni nōmaa.
¹⁰Ba nōgīru kua ba nē, besen faaba ya weewa Gusunō besen Yinnin min di wi u sō sina kitarō, ka maa Yāa kinē kpem ten min di.
¹¹Ma wōllun gōradoba kpuro ba yōra ba sina kita te ka guro guro be ka hunde koni nne ye sikere. Yera ba kpuna sina kita ten wuswaa ba Gusunō sāmō.
¹²Ba nē, ami. Gusunō besen Yinniwa u siarabu ka girima ka yēru ka takaru ka bēere, ka dam, ka yiiko mō sere ka baadomma. Ami.

¹³Yera guro guro ben turo man bikia u nē, berā benī be ba yabe kpikinū sebua. Man diya ba na.

¹⁴Na wisa na nē, na ñ yē ni tənwero, wuna kaa n yē.

U man sōwa u nē, tən benī ba yarimawa bōnē bakan di. Ba ben yabenu tea ba bururasia ka Yāa kinē kpem ten yem.
¹⁵Yenin sōna ba yō Gusunōn sina kitarun wuswaa ba nūn sāmō wōkuru ka sō sō win sāa yera. Wi u sō sina kitarō u koo bu win wāaru wukiri.
¹⁶Ba ñ maa gōru wasi, ñ kun mē nim nōru. Sō kun maa bu soomo, meya maa yam susura kun bu wahala mō.
¹⁷Domi Yāa kinē kpem te ta wāa sina kitarun suunu sō, tera ta koo bu kpāra, tu ka da wāarun bwia. Gusunō u koo maa bu ben nōni yīresu kpuro woka.

8

Yīreru nōba yiruse

¹Sanam mē Yāa kinē kpem te, ta yīreru nōba yiruse kasia, ma yam mari Gusunō wōllō nge nōni kpakinu tenan saka.
²Yen biru na wōllun gōradoba nōba yiru wa be ba ra n yō Gusunōn wuswaa. Ba bu kōbi nōba yiru wē.

³Yen biru wōllun gōrado goo na u yōra yāku yerun bōku u wuran bwēebu nēni ge ga turare mō. Ba nūn turare wē ya kpā u ka ye naane dokeobun kananu mēna yāku yee wuragīrun wōllō te ta wāa Gusunōn sina kitarun wuswaa.
⁴Turare yen wiisu seewa wōllō Gusunōn wuswaa ka naane dokeobun kananu sannu saa gōrado win nōman di.
⁵Yera gōrado wi, u turaren bwēebu ge sua u gu dō yibia saa yāku yeru min di, ma u gu kōma tema. Sanam mē sōra guru gbāsukunu na ka wurenu ka guru maakinu ka maa tem yīribu.

Kōbi

⁶Yen biru wōllun gōradoba nōba yiru be ba kōbi nōba yiru ye nēni, ba sōru kua bu ka yi sō.

⁷Gōrado gbīikoo u win kōba so. Yera guru kpenu ka dō ka yem sannu n burina, ma ya nēra ka dam saa wōllun di. Ma tem bōnu itase ya dō mwaara ka dāan bōnu itase ka maa yaka bekusu kpuro.

⁸Ma gōrado yiruse u win kōba so. Ma gāa ni nu sāare nge guu bakaru te ta dō mwaamō, ba nu kasa kua nim wōku sō. Nim wōkun bōnu itase ya gōsira yem,
⁹ma hunde koniba kpuro be ba wāa nim wōku sōn bōnu itase ba gu, goo nimkusu kpuron bōnu itase ya maa kam kua.

¹⁰Yen biru, gōrado itase u win kōba so. Yera kperī baka gaa ye ya dō yabure nge wii bōndu, ya wōruma wōllun di daru kōkīn bōnu itase sō ka maa bwii sō.
¹¹Wee, kpera yen yīsira sosubu. Ma nim men bōnu itase sosia ma tən dabira gu ye ba nim mē nara yēn sō mu sosia.

¹²Yen biru gōrado nēse u win kōba so. Yera sōn bōnu itase ka surun bōnu itase ka kperin bōnu itase tīra, ma sō sōn bōnu itasen yam bururam kun maa wāa, meya maa wōkurun bōnu itasen yam bururam.

¹³Na kpm mēera ma na gunō bakerun swīi nua ta yōwa sere sere Gusunō wōllō ta gbāramō too too ta mō, waiyo, waiyo, amōna handuniagibun nōni swāara koo nēra sanam mē gōradoba ita be ba tie ba koo ben kōbi so.

9

¹Yen biru gōrado nōbuse u win kōba so. Ma na kpera wa ye ya raa wōruma temō saa wōllun di, ba ye wōru bōkō nōru sariruguun kōkōrō wē.
²Kpera ye, ya wōru ge wukia ma wiisu yara nge dō bokon wiisu, ma sō ka wom tīra wōru gen wii sin saabu.
³Ma twee yi yarima wii sin min di yi tēria temō, ma ba

yi dam kā nge nian bwāaru. ⁴ Ba yi wooda wē yi ku yakasu sanku, ñ kun mē gāa bekunu, ñ kun mē dāru garu ma n kun mō tōn be ba kun Gusunōn yīreru mō ben sirinō. ⁵ Twee yi, yi ñ wooda wa yi ka tōmbu go ma n kun mō yi bu nōni sō sere suru nōbu. Nōni swāa ten wuriribu sāawa nge nia yà n tōnu toban wuriribu. ⁶ Suru nōbu ye sō, tōmba koo gōo kasu adama ba ñ wasi. Ba koo gōo kīa adama u koo bu duka suuri.

⁷ Twee yi, yi sāawa nge dumi yi ba sōuru kua tabun sō. Yin winō gāanu wāa nge furō wuragisu, ma yin wuswē sāa nge tōmbugii. ⁸ Yin serum sāa nge tōn kurōbun seri, ma yin donnu sāa nge gbee sunōginu. ⁹ Yin toronu maa sāawa nge tarakpe sisuginu, ma yin kasan wurenu sāa nge kēke sisugii yi dum dabinu gawe tabu sō. ¹⁰ Yi sinu mō ka sōsōnu nge nia, sii ni sōora dam wāa yi ka tōmbu nōni sō suru nōbu. ¹¹ Yi sunō mō yin suunu sō wi u sāa wōru bōkō nōru sariruguu gen gōrado wirugii. Win yīsira ka Heberum Abadoni. Ka Gerekim maa wiya ba mō, Apolioni.

¹² Tē, ye gbee swāa gbiikira doona n tie gbee swāanu yiru ni nu sisi.

¹³ Yera gōrado nōba tiase u win kōba so. Ma na nōo gagu nua saa yāku yee wuragirun kaanu nnen di te ta wāa Gusunōn wuswāa.

¹⁴ Nōo ge, ga gōrado nōba tiase wi u kōba nēni sōwā ga nē, a gōradoba nne ye yōsuo be ba bōkua daa baka ten mi te ba mō Efarati.

¹⁵ Yera ba gōradoba nne ye yōsu be ba sōuru sāa wōo gen suru win tōo ten kōba yen sō ye Gusunō u yii bu ka handunian bōnu itasen tōmbu go.

¹⁶ Ba man tabu kowo be ba dumi sōnin geeru sōwā. Ba nē, ba sāawa yako goobu (200.000.000).

¹⁷ Mē na dumi ka yin maasōbu waasina nen kāsiru sōo wee. Ba tarakpenu doke ni nu sōri nge dōo, ma nu boogu sāa nge burā, ma nu maa sāa nge sōo bisu. Dumi yin winu sāa nge gbee sunōn wiru, ma yin nōon di dōo ka wiisu ka sōo bisu yarimō.

¹⁸ Handunian bōnu itasen tōmbu ba gu gāa sēsōginu ita yen saabu, dōo, ka wiisu, ka sōo bisu, ye ya yarimō dumi yin nōsun di.

¹⁹ Domi dumi yin dam wāawa yin nōsō ka maa yin sinō. Yin sinu sāawa nge wē, nu winu mō. Niya yi ra ka tōmbu nōni sō.

²⁰ Handunian tōmbu be ba tie, be ba kun gu ka gāa sēsōgii ni, ba ñ gōru gosie, bu ye ba ka nōma kuan sāaru deri, ka Setam bwāabu ka būu ni ba kua ka wura ka sii geesu ka sii gandū ka kpenu ka dāa, ni nu kun kpē nu gari nō, nu ñ maa kpē nu yam wa, nu sere sī. ²¹ Mēya maa tōn be, ba ñ ben tōn goberu deri ka ben dobo dobo, ka ben kōo mennābu tantanaru sōo, ka ben gbena.

10

Wollun gōrado

ka tire kure piibu

¹ Na maa kpam wollun gōrado damgii goo wa u saram wee wollun di. Guru wira nūn wukiri, guru waa win wiru tēke, win wuswāa ballimō nge sōo, ma win naasu sāare dōo yari. ² U tire kure piibu gagu nēni ga wukiare win nōmuu. U win nōm geun nōo sōndi nim wōkun wōllo, ma u maa nōm dwaruguu sōndi temō, ³ ma u kukura nge gbee sunōn swīi. Ye u kukura u kpa, yera guru kukiribu nōba yiru ya nōora. ⁴ Ye guru kukiri bi, bu nōora bu kpa, mii mii na sōuru kpa n ka gari yi yore. Adama na nōo gagu nua saa wollun di ga nē, ye guru kukiribu nōba yiru ye, ya gerua a ku ye yore. A gari yi nēnuō asiri sōo.

⁵ Yera gōrado wi na raa wa u yō tem sōo ka nimō, u win nōm geu yīiya wōllo, ⁶ ma u bōrua ka Gusunōn yīsiru wi u wāa sere ka baadommaa, wi u wōllu ka ten gāanu taka kua, ka tem ka mēn gāanu ka maa nim wōku ka gen gāanu. Gōrado wi, u gerua u nē, saa kun maa dēnyasiara. ⁷ Adama sanam mē gōrado nōba yiruse u koo win kōba so, sanam mēya Gusunō u koo win himba ye goo kun yē yibia nge mē u raa win sōmōbu sōwā.

⁸ Yen biruwa nōo ge na raa nua wollun di ga ka kpam man gari kua ga nē, a doo a tire kure piibu ge ga wukiare mi mwa gōrado win nōmun di wi u yō tem ka nim wōllo.

⁹ Na da gōrado win mi, na nūn kana u man tire kure piibu ge wē. Ma u man sōwā u nē, n gu mōo n tem n mwē. Ga koo sosia nen nukurō, adama nen nōwōo ga koo dorawa nge tim.

¹⁰ Na tire kure piibu ge mwa win nōmun di, ma na gu tema. Geema, nēn nōwōo ga dorawa nge tim, adama ye na gu mwē na kpa, ga sosiawa daka daka nen nukurō.

¹¹ Yera ba man sōwā ba nē, kon kpam Gusunōn gari gere tōn dabiru ka tem dabinun sō, ka bwese dabiru ka maa sinam dabinun sō.

11

Seeda diobu yiru

¹ Yen biru, ba man yīrutia gaa wē, ye ya sāa nge dēka ma ba man sōwā ba nē, n seewo n da n Gusunōn sāa yeru yīre ka yāku yeru, kpa n bu gari be ba sāaru mō mī. ² Adama n ku yen tōo yaara yīre, domi ba ye tōn tukobu kā be ba koo wuu dēerō taaku sere suru weeru ka yiru. ³ U koo de win seeda diobu yiru bu win gari gere ba n saakiba sebuu, sere sōo nōobu ka goobu ka wata (1.260).

⁴ Seeda diobu yiru ye, ba sāa olifin dānu yiru ye, ka dabunu yiru ni nu yō Gusunō tem kpuron Yinnin wuswāa. ⁵ Goo ù n kī u bu kōsa kua, dōwā ra yari ben nōsun di u ben yiberēba kpeerasia, nge mēya wi u kasu u bu kōsa kua, u koo ka gbi. ⁶ Ba dam mō bu ka wōllu kēne, gura yu ku ka ne saa ye ba Gusunōn gari gerumō. Ba maa dam

mō nim wōllō bu ka mu gōsia yem. Ba maa kparam dam mō bu ka handunia bara bwese bweseka kpē nge men nōō ba kī.

⁷ Sanam mē ba koo seeda di bu kpe, yera gbeeku yaa ye ya yara wōru nōru sariruguu gen min di ya koo ka bu tabu ko, yu bu kamia kpa yu bu go. ⁸ Ben gonu ko n kpī wuu bōkō gen swaa sōō, wuu mi ba ben Yinni dāa bunanaru kpare. Wuu gen yīsira ba weenasina ka Sodomu, ñ kun mē ka Egibiti. ⁹ Tōn dabinu saa handunian tōmbu kpuron min di ka bwesenu kpuron di ka barum baameren di ka sere tem kpuron di ba koo ben gonu mēeri sōō ita ka bōnu, ba ñ koo wura bu bu sike. ¹⁰ Handunian tōmbun nukura koo dōra, ba koo tōō bakaru ko kpa bu kēnu mōrisiana yēn sō Gusunōn sōmōbu yiru be ba raa handuniagibu tōya kua mi, ba gu. ¹¹ Sōō ita ka bōnu yen biru, Gusunō u kparam gōō ni wēsia wāaruḡiru wesia, ma nu seewa nu yōra. Berum bakam tōn be kpuro mwa be ba nu wa. ¹² Yera Gusunōn sōmōbu yiru ye, ba nōōḡiru nua wōllun di ba nēē, i yōōma gee. Ba yōōwa wōllō guru wiru sōō sanam mē ben yibereba ba bu mēera. ¹³ Mii mii ma tem yīira gem gem, ma wuu gen bōnu wōkuruse ya wōruma. Tōn be ba gu tem yīiru bi sōō, ben geera sāa tōnu nōōbun suba nōōba yiru (7.000). Tōn be ba tie, ma ba nanda gem gem, ma ba Wōrukoo bēēfē wē.

¹⁴ Tē, gbee swāa yirusera doona, wee itasera nōō kōruma.

Kōba nōōba yiruse

¹⁵ Yen biru wōllun ḡorado nōōba yiruse u win kaba so. Yera nōō damḡisu nōōra Gusunō wōllō su nēē, handunia yenin banda kua Gusunō besen Yinni ka win Kirisigiru. U ko n bandu dii sere ka baadommaō. ¹⁶ Sanam mēya ḡurō ḡurōbu yēnda nne ye, be ba sō ben sina kitanu wōllō Gusunōn wuswaaō, ba kpuna ba Gusunō sāmō ¹⁷ ba mō, Gusunō Yinni dam kpuroḡii, wunē wi a wāa tē,

a raa maa wāa,

sa nun siaramō

yēn sō a wunen dam bakam denda,
ma a wunen ban dibu torua.

¹⁸ Handuniagibu ba mōru besira.

Ma wunen mōru ya tunuma.

Saa ya tura bu ka ḡoribu siri.

Saa maa tura bu ka wunen sōmōbu are wē,

ka be ba nun naane doke

ka be ba wunen yīsiru nasie, baka ka buu.

Saa maa tura bu ka bu kam koosia

be ba handunia kam mō.

¹⁹ Yera ba sōa yee te ta wāa Gusunō wōllō kenia ma woodan kpakorora tera win sōa yee te sōō. Ma guru maakinu wāa mi, ka wurenu, ka ḡuru ḡbāsukunu ka tem yīirubu, ka maa guru kpee bakanu.

12

Kurō gōō ka yaa binti bintiru

¹ Yera yīre bakaru ḡara sōōsira Gusunō wōllō. Kurō gōō wāa mi, sōōwa sōa win yaberu ma u suru yōrari ma u furō kperi wōkura yiruguu doke. ² Kurō wi, u ḡura mō, marubun wahala ka nuku wuriribu dera u wuri mō.

³ Yera yīreru ḡara kparam sōōsira Gusunō wōllō. Yaa binti binti swāaru ḡaru ta wāa mi, ta winu nōōba yiru mō ka kōba wōkuru ma ta sina furōsu nōōba yiru doke. ⁴ Yaa ye, ya ka yen siru wōllun kperin bōnu itase wōka ya kō temō. Ma ya da ya yōra kurō win wuswaaō wi u kī u ma mi, yu ka wa yu win bii tem ñ n wōruma. ⁵ Yera kurō wi, u bii tōn durō mara wi u koo bwesenu kpuro kpara ka sii bokuru. Adama ba bii wi mwa ba ka nūn da Gusunōn mi, mi u sō win sina kitarō. ⁶ Kurō wi, u maa duka doona ḡbaburu ḡia mi Gusunō u nūn ayeru sōru kua bu ka nūn nōōri sōō nōōbu ka ḡoobu ka wata (1.260).

⁷ Yera tabu seewa wallu mi, Miseli Gusunōn ḡoradoban wirugii ka win ḡoradoba ba tabu kua ka yaa binti binti te. Yaa ye, ka yen bwāa be, ba tabu kua. ⁸ Adama ba bu tabu di, ba ñ wure yaa ye, ka yen bwāabu ba n wāa wōllu mi. ⁹ Ba yaa binti binti bembere te kasa kua temō. Yaa ye, ya sōōwa ḡasō ḡasōn waa ye ba mō Yibirisi, ñ kun mē Setam, ye ya handuniagibu kpuro nōni wōkua. Ba ye kasa kua temō ka yen ḡoradoba sannu.

¹⁰ Yen biru, ma na nōōḡiru ḡaru nua wōllō ta nēē, tē sōōra Gusunō besen Yinni u ka faaba na. Win dam ka win banda sōōsira, ka win Kirisin yiiko. Domi ba besegibun mem manō kasa kua wōllun di wi u ra n bu mem manimō bururu ka yoka Gusunōn wuswaaō. ¹¹ Besegii be, ba nūn tabu di ka Yāa kine kperem ten yem ka ben seedan ḡari. Ba ñ ben wāaru ḡarisi ḡāanu, ba tu ḡōō deria. ¹² Yen saabu, wōllu ka wōrukobu i nukuru doro. Adama tem ka nim wōkun gbee swāara ko n kpā! Domi Setam ya bēē sarema ka mōru baka yēn sō ya yē ma saa fiikowa n ye tie.

¹³ Ye yaa ye, ya wa ma ba ye kōwa temō, yera ya kurō wi nōni sōōbu wōri wi u bii tōn durō mara mi. ¹⁴ Adama ba kurō wi ḡunō bake bakaru kasa yiru wē u ka yō sere win ayerō ḡbaburō mi n tōma waa yen bōkun di, mi ba koo nūn nōōri saa ita ka bōnu. ¹⁵ Yera waa ye, ya yen nōō wukia ma ya nim sia nge dāa bakaru kurō win biruō kpa u ka nim diira. ¹⁶ Adama tem mu kurō wi faaba kua, mu men nōō baaya mu nim mē mwe mē mu yara yaa yen nōōn di. ¹⁷ Sanam mēya yaa ye, ya ka kurō wi mōru bara gem gem, ma ya da yu ka win bwese te ta tie tabu ko, be kpuro be ba Gusunōn wooda mem nōōwammē, be

ba Yesun seeda dimo. ¹⁸ Ma yaa ye, ya da ya yōra yani seeri sōo nim wōkun gooro.

13

Gbeeku yee yiru

¹ Yen biruwa na gbeeku yaa gaa wa ya yariō nim wōkun di. Ya kōbi wōkuru mō ka winu nōba yiru, ma sina fura ga wāa kōbi yin baayeren wōllo, ma yīsi kōsunu yorua yen wino. ² Gbeeku yaa ye na wa ya sāa nge musuku gbeeku, ma yen naasu sāa nge wōm gbārogisu, yen nōo ga maa sāa nge gbee sunoguu. Yaa binti binti te, ta ten tiin dam gbeeku yaa ye wē ka maa ten sina kitaru ka ten yiiko baka. ³ Gbeeku yaa yen wii teeru ta sāare ta mēra wa goo gookum, adama mēra ye, ya bekura. Handuniagibu kpuro ba ye mēra ka gidi, ma ba ye swīi. ⁴ Tōmbu kpuro ba yaa binti binti te sāwa yēn sō ta ten yiiko gbeeku yaa ye wē. Ba maa gbeeku yaa ye sāwa ba mō, wara sāa nge gbeeku yaa yeni. Wara koo kpī u ka ye tabu ko.

⁵ Ba dera gbeeku yaa ye, yu woo kana gari ka gari kam gere, ba maa ye yiiko kā yu ka yegiru ko suru weeru, ka yiru. ⁶ Yera ya yen nōo wukia ya Gusuno gari kam gerusim wōri ka maa win yīsiru, ka win wāa yeru, ka be ba wāa wōllo. ⁷ Ba ye swaa kā yu ka naane dokeobu tabu ko kpa yu bu tabu di. Ba maa ye yiiko wē bweseru baateren wōllo, ka tōmbu kpuro ka barum baamere ka tem baamere. ⁸ Bēn yīsinu ba n yorua bu sere handunia tore, wāarun tireru sōo te ta sāa Yāa kinē kpendugiru te ba ka yākuru kua, beya ba koo gbeeku yaa ye sā.

⁹ N n men na, baawure wi u swaa mō, u nōwō. ¹⁰ Wi ba koo pirisōm mwa, pirisōmwa ba koo nūn mwa. Wi ba koo go ka takobi, takobiwa ba koo ka nūn go. Saa ye sōo, n weene naane dokeobu ba n temane ben naane dokebu sōo.

¹¹ Yen biruwa, na kpam gbeeku yaa gaa wa ya yariō tem sōon di. Ya kōbi yiru mō nge yāa kinē kpendun kōbi, ma ya gari mō nge yaa binti bintiru. ¹² Yaa gbiikaa ya dera ya yen yiiko dendimo yen nōni biru. Ya tem ka mēn tambu tilasi kua bu ka yaa gbiikaa ye sā ye ba raa mēra kua goo gookum, ma ya bekura. ¹³ Yaa yiruse yeni ya maamaaki dabinu kua, sere ya dera dōo u sarama wōllun di temō tōmbun wuswaa. ¹⁴ Ya handunian tōmbu nōni wōkua ka maamaaki yēn yiiko ba ye wē yu ko yaa gbiikaa yen nōni biru. Ya handuniagibu sōomō bu yaa gbiikaa yen weenasia koowo ye ba raa ka takobi mēra kua, ma ya kun gu. ¹⁵ Yaa dāaka ye, ya yiiko wa yu ka yaa gbiikaan weenasia ye wēsia wāarugiru wē yu ka kpī yu gari ko nge tōnu, kpa yu be ba yina bu ye sā kpuro go. ¹⁶ Ma yaa ye, ya tōmbu kpuro tilasi kua, damgibu ka bwēebwēebu, gobigibu ka sāarobu, yobu

ka tii mōwōbu bu ka bu yīreru kua ben nōm geuō n kun mē ben sirino. ¹⁷ Goo sari wi u koo kpī u dwe n kun mē u dōra ma n kun mō ka gbeeku yaa yen yīreru te ta sāa yen yīsiru, n kun mē yen yīsirun damba.

¹⁸ Ye ya bwisi bikiamo wee. Baawure wi u bwisi mō u koo kpī u gbeeku yaa yen damban tubusianu gia. Domi damba ye, ya sāawa tōnu goon damba. Yeya nata ka wata ka nōba tia (666).

14

Be ba yakian womu

¹ Yen biruwa na mēra ma na Yāa kinē kpem te wa ta yō Sionin guuru wōllo. Tōnu nōrōbun suba wunaa weeru ka nne (144.000) ba ka nūn wāa mi, be ba win yīsiru ka win Baaban yīsiru yorua ben sirino. ² Ma na nōo gagu nua wōllun di nge surun bakarun wurenu, nge guru gbāra bakabu. Nōo ge na nua ga sāawa nge ni mōrōku sowoba soomōn swīi. ³ Ba yō sina kitarun wuswaa, mi hunde koniba nne ye ka guro guro be, ba wāa. Ba womu kpōo mō ge goo kun kpē u gia ma n kun mō tōnu nōrōbun suba wunaa weeru ka nne be ba yakia handunian di.

⁴ Tōn be, ba sāa be ba tii nenua dēeraru sōo, ba n kuro damaru kooore. Ba Yāa kinē kpem te swīiwa baama kpuro mi ta dōo. Ba bu yakiaawa saa tōmbun suunu sōon di ba n ka sāa nge yāku gbiikii te ba Gusuno ka Yāa kinē kpem te kua. ⁵ Goo kun weesu nōore ben nōon di, ba sāawa taare sarirugibu.

Wōllun goradoba ita

⁶ Yera na kpam wōllun gorado goo wa u yōwā sere sere Gusuno wōllo, wi u koo Labaari gea ye ya ku ra kpe kpāra handuniagibun mi, tem baamere ka bweseru baatere ka barum baamere ka tōmbu kpuron mi. ⁷ U nōogiru sua u nēē, i Gusuno nasio kpa i nūn bēere wē, domi saa ya tura u ka tōmbu kpuro siri. I nūn sāawō wi u wōllu ka tem taka kua ka nim wōku ka bwii.

⁸ Wōllun gorado yiruse u gbiikoo swīi u nēē, Babiloni, wuu bokō ge, ga wōruma, ga wōruma, ge, ge ga tōmbu kpuro tilasi kua ba ka gen daa bēreteke bakan tam nōra.

⁹ Gorado itase u gbiikobu yiru ye swīi, ma u nōogiru sua u nēē, baawure wi u gbeeku yaa ye sāamō ka yen weenasia, ma u yen yīsiru mō win siriro n kun mē win nōmuo, ¹⁰ wiya u koo maa Gusuno mōrun tam nō mē u koo wisi ka men dam win marun nōra sōo. Baawure wi u mō nge mē, u koo tōya wa dōo ka sōo bisu sōo, gorado dēerobu ka Yāa kinē kpem ten wuswaa. ¹¹ Dōo wi u nūn tōya mō win wiisu su ko su n seemōwa wōllo ka baadommaa. Ba n ko ba n maa wērabu mō bururu ka yoka, be ba gbeeku yaa ye sāawa ka yen weenasia, ka be ba yen yīsirun yīreru mō.

¹² Gari yi sɔɔ, n weene naane dokeobu bu temana, be ba Gusunɔn wooda mem nɔɔwa ma ba Yesu naane kua.

¹³ Yen biru na kɔam nɔɔ gagu nua wɔllun di ga nee, n yeni yoru, doo nɔɔrugiba be ba gbimɔ saa tɛn di Yinnin naane dokebu sɔɔ. Gusunɔn Hunde gerumɔ u mɔ, meya ni, ba koo wɛra, domi ben sɔm geerun are koo bu swii.

Handunian gɛebu

¹⁴ Yen biru na meera ma na guru wii kpikuru wa, goo sɔ mi nge tɔnun bii. Yɛro sina furɔ wuraguu doke win wirɔ, ma u kɔmbɔ neni ge ga nɔɔ do. ¹⁵ Wɔllun gɔrado goo u yara sɔa yerun di, ma u wi u sɔ guru wiru wɔllɔ nɔɔgiru sua u nee, a wunen kɔmbɔ suo a gɛ, domi gɛɛbun sanam mu tura, handunia ya ye bu ka gɛ. ¹⁶ Yera wi u sɔ guru wiru wɔllɔ u win kɔmbɔ doke handunia sɔɔ, ma u ye gɔ.

¹⁷ Gɔrado goo kɔam yara sɔa yerun di te ta wɔa wɔllɔ, win tii maa kɔmbɔ neni ge ga nɔɔ do.

¹⁸ Gɔrado goo maa yarima saa yaku yerun di, wi u dam mɔ dɔɔn wɔllɔ. U gbɔra tɔa tɔa u wi u kɔmbɔ nɔɔ durorɔ neni sɔɔwa u nee, a wunen kɔmbɔ doke kɔa handunian dɔa bii ni ba mɔ resem sari, domi nu ye. ¹⁹ Gɔrado wi, u win kɔmbɔ doke ma u dɔa binu sɔra. Ma u nu wisi Gusunɔn mɔru bakani dɔa bii gama yerɔ. ²⁰ Ba resem dɔa bii ni gama nin gama yerɔ wun biruɔ. Ma dɔa bii gama yee ten min di yem mu koka mu teria sere kilo gooba wunɔbu (300), ma men dukum maa tura sere dumin toro gendɛɔ.

15

Wɔllun gɔradoba

ka gbee swɔa dɔakinu

¹ Yen biru, na kɔam yireru garu wa Gusunɔ wɔllɔ, ta kpɔ ma ta berum mɔ. Ye na wa wee. Wɔllun gɔradoba nɔɔba yiru ba gbee swɔanu nɔɔba yiru neni. Niya nu sɔa gbee swɔa dɔakinu, domi ni sɔra Gusunɔn mɔru ya koo ka kpe.

² Yera na gɔanu wa ni nu sɔare yeru dikiguu ge ga burinɛ ka dɔɔ. Na maa tɔn be wa be ba gbeku yaa ye ka yen weenasia, ka yen yisirun damba tabu di. Tɔn be, ba yɔ yeru gen wɔllɔ ba mɔrɔkunu neni ni Gusunɔ u bu wɛ. ³ Ba Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowon womu mɔ ka maa Yɔa kinɛ kpɛnduguu ba mɔ, “Yinni Gusunɔ dam kpurogii, wunen sɔma kpɔ, ya maa sɔa maamaaki. Wuna a tem kpuron sina boko. Wunen swɛɛ yi sɔa gem, yi dende.

⁴ Yinni, wara kun wunen berum mɔ. Wara koo yina u wunen yisiru beere wɛ. Domi wune turowa a sɔa deero.

Tem baameren tɔmba koo na wunen mi, bu nun sɔa.

Domi baawure u wunen sɔm geenu wa.”

⁵ Yen biru na meera na wa ba sɔa yeru kenia Gusunɔ wɔllɔ mi win kuu bekurugira wɔa. ⁶ Wɔllun gɔradoba nɔɔba yiru be ba gbee swɔanu nɔɔba yiru neni mi, ba yara sɔa yee ten min di. Ba yɔa kpikinu sebua ni nu deere wasa wasa ma ba kpaki wuragii sɛke ben gɔasa. ⁷ Yera hunde koniba nne ben turo u gɔrado nɔɔba yiru ye yoruku wuraguin nɔɔba yiru wɛ ni nu Gusunɔn mɔru yiba. Gusunɔ u sɔawa Yinni wi u wɔa sere ka baadommaɔ. ⁸ Ma sɔa yee te, ta wisi yiba Gusunɔn yiiko ka win dam sɔ. Goo kun maa kpɛ u du mi sere wɔllun gɔradoba nɔɔba yirun gbee swɔanu nɔɔba yiru ye, yu ka wiru goora.

16

Gusunɔn mɔrun yorukunu

¹ Yera na nɔɔgiru garu nua saa sɔa yee ten min di ta wɔllun gɔrado be sɔɔwa ta nee, bu doo bu Gusunɔn mɔrun yorukunu nɔɔba yiru wisi handunia sɔɔ.

² Gɔrado gbii koo u da ma u win yoruku wisi temɔ. Yera bwisi tobi bu wisi nge fɔrɔnu be ba gbeku yaa yen yireru mɔ ba yen weenasia sɔamɔ.

³ Sanam meya gɔrado yiruse u win yoruku wisi nim wɔku sɔɔ. Nim me, mu gosia nge tɔn gorun yem, ma hunde koni baayere ya gu nim me sɔɔ.

⁴ Yera gɔrado itase u win yoruku wisi daa bakanu ka bwii sɔɔ, ma nim mu gosia yem. ⁵ Ma na gɔrado winin nɔɔ nua wi u dam mɔ nim wɔllɔ, u nee, Deero, wune wi a wɔa, a raa ma wɔa, wuna a sɔa gemgii a ka siri mesum. ⁶ Domi ba naane dokeobu ka Gusunɔn sɔmɔbun yem yari, ma a bu yem wɛ bu nɔ. Meya ba ka weene. ⁷ Yen biru na nɔɔ gagu nua saa yaku yeru min di ga nee, geema Gusunɔ Yinni dam kpurogii, wunen siribu sɔa gem bu maa dende.

⁸ Yera gɔrado nneɛe u win yoruku wisi sɔɔ wɔllɔ, ma sɔɔ u dam wa u ka tɔmbu dɔɔ kpakiri. ⁹ Ma tɔmba dɔɔ kpakirira yam susu bakarun sɔ. Ma ba Gusunɔn yisiru gari kam gerusi wi u yiiko mɔ gbee swɔa nin wɔllɔ. Adama ba yina bu gɔru gosia bu nɔn beere wɛ.

¹⁰ Yera gɔrado nɔɔbuse u win yoruku wisi gbeku yaa yen sina kitaru wɔllɔ. Ma n kua yam wɔkuru ketem yen bandun tem sɔɔ. Ma tɔmbu ba ben yari temmɔ wuriribun sɔ. ¹¹ Ma ba Wɔrukoo gari kam gerusi ben wuriribu ka bwisinun sɔ. Adama ba yina bu ben kom kɔsum deri.

¹² Yera gɔrado nɔɔba tiase u win yoruku wisi daa bakaru sɔɔ te ba mɔ Efarati, ma ta gbera mam mam tu ka sɔɔ yari yerun sinambu swaa kɛ bu tɔbura. ¹³ Ma na werɛkunu ita wa ni nu tii gosia nge surenu, nu yarimɔ yaa binti binti ten nɔɔn di

ka gbeeku yaa yen nɔɔn di ka maa sɔmɔ weesugiin nɔɔn di. ¹⁴ Wɛrɛku ni, nu sɔawa Setam bwāabu, be ba maamaaki mɔ, ma ba dɔɔ handunia kpuron sinambun mi bu ka bu menna bu tabu ko Gusunɔ Yinni dam kpurogiin siribun tɔru sɔɔ.

¹⁵ Ma Yesun nɔɔ ga nɔɔra u nɛɛ, wee, na sisi nge gbɛnɔ. Doo nɔɔrugiiwa wi u swaa mɛɛra ma u win yānu kpɛrenu sɔa u ku ka swaa wɛri tereru kpa u sekuru wa batuma sɔɔ.

¹⁶ Yera wɛrɛku ni, nu sinambu kpuro menna gam gum mi ba ra soku ka Heberum Aamagedom.

¹⁷ Yen biru, gɔrado nɔɔba yiruse u win yoroku wisi wom dirum sɔɔ. Ma nɔɔguru gara nɔɔra sina kitarun di sɔa yerɔ ta nɛɛ, gari kpa. ¹⁸ Yera guru maakinu seewa ka wurenu ka guru gbāsukubu ka tem yīiru bakabu. Tem yīiru bin kpāara banda. Bin bweseru ta ñ koore saa min di ba tɔnu taka kua. ¹⁹ Wuu bɔkɔ ge, ga kurana wasi ita, ma tɔn tukobun wusu su wɛruka. Gusunɔ u Babiloni, wuu bɔkɔ ge yaaya ma u gu win mɔru bakan nɔran tam wɛ gu nɔ. ²⁰ Tem burenu kpuro nu doona, guunu kun maa waarɔ. ²¹ Yera guru kpee bakanu, nin teera kilo weeru tura, nu tambu wɔriki wollun di. Ma ba Gusunɔ gari kam gerusi guru kpee nin nɔni swāarun sɔ domi nɔni swāa te, ta banda.

17

Kurɔ tanɔ kpoko

¹ Yera gɔradoba nɔɔba yiru be ba yorukunu nɔɔba yiru ye neni, ben turo u na u man sɔɔwa u nɛɛ, n na u koo man sɔɔsi nge mɛ ba koo ka kurɔ tanɔ kpoko wi siri bu seeyasia wi u sɔ nim bakam wallɔ. ² Handunian sinamba ka kurɔ tanɔ kpoko wi daa bereteke kua, ma kurɔ tanɔ win daa bereteke tam mu handunian tambu laakari bira.

³ Sanam meya gɔrado wi, u nen bwɛra sua kasi kāsikum u ka da gɔburɔ. Miya na kurɔ goo wa u sɔ gbeeku yaa swāa gaan wallɔ. Yen baama ba yisi kɔsunu yorua ma ya winu nɔɔba yiru mɔ ka kɔbi wɔkuru. ⁴ Kurɔ wi, u yānu sebua ni nu korɔnnɔ ka swāa tobe sɔa, ma u bururu kua ka wura ka goo kpee gobi bekeginu ka goo kpkikin. U wuran nɔra neni win nɔmɔa yɛ sɔɔ gāa kɔsunu ka win kurɔ tanɔ disi yiba. ⁵ Win siriro yīsiru gara yorua tɛn tubusianu sɔa asiri. Yisi te wee, Babiloni baka, handunian kurɔ tanɔbu ka daa bereteke kpuron mero. ⁶ Ma na wa tɔn be ba Yesu naane doken yem ka maa be ba win seeda din yem mu kurɔ wi bāarumɔ.

Ye na nūn wa, na biti soora gem gem. ⁷ Yera gɔrado wi, u man sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna na biti soore. U koo man kurɔ win asiri tubusia ka maa gbeeku yaa ye u sɔni, ye ya winu nɔɔba yiru ka kɔbi wɔkuru mɔ.

⁸ Gbeeku yaa ye na wa mi, ya raa wasi adama ya ñ maa wāa. Ñ n sɔsi ya koo yari wɔru bɔkɔ nɔru sariruguun di yu da kam koo yerɔ. Handunian tambu, bɛn yīsa kun wāa wāarun tireru sɔɔ bu sere handunia tore, ba koo biti soora bɔ n gbeeku yaa ye wa ya kɔam kurama. Domi ya raa wasi adama ya ñ maa wāa.

⁹ Ye ya bwisi bikiamɔ wee. Winu nɔɔba yiru ye, ya sɔawa guunu nɔɔba yiru nin wallɔ kurɔ wi, u sɔ. Ya maa kɔam sɔa sinambu nɔɔba yiru. ¹⁰ Be nɔɔbu ba wɔruma kɔ, turo u gina wāa, wi u tie u ñ tunumam kpa. Sanam mɛ u koo maa na, u ñ koo tɛ. ¹¹ Ma gbeeku yaa ye ya raa wasi ma ya kun maa wāa, yen tiiwa ya sɔa sunɔ nɔɔba itase, u yarawa nɔɔba yiru yen min di ma u dɔɔ kam koo yerɔ.

¹² Kɔbi wɔku te na maa wa mi, ta sɔawa sinambu wɔkuru be ba kun gina bandu dim kpa, adama ba koo yiiko wa bu bandu di kɔbi tia ka gbeeku yaa ye sannu. ¹³ Be woku te kpuro, himba tia ba mɔ, ba koo ben dam ka ben yiiko gbeeku yaa ye wɛ. ¹⁴ Ba koo ka Yāa kinɛ kɔpendu tabu ko, adama Yāa kinɛ kɔpɛm te, ta koo bu tabu di yɛn sɔ ta sɔa yinnibun Yinni ka sina boko. Ma be Gusunɔ u soka u gɔsa, be ba sɔa bɔrɔkiniba, be ka Yāa kinɛ kɔpɛm te sannu ba koo maa sinam be tabu di.

¹⁵ Gɔrado wi, u maa man sɔɔwa u nɛɛ, nim mɛ na wa mi, mɛn wallɔ kurɔ tanɔ wi, u sɔ, mu sɔawa tambu ka tɔn waru guni ka tem dabinun tambu ka bwese dabinu. ¹⁶ Kɔbi wɔku te na maa wa mi ka gbeeku yaa ye, ye kpurowa ya koo kurɔ tanɔ wi tusi. Ba koo ye u mɔ kpuro sua kpa bu ñɛn deri tereru. Ba koo win yaa tem kpa bu ye ya tie dɔɔ meni muku muku. ¹⁷ Domi Gusunɔ u dera ba win gɔru kīru kua. U dera ba nɔɔ tia kua ba ben sinandun yiiko gbeeku yaa ye wɛ, sere win gari yi ka koorɔ.

¹⁸ Kurɔ wi na wa mi, u maa sɔawa wuu bɔkɔ ge ga tem kpuron sinambu taare.

18

Babiloni wɔruma

¹ Yenin biru na kɔam wollun gɔrado goo wa u saram wee wollun di. U yiiko baka mɔ, win buram, u ballimɔwa pari pari handunia kpuro sɔɔ. ² U nɔɔguru sua u nɛɛ, ya wɔruma, Babiloni baka ye, ya wɔruma. Ya tɛ kua Setam bwāabun wāa yeru ka wɛrɛku kɔsu baageren kuku yeru ka gunɔ bɔrɔnugisu ka si su gabun wāa yeru. ³ Domi tem kpuron tambu ba yen daa bereteke tam nara. Handunian sinambu ba ka ye kurɔ tanɔ kookoosu kua, ma handunian tenkuba ba kua gobigibu yen daa bereteke kpāarun sɔ.

⁴ Yera na kɔam nɔɔ gagu nua wollun di ga nɛɛ, i yarima nen tambu, i yarima yen min di kpa i ku ka ye yen durum bɔnu ko kpa i

ku ra tii kp̄e yen gbee swāanu s̄o. ⁵ Domi yen durum ya w̄llu girari, ma Gusun̄o u yen kom k̄sum yaaya. ⁶ I ye k̄sieyo nge m̄e ya b̄e kua. I ye k̄sieyo nge m̄e ya b̄e kuan n̄n yiru. I yen n̄ra yibio ka tam m̄e mu b̄oɔ n̄n yiru n kere nge m̄e ya b̄e s̄oka. ⁷ I ye t̄ya ka nuku sankiranu k̄sio, nge m̄e ya yen yiiko ka dukian doo n̄aru di. Domi ya yen tii s̄ōwa ya n̄e, wee, ya s̄ n̄e sina boko, ya ñ s̄a ḡmini. M̄ya ya ñ maa nuku sankiranu wasi pai. ⁸ Yen s̄, yen gbee swāara koo ye deema s̄o teerun s̄o, baranu ka nuku sankiranu ka maa ḡōru, kpa yu d̄o mwaara muku muku. Domi Yinni Gusun̄o wi u ye siri u s̄a damgii.

⁹ Handunian sinambu kpuro be ba ka ye kur̄o tan̄ru ka daa bereteke kua ba koo sw̄i, ba koo weewenu ko yen s̄, sanam m̄e ya yen d̄o mwaarabun wiisu m̄era. ¹⁰ Ba ko ba n ȳ n desire ȳn s̄ ba yen n̄ni swāarun berum m̄o, kpa bu n̄e, Babiloni wuu b̄ko damguu, a kam kua, a kam kua. K̄bi tia s̄ara siribu nun di.

¹¹ Handunian tenkuba ba koo ye sw̄isi ka nuku sankiranu ȳn s̄ goo kun maa ben kianu dwem̄o ¹² ni nu s̄a wura ka sii geesu ka kpee gobi bekeginu ka goo kpikinu ka beka ye ba kua ka w̄e damgii, ka ni ba kua ka k̄r̄n̄n̄o ka beku mari marinu ka maa beku wun̄nginu. Goo kun maa d̄a gobigia dwem̄o ka yabu bwese bweseka ye ba kua ka suunu donnu ka d̄a ȳsinuginu ka sii gandu ka sisu ka kpee kpikinu, ¹³ ka maa d̄arun kokosun buuru te ba m̄o kaneli, ka kpee ȳanu ka turare ka gum m̄e ba m̄o miru, ka gum swām ka tam ka gum ka som ka alikama ka n̄e ka ȳanu ka dum̄i ka yin kekeba ka maa tambun tii. ¹⁴ Ma tenku be, ba ye s̄ōwa ba n̄e, ḡa geenu kpuro ni a ra raa k̄a nu n s̄a wun̄nginu nu nun doonari, wunen dukia ka ḡa buranu kpuro nu nun n̄ma yande, tanu kun maa ni wasi pai. ¹⁵ Ḡaanu kpuron tenkuba be ba yen s̄ kua dukiagibu, ba koo ȳra n tonde, ba n sum̄o ba n weewenu m̄o yen n̄ni swāarun berum s̄ ¹⁶ ba n m̄o, wee, wuu b̄ko ge, ga kam kua ge ga raa tii buraru b̄ra ka ȳa ni ba kua ka w̄e damgii ka ni ba kua ka k̄r̄n̄n̄o ka beku wun̄nginu ka sere maa wuraba ka kpee gobi bekeginu ka goo kpikinu. ¹⁷ Ma k̄bi tia s̄o gen dukia kpuro ya kam kua.

Goo nimkusuu kpuron wirugibu ka be ba dua s̄o ka goo nimkusun som kowobu ka be kpuro gesi be ba dim waam̄o nim w̄ku s̄o, ba ȳra ba desire ¹⁸ ba n̄ngiru sua ye ba wuu gen d̄o mwaarabun wiisu wa ba n̄e, wuu gagu maa sari nge wuu b̄ko geni. ¹⁹ Ba tii yanim wisim̄o win̄o ba sum̄o ka nuku sankiranu ba n̄ngiru m̄o ba m̄o, wuu b̄ko ge, ga kam kuawa. Gen dukiawa be ba goo nimkusuu m̄o ba ka kua gobigibu. Ma k̄bi tia s̄o ye kpuro ya kua bansu.

²⁰ W̄llu, a ḡru doru wuu gen s̄. B̄e maa naane dokeobu ka garobu ka Gusun̄o sam̄bu, i ḡru doru ȳn s̄ Gusun̄o u gu siri ye ga b̄e kuan s̄.

²¹ Yera w̄llun garado damgii goo kperu sua ta ka n̄e bakaru n̄e ma u tu sure nim w̄ku s̄o u n̄e, nge m̄ya ba Babiloni wuu b̄ko ge sura tem̄o ka dam, ga ñ maa waar̄o pai. ²² Ba ñ koo maa m̄ar̄kunun sw̄i n̄o wunen mi ka wom kowobu ka gaasiranu ka k̄bi. Ba ñ koo maa sam bwese bwesekan kowobu wa, ba ñ koo maa n̄e te ba namm̄an damu n̄o. ²³ Ba ñ maa fitilan yam bururam wasi mi, ba ñ maa kur̄o kpāa dur̄obu ka kur̄o kpāobun n̄o n̄om̄o. Wunen tenkubara ba raa dam bo handunia gira s̄o, ma a ka wunen dobo dobo tem kpurogibu n̄ni w̄kua.

²⁴ Ba maa Gusun̄an sam̄bun yem ka naane dokeobugum wa wunen s̄o ka be kpuron yem gesi be ba go handunia kpuro s̄o.

19

¹ Yen biru na n̄o nua nge t̄n w̄run wurenu w̄llo ga n̄e, su Gusun̄o besen Yinni siara. U s̄awa faaba kowo, u yiiko ka dam m̄o. ² Win siribu s̄a gem bu maa dende. Domi u kur̄o tan̄o kpoko wi siri wi u handunia kpuro sanku ka win daa bereteke ma u n̄n s̄eyasia ȳn s̄ u win sam kowobu go. ³ Ma ba kpām n̄ngiru sua ba n̄e, su Gusun̄o siara, wuu b̄ko gen d̄o wiisu ko n ȳom̄owa sere ka baadom̄mao. ⁴ Yera guro gurobu yenda n̄e ye ka hunde koni n̄e ye, ba kpuna Gusun̄on wuswaa mi u s̄ win sina kitaro, ba n̄n s̄awa ba n̄e, ami, su Gusun̄o siara.

Ȳa kine kpendun

kur̄o kpāa t̄o bakaru

⁵ Sanam m̄ya n̄o gaga maa n̄ora saa sina kitaru gian di ga n̄e, i Gusun̄o besen Yinni siara b̄e win sam kowobu kpuro, b̄e be i n̄n nasie, baka ka buu. ⁶ Yera na n̄o nua nge t̄n w̄run wurenu, ga s̄a nge surun bakaru ñ kun m̄e guru gb̄asuku bakanu, ga n̄e, su Gusun̄o besen Yinni dam kpurogii siara domi u bandu di. ⁷ I de su ȳeri kpa besen nuki yi dora. I de su n̄n b̄ere w̄e domi Ȳa kine kpendun kur̄o kpāara tunuma, kur̄on tii maa s̄aru kpa. ⁸ Ba dera u ȳa kpiki b̄ereginu seba ni nu d̄ere wasa wasa. Ȳa b̄ereginu ni, nu s̄awa naane dokeobun kookoo geesu.

⁹ Yera garado wi, u man s̄ōwa u n̄e, a yeni yoruo, doo n̄rugiba be ba dim soka Ȳa kine kpendun kur̄o kpāa yera.

U maa man s̄ōwa u n̄e, gari yi, Gusun̄on gari geen tii tiwa.

¹⁰ Yera na yiira win naaso n ka n̄n s̄a, adama u n̄e, n ku ko me, u s̄awa nen sam kowosi ka maa nen berusebu kpurogii be ba Yesun gem seeda di, n Gusun̄o s̄awa.

Domi seeda ye ba Yesu diiya, yeya ya sāa Gusunən sɔmɔbun garin nuuru.

Maasɔ dum kaagii

¹¹ Na maa wa Gusunɔ wɔlla wukiara ma dum kaa gaa kurama. Wi u ye sɔni win yīsira Gemgii ka Bɔrəkini. Gem sɔora u ra siri, mɛya u ra maa ka tabu ko. ¹² Win nɔni s̄awa nge d̄ɔo yara, ma u sina furɔ dabinu doke win wirɔ. Ba yīsiru garu yorua win sirirɔ te goo kun yē ma n kun mɔ wi turo. ¹³ U yaberɔ sebua te ba wasa yem sɔɔ. Win yīsira Gusunən gari. ¹⁴ Wɔllun tabu kowobu ba n̄n sw̄i ba dum kaaba sɔni, ma ba yabe kpiki b̄eeregini sebua ni nu d̄ere wasa wasa. ¹⁵ Win n̄ɔn di takobi n̄ɔo doragia yara ye u koo ka tem dabinun tɔmbu tabu di. U koo bu kpara ka sii bokuru kpa u d̄aa binun nim gama m̄e mu s̄aa Gusunɔ Yinni dam kpurogiin m̄aru baka. ¹⁶ Win yaberɔ ka win taarɔ ȳisi teniwa ta yorua, sina boko ka yinnibun Yinni.

¹⁷ Na maa wɔllun gɔrado goo wa u ȳs̄ s̄ɔo sɔɔ. Ma u gunɔsu kpuro n̄ɔogiru sue si su ȳɔowa sere sere wɔllɔ u n̄e, i m̄ennama Gusunən dim soku yerɔ. ¹⁸ I na kpa i sinambu ka tabu sinambun yaa di ka tabu kowo damgibugia, ka dumi ka yin maasɔbugia ka sere tɔmbu kpuron yaa, yobu ka tii m̄awɔbu, baka ka buu.

¹⁹ Yera na gbeeku yaa ye wa ka handunian sinambu ka ben tabu kowobu. Be kpuro ba m̄enna bu ka wi u duma sɔni mi tabu ko ka win tabu kowobu. ²⁰ Ba gbeeku yaa ye m̄wa ka s̄omɔ weesugii wi sannu, wi u raa s̄om maamaakiginu kua gbeeku yaa yen n̄oni biru. Win s̄om maamaakiginun s̄na u bu n̄oni w̄okua be ba raa gbeeku yaa yen ȳireru m̄a, ma ba yen weenasia s̄awa. Ba gbeeku yaa ye ka s̄omɔ weesugii wi kp̄ɛ wasi wasiru d̄ɔo bweru sɔɔ, wi u m̄waaramɔ ka s̄ɔo bisu. ²¹ Ba ben tabu kowobu go ka takobi ye ya yara saa maasɔ win n̄ɔn di. Ma gunɔsu kpuro su ben yaa di su deba.

20

W̄ɔo n̄arɔbu

¹ Yen biru na kparam wɔllun gɔrado goo wa u saram wee wɔllun di, u w̄oru b̄akɔ n̄oru sariruguu gen k̄ok̄ɔrɔ n̄eni ka ȳoni b̄eke. ² U yaa binti binti te s̄ere ye ya s̄aa gasɔn waa ye ba m̄ɔ Yibirisi ka Setam, ma u ye b̄akua ka ȳoni yi, sere w̄ɔo n̄arɔbu (1.000). ³ Ma gɔrado wi, u ye b̄arie w̄oru b̄akɔ ge sɔɔ, u b̄erisi ma u ȳireru doke kpa yu ku maa ka bwesenu kpuro n̄oni w̄ake sere w̄ɔo n̄arɔbu yu ka kpe. Yen biruwa ba koo ye kenia bu ye kusia saa fikoo.

⁴ Na maa sina kitanu wa. Be ba s̄ɔ n̄in wɔllɔ ba bu ȳollaa kua bu ka siribu ko. Na maa t̄ambun hundeba wa be ba wiru bura Gusunən gari ka Yesun seedan s̄ɔ, ka be ba n̄

gbeeku yaa ye s̄awa n̄ kun m̄e yen weenasia, ba n̄ maa wure ba n yen ȳireru ma ben sirinɔ n̄ kun m̄e ben n̄omaa. Ba seewa ḡarin di ma ba bandu di ka Kirisi sannu w̄ɔo n̄arɔbu. ⁵ Yeniwa ya s̄aa ḡaribun see gb̄iikibu. N deema, ḡari be ba tie ba n̄ seewe ḡarin di sere w̄ɔo n̄arɔbu ye, yu ka yibu. ⁶ Doo n̄ɔrugiba be ba banu m̄a see gb̄iikibu sɔɔ. Ba s̄aa be ba wuna n̄enem Gusunən s̄ɔ. Ḡɔo yiruse kun maa ȳiiko m̄a be sɔɔ, domi ba ko ba n s̄awa Gusunɔ ka Kirisin ȳaku kowobu, ba ko n ka n̄un bandu dii w̄ɔo n̄arɔbu.

Ba Setam tabu di

⁷ W̄ɔo n̄arɔbu ȳa n yiba ba koo Setam ȳɔsu yen piris̄om di, ⁸ ya koo yari yu da yu handunian bwesenu kpuro n̄oni w̄ake ni ba m̄ɔ Maḡogu ka nin wirugii Ḡogu, kpa yu nu m̄enna bu ka tabu ko. Ba koo dabia nge nim w̄okun goorun yani s̄eeri. ⁹ Be wee ba wee ba t̄erie, tem kpuro s̄ɔo ma ba naan̄e dokeobun sansani sikerena ka wuu ge Gusunɔ u k̄i. Adama u dera d̄ɔo u sarama wɔllun di, ma be kpuro ba d̄ɔo m̄waara. ¹⁰ Yera ba Setam ye ya raa t̄ambu n̄oni w̄okua kp̄ɛ d̄ɔo bwerɔ wi u m̄waaramɔ ka s̄ɔo bisu, mi sɔɔ ba raa gbeeku yaa ye ka s̄omɔ weesugii wi kp̄ɛ. Miya ba koo n̄oni sw̄aa bakaru wa w̄okuru ka s̄ɔo sɔɔ sere ka baadom̄maa.

Siri daakibu

¹¹ Yera na maa sina kita kpiki bakaru wa ka wi u s̄ɔ ten wɔllɔ. Ma tem ka wɔlla duka doona win wuswaan di, yen gaa kun maa waarɔ. ¹² Yen biru na ḡaribu wa, baka ka buu, ba ȳs̄ sina kita ten wuswaan. Ma ba tirenu wukia ka maa tireru garu te ba m̄ɔ w̄aarun tireru. Ba ḡaribu siri nge m̄e ben kookoosu n̄e si ba yorusi tire ni sɔɔ. ¹³ Sanam m̄eya nim w̄oku ga ka gen ḡaribu na, ma ḡɔo ka ḡaribun w̄aa yera maa ka begibu na be ba raa n̄eni. Ma ba be kpuro siri nge m̄e ben baawuren kookoosu n̄e. ¹⁴ Yera ba ḡɔo ka ḡaribun w̄aa yee te sua ba kp̄ɛ d̄ɔo bwee te sɔɔ. N deema, d̄ɔo bwee tera ta s̄aa ḡɔo yiruse. ¹⁵ Baawure win yīsiru ba n̄ yorua w̄aarun tire te sɔɔ, ba n̄un sua ba kp̄ɛ d̄ɔo bwee te sɔɔ.

21

W̄on kpaaru ka tem kparam

¹ Yen biruwa na w̄on kpaaru ka tem kparam wa. W̄on gururu ka tem gurum baa doona, nim w̄oku ga n̄ maa w̄aa. ² Ma na wuu d̄eeri wa, ge ga s̄aa Yerusalem kpa, ga saram wee Gusunɔ wɔllun di, ga s̄ɔoru s̄aa nge kurɔ kpao wi u buraru s̄aa u win durɔ mara. ³ Na maa n̄ɔogiru nua sina kitarun di ta n̄e, wee t̄e, Gusunən w̄aa yera w̄aa t̄ambun suunu sɔɔ, u ko n w̄aa ka be, ba koo maa ko wigibu. Gusunən tii u ko n w̄aa ben suunu sɔɔ. ⁴ U koo bu ben n̄oni ȳiresu kpuro woka. Ḡɔo kun ko n maa w̄aa ka win nuku sankiranu

ka swíi ka wuriribu domi gasən gāanu nu doona kpuro.

⁵ Sanam meya wi u sɔ́ sina kitarɔ́ u nɛɛ, wee na gāanu kpuro kua kpaanu.

U maa man sɔ́wa u nɛɛ, n yeni yoruo domi win gari, gari geeya, yi maa sáa naanegii.

⁶ Ma u man sɔ́wa u nɛɛ, ye kpuro ya kpa, wiya gāanu kpuron tore ka nin wii gowo wiya maa gbiikoo ka dáako. Baawure wi nim nɔ́ru ga mɔ́ u koo nún nim kɛ́ nim wáarugim bwian di n kun ka kɔ́siaru. ⁷ Baawure wi u tabu di, win tubi wee, u ko n sáa win Yinni kpa wi, u maa ko win bii. ⁸ Adama berurobu ka naane doke sarirugibu ka kom kɔ́sumgibu ka tɔ́n gowobu ka sakara kowobu ka dobo dobogibu ka búu sáabu ka wee kowobu kpuro, ba koo ben bonu wa dɔ́o bwerɔ́ wi u mwaamɔ́ ka sɔ́o bisu. Yera ya sáa gɔ́o yiruse.

Yerusalemu kpa

⁹ Yera gɔ́radoba nɔ́ba yiru be ba raa yorukunu nɔ́ba yiru neni ni sɔ́o gbee swáanu nɔ́ba yiru wáa, ben turo u na u man sɔ́wa u nɛɛ, n na, u koo man kurɔ́ kpaɔ́ sɔ́osi wi u sáa Yáa kine kpɛ́m ten kurɔ́.

¹⁰ Sanam meya gɔ́rado wi, u nen bwéra sua kási kásikum u ka da guu bakaru garun wɔ́llɔ́. U man Yerusalemu wuu dɛ́ɛɔ́ ge sɔ́osi ga saram wee Gusunɔ́ wɔ́llun di, ¹¹ ga ballimɔ́ Gusunɔ́n yikon giriman sɔ́o nge kpee sɔ́o tiro gobi bɛ́kɛguu ge ba mɔ́ yasipu, ge ga dɛ́ɛre nge diki kpika. ¹² Ma gbára bakara gu sikerene te ta kɔ́nnɔ́su wókura yiru mɔ́, ma wɔ́llun gɔ́radoba wókura yiru ba kɔ́nnɔ́ si kɔ́su. Kɔ́nnɔ́ si sɔ́ara Isirelin bibun bwe-senu wókura yirun yísa yorua. ¹³ Gbára ten goonu nne nne ye, kɔ́nnɔ́su ita itawa nu mɔ́. Kɔ́nnɔ́su ita wáa sɔ́o duu yeru gia, ita maa wáa sɔ́o yari yeru gia, ma ita ita wáa yésa ka yésa. ¹⁴ Ba wuu gen gbáaru swíiwa kpenu wókura yirun wɔ́llɔ́, nin wɔ́llɔ́ ba Yáa kine kpendun gɔ́robu wókura yirun yísa yorua.

¹⁵ Wɔ́llun gɔ́rado wi u ka man gari kua u yírutia wuragia neni u ka wuu ge yíire ka gen kɔ́nnɔ́su ka gen gbáaru. ¹⁶ Wuu gen goonu kpuro nu nɛ́wa, gen yasum ka gen dɛ́ɛbu tia. Gɔ́rado wi, u gu yíira ka win yírutia. Wee, gen dɛ́ɛbu kua kilo nɔ́rɔ́bun suba yiru ka goobu (2.200). Meya maa gen yasum ka gen gurum. ¹⁷ Gɔ́rado wi, u maa gbára te yíira ma ta kua gɔ́m soonu wunaa weeru ka nne. U yíirumɔ́ ka win yírutia yèn bweseru tamba maa mɔ́. ¹⁸ Ba wuu gen gbáaru kuawa ka kpee gobiginu ni nu nɔ́ni bwese bweseka mɔ́ ma ba wuu gen tii kua ka wuran tii tii ye ya dɛ́ɛre nge diki. ¹⁹ Ba wuu gen gbáarun kpee kpeeku buraru kua ka kpee gobiginu. Kpee nin gbiikira ni nu nɔ́ni swáaru mɔ́, nin yiruseru ni nu nɔ́ni boogu mɔ́, itaseru ni nu nɔ́ni bwese bweseka gɛɛ mɔ́, nneseru ni nu nɔ́ni wuru beku mɔ́. ²⁰ Nɔ́buseru ni nu

nɔ́ni berɔ́ wuru mɔ́, nɔ́ba tiaseru ni nu nɔ́ni swáaru mɔ́, nɔ́ba yiruseru ni nu nɔ́ni wuru beku mɔ́, nɔ́ba itaseru ni nu nɔ́ni berɔ́ wuru mɔ́, nɔ́ba nneseru ni nu nɔ́ni dɔ́m buuru mɔ́, wókuruseru ni nu nɔ́ni wuru beku ka dɔ́m buuru mɔ́, wókura tiaseru ni nu nɔ́ni dɔ́m buuru ka swáaru mɔ́, wókura yiruseru ni nu nɔ́ni gaadura mɔ́. ²¹ Ma ba gamboba wókura yiru kua ka kpee kpiki gobi bɛ́kɛginu wókura yiru. Ba gambɔ́ baayere kua ka kpee kpiki nin teeru. Ma ba wuu gen swaa kua ka wuran tii tii ye ya sáa nge diki kpika.

²² Na ñ sáa yeru wa wuu ge sɔ́o yèn sɔ́ Gusunɔ́ Yinni dɔ́m kpurogin tii ka maa Yáa kine kpɛ́m te, ba sáa gen sáa yeru. ²³ Wuu ge, ga ñ maa sɔ́o ñ kun me surun bukata mɔ́ ga n ka yam dɛ́ɛre, yèn sɔ́o Gusunɔ́n yikon girima ballimɔ́ ge sɔ́o, ma Yáa kine kpɛ́m te, ta sáa gen fitila. ²⁴ Tem kpuron tumbu ba koo sɔ́i gen yam bururam sɔ́o, kpa tem girum sinambu bu ka ben yiiko ye ba raa mɔ́ na ge sɔ́o. ²⁵ Wuu gen kɔ́nnɔ́su su ko su n keniarewa saa baayere, domi wókura kun maa koorɔ́ mi. ²⁶ Ba koo ka tem kpuron yiiko ka men bɛ́ɛre na wuu ge sɔ́o. ²⁷ Adama gáa kɔ́sunu kun duu wuu ge sɔ́o pai, meya maa tanu wi u kom kɔ́sum ka weesu mɔ́. Be ba koo du mi, beya bèn yísa ba yorua Yáa kine kpɛ́m ten tireru sɔ́o te ta sáa wáarun tireru.

22

¹ Gɔ́rado wi, u man nim wáarugim daaru sɔ́osi te ta ballimɔ́ nge diki kpika, te ta kokumɔ́ Gusunɔ́ ka Yáa kine kpɛ́m ten sina kitarun di. ² Ma ta kokusimu wuu gen swaan suunu sɔ́o. Dáa wáaruginu yɔ́ daa ten goo gooka ni nu ra ma non wókura yiru wɔ́o tia sɔ́o, non teeru suru baawure. Dáa nin wurusa ba ra ka tim ko bu ka tem kpuron tumbu bɛ́kia. ³ Bóri gɛɛ kun ko n maa wáa wuu ge sɔ́o.

Gusunɔ́ ka Yáa kine kpɛ́m ten sina turara ta ko n wáa mi, kpa win sɔ́m kowobu bu nún sá. ⁴ Ba koo win wuswaa wa kpa win yísiru ta n yorua ben sirino. ⁵ Wákura kun ko n maa wáa mi. Ba ñ ko ba n fitilan yam bururam bukata mɔ́ ñ kun me sɔ́ogim, domi Yinni Gusunɔ́wa u ko n sáa ben yam bururam. Ba koo maa bandu di sere ka baadommaa.

Yesu wuramaru

⁶ Yera gɔ́rado wi, u man sɔ́wa u nɛɛ, gari yini gari geen tiíwa, yi maa naane mɔ́. Gusunɔ́ wi u win sɔ́mɔ́bu kpare, u win gɔ́rado gɔ́rima win sɔ́m kowobun mi u ka bu sɔ́osi ye ya koo ko ñ n sosi fiiko.

⁷ Yesu nɛɛ, wee u sisi u ñ tɛɛmɔ́. Doo nɔ́rugíiwa wi u tire tenin gari mem nɔ́wa.

⁸ Nɛ́e Yohanu na yabu yeni nua, na maa ye wa. Ye na ye nua na ye wa na kpa, na kpuna wɔ́llun gɔ́rado win wuswaa wi u man ye kpuro sɔ́osi, n ka nún sá. ⁹ Adama u man sɔ́wa u nɛɛ, n ku ko me, u sáawa nen sɔ́m

kowosi ka nen beruse Gusunən sənəbugii, ka sere be kpurogii be ba tire tenin gari mēm nəwə. N Gusunə sāawə.

¹⁰ Yera u maa nεε, n ku tire tenin gari bere domi saa ya turuku kua yi ka koorə. ¹¹ Wi u kōsa mō u n win kōsa mō u n bə. Wi u daa disinugīa mō, u n win daa disinugīa mō u n bə. Wi u maa gea mō u n win gea mō u n bə. Wi u maa sāa tən dεero u de Gusunə u n maa nūn dεerasiamə.

¹² Yesu nεε, wee, u sisi u n tεεmə. U koo ka are na u baawure kāsia nge mε win səmbura nε. ¹³ Wiya u sāa gbiikoo ka biruko, wiya gāanu kpuron tore ka nin wii gowo.

¹⁴ Doo n̄arugiba be ba ben yānu tea wasa wasa, ba n ka bənu mō dāa wāarugirun binu sōo kpa bu du wuu ge sōo, saa gen kənnən di. ¹⁵ Adama kom kōsum kowoba kun duə wuu ge sōo, ka dobo dobo kowobu ka sakara kowobu ka tən gowobu ka b̄ū sāabu ka baawure wi u weesu kī u mō.

¹⁶ Wi, Yesu u bεε win gərado gəria u ka bεε gari yini s̄ win yigbenun s̄. Wiya

Dafidin sikadobu wi u sāa nge kp̄ii kpaaru win yenuə. U sāawa yam sārerun kpera ye ya ballimə.

¹⁷ Hunde Dεero ka maa kurə kpaə ba gerumə, u na.

Baawure wi u gari yi nəəmə u de u maa nεε, u na.

Wi nim n̄aru ga mō u na. Wi u maa nim wāarugim kī, u mō n kun ka kəsiaru.

Garin wii goberu

¹⁸ Nε Yohanu na baawure sōomə, wi u tire tenin gari nəəmə, goo ù n gari gεε sosi yi ba yorua mini sōo, Gusunə u koo yēron t̄ya sosi ka gbee swāa ni ba yorua tire teni sōo.

¹⁹ Meya maa wi u gari gεε kawa tire tenin garin di Gusunə u koo yēro bənu bira dāa wāarugirun binu sōo, ka maa wuu dεero ge sōo, ge ba tubusia tire teni sōo.

²⁰ Wi u gari yini kpuro gerua u yi sirewa u nεε, meya, u sisi u n tεεmə.

Ami, a na Yinni Yesu.

²¹ Yinni Yesun durom mu n ka wigibu kpuro wāa. Ami.